Liber hic fratrib' cruciferorum Düsseldorpps attinet.

M Th. u. Sch. 217

Diui Thome de Aquino ordinis pre dicatorum cõmentaria in omnes epi ſtolas beati Pauli apoſtoli: glorioſiſ-ſimi gentium doctoris. profundiora theologie accurate dilucidantia.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Prologus.

¶ Feliciter incipiunt cõmẽtaria clariſſimi
doctoris, angelicique ac communis ſancti
Thome de aquino ordinis predicatoꝝ:
ſup epiſtolas ſanctiſſimi gentiũ doctoris
pauli apl'i, correcta emẽdataque ſũma cũ
diligẽtia. ac ingẽti ſolicitudie per me fra-
trez petrum de bergamo. ordinis fratrũ
predicatoꝝ ſacre pagine minimũ ꝓfeſſo-
rẽ Et primo ſuper epiſtolã ad romanos.

Vas electio-
nis ⁊c̃ Act. 9. Hoĩes in ſacra
ſcriptura inueniunt vaſis com
parati pp quattuor. ſc; pp ↄſti
tutionẽ. repletionẽ. vſũ et fru-
ctum. ¶ Primo enim q̃tum
ad cõſtitutionẽ. Vas enim ar-
tificis arbitrio ſubiacet. Je. 18
Fecit illud vas alteꝝ ſicut pla
cuerat ei. ⁊c̃. Sic et cõſtitutio
hominũ ſubiacet dei arbitrio. de q̃ in pſ̃. Ipſe fecit nos et
nõ ipſi nos. Unde yſa. 45. dicit. Nunq̃d dicit lutũ figulo
ſuo q̃d facis? Et infra. 9. capi. ad romanũ. Nũq̃d dicit fig-
mentum ei q̃ ſe finxit. quid me feciſti ſic? Et inde eſt ꝙ ſe-
cũdum volũtatẽ dei artificis diuerſa inueniũt vaſoꝝ cõſti-
tutio. 2. thimo. 2. In magna aũt domo nõ ſolũ ſunt vaſa
aurea et argentea ſed etiam lignea et fictilia. Beatus au
tẽ paulus qꝛ vas electiõis noiatur: in verb ꝓpoſitis q̃le
vas fuerit patet qđ dicit. Eccle. 5. Quaſi vas auri ſoli-
dum ornatum omni lapide precioſo. Aureum q̃dem vas
fuit pp fulgorẽ ſapientie. de q̃ poteſt intelligi qđ dicitur
puer. 3. Precioſior eſt cũctis opibus. Unde et beat⁹ pe-
trus teſtimoniũ ꝑhibet ei dicẽs. j. pe. 3. Sicut et cariſſi-
mus frater nr̃ paulus ſcđm datã ſibi ſapiẽtiam ſcripſit vo
bis. Solidũ q̃dem fuit virtute caritatis. de q̃ dicit. can.
vltio. Fortis eſt vt mors dilectio. Unde et ipſe dicit. Ro. 8
Certus ſum enim qꝛ neque mors neque vita ⁊c̃ poterũt nos
ſeparare a caritate dei. Ornatũ aũt fuit omni lapide precio
ſo. ſcʒ oĩb⁹ virtutib⁹ de q̃bus dicit. j. cor. 3. Si q̃s ſuper-
edificat ſupra fũdamẽtum hoc aurũ argẽtuʒ lapides pre-
cioſos. ⁊c̃. Unde ⁊ ipſe dicit. 2. cor. j. Gloria nr̃a hec ẽ te-
ſtimoniũ cõſciẽtie nr̃e ꝙ in ſimplicitate cordis ⁊ ſinceri-
tate dei: et non in ſapiẽtia carnali: ſed in gr̃a dei cõuerſa
ti ſumus in hoc mundo. Quale aũt fuit iſtud vas talia ꝓ
pinauit. docuit eñ excellẽtiſſime diuinitatꝭ miſteria que
ad ſapientiaʒ ptinẽt vt patet. j. cor. 2. Sapiẽtiã loq̃mur
inter ꝑfectos. Cõmendauit etiam excellẽtiſſime caritatẽ
j. cor. 13. Inſtruxit hoĩes de diuerſis virtutibus vt patʒ
col'. 3. Induite vos ſicut electi dei ſancti ⁊ dilecti viſcera
miſericordie. ⁊c̃. Scđo etiã ad vaſa ptinere videt vt liq̃-
re aliq̃ impleant ſcđm illđ quarti. ꝝ. 4. Illi offerebãt va
ſa ⁊ illa infundebat. Inuenit etiam inter vaſa diuerſitas
q̃ntũ ad huiuſmodi plenitudineʒ. Nam q̃dam inueniunt
vaſa vini. q̃dam olei et diuerſa diuerſi generis. ſic etiam
et homines diuerſis gratijs q̃ſi diuerſis liq̃ribus replent
diuinit⁹. j. cor. 12. Alij dat per ſpũm ſermo ſapiẽtie. alij
⁊c̃. Hoc autẽ vas de quo nunc agitur plenũ fuit ꝑcioſo li
quore. ſ. noie chriſti. de quo dicit. can. j. Oleũ effuſuʒ no
men tuũ. Unde dr̃. Ut portet nomen meũ. Totus enim
videtur fuiſſe hoc noĩe plenus ſm illud apoc. 3. Scribaʒ
ſuper eũ nomẽ meũ Habuit eniʒ hoc nomen in cognitiõe
intellect⁹ ſcđʒ illđ. j. cor. 2. Nõ eñ iudicaui me ſcire ali-
q̃d inter vos niſi xp̃m. Habuit etiã hoc nomẽ in dilectiõe
affectus ſcđʒ illud. Ro. 8. Quis nos ſeparabit a caritate
xp̃i. j. cor. vltio Si q̃s non amat dñm noſtrum ieſũ xp̃m
ſit anathema Habuit etiã ip̃m in tota vite ſue cõuerſati-
one. Unde dicebat gal'. 2. Viuo autẽ iã nõ ego. viuit vo
in me xp̃s. ¶ Tertio quãtum ad vſum ↄſiderãdum eſt ꝙ
oĩa vaſa alicui vſui deputant. ſed quedã ad honorabilio-
rem. q̃dam ad viliorẽ ſcđm illud. Ro. 9. An non habet
poteſtatẽ figulus luti ex eadẽ maſſa facere aliud q̃dẽ vas
in honorem. aliud vero in cõtumeliam? Sic etiaʒ homi-
nes ſcđm diuinam ordinationẽ diuerſis vſibus deputant
ſcđm illđ. ecc̃. 33. Oĩes homines de ſolo et ex terra. vñ
et creatus eſt adã. In multitudine diſcipline dñi ſepauit
eos: et immutauit vias eorum ex ipſis bñdixit et exalta-
uit. maledixit et humiliauit. Hoc aũt vas ad nobilẽ vſum
eſt deputatũ. Eſt eñ vas portatoriũ diuini noĩs Dicitur
enim vt portet nomẽ meũ. quod q̃dẽ nomen neceſſarium
erat portari qꝛ lõge erat ab hoĩbus ſcđʒ illud yſa. 30. Ec-
ce nomen dñi venit de longinquo Eſt aũt nobis longin-
quũ pp penitẽtiam ſcđm illđ pſ̃. cxviij. Longe a pecca-
toribus ſalus. Eſt etiã lõginquũ nobis pp intellect⁹ ob-
ſcuritatem. Unde ⁊ de q̃buſdam dicit heb. xj. ꝙ erant a
lõge aſpiciẽtes Et. nũeri. 24. dicit. Uidebo eũ ſʒ nõ mo
do: intuebor illũ: ſed nõ ꝓpe. Et ideo ſicut angeli diui-
nas illuminationes ad nos deferũt tanq̃ a deo diſtãtes
ita apoſtoli euãgelicam doctrinã ad nos detulerũt. Et ſi
cut in veteri teſtamẽto poſt legem moyſi legunt ꝓphe
qui legis doctrinã populo tradebãt ſcđm illud mal'. vlti-
mo. Mementote legis moyſi ſerui mei. ita etiam in nouo
teſtamẽto poſt euãgeliũ legit aplꝛoꝝ doctrĩa q̃ ea q̃ a dño
audierunt tradiderũt fidelibus ſm illud. j. cor. xj. Acce
pi a dño qđ ⁊ tradidi vob. ¶ Portauit autẽ beatus pau-
lus nomẽ chriſti. primo q̃dem in corꝑe. cõuerſationeʒ ⁊
paſſionẽ ei⁹ imitando ſcđm illud gal'. vltimo. Ego enim
ſtigmata xp̃i ieſu in corꝑe meo porto. ¶ Scđo in ore qđ
patet in hoc ꝙ in ep̃lis ſuis freq̃ntiſſime xp̃m noiat. Ex
abũdantia eniʒ cordis os loquit vt dicitur Mat. xij. Uñ
poteſt ſignificari ꝑ colũbam de q̃ dicit geñ. 8. Q venit
ad archã portãs ramum oliue in ore ſuo. Quia enim oli-
ua miſicordiam ſignificat cõgrue ꝑ ramũ oliue accipitur
nomen ieſu xp̃i qđ etiam miſericordiã ſignificat ſcđʒ illđ
Mat. j. Uocabis nomẽ eius ieſum. Ipſe eñ ſaluũ faciet
pplm ſuũ a peccatꝭ eoꝝ. Hunc aũt ramum virẽtib⁹ folijs
detulit ad archã. ſ. eccliaʒ. qñ eius virtutẽ ⁊ ſignificatio
nem multiplicit expreſſit: xp̃i gratiã ⁊ miſericordiã oñdẽ
do. Unde ipſe dicit. j. thi. j. Ideo miſicordiã cõſecut⁹ ſũ
vt in me primũ oſtẽderet ieſus xp̃s omnẽ patiẽtiaʒ. Et in
de eſt ꝙ ſicut inter ſcripturas veteris teſtamẽti maxĩe fre
quentant in ecclia pſalmi dauid q̃ poſt peccatum veniam
obtinuit: ita in nouo teſtamẽto frequẽtant ep̃le pauli qui
miſericordiã cõſecut⁹ eſt. vt ex hoc pctõres ad ſpẽ erigã-
tur. q̃uis poſſit et alia ratio ee: qꝛ in vtraque ſcriptura fe-
re tota theologie cõtinet doctrina ¶ Tertio portauit nõ
ſolum ad pñtes ſed etiã ad abſentes ⁊ futuros ſcripture
ip̃m tradendo ſcđm illud yſa. 8. Sume tibi libruʒ gran-
dem et ſcribe in eo ſtilo hoĩs. In hoc aũt officio portãdi
nomen dei oſtẽdit ei⁹ excellentia q̃ntum ad tria ¶ Pri-
mo q̃dem q̃ntũ ad electiõis gr̃am vnde dicitur vas electi
onis. Eph. 1. Elegit nos in xp̃o ante mũdi cõſtitutionem
¶ Scđo q̃tum ad fidelitatẽ qꝛ nihil ſui q̃ſiuit ſʒ xp̃i. ſm
illud. 2. cor. 4. Non enim noſmetipſos predicamus ſed
xp̃m ieſuʒ. Unde dicit vas electionis eſt mihi. ¶ Tertio
q̃tum ad ſingulareʒ excellẽtiã Unde ipſe dicit. 1. cor. 15.
Habũdantius illis omnibus laboraui Unde ſignãter di-
cit Uas electionis ẽ mihi q̃ſi pre alijs ſingularit. Quã-
tum ad fructum cõſiderandũ eſt ꝙ quidam ſunt q̃ſi vaſa

Ad Romanos.

inutilia vel pp peccatū vel pp errorē ſcd̄m illud. Je. 51. Reddidit me quaſi vas inane. Sed beatus paulus fuit purus a peccato et errore. vnde fuit vas electionis vtile ſm illud. 2. thi. 2. Si quis emēdauerit ſe ab iſtis. ſ. erroribus ꝛ peccatis erit vas in honorē ſanctificatū vtile dño Unde vtilitas ſiue fructus hui⁹ vaſis exprimit cū dicit Corā gentib⁹ quarū doctor fuit ſcd̄m illud. 1. thi. 2. Doctor gētiū in fide ꝛ veritate Et regib⁹ qbus fidē xp̄i annūciauit ſicut agrippe vt habet. Act. 16. et etiā neroni ꝛ ei⁹ principib⁹ Un̄ dicit. phil. j. Que circa me ſūt magis ad ꝓfectū venerūt euangelij. ita vt vincla mea manifeſta fierēt in xp̄o. in omni pretorio yſa. 49. Reges videbunt et cōſurgent principes. Et filijs iſrael cōtra quos de xp̄o diſputabat Act. 9. Saulus aūt magis cōualeſcebat ꝛ cōfundebat iudeos q̄ habitabāt damaſci. affirmās quoniā hic eſt xp̄s. ¶ Sic igitur ex v̄bis p̄miſſis poſſum⁹ accipe quattuor cauſas huius op̄is. ſ. ep̄larū pauli quas pre manibus habem⁹. primo q̄dem auctorē in vaſe. ſcd̄o materiam in noīe xp̄i que eſt plenitudo vaſis: q᷑ tota doctrina hec eſt de doctrina xp̄i. Tertio modo in vſu portationis. Tradit̄ eñ hec doctrina p̄ modū epiſtolarū q̄ per nūcios portari cōſueuerūt ſm illō̄ ſcd̄i. pa. 30. Perrexerūt curſores cū ep̄lis ex regꝭ impio ꝛc̄. q̄rto diſtinctionē operis in vtilitate predicta Scripſit enim. 14. epiſtolas quarū nouē inſtruūt eccleſiā gentiū. quattuor prelatos et principes eccleſie. i. reges ſcʒ que eſt ad heb. filios iſrael. Eſt enim hec doctrina tota de gr̄a xp̄i q̄ quidē poteſt tripliciter cōſiderari Uno modo ſcd̄m q̄ ē in ip̄o capite. ſcʒ xp̄o ꝛ ſic cōmendatur in ep̄la ad heb. Alio modo. ſcd̄m q̄ eſt in mēbris principalibus corporis miſtici et ſic cōmendat̄ in ep̄lis que ſunt ad prelatos. Tertio modo ſcd̄m q̄ ē in ipſo corpore miſtico qđ eſt eccleſia et ſic cōmendat̄ in epiſtolis q̄ mittūtur ad gētiles. quarū hec ē diſtinctio. Nā ip̄a gr̄a xp̄i tripliciter poteſt conſiderari Uno modo ſcd̄ʒ ſe ꝛ ſic cōmendatur in epiſtola ad Romanos Alio modo ſcd̄m q̄ eſt in ſacramētis gratie et ſic cōmendatur in duabus ep̄lis ad corin. In quaꝝ prima agit̄ de ipſis ſacramētis. In ſcd̄a de dignitate miniſtroꝝ. et in epiſtola ad gal. in qua excludūtur ſuperflua ſacramenta ↄ̄tra illos q̄ volebant vetera ſacramēta nouis adiungere. Tertio ↄ̄ſideratur gratia xp̄i ſcd̄m effectū veritatis quē in eccleſia fecit. ¶ Agit ergo ap̄lus primo quidē de inſtitutiōe eccleſiaſtice vnitatꝭ in ep̄la ad ephe. Scd̄o de ei⁹ cōfirmatiōe ꝛ ꝓfectu in ep̄la ad phil. Tertio de eius defenſiōe. Cōtra errores quidē in epiſtola ad col. contra ꝑſecutiones vero preſentes in prima ad thes. cōtra futuras vero et precipue tempore antixp̄i in ſcd̄a Prelatos vero eccleſiaꝝ inſtruit et ſpirituales et temporales. Spirituales q̄dem inſtruit de inſtitutione et gubernatōe eccleſiaſtice vnitatis in prima ad thi. de firmitate contra ꝑſecutores in ſcd̄a Tertio de defenſione contra hereticos in ep̄la ad titum. dños vero tēporales inſtruit in ep̄la ad phil. Et ſic patet ratio diſtinctionis ꝛ ordinis omniū ep̄laꝝ. Sed videtur q̄ ep̄la ad Ro. nō ſit prima. pri⁹ eñ videt̄ ſcripſiſſe ad cor. ſcd̄m illud Ro. vltimo Cōmendo vobis phebem que eſt chencris vbi eſt portus corinthioꝝ. Sed dicendū q̄ epiſtola ad cori. prior eſt tempore ſcripture. ſed ep̄la ad romanos premittit̄ tñ pp dignitatē romanoꝝ qui alijs gētibus dñabantur. q᷑ hic cōfutabatur ſupbia que ē initiū omnis peccati. vt dicitur eccl. 10. tum q᷑ etiaʒ hoc exigit ordo doctrine vt prius gratia cōſideretur in ſe q̄ vt eſt in ſacramētis. ¶ Itē querit̄ vnde ap̄lus hanc ep̄lam ſcripſit. Aug. dicit q̄ de athenis. Hieronym⁹ q̄ de chorintho. nec eſt contradictio q᷑ forte athenis incepit eam ſcribere ſed corinthi cōſūmauit. ¶ Itē obicit̄ cōtra id qđ in glo. dicitur aliqui fideles anteq̄ petrus romanis predicauerunt. In eccleſiaſtica vero hiſtoria dicitur q̄ petrus primus predicauit eis. Sed intelligenduʒ eſt primus inter apoſtolos. ꝛ cū ſequela magni fruct⁹. ante vero predicauerat rome barnabas. vt habet̄ in itinerario clemētis.

¶ Capitulū primum.

Paulus ſeruus ieſu chriſti: vocatus apoſtolus. ſegregatus in euāgelium dei.

Hec epiſtola in duas partes diuidit̄. ſcilicet in ſalutationem: ꝛ epiſtolarē tractatuʒ qui incipit ibi. Primū quidē gratias ꝛc̄. Circa primum tria facit. primo deſcribit̄ perſona ſalutans. ſcd̄o ſalutate ibi. Omnibus q̄ ſunt rome tertio ſalus optata ibi. Gratia vobis ꝛc̄. Circa p̄mū duo facit. primo enim deſcribitur ꝑſona auctoris. ſcd̄o cōmēdatur ei⁹ officiū ibi. Qđ ante ꝓmiſerat ꝛc̄. Perſona autem ſcribentis deſcribitur a quattuor. primo quidem ex nomine cū dicit. paulus Circa qđ tria cōſiderāda ſūt. primo quidē proprietas eius. Hoc enim nomē ſcd̄m qđ hijs litteris deſcribitur non poteſt hebraicū eſſe. q᷑ apud hebraicos non inuenit̄ hoc elemētū. p. Sed poteſt eſſe grecum et latinū. ſi tamen aliqđ elementum ei ꝓpinquum ſumatur. qđ eſt. p. poteſt eſſe hebreum. ¶ Secūdo conſiderāda eſt eius ſignificatio. ſcd̄m enim q̄ poteſt hebreuʒ eſſe idem eſt q̄ mirabilis vel electus. ſcd̄m autē q̄ ē grecum idem eſt q̄ quietus. ſcd̄m vero q̄ eſt latinū idem eſt qđ modicus. Et hec quidē ei cōueniūt. Electus quideʒ fuit q̄ntū ad gratiam. Unde act. 9. Uas electionis eſt mihi iſte. Mirabilis fuit ī opere Ecc. 43. Uas admirabile opus excelſi. Quietus in cōtemplatione. Sapientie. 4. Intrans in domū meam conq̄eſcam cum illa. Modicus per humilitatē. 1. cor. 15. Ego ſum minimus apoſtolorū ¶ Tertio cōſiderādum eſt quando ſit hoc nomē apoſtolo impoſitū cum tñ ante ſaulus vocaretur vt habetur act. 9. Circa hoc triplex eſt opinio Hieronym⁹ dicit q̄ cū prius vocaretur ſaulus poſtmodum voluit vocari paulus pp quoddam inſigne ſuū qđ fecit. ſ. q᷑ cōuertit ſergiū paulum procōſulē. vt habet̄ act. 13. ſicut et ſcipio dictus eſt affricanus. q᷑ deuicit affricā Alij vero dicunt q̄ hoc nomen impoſitū eſt ſibi pp ꝓfectū virtutū qui ex hoc noīe ſignatur vt dictum eſt. Imponunt̄ enim diuinitus q̄buſdā noīa a principio natiuitatis ad deſignandā gratiā quam a principio cōſequuntur. ſicut patet de Johāne baptiſta. Luc. 1. Quibuſdam vero mutant̄ noīa ad deſignandū ꝓfectum virtutis eorum. vt criſoſtomus dicit. ſicut patet de abraam geñ. 28. Et de petro. Mat. 16. ¶ Alij vero dicūt et melius q̄ paulus fuit a principio binomius. Cōſuetū eñ erat apđ iudeos vt ſimul cū noīb⁹ hebraicis aſſumerēt ſibi noīa illarū gentiū q̄bus ſeruiebant. ſicut ſub grecꝭ exñtes noīabant̄ noīb⁹ grecoꝝ. vt patʒ de Jaſone ꝛ menelao ſcd̄i mach. 4. Hoc aūt nomē paulus ab antiq̄ celebre fuit apđ romanos. ꝛ ideo cū diceret̄ ſaulus ſcd̄m hebre. vocatus eſt etiam paulus ſm romanos. quo noīe nō videt̄ vſus niſi poſtq̄ cepit gētibus predicare. Unde act. 13. dicitur. Saulus q̄ ꝛ paulus. Et hoc magis approbat aug. ¶ Scd̄o deſcribit̄ ꝑſona ſcribētis ex cōditione cū dicit. Seruus xp̄i. videt̄ aūt eſſe abiecta cōditio ſeruitutis ſi abſolute cōſideret̄. Unde ꝛ ſub maledicto ꝓ pctō infligitur geñ. 9. Maledict⁹ canaan puer ſeru⁹ ſeruoruʒ erit fratrū ſuoꝝ. Sed reddit̄ cōmendabilis ex eo q̄ addit̄ ieſu xp̄i. ieſus enim interp̄tat̄ ſaluator. Mat. 1. Ip̄e enim ſaluū faciet ꝛc̄. Xp̄s interp̄tat̄ vnctus ſcd̄m illō pſ. 44. Unxit te deus deus tuus ꝛc̄. Per qđ deſignat̄ dignitas xp̄i. ꝛ q̄ntū ad ſanctitatē q᷑ ſacerdotes vngebant̄ vt patʒ exo. 28. Et q̄ntum ad poteſtatem quia etiam reges vngebantur vt patet de dauid primi re. 16. et de ſalomone tertij re. primo Et quantum ad cognitionem quia etiam ꝓphete vngebantur vt patet de heliſeo tertij re. 19. ¶ X

autem aliquid ſubijciatur ſue ſaluti et ſpirituali vnctio-
ni gratie laudabile eſt. quia tanto aliquid eſt perfectius
quãtomagis ſue ꝑfectioni ſubiicitur ſicut corpus anime
etiam aer luci. pſ. cxv. O domine quia ego ſeruus tuus
ſum. Sed contra eſt qḋ dicit Jo. 15. Jam nõ dicam vos
ſeruos ſed amicos. ¶ Sed dicendũ ꝙ duplex eſt ſeruitꝰ.
Vna timoris q̃ nõ cõpetit ſãctis. Ro. 8. Nõ accepiſtis
ſpiritũ ſeruitutis. Alia humilitatis ⁊ amoris q̃ ſanctis cõ-
uenit ſcḋm illḋ Luc. 17. Dicite ſerui inutiles ſumꝰ. Cũ
enim liber ſit q̃ eſt cauſa ſui. ſeruus aũt q̃ eſt cauſa alteriꝰ
ſicut ab alio mouẽte motus ſi q̃dem ſic agat cauſa alteriꝰ
ſicut ab alio motus. ſic eſt ſeruitꝰ timoris: q̃ cogit hoĩem
oꝑari cõtra ſuã voluntatem Si vero aliq̃s agat cauſa al-
terius ſicut ꝓꝑ finẽ ſic eſt ſeruitꝰ amoris. qꝛ amicoꝝ eſt be
nefacere ⁊ obſeq̃ aĩco ꝓꝑ ipm̃ vt philoſophꝰ dicit ĩ nono
ethicoꝝ. ¶ Tertio cõmendat a dignitate cũ dicitur Vo
catꝰ aplſus. Dignitas aplatꝰ eſt precipua in eccl̃ia ſcḋm
illḋ. 1. cor. 12. Quoſdã quidez poſuit deꝰ in eccl̃ia primũ
aplſos. Apoſtolus eñi idẽ ẽ qḋ miſſus ſcḋm illud Jo. xx.
Sicut miſit me pater ⁊ ego mitto vos. i. ex eadẽ dilectõe
⁊ cũ eadem auctoritate. Dicit autẽ vocatus aplſus. ad de
ſignandũ grãm. i. vocatus ad hoc ꝙ ſit aplſus. Heb. 5.
Nemo aſſumit ſibi honorez. Vel ad deſignandũ excellẽ-
tiam vt ſicut vrbs anthonomaſice vocatur ipa roma. ita
aplſus vocatur paulus ſcḋm illud 1. cor. 15. Abũdantius
illis oĩbus laboraui. Vl ad deſignãdũ hũilitatẽ vt ſit ſen
ſus. nõ audeo me dicere aplm̃. ſed hoĩes me vocãt ſic. 1.
cor. 15. Non ſum dignus vocari aplſus ¶ Quarto deſcri
bitur pſona ſcribentis ex officio cũ dicit. Segregatus in
euãgeliũ dei. Segregatꝰ inq̃ vel per cõuerſionẽ ab infi-
delibus ſcḋz illud gal. 1. Cum aũt placuit ei qui me ſegre
gauit ex vtero matris mee. ſ. ſinagoge vl ſegregatus per
electionẽ ab alijs diſcipulis ſcḋm illud act. 12. Segrega
te mihi ſaulũ ⁊c. Euangeliũ autez idẽ eſt qḋ bona annũ-
ciatio. Annũciatur eñi in ipo cõiunctio hoĩs ad deũ que
eſt bonum hoĩs ſcḋm illud pſ. lxxi. Mihi aũt deo adhe-
rere bonũ eſt. Triplex aũt cõiunctio hoĩs ad deum annũ
ciatur in euãgelio. Prima q̃dem per gratiã vnionis ſcḋm
illud Jo. 1. Verbum caro factũ eſt Scḋa per gratiam ad-
optiõis ꝓ vt inducitur in pſ. Ego dixi dij eſtis et filij ex-
celſi omnes. Tercia per gloriam fruitionis. Jo. 17. Hec
eſt vita eterna. yſa. 52. Q̃m pulchri ſuper mõtes pedes
annũciantis. hec autẽ annũciatio nõ hũanitus ſed a deo
facta eſt. yſa. 21. Que audiui a dño exercituum deo iſrael
anũciaui vobis. Vnde dicit In euãgelium dei.

¶ Lectio ſecunda.

Quod ante ꝓmiſerat per ꝓphetas ſuos in ſcripturis ſctis de filio ſuo qui factus eſt ei ex ſemine dauid ſecundum carnem.

Deſcripta pſona ſcribentis. hic cõmendat negotium ſibi
cõmiſſum ſcz euangelium. cuius in premiſſis duplex cõ-
mendatio poſita eſt. quarum vna permanet ad vtilitatez
quã habet ex materia que ſignificatur ex ipo euãgelij no-
mine. ex q̃ datur intelligi ꝙ in eo bona anũcientur. Alia
vero eſt ex auctoritate quam habet ex parte auctoris que
eſt expreſſa in eo quod dictuz eſt. dei. Vtraq̃ ergo com-
mẽdationẽ proſequitur aplſus. primo q̃dẽ illã q̃ eſt ex pte
auctoris. Scḋo illã que eſt ex pte materie ibi De filio ſuo
Circa primum cõmendatur euãgeliũ q̃druplicitet. Pri-
mo quidẽ ex antiquitate quod fuit neceſſariũ contra pa-
ganos qui euangelio detrahebant quaſi poſt lõga tempo
ra ſubito eius predicatio eſſet exorta et ad hoc excludẽdũ
dicit. Qḋ ante. qꝛ licet ex tẽpore certo predicari incepit.
ante tamen pronunciatũ fuit diuinitus. yſa. 20. Anteq̃
venirent indicaui tibi. Scḋo ex eius firmitate que deſig-
natur in hoc ꝙ dicit. Promiſerat quia ipſe ante promiſit
qui non mentitur. act. 13. Nos vobis anunciamus eam q̃
ad patres noſtros repromiſſio facta eſt. Tertio ex digni-
tate miniſtroꝝ ſiue teſtiũ cũ dicit. Per ꝓphetas quibus
ante fuerant reuelata que ſunt cõpleta: circa verbũ incar-
natum. Amos. 3. Non faciet dñs deus verbũ ſcilicet in-
carnari niſi reuelauerit ſecretũ ad ſeruos ſuos ꝓphetas.
Act. 10. Huic omnes ꝓphete ⁊c. Signanter aũt dicit ſu
os. ſunt enim aliqui ꝓphete ſpũ humano loquentes ſcḋm
illud Je. 23. Viſionez cordis ſui loquũtur nõ de ore dñi
Vnde dicit. Ti. 1. Dixit quidaz ex illis ꝓprius illorum
ꝓpheta. Sunt etiam quidã ꝓphete demonũ qui immũ-
do ſpiritu inſpirãtur ſicut ꝓphete quos interfecit helias
vt dicitur 4. re. 18. Sed ꝓphete dei dicuntur q̃ diuino
ſpiritu inſpirant. Joel. 20. Effundã de ſpiritu meo ⁊c.
Quarto ex modo tradendi qꝛ non ſolum ſunt huiuſmõi
ꝓmiſſa verbo edicta. ſed litteris ſcripta. Vnde dicit. In
ſcripturis. Abac. 2. Scribe viſum et explana illud. Nõ
autẽ cõſueuerũt ſcribi niſi magna q̃ ſunt digna memoria
⁊ que oportet ad poſteros deuenire Et ideo vt aug. dicit
18. de ciuitate dei tunc inceperũt ſcribi ꝓphetie de xp̃o
per yſa. et oſee quãdo roma eſt edita ſub cuius imperio
chriſtus erat naſciturus et fides eius gentibus predican
da. Jo. 5. Scrutamini ſcripturas ⁊c. Addit autẽ ſanctis
ad differẽtiam ſcripturarũ gentiliũ. Dicunt autẽ ſancte.
primo quidem qꝛ vt dicitur 2. pe. 1. Spiritu ſancto inſpi-
rati. 2. thi. 3. Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata. Se-
cũdo quia ſancta cõtinẽt. pſ. Confitemini memorie ſan-
ctificationis eiꝰ. Tertio quia ſanctificant. Vnde Jo. 17
Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas eſt. Vñ
dicitur. 1. mach. 12. Habentes ſolatio ſanctos libros qui
in manibus ⁊c. Scḋo proſequitur cõmẽdationẽ q̃ ſumit
ex bonis in euãgelio denũciatis que ptinent ad materiaz
euãgelij q̃ eſt xp̃s quem quidẽ cõmẽdat tripliciter. Pri-
mo quidẽ ex origine. Scḋo ex dignitate ſiue virtute ibi.
Qui predeſtinatus. Tertio ex liberalitate ibi. Per quẽ
accepimus Originem autem chriſti deſcribit duplicez.
Primo quidem eternam cum dicit. De filio ſuo. in quo
excellentiam euangelij deſignauit. Nam miſterium ge-
nerationis eterne ante erat valde abſconditũ. Vnde Sa
lomon dicit. Q̃ nomen eius et nomen filij eius ſi noſti
Sed in euangelio patris teſtimonio eſt declaratũ. Mat.
3. et. 17. Hic eſt filius meus dilectus. Conuenienter au-
tem filius dei materia ſanctarum ſcripturarum eſſe dici-
tur que diuinã ſapientiam exponũt ſecundũ illḋ deutro.
4. Hec eſt ſapientia veſtra et intellectus coram populis
Filius autem dicitur eſſe verbum et ſapientia genita. 1.
cor. 1. Chriſtum dei virtutem et dei ſapientiaz. ¶ Sed
circa hanc filiationem tripliciter aliqui errauerũt. q̃dam
enim dixerunt eum filiationem habere adoptiuam. ſicut
Fotinus qui poſuit chriſtum initium ſumpſiſſe ex maria
virgine quaſi hominem purum qui per vite meritum ad
hanc celſitudinem peruenit vt pre ceteris ſanctis filius
dei diceretur. Sed ſcḋm hoc chriſto nõ cõpeteret deſcen
ſus ad humanitatem ſed magis aſcenſus ad diuinitatem
contra id qḋ dicitur Jo. 6. Deſcendi de celo Quidã ve-
ro poſuerunt huiuſmodi filiationem ſolummodo nuncu-
patiuã ſicut ſabellius qui dixit ipſum patrem incarnatuz
et ex hoc filium nominari. ita ꝙ eadem ſit perſona. et ſo-
lum nomina ſint diuiſa. ſed ſecunduz hoc non cõpeteret
filio mitti a patre cum ipſe dicat. Jo. 6. ſe deſcendiſſe vt
faciat voluntatem eius qui miſit euz. Alij vero poſuerũt
ſicut Arrius huiuſmodi filiationem eſſe creatam ita ꝙ fi-
lius dei ſit excellentiſſima creatura ex nihilo tamen pro-
ducta poſt ꝙ prius non fuerat. ſed ſecundum hoc omnia
non eſſent per ipm̃ facta vt dicit Jo. 1. oportz eniz eſſe nõ
factuz per quem facta ſunt omnia. et hec tria excludũtur

per hoc ꝙ ſignanter addit ſuo.i.proprio ⁊ generali. Dicit eñ Hilarius.hic verus ⁊ proprius eſt filius origine ⁊ non adoptione:veritate non nũcupatione: natiuitate nõ creatione.procedit eñ a patre ſicut verbũ a corde:quod pertinet ad eandẽ naturam: preſertim in deo in quo non poteſt aliquid accidentaliter aduenire. Unde ipſe dicit Jo.10 Ego ⁊ pater vnũ ſum⁹. Q dicit vnũ liberat te ab arrio.ꝙ dicit ſum⁹ liberat a ſabellio.vt Aug.dič. ¶ Secundo tangit temporalẽ originẽ cũ dicit. Qui factus eſt vbi ſtatim videñt patrociniũ ſui erroris aſſumere tres ꝑdicti errores ꝑ hoc qð dicit. Qui factus eſt ei.nõ eñ confitentur eternũ ſed factuꝫ:ſed per ea que addunt tollitur eorum intentio.quia eñ dicit. Qui factus eſt ei excludit dictũ Sabellij.non eñ poteſt eſſe filius factus patri ſi ſit eadem perſona cuꝫ ipſo. ſed ꝑ incarnationẽ erit filius virginis. Q vero ſubdit. Ex ſemine dauid tollit intentionem Fotini. Si enim per adoptionẽ eſſet factus dei filius:non diceret factus ex ſemine dauid: ſed magis ex ſpiritu ſcꝫ qui eſt ſpiritus adoptionis filioꝝ.vt dicit Ro.8. Et eſt ſemen dei vt dicit.1.Jo.3. Q vero ſequitur ſm carnem tollit intentionẽ arrij qui ponit eum factũ non ſolũ ſm carnem ſed etiam ſm diuinã naturã. ¶ Eſt etiã cõſiderandũ vlterius ꝙ circa ipſũ incarnationis myſteriuꝫ multipliciter aliqui errauerũt. Neſtorius eñ poſuit vnionem verbi ad hominẽ eſſe factam ſolum ſm inhabitationem.ſcꝫ ꝓut filius dei hominẽ illum inhabitauit excellentius ceteris. Manifeſtum eſt enim ꝙ alia eſt ſubſtantia inhabitantis ⁊ inhabitati ſicut hominis ⁊ domus. Et ſm hoc ponebat aliam eſſe perſonã vel yppoſtaſim verbi ⁊ hominis:ita ꝙ alius eſſet ſm perſonam filius dei.⁊ ali⁹ filius hominis. Sed hoc manifeſte apparet falſum eſſe ꝑ hoc ꝙ aplʹus Phil.2.vnionẽ huiuſmodi vocat exinanitionem.pater aũt ⁊ ſpũſſanctus inhabitant homines ſm illud.Jo.14. Ad eum veniemus ⁊ apud eum manſionẽ faciemus. Sequeret igitur ꝙ pater ⁊ ſpũſſanctus eſſent exinaniti qð eſt abſurdum. Hoc ergo excluditur per hoc ꝙ aplʹus dicit. Qui ſcꝫ filius dei ẽ factus ſm carnẽ.i.habens carnem ex ſemine dauid:qui modus loquẽdi locuꝫ non haberet ſi hec vnio facta eſſet ſolũ ſm inhabitationẽ. De alijs enim ꝗs Ꝟbuꝫ inhabitat nõ dicit ꝙ verbũ factũ ſit hic vel ille.ſed ꝙ factũ eſt ad Jeremiã vł yſa. In hoc ergo ꝙ aplʹus cũ dixit. De filio ſuo addit.qui fact⁹ eſt ei ex ſemine dauid manifeſte excludit errorem predictum. ¶ Rurſus aliqui alij licet duas ꝑſonas nõ concedant in xp̃o ꝯcedunt tñ duas yppoſtaſes vel duo ſuppoſita qð in idem redit qꝛ nihil aliud eſt ꝑſona ꝙ̃ yppoſtaſis ⁊ ſuppoſitum rõnalis nature.cuꝫ ergo ſit vna ſolũ yppoſtaſis ⁊ vnũ ſuppoſitũ in xp̃o qð eſt ſuppoſitũ vel yppoſtaſis verbi eterni.nõ poteſt dici.ꝙ illa yppoſtaſis ſit facta filius dei quia nõ incepit eſſe filius dei. Sed tñ ſi inueniat ab aliquo doctore dictũ exponendũ eſt ſi factum eſt vt homo eſſet de⁹. Scðm hoc ꝓprie dicitur:dei filius factus eſt hõ. qꝛ ſemper nõ fuit homo. Et ideo legendum eſt qð hic dicitur vt ly.qui accipiatur ex parte ſubiecti vt ſit ſenſus qui filius dei factus eſt ex ſemine dauid.non autẽ ex ꝑte predicati quia ſenſus eſſet ꝙ aliquis exiſtẽs ex ſemine dauid fact⁹ eſt filius dei.qð nõ dicitur vere ⁊ ꝓprie ſicut dictum eſt. ¶ Fuerunt aũt alij qui poſuerunt vnionẽ eſſe factã ſcðm cõuerſionem verbi in carnẽ.ſicut dicitur aer fieri ignis. Unde eutices dixit ꝙ etiã ante incarnationeꝫ fuerũt due nature.poſt incarnationẽ vna. Sed hoc eſt expreſſe falſũ quia cũ deus ſit immutabilis ſcðm illud.Mal.3. Ego deus et nõ mutor.nõ poteſt in aliquid aliud cõuerti. Unde cum dicit factus eſt nõ intelligit ſcðm cõuerſionẽ: ſed ſecundũ vnionẽ abſ diuina mutatione. Poteſt eniꝫ aliquid de nouo dici relatiue de aliquo abſ eius mutatione.puta aliquis nõ immobiliter ſedens fit dexter per mutationem eius qui trãſfertur. Et ſic deus dicitur ex tempore dñs vel creator per mutationẽ creature. Et eadẽ ratione dicitur de nouo factus homo.i.vnitus in ꝑſona humane nature. ¶ Fuerũt enim ⁊ alij qui dixerũt animam xp̃m non habuiſſe ſed ibi fuiſſe verbũ loco anime.ſ.arri⁹ et apolinarius. Cõtra quos eſt illud.Joh.10. Nemo tollit animã meã. Q ergo dicit.ſcðm carnẽ nõ excluditur a xp̃o anima ſed caro ponitur ꝓ toto homine ſcðm illud Iſa.40. Uidebit oĩs caro ⁊c. ¶ Querit aũt cũ nos confitemur xp̃m natũ ex virgĩe quare aplʹus dicat eũ eſſe factũ ex muliere. Et dicendũ ꝙ illud naſcit qð naturali ordine ꝓducitur ſicut fruct⁹ ab arbore vel proles a parente. qð autẽ ex voluntate agentis ꝓducitur nõ ſcðm nature ordinem ſicut domus ab artifice nõ põt dici naſci ſed factum. Quia igitur xp̃us ex virgine proceſſit naturali ordine ꝙ̃tum ad aliquid.ſ.ꝙ cõceptus eſt ex femina ſpacio noueꝫ menſium dicitur natus. Quia vero ꝙ̃tum ad aliquid nõ naturali ordine ſed ſola virtute diuinã ꝓceſſit abſ virili ſemine dicitur factus. Eua aũt dicitur ex adam facta non nata. Yſaac aũt ex Abraam natus nõ factus. Item quare ſpecialiter dicit ex ſemine dauid ⁊ nõ ex ſemine Abrahe. cui ꝓmiſſio facta fuit de xp̃o ſcðm illud. Gal.3. Abrahe dicte ſunt ꝓmiſſiones. Et dicendũ eſt ꝙ factũ eſt ad dandam ſpem venie peccatoribus.quia dauid peccator fuit. ex cuius ſemine naſcit xp̃us. Abraham vero iuſtus. Ad cõmendandã etiam dignitatẽ regiaꝫ xp̃i.romanis regnũ gentium tenentibus. ¶ Excluditur etiã per verba iſta triplex error manicheoꝝ.primo quidẽ ꝙ dicunt nõ eundeꝫ eſſe deũ veteris teſtamenti et qui eſt pater dñi noſtri ihũ xp̃i.quod excluditur per hoc quod dicit aplʹus.qð deus ante ꝓmiſerat per ꝓphas ſuos de filio ſuo in ſcripturis ſanctis.ſ.veteris teſtamẽti. Scðo vero ꝙ dãpnant ſcripturas veteris teſtamenti.quas aplʹus hic dicit ſanctas. Non enim alie ſcripture fuerũt ſancte ante euangelium. Tertio ꝙ dicũt xp̃m habuiſſe carnẽ fantaſticam.quod excluditur per hoc ꝙ dicit xp̃m factũ ex ſemine dauid ſcðm carnẽ ei.i.ad gloriaꝫ patris ſcðm illud.Joh.8. Ego gloriam meã nõ quero.ſed gloriã eius qui miſit me.

¶ Lectio tertia.

Qui predeſtinatus eſt filius dei in virtute ſcðm ſpiritũ ſanctificatiõis ex reſurrectione mortuoꝝ ihesu xp̃i domini noſtri

Cõmendata origine xp̃i.hic commẽdat virtutẽ ipſius.et ponit tria. Primo preordinationẽ cum dicit. Qui predeſtinatus eſt. Secũdo dignitatem ſeu virtutem cum dicit. Filius dei in virtute. Tertio ſignum ſiue effectuꝫ cũ dicit ſcðm ſpiritũ ſanctificationis. Circa primuꝫ conſiderandum eſt ꝙ nomen predeſtinationis a deſtinatione ſumitur. Dicitur enim predeſtinatus quaſi ante deſtinat⁹. Deſtinatio auteꝫ dupliciter ſumitur.quãdo pro miſſione.dicuntur enim deſtinati qui ad aliquid mittũtur ſcðm illud.1.Mach.1. Deſtinauerũt aliqui ex populo et abierunt ad regem. Quandoq vero deſtinare idem eſt quod proponere ſecundũ illud.2.Mach.6. Deſtinauit eleazarus nõ admittere illicita. Hec aũt ſecũda ſignificatio a ꝑma deriuari videtur. Sicut enim nuncius qui mittitur ad aliquid dirigitur.ita quod proponimus ad finem aliquem ordinamus. Secunduꝫ hoc igitur predeſtinare nihil aliud eſt ꝙ̃ ante in corde diſponere quid ſit de re aliq̃ faciendum. Poteſt aũt aliquis de futura re ſeu operatione diſponere. Uno mõ ꝙ̃tum ad ipſam rei cõſtitutionẽ ſicut artifex diſponit qualiter debeat facere domum. Secũ

do modo q̃tum ad ip̄m vſum vel gubernationē rei ſicut
aliquis diſponit qualiter debeat vti ſuo equo ⁊ ad hanc
ſecundā prediſpoſitionē ꝑtinet predeſtinatio nō ad p̄mā
Id enim quo aliquis vtitur refert in finem. q: vt Aug.
dicit in libro de doctrina xp̄iana vti eſt referre aliquid in
finem quo fruendū eſt. Sed cum res in ſeipſa cōſtituitur
nō dirigitur ex hoc ipſo in alio. Unde prediſpoſitio cōſti
tutionis rei ꝓprie predeſtinatio dici nō poteſt. Ergo idē
eſt negare predeſtinationē q̄ꝺ negare preordinationē di
uinam ab eterno de hijs que ſunt fienda in tēpore. ſed q:
omnia naturalia pertinent ad cōſtitutionem rei ipſius. q:
vel ſunt principia ex quibus res cōſtituitur vel ex huiuſ
modi principijs cōſequūtur. conſequens eſt ꝙ naturalia
ꝓprie ſub predeſtinatione nō cadunt. ſicut nō dicim⁹ pro
prie ꝙ homo eſt predeſtinatus habere man⁹. Relinquit
ergo. ꝙ predeſtinatio dicatur ꝓprie eoꝝ ſolū que ſunt ſu
pra naturam in que rōnalis creatura ordinat. Supra aūt
naturā rōnalis creature eſt deus ſolus: cui vnitur rōna-
lis creatura ꝑ gratiā. Uno modo q̃tum ad actū ipſius dei
puta per gratiā ꝓphetie cōicatur hōi precognitio futuro
rū que eſt ꝓpria deo. Et huiuſmōi dicit gratia grat ͥs da
ta. Alio mō q̃tum ad ipſum deū cui vnit rōnalis creatu-
ra. cōiter quidē ſ̄m effectū dilectionis ſ̄m illud p̄me. Jo.
4. Qui manet in caritate in deo manet ⁊ deus i eo. Et
quidem fit per gratiā gratū facientē q̄ et gratia adoptio-
nis. Alio mō qui eſt ſingularis xp̄o per vnionē in eſſe ꝑ-
ſonali. Et hec dicit gratia vnionis. Sicut ergo hoīē eſ-
ſe vnitū deo ꝑ gratiā adoptionis cadit ſub predeſtinatio
ne. ita etiā eſſe vnitū deo ꝑ gratiā vnionis in ꝑſona ſub p̄
deſtinatōe cadit ⁊ q̃tū ad hoc dicit. Qui p̄deſtinat⁹ ē. ſ.
eſſe fili⁹ dei. Et ne hoc referat ad filiationē adoptiōis ad
ditur. In virtute quaſi diceret p̄deſtinat⁹ eſt vt ſit talis fi
lius vt habeat equalē: imo eandē virtutē cū deo p̄re. q:
vt dicit apoc. 5. Dignus eſt agnus q̄ occiſus eſt accipere
virtutē ⁊ diuinitatē quinimo ip̄e xp̄us eſt dei v̄tus. ſcōm
illud. p̄me cor. 1. xp̄m dei virtutē ⁊ dei ſapiā. Unde Jo.
5. Quecūq; pater fecerit hec ⁊ fili⁹ ſimiliter facit. Reſpe
ctu vero gratie gratis date nō dicit aliquis predeſtinari
ſimpliciter q: gr̄a gratis data nō ordinat directe ad hoc
ꝙ ille qui eā recipit ad finem vltimū dirigatur. ſed vt ꝑ
eam alij dirigātur ſ̄m illud p̄me. cor. 12. Unicuiq; datur
manifeſtatio ſp̄us ad vtilitatē. Manifeſtū eſt aūt ꝙ id q̄ꝺ
eſt per ſe. eſt menſura ⁊ regula eoꝝ que dicūtur ꝑ aliud ⁊
per participationē. Unde p̄deſtinatio xp̄i qui eſt predeſti
natus vt ſit filius dei ꝑ naturā eſt menſura vite. ⁊ ita pre-
deſtinationis noſtre qui predeſtinamur in filiationem ad
optiuā que eſt quedā ꝑticipatio ⁊ ymago naturalis filia-
tiōis ſcōm illud. Ro. 8. Quos preſciuit ⁊ predeſtinauit
confor. fieri ymaginis fi. ſui. Sicut igitur homo xp̄us p̄-
deſtinatus non eſt ꝑꝑ merita precedentia ſed ex ſola gra
tia vt ſit filius dei naturalis. ita ⁊ nos ex ſola gratia non
ex meritis predeſtinamur vt ſimus filij dei adoptiui. ſ̄m
illud deutro. 9. Ne dicas in corde tuo cum deleuerit eos
dn̄s deus tuus in cōſpectu tuo ꝓpter iuſticiā meā; intro
duxit me deus vt terrā hanc poſſiderem. Eſt igitur mani
feſtum ad quid ſit iſta predeſtinatio. ſ. ad hoc ꝙ aliquis
ſit dei filius in virtute. Sed reſtat inquirendum quis eſt
iſte qui eſt ad hoc predeſtinatus. Cum aūt predeſtinatio
anteceſſionem importet videtur ꝙ ille qui eſt predeſtina
tus vt ſit filius dei in virtute nō ſemper fuerit filius dei ī
virtute. Non enim videtur eſſe predeſtinatio deo eo q̄ꝺ
ſemper fuit. quia hoc nō poteſt anteceſſionē habere. Si
igitur poneremus ſcōm neſtorium ꝙ perſona filij homi-
nis eſſet alia a perſona filij dei. nulla eēt dubitatio quia
poſſemus dicere ꝙ perſona creata filij hominis que non
fuit ab eterno ex tempore incepit eſſe filius dei in virtute

Et ſimile eſt ſi quis dicat ꝙ eſt alia ypoſtaſis vel ſuppoſi
tū filij dei ⁊ filij hominis. Sed hec aliena ſunt a fide vt
ſupra dictum eſt. Cum igitur nō ſolum ſit eadem ꝑſona
filij dei et filij hominis. ſed etiā ypoſtaſis ⁊ idem ſuppoſi
tum ratione cuius nō poteſt dici vere ⁊ ꝓprie ꝙ filius ho
minis eſt factus filius dei. ne aliquod ſuppoſitum creatū
intelligatur eſſe de quo de nouo predicatur filius dei. pa
ri ratione videtur ꝙ nō poſſit dici filius hominis eſſe pre
deſtinatus filius dei. q: filius hominis ſupponit ſuppoſi
tū eternū quod fuit ſemꝑ fili⁹ dei. Unde anteceſſio quā
importat predeſtinatio locū nō habꝫ. ¶ Propter hoc igi
tur origenes dicit ꝙ littera nō debet eſſe qui predeſtinat⁹
eſt. ſed qui deſtinatus eſt filius dei in virtute vt nulla an
teceſſio deſignetur. et ſcōm hoc planus eſt ſenſus. q: xp̄s
deſtinatus. i. miſſus eſt a deo patre in mundū tanq̄ verus
filius in virtute diuina. Sed q: cōmuniter omnes libri la
tini habent qui predeſtinatus. Aliter alij hoc exponere
voluerunt ſcōm cōſuetudinem ſcripture in qua dicit ali-
quid fieri quādo innoteſcit ſicut dn̄s poſt reſurrectionem
dicit. Mat. vltimo. Data eſt mihi omnis poteſtas. quia
poſt reſurrectionem innotuit talem poteſtatem ſibi eſſe
datam ab eterno. Sed ſcōm hoc ꝙ dicit predeſtinat⁹ nō
ꝓprie accipitur q: predeſtinatio eſt de eo quod ꝑtinet ad
gratiā nō aūt in hoc gratia xp̄o facta eſt ꝙ eius virtus di
uina innotuit ſed potius nobis. Et ideo etiā in glo. dicit
ꝙ ſcōm hunc ſenſū predeſtinatus large ponitur ꝓ pre-
ſcito vt ſit ſenſus. xp̄us predeſtinatus eſt. i. ab eterno pre
ſcitus vt innoteſceret ex tēpore eſſe filius dei in virtute.
Unde quidā alij predeſtinationē ad ip̄am vnionē referē
tes nō attribuerūt eam perſone. ſed nature vt ſit ſenſus.
Qui predeſtinatus eſt filius dei in virtute. i. cuius natu
ra predeſtinata eſt vt ſit ei vnita qui eſt filius dei in v̄tu-
te. Sed hec etiā expō impropria eſt ⁊ extorta. Cum enī
predeſtinatio importet ordinem in finem. eius eſt prede-
ſtinari cuius eſt per ſuam operationem ordinari in finem
Agere autē ꝓpter finem nō eſt nature ſed perſone. Ideo
ſi proprie accipiatur oꝑtet ꝙ predeſtinatio attribuat ipſi
perſone xp̄i. Sed quia perſona xp̄i ſubſiſtit in duab⁹ na-
turis humana. ſ. et diuina: ſcōm vtrāq; poteſt aliquid di-
ci de eo. ſicut enim de homine poteſt aliquid dici ſ̄m cor-
pus. vt tangi ⁊ vulnerari. aliquid autē ſcōm animā vt in
telligere ⁊ velle. ita ⁊ de xp̄o poteſt aliquid dici et ſcōm
diuinā naturam ſicut ipſe de ſe dicit Joh. 10. Ego ⁊ pat
vnum ſumus. Aliquid ſcōm humanā ſicut cum dicim⁹
eum crucifixum ⁊ mortuum. ⁊ hoc modo dicitur eſſe pre-
deſtinatus ſcōm humanā naturam. Quāuis enim ipſa ꝑ
ſona xp̄i ſemper fuerit filius dei: tamen nō ſemper fuit vt
exiſtens in humana natura eſſet filius dei. ſed hoc fuit in
effabilis gratie. Eſt autē alia ratio de hoc participio fac
tus. quod deſignat actum realem. ⁊ de hoc participio p̄-
deſtinatus. quod deſignat actum anime. Anima enim ſe
cundum ſuum intellectum ⁊ rationē poteſt diſtinguere
ea que ſunt ſcōm rem ꝯiuncta. poteſt enim aliquid de ꝑie
te albo cogitare ⁊ loqui ſeorſū quidem q̃tum ad hoc ꝙ
eſt paries ſeorſum aūt ex hoc ꝙ eſt albus. Ita etiā prede-
ſtinatio poteſt attribui perſone xp̄i ſecūdum ꝙ ſubſiſtit ī
humana natura. licet nō attribuatur ei ſcōm ꝙ ſubſiſtit ī
diuina. Unde ⁊ apoſtolus prius filium dei incarnatū eſ-
ſe premiſerat ⁊ poſtea ei predeſtinationem attribuit vt in
telligatur predeſtinatus eſſe ſecūdū ꝙ factus eſt ex ſemi
ne dauid ſcōm carnem. et ſic a filio dei explicando incar-
nationis miſterium deſcendit ad carnem. ⁊ a carne ſecun
dum predeſtinationem aſcendit ad filium dei. vt oſtenda
tur ꝙ neq; gloria diuinitatis impediuit infirmitatem car
nis. neq; infirmitas carnis diminuit maieſtatem dei.
Queritur autem in glo. p̄mo quidem vtrum xp̄us ſecun

duz ꝙ homo ſit filius dei. ⁊ videtur ꝙ ſic quia hic eſt xp̄s
qui predeſtinatus eſt vt ſit. ſed ſcōm ꝙ homo eſt predeſti
natus vt ſit ſcōm ꝙ homo eſt filius dei. Et dicenduz ꝙ ſi
ly. ſcōm ꝙ denotat vnitatem ſuppoſiti. verum eſt ꝙ ſm
ꝙ homo eſt filius dei. quia vnū eſt ſuppoſitum dei et ho-
minis. Si aūt deſignat cōditionem nature vel cām. falſū
eſt. nō enim ex natura humana habet vt ſit filius dei. In
argumento aūt eſt falſitas cōpoſitionis ⁊ diuiſionis ex eo
ꝙ ly. ſcōm qḋ poteſt determinare ꝑticipiuz predeſtinat⁹
et ſic verum eſt ꝙ ſcōm ꝙ homo eſt predeſtinatus. vl' po
teſt determinare ip̄m eſſe filium dei ad quod ordinatur ꝑ
deſtinatio. ⁊ ſic falſum eſt. Nō enim predeſtinatus eſt vt
ſcōm ꝙ homo ſit filius dei. ⁊ in hoc ſenſu procedit ratio.
¶ Secundo queritur vtrum xp̄us ſcōm ꝙ homo ſit per-
ſona. Et, dicendū ꝙ ſi ly. ſcōm ꝙ referatur ad ip̄m ſuppo
ſitum hominis eſt perſona diuina. Si vero deſignet natu
re cōditionem vel cām. ſic xp̄us ſcōm ꝙ homo nō eſt per-
ſona. quia humana natura nō cāt nouam perſonalitatez
in chriſto. Adiungitur enim digniori in cuius perſonali-
tatez tranſit. Itez obijcitur de hoc quod glo. dicit ꝙ qui
ſuſcepit ⁊ quod ſuſcepit eſt vna perſona. Id aūt qḋ ſuſce
pit filius dei eſt humana natura. ergo humana natura ē
perſona. Et dicendum eſt ꝙ huiuſmodi loquutiones ſūt
exponende vt ſit ſenſus. ꝙ ille qui ſuſcepit ⁊ natura quā
ſuſcepit vniūtur in vna perſona. ¶ Quarto querit̄ vtruz
hoc ſit verum homo eſt aſſumptus a v̄bo. ⁊ videtur ꝙ ſic
ſcōm illud. ps̄. 64. Beatus quē elegiſti ⁊ aſſūpſiſti. Et
dicendum eſt ꝙ cum homo ſupponat ſuppoſitū eternum
nō poteſt ꝓprie dici ꝙ homo ſit aſſumptus a verbo. nō ei
aſſumitur idez a ſeipſo. ſed exponendū eſt ſicubi inuenia
tur homo aſſumptus. i. humana natura. ¶ Quinto que-
ritur vtrum hec ſit vera. Iſte homo ſemꝑ fuit. Et dicen-
dum eſt hanc eſſe verā ꝓpter hoc ꝙ homo ſupponit eter
num ſuppoſitū. Unde heb. vltimo dicitur. Iheſus xp̄us
heri ⁊ hodie ipſe ⁊ in ſecula. nō tamen cū reduplicatione
eſt vera huiuſmodi ꝓpoſitio. Nō enim ille homo ſcđz ꝙ
homo eſt. ſemper fuit. ſed ſcōm ꝙ eſt filius dei. Sic igit̄
patz ⁊ de p̄ordinatiōe ⁊ d̄ v̄tute filij dei. ¶ Reſtat tertiū
ſcz de ſigno quod tangitur in eo quod ſubditur. Secūdū
ſpiritū ⁊c̄. Eſt enim ꝓprium virtutis diuine ꝑ collationē
ſpiritusſancti ſanctificare homines. Leu. 20. Ego domi-
nus qui ſanctifico vos. Ipſe etiā ſp̄ūm ſanctū ſolus dare
poteſt ſcōm illud yſa. 42. Hec dicit dn̄s deus creans ce-
los. Et īfra. Dās flatuz populo qui eſt ſuper terrā ⁊ ſp̄ūz
calcātibus eam. Ex hoc igitur apparet xp̄m habere virtu
tem diuinā quia ipſe dat ſp̄ūm ſanctuz ſcōm illud Io. 15.
Cum venerit paraclitus quem ego mittam. Eius etiam
virtute ſanctificamur ſcđz illud prime. cor. 6. Sed ſancti
ficati eſtis. ſed iuſtificati eſtis in nomine domini nr̄i ihu
xp̄i ⁊ ſp̄ū dei noſtri. Dicit ergo. ꝙ xp̄us ſit filius dei in v̄
tute apparet ſm ſpiritū ſanctificationis. i. ſcōm ꝙ dat ſpi
ritum ſanctificantem. que quidez ſanctificatio incepit ex
reſurrectione mortuoꝝ iheſu xp̄i domini noſtri. i. ex mor-
tuis. ſcōm illud Io. 7. Nōdum erat ſp̄ūs datus quia nō
dum iheſus fuerat glorificatus. quod nō eſt ſic intelligen
dum ꝙ nullus ante xp̄i reſurrectionē ſp̄ūm ſanctificantez
accepit. Sed quia ex illo tēpore quo xp̄us reſurrexit ince
pit copioſius ⁊ cōius ſpirit⁹ ſanctificatiōis dari. Poteſt
etiam intelligi ꝙ hic deſignentur duo ſigna virtutis di-
uine in xp̄o. Primum quidem ex hoc ꝙ dicit. ſcōm ſpi-
ritum ſanctificationis ſiue intelligatur ſcōm ſanctifican-
tem ſp̄ūm ſicut dictuz eſt. ſiue intelligatur ſcōm hoc ꝙ ip
ſe per ſp̄ūm ſanctū eſt in vtero virginali cōceptus. quod
eſt ſignuz virtutis diuine in ipſo. ſcōm illud Luc. 1. Spi
ritusſanctus ſupueniet in te. Et poſtea ſequitur. ideoq3 ⁊
quod ex te naſcetur ſanctum: vocabitur filius dei. Secun
dum aūt ſignum virtutis diuine eſt reſuſcitatio mortuoꝝ
ſcōm illud Io. 5. Sicut pater ſuſcitat mortuos ſic ⁊ fili⁹.
Eſt ergo ſenſus ꝙ apparet xp̄m eſſe filium dei in virtute
ex reſurrectione mortuoꝝ id eſt ex hoc ꝙ mortuos fecit ſe
cum reſurgere. ſcōm illud Mat. 27. Multa corpora ſan
ctoꝝ qui dormierant ſurrexerunt. ⁊ tandez faciet omnes
reſurgere. ſcōm illud Io. 5. Omnes qui in monumentis
ſunt audient vocem filij dei. ⁊ qui audierint viuent. Uel
poteſt intelligi de ſpirituali reſurrectione mortuoꝝ que
eſt a peccatiſ. ſcōm illud ephe. 5. Surge qui dormis ⁊ ex-
urge a mortuis. Dicūtur aūt mortui iheſu xp̄i. qui ab ip
ſo reſuſcitantur ſicut ⁊ infirmi alicuius medici a quo ſa-
nātur. Poſſunt aūt hec duo ſigna ad duas precedentes
clauſulas referri hoc modo. qui factus eſt ei ex ſemine da
uid. ⁊ hoc ſcōm ſpiritum ſanctificationis. ex qua. ſ. caro
eius cōcepta eſt. qui predeſtinam⁹ eſt filius dei in virtu-
te. ⁊ hec apparet in reſurrectione mortuoꝝ ⁊c̄. Sed p̄ma
expoſitio eſt melior.

Lectio quarta.

Per quē accepim⁹ gr̄am ⁊ ap̄ſ̄latum
ad obediendū fidei in oībus gētib⁹
ꝓ noīe ei⁹ in q̄bus eſtis et vos voca
ti ihū xp̄i. omibus qui ſūt rome dilectis dei
vocatis ſc̄tis. Gr̄a vobis ⁊ pax a deo patre
et domio nr̄o ihū xp̄o.

¶ Poſtq̄ cōmendauit xp̄m ab origine ⁊ virtute. hic com
mendat ipſum ex liberalitate que oñditur ex muneribus
que fidelibus cōtulit. Ponitur aūt duplex munus. Unū
quidem cōmune omnibus fidelibus. ſ. gratia per quam
reparamur. quaz quidem a deo per xp̄m accepimus. Un
de dicit. Per quem accepimus omnes fideles gratiam.
Io. 1. Gratia ⁊ veritas per ihm̄ xp̄m facta eſt. Et hic īfra
Ro. 5. Per quem acceſſum habemus in gratia iſta in q̄
ſtamus. Conueniens eſt enim vt ſicut per verbum dei om
nia iſta facta ſunt. vt habetur Ioh. 1. Ita per ip̄m ſicut ꝑ
artem omnipotentis dei omnia inſtaurarentur ſicut ⁊ ar-
tifex eadez arte reparat domū quaz cōdidit. Col. 1. Per
euz placuit deo reconciliare omnia ſiue que in celo ſiue q̄
in terra ſunt. Aliud autē eſt munus ſpirituale collatuz a-
poſtolis quod tangit ſubdens. Et ap̄ſ̄latum quod eſt pre
cipuum inter eccleſiaſticos gradus. . 1. cor. 12. Et quoſ-
dam quidem poſuit deus in eccleſia p̄mum quidē ap̄l'os
Apoſtol⁹ aūt idez eſt quod miſſus. Sunt em̄ a xp̄o miſſi
quaſi eius auctoritatem ⁊ vicem gerentes. Io. xx. Sicut
miſit me pater ⁊ ego mitto vos id eſt cuz plenitudine auc
toritatis. Unde ipſe xp̄s ap̄l's noīatur. Heb. 3. Cōſidera
te apoſtolum ⁊ pontificem iheſuz xp̄m. Unde ⁊ per ip̄m
tanq̄ principalem apoſtolū ſiue miſſum' alij ſunt ſecūda
rio ap̄ſ̄latum conſecuti. Luc. 6. Elegit duodecim quos ⁊
apoſtolos nominauit. Premittit aūt gratiam ap̄ſ̄latui. tū
quia nō ex meritis ſed ex gratia ap̄ſ̄latum ſunt conſecuti.
prime cor. 15. Ego ſum minim⁹ ap̄l'orum: qui nō ſum dig
nus vocari ap̄l'us. gratia aūt dei ſum id quod ſuz. tū etiā
q: ap̄ſ̄lat⁹ digne haberi nō pōt niſi ꝑhabita gr̄a ſc̄tificāte.
Ephe. 4. Unicuiq3 noſtruz data eſt gr̄a ⁊c̄. Deſcribit au
tem hunc apoſtolatū Primo q̄dem ex vtilitate cū ſubdit.
Ad obediēdum fidei. Quaſi diceret ad hoc ſumus miſſi
vt faciamus hoīes fidei obedire In his obediētia locum
habet q̄ volūtarie facere poſſum⁹. his autē que ſunt fidei
ex volūtate cōſentimus nō ex ratōis neceſſitate cum ſint
ſupra rationē. Nullus eniz credit niſi volēs vt dicit aug.
Et ideo circa fidē locū habet infra ſexto Obediſtis ex cor

de in eā formā doctrine in quā traditi eſtis. De hoc fru-
ctu dicitur Jo. 15. Poſui vos vt eatis ⁊c̄. Scd̄o deſcribi
tur ex amplitudine cum ſubditur. In oībus gētibꝰ. quia
non tantum in vna gente iudeoꝝ ſed ad inſtructionē oīm
gentium ſunt directi. Math. vltimo. Euntes docete om-
nes gentes. Specialiter paulus in omnes gētes apl'atuꝫ
acceperat vt ei cōpetere poſſit: qd̄ dicitur yſa. 49. Parū
eſt vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandū tribus iacob et feces
iſrael dedi cōuertendas te in lucē gentium. Tamen ab
eius apl'atu excluſi nō erant iudei preſertim q̄ inter gētes
habitabant. Infra xj. Quādiu q̄dem ego ſum gentium
apoſtolus miniſteriū meū honorabo ſi quo modo ad emu
landū ꝓuocē carnem meam et ſaluos faciam aliquos ex
ipſis. Tertio ex plenitudine poteſtatis cū ſubdit. Pro
nomine eius id eſt vice et auctoritate ipſius. Sicut enim
xp̄s in nomine patris veniſſe dicitur Jo. 20. quaſi ple-
nam patris auctoritatem habens. ita et apoſtoli in noīe
xp̄i veniſſe dicūtur quaſi in ꝑſona xp̄i. 2. corinth. 2. Naꝫ
et ego qd̄ donaui ſi quid donaui ꝓpter vos in ꝑſona xp̄i.
Vel ꝑ hoc deſcribit ex fine vt ſit ſenſus. ꝓ nomine eius
dilatādo non ꝓ aliquo terreno fructu ſibi querēdo. Act.
9. Vas electionis eſt mihi iſte vt portet nomē meū. Vñ
ad hoc fideles hortabatur col'. 3. dicens. Omnia in noīe
ieſu chriſti agite. Quarto ex poteſtate ſuper illos q̄bus
ſcribebat q̄ predicto apoſtolatui erant ſubiecti. Unde ſub
dit. In quibus id eſt inter quas gentes noſtro apoſtola-
tui ſubiectas. Eſtis ⁊ vos ſcꝫ romani q̄uis ſublimes. yſa.
26. Ciuitatem ſublimē humiliabit. conculcabit eam pes
pauperis ſcilicet chriſti. greſſus egenorū id ē apoſtoloꝝ
ſpecialiter petri ⁊ pauli. 2. corinth. x. Vſq ad vos ꝑueni
mus in euāgelio xp̄i. Subdit vocati ieſu xp̄i. i. a ieſu chri
ſto ſm illud Oſee. i. Vocabo nō populū meuꝫ. Vel voca
ti vt ſitis ieſu xp̄i. Infra. 8. Quos predeſtinauit hos et
vocauit. Vl' vocati ieſu chriſti. i. dicti a ieſu chriſto xp̄iāi
Act. xj. Ita vt cognominarētur p̄mū antiochie diſcipuli
xp̄iani. ¶ Cōſequenter deſcribūtur ꝑſone ſalutate. ⁊ pri
mo ex loco cū dicit. Omnibus q̄ ſunt rome. Signāter om
nibus ſcribit quia omniū ſaluteꝫ cupiebat. 1. corinth. 7.
Volo omnes hoīes eſſe ſicut meipſum. Act. 23. dictū eſt
ei. Oportet te ⁊ rome teſtificari. Scd̄o deſcribūtur ꝑſo-
ne ſalutate ex gratia. Circa qd̄ primo ponitur grē origo
qd̄ eſt dei dilectio. Deutro. 33 Dilexit populos oēs ſan-
cti in manu illius ſunt. 1. Jo. 4. Non q̄ſi nos dilexerimꝰ
deum. ſ. prius. ſed quoniaꝫ ipſe prior dilexit nos. Dei em̄
dilectio non ꝓuocatur ex bono creature ſicut dilectio hu
mana. ſed magis ipſuꝫ bonum creature cauſat. qꝛ dilige-
re ē bonū velle dilecto. voluntas aūt dei ē cauſa rerū ſm
illd̄ pſ. Oīa quecūq voluit fecit. Scd̄o ponit vocatio
cū ſubdit. dilectio dei q̄ quidē ē duplex. Una exterior ſm
quam vocauit petrum et andreaꝫ. Math. 4. Alia eſt vo
catio interior que eſt ſecunduꝫ interiorem inſpirationem
prouer. 1. Vocaui et renuiſtis. Tertio ponit gratiam iu
ſtificationis cum dicit. Sanctis id eſt per gratiaꝫ et ſacra
menta gratie ſanctificatis. 1. corinth. 6. Sed abluti eſtis
ſed ſanctificati eſtis vt ſitis dilecti a deo. vocatis ad hoc
q ſitis ſancti. ¶ Deinde ponuntur bona que eis optat.
que ſunt gratia et pax. quorū vnū ſcilicꝫ gratia eſt primū
inter dei dona quia per eam iuſtificatur impiꝰ. Infra. 3.
Iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Aliud autem ſcilicꝫ
pax eſt vltimuꝫ qd̄ in beatitudine perficitur. pſ. Qui po
ſuit fines tuos pacem. Tunc enim erit perfecta pax quā-
do voluntas requieſcet in plenitudine omnis boni cōſe-
quens immunitatē ab omni malo. yſa. 32. Sedebit po-
pulus meus in pulchritudine pacis. Et ſic ꝑ hec duo bo-
na alia media intelliguntur. Oſtendit etiam cōſequen-
ter vnde ſint huiuſmodi bona expectanda cum ſubdit. A
deo patre noſtro. Jac. 1. Omne datum optimum et om̄e
donum perfectum de ſurſum eſt deſcendēs a patre lumi-
num. pſ. 83. Gratiaꝫ et gloriam dabit dñs. Addit auteꝫ
Et domino ieſu xp̄o. quia dicitur Joh. 1. Gratia et veri-
tas per ieſum chriſtum facta eſt. Ipſe etiam dicit. Jo 14
Pacem meā do vobis. Q aūt dicit. Deo patre noſtro
poteſt teneri eſſentialiter ꝓ tota trinitate que dicitur pa-
ter. quia nomina importantia relationem ad creaturam
cōmunia ſunt toti trinitati ſic̄ creator et dominus. Addit
auteꝫ Domino ieſu xp̄o. Non q ſit alia perſona a tribus
ſed ꝓpter humanam naturā per cuius miſterium ad nos
dona gratiarū perueniūt. 2. pe. 1. Per quem maxima et
precioſa nobis ꝓmiſſa donauit. Vl' poteſt dici q hoc qd̄
dicit deo patre noſtro tenetur ꝓ perſona patris que ſcd̄ꝫ
ꝓprietatem dicitur pater xp̄i. ſed ſcd̄ꝫ appropriationē pr̄
noſter. Jo. 20. Aſcendo ad patreꝫ meum et patrē veſtrū
Tangit autem ꝑſona filij cū dicit. Et dño ieſu xp̄o. ꝑſo-
na aūt ſpiritꝰ ſancti non ponit qꝛ intelligit in donis eiꝰ
que ſunt gratia et pax. Vel etiaꝫ qꝛ intelligitur in duabꝰ
ꝑſonis pr̄is et filij quarum eſt vnio et nexus.

Lectio quinta.

Primum quidē gratias ago deo meo
per ieſum chriſtum pro oībus vob
quia fides veſtra annūciatr in vni-
uerſo mūdo Teſtis em̄ mihi eſt deus cui ſer
uio in ſpū in euāgelio filij eius q ſine inter-
miſſione memoriā veſtri facio ſemper in ora
tionibus meis. obſecrans ſi quo modo tan-
dem aliquando proſperuꝫ iter habeā in vo
luntate dei veniendi ad vos Deſidero em̄
videre vos: vt aliquid impartiar vob: gra-
tie ſpiritalis ad confirmandos vos: id eſt ſi-
mul conſolari in vobis per eam que inui-
cem eſt fidē veſtrā atq meam. Nolo autem
vos ignorare fratres: qꝛ ſepe ꝓpoſui venire
ad vos: et ꝓhibitus ſum vſq adhuc. vt ali-
quem fructū habeam in vobis: ſicut et in ce
teris gentibus. Grecis ac barbaris: ſapien-
tibus et inſipientibus debitor ſum. itaq qd̄
in me promptum eſt et vobis qui rome eſtꝭ
euangelizare. Non eniꝫ erubeſco euāgeliū.

Premiſſa ſalutatōe hic apl'us epiſtolarē tractatū incipit.
In quo primo oſtēdit affectū ſuū ad eos q̄bus ſcribebat
vt reddat auditores beniuolos Scd̄o īſtruit eos d̄ ꝟitate
q̄ ꝑtinet ad ꝟtutē grē xp̄i ibi. Uirtꝰ em̄ dei ē. Oñdit autē
affectū ad eos tripl'r. Pri̇o q̄dē ex grāꝝ actiōe q̄ de earū
bonis grās agit. Scd̄o ex orōne quā ꝓ eis ad deū fūdit
ibi. Teſtis em̄ ē mihi deꝰ. Tertio ex deſiderio viſitatiōis
eoꝝ ibi. Obſecrās ſi quō. Circa primū tria oportet ꝯſide
rare Pri̇o q̄dē grāꝝ actōis ordinē qꝛ dicit. Primo q̄dē
grās ago deo meo. Neceſſe ē em̄ vt ī oībꝰ grāꝝ actionē
ꝑmittamꝰ ſm illd̄ 1. theſ. vltio. In oībꝰ grās agite. Nō
em̄ ē dignꝰ bñficiū cōſeq̄ q̄ de acceptis bñficijs grās nō a-
git. Sap. 16. Ingrati ſpes tāq̄ ybernalis glacies tabe-
ſcet. Et ecc. 1. Ad locū vñ exeūt flumina reuertūt qꝛ ad
principium vnde proueniunt beneficia reuertūtur ſcilicꝫ
ꝑ gratiaruꝫ actiones vt iterum fluant. ſcꝫ per iteratā be
neficiorum exhibitionē. In omnibus auteꝫ q̄ petimꝰ vel

agimus diuino beneficio indigemus.et ideo ante oīa de-
bet gratiarū actio premitti. Scđo deſignat perſonas tres
quarū vna eſt perſona cui fit gratiarūactio quā deſignat
dicēs.deo meo ſcilicet cui debetur gratiarū actio de om-
nibus bonis q: ab eo fluūt. Jac.1. Omne datū optimum
et omne donū pfectum deſurſum eſt ꝛc. Et quāuis ſit de
us omnium p creationē et gubernationem.ſcđm illud in
fra 4. Dñs omniuz: ſpecialiter tamē dicit̄ eſſe de⁹ iuſto-
rum tripliciter. Primo quidē ſecūdum ſpecialem curam
quā de eis gerit.pš. Oculi domini ſuper iuſtos. Et alibi
dicit. Dñs illuminatio mea Scđo per ſpecialē cultum.
Exo.15. Iſte deus meus et glorificabo eū Tercio q: eo
rum premium:geñ.15. Ego domin⁹ merces tua magna
nimis. Secūda pſona eſt mediatoris quā tangit dicens.
Per ieſuz chriſtum. Eodem enim ordine debet gratiarū
actio in deum recurrere quo gratie a deo in nos deueni-
unt qđ quidē eſt per ieſum xp̄m. Infra 5. Per quē acceſ
ſum habemus per fidem in gratia qua ſtamus Tercia eſt
perſona illoꝝ̄ p quibus gratias agit quā deſignat ſub-
dens.p omnibus vobis.quia.ſ.eorum gratias quaſi ſu-
as reputat pp̄ter vinculuz caritatis .2. Jo.1. Maiorem
horū non habeo gratiam q̄ vt audiā ꝛc. Signanter autē
dicit.pro omnibus vobis q: ſcꝫ omnib⁹ placere deſide-
rat.1.corinth .x. Sicut et ego per omnia oībus placeo.
Et omniū ſalutem cupit ſcđm illđ 1.corinth.7. Uolo om
nes homines eſſe ſicut meipſum. Tertio ponit materiā
gratiarumactionis cū ſubdit. Quia fides veſtra annūcia
tur in vniuerſo mūdo.q agit q̄dā gratias de fide eo qđ ē
bonorū omnium ſpiritualiū fundamentum. Heb.xj. Eſt
autē fides ſperandarū ſubſtanta rerū. Cōmendantur aūt
romani de fide .quia fidem defacili ſuſceperant et in ea-
dem firmiter pmanebant. Unde et vſq̄ hodie apud eos
plurima fidei ſigna oſtendūtur in viſitatione ſanctoꝝ lo-
corum vt hieronymus dicit ſuper epiſtolam ad gal. Non
dum tamē pfectam fidem habebant quia aliqui eoꝝ pre
uenti erant a pſeudo apoſtolis vt crederent legis cerimo
nias euangelio iungendas. Gaudet autē et gratias agit
de eorum fide non ſolū pp̄ter eos :ſed pp̄ter vtilitatem
inde conſequentē.q: ſcꝫ eorum exemplo q̄ erant domini
gentium alie gētes p̄uocabantur ad fidē q: vt dicit glo.
prompte facit inferior qđ videt fieri a ſupiori.pp̄ter qđ
amonent̄ prelati vt fiant forma gregis ex animo.1.pe.vl-
timo.¶ Cōſequenter cū dicit. Teſtis eni ꝛc oſtēdit affe-
ctum ſuū ad eos ex oratione quā pro eis fundit. Et quia
orationis negotiū in ſecreto agitur coram deo ſcđm illud
Mat.6. Tu autē cū oraueris intra in cubiculum tuū et
clauſo hoſtio ora patrem tuū.dei teſtimonio p̄bat ſe pro
eis orare. Primo ergo inducit teſtē Scđo manifeſtat ſu
pra qđ teſtimnoiū inducat.q ſine intermiſſione. Teſtez
aūt inducit cū dicit. Teſtis ē mihi de⁹ ſub cui⁹ teſtio oīa
agunt̄ Je.19. Ego ſum iudex et teſtis. Et vt iuſtū teſtem
nō fruſtra inuocare oſtēdat.ponit cōſequēter quomō ſit
ei cōiunctus. Primo q̄dem quantū ad ſeruiciū cū dicit.
Cui ſeruio ſcꝫ per latrie cultū. Deutro.6. Dñm deū tuū
adorabis et illi ſoli ſeruies. Scđo quantū ad modū ſerui
endi cum dicit. In ſpiritu meo. Quaſi dicat.non ſolum
in exteriori ſeruitio corporali.ſed precipue interius ſcđꝫ
ſpiritū. Jo.4. Spiritus eſt deus et eos q̄ adorant euz in
ſpiritu et veritate adorare oportet Uel in ſpū id eſt in ſpi
ritualibus obſeruātijs nō in carnalib⁹ ſicut iudei. Phil
3. Nos ſum⁹ circūciſio qui ſpiritu dei ſeruim⁹ deo. Ter-
tio quātū ad officiū in quo ſeruit ſcꝫ in euāgelio filij ei⁹.
ſcđm illud ſupra eodem. Segregatus in euāgeliū. Qđ
quidē eſt filij dei tripliciter. Uno modo q: ē de ipo. Luc
2. Euāgelizo vobis gaudiū magnū. Alio modo q: eſt ab
ipo predicatū ex pp̄rio officio. Luc.4. Quia ꝛ alijs ciui

tatibus oportet me euāgelizare regnū dei q: ideo miſſus
ſum. Tercio q:.eſt ab eo iniūctum. Marci vltimo Predi
cate euāgelium omni creature. Sed ſcđꝫ aug.cū idē ſit te
ſtis eſt mihi deus.quod iuro per deū. videtur ap̄lus face
cere cōtra id qđ dñs dicit. Math.5. Ego dico vobis nō
iurare omino. Ja.vltio. Ante omnia autem fratres mei
nolite iurare. Sed ſicut dicit aug.libro cōtra manicheos
Intellect⁹ ſacre ſcripture ex actibus ſanctorū intelligit̄.
Idem enim ſpiritus quo ſacre ſcripture ſunt edite ſcđm
illud.2.pe.1. Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti
dei homines. Sanctos viros ad operādū inducit. Infra
8. Qui ſpū dei aguntur hij ſunt filij dei. Ex hoc ergo q
paulus iuraſſe inuenitur oſtendit̄ verbuz dñi et apoſtoli
iacobi nō ſic eſſe intelligendū q̄ſi iuramentū ſit omino li-
citum.ſed q: ad hoc homo niti debet vt quātum ex ipo ē
iuramento non vtatur tanq̄ quodā bono et p ſe appeti-
bili.tum pp̄ter periculum qđ imminet ex frequēti iurati
one ne homo labatur in piuriū pp̄ter labilitatem hūane
lingue ſcđm illud ecc.23. Iurationi nō aſſueſcat os tuū nā
multi ꝛc. Tū etiam q: contra reuerentiā dei facere videt̄
qui ipm abſq̄ neceſſaria cauſa teſtem inducit Unde Ecc.
23. Nominatio dei nō ſit aſſidua in ore tuo. Unde nec a-
poſtolus iuraſſe inuenitur niſi ſcribendo quādo homo cū
maiori deliberatione ꝛ cautela loquitur. Eſt aūt qñq̄ ne
ceſſarium iuramentū vt fides verbo dicentis adhibeatur
qđ qñq̄ vtile eſt etiam ei qui audit. Et ſic ap̄lus iurat p-
pter vtilitatem auditorum quibus erat vtile vt ei crede-
rent quaſi non querens qđ ſibi vtile eſt ſed multis vt ſal-
ui fierent. Unde qđ domin⁹ dicit. Math.5. Qđ ampli⁹
eſt ſcꝫ q̄ ſimplex verbum a malo eſt.non eſt intellgendū
a malo eius qui iurat.ſed eius q̄ exigit iuramentū.nō q̄-
dem a malo culpe niſi in caſu quādo exiſtimat q̄s eum a q̄
exigit iuramentū eſſe falſū iuraturum.tunc enim eſt gra-
ue peccatum.vt dicit augu. Sed intelligit eſſe a malo pe
ne ſcilicet ignorantia qua neſcimus an ſit verū qđ dicitur
nobis. Eſt autem duplex modus iurādi. Unus quidem
per ſimplicem atteſtationē ſicut cum dicitur per deū .vel
teſtis eſt mihi deus .et hoc modo apoſtol⁹ iurat hic. Ali
us autem per creationē.quādo ſcꝫ aliquis implorat diui
num teſtimoniū ſcđm aliquā penam ſibi infligendā ſi mē
titur ſcđm illud.pš.7. Si reddidi retribuentibus mihi
mala ꝛc. Et hoc etiam modo apoſtolus iurat.2 corinth.
1. Teſtem deum inuoco in animaꝫ meā. ¶ Conſequēter
ponit id ſupra q eum teſtem inuocat dicens q memo-
riam veſtri facio ſemper in orationib⁹ meis que ſunt ſi-
ne intermiſſione ſcilicet quia ſemp in orationibus ſuis p
eis orabat pp̄ter vtilitatem cōmunē que ex earum con-
uerſione p̄ueniebat .1.regū.12. Abſit hoc peccatū a me
in dño vt ceſſez orare pro vob. Qđ aūt dicit Me. ve .fa-
cio dupliciter poteſt intelligi. Uno modo ſic Memoriaꝫ
veſtri habeo ſcđm illud pš.21. Adhereat ligua mea fau-
cibus meis ſi nō meminero tui. Alio modo memoriam
veſtri facio ſcꝫ coram deo qui reſpicit orationes hūilium
Et ſic dum ſancti p aliq̄bus orāt quodāmodo diuino aſ-
pectui p̄ponūtur ſicut ꝛ cetera ſanctoꝝ facta Unde tertij
reg.17. Dixit mulier ad heliā Ingreſſus es ad me vt re-
memorētur iniq̄tates mee. Quaſi illđ ſit in memoria ꝛ in
oculis dei qđ contra iuſtos agitur. Qđ aūt dicit oratiōes
ſine intermiſſiōe ſe habere :cōgruit ei qđ dicit.2.teſ.vl
timo Sine intermiſſione orate. Et Luc.18. Oportꝫ ſem
per orare et nunq̄ deficere. Que q̄dē poſſunt intelligi tri
bus modis. Uno modo quātum ad ipm actum orandi.ꝛ
ſic ſemper vel ſine intermiſſione orat qui ſtatutis tempo-
ribus ꝛ horis orat. Act.3 Petrus ꝛ iohānes aſcēdebant
in tēplū ad horā oratiōis nonā. Alio modo q̄ntum ad fi-
nem orationis qui eſt vt intellectus noſter aſcēdat in deū

Et ſic tamdiu homo orat q̃diu agit corde ore vel opere
vt in deũ tendat. Et ſic ſemper orat qui totã vitam ſuam
in deum ordinat. 1. corinth. 10. Siue manducatis ſiue bi
bitis ₰c. Tertio quantũ ad cauſam. dum enĩ aliq̃s agit
vnde alij ꝓ eo orent ipſe orare videtur. vt patet in his q̃
dant elemoſinas paupibus qui pro eis orant. Eccl'. 29.
Conclude elemoſinã in ſinu pauperis ₰c. Sic ergo cõti=
nuanda eſt littera gratias ago ꝓ vobis quia bona veſtra
reputo q̃ſi mea qḋ patet ex hoc ꝙ pro vobis oro ſicut pro
meipſo. ¶ Deinde cũ dicit. Obſecrans ₰c. Probat af=
fectum ſuũ ex deſiderio viſitationis. Et primo ponit deſi
deriũ. Scḋo propoſitũ exequẽdi ibi. Nolo aũt vos igno=
rare ₰c. Circa primum duo facit. Primo ponit deſiderij
ſignum. Scḋo deſiderij cauſam ibi. Deſidero enim. Si=
gnum aũt deſiderij eſt oratio quã faciebat. ex hoc aũt ſig=
no oſtẽditur deſideriũ huiuſmodi. primo quidem intẽſuȝ
per hoc ꝙ dicit. Obſecrans q̃ſi ob ſacra cõteſtans ſicut
pro aliquo magno qḋ mea merita excedit. ꝓuer. 18. Cũ
obſecratiõibus loq̄tur paup̱ et diues effabit rigide. Qḋ
autẽ intenſe deſideratur magnũ deſiderãti videtur. Se=
cũdo oſtendit eſſe anxiũ cuȝ dicit. ſi quomodo. q̃ enim an
xie aliquis deſiderat q̃rit adipiſci quocũq; modo ſiue faci
li ſiue laborioſo. Phil'. 1. Quid enĩ. dũ omni modo pre=
dicetur ſiue p̱ occaſionem ſiue p̱ veritatẽ xp̄s annũcietur
et in hoc gaudeo ſed et gaudebo. Tertio oſtendit eſſe di
uturnũ in hoc ꝙ dicit. tandẽ aliquãdo ſcȝ poſt longa de=
ſideria. Juſti enim nõ ad horam: ſed pſeuerãter afficiunt
ꝓuer. 17. Omni tẽpore diligit q̃ amicus eſt. Quarto oſtẽ=
dit eſſe rectũ ex hoc ꝙ eſt diuine volũtati conforme. Vñ
ſubdit. pſper iter habeam et hoc in volũtate dei. i. ſcḋm
voluntatẽ eius ſcḋm quã ſolũ aliquid reputo pſperum.
ſicut et dñs dicit Ma. 26. Nõ mea voluntas ſed tua fiat.
¶ Deinde cum dicit. deſidero enĩ ₰c. oſtendit deſiderij
cauſaȝ q̃ q̃dem eſt duplex. Vna vtilitas eorũ qui erãt vi=
ſitandi. Vnde dicit. Deſidero enim videre vos. Phil'. 1.
Cupio omnes vos eſſe in viſceribus xp̄i. Et hoc nõ in va
num ſicut eſt in amicicia ſeculari ſed vt impriar. i. tradã
vobis aliquid grẽ ſpũalis. nõ tanq̃ actor gratie ſed ſicut
miniſter. 1. corinth. 4. Sic nos exiſtimet homo vt mini=
ſtros xp̄i. et hoc ad confirmandos vos ſcȝ in fide quam
ſuſcepiſtis. Luc. 22. Et tu aliquãdo cõuerſus confirma
fratres tuos. Impartitur aũt gratiã miniſter multiplr tũ
p̱ adminiſtrationẽ ſanctorũ grẽ. 1. pe. 4. Vnuſquiſq; ſi=
cut accepit gratiã in alterutrũ illam amminiſtrantes ₰c.
tum p̱ exhortationẽ ſmonũ. Eph. 4. Omnis ſmo ma=
lus ex ore vr̄o nõ ꝓcedat. ſȝ ſi quis bonus eſt ad edifica=
tionẽ fidei vt det gratiaȝ audiẽtibus. Scḋa cauſa eſt mu
tua cõſolatio q̃ cõſideratur in conuictu amicoꝝ. Vñ ſub=
dit. Id eſt cõſolari in vobis. hoc eſt me videre vos ⁊ im=
partiri gratiã et me ſimul cõſolari cũ vobis. per eã que in
uicem eſt fidẽ veſtram atq; meam. Ad mutuã enim cõſo=
lationem redit ſi vnanimes in fide reddamur. 2. corinth.
7. Qui cõſolatur hũiles cõſolatus eſt nos deus in aduẽ
tu titi nõ ſolum ₰c. ¶ Deinde cũ dicit. Nolo autem vos
ignorare ne videatur eſſe vanũ deſideriũ ſubdit ꝓpoſitũ
pſequẽdi. Et primo ꝓponit ꝓpoſituȝ. Scḋo cauſam ꝓ=
poſiti ibi. Vt aliquẽ fructum. Tertio cõcludit propoſiti
ꝓmptitudinẽ ibi. Ita qḋ in me. Circa primuȝ duo facit.
Primo ponit ꝓpoſitũ. ſcḋo impedimentũ ibi. Et ꝓhibi
tus ſum ₰c. Dicit ergo primo. Non ſolũ deſidero vos vi
dere. ſed etiam ꝓpoſui ad hoc operã dare ⁊ hoc nolo vos
fratres ignorare quia ſepe ꝓpoſui venire ad vos vt dilec
tionem meam oſtenderẽ non ſolũ verbo ⁊ lingua ſed etiã
opere et veritate. vt dicitur. 1. Jo 3. Secundo tãgit obſta
culum impediens eum ab iſto ꝓpoſito exequẽdo dicens
Prohibitus ſũ vſq; adhuc. ⁊ hoc vel a diabolo q̃ nititur
impedire predicationẽ ex qua prouenit ſalus hominum.

ꝓuer. 25. Ventus aquilo diſſipat pluuiã. id ẽ doctrinas
predicatorũ Vel etiaȝ ab ipſo ſm cuius nutũ diſpenſant
itinera et verba. Job. 37. Nubes id eſt predicatores ſpar
gunt lumen ſuũ que luſtrant cũcta per circuituȝ quocũq;
eas voluntas gubernantis duxerit. Vnde et act. 16. di=
citur. Tranſeuntes aũt frigiam et galathie regionẽ veta
ti ſunt a ſpiritu ſancto loq̄. Et iterum. Tentabant ire in
bithiniam et non p̱miſit eos ſpũs ieſu. Vtrũq; autẽ horũ
vult apoſtolus eos non ignorare ꝓpter eoꝝ vtilitatem vt
ſcȝ cognoſcentes affectum apoſtoli deuotius eius verba
ſuſcipiãt: et impedimentũ viſitationis eius imputẽt ſue
culpe. et ſic corrigãtur. Nam in penaȝ culpe dicitur yſa.
5. Mandabo nubibus meis ne pluant ſuper eã imbrem.
¶ Deinde ponit cauſam duplicẽ ꝓpoſiti. quaꝝ prima ẽ
vtilitas. Vnde dicit. Vt aliquẽ fructum habeam in vob
ſicut in ceteris gentibus quibus ſcilicet predicaui. qḋ po
teſt dupliciter intelligi. Vno modo quaſi dicat vt faciam
aliquem fructum in vobis per meam predicationem. Jo.
15. Vt eatis et fructum afferatis. Alio modo q̃ſi ex eorũ
cõuerſione ei fructus accreſcat. ſcḋm illud. Jo. 4. Qui
metit mercedem accipit et fructũ congregat in vitã eter=
nam Alia autẽ cauſa eſt debitũ quod ſibi imminebat ex
ſuſcepto officio. 1. corinth. 9 Si non euangelizauero ve
mihi eſt ₰c. Et q2 vniuerſalẽ gentiũ apoſtolatũ ſuſcepat
omnib⁹ ſe aſſerit debitorẽ. ſcḋm illud. 1. corinth. 9. Cum
eſſeȝ liber ex omnib⁹: omnium me ſeruũ feci. Et ideo du=
plicem diuerſitatẽ ponit Vnã q̃dem ſcḋm gentem cũ di=
cit. Grecis ac barbaris. Dicitur aũt aliq̃s barbar⁹ duplr
Vno modo ſm quid q̃ ſcȝ eſt extraneus q̃ ad aliquẽ ſcḋȝ
illud 1. corinth. 4. Si ergo neſciero virtutem vocis ero
ei cui loquar barbarus. Alio modo ſimpliciter q̃ ſciliȝ ẽ
extraneus a cõmũitate hominũ inquantum ratione non
regitur. Vnde ꝓprie barbari dicuntur q̃ ratione nõ regũ
tur ſcḋm quod dictũ eſt ſecũdi macha. 15. He ita ferociter
ac barbare feceris id eſt inhũane. et quia greci fuerunt
primi legum inuentores. omnes gẽtiles qui humanis le
gibus regũtur noiat grecos. De iudeis aũt q̃ diuinis le=
gibus regebantur mentionẽ non facit q2 non erat inſtitu
tus apoſtolus iudeorũ. ſȝ gẽtiliũ gal'. 2. Ita vt illi in cir=
cũciſione nos aũt in gentibus. ¶ Ex vtraq; aũt cauſa cõ=
cludit ꝓmptitudinem volũtatis cum ſubdit. Ita quod in
me id eſt quantũ ad me p̱tinet dũmodo aliunde non im=
pediar promptũ eſt et vobis qui rome eſtis euãgelizare:
Exo. 35. Egreſſaq; omnis multitudo filiorũ iſrael de con
ſpectu moyſi obtulit mẽte promptiſſima atq; deuota. Et
excludit impedimentum ꝓmptitudinis ſcȝ erubeſcẽtiam
propter quã multi ea p̄termittũt q̃ alias facerent ꝓmpte
et hoc eſt qḋ ſubdit. Non enim erubeſco euãgeliuȝ quod
q̃dem infidelibus apud quoſdã erubeſcibile videbat ꝓ=
pter id qḋ dicit. 1. corinth. 1. Nos autẽ predicamus xp̄m
crucifixum iudeis quidem ſcãdalũ. gentibus autẽ ſtulti=
ciam. Non eſt aũt ſcḋm rei veritatem erubeſcendũ ꝓpter
id qḋ ſequit̄. Ipſis autem vocatis iudeis atq; gentibus
xp̄m dei virtutem ⁊ dei ſapientiã. Vnde dicitur Luc. 9.
Qui erubuerit me et meos ſermões: hũc filius hominis
erubeſcet. Et inde eſt ꝙ baptizati liniũtur criſmate in frõ
te ſigno crucis vbi eſt ſedes verecundie ne ſcilicet euan=
gelium erubeſcant.

¶ Lectio ſexta.

Virtus enim dei eſt in ſaluteȝ om
ni credenti: iudeo primũ et gre
co Juſticia enim dei in eo reuela
tur ex fide in fidem: ſicut ſcriptum eſt: Ju
ſtus auteȝ ex fide viuit. Reuelatur enim ira
dei de celo ſuper omnem impietateȝ et iniu

**ſticiam hominum eorum qui veritatem dei
in iniuſticia detinēt: quia quod notũ eſt dei:
manifeſtum eſt in illis Deus enim illis ma-
infeſtauit. Inuiſibilia enim ipſius a creatu
ra mundi per ea que facta ſunt intellecta cō
ſpiciuntur: ſempiterna quoqꝫ eius virtus
et diuinitas.**

Poſtq̄ apoſtolus romanos fideles quibus ſcribebat ſibi
beniuolos reddidit oſtendendo affectũ ſuum ad eos: hic
incipit inſtruere eos de hijs que pertinent ad euangelicã
doctrinã in quã ſe ſegregatum predixerat. Et primo oſtē
dit virtutem euangelice gratie. Scðo exhortat̄ ad execu
tionem operum huius gratie .xij. capitulo ibi. Obſecro
itaqꝫ. Circa primum duo facit. Primo ꝓponit qð inten=
dit. Scðo manifeſtat ꝓpoſitum ibi. Reuelatur enī. Cir=
ca primum tria facit. Primo ꝓponit virtutē euangelice
gratie. Scðo exponit ibi. Iuſticia enīꝫ. Tertio expoſiti=
onem confirmat ibi. Sicut ſcriptũ eſt. Dicit ergo primo.
Ideo euangelium non erubeſco quia q̄uis vt dicitur .i.
cor. i. Verbum crucis pereũtibus q̄dēꝫ ſtulticia ſit nobis
tamen virtus dei eſt. Virtus enīꝫ dei eſt. qð poteſt intel=
ligi. Uno modo quia virtus dei in euangelio manifeſtat̄
ſcðm illud pš. cx. Virtutem operũ ſuorum anũciabit po=
pulo ſuo. Alio modo quia ip̄m euangeliũꝫ in ſe dei virtu
tem cōtinet. ſcðm illud pš. 67. Dabit voci ſue vocē vir=
tutis. Circa quam virtutē tria ſunt conſiderãda. Primo
quidē ad quid ſe iſta virtus extēdat. et hoc deſignat̄ cum
ſubditur. In ſalutē. Ja. i. In mãſuetudine ſuſcipite inſi
tum verbum quod ſaluare poteſt animas veſtras. Qð q̇=
dem fit tripliciter. Uno modo inquantũ per verbũ euãge
lij remittuntur peccata. Jo. 15. Jam mundi eſtis ꝑꝑ ſer=
monem quē locutus ſum vobis Scðo inquãtum per euã
gelium homo conſeq̄tur gratiam ſanctificantem. Jo. 17.
Sanctifica eos in veritate. ſermo tuus veritas eſt. Ter=
tio inquãtũ perducit ad vitam eternam. Jo. 6. Verba vi
te eterne habes. Secundo per quē modum euangelium
ſalutem conferat quia tripliciter Primo ꝑ fidem. Mar.
vltimo. Predicate euãgeliũ omni creature. qui credide
rit et baptizatus fuerit ſaluus erit. Scðo ꝑ cōfeſſionem.
Infra. ca. x. Oris confeſſio fit ad ſalutē. Tertio ꝑ ſcriptu
ram. Unde etiam verba euãgelij ſcripta virtutē ſalutife=
ram habent. ſicut beatꝰ Barnabas infirmos curabat euã
gelium ſupponendo. Cauēde ſunt tamē ſupſtitiones ca
racterum quia hoc eſt ſupſtitioſum Unde Eze. 9. Illi ſal
uati ſunt in quorum frōtibus eſt ſcriptum tau. qð eſt ſig=
num crucis. Tertio quibus euangelium ſit in ſalutem qꝛ
tam iudeis q̄ gentibus Non enim iudeorũ tantũ deus ē
ſed et gentium. Infra. 3. Et ideo ſubdit. Judeo primũ ⁊
greco. Per grecũ omnem gentilē intelligens eo ꝙ a gre
cis gentiliũ ſapientia eſt exorta. Sed cum infra 10. dicat̄
Non eſt diſtinctio iudei et greci quomodo hic iudeo pri=
mum. Dicendũ eſt ergo ꝙ q̄ntum ad ſalutis finem cōſe=
quende non eſt diſtinctio inter eos. Equalē enim conſe=
quũtur mercedē vtrıqꝫ ſicut ꝓ labore etiam in vinea prio
res et poſteriores eundem denariũ acceperũt: vt dicitur
Mat. 20 Sed quantũ ad ordinem ſalutis iudei ſunt pri=
mi qꝛ eis ꝓmiſſiones ſunt facte. vt infra. 15. Et in eorum
gratiam ſunt gentiles aſſumpti ac ſi ramus oleaſtri inſe=
ratur in bonã oliuam. vt infra. 11. Ex eis etiã ſaluator nr̄
natus eſt. Jo. 4. Salus ex iudeis eſt. ¶ Exponit cōmu
niter quomodo euangeliũ ſit in ſalutem cũ dicit. Juſticia
enim dei reuelat̄ in eo per fidem in fidē. qð quidē dupli=
citer poteſt īteligi. Unoꝰ modo de iuſtitia q̄ deus iuſtus
eſt ſcðm illud pš. 10. Juſtus dñs et iuſticiam dilexit. Et
ſcðm hoc ſenſus eſt ꝙ iuſticia dei q̄ ſcꝫ iuſtus eſt ſeruan=
do promiſſa: in eo reuelatur ſcilicet in homine credente
euangelio quia credit deuꝫ impleſſe qð promiſit de xp̄o
mittēdo. ⁊ hoc ex fide ſcꝫ dei ꝓmittētis. pš. cxliiij. Fide
lis dñs in omnibus verbis ſuis. In fidem ſcꝫ hoīs credē
tis Uel alio modo vt intelligatur de iuſticia dei q̄ deus
hoīes iuſtificat. Nam iuſticia hoīm dicit̄ quo ſe homines
ꝓprijs viribꝰ iuſtificare preſumũt Infra. 10. Ignorãtes
dei iuſticiã et ſuam q̄rentes ſtatuere: iuſticie dei non ſunt
ſubiecti. Que quidem iuſticia reuelatur in euangelio in=
quantum per fidem euãgelij homines iuſtificãtur ſecũ=
dum quodcũqꝫ tempus. Unde ſubdit Ex fide in fidem. i.
ex fide veteris teſtamenti ꝓcedendo in fidem noui teſta=
menti. qꝛ ab vtroqꝫ homines iuſtificãtur et ſaluantur ꝑ
fidem xp̄i: qui eadem fide crediderũt venturum qua nos
credimus veniſſe. Et ideo dicitur. i. cor. 3. Habētes eã
dem ſpem fidei credimmus ꝑꝑ qð loq̄mur Uel poteſt in
telligi ex fide predicatoꝝ in fidem auditorum. Infra. xj.
Quomodo credēt ei quem nō audierũt. Uel ex fide vniꝰ
articuli in fidem alterius quia ad iuſtificationeꝫ requirit̄
omniũ articulorum fides. Apoc. i. Beatus qui legit et
audit verba ꝓphetie huius ſcilicet omnia nō vnum tan=
tum. Alio modo poteſt intelligi ex fide preſenti in fidem
futuram ideſt in plenã viſionem dei q̄ quidem dicitur fi=
des ratione certe et firme cognitionis. i. corinth. 13. Vi=
demus nũc per ſpeculũ in enigmate. tunc autem facie ad
faciem. Probat aũt hanc expoſitionē cum ſubdit. Sicut
ſcriptuꝫ eſt Juſtus aũt meus ex fide viuit. Qð quidē ac=
cipitur ſm̄ litteram. lxx. Nam in lr̄a noſtra q̄ eſt ſcðꝫ he=
braicam veritatē dicitur. Juſtus ex fide ſua viuit. Dicit̄
autē meus ſcꝫ a me iuſtificatus et apud me iuſtus reputa
tus Infra 4. Si autem abraham ex opibus legis iuſtifi=
catus eſt habet gloriã ſed non apud deũ. Quid enī ſcrip
tura dicit: Credidit abrahã deo et reputatum eſt ei ad iu
ſticiam. Unde ex hoc ſubditur. Ex fide viuit ſcꝫ vita grē
Gal. 2. Q aũt nunc viuo in carne. in fide viuo filij dei.
¶ Quattuor autē hic cōſiderare oportet circa fidē. Pri=
mũ quidē q̄d ſit fides. Importat enim aſſenſum q̄ndã cũ
certitudine ad id qð non videt̄ ex volũtate. quia nullus
credit niſi volens vt aug. dicit. Et ſcðm hoc differt a du=
bitante qui in neutram partē aſſentit. Differt etiam ab
opinante qui aſſentit in vnam partem non cum certitu=
dine ſed cum formidine alterius. Differt etiam a ſciente
qui per certitudinē aſſentit ex neceſſitate rationis. Et
ſcðm hoc fides eſt media infra ſciētiã et opinionē. ¶ Se
cundo cōſiderãdum eſt an fides ſit virtus. et manifeſtum
eſt ꝙ nō eſt virtus ſi accipiatur ꝓ eo qð creditur ſcðꝫ illd̄
Fides catholica hec eſt vt vnum deũ in trinitate. Si aũt
accipiatur pro habitu quo credimus. ſic q̄nqꝫ eſt virtus
q̄nqꝫ nō. Eſt enīꝫ virtus principiũ actus ꝑfecti. Actꝰ aũt
ex duobꝰ principijs dependēs non poteſt eſſe ꝑfectus ſi
alteri principioꝝ deſit ſua ꝑfectio. ſicut eq̄tatio nō poteſt
eſſe perfecta ſi vel equus non bene vadat: vel ſeſſor equũ
ducere neſciat. Actus autem fidei q̄ eſt credere depēdet
ex intellectu et volũtate mouente intellectũ ad aſſenſum
Unde actus fidei erit ꝑfectus ſi voluntas ꝑficiatur ꝑ ha=
bitum caritatis: et intellectus ꝑ habitũ fidei. non autem
ſi habitus caritatis deſit. et ideo fides formata caritate ē
virtus. non aũt fides informis. ¶ Tertio cōſiderãdum
eſt ꝙ idem numero habitus fidei qui ſine caritate erat in
formis adueniēte caritate fit virtus qꝛ cũ caritas ſit extra
eſſentiã fidei per eius aduentũ vel receſſum nō mutat̄ ſub
ſtãtia eiꝰ. ¶ Quarto cōſiderandũ ē ꝙ ſicut corpꝰ viuit ꝑ
aīam naturali vita: ita aīa viuit ꝑ deũ vita grē. Primo
autem deus aīam inhabitat ꝑ fidem. Ephe. 3. Habitare
xp̄m per fidem in cordibus vr̄is. nec tamē eſt ꝑfecta ha=
bitatio niſi fides ꝑ caritatem ſit formata q̄ ꝑ vinculum ꝑ=
fectionis nos vnit deo vt dicit̄ col. 3. Et ideo quod hic di

cit. Ex fide viuit. intelligendū eſt de fide formata. ¶ De=
inde cum dicit. Reuelatur eniʒ ira dei probat qꝺ dixerat
ſcilicet virtutē euāgelice gratie eſſe omnibus hominibꝰ
in ſalutem. Et primo oſtendit ꝙ eſt neceſſaria ad ſaluteʒ
Scꝺo ꝙ eſt efficax ſiue ſufficiens. 5. capitulo ibi. Juſtifi=
cati igitur ex fide. Circa primum duo facit. Primo oſtē=
dit virtutem euāgelice gratie fuiſſe neceſſariam ad ſalu=
tem gentibus. quia ſcʒ ſapiētia de q̄ confidebant ſaluare
eos non potuit. Scꝺo oſtendit ꝙ fuit neceſſaria iudeis.
qꝛ ſcʒ circūciſio et lex et alia in quibus cōfidebant eis ſa
lutem non attulerunt ſecūdo caplo ibi. Propter qꝺ inex
cuſabilis es. Circa primū duo facit. primo ꝓponit qꝺ in
tendit. Scꝺo manifeſtat ꝓpoſitū ibi. Quia qꝺ notum eſt
dei Proponit autē tria. Primo quidē penā dicens. re=
cte dico ꝙ in eo iuſticia dei reuelatur. Reuelatur eniʒ in
eo ira dei. id ē vindicta ipſius q̄ dicitur ira dei ſcꝺm ſimi=
litudinē hoīm iraſcentium qui vindictam querūt. tamen
deus vindictā infert ex animi trāquillitate. Sap. 12. Tu
autē dominator noſter cum tranquillitate iudicas. Et de
hac ira dei dicitur Jo. 3. Qui incredulus ē filio nō vide
bit vitā. ſed ira dei manet ſuper eū. Hoc autem dicit qꝛ
quidam philoſophi dicebāt a deo non eſſe penas pecca=
torum contra id qꝺ dicitur in pſ̄. xciij. Qui corripit gē=
tes nō arguet. Unde additur. De celo qꝛ credebāt circa
celeſtia eius ꝓuidentiā occupari ita ꝙ ad res terrenas
non ſe extenderet. Job. 22. Circa cardines celi ꝑambu=
lat nec noſtra cōſiderat. Sed ſicut etiam in pſ̄. cj. dicit
De celo in terrā ꝓſpexit. Uel dicitur de celo eorū iniqui
tatem demōſtrare qꝛ maxime ex magnitudine celi creato=
ris virtutem intelligere debuerūt. Job. 20. Reuelabūt
celi iniq̄tatem eius. Uel de celo venturi ad iudiciū. Act.
primo. Quēadmodum vidiſtis eum aſcendentē in celū
ita veniet. Scꝺo ponit culpā ꝓ qua pena infligitur. Et
primo quidem que contra deum cōmittitur cum ſubdit.
Super omnē impietatē. Sicut enim pietas dicit cultus
q̄ deo exhibet tanꝙ ſūmo parēti. ita impietas dicit pecca
tum qꝺ eſt cōtra cultū diuinum Eze. 18. Impietas impij
ſuꝑ eum erit. Scꝺo ponit culpā q̄ cōmittitur in homine
cum dicit. Et iniuſticiā. Nam et iuſticia eſt ꝑ quā homi=
nes inuicem ratiōe cōueniunt et comunicāt. Job. 35. Fi
lium hominis adiuuabit iuſticia tua. Tertio ponit cog=
nitionē quā de eo habuerūt cum ſubdit. Hominum eorū
qui veritatē dei id eſt verā de deo cognitionem detinent
in iniuſtitia q̄ſi captiuatā. Nam vera dei cognitio q̄ntū ē
de ſe inducit hoīes ad bonum. ſed ligatur q̄ſi captiuitate
detenta ꝑ iniuſticie affectū ꝑ quā vt in pſ̄. xj. dicitur Di=
minute ſunt veritates a filijs hominū. ¶ Deinde cum di
cit Quia quod notū eſt. manifeſtat ꝓpoſitum. ordine ta=
men retrogrado. Primo enim conſentit ꝙ ſapientes gē=
tilium de deo cognouerūt veritateʒ. Scꝺo oſtendit ꝙ in
eis impietas et iniuſticia fuerit ibi. Ita vt ſint inexcuſabi
les. Tertio ꝙ iram dei incurrerūt ibi. Qui cum iuſticiā
dei. Circa primū tria facit. Primo oſtendit quid de deo
cognouerunt. Secūdo oſtendit a quo huiuſmodi cogni=
tionem acceperūt ibi. Deus enim illis. Tertio oſtendit
ꝑ quem modum ibi. Inuiſibilia enim. Dicit ergo primo
recte dico ꝙ veritatem dei detinuerunt. Fuit eniʒ in eis
q̄ntū ad aliquid vera dei cognitio qꝛ qꝺ notū eſt dei id eſt
qꝺ cognoſcibile eſt de deo ab homine ꝑ rationē: manife=
ſtum eſt in illis. i. manifeſtū eſt eis ex eo qꝺ in illis eſt. i.
ex lumine intrinſeco. ¶ Sciendū eſt ergo ꝙ aliq̄d circa
deum eſt oīo ignotum homini in hac vita. ſ. quid eſt deꝰ
Unde et paulus inuenit athenis aram inſcriptaʒ ignoto
deo. Et hoc ideo quia cognitio hominis incipit ab his
q̄ ſunt ei cōnaturalia. ſ. a ſenſibilibus creaturis q̄ nō ſūt
ꝓportionate ad repreſentādā diuinā eſſentiam Poteſt
tamen homo ex huiuſmodi creaturis deum tripliciter co
gnoſcere. vt dioniſius dicit in libro de diuinis nominibꝰ
Uno quidē modo ꝑ cauſalitatem. quia eniʒ huiuſmodi
creature ſunt defectibiles et mutabiles neceſſe eſt eas re
ducere ad aliquod principiū immobile ⁊ perfectū et ſcꝺʒ
hoc cognoſcitur de deo an eſt. Scꝺo per viam excellētie
Non enim reducūtur oīa in primū principiū ſicut in pro=
priam cauſam et vniuocā ꝓ vt homo hominem generat
ſed ſicut in cauſam cōmunē ⁊ excedentē. et ex hoc ꝙ eſt
ſuper oīa. Tertio per viam negationis qꝛ ſi eſt cauſa ex=
cedens nihil eorum que ſunt in creaturis poteſt ei cōpe=
tere. ſicut etiam neqꝫ corpus celeſte ꝓprie dicitur graue
vel leue aut calidum aut frigidum. Et ſcꝺm hoc dicimꝰ
deum immobilem et infinitum et ſi quid aliud huiuſmo=
di dicit. huiuſmodi autem cognitionē habuerūt ꝑ lumē
rationis. pſ̄. 4. Multi dicunt quis oſtendit nobis bona
ſignatuʒ eſt ſuꝑ nos lumē vultis tui domine. ¶ Deinde
cum dicit. Deus enim illis manifeſtauit. oſtendit a quo
actore huiuſmodi cognitio eis fuerit manifeſtata: ⁊ dicit
ꝙ deus illis manifeſtauit ſecūdum illud Job. 35. Docet
nos ſuper iumenta terre. Ubi cōſiderandum eſt ꝙ vnus
homo alteri manifeſtat explicando cōceptum ſuū ꝑ aliq̄
ſigna exteriora. puta per vocem vel ſcripturam. Deus
autem dupliciter aliquid homini manifeſtat Uno modo
infundendo lumen interius per qꝺ homo cognoſcit. pſ̄.
42. Emitte lucem tuā et veritatem tuaʒ. Alio modo ꝓ=
ponendo ſue ſapientie ſigna exteriora. ſ. ſenſibiles crea=
turas. Ecc. 1. Effudit illam ſcilicet ſapientiā ſuper oīa
opera ſua. Sic ergo deus illis manifeſtauit vel interius
infundēdo lumen vel exterius ꝓponendo viſibiles crea=
turas in quibus ſicut in quodā libro dei cognitio legeret
¶ Deinde cum dicit. Inuiſibilia enim dei ⁊c. oſtendit
per quē moduʒ huiuſmodi cognitionē acceperint. Ubi
primo conſiderandum eſt que ſint iſta que de deo cogno
uerunt. Et ponit tria. Primo quidem inuiſibilia ipſius
per que intelligitur dei eſſentia que ſicut dictum eſt a no
bis videri non poteſt. Jo. 1. Deum nemo vidit vnꝙ ſcʒ
per eſſentiam vita mortali viuens. 1. thi. 1. Regi ſeculoꝝ
immortali inuiſibili. Dicit auteʒ pluraliter inuiſibilia qꝛ
dei eſſentia non eſt nobis cognita ſcꝺm illud qꝺ eſt ſcilicʒ
ꝓut in ſe eſt vna. Sic erit nobis in pr̄ia cognita. et tunc
erit dominus vnus et nomē eius vnū. vt dicit zach. vlti=
mo. Eſt aūt manifeſta nobis ꝑ quaſdaʒ ſimilitudines in
creaturis reptas q̄ id qꝺ in deo vnum eſt multipliciter ꝑ
ticipant ⁊ ſm̄ hoc intellectus nr̄ cōſiderat vnitatē diuie
eſſentie ſua ratione bonitatis. ſapientie. virtutis ⁊ huiuſ=
modi que in deo vnum ſunt. Hec ergo inuiſibilia dei di=
cit. quia illud vnum quod his nominibus ſeu rationibꝰ
in deo reſpondet non videtur a nobis. Heb. xj. Ut ex in=
uiſibilibus inuiſibilia fierent. Aliud autem qꝺ de deo co
gnoſcitur eſt virtus ipſius ſecundum quam res ab eo ꝓ=
cedunt ſicut a principio pſ̄. cxlvj. Magnus dn̄s ⁊ mag=
na virtus eius Hanc ergo virtutem philoſophi ꝑpetuaʒ
eſſe cognouerunt Unde dicitur. Sempiterna quoqꝫ vir
tus eius. Tertium cognituʒ eſt quod dicit. Et diuinitas
ad quod pertinet ꝙ cognouerunt deum ſicut vltimum fi
nem in quem omnia tendunt. diuinum enim bonum dici
citur bonum cōmune quod ab omnibus participatur. ꝑꝑ
hoc potius dixit diuinitatem que participationem ſigni=
ficat ꝙ deitatem que ſignificat eſſentiam dei. col. primo
capitulo Et in ipſo habitat omnis plenitudo diuinitatis
Hec aūt referunt ad tres modoſ cognoſcēdi ſupradictos
Nā inuiſibilia dei cognoſcūtur per viam negatiōis. ſem=
piterna virtus per viā cauſalitatis. diuinitas ꝑ viā excel
lentie. ¶ Scꝺo cōſiderandū eſt ꝑ qꝺ mediū illa cognoue
runt qꝺ deſignat cū dicit. Per ea q̄ facta ſunt. ſicut enim
ars manifeſtat ꝑ artificis oꝑa. ita ⁊ dei ſapiētia manife=
ſtatur ꝑ creaturas. Sap. 13. A magnitudie enim ſpeciei

et creature cognoſcibiliter poterit creatoꝝ hoꝝum videri.
Tertio oſtẽdit quomodo ꝑ iſta cognoſcat deus cũ dicit.
Intellecta cõſpiciunt. Intellectu enim cognoſci poteſt
deꝰ nõ ſenſu vel ymaginatiõe: q̄ corporalia nõ trãſcẽdũt.
deus autẽ ſpũs eſt vt Jo. 4 dicit. Yſa. 52. Ecce intel-
liget ſuus meus. Quarto poteſt deſignari a quo ꝑ hũc
modũ deus cognoſcat cũ dicitur. A creatura mũdi. ꝑ qḋ
vno modo poteſt ĩtelligi hõ. Mar. vltĩo Predicate euã-
geliũ omni creature vel ꝓꝑ excellentiã hoĩs q̄ ordine na-
ture minoꝛ eſt angelis ſed excellit inter inferioꝛes creatu-
ras. ſcđm illud. pſ̄. 8. Minuiſti eum paulominus ab an-
gelis. oĩa ſubiecíſti ſub pedibus eius oues et boues. ꝛc.
Uel q: cõmunicat cũ omni creatura. habꝫ enim eſſe cum
lapidibꝰ. viuere cũ arboꝛibꝰ. ſentire cũ animalibꝰ. intel-
ligere cum angelis vt gregoꝛius dicit. Alio mõ poteſt in
telligi de vniuerſali creatura. Nulla eñ creatura ex pro-
prijs naturalibꝰ poteſt dei eſſentiã in ſeipſa videre. Uñ ⁊
de ſeraphin dicit yſa. 6. ꝙ duabus alis velabant caput
ſed ſicut hõ intelligit deũ ꝑ creaturas viſibiles ita ange-
lus ꝑ hoc ꝙ intelligit ꝓpriã eſſentiã. ¶ Poteſt aũt alit
intelligi ꝑ creaturã mũdi nõ ipſa res creata. ſed rerũ cre-
atio. ac ſi diceret a creatione mũdi. ⁊ tũc poteſt duplr oꝛ-
dinari. Uno modo ꝙ ĩtelligat ꝙ inuiſibilia dei ĩtelligũt
ꝑ ea que facta ſunt a creatione mũdi. non ſolum ꝑ ea que
facta ſũt tẽpoꝛe gratie. Alio mõ ꝙ intelligat ꝙ a creati-
one mũdi hoĩes inceperũt deũ cognoſcere ꝑ ea que facta
ſunt. Job. 36. Omnes hoĩes vident eũ. Glo. aũt dicit ꝙ
ꝑ inuiſibilia dei intelligit pſona pr̄is ſcđm illud. 1. thi.
vltĩo. Quẽ nullus hoĩꝫ vidit. ꝛc. Per ſempiternã vtu-
tẽ pſona filij. ſm illḋ. 1. coꝛ. 1. Xp̄m dei vtutẽ. Per diui
nitatẽ pſona ſpũs ſancti cui aꝓpꝛiat bonitas. non ꝙ phi
loſophi ductu ratiõis potuerint ꝑuenire per ea que facta
ſunt in cognitiõeꝫ pſonaꝝ q̄ntũ ad ꝓpꝛia q̄ non ſignificãt
habitudinẽ cauſe ad creaturas ſed ſcđm aꝓpꝛiata. Dicũ
tur tñ defeciſſe intellecto ſigno. i. in ſpũ ſancto. q: nõ po
ſuerunt aliquid reſpõdere ſpũi ſancto. ſicut poſuerũt ali-
quid r̄ndere patri. ſ. ipſum pͥmũ principiũ. et aliq̄d reſpõ
dere filio ſcꝫ pꝛimã mentẽ creatam quã vocabant pater-
nũ ĩtellectũ. vt Macrobiꝰ dicit ĩ libro ſuꝑ ſõniũ ſcipiõis.

¶ Lectio ſeptima.

**Ita vt ſint inexcuſabiles quia cũ
cognouiſſent deum: nõ ſicut deũ
gloꝛificauerũt aut gratias egerũt
ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis: ⁊ ob
ſcuratum eſt inſipiens coꝛ eoꝛum. Dicentes
enim ſe ſapientes eſſe ſtulti facti ſũt. Et mu
tauerunt gloꝛiaꝫ incoꝛruptibilis dei in ſimi
litudinẽ imaginis coꝛruptibilis hoĩs: ⁊ vo-
lucrum et quadrupedum et ſerpentiũ pꝛop
ter qḋ tradidit illos deꝰ in deſideria coꝛdis
eoꝛum: in ĩmũdiciam: vt cõtumelijs afficiãt
coꝛpoꝛa ſua in ſemetipſis. Quia cõmutaue-
runt veritatẽ dei in mendacium: et coluerũt
et ſeruierũt creature potius q̄ꝫ creatoꝛi: qui
eſt benedictus in ſecula ſeculoꝛum Amen.**

Poſtq̄ȝ apoſtolus oñdit veritatem dei fuiſſe a gentibus
cognitã. hic oſtendit eos fuiſſe obnoxios culpe impietatꝭ
⁊ iniuſticie. Et pꝛimo oſtẽdit hoc q̄ntũ ad culpã impieta
tis. Scđo q̄ntũ ad culpã iniuſticie ibi. Et ſicut nõ ꝓbaue
runt deum. ꝛc. Poſſet aũt aliq̄s credere eos culpa impi
etatis excuſari ꝓꝑ ignoꝛantiã ſicut aplꝰs de ſe dicit infra
1. thi. 1. Miſericoꝛdiã cõſequutus ſum quia ignoꝛãs fe-
ci. Pꝛimo ergo oñdit gentiles nõ eſſe excuſabiles. Se-
cũdo ponit eoꝝ culpã ibi. Et mutauerũt gloꝛiam. Circa
pꝛimum cõſiderãdũ eſt ꝙ tũc ignoꝛãtia culpã excuſat q̄ñ
ſic ꝓcedit et cauſat culpã ꝙ non cauſat a culpa ſicut cum
aliquis adhibita diligẽtia debita. dum credit percutere
hoſtẽ ꝑcutit patrẽ. Si vero ignoꝛãtia cauſaret ex culpa
non poteſt ſubſequẽtem culpã ignoꝛãtia excuſare. Unde
ſi quis ꝑ ebꝛietatẽ homicidiũ cõmittit nõ excuſat ex cul-
pa q: peccauit ſe inebꝛiãdo. Uñ ſcđm philoſophũ meret
duplices mulctationes. Pꝛimo igit ꝓponit qḋ intendit
dicẽs. Ita qḋ ẽ dei notũ eſt eis vt ſint inexcuſabiles. i. vt
ꝑ ignoꝛãtiã excuſari nõ poſſint. Jac. 4. Scienti bonum
et nõ operãti peccatũ eſt illi. Infra ſcđo ꝓꝑ qḋ inexcuſabi
lis es. Scđo ibi. Quia cũ cognouiſſent ꝛc. ꝓbat qḋ di-
xerat. ⁊ pꝛimo oñdit ꝙ pͥma eoꝛum culpa ex ignoꝛantia
nõ ꝓceſſit. ſcđo ꝙ ex hac culpa eſt ignoꝛantia ſubſecuta
ibi. Sed euanuerũt. Q autem pͥma eoꝝ culpa nõ fuerit
ex ignoꝛantia oſtendit ꝑ hoc ꝙ dei cognitionẽ habentes
ea nõ ſunt vſi ad bonũ. Duplr aũt deuꝫ cognouerũt. vno
modo ſicut oĩbus ſuꝑeminẽtẽ. ⁊ ſic ei debebãt gl̄iam et
honoꝛẽ q̄ ſuperexcellẽtibus debet. iſti ideo dicũtur inexcu-
ſabiles. q: cũ cognouiſſent deũ non ſicut deum gloꝛifica-
uerunt. vel quia ei debitũ cultũ non impenderũt. vel q:
eius virtuti et ſciẽtie terminũ ĩpoſuerũt. aliqua potẽtie
et ſcientie ſubtrahẽtes contra id qḋ dicitur. Eccle. 43.
Gloꝛificãtes dñm q̄ntũcunq̄ȝ poteritis. Scđo cognoue-
runt eum ſicut omniũ bonoꝝ cauſã vñ ei in oĩbus graꝝ
actio debebat. quã tñ iſti non impẽdebãt ſed potius ſuo
ingenio et virtuti ſue bona ſua aſcribebãt. Unde ſubdit.
Gratias nõ egerũt. ſ. dño. 1. theſ. vltĩo. In oĩbus grãs
agite. ¶ Deinde cũ dicit. Sed euanuerunt. oñdit ꝙ in
eis ex culpa eſt ignoꝛãtia ſubſecuta. ⁊ pꝛimo ponit inten-
tuꝫ. ſcđo manifeſtat ꝓpoſitũ ibi. Dicẽtes. pꝛimo ergo ꝓ
ponit cuplã que eſt ignoꝛãtie cauſa cũ dicit. Euanuerũt
vanũ enim dicit qḋ nõ habet ſtabilitatẽ ſeu firmitatem.
ſolus aũt deus de ſe eſt immutabilis. Mal. 3. Ego deus
⁊ nõ mutoꝛ. Et tũc ſolum mens hũana eſt a vanitate libe
ra quãdo deo innitit. cũ aũt p̄termiſſo deo ĩnitit cuicũq̄ȝ
creature incurrit vanitatẽ. Sap. 13. Uani ſunt oẽs hoĩes
in quibꝰ non ſubeſt ſciẽtia dei ꝛc. pſ̄. 93. Dñs ſcit cogi-
tatiões hominũ q̄ñ vane ſũt. In cogitationibꝰ ſuis eua-
nuerunt inq̄ntũ in ſeipſis ⁊ nõ in deo fiduciã habebant
ſibi et nõ deo bona ſua aſcribẽtes. ſcđm illud. pſ̄. xj. La-
bia nr̄a. ꝛc. Scđo ponit ignoꝛãtiam ſubſecutã dicẽs. Et
obſcuratũ eſt. i. ꝑ hoc ꝙ obſcuratum eſt. factũ eſt coꝛ eoꝝ
inſipiens. i. lumine ſapiẽtie pꝛiuatũ ꝑ quam homo vere
deum cognoſcit. Sicut eñ qui oculos coꝛpoꝛales a ſole
materiali auertit obſcuritatẽ coꝛpoꝛalẽ incurrit ita ille q̄
a deo auertit de ſeipſo pꝛeſumẽs et non de deo ſpũaliter
obſcuratur. ꝓuer. xj. Ubi hũilitas ꝑ quã. ſ. homo ſe deo
ſubijcit. ibi. ſapiẽtia. vbi ſuꝑbia. ibi cõtumelia. Ma. xj.
Abſcondiſti hec a ſapientibus ſcđm ꝙ. ſ. eis videbatur.
et reuelaſti ea ꝑuulis. i. hũilibus. et de his habet ephe.
4. Gẽtes ambulãt in vanitate ſenſus ſui tenebꝛis obſcu-
ratũ habentes intellectũ. ¶ Deinde cũ dicit. Dicẽtes. ex
ponit qḋ dixerat ⁊ pꝛimo q̄liter in cogitationibꝰ ſuis eua
nuerũt cum dicit. dicẽtes ſe eſſe ſapiẽtes ſtulti facti ſũt.
Dicẽtes id eſt ſapientiaꝫ ſibi a ſeipſis aſcribẽtes. yſa. 5.
Ue qui ſapientes eſtis in oculis vr̄is. yſa. 19. Quomõ
dicetis pharaoni filius ſapientium ego: filius regũ anti-
quoꝛum ꝛc. Secũdo exponit qḋ dixerat et obſcu. eſt inſi
piens coꝛ. cum dicit ſtulti facti ſunt quaſi contra diuinaꝫ
ſapientiã agentes. Je. 10. Stultꝰ factus ẽ omnis homo
a ſcientia ſua de qua. ſ. pꝛeſumebat. ¶ Deinde cum dicit
Et mutauerunt gloꝛiam. ponit peccatum impietatis gen
tiliũ. Et pꝛimo q̄ntũ ad hoc ꝙ peccauerũt ꝯtra gloꝛiã dei
Scđo q̄ntũ ad hoc ꝙ peccauerunt contra veritatẽ nature

ipſi⁹ ibi.q̄ cōmutauerūt veritatē. Circa primū duo facit.
primo ponit īpietatis culpā. ſcḋo penā ibi. ꝓpter qḋ tra-
didit. Culpa q̄dē eoꝝ fuit ꝙ q̄ntū in ipis erat honorē di-
uinū in aliū trāſtulerūt. ſm illud Je. 2. Populus meus
mutauit gloriā ſuā in ydolū. Primo ergo ponit id quod
mutauerūt. ſcḋo id in quod mutauerūt ibi. In ſimilitudi-
nē. Circa primū tria ſunt attēdēda ex parte dei. Primo
q̄dem ipſius gloria quā tangit dicens. Et mutauerūt glo-
riam. qḋ poteſt intelligi dupl'r. Uno modo de gloria qua
homo deū glorificat. ei cultū latrie exhibendo. 1. thi. 1.
Soli deo honor. Hanc igitur mutauerūt cum cultū deo
debitum exhibuerunt alij. Alio modo poteſt intelligi de
gloria qua deus in ſe glorioſus ē q̄ eſt incōprehenſibilis
et infinita. puer. 25. Perſcrutator maieſtatis opprimetur
a gloria. Que q̄dē gloria nihil aliud ē q̄ ipſa claritas di-
uine nature. Lucē em̄ habitat inacceſſibilē. 1. thi. vltimo
Hanc autē mutauerūt dum eā alij attribuerunt. Incōmu-
nicabile em̄ nomē lignis et lapidib⁹ impoſuerūt. vt dicit
ſap. 14. Scḋo notatur incorruptibilitas cū dicit. Incor-
ruptibilis. ipe enī ſolus ꝑfecte icorruptibilis eſt q̄ ē oīno
imutabilis. Omnis em̄ mutatio q̄daȝ corruptio ē. Unde
dicit. 1. thi. vltimo. Solus habet immortalitatem. Ter-
tio notatur nature ſublimitas cum dicitur dei. vt enim in
pſ̄. 47. dicitur. Deus magnus dn̄s. Ex parte vero eius
in qḋ mutauerūt. tria correſpōdentia ponunt. Nā contra
gloriaȝ dicit. In ſimilitudinē ymaginis id eſt in ſimilitu-
dinē alicui⁹ rei ꝑ modū imaginis ab aliquo expreſſe. Ma-
nifeſtum enim eſt ꝙ ſimilitudo ymaginis eſt poſterior il-
la re cuius eſt ymago. gloria autē ſiue claritas dei ē prin-
cipiū oīs ſpeciei et forme. Et ſic q̄ dei gl'iā in ſimilitudineȝ
ymaginis mutāt cōuertunt primū in vltimū. Sap. 14.
Acerbo luctu dolens p̄r cito ſibi rapti filij fecit ymaginē.
Contra id qḋ dixerat incorruptibilis. dicit corruptibilis
pſ̄. 29 Que vtilitas in ſanguine meo dū deſcendo in cor-
ruptionem ſcȝ qḋ eſt ampli⁹ iaȝ corruptū ſiue mortuum.
ſap. 15. Cum ſit mortalis mortuū fingit manibus iniquis.
Cōtra id qḋ dixit. dei. ponit hoīs. Job. 32. Nō accipiam
ꝑſonam viri et deum hoī non equabo. Et qḋ eſt abhomina-
bilius homo gloriā dei trāſtulit non ſolum in hominem:
qui eſt ad ymaginē dei. ſed etiā ad ea q̄ ſunt īfra hominē.
Unde ſubdit. Et volucrū q̄tum ad volatilia. Et q̄drupe-
dum q̄ntuȝ ad greſſibilia. Et ſerpentū q̄ntū ad reptilia.
Pretermittit autē piſces tanq̄ magis ab humana cōuer-
ſatione ſeiūctos. Hec aūt omnia ſunt a deo hoī ſuppoſita
pſ̄. 8. Omnia ſubieciſti ſub pedibus ei⁹. Eze. 8. Ingre-
dere et vide abhoīationes peſſimas quas iſti faciunt hic.
et ingreſſus vidi et ecce omnis ſimilitudo reptiliū et ani-
maliū ⁊c̄. Eſt aūt notādum ꝙ ſicut dicit glo. ab aduentu
enee cōſueuerūt in ytalia ymagines hominuȝ coli. puta
Iouis. Herculis ⁊ ſimiliuȝ. Sed tēpore ceſaris auguſti
deuicta egipto eorū cultū romani aſſumpſerūt: q̄ ymagi-
nes animaliū colebāt ꝓpter figuras aīalium q̄ notātur in
celo. q̄bus tanq̄ aſtrologie dediti cultū diuinitatis impē-
debāt. Unde et dn̄s filios iſrael in egipto nutritos ab hu-
iuſmodi cultu remouet dicens. deu. 4. Ne forte oculis
eleuatis in celum videas ſolē ⁊ lunā et oīa aſtra celi ⁊c̄.
¶ Deinde cū dicit. Propter qḋ tradidit: ponit penā hu-
iuſmodi culpe correſpōdēteȝ. Circa qḋ cōſiderādū eſt ꝙ
homo mediū locū obtinet inter deum et aīalia bruta ⁊ cū
vtroq; extremoꝝ cōmunicat. cum deo q̄dem ſcḋm naturā
intellectualitatē. cū aīalibus vero brutis ſm ſenſualita-
tē. Sicut igit̄ homo id qḋ ē dei mutauit vſq; ad beſtias:
ita deus id qḋ eſt diuinū in homine ſcḋm rationeȝ ſubdit
ei qḋ eſt brutale in ipo ſcȝ deſiderio ſenſualitatis. ſcḋm il-
lud. pſ̄. 48. Homo cū in honore eſſet. ſcȝ diuine ymagi-
nis ꝓpter rationē cōparatus eſt iumentis inſipientibus.

Hoc eſt ꝙ dicit. ꝓpter qḋ tradidit illos deus in deſide-
ria cordis vt eoꝝ ratio ſubderet deſiderijs id ē ſenſualis
affectus. de quibus dicitur infra. 13. Carnis curam ne
feceritis in deſiderijs ⁊c̄. Qḋ q̄dem eſt cōtra naturalem
ordinē hoīs ſm ꝙ ratio appetitui ſenſibili dn̄atur. Gen̄.
4. Sub te erit appetitus ei⁹: et tu dn̄aberis illius. Indu-
cit ergo homines in deſideria cordis eoruȝ ſicut in manū
dn̄oꝝ crudelium. yſa. 19. Tradam egiptum in manū do-
minorū crudeliū. Precipue tamen circa appetitū ſenſiti-
uum beſtialis quedam deordinatio ꝑtinet ad peccata car-
nalia. Nam delectationes tactus circa quas ſunt gula et
luxuria manifeſte ſunt cōmunes nob̄ et brutiſ. Et ideo ſūt
magis exprobrabiles q̄ſi magiſ brutales. vt dicit ph̄s in
tertio ethicoꝝ. Et hoc deſignat̄ cū ſubdit In imūdiciā q̄
ad pctā carnalia ꝑtinet ſcḋm illud ephe. 5. Oīs fornicator
aut imūdus. qꝛ ſcȝ homo ꝑ huiuſmodi pctā maxime con-
uertit̄ et trahitur ad id qḋ eſt infra ipſum. vnūqḋq; enim
dicitur eſſe impurū ſiue immundū ex cōiūctione vilioris
ſicut argentum ex coniūctione plūbi. Unde exponēs ſub-
dit. Ut cōtumelijs id eſt turpibus ⁊ immundis actibus:
afficiant id eſt inficiant. Corpora ſua in ſemetipſis id eſt
non quaſi ab alijs coacti. puta a barbaris. ſed a ſemetip-
ſis hoc agunt ꝓpria ſponte infra nono. Aut nō habet po-
teſtatē figulus luti ex eodeȝ luto facere aliud vas in ho-
norem. aliud in contumeliam id eſt in turpē vſum. Sed
cum huiuſmodi immunditia ſit peccatum. videtur ꝙ de⁹
in eam homines non tradat. quia vt dicitur. Jac. 1. De⁹
intemptator malorum eſt. Dicendum eſt ꝙ deus non di-
citur tradere homines in immundiciā directe inclinando
affectum hominis ad malum. quia deus ordinat in ſeip-
ſum. puer. 16. Uniuerſa propter ſe operatus eſt domin⁹
peccatum autem eſt aliquid per auerſionem ab eo. Sed
indirecte tradit homines in peccatum inquantū ſubtra-
hit gratiaȝ: per quam homines continebantur ne pecca-
rent. ſicut ſi aliquis alicuius ſuſtentaculuȝ tolleret dicere-
tur facere caſum eius. Et per hunc modum primuȝ pec-
catum eſt cauſa ſequentis peccati. ſequēs vero eſt pena
prioris. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt ꝙ vnum pec-
catum poteſt eſſ cauſa alterius indirecte et directe. Direc-
te quidem inquātum ex vno peccato inclinatur ad aliud
quod fit tripliciter Uno modo ſecūdum rationem cauſe fi-
nalis: ſicut cum quis ex auaricia incitatur ad homicidiū
committēdū. ſecundo ſm rationeȝ cauſe materialis. ſicut
gula inducit ad luxuriam miniſtrando materiaȝ. Tertio
ſecundum rationem cauſe mouentis. ſicut cum ex mul-
tis actibus alicuius peccati generatur habitus ad ſimile
peccatum inducens. Indirecte autem ſicut primum pec-
catum meretur excluſionem gratie: qua ſubtracta homo
ruit in aliud peccatum. Et ſic primum peccatuȝ eſt cauſa
ſecundi indirecte ſiue per accidens ſicut remouens prohi-
bens. ¶ Sed notandū eſt ꝙ peccatum inquātum huiuſ-
modi non poteſt eſſe pena. quia penam contra volunta-
tem patimur. peccatū autem eſt voluntarium vt Augu.
dicit. ſed quia peccatum habet quedam adiuncta que ſūt
contra voluntatem peccantis. ratione eorum peccatum
dicitur pena precedentis peccati. Hoc autē eſt vno modo
aliquid precedens ad peccatū ſicut ſubtractio gratie ex q̄
ſequitur vt homo peccet. Alio modo eſt aliquid adiunc-
tum ipſi peccato vel interius ſicut eſt inordinatio animi.
Unde augu. dicit in primo cōfeſſ. Juſſiſti domine ⁊ ſic eſt
vt pena ſibi ſit oīs inordinat⁹ anim⁹. ſiue q̄ntū ad exterio-
res act⁹ quib⁹ difficultates et labores adiūgunt̄. ſm illḋ
qḋ dicūt impij Sap. 5. Ambulauim⁹ vias difficiles ⁊c̄.
Tercio q̄tū ad id qḋ ſeq̄tur pctm̄: ſic ē remorſ⁹ cōſciētie
infamia ⁊ ſimilia. ¶ Deinḋ cū dicit. Cōmutauerūt ⁊c̄. po-
nit culpā īpietatiſ quā cōmiſerunt ꝯ ꝟitatē diuīe nature.

Et ꝑmo ponit culpā. ſcđo penā ibi. Propterea tradidit.
Diuina aūt natura pōt ꝯſiderari dupľr. Uno mō ꝙ eſt ra
tio cognoſcēdi vt veritas ꝑma. et q̄tū ad hoc dicit. Qui
cōmutauerūt veritatē dei in mendaciū. qđ quidē pōt itel
ligi dupľr. Uno mō qꝛ verā cognitionē quā a deo accepe
rūt ꝑuerſa rōne ad falſa dogmata ꝯuerterūt. ſicut cū dixe
runt ydola eſſe deos. vel deū nō eſſe oīpotentē vel oīſcien
tem. Je. 9. Docuerūt linguas ſuas loq̄ mendaciū. Alio
modo veritatē dei in mendaciū mutauerūt qꝛ diuinitatis
naturā q̄ eſt ipā veritas attribuerūt ydolo qđ eſt mēdaci
um inq̄tum nō eſt de⁹. vt dicit Je. 16. Uere mendacium
poſſederūt patres noſtri: vanitatē que eis nō ꝓfuit. Nun
quid faciet homo ſibi deos. ⁊ ipſi nō ſunt dij. Alio modo
poteſt cōſiderari diuina natura ſcđꝫ ꝙ eſt principiū eſſen
di oībus per creationē ⁊ ſic debet̄ ei ab homine interi⁹ q̄
dem cultus ſcđm pium affectū. Jo. 9. Si quis cultor eſt
dei ⁊c. exterius vero debetur ei ſeruit⁹ latrie ſcđm illud
deut. 9. Dn̄m deum tuū adorabis ⁊ illi ſoli ſerui es. Unđ
et ſubdit ꝯtra eos. ſ. Coluerūt ⁊ ſeruierunt creature poti
us ⁊c. Colebāt enim celeſtia corpora. ⁊ aerem. ⁊ aquā et
alia huiuſmodi. ſcđm illud ſap. 13. Aut ignem aut ſpūm.
aut citatū aerem ⁊c. Et in hoc improbat ſapiētes gentili
um. qui q̄uis nunq̄ in ymaginib⁹ aliquid numinis eſſe
crederent. ſicut ſectatores hermetis credebant. neqꝫ ea q̄
a poetis fabuloſe dicebātur de dijs crederēt eſſe vera. cre
aturis tamen aliquib⁹ cultū diuinitatis impendebāt ex q̄
bus rōnem fabulaꝝ aſſignabāt ſicut Uarro poſuit totum
mundū eſſe deū ꝓpter animā ei⁹. dicens ꝙ toti mūdo et
oīb⁹ ꝑtib⁹ ei⁹ diuinitatis cult⁹ impēdi pōt. ſ. aeri quem
vocabāt Junonē aq̄ quā vocabāt lieū. ⁊ ſic de alijs. Pla
tonici etiā poſuerūt ꝙ oīb⁹ ſubſtātijs rōnalib⁹ q̄ ſunt ſu
pra nos cult⁹ diuitat̄ debet̄. puta demonib⁹. aīalib⁹ cele
ſtiū corpoꝝ. itelligētijs. i. ſubſtātijs ſeparatis. Quāuis
aūt hijs que ſupra nos ſunt aliquā reuerentiā exhibere d̄
beamus. nō tamen cultū latrie que p̄cipue in ſacrificij ob
latione cōſiſtit. ꝑ quod homo ꝓfitetur oīum bonoꝝ deuꝫ
eſſe auctorē. ſicut ⁊ in quolibet regno aliquis honor ſup
mo dn̄o exhibet̄ quē nō licet transferre in alium. Et ideo
ſubdit. Qui eſt benedictus. i. cui⁹ bonitas eſt manifeſta.
Sicut enim dicimur bn̄dicere deū inq̄tum eius bonitatē
corde recognoſcim⁹ ⁊ ore cōfitemur. Ecc. 43. Benedicē
tes deū exaltate illū q̄tum poteſtis. Addit aūt. In ſecu
la. qꝛ ei⁹ bonitas eſt ſempiterna ab alio nō dependēs. ſꝫ
eſt omnis boni principiū. Et ex hoc ſibi debetur omīs la
trie cultus. Addit aūt. Amen. ad oīodam certitudinē aſ
ſerendā. Pſa. 65. Qui benedict⁹ eſt ſuper terrā benedi
cetur in deo amē. qđ idem eſt verū vel fiat. Uidetur autē
apoſtolus triplicē theologiā tāgere gentiliū. ꝑmo quidē
ciuilem que obſeruabat̄ a pontificib⁹ in adoratione ydo
loꝝ in tēplo. ⁊ q̄tum ad hoc dicit. Et mutauerunt gloriā
incorruptibilis dei. ſcđo theologiā fabularem quā poete
tradebant in theatris. ⁊ q̄tum ad hoc dicit. Qui cōmu
tauerūt veritatem dei in mendaciū. 3. theo. naturalē quā
obſeruauerunt ph̄i in mundo. ꝑtes mūdi colentes. ⁊ quā
tum ad hoc dicit. Et coluerunt ⁊ ſeruierunt creature poti
us q̄ creatori.

Lectio octaua:

Propterea tradidit illos deus in paſ
ſiones ignominie. Nam femine eo
rum immutauerunt naturalem vſū
in eum vſum qui eſt contra naturam. Simi
liter autem ⁊ maſculi relicto naturali vſu fe
mine: exarſerunt in deſiderijs ſuis in inuicē
maſculi in maſculos turpitudinem operan
tes ⁊ mercedem quam oportuit erroris ſui i
ſemetipſis recipientes. Et ſic nō probauerūt
deum habere in noticia. tradidit illos deus
in reprobum ſenſum, vt faciant ea que nō cō
ueniunt. repletos omni iniquitate. malicia.
fornicatione. auaricia. nequicia. plenos inui
dia. homicidijs. contentione. dolo. maligni
tate. ſuſurrones. detractores. deo odibiles.
contumelioſos. ſuperbos. elatos. inuētores
maloꝝ. parentibus nō obedientes. inſipien
tes. icompoſitos. ſine affectione. abſqꝫ fede
re. ſine miſericordia. Qui cum iuſticiam dei
cognouiſſent: non intellexerūt. quoniā qui
talia agunt digni ſunt morte. nō ſolum qui
ea faciūt. ſed q̄ etiam ꝯſentiunt facientibus.

¶ Poſita culpa impietatis ſcđm quā ꝯtra naturā diuinā
peccauerūt. hic ponit penā qua. ſ. ad hoc reducti ſunt vt
contra ſuā naturam peccarent. Et ꝑmo ponit penā. ſcđo
exponit ibi. Nā femine. tertio eius ꝯuenientiā oñdit ibi.
Et mercedem. Dicit ego primo ꝓpterea. ſ. quia dei veri
tatem in mendaciū mutauerunt. tradidit illos de⁹ non q̄
dem impellēdo in malū ſed deſerēdo. In paſſiones igno
minie. i. in peccata cōtra naturam. que dicūtur paſſiones
ſcđꝫ ꝙ proprie paſſio dicit̄ ex eo ꝙ aliquid trahitur extra
ordinem ſue nature. puta cū aqua calefit. aut cuꝫ homo in
firmatur. Unđ qꝛ ꝑ huiuſmodi peccata homo recedit ab
ordie naturali. ꝯueniēter dicūtur paſſiōes infra. 7. Paſ
ſiones peccatoꝝ. Dicūtur aūt paſſiones ignominie. quia
nō ſunt nomine digna. ſcđm illud ephe. 5. Que aguntur
in occulto ab eis. turpe eſt ⁊ dicere. Si enim peccata car
nis cōmuniter exprobabilia ſunt. qꝛ per ea homo deduci
tur ad id quod eſt beſtiale in homine multo magis pecca
tum cōtra naturā per que etiā homo a natura beſtiali de
cidit. Oſee. 4. Gloriā eoꝝ ī ignominiā cōmutabo. ¶ De
inde cum dicit. Nā femine eoꝝ ⁊c. exponit quod dixerat
Et primo q̄tum ad feminas. ſcđo q̄tum ad maſculos ibi
Similiter aūt ⁊ maſcu. Dicit ergo primo. Ideo illos di
co in paſſiones ignominie traditos. Nā femine eoꝝ mu
tauerunt naturalem vſum in eū vſuꝫ qui eſt cōtra naturā
ꝑma cor. 11. Nec ipſa natura docet vos. Yſa. 24. Mu
tauerunt ius diſſipauerūt fedus ſempiternū id eſt ius na
turale. Eſt aūt cōſiderandum ꝙ dupliciter eſt aliquid cō
tra naturā hominis. Uno modo contra naturā dr̄e cōſti
tutiue hominis que eſt rationale. ⁊ ſic omne peccatum di
citur eſſe ꝯtra naturā hoīs inq̄tū eſt contra rationē rectā
Unđ ⁊ dam̄. dicit in ſcđo libro. ꝙ angelus peccans ver
ſus eſt ex eo quod eſt ſcđm naturam in id quod eſt preter
naturam. Alio modo dicitur eſſe aliquid contra naturam
hominis ratione generis quod eſt animal. Manifeſtum
eſt aūt ꝙ ſcđm nature intentionē commixtio ſexuum in a
nimalibus ordinatur ad actum generationis. Unde om
nis commixtiois mod⁹ ex quo generatio ſequi nō poteſt
eſt contra naturam hominis inq̄tum eſt animal. Et ſecū
dum hoc dicitur in glo. naturalis vſus eſt. vt vir ⁊ muli
er in vno concubitu coeant. contra naturam verō vt maſ
culūs maſculum polluat. ⁊ mulier mulierem. ⁊ eadem ra
tio eſt de omni actu coitus ex quo generatio ſequi nō pōt
¶ Deinde cū dicit. Similr̄ aūt. exponit q̄tū ad mares q̄
ſcilicet relicto naturali vſu femine exarſerunt. id eſt extra
terminos nature arſerunt. ſecundum illud. pſ̄. cv. Exar
ſerūt ſicut ignis in ſpinis. Et hoc in deſiderijs ſuis. ſ. car
nalib⁹. Inuicē maſculi in maſculos turpitudinē oꝑantes

Ezech.16. Nudabo ignominiã tuã corã eis ⁊c. ¶ Deinde cũ dicit. Et mercedeꝫ. oſtẽdit hanc penam conuenientem eſſe culpe dicens. Recipientes in ſemeipſis id eſt in deformatione ſue nature Mercedẽ erroris ſui ſcꝫ dei veritatẽ in mendaciũ cõmutauerũt. mercedẽ id eſt retributionẽ quã oportuit ſcꝫ eos recipe ſcđm iuſticie ordinẽ ex qua debitũ erat vt q̃ in dei naturã iniurioſi fuerant. id qđ eſt ꝓpriũ ſibi creaturis attribuẽdo in ſui natura cõtumelioſi exiſterẽt. Et quãuis merces ꝓprie videat̃ in bonum ſonare. tamẽ hic ſumitur cõmuniter ꝓ quacũq; retributione etiam in malis ſcđm modum q̃ dicit̃ infra ſexto Stipendia peti mors. Mich.1. Mercedes eorũ igni cõburẽtur. Et eſt notandũ ꝙ ſatis rationabiliter apl'us vitia cõtra naturã q̃ ſunt grauiſſima inter peccata carnalia ponit ydolatrie penam quia ſimul cum ydolatria incepiſſe videntur ſcilicet tẽpore abrahe qñ creditur ydolatria icepiſſe Unde ⁊ tunc primo legũtur in ſodomitis punita eſſe vt gen̄.19. Simul etiaꝫ ydolatria creſcẽte huiuſmodi vitia creuerũt. Unde dicitur ſcđi macha.4. ꝙ Iaſõ auſus eſt ſub ipa arce optimos quoſq; ephebor in lupanaribꝰ ponere. Erat aũt hoc non initiũ ſed incrementũ quoddã et ꝓfectus gentilis et alienigene conuerſatiõis. ¶ Deinde cum dicit. Et ſicut nõ ꝓbauerunt. oſtẽdit eos iniuſticie fuiſſe ſubiectos. Et primo oſtendit ex qua priori culpa in hec peccata deuenerũt. Scđo enumerat hoꝝ peccatoruꝫ differẽtias ibi. Repleti omni iniq̃tate. Culpã autẽ precedentẽ ponit cum dicit. Et ſicut non ꝓbauerũt deũ habere in noticia. Qđ poteſt dupliciter intelligi. Uno mõ q꞉ q̃uis lumine ratiõis ⁊ ꝑ creaturas viſibiles verã dei cognitionẽ habere potuerũt. tamẽ vt liberius poſſent peccare nõ ꝓbauerunt. i. non approbauerunt vt ipſi haberent deum in ſui noticia. Job.22. Dixerunt deo. recede a nobis ſcientiam viaꝝ tuarũ nolumus. Alio modo poteſt intelligi ꝙ ipſi nõ ꝓbauerunt ꝙ deus in ſua noticia haberet facta humana ſcđm illud pſ.93. Dixerunt non videbit dñs nec intelliget deus. Et ſcđm hunc ſenſũ cõuenientẽr huic culpe reſpõdet pena cũ ſubditur. Tradidit illos deus in reprobũ ſenſum. Dicit̃ autẽ hic ſenſus hominis non exterior quo ſenſibilia cognoſcũtur. ſed interior ſcꝫ quo iudicat de agendis. ſcđm illud ſap.6. Cogitare de illa ſenſus eſt cõſumatus. Dicitur autẽ ſenſus reprobus q̃ aliquis re ꝓbandum iudiciũ habet de agendis ſcđm illđ 2.thi.3. Homines mẽte corrupti re ꝓbi circa fideꝫ. Je.6 Argentũ reprobũ vocate eos. Et ideo ſubdit. Ut faciant ea q̃ nõ cõueniũt id eſt ea q̃ a recta ratiõe diſcordãt. Sap 3. Inutilia opa eorũ ſunt. Eſt aũt cõueniẽs vt qui cõtra dei noticiam peccauerũt vel cũ cognoſcere nolẽtes vel cũ cognoſcere nõ arbitrãtes in ꝑuerſitatẽ ſenſus traderẽtur Unde et ſap.14. dicitur Peccantiũ pena ꝑambulat ſemper iniuſtoꝝ ꝑuaricationẽ. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Repleti ⁊c. enumerat huiuſmodi incõuenientia opa. et primo ponit id qđ eſt generale dicẽs. Repletos omni iniquitate. q꞉ vt dicitur. i. Joh.3. Omne peccatũ eſt iniq̃tas. Sicut enim oĩs virtus inq̃ntũ exeq̃tur preceptũ legis habet rationẽ iuſticie. ita etiam oĩe peccatũ inq̃ntum a regula legis diuine diſcordat habet rationeꝫ iniq̃tatis. Et ſic in ſacra ſcriptura precipue peccata arguũtur. Dupl'r aũt eorum culpaꝫ exaggerat. Primo quidẽ intenſiue ꝑ hoc ꝙ dicit. Repletos. Ille enim videtur repleri iniq̃tate cuiꝰ affectus ẽ totaliter ad peccandũ diſpoſitus ſcđm illđ. pſ. 13. Quoꝝ os maledictiõe et amaritudine plenũ eſt. Secũdo extenſiue q꞉ ſcꝫ non tantũ in vno peccauerunt ſed in oĩbꝰ. Sap.14. Infãdoꝝ ydoloꝝ cultura oĩs mali cauſa ẽ. ¶ Cõſequẽter cum dicit Malicia enumerat peccata in ſpeciali. Et primo q̃ntum ad tranſgreſſionẽ q̃ opponitur ꝑceptis negatiuis. Scđo quãtum ad omiſſionẽ q̃ opponitur ꝑceptis affirmatiuis ibi. Supbos. Circa primũ duo facit. Primo põit peccata q̃bus aliquid deterioratur in ſe ipſo. Secundo peccata quibus aliq̃s fit nociuus ꝓximo ibi. Neq̃cia. Circa primũ ponit q̃dem id primo qđ eſt generale cum dicit. Malicia q̃ ẽ habitꝰ vitioſus virtuti oppoſitus. Unde et malicia peccare dicunt̃ q̃ ex habitu peccant pſ.51. Quid gl'iaris ĩ malicia. In ſpeciali ponit peccatũ quo q̃s deordinat̃ circa appetitũ corporaliũ delectationũ cum dicit. Fornicatiõe. Quãuis enim fornicatõ ꝓprie ſit cũ meretricibꝰ q̃ iuxta fornices id eſt arcus triumphales ſe publice ꝓſtituebãt. tamẽ hic ſumitur ꝓ omni illicito cõcubitu. Thob.4. Attende tibi fili mi ab omni fornicatione. Scđo ponit vitiũ ꝑ qđ quis deordinat̃ circa appetitũ rerũ exterioꝝ cum dicit. Auaritia q̃ eſt immoderatus appetitus habẽdi. Heb. vltio. Sint mores ſine auaricia cõtenti preſentibꝰ. Deinde ponũtur pctã q̃ tendunt ad nocumẽtum ꝓximi. Et primo ponit id qđ eſt generale cũ dicit Neq̃tia dum ſcꝫ attendat aliq̃s ꝙ neq̃t implere qđ maxime cõtingit circa nocumẽta ꝓximoꝝ q̃bus non poteſt aliq̃s aliquãdo ꝓ voto nocere. pſ. Cõſumet̃ neq̃tia peccatoꝝ. Cõſequenter ponit radicẽ hoꝝ peccatorũ dicẽs. Plenos inuidia q̃ eſt dolor de alieno bono ex q̃ aliq̃s incitatur ad nocendũ alteri. Sap.2. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarũ. Poſtea ponũtur nocumenta et primo manifeſta. et quãtũ ad facta cuꝫ dicit. Homicidijs q̃ ſunt precipua nocumẽta. Oſee.4. Maledictũ mendaciũ et homicidiũ furtũ et adulteriũ inundauerunt. Dicit aũt pluraliter homicidijs. q꞉ homicidiũ non ſolũ cõſiſtit in oꝑe. ſꝫ etiã in volũtate. 1. Joh.3. Qui odit frem homicida eſt q̃ ſcꝫ odit ad occidẽdum. Et q̃ntuꝫ ad verba cũ dicit. Cõtentiõe. Eſt aũt cõtentio ĩpugnatio veritatis cũ cõfidentia clamoris. ꝓuer.20. Honor eſt homini q̃ ſe ſepat a cõtentiõibꝰ. ¶ Deinde ponit nocumẽta occulta. et primo illđ qđ ẽ generale cũ dicit. Dolo qñ ſcilicꝫ aliud ſimulat̃ et aliud agitur. Je.9. Sagitta vulnerans lingua eoꝝ dolũ locuta eſt. in ore ſuo paceꝫ cũ amico ſuo loq̃tur et occulte ei ponit inſidias Poſt hec ponit radicẽ interiorẽ hoꝝ nocumẽtoꝝ cũ dicit. Malignitate q̃ importat malũ ignem. i. malũ affectum in corde ſcđm illud. pſ. 27. Loquũtur pacẽ cũ ꝓximo ſuo. mala aũt in cordibus pſ.5. Non habitabit iuxta te malignus. ¶ Cõſequẽter ponit nocumenta occulta q̃ precipue fiũt verbis cũ dicit. Suſurrones q̃ ſcꝫ occulte ſuſurrãt in auribus hoĩꝫ ad ſeminãdũ inter eos diſcordias. Ecc.18. Suſurro et bilinguis maledictus in populo. multos enim turbauit paceꝫ habentes. Detractores. q̃ ſcꝫ detrahũt fame alicuiꝰ occulte id ẽ eo ignorãte mala dicẽtes dẽ eo. Ecc.x. Si mordeat ſerpẽs in ſilẽtio nihil eo minus habet q̃ occulte detrahit. Et ne putẽtur iſta pctã eſſe leuia q꞉ ſolo ore cõmittũtur ſubdit. Deo odibiles. Impugnãt eñi id maxĩe qđ deꝰ in hoĩbus amat ſcꝫ mutuũ amorem. Jo.15. Hoc eſt ꝑceptuꝫ meũ vt diligatis inuicẽ. Unde dicit̃ ꝓuer.6. Sex ſunt q̃ odit deꝰ ⁊ ſeptimũ deteſtat̃ aĩa eiꝰ. ſ. q̃ ſeminat inter fres diſcordias. Addit autẽ Cõtumelioſos q̃ ſcꝫ mala in faciẽ inferunt. 1.thi.1. Qui prius fui blaſphemꝰ et ꝑſecutor ⁊ cõtumelioſus. Sic ergo hec tria vitia in materia conueniũt q꞉ omnes mala dicũt de ꝓximo. Dicit aũt in fine. nã ſuſurro intẽdit diſcordiã. detractor infamiaꝫ. cõtumelioſus iniuriã. ¶ Cõſequẽter ponit peccata q̃ ꝑtinẽt ad obmiſſionem. et primo ponit radicem hoꝝ pctõꝝ cuꝫ dicit Superbos. dicũtur enim ſuperbi q̃ſi ſup ſe eũtes ꝑ inordinatũ appetitũ excellentie. volunt enim preeſſe nõ ſubeſſe aliene regule. et ideo precepta omittũt. Ecc.10. Initium oĩs peccati ſupbia. Qđ veꝝ eſt q̃ntum ad auerſionem a deo. non q̃ntũ ad conuerſionem ad bonũ cõmutabile. Dicitur enim. 1.thi. vltimo. ꝙ radix omniũ malorũ

⁊ cupiditas. Scḋo ponit ꝓceſſuꝫ ſuperbie ex quo primo
in corde naſcit̄ elatio vt ſcilicet homo ſe ſuper alios eſſe
rat. Luc. 18. Nō ſum ſicut ceteri hominū. Unde dicit̄ cō
tra elatos illud. pſ̄. Neqꝫ elati ſunt oculi mei. Scḋo ex
ſupbia in opere naſcitur nouitatū preſumptio. Et q̄ntuꝫ
ad hoc ſubdit. Inuētores malorū qꝛ eniꝫ bona iam ſunt a
deo et ab hoībus inſtituta. ꝯſequēs eſt vt ipſi de nouo ad
inueniāt mala. yſa. 3. Adinuētiōes eoꝝ cōtra dn̄m ¶ Cō
ſequenter ponūtur ipe omiſſiones. Et primo reſpectu ſu-
periorū. Unde q̄ntū ad pentes dicit Parentib⁹ nō obe
diētes. Contra id qḋ dicit̄ ephe. 6. Filij obedite parenti
bus veſtris in dn̄o. Quātum aūt ad deum dicit. Inſipiē
tes id eſt cōtra diuinā reuerētiam agētes. Job. 28. Ecce
timor dn̄i ipſa eſt ſapiētia et recedere a malo intelligētia
Scḋo ponit omiſſionē q̄ntū ad ſeipm̄ cum dicit. Incōpo
ſitos in habitu et in inceſſu. Ecc. 19. Amict⁹ corpis ⁊ ri-
ſus dētium et ingreſſ⁹ hoīs enūciant de illo. Quedaꝫ tn̄
inculpātur. yſa. 3. De hoc ꝙ cōpoſito gradu incedebant
qꝛ illa cōpoſitio excedebat modū cōmunē hominuꝫ inter
quos cōuerſabātur. Tercio ponit omiſſionē q̄ntū ad pa-
res ad quos debem⁹ habere primo affectum in corde. cō-
tra qḋ dicit. Sine affectiōe. puer. 12. Uiſcera ipioꝝ cru-
delia. 2. thi. 3. Erunt hoīes ſeipſos amātes ſcꝫ et nō ali-
os. Scḋo debet homo eis exhibere ſocialē cōuerſationeꝫ
cōtra qḋ ſubdit. Abſqꝫ federe q̄ ſcꝫ alijs ſocialit̄ nō cōui-
uūt. Judicū. 18. Percuſſerunt eos in ore gladij. eo ꝙ cū
nullo hominū haberēt quicꝙ̄ ſocietatis ac negocij. Ecce
4. Ue ſoli quoniā cū ceciderit ⁊c̄. Quarto q̄ntū ad infe-
riores ſubdit. Sine miſīcordia quā debemus miſeris ex
hibere Jac. 2. Judiciuꝫ ſine miſīcordia illi qui non facit
miſericordiā ⁊c̄. ¶ Deinde cū dicit. Quia cum iuſticiaꝫ.
oſ̄dit eos eſſe obnoxios ire ſiue vindicte diuīe. Circa qḋ
tria ſunt cōſiderāda. Primo naturalis eoꝝ affectus quia
cū cognoſcerēt deū iuſtum ſicut et om̄es alias ꝑfectiones
habētē nō crediderūt ꝙ ꝓ peccatis penam inferret. So-
pho. primo Dicūt ī cordib⁹ ſuis nō faciet dn̄s bene ⁊ nō
faciet dn̄s male. Et hoc eſt qḋ dicit. Qui cū iuſticiā dei
cognouiſſent nō intellexerūt. Scḋo pena peccatis eoruꝫ
debita cū dicit. Digni ſunt morte. Infra ſexto Stipēdia
peccati mors eſt. Dignū eſt eñ ꝙ aīa q̄ deſerit deuꝫ a cor
pore ſuo deſeratur ꝑ mortē corpalem. et finalier deſerat̄
a deo ꝑ mortē eternā. de qua dicit̄ ī pſ̄. 33. Mors petōꝝ
peſſima. Et apoca. 2. In his mors ſcḋa non habebit po-
teſtatē. Tertio cōſiderandū eſt q̄bus talis pena debetur.
Et primo his q̄ talia agūt ſcꝫ predicta pctā ſcḋꝫ illud pſ̄.
5. Odiſti om̄es qui opant̄ iniq̄tatem perdes omnes q̄ lo-
quūtur mēdaciū. et non ſolū illis q̄ faciūt ſed etiam his q̄
cōſentiunt facientib⁹. Et hoc duplr̄. Uno modo directe
vel laudādo pctm̄ ſcḋm illud. pſ̄. 9. Laudatur peccator
in deſiderijs anime ſue. Ul' etiam prebēdo conſiliū et fa-
uorem. ſcḋm illud 2. pa. 19. Impio prebes auxiliū. Alio
modo indirecte quādo non reprehēdit aut impedit quo-
cūqꝫ modo ſi poteſt. et precipue ſi ex officio incūbat. ſicut
peccata filiorum imputantur hely. ſicut patet. 1. regū. 4.
Hec autem ſpecialiter aplus dicit ꝓpter quoſdam ſapiē-
tes gentilium qui et ſi ydola non colerent: tamen colenti
bus non reſiſtebant.

¶ Capitulum ſecūdum.

PRopter qḋ inexcuſabilis es o homo
omnis qui iudicas In quo enim al
terū iudicas teipſum condempnas
Eadem enim agis que iudicas Scimus eñ
quoniam iudicium dei eſt ſcḋm veritateꝫ in
eos qui talia agunt Exiſtimas aūt o homo
qui iudicas eos qui talia agūt et facis ea qꝛ
tu effugies iudicium dei An diuitias boni-
tatis eius et patiētie et lōgaminitatis ei⁹ cō
temnis Ignoras q̄niaꝫ benignitas dei ad
penitentiam te adducit. Scḋm autem duri-
ciam tuam et īpenitens cor theſaurizas tibi
irā in die ire et reuelatiōis iuſti iudicij dei.

Poſtq̄ apoſtolus oſtendit ꝙ gentiles iuſtificati nō ſunt
ex veritatis cognitione quā habuerunt. hic oſtendit ꝙ ne
qꝫ etiam iudei iuſtificati ſunt ex his in quibus gloriaban
tur. Et ſic vtriſqꝫ eſt neceſſaria ad ſalutem virtus euāge-
lice gratie. Prio q̄ dicit ꝙ iudi nō ſunt iuſtificati ex lege
Scḋo ꝙ nō ſunt iuſtificati ex genere de q̄ gloriabāt̄. 3⁹.
cap̄. Quid ḡ ē aplī⁹. Tertio ꝙ nō ſunt iuſtificati ex circū
ciſiōe. 4⁰ capitulo Quid ḡ dicem⁹. Circa primū cōſide-
randum eſt ꝙ iudei et gentiles ad fidem cōuerſi ſeinuicē
iudicabāt de priori vita. Judei eniꝫ gētibus obijciebant
ꝙ ſine dei lege viuētes ydolis imolabant. Gētiles aūt ob
iciebant iudeis ꝙ lege dei accepta eaꝫ nō ſeruabāt Pri-
mo ergo vtroſqꝫ arguit de inordinato iudicio. Scḋo ſpe-
cialiter oſtendit ꝙ iudei nō erāt digni premio quia ea in
q̄bus gloriabātur non ſufficiebant ad ſalutē ibi. Nō eniꝫ
audiui legem. Circa primū duo facit. Primo cōfutat hu
manū iudiciuꝫ. Scḋo aſtruit et cōmēdat diuinū ibi. Sci
mus eñ. Circa primū duo facit. Primo ꝓponit mutuo
ſe iudicātes inexcuſabiles eſſe Scḋo aſſignat rōnem ibi
In quo enim. Primo ergo cōcludit ex premiſſis dicens.
ꝓpter qḋ gētiles veritatē de deo cognitā in īiuſtitia de-
tinuerūt. O homo q̄ iudicas aliū hominē īexcuſabilis es
ſicut ſupra primo dixit. ita vt ſint īexcuſabiles. Addit au-
tem omnes Quaſi dicat. quicūqꝫ ſis ſiue gentilis ſiue iu-
deus. qꝛ etiam gentilis de quo magis videbat̄ non poteſt
excuſari ꝑ ignorātiam. ſicut ſupra oſtenſuꝫ eſt. 1. corinth.
4. Nolite ante tēpus iudicare. ¶ Deinde cū dicit. In q̄
enim aſſignat rationem excludēdo cauſam excuſationis.
primo quidem ignorātiam ſcḋo innocētiam ibi. Eadem
eniꝫ Ignorātia quidē excludit̄ ꝑ iudicium. q̄cūqꝫ enim iu
dicat aliquē quaſi male agentē demonſtrat ſe agnoſcere
illud eſſe malū et ex hoc oſtēdit eſſe cōdemnabilē et hoc
eſt qḋ dicit. Ideo inq̄ es inexcuſabilis. In q̄ enim iudi-
cas alteꝝ. q̄ſi male agentē teipm̄ condemnas. i. oſ̄dis te
eſſe cōdēnabilem. Math. 7. Nolite iudicare et non iudi
cabimini. Non tamē credendū eſt ꝙ omne iudiciū ſit cō-
demnatiōis cauſa. Eſt eniꝫ triplex iudicium' Unū quidē
iuſtū qḋ ſcꝫ fit ſcḋm rel'am iuſticie. Sap. 1. Diligite iuſti-
ciam qui iudicatis terram. Aliud eſt iudiciū non iuſtū qḋ
ſcꝫ fit cōtra regulam iuſticie. Sap. 6. Cuꝫ eſſetis miniſtri
regni eius nō recte iudicaſtis. Eſt aūt tertiū iudiciū teme
rarium cōtra qḋ dicit̄ Ecc. 5. Ne temere q̄d loq̄ris. Nō
quidē du plr̄ cōmittit̄. Uno modo qñ aliq̄s ꝓcedit circa
id qḋ eſt ſibi cōmiſſū iudiciuꝫ abſqꝫ debita veritatis cog-
nitiōe contra id qḋ dicit̄. Job. 29. Cauſam quā ignorabā
diligentiſſime inueſtigabaꝫ. Alio modo quando aliquis
vſurpat ſibi iudiciū de occultis de quibus ſolus deus iu-
dicare habet. Contra id qḋ dicit̄. 1. corinth. 4. Nolite an
te tempus iudicare quoaduſqꝫ veniat dominus q̄ illumi
nabit ⁊c̄. Eſt autem aliquid occultū non ſolū quo ad nos
ſed ſecūdum ſui naturam ad ſolam dei cognitionem per-
tinēs quideꝫ primo cogitatio cordis. ſcḋm illud. Je. 17.
Prauū eſt cor hominis et īſcrutabile q̄s cognoſcet illud
Ego dn̄s ſcrutās corda ꝓbans renes. ſcḋo contingēs fu-
turū ſcḋm illud. yſa. 41. Anūciate que vētura ſunt infu-
turū et dicem⁹ qꝛ dij eſtis vos. Et ideo ſicut dicit aug. de
ſermone domini in mōte duo ſunt in quib⁹ temerariū iu-
dicium cauere debemus. vel cū incertū eſt q̄lis quiſqꝫ fu-

turus eſt qui nūc vel bonus vel malus apparet. primum
ergo iudiciū nō eſt cōdēnationis cauſa ſed ſcōm et tertiū
¶ Deinde cū dicit. Eadē eni .excludit aliā excuſationis
cauſā ſcʒ innocētiā: qſi dicat. Ideo tu q iudicas alios te
ipſū cōdēnas qꝛ tu agis. ⁊ ita videt qꝺ ꝯtra cōſciētiā agis
Mat. 7. Quid aūt videſ feſtucā in oclo ⁊c̄ Eſt tn̄ ſciēdū
ꝙ non ſp cū aliqs aliquē iudicat vl de pctō qꝺipē cōmit
tit ꝑ hoc ipm ſemper ſibi cōdemnationē acqrit. quia non
ſemper tamē mortaliter peccat ſic iudicādo. ſemꝑ tamen
ſuā dānationē manifeſtat Si enim publice ſit in pctō de
quo alium iudicat videt ſcādalizare iudicando niſi forte
hūiliter ſe ſimul cum illo rephendat ꝓ ſuo peccato inge-
miſcēs. Si vero ſit in eodē pctō occulte non peccat iudi-
cando aliū de peccato eodeʒ maxime cū hūilitate et cona-
tu ad reſurgendū. vt augu. dicit in libro de ſermone dñi
in mōte. Primū cogitemus cū aliquē reprehēdere neceſ-
ſitas nos cogit vtrū tale ſit vitiū qꝺ nūqꝫ habuimꝰ. ⁊ tūc
cogitemus nos etiam habere potuiſſe. vel tale qꝺ habui-
mus et iā non habemꝰ. et tunc tāgat memoriam fragili-
tas cōmunis vt illā correctionē non odiū ſed miſericordia
precedat. Si aūt inuenimus nos in eodē vitio eſſe nō ob
iurgemus ſed cōgemiſcamus et ad pariter conandū inui-
temus. ¶ Deinde cum dicit. Scimus enim. aſtruit ⁊ cō-
mendat diuinū iudiciuʒ. et circa hoc tria facit Primo po
nit diuini iudicij veritateʒ. ſcꝺo excludit cōtrariā opinio-
nem ibi exiſtimas. tertio manifeſtat veritatem ibi. Qui
reddet vnicuiqꝫ. Dicit ergo prio Ideo dico ꝙ teipſuʒ cō
demnas cū eadē agis que iudicas. Scimus enim id eſt ꝓ
certo tenemus quoniā iudiciū dei eſt in eos q talia agunt
id eſt imminet eis diuinum iudiciū. Job. 19. Ultor iniq-
tatis eſt gladius et ſcitote eſſe iudicium. Ecc. vltimo Cū
cta que fiunt adducet deus in iudicio. Et ſcimus ꝙ hoc
iudicium eſt ſecūdum veritatem. pſ. 95. Iudicabit orbeʒ
terre in equitate. Hominis autē iudiciū etiam ſi iuſte iudi
cet nō ſemper eſt ſecūdum veritatem negocij. ſed ſecūdū
dicta teſtiū que quādoqꝫ diſſonāt a veritate Sed hoc nō
eſt in diuino iudicio. qꝛ vt ipſe dicit Iere. 29. Ego ſum iu-
dex et teſtis. Non etiaʒ fallitur falſis allegationibꝰ ſcōm
illud Job. 41. Non parcam ei qſi verbis potentibus et
ad deprecandā cōpoſitis. ¶ Deinde cū dicit. Exiſtimas
autem. excludit opinioneʒ cōtrariam. Et primo ponit eā
ſcꝺo aſſignat cauſam ibi. An diuitias. tertio imꝓbat ibi.
Ignoras. Dicit ergo primo Ita dixi ꝙ iudiciū dei eſt ſm
veritatē in eos q ita agunt. Sed nunqd o homo quicūqꝫ
es qui iudicas eos qui talia agūt ⁊ tamē facis ea ſuperio
ris iudiciū non timens exiſtimas qꝛ tu effugies iudiciuʒ
dei. Quaſi dicat. Si hoc exiſtimas falſa eſt eſtimatio tua.
pſ. cxxxviij. Quo ibo a ſpiritu tuo et quo a facie tua fugi
am. Job xj. Effugium peribit ab eis. ¶ Deinde cum di-
cit. An diuitias. oſtendit cauſam huius falſe eſtimatiōis
Quia enim homo non ſtatiʒ punitur a deo ꝓ peccato e-
ſtimat ſe non eſſe puniendū. Contra id qꝺ dicitur .ecc. 5.
Ne dixeris in corde tuo peccaui et quid mihi accidit tri
ſte? Altiſſimus enim eſt patiens auditor Et ecc. 5. Eteni
qꝛ nō ꝓfertur cito contra malos ſententia abſqꝫ vllo ti-
more filij hominū ꝑpetrant mala. Attamē peccator ex eo
ꝙ centies facit malum et per patientiā ſuſtentat ego co-
gnoui ꝙ erit bonum timentibus eum. Et ideo hic dicit.
An cōtemnis ſecundum illud puer. 18. Impius cum in
profundum peccatorū venerit. cōtemnit diuitias id eſt a-
bundātiam. Ephe. 2. Deus qui diues eſt in miſericor-
dia bonitatis eius per quaʒ ſcilicet in vos ꝓfundit bona
ſecundum illud pſ. Aperis tu manū tuam et omnia im-
ples bonitate. Nam bonū diffuſionis rationeʒ importat
ſecundū dyo Treñ. 3. Bonus eſt dñs ſperantibus in eū
Et patiētie ꝑ quam ſcilicet ſuſtinet grauiter et ex malitia
peccantes pſ. Dominus iudex iuſtus et patiens nūquid
iraſcetur per ſingulos dies? Et longaminitatis. ꝑ quā ſcʒ
diu ſuſtinet homines ex infirmitate peccātes diu tamen
in peccato permanētes. 2. pe. vltimo. Lōganimitatē do
mini noſtri ieſu xpi ſalutem arbitramini. ¶ Deinde cū di
cit. Ignoras. improbat pdictam cauſam ſcʒ cōtemptum
diuine patiētie. ⁊ primo fructū diuine patiētie demōſtrat
ſcꝺo periculū cōtemptus ibi. Scōm duritiam aūt. Dicit
ergo primo mirū ē ꝙ cōtemnis. Nūqd igitur ignoras q-
niā benignitas dei differentis penā .2. pe. 3. Nō tardat
dominus ꝓmiſſis ſed patienter agit ꝓpter vos nolēs ali
quos perire ſed ad penitētiam reuerti. yſa. 30. Expectat
vos deus vt miſereatur veſtri. Videt aūt apſus vt i glo
dicitur tres gradus peccatoruʒ tetigiſſe. primo quidē im
punitatem ſibi ꝓmittentiuʒ. ſecūdo cōtemnētiuʒ dei bo
nitateʒ. tertio vero ignorantiū. Unde dicit gloſa. Pec-
cas o homo duʒ tibi impunitatē ꝓmittis .grauiꝰ peccas
quia cōtemnis. et grauiſſime peccas quia ignoras. Sed
videt hoc eſſe falſuʒ. nam ignorātia alleuiat peccatū ma
gis qꝫ aggrauet. Eſt igitur ſcōm quoſdā intelligendum
grauiſſime id ē pericuoſe qꝛ qui ignorat peccatū nō que
rit remediuʒ. Uel grauiſſime ꝓpter ignorantie ſpeciem q
ad infidelitatē pertinet q eſt grauiſſimuʒ peccatū. Unde
dicitur. 1. corinth. 14. Si quis ignorat ignorabitur. Uel
grauiſſime in genere ingratitudinis. Magis enim eſt in
gratus qui beneficiū non cognoſcit qꝫ qui diminuit qꝺ ē
cōtemnere. ¶ Deinde cum dicit. ſcōm duritiaʒ oſtendit
periculū cōtemptus dicēs. ſcōm autem duritiaʒ quia ſcʒ
ad beneficia diuine bonitatis nō emollitur. Eccle. 3. Cor
durum male habebit in nouiſſimo. et cor impenitens qꝺ
ſcilicet ad penitētiam nō inflectitur ex dei patiētia et lon
ganimitate. Ie. 8. Nullus eſt qui agat penitētiā ſuꝑ pec
cato ſuo. Theſaurizas tibi irā id eſt multiplicas tibi rea
tum pene. Jacobi vltimo Theſaurizaſtis vobis irā in no
uiſſimis diebꝰ. Uñ ⁊ hic ſeqt In die ire. i. in die iudicij de
qua dicitur ſopho. primo Dies illa dies ire. quia ſcʒ nūc
deus vindictam nō infert quam tunc inferet ſm illꝺ pſ.
Cum accepero tempus ego iuſticias iudicabo. Et reuela
tionis iuſti iudicij dei quia tunc reuelabitur iuſticia di-
uini iudicij quod nunc non creditur eſſe. aut non viden-
tur eſſe iuſtum. yſa. 56. Iuxta eſt ſalus mea vt veniat et
iuſticia mea vt reueletur. Et quia gloſa hic dicit ꝙ ꝑ du
ritiam ⁊ cor impenitens ſignificatur peccatū in ſpiritum
ſanctum qꝺ eſt irremiſſibile. ideo oportet videre qd ē pec
catum in ſpiritū ſanctum et quomodo ſit irremiſſibile Eſt
igitur ſciendum ꝙ ſecundū antiquos doctores eccleſie q
fuerunt ante auguſtinū ſcʒ Athanaſiū. Hylariū. Ambro
ſiūſ Hieronymū. ⁊ Criſoſtomū pctm̄ in ſpiritum dicitur
blaſphemia q opa ſpūs ſcti ipūi imūdo attribuūtur vt pʒ
Math. 12. qꝺ quidem dicitur irremiſſibile et in hoc ſecu
lo ⁊ in futuro. quia pro hoc peccato puniti ſunt iudei etiā
in hoc ſeculo per romanos et in futuro per demones. Uel
qꝛ non habet aliquam rationē excuſationis ſicꝫ habebat
blaſphemia quā dicebāt in chriſtum inqntum erat filius
hominis ſcōm illud Ma. xj. Ecce homo vorax ⁊ potator
vini. Ad qꝺ poterant induci per infirmitatē carnis ſicut
et in veteri teſtamento quia filij iſrael murmurauerūt ꝓ
defectu panis et aque. vt legitur exo. 16. Quaſi humanū
fuit et facile remiſſibile ſed qꝺ poſtea dixerunt corā ydo-
lo vt Exo. 22. Iſti ſunt dij tui iſrael qui te eduxerunt de
terra egypti: peccauerunt in ſpiritum ſanctum ſcʒ opus
dei demonibus attribuētes. Unde et eorū peccatū dici-
tur irremiſſibile cum dominꝰ ſubdit. Ego autem in die
vltionis viſitabo peccatum eorū. Auguſtinꝰ aūt dicit pec
catum in ſpūm ſanctum eſſe verbum vel blaſphemiā quā
quis dicit cōtra ſpiritum ſanctum ꝑ quē fit remiſſio pec-

catorum ſcd̄m illud Jo.20. Accipite ſpiritum ſanctum quorū remiſeritis peccata ⁊c̄. Et hoc quidē corde ſcȝ et ore ⁊ opere dum aliq̄s perſeuerat vſq; ad finē vltimū. Et ſic finalis impenitētia eſt peccatū in ſpiritū ſanctum de q̄ manifeſtū eſſe irremiſſibile. Magiſtri vo ſequētes dicūt peccatū in ſpm̄ ſanctum ſcȝ qḋ cōmittit ex certa malitia q̄ ꝯtrariatur a ꝓpriato ſpiritui ſctō ſcȝ bonitati. ſicut ⁊ pctm̄ in filium dei qḋ eſt ex ignorātia q̄ opponit ſapiētie q̄ a ꝓpriatur filio. Et ſimilit pctm̄ in patrē poteſt dici qḋ fit ex infirmitate q̄ cōtrariatur potentie q̄ eſt a ꝓpriatū p̄ris Sic ergo pctm̄ qḋ ē in patrē vł in filium dicit remiſſibile qꝛ ex hoc ipo pctm̄ videt aliquā excuſationē habere qḋ ex ignorātia vel ex infirmitate cōmittit. qḋ aūt ex certa malitia cōmittitur nullā in ſe habet excuſatiōis cauſā. ⁊ ideo dicitur irremiſſibile qꝛ nō habet in ſe vnde remittat. licȝ q̄n̄q; deus illud ex ſua bonitate remittat ſicut q̄n̄q; ex ſua virtute curat morbū q̄ eſt de ſe incurabilis. Et ſm hoc aſſignantur ſex ſpecies pcti in ſpiritum ſanctū excludētes ea ꝑ que pctm̄ remittit quorū prima duo accipiunt ꝑ reſpectū ad eam q̄ ſe tenet ex parte dei ſcȝ ſpes diuine miſericordie cui opponit deſperatō ⁊ timor diuine iuſticie cui opponit preſumptio. Alia vero duo accipiūtur ex parte hois ſcȝ ꝯtēptus boni cōmutabilis cui opponitur obſtinatio que hic duricia dicit ꝑ quā ſcȝ aliq̄s obfirmat aīaȝ ſuū ad pctm̄. et deſtinatio auerſionis a deo cui opponitur cor impenitēs qḋ ſcȝ nunq̄ ꝓponit ꝑ penitētiam reuerti ad deum. Alia vero accipiuntur ex parte donorum dei quorum vnuȝ eſt fides ſecundum illḋ ꝓuer.5. Per fidē purgātur pctā. et huic opponit īpugnatio veritaſ agnite Aliud aūt eſt caritas ſecūdū illḋ ꝓuer.10. Uniuerſa delicta operit caritas et huic opponit inuidētia fraťne gr̄e.

Lectio ſecunda

Qui reddit vnicuiq; ſecundum opera eius his quidem q̄ ſcd̄m patiētiā boni operis gloriam et honorem ⁊ incorruptionem querentibus vitam eternā His autē qui ſunt ex contentione et qui nō acq̄ſcunt veritati credunt autē iniquitati ira ⁊ indignatio: tribulatio et āguſtia in omnem animam hominis operantis maluȝ: iudei primum et greci. Gloria autē et honor et pax omni operanti bonum: iudeo primuȝ et greco. Non enim eſt acceptio ꝑſonarum apud deum Quicūq; eñ ſine lege peccauerunt: ſine lege ꝑibunt. Et q̄cūq; in lege peccauerunt: per legem iudicabuntur.

Poſtq̄ apl'us ꝓpoſuit veritatem diuini iudicij: excluſa cōtraria opinione. hic manifeſtat diuini iudicij veritateȝ ⁊ primo ꝓpōit qḋ ītēdit. ſcḋo māifeſtat ꝓpoſitū ibi. His q̄dē q̄ ſm pa. Proponit aūt primo veritatē diuini iudicij q̄ntū ad duo ſcȝ q̄ntū ad oꝑa. ⁊ q̄ntū ad ꝑſonas. q̄ntū ad oꝑa q̄dē qꝛ in p̄ſti nō reddit ſm oꝑa ſȝ q̄n̄q; male agētibus gr̄am largit ſic ipi paulo aplō q̄ pri⁹ blaſphem⁹ ⁊ ꝑſequutor miſericordiā cōſequut⁹ ē vt dicit 1.thi.1. Sȝ hoc nō erit in die iudicij q̄n erit tēp⁹ ſm iuſticiā iudicādi pſ. Cū accepero tēpus ego iuſticiā iudicabo. Et ideo alibi dicit in pſ. Scd̄ȝ oꝑa manuū eorū retribue illis. Quātū ad ꝑſonas attēdit veritas diuini iudicij. qꝛ retributiōis eq̄litas ſeruabit q̄ntū ad oēs. 2.cori.5. Oēs nos maifeſtari oportet. Videt aūt q̄ nō ſit ſm oꝑa retributō futura qꝛ pctō tēporali pena eterna retribuet. Sȝ dicēdum ē q̄ ſicut aug. dicit 21. de ciui. dei. In retributiōe iuſticie nō cōſideratur eq̄litas tēporis int culpā ⁊ penam qꝛ etiā ſcd̄m hūanū iudiciū ꝓ culpa adulterij q̄ breui hora cōmittitur. infligit pena mortis in q̄ nō attēdit legiſlator morā occiſionis. ſȝ poci⁹ q̄ ꝑ mortē ꝑpetuo excludit a ſocietate viuētium Et ſic etiā ſuo modo hō ꝓ culpa tēporali punit pena eterna. Et ideo nō ē mirū ſi pctā cōmiſſa ꝯtra caritateȝ ꝑ quā ſcȝ ē ſocietas inter deum et hoīes eternalit diuino iudicio puniūtur. Et hoc q̄dem eſſe iuſtū ex tribus appet ex infinita dignitate dei in quē peccat. tanto eniȝ q̄s grauius peccat quāto maior eſt dignitas ꝑſone in quā peccat ſicut plus peccat q̄ ꝑcutit principē q̄ q̄ ꝑcutit priuatā ꝑſonā. Et ſic cum culpa peccati mortalis ſit q̄dam mō infinita oportet q̄ ei infinita pena reſpōdeat. Et ſic cū non poſſit eſſe infinita ſcd̄m intenſionē relinq̄tur q̄ ſit infinita ſecūdum durationē. ¶ Scḋo apparet ex volūtate ꝑ quam peccat. Quicūq; eñ mortaliter peccat auerſus ab incōmutabili bono finē cōſtituit in bono cōmutabili. ſicut fornicator in delectatione carnis. auar⁹ in pecunia Et qꝛ finis per ſe appetit: q̄ cūq; appetit finē fert in illud volens illḋ ſemꝑ obtinere. ſi aliq̄d aliud nō obſiſtat. Unde ille q̄ peccat mortaliter voluntatē habet ꝑpetuo in pctō manēdi niſi forte ꝑ accidēs. ſic q̄n timet penā vł aliq̄d aliḋ impedimētuȝ. Unde cōueniens eſt vt ex quo homo ſm ſuam voluntatē peccatū ꝑpetuo obtinēdū appetit q̄ eternaliter ꝓ illo puniat. De⁹ enim q̄ eſt inſpector cordis precipue ad volūtatē peccātis attēdit. ¶ Tercio ex ꝑte affect⁹ pcti q̄ ē ſubtractio gratie ex qua ſequitur q̄ homo quantum eſt de ſe ꝑpetuo maneat in peccato a quo exire non poteſt niſi ꝑ auxilium gratie. Nō eſt aūt cōueniēs vt durāte culpa ceſſet pena. et ideo inꝑpetuū durat pena. ¶ Q autē dicit reddere vnicuiq; ſm ſua oꝑa non ē intelligenduȝ ſm eq̄litatem operū qꝛ p̄miū excedit meritū ſed ſcd̄ȝ ꝓportionē. qꝛ bonis retribuet bona et melioribus meliora Et eadē ratio eſt de malis. ¶ Deīde cū dicit. His q̄dem q̄ ſcd̄m patiētiam. manifeſtat ꝓpoſitū et p̄mo q̄ntum ad opera. ſcḋo quātū ad ꝑſonas ibi. In omnē aīam. Quantū autē ad oꝑa oſtendit veritatē diuini iudicij. primo quidem in bonis. ſcḋo in malis ibi. His aūt qui ex cōtentiōe Circa primū duo ꝯſiderāda ſunt ſcȝ meritū ⁊ p̄miū. ad meritū tria cōcurrunt. Primo q̄dem patiētia qḋ poteſt intelligi Uno modo de patiētia dei de q̄ ſupra dictuȝ eſt. An diuitias bonitatiſ et patiētie. vt intelligātur illi eſſe ſcd̄m patiētiam boni oꝑis ſcȝ diſpoſiti q̄ bene patiētia dei vtūtur bene oꝑando. Alio modo poteſt intelligi de patiētia hoīs qḋ etiā intelligi poteſt duplr. Uno mō ſm q̄ patiētia importat tolerantiā aduerſoꝝ cū eq̄nimitate cordis. hoc aūt neceſſariū eſt q̄ aliq̄s a bono oꝑe nō deſiſtat ꝓpē mala q̄ patitur. ⁊ hoc eſt q̄ dicit ſcd̄m patiētiam boni operis. Jac.1. Patiētia opus ꝑfectū habet. Luc.21. In patiētia vr̄a poſſidebitiſ aīas veſtras. Scḋo poteſt intelligi patiētia ꝓ lōganimitate ſiue ꝓ ꝑſeuerātia vt ſcȝ aliquis a bono oꝑe ꝓpter tediū nō recedat. Jac. vltio. Patiētes eſtote fr̄es vſq; ad aduētū dn̄i. Ad heb.10. Patientia vobis neceſſaria eſt. Scd̄m eſt bonitas oꝑis qḋ q̄de dicit bonū ſm ordinē ad debitum finē. et ſcd̄m q̄ cōuenit regule debite que eſt lex dei et ratio hūana. Gal. vltio Bonū facientes nō deficiamus. Scḋo tangit rectitudo intētiōis q̄rētibus vitam eternā vt ſcȝ in malis q̄ homo patit vel in bonis q̄ agit nō querat aliq̄d tēporale ſȝ eternum. Ma.6. Primū q̄rite regnum dei. ¶ Ex parte etiā premij tangit tria. quorum primum eſt gloria q̄ ſignificat claritatem ſctōꝝ etiā intrinſecā qua replebūtur in mente ſm illḋ yſa.58. Implebit ſplēdoribus aīam tuā. et exteriorē q̄ ſplēdebunt in corpe. Mat.13. Fulgebūt iuſti ſicut ſol in regno p̄ris eoꝝ. pſ. Exultabūt ſcti in glīa. ¶ Secūdo tangit honor per quē ſignificat ſctōꝝ dignitas ⁊ reuerētia q̄ eis exhibet ab omni creatura. Erūt eñ reges et

II.ca.

ſacerdotes.apo.5.Feciſti nos deo nr̃o regnuꝫ ⁊ ſacerdo-
tes.Et vlteriꝰ cõputabunt inter filios dei.ſm illõ ſap.5
Ecce q̃modõ cõputati ſunt inter filios dei.pſ.Nimis ho
norati ſunt amici tui deꝰ.¶ Tercio tãgitur incorruptio
qꝛ ſcꝫ illa gloria et honoꝛ nõ erunt tranſitoria ſicut ea que
ſunt in hoc mũdo.1.cori.9.Illi q̃dem vt corruptibilẽ co-
ronã accipiant nos aũt incorruptã.¶ Deinde cum dicit.
His aũt oñdit veritatẽ diuini iudicij in malis in q̃bꝰ etiã
tangitur culpa ⁊ pena.et q̃ntum ad culpã tangũtur tria.
quoꝝ primũ eſt cõtẽtionis ꝑtinatia que q̃dem prĩo poteſt
intelligi hoĩs ad deũ beneficijs ad ſe vocãtem.ↄtra queꝫ
hõ cõtẽdere videt̃ diuĩs bñficijs reſiſtẽdo deutr.31.Ad-
huc viuẽte me ⁊ ingrediẽte vobiſcũ ſemꝑ cõtẽtioſe egiſtĩ
cõtra dñm.¶ Scdõ poteſt intelligi de cõtentione hoĩs
cõtra fidem.2.thi.2.Noli verbis cõtẽdere.¶ Tertio po
teſt intelligi de cõtẽtione hoĩm ad inuicẽ q̃ cõtrariat̃ cari
tati q̃ eſt mater ꝟtutũ.Iac.3.Ubi zelus ⁊ cõtentio ibi in
cõſtãtia et oĩe opꝰ prauũ.¶ Tertio ponitur duritia coꝝ
ſcꝫ q̃ nõ acq̃eſcũt veritati.Quod poteſt vno modo intelli
gi de veritate fidei.Io.8.Si veritatẽ dico q̃re vos nõ cre
ditis mihi?Alio modo de veritate diuine iuſticie cui non
acq̃eſcũt:veritatẽ diuini iudicij nõ credẽtes.ezec.18 Di
xiſtis nõ eſt equa via dñi.tercio poteſt intelligi de verita-
te vite cui nõ acq̃eſcũt q̃ peruerſe viuũt.Io.3.Qui facit
veritatem venit ad lucẽ.tertio aũt tangit̃ malicia in hoc
ꝙ dicit.Credũt aũt iniq̃tati vel qꝛ cõſentiũt ꝑſuadẽtibus
iniq̃tatẽ.pũer.17.Malus obedit lingue iniq̃.Uł qꝛ cre-
dũt impunitatẽ pctõꝝ q̃ in diuinã iniq̃tatem redundaret
ecc.5.Ne dixeris peccaui ⁊ q̃d mihi accidit triſte?Uł cre
dũt iniq̃tati.i.infidelitati.ſ.doctrine q̃ eſt cõtra fidẽ.2.
the.2.Iudicent̃ oẽs q̃ nõ crediderũt veritati.ſed cõſen-
ſerũt iniq̃tati.Ex parte aũt pene.quattuoꝛ ponũtur.que
q̃dem duplr diſtingui poſſunt Uno mõ vt ira id eſt pena
et vindicta corporalis intelligat̃ eſſe poſt iudiciũ.ſophoꝛ
1.Dies illa dies ire.Indignatio aũt in iudicio qñ impij
ſibipis indignabũtur ſit ex pctis q̃ cõmiſerũt ſap.5.Erra
uimus a via veritatis:Tribulatio aũt et anguſtia ꝑtinẽt
ad aĩam ſeꝑatam a corꝑe ad reſurrectionẽ.puer.1.Quã
do venerit ſuꝑ vos tribulatio ⁊ anguſtia.Uł alio mõ poſ
ſint diſtingui vt prima duo accipiãt ex ꝑte dei cuiꝰ ira di-
citur diſpoſitio ad puniẽdũ q̃ eſt malis horribilis apo.6.
Dicẽt montibus ⁊ petris cadite ſuꝑ nos ⁊c̃.Indignatio
eiꝰ refert̃ ad hoc ꝙ peccatores ĩdignos reputabit vita etẽ
na.pſ.Quibꝰ iuraui in ira mea ſi introibũt.Alia vero ac
cipiũt̃ ex ꝑte hoĩs Et tribulatio q̃dẽ dicit̃ a tribulo q̃ pũ-
git.Unde ad tribulationẽ poteſt ꝑtinere oĩe q̃d doloreꝫ
infert.ſopho.1.Uox diei dñi amara tribulabit̃ ibi fortis.
Anguſtia aũt dicit̃ ex hoc ꝙ animꝰ hoĩs anguſtiat̃ nõ va
lẽs inuenire remediũ ↄtra mala q̃ timet vel iã patit̃.dañ.
13.Anguſtie mihi ſunt vndiq꜄ ⁊ q̃d eligam ignoro.Iob.
27.Nũq̃d clamorẽ illiꝰ audiet deus cũ venerit ſuꝑ illum
anguſtia?¶ Deinde cũ dicit In omnẽ aĩam.oſtẽdit veri
tatẽ diuini iudicij q̃ntũ ad ꝑſonas Et primo ꝓponit hu
ius eq̃tatẽ.ſcdõ rationẽ aſſignat ibi.Non eſt enim perſo
narũ.tertio rationeꝫ manifeſtat ibi.Quicũq꜄ em̃.verita
tẽ q̃dẽ diuini iudicij q̃tum ad ꝑſonas:oſtendit primo in
malis cũ dicit.In omnẽ aĩam hoĩs oꝑantis.i.ↄtra omeꝫ
aĩam.qꝛ ſicut gloria ſctõꝝ ab aĩa ad corpꝰ deuenit.ita re
ꝓboꝝ pena primo ⁊ principlr ẽ in aĩa ⁊ ſcdõ in corꝑe.qđ
ꝓpt̃ defectũ vel culpã aĩe reſurget paſſibile.eze.18.Ani
ma q̃ peccauerit ipa morieť.Dicit aũt iudei ꝑmũ et greci
qꝛ iudeis maioꝛ pena debebat̃ tanq̃ cognoſcẽtibꝰ dei vo
lũtatẽ ꝑ legẽ.Luc.12.Seruus ſciẽs volũtatẽ dñi ſui di-
gne plagis vapulabit multis.Et ſilr xp̃iani q̃ntũ ad ideꝫ
peccatũ puta adulteriũ vel furtuꝫ grauiori pena puniunt̃
q̃ infideles.heb.10.Quãtomagis putatis maiora me-

reri ſupplicia q̃ filiũ dei ⁊c̃.Sed q̃ntũ ad totã penam grã
uioꝛ eſt pena infideliũ ꝓpter pctm̃ infidelitatis q̃đ ẽ gra-
uiſſimum.Unde dicit̃.1.petri.3.ꝙ ſuper incredulos ira
dei manet.Scdõ manifeſtat in bonis ⁊ ponit primo duo
q̃ ſupra dixit̃ gloriã et honorẽ.¶ Terciũ vero.ſ.pacẽ po
nit loco incorruptionis quã includit pax et multa alia cõ-
prehẽdit.Nõ enim poteſt eſſe pax hoĩs ꝑfecta q̃diu ali-
quis timet ſe amiſſurũ bona que habet.ſed tunc aliquis
habet verã pacẽ cordis quãdo habet omnia que cõcupi-
ſcit et ea ꝑdere non timet.yſa.32.Sedebit populus meꝰ
in pulchritu.pacis Et in his etiaꝫ primatũ iudeis attri-
buit qꝛ eis ſunt primo ꝓmiſſa et in eorum promiſſiões gẽ
tes introierũt.Ioh.4.Alij laborauerunt et vos in labo-
res eoruꝫ introiſtis.¶ Deinde cum dicit.Non enim eſt.
aſſignat rationẽ dictorum quia ſcꝫ non eſt ꝑſonarũ accep-
tio apud deũ act.10.Nõ ẽ ꝑſonaꝝ acceptoꝛ deꝰ¶ Oppo
nit̃ aũt ꝑſonaꝝ acceptio iuſticie diſtributiue.ꝑ quã aliq̃s
diſtribuit vnicuiq꜄ ſm dignitatẽ ꝑſonaꝝ:ꝫ acceptio ẽ qñ
ꝑter dignitatẽ dat̃ alicui plꝰ vł minꝰ Tũc aũt hoc fit ꝑter
dignitatẽ qñ hoc fit nõ ꝓpt̃ cõditões ꝑſone q̃ facit ad cau
ſã hoc ẽ em̃ cauſã accipe.ſ.q̃ſi reglã oꝑãdi ſꝫ ꝓpt̃ ꝑſonã
q̃ſi ipſa ꝑſona accipiat̃ vt cauſa aliq̃d faciẽdi.puta ſi ali-
quis det alicui ꝓpter cõſanguinitatem plus de bonis pa
trimonialibꝰ nõ eſt acceptio ꝑſonarũ quia cõſanguinitas
eſt cõueniens cauſa ꝓpter quam in talibus bonis debeat
plus habere.ſi autem ꝓpter cõſanguinitateꝫ aliquis pre
latus det alicui plus de bonis eccleſiaſticis poteſt hoc ad
acceptionem perſonaruꝫ ꝑtinere ſi alias idoneitas nõ cõ
currat.non enim cõſanguinitas eſt ratio cõueniens di-
ſtributionis bonorum ſpũalium.qꝛ igitur deus oĩa cõ-
uenientiſſima ratiõe facit nõ cadit in ipm̃ ꝑſonarũ accep-
tio.Dicitur em̃ ſap.8.Q̃ diſponit omnia ſuauiter.ſꝫ vi-
detur acceptio ꝑſonarũ qꝛ peccatoꝝ quoſdã in ſuis pctis
relinquit quoſdã ad ſe vocat.Sed dicendum ꝙ perſona
rum acceptio opponitur iuſtitie.Unde locũ habet in his
que dantur ex debito q̃đ attendit iuſticia.deꝰ autẽ nõ ex
debito ſed gratis peccatores ad penitentiã vocat.ſi enim
ex operibus iam nõ ex grã vt dicit̃ infra xj.Et tit̃.3.Non
ex opibus iuſticie que fecimus nos ſed ſcdꝫ ſuã miſericor
diaꝫ ſaluos nos fecit.In talibus aũt beneficijs gratis da-
tis nõ ſolum deo ſed etiam homini liberꝝ eſt dare cui volu
erit.Mat.20.An nõ licet mihi facere quod volo.¶ De
inde cũ dicit Quicũq꜄ em̃.exponit predictam rationẽ.ꝙ
enim non ſit ꝑſonarum acceptio apud deuꝫ patet per hoc
ꝙ omnes qui peccãt puniũtur.Unde primo loquit̃ quã-
tum ad illos qui legem non ſuſceperunt dicens ꝙ q̃cũq꜄
peccauerit ſine lege ſcilicet moyſi accepta a deo ſine le-
ge ꝑibit id eſt cõdẽnabitur nõ ꝓpter legis tranſgreſſio-
nem.Iob.4.Quia nullus intelligit ineternũ peribunt.
Scdõ loquitur quantum ad illos qui legem ſcriptam ac
ceperunt et dicit ꝙ quicũq꜄ peccauerint in lege id eſt poſt
legẽ ſcriptam iudicabuntur per legem id eſt ꝓpter hoc ꝙ
trãſgreſſi ſunt preceptũ legis.Io 12.Sermo quẽ loquutꝰ
ſum vobis ille iudicabit cum in nouiſſimo die.Quidam
aũt ex hoc modo loquendi occaſionem erroris ſumpſerũt
Quia enim apoſtolus nõ dicit quicũq꜄ in lege peccauerit
per legem peribit ſi dixerat de his qui ſunt ſine lege cre-
diderunt ꝙ illi qui poſt legem ſuſceptã peccãt iudicẽtur
aliq̃liter.ſ.in pñti nõ tñ ꝑeunt.Sed ſicut dicit glo.quis
xp̃ianus dicat nõ ꝑire iudeũ ſi non credat in xp̃m cũ dñs
dicat ꝙ tolerabiliꝰ erit ſodome in die iudicij q̃ eis.vt ha
bet̃ Mat.12.Unde eze.18.Nolo mortẽ peccatoris.Uti
tur aũt tali diuerſitate ĩ loquẽdo qꝛ vt grego.dicit in mo-
ralibꝰ ſuꝑ illud iob.36.Iudiciũ pauꝑibus tribuit.Qui-
dã in futuro iudicio ꝑibunt ſed nõ iudicabũtur.i.impij
qui ſunt ſine fide ⁊ lege dei pſ.Nõ reſurgent impij in iu

b iij

dicio. qꝛ ſcʒ nō eſt locus diſceptandi ꝯtra eū q̄ totalit̄ eſt alienus a deo. Jo. 3. Qui nō credit iā iudicatus eſt. Alij vero q̄ lege dei ⁊ fide ſuſcepta peccāt ita ꝑibunt ꝙ etiam iudicabūtur q̄ſi q̄daʒ diſceptatiōe cū eis facta. Unde eze. 34. dicit̄ Ecce ego iudico inter pecꝰ et pecus arietum et hircoꝝ. Sicut ⁊ rex vt gre. dicit hoſtes condemnat abſq̄ audientia ciues aūt cū diligenti audientia.

Lectio tertia.

Non enim auditores legis iuſti ſunt apud deū: ſ; factores legis iuſtificabūt̄. Cū em̄ gētes q̄ legē nō habent naturaliter ea q̄ legis ſunt faciūt. eiuſmodi legē nō h̄ſtes. ipi ſibi ſunt lex: q̄ oſtendunt opꝰ legis ſcriptū in cordibꝰ ſuis: teſtimonium reddēte illis cōſciētia ipoꝝ. et inter ſein uicē cogitationū accuſantiū aut etiaʒ defendentiū in die cū iudicabit deꝰ occulta hoim: ſm euangelium meum per ieſum xp̄m.

Poſtq̄ aplus cōfutauit hūanum iudiciū q̄ ſe gētiles ⁊ iudei mutuo iudicabant. ⁊ diuinū iudiciū cōmendauit. h̄ ꝓcedit ad oſtēdendū ea q̄bus iudei gloriabant̄ eis nō ſuffi cere ad ſaluteʒ ⁊ primo oñdit ꝓpoſitū. ſcd̄o ſoluit ea que in ꝯtrariū dici poſſent. tercio cap. ibi. Quid ergo ampliꝰ ⁊c̄. De duobꝰ iudei gloriabant̄ ſcʒ de lege ⁊ circūciſione q̄ nō erat ex lege moyſi. ſ; ex pr̄ibus vt dicit̄ Jo. 7. Primo ergo oñdit ꝙ lex audita ſiue recepta nō ſufficiebat ad ſalutē. ſcd̄o oñdit idē de circūciſiōe ibi. Circūciſio q̄deʒ ⁊c̄. Circa primū duo facit. primo ꝓponit qd̄ intendit. ſcd̄o manifeſtat ꝓpoſitū ibi. Cū em̄ gētes. Circa primū ꝓpōit duo Unū excludēdo. alterū aſſerēdo. Excludit em̄ qd̄ iudei opinabant̄ ſcʒ ſe ꝑ ſolū legis auditum iuſtificari. Unde dicit. ita dictū eſt ꝙ peccātes in lege iudicētur ꝑ legem. Nō enim auditores legis ex hocipo ꝙ legem audiūt iuſti ſunt apud deuʒ. et ſi apud hoies iuſti reputant̄. Mat. 7. Qui audit verba mea ⁊ nō facit ea ſimilis eſt viro ſtulto. Jac. 1. Si q̄s auditor eſt verbi ⁊ nō factor ⁊c̄. ſcd̄o aſtruit ꝙ factores legis ſunt iuſti cū dicit. ſ; factores legis iuſtificabunt̄. Mat. 7. Oīs q̄ audit v̄ba mea et facit ea aſſimilabitur viro ⁊c̄. Jac. 1. Eſtote factores verbi et nō auditores tm̄ et pſ. Intellectꝰ bonꝰ oībus faciētibus eū. ¶ Sʒ circa ſcd̄m videt̄ eſſe qd̄ infra tercio dicit̄ ex opibus legis nō iuſtificabit̄ oīs caro corā eo. nō ergo aliq̄ ex hoc ꝙ opa legis faciūt iuſtificātur. Sʒ dicēdū eſt ꝙ iuſtificari tripl̄r accipi poteſt. Uno mō pōt accipi q̄ntū ad reputatiōeʒ vt tunc aliq̄s iuſtificari dicat̄ qn̄ iuſtꝰ reputat̄ Eze. 16. Juſtificaſti ſororē tuā ſcʒ ꝑ reputationē Et ſm hoc poteſt intelligi hoc. factores legis iuſtificabūtur. i. iuſti apud deuʒ ⁊ hoies reputabunt̄. ſcd̄o ꝑ executionē iuſticie inq̄ntū ſcʒ opa iuſticie exequūtur. Luc. 18. Deſcēdit hic iuſtificatꝰ in domū ſuā qꝛ ſcʒ publicanꝰ opꝰ iuſticię fecerat cōfitēdo peccatū. Et hoc mō verificat̄ qd̄ hic dicit̄ Factores legis iuſtificabūtur ſcʒ legis iuſticiā exequēdo. ¶ Tercio poteſt accipi iuſtificatio, q̄ntū ad cauſaʒ iuſticie vt ſcʒ ille dicatur iuſtificari qꝛ iuſticiā de nouo accepit ſic̄ infra q̄nto. Juſtificati igit̄ ex fide ⁊c̄. ſic aūt nō intelligit̄ hic ꝙ factores legis iuſtificētur q̄ſi q̄ ꝑ opa legis iuſticiā acq̄rāt hoc q̄dē eſſe nō poteſt neq̄ q̄ntū ad opa cerimonialia q̄ grām iuſtificantē nō cōferebāt. neq̄ etiā q̄ntū ad moralia ex q̄bus habitꝰ iuſticie nō acq̄rit̄. ſed potiꝰ ꝑ habitū iuſticie infuſum huiuſmōi opera facimꝰ. ¶ Deinde cū dicit. Cū em̄ gentes. manifeſtat ꝓpoſitū. Et primo oſtēdit ꝙ factores legis etiā ſi nō ſint auditores iuſtificātur. ſcd̄o ꝙ auditores legis ſine legis obſeruātia nō iuſtificant̄ ibi. Si aūt iudeus. Circa primū tria facit. primo ꝓponit dignitatē coꝝ q̄ legē abſq̄ auditu obſ̄uāt. ſcd̄o manifeſtat qd̄ dixerat ibi. Qui oñdunt opus legis. tercio ꝓbat ibi. Teſtimoniū reddēte illis. Circa primū tria tāgit. quātum ad gētiles primo carentiā legis dicens. Cū em̄ gētes q̄ legē nō habēt ſcʒ diuinā quā nō acceperūt nō em̄ gētibus data eſt lex ſ; iudeis ſm illud ecc. 24. Et in pſ. Nō fecit taliter omni nationi. deu. 33. Legē p̄cepit nob̄ moyſes hereditatem m̄ltitudinis iacob. Ex q̄ pat; ꝙ gētiles nō peccabāt nō obſeruādo cerimōialia legis. ſcd̄o cōmendat in eis legis obſ̄uantiā cū dicit. Naturalit̄ faciūt q̄ ſunt leg̃ id eſt que lex mandat ſcʒ q̄ntuʒ ad p̄cepta moralia q̄ ſunt de dictamine rationis naturalis. ſic̄ ⁊ de iob dicitur ꝙ erat iuſtꝰ ⁊ rectus ac timēs deū ⁊ recedēs a malo Unde ipſe dicit. 23 Ueſtigia eius ſequutꝰ eſt pes meꝰ vias eiꝰ cuſtodiui. Sʒ ꝙ dicit naturaliter dubitatōnē habet. videt̄ em̄ patrocinari pelagianis q̄ dicebāt ꝙ homo ꝑ ſua naturalia poterat oīa p̄cepta legis ſeruare. Unde exponēdū ē naturaliter. i. ꝑ naturā grā reformatā. loq̄tur em̄ de gētibus ad fidē ꝯuerſis q̄ auxilio grē xp̄i ceperāt moralia leg̃ obſeruare. Uel pōt dici naturalr̄. i. ꝑ legē naturalē oſtēdentem eis q̄d ſit agēdū ſm illud pſ. Multi dicūt q̄s oſtendit nob̄ bona ꝯſignatū ⁊c̄. Qd̄ ē lumē ratiōis naturalis in q̄ ē ymago dei ⁊ tm̄ nō excludit̄ q̄n neceſſaria ſit grā ad mouēdū affectū ſic̄ etiā ꝑ legē ē cognitio pc̄i vt dicit̄. īfra 3. et tm̄ vlterius req̄rit̄ grā ad mouēdū affectum. ¶ Tercio oſtendit coꝝ dignitatē in hoc. ſ. ꝙ huiuſmōi legem non habētes ipi ſibi ſunt lex inq̄ntū. ſ. fungūtur officio legis ad ſeipos: inſtruēdo ſe ⁊ inducēdo ad bonū. qꝛ vt philoſophus dicit 10. ethicoꝝ. Lex ē ſmo coactiōeʒ habēs ab aliq̄ prudētia ⁊ ītellectu ꝓcedēs. Et ideo dicit̄. 1. thi. 1. Quiuſto lex non ē poſita. ſ. qꝛ exteriori lege nō cogit̄. ſed poſita ē iniuſti; q̄ indigēt exteriꝰ cogi. Et iſte ē ſupmꝰ gradus dignitatiſ in hoibꝰ. vt ſcʒ non ab alijs ſ; a ſeipis inducantur ad bonū. Secūdꝰ v̄o gradꝰ eſt coꝝ q̄ inducūt̄ ab alio ſed ſine coactiōe. Terciꝰ aūt ē coꝝ q̄ actiōe indigēt ad hoc ꝙ fiāt boni. Quartus ē coꝝ q̄ nec coactiōe ad bonū dirigi poſſūt. Je. 2. Fruſtra ꝑcuſſi filios v̄ros diſciplinā nō receperunt. ¶ Deide cū dicit. Qui oñdūt. oñdit quō ipi ſūt ſibi lex qd̄ q̄dē accipe poſſumꝰ ad ſſitudinē legis q̄ ab exteriori hoīe ꝓponit̄ q̄. ſ. cōſueuit ad infirmitatē et memoriā ſcripto tradi ⁊ ſilr̄ illi q̄ legē obſ̄uāt abſq̄ exterioris auditu legis oñdūt opꝰ legis ſcriptū. nō q̄dē attramēto. ſ; p̄mo q̄dē et principalr̄ ſpū dei viui. vt dicit. 1. coꝛ. 3. Scd̄o etiā hūano ſtudio ꝓuer 3. Deſcribe ea ī tabulis cordis tui. ſ. p̄cepta ſapiētie. Unde ⁊ hic ſeq̄tur. In cordibus ſuis. nō ꝑgameno aut tabulis lapideis ſiue ereis. Je. 31. Dabo legē meā in viſceribꝰ eoꝝ ⁊ ī corde coꝝ ſupſcribā eā. ¶ Deinde cū dicit. Teſtimoniū reddēte. ꝓbat qd̄ dixerat. ſ. ꝙ opꝰ legis ſit ī cordibꝰ coꝝ inſcriptū ꝑ q̄dā opa q̄ huiuſmōi ſcriptum ānunciāt. ⁊ p̄mo ponit illa opa quorū vnū eſt teſtimoniū cōſciētie qd̄ tāgit dicēs. teſtimoniū reddēte illis cōſciētia q̄ q̄dē nihil aliud ē q̄ applicatio cognitiōis h̄ite ad iudicādum de aliq̄ vtrū ſit bene vel male fctm̄. Unde huiuſmōi cōſciētia q̄nq̄ teſtimoniū ꝑhibet de bono ſm illud. 2. coꝛ. 1. Gl'ia nr̄a hec ē teſtimoniū cōſciētie nr̄e. Q̄nq̄ aūt d̄ malo. ecc. 7. Scit cōſciētia tua qꝛ ⁊ tu crebro maledixiſti alijs. Nō aūt pōt aliq̄s ꝑhibere teſtioniū de aliq̄ ope ꝙ ſit bonū vl' malū niſi ꝑ hoc ꝙ habet legis noticiā. Unde hoc ipm ꝙ ꝯſciētia teſtioniū reddit de bono vl' malo ē euidēs ſignū ꝙ ī corde hoīs ſit opꝰ legis deſcriptū. Aliud aūt opꝰ ē accuſatio ⁊ defenſio q̄ ſine noticia legis eē nō pn̄t. Et q̄ntū ad hoc dicit. Et cogitationū i. cogitatiōibꝰ accuſantiū aut etiā defēdētiū. i. accuſātibꝰ vel defēdētibus more grecoꝝ q̄ genitiis loco ablatiuoruʒ vtunt̄ ⁊ hoc inter ſeinuicē. inſurgit em̄ hōi circa aliquod

factũ aliqua cognitio accuſãs dum propter rationez ali
quã cogitat ſe male feciſſe. pš. Arguã te ⁊ ſtatuã contra
faciẽ tuã. yſa. 3. Agnitio vult⁹ eoꝝ reſpõdebit eis. Nũ
q3 etiã iſurgit aliq̃ cognitio defẽdẽs dũ ꝑ aliquã rationẽ
cogitat ſe feciſſe bene. ſecũdum illud Job. 27. Nõ repre
hendit me cor in omni vita mea. Et inter hanc accuſatio-
nem ⁊ defenſionem locum habet teſtimoniũ conſcientie
cui ſtatur. Poteſt ⁊ aliter legi vt dicatur teſtimoniũ red
dente illis cõſcientia ipſoꝝ que ſcilicet cõſcientia nõ ſolũ
eſt operum ſed etiã cogitationũ de quibus ſcilicet homo
conſcientiã habet ſed primuz melius eſt. Sed q2 teſtimo
nium accuſatio ⁊ defenſio in iudicio locum habẽt. agit ſe
cũdo de huiuſmõi iudicio oñdẽs tẽp⁹ cuz dicit. die. qd di
cit nõ ad deſignandum tẽporis qualitatem ſed abſcondi-
toꝝ manifeſtationez. ꝑme. coꝛ. 4. Illuminabit abſcondi
ta tenebrarum. Quãdoq3 tamen dicit nox ꝑpter incerti
tudinem hore illius. Ma. 25. Media nocte clamoꝛ fact⁹
eſt. Dicũtur aũt cogitationes accuſantes vl' defendentes
in die iudicij nõ ille que tunc erunt q2 tunc vniuciq3 mãi
feſta erit ſalus vl' damnatio. ſed defenſio vel accuſatio co
gitationum que nũc ſunt ⁊ teſtimoniuz conſcientie quod
nunc eſt repreſẽtabit homini in illa die virtute diuina fa
ciente. vt dicit Aug. 2. de ciui. dei. Noticia aũt illaꝝ co-
gitationuz que remanent in alia nihil eẽ aliud videntᷣ vt
dicit glo. q̃ reatus pene vel meritum ex eis conſequens.
Oſtendit etiã auctoꝛem iudicij dicens. Cuz iudicabit de
us. pſ. Iudicabit oꝛbem terrarũ in equitate. Determinat
etiam de quibus erit iudicium cũ dicit. Occulta hominuz
de quibus nunc homĩes iudicare nõ poſſũt. ꝑme coꝛ. 4.
Illuminabit abſcondita tenebrarũ. Oſtendit etiam doc-
trinã ex q̃ habet fides de hoc iudicio cũ dicit. ſcõm euãge
lium meũ id eſt a me predicatum. Ma. 12. Omne verbuz
ocioſum ⁊c. Dicit aũt euangelium meum q̃uis nõ poſſit
dicere baptiſmum ſuũ ⁊ ſit vtriuſq3 miniſter q2 in baptiſ-
mo nihil opatur induſtria hominis. ſed in euangelio pre
dicando multum induſtria predicatoꝛis opatur. ephe. 3.
Prout poteſtis legentes intelligere prudentiam meã in
miniſterio. Poſtea ponit cui datum eſt iudicium cũ ſub-
dit. Per ihm xp̄m qui ſcilicet eſt conſtitutus a deo iudex
viuoꝝ ⁊ moꝛtuoꝛum vt dicit. Act. 10. ⁊ Jo. 5. Pat om
ne iudiciuz dedit filio qui ſcilicet in iudicio apparebit bo
nis ⁊ malis. ſed bonis ſcõm gloꝛiam diuinitatis. Yſa. 33.
Regem in decoꝛe ſuo videbunt. Malis aũt ſcõm naturã
humanitatis. Apoc. primo Uidebit eum omnis caro.

Lectio quarta.

SI autem tu iudeus cognoiaris ⁊ re
quieſcis in lege. ⁊ gloꝛiaris in deo ⁊
noſti voluntatem eius ⁊ pꝛobas vti
lioꝛa inſtructus per legem. confidis teipſuz
eſſe ducem cecoꝝ. lumen eoꝛum qui in tene-
bꝛis ſunt. eruditoꝛem inſipientiũ. magiſtrũ
infantium. habentem foꝛmam ſcientie ⁊ ve-
ritatis in lege. Qui ergo alium doces teip̄z
nõ doces. Qui pꝛedicas nõ furandum fura
ris. Qui dicis nõ mechãdũ mecharis. Qui
abhomiaris idola ſacrilegium facis. Qui ĩ
lege gloꝛiaris per pꝛeuaricationem legis de
um inhonoꝛas. Nomen enĩ dei per vos blaſ
phematur inter gentes ſicut ſcriptum ẽ. Cir
cumciſio quidem pꝛodeſt ſi legez obſerues.
ſi aũt pꝛeuaricatoꝛ legis ſis. circumciſio tua
ꝑpuciũ facta ẽ. Si igitᷣ ꝑpuciũ iuſticias legꝭ
cuſtodiat. nõne ꝑpuciũ illi⁹ in circũciſionez
reputabitᷣ. Et iudicabit id qd ex natura ẽ ꝑ
puciũ legẽ ꝯſumãs te q̃ ꝑ litterã ⁊ circũciſio
nẽ ꝑuaricatoꝛ legꝭ es. Nõ eĩm q̃ in maifeſto
iude⁹ ẽ. neq3 q̃ in maifeſto ĩ carne eſt circũci
ſio ſ3 q̃ in abſcõdito iude⁹ eſt ⁊ circũciſio coꝛ
dis in ſpũ nõ in littera. cui⁹ laus nõ ex homi
nibus ſed ex deo eſt.

¶ Oſtenſo q̃ factoꝛes legis iuſtificantur etiã ſine hoc q̃
ſit auditoꝛes qd ꝑtinebat ad gẽtiles. hic oñdit q̃ audito-
res non iuſtificãtur niſi ſint factoꝛes qd ꝑtinet ad iudeos
Pꝛio ergo oñdit pꝛerogatiuã iudeoꝝ q̃tũ ad legꝭ ſuſcep
tionem. ſecũdo ponit eoꝝ defectum q̃tum ad legis tranſ
greſſionẽ ibi. qui ergo aliũ. Ponit aũt eoꝝ pꝛerogatiuaz
tripliciter. Pꝛimo q̃tum ad gentẽ cui data eſt lex. ſcđo
q̃tum ad legẽ ibi. Et requieſcis in lege. tertio q̃tuz ad le
gis effectum ſiue factũ ibi. Et noſti voluntatẽ eius. Quã
tum aũt ad gentem dicit. Si aũt tu iudeus cognominarꝭ
quod eſt nomen honoꝛabile ſcõm illud. pſ. Facta eſt iu-
dea ſanctificatio ei⁹. Jo. 4. Salus ex iudeis eſt. Dicuntᷣ
aũt iudei nõ a iuda machabeo vt quidã dicunt foꝛte ꝑpᷣ
hoc q̃ iudas machabeus gentem illam in diſperſione ex
iſtentem cõgregauit ⁊ pꝛotexit ſcõm illud ꝑmo. machab.
3. Pꝛeliabatᷣ ꝑlia iſrael cum leticia ⁊ dilatauit gloꝛiaz po
pulo ſuo. Inuenitᷣ enim nomen iudeoꝝ ante iudã macha
beum ſcõm illud heſter. 8. Judeis noua lux oꝛiri viſa eſt
Et ideo dicendum eſt q̃ iudei denominãtur a iuda patri-
archa. geñ. 49. Juda te laudabunt fratres tui. Cuz eĩm
tempoꝛe roboam. x. tribus ab eius regno ſe ſegregantes
vitulum aureum adoꝛarent in tranſmigrationem ſunt du
cte ab aſſirijs vt habetur q̃rti regum. 17. Nec de eoꝛũ re-
uerſione facit mentionez ſcriptura. ſed potius terra remã
ſit occupata ab alienigenis qui poſtmodũ ſamaritani ſũt
dicti. Due autem tribus ſcilicet iude ⁊ beniamin adherẽ
tes regno roboam perſeuerauerunt in cultu dei. Et quã-
uis in captiuitatem babilonis fuerint ducte. poſtmodum
tamen per cyrum regem perſarum ſunt reducti in terram
ſuam vt dicitur pꝛimo eſdꝛe. pꝛimo. Et q2 tribus iude ma
ioꝛ erat ab ea tota illa gens denominabatur. Et nõ ſoluz
q̃ illi erant de tribu beniamin ſed etiã de alijs tribubus
reuertentibus qui ſe illis adiunxerunt. ¶ Conſequenter
cum dicit. ⁊ requieſcis in lege. ponit eoꝛum pꝛerogatiuã
quãtũ ad legẽ. Et pꝛimo quidem quãtum ad ipſam legez
cum dicit et requieſcis in lege quaſi per eam certificatus
in credendis ⁊ in agendis. Dubitans eniz intellectu nõ
quieſcit ſed vtriq3 ſolicitatur qui aũt ſapientie certitudi-
nem accipit mente quieſcit. Sap. 8. Intrans in domum
meam cõquieſcam cum illa. ſecũdo quãtum ad legis lato
rem cuz ſubdit ⁊ gloꝛiaris in deo id eſt in cultu ⁊ noticia
vnius dei. Je. 9. In hoc gloꝛietur qui gloꝛiatᷣ ſcire ⁊ no-
ſce me ⁊c. ꝑme coꝛ. ꝑmo ⁊ 2. coꝛ. 10. Qui gloꝛiatur ĩ do-
mino gloꝛietur. ¶ Deinde cum dicit ⁊ noſti ponit pꝛero-
gatiuam eoꝛum quãtum ad fructum legis ⁊ pꝛimo q̃tum
ad hoĩez reſpectu ſui ipſi⁹. ſcđo reſpectu alioꝝ ibi ꝯfidis.
Poĩt aũt duplicẽ fructũ. Pꝛimũ q̃dẽ rñdentẽ gl'e quaz
de deo habebãt cuz dicit noſti voluntatez ei⁹ quid. ſ. de
us velit vos facere infra. 12. Ut ꝓbetis que ſit voluntas
dei. ſcõm fructum ponit q̃ reſpõdet quieſcenti in lege di
cũ dicit. ⁊ ꝓbas vtilioꝛa. i. ſcis ap ꝓbare eligẽdo nõ ſoluz
mala a bonis. ſ3 etiã melioꝛa a min⁹ bonis. Unđ q̃rebat
q̃daz. ma. 22. qd ẽ mãdatũ magnũ. Et hoc inſtruct⁹ ꝑ le
gem. pſ. Btũs hõ quẽ tu erudieris dñe ⁊ de lege tua do-
cuerꝭ eũ. Cõſequẽter poĩt fruct⁹ ꝑ reſpectũ ad alios. q̃ q̃-
dez tripliciᷣ ſe hñt ad noticiã legꝭ. Quidã eĩn ſũt oĩo ĩ le
gꝭ ignoꝛãtia ꝯſtituti vno q̃dẽ mõ ꝑ đfectũ natalis ĩgenij.

ſicut ⁊ homo corꝑaliter dicitur cecus per defectum inte-
riorꝭ potētie viſiue. Yſa. 59. Palpauimus ceci parietem
Huiuſmodi aūt hominibus nō poteſt homo lumē ſciētie
prebere vt ipſi ꝑ ſe videre poſſint quid ſit agendū. ſed ꝓ
bet eis homo ducatū vt cecis: mādando eis quid facere d̄
beant. q̄ uis mandatoꝝ rōm nō cognoſcant. Job. 29. O
culus fui ceco. de quibus tn̄ dicit ma. 15. Ceci ſunt ⁊ du-
ces cecoꝝ. Alio modo ſunt in ignorātia ꝑ defectum diſci
pline qui ſunt quaſi in tenebris exterioribus nō illumīa-
ti per doctrinā quibus ſapiens ꝓbere poteſt lumē diſcipli
ne vt intelligant que mandantur. ⁊ hoc eſt ꝙ dicit. Lu-
mē eoꝝ qui in tenebris ſunt. Lu. primo. Illumīare hijs
qui in tenebris. ſcđo autē tangit illos qui ſunt in via per-
ueniendi ad ſciam quā nondū attingerūt ⁊ hoc vno mo-
do per defectū plene inſtructionis. Et hoc eſt quod dicit
Eruditorem inſipiētium id eſt eoꝝ qui nondū ſapientiā
acceperunt q̄ dicunt̄ erudiri quaſi eruti a ruditate que a prī-
cipio ineſt omibus cum ꝑmo inſtruūtur. Ecc. 7. Filij tibi
ſunt erudi eos. Alio modo ꝑ defectum etatis ſicut ſūt pu
eri. Et q̄tum ad hoc magr̄m infantiū. Yſa. 33. Ubi ē doc
tor puuloꝝ. Tertij vero ſunt qui iam ſunt in ſciētia ꝓue
cti. Et iſti indigent a ſapiētibus informari vt habeant ſa-
pientum dicta in auctoritate quaſi quādam regulam ſeu
formam. Et q̄tum ad hoc dicit hn̄tem formam ſcientie.
ſcđe thi. 1. Formā habe bonorum verboꝝ q̄ a me audiſti.
Et phi. 3. Obſeruate eos qui ita ambulant ſicut habetis
formam noſtrā. Oportet aūt eos qui ſic informant̄ aucto-
ritate maioꝝ inſtrui vt ſciant quid ſit in lege traditū. Et
ideo dicit ſcientie. Sap. 10. Dedit illi ſciam ſanctoꝝ. Et
etiam vt ſciant quid ſit verus intellectus eoꝝ que tradū-
tur in lege. Et q̄tum ad hoc dicit veritatis. pſ. Emitte
lucem tuā ⁊ veritatem tuā. ¶ Deinde cum dicit. Qui er
go aliū doces. oſtendit defectū eoꝝ ſcđm tranſgreſſionē
legis. Et ꝑmo hominis ad ſeipſum cū dicit. Qui ergo a-
lium doces dirigendo ipm̄ ad bonum teipm̄ nō doces di-
rigendo. Et poteſt legi vel interrogatiue quaſi cum qua
dam indignatione. vel remiſſiue quaſi aſſerendo eoꝝ ma
liciam. ⁊ ſimile eſt in ſequentibus. Job. 4. Ecce docuiſti
plurimos. Et infra. Nūc tetigit plaga ⁊ defeciſti. ſecūdo
tangit defectum q̄tum ad ꝓximum. Primo quidē q̄tū
ad res que furto ſubtrahūtur cū dicit. Qui predicas nō
furandū furaris Yſa. pⁱo. Prīcipes tui infidelis ſocij fu
rum. ſcđo q̄tum ad ꝑſonam cōiunctam que ꝑ adulteriū
polluitur. Et q̄tum ad hoc dicit. Qui doces nō mechan
dum mecharis. Oſee. 7. Omēs adulterantes quaſi cli-
ban⁹. Jere. 5. Unuſq̄ſq; ad vxorem ꝓximi ſui. tertio au-
tem oñdit eoꝝ defectum per cōparationem eoꝝ ad deum
⁊ primo quidē q̄tū ad hoc ꝙ peccabant contra ipſius cul
tum. Et q̄tum ad hoc dicit. Qui abhomīaris ydola co-
gnoſcens. ſ. ex precepto legis ea nō eſſe colenda ſacrilegi
um facis abutendo. ſ. hijs que pertinent ad diuinū cultū
Quod quidē primo fecerūt in ſtatu legis. Mala. ꝑmo.
Dicitis menſa dn̄i cōtaminata eſt. Et poſtmodum blaſſe
mādo xp̄m. Mat. 12. In beelzebuch principe ⁊c̄. ſecūdo
quātum ad ipſam gloriam cum dicit. Qui in lege gloria
ris ꝑ preuaricationem legis deum inhonoras. ſicut enim
legis obſeruātia in bonis operibus eſt occaſio videntib⁹ vt
honorent deum. ita etiā tranſgreſſio legis ꝑ mala opera
occaſio eſt videntibus blaſſemādi. ꝑma. pe. 2. Ex bonis
operibus vos cōſiderantes glorificent deum. Econtra aūt
dicitur ꝑma. thi. 6. Quicūq; ſunt ſub iugo ſeruitutis do
minos ſuos omni honore dignos arbitrentur ne nomen
domini et doctrina fidei blaſſemet̄. Et ideo in pſ dicitur
Uidi preuaricātes ⁊ tabeſcebā. Et ad hoc inducit aucto
ritatem ſubdens. Nomē enī dei per vos blaſſematur in-
ter gentes q: ſcilicet gentes videntes iudeoꝝ malam cō-
uerſationem reputabant hoc ꝓuenire ex mala inſtructio
ne legis a deo tradite. Dicit aūt ſicut ſcriptū eſt. ſ. Yſa.
52. Dominatores eius iniq̄ agūt ⁊ iugiter tota die nomē
meū blaſſematur. ⁊ ezech. 36. ſcđm aliā litteram vbi no-
ſtra ſic habet. Nō ꝓpter vos ego faciam domus iſrael ſꝫ
ꝓpter nomē ſanctū meū qđ polluiſtꝭ in gentib⁹. ¶ Dei-
deſcū dicit. Circūciſio oñdit ꝙ nec circūciſio ſufficit ad ſa
lutē eadē rōne qua nec lex q: ſ. obſeruātia legis ſine cir-
cūciſione valet. ſine qua tamē circūciſio nō prodeſt ſicut ſi
militer dictū eſt. Et circa hoc tria facit. primo cōpat cir
cūciſionem ad iudeos circūciſos. ſcđo ad gentes incircūci
ſas ibi. Si igitur ꝓpucium. tertio manifeſtat quod dixe-
rat. ibi Nō eīm qui in maīfeſto. Circa primū duo facit. pri
mo oſtendit qualiter circumciſio proſit. ſecundo qualiter
nō ꝓſit ibi. Si aūt preuaricator ⁊c̄. Dicit ergo ꝑmo. Cir
cūciſio quidē prodeſt q̄tum ad remiſſionem peccati origi
nalis. Unde dicit̄ gen̄. 17. Maſculus cuius ꝓpucij caro
circūciſa ⁊c. Sed tibi adulto tunc finaliter prodeſt ſi legē
obſerues ſicut religioſis ꝓdeſt ꝓfeſſio ſi regulā obſeruēt
Circūciſio enim erat quaſi quedā profeſſio obligās homi-
nes ad obſeruātiā legis. Gal. 5. Teſtificor omni circūci
denti ſe. qm̄ debitor ⁊c. Q aūt apoſtolus dixit ſi circum-
cidimī xp̄us nihil vobis ꝓderit. loquit̄ q̄tum ad tēpus
poſt gratiā euāgelij diuulgatam. hic aūt loquitur q̄tū ad
tempus ante paſſionē xp̄i in quo circūciſio ſtatū habebat
ſecūdo ibi Si aūt preuaricator oñdit quomō circūciſio nō
proſit dicens ſi tu iudee adulte preuaricator es legis cir-
cumciſio tua ꝓpucium facta eſt. i. nō plus valet tibi q̄ pre
pucium. q: nō ſeruas quod ꝑ circūciſionem ꝓfiteris. Je-
re. 9. Omnes gētes prepuciū habēt domus aūt iſrael in
circūciſi ſunt corde. quinimo ex hoc ſunt magis rei q: nō
ſeruant quod ꝓmiſerūt. Diſplicet enim ſtulta ⁊ infidelis
promiſſio vt dicit̄. ecc. 5. ¶ Deinde cū dicit. Si ergo pre
puciū. cōpat circūciſionem ad gentiles. ⁊ hoc dupliciter
Primo quidē q̄tum ad hoc ꝙ eius fructū habent genti-
les obſeruādo legem. vnde dicit. Si circūciſio ꝓdeſt cū
obſeruatione legis nō aūt ſine ea. igit̄ ſi prepuciū id ē gen
tilis incircūciſus cuſtodiat iuſticias legis id eſt iuſta pre-
cepta legis. pſ. Omnia mādata tua veritas. Nōne prepu
cium illius in circūciſionē reputabitur quaſi dicat. Fruc-
tum vere circūciſionis habebit. Ad hoc enim homo exte-
rius circūciditur in carne vt ſcꝫ ſe circūcidat in corde. Je
re. 4. Circūcidimini dn̄o ⁊ auferte prepucia cordiū ve-
ſtrorū. ſcđo ibi. Et iudicabit ⁊c. Cōparat circūciſiōē gē
tilis oñdens ꝓpter obſeruātiā legis iudeo preferri. vn̄
dicit. Et prepucium id eſt gentilis incircūciſus. cōſumās
id eſt implens mādata legis ex natura id eſt per naturalē
rōm vt ſupra dictū eſt ꝙ naturaliter que ſunt legis faciūt
Judicabit per cōparationē te ſcꝫ iudeum circūciſum qui
es preuaricator legis tranſgrediendo ꝓcepta eius per lit-
teram id eſt habēt legem litteris deſcriptam circumciſio-
nem ſcꝫ carnis. Unde de hoc cōparationis iudicio dicit̄.
ma. 12. Uiri niniuite ⁊c. ¶ Deinde cum dicit. Nō enī q̄
in manifeſto ⁊c. aſſignat rōnē dictoꝝ. Et primo ponit ra
tionē. ſcđo ꝓbat eam ibi. Cuius laus. Circa primū duo
facit. Primo aſſignat rōnem quare circūciſio vel iudaiſ-
mus ſine legis obſeruatione nō proſit. ſcđo aſſignat ratio
nem quare obſeruātia legis ꝓſit ſine iudaiſmo ⁊ circūciſi
one ibi. ſed qui in abſcō. Dicit ergo ꝙ ideo circūciſio pre
uaricātis legē fit prepuciū ⁊ iudicat̄ a prepucio cuſtodiē-
te legem. nō enim eſt verus iudeus ille qui in maīfeſto ē
iudeus ⁊ ſecūdum carnalem generationem. infra. 9. Nō
enim omnes qui ex circumciſione ſūt iſrael. hij ſunt iſrae
lite. ſed qui filij ſunt promiſſiōis ⁊ ſimiliter etiā nō ē xp̄a
circūciſio illa q̄ ē maīfeſta ī carne. Illa eīm ē ſignū vt dicit̄
Gen̄. 17. Circūcidetꝭ carnē ꝓpucij vr̄i vt ſit ī ſignū federꝭ

Nō aūt eſt ſignum verū niſi ei reſpondeat ſignatū. Unde
ſi q̄s iude⁹ eſſet trāſgreſſor federis nō eſſet ei⁹ vera circū-
ciſio. Et ideo reputat in ꝑpuciū. ¶ Deinde cū dicit ſed q̄
in abſcōdito aſſignat rōnem quare ꝑpuciū cuſtodientis
legem reputet in circūciſionem ⁊ iudicet circūciſionē car-
nalē q.ſ. ille vere eſt iude⁹ q̄ eſt in abſcōdito .i. qui hēt ī
affectu cordis mādata leg̃ quā iudei ꝓfitent. Ma. ſexto
Pater tu⁹ qui videt in abſcondito ⁊c̄. et ſimiliter circum
ciſio vera eſt que eſt cordis in ſpiritu id eſt ꝑ ſpirituz facta
per quem ſupflue cogitationes a corde preciduntur. Uel ī
ſpiritu id eſt per ſpiritualē intellectum legis nō litteralē
phi.3. Nos ſumus circumciſio qui ſpiritu deo ſeruimus.
¶ Deīde cū dicit Cui⁹ laus ⁊c̄. probat premiſſaz rationē
Manifeſtum eſt enim ꝙ in omibus iudicium diuinū ꝑ-
ferendum eſt humano. Ea vero que exterius apparent ſi
ue ſit iudaiſmus ſiue circūciſio laudantur ab hominibus.
ſed ea que ſunt in abſcondito laudantur ſcōm iudiciuz di
uinum. quia vt dicitur .1.re.16. Homies vident que pa-
rent. de⁹ aūt intuet cor ⁊c̄. Unde relinquitur ꝙ interior
iudaiſmus ⁊ circūciſio preualet exteriori ⁊ hoc eſt quod
dicit cuius ſcilicet interioris circūciſionis. laus non eſt ex
hominibus ſed ex deo .2.cor.10. Non enim qui ſeipſum
commendat ⁊c̄.

Incipit capitulum tertium.

Quid ergo amplius iudeo eſt. aut
que vtilitas circūciſionis? Multū
per omnem modum. Primū qui
dem. quia credita ſunt illis eloq̃a
dei. Quid enim ſi quidam illorum nō credi
derunt. Nunquid incredulitas illorum fidē
dei euacuauit? Abſit. Eſt aūt de⁹ verax om-
nis aūt homo mendax. ſicut ſcriptum eſt. vt
iuſtificeris in ſermonibus tuis ⁊ vincas cuz
iudicaris. Si autez iniquitas noſtra iuſticiā
dei commēdat quid dicemus? Nunquid ini
quus eſt deus qui infert iram? Secūduz ho-
minem dico. Abſit. Alioquin quomō iudica
bit deus hunc mundū? Si enim veritas dei
in meo mendacio abundauit in gloriam ipſi
us quid adhuc ⁊ ego tanq̄ꝫ peccator iudicor
et nō ſic vt blaſſemamur ⁊ ſicut aiūt quidaz
nos dicere. faciamus mala vt veniant bona
Quorum dampnatio iuſta eſt.

¶ Poſtq̄ apoſtolus oſtendit ꝙ iudaiſmus ad quem per
tinet legis ſuſceptio ⁊ circūciſio nō ſufficiunt ad ſalutem
ſinē legis cuſtodia per quam gentilis ſine exteriori iudaiſ
mo ⁊ circūciſione fructuz vtriuſq̄ꝫ cōſequitur. Hic obijcit
contra premiſſa. ⁊ primo quidem proponit obiectionem.
ſecūdo ſoluit ibi. Multū quidem. Obijcit ergo primo ſic
Si ita eſſet ſicut dictum eſt ꝙ nō eſt verus iudeus nec ve
ra circūciſio in manifeſto ſed in occulto cordis. quid ergo
amplius eſt iudeo id eſt quid amplius datum eſt q̄ cete-
ris. videtur ꝙ nihil. Et hoc eſt incōueniens cum dn̄s di-
xerit. deut.7. Te elegit dn̄s deus tuus vt ſis ei populus
peculiaris. Aut que vtilitas circūciſionis. ſcilicet exterio-
ris. Uidetur ex premiſſis ꝙ nulla. quod eſt incōueniens
cum ſit a deo tradita qui dic̄. Yſa.48. Ego dn̄s docēs te
vtilia. ¶ Deinde cum dicit. Multum quidem. ſoluit pre
miſſam obiectionē. et primo q̄tum ad prerogatiuam iu-
daiſmi. ſecūdo q̄tum ad vtilitatem circūciſionis. quarto
capitulo ibi. Quid ergo dicemus. Circa primum duo fa
cit primo oſtendit iudeorum prerogatiuam. ſecūdo exclu-
dit eorum gloriā qua ſe gentibus ſuperbe preferebant ibi
Quid ergo precellimus. Circa primum tria facit. primo
proponit quod intendit. ſecūdo manifeſtat ibi. Primuz
quidem. tertio excludit obiectionem ibi. Quid enim ſi q̄
dam. Dicit ergo primo. queſitum eſt quid amplius ſit iu-
deo. Eſt aūt ei āplius ⁊ q̄tum ad quātitatem que ſignifi-
catur cum dicit multum. ⁊ q̄tum ad numerum qui ſignifi
catur cum dic̄. Per omnem modum. habent enim ampli
us aliquid ⁊ in cōtemplatione diuinorum ſcōm illud pſ.
Notus in iudea. Et ſcōm diſpoſitionem temporaliū. pſ.
Nō fecit taliter omni nationi. habent etiam amplius q̄-
tum ad patres q̄tum ad promiſſiones ⁊ q̄tum ad prolez
infra.9. Quorū eſt adoptio filiorum dei ⁊ gloria ⁊ teſta-
mentum. ⁊ in quolibet eorum nō eſt parua excellentia ſꝫ
magna ⁊ precipua. quod pertinet ad id quod dicit multū
Maximuz enim bonum hominis eſt in dei cognitione in
hoc ꝙ deo adhereat. ⁊ a deo inſtruatur pſ. Beat⁹ homo
quem tu erudieris domine. ¶ Deinde cum dicit. primuz
quidem ⁊c̄. Manifeſtat quod dixerat dicens. primū qui-
dem id eſt precipue amplius eſt iudeis q: eloquia dei cre
dita ſunt illis quaſi amicis. Jo.5. Uos dixi amicos. Et
hoc eſt multū. quia eloquia dei ſunt honeſta. pſ. Eloq̃a
dn̄i vera iuſtificata in ſemetipſa. Sunt delectabilia. pſ.
Quā dulcia faucib⁹ meis eloq̃a tua Sunt etiā vtilia ad
nō peccanduz. pſ. In corde meo abſcondi eloquia tua vt
nō peccem tibi. ¶ Deinde cum dic̄. Quid enim ſi quidā
excludit obiectionem. Et primo ponit eam. ſecūdo exclu-
dit ipſam ducendo ad incōueniens ibi. Nunq̄d increduli
tas. tertio oſtendit eſſe incōueniēs ad quod inducitur ibi
Eſt aūt deus verax. Poſſet aliquis prerogatiue iudeorū
derogare opponendo ingratitudinem eorum per quaz vi
derentur dignitatez eloquiorum dei amiſiſſe. Unde dicit q̄d
aūt ſi quidam illorum nō crediderunt. nūquid per hoc cō
cluditur ꝙ nihil amplius ſit iudeo ſcōm illud .2.pe.2.
Melius erat illis nō cognoſcere viam iuſticie q̄ poſt cog
nitam retrorſuz conuerti. Nō crediderunt aūt primo qui
dē legiſlatori. pſ. Nō crediderūt verbis eius. ſecūdo nō
crediderūt ꝓphis. eze.2. Increduli ⁊ ſubuerſores ſunt
tecum. tertio nō crediderunt ipſi filio. Jo.8. Si veritatē
dico vobis quare nō creditis mihi. ¶ Deinde cum dicit.
Nunquid incredulitas. excludit dictam obiectionem du-
cendo ad incōueniens quia ſi ꝓpter incredulitatem aliq̄-
rum prerogatiua iudeorum tolleretur ſequeretur ꝙ incre
dulitas hominis fidem dei euacuet quod eſt incōueniens.
Et hoc eſt ꝙ dicit. Nūquid incredulitas eorum qui ſcilicet
nō crediderunt euacuauit fidem dei quod poteſt duplici
ter intelligi. Uno modo de fide qua creditur in deuz. nō
enim per hoc ꝙ quidā nō crediderunt euacuatur fides il
lorum qui crediderunt. Malum enim quorundā in ſocie
tate exiſtentiū non euacuat bonum aliorū. ecc.33. Ex ip-
ſis benedixit ⁊ exaltauit ſāctificauit ⁊ ad ſe applicauit ⁊c.
quod eſt cōtra illos contra quos Augu. dicit in epiſtola
ad plebem yponēſem. Ad quid aliud ſedent iſti ⁊ quid a
liud tractant niſi vt cuz epūs vel clericus vel monachus
vel ſanctimonialis ceciderit omnes tales eſſe credant. ſꝫ
nō omnes poſſe manifeſtari. Alio modo poteſt intelligi
de fide qua deus fidelis eſt implens promiſſa hebre.10.
Fidelis eniz eſt qui repromiſit. Hec aūt fidelitas euacua
retur ſi propter quorūdam incredulitatem accideret ꝙ ni
hil amplius eſſet iudeo. promiſit enim deus populum il-
lum multiplicare ⁊ magnificare vt patet. gen̄.22. Mul-
tiplicabo ſemen tuuz. ¶ Deinde cum dicit. Eſt aūt oſ̄dit
hoc eſſe incōueniēs ꝙ fides dī euacuaret ꝑꝑ hoīꝫ īcredu
litatē ⁊ ꝑmo q̄dē ad hoc īducit rōeꝫ. ſcd̄o auc̄titatē ibi ſic̄

ſcriptũ ē .Ertio excludit falſũ ſenſũ autoris ibi. Si aũt iniq̃
tas.nõ aũt ſumit ex hoc ꝙ deꝰ ſꝫ ſe verax ē. Je.10. Dñs
aũt deꝰ verax eſt ꝑma. Jo.5. Hic eſt verꝰ deꝰ ⁊ vita etna
⁊ tñ oĩs hõ eſt mẽdax pſ. Ego dixi in exceſſu meo oĩs hõ
mendax. Unde patet ꝙ mendatiũ homĩs ſiue infidelitas
veritati nõ adherens dei veritatem ſiue fidẽ nõ euacuat.
Ad horum euidentiam ſciendum eſt ꝙ veritas importat
adequationem rei ad intellectum. Aliter autẽ adequãt
res ad intellectũ noſtruꝫ.aliter ad intellectum diuinum.
Noſter enim intellectus cognitionem accipit a rebus.et
ideo cauſa ⁊ mẽſura veritatis ipſius eſt eſſe rei.ex eo eñ
ꝙ res eſt vel nõ eſt oratio dicit̃ vel vera vel falſa ſecũduꝫ
pħm. Unõ intellectus noſter poteſt eſſe verus vel falſus
inquãtum poteſt adequari vel nõ adequari. Quod autẽ
poteſt eſſe ⁊ nõ eſſe indiget alio agente ad hoc ꝙ ſit ſine
quo remanet nõ ens.ſicut enim aer ſine illuminãte rema
net tenebroſus ita ⁊ intellectus noſter niſi a prima verita
te illuminetur de ſe in mendacio remanet. Unde quãtuꝫ
eſt de ſe omnis homo eſt mẽdax ſcđm intellectum ſed ſo-
lũ eſt verus inquãtũ veritatẽ diuinã ꝑticipat pſ. Emitte
lucẽ tuã ⁊ veritatẽ tuã. Intellectꝰ autẽ diuinus eſt cauſa
⁊ menſura rerum ⁊ propter hoc ſcđm ſeipſum eſt indefici
enter verax ⁊ vnaqueque res eſt vera inquantũ ei confor-
matur. Similit̃ ſcđm ꝙ accipitur veritas ex parte rei ho
mo de ſe nõ habet veritatem quia natura ſua vertibilis ē
in nihilum. Sed ſolum natura diuina que nec eſt ex nihi
lo nec vertibilis in nihilum de ſe veritatem habet. ¶ De
inde cum dicit. Sicut ſcriptum eſt probat ideꝫ per aucto
ritateꝫ pſalmi quĩti in quo ſic legitur. Ut iuſtificeris in ſ̃
monibus tuis ⁊ vincas cum iudicaris. Quod qualit̃ ad
propoſitum faciat videri poteſt ſi precedentia pſalmi con
ſiderentur.ꝑmittitur enim tibi ſoli peccaui ⁊ tunc ſequit̃.
vt iuſtificeris in ſermonibus tuis ⁊ vincas cum iudicaris.
Promiſerat enim deus per nathan ꝓpheta3 dauid ꝙ ei
us regnuꝫ ineternũ ſtabiliret in ſemine ſuo vt habetur ſe
cundi.regũ.7. Poſtea vero cum in graue peccatum in-
cideret adulterij ſcilicꝫ ⁊ homicidij. Ut legitur ſecundi.
ꝛ.xi. ꝓpter huiuſmodi peccatum dicebatur a quibuſdaꝫ
ꝙ deus non eſſet ei promiſſionẽ obſeruaturus. Intentio
ergo pſalmiſte eſt duo dicere.primo quideꝫ ꝙ ꝓpter pec
catum eius nõ mutatur iuſtitia dei ad quaꝫ pertinet vt ſu
os ſermones impleret. Et q̃tum ad hoc dicit vt iuſtifice-
ris in ſermonibus tuis id eſt vt ex hoc appareas in ſ̃mo
nibus tuis iuſtus quia ꝓpter mea peccata eos non pre-
teris. puer.8. Recti ſunt omnes ſermones mei. pſ. Fidẽ
lis dñs in omnibus verbis ſuis.ſcđo ꝙ diuina promiſſio
imitetur humanum iudicium ⁊ hoc eſt ꝙ dic̃ vincas ſcili
cet ꝓmiſſionem tuã ſeruando cum iudicaris.ſ. ab homi-
nibus ꝙ eam propter mea peccata nõ ſis impleturus. In
fra duodecimo. Noli vinci a malo ſed vince in bono ma-
lum. Hoc dicitur homini qđ multomagis competit deo.
Eſt aũt conſiderandum ꝙ promiſſio facta dauid a deo e-
rat implenda de xp̃i incarnatione Unde pertinebat ad ꝓ
phetiam predeſtinationis ſcđm quam aliquid promittit̃
quaſi omibus modis implenduꝫ quod vero promittitur
vel pronũciatur ſecũdum prophetiã cõminationis nõ pre
dicitur quaſi omibus modis implendũ ſed ſecũduꝫ ꝙ exi
gunt humana merita que poſſunt mutari. Et ideo ſi non
factum fuiſſet qđ promiſſum eſt dauid preiudicaret diui-
ne iuſticie. Si vero nõ fiat quod promittitur ꝑ ꝓphetiaꝫ
comminatioĩs nõ preiudicat diuine iuſticie.ſed deſignat
mutationem meritoꝝ humanorum. Unde dicit. Jer.18.
Repente loquar aduerſus gentem ⁊ aduerſus regnum.
vt eradicem ⁊ deſtruam ⁊ diſperdam ⁊ diſſipem ſi egerit
penitentiã gens illa ⁊c. pniam agaꝫ ⁊ ego ſuper malo ⁊c̃
Sic ergo patet ſcđm hunc ſenſum ꝙ peccatuꝫ homĩs di-
uinam fidelitatem nõ excludit. Ponuntur aũt ⁊ alij ſen-
ſus auctoritatis huiuſmodi in gloſa qui nõ ita pertinent
ad intentionem apl̃i quoruꝫ primus eſt vt hec verba que
hic ponuntur cõtinuentur cum hijs que ante pſalmiſta ꝑ
miſerat. Amplius laua me ab iniquitate mea ad hoc ſcili
cet vt iuſtificeris id eſt iuſtus appareas in ſermonibus tu
is in quibus veniam peccatoribus promiſiſti nõ ſolum.
eze.18. Qꝛ hec verba pſalmi prius fuerunt dicta ſed eti-
am leuit̃.26. Orabũt pro impietatibꝰ ſuis ⁊ recordabor
federis mei. Et deut.xxx. Si ductus penitudine cordis re
uerſus fueris ad deum reducet te dñs deus tuus ⁊ miſe-
rebitur tibi. Et ſic vincas cum iudicaris ab hominibꝰ ꝙ
mihi veniaꝫ dare nõ debeas.ſecũdo continuantur hec v̄
ba cum eo quđ dictum eſt.tibi ſoli peccaui id eſt per com
parationeꝫ ad te qui ſolus es iuſtus ⁊ hoc eſt quod dicit
vt iuſtificeris id eſt ex compatione mei ⁊ aliorum peccato
rũ iuſtꝰ apeas pſ. Juſtꝰ dominꝰ ⁊ iuſticias dilexit.⁊ hoc
nõ ſolum in factis ſed etiã in ſermonibus quod eſt maxi-
mum ſcđꝫ illud Ja.3. Si quis ĩ verbo nõ offendit. Et vin
cas cum iudicaris id eſt dũ cuicũqꝫ alij in iudicio cõparis
Pſa.5. Judicate inter me ⁊ vineam meã ⁊c.quarto refe-
runtur hec verba ad xp̃m qui ſolus eſt ſine peccato ſcđm
illud ꝑme.pe.2. Qui peccatũ nõ fecit nec inuentus eſt ĩ
ore eius dolus ⁊ ſic iuſtificatur in ſermonibus in compati
one ad omnes homines. Et vincas.ſ. peccatum mortem
et dyabolum apoc.5. Ecce vicit leo. Et hoc duꝫ iudicaris
ſcilicet iniuſte a pilato. Job.36. Cã tua quaſi impij iudi-
cata eſt. ¶ Deinde cuꝫ dicit Si aũt iniq̃tas mea excludit
falſum intellectuꝫ auctoritatis inducte poſſet enim aliq̃s
intelligere premiſſa verba ſcđm hũc ſenſuꝫ vt hec dictio
vt poneretur cauſaliter ⁊ nõ ſolum conſecutiue. Et ſic ſeq̃
retur ꝙ peccatum hominis directe ordinaretur ad cõmen
dandum dei iuſtitiã. Sed apoſtolus oſtendit hoc eſſe fal
ſum.vt ſic det intelligere ꝙ ly.vt ponitur conſecutiue qꝛ
ſcilicet dauid peccante cõſequutum eſt ꝙ diuina iuſtitia
manifeſtetur.nõ aũt cauſaliter.quaſi peccatum hominis
cõmendet dei iuſtitiaꝫ. Quod quidẽ probat ducendo ad
incõueniens. Et hoc dupliciter.primo quidem ex parte
iudicij diuini.ſcđo ex parte iudicij humani. Circa ꝑmuꝫ
tria facit.primo ponit ſenſum falſum.ſecũdo oſtendit in-
conueniens quod ex hoc ſequitur ibi. Quid dicemꝰ nun
quid iniquus.tertio oſtendit hoc eſſe incõueniẽs ibi. Ab
ſit. ¶ Eſt conſiderandũ ꝙ ſupra apoſtolus duas compa-
rationes fecerat vnam quidem veritatis diuine ad huma
num mendacium cum dixerat. Eſt aũt deus verax. omĩs
homo mendax. Alia iuſtitie dei ad peccatum humanum
ſcđm verba pſalmiſte quibus dicit tibi ſoli peccaui vt iu-
ſtificeris. Et q̃tum ad compationem primã dicit. Si hec
verba ſunt intelligenda ꝙ iniquitas mea directe commẽ
dat dei iuſtitiam quid dicemus.id eſt nõ poterimus ſuſti
nere incõuenientia que ſequũtur. Nõ enim peccatum eſt
deo neceſſarium ad eius iuſtitiam cõmendandam. eccle.
15. Nõ cõcupiſcit multitudinem infidelium filioꝝ ⁊ inuti
lium. Exprimit aũt incõueniens quod ſequitur dicens.
Nunquid deus qui infert iram id eſt vindictam pro pec-
cato eſt iniquus.hoc eniꝫ ſequitur ex eo quod dictum eſt
Si enim peccatũ directe ordinaretur ad cõmendandam
iuſtitiaꝫ nõ eſſet dignuꝫ pena ſed premio. Et ſic deus pu
niens homĩes pro peccato eſſet iniquus.ſcđꝫ illud deut.
32. Deus autẽ fidelis eſt abſqꝫ vlla iniquitate. Excludit
aũt cõſequenter hoc incõueniens cum ſubdit. Abſit.ſ. ꝙ
deus ſit iniquus. Scđm homĩem dico id eſt ꝙ hec verba
ꝓtuli nõ ex meo ſenſu ſꝫ ex hoĩs errãtis ſenſu ꝓtuli ſicut
dr̃ ꝑme.cor.3. Cũ ſit int̃ vos zelꝰ ⁊ cõtẽtio nõne carnales
eſtis. Hoc aũt nõ eſſe dicendũ oſtendit ſubdens. Alioquĩ
ſcilicet ſi deus eſt iniquus quomodo iudicabit hunc mũ-

dum id eſt quomodo cõueniet ꝙ ipſe ſit vlis ⁊ ſupremus mundi iudex. Oportet enim quod eſt primuꝫ ⁊ ſupremũ in quolibet genere eſſe infallibile ſicut primum mouens eſt immutabile. Unde in pſ. dicitur. Judicabit orbem terre in equitate. Et ſimile argumentum ponitur Job.34. vbi dicitur. Uere deus nõ condemnat fruſtra. nec omnipotens ſubuertit iudiciũ quem conſtituit alium ſuper terram ⁊c. ſcilicet quia ſi ipſe nõ iuſte iudicaret opporteret dicere alium eſſe iudicem mundi. ¶ Deinde cum dicit. Si enim veritas oſtendit idem per humanum iudicium. Et circa hoc etiã tria facit. primo proponit falſum intellectum predictorum verborum. ſecũdo ponit inconueniẽs quod ſequitur ibi. Quid adhuc. tertio oſtendit illud eſſe inconueniẽs ibi. Quoruꝫ damnatio. Exprimit autẽ falſum ſenſum ſecũdum illam comparationem que eſt diuine veritatis ad humanum mendacium cum dicit. Si eñi in meo mendatio id eſt propter meum mendacium veritas dei manifeſta ſcilicet habundauit in gloria ipſius ita ꝙ mendacium hoĩs directe pertineat ad augmentũ glorie. contra id quod dicitur Job.13. Nunquid deus indiget veſtro mendacio. Subdit autem conſequenter duo inconuenientia que ſequuntur. quorum vnum eſt ꝙ homo non deberet reputari peccator propter mendacium ex quo in dei gloriã directe ordinat̃. Et hoc eſt qḋ dicit. Quid adhuc. i. cur etiã nũc ⁊ ego iudicor. ſ. ab hominibus tanꝙ peccator ꝓ mendatio. Sap.17. Cum ſit timida nequicia data eſt in oĩm ꝯdempnatione qꝛ. ſ. peccatores ab oĩbus iudicio ꝯdẽnantur. Aliud aũt incõueniens eſt ꝙ locũ habeat verbũ falſuꝫ qḋ apoſtolis imponebat qꝛ eniꝫ ꝑdicabãt ꝙ ꝑ habundantiã grẽ xp̄i ſoluebatur habundãtia peccatoꝝ ſcḋm illud infra.5. Ubi habũdauit delictũ ſuperhabũdauit ⁊ grã blaſſemabãt aplĩos quaſi dicerent ꝙ hoĩes deberẽt facere mala vt ꝯſequerẽtur bona qḋ ſequeretur ſi mendaciũ hoĩs directe cõmendaret dei gratiaꝫ et veritatẽ hoc eſt qḋ dicit nos facimus mala peccãdo. ſ. et mendaciũ docẽdo vt veniãt bona. ſ. vt dei veritas ⁊ iuſticia cõmendet̃ ſicut blaſſemmur. i. ſicut quidã blaſſemando nob̄ imponũt infra cor.4. Blaſſemamur ⁊ obſecram⁹ ⁊ ſicut quidã aũt nos dicere verba noſtra deprauãdo.2. pe. vltio. Que indocti ⁊ inſtabiles deprauãt. hec aũt excludit ſubdens quoꝝ cõdempnatio iuſta eſt. i. eoꝝ qui faciunt mala vt veniãt bona. ſicut enim nõ eſt verũ ſilogizãdum ex falſis ita nõ eſt ꝑueniendũ ad bonũ finem ꝑ mala Je.12. Bene eſt oĩbus qui preuaricãtur ⁊ inique agunt qḋ dicit̃ ex ꝑſona impioꝝ vel Quoꝝ. ſ. hec nobis falſe imponentiũ dãpnatio iuſta eſt. iuſte eñi cõdempnant̃ perverſores ſacre doctrine. Apõc. vlti. Si quis appoſuerit ad hec apponet deus plagas ſcriptas in libro iſto.

Lectio ſecũda

Quid igitur ꝓcellim⁹ eos Nequaq̃. Cauſati enim ſumus iudeos et grecos omnes ſub peccato eſſe. ſicut ſcriptum eſt. Quia nõ eſt iuſtus quiſq̃. nõ eſt intelligens. nõ eſt requirens deum. Omnes declinauerunt ſimul inutiles facti ſunt nõ eſt qui faciat bonum nõ eſt vſq̃ ad vnuꝫ Sepulcrum patens eſt guttur eorum. linguis ſuis doloſe agebant. venenum aſpidum ſub labiis eorum. Quorum os maledictione et amaritudine plenum eſt veloces pedes eorum ad effundenduꝫ ſanguineꝫ. Cõtricio ⁊ infelicitas in viis eorum. et viam pacis nõ cognouerunt. nõ eſt timor dei ante oculos eorum. Scimus aũt quoniã quecunq̃ lex loquitur hiis qui in lege ſunt loquitur. Ut om̄e os obſtruatur. et ſubditus fiat omnis mũdus deo. quia ex operibus legis nõ iuſtificabitur omnis caro coram illo. per legẽ enim cognitio peccati.

¶ Poſtꝙ aplũs oſtendit ꝑrogatiuã iudeoꝝ ſupra gentiles q̃tum ad diuina bñficia hic excludit eoꝝ inanem gloriam qua ſe gẽtibus ad fidem ꝯuerſis ꝑferebãt et primo ꝓponit qḋ intendit. ſcḋo ꝓbat ꝓpoſitum ibi. Cauſati eñ ſumus. Dicit ergo ꝑmo ita dictũ eſt quid ãplius eſt iudeo Primũ quideꝫ qꝛ tradita ſũt illis eloquia dei. Quid igitur dicem⁹ nos iudei ad fidẽ ꝯuerſi nũquid ꝑcellim⁹ eos ſcilicet gẽtiles ad fidẽ ꝯuerſos de quo erat inter eos contencio. Luc.22. Facta eſt cõtencio inter diſcipulos ieſu quis eſſet maior. Et reſpõdens ſubdit nequaquã ſed hoc videtur ꝯtra ꝑmiſſa in quibus dictũ eſt multũ per omneꝫ moduꝫ ampli⁹ eſt iudeo Sed ad hoc rñdetur in glõ. ꝙ illud fuit dictũ quantũ ad eſſe qḋ habebãt iudei tẽpore legis hoc aũt nũc dicit aplũs ſm ſtatũ grẽ quia vt dicitur. colo.3. In xp̄o nõ eſt gentilis ⁊ iudeus circũciſio ⁊ ꝑpucium qꝛ. ſ. nõ faciũt differentiã q̃tum ad ſtatũ gratie ſed hec rñſio nõ videtur eſſe omnino ſm intentionẽ apl̄i. qꝛ infra oñdet ꝙ etiã dum ſub lege erãt peccatis ſubiacebãt ſicut ⁊ gẽtiles vl̄ amplius eze.5. Iſta eſt ihrlm in medio gentiũ poſui eam ⁊ in circuitu eius terras ⁊ cõtempſit iudicia mea vt magis eſſet impia ꝙ gẽtes. ſic igitur dicẽdũ eſt qḋ ſupra oñdit prerogatiuã diuinoꝝ beneficioꝝ vnde nõ dixit ꝙ iudeus eſſet excellẽtior ⁊ ꝙ aliquid eſſet iudeis amplius donatũ. hic aũt excludit excellentiã ꝑſonarũ qꝛ illi qui diña beneficia acceperũt nõ ſũt illis debite vſi. ¶ Deĩde cũ dicit cauſati eñ ſumus oñdit ꝓpoſitum ⁊ ꝑmo ꝙ iudei nõ excedũt gẽtiles q̃tũ ad ſtatũ peccati. ſcḋo ꝙ nõ excedunt q̃tum ad ſtatũ iuſticie. ibi nũc aũt ſine lege. primuꝫ oñdit dupliciter. Primo quidem ex hiis que ſupra dicta ſunt. ſcḋo per auctoritatẽ ibi Sicut ſcriptuꝫ ẽ Dicit ergo cauſati enim ſumus. i. cauſando rationib⁹ oñdimus iudeos atq̃ grecos id eſt gẽtiles omnes ſub peccato eſſe. Yſa.1. A planta pedis vſq̃ ad verticẽ nõ eſt ⁊c̃ oſtendit eñ ꝑmo ꝙ gẽtiles veritatem dei cognitaꝫ in impietate ⁊ in iniuſticia detinebãt. ſcḋo ꝙ iudei lege ſuſcepta ꝑ preuaricationẽ legis deum inhonorabant. ¶ Deinde cum dicit ſicut ſcriptum eſt oſtendit ꝓpoſitum ꝑ auctoritatẽ pſalmiſte ⁊ primo inducit auctoritatem. ſcḋo manifeſtat eam ibi. ſcimus aũt. Circa primũ duo facit. ꝑmo ponit peccata omiſſionis. ſcḋo peccata cõmiſſionis ibi ſepulcruꝫ patẽs. peccata aũt omiſſionis tangit dupliciter primo quidẽ remouendo principia bonoꝝ operum. ſcḋo remouẽdo ipſa bona opera ibi omnes declinauerũt. Sũt aũt tria bonoꝝ operũ pͥcipia quoꝝ vnũ pertinet ad ipaꝫ operis rectitudinem ⁊ hoc eſt iuſtitia quã excludit dicẽs ſicut ſcriptũ eſt ſcilicꝫ in pſ. quia nõ eſt iuſt⁹ quiſq̃. Mich.7. Et periit ſãctus de terra ⁊ rectus in hominibus nõ eſt quod quidẽ dupliciter poteſt intelligi. Uno modo ꝙ intelligatur nullus eſt iuſtus in ſe ex ſeipſo ſed ex ſe quilibet eſt peccator ex ſolo aũt deo habet iuſtitiam. exo.34. Dominator dñe deus miſericors ⁊ clemens qui aufers iniquitatem atq̃ peccata ⁊c̃. nullus apud te per ſe innocẽs eſt. Alio modo ꝙ nullus eſt quãtum ad omnia iuſt⁹. quĩ aliquod peccatuꝫ habeat ſcḋm illud. ꝓuer. xx. Quis poteſt dicere mũdum eſt cor meum. eccle.7. Non eſt homo iuſtus in terra q̃ faciat bonũ ⁊ nõ peccet. ctio etiã põt intelligi vt referat̃ ad ꝑplm maloꝝ int̃ quos null⁹ eſt iuſtus.

Eſt eñ ꝯſuetudo ſcripture vt quãdoqꝫ loquatur de toto
populo rõne maloꝝ quãdoqꝫ rõne bonoꝝ vt patet Jere.
16. Ubi dicit̃ ꝙ cum cõpleſſet ieremias loqui oĩa que pre
ceperat ei dñs vt loqueret̃ ad vniuerſuꝫ populũ apprehẽ
derũt cũ ſacerdotes ⁊ ꝓphete ⁊ oĩs pplus dicẽtes morte
moriat̃. Et poſtea ſubditur. dixerũt pͥcipes ⁊ oĩs popu-
lus nõ eſt viro huic iudiciũ mortis. Sed primi duo ſẽſus
magis ſunt ſcðm intentionẽ apli. Et hoc idem dicendũ ẽ
in ſequẽtibus. Scðm aũt principiũ boni opis eſt diſcre-
tio rõnis. Et hoc excludit ſubdens. nõ eſt intelligẽs pſ.
Neſcierũt neqꝫ intellexerũt. Et alibi. Noluit intelligere
Tertiũ principiũ eſt rectitudo intentionis quã excludit
ſubdens. Nõ eſt requirẽs deum intentionẽ ſuã. ſ. dirigẽ
do ad ipm. oſee. 10. Tẽpus inquirẽdi dñm qui venerit
cum docebit vos iuſticiã. ¶ Cõſequẽter excludit ipſa bo
na opera. Et pͥmo quidẽ q̃ꝛtum ad offenſionẽ diuine legi
cuꝫ dicit. Oẽs declinauerũt. ſ. a regula diuine legi. Yſa.
56. Oẽs in viam ſuã declinauerũt. ſcðo q̃ꝛtũ ad offenſio
nem finis vnde ſubdit. Simul inutiles facti ſunt hoc eñ
inutile dicim⁹ qð nõ cõſequitur finẽ ſuum. Et ideo cum
homines a deo declinãt ꝓpter quẽ facti ſunt reddũtur in
utiles. Sap. 4. Impioꝝ multitudo nõ eſt vtilis. t̃tio ex-
cludit ipſa bona opera cũ ſubdit. Nõ eſt qui faciat bonum
Jere. 4. Sapientes ſunt vt faciãt mala. bene aũt facere
neſcierũt. Subdit aũt. Uſqꝫ ad vnũ quod põt vno mõ in
telligi excluſiue quaſi diceret p̃ter vnuꝫ qui. ſ. ſolus fecit
bonum redimẽdo humanũ genus. Ecc. 7. Uirũ de mille
vnũ reperi mulierẽ nõ inueni. Uel poteſt intelligi incluſi
ue quaſi dicat nec etiã vnus eſt pur⁹ homo qui faciat bo-
num. ſ. ꝑfectũ. Jere. 5. Querite in plateis eius an inue-
niatis virum facientẽ iudiciũ ⁊ querentẽ fidẽ. ¶ Deinde
cum dicit. Sepulcruꝫ patẽs ponit peccata cõmiſſionis. ⁊
pͥmo peccata oris. ſcðo peccata opis ibi. Ueloces pedes
eoꝝ. Peccata vero cordis ex hijs peccatis deprehẽdun
tur. Circa peccatũ oris quattuor ponit. primo prõptitudi
nem ſeu turpitudinẽ cũ dicit. Sepulcruꝫ patens eſt gutt̃
eoꝝ. Sepulcrũ eñ patens duo habet. Eſt eñ paratũ ad
recipiendũ mortuũ ⁊ ſcðm hoc guttur homĩs dicit̃ eſſe ſe
pulcrum patẽs. quando eſt paratũ ad dicendũ mortifera
per quẽ modũ dicit̃. Jere. 5. Pharetra eius quaſi ſepul-
crũ patens. ſcðo exalat fetorem Mat. 23. Similes ſunt ſe
pulcris dealbatis que a foris parent hominibus ſpecioſa.
intus ſũt plena oſſibus mortuoꝝ ⁊ omni ſpuricicia. Loꝝ
ergo guttur eſt ſepulcrũ patens ex quoꝝ ore ꝓcedit turpi
loquij fetor. Apoc. 9. Et de ore ipoꝝ ꝓcedit ignis ⁊ fu-
mus ⁊ ſulphur. Scðo tãgit circa peccatũ oris fraudẽ cuꝫ
dicit Linguis ſuis doloſe agebãt. aliud. ſ. habẽdo in cordꝫ
aliud in ore. Jere. 9. Sagitta vulnerãs lingua eorum do
lũ loquuta eſt. t̃tio ponit verboꝝ noxietatem cũ dicit. ve-
nenum aſpidũ ſub labijs eoꝝ qꝛ. ſ. talia verba eueniunt q̃
inſanabiliter ꝓximos occidũt vel ſpiritualiter vel corpo-
raliter. deutro. 32. Fel draconũ vinũ eoꝝ ⁊ venenum ⁊c̃.
q̃rto deſignat habũdantiã hoꝝ peccatoꝝ cũ dicit. quorũ
os maledictione plenũ eſt. ⁊ amaritudine qꝛ. ſ. in talibus
ſemꝑ habundat maledictio qꝛ. ſ. maledicũt de alijs d̃tra-
hẽdo cõtra id quod dicit̃ infra. xij. Bñdicite ⁊ nolite ma
ledicere. Et amaritudine inq̃ꝛtum. ſ. nõ verent̃ in faciem
ꝓximi dicere iniurioſa verba quibus ad amaritudinẽ ꝓ-
uocant̃ ꝯͣ id qð dicit̃ eph. 4. Oĩs amaritudo tollat̃ a vo
bis. ¶ Deinde cũ dicit Ueloces pedes eoꝝ tangit pecca
ta operis circa que tria tangit. Primo quidẽ prõptitudi
nem ad male agendũ. Unde dicit veloces pedes eoꝝ id ẽ
prompti ſunt pedes. i. affectus eoꝝ ad effundẽdũ ſangui
nem. i. ad faciendũ quecũqꝫ grauia peccata qꝛ inter cete-
ra que cõmittim⁹ ĩ ꝓximũ homicidiũ eſt graui⁹ ꝓuer. 1.
Pedes eoꝝ in malũ currũt ⁊ feſtinãt vt effundãt ſangui-
nem. Scðo tangit multitudinẽ nocumentoꝝ que alijs in
ferunt cũ ſubdit in vijs eoꝝ. i. in opibus eoꝝ eſt contricio
quia. ſ. alios ꝯterunt opprimẽdo eos. Yſa. 10. Ad conte
rendũ erit cor eius ⁊ infelicitas inq̃ꝛtum. ſ. priuant hoĩes
bonis ſuis ad miſeriã eos deducendo. Job. 24. Nudos
dimittũt homĩes indumẽta tollẽtes ⁊c̃. Poſſũt tamẽ hec
duo intelligi eſſe poſita ad deſignandũ penã potius q̃ cul
pam vt ſit ſenſus in vijs eoꝝ eſt cõtricio ⁊ infelicitas id ẽ
opera eoꝝ que per vias deſignãtur ducũt eos ad cõtricio
nem ⁊ infelicitatem ita ꝙ ꝯtricio referatur ad opreſſionẽ
pene qua ꝓ peccatis punietur. Yſa. 30. Cõminuent̃ ſicut
cõteritur lagẽa figuli. Infelicitas aũt referenda eſt ad pe
nam dãni qua felicitate eterna priuabũtur. ſapi. 12. Infe
lices aũt ſunt ⁊ inter mortuos ſpes eoꝝ. Tertio oſtendit
eoꝝ culpe obſtinationẽ ad malũ a qua q̃dẽ aliqui reuocã
tur dupliciter. Uno modo per hoc ꝙ volũt ab hominibus
pacem habere. ſed ꝯtra hoc dicit̃. Et viã pacis nõ cogno
uerunt id eſt nõ acceptauerũt. pſ. Cũ hijs qui oderũt pa
cem. Alio modo intuitu diuini timoris. ſed iſti nec deuꝫ
timẽt nec hominẽ reuerẽtur vt dicitur. Luc. xviij. Unde
ſubditur nõ eſt timor dei ante oculos eoꝝ id eſt ante ipſo
rum ꝯſiderationẽ. Ecc. 1. Timor domini expellit peccatũ
Nã qui ſine timore eſt nõ poterit iuſtificari. Poteſt autẽ
et hoc ſpecialiter dici ꝯtra iudeos xp̄o nõ credẽtes ꝙ non
cognouerũt viã pacis. i. xp̄m. de q̃ dicit̃. ephe. 2. Ipſe eſt
pax noſtra. ¶ Deinde cũ dicit Scim⁹ aũt qꝛ quecũqꝫ ma
nifeſtat auctoritateꝫ inductã tripliciter. pͥmo quidẽ expo
nendo ſenſum ei⁹. ſcðo exponẽdo intentionem ipſius ibi.
Ut omne os. tertio aſſignando rõnem dictoꝝ in ipſa ibi.
Qm̃ ex opibus. Circa primũ ꝯſiderandũ eſt ꝙ iudei con
tra quos aplus hic loquebat̃ poterãt ad ſui excuſationeꝫ
ꝯuertere ſenſum auctoritatis inducte dicendo ꝙ p̃miſſa
verba ſunt intelligẽda de gentib⁹ nõ d̃ iudeis. Sed hoc
excludit aplus dicens. ſcim⁹ ꝙ quecũqꝫ lex loquit̃ hijs q̃
in lege ſunt loquit̃. i. ad quos lex datur ⁊ qui legẽ ꝓfiten
tur. Legẽ p̃cepit nobis moyſes. Gẽtiles aũt nõ erãt ſub
lege. ⁊ ſcðm hoc p̃dicta verba ꝑtinẽt ad iudeos. Eſt hic
aũt duplex obiectio. Prima quidẽ qꝛ verba ſupra induc
ta nõ ſunt aſſumpta de lege ſed de pſ. Sed ad hoc dicen-
dum eſt ꝙ quãdoqꝫ nomẽ legis ſumit̃ pro toto veteri te-
ſtamẽto nõ pro quinqꝫ libris moyſi tm̃ ſcðm illud Jo. 15.
Ut impleat̃ ſmo qui in lege eoꝝ ſcriptus eſt qꝛ odio ha-
buerũt me gratis qð ſcriptũ eſt in veteri teſtamẽto nõ in
quinqꝫ libris moyſi qui ꝓprie lex dicũtur. Et ſic etiam lex
accipit̃ hic. Qñqꝫ aũt totũ vetus teſtamẽtum diuidit̃ in
tria. ſ. in legẽ. pſ. ⁊ ꝓphas. ſcðm illud. Luce vltĩo. Ne-
ceſſe eſt impleri oĩa que ſcripta ſũt in lege moyſi. pſ. ⁊ ꝓ
phis de me. Aliqñ vero totũ vetus teſtamẽtum diuidit̃ ĩ
duo. ſ. in legem ⁊ ꝓphas ſcðm illud. Ma. 22. In hijs
duobus mãdatis pendet oĩs lex ⁊ ꝓphete. Et ſcðm hũc
moduꝫ pſalteriũ ſub ꝓphetis cõtinetur. Scða obiectio ẽ
qꝛ in lege. i. in veteri teſtamẽto multa dicũtur ꝑtinentia
ad alias gẽtes ſicut patet in pluribus locis Yſa. ⁊ Jere.
Ubi dicũtur multa cõtra babilones ⁊ ſilr̃ ꝯtra alias nati
ones. Nõ ergo quecũqꝫ loquit̃ lex. loquit̃ hijs ⁊ de hijs
qui in lege ſunt. Sed dicendũ ꝙ quãdocũqꝫ indetermĩa
te loquit̃ ad eos ꝑtinere videt̃ quibus lex datur. quando
vero ſcriptura de alijs loquit̃ ſpẽali titulo deſignat ali-
os ſicut cũ dicit̃ onus babilonis ⁊ onus tyri. ⁊c̃. Que cõ
tra alias gẽtes in veteri teſtamẽto dicũtur. aliquo modo
ad iudeos ꝑtinebãt inq̃ꝛtum eoꝝ infortunia ad eoꝝ cõſo
lationẽ vel terrorẽ prenũciabant̃ ſicut etiã predicator ca
debet dicere que ꝑtinent ad eos quib⁹ p̃dicat nõ autem
que ꝑtinent ad alios. Yſa. 58. Annũcia populo meo pec
cata eoꝝ quaſi diceret nõ que ſunt alioꝝ. ¶ Deinde cũ di
cit. Ut omẽ os. ⁊c̃. aſſignat intẽtionẽ p̃dicte auctoritat̃

ꝑpter duo enim ſcriptura om̄es de iuſtitia arguit. Prio
quidē ad reprimēdū eoꝝ iactātiam qua ſe iuſtos arbitra-
bant̄ ſm illō luc. 18. Ieiuno bis in ſabbato. Et quātuꝫ ad
hoc dicit vt omne os obſtruat̄ qđ ſcꝫ ſibi iuſticiā preſump
tuoſe aſſcribebat. pſ. Obſtructū eſt os loquentiuꝫ iniqua
1. reg. 2. Nolite multiplicare loqui ſublimia glorianteſ.
ſcđo vt ſuam culpā recognoſcēt et ſe deo ſubijciant ſicut
infirmus medico Unde ſubdit. Et ſubdit⁹ fiat oīs mūd⁹
deo id eſt non ſolū gentilis ſed etiā iudeus culpā ſuaꝫ re
cognoſcētes. pſ. Nōne deo ſubiecta erit aīa mea? ¶ De-
inđ cū dicit qm̄ ex opibus legiſ aſſignat ratiōnē p̄miſſoꝝ
verboꝝ. Et primo ponit ratiōnē. ſcđo manifeſtat eaꝫ ibi
ꝑ legem ꝛc̄. Dicit ergo primo ideo nō eſt iuſt⁹ qꝛ̄ quo-
niā omnis caro id eſt oīs homo nō iuſtificat̄ coram illo. i.
ſm eius iudiciuꝫ ex operibus legis qꝛ vt dicit̄. gal. 2. Si
ex lege eſt iuſticia xp̄s gratis mortuus eſt Et ad titum. 3.
Non ex opibus iuſticie que fecimus nos ſꝫ ſm ſuā miſe-
ricordiā ſaluos nos fecit. Eſt aūt duplex op⁹ legis. quod-
dā quidē eſt ꝓpriū legis moſaice ſicut obſeruatio cerimo-
nialium preceptoꝝ. quođdā eſt opus legis nature qđ ꝑti
net ad legē naturalem ſicut non occidas nō furtū facias.
Quidaꝫ ergo hoc intelligūt dictum eſſe de primis legis
operib⁹ ſcilicet qꝛ cerimonialia gratiā non cōferebāt per
quam homines iuſtificant̄. nō tamē iſta videt̄ eſſe inten
tio apli qđ patet ex hoc qꝛ ſtatim ſubdit. Per legem eniꝫ
cognitio peccati. Manifeſtū eſt autē qꝛ peccata cognoſcū
tur ꝑ prohibitionem moraliū preceptoꝝ. et ita apoſtolus
intendit qꝛ ex oībus operib⁹ legis etiam que ꝑ precepta
moralia mādant̄ nō iuſtificat̄ homo. ita qꝛ ex operibus in
eo cauſetur iuſticia quia vt dicit̄ infra xi. Si enim grā iā
nō ex operib⁹. ¶ Deinde cuꝫ dicit per legē probat qđ di-
xerat ſcilicet qꝛ opera legis nō iuſtificent. lex enim datur
vt homo cognoſcat quid debeat agere qđ vitare pſ. Non
fecit taliter omni nationi et iudicia ſua non manifeſtauit
eis. puer. 6. Mādatuꝫ lucerna eſt et lex lux et via vite.
Ex hoc aūt qꝛ homo cognoſcit peccatū quod vitare debet
tanquā ꝓhibitū non ſtatim ſequit̄ qꝛ illud vitet quod ꝑti
net ad ratiōnē iuſticie qꝛ concupiſcētia ſubuertit iudiciū
rationis in ꝑticulari opabili. Et ideo lex nō ſufficit ad iu-
ſtificandum ſed eſt nececeſſarium aliud remedium ꝑ qđ
concupiſcentia reprimatur.

Lectio tertia.

Nunc autē ſine lege iuſticia dei ma-
nifeſtata ē teſtificata a lege ꝛ ꝓphetꝭ
Iuſticia aūt dei per fidē ieſu xp̄i: in
omnes et ſup oēs q̄ credūt in eū Non eñ eſt
diſtinctio. Omnes enim peccauerūt: et egēt
gloria dei. Iuſtificati gratis ꝑ gratiam ipi⁹
per redēptionē q̄ eſt in xp̄o ieſu. quē ꝓpo-
ſuit deus ꝓpiciatorē ꝑ fidem in ſāguine ip-
ſius ad oſtenſioneꝫ iuſticie ſue ꝓpter remiſ
ſionē p̄cedētiū delictorū in ſuſtētatione dei
ad oſtenſionem iuſticie eius in hoc tempore
vt ſit ip̄e iuſtus ꝛ iuſtificās eum q̄ ex fide eſt
ieſu chriſti.

Poſtq̄ aplus oñdit iudeos ꝛ gentiles eq̄les eſſe quātuꝫ
ad ſtatū culpe precedētis. hic oñdit eos eq̄les quantū ad
ſtatū grē ſubſequētꝭ. Et circa hoc tria facit. primo oñdit
ꝓpoſitū. ſcđo oſtēdit quoddā qđ ſuppoſuerat ibi. An iu
deoꝝ de⁹ tantū tertio reſpōdet obiectiōi ibi legem ergo
deſtruimus. Circa primū tria facit primo proponit qđ in-
tēdit. ſcđo manifeſtat ꝓpoſitum ibi. Nō ē diſtinctio. ter-
cio infert cōcluſionē intentam ibi. Ubi eſt ergo gloriatio
tua? Circa primum tria facit. primo ꝓponit habitudineꝫ
iuſticie ad legē. ſcđo aſſignat cauſā iuſticie ibi. Iuſticiā
aūt dei. tertio aſſignat huiuſmōi iuſticie cōitatē ibi. In
oēs ꝛc̄. Ponit aūt primo duplicē cōparationē ſeu habi-
tudinē iuſticie ad legē. primo q̄dē qꝛ nō ē ex lege cauſata
Et hoc eſt qꝛ dicit dictū eſt qꝛ olim ꝑ opa legis nō pote-
rat eſſe iuſticia dei vel qꝛ ipſe iuſtus eſt adīplens ꝓmiſſa
de iuſtificatione hoīm. infra 15. Dico eñ xp̄m miniſtrum
fuiſſe circūciſionis ꝓpter veritatē dei Uel potius iuſticia
dei q̄ aliq̄s iuſtificatur a deo de qua dicit̄ infra. 10. Iguo
rantes dei iuſticiam Hec inq̄ dei iuſticia nūc id eſt tēpore
grē manifeſtata eſt tuꝫ ꝑ xp̄i doctrinā tū ꝑ ei⁹ miracula.
tū etiam ꝑ facti euidētiam inq̄ntū euidens eſt multos eſ-
ſe diuinitus iuſtificatos. Et hoc ſine lege ſcꝫ cauſante iu-
ſticiaꝫ. Gal. 5. Euacuati eſtis a xp̄o. q̄ in lege iuſtificami
ni a grā excidiſtis. yſa. 56. Prope eſt ſal⁹ mea vt veniat
et iuſticia mea vt reuelet̄. Et ne aliq̄s credat hāc iuſticiā
legi eſſe ꝯtrariā. ſcđo ponit aliā habitudinē iuſticie ad le-
gem cū dicit. Teſtificata a lege et ꝓphis. Lex q̄dem xp̄i
iuſticiā teſtificata ꝓnūciādo ꝛ p̄figurādo. Io. 5. Si credē
retis moyſi. forſitā ꝛ mihi crederetꝭ de me eñ ille ſcripſit
et etiaꝫ ꝑ effectū qꝛ cū ip̄e iuſtificare nō poterat teſtioniū
ꝑhibebat aliūde q̄rēdā eſſe iuſticiā. Prophete aūt teſtifi
cati ſunt eaꝫ p̄nūciando. Act. 1. Huic oēs ꝓphete teſti-
moniū ꝑhibent. ¶ Cōſequēter aūt aſſignat cauſam hui⁹
iuſticie et dicit iuſticiam autem dei eſt ꝑ fidem ieſu xp̄i. i.
quā ip̄e tradidit He. 12. Aſpicientes in auctorem fidei ꝛc̄
Uel etiaꝫ que de ip̄o habet̄ infra 10. Quia ſi cōfitearis ī
ore tuo dn̄m ieſum et in corde tuo credideris qꝛ deus illū
ſuſcitauit a mortuis ſaluus eris. Dicitur aūt iuſticia dei
eſſe per fidem ieſu xp̄i nō vt q̄ſi per fidem mereamur iu-
ſtificari quaſi ip̄a fides ex nobis exiſtat ꝛ ꝑ eā mereamur
dei iuſticiā ſicut pelagiani dixerūt. ſed quia in ip̄a iuſtifi-
catione qua iuſtificamur a deo primus motus mentis in
deū eſt per fidem. Accedentem enim ad deū oportet cre-
dere vt dicitur heb. xj. Unde et ipſa fides quaſi prima ꝑs
iuſticie eſt nobis a deo ephe. 2. Grā eſtis ſaluati ꝑ fidem
ꝛc̄. Hec aūt fides ex qua eſt iuſticia nō eſt fides informis
de qua dicit̄ 1. Iac. 2. Fides ſine operibus mortua eſt. ſꝫ
eſt fides per caritatem formata de qua dicitur gal. 5. Nā
in xp̄o ieſu neq̄ circūciſio aliquid valet ſine fide. per quā
in nobis habitat xp̄us. ephe. 3. Habitare xp̄m ꝑ fideꝫ in
cordibus veſtris qđ ſine caritate nō fit. 1. Io. 4. Qui ma
net in caritate in deo manet et de⁹ in eo. Hec ē etiā fides
de q̄ dicit̄ act. 15. Fide purificās corda eoꝝ. q̄ q̄dē purifi
catio nō fit ſine caritate ꝓue. 10. Uniuerſa delicta opit ca
ritas Et ne aliq̄s diceret per hanc fidē ſolos iudeos iuſtifi
cari. tercio oſtēdit cōmūitatē hui⁹ iuſticie cū ſubdit ī oēs
qꝛ. ſcꝫ iſta iuſticia eſt in corde nō carnalib⁹ obſuantijs de
q̄bus dicit̄ heb. 9. Q̄ carnales obſuantie erāt ad iuſtifi-
cationē carnis vſq̄ ad tēpus correctiōis impoſite Et ſup
omnes. q̄ videlicꝫ facultatē hūanā ac merita excedit. 2.
coꝝ. 3. Non qꝛ ſufficiētes ſim⁹ cogitare. Addit aūt q̄ cre
dunt in eum qđ pertinet ad fidem formatā per quam ho-
mo iuſtificatur vt dictū eſt. ¶ Deinde cū dicit. Nō ē eñ
diſtinctio: manifeſtat quod dixerat et primo q̄ntum ad cō
munitatē iuſtitie. ſcđo quantū ad cauſā i⁹ ibi Iuſtifica
ti gratis. tertio quātū ad manifeſtationē ipſi⁹ ibi Ad oſtē
ſionē. Dicit ḡ prio dictū ē iuſtificatio dei ē ī oēs ꝛ ſuper
omnes q̄ credūt in xp̄m. Nō eñ ē quātū ad hoc diſtinctio
inter iudeū et gentilē. col. 3. In xp̄o ieſu nō eſt gētilis et
iudeus ſcꝫ diſtinctionem aliquā habēs q̄ſi iudeus nō in-
digeat iuſtificari a deo ſicut gentilis. omnes eniꝫ pecca-
uerunt ſicut ſupra oſtenſum eſt yſa. 53 Omnes nos quaſi
oues errauimus. et per hoc egent gloria dei id eſt iuſtifi-

ſatione qua in gloriam dei cedit. non autē ſibi debet homo hanc gloriam aſcribere pſ. Non nobis domine nō nobis ſed nomini tuo da gloriā. pſ. Date gloriam deo. Sic igitur quia omnes peccauerūt et ex ſe iuſtificari nō poſſūt reſtat vt per aliam cauſaȝ iuſtificentur quā conſequenter oſtēdit ſubdens iuſtificati. Ubi primo oſtendit ꝙ huiuſmodi iuſtificatio eſt ſine lege id eſt ꝙ non eſt ex opibus legis cū dicit. Juſtificati gratis id ē abſq; merito precedētium operū. yſa. lij. Gratis venūdati eſtis ⁊ ſine argento redimemini. Et hoc per gratiaȝ ipſius ſcilicet dei cui ex hoc debetur glīa. i. corin. 15. Gratia dei ſum id qḋ ſum. ſcḋo oſtendit que ſit cauſa iuſtificatiōis. Et primo ponit ipſā cauſaȝ cū dicit Per redēptionē vt enī dicit̄. Jo. 8. Qui facit pctm̄ ſeruus eſt peccati. Ex qua qḋē ſeruitute homo redimit̄ ſi ꝓ peccato ſatiſfaciat. Sicut ſi aliquis ob culpā cōmiſſam obnoxius eſſet regi ad ſoluēdam pecuniam ille enī redimere diceret̄ a noxa q̄ pro eo pecuniā ſolueret. hec autē noxa ad totū humanū genus ꝑtinebat qḋ erat infectū ꝑ peccatū primi ꝑentis. Unde nullus ali⁹ ꝓ peccato totius humani generis ſatiſfacere poterat niſi ſolus xp̄s qui ab omni peccato erat immunis. Unde ſubdit Que ē in xp̄o ieſu. q̄ſi dicat in alio nō poterat nobis eſſe redēptio. i. pe. i. Non corruptibilibus auro vel argēto. ſcḋo oſtendit vnde iſta redēptio efficaciā habuit cū dicit. Quē ꝓpoſuit de⁹ ꝓpiciatorē. ex hoc enī xp̄i ſatiſfactō efficaciā ad iuſtificāduȝ habuit ⁊ ad redimēdū qꝛ euȝ deus ad hoc ordinauerat ſm̄ ſuū ꝓpoſitū qḋ deſignat cū dicit. Quem ꝓpoſuit de⁹ ꝓpiciatorē. Ephe. i. Qui opat̄ oīa ſm̄ cōſiliū volūtatꝭ ſue Ul' ꝓpoſuit id ē ꝓ oībus poſuit. vt quia humanuȝ genus nō habebat vnde ſatiſfacere poſſet niſi ipſe de⁹ eis redēptorē et ſatiſfactorē daret. pſ. Redemptionē miſit dn̄s populo ſuo. Et ſic dum ſatiſfaciendo nos redimit a noxa peccati. deum peccatis nr̄is ꝓpiciū facit qḋ petebat pſalmiſta dicēs Propici⁹ eſto pctis nr̄is. et ideo dicit eum ꝓpiciatorē. i. Jo. 2. Propiciatio In cuius figura. Exo. 25. mādatur ꝙ fiat ꝓpiciatoriuȝ. id eſt xp̄s qḋ ponebatur ſup archā id eſt eccleſiam. tercio oñdit per qḋ redēptionis effectus ad nos ꝑueniat cum dicit. Per fidem in ſanguine eius id eſt q̄ eſt de ſanguine eius ꝓ nobis effuſo. Ut enim pro nobis ſatiſfaceret congruebat vt penam mortis pro nobis ſubiret quā homo ꝑ peccatū incurrerat ſm̄ illḋ. gen̄. 2. Quacūq; die ⁊c̄. Un̄ dicit̄. i. pe. 3. Xp̄us ſemel ꝓ peccatis noſtris mortu⁹ eſt. Hec autē mors xp̄i nobis applicat̄ ꝑ fidem qua euȝ credimus ꝑ ſuam mortem mundū redemiſſe. gal'. 2. In fide viuo filij dei qui dilexit me ⁊c̄. Nā ⁊ apud hoīes ſatiſfactio vnius alteri non valeret niſi eā ratam haberet. Et ſic patet quomodo fit iuſticia ꝑ fidē ieſu xp̄i vt ſupra dictū eſt. Sed quia etiā ſupra dixit iuſticiā dei eſſe nūc manifeſtatā agit conſequenter de hac manifeſtatione et primo tangit modū manifeſtationis dicēs. Ad oſtenſionem quaſi dicat hoc inquā factum eſt vt iuſtificaremur per redemptioneȝ xp̄i et per fidem ſanguinis eius ad oſtenſioneȝ iuſticie ſue id eſt ad hoc ꝙ ſuam iuſticiā deus oſtenderet. et hoc ꝓpt̄ remiſſionem precedētiuȝ delictorū. In hoc enim ꝙ precedentia delicta deus remiſit que lex remittere non poterat nec hoīes ꝓpria virtute ab eis ſe precauere poterāt oſtēdit ꝙ neceſſaria eſt hominibus iuſticia qua iuſtificētur a deo ſolum autem ꝑ ſanguinē xp̄i potuerūt remitti peccata non ſolum pn̄tia ſed preterita quia virt⁹ ſanguinis xp̄i operatur per fidem hoīs quā quidē fidem habuerūt illi qui preceſſerunt xp̄i paſſionem ſicut et nos habemus. 2. corinth. 4. Habentes eūdem ſpirituȝ fidei credim⁹. Un̄ et legit̄ aliter vt dicatur ꝓpter remiſſioneȝ delictorū que ſunt hominū precedentium chriſti paſſionem. Unde dicitur mich. vltimo Deponet iniquitates noſtras ⁊ proijciet ⁊c̄. ſcḋo oſtendit tempus mānifeſtationis cuȝ ſubdit In ſuſtentatione dei ad oſtenſionem iuſticie eius in hoc tempore quaſi diceret precedentia delicta erant ante xp̄i paſſionem in ſuſtentatione dei quaſi in quadaȝ diuina dei ſuſtinētia quia nec ꝓ eis credentes et penitentes damnat nec ab eis totaliter reddit abſolutos vt ſcȝ eis non obſtātibus poſſint introire in gloriam Uel ſm̄ aliam litterram poteſt intelligi ꝙ ipi ſancti pr̄es erāt in ſuſtētatione dei quia detinebātur in limbo non q̄dem patiētes penam ſenſibilem ſed expectantes introire in gloriam per xp̄i paſſionem. ecc. 2. Suſtine ſuſtentationes dei. Ad hoc inquā precedentia delicta vel precedētes patres erāt in ſuſtentatiōe dei ad oñſionem ſcȝ iuſticie eius in hoc tēpore id ē vt in hoc tempore gratie ſuam iuſticiā ꝑfecte oſtenderet plenā remiſſioneȝ peccatoꝝ tribuēdo. pſ. Uenit tempus ⁊c̄. Et. 2. cori. 6. Ecce nūc tēpus acceptabile ⁊c̄. Et hoc ē qḋ ſupra dixerat nūc eſſe iuſticiā dei māifeſtatā. Oportuit aūt vt precedētia pctā vſq; ad hoc tēp⁹ eſſent in dei ſuſtentatiōe. vt primo cōuinceret̄ homo de defectu ſcientie. quia tēpore legis nature in errores ⁊ turpia pctā incidit. et etiam defectu potēcie qꝛ poſt legē ſcriptā q̄ fecit cognitiōeȝ pcti adhuc homo ꝑ infirmitatē peccauit. tercio oñdit ꝙ ꝑ remiſſionē peccatoꝝ dei iuſticia oſtendat̄. ſiue accipiatur dei iuſticia qua ipe eſt iuſtus ſiue q̄ alios iuſtificat. Unde ſubdit Ut ſit ipſe iuſtus id ē vt ꝑ remiſſiōeȝ peccatoꝝ deus appareat eſſe iuſtus in ſeipſo. tū qꝛ remittit peccata ſicut promiſerat. tum qꝛ ad iuſticiam dei pertinet ꝙ pctā deſtruat: hoīes ad iuſticiā dei reducēdo. pſ. Juſtus dn̄s et iuſticias dilexit. Et etiā vt ſit iuſtificās eū q̄ eſt ex fide ieſu xp̄i. i. q̄ per fideȝ ieſu xp̄i accedit ad deū. Accedentem enim ad deum oportet credere heb. 11.

Lectio quarta.

Ubi eſt gloriatō tua: Excluſa ē Per quam legem: Factoruȝ: Non. Sed per legē fidei Arbitramur enim iuſtificari hominem per fideȝ ſine opibus leg̃ An iudeorum deus tm̄. Nōne et gentium: Immo et gentium. Quoniam q̄dem vnus eſt deus q̄ iuſtificat circūciſionem ex fide et prepucium per fidem Legē ergo deſtruim⁹ per fidem: Abſit. Sed legem ſtatuimus.

Poſtq̄ apl's oſtendit ꝙ iudei nō p̄cedunt gentiles neq; q̄tū ad ſtatū culpe: neq; q̄tū ad ſtatū iuſticie: h̄ cōcludit cōcluſionē intētā excludēdo ſcȝ eoꝝ gl'atione q̄ gētib⁹ ſe p̄ferebāt et circa hoc tria facit. Prio ꝓponit hui⁹ glorie excluſionē. ſcḋo excluſionis cauſam ibi Per quā legem. tercio oſtendit modum quo excludit ibi. Arbitramur enī ⁊c̄. Circa primū duo facit. Primo ꝓponit queſtionē dicēs ex quo coiter es ſub peccato tu iudeus ſicut et gentilis et ex quo gentilis iuſtificatur per fidē ſicut ⁊ tu vbi eſt gloriatio tua. qua ſcȝ in lege gloriaris vt ſupra ſcḋo dictum eſt. Et ꝑ hoc te gentili vis preferre. 1. cori. 5. Non ē bona gloriatio veſtra. gal'. 6. Non efficiamur inanis gl'ie cupidi ⁊c̄. ſcḋo huic queſtioni rn̄det dicens excluſa eſt. i. ſublata ē. 1. reg. 4. Et oblata eſt gloria de iſrael. oſee. 4 Gloriam eoꝝ in ignominiā cōmutabo Ul' excluſa id ē expreſſe manifeſtata ē. gloriabant̄ eniȝ iudei in gloria ⁊ cultu vnius dei et hanc eoꝝ gloriā dicit excluſam id ē expreſſam per xp̄m ſicut artifices qui aliquā imaginē in argēto exprimunt excluſores vocantur ſm̄ illud pſ. Ut excludāt eos qui ꝓbati ſunt argēto. Sed primus ſenſus eſt mag̃ litteralis. Cum autē dicit per quam legem oñdit cauſam

huius excluſionis. Quia aũt iudeoꝝ gloriatio erat in lege vt ſupra dictum ẽ. ideo oportere videbat q̃ per aliq̃d eiuſdem generis. i. per aliquam legẽ eorũ gloriatio excluderet. Et ideo querens ſubdit. per quam ſcz eſt eoꝝ gloriatio excluſa. Poſſet aũt aliquis credere q̃ eoꝝ gloriationẽ excluſã ap̃lus diceret ꝑ aliq̃ precepta legalia q̃bus q̃dam maiora opa mandarentur. Et ideo interrogãdo ſubdit. Factorum? quaſi dicit. Nunquid per aliquã legẽ factorum eorum gloriationem excluſam dico? Et reſpondet q̃ non. ſed per legem fidei. ⁊ ſic patet q̃ duplicem legem hic inducit ap̃lus ſcz factorum et fidei. Et in prõptu eſſe videtur q̃ per legem factoꝝ intelligitur lex vetus. et ꝑ legem fidei lex noua per quam gentilis equiparat̃ iudeo. Sed dubitatur de hac diſtinctione. Naz ⁊ in veteri lege neceſſaria erat fides ſicut et in noua. Ecc. 2. Qui timetis dominũ credite illi. Et. p̃s. Credidi ꝓpter quod loquut⁹ ſum. immo etiam in noua lege facta quedaz requiruntur et quorũdam ſacramentorũ ſcd̃m illud. Luc. 22. Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Et etiam moraliũ obſeruationum. Iac. 1. Eſtote factores verbi et nõ auditores tantũ Dicendũ eſt igitur q̃ legem factorũ dicit legem exterius ꝓpoſitam et deſcriptam ꝑ quam exteriora facta hominuz ordinantur. dum precipitur quid fieri debeat et ꝑ ꝓhibitionem oſtenditur a quo debeat abſtineri. legem autẽ fidei vocat legem interius deſcriptam per quã nõ ſoluz exteriora facta ſed etiam ipſi motus cordium diſponuntur. inter quos primus eſt motus fidei. Corde enim credit̃ ad iuſticiaz vt dicit̃ hic cap̃. x. Et de hac lege loquitur infra 8. Lex ſp̃us vite que eſt in xp̃o ieſu. ¶ Deinde cũ dicit. Arbitramur enim oſtendit modũ quo per legem fidei gloria iudeorũ excludit̃ dicens. Arbitramur enĩ nos ap̃li veritatem a xp̃o edocti hominẽ quecũq̃ ſiue iudeũ ſiue gentilem iuſtificari per fidem. act. 15. Fide purificans corda eoꝝ. ⁊ hoc ſine operibus legis nõ aũt ſolum ſine operib⁹ cerimonialibus que gratiã non conferebant. ſed ſolum ſignificabant: ſed etiam ſine operibus moraliũ preceptorũ ſcd̃m illud ad Titũ. 3. Non ex opibus iuſticie q̃ fecimus nos ⁊c̃. Ita tamẽ q̃ intelligas ſine opibus precedendib⁹ iuſticiam. Non autem ſine operibus cõſequentibus quia vt dicitur. Iac. 2. Fides ſine operibus ſcz ſubſequentib⁹ mortua eſt. Et ideo iuſtificare nõ poteſt. ¶ Deinde cũ dicit. An iudeoruz. oſtẽdit quoddã quod ꝓſuppoſueratſcz q̃ iuſticia fidei cõmuniter ſe haberet ad omnes. Et pri⁹ quidem hoc manifeſtauerat ratiõe accepta ex parte cauſe materialis cũ ſupra dixerat. omnes peccauerũt et egẽt gratia dei id eſt peccatores ſunt quos oportet per gratiã fidei iuſtificari. ſed ꝓbatio que eſt ex ſola cauſa materiali non ſufficit quia materia non mouetur per ſe ad formam ſine cauſa agente. Et ideo hic ſubiungit rationem acceptam ex parte cauſe agentis id ẽ iuſtificãtis q̃ ẽ deus. infra 8. De⁹ q̃ iuſtificat. Manifeſtũ eſt autẽ q̃ de⁹ noſter illos iuſtificando ſaluat quorũ eſt deus ſm̃ illud p̃s. Deus noſter deus ſaluos faciendi. Non eſt autẽ iudeorũ tm̃ deus ſed ⁊ gentiũ ergo vtroſq̃ iuſtificat. Circa hoc ergo tria facit. Primo ꝓponit queſtionẽ de iudeis cuz dicit. An iudeorũ tantũ eſt deus? Quod quidẽ videri poſſet alicui ꝑ hoc q̃d dicit̃ exo. 5. De⁹ hebreoꝝ vocauit nos. Dicendũ eſt ergo q̃ iudeoꝝ deus tantũ erat ꝑ ſpecialẽ cultũ ab eis deo exhibitum. Vñ in p̃s. Dicitur notus in iudea deus erat tñ deus omniũ per cõmune regimen vniuerſorum ſecundum illud. p̃s. Rex omnis terre deus. ſcd̃o proponit queſtionem ex parte gentilium dicens. Nonne et gentiũ ſcilicet eſt deus et reſpondet. Immo et gentium quas ſcz gubernat et regit ſcd̃m illud. Ie. 10. Quis non timebit te o rex gentium. tertio ibi Quoniã quidem. manifeſtat per ſignum quod dixerat. quaſi dicat ex hoc manifeſtum eſt q̃ deus eſt non ſolum iudeorum ſed et gentiliuz q̃niã quidẽ vnus eſt deus q̃ iuſtificat circũciſionem id ẽ iudeos ex fide. vt enim dicitur. gal̃. 5. In xp̃o ieſu neq̃ circũciſio neq̃ preputium. Q aũt dicit ex fide et per fidem ſed gloſa eſt omino idem. poteſt tamen aliqua differentia attendi. Nam hec prepoſitio ex deſignat aliquando cauſam remotã. hec prepoſitio ꝑ propinquã. Iudei ergo iuſtificari dicunt̃. ex fide quia fides fuit p̃ria cauſa ex qua ꝓceſſit circũciſio et cetera ſacramẽta legalia ⁊ ita iudeos iuſtificat fides ſicut quedã cauſa primaria per quaſdaz medias cauſas. ſed gentiles per ipſaz fidem immediate iuſtificat̃ ¶ Deinde cum dicit. Legẽ ergo. excludit quandaz obiectionez. poſſet enim aliquis dicere q̃ predictã legem deſtrueret et ideo querit dicens. Legẽ ergo deſtruimus ꝑ fidem. ex hoc ſcilicet q̃ dicimus hoĩes iuſtificari ſine operibus legis. Et reſpondet. Abſit. ſcd̃m illõ. Ma. 5. Nõ preteribit iota vnum aut vnus apex ⁊c̃. Subdit autem. ſed legem ſtatuimus id eſt per fidem legem perficimus ⁊ adimplemus ſcd̃m illud Ma. 5. Non veni ſoluere legem ſed adimplere. et hoc quantum ad precepta cerimonialia que cum eſſent figuralia ꝑ hoc ſtatuuntur et adimplẽtur q̃ veritas ſignificata per ea in fide chriſti exhibetur ⁊ etiam quantum ad moralia quia fides chriſti auxiliũ grẽ confert ad implenda moralia precepta legis. Addit etiaz quedam conſilia per que precepta moralia tutius ⁊ firmius conſeruãtur.

Incipit capitulum quartum.

Quid ergo dicemus iueniſſe abraam patrem noſtrũ ſecundum carnem. Si enim abraam ex operib⁹ legis iuſtificatus eſt: habet gloriam ſed non apud deum Quid enĩ dicit ſcriptura Credidit abraã deo: et reputatum eſt illi ad iuſticiam Ei autẽ qui operatur merces non imputatur ſecunduz gratiã ſed ſecũdum debitum Ei vero qui nõ opatur: credẽti autez in eum qui iuſtificat impiũ: reputatur fides eius ad iuſticiam ſcd̃m ꝓpoſitum gratie dei: ſicut et dauid dicit beatitudinem hoĩs cui deus accepto fert iuſticiã ſine operibus Beati quorum remiſſe ſunt iniq̃tates et quorũ tecta ſunt peccata Beatus vir cui non imputabit dñs peccatum Beatitudo ḡ hec in circũciſione tantuz manet an etiam in preputio: Dicimus enim quia reputata eſt fides abrae ad iuſticiaz Quomodo ergo reputata eſt: In circũciſione an in preputio: Non in circũciſione: ſed in preputio.

Poſtq̃ ap̃lus excluſit iudeorũ gloriam quã habebãt in lege ꝑ eam ſe gentibus preferẽtes. hic excludit eorũ gloriã q̃ntũ ad circũciſionẽ. Et circa hoc duo facit. primo reſumit queſtionem quaz ſupra poſuerat dicens. Que eſt vtilitas circũciſionis? Et quia abraham primus mandatum de circũciſione accepit vt dicitur. geñ. 17. ideo queſtionem iterat in perſona ipſius abrae dicẽs. Si ita ẽ q̃ de⁹ iuſtificat preputium ſicut et circumciſionem. quid ergo dicemus inueniſſe vtilitatis abraham patrem noſtrum ſecũdũ carnẽ. i. ſm̃ circũciſionẽ carnalem et ſecũduz alias obſeruantias carnales. videtur eſſe incõueniens niſi dicatur q̃ nihil vtilitatꝭ inuenerit cum dicatur. yſa. 48. Ego dominus docens te vtilia. ſcd̃o ibi. Si enim abrahã ⁊c̃. Re

ſpondet propoſite queſtiōi. Et duo facit. primo oſtendit
ꝙ abraā non hoc inuenerit ꝑ circūciſionem et cetera legis
opera ꝙ per eam iuſtificaret ſed magis ꝑ fidem. ſcd̄o cō-
mendat fidem ipſius ibi Qui cōtra ſpē ⁊c. Circa primū
duo facit. primo oſtēdit propoſitū ratione accepta ex ꝑte
diuine acceptationis. ſcd̄o ratiōe diuine ꝓmiſſionis ibi.
Non enim ꝑ legem ⁊c. Circa primum duo facit. primo ꝑ
quandā cōditionalē. ſcd̄o ꝓbat deſtructionē cōſequētis
ibi. Quid enim dicit ſcriptura ⁊c. tertio ꝓbat ipſam con
ditionalem ibi. Sicut et dauid ⁊c. Circa primum intēdit
apl's ſic argumentari. Si abraam iuſtificatus eſſet ex o-
peribus legis nō haberet gloriam apud deum. ergo nō ē
ex operib⁹ iuſtificat⁹. Proponit ergo cōditionalē dicēs
Queſitum eſt quid abraam inuenit ſcd̄m carnalem circū
ciſionem. Et manifeſtum eſt ꝙ hoc nō inuenit vt iuſtifi-
catus ſit ex opibus legis ita ſcȝ ꝙ eius iuſticia in opibus
legis cōſiſtat. Habet quidem gloriam ſcȝ apud hoīes qui
exteriora facta vident ſed nō apud deū qui videt in occul
to. ſm illud. 1. reg. 16. Deus aūt intuetur cor. 1. corin. 3.
Nemo veſtrū glorietur in hoībus ⁊c Unde cōtra quoſdā
dicitur. Joh. 12. Dilexerunt magis gloriam hominū ꝙ
dei. Sed cōtra hoc poteſt obijci q2 ex cōſuetudine opum
exteriorū generatur interior habitus ſm quē etiaȝ cor ho
minis bene diſponitur vt ſit ꝓmptum ad bene opandum
et in bonis opibus delectet ſicut philoſoph⁹ docet i ſcd̄o
ethi. Sed dicēdū eſt ꝙ hoc habet locū in iuſticia hūana ꝑ
quam ſcȝ homo ordinatur ad bonū humanū Huius enim
iuſtitie habitus ꝑ opera humana poteſt acq̄ri. ſed iuſticia
que habet gloriam apud deum ordinatur ad bonū diuini
tatis ſcȝ future glorie que facultatē humanā excedit. ſcd̄ȝ
illud. 1. cor. 2. In cor hoīs non aſcēdit q̄ preparauit deus
diligentibus ſe. Et ideo opa hoīs non ſunt ꝓportionata
ad huius iuſticie habitū cauſandū. ſed oportet prius iuſti
ficari interius cor hominis a deo vt opera faciat ꝓporcio
nata diuine glorie. ¶ Deinde cuȝ dicit. Quid enim ⁊c.
deſtruit conſequēs qd̄ fuit negatiuū. ꝓbando affirmatio-
nem oppſitam ſcȝ ꝙ abraam habebat gloriā apud deum.
Et hoc ꝓbat ꝑ auctoritatē ſcripture quā primo apl's po
nit. ſcd̄o exponit ibi. Ei aūt ⁊c. Dicit ergo primo. Dico
abraā ſic iuſtificatū eſſe ꝙ habet gloriaȝ apud deū. Quid
enim ſcriptura dicit. gen̄. 15. Credidit abraam deo ꝓmit
tenti ſibi ſeminis multiplicationē. Ecc. 2. Crede deo et
recuperabit te. Et reputatū eſt illi ſcȝ a deo ad iuſticiam.
1. Mach. 2. Abraam in temptatione inuētus eſt fidelis
Et ſic patet ꝙ apud deuȝ a quo eſt ei reputatū ad iuſticiā
ꝙ credidit gloriam habet. Eſt autē cōſiderandū ꝙ iuſtiti
am quam deus reputat ſcriptam expreſſit nō in aliquo ex
teriori ope ſed in interiori fide cordis quā ſolus deus in-
tuetur. Cum aūt dicatur triplex eſſe act⁹ fidei ſcȝ credere
deū deo ⁊ in deū. poſuit hunc actum q̄ eſt credere deo q̄
eſt ꝓprius actus fidei eius ſpeciem demōſtrans. Naȝ cre
dere in deū demōſtrat ordinem fidei ad finē qui eſt ꝑ cari
tateȝ credendo in deum ire: qd̄ caritas facit Et ſic ſequit̄
ſpeciē fidei. Credere aūt deum demonſtrat fidei materiā
ſcd̄m ꝙ eſt virtus theologica habens deum pro obiecto.
Et ideo hic actus nondum attingit ad ſpeciem fidei quia
ſi aliquis credat deum eſſe per aliquas rationes humanas
et naturalia ſigna nondū dicitur fidem habere de qua lo-
quimur ſed ſoluȝ quādo ex hac ratione credit qd̄ eſt a deo
dictum. quod deſignatur per hoc ꝙ dicitur credere deo
et ex hoc fides ſpecificatur ſicut et quilibet cognoſcitiu⁹
habitus ſpeciem habet ex ratione per quam aſſentit in ali
quid. Alia enim ratione inclinatur ad aſſentien dum ha-
bens habitum ſcientie ſcȝ per demonſtrationē et alia rati
one habēs habitum oppinionis ſcȝ per ſilogiſmum dyale
ticum. ¶ Deinde cū dicit. Ei autem qui operatur ⁊c. ex

ponit predictam auctoritatem q̄ntū ad hoc ꝙ dicit repu-
tatū eſt illi ad iuſticiam. et tāgitur in glo. duplex horum
verborum expoſitio. Prima eſt ſm ꝙ referūtur ad finalē
mercedem de q̄ primo oſ̄ditur qualiter ſe habeat ad opa
ſcd̄o qualiter ad fideȝ ibi. Ei vero qui nō ⁊c. Dicit ergo
primo ꝙ ei q̄ opatur ſcȝ opa iuſticie merces eterne retri-
butionis (de qua dicit. yſa. 4. Ecce merces eius cuȝ eo)
non reputatur ſcd̄m gratiam tantū ſed ſcd̄m debitum. ſe-
cundū illud math. 20. Nōne ex denario cōueniſti mecū?
Sed contra eſt qd̄ dicitur infra ſexto. Gr̄a dei vita eterna
Et infra octauo Nō ſunt condigne paſſiones huius tem
poris ad futuram gloriam. Sic igitur illa retributio nō
fit ſcd̄m debitū ſed ſm gratiam. Sed dicendū eſt ꝙ ope
ra hūana poſſunt conſiderari dupliciter Uno modo ſcd̄m
ſubſtātiam operū. et ſic non habent aliq̄d cōdignū vt eis
merces eterne glorie reddatur. Alio modo poſſunt conſi
derari ſcd̄m ſuū principiū ꝓut ſcȝ ex impulſu dei aguntur
ſm propoſitum dei predſtinantis et ſecundū hoc eis de-
betur merces predicta ſecundum debitum q2 vt infra oc-
tauo dicitur Qui ſpiritu dei agūtur hi ſunt filij dei. ſi aūt
filij et heredes. ¶ Deinde cū dicit. Ei vero ⁊c. oſtendit q̄
liter ſe habeat merces eterna ad fidem dicens. ei vero q̄
non operatur ſcȝ exteriora opera puta q2 non habet tem-
pus operandi ſicut patet in baptizato ſtatim mortuo cre-
denti in euȝ qui iuſtificat ipium ſcȝ in deum de quo dicit̄
infra octauo Deus qui iuſtificat. reputabitur fides eius
ſcȝ ſola ſine exterioribus operibus ad iuſticiam id eſt vt
per eam iuſtus dicatur et iuſticie premium accipiat. ſi-
cut ſi opera iuſticie feciſſet ſcd̄ȝ illd̄ infra decio Corde, cre
ditur ad iuſticiam et hoc ſcd̄m ꝓpoſitum gratie dei id eſt
ſecundū ꝙ deus ꝓponit ex gratia ſua hoīes ſaluare. in-
fra octauo. His q̄ ſm ꝓpoſitum vocati ſunt ſancti. ephe.
1. Qui operat̄ oīa ſm cōſiliū volūtat̄ ſue. Alia expoſitio
eſt vt hoc referatur ad hominis iuſtificatiōeȝ. Dicit ergo
Ei autem qui operatur id eſt ſi aliquis ꝑ opera iuſtificet̄
ipa iuſticia imputaretur quaſi merces non ſecūdum gr̄aȝ
ſed ſm debitū infra vndecio Si autem gratia iam non ex
operibus alioquin gr̄a iaȝ non eſt gratia. Ei vero qui nō
operatur vt ſcȝ per ſua opera iuſtificetur. credenti autem
in eum qui iuſtificat ipiū cōputabit̄ hec eius fides ad iu-
ſtitiam ſm ꝓpoſitum gr̄e dei. non quidem ita ꝙ per fidē
iuſtitiam mereatur ſed q2 ipſum credere eſt primus actus
iuſticie quam deus in eo operatur. ex hoc enim ꝙ credit
in deum iuſtificantem iuſtificationi eius ſubijcit ſe ⁊ ſic re
cipit effectum. Et hec expoſitio eſt litteralis et ſm intē-
tionē apl'i qui facit vim in hoc ꝙ in gen̄. 15. dictū ē Re-
putatū eſt illi ad iuſticiam qd̄ cōſueuit dici. qn̄ id qd̄ mi-
nus eſt ex parte alicuius r̄putatur ei gratis ac ſi totum fe-
ciſſet. Et ideo apl's dicit ꝙ hec reputatio locū non habe
ret ſi iuſticia eſſet ex operibus ſed ſolū habet locum ſcd̄m
ꝙ eſt ex fide. ¶ Deinde cū dicit. Sicut et dauid ⁊c pro-
bat cōditionalem premiſſam ex auctoritate pſ̄. Cui⁹ pri
mo premittit ſenſum. ſcd̄o ponit verba eius ibi. Beati q̄-
rum ⁊c. tertio excludit falſum intellectū ibi. Beatitudo
⁊c. Dicit ergo. Sicut et dauid dicit id ē aſſerit beatitudi
nem hoīs eſſe illius ſcȝ cui deus fert id ē dat iuſticiā. Ac-
cepto. i. gratis ſine opibus precedentibus. titū3. Nō ex
ex opibus iuſticie q̄ fecimus nos. Beatitudo aūt hoīs eſt
a deo ſm illud. pſ̄: Beatus vir cui⁹ ē dn̄s deus ei⁹. Sic
igitur maifeſtū ē illū habere gloriā apud deū q̄ nō ex opi-
bus legis iuſtificat̄ vt dictū eſt. ¶ Deinde cū dicit. Bea-
ti quorum ⁊c. ponit verba dauid predictam ſententiam
continētia. dicit eos eſſe beatos quorū remittuntur pec-
cata. et ſic patet ꝙ nō habuerunt prius bona opa ex q̄bus
iuſticiam ſeu beatitudinē cōſequerentur. Eſt autē triplex
peccatum. ſcȝ originale. actuale et mortale. et actuale et

veniale. Primo ergo quantum ad originale dicit. Beati
quorũ remiſſe ſunt iniquitates. Ubi conſiderandũ eſt ꝙ
peccatum originale iniquitas dicitur quia eſt carẽtia ori-
ginalis iuſticie per quã ſm̃ eq̃tatẽ ratio hominis ſubijci
ebatur deo inferiores vires rationi ⁊ corpꝰ aĩe. ſed ꝑ pec-
catũ originale hec equitas tollit quia poſtꝙ̃ ratio deſijt
eſſe ſubiecta deo inferiores vires rationi rebellãt ⁊ corpꝰ
ab obedientia aĩe ſubducitur ꝑ corruptionẽ et mortẽ. Un̄
in pſ̃. Ecce enim in iniq̃tatibꝰ conceptus ſum. Utrobiq̃
aũt peccatũ originale pluraliter ſignificatur. Uel ꝓpter
plures homines in q̃bus multiplicatur originale peccatũ
Ul' potius q̃ virtute cõtinet in ſe quodãmodo oĩa pctã.
Huiuſmodi aũt peccatum originale remitti dicitur q̃ trã-
ſit reatus ſupueniẽte gr̃a ſed remanet actu remanente fo
mite ſiue cõcupiſcẽtia q̃ nõ tollit total'r in hac vita ſed re
mittit ſiue mitigat. ſcdo q̃tũ ad actuale mortale dicit. Et
quorũ tecta ſunt peccata . Dicũtur aũt pctã tegi diuino
cõſpectui inq̃ntũ nõ inſpicit ea ad puniendũ. pſ̃. Operu
iſti oĩa peccata eorũ. tertio quantũ ad veniale dicit Bea-
tus vir cui nõ imputauit dñs peccatũ. vt ſcʒ ꝑ peccatũ in-
telligant peccata venialia q̃ licet leuia ſint tñ ꝑ multa ho
mo ſeparat a deo. ſcdi. palipõ .3. Dñs bonus ꝓpiciabit
cunctis qui in toto corde req̃runt illum et non imputabi-
tur illis ꝙ minus ſancti ſu nt. ¶ Poſſunt aũt et hec tria
aliter diſtingui. Sunt enim in peccato tria. quorũ vnum
ẽ offenſa dei. Et quantum ad hoc dicit Beati quorum re
miſſe ſunt iniq̃tates ſcdm̃ ꝙ homo dicitur remittere offen
ſam ſibi factam. yſa. 4. Dimiſſa eſt iniq̃tas illius. Aliud
eſt ipſe actus inordinatus culpe q̃ non poteſt nõ fuiſſe fa-
ctus ex quo ſemel ꝑpetratus eſt. ſed tegitur manu miſeri
cordie diuine vt quaſi pro nõ facto habeatur. Tertium ẽ
reatus pene. et quãtum ad hoc dicit. Beatꝰ vir cui nõ im
putabit dñs peccatum ſcʒ ad penam. ¶ Deinde cũ dicit
Beatitudo ergo hominis ⁊c̃. excludit falſum intellectũ
auctoritatꝭ predicte. poſſet enim iudeus ſic intelligere ꝙ
predicta gratia remiſſionis peccatorum non fieret niſi cir
cũciſis. Ad hoc ergo excludendũ primo aplꝰs queſtionẽ
mouet dicens. Beatitudo hec qua ſcʒ deus dat iuſticiã
ſine operibus manet tñ in circũciſione id ẽ habet locũ ſo-
lum in circũciſis. an etiã et in prepucio id eſt in gẽtibus?
Manifeſtum eſt ꝙ in vtriſq̃ ſecundum illud quod dicit
infra decimo. Idem domminus diues in oẽs ⁊c̃. ſecundo
ibi. Dominus enim. ad hoc oſtendendũ aſſumit auctori-
tatem ſcripture . quaſi dicat. hoc ideo quero. Dicimꝰ eñi
⁊c̃ ꝙ reputatur abrae fides ad iuſticiã. Geñ. 15. Tercio
ex hac auctoritate cõcludit ſolutionem premiſſe queſtio-
nis ſub interrogatione tamen dicens. Quomodo ergo
reputata eſt . ſ. fides abrae ad iuſticiã in circumciſione id
ẽ tempore quo erat circumciſus. an in prepucio id ẽ quã-
do erat incircũciſus? Et reſpondet. Nõ in circumciſione
ſed in prepucio. Et hoc manifeſtum eſt ex ſerie narratio-
nis ſcripture . Nam geñ. 15. legitur ꝙ fides reputata
eſt abrae ad iuſticiam . circumciſionem autem accepiſſe le
gitur Geñ. 17. Si igitur abraam adhuc incircumciſus
exiſtẽs iuſtificatus eſt per fidem manifeſtũ eſt ꝙ iuſticia
fidei per quam gratis remittuntur peccata non eſt ſolum
incircumciſione ſed etiã in prepucio id eſt in gentilitate.

Lectio ſecunda.

Et ſignum accepit circũciſionis ſig-
naculũ iuſticie fidei q̃ eſt in ꝑpucio
vt ſit pater omnium credentiũ per
prepucium: ut reputetur et illis ad iuſticiã
Et ſit pater circumciſionis non his tantũ q̃
ſũt ex circũciſione: ſʒ ⁊ his q̃ ſectãtur veſtigia
fidei que eſt in prepucio patris noſtri abrae
Non enim per legem promiſſio abrae aut ſe
mini eius: vt heres eſſet mũdi. ſed per iuſti
ciam fidei Si enim qui ex lege heredes ſunt
exinanita eſt fides. abolita eſt ꝓmiſſio. Lex
enim iram operatur. Ubi enim non eſt lex
nec preuaricatio.

Oſtenſo ꝙ beatitudo remiſſionis peccatorũ non ſolum
eſt in circũciſione ſed etiam in preputio exẽplo abrae qui
tempore prepucij eſt iuſtificatus. hic reſpondet cuidã ob-
iectioni Poſſet eñ aliquis dicere ſi abraam iuſtificatus
eſt ante circũciſionẽ ergo ſine cauſa et fruſtra circũciſus ẽ
Ad hanc ergo obiectionem excludendam primo ꝓponit
ꝙ circũciſio nõ erat cauſa iuſticie ſed ſignũ. ſcdo oſtendit
q̃d ex hoc ſigno cõſequatur ibi. Ut ſit pater ⁊c̃. tertio oſtẽ
dit modũ quo hoc cõſequatur ibi. Non his tñ ⁊c̃. Circa
primum duo facit . primo proponit circũciſionem eſſe ſig-
num geñ. 17. Circũcidetis carnem ꝑpucij vr̃i vt ſit in ſig
num federis inter me et vos . ſcdo oſtendit cuius rei ſit
ſignũ dicens ꝙ ſit ſignaculum iuſticie fidei id eſt q̃ ẽ per
fidem que q̃dem fides eſt in prepucio id eſt quã abraã ha
buit adhuc incircũciſus exiſtẽs. ¶ Dicitur aũt ſignaculũ
dupl'r. Uno mõ quaſi expreſſum ſignũ habens ſimilitudĩ
nem rei ſignate ſm̃ illud eze. 28. Tu ſignaculũ ſilitudi-
nis ⁊c̃. Habet autẽ circũciſio expreſſam ſilitudinem cũ fi-
de abrae . primo q̃dem quantũ ad reʒ creditam. Credidit
enim multiplicationeʒ ſui ſeminis et cõgruent accepit ſi
gnũ in mẽbro generationis. ſcdo q̃ntum ad effectuʒ huiꝰ
fidei qui eſt remotio culpe que ſignatur per remotionem
ſuꝑflue pellicule Alio modo ſignaculum dicitur ſignum
aliquid occultans qd̄ reuelandũ eſt amicis ſicut patet de
ſigillo et ſm̃ hoc dicitur apo. 5. Dignus eſt agnus q̃ occi
ſus eſt accipere librũ et aperire ſignacula eius. claudebat
ergo ſub ſignaculo circũciſionis ſecretum incarnationis
xp̃i ex ſemine abrahe. Conſequenter oſtendit quid cõſeq̃
tur ex dictis. Cõſequitur enim ex hoc ꝙ abraam in prepu
cio iuſtificatus ꝑ fidem poſtea circũciſionẽ accepit vt ſit
pater non ſolum circũciſorũ ſed etiam credẽtium in prepu
cio et hoc eſt ꝙ dicit. Ut ſit pater id eſt ex predictis con-
cõſequitur ꝙ abraã ſit pater omniũ credentium ꝑ prepu-
cium id eſt q̃ ſunt in ſtatu prepucij. Ul' abraam ſit pater
ꝑ prepuciũ id eſt ꝑ id quod habuit in prepucio vt reputet
et illis ad iuſticiam hoc ſcʒ ꝙ credunt ſicut reputatum
eſt abrae. Et de hac paternitate dicitur mat. tertio. Po-
tens eſt deus de lapidibus iſtis ⁊c̃. Et ſit pater circũciſio
nis id eſt circũciſorum q̃ ex eo originẽ ducũt. Unde Jo.
8. Pater noſter abraam eſt. ¶ Deinde oſtendit per quẽ
modum ſit pater etiam incircũciſorum quia per imitatio-
nem. Et hoc eſt ꝙ dicit. Ut ſit inq̃ pater non his tantum
q̃ ſunt in circũciſione id ẽ q̃ ſunt circũciſi ſed etiam his qui
ſectant veſtigia fidei patris noſtri abrae q̃ eſt in prepucio
id eſt quã abraam habuit adhuc incircũciſus. Jo. 8. Si fi
lij abrae eſtis opa eius facite. Et quia hic de circũciſione
fit mentio oportet circa ipſaʒ tria conſiderare ſcʒ quare ſit
inſtituta. quam vim habuit. et quare ſit mutata. Cira pri
mum conſiderandum ꝙ circũciſio ſicut et alie legis ceri-
monie eſt ꝓpter duo inſtituta. Primo quideʒ ꝓpter cul-
tum diuinũ ad quem hoĩes ſcdm̃ huiuſmodi cerimonia-
lia diſponebantur. Et ſcdm̃ hoc circũciſio habet triplicẽ
inſtitutionis cauſam: quarum prima eſt ad ſignificanduʒ
fidem et obedientientiaʒ qua abraaʒ ſe deo ſubiecit vt . ſ.
illi qui circumciſionem acciperent abrae: traditam fidem
et obedientiam ipſius obſeruarent. Dicit enim heb . 11.
Fide abraam circũciſus eſt et ideo facta eſt circũciſio in

membro generationis ad ſignandū fidez ipſius circa pro-
lem futuram vt dictum eſt. Scđa eſt ad exprimēdum in ſi-
gno corporali id quod ſpiritualiter erat faciēdum. vt ſcȝ
ſicͭ a mēbro generatiōis qđ principlr̄ cōcupiſcētie deſer-
uit abſcindebatͬ ſupflua pellicula. ita etiaȝ a corde homi-
nis oīs ſupflua concupiā tolleretur ſcđȝ illud Je. 4. Cir
cūcidimini dño et auferte pputia cordiū vroꝝ ⁊c. Tertia
eſt vt per hoc ſignum populus ille deuȝ colens ab oībus
alijs poplis diſtingueretur. Et inde eſt ꝙ Joſue. 5. man
dauit dñs circūcidi filios iſrael q̄ inter alias natiōes erāt
habitaturi q̄ priꝰ in deſerto ſolitarij manētes cī cūciſi nō
erant. Alia aūt ratio circūciſionis et oīm cerimonialium
accipitur p cōparationem ad xp̄m ad quē cōparatur ſicut
figura ad veritatē ⁊ mēbra ad corpꝰ. ſcđm illud Colo. 2.
Que ſunt vmbra futuroꝝ corpus aūt xp̄i. Sic igitͬ p cir-
cūciſionem corpalem ſignificatͬ circūciſio ſpūalis fienda p
xp̄m. Primo quidez in aīaȝ q̄ntuȝ p ipm peccatorem re-
atus et cōcupiſcētie pcidunt. Colo. 2. In quo ſcȝ xp̄o cir-
cūciſi eſtis circūciſione nō manufacta in expoliatione cor
poris carnis. ſed in circūciſiōe dñi nr̄i ieſu xp̄i. Scđo ve-
ro quātū ad corpus qn̄ ſcȝ etiam in reſurrectiōe ab electo
rum corpibus omnis paſſibilitas et mortalitas aufferetͬ
et ideo circūciſio fiebat octauo die q̄ ſignificat octauā eta-
tem reſurgentiū. nā ſeptima eſt q̄eſcentiū in xp̄o. Sex aūt
etates ſūt qbꝰ ſeculū currit. Unde et circūciſio facta legi-
tur cultellis petrinis. Joſue. 5. Ad ſignificandum ꝙ ſpi
ritualis circūciſio fienda erat p petram q̄ eſt xp̄s vt dicitͬ
1. corinth. 10. Non tamē hoc generaliter obſuabatͬ ꝙ ne
ceſſe eſſet circūciſionē fieri cū petra. Circa ſcđȝ vero ē ſciē
dū ꝙ ſicut hic glo. dicit ⁊ eſt bede. Idē ſalutare curatio-
nis auxiliū circūciſio in lege cōtra originalis peccati vul-
nus prebebat qđ baptiſmuſ agere tēpore reuelate gratie
cōſueuit. Ex quo patet ꝙ virtꝰ circūciſiōis ſe extendebat
ad deletionē originalis pcti. Quidā tamē dicūt ꝙ gr̄a
in circūciſione nō cōferebatͬ. nō enim poteſt eſſe dei gr̄a ſi
ne iuſticia. Argumētatͬ autē aug. gal. 2. Si iuſticia ē p
legem. ergo xp̄us gratis mortuus eſt id eſt ſine cauſa. Et
eodem modo argumētari poſſumus. Si ex circūciſione ē
gratia iuſtificans xp̄s gratis mortuus eſt. ſed hoc nō pōt
eſſe. Nā remiſſio peccati nūꝙ fit ſine gratia. infra. 5. Iu
ſtificati igitur gratia ipſius ⁊c. Et ideo alij dicūt ꝙ in cir
cūciſione dabatur gratia quantuȝ ad effectus priuatiuos
ſcȝ remotionis culpe. nō aūt q̄ntum ad effectus poſitiuos
pura opationē iuſticie. Sed hoc etiā cōueniēs nō videtͬ.
effectus enim poſitiui alicuiꝰ forme ordine nature pcedūt
effectus priuatiuos. Nō eīn lumē pellit tenebras. niſi p
hoc ꝙ illuminat. Et ita gr̄a p hoc culpā pellit ꝙ iuſtifi-
cat. Remoto aūt priori remouetͬ poſterius. Et ideo meliꝰ
dicendū eſt ꝙ circūciſio ex ipſo ope opato nō habeat vir-
tutē effectiuā neqꝫ q̄ntū ad remotionē culpe neqꝫ q̄ntum
ad operationē iuſticie. ſed erat ſolū iuſticie ſignum vt hic
aplus dicit. ſed per fidem xp̄i cuius circūciſio ſignū erat.
aufferebatͬ pctm̄ originale ⁊ cōferebatͬ auxiliuȝ gr̄e ad re-
cte agendū. Circa tertiū vero manifeſtum ē iam ex dictis
q̄re oportuit circūciſionē mutari. Nā circūciſio erat ſignū
futuri Nō aūt idē ſignū cōueīt pn̄ti ſiue pterito et futuro.
et ideo baptiſmꝰ ē ſignum preſentis gr̄e q̄ copioſiorē ⁊ vti
liorē effctm̄ habȝ gr̄e. qꝛ q̄to agēs eſt ppinquiꝰ et pn̄tius
tanto efficatius opatͬ. ¶ Deinde cū dicit. Nō eniȝ p legē
⁊c. Oſtēdit ppoſitū ſcȝ ꝙ circūciſio ſiue qđcūqꝫ opus le-
gis non iuſtificet ex diuīa promiſſione. Et circa hoc duo
facit. Pmo ppōit qđ intēdit. ſcđo probat ppoſitum ibi.
Si eīn qui ex lege ⁊c. Supponit ergo aplus Primo ex
auctoritate gen̄. promiſſionem factam abrae et ſemini eiꝰ
vt heres eſſet mūdi. i. vt oēs gētes mundi in ipſo bene-

dicerentur ſcđm illud gen̄. 12. In te benedicētur ⁊c. Di-
cit autem ac ſemini eius quia huiuſmodi pmiſſio et ſi in
ipſo non eſt cōpleta complenda tamen erat in ſemine eiꝰ.
Dicitͬ eniȝ gen̄. 22. Benedicentͬ in ſemine tuo oēs gētes
terre. hoc aūt ſemē pinciplr̄ intelligitͬ xp̄s ſcđm illđ gal.
3. Abrae dicte ſunt pmiſſiones et ſemini eius Non dicit
in ſeminibus q̄ſi in multis ſed in vno ⁊c. Qꝛ ſcȝ in vno ī
quo cōpletͬ. oñditur vt ſit heres mūdi fm̄ illud. pſ. Po-
ſtula a me et dabo tibi gentes hereditatē tuā. Secūdario
autē cōpletur in illis q̄ p gr̄aȝ xp̄i ſunt ſpūalr̄ ſemē abrae
infra. 9. Qui filij ſunt pmiſſionis eſtimantur in ſemine.
Qui etiā p xp̄m ſunt heredes mūdi in q̄ntū omnia in glo
riam electoꝝ cedunt. 1. cori. 3. Oīa vr̄a ſunt ⁊c. Circa
hanc pmiſſionē vnū negat et vnum aſſerit. Negat huiuſ
modi pmiſſionē factā p legē. Qđ q̄dez nō dicitͬ ppter ip
ſam pmiſſionē qꝛ tēpore pmiſſionis lex data erat. ſed p-
pter pmiſſionis impletionē vt ſit ſenſus ꝙ talis pmiſſio
facta erat abrae nō q̄ſi implēda p legē. qꝛ vt dicitur heb.
7. Nihil ad pfectū adduxit lex. Aliud aūt aſtruit ꝙ ſcȝ
huiuſmodi pmiſſio ſit īplenda p iuſticiā fidei qꝛ ſancti p
fidē vicerunt regna. heb. 11. ¶ Deinde cuȝ dicit. Si eīn
⁊c. oſtendit ppoſitum. Et primo quātum ad hoc ꝙ pro-
miſſio non ſit implēda p legem. ſcđo quantū ad hoc ꝙ ſit
implēda per iuſticiaȝ fidei ibi. Iđ ex fide ⁊c Circa primū
ponit talem rationem. Si pmiſſio facta abrae eſſet implē
da p legeȝ: fides abrae credētis pmiſſioni eſſet inanis.
quia pmiſſio ei facta aboleretur. ſed hoc eſt incōueniens
ergo et primum Circa hoc duo facit. primo proponit con
ditionalē. ſcđo probat eam ibi. Lex enim ⁊c. Deſtructio
aūt conſequētis ē manifeſta. Dicit ergo primo ꝙ pmiſ-
ſio non eſt facta per legem. ſi enim q̄ ex lege ſunt hij ſunt
heredes id eſt ſi ad hoc ꝙ aliqui hereditatē pmiſſam pci-
piant req̄ritur ꝙ ex legis obſuantia hoc cōſequātur. exi-
nanita ē fides id eſt vacua facta ē fides q̄ abraam credidit
deo pmittenti vt dicitͬ gen̄. 15. Et hoc eſt incōueniēs fm̄
ꝙ dicitͬ. 1. cor. 15. Si xp̄s nō reſurrexit inanis eſt predica
tio noſtra ⁊c. Et q̄re ſit inanis oñdit ſubdēs. Abolita id ē
caſſata eſt pmiſſio qꝛ non cōſequitur ſuum effectū. cōtra
id qđ dicitur heb. 11. Fidelem credidit eū eſſe qui repro
miſerat. Et hic infra in preſenti capitulo dicitur. Quecū
qꝫ promiſit deꝰ potēs eſt ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Lex enī
pbat conditionalem premiſſam per effectū ſiue euentū
legis. Et primo proponit legis effectum ſiue euentū. ſcđo
pbat ibi. Ubi enim non eſt lex ⁊c. Probat autē conditio
nalem ſic. Si aliqua pmiſſio ī ſit implenda per id qđ im-
pletionem pmiſſionis impedit talis promiſſio aboletur
et fides credentis exinanitur. ſed lex impedit cōſequuti-
onem hereditatis. lex enim iram operatur. ergo ſi p legē
ſit adimplenda promiſſio exinanita eſt fides obolita eſt p
miſſio. Dicitur autem lex iram operari id eſt vindictam
quia per legem facti ſunt homines digni dei vindicta. 4
regū. 22. Magna ira domini ſuccenſa eſt cōtra nos quia
non audierunt patres noſtri verba libri huius ſcilicet le-
gis ⁊c. Poſſet autem aliquis intelligere ꝙ lex iram ope-
ratur quantum ad cerimonialia tempore gratie obſerua
ta ſecundum illud Gal. 5. Si circumcidumini chriſtus ni
hil vobis proderit. Sed qđ hic dicitur intelligendū eſt
etiam quantum ad moralia non quidem ꝙ legis precep-
ta moralia precipiant aliquid quod qui obſeruat dignos
ira dei efficiat. ſed occaſionaliter quia precipit et gratiaȝ
adimplendi non prebet. ſecundum illud. 2. corinth. 3.
Littera occidit: ſpiritus autem viuificat. Qua ſcilicet in
terius adiuuat infirmitatem noſtram vt dicitur infra. 8.
¶ Deinde cuȝ dicit. Ubi enim nō eſt lex ⁊c. oſtendit qua
liter irā opatur dicēs. vbi nō ē lex nō ē puaricatō qꝛ et ſi

aliquis lege nõ data peccare poſſit ꝯtra id quod naturali
ter iuſtum eſt faciẽdo. nõ tñ preuaricatoꝛ dicit̃ niſi legem
trãſgrediẽs. pſ. Uidi preuaricãtes ⁊ tabeſcebam ⁊c. Et
tamen omnis peccatoꝛ põt dici preuaricatoꝛ inq̃tuʒ legẽ
naturalem trãſgreditur. pſ. Preuaricãtes reputaui oẽs
peccatoꝛes terre. Grauius eſt tñ tranſgredi ſimul legẽ na
ture ⁊ legem ſcriptã ꝙ̃ ſolam legem nature. Et ideo lege
data ſine gratia adiuuante preuaricatio creuit ⁊ maioꝛeʒ
iram promeruit.

Lectio tertia.

Ideo ex fide vt ſecũdum gratiam fir
ma ſit promiſſio omni ſemini. Non
ei q̃ ex lege eſt ſolũ ſed ⁊ ei q̃ ex fide
ẽ abꝛahe qui pater eſt oĩm noſtrũ ſicut ſcrip
tum eſt. Quia patrem multaꝝ gentium po
ſui te ante deum cui credidiſti. qui viuificat
moꝛtuos. ⁊ vocat ea que nõ ſunt. tanq̃ꝫ ea q̃
ſunt. Qui contra ſpem in ſpem credidit vt
fieret pater multarum gentium. ſecũduʒ qđ
dictum eſt ei. Sic erit ſemen tuum ſicut ſtel
le celi ⁊ arena maris. Et nõ infirmatus eſt ĩ
fide nec conſiderauit coꝛpus ſuum emoꝛtuũ
cum iaʒ fere centum eſſet annoꝝ. ⁊ emoꝛtuaʒ
vuluã ſare. In repꝛomiſſione etiam dei non
heſitauit diffidentia. ſed cõfoꝛtatus eſt fide.
dans gloꝛiam deo. pleniſſime ſciens. quia q̃
cunq̃ꝫ pꝛomiſit deꝰ potens eſt ⁊ facere. Ideo
⁊ reputatum eſt illi ad iuſticiam. Nõ eſt au
tem ſcriptum tñ pꝛopter ipſum. quia repu
tatum eſt illi ad iuſticiaʒ. ſed ⁊ pꝛopter nos
quibus reputabitur credentibus ĩ eum qui
ſuſcitauit iheſuʒ xp̄m dominũ noſtrũ a moꝛ
tuis. qui traditus eſt pꝛopter delicta noſtra
⁊ reſurrexit pꝛopter iuſtificationẽ noſtram.

¶ Oſtenſo ꝙ pꝛomiſſio facta abꝛahe ⁊ ſemini eius nõ ſit
implenda per legem. hic oſtendit ꝙ ſit implenda per fidẽ
Et circa hoc tria facit. Pꝛimo oſtendit per quid ſit huiuſ
modi ꝓmiſſio adimplẽda. ſcđo oſtendit in quibus ſit ad
implenda ibi. Omni ſemini ⁊c. tertio a quo ſit implenda
ibi. Qui viuificat moꝛtuos ⁊c. Pꝛimo ergo concludit ꝓ
poſitum quaſi ex diuiſione. Uidetur enim neceſſarium eſ
ſe ꝙ pꝛomiſſio adimpleatur vel per fidem vel per legeʒ.
nõ aũt per legem. q꞉ pꝛomiſſio aboleretur. Unđ cõcludit
Idõ ex fide. ſ. cõſequimur ꝓmiſſionem. vt heredes ſimus
mũdi. ꝑma Io. 5. Hec eſt victoꝛia que vincit munduʒ ⁊c.
Et hoc cõfirmat per contrarium mediũ ei quod ſupra aſ
ſumpſerat. Dictũ eſt enĩ ꝙ ſi iuſtitia ex lege eſſet pꝛomiſ
ſio aboloꝛetur. ſed ſi ſit ex fide remanet firma ꝓmiſſio pꝛo
pter ꝟtutẽ diuine grẽ iuſtificãtis hoĩem per fidẽ. Et hoc
eſt qđ dicit. Ut ꝓmiſſio dei ſit firma nõ quidem ꝑ opera
tiones hoĩum q̃ poſſunt deficere. ſʒ ſcđm gratiã dei que ĩ
fallibilis eſt. ſcđa coꝝ. 12. Sufficit tibi gratia mea ⁊ ſcđa
coꝝ. pꝛimo. Quotquot ſunt ꝓmiſſiones in illo. ſ. xp̄o eſt
veritatem habent. ¶ Deinde cũ dicit. Omni ſemini ⁊c.
oſtendit in quibus impleatur pꝛedicta ꝓmiſſio. Et ꝑmo
ꝓponit quod intendit ⁊ dicit ꝙ p̄dicta ꝓmiſſio ſic implẽ
da per fidem eſt firma per gratiã. omni ſemini. i. omni ho
mini qui fuerit qualiſcunq̃ꝫ ſemen abꝛahe. Ecc. 44. Cũ

ſemine eoꝝ ꝑmanent bona. hereditas ſãcta nepotes eoꝝ
ſcđo ibi. Nõ ei ⁊c. exponit quod dixerat omni ſemini. eſt
enim quoddã ſemen carnale. ſcđm illud Io. 8. Semen a
bꝛahe ſumꝰ. Eſt aliud ſemen ſpũale ſcđm illud. Ma. 3.
Potens eſt deꝰ de lapidibꝰ hijs. i. de gentibus ſuſcitare
filios abꝛahe. Solum aũt abꝛahe carnalẽ legem ſeruauit
ſed fidem eius etiã imitatur ſemen ſpũale. Et ſic ſi per ſo
lam legem eſſet ꝓmiſſio nõ impleretur in omni ſemine ſʒ
ſolum in carnali. Quia vero impletur per fidem q̃ eſt om
nibus cõmunis. planũ eſt ꝙ impletur in omni ſemĩe. ter
tia ibi. Qui eſt pater ⁊c. ꝓbat quod ſuppoſuerat. ſ. ꝙ ſe
men abꝛahe ſit nõ ſolũ quod eſt ex lege ſed etiã quod ex fi
de per auctoꝛitatem ſcripture: cuius pꝛimo ponit ſenſum
dicens. Qui. ſ. abꝛahã eſt pater omniũ noſtrũ. i. omnium
credentium. ſiue iudeoꝝ ſiue gentilium. Supꝛa eodem.
vt ſit pater oĩum credentium. yſa. 51. Attendite ad abꝛa
ham patrem vr̃m. ſcđo inducit auctoꝛitateʒ dicens. ſicut
ſcriptum eſt geñ. 17. Q꞉ patrem multaꝝ gentium poſui
te. Lr̃a alia habet. Conſtitui te quod ſenſum nõ variat.
Ecc. 44. Abꝛahã magnus pať multitudinis gentiũ. ter
tio ibi. Ante deum ⁊c. exponit quod dixerat. Sic enĩ dic
tum eſt poſui te quaſi iam eſſet impletum quod longe po
ſtea erat implendum. ſed que ſunt futura in ſeipſis in dei
pꝛouidentia ſunt pñtia. ſcđm illud ecc. 23. Dño deo nr̃o
anteq̃ꝫ crearentur omnia ſunt agnita ſicut ⁊ poſt perfectũ
reſpicit omnia. Et ideo apoſtolus dicit ꝙ hoc quod dic
tum eſt. poſui te intelligendum eſt ante deũ. i. in eius pꝛe
ſentia cui credidiſti. Crediderat enim abꝛahã deo futura
pꝛenuncianti ac ſi videret pñtia. q꞉ vt dicitur heb. xj. Fi
des eſt ſꝑandaꝝ ſubã rerum argumentum nõ apparentiũ
¶ Deinde cum dicit. Qui viuificat moꝛtuos ⁊c. Oſten
dit a quo ſit implenda huiuſmodi pꝛomiſſio dicẽs. qui. ſ.
deus viuificat moꝛtuos. i. iudeos q̃ erãt moꝛtui ĩ pctĩs cõ
tra legem agentes viuificat per fidem ⁊ gratiã vt pꝛomiſ
ſionem abꝛahe conſequãtur. Io. 5. Sicut pater ſuſcitat
moꝛtuos ⁊ viuificat ⁊c. Et ea q̃ nõ ſunt id eſt gentiles vo
cat. ſ. ad gratiam tanq̃ꝫ ea que ſunt. i. tanq̃ꝫ iudeos. infra
. 9. Uocabo nõ plebeʒ meã ⁊c. Significat aũt gentiles ꝑ
ea que nõ ſunt quia erant omnino alienati a deo. ſicut. ꝑ
ma. coꝝ. 13. dicitur. Si caritatem nõ habuero nihil ſum.
Et ſic per huiuſmodi vocationem implebitur pꝛomiſſio a
bꝛahe etiaʒ in gentilibꝰ. Uel ꝙ dicit. vocat ea que nõ ſũt
nõ intelligitur de vocatione tempoꝛali: ſed de vocatione
pꝛedeſtinationis eterne qua vocantur ⁊ eliguntur etiam
qui nõ ſunt ac ſi eſſent. Ephe. 1. Elegit nos in ipſo ante
mundi ꝯſtitutionẽ. Et de hac vocatione dicitur infra. 9.
Nõ ex operibus ſed ex voluntate dictum q꞉ maioꝛ ſeruiet
minoꝛi. Ul' vocationem hic dicit ſimplicem dei noticiam
vel cognitionem qua cognoſcit futura que nõ ſunt in actu
ſicut pñtia. Et hoc modo vocatio in. pſ. accipitur cum di
citur. Qui numerat multitudinẽ ſtellarum ⁊c. Et ſecũdũ
hũc ſenſuʒ quod hic dicitur inducitur ꝓpter id qđ ſupꝛa
dictum eſt ante deum cui credidiſti. duo enim videbant̃
obſtare ei quod dictum eſt. patrem multaꝝ gentiuʒ poſui
te. quoꝝ vnuʒ erat q꞉ ipſe idem abꝛahaʒ erat quaſi emoꝛ
tuus pꝛe ſenectute vt infra dicetur. Et contra hoc dicit. q̃
viuificat moꝛtuos. Aliud aũt eſt q꞉ ille multe gentes non
dum erant. Et contra hoc ſubdit. Et vocat ea que nõ ſũt
tanq̃ꝫ ea que ſunt. ¶ Deinde cum dicit. Qui contra ſpeʒ
cõmendat fidem abꝛahe. Et ꝑmo oñdit magnitudinem fi
dei eius. ſcđo efficatiã vel fructum eiꝰ ibi. Idõ ⁊ reputatũ
eſt ⁊c. Circa ꝑmum duo facit. ꝑmo oñdit magnitudinẽ fi
dei abꝛahe q̃tum ad ꝓmiſſionẽ ſeminis multiplicãdi. ſe
cũdo q̃tuʒ ad repꝛomiſſionẽ ſeminis exaltandi ibi. In re
pꝛomiſſione ⁊c. Circa pꝛimũ duo facit. Pꝛimo oñdit fidẽ
eiꝰ fuiſſe magnã. ſcđo oñdit eã fuiſſe firmã ibi Et nõ infir

matus in fide ⁊c. Circa primuꝫ duo facit. Primo propo-
nit magnitudinem fidei abrahe dicens. qui. ſ. abraham ī
hanc ſpem credidit vt fieret pater multarum gentiuꝫ ſed
contra aliam ſpem. Circa quod conſiderādum eſt ꝙ ſpes
importat certam expectationem boni futuri. que quidem
certitudo eſt qn̄qꝫ ex cā humana ſiue naturali ſcd̄m illud
p̄ma. coꝝ. 9. Debet in ſpe qui arat arare. quandoqꝫ vero
certitudo expectātis eſt ex cā diuina ſcd̄ꝫ illud. pſ̄. In te
domine ſperaui ⁊c. Hoc ergo bonū ꝙ abraham fieret pa-
ter multaꝝ gentium certitudineꝫ habebat ex parte dei ꝓ
mittentis. Sed contrarium apparebat ex cā naturali ſiue
humana. Ideo dicit. Qui contra ſpem cāe naturalis vel
humane credidit in ſpem diuine promiſſionis. Quam q̇-
deꝫ. ſcd̄o ponit dicēs ſcd̄m qd̄ dictuꝫ eſt ei. ſ. gen̄. 22. Sic
erit ſemen tuuꝫ ſicut ſtelle celi. ⁊ ſicut arena maris. Utrū
qꝫ aūt hoꝝ inducitur propter ſimilitudinem innumerabi-
lis multitudinis. Nam q̄tum ad ſtellas dicitur deut. 1.
Dominus deus veſter multiplicauit vos ⁊ eſtis hodie ſi-
cut ſtelle celi. Quātum ad arenam dicitur. ꝝ. 4. Iuda ⁊
iſrael innumerabiles ſicut arena maris ſunt. Poteſt tn̄ a
liqua differentia inter vtrumqꝫ attendi vt ſtellis compen
tur iuſti qui fuerūt ex ſemine abrahe. dan̄. 12. Qui ad iu-
ſtitiam erudiunt plurimos quaſi ſtelle in perpetuas eter-
nitates. Arene aūt comparantur peccatores qui a flucti-
bus mundi quaſi cuiuſdaꝫ maris opprimūtur. Ie. 5. Po
ſui arenā terminū maris. ¶ Deinde cū dicit. ⁊ nō infirma
tus eſt. oſtendit firmitatem abrahe quā p̄mo proponit di
cens ⁊ nō infirmatus eſt. ſicut enim temperantia oſtendi-
tur nō eſſe infirma que magnis concupiſcibilibus nō vi-
citur. ita fides oſtenditur nō eſſe infirma ſed fortis que a
magnis difficultatibꝰ nō ſupatur. p̄ma. pe. 5. Cui reſiſti-
te fortes in fide. ſcd̄o ibi. Nec conſiderauit ⁊c. ponit diffi
cultates ex quibus oſtendit fides eius nō fuiſſe infirma.
Et primo quidem ex parte ipſius abrahe cum dicit. Non
conſiderauit. ſ. ad diſcredendū ꝓmiſſionem corpus ſuuꝫ
emortuum. ſ. qꝛ iam mortificata erat in eo vis generatiua
ꝓpter ſenectutem. Unde dicit. Cum iam fere centuꝫ an-
norum eſſet. Abrahe enim centenario exiſtenti natus eſt
Iſaac. vt habetur gen̄. xxi. Per annum aūt ante fuerat ſi
bi filius ꝓmiſſus ſcd̄m illud gen̄. 18. Reuertens veniam
ad te tēpore illo: ⁊ erit ſare filius. Sed videtur ꝙ nō fuit
corpus eius emortuum q̄tum ad vim generatiuā qꝛ etiaꝫ
poſt mortem ſare duxit cethurā vxorem que genuit ei fili
os vt dicitur gen̄. xxv. Dicunt ergo quidā ꝙ mortua erat
in eo vis generatiua q̄tum ad hoc ꝙ ex muliere antiqua
generaret nō q̄tum ad hoc ꝙ generaret filium ex iuuēcu
la. Solent enim ſenes ex iuuenculis mulieribus prolem
gignere. nō aūt ex antiquis que ſunt minus apte ad cōci-
piendum. Sed melius dicendū videtur ꝙ abrahe mira-
culoſe reſtituta erat vis generādi ⁊ q̄tum ad ſarā ⁊ q̄tuꝫ
ad oīs mulieres. ſcd̄o ponit difficultatem ex pte vxoris
cū dicit Et emortuā vuluā ſare. ſ. nō ꝯſiderauit vt diſcred̄
ret. Dicit autē emortuā q̄tum ad actum generādi. tū ꝓ-
pter ſterilitatem tum ꝓpter ſenectutē. Iā enim deſierant
ei fieri muliebria. vt dicitur gen̄. 18. Et id̄ Iſa. 51. vbi di-
citur Attendite ad abrahā prēꝫ vr̄m ⁊ ad ſaram que vos
peperit. vt oñderet vtriuſqꝫ mortificationē ⁊ frigiditateꝫ
premiſit dicens. Attendite ad petram vnde exciſi eſtis ⁊
ad cauernā laci de qua p̄ciſi eſtis. ¶ Deinde cū dicit in re
ꝓmiſſione etiā dei ⁊c. cōmendat fidem abrahe q̄tum ad
iteratam ꝓmiſſionem de ſeminis exaltatione. Et primo
ponit fidei firmitateꝫ. ſcd̄o firmitatis cām ibi Dās gloriā
deo. Dicit ergo primo in re ꝓmiſſione etiā dei. i. in itera
ta eiꝰ ꝓmiſſione vel de ſeminis multitudine quam ꝓmi-
ſit. Primo quidē. gen̄. 15. dicēs Suſpice celū ⁊ numera
ſtellas ſi potes. ⁊ infra. 17. Eris pater multaꝝ gētium et

iterum īfra. 22. Multiplicabo ſemē tuū ſicut ſtellas celi.
Ul' intelligendum eſt in repromiſſione dei. i. in iterata ꝓ
miſſione de exaltatione ſeminis eius qꝛ cuꝫ dixiſſet multi
plicabo ſemē tuū ſtatī ſubdit. Poſſidebit ſemē tuuꝫ ꝑor
tas iimicoꝝ tuoꝝ ⁊ bn̄dicētur ī ſemīe tuo oēs gētes tre.
In hac q̇dē di re ꝓmiſſione non heſitauit. i. nō dubitauit
diffidētia. ſ. ꝙ diffideret d̄ v̄itate diuīe ꝓmiſſiōis. Iac.
p̄mo. Qui heſitat ſilis ē fluctui mari ⁊c. ſꝫ ꝯfortatꝰ eſt fid̄
id ē fortiter fidei adheſit p̄ma pe. vltimo. Cui reſiſtite for
tes in fide. ¶ Cōſequenter cum dicit. Dans gloriā deo.
aſſignat rōneꝫ firmitatis fidei eius dicēs. Confortatus ē
inq̄ fide dans gloriam deo inq̄tum. ſ. conſiderauit omni
potentiam eius. pſ̄. Magna virtus eius ⁊c. Unde ⁊ hic
ſubditur. Pleniſſime ſciens qꝛ quecunqꝫ promiſit deus
potens eſt facere. ſap. 12. Subeſt enim tibi cum volueris
poſſe. Ex quo patet ꝙ quicūqꝫ nō eſt firmus in fide dei q̄
tum eſt in ſe diuine glorie derogat vel q̄tum ad eius ve-
ritatem vel q̄tum ad eius potentiam. ¶ Deinde cum di-
cit. Et reputatum eſt ei commendat fidem abrahe q̄tum
ad eius effectum. Et primo ponit effectum quem in ipſo
habuit dicens. Id̄. ſ. quia abraham tam perfecte hoc ipꝫ
credidit reputatuꝫ eſt illi ad iuſticiam p̄mi mach. 2. Et re
putatum eſt ei ad iuſticiam. ſcd̄o oſtendit effectum quem
fides eius habet etiā ī alijs. Et circa hoc tria facit. Pri
mo ponit ſimilitudinem effectus dicens. Nō aūt ſcriptuꝫ
eſt tn̄ ꝓpter ipſum quia reputatum eſt illi ad iuſtitiaꝫ vꝫ
ſcilicet reputemus ꝙ ſoli abrahe fides ad iuſtitiam repu-
tata ſit ſed ſcriptum eſt propter nos quibus reputabitur.
ſcilicet fides ad iuſtitiam. infra. 15. Quecunqꝫ ſcripta ſūt
ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. Sic ergo ſcriptuꝫ eſt
propter eum vt ſit nobis in exemplum. ⁊ propter nos vt
ſit nobis in iuſtificationis ſpem. ſecūdo ibi. Credentibus
in eum oſtendit ſimilitudinem fidei. Reputata eſt enim
ad iuſtitiam fides abrahe credenti ꝙ corpus ſuum emor-
tuum ⁊ emortuam vuluā ſare poſſet viuificari ad filiorum
procreationem. Reputabitur ⁊ nobis credētibus in euꝫ
qui ſuſcitauit dominū noſtrū ieſum criſtum a mortuis. ⁊ ī
deum patrem cui ipſe dicit in. pſ̄. Tu aūt domine miſere
re mei ⁊ reſuſcita me. Et quia eadem eſt virtus patris et
filij: ipſe etiā in propria virtute ſurrexit. Q' aūt hec fides
iuſtificet habetur. infra. 10. Si cōfitearis in ore tuo domi
nuꝫ ieſum ⁊ in corde tuo credideris ꝙ deus illum ſuſcita
uit a mortuis. ſaluus eris. tertio ibi. Qui traditus eſt ⁊c.
aſſignat cām quare fides reſurrectiōis xp̄i iuſtificet dicēs
qui ſcilicet xp̄us traditus eſt ſcilicet in mortem a deo pa-
tre. infra. 8. Proprio filio ſuo nō pepercit deus ſed ꝓ no
bis omnibus tradidit illū. Et a ſeipſo. ephe. 5. Tradidit
ſemetipſum pro nobis. Et a iuda. Io. 19. Qui me tradi
dit tibi maius peccatuꝫ habet. Et a iudeis. Ma. xx. Tra
dent eum gentibus ad illudendum. Et reſurrexit propt̄
iuſtitiam noſtram id eſt vt nos reſurgendo iuſtificaret in-
fra. 6. Quomō xp̄s reſurrexit a mortuis per gloriam pa-
tris. ita ⁊ nos in nouitate vite ambulemꝰ. Et ꝙ ꝓpter de
licta noſtra ſit traditus in mortem manifeſtum vr̄ ex hoc
ꝙ ſua morte meruit nobis deletioneꝫ peccatorum: ſed re-
ſurgendo nō meruit qꝛ in ſtatu reſurrectionis nō fuit via
tor ſed comprehenſor. Et ideo dicendum eſt ꝙ mors xp̄i
fuit nobis ſalutaris nō ſolū per modum meriti ſed etiam
per modū cuiuſdā efficientie. Cum eīm humanitas xp̄i eſ-
ſet quodāmodo inſtrumentū diuinitatis eiꝰ. vt damaſce.
dicit oēs paſſiōes ⁊ actōnes hūanitatis xp̄i fuerūt nob ſa
lutifere vt pote ex v̄tute diuinitatis ꝓuenietes. Sed quia
effectꝰ hꝫ aliqualr ſilitudinē cāe. mortē xp̄i qua extincta
eſt ī eo mortal' vita dicit eſſe cāꝫ extinctiōis pctōꝝ nr̄oꝝ re
ſurrectionē aūt eiꝰ q̄ redijt ad nouā vitā glē dic̄ eſſe cām
iuſtificationis nr̄e ꝑ quā redimus ad nouitatē iuſtitie.

Incipit capitulum quintum.

IUſtificati igitur ex fide paceꝫ habeamus ad deum per dominum noſtrum iheſum criſtum. per quē habemus acceſſum per fidem in gratiaꝫ iſtam in qua ſtamus ⁊ gloriamur in ſpe glorie filiorum dei. Non ſolum autem ſꝫ ⁊ gloriamur in tribulationibus. ſcientes ꝙ tribulatio patientiam operatur. patientia autem probationem. probatio vero ſpem. Spes autem non confundit. quia charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis.

¶ Poſtq̄ apoſtolus oſtendit neceſſitatem gratie xp̄i q̄r ſine ea nec cognitio veritatis gentibus nec circūciſio ⁊ lex iudeis profuerunt ad ſalutem. Hic incipit cōmendare virtuteꝫ gratie. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit que bona per gratiā ꝯſequamur. ſecūdo a quibus malis ꝑ eā liberemur ibi. Propterea ſicut per vnū hominē ⁊c. Circa primum duo facit. primo proponit modū perueniendi ſeu viam qua venimus ad gratiā. ſecūdo oñdit bona que per gratiā ꝯſequimur ibi. Et gloriamur in ſpe glorie ⁊c. Circa primum duo facit. Primo exhortatur ad debitum gratie vſum. ſcđo oñdit nobis gratie aditū ibi. Per quē acceſſum ⁊c. Dicit ergo primo. Dictum eſt ꝙ fides reputabitur omibus ad iuſticiā credentibus reſurrectionē criſti que eſt cā noſtre iuſtificationis. Juſtificati igitur ex fide inq̄tum ſcilicet per fidem reſurrectionis effectum eius ꝑticipamus. habeamus pacem ad deum ſcilicet ſubiciendo nos ⁊ obediendo ei. Job. 22. Acquieſce igitur ei ⁊ habeto pacem Job. 9. Quis reſiſtit ei ⁊ pacem habuit. Et hoc per ih̄m xp̄m dominū noſtrū qui nos ad iſtam pacem perduxit. ephe. 2. Ipſe eſt pax noſtra. Vnđ ſubdit ꝑ quē xp̄m acceſſum habemus ſcilicet tanq̄ per mediatorem. p̄ma thimo. 2. Mediator dei ⁊ hoīm ⁊c. Ephe. 2. Per ipſum acceſſuꝫ habemus ambo in vno ſpiritu ad patrē. Acceſſum inq̄ in gratiā iſtaꝫ id eſt in ſtatuꝫ gratie. Jo. p̄mo Gratia ⁊ veritas per ih̄m xp̄m facta eſt. In qua id eſt per quā gratiam nō ſolum reſurreximus a peccatis. ſed etiaꝫ ſtamus fixi ⁊ erecti per affectum in celeſtia. pš. Stantes erant pedes noſtri. Ideꝫ hos aūt ſurreximus ⁊ erecti ſumus. ⁊ hoc ꝑ fidem per quam ſcilicet gratiā cōſequamur nō q̄r fides precedat gratiā cum potius per gratiam ſit fides. eph. 2. Gratia eſtis ſaluati ꝑ fideꝫ. ſcꝫ q̄r primus effectus gratie in nobis eſt fides. ¶ Deinde cum dicit gloriamur in ſpe glorie ⁊c. Oſtendit que bona nobis ꝑ gratiam prouenerunt. Primo dicit ꝙ per gratiam habemus gloriam ſpei. Scđo ꝙ per gratiam habemus gloriaꝫ dei ibi. Nō ſolum aūt Circa primuꝫ tria facit. Primo oſtendit magnitudinem ſpei in qua gloriamur. ſcđo ei⁹ vehementiam ibi non ſolum aūt ⁊c. tertio eius firmitatem ibi. Spes aūt nō ꝯfundit ⁊c. Magnitudo autē ſpei cōſideratur ex magnitudine rei ſperate quam ponit dicens. ⁊ gloriamur in ſpe glorie filioꝝ dei. id eſt ex hoc ꝙ ſperamus nos adepturos gloriam filiorum dei. Per gratiam enim xp̄i adepti ſumus ſpiritū adoptionis filioꝝ dei vt dicitur. infra. 8. ſap. 5. Ecce quomō cōputati ſunt inter filios dei Filijs aūt debetur hereditas patris īfra. 8. Si aūt filij ⁊ heredes hec aūt hereditas eſt gloria quam deus habet in ſeipſo. Job. 4. Si habes brachiuꝫ vt de⁹ ⁊c. ⁊ huiuſmodi ſpes indita eſt nobis per xp̄m. p̄ma pe. p̄mo. Regenerauit nos in ſpem viuā per reſurrectionem ih̄u xp̄i ex mortuis in hereditatem incorruptibilem ⁊c. Et hec gloria q̄ in futuro in nobis complebitur interim nunc in nobis inchoatur per ſpem infra. 8. Spe ſalui facti ſum⁹. pš. Gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum. ¶ Deinde cum dicit. Nō ſolum aūt ⁊c. oſtendit vehementiaꝫ huius ſpei. Qui enim vehemēter aliq̄d ſpat libēter ſuſtinet ꝓpter illud etiaꝫ difficilia ⁊ amara ſicut infirmus ſi vehementer ſperat ſanitatem libenter bibit potionem amaraꝫ vt ſanetur per ipſam. Signum ergo vehementis ſpei quā habemus ꝓpter xp̄m eſt ꝙ nō ſolum gloriamur de ſpe future glorie. ſed etiā de malis que pro ipſa patimur. Vnđ dicit. Nō ſoluꝫ aūt gloriamur ſcilicet in ſpe glorie ſed etiam gloriamur in tribulationibus per quas ad gloriaꝫ ꝑuenimus. Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum celorum. Jac. p̄mo. Omne gaudium exiſtimate fratres mei cum in temptationes varias incideritis. Et cām oſtendit ꝯñter dicēs ſcientes ⁊c. Ubi q̄ttuor ꝑ ordinē poſt quoꝝ p̄mū eſt tribulatio ð q̄ dicit ꝙ tribulatio patiētiā opať. Nō quidē ſic ꝙ tribulatio ſit ei⁹ cā effectiua ſed quia tribulatio eſt materia ⁊ occaſio exercendi patientie actum infra. 12. In tribulatione patientes. ſcđo ponit patiētie effectuꝫ cum dicit Patiētia ꝓbationem. ecc. 2. In igne probatur aurum ⁊ argentum. homines vero receptibiles in camino humiliationis. Manifeſtum eſt eniꝫ ꝙ detrimentum alicuius rei de facili ſuſtinemus propter rem quaꝫ magis amamus. Unde ſi aliq̄s in rebus corporalibus ⁊ tēporalibus patienter ſuſtinet ꝓpter cōſequenda bona eterna ſufficienter ex hoc probatur ꝙ talis plus amet bona eterna q̄ temporalia. Sed cōtra id quod hic dicitur Jac. p̄mo. Probatio fidei veſtre patientiam operatur. Dicendum eſt aūt ꝙ probatio dupliciter poteſt accipi Uno modo ſcđꝫ ꝙ eſt in probato. ⁊ ſic ꝓbatio eſt ipſa tribulatio per quam homo probatur. vnde idem eſt dictuꝫ ꝙ tribulatio pacientiam operatur ⁊ ꝙ tribulatio probat pacientiā. Alio modo accipitur probatio pro probatum eſſe. Et ita accipitur hic ꝙ pacientia ꝓbationem operatur quia ex hoc ꝙ homo patienter tribulationem ſuſtinet redditur iam probatus. tertio ſubdit tertium dicens. Probatio vero ſpem. ſ. operatur quia. ſ. per hoc ꝙ aliquis iam probatus eſt poteſt de eo ſpes haberi ⁊ ab ipſo ⁊ ab alijs ꝙ ad hereditateꝫ dei admittať ſap. 3. Deus probauit illos ⁊ īuenit illos dignos ſe. Sic igitur de primo ad vltimū patet ꝙ tribulatio viam parat ad ſpē Unde ſi aliquis vehementer gloriatur de ſpe: cōſequens eſt vt de ipſis tribulatōibus glorietur. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Spes aūt nō confundit oſtendit huiuſmodi ſpei firmitatem. Et primo ponit eaꝫ dicens. Spes aūt hec qua ſperamus gloriam filiorum dei nō confundit id eſt nō deficit niſi homo ei deficiat. Ille enim dicitur a ſpe ſua confundi qui deficit ab eo quod ſperat. pš. In te domīe ſperaui nō confundar in eternum. ecc. 2. Nullus ſperauit in domino ⁊ confuſus eſt. ſcđo ibi quia caritas dei ⁊c. ponit certitudinis ſpei duplex argumentuꝫ quoꝝ primum eſt ex dono ſpiritusſancti. ſcđm ex morte xp̄i. ibi Ut quid eniꝫ criſtus ⁊c. Dicit ergo primo ex hoc poſſumus ſcire ꝙ ſpes nō confundit quia caritas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Caritas dei aūt dupliciť accipi poteſt. Uno modo pro caritate q̄ diligit nos de⁹. Jere. 31. Caritate perpetua dilexi te. Alio modo poteſt dici caritas dei qua nos deum diligimus infra. 8. Cert⁹ ſuꝫ ꝙ neq̄ mors neq̄ vita, ſeparabit nos a caritate dī. Utraq̄ aūt caritas dei cordib⁹ nr̄is diffūdiť ꝑ ſpm̄ ſanctū q̄ dat⁹ eſt nob. Spūs eñi ſctū q̄ ē amor p̄ris ⁊ filij dari nobis ē nos adduci ad ꝑticipationē amoris q̄ ē ſpūſſctūs. Ꝑ q̄ q̄dē ꝑticipatiōe efficimur dī amatores. Et

hoc ꝙ ipm amamꝰ ſignuʒ eſt ꝙ ipſe nos amet. ꝓuer. 8.
Ego diligētes me diligo. Nō quaſi nos ꝑmo dilexerimꝰ
deū ſed qm̄ ipſe prior dilexit nos vt dicit. ꝑma Joh. 4.
Dicitur aūt caritas qua nos deꝰ diligit in cordibꝰ noſtris
diffuſa eſſe qꝛ eſt in cordibus nr̄is patenter oſtenſa ꝑ do-
num ſancti ſpūs nobis impreſſum. ꝑma Jo. 3. In hoc ſci
mus qm̄ manet in nobis deꝰ ⁊c. Caritas aūt qua nos de-
um diligimꝰ dicitur in cordibꝰ noſtris diffuſa. i. quia ad
oīs mores ⁊ actus aīe ꝑficiendos ſe extendit. nā vt dicit
ꝑma cor. 13. Caritas patiens eſt benigna eſt ⁊c. Ex vtro-
qꝫ aūt intellectu hoꝝ verboꝝ cōcluditur ꝙ ſpes nō cōfun
dit. ſi enim accipiatur caritas dei qua nos diligit deus. ma
nifeſtuʒ eſt ꝙ hijs quos diligit ſeipſuʒ nō negabit. deut. 33.
Dilexit populos oēs ſancti in manu illius ſunt. Similiter
etiā ſi caritas dei accipiatur qua nos deū diligimus. mani
feſtuʒ eſt ꝙ ſe diligentibꝰ bona eterna ꝑparauit. Jo. 14.
Si quis diligit me diligetur a patre meo. ⁊c.

Lectio tertia.

VT quid enim xp̄us cum adhuc ifir-
mi eſſemus ſecūduʒ tempus pro im
piis mortuus eſt? Vix enim pro iu-
ſto quis moritur. Naʒ pro bono forſitan quis
audeat mori. Commēdat aūt caritateʒ ſuaʒ
deꝰ in nobis. quoniā ſi cum adhuc peccatores
eſſemus ſecundum tempus xp̄us pro nobis
mortuus eſt. multo igitur magis nunc iuſti-
ficati in ſanguine ipſius ſalui erimus ab ira
per ipſum. Si enim cum inimici eſſemus re
conciliati ſumus deo per mortem filii eius.
multo magis reconciliati ſalui erimus in vi
ta ipſius. Non ſoluʒ autem ſed ⁊ gloriamur
in deo per dn̄m noſtrum iheſū xp̄m per quē
nunc reconciliationem recepimus.

¶ Poſtꝙ apoſtolus oſtendit firmitatem ſpei per donuʒ
ſpūſſancti hic oſtendit idem per mortē xp̄i. Et primo pro
ponit queſtionem. ſecūdo oſtendit difficultatem ibi. Vix
enim pro iuſto ⁊c. tertio determinat queſtionis veritateʒ
ibi. Cōmendat aūt ſuā caritateʒ ⁊c. Dicit ergo primo di
ctum eſt ꝙ ſpes nō ↄfundit. quod quideʒ apparet hoc cō
ſiderāti. Vt quid enim xp̄s cū adhuc infirmi eſſemus. ſ.
infirmitate peccati. pſ. Miſerere mei dn̄e quoniam infir
mus ſum. Nam ſicut per corporalem infirmitatem diſſol-
uitur humoꝝ debita armonia. ita etiā per peccatū debitꝰ
ordo affectionum excluditur. Cum ergo adhuc infirmi eſ
ſemus xp̄us mortuus eſt pro impijs ꝑma pe. 3. Xp̄us ſe-
mel pro peccatis noſtris mortuus eſt iuſtus pro iniuſtis.
Et hoc ſcd̄m tempus id eſt vt certo tempore in morte mo
raretur die ſcʒ tertia ſurrecturus. Mat. 12. Sicut fuit io-
nas in ventre ceti tribus diebus. ⁊ tribꝰ noctibus ſic erit
filius hominis in corde terre. Hoc ergo magnum eſt ſi cō
ſideremus quis mortuꝰ ſit. Magnū etiam eſt ſi conſidere
mus pro quibꝰ eſt mortuus. Nō poteſt aūt eſſe vt tā ma-
gnum quid fiat niſi ꝓpter aliquem certum fructum ſcd̄m
illud. pſ. Que vtilitas in ſanguine meo dum deſcendo ī
corruptionē. quaſi dicat. Nulla ſi nō ſequatur humani ge-
neris ſalus. ¶ Deīde cū dicit. Vix enī pro iuſto ⁊c. Oſtē
dit ꝑdicte queſtionis difficultatē ex parte eoꝝ pro quibꝰ
xp̄us mortuus eſt. ſ. pro impijs dicēs. Vix enim quis id
eſt aliquis moritur pro hoīe iuſto liberando. quinimo vt di
citur Yſa. 57. Juſtꝰ perit ⁊ nō eſt qui recogitet ī corde ſuo
⁊c. Ideo dico. vix moritur. Nā forſitan quis. i. aliquis ra
tus ex zelo virtutis audeat mori ꝓ bono homine. Rarū
enim eſt ꝓpter hoc ꝙ eſt maximū. vt eīn dicitur. Jo. 15.
Maiorem hac dilectionem nemo hʒ ⁊c. Illud aūt quod
xp̄us fecit vt quis moriatur ꝓ impijs ⁊ iniuſtis nunꝙ inue
nitur. Et ideo merito admirādum eſt quare xp̄us hoc fe-
cerit. Poteſt aūt ⁊ aliter legi vt ꝓ iuſto intelligamus ali
quem in virtute exercitatū: per bonum aūt hominē inno-
centem. Et quāuis ſcd̄m hoc iuſtus ſit preſtantior bono. tn̄
pro iuſto vix aliquis moritur. Cuius ratio eſt qꝛ innocens q̄
per bonum intelligitur magis miſerandus videtur ꝓpter de-
fectum etatis vel alicuius huiuſmodi. Juſtus aūt qꝛ per-
fectus eſt ⁊ abſqꝫ defectu nō habet in ſe miē maliciā. Qꝫ
ergo aliquis moriatur ꝓ innocente poteſt ex compaſſiōe
miſericordie ꝓuenire. Sed ꝙ aliquis moriatur pro iuſto
prouenit ex zelo virtutis q̄ in paucioribus inuenitur ꝙ mie
paſſio. ¶ Deinde cum dicit. Cōmendat aūt ⁊c. reſpōdet
premiſſe queſtioni. Et primo ponit reſponſionē. ſecundo
ex hoc arguit ad propoſitum ibi. Multo ergo magis. ter
tio oſtendit neceſſitatem ↄſequentie ibi. Si enim cuʒ ini-
mici ⁊c. Dicit ergo primo. Queſitum eſt quare xp̄us ꝓ im
pijs mortuus eſt. Et ad hoc eſt reſponſio qꝛ per hoc deus
ſuam caritatem cōmendat in nobis id eſt per hoc oſten-
dit ſe nos maxime diligere. qm̄ ſi cum adhuc peccatores
eſſemus xp̄us mortuus eſt pro nobis. ⁊ hoc ſcd̄ʒ tempus
ſicut ſupra expoſitum eſt. ipſa aūt mors xp̄i pro nobis cari
tatem oſtendit dei quia dedit filium ſuuʒ vt pro nobis ſa-
tiſfaciēs moreretur. Jo. 3. Sic deus dilexit mundum ⁊c.
Et ita ſicut caritas dei patris ad nos oſtenditur per hoc
ꝙ ſpiritum ſuum dedit nobis vt ſupra dictum eſt. ita ⁊ ꝑ
hoc ꝙ dedit filium ſuum vt hic dicitur. Sed in hoc ꝙ di
cit cōmendat. immenſitatem quādam diuine caritatis aſ
ſignat. que quidem oſtenditur tum ex ipſo facto quia ſci-
licet dedit filium ſuum vt moreretur pro nobis. tum ex ꝑ
te noſtre conditionis quia hoc nō fecit prouocatus noſtris
meritis cuʒ adhuc peccatores eſſemus. ephe. 2. Deus q̄
diues eſt ī miſericordia ꝓpter nimiā caritatē qua dilexit
nos cū eſſemus mortui peccatis cōuiuificauit nos xp̄o ⁊c
¶ Conſequenter cū dicit. Multo ergo magis ⁊c. conclu
dit propoſitū ex premiſſis dicens. Si xp̄s pro nobis mor-
tuus eſt cum adhuc peccatores eſſemus multo magis vi
uificati nunc in ſanguine ipſius ſicut ſupra tertio habitū
eſt quem propoſuit deus propiciatorem per fidem per ſā-
guinem ipſius: ſalui erimus ab ira id eſt a vindicta dam-
nationis eterne quam propter peccata homines incurrūt
Ma. 3. Genimina viperarum quis demonſtrauit ⁊c. ¶ De
inde cum dicit. Si enim cum inimici oſtendit neceſſitatē
predicte conſequentie que procedit a minori ad maius af
firmando. Et eſt ibi obſeruanda duplex comparatio mio
ris ad maius. Vna quideʒ ex parte noſtra. Alia ex parte
xp̄i. Ex parte quidem noſtra comparat inimicos reconci-
liatis. Minus enim videtur ꝙ aliquis bene faciat inimi-
cis ꝙ iam reconciliatis. Ex parte xp̄i comparat morteʒ vi
te. Potentior enim videtur vita eius ꝙ mors. quia vt di
citur. 2. coꝝ. vltimo. Mortuꝰ eſt ex infirmitate ſcilicʒ car
nis noſtre. ſed viuit ex ꝟtute dei. Et ideo dicit ratione cō
cluſum eſt ꝙ multomagis viuificati ſalui erimus per ipm
Si enim cum inimici eſſemus reconciliati ſumus deo. et
hoc per mortem filij eius. multomagis iam nos reconci-
liati ſalui erimus. ⁊ hoc in vita ipſius. Eſt aūt conſiderā-
duʒ ꝙ homo dicitur inimicꝰ deo dupliciter. Vno modo
quia contra deum inimiciciā exercet dum eius mandatis
renititur. Job. 15. Cucurrit aduerſus deum erecto collo
Alio modo per hoc ꝙ deus homines odio habet. nō qui
dem ſecūdum ipſum quod fecit quia quātum ad hoc dicitur
Sap. xj. Dilexiſti oīa ⁊ nihil odiſti ⁊c. ſed quātuʒ ad hoc
quod in hoīe inimicꝰ hō. i. dyabolꝰ fecit. i. ꝙtum ad pctm̄

Sap.14. Similr odio ſūt deo impiꝰ ⁊c. Et ecc.13. Altiſſimꝰ odio hēt pctōꝛes. Subtracta inimicicie cā.ſ. peccato per xp̄m ſequitur recōciliatio ꝑ ip̄m ſcd̄e coꝛ.5. Deꝰ erat in ipſo mundū reconcilians ſibi. Pctm̄ aūt nr̄m ſublatū eſt per moꝛtem filij eius. Circa quod ꝯſiderandum eſt ꝙ moꝛs xp̄i tripliciter ꝯſiderari pōt. Uno mō ſcḋm ip̄am rōeȝ moꝛtis. Et ſicut dicit. Sap.p̄mo. Deus moꝛtē nō fecit ī humana natura. ſed eſt per pctm̄ inducta. Et ideo moꝛs xp̄i ex cōi moꝛtis rōne nō fuit ſic deo accepta vt ꝑ ipſaȝ recōciliaret. qꝛ deus nō letat̄ in perditione viuoꝝ. vt dicit̄ ſap.p̄mo. Alio modo pōt moꝛs xp̄i ꝯſiderari ſcḋm ꝙ ē in actione occidentiū que maxime deo diſplicuit. Unde contra eos petrus dic̄. Act.3. Uos ſanctū ⁊ iuſtū negaſtis et petiſtis homicidā ⁊c. Unde moꝛs xp̄i ſic ꝯſiderata nō potuit eſſe recōciliationis cā. ſed magis indignationis. tertio modo pōt ꝯſiderari ſcḋm ꝙ ꝓceſſit ex volūtate xp̄i patiētis que quidē volūtas infoꝛmata fuit ad moꝛtē ſuſtinēdam tū ex obediētia ad p̄reȝ. phil.2. Factus eſt obediēs patri vſqȝ ad moꝛtē. tum etiā ex caritate ad hoīes eph.5. Dilexit nos ⁊ tradidit ſe ꝓ nobis. Et ex hoc moꝛs xp̄i fuit meritoꝛia ⁊ ſatiſfactoꝛia ꝓ peccatis noſtris. ⁊ in tm̄ deo accepta ꝙ ſuffecit ad recōciliationē oīum hoīm etiā occidentium xp̄m ex quibꝰ aliqui ſunt ſaluati ipſo oꝛante qn̄ dixit Luc.23. Ignoſce illis qꝛ neſciūt q̄d faciunt. ¶ Deinde cū dicit. Nō ſolū aūt ⁊c. Oñdit que bona iā in re cōſequimur ꝑ gratiā dicens. Nō ſolū aūt gloꝛiamur in ſpe gloꝛie quā in futuro expectamꝰ. ſed in deo id eſt in hoc ꝙ ſumꝰ etiā nūc deo cōiuncti per fidē ⁊ caritatē. p̄mo coꝛ.1. ⁊ 2.coꝛ.10. Qui gloꝛiat̄ in dn̄o ⁊c. Et hoc quidē ꝑ dn̄m nr̄m iheſum xp̄m per quē etiā nūc in p̄nti tempoꝛe reconciliationē accepimꝰ vt de inimicis facti ſumꝰ amici. Col. primo. Per eū placuit recōciliari oīa ⁊c. Poſſet aūt ⁊ cōtinuari cū eo qđ dictum eſt ſalui erimꝰ in vita ip̄ꝰ a peccato ⁊ a pena ⁊ nō ſolū ſalui erimꝰ a malis ſed etiā gloꝛiamur in deo id eſt ꝑ hoc ꝙ erimus idem in futuro cū ip̄o Jo.17. Ut ſint vnū in nobis ſicut ⁊ nos vnū ſumus.

Lectio tertia.

PRopterea ſicut per vnum hominez peccatum in hunc mnnduȝ intrauit ⁊ per peccatuȝ moꝛs. ⁊ ita in omnes homines moꝛs pertranſiit. in quo om̄es peccauerunt.

¶ Poſtq̄ aplꝰs oſtendit que bona per gratiā xp̄i ꝯſecuti ſumus. hic ꝯſequēter oñdit a quibꝰ malis per eaȝ liberemur. Et circa hoc tria facit. Primo enim oñdit ꝙ ꝑ gratiam xp̄i liberati ſumꝰ a ſeruitute peccati. ſcḋo oñdit ꝙ ꝑ gratiā eius ſumꝰ liberati a ſeruitute legis. 7.ca.ibi. An ignoratis fr̄es ⁊c. tertio oñdit ꝙ ꝑ gratiā xp̄i liberamur a dānatione. 8.ca.ibi. Nihil nūc dānationis ⁊c. Circa p̄mum duo facit. Primo oñdit ꝙ per gratiā xp̄i liberamur a peccato oꝛiginali p̄terito. ſcḋo oñdit ꝙ ea tuti regimur cōtra peccata futura ibi. Quid ergo dicemꝰ ⁊c. Circa primum duo facit p̄mo agit de ꝓceſſu peccati. ſcḋo de ꝓceſſu gratie deſtruentis peccatū ibi. Sed nō ſicut delictū ⁊c. Circa p̄mū duo facit. Primo ꝓponit ꝓceſſuȝ peccati. ſecūdo manifeſtat ibi Uſqȝ ad legeȝ ⁊c. Circa p̄mum duo facit. Primo ꝓponit ꝓceſſum peccati. ſecūdo oñdit eius nullitatem ibi. Et ita in oēs ⁊c. Circa primum duo facit. Primo oñdit peccati oꝛiginē. ſcḋo oꝛiginē moꝛtis. ibi ⁊ per peccatū moꝛs. ⁊c. dicit ergo primo ꝙ per xp̄m recōciliationem accepimꝰ. Ita eñ a xp̄o recōciliatio ꝓcedit in mūdū ſicut ꝑ vnū hoīem. ſ. per adam peccatū intrauit in hunc mūdum. p̄me coꝛ.15. Sicut in adam om̄s moꝛiunt̄ ita ⁊ in xp̄o oēs viuificabūtur. Eſt aūt hic ꝯſiderandū ꝙ

heretici pelagiani peccatū oꝛiginale in ꝑuulis eſſe negantes hec verba apl̄i dicebāt eſſe intelligēda de peccato actuali. Quod quidē ſcḋm eos in hūc mūdum intrauit ꝑ adam inq̄tum omnes peccātes peccatū ade imitātur ſm̄ illud oſee.6. Ipi aūt ſicut adā tranſgreſſi ſunt pactuȝ ⁊c. Sed ſicut aug̃. dicit cōtra eos ſi de introitu peccati actualis qui eſt per imitationeȝ hic aplꝰs loqueret̄. non diceret peccatū per hominē in hunc mūduȝ intraſſe ſed magȝ per dyabolum quē peccātes imitant̄ ſcḋm illud ſap. ſecūdo. Inuidia dyaboli moꝛs ⁊c. Eſt ergo intelligēdū ꝙ per adam peccatū in hunc mūdum intrauit nō ſolum imitatione. ſed etiā ꝓpagatione. i. ꝑ carnis oꝛiginem viciatā ſecūdū illud ephe. ſcḋo Eramꝰ natura filij ire. ⁊ in pſ. Ecce eñ in iniquitatibus cōceptus ſum ⁊c. Sed videt̄ hoc eſſe impoſſibile ꝙ per oꝛiginē carnis peccatū ab vno in alium traducatur. peccatū enim eſt in anima rationali que nō traducitur ꝑ oꝛiginē carnis. tum qꝛ intellectꝰ nō eſt alicuius coꝛpoꝛis actus. ⁊ ita nō poteſt ꝑ virtutem coꝛpal̄ ſeminis cāri vt ph̄us dicit in libꝛo de generatione animalium. tum etiā qꝛ cum aīa rōnalis ſit quedā res ſubſiſtēs vt puta per ſe operationē habens ⁊ coꝛpoꝛe coꝛrupto non coꝛrumpat̄. ꝯſequēs eſt ꝙ nō generetur coꝛpoꝛe generato ſicut alie foꝛme que nō poſſunt per ſe ſubſiſtere ſed potius cauſat̄ a deo. Cōſequens igitur videt̄ ꝙ nec peccatū quod eſt accidens aīe qđ poſſit per carnis oꝛiginē traduci. Ad hoc aūt rationabiliter rñdetur ꝙ licet in ſemine nō ſit anima. eſt tñ in ſemine virtus diſpoſitiua coꝛpoꝛis ad anime receptionem. que cum coꝛpoꝛi infunditur etiam eſt ſuo modo cōfoꝛmatur. eo ꝙ omne receptum eſt in recipiēte ꝑ modum recipientis. Et ex inde videmus ꝙ filij ſimilantur parētibus nō ſolum in defectibus coꝛpoꝛalibus ſicut ꝙ leꝓſus generat lepꝛoſum ⁊ podagricus podagricū ſed etiā in defectibus anime ſicut iracundus iracundum ⁊ amentes ex amentibus naſcūtur. Quāuis eniȝ pes qui eſt ſubiectū podagre nō ſit in ſemine nec aīa que eſt ſubiectum ire vel amētie eſt tñ in ſemine virtus foꝛmatiua coꝛpoꝛalium mēbꝛoꝝ ⁊ diſpoſitiua ad animā. Sed adhuc remanet dubitatio qꝛ defectus qui ex viciata oꝛigine trahūtur nō habent rōnem culpe. Nō eñ merent̄ penam ſȝ magis miām. ſicut ph̄us dicit de eo qui naſcitur cecus vel q̄ſcumqȝ alio modo aliter oꝛbatus. Et hoc ideo qꝛ de ratione culpe eſt ꝙ ſit voluntaria ⁊ in poteſtate hoīs cui culpa imputatur. Sic igitur ſi aliquis defectus in nos ꝑuenit per oꝛiginem primi parentis non videtur in nobis habere rōnem culpe ſed pene. Et ideo dicendum eſt ꝙ ſicut peccatum actuale eſt peccatū perſone qꝛ per voluntatem perſone peccantis ꝯmittitur. ita peccatū oꝛiginale eſt peccatum nature quod per voluntateȝ principij humane nature cōmiſſum eſt. Eſt enim cōſiderandum ꝙ ſicut diuerſa coꝛpoꝛis membꝛa partes ſunt perſone vnius hominis ita omnes homines ſunt partes ⁊ quaſi quedaȝ membꝛa humane nature. Unde ⁊ poꝛphirius dicit ꝙ participatione ſpēi plures homines ſunt vnus homo. Uidemus aūt ꝙ actus peccati exercitus per aliquod membꝛum puta ꝑ manū vel pedem nō habet rōnem culpe ex voluntate manus vel pedis. ſed ex voluntate totius hominis a qua ſicut a quodam principio deriuatur motus peccati ad ſingula membꝛa. Et ſimiliter a voluntate ade qui fuit principiuȝ humane nature tota inoꝛdinatio nature habet culpe rationem in omnibus ad quos peruenit quātuȝ ad hoc ꝙ ſuſceptiui ſunt culpe. Et ſicut pctm̄ actuale qđ eſt pctm̄ ꝑſone trahit̄ ad ſingula mēbꝛa per aliquē actum ꝑſonalē ita peccatū oꝛigīale trahit̄ ad ſingulos hoīes ꝑ actū nature q̄ eſt gn̄ratio. Et ita ſicut ꝑ generationē hūana natura trahit̄. ita etiā ꝑ gn̄ationē traducit̄ defectꝰ hūane nature qui ē conſecutus ex peccato primi parentis. Eſt aūt hic

defectus carētia originalis iuſticie que erat primo homi-
ni diuinitus collata: nō ſoluz vt erat pſona quedā ſingu-
laris ſed etiā vt erat principiū humane nature vt. ſ. eaz ſi
mul cuz natura in poſteros traduceret. Et ideo ſimili mō
amiſſionē huius originalis iuſticie p peccatū ad poſteros
tranſmiſit hn̄tem in eis rōnem culpe rōne iam dicta. Et
ideo dicit̄ ꝙ in proceſſu originalis peccati pſona inficit
naturam. ſ. adam peccās viciauit humanā naturā ſʒ poſt
modum in alijs natura viciata inficit pſonā dum. ſ. geni-
to imputat̄ ad culpā nature vitiū ꝓpter voluntatē primi
pentis vt dictuʒ eſt. Ex hoc aūt patet ꝙ licet primuʒ pec
catuʒ pmi pentis p originē traducat̄ in poſteros. alia ta-
men eius peccata vel etiā alioꝝ hominū in filios non tra-
ducunt̄. qꝛ per ſolū primū peccatū ſublatū eſt bonū natu-
re qđ erat per originē nature traducendū per alia ꝟo pec
cata ſubtrahit̄ bonū gratie pſonalis qđ nō trāſit ad alios
poſteros ⁊ inde etiā eſt ꝙ ꝗuis peccatū ade deletum fue
rit p ſuā penitentiā iuxta illud. Sap. 10. Eduxit illum a
delicto ſuo. nō tn̄ eius pnīa dlere potuit peccatū poſtero-
rum qꝛ eius pnīa fuit p actū pſonalē qꝛ vltra eius pſonā
nō ſe extendebat. Et ꝓpter hoc eſt vnuʒ tantū originale
peccatū qꝛ ſolus defect⁹ ꝯſequēs primū peccatū origina-
liter deriuat̄ ad poſteros. Et ideo aplūs ſingulariter dic̄
per vnū hoīem peccatū in hūc mūdum intrauit. nō auteʒ
dixit pluraliter peccata qđ fuiſſet dicendū ſi de actualib⁹
loqueret̄. Dicit̄ aūt qn̄qꝫ pluraliter peccata originalia ſi-
cut in. pſ. In peccatis ꝯcepit me mater mea. qꝛ ꝯtinet vir
tualiter multa peccata inꝗtum ex corruptione fomitis in
clinamur ad multa peccata. Sed videt̄ ꝙ peccatū origia
le nō intrauerit in hūc mūdum p vnū hoīem. ſ. adā ſʒ ma
gis per vnā mulierē. ſ. euam que pmo peccauit ſcđm illđ
ecc. 25. A muliere factū eſt initiū peccati ⁊ p illā omnes
morimur. Ad hoc rn̄detur in glo. dupliciter. Uno modo
qꝛ ꝯſuetudo eſt ſcripture vt genealogie nō p mulieres ſʒ
per viros texant̄ ſicut patʒ. Ma. 1. ⁊ Luc. 3. Et ideo apo
ſtol⁹ hic volēs quaſi genealogiā quādaʒ peccati oſ̄dere
nō fecit mentionē de muliere ſʒ ſolū de viro. Alio mō qꝛ
etiā mulier de viro ſūpta eſt. ⁊ ideo qđ eſt mulieris attri-
buit̄ viro. Pōt etiā alio mō dici ⁊ meli⁹ ꝙ cū pctm̄ origi
nale traducat̄ ſimul cū natura ſicut dictū eſt. ſicut p virtu
tem actiuā viri muliere materiā miniſtrāte natura tradu-
citur ita ⁊ pctm̄ originale. Unde ſi adā nō peccaſſet eua
peccāte non ꝓpter hoc fuiſſet pctm̄ traductū ad poſteros
Illa em̄ eſt cā quare xp̄us pctm̄ originale nō traxit qꝛ ex
ſola femina ſine virili ſemine carnē accepit. Per hoc ver
bum apl̄i aug. rn̄det iuliano heretico in hūc modū querē-
ti nō peccat iſte qui naſcit̄ nō peccat iſte q̄ genuit nō pec-
cat ille qui cōdidit. per quas igitur rimas inter tot preſi-
dia inocētie peccatū fingis ingreſſum. Sed aug. reſpon-
det quid quer̄ latentē rimā cū habeat apertiſſimā ianuā.
Nā ſcđm apoſtolū p vnū hoīem peccatū in hunc mūdum
intrauit. Cōſequēter tāgit ingreſſum mortis in munduʒ
cū dicit. Et per pctm̄ mors. ſ. in hūc mundū intrauit ſecū
dum illud ſap. pmo. Iniuſtitia mortis eſt acquiſitio. Ui
detur aūt ꝙ mors nō ſit ex peccato ſed magis ex natura.
vtpote ꝓueniens ex neceſſitate materie. Eſt em̄ corpus
humanū ex cōtrarijs cōpoſitum. Unde eſt naturaliter cor
ruptibile. Dicendū eſt aūt ꝙ natura humana dupliciter
poteſt ꝯſiderari. Uno mō ſcđm principia intrinſeca et ſic
mors eſt ei naturalis. vnde ſeneca dicit in libro de reme-
dijs fortuitoꝝ ꝙ mors natura eſt hominis nō pena. Alio
modo pōt ꝯſiderari natura homīs ſcđm ꝙ per diuinā ꝓ
uidentiā fuit ei per iuſticiā originalē ꝓuiſum. Que qui-
dem iuſtitia erat quedā rectitudo vt mens hominis eſſet
ſub deo ⁊ inferiores vires eſſent ſub mente ⁊ corpus ſub
anima ⁊ omnia exteriora ſub homine ita. ſ. ꝙ ꝗdiu mēs

hominis deo ſubderet̄ vires inferiores ſubderent̄ rationi
et corpus anime indeficiēter ab ea vitā recipiēs ⁊ exterio
ra homini vt. ſ. oīa ei ſuitēt ⁊ nullū ex eis nocumētū ſenti
ret. Hoc aūt ꝓuidentia diuina diſpoſuit ꝓpter dignita-
tem anime rōnalis que cū naturaliter ſit incorruptibilis
debebat̄ ſibi incorruptibile corpus. ſed qꝛ corpus qđ ē ex
cōtrarijs cōpoſituʒ opportebat eſſe organū ſenſus. ⁊ tale
corpus ſcđm naturā ſuā incorruptibile eſſe nō pōt ſupple
uit potentia diuina qđ deerat nature hūane dās aīe ꝟtu
tem cōtinendi corpus incorruptibilit̄ ſicut faber ſi poſſet
daret ferro ex quo cultellū fabricat ꝟtutē vt rubiginē nul
lam cōtraheret. Sic ergo poſtꝗ mens hominis p pctm̄
eſt a dei ſubiectione auerſa. amiſit virtutē cōtinendi infe
riores vires ⁊ etiā corpus ⁊ exteriora. ⁊ ſic incurrit mortē
naturalē a cāis intrinſecis ⁊ violētā ab exteriorib⁹ nocu
mētis. ¶ Deinde cū dicit ita ⁊ in oēs ⁊c̄. Oſtendit vlita-
tem huius ꝓceſſus ⁊ ꝗtum ad mortē ⁊ ꝗtuʒ ad peccatū
ordine tn̄ retrogrado. Nā ſupra prius egit đ ingreſſu pec
cati q̄ eſt cā ingreſſus mort̄. nūc aūt prius agit de vlitate
mortis tanꝗ de manifeſtiori. ⁊ hoc eſt quod dicit. Et ita
mors. ſ. vl' pct m̄ primi pntis ptrāſijt i oēs qꝛ. ſ. per origi
nem viciatā contrahūt hoīes neceſſitatē moriendi. 2. r.
14. Oēs morimur. pſ. Quis eſt hō qui viuit ⁊c̄. ¶ Dei-
de tāgit vlitatem ꝓceſſus peccati. cū dicit in quo omnes
peccauerūt qđ ſicut aug. dicit in glo. pōt dupliciter intel-
ligi. Uno mō in quo. i. primo hoīe vel in quo. ſ. pctō. qꝛ
ſcʒ eo peccāte quodā modo oēs peccauerūt inꝗtuʒ in eo
erant ſicut in prima ſua origine. Sed cū xp̄us etiā origi-
neʒ ex adā traxerit vt patet Luc. 3. Videt̄ ꝙ etiā ipſe eo
peccāte peccauerit. Ad hoc rn̄det aug. ſup geñ. ad litte-
ram ꝙ xp̄us nō omni mō fuit in adam quo nos fuimus.
nos em̄ fuim⁹ ⁊ ſcđʒ corpulentā ſubām ⁊ ſcđm ſemīalē ra
tionē. xp̄us aūt fuit in eo ſolū ſcđʒ corpulentā ſbām. Nō
quidā male intelligētes putauerūt ꝙ tota ſubſtantia cor
porum humanoꝝ que ptinet ad veritatē humane nature
fuerit actu in adam vt p quādaʒ multiplicationē diuina
virtute factā. ſi qđ ſumptū eſt ab adaʒ ſit in tāta quantita
te corpoꝝ ampliatū. Sed hoc eſt incōueniēs opa nature
miraculo attribuere: preſertim qꝛ videm⁹ ꝙ corpus hūa-
num ꝗtumcūqꝫ ſit de veritate humane nature corrūpitur
⁊ accipit aliā formā. Unde qꝛ oīe generabile eſt corrup-
tibile ⁊ ecōuerſo. oportet dicereꝙ materia que ante gene
rationē hoīs ſub alia forma ꝗ humana fuit: formā huma
ne carnis aſſumpſerit ⁊ ſic nō totū qđ eſt in corporib⁹ no-
ſtris ad veritateʒ nature pertinēs fuit actu in eodem. ſed
ſolum ſcđm originē ꝓut. ſ. effectus eſt in pricipio actiuo
Scđm hoc ergo intelligendū eſt ꝙ cū in noſtra generatio
ne ſit ⁊ materia corporalis quā femina miniſtrat ⁊ vis ac
tiua que ē in ſemine maris vtrūqꝫ per originē ducit̄ ab a-
dam ſicut in primū principiū. Et ideo dicimur in eo fuiſſe
⁊ ſcđm rōnem ſeminalē ⁊ ſcđm corpulentā ſubām. qꝛ ſcʒ
vtrūqꝫ ab eo ꝓceſſit. In generatiōe aūt xp̄i fuit corpulēta
ſubſtātia quā traxit de ꝟgine. loco aūt rōnis ſeminal' fuit
virtus actiua ſpūſſancti que non deriuat̄ ab adam ⁊ ideo
nō fuit in adaʒ ſcđm ſeminalē rōnem. ſed tm̄ ſcđm ſubſtā
tiam corpulentā. Sic igitur nos accepimus pctm̄ ab adā
et trahimus atqꝫ naturā humanaʒ ab eo accipim⁹ ſicut a
principio actiuo qđ eſt eſſe in eo ſcđm ſeminalē rōnem qđ
quideʒ nō cōpetit xp̄o vt dictū eſt. Uidetur vlteri⁹ ꝙ pec
catum originale nō trāſeat in oēs. qꝛ baptizati a peccato
originali purgātur per baptiſmū. ⁊ ita videtur ꝙ nō poſ-
ſint i poſteros pctm̄ trāſmittere qđ non habent. Dicendū
eſt aūt ꝙ per baptiſmū homo liberat̄ ab originali peccato
ꝗtum ad menteʒ ſed remanet peccati infectio ꝗtum ad
carnem. vnde. infra. 7. dicit aplūs. Ego ipſe mente ſer-
uio legi dei carne aūt legi peccati. Homo aūt nō generat

mente carnales filios ſed carne. et ideo non trāſmittit nouitatem xp̄i ſed vetuſtatem ade.

Lectio quarta.

Vſque ad legē enim peccatū erat in mundo. Peccatum autem nō imputabatur cum lex non eſſet. ſed regnauit mors ab adam vſq; ad moyſen: etiā in eos qui non peccauerunt in ſimilitudinē p̄uaricationis ade. qui eſt forma futuri.

Poſtq̄ ap̄ſus oſtēdit originē pc̄ti et mortis ſiue ingreſſū vtriuſq; in mūdū: hic manifeſtat qđ dixerat ⁊. primo manifeſtat ip̄m dictū. ſc̄do manifeſtat ſimilitudinē quā innuebat dicens ibi. Propterea ſicut ⁊c̄. tercio exponit ſimilitudinē ibi. Qui eſt forma futuri ⁊c̄. Dixerat autē q̄ peccatum et mors in oēs trāſierunt et hoc q̄dem ſm̄ expoſitionem aug̃. manifeſtare intendit p̱ hoc q̄ etiam ſub lege peccatū remanſit quaſi lege illud excludere non valente. Circa qđ duo facit. primo manifeſtat ꝓpoſitū q̄ntum ad peccatum. ſc̄do quantum ad mortē ibi. Sed regnauit ⁊c̄. Circa primum duo facit Primo oſtendit peccatū fuiſſe etiā ſub lege. ſc̄do quid circa peccatū lex fecit ibi. Peccatū aūt ⁊c̄. Dicit ergo primo dictū eſt q̄ omnes peccauerūt in adā q̄ꝛ nec etiā lex pc̄tm̄ abſtulit. Vſq; ad legē id ē etiā ſub lege. vt ly vſq; teneat incluſiue Pc̄tm̄ erat ī mūdo; qđ q̄dē pōt intelligi et de lege nature ⁊ de lege moyſi. ſilr̄ ⁊ de pc̄tō actuali ⁊ de pc̄tō originali. Peccatū em̄ originale erat in p̱uulo vſq; ad legem nature. id eſt vſq; ad vſum rationis p̱ quem homo huiuſmodi leges aduertit ps̄. In peccatis cōcepit me mater mea. Nec tñ ceſſat hoc peccatū lege naturali adueniēte in hoīe. ſed magis excreſcit p̱ additionem pc̄ti actualis q̄ꝛ vt dicit eccl̄. 7. Non ē homo iuſt⁹ in terra q̄ faciat bonū ⁊c̄. Sed ſi intelligam⁹ de lege moyſi. tunc q̄ dicitur peccatū fuiſſe in mūdo vſq; ad legem. poteſt intelligi nō ſolū de originali ſed etiam d̄ actuali. quia et ante legem et ſub lege peccatū vtrūq; p̱manſit. ꝓuer. 20. Quis poteſt dicere mūdū eſt cor meū. Q̄uāuis aūt lex pc̄tm̄ nō auferret: peccati tñ cognitionē fecit qđ antea non cognoſcebatur. Vnde ſubdit. Peccatum aūt nō imputabatur. Qđ quidē planū eſt ſi intelligatur de lege naturali. Q̄uāuis em̄ peccatū originale ſit in paruulo ante legem naturalem et reputet̄ ei a deo: non tamen imputatur ei apud hoīes. Si aūt intelligatur de lege moyſi planū ē q̄ntū ad aliq̄ pc̄tā actualia q̄ nō īputabantur ante legem ſicut illa que ſpecialiter ſunt per legē ꝓhibita. q̄ hoīes peccata nō reputabāt ſicut qđ dicit exo. 20. Non cōcupiſces ⁊c̄. Imputabant̄ tamē q̄dā peccata ꝑut erāt cōtrā legem nature. Vñ et gen̄. 39. Joſeph legitur in carcerē miſſus ꝓpter adulteriū ſibi impoſitū ¶ Cōſequēter agit de morte dicēs. Q̄uāuis peccata ante legē nō imputarētur tamē mors ſc̄ꝫ ſp̄ūalis id eſt peccatum vl̄ eterna damnatio de qua dicitur in ps̄. Mors peccatorū peſſima. regnauit id ē poteſtatē ſuā exercuit in hominēs ducēdo eos in dānationē ab adam p̱ quē pc̄tm̄ intrauit in mundum. vſq; ad moyſen. ſub quo data eſt lex. Jo. 1. Lex p̱ moyſen data eſt. non ſolum in eos q̄ peccauerunt actualiter ſed etiam in eos qui non peccauerunt in ſimilitudinē p̄uaricationis ade q̄ actualiter peccauit. oſee. 6. Ipſi aūt ſicut adā trāſgreſſi ſunt pactū ⁊c̄. vſq; ibi. Preuaricati ſunt in me quia etiam pueri damnationē incurrebāt. Poteſt etiā et ſub hoc ſēſu ītelligi de morte corp̱ali p̱ quā manifeſtat̄ pc̄tm̄ fuiſſe etiā cū nō imputabat̄ q̄ſi dicat. pc̄tm̄ aūt nō imputabat̄ ante legē ſꝫ ex hoc dep̄hēdit̄ fuiſſe q̄ꝛ regnauit mors ſc̄ꝫ corp̱alis. p̱lo q̄dē aliq̄s paſſiones inducendo puta famem et ſitum. et egritudinem. et tandem totaliter diſſoluendo. etiam in eos qui nō peccauerūt in ſimilitudinem p̄uaricationis ade. id eſt in pueros qui non peccauerunt actualr̄. quoniā etiā ipi mortem corporalē antea ⁊ poſtea patiunt̄ ſm̄ illō ps̄. Quis ē homo qui ⁊c̄. Ambroſius autē aliter iſta verba expoſuit ſc̄ꝫ de peccato actuali tantum et de lege moyſi. Et ſm̄ euꝫ inducuntur hec verba ad manifeſtandum q̄ per primū parentem peccatū in hunc mundū intrauit et in omnes tranſiuit. vſq; enim ad legem id eſt ante legem moyſi peccatū erat in mundo ſc̄ꝫ pc̄tm̄ actuale. Hoīes enim multiplicit̄ peccabāt contra legē nature. Vnde dicit gen̄. 13. Hoīes ſodomite peſſimi erant. peccatum aūt nō imputabatur cū lex non eſſet qđ eſt intelligendum nō quin imputaret̄ q̄ſi puniendū apud hoīes cū q̄dā legantur ante legem puniti ab hoībus pro peccatis. vt patet gen̄. 39. et. 4. Sed nō īputabat̄ q̄ſi a deo puniēdū. Tunc enī nō credebāt hoīes q̄ de⁹ hūana facta vel puniret vel p̄miaret. ſm̄ illō Job. 22. Circa cardines celi p̱ambulat nec nr̄a cōſiderat. Sꝫ poſtea lege diuinitus data innotuit q̄ꝛ peccata imputantur a deo ad penā et nō ſolum ab hoībus. Et ideo q̄ꝛ homines nō credebāt ſe puniendos a deo ꝓ pc̄tis. libere et abſq; freno peccabāt vbi humanū iudicium nō timebāt. Et ideo ſubdit. Sed mors id eſt pc̄tm̄ regnauit id ē oīmodā ſuam poteſtatem exercuit ab adā vſq; ad moyſen excluſiue. Nam p̱ moyſen data eſt lex que incepit regnū peccati diminuere. incutiens timorem diuini iudicij. ſm̄ illud deu. 5. Quis det eos talem habere mentē vt timeant me et cuſtodiant vniuerſa mādata mea? Regnauit inq̄ peccatum vſq; ad moyſen nō tamē in omnes ſed ī eos qui peccauerunt in ſimilitudinem p̄uaricationis ade. Dicit enim ambroſius in antiquis libris nō inueniri hāc negationē. non. Vnde credit a corruptorib⁹ appoſitum. Adam quippe magis credidit ꝓmiſſioni diaboli q̄ commonitioni diuine. vt patet gen̄. 3. Et ita quodāmodo diabolum p̄tulit deo. Sic igitur in ſimilitudiē p̄uaricationis ade p̄uaricantur ydolatre qui relicto dei cultu diabolum colūt. In tales ergo mors id ē peccatū totaliter regnauit. quia eos oīo poſſedit. Fuerunt aūt ante legē moyſi viri dei cultores q̄ et ſi peccarent nō tamē peccatum in eis regnabat q̄ꝛ non totaliter eos a deo ſep̱abat. ſed peccabant ſub deo id eſt ſub fide vnius dei etiā ſi peccarēt mortaliter vel ſub caritate dei cum peccabant venialiter. Ex vtraq; harum expoſitionū poteſt cōflari tertia q̄ magis videtur ad intentionē ap̄li p̱tinere. Dixerat enim q̄ p̱ vnū hoīem peccatū in hūc mundum intrauit et quia peccatū eſt tranſgreſſio legis diuine. poſſet alicui videri q̄ hoc nō eſſet verū quantum ad tempus ante legem preſertim cū ſupra quarto dixerit. Vbi nō ē lex nec p̄uaricatio. Et ideo poſſet aliquis credere q̄ non p̱ vnum hominem peccatum in mūdum intrauit ſed magis per legem. Et ideo ad hoc excludendū dicit. q̄ vſq; ad legem id ē tēpus ante legem pc̄tm̄ erat in mūdo. et originale et actuale. non tñ erat peccatū cognitū. preſertim q̄ſi a deo puniēdum. Et hoc ē qđ ſubdit. Peccatū aūt nō imputabatur ſc̄ꝫ q̄ſi contra deum exiſtens. cū lex ſc̄ꝫ diuinitus data nō eſſet Fuerunt enim aliqui vt ph̄ūs dicit in q̄nto ethi. q̄ crediderunt q̄ nihil eſt iuſtū naturaliter ⁊ p̱ cōſequēs nec iniuſtum. ſed p̱ ſolā poſitionē legis humane. Et ſm̄ hoc non imputabat̄ aliqđ pc̄tm̄ q̄ſi cōtra deum exiſtēs. et p̄cipue peccatū originale id eſt nō cognoſcebat̄. Sed q̄ iſta reputatio hoīm eſſet falſa oñdit̄ per effectum q̄ꝛ mors corporalis regnauit ab adam p̱ quem intrauit originale pc̄tm̄ in mundū vſq; ad moyſen ſub quo data fuit lex. et ita cum mors ſit effectus peccati precipue originalis. manifeſtum eſt q̄ ante legem fuit peccatū originale in mundo. Et ne aliquis dicat q̄ moriebantur ꝓpter peccata actualia. ad

hoc excludendū dicit ꝙ regnauit etiam in eos q̄ non pec cauerunt ꝓprio actu ſcʒ pueros et etiā ī iuſtos q̄ nō pec= cauerūt mortaliter q̄ tñ peccauerunt in primo hoīe vt ſupra dictuʒ eſt. Et ideo ſubdit. In ſimilitudinē preuaricatio nis ade in q̄ntum ſimilitudinē illius pctī traxerunt ꝑ ori= ginē ſimul cū ſimilitudine nature. Qſi dicat ꝙ moriebātur abſq; ꝓprio peccato: demōſtrat ꝙ ī eis erat diffuſa ſilītu do peccati ade ꝑ originē. Et hoc eſt qḋ aplūs manifeſtare intēdit ſcʒ ꝙ ꝑ adam peccatū originale in mūdum intra= uit. ¶ Deinde cū dicit. Qui eſt forma futuri ꝛc. exponit ſimilitudinem que intelligebatur in aduerbio. ſicut. Qñ dicit. qui ſcʒ adam eſt forma id ē figura quedā futuri id ē xp̄i tamē ꝑ cōtrariū. Nam ſicut ꝑ adam peccatum ⁊ mors in mūdum intrauit: ita ꝑ xp̄m intrauit iuſticia et vita. 1. corin. 15. Primus homo de terra terrenus. ſcḋus ḋ celo celeſtis. Sunt aūt et alie ſilītudines inter xp̄m et adaʒ ꝙ ſcʒ ſicut corpus ade formatū ſine coitu ita ⁊ corpus chriſti de virgine et ſicut de latere dormiētis ſumpta eſt mulier ita ex latere xp̄i dormiētis in cruce fluxit ſanguis ⁊ aqua vt dicitur Joh. 19. que ſignificat ſacramenta quibus eſt formata eccleſia.

Lectio quinta.

Sed non ſicut delictum ita et donuʒ. Si eniʒ vnius delicto multi mortui ſunt: multo magis gratia dei et do= num in gratia vnius hoīs ieſu chriſti in plu res abundauit Et nō ſicut per vnum pecca= tum ita et donum Nam iudicium quideʒ ex vno in cōdemnationem. gratia auteʒ ex mul tis delictis in iuſtificationem. Si enim vni⁹ delicto mors regnauit per vnum: multo= magis abundantiam gratie et donationis et iuſticie accipientes in vita regnabūt per vnum ieſum xp̄m Igitur ſicut per vni⁹ de= lictum in omnes homines in condēpnatio= nem: ſic et per vni⁹ iuſticiam in oēs hoīes in iuſtificationem vite Sicut eniʒ per inobe dientiam vnius hoīs peccatores conſtituti ſunt multi: ita et per vnius obeditionē iuſti conſtituentur multi.

Poſtq̄ aplūs poſuit ingreſſū peccati in hunc modum: h agit de ꝓgreſſu grē abolentis peccatū. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit quō per xp̄i grām remotū eſt pctm̄ qḋ ꝑ vnū hoīem in mūdum intrauit. ſcḋo oſtēdit quomō per gratiā xp̄i peccatū eſt remotum qḋ lege adueniēte ſu perhabūdauerat ibi. Lex aūt ſubintrauit ꝛc. Oſtēdit au tem ꝙ per gratiam xp̄i remouet peccatū ꝑ adam introdu= ctum in mūdum. cōparādo gratiam xp̄i peccato ade quia ſcilcʒ plus poteſt grā xp̄i ī bono q̄ pctm̄ ade in malo. Et circa hoc duo facit. primo comparat ipas cauſas ſcʒ grāʒ xp̄i peccato ade. ſcḋo ponit cōparationem eaꝝ q̄ntuʒ ad effectus ibi. Et nō ſicut ꝑ vnum ꝛc. Circa primuʒ duo fa cit. primo ꝓponit cōparationē. ſcḋo manifeſtat eam ibi. Si enim vnius ꝛc. Dicit ergo primo. Dictū eſt ꝙ adā eſt forma futuri. Sed non ſicut delictum ꝛc. Quaſi dicat. non eſt eſtimandum ꝙ tante efficatie ſit delictuʒ ade quā te ē grē donū xp̄i. Cui⁹ ratio iſta q꞉ peccatū ꝓcedit ex in= firmitate volūtatis humane. gratia aūt ꝓcedit ex immen ſitate bonitatis diuine quā manifeſtū eſt voluntati huma ne preferti ʒ infirme preferri. Et ideo virtus gratie dei ex cedit omne pctm̄ Et ideo dicebat dauid. Miſerere mei deus ſcḋm magnam miſericordiā tuaʒ. Et ꝓpter hoc iuſte reprobat verbum cayn gen̄. 4 dicentis. Maior eſt iniqui tas mea ꝛc. ¶ Deinde cū dicit. Si enim vnius ꝛc. mani feſtat qḋ dixerat ſcʒ ꝙ donū gratie dei excedit delictū ade dicens. Si eñ delicto vnius ſcʒ ade multi mortui ſunt id eſt ſi ex delicto ade peccatū et mors trāſiuit in multos ali os. q꞉ in omnes q̄ in eo peccauerunt. multomagis gratia dei et donum id ē gratuitū dei donū. vt ly. ⁊ expoſitiue te neatur. Nā gratia dei refert ad remiſſionē peccati. ſupra eodē. Juſtificati grat̄ ꝑ grāʒ ipſi⁹ ꝛc. Donū aūt refert ad bona ſupaddita vltra remiſſionem pctōꝝ. vt dicit in ps̄. ſcḋm aliam litterā. Dedit dn̄s dona hoībus multo inq̄ magis huiuſmodi gratia et donū abundauit in plures id eſt in multos. Quanto enim aliquid eſt potentius tanto magis ſe poteſt ad multa extendere. Peccatum autem ade ad multos ſe extendit qḋ probatur per mortē. Unde ſignāter dicit ꝙ vnius delicto multi mortui ſunt. Mors enim argumentum eſt peccati originalis vt. ḡ. dictum eſt ade Quacūq; die comederis ꝛc. Gratia dei que ē fortior multo ampli⁹ ad multos extenditur. heb. 2. Qui multos filios in gloriam adduxit. Notandū eſt aūt ꝙ dicit. abū= dauit. q꞉ non ſolum grā dei ꝓceſſit in multos ad deletio nem peccati ꝑ adam inducti. ſed etiam ad peccata actua= lia delēda ⁊ mlta alia bona cōſequēda. 2. cori. 9. Potēs eſt autē dn̄s omnē gratiā habūdare facere in vobis. Sic enim peccatū ex vno hoīe habundauit in mltos ex prima ſuggeſtione diaboli ita et gratia dei ꝑ vnuʒ hominē ꝓceſ ſit ad mltos. Unde ſignāter addit. In grā id eſt ꝑ gratiā vnius hominis ieſu xp̄i. Sic enim a deo grā in multos effunditur: vt eam ꝑ xp̄m accipiant in quo oīs plenitudo gratiarum inuenit̄ ſm̄ illud. Jo. 1. De plenitudine eius oēs accepimus gratiam ꝓ grā. Sic aūt legēda eſt litte ra ſm̄ expoſitionem aug̃. vt hoc quod dicit plures. non accipiatur cōparatiue ſed abſolute. et ita vult ꝙ attenda tur cōparatio q̄ntū ad hoc ꝙ ſi delictū vnius ade ꝓceſſit in multos. mltomagis grā vnius xp̄i in mltos. Sed ſm̄ ambroſium ly. plures accipitur cōparatiue vt ſit ſenſus ꝙ delicto id ē peccato actuali vnius ſcʒ ade multi nō oēs mortui ſunt ſcʒ morte peccati imitando ſcʒ peccatū ipius ade ꝑ ydolatriā. vt ſupra expoſitū eſt Sap. 13. dicitur de ydolatris. Infelices aūt ſunt et inter mortuos ſpes eorū. Et multomagis gratia dei habundauit in plures ſcʒ q̄ in ydolatris qui peccauerunt in ſimilitudinem ade. q꞉ nō ſo lum eoꝝ peccata tolluntur ꝑ gratiā xp̄i: ſed etiā pctā eoꝝ qui in fide vnius dei ꝑmanſerunt. Mich. vltio Deponet iniq̄tates nr̄as ⁊ ꝓiſciet oīa peccata nr̄a. ¶ Deinde cum dicit. Et nō ſicut ꝛc. comparat xp̄i gratiam pctō ade q̄ntū ad effectum q꞉ nō ſolum vtrūq; in multos redundat. ſed etiā maiorē effectū habet gratia xp̄i q̄ pctm̄ ade. Et circa hoc tria facit. primo ꝓponit qḋ intēdit. ſcḋo māifeſtat ꝓ poſitū ibi. Nam iudiciuʒ ꝛc. tertio ꝓbat ibi. Si eñ vni⁹ ꝛc. Dicit ergo primo. Nō ſolū hoc dictuʒ eſt ſcʒ ꝙ chriſti grā magis abūdat in multos q̄ peccatū ade ſed etiam in eis maiorem effectuʒ facit. Et hoc eſt qḋ dicit. Et nō ſicut ꝑ vnū pctm̄ ita et donū Quaſi dicat. Nō tant⁹ effec⁹ ſeq= tur ꝑ vnum pctm̄ ade in multis q̄tus cōſeq̄tur in multis ꝑ donū grē xp̄i. Potētioris eñ cauſe potētior eſt effect⁹ Unde cū dictum ſit gratiam eſſe potentiorem q̄ pctm̄ ade. ꝯſequēs eſt ꝙ maiorē effectū efficiat. ¶ Deinde cū dicit Naʒ iudiciū ꝛc. manifeſtat qḋ dixerat dicēs. Nā iudiciū .i. diuina punitio ꝓcedit q̄dem ex vno ſcʒ pctō primi pa= rentis in cōdēnationeʒ ſcʒ oīm hominū q꞉ in illo peccāte peccauerunt. ſm̄ illud qḋ ſupra dictū eſt ꝙ mors in oēs ptranſijt in quo omnes peccauerūt. grā aūt dei que dat ꝑ xp̄m ꝓcedit ex multis delictis id eſt nō ſolū ex illo vno

originali ſed etiam ex multis actualibus. In iuſtificatio nem id ē pfectã emundationē. 1. cor. 6. Et hoc quidem fuiſtis aliquando ſ3 abluti eſtis ſed ſanctificati eſtis ſed iu ſtificati eſtis. ¶ Deinde cū dicit. Si eni3 ex vni⁹ ꝛc. Probat qḋ dixerat ſcilicet ꝙ gratia chriſti ꝑcedit ex mltis delictis in iuſtificationē. ꝛ primo quidē hoc ꝓbat ex poſteriori. ſcḋo ex priori ibi. Sicut enī ꝛc. Circa primū cōſiderandum eſt ꝙ aplus in premiſſa cōparatione nō ponit ſibi reſpondētia ſc3 res eiuſdem generis. Nam ex ꝑte pctī ponit condēnationem que ꝑtinet ad penā. ex ꝑte autem gratie ponit iuſtificationē que nō ꝑtinet ad premiū ſ3 magiſ ad ſtatū meriti. Sic igitur aplus intēdit ꝑ hoc qḋ dicit ꝙ peccatū inducit cōdēnationem oſtendere ꝙ gr̃a inducat iuſtificationē. Et vtit̃ tali ratione. Sicut cōdēnatio mortis ꝑcedit ex peccato primi parētis: ita regnū vite ꝑcedit ex gr̃a xp̃i. Hec enī duo vniformiter ſibi correſpōdent ſed ad regnū vite nullus poteſt ꝑuenire niſi ꝑ iuſticiam. ergo ꝑ gr̃am xp̃i hoīes iuſtificãtur. primo ergo ponit premiſſas. ſcḋo infert cōcluſionem intētam ibi. Igitur ſicut per vnius ꝛc. primã aūt ꝓpoſitionē ꝓponit dicens. Si enim ex delicto vnius hoīs mors regnauit ꝑ vnum hominē q3 ſicut ſupra eodem dictū eſt per vnū hoīem pctm̄ intrauit et ꝑ peccatū mors. multomagiſ hoīes regnabūt in vita ſc3 eterna ꝑ vnum ieſum xp̃m qui dicit Joh. 10. Ego veni vt vitam habeant ꝛ abūdantius habeāt. ꝑticipando ſc3 eternitatē vite. q̃ quidē abūdantia hic ꝑ regnum deſignatur. Unde dicit̃ apo. 20. Et regnabunt cū xp̃o annis mille. i. eterno tēpore. Minorē autē deſignat interponēdo abundantiam gr̃e xp̃i et donationis ꝛ iuſticie accipiētes. Quaſi diceret ad regnū vite hoīes ꝑuenire non poſſūt niſi hoc accipiēdo ita ꝙ gratia xp̃i referat̃ ad dimiſſionē peccati quã nulla merita precedere poſſunt. et ideo dō gratie deputatur. ſi enim ex operibus iã non ex gr̃a vt dicitur infra 11°. Et aūt dicit̃ donationis referēdum eſt ad dona gratiarū q̄bus hoīes ꝓmouent̃ in bona. Heſter. 2. Largitus eſt dona iuxta magnificētiã principale3 ꝛc. Et autē dicit iuſticie referendū eſt ad rectitudinē operu3. 1. cor 1. Qui factus eſt nobis a deo iuſticia. ¶ Deinde cū dicit Igitur ſicut ꝛc. Infert cōcluſionē intentã que idem cōtinet cū eo qḋ ſupra premiſſum eſt. videlicet ꝙ ſicut ꝑ vni⁹ delictum ade diuinum iudicium ꝑceſſit in oēs homines qui carnaliter naſcuntur in cōdēnationē mortis. ſic et ꝑ vnius ſc3 iuſtitiam xp̃i diuina gr̃a ꝑceſſit in oēs homines in iuſtificationem vite id eſt que ducit ad vita3. Sed videtur hoc eſſe falſum. Non enim oēs homines iuſtificant̃ per xp̃m. ſicut omnes homines moriūtur per adã. Sed dicendum ꝙ intelligendum eſt ꝙ ſicut oēs hoīes qui naſcuntur carnaliter ex adam incurrunt cōdēnationē per eius peccatum: ita omnes qui renaſcūtur ſp̃ualiter ꝑ xp̃m adipiſcuntur iuſtificationem vite. quia vt dicit Joh 3°. niſi quis renat⁹ fuerit denuo ex aqua et ſp̄ū ſancto nō poteſt ꝛc. Quamuis poſſit dici ꝙ iuſtificatio xp̃i tranſit in iuſtificationem oīum hominū quãtum ad ſufficientia3 licet quantū ad efficientiam ꝑcedat in ſolos fideles. Ūn dicitur. 1. thi. 4. Qui eſt ſaluator omniū hominum maxime aūt fidelium. Ex hoc aūt qḋ hic dicitur accipere debemus ꝙ ſicut nullus morit̃ niſi per peccatū ade: ita nullus iuſtificatur niſi ꝑ iuſticiã xp̃i que q̄dem eſt ꝑ fidē ipſi⁹ ſ̃m illud qḋ ſupra 3° dictū eſt iuſticia dei ꝑ fidē ieſu chriſti in omnes qui credunt in eum. In eum aūt crediderūt homines nō ſolum qui ſunt poſt eius incarnationem: ſed etiam qui eius incarnationē preceſſerunt. Sicut enī nos credimus eum natu3 et paſſum: ita ipſi crediderūt naſciturum et paſſurum. Unde eadem eſt fides noſtra et eoru3 2. corinth. 4. Habentes eundem fidei ſp̄m ꝛc. Sic igit̃ ꝓbatum eſt ꝙ gr̃a xp̃i ꝑcedit ad multorū iuſtificationem ex poſteriori ſc3 ex regno vite. ¶ Conſequenter cum dicit Sicut enī ꝛc. probat ide3 ex ꝑori. Cauſe enī ſunt ſimiles ſuis effectibus Inobediētia aūt primi ꝑentis que habet rationē iniuſticie cōſtituit peccatoreſ ꝛ iniuſtos. Igit̃ obedientia xp̃i que habet rationē iuſticie cōſtituit iuſtos. Et hoc eſt qḋ ſupra dictū eſt ꝙ gr̃a ꝑcedit in oēs hoīes in iuſtificationē. Sed videt̃ eſſe dubium qḋ dicit ꝙ ꝑ inobediētiam vnius hoīs peccatores cōſtituti ſunt multi id eſt omnes q̃ ab eo naſcunt̃ ſ̃m rationem ſeminalē. Primum enim eius pctm̄ videt̃ fuiſſe ſupbia magis q̃ inobedētia. ſcḋm illud Eccl. 10. Initiū oīs peccati ſupbia Sed dicēdum eſt ꝙ ſicut ibidē dicitur initium ſupbie facit hoīes apoſtatare a deo. q3 ſc3 prima pars ſupbie cōſiſtit in hoc ꝙ homo nō vult ſubijci: preceptis diuinis qḋ ad inobedientiam ꝑtinet. Unde primū hoīs peccatū fuiſſe videtur inobedientia nō ſcḋm actum exteriorem ſed ſcḋm interiorem motum ſupbie quo voluit diuino precepto cōtraire. Unde ei⁹ inobediētiã dn̄s arguit gen̄. 3. Quia audiſti vocem vxoris tue et comediſti de ligno de quo preceperam tibi ne comederes ꝛc. Obedientia aūt chriſti hic dicitur ſcḋm quã precepto patris obediēs mortem ſuſtinuit ꝓ ſalute noſtra. ſcḋm illud. phil. 2. Fact⁹ eſt obediēs vſq3 ad mortem ꝛc. Nec eſt cōtrariū qḋ alibi dicitur xp̄s ex caritate mortuus vt patet ephe. 5. Quia hoc ip̄m ꝙ obediuit proceſſit ex dilectione quã habuit ad patrē et ad nos. Et eſt attendendum ꝙ per obedientiam ꝛ inobedientitiam ꝓbat nos per vnū peccatores effici et per vnu3 iuſtificari quia iuſticia legalis que eſt omnis virtus attenditur in obſeruatione preceptorum legis. quod ꝑtinet ad rationē obedientie. Iniuſticia aūt illegalis que eſt omnis malitia vt dicitur in. 5. ethicorū. attenditur in tranſgreſſione mãdatorum legis que pertinet ad ratione3 inobediētie. Sic ergo cōuenienter dicitur ꝙ ꝑ inobedientiam conſtituunt̃ homines iuſti ꝛ ꝑ inobedientiã peccatores.

Lectio ſexta

Lex autem ſubintrauit vt abundaret delictum. Ubi autem abundauit delictum. ſuper abūdauit ꝛ gratia. vt ſicut regnauit peccatum in mortem: ita et gratia regnet per iuſticiam in vitam eternam. per ieſum xp̃m dn̄m noſtrum.

Poſtq̃ apoſtolus oſtēdit ꝙ per donū gratie xp̃i ſubtrahitur peccatū qḋ per adam in hunc mūdum intrauerat: hic oſtendit ꝙ per gratiam chriſti tollit̃ peccatum quod lege ſuperueniente abundauerat. Et circa hoc duo facit. primo ponit abundantiam peccati que fuit per legem. ſcḋo abſolutionem peccati que eſt per gratiam xp̃i ibi. Ubi abundauit ꝛc. Dicit ergo primo. dictum eſt ꝙ per obediētiam vnius hoīs iuſti cōſtituuntur multi. non aūt lex hoc facere potuit ſed potius lex ſubintrauit vt ſuꝑabundaret delictū. Circa quod apli dictum duplex occurrit dubitatō Primo quidem de hoc ꝙ dicit legem ſubintraſſe id ē latenter intraſſe poſt culpam originalem ꝛ actualē. vel poſt naturalem legem vt glo. dicit. Non enī lex occulte intrauit ſed manifeſte data fuit ſ̃m illud Jo. 18. Non in abſcōdito locutus ſum. Dicendū eſt ergo ꝙ licet ipſa legiſlatio fuerit data in manifeſto: tamē myſteria legis erant in occulto: ꝛ precipue quo ad intentionē dei circa legem ferendam que peccatum oſtenderet non ſanaret: ſ̃m illḋ infra. 11. Quis cognouit ſenſum domini ꝛc. Poteſt etiam dici ꝙ lex ſubintrauit. i. quaſi media intrauit inter peccatū hominis ꝛ donū gratie chriſti: quoꝝ vtrūq3 ſupra dixerat ꝑ vnū ad plures tranſiſſe. Secūda aūt dubitatio eſt de hoc ꝙ dicit legem ſubintraſſe vt abundaret delictū. Sic enī

videtur ꝙ abundantia delicti ſit finis legis. ⁊ ita ſequitur
ꝙ lex ſit mala: quia cuiꝰ finis malus eſt ipſum quoqꝫ ma-
lum eſt. et hoc eſt contra illud. i. Ti. i. Scimus quidem
ꝙ lex bona eſt ⁊c. Ad hoc aũt reſpondet in gloſa tripliei-
ter. Primo quidẽ vt dicamus ꝙ ly. vt. non ponitur cau-
ſaliter ſꝫ conſecutiue. Non eñ ad hoc fuit data lex vt pec
catum abũdaret quin potius lex quantũ inˀ ſe fuit peccatũ
prohibuit. ſm illud pſ. In corde meo abſcondi eloquia
tua vt non peccem tibi. Sed lege data conſecuta eſt abũ-
dantia delictorum dupliciter. Uno quidẽ modo quantuꝫ
ad peccatorũ multitudinẽ. lex eñ licet peccatum demon-
ſtret peccati tamẽ concupiſcentiã nõ auferebat. Cum aũt
alicui prohibet id quod concupiſcit. vehemẽtius in con-
cupiſcentiã illius exardeſcit. ſicut ⁊ fluuius appoſita obi-
ce fortius fluit ⁊ obicem frangit. Cuius ratio poteſt eẽ tri-
plex. Una quidẽ illð qð ſubiacet hominis poteſtati nõ re
putat aliqs ꝓ magno: ſed illud qð eſt extra hominis po-
teſtatẽ apprehendit ab homine quaſi magnũ. Prohibitõ
aũt eius qð cõcupiſcit ponit illud qð ꝓhibet quaſi extra
hominis poteſtatẽ. ⁊ ideo cõcupiſcentia magis exardeſcit
in rem concupitã dum prohibet. Secunda ratio eſt quia
interiores affectiones quãdo interius retinent ita ꝙ exte
rius non deriuẽtur ex hoc ipſo magis interius incendũt.
ſicut patet in dolore ⁊ ira que dum interius clauſa tenent
magis augent. ſi aũt exterius quoquo modo prodeãt: eo-
rum virtus diminuit. prohibitio aũt ꝓpter timoreꝫ pene
cogit hominẽ vt concupiſcentiã ſuã ad exteriora non pro-
ducat. ⁊ ideo ipſa concupiſcentia interius retenta magis
inflãmat. Tertia ratio eſt qꝛ illud qð non eſt nobis ꝓhi-
bitum apprehẽdimus quaſi poſſibile fieri quãdocũqꝫ no
bis placuerit. ⁊ ideo multotiẽs oportunitate exiſtente il-
lud vitamus: ſed quãdo aliquid eſt ꝓhibitũ apprehendit
a nobis vt non ſemꝑ a nobis haberi poſſit. ⁊ ideo quãdo
opportunitas dat ſine timore pene illud cõſequẽdi prom-
ptiores ad hoc ſumus. Et inde eſt ꝙ data lege que concu
piſcentie vſum ꝓhibebat ⁊ tñ ipſam cõcupiſcentiã nõ mi-
tigabat. concupiſcentia ipſa magis feruenter homines ad
peccata ducebat. Unde dicit. Ezech. 5. Iſta eſt hieruſalẽ
in medio gentiũ poſui eam ⁊ in circuitu eius terras. ⁊ cõ-
tempſit iudicia mea vt plus eſſet impia ꝙ gẽtes. Sed ſm
hoc videt ꝙ omnis lex humana que gratiam nõ cõfert di
minuentẽ concupiſcentiã: faciat abundare peccata. quod
eſt contra intentiones legiſlatorũ quia ad hoc tendunt vt
ciues faciant bonos. vt patet ꝑ phm 2 ethicoꝝ. Sed dicẽ
dum ꝙ alia eſt intentio legis humãe ⁊ alia legis diuine.
Lex eñ humana refert ad humanũ iudiciũ qð eſt de exte-
riorbus actibus. ſed lex diuina refert ad diuinũ iudicium
quod eſt de interioriꝰ motibus cordis. ſm illud. i. Reg.
16. Homo videt ea que parent: ſed deus intuet cor. Sic
igit lex humana ſuam intentionẽ conſequit dum ꝑ ꝓhibi
tioneꝫ ⁊ pene cõminationẽ impedit ne multiplicent exte-
riores actus peccati licet concupiſcẽtia interior magis au
geatur. ſed quantũ ad legẽ diuinã etiam interiores concu
piſcentie male imputant ad peccatũ que abundãt lege ꝓ-
hibente ⁊ non auferente concupiſcentiã. Sciendũ tamen
ꝙ ſicẽ phus dicit in quarto ethicoꝝ. Prohibitõ legis licꝫ
illos qui ſunt male diſpoſiti cohibeat ab exterioribus pec
catis ſolo pene timore. quoſdam tamẽ bene diſpoſitos in-
ducit ꝑ amorem virtutis. ſed iſta bona diſpoſitio quãtum
ad aliqd poteſt eſſe a natura: ſed eius perfectio nõ eſt niſi
ꝑ gratiã. ex qua contingit ꝙ etiam lege veteri data nõ in
omnibꝰ peccatũ abundat ſed in pluribus. Quidã vero le
ge ꝓhibẽte ⁊ gratia vlteriꝰ adiuuãte ad ꝑfectionẽ ꝟtutũ
tẽpore ꝑuenerũt ſm illð Ecc. 44. Laudemꝰ viros glo-
ſos ⁊c. Et infra Hoĩes magnos ꝟtute. ſcðo ſupabũdauit
delictũ lege ſupueniẽte ꝗtũ ad ꝗuitatẽ reatus. Grauiꝰ eñ
fuit peccatũ vbi acceſſit preuaricatio non tantũ legis na-
ture ſed etiã legis ſcripte. Unde ſupra. 4. dictũ eſt ꝙ vbi
non eſt lex nec preuaricatio. ¶ Secundo aũt poteſt reſpõ
deri vt dicat ꝙ ly vt teneat cauſaliter. ita tamẽ ꝙ loquat
apl'us de abundantia delicti ſm ꝙ eſt in noſtra cognitiõe
vt ſit ſenſus. lex ſubintrauit vt abũdaret delictũ. i. vt abũ-
dantius delictũ cognoſceret ſm modũ loquendi quo dicit
aliqd fieri cũ inoteſcit. Uñ ſupˀ dictũ ẽ ꝙ ꝑ legẽ ẽ cognitio
pctĩ. ¶ Tertio mõ põt exponi ita ꝙ ly vt teneat cauſaliter
ita tamen ꝙ abundantia delicti non intelligat finis legis
ſubintrantis. ſed id qð ex abundantia delicti ſequit. ſ. hu
miliatio hominis. Lege eñ ſubintrãte abũdauit delictũ
vt dictũ eſt in prima expoſitione. Ex qua quidem delicti
abundantia conſecutũ eſt ꝙ homo infirmitatẽ ſuam reco-
gnoſcens humiliet. Dicebat eñ homo ſuperbus deˀ viri-
bus ſuis preſumens. Nõ deeſt qui impleat ſed deeſt qui
iubeat. ſm illud Exo. 24. Omnia que locutus eſt dñs fa
ciemus ⁊ ei obediemus. Sed quãdo lege data conſecuta
eſt multitudo delictorũ homo ſuã infirmitatẽ cognouit ad
obſeruantiã legis ſm illud ſap. 9. Infirmus homo ⁊ exi-
gui temporis ⁊c. Intentio ergo dei legem dantis nõ ter-
minatur ad abundantiã peccatorũ ſed ad humilitatẽ ho-
minis ꝓpter quã ꝑmiſit abundare delicta. Sic ergo quia
hoc erat occultuꝫ ſignãter quantũ ad hoc dicit ꝙ lex ſub-
intrauit. Quia vero hoc agitur de lege ⁊ fine legis duo
conſideranda occurrunt. primo quidẽ quot modis lex di-
catur. ſecundo quis ſit finis legis. Circa primũ ſciendũ ẽ
ꝙ lex vno modo dicit tota ſcriptura veteris teſtamẽti ſm
illud Jo. 15. Ut impleat ſermo eoꝝ qui in lege eorũ ſcri-
ptus eſt quia odio habuerunt me gratis. cũ tamẽ hoc ſcri
ptuꝫ ſit in pſ. Aliqñ vero dicit lex ſcriptura qnqꝫ libroꝝ
moyſi. ſm illud Deut. 33. Legẽ precepit nobis moyſes.
¶ Tertio dicit lex decalogus preceptorũ ſm illud. Exo.
24. Dabo tibi duas tabulas lapideas ⁊ legem ac manda
ta que ſcripſi vt doceas. ¶ Quarto dicit lex tota ꝑtinen-
tia cerimonialiũ. ſm illud Heb. 10. Umbram habens lex
futurorũ bonoꝝ. ¶ Quinto dicit lex aliqð ſpeciale prece
ptum cerimoniale ſm illð Leui. 7. Hec eſt lex hoſtie pa
cificorum. Sumitur autẽ hic lex ab aplo cõmuniter quan
tum ad totam doctrinaꝫ legis moyſi. i. quãtũ ad moralia
⁊ cerimonialia precepta. quia ſcꝫ ꝑ cerimonias legis non
dabat gratia ꝑ quã hõ adiuuaret ad implenda precepta
moralia cõcupia diminuta. ¶ Circa finẽ aũt legi ſciendũ ẽ
ꝙ in pplo iudeoꝝ tria fuerũt hoĩm genera ſicut ⁊ in quoli
bet alio populo ſcꝫ duri. i. peccatores ⁊ rebelles. ꝓficien-
tes ⁊ ꝑfecti. quantũ igit ad duros lex fuit data in flagellũ
⁊ quantũ ad peccata moralia a d quorũ obſeruantiã coge
bantur ꝑ pene cõminationẽ. vt patet Leui. 2. et quãtum
ad cerimonialia que ideo ſunt multiplicata ne liceret eis
diis alienis aliuꝫ cultũ ſupaddere. Eze. 20. In manu va
lida ⁊ brachio extento ⁊ in furore effuſo regnabo ſuꝑ vos.
Sed ꝓficientibus qui dicunt mediocres lex fuit in peda-
gogum ſm illð Gal. 3. Lex pedagogus noſter fuit in chri
ſto. ⁊ hoc quantũ ad cerimonialia quibus continebant in
diuino cultu. ⁊ quantũ ad moralia quibꝰ ad iuſticiã ꝓmo
uebant. Perfectis aũt fuit quantũ ad cerimonialia quidẽ
in ſignum. ſm illud Eze. 20. Sabbata mea dedi eis vt eſ
ſent ſignũ inter me ⁊c. Quantũ ad moralia vero in ſola-
cium. ſm illð infra. 7. Condelector legi dei ſm interiorẽ
hoĩeꝫ. ¶ Deinde cũ dicit. Ubi abũdauit ⁊c. Oſtẽdit quõ
per gratiam tollitur abũdantia delictorũ. ⁊ primo ponit
gratie abundantiam. ſecundo oſtendit abundãtis gratie
effectũ ibi. Ut ſicut regnauit ⁊c. Dicit ergo primo. dictũ
eſt ꝙ lege ſubintrante abundauit delictũ: nec tamẽ ꝓpter
hoc impeditur diuinũ ꝓpoſitum de ſalute iudeorum ⁊ to-
tius humani generis quia vbi abundauit delictũ. ſ. in hu

mano genere ⁊ ſpecialiter in iudeis ſupabundauit ⁊ gra-
tia ſcꝫ xp̄i cōdonantis peccata. 2. Cor. 9. Potens eſt deꝰ
omnē gratiam abundare facere in vobis. Eius aūt quod
hic dicit duplex ratio aſſignari poteſt. Una quidē ex effe-
ctu gratie. Sicut em̄ magnitudinē morbi nō ſanat niſi for
tis ⁊ efficax medicina. ita requirebat abundans gratia ad
hoc vt ſanaret abundātiam delictorum. Luc. 7. Dimiſſa
ſunt ei peccata multa ꝛc̄. Alia ratio ſumi poteſt ex diſpoſi
tiōe peccantis qui dum magnitudinē peccatorū ſuorum
recognoſcit qn̄qꝫ quidē deſpat ⁊ contemnit. ſm illō Prouer.
28. Impius cum in profundū ꝛc̄ Quandoqꝫ vero per au-
xilium diuinum ex conſideratione ſuorum peccatorū ma-
gis humiliat ⁊ maiorē cōſequit gratiā. ſm illud pſ̄ Mul
tiplicate ſunt infirmitates eorum poſtea accelerauerunt.
¶ Deinde cum dicit. Ut ſicut regnauit peccatū in mortē
ꝛc̄. Oſtendit effectum grē abundantis. qui quidem eſt ꝑ
oppoſitum reſpondens effectui peccati. vt ſ. ſicut pecca-
tum introductum ꝑ primū hoīem ⁊ abundans ꝑ legem re
gnauit. id eſt plenū dominiū in homīes obtinuit ⁊ hoc ꝗ-
viſqꝫ duceret eos in mortē temporalē ⁊ eternam infra. 6.
Stipēdia peccati mors. Ita ⁊ grā dei regnet id eſt plene
dn̄etur in nobis ꝑ iuſticiā quā ſ. in nobis facit. ſupra eo-
dem. Iuſtificati gratis ꝑ grām ipſius. ⁊ hoc quouſqꝫ nos
ducat in vitam eternā. ſm illud infra. 6. Gratia dei vita
eterna. Et hoc totum eſt ꝑ ieſum xp̄m dn̄m noſtrū ꝗ eſt da
tor grē. ſm illud Jo. 1. Gratia ⁊ veritas ꝑ ieſum xp̄m fa-
cta eſt. Et etiā iuſticia. 1. cor. 1. Qui factus eſt nobis iuſti
cia a deo. ⁊ dator vite etn̄e. Jo. x. Ego vitā eternā do eis.

Incipit capitulum ſextum.

Quid ergo dicemus? Manebimꝰ
in peccato vt gratia abūdet? Ab-
ſit. Qui enim mortui ſumus pec
cato: quomodo adhuc viuemus in illo? An
ignoratis fratres: quia quicūqꝫ baptizati ſu
mus in chriſto ieſu: in morte ipſius baptiza
ti ſumus. Cōſepulti enim ſumus cum illo ꝑ
baptiſmum in mortem. vt quomodo chriſtꝰ
ſurrexit a mortuis per gloriam patris. ita et
nos in nouitate vite ambulemus. Si enim
cōplantati facti ſumus ſimilitudini mortis
eius: ſimul et reſurrectionis erimus.

Poſtꝗ̄ aplus oſtendit ꝙ ꝑ grām xp̄i liberamur a peccato
preterito tam introducto ꝑ primū hoīem ꝗ̄ etiam abūdā-
ti ꝑ legem. hic oſtendit ꝙ ꝑ grām chriſti datur nobis fa-
cultas ad reſiſtendū peccatis futuris. Et circa hoc duo fa
cit. primo ponit queſtionē ex premiſſis ortā. ſecundo ſol-
uit eam ibi: Abſit ſi em̄ ꝛc̄. Dixerat autē ſupra ꝙ vbi abū
dauit delictū ſupabundauit ⁊ gratia. quod quidē aliquis
poſſet male intelligere quaſi abundantia delicti eſſet cau-
ſa ſupabūdantie gratiarū. ⁊ ideo inducit queſtionē dicēs.
Quid ergo dicemus? Nunquid ꝑmanebimꝰ in peccato
vt gratia abundet? Quod quidē oporteret dicere ſi abun
dantia delicti eſſet cauſa gratie abundantis. ⁊ nō ſola oc-
caſio vt ſupra dictū eſt. Unde ⁊ ſupra. 3. aplus dixit. Sic
vt blaſphemamur. et ſicut aiunt quidā nos dicere: facia-
mus mala vt eueniāt nobis bona. Je. 12. Bene eſt oībꝰ
qui preuaricant ⁊ inique agūt. ¶ Deinde cū dicit. Abſit
ꝛc̄. ſoluit inductam queſtionē. Et primo aſſignat rationē
quare non eſt nobis ꝑmanendū ſub peccato. ſecūdo exclu
dit exhortationē intentā ibi. Non ergo regnet ꝛc̄. Circa
primū duo facit. primo aſſignat ratōē quare nō ſit in pec-
cato ꝑmanendū. ſecūdo oſtendit nobis ineſſe facultatē ad
hoc ꝙ non ſub peccato maneamus ibi. Hoc ſcientes ꝛc̄.
Circa primū ponit talem rationē. Si ſumus mortui a pec
cato non debemus viuere in illo. ſed mortui ſumus a pec
cato. ergo nō debemus viuere in peccato. Circa hoc ergo
quattuor facit. primo ponit conditionalē. ſecūdo ꝓbat an
tecedens ibi. An ignoratis ꝛc̄. tertio concludit cōſequēs
ibi. Ut quō xp̄s ꝛc̄. quarto ꝓbat neceſſitatē conſequētie
ibi. Si em̄ cōplantati ꝛc̄. Dicit ergo primo. Abſit ſcꝫ ꝙ
hac intentione permanendū ſit in peccato vt gratia abun-
det. qꝛ vt dicit Ecc̄. 15. Nemini mandauit deꝰ impie age
re. ⁊ huius ratio eſt: Si em̄ mortui ſumꝰ peccato ꝑ hoc. ſ.
ꝙ peccatū eſt mortificatū in nobis quō adhuc in illo viue
mus. Modo em̄ naturalis ordo rerum habet vt a morte
redeat ad vitā. Yſa. 26. Morientes non viuant ꝛc̄. Cant.
5. Laui pedes meos ꝛc̄. ¶ Deinde cū dicit. An ignoratis
ꝛc̄. ꝓbat antecedens ſcꝫ ꝙ fideles ſunt mortui peccato. ⁊
primo ꝓponit medium ad ꝓpoſitū oſtendendū. ſecundo
manifeſtat mediū inductū ibi. Conſepulti em̄ ſumus ꝛc̄.
Dicit ergo primo: An ignoratis. Quaſi dicat: Nō vobis
ꝓponendū eſt ꝛ eſt adeo manifeſtū ꝙ illud vobis ignorare
non licet. 1. Cor. 14. Si quis ignorat ignorabit. Quia
quicūqꝫ baptizati ſumus in xp̄o ieſu. Quod intelligit tri
pliciter. Uno modo ſm inſtitutionē ieſu chriſti. Matth.
vltimo. Docete omnes gentes baptizantes eos ꝛc̄. Secū
do ꝑ inuocationē ieſu xp̄i. Act. 8. In noīe ieſu chriſti ba
ptizabant viri ac mulieres. Tertio in xp̄o ieſu. i. in qua-
dam conformitate ad xp̄m ieſum. Gal. 3. Quicūqꝫ in xp̄o
ieſu baptizati eſtis xp̄m induiſtis. In morte ipſius bapti-
zati ſumus. i. in ſimilitudinē mortis eius quaſi ipſā mor
tem xp̄i in nobis repreſentantes. 2. cor. 4. Semꝑ mortifi
cationē ieſu xp̄i in corpore noſtro circumferentes. Gal. vl
timo. Stigmata ieſu in corpē meo porto. Ul in morte ipſi
us. i. ꝑ virtutē mortis eius. Apoc. 1. Lauit nos a pecca-
tis noſtris. Un̄ de latere xp̄i pendētis in cruce poſt mortē
fluxit ſanguis ⁊ aqua vt dicit Jo. 19. Sic igit morti eius
configuramur inquantum peccato morimur: ſic ipſe mor-
tuus eſt vite mortali in qua erat ſimilitudo peccati. licet
nō eſſet ibi pctm̄. Ergo oēs qui ſumus baptizati ſumꝰ
mortui pctō. ¶ Deinde cū dicit. Cōſepulti em̄ ꝛc̄. ꝓbat
ꝓpoſitū mediū. ſ. ꝙ oēs baptizemur in cōformitate ad
mortē xp̄i dicens. Cōſepulti em̄ ſumus cum illo ꝑ baptiſ
mū ī mortē. Quaſi dicat: Sepultura nō niſi mortuis de-
bet. Matth. 8. Sinite mortuos ſepelire mortuos ſuos.
Per baptiſmū aūt hoīes ſepeliūt xp̄o. i. conformātur ſe-
pulture ipſiꝰ. Sicut em̄ ille ꝗ ſepelit ponit ſub terra. ita
ille qui baptizat imergit ſub aqua. Un̄ ⁊ in baptiſmo fit
trina imerſio nō ſolū ꝓpter fidē trinitatis: ſed etiā ad reꝑ-
ſentandū triduū ſepulture chriſti. Et ſicut triduū ſepultu-
re nō facit niſi vnā ſepulturā: ita trina imerſio nō facit niſi
vnū baptiſmā. Et inde etiā eſt ꝙ in ſabbato ſancto ſolen-
nis baptiſmus in eccl̄ia celebrat qn̄ cōmemorat ſepultu-
ra xp̄i ſicut ⁊ in vigilia penthecoſten qn̄ ſolēnizat de ſpū
ſancto. ex cuius virtute aqua baptiſmi accipit vim purgā
di. vt dicit Jo. 3. Niſi quis renatꝰ fuerit ex aqua ⁊ ſpūſan
cto ꝛc̄. Eſt tn̄ cōſiderandū ꝙ corporaliter aliquis priꝰ mo
ritur ⁊ poſtea ſepelit. ſed ſpūaliter ſepultura baptiſmi cau
ſat mortem peccati. qꝛ ſacramētū noue legis efficit qō ſi-
gnat. Unde cū ſepultura ꝗ fit ꝑ baptiſmū ſit ſignū mortis
peccati: mortē efficit in baptizato. Et hoc eſt qō dicit ꝙ
ſumus ſepulti in mortē. vt ꝑ hoc ipſū ꝙ ſignū ſepulture
xp̄i in nobis accipimꝰ cōſequimur mortē peccati. ¶ De-
inde cū dicit: Ut quō xp̄s. Infert cōſequēs. ſ. ꝙ non de-
beamꝰ viuere in peccato. ad hoc quidē inducit ſilitudinē
ex reſurrectiōe xp̄i dicēs. Ut quō xp̄s reſurrexit a mortuis
ꝑ gl̄iam p̄ris. i. ꝑ virtutē p̄ris ex ꝗ ipſe pater gl̄ificat. ſm
illō pſ̄. Exurge gl̄ia mea. Ita ⁊ nos in nouitate vite am-
bulemus. i. ꝑ bona oꝑa vite ꝓcedamus. vita em̄ peccati

vetuſtatẽ habet q: in corruptionẽ nos ducit Heb. 8. Qd
antiquat ⁊ ſeneſcit ꝓpe interitũ eſt. Unde et dicit Bar.
3. Quid eſt qd in terra inimicorũ es. inueteraſti i terra ali
ena ⁊c. Unde ⁊ nouitas vite dicit ꝑ quã aliquis redit ad
integritatẽ vt. ſ. ſit ſine pctõ. pſ. Renouabit vt aqle iuuẽ
tus tua. Eph. 4. Renouamini ſpũ mentis vr̃e. ¶ Dein-
de cũ dicit. Si em̃. ꝓbat neceſſitatẽ conſequẽtie. xp̃s em̃
poſtq̃ fuit mortuus reſurrexit. Un̄ cõueniẽs eſt vt illi qui
cõformant xp̃o q̃tũ ad mortẽ in baptiſmo: cõformẽt etiaꝫ
reſurrectioni eius ꝑ ĩnocentiã vite. Et hoc ẽ qd dicit. Si
em̃ cõplantati facti ſum⁹ ſĩilitudini mortis eius. i. ſi in no-
bis aſſumam⁹ ſĩilitudinẽ mortꝫ eius vt ei incoporemur ſic
ramus q̃ inſerit plante vt q̃ſi nos in ipſa paſſione xp̃i inſe
ramur ſimul ⁊ reſurrectiõis erim⁹. ſ. ſĩilitudini ei⁹ cõplãta
ti vt. ſ. in p̃nti ĩnocenter viuam⁹ ⁊ in futuro ad ſĩleꝫ gl'iaꝫ
ꝑueniamus. Phil. 3. Reformabit corp⁹ humilitatis nr̃e
cõfiguratũ corꝑi claritatis ſue. 2. Ti. 2. Si cõmortui ſu-
mus ⁊ cõuiuem⁹. Sic igit ſic apl's ꝑ ſĩilitudinẽ mortꝫ xp̃i
ꝓbauit ꝙ ſum⁹ mortui pctõ qd p̃miſerat q̃ſi añcedẽs. ſic
ꝑ ſĩilitudinẽ reſurrectiõis ei⁹ ꝓbauit ꝙ nõ debem⁹ viuere
in pctõ qd quaſi ꝯſequẽs ſuꝑius introduxit

¶ Lectio ſecunda.

Hoc ſcientes ꝙ vetus homo noſter ſi
mul crucifixus eſt vt deſtruatur cor
pus peccati: vt vltra non ſeruiamus
peccato Qui eniꝫ mortuus eſt: iuſtificatus
eſt a peccato. Si autem mortui ſumus cum
chriſto: credimus quia ſimul etiam viuem⁹
cũ illo: ſcientes ꝙ chriſtus reſurgẽs ex mor
tuis: iam non morit: mors illi vltra non do-
minabitur. Q: em̃ mortu⁹ eſt peccato: mor
tuus eſt ſemel. ꝙ auteꝫ viuit: viuit deo. Ita
⁊ vos exiſtimate vos mortuos quidẽ eẽ pec
cato: viuentes aũt deo in xp̃o ieſu.

Poſtq̃ apl'us oñdit ꝙ nõ eſt nob̃ in pctõ ꝑmanẽdũ: ex eo
ꝙ ꝑ baptiſmũ mortui ſum⁹ pctõ. hic vlteri⁹ oñdit adeſſe
nob̃ facultatẽ ad hoc obſeruandũ. Et circa hoc duo facit.
p̃mo ꝓponit qd intẽdit. ſcdo manifeſtat ꝓpoſitũ ibi. Qui
em̃ mortu⁹ ⁊c. Circa p̃mũ duo facit p̃mo ꝓponit bñficiuꝫ
qd cõſecuti ſum⁹. ſcdo huius beneficij effectũ ibi. Ut de-
ſtruat ⁊c. Dicit ḡ p̃mo: dictũ eſt ꝙ debem⁹ in nouitate am
bulare. ſ. deſiſtendo a pctõ. Et ne hoc aliq̃s forte impoſſi-
bile diceret. dic ꝙ ſum⁹ hoc ſciẽtes q: vet⁹ hõ nr̃. i. vetu
ſtas hoĩs ꝑ pctm̃ inducta ſimul. ſ. cũ xp̃o crucifix⁹ eſt. i. ꝑ
crucẽ xp̃i eſt mortificat⁹. ſic em̃. ſ̄. dictũ ẽ: vetuſtas hoĩs
ꝑ pctm̃ inducta eſt inq̃tũ ꝑ pctm̃ bonũ nature corrũpitur
Que quidẽ vetuſtas in hoĩe principat q̃diu hõ pctõ ſub
iacet. Et q: id qd eſt p̃ncipale in hoĩe dicit eẽ ipſe hõ. Iñ
eſt ꝙ in eo q̃ pctõ ſubijcit ipſa vetuſtas pcti dicit eſſe vet⁹
homo. vetuſtas aũt pcti põt intelligi vel ipſe reat⁹ ſeu ma
cula actualiũ pctõꝝ: vel etiã cõſuetudo peccãdi. que q̃n-
dam neceſſitatẽ ingerit ad peccandũ. vel etiã ipſe fomes
pcti ꝓueniẽs ex pctõ p̃mi pentis. Sic igit vet⁹ hõ noſter
dicit eẽ ſiml' crucifixus cũ xp̃o inq̃tũ p̄dicta vetuſtas v̄tu-
te xp̃i ſublata ẽ. Ul' q: totalit ẽ amota ſic totaliter amoue
tur in baptiſmo reatus ⁊ macl'a pcti. Ul' q: diminuit vir-
tus eius ſicut virtus fomitis vl' etiã cõſuetudinis peccãdi.
Col. 2. Delens qd aduerſum nos erat cirographũ decreti
qd erat cõtrariũ nobis. ⁊ ipſũ tulit de medio affigens illd
cruci. ¶ Deinde cũ dicit. Ut deſtruat ⁊c. ponit effectũ p̄-
dicti beneficij duplicẽ quoꝝ p̃mus eſt remotio p̄cedentiũ
delictoꝝ ⁊ hoc eſt qd dicit. Ut deſtruat corp⁹ peccati. Di-
cit em̃ corp⁹ peccati ipſa congeries maloꝝ operũ ſicut ipſa
congeries membroꝝ facit vnũ corpus naturale. Job. 41.
Corpus eius q̃ſi ſcuta fuſilia ⁊c. Secũdus aũt effect⁹ eſt
vt caueam⁹ a pctis in futuꝝ. ⁊ hoc eſt qd ſubdit dicẽs: Ut
vltra non ſeruiam⁹ pctõ. Tũc em̃ hõ pctõ ſeruit qñ cõcu-
piſcẽtie pcti obedit ꝑ cõſenſum ⁊ corꝑis executione. Jo.
8. Qui facit pctm̃ ſeru⁹ eſt peccati. ¶ Deinde cum dicit.
Qui em̃ mortuus eſt ⁊c. Manifeſtat qd dixerat. ⁊ primo
q̃tũ ad p̃mũ effectũ. ſcdo quãtũ ad ſecũdũ ibi. Si aũt mor
tui ⁊c. Circa p̃mũ cõſiderandũ eſt ꝙ congeries peccatoꝝ
deſtruit qñ peccata homĩ remittũt. Sic igit deſtructionẽ
corporis peccati manifeſtat dicens: Qui em̃ mortuus eſt
peccato ſcꝫ ꝑ baptiſmuꝫ quo chriſto cõmorimur: iuſtifica
tus eſt peccato id eſt remiſſis peccatis tranſlatus eſt in ſta
tum iuſticie. 1. Cor. 6. Et hec quidẽ fuiſtis aliquando. ſꝫ
abluti eſtis ⁊c. Quia igit ꝑ cruceꝫ xp̃i homo peccato mo
ritur: conſequẽs eſt ꝙ a peccato iuſtificet ⁊ ita ꝙ corpus
peccati deſtruat. ¶ Deinde cum dicit: Si aũt mortui ⁊c.
manifeſtat ſc̃m effectum per conformitatem ad vitam xp̃i
tali ratione. Ille qui xp̃o morienti cõmoritur ſimul cõui-
uit ⁊ reſurgẽti. chriſtus autẽ ſic reſurrexit a mortuis: tãq̃
nunq̃ decetero moriturus. ergo ille qui mortificatus eſt
peccato ſic xp̃o reſurgenti cõuiuit ꝙ habet facultatẽ nũq̃
decetero ad peccatum redeundi. Circa hoc ergo tria facit
Primo oſtendit conformitatẽ hominis fidelis ad vitam
chriſti reſurgentis. ſecũdo ponit conditionem vite reſur-
gentis: ibi Scientes ꝙ chriſtus ⁊c. Tertio infert cõcluſi
onem intentam ibi. Ita ⁊ vos ⁊c. Dicit ergo primo. Si
em̃ mortui ſumus cum chriſto. id eſt ſi virtute mortis chri
ſti ſumus mortui peccato: credimus q: etiam ſimul viue-
mus cũ illo. id eſt ad ſĩilitudinẽ vite eius. viuemus inquã
hic vita gratie ⁊ in futuro vita glorie. Eph. 2. Cum eſſe-
mus mortui peccatis conuiuificauit nos ⁊c. ¶ Deinde cũ
dicit. Scientes. ponit conditionẽ vite chriſti reſurgentis
Et primo ponit eam. ſcdo ꝓbat ibi. Q: em̃ mortu⁹ eſt ⁊c.
Dicit ergo primo. Hoc inquã quodꝫ dictum eſt credimus
ſcientes ꝙ chriſtus reſurgens ex mortuis iam non morit
ſed viuit vita ꝑpetua. Apoc. 1. Fui mortuus ⁊ ſum viuẽs
in ſecula ſeculorum. Et qd plus eſt mors illi vltra nõ dña-
bitur que ſcꝫ in homine dominatur non ſoluꝫ dum mori-
tur ꝑ ſeparationem anime a corpore. ſed etiam ante mor-
tem dum patitur egritudinem fameꝫ ⁊ ſitim ⁊ alia huiuſ-
modi per que peruenitur ad mortem ſed ab his libera eſt
vita chriſti reſurgentis. Et ideo non ſubijcitur dominio
mortis. ſed potius ipſe habet dominium ſuper mortem.
Apoc. 1. Habet clauem mortis ⁊ inferni. ¶ Deinde cum
dicit. Q: enim mortuus ⁊c. probat propoſitum ſcilicet ꝙ
chriſtus reſurgens vlterius non moriatur et hoc duplici-
ter. Primo quidem ratione accepta ex parte mortis quaꝫ
ſuſtinuit dicens. Q: em̃ mortuus eſt peccato mortuus eſt
ſemel. Non autem intelligitur ꝙ ipſe mortuus eſt pecca-
to quod ipſe cõmiſit vel contraxit: quia in eo nullo modo
peccatum locum habuit. 1. Pe. 2. Qui peccatum non fe
cit ⁊c. Sed dicitur mortuus eſſe peccato dupliciter: Uno
modo quia mortuus eſt pro peccato tollendo. 2. Cor. 5.
Eum qui non nouit peccatum pro nobis deus fecit pecca
tum id eſt hoſtiam pro peccato. Alio modo quia mortuus
eſt ſimilitudini carnis peccati id eſt vite paſſibili ⁊ morta-
li infra. 8. Deus miſit filium ſuum in ſimilitudinem car-
nis peccati. Utroq; autẽ modo concludi poteſt ꝙ chriſt⁹
mortuus ſit ſemel ex hoc ꝙ mortuus eſt peccato. Quãtũ
em̃ ad p̃mũ manifeſtũ eſt ꝙ ꝑ vnam mortẽ oĩa pctã de-
leuit ſc̃m illd. He. 10. Una oblatione cõſumauit in ſempi
ternũ ſanctificatos. Ideo nõ reſtat vt adhuc ꝓ pctõ more-
ret. 1. Pe. 3. Chriſtus ſemel ꝓ pctis nr̃is mortuus eſt ⁊c.
Quantũ ad ſcdm̃ aũt idẽ põt cõcludi. Si em̃ xp̃o morteꝫ

ſuſtinuit vt deficeret in eo ſĩlitudo carnis pcti debuit eius
moꝛes cõfoꝛmari alijs gerẽtibꝰ carnẽ peccati:q̃ ſemel moꝛi
untur. Unde dicitur. He.9. Queadmodum ſtatutũ eſt
hominibꝰ ſemel moꝛi ſic ⁊ chriſtus ſemel oblatus eſt ⁊c.
Secũdo oſtendit idem ex conditione vite quã reſurgẽdo
adepꝰ ẽ dicẽs Q aũt viuit viuit deo.i.ad cõfoꝛmitatẽ dei
Dicit eñi 2º.coꝝ.vltimo. Q ſi crucifixꝰ eſt ex infirmita-
te viuit ex ꝟtute dei. Effectꝰ aũt ↄfoꝛmat cãe. Unde ⁊ vi
ta quã xp̃us reſurgens acq̃ſiuit eſt deifoꝛmis. Sicut ergo
vita dei eſt ſempiťna ⁊ abſqꜫ coꝛruptiõe ſcd̃m illď. pꝛima
thi.vltimo. Qui ſolꝰ hʒ ĩmoꝛtalitatẽ ita ⁊ vita xp̃i eſt im
moꝛtalis. ¶ Deide cũ dicit Ita ⁊ vos ⁊c. infert ↄcluſionẽ
intentã vt ↄfoꝛmemur vite xp̃i reſurgẽtis ⁊ q̃tuʒ ad hoc
ꝙ moꝛtuꝰ eſt pctõ.i.moꝛtali vite q̃ hʒ ſimilitudinem pcti
nunꝙ̃ ad eã reditur ⁊ q̃tũ ad hoc ꝙ viuit ad ↄfoꝛmitatẽ
dei. Et q̃tuʒ ad p̃mũ dicit. Ita ⁊ vos exiſtimate vos q̃dẽ
moꝛtuos eſſe pctõ.ſ.tanꝙ̃ ad pctm̃ nunꝙ̃ ſitis redituri.
Yſa.26. Moꝛiẽtes nõ viuãt. Et q̃tum ad ſcd̃m dicit Ui
uẽtes deo.i.ad honoꝛẽ vel ſĩlitudinẽ dei vt.ſ. nunꝙ̃ per
pctm̃ moꝛiamur. Gal.2. Q aũt nũc viuo in carne in fide
viuo filij dei. Et ideo ſubdit. In xp̃o ihũ dño nr̃o.i.ꝑ ie-
ſum xp̃m ꝑ quẽ ⁊ pctĩs moꝛimur ⁊ dõ viuimꝰ Uel in xp̃o
ihu.i.tanꝙ̃ ĩcoꝛpoꝛati xp̃o ieſu vt ꝑ eiꝰ moꝛtẽ moꝛiamur
peccato ⁊ ꝑ eius reſurrectionẽ viuamꝰ deo.ephe.2. Cõ-
uiuificauit nos in xp̃o cuiꝰ gr̃a eſtis ſaluati ꝑ xp̃m.

¶ Lectio tertia.

NOn ergo regnet pctm̃ in vr̃o moꝛta-
li coꝛpe vt obediatis cõcupiſcentiis
eiꝰ. Sed neqꜫ exhibeatiſ mẽbꝛa vr̃a
arma iniq̃tatis pctõ:ꝫ exhibete vos deo tã-
ꝙ̃ ex moꝛtuis viuẽtes. ⁊ mẽbꝛa vr̃a arma iu
ſtitie deo. Pctm̃ eñi vobis nõ dñabiť. Nõ ei
ſub lege eſtis:ſed ſub gr̃a. Quid ergo? Pec
cabimꝰ qm̃ nõ ſumꝰ ſub lege:ſed ſub gratia
Abſit. An neſcitis.qm̃ cui exhibetis vos ſer
uos ad obediendũ:ſerui eſtiſ eiꝰ cui obediſtiſ
ſiue pcti ad moꝛtẽ:ſiue obeditionis ad iuſti
tiam? Gr̃as aũt deo ꝙ fuiſtis ſerui pcti: obe
diſtis aũt ex coꝛde in eã foꝛmã doctrine in q̃
traditi eſtis.

¶ Poſtꝙ̃ aplꝰs oñdit ꝙ nõ eſt nobis ꝑmanendũ in pctõ
⁊ ꝙ huiꝰ rei facultatẽ habemꝰ.hic cõcludit moꝛalẽ exhoꝛ
tationem. Et circa hoc tria facit. Pꝛimo ꝓpoĩt ammoni
tionem. 2º rõeʒ aſſignat ibi.pctm̃ eñi ⁊c. 3º mouet q̃ſtio-
nem ⁊ ſoluit ibi. Quid ergo peccabimꝰ ⁊c. Circa p̃mum
duo facit. Pꝛimo ꝓpoĩt ãmonitionẽ. 2º expoĩt eam ibi.
Ut obediatiſ ⁊c. Dicit ergo p̃mo. Dictũ ẽ ꝙ vetꝰ hõ nr̃ ſi
mul crucifixus eſt vt deſtruať coꝛpꝰ pcti ꝑ qd̃ dať intelli-
gi ꝙ virtꝰ pcti in tm̃ diminuta eſt vt nobis dñari nõ poſ-
ſit. Ergo peccatũ decetero nõ regnet in veſtro moꝛtali coꝛ
poꝛe. Nõ aũt dicit nõ ſit pctm̃ in veſtro moꝛtali coꝛpoꝛe.
q2 q̃diu coꝛpꝰ noſtrũ eſt moꝛtale.i.neceſſitati moꝛtis ad-
dictũ nõ põt eſſe qui in coꝛpoꝛe nr̃o ſit pctm̃.i.fomes pec
cati. Sʒ exq̃ a deo liberati ſumꝰ a regno peccati:debemꝰ
conari ꝙ pctm̃ in coꝛpe nr̃o dñium iã amiſſuʒ in nob̃ non
recuperet. Et hoc eſt qd̃ dicit. Nõ regnet pctm̃ in veſtro
moꝛtali coꝛpe. Et hoc quidẽ neceſſariũ eſt cauere duʒ coꝛ
pus moꝛtale gerimꝰ.q2 dicit ſap.9. Coꝛpꝰ qd̃ coꝛrũpitur
aggrauat aĩam ⁊c. ¶ Deinde cũ dicit. Ut obediatis ⁊c.
exponit ãmonitionẽ p̃miſſã. Circa qd̃ ↄſiderãdũ eſt ꝙ du
pliciter pctm̃ regnat in hoĩe. Uno modo ꝑ interioꝛẽ ↄſen
ſuʒ mẽtis. Et hoc remouẽdo dicit Ut obediatis cõcupiſ-
centijs eiꝰ. Obedire eñi ꝑ ↄſenſum mẽtis cõcupiſcẽtijs
peccati.eſt peccatũ regnare in nobis. Ecc.18. Poſt cõcu
piſcẽtias tuas nõ eas. ſcd̃o mõ regnat in nobis pctm̃ per
oꝑis executionẽ. Et ad hoc excludendũ ſubdit. Sed ne-
qꜫ exhibeatis mẽbꝛa veſtra pctõ.i.fomiti pcti arma iniq̃-
tatis id eſt inſtr̃a ad iniquitatem exequendaʒ. Homo eñi
cum ꝑ membꝛa peccatũ exequitur ad iniq̃tateʒ exequiť et
hoc ip̃o pugnare videť ad reſtituendũ dñium pcti.qd̃ per
ↄſuetudinẽ peccati in nobis ↄualeſcit. Eze.32. Cũ armis
ſuis ad inferos deſcẽderũt. ¶ Deinde cũ dicit. Sed exhi
bete vos deo ⁊c. exhoꝛtať ad ↄ̃rium vt.ſ. exhibeamꝰ nos
deo. ⁊ p̃mo q̃tuʒ ad interioꝛẽ affectũ cũ dicit Sed exhibe
atis vos deo vt.ſ.mens veſtra ei ſubdať.deut.10. Et nũc
iſrael quid dñs deꝰ tuꝰ req̃rit a te niſi vt timeas dñm deũ
tuum ⁊ ambules in vijs eius. Et hoc facere debetis tãꝙ̃
ex moꝛtuis viuẽtes.i.tanꝙ̃ reducti ad vitã gratie de moꝛ
te culpe. Nã ⁊ ideo iuſtũ eſt vt q̃ viuit:iã nõ ſibi viuat ſed
ei qui ꝓ oĩbus moꝛtuus eſt. 2.coꝝ.5. Scd̃o q̃tum ad ex
terioꝛẽ actũ. Und̃ dicit exhibete membꝛa veſtra deo.i.ad
eius obſeq̃um arma iuſtitie.i.inſtr̃a quedã ad iuſtitiã exe
quendã q̃bus.ſ.pugnetis cõtra inimicos dei. Ephe.vlti
mo. Induite vos armaturã dei vt poſſitis ſtare aduerſus
inſidias dyaboli. ¶ Deinde cũ dicit. Pctm̃ eniʒ ⁊c. aſſig
nat rõnem ãmonitionis p̃dicte. Poſſet eñi aliquis ſeip̃m
excuſare allĩans pcti dñium ꝑ qd̃ aſſereret ſe ab obſeruati
one ãmonitionis p̃dicte impediri. Hoc ergo aplꝰs pꝛimo
excludit dicẽs. Peccatũ enim vobis nõ dñabitur.ſ. ſi ce
peritis peccato reſiſtere ⁊ vos dõ exhibere ſcd̃m illď. Ia.
4. Appꝛopiquate deo ⁊ ap ꝓpinq̃bit vobis. reſiſtite dya
bolo ⁊ fugiet a vobis. Quaſi dicat. Idõ poteſtis p̃dicta
obſeruare q2 nõ inuenitis pctm̃ in vos dñare ꝑ qd̃ retra-
hi poſſitis. ſumus enim liberati a xp̃o ſcd̃m illud. Io.8.
Si filius vos liberauerit veri liberi eritis. ſecũdo manife
ſtat quod dixerat dicens. Nõ eñi eſtiſ ſub lege ſed ſub gra
tia. vbi ↄſiderandum eſt ꝙ nõ loquitur hic de lege ſolum
q̃tum ad cerimonialia ſed etiã q̃tum ad moꝛalia ſub qua
quidem aliquis dicitur eſſe dupliciter. Uno modo quaſi
legis obſeruantie voluntarie ſubiectus. Et hoc modo eti
am xp̃us fuit ſub lege ſcd̃m illud.gal.4. Factum ſub le-
ge q2 ſcilicet legem obſeruauit nõ ſolum q̃tum ad moꝛa-
lia ſed etiã q̃tum ad cerimonialia. Fideles aũt xp̃i ſunt q̃
dẽ hº mõ ſub lege q̃tũ ad moꝛalia nõ aũt q̃tũ ad cerimo-
nialia. Alioº dr̃ aliq̃s ẽẽ ſub lege q̃ſi a lege coactꝰ ⁊ ſic di
citur eſſe ſub lege qui nõ voluntarie ex amoꝛe ſed timoꝛe
cogitur legeʒ obſeruare. Talis aũt caret gratia que ſi ad-
eſſet inclinaret voluntatẽ ad obſeruantiã legis vt ex amo
re moꝛalia eiꝰ pꝛecepta impleret. Sic igitur q̃diu aliq̃s
ſic eſt ſub lege vt nõ impleat voluntarie legem peccatum
in eo dñatur ex quo voluntas hominis ĩclinatur vt velit
id quod eſt ↄtrarium legi. ſed per gratiam tale dñium tol
litur vt ſcilicet homo ſeruet legem:nõ quaſi ſub lege exi-
ſtẽs ſed ſicut liber. Gal.4. Nõ ſumꝰ ancille filij ſed libe
re qua libertate xp̃us nos liberauit. Hanc aũt gratiam fa
ciens homines libere legeʒ implere nõ conferebant lega
lia ſacramenta. ſed conferunt eam ſacramẽta xp̃i. Et idõ
illi qui ſe cerimonijs legis ſubijciebant q̃tuʒ pertinet ad
virtutem ip̃oꝛum ſacramentoꝝ legaliuʒ nõ erant ſub gra
tia ſed ſub lege niſi foꝛte per fidem xp̃i gratiam adipiſce-
rentur. Illi vero qui ſe ſacramentis xp̃i ſubiciunt ex eoꝝ
virtute gratiam conſequuntur vt nõ ſint ſub lege ſed ſub
gratia niſi foꝛte per ſuam culpã ſe ſubijciant ſeruituti pec
cati. ¶ Deinde cum dicit. Quid ergo ⁊c. mouet queſtio-
nem contra id qd̃ dictum eſt. Et circa hoc tria facit. Pꝛi-
mo ꝓponit q̃ſtionẽ. ſcd̃o ſoluit eã ducẽdo ad incõueniẽs
ibi. Abſit. An neſcitiſ ⁊c. 3º oñdit ẽẽ incõueniẽs id ad qd̃

dixerat ibi. Grās ago deo ⁊c. Circa ꝑmū ꝯſiderandū ē ꝙ
verbū ꝑmiſſū poterat male intelligi ab aliq̄bus vt.ſ.fide-
les xp̄i nō ſint ſub lege q̄tuȝ ad debitū obſeruādi p̄cepta
moralia ex q̄ ſeq̄ret ꝙ fidelibꝰ xp̄i licitū eſſet peccare.ſcȝ
ꝯtra p̄cepta moralia faciēdo. Et iđo ſub hoc ſēſu q̄ſtionē
mouet dicēs. Quid gº dicemꝰ. Nūquid peccabimꝰ.ſ.cō
tra p̄cepta moralia legꝭ faciēdo q̄m dictū eſt ꝙ nō ſumus
ſub lege ſȝ ſub grā. Et hūc ſenſuȝ ap̄lus imꝓbat ad gal.
5.dicēs Uos in libertatē vocati eſtis frēs mei. tm̄ ne de
tis in occaſionē carnis libertatē. Et ideo hic etiā r̄ndens
ſubdit. Abſit.ſ.vt peccemꝰ q̄ꝛ ſumus a lege liberati q̄ꝛ ſi
peccaremꝰ ſeq̄ret hoc incōueniēs ꝙ iterū redigeremur ī
ſeruitutē pctī. Et hoc ē qđ dicit. An neſcitis q̄m cui vos
exhibetꝭ ꝓpria volūtate ſuos ad obediēdū ſpōtanee ſui
eſtis cui obediſtis. Obedire ei debitū eſt qđ ſerui dn̄is d̄-
bēt ephe.6. Serui obedite dn̄is carnalibꝰ. Un̄ cuȝ aliq̄s
obedit alicui ſe ſeruū ꝓfitet eiꝰ obediēdo. Diuerſo tn̄ ſti-
pēdio diuerſis dn̄is obedit. Qui em̄ obedit pctō ꝑ ſerui-
tutē pctī ducit in mortē. Et hoc ē qđ dicit. Siue pctī.ſ.ſ
ui eſtis ei obediēdo ⁊ hoc in mortē.i.eternā dāpnationē
p̄cipitādi.de qua dr̄.apoc.2º. In hijs mors ſcđa nō hȝ
locū. Qui vero obedit deo efficit huiꝰ obediētie ſeruꝰ q̄ꝛ
ꝑ aſſuetudinē obediēdi mēs eiꝰ magis ac magꝭ ad obedi-
endū iclinat.⁊ ex hoc iuſtitiā ꝑficit. Et hoc ē ꝙ dicit. Si
ue obeditionis.ſ. diuoꝝ p̄ceptoꝝ ſerui eſtꝭ ad iuſtitiā im
plēdā.ſcđm illđ.ʒ.ſcđo. Factores legꝭ iuſtificabūt. Et ſatis
ꝯueniēter obeditionē pctō oppoit.eo ꝙ ſicut ābroꝰ dicit
Pctm̄ eſt trāſgreſſio legꝭ diuine ⁊ celeſtiū iobediētia mā
datoꝝ. ¶ Deinde cū dicit. Grās ago deo.oñdit hoc eſſe ī
cōueniēs.ſ.ꝙ obediēdo pctō iterū reducamur in ſeruitu-
tē pctī. Primo quidē rōne accepta ex bn̄ficio qđ cōſecuti
ſumꝰ. Si em̄ aliq̄s ꝑ grām aliciuꝰ a ſeruitute liberat incō
ueniēs ē ꝙ ſe ſpōtaneū ſubijciat ſeruituti.vnđ cū nos per
grām dei ſimꝰ liberati a pctō.incōueniēs eſt ꝙ iteꝝ nos
ſpōte retrudamꝰ in ſeruitutē pctī.ſcđo ex ꝯditiōe in quaȝ
ducti ſumꝰ pꝰ libertatē pctī.vt.ſ.ſimꝰ ſerui iuſtitie. Non
licȝ aūt ſeruo alicuiꝰ ſe ꝯtrarij dn̄i ſeruituti ſubijcere.vnđ
nobis nō lȝ exq̄ ſumꝰ facti ſerui iuſtitie.iteꝝ redire ad ſer
uitutē pctī. Utrāq; rōem ap̄ls ſil' tangit dicēs. Grās ago
deo.ſic ⁊ vos grās agere debetis ꝙ cuȝ eſſetꝭ ſerui pctī.
q̄ꝛ q̄ facit pctm̄ ſeruꝰ eſt pctī. Jo.8. Obediſtꝭ.ſ.crediēdo
.ʒ.ꝑmo. Ad obediēduȝ fidei in oībꝰ gētibꝰ. Et hoc non
coacti ſȝ ex corde infra.10. Corde credit ad iuſtitiā. In eā
formā doctrine.i.in doctrinaȝ catholice fidei. ſcđa thim.
ꝑmo. Formā hn̄s ſanoꝝ v̄boꝝ q̄ a me audiſti. Jnquā tra
diti eſtis.i.cui vos totalr̄ ſubdidiſtis.ſcđe cor.8. Semet
ipſos dederūt ꝑmū deo deīde nobis ꝑ voluntatē dei. Et ꝑ
hoc liberati eſtꝭ a pctō ⁊ ita nō ꝯuenit ꝙ in ſeruitutē pctī
redeatꝭ. Et ſerui facti eſtis iuſticie.⁊ ita nō ꝯuenit ꝙ iuſti
tiā deſeratꝭ.ꝑma coꝝ.7. Precio empti eſtꝭ ⁊ nō eſtꝭ vr̄i.

Lectio quarta.

Humanū dico ꝓꝑ īfirmitatem carnis
vr̄e. Sicut em̄ exhibuiſtꝭ mēbra ve
ſtra ſuire imūditie ⁊ iniq̄tati ad ini
q̄tatē.ita nūc exhibete mēbra vr̄a ſuire iu-
ſtitie in ſcificationē. Cū em̄ ſerui eſſetꝭ pctī:
liberi fuiſtꝭ iuſtitie. Quē ergo fructū habu-
iſtis tūc in illis in q̄bꝰ nunc erubeſcitꝭ: Nā fi
nis illoꝝ mors ē. Nūc vero liberati a pctō: ſ
ui aūt facti deo habetꝭ fructū vr̄m in ſctifica
tionē.finē vero vitā eternā. Stipēdia enim
pctī mors.grā aūt dei vita eterna: in xp̄o ie-
ſu domio noſtro.

¶ Poſtq̄ ap̄lus oñdit rōe accepta ex bn̄ficio diuo ꝙ nō
eſt nobis in pctō ꝑmanēdū ſȝ deo ſeruiēdū.hic oñdit idē
rōne accepta ex p̄oris vite ꝯſuetudīe. Et circa hoc tria fa-
cit. Primo ꝓpoit ſuppoſiti documēti ꝯditionē qđ ſubdit
2º poit ipiꝰ documēti expſſionē ibi. Sicut em̄ exhibuiſtꝭ
⁊c.3º documēti rōem aſſignat ibi. Cū em̄ ſerui ⁊c. Dicit
ergo ꝑmo. Ponui ꝙ exhibeatꝭ vos đo. Adhuc dico vob
quoddā hūanū.i.ꝯgruēs imbecillitati hūane. Sic ei q̄n-
q; hō accipit in ſcriptura ꝓ vt.ſ.ſignificat ꝯditionē infir-
mitatꝭ hūane. Sap.9. Hō infirmꝰ ⁊ exigui tp̄is ⁊ minoꝛ
ad intellectū iudicij ⁊ legū.ꝑma cor.3º. Cū ſit int̄ vos ze-
lus ⁊ ꝯtētio nōne carnales eſtꝭ ⁊ ſm hoīeȝ ābulatis. Cāȝ
aūt aſſignat ſubdēs ꝓꝑ īfirmitatē ꝑfectꝭ enim ſūt ꝑfectio-
ra p̄cepta tradēda ꝑma.coꝝ.2º. Sapiētiā loq̄mur īter ꝑ-
fectos. He.5. Perfectoꝝ ē ſolidꝰ cibꝰ. Infirmioribꝰ ſūt
dāda leuioꝛa p̄cepta ꝑma.cor.3. Tāq̄ ꝑuulis in xp̄o lac
potū dedi vobis nō eſcā. Heb.5. Facti eſtꝭ q̄bꝰ lac opꝰ ē.
Hec aūt īfirmitas nō ex ſp̄ū ſȝ ex carne venit q̄ꝛ corpꝰ qđ
corrūpit aggrauat aīaȝ vt dr̄ ſap.9. Et iđ ſubdit. Carnis
vr̄e. Mat.26. Sp̄ūs q̄dē ꝓmptꝰ ē caro aūt īfirma. ¶ De
inde cū dicit. Sic em̄ exhibuiſtꝭ ⁊c. Poſt documētuȝ qđ
dicit eſſe hūanū in q̄ docȝ corpꝰ eſſe eq̄lr̄ exhibēdū ad ſer
uiēdū iuſtitie ſm ꝙ nos exhibuimꝰ ipȝ ad ſeruiēdū pctō.
Et hoc ē qđ dicit. Sicut em̄ exhibuiſtꝭ mēbra vr̄a ſeruire
ſcȝ ꝑ executionē malꝭ opis imūditie ⁊ iniq̄tati corde ꝯcep
te vt imūditia referat ad pctā carnalia. Ephe.5. Oīs for
nicatio aut īmūditia nec noīet in vob ⁊c. Iniq̄tas aūt re
fert ad pctā ſp̄ūalia ⁊ p̄cipue q̄bꝰ ledit ꝓximꝰ.pſ. Iniq̄-
tatē meditatꝰ ē in cubili ſuo. Quibꝰ in corde ꝯceptꝭ mē-
bra ſeruiūt ad iniq̄tatē.ſ.oꝑe exequēdā. Et poit iniq̄tatē
hic ꝓ imūditia ⁊ iniq̄tate ſm ꝙ oīe pctm̄ ē iniq̄tas. īfra
.13. Et hoc inq̄tuȝ diſcordat ab eq̄tate legꝭ dīne. Ita nūc
ſcȝ liberati a pctō exhibete mēbra vr̄a.ſ.ꝑ executionē bo-
noꝝ opeꝝ ſeruire iuſtitie in lege dīna nob ꝓpoīte ⁊ hoc ī
ſcificationē.i.in executionē ⁊ augmētū ſcitatꝭ. Apoc.vlti
mo Scūs ſcificet adhuc. Dicit aūt hº eſſe hūanū.q̄ꝛ ſȝ re
ctuȝ iuditiuȝ exigeret vt hō mlt̄o plus ſeruiret iuſtitie q̄
aū ſeruierit pctō. Bar.4. Sicut fuit ſenſus vr̄ vt errare-
tis a đo decies tm̄ iterū ꝯuertētes req̄retꝭ eū. Huiꝰ docu-
mēti rōeȝ ꝯſequēter aſſignat dicēs. Cū em̄ ſerui eſſetꝭ ⁊c
Et circa hoc duo facit. Primo ꝓpoit rōeȝ p̄dictoꝝ.2º ꝓ
bat qđ ſuppoſuerat ibi. Stipēdia pctī morſ ⁊c.oñdit aūt
rōeȝ ꝑmiſſoꝝ p̄ferēdo ſtatū grē ſtatui culpe. Si em̄ plr̄a
nob bōa ex iuſtitia ꝓueniūt q̄ ex culpa magis debemꝰ in
ſiſtere ad ſeruiēdū iuſtitie q̄ ſtuduerimꝰ ad ſeruiēdū pctō
Primo ergo poit ꝯditionē ſtatꝰ pctī.2º ꝯditionē ſtatus
iuſtitie ibi. Nūc v̄o liberati ⁊c. Circa ꝑmū tria facit. pri-
mo poit ꝯditiōe pctī.2º effectū pctī ibi Quē ergo fructū
⁊c.3º finē ibi. Nā finis illoꝝ ⁊c. Circa ꝑmū ꝯſiderādū eſt
ꝙ hō naturalr̄ ē liberi arbitrij ꝓꝑ rōeȝ ⁊ voluntatē q̄ cogi
nō pōt.iclinari tn̄ ab aliq̄bꝰ pōt. Sēꝑ ergo hō q̄tū ad ar
bitriū rōnis remanet liber a coactiōe nō tn̄ ſēꝑ eſt liber ab
inclinatiōe. Q̄n̄q; em̄ liberū arbitriū inclinat ad bonū ꝑ
habitū grē vl' iuſtitie ⁊ tūc hȝ ſeruitutē iuſtitie ⁊ ē liber a
pctō. Q̄n̄q; aūt arbitriū iclinat ad malū ꝑ hītuȝ pctī. et
tūc hȝ ſeruitutē pctī ⁊ libertatē iuſtitie. Seruitutē q̄dem
pctī dico q̄ꝛ trahit ad ꝯſentiēdū pctō ꝯtra iuditiū rōnis.
Jo.8. Qui facit pctm̄ ſeruꝰ eſt pctī. Et q̄tū ad hoc dicit
Cū em̄ ſerui eſſetꝭ pctī.libertatē v̄o a iuſtitia q̄tū ad hoc
ꝙ hō abſq; freno iuſtitie p̄cipitat ſe in pctm̄. Et q̄tuȝ ad
hº dicit Liberi fuiſtꝭ iuſtitie. Qđ p̄cipue ꝯtigit hijs q̄ ex
certo ꝓpoſito peccāt. Nā illi q̄ ex īfirmitate vl' ex paſſione
peccāt aliq̄ freno iuſtitie retinēt vt nō videātur a iuſtitia
oīno liberi. Je.2º. A ſclo fregiſti iugū rupiſti vīcula dxi
iſti nō ſuiā. Job.xj. Uir vanꝰ ī ſupbiā erigit ⁊ tāq̄ pullū
onagri liberū ſe putat. Sciēdū ē tn̄ ꝙ iſte ſtatꝰ hȝ veram

ſuitutē. libertatē aūt nō verā ſed appentē. Cū em̄ homo
ſit id qđ eſt ſm rōnē3 tūc homo vere eſt ſuus qn̄ ab aliq̄
extremo abducit̄ ab eo qđ eſt rōnis. Sꝫ ꝗ aliqs freno rō-
nis nō cohibeat̄ a ſeq̄la cōcupie eſt libertas ꝗtuꝫ ad opi-
nionē illi⁹ q̄ ſummū bonū putat cōcupita ſeq̄. ¶ Deinde
cū dicit. Quē ergo fructū ⁊c. oñdit effectū pcti. Et vnū q̄
dem effectū excludit. ſ. effectū fructuoſū cū dicit. Quē er
go fructū. ſ. cū peccabatꝭ in illis. ſ. pctis Sūt em̄ infructu
oſa pcti opa q2 nō adiuuāt hoīem ad beatitudinē ꝯſequē
dā. Yſa. 59. Opa eoꝝ opa inutilia. Mich. 2°. Ve q̄ cogi-
tatis inutile ⁊ opamini malū in cubilib⁹ vr̄is. Aſtruit au
tem effectū ꝯfuſibilē dicēs. In qb⁹. ſ. pctis. i. de qb⁹ nūc
ſcꝫ in ſtatu pn̄ie erubeſcitis ꝑꝑ eoꝝ turpitudinē3. Je. 31.
Poſtq̄ oñdiſti mihi pcuſſi femur meū ꝯfuſione ⁊ erubui
Yſa. pmo Erubeſcetꝭ ſup ortis. ſ. voluptatis qs elegeratꝭ
⁊c. Deinde cū dicit. Nā finis ⁊c. poit finē pcti dicēs. Nā
finis illoꝝ. ſ. pctōꝝ mors eſt. Que q̄deꝫ ⁊ ſi nō ſit finis o-
perātis pctm̄ q2 peccādo nō intēdit mortē incurrere. eſt
tn̄ finis ipoꝝ pctōꝝ q2 nata ſunt mortē inducere ⁊ tēpora
lem q2 cū aīa a ſe deū ſepat dignū eſt vt ab ea corp⁹ ſuum
ſepet̄. Et eternā. q2 cū aliqs vult ſepari a deo ꝓpter cōcu
piſcētiā pcti dignū ē vt ab eo eternalr̄ ſepet̄ qđ eſt mors eter-
na. ſ. pmo. Qui talia agūt digni ſūt morte. ¶ Deīde cū
dicit. Nūc vero ⁊c. oñdit q̄litatē ſtatus iuſtitie. Et pmo
ponit ꝯditionē ſtat⁹ iuſtitie. 2° effectū ibi. Habetꝭ fructū
vr̄m ⁊c. 3° ponit finē ibi. Finē vero ⁊c. Circa pmū ꝯſide
randū eſt ꝗ ſicut quādo aliqs a pctō inclinat̄ ad malū eſt
liber a iuſtitia. ita cū aliqs ex hitu iuſtitie ⁊ grē inclinat̄
ad bonū eſt liber a pctō vt. ſ. ab eo nō ſupetur vſq3 ad cō-
ſenſū. Unde dicit. Nunc vero. ſ. in ſtatu iuſtitie liberati
a pctō. Jo. 8. Si fili⁹ vos liberauerit veri liberi eritꝭ. Si
milit̄ ecōtra ſicut in ſtatu pcti eſt aliqs ſuus pcti cui obe-
dit. ita in ſtatu iuſtitie eſt aliqs ſuus dei volūtarie obedi
ens ſcd̄m illud. pſ. Seruite dn̄o in leticia. Et hoc eſt qđ
ſubdit. Serui aūt facti deo. pſ. O dn̄e q2 ego ſu⁹ tu⁹ ⁊c.
Hec aūt vera eſt libertas ⁊ optia ſuit⁹. q2 p iuſtitiā hō in
clinat̄ ad id qđ ꝯuenit ipi qđ eſt ꝓpriū hoīs ⁊ auertit̄ ab
eo qđ ꝯuenit ꝯcupie qđ eſt maxime beſtiale. ¶ Deīde cū
dicit. Hētis fructū ⁊c. ponit effectū iuſtitie dicēs. Habetꝭ
fructū vr̄m in ſctificatione. i. ipa ſctificatio hoc eſt exe-
cutio ſcitatis p bona opa eſt fruct⁹ vr̄ inq̄tum. ſ. hoc ſpi-
ritualit̄ ⁊ ſcē vos delectat. Ecc. 9. Flores mei fruct⁹ ⁊c.
Gal. 5. Fruct⁹ ſpūs eſt gaudiū pax ⁊c. Cōſequēter ponit
finē dicēs. Finē vero hētis vitā eternā. Que quidē eſt fi
nis ⁊ ipoꝝ iuſtoꝝ q̄ ꝓpter vitā eternā habēdaꝫ oīa opant̄
Mat. 6. Primū q̄rite regnū dei ⁊c. Et etiā ipoꝝ opeꝝ q̄
cū ex obedia dei fiāt ⁊ ad dei imitationē vitā eternā merē
tur. Jo. 10. Oues mee vocē meā audiūt ⁊ ſequūtur me et
vitā eternā do eis. ¶ Deinde cū dicit. Stipēdia em̄ pcti.
⁊c. manifeſtat qđ dixerat de finib⁹ maloꝝ ⁊ bonoꝝ. Et p
mo q̄tum ad mala dicit. Dictū eſt ꝗ finis pctōꝝ ē mors
Stipēdia em̄ pcti ſunt mors. Dicūtur aūt ſtipēdia mer-
cedes militū a ſtipe pendēda. i. pōderanda q2 peccuia di
ſtribuēda militib⁹ pōderabat̄. Q2 ergo pctōres pctō mi-
litāt mēbra ſua exhibētes arma pctō vt. ſ. dictū eſt mors
dicit̄ eſſe ſtipēdiū pcti. i. retributio quā retribuit ſibi ſuiē-
tibus. Et ex hoc manifeſtū eſt ꝗ mors ſit finis pctōꝝ non
quē peccātes q̄runt ſꝫ q̄ eis retribuit̄. pſ. Ignis ſulphur
ſpūs ꝓcellaꝝ ps calicis eoꝝ. Quātū vero ad bona dicit.
Grā dei vita eterna. Q2 em̄ dixerat iuſtos hoīes hr̄e vi-
tam eternā quā certū eſt nō poſſe hēri niſi p grāꝫ ideo h⁹
ipm ꝗ bona opamur ⁊ ꝗ op⁹ nr̄m eſt dignū vitā eterna.
eſt a grā dei. Vn̄ ⁊ in pſ. dicit̄. Grāmꝫ gloriā dabit dn̄s
Sic igit̄ opa nr̄a ſi ꝯſiderarent̄ in ſui natura ⁊ ſcd̄m ꝗ ꝓ-
cedūt ex libero arbitrio hoīs nō merent̄ ex cōdigno vitā
eternā ſꝫ ſolū ſm ꝗ ꝓcedūt ex grā ſpūſſci. Vn̄ dicit. Jo.
4. Q fiet in eo fons aq̄ ſaliētis in vitā eternā. Et hoc ſit
xp̄o ihū dn̄o nr̄o. i. p xp̄m vel inq̄tuꝫ in ipo ſum⁹ p fidē. i.
⁊ caritatē. Jo. 6. Omis qui videt filiū ⁊ credit in eum ha
bet vitam eternam.

Incipit capitulum ſeptimum.

An ignoratis frēs ſciētib⁹ em̄ legē
loq̄2 q2 lex in hoīe dn̄atur q̄nto tē
pore viuit. Nā q̄ ſub viro eſt mu-
lier: viuēte viro alligata eſt legi.
Si aūt mortu⁹ fuerit vir ei⁹: ſoluta eſt a lege
viri. Igit̄ viuēte viro vocabit̄ adultera ſi fu
erit cum alio viro. ſi autem mortuus fuerit
vir eius: liberata eſt a lege viri. vt non ſit a
dultera ſi fuerit cū alio viro. Itaq3 frēs mei
⁊ vos mortificati eſtis legi p corp⁹ xp̄i vt ſi-
tis alteri⁹ qui ex mortuis reſurrexit vt fruc
tificetis dō. Cū em̄ eſſem⁹ in carne: paſſiōes
pctōꝝ que p legē erāt opabant̄ in mēbris no
ſtrꝭ. vt fructificarēt morti. Nūc aūt ſoluti ſu
m⁹ a lege mortꝭ i q̄ detinebamur. ita vt ſerui
amus i nouitate ſpūs ⁊ nō in vetuſtate lr̄e.

¶ Poſtq̄ aplus oñdit ꝗ p grām xp̄i liberamur a pctō h̄
oñdit ꝗ p eandē grām xp̄i liberamur a ſeruitute legꝭ. Et
circa hoc duo facit Primo ꝓponit ꝓpoſitū ſcđo excludit
obiectionē ibi. Quid ergo dicem⁹ ⁊c. Circa pmū duo fa
cit. Primo oñdit ꝗ p grām xp̄i liberamur a ſeruitute le-
gis. 2° oñdit vtilitatē hui⁹ liberationis ibi. Ut fructifice
mus deo ⁊c. Circa pmū tria facit. Primo poit documētū
ex q̄ arguit̄ ad ꝓpoſitū oñdendū. 2° manifeſtat ipm ibi.
Nā q̄ ſub viro ē ⁊c. 3° ꝯcludit ibi. Itaq3 frēs mei ⁊c. Do
cumētū aūt ꝓpoit eis q̄ſi notū. Unđ dicit. An ignoratis
frēs q̄ſi dicat. Hoc ignorare nō debetꝭ. pma coꝝ. 14. Si
qs ignorat ignorabit̄. Et cām q̄re nō debēt ignorare oñ-
dit ſubdēs. Sciētib⁹ em̄ legē loq̄2. Sꝫ cū romani gētiles
eſſēt. ⁊ legē moyſi ignorarēt. videt̄ eis nō cōpetere qđ h̄
dicit̄. Et ideo q̄dā expoſuerūt hoc de lege natali q̄ gētib⁹
nō erat incognita. ſm illđ. ſ. 2°. Cū gētes q̄ legē nō hn̄t
naturalr̄ ea q̄ legis ſunt faciūt ⁊c. Vn̄ ⁊ ſubdit̄. Q2 lex in
hoīe dn̄atur. ſ. naturalr̄ q̄nto tpe. ſ. viuit lex i hoīe. Que
quidē viuit q̄diu rō naturalis efficacit̄ in homīe viget.
Morit̄ aūt lex naturalis in hoīe qn̄ rō naturalis paſſioni
b⁹ ſuccūbit. Yſa. 24. Diſſipauerūt fedus ſēpiternū. ſ. le-
gis naturalis. Sꝫ hoc nō videt̄ eſſe ſm intētionē apl̄i qui
abſolute ⁊ indeterminate de lege loquēs ſēp loquit̄ de le-
ge moyſi. Et ideo dicēduꝫ eſt ꝗ romani fideles. nō erant
ſolū gētes ſꝫ inter eos erāt multi iudei. Vn̄ hētur. Act.
18. Paul⁹ corinthi inuenit quēdaꝫ iudeū noīe aquilā. q̄
nup venerat ab ytalia ⁊ priſcillaꝫ vxorē ei⁹ eo ꝗ pcepiſſet
claudi⁹ diſcedere oēs iudeos a roma. lex ergo hoc modo
dn̄atur in hoīe q̄to tēpore viuit. ſ. hō. Data em̄ eſt lex ad
dirigendū hoīes in via hui⁹ vite. ſcd̄m illud. pſ. Legem
ſtatuit ei in via quaꝫ elegit. Jđ legis obligatio morte ſol-
uitur. ¶ Deinde cum dicit. Nā que ſub viro ⁊c. manife-
ſtat qđ dixerat p exēplū in lege m̄rimonij. Et pmo ponit
exēplū. 2° maifeſtat p ſignū ibi. Ergo viuēte ⁊c. Circa p
mū duo facit pmo in exēplo ponit q̄mō obligatio legꝭ du
rat vita durāte dicēs. Nā mulier que ſub viro. i. ſub viri
poteſtate eſt ex lege diuina qua dictū eſt geñ. 3. Sub viri
poteſtate eris. Alligata eſt legi. ſ. qua tenet̄ ꝯuiuere vi
ro ſcd̄m illud. Ma. 19. Quos de⁹ coniunxit homo nō ſe-
paret. Et hec quidē inſeparabilitas matrimonij pcipue ca-

tur inq̄tū eſt ſacramentū cōiunctionis indiſſolubilis xp̄i
⁊ eccīe vel verbi ⁊ humane nature in ꝑſona xp̄i. Eph. 5.
Sacramentū hoc magnū ⁊c. ſcd̄o ibi. Si aūt mortuus ⁊c
Manifeſtat in exemplo q̄uo obligatio legis ſoluitur poſt
mortem dicēs. Si aūt vir. ſ. mulieris fuerit mortuꝰ muli=
er ꝑ mortē viri ſoluta eſt a lege mariti. i. a lege matrimo=
nij qua obliget̄ viro. Cum eñ vt aug. ait libro d̄ nuptijs
⁊ cōcupiſcētia nuptie ſint bona mortaliū nō ſe extēdit ob
ligatio nuptiaꝝ poſt vitā mortalē. Et ꝓpter hoc in reſur
rectione quādo erit vita immortalis neq̄ nubent neq̄ nu
bentur vt dicit̄ mat. 22. Ex quo patet ſi aliquis moriat̄ et
reſurgat ſicut in lazaro accidit. nō erit vxor q̄ fuerat niſi
de nouo cū ip̄o cōtrahat. Sed cōtra hoc inducit̄ qđ habe
tur he. xi. Acceperūt mulieres de reſurrectione mortuos
ſuos. Sed ſciendū eſt ꝙ mulieres nō receperūt maritos
ſuos ſed ſuos filios. ſicut mulier q̄daꝫ ꝑ heliā vt habetur
tertij. re. 17. Et alia ꝑ heliſeū vt habet̄ q̄rti. re. 4. Aliter
aūt ſe habet in ſacramētis q̄ imprimūt caracterē qui eſt q̄
dam ꝯſecratio anime immortalis. Ois aūt cōſecratio ma
net q̄diu manet res ꝯſecrata ſicut pꝫ in cōſecratione ec=
cleſie vel altaris. Et ideo ſi baptizatꝰ vel ꝯfirmatꝰ vel or
dinatus moriatur ⁊ reſurgat nō debet iterū eadē ſacramē
ta accipere. ¶ Deinde cū dicit. Ergo viuēte ⁊c. manife=
ſtat qđ dixerat per ſignū. ⁊ primo q̄tum ad obligationeꝫ
matrimonij q̄ durat in muliere viuente viro. cuiꝰ ſignuꝫ
eſt ꝙ vocat̄ adultera ſi fuerit cū alio viro. ſ. ei carnalit̄ cō
mixta viuēte viro ſuo. Iere. 3. Si dimiſerit vir vxorē ſuā
⁊ recedens ab eo duxerit virū alterū. nūquid nō polluta
⁊ cōtaminata eſt mulier illa. ſcd̄o ibi. Si aūt mortuꝰ ⁊c.
Inducit ſignū q̄tum ad hoc ꝙ obligatio legis matrimo=
nij ſoluit̄ ꝑ mortem dicens ꝙ ſi vir eius. ſ. mulieris mor=
tuus fuerit liberata eſt mulier a lege viri. i. qua obligaba
tur viro vt nō ſit adultera ſi fuerit cū alio viro carnalit̄ ei
cōmixta ꝓſertiꝫ ſi ei matrimonialiter ꝯiungat̄. p̄ma cor.
7. Si dormierit vir eiꝰ. ſ. mulieris liberata eſt. cui vult
nubat. Ex q̄ pꝫ ꝙ ſcd̄e nuptie vel tertie vel q̄rte ſunt ſm
ſe licite ⁊ nō ſolū ꝑ diſpenſationē. vt videt̄ dicere criſoꝰ q̄
ſup̄ ma. dicit ꝙ ſicut moyſes ꝑmiſit libellū repudij ita a=
poſtolus permiſit ſcd̄as nuptias. Nulla eſt eñ ratio ſi lex
mr̄imonialis ſoluit̄ ꝑ mortē q̄re nō liceat cōiugi remanē=
ti ad ſcd̄a vota tranſire. Qđ aūt ap̄lus dicit p̄ma thi. 3. Q2
optet ep̄m eſſe vniꝰ vxoris virū. nō hoc dicit̄ q2 ſcd̄e nup=
tie ſint illicite ſed ꝓpter defectū ſacramēti q2 nō eſſet vnꝰ
vnius ſicut xp̄us eſt ſpōſus vniꝰ eccleſie. ¶ Deinde cum
dicit. Itaq̄ fratres mei. ⁊c. concludit principale propoſi
tum dicens. Itaq̄ ⁊c. id eſt ꝑ hoc ꝙ eſtis facti membra
corpis xp̄i ſimul cū eo mortui ⁊ ſepulti vt ſupra eſt habitū
mortificati eſtis legi. i. q̄tuꝫ ad hoc ꝙ ceſſat in vobis ob
ligatio legis. ita. ſ. vt iam ſitis alteriꝰ. ſ. xp̄i eius legi ſub
iecti. qui ex mortuis reſurrexit. in quo ⁊ vos reſurgentes
nouā vitā aſſūpſiſt̄. Et ita nō lege p̄oris vite. ſed lege no
ue vite tenemini obligati. videt̄ aūt eſſe diſſimilitudo q̄=
tum ad hoc ꝙ in p̄cedenti exēplo vir moriebat̄ ⁊ remane=
bat mulier abſq̄ obligatione legis. Hic aūt ille qui ſoluit̄
ab obligatione dicit̄ mori. ſed ſi recte cōſideremꝰ vtrūq̄ ē
eiuſdē rōnis q2 cū matrimoniū ſit inter duos ſicut quedā
relatio: nō refert quicūq̄ coꝝ moriat̄ ad hoc ꝙ tollat̄ lex
matrimonij. vtrūlibet eñ ꝯtingat manifeſtū eſt ꝙ ꝑ mor=
tem q̄ cōmorimur xp̄o ceſſat obligatio veteris leg̃. ¶ De
inde cū dicit. Ut fructificemꝰ. oñdit vtilitatē p̄dicte libe=
rationis. Et circa hoc tria facit. Primo ponit vtilitatē di
cens. Ut fructificemꝰ deo. ꝑ hoc eñ ꝙ ſumꝰ facti mēbra
xp̄i in xp̄o manētes poſſumus fructū boni opis facere ad
honorē dei. Io. 15. Sicut palmes nō pōt ferre fructū ⁊c.
ſcd̄o ibi. Cū eñ eſſemꝰ ⁊c. oñdit ꝙ iſte fructꝰ impedieba=
tur qñ eramꝰ ſub ſeruitute legis dicēs. Cū eſſemꝰ in car=
ne. i. ſubiecti ꝯcupiſcētijs carnis infra. 8. Uos aūt nō eſtiſ
in carne ſed in ſpū. paſſiones aūt ⁊ affectiones pctōꝝ q̄ q̄
dem erāt ꝑ legē vel notificate vel augmētate occaſionalr̄
vt ſupra patuit: opabātur in mēbris nr̄is. i. mouebāt mē
bra nr̄a. Ia. 4. Unde bella ⁊ lites. nōne ex ꝯcupiſcētijs.
Et hoc vt fructificarēt morti. i. vt facerēt fructuꝫ mortis.
Iac. p̄mo. Pctm̄ cū cōſūmatuꝫ fuerit generat̄ mortē. ter
tio ibi. Nūc aūt ſoluti. oñdit ꝙ p̄dicta vtilitas acquiritur
ab hijs q̄ ſunt liberati a ſeruitute legis dicēs. Nūc aūt ſo=
luti ſumꝰ ꝑ grām xp̄i a lege mortis. i. a ſuitute leg̃ moy
ſi que dicit̄ lex mort̃. Uel q2 corporalr̄ occidebat abſq̄ mi
ſericordia. he. 10. Irritā q̄s faciēs legē moyſi ⁊c. Uel po=
tius dicit̄ lex mortis q2 ſpūalr̄ occidebat ꝑ occaſionē ſcd̄m
illud. ſcd̄e cor. 3. Lr̄a occidit ⁊c. In qua lege nos tenebā
mur q̄ſi ſerui ſub lege. Gal̃. 3. Priꝰ aūt q̄ veniret fides ſub
lege cuſtodiebamur. Ita. ſ. ſumꝰ ſoluti vt ſeruiamꝰ in no
uitate ſpūs. i. in ſpū renouati ꝑ grām xp̄i. ezec. 36. Dabo
vobis cor nouū ⁊ ſpūm nouū ponā in medio vr̄i. nō in ve=
tuſtate lr̄e. i. nō ſcd̄m veterē legē. Uel nō in vetuſtate pcti
quā littera legis auferre nō potuit. ps. Inueteraui inter
oēs inimicos meos.

Lectio ſecunda.

Quid ergo dicemꝰ lex pctm̄ eſt: Ab=
ſit. Sed pctm̄ nō cognoui niſi ꝑ legē
Nā ꝯcupiſcentiā neſciebā. niſi lex di
ceret. Nō ꝯcupiſces. Occaſione aūt accepta
pctm̄ per mandatū opatū eſt in me oēm con
cupiſcentiā. Sine lege eñ pctm̄ mortuū erat
Ego aūt viuebā ſine lege aliqñ. Sed cuꝫ ve
niſſet mandatū pctm̄ reuixit. Ego aūt mor=
tuus ſuꝫ ⁊ inuentū eſt mihi mandatū quod
erat ad vitā: hoc eſſe ad morteꝫ. Nā pctm̄ oc
caſione accepta ꝑ mandatū ſeduxit me: et ꝑ
illud occidit. Itaq̄ lex quidē ſācta ⁊ manda
tum ſāctuꝫ ⁊ iuſtū ⁊ bonū. Quid ergo bonū
eſt: mihi factū eſt mors: Abſit. Sed peccatū
vt appareat pctm̄ ꝑ bonū operatuꝫ eſt mihi
mortē. vt fiat ſupra modū peccans peccatū
per mandatum.

¶ Poſtq̄ ap̄lus oñdit ꝙ per grām xp̄i liberamur a ſerui
tute legis ⁊ ꝙ iſta liberatio eſt vtilis. Hic rñdet cuidā ob
iectioni q̄ ex p̄miſſis occaſionē habꝫ ꝑ quā videt̄ ꝙ lex ve
tus nō ſit bona. Et circa hoc duo facit. Primo ſoluit ob=
iectionē ꝑ quā videt̄ legē nō eſſe bonā. ſcd̄o oñdit legē eſ
ſe bonā ibi. Scimꝰ eñ ⁊c. Circa p̄muꝫ duo facit. Primo
ꝓponit obiectionē q̄tum ad ip̄am legem. ſcd̄o ſoluit ibi.
Itaq̄ lex quidē ſācta ⁊c. Dicit ergo p̄mo. Dictū ē ꝙ paſ=
ſiones pctōꝝ erāt ꝑ legē ⁊ ꝙ eſt lex mortis. quid ergo di=
cemꝰ ex hijs ſeq̄. Nūquid dicemꝰ ꝙ lex eſt pctm̄. Qđ q̄=
deꝫ pōt intelligi dupl̄r. Uno mō ꝙ lex pctm̄ doceat ſicut
dicit̄ Iere. 10. Leges populoꝝ vane ſunt q2. ſ. vanitateꝫ
docēt. Alioꝰ vt lex dicat̄ pctm̄ q2 ille qui legē dedit pec=
cauerit talē legē ferēdo ⁊ hec duo inuicē ſe ꝯſequūtur q2
ſi lex pctm̄ docet legiſlator legem ferēdo peccat. Yſa. 10.
Ue q̄ cōdunt leges iniq̄s. videt̄ aūt ꝙ lex pctm̄ doceat ſi
paſſiōes pctōꝝ ſunt ꝑ legē ⁊ ſi lex ducit ad mortē. ¶ Deī
de cū dicit. Abſit. ſoluit p̄dictā obiectionē. Circa qđ ſciē
dum eſt ꝙ ſi lex per ſe ⁊ directe cāret paſſiones peccatoꝝ
vel mortem. ſequeretur ꝙ lex eſſet peccatum altero moꝝ
dictoꝝ. nō aūt ſi lex eſt occaſio paſſionū peccati ⁊ mortis

VII.ca.

Circa hoc ergo tria facit. Primo oñdit quid lex per ſe fa=
cit. ſcðo oñdit quid ex ea occaſionalr̄ ſequat̄ ibi. Occaſio=
ne aūt accepta ⁊c. Circa p̄mū tria facit. Primo rñdet ad
queſtionē dicēs. Abſit. ſ. ꝙ lex ſit peccatū. Neqꝫ eñi ipſa
docet peccatū ſm̄ illud. pſ. Lex dñi immaculata. neqꝫ le
giſlator peccauit quaſi iniuſtā legē ferēs. ſcðm illud pro=
uer. 8. Per me reges regnāt ⁊c. ſcðo ibi. Sed peccatum
⁊c. ponit id qꝺ per ſe ꝑtinet ad legē. ſ. notificare peccatū
nō auferre. Et hꝰ eſt qꝺ dicit. Sꝫ pctm̄ nō cognoui niſi ꝑ
legē. ſ. tertio Per legē eni cognitio pcti. Et ſi quidē hoc
intelligit̄ de lege naturali manifeſtū eſt ꝙ dicit̄ qꝛ ꝑ legē
naturalē hō diiudicat bonum ⁊ malū. Ecc. 17. Senſu im
pleuit corda illoꝝ ⁊ bona ⁊ mala oñdit Sed aplūs hic vi
detur loqui de lege veteri quā ſignificauit. ſ. dicēs. Nō
in vetuſtate lr̄e. Dicendū eſt ergo ꝙ ſine lege poterat q̄=
dem pctm̄ cognoſci ſcðm ꝙ habet rōnem inhoneſti. i. cō
tra rōnem exiſtēs nō aūt ſcðm ꝙ importat offenſā diuinā
qꝛ per legē diuinitꝰ datā manifeſtat̄ homini ꝙ deo diſpli
cent pctā hūana in hoc ꝙ ea ꝓhibet ⁊ mādat puniri. tr̄io
ibi. Nā cōcupiſcētia ⁊c. ꝓbat qꝺ dixerat dicens. Nā cō
cupiſcentiā neſciebā niſi lex diceret. Nō ꝯcupiſces. Circa
qꝺ ꝯſiderandū eſt ꝙ hoc qꝺ dixerat. Pctm̄ nō cognoſce=
bam niſi per legē. Poſſet aliqͣ referre ad ipm̄ actū pecca
ti quē lex in noticia hoīs ducit dum ꝓhibet. ⁊ hoc quidē
verum eſt q̄ntum ad aliqua pctā. Dicit̄ eñi leui. 18. Muli
er nō ſuccūbet iumēto. Sed ꝙ hoc non ſit intellectꝰ apli
patet ex hijs q̄ hic dicūtur. Nullꝰ eñi ē qui ipm̄ actū con=
cupię ignoret cū oñs ipm̄ experiātur. Eſt ergo intelligē
dum ſicut ſupra diximꝰ ꝙ pctm̄ nō cognoſcit̄ niſi per legē
q̄ntum ad reatū pene ⁊ offenſā dei. Id aūt hoc ꝓbat ꝑ cō=
cupiſcētiā qꝛ cōcupiſcētia praua cōiter ſe habet ad oīa
peccata. Und ⁊ glo. dicit aug. Hic elegit aplūs qꝺ eſt ge
nerale pctm̄. ſ. cōcupiſcentiam. Bona eſt ergo lex q̄ dum cōcu=
pias ꝓhibet oīa mala ꝓhibet. Pōt aūt intelligi ꝙ con=
cupiſcētia ſit generale pctm̄ ſcðm ꝙ ſumit̄ ꝓ cōcupiſcētia
cuiuſlibet pcti. Nō aūt ſic appellauit auguſtinꝰ ꝯcupiſcē
tiam generale pctm̄. ſed qꝛ eſt radix ⁊ cā oīs pcti aliqua
cōcupiſcētia ſpēalis Und ⁊ glo. dicit. ꝙ cōcupiſcētia eſt
generale pctm̄. vnde oīa mala veniūt. Inducit eñi aplūs
p̄ceptū legis qꝺ habet̄. exo. 20. Ubi ſpēaliter ꝓhibetur
Nō cōcupiſces rem ꝓximi tui q̄ eſt cōcupiſcētia auaritie
de qua dicit̄. p̄ma thi. 6. Radix oīum maloꝝ eſt cupidi=
tas. Et hoc ideo qꝛ pecuīe obediūt oīa vt dicit̄. ecc. 10.
Et ideo cōcupia de qua hic loq̄tur eſt gn̄ale malū nō cōi=
tate generis vel ſpēi ſed cōitate cauſalitatis. Nec eſt ꝯtra=
rium qꝺ habet̄. ecc. 10. Initiū oīs peccati ſupbia. Nā ſu
perbia eſt initiū pcti ex pte auerſiōis. cupiditas aūt eſt p̄n
cipiū pctōꝝ ex pte cōuerſionis ad bonū cōmutabile. Po
teſt aūt dici ꝙ aplūs ſpēaliter aſſumit ꝯcupiſcentiā ad ꝓ
poſiti manifeſtationē. qꝛ vult oñdere ꝙ ſine lege pctm̄ nō
cognoſcebat̄ in q̄ntum. ſ. ꝑtinet ad offenſā dei ⁊ hoc maxi
me patet in hoc ꝙ lex dī ꝓhibet cōcupiam que ab homīe
nō ꝓhibet̄. Nā ſolus deꝰ hoīeꝫ reū reputat ꝓpt̄ ꝯcupiaꝫ
cordis. ſcðm illud p̄mo. r. 16. Hoīes vidēt q̄ parēt deus
aūt intuet̄ coꝛ. Id aūt lex dei potiꝰ ꝓhibuit cōcupiam rei
aliene q̄ furto aufert̄. ⁊ vxoris aliene q̄ per adulteriū vio=
latur ꝙ cōcupiam alioꝝ pctōꝝ qꝛ iſta peccata etiā in ipſa
cōcupia hn̄t quādā delectationē qꝺ non ꝯtingit de alijs
peccatis. ¶ Deinde cū dicit. Occaſione aūt ⁊c. oñdit q̄d
ex lege occaſionalr̄ cōſequat̄. Et p̄mo ꝓponit qꝺ intendit
ſcðo manifeſtat ꝓpoſitū ibi. Sine lege ⁊c. Dicit ergo pri
mo. ꝙ peccatū occaſione accepta ꝑ mādatuꝫ. ſ. legis pro=
hibētis pctm̄ operatū eſt in me oēm cōcupiſcētiā. Pctm̄
aūt pōt hic intelligi ſcðm emphaticā locutionē. qꝛ ipſe eſt
peccati principiū. Et ſcðm hoc in hoīe operat̄ oēm concu
piſcentiā pcti. p̄ma Io. 3. Qui facit pctm̄ ex dyabolo eſt
qꝛ ab initio dyabolꝰ peccauit. Sed ꝙ aplūs hic d dyabo
lo mentionē nō fecerat pōt dici ꝙ pctm̄ actuale qꝺcunqꝫ
eſt cogitatione apphenſuꝫ opatur in hoīe ſui cōcupiam.
ſcðm illud Ia. p̄mo Unuſquiſqꝫ tēptatur a cōcupia ſua.
deinde cōcupiſcētia parit pctm̄ Sed melius eſt ꝙ hoc re
feramꝰ ad pctm̄ qꝺ ſupra dixerat ꝑ vnū hoīem in mūduꝫ
ingreſſum. ſ. ad pctm̄ originale qꝺ. ſ. ante grām xp̄i eſt in
hoīe ſcðm culpā ⁊ penā. ſed veniēte gratia trāſit reatu et
ꝑmanet actu q̄ntum ad fomitē pcti vel cōcupiſcētiaꝫ habi
tualem q̄ opatur in hoīe oēm cōcupiſcentiā actualeꝫ ſiue
hoc referat̄ ad cōcupiſcētias diuerſoꝝ peccatoꝝ. Alia eñ
eſt cōcupiſcētia furti alia adulterij ⁊ ſic de alijs. Siue re=
feratur ad diuerſos cōcupiſcētie gradꝰ. put ꝯſiſtit in cogi
tatione delectatione ꝯſenſu ⁊ ope. Sed ad hūc effectū in
hoīe operandū pctm̄ accipit occaſionē ex lege. Et hoc eſt
qꝺ dicit. Occaſione accepta. Uł qꝛ adueniēte mādato ad
ditur ratio p̄uaricationis qꝛ vbi nō eſt lex nec p̄uaricatio
vt ſupra. 4. dictū eſt Uł qꝛ creſcit deſideriū pcti ꝓhibiti
rōnibus ſupra poſitis. Et eſt notandū ꝙ nō dicit ꝙ lex de
derit occaſionē peccādi. ſed qꝛ ipm̄ pctm̄ occaſionem acce
perit ex lege. Ille eñi qui dat occaſionē ſcādalizat ⁊ ꝑ cō
ſequēs peccat. qꝺ q̄dē fit quādo aliq̄s facit aliquod opus
minus rectū vnde ꝓximus offendit̄ aut ſcādalizat̄ puta ſi
quis loca inhoneſta frequētaret licet nō mala intētione.
Unde dicit̄ infra. 14. Hoc iudicate magis ne ponatis offē
diculū fratribꝰ vel ſcādalū. Sed ſi qͣs rectū opꝰ faciat. pu
ta ſi det elemoſinā ⁊ aliꝰ īde ſcādalizat̄ ipſe nō dat occaſi
nem ſcandalizādi. vnde nec ſcādalizat nec peccat ſed ali
us accipit occaſionē qui ſcādalizat̄ ⁊ ille peccat. Sic igit̄
lex rectū aliq̄d fecit qꝛ pctm̄ ꝓhibuit vnde occaſionē non
dedit peccādi. ſed hō occaſionē ex lege accipit. ⁊ propter
hoc ſequit̄ ꝙ lex nō ſit pctm̄ ſed magis ꝙ pctm̄ ſit ex pte
hoīs. Sic igit̄ intelligendū eſt ꝙ paſſiones pctōꝝ q̄ perti
nēt ad cōcupiſcētiā pcti nō ſunt ꝑ legē. quaſi lex illa ope
tur ſed pctm̄ illas opatur accepta occaſiōe ex lege. Et ea=
dem occaſione dicit̄ lex mortis. nō qꝛ lex mortē opetur. ſꝫ
qꝛ pctm̄ mortē opatur occaſione accepta ex lege. Pōt au
tem eodē ſenſu lr̄a alr̄ ordinari vt dicat̄ ꝙ peccatū opa tū
eſt ꝑ mandatū legis oēm ꝯcupiſcentiā ⁊ hoc occaſione ac
cepta ab ipſo mādato. ſed p̄ma expoſitio ſimplicioꝛ meli
oꝛ eſt. ¶ Deinde cū dicit. Sine lege eñi manifeſtat qꝺ di
xerat ⁊ hoc ꝑ expientiā effectus. Et p̄mo ꝓponit effectuꝫ
ſcðo reſumit cāꝫ ibi. Nā peccatū ⁊c. Circa p̄mū tria facit
p̄mo deſcribit ſtatū ante legē. ſcðo ſtatū ſub lege ibi. Sꝫ
cū veniſſet ⁊c. tertio ex cōpatione vtriuſqꝫ ſtatꝰ cōcludit
euentū legis. Et inuentū eſt mihi ⁊c. Dicit ergo p̄mo ꝙ
peccatū occaſione accepta ꝑ mandatū opatū eſt in me om
nem ꝯcupiſcentiā qꝺ ex hoc apparet. Sine lege eñi pctm̄
erat mortuū. nō quidē ſic ꝙ peccatū nō eſſet qꝛ ꝑ vnū ho=
minem peccatū in hūc mundū intrauit añ legē vt. ſ. ſcðo
dictū eſt. ſed intelligit̄ ꝙ erat mortuū vel q̄ntum ad cogni
tionē hoīs q̄ quedā in lege ꝓhibita neſciebat eſſe pecca=
ta puta ꝯcupiſcentiā. vel qꝛ erat mortuū q̄ntum ad efficaci
am moriēdi per cōparationē ad id qꝺ poſtea fuit. nō eniꝫ
habebat tantā virtutē inducēdi hoīem ad mortē q̄ntaꝫ po
ſtea habuit occaſione accepta ſub lege. Habet̄ eñi quaſi
mortuū qꝺ eſt debilitatū virtute. Col. 3. Mortificate mē
bra vr̄a q̄ ſunt ſuꝑ terrā. Talis ergo erat ſtatꝰ ante legeꝫ
q̄ntum ad peccatū. Sed qualis eſſet q̄ntum ad hoīem oſtē
dit ſubdēs. Ego aūt viuebā ſine lege aliq̄ñ. Qꝺ etiā du=
pliciter pōt intelligi. Uno mō q̄ntum ad id qꝺ homini vi=
debat̄ ex ſeipſo ꝙ viueret duꝫ ignorabat. peccatū eſſe per
id qꝺ mortuus erat. Apoc. 3. Nomē habes ꝙ viuas ſed
mortuus es. Uł hoc dicit̄ per cōpationeꝫ ad mortē q̄ con
ſequuta eſt occaſione legis. dicūtur eñi minus peccantes
viuere in cōpatione ad eos q̄ magis peccāt. ¶ Deinde cū

dicit. Sꝫ cū veniſſet ꝛc. deſcribit ſtatū ſub lege. Et pͥmo
ꝙtū ad peccatū cū dicit. Sed cū veniſſet mandatū .data
ſcilicet lege reuixit peccatū. Qđ poteſt dupliciter intelli
gi. Uno modo ꝙtuꝫ ad cognitionē hoīs qui incepit cog
noſcere peccatū ī ſe eſſe qđ pͥus nō cognouerat. Iere. 31.
Poſtꝙ oñdiſti mihi ꝑcuſſi femur meū ꝯfuſus ſum ꝛ eru
bui. Et ſignanter dicit. Reuixit qꝛ in paradiſo plenā no
ticiam homo habuerat de peccato. licet nō habuerit ꝑ ex
perientiā. Uł reuixit ꝙtum ad virtutē qꝛ data lege occa
ſionaliter augmētata eſt virtus peccati. pͥma cor. 15. Uir
tus peccati lex. ſcđo ꝙtum ad ipm̄ hoīem cuꝫ dicit. Ego
aūt mortuus ſuꝫ. qđ etiā dupliciter poteſt intelligi. Uno
modo ſcđm cognitionē vt ſit ſenſus mortuus ſum. i. cog
noui me mortuū. Alio modo ꝑ ꝯpationē ad ſtatū pͥorē vt
ſit ſenſus. Mortuus ſum. i. magis morti obligat⁹ ſum ꝙ
ante. Unde aliqualiter verū eſt quod dictū eſt moyſi ꝛ a
aron. numeri. 16. Uos interfeciſtis populū dñi. ¶ Dein
de cum dicit. Et inuentū ꝛc. Cōcludit ex cōparatiōe vtri
uſqꝫ ſtatus euentū legis dicens. Et īuentū eſt ſcđm pͥdic
ta mandatū qđ erat ad vitā. Primo quidē ſcđm intenti
onem dantis legē. ſcđo ꝙtuꝫ ad ipam mādati honeſtatē
ꝛ deuotionē obedientis. Ezc. 20. Dedi eis pͥcepta bona
ꝛ iuditia que faciens homo viuet in eis. hoc eſt mihi ad
morteꝫ occaſionalr̄. ſ. per peccatū qđ in homīe erat. Iob.
20. Panis ei⁹ in vtero eius vertet̄ in fel aſpidū intrinſe
cus. ¶ Deinde cū dicit. Nā peccatū ꝛc. reſumit cām qua
ſi manifeſtā ꝑ euentū pͥmiſſum dicens. Hoc ideo contigit
ſcilicet ꝙ mādatū qđ erat ad vitā. inueniret̄ ad mortē eſſe
Nā peccatū occaſione accepta ꝑ mandatū ſeduxit me ſci
licet ꝑ cōcupiſcentiā quā in me oꝑatum eſt vt dictum eſt
dañ. 13. Spēs decepit te ꝛ cōcupiſcētia ſubuertit cor tuū.
ꝛ per illud. ſ. mandatū occaſionalr̄ peccatū me occidit. ſe
cūda cor. 3. Littera occidit. ¶ Deinde cū dicit. Itaqꝫ lex
ꝛc. concludit cōcluſionem intentā. ſ. ꝙ lex non ſolūmodo
ſit peccatū ſed vlterius ꝙ ſit bona tanꝙ faciens cognoſce
re peccatū ꝛ ꝓhibens ipm̄. Et pͥmo cōcludit ꝙtum ad to
tam legem dicēs. Sicut ex pͥmiſſis patet. lex quidē eſt ſā
cta. pſ. Lex dñi immaculata. pͥma thi. pͥmo. Scimus qꝛ
bona eſt lex. ſcđo ꝙtum ad ꝑticulare legis mandatum di
cens. Et mandatū legis eſt ſanctū ꝙtū ad pͥcepta cerimo
nialia quibus hoīes ordinātur ad dei cultū. leui. 20. Sā
cti eſtote qꝛ ego ſanct⁹ ſum. Et iuſtū ꝙtum ad pͥcepta iu
dicialia quib⁹ homo debito modo ordinat̄ ad ꝓximū. pſ.
Iudicia dñi vera iuſtificata ꝛc. Et bonū. i. honeſtū ꝙtuꝫ
ad pͥcepta moralia. pſ. Bonū mihi lex oris tui ſuꝑ milia
ꝛc. Quia tñ omnia iſta pͥcepta ordinant nos in deū ideo
totam legē ſanctā noīauit. ¶ Deinde cum dicit. Qđ er
go bonū eſt ꝛc. mouet queſtionē ꝙtum ad legis effectum
Et pͥmo queſtionē dicēs. Qđ ergo bonū eſt. ſ. in ſe factū
eſt mihi mors id eſt ꝑ ſe cā mortis. Qđ quidē aliquis po
terat falſo intelligere ex eo qđ ſupra dictū eſt. Inuentum
eſt mihi mandatū qđ erat ad vitā hoc eſſe ad mortem. ſe
cundo ſoluit ꝑ interemptionē dicēs. Abſit. Nō enim po
teſt id qđ eſt ſcđm ſe bonū ꝛ viuificū eſſe cā mali ꝛ mortis
ſcđm illud. Ma. 7. Non poteſt arbor bona fruct⁹ malos
facere. 3°. ibi. Sed peccatū ꝛc. cōcordat id qđ nūc dicitur
cū eo qđ ſupra dictū. Nō enim mandatuꝫ ſic inuenit̄ eſſe
ad mortē ꝙ ipm̄ mortem oꝑetur. ſed qꝛ occaſione accepta
ab ipo peccato mortem oꝑatur. Et hoc eſt qđ dicit. Sed
peccatū vt appareat peccatū id eſt ex hoc apparet eſſe pec
catum per legis bonū id eſt per mandatū legis qꝛ ex hoc
ipm̄ bonū eſt ꝙ facit cognitioneꝫ peccati. Et hoc occaſio
naliter inꙙtum manifeſtat peccatū. Nō aūt ſic intelligit̄
peccatū per legē oꝑatum eſſe mortē quaſi ſine lege mors
nō fuiſſet. dictū eſt enim ſupra ꝙ regnauit mors ab adam
vſqꝫ ad moyſen. ſ. cū lex nō eſſet. ſed intelligit̄ ꝙ peccatū
per legē oꝑatur morteꝫ qꝛ dānatio mortis eſt augmētata
lege aduenīēte. Et hoc eſt qđ ſubditur. Ita dico ꝙ pecca
tum oꝑatum eſt mortē per bonū vt peccatū fiat peccās id
eſt peccare faciēs per mandatū legis occaſionalr̄. Et hoc
ſupra modū quo antea peccabat. vel qꝛ acceſſit reatus pͥ
uaricationis. vel qꝛ creuit ꝯcupiſcentia peccati. vt ſupra
dictū eſt. veniente ꝓhibitione legis. Peccatū aūt hic in
telligit̄ ſicut. s. dixim⁹ vł dyabol⁹ vł potius fomes pcti.

Lectio tertia.

Scimus eñ ꝙ lex ſpiritalis eſt. Ego
autem carnalis ſum. venundatus
ſub peccato. Quod enim oꝑor non
ītelligo. Nō eñ qđ volo bonū. hoc ago. ſed
qđ odio malū illđ facio. Si aūt qđ nolo illđ
facio. ꝯſētio legi qm̄ bona eſt. Nūc aūt iā nō
ego oꝑor illđ. ſed qđ habitat in me peccatuꝫ
Scio enim quia non habitat in me. hoc eſt ī
carne mea bonum Nam velle adiacet mihī
perficere autem bonum nō inuenio. Nō eñ
quod volo bonum hoc facio: ſed quod nolo
malum hoc ago. Si autem quod nolo illud
facio. iā nō ego operor illud ſed quod habi
tat in me peccatum.

¶ Poſtꝙ apoſtol⁹ excluſit illa ex quib⁹ lex videbat̄ eſſe
mala ꝛ mali effect⁹. hic ꝓbat legē eſſe bonā. Et circa hoc
duo facit. Primo ꝓbat bonitatē legis ex ipſa repugnan
tia que in hoīe inuenit̄ ad bonū quam lex tollere nō pōt.
ſcđo oſtendit per quid huiuſmodi legis repugnātia tolli
poteſt ibi. Infelix ꝛc. Circa pͥmum tria facit. Primo pro
ponit qđ intendit. ſcđo ꝓbat ꝓpoſitum ibi. Quod enim
oꝑor ꝛc. tertio infert concluſionem intentā ibi. Inuenio
igitur ꝛc. Circa pͥmū duo facit. Primo proponit legiſ bo
nitatem. ſcđo homīs ꝯditionē ibi. Ego aūt ꝛc. Dicit ergo
pͥmo. dictū eſt ꝙ lex eſt ſancta. Et hoc dixi. Scimus eñ
nos qui ſum⁹ in diuinis ſapientes ꝙ lex. ſ. vetus ſpūalis
eſt. ſ. ſpūi hoīes ꝯcordās. pſ. Lex dñi immaculata Uł ſpi
ritualis eſt. i. a ſpū ſancto data qui digitus dei dicitur in
ſcripturis Luc. xj. Si in digito dei eijcio demonia. Unđ
dicitur exo. 31. Dedit dñs moyſi duas tabulas lapideas
ſcriptas digito dei. Lex tñ noua nō ſolū dicitur lex ſpūa
lis ſed lex ſpūs vt patet infra. 8. Quia nō ſolū a ſpū ſanc
to eſt ſed ſpūſſanctus eam impͥmit cordi quod inhabitat.
¶ Deinde cū dicit. Ego aūt carnalis ſum ꝛc. Oñdit con
ditionē hoīs ꝛ pōt hoc verbū dupliciter exponi Uno qui
dem modo vt aplūs loquat̄ in ꝑſona homīs in peccato ex
iſtentis. Et ita hoc aug. exponit in libro. 83. queſtionum
poſtea vero in libro cōtra iulianū exponit hoc vt aplūs in
telligatur loqui in ꝑſona ſua. id eſt hoīs ſub gratia conſti
tuti. Proſequamur ergo declarādo qualiter hec verba ꝛ
ſequētia diuerſimode pñt vtroqꝫ modo exponi. Quis ſe
cūda expoſitio melior ſit. Cū ergo dicit̄ primo. Ego autē
ꝛc. Sic intelligendū eſt vt ly. ego ꝓ rōne hoīs intelligat̄
que eſt principale in hoīe. Unde videt̄ vnuſquiſqꝫ hō eſ
ſe ſua ratio vel ſuus intellect⁹ ſicut ciuitas videt̄ eſſe rec
tor ciuitatis ita vt quod ille facit ciuitas facere videt̄. Di
citur aūt homo carnalis qꝛ eius ratio carnalis eſt. q̄ dicit̄
carnalis dupliciter. Uno modo ex eo ꝙ ſubdit̄ carni con
ſentiens his ad que caro inſtigat. ſcđm illud pͥma. cor. 3.
Cum ſit inter vos zelus ꝛ cōtentio ꝛc. Et hoc modo intel
ligitur de hoīe nōdum per grām repato. Alio modo dici
tur ratio eſſe carnalis ex eo ꝙ a carne impugnat̄ ſcđm il

lud.gal.5. Caro cõcupiſcit aduerſus ſpũm. Et hoc modo
intelligitur eſſe carnalis ratio etiam hominis ſub gratia
cõſtituti. vtraq; enĩ carnalitas ꝓuenit ex peccato. Unde
ſubdit. Uenũdatus ſub peccato. Sed tñ notandũ ꝙ car-
nalitas que importat rebellionẽ carnis ad ſpm̃ ꝓuenit ex
peccato primi parentis. quia hoc pertinet ad fomitẽ cuiꝰ
corruptio ex illo peccato deriuatᷣ. Carnalitas aũt q̃ impor
tat ſubiectionẽ ad carnẽ ꝓuenit non ſolũ ex peccato origi-
nali ſed etiam actuali ꝑ quod homo obediendo cõcupiſcẽ
tijs carnis ſeruuz ſe carnis cõſtituit. Unde ſubdit. Uenũ-
datus ſub peccato. ſ. vel primi parentis vel ꝓprio. Et di-
cit venundatus q: peccator ſeipſum vendit in ſeruum pec
cati precio ꝓprie voluntatis implende. Yſa. 50. Ecce in
iniquitatibus veſtris venditi eſtis. ¶ Deinde cum dicit:
Nõ enĩ operor ꝛc̃. Oſtendit qđ ꝓpoſuerat ꝛ primo ꝙ lex
ſit ſpũalis. ſecundo ꝙ homo ſit carnalis venundatus ſub
peccato ibi. Nunc aũt iam nõ ego ꝛc̃. Circa primũ duo fa
cit. primo ꝓponit ꝓbationẽ. ſecundo inducit concluſiõez
ibi. Si aũt qđ nolo ꝛc̃. Sumitᷣ autẽ ꝓbatio ex hominis
infirmitate quã primo ꝓponit. ſecundo adducit ꝓbationẽ
ibi. Non aũt ꝛc̃. Infirmitas aũt hoĩs eſt manifeſta ex hoc
ꝙ operatᷣ id quod intelligit non eſſe operandũ. Unde di-
cit. Quod enĩ operor nõ intelligo. ſ. eſſe operandũ. Qđ
quidẽ poteſt intelligi dupliciter. Uno modo de eo qui eſt
ſubiectus peccato. qui quidẽ in vniuerſali intelligit non
eſſe operandũ peccatũ. tamẽ victus ſuggeſtione demonis
vel paſſione vel inclinatione peruerſi habitus operatᷣ illđ
Et ideo dicitᷣ operari quod intelligit non eſſe operanduz
contra conſcientiã faciens ſicut Luc. 12. Seruus ſciens
voluntatẽ dñi ſui. ꝛ non faciens digne plagis vapulabit
multis. Alio modo poteſt intelligi de eo qui eſt in gratia
conſtitutus qui quidẽ operatᷣ malum non quidẽ exequen
do in ope vel cõſentiente mẽte: ſed ſolũ cõcupiſcendo ſm
paſſionẽ ſenſibilis appetitus: ꝛ illa cõcupia eſt preter ra-
tionem ꝛ intellectum. q: preuenit eius iudicium quo ad-
ueniente talis operatio impeditᷣ. Et ideo ſignanter non di
cit. Intelligo non eſſe faciendũ ſed non intelligo: q: ſ. in-
tellectu nondum deliberato aut ꝑcipiente talis operatio
concupiſcentie inſurgit. Gal. 5. Caro concupiſcit aduer-
ſus ſpiritũ: ꝛ ſpũs aduerſus carnẽ. ¶ Deinde cum dicit.
Non enĩ quod volo ꝛc̃. ꝓbat quod dixerat ꝛ ꝑ diuiſionez
ꝛ ꝑ effectumꝰ. Per diuiſionẽ quidẽ eius qđ dixit. Quod
enĩ operor. ſub quo duo continentᷣ. ſ. non agere bonum ꝛ
agere malum. quia etiã ille qui non agit bonum dicitᷣ ope
rari peccatum peccato omiſſionis. Ex parte autẽ eius ꝙ
dixit nõ intelligo ꝓbat ꝑ effectuz q: enĩ intellectus mouet
voluntatẽ. velle eſt effectus eius quod eſt intelligere. Di
cit ergo primo quantũ ad omiſſionem boni. Non enĩ ago
hoc bonum quod volo agere. Quod quidẽ vno modo po
teſt intelligi de homine ſub peccato cõſtituto. ꝛ ſic hoc qđ
dicit. ago. eſt accipiendũ ſm actionem cõpletam que exte
rius opere exercetᷣ per rationis conſenſum. Qđ autẽ dicit
volo. eſt intelligendũ non quidez de voluntate completa
que eſt operis preceptiua. ſed de voluntate quadã incom
pleta qua homines in vniuerſali bonum volunt ſicut ꝛ in
vniuerſali habẽt rectum iudiciũ de vno ꝛ deprauatᷣ talis
voluntas in particulari vt non agat qđ in vniuerſali intel
ligit agenduz ꝛ agere vellet. Sm aũt ꝙ intelligitᷣ de hoĩe
per gratiam repato econuerſo oportet intelligere per hoc
qđ dicit. volo. voluntatem completã perdurantẽ in electi
one particularis opatiõis vt ꝑ hoc ꝙ dicit. Ago intelliga
tur actio incompleta que conſiſtit tantum in appetitu ſen-
ſitiuo nõ ꝑueniens vſq; ad rationis cõſenſum. Hõ enĩ ſub
gratia conſtituꝰ vult quidẽ mentẽ ſuã a prauis concupi-
ſcentijs conſeruare ſed hoc bonum non agit ꝓpter motꝰ
inordinatos concupiſcentie inſurgentes in appetitu ſenſi

tiuo. Et ſimile eſt qđ dicit. gal. 5. Ut non quecũq; vultis
illa faciatis. Secũdo quantũ ad perpetrationẽ mali ſub-
dit. Sed quod odio malũ illud facio quod quidẽ ſi intelli
gatᷣ de homine peccatore ꝑ hoc ꝙ dicit Odio intelligitur
quoddã odiũ impfectũ ſm ꝙ oĩs homo naturaliter odit
malum. ꝑ hoc aũt ꝙ dicit. Facio. intelligitᷣ actio pfecta ꝑ
operis executionẽ ſm ratiõis cõſenſum. Nam illud odiuz
mali in vniuerſali tollitᷣ in pticulari eligili ꝑ inclinationẽ
habitus vel paſſionis. Si vero intelligitᷣ de hoĩe ſub gra
tia conſtituto ꝑ hoc quod dicit. Facio. intelligitᷣ econuer-
ſo actio impfecta que conſiſtit in ſola cõcupiſcentia appe-
titus ſenſitiui ꝑ hoc qđ dicit. Odio. intelligitᷣ odium pfe-
ctum quo quis pſeuerat in deteſtatione mali vſq; ad fina
lem reprobationẽ ipſiꝰ de quo dicitᷣ in pſ. Perfecto odio
oderam illos. ſ. malos inquãtũ ſũt peccatores. 2. Mach.
3. Cum leges adhuc optime cuſtodirentᷣ ꝓpt̃ oĩe pontifi
cis pietatem ꝛ aĩos odio habentes malũ. ¶ Deinde cũ di
cit. Si aũt qđ nolo ꝛc̃. concludit ex premiſſa diſpoſitione
hominis ꝙ lex ſit bona dicẽs. Si aũt qđ nolo illud facio
quocũq; dictorum modoꝝ intelligatᷣ ex hoc ipſo qđ nolo
malum conſentio legi qm̃ bona eſt in hoc ꝙ prohibet ma
lum quod ego naturaliter nolo. Manifeſtum eſt enĩ ꝙ in-
clinatio hominis ſm rõem ad volendũ bonũ ꝛ fugienduz
malum eſt ſm naturam vel grãm: ꝛ vtraq; eſt bona. Un-
de ꝛ lex que huic inclinationi conſentit precipiẽdo bonũ
ꝛ ꝓhibendo malũ eadem ratione eſt bona. ꝓuer. 4. Do-
num bonum tribuã vobis legez meam nõ derelinquatis.
¶ Deinde cum dicit. Nunc aũt ego ꝛc̃. ꝓbat qđ dixerat
de conditione hoĩs. ſ. ꝙ ſit carnalis venũdatus ſub pecca
to. Et circa hoc tria facit. primo ꝓponit qđ intendit. ſecũ
do probat ꝓpoſitũ ibi. Scio enĩ ꝛc̃. tertio cõcludit inten-
tum ibi. Si aũt qđ volo ꝛc̃. Qđ aũt homo ſit carnalis ve-
nundatus ſub peccato quaſi aliqualiter ſeruus peccati ex
hoc apparet ꝙ ipſe non agit ſed agitᷣ a peccato. Ille enĩ q̃
eſt liber ipſe ꝑ ſeipſum agit ꝛ non ab alio agitᷣ. Et ideo di
cit. Dictũ eſt ꝙ ꝑ intellectum ꝛ voluntatẽ conſentio legi.
nunc autẽ dum contra legem facio ego iam non operor il-
lud qđ facio contra legem. ſed pctm̃ qđ in me habitat. et
ſic patet me ſeruũ eſſe peccati inquantũ peccatũ in me q̃ſi
dominiũ habens operatur. Et hoc quidẽ recte ꝛ faciliter
poteſt intelligi de homine ſub gratia conſtituto. ꝙ enĩ cõ
cupiſcit malum ſm appetitũ ſenſitiuũ ad carnẽ ptinentez
non ꝓcedit ex opere rationis: ſed ex inclinatione fomitis.
Illud aũt hõ dicitᷣ operari quod ratio operatᷣ: q: homo eſt
id quod eſt ſm rationem. Unde motus concupiſcentie q̃
non ſunt a ratione ſed a fomite nõ operatur homo: ſed fo-
mes peccati qui hic peccatũ noĩatur. Jac. 4. Unde bella
ꝛ lites in vobis: Nonne ex cõcupiſcentijs vr̃is que mili-
tant in membris vr̃is: Sed de homine ſub peccato cõſti-
tuto hoc ꝓprie intelligi non poteſt: q: eius ratio peccato
cõſentit. Et ideo ipſemet operatᷣ. Unde dicit Aug. ꝛ ha
betur in gloſa. Multũ fallitᷣ homo qui conſentiens eſt cõ
cupiſcentie carnis ſue. ꝛ quod illa deſiderat decernens fa-
cere: ꝛ ſtatuens putat ſibi adhuc eſſe dicendũ nõ ego ope
ror illud. Poteſt tamen licet extorte exponi etiã de homi-
ne peccatore. Actio enĩ maxime attribuitᷣ principali agẽ
ti qđ ſm ꝓprietatẽ ſuã mouet. nõ aũt agenti qđ mouetᷣ vᷣ
agit ſm ꝓprietatẽ alteriꝰ a q̃ mouetᷣ. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ
ratio hoĩs ſm illđ qđ eſt ꝓprium ſibi non inclinatᷣ ad ma
lum: ſed ſm ꝙ mouetᷣ a cõcupiſcentia. Et iđ opatio mali
quã ratio facit ꝓut eſt a cõcupia victa non attribuitᷣ prin
cipaliter rationi q̃ hic ꝑ hoĩem intelligitᷣ: ſed potius ipſi
concupie vel habitui ex quo ratio inclinatᷣ ad malũ. Dici
tur aũt peccatũ habitare in hoĩe non quaſi peccatũ ſit res
aliqua cuz ſit priuatio boni: ſed deſignatᷣ pmanẽtia huiuſ
modi defectus in homine. ¶ Deinde cũ dicit. Scio enĩ.

Probat ꝙ peccatū habitans in homine operet̄ malū qḋ
homo facit. Et primo ponit mediū ad ꝓbandū ꝓpoſituꝫ.
ſecūdo illḋ mediū manifeſtat ibi. Nam velle ⁊c̄. Probat
ergo primo ꝙ pctm̄ habitaus in hoīe opet̄ malū qḋ hō fa
cit. que quidē ꝓbatio manifeſta eſt ſm ꝙ verba referunt̄
ad hoīem ſub grā cōſtitutū qui liberatꝰ eſt a pctō ꝑ grām
xp̄i vt. ſ. 6. habitū eſt. Quantū ḡ ad eum in quo grā xp̄i
non habitat nondū eſt liberatꝰ a peccato. In carne auteꝫ
grā xp̄i nō inhabitat: ſed habitat in mēte. Unde infra. 8.
dicit̄ ꝙ ſi xp̄us in nobis eſt: corpus quidē mortuū eſt ꝓpt̄
pctm̄. ſpūs aūt viuit ꝓpter iuſtificationē. Igit̄ adhuc in
carne dn̄at̄ pctm̄ qḋ opat̄ concupiſas carnis. Carnē enim
hic accipit ſimul cū mēbris ſenſitiuis. Sic em̄ caro diſtin
guit̄ cōtra ſpm̄ ⁊ ei repugnat inquantū appetitꝰ ſenſitiuꝰ
tendit in ꝯtrariū eius qḋ ratio appetit. ſm illḋ Gal'. 5. Ca
ro cōcupiſcit aduerſus ſpm̄. Dicit ḡ: Dictum eſt ꝙ in me
etiam ꝑ grāꝫ reparato pctm̄ opat̄. ſꝫ intelligendū eſt in me
ſm carnē ſimul cū appetitu ſenſitiuo. Scio em̄ ꝑ rōem ⁊
experimētū ꝙ bonū. ſ. grē q̄ reformatꝰ ſum nō habitat in
me. Sꝫ ne intelligat̄ ſm rōem ſm modū ſupius poſitum
exponit. Hoc eſt in carne mea. Naꝫ in me. i. in corde meo
hoc bonū habitat. ſm illud Eph. 3. Habitare xp̄m ꝑ fidē
in cordibꝰ vr̄is. Et ꝑ hoc patet ꝙ hoc verbū nō ꝓcina
tur manicheis q̄ volūt carnē non eſſe bonā ſm naturā. et
ita non eſſe creaturā dei boni: cū ſcriptū ſit 1 Ti. 4. Om
nis creatura dei bona eſt. Nō em̄ hic aplus agit de bono
nature: ſed de bono grē q̄ a pctō liberamur. Si vo hoc re
ferat̄ ad hoīem ſub pctō exn̄tem ſupflue addit̄ qḋ dic. hoc
eſt in carne mea qꝛ in hoīe pctōre bonum grē nō habitat
nec q̄tū ad carnē nec q̄tū ad mentē niſi forte q̄s extorte ve
lit exponere hoc eſſe dictū: qꝛ pctm̄ qḋ ē ꝑuatio grē quo-
dāmodo a carne deriuat̄ ad mentē. ❡ Deinde cuꝫ dicit.
Nam velle ⁊c̄. manifeſtat qḋ dixerat: ⁊ primo ex hoīs fa-
cultate. ſecundo ex hoīs actione que facultatē demōſtrat
ibi. Non em̄ qḋ volo ⁊c̄. Facultas aūt hoīs primo deſcri-
bit̄ q̄tū ad volūtatē q̄ videt̄ in hoīs eſſe poteſtate. Un̄ di-
cit. Nam velle adiacet mihi. i. ꝓpinquuꝫ eſt mihi q̄ſi ſub
mea poteſtate exiſtēs. Nihil em̄ eſt tam in hoīs volūtate
cōſtitutū q̄ hoīs volūtas. vt Aug'. dicit. Scḋo ponit fa-
cultatē hoīs vel potius difficultatē q̄tū ad cōſūmationeꝫ
effectus cum ſubdit: Perficere aūt bonū nō inuenio. ſ. in
mea poteſtate exiſtens. ſm illḋ ꝓuer. 16. Hoīs eſt p̄para
re aīum. Et iterū. Cor hoīs diſponit viam ſuā. ſꝫ dn̄i eſt
dirigere greſſus eius. Hoc aūt verbū patrocinari videt̄ pe
lagianis q̄ dicebant ꝙ initium boni operis eſt ex nobis in
quantū bonū volumus. Et hoc eſt qḋ videt̄ aplus dicere.
Perficere aūt nō bonū īuenio. Sꝫ hūc ſenſū excludit apo
ſtolus Phil'. 2. dicens. Deus eſt q̄ opat̄ in nobis velle ⁊
ꝑficere. Ex ḡ dicit. Uelle adiacet mihi. ſ. ꝑ grāꝫ iam re-
parato eſt ex opatione diuine grē ꝑ quā quidē grāꝫ nō ſo
lum volo bonū: ſed etiā aliquid boni facio qꝛ repugno cō
cupiſcētie ⁊ ꝯtra eam ago ductꝰ ſpū: ſꝫ nō inuenio in mea
poteſtate quō iſtud bonū ꝑficiā: vt. ſ. totaliter concupiſam
excludā. Et ꝑ hoc manifeſtat̄ ꝙ bonū grē non habitat in
carne: qꝛ ſi in carne habitaret ſicut habeo facultatē volen-
di bonū ꝑ gratiā habitantē in mente: ita haberē facultatē
ꝑficiendi ꝑ grāꝫ habitantē in carne. Si vo referat̄ ad ho
minē ſub pctō cōſtitutū. ſic exponi poterit vt velle accipia
tur ꝓ volūtate incōpleta que ex inſtinctu nature in q̄buſ-
cūqꝫ peccātibꝰ eſt ad bonū: ſꝫ illḋ velle adiacet homī. i. iu
xta hoīem iacet q̄ſi infirmū: niſi grā voluntati tribuat ef-
ficatiam ad ꝑficiendū. ❡ Deinde cū dicit. Nō em̄ qḋ vo-
lo ⁊c̄ manifeſtat qḋ dixerat ex actione hoīs que eſt ſignuꝫ
⁊ effectus facultatis humāe. Ex hoc em̄ apparet ꝙ homo
non inuenit ꝑficere bonū qꝛ nō agit bonū qḋ vult qꝛ facit
malum qḋ nō vult. ⁊ hoc quidē ſupra expoſitū eſt. ❡ De-
inde cū dicit. Si aūt qḋ volo ⁊c̄. Cōcludit illud qḋ ſupra
ꝓpoſuerat dicēs: Si aūt qḋ nolo illḋ facio nō ego operor
illud. Sed qḋ inhabitat in me pctm̄: ⁊ hoc etiā ſupra ex-
poſitū eſt. Sꝫ notandū eſt ꝙ ex vno ⁊ eodē medio. ſ. ꝙ no
lo illud facio aplus duo cōcludit q̄ ſupra poſuerat. ſ. legis
bonitatē cum dixit. Si aūt qḋ nolo illud facio cōſentio le
gi dei q̄m bona eſt. Et iterū dn̄iū peccati in hoīe cū dicit
hic. Si aūt qḋ nolo illud facio non ego opor illud: ſed qḋ
habitat in me pctm̄. quaꝝ duaꝝ cōcluſionū prima ꝑtinet
ad hoc qḋ dixerat. Lex ſpūalis eſt. ſecunda ad hoc qḋ di-
xerat. Ego aūt carnalis ſum venūdatus ſub peccato. Sꝫ
ꝑmā concluſionē q̄ eſt de bonitate legis: elicit ex illo me-
dio ratione eius qḋ dicit. nolo. qꝛ eius ratio non vult illḋ
qḋ lex ꝓhibet. ⁊ ex hoc patet legem eſſe bonā: ſed ex par-
te eius qḋ dicit. illud facio. cōcludit in hoīe dn̄ari pecca-
tum quod contra voluntatē rationis opatur.

Lectio quarta.

Inuenio igit̄ aliā legeꝫ volenti mihi
facere bonū quoniā mihi malū adia
cet. Condelector em̄ legi dei ſm in-
teriorem hominē. Uideo aūt aliā legem in
membris meis repugnantē legi mentis mee
⁊ captiuantem me in lege peccati que eſt in
membris meis. Infelix ego homo. quis me
liberabit de corpore mortiſ huiuſ? Gratia dei
ꝑ ieſum chriſtum dn̄m noſtrū. Igit̄ ego ipſe
mente ſeruio legi dei. carne aūt legi peccati.

Poſtq̄ aplus oſtendit legem eſſe bonam ex eo ꝙ rationi
concordat. hic infert duas concluſiones ſm duo que po-
ſuerat. ſecunda ponit̄ ibi. Uideo aūt aliā legem ⁊c̄. Circa
primum duo facit. primo infert concluſionē ex dictis. ſecū
do ponit ſignū ad maiorē manifeſtationē ibi. Cōdelector
⁊c̄. Duo aūt ſupra poſuerat. primū quidē ꝙ lex ſpūalis ē
quo iam ꝓbato concludit ſic. Inuenio igit̄. ſ. ꝑ experimē
tum legem moyſi. conſonā eſſe mihi volenti facere bonuꝫ
. i. rationi mee ꝑ quā bonū approbo ⁊ malū deteſtor. dum
⁊ ipſa lex bonū mandat ⁊ malū ꝓhibet. Deut. 30. Iuxta
te eſt verbum valde in ore tuo ⁊ in corde tuo vt facias il-
lud. Et hoc modo neceſſarium fuit ꝙ. i. qꝛ malū. i. pecca
tum vel fomes peccati mihi adiacet. i. iuxta rationeꝫ meā
iacet quaſi carnē meaꝫ inhabitās. Mich. 7. Ab ea q̄ dor-
mit in ſinu tuo cuſtodi clauſtra oris tui. i. a carne. ❡ De-
inde cum dicit. Cōdelector em̄ ⁊c̄. ponit ſignū ꝑ qḋ oſten
ditur ꝙ lex rationi conſentiat. Nullus em̄ delectat̄ niſi in
eo qḋ eſt ſibi conueniens. Homo aūt ſm rationē delecta-
tur in lege dei. erge lex dei eſt conueniēs rationi. Et hoc
eſt qḋ dicit. Condelector legi dei ſm interiorem hominē
id ē ſm rationem ⁊ mentē que interior hō dicit̄. nō ꝙ aīa
ſit effigiata ſm formā hoīs. vt Tertullianus poſuit: vl' ꝙ
ipſa ſola ſit homo: vt Plato poſuit ꝙ homo eſt aīa vtens
corpore. ſed qꝛ id qḋ eſt principalius in hoīe dicit̄ homo
vt ſupra dictuꝫ eſt. Eſt aūt in hoīe principalius ſm appa
rentiam quidē id qḋ eſt exterius. ſ. corpus ſic effigiatū qḋ
dicit̄ homo exterior. ſm veritatē aūt id qḋ ē intrinſecū. ſ.
mens vel ratio que hic dicit̄ homo interior. pſ. Quā dul
cia faucibus meis eloquia tua. 1. mach. 12. Habentes ſo-
lacio libros ſanctos q̄ in manibꝰ nr̄is ſunt. ❡ Deinde cuꝫ
dicit. Uideo aūt ⁊c̄. ponit aliam cōcluſionē que reſpōdet
ei qḋ ſupra ſecūdo poſuerat dicens. Ego aūt carnalis ſuꝫ
⁊c̄. dicens. Uideo aliam legem in membris meis que eſt
fomes peccati. que quidē poteſt dici lex duplici ratione.
Uno modo ꝓpter ſimiles effectus: qꝛ ſicut lex inducit ad

bonū facienduͦ: ita fomes inducit ad peccandū. Alio mō
ꝑ compatione ad cauſā. Cum autē fomes ſit quedā pena
peccati duplicem cauſam habet. Unā quidē ipſum pctm̄
quod in peccante dn̄ium accepit ⁊ ei legē impoſuit que
eſt fomes ſicut dn̄s ſeruo victo legem imponit. Alia cau-
ſa fomitis eſt deus q̄ hanc penā homini peccanti indidit:
vt rationi eius inferiores vires non obedirent. Et ẜm hoc
ipſa inobedientia inferiorū virium q̄ dicit̄ fomes lex dici-
tur inquantū eſt ꝑ legem diuine iuſticie introducta. ſicut
iuſti iudicis ſententia que legem habet. ẜm illō. 1. Reg.
30. Et factū eſt hoc ex die illa ⁊ deinceps conſtitutū ⁊ pfi-
nitū ⁊ quaſi lex in iſrael vſq; ad diem hāc. Hec aūt lex ori-
ginaliter quidem conſiſtit in appetitu ſenſitiuo. ſed diffu-
ſiue inuenit̄ in om̄ibus membris que deſeruiunt cōcupie
ad peccandum. ſupra. 6. Sicut exhibuiſtis membra vr̄a
ſeruire immūdicie ⁊c̄. Et ideo dicit in mēbris vr̄is. Hec
aūt lex duos effectus in homine habet. Primo nāq; reſi-
ſtit rationi. ⁊ quantū ad hoc dicit. Repugnantē legi mē-
tis mee. i. legi moyſi que dicit̄ lex mentis inquantū conſo-
nat mēti. vel legi naturali q̄ dicit̄ lex mentis: q: naturalit̄
menti indita eſt. ſupra. 2. Qui oſtendunt opus legis ſcri-
ptum in cordibus ſuis. Et de hac repugnātia dicit̄. Gal.
5. Caro cōcupiſcit aduerſus ſpm̄. Secūdus effectus ē ꝙ
hoiē in ſeruitutē redigit. Et qͣtū ad hoc ſubdit. Et capti-
uātem me vel captiuū me ducentē ẜm aliā litterā in lege
peccati que eſt in membris meis. id ē in meipſo more he-
braice locutionis ẜm quā ponunt̄ noīa loco ꝓnominum.
Lex aūt peccati captiuat hominem dupliciter. Uno mo-
do hominem peccatorē ꝑ conſenſum ⁊ operationē. Alio
modo hominē ſub gr̄a cōſtitutū qͣtū ad cōcupiſcentie mo-
tum. De hac captiuitate dicitur in pſalmo: In conuerten-
do dominus captiuitatē ſyon. ¶ Deinde cū dicit. Infelix
ego homo ⁊c̄. Agit de liberatione a lege peccati. ⁊ tria cir-
ca hoc facit. primo quidē ponit queſtionem. ſecundo po-
nit reſponſionē ibi. Gratia dei ⁊c̄. tertio infert concluſiōē
ibi: Ergo egoipſe ⁊c̄. Circa primū duo facit. Unum q̄dē
confitet̄. ſ. ſuam miſeriam cum dicit. Infelix ego hō. quod
quidem eſt ꝑ peccatum qd̄ in homine habitat ſiue qͣtum
ad carnem tantū ſicut in iuſto. ſiue etiam quantū ad men-
tem ſicut in peccatore. ꝓuer. 14. Miſeros facit populos
peccatū. pſ̄. Miſer factus ſum ⁊ curuatus ſum vſq; in fi-
nem. Aliud autem querit dicens. Quis me liberabit de
corpore mortis huius? Que quidē videt̄ queſtio eſſe deſi-
derantis ẜm illud. pſ̄. Educ de carcere animā meā. Sciē-
dum eſt tn̄ ꝙ in corpore hominis conſiderari poteſt natu-
ra ipſa corporis que eſt cōueniens aīe vnde ab ea nō vult
ſeparari. 2. Corī. 5. Nolum⁹ expoliari ſed ſuperueſtiri. Et
iterū corruptio corporis q̄ aggrauat animā. ẜm illud ſap.
9. Corpus quod corrumpit̄ aggrauat animā ⁊c̄. Et ideo
ſignanter dicit. De corpore mortis huius. ¶ Deinde cū
dicit. Gratia dei ⁊c̄. reſpondet queſtioni. Non enī homo
ꝓprijs viribus poteſt liberari a corporis corruptione nec
etiam anime qͣuis conſentiat rationi contra peccatū: ſed
ſolum ꝑ gr̄am chriſti ẜm illud Jo. 8. Si filius vos libera-
uerit: vere liberi eritis. Et ideo ſequit̄. Gratia dei. ſ. me li-
berauit quod dat̄ ꝑ ieſum xp̄m. Jo. 1. Gratia ⁊ veritas ꝑ
ieſum chriſtum facta eſt. Hec aūt liberat a corpore mortis
huius dupliciter. Uno mō vt corruptio corporis mēti nō
dn̄et̄ trahēs eā ad peccādū. Alio mō corruptio corporis
vt totaliter tollat̄. quantū ergo ad primū conuenit dicere
peccatori: gratia liberauit me de corpore mortis huius. i.
liberauit me a peccato in quo eſt anima inducta ex corpo-
ris corruptiōe. ſed ab hoc iam iuſtus liberatus eſt. Unde
ei competit dicere quantū ad ſecūdū: gratia dei liberauit
me de corpore mortis huius. vt. ſ. in corpore meo non ſit
corruptio peccati aut mortis: quod erit in reſurrectione.

¶ Deinde cum dicit. Igit̄ egoipſe ⁊c̄. infert concluſionē
que ẜm duas premiſſas expoſitiones diuerſimode ex pre-
miſſis infert̄. ẜm enī ꝙ pmiſſa verba exponunt̄ in perſona
peccatoris ſic inferenda eſt concluſio. Dictū eſt ꝙ gratia
dei liberauit me a corpore mortis huius. vt. ſ. ab eo nō de-
ducar in peccatū. ergo quādo ero iam liberatus mente ſer-
uio legi dei. ẜm carnē aūt legi peccati que quidē in carne
remanet quantū ad fomitem ꝑ quē caro cōcupiſcit aduer-
ſus ſpiritū. Si autē premiſſa verba intelligant̄ ex pſona
iuſti ſic eſt inferendū: gratia dei ꝑ ieſum chriſtū liberauit
me de corpore mortis huius. ita. ſ. vt in me non ſit corru-
ptio peccati ⁊ mortis. Igit̄ egoipſe vnus ⁊ idem anteq̄ li-
berer: mente ſeruio legi dei ei conſentiēs: carne aūt ſeruio
legi peccati inquantū caro mea ẜm legem carnis mouet̄
ad concupiſcendū.

Incipit capitulū octauū

Nihil ergo nunc damnationis eſt
his qui ſunt in chriſto ieſu: qui nō
ẜm carnē ambulant. Lex enī ſpi-
ritus vite in chriſto ieſu: liberauit me a lege
peccati ⁊ mortis. Nam qd̄ impoſſibile erat le-
gi quo infirmabat̄ ꝑ carnem. deus filium ſu-
um mittens in ſimilitudinē carnis peccati. ⁊
de peccato damnauit peccatū in carne. vt iu-
ſtificatio legis impleret̄ in nobis: qui nō ẜm
carnē ambulamus ſed ẜm ſpiritū. Qui enī
ẜm carnē ſunt: que carnis ſunt ſapiunt. qui
vero ẜm ſpiritum ſunt: que ſunt ſpiritus ſen-
tiunt. Nam prudentia carnis mors eſt: pru-
dentia aūt ſpiritus vita ⁊ pax.

Poſtq̄ apoſtolus oſtendit ꝙ per gratiam chriſti libera-
mur a peccato ⁊ lege. hic oſtendit ꝙ ꝑ eandem gratiam li-
liberamur a damnatione. Et primo oſtendit ꝙ ꝑ gratiam
xp̄i liberamur a damnatione culpe. ſecundo ꝙ ꝑ eandem
gratiam liberamur a damnatione pene ibi. Si aūt chriſt⁹
⁊c̄. Circa primū duo facit. Primo ꝓponit qd̄ intēdit: ſe-
cundo ꝓbat ꝓpoſitum ibi. Lex enī vite ⁊c̄. Circa primū
duo facit. primo ꝓponit beneficium qd̄ gr̄a confert: cōclu-
dens ex premiſſis ita. Gratia dei ꝑ ieſū xp̄m liberauit me
de corpore mortis huius in qua exiſtit noſtra redemptio.
ergo nunc ex quo ſumus ꝑ gratiam liberati. nihil damna-
tionis eſt reſiduū. q: ⁊ tollit̄ damnatio quantū ad culpā ⁊
quantū ad penam. Job. 34. Ipſo concedente pacē: quis
eſt qui condemnet? Secundo oſtendit quibus hoc bene-
ficium concedat̄. ⁊ ponit duas conditiones que ad hoc rē-
quiruntur: quarū primā ponit dicens his qui ſunt in chri-
ſto ieſu. i. qui ſunt ei incorporati ꝑ fidem ⁊ dilectionē et
fidei ſacramentū. Gal. 3. Omnes quoquot in chriſto ba-
ptizati eſtis chriſtum induiſtis. Jo. 15. Sicut palmes nō
poteſt ferre fructū niſi manſerit in vite. ſic nec vos niſi in
me manſeritis. Illis vero quia non ſunt in chriſto ieſu dā-
natio debetur. Unde ibidem ſubdit̄. Si quis in me non
manſerit mittetur foras ſicut palmes ⁊ areſcet ⁊ colligēt
eum ⁊ in ignem mittent ⁊ ardet. Secundam conditionē
ponit dicens. Qui non ſcd̄m carnem ambulant. i. cōcupi-
ſcentiam carnis non ſequuntur. 2. cor. 10. In carne am-
bulantes non ẜm carnem militamus. Ex his autem ver-
bis aliqui volunt accipere ꝙ in infidelibus qui non ſunt
in chriſto ieſu etiam primi mot⁹ ſint peccata mortalia: qͣ-
uis eis non conſentiant. quod eſt ẜm carnem ambulare.
Si enim illi qui non ẜm carnem ambulant ex hoc non eis

damnabile eſt ꝙ carne ſeruiūt legi peccati ſm primos cō cupiſcentie motus. quia ſunt in chriſto ieſu. ſequit̄ a contrario ſenſu ꝙ illis q̄ non ſunt in chriſto ieſu hoc ſit damnabile. Ad hoc etiam rationem inducūt. Dicunt enim ꝙ neceſſe eſt actum damnabilē eſſe qui ꝓcedit ex habitu dānabilis peccati. Peccatum autem originale eſt damnabile quia priuat hominez eterna vita: cuius habitus manet in infideli: cui non eſt originalis culpa dimiſſa. Quilibet ergo motus concupiſcentie ex originali peccato proueniens eſt in eis peccatū damnabile. Primo autem oſtendēdum eſt hanc poſitionem eſſe falſam. Primus enim motus habet ꝙ nō ſit peccatū mortale. ex eo ꝙ rationem nō attingit in qua complet̄ ratio peccati. Iſta aūt cauſa etiaz in infidelibus manet. Unde in infidelibus primi motus non poſſunt eſſe peccata mortalia. Preterea in eadē ſpecie peccati grauiꝰ peccat fidelis q̄ȝ infidelis. ſm illō. He. 10. Quantomagis putatis deteriora mereri ꝛc. Si ergo primi motus in infidelibus eſſent peccata mortalia. multomagis ī fidelibus. Secundo reſpondendū eſt ad eorum rationes. Nam primo quidem ex littera aplī hoc habere non poſſunt. Non eñ dicit apoſtolus ꝙ hoc ſolum nō ſit damnabile his qui ſunt in chriſto ieſu ꝙ carne ſeruiunt legi peccati ſm concupiſcentie motus. ſed ꝙ omnino nihil eſt eis damnationis. Illis autē qui non ſunt in chriſto ieſu eſt hocipſum damnabile. Preterea ſi hoc ad p̄mos motus referat̄ his qui non ſunt in chriſto ieſu ſunt damnabiles huiuſmodi motus ſm damnationem originalis peccati. que adhuc in eis manet: a qua ſunt liberati hi qui ſunt in chriſto ieſu. non autem ſic ꝙ per huiuſmodi motus noua addatur eis damnatio. ¶ Et etiam ſecūdo obijciunt nō ex neceſſitate concludit qđ intendūt. Non eñ verū eſt ꝙ actus q̄libȝ ꝓcedēs ex habitu peccati dānabilis ſit etiā et ipſe damnabilis. ſed ſolum quando eſt actus perfectus per conſenſum rationis. Si enim in aliq̄ ſit habitus adulterij motus concupiſcentie adulterij qui eſt actus imperfectus non eſt in eo peccatum mortale. ſed ſolum motus perfectus qui eſt per conſenſum rationis. Et preterea actus ex tali habitu procedens non habet aliam rationē dānationis ab ea que eſt ſm rationē habitꝰ. Et ſm hoc primi motus in infidelibus ex eo ꝙ procedunt a peccato originali non afferunt damnationem peccati mortalis. ſȝ ſolum originalis. ¶ Deinde cum dicit. Lex ꝛc. ꝓbat qđ dixerat. et primo quantum ad primam conditionem qua dixerat nihil eſſe damnationis his qui ſunt in xp̄o ieſu. Secundo quantū ad ſecundam conditionem qua dixerat qui non ſm carnem ambulant ibi. Qui non ſm carnem ambulamus ꝛc. Circa primū duo facit. primo ponit probationem. ſecundo manifeſtat quod ſuppoſuerat per cauſam ibi. Nam quod impoſſibile erat legi ꝛc. Circa primū ponit talem rationem. Lex ſpiritus liberat hominem a peccato ⁊ morte: ſed lex ſpūs eſt in ieſu chriſto. ergo per hoc ꝙ aliquis eſt in chriſto ieſu, liberatur a peccato ⁊ morte: ꝙ autē lex ſpiritꝰ liberet a peccato ⁊ morte ſic probat. Lex ſpiritus eſt cauſa vite: ſed per vitam excluditur peccatuȝ ⁊ mors que eſt effectus peccati. Nam ⁊ ipſum peccatū eſt ſpiritualis mors anime. ergo lex ſpiritus liberat hominē a peccato ⁊ morte. Damnatio autem non eſt niſi ꝑ peccatum ⁊ mortē. ergo his qui ſunt in chriſto ieſu nihil damnationis exiſtit. Hoc eſt ergo qđ dicit. Lex enim ſpiritus ꝛc. Que quidem lex poteſt dici vno modo ſpirituſſanctꝰ. vt ſit ſenſus Lex ſpiritus id eſt lex que eſt ſpiritus. lex eñ ad hoc datur vt ꝑ eam homines inducant̄ ad bonuȝ. Unde ⁊ philoſophus in ſecundo ethicorum dicit ꝙ intentio legiſlatoris eſt ciues facere bonos. quod quidem lex humana facit ſolum notificando q̄d fieri debeat. ſed ſpiritus ſanctus mentem inhabitans non ſolum docet quid oporteat fieri intellectum illuminando de agendis. ſed etiam affectum inclinat ad recte agendum. Jo. 14. Paraclitus autē ſpirituſſanctus quem mittet pater in nomine meo ille vos docebit omnia quantū ad primū. ⁊ ſuggeret vobis omnia quantū ad ſecundum: quecūq; dixero vobis. Alio modo lex ſpiritus poteſt dici ꝓprius effectus ſpirituſſancti. ſcȝ fides ꝑ dilectionem operans. que quidem ⁊ docet interius de agēdis. ſm illud infra. 1. Jo. 2. Unctio docebit vos de omnibus. ⁊ inclinat affectum ad agendū. ſm illud. 2. cor. 5. Charitas chriſti vrget nos. Et hec quidē lex ſpiritus dicitur lex noua que vel eſt ipſe ſpirituſſanctꝰ vel eā in cordibus noſtris ſpirituſſanctus facit. Jere. 31. Dabo legem meam in viſceribus eorum: ⁊ in corde eoruȝ ſuperſcribam eam. De lege aūt veteri ſupra dixit ſolū ꝙ erat ſpiritualis id eſt a ſpirituſancto data. Et ſic predicta conſiderantibus inuenimus quattuor leges ab apoſtolo eſſe inductas. Primo legem moyſi de qua dixit. Condelector legi dei ſm interiorem hominē. Secundo legem fomitis de qua dixit. Uideo aliam legem in membris meis Tertio legem naturalem ſm vnum ſenſum de qua ſubdidit. Repugnantem legi mentis mee. Quarto tradit legē nouam cum dicit. Lex ſpūs. ⁊ addit: vite. quia ſicut ſpiritus naturalis facit vitam nature. ſic ſpiritus diuinus facit vitā grē. Jo. 6. Spiritus eſt qui viuificat. Ezech. 1. Spiritus vite erat in rotis. Addit autē. In chriſto ieſu. quia ſcȝ iſte ſpiritus non datur niſi his qui ſunt in chriſto ieſu. Sicut eñ ſpiritus naturalis non ꝑuenit ad membruȝ qđ non habet connexionem ad caput. ita ſpūſſanctus nō peruenit ad hominem qui nō ē capiti xp̄o iūctus. 1. Jo. 3. In hoc ſcimus ꝙ ip̄e manet in nobis: quia de ſpiritu ſuo ipſe dedit nobis. Ac. 5. Spirituſſanctus quem dedit deus omnibus obedientibus ſibi. Hec inquā lex ex eo ꝙ eſt in xp̄o ieſu liberauit me. Jo. 8. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Et hoc a lege peccati. id eſt a lege fomitis que inclinat ad peccatuȝ. Uel a lege peccati id eſt a conſenſu ⁊ operatione peccati quod hominem tenet ligatum ꝑ modum legis. Per ſpirituȝ eñ ſanctum remittitur peccatum. Jo. 20. Accipite ſpiritumſanctuȝ quorum remiſeritis peccata remittuntur eis. Et mortis non ſolum ſpiritualis: ſed etiam corporalis. vt infra ꝓbabitur. Et hoc iō: quia eſt ſpiritus vite. Eze. 37. A quattuor vētis veni ſpiritus ⁊ inſuffla ſup interfectos iſtos ⁊ reuiuiſcāt. ¶ Deinde cum dicit. Nam qđ impoſſibile ꝛc. manifeſtat quod dixerat ſcȝ ꝙ lex vite que eſt in chriſto ieſu liberat a peccato. Nam ꝙ liberet a morte. infra probabit. Et hoc probat ꝑ cauſam que ſumit̄ ex incarnatiōe chriſti. Circa quā tria ponit. primo neceſſitatem incarnationis. ſecundo modum incarnationis ibi. Deus filiuȝ ſuum ꝛc. tertio incarnationis fructum ibi. Et de peccato ꝛc. Et vt planior fiat expoſitio accipiemus primo ſecundum. ſecūdo tertiū. tertio primū hoc modo. Recte dico ꝙ lex ſpiritꝰ vite in chriſto ieſu liberat a peccato. Nam deus pater filium ſuū id ē ꝓprium cōſubſtantialē ſibi ⁊ coeternū. pſ̄. Dn̄s dixit ad me filius meus es tu ꝛc. mittens non de nouo creans vel faciens: ſȝ quaſi p̄exiſtentē miſit. Matth. 21. Nouiſſime miſit ad eos filiū ſuum: non quidē vt eſſet vbi non erat. qȝ vt dicit̄ Jo. 1. In mundo erat. ſed vt eſſet modo quo non erat in mundo. i. viſibiliter ꝑ carnem aſſumptā. Unde ibidem ſequit̄. Uerbum caro factum eſt. ⁊ vidimus gloriam eius. Bar. 3. Poſt hoc in terris viſus eſt. Et ideo hic ſubditur. In ſimilitudinem carnis peccati. qđ non eſt ſic intelligendum quaſi veram carnē nō habuerit: ſed ſolū carnis ſimilitudinē quaſi fantaſticā ſicut manichei dicunt: cū ipſe dn̄s dicat Luc. vltimo. Spiritus carnem ⁊ oſſa non habet ſicut videtis me habere. Unde non ſubdit ſolum in ſimilitudinē carnis: ſed in ſimilitudinē carnis peccati.

Non eñ habuit carnẽ peccati id eſt cũ peccato cõceptã. quia caro eius fuit concepta ꝑ ſpiritumſanctum qui tollit peccatum. Matth. 1. Qđ eñ in eo natũ eſt: de ſpiritu ſan cto eſt. Vñ pſ. dicit. Ego in innocentia mea ingreſſus ſuꝫ ſ. in mundũ. ſed habuit ſimilitudinẽ carnis peccati. i. ſimileꝫ carnẽ carni peccati in hoc ꝙ erat paſſibil'. nã caro hoīs añ peccatũ paſſiõi ſubiecta nõ erat. Heb. 2. Debuit ꝑ omnia fratrib' aſſimilari vt miſericors fieret. Subdit aũt dupli- cem effectũ incarnationis: quoꝝ primus eſt remotio pec- cati quẽ ponit dicẽs. De peccato damnauit pctm̃ in car- ne. Qđ quidẽ põt legi de peccato. i. ꝓ pctõ cõmiſſo ĩ car ne xp̃i: diabolo inſtigante ab occiſorib' eius Damnauit. i. deſtruxit peccatũ qꝛ cuꝫ diabolus innocentẽ in quo nihil iuris hẽbat attemptauit morti tradere: iuſtuꝫ fuit vt pote ſtatem amitteret. Et ideo ꝑ ſuã paſſionẽ ꝛ mortẽ dicit̃ pec catũ deſtruxiſſe. Col. 2. Expolians. ſ. in cruce principat' ꝛ poteſtates. Sed melius eſt vt dicat̃: damnauit peccatũ in carne. i. debilitauit fomitẽ peccati in carne nr̃a de pec cato. i. ex v̾tute paſſiõis ſue ꝛ mortis que dicit̃ pctm̃ ꝓpt̃ ſimilitudinẽ peccati: vt dictũ eſt. Vel qꝛ ꝑ hoc factus eſt ho- ſtia ꝓ pctõ q̃ in ſacra ſcriptura dicit̃ pctm̃. Oſee. 4. Pec cata populi mei comedent. Unde dicit̃. 2. Cor. 5. Eum q̃ non nouerat pctm̃ ꝓ nobis deus fecit peccatũ. i. hoſtiã ꝓ peccato. Et ita ſatiſfaciendo ꝓ noſtro peccato abſtulit pec cata mundi. Jo. 1. Ecce agnus dei qui tollit peccata mun di. Secundum effectũ ponit conſequenter dicens. Vt iu- ſtificatio legis. i. iuſticia quã lex ꝓmittebat ꝛ quã ex lege aliqui ſperabant impleret. i. ꝑficeret̃ in nobis exiſtentib' ſ. in xp̃o ieſu. infra. 9. Gentes que non ſectabant̃ iuſticiã apꝑhenderũt iuſticiã que ẽ ex fide. Et. 2. cor. 5. cuꝫ dixiſ ſet. Eum q̃ nõ nouerat peccatũ deus ꝓ nobis fecit pctm̃. ſubdit. Vt nos efficeremur iuſticia dei in ipſo: hoc aliter fieri nõ poterat ꝙ̃ ꝑ xp̃m. ꝛ ideo p̃miſit ꝙ. ſ. damnare põt peccatũ in carne ꝛ implere iuſtificationẽ qđ erat impoſſi- bile legi moyſi. Heb. 7. Nihil eñ ad ꝑfectũ adduxit lex. Et hoc quidẽ erat legi impoſſibe nõ ꝓpter defectũ legis: ſed in quo. i. in quantũ infirmabat̃ ꝑ carneꝫ. i. ꝓpter infir- mitatẽ carnis q̃ erat in homine ex corruptioẽ fomitis: ex qua ꝓueniebat ꝙ etiaꝫ lege data homo a concupiſcẽtia vince bat̃. Matth. 26. Spiritus quidẽ promptus eſt: caro aũt infirma. Et ſupra. 6. Humanũ dico ꝓpter infirmitatẽ car nis vr̃e. Et ex hoc patet ꝙ neceſſe eſt xp̃m incarnari. Vñ ꝛ Gal. 2. dicit̃. Si ꝑ legem eſt iuſticia: xp̃us gratis mortu us eſt. i. ſine cauſa. Ideo ğ neceſſariũ fuit xp̃m incarnari: qꝛ lex iuſtificare non poterat. ¶ Deinde cũ dicit. Qui nõ ſcḋm carnẽ ꝛc̃. probat ꝓpoſitum quantũ ad ſecundã condi- tionem: oſtẽdens ꝙ ad hoc ꝙ aliqui damnationẽ euadãt requirit̃ ꝙ non ſcḋm carnẽ ambulẽt. Et circa hoc tria facit. p̃mo ꝓponit qđ intẽdit. ſecundo ꝓbat ꝓpoſitũ ibi: Qui eñ ſcḋm carnẽ ꝛc̃. Tertio manifeſtat quoddã qđ in ꝓbati- one ſuppoſuerat ibi: Nã ſapiẽtia ꝛc̃. Dicit ğ p̃mo. Dictum eſt ꝙ iuſtificatio legis implet̃ in nobis q̃. ſ. nõ ſolum ſum' in chriſto ieſu. ſed etiaꝫ non ambulamus ſcḋm carnẽ ſꝫ ſcḋm ſpm̃. i. qui non ſequimur concupiſcẽtias carnis: ſed inſtinctuꝫ ſpũſſancti. Gal. 5. Spiritu ambulate. ¶ Deinde cũ dicit. Qui eñ ſcḋm carnem ꝛc̃. ꝓbat qđ dixerat. ꝛ inducit duos ſylogiſmos. Vnũ quidẽ ex parte carnis q̃ eſt talis. Qui- cũq; ſequunt̃ prudentiã carnis ducunt̃ ad mortẽ. Sꝫ qui- cũq; ſunt ſcḋm carnẽ ſequũt̃ prudentiã carnis. Ergo quicũ- q; ſunt ſcḋm carnẽ ducunt̃ ad mortẽ. Aliũ ſilogiſmũ ponit ex parte ſpũs: qui eſt talis. Quicũq; ſequũt̃ prudentiam ſpũs cõſequunt̃ vitam ꝛ pacem. Sed quicũq; ſunt ſcḋm ſpi ritũ ſequunt̃ prudentiã ſpũs. Ergo quicũq; ſunt ſcḋm ſpm̃ ſequũt̃ vitam et pacem. Et ſic patet ꝙ illi qui nõ ambu- lant ſcḋm carnẽ ſed ſcḋm ſpũm liberant̃ a lege peccati ꝛ mor- tis. Primo ğ ponit minorẽ primi ſilogiſmi dicens. Qui eñ ſcḋm carnẽ. i. q̃ carni ſubdunt̃ quaſi ei ſubiecti. Ro. 16. Huiuſmodi dño non ſeruiunt ſed ſuo ventri: ſapiunt ea q̃ ſunt carnis. Ac ſi dicat habẽt ſapientiam carnis. Sape- re eñ que ſunt carnis eſt approbare ꝛ iudicare bona eſſe q̃ ſunt ſcḋm carnẽ. Matth. 16. Non ſapis que dei ſunt ſꝫ q̃ hominis. Je. 4. Sapientes ſunt vt faciant mala. Secun do ponit minoreꝫ ſecundi ſilogiſmi dicens. Qui v̾o ſunt ſcḋm ſpũm. i. qui ſpũmſanctũ ſequunt̃ ꝛ ſcḋm eũ ducunt̃ ſcḋm illud Gal. 5. Si ſpiritu ducemini nõ eſtis ſub lege. Sen- tiunt ea q̃ ſunt ſpũs. i. habent rectũ ſenſum in rebus ſpiri- tualibus. ſcḋm illđ. ſap. 1. Sentite de dño in bonitate. Et horũ ratio ẽ: qꝛ ſicut pħus dicit in tertio ethicoꝝ. Qualis eſt vnuſquiſq;: talis finis videt̃ ei. Unde ille cuius eſt ani mus informat' ꝑ habitũ bonũ vel malũ: exiſtimat de fine ſcḋm exigentiã illius habitus. Tertio ponit maiorẽ primi ſilogiſmi dicens: Nam prudẽtia carnis ꝛc̃. Ad cuius in- tellectũ oportet ſcire ꝙ prudentia eſt recta ratio agibiliuꝫ vt dicit pħus in ſexto ethicoꝝ. Recta aũt ratio agendorũ vnuꝫ p̃ſupponit ꝛ tria facit. Preſupponit eñ finẽ qui eſt ſicut principiũ in agendis. ſicut ꝛ ratio ſpeculatiua p̃ſup- ponit principia ex quibus demonſtrat. Facit aũt recta ra- tio agibiliũ tria. Nam primo recte conſiliat̃. ſecundo recte iudicat de conſiliatis. tertio recte ꝛ conſtanter precipit qđ iudicatũ eſt. Sic ergo ad prudentiã carnis requirit̃ ꝙ ali- quis preſupponat ꝓ fine delectabile carnis: ꝛ ꝙ conſiliet̃ ꝛ iudicet ꝛ p̃cipiat ea que conueniunt ad hunc finem. Vñ talis prudentia eſt mors. i. cauſa mortis eterne. Gal. vlti mo. Qui ſeminat in carne de carne ꝛ metet corruptionem Quarto ponit maiorẽ ſecundi ſillogiſmi dicens. Prudẽ tia aũt ſpũs vita ꝛ pax. Dicit̃ aũt ſcḋm p̃dicta prudẽtia ſpi- ritus quando aliquis p̃ſuppoſito fine ſpiritualis boni cõ- ſiliat̃ ꝛ iudicat ꝛ precipit que ordinant̃ cõueniẽter ad hũc finem. Unde talis prudentia eſt vita. i. cauſa vite gratie ꝛ glorie Gal. vltimo. Qui ſeminat in ſpũ de ſpũ ꝛ metet vi tam eternam. Et eſt pax. i. cauſa pacis. Nam pax cauſat̃ a ſpũſancto. pſ. Pax multa diligentibus legẽ tuaꝫ dñe. Gal. 5. Fructus ſpũs charitas gaudium ꝛ pax.

Lectio ſecunda.

Q[q]Voniam ſapientia carnis inimica ẽ deo. Legi eñ dei non eſt ſubiecta: nec eñ poteſt. Qui aũt in car[n]e ſunt: deo placere non poſſunt. Vos autẽ in carne non eſtis ſed in ſpũ: ſi tñ ſpũs dei habitat in vobis. Si quis aũt ſpm̃ xp̃i nõ habet. hic nõ eſt eius. Si aũt chriſtus in vobis eſt: corpus quidẽ mortuũ eſt ꝓpter peccatũ: ſpũs vero viuit ꝓpter iuſtificationẽ. Quod ſi ſpũs eius q̃ ſuſcitauit ieſum a mortuis habitat in vobis qui ſuſcitauit ieſum xp̃um a mortuis viuifi cabit ꝛ mortalia corpora veſtra ꝓpter inha bitantẽ ſpũm ei' in vobis. Ergo fratres de- bitores ſum' nõ carni vt ſcḋm carnem viuam' Si eñ ſcḋm carnẽ vixeritis moriemini. ſi aũt ſpũ facta carnis mortificaueritis. viuetis.

Suppoſuerat aplũs ĩ p̃cedẽtib' ꝙ prudẽtia carnis mors eſt ꝛ hoc quidẽ nũc ꝓbare intendit. Et p̃mo ꝓbat ꝓpoſi- tum. ſcḋo oñdit fideles qb' ſcribit a tali prudẽtia eſſe alie nos ibi. Vos aũt ꝛc̃. Circa p̃mũ duo facit. p̃mo ꝓpoſituꝫ ꝓbat de prudentia carnis in abſtracto. ſcḋo id qđ de pru- dẽtia carnis dixerat adaptat eis q̃ prudentiã carnis ſequũ tur ibi. Qui aũt in carne ꝛc̃. Circa p̃mũ ponit tria media

quorũ poſteri⁹ ꝓbat prius. Per primũ aũt ꝓbat id quod ſupra poſitum eſt.ſ. ꝙ prudentia carnis ſit mors hoc modo: qui inimicat deo incurrit mortẽ. Luc. 19. Uerũtamẽ inimicos illos q̄ noluerunt me regnare ſupra ſe adducite huc ꝛ interficite ante me. Et hoc q2 deus vita noſtra eſt. Deut. 3. Ipſe eſt eñ vita tua. Et ideo ille q̄ inimicat deo incurrit mortẽ. Sed prudentia carnis eſt inimica deo. ergo prudentia carnis eſt cauſa mortis. Ubi notandũ eſt ꝙ id qḋ ſupra dixerat prudentiã carnis nũc noīat carnis ſapientiã. nõ ꝙ idez ſit ſapiã ſimpliciť ꝛ prudẽtia. ſʒ q2 in rebus humanis ẽ prudẽtia. puer. 10. Sapiẽtia eſt viro prudentia. Ad cuius intellectũ ſciendũ ꝙ ſapiẽs ſimpliciter dicit qui cognoſcit cauſam altiſſimã ex qua oĩa dependent. Cauſa aũt ſuprema omniũ deus eſt. Unde ſapiẽtia ſimpliciter ẽ cognitio diuinaꝝ rerũ. Ut aug. dicit in libro de trinitate. 1. corin. 2. Sapiẽtiã loquimur inter ꝑfectos. Dicit aũt ſapiens in vnoquoqꝫ genere q̄ cognoſcit altiſſimã cauſam illius generis ſicut in arte edificatoria dicit ſapiens non ille q̄ ſcit dolare ligna ꝛ lapides: ſed ille qui cõcipit ꝛ diſponit conuenientẽ formã domus. Ex hoc eñ totum artificiũ depẽdet. Unde ꝛ aplus dicit. 1. corin. 3. Ut ſapiens architectus fundamentũ poſui. Sic igiť ſapiens ĩ rebus humanis dicit q̄. bonã eſtimationẽ habẽs de fine humane vite. ſm hoc ordinat totam humanã vitaʒ qḋ ꝑtinet ad prudentiã. Et ita ſapientia carnis eſt ideʒ qḋ carnis prudentia. De hac ſapiã dicit Jac. 3. Non eſt deſurſum deſcẽdens: ſʒ terrena aĩalis diabolica. Dicit aũt hec ſapientia deo inimica q2 contra legem dei hoĩem inclinat Job. 15. Currit aduerſus deũ collo erecto. Et ideo ad hoc ꝓbandũ inducit aliud mediũ ſubdens. Legi eñ dei non eſt ſubiecta. Nõ eñ poteſt aliquis deũ odire ſm qḋ in ſe ẽ cuʒ deus ſit ipſa eſſentia bonitatis: ſʒ ſm hoc aliquis peccator deuʒ odit ꝙ preceptũ diuine legis eſt contrariũ ſue volũtati ſicut adulter odit deum inquantũ odit hoc preceptum. non mechaberis. Et ſic omnes peccatores inquãtũ nolunt ſubijci legi dei ſunt inimici dei. 2. Paral. 19. His qui oderunt deum amicitia iungeris. Unde conueniẽter ꝓbat ꝙ prudentia vel ſapiã carnis ſit inimica deo q2 non eſt ſubiecta legi dei. Probat aũt hoc ꝑ tertiũ mediũ dicẽs Nec eñ poteſt. Prudentia eñ carnis vitiũ eſt quoddaʒ vt ex ꝑdictis patet: quãuis aũt ille q̄ ſubiect⁹ eſt vitio poſſit liberari a vitio ꝛ ſubijci deo. ſm illud ſupra. 6. Liberati a peccato ſerui facti deo. tñ ipſum vitiuʒ deo ſubijci nõ poteſt. cum ipſuʒ vitiũ ſit auerſio a deo vel a lege dei ſicut ille qui eſt niger poteſt fieri albus. ſʒ ipſa nigredo nũq̄ poteſt fieri alba. Et ſm hoc dicit Math. 7. Non poteſt arbor mala fructus bonos facere. Ex q̄ patet ꝙ nõ recte manichei ad confirmationẽ ſui erroris hec verba aſſumũt volentes ꝑ hec verba oſtendere naturã carnis non eſſe a deo cum ſit inimica deo nec poſſit deo ſubijci. Non enim agit aplus hic de carne iſta que eſt creatura dei. ſʒ de prudentia q̄ eſt vitium hoĩs vt dictũ eſt. ¶ Deinde cũ dicit. Qui aũt in carne ꝛc̄. adaptat qḋ dixerat de prudẽtia carnis ad homines quibus prudentia carnis dñat dicẽs. Qui aũt in carne ſunt. i. qui concupiãs carnis ſequunť ꝑ prudentiam carnis q̄diu tales ſunt. deo placere non poſſunt. q2 vt in pſ. dicit. Beneplacitũ eſt deo ſuꝑ timẽtes eum. Ñ illi qui ei non ſubijciunť nõ poſſunt ei placere: q̄diu tales ſunt. Poſſunt aũt deſinere eſſe in carne ſm modũ ꝑdictũ ꝛ tunc deo placebunt. ¶ Deinde cum dicit. Uos aũt ꝛc̄. oſtendit eos quibus loquiť eſſe immunes a prudentia carnis. Et circa hoc tria facit. ꝑmo ponit fideliũ ſtatũ dicẽs: Uos aũt non eſtis in carne. ꝛ ſic patet non eſſe intelligẽdum de carnis natura. Romani eñ quib⁹ loquebať mortales erãt carne induti. Sed carnẽ accipit ꝓ vitijs carnis ſm illud. 1. corin. 6. Caro et ſanguis regnũ dei non poſſunt poſſidere. Unde dicit. Uos non eſtis in carne. i. non eſtis in vitijs carnis quaſi ſm carnẽ viuentes. 2. corin. 10 In carne viuentes non ſm carnem militam⁹: ſʒ in ſpũ. i. ſpiritũ ſequimini. Apoc. 1. Fui in ſpũ dominica die. Secundo apponit conditionẽ dicens. Si tñ ſpũs dei habitat in vobis. ſ. ꝑ charitatẽ. 1. corin. 3. Templũ dei eſtis. ꝛ ſpiritus dei habitat in vobis. Apponit aũt hanc conditionẽ q2 q̄uis in baptiſmo ſpũmſanctuʒ receperint: potuiſſet tñ contingere ꝙ ꝑ peccatum ſuperueniens ſpũmſanctũ amiſiſſent de quo dicit ſap. 1. Et corripiť a ſuperueniẽte iniq̄tate Tertio oſtẽdit conditionẽ hanc oportere in eis extare dicens. Si quis ſpũm xp̄i non habet: hic non eſt eius: ſicut non eſt membrũ corporis qḋ ꝑ ſpũm corporis non viuificatur. ita non eſt membrũ xp̄i qui ſpũm xp̄i non habet. 1. Jo. 4. In hoc ſcimus quoniã manet in nobis: qm̃ de ſpũ ſuo dedit nobis. Eſt aũt notandũ ꝙ idem eſt ſpũs chriſti ꝛ dei patris: ſed dicit dei patris inquantũ a patre ꝓcedit. Dicit ſpũs xp̄i, inquãtũ ꝓcedit a filio. Unde etiã domin⁹ vbiqꝫ attribuit eum ſimul ſibi ꝛ patri ſicut Jo. 14. Paraclitus ſpiritusſanct⁹, quẽ pater mittet in noĩe meo. Item cum venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre. ꝛc̄. ¶ Deinde cuʒ dicit. Si aũt xp̄us ꝛc̄. oſtendit ꝙ ꝑ gratiam chriſti ſiue ꝑ ſpũmſanctũ liberemur a pena. Et ꝑmo oſtendit ꝙ liberamur ꝑ ſpiritũſanctum in futuro a morte corporali. ſecundo ꝙ interim in hac vita adiuuamur a ſpiritusſancto contra infirmitates preſentis vite ibi. Similiť aũt ꝛc̄. Circa primũ tria facit. primo ꝓponit quod intendit. ſcḋo ex hoc infert quoddã correlariũ ibi. Ego fratres ꝛc̄. tertio ꝓbat ꝓpoſitum ibi. Quecũqꝫ eñ ꝛc̄. Circa primũ conſiderandũ eſt ꝙ ſupra mentionẽ fecerat de ſpiritu dei ꝛ de ſpũ xp̄i q̄uis ſit vnus ꝛ idem ſpiritus. Primo ḡ oſtendit quid conſequamur ex ſpiritu: ex hoc ꝙ eſt chriſti Secundo oſtendit quid conſeq̄mur ex eo inquantũ ẽ ſpiritus dei patris ibi. Et ſi ſpũs eius ꝛc̄. Dicit ḡ. dictũ ẽ ꝙ ſi quis ſpirituʒ chriſti non habet hic non eſt eius. Unde cum vos ſitis chriſti: ſpũm chriſti habetis ꝛ ipſum chriſtũ in vobis habitantẽ ꝑ fidem. ſm illud ephe. 3. Habitare chriſtum ꝑ fidem in cordibus veſtris. Si aũt chriſtus ſic in vobis eſt oportet vos chriſto eſſe conformes. chriſt⁹ aũt ſic venit in mundũ vt quantũ ad ſpiritũ eſſet plenus gratia ꝛ veritate: ꝛ tñ quantũ ad corpus habet ſimilitudineʒ carnis peccati vt ſupra dictũ eſt. Unde ꝛ hoc oportet eſſe in vobis ꝙ corpus quidẽ veſtrũ ꝓpter peccatũ, qḋ adhuc manet in carne veſtra mortuũ eſt. i. neceſſitati mortis addictũ ſicut geñ. 2. dicit. Quacũqꝫ die comederitis morte moriemini. i. neceſſitati mortis addicti eritis. Spirit⁹ vo veſter q̄iam renouat⁹ eſt a pctõ ſm illḋ eph. 4. Renouamini ſpũ mentis vr̃e viuit vita gr̃e ꝓpter iuſtificationẽ ꝑ quã iuſtificať a deo. Gal. 2. Et aũt nunc viuo in carne in fide viuo filij dei. ſupra. 1. Juſt⁹ ex fide viuit. ¶ Deinde cum dicit. Et ſi ſpũs ꝛc̄. oſtendit quid cõſequamur ex ſpiritusancto inquantũ eſt ſpũs patris dicens. Et ſi habitat in vobis ſpũs eius. ſ. dei patris q̄ ſuſcitauit ieſum xp̄m a mortuiſ pſ. Tu aũt dñe miſerere mei ꝛ reſuſcita me. Ac. 3. Hunc deus ſuſcitauit ꝛc̄. Et tñ ipſe chriſt⁹ ꝓpria virtute reſurrexit q2 eadẽ virtus patris ꝛ filij. conſequẽs eſt ꝙ id qḋ deus pater fecit in xp̄o faciat etiam in nobis. Et hoc eſt qḋ ſubdit. Qui ſuſcitauit ieſum xp̄m a mortuis viuificabit ꝛ mortalia corpora veſtra. Non dicit mortua ſʒ mortalia q2 in reſurrectione non ſolũ a corporib⁹ vr̃is auferetur ꝙ ſunt mortua. i. neceſſitatẽ mortis habentia: ſed etiã ꝙ ſint mortalia. i. potentia mori quale fuit corpus ante peccatũ. Nam poſt reſurrectionẽ corpora nr̃a erunt penitus ĩmortalia Yſa. 26. Uiuent mortui ꝛc̄. Oſee. 6. Uiuificabit nos poſt duos dies. Et hoc ꝓpter inhabitantẽ ſpũm ei⁹ in nob id ẽ. i. in virtute ſpũſancti in nobis habitãtis.

Ezc.37. Hec dicit dñs deus oſſibus his Ecce ego intro
mittã in vobis ſpũm et viuetis. Et hoc ꝓpter inhabitan-
tem ſpũm.i.ꝓpter dignitatẽ quã corpora nr̃a habẽt eo ꝙ
fuerũt receptacula ſpũſſancti 1.cori.6. Neſcitis ꝙ mẽbra
veſtra tẽplum ſunt ſpũſſancti. Illi vero quoꝝ mẽbra non
fuerũt templũ ſpũſſancti reſurgẽt ſ; habebũt corpa paſſi-
bilia. ¶ Deinde cũ dicit Ergo debitores ⁊c̃. cõcludit cor
relariũ ex dictis Et primo ponit cõcluſionẽ. ſcdo rationẽ
aſſignat ibi. Si em̃ ⁊c̃. dicit ergo primo Dictuʒ eſt ꝙ per
ſpũmſanctum multa bona nobis ꝓueniũt ⁊ ꝙ ex prudẽn-
tia carnis ſeqtur mors ergo debitores ſumus ſpũſſancto
ꝓpter bñficia a deo recepta, vt viuam⁹ ſcdm ſpũm et non
carnem. gal. 5° Si ſpũ viuimus ſpũ et ambulem⁹. ¶ De
inde cũ dicit. Si em̃ ſm carnẽ aſſignat rationẽ cõcluſiõis
premiſſe. et primo ꝙtũ ad carneʒ dicẽs. Si em̃ ſm carneʒ
vixeritis ſcʒ ſequẽdo cõcupiſcẽtias carnis moriemini ſcʒ
morte culpe in pñti et morte dãnatiõis in futuro. 1. thi. 5.
Que in delicijs viuẽs mortua eſt. Scdo aſſignat ratio-
nem quãtum ad ſpirituʒ dicens. Si aũt ſpũ.i. per ſpũm
ſanctum mortificaueritis facta carnis id ẽ opa que ex cõ
cupiſcẽtia carnis ꝓueniũt: viuetis vita grẽ in pñti et vi-
ta glorie in futuro. Col. 3° Mortificate mẽbra vr̃a q̃ ſunt
ſup terram. Gal. 5° Qui xp̄i ſunt carnem ſuam crucifixe-
runt cum vitijs et concupiſcentijs.

Lectio tertia.

Quicũq; eniʒ ſpiritu dei aguntur hi
ſunt filij dei. Non eniʒ accepiſtis ſpi
ritum ſeruitu tis iterum in timore:
ſed accepiſtis ſpiritũ adoptionis filiorũ dei:
in quo clamamus abba pater. Ipſe eniʒ ſpi
ritus teſtimonium red dit ſpiritui noſtro ꝙ
ſum⁹ filij dei. Si aũt filij ⁊ heredes: heredes
quidem dei: coheredes autem xp̄i. ſi tamen
cõpatimur: vt et glorificemur.

Poſtꝙ aplus oñdit ꝙ ꝑ ſpũmſanctum dabit̃ nobis vita
glorioſa q̃ oẽm mortalitatẽ a corpibus nr̃is excludet. hic
ꝓbationẽ inducit. Et p̄mo oſtẽdit ꝙ ꝑ ſpũmſanctum hu-
iuſmodi glorioſa vita datur. ſcdo oñdit quare differt̃ ibi.
Si tñ cõpatimur ⁊c̃. Circa primum ponit talẽ rationem.
Quicũq; ſunt filij dei cõſequũt̃ eternitatẽ glioſe vite; ſ;
q̃cũq; regũt̃ ſpũſctõ ſũt filij dei. Ergo q̃cũq; regũt̃ ſpũſctõ
cõſequunt̃ hereditateʒ glorioſe vite. Primo ergo ponit
minorem ꝑdicte ratiõis. ſcdo maiorẽ ibi. Si aũt ⁊c̃. Cir-
ca primum duo facit. primo ꝓponit qd intendit. ſcdo ꝓ-
bat ꝓpoſitum ibi. Nõ em̃ accepiſtis ⁊c̃. Circa primũ duo
cõſideranda ſunt. Primo quidẽ quõ aliq̃ agunt̃ a ſpiritu
dei et poteſt ſic intelligi. Quicũq; ſpũ dei aguntur ſicut
quodam ductore et directore qd quidem in nobis facit
ſpũſſanctus inquantum illuminat nos interius quid face
re debeamus. pſ. Spũs tu⁹ bon⁹ deducet me ⁊c̃. Sed
quia ille qui ducitur ex ſeipſo non operatur. homo autem
ſpũalis non tantum inſtruit̃ a ſpũſancto quid agere debe
at ſed etiam cor eius a ſpũſancto mouetur. Ideo plus in
telligendũ eſt in hoc ꝙ dicitur. Quicũq; ſpiritu dei agũ-
tur. Illa enim agi dicũtur que quodã ſupiori inſtinctu
mouentur. Unde de brutis dicimus ꝙ nõ agunt ſed agũ
tur. quia a natura mouentur ⁊ non ex ꝓprio motu ad ſu-
as actiones agendas. Similiter auteʒ hõ ſpũalis nõ q̃ſi
ex motu ꝓprie voluntatis principlr̃ ſed ex inſtinctu ſpũſ-
ſancti inclinatur ad aliq̃d agendũ ſm illud yſa. 59. Cum
venerit q̃ſi fluuius violentus quẽ ſpũs dei cogit. Et luc.
4° ꝙ xp̄us agebatur a ſpũ in deſerto. Nõ tamen per hoc
excluditur quin viri ſpũales per volũtatem et liberũ arbi
trium operentur q: ipſum motum volũtatis et liberi arbi-
trij ſpũſſanctus in eis cauſat ſm illud phil. 2° Deus ẽ q̃
opatur in vobis velle ⁊ ꝑficere. ſcdo cõſiderãdum eſt quo
modo illi q̃ ſpũ dei agũtur ſunt filij dei. Et hoc eſt mani-
feſtuʒ ex ſimilitudine filioꝝ carnaliũ q̃ per ſemẽ carnale a
patre ꝓcedente generant̃. Semen aũt ſpũale a patre ꝓ-
cedens eſt ſpũſſanctus. Et ideo ꝑ hoc ſemẽ aliqui hoĩes
in filios dei generantur. 1. Joh. 3. Oĩs q̃ natus eſt ex deo
peccatũ nõ facit. quoniã ſemẽ dei manet in eo. ¶ Deinđ
cũ dicit Non em̃ accepiſtis ⁊c̃. ꝓbat ꝓpoſituʒ ſcʒ ꝙ ſpũʒ
ſanctũ accipiẽtes ſint hoĩes filij dei ⁊ hoc triplr̃. primo qdẽ
ex diſtinctiõe donorũ ſpũſſancti. ſcdo ex cõfeſſiõe noſtra
ibi. In quo clamamus ⁊c̃. Circa primum conſideranduʒ
eſt ꝙ ſpũſſanctus duos effectus facit in nobis. Unum q̃-
dem timoris yſa. 11° Replebit euʒ ſpũs timoris domini.
Alium amoris. rõ. 5° Caritas dei diffuſa eſt per ſpiritum
ſanctũ in cordibus noſtris q̃ datus eſt nobis Timor aũt
facit ſeruos non autem amor. Ad cuius euidentiã cõſide
rari oportet ꝙ timor habet duo obiecta ſcʒ malum quod
quis timendo refugit. et illud a quo ſibi hoc maluʒ immi
nere videt. Dicitur enim homo timere et occiſionem et
regem q̃ poteſt occidere. Cõtingit autẽ q̃nq; ꝙ maluʒ qd
qs refugit eſt cõtrarium bono corporali vel temporali qd
quis interdum inordinate amat et refugit pati ab aliquo
hoĩe tẽporali. Et h̃ eſt timor hũanus vel mũdan⁹ ⁊ hic nõ
ẽ a ſpũſctõ. Et hũc ꝓhibet dñs. ma. 1° Nolite timere eos
q̃ corp⁹ occidũt. Ali⁹ aũt ẽ timor q̃ refugit malũ qd cõtra
riat̃ nature create ſcʒ malũ pene. ſed tñ refugit hoc pati a
cauſa ſpũali ſcʒ a deo. et hic timor eſt laudabilis q̃ntũ ad
hoc ſaltẽ ꝙ deũ timet. deu. 5° Quis det eos talẽ habere
mentẽ vt timeãt me. Et ſm hoc a ſpũſctõ ẽ. Sed inq̃tuʒ
talis timor nõ refugit malũ qd opponit̃ bono ſpũali. ſcili
cet pctm̃ ſ; ſolũ penã nõ eſt laudabilis. Et iſtũ defectum
nõ habet a ſpũſctõ ſ; ex culpa hoĩs ſicut ⁊ fides informis
q̃tum ad id qd ẽ fidei ẽ a ſpũſctõ. nõ aũt eius informitas
Unde ⁊ ſi ꝑ huiuſmõi timorẽ aliq̃s bonũ faciat. nõ tñ be
nefacit. quia non facit ſponte ſed coactus metu pene qd
proprie eſt ſeruorum. Et ideo timor iſte proprie dicitur
ſeruilis. quia ſeruiliter facit hominem operari. Eſt auteʒ
tertius timor qui refugit malum qd opponitur bono ſpi-
rituali ſcilicet peccata vl̃ ſeparationem a deo et hoc qui
dem timet incurrere ex iuſta dei vindicta. Et ſic quan-
tum ad vtrumq; obiectum reſpicit rem ſpiritualem. ſed
tamẽ cum hoc habet oculum ad penam. Et iſte timor di-
citur eſſe initialis. quia ſolet eſſe in hominibus in initio
ſue conuerſionis. Timent enim penam propter peccata
preterita et timent ſeperari a deo per peccatum propter
gratiam caritati infuſam. Et de hoc dicitur in. pſ. Ini-
tium ſapientie timor domini. Eſt autem quartus timor
ꝙ ex vtraq; parte oculum habet ſolum ad rem ſpiritua-
lem: quia nihil timet niſi a deo ſeparari. Et iſte timor
eſt ſanctus qui permanet in ſeculũ ſecl̃i vt in pſalmo dici
tur. Sicut autem timor initialis cauſatur ex caritate im-
perfecta ita hic timor cauſatur ex caritate ꝑfecta. 1. Joh.
4. Perfecta caritas foras mittit timorem. Et ideo timor
initialis et timor caſtus non diſtinguuntur contra amo-
rem caritatis qui eſt cauſa vtriuſq; ſed ſolum timor pene
quia ſicut hic timor facit ſeruitutem ita amor caritatis fa
cit libertatem filiorum. Facit enim hominem voluntarie
ad honorem dei operari quod eſt proprie filiorum. Lex
igitur vetus data eſt in timore quod ſignificabant toni-
trua et alia huiuſmdi que facta ſunt in datione veteris
legis. vt dicit̃ exo. 19 Et iõ dicit̃ heb. 12. Et ita terribile
erat qd videbatur. Et ideo lex vetus ꝑ inflictionẽ penarũ

inducēs ad mādata dei ſeruāda data ē ī ſpiritu ſeruitu[t]ſ.
Unde dicitur gal. 4° Unū quidē ī mōte ſynai in ſeruitu
tē generās. Et idō h dicit. Recte dictū ē ꝙ q̄ ſpū de lagū
tur ꝛc̄. Nō eñ iteꝝ in noua lege ſic̄ in veteri lege fuit ac-
cepiſtis ſpūm ſuitutis in timore ſcʒ penarū quem timorē
ſpūſſanctus faciebat. ſed accepiſtis ſpūm ſcʒ caritatis qui
eſt adoptionis filioꝝ. ad eſt ꝑ quē adoptamur ī filios dei.
Gal. 4° Ut adoptionem filioꝝ recipem⁹. Non aūt hoc di
citur quaſi ſit alius et alius ſpūs. ſed qꝛ idē ē ſpūſſanctus
q̄ in quibuſdam facit timorē ſeruilem q̄ſi imꝑfectum. in
alijs facit amorem quaſi q̄ddam ꝑfectum. ¶ Deinde cuʒ
dicit. In quo clamamus ꝛc̄. manifeſtat idē ꝑ noſtram cō
feſſionem. Profitemur enim nos patreʒ habere deuʒ in-
ſtructi a dn̄o cū dicimus orātes. pater noſter qui es in ce
lis. vt habetur ma. 6° Hoc aūt cōuenit dicere nō ſolum
iudeis ſed etiā gentib⁹ Et ideo duo ponit idē ſignificātia
ſcʒ abba. qd̄ eſt hebreum. et pater qd̄ eſt latinū vł grecū.
vt oſtēdat hoc ad vtrūq̄ populū pertinere. Unde ꝛ dn̄s
mar. 14. Abba pater oīa poſſibilia ſūt tibi. Iere. 3° Pa-
trem vocabis me. Hoc aūt dicimus nō tantuʒ ſono vocis
quantū intētione cordis. q̄ quideʒ ꝓpter ſui magnitudi-
nē clamor dicitur ſicut et ad moyſen tacentē dicit̄ exo. 14
Quid clamas ad me ſcʒ intētione cordis. Sed iſta mag-
nitudo intentionis ex affectu filialis amoris ꝓcedit queʒ
in nobis ſpūſſanctus facit. Et ideo dicit. In quo ſcʒ ſpū
ſancto clamamus: abba pater. Unde yſa. 6° dicit̄ ꝙ ſera
phin q̄ interpretant̄ ardentes quaſi igne ſpūſſancti clama
bant alter ad alterum. ¶ Deinde cum dicit. Ipe eñ ſpiri
tus ꝛc̄. oſtendit idem ex teſtimonio ſpūſſancti. ne forte ali
quis dicat ꝙ in noſtra cōfeſſione decipimur. Unde dicit
Ideo dico ꝙ in ſpūſancto clamamus abba pater. Ipe eñ
ſpūs teſtimonium reddit non quideʒ exteriori voce ad au
res hoīm. ſicut pater ꝓteſtatus eſt de filio ſuo ma. 3° ſed
reddit teſtimonium ꝑ effectū amoris filialis quē in nobis
facit. Et ideo dicit ꝙ teſtimoniū reddit nō aurib⁹ ſed ſpi-
ritui noſtro ꝛc̄. Act. 3° Nos teſtes ſumus hoꝝ v̄borum.
¶ Deinde cū dicit. Si aūt filij ꝛc̄. ponit maiorē. Et p̄io
oñdit ꝙ filijs debet̄ hereditas dicēs. Si aūt aliq̄ filij per
ſpūmſanctum. ſeq̄tur etiam ꝙ ſint heredes. qꝛ non ſoluʒ
filio naturali ſed etiā adoptiuo debet̄ hereditas. 1. pe. 1.
Regenerauit nos ī ſpē viuā ī hereditatē ꝛc̄. ps̄. Heredi
tas mea p̄clara eſt mihi. 2° oſtendit q̄ ſit iſta hereditas.
Et p̄mo deſcribit eā q̄tuʒ ad deū patrē dicens. Heredes
q̄dem dei. Dicit̄ aūt aliquis heres alicui⁹ exiſtere q̄ prin-
cipalia eius bona ꝑcipit ſeu adipiſcit̄. nō aūt q̄ aliqua mu
nuſcula recipit. ſicut legitur. gen̄. 25. Qꝛ abraā dedit cū-
cta q̄ poſſedit yſaac. filijs autē concubinarū largitus ē mu-
nera. Bonum aūt principale q̄ deus diues ē: eſt ip̄emet
Eſt eñ diues ꝑ ſeip̄m et nō ꝑ aliq̄d aliud. qꝛ extrinſecoꝝ
bonoꝝ nō indiget. vt dicit̄ in ps̄. Unde ip̄m deū adipiſcū
tur filij dei ꝑ hereditate. vnde ps̄. Dn̄s pars hereditatis
mee. Tren̄. 3° Pars mea dn̄s dixit aīa mea. Sed cum fi
li⁹ hereditatē nō adipiſcat̄ niſi p̄re defuncto. videt̄ ꝙ hō
nō poſſit eſſe heres dei q̄ nunq̄ decedit. Dicendū eſt autē
ꝙ illō habet locū in bonis corꝑalib⁹ q̄ ſimul a multiſ poſ-
ſideri nō poſſunt. et ideo neceſſe eſt vnū decedere vt ali⁹
ſuccedat. ſed bona ſp̄ualia ſimul a mltis haberi poſſunt.
et ideo nō oportet patrem decedere vt filij ſint heredes.
Poteſt tñ dici ꝙ de⁹ decedit nobis inq̄tum eſt in nob̄ ꝑ
fidem. erit aūt nr̄a hereditas inq̄tum videbim⁹ cū ꝑ ſpe-
ciē. Scd̄o deſcribit hanc hereditatē ex ꝑte xp̄i dicēs Co-
heredes aūt xp̄i qꝛ ip̄e cū ſit principalis fili⁹ a q̄ nos filia-
tionē ꝑticipam⁹. ita eſt p̄ncipalis heres cui in hereditate
cōiungimur. Ma. 22. Hic eſt heres ꝛc̄. Mich. 1. Adhuc
heredē adducā tibi. ¶ Deind̄ cū dicit. Si tñ cōpatimur
ꝛc̄. oſtendit cauſaʒ dilationis huius vite glorioſe.. Et p̄-
mo ponit cauſam ex ꝑte paſſionū. ſcd̄o ponit p̄eminentiā
glorie ad paſſiones ibi. Exiſtimo eñ ꝛc̄. Circa p̄mum cō
ſiderādū eſt ꝙ xp̄s q̄ eſt p̄ncipalis heres ad hereditatem
gl̄ie ꝑuenit ꝑ paſſiones. Luc. vltio. None oportuit xp̄m
pati et ita intrare in gloriā ſuaʒ? Nō aūt nos faciliori mo
do debem⁹ hereditatē adipiſci. Et ideo etiā nos oportet
ꝑ paſſiōes ad illā hereditatē ꝑuenire. Act. 14. Per mul
tas tribulatiōes oportet nos ītroire in regnū dei. Nō eñ
ſtatim immortale et impaſſibile corp⁹ accipim⁹ vt ſimul
cū xp̄o pati poſſim⁹. Unde dicit. Si tñ cōpatimur id ē ſi
ſimul patienter ſuſtinem⁹ tribulationes huius mūdi vt ꝛ
cū xp̄o glorificemur. 2. thi. 2. Si cōmortui ſum⁹ ꝛ conre
gnabimus.

Lectio quarta.

Exiſtimo enim ꝙ non ſunt condigne
paſſiones huius temporis ad futu
ram gloriam que reuelabitur in no-
bis. Nam expectatio creature reuelationem
filiorum dei expectat. Uanitati eniʒ creatu-
ra ſubiecta eſt non volens: ſed ꝓpter eū qui
ſubiecit eam in ſpe. quia ꝛ ipſa creatura libe
rabitur a ſeruitute corruptionis in libertа-
tem glorie filiorū dei. Scimus enim ꝙ oīs
creatura ingemiſcit et parturit vſq̄ adhuc.

Supra ap̄lus aſſignauit cauſam dilationis īmortalis vi-
te q̄ ē hereditas filioꝝ dei. ex eo ꝙ oportet nos xp̄o cōpa
ti vt ad ei⁹ glorie ſocietatē ꝑueniamus. Et qꝛ poſſet ali-
quis dicere oneroſam eſſe hereditatē huiuſmodi ad quaʒ
nō poteſt niſi ꝑ tolerātiā paſſionū ꝑueniri. ideo hic oñdit
excellentiā future gl̄ie ad paſſiones p̄ntis temꝑis. Et p̄-
mo ponit ꝙ intēdit. ſcd̄o oñdit ꝓpoſitum ibi ꝛc̄. Nā ex-
pectamus ꝛc̄. Dicit ergo primo. dictū eſt ꝙ oportet nos
pati vt et glorificemur nec debem⁹ refugere paſſiones vt
gloriā habeam⁹. Exiſtimo eñ ego q̄ vtrūq̄ expt⁹ ſū. ecc̄.
34 Uir in multis exptus cogitabit mlta. Ipe abūdanter
paſſiones ſuſtinuit ſcd̄m illō. 2. cori. 11. In laboribus et
carceribus abūdanti⁹. Ipe etiā future glorie cōtēplator
fuit ſcd̄m illud. 2. cori. 12. Raptus ē in paradiſum ꝛ audi
uit archana v̄ba ꝛc̄. Hoc inq̄ exiſtimo ꝙ paſſiones hui⁹
temporis nō ſunt cōdigne ad futurā gloriam q̄ reuelabit̄
in nobis. Ubi quattuor ponit ad oñdēdum excellentiam
illius glorie. primo quidem deſignat eius eternitatē cuʒ
dicit. Ad futurā ſcʒ poſt hoc tēpus. nihil aūt eſt poſt hoc
tēpus niſi eternitas Unde illa gloria excedit paſſiōes hu
ius tēporis ſicut eternū temꝑale. 2. cori. 4. Id qd̄ in pre-
ſenti eſt momētaneū et leue tribulatiōis nr̄e ſupra modū
in ſublimitate eternū gl̄ie pōdus operatur ī nob̄. Scd̄o de-
ſignat eius dignitatē cū dicit. Gloriam q̄ claritatē quādā
dignitatis inſinuat ps̄. Exultabunt ſcti in gl̄ia. tertio de-
ſignat manifeſtationē cū dicit. Que reuelabit̄. Nūc eniʒ
gloriā q̄dem h̄nt ſcti ſʒ occultatā in cōſcientia. 2. cori. 1.
Gloria noſtra hec eſt teſtimoniū cōſcinentie nr̄e. Tūc aūt
gl̄ia illa in ꝯſpectu oīm reuelabitur ꝛ bonorū ꝛ malorum
de q̄bus dicit̄ ſap̄. 5° Mirabunt̄ in ſubitatiōe inſperate
ſalutis. q̄rto deſignat eius veritatē cuʒ dicit. In nobis.
Gloria eñ hui⁹ mundi vana eſt qꝛ eſt in his que ſunt ex-
tra hoīem. puta in apparatu diuitiarū et in opinione ho-
minū. ps̄. In multitudine diuitiarū ſuaꝝ gloriātur. Sed
illa gl̄ia erit de eo qd̄ eſt intra hoīeʒ ſcd̄m illud luc. 17.
Regnum dei intra vos ē. Sic igitur paſſiones hui⁹ tem
poris ſi ſecundū ſe conſiderentur multum deficiūt a quā-
titate huius glorie. Yſa. 54. Ad punctum in modico
dereliqui te et in miſerationibus magnis congregabo te

Sed ſi cõſiderent̄ huiuſmodi paſſiones inquãtũ eas ali-
quis volũtarie ſuſtinet ꝓpter deũ ex caritate quã in nob
ſpũs ſanctus facit. ſic ex cõdigno ꝑ huiuſmodi paſſiones
homo meret̄ vitam eternã. Nã ſpũs ſctũs eſt fons cuius
aque .i. effectus ſaliũt in vitam eternam. vt dicit̄. Jo. 4.
¶ Deinde cũ dicit. Nam expectatio creature ꝛc̄. Oſtẽdit
ꝓpoſitũ ꝑ excellẽtiã illius glorie. Et primo ex expectati-
one creature. 2° ex expectatione aplõꝝ ibi. Nõ ſolũ autẽ
ꝛc̄. Circa primũ tria facit. primo ponit expectationẽ cre-
ature. 2° manifeſtat eam ibi. Vanitati em̃ ꝛc̄. Dicit ergo
primo. dictũ ꝙ etiã futura gloria excedit paſſiões preſen-
tes. Et hoc tamen manifeſtũ eſt. Nam expectatio creatu-
re id eſt ipa creatura expectans expectat reuelationẽ filio
rum dei: qꝛ vt dicit̄. 1. Joh. 3. Nunc filij dei ſumus ꝛ nõ-
dum apparuit q̃d erimus. Occultatur em̃ dignitas diui-
ne filiationis in ſanctis propter exteriores paſſiones: ſed
poſtmodũ reuelabitur illa dignitas qñ immortalẽ ꝛ glo-
rioſaꝫ vitã ſuſcipient. ita ꝙ ex ꝑſona ipſorũ dicitur ſap. 5.
Ecce quõ cõputati ſunt inter filios dei Dicit aũt expecta
tio. expe-ctat vt talis geminatio ĩtenſionẽ expectationis
deſignet. ſcđm illud. pſ. Expectãs expectaui dominum.
Sciẽduꝫ eſt aũt ꝙ creatura hic tripl̄r accipi poteſt. Vno
modo hoĩes iuſti qui ſpecialiter creatura dei dicũtur. Vel
qꝛ ꝑmanent in bono in q̃ creati ſunt. Vel ꝓpter excellẽtiã
qꝛ oĩs creatura q̃dãmodo eis deſeruit. Ja. 1. Voluntarie
genuit nos verbo veritatis vt ſimus initium aliq̃d crea-
ture eius. Hec autem creatura id ẽ homo iuſtus expectat
reuelationeꝫ glorie filiorũ dei tanq̃ premiũ ſibi repromiſ-
ſum. Tit. 2. Expectantes beatã ſpem et aduẽtum glorie
magni dei. Scđo poteſt dici creatura ipa hũana natura q̃
ſubijcitur bonis gratie que q̃deꝫ in hoĩbus iniuſtis non-
dum iuſtificata eſt. ſed eſt ſicut informis. In hoĩbus aũt
iam iuſtificatis eſt q̃dem partim formata ꝑ gratiaꝫ ſed ta
men eſt adhuc informis reſpectu illius forme quã eſt ac-
ceptura per gloriam. Sic igit̄ ipa creatura id eſt noſipſi
ſcđm ꝙ cõſideramur in bonis nature expectat reuelatio-
nem glorie filiorum dei. Qđ etiã nobis cõpetit ꝑ gratiã
ſicut ſi dicamus ꝙ materia expectat formã vel colores ex-
pectant cõpletionem ymaginis. ſicut dicit glo. Job. 14.
Cunctis diebus quibus nunc milito expecto donec veni
at immutatio mea. Tertio mõ poteſt intelligi de ipa cre-
atura ſenſibili ſicut ſunt elemẽta huius mundi ſcđꝫ illud
ſap. 13. A magnitudine ſpeciei ꝛ creature cognoſcibiliter
poterit eorum creator videri. Huiuſmodi aũt creatura du
plicit̄ aliquid expectat. naꝫ expectatio creature ſenſibilis
ſcđm ꝙ eſt a deo ordinatur ad aliquem finẽ. qđ quidem
cõtingit dupl̄r. Vno modo ſcđꝫ ꝙ deus imprimit aliquã
formam et virtutẽ naturalẽ huiuſmodi creature: ex qua
inclinatur ad aliquẽ fineꝫ naturalem. puta ſi dicamus ꝙ
arbor expectat fructificationem ꝛ ignis expectat locũ ſur-
ſuꝫ. Alio modo creatura ſenſibilis ordinatur a deo ad ali
quem finẽ qui ſupexcedit formã naturalem ipſius. Sicut
enim humanuꝫ corpus induetur quadã forma glorie ſu-
pernaturali. ita tota creatura ſenſibilis in illa gloria filio
rum dei q̃ndã nouitatem glorie cõſequetur ſecundum
illud apoca. 21. Vidi celum nouuꝫ et terrã nouam. Et ꝑ
hunc modum creatura ſenſibilis expectat reuelationẽ fi-
liorum dei. ¶ Deinde cũ dicit. Vanitati enim ꝛc̄. mani-
feſtat predictã expectationem. Et primo ponit neceſſita-
tem expectandi. ſcđo expectationis terminũ ibi. Quia et
ipſa creatura ꝛc̄. tertio expectationis ſignum ibi. Scimꝰ
enim ꝙ omnis creatura ꝛc̄. Neceſſitas autẽ expectandi
eſt ex defectu cui ſubiacet creatura. Cui enim nihil defi-
cit non habet neceſſe aliquid expectare. Defectum autẽ
creature oſtendit dicens. Vanitati eniꝫ creatura ſubiecta
eſt Et ſi quidẽ ꝑ creaturã intelligatur homo iuſtus. ſic in

telligitur ſubijci vanitati id eſt iſtis rebus corporalibus q̃
ſunt mutabilia ꝛ caduca. Vnde dicũtur vana ſcđm illud
eccl. 1. Vanitas vanitatũ ꝛ omnia vanitas. Subijcit̄ aũt
eis ꝓpter neceſſitatẽ pñtis vite circa ea occupationẽ ha-
bẽs. Nõ tamẽ volens qꝛ huiuſmodi tẽporalia non amat
ſicut illi cõtra quos dicit̄ in pſ. Vt quid diligitis vanita-
tẽ ꝛ queritis mẽdacium. Sed tamẽ huiuſmodi vanitati
ſubijcitur talis creatura ꝓpter eum id eſt ꝓpter ordinati
onem dei q̃ ſubiecit eam id eſt hoĩem iuſtum huiuſmodi
ſenſibilibꝰ creaturis ꝛ tamẽ in ſpe vt ſcꝫ q̃ñq; a tali occu-
patione homo liberet̄ in reſurrectione ſcꝫ qñ neq; nubẽt
neq; nubentur ſed erunt ſicut angeli in celo. Ma. 22. Si
vero intelligat̄ creatura ipa humana natura ſic eſt ſubie-
cta vanitati id eſt paſſibilitati ſcđm illud pſ. Verũtamẽ
vniuerſa vanitas oĩs homo viuẽs. Non tamẽ volẽs quia
talis vanitas eſt hũane nature in penã inflicta. Pena au
tem eſt inuolũtaria ſicut et culpa volũtaria. ſed tñ huiuſ-
modi paſſionibus hũana natura ſubijcitur ꝓpter eũ id eſt
ꝓpter ſententiam dei qui ſubiecit eam ſcꝫ humanã natu-
ram defectibus ſed tamẽ in ſpe q̃ñq; euadendi huiuſmo-
di paſſiones. yſa. 28. Nõ imppetuũ triturans triturabit.
Si aũt intelligatur de creatura ſenſibili. ſic talis creatu-
ra ſubiecta eſt vanitati id ẽ mutabilitati nõ volens Huiuſ
modi em̃ defectus q̃ cõſequunt̄ mutabilitatẽ ſicut corru-
ptio ꝛ ſenium et alia huiuſmodi ſunt cõtra naturam par-
ticularem huius vel illius rei cuius appetitus eſt ad con
ſeruationẽ licꝫ ſint ſcđm naturaꝫ vniuerſalẽ. Sed nihil-
ominus huiuſmodi vanitati creatura ſenſibilis ſubicitur
ꝓpter eũ id ẽ ꝓpter ordinationẽ dei qui ſubiecit eam in
ſpe id ẽ in expectatione glorioſe nouitatis vt ſupra dictũ
eſt. ¶ Deinde cum dicit. Quia et ipa creatura ꝛc̄. oſten-
dit terminum predicte expectationis. Non enim eſt va-
na eius expectatio vel ſpes qꝛ et ipa creatura liberabitur
a ſeruitute corruptionis in libertatem glorie filioruꝫ dei.
Et ſi q̃dem per creaturã intelligatur homo iuſtus. ꝑ ſer-
uitutem corruptionis intelligitur cura querendi victũ et
veſtitum et alia quibus ſeruitur noſtre mortalitati que ẽ
q̃dã ſeruitus. a qua liberabũtur ſancti tẽdentes in liberta
tem glorie filiorũ dei. Qui quãuis nũc habeãt libertateꝫ
iuſticie q̃ eſt a ſeruitute peccati nõdũ tñ habent libertateꝫ
gl'ie q̃ ẽ a ſeruitute miſerie Job. 39. Quis dimiſit onagꝝ
liberum Si vero per creaturam intelligat̄ humana natu
ra ipſa liberabitur a ſeruitute corruptionis id eſt ad litte
ram a paſſibilitate et corruptiõe. et hoc tendens in liber-
tatem glorie filiorũ dei. q̃ eſt non ſolũ a culpa ſed etiam a
morte. ſcđꝫ illud. 1. cori. 15. Abſorpta eſt mors in victo-
ria tua. Si vero ĩtelligat̄ de creatura ſenſibili: ſic ipa cre-
atura liberabit̄ a ſuitute corruptiõis id ẽ mutabilitatiſ q̃a
in q̃libet mutatiõe ẽ aliq̃ corruptio. vt aug. dicit et etiam
phũs in 8. ꝑhoꝝ et hoc in libertateꝫ gl'ie filioꝝ dei. quia
hoc etiã libertati gl'ie filioꝝ dei cõgruit. vt ſicut ipi ſunt
innouati etiã coꝝ habitatõ innouet̄. yſa. 62. Ego creabo
celos nouos et terrã nouã. et non erũt in memoria p̃ora
id ẽ p̃or mutabilitas creature. qꝛ ꝛ ipa ꝛc̄. ſcđm primũ ſen
ſum. Ac ſi dicat. Non ſolum nos apoſtoli ſed etiaꝫ alij iu
ſti. In ſenſu autem. 2° non ſolum iuſti ſed etiam ipa hũa
na natura que in q̃buſdam nõdũ eſt renouata ꝑ gratiam
In 3° autem ſenſu intelligẽdum eſt ac ſi dicat̄. Non ſolũ
hoĩes ſed alia creatura. ¶ Deinde cũ dicit. Scimus em̃
ꝛc̄. ponit ſignum expectationis dicens: Scimus em̃ nos
apoſtoli per ſpiritũ ſanctum inſtructi et etiaꝫ ꝑ experimẽ-
tum ꝙ oĩs creatura ingemiſcit et ꝑturit vſq; adhuc. Qđ
quidem ſi intelligatur de creatura ſenſibili habet difficul
tatem. Primo quidem quantum ad hoc qđ dicit inge-
miſcit et parturit. Hoc enim conuenire videtur non niſi
creature rationali. ſed poteſt ſic exponi vt hoc quod dicit̄

ingemiſcit. Idē ſit ei. qđ dixit nō volēs. In illis eñi inge
miſcimus. que nr̄e volūtati repugnāt. Sic ergo inq̄tum
defectus nature ſenſibilis ſunt ꝯtra naturalē appetitū ꝑti
cularis nature dicit̄ ipa creatura ſenſibilis ingemiſcere.
Q̄ autem dicit. parturit̄ idez eſt ei qđ ſupra dixerat. Ex-
pectat. Nā ꝑturitio eſt via ad prolem ꝓducendā. ſcđ3 au
tem dubium ē in hoc ꝙ dicit Omnis creatura. qꝛ ſic eti-
am includerent̄ corpora celeſtia. Unde ⁊ glo. dicit ꝙ ſol
⁊ luna nō ſine labore ſtatuta ſibi implent ſpacia. ſed expo
nendum eſt vt labor accipiat̄ ꝓ motu ſicut ⁊ requies quā
doq3 accipit̄ pro ceſſatione ab opere ſicut de⁹ die. 7. req-
euiſſe. gen. 1°. Et ſcđm hoc gemitus intelligit̄ corruptio
que aut miſcet̄ motui locali prout ſcilicet deſinit eſſe in h°
vbi ⁊ incipit eſſe in alio. ꝑ parturitionē aūt intelligit̄ ordi
natio celeſtiū corpoꝝ ad coꝝ innouationē. Si vero expo-
natur de hoībus ſic dicitur humana natura oīs creatura
cum ſpūali. ſ. q̄tum ad intellectū cū aīali quātum ad cor
poris aīationē cū corporali q̄tum ad corp⁹. Hic ergo cre-
atura. i. homo ingemiſcit partim ꝓpter mala q̄ patitur
partim ꝓpt̄ bona ſperata q̄ differuntur. Tren. 1. Multi
gemitus mei. Parturit aūt qꝛ cū q̄dam afflictione animi
ſuſtinet dilationē glorie expectate. ꝓuer. 9. Spes que
differt̄ affligit aīaz. Jo. 16. Mulier cū parit triſtitiā habet
pē. Ibi dolores vt ꝑturiētis. Dicit aūt vſq3 adhuc. quia
iſte gemit⁹ nō eſt ablatus ꝑ noſtrā iuſtificationē ſed ꝑma
net vſq3 adhuc. i. vſq3 ad mortem vel vſq3 adhuc. qꝛ ⁊ ſi a
liqui iā ſint liberati qui ſūt in gloria: adhuc tamē nos ſu-
mus reſidui. Ut vſq3 adhuc qꝛ nō ſolū antiqui patres qui
fuerūt ante xp̄m ſed etiā adhuc tēpore gratie eadem pati-
mur. 2ᶜ. pe. 3. dicitur ex ꝑſona impioꝝ. Ubi eſt ꝓmiſſio
aut aduent⁹ eius? Ex quo patres dormierūt omnia ſic ꝑ-
ſeuerant ab initio creature. Eſt aūt ſciendū ꝙ qꝛ creatura
dei pōt dici omne illud quod ſub deo eſt. Aliqui voluer̄t
predicta verba exponere de qualibet creatura etiā de an-
gelis ſctis. S3 valde incōueniēs ē vt ipi dicant̄ vanitati
ſubiecti aut ingemiſcere ⁊ ꝑturire. vt ipi iam habeāt glo
riā cui⁹ ſimilitudinē expectam⁹ ſcđm illđ. Ma. 22. Erūt
ſicut angeli dei in celis ⁊ iō ꝯueniēti⁹ ẜm ꝑdicta exponit̄.

Lectio quinta.

Non ſolum autez illa ſed ⁊ noſipſi ꝑ-
mitias ſpiritus habentes. ⁊ ipſiītra
nos gemimus adoptionē filioꝝ dei
expectantes redemptionez corporis noſtri.
Spe enim ſalui facti ſumus. Spes autē que
videtur non eſt ſpes. Nam quod videt quis
quid ſperat. Si autez quod non videm⁹ ſpe
ramus: per patiētiā expectamus. Similiter
autem ⁊ ſpūs adiuuat infirmitatez noſtram
Nā quid oremus ſicut optet neſcim⁹. ſed ip
ſe ſpūs poſtulat pro nobis gemitib⁹ inenar
rabilibus. Qui autem ſcrutatur corda: ſcit
quid deſiderat ſpiritus qꝛ ſecūdum deū po-
ſtulat pro ſanctis.

Supra oſtendit ap̄lus excellentiam future glorie ex ex-
pectatione creature. nūc oſtēdit idem ex expectatione a-
poſtoloꝝ. Nō aūt poteſt eſſe ꝑuū quod a magnis viris ex
pectatur tam anxie. Et circa hoc duo facit. Primo ꝓpo-
nit quod intēdit. ſcđo ꝓbat ꝓpoſitum ibi. Spe enim ⁊c.
Circa ꝑmum tria facit. Primo ꝓponit dignitatez expec
tantium cum dicit. Non ſolum aūt illa. ſ. creatura expec
tat gloriā filioꝝ dei. ſed et noſipſi. ſ. apoſtoli habentes ꝑ
mitias ſpūſſancti. quia. ſ. ſpūm ſanctū ⁊ tēpore prius. ⁊ ce
teris abundantius ap̄li habuerunt ſicut ⁊ in fructibus ter
re illud quod primo ad maturitatem ꝑuenit eſt pinguius
⁊ magis acceptū. Jere. 2°. Sanctus iſrl̄ dn̄o ꝑmitie fru-
gum eius. he. 12. Acceſſiſtis ad eccleſiam ꝑmitiuoꝝ qui
cōſcripti ſunt in celeſtibus. Ex quo patet ꝙ ap̄li ſunt omi
bus alijs ſanctis quacūq3 ꝓrogatiua preful geant: ſiue v
ginitatis: ſiue doctrine: ſiue martirij preferēdi. tanq̄ abū-
dantius ſpūm ſanctum habentes. Sed poteſt aliquis di-
cere ꝙ quidā alij ſancti maiora tormēta ſuſtinuerūt ⁊ ma
iores auſteritates ꝓpter xp̄m q̄ apoſtoli. Sed dicendum
eſt ꝙ magnitudo meriti principalit̄ ⁊ reſpectu eſſentialis
premij attendit̄ ẜm caritatē. Conſiſtit eñi ꝑmiū eſſentiale
in gaudio qđ habetur de deo. Manifeſtū eſt aūt ꝙ de deo
pl⁹ gaudebūt: q̄ pl⁹ amāt. Uñ ⁊ illā viſionē beatā dn̄s ſuo
dilecto ꝓmittit dicēs Jo. 14. Si q̄s diligit me diligetur
a patre meo. ⁊ ego diligam eū ⁊ manifeſtabo ei meipſum.
Sed ſcđm q̄titatem operum meretur homo premiū accn̄
tale quod eſt gaudiuz de talibus operib⁹. Ap̄li ergo illa
opera que fecerunt ex maiori caritate fecerunt. ex qua ha
bebant cor ad multa maiora facienda ſi fuiſſet oportunuz.
Si aūt dicat aliquis poteſt tantū quis conari ꝙ habebit
equalē caritatem cū apoſtolis. Dicendū ꝙ caritas homi-
nis nō eſt a ſeipſo ſed ex gratia dei que datur vnicuiq3 ſe-
cundū menſurā donationis xp̄i. vt dicitur ephe. 4. Uni-
cuiq3 autē dat gratiā ꝓportionatā ei ad quod eligitur. ſi-
cut homini xp̄o data eſt excellentiſſima gratia. qꝛ ad hoc
eſt electus vt eius natura in vnitatē ꝑſone diuine aſſume
retur. ⁊ poſt eum habuit maximā plenitudinem gratie be
ata maria que ad hoc ē electa vt eſſet mater xp̄i. Inter ce-
teros autē ad maiorem dignitatem ſunt electi apoſtoli vt
ſcilicet immediate ab ipſo xp̄o accipientes: alijs traderēt
ea que pertinent ad ſalutem. ⁊ ſic in eis eccleſia quodam
modo fundaretur. ſcđm illud apoc. 21. Murus habebat
fundamenta. xij. et noīa apoſtoloꝝ erāt in eis ſcripta. Et
ideo dicitur. 1ᶜ. coꝝ. 12. Deus poſuit in eccleſia primuz q̄
dem apoſtolos. Et ideo deus eis abundantiorez gratiam
ꝑ ceteris tribuit. ſcđo ponit anxietatem expectationis cū
dicit. Et ipſi intra nos geminus. Qui quidē gemitus de
ſignat afflictionē ex dilatione rei cuz magno deſiderio ex-
pectata ſcđm illud ꝓuer. 13. Spes que differtur affligit a
nimam. pē. Laboraui in gemitu meo. Iſte aūt gemitus
nō eſt tam exterius q̄ interius. tum qꝛ ex interiori cordis
affectu ꝓcedit. tum qꝛ eſt ꝓpter interiora bona. Unde ſi-
gnanter dicit. Intra nos. Tren. primo. Multi gemitus
mei. Tertio ponit rem expectatā dicens. Adoptionem fi
lioꝝ dei expectātes. i. cōpletionez huius adoptionis. In
choata enim eſt huiuſmodi adoptio per ſpūm ſanctū iuſti
ficantem aīam. ſ. eodē. Accepiſtis ſpūm adoptionis filio
rum. Cōſumabitur aūt ꝑ ipſius corporis glorificationem
Unde ſupra. 5. Gloriamur in ſpe glorie filioꝝ dei. Et h°
eſt quod ſubdit. redemptionem corporis noſtri vt ſcili-
cet ſicut ſpūs noſter redempt⁹ eſt a peccato. ita corp⁹ no-
ſtrū redimatur a corruptione ⁊ morte. Oſee. 13. De mor-
te redimam eos. phil'. 3. Reformabit corpus humilitatis
noſtre. ¶ Deinde cum dicit. Spe enim ⁊c. probat quod
dixerat tali ratione. Spes eſt de hijs que nō preſentiali-
ter videntur ſed in futuro expectātur. ſed nos ſumus ſal-
ui facti per ſpem. ergo expectamus in futuruz complemē
tum ſalutis. Primo ergo ponit minorē dicens. Nos eñi
apoſtoli ſicut ceteri fideles ſpe ſalui facti ſumus. quia ſci-
licet ſpem noſtre ſalutis habemus. ꝑma pe. ꝑmo. Rege-
nerauit nos in ſpem viuam. pē. Sperate in eum omnis
congregatio popl̄i. Secūdo ponit maiorez dicens. Spes
aūt. i. res ſꝑata q̄ videt̄ q̄ſi pn̄tialiter habita nō ē ſpes. i.
nō eſt res ſꝑata ſ3 habita. Spes eñi eſt expectatio futuri

Sophoꝛ.8. Expecta me in die reſurrectionis mee in fu-
turū. tertio ponit ꝓbationē maioris dicēs. Nāꝫ qđ videt
quis quid.i.cur ſꝑat. quaſi dicat. Spes īportat motuꝫ
anime in aliq̄d nō habitū tendentē. Cū aūt aliquid iā ha
betur nō eſt neceſſariū vt in id aliq̄s moueat. Et eſt notā-
dum ꝙ qꝛ ſpes ex fide quodā modo oꝛit attribuit ſpei opꝰ
illud qđ eſt fidei.ſ. eſſe de non viſis. ſcđm illud. he.xj. Fi
des eſt argumētū nō apparentiū. quarto ponit ↄcluſionē
dicēs. Si aūt qđ nō videmꝰ ſperamꝰ ſequit qđ ꝑ patien-
tiam expectamus. Vnđ notādū eſt ꝙ ꝓpꝛie patiā impoꝛ
tat tolerantiā tribulationū cum quadā equanimitate. in-
fra.12. In tribulatione patiētes. qꝛ vero dilatio boni ha-
bet quandā rōneꝫ mali. Inde eſt ꝙ etiā diutina expecta-
tio bonoꝝ abſentiū cū trāquillitate animi attribuit patiē
tie. ſed hec maxime ad lōganimitateꝫ ꝑtinent ſcđm illud
Ja.2. Patiētes eſtote vſ ad aduentū dñi. Vtroq̄ autē
modo patiētia hic accipit qꝛ apli expectabāt equanimitē
gloꝛiā ⁊ cū dilatione ⁊ tribulatione. ¶ Deinde cuꝫ dicit.
Similr aūt ⁊c. oñdit quō per ſpūm ſanctū adiuuamur in
defectibus vite pñtis. Et pmo q̄tum ad cōpletionē deſi-
derioꝝ. ſcđo q̄tum ad directionē exterioꝝ euentuum ibi.
Scimus aūt ⁊c. Circa pmū duo facit. Pꝛimo ꝓponit qđ
intēdit. 2° manifeſtat ꝓpoſitū ibi Nā quid oꝛemꝰ ⁊c. Di
cit ergo pmo. Dictū eſt ꝙ per ſpūꝫ ſactū viuificabūtur no
ſtra moꝛtalia coꝛpa qñ aufferetur a nobis nr̄a infirmitas.
Similr aūt ⁊ in ſtatu huiꝰ vite in quo adhuc infirmitati
ſubijcimur ſpūs adiuuat infirmitatē noſtrā. ⁊ ſi nō totalr
eā tollat. eze.3. Spūs q̄q̄ eleuauit me. ⁊ aſſūpſit me abij
amarꝰ in indignatiōe ſpūs mei q̄ſi infirmitate nōdū totalr
ceſſante. Manꝰ eñi dñi erat mecū cōfoꝛtans me. Et in hꝰ
ſpūs me aſſūpſit. Ma.26. Spūs quidē ꝓ̄ptus eſt caro
aūt infirma. ¶ Deinde cū dicit. Nā quid oꝛemꝰ ⁊c. māife
ſtat qđ dixerat. Et pmo oñdit neceſſitatē auxilij ſpūs qđ
ꝑtinet ad infirmitatē pñtis vite. 2° oſtēdit modū auxilij
ibi. Sed ipe ſpūs ⁊c. tertio oſtendit efficatiam auxilij ibi.
Qui autem ſcrutatur ⁊c. Dicit ergo primo Recte dico ꝙ
ſpiritus adiuuat infirmitatam noſtrā. Nā in hoc patimur
infirmitatem ꝙ neſcimꝰ quid oꝛemꝰ ſicut opꝫ. Job.3.
Viro cuius abſcōdita eſt via ⁊ circūdedit eū deꝰ tenebris
Et eſt ↄſiderādū ꝙ duo dicit nos apl's neſcire.ſ. quid orā-
do petamꝰ ⁊ modū quo petere opoꝛteat. ſed vtrūq̄ videt
eſſe falſum. Nā pmo ſcimus quid oꝛemꝰ qꝛ hoc nos dñs
docuit. Mat.6. Sāctificetur nomē tuū ⁊c. Sed dicendū
ꝙ in generali quidē poſſumꝰ ſcire quid cōuenienter oꝛe-
mus. ſed ī ſpēali hoc nō poſſumꝰ ſcire. pmo quidē qꝛ ſi ↄ
ſideramꝰ aliqđ opus ꝟtutis facere qđ eſt implere dei vo-
luntatē ſicut in celo ⁊ in terra. pōt ↄtingere ꝙ illud opus
virtutis nō eſt huic vel illi cōgruuꝫ ſicut alicui qui vtilitē
poſſet in actione ꝓficere nō expedit ↄtēplationis quies.
⁊ ecōuerſo vt greg. dicit ī moꝛalibꝰ ſup illud Job.5. In-
gredieris in abundātia ſepulcrū. Vnde dicit ꝓuer.14.
Eſt via q̄ videt hoī iuſta. nouiſſima aūt illius ducunt ad
moꝛtē. 2° aliquis deſiderat aliqđ tēpoꝛale bonū ad ſuſtē-
tationem vite qđ eſt petere panē quotidianum qđ tñ ſibi
vertitur in ꝑiculuꝫ moꝛtis. Multi eñi ꝓpter diuitias ꝑie
runt. Ecc.5. Diuitie ↄſeruate in malum dñi ſui. 3° aliqs
deſiderat liberari ab aliqua moleſtia tēptationis que ta-
men eſt ſibi ad cuſtodiā hūilitatis. ſicut paulus petijt am
moueri a ſe ſtimulū qui tñ erat ei datꝰ ne euꝫ magnitudo
reuelationū extolleret. vt dicitur. 2ᵉ. coꝛ.12. Similitē eti
am videtur ꝙ ſciamꝰ ſicut opoꝛtet nos oꝛare ſcđm illud.
Jac. pmo. Poſtulet in fide nihil heſitans. Et ad hoc di-
cendum ꝙ in generali hoc ſcire poſſumꝰ ſed in ſpēali mo
tūs coꝛdis noſtri vſq̄quaq̄ diſcernere nō poſſumꝰ. vtpu
ta vtrū petamus aliquid ex ira vel ex zelo iuſtitie. Vnde
⁊ Mat.20. reꝓbata eſt petitio filioꝝ zebedei qꝛ licꝫ vi
derētur ꝑticipationem diuine gloꝛie poſtulare: tamen ex
quadam gloꝛia ſeu elatione ꝓcedebat coꝝ peticio. ¶ De
inde cū dicit. Sed ipe ⁊c. ponit modū auxilij ſpūſſācti di-
cens ꝙ ipſe ſpūs poſtulat ꝓ nobis gemitibus inenarra-
bilibus. Quod quidē videtur ſuffragari erroꝛi arrij ⁊ ma
cedonij qui poſuerunt ſpūm ſanctū eſſe creaturā ⁊ mino-
rem patre ⁊ filio. poſtulare eniꝫ eſt minoꝛis. ſed ſi ex ex eo
ꝙ dicit eum poſtulare intelligamꝰ eū eſſe paſſibilem crea
turā ⁊ patre minoꝛem. ↄſequēs eſt etiā ꝙ ex eo ꝙ dicit cū
gemitibus poſtulare. intelligamꝰ eum eſſe paſſibilē crea
turam beatitudine carentē. quod nullus vnq̄ hereticus
dixit. Nam gemitus ex doloꝛe eſt qui ad miſeriam ꝑtinet
Et ideo exponendū eſt poſtulat id eſt poſtulantes nos fa-
cit ſicut ⁊ geñ.22. Nunc cognoui ꝙ timeas dominū id ē
cognoſcere feci. Facit aūt nos ſpūſſāctus. poſtulare inq̄-
tum in nobis recta deſideria cāt. Nam poſtulatio eſt que-
dam deſiderioꝝ explicatio. Deſideria aūt recta ex amoꝛe
caritatis proueniūt quā in nobis ſpūſſanctus facit. ſupꝛa
5. Caritas dei diffuſa eſt in coꝛdibus noſtris per ſpūm ſā-
ctum qui datus eſt nobis. Spiritu aūt ſancto dirigēte ⁊ ī
ſtigante coꝛ noſtrū ⁊ noſtra deſideria non poſſunt eſſe niſi
nobis vtilia. Yſa.4. Ego dominꝰ docens te vtilia. ⁊ idō
ſubdit. Pꝛo nobis. Eius aūt qđ multum deſideramus ⁊
deſideranter petimꝰ dilationeꝫ cū doloꝛe ⁊ gemitibus pa
timur. Et ideo ſubdit. Gemitibus. quos ſpūſſāctus ī coꝛ-
de noſtro cāt inq̄tum.ſ. nos facit celeſtia deſiderare que
differūtur. Iſte eſt gemitus columbe quē ſpūſſanctus in
nobis facit. Naū.2. Minabant gementes vt colūbe. Di
cit aūt inenarrabilibus. aut qꝛ ſunt ꝓpter rem inenarra-
bilem ſcilicet celeſtem gloꝛiā. 2ᵉ. coꝝ.12. Audiuit archa
na verba que nō licet homini loqui. Aut qꝛ ipſi motꝰ coꝛ-
dis ſufficienter enarrari nō poſſunt. ſcđm ꝙ a ſpū ſancto
procedunt. Job.38. Quis enarrabit celoꝛum rationem.
¶ Deinde cum dicit. Qui autē ſcrutatoꝛ ⁊c. oſtendit effi
catiam auxilij quo ſpūſſanctus nos adiuuat dicens. Qui
autē ſcrutatur coꝛda id eſt deus cui ꝓpꝛiuꝫ eſt coꝛda ſcru
tari. pſ. Scrutans coꝛda ⁊ renes deus. Dicit autē deus
ſcrutari coꝛda nō ꝙ inquirēdo occulta coꝛdis cognoſcat.
ſed qꝛ manifeſte ſcit ea q̄ in coꝛde latēt. Sopho.1. Scru
taboꝛ ihrl'm in lucernis. Deus inq̄ ſcrutās coꝛda ſcit id
eſt appꝛobat ſcđm illud. 2ᵉ. thi.2. Nouit dñs qui ſunt ei-
us. Quid ↄſideret ſpūs.i. quid ↄſiderare nos faciat. pſ.
Dñe ante te omē deſideriū meū. Ideo aūt deſideria ſpūs
que in ſanctis facit ſpūſſanctꝰ ſunt deo accepta qꝛ poſtu-
lat ꝓ ſanctis.i. poſtulare eos facit ſcđm deū.i. qđ ↄuenit
diuino bñplacito. ꝓuer.10. Deſideriū iuſtoꝝ omē bonuꝫ
In cuiꝰ exempluꝫ dñs patri dicebat. Nō ſicut ego volo.
ſed ſicut tu vis. Mat.26.

Lectio ſexta.

Scimus autem quoniaꝫ diligētibus
deum omnia cooperantur in bonuꝫ
his qui ſcđm ꝓpoſitū vocati ſunt
ſancti. Nā quos ꝑſciuit ⁊ ꝑdeſtinauit cōfoꝛ-
mes fieri ymaginis filii ſui: vt ſit ipe pmo ge
nitus in multis fribus. Quos aūt ꝑdeſtina
uit hos ⁊ vocauit. ⁊ quos vocauit: hos ⁊ iu-
ſtificauit. Quos aūt iuſtificauit: illos ⁊ ma-
gnificauit. Quid ergo dicemus ad hec? Si
deus ꝓ nobis quis contra nos? Qui etiaꝫ ꝓ
pꝛio filio ſuo nō pepcit. ſed pꝛo nobis omni
bus tradidit illū. Qui non etiam cū illo om
nia nobis donauit.

¶ Oſtendit ſupra aplūs ꝙ ſpūſanctꝰ adiuuat infirmitates pn̄tis vite q̄tuz ad impletionē noſtroꝝ deſiderioꝝ. hic oſtendit qualr̄ nos iuuat q̄tum ad exteriores euentꝰ dirigendo in bonū noſtrū. Et p̄mo ꝓponit qḋ intēdit. ſecūdo ꝓbat ꝓpoſitū ibi. Nā quos preſciuit ⁊c. tertio infert quādam ꝯcluſionē ex dictis ibi. Quis ergo ſeꝑabit illos ⁊c Circa primū duo cōſideranda occurrūt. Primo quidem magnitudo beneficij que nobis a ſpū ſancto ꝯfertur vt. ſ. omnia nobis cooperent̄ in bonū. Ad cuiꝰ euidentiā cōſiderandū eſt ꝙ q̄cquid fit in mūdo etiā ſi malū ſit cedit in bonū vniuerſi qꝛ vt aug. dicit in ench. Deꝰ ē adeo bonꝰ: ꝙ nihil mali eſſe ꝑmitteret niſi eſſet adeo potens ꝙ ex q̄libet malo poſſet elicere aliquid bonū. Nō aūt ſemꝑ cedit malū in bonū eius in quo eſt ſicut corruptio vniꝰ aīalis cedit quidē in bonū vniuerſi inq̄tum ꝑ corruptionē vniꝰ generat̄ aliud. nō tn̄ in bonū eius qḋ corrumpit̄ qꝛ bonū vniuerſi eſt a deo volitū ſcḋm ſe ⁊ ad ipm̄ ordinātur omēs ptes vniuerſi. Et eadē ratio eſſe videt̄ circa ordinez nobiliſſimaꝝ ꝑtium ad alias ꝑtes. qꝛ malū aliaꝝ ꝑtium ordiatur in bonū nobiliſſimaꝝ. Sed quicq̄d fit circa nobiliſſimas ꝑtes nō ordinat̄ niſi in bonū ipaꝝ qꝛ de eis ꝓpter ſe cura habet̄. de alijs aūt ꝓpter ipas. ſicut medicus infirmitatem pedis ſuſtinet vt curet caput. Inter omēs aūt ꝑtes vniuerſi excellūt ſancti dei ad quoꝝ quēlibet ꝑtinet qḋ dicitur. Mat. 25. Suꝑ oīa bona ſua cōſtituet eum. Et ideo quicq̄d accidit vel circa ipos vel alias res totū in bonum eoꝝ cedit ita ꝙ verificat̄ qḋ dicit̄ ꝓuer. xj. Qui ſtultꝰ eſt ſeruiet ſapienti qꝛ. ſ. etiā mala peccatoꝝ in bonū iuſtoruz cedunt vnde ⁊ deꝰ ſpālem curā de iuſtis habere dicit̄ ſecūdū illud. pſ. Oculi dn̄i ſuꝑ iuſtos. inq̄tuz. ſ. ſic de eis curat ꝙ nihil mali circa eos ꝑmittit qḋ nō in eoꝝ bonum cōuertat. Et hoc quidē manifeſtū eſt q̄tum ad mala penalia que patiunt̄. Unde in glo. dicit̄ ꝙ ipoꝝ infirmitate exercetur humilitas. afflictione patiā. cōtradictione ſapientia. odio beniuolentia. Unde. 1ᵉ. pe. 3. Si quid patimini ꝓpter iuſtitiā beati. Sed nūquid etiā eis peccata coopāntur in bonū? Quidā dicūt ꝙ peccata cōtinent̄ nō ſub hoc ꝙ dicit oīa. qꝛ ſcḋm auguſtinū peccatū nihil eſt ⁊ nihil fiunt hoīes cū peccāt. Sed cōtra hoc eſt qḋ in glo. ſequit̄. Uſq₃ adeo talibꝰ deus oīa coopatur in bonū vt ſi qui horum deuiant ⁊ exorbitant etiā hoc ipm̄ eis faciat ꝓficere in bonū. Unde ⁊ in pſ. dicit̄. Cū ceciderit iuſtus nō collidetur qꝛ dn̄s ſupponit manū ſuā. Sed ſcḋm hoc videtur ꝙ ſemꝑ tales in maiori caritate reſurgāt qꝛ bonū hoīs in caritate cōſiſtit. quā ſi nō habeat apoſtolꝰ ſe nihil eſſe recognoſcit. 1ᵉ. cor. 13. Sed dicendū eſt ꝙ bonū hoīs nō ſolum cōſiſtit in q̄titate caritatis ſed p̄cipue in ipius ꝑſeuerantia vſq₃ ad mortē ſcḋm illud Mat. 24. Qui ꝑſeuerauerit vſq₃ in finē hic ſaluus erit. Ex hoc aūt ꝙ iuſtꝰ cadit reſurgit cautior ⁊ humilior. Unḋ in glo. ſubdit̄ poſtq̄ dixerat ꝙ hoc ipm̄ faciat eis in bonū ꝓficere. qꝛ ſibi humiliores redeūt atq₃ doctiores. Diſcūt eñ cū tremore ſe exultare debere. nō quaſi arrogādo ſibi tanq̄ de ſua virtute fiduciā ꝑmanendi. ¶ Scḋo opꝫ ꝯſiderare quibꝰ hoc bn̄ficium cōpetat. Circa qḋ primo attēditur aliquid ex ꝑte hominis cū dicit. Diligētibꝰ deū. dei eñ dilectio eſt in nobis ꝑ inhabitantē ſpūm vt habitū eſt ſupra. 2ᵒ. Ipſe aūt ſpūs ſanctꝰ eſt qui nos dirigit in viā rectā vt dicit̄ in. pſ. Unḋ dicit̄. 1ᵉ. pe. 3. Quis eſt qui vobis noceat ſi boni emulatores fueritis? Et in pſ. Pax multa diligentibꝰ legez tuam ⁊ nō eſt illis ſcādalum. Et hoc rōnabiliter. qꝛ vt dicitur ꝓuer. 8. Ego diligētes me diligo. diligere eſt bonuz velle dilecto dei aūt velle eſt opari. Oīa eñ quecūq₃ voluit fecit vt in pſ. dicit̄. Et ideo deꝰ oīa cōuertit in bonū hijs qui eū diligūt. ſcḋo attendit̄ id qḋ eſt ex ꝑte dei. qui p̄mo fideles ab eterno p̄deſtinauit. ſcḋo ex tēpore vocat. tertio ſanctificat ⁊ hec tria tāgit cū dicit. His qui ſcḋm ꝓpoſitum vocati ſunt ſancti. i. p̄deſtinatꝭ vocatis ⁊ ſanctificatis. vt ꝓpoſitū referat̄ ad p̄deſtinationē que ſcḋm aug. eſt ꝓpoſitū miſerendi. Ephe. 1ᵒ. Predeſtinati ſcḋm propoſituz eiꝰ. Nō dicit vocati. ad vocationē. Yſa. 41. Uocauit eū vt ſequeret̄ ſe. Nō dicit ſancti ad ſanctificationē ſcḋm illud Le. 21. Ego dn̄s qui ſanctifico vos. Hoc aūt aplūs ſe ſcire dicit ex ꝑſona ſanctoꝝ dicens. Scimꝰ. ſap. 10. Dedit illi ſciam ſanctoꝝ. Procedit aūt hec ſcia tum ex experimento. tum etiam ex cōſideratione efficatie caritatis. Cañ. 8. Fortis eſt vt mors dilectio. Et etiā p̄deſtinationis eterne. Yſa. 46. Oīs volūtas mea implebit̄ et omne ꝯſilium meū fiet. ¶ Deinde cū dicit. Nā quos preſciuit ⁊c. ꝓbat qḋ dixerat tali rōne. Nullus pōt nocere hijs quos deꝰ ꝓmouet. Sed p̄deſtinatos diligentes deū deus ꝓmouet. Ergo nihil pōt eis nocere. ſed oīa cedunt eis in bonū. Prio ergo ꝓbat minorē. ſ. ꝙ eos deꝰ ꝓmoueat. 2ᵒ maiorez. ſ. ꝙ ꝓmotis a deo nihil pōt eſſe nociuū ibi. Quid ergo dicemꝰ ⁊c. Circa p̄mū duo facit. Primo ꝓponit ea que ſunt ad ꝓmotionē ſanctoꝝ ab eterno. 2ᵒ ea que ſunt ex tēpore ibi. Quos aūt p̄deſtinauit ⁊c. Ponit aūt duo circa p̄muz. ſ. preſciam ⁊ p̄deſtinationē cuz dicit. Nā quos preſciuit ⁊ quos p̄deſtinauit. Dicūt aūt quidam ꝙ predeſtinatio hic accipit̄ ꝓ preparatione que eſt ī tēpore. qua. ſ. deꝰ preꝑat ſanctos ad grām ⁊ hoc dicunt ad diſtinguendū preſciam a p̄deſtinatione. Sed ſi recte cōſideret̄ vtrūq₃ eſt eternū ⁊ dn̄t rōne. Nā ſicut dictū eſt ſupra p̄mo. ſuꝑ illud qui predeſtinatꝰ eſt. p̄deſtinatio importat p̄ordinationē quādaz in aīo eoꝝ que quis eſt facturus. Ab eterno aūt deꝰ predeſtinauit bn̄ficia que ſanctis ſuis erat daturus. Unḋ p̄deſtinatio eſt eterna. differt aūt a preſcia ſcḋm rōnem qꝛ preſcia importat ſolā noticiā futuroꝝ. ſed p̄deſtinatio importat cāūlitatem quādaz reſpectu eoꝝ. Et ideo deꝰ habet preſciaz ⁊ de peccatis. ſed p̄deſtinatio eſt de bonis ſalutaribꝰ. Unde aplūs ad ephe. primo dicit Predeſtinati ſcḋm ꝓpoſituz eiꝰ vt ſimꝰ in laudē ⁊c. Circa ordinē aūt preſcie ⁊ p̄deſtinationis. dicunt quidam ꝙ preſcia meritoꝝ bonoꝝ ⁊ maloꝝ eſt ratio p̄deſtīationis ⁊ reꝓbationis vt. ſ. intelligat̄ ꝙ deus p̄deſtinet aliq̄s qꝛ p̄ſcit eos bn̄ opaturos ⁊ ī xp̄z credituros. Et ſcḋz hoc littera ſic legit̄. Quos preſciuit cōformes fieri ymaginis filij eius hos p̄deſtinauit. Et hoc quidē rationabiliter diceretur. ſi p̄deſtinatio reſpiceret tm̄ vitam eternā que dat̄ meritis ſed ſub p̄deſtinatione cadit om̄e beneficiuz ſalutare quod eſt homini ab eterno diuinitꝰ preꝑatū. Unde eadē ratione oīa bn̄ficia que nobis confert ex tēpore preꝑauit nos ab eterno. Unḋ ponere ꝙ aliqḋ merituz ex ꝑte nr̄a p̄ſupponat̄ cuius preſcia ſit ratio p̄deſtinationis nihil eſt aliud q̄ gratiā ponere dari ex meritis noſtris. ⁊ ꝙ p̄cipium bonoꝝ oꝑum eſt ex nobis ⁊ cōſūmatio eſt ex deo. Unde cōuenientiꝰ ſic ordinat̄ littera. Quos preſciuit hos et p̄deſtinauit fieri cōformes ymaginis filij ſui. Ut iſta conformitas nō ſit ratio p̄deſtinationis ſed terminꝰ vel effectus. Dicit enim aplūs ephe. p̄mo. Predeſtinauit nos in adoptionē filioꝝ dei. Nihil enim aliud eſt adoptio q̄ illa cōformitas. Ille enim qui adoptat̄ in filium dei cōformatur vero filio eiꝰ. Primo quidē in iure ꝑticipande hereditatis. ſicut ſupra eodē dictū eſt. Si filij ⁊ heredes. heredes quidē dei coheredes aūt xp̄i. ſcḋo in ꝑticipatione ſplendoris ipius. Ipſe enim genitꝰ eſt a patre tanq̄ ſplendor glorie eius. He. p̄mo. Unḋ ꝑ hoc ꝙ ſāctos illumiat de lumine ſapīe ⁊ gratie facit eos fieri cōformes ſibi. Unde in pſ. dicit̄. In ſplēdoribus ſanctoꝝ ex vtero ante luciferum genui te. i. ꝓfundentē oēm ſplendorē ſanctorum Quod aūt dicit. Ymaginis filij eius. pōt intelligi dupliciter. Uno modo vt ſit cōſtructio appoſitiua. vt ſit ſenſus

conformes imaginis filij eius qui eſt imago. Col.1. Qui
eſt imago inuiſibilis dei. Alio modo poteſt intelligi vt ſit
conſtructio tranſitiua: vt ſit ſenſus: predeſtinauit nos fie-
ri conformes filio ſuo: in hoc ꝙ portemus eius imaginem
1.corin.15. Sicut portauimꝰ imaginē terreni: ſic porte-
mus imaginē celeſtis. Dicit aūt. Quos predeſtinauit nō
qꝛ oēs preſcitos predeſtinet: ſed qꝛ eos predeſtinare nō
poterat niſi preſciret. Iere.1. Priuſꝙ̄ te formarē in vtero
noui te. Quid aūt ex hac predeſtinatione ſequat̄ ſubiun-
git. Vt ſit ipſe primogenitꝰ in multis fratribꝰ. Sicut enī
deus ſuam naturalē bonitatē voluit alijs cōmunicare: ꝑ-
ticipando eis ſilitudinē ſue bonitatis vt non ſolū ſit bonꝰ
ſed etiam actor bonorū. ita filius dei voluit conformitatē
ſue filiationis alijs cōmunicare vt non ſolū ſit ipſe filius:
ſed etiā primogenitus filiorū. Et ſic q̄ ꝑ generationē eter-
nam eſt vnigenitus. ſm̄ illud Io.1. Vnigenitꝰ q̄ eſt in ſi-
nu patris ſm̄ collationē gratie ſit p̄mogenitus in multis
fratribus. Apoc.1. Qui eſt primogenitus mortuoꝝ ⁊ p̄n
ceps regū terre. Habet igit̄ xp̄us nos fratres: tū qꝛ nobis
ſimilitudinem ſue filiationis cōmunicauit: ſicut hic dicit̄.
tum qꝛ ſilitudinē noſtre nature aſſumpſit. ſm̄ illud Heb.
2. Debuit ꝑ omnia fratribus aſſimulari. ¶ Deinde cū di-
cit. Quos aūt predeſtinauit ⁊c̄. ponit ea que ex tempore
ſancti diuinitus conſequunt̄. Et p̄mo ponit vocationē cū
dicit. Quos p̄deſtinauit hos ⁊ vocauit. predeſtinatio aūt
eius irrita eſſe non poteſt. ſcd̄m illud Yſa.14. Iurauit
dn̄s exercituū dicens. Si non vt putaui ita erit ⁊ quō mē
te tractaui ſic eueniet. Primū aūt in quo incipit p̄deſtina
tio impleri eſt vocatio hoīs: que quidē eſt duplex. Vna
exterior que fit ore predicatoris. ꝓuer.9. Miſit ancillas
ſuas vt vocarent ad arcem. Hoc modo deus vocauit Pe
trum et Andream vt dicit̄ Matth.4. Alia vero vocatio
eſt interior q̄ nihil aliud eſt ꝙ̄ quidam mentis inſtinctꝰ q̄
cor hoīs mouet̄ a deo ad aſſentiēdū his que ſunt fidei vel
virtutis. Yſa.41. Quis ſuſcitauit ab oriente iuſtū ⁊ vo-
cauit eum vt ſequeret̄ ſe? Et hec vocatio neceſſaria eſt. qꝛ
cor noſtrū non ſe ad deū cōuerteret niſi ipſe deus nos ad
ſe traheret. Io.6. Nemo poteſt venire ad me niſi pater q̄
miſit me traxerit eum. Tren̄.5. Conuerte nos dn̄e ad te
⁊ conuertemur. Et etiam hec vocatio eſt efficax in p̄deſti-
natis. qꝛ huiuſmodi vocationi aſſentiunt. Io.6. Oīs q̄
audiuit a patre meo ⁊ didicit venit ad me. Vnde ſecundo
ponit iuſtificationē cū dicit. Quos vocauit hos ⁊ iuſtifi-
cauit. ſ. gr̄am infundendo ſupra.3. Iuſtificati gratis per
gr̄am ipſius. Hec aūt iuſtificatio ⁊ ſi in aliquibꝰ fruſtretur
qꝛ non ꝑſeuerant vſ꜓ in finem: in predeſtinatis tn̄ nunꝙ̄
fruſtrat̄. Vnde tertio ponit magnificationē cum ſubdit.
Hos ⁊ magnificauit. Et hoc dupliciter. ſ. Vno quidem mō
ꝑ ꝑfectum virtutis ⁊ gratie. Alio aūt modo ꝑ exaltatiōē
glorie. Sap̄. vltimo. In omnibꝰ dn̄e magnificaſti populū
tuum ⁊ honoraſti. Ponit aūt p̄teritū ꝓ futuro ſi intelliga
tur de magnificatione glorie vel ꝓpter certitudinē futuri
vel qꝛ quod in quibuſdā eſt futurū in alijs eſt completum
¶ Deinde cū dicit. Quid ergo dicemꝰ ⁊c̄. manifeſtat ma
iorem ſcꝫ qō ꝓmotis a deo nullꝰ poteſt nocere. Et primo
oſtendit ꝙ nō poſſit pati detrimentū ꝑ malū pene. ſecūdo
ꝙ nec ꝑ malū culpe ibi. Quis accuſabit ⁊c̄. Malū pene
eſt duplex. Vnum quidē conſiſtit in illatione maloꝝ. aliō
in ſubtractione bonoꝝ. Primo oſtendit ꝙ illi qui ꝓmo-
uent̄ a deo non patiunt̄ detrimentū ꝑ conatū alicuius ꝑſe
quentis dicens. Quid ḡ dicemus? quaſi dicat. Cum tot
bona deus ſuis electis preſtet quid poteſt dici contra hec
vt ſcꝫ predicta dei beneficia annullētur quaſi diceret. Ni-
hil. ꝓuer.21. Non eſt ſapientia ⁊ non eſt prudentia ⁊ nō
eſt conſilium contra dominū. Vel quid dicemus? Ad hec
ſ. aſpiciētes ⁊ oportet nos obſtupeſcere. Abacuc.3. Scd̄m

aliam litterā. Conſideraui opera tua ⁊ expaui. Vel quid
dicemus ad hec. i. quid poterimꝰ deo retribuere tot bene
ficijs dignū? pſ̄. Quid retribuā dn̄o ꝓ omnibus que re-
tribuit mihi? Et ſubiungit. Si deus ꝓ nobis eſt ſcꝫ pre-
deſtinando vocando iuſtificando ⁊ magnificādo: quis cō
tra nos ſcꝫ eſſe poterit efficaciter. Pſ.5. Stemꝰ ſimul q̄s
eſt aduerſarius meus? Iob.17. Pone me iuxta te ⁊ cuiꝰ
vis manus pugnet contra me. Secundo oſtendit ꝙ ſan-
cti dei non poſſunt pati detrimentū ex ſubtractione bono-
rum dicens. Qui etiam ꝓprio filio non pepercit. Cū aūt
ſupra de multis filijs mentionem feciſſet dicens. Accepi-
ſtis ſpiritū adoptionis filiorum: ab omnibꝰ illis hunc fili-
um ſeparat dicens. Proprio filio ſuo id eſt nō adoptato vt
heretici mentiunt̄ ſed naturali ⁊ coeterno. 1. Io. vltimo.
Vt ſimus in vero filio eius ieſu xp̄o. de quo pater dicit.
Matth.3. Hic eſt filius meus dilectus. Qd̄ autē dicit. nō
pepercit. intelligendum eſt ꝙ eum a pena nō exemit. Nā
culpa in eo non fuit cui parci potuiſſet: ꝓuer.13. Qui ꝑ-
cit virge odit filium ſuū. Non tn̄ deus pater filio ſuo non
pepercit vt ei aliq̄d accreſceret qui eſt ꝑ omnia deus ꝑfe-
ctus. ſed ꝓpter noſtrā vtilitatē eum paſſioni ſubiecit. Et
hoc eſt quod ſubdit. Sed ꝓ nobis omnibus tradidit illū
id eſt expoſuit eum paſſioni ꝓ expiatiōe peccatoꝝ noſtro-
rum. ſ̄.4. Traditꝰ eſt ꝓpter delicta noſtra. Yſa.53. Do
minus poſuit in eo iniquitatem omniū noſtrū. Tradidit
eum deus pater in mortem: eum incarnari ⁊ pati ſtatuen
do ⁊ humane eius voluntati inſpirando charitatis affe-
ctum qua paſſionem ſpontaneus ſubiret. Vnde ipſe ſeip-
ſum tradidiſſe dicit̄ eph.5. Tradidit ſemetipſum ꝓ nob.
tradidit etiam eum iudas ⁊ iudei exterius aliquid operā-
do. vt ſupra.5. habitum eſt. Eſt aūt notandum ꝙ dicit. q̄
etiam ꝓprio ⁊c̄. Quaſi dicat. Non ſolum alios ſanctos
ꝓ ſalute hominum tribulationi expoſuit ſm̄ illud Oſee
6. Propter hoc dolaui in ꝓphetis. 2.cor.1. Cum tribu-
lamur ꝓ veſtra exhortatione ⁊ ſalute. Sed etiam ꝓpꝛiū
filium ſuum. In ipſo aūt filio dei omnia exiſtunt ſicut in
primordiali preogatiua cauſa. Col.1. Ipſe ē ante omnia
⁊c̄. Vnde eo tradito nobis: oīa ſunt data nobis. Vnde
ſubdit. Quō non etiam cum illo ſcꝫ dato nobis oīa do-
nauit nobis. vt ſcꝫ oīa cedant in bonū noſtrum. ſuperio
ra quidem ſ. diuine perſone ad fruendū. rationales ſpiritꝰ
ad conuiuendū. omnia inferiora aduendum non ſolū ꝓſ-
ꝑera ſed etiam aduerſa. 1.corin.3. Oīa veſtra ſunt: vos
autem xp̄i: xp̄us aūt dei. Vnde patet ꝙ ſicut in pſ̄ dicit̄.
Nihil deeſt timentibus eum.

¶ Lectio ſeptima.

Quis accuſabit aduerſus electos dei
Deus qui iuſtificat. Quis eſt qui cō
demnet? Chriſtus ieſus qui mortu-
us eſt: immo q̄ ⁊ reſurrexit: qui eſt ad dexte-
ram dei qui etiā interpellat ꝓ nobis. Quis
ergo nos ſeparabit a charitate chriſti. Tri-
bulatio an anguſtia: an fames: an nuditas:
an periculum: an perſecutio: an gladius? Si
cut ſcriptū eſt. Quia ꝓpter te mortificamur
tota die. eſtimati ſumꝰ ſicut oues occiſionis
Sed in his omnibus ſupamus: ꝓpter eū q̄
dilexit nos. Certus ſum enī. qꝛ ne꜓ mors:
ne꜓ vita: ne꜓ angeli: ne꜓ principatꝰ: ne꜓
virtutes: ne꜓ inſtantia: ne꜓ futura: ne꜓ for
titudo. ne꜓ altitudo: ne꜓ ꝓfūdū: ne꜓ crea

**tura alia poterit nos ſepare a charitate dei:
que eſt in chriſto ieſu dño noſtro.**

Poſtꝙ aplus oſtendit ꝙ ſancti quos deus ꝓmouet nul-
lum detrimentū pati poſſunt quaſi a malo pene. hic oſtē-
dit ꝙ nulluꝫ detrimentū pati ꝑoſſunt quaſi a malo culpe.
Et primo oſtendit ꝓpoſitū. ſecundo excludit quandā ob-
uiationem ibi. Chriſtus ieſus ⁊c. Circa primū conſiderā-
dum eſt ꝙ aliquis ꝓpter culpaꝫ leditur a duob⁹. Primo
quidē ab accuſatiōe. ſecundo a iudice cōdemnāte. Pri-
mo ergo oſtendit ꝙ nulla accuſatio poſſit eſſe ſanctis dei
nociua. ⁊ hoc ratione diuine electionis. Qui eñ aliqueꝫ
eligit ex hocipſo eum approbare videt̃. Sancti aūt ſunt
electi a deo. Eph. 1. Elegit nos in ipſo ante mundi conſti
tutionem: vt eſſemus ſancti. Qui accuſat improbat eum
quem accuſat. Non eſt aūt alicuius accuſatio contra dei
approbationē. Et ideo dicit. Quis accuſabit. ſ. efficacit̃
aduerſus electos. i. aduerſus eos quos de⁹ elegit vt ſunt
ſancti. Unde dicit̃ apoc. 12. Proiectus eſt accuſator fra-
trum noſtrorū. Secūdo oſtendit ꝙ nullius accuſatio pōt
eſſe ſanctis nociua. Et hoc etiam oſtendit ex alio dei bene
ficio quo. ſ. de⁹ nos iuſtificat. qḋ q̄dē beneficiū ꝑmittit di-
cens. Deus. ſ. eſt qui iuſtificat ſm illḋ qḋ ſupra dictū eſt
Quos vocauit hos ⁊ iuſtificauit. 1. cori. 6. Sꝫ iuſtificati
eſtis. Cōdemnatio aūt contra iniuſtos locū habet. Quis
eſt ergo q̄ cōdemnet iuſtificatos a deo? Iob. 34. Ipſo cō-
cedente pacem quis eſt qui condemnet? ¶ Deinde cū di-
cit. Chriſtus ieſus excludit obuiationem. poſſet aliquis
timere ne a chriſto ieſu aliquis accuſaretur ⁊ condemna-
retur tanꝙ tranſgreſſor mādati ipſius xp̄i. ſicut ⁊ de moy
ſe dñs dicit. Io. 5. Eſt qui accuſat vos moyſes in quo ſpe
ratis. Et ꝙ etiam ab ipſo condemnaret̃ eo ꝙ ipſe eſt cōſti
tutus a deo iudex viuorum ⁊ mortuoruꝫ. vt dicit̃ act. 10.
Ipſe etiam eſt immunis a peccato. 1. corin. 2. Qui pecca
tum non fecit. ⁊ ideo ydoneus videt̃ ad accuſandū ⁊ con-
demnādum ſm illud Io. 8. Qui ſine peccato eſt veſtrum
ꝑm⁹ in illā lapidē mittat. Et iō dicit xp̄s ieſus. Quaſi di-
cat. Nūquid chriſt⁹ ieſus accuſabit aduerſus electos dei
vel etiam eos condemnabit? Et oſtendit ꝙ nō: qꝛ etiā ipſe
ſm humanitatē ſuam magna beneficia ſatis confert ſicut
⁊ ſm ſuam diuinitatē. Et ponit quattuor humanitatis ip
ſius beneficia. Primo quidē morteꝫ cum dicit. Qui mor
tuus eſt ſcꝫ ꝓ noſtra ſalute. 1. Pe. 3. Chriſt⁹ ſemel ꝓ pec-
catis noſtris mortuus eſt. Secūdo reſurrectionē ꝑ quā. ſ.
nos viuificat ⁊ nūc vita ſpūali ⁊ tandē vita corporali. Uñ
ſubdit. Qui ⁊ reſurrexit vt ſupra. 4. Reſurrexit ꝓpt̃ iu-
ſtificationem noſtram. Addit aūt immo. qꝛ potius eſt nūc
cōmemorandus ex virtute reſurrectionis ꝙ ex infirmita-
te paſſionis. 2. corin. vltimo. Nam ſi crucifixus eſt ex in-
firmitate noſtra: viuit ex virtute dei. Tertio ipſam patris
conſeſſionem cū dicit. Qui eſt a dextris dei id ē in equali
tate dei patris ſm naturam diuinā ⁊ in potioribus bonis
eius ſm naturam humanā. Et hoc etiam eſt ad gloriā no
ſtrā qꝛ vt dicit̃ Eph. 2. Conſedere nos fecit in celeſtibus
in chriſto ieſu. Inquantū eñ nos membra eius ſum⁹ nos
in ipſo deo patri conſedemus. Apoc. 3. Qui vicerit dabo
ei ſedere mecū in trono meo ſicut ego vici ⁊ ſedi cum patre
meo introno eius. Quarto interpellationē eius cū dicit.
Qui etiā interpellat ꝓ nobis quaſi aduocatus nr̄ exiſtēs
1. Io. 2. Aduocatū habemus apud patrē: ieſuꝫ xp̄m. Ad
officium aduocati ꝑtinet non ꝙ accuſet vel condemnet ſꝫ
magis accuſatorē repellat ⁊ cōdemnationē impediat. Di
citur aūt ꝓ nobis interpellare dupliciter. Uno mō ꝓ no-
bis orando ſm illud Io. 17. Non ꝓ his ergo tantuꝫ ſcꝫ
aplis ſed his qui credituri ſunt ꝑ verbuꝫ eorū in me. Nūc
autē eius interpellatio ꝓ nobis eſt voluntas ipſius de ve
ſtra ſalute Io. 17. Uolo vt vbi ſum ego ⁊ illi ſint mecum.
Alio modo interpellat ꝓ nob̄ humanitatē ꝓ nobis aſſum
ptaꝫ ⁊ myſteria in ea celebrata conſpectui paterno repre-
ſentando. Heb. 9. Introiuit in ipſum celum vt appareat
nunc vultui dei ꝓ nobis. ¶ Deinde cum dicit. Quis er-
go nos ſeparabit ⁊c. Infert cōcluſionē ex dictis. Et quia
hec concluſio quaſi incredibilis videt̃ inexpertis: ꝓponit
eam ꝑ moduꝫ queſtionis. Unde tria facit. primo ꝓponit
queſtionem. ſecundo oſtendit neceſſitatē queſtionis ꝓpo
ſite ibi. Sicut ſcriptū eſt ⁊c. tertio ponit ſolutionē ibi. In
his omnibus ⁊c. Poteſt aūt hec queſtio ex premiſſis du-
plici ratione concludi. Primo quideꝫ ſic. Tot beneficia
ſunt nobis diuinitus collata ⁊ tam efficatia vt nullus con
tra ea poſſit. Sia aūt predicta beneficia ad hoc tēdunt vt
nos ſimus in charitate radicati ⁊ fundati. vt dicit̃ eph. 3.
Quis ergo nos ſepabit a charitate chriſti? qua ſcꝫ xp̄um
diligim⁹ ⁊ ꝓximū. ſm ꝙ ipſe precepit. Io. 13. Mandatū
nouum do vobis ⁊c. Alio modo ſic. Dictum eſt ꝙ magna
beneficia deus ſanctis ſuis confert ex quorū conſideratio
ne adeo charitas chriſti ī cordibus noſtris feruet ꝙ nihil
eam extinguere poteſt. Can. vltimo. Aque multe non po
tuerūt extinguere charitatē. Proponit aūt mala ꝑ quorꝫ
paſſionem aliquis credi poſſet vt charitatem chriſti dese-
reret. Et primo ponit ea que ꝑtinent ad vitā. ſecūdo id qḋ
ꝑtinet ad mortem. Circa vero ea que in vita īminent ſu-
ſtinenda. primo ponit mala preſentia. ſecūdo futura. Cir-
ca preſentia vero primo ponit ea q̄ ꝑtinent ad toleratiaꝫ
malorum. ſecundo ea que pertinent ad defectū bonoruꝫ.
Mala aūt ꝑpeſſa cōſiderari poſſunt dupliciter. Uno mō
ſm ꝙ ſunt in patiente qui dupliciter ab eis affligit̃. ſ. ex-
terius ſm corpus. Et ad hoc ꝑtinet tribulatio. Dicit̃ eñ
a tribulis que ſunt herbe pūgitiue. Geñ. 3. Spinas ⁊ tri-
bulos germinabit tibi. Unde aliqs tribulari dicit̃ cū ex-
terius pungit̃. Nec tñ ꝓpter hoc iuſti vincunt̃. pš. Mul
te tribulationes iuſtorum ⁊ de his omnibus liberabit eos
domin⁹. Affligit̃ etiam homo ab eis ꝑ interiorem anxieta
tem cordis dum ſcꝫ aliquis non videt quo diuertat vel q̄-
modo euadat. Et quantum ad hoc ſubdit. An anguſtia?
Dañ. 13. Anguſtie mihi ſunt vndiqꝫ ⁊ quid eligā ignoro.
Alio mō huiuſmodi mala conſiderari poſſunt ſm ꝙ ſunt
in agente. Et quantū ad hoc ſubdit. An ꝑſecutio? Quā-
uis eñ ꝑſecutio ad hoc ꝓprie ꝑtinere videat̃ ꝙ aliquis
alium ꝑſequit̃ effugando. ſm illud Matth. 10. Si vos ꝑ-
ſecuti fuerint in vna ciuitate: fugite in aliam: tamē cōmu-
niter ꝑſecutio accipi pōt ꝓ inflictione cuiuſlibet nocumē-
ti. pš. Multi ꝑſequunt̃ me qui tribulant me. Deinde po
nit mala q̄ ꝑtinent ad ſubtractionē bonorū que ſunt neceſ
ſaria vite. ſ. cibus ⁊ veſtimenta ſm illud. 1. Ti. 6. Habē
tes alimenta ⁊ quibus tegamur his contenti ſimus. Ad
ſubtractionē aūt cibi ꝑtinet fames. Uñ ſubdit. An fames
Ad ſubtractionē autē veſtitus ꝑtinet nuditas. Unde ſub
dit. An nuditas. 1. corin. 4. Uſqꝫ in hanc horaꝫ eſurim⁹
⁊ ſitimus: ⁊ nudi ſumus. Quantū ad mala futura ſubdit.
An periculum. ſ. iminens in futurū. 2. cor. 12. Periculis
fluuium periculis latronū. Quantū aūt ad mortē ſubdit.
An gladi⁹. Heb. 11. In occiſiōe gladij mortui ſunt. ¶ De
inde cum dicit. Sicut ſcriptū eſt ⁊c. oſtendit huius que-
ſtionis neceſſitatē ꝑ hoc ꝙ dicit ꝙ ſanctis oīa iſta imi-
nebant patienda ꝓpter chriſti charitateꝫ. Et inducit ver-
ba pſalmiſte quaſi in perſona martyrū ꝓpoſita. In quib⁹
primo ponit cauſam paſſionis. Martyrē eñ non facit pe-
na ſed cauſa vt dicit aug. Unde dicit. ꝓpt̃ te Matth. 10.
Qui perdiderit aīam ſuam. i. vitam ꝓpter me inueniet
eam. 1. Pe. 4. Nemo veſtrū patiat̃ vt fur aut homicida.
Si aūt vt chriſtianus nō erubeſcat. Patit̃ aūt ꝓpter chri
ſtum non ſolum qui patit̃ ꝓpter fidem chriſti: ſed etiam q̄

patiꝫ ꝓ quocūq; iuſticie opere ꝑ amore chriſti. Math. 5.
Beati qui ꝑſecutionē patiunꝫ ꝓpter iuſticiam. Secūdo
ponit grauitatē paſſionis cum dicit. Mortificamur id eſt
morti tradimur. Heſter. 7. Traditi ſumus ego ⁊ popul⁹
meus vt cōteramur ⁊ iugulemur ⁊ pereamus. Tertio cō-
tinuitatem ꝑſecutionis cum dicit. Tota die id eſt ꝑ totū
tempus vite. 2. corin. 4. Semper nos q̄ viuimus in mor
tem tradimur ꝓpter ieſum. Quarto promptitudinē ꝑſe-
quentiū ad occidendū cum dicit. Eſtimati ſumus vt oues
occiſionis. i. deputate vt occidanꝫ in macello: que cuꝫ ſtu-
dio occidunꝫ. Ita ⁊ ſancti ex ꝓpoſito ⁊ cum ſtudio occide
banꝫ. Jo. 16. Venit hora vt omnis qui interficit vos arbi
tretur obſequiū ſe preſtare deo. Za. 11. Paſce pecora oc-
ciſionis que q̄ poſſederant occidebant. ¶ Deinde cum di
cit. Sed in his omnibus. ſoluit queſtionē. Et primo ꝓpo
nit ſolutioneꝫ dicens. Sed in his omnibus. ſ. malis que
ſupra poſui ſuperamus dum ſcꝫ circa omnia illibatā cha-
ritatem ſeruam⁹. Sap. 10. Certamē forte dedit illi vt vin
ceret. Et hoc non noſtra virtute: ſed ꝑ auxiliū chriſti. Vñ
ſubdit. Propter eum qui dilexit nos. i. ꝓpter eius auxili
um vel ꝓpter affectum quem ad eum habemus non quaſi
nos primo dilexerim⁹ euꝫ: ſꝫ qm̄ ipſe ꝓor dilexit nos vt di
citur. 1. Joh. 4. ⁊ 1. corin. 15. Gratias deo q̄ dedit nobis
victoriam ꝑ ieſum chriſtū. Secundo ibi. Certus ſum. ma
nifeſtat ſolutionē oſtendens inſeparabilē eſſe ſanctoꝝ cha
ritatem. Et primo oſtendit ꝙ non poteſt ſeparari a creatu
ris que ſunt. ſecundo ꝙ nec etiā a creaturis que non ſunt
ſed eſſe poſſent ibi. Neq; creatura alia. Circa primū duo
facit. primo ponit ea que ſunt in hoīe dicens. Certus ſuꝫ
eīm q: neq; mors que eſt precipuū inter terribilia. neq; vi
ta que eſt precipuū inter appetibilia ſcꝫ poterit nos ſepa-
re a charitate dei. infra. 14. Siue viuimus domino viui-
mus ſiue morimur dño morimur. In his aūt duob⁹ inclu
duntur oīa q̄ ſupra poſuit. Nam ſex precedentia ꝑtinēt
ad vitam. vnum aūt ſcꝫ gladius ꝑtinet ad mortē vt ſupra
dictū eſt. Deinde ponit ea que ſunt exterius inter que pri
mo ponit ſpūales creaturas dicens: Neq; angeli qui ſcꝫ
ſunt minores deputati ad cuſtodiaꝫ hoīm ſingulorūꝫ. pſ.
Angelis ſuis mandauit de te. Neq; principat⁹ ſcꝫ q̄ ſunt
deputati ad cuſtodiā gentiū. Dañ. 10. Nunc reuertar vt
prelier aduerſus principem perſarū. Cum eīm egrederer
apparuit princeps grecorū veniēs ⁊ nemo eſt adiutor me-
us niſi michael noſter princeps. Addit aūt neq; virtutes
Qui eſt ſupremus ordo miniſtrantiū Luc. 21. Virtutes
celorū mouebunꝫ. Poteſt auteꝫ hoc intelligi dupliciter.
Vno modo de malis angelis qui contra ſanctos decertāt
Eph. 6. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnē ⁊ ſan-
guinem: ſed aduerſus principes ⁊ poteſtates. Alio modo
poteſt intelligi de bonis. Et ſm̄ hoc vt Chryſoſtom⁹ dic̄
in libro de cōpunctione cordis: Hoc dicebat non ꝙ ange
li affectare poſſent aliquando eum a xp̄o ſeparare ſed etiā
ea que ſunt impoſſibilia verbigratia fieri poſſe dixit ma-
gis ꝙ̄ ſe ab amore xp̄i ſeiungi. vt ꝑ hoc quanta in eo vis
eſſet diuine charitatis oſtenderet. atq; omnibus ante ocu
los poneret. hic eīm amantium mos eſt vt amorem ſuum
ſilentio tegere nequeant. ſed neceſſarijs ſuis et caris effe-
runt ⁊ produnt: ⁊ flāmas ſuas intra pectus cohibere non
poſſunt. Enarrant ea frequentius vt ipſa aſſiduitate nar-
randi amoris ſui ſolacium capiant: ⁊ refrigeria immēſi ar
doris aſſumant. Sic ergo facit beatus hic eximius ama-
tor xp̄i omnia que ſunt ⁊ que erūt queq; accidere poſſunt
⁊ que oīno non poſſunt ſimul vno ſermone complectiꝫ.
Et ſimile eſt qḋ diciꝫ Gal. 1. Licet nos aut angelus de ce
lo euangelizet vobis preterꝙ̄ qḋ euangelizaui vobis ana
thema ſit. ¶ Deinde ponit etiam creaturas ſenſibiles q̄ꝝ
duplicē diuerſitatē ponit. ꝑmo q̄dē ſm̄ tempus q̄ diuerſi-
ficātur ſm̄ ꝓ̄ſens ⁊ futurū. Vnde dicit. Neq; inſtantia id
eſt preſentia ſiue dolorē ſiue delectationē inferant. 2. cor.
4. Non cōtemplantib⁹ nobis ea que videnꝫ. Addit aūt.
Neq; futura quoꝝ nec timor nec deſideriū poteſt noſ ſepa
rare a chriſto. Vnde ipſe dicebat. Act. 21. Ego non ſoluꝫ
alligari ſed ⁊ mori in hieruſalē paratus ſum ꝓpter nomē
dñi ieſu. ¶ Deinde ponit diuerſitatē ſenſibiliū creaturaꝝ
ex parte magnitudinis. ⁊ primo tāgit magnitudinē virtū
tis cuꝫ dicit. Neq; fortitudo id eſt neq; creatura fortis po
teſt me ſeparare a chriſto puta fortis ignis aut fortis aqua
q: vt cañ. 8. diciꝫ. Fortis eſt vt mors dilectio. ¶ Deinde
ponit magnitudinē dilectionis deſcribēs eam ſm̄ ea q̄ ꝓ-
prie conueniunt corporibus. ſ. altum ⁊ ꝓfundū. Vnde di
cit. Neq; altitudo ex qua ſcꝫ aliq̄s mihi minareꝫ ꝑcipitiuꝫ
ſicut diciꝫ Luc. 4. Et duxerūt ieſuꝫ vſq; ad ſupciliū mō
tis vt precipitarent eum. Neq; profundū in quo aliquis
ſubmerſionē minareꝫ. pſ. Infixus ſum in limo profundi.
Poſſunt etiam hec tria ad res humanas referri. Tripli-
citer eīm aliquis homo poſſet a deo aliquē auertere. Vno
quidē mō cogendo ꝑ fortitudinē. Sꝫ ſicut diciꝫ. 1. Reg.
2. Non eſt fortis ſicut deus noſter. Secundo ſtupefacien
do ꝑ altitudineꝫ auctoritatis. ſed de deo diciꝫ in pſ. Tu
ſolus altiſſimus ſuꝑ omnē terram. Tertio ſeducendo per
profundū ſapientie. ſed de deo diciꝫ Job. 11. Profundior
inferno. ⁊ vnde cognoſces? Poſſunt etiā hec duo altitu-
do ⁊ profundū ad proſpera ⁊ aduerſa referri ſm̄ illud. 2.
corin. 6. Per arma iuſticie a dextris ⁊ a ſiniſtris. Vel ſm̄
Chryſoſtomū in libro de compunctione cordis. ꝙ ait al-
titudo ⁊ profundū nō mihi aliud indicare videꝫ ꝙ̄ regnū
celoruꝫ ⁊ gehennā. Quaſi dicat. nec ſi a regno decidere
me neceſſe ſit aut etiam in gehennā trahi ꝓ xp̄o: nec hoc
quidē mihi metuendū eſt. Quantū aūt ad ea que nō ſunt
ſꝫ poſſūt eē ſubdit. Neq; creatura alia qḋ vtiq; ſm̄ Chry-
ſoſtomū de his dicit que non ſunt. quaſi illi non ſufficiāt
omnia que ſunt ſed illa que non ſunt ꝓuocat quodā mo-
do ad certamen. Nihil inquit iſtorū poterit nos ſeparare
a charitate dei. 1. corin. 13. Charitas nunꝙ̄ excidit. Que
quidem charitas dei eſt in chriſto ieſu dño noſtro. q: ſcꝫ ꝑ
eum data eſt nobis inquantū ſpiritūſanctum nobis dedit
Luc. 12. Ignem veni mittere in terrā ⁊ quid volo niſi vt
accendaꝫ. Sed cum ſcriptū ſit Eccs. 9. Neſcit homo vtꝝ
amore vel odio dignus ſit ſed omnia in futurū ſeruanꝫ in-
certa. quid eſt hoc qḋ dicit ſe eſſe certū ꝙ nihil poſſit eum
a charitate ſeparare. Ad qḋ dici poteſt ꝙ aplus nō loqui
tur ſingulariter de ſeipſo: ſed loquiꝫ in perſona omniū ꝑ-
deſtinatorū de quibus ꝓpter certitudinem ꝑdeſtinatiōis
annunciat ꝙ nihil eos a charitate poſſit ſeparare. pōt etiā
iſta certitudo cauſari ex virtute charitatiſ que quantum in
ſe eſt ab aliquibus non poteſt ſuperari cum deum ſuper
omnia diligāt. Et aūt aliquis interdum a charitate rece-
dat non eſt ꝓpter defectū charitatis: ſed ꝓpter defectum
liberi arbitrij. Si aūt aplus hoc dicit de ſeipſo de hoc cer
tus eſſe non poterat niſi forte ꝑ reuelationē q: dictū eſt ei
Sufficit tibi gratia mea. 2. corin. 12. Nam quantū ad poſ
ſibilitatem liberi arbitrij ipſe alibi dicit. 1. corin. 9. Ne for
te cum alijs predicauerim ipſe reprobus efficiar.

Incipit capitulū nonum.

V Eritatem dico in chriſto non mē-
tior. teſtimoniū ꝑhibente conſciē
tia mea in ſpūſancto. qm̄ triſticia
mihi magna eſt ⁊ cōtinuus dolor
cordi meo. Optabam ego ipſe anathema eſſe
a xp̄o ꝓ fratrib⁹ meis qui ſunt cognati mei

**ſm carnē qui ſunt iſraelite. quorū adoptio
eſt filiorū. ⁊ gloria ⁊ teſtamentū ⁊ legiſlatio
⁊ obſequiū ⁊ ꝓmiſſa. quoꝝ patres ex quibꝰ
eſt chriſtus ſm carnem qui eſt ſuꝑ oīa deꝰ
benedictus in ſecula: amen.**

Apoſtolus ſupra neceſſitatē ⁊ virtutē gratie demonſtra-
uit. hic incipit agere de origine gratie: vtrū ex ſola dei ele
ctione detur: aut detur ex meritis precedentiū operum occa
ſione accepta ex eo ꝙ iudei q̄ videbant diuinis obſequijs
mancipati exciderant a gratia. gentiles aūt ad eam erant
admiſſi q̄ prius fuerant a deo alieni. Primo igitur agit de
electione gentium. ſecundo de caſu iudeorū capi. x. Fra-
tres voluntas quidē cordis mei ⁊c̄. Circa primū duo fa-
cit. primo cōmemorat dignitatē iudeorū. ſecūdo oſtendit
quomodo gentiles ad illam dignitatē ſunt aſſumpti ibi.
Non aūt ꝙ exciderit ⁊c̄. Circa primum duo facit. Primo
apl's oſtendit affectum ſuum ad gentem iudeorum ne ea
que contra eos dixit vel dicturus eſt ex odio dicere vide-
retur. Scd'o eorū dignitatē oſtendit ibi. Qui ſunt iſrae
lite ⁊c̄. Circa primū duo facit. Primo confirmat dicenda
ꝑ ſimplicem aſſertionē dicens. Ueritatem dico. qd' maxie
conuenit predicatori qui eſt teſtis veritatis. ꝓuer. 8. Ue-
ritatē meditabitur guttur meum. Zach. 8. Pacē ⁊ veritatē
diligite. Et qꝛ q̄nq; aliq̄s veritati quā loquitur aliqd' mēda
cium interſerit ad hoc excludendū ſubdit. Non mentior.
Eph. 4. Deponentes mendaciū loquimini veritatē. Se
cundo confirmat q̄ dicenda ſunt ꝑ iuramentū q̄ eſt quedā
confirmatio ꝑ teſtimoniū ineffabilis veritatis. Tales aūt
ſunt teſtes ſanctorum. primo quidē deus ſm Job. 16. Ec
ce in celo teſtis meus. Et ideo dicit ī chriſto ieſu. i. ꝑ chri-
ſtum ieſum qui eſt veritas abſq; mēdacio. 2. corin. 1. Dei
enī filius qui predicatꝰ eſt in vobis nō fuit in illo eſt ⁊ nō
Secundo teſtis infallibilis ſanctorū eſt eorū conſcientia.
Uñ ſubdit. Teſtimoniū ꝑhibēte mihi cōſcīa mea. 2. cor.
1. Gloria noſtra hec eſt teſtimonium cōſcientie noſtre. Et
qꝛ interdum conſcientia errat niſi ꝑ ſpūmſanctū rectificetur
ſubdit. In ſpūſancto. R̄. 8. Ipſe ſpūs teſtimonium reddit
ſpūi noſtro. ¶ Deinde cū dicit. Quoniā triſticia ⁊c̄. oſtē-
dit ſuum affectū ad iudeos ꝑ dolorem quē de eorum caſu
patiebatur. quē quidē primo exponit. ſecundo eius ſignum
ponit cum dicit. Optabam ⁊c̄. Exaggerat aūt ſuum dolo
em tripliciter. Primo quidē ex eius magnitudine. Quo-
niam mihi triſticia eſt magna: quia ſcꝫ eſt de magno ma-
lo id eſt de excidio tante gentis. Treñ. 2. Magna eſt ve-
lut mare contritio tua. Sꝫ contra hoc videtur eſſe qd' dicitur.
Ecc̄. 3. Triſticiam non des anime tue. qd' videtur ſenten
tie ſtoicoꝝ conſonare q̄ triſticiam oīno ab animo ſapien
tis ꝓpellabant. Cum enī triſticia ſit de malo p̄ſenti: non
pōt ſapienti competere cui nullū malum eſt preſens. Nō
enī eſtimabant aliquid eſſe bonū niſi honeſtū: ⁊ malū niſi
peccatū. Sed hec opinio refellitur dupliciter. Primo q̄dē
qꝛ corporales defectus lꝫ nō ſint ſimpliciter mala quibꝰ. ſ.
homines fiant mali. ſunt tamen quedā mala q̄ natura ab-
horret. Unde ⁊ dñs ꝓ his triſtatꝰ legitur. Matth. 26. Tri
ſtis eſt aīa mea vſq; ad mortē. Secūdo cū ex charitate hō
debet ſuū diligere ꝓximū ſicut ſeipſū īminet ſapienti triſti
cia laudabilis de pctō ꝓximi ſic̄ ꝺ pctō ſuiipſiꝰ. Uñ apl's
dicit. 2. corin. 12. Et lugeam multos ex eis q̄ peccauerūt.
Sic igitur reprobatur ſeculi triſticia q̄ mortē operatur: ꝓcedēs
ex amore ſeculi. ſed triſticia que eſt ſm deum vtpote ex di
uina charitate ꝓcedens ſalutē operatur vt dicitur. 2 corin. 7.
Et talis fuit iſta triſticia. Secundo exaggerat eam ex con
tinuitate. Unde ſubdit. Et continuus dolor. Non ꝙ con
tinuo actu doleret ſed ſm habitum. Iere. 9. Ut plorē die
ac nocte interfectos populi mei. Tertio exaggerat eam ex
ſui veritate. cū dicit. Cordi meo. non enī erat ſupꝑficialis:
ſed in corde radicata. Treñ. 1. Multi gemitus mei ⁊ cor
meum tremens. ¶ Deinde cum dicit. Optabam enī ⁊c̄.
ponit ſignum doloris dicens. Optabam enī egoipſe qui
tam feruens ſum in charitate xp̄i vt ſupra oſtēſum eſt ana
thema eſſe a chriſto ꝓ fratribus meis. Ubi primo ſciēdū
eſt ꝙ anathema eſt grecū ⁊ cōponitur ab ana qd' ē ſurſum ⁊
theſis qd' eſt poſitio. vt dicatur anathema quaſi ſurſum po-
ſitum. qꝛ ſcꝫ cum capiebatur aliquid in preda qd' nolebant
eſſe in vſu hominū ſuſpendebant illud in templo. Et ino-
leuit vſq; adhuc vt ea que ſunt ſeparata ab hominū com-
muni vſu anathema vocarentur. Unde Joſue. 6. dicitur. Sit
ciuitas hec anathema ⁊ oīa que in ea ſunt domino. Di
cit ergo. Optabam egoipſe anathema eſſe a chriſto. i. ſepara
tus ab eo. Qd' quidē fit dupliciter. Uno modo ꝑ culpam
ꝑ quam aliquis a charitate chriſti ſeparatur: eius preceptū
non ſeruans. Jo. 14. Si diligitis me mādata mea ſerua-
te. Sic aūt apl's nō poterat optare eſſe anathema a chri-
ſto ꝓ quacūq; cauſa vt ex ſupradictis in octauo capitulo
patet. Eſt enī hoc contra ordinē charitatis quo quis tene
tur deum ſuꝑ omnia diligere ⁊ ſalutem ſuam pluſq; alio-
rum. Et ideo nō dicit opto ſed optabā. ſ. tempore infide-
litatis. Sed ſm hoc nihil magnum dicit apoſtolus. quia
tunc etiam ꝓpter ſe volebat eſſe ſeparatus a chriſto. Un-
de ⁊ quedam gloſa exponit quod dicit triſticia magna eſt
mihi: de triſticia qua dolebat de preterito ſtatu peccati in
quo a xp̄o voluerat eſſe ſeparatus. Alio mō pōt aliq̄s eſſe
ſeparatus a chriſto id eſt a fruitione xp̄i q̄ habetur in gloria
Sic aūt ſeparari a xp̄o volebat apl's ꝓ ſalute gentilium
nedū ꝓ conuerſione iudeorum. ſm illud phil. 1. Deſide-
rium habens diſſolui ⁊ cum xp̄o eſſe: multo melius ꝑma-
nere in carne neceſſarium ꝓpter vos. Et hoc modo dice-
bat. Optabam ſcꝫ ſi fieri poſſet anathema eſſe id eſt ſepa
ratus a gloria vel ſimpliciter vel ad tempus ꝓpter hono-
rem xp̄i qui eſt ex conuerſione iudeorum. ſm illud ꝓuer.
14. In multitudine populi dignitas regis. Unde Chry-
ſoſtomus in libro de compunctione cordis. Ita totam eiꝰ
mentē deuicit amor: vt etiā eo qd' p̄ ceteris omnibꝰ ama-
bilius erat eſſe cū xp̄o. rurſum idipſum qꝛ ita placeret xp̄o
contemneret. ſꝫ ⁊ celorum regna qd' videbatur laboꝝ eſſe re
muneratio ꝓ xp̄o nihilominus cedere pateretur. Et cauſam
tanti affectus oſtendit ſubdens. Pro fratribꝰ meis. Un-
de Ecc. 25. dicitur ꝙ tria ſunt ꝓbata coram deo ⁊ homini-
bus: cōcordia fratrū. Et ne hoc intelligeretur de his q̄ erāt
ſpūaliter in xp̄o fr̄es ſm illd' Matth. 23. Omnes vos fra-
tres eſtis ſubiūgit. Qui ſūt cognati mei ſm carnē. 2. cor.
11. Semē abrae ſunt ⁊ ego. ¶ Deinde cū dicit. Qui ſunt
iſraelite. oſtēdit dignitatem iudeoꝝ vt eius triſticia vide
retur eē ratiōabilis ꝓpter ꝓſtinā dignitatē populi ꝑeūtis. ꝓ-
penſius enī eſt malū: dignitatem perdidiſſe q̄ nūq; habu-
iſſe vt dicit gloſa. Et non ſolum ex affectu carnali ꝓcedēs
Oſtendit autem eorum dignitatē tripliciter. Primo q̄-
dem quantū ad ſuam gentem cum dicit. Qui ſunt iſraeli-
te id eſt a genere Jacob deſcendentes. qui eſt dictus iſra-
el Geñ. 32. et 2. corin. 11. Iſraelite ſunt ⁊ ego. Et hoc ad
dignitatem ꝑtinet. Dicitur enī deut. 4. Non eſt alia natio
tam grandis ⁊c̄. Secundo oſtendit dignitatē illius gen-
tis ex dei beneficijs: inter que primo ponit ſpūalia benefi-
cia: quorum vnum reſpicit preſens. Et quantū ad hoc di-
cit. Quorū eſt adoptio filiorum dei. Unde dicitur Exo. 4.
Primogenitꝰ meus iſrael. Et hoc q̄dē dicitur q̄ntū ad ſpi-
rituales viros qui fuerūt in illo populo. Quantū ad car-
nales vero ſupra. 8. innuit ꝙ acceperunt ſpiritum ſerui-
tutis in timore. Aliud vero beneficium ponit qd' reſpicit
futurum cum dicit. Et gloria. ſ. filiorū dei eis repromiſſa.

In cuius ſignum legitur Exo. vltimo. ꝙ gloria domini impleuit tabernaculum. Deinde ponit alia beneficia figuralia quorum tria ſunt figura preſentis ſpiritualis beneficij. Et horum primum eſt teſtamentū id eſt pactum circūciſionis abrae datum. vt dicit Geñ.17. Quãuis hoc poſſit referri ad teſtamentum nouū quod primo iudeis eſt ꝑdicatum. Unde ⁊ dominus dicebat Matth.15. Non ſum miſſus niſi ad oues que perierūt domus iſrael. Et Je.31. dicit. Feriam domui iſrael fedus nouum. Secundū eſt lex data moyſi. Unde ⁊ ſubdit. Legiſlatio. Ecc.24. Legem mandauit nobis moyſes. Tertium eſt cultus diuinꝰ cum dicit. Et obſequiū. quo ſcʒ deo ſeruiebant: omnibus alijs gentibꝰ ſuientibꝰ ydolis. Yſa.44. Et nūc ſerue meꝰ Jacob rectiſſime quē elegi. Deinde ponit id qđ ꝑtinet ad futuram gloriam cum dicit. Et promiſſa. Promiſſiones enim implete in veteri teſtamento per xp̄m: iudeis precipue facte videnť. Unde dicit infra.15. Dico ieſuʒ chriſtū miniſtrum fuiſſe circumciſionis ad confirmandas. ⁊c̄. Fuerunt autem eis multe promiſſiones facte de bonis terrenis vt patet Leui.26. et deut.28. Sed ꝑ illa temporalia bona ſpūalia figurant. Tertio aūt deſcribit dignitateʒ iudeorum ex origine cum dicit. Quorum patres: qꝛ ſcʒ ſm carnem ſunt ꝓgeniti ab illis patribus qui fuerunt maxime deo accepti. deut.4. Dilexi patres tuos ⁊ elegi ſemē eorum. Oſee.9. Quaſi prima poma ficulnee eius vidi patres eorum. Quarto oſtendit dignitatē eorū ex prole cū dicit. Ex quibus ⁊ chriſtus eſt genitus ſm carnem. ſicut ipſe dicit Jo.4. Salus ex iudeis eſt. Et ne hoc parum videať oſtendit chriſti dignitateʒ dicens: Qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. amen. 1. Jo. vltimo. Hic ē verus deus ⁊ vita eterna. In quibus verbis quattuor hereſes deſtruunť. Primo quideʒ manichei q̄ dicebat chriſtum habuiſſe corpus fantaſticū ⁊ non verum ꝓ hoc qđ dicit ſm carnem. Habet enim veram carneʒ ſm illud Luc. vltimo. Spiritus carneʒ ⁊ oſſa non habet: ſicut me videtis habere. Secundo hereſis Ualentini qui dixit xp̄m nō de maſſa humani generis ſʒ de celo corpus attuliſſe. Qđ quideʒ excludit in hoc ꝙ dicit chriſtum ex iudeis ſm carnem eſſe ſm illud Matth.1. Liber generationis ieſu xp̄i filij dauid. Tertio hereſis Neſtorij qui poſuit alium eſſe filium hominis aliuʒ dei. contra quē apoſtolus hic dicit. ꝙ ille eſt ex patribus ſm carnem qui eſt deus ſuꝑ omnia. Quarto excludiť hereſis Arrij qui dicebat chriſtum eſſe minorē patre ⁊ ꝙ eſt creatus ex nihilo. Contra quorū primum dicit ꝙ eſt ſuꝑ oīa. Contra ſcđm ꝙ eſt benedictꝰ per omnia ſecula. Hoc eñ de ſolo deo dicendū eſt ꝙ eius bonitas duret in ſecula.

Lectio ſecunda:

Non autem ꝙ exciderit verbum dei: Non enim oīes q̄ ex circumciſione ſunt iſrael: hi ſunt iſraelite: neqꝫ qui ſemē ſunt abrae omnes filij. Sed in yſaac vocabitur tibi ſemen id eſt non qui filij carnis: hi filij dei. ſed qui filij ſunt promiſſionis eſtimantur in ſemen. Promiſſionis enim verbū hoc eſt. Scđm hoc tēpꝰ veniã. ⁊ erit ſare filiꝰ Non ſolum autem illa ſed ⁊ rebecca ex vno concubitu habens iſaac patris noſtri. Cum enim nondum nati fuiſſent aut aliquid boni egiſſent aut mali vt ſm electionem propoſitum dei maneret: non ex operibus ſed ex vocante dictum eſt ei quia maior ſeruiet minori: ſicut ſcriptuʒ eſt Jacob dilexi: Eſau autē odio habui.

Poſt ꝙ apoſtolus poſuit dignitatem iudeorū. nunc oſtendit ꝙ iſta dignitas non ꝑtinet ad eos qui carnaliter proceſſerunt ab antiquis patribus. ſed ad ſpirituale ſemē qđ eſt a deo electum. Et primo oſtendit ꝙ huiuſmodi dignitas ꝓueniat ex electione diuina. Secundo oſtendit ꝙ hec electio communiter pertinet ad iudeos ⁊ ad gentiles ibi. Quos etiam vocauit non ſolum ⁊c̄. Circa primū duo facit. primo oſtendit quomodo ex electione diuina homīes ſpiritualē dignitateʒ conſequunť. ſecundo mouet queſtionem de iuſticia diuīe electionis ibi. Quid ergo dicemꝰ? Circa primū duo facit. primo ꝓponit quod intendit. ſecūdo oſtendit ꝓpoſitum ibi. Sed in iſaac ⁊c̄. Circa primuʒ duo facit. primo ponit firmitatem diuine electionis. ſecūdo oſtendit in quibus impleať ibi. Non enim omnes ⁊c̄. Dicit ergo primo. Ita dictū eſt ꝙ eorum ſunt promiſſa ⁊ adoptio filiorum ⁊ gloria ꝓ quorum caſu eſt mihi magna triſticia ⁊ cōtinuus dolor. Non aūt ē hoc ſic intelligendū ꝙ verbum dei exciderit id eſt fruſtratuʒ ſit quia ⁊ ſi nō habet locum in quibuſdã qui exciderūt habet locū in alijs. Yſa.55. Uerbuʒ qđ egreditur ex ore meo non reuertetur ad me vacuum ⁊c̄. pš. Ineternum domine ꝑmanet verbū tuum. ¶ Deinde cum dicit. Non eñ ⁊c̄. oſtendit quomō ⁊ in quibus verbū dei exciderit. Circa qđ conſiderandum eſt ꝙ iudei de duobus precipue gloriabanť. videlicet de abraam qui primo accepit pactum circumciſionis a dño vt dicit geñ.17. Et de Jacob ſiue iſrael cuiꝰ tota poſteritas in populo dei connumerabať. Non aūt ita fuit de Yſaac: Naʒ poſteritas filij eius eſau ad populū dei non ꝑtinebat. Unde aplus oſtendit ꝓpoſitū. Primo quidē ꝑ comparationē ad iacob dicēs. Non eñ oīes q̄ ſunt ex iſrael id ē ex iacob ſm carnē ꝓgeniti hi ſunt vere iſraelite: ad q̄s ꝑtinent dei ꝓmiſſa. ſed illi q̄ ſunt recti ⁊ videntes deuʒ ꝑ fidem Yſa.44. Rectiſſime quē elegi. Unde ⁊ dñs dicit Nathanaeli Jo.1. Ecce verus iſraelita in quo dolus non eſt. Hoc aūt nomē iſrael impoſitū fuit iacob ab angelo vt patet geñ.32. Secūdo oſtendit idem ꝓpter cōparationē ad abraam dicens. Neqꝫ oīes q̄ ſūt carnale ſemen abrae ſunt ſpūales abrae filij quibꝰ deus benedictionē repromiſit: ſʒ ſolum illi q̄ eius fidē ⁊ opera imitanť Jo.8. Si filij abrae eſtis opa abrae facite. ¶ Deiñ cū dicit. Sʒ in iſaac ⁊c̄. manifeſtat ꝓpoſitū ⁊ ꝑmo quantū ad abraaʒ. ſcđo q̄tū ad iacob ibi. Nō ſolū aūt illa ⁊c̄. Circa primū tria facit. ꝑmo ꝓponit auctoritatē ſcřpture dicēs. Sʒ in iſaac vocabiť tibi ſemen. Hoc dñs dixit abrae vt habeť geñ.21. vbi agebať de expulſione yſmaelis. Quaſi dicat. Non oēs q̄ nati ſunt carnaliter ab abraã ꝑtinent ad illud ſemē cui facta ē reꝓmiſſio ſm illđ Gal.3. Abrae dicte ſunt repromiſſiones ⁊ ſemini eius. ſed illi q̄ ſunt filꝫes iſaac. ¶ Deinde cū dicit. Id ē nō q̄ filij ⁊c̄. Exponit auctoritatē inductaʒ ſm ꝙ facit ad ꝓpoſitū. Ad cuius euidentiã accipiēdū eſt qđ aplus dicit Gal.4. Abraã duos filios habuit: vnū de ancilla ⁊ aliū đ libera. ſʒ q̄ de ancilla ſcʒ yſmael ſm carnē natus eſt qꝛ ſcʒ ſm legē ⁊ cōſuetudinē carnis ex iuuēcula natꝰ eſt: q̄ aūt ex libera ſcʒ iſaac ꝑ repromiſſionē et nō ſm carnē .i. nō ſm carnis legē ⁊ cōſuetudinē qꝛ natꝰ eſt ex ſterili ⁊ vetula vt habeť geñ.18. Quãuis ſit natꝰ ſm carnē .i. ſm ſubſtãtiã carnis quã accepit a parentibꝰ. Ex q̄ apoſtolus hic accipit ꝙ illi nō adoptanť in filios dei q̄ ſunt filij carnis .i. ex hoc ipo ꝙ ſm carnē ꝓgeniti ſūt ab abraã ſʒ illi eſtimãť in ſemine q̄bus facta eſt repromiſſio q̄ ſunt filij ꝓmiſſiōis .i. illi q̄ ex gr̄a ꝓmiſſionis diuine facti ſunt filij abrae: ſm imitationem fidei: ſm illud Matth.3. Potēs

eſt deus de lapidib⁹ hiſ ſuſcitare filios abrae. Sicut etiã yſmael ſm carnem natus: non eſt computatus in ſemine: ſed iſaac per repromiſſionem natus. Tertio ibi. Repromiſſionis enim ⁊c. probat conuenientem fuiſſe ſuam expoſitionem qua per iſaac ſignificari dixit eos qui ſunt filij promiſſionis quia ſcilicet iſaac per promiſſionem natus eſt. Unde dicit. Promiſſionis enim. hoc verbũ eſt quod angelus immo dominus in angelo dixit ad abraaz Geñ. 18. Scḋm hoc tempus veniam quo ſignificatur tempus gratie. Gal. 4. Cum venit plenitudo temporis miſit filiũ ſuuz. Et erit ſare filius. ſ. ꝑ gratiã repromiſſionis. Unde ⁊ Gal. 4. dicit. Ut adoptionez filioꝝ reciperem⁹. ¶ Deinde cũ dicit. Nõ ſolũ aũt illa ⁊c. manifeſtat ꝓpoſitũ q̃tũ ad iacob. Et ꝑmo ponit qḋ intẽdit. ſcḋo manifeſtat ꝓpoſitũ ibi. Cũ enĩ nondũ nati ⁊c. Dicit ergo primo. Non ſolum illa. ſ. ſara habuit filiũ de quo facta eſt ꝓmiſſio. ſed ⁊ rebecca habens in vtero duos filios quoꝝ vnus ꝑtinebat ad ꝓmiſſionẽ alius ad carnẽ ſolum: ⁊ hoc ex vno concubitu yſaac patris noſtri. Dicit enĩ geñ. 25. ꝙ iſaac rogauit ꝓ vxore ſua eo ꝙ ſterilis eſſet ⁊ dedit dñs conceptũ rebecce ⁊ collidebant in ventre eius paruuli. Et eſt notandum ꝙ hoc apl̃us inducit contra iudeos qui reputabant ſe dei gratiã adepturos ꝓpter merita pr̃m contra q̃s dicit de viris iuſtis Ezech. 14. Nec filium ⁊ filiam non liberabunt ſed ipſi in iuſticia ſua liberabunt. Unde ⁊ Johãnes iudeis dicebat. Matth. 3. Ne ceperitis dicere patrem habemus abraam ⁊c. Contra horum opinionez ergo primo induxerat ꝙ de filijs abrae vnus erat electus ⁊ alius reꝓbatus. Poſſent autẽ hoc aſcribere vel diuerſitati matruz quia yſmael natus eſt de ancilla ⁊ iſaac de libera: vel diuerſitati meritorum patris quia yſmaelem genuit incircumciſus. iſaac autem circumciſus. Ut igit̃ omne ſubterfugium excludat̃ inducit exempla vbi vnus eligit̃ ⁊ alius reprobat̃ eorum qui non ſolum ab vno patre ſed etiam ab vna matre ſunt geniti ⁊ eodem tempore immo ex vno cõcubitu. ¶ Deinde cum dicit. Cum nondum ⁊c. oſtendit propoſitum ⁊ primo ꝑ auctoritatem Geñ. 2. Per auctoritatem prophe. ibi. Sicut ſcriptuz eſt ⁊c. Circa primũ tria facit. Primo deſignat tempus ꝓmiſſionis ⁊ dicit ꝙ ꝑ repromiſſionem eſt vnus filiorum rebecce alij p̃latus cum nõdum nati fuiſſent. Et ſicut per ſuperiora excluſit opinionem iudeorum de meritis patris confidentium. ita etiam per hoc excludit errorem manicheorum qui diuerſitatem eorum que hominibus accidunt natiuitati aſſcribunt. vt ſcꝫ vniuſcuiuſqꝫ vita ⁊ mors diſponat̃ ſm conſtellationez ſub qua natus eſt. contra quod dicitur Jere. 10. A ſignis celi nolite metuere que gentes timent. Subdit aũt. Aut aliquid egiſſent boni aut mali vbi excludit̃ error pelagianoruz qui dicunt ſm merita precedentia gratiam dari: cũ tamen ſcriptum ſit Tit. 3. Non ex operibus iuſticie que fecimus nos ſed ſcḋm ſuaz miſericordiã nos ſaluos fecit. Utrumqꝫ autem horum oſtenditur falſum: per hoc ꝙ ante natiuitatẽ ⁊ ante opera vnus filiorum rebecce alteri eſt p̃latus. Excluditur ꝑ hoc etiã error origenis q̃ poſuit aĩas hominũ ſimul cum angelis eſſe creatas ⁊ ꝙ ꝓ meritis eorum que ibi egerunt bene vel male diuerſitatem vite ſortiuntur. ſm quẽ non poſſet eſſe verum quod hic dicit̃ cuz nondum aliquid mali vel boni egiſſent. Contra hoc autẽ eſt quod dicit̃ Job. 38. Ubi eras cum me laudarent aſtra matutina ⁊ iubilarent om̃es filij dei? Poſſent enim ſcḋm Origenis errorem reſpondere. Eram inter ipſos dei filios iubilantes. Secũdo oſtendit quid accipi poſſet ex ipſa promiſſione quia vnus geminorum in vtero exiſtentium alteri eſt prelatus dicens. Ut propoſitum dei ſcꝫ volentis vnum pre alio magnificare: maneret id eſt firmum eſſet et hoc non ſm merita ſed ſm electionem. id eſt inquantum ipſe deus ſpontanea voluntate vnum alteri preelegit. nõ quia ſanctus erat ſed vt ſanctus eſſet. ſcḋm illud Eph. 1. Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionez vt eſſemus ſancti. Hoc autem eſt propoſitũ predeſtinationis de quo ibidem dicitur Predeſtinati ſcḋm propoſituz voluntatis eius. Tertio ponit promiſſionẽ dicens. Non ex operibus que nulla preceſſerunt vt dictum eſt: ſed ex vocante id eſt ex ipſa gratia vocantis de quo ſupra dictũ eſt. Quos predeſtinauit hos ⁊ vocauit. dictuz eſt ei ſcilicet rebecce, quia maior ſcꝫ eſau ſeruiet minori ſcꝫ iacob. Quod quidem tripliciter põt intelligi. Uno mõ ſcḋm eoruz perſonas. ⁊ ſic intelligitur eſau ſeruiſſe iacob. non directe ſed occaſionaliter inquantum perſecutio quam ei intulit in eius bonuz ceſſit ſm illud prouer. 11. Qui ſtultus eſt ſeruiet ſapienti. Secundo poteſt referri ad populos ex vtroqꝫ progenitos quia idumei aliquando fuerũt ſubiecti iſraelitis ſm illud pſ. In idumeam extendã calciamentũ meum. Et hoc videtur competere his que premittuntur in geñ. Premittuntur enim duo populi ex ventre tuo dum populus populum ſuperabit ⁊ maior minori ſeruiet. Tertio poteſt intelligi figuraliter dictum vt per maiorem intelligat̃ populus iudeorum qui primo adoptionem filiationis accepit. ſcḋm illud Exo. 4. Primogenitus meus iſrael. Per minorem autez figuratur populus gentilium qui poſterius eſt ad fidem vocatus. qui etiam figuratur per filium prodigum Luc. 15. Maior ergo populus ſeruiet minori inquantum iudei ſunt noſtri capſarij cuſtodientes libros ex quibus noſtre fidei teſtimoniũ perhibetur Joh. 5. Scrutamini ſcripturas. ¶ Deinde cum dicit. Sicut ſcriptum eſt ⁊c. probat propoſitum ex auctoritate prophete dicẽs: Sicut ſcriptum eſt ſcꝫ primo Malach. prophete ex perſona dei dicentis. Jacob dilexi: eſau autem odio habui. Dicit aũt hic quedã glo. ꝙ id qḋ ſupra dictũ eſt maior ſuiet minori: dictũ ẽ ſm ꝑſcientiã. qḋ aũt hic dicit̃ ẽ intelligẽdũ ſcḋm iudicium. quia ſcꝫ deus propter bona opera dilexit iacob ſicut ⁊ omnes ſanctos diligit. prouer. 8. Ego diligẽtes me diligo. Eſau vero odio habui propter peccata ſicut ſcriptum eſt Ecc̃. 12. Altiſſimus odio peccatores habet. Sed qꝛ dilectio hominis preuenitur a dilectiõe dei ſcḋm illud infra. 10. Non quaſi nos dilexerimus deum: ſed quoniam ipſe prior dilexit nos: oportet dicere ꝙ ante iacob dilectus ſit a deo ꝙ̃ ipſe deuz dilexerit. Nec poteſt dici, ꝙ deus ex tempore eum diligere inceperit: Alioquin eius affectus eſſet mutabilis. Et ideo oportet dicere ꝙ deus ab eterno iacob dilexit vt dicit̃ Jere. 31. In charitate ꝑpetua dilexi te. Eſt aũt in his verbis apl̃i cõſiderandũ ꝙ tria ponit in deo pertinentia ad ſanctos. videlicet electionem per quam intelligitur predeſtinatio et electio dei que quidem realiter ſunt idem in deo ſed differunt ratione. Nam ipſa dei dilectio dicitur ſcḋm ꝙ vult bonum alicui abſolute. Electio autez dicitur ſcḋm ꝙ per bonum qḋ alicui vult euz alteri prefert. predeſtinatio aũt eſt ſcḋm ꝙ hominẽ dirigit in id bonum quod ei vult: diligendo et eligendo. ⁊ ideo ſcḋm rationem predeſtinatio ſequitur dilectionem ſicut et voluntas de fine naturaliter precedit directionem aliquorum in finem. Electio autem ⁊ dilectio aliter ordinantur in deo et in homine. In homine enim electio precedit dilectionem. voluntas enim hominis mouetur ad amandum ex bono quod in re amata conſiderat ratione cuius ipſam preelegit alteri et preelecte ſuũ amorem impendit. Sed voluntas dei eſt cauſa omnis boni: quod eſt in creatura. et ideo bonũ per quod vna creatura prefertur alteri per modum electionis conſequitur voluntatem dei que eſt de bono illius que pertinent ad rationẽ dilectionis. Unde non propter aliquod bonum quod in homine eligat deus eum diligit. ſed potius eo ꝙ ipſum di

ligit prefert eum alijs eligendo. Sicut autem dilectio de
qua hic loquitur ptinet ad eternam dei predeſtinatiõe3:
ita e tia3 odium de quo hic loqtur ptinet ad re.pbationẽ
qua deus re.pbat peccatores. Nec eſt dicẽdũ ꝙ iſta re.p-
batio ſit temporalis. quia nihil tẽporale eſt in voluntate
diuina ſ3 eſt ab eterno. que quidem quãtũ ad aliqd cõue
nit cũ dilectiõe vel pdeſtinatiõe. qñtũ aũt ad aliqd differt
Conuenit quidem qñtũ ad hoc ꝙ ſicut predeſtinatio eſt
preparatio glorie ita re.pbatio eſt preparatio pene. eſa. 3°.
Preparata eſt ab heri thophet a rege preparata. Differt
autem quantũ ad hoc ꝙ predeſtinatio importat preparatio
nem meritoru3 quibus puenitur ad gloriã. ſed re.pbatio
importat prepationẽ peccatorũ qbus puenitur ad penã.
Et ideo preſcientia meritorũ non poteſt eſſe aliqua ratio
predeſtinationis. qꝛ merita preſcita cadũt ſub predeſtina
tione. ſed preſciẽtia peccatorũ poteſt eſſe aliqua ratio re-
.pbationis ex pte pene que prepatur re.pbatis inquãtu3
ſc3 deus .pponit ſe punitururũ malos .ppter peccata que a
ſeipſis habent non a deo. Juſtos aũt .pponit ſe premiatu
rum .ppter merita que a ſeipſis nõ habẽt. Oſee. 13. Per-
ditio tua iſrael. tantum ex me auxilium tuum.

Lectio tertia.

Quid ergo dicemus Nunquid iniq-
tas apud deum: Abſit. Moyſi enim
dicit. Miſerebor cui miſertus ſu3 et
miſericordiam preſtabo cui miſerebor. Igi-
tur non volentis neq3 currentis: ſed miſerẽ-
tis eſt dei. Dicit enim ſcriptura pharaoni:
Quia in hocipſum excitaui te vt oſtendam
in te virtutem meam. et vt annuncietur no-
men meũ in vniuerſa terra. Ergo cui⁹ vult
miſeretur: et quem vult indurat.

Poſtꝙ premiſit aplus ꝙ ſcđm dei electionem vnus alte
ri prefertur non ex operibus ſed ex gr̃a vocantis: hic inq̃
rit de iuſticia huius electionis. Et primo .pponit dubita
tionẽ. ſcđo ſoluit ibi. Abſit. Moyſi ꝛc. tertio obijcit con-
tra ſolutionem ibi. Dicis itaq3 mihi quid ad hec ꝛc. Di-
cit ergo primo. Dictu3 eſt ꝙ deus ſine merito precedente
vnum eligit et alterũ re.pbat. Quid ergo dicemus: Nũ
quid per hoc .pbari poteſt ꝙ ſit iniquitas apud deum. vi
detur ꝙ ſic. Pertinet enim ad iuſticiam in diſtributio-
nibus vt eq̃liter equalibus diſtribuatur. hoĩes aute3 re-
mota differentia meritorum ſunt equales Si ergo abſq3
conſideratione meritorum deus inequaliter diſtribuit
vnum eligens et alium re.pbans. videt ꝙ ſit in eo iniqui
tas qđ eſt contra illud qđ dicitur deutro. 32° Deus fide-
lis et abſq3 vlla iniquitate. pš. Juſtus es dñe et rectũ iu-
dicium tuũ. Eſt autem ſciendũ ꝙ origenes hanc obiectio
nem ſoluere volens incidit in errorẽ. Ponit enim in ſuo
piarchon deum ab initio ſolu3 creaturas ſpũales feciſſe.
et omnes equales ne ex eorum inequalitate poſſet ſcđm
rationẽ predictã iniqtas deo aſcribi. ſ3 poſtea creaturarũ
diuerſitas ſubſecuta eſt ex diuerſitate meritorũ. Nã illa-
rum creaturarũ ſpũalium quedã per amore3 cõuerſe ſunt
ad deum plus vel minus et ſcđm hoc diſtincti ſunt ordi-
nes angelorum. quedam vero auerſe ſunt a deo plus vel
minus et ſcđm hoc alligate ſunt corporib⁹ vel nobilibus
vel ignobilibus. quedam quidẽ celeſtibus corporibus. q̃
dam autem corporibus demonũ. quedã autẽ corporibus
hominum. et ſcđm hoc ratio cõdendi et diſtinguẽdi crea
turas corporeas eſt peccatum ſpũalis creature qđ eſt cõ-
tra id qđ geñ. 1° dicitur Vidit deus cuncta que fecerat et
erant valde bona. per qđ datur intelligi ꝙ cauſa .pducẽ-
di creaturas corporales eſt bonitas vt dicit aug. 11° de ci
uitate dei. Et ideo hac opinione reiecta. videndum eſt q̃
liter apoſtolus dubitationẽ ſoluat cum dicit. Abſit Mo-
yſi enim dicit ꝛc. Et circa hoc duo facit. primo ſoluit ob-
iectionem predictam quantum ad dilectionem ſanctoru3
ſcđo quantum ad odium ſeu re.pbationem malorum ibi.
Dicit enim ſcriptura ꝛc. Circa primum duo facit. primo
.pponit auctoritatẽ ſcripture: ex qua .pcedit ſolutio. ſcđo
ex ea concluſionem inducit ibi. Igitur nõ volẽtis ꝛc. In
ducit autem auctoritatem que habetur exo. 33° vbi dixit
dñs moyſi ſcđm litteram noſtram. Miſerebor cui volue
ro et clemẽs ero in quẽ mihi placuero. ſed aplus inducit
eam ſcđm litteram. lxx. dicens. Moyſi enim dixit dñs.
Miſerebor cui miſereor et miſericordiam pſtabo cui mi-
ſerebor. vbi ſcđm ſuperficiem littere oĩa bona noſtra dei
miſericordie aſcribuntur ſcđm illud Eſa. 63° Miſeratio
num dñi recordabor: laudem dñi ſup oĩbus que reddidit
nobis. Et Treñ. 3° Miſericordie domini ꝙ non ſumus
conſumpti. multe enim ſunt miſerationes eius. Exponit
autẽ hec auctoritas in glo. dupliciter. et ſcđm hoc ex au-
ctoritate hac dupliciter ſoluitur queſtio et obiectio. Uno
modo ſic. Miſerebor cui miſereor id eſt illi qui eſt dign⁹
miſericordia. et ad maiorem expreſſionem iterat dicens.
Miſericordiam preſtabo cui miſereor. id eſt cui dignum
iudico miſereri. ſicut et in .pš. dicitur. Miſertus eſt dñs
timentibus ſe. Et ſcđm hoc licet miſericorditer ſua impẽ
dat tamen ab iniuſticia excuſatur. quia dat quibus dan-
dum eſt et quia non dat cui dandum non eſt ſcđm rectitu
dinem ſui iudicij. Sed miſereri cui dignum eſt poteſt in-
telligi dupliciter. Uno modo vt intelligatur aliquis di-
gnus miſericordia. .ppter opera preexiſtentia in hac vita
licet nõ in alia vt poſuit origenes qđ pertinet ad hereſim
pelagianorum qui poſuerunt gratiam dei hominibus ſe-
cundũ merita dari. Sed hoc ſtare non poteſt quia ſicut ſu
pra dictum eſt ipſa etiam bona merita ſunt homini a deo
et ſunt predeſtinationis effectus. Alio modo poteſt intel
ligi vt aliquis dicatur dignus miſericordia. non .ppter a
liqua merita precedentia gratiam ſed .ppter merita ſub-
ſequentia. puta vt dicamus ꝙ deus dat alicui gratiam ꝛ
.ppoſuit eam ab eterno illi ſe daturum quem preſciuit ea
bene fore vſurum. Et ſcđm hoc intelligit glo. ꝙ miſere
tur cui miſerendu3 eſt. Unde dicit. Miſerebor cui miſer
tus ero id eſt illi miſerebor vocando: et gratiã apponẽdo
cui preſcius ero ꝙ miſericordiã daturus eſſe3 ſciens illũ
conuertendum et apud me pmanſurũ. Sed videt ꝙ nec
hoc conuenienter dici poſſit. Manifeſtum eſt eñ ꝙ nihil
poteſt poni vt ratio predeſtinatiõis qđ eſt predeſtinatio-
nis effectus etiam ſi accipiatur .p vt ẽ in dei preſciẽtia. qꝛ
ratõ pdeſtinationis pintelligitur pdeſtinationi. effectus
autem in ipſa includitur. Manifeſtum eſt aũt ꝙ oĩe dei
beneficiũ qđ hoĩni cõfert ad ſalutẽ eſt diuine pdeſtinatio
nis effectus. diuinũ aũt beneficiũ non ſolũ extendit ſe ad
infuſionẽ gr̃e qua homo iuſtificatur ſed etiã ad gr̃e vſum
ſicut etiam in rebus naturalibus non ſolum cauſat ipſas
formas in rebus ſed etiã ipos motus et opationes forma
rum eo ꝙ deus eſt principium oĩs motus cui⁹ opatione
ceſſante a mouendo ex formis nullus motus vel operatio
ſeqtur. Sicut aũt ſe habet habit⁹ gr̃e vł virtutꝫ in aĩa ad
vſu3 ipſius: ſic ſe habet forma naturalis ad ſuã opationẽ
Et ideo dicitur Eſa. 26. Oĩa opera noſtra operatus es ĩ
nobis dñe. Probat autem hoc ſpeciali ratione areſtoti-
les de operibus voluntatis humane. Cum enim homo
habeat potẽtiã ad oppoſita. puta ad ſedẽdũ vł nõ ſedẽdũ
oportet ꝙ reducat in actũ p aliqd aliud. Reducit autem

in actum alterius hoꝝ per conſiliũ ex quo vnũ oppoſitoꝝ
p̄eeligit alteri. Sed cũ iteꝝ hõ habꝫ potētiã cõſiliãdi vł
nõ ꝯſiliandi oportebit eē aliq̄d ꝑ qd̄ reducat̄ in actũ ꝯſilij
Et cum in hoc non ſit ꝓcedere in infinitũ: oportet eſſe ali
quod principium extrinſecũ ſuperius homine qd̄ ipm̄ mo
ueat ad conſiliandum. et hoc non eſt aliud q̄ deus. Sic
igitur ip̄e vſus gratie eſt a deo nec ꝓpter hoc ſupfluit ha
bitus gratie ſicut nec ſupfluũt forme naturales q̄uis deꝰ
in omnibus opetur quia ſicut dicit̄. Sap. 8. Ipſe diſpōit
omnia ſuauiter. q: ſcꝫ per ſuas formas oīa inclinant̄ quaſi
ſpōte in id ad qd̄ ordinantur a deo. Sic igitur nõ poteſt
eſſe ꝙ merita conſequētia gratiam ſint ratio miſerē dī aut
predeſtinandi. ſed ſola dei voluntas ſcd̄m quam miſeri-
corditer aliquos liberat. Manifeſtũ eſt em̄ ꝙ iuſticia di-
ſtributiua locum habet in his que dantur ex debito. pu-
ta ſi aliqui meruerũt mercedem vt plus laborantibus ma
ior merces donetur. non autem habet locuꝫ in his q̄ ſpō-
te et miſericorditer aliq̄s dat. puta ſi aliq̄s duos paupes
in via inueniens et det vni qd̄ poteſt vel diſponit in eli-
moſinā dare: non eſt iniquus ſed miſicors. Similiter ſi
aliquis duobus eque ipm̄ offendētibus vni dimittat of-
fenſam et non alteri: eſt miſicors vni et iuſtus ad alteruꝫ
neutri vero iniquꝰ. Cum em̄ omnes hoīes ꝓpter pecca-
tũ p̄mi parentis dānationi naſcant̄ obnoxij quos dei per
ſuam gratiam liberat. ſola miſicordia liberat et ſic qui-
buſdam eſt miſericors quos liberat. q̄buſdam autē iuſtus
quos nõ liberat. neutris aũt iniquus. Et ideo aplūs que-
ſtionē ſoluit ꝑ auctoritatem q̄ oīa diuine miſicordie aſcri
bit. Sciendũ eſt tamē ꝙ dei miſicordia ſcd̄m tria atten-
ditur. primo q̄dem ſcd̄m predeſtinationem qua ab eterno
ꝓpoſuit aliquos liberare. pſ̄. Miſicordia eiꝰ ab eterno
et ineternum. Scd̄o ſecũdum vocationē et iuſtificationē
q̄bus homines ſaluat ex tēpore. Tit. 3° Secũduꝫ ſuā mi
ſericordiaꝫ ſaluos nos fecit. Tertio magnificando ꝑ glo-
riaꝫ quando liberat ab omni miſeria. pſ̄. Qui coronat te
in miſicordia et miſerationibꝰ. Et ideo miſerebor ſcꝫ vo-
cando et iuſtificando cui miſereor p̄deſtinādo et miſicor
diam preſtabo: finaliter glorificādo eum cui miſeror vocā
do et iuſtificando. Et hic ſenſus magis cõcordat cum no
ſtra lr̄a que dicit Miſereor cui voluero et clemēs ero cui
mihi placet. Ubi manifeſte nõ meritis ſed ſoli diuine vo-
luntati aſcribitur diuina miſicordia. ¶ Deinde cum di-
cit. Igitur non volentis ꝛc̄. concludit ꝓpoſitum ex pre-
miſſa auctoritate. Et poteſt hec concluſio multiplr̄ intel-
ligi. Uno modo ſic. Igitur ip̄a ſalus hoīs non eſt volētis
neqꝫ currentis id eſt nõ debetur alicui ꝑ aliquā eius vo-
luntatem vel exteriorem opationem: que dicitur curſus
ſm̄ illud. 1. cori. 9. Sic currite vt cõprehendatis. Sed ē
miſerentis dei. i. ꝓcedit ex ſola dei miſicordia. vt maxie
ſeq̄tur ex auctoritate inducta. deutro. 9. Ne dicas in cor-
de tuo. propter iuſticiam meā introduxit me dñs vt ter-
ram hanc poſſiderē. Poteſt autem ⁊ aliter intelligi vt ſit
ſenſus. Omnia ꝓcedunt ex dei miſicordia. Igitur non
eſt volentis ſcꝫ velle neqꝫ currentis ſcꝫ currere. ſed vtrũ-
qꝫ eſt miſerentis dei. ſcd̄m illud. 1. cori. 15. Non autē ego
ſed gr̄a dei mecum. Et Jo. 15. Sine me nihil poteſtis fa
cere. Sed ſi hoc ſolum in hoc verbo intellexiſſet aplūs cũ
etiaꝫ gr̄a ſine libero arbitrio hoīs nõ velit neqꝫ currat. po
tuiſſet ecõuerſo dicere. non eſt miſerentis dei ſed volent̄
et currentis qd̄ aures pie non ferunt. Unde plꝰ aliquid
eſt ex his verbis intelligendũ. vt ſcꝫ principalitas gratie
dei attribuatur. Semper eniꝫ actio magis attribuit̄ prin
cipali agenti q̄ ſcd̄ario. puta ſi dicamus ꝙ ſecuris nõ fa-
cit arcam ſed artifex ꝑ ſecurim. voluntas aũt hoīs moue
tur a deo ad bonum. Unde ſupra. 8. dictum eſt. Qui ſpi
ritu dei aguntur hij ſunt filij dei. Et ideo hoīs operatio
interior non eſt homini principalr̄ ſed deo attribuenda.
phil. 2. Deus eſt qui operatur in vobis velle et perficere
ꝓ bona volũtate. Sed ſi nõ eſt volentis velle neqꝫ currē
tis currerere ſed dei mouentis ad hoc hominem. videtur
ꝙ homo nõ ſit dñs ſui actus qd̄ pertinet ad libertatē arbi
trij. Et ideo dicendũ eſt ꝙ deus omnia mouet ſed diuerſi
mode in q̄tum ſcꝫ vnũquodqꝫ mouetur ab eo ſm̄ moduꝫ
nature ſue. Et ſic homo mouetur a deo ad volendũ et cur
rendum ꝑ modum libere volũtatis. Sic ergo velle ⁊ cur
rere eſt hoīs vt libere. non aũt eſt hoīs vt principalit̄ mo
uentis ſed dei. ¶ Deinde cũ dicit. Dicit em̄ ſcriptura ꝛc̄
ſoluit queſtionem premiſſam q̄tum ad reꝓbationem ma
loꝝ. Et primo inducit auctoritatē. ſcd̄o infert cõcluſionē
ibi: Ergo cui vult miſeretur ꝛc̄. Dicit ergo Ita oſten-
ſum eſt ꝙ non eſt iniq̄tas apud deum q̄tum ad hoc ꝙ ab
eterno reꝓbat malos. Dicit em̄ ſcriptura ex ore dei. exo.
9. Quia in hoc ip̄m excitaui te vel ſeruaui te ſm̄ aliā lr̄aꝫ
vt oſtendam in te virtutem meā vt annũcietur nomē me-
um in vniuerſa terra. Nr̄a autē lr̄a ſic habet. Et idcirco
poſui te vt oſtendam in te fortitudinē meam vt enarret̄
nomē meum in omni terra. Ubi primo conſiderandũ eſt
quid deus circa reꝓbos faciat. qd̄ oſtēdit dicēs. In hoc
ipſum ſuaui te id eſt dignus eras mori ꝓpter mala q̄ fe-
ceras. ſ̄. primo. Qui talia agunt digni ſunt morte. Sed
tamen non ſtatim tibi mortē induxi. ſed ſeruaui te in vi-
ta eo fine quo ſequitur. vt ſcꝫ oſtendam ꝛc. Et in hoc etiā
ſenſu poteſt legi qd̄ dicitur. Excitaui te id eſt cũ apud me
ꝓ tuis meritis mortuus eſtes cõceſſi tibi vitaꝫ quaſi te ex
citarem. In quo apparet ꝙ deus iniq̄tatē reꝓbis nõ fa-
cit cum ipſi ex ſuis meritis eſſent digni ſtatim cõſumi. ſꝫ
hoc ip̄m ꝙ eos ſeruat in vita ꝓcedit ex nimia ſua bonita
te. Jere. 10. Corripe me dñe: verũtamē in iudicio. et nõ
in furore tuo. ne forte ad nihilum redigas me. Alio mo-
do poteſt intelligi. excitaui te in pctm̄ vt deterior fias.
Qd̄ quidem non eſt intelligendum hoc modo ꝙ deus ī
homine cauſet malitiaꝫ. ſed eſt intelligendum ꝑmiſſiue.
quia ſcꝫ ex iuſto ſuo iudicio ꝑmittit aliquos ruere in pec-
catum ꝓpter precedentes iniquitates. ſicut ſupra primo
dictum eſt. Tradidit eos deus in reꝓbum ſenſum. Sed
aliquid amplius videtur mihi in hoc eſſe intelligendum
quia videlicet inſtinctu quodā interiori mouētur hoīes
a deo ad bonuꝫ et ad malum. Unde aug. dicit in libro de
gr̄a et libero arbitrio ꝙ deus opatur in cordibus hoīm
ad inclinandas eorum volũtates quocũqꝫ voluerit. ſiue
ad bona ꝓ ſua miſericordia: ſiue ad mala ꝓ meritis eorũ
Unde et deꝰ dicitur ſepiꝰ ſuſcitare aliquos ad bonũ ſm̄
illud dañ. 13° Suſcitauit deus ſpūm pueri iunioris. Di-
citur etiam ſuſcitare aliq̄s ad malum faciendũ. ſm̄ illud
Eſa. 13. Suſcitabo medos qui ſagittis ꝑuulos īterficiāt
aliter tamen ad bona. aliter ad mala. Nam ad bona incli
nat hoīm volũtates directe ⁊ ꝑ ſe: tanq̄ actor bonoꝝ. ad
malũ autem dicitur inclinare vel ſuſcitare hoīes occaſio-
naliter. in q̄tum ſcꝫ deus hoī aliq̄d ꝓponit vel interius
vel exterius qd̄ q̄tũ eſt de ſe ē inductiuũ ad bonum ſꝫ hõ
ꝓpter ſuam malitiam ꝑuerſe vtit̄ ad malum. ſupra ſcd̄o.
Ignoras q̄m benignitas dei ad penitētiā te adducit ſcd̄ꝫ
autē duriciam tuā et cor impenitens theſaurizas tibi irā
in die ire. Et iob. 24° Dedit ei deus locum penitentie
et ille abutitur eo in ſuperbia. Et ſimiliter deus quantũ
eſt de ſe interius inſtigat hominem ad bonum puta regē
ad defendendũ iura regni ſui vel ad puniendũ rebelles.
Sed hoc inſtinctu bono malus homo abutit̄ ſcd̄m mali-
ciam cordis ſui. Et hoc patet. eſa. 10. vbi dicitur de aſſur
Ad gentē fallacē mittam eũ contra populuꝫ furoris mei
mandabo illi vt auferat ſpolia ꝛc̄. Et poſt. Ip̄e autē non
ſic arbitrabit̄ et cor eius non ita eſtimabit. ſed ad cõteren

dum̄ erit cor eius. Et hoc modo circa pharaonem accidit
qui cum a deo excitaretur ad regni ſui tutelam abuſus ē
hac excitatione in crudelitatem. ¶ 2° oportet ꝯſiderare
quo fine deus iſta partim faciat et ꝑtim ꝑmittat. Eſt eñ
conſiderandũ ꝙ deus opatur in creaturis ad ſuam mani-
feſtationeʒ ſcḋm illud ſupra primo. Inuiſibilia dei per ea
que facta ſunt intellecta ꝯſpiciunt. Unde ⁊ huiuſmodi
excitatio in hocipſum ordinatur et quantũ ad pn̄tes vt o-
ſtendã in te virtutē meã. exo. 14. Uiderũt filij iſrael ma-
nũ magnã quã exercuerat dn̄s cōtra egyptios. Et q̄tuʒ
ad abſentes vt ãnuncietur nomen meũ in vniuerſa terra.
pſ. Annũciate inter gentes gloriaʒ eius. Sic igitur patʒ
ꝙ quantũ ad hoc non eſt iniq̄tas apud deuʒ qꝛ vtitur cre
atura ſua ſcḋm eius merita ad gloriam ſuã. Et in hoc eo-
dem ſenſu poteſt exponi ſi dicatur. Poſui te id eſt ordi-
naui malitiã tuam ad gloriam meam. deus eñ malitiam
ordinat ſed nō cauſat. ¶ Deinde cuʒ dicit Ergo cui vult
miſeretur ⁊c. Infert concluſionem quãdam ex vtraq; au
ctoritate ſupra inducta. Nam ex eo ꝙ dictum eſt miſere-
bor cui miſereor concludit. Ergo cui vult miſeretur. pſ.
Miſertus eſt dn̄s timētibus ſe. Ex eo vero qḋ dictũ ē. In
hocipſm̄ excitaui te concludit. Et quē vult indurat. Eſa.
63. Induraſti cor noſtrum ne timeremus te. Ecc. 33. Ex
ipſis benedixit et exaltauit. et ex ipſis maledixit et humi-
liauit. Et q̄dem. qḋ dicitur de dei miſcḋia dubitatio-
neʒ non habet. ſuppoſitis his que premiſſa ſunt. Sed cir
ca indurationeʒ videtur eſſe duplex dubitatio. Primo q̄
dem qꝛ duritia cordis ad culpam ꝑtinere videtur. ſcḋm il
lud Ecc. 3° Cor duruʒ male habebit in nouiſſimo. Si er
go deus indurat. ſequitur ꝙ ſit actor culpe. Cōtra qḋ di
citur. Ja. 1° Deus intemptator maloꝝ ē. Ad qḋ dicēdũ
ꝙ deus non dicitur indurare aliquos directe quaſi in eis
cauſet malitiã. ſed indirecte. inquantũ ſcʒ ex his q̄ facit
in hoīe intus vel extra homo ſumit occaſionem peccati. ⁊
hoc ipſe deus ꝑmittit. Unde non dicitur indurare q̄ſi i-
mittendo malitiaʒ ſed non apponendo gratiã. Scḋa du
bitatio eſt quia ipſa obduratio nō videtur diuine volun-
tati poſſe aſcribi cũ ſcriptum ſit. 1. Theſ. 4. Hec eſt vo-
luntas dei ſanctificatio veſtra Et. 1. thi. 2. Qui vult oēs
homines ſaluos fieri. Ad qḋ dicendum eſt: ꝙ tam miſeri
cordia q̄ iuſticia diſpoſitionem voluntatis importãt. Un̄
ſicut miſeratio attribuitur diuine voluntati: ita et id qḋ ē
iuſticie. Sic ergo intelligendũ eſt cui vult miſeretur: ſci
licet per ſuam miſericordiam et queʒ vult indurat ꝑ ſuã
iuſticiam. qꝛ illi quos indurat hoc merentur vt indurent
ab ipſo. vt ſupra primo capitulo dictum eſt.

Lectio quarta.

**Dicis itaq; mihi. Quid adhuc que-
ritur. Voluntati enim eius quis re
ſiſtit? O homo tu quis es: qui reſpō
deas deo. Nunquid dicit figmentum ei qui
ſe finxit quid me feciſti ſic? An nō habet po
teſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere
aliud quidem vas in honorem. aliud vero ī
contumeliam Q; ſi deus volens oſtendere
iram et notam facere potentiam ſuam: ſuſti
nuit in multa patientia vaſa ire apta in inte
rituʒ vt oſtenderet diuitias glorie ſue in va-
ſa miſericordie q̄ preparauit in gloriam.**

Poſita ſolutione premiſſe queſtionis: hic apoſtolus con
tra ipſaʒ ſolutionē obicijt et precipue contra vltimã con-
cluſionem qua dictum eſt. Cuius vult miſeret: et quem
vult indurat. primo ergo ponit obiectionem. ſcḋo ſolutio
nem ibi. O homo tu quis es ⁊c. Dicit ergo primo. dictũ
eſt ꝙ deus cuius vult miſeretur et quē vult indurat. Di
cis itaq; mihi. Quid adhuc queritur id eſt quid oportet
vlterius querere de cauſa bonorũ et maloꝝ que hic agũ-
tur. cum omnia voluntati diuine attribuantur q̄ eſt cauſa
ſufficiēs. eo ꝙ nullus poteſt ei reſiſtere. Unde ſequitur.
Uoluntati eius quis reſiſtet? Ecc. 1. Propoſui in animo
meo querere et inueſtigare ſapienter de oībus que fiunt
ſub ſole. Uel aliter. Quid adhuc queritur. id eſt cōque-
ritur deus de hoībus quãdo peccãt. ſicut. Eſa. 1° Filios
enutriui et exaltaui. ⁊c. Ideo autē videtur iuſtã querimo
niam non habere quia ex voluntate eius totũ ꝓcedit. cui
nullus poteſt reſiſtere Un̄ ſubdit. Uolũtati eius quis re-
ſiſtet? Uel aliter. Quid adhuc queritur ſcʒ ab homine vt
faciat bonum vel malum. Mich. 6° Indicabo tibi o ho-
mo quid ſit bonum et quid deus requirat a te ⁊c. Fruſtra
autem requirit ab aliquo qḋ nō eſt in eius poteſtate. Ni-
hil autem in hoīs poteſtate eſſe videtur ſcḋm predicta q̄
bus omnia diuine voluntari videtur aſcribi. cui reſiſti nō
poteſt. Sequitur. Uoluntati eñ eius quis reſiſtet? Qua
ſi diceret Nullus. Heſter. 13° Non eſt q̄ tue poſſit reſiſte
re volũtati. Et hec videt eſſe intētio apl̄i. ¶ Deinđ cũ di
cit. O homo tu quis es ⁊c. rn̄det tacite queſtioni. Ad
cuius reſponſionis intellectum cōſiderandũ eſt: ꝙ circa
electionē bonoꝝ et reꝓbationem maloꝝ duplex queſtio
poteſt moueri. Una quideʒ in generali quare deus velit
quoſdam indurare et quorũdaʒ miſereri. Alia vero in ſpe
ciali quare velit huius miſereri et hunc vel illũ indura-
re. Et poteſt quidem ratio huius queſtionis aſſignari. ſe-
cũde aũt queſtionis non poteſt aſſignari ratio niſi ſimplex
dei voluntas. cuius exemplũ patet in rebus hũanis. Si
enim aliquis edificare volens haberet multos lapides ſi
miles et eq̄les cōgregatos poſſet ratio aſſignari quare q̄ſ
dam ponat in ſummo et quoſdã in ymo ex parte finis. qꝛ
ad ꝑfectionem domus quam facere intendit req̄ritur ⁊ fũ
damentum qḋ habet lapides in ymo. et cacumen parie-
tis qḋ habet lapides in ſummo. Sed quare ponat hos
lapides in ſummo et hos in ymo non habet aliquam ra-
tionem niſi qꝛ artifex voluit. Primo igitur aplus rn̄det
dubitationi q̄tum ad queſtionem ſcḋam quare ſcʒ qua-
re huius hoīs miſereat ⁊ illũ induret. ſcḋo quãtũ ad que
ſtionem primam. quare ſcʒ q̄buſdam miſereatur et quoſ-
dam induret ibi. Qḋ ſi volēs deus ⁊c. Circa primũ tria
facit. prīo arguit preſumptionē q̄rētis. ſcḋo īducit aucto
ritatem que queſtionem ſoluit ibi. Nũquid dicit figmen-
tum ⁊c. tertio exponit auctoritatem ibi. An nō habet po
teſtatem ⁊c. Dicit ergo primo. O homo qui es fragilis ⁊
ignorãs tu quis es reſpōdes deo vnde ſufficis ad reſpon-
dendum ei ſi voluerit tecũ iudicio cōtendere. Job 9° Si
voluerit cōtendere iudicio cum illo non poterit ei reſpon
dere vnum ꝓ mille. Et ſicut dicitur Job. 39 Qui arguit
deuʒ debet et rn̄dere In quo datur intellgi ꝙ homo non
debet ſcrutari rationem diuinoꝝ iudicioꝝ cum intentio-
ne apprehendēdi eo ꝙ excedant rationeʒ humanã. Ecc.
3° Altiora te ne queſieris. Prouer. 25° Perſcrutator ma
ieſtatis opprimetur a gloria. ¶ Deinde cum dicit. Nũ-
quid dicit figmentũ ⁊c. inducit auctoritatē: que habetur
Eſa. 45. Nunq̄d dicit lutũ figulo ſuo. Quid facis ⁊ opꝰ
tuum ſine manibus. Ubi conſiderandũ eſt ꝙ ſi aliq̄s arti
fex ex materia vili faciat vas pulchrum et nobilibus acti-
bꝰ acomodatũ totũ aſcribit boītati artificij. puta ſi ex luto
faciat ſcutellas ⁊ vrceos ad nobilē mēſaʒ decētes Si vo
ex vili materia puta ex luto faciat vas accomodatũ vilibꝰ
vſibꝰ puta coq̄ne vł huiꝰmodi officijs nō poſſet vas conq̄
ri ſi rationē haberet poſſet eñ conq̄ri ſi ex materia ꝑcioſã

p̄lacet artificis opationi puta ex auro ⁊ lapidibus p̄cioſis
faceret vas ad vilia officia deputatū. Humana autē natura
vilitatem habet ex ſua materia q₂ vt dicitur geñ. 2° Fe-
cit deus hoīem de limo terre: ſ₃ maiorē vilitatem habet
ex corruptiōe pctī q̄ p̱ vnū hominē in hūc mūdū intrauit.
Et ideo hō luto merito cōparatur. Job 30. Cōparat⁹ ſu₃
luto et aſſimilatus ſum fauille et cineri. Unde quicquid
boni habet homo debet bonitati diuine q̄ſi pitie figuli aſ
ſcribere. Yſa. 64. Nūc dñe pater noſter es tu: nos vero
lutum et fictor noſter tu ⁊ opus manuū tuarum oēs nos.
Si vero deus hoīem ad meliora ꝓmoueat ſed in ſua in-
firmitate eum dimittens deputat eum ad infimū vſu₃ nul
lam ei facit iniuriam vt poſſit iuſte de deo cōqueri. ¶ De
inde cū dicit. An non habet poteſtatem ⁊c̄. Exponit apo
ſtolus verba ꝓphe. Quaſi dicat. Hoc eſt dictū Figmen-
tum id eſt vas fictile non poſſet dicere fictori quid me fe-
ciſti ſic. quia figulus libera₃ poteſtatem habet ex materia
luti opus facere q̄ðcūq₃ ſibi placuerit. Unð dicit. An nō
habet poteſtatem ſc₃ liberam figulus luti qui ſc₃ opatur ī
vili materia: ex eade₃ maſſa ſc₃ vilis materie facere abſq₃
alicuius iniuria aliud quidem vas in honorē id eſt in ho
norabiles vſus. aliud vero in cōtumeliā id eſt in vſus vi
liores. 2. thi. 2. In magna eñi domo nō ſolum ſunt vaſa
aurea et argentea: ſed etiam lignea et fictilia. et quedam
quidem in honorem quedā autē in contumeliam. Et simi
liter deus liberam poteſtatem habet facere ex eadem cor
rupta materia humani generis ſicut ex quodam luto nul
li faciendo iniuriam quoſdam hoīes preparatos in glori-
am: quoſdam autē in miſeria derelictos. Jere. 18. Sicut
lutum in manu figuli. ita in manu mea vos domus iſrael
¶ Deinde cum dicit. Q ſi volēs deus ⁊c̄ ſoluit primam
queſtionem ſc₃ quare deus velit quibuſdā miſereri et q̄ſ-
dam in miſeria derelinquere. ſiue quoſdā eligere ⁊ q̄ſdā
reꝓbare. Circa qð conſiderandu₃ eſt q̄ finis omniū diui
norum operū eſt manifeſtatio diuine bonitatis ꝓuer. 16.
Uniuerſa ꝓpter ſemetipm̄ opatus eſt dñs. Uñ ſupra p̄-
mo dictum eſt q̄ inuiſibilia dei p̱ ea que facta ſunt intel-
lecta cōſpiciuntur. Tanta eſt aūt diuine bonitatis excel-
lentia q̄ nō poteſt vno modo nec ī vna creatura ſufficien-
ter manifeſtari. Et ideo diuerſas creaturas cōdidit in qui
bus diuerſimode manifeſtatur. Precipue autē in creatu-
ris rationalibus in quibus eius iuſticia manifeſtatur q̄n-
tum ad illos quos ꝓ eorū meritis punit. miſericordia vero
in illis quos ex ſua gratia liberat. Et ideo vt vtrumq₃ in
hoībus manifeſtaret: quoſda₃ miſericorditer liberauit ſed
non oēs. primo ergo ponit rationē reꝓbationis malorū.
ſcðo ponit rationē electionis bonorū ibi. Ut oſtenderet
diuitias ⁊c̄ Eſt aūt ī vtriſq₃ triplex differētia attēdenda.
prima q̄dem ſcðm finem. ſcða ſm vſum. tertia ſcðm diui-
num actum. Finis autem reꝓbationis vel obdurationis
malorum eſt manifeſtatio diuine iuſticie et virtutis. Et
quantum ad hoc dicit. q̄ id ē ſed ſi deus volens oſtende
re iram ſuam id eſt iuſticiam vindicatiuā. Non eñi dicit
ira in deo ſcðm affectus cōmotionē. ſed ſecundū effectus
vindicte. ſupra primo Reuelatur ira dei ⁊c̄. Addit autē
Et notam facere potentiam ſua₃. quia deus cōtra malos
non ſolum vtit ira id eſt vindicta puniendo eos ſibi ſub-
iectos ſed etiam ſua potentia ſubijciendo ſibi. Phil. 3°
Secundum operationem qua poteſt etiam ſibi ſubijcere
omnia. exo. 14. Viderūt egiptios mortuos ſup̱ litus ma-
ris et manum magnam qua₃ exercuerat dñs contra eos.
Uſus autem maloꝝ ad quē vtitur eis deus eſt ira id ē pe
na. Et ideo vocat eos vaſa ire id eſt iuſticie inſtrumēta.
quibus deus vtit ad oſtendendā iram id eſt iuſticiā vin-
dicatiua₃. Ephe. 2. Eramus natura filij ire. Actus vero
que₃ deus erga eos exercet nō eſt q̄ diſponat eos ad ma
lum quia ipſi de ſe habent diſpoſitionem ad malum ex
corruptione primi peccati. Unde dicit. Vaſa apta in inte
ritum id eſt in ſe habentia aptitudinē ad eterna₃ damna
tionem. Geñ. 6. Videns deus q̄ multa malitia hominū
eſſet in terra. et cuncta cogitatio humani cordis intenta
eſſet ad malum omni tempore. Hoc autem ſolū deus cir
ca eos agit q̄ eos ꝑmittit agere que cōcupiſcunt. Uñ ſi-
gnanter dicit. Suſtinuit. Et hoc eius patientiā demon-
ſtrat q̄ non ſtatim vindicta₃ infert. Unde addit. In mul
ta patientia. Ecc. 5° Altiſſimus eſt patiēs redditor. De-
inde ex parte bonorum ſimiliter tria ponit. Primo q̄dem
finem cū dicit. Ut oſtenderet diuitias glīe ſue. Finis eñi
electionis et miſerationis bonorum eſt vt manifeſtaret in
eis abundantiam bonitatis ſue reuocando eos a malo. et
ad iuſticiam eos trahendo et finaliter eos p̱ducere in glo
riam. Et hoc eſt qð dicit. Ut oſtenderet diuitias glorie
ſue. de quib⁹ diuitijs ſupra. 2° An diuitias bonitatis ei⁹
contemnis? Ephe. 2. Deus aūt qui diues eſt in miſericor-
dia. Signanter autem dicit. Ut oñderet diuitias glorie
ſue quia ipſa condēnatio et reꝓbatio malorū que eſt ſm
dei iuſticia₃ manifeſtat et cōmendat ſanctoꝝ gloriam qui
ab ipſa tali miſeria liberant. Scðo deſcribit vſu₃ eoꝝ cū
dicit. In vaſa miſericordie. Noiat aūt bonos vaſa miſericor
die q₂ vtitur eis deus quaſi inſtrumētis ad ſuam miſericor
diam manifeſtandā. Ecc. 44. Iſti ſunt viri miſericordie.
Tertio ponit actū quem circa eos deus exercet. Nō eñi
deus eos ſolum ſuſtinet q̄ſi de ſe aptos exiſtētes ad bonū
ſed eos p̄parat et diſponit vocando ad gloriam. Uñ di-
cit. Que prep̱auit in gloriā. pſ. Preparās mōtes in vir
tute tua Eſt autē conſtructio defectiua et ſuſpenſiua vſq₃
hic. vt ſit ſenſus. Si deus volens hoc facere q̄buſda₃ mi-
ſeretur et quoſdam indurat quid contra hoc iuſte poterit
dici? Quaſi dicat. Nihil. Non enim ſic quos vult indu-
rat vt eos peccare cōpellat ſed ſuſtinet eos vt ſm ſuam in
clinationem tendant in malum.

Lectio quinta.

QVos et vocauit non ſolum ex iude-
is ſed etiam ex gētibus ſic̄ in oſee di
cit Vocabo nō plebem meā: plebe₃
meam. et non dilectam. dilectam. et nō miſe
ricordiam cōſecutam: miſericordiā cōſecuta₃
Et erit in loco vbi dictu₃ eſt eis: non plebs
mea vos. ibi vocabuntur filij dei viui. Eſa-
ias aūt clamat ꝓ iſrael Si fuerit numer⁹ fi-
liorum iſrael tan q̄ arena maris reliquie ſal
ue fient. Verbū eñi cōſumans et abbreuiās
in equitate. quia verbum breuiatum faciet
dñs ſup̱ terram. Et ſicut predixerat eſaias
niſi dñs ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen. ſi-
cut ſodoma facti eſſemus: et ſicut gomorra ſi
miles fuiſſemus Quid ergo dicemus? Q
gentes q̄ non ſectabantur iuſticiā apprehēde
runt iuſticiam: iuſticiam aūt q̄ ex fide eſt: iſ-
rael vero ſectando legē iuſticie in legē iuſti-
cie non peruenit Quare? Quia non ex fide
ſ₃ quaſi ex opibus Offenderūt eñi in lapidē
offenſionis: ſicut ſcriptū eſt Ecce pono in ſy
on lapidem offenſionis et petrā ſcandali: et
omnis qui credit in eū non cōfundetur.

Poſtq̃ apoſtolus oſtēdit q̄ dei gratia datur hominib⁹
ex diuina electione per quā hoīes ad gratiam vocantur
hic oſtendit q̄ predicta electio ſiue vocatio nō ſolum p=
tinet acd iudeos vt ipi poterāt gloriari ꝓpter hoc qđ di=
citur deu.4. Dilexit pr̄es tuos. Sed etiam ad gentes.
⁊ primo ꝓponit qđ intendit. ſcđo ꝓbat ꝓpoſitū ibi. Sic
ī oſee dicit ⁊c. Tertio ex dictis īfert cōcluſionē ibi. Quid
ergo dicem⁹ ⁊c. Dicit ḡ prīo. dictū ē q̄ ſctōs p̄parauit
in gliaz. q̄s et vocauit ſcꝫ p̄ gr̄az ſuā non ſolū ex iudeis ſꝫ
etiā ex gentib⁹. ſ.3° An iudeoꝝ de⁹ tm̄? Nōne ⁊ gētiū.
Sopho.2° Adorabunt eum viri de loco ſuo oēs inſule
gentiū. ¶ Deinde cū dicit. Sicut in oſee dicit ⁊c. probat
ꝓpoſitū et primo quantū ad gentiles. ſcđo q̄tum ad iude
os ibi. Yſa. aūt clamat ⁊c. Circa primū ponit duas aucto
ritates oſee loquētes ꝓ gentib⁹ quaꝝ prima ꝓmittit eis
dona dei. ſcđa ipām diuinā filiationē ibi. Et erit in loco
⁊c. Dicit ergo p̄mo. Sicut dn̄s dicit in oſee q2 ip̄e erat q̄
loq̄batur in ꝓphetis. 2.reg.23. Sp̄us dn̄i locutus eſt p̄
me et ſmo eius per linguā meā. Unde et oſee p̄mo dicit.
Principiū loquēdi dn̄o in oſee. Eſt aūt cōſiderādū q̄ a
tribus bonis q̄ in iudeis eminebāt gentiles erant alieni.
quoꝝ primū erat diuinus cultus rōe cuius dicebātur po=
p̄lus dei q̄ſi ei ſeruientes ⁊ eius p̄ceptis obediētes. Un̄
in pſ̄. dicit. Nos autem pop̄lus eius et oues paſcue eius
Sed ab huius pop̄li ſocietate gentiles erāt alieni ſcđm il
lud ephe.2° Alienati a cōuerſatione iſrael ⁊ hoſpites te
ſtamētoꝝ. Sed p̄ xp̄z facti ſunt pop̄lus dei. Tit.2° De=
dit ſemetip̄m ꝓ nobis vt emūdaret ſibi pop̄lm acceptabi
lem. Et hoc eſt qđ dicit. Uocabo nō plebē meā id eſt gē=
tilitatem q̄ nō erat plebs mea. plebē meā id eſt ad hoc vt
ſit plebs mea. Scđz eſt p̄uilegiū diuine dilectiōis. Oſee
3° Diligit dn̄s filios iſrael in eo ſcꝫ q̄ eis mīta beneficia
inducētia ad ſpecialem gr̄am p̄ſtabat. a qua q̄dem dilecti
one gētiles olim erant excluſi. Ephe.4 Alienati a veri=
tate dei ꝓpter ignorātiam que eſt in illis. Et ideo dicit.
Et non dilectam meam ſcꝫ gentilitatēz vocabo dilectam
meam. Ephe.2. Uos q̄ aliquādo eratis longe facti eſtis
ꝓpe in ſanguine xp̄i. ſupra.5. Cū inimici eſſemus recō=
ciliati ſumus deo in morte filij eius. Tertiū eſt libertas a
peccato originali q̄ iudeis in circūciſione cōferebat. yſa.
14. Miſerebitur dn̄s Jacob. Sed huius miſeratiōis gē
tiles nō erāt p̄ticipes. Eze.16 Quādo natus es in die or
tus tui nō eſt preciſus vmbilicus tuus. Et infra Nō pe=
percit ſup̄ te oculus meus vt facerem vnū de his miſertus
ſuꝫ tui. Sꝫ poſtea p̄ xp̄m ſunt miſericordiā cōſecuti. Ideo
ſeq̄tur Et nō miſericordiā conſecutā miſericordiā cōſecutā.
Tit.3° Scđuꝫ ſuā miſericordiā ſaluos nos fecit. Hec autē
auctoritas habet oſee 2. ſcđꝫ. lxx. loco cuius littera nr̄a
habet. Miſerebor eius q̄ fuit abſq̄ miſericordia. ⁊ dicā nō
pop̄lo meo pop̄lus meus es tu. ¶ Deinde cū dicit. Et e=
rit in loco ⁊c. inducit aliam auctoritatem q̄ habet oſee.1.
In qua eis re ꝓmittitur dignitas filioꝝ dei de q̄ iudei glo
riabantur ꝓpter id quod dicitur yſa.1. Filios enutriui et
exaltaui ipi autem ſpreuerūt me. Et deu.33° Nōne ip̄e ē
pater tuus? Gentiles aūt non ſolum dicebant filij quod
p̄tinet ad eos qui ex amore deo ſeruiunt et ſp̄u dei agunt
vt. ſ. 8 dictū eſt. ſed nec etiaꝫ digni erāt vt populi dei di=
cerentur quod p̄tinere poterat etiam ad eos q̄ ſpiritū ſer=
uitutis acceperāt in timore Unde dicit. Et erit in loco. i.
in iudea vbi dictum eſt eis. ſcꝫ gentilibus a iudeis quaſi
ex perſona dei loquētibus. Non plebs mea vos. q2 non
reputabant eos populū dei ibi id eſt etiam apud iudeos
credētes vocabuntur filij dei Uel in loco id eſt toto mū=
do in quo cōuertentur ſicut ꝓſeliti quos iudei faciebant
qui ſuis locis derelictis in iudeam p̄gebant. hoc aūt nō
ita futurū eſſe in his qui ad xp̄m cōuertendi erāt oſ̄ditur
Sopho.2. Adorabunt euꝫ viri de loco ſuo. Unicuiq̄ er
go in loco ſuo habitanti vbi dictum eſt eis olim ex diuina
ſentētia non plebs mea vos. ibi vocabuntur filij dei p̄ di=
uinaꝫ adoptionē. Jo.1. Dedit eis poteſtatem filios dei fi=
eri his qui credunt in nomine eius. ¶ Deinde cum dicit
Eſa. autēz clamat ⁊c. probat ꝓpoſitum q̄tum ad iudeos
p̄ auctoritatem yſa. Et ponit duas auctoritates. quarum
prima videtur pertinere ad omnes credentes ex iudeis.
ſcđa ſpecialiter ad ap̄los ibi. Et ſicut predixit ⁊c. Dicit
ergo primo. dictum eſt p̄ oſee pro gētilibus yſaias autēz
clamat id eſt apte loquitur ꝓ cōuerſione iſrael. 58. Cla=
ma ne ceſſes quaſi tuba exalta vocem tuam. In hac autēz
prima auctoritate primo ponit paucitatē cōuerſoꝝ dicēs
Si fuerit numerus filioꝝ iſrael quaſi arena maris id ē in=
numerabiles pre multitudine gentium. Geñ.22. Multi
plicabo ſemē tuū velut arenā maris ⁊c. 3.reg.4. Juda ⁊
iſrael innumerabiles q̄ſi arena maris. Reliquie ſalue fi=
ent id eſt non omnes nec maior pars ſed aliq̄ pauci q̄ re=
linquūtur ex excidio alioꝝ. Michee.7. Factus ſuꝫ ſicut
qui colligit in autūno racemos vindemie Infra.11. Reli
quie ſcđm electionē gratie ſalue facte ſunt. ſcđo ibi. Uer=
bum enim cōſumans ⁊c. aſſignat cauſam ſalutis ⁊ primo
ponit efficatiam euāgelici verbi dicēs. Uerbum enim cō
ſūmans et abbreuians in eq̄tate. Ubi notatur duplex effi
catia euangelici verbi. prima eſt q2 eſt cōſūmans id eſt p̄=
ficiens. vt enim dicitur hebre.7. Nihil ad p̄fectuꝫ addu=
xit lex. Dn̄s autē dicit ma.5. Nō veni ſoluere legem ſed
adimplere. tum q2 figuris legis veritatē adhibuit. tū q̄a
precepta legis moralia debito modo expoſuit et occaſio=
nes trāſgrediendi abſtulit et etiam eis conſilia p̄fectiōis
adiunxit. Unde et iuueni diuiti ma.19. qui omnia māda
ta legis ſeruauerat dixit Unū tibi deeſt. ſi vis p̄fectus eſſe
vade et vende omnia q̄ habes ⁊c. Et ꝓpter hoc diſcipu=
lis ſuis dicebat ma.5. Eſtote perfecti ſicut ⁊ pater veſter
celeſtis p̄fectus eſt. Scđa efficatia eſt abbreuiandi et hec
cōuenienter prime adiungitur. quia q̄to aliqđ verbū eſt
magis p̄fectum. tanto eſt altius et p̄ conſequens magis
ſimplex et breue. Eſt autem verbum euangelij abbreui=
ans verba legis quia omnia ſacrificia figuralia legis in
vno vero ſacrificio comp̄hendit. quo xp̄s obtulit ſeipſum
ꝓ nobis hoſtiam. vt dicit ephe.5. Omnia vero precepta
legis moralia in duobus preceptis caritatis concludit.
Ma.22. In his duobus mādatis vniuerſa lex pendet et
ꝓphe. Unde dicit. Abbreuiās in eq̄tate. Uel quia nihil
eſt pretermiſſū de mltitudine figurarū et p̄ceptoꝝ legis
quin ſub breuiate euangelij cōprehēderet. Uel quia nihil
ipſoꝝ remanet obſeruandum qđ eſt equum ſm dictamen
rationis naturalis. pſ̄. Oīa mādata tua eq̄tas. ſubaudiē
dum eſt aūt erit. vt ſit ſenſus verbuꝫ euangelij erit abbre
uiās et cōſumans in eq̄tate. Scđo cū dicit. Quia verbū
⁊c. aſſignat rationem p̄dicte efficatie dicens: Quia dn̄s
ſuper terram exiſtens id eſt in terris tanq̄ homo inhabi=
tans. ſcđm illud bar.3. Poſt hec in terris viſus eſt ⁊c.
Faciet verbum breuiatum. Perfectius enim debet eſſe
verbū et maioris virtutis q̄ ip̄e dn̄s deus carnem indu=
tus loquutus eſt p̄ ſemetip̄m q̄ verba que loquutus eſt
per ꝓphas. ſm illđ heb.1. Multipparie multiſq̄ modis
olim deus loquēs patribus in ꝓphis ⁊c. Uel aliter. q̄a
dn̄s ſcꝫ deus pater faciet ſup̄ terram verbū breuiatū id ē
incarnatum q2 filius dei exinaniuit ſemetip̄m formā ſui
accipiēs. Dicitur aūt exinanitum vel breuiatum non q2
aliquid ſubtractum ſit plenitudini vel magnitudini diui
nitatis ipſius. ſed quia noſtram exilititatem et paruitatē
ſuſcepit. Habet aūt hec auctoritas. yſa.10. vbi ſm lr̄am
nr̄am ſic dicit. Si fuerit pp̄lus tu⁹ iſrl̄ q̄ſi arena maris reli
q̄e ꝯuertet ex eo Cōſumatō abbreuiata inūdabit iuſticiā.

Cõſumationem em̃ ⁊ abbreuationẽ dñs deus exercituuꝫ faciet in medio oĩs terre. ¶ Deinde cũ dicit. Et ſicut predixit yſa. ⁊c. inducit auctoritatẽ pertinentez ſpecialiter ad apl'os dicens. Et ſicut p̄dixit yſa. 1. Niſi dñs ſabaoth id eſt exercituum vel virtutũ reliquiſſet nobis ſcꝫ ex ſua miſericordia ſemẽ id eſt verbuꝫ euãgelij. Vl' ſemen id eſt xp̄m. Gal. 3° Et ſemini tuo q̄ eſt xp̄s. vel ſemen id eſt apoſtolos. yſa. 6° Semen ſanctũ erit id qđ ſteterit in ea. Sicuti ſodoma facti eſſemus ⁊ ſicut gomorra ſimiles fuiſſem⁹. Grauius em̃ fuit peccatũ iudeoꝝ q̄ ſodomoꝝ. Treñ 4 Maior effecta eſt iniq̄tas popl'i mei peccato ſodomorum. Et eze. 16. Nõ fecit ſodoma ip̄a ⁊ filie eius ſicut feciſti tu ⁊ filie tue. Et ideo q̄ iudei nõ ſunt totaliter exterminati ſicut ſodomite eſt diuine miſericordie imputandum. Treñ. 3° Miſericordie dñi q̄r nõ ſumus cõſumpti. ¶ Deinde cũ dicit. Quid ergo dicemus. Infert cõcluſionẽ ex dictis. et primo q̄tum ad gentes. ſcđo quãtuꝫ ad iudeos ibi. Iſrael vero ⁊c. Circa primũ duo facit: primo concludit qđ intẽdit dicẽs. Quid ergo dicem⁹ ex cõſideratione p̄dictoꝝ. Hoc inq̄ q̄ gentes apprehẽderunt id eſt conſequute ſunt iuſtitiam ſcꝫ q̄ vocãtur filij. 1. cori. 6. Et hoc quidem fuiſtis ſed iuſtificati eſtis. Et hoc quidẽ ex vocatione diuine electionis nõ ex meritis qđ patet per hoc qđ dicit. Que nõ ſectabant̃ iuſtitiam ſm̃ illud ephe. 2. Eratis in illo tempe ſine xp̄o alienati a conuerſatione iſrael. ſcđo exponit qđ dixerat iuſtitiã autẽ que ex fide eſt nõ eã q̄ in opibus conſiſtit. Nõ enim ad hoc gentes cõuerſe ſũt vt iuſticiã legalem obſeruent. ſed vt iuſtificentur ꝑ xp̄i fidem ſupra 2° Iuſticia autez dei ꝑ fidem ieſu xp̄i. ¶ Deinde cũ dicit. Iſrael vero ⁊c. Inducit cõcluſionẽ q̄tum ad iudeos. Et primo cõcludit qđ intẽdit dicens. Iſrael vero id eſt popl'us iudeoꝝ. ſectando legẽ iuſticie in legẽ iuſticie nõ ꝑuenit. Dicitur lex iuſticie lex ſp̄ũs vite per quã hoĩes iuſtificantur ad quaꝫ iudeoꝝ popl'us non peruenit quã tamen ſectabatur obſeruando vmbram huius ſpũalis legis q̄ cõſiſtit in obſeruatiõib⁹ legalibus. heb. 10. Vmbram habẽs lex futuroꝝ bonorum. Vl' ſectando legẽ iuſticie id eſt legem moyſi q̄ eſt lex iuſticie ſi ſit bene intellecta q̄r docet iuſticiam. Vel dicitur lex iuſticie quia facit homines iuſtos non vere. ſed exterius duꝫ peccata vitãtur non ex amore ſed timore pene quã lex infligebat. yſa. 51. Audite me qui ſeq̄mini qđ iuſtũ eſt et queritis dñm. Et in eodem. Audite me qui ſcitis iuſtum popl'us meus lex mea in cordibus coꝝ. Scđo aſſignat cauſã dicẽs quare ſcꝫ dum ſectarentur legem ad legẽ iuſticie non ꝑuenerunt. quia ſcꝫ non per debitam viam ſectabantur. Et hoc eſt quod ſubdit. Quia non ex fide ſcꝫ xp̄i querebant iuſtificari. ſed q̄ſi ex opibus legis. Seq̄bantur em̃ figuram et repudiauerunt veritatẽ. ſ. 3° Ex opibus legis non iuſtificabitur omnis caro corã illo. Tertio manifeſtat cauſam ꝓpoſitam. et primo ꝓponit manifeſtationeꝫ dicens. Offenderunt enim in lapidẽ offenſionis id eſt ad xp̄m q̄ aſſimilatur lapidi offenſionis. in hoc q̄ ſicut lapis in quẽ offendit non cauetur ꝓpter ſuam ꝑuitateꝫ ita iudei videntes xp̄m in firmitate nr̃a contentũ non cauerũt in eũ offendere. yſa. 53° Quaſi abſcõditus vultus ei⁹. et deſpectus vnde nõ reputauimus eũ. Jere. 13. Anteq̄ offendãt pedes veſtri ad montes caliginoſos id eſt ad xp̄m et eius apoſtolos q̄ dicuntur montes caliginoſi ꝓpter hoc q̄ coꝝ dignitas et magnitudo latebat. ſcđo ad hoc ĩducit auctoritatem dicẽs. Sicut ſcriptum eſt ſcꝫ in. yſa. Cõponit autem apl'us verba yſa. in diuerſis locis ſcripta. Nam yſa. 28. dicitur. Ecce ego mittam in fundamentis ſyon lapidem: Lapidem angularem ꝓbatum precioſum in fundamento fundatum. Qui crediderit non feſtinet. Et hinc ſumitur principium auctoritatis. Ecce ponaꝫ in ſyon lapidem ſcꝫ quaſi fundamentũ in quo deſignatur q̄ xp̄s diuina ordinatione cõſtitutus erat eccleſie fundamentum. 1. cori. 3. Fundamentũ aliud nemo poteſt ponere preter id quod poſitũ eſt qđ eſt xp̄us ieſus. Legitur etiã yſa. 8° In lapidem autem offenſionis et petrã ſcandali: duabus domibus iſrael. Et hinc ſumitur mediũ auctoritatis quo dicit. Lapidem offenſionis et petram ſcandali vt offẽſio referatur ad ignorantiã. quia vt dicit̃. 1. cori. 2. Si cognouiſſent nunq̄ dñm glorie crucifixiſſent. Scandalum autẽ referendum eſt ad impactionem et caſum quo per infidelitatem ceciderunt xp̄m et eius apl'os ꝑſequẽtes. 1. cor. 1 Nos predicamus xp̄m crucifixum iudeis q̄dem ſcandalũ Luc. 2° Ecce hic poſitus eſt in ruinam ⁊c. Finis autem auctoritatis ſumitur exo. 28 capitulo. Qui crediderit nõ feſtinet. loco cui⁹ hic dicitur. Omnis qui credit in eũ non confundetur. q̄r ſcꝫ conſequet̃ mercedem ab eo. ecc. 2° Qui timetis deum credite illi et nõ euacuabitur merces veſtra. Ponit autem apl'us hec verba ſm̃ lr̃am. 70. Et ad hunc ſenſuꝫ pertinet qđ i lr̃a noſtra dicitur. Qui crediderit nõ feſtinet. Ille enim feſtinare videtur qui deluſum ſe reputat. q̄r cito nõ adpiſcitur qđ ſperabat.

¶ Incipit decimũ capitulũ.

Fratres voluntas quidem cordis mei et obſecratio ad deum fit ꝓ illis in ſalutem. Teſtimoniũ eniꝫ ꝑhibeo illis: q̄ emulationem quidẽ dei habent: ſ; non ſcđm ſcientiam. Ignorãtes eniꝫ iuſticiam dei et ſuam querentes ſtatuere: iuſticie dei non ſunt ſubiecti. Finis enim legꝭ xp̄s ad iuſticiam omni credẽti. Moyſes em̃ ſcripſit. quoniam iuſticiã q̄ ex lege eſt qui fecerit homo viuet in ea. Que autẽ ex fide eſt iuſticia ſic dicit. Ne dixeris in corde tuo. q̄s aſcendit in celum. id eſt xp̄m deducere. aut quis deſcendet in abyſſũ. hoc eſt xp̄m a mortuis reuocare. Sed q̄d dicit ſcriptura? Prope eſt verbum in ore tuo Hoc eſt verbum fidei quod predicamus. quia ſi confitearis in ore tuo dñm ieſum: et in corde tuo credideris q̄ deus illuꝫ ſuſcitauit a mortuis ſaluus eris.

Poſtq̄ apoſtolus oſtendit quomodo per electioneꝫ gratie dei gentiles ſunt ad fidem vocati et etiam aliqui ex iudeis de maiori parte popl'i iudaici offẽdentibus et ſcãdalizatis. hic agit ſpecialiter de caſu iudeorũ. Et circa hoc tria facit. Primo manifeſtat cauſaꝫ caſus eoꝝ quã et. ſ. tetigerat. ex qua oñditur caſus eoꝝ eſſe miſerandus. ſcđo oſtendit caſum eorum non eſſe vniuerſalem. 11. cap̄. ibi. Dico ergo nunquid ⁊c. tertio oſtendit caſum eoꝝ nõ eſſe inutilem neq̄ irreꝑabilem ibi. Dico ergo nunquid ⁊c. Circa primum duo facit. Primo oñdit caſum eorum eſſe miſerandũ ex ſua cauſa. 2° oſtendit q̄ non eſt totaliter excuſabilis ibi Sed dico nũquid nõ audierũt ⁊c. Circa primum duo fecit. Primo oñdit ſe ad iudeos habere miſerationis affectuꝫ. ſcđo oñdit cauſam miſerationis ibi. Teſtimonium enim illis ꝑhibeo ⁊c. Dicit ergo primo. dictũ eſt q̄ iudei in legem iuſticie nõ ꝑuenerunt ꝓpter hoc q̄ offenderunt in lapidem offenſionis. nec tñ contra eos indignor ſed eorum miſereor. Et ideo dico vobis o fratres qui conuerſi eſtis tam ex gentibus q̄ ex iudeis mat. 23°

Omnes vos fratres eſtis. Voluntas quidem cordis mei id eſt ex intimo cordis affectu procedens ē ad ſalutē coꝝ vt ſcꝫ ipi ſaluentūr ſicut et ego ſaluatꝰ ſum. i. cori. 7. Vo lo omnes hoīes eſſe ſicut meipm̄. act. 26 Opto apud de um oēs qui audiūt tales fieri qualis et ego ſuꝫ. Et ī hoc deo cōformabatur qui vt dicitur. i. thi. 2. Vult oēs ho-mines ſaluos fieri. Nec ſola volūtas eſt in ſalutē coꝝ. ſed etiā volūtas effectus. vnde ſubdit. Et obſecratio ſcꝫ mea fit ad deum pro illis in ſalutē. i. reg. 12. Abſit a me hoc pcc̄m in dn̄o vt ceſſem orare pro vobis. Jac. vltio. Ora-te pro inuicē vt ſaluemini. Et ex hoc patet ꝙ orandū eſt p infidelibus vt ſaluētur qꝛ et ipa fides eſt donū dei. Eph. 2° Gratia ſaluati eſtis per fidem et non ex vobis. dei eniꝫ donum eſt. ¶ Deinde cum dicit. Teſtimoniū enī ꝛc. Aſ-ſignat cauſam ſue mirationis. qꝛ ſcꝫ non ex certa malitia ſed ex ignorantia peccabāt. Et circa hoc tria facit. primo enim ꝓponit eorum ignorantiā. ſcd̄o oſtendit quid igno-rabant ibi. Ignorātes enim dei ꝛc̄. tertio oſtendit verita-tem eoꝝ que ignorabant ibi. Moyſes enī dicit. ¶ Dicit ergo primo. Jō ſalutē eoꝝ volo et ꝓpter hoc oro mirtus eorum quia teſtimoniū ꝑhibeo de illis ꝙ emulationē q̄-dem dei habent ſcꝫ quia zelo dei xp̄m et eius mēbra per-ſequūtur. Jo. 16° Venit hora in qua oīs qui īterficit vos arbitretur obſequiū ſe preſtare deo Et huius rei teſtis eſ-ſe poterat qꝛ et ipſe aliqn̄ fuerat in ſimili cauſa. Phil. 3° Scd̄m emulationē perſecutus ſum eccleſiam dei. ſed nō ſcd̄m ſciētiam. qꝛ ſcꝫ eoꝝ zelus ꝑ rectam ſcientiā nō ordi-natur ūn̄ ignorant veritatem Eſa. 5° Propterea captiuꝰ ductus eſt poplꝰs meus qꝛ nō habuit ſciētiaꝫ. i. cori. 14 Si quis aūt ignorat ignorabit. ¶ Deinde cū dicit. Igno-rantes enim ꝛc̄. oſtendit cuius rei ſciētiam nō haberent. Et primo ꝓponit qd̄ intendit. ſcd̄o manifeſtat ꝓpoſitum ibi. Finis enī legis xp̄s ꝛc̄. Dicit ergo primo. Recte di-co ꝙ non ſcd̄m ſcientiā. ignorātes enim dei iuſticiam. ſcꝫ qua deus per fidem iuſtificat. s̄. tertio iuſticia autem dei per fidem ieſu xp̄i. Et querētes ſtatuere id eſt firmare ſuā ſcꝫ iuſticiā que cōſiſtit in operibus legis que ſcd̄m eorum opinionē non expectabat aliquid a deo: ſed ſoluꝫ ex arbi-trio operantium erat. Et ideo dicit eorum eſſe iuſticiā q̄-ſi humanam et non diuinā. ſcd̄m illud. s̄. 4° Si abraam ex operibus legis iuſtificatus eſt habet gloriam. ſcꝫ apud homines ſed nō apud deum. ¶ Iuſticie enī dei nō ſunt ſubiecti id eſt nolunt ſubijci xp̄o ꝑ cuius fidem iuſtifican-tur hoīes a deo. ps̄. Nonne deo ſubiecta erit anima mea s̄. 3° Ut ſubditus fiat oīs mūdus deo. Exo. 10. vſqꝫquo non vis ſubijci mihi? ¶ Deind̄ cū dicit. Finis legis xp̄s ꝛc̄. manifeſtat qd̄ dixerat ſcꝫ eos dei iuſticiam ignorare ꝛ ꝙ ei ſubijci nolūt cum tn̄ iuſticiam legalē ſtatuere velint Circa qd̄ conſiderandum eſt ꝙ ſicut etiam ph̄i dicunt in-tentio cuiuſlibet legiſlatoris eſt facere hoīes iuſtos. vn̄ multomgais lex vetus hoībus diuinitus data ordinabat ad faciendū hoīes iuſtos. Hanc tamē iuſtitiā lex ꝑſemet-ipaꝫ facere nō poterat quia neminem ad ꝑfectum addu-xit lex. vt dicitur Hebr. 7° Sed ordinat hoīes in xp̄ꝫ quē ꝓmittebat et ꝓfigurabat. Gal. 3° Lex pedagogus noſter fuit in xp̄o vt ex fide iuſtificemur et hoc eſt qd̄ dicit. Xp̄s eniꝫ eſt finis legis ad quē ſcꝫ tota lex ordinatur. ps̄. Oīs cōſumatiōis vidi finem. Finis inq̄ ad iuſtitiam vt ſcꝫ ho-mines per xp̄m iuſticiam cōſequātur quaꝫ lex intendebat ſupra octauo. Qd̄ impoſſibile erat legi mittens deꝰ filiū dānauit peccatū in carne vt iuſtificatio legis impleretur in nobis. Et hoc dico omni credenti quia ꝑ fidē ſuos iuſti-ficat. Jo. 1° Dedit eis poteſtatem filios dei fieri his q̄ cre-dūt in nomine eiꝰ. ¶ Deinde cum dicit Moyſes eniꝫ ꝛc̄ probat veritatē eoꝝ que iudei ignorabāt ſcꝫ ꝙ iuſticia di-uīa ꝑfectior ꝙ̄ iuſticia legis. Et hoc auctoritate ipius moy-ſi veteris legiſlatoris. primo ergo ꝑ eius verba oſ̄dit cō-ditionē iuſticie legalis. ſcd̄o conditionē iuſticie fidei ibi. Que aūt ex fide eſt ꝛc̄. Dicit ergo primo. Recte diſtinxi iuſticiā hūanā a iuſticia dei. Moyſes enī ſcripſit. Leuit. 18 Quoniā hō q̄ fecerit iuſticiā q̄ ex lege ē viuet ī ea. vbi ſic lr̄a noſtra habet Cuſtodite leges meas atqꝫ iudicia q̄ faciens homo viuet in eis. Et eze. 20 Iudicia mea ꝓiece-runt que faciens homo viuet in eis. qꝛ ſcꝫ hoc comodita-tis cōſeq̄batur hō ꝑ legis obſuantiā ne occideret tanq̄ le-gis transgreſſor. heb. 10 Irritam quis faciēs legē moyſi abſqꝫ vlla miſericordia morietur. leui. 20 Qui maledixerit patri vel matri morte moriatur et ſic de alijs. Poſſumꝰ vl-terius dicere ꝙ per legis obſuationem homo ordinatur in vita p̄nti. ꝓmittebat enim lex tēporalia bona et quedā mādabat q̄ ad ordinationē carnalis vite ꝑtinebāt. heb. 9 Iuſticijs carnis vſqꝫ ad tēpus correctionis īpoſitis. Sꝫ cōtra videtur eſſe qd̄ dn̄s dicit. math. 19 Querēti q̄d bo-ni faciam vt habeā vitā eternam. Rn̄dit. Si vis ad vitā ingredi ſerua mādata. Vnde ꝛ ſupra. 5° ſuꝑ illō Lex au-tem ſubintrauit. dicit q̄dam glo. Iuſticia legis ſuo tēpo-re cuſtodita non ſolum bona tēporalia ſed ꝛ vitā confere-bat eternā. ſed hec intelligenda ſunt ſc̄m ſpūalem ſenſum legis q̄ pertinet ad fidem xp̄i. Sed qd̄ hic dici tur referē ad exteriorem legis ſenſum: ſcd̄m quē lex de vita eterna mentionē non faciebat. ¶ Deinde cū dicit. Que aūt ex fi-de eſt iuſticia ꝛc̄. Inducit auctoritatem moyſi de iuſticia fidei. Et primo moyſes oſ̄dit certitudinem fidei q̄ debet eſſe in corde hoīs. ſcd̄o fidei effectū ibi. Sed q̄d dicit ſcri-ptura ꝛc̄. Dicit ergo primo nō ſoluꝫ loq̄tur moyſes de iu-ſticia legis ſed etiā ipe ſic dicit de iuſticia que eſt ex fide. ¶ Que aūt ex fide eſt iuſticia ſic dicit id eſt ſic loquitur in corde hoīs. Ne dixeris in corde tuo ſcꝫ dubitādo. Quis aſcendit in celum. quaſi hoc impoſſibile reputans. ſicut ꝛ ꝓuer. 30 queritur. Quis aſcendit in celum atqꝫ deſcēdit quia ſcꝫ hoc tenere q̄ſi impoſſibile eſt deducere xp̄m a ce-lo id eſt aſſerere ꝙ xp̄s non ſit in celo cōtra id qd̄ dicitur: Jo. 3° Nemo aſcendit in celum niſi q̄ deſcendit de celo fi-lius hoīs q̄ eſt in celo. Eph. 4 Qui deſcendit ipe eſt ꝛ q̄ aſcēdit ſuꝑ omnes celos. Aut etiā ne dixeris q̄s deſcēdit in abiſſuꝫ. i. in īfernū q̄ſi reputās hoc eſſe īpoſſibile. hoc enī negare ē reuocare xp̄m ex mortuis ſcꝫ negare eū nō eſ-ſe mortuū Ipe enī moriens in abiſſum deſcēdit. Ecc. 24 Penetrabo inferiores ꝑtes terre. Et ſc̄m hoc ꝓhibet du-bitari de duobꝰ articulis fidei xp̄i ſcꝫ de eiꝰ aſcēſione ꝛ de eiꝰ morte et deſcēſu ad inferiores. quoꝝ primū ꝑtinet ad maximā xp̄i exaltationē. ſecūdū ad maximā eiꝰ humilia-tionē. Pōt aūt ꝛ aliter expōi vt dicat nob certitudo duo-rū articuloꝝ. primo q̄deꝫ incarnatiōis q̄ de celis ad terrā deſcendit vt ſit ſenſus Ne dixeris in corde tuo q̄s aſcēdit in celum ꝛ exponit ſupplendo. i. xp̄m deducere. q̄ſi dicat Quis aſcendit in celū ad deducēdum xp̄m ad nos qd̄ q̄-deꝫ nō fuit neceſſariū qꝛ ipe ꝓpria virtute deſcēdit. ſcd̄o aūt reſurrectiōis cū ſubdit. Aut etiā ne dixeris q̄s deſcē-dit in abiſſum: et ſupplendo addit. Hoc eſt xp̄m ex mor-tuis reuocare. Quaſi dicat. Illuc deſcēdit vt inde poſſet xp̄m reuocare ſicut ex ꝑſona inſipiētiū dicit. Sap. 2 Nō ē q̄ agnitꝰ ſit reuerſus ab inferis. Et h̄ ſenſus cōgruit ver-bis moyſi. dicit enī deu. 30 ſcd̄m lr̄am nr̄aꝫ Mādatum qd̄ ego p̄cipio tibi hodie nō ſupra te ē neqꝫ ꝓcul poſitū neqꝫ in celo ſitū vt poſſis dicere. Quis nr̄m valet ad ce-lum conſcendere vt deferat illud ad nos. Nec eſt incon-ueniens ſi qd̄ moyſes dixit de mandato legis hoc apl̄us attribuit xp̄o qꝛ xp̄s eſt verbum dei in quo ſunt oīa dei mandata. Sic ergo intelligendum eſt qd̄ dixit. Quis aſ-cendit in celuꝫ id eſt xp̄m deducere Ac ſi dicat. Quis po-teſt in celum conſcendere vt verbum dei inde deferat ad

nos Et idē eſt dicēdum in alio qđ ſeqtur. ¶ Deinde cū
dicit. Sed qđ dicit ſcriptura ⁊c̄. oñdit fructū fidei ꝑ eiuſ=
dem auctoritatē. Et primo ꝓponit auctoritatē. ſecundo
expoīt eā ibi. Hoc eſt verbū fidei ⁊c̄. tertio ꝓbat expoſiti
onē eſſe cōuenietem ibi. Corde eniꝫ credit ⁊c̄. Dicit ergo
primo. Sed qđ dicit ſcriptura? Hoc inꝙ Prope eſt ver=
bum in ore tuo et in corde tuo. Sic eñ poſt p̄miſſa verba
deutro. ſeqtur. Iuxta te eſt ſermo valde in ore tuo. Qua=
ſi dicat. nō ſolliciteris ꝙ tibi deſit verbū fidei iuſtificātis
ꝓpter hoc ꝙ xp̄s eſt in celo ſcđm naturā diuinā aut ꝙ de
ſcendit in infernū ꝓpter mortē hūanitatis qꝛ ipſe deſcen
dens de celo. et reſurgens ab inferis īpreſſit verbū fidei
in ore tuo et in corde tuo. Und qđ dicit Prope eſt poteſt
referri ad hoc ꝙ verbū dei ſumus adepti ꝑ xp̄m ſincarna=
tum et reſurgentē heb. 2° Que cū initiū accepiſſet enar=
rari per dñm. Iere. 1. Ecce dedi verba mea in ore tuo. Ut
ſcđm glo. ꝙ dicit ꝓpe referēdū eſt ad vtilitatē ſcđm qđ
dicimus ꝓpe apud nos eſſe qđ nobis eſt comodū et vti=
le. Verbo eñ dei cor noſtrū mūdat. Io. 15 Iam vos mūdi
eſtis ꝓpter ſermonē quē locutus ſum vobis. Uel poteſt
referri ad hoc ꝙ verba fidei ⁊ ſi ſint ſupra rationē. Ecc. 3°
Plurima ſupra ſenſū hominis mōſtrata ſunt tibi. nō tñ
ſunt ꝯtra rationem. quia veritas nō poteſt eſſe veritati cō
traria. pſ. Teſtimonia tua dñe credibilia fctā ſunt nimis
¶ Deinde cum dicit. Hoc eſt verbum ⁊c̄. exponit auctori
tatē p̄dictam. Et primo oſtēdit qđ ſit illud verbū de quo
moyſes loqtur dicens Hoc eſt verbū fidei qđ predicam⁹
2. thi. 4. Predica verbū. Iere. 23. Qui habet ſermonē
meū loquat ſermonē vere Scđo exponit quō hoc verbū
eſt in ore per cōfeſſionē et in corde per fidem. Et hoc ē qđ
ſubdit. ꝙ ſi cōfitearis in ore tuo dñm ieſum xp̄m ſcꝫ reco=
gnoſcens eum dñm ſubijciēdo ſibi tuum affectū ſcđm qđ
dicitur. 1. cori. 12. Nemo pōt dicere dñs ieſus niſi in ſpū
ſancto. Et iterū Si credideris in corde tuo ſcꝫ fide forma
ta que per dilectionem opatur. vt dicit. Act. 2 Q deus
excitauit illū a mortuis. pſ. Tu aūt dñe miſerere mei ⁊ re
ſuſcita me qꝛ vt dicitur. 2. cori. vltio. Reſurrexit ex virtu
te dei que eſt cōis ſibi et patri. Salu⁹ eris ſcꝫ ſalute eter=
na. de qua dicitur Eſa. 45 Saluatus eſt iſrael in dño ſa=
lute eterna. Q aūt dicit. dñm ieſum ad miſterium incar=
nationis refertur. Q autē ſequitur xp̄m manifeſte ad re=
ſurrectionem refertur. de q̄bus duob⁹ articulis ſupra fece
rat mentionem.

Lectio ſecunda.

Orde enim creditur ad iuſticiaꝫ ore
autem confeſſio fit ad ſalutem. Di=
cit eniꝫ ſcriptura Omnis qui credit
in illum non confundetur. Non enim eſt di=
ſtinctio iudei et greci. Nam idē dñs omiuꝫ:
diues in omnes qui inuocant illum. Omnis
enim quicūq̄ꝫ inuocauerit nomē domini ſal=
uus erit. Quomodo ergo inuocabūt in quē
non crediderunt? Quomodo autē audient
ſine predicāte? Quomodo vero p̄dicabunt
niſi mittantur, ſicut ſcriptum eſt. Quā ſpeci
oſi pedes euāgelizantiū pacem. euangelizā
tiuꝫ bona Sed non omnes obediunt euāge
lio Eſaias enim dicit dñe quis credidit au=
ditui noſtro Ergo fides ex auditu: auditus
autem per verbum chriſti.

Premiſerat ap̄lus exponendo verbū moyſi ꝙ confeſſio
oris et fides cordis opantur ſalutē. ꝓponēs hoc cauſa ex=
empli in duobus articulis. hic ꝓbat qđ dixerat in vniuer
ſali. Et circa hoc tria facit. primo oſtēdit ꝙ ꝑ fidem et cō=
feſſionem homo cōſequitur ſalutem. ſcđo ponit ſalutis or
dinē ibi. Quomodo ergo inuocabūt ⁊c̄. tertio infert quā
dā cōcluſionē ex dictis ibi. Ergo fides ex auditu ⁊c̄. Cir=
ca primum tria facit. primo ꝓponit qđ intendit dicens.
Recte dico ꝙ ſi cōfitearis ore et credas corde ſalu⁹ eris
Corde enim creditur ab hoīe ad iuſticiā id ē ad hoc vt iu=
ſticiā per fidem cōſequātur ſupra. 5° Iuſtificati igitur ex fi
de. Signāter aūt dicit. Corde creditur id ē volūtate. Nā
cetera que ad exteriorē dei cultū ꝑtinent pōt homo nolēs
ſed credere non poteſt niſi volēs. Intellectus eniꝫ credē
tis nō determinat ad aſſentiēdum veritati ex neceſſitate
ratiōis ſicut intellect⁹ ſciētis. ſed ex volūtate. et idō ſcire
nō ꝑtinet ad iuſtitiā hoīs que eſt in voluntate ſed crede=
re. geñ. 15 Credidit abraam deo et reputatū eſt illi ad iu
ſticiam Poſtq̄ꝫ aūt homo eſt iuſtificatus per fidē oportet
ꝙ ei⁹ fides ꝑ dilectionem operetur ad cōſequēdam ſaluteꝫ
Unde ſubdit. Ore aūt cōfeſſio fit ad ſalutē ſcꝫ eternā con
ſequendā. Eſa. 51° Salus aūt mea in ſempiternum erit.
Eſt autem triplex confeſſio neceſſaria ad ſalutē: primo q̄=
dem confeſſio ꝓprie iniquitatis. ſcđm illud. pſ. Dixi cō
fitebor aduerſum me iniuſticiā meam domino. que eſt cō=
feſſio penitētis. ſcđa cōfeſſio eſt ꝑ quā hō cōfitet dei boni
tateꝫ miſericorditer beneficia p̄ſtātis. pſ. Cōfitemini dño
qñ bonus. Et hec eſt ꝯfeſſio grās agētis. Tertia eſt cō=
feſſio diuine veritatꝭ. Ma. 10 Omnis q̄ cōfitebitur me co
ram hominibus cōfitebor et ego eum corā patre. Et hec
cōfeſſio eſt credētis de qua nunc ap̄lus loqtur. Hec autē
eſt neceſſaria ad ſaluteꝫ pro loco et tēpore qñ ſcꝫ expoſcit
fides alicuius ſcꝫ a ꝑſecutore fidei vel quando piclitatur
fides aliena. ſicut p̄cipue prelati debent predicare fidem
ſubditis ſuis. Et ideo baptizati liniuntur criſmate in frō=
te ſigno crucis vt ipſuꝫ crucifixum cōfiteri non erubeſcāt
ſupra. 1° Non enim erubeſco euangelium. Ita eſt autem
et de oībus virtutum actibus q̄ pro loco et tēpore ſunt ne
ceſſarij ad ſalutem. Nam precepta affirmatiua que de eis
dant obligāt ſemꝑ. ſed nō ad ſemper. Scđo ibi Dicit eñ
ſcriptura ⁊c̄. ꝓbat per auctoritatē dicēs. dicit eñ ſcriptu
ra ſcꝫ. Eſa. 28. Oīs qui credit in illum fide non cōfunde
tur ſcꝫ deficiens a ſalute. ecc. 2° Qui timetis dñm credi=
te illi et non euacuabitur merces veſtra. Ita vero noſtra
habet qui crediderit non feſtinet vt ſupra dictū ē. ¶ Ter
tio ibi. Nō eñ ē diſtictio ⁊c̄. ꝓbat hoc eſſe vniuerſaliter
intelligēdum cū eſayas indeffinite hoc ꝓferat. Et primo
ꝓponit qđ intendit dicens. Ideo dictū eſt Omnis q̄ cre=
dit ⁊c̄. Nō enim eſt diſtinctio quātum ad hoc iudei ⁊ gre
ci. Col. 3° Ubi nō eſt gentilis et iudeus circūciſio et pre=
puciuꝫ ⁊c̄. ſcđo ꝓbat per rationē que duplici medio inni
titur. quorū primū tangit dicens. Nam idem dñs omniū
ſupra. 3° An iudeorum deus tantū? Nonne et gentiū. pſ
Rex oīs terre deus. Et ideo ad ip̄m ꝑtinet ꝓuidere oīm
ſaluti. Scđm mediū tangit dicens. Diues in omnes: qui
inuocant illum. Si enim nō eſſet tante bonitatis ꝙ ſuffi
ceret ad ſatiſfactionem vtriuſq̄ꝫ poſſet putari ꝙ non oīb⁹
credentibus ꝓuideret. ſed diuitie bonitatis eius et miſe
ricordie indeficiētes ſunt ſupra. 2° An diuitias bonitatis
eius contempnis. Eph. 2° Deus aūt qui diues eſt in mi=
ſericordia ⁊c̄. Tertio ꝓbat ideꝫ per auctoritatē que habe
tur Ioel. 2. Oīs quicūq̄ꝫ inuocauerit nomen dñi ſaluus
erit. Eſt autem inuocare, in ſe vocare per affectum et de=
uotum cultum. pſ. Inuocauit me et ego exaudiam eum.
¶ Deinde cum dicit Quomodo ergo inuocabunt ⁊c̄. po
nit ordinem quo quis vocatur in ſalutem que eſt ex fide.
Et circa hoc duo facit. primo oñdit ꝙ ea que ſunt poſte=

rioꝛa in hoc oꝛdine ſine pꝛioꝛib⁹ eſſe nō poſſunt. Secūdo
oñdit ꝙ poſitis p̄oꝛibus nō eſt neceſſariū poſterioꝛa poni.
ibi. Sed nō oēs euāgelio obediunt. Circa primū duo fa
cit. Pꝛimo ponit oꝛdinē eoꝝ que requirunt̄ ad ſalutem.
Scđo cōfirmat qđ ſuppoſuerat ꝑ auctoꝛitatē ibi. Sicut
ſcriptū eſt. Ponit aūt pꝛimo quiq̄ꝫ per oꝛdinē incipiens
ab inuocatione ad quā ſcđm auctoꝛitatē ꝓphe ſequit̄ ſalus.
Dicit ergo. Quō ergo inuocabūt in quē nō crediderunt:
Quaſi dicat. Sine dubio inuocatio ſalutē facere nō pōt:
niſi fide pꝛecedēte. Pertinet aūt inuocatio ad ꝯfeſſionem
oꝛis que ex fide coꝛdis ꝓcedit. pš. Credidi ꝓpter quod
locutus ſum. 2ͤ. coꝝ. 4. Nos credim⁹ ꝓpter quod ⁊ loq
mur. Scđo a fide aſcendit vel ꝓcedit ad auditū dicens
Aut quō credēt ei quē nō audierūt. Ille enim homo cre-
dere dicit̄ que ſibi ab alijs dicitur que ipſe nō videt. Jo.
4. Jam nō ꝓpter tuā loquelā credimus. Ipſi enim audi
uimus ⁊ ſcimus ⁊c. Eſt autē duplex audit⁹. Unus quidē
interioꝛ quo quis audit a deo reuelāte. pſ. Audiam quid
loquat̄ in me dn̄s deus. Alius aūt auditus eſt quo aliq̄s
audit ab hoīe exterius loquēte. Act. 10. Adhuc loquēte
petro verba hec cecidit ſpūſſanctus ſuꝑ oēs qui audie-
bant verbū. Pꝛimus aūt auditus nō cōmuniter pertinet
ad oēs: ſed ꝓpꝛie ꝑtinet ad gratiā ꝓphie que eſt gratia
gratis data diſtincte aliquib⁹ ſed nō omibus ſcđm illud.
1ͤ. coꝝ. 12. Diuiſiones gratiaꝝ ſunt. Sed qꝛ tunc loquit̄
de deo quod indiſtincte ad oēs pertinere pōt ſcđm illud
quod ſupra dixit. nō eīm eſt diſtinctio: id relinquit̄ ꝙ hoc
ſit intelligendū de ſcđo auditu. Et ideo ſubdit. Quomo
do ergo audient ſine pꝛedicante. Auditus enim exterioꝛ
eſt paſſio quedā audiētis q̄ abſq̄ꝫ actione loquētis eſſe nō
pōt. Vñ ⁊ dn̄s mādauit diſcipulis. Mat. vltio. Euntes
in mundū vniuerſum p̄dicate euangeliū omni creature.
Ea vero que fidei ſunt p̄dicatoꝛes a ſemetipſis nō habēt
ſed a deo. Eſa. xxj. Que audiui a dn̄o deo exercituū ānū-
ciaui vobis. 1ͤ. coꝝ. 11. Ego eīm accepi a dn̄o qđ ⁊ tradidi
vobis. Et ido. 4⁰. ſubdit Quomō vero p̄dicabūt niſi mit
tantur. Quaſi dicat. Nō digne. Jere. 23. Nō mittebam
eos ⁊ ipſi currebāt. Mittūtur aūt aliqui a dn̄o dupliciter
Uno mō immediate ab ipſo deo per inſpirationē internā
Yſa. 48. Et nūc dn̄s deus miſit me ⁊ ſpūs eius. Hui⁹ au
tē miſſionis ſignū quādoq̄ꝫ quidē eſt ſacre ſcripture auc-
toꝛitas. Unde Johānes baptiſta cū quereret̄ ab eo quis
eſſet auctoꝛitatē ꝓphe induxit dicens. Ego vox clamātis
in deſerto: dirigite viā dn̄i. ſicut dixit yſa. ꝓpha. Ut legit̄
Jo. 1. Qñq̄ꝫ aūt ſignū huius miſſionis eſt veritas que an
nunciat̄. Unde ꝑ cōtrariū dicit̄ deutr. 18. Ql' hoc habe-
bit ſignū ꝙ in noīe domini ꝓpha p̄dixerit ⁊ non euenerit
hoc dn̄s nō eſt loquut⁹. Qñq̄ꝫ vero ſignū huius miſſiōis
eſt operatio miraculi. Unde dicit̄ exo. 4. Ql' cum dixiſſet
moyſes dn̄o nō credent mihi. ſ. illi ad quos mittoꝛ: domi
nus dedit ei poteſtatē ſigna faciēdi. Nec tamē iſta duo vl
tima ſufficiēter demonſtrāt dei miſſionem. p̄ſertim cū a-
liquis annūciat aliquid cōtra fidem. Dicit̄ eīm deutr. 13.
Si ſurrexerit in medio tui ꝓphā ⁊ pꝛedixerit ſignū atq̄ꝫ
poꝛtentū ⁊ euenerit quod loquut⁹ eſt ⁊ dixerit tibi eam⁹
⁊ ſequamur deos alienos nō audies verba illi⁹. Alio mo
do mittunt̄ aliqui deo mediāte auctoꝛitate p̄latoꝝ qui ge
runt vicē dei. 2ͤ. coꝝ. 8. Miſim⁹ cū illo fratrē noſtrum
cuius laus eſt in euāgelio ꝑ oēs eccleſias. ¶ Deinde cū
dicit. Sicut ſcriptū eſt. inducit auctoꝛitatē ad hoc vltimū
quod dixerat de miſſione p̄dicatoꝝ dicens. Sicut ſcrip-
tum eſt ⁊c. Yſa. 52. Quā ſpecioſi pedes euāgelizantium
pacem euāgelizātiū bona vbi littera noſtra ſic hꝫ. Quā
pulcri ſupra mōtes pedes annūciantis bonū. Et ſimilit̄
habet̄. Nauꝫ pꝛimo. Ecce ſuper mōtes pedes euāgelizā-
tis ⁊ annūciātis pacē. In hijs autē verbis p̄mo ꝯmenda

tur pꝛedicatoꝝ ꝓceſſus cum dicit. Quā ſpecioſi pedes.
qđ dupliciter pōt intelligi. Uno mō vt ꝑ pedes intelligā
tur eoꝝ ꝓceſſus qꝛ. ſ. oꝛdinate ꝓcedunt nō vſurpātes ſi-
bi p̄dicationis officiū. Cāt. 7. Quā pulcri ſunt greſſus
tui in calciamētis filia pꝛincipis. Alio mō poſſunt intelli
gi ꝑ pedes affectus: qui rectitudinē habēt dū nō intenti
one laudis aut lucri verbū dei annūciant. ſed ꝓpter oīū
ſalutem ⁊ dei gloꝛiā. Ezc. 1. Pedes eoꝝ pedes recti. Se
cundo tangit p̄dicationis materiā: que quidē eſt duplex.
Pꝛedicāt enim ea que ſunt vtilia ad vitā p̄ſntem qđ deſig
nat cum dicit. Euāgelizantiū pacem. ſ. triplicē. Pꝛimo
quidē annūciant pacē quā xp̄us fecit inter hoīes ⁊ deum
2ͤ. coꝝ. 5. Deus erat in xp̄o mundū reconcilians ſibi. Et
poſuit in nobis verbū recōciliationis. ſupra. 5. Pacē ha
beam⁹ per ihm xp̄m ad dn̄m. Scđo annūciant pacē habē
dā cū oībus hominibus. infra. 12. Si fieri poteſt qđ ex vo
bis eſt cū oībus hominibus pacem habētes. Tertio annū-
ciant ea per que homo pōt habere pacē in ſemetipſo. pš.
Pax multa diligētibus legē tuam dn̄e. Et ſub hijs trib⁹
continētur oīa que in hac vita ſunt vtilia ad ſalutē vel q̄
tum ad deum vel q̄tum ad ꝓximū. vel q̄tum ad ſemet-
ipm. Pꝛedicant etiā ea q̄ ſperamus habere in alia vita.
Et q̄tū ad hoc dicit. Euāgelizantiū bona. Luc. 12. Su
per oīa bona ſua conſtituet eū. ¶ Deinde cū dicit. Sed
nō omnes obediūt euāgelio ⁊c. Oñdit ex pꝛioꝛibus non
ſemper ſequi poſterioꝛa. licet enim non poſſit eſſe ꝙ quis
credat niſi audiat a pꝛedicāte nō tamē quicūq̄ꝫ audit a p̄-
dicante credit. ⁊ hoc eſt qđ ſubdit. Sed nō oēs obediunt
euāgelio. 2. theſ. 3. Non eīm oīum eſt fides. Hoc autē di
cit ideo vt oñdatur ꝙ verbum exterius loquentis nō eſt
cauſa ſufficiens fidei: niſi coꝛ hoīs attrahatur virtute dei
loquētis. Jo. 6. Omnis qui audiuit a patre meo ⁊ didi-
cit venit ad me. Et ſic ꝙ hoīes credūt nō eſt attribuendū
tam p̄dicatoꝛis induſtrie q̄ diuine gratie. Per hoc etiā
oſtendit̄ ꝙ oēs increduli nō excuſātur a peccato. ſed illi
qui audiunt ⁊ nō credūt. Jo. 15. Si nō veniſſē ⁊ loquu-
tus eis nō fuiſſē peccatū nō haberent. Nūc autē excuſa-
tionem nō habent de peccato ſuo. Et hoc etiā magis con
ſonat hijs que apl'us poſterius dicet. Scđo ad hoc indu
cit auctoꝛitatē cum ſubdit. yſa. enim dicit. Dn̄e quis cre
didit auditui noſtro. Quaſi diceret Rar⁹. Ezc. 2. Incre
duli ⁊ ſubuerſoꝛes ſunt tecū. Mich. 7. Factus ſū ſicut
qui colligit in autūno racemos vindemie. Quod quidē
yſaias dixit pꝛeuidens iudeoꝝ infidelitatē futurā. Ecc.
48. Spū magno vidit vltima ⁊c. Dicit autē auditui no-
ſtro vel ꝓpter id qđ a deo audierunt. ſicut dicit̄ in abdia.
Auditū audiuimus a dn̄o ⁊ legatos ad gentes miſit. Ul'
ꝓpter id quod hoīes ab apoſtolis audiebāt. Ezc. 33. Au
diunt verba tua ⁊ nō faciunt ea. ¶ Deinde cū dicit. Er-
go fides ex auditu ⁊c. Infert cōcluſionē ex dictis dicens.
Ergo ex quo aliqui nō credunt niſi audierint fides eſt ex
auditu. pſ. In auditu auris obediuit mihi. Sed cōtra vi
detur eſſe ꝙ fides eſt virtus infuſa diuinitus. phil'. p̄mo
Uobis datum eſt vt in ipm credatis. Dicendū eſt ergo ꝙ
ad fidē duo requirunt̄. Quoꝝ vnū eſt coꝛdis inclinatio
ad credendū. ⁊ hoc nō eſt ex auditu ſed ex dono grē. Ali
ud aūt eſt determiātio credibilis ⁊ iſtud eſt ex auditu. Et
ideo coꝛnelius q̄ habebat coꝛ inclinatū ad credēdū neceſ-
ſe habuit vt ad eum mitteret̄ petrus qui ſibi determiāret
quid eſſet credendū. ¶ Ex eo vero qđ dixerat. Quō audi
ent ſine p̄dicante ⁊ quomō p̄dicabunt niſi mittant̄. cōclu-
dit. Auditus aūt. ſ. credentiū eſt per verbū p̄dicatoꝛum
quod eſt verbum xp̄i. Ul' qꝛ eſt de xp̄o. 1. coꝝ. p̄mo. Nos
pꝛedicamus xp̄m ihm. Uel qꝛ a xp̄o habent ꝙ mittuntur
1. coꝝ. 11. Ego eīm accepi a dn̄o quod ⁊ tradidi vobis.

Lectio tertia.

Sed dico. Nunquid non audierunt? Et quidēꝫ in omnē terrā exiuit ſonꝰ eoꝝ. ⁊ in fines orbis terre verba eoꝝ ſed dico. Nūquid iſrael nō cognouit. Primꝰ moyſes dicit. Ego ad emulationem vos adducam in omnē gentem. in gentē inſipienteꝫ in iram vos mittā. Eſaias aūt audet ⁊ dicit. Inuētus ſum a nō querētibus me. palā apparui hiis qui me nō interrogabant. Ad iſrael aūt dicit. Tota die expandi manus meas ad populum nō credentem ſed contradicentem mihi.

Poſtꝙ oſndit iudeoꝝ caſuꝫ eſſe miſerādum. qꝛ ex ignorātia peccauerūt: hic oſndit ꝙ eoꝝ talis caſus nō eſt excuſabilis ex toto. qꝛ eoꝝ ignorātia nō fuit inuincibilis vel ex neceſſitate exn̄s ſed quodāmodo volūtaria. Et hoc quidē oſndit dupliciter. Primo quidē ꝑ hoc ꝙ audierūt ex doctrina apoſtoloꝝ. Scd̄o per hoc ꝙ cognouerūt ex doctrīa legis ⁊ ꝓphetarum ibi. Sed dico. nūquid iſrael nō cognouit ⁊c̄. Circa primū duo facit. Primo ꝓponit queſtionem dicens. Dictū eſt ꝙ fides eſt ex auditu ⁊ nō poſſunt homines credere ei quē nō audierūt. Dico ergo. Nunqd audierunt? vt. ſ. per hoc poſſint excuſari totalit̄ ab incredulitate. ſcd̄m illud. Io. 15. Si nō veniſſem ⁊ loquutus eis nō fuiſſeꝫ peccatū nō haberent. Scd̄o ad queſtionem reſpōdet interimēdo ꝑ auctoritatem. pſ. dicētis. In oēm terrā exiuit ſonus eoꝝ. ſ. aplo̅ꝝ. i. fama eoꝝ exiuit in oēm terrā nō ſolū iudeoꝝ ſed etiā oīuꝫ gentiū. Iob. 28. Perditio ⁊ mors dixerunt auribꝰ noſtris. Audiuimꝰ famā eius. ſ. ſapientie ꝑ aplo̅s p̄dicate. Et dominꝰ eis p̄ceperat Ma. vltio. Euntes in mundū vniuerſuꝫ p̄dicate euangelium omni creature. Et verba eoꝝ. ſ. diſtincta eoꝝ doctrina exiuerūt in fines orbis terre. Ad lr̄aꝫ vſqꝫ ad fines mūdi. yſa. 24. A finibꝰ terre laudes audiuimꝰ gloriā iuſti. Et. 49. Dedi te in lucē gentiuꝫ vt ſis ſalus mea vſqꝫ ad extremū terre. Et eſt notanduꝫ ꝙ ſm aug. hec verba nondum erāt cōpleta qn̄ aplu̅s talia loquebat̄. ſed p̄uidebat ea eſſe cōplenda. Et ideo vtit̄ preterito ꝓ futuro ꝓpter certitudinē diuine p̄ordinationis. ſicut etiaꝫ dauid cuius verba aſſumit aplu̅s manifeſte vtebatur p̄terito ꝓ futuro Et hoc ideo dicit auguſtinꝰ. qꝛ adhuc tēpore ſuo dicit fuiſſe quaſdaꝫ gētes in affrice ꝑtibus: quibus nō erat fides xp̄i p̄dicata. Criſoſtoꝰ aūt ſuꝑ Ma. econtrario dicit ꝙ hꝰ quod hic dicit̄ cōpletuꝫ fuiſſe tēpore apoſtoloꝝ. exponēs ſic qd̄ habet̄. Ma. 24. Et p̄dicabitur hoc euangeliū regni in vniuerſo orbe. ⁊ tunc veniet ꝯſumatio. i. deſtructio ihrl̄m. Vtrūqꝫ aūt eſt aliqualiter verū. Tēpore eīm aplo̅rum ad oīs gentes etiā vſqꝫ ad fines mūdi ꝑuenit aliq̄ fama de p̄dicatione aplo̅rum ꝑ ipſos apoſtolos vel diſcipulos eoꝝ. Matheus eīm p̄dicauit ī ethiopia. Thomas in india. Petrus ⁊ Paulus in occidēte. Et hoc eſt quod criſoſtoꝰ dicere intēdit. Nō tamē ſic fuit impletuꝫ tēpore apoſtoloꝝ ꝙ in oībus gentibus eccleſia edificaret̄. qd̄ tamen eſt implendū ante finem mūdi vt aug. dicit ad heſichium. Magis tn̄ p̄nti intentioni apoſtoli cōgruit expoſitio criſoſtomi ꝙ auguſtini. Nulla eīm ratio eſſet auferendi excuſationē infidelibus per hoc. ꝙ ī futurū erant audituri. Per hoc tn̄ nō habetur ꝙ ad ſingulos hoīes fama p̄dicationis apoſtolice ꝑuenerit licet ꝑuenerit ad oēs gētes. Nūquid ergo illi ad quos nō ꝑuenit vtpote ſi fuerūt nutriti in ſiluis excuſationē habent de peccato infidelitatis. Ad hoc dicēdū eſt ꝙ ſcd̄m ſn̄īaꝫ dn̄i q̄ habet̄. Io. 15. Illi qui loquentē dn̄m ꝑ ſe vel ꝑ eius diſcipulos nō audierunt excuſationē habent de pcc̄o infidelitatis. nō tamen beneficiū dei cōſequent̄. vt. ſ. iuſtificent̄ ab alijs peccatis vel que naſcēdo cōtraxerunt vel male viuēdo addiderūt. ⁊ pro hijs merito dānantur. Si qui tamē eoꝝ feciſſēt qd̄ in ſe eſt. dn̄s eis ſcd̄m ſuā miſericordiā ꝓuidiſſet mittēdo eis p̄dicatorem fidei ſicut petruꝫ cornelio. act. 10. Et paulum macedonibus. vt habet̄ act. 16. Sed tamen hoc ipm̄ quod aliqui faciūt qd̄ in ſe eſt cōuertendo ſe. ſ. ad deuꝫ ex deo eſt mouente corda ipoꝝ ad bonū. Treñ. 5. Conuerte nos domīe ad te ⁊ conuertemur. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Sꝫ dico. Nūquid iſrael ⁊c̄. Oſndit eos eſſe inexcuſabiles ꝓpter noticiā quā habuerunt ex lege ⁊ ꝓphetis. Et primo mouet queſtionē dicēs. Sed dico adhuc inquirēdo. Nūquid iſrael. i. populus iudeoꝝ nō cognouit ea que ꝑtinēt ad miſteriū xp̄i ⁊ ad vocationem gentiū ⁊ caſum iudeoꝝ. Plane cognouit. infra. 2°. Inſtructꝰ per legē. pſ. Non fecit taliter omni nationi. bar. 4. Beati ſumꝰ o iſrael qm̄ que placita ſunt deo manifeſta ſunt nobis. Scd̄o determinat motā queſtionē cum dicit. Primus moyſes dixit qui eſt legiſlator qd̄ nō eſt ſic intelligendū ꝑ hoc qd̄ inducit. p̄mus quaſi fuerint duo moyſes. Quoꝝ p̄mus hoc dixit ſed qꝛ moyſes fuit p̄mus id eſt p̄cipuus inter doctores iudeoꝝ. deut. vltimo. Non ſurrexit vltra ꝓpha in iſrl̄ ſicut moyſes. Vel primꝰ fuit in ordine talia dicendi qꝛ ipſe primus inter alios hoc dixit deut. 32. Ego ad emulationem vos adducā in nō genteꝫ in gentē inſipientē in iram vos mittam. Vbi littera noſtra habet. Ego ꝓuocabo eos ī eo qui nō eſt populus ⁊ in gente ſtulta irritabo eos. Vbi duplex eſt diſtinctio attēdenda. Primo quidē ex parte gentilitatis quā vocat nō gentem quaſi nō dignā vocari genteꝫ eo ꝙ nō erat adunata in cultu vnīꝰ dei. Ecc. 50. Tertia nō eſt gens quā oderim. Eandem autē gentilitatē vocat gentem inſipientē ⁊ ſi aliqualiter gens dici poſſet ſecunduꝫ ꝙ adunat̄ ⁊ gubernatur lege humana. dicitur tamen inſipiens quaſi priuata vera ſapientia que in cognitione ⁊ cultu dei ꝯſiſtit. Ephe. 4. Sicut ⁊ gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui tenebris obſcuratū habentes ītellectum alienati a vita dei. Et ſic refertur ad gentilitatem ſcd̄m ſtatum ante cōuerſionem. Poſſūt hec etiā duo attribui gentilitati poſt ꝯuerſionem que dicitur nō gens id eſt nō gentiliter viuens ſicut aplu̅s dicit ibidem. Iam nō amplius ambuletis ſicut ⁊ gentes. Dicit̄ etiā gentilitas conuerſa gens inſipiens ſcd̄m opinionē infideliū. 1ª. coꝝ. 3. Si quis inter vos ſapiēs videtur eſſe ſtultꝰ fiat vt ſit ſapiens. Scd̄a dr̄īa attendit̄ ꝗtum ad hoc ꝙ p̄mo poit̄ emulationem. ſ. inuidie qua iudei inuidebāt gentilibꝰ cōuerſis. Gal. 4. Emulātur vos nō bene. Scd̄o ponit iram qua contra eos iraſcunt̄. pſ. Obſeruabit peccator iuſtum ⁊ ſtridebit ⁊c̄. Et hec duo cōgrue cōiunguntur. qꝛ ex inuidia cātur ira. Vnde Iob. 5. dicitur Virū ſtultum interficit iracundia ⁊ ꝑuulū occidit inuidia. Dicit̄ autē deus in emulationem inducere ⁊ in iram mittere nō quidem ī eis cauſādo malitiam ſed ſubtrahendo gratiā vel potius faciendo cōuerſionem gentium: vnde iudei occaſionem ire ⁊ inuidie ſumunt. Scd̄o oſtendit eos cognouiſſe per doctrinam ꝓphetarum ⁊ inducit yſaiam. Primo quidem p̄nunciantē ꝯuerſionem gentium dicens. Yſa. autē audet ⁊ dicit id eſt audacter iudeis veritatem annūciat ꝗuis ei ꝑiculum mortis immineret. Iob. 39. Audacter in occurſum ꝑgit armatis ⁊ dicit. Yſa. 64. Inuentus ſum a gētibus nō querentibus me palam apparui hijs qui me non interrogabāt. vbi lr̄a nr̄a ſic hꝫ. Queſierūt me q̄ ante nō interrogabāt inuenerūt q̄ nō q̄ſierūt me. In hijs aūt verbis p̄mo deſignat ꝯuerſionē gētiuꝫ dicēs. Inuētus ſum a

gentib⁹ nō querentib⁹ me. Et ideo ꝓter merita ⁊ intenti-
onem gentiliū oñditur fuiſſe eoꝝ cōuerſio. infra. 15. Gen
tes autē ſup miſericordia honorare deū. De hac autē in
uentiōe dicit Mat. 13. Simile eſt regnū celoꝝ theſauro
abſcondito in agro quē qui inuenit hō abſcondit ⁊c. Se-
cundo oñdit cām ⁊ moduꝫ cōuerſionis eoꝝ. Cām quideꝫ
qꝛ nō a caſu factū eſt vt inuenirēt qḋ nō querebant ſed ex
gratia eius qui eis voluit apparere qḋ deſignatur in hoc
ꝙ dicit. Apparui. Tit. 2. Apparuit gratia ſaluatoris no-
ſtri dei omībus hoībus. Modū autē qꝛ nō apparuit xp̄s
gentilibus in enigmatib⁹ ⁊ figuris legis ſed in manifeſta
veritate. Unde dicit palam. Jo. 16. Ecce palā loqueris ⁊
ꝓuerbiū nullū dicis. Palā inquit apparui eis. ſ. gentili
bus qui me nō interrogabāt. i. qui meā doctrinā nō que-
rebāt. eſa. 45. Rogant deū nō ſaluantē. Scḋo oñdit ꝙ
eſaias ꝓnunciauit incredulitatē iudeoꝝ dicens. Ad iſra
el autē. i. cōtra iſrael dicit. yſa. 65. Tota die expādi ma-
nus meas ad populū nō credentē ſed cōtradicentē mihi.
Ubi noſtra littera ſic habet. Expandi man⁹ meas ad po
pulum incredulū qui gradit in via nō bona poſt cogitati-
ones ſuas pp̄l'us qui ad iracundiā ꝓuocat me. N autem
dicit. Expādi manus meas. pōt vno mō intelligi d̄ expā-
ſione manuuꝫ in cruce: que quidē dicit fuiſſe in cruce tota
die id eſt pricipali pte totius diei. ſ. ab hora ſexta vſqꝫ ad
veſperas. Mat. 27. Et ꝙuis eo expādente manus ī cru-
ce ſol ſit obſcurat⁹ petre ſciſſe monumēta apꝑta. iudei ta
men in ſua incredulitate ꝑmanſerūt cuꝫ blaſſemantes vt
dicitur. Mat. 27. Unde ſubdit. Ad populū nō credentē
ſed contradicentē mihi. He. 12. Recogitate eū qui talem
ſuſtinuit a peccatorib⁹ aduerſus ſemetipm̄ cōtradictionē
Alio mō pōt referri ad extenſionē manus dei in miracul'
faciendis. Act. 4. In eo ꝙ manū tuā extendis ad ſanita-
tes ⁊ ſigna ⁊ ꝓdigia fieri ꝑ nomē ſanctuꝫ filij tui ihu. vt
ſit ſenſus. Tota die id eſt toto tēpore p̄dicationis mee ex
pandi man⁹ meas miracula faciendo ad populū nō credē
tem etiā miraculis viſis. Jo. 15. Si opera nō feciſſeꝫ que
nemo alius fecit peccm̄ nō haberent. Sed cōtradicentem
mihi. i. meis miraculis detrahentē. ſcḋm illud Ma. 12°.
In beelzebub. principe dmonioꝝ eijcit demonia. Oſee.
4. Populus tu⁹ ſicut hij qui cōtradicūt ſacerdoti. Ter
tio pōt intelligi de extēſione man⁹ dei ad beneficia illi po
pulo exhibita. ſcḋm illud ꝓuer. 1°. Extendi manū meam
⁊ nō fuit qui aſpiceret. vt ſit ſenſus. Tota die. i. toto tēpo
re legis ⁊ ꝓphetaꝝ expandi man⁹ meas ad dandū benefi
cia ad populū nō credentē ſed contradicentē mihi. deut.
31. Semper contencioſe egiſtis cōtra dn̄m.

Incipit capitulum vndecimū.

Dico ergo nūqd repulit dn̄s deus
populū ſuum. Abſit: Nā ⁊ ego iſ
raelita ſuꝫ ex ſemine abraā de tri
bu beniamin. Nō repulit de⁹ ple
bem ſuam quaꝫ p̄ſciuit. An neſcitis: in helia
quid dicit ſcriptura. quēadmoduꝫ interpel
lat deum aduerſum iſrael. Dn̄e ꝓphetas tu
os occiderunt. altaria tua ſuffoderūt. ⁊ ego
relictus ſum ſolus. ⁊ querūt animā meā. ſed
quid dicit illi diuinuꝫ rn̄ſum: Reliqui mihi
ſeptem milia viroꝝ qui nō curuauerunt ge
nua ante baal. Sic ergo in hoc tēpore reliqe
ſecūdum electionē gratie dei ſaluefacte ſunt
Si autē gratia. iam nō ex opibus. Alioqui
gratia iā non eſt gratia. Quid ergo? Quod
querebat iſrael hoc nō eſt cōſecutus: electio
autē cōſecuta eſt. ceteri vero excecati ſunt: ſi
cut ſcriptum eſt. Dedit illis de⁹ ſpm̄ ꝯpunc
tionis: oculos vt nō videant: ⁊ aures vt nō
audiant: vſqꝫ in hodiernū dieꝫ. Et dauid di
cit. Fiat menſa eoꝝ corā ipſis in laqueū ⁊ in
captionem: ⁊ in ſcandalū ⁊ in retributionem
illis. Obſcurētur oculi eoꝝ ne videāt. ⁊ dor
ſum eorum ſemp incurua.

Poſtꝙ apoſtol⁹ oñdit iudeoꝝ caſū eſſe miſerandū nō ta
men totalit̄ excuſabilem. hic oñdit caſum iudeoꝝ non eſ-
ſe vl̄em. Et primo mouet queſtioneꝫ. 2° ſoluit ibi. Abſit
⁊c. 3° infert ꝯcluſionē ibi. Quid ergo ⁊c. Dicit ergo pri-
mo. Dico ad hec inquirēdo. Nūquid de⁹ repulit totalit̄
populū ſuū. ſ. iudeoꝝ qꝛ vocat eū nō credentē ſed cōtradi
centē. Et hoc pſalmiſta etiā inquirit dicens. Ut quid de
us repuliſti in finem. Treñ. 2. Repulit dn̄s altare ſuum
¶ Deinde cū dicit. Abſit ⁊c. Soluit queſtioneꝫ oñdens
ꝙ deus nō totaliter repulit populū iudeoꝝ. Et hoc eſt ꝙ
dicit. Abſit. vt ſcꝫ populus iudeoꝝ ſit totaliter r̄pulſus.
⁊ hoc quidē p̄mo ꝓbat ꝙtum ad ꝑſonam ſuā dicens. Nā
⁊ ego. ſ. in fide xp̄i exiſtēs iſraelita ſum. ſ. gente. 2ᵉ. cor.
11. Iſrahelite ſunt ⁊ ego. Et qꝛ in populo iſrael erant aliq
ꝓſeliti qui nō deſcenderūt ſcḋm carnē ex patriarchis. 2°
hoc de ſe excludit ſubdēs. Ex ſemine abrahe. 2ᵉ. cor. 11.
Semen abrahe ſunt ⁊ ego. Erant aūt in populo iudeorū
tribus diſtincte ſcḋm filios iacob. quoꝝ quidā fuerūt filij
ancillaꝝ. quidam vxorū. Joſeph aūt ⁊ beniamin filij rac-
hel predilecte vxoris. Unde ſuā excellentiā in populo iu
deoꝝ oñdens dicit. Ex tribu beniamin. phil'. 3. Ex gene-
re iſrael de tribu beniamin. Unde ⁊ de eo exponit a qui-
buſdā qḋ legitur geñ. penl'. Beniamin lup⁹ rapax mane
comedet p̄dam ⁊ veſpere diuidet ſpolia. 2° ibi. Nō repu
lit ⁊c. oſtendit populū illū nō eſſe repulſum a deo etiā ꝙ-
tum ad multos electos ſuos. Et p̄mo ꝓponit quod intē-
dit. Scḋo inducit ſimilitudinē ibi. Sic ergo ⁊ in hoc tē-
pore ⁊c. Dicit ergo primo. Nō ſolum ego nō ſum repul-
ſus ſed deus nō repulit plebē ſuā totā quaꝫ p̄ſciuit. i. pre-
deſtinauit ſupra. 8. Quos p̄ſciuit hos ⁊ p̄deſtinauit. pſ.
Nō repellet dn̄s plebē ſuā. Quod aplus hic exponit ꝙ-
tum ad p̄deſtinatos. ¶ Deinde cuꝫ dicit. An neſcitis ⁊c.
Inducit ſimilitudinē de hijs que contigerunt tēpore he-
lie qn̄ etiā tot⁹ populus videbat a cultu vni⁹ dei aberraſ
ſe. Ubi primo ponit interpellationē helie. Scḋo rn̄ſionē
dn̄i ibi. Sed quid dicit ſcriptura diuina ⁊c. Dicit ergo p̄
mo. An neſcitis quid ſcriptura ſacra dicat ī helia. i. de he
lia. 3. regū. 19. Uel in helia. i. in libro de helia ſcripto.
Totus em̄ liber regum eſt principalr̄ ſcript⁹ ad notifican
dum dicta ⁊ facta ꝓphetaꝝ. Unde ⁊ inter libros ꝓpheti
cos cōputat vt Jero. dicit in ꝓlo. libri reguꝫ quemadmo
dū. ſ. ipe helias interpellat deū aduerſus iſrael Cōtra qḋ
videtur eſſe verbū ſamuelis dicētis. 1°. reg. 12. Abſit hᵒ
peccatū a me in dn̄o vt ceſſeꝫ orare ꝑ vobis. Multo ergo
minus eſt cōtra ppl'm interpellandū. Sed intelligenduꝫ
eſt ꝙ ꝓphete ꝯtra ppl'm aliquē īterpellāt tripliciť. Uno
modo cōformādo voluntatē ſuā voluntati diuine eis re-
uelate. ſicut ⁊ in pſ. dicit. Letabit iuſtus cū viderit vin-
dictā. Alio mō interpellādo cōtra regnū peccati. vt ſcili-
cet nō hoīes ſed peccata hoīm deſtruant. Tertio mō int-
pellatio vel oratio eſt interp̄tanda ꝑ modū denūciationis
ſcḋm illud Jere. 17. Cōfundant qui me ꝑſequunt. i. con
fundent. Duo aūt in hac ſua interpellatiōe ꝯtra eos alle-

gat. Primo quidē impietatē quā cōmiſerāt ɔtra cultū di
Uno quidē mō ꝑſequēdo miniſtros ei⁹. qđ tangit dicēs:
Dñe ꝓphetas tuos occiderūt. 3. regū. 18. Nunquid non
indicatū eſt tibi dño meo quid fecerim cū interficeret Je-
zabel ꝓphetas dñi. Act. 7. Quē ꝓpharum nō ſunt ꝑſe-
quuti p̄res veſtri. Alio mō q̄tuꝫ ad loca deo ſanctificata
ſcđm illud. pſ. Incenderūt igni ſanctuariū tuū. Et q̄tuꝫ
ad hoc dicit. Altaria tua ſuffoderūt. Unde notandum eſt
q̄ deutr. 12. dñs mādauit dicēs. Ad locuꝫ quem elegerit
dñs de⁹ veſter de cūctis tribubus vr̄is vt ponat nomē ſu-
um ibi et habitet in eo venietis ⁊ offeretis in illo loco ho-
locauſta ⁊ victimas vr̄as. Tñ ante edificationē tēpli per-
mittebat̄ ꝑplus vt in diuerſis locis altaria cōſtrueret ad
cultū diuinuꝫ qđ q₂ erat cōtra legem: edificato iā templo
ezechias rex piiſſim⁹ oīa huiuſmodi altaria deſtrui fecit.
Et hoc eſt qđ dicit̄. quarti. ꝶ. 18. Nōne iſte eſt ezechias:
qui abſtulit excelſa ⁊ altaria ⁊ p̄cepit iude ⁊ ihrl̄m ante al-
tare hoc adorabitis in ihrl̄m. qđ ergo ezechias fecit ex pie-
tate hoc fecit achab ⁊ iezabel ex impietate volentes cultū
dei totaliter extirpare. Tertio allegat cōtra eos impieta-
tem quā facere intendebāt dicēs. Et relictus ſuꝫ ego ſol⁹
ſcꝫ in cultu vni⁹ dei. Quod quidē dixit helias eo q̄ alij
nō ita apte manifeſtabāt ſe eſſe dei cultores. Dicit̄ enim
de eo. Ecc. 48. Surrexit helias ꝓpheta quaſi ignis ⁊ ver-
bum illi⁹ quaſi facula ardebat. Et querūt aīam meā. ſ. vt
auferant eā. Miſerat. n. iezabel ad heliā. tertij. ꝶ. 19. di-
cens. Hec mihi faciāt dij ⁊ hec addant niſi hac hora cras
poſuero aīam tuā ſicut aīam vnius ex illis. ſ. ꝓphetis ba-
al quos occiderat helias. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Sed quid
dicit ⁊c̄. Ponit diuinū reſpōſum dicens. Sed quid dicit
ſcriptura ibidem. ſ. dixiſſe illi. ſ. helie rn̄ſum diuinū. Ho-
c inq̄ qđ ſequitur. Reliqui mihi. i. in cultu meo non ꝑmit-
tendo eos cadere in pctm̄. 7. milia viroꝝ. Ponit̄ certuꝫ
pro incerto ꝓpter ꝑfectionē ſeptennarij ⁊ millenarij. qui
nō curuauerūt genua ante baal. i. qui cultū dei nō ɔſeru-
erunt. Yſa. 43. Oēm qui inuocat nomen meum in glori-
am meā creaui eū. ¶ Deinde cū dicit. Sic ergo ⁊c̄. adap-
tat qđ dixerat ad ꝓpoſitum. Et primo ponit adaptationē
dicēs. Sic ergo ⁊ hoc tēpore in quo videt̄ multitudo po-
puli deuiaſſe. reliquie. i. multi qui ſunt relicti ab illo ex-
cidio ſaluefient vel ſaluefacte ſunt ſcđm electioneꝫ gratie
dei. i. ſcđꝫ gratuitā electionē dei. Jo. 14. Nō me elegiſtis
ſed ego elegi vos. Scđo ex hoc infert ɔcluſionem dicens
Si aūt gratia ſalui facti ſunt. iam nō ex operibus eorum.
Tit. 3. Nō ex operibus iuſticie que fecim⁹ nos: ſed ſcđm
ſuā miaꝫ ſaluos nos fecit. Tertio oñdit ſequi cōcluſionē
ex p̄miſſis dicēs. Alioquin. ſ. ſi gratia eſt ex opibus iā nō
eſt gratia q̄ dicit̄ ex eo q̄ gratis dat̄. rō. 5. Juſtificati gratis
ꝑ gratiā ipſius. ¶ Deīde cū dicit. Quid ergo ⁊c̄. Infert
ɔcluſionem intentā. ⁊ primo ponit eā dicēs. Quid ergo
ſcđm p̄miſſa dicem⁹. Hoc. ſ. q̄ iſrael q̄tum ad maiorem
multitudinē populi nō eſt ɔſequut⁹ qđ querebat. ſ. iuſti-
tiam. Et hoc mō intelligendū eſt qđ ſupra. 9. dictū eſt. iſ-
rael ſectādo legē iuſtitie in legē iuſtitie nō ꝑuenit. Jo. 7.
Queretis me ⁊ nō inuenietis ita tñ q̄ electio. i. electi ex
iudeis ɔſequuta eſt iuſtitiā. Ephe. 1. Elegit nos in ip̄o vt
eſſem⁹ ſancti. ceteri vero. i. alia pars populi excecati ſunt
ꝓpter ſuā malitiā. Sap. 2°. Excecauit eos malitia eoruꝫ
Scđo ibi. Sicut ſcriptū eſt ⁊c̄. Manifeſtat cōcluſionē q̄-
tum ad vltimā pteꝫ. Et p̄mo ꝑ auctoritatē. Yſa. ſcđo per
auctoritatē dauid ibi. Et dauid dicit. Circa primū notan-
dum eſt q̄ aplus ɔponit auctoritatē ex duabus. Legitur
enim yſa. 29. Miſcui vobis ſpūm ſoporis. Et q̄tum ad
hoc dicit. Dedit deus illis ſpūm cōpunctionis qđ ꝑtinet
ad ꝑuerſitatē affectus. Cōpunctio eīm importat quandaꝫ
cordis p̄ūctionem ſiue dolorē. Eſt ergo quedā bona com-
punctio qua quis dolet de ꝓprijs peccatis. ſcđm illđ. pſ.
Potaſti nos vino cōpunctionis. Eſt aūt ⁊ mala cōpunc-
tio. ſ. inuidie qua q̄s dolet de bonis alioꝝ. Hunc ergo p̄ū-
ctionis id eſt inuidie ſpūm eis dedit de⁹ nō quidē immit-
tendo maliciā ſed ſubtrahendo gratiā. ſicut ſupra. 10. dic-
tum eſt. Ego ad emulationē adducaꝫ vos in nō gentem.
Item legit̄ yſa. 6. Excecā cor populi huius et aures eius
aggraua ⁊ oculos eius claude ne forte videat oculis ſuis
⁊ auribus ſuis audiat. Et q̄tum ad hoc deſignās defectū
cognitiue virtutis ſubdit. Oculos vt nō videāt ſcꝫ per ſe
ip̄ſos q̄tum ad miracula que xp̄us eis videntibus fecit.
Et aures vt nō audiāt ſcꝫ fructuoſe doctrinā xp̄i ⁊ apoſto-
loꝝ. Yſa. 42. Qui vides multa nōne cuſtodies? Qui a-
pertas aures habes nōne audies? Addit aūt apoſtol⁹ de
ſuo. Uſq₃ in hodiernū diem. q₂ in fine mundi videbūt et
audient quādo cōuertentur corda filioꝝ ad patres eoruꝫ
vt dicit̄ Mal. vltimo. ¶ Deinde cū dicit. Et dauid dicit
⁊c̄. ponit ad idem auctoritatem dauid. In qua primo tan-
git occaſionem defectus iudeoꝝ dicens. Fiat menſa eoꝝ
id eſt, malitia qua peccatores reficiunt̄. Job. 20. Cuꝫ dul-
ce fuerit in ore eius malum abſcōdet illud ſub lingua ſua
Que quidem menſa eſt coram ipſis quādo ex certa mali-
tia peccant. hoc quidem fit in laqueum quādo ex ea para-
tur temtatio ad peccandū. yſa. 24. Qui explicauerat ſe
de fouea tenebitur laqueo. Et in captionem quādo delec-
tationi ſuccumbitis per ſenſum. yſa. 8. Capientur ⁊ irretiē-
tur. Et in ſcandalum id eſt impactionem caſus quādo ru-
unt de peccato in peccatuꝫ. pſ. Pax multa diligentib⁹ le-
gem tuā ⁊ nō eſt illis ſcandalū. Et in retributionem illis
qñ ſcꝫ puniūtur ꝓ ſuis peccatis. Uel q₂ hoc ip̄m eſt retri-
butio delictoꝝ q₂ de⁹ eos ꝑmittit ſic cadere. pſ. Redde
retributionē ſupbis. Uel menſa eſt ſacra ſcriptura iudeis
apposita. puer. 9. Propoſuit mēſam ſuam. Que quidē
fit in laqueuꝫ quādo occurrit aliqđ ambiguū. In captio-
nem qñ male intelligit̄. In ſcandalū qñ ruit in ꝑtinatiaꝫ
erroris. Et in retributioneꝫ vt ſupra. Scđo ponit ip̄m de-
fectū q̄tuꝫ ad cognitiuā virtutē cū dicit. Obſcurent̄ ocu-
li eoruꝫ ne videant qđ magis p̄nunciando q̄ optando di-
citur. Ephe. 4. Tenebris obſcuratuꝫ hn̄tes intellectum
Et q̄tum ad effectum cum dicit. Et dorſum eoꝝ id eſt li-
berum arbitrium quod portat ad bona ⁊ ad mala ſemꝑ i̅-
curua id ē icuruari ꝑmitte ab eternis ad tēporalia a recti-
tudie iuſtitie ad iniq̄tatē. yſa. 51. Incuruare vt trāſeam⁹.

Lectio ſecunda.

Dico ergo nūquid ſic offenderunt vt
caderēt? Abſit. Sed illoꝝ delicto: ſa-
lus eſt gentib⁹ vt illos emulentur.
Quod ſi delictū illoꝝ diuitie ſunt mūdi: ⁊ dimi-
nutio eoꝝ diuitie gentium: quantomagis ple-
nitudo eoꝝ. Uobis eīm dico gētibus. Quā-
diu quidē ego ſuꝫ gentiū apoſtolus. miniſte-
rium meū honorificabo: ſi quo mō ad emulā-
dum prouocem carnē meā ⁊ ſaluos faciā ali-
quos ex illis. Si enim amiſſio eoꝝ reconcili-
atio ē mundi que aſſumptio niſi vita ex mor-
tuis? Quod ſi delibatio ſctā eſt: ⁊ maſſa. Et ſi ra-
dix ſancta: ⁊ rami.

Poſtq̄ apoſtolus oſtendit q̄ caſus iudeoꝝ nō eſt vniuer-
ſalis. hic incipit oſtendere q̄ caſus eorum non eſt inuti-
lis neq₃ irreparabilis. Et circa hoc duo facit. Primo oñ-
dit caſum iudeorum eſſe vtilem et reparabilem. 2° exclu-
dit gloriam gentilium iudeis inſultantium ibi. Quod ſi ali-

qui ex ramis ꝛc. Circa primū duo facit. primo proponit
queſtionem. ſecūdo ſoluit ibi. Abſit ꝛc. Dicit ergo ꝑmo
Dictum eſt ⁊ ꝓbatum ꝙ ceteri iudei preter electos ſunt
excecati. Dico ergo queſtionem mouens. Nūquid ſic of-
fenderūt vt caderēt? Qḋ poteſt dupliciter intelligi. Uno
modo ſic. Nūquid deus ꝑmiſit eos offendere ſolum vt ca
derent. id eſt ꝓpter nullam aliam vtilitatem inde conſe-
quentē: ſed ſolum volens eos cadere. Qḋ quidē eſſet cō-
tra bonitatē diuinā q̄ tanta eſt vt auguſtin⁹ dicit in ench.
ꝙ nunꝗ̄ ꝑmitteret aliquid mali fieri niſi ꝓpter bonū qḋ
ex malo elicit. Unde ⁊ Job. 34. dicit: Conteret multos ⁊
innumerabiles ⁊ ſtare faciet alios pro eis. Et apoc. 3. di-
citur. Tene quod habes ne alter accipiat coronam tuam.
q: ſcꝫ deus aliquos ſic ꝑmittit cadere vt quorundā caſus
ſit aliorum ſalutis occaſio. Alio modo poteſt intelligi ſic.
Nunquid ſic offenderūt vt caderent id eſt perpetuo in ca-
ſu remanerent? Pſ. Nunquid qui dormit nō adijciet vt
reſurgat. ¶ Deinde cum dicit. Abſit ꝛc. ſoluit queſtionē
Et primo ſm primū intellectum oſtendens caſum iudeo-
rum fuiſſe vtilem. Secundo ſoluit queſtionem quantū ad
ſecundū intellectuꝫ oſtendens caſum iudeorum eſſe repa-
rabilem ibi. Q̄ ſi delictum illorum ꝛc. Dicit ergo ꝑmo
Abſit vt ſcꝫ inutiliter caderent ſed magis illorū ſcꝫ iudeo
ruꝫ delicto ſalus gentibus facta eſt occaſionaliter. Unde
⁊ dominus dicit. Jo. 4. Salus ex iudeis eſt. Qḋ quideꝫ
poteſt intelligi tripliciter. Primo modo q: delictum qḋ
in occiſione chriſti cōmiſerunt eſt ſubſecuta ſalus gentiuꝫ
ꝑ redemptioneꝫ ſanguinis chriſti. 1. Pe. 1. Non enī cor-
ruptibilibus auro vel argento redempti eſtis de vana ve
ſtra conuerſatiōe paterne traditionis. ſed precioſo ſangui-
ne agni immaculati. Secūdo modo poteſt intelligi de de
licto quo doctrinam apoſtoloruꝫ repulerunt. ſm illḋ act.
13. Uobis oportebat primū loqui verbum dei. ſed quoniā
repuliſtis illud ꝛc. Tertio modo poteſt intelligi ꝺ̄ hoc ꝙ
ꝓpter ſuam impenitentiam ſunt in omnes gentes diſper
ſi. Et ſic xp̄us ⁊ eccleſia vbiꝗ a libris iudeorum teſtimo-
nium habuit fidei xp̄iane. ad conuertendos gentiles q̄ ſu-
ſpicari potuiſſent ꝓphetias de chriſto quas predicatores
fidei inducebant eſſe confictas niſi probarent teſtimonio
iudeorum. Unde in pſ. dicitur. Oſtendit mihi ſuꝑ inimi
cos meos ſcꝫ iudeos ne occidas eos ne quādo obliuiſcant
populi mei. diſperge illos in virtute tua. Sequit. Ut il-
los emulentur. Et quia non dicit qui vel quos. cum etiaꝫ
ſit duplex emulatio ſcꝫ indignationis ⁊ imitationis. Po-
teſt hoc quattuor modis exponi. Uno modo vt intelligat
ſic. Ut gentiles illos ſcꝫ iudeos emulentur id eſt imitent
in cultu vnius dei. Eph. 2. Eratis in illo tēpore ſine chri
ſto alienati a conuerſatione iſrael. ⁊ poſtea ſubdit. Nunc
autē vos qui aliquando eratis longe facti eſtis prope in
ſanguine chriſti. 1. Ti. 2. Uos imitatores facti eſtis ec-
cleſiarum dei que ſunt in iudea. Uel vt gentiles emulen-
tur iudeos. id eſt indignent contra eos ꝓpter incredulita
tem eorum pſ. Uidi preuaricantes ⁊ tabeſcebaꝫ q: eloq̄a
tua non cuſtodierūt. Tertio modo poteſt intelligi ſic. Ut
iudei emulentur id eſt imitentur gentiles quando vbiꝗ
et nunc aliqui eorum particulariter conuertuntur ad fi-
dem imitantes fidem gentium. et finaliter omnis iſrael
ſaluus fiet cum plenitudo gentium intrauerit: ⁊ ſic imple
atur quod dicit Deut°. 28. Jlle erit in caput ⁊ tu eris in
caudam. Quarto modo poteſt exponi ſic. Ut iudei emu-
lentur gentiles. i. cōtra eos ex inuidia turbentur dum vi-
dent ad eos eorum gloriam tranſlataꝫ Deut°. 32. Ego ꝓ-
uocabo eos in eo qui non eſt populus. ¶ Deinde cum di-
cit. Q̄ ſi delictum eorum ꝛc. ſoluit queſtionem quantum
ad ſecundum intellectum: oſtendens caſum iudeorum
eſſe reparabilem. quod quidem oſtendit tripliciter. Pri-
mo ex vtilitate. ſecundo ex apoſtoli intentione ibi. Uobis
enim dico ꝛc. tertio ex conditione illius populi ibi. Q̄ ſi
delibatio ſancta ꝛc. Circa primum ponit talem rationem
Bonum eſt potentius ad vtilitatem inferendam ꝙ̄ malū:
ſed malum iudeorum magnā vtilitatē gentibus contulit.
Ergo multo maiorem confert mundo eorum bonū. hoc ē
ergo quod dicit. Dictum eſt ꝙ eorum delicto ſalus gen-
tibus facta eſt. ꝙ ꝓ ſed ſi illorum ſcꝫ iudeorū delictuꝫ di-
uitie ſunt mundi id eſt gentilium: q: ſcꝫ delictum iudeoꝝ
redundauit in ſpirituales diuitias gentilium: de quib⁹ di
citur Eſa. 33. Diuitie ſalutis ſapientia ⁊ ſcientia. qḋ q ui-
dem refertur ad eorum culpam. Et diminutio eorum qua
ſcꝫ decreuerunt ab illa celſitudine glorie quā habebāt qḋ
pertinet ad penā. Dan. 3. Imminuti ſumus pluſꝗ̄ oēs
gentes ſumuſꝗ humiles in vniuerſa terra hodie ꝓpter
peccata noſtra. Sunt aūt diuitie gentiū ꝑ occaſionē vt di
ctum eſt: vel diminutio eoruꝫ. i. aliqui minimi ⁊ abiecti
ex iudeis gētes ſpiritualiter ditauerunt ſcꝫ apli de quib⁹
dicitur. 1. corin. 1. Infirma mundi elegit deus vt confun-
dat fortia. Quātomagis plenitudo eorum id eſt abundā-
tia eorum ſpiritualis: vel multitudo eorum ad deum con-
uerſa in diuitias gentium redundabit. Ecc. 24. In ple-
nitudine ſanctorū detentio mea. Et ſic ſi deus ꝓpter vtili-
tatem totius mundi ꝑmiſit iudeos delinquere ⁊ diminui
multomagi implebit ruinas eorū ꝓpter toti⁹ mūdi vtilita
tē. ¶ Deīn cū dic. Uob ei dico gētib⁹ ꝛc. oūdit idē ex ſua
intentione quam primo ꝓ ponit. ſecundo eius rationē aſſi
gnat ibi. Si enim amiſſio ꝛc. Circa primum conſideran-
dum eſt ꝙ cuꝫ in ſuperioribus huius epiſtole partibus lo
cutus fuit omnibus fidelib⁹ exiſtētibus rome ſiue fuerint
ex gentibus ſiue ex iudeis. nunc ſpecialiter ſermonē ſuum
dirigit ad gentiles cōuerſos. Dicit ergo. dixi ꝙ plenitu-
do eorum erit diuitie mundi. In huius enī ſignuꝫ dico vo
bis gentibus id eſt gentilibus ad fidem conuerſis. Eſa.
65. Dixi ecce ego ad gentes ꝛc. Hoc inquā vobis dico ꝙ̄-
diu ego ſum gentium aplus quaruꝫ cura ſpecialiter mihi
incumbit ex iniūcto officio. Gal. 2. Dextras dederunt mi
hi ⁊ Barnabe ſocietatis vt nos in gentes ipſi aūt in circū
ciſionem. 1. Ti. 2. In quo poſitus ſum ego predicator et
apoſtolus. veritatem enim dico in chriſto ieſu nō menti-
or doctor gentiū in fide ⁊ veritate. ¶ Miniſteriū meū ho-
norificabo: non quidē his que ad ſecularē honorē ꝑtinēt
ſed primo quidē ornando ipſum bonis moribus. 2. cor. 6
In oīb⁹ exhibeam⁹ nos ſicut dei miniſtros in multa pa
tientia. Secundo ꝑ ſupererogationē operū ad que non te-
nebat. 1. cor. 9. Que eſt ergo merces mea vt euangelium
chriſti predicans ſine ſumptu ꝛc. Tertio ampliando ſolli
citudineꝫ ad omniū ſalutē. 2. corin. 11. Preter illa que ex
trinſecus ſunt inſtantia mea quottidiana ſollicitudo oīum
eccleſiarū. Unde ⁊ hic ſubdit. Si quomodo ad emulāduꝫ
ꝓuocē carnē meā. i. iudeos q̄ ſunt mihi cognati ſm carnē
vt ſupra. 9. dictū eſt. Eſa. 58. Carnē tuā ne deſpexeris. Et
hoc ad emulandū bona emulatione ſm illud. 1. corin. 12.
Emulamini cariſmata meliora. Et ꝑ hūc modū vt ſaluos
faciam aliq̄s ex illis. ſ. ex iudeis. 1. cor. x. Non querēs qḋ
mihi vtile eſt ſed qḋ multis vt ſalui fiant. Sed contra eſt
qḋ ipſe dicit. 2. corin. 10. Nos aūt non in immēſum gloria-
mur ſed ſm menſurā regule q̄ menſus eſt nobis de⁹ mē-
ſuram ꝑtingēdi vſꝗ ad vos. Non aūt accepat mēſurā ſui
miniſterij niſi ſuꝑ gentes. Nō ḡ debebat ſe intromittere ꝺ̄
iudeis. Dicūt aūt q̄dā ꝙ iudei ī iudea habitātes nō ꝑtine
bāt ad ei⁹ aplatū ſꝫ petri iacobi ⁊ iohānis vt dicit gal. 2.
Sꝫ iudi ītēr gētes habitātes ad ei⁹ aplatū ꝑtinebāt ⁊ eoꝝ
ſaluti īſiſtebat. Sed hoc videt ꝯ̄ intētiōꝫ lr̄e. Si ei illi iu-
dei ad eius aplatū ꝑtinebāt in hoc ꝙ eoꝝ cōuerſionē īſtā-
bat ñ honorificaſſet ſuū miſteriū. Et iō dicēdū ē ꝙ ſic erat

ſibi commiſſa predicatio gentiliũ vt ad eam ex neceſſita-
te teneretᷣ ſicut ipſe dicit .1.cor.9. Si non euangelizauero
ve mihi. Neceſſitas eñ incũbit. Nec tñ erat ei ꝓhibitum
iudeis ꝑdicare ꝗuis ad hoc nõ teneretᷣ. Et ſm̃ hoc eoꝵ
ſaluti inſiſtẽdo miniſteriũ ſuũ honorificabat. Q̃d q̃dẽ non
faceret ſi caſum eoꝝ irregabilẽ reputaret vñ ipm apli ſtu-
diũ qͦ adhibebat ad ꝯuerſionẽ iudeoꝝ iducit ꝓ ſigno ꝙ
caſus iudeoꝝ ſit reparabil̃. ¶ Deinde cũ dicit. Si eñ ⁊c̃.
aſſignat rationẽ ſue intẽtiõis q: ſcꝫ videbat ꝙ ꝯuerſio iu-
deoꝝ ꝓueniebat i ſalutẽ gẽtiũ. Vñ dicit. Si eñ amiſſio
eoꝝ id eſt icredulitas ⁊ iobediẽtia eoꝝ ſicut dr̃ ſuꝰ amiſ-
ſus qñ ſub cura ⁊ obediẽtia dñi refugit eſſe. Je.50. Grex
ꝑditꝰ factus ẽ ppl̃s meꝰ Si inq̃ iudeoꝝ amiſſio ẽ occaſiona
lis recõciliatio mũdi in q̃tũ ꝑ mortẽ xp̃i ſumꝰ reconciliati
deo: q̃ aſſũptio niſi vita ex mortuis? .i. ꝙ iudei reaſſumãtᷣ
a dõ ſm̃ illõ zach.11 Sũpſi mihi duas virgas. q̃d inq̃ faci
et tal̃ aſſumptio niſi ꝙ gẽtiles reſurgere faciat ad vitam.
Gẽtiles eñ ſũt fideles q̃ tepeſcẽt. Ma.24. Qm̃ abũda-
uit iniq̃tas refrigeſcet caritas. Vl' etiã q̃ totalitᷣ cadẽt de-
cepti ab antixp̃o iudeis ꝯuerſis in p̃ſtinũ feruorẽ reſtituen
tur. Et ẽt ſicut iudeis cadẽtibus gẽtiles poſt inimicitias
ſunt recõciliati ita poſt cõuerſionẽ iudeoꝝ iminẽte iã fine
mũdi erit reſurrectio generalis ꝑ quã homĩes ex mortuis
ad vitã imortalẽ redibũt. ¶ Deinde cũ dic̃. Q̃ ſi deliba-
tio. ⁊c̃. oñdit idẽ ex ꝯditiõe ipſius gẽtis iudeoꝝ. Et hoc q̃
dẽ dupl̃r. Primo ex ꝑte aploꝝ cũ dic̃. Q̃ ſi delibatio ſctã
ẽ et maſſa. Dicitᷣ aũt delibatio id qͦd ex maſſa paſte ſumitᷣ
q̃ſi ad ꝓbandum. Sunt aũt apli ex gẽte iudeoꝝ aſſumpti
a deo. ſicut delibatio ex maſſa. Et ideo ſi apli ſunt ſcti. cõ-
ſequẽs ẽ ꝙ gẽs iudeoꝝ ſit ſctã. 1.Pe.2. Gẽs ſcã ppl̃s ac-
q̃ſitõis. ⁊c̃. Scd̃o ꝓbat idẽ ex ꝑte patriarchaꝝ q̃ cõpatᷣ ad
iudeos ſic̃ radix ad ramos. vñ ⁊ yſa.xi. dr̃ Egredietᷣ virga
de radice yeſſe. ſi ergo patriarche q̃ ſunt radix ſunt ſancti
⁊ iudei q̃ ex eis ꝓceſſerũt ſicut rami ſunt ſc̃i. oſee.14. Erũ
pet radix eius vt libani ibũt rami. ⁊c̃. Sed cõtra eſt qͦd di
citur ezech.18. Vir ſi fuerit iuſtꝰ vita viuet. Sic ergo nõ
ſequitᷣ ꝙ ſi radix eſt ſctã ⁊ rami. Ibidẽ ẽt ſubditᷣ ꝙ ſi filius
vidẽs pctã patrĳ ſui timuerit ⁊ nõ fecerit ſimile: nõ morie
tur ſed vita viuet. vñ etiã videtᷣ nõ ſeq̃ ꝙ ſi delibatio ſcã ẽ
ꝙ et maſſa. Sed dicendũ ꝙ apl̃s h̃ nõ loquitᷣ de actuali
ſanctitate. Nõ eñ intẽdit oñdere iudeos incredulos eſſe
ſctõs ſed de ſãctitate potẽtiali. Nihil eñ ꝓhibet eos re-
ꝑari in ſanctitate quoꝝ patres ⁊ quoꝝ filĳ ſunt ſancti. Vl'
poteſt dici ꝙ illi ſunt ſpecialiter rami patriarcharum qui
eos imitantur ſm̃ illud Joh.8. Si filĳ eſtis abrae opera
abrae facite.

Lectio tertia.

Quod ſi aliqui ex ramis fracti ſũt: tu
aũt cũ oleaſter eſſes inſertꝰ es in illis
⁊ ſocius radicis ⁊ piguedinis oliue
factꝰ es: noli gloriari aduerſus ramos. Q̃ ſi
gloriaris non tu radicẽ portas. ſed radix te.
Dicis ꝗ. Fracti ſunt rami vt ego inſerar. Bñ
ꝓpt incredulitatẽ fracti ſunt. Tu autẽ fide
ſtas. noli altum ſapere ſed time. Si enim de
us naturalibus ramis non pepercit: ne for-
te nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem ⁊ ſe
ueritatem dei. In eos qiudem qui ceciderũt
ſeueritatem: in te autem bonitatem dei ſi ꝑ-
manſeris in bonitate. Alioquin ⁊ tu excide-
ris. Sed ⁊ illi ſi non ꝑmanſerint in increduli
tate inſerentur. Potens eſt eñ deus iterum
iſerere illos. Nam ⁊ ſi tu ex naturali exciſus
es oleaſtro. ⁊ contra naturam inſertus es in
bonam oliuam: quanto magis his qui ſecun
dũ naturam inſerentᷣ ſue oliue.

Poſtq̃ aplus oſtendit caſum iudeorũ fuiſſe vtilẽ ⁊ repa-
bilem. hic excludit gloriationem gentilium contra iude-
os. Et circa hoc duo facit. primo oſtendit gẽtibus cõuer-
ſis non eſſe gloriandũ contra iudeos. Secũdo reſpondet
obiectioni gentiliũ ibi. Dicis ꝗ fracti ſunt ⁊c̃. Circa p̃mũ
duo facit. primo prohibet gentiles contra iudeos gloria-
ri. ſecundo rationem prohibitionis aſſignat ibi. Q̃ ſi glo-
riaris ⁊c̃. Videbatᷣ aũt ex duabus partibꝰ imminere gẽti-
libus gl'iãdi occaſio ꝯtra iudeos. Primo quidẽ ex defectu
iudeorum dicens. Dictũ eſt ꝙ ſi radix eſt ſancta ⁊ rami.
Sed ſi aliqui ex ramis .i. ex iudeis non oñes tñ ſunt fra-
cti .i. diuiſi a fide patrũ qui comparãtᷣ radici. noli .ſ. glori
ari Job.15. Ramos eius arefecit flãma ſap.4. Confrin-
gentur rami inconſumpti. Secundo videbatᷣ eis immine
re materia gloriandi ex parte ꝓmotionis eoꝵ. Promo-
tio aũt alicuiꝰ tanto magis conſueuit eum extollere in va-
nam gloriam quanto ex viliori ſtatu eleuatᷣ ſm̃ illõ ꝓuer.
30. Propter tria mouetᷣ terra ⁊ quartum nõ poterit ſuſti-
nere: ꝑ ſeruum cuꝫ regnauerit ⁊c̃. Et ideo premittit abie
ctum ſtatum de quo aſſumpti erant dicens. Tu aũt gen-
tilis cum in ſtatu gentilitatis oleaſter eſſes id eſt arbor in-
fructuoſa. Jere.17. Erit quaſi mirice in deſerto Mat.7.
Oñis arbor que non facit fructũ bonũ excidetᷣ ⁊c̃. ¶ De-
inde ponit eorum ꝓmotionem. Et primo quidem quan-
tum ad hoc ꝙ ſunt aſſumpti in dignitatem illius gentis.
Vnde dicit Inſertus es in illis id eſt loco illorũ. Job.4.
Conteret multos ⁊ innumerabiles ⁊ ſtare faciet alios pro
eis. Secundo ꝑ hoc ꝙ ſunt conſociati patriarchis quos
ſupra radici compauerat. Vnde dicit. Et ſociꝰ radicis fa-
ctus es id eſt ꝯſociatus es patriarchis ⁊ prophetis. Ma.
8. Multi venient ab oriente ⁊ occidente ⁊ recumbent cũ
abraam iſaac ⁊ iacob in regno celorum. Tertio ꝑ compa-
rationem ad gloriam apoſtolorũ cum dicit Et ſocius pin-
guedinis oliue factus es. Oliua quidem dicitᷣ ipſa gens
iudeorum ꝓpter vniuerſales fructus ſpũales quos attu-
lit. Jere.11. Oliuam vberem pulchram fructiferam ſpeci
oſam vocauit deus nomen tuum pſ̃. Ego aũt ſicut oliua
fructifera in domo dei. Sicut aũt huiꝰ oliue radix ſunt pa
triarche ⁊ ꝓphete. ita pinguedo huius oliue eſt abundã
tia gratie ſpiritusſancti. quã pre oñibꝰ apoſtoli habuerũt
vt gloſa dicit. Vnde iudicũ.9. oliua dixiſſe inducitᷣ. Nũ-
quid poſſum deſerere pinguedinẽ meã. Pſ̃. Sicut adi-
pe ⁊ pinguedine repleatur anima mea. Sic ergo promo
ti ſunt gentiles ad ſocietatem illius populi ⁊ patriarcha-
rum ⁊ apoſtolorũ. Eph.2. Eſtis ciues ſanctorũ ⁊ domeſti
ci dei ſuꝑedificati ſuꝑ fundamentũ apoſtolorũ ⁊ prophe-
tarum: ⁊ licꝫ has occaſiones gloriãdi habere videaris gẽ-
tilis noli tñ gloriari aduerſus ramos .i. aduerſus iude-
os. 1.corin.5. Non eſt bona gloriatio veſtra. ¶ Deinde
cum dicit. Q̃ ſi gloriaris ⁊c̃. aſſignat rationem ſue admo
nitionis dicens ꝙ ſi non obſtante hac admonitione glori
aris inſultando iudeis ſtantibus vel exciſis hoc conſide-
res ad repreſſionem glorie tue ꝙ tu radicẽ non portas: ſꝫ
radix te id eſt iudea non accepit a gentilitate ſalutem ſed
potius econuerſo. Jo.4. Salus ex iudeis. Vnde ⁊ abrae
promiſſuꝫ ẽ Geñ.22. Q̃ in ipſo bendicerentᷣ oñes cogna
tiões terre. ¶ Deinde cũ dicit. Dicis ergo ⁊c̃. excludit
obiectionẽ gentiliũ. Et primo ꝓponit obiectionẽ. ſecũdo
excludit eaꝫ ex conſideratiõe diuini iudicĳ ibi. Bene ⁊c̃.

Tertio inducit eos in diligentẽ ꝯſiderationẽ diuinoꝝ iudicioꝝ ibi Vide ergo bonitatem ⁊c̃. Dicit ḡ primo. Ergo tu gentilis q̄ gloriaris contra iudeos forte dicis: Fracti ſunt rami vt ego inſerar. i. ad hoc deꝰ ꝑmiſit iudeos a fide excidere vt ego ad fidem intrarẽ. Nullus aūt ſuſtinet detrimentū rei niſi ꝓpter rem ꝑcioſiorẽ ⁊ magis dilectā. ſicut medicus ꝑmittit infirmitatẽ eſſe in pede vt ſanet oculum. Sic igiť ex hoc ipſo videť gentilitas eſſe precioſioꝛ ⁊ magis deo accepta ꝙ̄ iudea. Unde Mal. i. diciť. Non ẽ mihi voluntas in vobis ⁊ munus non accipiā de manu veſtra. Ab oꝛtu aūt ſolis vſq̧ ad occaſum magnū eſt nomen meum in gentibus: Et Eſa. 49. Parum eſt vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus iacob. Dedi te in lucẽ gentium. ¶ Deinde cum dicit. Bene ⁊c̃. excludit obiectionẽ. Et primo aſſignat cauſam defectus iudeorum ⁊ ꝓmotionis gentilium dicens. Bene in hoc dicis ꝙ deus ꝑmiſit frangi ramos vt tu inſeraris: ſed conſidera cauſam fractionis ramoꝝ ꝓpter incredulitatem in quā fracti ſunt. quia ſcʒ in xp̄m credere noluerunt. Ezech. 2. Increduli ⁊ ſubuerſores ſunt tecum. Jo. 8. Si veritatem dico vobis q̄re non creditis mihi? Tu aūt ſcʒ gentilis ſtas in fide id ẽ credendo in xp̄m in quo grām conſecutus es. 2. coꝛin. 1. Nā fide ſtatis. 1. coꝛin. 15. Notum facio vobis euangeliū in q̄ ſtatis per quod ⁊ ſaluamini. Secundo inducit admonitionem dicens. Noli altum ſapere. i. noli de te vltra teipſū preſumere. infra. 12. Non alta ſapientes ſed humilibꝰ cōſentientes pš. Dn̄e non eſt exaltatū coꝛ meū neq̧ elati ſūt oculi mei. Sʒ time ne ſcʒ etiam tu frangaris ꝑ incredulitatem qd̄ ꝑtinet ad timorem caſtū ꝓuer. 28. Beatus homo q̄ ſemꝑ eſt pauidus. qui vero mentis eſt dure coꝛruet ī malum Ecc̃. 1. Timoꝛ dn̄i expellit peccatū. Secundo aſſignat rationem ſue admonitionis dicens. Si eñ naturalibus ramis id eſt iudeis q̄ ex naturali oꝛigine ex patriarchis deſcenderunt non pepercit deus quin eos frangi ꝑmitteret time ne forte nec tibi parcat q̄n ſcʒ te ꝑmittat ꝑ īcredulitatẽ excidere ꝓuer. 6. Zelus ⁊ furoꝛ viri nō parcet in die vindicte. Jere. 13. Non parcā neq̧ miſereboꝛ vt nō diſpergam eos. In hoc ḡ conſiſtit ſolutio apl̄i ꝙ cū aliq̄s videt ſe gratiam adeptum alio cadente non debet extolli contra cadẽtem: ſed magis timere ſibiipſi. q2 ipſa ſuꝑbia eſt cauſa ꝑcipitii: ⁊ timoꝛ ẽ cauſa cuſtodie ⁊ cautele. ¶ Deinde cum dicit. Vide ḡ bonitatem ⁊ ſeueritatẽ ⁊c̃. Inducit eos in diligentē conſiderationẽ diuinoꝝ iudicioꝝ: et primo inducit eos ad conſiderandū. ſecundo inſtruit eos quaſi ꝑ ſe conſiderare nō valẽtes ibi. Nolo eñ vos ignorare fratres ⁊c̃. Tertio quaſi nec ipſe ꝑfecte ſufficeret ad iſtorum inueſtigationẽ exclamat admirando diuinā ſapiẽtiam ibi. O altitudo diuitiaꝝ ⁊c̃. Circa primū tria facit. Primo oſtendit quid conſiderari opoꝛteat dicens: Vide ergo id ẽ diligenť conſidera bonitatē dei miſerentis pš. Quā bonus iſrael deus his q̄ recto ſunt ſunt coꝛde. R. 2. An diuitias bonitatis eius contemnis. ⁊ ſeueritatem ipſius punientis. pš. Deus vltionū dn̄s. i. deus emulatoꝛ ⁊ vlciſcens dn̄s. Prima eñ conſideratio tribuit ſpẽ. ſecūda timoꝛē vt vitet deſperatio ⁊ ꝑſumptio. Secundo oſtẽdit in quibus vtrūq̧ dictorum ſit conſiderandū quatū ad preterita dicens: In eos quidẽ ſcʒ iudeos qui ceciderunt Tren̄. 2. Precipitauit dn̄s nec pepercit: omnia ſpecioſa iacob deſtruxit. In te aūt. ſ. gentilẽ q̄ inſertꝰ es bonitatẽ. pš. Bonitatẽ feciſti cum ſeruo tuo dn̄e. Tertio oſtẽdit q̄ tenoꝛe poſſint in predictis hec conſiderari: q2 non īmobiliter ſicut qd̄ poteſt mutari in futurū. Et primo oſtẽdit ꝙ̄tū ad gẽtiles dicẽs. In te dico vide bonitatẽ dei opantẽ eo tñ tenoꝛe ſi ꝑmāſeris ī bonitate. Jo. 15. Manete in dilectione mea. alioquin ſi tu non dederis operam ad ꝑmanendū ꝑ timoꝛem ⁊ humilitatem ⁊ tu excideris Math. 3. Omnis arboꝛ que non facit fructū bonum excideť. Secundo oſtendit idem quantū ad iudeos. ⁊ primo ꝓponit qd̄ intendit dicens. Sed ⁊ illi ſcʒ iudei ſi nō ꝑmāſerint in incredulitate inſerenť. i. in ſuū ſtatum reſtituenť. Je. 3. Foꝛnicata es cū amatoꝛibꝰ multis. tamen reuertere ad me dicit dn̄s. Secundo pꝛobat qd̄ dixerat. ⁊ primo ex diuina potentia dicens. Potens eſt eñ dn̄s deus iterū inſerere illos: ⁊ ideo non eſt de eorum ſalute deſperandū. Eſa. 59. Ecce nō ẽ abbꝛeuiata manus dn̄i vt ſaluare non poſſit. Secundo ꝓbat idem ꝑ locū a minoꝛi dicens. Nā ſi tu gentilis exciſus es ex naturali oleaſtro id ẽ ex gentilitate que naturaliter erat infructuoſa. non quidẽ ꝓut dn̄s fecit naturam. ſed ſm̄ ꝙ coꝛrupta eſt ꝑ peccatum ſap. 12. Iniqua eſt natio eorum ⁊ naturalis malicia ipſoꝝ. Eph. 2. Eramus natura filii ire. Et inſertus in bonam oliuā id eſt in fide iudeorum contra naturam. i. contra cōmunem curſū nature. Non eñ conſueuit ramus arboꝛis male inſeri in bonam arboꝛem. ſed potius econuerſo. Id autẽ qd̄ deus facit non eſt contra naturam: ſed eſt ſimpliciter naturale. Dicimus eñ eſſe naturale quod fit ab agente cui naturaliter ſubdiť patiens ꝙ̄uis etiam non ſit ſm̄ ꝓpꝛiā naturam patientis. ſicut enim fluxus ⁊ refluxus maris eſt naturalis ꝓpť hoc ꝙ cauſať ex motu lune cui naturaliť ſubditur aqua. ꝙ̄uis nō ſit naturalis ſm̄ foꝛmā aque. ita etiā cum omnis creatura ſit naturaliter deo ſubiecta quicquid deus facit in creatura eſt ſimpliciter naturale lʒ foꝛte non ſit naturale ſm̄ ꝓpꝛiā ⁊ ꝑticularẽ naturā rei in q̄ fit. puta cū cecus illuminať ⁊ moꝛtuus reſuſcitať. ſi in q̄ hoc fctm̄ ẽ contra naturam. quantomagis hi q̄ ſunt ſm̄ naturam id ẽ qui naturali oꝛigine ꝑtinent ad gentem iudeoꝝ inſerunť ſue oliue id eſt reducenť ad dignitatem gentis ſue. Mal. vltimo. Conuertet coꝛda patrum ad filios ⁊ coꝛda filioꝝ ad patres eoꝛum.

Lectio quarta.

Nolo enim vos ignoꝛare fr̄es myſterium hoc vt non ſitis vobiſipſis ſapientes. q2 cecitas ex parte contingit ī iſrael donec plenitudo gentiū intraret: et ſic omnis iſrael ſaluus fieret: ſicut ſcriptum eſt Uenit ex ſyon qui eripiat ⁊ auertat impietatem a iacob. Et hoc illis a me teſtamentū cū abſtulero peccata eoꝛum. Scd̄m euangeliū quidẽ inimici ꝓpter vos: ſm̄ electionem aūt chariſſimi ꝓpter patres. Sine penitẽtia eñ ſunt dona ⁊ vocatio dei. Sicut eñ aliquando ⁊ vos non credidiſtis deo: nunc autē miſericoꝛdiam conſecuti eſtis ꝓpter incredulitatem illoꝛum: ita ⁊ iſti nunc non crediderūt in veſtram miſericoꝛdiā. vt et ipſi miſericoꝛdiam conſequanť. Concluſit eñ deus om̄ia in incredulitate: vt oīm miſereať.

Poſtꝙ̄ aplus induxit gentiles in cognitionẽ diuinoꝝ iudicioꝝ in quibꝰ diuina bonitas ⁊ ſeueritas manifeſtať. hic quaſi eis adhuc non ſufficientibus cōſiderare predicta exponit q̄d ſibi circa hec videať. ⁊ p̄mo ꝓponit factū. ſcd̄o ꝓbat ibi. Sicͫ ſcp̄tū ẽ ⁊c̃. Tertio rōnē aſſignat ibi. Si eñ ⁊c̃. Circa p̄mū tria faciť. Primo ꝓpōit ſuā intẽtiōē dicẽs. Nō īduxi vos ad cōſiderandū bonitatẽ et ſeueritatē dei. Nolo eñ o fratres ignoꝛare vos myſterium hoc. non eñ om̄ia myſteria capere poteſtiſ. hoc eſt enim ꝑfectoꝝ q̄bus

dn̄s dicit Luc. 8. Uobis datum eſt noſce myſteriū regni dei. Sap. 6. Non abſcondam a vobis ſacramenta dei. ſ3 ignorātia hui⁹ myſterij eſſet nob̄ damnoſa. 1. cor. 14. Si quis ignorat ignorabit. Secundo aſſignat ſue intentiōis rationem vt non ſitis vobiſmetipſis ſapientes id ē nō de ſenſu veſtro preſumatis: ⁊ ex veſtro ſenſu alios condemnā tes: vos eis p̄feratis. infra. 12. Nolite eſſe prudentes apd̄ voſmetipſos Eſa. 5. Ue qui ſapientes eſtis in oculis vr̄is ⁊ coram vobiſmetipſis prudentes. Tertio ꝓponit qd̄ intendit. Primo quidē quātū ad caſum ꝑticularitū iudeorū cū dicit. Quia cecitas contingit in iſrael nō vlr̄: ſ3 ex aliqua parte vt ſupra oſtenſum eſt Eſa. 6. Exceca cor populi huius. Secundo ponit terminū huius cecitatis dicens Donec intraret ad fidem plenitudo gentiū id eſt nō ſolu3 aliqui ꝑticulariter ex gentibus ſicut tunc cōuertebant̄. ſ3 vel ꝓ toto vel ꝓ maiori ꝑte in omībus gentib⁹ eccleſia fūdata. ps̄. Dn̄i eſt terra ⁊ plenitudo eius. Dicunt̄ aūt gentiles ad fidem conuerſi intrare quaſi ex exterioribus ⁊ viſibilibus rebus que venerabant̄ in ſpeciali ⁊ voluntate diuina. ps̄. Introite in conſpectu eius in exultatione. Et eſt notandū ꝙ hoc aduerbiu3 donec poteſt deſignare cauſa3 excecationis iudeoru3. Propter hoc em̄ ꝑmiſit deus eos excecari vt plenitudo gentiū intraret ſicut patet ex ſupradictis. Pōt etiā deſignare terminū q2 videlic3 vſq3 tūc cecitas iudeorum durabit quouſq3 plenitudo gentium ad fidem intrabit. Et huic concordat qd̄ infra ſubdit de futuro remedio iudeorū cum dicit. Et ſic ſc3 cū plenitudo gē tium intrauerit omnis iſrael ſaluus fiet non particulariter ſicut modo ſ3 vniuerſaliter om̄es. Oſee. 1. Saluabo eos in dn̄o deo ſuo. Mich. vlt̄io Reuertet̄ ⁊ miſerebit̄ noſtri. ¶ Deinde cu3 dicit. Sicut ſcriptū eſt ⁊c̄. ꝓbat qd̄ dixerat ꝺ futura ſalute iudeoꝝ. Et primo ꝓbat hoc ꝑ auctoritatē. ſecundo ꝑ rationem ibi. Scd̄m euangeliū meu3 ⁊c̄. Dicit ergo primo. Dico ꝙ omnis iſrael ſaluus fiet ſicut ſcriptu3 eſt Eſa. 56. vbi noſtra littera ſic habet. Ueniet ex ſyon redemptor ⁊ eis q̄ redeūt ad iacob. hoc fedus meū cū eis dicit domin⁹. Sed ap̄lus hoc inducit ſm̄ lr̄am. lxx. ⁊ tāgit tria verba hic poſita. Primo ſaluatoris aduentū cū dicit. Ueniet deus ſc3 humanatus ad ſaluandu3 nos ex ſyon id eſt ex populo iudeorum q̄ ſignificat̄ ꝑ ſyon q̄ erat arx hieruſalem que eſt metropolis iudee. Unde dicit̄ Zach. 9. Exulta ſatis filia ſyon iubila filia hieruſalem ecce rex tu⁹ venit tibi ⁊c̄. Jo. 4. Salus ex iudeis eſt. Uel dicit ex ſyon cū venire non q2 ſit ibi natus. ſed q2 inde doctrina ei⁹ exiuit in vniuerſu3 mundū ꝑ hoc ꝙ ap̄li in cenaculo ſyon ſpūmſanctum receperunt Eſa. 2. De ſyon exibit lex. Secundo ponit ſalutē ꝑ xp̄m iudeis oblatā dicens. Qui eripiat ⁊ auertat impietatem a Jacob. Et poteſt ereptio referri ad liberationē a pena ps̄. Eripiet aīa3 meā ꝺ morte. Qꝫ vero dicit auertet impietatem a iacob: pōt referri ad liberationem a culpa. ps̄. Auertet dn̄s captiuitatē plebi ſue. Uel vtrūq3 refert̄ ad liberationem a culpa. ſed dicit q̄ eripiat ꝓpter paucos q̄ nunc difficulter quaſi cu3 quadā violentia cōuertunt̄. Amos. 3. Quō ſi eruat paſtor de ore leonis duo crura aut extremū auricule ſic eruent̄ filij iſrael. Dicit aūt auertet impietatē a iacob ad oſ̄dendū facilitatē conuerſionis iudeorū in fine mundi Mich. vltimo. Quis deus ſimilis tui qui aufers iniquitatē ⁊ transfers peccatū reliquiaꝝ hereditatis tue. Et hoc teſtimoniū ſc3 nouū erit illis a me cum abſtulero peccata eorum. Uetus em̄ teſtamentū peccata non auferebat: q2 vt dicit̄ Heb. 10 Impoſſibile eſt ſanguine thaurorū ⁊ hircorum auferri peccata. Et ideo ꝓpter imperfectionem veteris teſtamenti ꝓmittitur eis nouū teſtamentū. Jere. 31. Feriam domui iſrael ⁊ domui iuda fedus nouū. Qd̄ quidem habebit efficatiam ad remiſſionem peccati ꝑ ſanguinem chriſti Matth. 26. Hic

ſanguis me⁹ noui teſtamēti q̄ ꝓ mltis effūdet̄ in remiſſiō3 peccatorum. Mich. vltimo. Deponet iniquitateſ noſtras ⁊ ꝓijciet in ꝓfundum maris om̄ia peccata noſtra. ¶ Deinde cum dicit. Scd̄m euangeliū meū ⁊c̄. ꝓbat ꝓpoſitu3 ꝑ rationē. Et primo inducit ꝓbationē. ſecundo remouet obiectionem ibi. Sine penitentia em̄ ⁊c̄. Dicit ergo p̄mo ꝙ eorum peccata auferant̄ ⁊ ꝙ poſtq̄ peccata habent: manifeſtum eſt ꝙ ſunt inimici xp̄i. Scd̄m euangeliū quidem inimici. i. quantū ad doctrinā euāgelij ꝑtinet quā impugnant ꝓpter vos. i. ad vtilitate3 veſtri cedit: vt ſupra dictū eſt Unde dicit̄ Luc. 19. Uerūtamē inimicos meos illos q̄ noluerūt me regnare ſuꝑ ſe adducite huc ⁊ interficite añ me. Jo. 15. Nunc aūt ⁊ viderunt ⁊ oderunt ⁊ me ⁊ patre3 meū. Uel ſm̄ euangeliū dicit q2 eorum inimicitia ad vtilitatem euāgelij ꝑtinet cuius predicatio occaſione talis inimicitie vbiq3 diffundit̄. Col. 1. In verbo veritatis euangelij qd̄ ꝑuenit ad vos ſicut ⁊ in vniuerſo mūdo eſt ⁊ fructificat ⁊ creſcit. S3 ſunt chariſſimi deo ꝓpt̄ patres ⁊ hoc ſm̄ electionem. q2 ſc3 ob gr̄am patrū: eorum ſemen elegit Deut. 4. Dilexit patres tuos ⁊ elegit ſemen eoru3 poſt eos. Qd̄ non ſic eſt intelligendū quaſi merita preſtita patribus fuerint cauſa eterne electionis filiorum ſ3 q2 deus ab eterno elegit gratis ⁊ patres ⁊ filios. hoc tamen ordine vt filij ꝓpt̄ patres conſequerent̄ ſalutē: non quaſi merita patrum ſufficerent ad filiorum ſalutem ſed ꝑ quādam abūdātiā diuine gratie ⁊ miſericordie hoc dicit que in tātum patribus eſt exhibita vt ꝓpter ꝓmiſſiones eis factas etiā filij ſaluarent̄. Uel intelligendū ē ſm̄ electionē id eſt quantū ad electos ex illo populo ſicut ſupra dictu3 eſt electio conſecuta eſt. Si autē ſunt dn̄o chariſſimi rationabile eſt ꝙ a deo ſaluent̄ ſm̄ illud Eſa. 64. Oculus nō videt deus abſq3 te que preparaſti ⁊c̄. ¶ Deinde cū dicit. Sine penitentia em̄ ſunt ⁊c̄. excludit obuiationē. Poſſet enim aliquis obuiando dicere ꝙ iudei ⁊ ſi olim fuerint chariſſimi ꝓpter patres: tn̄ inimicitia quā contra euangeliū exercent ꝓhibet ne in futurū ſaluent̄: ſed hoc ap̄lus falſum eē aſſerit dicens. Sine penitentia em̄ ſunt ſc3 dona et vocatio dei quaſi dicat ꝙ deus aliud aliquib⁹ donet vel aliq̄s vocet hoc eſt ſine penitentia q2 de hoc deum non penitet ſm̄ illd̄. 1. reg. 5. Triūphator in iſrael nō parcet nec penitudine flectetur ps̄. Jurauit dn̄s ⁊ nō penitebit eum. S3 videt̄ falſu3. Dicit em̄ dn̄s geñ. 6. Penitet me feciſſe hominem. Et Jere. 18. Loquar de gente ⁊ de regno vt edificem ⁊ plantem illud. Si fecerit malū in oculis meis penitentiam agam ſuꝑ bonum qd̄ locutus ſum vt facerē ei. Sed dicendū eſt ꝙ ſicut dn̄s iraſci dicit̄ non ꝓpter hoc ꝙ in eo ſit cōmotio ire ſed q2 ad modum irati ſe habet quantum ad punitionis effectū. ita quandoq3 penitere dicit̄ nō quaſi in eo ſit penitentie cōmutatio: ſed q2 ad modum penitentis ſe habet dum mutat qd̄ fecerat. Sed adhuc videtur ſm̄ hoc ꝙ dona ⁊ vocatio non ſint ſine penitentia quia dona diuinitus ꝯceſſa frequent̄ amittunt̄ ſm̄ illud Mat. 25. Tollite itaq3 ab eo talentū ⁊ date ei q̄ habet decē talēta. Uocatio em̄ dei etiā q̄nq3 mutari videt̄ cū ſcriptū ſit Matth. 22. Multi ſunt vocati pauci ꝟo electi. Sed dicendu3 ē ꝙ donū hic accipit̄ ꝓ ꝓmiſſione que fit ſm̄ dei preſcientiam vel predeſtinationē: vocatio autē hic accipitur ꝓ electione q2 ꝓpter certitudinē vtriuſq3 qd̄ deus ꝓmittit iam quodāmodo dat ⁊ quos eligit iam quodāmodo vocat. Et tn̄ ipſum temporale dei donum ⁊ temporalis vocatio non irritat̄ ꝑ mutationē quaſi penitentis: ſed ꝑ mutationem hominis q̄ gr̄am dei abijcit ſm̄ illud Heb. 12. Contemplantes ne quis deſit gr̄e dei. Poteſt etia3 quod hic dicitur aliter intelligi vt dicam⁹ ꝙ dona dei que dantur in baptiſmo: ⁊ vocatio qua baptizatus vocat̄ ad gr̄am ſunt ſine penitentia hoīs baptizati: qd̄ q̄dem hic inducit̄

ne aliquis deſperet de futura iudeorum ſalute ꝓpter hoc
ꝙ non vident de peccato ſuo penitere. Sed cõtra hoc qđ
dicitꝰ eſſe quod petrus dicit act. 2. Penitentiã agite ⁊ ba
ptizet vnuſquiſq; veſtrũ. Sed dicendũ eſt ꝙ duplex ẽ pe
nitentia. interior ⁊ exterior. Interior quidem conſiſtit in
cõtritione cordis: qua quis dolet de peccatis preteritis et
talis penitentia requirit a baptizato: q2 vt aug. dicit in li=
bro de penitentia. Nemo ſue voluntatis arbiter cõſtitutꝰ
poteſt nouaʒ vitam inchoare niſi peniteat eum veteris vi
te. alioquin fictus ad baptiſmuʒ accedit. Exterior vo pe=
nitentia conſiſtit in exteriori ſatiſfactione q̃ a baptizato nõ
requirit. q2 ꝑ grãm baptiſmalẽ liberat homo non ſolum
a culpa ſed etiam a tota pena ꝑ virtutẽ paſſionis chriſti: q̃
ꝓ peccatis oĩm ſatiſfecit ſicut ſupra. 6. dictũ eſt. Quicũq;
baptizati ſumus in xp̃o ieſu in morte ipſius baptizati ſu=
mus. Unde dicit Tit. 3. Per lauacrũ regeneratiõis ⁊ re=
nouationis ſpũſſancti quẽ effudit in nos abunde. Sed cũ
claues eccl̃ie ⁊ oĩa alia ſacramenta in virtute paſſionis
chriſti operent: videt ꝙ pari ratione omnia alia ſacramẽ=
ta liberent hominẽ a culpa ⁊ a tota pena. Sed dicendũ ẽ
ꝙ paſſio xp̃i operat in baptiſmo ꝑ modũ cuiuſdã genera=
tionis que requirit vt homo totalit priori vite moriat: ad
hoc vt nouam vitã accipiat. Et ideo tollit in baptiſmo to
tus reatus pene q̃ ꝑtinet ad vetuſtatẽ prioris vite. Sʒ in
alijs ſacramentis operat virtus paſſionis xp̃i ꝑ modũ ſa=
nationis vt in penitentia. Sanatio autẽ nõ requirit vt ſta
tim omnis infirmitatis reliquie auferant. Et eadeʒ ratio
eſt in alijs ſacramentis. Sed cum confeſſio peccatoꝝ ꝑti=
neat ad exteriorem penitentiam. queri poteſt vtrum a ba=
ptizato confeſſio peccatoꝝ requirat. ⁊ videt ꝙ ſic. Dicit
eñ Matth. 1. ꝙ baptizabant hoĩes a iohanne confitẽtes
peccata ſua. Sed dicendũ eſt ꝙ baptiſmus iohannis erat
baptiſmus penitentie: q2 ſcʒ accipiendo illũ baptiſmũ q̃=
dãmodo ſe ꝯfitebant penitentiam accepturos de peccato
ſuo. ⁊ ideo conueniens erat vt confiterent vt ſm̃ modum
peccati eis penitentia ſtatueret. ſed baptiſmus xp̃i eſt ba=
ptiſmus oĩum peccatoꝝ: ita ꝙ nõ reſtat baptizato aliq̃ ſa=
tiſfactio ꝓ peccatis p̃teritis ꝓpter ꝙ nulla eſt confeſſiõis
vocalis neceſſitas. ad hoc eñ neceſſaria eſt confeſſio in ſa
cramento penitentie. vt ſacerdos ꝑ poteſtatem clauiũ con
uenientẽ penitentẽ ſoluet vl liget. ¶ Deinde cũ dicit. Si=
cut eñ aliq̃n ⁊c. aſſignat rationẽ future ſalutis iudeoruʒ
poſt eorum incredulitatẽ. Et primo ponit ſimilitudinẽ in
ter vtriuſq; populi ſalutẽ. Secũdo huius ſĩtudinis cau=
ſam oſtendit ibi. Concluſit eñ deus ⁊c. Dicit ergo p̃mo.
Ita dico ꝙ omnis iſrael ſaluus fiet q̃uis nũc ſint inimici
Sicut eñ ⁊ vos gentiles aliquando non crediſtis deo.
Eph. 2. Eratis illo tẽpore ſine deo ĩ hoc mũdo. nũc aũt mi
ſericordiã conſecuti eſtis. infra. 15. Gẽtes aũt ſuꝑ miſeri=
cordia honorare deũ. Oſee. 2. Miſerebor eiꝰ q̃ fuit abſq;
miſericordia. Et hoc ꝓpter eorũ incredulitatem q̃ ſcʒ fuit
occaſio veſtre ſalutis vt ſupra dictum eſt. Ita ⁊ iſti ſcʒ iu=
dei nunc ſcʒ tempore gratie non crediderũt. ſ. xp̃o Jo. 8.
Quare nõ creditis mihi? Et hoc eſt quod ſubdit. In ve=
ſtram miſericordiã id eſt in gratiã xp̃i ꝑ quã miſericordiaʒ
conſecuti eſtis. Tit. 3. Scd̃m ſuam miſericordiaʒ ſaluos
nos fecit. Uel nõ crediderunt vt ꝑ hoc ꝑuenirent in vr̃aʒ
miſericordiaʒ. Uel non crediderũt qđ in veſtrã miſericor=
diam occaſiõaliter ceſſit. vt ⁊ ipſi q̃nq; miſericordiã cõſeq̃
rentur. Eſa. 14. Miſerebit dñs Jacob. ¶ Deinde cuʒ di
cit. Concluſit eñ ⁊c. aſſignat rationẽ huius ſimilitudinis
q2 ſcʒ deus voluit vt ſua miſc̃dia in oĩbꝰ locum haberet
Et hoc eſt qđ ſubdit. Concluſit eñ deus id ẽ concludi ꝑ=
miſit omnia. i. omne hoĩm genus tam iudeos q̃ gentiles
in incredulitate ſicut in quadam cathena erroris. ſap. 17.
Una cathena tenebrarum omnes erant colligati. Ut om=
nium miſereatur. i. vt in omni genere hominum ſua mi=
ſericordia locum habeat Sap. 11. Miſereris omniũ dñe.
Qđ quidem non eſt extendendũ ad omnes hoĩes ſigilla=
tim. ſed ad omnia genera hominũ. Fit eñ hic diſtributio
ꝓ generibus ſingulorũ ⁊ non ꝓ ſingulis generum. Ideo
aũt deus vult omnes ꝑ ſuam miſericordiam ſaluari. vt ex
hoc humilient ⁊ ſuam ſalutẽ non ſibi ſed deo aſſcribant.
Oſee. 13. Perditio tua iſrael tantũmodo ex me auxilium
tuũ. ſupra. 3. Ut omne os obſtruatur ⁊ ſubditus fiat om=
nis mundus deo.

Lectio quinta.

O Altitudo diuitiarum ſapientie ⁊ ſcie
dei: q̃ incomprehenſibilia ſunt iudi
cia eius: ⁊ inueſtigabiles vie eius.
Quis enim cognouit ſenſum domini: aut
q̃s conſiliarius eius fuit. aut quis prior de=
dit illi ⁊ retribuet ei? Quoniam ex ipſo ⁊ ꝑ
ipſum ⁊ in ipſo ſunt oĩa ipſi honor ⁊ gloria
in ſecula ſeculorum amen.

Supra apoſtolus conatus fuit aſſignare rationẽ diuinoꝝ
iudiciorum quibus tam gentes q̃ iudei poſt incredulita=
tem miſericordiã conſequunt. nunc quaſi ad hec inueſti=
ganda ſe inſufficientem recognoſcẽs exclamando diuinã
excellentiam admirat. Et primo admirat diuinam excel=
lentiam. Secundo probat quod dixerat ibi. Quis enim
cognouit ⁊c. Circa primum duo facit. Primo admiratur
excellentiam diuine ſapientie ſm̃ ſe conſiderate. ſecundo
per comparationẽ ad nos ibi Quãincomprehẽſibilia ⁊c.
Excellentiaʒ diuine cognitionis admirat. Primo quidẽ
q̃tũ ad altitudinem dicens. O altitudo Ecc. 7. Alta ꝓ=
funditas quis inueniet eam. Jere. 17. Solium glorie al=
titudinis a principio. Hec aũt altitudo attendit quantum
ad tria. Uno quidem modo quantũ ad rem cognitam. in=
quantũ. ſ. deus ſeipſum ꝑfecte cognoſcit. Ecc. 24. Ego
in altiſſimis habito. Alio modo quantũ ad modũ cogno=
ſcendi: inquantũ ſcʒ ꝑ ſeipſum omnia cognoſcit. pſ. Pro
ſpexit de excelſo ſancto ſuo dominus de celo in terrã aſpe
xit. Tertio quantũ ad certitudineʒ cognitionis Ecc. 23.
Oculi dñi multoplus lucidiores ſuꝑ ſolem. ¶ Scđo ad=
mirat excellentiã diuine cognitionis quantũ ad eius ple
nitudineʒ cum dicit. Diuitiarũ Eſa. 33. Diuitie ſalutis ſa
pientia ⁊ ſcientia. Que quidem plenitudo attendit in tri
bus. Uno modo in multitudine cognitorũ q2 ſcʒ oĩa no=
uit. Jo. vltimo. Dñe tu oĩa ſcis. Col. 2. In ipſo ſũt oĩes
theſauri ſapientie dei abſconditi. Alio mõ quantũ ad faci
litatem cognoſcendi. q2 ſtatim oĩa intuet ſine inquiſiti
one ⁊ difficultate Heb. 4. Oĩa nuda ⁊ aperta ſunt ocu
lis eius. Tertio quantũ ad copiam cognitionis. q2 eã om
nibus cõmunicat affluenter. Jac. 1. Si quis veſtrũ indi=
get ſapientia poſtulet a deo qui dat omnibus affluenter.
¶ Tertio admirat diuinam excellentiã quantũ ad perfe=
ctionem cum dicit. Sapientie ⁊ ſcientie dei. habet eñ ſa
pientiam de diuinis Job. 12. Apud ipſum eſt fortitudo ⁊
ſapientia. Et ſcientiã de rebus creatis. Baruch. 4. Qui
ſcit vniuerſa nouit eam. ¶ Deinde cum dicit. q̃ incomp̃=
henſibilia ⁊c. oſtendit excellentiã diuine ſapientie ꝑ com
parationeʒ ad noſtrũ intellectũ. Et primo quantũ ad ſapi=
entiam ad quã ꝑtinet iudicare ⁊ ordinare. Unde dic̃ q̃ incõ
prehenſibilia ſunt iudicia eius: q2 ſcʒ homo non poteſt cõ
p̃hendere rationẽ diuinoꝝ iudicioꝝ q2 in ſapiẽtia dei latẽt
pſ. Iudicia tua abiſſus multa. Job. 11. Forſitan veſtigia
dei comprehendes ⁊ oĩpotentẽ vſq; ad ꝑfectũ reperies.
Secundo quantũ ad ſcientiã ꝑ quã in rebus operat. Unde

ſubdit. Et inueſtigabiles id eſt non ꝑfecte ab homine ve-
ſtigabileſ vie eius id eſt ꝓceſſus eius quibus in creatu-
ris operaꝫ. Et ſi enĩ ipſe creature ſint homini note tamen
modi quibus deus in creaturis opaꝫ ab homine compre-
hendi non poſſunt. pſ̄. In mari vie tue in aquis multis ⁊
veſtigia tua non cognoſcent. Job. 38. Per quã viã ſpar-
gitur lux ⁊c. ¶ Deinde cum dicit. Quis enĩ ⁊c. ꝓbat qꝺ
dixerat ad qꝺ inducit duas auctoritates quaꝝ vna habet
Eſa. 40. vbi ſm lr̃am noſtrã ſic legit. Quis adiuuit ſpi-
ritũ dñi aut quis conſiliariꝰ eius fuit? Loco cuius hic di-
citur. Quis enĩ cognouit ſenſuʒ dñi. aut q̃s conſiliariꝰ eiꝰ
fuit. Alia auctoritate habet Job. 41. Quis an̄ dedit mi-
hi vt reddam ei. ex loco cuius hic dicit. aut quis prior de-
dit ei ⁊ retribuet ei. In his aũt verbis ⁊ ſequentibꝰ apl̄us
tria facit. Primo oſtendit excellentiã diuine ſapientie ꝑ
cõparatione ad intellectũ noſtrũ dicens. Dictũ eſt ꝙ inco-
prehenſibilia ſunt iudicia eius ⁊ inueſtigabiles vie eius.
Quis enĩ cognouit ſenſum dñi ꝑ quẽ. ſ. iudicat ⁊ opan-
do ꝓcedit quaſi dicat. Nullꝰ niſi eo reuelãte. ſap̄. 9. Sen-
ſum tuuʒ quis ſcire poterit niſi tu dederis ſapientiã ⁊ mi-
ſeris ſpũmſanctũ tuum de altiſſimis. Et. 1. corin. 2. Que
ſunt dei nemo nouit niſi ſpũs dei. nobis aũt reuelauit deꝰ
ſpiritũ ſuum. Secundo oſtendit excellentiã diuine ſapiẽ-
tie ſm ꝙ in ſe habet altitudinẽ: que quidẽ eſt altitudo q̃
eſt ſupremi principium ad quod duo ꝑtinent. Primo ꝙ
non ſit ab alio. ſecundo ꝙ alia ſint ab eo. Et hec oſtendit
ibi. Quoniã ex ipſo. Qꝛ autẽ ſapientia dei nõ dependeat
ab altiori principio oſtendit dupliciter. Primo quideʒ ꝑ
hoc ꝙ non eſt inſtructa alieno conſilio. Unde dicit. Aut
quis conſiliarius eius fuit. Quaſi diceret Nullus. Ille
enĩ conſilio indiget qui non plene cognoſcit q̃liter ſit agẽ-
dum: qꝺ deo nõ competit. Job. 26. Cui dediſti conſili-
um. Forſitan illi qui nõ habet ſapientiã? Jere. 23. Quis
affuit in conſilio dñi. Secũdo ꝑ hoc ꝙ non eſt adiuta alie-
no dono. Unde ſubdit. Aut quis prior dedit illi et ꝑ hoc
retribuet ei quaſi prius danti. Quaſi dicat. Nullus. Nõ
enĩ poteſt hõ dare deo niſi que a deo accepit. 1. Paral. vl-
timo. Tua ſunt omnia ⁊ q̃ de manu tua accepimꝰ dedimꝰ
tibi. Job. 35. Porro ſi iuſte egeris q̃d donabis ei: aut q̃d
de manu tua accipiet? ¶ Deinde cũ dicit. Quoniã ex ipo
⁊c. oſtendit altitudinẽ dei quantũ ad hoc ꝙ ab ipſo ſunt
omnia. Et primo oſtendit eius cauſalitatẽ. ſecundo eius
dignitatẽ. ibi. Ipſi honor ⁊ gloria. tertio eius ꝑpetuitatẽ
ibi. In ſecula ſeculoꝝ amẽ. Dicit ergo p̃mo. Recte nullꝰ
prior dedit illi qꝛ ex ipſo ⁊ ꝑ ipſum ⁊ in ipſo ſunt oĩa. Et
ita nihil poteſt eſſe niſi ab eo acceptũ. Ad deſignandũ aũt
dei cauſalitatẽ vtitur tribus p̃poſitionibꝰ que ſunt. ex. ꝑ.
⁊ in. Hec aũt p̃poſitio. ex. denotat p̃ncipiũ motꝰ. Et hoc
tripliciꝫ. Primo quidẽ ipſum p̃ncipiũ agens vel mouẽs.
Alio modo ipſam materiã. Tertio modo ipſuʒ contrariũ
oppoſitum quo incipit motus. Dicimus enĩ cultellũ fieri
ex fabro ⁊ ferro ⁊ ex infigurato. Uniuerſitas aũt creatura-
rum nõ eſt facta ex preexiſtenti materia: ſed eſt effectꝰ dei.
Et ſm hoc omnia creata non dicunꝫ ex aliquo eſſe. ſed ſi-
cut ex oppoſito dicunꝫ eſſe ex nullo qꝛ nihil erant anteq̃
crearent vt eſſent ſap̄. 2. Ex nihilo nati ſumꝰ. Ex deo aũt
ſunt omnia ſicut ex primo agente. 1. corin. 11. Omnia aũt
ex deo. Notandũ tñ ꝙ hec p̃poſitio. de. eaſdem habitudi-
nes deſignare videꝫ. hoc tñ ſuꝑaddit qꝛ ſemꝑ deſignat cõ-
ſubſtantialem. Dicimus enĩ cultellũ eſſe de ferro. nõ aũt
eſſe de artifice qꝛ igiꝫ filiꝰ procedit a patre. vt ei cõſubſtã-
tialis dicimus filium eſſe de patre. Creature vero non ꝓ-
cedunt a deo tanq̃ ei conſubſtantiales. Unde non dicitur
eſſe de ipſo. ſed ſolũ ex ipſo. Hec aũt p̃poſitio. ꝑ. deſignat
cauſaʒ operationis. ſed quia operatio eſt medium inter fa-
ciens ⁊ factum: dupliciter hec prepoſitio ꝑ poteſt opera-

toris cauſam deſignare. Uno modo ſm ꝙ operatio exit
ab operante ſic aliq̃s dicit ꝑ id operari qꝺ eſt ſibi cã vt o-
peretur. Hoc aũt eſt vno quidẽ mõ forma. ſicut dicimꝰ ꝙ
ignis calefacit ꝑ calorẽ. Alio mõ aliqꝺ ſuꝑius agẽs. pu-
ta ſi dicamꝰ ꝙ homo generat ꝑ virtuteʒ ſolis. vel potius
dei. ſic igiꝫ oĩa dicunꝫ dupliciꝫ eſſe per ipm̃. Uno modo
ſicut ꝑ primũ agens cuiꝰ virtute oĩa alia agunt. ꝓuer. 8.
Per me reges regnãt. Alio mõ inq̃tum eiꝰ ſapia que ẽ
eius eſſentia eſt ꝑ quã deꝰ omĩa fecit ſcðm illud. ꝓuer. 3.
Dñs ſapia fũdauit terrã. Alio vero mõ hͨ p̃poſitio ꝑ deſi-
gnat cãm opationis nõ quidẽ ſcðm ꝙ exit ab operãte ſed
ſcðm ꝙ terminaꝫ ad opa ſicut dicimꝰ ꝙ faber facit cultel-
lum ꝑ martellũ qꝺ nõ eſt ſic intelligendũ ꝙ martellus ſi-
cum fabro operetur ſicut in prioribꝰ intelligebaꝫ. ſed qꝛ cul-
tellus fit ex opatione fabri per martellũ. Et ideo diciꝫ ꝙ
hec p̃poſitio ꝑ quãq; deſignat auctoritatẽ in recto ſicut cũ
dicimus rex opatur per baliuũ qꝺ ꝑtinet ad hoc qꝺ nunc
dicitur. Quãq; aũt in cãli ſicut cũ dr̃ ꝙ baliuus per regeʒ
operaꝫ. qꝺ ꝑtinet ad p̃cedentẽ modũ. Hoc aũt mõ de quo
nũc loq̃mur dicũtur oĩa eſſe facta a p̃re per filiũ. ſcðm illꝺ
Jo. 1. Oĩa per ipm̃ facta ſũt nõ ita ꝙ pater habeat a filio
hoc ꝙ facit res ſed potiꝰ qꝛ virtutẽ faciendi filiꝰ accipit a
patre nõ tamẽ inſtrumẽtalẽ aut diminutaʒ aut aliã. ſʒ p̃n-
cipalẽ ⁊ equalẽ ⁊ eandẽ. Jo. 5. Quecũq; pater facit hec
⁊ filius ſimiliter facit. Unde licet oĩa ſint facta a p̃re ꝑ fili-
um, nõ tamẽ filiꝰ eſt inſtrumẽtum vel miñſter patris. Hec
aũt p̃poſitio in deſignat etiã triplicẽ habitudinẽ cãe. Uno
quidẽ modo deſignat materiã ſicut dicimꝰ aĩam eſſe ĩ cor-
pore ⁊ formã in materia. Hoc aũt mõ nõ diciꝫ ꝙ oĩa ſint
in deo. qꝛ ip̃e nõ eſt cã materialis rerũ. Alio mõ deſignat
habitudinẽ cauſe efficiẽtis in cuiꝰ poteſtate eſt effectꝰ ſu-
os diſponere. ⁊ ſcðm hoc dicunꝫ oĩa eſſe in ipſo ſcðm ꝙ
omnia in eiꝰ poteſtate ⁊ diſpoſitiõe ꝯſiſtunt ſm illud. pſ̄.
In manu eiꝰ ſunt om̃s fines terre. Et act. 17°. In ip̃o vi-
uimus mouemur ⁊ ſumꝰ. tertio modo deſignat h̃itudinẽ
cauſe finalis ſm ꝙ totũ bonũ rei ⁊ cõſeruatio ip̃ius conſi-
ſtit in ſuo optĩo ⁊ ſm hoc dicũtur oĩa eſſe in deo ſicut ĩ bo-
nitate cõſeruante. col. 1°. Et omĩa in ip̃o cõſtant. Qꝛ autẽ
dicit oĩa eſt abſolute accipiẽdum ꝓ oĩbus q̃ habent verũ
eſſe. pctã aũt nõ habent verũ eſſe ſed inq̃tum ſunt pecca-
ta dicunꝫ per defectũ alicuiꝰ entis eo ꝙ malũ nihil eſt ni-
ſi priuatio boni. Et ideo cũ diciꝫ ex ipſo ⁊ per ip̃m ⁊ in ip-
ſo ſunt oĩa nõ eſt intelligendũ de pctĩs qꝛ ſm aug. Pec-
catũ nihil eſt ⁊ nihil fiunt hoĩes cũ peccãt. Quicq̃d tamẽ
entitatꝭ eſt in pctõ totuʒ eſt a deo. Sic igiꝫ ſm p̃miſſa om-
nia ſunt ex ipſo. ſ. deo. ſicut ex prima opatrice potentia.
Omnia ſunt ꝑ ip̃m inq̃tum oĩa facit ꝑ ſuã ſapiẽtiã. Om-
nia ſunt in ipſo ſicut in bonitate cõſeruante. Hec aũt tria
ſcꝫ potẽtia ſapiẽtia ⁊ bonitas cõmunia ſunt tribꝰ pſonis
Unde hoc qꝺ diciꝫ ex ipſo ⁊ per ipſuʒ ⁊ in ipſo poteſt at-
tribui cuilibet triũ ꝑſonaꝝ. ſed tñ potentia q̃ habet ratio-
nem principij a ꝓpriatur patri qui eſt principiũ totius di-
uinitatis. Sapiẽtia filio qui ꝓcedit vt verbũ qꝺ nihil ali-
ud eſt q̃ ſapiẽtia genita. Bonitas appropriaꝫ ſpũi ſancto
qui ꝓcedit vt amor cuiꝰ obiectũ eſt bonitas. Et ideo a ꝓ-
priando dicere poſſumꝰ ex ipſo. ſ. ex patre ꝑ ip̃m. ſ. per fi-
lium in ipſo. ſ. in ſpũ ſancto oĩa ſunt. ¶ Deinde cũ dicit
ipſi honor ⁊ gloria oñdit dei dignitatẽ que cõſiſtit in duo-
bus que p̃miſſa ſunt. Nã ex eo ꝙ ex ipſo ⁊ per ip̃m ⁊ ĩ ip-
ſo ſunt omĩa debeꝫ ei honor ⁊ reuerẽtia ⁊ ſubiectio a tota
creatura. mal. 1. Si ego paꝫ vbi eſt honor meus. Ex eo
vero ꝙ ab alio nõ accepit nec ꝯſiliũ nec donum debeꝫ ei
gloria. ſicut ecõtrario diciꝫ homini. 1ͤ. cor. 4. Si accepi-
ſti quid gloriarꝭ quaſi nõ acceperis. ⁊ qꝛ hoc eſt ꝓprium
dei diciꝫ. Yſa. 42. Gloriã meam alteri nõ dabo. Ultimo
poit eiꝰ eternitatẽ cũ dicit In ſecula ſeculoꝝ. i. per omĩa

ſecula ſuccedētia ſeculis ꝓut ſeculū dicitur duratio vni-
uſcuiuſqꝫ rei. Uel ſecula ſeculoꝝ dicunt̄ ſecula .i. duratio
nes reꝝ incorruptibiliū que ꝯtinēt ſecula corruptibiliū
reruꝫ ⁊ ꝓcipue ipſa dei eternitas que tñ pluraliter dici po
teſt licet i ſe ſit vna ⁊ ſimplex ꝓpter multitudinē ⁊ diuer
ſitatem ꝯtentoꝝ vt ſit ſenſus in ſecula cōtentiua ſeculorū
pſ. Regnū tuū regnū oīm ſeculoꝝ. Addit aūt ad confir-
mationē Amē. Quaſi dicat vere ita eſt. Et ſic accipitur
in euāgelijs vbi dicit̄ Amen dico vobis. Quīqꝫ tamē ac-
cipitur ꝓ fiat. vnd̄ i pſalterio hieronimi dicit̄ Dicet om
nis populus amē amen. Ubi nos habemus fiat fiat.

Incipit duodecimum capitulum.

Obſecro itaqꝫ vos fratres ꝑ miſeri
cordiam dei vt exhibeatis corpa
veſtra hoſtiā viuentē: ſanctā: deo
placentē: rationabile obſequium
vrm. Et nolite cōformari huic ſeculo. ſed re
nouamini in nouitate ſenſus veſtri vt ꝓbe-
tis que ſit volūtas dei bona ⁊ beneplacens
⁊ ꝑfecta. Dico eñ per gratiā que data eſt mi
hi omibus qui ſunt inter vos: nō plus ſape-
re ꝙ̄ oportet ſapere: ſed ſapere ad ſobrieta-
teꝫ ⁊ vnicuiqꝫ ſicut deꝰ diuiſit mēſurā fidei.

Poſtꝙ̄ apoſtolus oñdit neceſſitatē virtutē ⁊ originē gra
tie: hic docet gratie vſum qḋ ꝑtinet ad inſtructioneꝫ mo-
ralem. Et circa hoc duo facit. Primo ponit doctrinā mo
ralem in generali. 2° ſpēaliter deſcēdit ad quedā parti-
cularia ꝑtinētia ad eos quibꝰ ſcribit circa mediū quinde
cimi capituli. ibi. Certꝰ ſum aūt ⁊c. Circa primū duo fa-
cit. Primo docet vſum gratie ꝙ̄tum ad hoc ꝙ ſit homo
perfectꝰ. Scḋo ꝙ̄tū ad hoc ꝙ ꝑfectꝰ imperfectū ſuſtine-
at. 14. cap. ibi. Infirmuꝫ aūt ⁊c. Circa primuꝫ tria facit.
Primo inducit ad ꝑfectioneꝫ vite ꝙ̄tum ad ſanctitatem
quā homo ſuat deo. ſcḋo ꝙ̄tuꝫ ad iuſticiā quā quis exhi
bet ꝓximo. 13. cap. ibi. Omnis aīa ⁊c. Tertio ꝙ̄tū ad pu
ritatem quā homo cōſeruat in ſeipſo circa finē. 13. capitu
li ibi. Et hoc ſciētes ⁊c. Circa ꝑmum duo facit. Primo
monet vt homo ſe exhibeat deo ſctm̄. Scḋo docet qualit̄
aliquis vti debeat donis gratie dei q̄bus ſanctificat̄ ibi.
Dico eñ per gratiaꝫ ⁊c. Circa primū duo facit. Primo
docet qualiter aliquis ſe debeat exhibere deo ꝙ̄tum ad
corpus. Scḋo ꝙ̄tuꝫ ad aīam ibi. Et nolite ꝯformari ⁊c.
Circa primū duo facit. Primo inducit obſeruantiā eorū
que docent̄ ⁊ hoc dupliciter. Uno quidē modo ex ꝑte ſui
ipſius cū dicit. Obſecro itaqꝫ vos frēs. Quaſi dicat. Di
ctum eſt incōprehenſibilia eſſe iudicia dei ⁊ inueſtigabi-
les vias eiꝰ. Itaqꝫ obſecro vos fratres vt. ſ. obſeruetis ea
que dicent̄. Utitur aūt obſecratione ꝓpter tria. Primo
quidē ad demonſtrāduꝫ ſuā humilitatē prouer. 18. Cum
obſecrationibꝰ loquit̄ pauꝑ q. ſ. de ſua abūdantia nō con
fidit. et ideo nō ex eo qḋ ſuū eſt ſed ex eo qḋ dei eſt hoīes
conat̄ inducere ad bonū. Nā obſecrari eſt ob ſacra cōteſta
ri. Scḋo vt magis ex amore moueat rogādo ꝙ̄ ex timore
auctoritate impando. Und̄ dicit̄ ad philem. Multā fidu
ciā hñs in xp̄o ih̄u imperando tibi qḋ ad rē ꝑtinet ꝓpter
caritatē magis obſecro. gal'. vltiō. Uos q ſpūales eſtis huiꝰ
mōi iſtruite in ſpū lenitatis. Tertio ꝓpt̄ reuerentiā roma
noꝝ quibꝰ ſcribebat. 1ᵉ. thi. 5. Seniorē ne increpaueris
ſed obſecra vt p̄rem. Alio mō inducit eos ex ꝑte dei cuꝫ
dicit. Per miam dei ꝑ quā. ſ. ſaluati eſtis. Tit. 3. Scḋꝫ
miſericordiā ſuā ſaluos nos fecit. Et ideo ex ꝯſideratione
diuine miſicordie debemꝰ facere qḋ monemur. Ma. 18.

Nonne oportuit ⁊ te miſereri conſerui tui ſicut ⁊ ego tui
miſertus ſum. Uel poteſt dici per miſericordiā dei id eſt
auctoritate aplatus mihi miſericorditer ꝯmiſſa. 1ᵉ. cor. 7.
Miſericordiā ꝯſecutꝰ ſum a dño vt ſim fidelis. Scḋo ꝑo
nit āmonitionē cū dicit Ut exhibeatis corpa vrā ⁊c. Cir-
ca quod ſciendū eſt ꝙ ſicut aug dicit. 10. de ciui. dei. Viſi
bile ſacrificiū qḋ exteriꝰ deo offert̄ ſignū eſt inuiſibilis ſa-
crificij quo quis ſe ⁊ ſua in dei obſequiū exhibet. Habet
autē homo triplex bonū Primo quidē bonū aīe quod ex
hibet deo ꝑ deuotionis ⁊ cōtritionis humilitatē ſcḋm il-
lud. pſ. Sacrificiū deo ſpūs cōtribulatus. Scḋo habet
homo exteriora bona que exhibet deo per elemoſinarum
largitionē. Und̄ dicit̄. he. vlti. Beneficē tie ⁊ cōmunionis
nolite obliuiſci. talibꝰ eñ hoſtijs ꝓmeretur deꝰ. Tertio
habet homo bonū ꝓprij corporis et quantuꝫ ad hoc dicit
ibi Ut exhibeatis. ſ. deo corpora vrā ſicut quandā ſpecia-
lem hoſtiā. Dicebat̄ aūt aľ deo ymolatū hoſtia vel qꝛ pro
victoria hoſtiū offerebat̄ ſeu pro ſecuritate ab hoſtibꝰ Ul
quia ad hoſtiū tabernaculū immolabat̄. Exhibet aūt ho-
mo deo corpꝰ ſuū vt hoſtiā tripliciť. Uno quidē mō quā-
do aliquis corpꝰ ſuū exponit paſſioni ⁊ morti ꝓpter deuꝫ
ſicut dr̄ de xp̄o. eph. 5. Tradidit ſemetipm̄ oblationē et
hoſtiam deo. Et aplūs dicit de ſe. phil'. 2. Si immolar ſu
ꝑa ſacrificiū ⁊ obſequiū fidei veſtre gaudeo. Scḋo ꝑ hoc
ꝙ homo corpꝰ ſuū ieiunijs ⁊ vigilijs macerat: ad ſeruien
dum deo ſcḋm illud. 1ᵉ. coꝝ. 9. Caſtigo corpꝰ meum ⁊ in
ſuituteꝫ redigo. Tertio per hoc ꝙ hō corpꝰ ſuū exhibet
ad opera iuſticie ⁊ diuini cultꝰ exequēda ſupra. 6. Exhi-
bete veſtra mēbra ſuire iuſtitie in ſctificationē. Eſt autē
ꝯſiderandū ꝙ hoſtia que dō ymolabat̄ quattuor habebat
Primo nāqꝫ ipſa oblatio debebat eſſe itegra ⁊ incorrup-
ta. Unde dicit̄. Mal. 1. Maledictus doloſus qui habet
in grege ſuo maſculū ⁊ votū faciens immolat debile dño.
Et ꝓpter hoc dicit. Uiuētē vt. ſ. hoſtia noſtri corporis quā
deo offerimꝰ ſit viuens per fidē formatā caritate. gal. 2°.
Q nūc viuo in carne: in fide viuo filij dei. Et eſt attendē-
dum ꝙ materialis hoſtia q prius viua erat occidebat̄ vt i-
molaret̄: ad oſtendendū ꝙ adhuc mors regnabat in hoīe
regnante pctō vt. ſ̄. 5. dictū eſt. ſed hec hoſtia ſpiritualis
ſemper viuit ⁊ in vita ꝑficit ſcḋm illud. Jo. 10. Ego veni
vt vitā habeant ⁊ abūdantius habeāt qꝛ iam peccatū ab-
latuꝫ eſt ꝑ xp̄m. niſi dicamꝰ ꝙ hoſtia corporis noſtri viuit
quidē deo per iuſtitiā fidei. ſed mortificat̄ cōcupiſcentijs
carnis. Col. 3. Mortificate membra veſtra: que ſunt ſuꝑ
terram. Scḋo vero hoſtia deo oblata in ipſa ymolatione
ſanctificabat̄. Unde dicit̄. Leuit. 22. Omnis homo q ac
ceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea que cōſecrata ſunt ⁊ que ob
tulerunt filij iſrael dño in quo eſt immūditia. peribit corā
dño. Et ideo ſubdit Scām. ſ. per deuotionē: qua corpus
noſtrū dei ſeruitio mācipatur Leui. 20. Sāctificamini ⁊
eſtote ſancti qꝛ ego dñs deus veſter. Proprie aūt ſancti-
tas dicit̄ per reſpectū ad deū inꝙ̄tum. ſ. homo ſeruat ea q̄
ſunt iuſta quo ad deū. Tertio ꝙ̄tum ad ipſā ſacrificij con
ſumptioneꝫ dicebat̄ ſacrificiū ſuaue ⁊ acceptū dño ſcḋm il
lud. Leui. 1. Oblata omnia adolebit ſacerdos ſuꝑ altare
in holocauſtū ⁊ in odorē ſuauiſſimū dño. Unde hic dicit.
Deo placentem. ſ. ꝑ rectitudinē intentionis. pſ. Ut pla-
ceam corā deo in lumine viuentiū. Quarto in ipſa ſacrifi
cij ꝑparatione apponebat̄ ſal. Unde leui. 2°. Quicquid
obtuleris ſacrificij ſale cōdies. Et Mar. 9. dicit̄. Omis
victima ſale ſaliet̄. Sal aūt diſcretionē ſapiētie ſignificat
Unde dicit̄ col'. vlti°. In ſapiētia ambulate ad eos qui fo
ris ſunt ſermo veſter ſemꝑ in gratia ſit ſale conditꝰ. Und̄
⁊ hic ſequit̄. Rationabile obſequiū vrm vt. ſ. cū diſcreti-
one corpora veſtra dō exhibeatis hoſtiā vel ꝑ martirium
vel ꝑ abſtinentiā vľ per qḋcūqꝫ opus iuſtitie. 1ᵉ. coꝝ. 14.

Omnia honeſte ⁊ ſcḋʒ ordinem fiant in vobis. Et i. pſ.
Honor regis iudiciū diligit. Aliter ſe habet homo iuſtus
ad interiores actus quibꝰ deo obſequitur ⁊ ad exteriores
Nam bonū hoīs ⁊ iuſtitia eius principaliter in interio
ribus actibꝰ ꝯſiſtit quibus. ſ. homo credit ſperat ⁊ diligit
Unde dicit Luc. 17. Regnū dei intra vos eſt. nō aūt pn
cipaliter cōſiſtit ī exteriorībꝰ actibꝰ infra. 14. Nō eſt reg
num dei eſca ⁊ potꝰ. Unde interiores actus ſe habēt per
modum finis qui ſcḋm ſe querit. exteriores vero actꝰ ad
quos deo corpa exhibent ſe habent ſicut ea ꝗ ſunt ad fi
nē ī eo aūt qḋ ꝗrit tāꝙ finis nulla mēſura adhibet ſʒ quā
to maiꝰ fuerit tāto meliꝰ ſe habet. In eo aūt qḋ queritur
ꝓpter finem adhibet mēſura ſcḋm ꝓportionē ad fineʒ ſi
cut medicus ſanitatē facit tantū ꝗtum poteſt. medicinam
autem nō tm̄ dat ꝗtum pōt ſed quātum videt expedire
ad ſanitateʒ conſequendā. Et ſimiliter homo in fide ī ſpe
⁊ in caritate nullā mēſurā debet adhibere. ſed quāto plꝰ
credit ſperat ⁊ diligit tanto meliꝰ eſt ꝓpter qḋ dicit deu.
6. Diliges dn̄m deum tuū ⁊c. Sed in exterioribꝰ actibꝰ
eſt adhibenda diſcretionis mēſura ꝑ compationē ad cari
tatem. Unde dicit Jero. Nōne rōnalis homo dignitateʒ
amittit qui ieiuniū vel vigilias ꝑfert ſenſus integritati vt
ꝓpter pſalmoꝝ atꝗ officioꝝ decantationē amentie vł tri
ſtitie quis notā incurrat. ¶ Deinde cū dicit. Et nolite cō
formari ⁊c. oſtendit qualiter ſe debeat homo exhibere do
ꝗtum ad animā. Et primo ꝓhibet ſeculi cōformitateʒ cū
dicit. Et nolite ꝯformari. huic ſeculo id eſt rebꝰ que tēpo
raliter tranſeunt. Nā ſeculū preſens eſt quedā mēſura eo
rum que tēporaliter labunt. Rebus autē tēporalibus hō
conformatur ꝑ affectū eis amore inherēdo. Oſee. 19. Fa
cti ſunt abhominabiles ſicut ea que dilexerūt Ja. 1º. Re
ligio munda ⁊ immaculata hec eſt immaculatū ſe cuſtodi
re ab hoc ſeculo. Cōformatur etiā huic ſeculo qui vitā ſe
culariter viuentiū imitat. Ephe. 4. Teſtificor in domino
vt iam non amplius ambuletis ſicut ⁊ gentes ambulant.
Scḋo mandat interiorem mētis reformationem cū dicit.
Sed reformamini in nouitate ſenſus veſtri. Sēſus auteʒ
hominis hic dicit ratio ſcḋm ꝙ per eū homo iudicat de a
gendis. hunc aūt ſenſum hō in ſua creatione habuit inte
grum ⁊ vigentem. Unde dicitur Ecc. 17. Sēſu impleuit
corda illoꝝ ⁊ bona ⁊ mala oſtendit illis. Sed ꝑ peccatuʒ
hic ſenſus eſt corruptus ⁊ quaſi ïueteratus baruch. 3. In
ueteraſti in terra aliena. Et per conſequens pulcritudi
nem ⁊ decorem ſuū amiſit. Treñ. pº. Egreſſus eſt a filia
ſyon oīs decor eius. Monet ergo aplꝯs vt reformemur.
id eſt iterato formā ⁊ decorem mētis aſſumamus quē no
ſtra mens habuit. qḋ quidem fit per gratiā ſpūſſancti ad
quā ꝑticipandā homo ſtudiū habere debet. ita ſcʒ vt qui
eam nondū ꝑceperunt eā percipiant ⁊ qui illam ꝑceperūt
in ea ꝓficiant. Ephe. 4. Renouamini ſpiritu mētis vr̄e.
pſ. Renouabit vt aquile iuuentꝰ tua. Vł aliter Renoua
mini ſcʒ in exterioribꝰ actibꝰ in nouitate ſenſus veſtri id ē
ſcḋm nouitatem gratie quā mente ꝑcepiſtis. Tertio aſſig
nat rōnem āmonitionis predicte cum dicit Ut ꝓbetiſ que
ſit voluntas dei. Circa qḋ cōſiderandum eſt ꝙ ſicut hō ꝗ
habet guſtum infectū nō habet rectum iudiciū de ſapori
bus ſed ea que ſunt ſuauia interdū abhominat: ea vero ꝗ
ſunt abhominabilia appetit. qui aūt habet guſtum ſanuʒ
rectum iudiciū de ſaporibꝰ habet: ita homo qui habet cor
ruptum affectū quaſi cōformatum rebus ſecularibꝰ nō ha
bet rectum iudiciū de bono ſed ille qui habet ſanū affectū
ſenſu eius innouato per gratiā rectū iudiciū habʒ ꝺ bono
Ideo ergo dixit. Nolite ꝯformari huc ſeculo ſed renoua
mini in nouitate ſenſus veſtri. vt ꝓbetis id eſt experimen
to cognoſcatiſ. pſ. Guſtate ⁊ videte qm̄ ſuauis eſt dominꝰ
Que ſit volūtas dei ꝗ ſcʒ vult vos eſſe ſaluos. 1ᵉ. theſ.
4. Hec eſt voluntas dei ſanctificatio veſtra que eſt bona
id eſt vult bonū honeſtum nos velle. ⁊ ad hoc ſuis ꝑcep
tis nos īducit Mich. 6. Indicabo tibi o hō quid ſit bonū
⁊ quid deus requirat a te. Et beneplacēs inꝗtum ſcʒ be
ne diſpoſitū ē delectabile id quod deus vult nos velle.
pſ. Juſticie domini recte letificātes corda. Et nō tantuʒ
vtilis ad finē cōſequendū. ſed etiā ꝑfecta quaſi cōiungēs
nos fini. Mat. 5. Eſtote perfecti ſicut ⁊ pater veſter cele
ſtis ꝑfectus eſt. Geñ. 17. Ambula corā me ⁊ eſto ꝑfectus
Taleʒ ergo experiuntur dei voluntatē illi qui nō cōformā
tur huic ſeculo ſed reformātur in nouitate ſenſus ſui Illi
auteʒ qui in vetuſtate ꝑmanent ſeculo cōformati iudicāt
dei voluntatē nō eſſe bonā: ſed grauē ⁊ inutilem. Ecc. 6.
Quā aſpera eſt ſapiētia indoctis hoībus. ¶ Deinde cuʒ
dicit. Dico eñ ꝑ gratiā ⁊c. Docet qualiter donis dei ho
mo habeat vti. Et primo docet hoc ꝗtum ad dona ꝗ non
ſunt oībus cōmunia. ſicut ſunt gratie gratis date. Scḋo
ꝗtū ad donū caritatis qḋ eſt oībus cōe. ibi Dilectio ſine
ſimulatione ⁊c. Circa ꝑmum duo facit. Primo docet in
generali quomō debeat homo vti gratijs gřſ datiſ. Scḋo
exequit hoc per ꝑtes ibi. Sicut enim in vno corpore ⁊c.
Circa primū tria facit. Primo excludit ſuꝑfluum dicens
Monui ꝙ reformemini in nouitate ſenſus vr̄i quod qui
deʒ moderate facere debetis. Dico eñ id eſt mādo ꝑ gra
tiā apoſtolatus ⁊ auctoritate apoſtolica que data eſt mihi
Gał. 2. Cum cognouiſſent gratiā que data eſt mihi inter
gentes. Ephe. 3. Mihi oīum ſanctoꝝ minimo data ē gra
tia hec ⁊c. Oībus qui ſunt inter vos q: oībus eſt hoc vti
le. 1ᵉ. coꝝ. 7. Uolo oēs hoīes eſſe ſicut meipm̄. Hoc in
quā mādo. Nō plus ſapere ꝙ oportet ſapere id eſt nullꝰ
preſumat de ſenſu aut ſapiētia ſua cōfidens ſupra ſuā mē
ſurā. Ecc. 7. Nō plus ſapias ꝙ neceſſe eſt. pſ. Neꝗ am
bulaui in magnis neꝗ in mirabilibus ſuꝑ me. Scḋo hor
tatur ad id qḋ eſt mediū dicens. ſed ſapere ad ſobrietatē
ſcʒ mādo vobis vt menſurate ſapiatis ſcḋm gratiā vobis
datā. Sobrietas eñ menſuraʒ importat. Et ꝗuis ꝓprie
dicat circa potuʒ vini. poteſt tamē accipi circa ꝗlibet ma
teriam in qua homo debitā menſurā obſeruat. Titū. 2º.
Sobrie ⁊ iuſte ⁊ pie viuamus in hoc ſeclo. Tertio docet
ſcḋm quid accipienda ſit menſura medij dicens. Et hoc ī
quaʒ ſicut deus vnicuiꝗ diuiſit id eſt diſtribuit menſurā
fidei id eſt menſurā donorū ſuoꝝ que ordinant ad fidei e
dificationem. 1ᵉ. coꝝ. 12. Unicuiꝗ dat manifeſtatio ſpūs
ad vtilitatem. Dat eñ deus huiuſmodi dona nō eadem
oībus ſed diuerſa diuerſis diſtribuit ſcḋʒ illō. 1ᵉ. coꝝ. 12.
Diuiſiōes gratiaꝝ ſūt. Nec oībus eqliter dat ſed vnicui
ꝗ ſcḋm certā menſurā. Ephe. 4. Unicuiꝗ noſtrū data ē
gratia ſcḋm menſurā donationis xp̄i. Et ideo apoſtolus
ſobrie ſapiens ſcḋʒ hāc menſurā dicebat. 2ᵉ. coꝝ. 12. Nō
autē in īmenſuʒ gloriamur ſed ſcḋm menſurā regule qua
mēſus eſt nobis deus. Soli aūt xp̄o datus eſt ſpūs nō ad
menſurā. vt dicit. Jo. 3. Nō ſolū autē alias gratias gratiſ
datas dat deus menſurate: ſed etiā ipſam fidem que ꝑ di
lectionem opatur. Unde Luc. 17. Diſcipuli xp̄o dixerūt
Domine adauge nobis fidem.

Lectio ſecunda.

Sicut eni in vno corpe multa mēbra
habemus non omnia autē membra
eundem actum habēt: ita multi vnū
corpus ſumus in chriſto: ſinguli aūt alter al
terius membra: habentes donationes ſecū
dum gratiā que data eſt vobis differentes.
Siue propheciā ſecūduʒ rationem fidei. Si

ue miſteriũ in miſtrãdo. Siue q̃ docet ĩ doc-
trina. Qui exhortat̃ ĩ exhortando. Qui tri
buit ĩ ſimplicitate. Qui p̃eſt in ſolicitudine
Qui miſeret̃ in hilaritate. Dilectio ſine ſi-
mulatiõe. Odiẽtes malũ: adherẽtes bono.
Charitate fraternitat̃ inuicẽ diligentes: ho
nore iuicẽ p̃uenientes. Sollicitudie nõ pigri
ſpũ feruentes domio ſeruientes. Spe gau-
dentes in tribulatione patientes. orationi i-
ſtantes. Neceſſitatibus ſanctoruꝫ cõmunicã
tes. hoſpitalitatem ſectantes.

Premiſſa admonitione hic ap̃lus rõnem aſſignat: ſump-
tam ex ſimilitudine corpis miſtici ad corp⁹ naturale. Et
primo in corpore naturali tãgit tria. Primo quidẽ corpo
ris vnitatẽ cũ dicit. Sicut eñ in vno corpore. Scđo mẽ
broꝝ p̃ľalitatem cũ dicit. Multa mẽbra hẽmus. Eſt eniꝫ
corpus humanũ organicũ ex diuerſitate mẽbroꝝ ꝯſtitutũ
Tertio officiorũ diuerſitatẽ cũ dicit. Omĩa aũt membra
nõ eundẽ actum hñt. Fruſtra eñ eſſꝫ mẽbroꝝ diuerſitas
niſi ad diuerſos actus ordinarent̃. ¶ Deĩde adaptat hec
tria ad corpus xp̃i miſticũ qđ eſt ecc̃ia. eph. 1. Ipm dedit
caput ſup̃ oẽm eccleſiã que eſt corpus ei⁹. Circa qđ etiaꝫ
tria tangit. Primo quidẽ fideliuꝫ quaſi mẽbroꝝ multitu
dinem cũ dicit. Ita multi. Luc. 14. Homo quidã fecit ce
nã magnã ⁊ vocauit multos. Eſa. 54. Multi filij deſerte
Quãuis eñ ſint pauci p̃ cõparationeꝫ ad infructuoſam mľ
titudinẽ ſcđm illud. Ma. 7. Arta eſt via que ducit ad vi
tam ⁊ pauci inueniũt eã. tamẽ abſolute loquendo ſunt mľ
ti. Apoc. 7. Poſt hec vidi turbã magnã quã dinumera-
re nemo poterat. Scđo tangit corpis miſtici vnitatẽ cum
dicit Unũ corpus ſum⁹. Ephe. 2. Ut recõciliet ambos in
vno corpore. ⁊c. Hꝫ aũt vnitas corpis miſtici ⁊ vnitas ſpi
ritualꝫ p̃ quã fide ⁊ affcũ caritatis inuicẽ vnimur ⁊ deo ſm
illud Ephe. 4. Unum corpus ⁊ vnus ſpũs. Et quia ſpiri
tus vnitatis a chriſto in nos deriuatur. R̃. 8. Si quis ſpi
ritum xp̃i nõ habet hic nõ eſt eius. Ideo ſubdit in xp̃o q̃
ſpiritum ſuũ queꝫ dat nobis nos inuicem vnit ⁊ deo. Jo.
17. Ut ſint vnũ in nobis ſicut ⁊ nos vnuꝫ ſumus. Tertio
tangit officioꝝ diuerſitatem ad vtilitatem cõmunẽ reduc
tam dicens: Singuli autẽ ſumus membra alter alterius.
Membrum eñ quodlibet ꝓprium actum habet ⁊ virtu-
teꝫ: inq̃tum ergo vnuꝫ membrũ ſua virtute ⁊ actu alteri
prodeſt dicit̃ membrũ alterius. ſicut pes dicit̃ membrum
oculi inq̃tum oculuꝫ defert ⁊ oculus dicit̃ mẽbruꝫ pedis
inq̃tum regit pedem. 1e. coꝝ. 12. Nõ poteſt dicere ocul⁹
manui opera tua nõ indigeo. Ita etiaꝫ in corpore miſtico
ille q̃ accepit gratiã ꝓphetie indiget illo qui accepit gra-
tiam ſanitatum ⁊ ita eſt in oĩbus alijs. Unde dum vnuſ-
quiſq̃ fidelis ſcđm gratiam ſibi datam alteri ſeruit effici-
tur alterius mẽbrum. Gaľ. vltimo. Alter alterius onera
portate. 1e. pe. 4. Unuſquiſq̃ ſicut accepit gratiã ĩ alter-
utrum illã adminiſtrãtes. ¶ Deinde cũ dicit. Habentes
autẽ donationes exequitur per partes monitionẽ quã ſu-
pra poſuerat de ſobrio ⁊ moderato gratie vſu. Et primo
ponit gratiaꝝ diuerſitatem dicens. ſumus inquã alter al
terius membra nõ ſcđm eandẽ gratiã ſed habẽtes differẽ
tes donationes nõ ex diuerſitate meritoꝝ ſed ſcđm grati-
am que data eſt nobis. 1. coꝝ. 7. Unuſquiſq̃ ꝓprium do
nuꝫ habet ex deo vnus quidẽ ſic. alius vero ſic. Ma. 25.
Uocauit ſeruos ſuos ⁊ tradidit illis bona ſua. et vni de-
dit quinq̃ talenta. alij autm duo. alij vero vnum. Scđo
docet diuerſaꝝ gratiarũ vſum. ⁊ primo in rebus diuinis
q̃tum ad cognitionẽ quideꝫ dicens Siue ꝓph̃ia quã ha
bentes vtamur ea ſcđm rationem fidei. Dicitur autẽ pro
phetia quedã apparitio ex reuelatione diuina coruꝫ que
ſunt procul. Unde. 1. R̃. 9. dr̃ qui prophã hodie dicit̃ vo
cabatur olim videns. Sunt autẽ procul a cognitione no
ſtra ſcđm ſe quidem futura cõtingentia que ꝓpter defec-
tum ſui eſſe cognoſcibilia nõ ſunt ſed res diuine ſunt pro
cul a noſtra cognitione nõ ſcđm ſe cum ſint maxime cog-
noſcibiles q2 vt dicitur. 1. Jo. 1º. Deus lux eſt ⁊ tenebre ĩ
eo nõ ſunt vlle. ſed ꝓpter defectus intellectus noſtri qui
ſe habet ad ea que ſunt in ſeipſis manifeſtiſſima ſicut ocu
lus noctue ad lucem. Et q2 vnũquodq̃ magis dicit̃ tale.
quod eſt ſcđm ſe tale q̃ ſcđm aliud. inde eſt q̃ magis pro-
prie dicunt̃ eſſe procul a cognitione noſtra futura contin
gentia. Et ꝓpter hoc hoꝝ proprie eſt ꝓph̃ia. Amos. 4.
Non faciet domin⁹ deus verbum niſi reuelauerit ſecretũ
ſuum. Dicitur tamẽ ꝓphetia cõtra etiã reuelatio quorũ-
cumq̃ occultoꝝ. Hoc autẽ donuꝫ ꝓphetie nõ ſolũ fuit in
veteri teſtamẽto ſed etiam in nouo. Joelis. 2. Effundã de
ſpiritu meo ſup̃ omnẽ carnẽ. ⁊ prophetabunt filij veſtri.
Dicunt̃ etiã ꝓphete in nouo teſtamẽto qui ꝓphetica dic
ta exponunt q2 ſacra ſcriptura eodẽ ſpiritu interpretatur
quo eſt cõdita. Ecc. 24. Adhuc doctrinã quaſi propheti
am effundã. Ordinatur autẽ ꝓph̃ie donũ ſicut ⁊ alie gra
tie gratis date ad fidei edificationeꝫ. 1. coꝝ. 12. Unicuiq̃
datur manifeſtatio ſpũs ad vtilitatẽ. he. 2. Cõfirmata eſt
ſcꝫ doctrina fidei cõteſtãte deo ſignis ⁊ ꝓdigijs ⁊ varijs
virtutibus ⁊ ſpũſſancti diſtributionibus. Et ideo ꝓphe-
tia eſt vtendũ ſcđm rõnem fidei id eſt nõ invanum: ſed vt
per hoc fides cõfirmetur nõ aũt cõtra fidem. Unde dicit̃.
deu. 13. Si ſurrexerit ĩ medio tui ꝓpha ⁊ dixererit tibi ea
mus ⁊ ſequamur deos alienos nõ audies verba proph̃e
illius q2 ſcilicet prophetizat cõtra rõneꝫ fidei. ¶ Quãtũ
ad ſacramenta miniſtranda ſubdit Siue miniſteriũ in mi
niſtrando id eſt ſi quis accepit gratiã vel officium miniſte
rij. puta vt ſit epiſcop⁹ vel ſacerdos: qui dicũtur miniſtri
dei. Eſa. 6. Uos ſacerdotes domini vocabimini miniſtri
dei noſtri dicet̃ vobis: exequat̃ illud diligenter exequen-
do in miniſtrãdo. 2e. thiñ. 4. Miniſterũ tuum imple.
Scđo tangit ea que ꝑtinẽt ad res humanas in quib⁹ po
teſt aliquis alteri ſubuenire. Primo quidẽ q̃tum ad co-
gnitioneꝫ vel ſpeculatiuã vel practicã. Quãtum ergo ad
ſpeculatiuã primo dicit. Siue qui docet id eſt qui habet
officiuꝫ vel gratiã docendi vtatur in doctrina id eſt vt ſtu
dioſe ⁊ fideliter doceat. Job. 4. Ecce docuiſti plurimos.
Ma. vlti°. Euntes docete oĩs gentes. Quãtum autem
ad cognitionem practicã ſubdit. Qui exhortatur id eſt q̃
habet officium vel gratiã exhortandi hoĩes ad bonũ vtat̃
illo in exhortando. 1e. theſ. 2. Exhortatio noſtra nõ fuit
de errore neq̃ de immũditia neq̃ in dolo. Tit. 2. Hec lo
quere ⁊ exhortare. ¶ Deinde ponit ea que ꝑtinent ad ex
teriora opera in quib⁹ quãdoq̃ aliquis ſubuenit alicui a
liquod donũ dãdo ⁊ q̃tum ad hoc dicit. Qui tribuit id ẽ
qui habet facultatẽ tribuendi ⁊ gratiã exequat̃ hoc in ſim
plicitate vt ſcꝫ nihil mali ex illo intendat quaſi donis ho
mines ad malũ alliciens. Ut etiã cum aliquis ex modico
dato intendit multo maiora acquirere. Ecc. 20. Datus ĩ-
ſipientis nõ erit tibi vtilis. oculi eñ illi⁹ ſeptemplices ſũt
Exigua dabit ⁊ multa imꝓperabit. Et puer. 11. Simpli
citas iuſtoꝝ diriget eos. Quãdoq̃ autẽ aliquis ſubueñt
alteri eius curã habendo ⁊ q̃tum ad hoc dicit. Qui pre-
eſt id eſt qui eſt in p̃lationis officio cõſtitutus vtatur illo
officio in ſollicitudine. He. vlti°. Obedite p̃poſitis vr̃is
⁊ ſubiacete eis. Ipſi eñ ꝑuigilant quaſi rõnem reddituri
pro aĩabus veſtris. 2e. coꝝ. 11. Sollicitudo oĩum eccleſia
rum. Quãdoq̃ autẽ ſubuenit aliquis alicui releuando ei
us miſeriaꝫ ⁊ q̃tum ad hoc dicit. Qui miſeretur id eſt q̃

habet facultatem ⁊ affectum miſerendi exequatur hoc in
hylaritate quaſi libenter hoc faciens. 2ᵉ. cor. 9. Non ex
triſtitia neq ex neceſſitate. Hylarem enī datorem diligit
deus. Ecc. 7. In omni dato hylarem fac vultum tuum.
¶ Deinde cum dicit Dilectio ſine diſſimulatione ⁊c. Do
cet vſum doni gratuiti qd eſt oībus cōmune. ſcilicet chari
tatis. Et primo ponit ea que pertinent ad caritatem in ge-
nerali. Scd̃o ponit quedā ſpecialiter ꝑtinentia ad dilecti
onem quorundā ibi. Neceſſitatibus ſanctoꝝ ⁊c. Circa pꝛi-
mum tria facit. Primo oſtendit qualis debeat eſſe dilec-
tio ex parte diligentis. Scd̃o qualiter ſe debeat habere
ad ꝓximum ibi. Charitatem fraternitatis ⁊c. Tertio q̃li
ter ſe debeat habere ad deū. ibi. Sollicitudine nō pigri
Circa qualitatē autē charitatis tria docet. Primo quidē
q dilectio debz eſſe vera. Unde dicit Dilectio ſine ſimu
latione. vt ſcilicet nō tantū in verbo aut i exteriori appa
rētia ſed ſit in vero cordis affectu. ⁊ efficatia operis. ꝑme
Jo. 3. Nō diligamus verbo neq lingua: ſed opere ⁊ veri
tate. Ecc. 6. Amico fideli nulla ē cōparatio. Scd̃o docz q
dilectio debet eſſe pura. cū dicit. Odientes malum. Tūc
enim eſt pura dilectio quādo homo nō cōſentit amico ſuo
in malum ſed ita diligit hominē vt eius vitiū odiat. Unde
dicitur ꝑme. cor. 13. Nō gaudet ſuper iniquitate cōgau
det autē veritati. pſ. Iniquos odio habui. Tertio docet
q dilectio debet eſſe honeſta cū dicit. Adherētes bono
vt ſcilicet aliquis adhereat alteri ꝓpter bonum virtutis.
Gal. 4. Bonum autē emulamini in bono ſemꝑ. Hec eſt
pulcra dilectio: qua dicit. Ecc. 24. Ego mater pulchre
dilectionis. ¶ Deinde cū dicit. Caritatem fraternitatis
oſtendit qualiter caritas ſe debet habere ad proximū. Et
primo q̃tum ad interiorem affectum cū dicit. Caritatem
fraternitatis inuicem diligentes. vt ſcilicet nō ſolum fra-
tres diligamus ꝑ charitatē ſed etiā diligamus ipſam cari
tatem qua eos diligimus. ⁊ ab eis diligimur. Sic enim ſi
caram habemus charitatē nō defacili eā diſſolui faciem⁹
Heb. vlti⁰ Charitas fraternitatis maneat in vobis. Cant.
vltimo. Si dederit homo omnem ſubſtantiā domus ſue
pro dilectione tanq nihil deſpiciet illam. Scd̃o q̃tuz ad
exteriorem affectū cum dicit. Honore inuicem preuenien
tes. In quo tria deſignātur. Primo quidez q homo ꝓxi
mum in reuerentia debet habere quod pertinet ad rōnez
honoris. Nullus enī poteſt vere diligere eum quem deſ-
picit. phil. 2. Superiores inuicem arbitrantes. Quod q̃
dem fit dum aliquis ſuuz defectum cōſiderat ⁊ bonū ꝓxi-
mi. In honore autē nō ſolum reuerentia intelligitur: ſed
etiā neceſſariorum ſubuentio ſicut cuz dicit. Exo. 20. Ho
nora patrem tuū ⁊ matrez tuā precipit neceſſarioꝝ ſubuē
tio ſicut patet per hoc q dominus. Mat. 5. arguit phari-
ſeos contra hoc preceptuz impedientes filios a ſubuenti-
one parentum. Scd̃o deſignat q effect⁹ dilectionis debet
mutuo exhiberi vt ſcilicet homo nō ſolum velit beneficia
recipere ſed etiā exhibere. Ecc. 4. Nō ſit porrecta manus
tua ad accipiendum ⁊ ad dandum collecta. Et 14. In di
uiſione ſortis da ⁊ accipe. Et hoc deſignat cum dicit. In-
uicez. Tertio deſignatur q effectus dilectionis debet eſ-
ſe ꝓmpt⁹ ⁊ velox quod deſignatur cū dicit Preuenientes
vt ſcilicz aliquis preueniat amicū in beneficijs. Ecc. 37.
Omnis amicus dicet ⁊ ego amiciciam copulaui. ¶ Dei-
de cuz dicit Sollicitudine ⁊c. oſtendit qualiter ſe debeat
habere dilectio charitatis ad deum. Et primo incipit ab
ipſa rationis attentione cum dicit. Sollicitudine ſitis nō
pigri ſcilicet ad ſeruiendū deo. Mich. 6. Indicabo tibi o
homo quid ſit bonū ⁊ quid deus querat a te. Poſtea ſub
dit Sollicite ābulare cum deo tuo. 2. thim. 2. Sollicite
cura teipm probabilē exhibere d̃o. Scd̃o q̃tū ad effectuz
cum dicit Spiritu ſitis feruētes ſcilicet in dei dilectione.

Procedit autē feruor ex habundantia caloris. Unde fer
uor ſpiritus dicit quia ꝓpter abundantiam diuine dilec-
tionis totus homo feruet in deum. Act. 18. dicitur q ap
pollo feruens ſpiritu loquebatur. 1ᵉ. theſ. vlti⁰. Spiritū
nolite extinguere. Tertio q̃tū ad exterius obſequium cū
dicit: Domino ſeruientes ſcilicet ſeruitute latrie que ſoli
deo debetur deut. 6. Dominū deum tuum adorabis ⁊ illi
ſoli ſerules. pſ. Seruite domino in timore. Uel ſecundū
aliam litterā. Tempori ſeruientes vt ſcilicet dei ſeruiciū
congruo tempore faciamus. Ecc. 8. Omni negotio tem-
pus eſt ⁊ oportunitas. Quarto q̃tum ad mercedem ſer-
uicij cum dicit. Spe gaudentes ſcilicet mercedis: que eſt
dei fruitio. Geñ. 15. Ego domin⁹ merces tua magna ni-
mis ſupra. 5. Gloriamur in ſpe glorie filiorum dei. Facit
autē ſpes hominē gaudentē ratione certitudinis: ſed ta-
men affligit ratione dilationis. prouer. 13. Spes que dif
fertur affligit animā. Quinto q̃tum ad difficultatez quā
homo patitur in dei ſeruitio. Unde ſubdit In tribulatiōe
ſcilicet quam ꝓpter deum ſuſtinetis ſitis patientes. ſ. 5.
Tribulatio patientiam operat. Sexto q̃tū ad omnia pre
dicta dicit. Orationi inſtantes. in quo orationis aſſidui-
tas deſignatur. Luc. 18. Oportet ſemꝑ orare ⁊ nunq de
ficere. 2ᵉ. thim. 5. Sine intermiſſione orate. Per oratio-
nem enī in nobis ſolicitudo excitatur. feruor accendit. ad
dei ſeruitium incitamur: gaudium ſpei in nobis augetur
et auxilium in tribulatione promeremur. pſ. Ad dominū
cum tribularer clamaui ⁊ exaudiuit me. ¶ Deinde cuz di
cit. Neceſſitatibus ſanctoruz ⁊c. determinat de charitate
q̃tum ad ſpāles quaſdā perſonas. Et primo quidem q̃-
tum ad indigentes. Scd̃o q̃tum ad inimicos ibi. Bndi
cite perſequentibus vos. Circa primuz duo facit. Primo
inducit ad exhibenda beneficia charitatis indigentibus i
vniuerſali cū dicit. Neceſſitatibus ſanctoꝝ cōmunicātes
Ubi tria ſunt notāda. Primo quidem q elemoſine ex ca
ritate ſunt impendende indigentib⁹ ſiue neceſſitatem pa
tientibus. Ephe. 4. Laboret operādo manibus ſuis qd
bonum eſt. vt habeat vnde tribuat neceſſitatem patien-
ti. Scd̃o q potius eſt ſubueniendū iuſtis q alijs. Unde
dicit Neceſſitatibus ſanctorū. Ecc. 12. Da iuſto ⁊ non re
cipias peccatorem. Quod quidē nō ſic eſt intelligenduz
quin etiā in neceſſitatibus ſit peccatoribus ſubueniendū
ſed qꝛ nō eſt eis ſubueniendū ad fomentum peccati. vtili⁹
tamē eſt ſubuenire iuſtis qꝛ talis elemoſina fructuoſa eſt:
nō ſolum ex parte dantis ſed etiā ex ſuffragio recipientis.
Luc. 16. Facite vobis amicos d̄ māmona iniquitatis vt
cum defeceritis recipiant vos in eterna tabernacula ſcili
cet ſuis ſuffragijs. Scd̃o i ſpeciali admonet ad hoſpitali
tatem dicens Hoſpitalitatem ſectantes qꝛ ſcilicet in hoc
miſericordie opere alia mīe opera includuntur. Nā hoſ-
pes nō ſolum domuz exhibet ad manenduz ſed etiaz alia
neceſſaria ſubminiſtrat. He. vlti. Hoſpitalitatē nolite ob
liuiſci. 1ᵉ. pe. 4. Hoſpitales inuicez ſine murmuratione.

Lectio tertia

Benedicite perſequētibus vos. Be-
nedicite ⁊ nolite maledicere. Gau-
dere cum gaudentibus: flere cuz flē
tibus. Idipſum inuicem ſentientes. Non al
ta ſapientes: ſed humilibus conſentientes.
Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos.
Nulli malum pro malo reddentes. prouidē
tes bona: non tantū coram deo: ſed etiaz co
ram omnibus hominib⁹. Si fieri poteſt qd
ex vobis eſt: cum omnibus hominib⁹ pacez

habentes. Non voſmetipſos defendētes ca-
riſſimi: ſed date locum ire. Scriptum eſt eñ
Mihi vindictam: ⁊ ego retribuam dicit do-
minus. Sed ſi eſurierit inimicus tuus: ciba
illum: ſi ſitit: potum da illi. Hoc enim faciēs
carbones ignis congeres ſuper caput eius.
Noli vinci a malo: ſed vince in bono maluꝫ.
Supra oſtendit qualiter caritas ſit exhibenda indigenti-
bus. nūc oñdit qualiter ſit exhibenda etiā inimicis. Et pri
mo ponit admonitionē. Scḋo ꝓbat quod dixit ibi. Scri
ptum eſt eñ ⁊c. Circa primū conſiderandū eſt ꝙ ad cari-
tatem tria ꝑtinent. Primo quidē beniuolentia: que cōſi-
ſtit in hoc ꝙ aliquis velit bonū alteri ⁊ malum eius nolit.
Scḋo cōcordia que conſiſtit in hoc ꝙ amicoꝝ ſit ideꝫ nol
le ⁊ velle. Tertio bñficentia que conſiſtit in hoc ꝙ aliq̄s
benefaciat ei quē amat ⁊ eum nō ledat. Primo ergo po-
nit ea que pertinēt ad beniuolentiā. Scḋo ea q̄ pertinēt
ad concordiā ibi. Gaudete cum gaudentib⁹. Tertio ea q̄
pertinent ad beneficentiā ibi. Nulli malum ⁊c. Circa pri
mum duo facit. Primo monet vt beniuolentia ſit ampla
que ſe extendat etiā ad inimicos cū dicit. Benedicite per
ſequentibus vos. Circa quod notandū eſt ꝙ benedicere
eſt bonum dicere. Contingit autē bonū dicere tripliciter
Uno modo enunciando. puta cum quis bonum alterius
laudat. Ecc. 31. Splendidum in panibus benedicent la-
bia multoꝝ ⁊ teſtimoniū veritatis illius fidele. Alio mo
do imperando ꝛ ſic benedicere per auctoritatem eſt ꝓp̄
um dei. cuius imperio bonum ad creaturas deriuatur. mi
niſteriuꝫ autē pertinet ad miniſtros dei qui nomen domi
ni ſuꝑ populum inuocāt. Nui. 6. Sic benedicetis filijs
iſrael ⁊ dicetis eis. Et poſt Inuocabunt nomen meuꝫ ſu-
per filios iſrael ⁊ ego benedicaꝫ eis. Tertio benedicit ali
quis optando. pſ. Et nō dixerunt qui preteribant: Bene
dictio dñi ſuper vos. Et ſcḋm h° benedicere eſt bonū ali
cui velle ⁊ quaſi bonum ꝓ aliquo precari. Et hoc modo
accipitur hic. Unde in hoc ꝙ dicit benedicite perſequen
tibus vos datur intelligi ꝙ etiā ad inimicos ⁊ perſecuto
res debemus eſſe beniuoli eis bona optando ⁊ pro eis o-
rando. Ma. 5. Diligite inimicos veſtros ⁊ orate pro ꝑſe
quentibus ⁊ calūniantibus vos. Quod autē hic dicitur
quodā quidem modo eſt in precepto. quodaꝫ autē modo
eſt in conſilio. ꝙ eniꝫ aliquis in generali dilectionis affec
tum impendat inimicis nō excludendo eos a cōmuni di-
lectione ꝓximoꝛuꝫ ⁊ a cōmuni oratione: quā quis pro fiḋ
libus facit pertinet ad neceſſitatē precepti. Similiter eti
am ꝙ aliquis in articulo neceſſitatis inimico dilectionis
effectum particulariter impendat ꝑtinet ad neceſſitatem
precepti. Unde dicitur exo. 21. Si occurreris boui inimi
ci tui aut aſino erranti: reducas eū. Sed ꝙ aliquis in ſpe
ciali dilectionis affectum ⁊ orationis ſuffragiuꝫ aut qua-
lecū̄qꝫ ſubuentionis beneficiuꝫ exhibeat inimico interdū
etiam extra articuluꝫ manifeſte neceſſitatis pertinet ad ꝑ-
fectionem conſilioꝝ quia per hoc oſtenditur perfecta cha
ritas ad deum ꝙ omne humanū odium ſuperet. Ille aūt
qui penitet ⁊ miſericordiā petit iam nō eſt inter inimicos
aut perſecutores cōputandus. Unde ei abſqꝫ omni diffi-
cultate ſunt charitatis inditia oſtendenda. Ecc. 28. Re-
linque proximo tuo nocenti te ⁊ tunc deprecanti tibi petā
ſoluentur. Scḋo docet ꝙ beniuolentia ſiue benedictio ſit
pura id eſt abſqꝫ permixtione contrarij. Unde dicit Bñ-
dicite ⁊ nolite maledicere id eſt ita benedicatis ꝙ nullo-
modo maledicatis. Quod eſt contra quoſdaꝫ qui ore bñ
dicūt ⁊ corde maledicunt. ſcḋm illud. pſ. Qui loquūtur
pacem cum proximo ſuo. mala autē in cordibus eoꝝ. Et
etiā contra illos qui quādoqꝫ benedicunt quādoqꝫ male
dicunt vel quibuſdā benedicunt quibuſdā maledicunt.
Iac. 3. Ex ipſo ore ꝓcedit benedictio ⁊ maledictio. Non
oportet fratres mei hec ita fieri. 1ᵉ. pe. 3. Non reddentes
maledictuꝫ pro maledicto. Sed contra videtur eſſe ꝙ in
ſacra ſcriptura plures maledictiones inueniuntur. Dicit
enim deut. 27. Maledictus qui nō ꝑmanſerit in ſermo-
nibus legis hui⁹ nec eos opere perficit. Ad quod dicen-
dum eſt ꝙ maledicere eſt malū dicere. quod quidē tripli-
citer contingit ſicut ⁊ benedicere. ſciliꝫ annunciando im
perando ⁊ optando ⁊ ſcḋm quodlibet hoꝝ modoꝝ poteſt
bene ⁊ male fieri. Si eñ id quod eſt materialiter malum
dicatur malum quodlibet hoꝝ modoꝛuꝫ poteſt bene vel
male fieri. Si eñ id quod eſt materialiter malum dicatur
malum quolibet predictoꝝ modoꝝ ſub ratione boni nō ē
illicituꝫ qꝛ hoc eſt magis benedicere q̄ maledicere. vnuꝫ
quodqꝫ eñ magis iudicatur ſcḋm ſuā formā q̄ ſcḋm ſuaꝫ
materiam. Si vero aliquis dicat malum ſub ratione ma
li formaliter maledicit. Unde eſt om̄ino illicitum. vtrū̄qꝫ
autē hoꝝ contingit in hoc ꝙ aliquis enunciādo malū pro
fert. Quādoqꝫ eñ aliquis enūciat malū alicuius ad noti
ficandum neceſſariā veritatem ⁊ ſic dicit malum ſub rati
one veri neceſſarij qḋ eſt bonum. vnde eſt licituꝫ. Et hoc
modo Iob. 3. dicitur ꝙ Iob maledixit diei ſuo enunciās
maliciaꝫ ꝑſentis vite ſicut apoſtol⁹ dicit. Ephe. 5. Redi
mentes tēpus quoniā dies mali ſunt. Quādoqꝫ autē ali
quis enunciat malum alterius ſcilicet intentione detra-
hendi. Et hoc eſt illicituꝫ. Dicitur eñ. 1ᵉ. coꝛ. 6. Neqꝫ
maledici neqꝫ rapaces regnū dei poſſidebunt. Similiter
etiam in eo ꝙ quis dicit malum imperando. cōtingit au-
tem quādoqꝫ ꝙ aliquis dicit id quod eſt materialiter ma
lum ſub ratione boni. puta cum ex imperio alicui⁹ proue
nit alicui malū pene ꝓpter iuſtitiā quod quidē eſt licituꝫ
Et hoc modo tranſgreſſiones legis maledicunt id eſt pe-
ne ſcḋm iuſtitiā deputant. quādoqꝫ vero aliquis imperā-
do dicit malū alterius iniuſte. puta ꝓpter odium ⁊ vindi
ctam. Et talis maledictio eſt illicita. Exo. 21. Qui male
dixerit patri vel matri morte moriatur. Et idē eſt etiā cir-
ca id quod aliquis dicit malū optando. Si eni hoc optet
ſub ratione boni puta vt per aduerſitatem alicui⁹ perue-
niatur ad ſpiritualem ꝓfectum: hoc licitū eſt. Iob. 5. Vi-
di ſtultum firma radice ⁊ maledixi pulcritudini eius ſtatī
Si vero hoc homo faciat ꝓpter odium vel vindictaꝫ eſt
oīo illicitū. 1. ꝛ. 17. Maledixit philiſteus dauid in dijs
ſuis. ¶ Deinde cum dicit. Gaudere cū gaudentibus ⁊c.
ponit ea que pertinent ad concordiā. Et primo ponit con
cordie documēta. Scḋo remouet impedimenta ibi. Nō
alta ſapientes ⁊c. Concordia autē poteſt dupliciter attē-
di. Uno modo q̄tum ad affectum in bonis ⁊ in malis. In
bonis quidē vt aliquis bonis alioꝝ congaudeat. Unḋ di
cit. Gaudere ſcilicet debetis cum gaudentibus. phil. 2°.
Gaudeo ⁊ congratuloꝛ om̄ibus vobis. Sed hoc eſt intel
ligenduꝫ quādo quis gaudet de bono. Sunt autē quidā
qui gaudent de malo ſcḋm illud. ꝓuer. 2. Letantur cum
malefecerint. Et iſtis nō eſt congaudendū. 1ᵉ. coꝝ. 13. di-
citur de caritate ꝙ nō gaudet ſuꝑ iniquitate: congaudet
autē veritati. In malis aūt vt aliquis triſtet̄ ꝺ malis alte
rius. Unde ſubdit. Flere ſcilicet debetis cum flentibus.
Iob. 30. Flebaꝫ quōdaꝫ ſuꝑ eo qui afflictus erat. ecc. 7.
Nō deſis ploꝛātibus in cōſolatione ⁊ cū lugentibus am-
bula. Ipa eñ cōpaſſio amici ꝯdolētis ꝯſolationē in triſti
tijs affert. Primo quidē qꝛ ex hoc colligitur efficax ami-
cicie argumentū. Ecc. 12. In malicia illius id eſt in infoꝛ
tunio amicus cognitus eſt. Et hoc ipꝫ eſt delectabile cog
noſcere aliquem ſibi eſſe verum amicuꝫ. Alio modo hoc
ipſo ꝙ amicus condolet videtur ſe offerre ad ſimul portā

duz onus aduerſitatis quod triſticiam cauſat. Et quidez leuius portatur quod portatur a pluribus ꝙ̃ ab vno ſolo Scḋo concordia conſiſtit in vnitate ſentẽtie ⁊ ꝗ̃tũ ad hꝰ dicit. Idipſum id eſt idem ſitis inuicem ſentientes. vt ſcilicet ī eadez ſentẽtia cõueniatis. 1ᵉ. cor. 1. Sitis perfecti in eodem ſenſu ⁊ in eadem ſcientia. Phil. 2. Eandem caritatem habentes vnanimes. idipſum ſentientes. Sciendum eſt tamẽ ꝙ duplex eſt ſententia. Una quidem que ꝑtinet ad iudicium intellectus circa ſpeculabilia. puta circa conſiderationes geometricas vel naturales. diſſentire autẽ in talibus nõ rͤpugnat amicicie vel charitati quia caritas in voluntate eſt. Huiuſmodi autẽ iudicia nõ proueniunt ex voluntate ſed ex neceſſitate rationis. Alia vero ſententia pertinet ad iudiciuz rationis circa agenda ⁊ in talibus diſſenſio amicicie ↄtrariatur q꞉ talis diſſenſio habet cõtrarietatez voluntatis ⁊ quia fides nõ ſolum eſt ſpeculatiua ſed etiã practica inq̃tum per dilectionem operatur vt dicitur. Gal. 5. Ideo etiã diſſentire a recta fide eſt contrariuz caritati. ¶ Deinde cum dicit. Nõ alta ſapientes ⁊c. excludit impedimenta concordie. que quidez ſunt duo. Primuz eſt ſuperbia ex qua contingit ꝙ dum aliq̃s inordinate ſuaz excellentiaz querit ⁊ ſubiectionez refugit vult alium ſubici ⁊ eius excellentiã impedire. Et ex hoc ſequitur diſcordia ꝓuer. 13. Inter ſuperbos ſemꝑ iurgia ſunt. Et ideo ad hoc remouendum dicit: Nõ ſitis alta ſapientes vt ſcilicet inordinate veſtrã excellentiam appetatis ſupra. 11. Noli altũ ſapere ſed time. Ecc. 3. Altiora te ne queſieris. Sed ſitis conſentientes humilibꝰ id eſt his que ſunt humilia id eſt ea que abiecta videntur nõ recuſetis cum oportuerit. pſ. Elegi abiectus eſſe in domo dei mei. 1ᵉ. pe. vltimo. Dominꝰ ſuperbis reſiſtit: humilibus autẽ dat gratiã. Scḋm impedimentuz concordie eſt preſumptio ſapiẽtie. ex qua contingit ꝙ aliquis alioꝝ ſentẽtie nõ credit. Ad quod remouendũ dicit. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos vt ſcilicet iudicetis ſoluz id eſſe prudẽtie quod vobis videtur. Eſa. 5. Ve qui ſapiẽtes eſtiſ in ocłis vr̃is ⁊ corã vobiſmetipſis prudẽtes. ſ. 11. Ut nõ ſitiſ vobiſmetipſis ſapiẽtes. ¶ Deĩde cum dicit. Nulli malũ ꝓ malo ⁊c. docet illa q̃ ꝑtinẽt ad bñficientiã excludẽdo ↄtrariũ. Et ꝑmo docet ꝙ nõ ſit alicui malefaciendũ rõe vindicte. Scḋo docet ꝙ nõ ſit alicui malefaciẽduz rõe defenſionis ibi. Nõ voſmetipſos defendentes. Circa primum tria facit. Primo prohibet vindictam dicens. Nulli malum pro malo reddentes ſcilicet ſitis. pſ. Si reddidi retribuentibus mihi mala. 1ᵉ. pe. 3. Nõ reddentes malum pro malo Sed hoc eſt intelligẽdũ formaliter ſicut ſupra dictum eſt de maledicto. prohibemur eñ affectu odij vel vindicte reddere malum pro malo ita ꝙ in malo alterius delectemur. Sed ſi pro malo culpe qḋ quis facit reddat iudex malum pene ſcḋm iuſticiã ad cõpenſandaz maliciam. materialiter quidẽ infert malum ſed formaliter et per ſe infert bonũ. Unde cuz iudex ſuſpendit latronẽ pro homicidio nõ reddit malum pro malo. ſed magis bonum pro malo. Et hoc modo apoſtolꝰ quẽdã pro peccato inceſtus tradidit ſathane ĩ interituz carnis vt ſpiritꝰ ſaluus fiat vt habet. 1ᵉ. cor. 5. Scḋo docet ꝙ etiã bona ſint ꝓximis exhibenda dicens. Prouidẽtes ſcilicet ſitis bõa nõ tantuz coram deo vt ſcilicet curetis ſatiſfacere cõſcientie veſtre corã deo ſed etiã coram omnibus hoĩbus. vt ſcilicet ea faciatis que hoĩbus placeant. 1ᵉ. cor. 10. Sine offenſione eſtote iudeis ⁊ gentibꝰ ⁊ eccleſie dei: ſicut ⁊ ego per omnia omnibus placeo. ꝑme cor. 13. Prouidentes bõa nõ ſolum coram deo ſed etiam coram omnibus hominibꝰ Hoc tamẽ contingit ⁊ bene ⁊ male fieri. ſi eniz hoc fiat ꝓpter fauorem humanum nõ bene agitur. Ma. 6. Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coraz hominibus vt videamini ab eis. Si autez hoc fiat ad gloriam dei bene agitur ſecũdum illud. Mat. 5. Sic luceat lux veſtra coraz hominibus vt videãt opera veſtra bona. ⁊ glorificent patrem veſtruz qui in celis eſt. Tertio aſſignat rationẽ vtriuſq̧ dictoruz. Ad hoc eñ debemꝰ abſtinere a retributiõe malorum. ⁊ coram hominibus bona prouidere vt cuz hominibus pacem habeamus. ⁊ ideo ſubdit. Cum omnibꝰ hominibus pacem habentes. Heb. vltimo. Pacem ſeq̄mini cũ omnibus. Sed hic addit duo quorũ primuz eſt qḋ dicit. Si fieri poteſt. Quãdoq̧ eniz malitia aliorũ impedit ne cum eis pacem habere poſſimus. q꞉ ſcilicet cuz eis pax haberi nõ poteſt niſi eorũ malitie conſentiatur: quã q̄dem pacem conſtat eſſe illicitam. Unde dominus dicit. Mat. 10. Nõ veni pacem mittere ſed gladiuz. Aliud autem addit dicens. Quod ex vobis eſt vt ſcilicet ⁊ ſi ipſi cõtra pacem agant tamẽ quod in nobis eſt facere nos debemus vt eorum pacem queramus. pſ. Cum hijs qui oderunt pacem erã pacificus. Et alibi Inquire pacẽ ⁊ perſequere eam. ¶ Deinde cum dicit. Nõ voſmetipſos defendentes ⁊c. oſtendit ꝙ nõ ſunt mala proximis inferenda ꝑ modum defenſionis. Et primo ponit documentũ dicens. Nõ ſitis voſmetipſos defendentes o kariſſimi ſicut ⁊ de chriſto dicitur. Eſa. 50. Dedi corpus meum percucientibus ⁊ genas meas vellentibus ⁊. 53°. Quaſi agnus coram tondente ſe obmutuit ⁊c. Unde ⁊ ipſe dominꝰ mandauit. Mat. 5. Si quis te percuſſerit in vna maxilla prebe ei etiam alterã. Sed ſicut auguſtinꝰ dicit in libro contra mendatiuz Ea q̃ in nouo teſtamẽto a ſanctis facta ſũt valent ad exempla intelligendarũ ſcripturarũ que in preceptis data ſunt. Ipſe autẽ dominꝰ cum alapa percuſſus eſſet nõ ait ecce altera maxilla. ſed ſi male locutus ſum teſtimonium perhibe de malo. Sin autẽ bene quid me cedis? Ubi oſtendit preparationem alterius maxille in corde eſſe faciendam. Paratus enĩ fuit dominꝰ nõ ſolum in altera maxilla cedi pro ſalute hominis ſed in toto corpore crucifigi. Et ſicut aug. dicit ad marcellinũ tunc quidez hoc mandatum recte fit cum ei creditur profecturũ eſſe ꝓpter quem fit ad aptandam in eo correctionem atq̧ cõcordiam etiam ſi alius exitus conſequatur. Sunt igitur iſta precepta patientie ſemper in cordis preparatione retinẽda ⁊ ipſa beniuolentia ne reddatur malum pro malo ſemper in voluntate cõplenda eſt. Agenda ſunt autẽ ⁊ multa etiam cum inuitis: benigna quadaz aſperitate plectendis. ¶ Scḋo aſſignat rationẽ cũ dicit. Sed date locuz ire id eſt diuino iudicio. Quaſi diceret committatiſ vos deo qui ſuo iudicio poteſt vos defendere ⁊ vindicare ſecũduz illud. ꝑme pe. vltimo. Omnem ſollicitudinem veſtram proijcientes in euz quoniã ipſi cura eſt de vobis. Sed hͨ intelligenda ſunt tñ caſu in quo nobis nõ adeſt facultas aliter faciendi ſecundũ iuſticiam. ſed quia vt dicit deutr. ꝑmo. Domini eſt iudiciũ. cum aliquis auctoritate iudicis vel vindictam querit ad comprimendã malitiam ⁊ nõ ꝓpter odium vel etiã cum auctoritate alicuius ſuperioris ſuam defenſionem procurat intelligitur locum dare ire id eſt diuino iudicio cuius miniſtri ſunt pꝛĩcipes vt dicitur infra. 13. Unde etiam paulus procurauit ſe per armatos defendi cõtra inſidias iudeorum vt patet Act. 23. ¶ Deinde cum dicit. Sicut ſcriptum eſt ⁊c. probat quod dixerat ⁊ primo per auctoritatez. Scḋo per rationem ibi. Noli vinci a malo ⁊c. Circa primuz duo facit. Primo ꝓbat qḋ dictum eſt: de ꝓhibitione vindicte dicens. dictum eſt Date locũ ire. i. diuino iudicio. Scriptum eſt eñ deu. 32. Mihi vindictam ſcilicet ſeruate ⁊ ego retribuaz dicit dominus. Noſtra littera ſic habet. Mea eſt vltio ⁊ ego re-

tribuā eis in tēpe. pš. Deus vltionum dominus. Nañ. 1. Deus emulator ⁊ vlciſcens dominus. Secundo ꝓbat ꝑ auctoritatem qđ dictuȝ eſt de beniuolentia exhibenda inimicis. In q̃ quidē auctoritate ṗmo ponit documentuȝ vt ſubueniamus inimicis in articulo neceſſitatis qꝛ hoc eſt de neceſſitate precepti vt ſupra dictū eſt. Et hoc eſt quod dicit. Sed ſi eſurierit inimicus tuus ciba illum. ſi ſitit potum da illi. Matth. 5. Benefacite his q̃ oderūt vos. Secūdo rōeȝ aſſignat dicens. Hoc eñ faciēs carbones ignis cōgeres ſuꝑ caput eius. Qđ quidē vno mō poteſt intelligi in malum vt ſit ſenſus ſi tu ei benefacias bonū tuū vertet ei in malū qꝛ ex hoc incurret combuſtionem ignis eterni per ſuam ingratitudinē. ſed iſte ſenſus repugnat charitati. contra quā ageret q̃ alicui ſubueniret vt ei ꝓueniret in malum. Et ideo eſt exponendū in bonum vt ſit ſenſus. Hoc eñ faciens id eſt in neceſſitate ei ſubueniens carbones ignis id eſt amorem charitatis de qua dicit Cañ. 8. Lampades eius vt lampades ignis atq; flāmaꝝ. congeres id eſt cōgregabis ſuꝑ caput id eſt ſuper mentē eius qꝛ vt aug. dicit in libro de cathezizādis rudibus nulla ē maior ꝓuocatio ad amādū, q̄ꝫ preuenire amando. Nimis eñ durus animꝰ q̃ dilectionē ⁊ ſi nolebat impendere nolit rependere. ¶ Deinde cum dicit. Noli vinci a malo ⁊c. probat qđ dixit ꝑ rōem. Naturale eſt eñ homini vt velit aduerſarium vincere ⁊ non vinci ab eo. Illud aūt ab aliquo vincit qđ ad illud trahit ſicut aqua vincit ab igne qñ trahitur ad calorem ignis. Si ergo bonus aliquis homo ꝓpter maluȝ qđ ſibi ab aliquo infert trahat ad hoc q̄ꝫ ei malefaciat bonum a malo vinceret. Si aūt econtrario ꝓpter beneficiū qđ bonus ꝑſecutori exhibet eum ad ſuum amorem trahat bonꝰ malū vincet. Sic ergo: Noli vinci a malo ſcȝ eius q̃ te ꝑſeq̄tur vt tu eum ꝑſequaris. ſed in bono tuo vince maluȝ illius. vt ſcȝ ei benefaciendo eum trahas 1. Jo. vltio. Hec ē victoria q̃ vincit malū fides nr̄a. Jere. 15. Ipſi conuerterent ad te ⁊ tu non conuerteris ad eos.

Incipit capitulū decimūtertiū.

OMnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt eñ poteſtas niſi a deo. Que autē ſūt a deo ordinata ſunt. Itaq; qui reſiſtit poteſtati: dei ordinationi reſiſtit. Qui autē reſiſtunt: ipſi ſibi dānationē acquirūt. Nam principes non ſunt timori boni operis ſed mali. Vis autē non timere poteſtatem? Bonum fac ⁊ habebis laudē ex illa. Dei eñ miniſter eſt tibi in bonum. Si aūt malum feceris: time. Non eñ ſine cauſa gladiū portat Dei eñ miniſter eſt vindex in iram ei q̃ malum agit. Ideoq; neceſſitati ſubditi eſtote: non ſolum propter iram: ſed etiam propter conſcientiam. Ideo eñ ⁊ tributa preſtatis. Miniſtri enim dei ſunt in hocipſum ſeruiētes. Reddite ergo omnibus debita: Cui tributum: tributū. cui vectigal: vectigal. cui timorem: timorem. cui honorē: honorem.

Poſtq̄ꝫ apoſtolus oſtendit qualiter ſe debeat homo exhibere deo vtendo donis gratie eius: hic oſtendit quō debeat ſe exhibere ꝓximo ⁊ primo quantū ad ſuperiores. ſcđo quantū ad oēs ibi. Nemini q̄cq̄ꝫ debeatis ⁊c. Circa ṗmū duo facit. ṗmo inducit hoīes ad ſubiectionē quaȝ debent ſuperioribus. ſecundo ad exhibendū ſubiectiōis ſignū ibi Ideo ⁊ tributa preſtatis ⁊c. Circa ṗmū duo facit. ṗmo ꝓponit documentum. ſecundo rationem aſſignat ibi. Non eñ eſt poteſtas ⁊c. Tertio infert concluſionem intentam ibi. Ideoq; ⁊c. Circa ṗmū conſiderandū eſt q̄ꝫ quidā fideles in ṗmitiua eccl'ia dicebant terrenis poteſtatibꝰ ſe ſubiici non debere ꝓpter libertatē quā conſecuti erant a xp̄o ſm̄ illđ. Jo. 8. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis Sȝ libertas ꝑ xp̄m conceſſa eſt libertas ſpiritus qua liberamur a peccato ⁊ morte ſicut ſupra. 8. dictū eſt. Lex ſp̄us in chriſto ieſu liberauit me a lege peccati ⁊ mortis. Caro aūt adhuc remanet ſeruituti obnoxia ſicut ſupra. 7. dictū eſt. Et ideo tunc nulli ſubiectioni homo ꝑ xp̄m liberatus erit obnoxius nec ſp̄uali. ſcȝ nec carnali. Vñ dicit. 1. cor. 15. Cum tradiderit chriſtus regnū deo ⁊ patri ⁊ euacuauerit omnem ṗncipatū ⁊ poteſtatem. Interim aūt duȝ corruptibilem carnem gerimus oportet nos dñis carnalibꝰ ſubiacere. Unde dicit eph. 6. Serui obedite dñis carnalibus. Et hoc eſt etiam qđ hic ap'lus dicit. Oīs aīa poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Poteſtates aūt ſublimiores hic dicunt homines in poteſtatibus conſtituti q̃bus ſm̄ iuſticie ordinem ſubijci debemus. 1. Pe. 2. Subditi eſtote omni humane creature ꝓpter deum ſiue regi q̄ſi ṗcellenti. Dicit aūt indeffinite poteſtatibꝰ ſublimioribꝰ vt ratione ſublimitatis officij eis ſubijciamur etiam ſi ſint mali. Unde. 1. Pe. 2. ſubditur. Subiecti eſtote nō tantū bonis ⁊ modeſtis ſed etiā diſcolis. Q aūt dicit oīs aīa ꝑ ſinodochen intelligit oīs hō. ſicut ⁊ Gen. 17. Delebit aīa illa de populo ſuo. Utit autē hoc mō loquēdi qꝛ ſubiectionem ſuperioribꝰ debemus ex aīo. i. ex pura volūtate ſm̄ illđ. Eph. 6. Nō ad oculū ſeruientes quaſi hoībꝰ placentes ſed ex aīo cū bona volūtate. ¶ Deinde cū dicit. Nō ē eñ ptās ⁊c. ponit rōem admonitionis ṗmiſſe. ṗmo quidē ex parte honeſti. ſecūdo ex ꝑte neceſſarij ibi. Qui aūt reſiſtūt ⁊c. Circa ṗmū duo facit. priꝰ ṗmittit duo ṗncipia. ſecundo ex eis concludit ibi. Itaq; q̃ reſiſtit ⁊c. Primo eñ ṗmittit origineȝ poteſtatis dicens. Nō ē eñ poteſtas niſi a deo. Quicqđ eñ cōmunit de deo ⁊ creaturis dicit. a deo in creaturas deriuat ſicut patet de ſapiā Ecc. 1. Oīs ſapiā a dño deo eſt. Poteſtas aūt de deo ⁊ hoībꝰ dr̄. Job 36. Deꝰ poteſtates non abijcit cū ⁊ ipē ſit potēs. Unde cōſequēs eſt q̄ꝫ humana ptās ſit a deo. Dan. 4. Dñabit excelſus in regno hoīm: ⁊ cuicūq; voluerit dabit illđ Jo. 19 Non haberes ptāteȝ aduerſum me vllaȝ niſi datū eſſet tibi deſuꝑ. Sed cōtra hoc eſſe videt qđ dicit Oſee. 8. Ipſi regnauerunt ⁊ non ex me ṗncipes extiterunt ⁊ nō cognoui. Ad qđ dicendū eſt q̄ꝫ regia poteſtas vel cuiuſcūq; alterius dignitatis pōt cōſiderari quantū ad tria. Uno quidē modo quantū ad ipſam poteſtatē. Et ſic eſt a deo ꝑ quē reges regnant. Alio modo poteſt cōſiderari quantū ad modum adipiſcendi poteſtatem. ⁊ ſic qñq; poteſtas eſt a deo quando ſcȝ aliq̃s ordinate poteſtatē adipiſcitur ſm̄ illud. Heb. 5. Nemo ſibi honorē aſſumit. ſed q̃ vocat a deo tāq̄ꝫ aaron. Quandoq; vero non eſt a deo ſed ex ꝑuerſo hominis appetitu q̃ ꝑ ambitionem vel quocūq; alio illicito modo poteſtatē adipiſcit. Amos. 6. Nūquid non in fortitudine noſtra aſſumpſimꝰ nobis cornua. Tertio modo poteſt conſiderari quantū ad vſum ipſius. ⁊ ſic qñq; eſt a deo puta cum aliq̃s ſm̄ precepta diuine iuſticie vtit conceſſa ſibi poteſtate ſm̄ illud ꝓuer. 8. Per me reges regnant ⁊c. Quandoq; aūt non eſt a deo. puta cum aliq̃ poteſtate ſibi data vtunt ꝯ diuinā iuſticiam ſm̄ illđ pš. Aſtiterūt reges t're ⁊ ṗncipes cōuenerūt in vnū aduerſus dñm ⁊c. Dubitat etiā d ptāte peccādi vtrū ſit a deo. Ad qđ dicēdū ē q̄ꝫ ipſa

potentia qua peccatur a deo eſt. Eadem enī potentia qua
peccat ⁊ recte agit ſed ꝙ in bonū ordinet a deo eſt ꝙ aūt
ordinet ad peccandū eſt ex defectu creature inquantū eſt
ex nihilo. Secundo ponit ꝙ ea q̄ ſunt a deo ordinata ſunt
cuius ratio eſt q: deus omnia ꝑ ſuam ſapientiam fecit ſm
illud pſ. Oīa in ſapientia feciſti. Eſt aūt proprium ſapiē
tie ordinate oīa diſponere. Sap. 8. Attingit a fine vſq;
ad finem fortiter ⁊ diſponit oīa ſuauiter: ⁊ ideo oportet
effect⁹ diuinos ordinatos eſſe. Job. 38. Nūquid noſti or-
dinem celi ⁊ pones rationem eius in terra? Duplicē aūt
ordinem deus in ſuis effectibus inſtituit. Unum quidē
quo omnia ordinantur in ipſum prouer. 16. Uniuerſa ꝓ-
pter ſemetipſum operatus eſt deus. Aliū vero quo effe
ctus diuini ordinant adinuicē ſicut dicit deut. 4. de ſo-
le ⁊ luna ⁊ ſtellis ꝙ fecit ea miniſterium cunctis gentib⁹.
¶ Deinde cum dicit. Itaq; qui reſiſtit ⁊c̄. ex duabus pre-
miſſis concludit propoſitum. Si enī poteſtas ꝑncipum a
deo eſt ⁊ nihil eſt a deo ſine ordine. conſequens eſt ꝙ etiā
ordo q̄ inferiores poteſtatib⁹ ſupiorib⁹ ſubijciūt ſit a deo
Itaq; qui contra hunc ordinē reſiſtit poteſtati: dei ordina
tioni reſiſtit. 1. Reg. 8. Non te abiecerūt ſed me ne regnē
ſuper eos. Luc. 10. Qui vos ſpernit me ſpernit. Reſiſte
re aūt diuine ordinationi ꝯtrariat honeſtati virtutis. Unī
contra virtutē agit: quicunq; poteſtati reſiſtit in eo qd ꝑ-
tinet ad ordinē ſue poteſtatis. ¶ Deinde cum dicit. Qui
autē reſiſtit ⁊c̄. oſtendit huiuſmodi ſubiectionē non ſolū
eſſe honeſtam ſ; neceſſariā. Et primo ꝓponit qd intendit
Secūdo ꝓbat propoſitū ibi. Nā principes ⁊c̄. Dicit ḡ ꝑ
mo. Dictum eſt ꝙ q̄ reſiſtit poteſtati. dei ordinationi reſi
ſtit qd q̄dem ſm ſe eſt vitandū tanq̄ ꝯriū virtuti. Multi
tamen ſunt q̄ amorē virtutis non habentes ea que ſunt cō
traria virtuti non deteſtant. Unde tales cogendi ſunt ad
vitationē malorū ꝑ penas ⁊ quantū ad hoc ſubdit. Qui
autem reſiſtunt ſc; diuine ordinationi ſibi damnationem
acq̄runt cōtra poteſtatꝭ ordinem agendo. Quod q̄dē po-
teſt intelligi vno modo de damnatione eterna quā meren
tur q̄ poteſtatibus ſubijci nolunt in eo qd debent. In cu-
ius exemplū dathan ⁊ abyron q̄ moyſi ⁊ aaron reſtiterūt
ſunt a terra abſorpti vt habet Numeri. 16. Alio modo po
teſt intelligi de damnatione pene que ꝑ ipſos principes
infert ꝓuer. 20. Sicut rugitus leonis ita ⁊ terror regis. q̄
ꝓuocant eum peccant in aīam ſuam. S; contra hoc vide
tur eſſe ꝙ apl'i ⁊ martyres principibus ⁊ poteſtatib⁹ reſti
terunt. ⁊ ex hoc non damnationē a deo ſed premiū acqui
ſierunt. Sed dicendū eſt ꝙ apoſtol⁹ hic loquit de eo q̄ re-
ſiſtit poteſtati ſm ꝙ eſt a deo ordinata. Habet aūt hoc di-
uina ordinatio vt poteſtati inferiori non obediat cōtra ſu
periorem ſicut etiam in rebus humanis: vt ꝓconſuli non
obediat contra impatorē nec baliuo cōtra regem. Et oīs
poteaſts humana ſub poteſtate dei ordinat ⁊ nllī poteſta
ti humane eſt contra deum obediendum ſm illud act. 4.
Oportet obedire magis deo q̄ hominibus. ¶ Deinde cū
dicit. Nam principes ⁊c̄. aſſignat rationē eius qd dixerat
Et ꝑmo ponit rationē. ſcdo ex ratione poſita quoddā vti-
le documentū trahit ibi. Uis aūt non timere poteſtatē ⁊c̄
Tertio hui⁹ documēti neceſſitatē aſſignat ibi. Si aūt ma
lefeceris ⁊c̄. Dicit ḡ ꝑmo dictū eſt ꝙ q̄ reſiſtunt poteſtati
ſibi damnationē acq̄runt. Nā principes q̄ hic poteſtates
dicunt non ſunt timori id eſt in timorem boni operis id ē
ꝓpter bonū opus. ſed mali id ē ꝓpter malū. Qd quidē
videt eſſe intelligendū ſm cauſam inſtituendi ꝑncipes.
Ad hoc enī ſunt inſtituti ꝑncipes vt illi q̄ amore virtutis
non prouocant ad vitandū malum ⁊ faciendū bonum co
gant ad hoc timore pene. ꝓuer. 20. Rex q̄ ſedet in ſolio
iudicij diſſipat oē malū intuitu ſuo. Et ſm hoc dicit ꝙ
ꝑncipes non ſunt timori boni operis ſed mali. quantū ad

id qd ꝑncipi ex officio cōpetit ſicut ⁊ Eſa. 32. dicit. Prin
ceps ea q̄ ſunt digna ꝑncipe cogitabit. Pot aūt hoc refer
ri etiam ad malos ꝑncipes q̄ non ſunt timori boni operis:
ſed mali. quia ⁊ ſi interdū iniuſte ꝑſequunt bene operan-
tes: non tamen illi q̄ bene operant cauſam habent timen
di quia hoc ipſū ſi patienter ſuſtinent in eorum bonū ce
dit ſm illud. 1. Pe. 3. Si q̄d patimini ꝓpter iuſticiā bea
ti. timorem aūt eoꝝ ne timeritis vt nō conturbemini. Ex
hoc aūt qd h̄ dicit aſſignari patet ratio q̄re q̄ poteſtati re-
ſiſtunt ſibi damnationē acq̄rant ſiue intelligat de damna-
tione punitionis qua ꝑncipes rebelles puniūt ſiue d̄ dam
natione qua hoīes puniunt a deo. Si enī ꝑncipes ſunt
timori mali operis conſequēs eſt ꝙ ſi aliq̄s poteſtati reſi-
ſtat male opet ⁊ ita ipſe homo male agendo eſt ſibi cauſa
punitionis temporalis ⁊ eterne. ¶ Deinde cū dicit. Uis
autem non timere ⁊c̄. ex eo qd dixerat quoddā vtile docu
mentum tradit. ſ. vitandi timorem principū. Et ꝑmo inſi
nuat ſua interrogatione hoc eſſe deſiderabile dicēs: Uis
non timere poteſtatē. Quaſi dicat hoc debet homini eſſe
placitū ꝓuer. 20. Sicut fremitus leonis ita ⁊ terror regꝭ.
Secundo docet mediū ad hoc ꝑueniendi dicens: Bonū
fac. quia vt dicit ꝓuer. 16. Uoluntas regū labia iuſta. Et
in pſ. Ambulans in via imaculata hic mihi miniſtrabat.
Tertio oſtendit huius effectū dicens: Et ſi bn̄feceris non
ſolū timorem vitabis ſed etiam habebis laudem ex illa:
ſc; poteſtate qd planum eſt ſi accipiat ſm finem ad quem
inſtitute ſunt poteſtates. Ad hoc enī inſtitute ſunt vt nō
ſolum a malis timore penaꝝ retrahant: ſed etiā vt ad bo
num ⁊ premia alliciāt ſm illud. 1. Pe. 2. Siue ducib⁹ tā
q̄ ab eo miſſis ad vindictam malefactorū laudē vero bo
norum. Uerificat hoc etiam de malis ꝑncipibus quorū
iniuſtam ꝑſecutionem dum boni patienter ſuſtinēt laudā
tur. Jac. 5. Ecce beatificamus eos q̄ ſuſtinuerunt. Quar
to rationem aſſignat dicens: Dei enī miniſter eſt tibi ī bo
num. Qd quidem manifeſte patet quantū ad debitū ordi
nem ꝑncipum. Sunt enī ſub regimie dei quaſi ſupmi ꝑn
cipis tanq̄ miniſtri ordinati. Sap. 6. Cū eſſetis miniſtri
regis illius ⁊c̄. Ad idem aūt tendit miniſter ⁊ dominus.
Ecc. 10. Scdm iudicē ppl'i ſic ⁊ miniſtri ei⁹. Et ideo ſicut
deus operat in bonum his q̄ bonum agunt. ita ⁊ ꝑncipes
ſi recte miniſterium ſuum impleant. Sed ⁊ mali ꝑncipes
dei miniſtri ſunt ſm ordinationem dei ad inferendas pe-
nas. l; hoc ſit preter intentum eoꝝ ſm illd Eſa. 10. Aſſur
virga furoris mei ⁊ baculus ipſe eſt. Ipſe aūt non ſic arbi
trabit. Et Jere. 25. Aſſumā vniuerſam cognationē aq̄lo-
nis ⁊ nabuchodonoſor regem babylonis ſuū meū ⁊ ad-
ducam eos ſuper terram iſtam. Et q: tales mali ꝑncipes
interdum deo ꝑmittente bonos affligunt qd in bonū eoꝝ
cedit ſm illud. R. 8. Diligentibus deū ⁊c̄. ¶ Deinde cū
dicit. Si aūt male ⁊c̄. oſtendit neceſſitatē ꝑmiſſi documē-
ti. Dictum eſt enī ꝙ benefaciendo nō timebis poteſtatē:
ſi aūt malefeceris time q: cauſā timoris habes. ꝓuer. 10.
Pauor his q̄ operant malū. Sap. 17. Cum ſit timida ne-
quitia data eſt in omniū condemnationē. Secundo aſſi-
gnat rationē dicens: Non enī ſine cauſa gladiū portat. lo
q̄tur aūt ſm conſuetudinē ꝑncipū q̄ quaſi in figura ſue po
teſtatis deferebant inſtrumenta puniendi puta faſces vir-
garum ad verberandū ⁊ ſecures vel gladios ad occiden-
dum. Job. 19. Fugite a facie gladij quoniā vltor iniq̄tatū
eſt gladius. Tertio rationem exponit dicēs: Portat inq̄
gladiū q: ē miniſter dei vindex id eſt vindictā exercēs in
iram id eſt ad exequendā iram dei id ē iuſtū iudiciū eius
ei qui malum agit id ē contra malefactorē. Ezech. 16. Ec
ce ego cōgregabo oēs amatores tuos ⁊ iudicabo te ī iudi
cijs adulterorum ⁊ dabo te in manus eorū ⁊c̄. ꝓuer. 16.
Abhominabiles regi q̄ impie agūt. quoniā iuſticia firmat

ſolium. Ex quo patet ꝙ non ſolum eſt licitum ſed etiā meritoꝛium principibus q̄ zelo iuſticie vindictaꝫ exercent in malos. Unde dicit̄ Ezech. 29. Erit merces exercitui illiꝰ ⁊ operi quo ſeruiuit mihi aduerſus eam. ¶ Deinde cum dicit. Ideoq; neceſſitate ⁊c. infert concluſionē principalit̄ intentaꝫ dicens. Ideoq; ꝓpter predictas rationes ſubditi eſtote voluntarie neceſſitati que vobis iminet precepto principum vt faciatis de neceſſitate virtutem non ſolū ꝓpter iram .i. vindictam vitandā qḋ ꝑtinet ad ſcḋam rōem ſed etiam ꝓpter conſcientiā bonā conſiderandā qḋ ꝑtinet ad primā rationē. qꝛ qui poteſtati reſiſtit dei oꝛdinatiōi reſiſtit. Tit. 3. Amone illos principibus ⁊ poteſtatibꝰ ſubditos eſſe. ¶ Deinde cum dicit. Ideo eñ ⁊ tributa preſtatis ⁊c. inducit homines ad exhibendum ſuis ſuꝑioꝛibus ſignum ſubiectionis. Et primo ponit ſignū ſubiectionis. Scḋo inducit ad eius exhibitionē ibi. Reddite ergo ⁊c. Circa primū duo facit. Primo ponit ſubiectionis ſignuꝫ dicens. Ideo eñ ſcꝫ qꝛ debetis eſſe ſubiecti ⁊ tributa preſtatis id eſt preſtare debetis in ſignū ſcꝫ ſubiectiōis. Et iō conquerendo dicit̄ Treñ. 1. Princeps prouinciarum facta eſt ſub tributo. Dicunt̄ aūt tributa ex eo ꝙ ſubditi dominis ea tribuūt. Secundo aſſignat rationē dicens. Miniſtri eñ ſunt dei ī hocipſum id eſt ꝓ hocipſo ſcꝫ tributo recipiendo ſeruientes ſcꝫ deo ⁊ pplo. Quaſi dicat. Unuſquiſq; de ſuo miniſterio viuere debet ſm illud. 1. coꝛi. 9. Quis paſcit gregem ⁊ de lacte eius non edit? Et ideo cū principes noſtri ſuo regimine deo miniſtrēt ⁊ populo: debent tributa ſuſcipere quaſi ſtipēdia ſui miniſterij. nō aūt ita ꝙ hoc debeant ſibi computare ꝓ premio. Propriū eſt premiū principis eſt laus ⁊ honoꝛ vt phus dic̄ in. 5. ethi. Et cum hoc non ſufficit tirannꝰ fit. Sꝫ hoc non eſt intelligendum de laude humana ſolum vel honoꝛe qꝛ tale premium eſſet vanū ſed de laude ⁊ honoꝛe diuino qui principibꝰ bene gubernantibus exhibet̄. Sap. 6. O reges populi diligite ſapientiam. Huiuſmodi aūt tributa recipiūt ad ſui ſuſtentationem: laboꝛant aūt principes ad oīm pacem. Unde dicit̄. 2. thi. 2. Obſecro primū omniū fieri obſecrationes pꝛo regibus ⁊ omnibus qui in ſublimitate ſūt conſtituti: vt quietā ⁊ tranquillam vitam agamus. Bar. 1. Oꝛate pꝛo vita nabuhodonoſoꝛ regis babylonis vt viuamus ſub vmbꝛa eius. Ab hoc tñ debito liberi ſunt clerici ex ꝓuilegio principum qḋ quidē equitatem naturalē habet. Unde etiam apud gentiles liberi erāt a tributis illi qui vacabāt rebus diuinis. Legitur eñ Geñ. 47. Q Ioſeph ſubiecit pharaoni totam terram egypti preter terram ſacerdotuꝫ q̄ a rege tradita fuerat eis quibus et ſtatuta cibaria ex hoꝛreis publicis prebebantur. Et infra dicitur ꝙ in vniuerſa terra egypti q̄nta pars ſoluit̄ abſq; terra ſacerdotali que libera ab hac conditione fuit. Hoc aūt omnino equū eſt qꝛ ſicut reges ſollicitudinē habent de bono publico in bonis tempoꝛalibus. ita miniſtri dei in ſpiritualibus. ⁊ ſic ꝑ hoc ꝙ deo in ſpūalibus miniſtrant recōpenſant regi ꝙ pꝛo pace eoꝛum laboꝛat. Sed attendendū eſt cum tributa dicat regibus eſſe debita quaſi laboꝛis ſtipendium. dupliciter peccare poſſunt principes accipiēdo tributa. Primo quidem ſi vtilitatē populi non procurent ſed ſolum ad diripiendum eoꝛum bona intendant. Unde dicitur. Ezech. 34. Lac comedebatis ⁊ lanis operiebamini ⁊ qḋ craſſum erat occidebatis: gregē aūt meum nō paſcebatis. Alio modo ex hoc ꝙ violenter diripiūt ſupꝛa ſtatutam legem que eſt quaſi quoddam pactū inter regem et populuꝫ ⁊ ſupꝛa populi facultatem. Unde dicit̄ Mich. 3. Audite principes Iacob ⁊ duces domꝰ iſrael. Et poſtea ſubdit. Qui violenter tollitis pelles eoꝛum deſuper eis ⁊ carnes eoꝛum deſuꝑ oſſibus eoꝛum. ¶ Deinde cum dic̄ Reddite ergo ⁊c. monet ad reddendū predictū ſubiectionis ſignum. ⁊ primo quidē in generali dicens. Ex quo tributū debetur principibus tanq̄ dei miniſtris. reddite ergo omnibuſ debita. Ex quo patet ꝙ ex neceſſitate iuſticie tenentur ſubditi ſua iura principibus exhibere. Matt. 8. Oblatus eſt regi vnus qui debebat decem milia talenta Et. 22. Reddite q̄ ſunt ceſaris ceſari ⁊c. Secundo ſpecificat ⁊ primo ea que ſunt exterioꝛa dicens. Cui tributū .ſ. debetis reddite tributū qꝛ ſcꝫ pn̄cipi tribuit̄ ꝓ generali regimine q̄ patriaꝫ in pace ⁊ quiete gubernat. Geñ. 49. Uidit requiē ꝙ eſſet bona factuſq; eſt tributis ſeruiēs. Cui vectigal ſcꝫ debetis reddite vectigal, qḋ ſcꝫ reddit̄ principi in aliquibus certis locis de mercimonijs que deferunt̄ ꝓ reparatione ⁊ cuſtodia. Uel vectigal dicit̄ qḋ dat̄ pn̄cipi qn̄ ꝑ patriam deuehit̄ ſicut ſunt procurationes ⁊ alia huiuſmodi. Secundo ponit ea que ſunt interius exhibenda Eſt autē conſiderandū ꝙ principi debet̄ ⁊ timoꝛ ⁊ honoꝛ. timoꝛ quidē inquantū eſt dñs ſua poteſtate malos cohercens. Mal. 1. Si ego dñs vbi eſt timoꝛ meus? Et ideo dicit. Cui timoꝛem ſcꝫ debetis reddite timoꝛem. Puer. 24. Deum time fili mi. Inquantū aūt quaſi pater ꝓuidet bonis que ſunt in laudem eoꝛuꝫ debet̄ ei honoꝛ. Mal. 1. Si ego pater vbi honoꝛ meus? Et ideo ſubdit. Cui honoꝛem debetis reddite honoꝛem. 1. Pe. 2. Regem honoꝛificate Sꝫ ꝯtra ē qḋ dicit̄ Leuit. 19. Nō honoꝛes vultū potētis Sed hoc eſt intelligendū quātū ad hoc vt ꝓ eo a iuſticia non declines. Unde ſubdit̄. Iuſte iudica ꝓximo tuo.

Lectio tertia.

Nemini quicq̄ debeatis niſi vt inuicē diligatis. Qui eñ diligit proximū legē impleuit. Nam nō adulterabis. non occides. non furaberis. non falſum teſtimoniū dices. non concupiſces. ⁊ ſi qḋ eſt aliud mandatum in hoc verbo inſtaurat̄ diliges proximū tuum ſicut teipſuꝫ. Dilectio proximi malū non operat̄. Plenitudo ergo legis eſt dilectio.

Supꝛa aplus oſtendit qualiter debeant fideles ad ſuperioꝛes iuſticiam obſeruare: hic oſtendit quid debeant omnibus exhibere. Et primo ꝓponit qḋ intēdit. ſecūdo reddit rationem ibi. Qui eñ diligit ⁊c. Dicit ergo pͥmo dictum eſt. Reddite omnibꝰ debita: non quidem particulariter ſed integraliter. Et hoc eſt quod oñdit. Nemini q̄cq̄ debeatis. Quaſi dicat. Ita plene omnibus oīa debita ꝑſoluatis vt nihil remaneat qḋ ſoluere debeatis. Et hoc q̄dem ꝓpter duo. Primo qꝛ in ipſa moꝛa reddendi peccatum committit̄ dum homo iniuſte detinet rem alienaꝫ. Uñ dicit̄ Leuit. 19. Non moꝛabit̄ opus mercenarij tui apud te vſq; mane. Et eadem eſt ratio de alijs debitis. Secundo qꝛ q̄diu aliquis debet eſt quodāmodo ſeruus ⁊ cui debet obligat̄. Puer. 22. Qui accipit mutuū ſeruus eſt fenerantis. Sunt tamen quedam debita a quibꝰ homo nunq̄ poteſt ſe abſoluere. Et hoc dupliciter. Uno quideꝫ modo ꝓpter excellentiam beneficij cui equiualens recompenſari non poteſt. ſicut phus dicit de honoꝛe qui exhibet̄ deo vel parentibus ſm illud pš. Quid retribuam dño ꝓ omnibus que retribuit mihi. Alio modo ꝓpter cauſaꝫ debēdi q̄ ſemꝑ manet. Uel etiam ꝓpter hoc ꝙ illud qḋ reddit̄ nunq̄ exhauritur ſed ſemꝑ in reddendo creſcit. Et ꝓpter has cauſas debitum dilectionis fraťne ita ſoluitur ꝙ ſꝑ debet̄. Pͥo q̄dē qꝛ dilectionē ꝓxīo debemꝰ ꝓpͤ deuꝫ cui ſufficientē recōpēſare non poſſumꝰ. Dicit̄ eñ. 1. Io. 3. Hoc mandatum habemus a deo vt q̄ diligit deuꝫ diligat ⁊ fratreꝫ ſuum. Secūdo qꝛ cauſa dilectionis ſemꝑ manet

que eſt ſilitudo nature ⁊ gratie. Eccl̄.13. Omne animal di
ligit ſibi ſimile. ſic ⁊ omnis hō ꝓximū ſibi. Tertio qꝛ cha-
ritas in diligendo non deficit ſed ꝑficit. Phil.1. Ho coꝛo
vt charitas veſtra magis ac magis abūdet. Jō dicit: Niſi
vt inuicem diligatis: qꝛ ſcꝫ dilectionis debitum ita ſemel
reddit vt tn̄ ſemꝑ maneat ſub debito ꝑcepti Jo.15. Hoc
eſt preceptum meum vt diligatis inuicem. ¶ Deinde cuꝫ
dicit. Qui em̄ diligit ⁊c̄. aſſignat cauſam eius qđ dixerat
a debito dilectionis nos nūꝗ abſolui. qꝛ ſcꝫ in dilectione
tota legis impletio conſiſtit. Unde circa hoc tria facit. pri-
mo ꝓponit qđ intendit. ſecūdo manifeſtat ꝓpoſitum ibi.
Nam non adulterabis ⁊c̄. tertio infert concluſionē inten-
tam ibi. Plenitudo ergo legis ⁊c̄. Dicit ḡ primo. Ideo
dictum eſt ꝙ non intendamus nos expedire a debito dile
ctionis ſicut ab alijs debitis. Qui em̄ diligit ꝓximū legē
impleuit id eſt tota legis impletio ex ꝓximi dilectiōe de-
pendet. ſed hoc non videt. dicit em̄. 1. Ti.1. Ꝙ finis pre
cepti charitas eſt. Unūquodqꝫ em̄ ꝑficit cum ad finem ꝑue
nit. ⁊ ideo tota legis ꝑfectio in charitate conſiſtit. Sꝫ cha
ritas duos hꝫ actꝰ. ſ. dilectionē dei ⁊ dilectiōꝫ ꝓximi. Un̄
⁊ dn̄s dic̄ Mat..22. Ꝙ tota lex ⁊ ꝓphe pendet in duobꝰ
mandatis charitatis quoꝝ vnum eſt de dilectione dei. ali
ud de dilectione ꝓximi. Non ergo videt ꝙ q̄ ꝓximū dili-
git impleat totam legeꝫ. Sed dicendū eſt ꝙ illa dilectio
ꝓximi ad charitatem ꝑtinet ⁊ legem implet qua ꝓximus
diligit ꝓpter deum ⁊ ita in dilectione ꝓximi includit di-
lectio dei ſicut cauſa in effectu. Dicit em̄. 1. Jo.3. Et hoc
mandatum habemus a deo vt qui diligit deum diligat et
fratrem ſuum. Et econuerſo dilectio ꝓximi includit in di
lectione dei ſicut effectus in cauſa. Unde ibideꝫ dicit. Si
quis dixerit quoniā diligo deum ⁊ fratrē ſuum odit men-
dax eſt. Et inde eſt ꝙ in ſacra ſcriptura quādoqꝫ fit men-
tio ſolum de dilectione dei quaſi ſufficiat ad ſalutē. ſm il-
lud deut.10. Et nunc iſrael quid dominꝰ deus tuus petit
a te niſi vt timeas dominū ⁊ ambules in vijs eius ⁊ dili-
gas eum. Qñqꝫ aūt fit mentio ſoluꝫ de dilectione ꝓximi
Jo.15. Hoc vobis mando vt diligatis inuiceꝫ. ¶ Deinde
cum dicit. Nam non adulterabis ⁊c̄. ꝓbat ꝓpoſitū. ꝑmo
quidem ꝑ inductionem. ſecundo vero ꝑ mediū ſilogiſmi:
ibi. Dilectio ꝓximi ⁊c̄. Circa ꝑmū more inducētiū enūe-
rat q̄dā ꝑcepta q̄ dilectionē ꝓximi implēt ⁊ qꝛ ꝑcepta tria
ꝑme tabule imediatius ordinant ad dilectionem dei non
facit mentionē hic de eis ꝙuis ⁊ ipſa impleant in dilecti
one ꝓximi ꝓut includit dilectionem dei. Enumerat autē
mandata ſecunde tabule. pretermittit tamen preceptum
affirmatiuum tm̄ quodeſt de honore ꝑentum in quo etiaꝫ
intelligit vt omībus reddamus que debemꝰ. Enumerat
aūt precepta negatiua ꝑ que aliq̄s ꝓhibet malū ꝓximis
inferre. Et hoc duplici ratione. Primo quidē qꝛ ꝑcepta
negatiua ſunt magis vniuerſalia ⁊ quantū ad tempora ⁊
quantū ad ꝑſonas. Quantū ad tempora quidē qꝛ precep-
ta negatiua obligant ſemꝑ ⁊ ad ſemꝑ. Nullo em̄ tempo-
re eſt furanduꝫ ⁊ adulterandū. Precepta aūt affirmatiua
obligant q̄dē ſemꝑ ſꝫ nō ad ſemꝑ. ſꝫ ꝓ loco ⁊ tempore. nō
em̄ tenet homo vt omni tempore honoret parētes. ſed ꝓ
loco ⁊ tempore. Quantū ad ꝑſonas aūt qꝛ nulli hominū
eſt nocendū. non aūt ſufficientes ſumus vt vnus hō poſſit
omnibus hominibꝰ ſeruire. Secundo quia magis mani-
feſtum eſt ꝙ ꝑ dilectionem ꝓximi implent precepta nega
tiua ꝙ affirmatiua. Qui em̄ diligit aliquē magiſ abſtinet
a nocumento illius ꝙ ei beneficia impendat a quo qñqꝫ
homo impedit ꝑ impotententiā. Tripliciter aūt aliquis
nocumentū proximo inferre poteſt. Uno modo facto. alio
modo verbo. tertio deſiderio. Facto q̄dē tripliciter. Uno
modo quantū ad perſonam ipſius ꝓximi. Et hoc ꝓhibet
cum dicit: Non occides. In quo etiam intelligit ꝓhiberi
om̄is iniuria in perſonā ꝓximi illata. 1. Joh.3. Om̄is ho
micida non habet vitam eternā in ſeipſo. Secundo quan
tum ad perſonam cōiūctam ſcꝫ vxorē ⁊ hoc ꝓhibet cū di-
cit. Nō adulterabis. In quo etiam intelligit ꝓhiberi for-
nicatio ⁊ oīs illicitus vſus genitaliū mēbroꝝ. Heb. vltio
Fornicatores ⁊ adulteros iudicabit deus. Tertio quātū
ad res exteriores qđ ꝓhibet cum dicit. Non furaberis.
In quo etiam intelligit ꝓhiberi omnis iniuſta ſubtractio
rei aliene. ſiue ꝑ vim: ſiue ꝑ dolum. Zach.5. Omnis fur
ſicut ibi ſcriptum eſt iudicabit. Nocumentū qđ autē quis
ꝓximo infert verbo ꝓhibet cum dicit. Non falſum teſti-
moniū dices. Qđ non ſolum ꝓhibet in iudicio ſed etiaꝫ
extra iudicium ſiue ꝑ modū detractionis ſiue ꝑ modū con
tumelie. prouer.19. Teſtis falſus non erit impunitus et
qui mendatia loquit nō effugiet. Nocumētū aūt qđ q̄s in
fert ꝓximo ſolo deſiderio ꝓhibet cum dicit. Non concu-
piſces rem ꝓximi tui. Ubi etiam intelligit ꝓhiberi concu
piſcentia vxoris. ſupra.7. Nam concupiſcentiam neſciebā ſcꝫ
eſſe peccatum niſi lex diceret: Non cōcupiſces. Ponunt
autem hec mandata Exo.20. Enumeratis aūt pluribus ꝑ-
ceptis colligit omnia alia in cōmuni dicens: Et ſi quod ē
aliud mādatū affirmatiuū vel negatiuū ad ꝓximum ꝑti
nens ꝑ modū ſupra dictū inſtaurat id eſt ꝑficitur ⁊ implet
in hoc verbo: Diliges ꝓximū tuum ſicut teipſum. Quod
quidē ponit Leuit.19. Ubi nos habemus. Diliges ami-
cum tuum ſicut teipſum. Ꝙ aūt dicit ꝓximū tuū. referen
dum eſt ad omnē hominē ⁊ etiam ad ſanctos angelos: vt
aug. ꝓbat in primo de doctrina chriſtiana. Nomīe em̄ ꝓ-
ximi intelligit quicūqꝫ facit alicui miſericordiaꝫ. ſm illđ
Luc.10. Quis tibi videtur illi ꝓximꝰ fuiſſe qui incidit ī
latrones? Et ille dixit q̄ fecit miſericordiā ⁊c̄. Et quia ꝓ-
ximus eſt ꝓximo proximus. conſequens eſt ꝙ etiam ille
qui ab aliq̄ miſericordiā recipit ꝓximus ei dicat. Sancti
aūt angeli nobis miſericordiā impendūt ⁊ nos oībus ho-
minibus miſericordiaꝫ debemus impendere ⁊ ab eis cum
neceſſe fuerit recipere. Unde patet ꝙ ⁊ ſancti angl̄i ⁊ oēs
hoīes ꝓximi nobis dicunt qꝛ beatitudinē ad quā nos ten
dimus vel iam habent vel ad eam nobiſcū tendunt. Ex q̄
patet ꝙ demōes nō ſūt ſm hāc rationē ꝓximi nob̄ nec ſub
hoc precepto eoꝝ dilectio nobis iniungit. qꝛ ſunt totalit
a ſocietate dei excluſi ⁊ non ſunt cōputandi in numero ꝓ-
ximorum ſed in numero hoſtiū. Ꝙ aūt dicit: Sicut teip-
ſuꝫ nō eſt referendū ad equalitatē dilectionis. vt ſcꝫ aliq̄s
teneat diligere ꝓximū equaliter ſibi. hoc em̄ eſſet contra
ordinem charitatis quo quilibꝫ plus tenet ſuam ꝙ alioꝝ
ſalutem curare Cañ.2. Ordinauit in me charitatem. Sꝫ
eſt referendū ad ſimilitudnē dilectionis vt ſcꝫ ſiliter dili-
gamus ꝓximum ſicut noſipſos. Et hoc tripliciter. Prio
quidem quantū ad finem dilectionis vt ſcꝫ nos ⁊ proximū
diligamus ꝓpter deum. Secundo quantū ad formā dile
ctionis vt ſcꝫ ſicut aliquis ſeipſum diligit quaſi ſibi volēs
bonum ita aliquis ꝓximū diligat. Qui aūt diligit ꝓximū
ad hoc ſolum vt eius vtilitate vel delectatione potiat nō
vult bonum ꝓximo ſed ex ꝓrio vult ſibi bonū. Quo q̄dē
mō hō amare dicit res irrōales puta vinum vel aquaꝫ vt
ſcꝫ eis vtat. Tertio quantū ad effectū dilectiōis vt ſcꝫ ali-
quis neceſſitati ꝓximi ſubueniat ſicut ſibi. ⁊ ꝙ nihil illi-
citum ꝓpter amorē ꝓximi cōmittat ſicut nec ꝓpter ſuuꝫ
amorem. ¶ Deinde cum dicit. Dilectio ꝓximi ⁊c̄. mani-
feſtat propoſitū medio ſillogiſmi ꝑ hūc modū. Qui dili-
git ꝓximū nullū malū operat ad ipſum. Sed ad hoc ten-
dit omne legis ꝑceptū vt abſtineat e malo. Qui ḡ diligit
ꝓximū legē impleuit. ꝙ aūt dilectio ꝓximi malū nō opet
hꝫ. 1. cor.13. Carita ſ n̄ agit ꝑperā ⁊c̄. Et ſiq̄dē accipiat
hic malum nō ſolum tranſgreſſionis ſed etiam omiſſiōis
poterit hoc referri nō ſolū ad precepta negatiua ſed etiā

ad affirmatiua. Inquātū vero dilectio ꝓximi includit dilectionem dei intelligit̄ ꝙ dilectio ꝓximi excludit maluꝫ non ſolum qḋ eſt contra ꝓximū ſed etiā qḋ eſt contra deū Et ſic includet̄ etiā ꝓcepta tabule p̄me. Ultīo aūt īfert concluſionem pn̄cipaliter intentaꝫ dicens. Plenitudo ḡ legis eſt dilectio id eſt ꝑ dilectionem lex implet̄ ⁊ ꝑficiet̄ Ecc̄.24. In plenitudine ſanctoꝝ detentio mea. Col.3. Charitatē habete quod eſt vinculū ꝑfectionis.

Lectio tertia.

Et hoc ſcientes tempus. quia hora ē iam nos de ſomno ſurgere. Nūc eīm propior eſt noſtra ſalus q̄ꝫ cum credidimus. Nox preceſſit: dies autē appropinq̄uit. Abijciamus ergo opera tenebraꝝ ⁊ induamur arma lucis: ſic vt in die honeſte ambulemus. Non in cōmeſſationibus ⁊ ebrietatibus: Non in cubilibus ⁊ impudicitijs. Non in contentione ⁊ emulatione. ſed induimini dn̄m ieſum chriſtum: ⁊ carnis curā ne feceritis in deſiderijs.

Poſtq̄ aplus oſtendit quō homo debet ſe deo exhibere pium. conuenienter eius donis vtendo: ⁊ ꝓximo iuſte ei debita reddendo. hic oſtendit quō in ſeipſo debeat honeſtatē conſeruare. Et circa hoc duo facit. primo ꝓponit tēporis congruitatem. ſecundo exhortat̄ ad honeſtatē operum, ibi. Abijciamus ergo ⁊c̄. Circa primū tria facit. primo ponit temporis congruitatē. ſecūdo aſſignat rationeꝫ ibi. Nunc eīm ꝓpior ⁊c̄. tertio adhibet ſimilitudinem ibi. Nox preceſſit ⁊c̄. Dicit ergo p̄mo. Dictum eſt q̄ debetis obſeruare. ⁊ hoc non ſolū ꝓpter ea que dicta ſunt ſed etiā ſcientes hoc tēpus id eſt ꝑ hoc ꝙ debetis conſiderare huius temporis conditionem. q: vt dicit̄ Eccs̄. 8. Omni negotio temp⁹ eſt ⁊ oportunitas Iere. 8. Milu⁹ in celo cognouit tempus ſuum turtur ⁊ irundo ⁊ ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui popul⁹ aūt meus ⁊c̄. Ad quid aūt congruū ſit hoc tempus oſtendit ſubdens. Quia hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Qḋ quidem intelligendum eſt non de ſomno nature quod q̄nq̄ꝫ dicit̄ mors: ſm̄ illud. 1. theſſal. 4. Nolum⁹ vos ignorare de dormientib⁹ Quandoq̄ꝫ aūt eſt quies animaliū virtutū ſm̄ illud. Io. 11. Si dormit ſaluus erit. Nec etiam intelligenduꝫ eſt de ſomno gratie quod q̄nq̄ꝫ dicit̄ quies eterne glorie ſm̄ illḋ pſ̄. In pace in idipſuꝫ ⁊c̄. Q̄nq̄ꝫ aūt eſt quies contemplationis etiam in hac vita. Cañ. 5. Ego dormio ⁊ cor meuꝫ vigilat. ſed intelligit̄ de ſomno culpe ſm̄ illḋ ephe. 5. Exurge qui dormis exurge a mortuis ⁊c̄. Uel etiaꝫ negligētie ſm̄ illud ꝓuer. 6. Uſq̄ꝫquo piger dormis. Tempus ḡ eſt ſurgendi a culpa ꝑ penitentiam pſ̄. Surgite poſtq̄ ſederitis ⁊c̄. A ſomno vero negligentie ꝑ ſollicitudinē bene operandi Eſa. 21. Surgite principes accipite clipeuꝫ. Ecc̄. 32. Hora ſurgendi non te trices. ¶ Deinde cū dicit. Nunc eīm ⁊c̄. aſſignat rationem eius qḋ dixerat dicens. Nunc eīm ꝓpior eſt noſtra ſalus q̄ cum credidim⁹. Qḋ quidem ſm̄ intētionē apl̄i intelligit̄ de ſalute vite eterne de qua dicit̄ Eſa. 51. Salus aūt meaꝫ in ſempiternuꝫ erit. Ad hanc aūt ſalutem homo ordinat̄ p̄mo quidem ꝑ fidē. Marci. vltimo. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit ſalu⁹ erit. Sed ſemꝑ magis ac magis homo accedit ad eā ꝑ bona opera ⁊ charitatis augmentū. Unde dicit̄ Iac. 4. Appropinquate deo ⁊ appropinquabit vobis. Hoc eſt ergo qḋ aplus dicit. Ideo hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Nunc eīm q̄ñ ſcꝫ ꝑ opera bona ⁊ ꝑ charitatis augmentuꝫ ꝓficimus propior id eſt ꝓpinquior eſt ſcꝫ nobis noſtra ſalus ſcilicꝫ vite eterne de qua dicitur Eſa. 51. Salus autem mea in ſempiternum erit. Quam cum credidimus: id ē q̄ cum a principio fidē accepimus. Et poteſt hic intelligi duplex ꝓpinquitas. Una quidē ſm̄ tempus. quia ſancti viri in operibus iuſticie ꝑficiētes magis appropinquant ad terminū vite huius in quo mercedem accipiunt Alia vero eſt ꝓpinquitas diſpoſitionis vel preparatiōis q: ꝑ augmentum charitatis ⁊ opationem iuſticie homo p̄paratur ad illaꝫ ſalutē. Math. 25. Que parate erant intrauerunt cum eo ad nuptias. Sed ſm̄ ꝙ eccleſia hec verba aduentus tempore legit: videntur hec verba eſſe referenda ad ſalutem: quam chriſtus fecit in ſuo primo aduentu vt intelligamus apl̄m loquentē quaſi ex ꝑſona omniū fidelium q̄ fuerunt a principio mundi. Appropinquāte enim iam tempore incarnationis xp̄i quo vaticinia prophetarum crebreſcebant qḋ tempus repreſentat eccleſia. poterit dici. Nunc ꝓpior eſt noſtra ſalus ſcꝫ xp̄s q̄ cū credidimus id eſt cum homīes a principio credere ceperunt xp̄i aduentū futurum. Eſa. 56. Iuxta eſt ſalus mea vt veniat ⁊ iuſticia mea vt reuelet̄. Poſſet etiam aſſumi ad tēpus miſericordie quo quis incipit velle a p̄teritis peccatis diſcedere. Tunc eīm magis appropinquat ſue ſaluti q̄ a principio dum haberet fidem informē. Iac. 4. Reſiſtite diabolo ⁊ fugiet a vobis appropinquate deo ⁊c̄. ¶ Deinde cum dicit. Nox preceſſit dies aūt appropinq̄bit ⁊c̄. ponit ad ꝓpoſitum ſimilitudinē. Qḋ quidē ſm̄ intentionem apl̄i ſic videt̄ eſſe intelligendum vt totū tempus vite preſentis nocti comparet̄ ꝓpter ignorantie tenebras. Et de hac nocte dicitur Eſa. 26. Anima mea deſiderauit te ī nocte. Diei aūt compat̄ ſtatus future beatitudinis ꝓpter claritatem qua ſancti illuſtrant̄ Eſa. 60. Non erit tibi amplius ſol ad lucendū ꝑ diem nec ſplendor lune illuminabit te. ſed erit tibi dn̄s in lucē ſempiternam. Ad quē dieꝫ refert̄ qḋ dicit̄ in pſ̄. Hec dies quā fecit dn̄s exultemus ⁊ letemur in ea. Alio modo poteſt intelligi ꝙ ſtatus culpe nocti cōpet̄ ꝓpter tenebras culpe de quibus dicit̄ in pſ̄. Neſcierunt neq̄ꝫ intellexerunt in tenebris ambulāt. Et ḋ hac nocte dicitur ſap. 17. Solis aūt illis ſuppoſita erat grauis nox imago tenebrarū que ſuperuentura erat illis. Dies aūt dicit̄ ſtatus gratie ꝓpter lumē ſpiritualis intelligentie qḋ iuſti habent: ſed impijs deeſt pſ̄. Lux orta ē iuſto. Sap. 5. Sol intelligentie nō eſt ortus nobis. Tertio modo poteſt intelligi ꝙ comparet̄ nocti tempus p̄cedēs xp̄i incarnationē q: nōdū erat manifeſtata ſed ſub q̄dam caligine. 2. Pe. 1. Habetis ꝓpheticū ſermonem cui benefacitis attendentes quaſi lucerne lucenti in caliginoſo loco. Et de hac nocte dicit̄ Eſa. 21. Cuſtos quid de nocte. Unde ſicut in nocte apparent vmbre ita etiam illo tēpore eminebant legalia que ſunt vmbra futuroꝝ vt dicit̄ Col. 2. Tempus aūt ab incarnatione xp̄i compat̄ diei ꝓpter preſentiam ſpūalis ſolis in mūdo de quo dicit̄ Mal. vltimo. Uobis timentibus nomen meuꝫ orīet̄ ſol iuſtitie. Unde ⁊ ipſe dn̄s dicit. Io. 9. Me oportet operari opera eius q̄ miſit me donec dies eſt. Et poſtea ſubdit. Quādiu in mundo ſum lux ſum mundi. Quod ḡ dicit̄. Nox p̄ceſſit indifferenter accipi poteſt ꝓ qualibet p̄dictaꝝ noctiū. Iam eīm p̄ceſſerat eos quibus ſcribebat ⁊ magna pſ temporis huius vite ⁊ qḋ verius eſt p̄ceſſerat nox culpe. p̄ceſſerat etiam tempus legis qḋ fuit añ chriſtū. ¶ Qḋ autē ſubdit. Dies aūt appropinquabit. videt̄ ſm̄ intentionē apl̄i referendū eſſe ad diem future glorie. q̄ lꝫ nondū adueniſſet fidelibus xp̄i quib⁹ ſcribebat: tn̄ in ꝓpinquo erat eis ſm̄ predicta. Poſſet etiā intelligi temp⁹ gratie xp̄i qḋ et ſi iam aduenerit ſm̄ tp̄m curſuꝫ: ap ꝓpinq̄re tn̄ nob̄ dr̄ ꝑ fidem ⁊ deuotioneꝫ ſic ⁊ Phil. 4. dr̄. Dn̄s ꝓpe eſt. Et in

pſ. Prope eſt domin⁹ omnibus inuocantib⁹ eũ⁊ Poteſt etiã hoc congruere his qui de peccatis penitere incipiunt quibus dies gratie appropinquat. ¶ Deinde cum dicit. Abijciamus ⁊c. concludit exhortationẽ de honeſtate vite. Et primo ponit exhortationem. Secũdo exponit eam ibi. Non in comeſſationibus ⁊c. Circa honeſtatẽ vite tria tangit. Primo quidem remotionẽ vitiorũ concludens ex premiſſis. ſi nox preceſſit vt dictuꝫ eſt abijciam⁹ ergo opera tenebraꝝ. qꝛ vt dicit ecc. 8. Omni negotio tempus ẽ ⁊ oportunitas. Unde recedente nocte ceſſare debent opera noctis. Dicunt aũt opera tenebraꝝ opera peccatorum. Primo quidem qꝛ in ſeipſis priuata ſunt lumine ratiõis quo illuſtrari debent humana opera. Ecc. 2. Sapientis oculi in capite eius ſtultus in tenebris ambulat. Secũdo qꝛ ĩ tenebris agunt. Job. 24. Oculus adulteri obſeruat caliginem. Tertio qꝛ ꝑ ea homo ad tenebras ducit ſm illud Matth. 22. Mittite eum in tenebras exteriores. Secundo inducit ad aſſumendas virtutes. Quaſi dicat. Ex quo dies appropinquauit aſſumentes ea que congrũt diei induamur arma lucis id eſt virtutes que ⁊ arma dicũt: inquantũ nos muniunt. Eph. vltimo. Induite vos armaturam dei vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli. Et dicunt lucis arma tum qꝛ ex lumine rationis decorant ⁊ ꝑficiunt. Unde dicit prouer. 4. Juſtorũ ſemita quaſi lux ſplendens procedit. tum qꝛ lucis examen requirunt. Jo. 3. Qui facit veritatem venit ad lucem. tum quia ꝑ opera virtutũ alij illuminant. Matth. 5. Sic luceat lux veſtra coram hominibus ⁊c. Tertio exhortat ad vſum virtutuꝫ ⁊ profectum cum dicit. Sic vt in die honeſte ambulem⁹. Hec enim duo videntur diei congruere. Primo quidem honeſtas. Nam in die vnuſquiſqꝫ ſe ſtudet componere vt coram aliis honeſtus appareat. In nocte aũt non ſic. Unde dicit. 2 theſſal. 5. Qui dormiunt nocte dormiũt. ⁊ q̃ ebrij ſunt nocte ebrii ſunt: nos aũt qui diei ſumus ſobrij ſim⁹. Un̄. 1. cor. 14. dicit. Om̄ia honeſte ⁊ ſm ordineꝫ fiant in vobis. Secundo homo in die ambulat non in nocte. Un̄ dicit Jo. 11. Qui ambulat in nocte offendit. Et ideo quia dies eſt oportet ꝙ ambulemus. i. de bono in melius procedamus. Unde dicit Jo. 12. Ambulate dum lucẽ habetis. ¶ Deinde cum dicit. Non in cõmeſſationibus ⁊c. exponit qḋ dixerat. Et primo exponit quõ ſunt abijcienda opera tenebraꝝ q̃ ſunt opera peccatorũ de quib⁹ quedam ẽnumerat. Primo ponens ea que pertinent ad corruptionem cõcupiſcibilis cuius corruptio eſt intemꝑantia. q̃ eſt circa delectationes tactus ⁊ circa cibos cum dicit. Nõ in cõmeſſationib⁹. Dicũt cõmeſſatiões ſuꝑflue ⁊ nimis accurate comeſtiones. ꝓuer. 23. Noli eſſe in conuiuijs peccatorũ. nec in cõmeſſationib⁹ eorum q̃ carnes ad veſcẽdũ cõferunt. Qḋ quidẽ poteſt eſſe peccatũ mortale ex hoc ꝙ ſm legem ꝓ hac culpa aliquis damnat ad morteꝫ. Dicit eñ de filio ꝓteruo deut. 21. Commeſſationibus vacat ⁊ luxurie atqꝫ conuiuijs lapidibus eũ obruet ⁊c. Dicit aũt aliquis vacare cõmeſſationib⁹ atqꝫ conuiuijs non quidẽ ſi comedat magnifice ſm ſtatũ ſue dignitatis ſicut dicitur Heſter. 2. Q. aſſuerus iuſſit ꝑparari conuiuiũ magnificuꝫ ꝓpter coniunctionem Heſter. iuxta magnificentiã principaleꝫ. Sed quando aliquis hoc facit preter decentiã ſui ſtatus ⁊ ꝑcipue ſi ad hoc ꝑncipalis eius cura exiſtat ſicut illi de q̃bus dicit infra vltimo. Huiuſmodi xp̄o dño non ſeruiunt: ſed ſuo ventri. Et phil. 3. Quorũ deus venter eſt. Secũdo excludit intemperantiã circa potũ cũ ſubdit. Et ebrietatibus. Que ꝑtinẽt ad ſuꝑfluitatẽ potus extra mẽſuram rationis hominẽ ponentis. Ecc. 31. Uinũ in iocũditate creatum eſt non in ebrietate. Et eſt conſiderãduꝫ ꝙ ebrietas ex ſuo genere eſt peccatũ mortale cum ſcꝫ homo ex ꝓpoſito inebriat: qꝛ videt ꝑferre delectationẽ vini integritati rationis. Unde dicit Eſa. 5. Ue qui potentes eſtis ad bibendũ vinum ⁊ viri fortes ad miſcendũ ebrietatem. Si vero aliquis inebrietur preter intentionẽ non ex ꝓpoſito puta qꝛ igñrat virtutẽ vini vł qꝛ nõ eſtimat ſe tãto potu inebrandũ non eſt peccatũ mortale qꝛ nõ ꝑ ſe inebriatur ſed ꝑ accidens id eſt preter intentionẽ qḋ quideꝫ nõ poteſt contingere in his q̃ frequẽter inebriant. Et ideo dicit aug. in ſermone de purgatorio ꝙ ebrietas eſt peccatũ mortale ſi aſſidua fuerit. Unde ſignãter hic apoſtolus in plurali numero dicit. Non in commeſſationibus ⁊ ebrietatibus. Tertio ponit intemperantiam circa corporalem quietem cum dicit. Non in cubilibus. i. nõ in ſuꝑflua dormitione quã cõueniẽt poſt cõmeſſationẽ ⁊ ebrietatẽ ꝓhibet qꝛ ſequit ex illis. ⁊ poteſt eſſe in hoc peccatũ mortale quando ꝓpter quietẽ corporalẽ ⁊ ſomnũ õmittit que facere debet. ⁊ inclinat ad aliquã mala facienda. Mich. 2. Ue qui cogitatis inutile ⁊ operamini malũ in cubilib⁹ veſtris. Poteſt etiam qḋ dicit nõ in cubilibus referri ad apparatuꝫ luxurie. Unde dicit ex perſona meretricis ꝓuer. 7. Aſperſi cubile meum mirra ⁊c. Gen. 49. Aſcendiſti cubile patris tui. Et ideo conuenienter quarto excludit intemperantiam circa venerea cum ſubdit. Et in pudicitijs. i. quibuſcũqꝫ venereis actibus qui dicunt impudici qꝛ nõ cauent id quod ẽ maxime pudore vel confuſiõe dignum. tum qꝛ om̄es delectationes tactus gule ⁊ luxurie ſunt cõmũes nobis ⁊ brutis. Unde qui eis inordinate inſiſtit brutał efficit pſ. Nolite fieri ſicut equ⁹ ⁊ mulus in q̃bus nõ ẽ intellectus ⁊c. Tum etiã qꝛ ſpecialiter in actib⁹ venereis ratio hominis totaliter abſorbet a delectatione vt non poſſit homo tunc aliquid intelligere ſicut areſtoteles dicit in libro ethicorũ. Unde ⁊ Oſee. 4. dicit. Fornicatio ⁊ ebrietas ⁊ vinũ auferũt cor. Apoc. 9. Non egerũt penitentiaꝫ ſuꝑ imũditia ⁊ fornicatiõe ⁊ impudicitia quã geſſerunt. ¶ Deinde excludit ea que pertinent ad corruptionẽ iraſcibilis cũ dicit. Non in contentione. Que q̃dẽ vt ambroſius dicit eſt impugnatio veritatis cum cõfidentia clamoris. Poteſt aũt intelligi ꝙ ꝑ hoc ꝓhibet om̄is rixa nõ ſolum verborum ſed ⁊ factorũ: q̃ vt plurimũ a verbis incipit ꝓuer. 20. Honor eſt homini q̃ ſeꝑat ſe a contentionib⁹. Solet aũt contentio ex inuidia generari. Et ideo ſubdit. Et emulatione. Unde Jac. 3. dicit. Ubi zelus ⁊ cõtentio ibi inconſtantia ⁊ om̄e opus prauũ. Secundo exponit quõ debeamus induere arma lucis dicens: Sed induimini dñm ieſum xp̄m. In quo ſcꝫ abundantiſſime fuerũt om̄s virtutes. ſm illud Eſa. 4. Appꝛhendent ſeptem mulieres virum vnum. Induim⁹ aũt dñm ieſum xp̄m: Primo q̃dẽ ꝑ ſacramenti ſuſceptionem Gal. 3. Quicũqꝫ in xp̄o baptizati eſtis xp̄m induiſtis. Secundo ꝑ imitationẽ. Eph. 4 Expoliantes vos veterẽ hominẽ cum actibus ſuis induẽtes nouũ. ⁊c. Et eph. 4. Induite nouũ hoĩem q̃ ſm deuꝫ creatus ẽ in iuſticia ⁊c. Dicit aũt induere xp̄m q̃ xp̄m imitatur. qꝛ ſicut homo continet veſtimẽto ⁊ ſub eius colore videt. ita in eo q̃ xp̄m imitat opera xp̄i apparẽt. Per hoc ergo induimur arma lucis quando induim⁹ chriſtũ. Tertio exponit quod dixerat. Sic vt in die honeſte ambulemus per hoc quod ſubdit. Et carnis curam ne feceritis in deſiderijs. In hoc eñ pulchritudo honeſtatis conſiſtit: vt homo ſpiritum preferat carni. ſupra. 8. Debitores ſumus non carni vt ſm carnem viuamus. Sed notandum ꝙ non dicit ſimpliciter carnis curam ne feceritis: quia q̃libet tenetur vt carnis curam gerat ad ſuſtentandum naturam. ſm illud eph. 2. Nemo vnq̃ carnem ſuam odio habuit: ſed nutrit ⁊ fouet ⁊c. Sed addit in deſiderijs vt ſcꝫ inordinata carnis deſideria id eſt cõcupiſcentias non ſeq̃mur. Unde dicitur Gal. 5. Spiritu ambulate et deſideria carnis non perficietis.

Incipit capitulũ quartũdecimũ.

Infirmũ autē in fide aſſumite non in diſceptatiōibus cogitationum. Alius eñ credit ſe mãducare oĩa. Qui autē infirmus eſt olus manducet. Is q̃ mãducat nõ mãducantē nõ ſpernat. ⁊ q̃ nõ mãducat: manducãtē nõ iudicet Deꝰ eñ illũ aſſumpſit. Tu q̃s es q̃ iudicas alienũ ſeruũ? Dño ſuo ſtat aut cadit. Stabit aũt. potēs ē eñ deꝰ ſtatuere illũ. Nã alius iudicat diē inter diem: alius aũt iudicat omnē diē. Unuſquiſq; ĩ ſuo ſenſu abũdet. Qui ſapit diē: dño ſapit ⁊ q̃ mãducat dño mãducat Gratias eñ agit deo. Et q̃ nõ mãducat: dño nõ mãducat: ⁊ gratias agit deo. Nemo enim nr̃m ſibi viuit: ⁊ nemo ſibi morit̃. Siue eniꝫ viuimꝰ: dño viuimꝰ. ſiue morimur: dño morimur. Siue ergo viuimꝰ ſiue morimur dñi ſumus. In hoc eñ xp̃s mortuꝰ eſt ⁊ reſurrexit: vt viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ dominet̃. Tu auteꝫ q̃d iudicas fratreꝫ tuũ? aut tu quare ſpernis fratrē tuũ? Omnes enim ſtabimꝰ ante tribunal xp̃i. Scriptuꝫ eſt eñ viuo ego dicit dñs. q̃m mihi flectet̃ omne genu. ⁊ omnis lingua cõfitebit̃ deo. Itaq; vnuſquiſq; nr̃m ꝓ ſe rationē reddet deo. Nõ ergo ampliꝰ inuicem iudicemus.

Poſtq̃ aplus oñdit quõ aliq̃s debeat ꝑfectꝰ fieri. h̃ oſtendit quõ ꝑfecti debeãt ſe habere ad iꝑfectos. Et p̃mo oſtēdit ꝙ nõ debēt eos ſcãdalizare vl' iudicare. Scdo oſtēdit quõ debēt eos ſuſtētare. 15. cap. ibi. Debemꝰ aũt nos firmiores ⁊c̃. Circa p̃mũ duo facit. Primo ꝓhibet ĩordinata iudicia. Secũdo ꝓhibet ĩfirmoꝝ ſcãdala ibi. Sed hoc iudicate magis. ⁊c̃. Circa primũ tria facit. Primo ꝓpõit ãmonitionē. Secũdo exponit eã ibi. Aliꝰ eñ. ⁊c̃. Tertio rationē aſſignat ibi. Deus eñ illũ. ⁊c̃. Circa primũ ꝯſiderandũ eſt ꝙ in p̃mitiua eccleſia aliq̃ ex iudeis conuerſi ad xp̃m credebant legalia cũ euangelio eſſe ſuanda vt patet act̃. 15. Et hos aplus vocat infirmos in fide xp̃i q̃ſi nõduꝫ ꝑfecte credētes ꝙ fides xp̃i ſufficiat ad ſalutē. ꝑfectos ãt vel firmos in fide vocat eos q̃ fidē xp̃i ſine legalibꝰ credebant eſſe ſuandã. De vtriſq; tñ erant aliq̃ rome inter fideles xp̃i. Alloq̃tur ergo aplus ꝑfectos in fide dicēs: Dixi ꝙ debetis induere ibm xp̃m. Aſſumite aũt id eſt affectu caritatis vobis cõiũgite ad ſupportandũ infirmũ in fide ſicut expoſitum eſt. de quo põt intelligi illud ſap̃. 9. Infirmus homo ⁊ exigui tēporis ⁊ minor ad intellectũ iudicij et legũ. ĩfra. 15. Suſcipite inuicē ſicut ⁊ xp̃s ſuſcepit vos Eccl̃. 29. Propt̃ mandatũ aſſume pauperē. Et hoc nõ in diſceptatiõibus cogitationũ id eſt nõ diſceptãdo ꝓpt̃ hoc ꝙ vnus contra aliũ cogitat. dum ſcilicet illi q̃ legalia ſuabant iudicabãt tanq̃ tranſgreſſores eos q̃ nõ ſuabãt. Et illi q̃ nõ ſuabant ꝯtēnebãt tanq̃ errãtes ⁊ ignorãtes eos qui ſuabant. ſ̃. 2. Cogitationũ inuicē accuſantiũ aut defendentiũ. ⁊c̃. ¶ Deinde cũ dicit. Alius eñ. ⁊c̃. exponit q̃d dixerat Et p̃mo oñdit q̃ ſunt infirmi in fide. Secundo oſtendit qualit̃ ſint diſceptatiões cogitationũ vitãde. ibi. Is qui mãducat. ⁊c̃. Circa primũ cõſiderandũ eſt ꝙ inter ceteras legales obſeruantias vna erat diſcretio cibor̃um ꝓpter aliquos cibos in lege ꝓhibitos. vt patet leuit̃. 11. Et hac quidē obſuantia quotidie erat vtendũ vl' nõ vtēdum. Et ideo de hoc mentionē fecit ſpecialit̃ aplus dicēs Alius eñ q̃ ſcilicet eſt ꝑfectus in fide credit ſe poſſe licite mãducare eo ꝙ nõ reputat ſe aſtrictũ ad legales obſuantias. Mat. 15. Q̃d intrat in os nõ coinq̃nat hominem. Thi. 4. Omnis creatura dei bona ⁊ nihil reijciendũ ⁊c̃. In veteri aũt lege ꝓhibebant̃ aliq̃ cibi nõ q: naturalit̃ eſſent ĩmundi. Sicut eñ in verbis hoc nomē ſtultus ſignificat aliq̃d malũ q̃uis hoc nomē ſit bonum. Ita in rebus q̃dã aĩal bonũ eſt ſc̃m naturã ſed ſignificatione eſt maluꝫ ſicut porcus q̃ ſignificat ĩmunditiã. Et ideo ꝓhibitus eſt antiq̃s eſus illaꝝ carniũ vt ſignificaret̃ in eoꝝ vitatiõe vitatio ĩmũditie. Tota eñ veteris populi vita figural' erat vt aug. dicit in libro cõtra fauſtũ. Veniēte autē xp̃o q̃ ē veritas ceſſauer̃t figure. ¶ Subdit aũt q̃tũ ad ĩfirmũ. Qui aũt infirmus eſt olus mãducet. Quaſi dicat. Illis cibis vtat̃ q̃bus nõ occurrit aliq̃d ĩmundũ in lege ꝓhibitũ. In ſingulis eñ generibus animaliũ puta terreſtribus volatilibus ⁊ aq̃ticis q̃dam genera erãt cõceſſa ⁊ q̃daꝫ ꝓhibita ſed in herbis ⁊ arboribꝰ nihil erat ꝓhibitũ vt patꝫ leuit̃. 11. Et huius põt eſſe ratio duplex. Una eſt q: terre naſcētia fuerunt a p̃ncipio cõceſſa homini ad edendũ ſc̃m illud geñ. 1. Ecce dedi vobis omnē herbã afferentē ſemē ſuper terrã ⁊ vniuerſa ligna q̃ habēt in ſemetipſis ſementē generis ſui vt ſint vobis in eſcã. Sed poſt diluuiũ p̃mo legitur cõceſſus carniũ eſus. Unde dicit̃ geñ. 9. Quaſi olera virentia tradidi vobis omnia ſcilicet aĩalium genera. Alia ratio eſt q: primã ꝓhibitionē de abſtinēdo a quibuſdam terre naſcētibus homo in paradiſo tranſgreſſus fuerat vt patet geñ. 3. ⁊ ꝓpter hoc nõ erat ei ſimilis ꝓhibitio iteranda. Sed cũ legalia ceſſauerũt in xp̃i paſſione videt̃ ꝙ incõueniēt̃ aplus infirmis ĩ fide ꝑmittat ꝙ a cibis ꝓhibitis in lege abſtineãt q̃d nunc in xp̃ianis non ſuſtinet̃ ab eccleſia. Sed diſtinguendũ eſt triplex tēpus ſc̃m aug. q̃tum ad legalia. Primũ eſt tēpus ante paſſionē xp̃i in quo legalia ſuũ robur obtinebãt quaſi adhuc viuētia. Secundũ aũt tēpus eſt poſt paſſionē xp̃i ante diuulgationeꝫ euãgelij. In quo quidē tēpore legalia mortua erãt: quia nullus ad ea tenebat̃ nec obſuata aliq̃d cõferebant alicui nõdum tamē erãt mortifera q: ſine pctõ poterãt iudei ad xp̃m cõuerſi legalia obſuare ⁊ ꝓ hoc tēpore loquit̃ h̃ apoſtolus. Tertiũ aũt tp̃s eſt poſt diuulgationem euangelij in quo legalia nõ ſolũ ſunt mortua ſed mortifera vt q̃ſq̃s ea ſeruet peccet mortaliter. Exponit̃ autē ⁊ alit̃ in gloſa vt dicat̃ infirmus q̃ eſt ad lapſum vitioꝝ carnaliũ ꝓnus ⁊ huic conſulendũ eſt ꝙ comedat olus id eſt tenues ⁊ aridos cibos qui nõ ſunt fomētũ vitioꝝ ⁊ abſtineat ab illis quibus excitat̃ libido. Sed alius qui eſt fortior credit ſe abſq; pericl'o oĩa mãducare. Et hec dr̃ña apparet. mat. 9. inter diſcipulos xp̃i q̃ nõ ieiunabant tanq̃ cõfortati p̃ſentia xp̃i. ⁊ diſcip'los iohãnis baptiſte q̃ ieiunabãt: vñ ⁊ penitentiã agētes a quibuſdã cibis abſtinēt nõ ꝓpter eorũ ĩmũdiciam ſed ad libidinē refrenãdã. ¶ Deinde cũ dicit. Is qui mãducat ⁊c̃. exponit quõ ſunt vitãde diſceptationes cogitationũ ⁊ primo q̃tuꝫ ad ꝑfectos dicens. Is qui mãducat ſcilicet cũ ſecura cõſciētia omnia vl' etiã ſine periculo libidinis nõ ſpernat nõ manducãtē ſcilicet indifferent̃ omnia tanq̃ infirmũ in fide vl' quaſi ꝓnuꝫ ad vitia. Yſa. 33. Ve q̃ ſpnis nõne ⁊ ipſe ſperneris? Luc. x. Qui vos ſpernit me ſpernit. Secũdo loquit̃ q̃tũ ad infirmos dicēs. Et q̃ nõ mãducat ſcilicet indifferent̃ omĩa vel q: eſt infirmus in fide de quo loquit̃ aplus vl' etiaꝫ q̃ ꝓnus eſt ad libidinē nõ iudicet mãducantē ſcilicet indifferent̃ omĩa q̃ſi tranſgreſſorē legis vel quaſi in libidinē

precipitē. Mat. 7. Nolite iudicare ⁊ nō iudicabimini. R͞o.
2. Inexcuſabilis es o homo omnis q̄ iudicas. ¶ Deinde
cū dicit. Deus eñ illū aſſumpſit ⁊c. aſſignat tres ratiões
ꝓpter quas debemus a falſo iudicio abſtinere. Scđa po
nitur ibi. Suo dño ⁊c. Tertia ibi. Tu aūt q̄ iudicas ⁊c.
Prima ratio ſumit̄ ex auctoritate iudicātꝭ Unđ p̄mo oſtē
dit hanc auctoritatem deo competere. Secundo excludit
ꝙ iudiciū ad homines non pertinet. ibi Tu quis es ⁊c.
Dicit ergo primo Recte dictum eſt ꝙ qui non manducat
manducantē nō iudicet. Deus eñ aſſumpſit illū ſcilicet
in ſuū a ſe iudicādū. Zach. 11. Aſſumpſi mihi duas vir-
gas id eſt duos pplos. pš. Aſſumpſit me de aq̄s multis.
Ille aūt q̄ aſſumit̄ ad ſupioris iudiciū nō debet ab īferio-
ri iudicari. Et ideo cōcludit. Tu q̄s es id eſt cuius aucto
ritatis vel virtutis es q̄ iudicas alienū ſuū id eſt ꝓximū
tuū qui eſt ſuus dei. Requirit̄ eñ in iudicāte auctoritas
ſm illud exod. 2. Quis cōſtituit te p̄ncipē ⁊ iudicē ſuper
nos. Et Luč. 12. Quis me cōſtituit iudicē aut diuiſorē
ſup vos. Sed ex hac rōne ſequi videt̄ hominis iudiciū
de alio homine eſſe illicitū Sed dicēdū eſt ꝙ in tantū ho
minis iudicium licitū eſt inq̄tū agit̄ auctoritate conceſſa
diuinitus. Unde dicit̄ deutro. 1. Audite illos ⁊ qđ iuſtū
eſt iudicate. Et poſtea ſequit̄. Quia dei eſt iudiciū id eſt
auctoritate diuina agit̄. Si q̄s vero velit ſibi vſurpare iu
diciū ſup ea q̄ nō ſunt ei diuinitus cōceſſa ad iudicandū:
eſt iudiciū temerariū ſicut ſi q̄s iudex delegatꝰ a papa vel-
let in iudicādo traſgredere mādati fines. Deus autē ſoli
ſibi reſeruauit iudicare occulta q̄ p̄cipue ſunt cogitationes
cordiū ⁊ futura. Et ideo ſi q̄s iudicare p̄ſumpſerit ē teme-
rariū iudiciū. Unde auguſtinus dicit in libro de ſmone
dñi in mōte. In his duobus temerariū eſt iudiciū cū icer
tum ſit quo animo q̄d factū ſit. vel incertū qualis futurus
ſit q̄ nūc bonus vł malus māifeſte apparet. ¶ Deinde cū
dicit. Suo dño ſtat aut cadit ⁊c. ponit ſcđam rationē que
quidē ſumit̄ ex fine meriti vel demeriti. Poſſet aliq̄s di-
cere ꝙ licet hō nō habeat iudiciariā auctoritatē tamē in-
tromittere ſe debet iudicio alterius ꝓpter damnū vł fru-
ctū q̄ inde ꝓuenit. ſed aplus oſtēdit hoc ad deū magis q̄
ad homines ptinere. Et ſic ēt ꝓpter hoc debemꝰ deo ꝓ-
ximoꝝ iudicia relinq̄re: niſi inq̄tum vice ipſiꝰ fungimur
in iudicādo ꝑ auctoritatē nobis cōmiſſaꝫ. Circa hoc tria
facit. Primo ꝓponit qđ itēdit. Scđo exemplificat ibi
Nam alius iudicat ⁊c. Tertio ꝓbat ꝓpoſitū ibi. Qui ſa
pit diē ⁊c. Circa primū duo ꝓponit. Primo ꝙ q̄cq̄d cir-
ca hominē accidit ad deū ptinet cū dicit. Suo dño ſtat. ſ.
recte agēdo. pš. Stātes erāt pedes nr̄i in atrijs tuis hie
ruſalē. Aut cadit ſcꝫ peccādo. Amos. 5. Domus irł̄ ceci
dit ⁊ nō adijciet vt reſurgat. Poīt aūt ſub diſiūctiōe. ſtat
aut cadit ꝓpter incertitudinē q꞉ multi vident̄ cadere qui
ſtant: ⁊ ecōuerſo ſm illud ecc. 8. Uidi impios ſepltos q̄
cū adhuc viuerēt in loco ſancto erāt ⁊ laudabant̄ in ciui-
tate q̄ſi iuſtoꝝ opum. Loq̄tur aūt h̄ aplus ſm ſimilitudi-
nē hominis ſui ad cuiꝰ dñm ptinet omne qđ circa ſuum
agit̄. Nec intelligendū eſt ꝙ deo aliq̄d ꝓficiat vł noceat
ſi homo ſtet aut cadat. Dicit̄ eñ Job 35. Si peccaueris
q̄d ei noceb. porro ſi iuſte egeris q̄d ei donabis. Sed q̄tū
ad homines qđ iuſte agimꝰ ad gloriā dei ſpectat. Mat.
5. Ut videāt opa vr̄a bona ⁊ glorificēt patrē vr̄m q̄ in celꝭ
eſt. Q aūt cadimus peccādo eſt hominibus occaſio blaſ-
phemandi deū. R͞o. 2. Nomen dei ꝓpter vos blaſphemat̄
inter gētes. Uł qđ dicit. Suo dño ſtat aut cadit exponen
dum eſt in iudicio dñi ſui. 1. coꝝ. 4. Qui iudicat me do-
minus eſt. Secūdo oñdit ꝙ ſi cadit ad deū ptinet dicēs:
Stabit aūt. Quaſi dicat. Et ſi aliq̄s nunc cadat ꝑ pecca-
tū tñ poteſt eſſe ꝙ iteꝝ ſtabit. Et hoc omnino implebitur
ſi eſt p̄deſtinatus. pš. Nunq̄d q̄ dormit non adijciet vt re
ſurgat. Mich. 6. Ne leteris inimica mea q꞉ cecidi: reſur
gam. Et ꝓpter hoc ſi videmus aliquē manifeſte cadentē
nō debemus eū deſpicere temerarie iudicādo de eo ꝙ nū
q̄ reſurget: ſed magis debemus preſumere ꝙ iteꝝ ſtabit
nō ex cōſideratione cōditionis humane: ſed cōſiderando
virtutē diuinam. Unde cū dicit. Potens eſt deus ſtatue
re illū ꝓpter eius bonitatē: p̄ſumere debemus ꝙ iteꝝ ſta
tuet euꝫ. Ezec. 3. Ingreſſus eſt in me ſpūs ⁊ ſtatuit me ſu-
pra pedes meos: ſicut ⁊ ſupra dictū eſt. Si nō ꝑmanſerint
in incredulitate inſerentur. potens eſt eñ deus iterū inſe
rere illos. ¶ Deinde cū dicit. Nā alius iudicat ⁊c. exem-
plificat qđ dictū eſt. ⁊ p̄mo ꝓponit diuerſitatem humane
ſentētie dicens: Ideo dico ꝙ ſuo dño ſtat aut cadit. Naꝫ
alius iudicat inter diē ⁊ int̄ diē id eſt iudicat inter vnum
diem ⁊ aliū vt ſcilicet vno die abſtineat ⁊ nō alio. Qđ qui
dem videt̄ ptinere ad infirmū in fide q̄ reputat adhuc le-
galia eſſe obſeruāda. Dicit̄ eñ leuit. 24. Decio die mē-
ſis ſeptimi dies expiationū erit affligetiſq; animas vr̄as
in eo. Et iudith. 8. dicit̄ ꝙ iudith ieiunabat omnibꝰ die-
bus vite ſue preter ſabata ⁊ neomenias ⁊ feſta domꝰ iſrł.
Alius aūt iudicat omnē diem indifferenter eſſe obſeruādaꝫ
q̄tum ad ieiunia legis que iā ceſſauerūt: Unde hoc videt̄
ptinere ad eū qui eſt pfectus in fide. pš. Per ſingulos di
es benedicā tibi. Poteſt hoc etiaꝫ referri ad abſtinētias
que fiunt cauſa cohibende libidinis quibꝰ omni die aliq̄
vacant: puta q̄ ppetuo a carnibus vel vino abſtinent vel
ieiunant. quidam aūt interpoſitis diebus abſtinent ⁊ ab
abſtinentia ceſſant ſm illud ecč. 3. Omnia tēpus habent
¶ Secundo oſtendit omnia hec poſſe ad dei gloriā ptine
re dicens: Unuſquiſq; in ſenſu ſuo abundet id eſt ſuo ſen
ſui dimittat. Abundare eñ in ſenſu ſuo eſt ſenſum ſuū ſe-
qui. Ecc. 15. Deꝰ ab initio cōſtituit hominē ⁊ reliquit il-
lū in manu ꝯſilij ſui. Uł in ſenſu ſuo id eſt ſm ſenſum ſuū
ſtudeat abundare ad gloriā dei. ſm illud. 1. coꝝ. 14. Ad
edificationē eccleſie querite vt abundetis. Sed hoc vide
tur locū habere in his que nō ſunt ſm ſe mala. In his āt
que ſunt ſm ſe mala non eſt homo ſuo ſenſui relinquēdꝰ
Q aūt aliquis iudicet diem inter diem. videt̄ eſſe ſm ſe
malū ſm primam expoſitionē. Dicitur eñ gał. 4. Dies
obſeruatis ⁊ mēſes ⁊ tempora ⁊ annos. timeo ne ſine cau
ſa laborauerim in vobis. Et loquitur ad litteraꝫ de his q̄
dixerunt dies obſeruandos ſm cerimōias legis. Sed di
cenduꝫ ꝙ aplus hic loquit̄ ſm tēpus illud in quo iudeis
ad fidem conuerſis licitū erat legalia obſeruare vt dictuꝫ
eſt. Sed q̄tum ad ſecūdam expoſitionē videtur eſſe illici
tum quod dicit. Alius iudicat omnē diem. Sunt eñ q̄-
dam dies in quibus non eſt licitū ieiunare. Dicit eī Au-
guſti. in epiſtola ad caſulanū. Quiſquis diem dominicū
ieiunio decernendū eſſe putauerit: non paruo ſcandalo erit
eccleſie. Nec imerito. Illis enim diebꝰ quibus nihil cer
ti ſtatuit diuina ſcriptura mos populi dei ⁊ inſtituta ma-
iorum pro lege tenenda ſunt. Et in decretis dicit̄ di. 30.
Si quis preſbiter propter publicā penitētiam a ſacerdo-
te acceptā abſq; alia neceſſitate die dominica pro quadā
religiōe ieiunauerit ſicut manichei anathema ſit. Sed i-
telligendū eſt ꝙ hic aplus loquitur q̄tum ad illas abſti-
nētias que quolibet die licite fieri poſſunt abſq; diſſonā-
tia cōmunis conſuetudinis vel eorum que ſunt a maiori-
bus inſtituta. ¶ Deinde cum dicit. Qui ſapit diem ⁊c.
probat ꝓpoſitum ꝙ ſcilicet vnuſquiſq; ſuo dño ſtet aut
cadat et hoc tripliciter. Primo per actū fidelium. Secū-
do per intentionē eorum ibi. Nemo eñ veſtrum ⁊c. Ter
tio ꝑ eorum cōditionē ibi. Siue ergo viuimus ſiue mori-
mur ⁊c. probat ergo primo ꝙ vnuſquiſq; fideliū ſuo do-
mino ſtat aut cadit ꝑ hoc ꝙ de omnibus que fecit ſm ſuā
conſcientiaꝫ gratias agit deo. Unde dicit. Qui ſapit diē

vt ſcilicet vno die abſtineat ⁊ alio d ie ab abſtinētia ceſſet
domino ſapit. id eſt ad reuerentiā dei cibos diſcernit: ſi-
cut ēt nos diſcernimus vigilias feſtoꝝ in quibꝰ ieiunamꝰ
a diebus feſtis quibus ieiuniū ſoluimus ꝓpter reuerenti-
am dei. Ecc. 33. Quare dies diē ſuperat. ⁊ iter ū. Lux lu-
cez. Deinde loquitur ꝗtum ad illos qui iudicant omnez
diem. quoꝝ quidaz omni die a ieiunio ceſſabant. ſicut di-
citur. Mat. 9. ꝙ diſcipuli xpi nō ieiunabāt. Unde dicit.
Et qui manducat, ſcilicet omni die dño manducat id ē ad
gloriā domini qḋ per hoc patet. Gratias eñi agit deo ſci-
licet ď cibo aſſumpto. 1. thi. 4. Abſtiere a cibis quos de
us creauit ad percipiēdū cū gratiaꝝ actione fidelibꝰ. pš.
Edent pauperes ⁊ ſaturabuntur ⁊c. Ulterius ꝗtū ad eū
qui ſic iudicat omnē diē vt ſcilicet omni die abſtieat: ſub
dit. Et qui non manducat id eſt abſtinet omni die domi-
no id eſt ad honorē dñi non māducat. Et hoc patz ꝑ hoc
ꝙ gratias agit deo qui ſibi dedit voluntatē ⁊ virtutē ab-
ſtinendi. 1. theſ. vltimo. In omnibꝰ gratias agite. Sed
qḋ hic dicit aplus de his qui omni die vł abſtinebant vł
ab abſtinentia ceſſabant debet intelligi ꝗtum ad illud tē
pus in quo hoc nō erat contrariū ſtatutis maioꝝ nec cō-
muni cōſuetudini populi dei. ¶ Deinde cū dicit. Nemo
eñi veſtrū ſibi viuit ⁊c. ꝓbat idē ex intentione fideliū. Et
primo excludit inordinatā intentionē dicens: Recte di-
co ꝙ vnuſquiſqꝫ dño ſuo ſtat aut cadit. Nemo eñi noſtꝝ
viuit vł naturali vita vł ſpirituali de qua dicit̃ abac. 2°.
Juſtus aūt meus ex fide viuit ſibi. id eſt ꝓpter ſeipſuz qꝛ
hoc eſſz frui ſeipſo. 1. coꝝ. x. Non querens qḋ mihi vtile
pš. Non nobis dñe nō nobis ⁊c. vł ſibi id eſt ſm ſuā re-
gulam ſicut qui dicunt ſap̃. 2. Sit fortitudo noſtra lex iu-
ſtitie. vel ſibi id eſt ſuo iudicio. 1. coꝝ. 4. Sed neqꝫ meip̃z
iudico. Et nemo moritur ſcilicet morte corꝑali vel morte
ſpirituali peccando. vel etiā morte ſpirituali qua q̇s mo-
ritur vitijs puta in baptiſmo ſꝫ illud ſupra. 6. Qui mor
tuus eſt iuſtificatus eſt a peccato. Uel ſibi id eſt ſuo iudi-
cio vel ꝓpter ſeipſum aut ſuo exēplo. ſed exēplo xpi mori
tur aliquis a vitijs. Ro. 6. X enim mortuus eſt peccato
mortuus eſt ſemel. et īfra. Ita et vos exiſtimate vos mor
tuos eſſe peccato. ¶ Secundo oſtendit qualis ſit recta in
tentio fideliū dicens: Siue eñi viuimus vita corꝑali dño
viuimus. id eſt ad gloriaz dñi. Siue morimur morte cor-
porali dño morimur id eſt ad honorē dñi. phil. 1. Magni
ficabitur xp̃s in corpore meo ſiue ꝑ mortē ſiue per vitam.
Uel ſi exponatur qḋ dicit d ño id eſt iudicio dñi qui con-
ſtitutus eſt a deo iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. vt dicitur act.
10. ¶ Deīde cū dicit. Siue ergo viuimꝰ ⁊c. oſtēdit ꝓpo
ſitum ex conditione fidelium. Et primo concludit ex pre-
miſſis fideliū conditionē ſcilicet ꝙ nō ſunt ſui ſed alteriꝰ
Illi eñi qui ſui ſunt ſicut liberi homines ſibi viuunt ⁊ ſibi
moriunt̃. Quia ğ dictū eſt ꝙ fideles nō ſibi viuunt aut
moriunt̃ ſed dño. cōcludit ſic. Siue ergo viuimꝰ ſiue mo
rimur dñi ſumus: quaſi ſerui eius qui habet poteſtatem
vite ⁊ mortis. 1. coꝝ. 7. Precio empti eſtis ⁊ nolite fieri
ſerui. Empti eñi eſtis precio magno. 1. pal. 12. Tui ſumꝰ
o dauid ⁊ tecū filij yſai. Secūdo aſſignat cauſaz huiꝰ cō-
ditionis dicens. In hoc eñi xp̃s mortuus eſt ⁊ reſurrexit
id eſt hoc adeptꝰ ē ſua morte vt viuoꝝ dominaret̃ quia re
ſurrexit vitā nouā ⁊ ꝑpetuam inchoando. Et mortuorum
qꝛ mortē noſtrā moriendo deſtruxit. 2. coꝝ. 5. Pro qui
bus mortuus eſt xp̃s vt qui viuunt iā nō ſibi viuant: ſed
ei qui ꝓ eis mortuus eſt ⁊ reſurrexit. Sic igit̃ ꝑ omnia p̃
dicta aplus ꝓbauit ꝙ vnuſquiſqꝫ ſuo dño ſtat aut cadit
per hoc ſcilicet ꝙ fideles gratias agunt deo ⁊ ꝙ dño vi-
uunt et moriunt̃ ⁊ ꝙ dñi ſunt ⁊ in morte ⁊ in vita. ¶ De-
inde cū dicit. Tu autē quid iudicas ⁊c. pōit tertiā ratio-

nem que ſumitur ex futuro iudicio. Et circa hoc tria facit
Primo ꝓponit ſupfluitatē preſentis iudicij dicens. Tu
autē quid iudicas id eſt qua vtilitate vel neceſſitate iudi
cas fratrē tuū temerarie de occłtis que tuo iudicio nō ſūt
cōmiſſa? Aut tu alius qui iudicaris quare ſpernis fratrē
tuū ꝓ nullo reputans ab eo iudicari? Mał. 2. Quare de
ſpicit vnuſquiſqꝫ fratrē ſuū. Secundo ꝑmittit futurū xpi
iudiciū. Quaſi dicat. Recte dico ꝗ iudicas quia nō de-
bes timere ꝙ abſqꝫ iudicio remaneat. Omnes eñi ſtabi-
mus ante tribunal xpi. Dicit̃ autē tribunal xpi eius iudi
ciaria poteſtas. ſicut ⁊ ma. 25. dicit̃. Cum venerit filiꝰ ho
minis in maieſtate ſua tunc ſedebit ſup ſedē maieſtatiſ ſue
Dicit autē omnes ſtabimꝰ quaſi iudicādi tā boni ꝗ ma-
li ꝗtum ad remunerationē vel punitionē. 2. coꝝ. 5. Om
nes nos manifeſtari oportet ante tribunal xpi vt referat
vnuſq̇ſqꝫ ꝓpria corꝑis ꝓut geſſit ſiue bonū ſiue malum.
Sed ꝗtū ad diſcuſſionē nō omnes ſtabūt vt iudicādi: ſꝫ
quidā cōſedebunt vt iudices. Ma. 19. Sedebitis ſup ſe-
des iudicātes duodecim tribus iſrł. Tertio ibi. Scriptū
eſt eñi ⁊c. ꝓbat qḋ dixerat ⁊ primo inducit auctoritatem
Scđo infert concluſionē ibi. Itaqꝫ vnuſquiſqꝫ ⁊c. Dicit
ergo primo dictū eſt ꝙ omnes ſtabimꝰ ante tribunal xpi.
⁊ hoc patet ꝑ auctoritatē ſacre ſcripture. Scriptū eſt eñi.
Eſa. 45. Uiuo ego dicit dñs qm̃ mihi flectet̃ omne genu
⁊ omnis lingua cōfitebit̃ deo. Littera noſtra ſic habz. In
memetipſo ego iuraui qꝛ mihi curuabit̃ omne genu ⁊ iu-
rabit omnis lingua. Tria aūt ī his verbis ponunt̃. Pri-
mo quidē iuramentū qḋ interdum in verbis dei ponit̃ ad
oſtendendū id qḋ dicit̃ firmū eſſe ſm īmutabilitatē diui-
ni cōſilij: nō autē eſſe mutabile ſicut ea que prenunciant̃
ſm cauſas inferiores vt ꝓphecia cōminationis. Unde di
cit̃ in pš. Jurauit dominꝰ ⁊ nō penitebit eū. Homines āt
vt aplus dicit he. 6. per maiorē ſui iurant. Quia vo deꝰ
non habet maiorē in quo maior firmitas cōſiſtat veritatiſ
ꝑ ſeipſum iurat. Ipſe autē eſt ipſa vita ⁊ fons vite ⁊ ideo
forma iuramenti dñi eſt. Uiuo ego. Quaſi dicat. Juro ꝑ
vitam qua ego ſingularit̃ viuo. Secūdo prenunciat̃ ſub-
iectio cōmunis creature ad xpm cū dicit̃. Quoniaz mihi
ſcilicet xpo flectet̃ omne genu. In quo deſignatur ꝑfecta
ſubiectio rationalis creature ad chriſtum. Solent eñi ho
mines in ſignū ſubiectionis maioribꝰ flectere genua, Un
de phił. 2. dicitur. In nomine ieſu omne genu flectat̃ ce-
leſtrum terreſtriū et infernoꝝ. Tertio prenunciat fidei cō
feſſionē qua omnes gloriā xpi cōfitebunt̃. Unde ſequitur
Et omnis lingua confitebit̃ deo id eſt cōfitebit̃ chriſtum
eſſe dominū ſm illud phił. 2. Omnis lingua cōfiteat̃ qꝛ
dominus noſter ieſus xp̃s in gloria eſt dei patris. Omis
autē lingua intelligi poteſt expreſſio cognitiōis ſiue ho-
minū ſiue angeloꝝ. Hoc autē implet̃ nunc in hac vita nō
ꝗtum ad ſingulos homines: ſed ꝗtū ad genera ſinguloꝝ
De quolibet eñi genere hominū nunc aliq̇ xpo ſubijciun
tur et ei cofitentur ꝑ fidem: ſed in futuro iudicio omnes ⁊
ſinguli ei ſubijcient̃. boni quidē voluntarie: mali autē in
uiti. Unde dicit̃ he. 2. In eo ꝙ ei omnia ſubiecit nihil di
miſit nō ſubiectū ei. nunc autē nec dū videmꝰ omnia ſub-
iecta ei. ¶ Deinde cū dicit. Itaqꝫ vnuſquiſqꝫ ⁊c. Infert
concluſionē ex dictis. Et primo concluſionē intentam ex
eo ꝙ īmediate dixerat dicens: Itaqꝫ ex quo xpo flectetur
omne genu vnuſquiſqꝫ noſtrū per ſe reddet rationez deo
ſcꝫ ante tribunal xpi. Mat. 12. De omni verbo ocioſo qḋ
locuti fuerint homines reddent deo rationē in die iudicij
Et. 18. Aſſimulatū eſt regnū celoꝝ homini regi qui volu
it rationē ponere cū ſeruis ſuis. Sed videtur ꝙ nō qui-
libet per ſe rationem reddet ſed vnus ꝓ alio. he. vltimo.
Obedite ꝑpoſitis veſtris et ſubiacete eis. Ipſi eñi ꝑuigi

lant quaſi rationē reddituri ꝓ animabus veſtris. Sed di
cendum ꝙ in hocipſo ꝙ prelati ꝓ alijs rationem reddēt
reddent rationē pro ſuis actib⁹ quos circa ſubditos age-
re debuerunt. Si em̄ fecerūt quod cōpetebat eorū officio
non eis imputabit̄ ſi ſubditi pereant. Imputaretur autē
eis ſi negligerent facere qđ eorū officiū requirebat. Unde
dicitur Eze. 3. Si dicēte me ad impiū morte morieris nō
annunciaueris ei. Ipſe in iniquitate ſua morieē. ſangui-
nem autē eius de manu tua requirā. Si autē tu annūcia-
ueris impio et ille nō fuerit cōuerſus ipſe quidē in iniqta
te ſua morieē. tu autē animā tuā liberaſti. Secūdo infert
concluſionē principalit̄ intentā in tota precedenti pte di-
cens: Non ergo amplius inuicē iudicemus ſcilicet teme-
rario iudicio qđ includit̄ ratiōibus ſupradictis. 1. cor. 4.
Nolite ante tps iudicare ⁊c.

Lectio ſecunda.

SEd hoc iudicate magis ne ponatis
offendiculum fratri vel ſcandalum.
Scio ⁊ cōfido in dño ieſu. quia nihil
cōmune per ipſuz niſi ei qui exiſtimat quid
cōmune eſſe: illi cōmune eſt. Si em̄ ꝓpter ci
bum frater tuus contriſtat̄ iam nō ſcđm cha
ritatē ambulas. Noli cibo tuo illuz ꝑdere ꝓ
quo chriſtus mortuus eſt. Nō ergo blaſphe
metur bonū noſtrū. Non eſt em̄ regnum dei
eſca ⁊ potus. ſed iuſticia et pax et gaudiū in
ſpiritu ſancto. Qui em̄ in hoc ſeruit xpo: pla
cet deo ⁊ ꝓbatus eſt hominibus. Itaqꝫ que
pacis ſunt ſectemur: ⁊ que edificationis ſunt
inuicem cuſtodiamus. Noli ꝓpter eſcaz de-
ſtruere opus dei.

Poſtq̄ apoſtolus ꝓhibuit humana iudicia: hic ꝓhibet
ſcandalū ꝓximoꝝ et circa hoc tria facit. Primo ꝓponit
quod intendit. Secūdo manifeſtat ꝓpoſitū ibi. Si enim
ꝓpter cibū ⁊c. Circa primū ꝓponit tria. Primo em̄ do-
cet ſcandala eſſe vitanda dicens: Dixi ꝙ nō iudicetis in-
uicē ſed vnuſquiſqꝫ de ſuis actib⁹ iudicare debet ne ſint
in ſcandalum alioꝝ et hoc eſt qđ dicit. Sed hoc iudicate
magis ne ponatis fratrib⁹ offendiculū vel ſcādalū. Scā-
dalum autē ſicut dicit Hiero. ſup Mat. notat offendicu-
lū vl̄ ruinā quā īpactionē pedis poſſum⁹ dicere. Und ſcā
dalū eſt factū vel dictū minus rectū: ꝑbens alicui occaſio
nem ruine ad ſimilitudinē lapidis ad quem in via poſitū
homo impingit ⁊ cadit. Maius autē aliqđ videt̄ eſſe ſcā-
dalū q̄ offendiculū. Nam offendiculū poteſt eſſe q̄cq̄d re-
tinet ſeu retardat motū procedētis. ſcādalū aūt id eſt im-
pactio videtur eſſe cū aliquis diſponit̄ ad caſum. Non er
go debemus facti ponere offendiculū vt aliqđ faciam⁹ vn
de impediat̄ ꝓximus a via iuſticie. Eſa. 57. Aufferte offē
diculū de via populi mei. Neqꝫ etiā debemus facti pone
re ſcandalū aliquid faciendo vnde ipſe inclinet̄ ad pecca
tum. Mat. 18. Ve homini illi per quē ſcādalū venit. Se-
cundo docet id ex quo ſcandalū ꝓbabat̄ eſſe ſm ſuā naturā
ſiue ſm ſe licitū. Circa qđ ſciendū eſt ꝙ ſicut ſupra dictuꝫ
eſt. apud romanos erant q̄dā ex iudeis ad fidē conuerſi q̄
cibos ſm legē diſcernebāt. alij vero habētes fidē ꝑfectā
indifferent̄ omnib⁹ cibis vtebant̄ qđ q̄dē ſm ſe licitū erat
Unde dicit. Scio ⁊ cōfido in dño ieſu: q: nihil eſt cōmu-
ne per ipſum. Circa qđ notanduꝫ eſt ꝙ ſicut dicit Hiero.
ſup Mat. ꝙ ꝑplus iudeoꝝ ptē dei ſe eſſe iactās. cōes ci-
bos vocat quib⁹ omnes vtunt̄ homīes. Vbi gratia ſuillā
carnē. lepores ⁊ huiuſmodi. Cōmūe igit̄ qđ ceteri homi
nibus q: ⁊ quaſi nō ens de pte dei ꝓ imundo appellatur
Et ergo dicit. Nihil cōe eſt idē eſt ac ſi diceret nihil imū
dum eſt. Et hoc quidē aplus ꝑmū dicit ſe ſcire q: ita ē ſꝫ
rerū naturā ſm illud. 1. thi. 4. Omnis creatura dei bona
ēt nihil reijciēdū qđ cū gratiarū actiōe ꝑcipit̄. Secūdo di
cit ſe cōfidere in xpo ieſu q: per ipſum nihil eſt cōe q: ſcilt
cet cibi ſcđm ſuā naturā nunq̄ fuerūt īmūdi: vitabant̄ tñ
aliquo tpe vt imundi ſm legis ꝑceptū ꝓpter figurā: ſed
hoc xps remouit iplēdo oēs figuras. Et ideo aplus per fi
duciā quā habet in dño ieſu aſſerit nihil eſſe cōmune vel
īmundū per ipſū id eſt ipſo hoc faciente. act. 10. Qđ de⁹
purificauit tu ne īmundū dixeris. ¶ Tertio oſtēdit quo-
modo hoc poſſet eſſe ꝑ accidens illicitū in q̄tū ſcilicet eſt
cōtra cōſcientiā mādūcātis. Unde dicit. Dictū eſt ꝙ ni-
hil eſt cōe. Sed hoc intelligēdū eſt niſi ei qui erronea con
ſcientia eſtimat q̄d id eſt aliq̄d ciboꝝ cōmune eſſe id ē im-
mundū illi cōe eſt id eſt ita eſt illicituꝫ ſibi ac ſi eſſet ſm ſe
īmundū. Tit. 1. Omnia munda mūdis coinq̄natis autē
⁊ infidelibus nihil mundū eſt. ſed inq̄nata eſt eoꝝ mēs ⁊
ꝯſcientia. Et ſic apparet ꝙ aliq̄d qđ eſt ſm ſe licitū efficit̄
illicitū ei q̄ id cōtra ſuā cōſcientiā agit: licet conſciētia ſua
ſit erronea qđ rationabilit̄ accidit. Nā actus iudicant̄ ſm
voluntatē agentiū. volūtas aūt mouet̄ a re appꝫhēſa. Un-
de in id volūtas tēdit qđ ei vis appꝫhenſa repſentat. ⁊ ſꝫ
hoc qualificat̄ vl̄ ſpecificat̄ actio. Si igit rō alicui⁹ iudicet
aliq̄d eſſe peccatū ⁊ volūtas ferat̄ in id faciendū: māifeſtū
eſt ꝙ hō habet voluntatē faciēdi peccatū ⁊ ita actio eius
exterior q̄ informat̄ ex volūtate eſt peccatū. Et eadē rōe ſi
aliq̄s eſtimet id qđ eſt veniale peccatū eſſe mortale pecca-
tum ſi hac cōſcientia durāte illud faciat: manifeſtuꝫ eſt ꝙ
eligit peccare mortalit̄ ⁊ ita actio ei⁹ ꝓpt̄ ſuā electionem
eſt peccatū mortale. Si tñ aliq̄s ex poſt facto habeat cōſci
entiā erroneā ꝑ quā credat id qđ eſt licitū a ſe factū fuiſſe
peccatū. vl̄ qđ eſt veniale fuiſſe mortale nō ꝓpt̄ hoc effici
tur id qđ eſt ꝑri⁹ vl̄ peccatū vl̄ mortale: q: volūtas ⁊ actio
nō informant̄ ex appꝫhenſiōe ſequēti ſed ex ꝑcedenti. Hec
autē q̄ dicta ſunt dubitationē nō habēt. Sed dubium po
teſt eſſe vtrū ſi aliq̄s habeat erroneā cōſcientiaꝫ vt credat
eſſe neceſſariā ad ſalutē qđ eſt peccatū mortale puta ſi ali
quis eſtimet ſe peccare mortalit̄ niſi furet̄ vl̄ fornicet̄. vtꝝ
talis cōſciētia eū liget ita ſcꝫ ꝙ ſi ꝯtra cōſcientiā agat mor
taliter peccet. Et videt̄ ꝙ nō. primo q̄dē q: lex dei q̄ ꝓhi-
bet fornicationē ⁊ furtū fortius ligat q̄ conſciētia. Secū-
do q: hoc poſito eſſet ꝑplexus. peccaret eniꝫ ⁊ fornicādo
⁊ nō fornicādo. Sed dicēdū eſt ꝙ etiā in per ſe malis cō-
ſciētia erronea ligat. In tantū em̄ cōſciētia ligat vt dictū
eſt. in q̄tū ex hoc ꝙ aliquis ꝯtra cōſcientiā agit: ſequit̄ ꝙ
habeat voluntatē peccādi ⁊ ita ſi aliq̄s credat nō fornica
ri eſſe peccatū mortale dū eligit nō fornicari eligit peccat̄
mortalit̄ et ita mortalit̄ peccat. Et ad hoc ēt facit qđ h dicit
apl̄s. Māifeſtū eſt em̄ ꝙ diſcernere cibos nō ē neceſſariū
ad ſalutē erat illis q: nec iudeis conuerſis ēt ante diuul-
gationē euāgelij licebat ſuare legalia ſpeꝫ ponēdo in eis
q̄ſi eſſent neceſſaria ad ſalutē vt aug. dicit. Et tñ aplus h
dicit ꝙ ſi q̄s habēs cōſcientiā cogentē. diſcernere cibos
qđ eſt eſtimare aliq̄d eſſe cōe ⁊ nō diſcernit eos ſcꝫ abſti-
nēdo ab eis peccat ac ſi mādūcaret īmundum. Et ita etiā
in ꝑ ſe illicitis cōſcientia erronea ligat. Nec obſtat qđ pri
mo obijcit̄ de lege dei: q: idē eſt ligamē cōſcientie etiā er
ronee ⁊ legis dei. Nō em̄ conſciētia dictat aliq̄d eſſe faci-
endū vl̄ vitandū niſi q: credit hoc eſſe legē dei. Non eniꝫ
lex noſtris actibus applicat̄: niſi mediante cōſcientia nr̄a
Similiter etiā nec obſtat qđ ſcđo obijcit̄. Nihil em̄ ꝓhi

bet aliquē eſſe perplexū aliquo ſuppoſito: licet nullus ſit ꝑplexus ſimpliciť. ſicut ſacerdos fornicari⁹ ſiue celebret miſſam ſiue nō celebret qñ debet ex officio peccat mortaliter nō tamē eſt ꝑplexus ſimpliciter qꝛ poteſt peccatū dimittere ꝛ celebrare. Et ſimiliter pōt aliqs conſcientiā erroneā dimittere ꝛ a peccato abſtinere. Eſt aūt adhuc alia dubitatio. Non eñ diciť ſcādalizare q̄ facit opus rectum licet etiā ex eo aliqs ſumat materiā ſcandali. Legiť enim Mat. 15 ꝙ phariſei audito verbo xp̄i ſcandalizati ſunt. ſed nō diſcernere cibos eſt opus rectū. ergo nō eſt dimittendū ꝓpter ſcandalū eius q̄ ꝑuerſam cōſcientiā habꝫ errans in fide. Nam ſm hoc catholici deberent abſtinere a carnibus ꝛ matrimonio ne inde heretici ſcādalizarenť ſꝫ erroneā conſcientiā. Sed dicendū eſt ꝙ aliqs ſcandalizare aliū pōt non ſoluꝫ faciēdo aliquod malū: ſed etiā aliq̄d faciendo qđ habet ſpeciē mali ſm illō. 1. theſ. vltio. Ab omni ſpecie mali abſtinete vos. Diciť autē aliq̄d habere ſpeciē mali dupliciť. Primo videlicꝫ ſm opinionē eoꝝ q̄ ſunt ab eccleſia preciſi. Secundo ſm opinionē eoꝝ q̄ adhuc ab eccleſia toleranť. Infirmi aūt in fide eſtimātes legalia eē obſeruāda adhuc tolerabanť ab eccleſia ante euāgelij diuulgationē. Et ideo nō erat comedendū cū eoꝛuꝫ ſcandalo de cibis in lege ꝓhibitis. Heretici autē nō toleranť ab eccleſia ꝛ ideo de eis nō eſt ſimilis ratio. ¶ Deinde cū dicit. Si eñ ꝓpter cibū ꝛc. manifeſtat qđ dixerat. Et p̄mo primū ſcꝫ ꝙ nō ſit ponēdū ſcādalū fratrib⁹. Sedo ſecūdū ꝛ tertiū quō ſcꝫ ſit aliq̄d cōe ibi. Omnia quidē munda ſunt ꝛc. Circa primū ponit quatuoꝛ ratiōes quarū prima ſumiť ex ꝑte charitatis dicēs. Si eñ frať tuus cōtriſtatur de hoc ꝙ reputat te peccare ꝓpter cibū quem tu comedis quē ipſe reputat īmundū iam nō ſm charitatem ambulas ſm quā aliquis ꝓximū ſuuꝫ diligit ſicut ſeipſum. Et ita vitat eius contriſtationē ꝛ nō prefert cibuꝫ quieti fratrꝭ qꝛ vt diciť. 1. coꝛ. 13. Charitas non querit q̄ ſua ſunt. Secūdā rationeꝫ ponit ibi. Noli cibo tuo ꝛc. q̄ ſumiť ex ꝑte mortis xp̄i. videť eñ parū appreciare mortē xp̄i qui ꝓ cibo fructū ei⁹ euacuare nō recuſat. Unde diť Noli cibo tuo quē tu ſcꝫ īndifferenť comedis non diſcernendo cibos illū ꝑdere id eſt ſcādalizare: ꝓ quo id eſt ꝓ cuius ſalute xp̄s mortuus ē. 1. Pe. 3. Chriſt⁹ ſemel mortuus eſt iuſtus ꝓ iniuſtis. Dicit aūt illū ꝑdi qui ſcandalizatur: quia ſcandalū paſſiuuꝫ ſine peccato ſcandalizari eē non pōt. Ille eñ ſcandalizať q̄ occaſionē ſumit ruine. 1. coꝛ. 8. Peribit infirmus in tua cōſciētia frater: pro quo chriſtus mortuus eſt. Tertiā rationē ponit ibi. Nō ergo blaſphemeť ꝛc. que ſumiť ex donis ſpiritualis gratie. Et p̄mo oñdit incōueniēs qđ ſequiť cōtra huiuſmodi dōa ex eo ꝙ alios ſcandalizamus. Secūdo manifeſtat qđ dixerat ibi. Non eñ ꝛc. Tertio infert concluſionē intentam ibi. Itaqꝫ que pacis ſunt ſectemur ꝛc. Circa primū conſiderandū eſt ꝙ ex hoc ꝙ aliqui indifferenť cibis vtebātur in primitiua eccleſia cū ſcandalo infirmoꝝ hoc inconueniens ſequebať ꝙ infirmi fidē xp̄i blaſphemabāt dicentes eā voracitatē ciboꝝ īducere cōtra legis mādatū. Et ideo ap̄lus dicit ex quo per dñm ieſum factuꝫ eſt ꝙ nihil eſt cōe. nō ergo bonū noſtrū id eſt fides vel gratia xp̄i per quā libertatē a ceremonijs conſecuti eſtis blaſphemetur ab īfirmis dicētib⁹ eā gule hominuꝫ indulgere. Iaco. 2. Ipſi blaſphemāt nomē bonū qđ īuocatū ē ſuꝑ vos. De hoc bono diciť in pſ. Mihi adherere deo bonū eſt. ¶ Deinde cū dicit Non eñ ꝛc. manifeſtat qđ dixerat ſcꝫ in quo bonum noſtrū cōſiſtat. ꝛ primo oñdit in quo nō conſiſtat dicens: Non eñ eſt regnū dei eſca ꝛ potus. Regnū aūt dei dicitur hi[illegible]d per qđ deus regnat ī nobis ꝛ ꝑ quod ad regnum ipſius ꝑuenimus. de quo dicitur Mat. 6. Adueniat regnū tuum. Et mich. 4. Regnabit dñs ſuꝑ omnes in mōte ſyon. Deo aūt cōiungimur ꝛ ſubdimur ꝑ interiorē intellectū ꝛ affectū vt diciť Io. 4. Spiritus eſt deus ꝛ eos qui adorāt eū in ſpiritu ꝛ veritate adorare oportꝫ. Et inde eſt ꝙ regnum dei principaliť conſiderať ſm interiora hominis non ſm exteriora. Unde diciť Luc. 17. Regnū dei intra vos eſt. Ea vero que ſunt exteriora ad corpus ꝑtinentia in tantū ad regnū dei ꝑtinent inq̄tum ꝑ ea ordinatur vel deordinať interioꝛ affectus ſm ea in quib⁹ principaliť conſiſtit regnū dei. Et ideo cū eſca ꝛ pot⁹ ad corpus ꝑtineant ipſa ſm ſe nō ꝑtinent ad regnum dei niſi ſm ꝙ eis vtimur vel ab eis abſtinemus. Unde diciť. 1. coꝛ. 8. Eſca autē nos nō cōmendat deo. Neqꝫ eñ ſi non manducauerimus deficiemus: neqꝫ ſi manducauerimus abundabimus. Pertinet tamē vſus vel abſtinentia eſce et potus ad regnū dei inq̄tū affectus hominis circa hoc ordinať vel deordinať. Unde aug. dicit in libro de q̄ſtionibus euāgelij ꝛ habeť hic in glo. Iuſtificať ſapiētia a filijs ſuis qui intelligūt nō in abſtinēdo nec in manducando eſſe iuſticiā ſed in equanimitate tolerādi inopiā ꝛ in tēperātia nō ſe corrūpēdi ꝑ abundātiam atqꝫ importunitatem ſumendi. Non eñ intereſt q̄ſtio vt in glo. diciť quid alimentoꝝ vel q̄tū q̄s accipiat dūmodo id faciat ꝓ cōgruentia hominū cū q̄bus viuit ꝛ ꝑſone ſue ꝛ ꝓ valitudinis ſue neceſſitate ſed q̄ta facultate ꝛ ſeueritate animi careat his. vel cū oportet vel cū neceſſe eſt his carere. Secundo oſtendit in quo cōſiſtat bonū noſtrū qđ regnum dei vocat dicēs. Sed regnū dei eſt iuſticia ꝛ pax ꝛ gaudiū in ſpiritu ſancto. Ut iuſticia referať ad exteriorā opera quib⁹ homo vnicuiqꝫ reddit qđ ſuū eſt ad volūtatē huiuſmodi opera faciendi vt diciť Mat. 6. primū querite regnū dei ꝛ iuſticiā eius. Pax autē referať ad effect⁹ iuſticie. Per hoc eñ pax maxime ꝑturbatur ꝙ vnus homo nō exhibet alteri qđ ei debet. Unđ diciť Eſa. 32. Op⁹ iuſticie pax. Gaudium autē referendū eſt ad modū quo ſunt iuſticie opera ꝑficienda vt eñ dicit ph̄us in primo ethicoꝝ. Nō eſt iuſtus qui nō gaudet iuſta operatione. Unde ꝛ in pſ. diciť Seruite dño in leticia. Cauſam aūt hui⁹ gaudij exp̄mit dicens. In ſpiritu ſancto. Eſt eniꝫ ſpiritusſāct⁹ quo caritas dei diffundiť in nobis vt diciť. ſ. 5. Illud eñ eſt gaudium in ſpiritu ſancto qđ caritas parit. puta cū aliqs gaudet de bonis dei ꝛ ꝓximoꝝ. Unde. 1 coꝛ. 13. diciť ꝙ caritas nō gaudet ſuꝑ iniq̄tate cōgaudet aūt veritati. Et gal. 5. dicitur. Fructus aūt ſp̄us eſt caritas gaudiū. pax. Hec autē tria que hic tangunť impſecte quidē in hac vita habentur ꝑfecte autē qñ ſancti poſſidebunt regnum dei ſibi paratū vt dicitur Mat. 2. Ibi erit perfecta iuſticia abſqꝫ omni peccato. Eſa. 6. Populus tuus oēs iuſti. Ibi erit pax abſqꝫ omni ꝑturbatiōe timoris. Eſa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis in tabernaculis fiducie ibi erit gaudiū Eſa. 35. Gaudiū ꝛ leticiā obtinebūt ꝛ fugiet doloꝛ ꝛ gemitus. Tertio ꝓbat qđ dixerat ſcilicꝫ ꝙ in his regnū dei ꝯſiſtit. Ille eñ homo videť ad regnū dei ꝑtinere qui placet deo ꝛ a ſanctis hominibus approbatur. ſed hoc illi ꝯtigit in quo inueniť iuſticia pax ꝛ gaudium: ergo in his eſt regnū dei. Dicit ergo. Dictū eſt ꝙ regnū dei eſt iuſticia pax ꝛ gaudiū in ſpiritu ſancto. Qui ergo in hoc ſeruit xp̄o qui eſt rex huius regni ſꝫ illō col. 1. Tranſtulit nos in regnū filij dilectiōis ſue vt ſcꝫ viuat in iuſticia pace ꝛ ſpirituali gaudio. placet deo qui eſt huius regni actoꝛ. Sap. 4. Placēs deo factus dilect⁹. Et ꝓbatus eſt hominibus id eſt ab eis approbať q̄ ſunt huius regni ꝑticipes. Ecc. 31. Qui ꝓbatus eſt in illo ꝛ ꝑfectus inuentus eſt. ¶ Deinde cum dicit. Itaqꝫ ꝛc. Infert admonitionē intentā dicens. Ex quo regnū dei conſiſtit in iuſticia pace ꝛ ſpirituali gaudio itaqꝫ vt ad regnuꝫ dei ꝑtingere poſſimus ſectemur ea que paci ſunt id eſt ea ſtu

deamus adimplere per q̄ xp̄ianoꝝ pacem cōſeruem⁹ he.
12. Pacē ſeq̄mini ⁊ ſanctimoniā ⁊c̄. Cuſtodiam⁹ inuiceꝫ
ea q̄ ſunt edificationis id ē ea p̄ q̄ inuiceꝫ nos edificemus
id eſt bonū cōſeruemus ⁊ in meli⁹ ꝓuocemur. 1. coꝛ. 4.
Ad edificationē eccleſie q̄rite vt abundetis. Nō q̄deꝫ fi
et ſi in iuſticia ⁊ ſpūali gaudio vixerim⁹. ¶ Quartā ratio
nem ponit ibi. Noli ꝓpt̄ eſcā ⁊c̄. q̄ ſumit̄ ex reuerētia di
uinoꝛum opeꝝ q̄bus hoc reuerētie debem⁹: vt ea q̄ deus
operat̄ nō debeamus deſtruere ꝓpter aliq̄d cōmodū coꝛ
poꝛale. Et hoc eſt q̄d dic̄. Noli ꝓpt̄ eſcā, q̄ ad corꝑis vtili
tatem ꝑtinet deſtruere opus dei. Quod q̄dē nō intelligi
tur de quocunq̄ dei opē. Nā omnia q̄ in cibum hominis
veniunt dei opera ſunt ſicut terre naſcentia ⁊ animalium
carnes q̄ ſunt hominibus in cibū a deo cōceſſa vt patꝫ geñ.
pꝛimo. ⁊ 9. Sed intelligitur de opere gratie quod in nob
ipſe ſpecialiter operatur. Phil̄. 2. Deus em̄ eſt qui ope
ratur in nobis velle ⁊ ꝑficere ꝓ bona voluntate. Hoc igi
tur opus dei non debem⁹ in ꝓximo deſtruere ꝓpter eſcā
noſtram: ſicut facere videbant̄ illi qui turbatione ⁊ ſcan
dalo ꝓximoꝛum indifferentibus vtebantur.

Lectio tertia.

Omnia quidē mūda ſunt ſed malum eſt homini qui per offendiculū manducat. Bonum eſt nō mādrucare carnem ⁊ nō bibere vinū: neq̄ in quo frater tu⁹ offēditur aut ſcandalizat̄ aut infirmat̄. Tu fidem quā habes penes temetip̄m habe corā dō. Beat⁹ q̄ nō iudicat ſemetipꝫ ī eo q̄d ꝓbat. q̄ āt diſcernit: ſi manducauerit dānat⁹ ē: q2 nō ex fid̄. oē āt q̄d nō ē ex fide peccatū eſt

Poſtq̄ apoſtolus poſuit rationē ad oſtendēduꝫ q̄ nō de
bemus cū ſcandalo ꝓximoꝝ indifferent̄ ſumere oīa: hic
oſtendit qualit̄ aliqui cibi poſſunt eſſe mūdi ⁊ īmundi. et
circa hoc duo facit. Pꝛimo ꝓponit q̄ ſunt mūda ex ſua na
tura dicens: Omnia q̄dem q̄ ſcilicet ad eſcā hominis ꝑti
nēt p̄nt mūda ſūt. ſ. ex ſui natāq2 ex ſui nata. nō habēt q̄
aīam hoīs inq̄nent ſm̄ illud. Mat. 15. Nō em̄ ne q̄d i
trat in os coinq̄nat hominem. 1. thi. 4. Omnis creatura
dei bona. Dicebant̄ autē in lege q̄dā īmunda nō natura
ſed ſignificatione vt patet leuit̄. 11. Sed ⁊ hanc īmunditi
em xp̄s remouit implēdo veteris legis figuras. Unde di
ctum eſt petro act̄. 10. Quod deus purificauit tu ne com
mune dixeris id eſt īmundū. Secūdo ibi. Sed maluꝫ eſt
homini ⁊c̄. Oſtēdit qualit̄ aliq̄s cibus homini poſſit fie
ri īmūdus vt ſcꝫ ex ei⁹ eſu ſm̄ animā inq̄net̄. q̄d q̄dē oſtē
dit fieri duplicit̄. Pꝛimo ex eo q̄ aliq̄s cibū quēcunq̄ cū
ſcādalo ꝓximoꝝ mādrucat. Secūdo ex eo q̄ cōtra conſci
entiā mādrucat ibi. Beatus q̄ non iudicat ⁊c̄. Circa p̄mū
tria facit. Pꝛimo oſtendit q̄d circa eſum ciboꝝ ſit malum
dicēs: Licet omnia ex ſui natura ſint mūda ſed tñ malum
eſt homini q̄ mādrucat quēcunq̄ cibū p̄ offendiculū id eſt
cū confuſione ⁊ ſcādalo ꝓximoꝝ. Mat. 19. Ue homini il
li per quē ſcandalū venit. Secundo oſtēdit quid circa hu
iuſmodi vſuꝫ ciboꝛū ſit bonū dicēs: Bonū eſt nō mādruca
re carnē ⁊ nō bibere vinū. quoꝝ pꝛimū p̄cipuū eē videt̄ i
ter cibos: ſecundū int̄ potus Et ab his quidem abſtinere
ponit bonū eſſe. vel ꝓpter carnis concupiſcentiā edomā
dam ſm̄ illud eph̄. 5. Nolite inebꝛiari vino in quo eſt lu
xuria. Uel etiā vt homo reddat̄ abilioꝛ ad ſpiritualia cō
templāda ſm̄ illud ecc. 2 Cogitaui a vino abſtrahere car
nem meā vt animū meū trāſferrē ad ſapiētiā. Sed hoc nō
intendit hic ap̄lus dicere ſed q̄ bonū eſt his nō vti cū ſcā
dalo ꝓximoꝝ. quod quidē apparet ex hoc q̄d ſubdit̄. Ne
q̄ in quo frater tuus offendit̄ ⁊c̄. Quaſi dicat. Non ſolū
dico de vino ⁊ carnibus q̄ bonū eſt eis nō vti: ſed quocū
q̄ alio cibo frater tuus offendit̄ id eſt turbat̄ contra te q̄ſi
illicite agentē p̄ quod pax eius ꝑturbat̄ aut ſcandalizatur
id eſt ad caſum peccati ꝓuocatur ꝓpter quod ledit̄ ei⁹ iu
ſticia aut infirmat̄ id eſt ſaltē in dubitationē venit vtrum
hoc q̄d agitur ſit licitū p̄ quod eius ſpirituale gaudiū di
minuit̄ Unde ⁊ ipſe ap̄lus dicit. 1. coꝛ. 8. Si eſca ſcanda
lizat fratrē meū nō manducabo carnē in eternū ne fratreꝫ
meum ſcandalizem. Sed cū licitū ſit his cibis vti ſi eſt ab
his abſtinendū ꝓpter hoc q̄ vitetur ſcādalum ꝓximoꝛuꝫ
videtur pari ratiōe q̄ ab omnibus licitis q̄ nō ſunt neceſ
ſaria ad ſalutē ſicut ſunt neceſſaria iuſticia pax ⁊ ſpiritua
le gaudiū ſit ꝓpter ꝓximoꝝ ſcandalū abſtinendū. Et ita
videtur q̄ homini nō liceat ſua repetere cū ſcandalo ꝓxi
mi. Sed dicendū eſt q̄ ſi ſcādalū ex īfirmitate vel ex igno
rantia ꝓueniat eoꝛū qui ꝓpter hoc ſcandalizatur ad vitā
dum hoc ſcandalū debet homo a licitis abſtinere ſi nō ſūt
neceſſaria ad ſalutē. Hoc em̄ eſt ſcandalū puſilloꝝ q̄d dn̄s
minus vitari iubet. Mat. 18. Uidete ne cōdemnetis vnū
ex his puſillis. Si vero huiuſmodi ſcandalū ex malicia ꝓ
ueniat eoꝝ q̄ ſcandalizant̄ tale ſcādalū eſt quaſi phariſeo
rū q̄d dn̄s Mat. 15 docuit eſſe ꝯtēnendū. Unde ad vitā
dum huiuſmodi ſcādalū nō opoꝛtet a licitꝭ abſtinere. Sꝫ
tamē circa ſcandalū puſilloꝝ attendendū eſt q̄ ꝓpter illō
vitandū tenet̄ homo vſū licitoꝛū differre quouſq̄ reddita
ratione hoc ſcandalū amoueri poſſit. Si vero ratione red
dita adhuc ſcandalū maneat: iā nō videtur ex ignoꝛantia
vel ex infirmitate ꝓcedere ſed ex malitia. ⁊ ſic iā ꝑtinebit
ad ſcandalū phariſeoꝝ. Tertio excludit quādam excuſa
tionē. Poſſet em̄ aliquis dicere. Licet ꝓximus ſcanda
lizetur de hoc q̄ indifferent̄ ego cibis vtoꝛ tamē ad oſten
ſionē mee fidei p̄ quā certū eſt hoc mihi licere volo indif
ferenter cibis vti. Sed hanc reſponſionē excludēs ap̄ls
dicit. Tu qui ſcilicet indifferent̄ cibis vteris fideꝫ habes
rectā apud temetipſum p̄ quā conſtat licitū eſſe his cibis
vti. Bona quidē ⁊ laudabilis eſt fides iſta. ſed habe eaꝫ
in occulto coꝛam deo cui talis fides placet. Ecc. 1. Bene
placitū eſt deo fides ⁊ māſuetudo. Quaſi dicat Nō opoꝛ
tet q̄ fidem iſtā manifeſtes p̄ operis executioneꝫ vbi hoc
fit cū ſcandalo ꝓximoꝝ. Sed cōtra videtur eſſe q̄d dicit̄
ṙ. 10. Coꝛde credit̄ ad iuſticiā. oꝛe autē cōfeſſio fit ad ſa
lutē. Non ergo videt̄ q̄ ſufficiat coꝛde ſolum coꝛā deo fi
dem habere ſed opoꝛtet huiuſmodi fidem ꝓximo mani
feſtare confitendo. Dicēdū eſt autē q̄ eoꝝ que ſunt fidei
quedam ſunt que nō ſunt ꝑfecte p̄ eccleſiā manifeſtata ſi
cut in pꝛimitiua eccleſia nōdū erat ꝑfecte declaratū apud
homines q̄ illi qui erant ex iudeis conuerſi non teneren
tur legalia obſeruare. et ſicut tp̄e augu. nōdū erat p̄ eccle
ſiam declaratū q̄ anima nō eſſet ex traduce. Unde in hu
iuſmodi ſufficit homini q̄ fidē habeat coꝛā deo. nec opoꝛ
tet q̄ fidem ſuā ꝓpalet cū ſcādalo ꝓximoꝝ niſi foꝛte apō
eos qui habent de fide determinare. Quedā vero ſūt ad
fidem ꝑtinentia p̄ eccleſiam determinata. ⁊ in talib⁹ non
ſufficit fidem habere coꝛā deo. ſed opoꝛtet q̄ coꝛam ꝓxi
mo fidem quis confiteat̄ q̄tumcunq̄ ex hoc aliquis ſcan
dalizetur. quia veritas doctrine non eſt dimittenda ꝓpt̄
ſcandalū. ſicut nec xp̄s veritatē ſue doctrine ꝓpter ſcan
dalum phariſeoꝝ dimiſit. vt habet̄ Mat. 15. Sciendū
etiam q̄ licet circa talia opoꝛteat q̄ homo fidem ſuā ma
nifeſtet confeſſione verboꝝ. non tñ opoꝛtet q̄ eam mani
feſtet executione operis: ſicut ſi aliquis tenet fide vti ma
trimonio eſſe licitū nō requirit̄ ab eo q̄ matrimonio vta
tur ad fidei ſue manifeſtationē. Et ſic etiā nō requirebat̄
ab eis qui rectā fidē habebant q̄ fidem ſuā vſu ciboꝝ ma
nifeſtarent. Poterāt em̄ manifeſtare verbotenus cōfiten
do. ¶ Deinde cū dicit. Beatus q̄ nō iudicat ⁊c̄. Oſtendit
quō ciboꝝ vſus efficit̄ aliquib⁹ immundus ex eo q̄ eſt con

tra conſcientiã. Et circa hoc tria facit. Primo oñdit quid
circa hoc ſit bonũ vt ſcʒ ꝺ eo qꝺ homo facit nõ habeat cõ-
ſcientiã remordentẽ. Unde dicit. Beatꝰ q̃ nõ iudicat ſe-
metipſum id eſt cuius conſciẽtia eũ nõ rephendit vl' con
demnat in eo qꝺ ꝓbat id eſt approbat eſſe faciendũ Sed
hoc eſt intelligendũ ſi recta fide approbet aliq̃d eſſe faciẽ-
dum. Si autẽ falſa opiniõe approbat aliq̃d eſſe faciendũ
puta ſi arbitrat̃ obſequiũ ſe pſtare deo de eo ꝙ diſcipulos
xp̄i interficit. vt dicit̃ Johã. 16 Non excuſat̃ ex eo ꝙ circa
hoc nõ iudicat ſemetipm̄. imo beatioꝛ eſſet ſi circa hoc eũ
conſciẽtia rephenderet in q̃tuʒ ꝑ hoc a peccato magis ꝓ-
hiberet̃. Sed in his q̃ ſunt licita eſt intelligendum ꝙ hic
aplus dicit. Hoc eñi ad gloriam hominis ꝑtinet ꝙ eũ ſua
conſcientia nõ rephendat. 2. coꝛ. 1. Gloria nr̃a hec ẽ te-
ſtimoniũ cõſcientie noſtre. Job. 27. Neq3 eñi rephendit
me coꝛ meũ ĩ omni vita mea. Secũdo oñdit q̃d circa hoc
ſit malũ vt ſcʒ contra conſcẽtiã agat. Uñ dicit. Qui ãt
diſcernit id eſt q̃ habet opinionẽ falſam ꝙ oportuit cibos
diſcernere ſi manducauerit ſcilicet cibos quos reputat eſ-
ſe illicitos damnatus eſt ex hoc ꝙ q̃tum in ipſo eſt habet
voluntatẽ faciendi qꝺ eſt illicitũ ⁊ ſic delinquit ꝓprio iu-
dicio cõdemnatus vt dicit̃ titũ. 3. ¶ Tertio aſſignat cau
ſam eius qꝺ dixerat dicẽs: Quia non ex fide ideo ſcilicet
condemnatus eſt. Poteſt autẽ hic fides dupliciť accipi.
Uno modo ꝺ fide q̃ ẽ virtus. Alio modo ſm ꝙ fides dici
tur conſcientia. Et he due acceptiones non differunt ni-
ſi ſm differentiã ꝑticularis ⁊ vniuerſalis. Id eñi qꝺ vni-
uerſaliter fide tenemus. puta vſum ciboꝝ eſſe licitũ vl' il-
licitũ cõſcientia applicat ad opus qꝺ eſt factũ vel faciẽdũ
Dicitur ergo Ideo eũ q̃ mãducat ⁊ diſcernit eſſe condem
natũ. qꝛ hec nõ eſt ex fide immo eſt cõtra fidẽ id eſt contra
veritatem fidei ⁊ cõtra conſcientiã facientis. he. 11. Sine
fide ĩpoſſibile eſt placere deo. Et ꝙ hec ſit ſufficiens cau-
ſa cõdẽnatiõis oñdit ſubdẽs Oñe ãt qꝺ nõ ẽ ex fide pec-
catũ ẽ. Ex quo videt̃ ꝙ ſic ꝺꝛ ĩ glo. oĩs vita infideliũ pec
catũ ſit: ſic oĩs vita fideliũ ẽ meritoria in q̃tũ ad dei gl'iaʒ
ordiat̃ ſʒ illꝺ. 1. coꝛ. 10. Siue manducatis ſiue bibitiſ ſi-
ue aliq̃d aliud facitis. omnia in gloriã dei facite. Sed di-
cendũ eſt ꝙ aliter ſe habet fidelis ad bonuʒ ⁊ infidelis ad
malum. Nam in homie q̃ habet fidẽ formatã nihil eſt dã-
nationis vt. ſ. 8. dictũ eſt. Sed in homine infideli cuʒ ĩfi-
delitate eſt bonũ nature. Et ideo cũ aliq̃s infidel' ex dicta-
mine rationis aliqꝺ bonũ facit nõ referendo ad malũ finẽ
non peccat. Non tñ opus eius eſt meritoriũ: qꝛ nõ eſt gra
tia informatũ. ⁊ hoc eſt qꝺ in glo. dicit̃. Nihil bonuʒ eſt
ſine ſummo bono id eſt nullũ bonũ meritoriũ eſt ſine gra-
tia dei. ⁊ vbi deeſt agnitio vite eterne ⁊ ĩcõmutabilis ve-
ritatis q̃ ſcʒ eſt ꝑ fidem falſa virtus eſt in optimis moribꝰ
in q̃tũ ſcʒ nõ refert̃ ad fidẽ beatitudinis eťne. Cũ ꝟo hõ
infidelis aliq̃d agit ex eo ꝙ infidel' eſt manifeſtũ eſt ꝙ pec
cat. Unde in glo. ꝺꝛ. Opus omne qꝺ nõ eſt ex fide pecca-
tũ eſt. ſic eſt intelligendũ. Omne qꝺ eſt cõtra fidẽ vl' con-
tra conſcientiã peccatũ ẽ. ⁊ ſi ex genere ſuo bonũ eẽ videa-
tur. puta ſi paganus ad honorẽ ſuoꝝ deoꝝ virginitatem
ſuet vel elemoſinã det. hoc ipſo peccat. tit. 1. Coinq̃natis
⁊ infidelibus nihil mundũ eſt. ſʒ inq̃nate ſunt eoꝝ ⁊ mẽs
⁊ conſcientia.

Incipit capitulũ quintũdecimũ.

Debemus aũt nos firmiores ĩbecil
litates infirmoꝝ ſuſtineř. ⁊ nõ no
bis placeř. Unuſq̃ſq3 vr̃m ꝓximo ſuo placeat
ĩ bonũ: ad edificatiõʒ Etẽi xp̄s nõ ſibi pla-
cuit. ſʒ ſicut ſcriptũ ẽ. Improperia ĩpropera̅
tiũ tibi ceciderũt ſuꝑ me. Quecũq3 ei ſcripta
ſunt ad nr̃aʒ doctrinã ſcripta ſunt. vt ꝑ pati-
entiã ⁊ cõſolationẽ ſcripturaꝝ ſpẽ habeamꝰ
Deus aũt patiẽtie ⁊ ſolatii det vobis idipm̄
ſapere in alterutꝝ ſm ieſuʒ xp̄m: vt vnanimes
vno oꝛe honorificetis deũ ⁊ patrẽ dñi nr̃i ie-
ſu xp̄i. Propter qꝺ ſuſcipite inuicem ſicut ⁊
xp̄s ſuſcepit vos in honorẽ dei. Dico eĩ xp̄m
ieſum miniſtꝝ fuiſſe circũciſionis ꝓpť veri-
tatẽ dei ad cõfirmãdas ꝓmiſſiões patrũ. gẽ
tes aũt ſuꝑ miſericordia honorare deuʒ ſicut
ſcriptũ eſt. Propterea cõfitebor tibi in gẽti
bus dñe: ⁊ nomini tuo cãtabo. Et iterũ dicit
Letami gẽtes cũ plebe eius. Et iterũ. Lau
date oẽs gẽtes dñm: ⁊ magnificate eũ omẽs
ppl'i. Et rurſus eſaias ait. Et erit radix ieſſe
⁊ qui exurget regere gẽtes: in eũ gentes ſpe
rabũt. Deus aũt ſpei repleat vos omni gau
dio ⁊ pace in credẽdo vt abũdetiſ in ſpe ⁊ vir
tute ſpiritusſancti.

Supra apl's docuit ꝙ maiores debẽt ſcãdala ĩfirmoꝝ vi-
tare h̄ docet ꝙ maiores debẽt ẽt infirmitates mĩoꝝ ſuſti-
nere. Et circa hoc duo facit. Primo ꝓpõit admonitionẽ.
Scꝺo manifeſtat eã ibi. Unuſq̃ſq3 nr̃m ⁊c̄. Iſta admonĩ
tio duo cõtinet quoꝝ p̄mũ ꝑtinet ad exterioꝛẽ actũ. Unꝺ
dicit Nõ ſolũ debemꝰ ſcãdala ĩfirmoꝝ vitare ſʒ ẽt nos q̃
ſumus firmiores in fide debemꝰ ſuſtinere ĩbecillitatẽ ĩfir
moꝝ. Sicut eñi in materiali edificio eligunt̃ aliq̃ firmio-
ra ad ſuſtinẽdũ totũ edificij põdus: qꝺ ex fragilioꝛi mat'ia
ſuppõit̃. ſic ſunt fundamẽta ⁊ colũne. ita ẽt in ſp̄uali eccl'ie
edificio nõ ſolũ eligunt̃ ſʒ effulciunt̃ aliq̃ firmiores vt ſu-
ſtineãt põdus alioꝝ. Uñ in pſ̄ ꝺꝛ. Ego ꝯfirmaui colũnas
eius. Et gal'. 6. Alť alterꝰ onera portate. Suſtinent aũt
firmiores ĩbecillitates ĩfirmoꝝ dũ eoꝝ defectus patiẽter
ferũt ⁊ ꝓ poſſe ſubleuare nitunt̃. Scꝺm aũt ꝑtinet ad in-
terioꝛẽ intẽtionẽ. Unde ꝺꝛ. Et nõ debemus nob' placere
ita ſcʒ vt ſꝑ illꝺ velimꝰ ĩpleri qꝺ nob' placet ⁊ q̃ ſunt nob'
vtilia. 1. coꝛ. 10. Sic ⁊ ego ꝑ oĩa oĩbꝰ placeo. ¶ Deinde
cũ dicit Unuſq̃ſq3 vr̃m ⁊c̄. mãifeſtat ꝓpoſitã admonitio-
nẽ ⁊ p̄mo q̃tũ ad ſcꝺaʒ ꝑtẽ. Scꝺo q̃tũ ad p̄mã ibi. Pro-
pter qꝺ ſuſcipite inuicẽ ⁊c̄. Circa p̄mũ duo facit. Primo
expõit qꝺ dixerat. Scꝺo rõeʒ ĩducit ibi. Etenim xp̄s non
ſibi ⁊c̄. Dicit ergo p̄mo Ita dictũ eſt ꝙ nos nõ debeꝰ no-
bis placeř. Et hoc q̃dẽ ẽ qꝛ vnuſq̃ſq3 nr̃m q̃ ſumꝰ firmio-
res debet placere ꝓximo ſuo ĩfirmo id ẽ ꝯdeſcẽdere ei ĩ his
q̃ ei placẽt nõ tñ in his q̃ mala ſũt. ſic̃ Eſa. 3. q̃dã req̃runt
Loq̃mini nob' placẽtia ⁊c̄. Et ideo ſubdit. In bonũ. Si-
milit̃ ẽt nõ debemꝰ intẽdere vt hõibꝰ placeamꝰ ꝓpť hu-
manũ fauorẽ vl' gl'iam cũ in pſ̄. ꝺꝛ. Deꝰ diſſipauit oſſa eo-
rũ q̃ hominbꝰ placẽt. Sed ad honorẽ dei ⁊ vtilitatẽ ꝓxio-
rum. Unde ſubdit. Ad edificationẽ. i. ꝓpť hoc ꝙ alioꝝ
volũtati cõdeſcẽdẽris ipi edificent̃ in fide ⁊ dilectiõe xp̄i
ſ. 14. Que edificatiõis ſunt inuicẽ cuſtodiamꝰ. ¶ Dein-
de cũ dicit. Etẽi xp̄s ⁊c̄. aſſignat rõeʒ eiꝰ qꝺ dixerat exẽ-
plo xp̄i. Et p̄mo ꝓpõit exẽplũ xp̄i. Scꝺo oñdit eiꝰ exẽplũ
eẽ nob' imitãdũ ibi. Quecũq3 ſcripta ſũt ⁊c̄. Tertio ſbiũ-
git oꝛõeʒ vt id ĩplere poſſimꝰ ibi. Deꝰ ãt paciſ ⁊c̄. Circa p̄-
mum duo facit. Primo ꝓponit exemplũ dicens: Dictuʒ
eſt ꝙ non debemꝰ nobis placere ſcilicet ſm noſtrã priua
tam voluntatẽ. Etẽi xp̄s qui eſt caput noſtꝝ nõ ſibi pla
cuit dũ elegit pati ꝓ noſtra ſalute ⁊ ea que ſue ꝓprie vo-
luntati erant cõtraria ſcilicet naturali voluntati huma-

ne vt impleret diuinā q̄ ſibi ⁊ patri erat cōmunis. ſm illd
Mat. 26. Non mea volūtas ſed tua fiat. Secūdo ad hoc
auctoritatē inducit dicens. Sed ſicut ſcriptum eſt in pſ.
ex ꝑſona xp̄i dicentis ad patrē. O pater īproperia iudeo-
rum īproperantiū tibi id eſt te blaſphemantiū ꝑ ſua mala
opera. ⁊ ꝑ hoc ꝙ veritati tue doctrine contradicūt cecide
runt ſuper me: quia videlicet opprimere me voluerūt: qꝛ
voluntatē tuam eis ꝓponebā ⁊ eoꝝ mala opera redargue
bam Jo. 15. Sed oderunt me ⁊ patrē meū. Poteſt ⁊ hoc
referri ad peccata totius hūani generis qꝛ omnia pecca-
ta quodammodo ſunt īproperia dei inq̄tū ꝑ ea lex dei cō
temnitur Eſa. 1. Dereliquerūt dn̄m blaſphemauerūt ſā
ctum iſrl'. Sic ergo īproperia īproperantiū deo ceciderūt
ſuper xp̄m inq̄tū ipſe ꝓ peccatis omniū mortuꝰ eſt. Eſa.
53. Poſuit ī eo iniq̄tatē omniū noſtꝝ. 1. Pe. 2. Pec
cata noſtra ꝑtulit in corpore ſuo ſuꝑ lignū. ¶ Deinde cuꝫ
dicit Quecunqꝫ enī ſcripta ſunt ⁊c̄. oſtendit ꝙ hoc exem
plū xp̄i ſit nobis imitandū dicens: Quecunqꝫ enī ſcripta
ſunt in ſacra ſcriptura: vel de xp̄o vl' de mēbris eius ſcri-
pta ſunt ad noſtrā doctrinā. Nulla enī neceſſitas fuit hec
ſcribere niſi ꝓpt' nos vt ex his inſtruamur. 2. thi. 3. Om
nis doctrina diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docenduꝫ ⁊
erudiendū ⁊c̄. Quid autē in ſcripturis ad noſtrā doctri-
nam cōtineat' oſtendit ſubdens. Ut ꝑ patientiā ⁊ conſola
tionē ſcripturaꝝ id eſt quas ſcripture continēt. Continet'
enim in ſacra ſcriptura patiētia ſanctoꝝ in malis ſuſtinen
dis. Jac. vltimo. Patiētiam iob audiſtis. Continet' etiā
in eis cōſolatio quā deus eis exhibuit ſm illud pſ. Scđꝫ
multitudinē doloꝝ meoꝝ in corde meo cōſolationes tue
letificauerunt animā meā. Et. 1. Pe. 1. dicit'. Prenunci-
ans eas que in xp̄o ſunt paſſiones. quod ꝑtinꝫ ad patien
tiaꝫ. ⁊ poſteriores glorias qđ ꝑtinet ad ꝯſolationē. Quē
autē fructū ex hac doctrina ſuſcipiamus oſtendit ſubdēs
Spem habeamꝰ. Per hoc enim ꝙ ex ſacra ſcriptura in-
ſtruimur eos qui pacient' ꝓpter deuꝫ tribulationes ſuſti-
nuerunt diuinitus cōſolatos fuiſſe ſpeꝫ accepimꝰ vt ⁊ ipſi
cōſolemur ſi in ipſis fuerimꝰ patientes. Job. 13. Etſi oc-
ciderit me in ipſo ſperabo. ¶ Deinde cū dicit. Deus aūt
patientie ⁊c̄. qꝛ videbat' nimis arduū vt purꝰ homo poſ-
ſit exemplū xp̄i imitari ſm illud Ecc. 2. Quid eſt homo
vt ſequi poſſit regē factorem ſuū. ideo adhibet orationis
ſuffragiū dicēs. ¶ Deus autē patientie ſcꝫ dator. pſ. Tu
es patientia mea. Et ſolatij. i. qui ſpiritualē cōſolationeꝫ
largit'. 2. coꝝ. 1. Pater miſericordiaꝝ ⁊ deus totius cōſo-
lationis det vobis a quo eſt omne datū optimū vt dicitur
Jac. 1. Idipſum ſapere in alterutꝝ id eſt vt inuicē idē ſa-
piatis ⁊c̄. 2. coꝝ. vltimo. Idē ſapite. pacē habete. Nō q̄-
dem ſm conſenſum in peccatū: ſed ſcđm ieſum xp̄m. de
quo dicit' ephe. 2. Ipſe eſt pax noſtra q̄ fecit vtraqꝫ vnuꝫ
Ut per hoc ꝙ ideꝫ ſapitis vnanimes exiſtentes ꝑ fidei ⁊
charitatis conſenſum ſm illud pſ. ſm aliā lrāꝫ. Qui ha
bitare facit vnanimes in domo. Uno ore id ē vna oris cō
feſſione q̄ ex vnitate fidei ꝓcedit. 1. coꝝ. 1. Idipſum dica
tis omnes. vt ꝓ conformitate cordis ⁊ oris honorificetis
deū omniū creatorē. idipm̄ ēt exiſtentē patrē dn̄i nr̄i ieſu
xp̄i ꝑ quē nos ſibi in filios adoptauit. 1. reg. 2. Qui ho-
norificauerit me honorificabo eū. Mal. 1. Si ego pat' vbi
eſt honor meus. ¶ Deinde cū dicit. Propter qđ ſuſcipi
te inuicē. manifeſtat p̄mā ꝑtē admonitionis. In qua dixe
rat ꝙ firmiores debēt ībecillitatē infirmoꝝ ſuſtinere. Et
circa hoc duo facit. Primo reſumit admonitionē. Secū-
do inducit rationē exemplo xp̄i ibi. Sicut ⁊ xp̄s ⁊c̄. Ter
tio ſubiungit orationē ibi. Deus aūt ſpei ⁊c̄. Dicit ergo
primo ꝓpter qđ id eſt qꝛ ea q̄ ſcripta ſūt ad noſtrā doctri-
nā ordinant' ſcꝫ exempla xp̄i ⁊ alioꝝ ſanctoꝝ. conſequen
ter ſuſcipite inuicē ſm caritatis affectū vt ſcꝫ vnus ſuſti-
neat ea que ſunt alterius ſicut ⁊ vult ſe ſuſtineri q̄tū cari
tas ꝑmittit. ⁊ vnus aliū etiā ſuſcipiat ad iuuandū ⁊ ꝓmo
uendū. ſ. 14. Infirmū in fide ſuſcipite. ¶ Deinde cū di-
cit. Sicut ⁊ chriſtus ſuſcepit vos ⁊c̄. aſſignat ratiōeꝫ ex-
emplo chriſti et primo ponit eius exemplum dicens: Si-
cut ⁊ chriſtus ſuſcepit vos ſcilicꝫ in ſua ꝓtectione ⁊ cura.
Eſa. 42. Ecce ſeruus meus ſuſcipiā eū. Luc. 1. Suſce-
pit iſrl' puerū ſuū recordatꝰ ē miſericordie ſue. Et hoc in ho
norē dei in quē omnia referebat Jo. 8. Honorifico patrē
meū ⁊ vos inhonoraſtis me. Ex quo datur intelligi ꝙ ⁊
nos inuicē debemꝰ ſuſcipere in his q̄ ꝑtinent ad honoreꝫ
dei. Secundo ibi. Dico enī xp̄m ⁊c̄. manifeſtat qđ dixe-
rat. ⁊ primo q̄dem q̄tū ad iudeos. Secūdo q̄tū ad genti-
les ibi. Gentes aūt ⁊c̄. Dicit ergo p̄mo dictum eſt ꝙ xp̄s
vos ſuſcepit q̄ eſtis congregati in vnitate fidei ex iudeis
⁊ gentilibus. Et hoc patet q̄tū ad vtroſqꝫ. Dico ǵ xp̄m
miniſtrū fuiſſe circūciſionis. Eſt enī ipſe actor fidei q̄tum
ad omnes ſm illud he. 12. Aſpicientes in actorē fidei ⁊c̄.
Sed in propria perſona non exhibuit ſeipſum niſi iudeis
ſm illud Mat. 15. Non ſū miſſus niſi ad oues q̄ perierūt
domus iſrael. Eſa. 65. Nō audiet' vox eius foris. Et hoc
quidē ꝓpter veritatē dei: vt ſcꝫ veritas dei ꝑmittētis cō
probaret'. ſ. 3. Eſt autē deus verax. Unde ſubdit. Ad cō
firmandas ꝓmiſſiones patꝝ id eſt vt ꝑ hoc implerentur
ꝓmiſſiones patribus facte Luc. 1. Erexit cornu ſalutꝭ no
bis in domo dauid pueri ſui ſicut locutus ꝑ os ſanctoruꝫ
2. coꝝ. 1. Quotquot ſunt ꝓmiſſiōes dei in illo ē. ¶ De-
inde cū dicit. Gentes autē ⁊c̄. Oſtēdit etiā gentes ſuſce-
ptas a xp̄o. Et primo ꝓponit qđ intendit. Secūdo cōfir-
mat ꝑ auctoritatē ibi. Sicut ſcriptum eſt ⁊c̄. Dicit ergo.
Ita dictū ē ꝙ xp̄s ſuſcepit iudeos ꝓpt' veritatē dei vt ꝓ-
miſſiones patrū implerent'. gentibus autē nō erant pro-
miſſiones facte. Unde hoc nō habet locū q̄tū ad gētiles
ſed ſunt ꝓpter miſericordiā ſuſcepti. Et hoc eſt qđ dicit
Gentes aūt debēt honorare deuꝫ ſuꝑ miſericordia eis ex-
hibita per xp̄m: qꝛ licet eis ꝑſonaliter non p̄dicauerit: ad
eos tamē diſcipulos ſuos miſit qui in gentibꝰ miniſteriū
predicationis exercuerunt. ſicut ipſe exercuerat in iudeis
ſm illud Mat. vltimo. Euntes docete omnes gētes. Et
đ hac miſericordia dicit' in pſ. Miſericordia dn̄i plena ē
terra. Luc. 1. Miſericordia eius a ꝓgenie in ꝓgenies ti
mentibus eū ⁊c̄. Sic ergo aplūs couerſionē iudeoꝝ attri
buit veritati diuine. conuerſionē gentiliū, diuine miſeri-
cordie. Contra qđ videt' eſſe qđ dicit' in pſ. Uniuerſe vie
dn̄i miſericordia ⁊ veritas. Sed dicēdū eſt ꝙ ꝑ hoc ꝙ aſ-
ſcribit vocationē iudeoꝝ diuine veritati nō excludit miſe
ricordiā: qꝛ ⁊ aplūs ex iudeis natus dicit. 1. thi. 1. Miſe-
ricordiā conſecutus ſum. Et hocipſum miſericordie fuit
ꝙ deus patribus ꝓmiſſiones fecit de poſterioruꝫ ſalute.
Similit' ēt ꝑ hoc ꝙ vocationē gentiū aſcribit diuine mi-
ſericordie nō excludit totalit' diuinam v'itatē: qꝛ hocipm̄
ad diuinā v'itatē ꝑtinebat ꝙ ꝓpoſitū ſuū de ſaluatiōe gē
tiū īpleuit qđ ad eph. 3. dicit apl's eē ſacramētū abſcōditū
a ſeculis in deo. Sed aliq̄s modꝰ veritatꝭ. ſ. ꝓ īpletiōe ꝓ
miſſoꝝ ꝯſiderat' ī vocatiōe iudoꝝ q̄ nō ꝯſiderat' ī vocatio
ne gētiū q̄bꝰ ꝓmiſſiones nō ſunt facte. ¶ Deinđ cū dicit.
Sicut ſcriptū ē ⁊c̄. confirmat qđ dixerat de ꝯuerſiōe gēti
um ꝑ auctoritatē. Licꝫ enī gētibꝰ nō fuerit reꝓmiſſa vo-
catio ad fidē xp̄i nō tn̄ ex īprouiſo accidit: ſꝫ fuit p̄nūciata
vaticinijs ꝓphaꝝ. Inducit aūt q̄tuor auctoritates quaꝝ
p̄ma ꝯtinet grāꝝ actiones xp̄i ad patrē ꝓ ꝯuerſiōe gētiū
ꝑ ipm̄ factā. Un̄ dicit. Sic̄ ſcriptū ē in pſ. ex ꝑſona xp̄i.
17. Conſtitues me in caput gentiū ⁊ ab inſurgētibꝰ ī me
iudeis exaltab' me o deꝰ pr̄ ego xp̄s ꝯfitebor tibi ꝯfeſſione
grāꝝ actiōis ī gētibꝰ. i. ꝓ gētiū ꝯuerſiōe ꝑ me facta ⁊ cā-
tabo noua quadam mētis exultatione nomini tuo qđ ei ꝑ

manifeſtum eſt ſm illud Johan.17. Manifeſtaui nomẽ
tuũ hominibus quos dediſti mihi. Uel alit. Cõfitebor ti
bi in gentibus id eſt faciã ꝙ tibi, gẽtes cõfiteant̃ cõfeſſio=
ne fidei. pſ. Confiteant̃ tibi populi deus confiteant̃ tibi
populi omnes. ⁊ nomini tuo cãtabo id eſt faciã ꝙ gentes
cantent tibi canticũ qḋ cõſiſtit in exultatiõe ſpũs renoua=
ti. pſ. Cantate dño canticũ nouum. cãtate dño oĩs terra.
Secunda auctoritas continet adunationẽ gentiũ ⁊ iudeo
rum. Unde ſubdit. Et iterꝝ dicit ſcriptura Eſa.35. Leta
mini gentes cũ plebe eius id eſt ſimul cõmunẽ exultatio=
nem aſſumatis cũ iudeis qui olim erãt plebs ei⁹. Eſa.9.
Letabunt̃ corã te ſicut qui letant̃ in meſſe. Jo.10. Fiet
vnũ ouile ⁊ vnus paſtor. Noſtra aũt lr̃a habet. Letamini
cum hieruſalẽ ⁊ exultate in ea omnes q̃ diligitis eã. Ter
tia auctoritas continet deuotionẽ gentiũ ad deum. Unde
ſubdit. Et iterꝝ ſcriptũ eſt in pſ. Laudate omnes gentes
dominũ ſcilicet eius bonitatẽ cõfitentes. pſ. A ſolis or=
tu vſq; ad occaſuꝫ laudabile nomẽ domini. Et omnes po
puli non ſolũ populus iudeorꝝ magnificate eũ id eſt credi
te magnũ id eſt ꝙ ſua magnitudine omnẽ laudẽ excedat.
ecc.43. Benedicẽtes dñm exaltate illũ q̃tũ poteſtis. ma
ior eſt enĩ omni laude. Mal.1. Ab ortu ſolis vſq; ad occa
ſum magnũ eſt nomẽ meũ in gentibus. Quarta auctori=
tas continet reuerentiã gentiũ ad xp̃m. Unde ſubdit̃. Et
ruſus Eſaias ait.11. Erit radix yeſſe. In quo prenũciat
xp̃i originẽ ex dauid ſemine naſciturũ. Yeſſe nãq; fuit pa
ter dauid. Dicit ergo Erit radix yeſſe ex cui⁹ pullulatio=
ne xp̃s naſcet̃. Eſa.11. Egredietur virga de radice yeſſe ⁊
flos ⁊c. Uel chriſt⁹ erit radix yeſſe: quia licet ex yeſſe ꝓ=
ceſſerit ſm carnis originẽ tamẽ ſua virtute yeſſe ſuſtenta
uit ⁊ gratiam ei influxit. ſ.11. Non tu radicẽ portas ſꝫ ra
dix te. ¶ Deinde tangit xp̃i officiũ ſubdens. Et qui exur=
get in tantã gratie excellentiã vt poſſit regere gẽtes eos
diuino cultui ſubiugando quod nullus ante eũ facere po
tuit. pſ. Dabo tibi gentes hereditatẽ tuã. Reges eos in
virga ferrea. Ultimo ponit deuotionẽ gentiũ ad chriſtum
dicens. In eum gentes ſperabunt. vt ſcilicet per eũ here
ditatẽ celeſtis glorie conſequantur. 1. Pe.1. Regenera=
uit nos in ſpem viuã per reſurrectionẽ ieſu chriſti ex mor=
tuis. ¶ Deinde cũ dicit. De⁹ autẽ ſpei ⁊c. ſubiungit ora=
tionẽ dicens: dictũ eſt ꝙ in chriſtũ gentes ſperabũt. De=
us autẽ ſpei id ẽ qui nobis hanc ſpem infundit ſm illud
pſ. Spes mea domine. Uel deus ſpei id eſt in quo ſperã
dum eſt repleat vos omni gaudio ſcꝫ ſpũali qḋ eſt de deo
Nee.8. Gaudiũ enĩ domini eſt fortitudo vr̃a ꝑ quã hõ in
ſeipſo ⁊ ad deũ ⁊ ad ꝓximum eſt pacatus. pſ. Pax multa
diligentibus legẽ tuã domine. In credendo. Quaſi di=
cat. Ut cũ hoc ꝙ creditis etiã pacem ⁊ gaudiũ habeatis
que quidem ſunt caritatis effectus. ſm illud gal.5. Fru
ctus autem ſpũs ſunt caritas gaudiũ pax. Unde patet ꝙ
a deo qui eſt dator ſpei optat eis vt cũ fide habeant carita
tem per quã fides operat̃. vt gal.5. Ne fides eorꝝ ſit infor=
mis ⁊ mortua: quia fides ſine operibus mortua eſt. vt di=
citur Jac.2. Et vt ſic ꝑ plenitudinẽ harũ virtutũ abũdet̃ꝭ
ꝓficiendo de bono in melius. nõ ſolũ i ſpe ſed etiã in vir=
tute ſpiritusſancti id eſt in caritate que in cordibus noſtrꝭ
diffundit̃ per ſpiritũſanctũ vt. ſ.5. dictũ ẽ. 2. cor.9. Po
tẽs eſt aũt dñs omnẽ gratiã abũdare facere in vobis.

Lectio ſecunda.

Certus ſuꝫ autem fratres mei ⁊ ego
ipſe de vobis: qm̃ ⁊ ipſi pleni eſtꝭ di
lectiõe. repleti omni ſcientia. ita vt
poſſitis alterutrꝝ monere. Audacius aũt ſcri
ſi vobis fratres ex pte. tanq̃ i memoriã vos
reducẽs ꝓpter gratiã q̃ data ẽ mihi a deo vt
ſim miniſter xp̃i ieſu in gẽtibus ſanctificans
euãgeliũ dei: vt fiat oblatio gentiũ accepta
⁊ ſanctificata in ſpiritu ſancto. Habeo igitur
gloriã in xp̃o ieſu ad deũ. Non enĩ audeo ali
quid loqui eorꝝ que ꝑ me nõ efficit xp̃s i obe
dientiã gentiũ in verbo ⁊ factis in virtute ſi
gnorꝝ ⁊ ꝓdigiorꝝ in virtute ſpũſſancti. ita vt
ab hieruſalẽ ꝑ circuitũ vſq; ad illiricũ reple
uerim euãgeliũ xp̃i. Sic autẽ p̃dicaui euãge
liũ hoc. nõ vbi nomiatus eſt xp̃s ne ſuꝑ alie
nũ fundamentũ edificarẽ: ſed ſicut ſcriptũ ẽ
Qm̃ quibus nõ ẽ annũciatũ de eo videbũt:
⁊ qui nõ audierũt de eo intelligent.

Poſtq̃ apoſtolus generalibus ãmonitionibus romanos
inſtruxerat: hic incipit eis quedã familiaria ſcribere. Et
primo quedã pertinentia ad ſeipſum. Secundo quedam
pertinentia ad alios. 16. cap. ibi. Cõmẽdo autẽ vobis phe=
ben ⁊c. Circa primũ tria facit. Primo excuſat preſũptio=
nem de hoc ꝙ eos inſtruxerat ⁊ reprehenderat. Secũdo
excuſat ſuã tarditatẽ circa viſitationẽ eorꝝ ibi. Propter
quod plurimũ impediebar. Tertio petit ſuffragia oratio=
num ipſorꝝ ibi. Obſecro autẽ vos fratres ⁊c. Et circa pri
mum duo facit. Primo excludit oppoſitã cauſam inſtruẽ
di et arguẽdi eos. Secundo aſſignat verã cauſã ibi. Au
dacius enĩ ſcripſi ⁊c. Circa primũ conſiderandũ eſt ꝙ ali
quis poſſet credere apoſtolũ ideo ſcripſiſſe romanis quia
eſtimaret nullũ eſſe apud romanos qui poſſet inſtruere ⁊
corrigere. Sed hoc ipſe excludit dicens. Certus ſum enĩ
fratres mei ꝑ ea que de vobis audiui qm̃ idonei eſtis ad
admonendũ qui inter vos admonitiõe indigent. Ad hoc
autẽ vt aliquis recte admoneat duo requirunt̃. quorꝝ pri=
mum eſt vt nõ ex odio vel ira ſed ex dilectiõe moneat. ſꝫ
illud pſ. Corripiet me iuſtus in miſericordia. Et gal.6.
Uos qui ſpirituales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu
lenitatis. Et q̃tum ad hoc dicit. qm̃ ⁊ ipſi pleni eſtis di=
lectiõe. Eze.10. Imple manũ tuã prunis ignis q̃ ſũt iter
cherubin qui eſt ignis caritatis. Secundo requirit̃ ſcien
tia veritatis eo ꝙ quidã habent zelũ dei in corrigendo ſꝫ
nõ ſm ſcientiã vt. ſ.10. dictũ eſt. Et ideo ſubdit. Reple
ti omni ſciẽtia ſcilicet ⁊ humana ⁊ diuina ⁊ veteris ⁊ no
ue legis. 1. cor.1. In omnibus diuites facti eſtis in illo in
omni verbo ⁊ in omni ſcientia. Et ex hoc ꝯcludit ſic. Ita
vt poſſitis cõuenienter ꝓpter dilectionẽ ⁊ ſcientiã alter=
utrum monere. Quia enĩ in multis offendimus omnes
vt dicit̃ Jac.3. Oportet vt inuicẽ moneamus: quia vt dicit̃
ecc.17. Unicuiq; mãdauit de⁹ de ꝓximo ſuo. ¶ Dein=
de cũ dicit Audacius ⁊c. aſſignat verã cauſaꝫ quare eos
ammonuerat ⁊ correxerat. Et circa hoc duo facit. Primo
oſtendit ꝙ hoc ꝑtinebat ad auctoritatẽ apoſtolat⁹ ſibi cõ
miſſam. Secũdo oſtendit qualiter hac poteſtate vſus fue
rit ibi. Habeo igit̃ gloriã ⁊c. Dicit ergo Audacius autẽ
id eſt ſecurius ſcripſi vobis errores ⁊ defectus vr̃os argu
endo. qḋ q̃dẽ ad audacie p̃ſumptionẽ poſſet aſcribi ꝓpt̃
hoc ꝙ offenſionẽ vr̃am nõ timui. Job.39. Audact̃ in oc=
curſũ ꝑgit armatis. Sed hec p̃ſumptio excuſat̃ ex trib⁹.
Primo q̃dẽ ex ꝯditiõe eorꝝ q̃b⁹ ſcribebat quia ⁊ ſi int̃ roma=
nos eſſent aliq̃ reſpectu quorũ talis rep̃heſio audax ⁊ p̃=
ſumptuoſa videretur. erant tñ aliq̃ q̃ indigebãt dura rep̃

henſione propter contentionum inſolentiam.titū.primo
Increpa illos dure. Et hoc eſt quod dicit. Ex pte. Qua-
ſi dicat Nō videt̄ mea ſcriptura eſſe audax q̄tum ad oēs
vos:ſed q̄tum ad partem aliquā veſtrū. Uel poteſt intel
ligi ex pte epiſtole in q̄ eos rephēdit. Pōt intelligi ēt ex
parte eccleſie que ſcilicet mecuꝫ eſt. Scōo excuſat p̄dicta
audacia ex intentione apoſtoli. Nō eīm ſcripſit eis tanq̄
inſtruens ignorantes ſed in memoriā eos reducēs cogni-
toꝝ. Et hoc eſt quod ſubdit. Tanq̄ in memoriā vos re-
ducens quaſi oblites eoꝝ que ſciebat ſicut et phil.4. di
citur. Occupati autē erati s.heb.x. Rememoramini pri
ſtinos dies in quibus illuminati magnū certamē ſuſtinui
ſtis paſſionū. Tertio excuſatur ex auctoritate apoſtoli q̄
hoc requirebat. Unde ſubdit. Per gratiā ſcilicet apoſto-
latus mihi cōmiſſi.1.coꝛ.15. Gratia dei ſum id qđ ſum.
Huius autē gratie primo deſcribit auctoritatē cum dicit.
Que data eſt mihi a deo. Quaſi diceret. Nō ab homini
bus.gal.1. Paulus apoſtolus nō ab hominibus:neq̄ p
hominē. Secundo ſpecificat iſtam gratiā cū dicit. Ut ſim
miniſter chriſti ieſu in gentibus id eſt vt ſeruiā xp̄o in gē
tium cōuerſione.1.coꝛ.4. Sic nos exiſtimet homo vt mi
niſtros chriſti ſupra.xi. Quamdiu ſum gentiū apoſtolus
miniſteriū meum honorificabo. ¶ Tertio oſtēdit huius
actū cum dicit. Sanctificans euangeliū dei id eſt ſanctū
eſſe oſtendens et verbo et opere bone cōuerſationis ꝛ mi
raculorum.col.primo. In verbo veritatis euāgelij quod
peruenit ad vos ſicut et in vniuerſo mundo eſt ꝛ fructifi-
cat et creſcit.prouer.8. Recti ſunt ſermōes mei. Quar-
to ponit finē huius gratie cum dicit. Ut fiat oblatio gen-
tium id eſt gentes per meū miniſteriū cōuerſe. In quo q̄-
ſi quoddā ſacrificium et oblationeꝫ deo obtuli ſcđm illud
phil.2. Et ſi immoloꝛ ſuper ſacrificiū et obſequiū fidei ve
ſtre gaudeo ꝛ congratuloꝛ omnibus vobis. Fiat accepta
ſcilicet deo per rectitudinē.pſ. Tunc acceptabis ſacrifi-
cium iuſticie oblationes et holocauſta. Et ſanctificata in
ſpirituſancto id eſt per caritatē et alia ſpirituſſancti dona
1.coꝛ.6. Sanctificati eſtis in nomine domini noſtri ieſu
chriſti et in ſpiritu dei nr̄i. ¶ Deinde cū dicit. Habeo igi
tur gloriam ꝛc̄.oſtendit quomodo auctoritate apoſtolica
fuerat vſus. Et primo ponit fructū quem fecit. Secundo
oſ̄dit huius fructus magnitudinē ibi. Ita vt ꝛc̄. Tertio
oſtendit difficultatē ibi. Sic autē predicaui ꝛc̄. Circa pri
mum tria facit. Primo dat gloriā deo de fructu quē fecit
dicens. Igitur quia talē gratiā accepi ꝛ diligenter execu-
tus ſum id ad quod mihi hec gratia data eſt:habeo glori
am ſicut fidelis miniſter.1.coꝛ.9. Melius eſt mihi mori
q̄ vt gloriā meā q̄s euacuet Sed hāc gloriā nō mihi prin
cipaliter attribuo:ſed eā habeo in chriſto ieſu id eſt per ie
ſum chriſtū cuius virtute fructificare potui. Jo.15. Sine
me nihil poteſtis facere. Et quia chriſto oīa tradita ſunt
a patre vt dicit̄ Mat.11. Et pater in eo manens ipſe facit
opera. Jo.14. Ideo vlterius hanc gloriā refert ad patrē
dicens: Ad deū ſcilicet patrē.pſ. Non nobis domine nō
nobis ſed nomini tuo da gloriā. Aſſignat autē rationem
eius quod dixerat ſubdens. Non eniꝫ audeo loqui aliq̄d
eorum que per me non efficit chriſtus. Quaſi dicat. Ni-
hil referā de fructu p me facto qđ p me factū nō ſit. Alio-
quin gloriaꝫ non haberem apud deū et ſi apud homines
Que quidē refero nō tanq̄ per me principaliter facta:ſꝫ
ſicut que per me chriſtus fecit. Et ideo hanc gloriam di-
xi me habere in chriſto ieſu. Eſa.26. Omnia opera no-
ſtra operatus eſt in nobis. Secundo ponit ipſum fructuꝫ
dicens. In obedientiam gentium. Quaſi dicat. Gloria
mea hec eſt pro eo q̄ feci gētes fidei obedire.ſupra primo
Ad obediendum fidei in omnibus gentibus.pſalmiſta.

In auditu auris obediuit mihi. Tertio oſtendit quomo-
do gentes ad hanc obedientiā adduxerit. Quia autem
ſupra.x.dictum eſt fides ex auditu:auditus autē per ver
bum chriſti. Primo dicit in verbo id eſt per verbum pre
dicationis fidei. Argumenta autem fidei predicate: ſunt
bona conuerſatio predicantis.ꝛ q̄tum ad hoc ſubdit. Et
factis.quaſi ſcilicet per recta opera vos ad fidem allexi.
Mat.5. Uideant opera veſtra ꝛc̄. Et opera miraculoꝛꝫ
quibus deus dat teſtimonium doctrine predicate ſcđm il-
lud Marci vltimo. Domino cooperante et ſermonem cō
firmante ſequentibus ſignis. Unde ſubdit. In virtute ſi-
gnorum id eſt miraculorum minorū puta ſanatiōes egri-
tudinū. Et prodigiorū id eſt maiorum miraculorū que ex
ſua magnitudine aliq̄d magni portēdunt id eſt oſtendūt
Sed hoc totū non ſufficeret niſi ſpirituſſanctus intus coꝛ
da audiētiū ad fidem cōmoueret. Unde dicitur act.x.q̄
loquente petro verba fidei cecidit ſpirituſſanctus ſup om
nes qui audiebant illū. Et ideo ſubdit. In virtute ſpiri-
tuſſancti.heb.2. Conteſtāte deo ſignis et prodigijs ꝛ va
rijs ſpirituſſancti diſtributionibus. ¶ Deinde cum dicit
Ita vt ab hieruſalem ꝛc̄.oſtendit magnitudinē fruct⁹ ex
multitudine locorū in quibus predicauit dicēs: Ita vt in
cipiens ab hieruſalem vbi in principio ſue conuerſionis
predicauit in ſinagogis iudeoꝝ vt dicitur act.9.vt ſic im
pleret qđ dicitur Eſa.2 De ſyon exibit lex ꝛ verbuꝫ do-
mini de hieruſalē. Uſq̄ ad illiricū quod eſt mare adriati
cum ex parte oppoſita ytalie repleuerim euangeliū chri-
ſti id eſt omnia illa loca repleui predicatiōe euāgelij. Et
ne aliquis intelligat q̄ ſolum vadēs per rectā viaꝫ a hie
ruſalem in illiricū predicauerit euangeliū addit Per cir-
cuitum.quia ſcilicet gentibus circumquaq̄ predicauit ꝛ
eas ad fidem cōuertit. Unde ſibi poteſt cōpetere quod di
citur Job.38. Quis dedit vehementiſſimo ymbri curſū
¶ Deinde cū dicit. Sic autē predicaui ꝛc̄.oſtendit diffi-
cultatem hunc fructū faciendi. Difficile eniꝫ eſt omnino
ignaros ad fidē conuertere Primo igitur difficultateꝫ ſe
paſſum oſtendit dicens. Sic autē predicaui euangelium
non vbi nominatus eſt chriſtus id eſt non apud illos q̄ no
men chriſti audiuerant.pſ. Populus quē non cognoui
ſeruiuit mihi. Eſa.55. Ecce gentes quas neſciebas vo-
cabis et gentes q̄ te non cognouerunt ad te currēt. Sub
dit autem rationē dicens. Ne ſuper alienum fundamen-
tum edificarē. Poteſt autē alienum fundamentū dupli
ter intelligi. Uno modo doctrina heretica que eſt aliena
a vere fidei fundamēto. Et ſic hoc quod dicit. Ne pōitur
cauſaliter. Ea enim intentione apoſtolus voluit predica-
re illis qui nomen chriſti non audierant ne ſi preuenti eſ-
ſent a doctrina pſeudo apoſtoloꝝ.difficilius eſſet eos ad
veritatē reducere. Unde Mat.7.dicitur. Stult⁹ eſt qui
edificat domū ſuam ſuper harenam cui comparatur falſa
doctrina. Alio modo per alienū fundamentū poteſt intel
ligi doctrina vere fidei ab alijs predicata.et ſic poteſt ſu-
mi ly ne conſecutiue. Non enim vitauit apoſtolus predi
care illis quibus ante fuerat ab alijs predicatuꝫ.ſic ipſis
romanis ſpecialiter predicauit quos prius petrus inſtru
xerat:ſed eo predicāte illis qui nihil de chriſto audierāt
conſecutum eſt vt non edificaret ſuper alienū fundamen-
tum ſed ipſe iaceret prima fidei fundamenta ſcđm illud.1.
coꝛ.3. Ut ſapiēs architectus fundamentū poſui. ¶ Se-
cundo ad hoc quod dixerat auctoritatem inducit dicens:
Sicut ſcriptum eſt Eſa.2. Quoniam quibus non eſt an-
nunciatum de eo videbunt et qui non audierunt contem
plati ſunt. In quibus verbis propheta videtur predicere
q̄m gētes excellētiori mō ad cognitiōeꝫ dei eēnt p̄uēturi
q̄ iudei q̄ an̄ cognouerāt.oſ̄dit ḡ p̄mo excellētiā q̄tū ad

cauſam cognitionis que ſcilicet duplex eſt: ſcilicet verba
audita ⁊ res viſe. Hij ei duo ſenſus ſunt diſciplinabiles.
Judei ergo in noticiam miſterioꝝ xp̄i ꝑuenerunt per ver
ba annūciata eis a ꝓphetis. i. Pe. i. Prophete q̄ de fu
tura in vobis gratia ꝓphetauerūt ſcrutātes in qd̄ vł qua
le tp̄s ſignificaret ī eis ſpūs xp̄i p̄nūciās eas q̄ in xp̄o ſunt
paſſiones ⁊ poſteriores glorias. Sed gētiles huiuſmodi
xp̄i miſteria iā realit̄ īpleta vidēt ideo dicit: Q̄m̄ gentes
q̄bus nō eſt annūciatū ꝑ ꝓphetas de eo id eſt de xp̄o ſicut
fuit ānunciatū iudeis videbūt res iā impletas. Luc. 10.
Multi reges ⁊ ꝓphete voluerunt videre q̄ videtis ⁊ nō
viderunt. Secundo oſtendit excellentiā q̄tū ad modum
cognoſcendi qꝛ iudei ex annūciatiōe ꝓphetaꝝ ſolum au
ditum habebant. Abdie. i. Auditum audiuimus a domi
no legatos ad gentes miſit. Sed gentiles ex viſione intel
lectum perceperunt: Unde dicit̄. Et gentiles ſcilicet qui
ante nō audierunt p̄renūciari xp̄m ꝑ ꝓphetas intelligent
ſcilicet fidei veritatē. pē. Et nunc reges intelligite ⁊c̄.

Lectio tertia.

Propter quod impediebar plurimū
venire ad vos ⁊ ꝓhibitꝰ ſum vſq͛ ad
huc. Nunc vero vlteriꝰ locum nō ha
bēs in his regiōibꝰ. cupiditatē āt habēs ve
niendi ad vos ex mł̄tis iā p̄cedētibꝰ annis:
cū in hiſpaniā ꝓficiſci cepero: ſpero ꝙ p̄teri
ens videā vos ⁊ a vobis deducar illuc: ſi vo
bis p̄mū ex p̄te fruitꝰ fuero. Nunc igit̄ ꝓfici
ſcar in hierl̄m miniſtrare ſanctis. Probaue
runt em̄ macedonia ⁊ achaia collationeꝫ ali
quā facere ī paupes ſanctorū q̄ ſunt in hieru
ſalē. Placuit em̄ eis ⁊ debitores ſunt eorum
Nā ſi ſpūaliū eoꝝ ꝑticipes facti ſunt gētiles
debēt ⁊ in carnalibus miniſtrare eis. Hoc igi
tur cū cōſumauero ⁊ aſſignauero eis fructū
hunc: ꝑ vos ꝓficiſcar in hiſpaniā. Scio autē
q̄m̄ veniēs ad vos: in abūdātia bn̄dictionis
xp̄i veniā. Obſecro ergo vos fratres ꝑ dn̄m
nr̄m ieſum xp̄m ⁊ ꝑ charitatē ſanctiſpiritus
vt adiuuetis me ī oratiōibꝰ vr̄is ꝓ me ad de
um. vt liberer ab infidelibꝰ q̄ ſunt in iudea:
⁊ obſequii mei oblatio accepta fiet in hierl̄m
ſctis. vt veniā ad vos in gaudio ꝑ voluntatē
dei vt refrigerer vobiſcū. Deus aūt pacis ſit
cum omnibus vobis Amen.

Poſtq̄ apl̄us excuſauit ſe de p̄ſumptiōe q̄ ei potuiſſet aſ
ſcribi ex hoc ꝙ romāos inſtruxerat ⁊ correxerat: hic ſe ex
cuſat ꝙ eos viſitar̄ diſtulerat. Et circa hoc tria fac̄. Pri̊o
pōit īpedimentū viſitatiōis p̄teritū. Scd̄o pōit viſitādi ꝓ
poſitū ibi. Nūc vero vlteriꝰ ⁊c̄. Tertio ꝓmittit viſitatio
nis fructū ibi. Scio aūt ⁊c̄. Dicit ergo p̄mo. Dictū eſt p̄
dicaui euāgeliū ꝑ multa loca in quibꝰ xp̄s nō fuerat nomi
natus. propter qd̄ hactenus impediebar plurimuꝫ ex hu
iuſmodi occupatione venire ad vos. Et iſtud impedimen
tū vſq͛ nunc durauit: Unde ſubdit. Et ꝓhibitꝰ ſum vſq͛
adhuc. Quod quidē pōt referri ad multitudinē occupa
tionū quas in alijs locis habuerat. Uel etiā ad diuinā ꝓ
uidentiā ꝑ quā apl̄i īpediebant̄ ne ꝑuenirēt ad quoſdam
⁊ dirigebant̄ in ſalutē alioꝝ. ſm̄ illd̄ act. 16. Tranſeūtes

frigiā ⁊ galathie regionē vetati ſumꝰ a ſp̄uſancto loq̄ ver
bū in aſia. Unde ⁊ ſupra primo dictuꝫ eſt. Sepe ꝓpoſui
venire ad vos ⁊ ꝓhibitus ſum vſq͛ adhuc. Et hoc ē qd̄
dicitur. Job. 37. de nubibus ꝑ quas p̄dicatores ītelligū
tur. Luſtrant cuncta ꝑ circuitū quocūq͛ eos volūtas gu
bernātiſ duxerit. ¶ Deinde cū dicit. Nūc vero vlteriꝰ ⁊c̄.
manifeſtat ꝓpoſitū ſuū de eoꝝ viſitatiōe. ⁊ primo ꝓmit
tit eis ſuā viſitationē. Secūdo aſſignat cauſaꝫ quare opor
teat eaꝫ differre ibi. Nunc igit̄ ꝓficiſcar ⁊c̄. Tertio aſſig̃t
eis viſitatiōis terminū ibi. Hoc igit̄ cū conſumauero ⁊c̄.
Dicit ergo p̄mo. Jta vſq͛ modo ſum ꝓhibitꝰ: nunc vero
iam peragratis omnibus his locis vlteriꝰ nō habēs locū
id eſt neceſſitatē ꝑmanēdi in his regionibꝰ in quibꝰ iam
ꝑ me fundata eſt fides. cupiditatē habēs veniēdi ad vos
ex mł̄tis iā p̄cedentibꝰ annis. ſm̄ illud. ſ. 1. Deſidero eī
videre vos vt aliq̄d impertiar vobis gr̄e ſpiritalis cū in hi
ſpaniā ꝓficiſci cepero quo ſcilicet ire intēdebat vt etiā ex
tremis tere fundamēta fidei collocaret. ſm̄ illd̄ Eſa. 49.
Dedi te in lucē gentiū vt ſis ſalus mea vſq͛ ad extremuꝫ
terre. Spero ꝙ p̄teriens videbo vos. ꝑ quod dat intelli
gere ꝙ nō ītēdebat ad eos p̄ncipalit̄ ire qꝛ reputabat eis
ſufficere doctrinā petri qui p̄mus int̄ apl̄os romanis fidē
p̄dicauit. Et qꝛ tunc romani dominabant̄ in toto occiden
te: eoꝝ auxilio ⁊ ducatu ſe ſperabat in hiſpaniam ꝓficiſci:
Unde ſubdit. Et a vobis deducar illuc. Jntēdebat tamē
aliquam moram apud eos contrahere: Unde ſubdit. Si
vobis fruitus fuero id eſt cōſolatꝰ. ſm̄ illud quod ſupra
pri̊o dictū eſt. Simul conſolari in vobis. ⁊ hoc ex p̄te ſci
licet temporis quia per aliquod tempus intēdebat cū eis
conſolari. Sed contra eſt qd̄ aug. dicit in libro de doctri
na xp̄iana ꝙ illis ſolis rebus fruendum eſt que nos bea
tos faciunt ſcilicet patre filio et ſpirituſancto. Jnconueni
enter ergo dicit ſe fruituꝝ eſſe romanis. Sed dicenduꝫ ē
ꝙ ſicut auguſti. dicit ibidem homine in ſe nō eſſe fruen
dum ſed in deo. ſm̄ illud ad philo. 1. Jta frater ego te fru
ar in domino quod eſt delectari in homine ꝓpter deum.
Et ſic intelligendū ē quod dicit. Si fuero fruitꝰ vobis ſci
licet ī deo. Uel quod dicit. ex p̄te. poteſt referri ad bonos
quibus poterat frui in deo. Nam alia parte ſcilicet malis
nō poterat frui ſed magis de eis dolere ſicut dicit̄. 2. coꝝ.
8. Ne cū venero humiliet me deꝰ apud vos ⁊ lugeā mul
tos ex his qui ante peccauerūt. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Nūc
igitur proficiſcar. aſſignat cauſam quare differebat viſita
tionem. et circa hoc tria facit. Primo ponit cauſaꝫ dicēs
Nunc igitur ꝓficiſcar id eſt ideo nō ſtatim venio ad vos
quia proficiſcor hieruſalē miniſtrare ſanctis. Circa quod
ſciendum eſt ꝙ ſicut legitur actuuꝫ. 4. illi qui ex iudeis a
principio conuertebantur ad fidem venditis poſſeſſioni
bus ſuis de precio cōmuniter viuebant. quod cū defeciſſꝫ
maxime quadam magna fame iminente vt legitur act. 11.
diſcipuli ſcilicet xp̄iani ex diuerſis partibꝰ mundi prout
quiſq͛ habebat propoſuerunt ſinguli in miniſterium mit
tere habitantibus in iudea fratribus quod ⁊ fecerunt: mit
tentes ad ſeniores per manus barnabe ⁊ ſauli. Miniſte
rium igitur ſanctoꝝ hic dicit eccleſiā quā fidelibus chri
ſti attulit in hieruſalē ſm̄ illud. 1. coꝝ. vltimo. Quos ꝓ
baueritis hos mittā perferre gratiā veſtram in hieruſalē
ꝙ ſi dignū fuerit vt et ego eam: mecum ibunt. Secundo
exponit quod dixerat de miniſterio ſanctoꝝ dicens: Pro
bauerunt enim id eſt approbauerunt macedonia ⁊ achaia
id eſt fideles vtriuſq͛ regionis per eum conuerſi collectio
nem aliquā facere id eſt aliquā collectaꝫ in pauperes xp̄i
id eſt ad vſuꝫ pauperum qui ſunt de numero ſanctoꝝ ſm̄
illud eccleſi. 12. Da iuſto ⁊ nō recipias pctōrē. Qui ſunt
in hieruſalem in paupertate viuentes. 2. coꝝ. 9. De mini
ſterio qd̄ fit ī ſcōs ex abūdāti ē mihi ſcribere vob. Scio et

promptū animū veſtrū pro quo de vobis glorior apd̄ ma
cedones. Tertio aſſignat rationes dictoꝝ quoꝝ prima ē
beneplacitū. Unde dicit. Placuit ei illis. 2. cor. 9. Un⁹
quiſqꝫ ꝓut deſtinauit ī corde ſuo nō ex triſtitia aut ex ne-
ceſſitate. Secūda cauſa eſt debitū Unde ſubdit. Et debi-
tores ſunt eoꝝ. ſ. 13. Reddite omnibus debita. Rationē
autē debiti aſſignat dicēs: Nā ſi gentiles facti ſunt par-
ticipes bonoꝝ ſpūalium que erāt ſpecialit̄ eoꝝ id eſt iudeo
rum ſcilicet noticie diuine ⁊ ꝓmiſſionū ⁊ gratie ſꝫm illud
ſupra. 9. Quoꝝ ē adoptio filioꝝ dei ⁊ glā ⁊c. ⁊ ſupra. 11.
Socius radicis ⁊ pinguedinis oliue factus es. Sunt eti
am facti participes ſpiritualium eoꝝ ꝑ hoc ꝙ illi p̄dicato-
res eis miſerunt debēt ⁊ in carnalibus miniſtrare eis. ſꝫ
illud ecc. 14. In diuiſione ſortis da ⁊ accipe. Et pſ. Su-
mite pſalmū id eſt ſpiritualia. ⁊ date tympanū id eſt tem
poralia. Et ex hoc ſumit̄ argumentū ꝙ debent̄ ſumptus
non ſolū illis qui p̄dicant ſed etiā qui p̄dicatores mittunt
¶ Deinde cū dicit. Hoc igit̄ cū ⁊c. p̄figit terminū quo ad
eos ſit vēturus dicēs: Hoc igit̄ cū cōſumauero ſcilicet mi
niſteriū ſanctoꝝ ⁊ aſſignauero eis fructū hūc id eſt elemo
ſinam gentiliū q̄ eſt quidā fructus cōuerſionis eoꝝ. Oſee
10. Uitis frondoſa iſrael. fructus eſt ei adequatus. Pro-
ficiſcar ꝑ vos in hiſpaniā Sed videt̄ ħ aplus falſum dice
re. Nunq̄ eñ in hiſpaniā iuiſſe legit̄. In hierl̄m eñ ca-
ptus fuit ⁊ exinde romā ꝑlatus eſt in vinculis vt habet̄
act̄. vltimo. vbi eſt occiſus ſimul cū petro. Dicunt ꝗ qui-
dā ꝙ ſicut dicit̄ act̄. vltimo. cū veniſſet romā paulus ꝑ-
miſſū eſt ei manere ſibimet cū cuſtodiente ſe milite. ⁊ po
ſtea dicit̄ ꝙ māſit biennio toto in ſuo cōductu ⁊ ī illo ſpa
cio dicūt eū in hiſpaniā iuiſſe. Sed qꝛ hoc certū nō ē pōt
melius dici ꝙ apoſtolus falſum nō dixit: qꝛ ꝓponebat ſe
facturꝫ quod dicebat ⁊ ſic verba eius erāt intelligēda q̄ſi
inſinuātia eius ꝓpoſitū: nō aūt futuꝝ euentū qui ei erat
incertus vnde nō poterat hoc p̄dicare niſi forte ſub cōdi-
tiōe quā Jacob⁹ dicit apponēdā. Jaco. 4. Pro eo vt di-
catꝭ: ſi dominus voluerit ⁊ ſi vixerimus faciemus hoc aut
illud. Et ſic etiā aplus ſe excuſat. 2. cor. 1. de hoc ꝙ ad
eos nō iuerat ſicut ꝓmiſerat dicēs: Cū ergo hoc volui nū
quid leuitate vſus ſum aut que cogito ſꝫm carnē cogito
vt ſit apud me eſt: ⁊ nō. Et ſic ex hoc ꝙ ex iuſta cauſa p̄-
termiſit facere qđ ꝓmiſerat ſe īmunē dicit a leuitate. car
nalitate. ⁊ falſitate. Et ſic etiā ſoluit hoc gelaſius papa et
habet̄ in decretis. 22. q. 2. Beatus inquit paulus aplus
nō ideo qđ abſit fefelliſſe credendū eſt aut ſibi extitiſſe cō
trarius: quoniā cū ad hiſpaniā ſe ꝓmiſiſſet ituꝝ. diſpoſi-
tione diuina maioribus occupatus cauſis implere nō po-
tuit qđ ꝓmiſit. Quantū eñ ipſius volūtatis īterfuit hoc
ꝓnūciauit. qđ re vera voluiſſet efficere. Quantum vero
ad diuini ſecreta conſilij q̄ vt homo nō potuit licet ſpiri-
tu dei plenus agnoſceret. ſupna p̄termiſit diſpoſitiōe p̄-
uentus. Licet eñ ꝓpheticū ſpiritū habuerit tñ ꝓphetis
nō omnia reuelant̄ vt patet. 4. reg. 4. vbi heliſeus dixit
Anima eius in amaritudine eſt ⁊ dñs celauit a me ⁊ non
indicauit mihi. ¶ Deinde cū dicit. Scio aūt ⁊c. ꝓnunci-
at eis fructū ſue viſitationis dicēs. Scio autē ſcilicet ex
fiducia diuine gratie qm̄ veniēs ad vos in abūdātia be-
nedictionis xp̄i veniā id eſt xp̄s abūdantiꝰ ſuā benedi-
ctionem dabit vobis in meo aduentu. de qua dicit̄ in pſ̄.
Etem̄ benedictionē dabit legiſlator: ibūt de virtute ī vir-
tutem. Et ſic laban dixit ad iacob. geñ. 3. Experimēto didi
ci ꝙ benedixerit mihi deus ꝓpter te. ¶ Deinde cū dicit
Obſecro ergo ⁊c. petit ab eis orationis ſuffragia. ⁊ p̄mo
petit eoꝝ orationes. 2° ipſe ꝓ eis rogat ibi. De⁹ pacꝭ ⁊c.
Circa primū tria facit. Primo inducit eos ad orandū ꝓ
ſe ex tribus. Primo q̄dem ex ſupna caritate cū dicit. Ob
ſecro vos ergo fratres ad philo. 1. Propter caritatem aūt

magis obſecro. Secūdo ex reuerentia xp̄i cuius ipſe erat
miniſter dicēs: Per dominum nr̄m ieſum xp̄m. In quo
oēs vnū ſum⁹. vt. ſ. 12. dictū ē. Tertio ex dono ſpūſſcī
qđ eius miniſterio tradebat̄. Unde ſubdit. Per caritatē
ſpūſſci quā ſpūſſcūs ī cordib⁹ nr̄is diffundit. vt. ſ. 5. dcm̄
eſt. Secūdo petit auxilium orationis eoꝝ dicens. Ut ad
iuueris me in orationibus veſtris ad deū ſcilicet ꝓ me fu
ſis. puer. 18. Frater q̄ iuuat̄ a fratre quaſi ciuitas firma.
Hoc autē vt glo. dicit nō ideo dicit aplus qꝛ ipſe min⁹ me
reatur q̄ alij minores ſed ordinē ſequit̄. primo quidē vt
ab ecclia ꝓ rectore ſuo fiat oratio ſꝫm illud. 1. thi. 2. Ob-
ſecro igit̄ primo omniū fieri obſecrationes. orationes. po
ſtulationes. gratiaꝝ actiones ꝓ omnibus hominib⁹. ꝓ
regibus. ⁊ omnibus q̄ ſunt in ſublimitate conſtituti ⁊c.
Scđo qꝛ multi minimi dū cōgregant̄ vnanimes magis
merent̄. Et ideo impoſſibile eſt vt multoꝝ p̄ces nō impe-
trent. Mat. 18. Si duo ex vobis cōſenſerint ſup terrā de
omni re quācūqꝫ petierint fiet illis a patre q̄ eſt in celis.
Tertio vt dū multi orant multi etiā gratias agāt exaudi
ti ſꝫm illud 2. coꝝ. 1. Adiuuātibus vobis in oratione pro
nobis vt ꝑ mltos gratie agant̄ deo. Tertio ponit ea que
vult ſibi īpetrari quoꝝ primū ꝑtinet ad hoſtes quos ha-
bebat in iudea. Unde dicit. Ut liberer ab infidelibus q̄
ſunt in iudea: qui p̄cipue paulū īpugnabāt ⁊ odiebāt: qꝛ
fiducialit̄ p̄dicabat ceſſationē legaliū. Act̄. 21. Audierūt
de te ꝙ diſceſſionē docens a moyſe ⁊c. Secundū ꝑtine-
bat ad eos in quoꝝ miniſterium ibat. Et hoc eſt qđ ſub-
dit. Et oblatio obſequij mei id eſt ecclia in qua eis mini-
ſtro fiat accepta ſanctis qui ſunt in hierl̄m ſcꝫ vt ex hac ꝓ
uocent̄ ad gratias agendū deo. ⁊ ad orandū ꝓ ipſis gen-
tibus a quibus recipiūt. ecc. 31. Splendidū in panib⁹ be-
nedicent labia mltoꝝ. Tertiū ꝑtinet ad ipſos quib⁹ ſcri-
bebat. Unde ſubdit. Ut veniā ad vos in gaudio. ⁊ hoc ꝑ
voluntatē dei cōtra quā nihil agere volebat. ſupra p̄mo.
Obſecrans ſi quomodo ꝓſpeꝝ iter habeā in volūtate dei
veniendi ad vos. Et refrigerer vobiſcū id eſt vt ex vr̄a p̄-
ſentia refrigeriū tribulationū meaꝝ accipiam. ¶ Deinde
cū dicit. De⁹ aūt pacis ⁊c. oñdit ꝙ ꝓ eis orat dicēs: De⁹
autē dator pacis ſit cū omnibus vobis per hoc ſcilicet ꝙ
vos ad inuicē pacē habeatis. 2. coꝝ. vltimo. Idem ſapi-
te ⁊ deus pacꝭ ⁊ dilectiōis erit vobiſcū. ſubdit. Amē idē
ita fiat. pſ̄. Et dicet omnis pplus fiat fiat.

Incipit capitulū ſextūdecimū.

Commendo aūt vobis pheben ſo
rorem nr̄am q̄ eſt in miniſterio ec
cleſie q̄ eſt chencris: vt eā ſuſcipia
tis in dño digne ſctis: et aſſiſtatis
ei in quocunqꝫ negotio vr̄i īdiguerit. Etem̄
ipſa quoqꝫ aſſiſtit multis ⁊ mihi ipi. Saluta
te priſcā ⁊ aqlā adiutores meos in xp̄o ieſu
q̄ ꝓ anima mea ſuas ceruices ſuppoſuerūt:
qb⁹ nō ſolū gratias ago: ſed et cūcte eccleſie
gentiū ⁊ domeſticā eccliam eorū. Salutate
ephenetū dilectū mihi. qui eſt p̄mitiu⁹ eccle
ſie aſie in xp̄o ieſu. Salutate mariā que mul
tum laborauit ī vobis. Salutate andronicū
⁊ iuliā: cognatos ⁊ cōcaptiuos meos q̄ ſunt
nobiles in apl̄is q̄ ⁊ ante me fuerūt in xp̄o ie
ſu. Salutate ampliatū dilectiſſimū mihi in
domino. Salutate vrbanū adiutorē noſtrū

in xp̄o ieſu ⁊ ſtachin dilectū meū. Salutate appellen probum in xp̄o. Salutate eos qui ſunt ex ariſtoboli domo. Salutate herodionē cognatū meū. Salutate vos qui ſunt ex narciſci domo: qui ſunt in dn̄o. Salutate triphenā ⁊ triphoſam: qui laborāt in dn̄o. Salutate pſidam chariſſimā q̄ multū laborauit in domino. Salutate rufū electū in dn̄o. et matrē eius et meam. Salutate aſyneretū ⁊ phlegontā hermen patrobā hermam ⁊ q̄ cū eis ſunt fratres. Salutate philologū ⁊ iuliā nereū ⁊ ſororē ei⁹ ⁊ olimpiadē ⁊ omnes qui cū eis ſunt ſanctos. Salutate inuicē in oſculo ſancto. Salutant vos omnes eccl'ie xp̄i.

Poſtq̄ apoſtolus ꝓpoſuit fidelibus romanis quib⁹ ſcribebat quedā familiaria pertinētia ad ſuā perſonā: hic ponit quedā familiaria ꝑtinentia ad alios. Et circa hoc tria facit. Primo monet quid ad alios debeāt facere. Secundo oſtendit quid alij ad eos agant ibi. Salutat vos ⁊c̄. Tertio epiſtolā finit in gratiarū actione ibi. Ei autē q̄ potens ⁊c̄. Circa primū duo facit. Primo oſtēdit quos debeant ſalutare. Secūdo oſtēdit quos debeant vitare ibi. Rogo aūt vos fratres. Circa primū mādat quaſdam pſonas ſalutari in ſpeciali. Secundo pōit in generali modū ſalutatiōis ibi Salutate inuicē ⁊c̄. Tertio ſalutat eos in cōmuni ex pte fideliū ibi. Salutāt vos ⁊c̄. Circa primū prīo loquit̄ de quadā muliere corinthia q̄ romā ibat quā eis recōmendat deſcribens eā: primo ex nomīe dicēs. Cōmendo aūt vobis pheben q̄ licet eēt deo deuota. nō tamē erat tāte auctoritatis vt cōmēdaticijs litteris nō egeret. ſicut ipſe de ſe dicit. 2. cor. 3. Aut nunq̄d egemus ſicut q̄dam cōmendaticijs lr̄is. Secūdo deſcribit eā ex fidei religione dicēs: Sororē noſtrā. Om̄es em̄ mulieres fideles ſorores vocant̄ ſicut ⁊ omnes viri fratres. Mat. 23. Oēs vos fratres eſtis. Tertio ex officio pietatꝭ cū dicit. Que eſt in miniſterio eccleſie que eſt chencris in portu corinthiorū vbi aliq̄ xp̄iani erant cōgregati q̄bus dicta mulier ſeruiebat. ſicut ⁊ de ipſo xp̄o Luc. 8. dicit̄ q̄ quedā mulieres miniſtrabant ei de facultatibus ſuis. Et de vidua eligenda dicit̄. 1. thi. 5. Si hoſpicio recepit ſi pedes ſctōrum lauit. ¶ Deinde dicit ſcd̄o in quibus vult eā cōmendatā haberi. quorū primū eſt vt honeſte recipiat̄. Et hoc ē quod dicit. Ut ſuſcipiatis eā in domio id eſt ꝓpt̄ amorē dei Digne ſanctis id eſt ſm̄ q̄ dignum eſt recipi ſanctos ſꝫ illō Mat. 10. Qui recipit iuſtū in noīe iuſti mercedē iuſti accipiet. Quidā libri habēt digne ſatis id eſt cōuenienē. tamē littera nō cōcordat cū greco. Secundū eſt vt eam ſollicite adiuuēt. Unde ſubdit. Ut aſſiſtatꝭ ei ſcꝫ cōſilium ⁊ auxiliū ferendo in quocūq; negocio vr̄i indiguerit. Habebat em̄ forte aliq̄d expedire in curia ceſaris. Sꝫ cōtra hoc videt̄ eſſe qd̄ dicit̄. 1. theſ. 4. Ueſtrū negociū agatis. Quaſi dicat. Nō intromittatis vos de negocijs alienis. Sed dicendū eſt q̄ aſſiſtere negocijs alienis contingit dupliciť. Uno modo ſeculariť id eſt ꝓpter fauorē hominū vl' lucra. ⁊ hoc nō cōuenit ſuis dei. 2 thi. 2. Nemo militans deo īplicat ſe negocijs ſecularib⁹. Alio modo aſſiſtit aliq̄s negocijs alienis ex pietate. puta in auxilium indigentiū ⁊ miſerorū. ⁊ hoc eſt religioſum ſm̄ illud Jac. 1. Religio mūda ⁊ īmaculata apud deū ⁊ patrē. hec eſt viſitare pupillos ⁊ viduas in tribulatiōe eorū. Et hoc modo apoſtolus hic loquit̄. Ultimo aūt oſtendit apoſtol⁹ meritū eius quare hoc ſibi debeat̄ dicēs. Etenim ipſa q̄ multis aſtitit ⁊ mihi ipſi Eſa. 3. Dicite iuſto q̄m̄ bene. retributio em̄ manuū eius fiet ei. Mat. 5. Beati miſericordes quoniā ipi miſericordiā cōſequētur. ¶ Deinde mandat ſalutari q̄ſdam alias pſonas ſibi ꝯiunctas dicēs: Salutate priſcā ⁊ aq̄lā q̄ erat vir priſce. ſed mulierem p̄pōit forte ꝓpter maiorē fidei deuotionē. Adiutores meos in xp̄o ieſu id eſt in fide xp̄i p̄dicāda. Apud em̄ eos corinthi hoſpitabant̄ vt habet̄ act. 18. Qui ꝓ anima mea ſuas ceruices ſuppoſuerūt id eſt ſeipſos mortis ꝑiculo expoſuerūt ꝓ vita mea ꝯſeruanda: qd̄ eſt indiciū maxie caritatꝭ. Jo. 15. Maiorē hac dilectionē nemo habet vt animā ſuā ponat quis ꝓ amicis ſuis. Hoc aūt videt̄ factū fuiſſe corinthi vbi paulus pſecutionē eſt paſſus. ſicut habet̄ act. 18. Ul' forte melius dicendū eſt q̄ alij ſe periculo ꝓ ap̄lo expoſuerūt. Nam illud qd̄ legit̄ act. 18. factū fuit q̄n̄ priſca ⁊ aquila de roma recedētes corinthum venerūt vt ibidē dicitur. Sed hoc ſcribebat ap̄ls q̄n̄ adhuc eſtimabat eos eſſe rome. vita āt ap̄li nō tā ſibi q̄ alijs neceſſaria erat. ſꝫ illud phil'. 1. Permanere autē in carne neceſſariū ꝓpter vos. Et ideo ſubdit. Quibus nō ſolū ego gratias ago: ſꝫ ⁊ cuncte eccl'ie gentiū. quarū ſum ap̄ls ⁊ doctor. 1. thi. 2. Doctor gētiū in fide ⁊ veritate. Et etiā ſalutate domeſticā eorū eccl'iam. Habebant em̄ in domo ſua m̄ltos fideles ꝯgregatos. Deinde vult aliū ſalutari ſibi dilectiōe cōiunctum dicēs. Salutate ephenetū dilectū meū q̄ eſt p̄mitiuus aſie in xp̄o. primus em̄ in tota aſia fuit ad fidē xp̄i cōuerſus qd̄ erat ei ad magnā dignitatē. he. 12. Acceſſiſtis ad eccl'iam p̄mitiuorū q̄ conſcripti ſunt in celis. Tūc aūt erat rome. ¶ Deinde dicit. Salutate mariā q̄ multū laborauit in vobis ad hoc vt eos ad cōcordiā reuocaret: q̄ cū hoc facere nō poſſet ſignificauit ap̄lo Sap. 3. Bonorū laborū glorioſus ē fruct⁹. ¶ Deinō dicit ſalutate andronicū ⁊ iuliā quos prīo deſcribit ex genere cū dicit. Cognatos meos. In quo oſtendit eos fuiſſe iudeos de q̄bus. ro. 9. q̄ ſunt cognati mei ſm̄ carnē. Scd̄o ex paſſiōe ꝓ xp̄o ſuſcepta dicens. Et cōcaptiuos meos. Fuerāt em̄ aliquando cū ap̄lo xp̄i incarcerati. 2. cor. 11. In carcerib⁹ abundantius. Tertio ex auctoritate cū dicit. Qui ſunt nobiles in apoſtolis id eſt nobiles int̄ p̄dicatores. ſm̄ illō ꝓuer. vltimo. Nobilis in portis vir eius. Quarto ex tēpore cū dicit. Et ante me fuerūt in xp̄o ieſu. Prius em̄ fuerunt cōuerſi q̄ ipſe apoſtolus. ⁊ ex hoc eis maior reuerentia debebat̄. 1. thi. 5. Seniorē ne increpaueris ſed obſecra vt patrē. ¶ Deinde dicit. Salutate ampliatū dilectū meū in domino id eſt dilectiōe charitatis q̄ ē in xp̄o phil'. 1. Teſtis mihi eſt deus quomodo cupiā omnes vos eſſe in viſcerib⁹ xp̄i. ¶ Deinde dicit. Salutate vrbanū adiutorē noſtrū in xp̄o ſcꝫ in p̄dicatiōe fidei ꝓuer. 18. Frater q̄ adiuuat̄ a fratre ⁊c̄. Et ſtachin dilectū meū q̄s diūgit q̄r forte ſimul habitabant vl' aliqua alia neceſſitudine erant cōiūcti. ¶ Deinde dicit. Salutate appellen ꝓbū in xp̄o. i. approbatū ī xp̄o forte ꝑ aliquas tribulatiōes. Job. 23. Probauit me quaſi aurū qd̄ ꝑ ignē tranſit. ¶ Deinde cū dicit. Salutate oēs q̄ ſunt ex domo id eſt ex familia Ariſtoboli in cuius domo multi fideles erāt cōgregati quem non ſalutat: q̄r forte ex aliqua cauſa erat abſens. ¶ Deinde dicit Salutate herodionē cognatū meū qui ex hoc ip̄o dicitur fuiſſe iudeus. ¶ Deinde dicit. Salutate omnes qui ſunt ex domo narciſci qui dicitur fuiſſe p̄ſbiter ⁊ peregrinabatur per deſerta loca vt fideles chriſti confortaret. Unde quia tunc eum abſentē nouerat eſſe apoſtolus non mandat eū ſalutari ſed familiā eius. Erant tamen in eius familia aliqui infideles. ⁊ ideo ad diſcretionē ſubdit. Qui ſunt in domino quia ſolos fideles ſalutari mādat. 2 Jo. 1. Si quis venit ad vos ⁊ hanc doctrinā nō affert nolite recipere eum in domū nec aue dixeritis ei. ¶ Deinō

dicit Salutate triphenā ⁊ triphoſā que laborauerunt in
domino id eſt in miniſterio ſanctoꝝ qḋ domin⁹ ſibi repu-
tat fieri ſm illḋ Mat.25. Quod vni ex minimis meis fe
ciſtis mihi feciſtis. ¶ Deinde dicit Salutate pſidā cariſ-
ſimam meā quā ſcilicet apoſtolus propꝛ eius deuotionē
ſpecialiter diligebat. Unde ſubdit Que multū laborauit
in domino ſcilicet exhortando alios: ⁊ miniſtrādo ſanctiſ
⁊ etiam in pauperate ⁊ alijs ſpiritualib⁹ laborib⁹. 2.cor.
11. In laboribus in ieiunijs in vigilijs ⁊c. ¶ Deinde di-
cit Salutate rufum electum in domino id ē in gratia xp̄i
ephe.1. Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem.
Et matrē eius ſcilicet carne. ⁊ meā quia fuit eius matꝛ be
neficio. Aliquādo em̄ ſeruierat apoſtolo licet tunc rome
non eſſet. thi.p̄.5. Anus vt matres iuuēculas vt ſorores
in om̄i caſtitate. ¶ Deinde dicit. Salutate aſineretū her
mē patrobā hermā ⁊ qui cum eis ſunt fratres. quos ſimꝛ
ſalutat: quia ſimul concorditer habitabant. pſ̄. Qui ha-
bitare facit vnius moris in domo. ¶ Deinde dicit Salu
tate philologū ⁊ iuliā nereū ⁊ ſororē ei⁹ olimpiadē ⁊ om-
nes qui cū eis ſunt ſanctos id eſt in fide xp̄i ſanctificatos
1.coꝝ.1. Abluti eſtis ⁊ ſanctificati eſtis. ¶ Deinde oſten-
dit modum quo ſe generaliter ſalutent dicens. Salutate
inuicem in oſculo ſancto. quod dicitꝛ ad differentiā oſculi
libidinoſi de quo dicitur ꝓuer.7. Apprehenſum deoſcu
tur iuuenem. Et etiā doloſi de quo dicitꝛ ꝓuer.27. Mel-
liora ſunt vulnera diligentis ꝙ̄ fraudulenti oſcula inimi-
ci. Oſculum autē ſanctū eſt quod in ſignū ſancte trinitatiſ
datur Can.1. Oſculetur me oſculo oris ſui. Exinde autē
mos in eccleſia inoleuit vt fideles inter miſſaruꝫ ſolennia
inuicem dent oſcula pacis. ¶ Deinde ſalutat eos ex parte
aliarum eccleſiarū dicens. Salutant vos omnes eccleſie
xp̄i id eſt in nomine ⁊ fide xp̄i congregate. qꝛ omnes vr̄aꝫ
ſalutē optant ⁊ pro vobis orant Jaco.vltimo. Orate pro
inuicem vt ſaluemini.

Rogo autem vos fratres vt obſerue-
tis eos qui diſſenſiones ⁊ offendicu-
la pretꝛ doctrinaꝫ quā vos didiciſtis
faciunt: ⁊ decliate ab illis. Huiuſcemodi em̄
xp̄o domino noſtro nō ſeruiūt: ſed ſuo vētri
⁊ ꝑ dulces ſmones ⁊ benedictiones ſeducūt
corda inocentiū Ueſtra em̄ obediētia inom
ni loco diuulgata eſt: Gaudeo igitꝛ in vobis
ſed volo vos ſapientes eſſe in bono. ⁊ ſimpli
ces in malo. Deus autē pacis conterat ſatha
nam ſub pedibus veſtris velocitꝛ. Gratia do
mini noſtri ieſu xp̄i vobiſcum. Salutat vos
thimotheus adiutor meus. ⁊ lucius ⁊ iaſon
⁊ ſoſipater cognati mei. Saluto vos ego ter
tius qui ſcripſi epiſtolā in dn̄o. Salutat vos
caius hoſpes meus ⁊ vniuerſa eccl'ia. Salu-
tat vos eraſtus arcarius ciuitatis ⁊ quartus
frater. Gratia dn̄i nr̄i ieſu xp̄i cū omnib⁹ vo
bis Amē. Ei autē qui potēs eſt vos cōfirma
re iuxta euāgeliū meū ⁊ p̄dicationē ieſu xp̄i
ſcd̄m reuelationē miſterij tēporibus eternis
taciti: qḋ nunc patefactū eſt ꝑ ſcripturas ꝓ-
phetaꝝ ſcd̄m p̄ceptū eterni dei ad obeditio-
nem fidei in cunctis gentibus cogniti ſoli ſa
pienti deo per ieſuꝫ xp̄m cui honor ⁊ gloria
in ſecula ſeculorum Amen.

Poſtꝙ̄ apoſtolus mandauit quos ſalutarent: hic oſtēdit
eis quos debeant vitare. Et circa hoc tria facit. Primo do
cet quos debeant vitare. Secundo rationē aſſignat ibi.
Huiuſmodi em̄ ⁊c. Tertio ꝓmittit eis diuinū auxiliū ad
hoc iplendū ibi. Deus autē pacis ⁊c. Et qꝛ illi quos vi-
tare volebat fraudulentꝛ incedebant decipientes ſub ſpe-
cie pietatis ſm illud Mat.7. Ueniunt ad vos in veſtimē
tis ouium: intrinſecus autē ſunt lupi rapaces. Ideo pri-
mo inducit eos ad cautelā habendā dicēs. Rogo autem
vos fratres vt obſeruetis eos qui diſſenſiones ⁊ offendi-
cula preter doctrinā quā vos didiciſtis faciūt. Ubi primo
conſiderandūꝫ eſt ꝙ obſeruare nihil aliud eſt ꝙ̄ diligentꝛ
conſiderare. quod quidē quandoqꝫ in bono ſumitꝛ. quan-
doqꝫ in malo. In malo quidem ſumitꝛ quando aliquis dili-
genter conſiderat conditionē ⁊ ꝓceſſum alicuius ad no-
cendū ſm illud pſ̄. Obſeruabit peccator iuſtū ⁊ ſtridebit
ſuper eū dentibus ſuis. Et Luc.14. dicitur. Et ipſi obſ-
uabāt eū. In bono autē accipitur. Uno modo qn̄ quis cō
ſiderat precepta dei ad faciendū. Exo.23. Obſerua igitꝛ ⁊
audi vocē eius. Alio modo quādo diligentꝛ cōſiderat bo
nos ad imitandū ſm illud phil'.3. Imitatores mei eſtote
fratres ⁊ obſeruate eos qui ita ambulāt ſicut habetis for-
mam noſtrā. ¶ Tertio obſeruantꝛ mali ad cauendū ⁊ ita
accipitur hic. Erant em̄ quidā ad fidē conuerſi qui predi
cabant legalia eſſe obſeruāda ⁊ ex hoc primo quidē in ec
cleſia ſequebantꝛ diſſenſiones ⁊ ſecte. dum quidā coꝝ er-
rori adhererent. alij vero in vera fide perſiſterent Gal'.5.
Diſſenſiones ſecte ⁊c. Secundo ſequebantur offendicu-
la ⁊ ſcandala de quibus ſupra.14. actū eſt. duꝫ quidā ali-
os iudicarent. ⁊ alij alios ſpernerent qui diſſenſiōes ⁊ of-
fendicula faciunt Eſa.57. Auferte offendicula de medio
populi mei. Dicit āt pretꝛ doctrinā quā vos didiciſtiſ a ve
ris xp̄i apoſtolis. vt oſtendat ꝙ huiuſmodi diſſenſiones ⁊
ſcandala ex falſitate doctrine ꝓueniebāt Gal'.1. Si quis
vobis euangelizauerit pretꝛ id quod accepiſtis anathema
ſit. Secundo monet vt cogniti vitentꝛ dicens: Et declina-
te ab illis id eſt eorū doctrinā ⁊ cōſortia fugiatis. pſ̄. De-
clinate a me maligni ⁊ ſcrutabor mādata dei mei. ¶ De-
inde cū dicit. Huiuſmodi em̄ ⁊c. Aſſignat eius qḋ dixe-
rat duas rationes. quarū prima ſumitꝛ ex pte eorum quos
vult vitari. Et primo deſcribit coꝝ intētionē dicēs: Hu-
iuſmodi em̄ homines non ſeruiunt xp̄o domīo ſed ſuo vē
tri. Non em̄ p̄dicabant ꝓpter gloriā xp̄i: ſed propꝛ que-
ſtum vt ſuū ventrē implerent. Phil'.3. Multi ambulant
quos ſepe dicebā vobis nunc autē ⁊ flens dico inimicos
crucis xp̄i quoꝝ deus venter eſt. Secundo deſcribit coꝝ
deceptionem dicens: Et ꝑ dulces ſermones ſeducūt cor-
da innocentiuꝫ id eſt ſimplicium ⁊ imperitoꝝ. ꝓuer.14.
Innocens credit omni verbo. Per dulces ſermōes in q̄-
bus ſanctitatē pretendunt ſm illud pſ̄. Qui loquuntꝛ pa
cem cū proximo ſuo mala autē in cordibus coꝝ. Et bene-
dictiones quibus ſcilicet benedicunt ⁊ adulantꝛ illis qui
eos ſequuntur Eſa.3. Popule meus qui beatuꝫ te dicūt
ipſi te decipiūt. Mal'.2. Maledicā benedictiōib⁹ veſtriſ.
Secundam rationē aſſignat ex conditione romanorū qui
faciles ſe exhibebant ad ſequendum bonū ⁊ malū. Undē
primo cōmendat eos de facilitate ad bonum dicens. Ue-
ſtra enim obedientia qua defacili obediſtis in omni loco
diuulgata eſt propter dominiū quod tunc romani obtine-
bant ſuper alias nationes. Unde quod a romanis fiebat
defacili diuulgabatur ad alios. ſupra primo. Fides vr̄a
in vniuerſo mundo annunciatur. Gaudeo igitur in vobis
quia ſcilicet fidei obediſtis. et hoc in charitate de qua di

citur.1.cor.13.Que non gaudet ſuper iniquitate cõgaudet
autẽ veritati. Secundo reddit eos cautos contra malum
dicens: Sed volo vos eſſe ſapientes in bono.vt ſcilicȝ et
quod bonum eſt inhereatis.1.theſ.vltimo Quod bonũ
eſt tenete. Et ſimplices in malo.ne ſcilicet ꝑ aliquã ſim-
plicitatẽ declinetis ad malum. Uel vt talis ſit vobis ſim-
plicitas ꝙ nullũ decipiatis in malũ. Mat.10. Eſtote pru
dentes ſicut ſerpentes ⁊ ſimplices ſicut columbe. Econuer
ſo de quibuſdã dicit Iere.4. Sapientes ſunt vt faciant
mala: bene aũt facere neſciũt. ¶ Deinde cũ dicit. Deus ãt
pacis ⁊c. Promittit eis diuinũ auxiliũ contra huiuſmo-
di deceptores. Et primo ponitur ꝓmiſſio cũ dicit. Deus
autẽ pacis ſcilicet actor qui diſſenſiones odit quas iſti fa
ciunt Cõteret ſathanã id eſt dyabolũ qui per iſtos pſeu-
do apoſtolos vos decipere conatur ſub pedib⁹ veſtris: qȥ
ſcilicet per veſtrã ſapientiã eum vincetis. Et hoc fiet ve-
lociter ſcilicet in aduẽtu meo. Luc.10. Ecce dedi vobis
poteſtatẽ calcandi ſupra ſerpentes ⁊ ſcorpiones ⁊ omnem
virtutẽ inimici. Mal. vltimo. Calcabitis impios cũ fue-
rint ſicut cinis ſub planta pedũ veſtroꝝ. Secundo ponit
oratio ad hoc obtinẽdũ cũ dicit: Gratia domini nr̃i ieſu
xp̃i ſit vobiſcũ que ſcilicet ſufficit ad vos tuẽdos. 2.cor.
12. Sufficit tibi gratia mea. ¶ Deinde cũ dicit Salutat
vos ⁊c. Salutat eos ex p̃te alioꝝ dicẽs: Salutat vos thi
motheus adiutor meus ſcilicȝ in predicatione euangelij
1.coꝛ.4. Miſi ad vos thimotheũ qui eſt filius meus ca-
riſſimus ⁊ fidelis ⁊c. Addit autẽ. Et lucius iaſon ⁊ ſoſi-
pater cognati mei qui iudei erant ſcȝ vos ſalutant. Erat
autẽ quidam notarius pauli nomine tertius cui paul⁹ cõ
ceſſit vt ex ſua perſona romanos ſalutaret. Unde ſubdit.
Ego tertius qui ſcripſi hanc epiſtolã ſaluto vos in domi-
no. ¶ Deinde dicit. Salutat vos caius hoſpes. cui ſcribi
tur iohannis tertia canonica in qua commẽdatur de cha
ritate quã exhibebat ſanctis. Et vniuerſa eccleſia ſcilicet
que erat in domo eius congregata vel que erat in illa ꝓ-
uincia. ¶ Deinde dicit. Salutat vos eraſtus archari⁹ ci-
uitatis qui ſcilicet cuſtodiebat archam cõmunẽ id eſt cõ-
munes redditus ciuitatis ⁊ q̃dam frater id eſt fidelis no-
mine quartus. ¶ Deinde ſalutat eos ex parte ſua dicens
Gratia domini noſtri ieſu xp̃i ſit cũ omnibus vobis. Amẽ
Et finit epiſtolã cũ gratiarũactione dicens. Ei autẽ ſcili-
cet deo qui eſt trinitas qui potens eſt vos confirmare pri-
me Pe. vltimo. Modicũ paſſos ipſe ꝑficiet confirmabit
ſolidabitq;. Et hoc in fide que eſt iuxta euangeliũ id eſt
ſm euãgeliũ quod ego predico.1.coꝛ.15. Siue ego ſiue
illi ſic predicauimus ⁊ ſic credidiſtis. Et etiã ſm predica
tionẽ ieſu chriſti qui p̃mo euangeliũ p̃dicauit ſm illd̕ he-
bre.2. Que cũ initiũ accepiſſet enarrari per dominũ. Un
de Mat.4. dicitur. ꝙ circuibat ieſus predicans euange-
lium regni ¶ Subdit autẽ in reuelatiõe miſterij id eſt ſe-
creti quod quidẽ poteſt referri ad id qđ dixerat iuxta euã
geliũ meũ. Uel quia in ipſo euangelio reuelatur ſecretũ
incarnatiõis diuine ſm illud ſupra primo. Iuſtitia dei re
uelatur in eo. Uel quia ipſi apoſtolo eſt euangeliũ reue-
latũ.1.corinth.2. Nobis autẽ reuelauit deus per ſpiritũ
ſuum. De hoc autẽ ſecreto dicitur Eſa.24. Secretũ me
um mihi Uel poteſt melius hoc referri ad hoc quod dixe
rat Confirmare. Quaſi dicat. Deus poteſt vos cõfirma-
re in euangelio meo ⁊ p̃dicatione. ⁊ hoc ſm reuelationẽ
miſterij id eſt ſecreti ſcilicet de cõuerſione gentiũ. ſicut ha
betur eph.3. Mihi autẽ omniũ ſanctoꝝ minimo data eſt
gratia hec in gentibus illuminare que ſit diſpẽſatio ſacra
menti ⁊c. Unde et hic ſubdit. Temporib⁹ eternis. quia
videlicet occultum erat apud homĩes ꝙ gentes eſſent cõ
uertende ad fidem. Uocat autẽ hec tẽpoꝛa eterna quaſi
diu durantia: quia a principio mundi hoc fuit occultũ ſic

⁊ in pſ. dicitur. Illuminans tu mirabiliter a mõtib⁹ eter
nis. Et poteſt dici ꝙ tẽpoꝛa eterna dicuntur ipſa eterni-
tas de qua dicitur Eſa.57. Excelſus ⁊ ſublimis habitãs
eternitatẽ. vt ſicut ſimplex dei eſſentia per quandã ſimili
tudinem dimenſionibus corpoꝛalibus deſcribitur. ſm il-
lud Iob.11. Longior terra menſura ei⁹ ⁊ latior mari. ita
ſimplex ei⁹ eternitas per tempora deſignatur inq̃tũ om-
nia tempora continet. ¶ Subdit autẽ quod ſcȝ miſteriũ
nunc patefactũ eſt de conuerſione gentium per ſcripturas
ꝓphetarũ id eſt ſm ꝙ ꝓphete p̃dixerunt vt patuit ſupra
15. Unde ad ephe.3. dicitur. Alijs generationibus nõ ẽ
agnitũ filijs hominũ. ſicuti nũc manifeſtũ eſt ſanctis apo-
ſtolis eius ⁊ ꝓphetis in ſpiritu eſſe gẽtes coheredes ⁊c.
Eſt autẽ patefactũ ꝑ operis impletionem ex p̃cepto dei.
Unde ſm preceptũ eterni dei qui ſcilicet eterno ꝓpoſito
ea que vult tẽpoꝛaliter facit. quod quidem preceptũ dei
ad obeditionẽ fidei eſt in cunctis gentibus id eſt vt om-
nes gentes obediant fidei ſupra primo. Ad obediendum
fidei in omnibus gentibus. Si autẽ loquamur de miſte-
rio incarnationis ſic ꝯſtruenda eſt littera. Miſterij inq̃
temporibus eternis taciti: quia antea nõ erat ita manife-
ſtum. Quod inq̃ miſteriũ nunc patefactũ eſt per ſcriptu-
ras ꝓphetarũ qui hoc predixerunt. ſm p̃ceptũ eterni dei
qui voluit miſteriũ incarnationis patefieri ⁊ hoc ad obe-
ditionẽ fidei in cunctis gentibus. Miſterij inq̃ licet taci
ti apud homines: tamẽ cogniti ſoli deo ſapienti. quia ipſe
ſolus hoc cognouit ⁊ quibus hoc voluit reuelare qȥ vt di
citur.1.corin.2. Que ſunt dei nemo nouit niſi ſpirit⁹ dei
Uel poteſt intelligi de eo qui ſolus eſt ſapiens ſcilicȝ per
eſſentiã. ſicut dicitur Mat.19. ⁊ Mar.10. Nemo bon⁹ ni
ſi ſolus de⁹. Nec excluditur per hoc filius: qȥ eadẽ eſt ꝑ-
fectio toti⁹ trinitatis. ſicut ecõuerſo dr̃ nemo nouit patrẽ
niſi filius. Mat.11. Nõ excluditur pater a noticia ſui ipſi⁹.
¶ Subdit autẽ Per ieſũ xp̃m. Quod nõ ſic eſt intelligẽ
dum ꝙ deus pater ſit ſapiens per ieſum xp̃m. qȥ cũ deo
ſit idẽ ſapere quod eſſe. ſequeret̃ ꝙ pater eſſet per filiũ qđ
eſt inconueniens. ſed hoc referẽdũ eſt ad hoc quod ſupra
dixerat: Nunc patefactum eſt ſcilicet per ieſum xp̃m. cui
ieſu chriſto eſt honor ⁊ gloria per reuerentiã totius crea-
ture. ſm illud phil.2. In nomine ieſu omne genu flectat
Et gloria ſcȝ q̃tũ ad plenã diuinitatẽ ſicut ibi ſubditur.
Et omnis lingua confiteatur qȥ domin⁹ ieſus xp̃s in glo-
ria eſt dei patris. Et hoc nõ ad tẽpus ſed in ſecula ſeculo
rum. heb. vltimo. Ieſus xp̃s heri ⁊ hodie ipſe ⁊ in ſecula
¶ Addit autẽ ad cõfirmationẽ veritatis. Amen. Uel po
teſt ſic conſtrui. Cogniti ſoli ſapiẽti deo cui per ieſũ chri
ſtum eſt gloria qui deum glorificauit ſm illud Ioh.17.
Ego clarificaui te ſup terrã. Eſt autẽ aduertendũ ꝙ hec
ꝯſtructio eſt defectiua ⁊ eſt ſic ſupplẽda Ei q̃ potẽs ẽ ⁊c.
ſit honor et gloria ꝑ ieſũ xp̃m cui eſt honor ⁊ glĩa. Si au-
tem non ſit ibi ly cui. erit conſtructio plana.

¶ Explicit epiſtola ad Romanos ſm expoſitionẽ venera
bilis doctoris Sancti Thome de aquino ordinis predi-
catorum.

Explanatio ſancti Thome

¶ Incipit expoſitio ſancti Thome de aquino ordis fratrum predicatorū ſuper primā epiſtolā ſancti Pauli apoſtoli ad corinthios.

NOn abſcōdam a vob ſacramēta dei ꝛc. Sap. 6. Sacramenti nomen dupliciť accipi ꝯſueuit. Naȝ quādoqȝ ſacramētū diciť qḋcūqȝ ſecretū ꝛ precipue de rebus ſacris. quandoqȝ ſacramentū dicitur ſacre rei ſignuȝ ita ꝙ ꝛ eius ymagineȝ gerat ꝛ cauſa exiſtat ſm ꝙ nos dicimus ſeptē ſaramenta eccleſie ſcilicet baptiſmus. confirmatio. euchariſtia. penitētia extrema vnctio. ordo. ꝛ matrimonū. In qua quidē ſignificatione ſacramenti etiā prima ſignificatio contineť. Nā in his eccleſie ſacramentis diuina virtus ſecretius operatur ſalutē vt Auguſtinus dicit. Hec igiť ſacramenta dei prelatus ſeu doctor eccleſie fidelibus xp̄i nō debet abſcondere ſed manifeſtare ꝓpter tria. ¶ Primo quidē qꝛ hoc pertinet ad honorē dei ſm illud Tob. 12. Sacramentuȝ regis abſcondere bonū eſt. opera autē dei reuelare ꝛ confiteri honorificū eſt. ¶ Secūdo qꝛ hoc ꝑtinet ad ſalutē hominū qui per hoꝝ ignorātiā in deſperationē labi poſſent ſicut de quibuſdam diciť Sap. 2. ꝙ neſcierunt ſacramenta dei nec ſperauerunt mercedē iuſtitie: qꝛ ꝑ ſacramenta homines purificanť vt ſint preparati ad recipiēdū mercedem iuſticie. ¶ Tertio quia hoc pertinet ad debitū officiū prelati vl' doctoris ſm illud Ephe. 3. Mihi omnium ſanctoꝝ minimo data eſt gratia hec illuminare que ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi a ſeculis in deo. Sic ergo predicta verba demonſtrant nobis materiā huius epiſtole in qua apoſtolus agit de ſacramentis eccleſie. Cum enim in epiſtola ad romanos gratiā dei cōmendaſſet que in ſacramētis eccleſie operatur: hic ſcȝ in p̄ma epiſtola ad corinthios de ipſis eccleſie ſacramentis agit. In ſecunda vero de miniſtris ſacramentorum. Videamus ergo primo textum.

¶ Capitulum primum.

PAulus vocat' apoſtolus ieſu xp̄i per voluntatē dei ꝛ ſoſthenes frater eccleſie dei q̄ eſt corinthi. Sāctificatis in xp̄o ieſu vocatis ſctis cū omnibus qui inuocant nomē dn̄i noſtri ieſu xp̄i in om̄i loco ipſoꝝ ꝛ nr̄o. Gratia vobis ꝛ pax a deo patre noſtro ꝛ domino ieſu chriſto. Gratias ago deo meo ſemꝑ pro vobis in gratia dei que data eſt vobis in chriſto ieſu. quia in omnibus diuites facti eſtis in illo in omni verbo ꝛ in omni ſcientia ſicut teſtimonium xp̄i confirmatum eſt in vobis: ita vt nihil vobis deſit in vlla gratia: expectātib' reuelationem domini noſtri ieſu chriſti qui et confirmabit vos vſqȝ in fineȝ ſine crimine in die aduentus domini noſtri ieſu chriſti. Fidelis deus per queȝ vocati eſtis in ſocietatē filij eius domini noſtri ieſu chriſti.

Diuiditur ergo hec epiſtola in partes duas. In prima parte ponit epiſtolareȝ ſalutationē. In ſecūda ꝓſequitur ſuam intentionē ibi. Gratias ago deo meo. ¶ Circa primum tria facit. Primo ponit perſonas ſalutantes. Secūdo perſonas ſalutatas eccleſie dei ꝛc. Tertio bona ſalutifera optat ibi. Gratia vobis ꝛ pax. Circa primū duo facit Primo ponit perſonā principalē quā deſcribit ex nomie dicens: Paulus de quo quidē nomine ſatis dictuȝ eſt in epiſtola ad Roma. hic autē ſufficiat dicere ꝙ hoc nomen premittit in ſignū humilitatis. Nam paul' idē eſt qḋ modicus quod ad humilitatē pertinet. 1. regū. 15. Cuȝ eſſes paruulus in oculis tuis caput in tribubus iſrael fact' es Mat. 11. Abſcondiſti hec a ſapientibus ꝛ prudentib' et reuelaſti ea paruulis. ¶ Conſequenť deſcribit eū a dignitate. et primo ponit modū adipiſcēde dignitatis cū dicit. Vocatus ſm illud heb. 5. Nemo ſibi ſumit honorē ſed q̄ vocatur a deo tanꝙ aaron. Scḋo pōit ipſam dignitatē dicens. Apoſtol' ieſu xp̄i. que quidē eſt prima dignitas in eccleſia ꝛ interpretať miſſus: quia fuerunt miſſi a deo vt vice eius fungerenť in terris. Unde dicitur Mat. 12. Et elegit duodecim quos ꝛ apoſtolos nominauit. ꝛ infra. 12 Deus poſuit in eccleſia quoſdā primuȝ quidē ap̄los ꝛc. Tertio ponit originē ſiue cauſam huius dignitatis cū dicit. Per voluntatē dei. quod eſt intelligendū de voluntate beneplaciti ex qua preficiunť illi qui multipliciť ꝑſunt eccleſijs Ecc. 10. In manibus dei poteſtas terre ꝛ vtileȝ rectorē in tēpore ſuſcitabit ſuper illā. Et de predicta voluntate ſub figura nobis dicitur Job. 37. ꝙ luſtrant cuncta per circuitū quocunqȝ voluntas gubernantis ꝑduxerit. Dimittit aūt deus aliquos prefici ꝓpter ſubditoꝝ peccata ſm illud Job. 34. Regnare facit hominē ypocritaȝ propter peccata populi. Talis autē rector nō diciť eē ſȝ voluntatē dei ſed ſm eius indignationeȝ ſm illud Oſee 13. Dabo tibi regē in furore meo ꝛ auferā in indignatiōe mea. Secūdo ponit perſonā adiunctā cū dicit. Et ſoſthenes frater quē ſibi ſalutando adiungit: quia ad apoſtoluȝ detulerat cōtentiōes ꝛ alios corinthioꝝ defectus ne hoc videreť ex odio feciſſe. et ideo nominat cū fratrē vt oſtendat ꝙ ex zelo charitatis hoc fecerat. ꝓuer. 9. Argue ſapientē ꝛ diliget te. ¶ Deinde ponit ꝑſonas ſalutatas cuȝ dicit. Eccleſie dei que eſt corinthi. ꝛ primo pōit principales ꝑſonas quas deſcribit tripliciter. Primo quidē ex loco cū dicit. Eccleſie dei que eſt corinthi id eſt fidelib' xp̄i corinthi congregatis. ps̄. Confitebor tibi in eccleſia magna. Secundo ex munere gratie cū dicit. Sāctificatis in xp̄o ieſu in fide paſſione ꝛ ſacramento xp̄i ieſu: ſed abluti eſtis ſed ſanctificati eſtis heb. vlti. Jeſus vt ſanctificaret per ſuū ſanguinē populū extra portam paſſus eſt. Tertio ponit originē gratie cuȝ dicit. Vocatis ſanctis. quia ſcilicet ad ſanctitatē per gratiā vocatiōis peruenerunt. Ro. 8. Quos predeſtiauit hos ꝛ vocauit. 1. Pe. 2. De tenebris vos vocauit in admirabile lumē ſuum. ¶ Secundo ponit perſonas ſecūdarias fideles ſcȝ ꝙ nō erant in ipſa ciuitate: ſed habitabant in dyoceſi ciuitatis vl' diſtrictu. Unde ſubdit. Uobis inꝙ qui eſtis corinthi ſcribo: cū omnibus qui inuocant nomē domini noſtri ieſu xp̄i ſcilicet ꝑ verā fidei cōfeſſionē Joel. 2. Omnis qui inuocauerit nomen domini ſaluus erit. Et hoc in omni loco ipſoꝝ id eſt eoꝝ iuriſditioni ſubiecto. Et noſtro qꝛ per hoc ꝙ ſubijciebātur epiſcopo ciuitatis nō eximebanť a poteſtate apoſtoli quinimo magis erant ipi ap̄lo ſubiecti ꝙ his q̄bus ipſe eos ſubiecerat. ps̄. In omni loco dn̄ationis eius benedic anima mea domino. ¶ Ultimo autē in ſalutatione ponit bona ſalutifera que eis optat: quorum primū eſt gratia ꝑ

quā iuſtificamur a peċis. Ro. 3. Juſtificati gratis ꝑ gra=
tiam ipſius. Ultimū autē eſt pax que perficit in felicitate
ef̃na. pš. Qui poſuit fines tuos pacē. Eſa. 32. Sedebit
populus meus in pulchritudīe pacis. Per hec autē duo
omnia alia includit. Unde dicit gratia ⁊ pax. Cauſam eo=
rum oſtendit ſubdens. A deo patre noſtro ſ̃m illud Jac.
1. Omne datū optimū ⁊ omne donū perfectū de ſurſuꝫ eſt
deſcendens a patre luminū. Addit auteꝫ. Et domīo ieſu
xp̃o per quē vt dicitur. 1. Pe. 1. Maxima ⁊ p̃cioſa ꝓmiſ=
ſa donauit nobis deus. Joh. 1. Gratia ⁊ veritas per ieſuꝫ
xp̃m facta eſt. Q̃ autē dicit. A deo patre noſtro. poteſt i=
telligi de tota trinitate a qua creati ſumus ⁊ in filios ado=
ptati. Addit̃ autē ⁊ domino ieſu xp̃o. nō q: ſit ꝑſona alia
vel ypoſtaſis preter tres perſonas. ſed ꝓpter aliā naturā
Uel quod dicitur. Deo patre noſtro ꝑ quandā appropria
tionē accipit̃ ꝓ perſona patris ſicut Joh. 20. Aſcēdo ad
patrē meū deū meū ⁊ deū veſtrū. Jn hoc auteꝫ ꝙ ſubdit.
Et dn̄o ieſu xp̃o. manifeſtat̃ ꝑſona filij. tacet̃ autē de ſpi=
ritusſancto. quia eſt nexus patris ⁊ filij ⁊ intellect⁹ ex am=
bobus. vł quia eſt donū vtriuſq; intelligit̃ in donis de q̃=
bus dicit Gratia ⁊ pax q̃ per ſpiritūſanctum dant̃ īfra. 12.
Hec omnia operat̃ vnus atq; idē ſpiritus. ¶ Deinde cuꝫ
dicit Gratias ago deo meo. Jncipit epiſtolarē tractatum
⁊ primo gratias agit de bonis eoꝝ: vt correctionē ſuoꝝ
defectuū tolerabilius ferāt. Secūdo ponit eoꝝ inſtructio
nem ibi. Obſecro aūt vos fratres. Circa primū duo facit
Primo gratias agit de bonis que iam acceꝑant. Secū=
do de bonis que infutuꝝ expectabant ibi. Expectātibus
reuelationē. Circa primū duo facit. Primo ponit gratia=
rum actionē cū dicit: Gratias ago deo meo qui ſcilicet et
ſi ſit deus omnium ꝑ creationē ⁊ gubernationē tamen eſt
eius ⁊ cuiuſlibet iuſti ꝑ fidē ⁊ deuotionē. pš. Deus me⁹
es tu ⁊ confitebor tibi. Oſtendit etiā quādo gratias agit
cum dicit. Semper quia hec gratiaꝝ actio ex charitatiſ af
fectu ꝓcedit q̃ in eius corde aſſiduus erat ꝓuer. 17. Om
ni tempore diligit qui amicus eſt. ⁊ q̃uis omni tempore
eos diligeret ⁊ pro eoꝝ bonis gratias ageret actualit̃ ta=
men etiā pro eis gratias agebat omnibus horis quas ha
bebat orationi deputatas. Oſtendit etiā ꝓ quibus grati=
as agit cū dicit. Pro vobis de quoꝝ ſcilicet bonis ꝓpter
caritatis vnionē gaudebat. ſicut de ſuis. 3. Jo. 1. Maiorē
hoꝝ non habeo gratiā q̃ vt audiam filios meos in verita
te ambulare. Secundo oſtēdit materiā gratiaꝝ actionis
⁊ primo in generali cum dicit. Jn gratia dei id eſt ꝓ gra=
tia dei que data eſt vobis in chriſto ieſu id eſt ꝑ xp̃m ieſū
Joh. 1. De plenitudine eius omnes nos accepim⁹ grati=
am ꝓ gratia. Secundo in ſpeciali vbi primo oſtendit gra
tie abundantiā cū dicit. Quia in omnibus ſcꝫ que ꝑtinēt
ad ſalutē. Diuites id eſt habundātes facti eſtis in illo id
eſt ꝑ xp̃m ſ̃m illud. 1. Coꝝ. 8. Propter vos egenus fact⁹
eſt vt illius inopia diuites eſſetis. Et expōit in quib⁹ ſint
diuites facti cū dicit. Jn omni verbo. vel quia omnib⁹ ge
neribus linguaꝝ loquebant̃. Uł q: in verbo doctrine ha=
bundabant verbū antē nō ꝓferret̃ ordinate niſi ex ſciētia
ꝓcederet. et ideo ſubdit Jn omni ſcientia id eſt intelligē
tia omniū ſcripturaꝝ ⁊ vniuerſalit̃ omniū q̃ ꝑtinent ad ſa
lutē. Sap. 10. Dedit illi ſcientiā ſanctoꝝ. Hoc autē qđ di
cit apoſtolus referendū eſt ad eos qui erāt in eccleſia ꝑfe=
ctōres in quibus etiam alij minores has diuitias poſſide
bāt ſicut aug. dicit ſup Joh. Si amas vnitatē habes q̃ſq̃
quis in illa alter habet. tolle inuidiā ⁊ tuum eſt qđ alius
habet quos cupiditas ⁊ inuidia nō ſepat charitas iūgit.
Scđo oſtendit rectitudinē dicēs: Sicͭ teſtimoniū xp̃i con
firmatū eſt in vobis. nō eſſet tectū ꝟbū doctrie: neq; recta
ſciētia ſi a teſtimōio xp̃i diſcordaret. vł ſi etiā xp̃i teſtimo=
niū nō firmit̃ ꝑ fidē cordibus īhereret: q: vt dicit Jac. 1.
Qui heſitat ſiīis eſt fluctui maris q̃ a vēto mouet̃ ⁊ circū
fert̃. Teſtimōiū aūt xp̃i dicit vł q: de ipſo ꝓphete p̄nūcia
uerunt ſ̃m illō act. 10. Huic oēs ꝓphete teſtimōiū ꝑhi=
bent. vł q: ip̃e xp̃s teſtimoniū ꝑhibuit ſ̃ꝫ illō Joh. 8. Si
ego teſtimoniū ꝑhibeo de meip̃o veꝝ eſt teſtimoniū meū.
Uel etiā q: ap̃lus in ſua p̄dicatiōe xp̃o teſtimoniuꝫ dedit.
act. 22. Nō recipiēt teſtimoniū tuū de me. Tertio tāgit
gratie ꝑfectioneꝫ cū dicit. Jta vt nihil vobis deſit in vlla
gratia. q: ſcꝫ in diuerſis ꝑſonis oēs gratias gratis datas
habebāt. Ad diuinā em̄ ꝓuidētiā ꝑtinet vt abſq; defectu
neceſſaria largiat̃. pš. Nihil deeſt timentib⁹ eū. Et iteꝝ
Jnq̃rētes āt dn̄m nō minuēt̃ oīi bono. ¶ Deinde ponit
infutuꝝ expectāda. Et circa hoc tria facit. Prīo pōit fu=
turi boni expectationē dicēs: Uobis inq̃ nō ſolū habēti=
bus gratiā in p̄nti ſꝫ etiā expectātib⁹ infutuꝝ reuelatiōeꝫ
dn̄i nr̄i ieſu xp̃i qua ſcꝫ ſctis ſuis reuelabit̃ nō ſolū ꝑ glori
am hūanitatis ſ̃m illō Eſa. 33. Regē in decore ſuo vide=
būt. ſed etiā ꝑ gl̃iaꝫ diuinitatiſ ſ̃m illō Eſa. 4. Reuelabi=
tur gl̃ia dn̄i. q̃ quidē reuelatio hoīes beatos facit. 1. Jo.
3. Cū autē apparuerit ſimiles ei erim⁹: ⁊ videbim⁹ eū ſi=
cuti eſt. Et in hoc vita et̃na ꝯſiſtit ſ̃m illō Joh. 17. Hec ē
vita eterna vt cognoſcāt te ſolū veꝝ deū ⁊ quē miſiſti ihm
xp̃m. Sicut aūt illi q̃bus xp̃s reuelat̃ ſūt beati in re: ita il=
li q̃ hoc expectāt ſunt beati in ſpe Eſa. 3. Beati oēs q̃ ex=
pectant eū. Et ideo de ip̃a expectatiōe gr̃as agit. ¶ Se=
cundo oñdit ꝙ hec expectatio nō eſt vana ex auxilio diui
ne gr̃e. Unde ſubdit Qui ſcꝫ xp̃s q̃ ſpē dedit vobis hui⁹
reuelationis etiā ꝯfirmabit vos in gr̃a accepta. 1. Pe. vl
timo. Modicū paſſos ip̃e ꝑficiet ꝯfirmabit ſolidabitq;. et
hoc vſq; in finē ſcꝫ vite vr̃e. Mat. 10. Qui ꝑſeuerauerit
vſq; in finē hic ſaluus erit. Nō aūt vt ſitis ſine peccato. q:
ſi dixerim⁹ q̃m peċm̄ nō habem⁹ ip̃i noſmetip̃os ſeducim⁹
⁊ veritas in nobis nō eſt. vt đr Joh. 1. ſed vt ſitis ſine cri=
mine id eſt ſine peċō mortali. 1. Thimo. 3. Miniſtrēt nullū
crimē habētes. ⁊ hoc inq̃ erit in die aduētus dn̄i nr̄i ihu
xp̃i. q: ſcꝫ q̃ ſine crimine inuenit̃ in die mortis: ſine crimīe
ꝑueniet ad diē iudicij ſ̃m illō Ecc. 11. Si ceciderit lignū
ad auſtꝝ ſiue ad aq̃lonē in quocūq; loco ceciderit ibi erit.
Niſi aūt ſine crimīe nūc inueniat̃: fruſtra illā reuelationē
expectaret. ¶ Tertio ratōeꝫ ſue ꝓmiſſiōis aſſignat dicēs.
ꝙ de⁹ vos ꝯfirmabit qđ debetis ſperare: q: de⁹ eſt fidelꝭ.
Deutro. 32. Deus fidelis ⁊ abſq; vlla iniq̃tate. Per quē
vocati eſtis in ſocietatē filij eius ieſu xp̃i dn̄i nr̄i. vt ſcꝫ ha
beatis ſocietatē ad xp̃m. ⁊ in p̄nti ꝑ ſimilitudineꝫ gr̃e ſ̃m
illud. 1. Joh. 1. Si in luce ambulem⁹ ſicut ⁊ ip̃e in luce ē
ſocietatē habem⁹ cū eo ad inuicē. Et in futuro ꝑ ꝑticipa=
tionē gl̃ie. Ro. 8. Si cōpatimur vt ⁊ ſimul glorificemur.
Nō aūt videret̃ eſſe fidelis deus ſi nos vocaret ad ſocieta
tē filij ⁊ nobis denegaret q̃ꝫtū in ip̃o eſt ea ꝑ q̃ ꝑuenire ad
eū poſſemus. Un̄ Joſue. 1. dicit. Nō te deſerā neq; dere=
linquam.

Lectio ſecunda:

Obſecro aūt vos fratres ꝑ nomē dn̄i
nr̄i ihu xp̃i. vt idip̃m dicatiſ oēs. ⁊ nō
ſint in vob̃ ſciſmata. Sitis aūt ꝑfecti
in eodē ſenſu ⁊ in eadē ſciētia. Significatum
eſt em̄ mihi de vobis fr̄es mei ab his q̃ ſunt
cloes: q: cōtētiōes ſunt int̃ vos. Hoc aūt di=
co qđ vnuſq̃ſq; vr̄m dicit. Ego q̃dē ſuꝫ pau
li. ego āt appollo. ego ꝟo cephe. ego aūt xp̃i
Diuiſus eſt xp̃s. Nunq̃d paul⁹ crucifix⁹ eſt
ꝓ vob̃. aut in nomine paulij baptizati eſtis.

Grãs ago dõ meo ꝙ neminẽ vr̃m baptizaui niſi criſpũ ⁊ caiũ: ne qs dicat ꝙ ĩ noĩe meo baptizati eſtiſ. Baptizaui aũt ⁊ ſtephãe domũ: ceterꝝ neſcio ſi quẽ aliũ vr̃m baptizauerim. Nõ eñi miſit me xp̃s baptizare ſꝫ euãgelizar̃.

Premiſſa ſalutatiõe ⁊ gratiarꝝ actiõe: hic incipit eos inſtruere. Et p̃io ponit̃ inſtructio de his q̃ ad omnes communiter pertinent ſcilicet de his que pertinent ad eccleſiaſtica ſacramẽta. Secũdo inſtruit eos de his q̃ ad quoſdam ptinebãt. 16. cap. De collectis ãt q̃ fiũt in ſctõs ⁊c. In ſacramẽtis aũt tria ſunt ꝯſiderãda. Primo q̃dẽ ipſuꝫ ſacramentũ ſicut baptiſmus. ſecũdo id qđ eſt res ſignificata ⁊ cõtẽta ſcꝫ gratia. ¶ Tertio id qđ eſt res ſignificata ⁊ nõ cõtẽta ſcꝫ glia reſurrectiõis. Primo ergo agit de ipſis ſacramentis. Secũdo de ipſis gratijs 12. cap. De ſpũalibus aũt nolo vos ⁊c. Tertio de glia reſurrectionis infra 15. cap. ibi. Notũ aũt vobis facio. Circa primũ tria facit. Primo determinat ea q̃ ptinent ad ſacramentũ baptiſmi Scđo ea q̃ ptinent ad ſacramentũ matrimonij. 5. ca. ibi. Oĩo audit̃ int̃ vos ⁊c. Tertio ea q̃ ptinẽt ad ſacramentũ euchariſtie. 8. cap. ibi. De his autẽ q̃ ydolis ſacrificant̃. Dñs aũt Mat. vl. diſcipul' ſuis p̃ceptũ dedit de doctrina ſimul ⁊ baptiſmo dicẽs. Euntes docete oẽs gẽtes baptizantes ⁊c. Et ideo aplus in prima pte ſimul cũ baptiſmo agit de doctrina Eſt aũt ſciendũ ꝙ int̃ corinthios fideles erat q̃daꝫ diſſenſio ꝓpter baptiſtas ⁊ doctores. Illi eñi q̃ erant inſtructi cõtẽnebãt alios. quaſi q̃ meliorẽ doctrinã accepint ⁊ meliorẽ baptiſmũ. Unde circa primũ duo facit Primo remouet cõtentiõnẽ. Secũdo cõtentiõis cauſam q̃ erat in hoc ꝙ gliabant̃ de q̃buſdã ⁊ alios xp̃i miniſtros ꝯtẽnebãt. infra. 3. cap. Et ego fratres nõ potui vobis loq̃ Circa primũ tria facit. Prĩo ꝓponit admonitionẽ. Secũdo admonitiõis neceſſitatẽ oñdit ibi Significatũ ẽ eñi mihi ⁊c. Tertio rõem ãmonitiõis aſſignat ibi. Diuiſus ẽ xp̃s. Circa primũ duo ꝯſiderãda ſunt. Primũ q̃dẽ ꝙ eos inducit ad ãmonitionẽ ſuandã. Uno modo ꝑ ꝓpriã humilitatẽ cũ dicit. Obſecro aũt vos ⁊c. puer. 18. Cũ obſecratiõib' loq̃tur pauꝑ. Alio modo ꝑ fraternã charitatem cũ dicit Fratres. q2 ſcꝫ ex affectu fratne charitatis hoc dicebat. Ecc. 12. Frater q̃ iuuat̃ a fratre quaſi ciuitas firma Tertio ꝑ reuerentiã xp̃i cũ dicit. Per nomẽ dñi nr̃i ieſu xp̃i: qđ eſt ab omnib' honorandũ ⁊ cui oportet oẽs eſſe ſubiectos. phil'. 2. In nomine ieſu oẽ genu flectat̃. Secũdo cõſiderãdũ eſt ꝙ inducit eos ad tria. ¶ Primo q̃dẽ ad ꝯcordiã cũ dicit. Ut idipm dicatis oẽs id eſt oẽs eãdem fidẽ cõfiteamini ⁊ eãdẽ ſententiã ꝓferatis de his q̃ ſunt cõiter agenda. Ro. 15. Ut vnanimes vno ore honorificetis deũ. ¶ Secũdo ꝓhibet vitiũ ꝯtrariũ virtuti cum dicit. Et nõ ſint in vobis ſciſmata. q2 vnitas eccleſiaſtica diuidi nõ debet. in cui' ſignũ milites de tunica incõſutili Joh. 19. dixerũt Nõ ſcindam' eã ſed ſortiamur de ea cui' ſit. Sunt aũt ꝓprie ſciſmata qñ vl' ꝓpter diuerſã fidei cõfeſſionẽ. vl' ꝓpter diuerſas ſentẽtias de agendis homĩes vnius collegij in diuerſas ſeparãt̃ ptes Eſa. 22. Sciſſuras ciuitatis dauid videbitis: q2 m̃ltiplicate ſunt. ¶ Tertio inducit eos ad id ꝑ qđ pñt ſciſmata vitare ſcꝫ ad pfectionẽ. Eſt eñi diuiſionis cauſa dũ vnuſq̃ſq ptiale bonuꝫ q̃rit p̃termiſſo pfecto bono qđ eſt bonũ totius. Et ideo dicit. Sitis aũt pfecti in eodẽ ſenſu ſcꝫ quo iudicat̃ de agẽdis. ⁊ in eadẽ ſcientia qua iudicat̃ de cognoſcendis quaſi dicat ꝑ hec pfecti eſſe poteritis ſi in vnitate perſiſtatis. Coll'. 3. Sup omnia charitatem habete qđ eſt vinculum pfectionis Mat. 5. Eſtote perfecti ſicut pater veſter celeſtis pfectus eſt. ¶ Deinde cũ dicit. Significatũ eſt mihi. oſtendit neceſſitatem p̃dicte ãmonitionis. q2 ſcꝫ ꝯtentionis vitio laborãt. quaſi dicat ideo neceſſe eſt vos ad hoc inducere. q2 ſignificatũ eſt mihi fratres mei ab his q̃ ſunt cloes id eſt quadã villa corinthiorꝝ iuriſditioni ſubiecta. vel cloes põt eſſe nomen matrone in cui' domo erãt multi fideles congregati: q2 cõtentiones ſunt inter vos. contra id quod dicit̃ puer. 20. Honor eſt homini qui ſeparat ſe a contentionibus. Et modum contentionis expõit ſubdens. Hoc autẽ dico id eſt contentionẽ nomino ꝙ vnuſquiſq veſtrũ nominat ſe ab eo a quo eſt baptizatus et inſtructus ⁊ dicit. Ego quidem ſum pauli. quia erat a paulo baptizatus et inſtructus. Alius ego autem appollo q̃ ſcilicet corinthijs predicauerat. vt habetur act. 19. Ali' ego vero cephe id eſt petri cui dictũ eſt Johan. 1. Tu vocaberis cephas quod interpretatur petrus. Quod quidem ideo dicebant ꝙ putabant a meliori baptiſta meliorem baptiſmũ dari. quaſi virtus baptiſte in baptizatis operaret̃. Et hoc de pſeudo apoſtoli gloriabãtur ẜm illud pſ. Uocauerunt nomina ſua in terris ſuis. Alius autꝫ dicit Ego autẽ ſum chriſti qui ſolus bene dicit. quia ſolius xp̃i virtus operatur in baptiſmo chriſti Johã. 1. Super quẽ videris ſpiritum deſcendere ⁊ manere ipſe eſt qui baptizat. Et ideo baptizati a ſolo chriſto denominãtur chriſtiani non autem a paulo paulini Eſa. 4. Tantũmodo inuocetur nomen tuum ſuper nos. Ad huius autẽ erroris vitationem dicuntur greci hac forma in baptizando. vti baptizetur ſeruus chriſti Nicolaus in nomine patris et filij ⁊ ſpiritusſancti. vt detur intelligi ꝙ homo nõ baptizat interi'. ſꝫ baptizat̃ a xp̃o. Quia tamen etiã homo baptizat miniſterio vt membrũ ⁊ miniſter chriſti. ideo eccleſia vtitur hac forma in baptizãdo. Ego te baptizo in nomĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. quod quidem eſt expreſſius ẜm formam a chriſto traditã. qui dixit diſcipulis Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti ⁊c. Ubi ipſos apoſtolos dicit baptizantes ẜm quẽ modũ ſacramẽti miniſter dicit ego te baptizo. ¶ Deinde cũ dicit Diuiſus eſt chriſtus ⁊c. Ponit rationem p̃dicte ammonitionis quare inter eos ſciſſure ⁊ contentiones eſſe non debebant. ⁊ primo ex parte baptiſmi. Secũdo ex parte doctrine ibi. Non in ſapientia verbi. ¶ Circa primum tria facit Primo ponit inconueniẽs quod ex p̃dicta contentione ſequitur. Secundo manifeſtat quare illud inconueniens ſequatur ibi. Nunquid paulus crucifixus eſt ⁊c. Tertio excludit quandã falſam ſuſpitionẽ ibi. Gratias ago deo meo ⁊c. ¶ Dicit ergo p̃io dixi qđ vn'quiſq veſtꝝ dicit. ego ſum pauli. ego appollo. Et ex hoc ſequitur ꝙ chriſtus eſt diuiſus. Nec refert vtrũ interrogatiue vel remiſſiue legatur. Hoc autꝫ poteſt intelligi vno modo quaſi diceret per hoc ꝙ inter vos contenditur chriſtus eſt diuiſus a vobis: qui nõ niſi in pace habitat ẜm illud pſal. In pace factus eſt locus eius Eſa. 59. Iniquitates veſtre diuiſerunt inter vos ⁊ deum veſtrum Sed melius aliter hoc poteſt intelligi vt ſit ſenſus per hoc ꝙ creditis baptiſmum eſſe meliorem qui a meliori baptiſta datur. ſequitur ꝙ chriſtus qui principaliter ⁊ interius baptizat ſit diuiſus id eſt differẽs in ſua virtute ⁊ effectu ẜm differentiam miniſtrorum: quod patet eſſe falſũ per id quod dicitur ephe. 4. Unus domin'. vna fides. vnum baptiſma. Sed adhuc melius hoc intelligitur ꝙ apoſtolus dicit ex hoc ꝙ ea que ſunt propria chriſti et alijs attributis quodammodo chriſtum diuiditis plures chriſtos facientes cõtra id quod dicitur Mat. 23. Magiſter veſter vn' eſt xp̃s. Eſa. 45. Conuertimini ad me ⁊ ſalui eritis omnes fines terre quia ego dominus et nõ eſt alius. ¶ Eſt

autem ſciendum ꝙ chriſtus in ſacramento baptiſmi duplicem habet virtutẽ ſibi ꝓpriã. Unã quidem diuinam qua ſimul cũ patre ⁊ ſpiritu ſancto interius mundat a peccato. ⁊ hoc nulli creature potuit communicari. Alia aũt ẽ ꝓpria virtus ſm humanã naturã: que eſt ptãs excellentie in ſacramentis ⁊ cõſiſtit in quattuor. Quorũ vnũ eſt ꝙ ipſe ſacramenta inſtituit. Secũdũ eſt ꝙ potuit effectũ ſacramentoꝝ ſine ſacramento cõferre. Tertium ẽ ꝙ meritũ paſſionis eius operat̃ in baptiſmo ⁊ alijs ſacramentis. Quartũ eſt ꝙ ad inuocationẽ nominis eius ſacramenta cõferunt̃. Hanc aũt ptãtem excellentie ⁊ maxime q̃tum ad hoc vltimũ conferre potuit miniſtris baptiſmi: vt ſcʒ eoꝝ nominibus cõſecraret̃ baptiſm⁹: ſʒ noluit ne ſciſma ex hoc in ecclesia fieret dum tot reputarentur baptiſmi quot eẽnt baptiſte. Et hoc ẽ ꝙ ſm expoſitionẽ aug. Jo. bap. de xp̃o neſciſſe fatet̃. Jo. 3. Utrũ. ſ. hanc ptãtem ſibi retineret. ¶ Deinde cũ dicit. Nunq̃d paulus. ⁊c. oſtendit predictũ incõueniens ſequi ex eoꝝ errore ꝙ diuerſum baptiſma eſſe eſtimabant ſm dĩam baptiſtaꝝ: hoc eñ eẽt ſi a baptiſtis baptiſmus efficaciã hr̃et qd̃ quidẽ ſolius ẽ chriſti. Hoc aũt oñdit dupliciter Primo quidem ex parte paſſionis chriſti in cuius virtute baptiſmus operat̃. ſm illud Ro. 6. Quicunqꝫ baptizati ſumus in xp̃o ieſu in morte ip̃ius baptizati ſumus. Et ideo dicit. Nunquid paulus crucifixus ẽ ꝓ vobis: q̃ſi dicat: Nũquid paſſio pauli cauſa ẽ noſtre ſalutis: vt ſʒ ip̃m baptiſmus habeat virtutẽ ſaluandi quaſi dicat nõ. Hoc eñ ꝓpriũ ẽ chriſto vt ſua paſſione ⁊ morte noſtrã ſalutem opatus fuerit. Jo. xi. Expedit vt vnus hõ moriatur ꝓ populo ⁊ nõ tota gens pereat. 2. Coꝝ. 5. Unus ꝓ omnibus mortuus eſt. Sed contra videt̃ eẽ qd̃ aplus dicit Col. 1. Gaudeo in paſſionibus meis ꝓ vobis ⁊ adimpleo ea que deſunt paſſionũ chriſti in carne mea pro corpore eius qd̃ eſt eccleſia. Sed dicendũ ꝙ paſſio xp̃i fuit nobis ſalutifera, nõ ſolũ per modũ exempli. ſm illud prie Pet. 2. Chriſtus paſſus ẽ ꝓ nobis: vobis relinq̃ns exẽplũ vt ſeq̃mini veſtigia ei⁹: ſʒ etiã ꝑ modũ meriti ⁊ ꝑ modũ efficacie in q̃tũ eius ſanguine redempti ⁊ iuſtificati ſumus. ſm illud Heb. vlt. Ut ſanctificaret per ſuũ ſanguinẽ populũ: extra portã paſſus ẽ: ſed paſſio alioꝝ nobis eſt ſalutifera ſolũ per modũ exempli. ſm illud. 2. Coꝝ. 1. Siue tribulamur ꝓ veſtra exhortatione ⁊ ſalute. Secũdo oſtendit idẽ ex virtute noĩs xp̃i qui in baptiſmo inuocat̃. Unde ſubdit. Aut in nomine pauli baptizati eſtis: quaſi dicat nõ. Ut eñ dicit̃ Act. 4. Nõ ẽ aliud nomẽ datum hominib⁹ per qd̃ oporteat nos ſaluos fieri Unde ⁊ Eſa. 26. dicit̃. Nomẽ tuũ ⁊ memoriale tuũ ĩ deſiderio anime. Sed videtur ꝙ in noĩe xp̃i homines non baptizent̃. Dicit eñ Mat. vlt̃. Docete oẽs gentes: baptizantes eos ĩ noĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti. Dicẽdũ ẽ ãt ꝙ in primitiua eccleſia: qꝛ nomẽ xp̃i multũ erat odioſum vt venerabile redderet̃. apl̃i noĩne xp̃i baptizabant ex ſpeciali ordinatione ſpũs ſancti. Unde dicit̃ Act. 8. ꝙ in noĩe xp̃i baptizati ſunt viri ⁊ mulieres. Et tamẽ vt ambroſius dicit. In nomine xp̃i tota trinitas intelligit̃. Xp̃s eñ interpretat̃ vnctus: in quo intelligit̃ nõ ſolum ille qui vngitur qui ẽ filius dei: ſed etiã ip̃a vnctio que ẽ ſpiritus ſanctus: ⁊ ip̃e vngens qui ẽ pater. ſm illd̃ p̃s Unxit te de⁹: deus tuus oleo leticie pre cõſortib⁹ tuis. Nunc aũt quia nomẽ xp̃i iã ẽ magnũ in gentibus ab ortu ſolis vſqꝫ ad occaſum. vt dr̃ Mal. 1. eccleſia vtit̃ forma prius inſtituta a xp̃o. baptizans in noĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti. Et tamen quicunqꝫ in hac forma baptizant̃: baptizant̃ in nomine eius qui eſt vere filius dei. ſʒ illud. 1. Jo. vlt. Ut ſimus in vero filio eius ieſu chriſto. Baptizant̃ etiam oẽs fideles in nomine chriſti. i. fide et confeſſione nominis xp̃i. ſm illud Joel. 20. Oĩs q̃cũqꝫ inuocauerit nomẽ domini ſaluus erit. Unde baptizati a xp̃o xp̃iani noĩant̃: qꝛ vt dicitur Gal. 1. Quotquot ĩ xp̃o baptizati eſtis xp̃m induiſtis. Sic ergo ſi ſolius chriſti paſſio ſi ſolius xp̃i nomen virtutem confert baptiſmo ad ſaluandũ verũ eſt propriũ eſſe xp̃o vt ex eo baptiſmus habeat ſanctificandi virtutẽ. Unde qui hoc alijs attribuit diuidit xp̃m in pl̃es. ¶ Deinde cũ dicit. Grãs ago deo meo. Excludit quãdam ſuſpicionẽ. qꝛ ibi dixerat nunq̃d enim dixerat paul⁹ crucifixus eſt ꝓ vobis: poſſet aliq̃s credere ꝙ ⁊ ſi nõ auctoritate: miniſterio tamẽ plures baptizauerit. Et circa hoc tria facit. Pͥo grãs agit d̃ hoc ꝙ paucos baptizauit. Secũdo quibuſdam paucis noĩatis quoſdam alios addit. ibi. Baptizaui autem. Tertio aſſignat rõnem quare nõ multos baptizauerit ibi. Non enim miſit me deus. Dicit ergo primo. Grãs ago deo meo ꝙ neminẽ veſtrũ baptizaui niſi criſpũ. de quo Act. 18. Criſpus archiſinagogus credidit dño: cum oĩ domo ſua ⁊ Gaiũ ad quem ſcribitur. 3. Can. Johannis. Et quia grãrum actio locum nõ habet niſi in beneficijs ꝑceptis: conſequẽter apl̃s oſtendit qualiter de hoc gratias agat cũ ſubdit. Ne quis dicat ꝙ in nomine meo baptizati eſtis. Eſt enim optabile ſanctis viris ne ex boĩs que ibi faciunt alij ſumant occaſionẽ erroris ſui, ſiue peccati. Et qꝛ corinthij in eũ errorẽ deuenerant vt ſe a ſuis baptiſtis noĩarent dicentes. Ego ſum pauli ⁊ apollo ac ſi in eoꝝ noĩbus eſſẽt baptizati: ideo gratias agit de hoc ꝙ de ſuo miniſterio talis error cõſecutus nõ fuerit. Et ideo ſignanter dicit ſe baptizaſſe illos qui ab hoc errore ĩmunes erant. ¶ Deinde cũ dicit. Baptizaui autem. ⁊c. Ponit quoſdã alios a ſe baptizatos: ne in eius verbis aliq̃d veritatis min⁹ appereret. Unde dicit. baptizaui ⁊ domũ. i. familiã Stephane. ſ. cuiuſdã mr̃one. Et qꝛ circa ꝑticularia fcã mẽoria hoĩm labilis ẽ: ſubdit. Ceteꝝ neſcio. i. ĩ mẽoria nõ hẽo. Si quẽ aliũ baptizauerĩ ĩ ꝓpria ꝑſona. ¶ Deinde cũ dic̃. Nõ eñ miſit. ⁊c. aſſignat rõnẽ q̃re paucos baptizauerit dicẽs. Nõ eĩ miſit me de⁹ baptizare ſʒ euãgelizare. Cõtra qd̃ videt̃ eẽ qd̃ dr̃ Mat. vlti. Euntes docete oẽs gẽtes baptizãtes eos ĩ noĩe pr̃is ⁊ filij ⁊ ſpũſſãcti. Sʒ dicẽdũ ẽ ꝙ xp̃s aplos miſit ad vtrũqꝫ: ita tñ ꝙ ip̃i ꝑ ſeip̃os p̃dicarẽt. ſʒ ꝙ ip̃i dicũt. Act. 6. Nõ ẽ equũ relinq̃re nos verbũ dei ⁊ miſtrare mẽſis baptizarẽt ãt ꝑ ĩferiores miſtros. ⁊ hoc iõ: qꝛ ĩ baptiſmo nihil opat̃ induſtria vl̃ ṽt⁹ baptizãt̃. vñ ĩdifferẽs ẽ vtrũ ꝑ maiorẽ vl̃ miorẽ miſtrũ det̃ baptiſm⁹: ſʒ ĩ p̃dicatiõe euãgelij mł̃tũ opat̃ ſapĩa ⁊ virt⁹ p̃dicãt̃: ⁊ iõ p̃dicatiõis officiũ ꝑ ſeip̃os apl̃i tãqꝫ maiores miſtri exercebãt: ſic̃ ⁊ de ip̃o xp̃o dr̃ Jo. 4. ꝙ ip̃e nõ baptizabat ſed diſcipuli ei⁹ q̃ tñ de ſe ip̃o dicit Lu. 4. Quia ⁊ alijs ciuitatib⁹ oꝫ me euãgelizare regnũ dei. qꝛ iõ miſſus ſũ. Eſa. 61. Ad annũciãdũ manſuetis miſit me.

Lectio tertia.

Non ĩ ſapĩa ṽbi: vt nõ euacuet̃ crux xp̃i. Uerbũ eñi crucis ꝑeuntib⁹ q̃dẽ ſtultitia ẽ: his ãt q̃ ſalui fiũt. i. nobis dei virt⁹ ẽ. Scriptũ ẽ eñi. Perdã ſapĩaʒ ſapientiũ ⁊ prudẽtiã prudẽtiũ reprobabo. vbi ſapiẽs vbi ſcriba: vbi inq̃ſitor hui⁹ ſeculi Nõne ſtultã fecit deus ſapientiã huius mũdi. Nã quia in dei ſapientia nõ cognouit mun

**dus ꝑ ſapientiā deū placuit deo ꝑ ſtultitiā
p̄dicatiōis ſaluos facere credentes. Qm̄ et
iudei ſigna petūt ⁊ greci ſapientiā querunt
Nos p̄dicamus xp̄m crucifixū: iudeis q̄deꝫ
ſcandalū: gentibꝰ autē ſtultitiā: ip̄is autem
vocatis iudeis atq; grecis xp̄m dei virtutē
⁊ dei ſapiām. qꝛ qḋ ſtultū eſt dei ſapientiuſ
eſt hominibus: ⁊ qḋ infirmū eſt dei fortius
ē hominibꝰ.**

Poſtq̄ apoſtolus improbauit corinthioꝝ cōtētionem:
rōne ſumpta ex parte baptiſmi: hic excludit eoꝝ cōten-
tionem rōne ſumpta ex ꝑte doctrine. Quidā eīm eoꝝ
gloriabant̄ de doctrina pſeudo apoſtoloꝝ qui ornatis
verbis ⁊ humane ſapientie rōnibus veritatem fidei cor-
rumpebant. Et ideo apoſtolus p̄io oſtendit hunc mo-
dum cōuenientē nō eſſe doctrine fidei. Secūdo oſtendit
hoc modo docendi ſe vſum apud eos nō fuiſſe. 2. ca. ibi.
Et ego cū veniſſem ad ⁊c̄. Circa primū duo facit. primo
ꝓponit qḋ intendit. ſcḋo manifeſtat propoſitum ibi. Ut
nō euacuet̄. Dicit ergo primo dixi ꝙ miſit me xp̄s euan-
gelizare: non tamen ita ꝙ ego in ſapientia verbi euan-
gelizem. i. in ſapientia mūdana q̄ verboſos facit inq̄tuꝫ
per eam multis vanis rōnibus homines vtunt̄. Ecc. 6.
Verba ſunt plurima multū in diſputando: habentia va
nitatē. Prouer. 14. Ubi verba ſunt plurima: ibi frequē
ter egeſtas. Uel ſapientiā verbi nominat rethoricā q̄ do
cet ornate loqui ex quo alliciunt̄ interdū homines ad aſ
ſentiendū erroribus ⁊ falſitatibus. Unde Ro. 16. Per
dulces ſermones ſeducūt corda innocentiū. Et de mere
trice dicit̄ Prouer. 2. ī figura heretice doctrine Ut eru
aris a muliere aliena ⁊ extranea que mollit ſermones ſu
os. Sed econtra dicit̄ Eſa. 33. Populū imprudentē nō
videbis ſcꝫ in catholica eccleſia: ⁊ populū alti ſermonis
ita vt nō poſſis intelligere diſſertitudinē lingue eiꝰ in
quo nulla ē ſapientia: ſed quia in greco ponit̄ logos: qḋ
rōnem ⁊ ſermonē ſignificat poſſet cōuenientius intelli-
gi ſapientia verbi. i. humane rōnis qꝛ illa que ſūt fidei
humanā rōnem excedunt. ſm̄ illud Eccl. 3. Plurima ſu
pra ſenſum hominis oſtenſa ſunt tibi. Sed cōtra hoc vi
detur eſſe ꝙ multi doctores eccleſie in doctrina fidei ſa
pientia ⁊ rōibus humanis ⁊ ornatu verborum ſunt vſi.
Dicit eīm Jeron. in ep̄la ad magnū oratoreꝫ vrbis rome
ꝙ oēs doctores fidei dei ī ornatu ph̄ie doctrinis atq; ſci
entijs ſuos refarſerunt libros vt neſcias quid in illis pri
mū admirari debeas eruditionē ſeculi an ſciam ſcriptu
rarum. Et augꝰ dicit in. 4. de doctrina xp̄iana. Sūt vi-
ri eccl'iaſtici qui diuina eloquia non ſolum ſapienter ſed
etiā ſuauiter tractauerunt. Dicendū eſt ergo ꝙ aliud eſt
docere in ſapientia verbi quocunq; modo intelligatur: ⁊
aliud vti ſapiā verbi in docēdo. Jlle in ſapientia verbi
docet qui ſapientiā verbi accipit ꝓ principali radice ſue
doctrine: ita ſcilicet ꝙ ea ſolum approbet que verbi ſa-
pientiam continent reprobet autem ea que ſapientiam
verbi nō habent. ⁊ hoc fidei ē corruptiuū: vtit̄ autē ſapi
entia verbi qui ſuppoſitis vere fidei fundamētis ſi qua
vera in doctrinis philoſophoꝝ inueniat in obſequium fi
dei aſſumit. Unde augꝰ dicit in ſcḋo de doctrina xp̄iana
ꝙ ſi qua ph̄i dixerunt fidei noſtre acomoda nō ſolum for
midanda nō ſunt ſed ab eis tanq̄ ab iniuſtis poſſeſſori-
bus in vſum noſtrū vendicāda Et i. 4. de doctrina xp̄ia
na dicit. Cū poſita ſit in medio facultas eloquij q̄ ad per
ſuadendū ſeu praua ſeu recta valent plurimus: cur nō bo
noꝝ ſtudio cō paret̄ vt militet veritati: ſi eā mali in vſuꝫ
iniquitatis ⁊ erroris vſurpāt. ¶ Deinde cū dicit. Ut nō
euacuet̄ crux xp̄i. Probat qḋ dixerat: ⁊ primo quidem
ex parte materie. ſcḋo ex ꝑte ip̄oꝝ docentiū ibi. Uidete
enim vocationē veſtram. ⁊c̄. Circa primū tria facit quia
primo oſtendit modū docendi qui eſt in ſapientia verbi
nō eē cōgruum fidei xp̄iane. Scḋo probat qḋ ſuppoſue-
rat. ibi. Uerbum enim crucis. Tertio probationē mani
feſtat ibi. Qm̄ iudei ſigna petunt. ¶ Circa primū conſi
derandum ē ꝙ etiā in ph̄icis doctrinis nō eſt idē modꝰ
cōueniens cuilibet doctrine. Unde ſermones ſm̄ mate-
riam ſunt expetēdi. vt dicit̄ in p̄io ethicoꝝ. Tunc aūt
maxime modus aliquis ꝓcēdi ē materie incōgruus qn̄
per talem modū deſtruit̄ id qḋ ē p̄cipale in materia il-
la: puta ſi quis in rebus intellectualibꝰ velit methapho-
ris demonſtrationibꝰ vti que nō tranſcendūt res imagi
natas ad quas nō oportet intelligentē adduci: vt boetiꝰ
oſtendit in libro de trinitate. Principale autē ī doctri-
na fidei xp̄iane ē ſalus per crucem chriſti facta. Unde in
ſecūdo dicit. Nō iudicaui me ſcire aliquid inter vos niſi
ieſum xp̄m ⁊ hunc crucifixum. Qui autē principaliter ī
nitit̄ in docendo ſapientie verbi q̄tū in ſe eſt euacuat cru
cem chriſti. Ergo docere in ſapientia verbi nō ē modus
conueniens fidei xp̄iane. hoc eſt ergo qḋ dicit. Ut non
euacuet̄ crux xp̄i. i. ne ſi in ſapientia verbi predicare vo-
luero tollat̄ fides de virtute cruc̄ xp̄i. Gal. 5. Ergo eua
cuatum ē ſcandalū crucis. Ps. Qui dicunt exinanite vſ-
q; ad fundamentū in ea. ¶ Deinde cū dicit. Uerbū cru-
cis. ⁊c̄. Probat ꝙ ꝑ doctrinam que ē in ſapientia verbi
crux xp̄i euacuet̄. Et circa hoc duo facit. primo inducit
ꝓbationē. ſecūdo aſſignat cām̄ dictoꝝ. ibi. Scriptum ē
enim. ⁊c̄. Dicit ergo primo, Jō dixi ꝙ ſi per ſapientiaꝫ
verbi doctria fidei ꝓponeret̄ euacuaret̄ crux xp̄i Uerbū
eī crucis. i. āūciatio cruc̄ xp̄i. ſtulticia ē. i. ſtultū aliq̄d
videt̄. Pereuntibus quidē. i. infidelibꝰ qui ſe ſm̄ mun-
dum exiſtimant ſapientes: eo ꝙ predicatio crucis chriſti
aliquid continet qḋ ſm̄ humanā ſapientiam impoſſibile
videt̄. puta ꝙ deus moriat̄ ꝙ omnipotēs violentorum
manibus ſubijciat̄. Cōtinet̄ etiā quedam que prudētie
huius mūdi cōtraria vident̄: puta ꝙ aliquis nō refugi-
at cōfuſiones cū poſſit ⁊ aliqua hmōi. Et ideo paulo hu
iuſmodi annuncianti dixit feſtus vt legit̄. Act. 26. Inſa
nis paule: multe lr̄e ad inſaniā te adducūt. Et ip̄e pau-
lus dicit infra. 4. Nos ſtulti ꝓpter xp̄m: ⁊ ne credat̄ re
vera verbum crucis ſtulticiā cōtinere: ſubdit. His autē
qui ſalui fiunt. i. nobis ſcꝫ xp̄i fidelibus qui ab eo ſaluat̄
ſm̄ illud Math. 1. Jpſe enim ſaluum faciet populū ſuū
a peccatis eorum. Uirtus dei eſt: quia ipſi in cruce chri-
ſti mortem dei cognoſcunt qua diabolum vicit ⁊ mūdū.
Apocal'. 5. Ecce vicit leo de tribu iuda. Jtem virtutem
quā in ſeipſis experiuntur dum ſimul cum chriſto vitijs
⁊ concupiſcentijs moriunt̄. ſm̄ illud Gal'. 5. Qui chri-
ſti ſunt carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs ⁊ concupi
ſcentijs. Unde in ps. dicitur. Uirgam virtutis tue emit
tet dominus ex ſion. Luc. 6. Uirtus de illo exibat ⁊ ſa-
nabat omnes. ¶ Deinde cum dicit. Scriptum eſt enim
oſtendit predictorum cauſam ⁊ ponit primo quare ver-
bum crucis ſit hominibus ſtulticia. Secūdo oſtendit q̄-
re iſta ſtulticia ſit virtus dei his qui ſaluantur. ibi. Naꝫ
quia in dei ſapientia. ⁊c̄. Circa primum duo facit. Pri-
mo inducit auctoritatem prenunciantem. qḋ queritur.
Secundo oſtendit hoc eſſe impletum ibi. Ubi ſapiens.
Circa primū cōſiderandū ꝙ id qḋ ē in ſe bonū nō pōt ali
cui ſtultū videri niſi ꝓpter defectū ſapientie. Hec eſt er-
go cauſa quare verbum crucis qḋ ē ſalutiferum, creden-
tibus: quibuſdam videt̄ ſtulticia qꝛ ſunt ip̄i ſapiā priua
ti. ⁊ hoc eſt qḋ dicit. Scriptum eſt enim. Perdam ſapi

entiam ſapientum ⁊ prudentiam prudentum reprobabo. Poteſt autem hoc ſumi ex duobus locis Nam in abdia dicitur. Perdam ſapientiam de idumea: et prudentiam de monte eſau. Expreſſius autē habet Eſa. 29 Peribit ſapiētia a ſapientib⁹ ⁊ intellectus prudentium eius abſcondet. Differūt autē ſapia ⁊ prudētia. Nam ſapia ē cognitio diuinaꝝ rerū. Unde pertinet ad cōtemplationē. Job. 28. Timor dei ipſa ē ſapia. Prudentia vero ꝓprie ē cognitio reꝝ humanaꝝ. Unde dicit ꝓuer. 10. Sapientia ē viro prudētia. qꝛ. ſ. ſcia humanaꝝ reruꝫ dicit. Unde ⁊ phs. 6. ethicoꝝ dicit ꝙ prudētia eſt recta rō agibiliū: ⁊ ſic prudentia ad rōnem ꝑtinet. Eſt aūt conſiderandū ꝙ hoies quātūcūqꝫ mali non, totaliter donis dei priuant: nec in eis dona dei reprobant: ſed in eis reprobat ⁊ perdit qđ ex coꝝ malicia ꝓcedit Et iō nō dicit ſimpliciter perdam ſapiam: qꝛ oīs ſapia a dn̄o deo ē. vt dicit Eſa. 29. Sꝫ perdā ſapiam ſapientū. i. quā ſapiētes huius mūdi adinuenerūt ſibi cōtra verā ſapientiaꝫ dei: qꝛ vt dicit Jac. 3. Nō eſt iſta ſapiētia deſurſū deſcēdens ſed terrena aīalis diabolica. Siľr nō dic̄ reprobabo prudentiā. Nam verā prudentiā ſapia dei docet. ſed dicit: Prudentiā prudentū. i. quā illi q̄ ſe prudentes eſtimant in rebus mūdanis prudentiā reputāt vt. ſ. bonis huius mūdi inhereant. Uel qꝛ vt dicit. Ro. 8. Prudētia carnis mors ē. Et ſic ꝓpter defectū ſapientie reputāt īpoſſibile deū hoīem fieri: mortē pati ſm humanā naturam. ꝓpter defectū autē prudētie reputāt incōueniens fuiſſe ꝙ homo ſuſtineret crucē cōfuſione cōtempta: vt dicitur Heb. 12. ¶ Deinde cū dicit. Ubi ſapiens. ⁊c. oſtendit eē impletū qđ de reprobatione humane ſapie ⁊ prudentie fuerat probatū. Et primo ponit mediū ſub interrogatōe Scđo cōcluſionē infert. ibi. Nōne ſtultū. ⁊c. Dicit ergo primo. Ubi ſapiens. quaſi dicat nō inuenit in cōgregatione fideliū qui ſaluat. per ſapientē intelligit illū qui ſecretas nature cauſas ſcrutat. Eſa. 19. Quō dicetis pharaoni filius ſapientū ego. Et hoc refert ad gentiles qui huius mūdi ſapientie ſtudebant. Ubi ſcriba. i. peritus ī lege: ⁊ hoc refert ad iudeos: quaſi diceret non eſt in cetu fideliū. Jo. 7. Nunquid ex principib⁹ aliqs credidit in eum. Ubi cōquiſitor hui⁹ ſeculi qui. ſ. ꝑ prudentiā exqrit que ſit cōuenientia vite humane in reb⁹ hui⁹ ſeculi: quaſi dicat: non inuenit inter fideles: ⁊ hoc refertur ad vtroſqꝫ. ſ. iudeos ⁊ gentiles. Baruch. 3. Filij agar qui exquiſierūt prudentiā q̄ de terra ē. Uidet autē apl's hāc interrogationē ſumere ab eo qđ dicit Eſa. 33. Ubi ē litteratus ꝓ quo ponit ſapientē. Ubi. ē verba legis ponderans ꝓ quo ponit ſcribā. Ubi eſt doctor ꝑuulorū: ꝓ quo ponit inquiſitorē hui⁹ ſeculi: qꝛ ꝑuuli maxime ſolent inſtrui de his que pertinent ad diſciplinam moralis vite. ¶ Deinde cū dicit. Nōne ſtultā fecit. ⁊c. Infert concluſionē ſub interrogatione quaſi dicat cū illi qui ſapientes mundi reputant a via ſalutis defecerit. nōne deus ſapientiā hui⁹ mūdi fecit ſtultā. i. demōſtrauit eē ſtultā duꝫ illi qui in hac ſapientia pollebāt tā ſtulti inuenti ſunt vt viam ſalutis nō acciperent. Jere. 10. ⁊. 51. Stultus factus ē oīs homo a ſcia ſua. Eſa. 47. Sapia tua ⁊ ſcientia tua hec decepit te. Pōt aūt ⁊ aliter itelligi qđ dictū eſt ac ſi diceret. Perdam ſapiam ſapientū ⁊ prudentiaꝫ prudentū reprobabo. i. eligā eā in primis meis predicatoribus ſm illud Prouer. 30. Uiſio quā locutus eſt vir cum quo ē deus. ⁊ infra. Stultiſſimus ſū virorū ⁊ ſapia hoīm nō ē mecū. Ubi ſapiēs. quaſi dicat inter predicatores fidei nō inuenit. Matt. xi. Abſcondiſti hec a ſapientibus ⁊ prudentib⁹ ⁊ reuelaſti ea ꝑuulis. Nōne de⁹ ſtultam fecit. i. demonſtrauit. Sapiam hui⁹ mundi: faciendo qđ ipis impoſſibile reputabat. ſ. dictū eſſe hominem mortuū reſurgere ⁊ alia hmōi. ¶ Deinde cū dicit. Nam quia in dei ſapientia. ⁊c. Aſſignat rōnem quare per predicationis ſtulticiam ſaluentur fideles: ⁊ hoc eſt ꝙ dum dictum eſt ꝙ verbum crucis pereuntibus quidē ſtulticia eſt: virtus vero ſaluationis credentibus. Nam placuit deo per ſtulticiam predicationis. i. ꝑ p̄dicationem quā humana ſapientia ſtultam reputat. Saluos facere credentes. ⁊ hoc ideo: quia mundus. i. mūdani non cognouerūt deū per ſapiam ex rebus mūdi acceptā: ⁊ hoc in dei ſapientia. Diuina eīn ſapientia faciens mūdū ſua iudicia in rebus mundi inſtruit. ſm illud Eccľ. 1. Effudit illā ſuper omnia opa ſua: ita ꝙ ipe creature ꝑ ſapiaꝫ dei facte ſe habent ad dei ſapientiā cuius indicia gerūt ſicut verba hominis ad ſapientiā ei⁹ quā ſignificant. Et ſicut diſcipulus peruenit ad cognoſcendum magiſtri ſapientiam per verba que ab ipo audit: ita hō poterat ad cognoſcendū dei ſapientiā ꝑ ceraturas ab ipſo factas inſpiciendo ꝑuenire: ſm illud. Ro. pꝛīo. Inuiſibilia dei ꝑ ea q̄ facta ſunt intellecta conſpiciunt. Sed hō ꝓpter ſui cordis vanitatē a rectitudine diuine cognitionis deuiauit. Unde dicitur Jo. pꝛīo. In mundo erat ⁊ mundus per ipſū factus ē ⁊ mundus eū nō cognouit. Et ideo de⁹ per quedam alia ad ſui cognitionē ſalutiferā fideles adduxit q̄ in ipis rōnibus creaturaꝝ nō inueniūtur ꝓpter qđ a mundanis hominib⁹ qui ſolas humanaꝝ rerū conſiderant rōnes reputantur ſtulta. Et huiuſmodi ſunt fidei documenta. Et eſt ſimile ſicut ſi aliquis magiſter cōſiderans ſenſum ſuū ab auditoribus nō accipi per verba q̄ protulit: ſtudet alijs verbis vti per que poſſit manifeſtare que habet in corde. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Quī ⁊ iudei. ⁊c. manifeſtat ꝓbationē premiſſorū: ⁊ primo q̄tum ad id qđ dixerat verbum crucis ꝑeuntib⁹ ſtulticia ē. Secundo q̄tū ad id qđ dixerat. his qui ſalui fiunt virt⁹ dei eſt. Ipſis aūt vocatis ⁊c. ¶ Circa primuꝫ duo facit. pꝛīo ponit pereuntiū differens ſtudiū ⁊ intentionē. Secūdo ex hoc rōnem aſſignat eius qđ dixerat ibi. Nos autē p̄dicamus xp̄m. Pereuntiū aūt. i. infideliū quidam erant iudei quidam gentiles. Dicit ergo dictū ē ꝙ verbū crucis pereuntibus eſt ſtulticia: ⁊ hoc ideo: quoniam iudei ſigna petunt Erāt enim iudei cōſueti diuinit⁹ inſtrui ſm illud Deutero. 32. Erudiuit eū ⁊ docuit. Que quidem doctrina cū eēt a deo per multa mirabilia manifeſta: ſm illud p̄s. Fecit mirabilia in terra egipti. Et ideo ab aſſerentibus quecunqꝫ doctrina ſigna querebāt. ſm illud Mat. 12. Magiſter volum⁹ a te ſignū aliqđ videre. Et in p̄s. 7z. Signa nr̄a nō vidim⁹. Sed greci ſapiētiā querūt vtpote in ſtudio ſapientie exercitati. ſapiētiaꝫ dico q̄ per rōnes reꝝ mundanaꝝ accipit. de qua dꝛ Hie. 9. Nō gloriet ſapiens in ſapientia ſua. Per grecos aūt omnes gentiles dat intelligere qui a grecis mūdanam ſapiam acceperunt. Querebāt igit ſapiaꝫ volentes omnē doctrinā eis ꝓpoſitam ſm regulā humane ſapie iudicare. ¶ Deinde cōcludit q̄re verbū crucis ſit eis ſtulticia dicens. Nos autē p̄dicamus xp̄m crucifixum. ſm illud infra ca. xj. Mortē domini annūciabitis donec veniat. Judeis ſcandalū. qꝛ ſcꝫ deſiderabant virtutē miracula facientē ⁊ videbant infirmitatē crucē patientem. nam vt dicit. 2. Coꝛ. vlti. Crucifixus ex infirmitate. Gentibus autem ſtulticiam: quia contra rationem humane ſapientie videtur ꝙ deus moriatur ⁊ ꝙ homo iuſtus ⁊ ſapiens ſe voluntarie turpiſſime morti exponat. ¶ Deinde cum dicit. Ipſis autem vocatis manifeſtat quod dixerat. His autem qui ſalui fiunt virtus dei eſt. Et primo manifeſtat hoc. Secundo rationē aſſignat. ibi. Qꝛ quod ſtultum ⁊c. Dicit ergo primo dictū eſt ꝙ p̄dicam⁹ chriſtum crucifixuꝫ iudeis ſcandalū ⁊ gētib⁹ ſtultitiā ſꝫ

pdicamus chriſtū dei virtutem ⁊ dei ſapientiā ipſis
vocatis iudeis et grecis.i.his qui ex iudeis et gentili-
libus ad fidem xp̄i vocati ſunt.qui in cruce xp̄i recogno
ſcunt dei virtutē.per quā ⁊ demones ſuperant̄ ⁊ pecca
ta remittunt̄.⁊ homīes ſaluant̄.p̄s.Exaltare dñe in vir
tute tua.Et hoc dicit cōtra ſcādalū iudeoꝝ:qui de infir
mitate xp̄i ſcādalizabant̄ ⁊ recognoſcūt in cruce dei ſapi
entiam inq̄tū per crucē conuenientiſſimo modo humanū
genus liberat.Sap.9.Per ſapiam ſanati ſunt q̄cunq̄
placuerūt tibi a principio.Dicit̄ aūt dei virt⁹ ⁊ dei ſapiē
tia p quādā appropriationē.virtus quidē inquātū p eū
pater oīa operat̄.Jo.p̄io.Oīa p ipſū facta ſūt.Sapia
vero inquātū ipm verbū qđ ē filius nihil ē aliud q̄ ſapi-
entia genita vel cōcepta.Ecc.24.Ego ex ore altiſſimi
prodij primogenita ante oēs creaturā.Nō aūt ſic ē intel-
ligendū q deus pater ſit fortis ⁊ ſapiens virtute:aut ſa
pientia genita.qr vt Aug⁹ pbat.6.de trinitate ſequere
tur q pater haberet eſſe a filio:qr hoc ē deo eē qđ fortē
⁊ ſapientē eē.¶Deinde cū dicit:Qr qđ ſtultū ē dei aſſi
gnat rōnem eius qđ dixerat dicēs quō id qđ ē infirmū
⁊ ſtultū poſſit eē virtus vel ſapiētia dei:qr qđ ſtultū eſt
dei ſapienti⁹ ē hoībus.quaſi dicat.Jam aliqđ diuinum
videt̄ eſſe ſtultū:nō qr deficiat a ſapia:ſed qr ſupexcedit
ſapientiā humanā.Hoīes eñi quidā conſueuerūt ſtultū
reputare qđ eoꝝ ſenſū excedit.Ecc.3.Plurima ſup ſen
ſum hominis oſtenſa ſūt tibi.Et qđ infirmū ē dei:forti⁹
eſt hominibus:qr ſcʒ nō dicit̄ aliquid infirmū in deo p
defectū virtutis ſed per exceſſum humane virtutis:ſicut
etiā dicit̄ inuiſibilis inq̄tū excedit ſenſū humanū.Sap.
12.Virtutē oſtendis tu qui nō crederis eſſe invirtute cō
ſūmat⁹ Quis hoc poſſit referri ad incarnatiōis miſteriū
qr id qđ reputat̄ ſtultū ⁊ infirmū in deo ex pte nature aſ-
ſumpte tranſcendit oēm ſapientiā ⁊ virtutem.Exo.15.
Quis ſimilis tui in fortibus domine.

Lectio quarta.

V Idete eñi vocationē veſtrā.fra-
tres.quia nō multi ſapiētes ſm
carnē.nō multi potētes.nō mul
ti nobiles.ſed q̄ ſtulti ſunt mun-
di elegit deus vt cōfundat fortia ⁊ ignobi-
lia mūdi ⁊ cōtēptibilia elegit de⁹.⁊ ea q̄ nō
ſunt.vt ea que ſunt deſtrueret.vt nō glorie
tur oīs caro in cōſpectu eius.Ex ipo autē
vos eſtis in xp̄o ieſu.qui factus ē nobis ſa-
pientia ⁊ iuſticia ⁊ ſātificatio ⁊ redemptio
vt quēadmodū ſcriptū eſt.qui gloriat̄ ī do-
mino glorietur.

Supra oſtendit apl's q modus docendi qui ē in ſapien
tia vbi nō couenit doctrine xp̄iane rōne materie que eſt
ipſa crux xp̄i.hic oſtendit q pdictus docendi mod⁹ nō
couenit doctrine xp̄iane rōne doctoꝝ:ſʒ illud Prouer.
26.In deriſum ē in ore ſtulti parabola.Et Ecc.21.Ex
ore fatui reprobabit̄ parabola.Quia igit̄ primi docto-
res fidei nō fuerūt ſapientes ſapia carnali nō erat eis cō
ueniens vt in ſapia verbi docerent.Circa hoc ergo duo
facit.Primo oſtendit quō primi doctores fidei in rebus
humanis defectū patiebant̄.Secūdo oſtendit quō talia
defectus ē in eis p xp̄m ſuppletus.ibi.Ex ipo autē vos
eſtis.Circa primū tria facit.primo excludit a fidei primis
doctoribus excellentiā ſecularē.Secūdo aſtruit eorum
abiectionē quātū ad ſeculū.ibi.Sʒ q̄ ſtulta ſūt mūdi.ter
tio rōnem aſſignat ibi.Vt nō gloriet̄.¶Dicit ergo primo
dictū ē q ſtultū dei ſapienti⁹ ē hoīb⁹:⁊ hoc cōſiderare
poteſtis in ipa veſtra couerſione.Videte eñi.i.cōſidera
te vocationē vr̄am quō.ſ.vocati eſtis.nō eñi p vosipos
acceſſiſtis ſed ab eo vocati.Ro.8.Quos predeſtinauit
hos ⁊ vocauit.1.pet̄.2.De tenebris vos vocauit in ad-
mirabile lumē ſuū.Inducit aūt eos vt cōſiderēt modū
ſue vocatiōis q̄tum ad eos p quos vocati ſūt.ſicut Eſa.
51.dicit̄.Attēdite ad abraam p̄rem veſtrū ⁊ ad ſaram q̄
genuit vos a quib⁹.vocationis miniſtris primo excludit
ſapiam cū dicit:Qr nō multi eoꝝ p quos vocati eſtis ſa
pientes ſm carnē.i.in carnali ſapientia ⁊ terrena.Jac.
3.Nō eſt iſta ſapientia deſurſū deſcēdēs ſed terrena aīa
lis diabolica.Baruth.3.Filij agar exquiſierūt ſapiētiā
que de terra ē.Dicit nō multi:qr aliqui pauci erant etiā
in ſapiētia mūdana inſtructi ſicut ipe ⁊ barnabas:velut
moiſes in veteri teſtamēto.de quo dicit̄ Act.7.q eru-
ditus erat moiſes in omni ſapientia egiptioꝝ.¶Secun
do excludit ſecularē potētiā cū dicit.Nō multi potētes
ſcʒ ſm ſeculū.Vnde ⁊ Jo.7.dicit̄.Nunq̄d aliq̄s ex prin
cipibus credidit in eū.Et baruth.3.dicit̄.Vbi ſunt prin
cipes gentiū exterminati ſunt ⁊ ad inferos deſcēderunt.
Tertio excludit excellentiā generis:cū dicit.Nō multi
nobiles:⁊ aliqui inter eos nobiles fuerūt ſicut ipe paul⁹
qui in ciuilitate romana ſe natum dicit.Act.22.⁊ Ro.
vlt̄.de quibuſdā dicit.Qui ſunt nobiles in apoſtolis.
¶Deinde cū dicit.Sed q̄ ſtulta ſunt.⁊c̄.Ponit ecōuer
ſo eoꝝ abiectionē quātū ad mundū:⁊ primo defectū con
trariū ſapientie cū dicit.Que ſtulta ſūt mūdi.i.eos qui
ſm mūdū ſtulti videbant̄ elegit de⁹ ad p̄dicatiōis offici
um.ſ.piſcatores illitteratos.ſm illud.Act.4.Cōper-
to q hoīes eēnt ſine lr̄is ⁊ ideote admirabant̄.Eſa.33.
Vbi eſt lr̄atus:vbi verba legis pōderās.Et hoc vt con
fundat ſapiētes.i.eos qui de ſapia mūdi cōfidunt dū ipi
nō cognouerunt q̄ ſunt ſimplicib⁹ reuelata.Ma.11.Ab
ſcondiſti hec a ſapientib⁹ ⁊ prudentib⁹ ⁊ reuelaſti ea par
uulis.Eſa.19.Vbi ſunt nūc ſapientes tui annuncient ti
bi.Scđo ponit defectū cōtrariū potētie dicēs.Et infir-
ma mundi.i.hoīes impotētes ſm mundū:puta ruſticos
⁊ plebeios,elegit de⁹ ad predicatōnis officiū.In cuius
figura dicit̄.3.Re.20.Ego tradens eos in manu tua p
pediſſequos principū puinciaꝝ.Et puer.9.dicit̄ q ſa-
pientia miſit ancillas vt vocarent ad arcē.In vtriſq̄ āt
primoꝝ p̄dicatoꝝ infirmitas deſignat̄.Et hoc iō vt con-
fundat fortia.i.potētes hui⁹ mūdi.Eſa.2.Incuruabit̄
oīs ſublimitas hoīm ⁊ humiliabit̄ altitudo viroꝝ.Ter
tio ponit defectū ꝯtrariū nobilitati in quo poſſūt tria cō-
ſiderari.Primo quidē claritas generis quā ipſū nomē
nobilitatis deſignat.Et contra hoc dicit.Et ignobilia
mūdi.i.qui ſm mūdū ſūt ignobiles.infra.4.Vos nobi-
les:nos aūt ignobiles.¶Scđo circa nobilitatē conſide
rant̄ honor ⁊ reuerentia q̄ talib⁹ exhibent̄.et contra hoc
dicit.Et cōtemptibilia.i.hoīes cōtēptibiles ī hoc mun
do elegit de⁹ ad p̄dicatiōis officiū.ſm illud p̄s.Facti ſu
mus opprobriū vicinis noſtris:⁊ his qui in circuitu nr̄o
ſunt.¶Tertio ī nobilitate cōſiderat̄ magna opinio quā
hoīes de eis hn̄t.Et cōtra hoc dicit.Et ea q̄ nō ſūt.i.q̄
nō vident̄ eē in ſeculo:elegit de⁹ ad p̄dicatiōis officium
Job.30.Quoꝝ virtus manuū erat mihi p nihilo ⁊ vi-
ta ipa putabant̄ indigni.Et hoc iō vt deſtrueret ea q̄ ſūt
i.eos q̄ in hoc mūdo aliq̄d eē vident̄.Eſa.23.Dñs exer-
cituū cogitauit hoc vt detraheret ſupbiam oīs glie ⁊ ad
ignominiā deduceret vniuerſos inclitos tr̄e.¶Deinde
aſſignat cām dictoꝝ dicēs.Jō nō elegit in ſeculo excellē
tes ſed abiectos.Vt non glorietur omnis caro.⁊c̄.i.vt
nullus pro quacunq̄ carnis excellentia glorietur per
comparationem ad dominum.Jere.9.Non glorietur

ſapiens in ſapientia ſua et non glorietur fortis in fortitudine ſua: ⁊ non glorietur diues in diuitijs ſuis. Ex hoc enĩ ꝙ deꝰ mũdũ ſue fidei ſubiecit nõ per ſublimes ĩ mũdo ſiue in ſeculo ſed ꝑ abiectos: nõ põt gliari hõ ꝙ ꝑ aliquã carnalẽ excellẽtiã ſaluatꝰ ſit mũdꝰ. Videret ãt nõ ẽe a deo excellentia mũdana ſi deus nõ vteret ad ſuũ obſequiũ. Et iõ in principio quidem paucos: poſtremo vero plures ſeculariter excellentes deꝰ elegit ad p̄dicatiõis officiũ. Unde in glo. dr̃ ꝙ niſi fideliter p̄cederet piſcator nõ humiliter ſequeret orator ⁊ etiã ad gloriã dei ꝑtinet dũ ꝑ abiectos ſublimes in ſeculo ad ſe trahit. ¶ Deinde cũ dicit. Ex ipſo aũt vos eſtis ne p̄dicatores fidei tanꝙ nõ excellentes ſed abiecti in ſeculo contẽnerent: oſtẽdit qũo deꝰ p̄dictũ defectũ in eis ſuplet. Et circa hec tria facit. Prĩo oſtendit cui ſit attribuenda ſalus mundi q̃ predicatorũ miniſterio facta ẽ dicẽs. Dictũ ẽ ꝙ vocati eſtis nõ ꝑ excellentes ſed ꝑ abiectos ĩ ſeculo. ex quo ptʒ ꝙ veſtra cõuerſio nõ ẽ hoĩ attribuenda ſed deo. De hoc ẽ qd̃ dicit. Ex ipõ aũt. i. ex virtute dei. Vocati eſtis in chriſto ieſu. i. ei iuncti ⁊ incorporati ꝑ gr̃am. Ephe. 2. Ipſiꝰ enĩ factura ſumꝰ creati in xp̄o ieſu in opibus bonis. ¶ Deinde oñdit qũo deꝰ predictos defectꝰ in p̄dicatoribꝰ ſuis ſupplet ꝑ xp̄m: ⁊ primo quãtũ ad defectũ ſapie cuʒ dicit. Qui ſcʒ xp̄s factꝰ ẽ nobis p̄dicantibꝰ fidẽ ⁊ per nos oĩbus fidelibꝰ ſapia: qꝛ ei inherendo qui ẽ dei ſapiẽtia: ⁊ participãdo ipſũ ꝑ gr̃am ſapientes facti ſumꝰ ⁊ hoc a deo qui nobis chriſtũ dedit ⁊ nos ad ipſũ traxit: ſm illd̃ Jo. 6. Nemo põt venire ad me niſi pater q̃ me miſit traxerit eũ. Deutero. 4. Hec eſt vr̃a ſapiẽtia ⁊ intellectꝰ corã populis. ¶ Scd̃o quãtũ ad defectũ potentię dicit. Et iuſticia q̃ ꝓpter ſui fortitudinẽ thoraci cõparat̃. Sap. 5 Induet ꝓ thorace iuſticiã. Dicit̃ aũt chriſtꝰ nobis factꝰ iuſticia inq̃tũ ꝑ eius fidẽ iuſtificamur ſm illud. Ro. 3. Juſticia aũt dei ꝑ fidẽ xp̄i ieſu. ¶ Tertio quãtũ ad defectũ nobilitatis ſubdit. Et ſãctificatio ⁊ redẽptio. Sanctificamur enĩ per xp̄m inq̃tũ per eũ deo cõiungimur ĩ quo cõſiſtit vera nobilitas ſm illud primi. Re. 2. Quicũqꝫ honorificauerit me glorificabo eũ: qui aũt cõtẽnunt me erunt ignobiles. Unde dr̃ He. vlti. Jeſus vt ſanctificaret ꝑ ſuũ ſanguinẽ populũ extra portã paſſus ẽ. Factus ẽ aũt nobis redẽptio inquãtũ ꝑ ip̃m redempti ſumus de ſeruitute peccati in quo vera ignobilitas cõſiſtit. Vñ in p̄s. Redemiſti me deꝰ veritatis. ¶ Tertio aſſignat dictoꝝ cãm cũ dicit. Ut quẽadmodũ ſcriptuʒ ẽ. Hie. 9. Qui aũt gloriat̃ in dño glorietur: vbi noſtra lr̃a habet. In hoc gloriet̃ qui gloriat̃ ſcire ⁊ noſſe me. Dicit enim ſalus hoĩs nõ prouenit ex aliqua excellentia humana ſʒ ex ſola virtute diuina nõ debet̃ homini gl̃a ſed deo. ſm illud. p̄s. Nõ nobis dñe nõ nobis: ſed noĩ tuo da gloriaʒ Eccl̃. vlti. Danti mihi ſapientiam dabo gloriam.

¶ Incipit capitulũ ſecundũ. Lectio p̄ma.

Et ego cũ veniſſem ad vos fr̃es. veñi nõ ĩ ſublimitate ſermõis aut ſapientie annũcians vobis teſtimoniũ xp̄i: Nõ enĩ iudicaui me ſcire aliquid inter vos niſi ieſum xp̄m ⁊ hũc crucifixũ. Et ego in infirmitate ⁊ timore ⁊ tremore multo fui apud vos: ⁊ ſermo meus ⁊ predicatio mea nõ in pſuaſiõibus hũane ſapiẽtie verbis: ſed in oſtẽſione ſp̄ũs ⁊ virtutis: vt fides veſtra nõ ſit in ſapiẽtia hoĩʒ ſed in virtute dei. Sapientiã aũt loquimur inter ꝑfectos. Sapiẽtiã vero nõ huius ſeculi neqꝫ principũ huiꝰ ſeculi q̃ deſtruunt̃: ſed loquimur dei ſapientiã in miſterio q̃ abſcõdita eſt: quã p̄deſtinauit deus ante ſecula ĩ gloriã noſtram.

Poſtꝙ aplus oſtẽdit quis ſit cõueniẽs modus doctrine xp̄iane: hic oſtendit ſe illũ modũ obſeruaſſe: ⁊ circa hoc tria facit. Prĩo oñdit ſe nõ fuiſſe vſũ apud eos aliqua excellentia ſeculari. Scd̃o oñdit apud quos excellentia ſp̄ũali vtat̃: ibi. Sapiam aũt loquimur inter perfectos ⁊c̃. Tertio rõnem aſſignat ibi. Que etiam loquimur. ⁊c̃. Circa primũ tria facit. Primo dicit ꝙ nõ oſtẽdit apud eos excellentiã ſecularis ſapientie. Scd̃o ꝙ nõ p̄tendit excellentiã potentie ſecularis ibi. Et ego in infirmitate. Tertio nõ p̄tendit excellentiã eloquentie ibi. Et ſmo meus. Circa primũ duo facit. Prĩo ꝓponit qd̃ intendit. Scd̃o rõem aſſignat ibi. Nõ enĩ iudicaui. Dicit ergo prĩo. qꝛ dictũ ẽ ꝙ xp̄s miſit me euãgelizare non in ſapia verbi ⁊ ꝙ nõ ſunt multi ſapiẽtes. Et ego fratres q̃uis ſapiaʒ ſecularẽ habeã ſm illud. 2. Cor. 11. Et ſi imperitꝰ ſermone ſed nõ ſcia. Cũ veniſſeʒ ad vos cõuertendos ad xp̄m: vt habet̃ act̃. 18. Veni enuncians vobis teſtimoniũ xp̄i: ſm illd̃ Act̃. 4. Uirtute magna reddebãt apoſtoli teſtimoniũ reſurrectiõis dñi nr̃i ieſu xp̄i: ⁊ hoc nõ in ſublimitate ſermonis aut ſapie. Attendit̃ aũt ſublimitas ſapie in cõſideratiõe aliquoꝝ ſublimiũ ⁊ eleuatoꝝ ſupra rõem ⁊ ſenſũ hoĩm. Ecc̃. 24. Ego ĩ altiſſimis habitaui. Sublimitas aũt ſermõis põt referri vel ad verba ſignificantia ſapie cõceptiões: ſm illud Ecc̃. vl. Uerba ſapiẽtũ quaſi ſtimuli ⁊ quaſi claui in altũ defixi Ul' ad modũ rõcinandi ꝑ aliquas ſubtiles vias. Nã ĩ greco habetur logos qd̃ ẽ verbũ: ⁊ rõnem ſignificat: vt Hiero. dicit. Hoc aũt dicit apl's: qꝛ fidem xp̄i ꝑ hmõi ſublimitates ſermonis aut ſapie cõfirmare nolebat. p̄mi Re. 2. Nolite multiplicare ſublimia. ¶ Deinde huiꝰ rõnem aſſignat dicens. Non enĩ iudicaui me ſcire aliquid niſi chriſtum ieſum: nõ enim ad hoc opus erat vt ſapientiã oſtẽtaret ſed vt demonſtraret virtutem ſm illud. ſcd̃e Cor. 4. Nõ enim predicamus noſmetip̃os ſed ieſum chriſtũ Et ideo ſolum vtebatur his que ad demonſtrandã virtuteʒ chriſti pertinebant: exiſtimans ſe ac ſi nihil ſciret q̃ʒ ieſum chriſtum. Hie. 9. In hoc gloriet̃ qui gloriatur ſcire ⁊ noſſe me: ĩ xp̄o aũt ieſu: vt dicit̃ Col'. 2. Sũt oĩa theſauri ſapiẽtie ⁊ ſcie dei abſconditi. Et quantum ad plenitudinẽ deitatis: ⁊ quantũ ad plenitudinẽ ſapientie ⁊ gratie ⁊ etiã quantũ ad profundas incarnatiõis rõnes que tamen apl's eis nõ annunciauit ſed ſolũ ea que erãt manifeſtiora ⁊ inferiora ĩ xp̄o ieſu. Et iõ ſubdit. Et hũc crucifixũ q̃ſi dicat ſic vobis me exhibui ac ſi nihil aliud ſcirẽ q̃ʒ crucẽ xp̄i. Vñ Gal'. vlt'. dicit. Mihi abſit gliari niſi in cruce dñi nr̃i ieſu xp̄i. Quia igit̃ ꝑ ſapiam verbi euacuat̃ crux xp̄i vt dictũ ẽ: iõ ip̃e apl's nõ venerat ĩ ſublimitate ſermonis aut ſapie. ¶ Deinde cũ dicit. Et ego in infirmitate ⁊c̃. oſtẽdit ꝙ nõ p̄tenderit apud eos potẽtiã ſed potius cõtrariũ ⁊ foris ⁊ intus. Vñ quantũ ad id qd̃ foris eſt dicit. Et ego fui apud vos in infirmitate. i. tribulatiões apud vos patiens. Gal'. 4. Scitis qꝛ ꝑ infirmitatẽ carnis euãgelizaui vobis iã pridẽ. p̄s. Multiplicate ſunt infirmitates mee. Quãtũ vero ad id qd̃ intus eſt dicit. Et timore. ſ. de malis iminentibus. Et tremore inquãtũ ſcʒ timor interior redundat ad corpus. 2. Cor. 7. Foris pugne: intus timores. ¶ Deinde cum dicit

excellentiam eloquentie. Et circa hoc tria facit. Primo excludit indebitū modū predicādi dicens. Et ſmo meꝰ q̄ ſcȝ priuatim ⁊ ſingularit̄ aliquos inſtruebā eph. 4. Omnis ſermo malus ex ore vr̄o nō ꝓcedat: ſed ſi q̄s bonꝰ eſt ad edificationē fidei. Et ꝑdicatio mea q̄ ſcȝ publice dicebā nō fuit in verbis ꝑſuaſibilibus humane ſapiētie id eſt ꝑ rethoricā q̄ cōpoīt ad ꝑſuadendū vt ſcȝ ſupra dixi q̄ nō fuit intētionis q̄ ſua ꝑdicatio nitteret̄ ꝑbicis rationibus ita nūc dicit nō fuiſſe ſue intētiōis niti rethoricis ꝑſuaſionibus. Eſa. 33. Populū īprudentē nō videbis ꝓplm alti ſmonis ita vt nō poſſis intelligere diſertitudineȝ lingue eius in quo nulla eſt ſapientia. ¶ Secundo oñdit debitū modū quo vſus fuit in ꝑdicādo dicēs. Sermo meus fuit in oſtēſione ſpūs ⁊ virtutis. qḋ q̄dem pōt intelligi dupl'r. Uno modo q̄tū ad hoc q̄ credētibꝰ ꝑdicatiōi eiꝰ dabat̄ ſpūſſanctus. ſm illud. act. 10. Adhuc loquēte petro verba hec cecidit ſpūſſanctus ſup̄ omnes q̄ audiebāt verbuȝ Similit̄ etiā ſuā ꝑdicationē ꝯfirmabat faciendo virtutes id eſt miracula. ſm illud Mar. vltio. Sermonē ꝯfirmāte ſequētibus ſignis. Unde gal. 3. Qui tribuit vobis ſpiritum ⁊ operat̄ in vobis Alio modo pōt intelligi q̄tum ad hoc q̄ ipſe ꝑ ſpiritū loq̄bat̄ qḋ ſublimitas ⁊ affluētia doctrine oſtēdit. 2. reg. 23. Spūs dn̄i locutus eſt ꝑ me ⁊. 2. coꝛ. 4. Habentes eundē ſpūm fidei credimus ꝓpt̄ qḋ ⁊ loq̄mur. Confirmat etiā ſuā ꝑdicationē oſtēdendo in ſua ꝯuerſatione multa opera virtuoſa. 1. theſ. 2. Uos eñ teſtes eſtis ⁊ deus q̄ ſancte ⁊ iuſte ſine q̄rela vobis q̄ credidiſtis affuimus. ¶ Tertio aſſignat rationē dictoꝝ dicēs Ut fides vr̄a non ſit in ſapiētia hominū id eſt nō īnitatur ſapientie hūane q̄ plerūq̄ decipit homines. ſm illḋ Eſa. 47. Sapiētia tua ⁊ ſciētia tua hec decepit te. Sed in virtute dei vt ſcȝ virtuti diuine fides īnitat̄ ⁊ ſic nō poſſit deficere. Ro. 1. Nō erubeſco euāgeliū. virtus eñ dei eſt in ſalutē oīm credēti. ¶ Deinde cū dicit. Sapiētiā loq̄mur ⁊c. Oſtendit apud quos excellentia ſpūalis ſapiētia vtat̄ Et ꝑmo ꝓpōit qḋ intēdit. Scḋo manifeſtat ꝓpoſitū ibi. Sapiētiā ꝟo. Dicit ergo apud vos ſolū xp̄m crucifixū ꝑdicaui. Sapiētiā aūt id eſt ꝓfundā doctrinaȝ loq̄mur int̄ ꝑfectos. Dicunt̄ aūt aliq̄ ꝑfecti dupl'r. Uno modo ſm intellectū. Alio modo ſm voluntatē. hec eñ int̄ potentias anime ſunt ꝓprie homīs ⁊ ideo ſm eos opoꝛtet hominis ꝑfectionē ꝯſiderari. Dicunt̄ aūt ꝑfecti intellectu illi quorū mens eleuata eſt ſup̄ omnia carnalia ⁊ ſenſibilia. q̄ ſpiritualia ⁊ ītelligibilia capeꝛ pn̄t de q̄bꝰ dr̄ he. 5. Perfectorū eſt ſolidus cibꝰ eoꝝ q̄ ꝑ ꝯſuetudinē exercitatos habēt ſenſus ad diſcretionē mali ⁊ boni. Perfecti aūt ſm volūtatē ſunt quoꝝ volūtas ſup̄ oīa tp̄alia eleuata ſoli deo inheret ⁊ eius ꝑceptis. Unde Mat. 5. ꝓpoſitis dilectiōis mādatis ſubdit̄. Eſtote ꝑfecti ſicut ⁊ pat̄ veſter celeſtis ꝑfectus eſt. q: igit̄ doctrina fidei ad hoc ordinat̄ vt fides ꝑ dilectionē opet̄. vt habet̄ gal. 5. Neceſſe ē eū q̄ in doctrina fidei inſtruit̄ nō ſolū etiā ſm intellectū bene diſpōi ad capiendū ⁊ credendū ſȝ ēt ſm volūtatem ⁊ affectū bene diſponi ad diligendū ⁊ opandū. ¶ Deinde cū dicit. Sapiētiā vero ⁊c. Exponit qual'ſit ſapiētia de qua mentionē fecit. Et ꝑmo pōit expoſitionē. Secūdo rationē expoſitiōis ꝯfirmat ibi. Quā nemo ꝑncipū ⁊c. Circa ꝑmū duo facit. Primo expōit q̄lis ſit iſta ſapientia ꝑ cōparationē ad infideles. Scḋo ꝑ cōparationē ad fideles ibi. Sed loq̄mur dei ſapiētiā ⁊c. Dicit ergo primo dictū eſt q̄ ſapientiā loq̄mur int̄ ꝑfectos. Sapientiā ꝟo dico nō huius ſcl'i id eſt de rebus ſecl'aribꝰ. vel q̄ eſt ꝑ ratiōes humanas. Neq̄ ēt ꝑncipū huius ſcl'i ⁊ ſic ſepat eā a ſapiētia mūdana ⁊ q̄tū ad modū ⁊ materiā inq̄rendi ⁊ q̄tū ad actoꝛes q̄ ſunt ꝑncipes huiꝰ ſcl'i qḋ pōt intelligi de triplici genere ꝑncipuȝ ſm triplicē ſapientiā humanā. ¶ Primo pn̄t dici principes huius ſcl'i reges ⁊ potētes ſecl'ares ſm illud pſ. Principes ꝯuenerunt in vnuȝ aduerſus dn̄m ⁊ aduerſus xp̄m eius. A q̄bus ꝑncipibus venit ſapientia humanaꝝ legū ꝑ quas res huius mūdi in vita humana diſpēſantur. Secūdo pn̄t dici ꝑncipes demōes. Jo. 14. Uēit ꝑnceps huius mūdi ⁊ in me nō habet q̄cq̄ ⁊c. Et ab his ꝑncipibus venit ſapiētia culture demonū ſcȝ nigromantia ⁊ magice artes ⁊ huiuſmodi. Tertio pn̄t intelligi ꝑncipes huiꝰ ſeculi philoſophi q̄ quaſi ꝑncipes ſe exhibuerūt hominibꝰ in docēdo de quibꝰ dr̄. Eſa. 19. Stulti ꝑncipes thaneos ſapientes ꝯſiliarij pharaonis Et ab his ꝑncipibus ꝓceſſit tota humana philoſophia. Hoꝝ aūt ꝑncipū hōies deſtruuntur ꝑ moꝛtē ⁊ ꝑ amiſſionē poteſtatis ⁊ auctoꝛitatis. demones ꝟo nō ꝑ moꝛtē ſed ꝑ amiſſionē poteſtatis ⁊ auctoritatis ſm illud Jo. 12. Nunc ꝑnceps huius mūdi eijcietur foꝛas de hominibus autē dicitur bar. 3. Ubi ſunt principes gētiū. Et poſtea ſubdit Exterminati ſunt ⁊ ad īferos deſcēderūt. ſicut ipſi nō ſunt ⁊ ad īferos deſcēdert̄. ſic ipſi nō ſūt ſtabiles ita ⁊ eoꝝ ſapiētia nō pōt eē firma. ⁊ ideo nō ei īnitendū eſt. ¶ Deinde cū dicit. Sed loq̄mur ⁊c. Exponit q̄lis ſit ſapiētia ꝑ cōparationē ad fideles. Et primo deſcribit eā q̄tū ad materiā vl' auctoꝛitatē cū dicit: ſȝ loq̄mur dei ſapientiā id ē q̄ eſt deꝰ ⁊ a deo. quāuis ei omnis ſapiētia a dō ſit vt dr̄. Ecc. 1. tn̄ ſpeciali quodā modo hec ſapiētia q̄ eſt de deo ē ēt a deo ꝑ reuelationē ſm illḋ ſap. 9. Senſū aūt tuū q̄s ſciet niſi tu dederis ſapiētiā ⁊ miſeris ſpiritū tuū de altiſſimis. ¶ Secūdo oſtendit qualitatē eiꝰ dicēs. In miniſterio q̄ abſcōdita ē. hec eñ ſapiētia abſcōdita eſt ab hominibꝰ inq̄tū hominū intellectū excedit. ſȝ illḋ Ecc. 3. Plurima ſupꝛa ſenſū hoīs oſtēſa ſūt tibi. Unde dr̄ Job. 28. Abſcōdita eſt ab ocul'oīm viuētiuȝ. Et q: modꝰ docēdi ⁊ doctrine dȝ eē ꝯueniēs ideo dr̄ q̄ loq̄t̄ eā in miniſterio. i. in aliquo oculto vl' ꝟbo vl' ſigno. ſfra. 17 Spiritus loq̄t̄ miſteria. ¶ Tertio oñdit fructū huiꝰ ſapientie dicēs. Quā deus ꝑdeſtinauit. i. ꝑparauit in gloriā nr̄am. i. ꝑdicatoꝝ fidei: q̄bꝰ ex ꝑdicatione tā alte ſapiētie glīa magna debet̄ ⁊ apḋ deū ⁊ apḋ homīes. ꝓuer. 3. Gloriā ſapiētes poſſidebūt. de quo dicit. In glīam vr̄am. exponendū eſt omniū fideliū quoꝝ glīa hec eſt vt ī plena luce cognoſcāt ea q̄ nūc in miſterio ꝑdicant̄. ſm illḋ Jo. 17 Hec ē vita eṫna vt cognoſcāt te ſolū deū veꝝ ⁊ quē miſiſti ieſum xp̄m.

Lectio ſecūda.

Quam nemo ꝑncipū huiꝰ ſcl'i cognouit Si eñ cognouiſſent: nunq̄ dn̄m glīe crucifixiſſent. Sic ſcriptū eſt qḋ oculꝰ nō vidit: nec auris audiuit: nec in coꝛ homīs aſcēdit q̄ ꝑparauit deꝰ his q̄ diligūt illū. Nobis āt reuelauit deꝰ ꝑ ſpm̄ ſuū. Spiritꝰ eñ oīa ſcrutat̄: ēt ꝓfunda dei. Quis eī ſcit hominuȝ q̄ ſūt homīs. niſi ſpiritꝰ homīs qui in ip̄o ē. Ita ⁊ q̄ dei ſunt nemo cognouit niſi ſpūs dei. Nos āt nō ſp̄m huius mūdi accepimus: ſed ſp̄m q̄ ex deo ē: vt ſciamus que a deo donata ſunt nobis.

Poſita expoſitione de ſapientia quaȝ apoſtolus loquitur inter perfectos: hic rationē aſſignat expoſitiōis predicte et primo q̄tum ad hoc q̄ eam deſcripſerat per cōparationem ad infideles. Secundo q̄tum ad hoc q̄ eā deſcripſerat per cōparationem ad fideles ibi. Nobis autem reuelauit deus. Circa primum duo facit. Primo propōit qḋ intēdit. Scḋo ꝓbat ꝓpoſitū ibi. Si eñ cognouiſſent. Dic

ergo ꝑmo dictum eſt ꝙ ſapiã quã loquimur nõ eſt princi
pum hui⁹ ſeculi. hec eñ ſapientia eſt quã nemo principũ
huius ſeculi cognouit qḋ verũ eſt ꝺ quibuſcũqꝫ pricipib⁹
intelligat. ſeculares eñ principes hãc ſapientiã non cog
nouerunt. qꝛ excedit rõnem humani regiminis. Job. 12.
Qui immutat coꝛ principũ ppli terre ⁊ decipit eos vt fru-
ſtra incedãt per inuiũ. Vbi etiã eam nõ cognouerunt. qꝛ
excedit rõnem humanã. Unde dicit Bar. 3. Exq̄ſitores
prudẽtie ⁊ ſciẽtie viã ſapiẽtie neſcierũt. Demones etiam
eã nõ cognoſcũt. qꝛ excedit oẽm creatã ſapiẽtiaꝫ. Unḋ di
cit. Job. 28. Uolucres celi q̄qꝫ latent. Perditio ⁊ mors
dixerunt. Aurib⁹ noſtris audiuim⁹ famã ei⁹. ¶ Deinde
cum dicit. Si eñ cognouiſſent ⁊c̄. Probat qḋ dixerat ⁊
ꝑmo quidẽ ꝓbat ꝑ ſignũ ꝙ nõ cognouerunt ꝑncipes dei
ſapiam ſcḋm ꝙ eſt in ſe abſcõdita. Scḋo ꝓbat ꝑ auctori
tatem ꝙ nõ cognouerũt eã ſcḋm ꝙ ꝑparata eſt in gloriaꝫ
noſtrã ibi. Sicut ſcriptũ eſt. Dicit ergo primo. recte dico
ꝙ principes hui⁹ ſeculi dei ſapientiã nõ cognouerũt. ſi eñ
cognouiſſent dei ſapiaꝫ: cognouiſſent vtiqꝫ xp̄m eſſe deũ
qui in hac ſapia cõtinet quo cognito nunq̄ crucifixiſſent
deũ glie. i. ip̄m xp̄m dominũ dantẽ gloriã ſuis. ſcḋm illḋ
pſ. Dñs virtutũ ip̄e eſt rex glie. Et heb. 12. Qui multos
filios ĩ gloriã adduxerat. Cũ eñ omni creature rõnali ſit
naturalr appetibilis glia nõ põt in voluntatẽ hũanam ca
dere ꝙ actorẽ glorie interimat. Qꝛ aũt principes crucifix
erint ip̄m xp̄m certũ eſt ſi intelligat de principib⁹ q̄ ptãtẽ
habẽt iter hoĩes. Dicit eñ i. pſ. Aſtiterũt reges t̃re ⁊ ꝑn
cipes ꝯuenerũt in vnũ aduerſus dñm ⁊ aduerſus xp̄m ei-
us. qḋ Act. 4. exponit de herode ⁊ pilato ⁊ ꝑncipibus
iudeoꝝ q̄ ꝯſenſerũt in mortẽ xp̄i. Sed etiã demones opa
ti ſunt in mortẽ xp̄i ꝑſuadẽdo ſm̄ illud Jo. 13. Cũ dyabo
lus iã miſiſſet vt eũ traderet ⁊c̄. Sed ⁊ phariſei ⁊ ſcribe ĩ
lege periti qui ſtudiũ ſapiẽtie dabãt opati ſunt ad mortem
xp̄i inſtigãdo ⁊ ap ꝓbando. Sed circa hoc duplex oritur
dubitatio quaꝝ ꝑma eſt de hoc ꝙ dicit deũ glorie cruci-
fixũ. Nõ eñ diuinitas xp̄i aliq̄d potuit ſcḋꝫ quã dicit cri
ſtus dñs glorie. Sed dicendum ꝙ xp̄us eſt vna ꝑſona ⁊
ypoſtaſis in vtraqꝫ natura ꝯſiſtẽs. diuina. ſ. ⁊ hũana. Unḋ
põt vtriuſqꝫ nature noĩe deſignari. ⁊ q̄cunqꝫ noĩe ſignifi-
cetur põt ꝑdicari ꝺ eo id qḋ eſt vtriuſqꝫ nature. i. nec ſup
ponitur niſi vna ypoſtaſis. Et ꝑ hũc modũ poſſum⁹ dicer̃
ꝙ homo creauit ſtellas ⁊ ꝙ dñs glie eſt crucifix⁹ ⁊ tñ non
creauit ſtellas ſm̄ ꝙ homo. ſed ſm̄ ꝙ de⁹. nec eſt crucifix
us ſm̄ ꝙ eſt dñs ſed inq̄ntum hõ. Unde ex hoc verbo de-
ſtruitur error Neſtorij q̄ dixerat vnã naturaꝫ eſſe in xp̄o:
dei ⁊ hoĩs: qꝛ ſm̄ hoc nullo mõ poſſet verificari ꝙ domi-
nus glie ſit crucifix⁹. Scḋa dubitatio eſt de hoc ꝙ videt̃
ſupponere ꝙ ꝑncipes iudeoꝝ vel demones nõ cognoue
rint xp̄m eſſe deũ. Et quidẽ q̄ntum ad ꝑncipes iudeoꝝ vi
detur hoc aſtrui ꝑ hoc qḋ dicit petr⁹ Act. 3. Scio qꝛ per
ignorantiã hoc fecerit̃ ſicut ⁊ ꝑncipes vr̃i. videt̃ aũt eſſe
ꝯtrariũ qḋ dicit. Ma. 21. Agricole vidẽtes filiuꝫ dixerũt
intra ſe: hic eſt heres venite occidam⁹ eũ. qḋ exponẽs cri
ſoſto⁹ dicit. Manifeſte dñs ꝓbat hijs verbis iudeoꝝ ꝑn
cipes nõ ꝑ ignorantiã ſed ꝑ inuidiã dei filium crucifixiſſe
Soluit in gloſa. ꝙ ſciebãt ꝑncipes iudeoꝝ eũ eſſe q̄ pro-
miſſus erat in lege. nõ tñ miſteriũ ei⁹ ꝙ fili⁹ dei erat. ne-
qꝫ ſciebãt ſacramentũ incarnationis ⁊ redẽptionis. Sed
cõtra hoc eſſe videt̃ qḋ criſoſ. dicit. Qꝛ cognouerũt eũ eſ-
ſe filium dei. Dicendũ eſt ergo. ꝙ ꝑncipes iudeoꝝ ꝓ cer
to ſciebant eũ eſſe xp̄m ꝓmiſſum in lege. qḋ ꝑplus igno-
rabat. ip̄m aũt eſſe verũ filiũ dei nõ pro certo ſciebãt ſed a
liqualiter ꝯiecturabãt. ſed hec coniecturalis cognitio
obſcurabat in eis ⁊ ex inuidia ⁊ ex cupiditate ꝓprie glo-
rie quã per excellentiã xp̄i minui videbãt. Similiter etiã
videt̃ eſſe ꝺ demonib⁹ dubitatio. Dicit eñ mar. 1. ⁊ luc.
4. Qꝛ demoniũ clamauit dicẽs. Scio ꝙ ſis ſanctus dei.
Et ne hoc ꝑſumptioni demonũ aſcribat qui ſe iactabant
ſcire qḋ neſciebant eoꝝ noticia quã habebãt de xp̄o ꝑ ip-
ſos euãgeliſtas aſſerit In math. quidẽ ſic ſcribit. Nõ ſine
bat ea loqui. ſ. demonia q̄m ſciebãt eũ xp̄m eſſe. Et lucas
dicit. Increpans nõ ſinebat ea loqui: qꝛ ſciebãt eum eſſe
xp̄m. Et ad hoc rñdetur in libro de queſtionib⁹ noui ⁊ ve
teris teſtamẽti ꝙ demonia ſciebant ip̄m eſſe qui ꝑ legem
fuit reꝓmiſſus qꝛ oĩa ſigna videbãt in eo que dixerũt pro
phete miſteriũ aũt diuinitatis ei⁹ ignorabãt. Sed cõtra
hoc videt̃ eſſe qḋ anathaſius dicit ꝙ demonia dicebant.
xp̄m eſſe ſanctũ dei quaſi ſingulariter ſanctũ. ip̄e eñ natu
raliter eſt ſanct⁹ cui⁹ ꝑticipatione oĩs alij ſancti vocant̃.
¶ Dicendũ eſt autẽ ꝙ ſicut criſoſ. dicit nõ habebãt aduẽ-
tus dei firmã ⁊ certã noticiã ſed quaſdã cõiecturas. Unḋ
aug. dicit in. 9. de ciuitate dei ꝙ innotuit demonib⁹ non
ꝑ id ꝙ eſt vita eterna ſed ꝑ quedã tẽporalia ſua ꝟtute ef-
fecta. ¶ Deinde cũ dicit. Sed ſicut ſcriptũ eſt ꝓbat ꝑ auc
toritatem ꝙ ꝑncipes hui⁹ ſeculi dei ſapiam nõ cognoue
runt q̄ntum ad hoc ꝙ ꝑdeſtinata eſt in gloriã fidelium di-
cens. Sed ſicut ſcriptũ eſt. Eſa. 64. Ubi littera nr̃a hẽt.
Oculus nõ vidit de⁹ abſqꝫ te que preparaſti hijs qui dili-
gunt te. Oñditur aũt illa gloria viſionis apte ab hoĩbus
ignorari dupliciter. Primo quidẽ ꝙ nõ ſubiacet hũanis
ſenſibus a quib⁹ oĩs hũana cognitio initiũ ſumit. Et poſt
duos ſenſus. Primo viſionis q̄ deſeruit inuentioni cum
dicit ꝙ oculus nõ vidit. Job. 28. Semitã ei⁹ ignorauit
auis. nec intuitus eſt eã oculus vulturis. Et hoc ideo q̄a
nõ eſt aliquid coloratũ ⁊ viſibile. ¶ Scḋo poſt ſenſuꝫ au
ditus qui deſeruit diſcipline dicẽs nec auris audiuit. ſ. ip
ſaꝫ gloriã. qꝛ nõ eſt ſonus aut vox ſenſibilis. Jo. 5. Neqꝫ
ſpẽm eius vidiſtis neqꝫ vocẽ ei⁹ audiſtis. ¶ Deĩde exclu
dit noticiã eius intellectualẽ cũ dicit. Neqꝫ in coꝛ homĩs
aſcẽdit. Qḋ quidẽ põt intelligi. vno mõ. vt aſcendere in
coꝛ homĩs dicat quicq̄d quocũqꝫ mõ cognoſcit ab homĩe
ſcḋm illud. Jere. 51. Jeꝛłm aſcẽdat ſuꝑ coꝛ veſtrũ. ⁊ ſic o
portet ꝙ coꝛ hoĩs accipiat ꝓ corde hoĩs carnalis. ſcḋꝫ il
lud qḋ dicit. infra. 3. Cũ ſint inter vos zelus ⁊ ꝯtẽtio non
ne carnales eſtis ⁊ ſm̄ hoĩem ambulatis? Eſt ergo ſẽſus
ꝙ illa gloria nõ ſolũ ſenſu nõ ꝑcipitur ſed nec corde hoĩs
carnalis ſm̄ illud Jo. 14. Quẽ mundus nõ põt accipere
qꝛ nõ videt eũ nec ſcit eum. Alio mõ poteſt exponi ſcḋm
qḋ ꝓprie dicit in coꝛ hoĩs aſcendere id qḋ ab inferiori ꝑ-
uenit ad hoĩs intellectuꝫ puta a ſenſibilib⁹ de quib⁹ ꝑ̄us
fecerat mentionẽ. Res eñ ſunt in intellectu ſm̄ modũ ei
us. res igitur inferiores ſunt in intellectu altiori mõ q̄ in
ſeipſis. Et ideo quãdo ab intellectu capiuntur quodãmõ
in coꝛ aſcẽdunt. Unde dicit. Eſa. 5. Nõ erũt in memoria
prioꝛa. nec aſcendũt ſuꝑ coꝛ. Jlla vero que ſunt in intelle
ctu ſuꝑioꝛa: altiori mõ ſunt in ſeipſis q̄ in intellectu. Et
ideo quãdo ab intellectu capiuntur quodãmõ deſcendũt.
Jac. 1. Omne donũ ꝑfectũ deſurſuꝫ eſt deſcẽdens a pr̃e
luminũ. qꝛ igit̃ illius glorie noticia nõ accipit̃ a ſenſibili-
bus ſed ex reuelatione diuina: ideo ſignanter dicit. Nec ĩ
coꝛ homĩs aſcendit ſed deſcendit id. ſ. qḋ preparauit deus
id eſt ꝑdeſtinauit diligẽtibus ſe qꝛ eſſentiale premiũ eter
ne glorie caritati debetur ſcḋm illud. Jo. 14. Si quis di
ligit me diliget̃ a patre meo. ⁊ ego diligaꝫ eũ ⁊ manifeſta
bo ei meipſum. in quo ꝑfectio eterne glorie conſiſtit. Et
iob. 36. Annũciat de ea id eſt de luce glorie amico ſuo ꝙ
poſſeſſio eius ſit. Cetere autẽ virtutes accipiũt efficatiaꝫ
merendi vitã eternã inq̄ntum informãtur caritate. ¶ De
inde cũ dicit. Nob aũt ⁊c̄. ꝓbat ꝑdictã expoſitionẽ de ſa-
pientia diuina ꝑ cõparationem ad fideles. Et ꝑmo ꝓponit
quod intẽdit. Scḋo ꝓbat ꝓpoſitum ibi. ſpũs eñ. Dicit
ergo primo. dictũ eſt ꝙ ſapientiã dei nemo ꝑncipũ hui⁹

ſeculi cognouit. nobis autē de⁹ reuelauit per ſpm̄ ſuum
quē. ſ. nobis miſit ſcḋm illud. Jo. 14. Paraclitus autez
ſpūſſanct⁹ quē mittet pater in noīe meo ille docebit vos
omnia. Job. 31. Inſpiratio oīpotentis dat intelligentiaʒ.
Quia em̄ ſpūſſanct⁹ eſt ſpūs veritatis vtpote a filio pro-
cedens qui eſt veritas patris: hijs quibus mittitur inſpi
rat veritatem ſicut ⁊ filius a patre miſſus notificat patreʒ
ſcḋʒ illud Mat. 11. Nemo nouit patrē niſi filius ⁊ cui vo
luerit filius reuelare. ¶ Deinde cū dicit. Spūs enim pro
bat qḋ dixerat ſcilicet ꝙ ꝑ ſpūm ſanctū ſit ſapientia fideli
bus reuelata. Et primo oſtendit ꝙ ſpūſſanctus ad hoc ſit
efficax. Scḋo probat ꝙ hoc in diſcipulis xp̄i fecerat ibi.
Nos autē. Circa primū duo facit. Primo ꝓponit qḋ in-
tendit. Scḋo manifeſtat propoſitū ibi. Quis em̄ ſcit ho-
minum ⁊c. Dicit ergo primo. dictū eſt ꝙ per ſpūm ſanctū
reuelauit nobis de⁹ ſuā ſapientiā. ⁊ hoc fieri potuit. Spi
ritus em̄ ſanct⁹ oīa ſcrutat̄. quod nō eſt ſic intelligenduʒ
quaſi inq̄rendo quomō fiant. ſed qꝛ ꝑfecte ⁊ etiā intima q̄
rūlibet rerū nouit. ſicut homo qḋ aliquādo diligēter ſcru
tatur. Unde dicit ſap. 7. Eſt ſpūs intelligentie ſanct⁹ eſt
omnia ꝓſpiciens ⁊ qui capiat oēs ſpūs intelligibiles mū
dos ſubtiles ⁊ nō ſolū res creatas ſed etiā ꝓfūda dei ꝑfec-
te cognoſcit. Dicunt̄ autē ꝓfunda ea que in ipſo latent: ⁊
nō ea que de ipſo per creaturas cognoſcunt̄ que quaſi ſu-
perficieten⁹ vident̄ eſſe ſcḋm illud ſapiētie. 13. A magni-
tudine ſpēi ⁊ creature cognoſcibiliter poterat creator eo-
rum videri. ¶ Deinde cū dicit. Quis em̄ ſcit hoīum pro
bat qḋ dixerat de ſpū dei ꝑ ſimilitudinē humani ſpūs di-
cens. Quis em̄ ſcit hoīuʒ ea que ſunt hoīs id eſt ea que
latent in corde niſi ſpūs hoīs qui in eo eſt id eſt intellect⁹
⁊ ideo que interius latent videri nō poſſunt. Signanter
autē dicit. Quis hoīum ne ab hoꝝ cognitione etiā deus
videatur excludi. dicit̄ em̄ Je. 17. Prauum eſt cor hoīs
⁊ quis cognoſcet illud? Ego deus ꝓbās corda ⁊ ſcrutās
renes qꝛ ſcilicet ſecretoꝝ cordis ſolus deus eſt cognitor.
Manifeſta aūt eſt ratio quare homo ea que in corde alte-
rius latent ſcire nō pōt qꝛ cognitio hoīs a ſenſu accipit̄
⁊ ideo ea que ſunt in corde alterius homo cognoſcere nō
poteſt niſi quaten⁹ per ſigna ſenſibilia manifeſtent̄. ſcḋm
illud. 1. Re. 16. Homo videt que foris parent. deus autē
intuetur cor. Sed nec angelus bon⁹ nec malus ea que in
corde hoīs latent ſcire pōt niſi inq̄ꝛtum per aliquos effec-
tus manifeſtent̄. cuius ratio accipi pōt ex ip̄o verbo apo-
ſtoli qui dicit ea ratione ſpūm hoīs cognoſcere que ī corḋ
hoīs latent. qꝛ in ip̄o hoīe eſt. angelus autez neq̄ bonus
neq̄ malus illabitur menti humane vt in ip̄o corde hoīs
ſit ⁊ intrinſecus operetur. ſed hoc ſolius dei ꝓpriū eſt. Un̄
ſolus deus eſt cōſcius ſecretorū cordis hoīs ſcḋm illud
Job. 16. Ecce in celo teſtis meus ⁊ in excelſis cōſcius me
us. Scḋo ſimilitudinē adaptat ad ſpūm dī dicēs. Ita et q̄
dei ſunt id eſt que in ip̄o deo latent: nemo cognoſcit niſi
ſpūs dei ſcḋm illud. Job. 36. Ecce deus magn⁹ vincens
ſcientiā noſtrā. Sed ſicut ea que ſunt in corde vni⁹ homi
nis alteri manifeſtantur ꝑ ſenſibilia ſigna: ita ea que ſunt
dei poſſunt eſſe nota homini ꝑ ſenſibiles effectus. ſcḋm il
lud ſap. 13. A magnitudine ſpēi ⁊ creature ⁊c. Sed ſpūſ-
ſanctus qui eſt in ipſo deo vtpote patri ⁊ filio cōſubſtanti
alis ſecreta diuinitatis ꝑ ſeipſuʒ videt. ſcḋm illud ſap. 7.
Eſt enim in illa ſcilicet dei ſapiētia ſpūs intelligentie ſāc
tus oēm habens virtutē oīa ꝓſpiciens. ¶ Deinde cuʒ di-
cit. Nos autē ⁊c. Oſ̄dit quomō cognitio ſpūſſancti ꝑtici
patur dicēs. licet nullus hoīum per ſe poſſit ſcire que ſūt
dei. Nos autē ſpū ſancto ſcilicet repleti nō accepim⁹ ſpi-
ritum hui⁹ mundi ſed ſpūm qui a deo eſt. Noīe autē ſpi
ritus vis quedā vitalis ⁊ cognitiua ⁊ motiua intelligitur

Spūs ergo hui⁹ mundi poteſt dici ſapientia hui⁹ mundi
et amor mundi quo impellitur homo ad agendū ea q̄ mū
di ſunt. hunc autē ſpūm ſancti apoſtoli nō receperūt mun
dum abijciētes ⁊ cōtemnentes ſed receperūt ſpūʒ ſanctū
quo corda eoꝝ illuminata ſunt ⁊ inflāmata ad amorem dī
ſcḋʒ illud. Jo. 14. Paraclit⁹ autē ſpūſſanct⁹ quē mittet
pater in noīe meo ⁊c. Et nu. 14. Seruū meū caleph q̄
plenus eſt alio ſpū ⁊ ſecutus eſt me: introducā in terram
hāc. Spūs autē huius mūdi errare facit ſcḋm illud. Eſa.
19. Dirūpetur ſpūs egipti in viſceribus ei⁹ ⁊ cōſilium ei
us precipitabo. Ex diuino autē ſpū huius ꝯſecuti ſumus
vt ſciam⁹ que a deo data ſunt nobis vt ſciam⁹ de reb⁹ di
uinis q̄ꝛtum vnicuiq̄ deus donauit. qꝛ ſicut dicit̄ ephe.
4. Unicuiq̄ data eſt gratia ſcḋm mēſurā donationis xp̄i
Uel poteſt intelligi ſpūm dei donatuʒ ſanctis vt dona ſpi
ritualia cognoſcāt: que nō habētes eundē ſpūʒ ignorant
ſcḋm illud apoc. 2. Uincenti dabo māna abſconditū qḋ
nemo ſcit niſi q̄ accipit. Ex h⁹ aūt accipi poteſt ꝙ ſicut ne
mo nouit patrem niſi filius ⁊ cui voluerit filius reuelare.
vt dicit̄ Mat. 11. Ita nemo nouit que ſunt dei patris ⁊ fi-
lij niſi ſpūſſanct⁹ ⁊ qui ip̄m acceperūt. ⁊ hoc ideo. qꝛ ſicut
filius cōſubſtātialis eſt patri ita ſpūſſanctus patri ⁊ filio.

¶ Lectio tertia.

Que ⁊ loquimur nō in doctis huma
ne ſapientie verbis: ſed in doctrina
ſpiritus. ſpūalibus ſpiritualia com-
parantes. Animalis aūt homo nō ꝑcipit ea
que ſunt ſpiritus dei. Stulticia em̄ eſt illi: ⁊
nō poteſt intelligere qꝛ ſpiritualiter examia
tur. Spiritualis autē iudicat omnia: ⁊ ip̄e a
nemine iudicatur: ſicut ſcriptum eſt. Quis
enim cognouit ſenſum domini: aut quis in-
ſtruxit eum? Nos autē ſenſum xp̄i habem⁹.
Dixerat ſupra ap̄lus ſapientiaʒ loquimur inter ꝑfectos.
Poſtq̄ ergo manifeſtauit qualis ſit hec ſapiētia qꝛ mun-
danis hoīb⁹ incognita cognita autē ſcīs. hic maīfeſtat q̄
ratione hāc ſapientiā ſancti inter ꝑfectos loquūtur. Et ꝑ
mo ꝓponit qḋ intendit. Scḋo aſſignat rationē ibi. Aīa-
lis autē homo ⁊c. Circa ꝑmum primo ꝓponit reuelatoꝝ
manifeſtationē dicens. dictū eſt ꝙ ſpūm dei accepim⁹ vt
ſciamus que a deo donata ſunt nobis. que. ſ. nobis ꝑ ſpi
ritum reuelata ſunt loq̄mur. Sunt em̄ eis reuelata ad vti
litatem. Unde ⁊ act. 2. dicit̄. Repleti ſunt oēs ſpū ſancto
⁊ ceperunt loqui. ¶ Scḋo tangit modū enarrandi exclu-
dens modū incōuenientē dicens. Nō in doctis humane
verbis ſapiētie id eſt nō nitimur ad ꝓbandaʒ noſtrā doc
trinam per verba cōpoſita ex humana ſapiētia. ſiue q̄ꝛtuʒ
ad ornatū verboꝝ ſiue q̄ꝛtū ad ſubtilitatē rōnum Eſa. 33.
Populū alti ſermonis nō videbis. Aſtruit eniʒ modum
cōuenientem cū dicit. Sed in doctrina ſpūs id eſt prout
ſpūſſanctus nos loquentes interius docet ⁊ auditoꝝ cor-
da ad capiendū illuſtrat. Jo. 16. Cum venerit ille ſpirit⁹
veritatis docebit vos oēm veritatē. ¶ Tertio determiat
auditores dicēs. Spūalibus ſpūalia cōparantes. q. d. re-
cta cōparatione ſpūalia documēta tradim⁹ ſpūalibus vi-
ris quib⁹ ſunt cōuenientia. 2ᵉ. thy. 2. Hec cōmenda fide
libus viris qui ydonei erūt ⁊ alios docere. Eoſdem autē
hic nomiat ſpūales quos ſupra ꝑfectos. qꝛ ꝑ ſpūm ſanctū
hoīes ꝑficiunt̄ in virtute. ſcḋm illud. pſ̄. Spū oris eius
omnis virtus eoꝝ. ¶ Deinde cum dicit Aīalis ⁊c. aſſig-
nat rōnem dictoꝝ ⁊ primo oſtēdit quare ſpūalia non ſunt
tradenda aīalibus hoībus. Scḋo quare ſunt tradēda ſpi

rituali⁹. ibi Spūalis ⁊c. Circa primū duo facit. Primo
ponit rōnē. Scđo manifeſtat eā ibi Stulticia eñ ⁊c. Ra-
tio ergo talis eſt. Nulli ſunt tradenda documēta que ca-
pere nō poteſt. ſed homīes aīales nō poſſunt capere ſpūa-
lia documēta. ergo nō ſunt eis tradēda. hoc eſt ergo ꝙ di-
cit. Animalis homo ⁊c. Et ideo recta rōne nō poſſūt tra-
di eis. Ubi primo ɔſiderandū eſt quis homo dicatur ani-
malis. Eſt ergo ɔſiderādū ꝙ aīa eſt forma corporis. Un-
de ꝓprie aīe intelligunt̄ ille vires que ſunt actus corpali-
um organoꝝ. ſ. vires ſenſitiue. Dicunt̄ ergo hoīes aīma-
les qui huiuſmodi vires ſequūtur inter quas eſt vis apꝑ-
henſiua ⁊ appetiua. ⁊ ideo pōt dici homo dupliciter aīa-
lis. Uno mō q̄tum ad vim apprehenſiuā ⁊ hic dicit̄ aīal'
ſenſu qui ſicut dicit̄ in glo. de deo iuxta corporū fantaſiaꝫ
vel legis litterā vel rōnem philoſophicā iudicat que ſꝫm
vires ſenſitiuas accipiūtur. Alio mō dicitur quis aīalis
q̄tum ad vim appetitiuā qui. ſ. afficitur ſolum ad ea que
ſunt ſcđm appetitū ſenſitiuū ⁊ talis dicit̄ aīalis vita qui ſi-
cut dicit̄ in glo. ſequit̄ diſſolutā laſciuiā anime ſue quā in-
ter naturalis ordinis metas ſpūs rector nō cōtinet. Unđ
dicitur in canonica Jude. Hij ſunt qui ſegregāt ſemetip-
ſos aīales ſpūm nō habētes. ¶ Scđo autē videndū qua-
re tales nō poſſint ꝑcipere ea que ſunt ſpūs dei: qđ quidē
manifeſtuꝫ eſt: ⁊ q̄tum ad aīalē ſenſuꝫ ⁊ q̄tum ad aīalem
vitam. Ea eñ de quib⁹ ſpūſſanctus illuſtrat mētem ſunt
ſupra ſenſum ⁊ rōnem humanā ſcđm illud. Ecc. 3. Plu-
ra ſupra ſenſum hoīs oſtēſa ſunt tibi. ⁊ ideo ab eo capi nō
poſſunt qui ſoli cognitioni ſenſitiue innitit̄. Spūs etiam
ſanctus accēdit affectū ad diligenduꝫ ſpūalia bona: ſenſi-
bilibus bonis cōtemptis. ⁊ ideo ille qui eſt aīalis vite nō
poteſt capere huiuſmodi ſpūalia bōa. qꝛ phus dicit i. 4.
ethicoꝝ ꝙ qualis vnuſquiſqꝫ eſt talis finis videt̄ ei. pro-
uer. 18. Nō recipit ſtult⁹ verba prudentie: niſi ei dixeris
que verſant̄ in corde eius. Ecc. 22. Cum dormiēte loqui-
tur qui narrat ſapientiā ſtulto. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Stul-
ticia enim ⁊c. manifeſtat qđ dixerat ꝑ ſignuꝫ. cū eñ aliq̄s
aliqua ſapiēter dicta reꝓbat quaſi ſtulta: ſignum eſt ꝙ ea
nō capiat. Quia igit̄ aīalis homo ea que ſunt ſpūs dei re-
putat ſtulta. ex hoc manifeſtat̄ ꝙ ea nō capit. Et hoc ē ꝙ
dicit. Stulticia enim eſt illi. ſ. aīali. Judicat eñ eſſe ſtul-
ta que ſcđm ſpūm dei aguntur. Ecc. 10. In via ſtult⁹ am-
bulans cū ipē ſit inſipiēs oēs ſtultos eſtimat. Nō autē hoī
animali que ſcđm ſpūm ſunt videntur ſtulta: non ꝓcedit
ex rectitudine ſenſus. ſicut ſapientes aliqua iudicant eſſe
ſtulta que ſtultis vident̄ ſapiētia. ꝓpter defectū intellec-
tus. qꝛ homo ſenſui deditus nō poteſt intelligere ea que
ſupra ſenſum ſunt ⁊ hō carnalibus affectus nō intelligit
eſſe bonū niſi qđ eſt delectabile ſcđꝫ carnē. Et hoc eſt qđ
ſequitur. Et nō pōt intelligere. pš. Neſcierūt neqꝫ intel-
lexerunt in tenebris ambulāt. Quare autē nō poſſit intel-
ligere oñdit ſubdens. Quia ſpūaliter exaīatur id eſt ſpiri-
tualiū exaīatio fit ſpūaliter. nun̄q̄ eñ inferior poteſt exa-
minare ⁊ iudicare ea que ſunt ſuperioris: ſicut ſenſus nō
poteſt exaīare ea q̄ ſunt intellectus. ⁊ ſimiliter neqꝫ ſēſus
neqꝫ ratio humana poteſt iudicare ea que ſūt ſpiritus dei
et ita relinquitur ꝙ huiuſmodi ſolo ſpiritu ſancto exami-
nantur. ſecūduꝫ illud pſalmiſte. Eloquia domini igne ex-
aminata probata ſcilicet a ſpiritu ſācto. Quia ergo aīma-
lis homo caret ſpiritu ſancto nō poteſt ſpiritualia exami-
nare. et per conſequens nec ea intelligere. ¶ Deinde cuꝫ
dicit. Spiritualis autē iudicat omnia ⁊c. aſſignat rationē
quare ſpiritualibus ſpiritualia tradantur ⁊ primo ponit
rationem. Scđo manifeſtat eam ibi. Quis enim nouit.
aſſignat autē talem rationem. Illi tradenda ſunt ſpiritu-
alia qui poteſt iudicare ſecundū illud. Job. 12. Auris v-
ba diiudicat. ſed ſpiritualis eſt huiuſmodi. ergo ei ſpiri-
tualia ſunt tradenda. ⁊ hoc eſt ꝙ dicit. Spiritualis enim
diiudicat omnia et ipſe a nemine iudicat̄. Ubi primo vi-
dendum eſt quis homo dicatur ſpiritualis. Eſt auteꝫ no-
tandum ꝙ ſpiritus nominare cōſueuimus ſubſtantias in-
corporeas. quia igitur aliqua pars anime eſt que nō eſt a-
licuius organi corporei actus ſcilicet pars intellectiua cō-
prehendens intellectum ⁊ voluntatem huiuſmodi pars
anime ſpiritus hominis dicitur: que tamen a ſpiritu dei
et illuminatur ſecundū intellectum ⁊ inflammatur ſecun-
dum affectum ⁊ voluntatem. Dupliciter ergo dicitur ho-
mo ſpiritualis. Uno modo ex parte intellectus ſpiritu dī
illuſtrante. Et ſecundū hoc in gloſa dicitur ꝙ homo ſpi-
ritualis eſt qui ſpiritui dei ſubiectus certiſſime ac fidelit̄
ſpiritualia cognoſcit. Alio modo ex parte voluntatis ſpi-
ritu dei inflāmante. ⁊ hoc modo dicitur in glo. ꝙ ſpiritu-
alis vita eſt qua ſpiritum dei habens rectorem. animam
regit id eſt animales vires. Gal'. vltimo. Uos qui ſpiritu-
ales eſtis inſtruite huiuſmodi ⁊c. ¶ Secūdo conſideran-
dum eſt quare ſpiritualis diiudicat omnia ⁊ ipſe a nemīē
iudicatur. Ubi notandum eſt ꝙ in omnibus ille qui rec-
te ſe habet rectum iudicium habet circa ſingula. Ille au-
tem qui in ſe rectitudinis defectum patitur: deficit etiam
in iudicando. vigilans enim recte iudicat ⁊ ſe vigilare et
alium dormire. ſed dormiens nō habet rectum iudicium
de ſe nec de vigilante. Unde nō ſunt res tales quales vi-
dentur dormienti ſed quales videntur vigilanti. Et eadē
ratio eſt de ſano ⁊ infirmo circa iudicium ſaporum fide d-
bili ⁊ forti circa iudicium ponderum ⁊ virtuoſo ⁊ vitioſo
circa agibilia. Unde ⁊ philoſophus dicit in. 5. ethicoꝝ.
Nꝫ virtuoſus eſt regula ⁊ menſura omniū humanorum.
quia ſcilicet in rebus humanis talia ſunt ſingularia qua-
lia virtuoſus iudicat ea eſſe. ⁊ ſecundū hunc modum apo-
ſtolus hic dicit ꝙ ſpiritualis iudicat omnia. quia ſcilicet
homo habens intellectum illuſtratuꝫ ⁊ affectum ordina-
tum per ſpiritum ſanctuꝫ de ſingulis que pertinent ad ſa-
lutem rectum iudicium habet. Ille autem qui nō eſt ſpiri-
tualis habet etiā intellectum obſcuratum ⁊ affectum inor-
dinatum circa ſpiritualia bona. ⁊ ideo ab homine nō ſpi-
rituali ſpiritualis homo iudicari nō poteſt ſicut nec vigi-
lans a dormiente. Quātum ergo ad primum horum dici-
tur ſap. 3. Nꝫ iudicabunt iuſti nationes. Quātum ad ſe-
cunduꝫ dicitur infra. 4. Mihi pro minimo eſt vt a vobis
iudicer aut ab humano die. ¶ Deinde cū dicit Quis eñ
nouit ⁊c. manifeſtat rationem inductam ⁊ primo inducit
auctoritatem. Secūdo adaptat ad propoſitū ibi. Nos au-
tem ⁊c. Eſt autem cōſideranduꝫ ꝙ ad hoc ꝙ aliquis poſ-
ſit de aliquo homine iudicare duo requirūtur. Primo vt
iudicans cognoſcat ea que ſunt iudicati. quia vt dicitur
primo ethicoruꝫ. Unuſquiſqꝫ bene iudicat que cognoſcit
⁊ horum eſt optim⁹ iudex. Ex quo patet ꝙ ſenſum id eſt
ſapientiam dei omnia iudicantem nullus poſſit diiudica-
re. ideo dicit quis enim nouit ſenſum dñi q̄ſi dicat null⁹.
quia ſapientia dei excedit omneꝫ cupiditatem hominis.
Ecc. pmo. Sapientiam dei precedentem omnia quis in-
ueſtigauit. ſap. 14. Sēſum autem tuum q̄s ſcire poterit:
niſi tu dederis ſapientiam. Scđo requiritur ꝙ iudicans
ſit ſuperior iudicato. Unde domin⁹ habet iudiciuꝫ de ſer-
uo. magiſter de diſcipulo. Ex quo etiā patet ꝙ nullus po-
teſt ſenſuꝫ dei iudicare propter quod ſequitur. Aut quis
inſtruxit eum? q̄ſi dicat nullus. Nō enim habet ſcientiam
ab aliquo acceptaꝫ. ſed potius fontem oīs ſcientie. Job.
26. Cui dediſti conſilium? forſitan ei qui nō habet ſapiē-
tiam. Uidētur autem verba hec aſſumpta ex eo quod dici-
tur Eſa. 4. Quis adiuuit ſpirituꝫ domini aut quis conſi-

ſiliarius eius fuit. ⁊ oſtendit illi. cum quo iniit conſiliuꝫ ⁊
inſtruit eum. ¶ Deinde adaptat quod dixerat ad propo-
ſitum dicens. Nos autem ſcilicet ſpirituales viri. Senſuꝫ
chriſti habemus id eſt recipimus in nobis ſapientiam cri
ſti ad iudicandum. Ecc. 17. Creauit illis ſcientiam ſpiri-
tus ſenſu adimpleuit corda illorum. Luc. vltimo. Dici-
tur ꝙ aꝑuit illis ſenſum vt intelligerent ſcripturas: ⁊ ita
quia ſenſus chriſti diiudicari nõ poteſt. conueniens eſt ꝙ
ſpiritualis qui ſenſum xp̄i habet a nemine iudicetur.

¶ Incipit capitulũ tertiũ. ¶ Lectio prima.

Et ego fratres nõ potui vobis lo
qui quaſi ſpiritualibus: ſed quaſi
carnalibus. Tanq̃ꝫ paruulis in
xp̄o lac vobis potuꝫ dedi nõ eſcã.
Nõdum eniꝫ poteratis. ſed nec nunc quidẽ
poteſtis: Adhuc enim carnales eſtis. Cum
enim ſit inter vos zelus ⁊ cõtentio: nõne car
nales eſtis ⁊ ſcd̃m hominem ambulatis. Cũ
enim quis dicat. ego quidem ſum pauli. aliꝰ
auteꝫ ego apollo. nõne homĩes eſtis. Quid
igitur eſt apollo? Quid vero paulꝰ? Mini-
ſtri eiꝰ cui credidiſtis. Et vnicuiq̃ꝫ ſicut do
minus dedit. Ego plantaui. apollo rigauit.
ſed deus nunc incrementum dedit. Itaq̃ꝫ ne
q̃ꝫ qui plantat eſt aliquid neq̃ꝫ qui rigat: ſed
qui increment um dat deus. Qui autem plã
tat ⁊ qui rigat vnum ſunt.

Supra apoſtolus oſtenderat errorem corinthioꝝ qui ꝓ-
pter miniſtros chriſti a quibus baptizati ⁊ docti erant ad
inuicem diſceptabant. hic incipit eorum iudicium quod
habebant de miniſtris improbare ex quo iudicio contẽti-
ones in eis procedebant. Et circa hoc duo facit. Primo
improbat eoruꝫ iudicium q̃tum ad hoc ꝙ quibuſdaꝫ mi-
niſtrorum de quibus gloriabantur plus attribuebant q̃
deberẽt. Scd̃o q̃tum ad hoc ꝙ alios chriſti miniſtros cõ
temnebãt. 4. cap. ibi. Sic nos exiſtimet homo. Circa p̃-
mum duo facit. Primo oſtendit detrimentuꝫ quod patie
bantur propter cõtentiones ex peruerſo iudicio prouenientẽ
tes. Scd̃o improbat eoꝝ peruerſum iudicium. ibi. Quid
igitur eſt apollo. Circa primum duo facit. Primo ponit
detrimentum quod hactenus paſſi erant propter eoruꝫ d̃
fectuꝫ. Scd̃o oſtendit ꝙ adhuc idem patiuntur ibi. Sed
nec nunc quidem. Circa primuꝫ tria facit. primo ponit d̃
trimentum quod hactenus paſſi erant propter eorum de-
fectum. dixerat enim ſupra ꝙ apoſtoli quidem ſpiritualia
documenta ſpiritualibus tradebant que animales homi-
nes percipere nõ poterant quod eis adaptat dicens. Et
ego fratres qui ſcilicet inter alios apoſtolos ſpiritualibꝰ
ſpiritualia loquor. Nõ potui ſcilicet cõuenienter vobis
loqui quaſi ſpiritualibus vt ſcilicet traderem vobis ſpiri
tualia documenta. Sed quaſi carnalibus ſcilicet loquu-
tus ſum vobis/eoſdem enim carnales dicit quos ſupra a-
nimales: quibus oporꝫ tradi ea que ſunt infirmitati eoꝝ
acomoda. Eſa. 28. Quem docebit ſcientiã ⁊ quem intel
ligere faciet auditum. Ablactatos a lacte auulſos ab vbe
ribus id eſt a carnali cõuerſatione ⁊ ſenſu. Scd̃o adhibꝫ
ſimilitudinẽ dicens Tanq̃ paruulis in xp̄o id eſt parum
adhuc introductis in perfectam doctrinam fidei que ſpi-
ritualibus debetur. Heb. 5. Omis qui lactis eſt ꝑticeps

expers eſt ſermonum iuſtitie paruulus enim eſt: perfecto
rum autẽ eſt ſolidus cibus. Tertio rationem aſſignat ne
credatur ex inuidia eis ſpiritualem doctrinam ſubtraxiſ-
ſe contra quod dicitur ſap. 7. Quã ſine fictione didici et
ſine inuidia cõico. Unde ſubdit. Nõdum enim poteratis
quaſi dicat nõ ſubtraxi vobis eſcam propter meam ſed ꝓ
pter veſtram impotentiam. quia verba ſpiritualia nõduꝫ
bene poteratis capere ſcd̃m illud. Jo. 16. Adhuc multa
habeo vobis dicere ſed nõ poteſtis portare modo. ¶ Dei
de cum dicit. Sed nec nunc quidem poteſtis. oſtendit ꝙ
adhuc idem detrimentum patiuntur. ⁊ primo quidem po
nit ĩpotentiam cui adhuc ſubiacebant dicẽs. Sed nec nũc
quidem poteſtis quaſi dicat ꝙ a principio perfectam doc
trinam capere nõ poteratis. nõ mirum fuit. quia hoc vr̃e
nouitati competebat ſcd̃m illud. 1ͤ. pe. 2. Sicut modo ge
niti infantes lac cõcupiſcite. Sed hoc videtur eſſe culpa
bile ꝙ poſt tantuꝫ tempus in quo proficere debuiſtis ean
dem impotentiam retinetis ſecundũ illud He. 5. Cuꝫ de
beretis magiſtri eſſe propter tempus: rurſus indigetiſ do
ceri que ſunt elementa ſermonuꝫ dei. Scd̃o aſſignat pre
dicte impotentie rationem dicens: Adhuc eniꝫ carnales
eſtis ſcilicet vita ⁊ ſenſu. Et ideo ea que ſunt ſpiritus ca-
pere nõ poteſtis ſed ſapitis ea que ſunt carnis ſcd̃m illud
Ro. 8. Qui ſecundũ carneꝫ ſunt: que carnis ſunt ſapiũt
Tertio ponit rationem probationis inducte dicens. Cuꝫ
enim inter vos ſit zelus ⁊ contentio nõne carnales eſtis.
⁊ ſecundũ hominem ambulatis. Ubi conſiderandum eſt
ꝙ recte cõiungit zelum ⁊ cõtentionem. quia zelus id eſt ĩ
uidia. eſt cõtentionis materia. Inuidus enim triſtatur de
bono alterius quod ille nititur promouere ⁊ ex hoc ſequi
tur contentio. Unde Jac. 3. Ubi zelus ⁊ contentio ibi in-
conſtantia ⁊ omne opus prauum. Et ſimiliter econuerſo.
charitas per quam quis diligit bonum alterius eſt mate
ria pacis. Secũdo conſiderandum eſt ꝙ zelus ⁊ conten-
tio nõ habet locuꝫ niſi in carnalibus hominibus: quia ip
ſi ad bona corporalia afficiuntur que ſimul a pluribus in-
tegre poſſideri nõ poſſunt. ⁊ ideo propter hoc ꝙ aliquis
aliquod bonum corporale poſſidet alius impeditur a ple
na poſſeſſione illius ⁊ ex hoc ſequitur inuidia ⁊ per conſe
quens contentio. ſed ſpiritualia bona ad que ſpirituales
afficiuntur ſimul a pluribus poſſideri poſſunt. ⁊ ideo bo-
nuꝫ vnius nõ eſt alterius impedimentum. ⁊ propter hoc
in talibus nec inuidia nec contentio locum habet. Unde
ſap. 7. Sine inuidia cõmunico. ¶ Tertio cõſiderandu ꝫ
eſt quare homines carnales dicit ſecundũ hominem am-
bulare cuꝫ tamẽ homo ex ſpiritu ⁊ carne cõponatur. quia
nature humane cõſonum eſt vt ſpiritus cognitionem a ſẽ
ſibus carnis accipiat. Unde ⁊ cõſequenter affectus ratio
nis humane ſcd̃m ea que ſunt carnis mouetur niſi ſpiritꝰ
hominis per ſpiritum dei ſupra hominem eleuetur. Un-
de dicitur. Eccle. 34. Sicut ꝑturiens cor tuum fantaſias
patitur niſi ab altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio. Eſt gͦ ſen
ſus ſcd̃m hominem id eſt ſcd̃m naturam humanam ſibi a
dei ſpiritu derelictam. ſicut ⁊ in. pſ̃. dicitur. Filij homi-
num vſquequo graui corde vt quid diligitis vanitatem
⁊ queritis mendatiuꝫ. ¶ Quarto manifeſtat probationẽ
inductam dicens. Cum enim quis id eſt aliquis veſtrum
dicit. Ego quidem ſum pauli. q. a paulo baptizatus ⁊ do
ctus. Alius autẽ ego apollo genitiui caſus ꝑ quod deno
tatur in vobis eſſe zelus ⁊ contentio. Nõne homines eſtiſ
ſcilicet carnales ⁊ nõ ſpirituales vtpote zelum ⁊ contenti
onem habẽtes pro rebus humanis. Qualis enim homo
eſt talibus rebus afficitur ⁊ per affectum inheret. ſcd̃m il
lud Oſee. 9. Facti ſunt abhominabiles ſicut ea que dile
xerunt. ¶ Deinde cuꝫ dicit Quid igitur eſt apollo. imꝓ

bat eoꝝ iudicium q̄tuz ad hoc ꝙ plus miniſtris attribue
bant q̄ deberent. ⁊ primo oſtendit veritatem. Secūdo ex
cludit errorem ibi. Nemo vos ſeducat. Tertio infert cō-
cluſionē intētaz ibi. Itaq3 nēo glorietur in hoīb9. Cir
ca primū duo facit. Primo oſtendit cōditionez miniſtro-
ruz. Secūdo agitur de eoꝝ mercede ibi. Unuſquiſq3 pro
priam mercedem. Circa primuz tria facit. Primo ponit
miniſtroꝝ conditionem. Scd̄o ponit ſimilitudinem ibi.
Ego plantaui apollo rigauit. Tertio oſtendit intentū ibi
Itaq3 neq3 qui plantat. Circa cōditionem autē miniſtro
rum duo tāgit. p̄mo ꝙ nō ſunt domini ſed miniſtri dicēs
vos de paulo ⁊ apollo gloriamini: igitur q̄ro a vobis q̄d
eſt apollo ⁊ quid paulus id eſt cuius dignitatis vel pote-
ſtatis vt digne de eis poſſitis gloriari? ⁊ reſpōdet. Mini
ſtri eius id eſt dei ſunt quaſi dicat quod agūt in baptiſmo
⁊ in doctrina nō p̄ncipaliter agūt ſicut dn̄i ſed ſicut mini-
ſtri ei9. ſm̄ illud Eſa. 61. Miniſtri dei dicēt vobis. Poſ-
ſet antē alicui videri magnū eſſe miniſtrū dei eſſe ⁊ gloriā
dum eſſe in hoīb9 de miniſterijs dei. Et vere eſſet ſi ſine
hoīb9 nō pateret acceſſus ad deū. ſicut illi qui ſolēt glo
riari d̄ miniſtris regis ſine quib9 nō patet aditus ad regē.
Sz h° hic locū nō h3 q2 fideles xp̄i p̄ fidē hn̄t acceſſuz ad
deū ſ3 illō. Ro. 5. Per quē acceſſū habem9 ad deū p̄ fi-
dē ⁊ grāz iſtā in q̄ ſtam9 ⁊ gl'iamur in ſpe gl'ie filioꝝ dei.
ideo ſignāter addit. Cui crediditis. q. d. per fidem iā eſtꝭ
cōiuncti deo nō hoīb9. Unde ſupra. 2. dictū eſt vt fides
veſtra nō ſit in ſapientia hominū ſed in virtute dei. ⁊ ideo
primo d̄ deo eſt vobis gaudendū q̄ de hoīb9. Cōtingit
autē ꝙ miniſtri hominū vel dn̄orum vel artificū p̄mo ha-
bent a ſeipſis aliquā dignitatē vel virtutem: ex qua ydo-
nei ad miniſteriuz fiunt. ſed hoc nō eſt de miniſtris dei et
ideo ſcd̄o oſtendit ꝙ tota dignitas ⁊ virtus miniſtrorum
eſt a deo dicens. Et vnicuiq3 ſicut deus diuiſit. q. d. in tā
tuz aliquis ⁊ vnuſquiſq3 noſtrū habet de virtute miniſtrā
di in q̄tum ei deus dedit. vnd̄ nec ſic nobis eſt gloriandū
2e. coꝝ. 3. Sufficiētia noſtra a deo qui ydoneos nos fecit
miniſtros noui teſtamēti. ¶ Deinde cū dicit. Ego planta
ui ponit ſimilitudinē miniſtroꝝ ex ſimilitudine agricolaꝝ
vbi duplex differentia op̄ationū intelligit. Una op̄atiōis
vnius miniſtri ad operationē alteri9. Et q̄tum ad hoc di
cit. Ego plantaui id eſt in p̄dicatione ad modū plantātis
me habui. q2 ſc3 p̄mo vobis p̄dicaui fidem. Eſa. 51. Po-
ſui verba mea in ore tuo vt plantes celos. Apollo rigauit
id eſt ad modū rigantis ſe habuit: qui aquā plantis exhi-
bet ad hoc vt nutriantur ⁊ creſcant. Et ſimiliter legitur.
Act. 18. Q cum paulus multos corinthioꝝ conuertiſſet
ſuperuenit apollo qui multum cōtulit hijs qui crediderāt:
publice oſtēdens per ſcripturam eſſe ih̄m xp̄m. Ecc. 24.
dicitur Rigabo ortū meū plantationū. Secūda differētia
eſt op̄ationis miniſtroꝝ qui exteri9 op̄antur plantādo et
rigādo ad op̄ationez dei qui interi9 operat̄. Unde ſubdit.
Sed deus incrementū dedit interi9. ſ. operādo 2e. cor. 9.
Augebit incremēta frugū iuſtitie veſtre. Sic etiā in reb9
corporalib9 plantātes ⁊ rigantes exteri9 op̄antur. ſed de
us operatur interi9 p̄ operationē nature ad īcremēta plā-
tarum. ¶ Deinde cū dicit. Itaq3 neq3 qui plātat neq3 qui
rigat ⁊c. Infert ex p̄miſſis duas cōcluſiones. quaꝝ p̄ma
infertur ſcd̄m cōparationem miniſtroꝝ ad deū dicēs. Ex
quo paulus plātauit ⁊ apollo rigauit nō ſunt niſi miniſtri
dei ⁊ nō habēt aliquid niſi a deo ⁊ nō op̄ant̄ niſi exterius
deo īteri9 op̄āte. Itaq3 neq3 q̄ plātat eſt aliq̄d. ſ. p̄ncipalit̄
⁊ magnū de quo ſit gloriandū. Neq3 q̄ rigat ſed qui incre
mentū dat de9. Ipe em̄ p̄ ſe eſt aliq̄d p̄ncipale ⁊ magnuz
de quo eſt gloriandū. Actio em̄ nō attribuit̄ inſtrumento
cui ꝯparat̄ miniſter: ſed p̄ncipali agēti. Unde. Eſa. 40.
dicit̄. Om̄s gentes quaſi nō ſint ſic ſunt corā eo. Scd̄am
cōcluſionem infert p̄tinentē ad cōparationē miniſtrorum

ad inuicē dicens. Qui plantat aūt ⁊ qui rigat. cū ſint mi-
niſtri dei ⁊ nihil niſi a deo habētes ⁊ ſolū exterius op̄an-
tes vnuz ſunt ex cōditione nature ⁊ miniſterij rōne: quare
ſc3 nō poteſt vn9 alteri p̄ferri niſi ſcd̄m donū dei. ⁊ ita q̄-
tum in ſeipſis eſt vnū ſunt. Et q2 ꝯſequēter in intentione
miniſtrādi deo vnū ſunt p̄ ꝯcordiā voluntatis. ideo ſtultū
eſt de hijs q̄ vnū ſūt diſſētire. pſ. Ecce q̄ bonū ⁊ q̄ iocun
dū hitare frēs i vnū. Ro. 12. Multi vnū corp9 ſum9 i xp̄o.

¶ Lectio ſecunda.

Unuſquiſq3 propriā mercedem acci-
piet ſcd̄m ſuum laborem. Dei enim
ſum9 adiutores. Dei agricltura eſtꝭ.
Dei edificatio eſtis. Secundū gratiaz dei q̄
data eſt mihi. vt ſapiens architectus funda
mentū poſui. alius autem ſup̄edificat. Un9
quiſq3 aūt videat quomō ſuperedificet. Fū-
damentum em̄ aliud nemo poteſt ponere p̄-
ter id quod poſitum eſt qd̄ eſt xp̄us iheſus.
Si quis autē ſuperedificat ſupra fundamen
tum hoc aurū argentum lapides p̄cioſos lig
na fenum ſtipulam vniuſcuiuſq3 opus mani
feſtuz erit. Dies em̄ domini declarabit q2 in
igne reuelabitur: ⁊ vniuſcuiuſq3 opus qua
le ſit ignis probabit. Si cuius opus māſerit
quod ſuperedificauit mercedez accipiet. Si
cuius opus arſerit detrimentū patietur ipſe
autē ſaluus erit ſic tamē quaſi per ignez.

Supra ap̄lus oñdit qualis ſit cōditio miniſtroꝝ: hic agit
d̄ remūeratiōe eoꝝ. Et p̄mo agit de mercede bonoꝝ mi-
ſtroꝝ. Scd̄o agit d̄ punitiōe maloꝝ ibi. Neſcitꝭ q2 tēplū
dei eſtꝭ ⁊c. Circa p̄mū tria facit. P̄rio p̄mittit miſtrꝭ mer
cedē ꝓpriā. Scd̄o aſſignat rōnē ibi. Dei ei ſum9. Tertio
agit de diuerſitate mercedis ibi. Scd̄m grāz dī. Dicit g°
p̄mo dictū eſt ꝙ neq3 q̄ plātat eſt aliq̄d: neq3 qui rigat nō
tamē inutiliter plātat vl' rigat. ſed vnuſquiſq3 ꝓpriā mer
cedem accipiet ſcd̄m ſuū laborē. Quāuis em̄ qui incremē
tum dat ſit deus ⁊ ip̄e ſolus interi9 operetur: exteri9 tamen
laborantib9 mercedē tribuit. ſcd̄m illud: Iere. 31. Quieſ-
cat vox tua a ploratu ⁊ oculi tui a lachrymis. q2 merces ē
operi tuo. Que quidē merces eſt ipſe de9. ſcd̄m illud ge-
neſ. 15. Ego ꝓtector tu9 ſum ⁊ merces tua multa nimis.
Pro qua mercede laborātes mercenarij laudātur. ſcd̄3 il
lud. Luc. 15. Quāti mercenarij in domo patris mei ha-
bundant panib9. Alioquin ſi ꝓ alia mercede in op̄e dei
aliquis laboret laudādus nō eſt ſcd̄m illud. Io. 10. Mer
cenarius autē ⁊ cui9 nō ſunt oues ꝓprie videt lupū veniē
tem ⁊ fugit. Hec autē merces ⁊ cōmunis eſt oīb9 ⁊ pro-
pria ſinguloꝝ. cōmunis quidē q2 idem eſt qd̄ oēs videbūt
⁊ quo oēs fruent̄. ſ. deus ſcd̄m illud. Iob. 22. Sup̄ omni
potentem delitijs affl'ues ⁊ leuabis ad deum faciē tuam.
Eſa. 28. In illa die erit dn̄s exercituū corona glorie ⁊ ſer
tum exultationis populo ſuo. Et ideo. Mat. 20. Oīb9
laborātibus in vinea dat̄ vnus denarius. ꝓpria vero mer
ces erit ſinguloꝝ. q2 vn9 alio clari9 videbit ⁊ plenius frue
tur ſcd̄m determinatā ſibi menſurā. Unde ⁊ dan̄. 12. Illi
qui docti ſunt cōparantur ſplēdori firmamēti qui ad iuſti-
tiaz erudiūt plurimos quaſi ſtelle. Hinc eſt qd̄ Io. 14. di
citur. In domo patris mei manſiones multe ſunt. ꝓpter
quod etiā hic dicit̄. Unuſquiq3 ꝓpriā mercedem accipiet
Oñdit autē ſcd̄m quid attendat̄ mēſura ꝓprie mercedis
cum ſubdit Scd̄3 ſuū laborez. Unde ⁊ in. pſ. dicit̄. Labo

res manuū tuaꝝ q꞉ māducabis beatus es ⁊ bene tibi erit
Nō tamē ꝓpter hoc deſignat̄ equalitas laboris ad merce
dem. q꞉ vt dicit̄. 2ᵉ. coꝝ. 4. Id in pn̄ti eſt momentaneū
⁊ leue tribulationis noſtre ſupra modū in ſublimitate et=
num glorie pondus opabitur in nobis. Sʒ equalitatē de
ſignat ꝓportionis vt ſcʒ vbi eſt potior labor ibi ſit potior
merces. Poteſt autē intelligi labor eſſe potior tripliciter
¶ Primo quidē ſcd̄m formā charitatis cui reſpōdet mer
ces eſſentialis. Unde dicit̄ Jo. 14. Qui diligit me dili=
getur a patre meo ⁊ ego diligā eum. ⁊ manifeſtabo ei me=
ipſum. Unde qui ex maiori charitate laborat licet minorē
laborem patiat̄ plus de premio eſſentiali accipiet. ¶ Se=
cūdo ex ſpecie opis. ſicut em̄ in rebus hūanis ille magis
p̄miatur qui in digniori opere laborat ſicut architector q̄
artifex manualis licet minꝰ laboret corpaliter. ita etiaʒ in
rebus diuinis ille qui in nobiliori opere occupat̄ maiꝰ p̄=
mium accipiet q̄tum ad aliquā prerogatiuā premij acci=
dentalis. licet forte minꝰ corporaliter laboret. Unde au=
reola datur doctoribꝰ virginibus ⁊ martiribꝰ. ¶ Tertio
ex q̄titate laboris qd̄ quidē cōtingit dupliciter. Nā quā
doq꞉ maior labor maiorē mercedem meret̄. ꝑcipue q̄tum
ad remiſſionē pene puta ꝙ diutius ieiunat vel lōgius pe
grinatur ⁊ etiā q̄tuʒ ad gaudiū qd̄ percipiet de maiori la
bore. Unde ſap̄. 10. dicit̄. Reddidit deꝰ ſcʒ iuſtis merce=
dem laboꝝ ſuoꝝ. quādoq꞉ vero eſt maior labor ex defectu
voluntatꝭ. In hijs em̄ q̄ ꝓpria voluntate facimꝰ minorē
laborem ſentimꝰ Et talis magnitudo laboris nō augebit
ſed minuet mercedeʒ. Unde dicit̄. Eſa. 40. Aſſumēt pē
nas vt aquile current ⁊ nō laborabūt volabūt ⁊ nō defici=
ent. ⁊ ibi premittitur. deficient pueri ⁊ laborabūt. ¶ De=
inde cuʒ dicit. Dei em̄ ſumus. aſſignat rationē eius quod
dixerat. ⁊ primo ponit rationē. Scd̄o adhibet ſimilitudi=
nem ibi. Dei agricultura eſtis. Dicit ergo primo. recte q̄
libet noſtrū mercedē accipiet. dei em̄ ſumus adiutores.
ſcilicet ſcd̄m noſtros labores. Cōtra qd̄ videtur eſſe quod
dicitur. Job. 26. Cuius adiutor es? nunquid inbecillis?
⁊ Eſa. 40. Quis adiuuit ſpūm dn̄i. Dicēdū eſt aūt ꝙ du
pliciter aliq̄s aliū adiuuat. Uno mō augendo eiꝰ virtuteʒ
⁊ ſic nullus pōt eſſe dei adiutor. Un̄ ⁊ poſt p̄miſſa verba
Job ſubdit̄. ⁊ ſuſtētas brachiū eiꝰ qui nō eſt fortis. Alio
mō obſequēdo opationi alterꝰ ſicut ſi miniſter dicat̄ dn̄i
adiutor inq̄tum exequit̄ opus eiꝰ aut miniſteriū artificis
⁊ hoc mō miniſtri dei ſunt eiꝰ adiutores. ſcd̄m illd̄. 2ᵉ. cor.
6. Adiuuātes autē exhortamur. ſicut ergo miſtri hoīm ex
equētes coꝝ opa mercedē ab eis accipiūt ſcd̄m ſuū laboreʒ
ita ⁊ miniſter dei. Scd̄o adhibet ſimilitudinē ſimplicis o
peris. ſ. agriculture ⁊ edificationis. Pplus quidē fidelis
ager eſt a deo cultꝰ inq̄tum ꝑ opationē diuinā fructū bo=
ni opis deo ꝓducunt ſcd̄m illud. Ro. 7. Sitis alterꝰ q̄ ex
mortuis reſurrexit. vt fructificetꝭ deo. Et Jo. 9. dicit̄. Pa
ter meꝰ agricola ē. ⁊ hoc eſt qd̄ p̄mo dr̄. Dei agricultura
eſtꝭ. i. q̄ſi ager a deo cultꝰ ⁊ fructū ferrēs eiꝰ ope. ⁊ pplus
fidelis eſt quaſi domꝰ a deo edificata inq̄tuʒ. ſ. deꝰ in eis
habitat ſcd̄ʒ illud eph. 2. Et vos coedificamini in hītacu
lum dei. Et ideo ſcd̄o dicit̄ dei edificatio eſtis. i. edificiū
a deo cōſtructū ſcd̄m illud. pſ. Niſi dn̄s edificauerit domuʒ
⁊c. Sic igit̄ miniſtri dei ſunt adiutores inq̄tum laborant
in agricltura ⁊ edificatiōe fidelis ppl̄i. ¶ Deīde cū dicit.
Scd̄ʒ gr̄iā di ⁊c. agit de diūſitate mercedis. ⁊ q꞉ merces
diſtinguit̄ ſcd̄m diſtinctionē laboris vt dictū eſt. Jō p̄mo a
git de diuerſitate laboris. Scd̄o de diuerſitate mercedis
ibi. Siq̄s ſupedificat. Circa p̄mū duo facit. Primo poīt
diſtictionē laboꝝ. Scd̄o ſubiūgit admonitionē ibi. Unꝰ=
q̄ſq꞉ autē videat ⁊c. Circa p̄mū dūo facit p̄mo relicta ſili=
tudine agriculture quā ſupra ꝓſequutꝰ fuerat ſub ſimili=
tudīe edificatiōis ſuū ꝓpriū laborē deſcribit dicēs Scd̄ʒ

gr̄am dei q̄ data eſt mihi vt ſapiēs architectꝰ fundamētū
poſui. Ubi cōſiderandū eſt ꝙ architectꝰ dr̄ p̄ncipalis ar=
tifex ⁊ maxīe edificij ad quē ꝑtinet ꝯp̄hendere ſūmaʒ diſ
poſitionē totꝰ ꝑpis q̄ ꝑficitur per opationē manualiū ar=
tificum. Et iō dr̄ ſapiēs in edificio q꞉ ſimplicit̄ ſapiens eſt
qui ſummā cām cognoſcit. ſ. deū ⁊ alios ſcd̄m deū ordinat.
Ita ſapiēs in edifitio dr̄ qui p̄ncipalē cām edificij. ſ. finē
ꝯſiderat ⁊ ordinat in inferioribꝰ artificibꝰ q̄d ſit ꝓpter fi=
neʒ agendū. Maīfeſtuʒ eſt aūt ꝙ tota ſubſtātia edificij ex
fundamēto depēdet. ⁊ iō ad ſapiētē architectū ꝑtinʒ ydo
neum fundamentū collocare. Ipe aūt paulus fundamen
tuʒ ſpūalis edificij collocauit corīthijs. Unde ſupra dixit
Ego plātaui. ſicut em̄ ſe hēt fundamētū in edificio: ſic plā
tatio in plātis. Per vtrūq꞉ em̄ ſignificat̄ ſpūaliter p̄ma p̄
dicatio fidei. Un̄ ⁊ ipe dicit. Ro. 15. Sic aūt p̄dicaui euā
gelium nō vbi noīatꝰ eſt xp̄s ne ſuꝑ alienū fundamētuʒ e
dificarem. ⁊ iō ſe cōpat ſapiēti architecto. Hoc aūt nō ſue
vtuti attribuit. ſʒ gr̄e dei ⁊ hꝰ ē qd̄ dicit. Scd̄ʒ gr̄aʒ dei
q̄ data eſt mihi. qui. ſ. me aptū ⁊ ydoneū ad hoc miſtrum
fecit. infra. 4. Abūdantiꝰ oībꝰ laboraui non aūt ego: ſed
gr̄a dei mecū. ¶ Scd̄o deſcribit laborē alioꝝ dicēs. Aliꝰ
aūt. i. q̄cunq꞉ īter vos laborat. ſupedificat fūdamēto a me
poſito. Qd̄ q̄deʒ pōt ad duo referri. Uno quidē mō inq̄=
tum aliq̄s ſupedificat fidei in ſeipo fūdate vl̄ ꝑfectū chari
tatis ⁊ bonoꝝ opuʒ. 1ᵉ. pe. 2. Et ipi tanq̄ lapides viui ſu
peredificami. Alioꝰ ad doctrinā quā q̄s fundatā in alijs
ꝑfectꝰ maīfeſtat. Un̄ Jer. p̄ᵒ. dicit̄. Ut edifices ⁊ plātes
Et ſcd̄m hoc idē ſignificat hec ſupedificatio qd̄. ſ. rigatio.
¶ Deīde cū dicit. Unuſq̄ſq꞉ autē ⁊c. Subiūgit moītionē
dicēs. dictū ē ꝙ ad alios ꝑtīet ſupedificare. vnuſq̄ſq꞉ aūt
videat. i. diligēter attēdat qūo ſupedificet. i. q̄lem doctri
nā fidei fundatā in alijs ſupaddat vl̄ q̄lia opa fidei ī ſe fū
date. ꝓuer. 4. Oculi tui videātꝰ recta ⁊ palpebre tue p̄ce
dant greſſus tuos. ¶ Scd̄o rn̄det tacite q̄ſtioni q̄re. ſ. ad
moneat alios de ſupedificatiōe ⁊ nō de fūdatiōe vl̄ potiꝰ
aſſignat rōeʒ q̄re dixerit ꝙ ad alios ꝑtinʒ ſupedificare di
cēs. Fūdamentū aliō nēo pōt ponere p̄ter id qd̄ poſitū eſt
ſcʒ a me qd̄ eſt ihs xp̄s q̄ hitat in cordibꝰ vr̄is ꝑ fidē. vt di
cit̄ eph. 3. Et de fūdamēto dr̄. Eſa. 28. Ecce ego mittaʒ ī
fūdamētꝭ ſyō lapidē āgulareʒ ꝓbatū p̄ciosū. i. in fundamē
to fundatū. Sʒ ꝯtra videt̄ eē qd̄ dr̄ apōc. 21. Murꝰ cita=
tis hn̄s fūdamēta. 12. ⁊ in ipis. 12. noīa apl̄oꝝ. Nō gᵒ ſo=
lus xp̄s eſt fūdamentum. Dicēdū eſt aūt ꝙ duplex eſt fun
damentū. Unū q̄deʒ qd̄ ꝑ ſe hʒ ſoliditatē ſic̄ rupes aliq̄ ſu
pra quā edificiū ꝯſtruit̄ ⁊ huic fundamēto xp̄s ꝯpat̄. Ipe
em̄ eſt petra d̄ q̄ dr̄ Mat. 7. Fūdata em̄ erat ſupra firmā
petrā. Aliō eſt fūdamentū qd̄ hʒ ſoliditatē nō ex ſe ſʒ ex a
lio ſolido ſubiecto ſicut lapides q̄ p̄mo ſupponūt̄ petre ſo
lide. Et hꝰ mō dicunt̄ apl̄i eſſe fūdamentū eccl̄ie q꞉ ipſi p̄
mo ſupedificati ſūt xp̄o ꝑ fidē ⁊ caritatē. Un̄ dr̄ ephe. 2ᵒ.
Supedificati ſupra fūdamentū apl̄oꝝ. ¶ Deinde cū dicit
Siq̄s ſupedificat ⁊c. agit de dr̄ia mercedis q̄tum ad hoc
ꝙ quidā eā accipiūt ſine detrimēto. quidā cū detrimento
Et circa hꝰ tria facit. Primo docet ꝙ diuerſitas opationū
maīfeſtat̄ ex retributiōe. Scd̄o oñdit qn̄ maīfeſtat̄ ibi. Di
es ei dn̄i. Tertio oñdit qūo maīfeſtat̄ ibi Si cuiꝰ opꝰ ⁊c.
Circa p̄mū ꝯſiderādū eſt ꝙ aplus ītendēs oñdere diuerſi
tatē ſupedificatiōis. 6. poīt vid̄lʒ tria ꝯtra tria. Ex vna q̄
dē ꝑte auꝝ argētū ⁊ lapides p̄cioſos. Et ex alia ꝑte lignū
fenū ⁊ ſtipulā. q̄ꝝ tria. ſ. auꝝ. argētū. ⁊ lapides p̄cioſi hn̄t
quādam inclitā claritatē ſimul ⁊ incōſumptibilitatē ⁊ p̄=
cioſitatem. Alia v̄o tria obſcura ſunt ⁊ facile ab igne con
ſumūtur ⁊ vilia ſunt. Unde ꝑ auꝝ. argētuʒ et lapides pre
cioſos intelligit̄ aliq̄d p̄claꝝ et ſtabile. ꝑ lignuʒ v̄o fenuʒ
et ſtipulā aliq̄d māle et trāſitoriū. Dictū ē aūt. ſ. ꝙ ſuꝑ=
edificatō pōt itelligi ⁊ q̄tū ad opa q̄ vnuſq̄ſq꞉ ſupedificat

fidei fundamento. ⁊ quãtum ad doctrinam quam aliquis doctor vel predicatoꝛ ſuperedificat in fundamẽto fidei ab apoſtlo fundate. Unde iſta diuerſitas quam hic apoſtolus tangit ad vtramqꝫ ſuperedificatonem referri poteſt. Quidam ergo referentes hec ad ſuperedificationem operum dixeruntqꝫ per aurum ⁊ argentum ⁊ lapides precioſos intelliguntur bona que quis fidei ſuperaddit. Sed ꝑ liganum fenum ⁊ ſtipulam debent intelligi peccata moꝛtalia que quis facit poſt fidem ſuſceptam. ſꝫ iſta expõ penitꝰ ſtare nõ põt. Pꝛio qdẽ qꝛ pctã moꝛtalia ſunt opa moꝛtua ſm illd̃ Heb. 9. Mũdabit ꝯſcias nr̃as ab opibꝰ moꝛtuis. In hoc aũt edificio nihil edificat̃ niſi viuũ ſm illd̃. 1. Pe. 2. Et ipſi tanq̃ lapides viui ſupedificamini. Uñ ille q̃ cũ fide hꝫ pctã moꝛtalia nõ ſupedificat ſꝫ magiſ deſtruit vel violat. ꝯtra quẽ dꝛ infra codẽ. Si qs templũ dei violauerit diſpdet illũ deus. Scdo qꝛ pctã moꝛtalia magiſ cõpãtur ferro vel plũbo vl' lapidi. tum ꝓpt̃ grauitatẽ. tũ qꝛ etiaꝫ nõ renouant̃ ꝑ ignẽ ſꝫ ſꝑ in eo manẽt i q̃ ſunt ꝯpctã xo venialia cõpant̃ ligno feno ⁊ ſtipule. tum ꝓpt̃ leuitatẽ tum etiam qꝛ ab eis aliqs defacili expurgat̃ ꝑ ignẽ. ¶ Tertio qꝛ ſm hãc expõꝫ videt̃ ſeq̃ qꝫ ille q̃ moꝛit̃ in pctõ moꝛtali dũmõ fidẽ retineat finalit̃ ſalutẽ ꝯſeqt̃ licꝫ pmo aliqs penas ſuſtineat. Sic em̃ ſeqt̃. Si cuiꝰ opꝰ arſerit detrimẽtũ patiet̃: ipe aũt ſaluꝰ erit ſic tñ q̃ſi ꝑ ignẽ. Qd̃ qdeꝫ ꝯriat̃ manifeſte ſentẽtie aplĩ q̃ dicit̃ infra. 6. Neqꝫ foꝛnicarij neqꝫ idolis ſuiẽtes ⁊c. regnũ dei poſſidebũt ⁊ Gal'. 5. Qui talia agunt regnũ dei non poſſidebũt. Nõ eſt aũt alicui ſalus niſi in regno dei. Nã q̃ ab eo excludũt mittũt̃ in igneꝫ eternũ vt dicit̃ Mat. 25. Quarto qꝛ fides nõ põt dici fundamẽtũ niſi ꝑ quã xp̃s hitat in nob. cũ ſupradictũ ſit qꝫ fũdamẽtũ ẽ ipe xp̃s ieſus. Nõ em̃ habitat xp̃s in nobis ꝑ fidem infoꝛmẽ. Alioq̃n hitaret in demonibꝰ de q̃bꝰ ſcp̃tũ ẽ. Jac. 2. Et demões credũt ⁊ ꝯtremiſcũt. Uñ qd̃ dicit̃ eph. 5. Habitare xp̃m ꝑ fidẽ in coꝛdibꝰ nr̃is opoꝛtet intelligi d̃ fide ꝑ charitatẽ foꝛmatã cũ ſcp̃tũ ſit. 1. Jo. 4. Qui manet in charitate in deo manet ⁊ deus in eo. Hec eſt fides q̃ ꝑ dilectionẽ opat̃ vt dicit̃ infra. 13. Charitas nõ agit ꝑperã. Uñ manifeſtũ ẽ qꝫ ille q̃ opat̃ pctã moꝛtalia nõ hꝫ fidẽ foꝛmatã ⁊ ita nõ hꝫ fũdamẽtũ. opoꝛtet ḡ intelligere qꝫ tam ille q̃ ſupedificat fundamẽto aurũ argentũ lapides p̃cioſos q̃ etiã ille q̃ ſupedificat lignũ fenũ ſtipulã vitet pctã. Ad hoꝝ ḡ diſtinctiõꝫ intelligẽdũ ẽ qꝫ actꝰ humani ex obiectiſ ſpẽm hñt. Duplex ẽ aũt obiectũ humani actꝰ. ſ. res ſpũalis ⁊ res coꝛpalis. q̃ qdẽ obiecta dr̃nt tripl'r. Pꝛio qdẽ q̃tum ad hoc qꝫ res ſpũales ſunt ꝑpetue. res aũt coꝛpales ſunt trãſitoꝛie. Uñ. 2. coꝛin. 4. Que vident̃ tpalia ſunt: q̃ aũt nõ videt̃ eterna. Scdo q̃tũ ad hoc qꝫ res ſpũales in ſeipſis claritatẽ hñt ſm illud ſap̃. 6. Clara ẽ ⁊ q̃ nũq̃ marceſcit ſapĩa. Res coꝛpoꝛales obſcuritatẽ hñt ex materia. Uñ dicit̃ ſap̃. 2. Umbꝛe trãſitꝰ ẽ tpus nr̃m. Tertio q̃tuꝫ ad hoc qꝫ res ſpũales ſunt p̃cioſioꝛes ⁊ nobilioꝛes rebꝰ coꝛpoꝛalibꝰ. Uñ ꝓuer. 3. dicit̃ de ſapĩa. Precioſioꝛ ẽ cũctis opibꝰ. Et ſap̃. 7. Oẽ aurũ i cõpatiõe illiꝰ arena ẽ exigua ⁊ tanq̃ lutũ eſtimabit̃ argentũ in ꝯſpectu illꝰ. Et iõ opa q̃bus hõ initit̃ rebꝰ ſpũalibꝰ ⁊ diuis cõpant̃ auro argẽto ⁊ lapidi p̃cioſo q̃ ſunt ſolida clara ⁊ p̃cioſa. ita tñ qꝫ ꝑ auruꝫ deſignẽt̃ ea q̃bꝰ hõ tendit in ipm deũ ꝑ ꝯtẽplationẽ ⁊ amoꝛem. Uñ dicit̃ cañ. 5. Caput eiꝰ aurũ optimũ. caput ei xp̃i ẽ deꝰ. vt dicit̃ Eſa. 11. d̃ q̃ auro dicit̃ apoc̃. 3. Suadeo tibi emere a me auruꝫ ignituꝫ. i. ſapĩaꝫ cũ charitate. Per argentũ ſignificant̃ actꝰ q̃bꝰ hõ adheret ſpũalibꝰ credendis ⁊ amãdis ⁊ ꝯtẽplãdis. Uñ i glo. refert̃ argentũ ad dilectionẽ ꝓximi ꝓpter qd̃ ⁊ in pſ̃. Pẽne colũbe deſcribũt̃ deargentate cuiꝰ ſupioꝛ ps. i. poſterioꝛa ꝺſcribũt̃ eẽ i pallore auri. Sꝫ ꝑ lapides p̃cioſos deſignãt̃ opa diuerſaꝝ virtutũ q̃bꝰ aĩa hũana oꝛnat̃. Uñ dꝛ Ecc̃. 5. Quaſi vas auri ſolidũ oꝛnatuꝫ oĩ lapide precioſo. Uł etiam mãdata legis dei ſm illud pſ̃. Dilex i mandata tua ſuper aurum ⁊ topa zion. Op era vero humana quibus homo intẽdit rebꝰ coꝛpoꝛalibus habent quoſdam gradus prout quedã ſunt alijs ſtabilioꝛa. quedam vero facilius conſumptibilia. nã ipſi homines inter creaturas carnales ⁊ digniores ſunt ⁊ ꝑ ſuceſſionem conſeruantur. Unde comparantur lignis: ſm illud Judic̃. 9. Jerunt ligna ſiluaꝝ vt eligerent ſuper ſe regem. Caro autẽ hominis facilius coꝛrumpit̃ ꝑ infirmitatẽ ⁊ moꝛteꝫ. Unde compatur feno ſm illud Eſa. 40 Omnis caro fenum. Ea vero que ꝑtinent ad gloꝛiam huius mundi facilime tranſeunt. Unde ſtipule compantur. Unde in pſ̃. ſequitur. Pone illos vt rotam ⁊ vt ſtipulaꝫ ante faciem venti. Sic ergo ſuperedificare aurum ⁊ argẽtum ⁊ lapides precioſos eſt ſuperedificare fidei fundamẽto ea que pertinent ad contemplationeꝫ ſapientie diuinoꝛum ⁊ amoꝛem dei ⁊ deuotionem ſanctoꝛum ⁊ obſequiuꝫ proximoꝛum ⁊ ad exercitium virtutum. Superedificare vero lignum fenum ⁊ ſtipulam: eſt ſuperaddere fidei fundamento ea que pertinent ad diſpoſitionem humanarum rerum ⁊ ad onera carnis ⁊ ad exterioꝛem gloꝛiam. Sciendum tamen qꝫ contingit aliquem hominem id intendere tripliciter. Uno modo ita qꝫ in his finem conſtituat ⁊ cum hoc ſit peccatum moꝛtale per hoc homo non ſuperedificat: ſed econuerſo fundamento aliud fundamentum collocat. Nam finis eſt fundamentum in rebus appetibilibus que queruntur ꝓpter finem. Alio modo aliquis intendit vti predictis rebus totaliter oꝛdinans eas in dei gloꝛiaꝫ. ⁊ qꝛ opera ſpecificantur ex fine intento hoc iam non erit edificare lignum fenum ⁊ ſtipulam: ſed auruꝫ argentũ ⁊ lapides precioſos. Tertio mõ aliquis licet in his finem nõ conſtituat nec vellet propt̃ iſta contra deum facere: afficitur tamen ad iſta magis q̃ deberet. ita qꝫ per hec retardatur ab his q̃ dei ſunt quod eſt peccare venialiter ⁊ hoc ꝓpꝛie eſt ſuperedificare ligna fenum ſtipulam. non quia ipſa ſuperedificentur ꝓpꝛie loquendo. ſed quia opera ad tempoꝛalium curam pertinentia habent venialia adiuncta propter vehementioꝛem affectum ad ipſa que quidem affectio ſcd̃m qꝫ magis ⁊ minus inheret: ligno feno ⁊ ſtipule comparantur. Et dupliciter poteſt diſtingui. Uno modo ſcd̃m permanentiam rerum ſpiritualium vt prius dictum eſt. Alio modo ſcd̃m vehementiam adheſionis. Sciendũ tamen qꝫ et illi qui ſpiritualibus rebus intendunt non omnino poſſunt abſolui a cura rerum tempoꝛaliũ. nec etiam qui in charitate rebus tempoꝛalibus intendunt ſunt omnino a rebus ſpiritualibus vacui: ſed ſtudio diuerſificantur. Nam quidam ſtudium vite ſue oꝛdinant ad ſpiritualia. tẽpoꝛalibus vero non intendunt niſi inquantum requirit neceſſitas coꝛpoꝛalis vite. Quidam vero ſtudium vite ſue applicant ad tempoꝛalia procuranda, vtuntur tamen ſpiritualibus rebus ad directionem vite ſue. Primi igitur ſuperedificant aurum argentum lapides precioſos. Secũdi vero ſuperedificant fenũ lignũ ⁊ ſtipulã. Ex quo patet qꝫ illi qui ſupedificãt aurũ argentũ ⁊ lapides p̃cioſos: habent aliquid de peccatis venialibus. ſꝫ nõ in q̃titate mobili, ꝓpter hoc qꝫ modicũ attingunt de cura tempoꝛaliũ rerũ. Illi etiã q̃ ſupedificant lignũ fenũ ſtipulã hñt aliq̃d ſtabile precioſuꝫ ⁊ p̃claꝝ. ſed in minoꝛi quantitate ſcꝫ inq̃tũ dirigunt̃ ꝑ bona ſpũalia. Põt aũt ⁊ hec diuerſitas referri ad ſupedificatiõꝫ doctrine. Nam illi q̃ fidei ab aplĩs fundate ꝑ ſuã doctrinã ſupedificãt ſolidã veritatẽ ⁊ clarã ſiue manifeſtã ⁊ ad oꝛnamẽtũ eccleſie ꝑtinentẽ ſupedificant aurum argentũ lapides precioſos. Unde ꝓuer. 10. Argentũ electum labia iuſti. Illi xo q̃ ab aplĩs fundate ſupaddũt in ſua doctrina aliq̃ inutilia ⁊ q̃ non ſunt manifeſta nec veritatis rõne firmant̃:

ſed ſunt vana ⁊ inania. ſuperedificant lignũ fenum ſtipu-
lem. Unde dicit Jere. 23. Qui habet ſomniũ narret ſom-
nium ⁊ qui habet ſermonẽ meũ loquat̃ ſermonẽ meũ vere
q̃d palleis ad triticum? Qui vero falſitatẽ doceret nõ ſu-
peredificaret ſed magis ſubuerteret fundamentũ. Dicit
ergo ſi quis ſuꝑedificat vel operãdo vel docendo ſuꝑ fun-
damentũ hoc id ẽ ſuꝑ fidem formatã in corde vel ſuꝑ fidẽ
fundatam ab apl'is ⁊ p̃dicattam aurũ ⁊ argentũ aut lapi-
des preciosos id ẽ ſpũalia opera vel preclarã doctrinam.
Vel lignum fenũ ſtipulaꝫ id eſt corporalia opera vel friuo-
lam doctrinã: vniuſcuiuſq; opus manifeſtũ erit. ſcꝫ in di-
uino iudicio quale ſit. non em̃ latet ꝑ humanã ignoranti-
am. Nam quidã vident̃ ſuꝑedificare aurũ argentũ lapidẽ
precioſum. qui tñ ſuꝑedificant lignũ fenũ ſtipulaꝫ in reb⁹
ſpũalibus corporalia meditantes. puta lucrũ vel fauorem
hũanũ. Quidã vero videt̃ ſuꝑedificare lignũ fenũ ſtipulã
q̃ tñ edificant aurum argentũ ⁊ lapidem precioſum: q: in
adminiſtratiõe temporalium nihil niſi ſpiritualia cogitãt
Unde ⁊ ſopho. 1. dicitur. Scrutabor hieruſalem in lucer-
nis. et Luc. 12. Nihil opertum qđ non reuelet̃. ¶ Dein-
de cum dicit. Dies em̃ dñi. oñdit qñ hec manifeſtant̃. ⁊ p̃-
mo ponit temp⁹ manifeſtatõis cũ dicit. Dies em̃ dñi de-
clarabit. Circa qđ ſciendũ eſt q̄ tunc dicit̃ eſſe tempus ⁊
dies alicuius rei qñ eſt in optimo ſtatu ⁊ maximo ſui poſ-
ſe. Unde ⁊ ecc̃. 4. dicit̃ Omnia tempus habẽt. Quãdo
ergo homo ſuaꝫ voluntatẽ implet etiam contra deũ tunc
eſt dies hominis. Unde dicit Jere. 17. Dieꝫ hoĩs nõ de-
ſideraui tu ſcis. Dies vero dñi dicit̃ qñ voluntas dñi cõ-
plet̃ de hoĩb⁹ qui ꝑ ei⁹ iuſticiam vel premiabũt̃ vel dãna-
bunt̃ ſm illud pſ. Cũ accepero temp⁹ ego iuſticias iudica-
bo. Unde ſm triplex dei iudiciũ tripl'r põt itelligi dies dñi
Erit eñ qđdã iudiciũ generale oĩm ſm illud Mat. 12. Ui-
ri niniuite ſurgẽt in iudicio. Et ſm hoc dies dñi đr nouiſ-
ſimus dies iudicij đ q. 2. theſſal. 2. Non terreami q̃ſi in-
ſtet dies dñi. Et ſm hoc itelligit̃ Dies dñi declarabit q:
in die iudicij manifeſtabit̃ dr̃ia humanoꝝ meritoꝝ: Ro. 2
In die qñ iudicabit dñs occulta hoĩm. Aliud aũt ẽ ꝑticu-
lare iudiciũ qđ fit đ vnoq̃q; ĩ morte ipſi⁹ de q̃ habet̃ Luc.
16. Mortu⁹ ẽ diues ⁊ ſepultus ẽ in inferno. mortu⁹ ẽ aũt
mendic⁹ ⁊ portat⁹ eſt ab angelis in ſinũ abrae. Et ſm hoc
dies dñi põt intelligi dies mortꝭ ſm illđ. 1. theſſal. 5. Di-
es dñi ſicut fur in nocte ita veniet. Sic ḡ dies dñi declara-
bit q: in morte vniuſcuiuſq; eius merita patent. Uñ dicit
ꝓuer. 11. Mortuo hoĩe ĩpio null'a erit vltra ſpes. ⁊ eiuſdeꝫ
14. Sꝑat aũt iuſt⁹ ĩ morte ſua. Tertiuꝫ aũt ẽ iudiciũ ĩ hac
vita inq̃tũ deus ꝑ tribulationes hui⁹ vite interdũ hoĩes
ꝓbat. Uñ dicit̃ infra. 11. Cũ iudicamur a dño corripimur
vt non cũ hoc mũdo dãnemur. Et ſm hoc dicit̃ dies dñi
dies t̃palis tribulatiõis de q̃ đr Sopho. 1. Uox diei dñi
amara tribulabit̃ ibi fortꝭ. Dies ḡ dñi declarabit q: in t̃pe
tribulationis affectus hoĩs ꝓbat̃. Ecc̃. 17. Uaſa figuli ꝓ-
bat fornax ⁊ hoĩes iuſtos tẽptatio tribulatiõis. Scđo oñ-
dit ꝑ qđ fiet iſta declaratio q: ꝑ ignẽ. Uñ ſeq̃t̃. Quia in
igne reuelabit̃. ſ. dies dñi: nã dies iudicij reuelabit̃ ĩ igne
q̃ p̃cedit faciẽ iudicis exurẽs faciẽ mũdi ⁊ inuoluẽs repro-
bos ⁊ iuſtos purgãs de q̃ đr ĩ pſ. Ignis añ ipm̃ p̃cedet ⁊
inflãmabit in circuitu inimicos ei⁹. Dies aũt dñi q̃ ẽ dies
mortꝭ reuelabit̃ in igne purgatorij ꝑ quẽ purgabit̃ ſi q̃d ĩ
elemẽtis inuenie t̃ purgandũ de q̃ põt intelligi qđ đr. Job
23. Probabit me q̃ſi aurũ qđ ꝑ ignẽ trãſit. Dies vero q̃ eſt
dies tribulationis diuio iudicio ꝑmiſſe reuelat̃ in igne tri-
bulationis đ q̃ dicit̃ Ecc̃. 2. In igne ꝓbat̃ aurũ ⁊ argentũ
hoĩes vero acceptabiles in camino tribulatiõis. Tertio po-
nit effectũ manifeſtatiõis cũ ſubdit. Et vniuſcuiuſq; op⁹
q̃le ſit ignis ꝓbabit q: ſ. ꝑ quẽlibꝫ igniũ p̃dictoꝝ ꝓbant̃
merita hoĩs vel demerita. Uñ in pſ. đr. Igne me examina-
ſti ⁊ nõ ẽ inuẽta in me iniq̃tas. In his trib⁹ q̃ h aplus po-

nit p̃mũ ẽ ꝯcluſio duoꝝ ſeq̃ntiũ. Si em̃ dies dñi reuelat̃ ĩ
igne ⁊ ignis ꝓbat q̃le ſit vniuſcuiuſq; op⁹. ꝯſeq̃ns ẽ q̄ dies
dñi declaret dr̃iam oꝑuꝫ humanoꝝ. ¶ Deiñ cũ dicit. Si
cui⁹ op⁹ manſerit ⁊c. oñdit modũ p̃dicte manifeſtatiõis ⁊
p̃° quãtũ ad bona opera cũ dicit. Si cui⁹. i. alicui⁹ op⁹ qđ
ipſe ſuꝑedificauit mãſerit. ſ. in igne ille. ſ. q̃ ſuꝑedificauit
mercedẽ accipiet. Jere. 31. Eſt merces oꝑi tuo. Et eſa. 40
Ecce merces ei⁹ cũ eo. Dicit̃ aũt aliqđ op⁹ in igne ꝑma-
nere illeſum dupl'r. Uno mõ ex ꝑte ipſi⁹ oꝑãtis q: ſ. ille q̃
hoc facit op⁹. ſ. bone doctrine vel qđcũq; bonoꝝ oꝑuꝫ ꝓ-
pter huiuſmodi opus nõ punit̃ in q̃tũ. ſ. nec torq̃bit̃ igne
purgatorij. neq; igne q̃ p̃cedet faciẽ iudicij neq; etiã eſtu-
at igne tribulationis. Qui em̃ nõ immoderate tempora-
lia dilexerit. ꝯſeq̃ns ẽ q̄ nõ nimis doleat ꝑ eoꝝ amiſſio-
ne. Dolor em̃ cauſat̃ ex amore rei q̃ amittit̃. Uñ ſuꝑfluus
amor ſuꝑfluũ generat dolorẽ. Alio mõ põt intelligi ex ꝑte
ipſius oꝑis. quolibꝫ em̃ p̃dictoꝝ iudicioꝝ ſuꝑueniẽte hoĩ
ꝑmanet ⁊ op⁹ bone doctrine vel qđcũq; aliud bonũ opus
Nã igne tribulatiõis ſuꝑueniẽte nõ ceſſat hõ neq; a vera
doctrina neq; a bono oꝑe virtutꝭ. vtrũq; aũt hoꝝ ꝑmanet
hoĩ q̃tũ ad meritũ ⁊ ĩ igne purgatorij ⁊ ĩ igne q̃ p̃cedet fa-
ciem iudicis. Secũdo oñdit diẽ quantũ ad mala oꝑa di-
cẽs. Si cui⁹. i. alicui⁹ op⁹ arſerit. ſ. ꝑ aliquẽ igniũ p̃dicto-
rũ detrimẽtũ patiet̃ ſcꝫ q̃ hoc oꝑat⁹ ẽ nõ tñ vſq; dãnatiõꝫ.
Uñ ſubdit. Ipe aũt ſalu⁹ erit ſcꝫ ſalute ẽt̃na ſm illđ Eſa.
45. Saluat⁹ eſt iſrl' in dño ſalute ẽt̃na. ſic tñ q̃ſi ꝑ igneꝫ
quẽ ſcꝫ p̃us ſuſtinuit vel in hac vita vel in fine hui⁹ vite
vel in fine mũdi. Uñ dicit̃ in pſ. Trãſiuim⁹ ꝑ ignẽ ⁊ aq̃m
⁊ eduxiſti nos ĩ refrigeriũ. Et eſa. 43. Cũ trãſieris ꝑ ignẽ
nõ cõbureris. ⁊ flãma nõ cõburet te. q: ego dñs de⁹ ſalua-
tor tu⁹. Dicit̃ aũt op⁹ alicui⁹ ardere dupl'r. Uno mõ ex ꝑte
oꝑantꝭ inq̃tũ ſcꝫ aliq̃s affligit̃ igne tribulatiõis ꝓpt̃ imo-
deratũ affectũ q̃ ſuꝑflue t̃rena diligit ⁊ punit̃ igne purga-
torij vel igne q̃ p̃cedet faciẽ iudicis ꝓpt̃ pctã venialia q̃
circa curam temporaliũ cõmiſit. ſiue etiã ꝑ friuola ⁊ vana
q̃ docuit. Alio mõ ardet opus in igne ex ꝑte ipſi⁹ oꝑis q:
ſcꝫ tribulatione ſuꝑueniente hõ nõ põt vacare nec doctri-
ne vane: nec terrenis oꝑib⁹. ſm illđ pſ. In illa die ꝑibũt
oẽs cogitatiões eoꝝ. Nec etiã igne purgatorij vl' p̃cedẽte
faciẽ iudicis remanebit ei aliq̃d p̃dictoꝝ vel ad remediuꝫ
vel ad meritũ. Et ſilit̃er dupl'r patit̃ detrimẽtũ vel inq̃tũ
ipſe punit̃ inq̃tum ꝑdit id qđ fecit. ⁊ q̃tũ ad hoc đr Ecc̃.
14. Omẽ op⁹ corruptibile in fine deficiet ⁊ q̃ oꝑat̃ illud
ibit cum illo: ⁊ omẽ op⁹ electũ in fine iuſtificabit̃: ⁊ q̃ oꝑat̃
illđ honorificabit̃ in illo. Quoꝝ p̃mũ ꝑtiñet ad eũ q̃ ſuꝑedi-
ficat lignũ fenũ ⁊ ſtipulam. qđ eſt opus digne ardẽs. Se-
cundũ aũt ꝑtinet ad eum q̃ ſuꝑedificat aurũ argentũ lapi-
des p̃cioſos. qđ eſt opus manẽs in igne abſq; detrimẽto.

¶ Lectio tertia

Neſcitis q: templum dei eſtis ⁊ ſpũs
dei habitat in vobis? Si quis auteꝫ
templũ dei violauerit diſperdet illũ
deus. Templum enim dei ſanctũ eſt: qđ eſtꝭ
vos. Nemo ſe ſeducat. Si quis videtur in-
ter vos ſapiens eſſe in hoc ſeculo: ſtultus fiat
vt ſit ſapiens. Sapientia em̃ hui⁹ mũdi ſtul-
ticia eſt apud deum. Scriptũ eſt em̃. Comp̃-
hendam ſapientes in aſtutia eoꝝ. Et iteruꝫ.
Dñs nouit cogitationes ſapientiũ: q̃m vane
ſunt. Nemo itaq; glorief̃ in hoĩbus. Oĩa em̃
veſtra ſunt ſiue Paulus ſiue apollo: ſiue ce-
phas. ſiue mũd⁹ ſiue vita ſiue mors. ſiue p̃e-

**ſentia ſiue futura. Oīa eīm vr̄a ſunt: vos aūt
xp̄i: xp̄s autem dei.**

Supra oñdit aplꝰs q̄ ſit merces bene laborantiū. hic agit
de pena male laborantiū ſiue deſtructiū. Et circa hoc duo
facit. Primo demonſtrat penā. Secundo excludit errorē
contrarium ibi. Nemo vos ſeducat. Oſtendit autem pe
nam operātiū ad deſtructionē ꝓſequēs ſilitudinē edificij
ſpūalis. Et circa hoc tria facit. pmo oſtēdit dignitatē ſpi=
ritualis edificij. Scdo determinat penā deſtruentiū ibi.
Si quis. Tertio aſſignat rationē pene ibi. Templuꝫ eīm
dei ꝛc̄. Dicit ḡ pmo. dictū eſt ꝙ ille qui ſupedificat mer=
cedem ſalutis accipiet vel ſine detrimento vel cum detri=
mento. ſed vt poſſitis agnoſcere que ſit pena male in vo=
bis laborantium oportet vos veſtram dignitatē agnoſce=
re quam primo ponit dicens. An vos neſcitis quia vos fi
deles xp̄i eſtis templum dei. Eph. 2. In quo omnis edifi
catio conſtructa creſcit in templū ſanctum in domino in q̄
⁊ vos coedificamini in habitaculum dei. Secundo ꝓbat
ꝙ fideles ſint templum dei. eſt enim de ratione templi ꝙ
ſit habitaculum dei ſm illud pſ. Deus in templo ſancto
ſuo. Unde omne illud in quo deus habitat poteſt dici tē=
plum. Habitat aūt deus principaliter in ſeipſo quia ipſe
ſolus ſe comprehendit. Unde ⁊ ipſe deus templū dei dici
tur apoc̄. 21. Dominus deus omnipotens templum illiꝰ
eſt. Habitat etiam deus in domo ſacrata ꝑ ſpūalem cultū
q̄ in ea ſibi exhibet̄. ⁊ ideo domus ſacrata dicitur templū
ſm illud pſ. Adorabo ad templum ſanctum tuum ꝛc̄.
Habitat etiam deus in omnibus ꝑ fidem que per dilecti=
onem operatur. ſm illud ephe. 3. Habitare chriſtum per
fidem in cordibus veſtris. Unde ⁊ ad ꝓbandum ꝙ fide=
les ſint templum dei ſubiungit ꝙ inhabitant̄ a deo: cum
dicit. Et ſpūs dei habitat in vobis. Et Ro. 8. dictum eſt
Spiritus eius qui ſuſcitauit ieſum xp̄m habitabit in vo=
bis. Ezech. 36. Spūm meum ponam in medio veſtri. Ex
quo patet ꝙ ſpūſſanctus eſt deus per cuius inhabitatio=
nem fideles dicuntur templum dei. Sola enim inhabita
tio dei templum dei facit vt dictum eſt. Eſt autem conſi=
derandum ꝙ deus eſt in omnibus creaturis in quibus ē
per eſſentiam potentiam ⁊ preſentiam implens omnia bo
nitatibus ſuis. ſm illud. Jere. 23. Celū ⁊ terram ego im=
plebo Sꝫ ſpūaliter dicitur deus inhabitare tanquā in fa=
miliari domo in ſanctis quorum mens capax eſt dei ꝑ co=
gnitioneꝫ ⁊ amorem etiam ſi ipſi in actu non cognoſcoſcāt
⁊ diligant dūmodo habeant per gratiam habitum fidei ⁊
charitatis. ſicut patet de pueris baptizatis. Et cognitio ſi
ne dilectione non ſufficit ad inhabitationem dei ſm illō.
1. Jo. 4. Qui manet in charitate in deo manet ⁊ deus in
eo. Inde eſt ꝙ multi cognoſcunt deum vel per naturalē
cognitionē vel ꝑ fidem informem quos tamen nō inhabi=
tat ſpūs dei. ¶ Deinde cum dicit. Si quis autem templū
ꝛc̄. Violat̄ autem templum dei dupliciter. Uno modo ꝑ
falſam doctrinam qua non ſuperedificatur fundamento.
ſed magis ſubruit fundamentum ⁊ deſtruit edificiuꝫ. Un
de dicit̄ Ezech. 13. de falſis prophetis. Violabant me ad
populuꝫ meum ꝓpter pugillū ordei ⁊ fragmentuꝫ panis.
Alio modo violat aliquis templum dei per peccatū mor=
tale per quod aliquis vel ſeipſum corrumpit vel aliū ope
re vel exemplo. Unde dicit̄ 2 Pal̄. 2. Cōtaminauit iudas
ſanctificationem domini quam dilexit. Sic autem dignū
eſt vt diſperdatur ille a deo ꝑ damnationeꝫ eternam qui
violat ſpirituale templum dei vel qualitercunqꝫ polluit
Unde dicit̄ 2 Pal̄. 2. Diſperdet dominus virum qui fece
rit hoc magiſtrum ⁊ diſcipulum. Et in pſ. Diſperdat do
minus vniuerſa labia doloſa ꝛc̄. ¶ Deinde cuꝫ dicit Tē=
plum dei ꝛc̄. aſſignat rationem eius quod dixerat de ſan=
ctitate templi. Qui enim aliquam rem ſacram violat: ſa=
crilegium committit. vnde dignum eſt vt diſperdat̄. Tē=
plum enim dei eſt ſanctum quod eſtis vos. ſicut ſupra di=
ctum eſt ⁊ in pſ dr̄. Sanctum eſt templū tuuꝫ mirabile in
equitate. ⁊ alibi. Domuꝫ tuam domine decet ſanctitudo.
Eſt quidem in materiali templo quedam ſacramentalis
ſanctitas ꝓut templum diuino cultui dedicatur. ſed in fi
delibus chriſti eſt ſanctitas gratie quā conſecuti ſunt per
baptiſmū ſm illō infra. 6. Abluti eſtis. ſanctificati eſtis.
¶ Deinde cum dicit. Nemo vos ſeducat. excludit errorē
contrarium. Et primo monet fideles vt ſibi caueant a ſe=
ductione errorum. Secundo docet mediuꝫ cauendi ibi.
Si quis inter vos. Tertio rationē aſſignabit ibi. Sapiē
tia enim huius mundi ꝛc̄. Circa primum ſciendum eſt ꝙ
quidam dixerunt ꝙ deus neqꝫ punit neqꝫ remunerat ho=
minum facta. ex quorum perſona dicit̄ ſopho. 1. Qui di=
cunt in cordibus ſuis non faciet bene dominus ⁊ non fa=
ciet male. Et treñ. 3. Quis eſt iſte qui dixit vt fieret domi
no non iubente? Ex ore altiſſimi non egredient̄ bonū neqꝫ
malum. Ad hunc ergo errorem excludendum dicit. Ne=
mo vos ſeducat aſſerens ſcꝫ ꝙ ille qui templū dei violat.
non diſperdat̄ a deo ſicut eph. 5. dicit̄. Nemo vos ſedu=
cat inanibus verbis. ꝓpter hoc enim venit ira dei in fili=
os diffidentie. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Si quis inter vos ꝛc̄
docet modum cauendi huiuſmodi ſeductionem. Ubi ſciē
dum eſt ꝙ quidam dixerunt deum non punire peccata ho
minū innitentes rationibus humane ſapientie. puta ꝙ de=
us non cognoſcat ſingularia que fiunt hic ex quorū ꝑſona
dicit̄ Job. 22. Circa cardines celi ꝑambulat: nec noſtra
conſiderat. Ad hoc ergo vitandū dicit. Si quis inter voſ
videt̄ eſſe ſapiens in hoc ſeculo id eſt ſapientia ſeculari q̄
in eo ꝙ contrariat̄ veritati fidei non eſt ſapientia licet vi=
deatur eſſe: ſtultus fiat: abijciendo iſtam ſapientiam appa
rentem vt ſit ſapiens ſcꝫ ſm ſapientiam diuinā que eſt ve
ra ſapientia. Et hoc etiam obſeruanduꝫ eſt non ſolum in
his in quibus ſecularis ſapientia contrariatur veritati fi=
dei. ſed etiam in omnibus in quibus contrariat̄ honeſtati
morum. Unde ꝓuer. 3. dicitur. Deo ſecum morante con=
fortatus eſt ꝛc̄. ¶ Deinde cum dicit. Sapientia enim hu=
ius mundi ꝛc̄. aſſignat rationem eius qđ dixerat. Et pri=
mo ponit rationem. videbat̄ eīm ineptam monitionem fe=
ciſſe vt aliquis fieret ſtultus ⁊ vere inepta eſſet ſi ſtulticia
illa de qua loquebat̄ eſſet per abnegationem vere ſapien=
tie. ſed non eſt ita. Sapientia enim huius mūdi ſtulticia
eſt apud deum. Dicit̄ autem ſapientia huius mundi que
principaliter mundo innitit̄. Nam illa que per res huius
mundi ad deum attingit non eſt ſapientia mundi ſed ſapi
entia dei. ſm illud Ro. 1. Deus enim illis reuelauit. In=
uiſibilia enim ipſius a creatura mundi ꝑ ea que facta ſunt
intellecta conſpiciunt̄. Sapientia ergo mundi que ſic re=
bus mundi intendit vt ad diuinam veritatem nō ꝑtingat
ſtulticia ē apđ deuꝫ id ē ſtulticia reputat̄ ſm diuinū iudi=
ciū Eſa. 19. Stulti principes thaneos: ſapiētes cōſiliarij
pharaonis dederunt conſilium inſipiens. Secundo pro=
bat qđ dixerat per duas auctoritates quarum prima ſcri=
bit̄ Job. 5. Unde dicit. Scriptum eſt comprehendam ſa
pientes in aſtutia eorum. Comprehendit autē ſapientes
dominus in aſtutia eorum quia ꝑ hoc ipſum ꝙ aſtute cogi
tant contra deum. impedit deus eorum conatuꝫ ⁊ implet
ſuum propoſitum ſicut per maliciam fratrum Joſeph vo=
lentium impedire eius principatum impletum eſt per di=
uinam ordinationem ꝙ Joſeph in egypto venditus ꝑn=
ciparet̄. Unde ⁊ ante premiſſa verba dicit Job. Qui diſ=
ſipat cogitationes malignorum ne poſſint implere manꝰ

eorum qͦ ceperant. quia vt dicit prouer. 21. Non eſt ſapientia non eſt ſcientia non eſt conſilium contra dominū. Secunda auctoritas ſumit ex pſ̄. vnde dicit. Et iterū ſcriptum eſt. Dominus nouit cogitatiões ſapientū id eſt ſm ſapientiam mundi quoniam vane ſunt. qꝛ ſcilicet non pertingunt ad finez cognitionis humane que eſt cognitio veritatis diuine. Unde dicit ſap. 13. Uani ſunt om̄es homines in quibus nō ſubeſt ſapientia dei. ¶ Deinde cū dicit. Itaqꝫ nemo glorietur in hominibus. Infert concluſionem principaliter intentam ſcꝫ ꝙ non debeant gloriari de miniſtris dei. ⁊ primo concludit propoſitum ex predictis dicens. Itaqꝫ exquo miniſtri nihil ſunt ſed laborant ꝓ mercede. nemo glorietur in hominibus ſicut ⁊ in pſ̄. dicit. Nolite confidere in principibus neqꝫ in filijs hominū in quibus non eſt ſalus. Et Jere. 17. Maledictus vir qui confidit in homine ⁊c̄. Secundo rationem aſſignat ex dignitate fidelium xp̄i aſſignans ordinem fidelium in rebus. ⁊ p̄mo ponit ordinem rerum ad fideles xp̄i dicens. Om̄ia veſtra ſunt quaſi dicat. Sicut homo non gloriatur de rebus ſibi ſubiectis: ita ⁊ vos gl̄iari nō debetis de reb⁹ hui⁹ mūdi q̄ oīa ſunt vobis data a deo ſm illō pſ̄. Oīa ſubiecisti ſub pedib⁹ ei⁹. Exponit aūt q̄ oīa. int̄ que p̄⁹ ponit miniſtros xp̄i q̄ ſunt diuinitus ordinati ad miniſterium fideliuꝫ. ſm illud. 2. corin. 4. Nos aūt ſeruos vr̄os ꝑ ieſum ⁊ hoc eſt qͦ dicit. Siue paulus q̄ plantauit. ſiue apollo q̄ rigauit. ſiue cephas. i. petr⁹ q̄ eſt vl̄is paſtor ouiū xp̄i vt dicit Jo. vltimo. Poſt hec ponit res exteriores cū dicit. Siue mūdus q̄ ē cōtinentia oīm creaturaꝝ q̄ quidē eſt fideliū xp̄i. eo ꝙ homo ꝑ res huius mundi iuuatur vel quantū ad neceſſitatem corporalē vel quantū ad cognitionē dei ſm illud ſap. 13. A magnitudine ſpeciei ⁊ creature ⁊c̄. ¶ Conſeqn̄ter ponit ea q̄ ꝑtinent ad ipſam hoīs diſpoſitionē dicens. Siue vita ſiue mors qꝛ ſcꝫ fidelib⁹ xp̄i ⁊ vita eſt vtilis in qua meretur ⁊ mors ꝑ quā ad premia ꝑueniūt ſm illō Ro. 14. Siue viuimus ſiue morimur ⁊c̄. Et phil. 1. Mihi viuere xp̄s eſt ⁊ mori lucrum. Ad hec aūt duo reducunt omnia bona vel mala huius mundi quia per bona conſeruatur vita. per mala peruenitur ad mortem. Ultimo ponit que ꝑtinent ad ſtatum hominis preſentem vel futurum dicēs. Siue preſentia. i. res huius vite quib⁹ iuuamur ad merēdum ſiue futura que nobis reſeruantur ad premium. Nō enī habemus hic manentem ciuitatem ſed futuram inquirimus. vt dicitur Heb. vltimo. Omnia inquit veſtra ſunt id eſt veſtre vtilitati deſeruientia ſm illud Ro. 8. Diligētibus deum omnia cooperant̄ in bonum. Sic ergo prim⁹ ordo eſt chriſti ad fideles. ſecundus vero fidelium chriſti ad chriſtum quos ponit ſubdens: Uos autem xp̄i eſtis. quia ſcꝫ ſua morte redemit Ro. 14. Siue viuimus ſiue morimur domini ſum⁹. Tertius ordo eſt chriſti ſm ꝙ homo ad deum. ideo addit. Chriſtus autez ſm ꝙ homo dei eſt Unde cum deum ⁊ dominum in pſ̄. nominat dicens. Domine deus meus in te ſperaui. vt nomine dei tota trinitas intelligatur. Quia ergo nullus debet gloriari de eo quod infra ipſum eſt: ſed de eo quod eſt ſupra ipſum ideo non debent fideles chriſti gloriari de miniſtris. ſed magis miniſtri de ip̄is. 2. corin. 7. Multa mihi fiducia eſt apud vos. multa mihi gloriatio ꝓ vobis. Sꝫ fideles chriſti debent gloriari de chriſto. ſm illud Gal. vltimo. Mihi abſit gloriari niſi ī cruce domini noſtri ieſu chriſti. ſicut chriſtus de patre ſm illud ſap. 2. Gloriatur ſe patrem habere deum.

¶ Incipit capitulū quartū.
¶ Lectio prima.

Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros chriſti: ⁊ diſpenſatores miniſteriorum dei. Hic iam queritur inter diſpenſatores vt fidelis quis inueniatur. Mihi autem pro minimo eſt vt a vobis iudicer aut ab humano die. Sed neqꝫ meipſū iudico: Nihil enim mihi conſcius ſuꝫ: ſed nō in hoc iuſtificatus ſum. Qui autem iudicat me: dominus eſt. Itaqꝫ nolite ante tempus iudicare quoadusqꝫ veniat dominus: qui et illuminabit abſcondita tenebrarum. ⁊ manifeſtabit conſilia cordium. et tunc laus erit vnicuiqꝫ a deo.

Superius redarguit apoſtolus corinthios de hoc ꝙ de quibuſdam miniſtris gloriabantur: hic autem arguit eos ꝙ alios miniſtros cōtemnebant. Et circa hoc duo facit. primo arguit eorum culpam. Secundo inſtat ad eorum correctionem ibi. Non vt confundam vos. Circa primum duo facit. primo arguit eorum temeritatē qua male de miniſtris chriſti iudicabant. Secūdo arguit eorum elationem qua chriſti miniſtros cōtemnebant ibi. Hoc autē fratres. Circa primuꝫ duo facit. Primo oſtendit quid ſit de miniſtris chriſti firmiter ſentiendum. Secūdo ꝙ nō ſit de eis temere iudicanduꝫ ibi. Hic iam queritur inter diſpenſatores. Dicit ergo primo. Dixi ꝙ nullus veſtrum debet gloriari de hominibus tamen quilibet veſtrum debet cognoſcere auctoritatem officij noſtri ad quod pertinet ꝙ ſumus mediatores inter chriſtum cui ſeruimus. ad quod pertinet ꝙ dic̄. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros chriſti Eſa. 61 Sacerdotes dei vocabimini miniſtri dei noſtri dicetur vobis. ⁊ inter membra eius que ſunt fideles eccleſie: quibus dona chriſti diſpēſant. ad quod pertinet qͦ ſubditur: Et diſpenſatores miniſteriorum dei id eſt ſecretorum eius: que quidem ſunt ſpiritualia eius documenta. ſcd̄m illud infra. 14. Spiritus eſt qui loq̄tur myſteria. Uel etiam eccleſiaſtica ſacramenta in quibus diuina virtus ſecretius operatur ſalutem. Unde ⁊ in forma conſecrationis eucharîſtie dicit. Miſterium fidei. pertinet ergo ad officium p̄latorum eccleſie ꝙ in gubernatione ſubditorum ſoli chriſto ſeruire deſiderent cuius amore oues ei⁹ paſcūt ſm illō Jo. vltīo. Si diligis me paſce oues meas. Pertinet etiā ad eos vt diuina populo diſpenſent. ſm illō infra. 6. Diſpenſatio mihi credita eſt. ⁊ ſm hoc ſunt mediatores inter chriſtum ⁊ populū. ſcd̄m illud deut. 5. Ego ſequeſter fui ⁊ medius illo tempore inter deum ⁊ vos. Hec autē eſtimatio d̄ prelatis eccleſie neceſſaria eſt ad ſalutē fidelium. niſi enī eos recognoſcerent miniſtros xp̄i non eis obedirēt: tanquā chriſto. ſcd̄m illud Gal. 4. Sicut angeluꝫ dei excepiſtis me ſicut ieſum chriſtum. Rurſum ſi eos non cognoſcerent diſpenſatores recuſarēt ab eis dona recipe cōtra illud qͦ idem apoſtolus dicit. 2. cori. 2. Quod donaui ſi q̄d donaui ꝓpter vos in perſona xp̄i. ¶ Deinde cum dicit. Hic iam querit̄ inter diſpenſatores. oſtendit circa miñſtros xp̄i temere iudicari n̄ debere. ⁊ circa hoc tria fac̄. p̄mo ponit quoddā ꝑ quod iudicare ſatagunt de fidelitate miniſtroꝝ. Secūdo oſtendit de hoc iudicio ſe non curare ſꝫ deo reſeruare ibi. Mihi aūt ꝓ minimo eſt. Tertio cōcludit ꝓhibitionē temerarij iudicij ibi. Itaqꝫ nolite. Circa p̄mū cōſiderandū eſt ꝙ miniſtroꝝ ⁊ diſpenſatoꝝ xp̄i q̄dam ſunt fideles: q̄dam infideles. Infideles diſpēſatores

ſunt q̃ in diſpenſandis diuinis miſterijs non intendũt vti
litatẽ populi ⁊ honorem xp̃i ⁊ vtilitatem membroꝝ eius
ſm illud Luc.16. In iniquo mãmone fideles nõ fuiſtis.
Fideles autẽ q̃ in om̃ibus intendunt honorem dei ⁊ vtili-
tatem membroꝝ eius. ſm illud Luc.12. Quis putas eſt
fidelis ſeruꝰ ⁊ prudens quẽ ꝯſtituit ſup̱ familiã ſuã. Qui
aũt ſint fideles vel infideles diuĩo iudicio manifeſtabunt
ĩ futuro. Sꝫ corinthij temere volebãt diſcutere. q̃ diſpen-
ſatores eſſent fideles vel infideles. ⁊ hoc eſt qđ dicit. Hic
hoc eſt inter vos. Iam.i.in preſenti tempore queritur.i.diſ
cutitur. Vt q̃s.i.aliq̃s inter diſpenſatores fidelis inuenia
tur. Iudicabant eñ plures eſſe ĩfideles vix aliquem virũ
putantes eſſe fidelem ſm illud ꝓuer.20. Multi viri mi-
ſericordes vocant̃: virum aũt fidelẽ quis inueniet? ¶ De-
inde cum dicit. Mihi aũt ꝓ minĩo eſt. oſtendit ſe hoc iu-
dicium reputare nihil: ⁊ circa hoc tria facit. p̱mo ponit ꝙ
nõ curat circa hoc ab alijs iudicari dicẽs. Mihi aũt q̃ ſuꝫ
minimꝰ inter diſpenſatores ꝓ minĩo eſt.i.minĩa bona re-
puto. Vt a vobis iudicer ſcꝫ eſſe fidelis vel infidelis. Et
ne putarent ab apoſtolo hec dici in eoꝝ contemptuꝫ ac ſi
eorum iudicium deſpiceret quaſi vilium ꝑſonarum ſub-
iungit. Aut ab humano intellectu qui eſt dies hoĩs ſm il
lud Ioh.11. Qui ambulat in die nõ offendit q꜡ lucẽ huiꝰ
mũdi videt. Vel ad lr̃aꝫ. Aut ab hũano die.i.ab ĩtellectu
in hoc tempore iudicantibus quaſi dicat veſtrum vel quo
rumcũq; hominũ iudicium ꝑum curo. Iere.17. Diem ho
minis non deſideraui tu ſcis. Eſt aũt ſciendum ꝙ de iudi
cio hominũ dupliciter debet curari. Vno modo quãtũ ad
alios qui ex eorum bono vel edificant̃ vel ſcãdalizantur.
⁊ ſic ſancti non ꝓ minimo ſed ꝓ magno habent ab homi-
nibus iudicari cum dominꝰ dicat Math.5. Videãt op̱a
vr̃a bona ⁊ glorificent patrem vr̃m q̃ in celis eſt. Alio mo
quantũ ad ſeipſos. ⁊ ſic non curant multum quia nec glo-
riam humanam concupiſcũt ſm illud.1.theſſal.2. Neq;
gloriam ab hominibus querẽtes neq; aliquid a vobis ne-
q; ab alijs. Neq; opprobriuꝫ hominis timẽt ſm illđ Eſa.
51. Nolite timere opprobriũ hominum ⁊ blaſphemias eo-
rum ne timeatis. Vnde apoſtolus ſignanter dicit. Mihi
aũt ⁊c̃.id eſt quantũ ad me ꝑtinet. non autẽ id ꝓ nullo eſt
ſed ꝓ minĩo q꜡ bona temporalia inter que bona fama com
putat̃. non ſunt nulla bona ſed minima vt aug. dicit in li-
bro de libero arbitrio. Vnde ⁊ ſap̃.7. Omne aurum in
comparatione illius arena eſt exigua. Secundo oſtendit
ꝙ neq; ſeipſum iudicare p̃ſumit dicens. Sed neq; meip-
ſum iudico. Videt̃ aũt hoc eſſe contra id qđ infra.11. dici-
tur. Si noſmetipſos diiudicaremꝰ non vtiq; iudicaremur
Debet ergo quilibꝫ iudicare ſeipſum. Sed ſciendũ eſt ꝙ
iudicio diſcuſſionis de quo ap̃lus ibi loquit̃ quilibꝫ debꝫ
iudicare ſeipſum ſm illud pſ̃. Exercitabar ⁊ ſcopebaꝫ ſpi
ritum meum. Et ſiĩliter iudicio condemnationis ⁊ rep̄hen
ſionis in manifeſtis malis ſm illud Iob.13. Arguam co-
ram eo vias meas. ſed iudicio abſolutionis non debet ali
quis preſumere ſe iudicare. vt ſe innocenteꝫ reputet. Vñ
dicitur Iob.9. Si iuſtificare me voluero: os meum cõdẽ-
nabit me. ſi innocentem conſidero prauum me comproba
bit. Cuius rationem aſſignat dicens. Nihil mihi conſciꝰ
ſum id eſt non habeo alicuius peccati mortalis conſcien-
tiam ſm illud Iob.27. Neq; rep̄hendit me cor meũ in
omni vita mea. Sed non in hoc iuſtificatus ſum id eſt nõ
ſufficit ad hoc ꝙ me iuſtum ꝓnunciem. q꜡ poſſunt aliqua
peccata in me latere que ignoro. ſm illud pſ̃. Delicta q̃s
intelligit? Et Iob.9. dicit̃. Et ſi ſimplex fuero hoc ipſum
ignorabit anima mea. Tertio concludit cui hoc iudicium
reſeruet̃ dicẽs. Qui aũt iudicat me dñs eſt.i. ad ſolũ deũ
ꝑtinet iudicare vtrum ſim fidelis miniſter an non. hoc eñ
pertinet ad intentionem cordis quã ſolus deus pondera-
re poteſt ſm illud ꝓuer.16. Sp̃uꝫ ponderator eſt dñs ⁊
Iere.7. Prauũ eſt cor hoĩs ⁊ inſcrutabile. q̃s cognoſcet
illud? Ego dñs ꝓbans renes ⁊ ſcrutans corda. ¶ Deinđ
cum dicit. Itaq; nolite ⁊c̃. cõcludit ꝓhibitionẽ temerarij
iudicij. Et circa hoc tria fac̃. p̱ᵒ ꝓhibet p̃uenire diuinũ iu
dicium dicens. Itaq; exemplo meo q̃ neq; meipſum iudi-
co neq; ab alijs iudicari curo ſꝫ iudiciũ meũ deo reſeruo:
Nolite ante tp̄us iudicare q꜡ vt dicit̃ Eccl̃s.8. Omni ne-
gocio tempus eſt ⁊ oportunitas. Quoadusq; veniat dñs
ſcꝫ ad iudicandũ ſm illud. Eſa.tertio Dñs ad iudiciũ ve
niet cũ ſenatoribus populi ſui. Vnde ⁊ dñs dicit Mat.7
Nolite iudicare. Sed hoc intelligenduꝫ eſt de ocultis de
manifeſtis aũt iudicare cõmiſſum eſt a deo hominibꝰ ſm
illud deut.1. Audite illos ⁊ qđ iuſtum eſt iudicate. Sunt
eñ aliqua manifeſta non ſolum ꝑ euidentiã facti ſicut no
toria. ſed etiam ꝓpter confeſſionẽ aut teſtiũ ꝓbationem.
Occulta vero deus ſuo reſeruat iudicio. Sũt aũt occulta
nobis que latent in corde vel etiam in abſcondito fiunt. ⁊
de his dicit̃ in pſ̃. Que dicitis in cordibꝰ veſtris ⁊ in cu-
bilibus veſtris compungimini. Vnde homo q̃dem de his
eſt temerarius iudex ſicut iudex delegatꝰ q̃ excedit formã
mandati iudicis de cauſa nõ ſibi cõmiſſa. Eſt ergo teme-
rariuꝫ iudiciũ qñ aliq̃s de dubijs iudicat. Peruerſuꝫ aũt
quando falſum iudiciũ ꝓfert ⁊ q̃uis non ſit iudicandum
circa ꝑſonas puta vt aliquis iudicet malũ hoĩem q̃ bonus
eſt. tñ multo grauius eſt vt iudicium ꝑuertat̃ de rebꝰ ip-
ſis puta ſi q̃s diceret ꝟginitatem eſſe malã ⁊ fornicatiõeꝫ
bonam. contra qđ dicit̃ Eſa.5. Ve q̃ dicitis bonum malũ
⁊ malum bonũ. Secundo deſcribit ꝑfectionẽ futuri diui-
ni iudicij dicens. Qui ſcꝫ dñs ad iudicanduꝫ veniẽs illu-
minabit abſcondita tenebraꝝ id eſt facit eſſe lucida ⁊ ma-
nifeſta ea q̃ occulte in tenebris facta ſunt. ⁊ manifeſtabit
conſilia cordium.i.om̃ia corda ſm illud Iob.12. Qui re
uelat occulta de tenebris ⁊ ꝓducit in lucẽ vmbram mortiſ
Et ſopho.1. Scrutabor hieruſalẽ in lucernis. Qđ quidẽ
eſt intelligendũ tam de bonis q̃ de malis q̃ nõ ſunt ꝑ pñi-
am tecta ſm illud pſ̃. Beati quoꝝ remiſſe ſunt iniquita-
tes ⁊ quoꝝ tecta ſunt peccata. Tertio ponit fructũ quem
boni reportabunt de diuino iudicio dicens. Et tunc laus
erit vnicuiq; ſcꝫ bonoꝝ a deo. Que quidẽ laus vera erit:
q꜡ deus nec decipi nec decip̱e poteſt. Ro.2. Cuius laus
non ex hoĩbus ſed ex deo eſt.2.corin.10. Non eñ q̃ ſeip-
ſum cõmendat ille ꝓbatus eſt ſed quẽ deus cõmendat.

¶ Lectio ſecunda.

HEc autẽ fratres transfiguraui in me
⁊ apollo ꝓpter vos: vt in vobis di-
ſcatis: ne ſupra q̃ ſcriptũ eſt vnꝰ ad-
uerſus alterũ infletur ꝓ alio. Quis eñ diſcer-
nit? Quid autẽ habes quod nõ accepiſti? Si
aũt accepiſti quid gloriaris quaſi nõ accepe-
ris? Iam ſaturati eſtis. iaꝫ diuites facti eſtis
Sine nobis regnatis. Et vtinã regnetis: vt
⁊ nos vobiſcum regnemus Puto eñ ꝙ deꝰ
nos ap̃los nouiſſimos oſtendit tanq̃ morti
deſtinatos. q꜡ ſpectaculũ facti ſumus mũdo
⁊ angelis ⁊ hoĩbꝰ. Nos ſtulti ꝓpter chriſtuꝫ
vos autem prudentes in chriſto. Nos infir-
mi: vos autem fortes. Vos nobiles: nos
autem ignobiles. Vſq; in hanc horam et

**eſurimus ⁊ ſitimus ⁊ nudi ſum⁹. ⁊ collaphis
cedimur ⁊ inſtabiles ſumus. ⁊ laboram⁹ ope
rantes manibus noſtris. Maledicimur ⁊ be
nedicimus. Perſecutionē patimur ⁊ ſuſtine
mus. Blaſphemamur ⁊ obſecramus. Tanq̄
purgamenta huius mundi facti ſumus om-
nium ꝑipſima vſq̄ adhuc.**

Poſtq̄ ap̄lus reprehēdit in corinthijs temeritatē qua mi
niſtros xp̄i iudicabant: hic arguit eorum elationē qua mi
niſtros xp̄i contemnebant. Et circa hoc tria facit. p̄mo ꝓ-
ponit qđ intendit. Secūdo rōeꝫ aſſignat ibi. Quis eñ te
diſcernit. Tertio eoꝝ contemptū yronice loquēs irridet
ibi. Jam ſaturati eſtis. Circa p̄mū cōſiderandū eſt q̄ apo
ſtolus ſupra volens rep̄mere contentiones corinthiorum
quas habebant rōne miniſtroꝝ: vſus fuerat nōibus bono
rum miniſtroruꝫ xp̄i. ſicut ſupra .1. dixit. Unuſq̄ſq̄ veſtrū
dicit. Ego quidē ſum pauli. ego autem apollo. ego vero
cephe. ⁊ ſupra tertio vbi dixit ſiue paulus ſiue apollo ſiue
cephas. ⁊ tñ non gl̄iabant̄ de bonis miniſtris xp̄i nec ꝓ-
pter eos diffidebant ſed ꝓpter pſeudo ap̄los quos noīare
noluit ne videret̄ ex odio vel inuidia ꝯtra eos loqui. ſꝫ lo-
co eoruꝫ poſuerat nomen ſuum ⁊ aliorū bonorum predica
toruꝫ. ⁊ hoc eſt qđ dicit. Hec aūt fratres ſcꝫ que dixi de
miniſtris de quibus gloriamini ⁊ ꝓ quib⁹ cōtenditis trāſ
figuraui. i. figuraliter loquēs tranſtuli ī me ⁊ apollo. Di-
cit eñ ꝓuer. 1. Animaduertet ꝑabolaꝫ ⁊ interpretationē
verba ſapientū ⁊ enigmata eorū. Et hoc ꝓpt̄ vos. i. vr̄aꝫ
vtilitatē. 2. corin. 4. Omnia ꝓpter vos. Ut in nobis diſca
tis. ne vnus veſtrū inflet̄. i. ſupbiat aduerſus alium ꝓxi-
mum ſuuꝫ. ꝓ alio ſcꝫ ꝓ quocunq̄ miniſtro xp̄i. Supra q̄
ſcriptū eſt. i. vltra formā vobis in premiſſis deſcriptā. Di
cit eñ ſap̄. 4. Dirumpens illos inflatos ſine voce. ¶ De
inde cum dicit. Quis eñ te diſcernit. aſſignat rōem q̄re
vnus non debeat contra aliū inflari. ⁊ primo ponit rōnem
dicens. Quis eñ te diſcernit? Qđ pōt intelligi dupliciter.
Uno modo ſic. Quis eñ te diſcernit a maſſa ꝑditoꝝ?
tu teipſum diſcernere non potes: vnde nō habes in te vñ
contra alium ſuperbias. Et de hac diſcretiōe dicit̄ in pſ̄.
Judica me deus ⁊ diſcerne cauſam meā de gente nō ſan-
cta. Alio modo pōt intelligi. Quis te diſcernit. ſ. ſupio-
rem faciens proximo tuo? quod hoc tu facere non potes.
Unde contra eum ſupbire nō debes. Et de hac diſcretio-
ne dicit̄ Ecc̄. 33. In multitudīe diſcipline dñi ſeꝑauit eos
⁊ īmutauit vias illoꝝ. Sed inter hoīes inquantū ſunt fi-
deles xp̄i non eſt diſcretio q̄ꝛ vt dicit̄ Ro. 12. Multi vnū
corpus ſum⁹ in xp̄o. Et act̄. 15. dicit petrus. Nihil diſcer-
nit inter nos ⁊ illos fide purificans corda eorum. Secūdo
excludit quandam rationem. Poſſet eñ aliquis diſcerni
vel a bonis vel a malis melior eis exiſtens ꝓpter bona q̄
habet puta fidē: ſapientiā ⁊ hmōi. Sꝫ hoc excludit ap̄lus
dicens. Quid aūt habes qđ non accepiſti? q̄ſi dicat nihil.
Omnia eñ bona ſunt a deo ſm̄ illud pſ̄. Aperiente te ma
num tuā omnia implebunt̄ bonitate. Et. 2. par̄. 29. Tua
ſunt omnia. ⁊ que de manu tua accepim⁹ dedim⁹ tibi. ⁊ ex
hoc cōcludit ꝓpoſitū dicens. Si aūt accepiſti quid gl̄iariſ
quaſi non acceperis. ille igit̄ gl̄iat̄ quaſi non accipiens q̄
de ſeipſo gloriat̄ ⁊ non de deo. ſicut de quibuſdā dicit̄ in
pſ̄. Qui confidūt in virtute ſua ⁊ in multitudine diuitia-
rum ſuaꝝ gloriant̄. Et ad hoc ꝑtinet p̄ma ſpēs ſupbie: q̄
ſcꝫ aliq̄s ſupbiendo qđ habet dicit a ſeipſo habere. iuxta
illud pſ̄. Labia noſtra a nobis ſunt. q̄s noſter dñs eſt? Il
le aūt gloriat̄ q̄ſi accipiens q̄ oīa deo aſſcribēs gl̄iat̄ đ ipſo
ſicut ſupra dictū eſt. Qui gloriat̄ in dño glorietur. Sic aūt
gl̄iari non eſt ſupbire ſed humiliari ſub deo cui homo dat
gloriam ſm̄ illud ecc̄. vltimo. Danti mihi ſapientiā dabo
gloriam. ¶ Deinde cum dicit. Jam ſaturati eſtis. irridet
eorum ſupbiam q̄ apoſtolos xp̄i cotemnebant. ⁊ p̄mo ī ge
nerali. ſecūdo in ſpeciali ibi. Nos ſtulti ſumus ⁊c̄. Circa
p̄mū duo facit. p̄mo irridet in eis q̄ đ ſe nimis p̄ſumebāt
ſecūdo deridet in eis q̄ ap̄los cōtemnebāt ibi. Puto eñ
q̄ deus ⁊c̄. Circa p̄mum duo facit. p̄mo irridet eos de p̄-
ſumptione qua ſibi attribuebāt qđ nō habebant. Secūdo
irridet eos de hoc q̄ ſibi ſingulariter attribuebant qđ ſin-
gulariter nō habebant ibi. Sine nobis regnatis. Attri
buebant aūt ſibi abundantiā bonoꝝ quoꝝ quedā ſunt in-
teriora. ⁊ quantū ad hoc dicit. Jam ſaturati eſtis id eſt vo
bis videt̄ q̄ ſaturati eſtis. i. abūdanter refecti ſp̄ūali dul-
cedine de q̄ dicit̄ in pſ̄. Satiabor dum manifeſtabit̄ glo-
ria tua. Poterat aūt eis ſm̄ veritateꝫ dici q̄ iam ſaturati
eſtis nō plenitudine ſed faſtidio ſm̄ illud ꝓuer. 27. Aia
ſatiata calcabit fauū. Quedā vero bona exteriora ⁊ q̄tūꝫ
ad hoc dicit. Jam diuites facti eſtis: ſicut vobis videt̄: ſ.
diuitijs ſp̄ūalib⁹ de quib⁹ dicit̄ Eſa. 33. Diuitie ſalutiſ ſa-
pientia ⁊ ſcientia. Simile eſt qđ dicit̄ apoc. 3. Dicis quia
diues ſum ⁊ locuples valde ⁊ nullius egeo. Sꝫ ꝯtra hoc
videt̄ illud qđ ſupra dixit in p̄ncipio dicens. Quia in om
nibus diuites facti eſtis in illo in omni ſcientia ⁊c̄. Sꝫ di
cendū eſt q̄ ſupra dixit quantū ad bonos q̄ inter eos erāt.
hic autē dicit quantū ad preſumptuoſos q̄ ſupbiebant de
eo qđ non habebant. Poteſt ⁊ aliter diſtingui ſatietas et
diuitie vt ſaturitas referat̄ ad vſum gr̄e quo q̄s ſp̄ūalibus
fruit̄. Diuitie aūt ad ipſos habitus gr̄arum. Secūdo cuꝫ
dicit Sine nobis regnatis. irridet eos q̄ ſibi ſingularit̄ at
tribuebant qđ nō habebant. Unde dicit ſine nobis regna
tis id eſt ita vobis videt̄ q̄ regnū ad vos ꝑtineat non ad
nos. Sic eñ erant decepti a pſeudo ap̄lis vt crederent ſe
ſolos habere fidei veritatē que in regno dei ꝯſiſtit. ap̄lm
autem ⁊ ſequaces eius errare. Contra quos dicit̄ Eſa. 5.
Nunq̄d habitabitis vos ſoli in medio terre? Et ne videat̄
ap̄lus ex inuidia hoc dicere ſubiungit. Utinam regna-
retis. Optat eñ vt veram fidē habeant ſm̄ illud act̄. 26.
Opto omnes q̄ audiunt tales fieri qualis ⁊ ego ſum exce
ptis vinculis his. Et vt eis exempla humilitatis prebeat
ſubiungit. Ut ⁊ nos regnemus vobiſcum quaſi dicat. Si
aliquā excellentiam habetis non dedignamur vos ſequi.
ſicut vos dedignamini ſequi nos. contra illud qđ dicit̄
gal̄. 4. Qđ bonū eſt emulamini in bono ſemꝑ. Et eſt ad-
uertendū q̄ apoſtolus hic quattuor ſpecies ſupbie tangit.
quaꝝ p̄ma eſt q̄ñ aliquiſ reputat ſe nō hr̄e a deo qđ habet
quā tangit tangit dicens. Quid gloriaris q̄ non accepe-
ris? Et hoc etiam pōt reduci ad ſecundā ſpeciē q̄ aliquis
exiſtimat ꝓprijs meritis accepiſſe. Tertia ſpecies ē: quā
q̄s iactat ſe habere qđ non habet. ⁊ quantū ad hoc dicit.
Jam ſaturati eſtis: iaꝫ diuites facti eſtis. Quarta ſpecies
quando aliq̄s deſpectis ceteris ſingulariter vult videri ⁊
q̄tū ad hoc ꝑtinet qđ dic̄. Sine nob̄ regnatis. ¶ Deiñ cū
dicit. Puto q̄ deus ⁊c̄. irridet eos de hoc q̄ ap̄los xp̄i
contemnebant. ⁊ p̄mo irriſiōe ponit contēptuꝫ. ſecundo
cauſam contemptus ibi. Qui ſpectaculū facti ſumus. Di
cit ḡ p̄mo. Prius dixi q̄ ſine nobis regnatis: puto enim
id eſt vos putare videmini q̄ deus nos ap̄l̄os oſtēdit no-
uiſſimos cū tñ infra. 12. dicat̄ q̄ deus in eccleſia poſuit p̄-
mum ap̄los. Sic eñ implet̄ qđ đr̄ Matth. 20. Erūt p̄mi
nouiſſimi. ⁊ nouiſſimi primi. Et ponit exemplum. Tanq̄
morti deſtinatos. Jlli eñ q̄ ſunt condemnati ad mortē no
uiſſimi habent̄ inter homīes, vtpote quos indignū ſit vi-
uere. ⁊ tales apoſtoli reputant̄ a mundanis hoībus. ſm̄
illud pſ̄. Eſtimati ſumus ſicut oues occiſiōis. ¶ Deinde
cum dicit. Quia ſpectaculū aſſignat cauſam contemptus

Circa quod conſiderandū eſt ꝙ quando aliqui ſunt condemnati ad mortem cōuocant hoīes ad eorum occiſionē quaſi ad ſpectaculū ⁊ hoc maxime fiebat circa eos q̄ damnabant ad beſtias. q2 apoſtoli erant quaſi morti deſtinati ſubiungit: Quia ſpectaculū facti ſum⁹ mūdo. quaſi totus mūdus concurrat ad ſpectandū noſtrā occiſionē. ſm illō pſ. Poſuiſti nos opprobriū vicinis noſtris. exponit aūt quid nomine mundi intelligat cū ſubdit. Et angelis ⁊ hominibus ſcȝ bonis ⁊ malis. Concurrebant eñ ad eoꝝ ſpectaculum boni angeli ad confortandū. mali aūt ad impugnandum. boni hoīes ad cōpatiendū ⁊ exemplū patiētie ſumēdum. mali hoīes ad pſequendū ⁊ irridendū. ¶ Deinde cū dicit. Nos ſtulti ⁊c. irridet eos in ſpeciali ꝙ aplōs contemnebant. Et circa hoc duo facit. pmo ponit cōtemptū. ſecundo cauſam contemptus ibi. Uſqȝ in hanc horā ⁊c. Circa pmū irridet eoꝝ cōtemptū quantū ad hoc ꝙ ſibi excellentiam aplīs defectū attribuebant. ⁊ pmo quantū ad pfectionem intellectus: ⁊ quantū ad hoc dicit. Nos ſtulti ſumus ꝓpter xp̄m. i. ſtulti reputamur: q2 crucem xp̄i pdicamus ſupra. I. Uerbum crucis pereuntib⁹ ſtulticia eſt. ⁊ etiam q2 propter xp̄m opprobria ⁊ contentiones ſuſtinemus ſm illud ſap̄. 5. Nos inſenſati vitam illoꝝ eſtimabamus inſaniam. Item vt legit act. 26. Feſtus dixit paulo. Inſanis paule. multe te lr̄e ad inſaniā adducūt. Uos ſm vr̄am reputationē eſtis prudentes in xp̄o q2 ſcȝ nec crucē eius publice confiteri audetis. nec pſecutionē ſuſtinetis. ꝓuer. 26. Sapientior ſibi videt piger: ſeptem viris loq̄ntibus ſententias. Secundo q̄tū ad poteſtatē actionis cū dicit. Nos infirmi reputamur ſcȝ in exteriorib⁹ ꝓpter afflictiones quas ſuſtinemus. 2. corin. 12. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Uos aūt ſcȝ ſm vr̄am reputationem eſtis fortes ſcȝ in rebus corporalib⁹. q2 ſecure viuitis ſine tribulatione Eſa. 5. Ue qui potentes eſtis ad bibendum vinum. ⁊ viri fortes ad miſcendā ebrietatē. Uos nobiles. ſ. eſtis ſm vr̄am eſtimationē. i. honore digni: qui exterius contumelias non patimini Eſa. 19. Filius ſapiētiū ego fili⁹ regū antiquorū. Nos aūt ignobiles ſum⁹ ſm vr̄am ⁊ alioꝝ reputationem q2 contēptibiles habemur ſupra. I. Que contemptibilia ſunt mundi ⁊ ignobilia elegit de⁹. Et tñ ſm rei veritatē eſt ecōuerſo. Soli eñ contēptibiles illi ſunt q̄ deū cōtēnunt. ſm illō. I. Reg. 2. Qui aūt contemnunt me erunt ignobiles. ¶ Deinde cum dicit Uſqȝ in hanc horam ⁊c. aſſignat cauſam contemptus. et primo ponit ꝓ cauſa defectum honoꝝ temporaliū. Secundo mala que in eis intelligebant ibi. Maledicimur ⁊ benedicimus. Tertio concludit intentum ibi. Tanq̄ purgamenta. Circa primū duo facit. Primo ponit defectum quē patiebant in rebus neceſſarijs. Unde ea q̄ ptinēt ad victum dicit. Uſqȝ in hanc horam id ē continue a conuerſione noſtra vſqȝ in preſens temp⁹ eſurimus ⁊ ſitimus. 2. corin. 11. In fame ⁊ ſiti. Quātū vo ad veſtituȝ ſubdit. Et nudi ſumus. i. ꝓpter veſtimentoꝝ inopiam q2 etiam interdum expoliant Job. 24. Nudos dimittunt hoīes veſtimenta tollentes quibus non eſt operimentū in frigore. Sed contra eſt qō dicit in pſ. Non vidi iuſtū derelictum nec ſemen eius querens panem. Sed dicendum eſt ꝙ ita patiebant apl̄i ꝙ non derelinquebant. q2 diuina ꝓuidentia moderabat in eis ⁊ abundantiā ⁊ inopiam q̄tū eis expediebat ad virtutis exercitium. Unde ⁊ aplūs Phil. 3. Ubiqȝ ⁊ in oībus inſtitutus ſum ⁊ ſaturari ⁊ eſurire ⁊ abūdare ⁊ penuriam pati omnia poſſum in eo q̄ me confortat. Secundo ponit defectum eorū q̄ ptinent ad bene eſſe humane vite quoꝝ pmū ē reuerētia ab hoībus exhibita cōtra qō dicit. Et collaphis cedimur qō q̄dem fit magis ad opprobriū q̄ ad penā. Unde de xp̄o legim⁹ Mat. 26. Et expuerunt in faciem ſuam ⁊ collaphis eum ceciderunt. Secundo req̄rit quies in loco. contra qō dicit. Et inſtabiles ſumus. Tum q2 expellebant a pſecutoribus de loco in locum ſm illud Mat. 10. Si vos pſecuti fuerint in vna ciuitate fugite in aliam. Tum etiam q2 ꝓ executione ſui officij diſcurrebant vbiqȝ ſm illud Jo. 15. Poſui vos vt eatis. Tertio requirit miniſtrantiū auxilium contra qō dicitur. Et laboramus opantes manib⁹ nr̄is. Tum q2 aliq̄n nullus dabat eis vnde poſſent ſuſtentari. Tū etiam q2 labore manuū ſuarum victū acq̄rebant. vel ad vitandū fideliū grauamē vel ad repellendū pſeudo aplōs q̄ ꝓpter q̄ſtū pdicabant. vt habet. 2. corin. 12. Tum etiaȝ vt darēt ocioſis laborandi exemplū vt habet. 2. theſſal. 3. Unde dicit Paulus act. 20. Ad ea q̄ mihi opus erant ⁊ his q̄ mecum ſunt miniſtrauerūt manus iſte. ¶ Deinde cum dicit. Maledicimur ⁊c. ponit mala q̄ apl̄i patiebant. Et pmo ī verbis cum dicit. maledicimur. i. mala de nobis dicūt homines vel ad detrahendū vel ad cōtumelias inferendum vel etiam mala in predicando. Jere. 15. Omnes maledicunt mihi. Et benedicimus. i. reddim⁹ bonā ꝓ malo ſm illud. I. Pe. 3. Non reddentes maledictuȝ ꝓ maledicto ſed econuerſo benedicentes. Secundo in factis ⁊ quantū ad hoc dicit. Perſecutionem patimur non ſolum q̄tum ad hoc ꝙ fugamur de loco ad locū qō ꝓprie pſecutio dicitur. ſed quantū ad hoc ꝙ multipliciter tribulamur. ſm illud pſ. Multi q̄ pſequūt ⁊ tribulant me. Et ſuſtinem⁹ in xp̄o ſcȝ omnia patienter. Ecc. I. Uſqȝ ad temp⁹ ſuſtinebit patiens. Tertio tangit cauſam vtriuſqȝ cum dicit. Blaſphemamur id eſt blaſphemie imponūt nobis. dum dicimur magi vl̄ malefici ⁊ reputamur dī inimici ſm illō Jo. 16. Uenit hora vt oīs qui interficit vos arbitret obſequiū ſe preſtare deo. Et Ro. 3. Sic vt blaſphemamur vt aiunt q̄dā dicere: faciam⁹ mala vt veniāt bona. tñ obſecram⁹ deum ꝓ his q̄ nos pſequunt ⁊ blaſphemant ſm illō Mat. 5. Orate ꝓ pſequētibus ⁊ calumniantib⁹ vos. ¶ Deinde cum dicit. Tanq̄ purgamenta ⁊c. concludit ex omnibus premiſſis eoꝝ contemptū dicens: Et ꝓpter oīa pdicta facti ſumus tanq̄ purgamenta huius mūdi. i. reputati ſumus ⁊ a iudeis ⁊ a gentilib⁹ vt ꝑ nos mundus inquinet. ⁊ ꝓpē nr̄am occiſionē mūd⁹ purget. ⁊ tāq̄ ſim⁹ pipſima oīm. Dicit aūt pipſima qōcuqȝ purgamentū. puta vel pomi vel ferri vel cuiuſcūqȝ alterius rei. Et hoc vſqȝ adhuc q2 ſcȝ ɔtinue hoc patimur. Sȝ nūqȝ deficiet ſm illō ſap̄. 5 vbi ex ore impioꝝ dicit. Hi ſunt quos aliquādo habuim⁹ in deriſum ⁊ in ſilitudiē imꝓꝑij. Et poſtea ſubdit. Quō ergo computati ſunt inter filios dei.

Lectio tertia

Non vt confundam vos hec ſcribo: ſȝ vt filios meos chariſſimos moneo. Nam ſi decem milia pedagogoꝝ habeatis in xp̄o: ſed non multos patres. Nam in xp̄o ieſu ꝑ euangeliuȝ ego vos genui. Rogo ḡ vos imitatores mei eſtote ſicut et ego xp̄i. Ideo miſi ad vos timotheū qui eſt fili⁹ meus chariſſimus ⁊ fidelis in dn̄o: q̄ vos cōmonefaciat vias meas q̄ ſunt in xp̄o ieſu ſicut vbiqȝ in omni eccleſia doceo. Tanq̄ non venturus ſim ad vos: ſic[illegible] inflati ſunt quidā Ueniam aūt ad vos cito ſi dn̄s voluerit ⁊ cognoſcam non ſermoneȝ eorū qui inflati ſunt ſed virtutem. Non eñ in ſermone eſt regnū dei: ſȝ ī v̄tute. Quid vultis? In virga veniā

ad vos: an ī charitate ⁊ ī ſpū māſuetudinis
Poſtq̄ aplus rephēdit corinthios ď hoc q̄ aplos temere
iudicabant ⁊ p̄ſumptuoſe contemnebant. hic inſtat ad eo-
rum correctionē ⁊ p̄mo admonitiōis v̄bo. Scđo exēplo.
ibi. Rogo ḡ vos fratres ⁊c̄. Tertio correctionis flagel-
lo ibi. Tanq̄ non venturus ſim ad vos ⁊c̄. Circa p̄mum
tria facit. Primo ponit admonitionis modū dicens. Hec
ſcʒ que in ſerie epiſtole hucuſq̄ʒ vobis dixi. Scribo non
vt confundam vos. ſcilicet mala confuſione q̄ in deſpera-
tionem mittit q̄uis velim vos confundi confuſione q̄ pec
catum vitat: ſcđm illud Ecci. 4. Eſt confuſio adducens
ad peccatum ⁊ eſt confuſio adducens grām ⁊ gloriaʒ. Sʒ
predicta moneo vos vt filios Ecc̄. 7. Filij tibi ſunt erudi
illos ⁊ curua illos a pueritia eorum. Secūdo oſtendit de-
bitum admonēdi dicens. Nam ſi decem milia pedagogo
rum habeatis in xp̄o: ſed nō multos patres. Ubi conſide-
randum eſt q̄ pater eſt q̄ primo generat. pedagogus aūt
eſt qui iam natū nutrit et erudit. Gal'. 3. Lex pedagogus
noſter fuit in xp̄o. Dicit ergo aplus ſe patrē eorum in xp̄o
q̄ʒ eis primo euangeliū predicauit Unde aſſignans rōem
eius qđ dixerat ſubdit. Nam in xp̄o ieſu p̄ euangeliū vos
genui. Eſt aūt generatio p̄ceſſus ad vitam. homo aūt vi-
uit in xp̄o p̄ fidē Gal'. 2. Q̄ aūt nūc viuo ī carne in fide vi
uo filij dei. Fides aūt vt dicit Ro. 1. eſt ex auditu audit⁹
aūt p̄ verbum. Unde verbū dei eſt ſemen quo aplus eos
genuit in xp̄o. Unde Jac. 1. Uoluntarie nos genuit ver-
bo veritatis. Alios autem dicit pedagogos q̄ʒ poſtq̄ fi-
dem receperant eos adiuuarunt vt intelligat̄ eſſe eadem
comparatio quantū ad predicationē euangelij pedagogi
ad patrem q̄ ſupra. 3. poſita eſt rigatoris ad plantatorem
⁊ ſupedificatoris ad fundatorem. ¶ Deinde cū dicit. Ro-
go ergo vos fratres. inſtat ad corrigendū eos ſuo exēplo.
Et primo hortat̄ eos ad imitandū ſuū exēplū dicēs. Ergo
ex quo eſtis filij cum bonoꝝ filiorūʒ ſit imitari patres. ro-
go vos imitatores mei eſtote ſcʒ vt non temere iudicetis:
ſicut nec ego. q̄ʒ neq̄ʒ meipſum iudicare preſumo ⁊ de vo-
bis humilia ſentiatis ⁊ de alijs maiora. Unde nō ſine cau
ſa tali modo loquēdi vſus eſt. Nos infirmi. vos fortes. 2.
theſſal'. 3. Ut formā noſmetipſos darem⁹ vobis ad imitā-
dum. Aduertendum eſt aūt q̄ eoſdē quos ſupra filios no
minauit nunc nominat fratres. Dixerat aūt ſuos filios in
xp̄o q̄ʒ eos non ſibi ſed xp̄o genuerat: ⁊ q̄ʒ ipſe genit⁹ erat
a xp̄o. ex cōſequēti eos habebat vt fratres ⁊ filios. Intā-
tum ergo debebant eum imitari vt patrem inquantū ⁊ ip-
ſe xp̄m imitabat̄ q̄ eſt oīm p̄ncipalis pater. Et p̄ hoc ſub-
trahit̄ ſubditis occaſio de adherendo malis exemplis p̄-
latorum. Unde in hoc ſubdit ſolum prelatos imitari de-
bent in quo ipſi xp̄m imitant̄ q̄ eſt infallibilis regula veri-
tatis. Unde ſeipſum apoſtolis in exemplū poſuit. Jo. 13.
Exemplum dedi vobis vt quemadmodū ego feci ⁊c̄. Nō
quidē exemplū paul⁹ ſeq̄bat̄ ſm illđ Job. 23. Ueſtigia ei⁹
ſecutus eſt pes meus. viam eius cuſtodiui ⁊ nō declinaui
ab ea. Secundo remouet excuſationeʒ ignorantie dicēs.
Ideo miſi ad vos timotheum qui eſt filius meus chariſſi-
mus ⁊ fidelis in domino ſm illud phil'. 2. de timotheo lo-
quens. Neminem habeo ita vnanimem qui ſincera affe-
ctione pro vobis ſollicitus ſit. Qui vos cōmonefaciat vi-
as meas. i. q̄ vos doceat meos proceſſus id eſt omnia ope
ra ⁊ moneat vos ad ea ſequendū ſm illud Jere. 6. Inter-
rogate de ſemitis antiquis que ſit via bona ⁊ ambulate in
ea. Que quidē vie ſunt in xp̄o. ⁊ ideo non debetis dedi-
gnari eas ſequi ſm illud pſ. Uias tuas dn̄e demōſtra mi
hi. Et non videat̄ vobis hoc oneroſum q̄ʒ hoc cōmuniter
omib⁹ impono. Unde ſubdit. Sicut vbiq̄ʒ in eccleſia do-
ceo co'. 1. Audiſtis veritatē euāgeliū qđ p̄uenit ad vos.
ſicut ⁊ in vniuerſo mundo. Uel hoc qđ dicit. Uias meas
referendū eſt ad opera Q̄ xp̄o dicit. Sicut ⁊ vbiq̄ʒ ad do-
cumenta. Ad hoc eñ miſſus erat timotheus vt induceret
eos ad imitanda opera ⁊ tenenda apli documenta. ¶ De
inde cū dic̄. Tanq̄ non venturus ſim ad vos cōminat̄ eis
correctionis flagellū. Et p̄mo oſtēdit eos eſſe dignos cor-
rectionis flagello dicens. Tanq̄ nō ventur⁹ ſim ad vos
inflati ſunt quidā ſcʒ veſtrū q̄ſi non timentes p̄ me de ſua
ſupbia cōuinci ⁊ tñ digni ſunt flagellis: nam humiles ſo-
lis verbis corrigunt̄. ſuperbi flagellis indigent ſm illud
Job. 40. Reſpice cūctos ſupbos ⁊ confunde eos. Secū
do p̄nunciat eis ſuum aduentū quo veniat ad iudicandū.
vbi p̄mo p̄nunciat aduentū dicens. Ueniā aūt cito ad vos
Et q̄ʒ dicit̄ p̄uer. 16. Cor hominis diſponit viam ſuā ſed
dn̄i eſt dirigere greſſus eius. Ideo ſubdit. Si dn̄s volue-
rit Jac. 4. Si dn̄s voluerit ⁊ ſi vixerimus faciemus hoc
aut illud. Secundo prenūciat eis ſuam iudiciariā cogni
tionem cuʒ dicit. Et cognoſcam ſcʒ ordine iudiciario ſm
illud Job. 29. Cauſam quam neſciebā diligentiſſime in-
ueſtigabam. Non ſmonē eoꝝ q̄ inflati ſūt ſʒ virtutē. q. d.
Nō p̄pt̄ hec ex mea examīatiōe ap̄ p̄babūt̄ q̄ abūdāt ī ver
bis: ſed ſi abūdarent in virtute: q̄ʒ vt dicit̄ p̄uer. 14. Ubi
verba ſunt plurima ibi freq̄nter egeſtas. Tertio rōem aſ-
ſignat dicens. Non enim in ſermone eſt regnum dei: ſed
in virtute id ē nō ideo aliq̄ p̄tinēt ad regnū dei q̄ abūdāt
in ſermone ſm illud Matth. 7. Non omnis q̄ dicit mihi
dn̄e dn̄e intrabit in regnū celoꝝ ſed q̄ facit volūtatē p̄ris
mei. Ultīo cōminat̄ eis correctiōʒ reſuās tñ correctoʒ ar
bitrio eoꝝ dicēs. Quid vultiſ ī virga ſcʒ diſcipline veniā
ad vos ſcʒ caſtigādos an ī charitate id ē ī oñſione amoriſ ⁊
⁊ ī ſpū manſuetudinis. vt ſcʒ nihil durius vobiſcū agam.
hoc eñ pendet in vobis. Nam ſi vos in via ſtulticie p̄ma
netis oportet me ad vos cū virga venire ſm illud p̄uer.
22. Stulticia colligata eſt in corde pueri ⁊ virga diſcipli-
ne fugabit eaʒ. ſi vero vos correxeritis oſtendā vobis cha
ritatē ⁊ manſuetudinē Gal'. vltimo. Uos q̄ ſpūales eſtis
inſtruite huiuſmodi in ſpū lenitatis. hoc aūt non dicit q̄n
ſi in virga veniens non cum charitate veniret cum ſcp̄tuʒ
ſit p̄uer. 13. Qui p̄cit virge odit filium ſuum. qui aūt dili
git illū inſtanter erudit. ſed q̄ʒ ille q̄ caſtigatur virga non
ſentit interdū dulcedinē charitatis ſicut illi quos blande
conſolatur.

¶ Incipit capitulū q̄ntū. Lectio p̄ma

O Omnino oſtendit̄ inter vos forni-
catio ⁊ talis fornicatio qualis nec
inter gentes: ita vt vxorem patriſ
ſui aliquis habeat. Et vos inflati
eſtis: ⁊ non magis luctum habuiſtis vt tol-
latur de medio veſtrum qui hoc opus fecit.
Ego quidem abſens corpore: preſens auteʒ
ſpiritu iaʒ iudicaui vt p̄ns eū qui ſic operat⁹
eſt in noīe domini noſtri ieſu chriſti congre
gatis vobis ⁊ meo ſpiritu cuʒ virtute domi
ni ieſu tradere huiuſmōi hominē ſathane in
interitum carnis: vt ſpiritus ſalu⁹ ſit in die
domini noſtri ieſu chriſti.

Poſtq̄ aplus p̄ſecutus eſt ea que p̄tinent ad baptiſmi ſa
cramentum: hic incipit p̄ſequi ea que pertinēt ad matri-
monium. ⁊ p̄mo arguit peccatum contrariū matrimonio
ſcʒ fornicationē. Scđo agit de ipſo matrimonio ca. 8. ibi
De quib⁹ autē ſcripſiſtis mihi ⁊c̄. Circa primū duo facit.
primo ponit culpam. ſcđo redarguit eam ibi. Non eſt bo
na gloriatio vr̄a ⁊c̄ Circa p̄mū duo facit. p̄mo ponit cul-

pam cuiuſdam fornicarij. Secūdo culpā alioꝝ q̄ peccatū fornicarij tolerabāt ibi. Et vos iſlati eſtis ⁊c̄. Circa pmū pmo ponit tria q̄ ptinēt ad culpe grauitatē. Primo nāqʒ oñdit peccatū eſſe notoriū dicens: Nō ſine cauſa queſiui an velitis ꝙ in virga veniam ad vos. Eſt eñi in vobis aliq̄d dignū virga diſcipline. Quia fornicatio audit̄ int̄ vos oīmino ſm publicam formā contra qḋ dicit eph. 5. Fornicatio aūt nec noīetur in vobis Eſa. 3. Peccatum ſuū quaſi ſodoma predicauerūt nec abſconderunt. Scḋo aggrauat peccatū ex comparatione cum dicit̄. Et talis fornicatio qualis nec inter gētes licita reputat̄ vel inuenit̄. Apḋ gentiles eñi ſimplex fornicatio nō reputabat̄ peccatū. Vñ apli act. 15. Ad hunc errorem excludendū gentilibus ad fidem conuerſis impoſuerunt ꝙ abſtineant ſe a fornicatione. Erat tñ quedā fornicationis ſpecies que ⁊ apud gentiles illicita habebat̄. Et ideo dicit. Ita vt vxorem patris aliquis habeat ſicut dicit̄ Geñ. 49. Effuſus es ſicut aqua non creſcas. qꝛ aſcēdiſti cubile patris tui ⁊ maculaſti ſtratum eius. Hoc aūt erat horribile etiā apud gentiles. vtpote contrariū naturali rationi exiſtens Per naturalē eñi reuerentiā filij ad parentes ſm omnē ſtatū ⁊ legeʒ pater ⁊ mat̄ a matrimonio excludūt̄. vt ſic etiaʒ poſſit intelligi qḋ habet̄ Geñ. 2. Propter hoc relinquet hō prēm ⁊ matreʒ ſcʒ in cōtractu matrimonij et adherebit vxori ſue. Sicut autē ibi ſubdit̄. Vir ⁊ mulier erunt duo in carne vna. ⁊ iō vxor patris repellit̄ a matrimonio ſicut pſona patris vel matris. ſm illud Leuit. 18. Turpitudinē vxoris patris tui ne diſcooperias turpitudo eñi pr̄is tui ē. ¶ Deinḋ cū dicit. Vos inflati eſtis. ponit culpam eorum qui hoc peccatum tolerabant. Et pmo reprehendit eoꝝ tolerantiam Scḋo ſupplet qḋ illi negligebāt ibi. Ego quidē ⁊c̄. Circa primum notat in eis tria vitia. Primo ſupbiam cū dicit. Et vos inflati eſtis ſcʒ vento ſupbie reputātes vos innocentes ex compatione peccatoris. ſicut Luc. 18. phariſeus dicebat Non ſum ſicut ceteri hominū. velut etiā hic publicanus. Sap. 4. Dirumpā illos inflatos ſine voce. Secundo tangit eorum iniuſticiam cum dicit. Et nō magis luctū habuiſtis ſcʒ patiēdo cauſam pctōris ſicut Iere. 9. dicitur. Quis dabit capiti meo aquam ⁊ oculis meis fontem lachrymaꝝ vt plorem die ac nocte interfectos filie populi mei. Vera eñi iuſticia vt dicit gregorius compaſſionem habet non dedignationē. Tertio tangit eorum iudicij negligentiā. Vt tollat̄ de medio veſtrū q̄ hoc op⁹ fecit. Talis eñi compaſſio viri iuſti ad peccatorē vulnerat ⁊ liberat ſm illud puer. 23. Tu virga pcutis eū ⁊ aīaʒ ei⁹ de inferno liberabis. Per hoc etiam alij corrigunt̄ ſm illud puer. 19. Peſtilente flagellato ſtult⁹ ſapientior erit. Unde ⁊ Ecc̄. 8. Quia non pfert̄ cito contra malos ſententia abſqʒ vllo timore filij hoīm ppetrant mala. Debet aūt ad correctioneʒ aliorum interdū peccator ſeparari vbi de contagione timet̄ ſm illud puer. 22. Eijce deriſorem et exibit cum eo iurgium ceſſabūtqʒ cauſe ⁊ contumelie. ¶ Deinde cū dicit. Ego quidē abſens corpore ⁊c̄. Supplet eorum negligentiā ſententiam pferens contra peccatorem: ⁊ circa hoc tria facit. Primo ponit auctoritatē iudicantis. ſcḋo modū iudicandi ibi. Cōgregatis vobis ⁊c̄. Tertio ſententiam iudicis ibi. Tradere huiuſmodi ⁊c̄. Circa primū duo facit. Primo ponit auctoritatē miniſtri ſcʒ ſuipſius. videbat̄ aūt contra iudiciariū ordinem vt condemnaret abſentē ſm illud act. 25. Non eſt conſuetudo romanis condemnare aliquem priuſq̄ is q̄ accuſatur preſentes habeat accuſatores. ſed hoc apl'us excuſat dicens. Ego quidem abſens corpore: preſens autē ſpū. i. affectu ⁊ ſollicitudine mentis ſm illud Col. 2. Et ſi corpore abſens ſum ſed ſpū vobiſcum ſum gaudens ⁊ videns ordinē veſtrum. Vel preſens ſpū qꝛ p ſpūm cognoſcebat ea q̄ apud ipſos agebantur: ac ſi pñs eſſet ſicut ⁊ Heliſeus dixit. 4. reg. 5. Nōne cor meum in pñti erat qñ reuerſus eſt hō de curru ſuo. Et qꝛ ſum ſpū preſens iam iudicaui id eſt ſententiam condemnationis ordinaui in eum q̄ ſic operatus ē. Secundo ponit auctoritatē pncipalis dñi dicens. In nōie dñi noſtri ieſu xp̄ id eſt vice ⁊ auctoritate ſeu cum virtute ⁊ inuocatione nominis ei⁹ ſm illud col. 3. Omne qḋcūqʒ facitis in verbo aut opere in noīe dñi noſtri ieſu xp̄i facite. ¶ Deinde cū dicit. Congregatis vobis in vnū oſtēdit modum iudicandi. Ea enim que grauia ſunt multorū deliberatione punienda ſunt. Unde ⁊ antiquitus iudices ſedebant in portis vbi populus cōgregabat̄ ſm illḋ deut. 16. Iudices conſtitues in oībus portis tuis. Unde dicitur in pš. In conſilio iuſtoꝝ ⁊ congregatione magna opa dñi. ⁊ Math. 18. Ubi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo ibi ſum in medio. Scḋo adhibet ſuū aſſenſum cū dicit. Et meo ſpū id eſt mea volūtate ⁊ auctoritate ſm illud qḋ dixerat: preſens aūt ſpū. Tertio adhibet auctoritatem pncipalis dñi ſcʒ xp̄i dicens. Cum virtute dñi nr̄i ieſu xp̄i. ex q̄ iudicium eccleſie habet robur firmitatis ſm illud Math. 18. Qḋcūqʒ ligaueris ſup terram erit ligatū ⁊ in celis. ¶ Deinde cum dicit. Tradere huiuſmodi ⁊c̄. ponit condēnationis ſententiā: circa quā tria ponit. Primo penā cuʒ dicit. Tradere huiuſmodi ſathane ſupple iudicaui. Quod poteſt dupliciter intelligi. Primo ꝙ ſicut dicit̄ Math. 10. Dñs dedit aplis poteſtatē ſpūum immundorum vt eijcerent eos. ⁊ p eandē poteſtatē poterant imperare ſpiritib⁹ immūdis vt vexarēt corpaliter: quos hac pena iudicabant dignos. Mandauit ḡ aplus corinthijs ī eius auctoritate tradere predictū fornicariū ſathane corporaliter vexandum. Unde ponit ſecūdo huius ſententie effectuʒ cū dicit: In interitum carnis id eſt ad vexationeʒ carnis ⁊ afflictionē in qua peccauit ſm illud ſap. 11. Per que peccat quis p hec ⁊ torquet̄. Tertio ponit fructū cuʒ dicit. Vt ſpūs ſaluus ſit in die dñi noſtri ieſu xp̄i id eſt vt ſalutem conſequat̄ in die mortis vel in die iudicij. ſicut ſupra tertio expoſitū eſt. ⁊ ſic implet̄ qḋ ibi ſubdit̄ Ipſe autē ſalu⁹ erit. ſic tñ q̄ſi p ignē pene ſcʒ tēporalis. Nō eñi aplſ ſathane tradidit peccatorem vt eius poteſtati ppetuo ſubiaceret. ſed vt carnis vexatiōe ad penitentiā cōuertat̄ ſm illud Eſa 28. Sola vexatio intellectum dat auditui. Eſt autē hec ſentētia apl'i quā dñs ſeruauit Iob. 2. vbi ſathane dixit. Ecce in manu tua eſt ſcʒ caro eius. verūtamē animam illius ſerua ſcʒ illeſam. Alio modo pōt qḋ dicit̄ tradere huiuſmodi ſathane ſcʒ p excōmūicationis ſententiā p quā aliquis ſeparat̄ a cōmunione fideliū ⁊ pticipatione ſacramentoꝝ ⁊ puat̄ eccleſie ſuffragijs q̄bus homo munit̄ contra impugnationē ſathane pꝑter qḋ de eccl'ia dicitur: Cañ. 6. Terribilis vt caſtroꝝ acies ordinata ſcʒ demonibus. Qḋ aūt ſubdit̄ in interitū carnis ītelligit̄ vt ſcʒ ab eccleſia ſeparat⁹ ⁊ temptationibus ſathane expoſitus liberius ruat in peccatū ſm illḋ apoc. vltimo. Qui in ſordib⁹ eſt ſordeſcat adhuc. Vocat aūt pctā mortalia carnis interitum qꝛ vt dicit̄ gal. vltimo. Qui ſeminat in carne de carne ⁊ metet corruptionem. Subdit autē. Vt ſpūs ſaluus ſit. vt ſcʒ peccatoꝝ turpitudinē cognoſcens confundat̄ et peniteat ⁊ ſic ſauet̄ ſm illud Iere. 31. Confuſus ſum ⁊ erubui qm̄ ſuſtinui opprobriū adoleſcentie mee. Poteſt etiaʒ intelligi vt ſpūs eius ſcʒ eccl'ie id eſt ſpūſſanctus ſalu⁹ eccleſie ſit fidelibus in diem iudicij. ne ſcʒ perdant eum p cōtagium peccatoris qꝛ vt dicit̄ ſap. 1. Spūſſanctus diſcipline effugiet fictum ⁊c̄.

Lectio ſecunda.

NOn eſt bona gloriatio veſtra. Neſcitis qꝛ modicū fermētū totam maſſaʒ cor

**rumpit. Expurgate vetus fermentū vt ſitꝫ
noua conſperſio ſicut eſtis azimi. Etenī pa-
ſcha nr̄m immolat᷒ ē xp̄s. Itaq̄ʒ epulemur
nō ī fermēto veteri: neq̄ʒ ī fermēto malitie ⁊
nequitie: ſed in azimis ſinceritatꝫ ⁊ v̄itatꝫ.**

Supra aplu̇s memorauit duplicē culpā ſcʒ corinthij for
nicatoris ⁊ alioꝝ̄ q̄ eius pctm̄ tolerabāt: hic vtrāq̄ʒ culpā
redarguit. Primo culpā tolerantiū eius peccatuʒ. Scd̄o
culpam fornicatoris ibi. Corpus aūt nō fornicationē ⁊c̄.
Circa p̄mū duo facit. primo redarguit in corinthijs negli
gentiā iudicij. Secūdo redarguit in eis quedā alia vitia
circa iudicium ſexto ca. Audet aliquis ⁊c̄. Circa p̄mum
duo fac̄. Primo redarguit eos q̄ fornicatorē a ſe nō ſepa
uerunt. Secundo rep̄bat falſum intellectū quē ex verbis
ſuis conceperant ibi. Scripſi vobis in ep̄la ⁊c̄. Circa pri
mum duo facit. p̄mo reprehendit qd̄ fecerāt. ſecūdo oſtē-
dit q̄d faciēdū ſit ibi. Expurgate vet᷒ fermēū ⁊c̄. Circa p̄
mū duo facit. p̄mo rep̄hendit culpam p̄teritā q̄tū ad ſuā
radicem. dixerat eīm ſupra q̄ ex inflatiōe ſequit̄ in eis in-
compaſſio ⁊ ex incompaſſione correctionis negligentia.
Arguit ergo p̄mo corinthioꝝ elationem dicens. Non eſt
bona gloriatio vr̄a. q̄. ſ. de defectib᷒ alioꝝ gloriamini q̄ſi
vos ſitis innocentes. Debet eīm vnuſq̄ſq̄ʒ in dn̄o glori-
ari de bonis ſibi diuinit᷒ datis non de alijs ſm̄ illud gal.
6. Op᷒ aūt ſuū vnuſquiſq̄ʒ p̄bet. ⁊ ſic in ſemetipſo gloriā
habebit ⁊ non in alio. Precipue aūt malum eſt de malis
alioꝝ gloriari. Dicitur eīm in ps̄. Quid gloriaris in ma-
licia? Secundo aſſignat rōem eius qd̄ dixerat dicēs. An
neſcitis q̄ modicū fermentū totā maſſam corrūpit q̄ſi di-
cat. hoc ignorare non poteſtiʒ. Eſt autē ſciendū q̄ in fer-
mento duo poſſunt conſiderari. Primo ſapor quē tribuit
pani. ⁊ ſm̄ hoc p̄ fermentū ſignificat̄ ſapientia dei p̄ quaʒ
omnia que ſunt hominis ſapida reddunt̄ ⁊ ſm̄ hoc dicit̄
Matth. 13. Simile eſt regnū celoꝝ fermento qd̄ acceptū
mulier abſcondit in farine ſatis tribus donec fermentatū
eſt totum. Secundo in fermento pōt cōſiderari corruptio
et ſm̄ hoc p̄ fermentū pōt ītelligi vno mō peccatū q̄ʒ ſcʒ p̄
vnum hominis peccatū oīa op̄a eius corrupta reddūt̄ pu-
ta p̄ peccatū ſimulationis qd̄ cōpat̄ fermēto Luc. 12. At
tendite a fermēto phariſeoꝝ qd̄ eſt ypocriſis. Alio modo
p̄ fermentū pōt intelligi homo peccator. ⁊ ad hoc induci
tur hec ſimilitudo. Sicut eīm p̄ modicū fermētū tota maſ-
ſa paſte corrumpit̄. ita p̄ vnum peccatorē tota ſocietas in
quinatur. Unde Ecc̄. 11. Ab vna ſcintilla auget̄ ignis. ⁊
ab vno doloſo auget̄ ſanguis. Et hoc quidē contingit dū
p̄ peccatū vnius alij p̄uocant̄ aliq̄liter ad peccandū. Ut
etiam dum peccanti conſentiunt ſaltem non corrigēdo dū
poſſunt corrigere ſm̄ illud Ro. 1. Digni ſunt morte nō ſo
lum q̄ faciunt ea ſed etiam q̄ cōſentiunt faciētib᷒. Et ideo
corinthijs non erat gloriandū de peccato vnius ſed magiſ
cauēdū ne pctō vnius oēs inq̄narent̄ ex eius cōſortio ſm̄
illud Cant. 2. Sicut liliū inter ſpinas: ſic amica mea int̄
filias vbi dicit glo. Non fuit bonus q̄ malos tolerare non
potuit. ¶ Deinde cū dicit. Expurgate vetus fermentum
oſtendit q̄d de cetero ſit faciendū. Et p̄mo ponit documē-
tum. ſcd̄o rōem aſſignat ibi. Paſcha noſtrū ⁊c̄. Dicit er-
go p̄mo q̄ modicū fermētū totaʒ maſſam corrumpit: ideo
expurgate vetus fermentū id eſt expurgate vos abijciēdo
a vobis vetus fermentū. i. fornicariū q̄ peccādo redijt in
in vetuſtatē corruptionis antique ſm̄ illd̄ Baruch. 3. In
ueteraſti in terra aliena coinq̄nat᷒ es cum mortuis. Qd̄
quidē dicit q̄ p̄ ſepationē vnius pctōris tota ſocietas ex-
purgat̄. Unde ⁊ egreſſo iuda dn̄s dixit Io. 13. Nūc clari-
ficatus eſt filius hoīs. Pōt etiaʒ p̄ vetus fermentū intel-
ligi antiqu᷒ error ſm̄ illud Eſa. 26. Uet᷒ error abijt. Ut
etiam corruptio originalis peccati ſm̄ illud Ro. 6. Uet᷒
homo noſter ſimul crucifixus eſt. Uel etiam qd̄cūq̄ʒ pecca
tum actuale ſm̄ illud Col. 3. Expoliantes vos veterē ho-
minē cum actibus ſuis. horum eīm amotiōe homo expur-
gat̄. Ponit aūt ɔſequēter purgationis effectū dicens. Ut
ſitis noua conſperſio. Dicit̄ aūt cōſperſio cōmixtio aque ⁊
farine noue anteq̄ʒ admiſceat̄ fermentū. Remoto ḡ fermē
to a fidelib᷒ id eſt peccatore vel peccato remanēt ſicut no
ua conſperſio id ē in puritate ſue nouitatis ſm̄ illud ps̄.
Renouabit̄ vt aquile iuuentus tua. Eph. 4. Renouami
ni ſpū mentis vr̄e. ¶ Deinde ponit modū debitū expurga
tionis cū dicit. Sicut eſtis azimi. i. ſine fermento peccati
Dicit̄ eīm ab a qd̄ eſt ſine ⁊ zima qd̄ eſt fermentū. Un̄ dn̄s
Mat. 16. dixit diſcipulis. Cauete a fermento phariſeoꝝ ⁊
ſaduceoꝝ. ¶ Deinde cū dicit. Etenī paſcha noſtrū. aſſi-
gnat rōem eius qd̄ dixerat ſcʒ quare fideles debēt eſſe azi-
mi q̄ q̄dē ratio ſumit̄ ex myſterio paſſionis chriſti. Unde
p̄mo p̄ponit ipſum myſteriū. ſecūdo concludit p̄poſitum
ibi. Itaq̄ʒ epulemur ⁊c̄. Circa p̄mū cōſiderandū eſt q̄ in-
ter ceterera ſacramenta legalia celeberrimū erat agn᷒ paſ
chalis q̄ vt p̄cipit̄ Exo. 12. immolabat̄ ab vniuerſa multi
tudine filioꝝ iſrael in memoriā illius beneficij q̄ angelus
p̄cutiens p̄mogenita egypti p̄tranſiuit domos iudeoꝝ q̄-
ruʒ fores linite eſſent ſanguine agni. Unde nomē paſche
ſumit̄ ſcd̄m qd̄ ibi dr̄. Eſt eīm phaſe id eſt trāſit᷒ dn̄i. Et vl-
timo virtute huius beneficij trāſiuit populus mare rubrū
vt dicit̄ Exo. 14. Ille eīm agnus figura fuit xp̄i innocen-
tis de q̄ dicit̄ Io. 1. Ecce agnus dei. Sicut ḡ ille agnus
figuralis imolabat̄ a filijs iſrael vt pp̄ls dei liberaret̄ ab
angelo p̄cutiente ⁊ vt tranſirent mare rubrū liberati d̄ ſer
uitute egypti: ita xp̄s eſt occiſus a filijs iſrael p̄ cuius ſan
guinem popul᷒ dei liberat̄ a diaboli impugnatione ⁊ ſer-
uitute peccati p̄ baptiſmū q̄ſi p̄ mare rubrū. Ille aūt agn᷒
figuralis paſcha iudeoꝝ dicebat̄. q̄ in ſignū tranſit᷒ imo-
labat̄. Un̄ dicit̄ Matth. 26. Ubi vis paremꝰ tibi come-
dere paſcha id eſt agnū paſchalē. Dicit ḡ apl̄s. Ideo de-
betis eſſe azimi. etenī id eſt q̄ ſicut figurale paſcha vete-
ris populi eſt agnus īmolatus. ita paſcha nr̄m. i. noui po
puli eſt xp̄s īmolatus. cuius etiam īmolationi cōuenit no
mē paſche. tum ſignificatione lingue hebree qd̄ ſignificat
tranſitū. Exo. 12. Eſt eīm phaſe id eſt tranſitus: tum ſigni-
ficatione lingue grece p̄ut nomē paſche ſignificat paſſioꝫ
Xp̄s ei p̄ paſſiōʒ q̄ fuit īmolat᷒ trāſiuit ex hoc mūdo ad pa-
treʒ vt dr̄ Io. 13. ¶ Deinde cū dic̄. Itaq̄ʒ epulemur. cōclu
dit p̄poſitū. Ad cuius euidentiā cōſiderandū ē q̄ ſicut le-
git̄ Exo. 12. Agnus paſchalis poſt īmolationē manduca
bat̄ cū azimis panib᷒. Sicut ḡ agnus figuralis fuit figu-
ra nr̄i paſche īmolati: ita figuralis obſeruantia paſchalis
debet conformari obſeruantie noui paſche. ergo q̄ xp̄us
immolatus eſt paſcha noſtrū. Itaq̄ʒ epulemur ſcʒ mandu
cantes xp̄m nō ſolū ſacramētaliter ſm̄ illd̄ Io. 6. Niſi mā
ducaueritis carnē filij hoīs ⁊ biberitis eius ſanguinē nō
habebitis vitam in vobis. Sed ſpūalit̄ fruendo ſapīa ei᷒
ſm̄ illud Ecc̄. 24. Qui edunt me adhuc eſurient. ⁊ q̄ bi-
bunt me adhuc ſitient. ⁊ ſic cū gaudio ſpūali ſm̄ illud ps̄.
In voce exultationis ⁊ cōfeſſionis ſon᷒ epulantis. ¶ De
inde determinat modū epulandi ſm̄ conformitatē verita-
tis ad figurā dicens. Nō in fermēto veteri nec in fermēto
malicie ⁊ nequitie. mandabat̄ eīm Exo. 12. Ut oīne fermē
tū nō inueniret̄ in domibus manducātiū agnū paſchaleʒ.
Fermentū aūt habet ⁊ vetuſtatē et corruptionē. Unde p̄
remotionē fermēti primo quidē pōt intelligi obſeruantia
preceptorū veteris legis. qua p̄ paſſionē xp̄i eſt mortifica-
ta ſm̄ illud Leuit. 26. Uetera nouis ſupuenientibus p̄-
ijcietis. Secundo p̄ remotionē fermēti poteſt intelligi re

motio corruptionis peccati: ſicut ſupra dictū eſt ꝙ modicum fermentū totā corrūpit maſſam. ⁊ quantū ad hoc ſubdit. Neqꝫ in fermento malicie ⁊ nequitie vt malitia referat ad ꝑuerſitatē operis ſm illud Jo. 1. Abijcientes oēm immūdiciā ⁊ abundantiā malicie. Per nequitiā vo intelligit fraudulenta machinatio. ꝓuer. 26. Quādo ſumpſerit vocem ſuā non credideris ei quoniā ſeptē nequitie ſūt in corde eius. Vel ſm glo. cum dicit: Nō in fermento veteri remouet vetuſtatē peccati in cōmūi. Qꝫ autē ſubdit. Neqꝫ i fermēto malicie ⁊ neqtie applicat pctm̄ ꝑ ꝑtes vt malicia dicat peccatū quod committit in ſeipſum neqtia peccatū quod cōmittit in aliū. Excluſo ḡ mō indebito epulandi determinat modū conuenientem ſubdens. Sed in azimis ſinceritatis ⁊ veritatis id eſt ſinceritate ⁊ veritate q̄ ſignificant ꝑ azima. Ponit aūt ſinceritas contra corruptionem peccati. qḋ ſignificauit cum dixit Nō in fermento malicie ⁊ nequitie. Nam ſincerū dicit qḋ eſt ſine corruptione. Vñ. 2. corin. 2. dicit. Non ſumꝰ ſicut plurimi adulterantes verbum dei ſed ex ſinceritate in xp̄o loquimur Veritas vero ponit cōtra figuras veteris legis ſicut Jo. 1. dicit. Veritas ⁊ gr̄a ꝑ ieſum xp̄m facta eſt. qꝛ ſcꝫ veruꝫ paſcha cum veritate ⁊ non cum figuris celebrare debemꝰ Unde ſm glo. ꝑ ſinceritatē intelligit innocentia a vitijs ſeu nouitas vite. ꝑ veritateꝫ aūt iuſticia bonoꝝ opum vel rectitudo que fraudem excludit.

¶ Lectio tertia.

Scripſi vobis in ep̄la. ne cōmiſceamini fornicarijs. Non vtiqꝫ fornicarijs huius mōi. aut auaris aut rapacibꝰ aut idolis ſuiētibꝰ alioqn debueratis de hoc mōo exiſſe. Nūc aūt ſcripſi vob nō cōmiſceri Si is qui frater nominat inter vos eſt fornicator. aut auarus. aut idolis ſeruiēs. aut maledicus. aut ebrioſus. aut rapax. cum huiuſmodi nec cibum ſumere. Quid em̄ mihi de his q̄ foris ſunt iudicare? Nonne de his q̄ intus ſunt vos iudicatis. Naꝫ eos q̄ foris ſunt deus iudicabit. Auferte malū ex vobis.

Induxerat ſupra ap̄lus corīthios ad hoc ꝙ a ſeipſis peccatorem ſepararent qḋ quideꝫ ꝑtermiſerāt ꝓpt̄ falſuꝫ intellectum cuiuſdam verbi qḋ continebat in ep̄la quadam quā eis prius miſerat. Et ideo prauū ſenſum quē ex verb concepāt nunc excludit. Unde circa hoc tria facit. Primo reſumit verbū prioris ep̄le. Scḋo excludit falſum intellectum ibi. Non vtiqꝫ fornicarijs. Tertio exponit verꝫ intellectum ibi. Nūc autem ſcripſi vobis. Dicit ḡ primo dixi vobis in ep̄la quadā alia q̄ in canone nō habet ne cōmiſceamini fornicarijs id eſt non habeatis cū eis ſocietatem vl̄ cōmunionē ſm illḋ ꝓuer. 1. Fili mi ne ambules cū eis ꝓhibe pedē tuū a ſemitis eoꝝ Ecc. 9. Non des fornicarijs aīaꝫ tuā in vllo. ¶ Deinde cū dicit. Non vtiqꝫ fornicarijs. excludit falſum intellectuꝫ ꝑdicti verbi. Et p̄mo ꝓponit qḋ intendit. Scḋo cōcludit ꝓpoſitū ibi. Alioqn debueratis ⁊c̄. Circa p̄mū cōſiderādū eſt ꝙ in ꝑdicto verbo ap̄li duplr̄ falſum intellectū conceperāt corinthij p̄mo quantū ad hoc ꝙ intelligebant illud eſſe dictū de fornicarijs infidelibꝰ. ſed illud excludit ap̄lus dicēs. Non vtiqꝫ intendo dicere ꝙ nō cōmiſceamini fornicarijs huius mūdi. vocat aūt infideles nomine mundi ſm ꝙ dicitur Jo. 1. Mundus eum nō cognouit. et. 8. 1. Nō cognouit mūdus ꝑ ſapiām deum. Secūdo conceperant falſum intellectum quantū ad hoc ꝙ putabant ꝓhibuiſſe apoſtolū ſolum de fornicarijs. nō aūt ḋ alijs peccatoribꝰ. Et iō ad hoc excludendū ſubdit Aut auaris q̄ ſcꝫ iiuſte detinēt aliena Eph. 5. Auaritia que eſt idoloꝝ ſeruitus non habet hereditatē in regno xp̄i ⁊ dei. Aut rapacibꝰ q̄ ſcꝫ violenter diripiunt aliena. infra eodem. Neqꝫ rapaces regnū dei poſſidebūt. Aut idolis ſeruientibꝰ contra quos dicit ſap. 14. Nefandorū em̄ idoloꝝ cultura om̄is malicie cauſa eſt ⁊ initium ⁊ finis. Et eſt ſenſus non ſolum vobis ꝓhibui ſocietatem fornicatoꝝ ſed etiaꝫ oīm alioꝝ peccatoꝝ. Et ē aduertēdū ꝙ ꝑ fornicationē q̄s peccat contra ſeipſum. ꝑ auaritiā aūt ⁊ rapacitatē contra ꝓximū. ꝑ idoloꝝ aūt culturā ꝯtra deum. ⁊ in his q̄ ponit om̄e peccati genus intelligit. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Alioquin ⁊c̄. aſſignat rōem ꝓpoſiti dicēs. Alioquin ſi ſcꝫ ſit intelligendum verbum predictū de fornicarijs huius mundi debueratis de hoc mundo exiſſe. q. ſcꝫ totus mundus talibus plenus eſt. Unde non poſſetis tales fornicarios vitare niſi de hoc mūdo exeundo. Dicitur em̄. 1. Jo. 5. Totus mundꝰ in maligno poſitꝰ ē. Vel aliter debueratis de hoc mūdo exiſſe q̄ſi dicat a tp̄e cōuerſionis vr̄e debueratis ab infidelibꝰ mūdi ſepari. Vñ non oportet vos ſup hoc moneri. dicit em̄ Jo. 15. Ego elegi vos de mūdo Vel aliter debueratis de hoc mundo exiſſe. ſcꝫ ꝑ mortē. Melius eſt em̄ hoībus mori q̄ peccatoribus in peccatis conſentire. Unde dicit infra. 9. Melius ē em̄ mihi mori q̄ vt gloriam meam q̄s euacuet. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Nunc auteꝫ ſcripſi vobis. exponit eis verum intellectuꝫ. Et primo ꝓponit qḋ intendit. Secūdo rōem aſſignat ibi. Quid em̄ mihi eſt. Tertio infert concluſionem intentam ibi. Auferte malū ⁊c̄. Dicit ḡ p̄mo. nunc aūt ſic expono qḋ olim ſcripſi vobis nō cōmiſceamini ſcꝫ fornicarijs ⁊ alijs peccatoribꝰ. Si is qui inter vos frater nominatur eo modo q̄ dn̄s dicit Matth. 23. Omnes vos fr̄es eſtis. Non tn̄ dicit ſi is q̄ frater eſt ſed ſi is q̄ frater noīat. qꝛ ꝑ peccatū mortale aliq̄s a charitate recedit q̄ eſt ſpūalis fr̄nitatis cauſa. Unde Heb. vltio dicit. Charitas fr̄nitatis maneat in vobis. Noīat ḡ frater ꝓpter fidei veritatem nō autē eſt vere frater ꝓpter caritatis defectū qui eſt ex pctō. Unde ſubdit. Aut fornicator. aut auarꝰ aut ydolis ſeruiens aut maledicus aut rapax aut ebrioſus cū huiuſmodi nec cibū ſumere. ſ. debetis ſm illud. Jo. ſcḋa canonica. Si q̄s venit ad vos ⁊ hāc doctrinā nō affert nolite euꝫ recipe in domo vr̄a. nec aue dixeritis ei. q. d. Per hoc ꝙ dixi nō debere vos miſceri pctōribus. intellexi de fidelibus q̄ noīantur fr̄es ⁊ ſunt inter vos. nō autē ꝑ hoc intelligendū eſt ſicut dicit aug. in liꝰ. cōtra ꝑmenianum. et habet in glo. hic ꝙ aliquis extraordinario iudicio debeat a cōmunione alioꝝ ſepari qꝛ frequēter poſſet errare ſed potius hoc debet fieri ſcḋm ordinē eccleſie quādo aliquis a cōmunione repellit vt conuictus vel ſpōte confeſſus. ⁊ ideo ſignāter dicit. Si is qui noīatur vt eā nomīationem intelligamꝰ que fit per ſententiā ordine iudicario cōtra aliquē ꝓlatam. Illi autē qui ſic a cōmunione pellūtur ſunt vitandi q̄tum ad mēſam ſicut hic dicit. ⁊ q̄tū ad ſalutationem vt dicit in ꝑdicta auctoritate. Jo. et vlterius q̄tum ad ſacrā cōionem. Unde in verſu dicit. Os orare. vale cōio menſa negat. ſ. excoīcato. Sed notandū ꝙ ap̄lus ſupra nō numerauit niſi peccata mortalia in ſignuꝫ ꝙ pro ſolo pctō mortali debet aliquis excōmunicari ⁊ de alijs q̄dem que ponit manifeſtū eſt. Sed de ebrietate poteſt eſſe dubiū que nō ſemꝑ videtur eſſe peccatū mortale. Dicit em̄ aug. in ſermone de purgatorio. ꝙ ebrietas niſi ſit frequēs nō eſt peccatū mortale. Nō credo ideo eſſe q̄a ebrietas ex ſuo genere eſt peccatū mortale. Nō em̄ aliq̄s ꝓpter delectationē vini velit ꝑdere vſum rōnis exponēs ſe ꝑiculo: multa alia peccata ꝑpetrandi videt eſſe cōtrarius caritati Cōtingit tamē ꝑ accidēs ebrietatē nō eſſe pec

catū mortale ꝓpť igrantiā vini fortitudis vľ debilitatē ꝓpꝛij capitis: q̄ tñ̄ excuſatio tolliť ꝑ frequētē experientiā. et ideo apoſtolus ſignanter non dicit ebrius ſed ebrioſus. Addit aūt duo peccata his q̄ ſupra poſuerat ſcꝫ ebrioſum ⁊ maledicū. Referť aūt ebrietas ad genus peccati qđ cō mittiť contra ſeipſum ſub quo contineť non ſolum luxuria ſed etiam gula: maledicus aūt refeť ad genus peccati qđ cōmittit contra proximū cui nocet aliquis nō ſolū facto ſꝫ etiam verbo mala imprecando vel male diffamādo quod ꝑtinet ad detractionem. Vľ mala in faciem dicēdo quod ꝑtinet ad contumeliā. ⁊ hoc totum ꝑtinet ad rōem maledici vt ſupra dictū eſt. ¶ Deinde cum dicit. Quid eñ̄ mihi ē ⁊c̄. aſſignat ratiōnē eius qđ dixerat. Et circa hoc tria facit. Primo aſſignat rōem dicens. Dixi hoc eſſe intelligendū de fratrib⁹ ⁊ non de infidelib⁹. Quid eñ̄ mihi eſt id eſt quid ad me ꝑtinet iudicare. i. ſententiā condemnationis ferre de his q̄ foris ſunt. i. de infidelib⁹ q̄ ſunt omnino extra eccleſiā. Prelati eñ̄ eccleſiarum accipiūt ſpūalem poteſtatē ſuꝑ eos tantū q̄ ſe fidei ſubdiderunt ſm̄ illđ 2. cor. 10. In promptu habētes vlciſci oēm īobediētiā cū impleta fuerit veſtra obediētia. Indirecte tñ̄ prelati eccleſiarum habent poteſtatē ſuꝑ eos qui foris ſunt inquantū ꝓhibent fideles ne illis cōmunicent. Secūdo adhibet ſimilitudinē dicens Nōne de his q̄ intus ſunt vos iudicatis. quaſi dicat eadē auctoritate vos iudicatis qua ⁊ ego. Unde vos nō iudicatis niſi de vr̄is ita ⁊ ego. Diciť Ecc. 10. Iudex ſapiens iudicabit populū ſuū. Tertio reſpōdet tacite dubitationi. Poſſet enim videri ꝙ infideles eſſent meliores q̄ ꝓpter peccata predicta nō cōdemnanť. ſꝫ hoc excludit dicens. Ideo nihil mihi de his qui foris ſunt iudicare. nam eos qui foris ſunt id eſt infideles iudicabit deus ſcꝫ iudicio condēnationis non examinationis: qꝛ vt gregorius dicit in moralibus. Infideles damnabūť ſine iudicio diſcuſſionis ⁊ examinationis ⁊ q̄ntū ad hoc dicitur Io. 3. Qui non credit iam iudicatus eſt id eſt manifeſtam in ſe habet cauſam condemnationis. ⁊ hoc grauiꝰ reſeruatur dei iudicio ſm̄ illud Heb. 10. Horrendū eſt incidere in manus dei viuentis. ¶ Deinde cū dicit. Auferte malū ⁊c̄. infert concluſionē principaliter intentā dicens. Ex quo hoc quod dixi non cōmiſceamini fornicarijs intelligendū eſt de fidelibus nō de his qui foris ſunt. ergo auferte malū ſcꝫ hominē ex vobiſipſis id eſt de veſtra ſocietate eijcite ſm̄ illud deut. 13. Auferes maluꝫ de medio tui. Eſt ergo conſiderandū ex premiſſis apoſtoli verbis ꝙ nō ꝓhibemur cōmunicare infidelibus q̄ nunq̄ fidem receperunt ꝓpter eorum penā Eſt tamen hoc cauendū aliquib⁹ ſcꝫ infirmis ꝓpter eorum incautelam ne ſeducanť. Illi vero qui ſunt firmi in fide poſſunt eis licite cōmunicare ⁊ dare operā conuerſioni eorum vt diciť infra. 10. Si quis infidelium vocat vos ad cenam ⁊ vultis ire. omne quod appoſituꝫ fuerit manducate. Infidelib⁹ aūt qui aliquando fideles fuerūt vľ ſacramētū fidei receperūt ſicut hereticis ⁊ apoſtatātib⁹ a fide ſubtrahiť oīno cōmunio fideliū ⁊ ī eoꝝ penā ſicut ⁊ ceteris pctōrib⁹ q̄ adhuc ſubdūť ꝑlāti ecclie.

¶ Incipi capitulū ſextum.

Audet aliquis veſtruꝫ habens negociuꝫ aduerſus alteruꝫ iudicari apud iniquos ⁊ nō apđ ſanctos: An neſcitis quoniā ſancti de hoc mundo iudicabunt. Et ſi in vobis iudicabiť mundus: indigni eſtis qui de minimis iudicetis: Neſcitis quoniaꝫ angelos iudicabim⁹ quantomagis ſecularia. Secularia igiť iudicia ſi habueritis: contemptibiles qui ſunt in eccleſia illos conſtituite ad iudicandum. Ad verecūdiā vr̄am dico Sic nō ē inť vos ſapiēs quiſq̄ q̄ poſſit iudicare inť fr̄eꝫ ſuū: ſꝫ frať cū fratre iudicio cōtēdit ⁊ hoc apud infideles.

Supra apľs repꝛehēderat corinthios de negligētia iudicij hic reprehendit in eis quedam alia peccata circa iudicia Et primo quantū ad iudices eorum coram quibus litigabant. Secundo quantuꝫ ad ipſa iudicia ibi. Iam quidem omnino. Circa primum tria facit. primo arguit eos de inordinatione. Secūdo ratiōnē reprehenſionis aſſignat ibi An neſcitis. Tertio remediuꝫ adhibet ibi. Secularia igiť iudicia. Dicit ergo ꝑmo ita negligitis in iudicando vr̄os ſꝫ tñ̄ ꝑſumptuoſi eſtis ſubire infideliū iudicia. ⁊ hoc ē qđ dic̄. Audet. i. ꝑſumit aliq̄s vr̄m hñs negotiū. ſ. ſclare aduerſus aliū iudicari apđ iniq̄s. i. ſubire iudiciū īfideliū ⁊ nō apđ ſctōs. i. apđ fideles qui ſunt ſacramētis fidei ſanctificati. Hoc eñ̄ eſt inordinatū multipliciter. Primo q̄dem qꝛ ꝑ hoc derogať auctoritati fidelium. Secundo qꝛ derogať dignitati fidelium quantū ad hoc ꝙ infideliū iudicia ſubeūt. Tertio qꝛ ꝑ hoc datur occaſio infidelib⁹ iudicib⁹ contemnendi fideles quos diſſentire vident. Quarto qꝛ ꝑ hoc dať occaſio infidelib⁹ iudicib⁹ calumniādi ⁊ opꝑmēdi fideles quos odio habēt ꝓpter fidem ⁊ ritus diuerſitatē. Et ideo dicitur deut. 1. Tuli đ tribubus veſtris viros ſapientes ⁊ nobiles precepiq̄ eis dicens. Audite illos et qđ iuſtum eſt iudicate. Et eodem. 17. Non poteris alterius gentis facere regem: qui non ſit frater tuus. Sed videtur eſſe contra id qđ dicitur. 1. Pe. 2. Subditi eſtote omni humane creature ꝓpter deum. ſiue regi tanq̄ ꝑcellenti: ſiue ducibus tanq̄ ab eo miſſis. pertinet eñ̄ ad auctoritateꝫ principis iudicare de ſubditis. Eſt ergo contra ius diuinū ꝓhibere ꝙ eius iudicio non ſteť ſi ſit infidelis. Sꝫ dicendū ꝙ apľus non ꝓhibet quin fideles ſub infidelib⁹ ꝑncipibus conſtituti eorum iudicio compareant ſi vocenť. hoc enim eſſet contra ſubiectionem q̄ debeť principibus. ſed ꝓhibet ꝙ fideles non eligant voluntarie infideliū iudicium. ¶ Deinde cum dicit. An neſcitis ⁊c̄. aſſignat rationem contra id qđ illi faciebant ſumptam ex hoc ꝙ derogabant auctoritati ſanctoꝝ: ⁊ ꝑmo quantū ad auctoritatem quam habent ſuꝑ res mundanas. Secundo q̄tū ad auctoritatē quam habent ad res ſuꝑmundanas id eſt ſuꝑ angelos ibi. An neſcitis quoniā angelos iudicabimus. Dicit ergo primo. Inordinatuꝫ eſt iudicium apud infideles qui fideles habent auctoritatem iudicandi. An neſcitis qꝛ ſancti de hoc mundo iudicabūt id eſt de hominib⁹ mundanis huius mundi. Quod quidē impleť tripliciter Primo q̄dē ſm̄ cōparationē ſcꝫ ſm̄ ꝙ nō ſolū boni iudicabunt malos ⁊ ſancti mundanos ſed etiam ſm̄ ꝙ boni iudicabūtur a meliorib⁹ ⁊ mali iudicabunt peiores ſm̄ illud Matth. 12. Uiri niniuite ſurgent in iudicio cū generatione iſta ⁊ condemnabunt eam Secundo iudicabunt approbando ſententiam iudicis ſcꝫ xpi. ⁊ hoc erit ꝓprie iuſtoꝝ ſm̄ illud pš. Letabiť iuſtus cum viderit vindictam. Uñ ſap. 3. diciť. Iudicabunt ſancti nationes. Tertio modo ꝑ ſentētie ꝓlationē. Et hoc erit apľoꝝ ⁊ ſimiliū q̄ cōtempſerunt reb⁹ mūdi ſolis ſpūalib⁹ inheſerūt. Spūalis eñ̄ iudicat oīa vt dictū eſt. š. 2. Uñ ⁊ Matth. 19. diciť. Uos q̄ ſecuti eſtis me ſedebitis ſuꝑ ſedes iudicantes. xij. tribus iſrael. Et in pš. diciť. Gladij ancipites in manib⁹ eoꝝ ad faciendam vindictā in nationib⁹. Intelligiť aūt iſta ꝓlatio ſentētie nō vocalis ſꝫ ſpūalis. inq̄tū per ſuꝑiores ſctōs inferiores vľ etiā pctōres ſpūali q̄dā illuminatiōe illumiabūť q̄les pene ⁊ q̄lia ꝑmia eis debeanť ſicut etiaꝫ nūc hoīes il

luinant ab āgelis vl' etiā īferioreꝫ āgeli a ſuꝑiorib[9]. Se-cūdo ex hoc ꝙ dictū ē argumētat ad ꝓpoſitū dicēs. Et ſi in vobis. i. ꝑ vos iudicabit mūdus. i. mūdani hoīes nun q̄d indigni eſtis q̄ iudiceꝫ de minimis. ſ. de negotijs ſecla-rib[9]. Luc. 16. Qui ī modico īiqu[9] ē ⁊ ī maiori īiqu[9] erit. ¶ Deinde cum dicit. Neſcitis ⁊c̄. Argumentatur ad idē ex auctoritate ſanctoꝝ ſuper angelos. ⁊ primo ponit eam dicens. An neſcitis quoniā nos ſcilicet fideles xp̄i iudica bimus angelos. Quod quidem poteſt intelligi de malis angelis qui cōdemnabuntur a ſanctis quoꝝ virtute ſunt victi. Unde luc. 10. domin[9] dicit Ecce dedi vob̄ poteſta-teꝫ calcandi ſuꝑ ſerpentes. ⁊ ſuper omnē virtutem inimi ci. Et in. pſ̄. Super aſpidem ⁊ baſiliſcū ambulabis. Po teſt etiaꝫ hoc intelligi de bonis angelis quoꝝ plurimi in compatione quadam inuenientur paulo ⁊ ſimilibus ſibi inferiores. Unde ſignāter nō dicit iudicabitis ſed iudica bimus. Quāuis etiā dici poſſit ꝙ ex conſequenti ſi ſancti iudicabunt homines bonos ⁊ malos. erit iudicium de bo nis angelis quorū accidentale premium augetur ex p̄mio ſanctorum per angelos illuminatoꝝ. ⁊ etiā de malis an-gelis quoꝝ pena augetur ex pena hominū per eos ſeduc-torum. Scd̄o argumentatur ad propoſituꝫ dicens. Quā to magis ſecularia ſcilicet iudicia ydonei erim[9] iudicare. qui enim eſt ydoneus ad maiora multo magis eſt ydone-us ad minora. Unde ⁊ domin[9] cui cōmiſerat quinq̄ talē ta poſtmodum cōmiſit vnuꝫ vt habetur. Mat. 25. ¶ De inde cū dicit Secularia igitur iudicia. adhibet remediuꝫ cōtra culpam eoꝝ. Et primo ponit remedium. Scd̄o ex-ponit ibi. Ad verecundiam veſtrā dico. Dicit ergo prīo. Ergo ex quo ſancti de hoc mundo iudicabunt ſi habueri-tis inter vos ſecularia iudicia que tamē habere nō debetis illos qui ſunt cōtemptibiles in eccleſia cōſtituite ad iudi candū potius ſcꝫ q̄ iudicemini apud infideles. Unde ⁊ ī pſ̄. dicitur. Corripiet me iuſtus in miſīcordia ⁊ increpa-bit me: oleum autē peccatoris nō impīguet caput meum. Et ecc. 9. dicitur. Melius eſt canis viuus leone mortuo. ¶ Deinde cum dicit. Ad verecundiā veſtram dico. expo nit quo ſenſu predicta dixit. Poſſet enim aliquis crede-re ꝙ ad litteram eſſent eligendi cōtemptibiliores ad iudi candum. ſed hoc excludit dicens. Ad verecundiam ve-ſtram dico. quaſi dicat nō hoc dixi vt ita fiat ſed vt vos fa ciam verecundari illa ſcilicet confuſione que adducit gra tiam ⁊ gloriam vt dicitur ecc. 4. Cōtemptibiles enim in eccleſia eſſent eligendi ad iudicandum ſi nō īuenirentur inter vos ſapientes quod eſſet vobis verecundum. Unō ſubdit. Sic nō eſt inter vos ſapiens quiſq̄ qui poſſit iudi care inter fratrem ⁊ fratreꝫ. ſed frater cuꝫ fratre in iudicio contendit. ⁊ hoc apud infideles. Potius auteꝫ q̄ hoc fa ceretis deberetis conſtituere contemptibiles qui ſunt in eccleſia ad iudicandum ⁊ ſupplendum defectum ſapien-tum qui tamē nō eſt apud vos ſecūdum illud quod ſupra primo dixerat. Diuites facti eſtis in illo in omni verbo ⁊ in omni ſcientia. Uel aliter ab illo loco. Secularia ⁊c̄. di xerat enim ꝙ ſancti ydonei ſunt ad iudicanduꝫ ſecularia ⁊ ideo vult oſtendere per quos iudicia ſecularia debeant exerceri ſcilicet per cōtemptibiles qui ſunt in eccleſia. vo cat autem contemptibiles illos qui ſunt ſapientes in re bus mundanis per comparationeꝫ ad illos qui ſunt ſapi entes in rebus diuinis: quibus eſt reuerentia exhibenda qui in rebus temporalibus non occupantur vt ſolis ſpiri-tualibus vacent.. ⁊ hoc eſt quod ſubditur. Ad reuerenti am veſtram dico ſecundū aliam litteram ad reuerentiam veſtram. Unde ⁊ apoſtoli dixerunt Act. 6. Nō eſt equuꝫ relinquere nos verbum dei ⁊ miniſtrare menſis.. poſtmo dum autem redit ad id quod ſupra reprehenderat ſcilicet ꝙ corinthij ſub infidelibus iudicibus litigabant dicens Sic nō eſt inter vos ſapiēs quiſq̄ ſcilicet in rebus tempo ralibus quem ſupra contemptibilem dixit. Unde alia nō mutātur a p̄ia expoſitiōe q̄ tn̄ videt̄ eſſe magis lr̄alis..

¶ Lectio ſecunda.

Iam quidem oīo delictum eſt in vobis ꝙ iudicia hētis inter vos. Quare nō magis iniuriā accipitis? Quare nō magis fraudem patimī? Sed vos iniuriam facitis ⁊ fraudatis: ⁊ hoc fratribus. An neſcitis quia iniqui regnum dei nō poſſidebūt. Nolite errare. neq̄ fornicarii. neq̄ ydolis ſeruientes. neq̄ adulteri. neq̄ molles. neq̄ maſculorum concubitores. neq̄ fures. neq̄ auari. neq̄ ebrioſi. neq̄ maledici. neq̄ rapaces regnum dei poſſidebūt. Et hec aliq̄n quidem fuiſtis: ſed abluti eſtis: ſed ſanctificati eſtis: ſed iuſtificati eſtis: in nomīe domini noſtri iheſu xp̄i ⁊ in ſpiritu dī noſtri. Omnia mihi licent: ſed nō omnia expediūt Omnia mihi licent: ſed ego ſub nullius redigar poteſtate. Eſca ventri: ⁊ venter eſcis. deus autem ⁊ hunc ⁊ hanc deſtruet.

Poſtq̄ apoſtol[9] rep̄hendit corinthios de hoc ꝙ coram ī fidelibus iudicibus litigabant: hic rep̄hendit eos q̄tum ad ipſa iudicia. Et circa hoc duo facit. Primo ponit in q̄ peccabant circa iudicia. Scd̄o manifeſtat qd̄ dixerat ibi. An neſcitis ⁊c. Circa primuꝫ duo facit. Primo rep̄hen-dit in eis circa iudicia id quod eſt licitū. ſed nō expediēs Scd̄o id quod eſt penit[9] illicitū ibi. Sed ⁊ vos ⁊c. Circa primuꝫ duo facit. Primo ponit rep̄henſionem. Scd̄o re-mouet excuſationē ibi. Quare nō magi ⁊c. Dicit ergo p̄-mo. dictum eſt ꝙ frater cum fratre in iudicio cōtendit qd̄ nō ſolum malū eſt ꝙ apud infideles cōtenditis ſed iā qui dem poſt cōuerſionem veſtrā oīno delictum eſt in vobis. id eſt ad delictum vobis reputatur ꝙ iudicia habetis int̄ vos inter quos ſcilicet debet eſſe pax. q2 vt dicit̄. 2e. thi. 2°. Seruum domini nō oportet litigare ſed manſuetū eſ-ſe ad oēs. Apparet auteꝫ ex hoc vt dicit hic glo. aug. ꝙ peccatū eſt iudiciuꝫ habere cōtra aliquem. ſed hoc videt̄ eſſe falſum quia ſi peccatū eſt iudiciū habere videt̄ ſequi ꝙ etiā peccatuꝫ ſit iudices cōſtituere cū hoc ſit occaſioneꝫ dare iudicium habētibus. cuꝫ tamē dicat̄ deutro. primo. Audite illos ⁊ quod iuſtum eſt iudicate. Et poſtea ſubdi tur q2 dei iudicium eſt. Soluitur autē in glo. ꝙ infirmis ꝑmittitur in iudicio ſua repetere. nō autē perfectis q̄bus licet ſua repetere. ſed nō in iudicio. Eſt autē ſciendum ꝙ ꝙ aliquid eſt perfectis illicitū. aliquid autē oībus. Per-fecti quidem ꝓpriūm nō habent ſcd̄m illud Mat. 19. Si vis ꝑfectus eſſe vade ⁊ vende omīa que habes ⁊ da pau-peribus ⁊ veni ſequere me. et ideo nō licet eis in iudicio repetere quaſi propria cum eis nō liceat habere propriuꝫ licet tamē eis in iudicio repetere ea que ſunt communia. Nō enim hoc faciendo peccant ſed magis merentur. Eſt enim opus charitatis defendere vel recuperare res pau-perum ſcd̄m illud. pſ̄. Eripite pauperem ⁊ egenuꝫ de ma nu peccatoris liberate. Sed iudicium aduerſus aliquem eſt illicitum omnibus quātum ad tria. primo quidem q̄-tuꝫ ad cām ex qua aliq̄s iudiciū hēt. puta ex cupiditate ⁊ auaricia. Un̄ luc. 12. Cū q̄dā d̄ turba dn̄o dixiſſet. dic fri meo vt diuidat mecū hereditatē: dn̄s dixit q̄s me ꝯſtituit

iudicẽ ad diuidẽdũ īter vos? Poſtea ſubdit Uidete ⁊ ca-
uete ab oĩ auaritia. Scḋo ꝗ̃tũ ad modũ iudicij. q̃r. ſ. cum
cõtentiõe ⁊ detrimẽto pacis iudiciũ ꝓſequũt. vt em̃ dicit.
Jac. 3. Ubi zelus ⁊ cõtentio ibi incõſtantia ⁊ omne opus
prauum. Et hoc videtur apoſtolus in eis reprehẽdere.
vt patet ex hoc q̃ꝺ ſupra dixit. Frater cũ fratre in iudicio
cõtendit. Tertio ex ꝑuerſitate iudicij puta cũ aliquis iiu-
ſte ⁊ fraudulenter in iudicio ꝓcedit ſcḋm illud Eſa. 10.
Ut opprimerent paupẽ ⁊ vim facerent cauſe hũiliũ po-
puli mei. Et hoc etiã apoſtol' in eis reꝑhendit vt patet ꝑ
id q̃ꝺ ſubdit. Sed vos iniuriã facitis. Quarto ꝓpter ſcã-
dalũ q̃ꝺ ſequitur. Unde ⁊ dñs mãdat. Mat. 5. Qui vult
tecum in iudicio cõtendere ⁊ tunicã tuam tollere dimitte
ei ⁊ pallium. Ex charitate vero ſua in iudicio repetere li-
citum eſt. Unde greg. dicit in moralib'. Cum curã reruꝫ
nobis neceſſitas imponit q̃dam duꝫ ea rapiunt ſolũmodo
ſunt tolerãdi quidã vero ſeruata caritate ſunt ꝓhibendi.
ſcilicet ne rapiẽtes nõ ſua ſemetipſos perdãt. ¶ Deinde
cum dicit. Quare nõ magis ⁊c. tollit excuſationẽ. Poſ-
ſent em̃ dicere. neceſſitas nos inducit ad iudicia habẽda.
vt ſcilicet reſiſtam' iniurijs ⁊ fraudib' alioꝝ. ſed hoc ex-
cludit ſubdens ꝗ̃tum ad p̱mũ Quare nõ magis iniuriã
ſcꝫ manifeſtã accipitis ſcilicet patienter ſuſtinẽdo. ſcḋꝫ il-
lud q̃ꝺ dñs dicit mat. 5. Si quis te ꝑcuſſerit in maxillaꝫ
prebe ei ⁊ alteram. Quãtũ vero ad ſcḋm ſubdit. Quare
nõ magis fraudẽ patimini id ẽ doloſam ſeductionẽ ſcḋm
illud. Mat. 5. Si quis te angariauerit mille paſſus vade
cum illo ⁊ alia duo. Sed ſicut aug. dicit in li°. de ſermõe
dñi in mõte. Hͤ p̃cepta domini nõ ſunt ſemꝑ obſeruãda
in executione operis ſed ſemꝑ ſunt habẽda in p̃paratione
animi vt ſcꝫ ſim' parati hoc facere vel ſuſtinere poti' ꝗ̃
aliq̃d agere cõtra charitatẽ fraternã. ¶ Deinde cum dicit
Sed vos ⁊c. reꝑhẽdit in eis id quod eſt oĩno illicitũ ⁊ pri-
mo arguit in eis manifeſtã iniuſtitiam cuꝫ dicit ſed vos ĩ-
iuriam facitis ſcꝫ manifeſte loquendo cõtra iuſtitiã alioꝝ
vel in iudicio vel extra iudiciuꝫ. Ecc. 9. Nõ placeat tibi ĩ-
iuria iniuſtoꝝ. Scḋo doloſam deceptionẽ cũ ſubdit. Et
fraudatis prouer. 12. Cõſilia impioꝝ fraudulẽta. Tertio
aggrauat vtrumq̧ cũ ſubdit. Et hoc fratrib' id ẽ fidelib'
ad q̃s debem' bonũ maxĩe operari ſcḋm illud gal. vltimo
Dum tẽpus habem' opemur bonuꝫ ad oẽs. maxime au-
tem ad domeſticos fidei. Et ideo cõtra quoſdã dicit. Je.
9. Omnis frater ſupplãtans ſupplãtabit ⁊ omis amicus
fraudulẽter incedet. ¶ Deinde cũ dicit. An neſcitis. ⁊c.
manifeſtat q̃ꝺ dixerat. Et p̱mo ꝗ̃tum ad id q̃ꝺ eſt oĩo illi-
citum. Scḋo ꝗ̃tum ad id q̃ꝺ eſt licitũ ſed nõ expediẽs ibi
Omnia mihi licent. Circa p̱muꝫ duo facit. Primo mo-
uet queſtionẽ. Scḋo determinat eã ibi. Nolite errare ⁊c.
Dicit ḡ primo dixi ꝙ vos iniuriã facitis ⁊ defraudatis q̃ꝺ
eſt iniq̃tatem cõmittere. Sed an neſcitis ꝙ iniq̃ regnum
dei nõ poſſidebunt quaſi dicat videmini hec neſcire dum
ab iniq̃tate nõ receditis. cũ tamẽ in pš. ⁊ Mat. 7. dicat.
Diſcedite a me omnes qui opamini iniq̃tateꝫ. ¶ Deinde
cuꝫ dicit. Nolite errare ⁊c. determinat veritatẽ. ⁊ primo
oſtendit ꝑiculum q̃ꝺ imminet iniq̃s. Scḋo oñdit quomõ
ip̃i hoc ꝑiculum euaſerũt vt timeant iterũ in ip̃m incidere
ibi. Et hoc q̃dem aliquãdo fuiſtis ⁊c. Dicit ergo p̱mo. no-
lite errare quod ſignãter dicit. q̃r circa impunitatẽ pecca-
torum aliq̃ multiplr errabant. ſcḋm illud. Sap. 2. Et co-
gitauerunt ⁊ errauerũt. Quidã em̃ ph̃i errauerunt credẽ-
tes deũ nõ habere curã rerũ humanarũ ſcḋꝫ illud ſopho.
primo Nõ faciet dñs bñ ⁊ nõ faciet domin' male. Qui-
dam vero credentes ſolã fidem ſufficientem eſſe ad ſalutẽ
ſcḋm illud Jo. 11. Qui credit in me nõ morietur in et̃nũ.
Quidã vero credentes per ſola xp̃i ſacramenta ſaluari ꝓ-
pter id q̃ꝺ dicit. Mat. vlti. Qui crediderit ⁊ baptizatus

fuerit ſaluus erit. Et Jo. 6. Qui manducat meã carnem
⁊ bibit meũ ſanguinem habet vitã eternã. Quidã vero
ꝓpter ſola opera mĩe ſe impune peccare arbitrant ꝓpter
illud q̃ꝺ dicit Luc 11. Date elemoſinã ⁊ ecce oĩa munda
ſunt vobis. Nec intelligunt ꝙ hec oĩa ſine charitate non
ꝓſunt. ſcḋm illud q̃ꝺ dicit infra. 13. Si habuero omnẽ fi-
dem ⁊ diſtribuero in cibos pauꝑum oẽs facultates me-
as: caritatẽ aũt nõ habuero nihil mihi prodeſt. ⁊ ideo ſub-
dit ꝙ peccata cõtraria charitati a regno dei excludunt in
quod ſola charitas introducit dicens. Neq̧ fornicarij ne-
q̧ ydolis ſeruientes neq̧ adulteri. de q̃bus dicit. Heb.
vlt. Fornicatores ⁊ adulteros iudicabit deus. Neq̧ mol-
les id eſt mares muliebria facientes. neq̧ maſculorum
cõcubitores ꝗ̃tum ad agentes in illo vitio. de quib' dici-
tur geñ. 13. Homĩes ſodomite peſſimi erant ⁊ peccatores
coram dño nimis. Neq̧ auari. neq̧ fures. de q̃bus dicit.
Jãc. 5. Oĩs fur ſicut ſcriptuꝫ eſt iudicabit. Neq̧ ebrioſi.
neq̧ maledici. neq̧ rapaces regnuꝫ dei poſſidebũt Dicit
enim Eſa. 35. Uia ſancta vocabitur nõ trãſibit per eam
pollutus. Et apõc. 21. Nõ intrabit in illã aliquid coinqui-
natum: faciẽs abhomiationem. Et eſt aduertendũ ꝙ hic
enumerat eadẽ vitia que in p̃cedenti ca°. poſuerat. Ad-
dit autẽ quedam in genere luxurie. ſ. adulteriũ. ⁊ vitium
ꝯtra naturã. In genere aũt iniuſtitie furtũ. ¶ Deinde cũ
dicit. Et hoc quidẽ ⁊c. oñdit q̃uo p̃dictũ ꝑiculuꝫ euaſerit
et p̱mo cõmemorat ſtatũ p̃teritum dicens. Et q̃deꝫ aliq̃n
fuiſtis. ſ. fornicarij ⁊ ydolis ſeruientes ⁊c. ⁊ ideo ſp̃alit
hec vitia cõmemorat q̃r in eis habũdauerunt. ſcḋm illud
ephe. 5. Eratis em̃ aliq̃n tenebre. nunc autẽ lux in domi-
no. Scḋo oñdit quomõ ab hijs intus fuerunt liberati di-
cens. Sed abluti eſtis. ſ. ỽtute ſanguinis xp̃i in baptiſ-
mo ſm̃ illud apõc. p̱mo. Lauit nos a peccatis nr̃is in ſã-
guine ſuo. Sꝫ ſãctificati eſtis ỽtute ſanguinis xp̃i ꝑ grãꝫ
cõſecrati ſm̃ illud Heb. vlti. Jh̃us vt ſanctificaret ſuũ po-
pulum extra portã paſſus eſt. Sed iuſtificati eſtis ad ſta-
tũ iuſtitie ⁊ ỽtutis ſm̃ illud. Ro. 8. Quos vocauit hos
⁊ iuſtificauit. Subdit aũt hoꝝ beneficioꝝ cã. ⁊ p̱mo ex ꝑ-
te hũanitatis xp̃i cum dicit. In noĩe dñi nr̃i ih̃u xp̃i id eſt
in fide ⁊ inuocatione nomis xp̃i ſm̃ illud act. 4. Nõ eſt a-
liud nomẽ datuꝫ ſub celo homĩbus in q̃ oporteat nos ſal-
uos fieri. Scḋo ex ꝑte diuinitatis cũ ſubdit. Et in ſpũ dei
noſtri. ſm̃ illud eze. 37. Ecce ego mittã in vos ſpũm ⁊ vi-
uetis. q̃r igit tam potenti virtute liberati eſtis ad eadem
redire nõ debetis. ¶ Deinde cũ dicit. Omnia mihi licent
⁊c. manifeſtat id q̃ꝺ dixerat de ꝓhibitione iudicij oñdẽs
quo ſenſu id reꝑhenderit q̃r ſcꝫ nõ reꝑhendit illud quaſi
oĩno illicitum ſed quaſi nõ expediens ⁊ nociuuꝫ. Et circa
hoc duo facit. Pͥo ꝓpõit q̃ꝺ intẽdit. Scḋo rõeꝫ aſſignat
ibi. Eſca ventri ⁊c. Circa p̱muꝫ duo facit. Primo ꝓpõit
quod reꝑhenderat eſſe licitũ: ſed nõ expediẽs dicẽs. Om-
nia mihi licent. Dicunt autẽ illa licita que homo facere
nõ ꝓhibetur. eſt autẽ duplex ꝓhibitio. Una coactionis a-
lia p̃cepti. ⁊ ſm̃ hoc quidã intellexerunt illa licere a q̃bus
nõ ꝓhibetur aliqua neceſſitate cogente. ⁊ ideo q̃r arbitri-
um homĩs naturalis liberũ eſt a coactione: intellexerunt
apl̃uꝫ eo ſenſu dicere oĩa mihi licent. q̃r. ſ. libero arbitrio
homĩs ſubiacẽt. ſiue ſint bona ſiue ſint mala ſm̃ illḋ Ecc.
15. Ante hoĩeꝫ bonũ ⁊ malum vita ⁊ mors quodcũq̧ vo-
luerit dabit ei. Sed hic modus loquẽdi alien' eſt a ſcrip-
tura ſacra in qua dicit nõ licere ea que diuina lege probi-
bentur. ſm̃ illud Ma. 14. Nõ licet tibi habere vxorẽ fra-
tris tui. ⁊ iõ q̃ꝺ hic apl̃us dicit oĩa mihi licẽt nõ põt abſo-
lute intelligi ſed vt ſit accomoda diſtributio ſub hoc ſẽſu
omnia mihi licẽt. que ſcilicet diuina lege nõ prohibentur.
Et põt hoc ad tria referri. primo quideꝫ ad id q̃ꝺ dixerat
de iudicijs. q̃r. ſ. vnicuiq̧ lꝫ oĩa ſua iudicio repetere cum

nō ſit lege diuina prohibitū. Alio modo poteſt referri ad
id quod infra. 8. dicturus eſt de indifferenti vſu ciborum
vt ſit ſenſus. licitum eſt mihi omēs cibos comedere ſcđm
illud Tit pmo. Omnia mūda mundis. Tertio poteſt re
ferri ad id quod dicturus eſt īfra. 14. de ſumptibus acci=
piendis vt ſit ſenſus. omnia mihi licent ſcilicet accipere
ad neceſſitatem vite ſicut coapoſtolis meis. Subdit au=
tem. Sed nō omnia expediunt. Dicitur autem illud ex=
pedire quod eſt ſine impedimento finez conſequendi. Cō
tingit autem q aliquid nō totaliter excludit finez ſed im
pedimentum aliquod affert ſicut matrimonium nō exclu
dit hominem a regno dei īpedimentū tñ affert qꝛ ſcilicet
vt infra. 7. dicit que ſub viro eſt mulier cogitat quō place
at viro. Vñ. 2 mat. 19. Diſcipuli dicunt. Si ita eſt cā ho=
minis cū vxore ſua nō expedit nubere. Sic ergo fornicari
nec licet nec expedit qꝛ totaliter excludit finē qui eſt vita
eterna. mr̄imoniuz aūt eſt licituz ſed nō expediēs. Scđm
igitur hūc moduz ſua in iudicio repetere indifferēter om
nibus cib vti. ſumpt⁹ accipe ab hijs quib⁹ p̄dicat eſt qui
dem licitū qꝛ nō eſt cōtra iuſtitiā. nec aliqua ꝓhibet lege
nō tamē eſt expediēs. vel qꝛ impedit pax ad ꝓximū vl' in
firmis ſcandalū aliqđ generat. vel aliqua maledicēdi oc=
caſio prebet. Vnđ ecc. 37. Nō oīa oībus expediūt. Alio
modo pōt intelligi nō abſolute ſed ſub cōditione vt ſit ſē=
ſus. Dixi q neq; fornicarij ⁊c. regnū dei poſſidebūt. ⁊ iđ
nō licent qꝛ finē excludūt. ſed ſi oīa licerēt mihi: nō omia
expediunt qꝛ p ea preſtat impedimētuz vite būane. Vnđ
in pſona impioꝝ dicit ſap. 5. Laſſati ſum⁹ in via iniqtat
⁊ pditionis ⁊ ābulauimus vias difficiles. Scđo oñdit eē
nociuum id qđ ſupra rephendit dicēs. oīa mihi licent vt
ſupra expoſitū eſt. ſed tamē ego ſub nullius redigar pote
ſtate. ſ. hoīs. Ille eñ qui vtit eo qđ nō expedit ſiue ſit lici
tum ſiue illicitū quodāmodo redigit ſub poteſtate rei ali=
cuius vel homīs. Rei quidē qꝛ qui nimis rem aliquaz a=
mat quodāmodo ſuus illi⁹ rei efficit ſm illud. Ro. vlti.
Huiuſmōi nō xp̄o dño ſuiunt ſed ſuo ventri. Hoīs autez
quia duz aliqs facit qđ non expedit quodāmodo ſubijcit
iudicio alioꝝ. ⁊ ſpēaliter ille qui ſua ī iudicio repetit ſubi
citur poteſtati iudicis. infra. 10. Ut quid eñ libertas mea
iudicat ab aliena cōſciētia. ¶ Deinde cū dicit. Eſca vētri
⁊c. aſſignat rōnem ei⁹ quod dixerat. Et p̄mo quare omīa
licent dicēs. Eſca ventri. ſ. debet vt ſcz in vētre decocta ī
nutrimentū totius cedat. Et vent eſcis ſcz recipiēdis ⁊ đ
coquendis deſuit. Quia igit ex dei ordinatione vēter ē
ſolicitus ad eſcas recipiendas. ⁊ eſce ad hoc deputate ſūt
q in ventre ponātur. ſm illud geñ. 1°. Ecce dedi vobis
oēm eſcā ⁊ cunctis aīantib⁹ vt habeāt ad veſcenduz. non
eſt illicitū q homo res ſuas repetat vel p̄dicatoꝛ ſtipēdia
accipiat ꝓpter neceſſitatem eſcaꝝ. vel vt etiā hō omibus
eſcis vtatur. Scđo ibi. Deus aūt ⁊c. aſſignat rōnez qua=
re oīa nō expediunt. Nō eñ expedit q hō patiat aliqđ đ
trimētum in eo qđ nunq̄ corrūpitur ſcz in regno celeſti:
ꝓpter id qđ corrūpitur. ⁊ hoc accidit de eſca ⁊ de ventre
ceſſabit eñ poſt hāc vitā eſcaꝝ vſus ⁊ ventris qꝛ corpora
reſurgentiuz cōſeruabunt abſq; cibo deo id faciēte. ⁊ h°
eſt q dicit. Deus aūt deſtruet id eſt ceſſare faciet hūc ſcili
cet ventrē nō q̄dem q̄tum ad eſſentiā ſed q̄tum ad effec=
tum quē nūc habet ⁊ has. ſ. eſcas q̄tum ptinent ad vſuz
hoīs qꝛ in reſurrectione hoīes erūt ſicut angeli in celo. vt
dicitur Mat. 22.

Lectio tertia.

Corpus autem nō fornicationi ſʒ do
mino ⁊ domin⁹ corpori. Deus vero
⁊ dominū ſuſcitauit: ⁊ nos ſuſcitabit
per virtutem ſuam. Neſcitis quoniaz corpa
veſtra membra ſunt xp̄i. Tollēs ergo mem
bra xp̄i faciā membra meretricis: Abſit. An
neſcitis quoniā qui adheret meretrici: vnuz
corpus efficitur. Erunt enim inquit duo in
carne vna. Qui autez adheret domino: vn⁹
ſpiritus eſt. Fugite fornicationez. Omē eñ
peccatum quodcūq; fecerit homo. extra cor
pus eſt. qui autem fornicatur in corpus ſuū
peccat. An neſcitis: quoniaz membra veſtra
templum ſunt ſpiritusſancti qui in vobis eſt
quem habetis a deo ⁊ nō eſtis veſtri. Emp
ti enim eſtis precio magno: glorificate ⁊ por
tate deum in corpore veſtro.

Supra aplus tripliciter rephendit corinthios circa iudi=
cia. nunc autē redit ad rephendēduz pctm̄ fornicarij cu=
ius ſupra. 5. mentionez fecerat ⁊ in cui⁹ iudicio corinthij
negligentes erāt. im ꝓbat aūt fornicationē quattuor rati=
onib⁹. quaꝝ p̄ma ſumit ex diuina ordinatiōe. ſcđa ex vni=
one ad xp̄m ⁊c. An neſcitis qm̄ corpa veſtra ⁊c. tertia ex
corpis inq̄natiōe ibi Fugite fornicationē. quarta ex gra=
tie dignitate ibi. An neſcit ⁊c. Circa p̄mū duo fac. Pri
mo ponit diuinā ordinationē. Scđo ordinationis finē ibi
De⁹ eñ ⁊c. Circa p̄muz ꝯſiderādum eſt q aliq argumē=
tum ſue laſciuie ſumūt ex ordinatione dei. Qui eñ forni
cātur vtunt ſuo corpe ad vſum a deo inſtitutuz. Sed hoc
excludit dicēs. q eſca eſt ordinata ad ventrē ⁊ venter ad
eſcas. Corpus aūt hoīs nō fornicationi id eſt nō eſt ordia
tum ad fornicādum ſed dño id eſt ad hoc eſt ordinatuz vt
ſit dñi noſtri ihu xp̄i. ⁊ dñs corpori id eſt dñs ihus xp̄us
ad hoc dat⁹ eſt hoībus vt hūana corpa ſue glorie confor=
met. ſm illđ. phil'. 3. Reformabit corp⁹ huīlitatis noſtre
cōfiguratum corpi claritatis ſue. Sed ꝯtra hoc videt eſſe
q ſicut venter ordinat⁹ eſt a deo ad vſum ciboꝝ ita q̄daz
membra hūani corpis ſunt ordinata a deo ad vſum gene
rationis q̄bus fornicatio exercet. Sed attendēda eſt dif=
ferentia q̄tū ad duo. Primo q̄dem q aplus ſupra loqu
tus eſt de vno corpis mēbro. ſ. de ventre. hic autez loq̄tur
de toto corpe qđ ſicut nō eſt ordinatuz ad fornicādum ita
nec ad eſcas ſumēduz. ſed poti⁹ vſus eſcaꝝ eſt ꝓpter cor
pus. corp⁹ autē ꝓpter aīam a qua pcipit vitā ſm eius cō
ditionem. ⁊ qꝛ oīa ordinātur in deū ſicut in finem. iđo cor
pus debʒ eſſe ſubiectū dño ⁊ ei dedicatū. Et qꝛ. ē. loqu
tus eſt de vſu eſcaꝝ in cōmuni abſq; inordinatione. forni
catio autē eſt vſus inordinat⁹ ex mēbro fornicatoris. Vn
de nec ipſa membra ſunt ꝓpter fornicationez. ſed ꝓpter
vſum gn̄ationis ordinata rōne. cui oīa mēbra corporis đ
ſeruire debent ſicut etiā venter nō ꝓpter crapulā ⁊ ebrie=
tatem ſed ꝓpter ꝯuenientē vſum ciboꝝ. ¶ Deinde cū di=
cit. De⁹ vero ⁊c. ponit finē ordinationis p̄dicte. ⁊ primo
ponit q̄d deus circa dñm fecerit dicens. De⁹ vero ⁊ dñm
ihm ſcz dñm xp̄m ſuſcitauit a mortuis a quo ipſe xp̄us pe
tit in. pš. Tu autem dñe miſerere mei ⁊ reſuſcita me. De
us autem eſt ⁊ pater et filius ⁊ ſpiritusſanct⁹. Unde ⁊ ip=
ſe xp̄us qui eſt filius dei ſe reſuſcitauit ⁊ ſua virtute reſur=
rexit. ſcđm illud. pš. Ego dormiui ⁊ ſoporatus ſum ⁊ ex=
ſurrexi quia domin⁹ ſuſcepit me. ⁊. 2. coꝝ. vlti. Sed cru
cifixus eſt ex infirmitate ſʒ viuit ex ꝟtute dei. Scđo pōit
q̄d circa nos facturus ſit. dicens q nos ſuſcitabit deus p
ꝟtutē ſuā p quā. ſ. xp̄m ſuſcitauit ſm illđ Ro. 8. q̄ ſuſci
tauit ihm xp̄ʒ a mortuis viuificabit ⁊ mortalia corpa vr̄a.
Et eſt aduertendū q. ē. de eſcis ⁊ vētre loquēs que pert

nent ad vſuȝ aīalis vite. dixit eas a deo deſtruēdas. nūc
aūt loquens de corpe ꝛ dn̄o facit mētionē de reſurrectiōe
q꞉. ſ. aīali vita ceſſante natura corpis in meli⁹ reformabi=
tur. Un̄ patet ꝙ nō eſt vtendū corpe ad fornicationē que
impedit futurā incorruptionē ſm illud gal. vlti. Qui ſe=
minat in carne de carne metet ꝛ corruptionē. ¶ Deide cū
dicit. Neſcitis ꝛc. ponit ſcdam rōneȝ q̄ ſumit ex affinitate
humani corpis ad xp̄m q̄ talis eſt. mēbra hoīs fornicātis
ſunt mēbra meretricis. ſed mēbra hoīs ſunt mēbra xp̄i. er
go p fornicationē fiūnt mēbra xp̄i mēbra meretricis. qd̄ ē
incōueniens. Circa qd̄ quattuor facit. pmo ponit maiorē
dicens. An neſcitiſ qm̄ corpa veſtra ſunt mēbra xp̄i. q. d.
hoc nō debetis neſcire. q꞉ quicūq̄ eſtis regenerati in cri
ſto mēbra xp̄i eſtis effecti. ſm illud infra. 12. Uos eſtiſ cor
pus xp̄i ꝛ membra de mēbro. Et hoc nō ſoluȝ q̄tum ad a
nimas q̄ ab eo iuſtificātur ſed etiā q̄tum ad corpa que ab
eo reſuſcitabūtur vt dictū eſt. Scdo ponit ꝯcluſionem di=
cens. Tollēs ergo mēbra xp̄i. i. iuſte ſubtrahens ſeruitio
xp̄i cui debēt deputari ſm illud. Ro. 6. Exhibeatis mē=
bra veſtra arma iuſtitie deo. Faciā. ſ. eadē mēbra meretri=
cis eſſe fornicando? Abſit hoc em̄ eſt horrendū ſacrilegiū.
Un̄ dicit Mal. 2. Cōtaminauit iudas ſanctificationē dn̄i
quā dilexit ꝛ habuit filiā dei alieni. Tertio ponit minorē
dicens. An neſcitis q꞉ qui adheret meretrici. ſ. fornicādo
vnū corpus efficit. ſ. p imundā cōmixtioneȝ Et ad hoc p
bandū inducit auctoritatē gen̄. dicēs. Inquit em̄ ſcriptu=
ra. ſ. gen̄. 2°. Erunt duo. ſ. vir ꝛ mulier in carne vna id ē
p mixtionē carnalem vna caro efficiūtur. ꝛ ſic mēbra vni=
us fiūnt mēbra alteri⁹. Sūt em̄ hec verba ade de viro et
vxore loquētis que ap̄lus hic etiā ad fornicationeȝ refert
q꞉ ſm ſpēm nature nō dr̄nt vtriuſq̄ actus. Eſt aūt intelli
gendum ꝙ ſicut dicit ph̄us in li° de generatione aīalium
in maſculo eſt principiū actiuū generationis: in femia eſt
paſſiuuȝ. Et ſicut plāta cuius vita pncipaliter ordinat ad
generationem ſemp eſt vnū corp⁹ in quo vtrūq̄ pncipiū
vnitur ita in aīalibus q̄ ordinātur ad altiores act⁹ vite
nō ſemp eſt vnū corp⁹ habens hec duo pncipia ſed ex du
obus fit vnū in actu gn̄ationis. Qd̄ quidē nō eſt tm̄ viri
q꞉ ſicut infra ca°. 7. dicit Uir nō habȝ poteſtatē ſui corpo
ris ſed mulier. Scdo pbat minorē dicēs. Qui aūt adhe
ret dn̄o ꝛc. ſ. per fidē ꝛ charitatē eſt vnus ſpūs cuȝ illo. q꞉
ſcȝ vnitur ei vnitate ſpūali nō corporali. Un̄ ꝛ Ro. 8. di=
citur. Si quis ſpūm xp̄i nō hȝ hic nō eſt eius. ꝛ Jo. 17. vt
ſint vnū in nobis ſicut nos vnū ſumus. ſ. per cōnexioneȝ
ſpūs. ꝛ q꞉ corp⁹ deſeruit ſpūi. ꝯn̄s eſt vt etiā corpa noſtra
membra ei⁹ ſint cui p ſpūm vnimur. nō quidē carnali cō=
iunctione ſed ſpūali. Pōt aūt ex pmiſſis duab⁹ rōnibus
vna rō ꝯflari. vt. ſ. q꞉ corp⁹ nr̄m nō eſt deputatū fornicati
oni ſed dn̄o hoc. ſ. mō ꝙ mēbra nr̄a ſunt mēbra xp̄i vt p⁹
modū exponit nō faciam⁹ ea mēbra meretricis fornicādo
¶ Deīde cū dicit. Fugite fornicationē ꝛc. poīt tertiā rati
onē q̄ ſumit ex corpis inq̄natione. Primo poīt ꝯcluſionē
intentā dicēs. Fugite fornicationē. Ubi notādū ꝙ cete=
ra vitia vincunt reſiſtēdo q꞉ q̄to magis hō pticularia ꝯſi
derat ꝛ tractat tāto min⁹ in eis inuenit vn̄ delectet ſȝ ma=
gis anxietur. ſed vitium fornicationis nō vincit reſiſtēdo
q꞉ quāto magis ibi hō cogitat pticulare magis incēditur
ſed vincit fugiēdo. i. totaliter vitādo cogitationes imun=
das ꝛ quaſlibet occaſiones. vt dicit zacha. 2. Fugite de
terra aq̄lonis dicit dn̄s. Scdo aſſignat rōneȝ dicēs. Om
ne petm̄ aliud qd̄cunq̄ fecerit hō ꝛc. Ad cuius euidētiaȝ
ſciendum ꝙ quedā peccata nō ꝯſumātur in carnali delec
tatiōe ſed in ſola ſpūali. idō ſpūalia vitia dicunt. ſicut ſup=
bia. auaricia. accidia. fornicatio aūt cōplet maxime in car
nali dlectatione. ꝛ ſm hoc poſſet intelligi qd̄ hic dicitur
Omne peccatū quodcūq̄ fecerit hō extra corp⁹ eſt. q꞉ ſcȝ
ꝯpletur pter ſui corpis delectationē. Qui aūt fornicatur
in corpus ſuuȝ peccat q꞉ ſcȝ eius peccatū in carne cōſuma
tur. ſed huic expoſitioni cōtrarium videt eſſe ꝙ etiā pec=
catum gule cōſumat in delectatione corpis. Ad qd̄ poſſȝ
dici ꝙ peccatū gule ſub luxuria cōtinetur inq̄tum ad ip=
ſam ordinat ſm illud Ephe. 5. Nolite inebriari vino in
quo eſt luxuria. Sed meli⁹ pōt dici ꝙ ap̄lus nō dicit qui
fornicat corpe ſuo peccat. qd̄ ꝯgrueret pme expōni ſȝ pec
cat in corp⁹ ſuum id eſt cōtra corp⁹ ſuuȝ corrūpendo ꝛ in
quinādo illud pter vſum rōnis. Unde ꝛ apoc. tertio. Ha
bes pauca nōia in ſardis qui nō inq̄nauerunt veſtimenta
ſua id eſt corp⁹. ꝛ. apoc. 14. Hij ſunt q̄ cū mulierib⁹ non
ſunt coinq̄nati. Uel aliter ſm aug. hic in glo. Qui forni
catur in corp⁹ ſuuȝ peccat q꞉ anima ei⁹ totaliter carni in
illo actu ſubijcit ita ꝙ nō poſſit aliud ibi cogitare. Un̄ in
pſ̄. dicit. Nolite fieri ſicut equus ꝛ mulus quib⁹ nō eſt ī
tellectus. Uel aliter. In corp⁹ ſuuȝ peccat id eſt cōtra vx
orem ſuaȝ q̄ dicit corpus viri cōtra quā nō ita directe ſūt
alia peccata ſicut viri fornicatio. Und̄ ꝛ. 1ᵉ. theſ. 4. dicit
Ut ſciat vnuſq̄ſq̄ veſtrū poſſidere vaſ ſuū in ſanctificatio
ne id eſt vxoreȝ ſuā. Uel ſm aug. pōt intelligi de fornica
tione ſpūali p quā aīa adheret p amorem mūdo ꝛ recedit
a deo ſm illud. pſ̄. Perdes oēs qui fornicant abs te. Eſt
ergo ſenſus. q̄ fornicat recedēs a deo pp̄ter amoreȝ mūdi
in corpus ſuū peccat id eſt p corpalē cōcupiſcentiā. Om
ne aūt aliud petm̄ puta qd̄ hō cōmittit ex obliuione vl' ex
ignorantia ſeu negligentia eſt extra corp⁹. i. corpalē con=
cupiſcentiā. ¶ Deinde cū dicit. An neſcitiſ ꝛc. poīt quar=
tam rōem q̄ ſumit ex dignitate gr̄e que quidē ex duobus
ꝯſurgit. ſ. ex gr̄a ſpūſſancti ꝛ ex redēptione ſanguinis xp̄i
Circa hoc igit tria facit. pmo propōit dignitatem corpis
noſtri quā habet ex gr̄a ſpūſſancti dicēs. An neſcitis. q.
d. ignorare nō debetis qm̄ mēbra veſtra. ſ. corpalia tēplū
ſunt ſpūſſancti. ſicut. ſ. tertio dictū eſt. Neſcitis q꞉ tēpluȝ
dei eſtis. Et hui⁹ rōneȝ aſſignat ſubdēs Qui in vobis eſt
Dicit aūt tēplū dom⁹ dei. q꞉ igit ſpūſſanct⁹ de⁹ eſt ꝯueni
ens eſt. ꝙ in quocūq̄ eſt ſpūſſanct⁹ templū dei dicat. Eſt
autē ſpūſſanct⁹ pncipaliter quidē in cordib⁹ hoīm in qui
bus caritas dei diffundit p ſpūm ſanctū vt dicit. Ro. 5.
ſed ſecūdario etiam eſt in mēbris corpalib⁹ inq̄tum exe=
quuntur opa caritatis. Un̄ in. pſ̄. dicit. Cor meū ꝛ caro
mea exultauerūt in deū viuū. he hanc dignitatē ſibi aſcri=
berēt ſubdit. Quē habetis a deō nō ex vobis. Un̄ Joel.
2°. Effundā de ſpū meo ſup oēm carnē. Et act. 5. Spūȝ
ſuum dedit obediētib⁹ ſibi. Scdo ponit dignitatē quam
habent corpa nr̄a ex redēptione ſanguinis xp̄i dicēs. Et
nō eſtis vr̄i ſed ihu xp̄i ſm illud. Ro. 14. Siue viuimus
ſiue morimur. dn̄i ſumus. 2ᵉ. cor. 5. Qui viuit iā nō ſibi
viuat. rōnem hui⁹ aſſignat dicēs. Empti eſtis pcio mag=
no. ꝛ ideo ſerui eſtis ejus qui vos redemit de ſuitute pec
cati. Un̄ infra. 7. dicit. Qui liber vocat⁹ eſt ſeru⁹ eſt xp̄i
Precio em̄ empti eſtiſ. ꝛ in pſ̄. Redemiſti me dn̄e de⁹ ꝟi
tatiſ. Dicit aūt pciū redēptionis magnū q꞉ nō ē corruptibi
le. ſed eternā hn̄s virtutē cū ſit ſanguis ipius dei eterni.
Unde. 1ᵉ. pe. 1°. Redempti eſtis de vana veſtra cōuerſa=
tione. nō corruptibilib⁹ auro vel argento ſed ſāguine ag
ni imaculati ꝛ incōtaminati ihu xp̄i. Tertio infert cōclu=
ſionem intentā dicens. Glorificate ergo ꝛ portate deū in
corpore veſtro q꞉ em̄ mēbra veſtra ſunt tēpluȝ dei in cor=
pore veſtro nihil debet apparere niſi qd̄ ad gloriā dei pti
net. ꝛ hoc eſt glorificare deū in corpore vr̄o q꞉ in. pſ̄. dici
tur. In tēplo eius oēs dicent gloriā. Et exo. vlti. dicit.
Operuit nubes tabernaculū teſtimonij ꝛ gloria domini im
pleuit illud. q꞉ vero nō eſtis veſtri ſed eſtis ſui dei. debet
corpus vr̄m portare deū ſicut equus vel aliud aīal portat
dn̄m ſuum. Un̄ in. pſ̄. dicit. Ut iumētuȝ factus ſuȝ apud

te. Portat autē corpꝰ noſtrū dn̄m in q̄tum diuino miſterio deputat̄. ſic ergo homo debet vitare ne in corpus ſuū peccet fornicādo quod eſt contra gloriā dei ⁊ cōtra miniſterium quod corpus noſtrū debet deo.

Incipit capitulum ſeptimum.

De quibus aūt ſcripſiſtis mihi bonum eſt homī mulierez nō tangere. Propter fornicationem autem vnuſquiſq; ſuā vxorem habeat: ⁊ vnaqueq; virum ſuuz habeat. Uxori vir debituz reddat: ſimiliter aūt ⁊ vxor viro. Mulier, poteſtatez ſui corporis nō habet ſed vir Similiter aūt ⁊ vir ſui corporis poteſtatem non habet: ſed mulier. Nolite fraudare inuicem: niſi forte ex cōſenſu ad tēpus vt vacetis orōni: ⁊ iteruz reuertimini in id ipm̄: ne tēptet vos ſathanas ꝓpter incōtinentiam vr̄az Hoc autē dico ſcd̄m indulgentiā. ⁊ nō ſecundum imperium. Uolo aūt oīs vos homīes eſſe ſicut meipm̄. Sed vnuſquiſq; propriuz donum habet ex deo: alius quidē ſic. aliꝰ vero ſic. Dico autē nō nuptis ⁊ viduis: bonuz eſt illis ſi ſic permāſerit ſicut ⁊ ego. Q̄ ſi nō ſe continent nubant. Melius eſt eñ nubere q̄ vri.

Poſtq̄ apl̄us reꝑhendit fornicariuz ⁊ ſuſtinētes euz. hic accedit ad tractādum de matrimonio. ⁊ circa hoc tria facit Primo determiat de cōiugatis matrimonio iunctis. Secundo de ꝟginibus ibi. De virginibꝰ autē ⁊c. Tertio d̄ viduis ibi. Mulier alligata eſt ⁊c. Circa p̄muz duo facit Primo iſtruit eos q̄ nō ſūt m̄rionio iūcti vtrū. ſ. debeāt matrimoniuz cōtrahere. Scd̄o maīfeſtat qđ dixerat ibi. Hoc autē dico ⁊c. Circa p̄muz duo facit Primo manifeſtat q̄d circa hoc ſit ꝑ ſe bonū. Scd̄o q̄d neceſſariū ibi Propt̄ fornicationem autē ⁊c. Circa p̄muz cōſiderandū eſt ꝙ in deteſtationē fornicationis ꝯtra quā loquutꝰ iā fuerat aliqui nō habētes zelum dei ſm̄ ſcientiā in tantū p̄cedebāt ꝙ etiam matrimoniū cōdemnabāt ſm̄ illud. pª. thy. 4. In ypocriſi loquētium mēdaciuz ꝓhibentium nubere. Et q̄a hoc durum corinthijs videbat̄ fidelibus ſuꝑ hoc apoſtolo ſcripſerūt eius ſententiā req̄rentes. ⁊ ideo apl̄us eis r̄ndet. Ita reꝑhendi ea que facitis. de quibꝰ autē ſcripſiſtis mihi. r̄ndeo q̄tum ad m̄rimoniuz bonū eſt homini mulierem nō tāgere. Circa qđ notanduz ꝙ mulier data eſt viro ad adiutorium generationis. ⁊ in hoc dr̄t vis generatiua a nutritiua. q: vis nutritiua deſeruit homini ad cōſuationem indiuidui. Unđ bonū eſt homini nutrimento vti. q: per hoc eiꝰ vita ꝯſeruat̄. generatiua aūt nō deſuit hoī ad cōſeruationē indiuidui ſed ad ꝯſeruationē ſpēi. Unde nō pōt dici ꝙ bonū eſt hoī ad ſuuz indiuiduū mulierē tangere. p̄mo quidē q̄tum ad animā q: vt aug. dicit in ſcd̄o ſoliloquioꝝ. Nihil ſic deijcit aīam ab arce virtutis ſue ſicut cōtactus ille corpoꝝ ſine quo vxor haberi nō pōt. et ideo Exo. 19. dicit̄ populo accepturo legē dei. Eſtote parati in diem tertiuz. ⁊ ne appꝓpinquetis vxoribꝰ veſtris. p̄mi regū. 21. Dixit achimelech ad dauid. Si mūdi ſunt pueri maxime a mulieribꝰ mādu cent panē ſanctuz. Scd̄o q̄tū ad corpus qđ vir ſubijcit ꝑ matrimoniū poteſtati vxoris ſe ex libero ſuum cōſtituens. Seruitꝰ aūt hec p̄ omi-

bus alijs eſt amara. Unde ⁊ ecc. 7. dicit̄. Inueni amariorem morte mulierē. Tertio q̄tum ad res exteriores quaruz occupatione neceſſe eſt hoīem implicari q̄ habet vxorem ⁊ filios nutriēdos. cum tñ dicat̄. 2. thy. 2. Nemo militans dō implicat ſe negotijs ſecularibꝰ: vt ei placeat cui ſe ꝓbauit. ¶ Deide cū dicit. Propt̄ fornicationē ⁊c. oſtēdit quid circa hoc ſit neceſſariū. Primo q̄tum ad cōtractum m̄rimonij. Scd̄o q̄tum ad actū m̄rimonij iā cōtracti ibi. Uxori vir debitū. ⁊c. Circa p̄muz conſiderandū eſt ꝙ actꝰ generatiue virtutis ordinat̄ ad cōſeruationē ſpēi. per generationē filioꝝ ⁊ q: mulier data eſt viro in adiutorium gn̄ationis. Prima neceſſitas tāgendi mulierē eſt ꝓpter ꝓcreationez filioꝝ. Unde ⁊ geñ. p̄mo dicit̄. Maſculum ⁊ feminā creauit eos ⁊ bn̄dixit eis deꝰ ⁊ ait. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrā. ſed hec neceſſitas fuit circa inſtitutionē hūani generis q̄diu oportuit multiplicari populū dei ꝑ ſucceſſionē carnis. Sed apl̄us ꝯſiderās humanuz genꝰ iā multiplicatū ⁊ ppl̄m dei iā eſſe augmētatum nō ꝓpagatione carnis: ſed generatione q̄ eſt ex aq̄ ⁊ ſpū ſancto. vt dicit̄ Jo. 3. preterimiſit hanc neceſſitatem qua. ſ. p̄mitus inſtitutū fuerat m̄rimoniuz in officiū nature ⁊ ꝓponit ſcd̄am neceſſitatē ſcd̄m quā inſtitutū eſt in remediuz culpe. Quia eñ carnalis ꝯcupia adhuc poſt baptiſmuz in fidelibꝰ remanet licet nō dñetur. inſtigat homines maxime ad actꝰ venereos ꝓpter vehementiā delectationis. Et q: maioris ꝟtutis eſt totaliter hāc concupiam ſupare q̄ poſſit oībus cōuenire. ſm̄ illud Ma. 19. Nō omnes capiūt verbū hoc Neceſſariū eſt ꝙ in ꝑte cōcupie cedatur ⁊ in ꝑte ſupetur qđ quidē fit duz actꝰ gn̄ationis ratione ordinat̄ ⁊ nō totalit̄ homo cōcupia ducit̄ ſed magis cōcupia ſubdit̄ rōni. Habet aūt hoc ratio naturalis ꝙ hō vtat̄ generationis actu ſm̄ ꝙ cōuenit gn̄ationi ⁊ educationi filioꝝ. hoc aūt in brutis aīalibus inuenit̄ ꝙ in q̄buſcūq; ſpēbus aīaliuz ſola femina nō ſufficit ad educationē ꝓlis maſculus ſimul nutrit ꝓlem cū femina. ⁊ ad hoc exigitur ꝙ maſculꝰ cognoſcat ꝓpriā ꝓlem. ⁊ ideo in oīb3 talibus aīalibꝰ vt patet in colūbis turturibꝰ ⁊ huiuſmodi naturaliter indita eſt ſolicitudo de educatione ꝓlis. ⁊ propter hoc in huiuſmōi nō ſunt vagi ⁊ indr̄ntes cōcubitꝰ ex quibꝰ ſequeret̄ incertitudo ꝓlis. ſed maſculꝰ determinatus determiate femine cōiungit̄ nō indr̄nter quelz cuilibet ſicut accidit in canibꝰ ⁊ alijs huiuſmōi aīalibꝰ in quibus ſola femina nutrit ꝓlez. Maxie autē in ſpē humana maſculus requirit̄ ad ꝓlis educationē q̄ nō ſoluz attendit̄ ſm̄ corpis nutrimētuz ſed magis ſm̄ nutrimētuz anime ſm̄ illud heb. 12. Patres quidē carnis nr̄e habuimꝰ eruditores. ⁊ reuerebamur eos. ⁊ ideo rō naturalis dictat ꝙ in ſpē hūana nō ſint vagi ⁊ incerti cōcubitꝰ quales ſūt cōcubitus fornicarij. ſed ſint determiati viri ad determiataz feminā q̄ quidē determiatio fit ꝑ legē m̄rimonij. Sic igitur triplex bonū habet m̄rimoniuz. p̄muz quidē ꝙ eſt ī offm̄ nature ꝓut. ſ. ordinat̄ ad generationē ⁊ educationez ꝓlis. ⁊ hoc bonū eſt bonuz prolis. Scd̄m bonū habet ꝓut eſt in remediū concupie q̄. ſ. coartatur ad determiataz ꝑſonā ⁊ hoc bonuz dicit̄ fides. quā. ſ. vir ſeruat vxori ſue nō accedēs ad aliā ⁊ ſimiliter vxor viro. Tertiū bonuz habet ꝓut in fide cōtrahit̄ xp̄i. qđ quidē bonuz dicit̄ ſacramētum in q̄tum ſignificat cōiunctionez xp̄i ⁊ eccl̄e. ſm̄ illud ephe. 5. Sacramētuz hoc magnū eſt. ego aūt dico in xp̄o ⁊ eccleſia hoc eſt ergo qđ dicit. Dictum eſt ꝙ bonū eſt homini mulierez nō tāgere. ſed q: ad hoc bonū nō ſunt oēs hoīes ydonei. vnuſq̄ſq; vir ꝓpter fornicationē. ſ. vitādaz ſuam vxorē habeat. i. ſibi determinatā vt tollantur vagi ⁊ incerti cōcubitus qđ ꝑtinet ad fornicationē. Uñ ⁊ puer. 5. Letare cū muliere adoleſcentie tue. Et poſtea ſubditur

Quare ſeduceris fili mi ab aliena. ¶ Deinde cum dicit.
Vxori vir debitũ reddat ⁊c̃. agit d̃ vſu m̃rimonij ↄtracti.
⁊ primo agit de debito reddẽdo. Scd̃o d̃ debiti intermiſ-
ſione ibi. Nolite fraudare ⁊c̃. Circa primũ duo facit. ꝑrio
ꝓponit qḋ intẽdit dicẽs. Dictũ eſt ꝙ vir habeat vxorem
⁊ vxor virũ. habendi autẽ hec eſt ratio. vt vir reddat debi
tũ vxori. ſ. de ſuo corꝑe ꝑ carnalẽ cõmixtionẽ. ſimiliter au
tem ⁊ vxor viro qꝛ q̃tuꝫ ad hoc paria iudicãtur. Vñ mu
lier nõ eſt formata de pedibꝰ viri tanq̃ ancilla nec de ca-
pite tanq̃ dña. ſed de latere tanq̃ ſocia. vt legit̃ geñ. 2°.
Unde ⁊ mutuo debẽt ſibi debitũ reddere ſm̃ illud. Rõ.
14. Reddite oĩbus debita. Scd̃o aſſignat debiti rõnem
dicẽs. Mulier nõ habet poteſtatẽ ſui corporis. ſ. ad actũ
generationis vt. ſ. poſſit ꝓprio arbitrio vel cõtinere. ſ. vł
alteri ſe tradere ſed vir. ſ. habet poteſtatẽ ſui corporis q̃-
tum. ſ. ad vſuꝫ carnalis copule. ⁊ ideo vxor debet viro ꝓ-
prij corporis officiũ offerre. Simił̃ autẽ ⁊ vir ſui corpor̃
poteſtatẽ nõ habet ſed mulier ⁊c̃. Vñ ⁊ ip̃e debet ſui cor-
poris officiũ offerre vxori legittimo ĩpedimento ceſſante.
Unde ⁊ geñ. 2. dicit̃. Adherebit vxori ſue ⁊ erũt duo in
carne vna. ¶ Deinde cũ dicit Nolite fraudare inuicẽ ⁊c̃.
agit de intermiſſione debiti reddẽdi. Et p̃mo oñdit qua-
liter intermitti debeat actꝰ ↄiugalis. Circa qḋ docet vnũ
eſſe cauendũ ne. ſ. hoc ꝑ fraudẽ fiat dicẽs. Nolite frauda
re inuicem vt. ſ. velit vir cõtinere inuita vxore aut etiam
ecõuerſo. Quod aplus fraudẽ nomĩat. qꝛ vnus ſubtrahit
alteri qḋ ei debet̃ quod ad fraudẽ ꝑtinet. nõ minus in ac-
tu matrimonij q̃ in alijs rebus. Unde ⁊ ꝓuer. 12. dicit̃.
Nõ inueniet fraudulentus lucrũ. qꝛ. ſ. ille qui tali fraude
cõtinentiã deo ↄfert nõ lucrat̃ merituꝫ vite eterne. Sicut
enim dicit aug. nõ vult deꝰ tale lucrũ tali dãno cõpenſari
vt dum vnꝰ cõiugũ cõtinet altero inuito ille incidat in dã
nabiles corruptelas. Tria autẽ docet obſeruãda in tali ĩ-
termiſſione quoꝝ p̃muꝫ eſt vt fiat ex cõmuni cõſenſu. Vn
de dicit. Niſi forte ex cõſenſu. Unde dicit̃ Ecc. 25. In tri
bus beneplacitũ eſt ſpũi meo que ſunt ꝓbata corã deo ⁊ ho
minibꝰ. Cõcordia fratruꝫ: amor ꝓximoꝝ. ⁊ vir ⁊ mulier
bene ſibi cõſentientes. Scd̃m eſt vt ſit ad certũ tẽpꝰ Vn-
de ſubdit. Niſi forte ad tẽpus ſcd̃m illud Ecc. 3. Tẽpus
amplexãdi ⁊ tẽpus longe fieri ab amplexibꝰ. Tertiuꝫ eſt
vt hoc fiat ꝓpter debituꝫ finẽ. ſ. cauſa ſpũalium actuũ ad
quos cõtinentia reddit mag̃ aptos. Unde ſubdit. Ut va
cetis orõni ſm̃ illud. Ioel. 2. Sacrificiuꝫ ⁊ libamen dño
d̃o noſtro. Et poſtea ſubdit Egrediat̃ ſpõſus d̃ cubili ſuo
et ſponſa de thalamo ſuo. ¶ Scd̃o agit reiteratione cõiu
galis actus. ⁊ p̃mo ponit documentũ dicens. Iterum re-
uertimini in idip̃m. vt. ſ. vobis inuicẽ debitum reddatis
finito tẽpore orõnis. Vñ ⁊ tertij. ꝛ. 8. dicit̃. Q celebra
tis dedicatiõis ſolẽnijs ꝓfecti ſunt in tabernacula ſua le-
tantes. Scd̃o aſſignat rõm documenti. Nõ em̃ hoc dixit
q̃ſi ſit neceſſariuꝫ ad ſalutẽ ſed ad ꝑiculum vitãdum. Un
de ſubdit. Ne tẽptet vos ſathanas. i. ne ſua temptatione
vos ꝓſternat. ſicut etiã dicit̃. 1ᵉ. theſ. 3. Ne forte vos tẽp
tauerit is qui tẽptat et inanis ſit labor noſter. Temptatõ
autem ſathane nõ eſt fortibꝰ timẽda de quibꝰ dicitur. 1ᵉ.
Io. 2. Scribo vobis iuuenes qm̃ fortes eſtis. et verbum
dei manet in vobis et viciſtis malignũ. Eſt autẽ timenda
debilibus. Unde ſubdit. Propter incõtinentiaꝫ veſtram
id eſt ꝓpter ꝓnitatem ad incõtinentiã. ex quo cõtingit ꝙ
dyabolus hoĩem tẽptando ꝓſternit ⁊ ꝓuocatur ad temp
tandum ſm̃ illud. p̃ᵉ. pe. vlti. Circuit querẽs queꝫ deuo-
ret. ¶ Deinde cũ dicit. Hoc autẽ dico ⁊c̃. manifeſtat quo
ſenſu p̃dicta ſunt accipiẽda. Et primo facit qḋ dictum eſt
Scd̃o rõm aſſignat ibi. Uolo autẽ ⁊c̃. Tertio exponit qḋ
dixerat ibi. Dico autẽ ⁊c̃. Dicit ergo p̃mo. dixi ꝙ vnuſq̃ſ
q̃ ſuã vxorẽ habeat ⁊ vnaqueq̃ mulier virũ ſuum. ⁊ iterũ

ꝙ poſt cõtinentiã determinati tẽporis iterum reuertam̃
in idip̃m: hoc autẽ dico ſm̃ indulgentiã. i. ꝑcens infirmi
tati veſtre nõ ſcd̃m imperiũ. quaſi. ſ. vobis neceſſariuꝫ ad
ſalutem. Subditis em̃ ſunt quedã eoꝝ infirmitati indul-
genda ⁊ nõ ad bona imperio cogẽdi. Unde cõtra quoſdã
ꝑlatos dicit̃ Eze. 34. Cuꝫ auſteritate imperabat̃ eis ⁊ cũ
potẽtia ⁊ diſperſi ſunt greges mei. Sed videt̃ aplus incõ
ueniẽter loqui. Indulgentia em̃ nõ eſt niſi de pctõ. Per
hoc ergo ꝙ aplus ſm̃ indulgentiã ſe dicit matrimonium
cõceſſiſſe videt̃ exp̃mere ꝙ matrimoniũ ſit peccatũ. Sed
ad hoc põt r̃ñderi ḋ uplicit̃er. Uno mõ vt indulgẽtia ſu-
matur hic pro ꝑmiſſione. Eſt autẽ duplex ꝑmiſſio. Una q̃
dem de minꝰ malo. ſicut dicit̃. Mat. 19. Q moyſes per-
miſit iudeis dare libellũ repudij ꝓpter duriciã cordis eo
rum. ſ. ad vitandũ vxoricidiuꝫ ad qḋ erant proni. Talis
enim ꝑmiſſio nõ fit in nouo teſtamẽto ꝓpter ſui ꝑfectionẽ
ſcd̃m illud. Heb. 6. Ad perfectũ feramur. Alia autem eſt
ꝑmiſſio de minꝰ bono. cũ. ſ. homo p̃cepto nõ cogit̃ ad ma
ius bonuꝫ ⁊ hoc mõ aplus hic indulget id eſt ꝑmittit ma
trimoniũ qḋ eſt minus bonũ q̃ virginitas q̃ nõ p̃cipitur
que eſt maiꝰ bonũ. Alio mõ poteſt accipi indulgentia ꝓ-
ut reſpicit culpã ſcꝫ illud Eſa. 26. Indulſiſti dñe: indul
ſiſti genti. Et ſm̃ hoc indulgentia refert̃ ad actum coniu-
galem ſm̃ ꝙ habet annexã culpã venialẽ tamẽ ꝓpter bo
na matrimonij ſine quibꝰ eſſet mortalis. Unde cõſideran
dum eſt ꝙ actꝰ cõiugalis quãdoq̃ quidẽ eſt meritoriꝰ et
abſq̃ omni culpa mortali vel veniali. puta cum ordina-
tur ad bonũ prolis ꝓcreãde ⁊ educãde ad cultũ dei. Sic
em̃ eſt actus religionis. Uel cũ fit cã reddendi debitũ. ſic
enim eſt actꝰ iuſtitie. Omnis autẽ actꝰ virtutis eſt meri-
torius ſi fit cũ caritate. Quãdoq̃ vero eſt cũ culpa venia
li. ſ. cum quis ad actũ matrimonialẽ ex cõcupiã excitatur
que tñ infra limites matrimonij ſiſtit vt. ſ. cuꝫ ſola vxore
ſit cõtentus. Quãdoq̃ vero eſt culpa mortalis. puta cuꝫ
cõcupiã fert̃ extra limites matrimonij ſcꝫ cũ aliquis acce-
dit ad vxorẽ eque libẽter vel libentiꝰ ad aliã acceſſurus.
Primo ergo mõ actꝰ matrimonij nõ requirit indulgenti
am. Scd̃o mõ habet indulgentiã inq̃tum aliq̃s ↄſentiẽs
concupiſc̃e in vxorẽ nõ fit reus peccati mortalis. Tertioꝰ
oĩo indulgentiã nõ habet. ¶ Deinde cũ dicit. Uolo auteꝫ
aſſignat rõm eius qḋ dixerat: ⁊ p̃mo quare nõ loquat̃ ſm̃
imperium. Scd̃o quare loquat̃ ſm̃ indulgentiã ibi. Sed
vnuſq̃ſq̃ ⁊c̃. Circa primũ cõſiderãdũ eſt ꝙ nullus ſapiẽs
p̃cipit illud cuiꝰ ↄtrariuꝫ magis vult fieri. Ideo apoſtolꝰ
nõ p̃cipit ꝙ hoĩes matrimoniũ contrahãt vel matrimõio
cõtracto vtãtur. qꝛ magis vult ꝙ homĩes cõtineant. ⁊ hᵒ
eſt qḋ dicit. Uolo autẽ omnes hoĩes eſſe ſicut meip̃m. vt
ſcꝫ cõtineãt ſicut ego cõtineo. Et ſimił̃ dicit act. 26. Op
to apud deũ oĩs qui audiunt fieri tales qualis ego ſum.
Sed cõtra hoc videt̃ eſſe qꝛ ſi oĩs homĩes cõtinerẽt ſicut
aplus cõtinebat. ceſſaſſet generatio ⁊ ſic nõ fuiſſet imple-
tus numerꝰ electoꝝ qḋ erat ↄtra diſpoſitionẽ diuinã. Di
cunt quidam ꝙ apoſtolo reuelatũ erat ꝙ ſi oĩs homines
ſaluarent̃ in cõtinentia viuentes ſicut ipſe viuebat ſuffici-
ebat ad implendũ numeruꝫ electoꝝ. Sed hoc nulla auc-
toritate fulcit̃. ⁊ ideo poteſt dici ꝙ aplus volebat oĩs ho
mines eſſe cõtinentes. qꝛ ſcꝫ volebat hoc de ſingulis non
tamen volebat ꝙ oĩs ſimul cõtinerẽt. Uel põt dici ⁊ me
lius ꝙ volebat oĩs hoĩes eſſe cõtinentes voluntate an-
cedente ſicut ipſe dicit. p̃ᵉ. thy. 2. Q deus vult oĩs ho-
mines ſaluos fieri nõ autẽ voluntate cõſequente qua deꝰ
vult quoſdã ſaluare ſcꝫ p̃deſtinatos ⁊ quoſdã dãnare ſcꝫ
reꝓbatos ſm̃ illud Mal. 1. Iacob dilexi. eſau auteꝫ odio
habui. Eſt autẽ voluntas ãtecedens de eo qḋ abſolute cõ
ſideratum eſt melius ſicut oĩs hoĩes eſſe ſaluos vel cõti
nentes. volũtas autẽ ↄñs eſt de eo qḋ eſt melius: cõſiderã

tis circūſtantijs pſonaꝝ ⁊ negocioꝝ. ⁊ ſm hoc deus vult quoſdā dānari. ⁊ aplus quoſdā mrionio iungi. ¶ Deinde cū dicit. Sed vnuſquiſq; aſſignat rōm quare ſm indulgentiam matrimoniū ꝑmiſerit. q: ſcʒ nō quilibʒ tāte virtutis donum accepit a deo vt. ſ. poſſit totaliter cōtinere ſicut et domin⁹ dixit Ma. 19. Nō oīs capiūt verbū hoc ſed qui capere pōt capiat ⁊ hoc eſt qḋ dicit. vellem quidem oēs eſſe cōtinentes ſed vnuſquiſq; ꝓpriuʒ. i. ſm certā menſuram habet donū ex deo alius quidem ſic. puta vt in virginitate deo ſeruiat. ali⁹ vero ſic id eſt. vt deo ſuiat in matrimonio ſcḋm illud Ma. 25. Uni dedit quinq; talēta. alij duo duo alij vero vnū vnicuiq; ſm ꝓpriā virtutem. Et ſap. 8. Sciui qm aliter nō poſſum eſſe cōtinens niſi de⁹ det. ⁊ hoc ipſum erat ſapiētie ſcire cui⁹ eſſet hoc donuʒ. ¶ Deinde cū dicit. Dico autē ⁊c. exponit qḋ obſcure dixerat ⁊ pmo quantum ad hoc q dixerat. Uolo oīs homies eſſe ſicut meipſum q: ſ. hoc eſt abſolute meli⁹. Unde dicit. Dico aūt. ſ. exponēdo nō nuptis. i. virginib⁹ ⁊ viduis bonū eſt illis ſi ſic ꝑmāſerint. ſ. cōtinentes ſicut ego ſm illḋ ſap. 4. Quā pulcra eſt caſta generatio cū claritate. Scḋo quantum ad h⁹ q dixerat. Sed vnuſquiſq; ⁊c. quaſi dicat q: nō quilʒ hoc donū cōcepit a deo vt cōtineat. vn̄ dicit q ſi nō ꝯtinent id eſt ſi donū cōtinendi nō acceperūt nubāt. i. matrimoīo iungātur ſm illud. 1ͤ. thy. 5. Uolo iuuenes nubere ⁊ aſſignat rōm ſubdēs. Melius eſt em̄ nubere q̄ vri id eſt q̄ cōcupiā ſupari. Concupiā ei eſt calor quidā noxi⁹ q ergo cōcupia impugnat caleſcit quidē. ſed nō vrit niſi humorez grē ꝑdat a cōcupia ſupatus. Unde ⁊ Job. 31. dicit. Ignis eſt vſq; ad cōſūmationē deuorās ⁊ vniuerſa eradicās germina. Eſt autē hic attēdendū q aplus hoc vtitur abuſiua cōparatiōe. Nā nubere bonū ē licet min⁹. vri aūt ē malum. Meli⁹ eſt ergo. i. magis tolerandū q hō minus bonum habeat q̄ q incurrat incōtinētie malū. ⁊ hoc eſt qḋ ſupra dixit ꝓpter fornicationē ſcʒ vitandā vnuſquiſq; ſuaʒ vxorē habeat ⁊c. Et poſtmodū ne tēptet vos ſathanas ꝓpter incontinentiā veſtram.

Lectio ſecunda.

His autē qui in mrionio iuncti ſunt precipio nō ego ſed domin⁹: vxorez a viro nō diſcedere. Quod ſi diſceſſerit manere innuptam: aut viro ſuo reconciliari. Et vir vxorem nō dimittat. Nam ceteris dico ego nō domin⁹. Si quis frater vxorem habet infidelez ⁊ hec conſentit habitare cum illo nō dimittat illam. Et ſi qua mulier fidelis habet virum infidelem: ⁊ hic ꝯſentit habitare cum illa nō dimittat virū. Sanctificatus eſt em̄ vir infidelis per mulierem fidelem ⁊ ſanctificata eſt mulier infidelis ꝑ viruʒ fidelem. Alioquin filii veſtri immūdi eſſent nunc autem ſancti ſunt.

Supra aplus poſuit documēta de cōtractu matrimonij: hic inſtruit eos qui iā mrionium cōtraxerunt de mrionio nō diſſoluēdo. ⁊ primo docet eos qui ſunt in mrionio iuncti vt in mrionio maneant. Scḋo ponit vtilem doctrinaʒ quantum ad oēs ſtat⁹ vel cōditiones hoīm ibi. Unūquēq; ſicut vocauit de⁹ ⁊c. Circa pmum duo facit. Primo agit de indiſſolubilitate mrionij quantuʒ ad eos q̄ ſunt vni⁹ cultus. Scḋo quantum ad eos q̄ ſunt in diſpari cultu ibi. Nam ceteris ego dico ⁊c. Circa pmum duo facit. Primo ponit pceptū de indiſſolubilitate mrimonij. Scḋo docet quid ſit ſeruandū qn̄ mrioniuʒ quodāmō ſepatur ibi. Q ſi diſceſſerit ⁊c. Dicit ergo pmo dixi nō nuptis. i. virginibus et viduis q melius eſt eis ſi ſic ꝑmāſerint hijs autē qui matrimonio ſunt cōiuncti nō patet eadē ꝯditio. hijs em̄ pcipio nō ego. ſ. indicta mihi auctoritate ſed dn̄s hoc pcepit dicens. Mat. 15. Quos de⁹ cōiunxit hō nō ſepet. pcipio inq̄ vxorem a viro nō diſcedere ⁊ ſubintelligendū eſt excepta cā fornicationis quā xp̄us excepit. ⁊ hic tacet quia notiſſima eſt. Hāc ſolā excepit dn̄s ceteras oēs moleſtias iubet ꝓ fide cōiugij fortiter ſuſtineri. Mat. 19. Quicunq; dimiſerit vxorē ſuā ⁊ aliaʒ duxerit excepta cā fornicationis mechatur. Hoc autē qḋ dicit hic ſm glo. aug. intelligitur de cōiunctis mrionialiter quoꝝ vterq; fidelis ē q ſi diſceſſerit. ſ. ꝓpter cām fornicationis pcipio inq̄ manere innuptaʒ viuente marito q: ſi ſoluit matrimonium quo ad thorū non tn̄ quo ad vinculū. aut viro ſuo recōciliari. ſ. ſi vir nō cōtinet et ſimiliter vir vxorem nō dimittat niſi ob cām fornicationis. Similis forma in viro ⁊ in muliere ſeruatur. Unde ſupplendū eſt qḋ de vxore pmiſit. ſ. q ſi oīno dimiſerit nō ducat aliā vel recōcilietur vxori. Sed contrarium videt dicere ambroſius vnde dicit. Ideo nō ſubdit de viro ſicut de muliere q: licet viro aliā ducere. q: inferior nō oīno hac lege vtitur qua ⁊ ſuperior. Sed magiſter dicit a falſarijs eſſe appoſitū ⁊ iō nullatenus eſt tenendū. ¶ Notandū eſt hic q ſeptē ſunt caſus in quib⁹ vir nō poteſt ob cām fornicationis vxorē dimittere. ¶ Primus caſus qn̄ ipſemet eā pſtituit. ¶ Scḋus qn̄ ipſe cū alia fornicatus fuerit. ¶ Terti⁹ qn̄ ipſe ei occaſionē fornicandi dedit vt q: nō vult reddere dbitū. ¶ Quart⁹ qn̄ ipa credēs ꝓbabiliter virū mortuū alteri nupſit. ¶ Quint⁹ qn̄ violēter ab aliquo oppreſſa fuit. ¶ Sextus qn̄ ſub ſpē viri ſui ab altero ꝯgnita fuit ¶ Septim⁹ qn̄ fuit a viro poſt adulterium manifeſte dep̄henſum nihilomin⁹ retenta. ¶ Deinde cū dicit. Nā ceteris dico ⁊c. agit de inſepabilitate matrimonij diſpis cult⁹. cū alter eſt fidelis alter nō. Ubi primo dicit q fidelis nō dimittat infidelē volentē ſine contumelia creatoris cohabitare. Scḋo q ſi nō vult fidelis nō tenetur eū ſequi ſʒ pōt alteri nubere ibi. Q ſi īfidelis diſcedit ⁊c. Tertio q niſi infidelis prior recedat fidelis debet patienter cōmanere ibi. Un̄ em̄ mulier ⁊c. In pma pmo ponit admonitionē. Scḋo āmonitionis rōm ibi. Sāctificat⁹ eſt em̄ ⁊c. In pma pmo loquit generaliter tam viris q̄ feminis. Scḋo ſpēaliter viris ibi Si quis frat ⁊c. Tertio ſpēaliter feminis ibi Et ſi qua mulier ⁊c. Dicit ergo. nam ceteris. i. vbi nō vterq; fidelis eſt ſed alter fidelis alter infidelis. dico ego conſulendo nō pcipiendo. non dn̄s dicit hoc proprio ore. ac ſi dicat ⁊ hoc dico ex deo. licet ipſe nō dicat hoc ore ꝓprio. dico inq̄ hoc. ſi quis frat fidelis cōuerſus. ſ. ad fidem in cōiugio. Intelligit em̄ hoc de hijs qui in infidelitate cōtraxerunt. nō de hijs qui in diſpi cultu. Tunc em̄ nullū eſſet mrionium ſed eſſent ſepandi ſicut fecit eſdras. p. eſdre. 10. Si quis inq̄ talē habet vxorem infidelē ⁊ hec cōſentit habitare cū illo ſine cōtumelia ſcʒ creatoris nō dimittat illā cōſilium eſt nō pceptum vt qui ꝯtrariuʒ agit nō ſit trāſgreſſoꝝ. ſm glo. ¶ Deinde cum dicit. Et ſi qua mulier. Hic loquit ſpēaliter feminis. vbi pmo ſuppōit fidē in aliquo cū dicit. Et ſi qua mulier. Scḋo infidelitatē in altero cū addit. Uiruʒ infidelē. Tertio infidelis voluntatē cohabitandi ibi. Et hic cōſentit. Quarto cōſulit fideli cōmanere illi ibi: Nō dimittat. Dicit ergo ⁊ ſimiliter ſi qua mulier fidelis habet viruʒ infidelem ⁊ cōſentit habitare cū illa ſine cōtumelia creatoris nam ſi nollet cohabitare ſine cōtumelia noīs xp̄i debet fidelis eū dimittere q: cōtumelia creatoris ſoluit mrioniū ſm glo. ⁊ pōt fidelis ꝯtrahere. ſi inq̄ ita eſt non dimittat virum cōſilium eſt nō pceptuʒ. licet em̄ infidelē fideli dis

mittere.ſed tūc nō expediebat.¶ Deinde cū dicit. Sācti
ficatus eſt vir.poſita admonitione hic ponit admonitio-
nis rōnem.vbi allegat exemplū. Scḋo ꝑiculum ibi. Ali-
oquin ⁊c. Tertio fructū ibi. Nūc autē ſancti ⁊c. In ꝑma
primo exēplificat de viro īfideli. Scḋo de muliere ibi. Et
ſanctificata eſt mulier ⁊c. Dicit ergo ſanctificatꝰ eſt.q.d.
fidelis infidelē volentem cohabitare nō dimittat.hoc ideo
dico.ſanctificatꝰ eſt ei ⁊c. Hoc dupliciť legiť ꝑmo mō ſic.
ſanctificatus eſt eñ vir infidelis aliquādo ꝑ mulierē fide
lem.i.aliquādo cōtingit ꝙ vnus ꝑ aliū cōuertiť ad fidem
⁊ ſic ſanctificať ⁊ hoc iam forte contigerat ſicut Siſinniꝰ
per theodorā rome tēpore clemētis cōuerſus eſť.⁊ ſimili
ter ſanctificata eſt mulier infidelis ꝑ virū fidelem.ſ.ꝑ ipſi
us admonitionē ⁊ doctrinā. Alio modo legiť ſic. Ita fide
lis infidelē nō dimittat.ſanctificatꝰ eſt eñ vir ⁊c.id ē nul
lam īmundiciā cōtrahit fidelis ex cohabitatione vel ex cō
mixtione cū infideli.ſed ſeruat veram pudicitiā ſm aug.
¶ Deinde cū dicit. Alioquin filij ⁊c.hoc legiť dupliciter
Uno mō de filijs naſcituris. Alio mō de iā natis. Prio
modo ſic.alioquin.ſ.ſi diſceditis ⁊ vos alijs copulatis.fi
lij veſtri qui de hac copula naſcerētur īmundi eſſent ſcili
cet ſpurij qꝛ nō de legittimo mr̄ionio. Nūc autē ſi ꝑmāe-
tis ſancti ſunt.i.mūdi.qꝛ de legittimis cōiugijs nati. Se
cūdo mō legiť ſic. Alioquin.ſ.ſi diſceditis filij veſtri iam
nati īmundi eſſēt.i.ī infidelitate remanerēt ſequētes ſcꝫ
maiorem ꝑtem que tūc erat infideliū.nunc autē ſi ꝑmane
tis ſancti ſunt.i.xp̄iani fiunt.¶ Deinde cū dicit. Sancti

In feſto cecilie thē

ficatus eſt vir infidelis ꝑ mulierē fidelē Thema in feſto
beate cecilie que cōuertit virū ſuū ad fidem. Inter oīa q̄
regunt hoīem in via ſalutis ꝑ̄cipuū eſt ſequi ſocietatem
ſanctoꝝ. Hoc oñdit pſalmiſta ꝟbo cū dicit. Cū ſancto ſā
ctus eris ⁊c. Hoc oñdit cecilia facto ſm ꝙ hic diciť.ſanc-
tificatꝰ eſt vir ⁊c. In quibꝰ verbis tria cōmendāť ipaꝫ.ſ.
natura.grā.⁊ doctrina. Natura hūana que notať in mu-
liere.grā que notať in viri ſanctificatiōe vt ſibi ſit nobiliſ
per naturā.deo humilis ꝑ fidē.ꝓximo vtilis ꝑ doctrinā/
doctrina eñ reddiť ꝯmēdabilioꝛ ꝯſiderāti.actū obm̄ ⁊ op
poſitū. Actꝰ ē ſc̄tificare.obm̄ ē vir.oppoſitū ē īfidelitas.
Infidelitas ē culpa tenacioꝛ.virilitas ſexꝰ robuſtioꝛ.ſc̄ti-
ficare actꝰ difficilioꝛ. Et tñ cū eēt mulier ꝑ doctrinā ſuā cō
uertit īcredulū/emolliuit robuſtū.mūdauit īmundū.⁊ ſic
ſc̄tificauit īfidelē virū. Multe ꝟo ſūt ꝓprietates mulierū
ꝯmēdabiles.q̄ huic cōueniūt vt ſint tres ꝓprietates q̄ ad
actum cordis.tres quo ad actū oris.⁊ tres quo ad actum
operis. Tres ꝑme ſunt ſapiā ex ꝑte rōnalis.ꝓuer.9. Sa
piens mulier edificat ſibi domū. Pūdicia ex ꝑte cōcupiſ
cibilis. Ecc.40. Edificatio ciuitatis cōfirmabit nomē et
ſuper eā mulier īmaculata cōputabiť. Cōſtātia ex ꝑte ira
ſcibilis. Ruth.3. Scit oīs ppl̄us te eſſe mulierē virtutis
⁊c. Tres ſcḋe ſunt modeſtia cōtra multiloquium. ecc. 26.
Mulier ſenſata ⁊ tacita non eſt īmutatio animē erudite.
Ueritas cōtra mendaciū. Judith.8. Omia que loquuta
es vera ſunt. Diſcretio cōtra ſtultiloquium.1°.ꝛ.25. Erat
mulier prudentiſſima ⁊ ſpecioſiſſima. Judith.11. Nō ē ta
lis mulier ſuꝑ terrā in aſpectu in pulcritudine ⁊ in ſenſu
verboꝝ. Tres vltime ſunt ſanctimonia in facto Judith.
8. Ora ꝓ populo qꝛ mulier ſācta es. Uerecūdia in ſigno
ecc.26. Grā ſuꝑ gratiā mulier ſancta ⁊ pudorata. Grā ī
cōuerſando.ꝓuer.11. Mulier gratioſa inueniet gloriam
Propter eminentiaꝫ hoꝝ diciť de beata virgine maria:
Benedicta tu in mulieribus.

Lectio tertia.

Quod ſi īfidelis diſcedit diſcedat Nō
eñ ſeruituti ſubiectꝰ ē frater vł ſoroꝛ ī
eiuſmodi. In pace aūt vocauit vos
deus. Unde eñ ſcis mulier ſi virum ſaluū
facies: Aut vnde ſcis vir ſi mulierē ſaluā fa
cies: Niſi vnicuiqꝫ ſicut diuiſit dñs. Unum
quēqꝫ ſicut vocauit deus ita ambulet:⁊ ſicut
in oībus eccleſiis doceo. Circūciſus aliqˢ vo
catus eſt:nō adducat ꝑ̄puciū. In prepucio
aliquis vocatus eſt.nō circūcidatur. Circū-
ciſio nihil eſt.⁊ prepuciū nihil eſt.ſed obſer
uatio mandatoꝝ dei. Unuſquiſqꝫ in qua vo
catione vocatus eſt:in ea permaneat.

Supius oñdit ꝙ infidelis nō debet dimittere infidelē co
habitare volētem.hic autē dicit ꝙ ſi nō vult cohabitare
nō teneť fidelis eū ſequi.ſed pōt alteri nubere. Ubi prio
poniť ipa cōceſſio. Scḋo cōceſſionis ratio duplex. primo
eſt libertas ibi. Nō eſt eñ ſeruituti ⁊c. Scḋa eſt pacis trā
quillitas ibi. In pace aūt ⁊c. Dicit ergo ꝙ ſi infidelis vir
vel mulier diſcedit a fideli odio fidei diſcedat ⁊ pōt fideł
qui dimittitur cōtrahere. primū eñ matrimoniū diſſolu-
bile erat qꝛ nunꝙ̄ fuit ratū. Nō eñ ſeruituti.ſ.coniugali
ſubiectus eſt frater aut ſoroꝛ fidelis id eſt nō cogiť ſequi ī
fidelē odio fidei diſcedentē ſicut dicit glo. Jo.8. Si filiꝰ
vos liberauerit vere liberi eritis. In pace autē.q.d. Ideo
diſcedat fidelis qꝛ in pace vocauit nos deꝰ id eſt ideo non
debemus litigare cū eo qui odio diſcedit. Uel ſic. Quam
uis ita ſit ꝙ fidelis nō eſt ſubiectꝰ ſeruituti nihilominꝰ tñ
nō debet occaſionē diſcordie ⁊ diſſidij ꝑ̄bere.ſed pacē ſ-
uare. In pace autē vocauit nos deꝰ. Nō eſt eñ deꝰ diſſē-
ſionis ſed pacis infra.11.¶ Deinde cū dicit. Unde enim
ſcis mulier ⁊c.hic dicit ꝙ ſi infidelis non diſcedat fidelis
debet patiēter cōmanere. Ad qḋ allegat ꝑmo ſpē aliene
ꝯuerſionis. Scḋo permanētiā in ſtatu ꝓprie vocationis
ibi. Unūquemqꝫ ſicut vocauit deꝰ ⁊c. Tertio exemplū in
ritu cōuerſationis ibi. Circūciſus aliquis ⁊c. Quarto ex
empluꝫ in ſtatu cōditionis ibi. Seruus vocatꝰ es ⁊c. In
ꝑma primo innuit ꝙ mulier fidelis cōmanendo virū ad fi
dem pōt cōuertere. Scḋo ꝙ ſimiliter vir fidelis mulierē
infidelem pōt ſaluare ibi. Aut vnde ſcis hoc vir ⁊c. Ter
tio ꝙ ideo debēt patiēter ꝯmanere ibi. Niſi vnicuiqꝫ ⁊c.
Dicit ergo.vnde eñ ſcis.q.d.vere debet manere fidelis
cum infideli qꝛ vnde ſcis.i.ſcire potes o tu mulier fidelis
ſi virum infidelē ſaluū facies/eū.ſ.cōmonendo ⁊ cōuer
tendo ad fidem.q.d.hoc pōt cōtingere. Ambroſiꝰ hᵒ ideo
dicit qꝛ forſan pōt credere qui horret nomē xp̄i. Aut vnḋ
ſcis id eſt ſcire potes o tu vir fidelis ſi mulierē infidelem
ſaluam facies eā ad fidē cōuertendo qꝛ hoc ſꝑare debes
Niſi vnicuiqꝫ hoc dupliciter legiť. Uno mō ſic. Unḋ ſcis
hoc niſi ita habeas te ſupple ad tuū cōparē ſicut domi-
nus diuiſit vnicuiqꝫ ſcꝫ viro ꝑ̄eſſe ⁊ mulieri ſubeſſe. Se-
cundo mō ſic. Unḋ ſcis hoc niſi ſupple patiēter expectes
fieri ſicut diuiſit dñs vnicuiqꝫ id eſt ordinauit de vnoquo
qꝫ quādo credat ⁊ quādo ſalueť. Ergo tu debes expecta-
re ⁊ cōmanere. Ro.12. Unicuiqꝫ ſicut diuiſit dñs.¶ Dei
de cū dicit. Unumquēqꝫ ſicut vocauit ⁊c. Hic oñdit ꝙ fi-
delis debet manere cū infideli cōiuge:allegās ꝑmanenti
am in ſtatu ꝓprie vocationis. Primo ergo allegat diui-
nam vocationē. Scḋo ſuā auctoritatē ibi. Sicut in oībus
eccleſijs ⁊c. Dicit ergo vnūquemqꝫ quaſi dicat.⁊ quomō
ſcis hoc o vir ⁊ mulier niſi quilibet ābulet ꝑſeueranter ita
ſicut deꝰ vocauit vnūquemqꝫ id eſt in eo ſtatu in quo deꝰ
vocauit vnūquemqꝫ nō aūt quō ſint quaſi dicat ⁊ hoc ita
ꝑ̄dico in eccleſia veſtra ſicut in oībus eccleſijs. Turpis ei
eſt pars que ſuo toto nō cōuenit. Eſt ergo ſua rō talꝰ vnuſ-
quiſqꝫ debet manere in eo ſtatu in quē deꝰ vocauit. ergo

ſi vocauit aliq̄s in cõiugiū debent manere ī ipſo Haymo
Si habeas vxorē maneas cū ea ſi nō habeas: ducere non
concupiſcas. ¶ Deinde cū dicit. Circūciſus aliq̄s ⁊c. hic
ponit exemplū vbi p̄mo ponit ip̄m exemplū. Scd̄o exem-
pli rōm ibi. Circūciſio eni nihil eſt. Tertio regulã gene
ralem ibi. Vnuſq̄ſq̄ in qua vocatione. ponit aūt exēpluꝫ
in ritu viuēdi. Primo iudeoꝝ. Scd̄o gentiliū ibi. In pre
pucio aliq̄s vocat⁹ eſt ⁊c. Dicit ergo circūciſus es ⁊c. q.
d. vnuſq̄ſq̄ ambulet in eo ſtatu in q̄ vocat⁹ eſt. verbi gr̄a
circūciſus q̄s vocat⁹ eſt. i. in ritu iudaico nō adducat id ē
nō cogat adducere p̄pucium. i. ritū gentiliū in p̄pucio id ē
in ritu gētili q̄s vocat⁹ eſt. nō circūcidatur. i. nō cogat ad
ritus iudaicos Aug. Seruat ibi aplūs qđ cōgruit eccle-
ſijs ſiue iudeoꝝ ſiue gentiliū. nunq̄ eni aufert cōſuetudi-
nes q̄ ſeruata nō impedit ſalutē. ergo ſi cõiugium nō impe
diat debēt vocati in cõiugio ꝯmanere. ¶ Deinde cū dicit
Circūciſio eni nihil eſt. Hic ſubdit rōm exēpli q̄ eſt talis.
Ritus nō īpediens ſalutē nō debet mutari ꝓpter vocati-
onem ad fidē. ſed rit⁹ tā iudaic⁹ q̄ gentilis eſt huiuſmōi.
ergo ⁊c. A ſimili ergo arguit in m̄rionio. p̄mo ergo tāgit
qđ eſt ad ſalutē indifferēs. Scd̄o qđ eſt neceſſariū ⁊ expe
diens ibi. Sed obſeruatio mandatoꝝ ⁊c. Dicit igit circū
ciſio nihil eſt. i. nihil ꝓdeſt ⁊ p̄puciū nihil eſt. i. nihil pro
dē vel obē. q. d. talis vel talis rit⁹ viuēdi nihil ꝑficit ad
ſalutē Gal'. vlti. In xp̄o ih̄u nec circūciſio aliq̄d valet nec
p̄pucium ſed noua creatura. Ambro. ad ſalutē nec ꝓdeſt
nec obeſt iudaic⁹ aut gētilis ritus. ſed obſeruatio mādā-
torum dei aliq̄d ꝓdeſt. ſap̄. 6. Cuſtoditio legū cōſumatio
eſt incorruptionis. ¶ Deinde cū dicit. Vnuſq̄ſq̄ in q̄ vo-
catione ⁊c. Hic cōcludit regulā gn̄alem dicens vnuſq̄ſq̄
⁊c. q. d. ita gētilis nō inducat ad circūciſionem nec econ-
uerſo ſed poti⁹ vnuſq̄ſq̄ in q̄ cōditione vocatus eſt in ea
ſcꝫ cōditione vocationi nō repugnāte in ea ꝑmaneat ⁊ ī q̄
nō a qua in glo. aug. hoc eni ad eas cōſuetudines vite re
tulit q̄ nihil obſunt fidei boniſq̄ morib⁹. ſicut eni ꝯiūx ſic
⁊ latro ad fidem vocat. Sed ille in cõiugio manet nō a cō
iugio reuocat. Iſte vero a latrocinio reuocat ⁊ in latroci-
nio nō manet. Nō eni neceſſe eſt vt cõiuges deſinant eſſe
cõiuges ꝓpter xp̄i fidem ſicut neceſſe eſt vt latrones deſi
nant eſſe latrones. ¶ Hic querit ſuꝑ illud vxorē a viro nō
diſcedere quare ſolā cām fornicatiōis dn̄s excipit ceteras
vero om̄s moleſtias iubet fortiter ſuſtineri. Cōtra leuit.
13. precepit lex lepꝛoſū extra caſtra eijcere. Ergo ꝓ lepra
debet vxor a viro diſcedere. Rn̄ſio licet poſſit ob lepram
diſcedere a cohabitatiōe nō tn̄ a thoro quin aliq̄n teneat
reddere debitū ꝓpe eā manēdo. Itē q̄ viro ſuo recōci-
liari. Cōtra deutr. 24. dicit. Q̄ ſemel repudiata nō pōt
āplius recōciliari. Rn̄deo. Illō habebat locū in repudio
legali. iſtud xō in diuortio euāgelico. Lex eni erat ſeueri
tatis ſꝫ euāgeliū pietatis Itē ſuꝑ illud vir vxorē nō di
mittat. glo. notabil'. nō ſubdit de viro ſicut de muliere q̄a
licet viro aliā ducere. Cōtra aug. dicit ꝙ ſimilis forma d̄
bet ſuari in viro ⁊ muliere. Re⁹. illud p̄muꝫ in libris am
broſij a falſarijs credit additū. Vel dicendū ꝙ illō ābro-
ſij intelligit in repudio. hoc aūt in diuortio. Naꝫ in repu-
dio legali licebat viro cōtrahere nō vxori. q: licebat antiq̄
tus vni viro hēre plures vxores. nō ecōuerſo q: per repu
diū illud ſoluebat m̄rimoniū: nō aūt ꝑ diuortiū. Itē nā ce
teris ego dico nō dn̄s. cōtra. Mat. 9. Qui vos audit me
audit. Rn̄deo nō dn̄s dicit ore ꝓprio ſed inſpirādo. Itē
ſuꝑ illō ſi q̄s frater hēt vxorē. glo. cõiunx fidelis licite po
teſt dimittere infidelē. Cōtra catholica nō pōt dimittere
hereticū. glo. loq̄tur de infideli q̄ caret ſacramēto fidei nō
ſolum hitu. Itē ibidē glo. Nō eſt reputandū m̄rionium
qđ extra decretū dei factū eſt. Cōtra ergo m̄rioniū cōtrac
tum cā voluptatis nō eſt matrimoniū. Rn̄deo extra decre

tum dei matrimoniū cōtrahi dicit qn̄ cōtrahit inter perſo
nas lege ꝓhibitas. Itē ſi qua mulier habet virū infidē
lem ⁊c. ꝯtra ergo iudea cōuerſa nō debet dimittere viruꝫ
iudeū cohabitare volētem. Rn̄deo ſec⁹ eſt hodie q̄ tēpo-
re p̄mitiue eccleſie. q: tūc erat ſpes cōuerſionis. nūc autē
potius eſt ſpes ſubuerſionis ꝓpter obſtinationē infideliū.
¶ Itē ſuꝑ illud ꝙ ſi infidelis diſcedat glo. recte dimitti-
tur mulier ſi dicat viro. nō ero mulier tua niſi ꝺ latrocinio
diuitias mihi augeas. Cōtra Mat. 19. Excipit ſola cā for
nicationis. Rn̄deo tūc debet dimitti ne ſcādaluꝫ ad tēp⁹
exortū ſit imꝑpetuū. Itē ſuꝑ illud Nō eſt eni ſeruituti
ſubiect⁹ glo. cōtumelia creatoris ſoluit ius m̄rionij in eo
qui relinq̄t. Cōtra m̄rioniū ſemꝑ eſt inter duos. ergo in
vtroq̄ ſoluit vel in nullo. Rn̄deo m̄rimoniū ſoluit ī vtro
q̄ ſed impedimētū ex m̄rionio reſultās manet in diſcedē
te ſolū. ¶ Itē circūciſio nihil eſt. cōtra circūciſio ꝓdeſt ſi
legem obſues. Rn̄deo ān xp̄m ꝓderat ſed poſt nō ꝓdeſt.
¶ Item ſuꝑ illō Vnuſq̄ſq̄ in q̄ vocatione. glo. Ad ſalu-
tem nihil ꝓdeſt vel obeſt iudaic⁹ vel gētilis rit⁹. Cōtra
gal'. 5. Si circūcidimini xp̄us vobis nihil ꝓdeſt. Rn̄deo.
glo. loq̄tur de ritu cōuerſandi inter homīes nō de ritu de
um colendi.

Lectio quarta.

**Seruus vocat⁹ es nō ſit tibi cure. Sꝫ
et ſi potes fieri liber: magis vtere.
Qui eni in dn̄o vocat⁹ eſt ſeruus li
bert⁹ eſt dn̄i. Similr̄ q̄ liber vocat⁹ eſt: ſeru⁹
eſt xp̄i. Precio empti eſtis. nolite fieri ſerui
hoīum. Vnuſq̄ſq̄ ergo in quo vocat⁹ eſt fra
ter in hoc ꝑmaneat apud deum.**

Supius oñdit ꝙ ſi infidelis ꝯiūx nō diſcedat fidelis debꝫ
pariter cōmanere. Prio ad hoc allegādo ſpeꝫ ꝯuerſiōis
infidelis. Scd̄o ꝑmanentiā ī ſtatu ꝓprie vocatiōis. Ter
tio exemplū in ritu ꝯuerſationis hic. Quarto allegat exē
pluꝫ in ſtatu ꝯditionis. Vbi p̄mo ip̄m exēplū ponit. Se-
cūdo rōꝫ exēpli ſubdit ibi. Qui eni ī dn̄o ⁊c Tertio ex h⁹
regulā gn̄aleꝫ ꝯcludit ibi. Vnuſq̄ſq̄ ergo ⁊c. In p̄ma pri
mo ꝓponit in aliq̄ ſtatū ſeruilē. Scd̄o ſupponit libertatis
poſſibilitatē ibi. Sꝫ ⁊ ſi potes ⁊c. Tertio hoꝝ p̄eminētiā
ad ſalutē ibi. Magꝭ vtere. Dicit ergo ſeru⁹ ⁊c. q. d. vnuſ
q̄ſq̄ in q̄ vocatione vocat⁹ eſt in ea ꝑmaneat. Verbi gr̄a
ſeru⁹ vocat⁹ es ad fidē. ſ. xp̄i nō ſit tibi cure. vt. ſ. velis ſ̄
uitutē effugere. Vn̄ oneſimū ſuū phylemonis q̄ ad eum
ꝯfugerat cū p̄cib⁹ remittit ad dn̄m vt pꝫ in ep̄la ad phy-
lem. ſꝫ poti⁹ ſi potes fieri liber maneas in ſuitute q: cā ē
humilitatis. Et ſicut ait ābroſi⁹. q̄to q̄s deſpectior eſt in h⁹
ſeculo ꝓpter dn̄ꝫ. tāto magꝭ exaltabit in futuro. Ergo.
q̄to q̄s deo p̄cioſior tāto ꝓpter eū vilior. Boeci⁹ cū omis
fortuna timēda ſit. magis tn̄ ꝓſpera q̄ aduerſa. ¶ Deide
cū dicit. Qui eni ī dn̄o vocat⁹ ē ⁊c. Hic ſubdit rōm exēpli
Et p̄mo pōit rōneꝫ exēpli ex ꝑte ſeruoꝝ. Scd̄o ex ꝑte li-
beroꝝ ibi. Similr̄ q̄ liber eſt ⁊c. ⁊ eſt rō talis ī gn̄ali. Ser
uitus ⁊ libertas ſūt in dn̄o ad ſalutē. ſꝫ ſolū debem⁹ eē ſol
liciti de ꝑtinētib⁹ ad ſalutē. ergo ꝓ indr̄nti debet eſſe no
bis ſuit⁹ ⁊ libertas. Dicit ergo. Qui eni in dn̄o. q. d. et
vere nō d̄bes curare. ⁊ eni ꝓ q: q̄ in dn̄o. i. in fide dn̄i vo
cat⁹ eſt ſu⁹ ſuitute corꝑali libert⁹ eſt dn̄i. q:. ſ. a dn̄o ma-
numiſſus liber ē libertate ſp̄ūali. Eſt aūt libert⁹ a ſuitute
liberat⁹, ⁊ talis a ſuitute pcti a dn̄o eſt liberat⁹. iō dn̄i lib
tus. Io. 8. Si fili⁹ vos liberauerit vere liberi eritꝭ. ¶ De
inde cū dicit. Similr̄ q̄ liber vocat⁹ eſt ⁊c. hic ponit rōm
ex ꝑte liberoꝝ Vbi p̄mo tāgit in liberis cū ſuis debitā ſ̄-
uitutē. Scd̄o ſuitutis rōm ibi. Precio empti. Tertio ſ̄-

ultutis obligationē ibi. Nolite ⁊c. Dicit ergo ſimilr̄ et ꝗ
liber vocatꝰ eſt libertate corꝑali ſuꝰ eſt xp̄i: ſuitute ſpūali
Ro. ꝑmo. Paulꝰ ſuꝰ xp̄i ihū ⁊c. qꝛ ſiue ſuꝰ ſiue liber om
nes tn̄ ſui. ⁊ hoc iuſtū eſt qꝛ ꝓcio empti eſtꝭ. Hoc ē qꝛ ꝓ-
cio ineſtiabili ſāguine xp̄i. 1ᵉ pe. 1º. Nō corruptibilibꝰ au
ro vel argēto redēpti eſtis de vr̄a vana cōuerſatione ⁊c.
Et qꝛ tāto ꝓcio empti eſtꝭ nolite fieri ſui hoīuꝫ poſtponē-
do ſuiciū dei ⁊ vos hūanis ſupſtitionibꝰ occupādo. hꝰ ei
faciebāt iſti. ſ. ꝑmo. Ego ſuꝫ pauli. ego aūt appollo. vnꝰ
quiſqꝫ ergo ⁊ circūciſus ⁊ ꝑpuciatꝰ ſuꝰ ⁊ liber in ꝗ ſtatu
vocatꝰ eſt frater. i. fidelis ī hoc ꝑmaneat apud deū. ſ. obſ
uādo diuina mādata. Qui eñ ꝑſeuerauerit vſqꝫ in finē
hic ſaluꝰ erit. Mat. 24. Ergo ſi cōiugatꝰ vocatus eſt ad
fidem maneat cōiugatus ſeruando fidem.

Lectio quinta.

De virginibꝰ aūt ꝑceptū dn̄i nō hēo:
ↄſiliū aūt do tanq̄ miam cōſecutus
a deo vt ſim fidelis. Exiſtimo enim
hoc bonū eſſe ꝓpter inſtātē neceſſitatē. qm̄
bonū eſt homini ſic eſſe. Alligatus es vxori:
noli ꝗrere reſolutionē. Solutꝰ es ab vxore.
noli querere vxorē. Si aūt acceperis vxorē
nō peccaſti. ⁊ ſi nupſerit virgo nō peccauit.
Tribulationē tn̄ carnis habebūt huiuſmōi
Ego autem vobis parco.

A ꝑncipio huiꝰ capituli egit de mr̄ionio: hic incipit ꝑs
ſcd̄a in qua agit de v̄ginitate. Ubi ꝑmo agit de v̄ginibꝰ
Scd̄o de virginū cuſtodibꝰ ibi. Si qs autē turpē ſe vide-
ri exiſtimat ⁊c. In ꝑma ꝑmo ponit v̄ginibꝰ ꝑmanēdi in
v̄ginitate ↄſiliū. Scd̄o nubētibꝰ dat bene viuēdi moduꝫ
ibi. Hoc itaqꝫ dico frēs ⁊c. Tertio oñdit ꝙ magꝭ expedit
ſeruare ↄtinētie ꝓpoſitū ibi. Uolo aūt vos ſine ſolicitudi
ne eſſe ⁊c. In ꝑma ꝑte v̄ginitatē cōſulit ⁊ laudat. Scd̄o
matrimoniū iā ↄtractū cōcedit ⁊ apꝓbat ibi. Alligatꝰ es
vxori ⁊c. Tertio mr̄ioniuꝫ ↄtrahendū defendit ⁊ a pctō
excuſat ibi. Si aūt accepis vxorē ⁊c. In ꝑma dicit duo
de v̄ginitate. Primo ꝙ nō eſt ſuanda ex ꝑcepto. Scd̄o
ꝙ eſt ſuanda ex ↄſilio ibi. Cōſiliuꝫ aūt do. Ubi ponit du
plicē rōm ꝗre iſtud ↄſiliuꝫ eſt ſeruandū. Prīa eſt cōſilia-
rij auctoritas. Scd̄o rei cōſulte dignitas ibi. Exiſtimo er
go hoc bonū. Dicit ergo de v̄ginibꝰ ⁊c. q. d. de cōiugatꝭ
nō ſepandis ꝑceptū dei eſt. de v̄ginibus autē ꝑceptū dei
nō habeo. vt. ſ. cōtineāt vel vt nubāt. Nō eñ de hoc dix
it dn̄s Mat. 19. dixit conſulendo. Qui pōt inꝗt cape ca-
piat. Uirginitas aūt ſm aug. res eſt nō ꝑcepti. ſuaderi po
teſt impari nō pōt. Cōſiliuꝫ autē do. ſ. de cōtinēdo. cōſili
um mihi a ſpū ſancto inſpiratū. Tobie. 4. Cōſiliuꝫ ſemꝑ
a ſapiēte ꝑquire. Cōſiliuꝫ inq̄ do. ⁊ hoc tanq̄ ↄſequutus
a dn̄o miam. i. apſatum mihi miſicorditer ↄceſſum. Con
ſecutꝰ inq̄ ad hoc vt ſim fidelis in diſpēſatione mihi cre-
dita. Un̄ credendū eſt mihi in cōſilijs. Luc. 12. Quis pu
tas eſt fidelis ſuꝰ. Haymo qꝛ ei mādatuꝫ fuit vt eſſet fide
lis ↄſiliator nō debuit cōſiliuꝫ indigētibꝰ abſcōdere. ⁊ eſt
argumentū ꝙ eſt acq̄ſcendū cōſilio plati. ¶ Deinde cuꝫ
dicit. Exiſtimo ergo ⁊c. hic tangit dignitas eiꝰ qđ ↄſulit
⁊ hec duplex. Una qꝛ expediēs bonū. ſcd̄a qꝛ honeſtū ibi.
Qm̄ bonuꝫ eſt ⁊c. Dicit ergo exiſtimo ⁊c. q. d. qꝛ fidelis
ↄſiliarius ſuꝫ exiſtimo ergo hoc bonū eſſe. ſ. manere in v̄-
ginitate. ⁊ hoc ꝓpter inſtantē neceſſitatē cōiuguꝫ. ſ. vitā
dam qꝛ multe neceſſitates inſtāt. Unđ dicunt eſſe ī mola
Luc. 17. Unđ vulgariter dicit ꝙ matrimoniū habet ma
gnuꝫ os. exiſtimo inq̄ ⁊ vere qꝛ bonū eſt homi ſic eſſe. ſ. ī
v̄ginitate. Bonū ſcꝫ honeſtū ꝓpter puritatē. delectabi-
le ꝓpter libertatē. vtile ꝓpter mercedē qꝛ ei debet aureo-
la ⁊ fructꝰ cēteſimus. Luc. 8. Aug. in glo. Supgreditur
v̄ginitas ↄditionē hūane nature ꝑ quā hoīes angelis aſ-
ſimilātur. Maior tn̄ victoria v̄ginuꝫ q̄ angeloꝝ. Angeli
eñ ſine carne viuūt. v̄gines aūt in carne triūphāt. ¶ De
inde cū dicit. Alligatꝰ es vxori ⁊c. hic mr̄ioniuꝫ ↄtractuꝫ
cōcedit ⁊ apꝓbat. Ubi ꝑmo dicit ꝙ cōiugatꝰ nō debet ꝗ
rere diuortiū. Scd̄o cōſulit ꝙ ſolutꝰ nō querat cōiugium
ibi. Solutꝰ es ab vxore ⁊c. Dicit ergo Alligatꝰ ⁊c. q. d.
licet cōtinere ſit bonū. tn̄ alligatꝰ es vxori noli ꝗrere ſolu
tionem maxīe ſi bona eſt. Ecc. 7. Noli diſcedere a mulie-
re ſenſata. Et dicit alligatꝰ quaſi duplici vinculo ligatus
ſcꝫ ↄſenſu ꝑ matrimoniū initiatū: ⁊ copula carnali ꝑ mr̄i
moniū ↄſumatū. Si eñ tm̄ vno vinculo ſcꝫ ſolo cōſenſu li
gatus eſſet poſſet ꝗrere ſolutionē ſcꝫ intrādo religionem.
Solutꝰ es ab vxore noli ꝗrere vxorem ſi potes ↄtinere qꝛ
ſicut dicunt apli. Mat. 19. Si ita eſt cā hoīs cū vxore nō
expedit nubere. ¶ Deinde cū dicit. Si autē accepis ⁊c.
hic excuſat matrimoniū cōtrahendū a pctō. Ubi ꝑmo oñ
dit ꝙ matrimoniū pōt cōtrahi ſine pctō. Scd̄o ꝙ leuius
eſt eſſe ſine ↄiugio ibi. Tribulationē tn̄ ⁊c. In ꝑma ꝑrio
ꝓponit veritatē de nō v̄gine. Scd̄o de virgine ibi. Et ſi
nupſerit ⁊c. Dicit ergo. ſi autē ſolutꝰ es noli ꝗrere vxorē.
Si aūt accepis vxorē ſcꝫ bono fine nō ad expletionē libi-
dinis nō peccaſti. hic eſt argumentū euidēs cōtra hereti-
cos qui cōtemnūt matrimoniū de ꝗbus. 1ᵉ. thy. 4. Pro
hibētes nubere. ⁊ ſimilr̄ ſi nupſerit v̄go nō v̄go deo dica
ta. qꝛ ſm Jero. vouentibꝰ v̄ginitatē nō ſolū nubere. ſed
etiā velle nubere pctm̄ ē. Nō peccauit. ſ. nubēdo. alioq̄n
peccaſſet beata v̄go cū deſpōſata eſſet ioſeph. Tribulati-
onem tn̄ carnis habebūt huiuſmōi. ſ. cōiugati id eſt affli
ctionem ꝓ rebꝰ neceſſarijs ꝓcurādis ⁊ ſibi ⁊ filijs ſuis ⁊ a
lijs. Unđ leuiꝰ eſt eſſe ſine cōiugio. Ego aūt vobis parco
quaſi dicat cōſulo euitare cōiugiuꝫ qđ tn̄ ↄcedo ꝑcendo ī
firmitati vr̄e. Uel ſic. Ego aūt vobis ꝑco in hoc ꝙ cōſulo
cauere tribulationes carnis. ¶ Notandū eſt hic ꝙ ſancta
v̄ginitas magnū bonum eſt ꝓpter multa. ꝑmo qꝛ carnis
mūdiciaꝫ ↄſeruat. Apoc. 14. Hij ſunt ꝗ cuꝫ mulieribꝰ nō
ſunt coinq̄nati v̄gines eñ ſunt ⁊c. ſicut bonū eſt ſal qꝛ cō
ſeruat carnē a corruptione. Scd̄o qꝛ aīaꝫ decorat ⁊ ornat
Unde frequēter in ſcriptura iungit v̄go pulchra. ſap. 4.
O q̄ pulcra eſt caſta generatio cū claritate. cant. 4. To-
ta pulcra es amica. Tertio qꝛ āgelis celi aſſimilat. ſic di-
cit hic glo. Et mat. 22. In reſurrectione neqꝫ nubēt neqꝫ
nubent ſed erūt ſicut āgeli dei Jero. In carne ꝑter carnē
viuere ⁊c. Quarto qꝛ xp̄o deſpōſat. 2ᵉ. cor. 11. Deſpōdi
eñ vos vni viro v̄ginē caſtā exhibere xp̄o. Quito quia
iungit ⁊ apꝓximat. pſ. Adducent regi v̄gines poſt eam
ſap. 6. Incorruptio facit ꝓximū deo. Je. 3. Dux virgini-
tatis mee tu es. Sexto qꝛ ceteris ſtatibꝰ ꝑponderat. Ecc.
26. Nō eſt digna pōderatio aīe cōtinētꝭ infra eodē. Qui
mr̄ionio iungit v̄ginē bn̄ facit. ⁊ qui nō iūgit melius fa-
cit. Septimo qꝛ odorē bone fame ſpirat. Luc. 1º. dicitur
Et nomē v̄ginis maria. cant. 2. Sicut liliū inter ſpinas:
ſic amica mea inter filias ir̄lm. Octauo qꝛ ad nuptias ete-
nas inuitat. Mat. 25. Que pate erāt intrauerūt cū eo ad
nuptias. ſed heu qꝛ ad cōſeruandū difficiles. Jō ecc. 42.
Filia patris abſcōdita eſt ⁊c. Et hoc qꝛ dyabolꝰ ſuggerit
ↄtrariū: corruptio inclinat ad actuꝫ: pulcritudo allicit ad
conſenſum.

Lectio ſexta.

Hoc itaqꝫ dico frēs Tēpus breue eſt
Reliquuꝫ eſt: vt ⁊ ꝗ habent vxores:
tanq̄ nō hn̄tes ſint. ⁊ ꝗ flent taq̄ nō
flentes. ⁊ ꝗ gaudēt tanq̄ nō gaudētes. ⁊ qui

emūt: tanq̄ nō poſſidētes. ⁊ q̄ vtunt̄ hoc mū
do. tanq̄ non vtant̄. Preterit eñ figura hu
ius mundi.

Hec eſt ſcđa ps vbi nubētibus ſiue nuptis oñdit bene vi
uendi modū: docēs pmo qualr̄ vtant̄ vxorib⁹. Scđo qua
liter fortune caſib⁹ ſiue euentib⁹ ibi. Et qui flēt ⁊c. Ter
tio qualr̄ mundi reb⁹ ſiue poſſeſſionib⁹ ibi. Et qui emunt
⁊c. Quarto ſubdit rōm in hijs ãmonitionib⁹ ibi. Prete
rit eñ figura. In pma īplicat tria. ſ. auctoritatē cōſiliarij
Hoc itaq̄ dico ⁊c. neceſſitatē cōſulēdi. Tēpus breue eſt.
⁊c. formā cōſilij. Reliquū eſt ⁊c. Dicit ergo hoc itaq̄ q̄
ſi dicat q2 nō eſt pctm̄ nubere hoc itaq̄ dico o frēs ſi cōiu
gij tēp⁹ breue eſt q. ſ. nō gñatione carnali ꝓpagādus eſt
pplus dei ſ3 regñatione ſpūali colligēdus ſm glo. ⁊ q2 tē
pus breue eſt reliquū eſt. i. hoc ſolū reſtat agendū vt q̄ ha
bēt vxores ſint tanq̄ nō hñtes: ſtudēdo ſeruitio dei nō au
tē opi carnali debitū. ſ. exigēdo. Vñ dr̄ ſint tāq̄ nō hñtes
nō dicit tāq̄ nō hñti ſicut erāt antiq̄ pr̄es pp qđ dicit aug.
ꝙ celibat⁹ iohānis nō pfert̄ cōiugio abrae ſ3 hodie faciūt
ecōuerſo q2 q̄ nō hñt ſūt tāq̄ hñtes. Eſt aūt notandū ꝙ tā
q̄ nō hñs vxorē eſt q̄ vel vxori debitū reddit nec exigit vl̄
ꝓpt̄ infirmitatē vxorē ducit dolēs ꝙ ſine ea eſſe neq̄t. Vl̄
pari affectu continentiā cuſtodit. Vl̄ cā gñande ꝓlis ad
cultū dei vxorē ꝓpriā cognoſcit. Et qui flēt ꝓ caſib⁹ ꝯiu
gij vel ꝓ aliqua triſticia ſecl'i ſint nō flētes cōſolati. ſ. ſpe
appꝓpinquātis boni futuri. ꝓuer. 12. Nō ꝯtriſtabit iuſtū
quicq̄d ei acciderit. Et q̄ gaudēt ꝓ aliqua ꝓſpitate ſecu
li. tanq̄ nō gaudētes ſ3 tanq̄ in timore exñtes īminentis
mali ⁊ piculi. ecc. 11. In die bonoꝝ ne īmemor ſis maloꝝ.
¶ Deinde cū dicit. Et q̄ emūt. Hic oñdit q̄liter vtant̄ mū
di reb⁹ ſiue poſſeſſionib⁹. ⁊ pmo qualr̄ vti debeāt acq̄ren
dis. Scđo qualr̄ acq̄ſitis ibi. Et q̄ vtunt̄ ⁊c. Dicit ergo q̄
emūt tanq̄ nō poſſidētes. i. poſt hec terrena nō ſedētes ſ3
ſupple nō apponēdo cor reb⁹ pituris. pſ. Diuitie ſi affluāt
nolite cor apponere. Eze. 7. Qui emit nō letet̄ ⁊ q̄ vēdit
nō lugeat. Et vt vlr̄ colligā q̄ vtunt̄ hoc mūdo. i. reb⁹ mū
danis nō dico fruunt̄ vt mali q̄ de eis malū faciūt finē qui
dicūt ſap. 2. Fruamur bōis q̄ ſūt. i. pñtib⁹. S3 q̄ vtuntur
eis ad finē debitū referēdo: ſint tanq̄ nō vtant̄. i. nō adhe
reant eis nimia delectatiōe. 1ª. thy. 6. Hñtes alimēta et q̄
bus tegamur hijs ꝯtēti ſim⁹. ¶ Preter actū ergo ꝯiuga
lē ponit q̄ttuor dr̄ntias actuū circa ſollicitudinē mūdano
rū ſcʒ flere. gaudere. emere. vti. Duo pmi ptinēt ad affec
tū. duo alij ad effectū. Ex hūana ꝟo ſollicitudīe gñatur
duplex effect⁹. ſ. emēdi reſpectu hñdoꝝ. ⁊ vtendi reſpec
tu hitoꝝ ⁊ ſm hoc ponit aplus cōſiliū tpantie in hijs q̄t
tuor actib⁹. ¶ Deinde cum dicit. Preterit eñ figura ⁊c.
Hic ſubdit rōm pdictaꝝ ãmonitionū q̄ talis eſt. Trāſito
ria ſūt reputāda q̄ſi nō ſint: ſ3 talia ſunt mūdana pitura er
go q̄ſi nō ſint ſūt reputāda. ⁊ hoc ē ꝙ dicit. ꝙ iō mūdana
q̄ſi nō ſint eſtimāda ſunt q2 pterit figura. i. exterior pulcri
tudo vel qđ eſt ibi facile ꝯueniēs ſtatui fragilitatis. Trā
ſibūt eñ q̄litates mortales ⁊ ꝑmanebūt īmortales. Jō trā
ſibit mūdus ⁊ cōcupiā ei⁹. Omīa notāda q2 figura nō ſub
ſtātia mūdi nō padiſi. pterit nō ſiſtit. Hic q̄ritur ſup illo ſi
potes fieri liber glo. Quāto q̄s pp deū deſpectior eſt ī h⁹
ſeculo tāto magis exaltabit̄ in futuro. Cōtra ergo magis
exaltabit̄ bon⁹ ſubdit⁹ q̄ bon⁹ plat⁹. Rñdeo glo. intelli
genda eſt ceteris parib⁹. Item ſup illud vnuſq̄ſq̄ in quo
vocat⁹ eſt. glo. ſtatu. Cōtra ergo q̄ vocatus eſt in ſtatu ſe
culari nō debet intrare religionē. Rñdeo aplus loquit̄ ꝺ
ſtatibus ꝓmouentib⁹ ad ſalutē nō de impedientibus. Itē
ſup illud. Exiſtimo hoc bonū eſſe glo. Maior eſt victoria
ꝟginum q̄ angeloꝝ. Cōtra ergo maior corona. ergo ho
mines erūt maiores angelis nō ſolū equales. Rñdeo ma
ior extēſiue. i. mltiplicatiue q2 hñt aureolā nō ſolū aureā

Itē ſup illud. bonū eſt hoi ſic eſſe glo. in ꝟginitate. Con
tra geñ. pmo. Creſcite ⁊ multiplicamini. ꝟginitas aūt ꝯtra
ria eſt huic pcepto. Reᵒ Illud pceptū nō eſt pceptū ſ3 da
tum vſq̄ ad tēp⁹ ſufficiētis mltiplicationis hūani gñeris
Itē ſup illud. Qui hñt vxores glo. Beatiora ꝯiugia iu
dicāda ſunt q̄ ꝓle cōcepta pari cōſenſu cōtinentiā ſuare
potuerūt. Cōtra vnūquodq̄ tāto beati⁹ eſt quāto magis
cōuenit fini ſuo. finis aūt cōiugij eſt gñatio ꝓlis. Rñdeo
expone cōiugia. i. cōiuges. Vl̄ dicendū eſt ꝙ ille nō eſt vl
tim⁹ finis cōiugij ſ3 adimpletio nūeri electoꝝ q̄ citi⁹ im
pleret̄ ſi oēs cōtinerēt. Itē ſup illud. pterit figura huius
mūdi. glo. In iudicio mūdanoꝝ igniū flagratione huius
mūdi pibit nō ſbia ſ3 figura. Cōtra. 2ª. pe. 3. Per quē ce
li magno impetu trāſient. Rñdeo. Ille trāſit⁹ ⁊ illa ſolu
tio accidētalis ē nō ſubſtātial̄. i. ſm q̄litatē nō ſm ſbam.

Lectio ſeptima.

Volo aūt vos ſine ſollicitudine eſſe. Qui ſine vxore eſt: ſollicit⁹ eſt q̄ dñi ſunt: quō placeat deo. Qui aūt cum vxore eſt: ſollicit⁹ eſt q̄ ſunt mūdi quō placeat vxori: ⁊ diuiſus eſt. Et mulier innupta et virgo cogitat q̄ dñi ſunt: vt ſit ſancta corpore ⁊ ſpū. Que aūt nupta eſt cogitat que ſūt mundi quō placeat viro. Porro hoc ad vtilitatem veſtrā dico: nō vt laqueū vobis iniiciam ſed id qđ honeſtū eſt ⁊ qđ facultatē prebeat ſine impedimēto dñm obſecrandi.

Supius dedit pmo ꝟginib⁹ ꝯſiliū ꝯtinēdi. Scđo nubēti
b⁹ documētū bñ viuēdi hic. Tertio oñdit ꝙ magis expe
dit tps ꝯtinēdi. Et h⁹ oñdit pzio rōe maioris trāquillita
tis. Scđo rōe maioris ſctitatis ibi. Et mulier īnupta ⁊c.
Tertio rōe maioris vtilitatis ibi. Porro hoc ad vtilitatē
vrā3 ⁊c. Pzia rō tal̄ eſt. Trāquillitas ī amore ſoli⁹ dei ꝑ
ferēda ē ſollicitudini mūdanoꝝ. ſ3 ꝯtinētes hñt trāquilli
tatē. ꝯiugati ſollicitudinē mūdi. ergo ſtat⁹ ꝯtinētiū pfe
ctior⁹ eſt ſtatui ꝯiugatoꝝ. Pzio ergo dehortat̄ ſollicitudi
nem mūdi. Scđo ſubdit ꝙ ꝯtinentes nō ſūt ſolliciti niſi
hijs q̄ ſūt dei ibi Qui q̄ ſine vxore ⁊c. Tertio oñdit ꝙ cō
iugatos oportet eē ſollicitos in hijs q̄ ſūt mūdi ibi. Qui
aūt cū vxore ⁊c. Dicit ergo volo aūt. q. d. Si nubitis pdic
ta facere ꝯſulo. ſed magis volo vos eē ſine ſollicitudīe rei
vxorie. phil. 4. Nihil ſolliciti ſitis. Nota ꝙ dehortat̄ nos
ſcriptura a ſollicitudine triplici. ſ. circa mulierē vt h. Vo
lo vos ſine ſollicitudīe eē. Circa vētrē. mat. 6. Ne ſollici
ti ſitis aīe vr̄e ⁊c. Circa burſā. ꝓuer. 11. Expectatio ſollici
toꝝ pibit. Et recte hoc volo q2 q̄ ſine vxore eſt ſollicit⁹ eſt
q̄ dñi ſūt vt cōplaceat ei. Nō eī h3 excuſationē illoꝝ q̄ di
cūt. Luc. 14. Vxorē duxi ⁊ nō poſſū veīre. Sollicitudo ī
q̄. ſ. quō placeat dō ꝯ interiori. ſ. pulcritudīe ſua. Felix cu
ius votū ē vxorē fugere: cui⁹ ſollicitudo eſt dño ſuire cu
ius intētio eſt dō placere. ¶ Deīde cū dicit. Qui aūt cū
vxorē ē ⁊c. Hic oñdit quō ꝯiugatos oz eē ſollicitos ī hijs
q̄ ſūt mūdi. vbi īplicant̄ q̄ttuor ḡuia. Pzio vīculū ꝯiugu
le ibi. Qui cū vxore ē. ſtudiū mūdiale ibi. Sollicit⁹ ē. Sb
lectō vxoris ibi. quō placeat. Opis diuiſio ibi. Et diuiſ⁹ ē.
Dicit ergo q̄ aūt cū vxore eſt. ſ. in m̄rionio ſollicitus eſt q̄
ſūt mūdi. i. de regimīe familie ⁊ huiuſmōi. Vñ Jacob ac
ceptis vxorib⁹ ait geñ. 30. Juſtū eſt aliq̄n ꝓuideā domui
mee. i. ſollicit⁹ ſi3 quō placeā vxori. Et hoc fine pōt ſe lici
te ornare. Nā ſm glo. Magna amaritudo in domo eſt vx
or triſtis ⁊ talis diuiſus ē nō natura ſ3 actu. ſ. diuiſiōe offi
cij nō intētionis pncipalis. Vñ glo. ptim ſuit deo. ptim
mūdo. ¶ Deīde cū dicit. Et mulier īnupta ⁊c. Hic ponit̄
ſcđa rō ꝓbās ꝙ magis expedit ſuare ꝓpoſitum ꝯtinētie

q̄ nubere.rōe maioris ſetitatis.⁊ eſt rō ſua tal'.Cōtinens
ſtudet ſctitati ⁊ diuitati ⁊ amori dei.nupta v̄o mūdo.er-
go illa ꝓferēda eſt iſti.Prio ergo tāgit ſtudiū innupte q̄a
cogitat totalr̄ placere deo.Scd̄o ſtudiū nupte q̄z cogitat
ꝑtim placere mūdo ibi.Que aūt nupta eſt.In pria ipli-
cat tria.ſ.ꝯtinentiū ſtatū cogitatū.⁊ fructū.Statū hone-
ſtum q̄z innupta ⁊ v̄go:cogitatuz rectū.qui cogitat que
dn̄i ſunt.multiplicatū fructuz.q̄z vt ſit ſancta ⁊c.Dicit er
go Et ſimilr̄ mulier innupta id eſt vidua ⁊ v̄go cogitat.
id eſt maiorē habet facultatē cogitādi q̄ dn̄i ſunt id eſt ſpi
ritualia ⁊ eterna.Cogitat inq̄ vt ſit ſancta magis q̄ nup
te.Multe eñ̄ nupte ſunt ſancte.Aug.āpliorez nō nupta
rum ⁊ in corꝑe ⁊ in ſpū ſanctificationē intelligi voluit.nō
tn̄ nuptas oīno ſanctificatiōe ꝑuauit.Sācta inq̄ corpore
id eſt corꝑabilib⁹ actionib⁹.⁊ ſpū id eſt ſpūalib⁹ actioni-
bus.Vel ſancta corꝑe ꝯtra vitia carnalia ⁊ ſpū cōtra ſpū-
alia.¶ Deinde cū dicit.Que autē nupta eſt.Hic tangit
ſollicitudinez nuptaꝝ.vbi implicat tria.Prio ꝯiugium.
Scd̄o ſollicitudinē ibi.Cogitat q̄ ⁊c.Tertio cōiugij ſtu
diū ibi.Quomō placeat ⁊c.Dicit ergo.q̄ autē nupta eſt
cogitat q̄ mundi ſunt ſcz de cura filioꝝ de regimīe dom⁹
et huiuſmōi.Vn̄ ꝑentes monuerunt ſarā honorare ſocrū:
diligere maritu3 gubernare domū ⁊c.Thobie.10.Cogi
tat inq̄ quō placeat viro.vnde hoc fine ornātes ſe nō pec
cant:verūtamē magꝭ debēt ſtudere ei placere ornatu mo
rum q̄ veſtimētoꝝ.1ᵉ.thy.3.Mulieres in habitu ornatu
ornātes ſe nō in tortis crinib⁹ auro ⁊c.¶ Deinde cū dicit
Porro hoc ad vtilitatē ⁊c.Hic allegat tertiā rōm ſcz ma
iorem vtilitatē.Et eſt rō talis.Illud qđ eſt vtili⁹ magis
expedit.ſed ꝯtinere eſt vtili⁹ q̄ nubere.ergo magis expe
dit eligere continentiā q̄ nuptias.Primo ergo oñdit q̄
vtile eſt ꝯtinere.Scd̄o q̄ honeſtū eſt ibi.Sz id qđ eſt ho
neſtum ⁊c.Tertio q̄ facile ibi.Et qđ facultatē ⁊c.Dicit
ergo porro ⁊c.q.d.ꝯſulo nō nubere.porro hoc ad vtilita-
tem vr̄am maiorez ſcz dico.vt expediti⁹ deo ſuiatis quia
ſic mortificaꝛ caro q̄ eſt inimica ſpūs.Aug.ſicut inimicus
occiſus nō facit tibi iniuriā.ſic caro mortificata nō turbat
animā.Dico inq̄ nō vt laqueū fornicationis ſcz incōtinē
tibus vobis iniſciā aliquid difficile ſuꝑ hoc faciendo.im
mo potius laqueus poneret ſi ꝯſuleret nubere q̄z de muli
ere dicit Ecc.7.Q laqueus venatoꝝ eſt ſed poti⁹ inten-
dens inducere oēs ad id qđ honeſtū eſt ſcz ad ſanctitatez
corꝑis ⁊ anime nō q̄z cōiugalis ſtatus nō ſit honeſt⁹ ſz q̄z
minus honeſt⁹.Aug.Nō matrimoniū turpe eſſe mōſtra
uit ſed quod honeſtius erat generalis honeſti nomine cō-
mendauit ⁊ monens ad illud quod facultatem prebeat a-
licui obſeruandi ſe in dn̄o id eſt ad ſeruitiū dn̄i ⁊ hoc ſine
impedimēto qđ eſt in ꝯiugio.2ᵉ.coꝛ.11.Deſpondi vos
vni viro v̄ginem caſtā exhibere xp̄o.Vere eligendus eſt
ſtatus cōtinentie vbi maius cōmodum:q̄z hoc ad vtilita-
tem:vbi minus ꝑiculum:q̄z nō vt laqueum.maior hone-
ſtas:q̄z id quod honeſtum liberior facultas ſeruiendi deo
q̄z facultatem prebet ⁊c.Notandum eſt hic q̄ multiplex
ſolicitudo eſt bona.Prima prelationis ſicut nauta ſolici-
tus eſt de regimine nauis pater de filijs.Ro.12.Qui p̄-
eſt in ſollicitudine.Scd̄a predicationis ſicut pedagogus
ſollicitus eſt de puero:doctor de diſcipulis.pᵉ.theſ.2°.
Fiduciam habuim⁹ loqui ad vos verbuz dei in multa ſol
licitudine.Tertia diſcretionis ſicut amicus verus ſolici
tus eſt de cōſeruatione amoris ephe.4.Soliciti ſeruare
vnitatem ſpiritus in vinculo pacis ⁊c.Quarta cōpaſſio-
nis ſicut vir miſericors ſollicit⁹ eſt đ egenis ⁊ afflictis.1ᵉ.
thi.1°.Cum veniſſet romā ſolicite me queſiuit ⁊ inuenit.
Quinta deuotionis ſicut ſeruus ſolicitus eſt de placēdo
domīo:religioſus deo.Mich.ſexto.Indicabo tibi o ho-
mo quid ſit bonum.Et poſt Solicite ambulare cum deo
tuo Sexta circūſpectionis ſicut ſpeculator de caſtro cuſto-
diendo.deut.4.Cuſtodite animas veſtras ſolicite.Cor
pus enim cū organis anima cuz potentijs quoddā caſtrū
eſt.Septima actionis ſicut agricola ſolicitus eſt de ope-
re perficiendo.Luc.10.Martha martha ſolicita es.2ᵉ.
thi.2.Solicite cura teipſuz ꝓbabilē exhibere deo.Octa
ua ꝓuiſionis ſicut diſpēſator de domo.mercator đ cōpu-
to.pauꝑ đ pane q̄rendo.Ro.12.Sollicitudīe nō pigri.

Lectio octaua.

Si q̄s aūt turpez ſe videri exiſtimat
ſuꝑ v̄gine ſua q̄ ſit ſuꝑadulta ⁊ ita
oꝑtet fieri qđ vult faciat.Nō peccat
ſi nubat.Nā q̄ ſtatuit in corde ſuo firm⁹ non
hn̄s neceſſitatē.ꝑtātez aūt hn̄s ſue volūtatꝭ.
⁊ hoc iudicauit ī corde ſuo ſuare v̄ginitatez
ſuā:bn̄ facit.Igiꝛ ⁊ q̄ mr̄ionio iūgit v̄ginez
ſuā bn̄ facit.⁊ q̄ nō iūgit meli⁹ facit Mulier
alligata eſt legi:q̄nto tꝑe vir ei⁹ viuit.Q̄ ſi
dormierit vir ei⁹:liberata eſt a lege.Cui au
tē vult nubat:tm̄ in dn̄o.Beatior aūt erit ſi
ſic ꝑmanſerit ſcd̄m meū ꝯſiliuz.Puto autez
q̄ ⁊ ego ſpiritū dei habeam.

Suꝑius egit de v̄ginib⁹:hic agit de v̄ginū cuſtodibus.
oñdēs ꝑmo q̄ licet eis v̄gines ſuas ꝯiugio copulare.Se
cūdo q̄ nō ſimilr̄ nuptꝭ licet niſi poſt mortē viri cōtraheꝛ
ibi.Mulier alligata eſt ⁊c.In ꝑma ꝑmo oñdit q̄ cuſtos
pōt dare v̄ginē ſuā ī ꝯiugio.Scd̄o q̄ nō peccat h° faciē-
do ibi.Nᵒ peccat.ſi nubat ⁊c.Tertio q̄ etiā bn̄ facit ſuā
do ibi.Nā q̄ ſtatuit ⁊c.Quarto q̄ licet vtrūq̄ ſit bonū tn̄
hoc eſt meli⁹ illo ibi.Igiꝛ ⁊ q̄ mr̄ionio ⁊c.In pria primo
ſuppōit in v̄gine etatē nubilē.Scd̄o volūtatē nubēdi ibi
Et ita oꝑtuit fieri ⁊c.Tertio dat nubēdi licētiā ibi.Nō
vult faciat ⁊c.Dicit ergo ſi q̄s aūt ⁊c.q.d.eſſe ſine ꝯiugio
honeſti⁹ eſt ⁊ expediti⁹ Sed tn̄ ſi q̄s turpē ſe videri exiſti
mat apud iudiciū hoīuz ſuꝑ v̄gine ſua timēs ne corrūpa
tur eo q̄ ſit ſuꝑadulta.i.vltra pubertatē ⁊ iā in ānis nubi
lib⁹ ⁊ ita oz fieri vt nubat q̄z nō vult cōtinere:qđ vult vir
go faciat cuſtos.Ecc.7.Trade filiā tuā ⁊ grāde op⁹ fec
ſti ⁊ hoī ſenſato da illā.Nec peccat cuſtos ſi nubat v̄go.
Hoc ideo dicit ſm glo.Ne et ſi v̄go nō peccet cuſtos viđ
atur peccare.Auguſtin⁹ de bono ꝯiugali.Que ſe nō cō-
tinet nubat.Que nō cepit deliberet.Que egreſſa ē ꝑſe-
ueret.nulla aduerſario deꝛ occaſio ſz falſa retrahaꝛ obla-
tio.¶ Deinde cū dicit.Naz q̄ ſtatuit ⁊c.Hic oñdit q̄ cu-
ſtos v̄ginis bene facit eā in ſtatu v̄ginali ſuando.vbi im
plicaꝛ quadruplex ꝯditio ad h° expediēs.Pria q̄ cuſtos
firm⁹ ſit in ꝓpoſitio eā v̄ginez cuſtodiēdi.Scd̄a q̄ nō ti-
meat de caſu v̄ginali ibi.Nō hn̄s neceſſitatē ⁊c Tertia
q̄ cognoſcat in v̄gine ꝓpoſitū ꝯtinēdi ibi.Poteſtatē au
tem hn̄s ⁊c.Quarta q̄ hoc faciat ex deliberatiōe ibi.Et
hoc iudicauit.Dicit ergo.nā q̄ ſtatuit ⁊c.q.d.ideo aūt di
co q̄ nō peccat q̄ tradit v̄ginez.naz de alio q̄ ſuat eā patz
q̄ bene faciat.Nā q̄ ſuat in corde ſuo ſuare v̄ginem ſuaz
firmus in ꝓpoſito ſuo nō curās ſobolē vł' aliud huiuſmōi
nō hn̄s neceſſitatē tradēdi eā cū v̄go velit cōtinere.ꝑtā-
tem aūt hn̄s ſm alūne ꝯtinentiā voluntatꝭ ſue ꝑficiēde.⁊
hoc iudicauit in corde ſuo.i.ex iudicio rōnis nō ex leuita
te mētis diſcernit eſſe bonū.1ᵉ.thy.5.Sine ꝑiudicio ni-
hil facias.iudicauit inq̄ ſuare virginē ſuaz.Ambroſius
Nō ingerens ei fomitem nuptiaꝝ.Ecc.7.Filie tibi ſunt
ſerua corpus illarum.Qui facit inquam ſic bene facit.
¶ Deiñ cū dic.Igiꝛ ⁊ q̄ mr̄imonio ⁊c.hic oñdit q̄ lz vtrū
q̄ ſit bonū.tn̄ v̄ginitas ē melior mr̄imonio.Vbi p° ap-
pbat ſtatū ꝯiugalē.Scd̄o ꝑponit ſtatū v̄ginalē ibi.Qui đ

iūgit ꝛc. Dic ḡ. Igit̄ ꝛ q̄ ꝛc. q. d. qꝛ oportet fieri vt dixim⁹
igit̄ ꝛ qui mr̄imonio iungit virginem bene facit. quia lici
tum eſt qḋ facit. ꝛ q̄ non iungit cū virgo acqeſcat contine-
re melius facit. Glo. melius facit q̄ apud deū meritū ſuuꝫ
collocat ꝛ a ſollicitudine liberat eaꝫ. Melius em̄ eſt qḋ li
cet ꝛ expedit. ꝙ̄ qḋ licet ꝛ non expedit. Hic em̄ bene vti-
tur malo: ibi vero bene vtit̄ bono. Bene vtit̄ q̇s bono con
tinentiam dedicans deo. Male vtit̄ q̇s bono cōtinentiaꝫ
dedicans idolo. Male vtit̄ q̇s malo concupiam relaxans
adulterio. bene vtit̄ malo cōcupiam reſtringens cōnubio.
Bonū eſt pudicitia cōiugalis. ſed melius eſt cōtinētia vir-
ginalis vel vidualis ſm̄ glo. ¶ Deinde cū dicit. Mulier
alligata eſt legi ꝛc̄. hic oſtendit ꝙ non ſimilit̄ coniugata
niſi viro mortuo poteſt contrahere. Ubi primo oſtendit ꝙ
cōiugata non poteſt nubere viro viuēte. Secundo ꝙ vi-
ro mortuo pōt alij nubere ibi. Q ſi dormierit ꝛc. Tertio
ꝙ meli⁹ eſt illi ꝯtinere ibi. Beatior aūt erit ꝛc. Quarto ꝙ
debet conſilio eius credere ibi. Puto aūt ꝙ ꝛ ego ꝛc̄. Di
cit ḡ. mulier alligata eſt ꝛc. q̄ſi dicat. Qui non iungit vir
ginē ſuā melius facit. Et vere melius. qꝛ mulier alligata
eſt ꝛc̄. Uel ſic virgo q̄cūqꝫ tempore pōt nubere ſꝫ vxorata
nō. qꝛ mulier alligata eſt legi ita vt non poſſit nubere alte
ri quanto tp̄e vir eius viuit Ro. 7. Que aūt ſub viro eſt
mulier viuente viro alligata eſt lege viri. ¶ Deinde cum
dicit. Q ſi dormierit ſomno mortis. de q̄ dormitione Io.
11. Lazarus amic⁹ noſter dormit. Uir eius ꝛc. Aug. Nō
dicit p̄mus. ſcd̄us. vel tertius. vel quart⁹. vel q̄ſqꝫ licꝫ.
Nec nobis diffiniendū eſt qḋ non diffinit ap̄lus. Ūn̄ nec
vllas nuptias debeo damnare nec eis verecundiā nume-
roſitatis afferre. Si dormierit inq̄ꝫ liberata eſt a lege viri
vnde ꝑmittit̄ ei nubere. Hinc patet ꝙ reſurgēti nō tenet̄
copulari: ſed cui vult nubat. Inuite em̄ nuptie ſolent ha-
bere malos ꝓuentus. ideo dr̄ Gen̄. 24. Uocem⁹ puellā
ꝛ queram⁹ volūtatē ei⁹. Nubat inq̄ꝫ tm̄ in dn̄o. i. viro ſue
religionis naꝫ in diſpari cultu ꝓhibitū ē in lege matrimo
niū deut. 7. Per hanc licentiā ap̄li reuocate ſunt oēs pe
ne ꝛ infamie. q̄ ſm̄ leges infligebant̄ olim mulieri. ſecun-
do nubenti infra tempus luctus ſcꝫ vltra ān̄ū. Ergo in nu
ptiis exigit̄ ꝑſonaꝝ legitimitas vnde dicit̄ liberata ē. Cō
ſenſu's libertas. Unde addit Cui vult nubat. Cultus pa-
ritas. Ūn̄ ſubdit. Tm̄ in dn̄o. ¶ Deinde cū dicit. Beati-
or aūt erit ꝛc̄. Hic oñdit ꝙ melius eſt illi ꝯtinere q̄ꝫ nube-
re dicens. Quis liceat ei nubere tn̄ beatior erit ſi ſic ꝑman
ſerit ſcꝫ innupta. Et hoc eſt cōſiliū meū ſupra codē datum
habebit em̄ fructuꝫ ſexagiſimū qui debetur viduis Mat.
13. Auguſtinus. ſatis oſtendit beatam eſſe poſt morteꝫ vi
ri. ꝛ ſecundo nubentem. ſed beatior ē nō nubens. ¶ De-
inde cum dicit. Puto auteꝫ ꝙ ꝛ ego ꝛc̄. Hic vltimo oſtē-
dit ꝙ debent conſilio eius credere quia inſpirante ſpiritu
ſancto hoc conſulit. Et hoc eſt qḋ dicit. Puto auteꝫ ꝛc̄.
quaſi dicat. faciendum eſt ſcd̄m conſilium meum quia pu
to ꝙ ꝛ ego ſicut ceteri apoſtoli ſpiritum dei habeā. Ro.
8. Sed ꝛ noſipſi primitias ſpiritus habentes ꝛc̄. Hoc er
go conſilium debet impleri ꝛ propter fructum ſequentem
quia beatior erit ꝛ propter conſulentis auctoritateꝫ. quia
ſcd̄m conſilium meum. ꝛ propter ſpiritum dei inſpirantē.
quia puto ꝛc̄. Hic queritur ſuper illo verbo. Uolo vos ſi-
ne ſollicitudine eſſe. Contra. Ro. 12. Sollicitudine non
pigri. Reſponſio. Ibi loquitur de ſollicitudine ſpirituali
hic de temporali. Item ſuper illo diuiſus eſt. Contra
Oſee. 10. Diuiſū ē cor eoꝝ nūc interibūt. Rn̄ſio. Ibi lo-
quit̄ de diuiſiōe intēriōis ꝑncipalis h̄ de diuiſiōe actiōis
Itē glo. ibidē: parti fuit mūdo. Cōtra. Mat. 6. Nemo
pōt duob⁹ dn̄is ſuire. Rn̄ſio. Ueruꝫ eſt ita ꝙ eq̄liter ſer
uiat vtriqꝫ in eo ꝙ duo id eſt contrarij ſunt. ¶ Iteꝫ ſuper
illud. Mulier innupta cogitat que domini ſunt: gloſa nō
cogitat ne damnetur a deo. Cōtra. damnari poteſt vt pa-
tet in parabola de fatuis virginib⁹. Reſponſio. non cogi-
tat hoc ſolum. ſed cum hoc etiam ne offendat ſponſum.
¶ Itē ſuper illud. Ut ſit ſancta corpore ꝛ ſpiritu. glo. non
poteſt fieri vt non ſit ſanctum corpus quo vtitur ſanctifi-
cator ſpirit⁹. Contra. ſpiritusſanctus vſus eſt lingua cay-
phe non ſancta. Io. 11. Reſponſio. vtebat̄ ea vt ſpiritus
non vt ſanctificator. Item ſed ad id quod honeſtum eſt.
Contra. ergo matrimoniū turpe. Reſponſio ſm̄ glo. Po
ſitiuū poſuit pro comparatiuo. ¶ Item ſuper illud. Qui
non iungit melius facit. gloſa. hic ſcilicet in coniugio be-
ne vtitur homo malo. Contra. cuius vſus bonus eſt ip-
ſum quoqꝫ bonuꝫ eſt. Reſponſio. illud intelligitur de vſu
rei per ſe ſcilicet ad quem ordinata eſt non per accidens
ſcilicet ad quem ex prudentia vtentis ordinat̄. Item glo.
ibidem. Melius eſt bene vti bono q̄ꝫ bene vti malo. Con
tra. Hoc difficilius illo. Reſponſio. loquitur hic de malo
vitij non ſupplicij. Item ſuper illo verbo in gloſa due ꝑ-
miſſe. Contra. ergo due nuptie non ſunt a deo. Reſpon-
ſio. Non ex eo ꝙ due niſi ex conſequenti. Item ſi dormie
rit vir quid dicēdū eſt ſi reſuſcitat̄? Rn̄o. req̄rit̄ conſenſus
nou⁹ ad hoc ꝙ ſit mr̄imoniū. Itē ſup illud. puto ꝙ ſp̄m
dei habeā. Cōtra. Ro. 8. Cert⁹ ſuꝫ ꝙ neqꝫ mors neqꝫ vi
ta ꝛc̄. Rn̄o. ſm̄ glo. n̄ dic̄ hoc dubitādo ſꝫ q̄ſi increpādo.

Incipit capitulū octauū.

De his aūt q̄ idolis ſacrificant̄ ſci-
muſ. qꝛ oēs ſciam habemus. Scia
inflat. Charitas vero edificat. Si
q̇s aūt ſe exiſtimat ſcire aliquid:
nondū cognouit queadmodū oporteat eum
ſcire. Si quis aūt diligit deū hic cognitus eſt
ab eo. De eſcis aūt que idolis imolant̄ ſcim⁹
qꝛ nihil eſt idolum in mundo. ꝛ ꝙ null⁹ de⁹
niſi vnus. Nā ꝛ ſunt qui dicant̄ dij: ſiue in ce
lo ſiue in terra. ſiquidē ſunt dij multi ꝛ domi
ni multi: nobis tn̄ vnus de⁹ pater ex q̄ oīa:
ꝛ nos in illo. ꝛ vnus dn̄s ieſus xp̄s ꝑ quē oīa
ꝛ nos ꝑ ipſum. Sed nō in oīb⁹ eſt ſcia. Qui-
dam aūt cum conſcientia vſqꝫ nūc idoli qua-
ſi idolotitū manducāt. ꝛ conſcia ipſoꝝ cuꝫ ſit
infirma polluit̄. Eſca aūt nō nos cōmendat
deo. Neqꝫ em̄ ſi manducauerim⁹ abundabi-
mus neqꝫ ſi nō manducauerim⁹: deficiem⁹.

Excluſo errore circa correctionē criminū: ca. 5. et. 6. Iteꝫ
circa virginitatē ꝛ matrimoniū. cap̄lo ſeptimo: hic exclu-
dit errorem circa eſum ꝛ abſtinentiā ciboꝝ cap̄lo iſto et. 9
et. 10. loquēs de his que idolis imolabant̄ a qb⁹ q̄uis in
ſe licitis abſtinere monet. Primo allegando eis ſcandalū
infirmoꝝ ca. iſto. Scd̄o exemplū ſui q̄ ꝓpt̄ alios abſtinet
a receptione ſumptuū licitoꝝ cap̄lo nono. Tertio exēpluꝫ
pene iudeoꝝ poſt tanta beneficia dei in deſerto ꝓſtratoꝝ
cap̄lo. 10. Ergo ꝓpter ſcandalū ꝓximi exemplo ap̄li ꝓpt̄
timorē ſupplicij debem⁹ abſtinere a cibis aliquādo licitꝫ.
In p̄mo oñdit ꝙ in ſe licita eſt comeſtio idolotitoꝝ. Se-
cūdo monet nihilomin⁹ abſtinere ꝓpter ſcādalū frm̄ in-
firmoꝝ ibi. Uidete ne forte ꝛc̄. In prima p̄mo ꝓponit ꝙ
maiores eoꝝ h̄nt ſciam de idolotitis. Scd̄o oſtendit q̄leꝫ
ſcientiā habēt de eis ibi. De eſcis aūt q̄ idolis imolant̄ ꝛc̄
Tertio ꝙ quidā infirmi hac ſcientia carēt ibi. Sꝫ in om-
nibus nō eſt ſcia ꝛc̄. Quarto ꝙ alij corā eis idolotita ede
re nō debēt ibi. Eſca aūt nos n̄ cōmēdat deo. In p̄ma p̄⁹
dicit ꝙ de idolotitiſ ſciaꝫ h̄nt. Scd̄o ꝙ eā ſine caritate in-
utiliter habent ibi. Scia aūt inflat ꝛc̄. Tertio oñdit a qb⁹

habeat̃ hec ſcientia inſufficiēter ibi. Si quis aūt exiſtimat
Quarto a q̄bꝰ ſufficiēter ibi Si aūt q̄s diligit ⁊c. Dicit ḡ
de hijs aūt ⁊c. q. d. d̾ p̄dictꝭ q̄ſiuiſtꝭ a me. ſ. de ꝑtinētibus
ad matrimoniū d̾ alijs aūt vt d̾ imolatis idolo n̄ fuit neceē
querere q: om̄es ſcitis ſup̄ hoc veritatē. ⁊ hoc eſt qđ dicit
de his aūt q̄ idolis ſacrificant̃ an liceat edere vł nō. ſcimꝰ
ego ⁊ vos ꝙ liceat ea comedere ſm̄ illud Tit. 1. Omnia
munda mundis. Scimus q: oēm ſciam habemꝰ ego ſcꝫ ⁊
vos perfecti inter alios ſcꝫ ſciam de creatore ⁊ creaturis.
⁊ iō minꝰ excuſabiles ſi male facimus. ¶ Deinde cū dicit
Scientia aūt inflat ⁊c. hic oſtendit quō ſine charitate ſci
entiam inutiliter habent q̄ſi dicat. Habetis q̄dē ſciam: ſꝫ
non valet vobis. quia inde ſup̄bitis contra ignaros. ſcia
aūt ſi ſola ē inflat. Eccēs. 1. In multa ſapia multa ē indi-
gnatio. Act. 26. Multe lr̄e te faciūt inſanire. Hec enim
fuit plaga egyptioꝝ. i. ſapientiū huius mundi veſſce tur-
gentes Exo. 9 Caritas vero edificat infirmos q̄ qđ eis ob
eſſe pōt dimittit: q: non querit q̄ ſua ſunt. Unde addēda
eſt ſciētie charitas. Aug. Addite ḡ ſcie charitatē ⁊ vtilis
erit ſcia. Per ſe quidē ē inutilis. ex charitat vtilis. Phi-
loſophꝰ. Scire aut nihil aut parū ꝓdeſt ad vtūtē. ¶ De
inde cū dicit. Si q̄s aūt exiſtimat ⁊c. hic oſtendit a q̄bus
hec ſcientia hētur inſufficienter. q: ab illis q̄ ea vtunt̃ in
nocumentū ꝓximi. ⁊ eſt ſua ratio talis. Quicūꝗ habꝫ ſci
entiam ⁊ nō modū vtendi ea. habet ſciam inſufficiēter: ſed
q̄ habet ſciam ſine charitate eſt hmōi. ergo q̄ habet ſciam
ſine charitate habet inſufficiēter ſciam. Primo ergo ſup-
ponit ſciam ſine charitate. Scđo oſtēdit inſufficientiā ta-
lis ſcientie ibi. Nondū cognouit ⁊c. Tertio rōem inſuffi-
cientie ibi. Quēadmodū oporteat ⁊c. Dicit ḡ. Si q̄s aūt
⁊c. q̄ſi dicat habetis ſciam ſed nō ſufficientē: q: ſi q̄s vr̄m
exiſtimat ſe ſcire habēs ſciam ſine charitate: aliq̄d ſcit ſcꝫ
ꝙ liceat comedere idolotita. nondū tm̄ cognouit q: non ſe
cognoſcere facto oſtendit quō oporteat eum ſcire. i. q̄liter
debeat vti ſcientia. q: in edificationē non in nocumentuꝫ
aliorum. Scire aūt contingit dupliciter. ſcꝫ habere ſciam
⁊ vti ſcientia. ſicut videre habere viſum. ⁊ vti viſu. Glo.
Bernardi. Hic nō approbat aplꝰs multa ſcientē ſi modū
ſciendi neſcierit. Modus enim ſciendi eſt vt ſcias quo or
dine: quo ſtudio. quo fine ſcire queꝗ oporteat. q̄ ordine
vt id prius qđ maturiꝰ eſt ad ſalutem. quo ſtudio vt id ar
dentius qđ efficatius eſt ad amorē. q̄ fine vt nō ad inaneꝫ
gloriā vel curioſitatē velle aliq̄d ſꝫ ad edificationē tui et
ꝓximi. Sūt nāꝗ q̄ ſcire volunt eo fine tantū: vt ſciāt ⁊ cu
rioſitas eſt. quidā vt ſciant̃ ⁊ vanitas eſt. quidā vt ſcienti
am vendāt ⁊ turpis queſtus eſt. quidā vt edificent̃ ⁊ pru-
dentia eſt. quidā vt edificent ⁊ charitas eſt. ¶ Deiñ cum
dicit. Si q̄s aūt diligit ⁊c. hic oñdit a quibꝰ hec ſciētia ha
bet̃ ſufficienter: q: ab illis q̄ vtūtꝫ ea ex charitate. Primo
ḡ ſupponit ſciam cū caritate. Secūdo oſtendit ſufficiētī-
am talis ſcie ibi. Hic cognitus eſt. Dicit ḡ ſi quis ⁊c. q. d.
Ille ꝑfecte non ſcit q̄ neſcit quēadmodū oporteat eū ſcire
Si quis aūt diligit deum ⁊ ita cum ſcia habet charitateꝫ
hic cognitus id ē approbatꝰ eſt ab eo. Nouit eñ dñs qui
ſunt eius. 2. Ti. 2. Unde talis vere ſcit deo approbāte q:
bñ vtit̃ ſcientia ꝓpter charitatē ānexā. ¶ Notādū eſt hic
ꝙ ad hoc ꝙ aliq̄s ſciat quēadmodū oportet ſcire. ix. ſunt
neceſſaria. Pr̄o humiliter ſine inflatiōe Phil. 4. Scio
humiliari. pſ. Si non humiliter ſentiebā. Scđo ſobrie ſi
ne preſumptione. Ḡ. 1. Nō iudicaui me ſcire Ro. 12. Non
plus ſapere ꝙ oportet Tertio certitudinalit̃ ſine heſitatio
ne. 2 Ti. 1. Scio cui credidi ⁊ certus ſum. Quarto vera
citer ⁊ ſine errore. 2. Ti. 3. Semp̄ diſcentes ⁊ nūꝗ ad ſci-
entiam veritatis ꝑuenientes. Quinto ſimplicit̃ ſine dece-
ptione. 1. Ti. 6. Oppoſitiones falſi nōis ſcientie. Sexto
ſalubriter cū caritate ⁊ dilectiōe. infra. 13. Si habuero om
nem ſcientiā caritatē aūt nō habuero. Septimo vtilit̃ cuꝫ

ꝓximoꝝ edificatione. infra. 12. Alij dat̃ ſermo ſcientie in
eodem ſpū. Octauo liberaliter cum gratuita cōmūicatio-
ne ſap. 6. Ponā in lucē ſapiam eius. Nono efficaciter cū
bona operatione. Scienti eñ bonū ⁊ non facienti pctm̄ ē
illi. Jac. 4. Primū ſcꝫ humilitas ſcientie arguit ſapien-
tes ſup̄bos. ſobrietas curioſos. certitudo dubioſos. veri-
tas hereticos. ſimplicitas aduocatos. ſalubritas magnos.
vtilitas iniq̄s. liberalitas auaros. efficatio ocioſos. ¶ De
inde cum dicit. De eſcis aūt q̄ idolis ⁊c. hic oñdit qualeꝫ
ſciam habēt de idolotitis: oſtendēs p̄mo ꝙ ſciūt idolū ni
hil eſſe. Scđo ꝙ ſciūt oīa a deo eſſe ibi. Nā ⁊ ſi ſunt q̄ di-
cant̃ dij ⁊c. In p̄ma p̄mo dicit idolū nihil eſſe. Scđo iu-
xta hoc ad declarationē oñdit deuꝫ nō niſi vnū eſſe ibi Et
ꝙ nullus deus ⁊c. Dicit ḡ. de eſcis aūt ⁊c. q. d. p̄dictis
modis non valet ſcientia. ſed tm̄ de eſcis q̄ imolant̃ idolis
ſcimus ſcientia vera ſcꝫ ꝙ in ſe ſunt licite nec ꝓpter idolū
ſunt imūde. ⁊ hoc q: idolū nihil eſt in mundo. Hoc tripli͛
exponit̃. Primo mō ſic. Idolū nihil eſt in mundo. i. inter
creaturas mūdi q̄tū ad formā idoli. licet eñ materia ido
li ſit aliq̄d ſcꝫ aurū vł argentū vel hmōi tm̄ nil eſt forma ſcꝫ
q̄ credit̃ ibi eſſe ab idolatris q̄ credūt idolū eſſe deū Eſa.
41. Ecce vos eſtis ex nihilo ⁊ opus vr̄m ex eo qđ nō eſt.
Secūdo mō ſic idolū nihil eſt ſcꝫ ꝑſona ſubſiſtens ex ſimu
lacro ⁊ ſpū p̄ſidente. Ex illis eñ duobus nihil fit ſicut ab
idolatris putat̃. Jere. 10. Cōfuſus eſt oīs artifex in ſcul-
ptili q: falſum eſt qđ cōflauit ⁊ nō eſt ſpūs in eo. Tertio
mō ſic idolū nihil eſt in mūdo. i. nullius rei q̄ ſit in mundo
habet ſilitudinē. Eſt eñ differētia int̃ idolū ⁊ ſimulacrū
q: ſimulacrū dicit̃ qđ fit ad ſilitudinē rei alicuiꝰ naturalis
idolū ad nulliꝰ rei fit ſilitudinē vt ſi corpori humano ad-
dat̃ caput equinū Eſa. 40. Cui ſimilē feciſtis deū ⁊c. Et
ſcimus etiā ꝙ nullus deus niſi vnꝰ deut. 6. Audi iſrael
dñs deus tuus deꝰ vnꝰ eſt. ¶ Deinde cum dicit. Nā ⁊ ſi
ſunt q̄ ⁊c. hic oñdit ꝙ ſciunt oīa a deo eſſe nō a dijs nun-
cupatiuis vel adoptiuis vt ſunt idola vel ſancti ſꝫ ab vno
ſummo. Pr̄o ḡ dicit quō pōt īntelligi deoꝝ pluralitas. ſ.
p̄ adoptionē vel nuncupationē. Secūdo quō eſt diuinita
tis vnitas ſcꝫ p̄ eſſentiā ibi. Nobis tm̄ vnꝰ deus ⁊c. Ubi
p̄mo tangit vnitatē in pr̄e. Scđo in filio ibi. Et vnꝰ dñs
⁊c. In p̄ma tangit tria ſcꝫ eſſentiā q: vnus deꝰ. ꝑſonā q:
pater. potentiā ex q̄ oīa. clementiā q: ⁊ nos in illo. ſilit̃
iſta tangit in filio. Dicit ḡ. Nā ⁊ ſi ſunt ⁊c. q. d. ⁊ vere nō
eſt niſi vnus deus. Nā ⁊ ſi ſunt q̄ dicant̃ dij vere ꝑticipati
one diuinitatis vt ſancti. pſ. Ego dixi dij eſtis. ſiue in ce-
lo vt ſancti comp̄henſores. ſiue in terra vt ſancti viatores
Si quidē ſunt dij multi vere participatiōe diuinitatis vt
ſancti ⁊ iuſti dñi. aplī ⁊ p̄lati. nobis tm̄ ⁊c. Alio mō legit̃
ſic. Nā ⁊ ſi ſunt q̄ dicunt̃ dij a gentibꝰ ſcꝫ falſa nuncupati
one. ſiue in celo vt ſol ⁊ luna. ſiue in terra vt mercurius ⁊
dyana. ſiquidē ſunt dij multi ſola ſcꝫ nūcupatione ſm̄ gē
tiles. pſ. Om̄es dij gentiū demonia. ⁊ dñi mlti q̄ alijs p̄-
ſunt. nobis tm̄ tm̄ vnꝰ eſt deꝰ eſſentialiter ſcꝫ pat̃ ex q̄ oīa
ſm̄ naturā ⁊ p̄ p̄rnaꝫ auctoritatē. Ro. 11. Ex q̄ oīa ⁊ nos
ī illo p̄ grāꝫ. act. 17 In ipſo viuimꝰ mouemur ⁊ ſumꝰ. Et
vnꝰ cū pr̄e deꝰ dñs ieſus xp̄s Jo. 10. Ego ⁊ pater vnū ſu-
mus. Per quē oīa ſcꝫ facta ſunt ſm̄ naturā. Jo. 1. Om̄ia
p̄ ipſum facta ſunt. ⁊ nos p̄ illum ſcꝫ ſumꝰ in deo p̄ grām
Ro. 1. Per quē accepimꝰ grām ⁊c. ḡ vnus eſt altiſſimus
creator oīm om̄ipotens. Ex his elicit̃ talis ratio. Non eſt
niſi vnus deus qui fecit omnia. ſed multa ſunt idola. ergo
non ſunt deus qui fecit omnia nec creduntur aliquid. er-
go nihil. ¶ Sꝫ nō in omnibꝰ eſt ſciētia. habito ꝙ maiores
illoꝝ habent ſciam de idolotitis. hic oſtendit ꝙ minores
hac ſcia carent. Ubi p̄mo oſtendit ꝙ in quibuſdā defuit
p̄dicta de idolotitis ſcientia. Secūdo ꝙ ꝓpt̃ hoc eſu ido
lotitoꝝ polluit̃ eoꝝ conſcia. Ubi pᵒ tangit pollute ꝯſcien
tie rōem. Secūdo ipſaꝫ pollutionē ibi. Et ꝯſcia ipſoꝝ ⁊c.

Dicit ergo. Sꝫ non oībus ⁊c̄. q̄ſi dicat. hoc ſcimꝰ nos ſcꝫ
ꝙ idoluꝫ nihil eſt. ſed nō in oībus vt in infirmis eſt ſcīa
hec: ⁊ vere nō eſt in omnibꝰ. Quidā eñ ⁊c. Vel ſic. Nos
ſcimus ꝙ idolum nihil eſt in mundo. Quidā eñ cū con-
ſcientia idoli q: ſcꝫ putent idolū aliquid diuinuꝫ eſſe vſqꝫ
nunc id eſt poſt conuerſionē ſicut ante manducāt idoloti-
tum id ē d̄ ſanctificatis idolis ⁊ hoc nō quaſi cibū ſimplici
ter ſed quaſi idolotitū ſcꝫ ī reuerētiā idoli. ⁊ conſcīa illoꝝ
cum ſit infirma polluit̄ ꝑ illos ſcꝫ q̄ hn̄t rectam ſcientiā: ſꝫ
nō cum charitate ꝑ quos in hunc errorē infirmi inducunt̄
deut. 27. Maledictꝰ q̄ errare facit cecū in itinere. Hic in
nuit ꝙ non cibus ſed conſcientia polluit̄ ꝑ pctm̄ comedē
do ad exemplū maloꝝ. ¶ Deinde cum dicit. Eſca aūt nō
cōmendat ⁊c. hic quarto oſtendit ꝙ corā eis idolotita co-
medere non debēt. Ubi primo oñdit ꝙ huiuſmodi come
ſtio nihil ꝓdeſt apud deū. Secūdo ꝓbat ꝙ nō preſtat ali-
qd̄ bonum augmentū ibi. Neqꝫ eñ ſi nō manducaueritis
Dicit ḡ eſca aūt ⁊c. q. d. Illis nocet vr̄a comeſtio. vobis
aūt non ꝓdeſt. Eſca eñ nos nō cōmendat deo ſed recta fi
des in edendo. Nam nec Eſau eſu lenticule iuſtificatus ē
nec Helias eſu carniū pollutus eſt Ro. 14. Nō eſt regnū
dei eſca ⁊ potus Heb. vlti. Bonū eſt gr̄a ſtabilire cor nō
eſcis. ¶ Deinde cum dicit. Neqꝫ eñ ſi nō māducauerimꝰ
⁊c̄. h̄ ꝓbat qd̄ ꝓpoſuit ⁊ eſt ſua ratio talis. Nō comedere
idolotitū non diminuit bonū: comedere non auget. ergo
talis eſca ſumpta vel non ſumpta nihil ꝓdeſt apud deum
⁊ hoc eſt ꝙ dicit. Neqꝫ eñ ſi non manducauerimꝰ deficie
mus id ē minus ab eo habebimꝰ: neqꝫ ſi manducauerimꝰ
abundabimꝰ in virtutibꝰ: q: eſca ventri nō menti ꝓficit.
⁊ ita cum non ſit de veritate vite iuſticie ⁊ doctrine dimit
tenda eſt ꝓpter ſcandalum.

Lectio ſecunda.

Videte aūt ne forte hec licētia veſtra
offendiculum fiat infirmis. Si quis
eñ viderit eum q̄ habet ſcientiaꝫ in
idolo recumbētē: nonne cōſcientia eius cum
ſit infirma edificabit̄ ad manducandū idolo
tita? Et peribit infirmꝰ in tua cōſcientia fra-
ter ꝓpter quē xp̄s mortuus eſt. Sic aūt pec
cantes in fratres ⁊ ꝑcutientes conſcientiā eo
rum infirmā. in xp̄o peccatis. Quapropter
ſi eſca ſcandalizat fratrem meū, non mandu-
cabo carnē ineternū ne frēm meū ſcādalizē.

Hec eſt ſecunda pars huius capituli: ſuperius eñ oſten-
dit ꝙ ī ſe licita ē comeſtio idolotitoꝝ. hic monet abſtine-
re ab ea ꝓpter ſcandalū infirmoꝝ. Ubi p̄mo monet ne of-
fendāt frēs ſua comeſtiōe. Scd̄o qd̄ pōt offendere ibi Si
ei q̄s viderit ⁊c. Tertio oñdit malū qd̄ inde pōt accidere
ibi. Et peribit infirmꝰ ⁊c. Quarto prebet ſe in exempluꝫ
abſtinentiū ibi. Qua ꝓpter ſi eſca ſcandalizat ⁊c̄. Dicit ḡ
videte q: q̄tū ad nos nihil ꝓdeſt vel obeſt eſca ipſa. ſꝫ tñ
videte ne forte hec licentia vr̄a q̄ ſcitis licere vobis come
dere de idolotitis offendiculū fiat infirmis in fide q̄ nōdū
ſciunt idolum nihil eſſe. Leuit. 19. Corā ceco non pones
offendiculū. ¶ Deinde cū dicit. Si q̄s viderit ⁊c̄. hic oſtē
dit quō poſſunt offendere q: comedendo idolotitū coram
infirmis vbi implicant̄ quattuor ꝯcurrentia ad ſcandalū.
Prio maior ſcīa. Scd̄o comeſtio idolotiti publica ibi. In
idolo recūbentē. Tertio occaſio ſcandali accepti ibi. Nō-
ne conſcīa eius. Dicit ḡ. ſi eñ q̄s ⁊c. q. d. Et vere pōt eē
offendiculū. Si eñ q̄s infirmꝰ viderit eū q̄ habet ſciam re
cumbentē in idolo id eſt in p̄ñtia idoli. nōne conſcīa eius
cum ſit infirma ꝑ te edificabit̄ id ē ꝑ factū tuū ad mandu-
candū idolotita id ē ſacrificata in reuerētiā idoli. q. d. ſic.
videns eñ q̄s frēm peritū ī idolo ſacrificata comedere in-
cipit ipſe edere nō illa conſcientia q̄ ille ſcꝫ peritie cauſa:
ſed ibi putat eſſe numē in cuius reuerentia hoc fiat. ¶ De
inde cū dicit. Et ꝑibit infirmꝰ. hic oñdit malū qd̄ inō pōt
accidere. ⁊ hoc duplex. Primo ſcandalū ꝓximi. Secūdo
offenſaꝫ ꝓximi ibi. Sic aūt peccātes ⁊c. In p̄ma implicāt̄
tria. peccantis conditio q: infirmꝰ. peccandi occaſio. q: in
tua cōſcīa. peccati exaggeratio. q: ꝓpter quē xp̄s mortuꝰ
eſt. Dicit ḡ: ⁊ ita peribit infirmꝰ in fide id ē in tua ſcīa fra
ter. i. occaſione accepta a tua ſcīa. q: te ſapientē videt co
medere. putans ꝙ ſub idoli veneratione comedas ꝓpter
quē ſaluandū xp̄s mortuꝰ ē. ⁊ ita grauiter peccas Ro. 14
Noli cibo ꝑdere illū ꝓ q̄ mortuꝰ eſt xp̄s. Sic aūt peccan-
tes in fratres peccato ſcandali ⁊ ꝑcutientes conſciam eoꝝ
infirmā gladio mali exempli. Amos. 9. Percute cardinē
id eſt conſciam ⁊ cōmouebunt̄ ſupluminaria id ē intelle-
ctus ⁊ affectꝰ. In xp̄o peccatis cuiꝰ mēbra ſunt. nō ait in
xp̄m ſm glo. q: in xp̄m peccare eſt xp̄m negare. i. ꝑpeccare
in fide In xp̄o peccare eſt in his q̄ xp̄i ſunt peccare ſcꝫ in
moribꝰ ſicut ille q̄ in lege eſt dicit̄ in lege peccare. q̄ aūt in
lege non eſt dicit̄ peccare in legem. ¶ Deinde cum dicit.
Qua ꝓpter ſi eſca ⁊c̄. hic vltimo ꝓponit ſe in exemplū ab
ſtinentie. Ubi p̄mo implicat ſcandalū. Secūdo ex hoc ex-
plicat abſtinentie ꝓpoſitū ibi. Nō māducabo ⁊c̄. Tertio
ꝑuenit dubiū ibi. Ne frēm meū ⁊c. Dicit ḡ. Qua ꝓpē ne
ſcꝫ peccē in xp̄m ſi eſca ſcandalizat frēm meū nō manduca
bo carnē aliquā non ſolū idolotita ineternū. ſi ḡ ꝓpter ſcā
dalū frm̄ abſtinendū eſt quaſi a neceſſarijs vite: mlto ma-
gis a ſupfluis. ⁊ hoc nō ideo ꝙ eſca in ſe mala ſit: ſꝫ ne ſcā
dalizem fratrē meū. Nā q̄ ſcandalizauerit vnū de puſil-
lis iſtis expedit ei vt ſuſpendat̄ in collo eiꝰ mola aſinaria
⁊c. Mat. 18. Ro. 14. Oīa munda mūdis. ſed malū ē hoī
q̄ ꝑ offendiculū manducat. ¶ Hic querit̄ ſup illud. Scīa
inflat. Glo: ſcientia ꝑ ſe inutilis eſt. Cōtra. ſcīa ꝑ ſe bona
eſt ḡ ⁊ vtilis. Reᵒ. Inutilis eſt ad ſalutē: vtil' tñ ad mul-
ta alia. ¶ Itē charitas edificat. Cōtra. ſicut ſcīa inflat nō
ꝑ cauſam ſed ꝑ occaſionē ſic ⁊ charitas. Reᵒ. Nō ē ſimile
q: ſcīa habenti ſe manifeſtat. ſed nō ſic charitas: q: nemo
certꝰ eſt de charitate. ¶ Itē ſup illud. Idolū nihil ē glo.
Naturā deus formauit. ſed ſtulticia hoīm formā dedit.
Cōtra. Omē eſſe eſt a deo ḡ oīs forma. Reᵒ. glo. loq̄t̄ de
forma puta in nā nō de vera. ¶ Itē ibidē glo. Forma ho-
minis in idolo nō eſt facta ꝑ verbū. Cōtra. Jo. 1. Oīa per
ipſum facta ſunt. Reᵒ. q̄uis forma hoīs in illo ſit facta ꝑ
verbū nō tñ in idolo id ē ad colēdū. ¶ Itē ibidē glo. ido-
lum nihil eſt q: nulliꝰ rei q̄ ſit in mundo ſimilitudinē habet.
Cōtra. nō pōt artifex cogitare vel formare niſi q̄lia vidit.
Reᵒ Nō hꝫ ſimilitudinē in toto ſed in ꝑtibꝰ. ¶ Itē ſup illō
Nullus deꝰ niſi vnus glo. hoc dicit ne putet̄ eſſe deus in
idolo. Cōtra. deꝰ licꝫ ſit vnꝰ tñ eſt vbiqꝫ. Reᵒ In idolo ē
ꝑ potentiā nō ꝑ p̄ſidentiā vl' vnionē vt putabāt gentiles.
¶ Itē ibidē glo. ꝑs trinitatis nō pōt eſſe q̄ cūqꝫ vnꝰ in tri-
bus. Cōtra. cuiuſlibet numeri ꝑs eſt vnitas. Reᵒ. Trini-
tas non eſt numerꝰ ſimplr̄: ſꝫ numerꝰ ꝑſonaꝝ. ¶ Itē ſup
illud. Et ſi ſunt q̄ dicunt̄ dij. Glo. ꝑticipatione diuinitat̄.
Cōtra. diuinitas eſt imꝑticipabil'. Reᵒ. ꝑticipatio hec ꝑ
cauſam eſt non ꝑ eſſentiam. ¶ Item ibidem glo. queritur
vtrū angeli vocādi ſint dij. Reᵒ q̄uis ꝑticipēt diuinitatē
tñ ſm glo. non ſunt dicendi dij ꝓpter periculum adorati
onis. ¶ Item ſup illud. Nobis tñ vnus deus pater gloſa
trinitas eſt nobis vnus pater. nō tñ ille q̄ tertia in trinita
te ꝑſona alius. Contra. Idem ⁊ aduerſum diuidunt ens
Reſpondeo q̄uis idem ⁊ aduerſum diuidant ens creatuꝫ
non tñ increatū. q: ibi eſt idemptitas in eſſentia cū diuer-

ſtate in pſonis. ¶ Itē non in omnib⁹ eſt ſcientia. Cōtra ſupra eodē. Omēs ſciētiam habemus. Reſponſio. Illud non intelligit vniuerſaliter. ſed de maiorib⁹ ¶. Itē ſup illud. Eſca non cōmendat nos deo dicit glo. ſumpta vel nō ſumpta. Cōtra. Ergo abſtinētis nihil meret. Reſpō. Nō vſ⁹ eſce ſ3 vſ⁹ abſtinētie ꝓdeſt. ¶ Itē ſi eſca ſcādalizat ⁊c. Cōtra ḡ ꝑ ſcandalo fratris a pane ⁊ vino abſtinēdū eſt imperpetuū. Reſponſio. Nō eſt ſimile de neceſſarijs ⁊ ſuperfluis. Vel loquit hic de ſcandalo actiuo non paſſiuo. Vel pfectionis eſt hoc nō neceſſitatis. ¶ Notandū eſt hic ſup illō. Vnus deus. ꝙ deus pōt accipi multipliciter. ſ. falſa nuncupatione. ſic idola dicunt dij pš. Omnes dij gentiū demonia. Iere. 10. Dij qui celū ⁊ terram non fecerūt pereant ō t̄ra. Vera adoptiōe ſic ſcti dicūt dij pš. Ego dixi dij eſtis ⁊ filij excelſi oēs: vos autē ſicͭ ⁊c. Mūdana prelatiōe ſic ꝑlati dicunt dij Exo. 22. Dijs non detrahes. Jo. 10. Si illos dixit deos ad quos ⁊c. Eſſentie ꝓprietate. ſic trinitas dicit deus deut. 6. Audi iſrael dñs deus tuus vn⁹ eſt. ¶ Item notandū ꝙ xp̄s vnus ſine pari multiplicit dicitur. Primo vnus deus ꝓpter naturaȝ diuinitatis. Vn̄ ſic nullus eſt deus niſi vnus. Scḋo vnus creator ꝓpt infinitatē poteſtatis Ecc. 1. Vnus eſt altiſſimus creator omniū. Tertio vnus homo ꝓpter ſingularē eminentiaȝ ſanctitatis pš. Non eſt q̄ faciat bonuȝ ⁊c. Jo. 11. Expedit vt vnus moriat homo. Quarto vn⁹ dñs ꝓpter gubernationē ꝑlatōis. Eph. 4. Vn⁹ dñs vna fides ⁊c. ⁊ hoc mō vn⁹ dñs ieſus chriſtus. Quinto vnus magiſter ꝓpter infuſionē cognitiōis Mat. 23. Nō vocemini magiſtri q: mgr̄ veſter vnus eſt xp̄s. Sexto vn⁹ pater ꝓpter ꝓductionē vniuerſitatis Mat. 23. Vnus eſt eñ pater veſter q̄ in celis ē. Septimo vnus paſtor ꝓpter generalē refectionē populi fidelis. Jo. 10. Fiet vnum ouile ⁊ vnus paſtor. Octauo vna hoſtia ꝓpter ſingulare precium noſtre redemptionis Heb. 10. Vna enim oblatione conſumauit ineternū ſanctificatos.

Incipit capitulū nonū.

Non ſum liber non ſum apoſtolus Nōne xp̄m dñm noſtrū vidi nonne opus meum vos eſtis in dño? Et ſi alijs non ſum apl's. ſed tñ vobis ſum. Nam ſignaculum apoſtolat⁹ mei vos eſtis in dño. Mea defenſio apud eos q̄ me interrogant hec eſt. Nūquid nō habem⁹ poteſtatē manducandi ⁊ bibendi? Nunquid non habem⁹ poteſtatē ſororem mulierculaȝ circūducendi. ſicut ⁊ ceteri apl'i ⁊ fratres dñi ⁊ cephas? Aut ſolus ego ⁊ barnabas non habemus poteſtatē hoc operandi? Quis militat ſuis ſtipendijs vnq̄? Quis plantat vineam: ⁊ de fructu eius non edit? Quis paſcit gregem: ⁊ de lacte gregis nō manducat? Nūquid ſm hominē hec dico. An ⁊ lex hec non dicit. Scriptū eſt eñ in lege moyſi. Non alligabis os boui trituranti. Nūquid de bobus cura eſt deo? An ꝓpter nos vtiq̄ hoc dicit. Nam ꝓpter nos vtiq̄ ſcripta ſunt. quoniam debet in ſpe qui arat: arare. ⁊ qui triturat in ſpe fructus percipiendi.

Superius monuit cauere ab edendo idolotita corā infirmis ꝓpter ſcandalū fratru īfirmorū: hic ꝓponit ſe in exēpluȝ q: ꝓpter alios abſtinet ſe a ſibi licitis ſcȝ ab acceptione ſumptuū. vbi ṗmo ꝓponit multipliciter q: licituȝ eſt ſumptus accipere. Secundo ꝙ nihilomin⁹ nō vult accipere ibi. Ego aūt nullo eorum vſus ſum ⁊c. In prima pte ꝙ licitū ſit ſumpt⁹ accipe ꝓbat tripliciter. Primo ꝑ auctoritatem. Secundo ꝑ rōem. Tertio ꝑ exemplorū ſimilitudinem ibi. Neſcitis ꝙ hi q̄ ⁊c. In ṗma ṗmo ꝓbat ꝑ auctoritatē aplice dignitatis. Secūdo ꝑ auctoritatem humane ꝯſuetudinis ibi. Quis militat ſuis ſtipēdijs ⁊c. Tertio ꝑ auctoritatē diuine legis ibi. Nūqd ſm hoīem ⁊c. In ṗma ṗmo ꝓbat ꝙ ſit aplus generalit. Scḋo ꝙ ſit aplus eorū ſpecialiter ibi. Et ſi alijs nō ſum aplus. Tertio ꝙ poteſt accipe ſumptus licite ibi. Nūqd non habem⁹ ⁊c. In ṗma primo querit an habeat libertatem accipiendi ſumptus. Secūdo an ſit aplus ibi. Nō ſum aplus ⁊c. Tertio ꝓbat duplici ratione ꝙ ſit liber ⁊ aplus ibi. Nonne dñm ieſum xp̄m ⁊c. Dicit ḡ nō ſum liber ⁊c. q. d. Abſtinete ab hoc licito ſcȝ ab eſu idolotitoruȝ: q: ego etiā abſtineo a ſtipendijs cū tñ habeā libertatē accipiendi. Nūquid eñ non ſum aplus. imo vere ſum aplus. Gal. 2. Qui opatus eſt Petro in aplatū circumciſionis opatus eſt ⁊ mihi inter gētes Eſt ergo ratio ſua talis. Oīs aplus rōne ſui aplat⁹ habȝ libertatē accipiēdi ſumptus. ſed ego ſum aplus vtrūq̄ ꝓbat poſtea. ḡ ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Nōne dñm ieſuȝ xp̄m ⁊c. hic ꝓbat duplici rōne ꝙ ſit aplus. ṗmo ꝑ cauſaȝ. ſecūdo ꝑ effectū ibi. Nōne opus meū ⁊c. Prima ratio ſumit ex pte xp̄i mittentis. Secūda ex pte corinthiorū q̄bus mittitur. Prima ratio talis eſt. Ego vidi dñm q̄ me miſit ad predicandum. ḡ ſum aplus. Et hoc eſt ꝙ dicit. Nōne ⁊c q. d. Vere ſum aplus. Nōne dñm ieſum xp̄m vidi. hoc dicit ꝓpter pſeudo aplōs q̄ dicebant ipſum nō eſſe aplum. q: non fuerat in ſocietate dñi ſicut ceteri apli. Ipſe aūt vidit euȝ iam īmortalē ſm glo. Vel in via act. 9. Vl. in templo act. 22. Unde act. 9. Barnabas apprehenſuȝ illū duxit ad aplōs ⁊ narrauit quō in via vidiſſet dñm. infra. 15. Nouiſſimo oīm tanq̄ abortiuo viſus eſt ⁊ mihi. Nonne opus meū ⁊c. Ecce ſecūda ratio talis. Vos eſtis conuerſi ad fidē ꝑ me miſſum ad hoc. ḡ ſum aplus. Nōne op⁹ meū vos eſtis o corinthij ſicut templū architecti. ῑ. 3. Ut ſapiens architectus fundamentū poſui. ¶ Item vt filius op⁹ genitoris. ῑ. 4. In xp̄o ieſu ꝑ euangeliū vos genui. opus inq̄ meū ⁊ hoc in dño id ē dño coopante. Vel in dño id ē ad glām dñi. q. d. ſic eſtis. ¶ Deinde cum dicit. Et ſi alijs aplis ⁊c. hic ꝓbat ꝙ eſt aplus eorū ſpecialiter. Ubi ṗmo ꝓponit ꝙ eſt aplus eorū ſpecialiter. Scḋo ꝓbat hoc ꝑ effectum ibi. Nā ſigillū aplatus ⁊c. Tertio oſtendit ꝙ ꝑ effectū illuȝ defendit ſe eſſe aplum ibi. Mea defenſio ad eos ⁊c. Dicit ḡ. Et ſi ⁊c. quaſi dicat. Vere opus meū eſtis: q: ⁊ ſi alijs ſcȝ iudeis quorū legem euacuo nō ſum id ē nō videor eſſe aplus. ſed tñ vobis ſum q̄ ꝑ me cōuerſi eſtis ſpecialiter Ro. 11. Quādiu gentiū ſum aplus miſteriū meū honorificabo. Et vere vobis ſum aplus nam vos eſtis ſigillum aplatus mei id eſt forma ⁊ ſigillū: q: aplatus me⁹ impreſſus eſt in vobis ſicut forma ſigilli in cera. Glo. In vobis appet ꝙ ſum aplus duȝ habetis ꝑ me qḋ etiā ꝑ alios aplōs. 1. corin. 9. Signa aplatus mei facta ſunt ſuper vos: Vos eſtis inq̄ in dño id ē dño ꝑncipali actore: ⁊ vere ita eſt: q: mea defenſio ad eos q̄ me interrogant vtrū ſcȝ ſim aplus. ſ. hoc eſtis vos: ꝑ vos eñ oſtēdo me eē aplm. ¶ Deinde cuȝ dicit. Nūquid nō habem⁹ ⁊c. hic oſtendit ꝙ poteſt accipe ſumpt⁹ licent. Ubi ṗmo q̄rit an habeat hāc ptātē generalit. Scḋo q̄tū ad pſonas dēminatas ſpecialit ibi. Nūqd non habem⁹ ptātem ⁊c. Tertio an ipſe

Barnabas ſint hac poteſtate priuati ſingulariter ibi. An ego ſolus ꝛc. Dicit ergo nunquid ꝛc. quaſi dicat non ſcꝫ ſim apl'us nūquid non habemus ego ꝛ mei poteſtatē manducandi ꝛ bibendi noſtra id eſt viuēdi ſtipendijs noſtris. Auguſtinus. Permiſit dñs non iuſſit apl'is accipere neceſſaria a ſubditis. Nūquid non habem⁹ poteſtatē mulierem ſororem ſcꝫ fide circūducendi nobiſcū ꝓpter ſumpt⁹ miniſtrandos. Ambroſius in glo. Mulieres deſiderio doctrine dñice ꝛ virtutū cupide apl'os ſequebant ꝛ miniſtrabant eis ſumptus ꝛ ſeruitia. Et ſimiliter xp̄m ſecute ſunt. Luc. 8. et. 23. Sicut ceteri apl'i vt habet act. 6. Et ſic fratres id eſt cognati dñi qui maiores ſunt Gal. 2. Jacob⁹ et Johannes q̄ videbant columne eſſe ꝛc. et cephas qui maxim⁹ eſt inter apl'os. vñ cephas interp̄tat caput. Ambroſius non hos rep̄hendit apl'us ſed eoꝝ more ſibi ꝓbat licere. idcirco aūt vt ait Auguſtin⁹. Dñs mulieres miniſtraturas ſequi voluit oſtendens quid debet a plebib⁹ euangeliſtis. Uel ideo etiam ne viderent aliene a ſalute. Aut nunquid ego ſolus ꝛ barnabas. Iſti eñi fuerūt coniuncti ad predicandū gētibus act. 13. Segregate mihi barnabā ꝛ paulum in opus ad qđ aſſumpſi eos. Nō habemus ſm opinionem veſtram poteſtatē hoc operandi ſcꝫ mulieres circumducendi ꝛ ſumptus accipiendi: quaſi dicat imo habemus ſicut alij. ſed oīes alij licite accipiunt. ergo ꝛ nobis licꝫ. ¶ Deinde cum dicit. Quis militat ſuis ſtipēdijs ꝛc. hic ſecūdo ꝓbat ꝙ licꝫ accipe ſumptus ꝑ auctoritatē humane conſuetudinis. ꝛ primo in ſtatu militis. ſecundo agricole ibi. Quis plātat vineā ꝛc. ter⁹ paſtoꝝ ibi. Quis paſcit gregem ꝛc. Militi comparat prelatus ꝓpter ſubſidiū. agricole ꝓpter verbum. paſtori ꝓpter exemplū. Debet eñi ſubditos defendere ſuffragio. plātare v̄bo. paſcere exēplo. Primū reſpicit extra eccl'iaꝫ exiſtētes. ſcđm eccleſiā intrātes. tertiū ī eccl'ia ꝯmorātes. Dicit ḡ. Quis militat q. d. vtiq꜡ hēm⁹ poteſtatē accipiendi ſumptus ꝛ merito. Quis militat ſuis ſtipendijs: q̄ſi dicat vnq̄ nullus. Dabant eñi militibus ſtipendia de republica. Unde Jo. dicit Luc. 3. Contenti eſtote ſtipendijs veſtris. Sic predicatores ꝛ prelati accipe poſſunt ſumptus a ſubditꝭ. 1. ti. 1. Ut milites in illis militiā bonā. Quis eñi plantauit vineaꝫ ꝛ de fructu eius nō edit? Uinea dñi eſt eccleſia Eſa. 5. Uinea dñi ſabaoth domus iſrael eſt. Apl'i eñi fuerunt plātatores hui⁹ vinee. ſ. 3. Ego plantaui apollo rigauit. Quis etiaꝫ paſcit gregem et de lacte eius nō manducat? Quaſi dicat null⁹. Grex dñi ſunt fideles eccleſie. Ezech. 34. Uos greges paſcue mee. Huius gregis paſtores ſūt prelati ꝛ predicatores. Unde p̄mo prelato dictū eſt. Paſce oues meas Jo. 21. Tales poſſunt paſci de lacte gregis q꜡ poſſunt accipe ſumptus a ſubditis. Si ḡ defendimus plantamus ꝛ paſcimus more boni militis: boni agricole: boni paſtoris licet nobis ſumptus accipe. Sed q꜡ hodie multi ſunt q̄ ſtipendia accipiunt ꝛ non militant. edunt fructū vinee ꝛ non plantant. lac comedunt ꝛ gregem non paſcūt. Ezech. 34. Lac comedebatis gregeꝫ aūt meū nō paſcebatis. ¶ Notandū ſup illud. Nōne dñm ieſum vidi ꝙ multiplicem dñi legimus viſionē. Unam corporaleꝫ que preterijt de q̄ Baruch. 3. Poſt hec ī terris viſus eſt ꝛ cū hominibus conuerſatus. Scđam ſpūalem q̄ preſens eſt pſ. Uacate ꝛ videte qm̄ ego ſum deus ꝛc. Tertiam eternalem: q̄ futura eſt de qua Jo. 17. Uolo vt vbi ego ſum ꝛ illi ſint mecū vt videant claritatē meam. Job. 19. In carne mea videbo deum. Quartā momentaneā que etiā futura eſt de q̄ Luc. 21. Tunc videbunt filium hoīs venientem in nube cum poteſtate magna. Prima fuit in mūdo. Scđa in animo. Tertia in celo erit. Quarta erit in iudicio. p̄ma viſio dat exemplū viuendi. ſecūda adiutoriū proficiendi. tertia deſideriū ꝑueniēdi: quarta odiuꝫ peccandi

Prima dat exemplū viuendi tripliciter q꜡ viſus eſt pauper ꝛ penoſus. vt refrenet cupiditas diuitiarum pſ. Ego ſum pauper ꝛ dolens ꝛc. Et pſ. Uideant pauperes ꝛ letētur. Sic viderūt paſtores Luc. 2. Uilis ꝛ abiectus vt refrenet ambitio honoꝝ. Eſa. 53. Uidimus eum ꝛ non erat aſpectus ꝛ deſiderauim⁹ eum virum deſpectum. Ideo dicit Matth. 11. Diſcite a me q꜡ mitis ꝛ humilis ſum. Afflictus ꝛ paſſus. vt refrenet ꝯcupiſcentia voluptatū Treñ. 1. O vos omnes qui tranſitis ꝑ viam videte ꝛc. Secūda viſio dat adiutoriū ꝓficiendi tripliciter q꜡ dat robur penitentib⁹ culpas ꝛ penas oñdendo ſicͭ ſol attamos. Dañ. 5. Uidit Baltazar manū ſcribentis Job. 42. Nunc oculus meus videt te ꝛc. Spem certantibus mercedē manifeſtādo: ſicut dñs opanti act. 7. Ecce video celos ꝛc. Leticiā contemplantib⁹ preguſtationes offerendo. ſicut tabernarius modicum vini pſ. Guſtate ꝛ videte qm̄ ſuauis eſt domin⁹. Geñ. 32. Uidi dñm facie ad faciē ſicut paulus hic. Tertia viſio eternalis dat deſideriū ꝑueniendi ꝓpter tria videlꝫ ꝓpͤ verā iocūditatē Eſa. vl. Uidebitꝭ ꝛ gaudebit coꝛ veſtrū q꜡ dulce lumē ꝛ delectabile ꝛc. Hoc ſignificatū eſt Jo. 20. Gauiſi ſunt diſcipuli viſo dño propter iocūditatis multiplicitatē ſiue pluralitatē Eſa. 60. Tūc videbis ꝛ afflues ꝛc. Quippe q꜡ videbim⁹ eū ſicuti eſt. ꝛ ipſe erit omnia in omnib⁹. Erit eñi rationi plenitudo lucis. volūtati multitudo pacis. memorie ꝯtinuatio eternitatꝭ. Propter puritatis eternitatē apoc. vltio. Serui eius ſeruient illi ꝛ videbunt patrem eius ꝛ regnabunt in ſecula ſeculoꝝ pſ. Adimplebis me leticia ꝛc. Quarta viſio dat odium ſiue terrorē peccandi ꝓpter tria. videlꝫ ꝓpter furtum ꝓpalandū corā iudice vidente Malach. 3. Ecce veniet et q̄s ſtabit ad videndū eum? Ipſe eñi q̄ſi ignis cōflans ꝛc. Propter malefactoꝝ ſeuerā vltionē. Latro eñi vidēs ſocium ſuum ſuſpendi plus timet furari. Jere. 7. Ite ad locum meū in ſylo: ꝛ videte q̄d fecerim ibi. Sylo interp̄tat auulſa. Apoc. 1. Uidi ſimilē filio hoīs. Et infra Ex ore eius q̄ſi gladi⁹ ex vtraq꜡ pte acutus exibat ꝛc. Propͤ viſam bonoꝝ premiationē: videns eñi clericus alium prebendari q꜡ bonus cauet a malo. pſ. Uidebunt iuſti ꝛ letabunt ꝛ oīs iniquitas opilabit os ſuū. ¶ Deinde cum dicͭ. Nunquid ſm hoīem ꝛc. hic ꝓbat tertio ꝙ licet ſumpt⁹ accipere ꝑ auctoritatē diuine legis. Ubi p̄mo ꝓponit ꝙ lex hec dicit. Scđo verbū legis ponit ibi. Scriptū eſt eñi ꝛc. Tertio qualiter intelligendū ſit oñdit ibi. Nūquid de bobus cura eſt ꝛc. Dicitꝭ ḡ. Nūquid ꝛc. q̄ſi dicat. Probaui ratione humane conſuetudinis ꝙ licꝫ nobis ſumpt⁹ accipere. Sed nūquid ſm hoīem id eſt ſm humanā conſuetudinem vel ſilitudinē tantū dico hoc? an non lex moyſi diuinitus ꝓmulgata hoc dicit? q̄ſi dicat: immo dicit. Scriptuꝫ eſt eñi in lege moyſi deut. 25. Et habet idē. 1. Ti. 5 Non alligabis os boui triturāti vt poſſit viuere de labore ſuo. i. non ꝓhibebis predicatorē viuere de euāgelio. Triturare eñi eſt ſepare granū a paleis qđ facit predicator abſtrahendo aīas a terrenis: diſcernendo virtutes a vitijs. ſepando vtilia a vanis Jere. 15. Si ſepaueris p̄cioſum a vili quaſi os meum eris. ¶ Deinde cum dicit. Nūquid đ bobus ꝛc. hic oñdit qualiter dicta auctoritas intelligenda ſit Et primo ꝙ intelligēda ſit l'raliter de bobus. Secundo ꝙ non tm̄ l'raliter de bobus: ſed ſpūaliter de predicatoribus ibi. An ꝓpter nos ꝛc. Dicit ergo. Nūquid ꝛc. q̄ſi dicat: Hec auctoritas de bob⁹ ſpūalib⁹ id ē predicatoribus intelligit. Nūquid eñi de bobus materialib⁹ cura ē deo vt de eis in lege p̄cipiat? An ꝓpter nos hoc vtiq꜡ dicit. q. d. Hoc vtiq꜡ ꝓpter nos dicit. Nā ꝓpͤ nos ſcp̄ta ſūt hec ꝛ ſilia Ro. 15. Quecūq꜡ ſcp̄ta ſūt ad nr̄am doctrinaꝫ ſcp̄ta ſūt. Propͤ nos inq̄ idcirco: qm̄ p̄dicator qui corda agit ad fidē debet arare ī ſpe ſtipendioꝝ tpaliū, nō tm̄ ꝑ

pter ſpem hanc. Debet eñ primuȝ querere regnũ dei. Et q̃
triturat id eſt bonos a malis q̄ſi grana a malis diſcernit
predicando ſcȝ ad mores debet hoc facere in ſpe fruct⁹ ꝑ-
cipiendi. 2. Ti. 2. Laborantem agricolaȝ oportet primũ
de fructibus ꝑcipere. Ecc. 6. Js q̃ arat ⁊ qui ſeminat acce
dit ad illam ⁊ ſuſtinet bonos fructus illius.

Lectio ſecunnda.

SI nos vobis ſpiritualia ſeminaui-
mus magnum eſt ſi nos carnalia ve
ſtra metamus: Si alij poteſtatis ve
ſtre participes ſunt: quare non potius nos.
Sed nõ vſi ſumus hac poteſtate. Sed oĩa
ſuſtinemus: ne qd̓ offendiculum demus euã
gelio chriſti. Neſcitis quoniã qui in ſacrario
operant̄: que de ſacrario ſunt edunt. Et qui
altario deſeruiunt: cum altario participant.
Jta ⁊ domin⁹ ordinauit his qui euangeliuȝ
annunciant: de euangelio viuere.

Superius ꝓbauit ꝑ auctoritatẽ ꝙ licȝ accipe ſumpt⁹: hic
ꝓbat idem ꝑ rõem. Et pͥmo ꝓbat hoc ex eoꝝ obligatiõe.
Secũdo ex pſeudo apl̓is accipientiũ ab eis operatiõe ibi.
Sed alij poteſtatis noſtre ⁊c̄. Tertio dicit ꝙ nihilomin⁹
noluit vti hac poteſtate ibi. Sed non vſi ſum⁹ ⁊c̄. Prima
ratio talis eſt. Maius eſt dare ſpũalia q̄ꝫ accipe tempora-
lia. ergo ſi apl̓us dat ſpũalia licet ei accipere tꝑalia. Pri
mo ergo explicat beneficiũ impẽſum. Secũdo explicat ſti
pendiũ exhibenduȝ ibi. Magnũ eſt ſi nos ⁊c̄. Dicit ergo.
Si nos ⁊c̄. quaſi dicat vere habemus poteſtatẽ accipiẽdi
ſumptus a vobis. Si eñ nos ſeminauim⁹ vobis ſpũalia
fidem ſcȝ ⁊ ſacramenta ſpũm alentia a ſpũſancto miniſtra
ta magnũ eſt ſi nos metamus ad ſuſtentationẽ noſtrã. car-
nalia id eſt ad carnis ſuſtentationẽ conceſſa. Quaſi dicat
Non eſt magnũ Ro. 15. Si ſpũaliũ eorum ꝑticipes facti
ſunt gentiles debent in carnalib⁹ miniſtrare. ¶ Deinde
cum dicit. Si aũt alij ⁊c̄. Ecce ſcd̓a ratio ad idem talis.
Veri apl̓i licentius ꝑticipant bona ſubditoꝝ q̄ꝫ pſeudo. ſȝ
pſeudo apl̓i ꝑticipant. ergo multoplus veri apl̓i ꝑticipare
debent. Primo ꝗ ponit antecedens. Scd̓o cõſequẽs ibi.
Quare nõ potius nos ⁊c̄. Dicit ꝗ. Si aũt alij ſcȝ pſeudo
quos non exprimit ex noĩe ne cõfundant̄. vocat eos alios
q̄ſi a conſortio alienos eccleſie. Oẽs eñ catholici vnuȝ
ſunt Jo. 17. Vt ſint vnũ ⁊c̄. Si inq̄ꝫ alij poteſtatis veſtre
ꝑticipes ſunt id eſt tam potenter vtunt̄ bonis vr̄is: quare
nõ potius nos apl̓i qui cauſa ſalutis vr̄e laboram⁹? Ecc.
12. Da bono ⁊ ne receperis peccatorẽ. ¶ Deinde cũ dicit.
Sed non vſi ſumus. hic oſtẽdit ꝙ noluit vti hac poteſta-
te. Vbi dicit primo ſe ſumptus non accepiſſe. Secũdo di
cit ſe nihilominus indiguiſſe ibi. Sed oĩa ſuſtinem⁹ ⁊c̄.
Tertio rõem vtriuſq̄ꝫ aſſignat ibi. Ne qd̓ offendiculũ ⁊c̄.
Dicit ꝗ. Sed non ⁊c̄. q̄ſi dicat. Ecce patet ꝙ licet nobis
ſumptus accipe. ſed tamẽ vſi non ſumus hac poteſtate. ſ̄.
6. Oĩa mihi licent: ſed nõ oĩa expediunt. Non ſum⁹
inq̄ꝫ vſi. non qȝ nõ indigeam⁹ ſed oĩa ſuſtinemus: quia
⁊ ſi penuriam patiamur tñ patienter ſuſtinem⁹. 2. cor. 13.
Cum eſſem apud vos ⁊ egerẽ nulli oneroſus fui. Et hoc
feci ideo ne qd̓ offẽdiculũ demus euangelio xp̄i. Hoc aũt
poſſet accidere. Vel qȝ pſeudo apl̓is daret exemplum ac-
cipiẽdi. Vl̓ qȝ corithij auari erãt ⁊ ſcandalizarẽt ſi ab eis
accipẽt. Vel forte putarẽt ſe emiſſe licentiã peccandi ⁊ di-
minueret in apl̓o auctoritas arguendi. ⁊ his modis daret
offendiculũ euangelio chriſti. ꝓuer. 15. Via iuſtoꝝ abſq̄ꝫ
offendiculo. ¶ Deinde cum dicit. Neſcitis q̄ꝛ qui in ſa-
crario ⁊c̄. ꝓbauit ꝙ licet ſumptus accipe. primo ꝑ auctoꝛ
ritatem. ſecundo ꝑ rõem. tertio idem ꝓbat hic ꝑ exemplo
rum multitudinẽ. Vbi primo inducit ſimilitudinẽ eorũ q̃
templa reparant. Scd̓o eoꝝ q̃ templo miniſtrant ibi. Et
q̃ altari deſeruiunt ⁊c̄. Tertio adaptat ſimilitudinẽ his q̃
ꝑdicant ibi. Et dñs ordinauit ⁊c̄. q̄ſi dicat. Et vere licet
mihi ſumptus accipere: neſcitis q̄ꝛ q̃ in ſacrario id eſt in
tẽplo iudeorũ vel gentiliũ opant̄ vt artifices que de ſacra
rio ſunt edunt. Suſtentabant̄ eñ artifices de denarijs q̃
in gazophilacio templi offerebant̄ vt patet tempe Joas.
4. reg. 12. Et q̃ altario templi hieroſolimitãi vel etiã ipſi
templo vt ſacerdotes deſeruiunt id ẽ deuote ſeruiũt. vna
eñ de. xij. abuſionibus eſt irreuerentia corã altari. Cuȝ
altari ꝑticipant. qȝ partẽ habent de his que offerunt̄ in al
tari. vt patet ꝑ totum Leuiticũ. ⁊ maxime. 6. et. 7. ca. Et
ſicut fit hic ita ⁊ dñs ordinauit. id ẽ rõnabiliter diſpoſuit
his q̃ euangelium annunciant de euangelio viuere. Hoc
ordinauit dicens Matth. 10. ⁊ Luc. 10. Dignus eſt eñ
operarius mercede ſua. Notandũ ẽ hic ꝙ apl̓us nominib⁹
m̄ltoꝝ officioꝝ ꝑdicatorẽ hic deſignat. qȝ vocat eũ pͦ mili
tem ꝓpter officium eccleſiã contra aduerſarios defenden
di. 2. corin. 10. Arma militie noſtre. ⁊c̄. 2. Ti. 2. Labora
ſicut bonus miles xp̄i. Secundo vinitorẽ ꝓpter officium
palmites ſupfluos. i. malos reſecãdi Oſee. 2. Dabo ei vi
nitores eius ex eodem loco. Sed heu cant. dicit̄. 1. Vine
am meam non cuſtodiui. Tertio paſtorẽ ꝓpter officiũ ſub
ditos bono exemplo paſcendi. 1. Pe. 5. Paſcite qui in vo
bis eſt gregem Sȝ heu qȝ hodie implet̄ illd̓ Zach. 11. O
paſtor ⁊ idolum derelinquẽs gregeȝ ⁊c̄. Quarto bouẽ ꝓ
pter officium maturitatis in oĩbus ꝓcedendi ꝓuer. 14.
Vbi non ſunt boues preſepe vacuũ eſt Job. 1. Boues ara
bant ⁊ aſine paſcebant̄ iuxta eos ⁊c̄. Quinto aratoreȝ ꝓ
pter officium corda ad fideȝ ⁊ penitentiã aperiendi Oſee
10. Arabit iudas ꝯfriget ſibi ſulcos iacob ⁊c̄. Sexto tritu
ratorẽ ꝓpter officiuȝ malos a bonis diſcernendi Eſa. 41.
Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans nouũ habens ro-
ſtra ſerrantia ⁊ triturabis montes ⁊c̄. Septimo ſeminato
rem ꝓpter officium frequenter ⁊ vtiliter predicãdi Luc.
8. Exijt q̃ ſemĩat ſeminare ſemen ſuũ. pſ̄. Eũtes ibãt ⁊c̄.
Nono templi architectum ꝓpter officiũ eccleſiã cõſtruen
di ⁊ reparandi. ſ̄. 3. Vt ſapiens architectus fundamẽtum
poſui ⁊c̄. Decimo altaris miniſtruȝ ꝓpter officiũ deo de-
uotum impendendi. ſ̄. 4. Sic nos exiſtimet hõ ⁊c̄. Que
ritur hic ſup illud non ſum liber. Glo. Jpſe eñ apl̓ica di-
gnitate poteſtatem habens non operari manibus ſed de
euangelio viuere. Contra ꝗ q̃ predicant nõ habentes apo
ſtolicam dignitatẽ non poſſunt ſine opere manuũ de euã-
gelio viuere. Reſponſio glo. loquit̄ de poteſtate qua po-
teſt̄ inuitos ad hoc cogere non de ſpontanea qua poteſt a
voluntarie dantibus petere ⁊ accipere. ¶ Jtem ex dicta
glo. videt̄ ꝙ prelati non teneant̄ manibus operari. Cõtra
gñ. 3. Jn ſudore vult⁹ tui veſceris pane tuo. Jpſi nõ ſunt
exempti ab hac maledictione: ergo ⁊c̄. Reſponſio. tenẽt
laborem ſpũalem nõ corporalẽ. tñ bene facerent ſi occupa
rent ſe in honeſtis anteq̄ꝫ vacarent. ¶ Jtẽ ſup illud. nõne
opus meũ glo. perfectꝭ. Contra ipſi erant imperfecti. Re
ſponſio. Opus ꝑfectũ dicebant̄ qȝ eis apl̓us predicauerat
vel qȝ eos ꝑfecte docuerat quantũ in ſe erat. ¶ Jtẽ ſup il-
lud. Nũquid non habem⁹ poteſtatẽ manducandi. Cõtra
Mat. 10. Gratis accepiſtis: gratis date. Reſpõ. gratis. i.
ſine precio ſed nõ ſine ſtipendio. ¶ Jtẽ ſup illud. Qui pa
ſcit gregem. glo. Ex euangelio viuentes panẽ gratuitum
manducabant. Contra ſubditi tenebant̄ dare. Reſponſio
Gratuit⁹ erat ex parte recipientiũ: qȝ humiliter non pote-
ſtatiue recipiebãt licet debitus ex parte dantiũ. ¶ Jtẽ nũ
quid de bobus cura eſt deo. Quaſi dicat non. Cõtra ſap.

6. Cura eſt illi de oib⁹. Rñdeo. Ibi loquit̃ de cura generali ſcꝫ ꝓuidẽtie: hic de ſpeciali ſcꝫ diſcipline. ¶ Itẽ debet in ſpe qui arat arare. Contra ſpes nõ eſt de viſibilib⁹ ſed eternis. Re⁹ Spes accipit̃ equiuoce. ¶ Itẽ in ſpe fructus ꝑcipiendi. Contra nõ debet poni lucerna predicationis ſub modio rei tẽporalis. Rñdeo. predicare in ſpe rei temporalis nõ eſt ponere lucernã ſub modio ſed ꝑ̃dicare ꝓpter ſpem. ¶ Itẽ ſi nos vobis ſeminauerimus ſpiritualia ⁊c̃. Contra gal̃. 6. Que ſeminauerit homo hec ⁊ metet. ergo qui ſemiat ſpiritualia debet metere ſpũalia. Reſpondeo ibi loquitur de meſſione ſtipendij.

Lectio tertia.

Ego aũt nullo horũ vſus ſuꝫ. Nõ autem ſcripſi hec vt ita fiant in me. Bonũ ẽ eñi mihi magis mori: q̃ꝫ vt gloriã meã quis euacuet. Nã ⁊ ſi euangelizauero nõ eſt mihi glĩa. neceſſitas eñi mihi incũbit. Ve enim mihi eſt ſi nõ euangelizauero. Si eñi volẽs hoc ago: mercedẽ habeo. ſi autẽ inuitus diſpẽſatio mihi credita eſt. Que eſt ergo merces mea vt euãgeliũ predicãs ſine ſũptu ponã euãgeliũ vt non abutar poteſtate mea in euãgelio.

Superius multipliciť ꝓbauit ꝙ ſibi licet accipe ſũptus: hic oſtendit ꝙ nihilomin⁹ nõ vult accipe ſed abſtiere tribus rationib⁹. Primo ꝓpter intentionẽ ꝑmij. Secundo ꝓpter dilectionẽ euãgelij ibi. Nã cũ liber eſſem ex omnibus ⁊c̃. Tertio ꝓpter expeditionẽ curſus ſui ibi. Neſcitĩ ꝙ hi qui in ſtadio currũt. In prima primo dicit quare nõ vult accipere ſcꝫ ne glĩa ſua euacuet̃. Secũdo oſtendit ꝙ accipiendo euacuaret̃ ibi. Nã ſi euãgelizauero nõ ẽ mihi glĩa ⁊c̃. Tertio ꝙ nõ accipiẽdo ꝯfuabit̃ ibi. Que ẽ ergo merces mea ⁊c̃. In prima pꝛĩo oñdit ꝙ poteſtate accipiẽdi vti noluit. Secundo ꝙ vti nõ intẽdit ibi Nõ aũt ſcripſi hoc vt ⁊c̃. Dicit ergo Ego aũt ⁊c̃. quaſi dicat tot modis conſtat ꝙ licet mihi ſumptus accipere: ſed tamẽ ego nullo hoꝝ auctoritate. rõe. exẽplo. ad ad accipiendũ vſus ſum. Ipſe eñi vel ab alijs ecclijs accipiebat vt. 2. cor. 11. Alias eccleſias ſpoliaui ⁊c̃. vl̃ manibus opabat̃ act̃. 20. Non aũt ⁊c̃. Quaſi dicat Nõ ſum vſus ſed nec vti volo. Non eñi ſcripſi hec ſcꝫ ꝙ licet mihi accipere vt ita fiãt in me ſicut ſcripſi id eſt vt ego accipiã: qꝛ nõ quero datũ ſed fructũ. ¶ Deinde cũ dic̃. Bonũ eſt eñi mihi ⁊c̃. Hic oſtẽdit quare hoc fecit ſcꝫ ne glĩa ſua euacuet̃. Ubi primo mľtiplicat afflictionẽ coꝛpalẽ. Secũdo ſuppõit ei glĩe diminutionẽ ibi. Quã vt glĩam ⁊c̃. Dicit ergo Bonũ eſt ⁊c̃. q̃ſi diceret nõ accipiã. nã ſi acciperẽ gliaꝫ meã euacuarẽ qḋ nullatenus facerẽ. Bonũ eſt eñi mihi mori. nõ ſolum ſumptuũ egeſtate affligi magis q̃ vt gliam meã quaꝫ habeo de gratuita ſinceritate ꝑ̃dicationis de ꝑmio ſuperrogationis. abſtinẽdo a vitijs q̃s euacuet ab aliquo ĩpoꝛtune accipiendo. vel ꝓpter ſumptus euangelicos. Multi tamen moderni doctores gloriã iſtã euacuãt vel ꝓpter intentionẽ ſumptuũ vel ꝓpẽ fauoꝛẽ humanũ docẽdo. Job. 12. Ducit ſacerdotes inglorios ⁊ optimates ſupplantat. ¶ Notandũ eſt hic ꝙ gloria amittit̃ ſeptẽpliciter ꝓpẽ ſeptẽ vitia. Nam glĩa guloſoꝝ euacuat̃. Vñ hic d̃r Bonuꝫ eſt eñi mihi magis ⁊c̃. Glĩa luxurioſoꝝ maclat̃ Ecc. 27. Inclinaſti femoꝛa tua mulieribus. dediſti maculam ĩ gloriã tuam. Gloria ſupboꝝ captiuat̃. 1. macha. 2. Uaſa glĩe ei⁹ captiua ducta ſunt. Gloria iracũdoꝝ intermittit̃. pſ̃. Si reddidi retribuentibus mihi mala ⁊c̃. Et poſt. Perſequat̃ inimic⁹ aĩam meã ⁊c̃. Et poſt. Et glĩam meã ĩ puluerẽ deducat. Glĩa inuidoꝝ excludit̃. Ro. 3. Ubi ẽ gloriatio tua. Glĩa auaroꝝ annihilat̃. pſ̃. Ne timuerĩ cũ diues factus fuerit homo ⁊c̃. Glĩa accidioſoꝝ culpat̃. 1. macha. 9. Moꝛiamur in virtute ꝓpter fratres nr̃os ⁊ nõ inferamus crimen glĩe nr̃e. Ecc. 13. Precellẽs eſto opib⁹ tuis ⁊ ne dederĩ maculã in glĩa tua. Ergo ꝑ gulã euacuat̃ gloria ſobrietatis. ꝑ luxuriã maculat̃ glĩa caſtitatis. ꝑ ſupbiam captiuat̃ glĩa humilitatis. per iracundiaꝫ intermittit̃ glĩa mãſuetudinis. per inuidiã excludit̃ glĩa charitatĩ. ꝑ auaritiã annihilat̃ glĩa liberalitatis. ꝑ accidiã culpat̃ gloria ſtrẽnuitatis. De iſtis d̃r Oſee. 4. Gliam eoꝝ in ignominiã cõmutabo. De ꝑmo exemplũ in eſau Geñ. 25. In holoferne. 11. Judith. 13. De ſc̃do ĩ ſalomõe tertij reg. 11. De tertio in lucifero Eſa. 14. De quarto in achitofel. 2. reg. 16. De quinto in chain geñ. 4. De ſexto in gieſi. 4. reg. 5. De ſeptio in exploꝛatoꝛib⁹ numeri 13. ⁊ 14. Nã et ſi euangelizauero ⁊c̃. hic oñdit ꝙ accipiẽdo ſupt⁹ euacuaret̃ glĩa eius qꝛ nõ ſuperogaret Et eſt ſua rõ tal̃. Gloria q̃ eſt ꝑmiũ ſuperogatiõis nõ debet̃ opibus neceſſitatĩ ad q̃ tenemur ex ꝑ̃cepto. ſed euãgelizare tenebat̃ ex ꝑ̃cepto. ergo ex hoc nõ habebat gloriã ſuperogatiõis ſed potius ex hoc ꝙ nõ accipiebat ſupt⁹. pꝛĩo ergo tãgit glorie euacuationẽ. Secũdo euacuationis rationẽ ibi Neceſſitas enim mihi ⁊c. Tertio rõis declarationẽ ibi. Ve eñi mihi ẽ ⁊c. Quarto recte euãgelizãtium mercedẽ ibi. Si volẽs hoc ago ⁊c. Dicit ergo. Nã ſi euãgelizauero ⁊c. quaſi diceret vere euacuaret̃ gloria mea. nã ſi euãgelizauero ita ꝙ ſumptus accipiã nõ eſt mihi gloria id eſt ſuperogatiõis ꝑmiũ. neceſſitas eñi ꝑmij mihi incũbit act̃. 13. Uade q̃m ad nationes lõge mittã te. Et vere neceſſitas. Ve eñi mihi eſt id eſt pena trãſgreſſionis in me manet ſi nõ euãgelizauero Eſa. 6. Ve mihi qꝛ tacui Aliter legit̃ ſꝫ glo. ⁊ hoc dupliciter. Primo modo ſic Nã ſi ⁊c. quaſi dicat. vtiq̃ꝫ euacuaret̃ gloria mea celeſtis ſcꝫ ſi ideo ꝑ̃dicarẽ vt ſumpt⁹ acciperẽ. Naꝫ ſi euãgelizauero tm̃ ita ꝙ nõ ex dilectiõe dei ⁊ ꝓximi hoc faciã nec libera volũtate nõ ẽ mihi glĩa apḋ deũ. Neceſſitas eñi ꝑ̃cepti ꝙ nõ audeo omittere mihi incũbit vñ ſi ſolo timoꝛe ſuili ꝑ̃dico ve eñi id eſt eterna dãnatio mihi eſt ſi nõ euãgelizauero ſicut mihi iniũctuꝫ eſt. Si aũt volẽs ⁊c. Quaſi dicat. ſi neceſſitate hoc facio non eſt mihi gloria. ſi aũt volẽs hoc ago id eſt ſi voluntatẽ adiungo neceſſitati mercedẽ eternã habeo ideo pſalmiſta dicit. Volũtarie ſacrificabo tibi ⁊ cõfitebor ⁊c. Si aũt inuitus id eſt ſolo ꝑ̃cepto coactus euãgelizo diſpẽſatio mihi credita eſt ſicut ſuo vt ſcilicet diſpenſem ad alioꝝ vtilitatẽ nõ meam quaſi dicat. alijs ꝓficio nõ mihi. Intelligit eñi hoc de diſpenſatiõe ſuili nõ filiali ſm glo. aug. Nemo inuitus benefacit ⁊ ſi bonũ ẽ qḋ facit infra. 13. Si charitatẽ nõ habuero factus ſum velut es ſonãs ⁊c. Secũdo modo legit̃ ſic. Nam ſi euangelizauero ꝓ ſumptib⁹ accipiendis nõ eſt mihi gloria de ſuperogatione in ꝑ̃dicando. Peto eñi cõtra me Mat. 10. Gratis accepiſtis gratis date. neceſſitas eñi vite ſuſtentãde mihi incũbit qꝛ ꝓ neceſſitate vite ꝑ̃dico. Ve eñi mihi eſt id eſt famis turbatio ſi nõ euãgelizauero. Si autẽ volẽs id eſt ſi nõ ꝓ victus neceſſitate ſed ꝓ charitate hoc ago mercedẽ eternam habeo. ſi aũt inuitus id eſt neceſſitate coactus diſpẽſatio mihi credita eſt ſicut ſuo ⁊c. ¶ Deinde cũ dicit Que ẽ ergo merces mea ⁊c. hic oñdit ꝙ nõ capiẽdo ſumptus gloria ei⁹ cõſeruat̃. Ubi primo q̃rit. Sc̃do ſoluit ibi. Ut euãgeliũ predicans ⁊c. Dicit ergo. que eſt merces mea id eſt quid faciendo mercedẽ accipiam: quia hoc eſt meritũ mercedis vt ſcilicet ego predicans euangeliũ ſine ſumptu ponã id eſt ſtabiliaꝫ euangeliũ Eſa. 28. Ponet triticũ per oꝛdinẽ ⁊c. Hoc autẽ faciebat ſm gloſã ne euãgeliũ venale putaret̃.

ſine ſumptu inꝗ̃ ⁊ hoc vt nõ abutar poteſtate mea id ē mi hi cõmiſſa in euangelio predicando. quod eſſet ſi accipe-rem indiſtincte qꝛ ꝑderē auctoritatē libere arguendi quia Ecc. 20. Exenia ⁊ dona excecãt oculos iudicũ ⁊ quaſi mu tus ĩ orꝫ auertet correptionē. Eccleſiaſtica ergo vtilitas implicatᷣ in hac ſolutiõe ſcʒ ꝯfirmatio boni qꝛ vt euãgeli-um ꝑdicãs. ⁊ decliatio mali. qꝛ ne abutar ptãte. ¶ Et no tandũ ꝙ quatuor tetigit differentias eoꝝ q̃ tenentᷣ ꝑdica re. Quidã eñ tenentᷣ ſed nõ euãgelizant hi merentᷣ penã. Quidã tenentᷣ ⁊ euãgelizãt ſed coacti. hi nõ merentᷣ mer cedem ſed vitãt penã. Quidã tenentᷣ ⁊ euãgelizãt volun tarie ſed accipiũt ſumptus. ⁊ hi merentᷣ mercedē ⁊ vitant penã ſed nõ habẽt ſuperogatiõis gloriã. Quidã tenentᷣ ⁊ euangelizãt volũtarie nec accipiũt ſũptus. ⁊ hi mercedē merentur ⁊ vitant penã et habẽt ſuperogatiõis gloriam. Primũ ſtatũ tangit ibi. Ue mihi eſt ⁊c. Secũdũ ibi. Nã ſi inuitus ⁊c. Tertiũ ibi. Si autē volẽs ⁊c. Quartũ ibi. Que eſt ergo merces. ⁊c.

Lectio quarta.

Nam cũ liber eſſem ex omnibꝰ: omniũ me ſeruũ feci: vt plures lucrifacerē. Et factus ſum iudeis tanꝗ̃ iudeꝰ: vt iudeos lucrarer. His q̃ ſub lege ſunt. quaſi ſub lege eſſem: cũ ipẽ nõ eſſeʒ ſub lege vt eos q̃ ſub lege erãt lucrifacerē. His q̃ ſine lege erãt tãꝗ̃ ſine lege eſſem: cũ ſine lege dei non eſſem ſed in lege eſſem xp̃i: vt lucrifacerē eos q̃ ſine lege erant. Factus ſuʒ infirmis infirmus: vt infirmos lucrifacerē Omnibus omnia factus ſũ. vt oẽs facerē ſaluos. Omnia aũt facio ꝓpter euangeliũ: vt ꝑticeps eiꝰ efficiar.

Superius oſtendit ꝙ nõ vult ſumptꝰ accipere ⁊ hoc ꝓpter infectionē ꝑmij: hic oñdit ꝙ idē fecit ꝓpter amorem euãgelij. Ubi primo dicit ꝙ omniũ ſe ſuũ fecit. Secũdo ꝙ oĩbus ſe contemperare ſtuduit ibi. Et factus ſum iudeis ⁊c. Tertio ſubdit cãm quare hoc fecit ibi. Oĩa autē facio ꝓpter euãgeliũ ⁊c. In pria implicat triplicē ꝯditionem cõmendabilē in ſuitio que ſunt generalitas. liberalitas. vtilitas. Seruit ergo gratis ſiue liberalitᷣ ibi. Cum liber eſſem ⁊c. generalitᷣ ibi. Omniũ me ⁊c. vtilitᷣ ibi. Ut plures lucrifacerē ⁊c. Dicit ergo. Nã cũ eſſem ⁊c. q̃ſi dicat ſine ſumptu ponã euangeliũ. nã ⁊ maius feci ſcilicʒ cũ liber eſſem ex oĩbus id eſt nullius meritis obnoxiꝰ omniũ me ſeruũ feci omnibus me cõtẽperãdo ꝓ vtilitatē ⁊ q̃ſi debitorē ꝯſtituẽdo. 2. coꝝ. 4. Nos aũt ſeruos vr̃os ꝑ ieſum. ⁊ hoc vt plures lucrifacerē id eſt lucrũ mee ꝑdicationis ⁊ ſuitutis facerē. Querebat eñ non res ſed aĩas. 2. coꝝ. 12. Non quero veſtra ſed vos. Si eñ cõmendabile eſt ſeruire in tẽporalibus ꝓpᷣ lucrũ tẽporale: ꝗ̃to plus in ſpiritualibus ꝓpter lucrũ ſpirituale ¶ Deinde cum dicit Et factus ſum iudeis ⁊c. hic oñdit ꝙ omnibus ſe cõtemperare ſtuduit. Et primo dicit ꝙ cõtẽperauit ſe nõdũ cõuerſis. Scdõ ꝙ etiã iã cõuerſis ibi. Factꝰ ſũ infirmis ⁊c. Tertio ꝙ generaliter vniuerſis ibi. Omnibus oĩa factus ſum ⁊c. In prima prĩo dicit ꝙ cõtẽperauit ſe iudeis Secũdo ꝙ ſamaritanis ibi. Et his qui ſub lege ⁊c. Tertio ꝙ gentilibus ibi. His qui ſine lege erãt ⁊c. In prima primo tangit ꝯtemperationē. Secundo ꝯtẽperationis rationē ibi. Ut iudeos ⁊c. Dicit ergo. ⁊ factus ſũ iudeis tãꝗ̃ iudeus ſcʒ aliqua legalia ſuando ſicut in diſcretiõe ciꝫ boꝝ. in circũciſiõe thimothei act. 15. In purificatione legali act. 21. Poteſt aũt hoc ĩtelligi dupliciᷣ. Uno modo ſm hieronymũ. factus ſum iudeis tanꝗ̃ iudeꝰ ꝑ ſimulatoriã diſpenſationē. Simulabat eñ ſe ſuare legalia aliqua ſed nõ ſuabat. Alio modo ſm aug. Factus ſũ iudeis ⁊c. Uere eñ cõdeſcẽdebat eis in obſeruatiõe aliquoꝝ legalium ꝓpter piaʒ cõpaſſionē. ⁊ hoc fecit vt iudeos lucrarentᷣ xp̃o id ē eos ad fidē xp̃i ꝯuerteret. ¶ Deinde cũ dicit. Et his qui ſub lege ſunt ⁊c. hic dicit ꝙ ꝯtẽperabat ſe ſamaritanis Ubi notãtur tria de ipſo. Primo eius ſagacitas in hoc ꝙ ſe ꝯtẽperabat Secundo eiꝰ libertas in hoc ꝙ ſub lege nõ erat. Tertio eius vtilitas in hoc ꝙ lucrifaciebat Dicit ergo ſum etiã his q̃ ſub lege moyſi ſunt id eſt ſamaritanis qui nõ ſũt iudei ſed aſſirij q̃ fuerũt adducti ad inhabitandũ terrã iſrl̃. 4. reg. 17. Iſti etiam erant ſub lege moyſi qꝛ tñ quinqꝫ libros moyſi recipiebãt. his ergo factus ſum quaſi ſub lege eſſem approbãdo ſcʒ legē ⁊ ex ea docẽdo xp̃m. cũ tñ ipẽ ſub lege nõ eſſem ſm litteralē obſuantiã. vel ſeruiliter: qꝛ iuſto non eſt lex poſita. 1. thi. 1. et hoc ideo feci vt eos qui ſub lege erãt ſcʒ ipſos ſamaritanos lucrifacerē: eos ad fidē xp̃i cõuertendo. ¶ Deinde cũ dicit. His qui ſine lege erant ⁊c. hic dicit ꝙ ꝯtẽperauit ſe gentilibus. Ubi primo tangit ſuã ꝯformitatē. Scdõ ſue fidei veritatē ibi. Cũ tñ ſine lege ⁊c. Tertio ſue intẽtiõis rectitudinē ibi. Ut lucrifacerē ⁊c. et hoc eſt. Et factꝰ ſum his q̃ ſine lege erãt id eſt gentibus. Ro. 2. Cũ eñ gentes que legē nõ habẽt: tanꝗ̃ ſine lege eſſem aſſentiẽdo rationibus eoꝝ ⁊ bonis poſitionibꝰ phoꝝ vt patet act. 17. cum tñ ſine lege nõ eſſem. Ro. 7. Mente ſeruio legi dei. Sʒ in lege eſſem nõ iudaica ſed xp̃i q̃ deus eſt nõ aũt moyſes De qua gal. 6. Alter alterius onera portate ⁊ ſic adimplebitis ⁊c. Et hoc ideo feci vt lucrifacereʒ eos qui ſine lege erant gẽtiles ad fidē ꝯuertẽdo o felix zelator Greg. Nullum tale ſacrificiũ quale zelus aĩaꝝ. ¶ Deinde cum dicit Factus ſum infirmis ⁊c. hic oñdit ꝙ ſe cõtẽperauit iam ꝯuerſis. Ubi primo ponit modũ bonũ. Secũdo finē debitum ibi. Ut infirmos. Dicit ergo factus ſuʒ etiã infirmis in fide infirmꝰ. a licitis abſtinẽdo 2. cor. 11. Quis ĩfirmatur ⁊ ego nõ infirmor. Sic facit bonus medicus q̃ comedit cibũ infirmi vt eũ ꝓuocet ad comedẽdũ ⁊ ſic ſanet. Et hoc feci vt infirmos lucrifacerē eos in fide roborãdo. Et breuiter oĩbus oĩa factus ſum: quaſi eſſem omniũ ſectarũ Ideo dicitur infra. 10. Sicut ⁊ ego ꝑ omnia omnibꝰ placeo Et hoc vt omnes facerē ſaluos. Sap. 18. In veſtimēto poderis qđ habebat aaron totus orbis terraꝝ erat deſcriptus. Et. 2. reg. 4. Heliſeus ꝯtraxit ſe ad modũ pueri ⁊ ſic ſuſcitauit illũ. Et qꝛ ſm Homeꝝ oĩs alteritas odi ſcoꝛs: ſimilitudo vero appetẽda eſt idõ viri ſpũales ſalua vite ⁊ religionis ſue obſuantia oĩbus ſe debẽt ꝯformare. ¶ Deinde cũ dicit. Omnia facio ꝓpter euãgeliũ. Superius oſtendit ꝙ omnibus ſe contẽperare ſtuduit: hic ſubdit rationē quare hoc facit ⁊ hanc duplicē. Unam ex ꝑte euangelij ſcilicet vt curſũ libeꝝ habeat. Aliaʒ ex ꝑte ſui ſcilicet vt ꝓmiſſum ꝑmiũ obtineat ibi. Ut ꝑticeps ⁊c. Et hoc eſt quod dicit. Omnia aũt facio ꝓpter euãgeliũ ſine impedimẽto ꝑdicandũ vt ꝑticeps eius id eſt ꝓmiſſionuʒ q̃ ĩ eo ꝯtinentᷣ efficiar Mat. 5. Qui fecerit ⁊ docuerit ſic: magnus vocabitur in regno celoꝝ.

Lectio quinta.

Neſcitis q̃m hi q̃ in ſtadio currũt omnes q̃dē currũt: ſed vnꝰ accipit brauium Sic currite vt cõprehẽdatis. omnis eñ q̃ in agone ꝯtẽdit ab oĩbꝰ ſe abſtinet. ⁊ illi quidē vt corruptibilē coronã acci-

piãt nos autẽ incorruptã. Ego igiꝛ ſic curro nõ quaſi in incertũ: ſic pugno non quaſi aerẽ verberãs. Sed caſtigo corpꝰ meũ ⁊ in ſeruitutẽ redigo: ne forte cũ alijs p̃dicauerim: ipſe reprobus efficiar.

Supius oñdit qđ ꝓpoſuit a ſumptibꝰ abſtinere. Primo ꝓpter intentionẽ p̃mij. Secundo ꝓpter amorẽ euangelij hic tertio ꝓpter expeditionẽ curſus ⁊ agonis ſui. Primo quidẽ oñdit ꝙ oportet in ſtadio expedite currere. Secũdo ꝙ ſimiliꝛ oportet in agõe expedite certare ibi. Omnis em̃ qui in agõe ⁊c. Tertio ꝙ ipſe facit vtrũqꝫ ibi. Ego igitur ſic curro ⁊c. In prima p̃mo põit exemplũ expedite currentiũ. Secundo monet eos ad ſiliꝛ currendũ ibi. Sic currite ⁊c. In prima p̃mo tãgit currẽdi exercitiũ. Scđo ꝯuenientiã currẽtiũ ibi. Omnes em̃ q̃dẽ currunt ⁊c. Tertio differentiã ꝯueniẽtiũ ibi. Sꝫ vnus accipit brauiũ ⁊c. In primo notaꝛ ꝯditio viatoꝝ. In ſcđo multitudo vocatorũ In tertio paucitas electoꝝ Mat. 20. Multi ſunt vocati pauci vero electi. Conditionẽ vero viatoꝝ deſcribit a tribus. A certitudine cũ q̃rit. Neſcitis. A breuitate cũ addit In ſtadio. A labore cũ ſubdit. Currũt. Dicit ergo neſcitis. Quod tripliciꝛ continuaꝛ. Primo modo ſic. quaſi dicat Recte abſtineo a ſumptibꝰ ſumẽdis vt ꝑticeps efficiar. Nã ſi nõ abſtierẽ a cõtrarijs euãgelio nõ eſſem eiꝰ ꝑticeps. Neſcitis em̃ ꝙ hi ⁊c. Vel ſic. Neſcitis ꝙ hoc facio vt ꝑticeps euãgelij efficiar ⁊ vtiqꝫ poſſum eſſe ꝑticeps Nã non ſic eſt de euãgelij p̃mio vł de curſus brauio. qꝛ ħ vnus accipit brauiũ ibi vero omnes accipere pñt. Tertio modo ſic. Neſcitis. quaſi diceret. Ideo aũt ſic curro. qꝛ licet multi currentes ſint. pauci tñ ſunt ꝑuenientes. Neſcitis em̃ ꝙ hi qui in ſtadio currũt oẽs q̃dẽ currũt. In labore pares ſunt: ſed vnus tm̃ accipit brauiũ id eſt p̃miũ curſus. Stadiũ em̃ eſt ſpaciũ in quo pedites currũt qđ hercules dicitur ſtatuiſſe. Perficiũt autẽ ſtadiũ. 125. paſſus Et dicitur ſtadiũ a ſtãdo qꝛ hercules tot paſſus currebat ⁊ poſtea ſtabat ⁊ reſpirabat. in fine huiꝰ ſpacij põebaꝛ aliquid qđ erat p̃miũ curſus. vt equꝰ ⁊ pãnus purpureus. ⁊ hoc diciꝛ brauiũ Et licet in hoc ſtadio oẽs currerẽt vnus tñ ſolus accipiebat brauiũ ſcilicet q̃ citius ꝑueniebat. Sic in curſu ſp̃ali vnus tm̃ ſcilicet ꝑſeuerãs accipit brauiũ Quia q̃ ꝑſeuerauerit vſqꝫ in finẽ hic ſaluꝰ erit. ¶ Deinde cũ dicit Sic currite ⁊c. monet eos ad currẽdũ. Ubi implicat tria. Actũ ſtrẽnuũ: Currite. Modũ debitũ: Sic. Finẽ optimũ: Ut cõprehendatis. Dicit ergo ſic ⁊c. quaſi diceret qꝛ vnus accipit brauiũ ſic currite ꝑ viã veritatis ꝑſeuerãtes vt cõprehẽdatis brauiũ vite eterne. he. 12. Per patientiã curramꝰ ad ꝓpoſitũ nobis certamẽ. ¶ Deinde cum dicit Oĩs aũt q̃ in agone ⁊c. oñdit ꝙ in agõe oportet expedite certare. Ubi p̃mo tãgit agonizantiũ pugnã. Secũdo pugnandi formã firmã ibi. Ab oĩbus ſe abſtinet ⁊c. Tertio ſic pugnãtiũ mercedẽ debitã ibi Et illi q̃dẽ vt corruptibilẽ ⁊c. Primũ eſt neceſſitatis ſcꝫ pugnare. Scđm virtutis ſcilicet abſtinere. Tertiũ felicitatis ſcꝫ coronam accipere. Dicit ergo Omnis qui in agone ⁊c. quaſi diceret vere ſic agendũ eſt. qđ patet exẽplo. qꝛ oĩs q̃ in agõe cõtendit ab omnibꝰ impediẽtibus ſe abſtinet. Uñ ⁊ nudi agonizabãt in paleſtra. Attẽde vt aug. ait ꝙ de rebꝰ nõ laudãdis mł'te trahunꝛ ſimilitudines. ¶ Deinde cũ dicit Et illi q̃dẽ vt corruptibilẽ ⁊c. tãgit pugnantiũ mercedem Et primo pugnantiũ materialiꝛ. Scđo pugnãtiũ ſp̃ualiꝛ ibi. Nos aũt ĩcorruptã ⁊c. Dicit ergo. Et illi quidẽ abſtinent vt corruptibilẽ coronã accipiãt qđ modicũ eſt. Nos aũt abſtinere debemꝰ vt accipiamus incorruptã ſcꝫ coronam vite de qua Jac. 1. Beatus vir qui ſuffert tẽptationem qm̃ cũ ꝓbatus fuerit ⁊c. ¶ Deinde cũ dicit Ego igitur ſic curro ⁊c. ponit exemplũ vtriuſqꝫ ſcꝫ currẽdi ⁊ pugnandi. vbi primo tangit curſũ ſuũ in ꝑfectu boni. Secũdo pugnã ſuã in victoria mali ibi Sic pugno ⁊c. Tertio rationẽ vtriuſqꝫ facti ibi. Sꝫ caſtigo. ⁊c. Dicit ergo Ego igiꝛ ⁊c. quaſi dicat quia talis corona ſuaꝛ: igiꝛ ego ſic curro bonũ operãdo nõ quaſi in incertũ id eſt vt ſim incertus de premio. In incertũ em̃ currit qui talia facit vt de quibuſdã ſperare: ex alijs poſſit deſperare Omnia inſtruunt ad bonũ ⁊ ꝑſona aplica que notaꝛ ibi. Ego. ⁊ forma ĩplicita que notaꝛ ibi. Sic Et actio ſtrennua que notatur ibi. Curro. Et merces ſperata que notatur ibi Non quaſi in incertum philipenſ. 2. Non inuacuum cucurri nec inuacuum laboraui. Sic pugno cõtra hoſtes decertando contra malũ. Nõ quaſi aerẽ verberãs id eſt nõ verbis tantuꝫ ſed factis. Nõ em̃ in ſmone eſt regnum dei ſed in virtute. ſupra. 4. Vel nõ quaſi aerẽ verberãs id eſt non inaniter me fatigando: aduerſarium nõ ledẽdo. Sic erit ꝑfectus homo ſi ſic ſe habeat vt ſit intentus in ꝯfeſſione Eſa. 38. Recogitabo tibi oẽs annos meos in amaritudine anime mee Deuotus in orõe Mat. 6. Sic ergo orabitis Pater noſter qui es in celis ⁊c. Efficax in p̃dicatiõe Jac. 2. Sic loq̃mini ⁊ ſic facite. Hec tria ꝑtinent ad actũ oris recti ita tñ ꝙ cõfeſſio dirigiꝛ deo ⁊ ꝓximo. orõ ſoli deo. p̃dicatio ſoli ꝓximo. Fortis in pugnãdo. Uñ hic pugno ⁊c. Apo. 3. Qui vicerit ſic veſtieꝛ veſte alba. Patiens in ſuſtinẽdo. Judith. 8. Sic iſaac. ſic iacob. ſic moyſes ⁊ oẽs q̃ placuerũt deo ꝑ multas tribulationes trãſierũt fideles. Cautus in ſe ſuando. Joſue. 2. Ad mõtana cõſcẽdite ne forte occurrãt vobis reuertẽtes ⁊c. ſic ibitis viã vr̃am. Primũ ꝓpter malũ culpe ſcꝫ pugna. Secundũ cõtra malũ pene ſcꝫ patiẽtia. Tertiũ ꝯtra malũ tẽptatiõis ſcꝫ cautela. Benignus in ꝯdonãdo Math. 18. Sic non eſt volũtas ante patrẽ vr̃ꝫ ⁊c. Inutilẽ ſe reputãdo Luc. 17. Sic ⁊ vos cũ feceritis oĩa q̃ p̃cepta ⁊c. Sollicitus ſe diſcutiẽdo ĩfra 11. Probet aũt ſe homo ⁊ ſic de pane illo edat ⁊c. Primũ reprobat malitiã ꝓximi. Scđm ꝓbat bonitatẽ dei. Tertiũ dubietatẽ ſtatus ꝓprij. Humilis in obſequẽdo Mat. 4. Sic decet nos ĩplere omnẽ iuſtitiã. Agilis in ꝓficiẽdo. vnde hic Sic currite id eſt ꝓficite in bono vt cõꝓhendatis. Cõſtans in ꝑſeuerando. Uñ hic Sic currite philꝛ. 4. Sic ſtate in domĩo chariſſimi. Famoſos in cõuerſãdo ſupra. 4. Sic nos exiſtimet homo. ⁊c. Primũ r̃ſpicit icipientes. Scđm ꝓficientes. Tertiũ ꝑſeuerãtes. Quartũ ꝑfectos. ¶ Deinde cũ dicit Sed caſtigo corpꝰ meũ ⁊c. tãgit rationẽ p̃dictoꝝ vtriuſqꝫ. Ubi p̃mo tangit auſteritatẽ vite. Scđo cõmendationẽ doctrine ibi Ne forte ⁊c. Tertio rationẽ cõcordie vtriuſqꝫ ibi. Ipſe reprobus ⁊c. Ergo implet facto qđ docet verbo ne ſe damnet ore ꝓprio. Et hoc eſt ꝙ dicit. Sed caſtigo corpus meũ ꝑ declinationeꝫ mali: motus carnis illicitos reprimẽdo. Caſtigo ergo nõ occido corpus meũ nõ tm̃ alienũ. Ro. 12. Exhibeatis corpora vr̃a hoſtiã viuentẽ ſanctã deo placẽtem rationabile obſequiũ veſtꝝ. Et in ſuitutẽ redigo ꝑ operationẽ boni: corpus ſcꝫ ſpiritui ſuire cogẽdo. ⁊ ſenſualitatẽ rõi ſubijciendo. ſicut de beato martino legiꝛ. Carneꝫ ſpiritui ſuire cogebat. ⁊ hoc facio ne forte cũ alijs p̃dicauerim ⁊c. Aug. Suo timore nos terruit apl's. q̃d em̃ faciet agnus vbi aries timet ⁊ tremit. Ipſe reprobus id eſt a deo reprobatus efficiar. qđ turpe eſſet. Ro. 2. Qui p̃dicas nõ furandum furaris. De huiuſmodi poſſet vere dici illud Job. 4. Ecce docuiſti plurimos ⁊c. Nunc aũt vẽit ſuꝑ te plaga ⁊ defeciſti. ¶ Hic queritur ibi. Melius eſt mihi mori ⁊c. Contra gloria non euacuaꝛ niſi per peccatũ. ergo accipere eſſꝫ ei peccatum non ergo licitum. Reſpõdeo gloria eſſentialꝛ per hoc nõ euacuareꝛ ſed gloria accidentalis de hoc opere ſuꝑerogationis. ¶ Item ſi euangelizauero nõ eſt mihi

Gloria. Contra euangelizanti ꝛ ſumptus accipiēti debet
ꝛ aurea ꝛ aureola. Sed glo. exponit qñ euāgelizat ex ne
ceſſitate timoris vl' ex cupiditate mercedis tpalis. ¶ Itē
ſup illud. Diſpenſatio mihi credita eſt. Glo. Non debe-
mus euangelizare vt manducem⁹. Contra ergo pdicato
res queſtuarij peccant mortalit̄: qꝛ faciunt qđ nō debent
Rñdeo ſi ꝓpter queſtū principalit̄ faciūt peccāt. ſed ſi ꝓ
pter fructū ſpūalē unde ꝓuenientē bene faciūt. ¶ Itē ibi-
dem glo. Propter regnū dei debemus opari oīa nō ſolū
ſed cū regno dei mercedē temporalē meditari. Contra er-
go qui vadunt ad eccliā ꝓ diſtributionibus peccāt. Re-
ſpondeo verū eſt ſi ſolū vel principalit̄ ꝓpter hoc vadant
¶ Itē ſup hoc Ut nō abutar poteſtate. Glo. qđ eſſet ſi ac-
ciperet qđ ꝓbauit ſupra eodē qđ ei licet accipere Reſpō
deo intelligendū eſt ſi acciperet indiſcrete ꝛ inordinate ꝛ
īmoderate. ¶ Itē omniū ſeruū me feci. Contra ſupra 6.
Nolite ſerui effici hominū. Rñdeo hic loqtur de ſuitute
charitatis ſcꝫ in bono: ibi deſeruitute iniqtatis ſcꝫ in ma-
lo. ¶ Item factus ſum iudeis iudeus. Glo. in cibis acci-
piendis vel nō accipiēdis. Contra glo. Iniuſte ergo rep-
hendit petꝝ de diſcretiōe ciboꝝ gal. 2. imo bene qꝛ petr⁹
diſcernebat cū ſcandalo gentiū ſcꝫ in locis gentiliū: pau-
lus autē nō. ¶ Itē ibidē glo. Propt̄ ſcandalū iudeorum
circūcidit thimotheū act. 16. Contra veritas doctrine vi
te ꝛ iuſtitie nō debet dimitti ꝓpt̄ ſcandaluꝫ. Rñdeo vſqꝫ
ad diuulgationē euāgelij nō erat de veritate doctrine ſi-
ue vite ne homines circūciderent ſed ne ſpem ponerēt in
circūciſione. ¶ Item vt omnes facerē ſaluos. Cōtra ſcie-
bat nō omnes ſaluādos. Reſpōdeo volebat omnes in ꝑ-
ticulari id eſt quēlibet ꝑ ſe non oēs ſimul. ¶ Itē ſup il-
lud omnes qdē currūt. Glo. in ſpirituali agone quotqt q-
dem currūt ſi ſpiritualit̄ currūt accipiunt ꝛ q̄ prior venerit
expectat vt coronet cū poſteriori. Cōtra vnuſqſqꝫ in mor-
te coronat̄. Reſpondeo hoc intelligit̄ de glīa corporis nō
anime. ¶ Item ſup illud Ne forte cū predicauerim. Glo.
ſuo timore nos terret aplus. Cōtra. 1. Ioh. 4. Perfecta
charitas foras mittit timorē. Rñdeo verū eſt timorem pe
ne ſed non timorē ſeparationis ſiue offenſe.

¶ Incipit capitulū decimum.

Nolo em̄ vos ignorare fratres: qm̄
patres noſtri oēs ſub nube fue-
runt ꝛ omnes mare tranſierunt ꝛ
omnes in moyſe baptizati ſūt in
nube ꝛ in mari. Et omnes eandē eſcā ſpirita
lem māducauerunt. ꝛ omnes eundem potū
ſpiritalē biberūt. Bibebant aūt de petra ſpi
ritali conſequente eos petra. petra aūt erat
xp̄s. Sed nō in pluribus eoꝝ beneplacitū ē
deo. Nam proſtrati ſunt in deſerto.

Superius monuit abſtinere ab ydolotitis. Primo pro-
pter vitandū ſcandalū fratrū infirmoꝝ ca. 8. Secundo ꝓ
pter exemplū ſuum qui abſtinet ꝓpter alios ab acceptio-
ne ſūptuū cap. 9. Hic tertio monet ad idē ex cōſideratio
ne iudeoꝝ in deſerto ydola venerantiuꝫ. vbi exemplo pe
ne iſtorum Primo monet abſtinere a ꝑpetratione pecca
torum ſimilium. Secundo ſpecialiter a comeſtione ydol'
ymolatorū ibi. Propter qđ chariſſimi fugite ab ydoloꝝ
cultura ꝛc. In prima primo oñdit qđ antiqtus iudeis cō-
tingit. Secundo ꝓpter quid. quia non ꝓpter ſe tantum
ſed ꝓpter nos corrigendos ita euēit. Hec autē in figura
facta ſunt nr̄i ꝛc. Tertio vt exemplo eoꝝ caueant conclu
dit ibi. Itaqꝫ qui ſe exiſtimat ſtare ꝛc. Ergo pena timēda
cautela adhibenda. In prima primo ponit beneficia gra-
tie eis īpenſa exiſtentibus in egypto. Secūdo preſtita in
deſerto ibi. Et omnes eandē eſcam ꝛc. Tertio flagella ꝓ
pter ingratitudinē inflictā ibi. Sed non in pluribus ꝛc.
In prima tangit tria beneficia. Primum in ꝓtectiōe nu
bis. Secundum in tranſitu maris rubri ibi. Et oēs ma-
re tranſierunt ꝛc. Tertium in purgatiōe baptiſmatis ibi
Et omnes in moyſe ꝛc. Dicit ergo Nolo vos ꝛc. quaſi di
cat. ſic agēdum eſt ſicut monui. Non em̄ ſufficiunt ſacra-
menta eccleſie ſuſcepta vobis poſtea peccantibus ſicē nec
iudeis dei beneficia quin poſtea punirent̄. Nolo em̄ vos
ignorare ꝛc. Hoc dupliciter legit̄. Uno modo de bonis ꝛ
malis cōmuniter. Alio modo de malis ſpecialiter. Primo
modo ſic. Nolo vos ignorare fratres qm̄ patres nr̄i inſti
tutores fidei noſtre. omnes tam boni ꝙ̄ mali ſub nube ꝓ-
tegente fuerunt Exo. 13. Dominus p̄cedebat eos ad oſtē
dendum viā per diē in colūna nubis ꝛc. Al' ſub nube id ē
ſub figura ꝛ vmbra. he. 10. Umbram habens lex futuro-
rum ꝛc. Et omnes mare rubrum ſubmerſis hoſtib⁹ tran-
ſierunt. non de vna ripa ad ripā oppoſitā. ſed ad eandem
vnde tranſierunt quendā ſinum maris: ꝛ omnes in moy-
ſe id eſt in ducatu moyſi baptizati ſunt in nube ꝛ in mari.
id eſt ꝑ viſa ſigna illa purgati ab ignorātia. Ul'a vitijs ꝑ
fidem ſcilicet ſubmerſis egyptijs. Exo. 14. Timuit po-
pulus dñm ꝛ crediderunt dño ꝛ ſuo ſuo moyſi. Uel ba-
ptizati ſunt id eſt ſignū baptiſmi receperunt. Naꝫ baptiſm⁹
conſtat ex aqua ꝛ ſpiritu Ioh. 3. Niſi quis renatus fuerit
ex aqua et ſpiritu. Nubes aūt ſimboluꝫ erat ſpirit⁹: mare
vero aque vt dicit Dam̄. ¶ Deinde cū dicit. Et oēs eā
dem eſcā ſpiritalē ꝛc. Poſt bñficia exhibita iſrl' de egy-
pto exeūti. hic tangit beneficia exhibita in deſerto. Et ꝑ-
mo beneficiū manne. Secūdo beneficiū aque ibi. Et om-
nes eundē potū ꝛc. Tertio potus originem mirabilē ibi.
Bibebāt aūt ꝛc. Quarto originis ſignificationē ibi. Pe
tra aūt ꝛc. Dicit ergo Et omnes eandē eſcā ſpiritalē mā-
ducauerunt māna ſcilicet de celo. Uocat autē eā ſpiritalē
cum eſſet corpalis: ſed quia miraculoſe fuit data. De hoc
habetur Sap. 16. Panem de celo preſtitiſti eis. Et om-
nes eundē potū ſpiritalē id eſt aquam de petra. Numeri
20. Loquimī ad petrā ꝛ ipſa dabit vobis aquā. Percuſ-
ſit petrā ꝛ fluxerunt aque. Bibebant aūt de petra ſpiritali
q̄ dicitur ſpiritalˀ ꝓpter effectū miraculoſū ꝓpt̄ futuri ſi-
gnū. petra ꝯſequēte eos Dupliciť intelligit̄ ꝯſequēte id ē
ſatiſfaciente voluntati eoꝝ. pſ. Deſideriū eoꝝ attulit eis
Aque em̄ vbiqꝫ ſequebant̄ eos Eſa. 48. Aquā de petra
ꝓduxit eis ꝛc. Uel conſequēte eos id eſt veritatē ſequen-
tem ſignificante. Petra aūt erat xp̄s. non ꝑ ſubſtantiam
ſed per ſignificationē. Hic eſt lapis quē reprobauerūt ꝛc.
Alio modo legitur de bonis breuit̄ ſic. Nolo vos ignora
re fratres quoniā patres noſtri inſtitutores fidei nr̄e om-
nes boni ſpiritualiter. Unde dicit patres noſtri nō illorū
ſub nube fuerunt ſicut prius. ꝛ omnes eandē eſcā mandu
cauerunt ſpiritalē id eſt corpus xp̄i in ſigno ſpiritualit̄ in-
tellecto. Unde eandē eſcam ſpiritalē māducauerunt ideꝫ
ſcꝫ qđ nos. ſed aliā eſcaꝫ corporalē ꝙ̄ nos. et hoc ꝙ̄tū ad
maiores in xp̄m credentes. Manducabant xp̄m ſpiritua-
liter ſcḋm illud Crede ꝛ manducaſti. Et omnes eundē po-
tum biberunt ſcꝫ xp̄i ſāguinē in ſigno. Sic loquitur de ſi-
gno ꝛ potu ſpirituali per fidē nō de corporali. Bibebant
autē de ſpiritali ꝛc. ſicut pri⁹ Appetēdus cibus ꝛ pot⁹ q̄a
ſufficiens. Unde dicit Omnes māducauerunt. Indefici-
ens quia eundem. Utilis quia potus ꝛ cibus ſpiritualis
quod notatur in ipſo nomine ſpiritalis ꝛc. ¶ Deinde cuꝫ
dicit Sed non in pluribus ꝛc. poſt beneficia tāgit flagel-
la. et primo offenſam. Secūdo penā ibi. Nā ꝓſtrati ſunt.
Dicit ergo. Sed nō in plurib⁹ ꝛc. quaſi dicat his oīb⁹
beneficijs vſi ſunt iudei ſed nō in pluribus eoꝝ bñplacitū

eſt deo in illis ſcilicet qui deum offenderunt ſed tantũ in duobus ſcilicet Caleph ⁊ Joſue quibus ſolis conceſſum eſt terraꝫ ꝓmiſſionis obtinere Numeri.14. Mal.1. Nõ eſt mihi voluntas in vobis.

¶ Lectio ſecunda.

Hec autem in figura facta ſunt noſtri vt non ſimus concupiſcẽtes malorũ ſicut ⁊ illi concupierũt. Neq; idolatre efficiamini ſicut quidã ex ipſis: queadmodum ſcriptũ eſt. Sedit populus manducare ⁊ bibere ⁊ ſurrexerunt ludere. Neq; fornicemur ſicut quidã ex ipſis fornicati ſunt: ⁊ ceciderunt vna die vigintitria milia. Neq; temptemus xp̃m ſicut quidã eoꝝ temptauerũt: ⁊ a ſerpentibus perierunt. Neq; murmuraueritis ſicut quidã eoꝝ murmurauerũt ⁊ perierunt ab exterminatore. Hec autẽ omnia in figura contingebant illis: ſcripta ſunt aũt ad correptionẽ noſtram in quos fines ſeclorum deuenerunt.

Superius oſtendit quid antiq̃s iudeis contigit: hic oſtẽdit ꝙ non ꝓpter ſe tantũ ſed ꝓpter nos corrigendos ita euenit. Ubi primo oſtendit ꝙ ꝓpter nos corrigendos a peccato: predicta facta ſunt. Secundo ꝙ ꝓpter hoc etiã ſcripta ſunt ibi. Hec autẽ omnia in figura ⁊c. In pria oſtẽdit ꝙ ideo facta ſunt vt cohibeamur a peccato ⁊ primo a peccato cordis. Secundo a peccato op̃is ibi. Neq; idolatre efficiamini ⁊c. Tertio a peccato oris ibi. Neq; murmuraueritis ſicut q̃dã ⁊c. In prima primo deterret ꝑ penam. Secundo ex hoc dehortat̃ culpã ibi. Ut non ſimus concupiſcẽtes ⁊c. Tertio malos reducit ad memoriã ibi. Sicut illi concupierunt ⁊c. Dicit ergo: hec autẽ in figura facta ſunt noſtri. nõ ficta ſed vere facta. In figura inq̃ ido ſcilicet vt nos conſiderantes illoꝝ ſupplicia: non ſim⁹ cõcupiſcentes malorũ. ſicut ⁊ illi ↄcupierũt. de quibus. pſ̃. Concupierunt concupiſcentiã in deſerto. Numeri.11. dicitur ꝙ vulgus ꝓmiſcuũ flagrauit deſiderio carnium. Et notandũ ꝙ ſicut in bonis longe melius eſt qđ figuratur q̃ ipſa figura vt regnũ celoꝝ q̃ terra ꝓmiſſiõis. ita in malis longe peius eſt qđ figuratur q̃ figura ſignificans. Fm autẽ aug. illa ſupplicia que ſuſtinuerũt figura gehẽne fuerunt: que omni pena maior eſt. Hec autẽ ꝑtinent ad ſapiẽtes inter corinthios qui deſiderio carnes comedebant in idolo ⁊ ſcandalizabãt infirmos vnde ſimiles erant iudeis carnes deſiderantibus in deſerto. vnde digni erant etiaꝫ ſimili pena. ¶ Deinde cũ dicit Neq; idolatre ⁊c. Dehortatur peccatũ operis. vbi tangit tria peccata. Primo idolatrie. Secundo fornicationis ibi. Neq; fornicemur ⁊c. Tertio diuine tẽptatiõis ibi. Neq; tẽptemus ⁊c. In prima primo diſſuadet idolatrie vitiũ. Secundo deterret ꝑ exemplum ibi. Sicut quidaꝫ ex ipſis ⁊c. Tertio explicat exemplum implicitũ ibi. Quemadmodum ſcriptũ eſt ⁊c. Dicit ergo. Neq; idolatre efficiamini idolotitis veſcẽdo in veneratione idoli vel in ſcandalũ infirmoꝝ. Sicut quidam illorũ ſupple idolatre fuerunt Exo.32. ⁊ pſ̃. Et fecerunt vitulũ in oreb. ⁊ adorauerũt ſculptile. Quemadmodum ſcriptũ eſt Exo.32. Sedit populus id eſt quidaꝫ de populo manducare ⁊ bibere corã idolo quib⁹ ſimiles ſũt qui comedunt idolotita: idola venerando. Et ſurrexerũt ludere id eſt ludos facere. ſicut choreas ⁊ huiuſmodi ĩ venerationem idoli. Uel ſurrexerunt ludere id eſt idoluꝫ adorare quod eſt ſimile ludo puerorũ qui faciũt ymagĩes luteas. ¶ Deinde aũ dicit Neq; fornicemur ⁊c. tãgit peccatũ fornicationis vbi primo diſſuadet tale peccatũ. Secundo deterret per exemplũ culpe ibi Sicut quidam ⁊c. Tertio pene ibi. Et ceciderunt vna die ⁊c. Dicit ẽ Neq; fornicemur vt quidã ex vobis ſupra.5. Omnino auditur fornicatio inter vos Sicut quidã ex ipſis fornicati ſũt cum madianitis ſcilicet numeri.25. Et ibi ceciderũt vna die.23. immo.24000. milia. ſed maior numer⁹ nõ excludit minorẽ vnde nõ dicitur hic cũ preciſione. Uł forte vitium ſcriptorũ eſt. ¶ Deinde cũ dicit Neq; tẽptem⁹ xp̃m ⁊c. tangit peccatũ diuine tẽptationis. quod diſſuadet primo verbo. Secundo exemplo ibi. Sicut quidã ⁊c. Tertio ſupplicio ibi. Et a ſerpentib⁹ ⁊c. Dicit ergo Neq; tẽptemus xp̃m diffidendo de eius potẽtia. ſicut illi q̃ in vobis deſperant de reſurrectione ſicut quidam eoꝝ tẽptauerunt deũ vł xp̃m in moyſe dicentes: Nunq̃d poterit parare menſam in deſerto. ⁊ ideo a ſerpentibus perierunt donec ſcilicet ſerpens eneus erectus eſt ad cuius aſpectũ ſanabantur. De hoc habetur numeri.21. ⁊ deutro.6. Non tẽptabis dominũ deũ tuũ. ¶ Deinde cũ dicit. Neq; murmuraueritis ⁊c. poſt peccatũ cordis ⁊ operis dehortatur peccatũ oris. vbi primo diſſuadet murmurationis vitiuꝫ Secũdo adducit quoſdã in exemplum ⁊ primo culpe ibi Sicut quidã ⁊c. Secundo pene ibi. Et perierunt a ſerpentibus. Dicit ergo Neq; murmuraueritis contra me: vel minores cõtra maiores Sap̃.1. Cuſtodite vos a murmuratione ſicut quidã eoꝝ murmurauerunt contra moyſen. numeri.16. Murmurauit om̃is congregatio filioꝝ iſrł cõtra moyſen. ⁊ ideo perierunt ab extermĩatore. ab angelo ſcilicet qui extra terminos terre eos percuſſit. Baruch 3. Exterminati ſunt ⁊ ad inferos deſcenderunt. ¶ Notandũ ſuper illud In moyſe baptizati ſũt ꝙ dam̃.li.4. capi. de baptiſmo diſtinguit nouẽ genera baptiſmatũ accipiendo baptiſmata large. Primũ eſt aqua diluuij de quo habet̃ gẽñ.6. Secundum mare rubrũ de quo Exo.14. Tertiũ aqua expiationis de qua numeri.19. Quartum baptiſm⁹ Johannis de quo Mat.3. Quintuꝫ baptiſmus de q̃ xp̃s baptizatus fuit Luc.3. Sextũ baptiſmus ſpiritusſãcti ſuper diſcipulos act̃.1. Uos autẽ baptizabimini ſpiritusſancto. Septimũ baptiſmus penitentie ⁊ contritiõis de quo Ecc.34. Qui baptizatur a mortuo ⁊c. Octauũ baptiſmus ſanguinis de quo Luc.12. Baptiſma habeo baptiſari ⁊ quomodo coartor vſq; dum ꝑficiatur. Nonũ baptiſmus aque ⁊ ſpiritus de quo Joh.3. Niſi quis renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ ſpiritusſancto ⁊ Mat. vlti. Baptizantes eos in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. ¶ Deinde cũ dicit. Hec aũt omnia in figura ⁊c. Habito ꝙ ꝓpter nos predicta facta ſunt: hic oſtendit ꝙ ꝓpter nos etiã ſcripta ſũt. Et primo ꝙ in ſignificatione. Secũdo ꝙ in correctiõe ibi Scripta ſunt aũt ⁊c. Dicit ergo Hec autem ⁊c. quaſi dicat. Iſta contigerunt illis ⁊ hoc non tantũ ꝓpter ſua peccata. autẽ ꝑ ſed omnia in figura noſtri ſcilicet cõtingebãt illis. erat em̃ tunc tẽp⁹ figurarũ. ¶ Deinde cũ dicit Scripta ſunt autẽ ad correptionẽ. tangit ꝙ ſcripta ſunt ad correctionẽ noſtrã. Ubi implicant̃ tria incitãtia ad correctionem noſtraꝫ. Primo antiquoꝝ exempla que notantur in ſcripturis. Secũdo exemploꝝ cauſa que eſt correctio noſtra. Tertio etas nouiſſima que eſt finis ſeculoꝝ. De ergo Scripta ſunt autẽ ad correctionẽ noſtrã. quia quecunq; ſcripta ſunt ad nr̃am doctrinã ſcripta ſunt. Roma.15. Nos dico in quos fines ſeculoruꝫ deuenerunt id eſt ſexta etas que eſt vltima etas laborantiũ. 1. Joh.2. Filioli mei nouiſſima hora eſt. Quia ergo in vltima ſecli etate ſum⁹ tot exemplis prioꝝ corrigi debemus. Uel in quos fines ſeculoꝝ deuenerunt id eſt in quibus ꝑ fidem ⁊ amorẽ xp̃i

finita eſt ſecularitas quia phil.3.dicitur. Conuerſatio nõ
ſtra in celis eſt. Unde temporalia non promittuntur tem
pore gratie ſicut tempore legis. Unde nec in pactum de=
ducuntur ſed adijciuntur Mat.6. Primum querite re=
gnum dei ꝛc. Sed antiquitus erant in pactuꝫ Eſa.1. Si
volueritis ⁊ audieritis ꝛc. Ecce ergo exempla certa quia
ſcripta ſunt. vtilia quia ad correctionẽ noſtraꝫ. durabilia
quia in quos fines ꝛc.

¶ Lectio tertia

Itaqꝫ qui ſe exiſtiat ſtare videat ne cadat. Temptatio vos nõ apprehẽdat niſi humana. Fidelis autem deus eſt qui non patietur vos temptari ſupra id quod poteſtis: ſed faciet etiã cũ tẽptatione ꝓuentũ vt poſſitis ſuſtinere.

Habita primo iudeorum punitione. Secundo punitiõis
ratiõe: hic tertio concludit ꝙ exemplo eorum debẽt a ma
lo cauere. vbi primo monet vt caueant caſum. Secundo
cauendi docet modum ibi. Uos nõ apprehẽdat ꝛc. Ter=
tio promittit firmum adiutorium ibi. Fidelis autẽ deus
eſt ꝛc. In primo implicat quatuor ſollicitantia ſapientẽ.
ſcilicet multitudinẽ cadentiũ cum dicit Itaqꝫ. incertitudi
nem ſtantiũ cũ ſubdit. Qui ſe exiſtimat ſtar. Neceſſitatẽ
cautele cum addit. Uideat. facilitatem ruine cũ dicit Ne
cadat. Dicit ergo Itaqꝫ ꝛc. quaſi dicat. Illi ⁊ ſi benefici=
is dei vſi ſunt nihilominꝰ propter peccata perierũt. Ita=
qꝫ ex eoꝝ conſideratione qui exiſtimat aliqua cõiectura=
tione ſe ſtare id eſt ꝙ ſit in gratia ⁊ charitate. videat dili=
genti attentiõe ne cadat peccando vel alios faciendo pec
care. Eſa.14. Quomodo cecidiſti lucifer. pſ. Cadent a
latere tuo mille ꝛc. Ideo eph.5. Uidete quõ caute ambu
letis. ¶ Deinde cũ dicit Temptatio vos nõ apprehẽdat
ꝛc. Docet modũ cauendi cauſam ſcilicet cauẽdo tempta=
tionẽ Ubi p̄io docet aliquã tẽptationẽ fugiẽdã Secũdo
aliquam ſuſtinendã ibi. Niſi humana. Primã primo no=
tificat quia pulſat vt introeat. Unde dicitur tẽptatio. Se
cundo quia ĩpugnat vt ꝑualeat. Unõ ſubditur. Non vos
apprehendat. Dicit ergo Temptatio ꝛc. quaſi diceret ne
cadatis. Temptatio ſcilicet peccati non vos apprehẽdat
trahendo in conſenſum peccati: niſi humana. hoc duplici
ter exponitur. Uno modo de tẽptatione interiori mala. ⁊
tũc eſt permiſſio. Quaſi dicat. nulla peccati dilectio vos
apprehendat niſi forte de malis ſine quã vita humana nõ
ducitur. Non enim eſt homo qui ſemꝑ faciat bonũ ⁊ non
peccet. 3.reguꝫ.8.⁊.2.paꝛ.6. Alio modo expõitur de tẽ=
ptatione exteriori boni. Et tunc eſt exhortatio ſic. Tem=
ptatio vos non apprehendat niſi humana ſcilicet tribula
tionũ preſentiũ ꝓpter chriſtum tolerãtia. Aug. ꝓpẽ chri=
ſtum pati humana temptatio eſt. Thob.12. Quia acce=
ptus eras deo neceſſe fuit vt tẽptatio probaret te. ¶ De=
inde cum dicit. Fidelis deus. oſtendit paratũ adiutoriuꝫ
in tẽptatione. Ubi cõmẽdat deũ adiutorẽ qꝛ dat nob reſi=
ſtẽdi potentiã qð notat ibi. Sꝫ faciet cũ tẽptatiõe ꝛc. pſe=
uerãtiã qð notat ibi. Ut poſſitꝭ ſuſtinere. Uere fidelꝭ deꝰ q̃
dat potẽtiã ne vincamur. grãꝫ vt mereamur. conſtãtiã vt
vincamꝰ. Dic ḡ Fidelꝭ ꝛc. q̃ſi diceret vos ad hoc hortor
⁊ moneo ꝙ poteſtꝭ. fidelꝭ dñs in oĩbꝰ verbis ſuis q̃ nõ patie
tur vos tẽptari ſupra id qð poteſtis. qð vtiqꝫ poſſet dya=
bolus ſi ꝑmitteret qꝛ nõ eſt ptãs ſuꝑ t̃rã q̃ ei cõpet Eſa.
40. Dat laſſo virtutẽ. Iõ Iac.1. Oĩe gaudiũ exiſtimate
fr̃es cũ ĩ varias tẽptatiões ĩcid̃ritꝭ. aug. Qui dat dyabolo
tẽptãdi licẽtiã. ipẽ dat tẽptatꝭ miſicordiã ꝓuẽtũ inq̃ ita
vt poſſitꝭ ſuſtiere. ne deficiatꝭ ĩ lucta. ſꝫ vicatꝭ qð fit ꝑ hũi
litatẽ vt dicꝭ aug. Illi eñi nõ crepãt ĩ fornace q̃ nõ hñt vẽ=
tũ ſuꝑbie. ¶ Notãdũ ẽ ſuꝑ illð q̃ ſe exiſtĩat ſtare ꝛc. ꝙ ad
caſũ ĩpellũt nos primo debilitas viriũ. ſicut cadunt pue=
ri. decrepiti. infirmi. Eſa.40. In ĩfirmitate cadẽt. qð cõ=
tingit ꝑ tepiditatẽ bene operandi ⁊ inſtabilitatẽ. Secun=
do onus peccatorũ ſicut cadunt aſini ſub onere nimio. pſ.
Ceciderunt qui operantur iniquitatẽ. quod cõtingit per
negligentiã penitendi quia peccatũ qð ꝑ penitentiaꝫ ꝛc.
Tertio multitudo trahentiũ ſicut arbor vꝉ domus multꝭ
trahentibus deorſum cadit ſupra eodẽ. Neqꝫ fornicemur
ꝛc. quod contingit per impulſum hoſtiũ. Quarto lubri=
citas viarũ ſicut incauti cadunt in lubrico Ecc.28. Attẽ=
de ne forte labores in lingua ⁊ cadas. ⁊ in conſpectu ꝛc.
quod contingit per incautã cuſtodiã ſenſuũ. Quinto va
rietas offendiculoꝝ ſicut auis capta in medio laqueorum
pſ. Hi in curribus ꝛc. ꝓuer.24. Septies in die cadit iu
ſtus quod cõtingit ꝑ corruptionẽ creaturaꝝ. Sexto igno
rãtia agendoꝝ ſicut ceci cadũt defacili Mat.15. Si cecꝰ
ceco ducatũ preſtet ꝛc. quod contingit per negligentiam
addiſcendi neceſſaria. Septimo exempla cadentiũ ſicꝫ an
geli ad exemplũ luciferi. pſ. Cadẽt a latere tuo mille ꝛc.
ꝓuer.25. Fons turbatus pede ⁊ vena corrupta iuſtꝰ ca=
dens corã ipio. qꝛ ꝯtingit ꝑ imitationẽ maloꝝ. Octauo
ponderoſitas corporum. Corpus eñi quod corrumpit ag
grauat animã ſicut lapis in collo natãtis Iob.14. Mõs
cadens defluit. quod contingit per carnis fomẽtũ ſuper=
fluum.

¶ Lectio quarta.

Propter quod chariſſimi mei: fugite ab idolorũ cultura. Ut prudentibꝰ loquor vos ipſi iudicate quod dico. Calix benedictionis cui benedicimꝰ: nonne cõmunicatio ſanguinis chriſti eſt: Et panis quem frangimus nõne participatio corporꝭ domini eſt: Quoniaꝫ vnus panis ⁊ vnũ corpus multi ſumus: omnes qui de vno pane ⁊ de vno calice ꝑticipamus.

Superius ex conſideratione iudeoꝝ pene monuit abſti=
nere a perpetratione peccatoruꝫ ſimilium: hic ſpecialiter
monet cauere a cõmeſtione idolis ymolatorum. Ubi pri=
mo ponit cõmonitionem cauendi ab idolotitis. Secun=
do ſubdit cauſam cõmonitionis ibi. Quid ergo dico ꝛc.
Tertio docet modũ cauendi a dictis ibi. Omne quod in
macello venit manducate ꝛc. In prima cauere ab idoloti=
torum comeſtione monet. Primo ex timore pene conſimi
lis. Secundo ex cõmuniõe ſancti altaris ibi. Ut prudenti
bus loquor ꝛc. Tertio ex ſimilitudine ſacrificij legalꝭ ibi.
Uidete iſrꝉ ſm carnẽ ꝛc. In prima vt eius obediant dic=
tis. Primo arguit inferendo cũ dicit. Propter qð. Se=
cundo allicit blandiẽdo cũ ſubdit Chariſſimi mei. Ter=
tio inſtruit exhortando cum addit Fugite ꝛc. Dicit ergo
Propter quod ꝛc. quaſi diceret quia ſacramẽta ſola non
ſaluant. ⁊ qui cadit punitur ⁊ auxilium dei non deeſt. ꝓ=
pter quod chariſſimi mei fugite ab idoloꝝ cultura id ẽ ab
omni idoli veneratione. Glo. Ideo hos apoſtolus horta
tur fugere ab idolatrie ſuꝑſtitione. Uel ne ſapiẽtes come
dãt idolotita cũ offendiculo infirmoꝝ quibꝰ idolatrare vi
derentur. Uel ne ipſi infirmi idolatre ſint edendo in ido=
li veneratione. Fugite ergo ab idoloꝝ cultura. Uel puta
tiua quo ad eſum ſapientũ. Uel vera quo ad eſuꝫ infirmo
rum. ¶ Deinde cum dicit. Ut prudentibꝰ loquor ꝛc. mo=
net cauere ab idolotitoꝝ comeſtione ex cõmunione ſacra=
menti altarꝭ. Ubi ꝑmo qð dicturꝰ ẽ ſuppõit coꝝ iudicio.

Secundo oſtendit qđ ẽ illud.ſ.ꝙ ꝑ cõiones eucharíſtie
efficimur vnũ cũ xp̄o ibi. Calix bñdictiõis ⁊c. Tertio ꝓ
bat ꝙ ita ẽ ꝙ oẽs ſumꝰ vnum in corpe eius miſtico. ibi.
Qm̄ vnus panis ⁊c. Dicit ergo. Ut prudentibꝰ ⁊c.q.d
Ut fugiatis loquoꝛ vobis vt prudẽtibꝰ. Uel ſic. loquoꝛ
vobis altũ quid.ſ.qđ ſequit̄ vt prudentibus. Uel ſic lo
quoꝛ infirmis.ſ.qui ſunt inter vos: vt ſupra loquutꝰ ſuꝫ
prudentibꝰ. Et iõ voſipſi maiores iudicate: qđ dico Job
21. Si contempſi ſubire iudiciũ cũ ſeruo meo. Judicate
inꝗ hoc qđ ſequit̄. Calix bñdictiõis.i.potus calicis per
quẽ pticipantes bñdicunt̄. Luce.22. Siľr ⁊ calicẽ poſt
ꝙ̄ cenauit dicẽs. Hic calix ⁊c. Cui bñdicimus.i.qđ nos
fideles exaltamꝰ credendo ⁊ grãs agendo. Uel cui bñ=
dicimus.i.quẽ nos ſacerdotes ꝯſecramus. Nõne cõica=
tio ſanguinis xp̄i ẽ faciẽs nos vnũ cũ ip̄o: ſm̄ illud aug.
Nec tu me mutabis in te. Eſt ergo ſua rõ talis. Sicut
pticipans calicem dñi fit vnũ cũ eo: ſic pticipans calicẽ
demonioꝝ fit vnũ cũ eis: ſed demonũ vnitas ẽ maxime
fugienda. ergo ⁊ pticipatio idolotitoꝝ in eoꝝ veneratõe
Et ideo fugite ab idoloꝝ cultura. Et panis quẽ frangi=
mus id eſt ſumptio panis fracti in altari nõne pticipatõ
corpis dñi eſt. faciens nos vnũ cũ xp̄o.qꝛ ſub ſpecie pa=
nis ſumit̄ corpus xp̄i. ¶ Deinde cũ dicit. Qm̄ vnus pa=
nis ⁊c. oſtendit ꝙ oẽs ſumꝰ vnum in corpe eiꝰ miſtico.
Ubi ꝓponit p̄mo vnitatẽ. ſcđo ſubdit vnitatis rõneꝫ ibi
Oẽs qui de vno ⁊c. In p̄ma tangit duplicem vnitatem
Primã incorporationis qua in xp̄m transformamur cuꝫ
dicit. Unus panis ⁊c Aliã vite ⁊ ſenſus quam a chriſto
capite accipimꝰ cũ addit. Et vnũ corpus ⁊c. Dicit ergo
Qm̄ vnus ⁊c. Quaſi dicat ꝑ hoc pꝫ ꝙ vnũ ſumus cum
xp̄o. qm̄ vnus panis vnione fidei ſpei ⁊ charitatis ⁊ vnũ
corpus multi ſumus ꝑ ſubminiſtrationẽ operũ charita=
tis. Corpus.ſ.illius capitis q̄ ẽ xp̄s. Multi dico ſcꝫ om
nes qui de vno pane.i.corpore xp̄i ⁊ vno calice id ẽ ſan
guine pticipamus digna pticipatione ſcꝫ ſpũali non tm̄
ſacramentali. Augꝰ. Accipite qꝛ vnus panis ⁊ vnũ cor
pus eccľia xp̄i dicitur ꝓ eo ꝙ ſicut vnus panis ex multiſ
granis ⁊ vnũ corpꝰ ex multis mẽbris cõponit̄. ſic eccle=
ſia xp̄i ex multis fidelibus capite copulatis cõnectitur.
De iſta vnitate infra.12.dicit̄. ¶ Hic queritur ſuꝑ illo.
Oẽs in moyſe baptizati. Glo. ꝓuiſa illa legalia purgati
Cõtra. Legalia nõ iuſtificabãt. Rñdeo. Juſtificabãt di
ſpoſitiue a remotis non copulatiue quia per modum ſig=
ni non cauſe. ¶ Item ſuper illud. Petra autẽ erat chri
ſtus. Glo. Non petra dedit aquas ſed chriſtus. Contra
Numeri.20. Loquimini ad petram ⁊ ipſa dabit vobis
aquas. Reſpondeo. Petra dabat originaliter non effe=
ctiue. ¶ Item ſuper illud. Omnes eandeꝫ eſcam. Glo.
Si quis manducauerit ex hoc pane nõ morietur in eter
num: ſcilicet qui manducat corde non qui premit ore.
Contra. ergo non oportet ſacramentaliter manducare.
Reſpondeo non qui premit ore ſolum ſcilicet. ¶ Item
ſuper illud. Eundem potum ſpiritalem. Glo. Idem eſt
effectus in illis ſacramentis ſed nõ tantum quantum in
noſtris. Contra. ſacramenta vetera nõ efficiebant quod
figurabant. Reſpondeo Jdẽ eſt effectus. ſed aliter: nam
illorum per modũ ſigni: noſtrorum per modum cauſe.
¶ Item ſuper illud. Hec autem in figura facta ſũt. Glo.
Omnes pene minores ſunt gehenna. Contra. carentia
viſionis dei maior pena eſt ꝙ̄ gehenna: ſm̄ Chriſoſto.
Rñdeo. loquit̄ de penis tẽporalibus. ¶ Item ſuꝑ illud
Qui ſtat videat ne cadat. Glo. Nõ ꝙ ſit aliquis ſine ca=
ſu. Contra. Multi ſunt ſine mortali. Reſpondeo Du=
plex eſt caſus: vnꝰ a domino per mortale. alter in domi
no per veniale. ¶ Item ſuper illud. Fidelis deus. Glo.
ſa. Qui dat temptanti diabolo licentiaꝫ dat temptatis
miſericordiam. Contra. qđ fit de licentia licite fit. Ergo
licet diabolo temptare. Reſpondeo. Licentia accipitur
hic pro permiſſione non pro conceſſione. ¶ Itẽ voſipſi
iudicate. Contra. Non eſt inferiorum iudicare de factis
ſuperiorum. Reſpondeo. Nõ debent iudicare iudicio
ſuperordinationis: ſed licet iudicio diſcretionis. ¶ Iteꝫ
ſuper illud. Benedicimus. Glo. Nos ſacerdotes. Con=
tra. Quod minus eſt a maiori benedicitur. Reſpondeo
In ſacramento altaris benedictio ſacerdotis fertur ſuꝑ
terminum a quo.id eſt ſuper panem nõ ſuper terminum
ad quem id eſt corpus chriſti. ¶ Item. Panis quẽ fran
gimus ⁊c. Contra. Jam tunc non eſt ibi panis. Reſpon
deo. Ponitur ſignificatum pro ſigno.id eſt panis ꝓ ſpe=
cie panis. ¶ Item ſuper illud. Nonne participatio ⁊c.
Glo. Per partes manducatur in ſacramẽto: ⁊ manet in=
teger in celo. Contra. Chriſtus ſub ſacramẽto ẽ imparti
bilis. Reſpondeo. Manducatur per partes ſacramenti
non ſui. ¶ Item ibidem glo. In illo ſacramento corpus
ſuum ⁊ ſanguinem cõmendauit. quod eſt fecit nos ip̄os
Contra: nõ fecit nos corpus chriſti verum. Reſpondeo
qđ.i.cuius ſignificatum. vnde relatio eſt ſimplex.

¶ Lectio quinta.

Videte iſrael ſm̄ carnem. Nõne qui
edunt hoſtias pticipes ſũt altaris.
Quid ergo. Dico ꝙ idolis imolatũ
ſit aliquid: aut ꝙ idolũ ſit aliquid Sed que
imolant gentes demoniis imolant ⁊ nõ deo
Nolo autem vos ſocios fieri demoniorum.
Nõ poteſtis calicẽ domini bibere ⁊ calicem
demonioꝝ. Nõ poteſtis menſe dñi partici=
pes eſſe ⁊ menſe demonioꝝ. An emulamur
dñm. Nunquid fortiores illo ſumꝰ? Omĩa
mihi licent ſed nõ oĩa expediũt. Omnia mi
hi licent: ſed nõ oĩa edificant. Nemo qđ ſuũ
eſt querat ſed qđ alterius.

Superiꝰ monuit abſtinere a comeſtione idolotitoꝝ. pri
mo ex timore pene ꝯſimilis. Scđo ex cõione altaris: hic
tertio monet ad ideꝫ ex ſilitudine ſacrificij legalis. Ubi
p̄mo excitat attẽtionẽ. Scđo oñdit ꝓpoſitũ ibi. Nonne
qui edunt hoſtias. Dicit ergo. Videte. Hoc dupliciter
legit̄. Uno mõ de ſacrificijs iudeoꝝ. Alio mõ de ritu gẽ
tiliũ. P̄mo mõ hoc qđ dico iſrľ ẽ accuſatiui caſus. Alio
mõ vocatiui. P̄mo mõ ſic.q.d. Multi vnũ corpꝰ ſumꝰ
qui de vno pane ⁊ vno calice pticipamꝰ. Et hoc pꝫ per
hanc ſilitudinẽ. Videte iſrael ſm̄ carnem ſupple ambu=
lantem.ſ.carnalibus ſacrificijs deſeruientẽ. Hoc dĩc ad
dĩam iſrľ ſm̄ ſpm̄. Deutroqꝫ Ro.2. Nõ eñi q̄ ĩ manife
ſto iudeus.⁊c. Nõne qui edũt hoſtias legales pticipes
ſunt altaris legalis. Sicut qui edunt carnem xp̄i ⁊ ſan=
guinẽ pticipes ſunt corpis. Scđo mõ legit̄ ſic. Videte
o iſrľ.o vos qui eſtis iſrľ ſpũalis videntis.ſ.deũ videte in
ꝗ ea que ſunt ſm̄ carnem.id eſt in idolatrie ritu carna=
li. Nonne qui edunt hoſtias idolis ſcilicet imolatas par
ticipes ſunt altaris demonum et idolorum. Quaſi di=
cat. Sic. Eſt ergo ſua ratio talis: Qui edunt hoſti=
as oblatas altari: participes ſunt altaris. A ſimili qui
edunt hoſtias imolatas idolis: participes ſunt idolo=
rum ſiue demoniorum. ¶ Deinde cum dicit. Quid er
go dico ⁊c. Superius poſuit monitionem cauẽdi ab ido
lotitorum comeſtione: hic ponit cauſam admonitionis.
Ponit autem quattuor cauſas quare debent ab idoloti=

ꝗs abſtinere. Primo propter vitandam demonis ſocie-
tatem. Secundo propter vitandā ſacre cōmunionis ex-
cluſionē ibi. Quia nō poteſtis calicē domini bibere ⁊c.
Tertio propter vitandā dei indignationeꝫ ibi. An emu
lamur dn̄m ⁊c. Quarto ꝓpter fratrum leſionem. ibi.
Oīa mihi licent ⁊c. In prima p̄rio oſtendit ꝑ hoc ꝙ nō
dicit hoc: eo ꝙ alicui⁹ virtutis reputet idolum vel ido-
lotitū. Secūdo ꝙ potius iō qꝛ demonibus ē imolatum:
ibi. Sed que imolant ⁊c. Tertio ꝙ nō vult eos eſſe ſo-
cios demonū ibi. Nolo autem vos ſocios ⁊c. Dicit ergo
Quid ergo. Quaſi dicat. Moneo cauere ab idolotitis
Quid ergo dico. i. quid dicere videor hoc monēdo. Nū
quid hoc ſupple ꝙ illud qđ idolis ē imolatū ſit aliquid
vel alicui⁹ virtutis vt noceat aut ꝙ idolum ſit aliqđ ve-
neratione dignū. Quaſi dicat. Nō. p̄s. Neqꝫ eniꝫ ē ſpi-
ritus in ore ipoꝝ. Sed hoc potius dico ꝙ que imolant
gentes idolo: demoni imolāt ⁊ nō deo. p̄s. Oēs dij gen
tium demonia. Deutero. 32. Imolauerunt demonijs ⁊
nō deo. ¶ Deinde cū dicit. Nolo aūt vos fieri. ⁊c. oſten
dit ꝙ nō vult eos fieri ſocios demonū qđ fierent ſi com-
municarent menſe idoloꝝ. Et hoc ē ꝙ dicit. Nolo autē
vos qui fideles eſtis ſocios fieri demonum edendo. ſ. de
his que idolis imolantur. 2. Coꝝ. 6. Que ſocietas lu-
cis ad tenebras aut que cōuentio xp̄i ad belial. ¶ Dein
de cū dicit. Nō poteſtis calicē. ⁊c. Ecce ſecūda rō quare
abſtinendū ē ab idolotitis que ē talis. Oē qđ excludit a
cōmunione corporis ⁊ ſanguinis xp̄i: vitandū ē. Come-
ſtio idolotitoꝝ eſt huiuſmodi. Ergo vitanda eſt. p̄mo er
go oſtendit ꝙ huiuſmodi comeſtio excludit a cōmuniōe
ſanguinis xp̄i. Scđo ꝙ ⁊ a cōīone corporis chriſti. ibi.
Nō poteſtis mēſe ⁊c. Dicit ergo. Nō poteſtis ⁊c. q. d.
Nolo vos fieri ſocios demonioꝝ. hoc aūt ideo dicit. Qꝛ
nō poteſtis calicē domini bibere potu ſpirituali: non ſa-
cramētali tm̄. p̄s. Calicē ſalutaris accipiā Et calicē de
monioꝝ ſimul: ⁊ hoc quo ad ſacramentū ſanguinis. Nō
poteſtis mēſe domini ꝑticipes eſſe quo ad ſacramētum
corporis ⁊ menſe demonioꝝ. Matt. 6. Nemo pōt duo-
bus dn̄is ſeruire. Ecce ergo calix fructuoſus quia ad bi
bendū ſpūaliter: p̄cioſus qꝛ domini ſpūaliter: purus ⁊ mū
dus quia nō dat immūdis vtiliter. Silr pōt dici de mē
ſa. ¶ Deinde cū dicit. An emulamur dn̄m ⁊c. Ecce ter
tia ratio talis. Omne illud qđ ꝓuocat iram dei vitādū
eſt. comeſtio idolotitorū eſt huiuſmodi. Ergo vitāda eſt
Primo ergo oſtendit ꝙ de⁹ ꝓuocat ex tali comeſtione
Secūdo ꝙ ſtultū eſt eū ꝓuocare ibi. Nunquid fortiores
illo ⁊c. Dicit ergo. An emulamur. i. ad iram ꝓuocare
volumus dn̄m comedendo idolotita. Vel ſic. An emu-
lamur dn̄m. i. inuidem⁹ ei vt quaſi incōtēptum ei⁹ hoc
faciam⁹ Deut. 32. Prouocauerūt eū ī dijs. Nūqđ. Qua
ſi dicat: Nō debem⁹ eū ꝓuocare. Nūquid illo fortiores
ſumus. Quaſi dicat. Non. Iob. 9. Si fortitudo querit
robuſtiſſimus eſt. Fatuū eſt enī ꝓuocare fortiorem ſe.
¶ Notandū ſup illud. Nolo autē vos ſocios fieri ꝙ eſt
ſocietas bona ⁊ mala ⁊ vtraqꝫ quadruplex. Eſt ergo ſo-
cietas bona prima perſonaꝝ diuinaꝝ. de qua. 1. Ioh. 1.
Vt ſocietatē habeam⁹ cū deo: ⁊ ſocietas noſtra ſit cū pa
tre ⁊ cum filio eius ieſu xp̄o. Et hoc exigit ſūma iocum
ditas: qꝛ nullius rei ſine ſocio iocunda ē poſſeſſio. Se-
cunda angeloꝝ ſcōꝝ: de qua Tobie. 5. Credo enī ꝙ an
gelus dei bonus comitet̄ ei. Et hoc exigit hominis di-
gnitas. Iero. Magna eſt dignitas animarū ⁊c. Tertia
virorū iuſtoꝝ: de qua Gal. 2. Iacobus ⁊ iohannes dex-
tras dederunt mihi ⁊ barnabe ſocietatis. Et hoc exigit
noſtra vtilitas. Eccl. 4. Melius eſt duos ⁊c. Quarta
beatoꝝ. de qua Apocal. 1. Ego iohānes ſocius veſter ⁊
frater in tribulatiōe ⁊ regno: ⁊ hoc exigit cōis felicitas

quia ſi ſocij ſumus paſſionis: erimus ⁊ cōſolationis: ſu-
pra p̄mo. Societas mala ſilr quadruplex. prima aperte
malorum. de qua Eſa. 1. Pricipes tui infideles ſocij fu
rum. Hec eſt ſocietas herodis ⁊ pilati in crucifixiōe xp̄i.
Secūda ipocritarū. de qua Iob. 30. Frater fui draconū
⁊ ſocius ſtrutionū. Que alas habere videtur ⁊ volare
nō pōt. Hec eſt ſocietas vulpis ⁊ lupi. Tertia demonū
de qua Iob. 18. Habitent in tabernaculo eius ſocij eius
qui nō eſt. hec ſocietas catti ⁊ muris: carnificis ⁊ bouis
Quarta damnatorū. de qua. 2. Coꝝ. 6. Que ſocietas
lucis ad tenebras: hec ē ſocietas incarceratorū in igne.
¶ Deinde cū dicit. Oīa mihi licent ⁊c. ponit quarta rō
talis. Omne illud qđ ledit ꝓximorū ſalutem vitandū ē.
ſed comeſtio idolotitorum eſt huiuſmodi. ergo vitāda ē.
Primo oſtendit ꝙ talis comeſtio comedenti nō ꝓficit.
Secūdo ꝙ alterū ledit. ibi. Oīa mihi licent ⁊c. Dicit er
go. Oīa mihi ⁊c. quaſi dicat. Si illos peccare dicā qui
comedunt idolotita nō tamē dico cibos in ſe illicitos qꝛ
oīa que ad eſcam ꝑtinent mihi licēt. Vel ⁊ ſi omnia mi
hi licent ſed nō oīa expediunt. i. adiuuāt me ī curſu meo
Simile ſupra. 6. Omnia mihi licent. i. ⁊ ſi omnia mihi
licerent ſed nō omnia edificant ꝓximos ſed ea que cha-
ritatis ſūt ſupra. 8. Sciētia inflat charitas edificat: ⁊ qꝛ
nō omnia edificant: nemo qđ ſuū eſt querat tantū. Cha-
ritas enī nō que ſua ſunt querit. infra. 13. ſed qđ alterius
id eſt qđ alter proficit. Sed heu phil. 2. dicit. Omnes
que ſua ſunt querunt. Audiendus ē ergo ap̄ls qui ⁊ do-
cet verū ⁊ monet bonū. Docet verū duplex. ſ. expediētie
ſibi quia omnia licent ſed nō expediunt: ⁊ edificationis
alijs quia omnia licent ſed nō omnia edificant. Monet
bonum duplex ſcꝫ expedientie ſibi Nemo qđ ſuuꝫ eſt q̄
rat et edificatiōis alijs. Sed qđ alteri⁹.

¶ Lectio ſexta.

Omne qđ in macello venit mandu-
cate nihil interrogantes ꝓpter con
ſcientiā. Domini eſt terra ⁊ pleni-
tudo eius. Si quis vocat vos infidelium
ad cenā ⁊ vultis ire: omne qđ vobis appo-
nitur manducate: nihil interrogantes pro-
pter cōſciam. Si quis autē dixerit hoc imo
latū eſt idolis: nolite mādūcare ꝓpter illuꝫ
qui indicauit ⁊ ꝓpter cōſciam. Conſciētiā
autē dico nō tuā ſed alterius. Vt quid eniꝫ
libertas mea iudicat̄ ab aliena cōſcientia.
Si ego cum gratia participo quid blaſphe
mor pro eo ꝙ gratias ago.

Superi⁹ monuit cauere ab idolotitis ⁊ poſuit rōeꝫ qua
druplicē ſue monitiōis. hic tertio docet modū cauendi
a p̄dictis oñdendo qn̄o licet edere ⁊ qn̄o nō. Prio ergo
oñdit an liceat edere. Scđo qn̄ nō lꝫ ibi Si qs autē dixe
rit ⁊c. Tertio qđ in vtriſqꝫ debēt attēdere ibi Siue ergo
māducatis ⁊c. In p̄ria p̄rio ponit duos caſus in quib⁹ lꝫ
idolotita comedere. Prim⁹ qn̄ comedit ꝑ ſe. ſecund⁹ qn̄
cū alijs ibi. Si qs aūt infideliū ⁊c. Vel prim⁹ qn̄ neſcit
idolis imolatū. ſecūdus qn̄ nō ī ꝓximi ſcādalū. In p̄rio
caſu p̄rio tangit comedēdi licētiā. ſcđo comedēdi p̄ſtat
cautelā ibi. Nihil interrogātes ⁊c. Dicit ergo. Oē qđ ī
macello venit. i. vendit̄ ⁊c. quaſi dicat. Quia licet ede-
re ſed nō expedit aliqn̄ iō ſic edite. Oē qđ ī macello venit
i. vēdit̄ māducate ſi vultiſ. Oīs eī creatura dei bōa ⁊ ni-
hil reijciēdū ⁊c. 1. Thi. 4. Vos dico nihil interrogan-
tes. ſ. an ſit idol̄ imolatū vl̄ ñ ⁊ hoc ꝓpt̄ ꝯſciaꝫ aſtantis

infirmi. Domini eſt terra. ⁊c. Quaſi dicat. Hoc ſecure poteſtis facere quia domini eſt terra ⁊ plenitudo eius. i. omnia quibꝰ terra implet̃. ps. Qm̃ mee ſunt oĩs fere. ⁊c. Ambro. Nõ poteſt eẽ immundũ qđ dñi eſt: ſed oĩs carnes ſunt dñi ergo de ſe munde ſunt ⁊ licite. ¶ Deinde cũ dicit. Si quis autẽ vocat. ⁊c. oſtendit qñ licet comedere idolotita cũ alijs qñ. ſ. dant̃ in cõuiuio ⁊ ignorat̃ ab infirmis ꝙ ſint idolis imolata. Ubi implicantur quattuoꝛ expedientia cuilibet cõuiue ſcꝫ ne ſit ĩpudens ſe ingerendo qđ notat̃ ibi. Si q̃s vocat vos: ꝙ nõ ſit offendens in reſpuendo quod notat̃ ibi. Et vultis ire: ꝙ nõ ſit onerofus impediendo: qđ notat̃ ibi. Oẽ qđ vobis apponit̃. ꝙ nõ ſit indiſcretꝰ in loquẽdo: ibi. Nihil interrogantes. Dicit ergo. Si quis infideliũ. i. gentiliũ. Nã cũ iudeis comedere ꝓhibitũ eſt. 28. q. i. c. oẽs. vbi ſic dicit̃. Oẽs deinceps ſiue clerici ſiue laici iudeoꝝ conuiuia vitent: nec eos ad cõuiuiũ q̃ſq̃ recipiat: q꞉ cũ iudei apud xp̃ianos cibis cõibus nõ vtant̃: indignũ atq̃ ſacrilegũ eſt eoꝝ cibos a xp̃ianis ſumi. Si quis ergo infidelium. i. gentiliũ vocat vos ad cenã ⁊ vultis ire. i. placet vobis inuitatio: oẽ comeſtibile qđ vobis apponit̃ manducate. Cõceſſio eſt nõ iuſſio. Luc. x. Manducate que vobis apponũt. Uos dico nihil interrogãtes an ſit imolatũ idolis vel nõ. Et hoc ꝓpter cõſcientiã infirmoꝛum. ¶ Deinde cũ dicit. Si q̃s aũt dixerit. ⁊c. oſtendit quando nõ licet comedere. Ubi aſſignat triplicẽ cãm quare nõ licet comedere. Prĩo ꝓpter alterius cõſciam. Scđo ꝓpter dãnationẽ ꝓpriã ibi. Ut quid enĩ libertas mea. ⁊c. Tertio ꝓpter imperitoꝝ blaſphemiam ibi. Si cum gratia participo. ⁊c. Prima ratio talis eſt. Nihil faciendũ ẽ ſcienter qđ ledat cõſciam eius qui facit: ſꝫ comeſtio idolotiti ẽ hmõi: ergo nihil tale eſt faciendũ. Prĩo ergo ꝓponit idolotiti cognitionẽ. Scđo diſſuadet eius comeſtionẽ: ibi. Nolite manducare ⁊c. Tertio ſubdit huius rõnẽ ibi. Propter illũ qui indicauit. Dicit ergo. Si quis autẽ dixerit etiã nõ interrogatus: hoc ẽ imolatum idolis: nolite mãducare. ⁊ hoc propter illũ qui indicauit hoc eẽ imolatũ idolis. ne ſcꝫ credat te manducare ſub veneratione idoli: nõ ꝙ cibus de ſe ſit immundus. Ro. 14. Scio ⁊ cõfido in dño ꝙ nihil cõe eſt per ipſum niſi illi qui exiſtimãt aliquid cõe eẽ: ſed etiã ꝓpter conſcientiã alioꝝ infirmoꝝ. Cõſciam autẽ nõ tuã q̃ firma eſt ſed alterius ſcꝫ infirmi. 2. Coꝛ. 6. Nemini dantes vllã offenſionẽ. ¶ Deinde cũ dicit. Ut q̃d enĩ libertas mea. ⁊c. Ecce iã ſcđa rõ q̃ ẽ talis. Qđ facit ad iudiciũ dãnationis ꝓprie vitandũ ẽ: ſꝫ comeſtio idolotiti cũ ſcandalo ꝓximi ẽ hmõi: ergo talis comeſtio vitanda ẽ: ⁊ hoc eſt qđ dicit. Ut q̃d ⁊c. quaſi dicat. Nolite mãducare propt̃ cõſcientiã infirmi. Ut q̃d enĩ libertas mea. i. qđ liberũ mihi ẽ iudicat̃ ab aliena ꝯſcĩa. i. mihi fit dãnabile propter ꝯſciam rõne ſcãdali: q̃ſi dicat ſi comedo cũ alterꝰ ſcãdalo ſic ago vt reddã me dãnabilẽ. Mat. 18. Qui ſcandalizauerit vnũ de puſillis iſtis expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria ⁊c. Ut q̃d ergo ſic ago: quaſi dicat. Male ago. ¶ Deinde cũ dicit. Si cum gratia ꝑticipo ⁊c. Ecce tertia rõ talis. Cauendus eſt caſus in blaſphemiã ⁊ vituperiũ alioꝛum: ſed com edendo idolotitum cũ ſcandalo comedo ſic: ergo ⁊c. Ubi primo tangit modũ edendi debitũ: ſcđo nihilominꝰ blaſphemiã inſipientiũ ibi. Quid blaſphemoꝛ. Dicit ergo. Si ego cũ gratia. i. cum gratiarum actione ꝑticipo. i. comedo ſic enĩ ſemper ſumendus eſt cibus. Joh. 6. Gratias agens bñdixit ⁊ fregit. Quid blaſphemoꝛ ab imperitis dicentibꝰ me idolatrare. Blaſphemoꝛ inq̃ pro eo ꝙ gratias ago. id eſt ꝙ grãs agendo participo. Ro. 14. Non ergo blaſphemetur bonum nomen veſtrum

Lectio ſeptima

SIue ergo manducatis ſiue bibitis vel aliud quid facitis. oĩa in gl'iam dei facite. Sine offenſione eſtote iudeis ⁊ gentibꝰ ⁊ eccl'ie dei. ſicut ⁊ ego ꝑ oĩa omnibꝰ placeo. nõ querẽs qđ mihi vtile ẽ. ſed qđ multis vt ſalui fiant.

Habito qñ licet de idolotitis comedere ⁊ qñ nõ: hic oſtẽdit quid in vtroq̃ debent intẽdere ⁊ primo reſpectu dei q꞉ debent querere eius gl'iam. Scđo quid reſpectu proximi q꞉ debẽt cauere eiꝰ offenſã ibi. Sine offenſione eſtote ⁊c. In prima primo inducit actũ multiplicẽ. Scđo ꝑſuadet actuũ intentionẽ debitã ibi. Oĩa in gloriã dei ⁊c. Dicit ergo. Siue ergo ⁊c. q. d. Quia hec mala contingunt ergo ſiue mãducatis ſiue bibitis que ſunt oꝑa neceſſitatis vel aliud quid facitis oĩa in gl'iam dei facite et cum inuocatiõe creatoꝛis: ea intentione vt deus laudet̃ ⁊ gloꝛificetur. Matth. 5. Sic luceat lux veſtra corã hominibus ⁊c. Col. 3. Omne quodcunq̃ facitis in verbo aut in oꝑe omnia in gloꝛiã dei facite. Augꝰ. Hec ſi recte fiunt laudes dei ſunt. Nõ ergo ſolũ vox tua laudes dei: ſed etiã opera tua cõcoꝛdent cũ voce tua. Cũ enim deus laudat̃ de bono oꝑe: deũ laudas: ⁊ cũ blaſphemat̃ deus de malo opere tuo deũ blaſphemas. ¶ Deinde cũ dicit. Sine offenſione eſtote ⁊c. monet vt caueant ab offenſa alioꝝ ⁊ perſuadet hoc primo verbo. ſcđo exẽplo. ibi Sicut ⁊ ego ꝑ omnia ⁊c. Ubi ponit ſe in exemplũ: primo pacifice cõuerſatiõis Scđo fructuoſe oꝑationis ibi. Nõ querens qđ mihi vtile ⁊c. Tertio recte intẽtiõis ibi Ut ſalui fiant. Felix cuiꝰ ꝯuerſatio amabilis: oꝑatio vtilis: intentio ſalubꝛis. Dicit ergo. Sine offenſione. ⁊c. q. d. Ut oĩa in gl'iam dei fiant: ſine offenſione eſtote iudeis q̃ nõ adoꝛant idola: ⁊ ideo in tali comeſtione ſcãdalizant̃: ⁊ gentibus qui adoꝛant idola: ⁊ iõ per huiuſmodi comeſtionẽ in erroꝛe cõfirmant̃ ⁊ eccl'ie dei quantũ ad infirmos in fide qui inde offendunt̃. Judei ſunt ſub lege ſed nõ ſub fide. gentes nec ſub lege nec in fide: eccleſia dei ⁊ ſub lege ⁊ in fide. Ro. 12. Si fieri põt qđ ex vobis ẽ cũ oĩbus hoĩbꝰ pacẽ habẽtes. Sicut ⁊ ego oĩbꝰ placeo tanq̃ ꝯuerſans ſine ſcãdalo. Ego inq̃ nõ querens qđ mihi vtile eſt tantũ: ſed qđ multis. Ecce optimꝰ modus placendi oĩbus ſi oĩm vtilitas nõ priuat̃: comodũ ꝓcuretur Charitas inq̃ nõ querit q̃ ſua ſunt. Qđ ẽ vtile inq̃ multis ⁊ hoc nõ ad aliqđ comodũ tꝑale: ſed ad hoc vt ſalui fiant. Phil. vi. Nõ quero datũ ſed fructũ. ¶ Notandũ ꝙ multa ſunt que merito placere faciunt hoĩbus. Primũ prudentia in cõſilijs: ſicut aduocatus clienti. diſpenſatoꝛ principi placet. Gen. 41. Placuit pharaoni conſiliũ ⁊ oĩbus ſeruis eiꝰ. Eccl. 20. Uir prudẽs placebit magnatis. Scđm mũdicia ĩ factis ſicut cõiunx cõiugi: inſtrm̃ vtenti placet. pñe Re. 2. Puer autẽ ſamuel creſcebat ⁊ ꝓficiebat placẽs tã deo q̃ hominibus. Nõ ſic filij heli. Tertiũ pietas in ſuffragijs: ſicut medicus infirmanti baculus ſeni placet. Unđ de ſepultura Abner dr̃ ſcđi Re. 3. Placuerũt eis oĩa q̃ fecit dauid ⁊c. Quartũ ſapientia in verbis: ſicut lumẽ viatoꝛi: viroꝛ viſui placet. Joſue. 22. Placuit ſermo cũctis audientibꝰ. Eccl. 20. Sapiens in verbis producet ſeipm̃ ⁊ hõ prudens placebit magnatis. Quintũ clemẽtia in rñſis. ſicut ſapoꝛ guſtui melodia auri placet. ſcđi Paral. 10. Si placueris populo huic ⁊ lenieris eos vbis clementibꝰ erũt tibi oĩ tꝑe. Sextũ foꝛtitudo in bellis: ſicut pugil ꝯductoꝛi. miles ꝓncipi placet. 1. Re. 18. Dixerũt ſerui ſaul ad dauid. Ecce places regi ⁊ oẽs ſerui eiꝰ diligũt te. Septimũ largitas ĩ bñficijs

ſicut pluuia terre arenti: ſicut fons ſitienti placet. primo
Macha. 14. de ſimone. Queſiuit bona gētis ſue ⁊ placu
it illis poteſtas eius. ¶ Hic queritur ſuper illud. Nolo
vos eē ſocios demonioꝝ. Glo. ad hoc genꝰ ꝑtinent que
fiunt in quibuſdā rebꝰ ſuſpēdendis vel alligādis. Con
tra. ergo ſuſpenſio herbaꝝ ad collū vel cartulaꝝ ꝗ fieri
ſolet. ad idolatriam ꝑtinet. Rn̄deo. Aut herbe habent
a natura vim naturalē ad effectū illū aut non. In primo
caſu nō ꝑtinet ad idolatriā ſed in ſecūdo. Similit̄ cedu-
le aut cōtinent ſolū verba ſacra ⁊ ex hoc credunt̄ hr̄e vi
aut nō. In primo caſu nō ꝑtinet ad idolatriā ſed i ſcd̄o.
¶ Itē ſuꝑ illud. Oīa mihi licent Glo. Poteſtate liberi
arbitrij ⁊ doctrina legis naturalis. Cōtra. Secundū le
gē naturalē multa ſūt illicita. Rn̄deo hic loquitur de ci
bis ſpēalit̄. ¶ Itē ibidē Glo. Precepto dn̄i illa ꝓhibē
tur. Rn̄deo. Illa p̄cepta ad tēpus fuerūt ⁊ reuocata ſūt
¶ Itē nihil interrogātes. Cōtra Tob. 2. Videte ne for
te furtiuꝰ ſit. Rn̄deo. Nō ē ſimile q: cibū furtiuū nō ē li-
citū in ſe comedere ſed idolo imolatū licet edere niſi ꝓ
pter ſcandalū alteriꝰ ¶ Itē Oīa in gloriā dei facite. Cō
tra. ergo nullus actus ē indifferēs. Rn̄deo Relatio hec
in gloriā dei intelligit̄ vel in actu vel in aptitudine refe
rendi ꝗ nō ē ſolū in bonis ſed etiā in differentibꝰ ¶ Itē
dn̄i ē terra ⁊ plenitudo. Cōtra. Eadez rō fuit ſub lege.
Ergo ſi oīa ſūt mō mūda q: dn̄i ſūt ⁊ tūc fuerūt. Rn̄deo
Reputatione legis īmunda dicta ſūt ſed nō ſui natura.
¶ Itē. Sicut ego ꝑ oīa oībus placeo. Cōtra. Gal. prio.
Si hoībus placerē xp̄i ſeruꝰ nō eēm. ¶ Itē Quo place
bat ꝑſecutoribus ſuis. Rn̄deo. Ad primū. Placere vo-
lebat hoībus ꝓpter deū nō ꝓpter ſe. ¶ Ad argumentū
ſcd̄m intelligitur hoc nō de omnibus generaliter ſed de
eccleſiaſticis viris ſm glo.

Incipit capitulū vndecimū.

IMitatores mei eſtote ſicut ⁊ ego
xp̄i. Laudo aūt vos frēs ꝙ ꝑ oīa
mei memores eſtis ⁊ ſicut tradi-
di vobis p̄cepta mea: tenetiſ Vo
lo autē vos ſcire ꝙ oīs viri caput xp̄s ē ca-
put autē mulieris vir: caput vero xp̄i deꝰ.

Supra apl̄s remouit a fidelibus id qd̄ eſt contrariū eu
chariſtie ſacramento. ſ. ꝑticipationē menſe idoloꝝ Nūc
autē inſtruit fideles de ip̄o euchariſtie ſacr̄o. Et prio p̄-
mittit quandā āmonitionē generalē. Scd̄o accedit ad ꝓ
poſitū. ibi. Volo aūt vos ſcire ⁊c. Circa primū duo fac̄.
prio ꝓponit āmonitionē. ſcd̄o ſignificat quō corīthij ad
p̄dictā āmonitionē ſe habebant. ibi. Laudo autem vos
frēs. ⁊c. Circa primū cōſiderandū ē ꝙ ita ſe habet natu-
ralis ordo reꝝ ꝙ ea que ſunt inferiora in entibus imitā
tur ea ꝗ ſūt ſuꝑiora ſm ſuū poſſe. Vn̄ etiā naturale agēſ
tanꝗ̄ ſuꝑius aſſimilat ſibi patiens. Primordiale autem
p̄ncipiū totius ꝓceſſionis reꝝ ē filius dei. ſm illud Io.
prio. Oīa ꝑ ip̄m facta ſūt. Et iō ip̄e ē primordiale exem
plar qd̄ oēs creature imitant̄ tanꝗ̄ verā ⁊ perfectā ima-
ginē patris. Vnde dr̄ Col. 1. Qui ē imago dei inuiſibi-
lis primogenitꝰ oīs creature: q: in ip̄o cōdita ſunt vni
uerſa. Spēali tn̄ quodā mō exēplar ē ſpūaliū gratiarum
quibꝰ ſpūales creature illuſtrant̄: ſm illud qd̄ in ps̄. dr̄.
ad filiū. In ſplendoribꝰ ſanctoꝝ ex vtero ante luciferuz
genui te: q: ſcz genitꝰ ē ante oēm creaturā ꝑ grām lucē-
tē habēs exēplariter in ſe ſplēdores oīm ſcōꝝ. Hoc aūt
exēplar dei prius erat a nobis valde remotum: ſm illud
Eccl̄. 7. Quid ē hō vt ſequi poſſit regē factorē ſuū. Et
ideo hō fieri voluit: vt hoībus humanū exēplar p̄beret.
Vn̄ augꝰ dicit in lib. de agone xp̄iano. Qua ꝑuerſitate
nō caueat ꝗ dicta ⁊ facta illiꝰ hoīs intueri diligit ⁊ ſecta
tur in quo ſe nobis ad exēplum vite p̄buit filius dei. Et
ſicut diuinitatis eius exemplar: primo quidē imitantur
angeli. ſecūdario vero reliquē creature: vt dioniſiꝰ dic̄.
x. ca. angelice hierarchie: ita humanitatis exemplar p̄n
cipaliter ꝗdē imitandū ꝓponit̄ prelatis eccl̄ie tanꝗ̄ ſupe
rioribꝰ. Vn̄ ⁊ dn̄s apl̄is dicit. Io. 13. Exēpluz dedi vob
vt quēadmodū ego feci: ita ⁊ vos faciatis. Secundario
vero ip̄i prelati informati exēplo xp̄i ꝓponunt̄ exēplar
vite ſubditis: ſm illud prie pet̄. vlt. Forma facti gregis
ex aīo. Et. 2. ad theſ. 3. Vt noſmetip̄os formā daremus
vobis ad imitandū nos. Et iō apl̄s ſignāter dicit. Dixi
vt ſine offenſione oībus ſitis: ⁊ hoc quidē facere poteri-
tis: ſi hoc qd̄ dico ſeruetis. Imitatores mei eſtote ſicut
⁊ ego xp̄i. ſ. ſū imitator. Imitabat̄ enī eū prio ꝗd ē ī men
tis deuotione. Gal. 2. Viuo ego: iā nō ego: viuit vero in
me xp̄s. Scd̄o in ſubditoꝝ ſollicitudine. Vnde dicebat
phil̄. 2. Si imolor ſuꝑ ſacrificiū ⁊ obſequiū fidei vr̄e gau
deo ⁊ cōgratulor oībus vobis. Sicut ⁊ xp̄us obtulit ſe-
metip̄m ꝓ nobis. vt dicit̄ Ephe. 5. Tertio ꝗtū ad paſ-
ſionis tolerantiā. 2. Cor. 4. Semꝑ mortificationē ieſu
in corꝑe noſtro circūferentes. Et gal. vl. Ego ſtigmata
dn̄i ieſu in corꝑe meo porto. ¶ Eſt aūt notandum ꝙ nō
ſimpliciter dicit imitatores mei eſtote: ſed addit. ſicut et
ego xp̄i. q: ſcz ſubditi p̄latos ſuos imitari nō debent in
omnibꝰ ſ; in quibus illi xp̄m imitant̄ qui eſt indeficiens
ſanctitatis exemplar. ¶ Deinde cum dicit. Laudo autē
vos fratres: oſtendit qualiter corinthij ſe habebant ad
ammonitionē predictam. ¶ Circa qd̄ conſiderandū ē ꝙ
ſubditi ſuos prelatos ſequunt̄ dupliciter. ſ. quantuz ad
facta ⁊ dicta. Quātum quidem ad facta dum ſubditi prela-
torum exempla imitant̄. Vnde dicit̄ Iac̄. 5. Exemplum
accipite fratres mei prophetarum qui loquuti ſunt ī no
mine domini. Quantum vero ad dicta dum eorum pre
ceptis obediunt. Prouerb. 3. Cuſtodi precepta mea et
viues. In his autem corinthij deficiebant ⁊ maxīe quā
tum ad maiorem multitudinem. ⁊ ideo apl̄s alloquens
eos dicit. Laudo autē vos fratres. q. d. Super hoc lau
dandos vos prebere debetis ſed nō facitis: ꝙ per omia
memores eſtis quaſi ad imitandū mea exempla. Nō enī
poſſumus illorum exempla imitari quorum memoriam
nō habemus. Vnde dicitur Heb. 13. Mementote ꝓpoſi
torum veſtroꝝ quoꝝ intuentes exitū cōuerſatiōis imita
mini fidem. Quantū vero ad dicta ſubdit. Et ſicut tra-
didi vobis precepta mea tenetis: quaſi dicat: eodem te-
nore obſeruatis quo ego tradidi. hoc enim dicit quia ab
obſeruantia preceptorum eius receſſerant. Ioh. 15. Si
ſermonem meum ſeruauerunt ⁊ veſtrum ſeruabūt. Sed
videtur hic modus loquendi nō eſſe conueniens verita-
ti ſacre ſcripture que nihil patitur falſitatis. ſm illud.
Prouerb. 8. Iuſti ſunt omnes ſermones mei ⁊ non eſt
in eis prauū quid neqꝫ peruerſum. Sed dicendū ꝙ iro-
nica loquutio ē vna de loquutionibus figuratiuis ī qui
bus veritas nō attenditur ſm ſenſum quē verba faciunt
ſed ſm id quod loquens exprimere intendit per ſimile:
vel contrarium vel quocunqꝫ alio modo. Et iō in ironi-
ca loquutione veritas attenditur ſm contrarium eiꝰ qd̄
verba ſonant: ſicut in methaphorica ſm ſimile. ¶ Dein
de cum dicit. Volo autem vos ſcire fratres ⁊c. Accedit
ad ꝓpoſitū inſtruens. ſ. fideles de euchariſtie ſacramen
to. Et circa hoc tria facit. Primo redarguit eorum erro
res circa ritū huius ſacramēti. Scd̄o oñdit huius ſacra
menti dignitatē. ibi. Ego enī accepi a domino. ⁊c. Ter
tio docet cōuenientē ritū ibi. Itaqꝫ frēs mei. Circa pri-
mū tria fac̄. Primo redarguit eoꝝ errorem quo ſcz erra-

bānt in habitu: qꝛ ſcʒ mulieres ad ſacra miſteria conue-
niebant capite nō velato. Scḋo arguit errorē in cōuen-
tu. qꝛ ſcʒ dum cōuenirēt ad ſacra miſteria cōtentionib⁹
vacabant ibi. Hec aūt precipio nō laudans. ⁊c̄. Tertio
quantū ad certū cibum: qꝛ ſcʒ pranſi ad ſacra miſteria ſu-
menda accedebāt ibi. Conuenientib⁹ autē vobis. ⁊c̄. Cir-
ca primū duo facit. p̄ꝰo ꝑmittit quoddā documentuʒ ex
quo ſumit̄ rō ſubſequentis monitionis. Scḋo ponit mo-
nitionē ibi. Oīs autē vir orans. ⁊c̄. Circa primū ponit
triplicē cōparationē quaꝝ p̄ꝰa ē dei ad hominē dicens.
Dixi ꝙ ꝑcepta mea tenetis ꝑ cōtrariū. Sʒ vt appareat
vos irrōnabiliter agere. Uolo vos ſcire tanq̄ rem neceſ-
ſariā. ſm illud Eſa. 5. Captiu⁹ ductus ē populus meus
qꝛ nō habuit ſciam. Qḋ oīs viri caput xp̄s ē. qḋ quideʒ
dꝛ ſm ſilitudinē capitis naturalis in quo quattuor conſi-
derant̄. Prīo quidē ꝑfectio: qꝛ cuʒ cetera mēbra vnum
ſolū ſenſum habeant. ſ. tactū: in capite vigent oēs ſen-
ſus. ⁊ ſiliter in alijs viris inueniunt̄ ſingule gratie. ſm
illud qḋ dꝛ infra. 12. Alij dat̄ ꝑ ſpūʒ ſermo ſapīe. alij ſer-
mo ſcīe. ⁊c̄. Sed in hoīe xp̄o ē plenitudo oīm gratiarū.
Non eñ ad menſuram dat ei deus ſpūm vt dicit̄ Jo. 3.
Secūdo in capite inuenit̄ ſublimitas: qꝛ vt ſcʒ in homi-
ne ē ſuperi⁹ omnib⁹ mēbris. ita etiā xp̄s ſupeminet nō
ſolū omnibus hoīb⁹ ſed etiam oībus angelis. ſm illud
Ephe. 1. Cōſtituens illum ad dexterā ſuā in celeſtibus
ſuꝑ oēm ꝑncipatū ⁊ ptātē ⁊ infra. Et ipm dedit caput
ſuꝑ oēm ecctiam. Tertio in capite inuenit̄ influentia: q̄
ſcʒ quodāmodo influit ceteris mēbris ſenſū ⁊ motum.
ita a capite xp̄o in cetera membra ecclīe motus ⁊ ſenſus
ſpūalis deriuat̄. ſm illud Col. 2. Non tenens caput ex
quo totū corpus ꝑ nexū ⁊ cōiunctiōes ſubminiſtratum ⁊
cōſtructū creſcit in augmētū dei. Quarto in capite iue-
nitur cōformitas nature ad cetera mēbra: ⁊ ſimiliter in
xp̄o ad alios hoīes. ſm illud Phil. 2. In ſilitudinē ho-
minū factus ⁊ habitu inuentus vt homo. ¶ Secūdā cō-
parationē ponit hominis ad hoīem cū dicit. Caput aūt
mulieris vir. Qḋ etiā ſm ꝑdicta quattuor verificatur.
Nam primo quidē vir eſt perfectior muliere nō ſolū q̄-
tum ad corpus: qꝛ vt phūs dicit in libro de generatione
aīalium feīa ē maſcul⁹ occaſionat⁹: ſed etiaʒ quantū ad
aīe vigorē. ſm illud Eccl. 7. Uirū ex mille reperi vnuʒ
mulierē ex oībus nō inueni. Scḋo qꝛ vir naturaliter ſuꝑ-
eminet feīe. ſm illud Ephe. 5. Mulieres viris ſuis ſub-
iecte ſint ſicut dño qm̄ vir caput eſt mulieris. Tertio qꝛ
vir influit gubernādo mulierē. ſm illud Geñ. 3. Sub vi-
ri ptāte eris ⁊ ipſe dñabit̄ tui. Quarto vir ⁊ feīa confor-
mes ſūt in natura ſm illud Geñ. 2. Faciam⁹ ei adiuto-
riū ſilē ſibi. ¶ Tertiā cōparationē ponit dei ad dñm cuʒ
dicit. Caput vero xp̄i de⁹. Eſt aūt cōſiderandū ꝙ nomē
xp̄s ſignificat ꝑſonā ꝑdicatā rōne humane nature: ⁊ ſic
hoc nomē de⁹ nō ſupponit ſolū ꝑſonā pr̄is ſed totā trini-
tatē a qua ī humanitate xp̄i ſicut a ꝑfectiori oīa bona de-
riuant̄ ⁊ cui humanitas xp̄i ſubijcit̄. Alio mō pōt intelli-
gi ſm ꝙ hoc nomē xp̄s ſupponit dictam ꝑſonā rōne di-
uine nature: ⁊ ſic hoc nomē deus ſupponit ꝑſonam pr̄is
que dicit̄ caput filij. nō quidē ſm maiorē ꝑfectionē vel
ſm aliquā ſuppoſitionē ſed ſolū originē ⁊ ſm cōformita-
tem nature: ſicut in p̄s. dicit̄. Dñs dixit ad me fili⁹ me⁹
es tu ego hodie genui te. Pōt aūt hec miſtice accipi ꝓ
ut in aīa ē quoddā ſpūale coiugiū. Nā ſenſualitas femi-
ne cōparat̄: rō vero viro ꝑ quā ſenſualitas regi debet.
Unde ⁊ caput eius dꝛ vel potius rō inferior q̄ inheret tē-
poralibus diſponēdis mulieri cōparat̄. viro autē rō ſu-
perior que vacat cōtemplationi eternorum: que caput ī-
ferioris dicit̄: qꝛ ſm rōnes eternas ſunt tēporalia diſpo-
nenda. ſm illud Exo. 25. Inſpice ⁊ fac ſm exemplar qḋ
tibi in monte mōſtratū eſt. Dicit̄ aūt caput viri xp̄us: qꝛ
ſola rō ſm ſuperiorē ſui partem deo inheret.

Lectio ſecūda.

Omnis aūt vir orans aut ꝓphetans
velato capite deturpat caput ſuum
Omnis auteʒ mulier orans aut ꝓ-
phetans non velato capite deturpat caput
ſuū. Unū eſt enim ac ſi decaluet̄. Nā ⁊ ſi nō
velat̄ mulier: tondeatur. Si vero turpe eſt
mulieri tonderi aut decaluari: velet caput
ſuū. Uir quidē nō dʒ velare caput ſuuʒ qm̄
imago ⁊ glīa dei ē mulier autē gloria viri ē.

Premiſſo documento ſubiūgit āmonitionē cuius rō ſu-
mit̄ ex documento predicto: ⁊ circa hoc duo facit. Pri-
mo ponit āmonitionē ex ꝑte viri. Scḋo ex ꝑte mulieris.
ibi. Oīs aūt mulier ⁊c̄. Dicit ergo p̄ꝰo. dictum ē ꝙ ca-
put mulieris ē vir. Oīs aūt vir orās aut ꝓphetās vela-
to capite deturpat caput ſuū. Circa qḋ cōſiderandū ē ꝙ
quilibet hō iudici aſſiſtens ſuā cōditionē vl̄ dignitatem
debet ꝓfiteri ⁊ ꝑcipue aſſiſtens deo q̄ ē oīum iudex. ⁊ iō
q̄ deo aſſiſtūt ordinatiſſime ⁊ ꝯuenientiſſime ſe gerere de-
bent. ſm illud Eccl. 4. Cuſtodi pedē tuū ingrediēs do-
mū dei. Dupliciter aūt hō deo aſſiſtit. Uno mō humana
in deū referens qḋ quidē fit orando. ſm illud Eccl. 39.
In cōſpectu altiſſimi deꝑcabit̄ aperiet os ſuū in oratiōe
⁊ ꝓ delictis ſuis deꝑcabit̄. Alio mō diuina ad homīes
deferens qḋ quidē fit ꝓphetando. ſm illud Joel. 2. Ef-
fundam ſpūm meū ſuꝑ oēm carnē ⁊ ꝓphetabunt filij ve-
ſtri. Unde ſignanter apl̄s dicit. Uir orans ⁊ ꝓphetans
His enim duob⁹ modis vir deo tanq̄ iudici vel dño aſſi-
ſtit. Dicit̄ aūt ꝓphetans dupliciter. Uno mō inquantū
hō alijs annūciat q̄ ei diuinitus reuelant̄. ſm illud Lu.
primo. Zacharias pater ei⁹ impletus ē ſpū ſancto ⁊ pro-
phetauit dicens. Bñdict⁹ dñs de⁹ iſrl̄ ⁊c̄. Alio modo
dicit̄ hō ꝓphetans inq̄tū ꝓfert ea que ſunt alijs reue-
lata. vnde illi qui in eccleſia dicunt ꝓphetias vel alias
ſacras ſcripturas legunt dicunt̄ ꝓphetātes. Et ſic acci-
pitur infra. 14. Qui ꝓphetat ⁊ eccleſiā edificat. Et ita
etiā hic accipit̄. Pertinet aūt ad dignitatē viri vt infra
patebit. carere velamīe capitis. ⁊ iō dicit ꝙ oīs vir orās
aut ꝓphetās velato capite deturpat caput ſuū. i. rē icō-
uenientē ſibi agit. Sicut eñ in corꝑe pulchritudo dicit̄
ex debita ꝓportione mēbroꝝ in cōuenienti claritate vel
colore: ita in actib⁹ hūanis dꝛ pulchritudo ex debita ꝓ-
portione verboꝝ vel factoꝝ in quib⁹ lumē rōnis reſplē-
det. Un̄ ⁊ ꝑ oppoſitū turpitudo intelligit̄ qm̄ ꝯtra rōem
aliquid agit̄ ⁊ nō obſeruat̄ debita ꝓportio in verbis et
factis. Unde ſupra. 7. dictū ē. Si quis turpeʒ ſe videri
exiſtimat ſuꝑ virgine ſua ꝙ ſit ſuꝑadulta. Sed ꝯtra hoc
obijcit̄. Nā multi velato capite in eccleſia orant abſq̄ oī
turpitudine ſecretius orare volētes. Dicendū eſt autem
ꝙ duplex ē orō. Una ꝑuata quā. ſ. q̄s deo offert in pro-
pria ꝑſona. Alia publica quā q̄s offert deo ī ꝑſona toti⁹
eccleſie: vt pʒ in orōnib⁹ q̄ in eccleſia ꝑ ſacerdotes dicūt̄
⁊ de talib⁹ orōnib⁹ apl̄s hic intelligit. ¶ Itē obijcit̄ de
hoc ꝙ dicit glo. ꝙ ꝓphetās dꝛ ſcripturas reſerās ⁊ ſm
hoc ille q̄ ꝑdicat ꝓphetat. Epiſcopi autē ꝑdicant capite
tecto mitra. Sʒ dicendū ē ꝙ ille qui ꝑdicat vel docet in
ſcholis ex ꝓpria perſona loq̄tur. Unde ⁊ apoſtol⁹ Ro.
2. nominat euangelium ſuum ſcʒ propter induſtriā qua
vtebatur in predicatione euangelij: ſed ille qui ſacram
ſcripturam in eccleſia recitat. puta legendo lectionem

vel epiſtolam vel euangelium:ex perſona totius eccľie
loquitur. Et de tali prophetante intelligit qꝺ hic apľs
dicit. Sed tunc remanet obiectio de his ꝗ cantant pſal-
mos in choro capite tecto. Sed dicendū ꝙ pſalmi non
cantant quaſi ab vno ſingulariter ſe deo preſentante:ſed
quaſi a tota multitudine. ¶ Deinde cū dicit. Mis autez
mulier. ⁊c. ponit āmonitionē quantū ad mulieres dicēs
Omnis autē mulier orans aut prophetans vt ſupra. nō
velato capite qꝺ repugnat ꝓpter conditionē eius detur-
pat caput ſuū. i. rem incōuenientē facit circa ſui capitis
detectionē. Sed cōtra hoc obijcit qꝛ apľs dicit. 1. thi. 2
Docere in eccľia mulieri nō permitto. Quo ergo cōpe-
tit mulieri vt oret aut ꝓphetet publica orōne aut doctri-
na. Sed dicendū ē hoc intelligendū eſſe de orōnibus ac
lectionibus quas mulieres in ſuis collegijs proferunt.
¶ Deinde cū dicit. Unū eſt enī. ⁊c. probat admonitiōez
predictā. Et primo inducit probationē. Secūdo ꝓbati-
onis iudiciū auditoribus cōmittit ibi. Voſipſi iudicate.
⁊c. Circa primū duo facit. primo inducit ꝓbationē. Se-
cūdo excludit obiectionē ibi. Uerūtamen neqꝫ vir. ⁊c.
Circa primū ponit triplicem ꝓbationē. quarū prima ſu-
mitur per cōparationē ad humanā naturam. Scđa per
cōparationem ad deū. ibi. Uir quidē nō debet. ⁊c. Ter-
tia per cōparationē ad angelos cum dicit. Et propť an-
gelos. Circa primū cōſiderandū eſt ꝙ natura que ceteris
aīalibus prouidit auxilia ſufficientia vite: hominibꝰ ꝓ-
buit ea imꝑfecta. vt ꝑ rōnē arte vſu manu ſibi ea proſice-
rent:ſicut thauris dedit cornua ad defenſionē. homines
autē arma defenſionis ſibi preparāt manuali artificio ra-
tionis:⁊ inde eſt ꝙ ars imitat naturā ⁊ ꝑficit ea ꝗ natu-
ra facere nō poteſt. Sic igit ad tegumentū capitis natu-
ra homini dedit capillos:ſed qꝛ hoc tegumentū inſuffi-
ciens ē per artem preparat homo ſibi aliud velamē. Ea-
dez igitur rō eſſe videtur de velamine naturali capillo-
rum ⁊ de velamine artificiali. Naturale autē eſt mulie-
ri ꝙ comā nutriat. Habet enim ad hoc diſpoſitionē na-
ture ⁊ vlterius inclinatio quedam ineſt mulieribꝰ ad co-
mam nutriendam. In pluribus enim hoc accidit ꝙ mu-
lieres magis ſtudent ad nutriendam comam ꝙ̄ viri. Ui-
detur ergo cōditioni mulierū conueniens eſſe ꝙ magis
vtantur velamine capitis ꝙ̄ viri. ¶ Circa hoc ergo tria
facit. Primo ponit cōuenientiā velaminis naturalis et
artificialis dicens. Dictū eſt ꝙ mulier nō velans caput
deturpat caput ſuū:vnū eſt enim. ſ. vnius rōnis priuari
ſ. velamine artificiali. ac ſi decaluet. i. ac ſi priuet natu-
rali velamine capillorū qꝺ ī penā quibuſdā ꝑdicit Eſa.
3. Decaluabit dominus verticem filiarum ſion ⁊ crinez
earum nudabit. Secūdo ducit ad incōueniens dicens.
Nam ſi nō velatur mulier tondeat. quaſi dicat ſi abijcit
velamen artificiale abijciat pari rōne etiam naturale qꝺ
eſt inconueniens. Sed contra hoc videt eē ꝙ ſanctimo-
niales tondentur. Ad qꝺ dupliciter pōt reſponderi. pri-
mo quidem qꝛ ex hoc ipſo ꝙ votū viduitatis vel virgini-
tatis aſſumūt xp̄o deſponſante. ꝓmouent in dignitatez
virilē:vtpote liberate a ſubiectione viroꝝ ⁊ immediate
xp̄o cōiuncte. Secundo qꝛ aſſumunt pnīe lamentū reli-
gionem intrantes. Eſt autē conſuetudo viris ꝙ tēpore
luctus comam nutriant quaſi hec ſit ſue cōditioni cōue-
niens. mulieres autē ecōtrario tempore luctus comam
deponunt. Unde dicitur Iere. 7. Capillum tuū tonde:
⁊ proijce: ſume indirectum planctum. Tertio cōcludit
ꝓpoſitū dicens. Si vero turpe. i. indecens ē mulieri ton-
deri aut decaluari. i. priuari naturali velamine arte vel
natura:velet caput ſuū vtens. ſ. velamine artificiali.
¶ Deinde cum dicit. Uir quidem. ⁊c. ponit ſecūdā pro
bationem que accipit ꝑ cōparationem ad deū. Et p̄mo
inducit probationē. Scđo probat qꝺ ſuppoſuerat ibi.
Nō enim eſt vir. ⁊c. Dicit ergo primo. Dictū ē ꝙ turpe
ē mulieri tonderi ſicut ⁊ nō velari:viro autē nō eſt tur-
pe:cuius rō eſt hec. Uir quidē nō debet velare caput ſu-
um quia ē imago ⁊ gloria dei. Per hoc autē ꝙ dicit:eſt
imago dei:excluditur quorundā error dicentiū ꝙ hō ſo-
lum ē ad imaginē dei nō autē eſt imago:cuiꝰ cōtrarium
hic apľs dicit. Dicebant autē ꝙ ſolus filius eſt imago:
ſm illud Colo. 1. Qui eſt imago inuiſibilis dei. Eſt er-
go dicendū ꝙ homo imago dei dicit ⁊ ad imaginē. Eſt
enim imago imꝑfecta:filius aūt dicit imago nō ad ima
ginem qꝛ eſt imago ꝑfecta. ¶ Ad cuius euidentiā conſi-
derandū eſt ꝙ de rōne imaginis in cōmuni duo ſunt. pri
mo quidem ſimilitudo nō in quibuſcunqꝫ:ſed vel ipa ſpe
cie rei ſicut homo filius aſſimilatur patri ſuo. Uel in ali
quo qꝺ ſit ſignum ſpeciei:ſicut figura in rebus corporali
bus. Unde qui figuram equi deſcribunt dicunt imagi-
nem eius depingere. Et hoc ē qꝺ dicit hilarius ī libro
de ſinodis ꝙ imago eſt ſpē e indifferens. Secūdo requi
ritur origo. Nō enim duoꝝ hominū qui ſunt ſimiles ſpē
vnus imago alterius dicit:niſi ex eo oriat ſicut filiꝰ a pa
tre. Nam imago dicit ab exemplari. Tertio ad rōnem
ꝑfecte imaginis requiritur equalitas. Quia igit homo
ſiſatur deo ſm memoriam:intelligentiā ⁊ volūtatez mē
tis qꝺ pertinet ad ſpeciē intellectualis nature:⁊ hoc ha
bet a deo:dicitur eſſe dei imago:qꝛ tamē deeſt equalitas
eſt dei imago imꝑfecta. Et ideo dicit ad imaginē ſm il-
lud Geñ. 1. Faciamus hominē ad imaginē ⁊ ſimilitudi
nem noſtram:Sꝫ filius qui eſt equalis patri eſt imago
ꝑfecta nō aūt ad imaginē. ¶ Conſiderandū eſt etiam ꝙ
gloria dei dupliciter dicit. Uno mō qua deꝰ in ſe glorio
ſus ē:⁊ ſic hō nō eſt gloria dei ſed potius deꝰ eſt gloria
hominis. ſm illud p̄s. Tu dñe ſuſceptor meus es:glīa
mea. Alio mō dicit gloria dei claritas eiꝰ ab eo deriua-
ta. ſm illud Exo. vlt. Glīa domini īpleuit illud. Et hoc
modo hic dicit:ꝙ vir eſt gloria dei inꝗtū claritas dei i-
mediate ſuꝑ virū refulget. ſm illud p̄s. Signatū eſt ſu-
per nos lumen vultus tui dñe. ¶ Deinde cū dicit. Mu-
lier aūt. ⁊c. ponit id qꝺ ē ex ꝑte mulieris dicēs. Mulier
aūt ē glīa viri ⁊c. qꝛ claritas mulieris deriuat a viro. ſꝫ
illud Geñ. 2. Hec vocabit virago qm̄ de viro ſumpta ē.
Sed contra hoc obijcit qꝛ imago dei attendit in homi-
ne ſm ſpūm in quo nō ē dr̄ia maris ⁊ femine. vt dicitur
Colo. 3. Nō ergo magis debet dici ꝙ vir dicit imago dei
ꝙ̄ mulier. Dicendū eſt aūt ꝙ vir dicit hic ſpēaliter ima-
go dei ſm quedam exteriora. ſ. qꝛ vir ē ꝑncipiū totiꝰ ſui
generis:ſicut deꝰ ē principiū totius vniuerſi:⁊ qꝛ de la-
tere xp̄i dormientis in cruce fluxerunt ſacra ſanguinis ⁊
aque a quibus fabricata ē eccľia. Pōt etiā ꝗtū ad inte-
riora dici ꝙ vir ſpēalius dicit imago dei ſm mentē in-
quantū in eo rō magis viget. Sed melius dicenduz ē ꝙ
apľs ſignanter loquit. Nam de viro dixit ꝙ vir imago ⁊
glīa dei ē:de muliere autē nō dixit ꝙ eēt imago ⁊ glīa
viri:ſed ſolū ꝙ ē glīa viri vt det intelligi ꝙ eē imaginez
dei cōe ē viro ⁊ mulieri:eē autē glīam dei immediate ꝓ-
prium eſt viri. Reſtat autē cōſiderandū ꝓpter qꝺ vir nō
debeat velare caput ſed mulier. Qꝺ quidē dupliciť ac-
cipi pōt. Primo quidē qꝛ velamē qꝺ capiti ſupponit deſi-
gnat ptātem alterius ſuꝑ caput exiſtentis ordine natu-
re:⁊ ideo vir ſub deo exn̄s nō debet velamē habere ſuꝑ
caput vt oñdat ſe īmediate deo ſubeſſe. mulier autē de-
bet velamē habere. vt oſtendat ſe deū alteri naturaliter
ſubeſſe. Unde ceſſat obiectio de ſeruo ⁊ ſubdito: qꝛ hec
ſubiectio nō eſt naturalis. Scđo ad oſtendenduz ꝙ glīa
dei nō ē occultanda ſed reuelanda. glīa aūt hoīs ē occul
tāda. vñ ī p̄s. Nō nob dñe nō nob:ſꝫ noī tuo da glīaz

Lectio tertia.

Non enim vir ex muliere eſt. ſꝫ mulier ex viro. Etenĩ nõ eſt creatꝰ vir ꝓpter mulierẽ. ſed mulier ꝓpter viꝝ. Jdo debet mulier velamẽ habere ſuꝑ caput ſuũ. ⁊ ꝓpter angelos. Verũtamẽ neqꝫ vir ſine muliere neqꝫ mulier ſine viro in dño. Nã ſicut mulier de viro: ita ⁊ vir ꝑ mulierẽ. Omnia aũt ex deo. Voſipi iudicate. decet mulierem nõ velatã orare deũ. Nec ipa natura docet vos ꝙ vir quidẽ ſi comã nutriat ignominia ẽ illi. mulier vero ſi comã nutriat gloria eſt illi. quoniã capilli ꝓ velamine ei datĩ ſunt Si quis autẽ videtur contentioſus eſſe nos talẽ conſuetudinẽ nõ habemus neqꝫ eccleſia dei.

Premiſerat aplꝰs ꝙ mulier eſt glĩa viri: quod hic ꝓbare intendit. Et circa hoc tria facit. Primo ponit ꝓbationẽ. Secũdo aſſignat rationẽ eius qđ dixerat ibi. Etenim nõ eſt creatus ⁊c. Tertio infert cõcluſionẽ intentã ibi. Jdeo debet ⁊c. Circa primũ conſiderandũ eſt ꝙ ſicut ſupra dictum eſt. mulier dicitur gloria viri ꝑ quandã deriuatiõeꝫ et ideo ad hoc ꝓbandum ſubdit. Nõ eñ prima ſcilicꝫ rerum conditiõe vir eſt ex muliere ſcilicet formatꝰ. ſed mulier ex viro. Dicitur eñ geñ. 2. Et edificauit dñs deꝰ coſtam quã tulerat de adã in mulierẽ. De viro autẽ dicitur Formauit dominus deus hominẽ de limo terre. ¶ Deinde cũ dicit Etenĩ ⁊c. Aſſignat rationẽ eius quod dixerat Ad cuius euidentiã conſiderandꝰ eſt talis ordo ꝑfecti et imꝑfecti ꝙ imꝑfectum in vno ⁊ eodẽ ſubiecto prius ẽ tẽpore ꝙ̃ ꝑfectum. Prius eñ aliquis homo eſt puer ꝙ̃ vir ſimpliciter tamẽ perfectũ eſt prius ĩperfecto etiã tẽpore. Nam puer ꝓducitur ex viro. Hec igitur eſt ratio q̃re mulier ꝓducta eſt ex viro qꝛ ꝑfectior eſt muliere qđ ex hoc ꝓbat apoſtolus qꝛ finis eſt ꝑfectior eo quod eſt ad fineꝫ vir autẽ eſt finis mulieris. Et hoc eſt quod dicit. Etenĩ nõ ẽ creatus vir ꝓpter mulierẽ ſed mulier ꝓpter virũ in adiutorium ſcꝫ generationis: ſicut patiens eſt ꝓpter agens et materia ꝓpter formã. Unde dicitur geñ. 2. Non eſt bonũ hominẽ eſſe ſolum: faciamꝰ ei adiutoriũ ſimile ſibi. ¶ Deinde cũ dicit Jdeo debet ⁊c. Jnfert concluſionẽ intentaꝫ dicens: Jdeo ſcꝫ quia vir eſt ymago ⁊ gloria dei: mulier autẽ eſt gloria viri. mulier debet habere velamẽ ſuꝑ caput ſuum quando ſcꝫ deo aſſiſtit orando vel ꝓphetando. vt per hoc oſtendatur ꝙ nõ ĩmediate ſubẽ deo. ſꝫ ſubijcit͛ etiã viro ſub deo. hoc eñ ſignificat velamẽ qđ capiti ſuponitur. Unde alia littera habet ꝙ mulier debet habere poteſtatẽ ſuper caput ſuum ⁊ idẽ eſt ſenſus. Naꝫ velamẽ eſt ſignũ poteſtatꝭ ſm ꝙ in pſ̃. dicitur. Jmpoſuiſti homines ſuper capita noſtra. ¶ Deinde cũ dicit. Et ꝓpter angelos ⁊c. Aſſignat tertiã rationẽ q̃ ſumitur ex ꝑte angelorum dicens: Et etiã mulier debet habere velamen ſuꝑ caput ſuum propter angelos Qđ quidẽ dupliciter ĩtelligi poteſt. Uno modo de ipſis angelis celeſtibus qui conuentus fideliũ, viſitare creduntur. precipue quando ſacra miſteria celebrantur. Et ideo tunc tã mulieres ꝙ̃ viri ad reuerentiã eoꝝ honeſte ⁊ ordinate ſe debent habere ſm illud pſ̃. Jn cõſpectu angeloꝝ pſallã tibi. Alio modo põt intelligi ſm ꝙ angeli dicuntur ſacerdotes inq̃tuꝫ diuina populo annũciant ſm illđ Mal. 2. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiã ⁊ legẽ requirent ex ore eius qꝛ angelus domĩ exercituũ eſt. ¶ Debet ergo mulier velamen habere ſemper in eccleſia ꝓpter angelos id eſt ꝓpter ſacerdotes duplici ratione. Primo quidẽ ꝓpter eoꝝ reuerentiaꝫ ad quã pertinet ꝙ mulieres corã eis honeſte ſe habeãt. Unde dicitur Ecc. 7. Honora deũ ex tota aĩa tua ⁊ honorifica ſacerdotes illius. Secundo ꝓpter eoꝝ cautelã ne ſcilicet ex conſpectu mulieꝝ nõ velataꝝ ad cõcupiſcẽtiã ꝓuocentur. Unde dꝛ Ecc. 9. Uirginẽ ne aſpicias ne forte ſcãdalizeris in decore illius. Aug. aũt aliter exponit ꝑdicta Oſtendit eñ ꝙ tam mulier ꝙ̃ vir eſt ad ymaginẽ dei per hoc qđ dicit͛ ephe. 4. Renouamini ſpũ mentis vr̃e ⁊ induite nouũ hominem qui renouatur in agnitione dei ſm ymaginẽ eius qui creauit eũ vbi non eſt maſculus ⁊ femina. Et ſic patet ꝙ ymago dei attenditur in homine ſꝫ ſpiritum in quo non eſt differentia maſculi ⁊ femine. et ideo mulier eſt ymago dei ſicut ⁊ vir. Expꝛeſſe eñ dicit͛ geñ. 1. ꝙ creauit deus hominẽ ad ymaginẽ ſuã maſculũ ⁊ feminã creauit eos. ⁊ ideo Aug. dicit hoc eſſe intelligendũ in ſpirituali coniugio qđ eſt in anima noſtra in qua ſicut ſupra dictũ eſt ſenſualitas vel etiaꝫ inferior ratio ſe habet ꝑ modum mulieris. ratio autẽ ſuperior per modũ viri in q̃ attenditur ymago dei. ⁊ ſm hoc mulier eſt ex viro ⁊ ꝓpter virũ qꝛ adminiſtratio reꝝ tẽporaliũ vel ſenſibiliũ cui intẽdit inferior ratio vel etiã ſenſualitas debet deduci ex cõtemplatione eternoꝝ que pertinent ad ſuperiorẽ rationẽ ⁊ ad eã ordinari. ⁊ ideo mulier dicitur habere velamẽ vel poteſtatẽ ſuper caput ſuũ ad ſignificandũ ꝙ circa tẽporalia diſpenſanda debet homo cohibitionẽ quandã ⁊ refrenationẽ habere ne vltra modũ homo ꝓgrediat͛ in eis diligendis. que quidẽ cohibitio circa amorẽ dei adhiberi nõ debet cũ preceptũ ſit deutro. 6. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo. Nam circa deſideriũ finis nõ apponit͛ mẽſura quã neceſſe eſt apponi circa ea que ſunt ad finẽ. Medicus eñ ſanitatẽ inducit q̃to ꝑfectiorẽ põt. nõ tamẽ dat medicinã q̃to maiorẽ poteſt. ſed ſcḋm determinatã mẽſuram. Sic vir nõ debet habere velamẽ ſuꝑ caput. Et hoc debet ꝓpter angelos ſanctos. quia ſicut in glo. dicit͛ gratuita eſt ſanctis angelis ſacrata ⁊ pia ſignificatio Unde ⁊ aug. dicit. 19. de ciuitate dei ꝙ demones alliciunt͛ q̃buſdam ſenſibilibus rebus. non ſicut aĩalia cibis ſed ſicͭ ſpiritus ſignis. ¶ Deinde cũ dicit Uerũtamen neqꝫ vir ⁊c. excludit dubitationẽ que poſſet ex dictis oriri. Quia enim dixerat ꝙ vir eſt gloria dei. mulier autem eſt gloria viri. poſſet aliquis credere vel ꝙ mulier nõ eſſet ex deo vel ꝙ nõ haberet poteſtatẽ in gratia. Unde primo hoc excludit dicens: Licet mulier ſit gloria viri qui eſt glĩa dei. verũtamẽ neqꝫ vir eſt in dño id eſt a dño ꝓductus ſine muliere. neqꝫ mulier ſine viro. vtrũqꝫ eñ deꝰ fecit ſꝫ illđ geñ. 1. Maſculũ ⁊ feminã creauit eos. Uel aliter. neqꝫ vir ẽ ſine muliere ĩ dño id eſt in gratia dñi nr̃i ieſu xp̃i. neqꝫ mulier ſine viro qꝛ vterqꝫ ꝑ gratiã dei ſaluat͛ ſm illud gal. 3. Quicunqꝫ in xp̃o baptizati eſtis xp̃ꝫ induiſtis. Et poſtea ſubdit. Non eſt maſculus neqꝫ femina ſcꝫ differẽs in gratia xp̃i. Secũdo aſſignat rationẽ dicẽs: Nam ſicut in prima rerũ inſtitutiõe mulier ẽ de viro formata. ita ⁊ in ſubſequentibus generationibus vir ꝑ mulierẽ ꝓductus ẽ ſꝫ illud Job. 14. Homo natus de muliere. Nã prima ꝓductio hominis fuit ſine viro ⁊ muliere qñ deꝰ formauit hominẽ de limo terre. euã de coſta viri. vt ibidẽ legit͛. Tertia autẽ eſt ex viro ⁊ muliere ſicut abel natus eſt ex adã et eua vt legit͛ geñ. 4. Quarta, ãt ẽ ex mliere ſine viro xp̃i ex virgĩe ſꝫ illđ gal. 4. Miſit deꝰ filiũ ſuũ factũ ex muliere. Tertio oſtendit rationẽ eſſe cõuenientẽ dicẽs: Omnia autẽ ex deo qꝛ ſcꝫ ⁊ hoc ipm ꝙ mulier primo fuit ex viro. ⁊ hoc ꝙ poſtmodũ vir eſt ex muliere eſt ex operatiõe diuina. Unde ad deũ ꝑtinent tã vir ꝙ̃ mulier. Unñ dꝛ Ro. 11.

Ex ipſo ⁊ ꝑ ipm̄ ⁊ in ipſo ſunt omnia. ¶ Deinde cū dicit Uoſipſi iudicate ⁊c. committit iudiciū eius qḋ dixerat auditoribus. Et circa hoc duo facit. Primo cōmittit iudicium rationabilibus auditoribus ibi. Si q̄s autē videt̄ ⁊c. Circa primū quatuor facit. Primo cōmittit auditoribus iudiciū eius qḋ dixerat more eius q̄ cōfidit ſe ſufficienter probaſſe dicens: Uoſipſi iudicate ⁊c. Pertinet em̄ ad bonum auditorē iudicare de auditis. Un̄ dicit̄ Job. 6. Loquentes id qḋ iuſtū eſt iudicate. Et. 12. Nōne auris v̄ba diiudicat. Secundo ꝓponit ſub q̄ſtione id de quo debet eſſe iudiciū dicens: Decet mulierē nō velatā orare deum Hoc ꝓhibetur. 1. Pe. 3. vbi dicit̄ quaꝝ ſit nō exteriꝰ capillatura. Tertio oſtendit vnde debeāt ſumere ſuū iudicium. quiā ab ip̄a natura ⁊ hoc eſt ꝙ dicit. Nec ip̄a natura docet vos Et vocat hic naturā ip̄am inclinationē naturalē q̄ ineſt mulieribus ad nutriendū comā q̄ eſt naturale velamē nō aūt viris. Que q̄dē incliatio naturalis eē oſtēditur qꝛ in pluribꝰ inuenit̄. oportet aūt ab ip̄a natura doceri. quia eſt dei opus. ſicut in pictura inſtruitur aliquis artificio pictoris ⁊ ideo ꝯtra quoſdā dicit̄ Eſa. 24. Trāſgreſſi ſunt leges mutauerūt ius: diſſipauerūt fedus ſempiternū id eſt ius naturale. Quarto aūt a natura ſumit rationē et p̄mo ponit id qḋ ē ex pte viri dicēs: ꝙ vir quidē ſi comaꝫ nutriat more mulieris ignominia eſt illi id eſt ad ignominiā ei reputat̄ apud plures homines. qꝛ ꝑ hoc videtur muliebris eſſe. Et ideo Eze. 44. dicit̄. Sacerdotes comā nō nutriant. Nec eſt inſtantia de quibuſdā q̄ in veteri lege comā nutrierunt. qꝛ hoc erat ſignū ꝙ tūc erat poſitū in lectiōe veteris teſtamēti vt dicit̄. 2. coꝝ. 3. Secundo ponit id qḋ eſt ex pte mulieris dicēs: Mulier ⁊ ſi comā nutriat gloria eſt illi. quia videtur ad ornatuꝫ eius ptinere. Unde dicit Can. 7. Come capitis eius ſicut purpura regis. ¶ Et aſſignat cōſequent̄ rationē cū dic̄. Qm̄ capilli dati ſunt ei ſcilicet mulieri ꝓ velamīe. ⁊ ideo eadē ratio ē de capillis nutriēdis ⁊ de velamine artificiali apponendo Can. 4. Capilli tui ſic̄ grex caprarū ⁊c. ¶ Deinde cum dicit Si quis autē vir ⁊c. Cōprimit ꝓteruos auditores dicens: Si quis autē videtur ꝯtencioſus eſſe vt ſcilicet rationibus p̄dictis nō acq̄eſcat ſed cōfidentia clamoris veritatē ip̄ugnet qḋ ptinet ad cōtētionē vt Amb. dicit ꝯtra id qḋ dicit̄ Job. 6. Reſpōdete obſecro abſq; cōtentione. Et ꝓuer. 20. Honor eſt ei qui ſeparat ſe a cōtētionibus. Hoc ſufficiat ad cōprimendū talē. ꝙ nos iudei in xp̄m credentes talē cōſuetudinē nō habemus ſcꝫ ꝙ mulieres orent nō velato capite neq; etiaꝫ tota eccleſia dei ꝑ gentes diffuſa. Unde ſi nulla eſſet ratio hoc ſolū deberet ſufficere ne aliquis ageret ꝯtra cōmunē eccl̄ie cōſuetudinē. Dicit̄ em̄ in pſ. Qui habitare facit vniꝰ moris ī domo. Unō aug. dicit in ep̄la ad caſulanū ꝙ oībꝰ in q̄bꝰ nihil certi diffinit ſacra ſcriptura. mos ppl̄i dei atq; inſtituta maioꝝ ꝓ lege habenda ſunt.

Lectio quarta.

Hoc aūt p̄cipio nō laudās ꝙ nō ī melius ſꝫ ī deteriꝰ ꝯuēitis. Primū q̄dē cōueniētibꝰ vob̄ ī eccl̄iaꝫ: audio ſciſſuras eſſe inter vos ⁊ ex pte credo. Nā oportet ⁊ hereſes eſſe: vt ⁊ q̄ ꝓbati ſūt māifeſti fiant ī vob̄. Cōueniētibꝰ ergo vob̄ in vnū iam nō ē dn̄icā cenā māducare. Unuſq̄ſq; em̄ ſuam cenā p̄ſumit ad māducādū. Et aliꝰ q̄deꝫ eſurit. aliꝰ āt ebriꝰ ē. Nūq̄d domos nō habetis ad māducādū ⁊ bibēdū: An eccl̄iaꝫ dei cōtemnitis: ⁊ cōfūditis eos q̄ nō habēt. Quid dicā vob̄. Laudo vos: in hoc nō laudo.

Poſtq̄ ap̄lus redarguit corinthios de coꝝ errore in habitu. qꝛ ſcꝫ mulieres ad ſacra miſteria ꝯueniebant capite nō velato. ꝯſeq̄nt̄ arguit coꝝ errorē de ſciſſuris in ꝯuētu. qꝛ ſcꝫ dū cōuenirēt ad ſacra miſteria ꝯtētionibꝰ vacabant Et p̄mo tāgit coꝝ defectuꝫ in generali. Sc̄do in ſpeciali ibi. Primū q̄dē ⁊c. Dicit ꝰ p̄mo. Hoc āt qḋ dictū ē ſupra ꝙ mulieres velate ſint in eccl̄ijs p̄cipio vt ſic tripl̄r eos īduceret ad hm̄oi obſuātiā. Prio q̄dē rōe. Sc̄do ꝯſuetudine. Tertio p̄cepto qḋ ſolū ſine alijs neceſſitatē īduceret ꝓuer. 3. Cuſtodi p̄cepta mea ⁊ viues Et Eccl̄s. 4. dr̄ Funiculꝰ triplex difficile rūpit̄ Nō laudās ſꝫ magis vitup̄ās ꝙ ꝯuenitis in eccl̄iaꝫ nō in meliꝰ ſicut deberet eē. ſꝫ in deterius ex culpa v̄ra. Oīa em̄ aīalia gregalia. puta colūbe grues. oues. natali inſtinctu in vnū ꝯueīūt vt ſit eis corporalit̄ meliꝰ. Un̄ ⁊ hō cum ſit aīal gregale vl̄ ſociale. vt ph̄us ꝓbat ſꝫ rōem agere debet vt multi in vnū cōueniant ꝓpter aliqḋ melius. ſicut in rebꝰ ſcl̄aribꝰ m̄lti in vnitatē ciuitatꝭ ꝯueniūt vt ſit eis meliꝰ ſcl̄arit̄ ſcꝫ ꝓpt̄ ſecuritatē ⁊ ſufficientiā vite. Et ideo fideles in vnū ꝯuenire debent ꝓpt̄ aliqḋ meliꝰ ſp̄ūale ſm̄ illō pſ. In ꝯueniēdo populos in vnū: ⁊ reges vt ſuiāt dn̄o. Et alibi. In ꝯſilio iuſtorū ⁊ ꝯgregatiōe magna op̄a dn̄i. Sꝫ iſti in deteriꝰ conueniebāt ꝓpt̄ culpas q̄s cōmittebāt dū cōuenirēt. Eſa. 1. Iniq̄ ſūt cetꝰ v̄ri. Ecc. 21. Stuppa collecta ſinagoga peccantiū. ¶ Deinde cū dicit Primū q̄dē ⁊c. Pōit in ſpeciali quō in deteriꝰ ꝯuenirēt. Et p̄mo pōit iudiciū culpe dicens p̄mū q̄dē int̄ cetera ſcꝫ ꝙ in deteriꝰ cōuenitꝭ ꝯuenientibus vob̄ in eccl̄ia audio ſciſſuras eē int̄ vos ſcꝫ ꝑ ꝯtētiones q̄s exercebāt. Qḋ q̄dē eccl̄ie nō ꝯueīt q̄ in vnitate cōſtituit̄ ſm̄ illō ep̄h. 4. Unuꝫ corpꝰ ⁊ vnꝰ ſp̄ūs ſicut vocati eſtꝭ in vna ſpe vocatiōis v̄re. Hoc tn̄ p̄dicit̄ Eſa. 22. Sciſſuras ciuitatꝭ dauid videbitis qꝛ multiplicate ſūt. Dic āt glo. ꝙ dicēdo primū oñdit ꝙ p̄mū malū eſt diſſenſio vnō cetera oriunt̄ vbi em̄ eſt diſſenſio nihil rectū eſt. Sꝫ cōtra videt̄ eē qḋ dr̄ Ecc. 10. Initiū oīs pcī ſup̄bia ⁊. 1. thi. vl. Radix oīm maloꝝ cupiditas. Dicēdū ē aūt ꝙ hec auctoritates loquūt̄ q̄tū ad pcā p̄ſonalia ſinglariū hominū q̄rū p̄mū ē ſup̄bia ex pte auerſiōis ⁊ cupiditas ex pte ꝯuerſionis. Sꝫ glo. h̄ loquit̄ de pctīs m̄ltitudinis int̄ q̄ p̄muꝫ ē diſſenſio ꝑ quā ſoluit̄ rigor diſciplie. Un̄ dr̄ Jac. 3. Ubi eſt zelus ⁊ ꝯtētio ibi incōſtātia ⁊ oē opꝰ prauū. Secūdo pōit credulitatꝭ auditoꝝ cū dic̄. Et credo ex pte id ē q̄tuꝫ ad aliq̄s v̄rm q̄ erāt ad ꝯtentionē ꝓni. ſm̄ illō qḋ dixerat ſ. 1. Cōtētiōes ſūt int̄ vos. Hoc aūt dico qḋ vnuſq̄ſq; v̄ꝫ dicit. ego q̄deꝫ ſū pauli. ego appollo. ego v̄o cephe. Alij v̄o nō erāt ꝯtentioſi ex q̄ꝝ p̄ſona ibi ſubdit̄. Ego aūt xp̄i. Un̄ ⁊ Can. 2. dr̄. Sic̄ liliū int̄ ſpinas ſic amica mea int̄ filias. id ē boni int̄ malos. Tertio aſſignat rōeꝫ ſue credulitatꝭ dicēs: Nā oportꝫ nō ſolū qualcūq; ſciſſuras ſꝫ etiaꝫ hereſes eē. Ubi duo ꝯſiderāda ſunt. Prio q̄d ſit hereſis Sc̄do quō oportet hereſes eē. Circa p̄muꝫ ſciēdū ꝙ ſicut Hyero. dic̄ ſup ep̄laꝫ ad gal. hereſis grece ab electiōe dicit̄. qꝛ ſcꝫ eā ſibi vnuſq̄ſq; eligat diſciplinā quā putat eſſe meliorē. Ex q̄ duo accipi pn̄t. Prio q̄dē ꝙ de rōe hereſis eſt ꝙ aliq̄s priuatā diſciplinā ſequat̄ q̄ſi ꝑ electionē ꝓpriam nō aūt diſciplinā publicā q̄ diuinitus tradit̄. Sc̄do ꝙ huic diſcipline aliq̄s ptinacit̄ inhereat. Nā electio firmā īportat inheſionē. ⁊ ideo hereticꝰ dr̄ q̄ ſpernēs diſciplinā fidei q̄ diuinitꝰ tradit̄ ptinacit̄ ꝓpriū errorē ſectat̄. Pertinet aūt aliq̄d ad diſciplinā fidei dupl̄r. Uno mō directe ſicut articl̄i fidei q̄ ꝑ ſe credēdi ꝓponūt̄. Unde error circa hos ſm̄ ſe facit hereticū ſi ptinacia aſſit. Nō pn̄t aūt a tali errore ꝓpt̄ ſimplicitatē aliquā excuſari p̄cipue q̄tū ad ea

de qb⁹ eccl'ia ſolẽnizat ⁊ q̃ cõit᷑ verſant᷑ in ore fideliũ. ſicut
miſteriũ trinitatis natiuitat' xp̄i ⁊ alia hm̄oi. Quedã vero
indirecte ꝑtinẽt ad fidei diſciplinã inq̃tũ ſcʒ ipa nõ ꝓpo-
nunt᷑ vt ꝓp̄t ſe credẽda ſʒ ex negatiõe eoꝝ ſeq̄t᷑ aliq̃d ꝯriũ
fidei ſicut ſi neget᷑ yſaac fuiſſe filius abrae. ſequit᷑ aliq̃d cõ-
trariũ fidei ſcʒ ſacrã ſcripturã ꝯtinere aliq̃d falſi. Ex talib⁹
aũt nõ iudicat᷑ aliq̃s heretic⁹ niſi adeo ꝑtinacit᷑ ꝑſeueret
q̄ ab errore nõ recedat etiã viſo q̃d ex hoc ſequat᷑. ſic igit᷑
ꝑtinacia q̃ aliq̃s cõtẽnit in his q̃ ſunt fidei directe vl' indi-
recte ſubire iudiciũ eccl'ie facit hoĩem hereticũ. tal' ãt ꝑti-
nacia ꝓcedit ex radice ſupbie q̃ aliq̃s p̄fert ſenſũ ſuũʒ toti
eccl'ie. Vñ ap̄ls dic̃. i. ad thi. 6. Si q̃s alit᷑ docʒ ⁊ nõ acq̄e-
ſcit ſanis ſmonib⁹ dñi nr̄i ih̄u xp̄i. ⁊ ei q̃ ſm pietat᷑ ẽ do-
ctrine ſupbus eſt nihil ſciẽs ſʒ languẽs circa q̃ſtiões ⁊ pu-
gnas vborũ. ❡ Scd̃o ꝯſiderãdũ ẽ quõ oporteat hereſes
eſſe. Si eñi oportunũ ẽ hereticos eſſe. videt᷑ q̄ ſint cõme-
dabiles ⁊ nõ ſint extirpãdi. Sʒ dicẽdũ ẽ q̄ dupl'r de aliq̃
d̄r q̄ oportet illd̄ eẽ. Uno mõ ex intẽtione illi⁹ q̃ hoc agit
puta ſi dicam⁹ q̄ oportet iudicia eẽ. qꝛ ſcʒ iudices iudicia
exercẽtes intẽdũt iuſticiã ⁊ pacẽ in reb⁹ hũanis ꝯſtituere
Alio mõ ex intẽtiõe dei q̃ ẽt mala ordĩat in bonũ ſicut pſe-
cutionẽ tyrãnoꝝ ordinauit in gl'iam martirꝝ. Vñ Aug. di-
cit in encheridion q̄ de⁹ ẽ adeo bon⁹ q̄ nullo mõ ꝑmitte-
ret fieri aliq̃d malũ: niſi eẽt adeo potẽs q̄ de quolibʒ ma-
lo poſſet elicere bonũ. ⁊ ſm hoc dicit Mat. 18. Neceſſe ẽ
vt veniãt ſcãdala. verũtamẽ ve hoĩ illi ꝑ quẽ ſcãdalũ ve-
nit. ⁊ ſm hoc h̓ dicit ap̄ls q̄ oportʒ hereſes eẽ ex eo q̄ de-
us maliciã hereticoꝝ ordĩauit in bonũ fideliũ. Et hoc dic̃
p̄mo q̃dẽ ad maiorẽ declarationẽ veritat'. Vñ dicit aug.
in glo. ab aduerſario mota q̃ſtio diſcendi exiſtit occaſio.
Multa q̃ppe ad fidẽ catholicã ꝑtinẽtia dũ hereticoꝝ cal-
lida inquietudĩe excogitãtur vt aduerſus eos defẽdi poſ-
ſint: ⁊ ꝯſidrãnt᷑ diligẽti⁹ ⁊ ĩtelligunt᷑ clari⁹: ⁊ p̄dicant᷑ in-
ſtanti⁹. Vñ ⁊ puer. 27. Ferrũ ferro acuit᷑ ⁊ hõ exacuit fa-
ciẽ amici ſui. Scd̃o ad mãifeſtãdã ĩfirmitatẽ fidei ĩ his q̃
recte credũt. Et hoc eſt q̄ h̓ ſubdit ap̄ls. Ut q̃ ꝓbati id ẽ
approbati ſunt a deo. mãifeſti fiãt in vobis id eſt int᷑ vos
Sap. 3. Tanq̄ auruʒ in fornace ꝓbauit illos. ❡ Deinde
cũ dicit. Conueniẽtib⁹ g̃ vob̄ ⁊c̃. redarguit eos de t'tio de-
licto. qꝛ ſcʒ peccabãt in modo ⁊ ordĩe ſumẽdi corp⁹ xp̄i.
Et põt totũ q̃d ſequit᷑ dupl'r exponi. Scd̃m ãt p̄mã expo-
ſitionẽ redarguunt᷑ de hoc q̄ corp⁹ xp̄i p̄rãſi accipiebant.
Circa hoc ergo quatuor facit. Prio põit detrimentũ q̃d
ĩcurrebãt. Secũdo põit culpã ibi. Unuſq̃ſq3 eñi ⁊c̃. Ter-
tio inq̄rit de cauſa culpe ibi. Nunq̃d domos ⁊c̃. Quarto
cõcludit eoꝝ vituparatiõeʒ ibi. Quid dicã vob̄ ⁊c̃. Dicit g̃
p̄mo ita. Conuenientib⁹ vob̄ ſciſſure ſũt int᷑ vos. Ergo cõ-
uenientib⁹ vob̄ in vnũ corpe nõ aĩo. Iã ad hoc aduenitis
q̃d nõ eſt id eſt nõ licet vl' nõ cõpetit vob̄ dñicã cenã man-
ducare id eſt ſumere euchariſtie ſacramentũ q̃d dñs in ce-
na diſcipul' dedit. Hoc eĩ ſacramentũ vt aug. dic̃ ſup Io-
hãnem eſt ſacramentũ vnitat' ⁊ charitat'. Et ideo nõ cõ-
petit diſſentientib⁹ Cañ. 5. Comedite amici ⁊ bibite ⁊ ĩ-
ebriamĩ chariſſimi. Ul' meli⁹ põt referri ad ea q̃ ſequunt᷑.
vt ſit ſenſus. Nõ ſolũ ꝯuẽientib⁹ vob̄ ſciſſure ſunt int᷑ vos
ſed ꝯuẽit vobis ꝯuẽientib⁹ iã id eſt in p̄nti hoc determina-
tũ habetis q̄ nõ ẽ id ẽ nõ licʒ vobis dñicã cenã mãducar᷑
ad quã p̄rãſi accedit'. Quia eñi dñs diſcipul' ſuis poſt ce-
nã hoc ſacramẽtũ tradidit vt legit᷑ Mat. 26. volebãt etiã
corinthij poſt cõmuneʒ cenã ſũere corp⁹ xp̄i. Sʒ dñs hoc
rõnabil'r fecit ꝓp̄t tria. Prio q̃dẽ qꝛ ordĩe cõgruo figura
p̄cedit veritatẽ. Agn⁹ aũt paſchal' erat figura ſiue vmbra
hui⁹ ſacramẽti Et ideo poſt cenã agni paſchal' xp̄s hoc ſa-
cramẽtũ dedit. Dicit᷑ eñi colo. 2. de oĩb⁹ legalib⁹ q̄ ſunt
vmbra futuroꝝ: corpus aũt xp̄s. Scd̃o vt ex hoc ſacramẽ-
to ſtatim ad paſſionẽ trãſiret cui⁹ hoc ſacramẽtũ ẽ memo-
riale. Et ideo dixit diſcipulis Surgite eamus hinc ſcʒ ad
paſſionẽ. Tertio vt arti⁹ ĩprimeret᷑ hoc ſacramẽtũ cordi-
bus diſcipuloꝝ q̃b⁹ ipm̄ tradidit in vltio ſuo receſſu. Sʒ
in reuerẽtiã tãti ſacramẽti poſtmodũ eccl'ia ĩſtituit q̄ non
niſi a ieiunis ſumat᷑: a q̃ excipiunt᷑ ĩfirmi q̃ in neceſſitate q̃
legeʒ nõ hʒ p̄nt nõ ieiuni ſumere corp⁹ xp̄i. Quia vero aq̃
nõ ſoluit ieiuniũ Eſtimauerunt q̃daʒ q̄ poſt potũ aq̃ poſſʒ
aliq̃s ſumere hoc ſacramẽtũ p̄ſtim qꝛ vt dicunt aq̃ nõ nu-
trit ſicut nec aliq̃d aliud ſimplex elemẽtũ. Quãuis ãt aq̃
ſʒ ſe nõ nutriat ⁊ ob hoc nõ ſoluat ieiuniũ eccl'ie: ſm q̄ di-
cunt᷑ aliq̃ ieiunantes. nutrit tñ alijs admixta ⁊ ideo ſoluit
ieiuniũ nature ⁊ ſm hoc dicunt᷑ aliq̃ ieiuni q̃ ſcʒ eadẽ die
nihil ſũpſerũt nec cibi nec pot⁹. Et qꝛ reliq̄e cibi q̃ in ore
remanẽt ſumunt᷑ ꝑ modũ ſaliue. hoc nõ ĩpedit aliq̃s eẽ ie-
iunos. ſil'r ⁊ nõ ĩpedit aliq̃s eẽ ieiunos ſi tota nocte nihil
dormierit vel ſi etiã nõ ſint plene digeſti dũmõ eadeʒ die
oĩno cibi vel pot⁹ nihil ſumpſerint. Vñ qꝛ p̄ncipiũ diei
eſt ſumẽdũ ſm vſum eccleſie a media nocte ideo quicũq3
poſt mediã noctẽ aliq̃d ſũpſerit q̄tũcũq3 modicum cibi vl'
potus nõ poteſt eadẽ die ſumere hoc ſacramentũ. ❡ De-
inde cũ dicit Unuſq̃ſq3 eñi ⁊c̃. Põit culpam ⁊ p̄mo ſʒ q̄
peccabãt in deũ. Scd̃o ꝓut peccabãt in ꝓximũ ibi Et ali-
us q̃dẽ ⁊c̃. Dicit ergo prio Ideo dico q̄ nõ licet vobis do-
minicã cenã mãducare qꝛ vnuſq̃ſq3 vr̄m p̄ſumit id ẽ ante
ſumit ſuã cenã ſcʒ ciboꝝ cõmuniũ ad mãducãdũ. Quili-
bet eñi eoꝝ portabat ad eccl'iam fercula p̄parata ⁊ come-
debat q̃libʒ ſeorſũ anteq̄ ſumeret ſacra miſteria Oſee. 4.
Separatũ ẽ cõuiuiũ eoꝝ nũc interibũt Ecc. 11. dicit in ꝑ-
ſona pc̄i Inueni req̄em mihi ⁊ comedebã de bonis meis
ſolus. ❡ Deinde cũ dic̃. Et ali⁹ q̃dẽ ⁊c̃. Arguit culpã eo-
rũ inq̃tũ erat ꝯtra ꝓximũ. Diuites eñi laute comedebãt
in eccl'ia ⁊ bibebãt vſq3 ad ebrietatẽ. paupib⁹ ãt nihil da-
bãt ita q̄ remanebãt eſuriẽtes Et hoc eſt q̃d d̄r. Et ali⁹ q̃-
dẽ eſurit ſcʒ paup q̃ nõ habuit vñ ſibi p̄paret. alt᷑ aũt ebri⁹
eſt ſcʒ diues q̃ ſupflue comedebat ⁊ bibebat ꝯ̃ id q̃d dicit᷑
Neemie. 8. Comedite pinguia ⁊ bibite mulſũ ⁊ mittite ꝑ-
tes eis q̃ nõ p̄parauerũt ſibi Iob. 31. Si comedi buccellã
meã ſol⁹ ⁊ nõ comedit pupill⁹ ex ea. ❡ Deinde cum dicit
Nũq̃d domos ⁊c̃. Inq̄rit de cã hui⁹ cl'pe Et prio excludit
cãm ꝑ quã poterãt excuſari. Nõ eñi ẽ licitũ domũ dei q̃ ẽ
deputata ſacris vſib⁹: cõib⁹ vſib⁹ applicar᷑. vñ ⁊ dñs Io.
2. eijciẽs emẽtes ⁊ vẽdẽtes de tẽplo dixit. Domus mea
dom⁹ orõis vocabit᷑. vos ãt feciſt' eã domũ negotiatiõis.
Et aug. dicit in reg'la. In oratorio nemo aliq̃d faciat niſi
ad q̃d factũ ẽ: vñ ⁊ nomẽ accepit. tñ ꝓp̄t neceſſitatẽ q̃n. ſ.
aliq̃s aliã domũ nõ ĩueniret licite poſſʒ eccl'ia vti ad man-
ducãdũ vel ad alios hm̄oi licitos vſus. Hãc g̃ excuſatiõʒ
excludit ap̄ls dicẽs Nunq̃d nõ habet' domos ſcʒ ꝓprias
ad mãducãdũ ⁊ bibẽdũ. vt ꝓp̄t hoc excuſemĩ ſi in eccl'ia
ꝯuiuia celebret' q̃ debet' in ꝓprijs domib⁹ facere. Vñ et
Luc. 5. dicit᷑ q̄ leui fecit xp̄o ꝯuiuiũ magnũ in domo ſua.
Scd̃o cũ dicit Aut eccleſiã dei ⁊c̃. Aſſerit cãm q̃ eos inex-
cuſabiles reddit. q̃ꝛ p̄ria eſt ꝯtẽpt⁹ eccleſie dei. Et hanc
põit dicẽs Aut eccleſiã dei ꝯtẽpnit'. ⁊ ideo in eccl'ia p̄ſu-
mitis cenã vr̄am ad mãducãdũ. Et põt h̓ ſumi eccleſia tã
ꝓ ꝯgregatiõe fideliũ q̄ etiã ꝓ domo ſacra q̃ nõ eſt ꝯtẽnẽ-
da ſm illd̄ p̄s. Domũ tuã decet ſctitudo Et Ie. 7. Nun-
q̃d ſpelũca latronũ facta ẽ dom⁹ iſta in q̃ ĩuocatũ ẽ nomen
meũ in oculis vr̄is. Iſti aũt vtrũq3 ꝯtẽnebãt dũ p̄nte ꝯuẽ-
tu fideliũ in loco ſacro cõuiuia celebrabãt. ❡ Scd̃o ponit
ꝯtẽptũ ꝓximoꝝ ĩ hoc q̄ ſubdit᷑. Et ꝯfũditis eos q̃ nõ ha-
bẽt. In hoc eñi paupes erubeſcebãt q̄ ip̄i eſuriebãt in cõ-
ſpectu toti⁹ m'titudĩs alijs laute comedẽtib⁹ ⁊ bibẽtibus.
Dicit᷑ ãt puer. 17. Qui d̄ſpicit pauperẽ exprobrat fctõri
ei⁹. Et Ecc. 4. Aĩaʒ eſuriẽtẽ ne deſpexer'. ❡ Deinde cũ
dicit Quid dicã ⁊c̃. ꝯcludit eoꝝ vituparatiõʒ dicẽs: Quid

dicā vobis ex ꝯſideratiōe p̄dictoꝝ. Nūq̄d laudo vos? Et
rn̄det Et ſi in alijs factis laudo vos. in hoc tn̄ facto non
laudo. Et eſt aduertēdū φ .ſ. dū de habitu mulieꝝ loq̄re
tur ſaltē yronice laudauit eos dicēs: laudo vos φ ꝑ oīa
mei ꝛc. Hic vo nec yronice vult eos laudarꝫ q: in grauio
rib⁹ delictis nullo mō ſūt pctōres palpandi. Un̄ ꝛ in pſ.
9. Qm̄ laudatꝫ pctōr in deſiderijs aīe ſue ꝛ iniqu⁹ bndi-
citꝫ. exacerbauit dn̄m pctōr. Et Eſa. 3. Populꝫ me⁹ q̄ bea
tū te dicūt ipi te decipiūt. ſ; aliaꝫ vo expoſitionē arguunt
de alia culpa. In p̄mitiua em̄ eccleſia fideles panē ꝛ vinū
offerebāt q̄ ꝯſecrabātꝫ in ſāguinē ꝛ corp⁹ xp̄i. qb⁹ iā ꝯſūpta
tis diuites q̄ multa obtulerāt eadē ſibi repetebāt. ꝛ ſic ipi
habūdantꝫ ſumebāt paupib⁹ nihil ſumētib⁹ q̄ nihil obtu-
lerāt. De hac ḡ culpa apoſtol⁹ eos h̄ rep̄hēdit dicēs: Cō-
uenietib⁹ vobis in vnū iā nō ē id ē nō ꝯtigit intꝫ vos dn̄i-
cā cenā mādūcare. Cena em̄ dn̄i ē cōis toti familie. vnuſ-
q̄ſq; āt vr̄m ſumit eā nō q̄ſi cōmunē ſ; quaſi ꝓpriā. dū ſi-
bi vult vēdicare qō deo obtulit. ꝛ hoc ē qō ſubdit Unuſ-
q̄ſq; p̄ſumit. i. p̄ſūptuoſe attēptat ad māducandū cenā ſcȝ
dn̄i. i. panē ꝛ vinū ꝯſecratū quaſi ſuā. i. quaſi ꝓpriā vēdi-
cās. ſ. ea q̄ ꝯſecrata ſūt dn̄o in ſuos vſus. Et ita ſequitꝫ φ
ali⁹. ſ. paup̄ q̄ nihil obtulit eſurit nihil. ſ. ſumēs de ꝯſecra-
tis. Ali⁹ āt. ſ. diues qui multa obtulit ebri⁹ ē ad lr̄am ꝓ-
pter hoc φ nimiū ſūpſit de vīo ꝯſecrato quod. ſ. quaſi ꝓ-
priū repopoſcit. Sȝ videtꝫ hoc eē īpoſſibile quod de vino
ꝯſecrato aliquis īebrietꝫ vel etiā nutriatꝫ de pane. qm̄ poſt
ꝯſecrationē ſub ſpecieb⁹ panis ꝛ vini nihil remanet niſi
ſubſtātia corpis xp̄i ꝛ ſāguis q̄ nō pn̄t ꝯuerti in corp⁹ ho-
minis: ad hoc φ ex eis nutriatꝫ aut īebrietꝫ Dicit ḡ quidā
φ hoc nō fit ꝑ aliquā ꝯuerſionē ſȝ ꝑ ſolā īmutationē ſēſu-
um hoīs ab accidētib⁹ panis ꝛ vini q̄ remanēt poſt ꝯſe-
cratiōnē. Cōſueuerūt em̄ hoīes ex ſolo ciboꝝ odore cō-
fortari ꝛ ex multo odore vini ſtupefieri ꝛ quaſi inebriari.
Sed ꝯfortatio vel ſtupefactio q̄ ꝓuēit ex ſola īmutatione
ſenſuū ꝑuo tp̄e durat. cū tn̄ poſt ꝯſecrationē panis aut vi-
ni ſi vinū in magna q̄titate ſumeretꝫ aut panis diu ſuſten-
taretꝫ hō ꝓptꝫ panē aut ſtupefieret ꝓptꝫ vinum. Et p̄terea
māifeſtū ē φ panis ꝯſecrat⁹ in aliaꝫ ſubſtātiā cōuerti pōt
ex hoc φ ꝑ putrefactiōȝ rſoluitꝫ ī pulueres. aut ꝑ ꝯbuſtio-
nē in cineres cū ad nutriēdū nihil aliud requiratꝫ q̄ φ ci-
bus cōuertatꝫ in ſubſtātiā nutrimēti. Quidā ḡ poſuerunt
φ panis aut vinū ꝯſecratū pn̄t ꝯuerti in aliud ꝛ ſic nutrirꝫ
q: remanet ibi ſubſtātia pāis aut vini cū ſubſtātia corporꝫ
xp̄i ꝛ ſāguis Sȝ hoc repugnat vbis ſcripture. Nō em̄ ve-
rū eēt qō dn̄s dic̄ Mat. 26. Hoc eſt em̄ corp⁹ meū q: hoc
demōſtratū ē pāis. ſȝ poti⁹ eēt dicēdū h̄. i. in hoc loco eſt
corp⁹ meū. Et p̄terea corp⁹ xp̄i nō īcipit eē ī hoc ſacramē-
to ꝑ loci mutationē q: iā deſineret eſſe in celo. Un̄ relinq̄-
tur φ ibi incipiat eſſe ꝑ cōuerſionē alteri⁹. i. panis in ip̄m
vn̄ non pōt eſſe φ remaneat ſubſtātia panis. Et ideo alij
dixerūt φ remanet ibi forma ſubſtātialis panis ad quā ꝑ-
tinet oꝑatio rei ꝛ ideo nutrit ſicut ꝛ panis nutriret. Sed
hoc nō pōt eſſe q: nutrire eſt cōuerti in ſubſtātiā nutriti.
quod nō cōpetit nutrimento rōe forme cui⁹ eſt agere. ſed
magis rōe materie cui⁹ eſt pati. Un̄ ſi eēȝ ibi forma ſub-
ſtātialis panis nutrire nō poſſȝ. Alij vo dixerunt φ aer
circumſtās ꝯuertitꝫ vel in ſubſtātiā nutriti vl' in quodcūq;
aliud h⁹mōi. ſed hoc nō poſſȝ fieri abſq; mĺta cōdēſatiōe
aeris q̄ ſenſui latere nō poſſȝ. Et ideo alij dixerunt φ di-
uina virtute ad hoc φ ſacramentuȝ nō dep̄hendatꝫ ī h̄mōi
ꝯuerſiōib⁹ redit ſubſtātia panis ꝛ vini. ſȝ hoc videtꝫ eſſe ī-
poſſibile q: cuȝ ſubſtātia pāis cōuerſa ſit in corp⁹ xp̄i non
videtꝫ φ poſſit ſubſtātia panis redire niſi cōuerſo corpus
xp̄i cōuerteretꝫ in panem. Et p̄terea ſi ſubſtātia pāis redit
aut hoc eſt manentib⁹ accn̄tib⁹ pāis ꝛ ſic ſimul erit ibi ſb-
ſtātia panis ꝛ ſubſtātia corpis xp̄i quod. ſ. īprobatum eſt

Nā tā diu eſt ibi ſubſtātia corpis xp̄i q̄diu ſpecies manētꝫ
Aut redit ſpecieb⁹ nō manētib⁹ quod etiā ē īpoſſibile. q:
ſic eſſet ſubſtātia panis abſq; ꝓprijs accn̄tib⁹ niſi forte ī-
telligatꝫ φ deus ī nō cōuerſiōis cauſaret ibi quādā mate-
riā q̄ ſit ſubiectum hui⁹ cōuerſiōis. Sȝ meli⁹ eſt vt dicatꝫ
φ ſicut virute ꝯſecratiōis miraculoſe cōfertꝫ ſpecieb⁹ pāis
ꝛ vini vt ſubſiſtāt ſine ſubiecto ad modum ſubſtātie. ita ēt
eis miraculoſe cōfertꝫ ex cōſeq̄nti φ agāt ꝛ patiantꝫ quic-
quid agere aut pati poſſȝ ſubſtātia panis aut vini ſi adeſ-
ſet. Et hac rōe ſpecies ille pāis ꝛ vini pn̄t nutrirꝫ ꝛ īebria-
re. ſicut ſi eſſet ibi ſubſtātia panis ꝛ vini. Cetera nō mutā-
tur a prima expoſitione.

Lectio quinta.

Ego em̄ accepi a dn̄o qō ꝛ tradidi vo-
bis: qm̄ dn̄s ieſus ī q̄ nocte tradebatꝫ
accepit panem: ꝛ gr̄as agēs fregit ꝛ
dixit. Accipite ꝛ mādūcate hoc ē corp⁹ meū
qō ꝓ vobis tradetꝫ. Hoc facite ī meam cōme-
moratiōnē.

Poſtq̄ aplus redarguit corinthioꝝ inordiatiōes q̄s cō-
mittebāt ꝯueniēdo ad euchariſtie ſacramētū ſumēdū: hic
agit de ip̄o ſacramēto. ꝛ p̄io agit de dignitate hui⁹ ſacra-
mēti. Scd̄o īducit fideles ad reuerentꝫ ſumēdū ibi. Itaq;
q̄cunq; mādūcauerit ꝛc. Circa p̄mū duo facit. P̄io com-
mēdat auctoritatē doctrīe quā datur⁹ ē. Scd̄o pōit doctri-
nā de dignitate hui⁹ ſacramēti ibi. Qm̄ dn̄s nr̄ ꝛc. Cir-
ca p̄mū duo facit. P̄io cōmēdat auctoritatē doctrine ex
ꝑte actoris q̄ eſt xp̄s dicēs: Dixi φ iā nō eſt vobis dn̄icaȝ
cenā mādūcare. ſacramētū euchariſtie dn̄icā cenā vocans
Ego em̄ accepi a dn̄o ſcȝ xp̄o q̄ eſt actor hui⁹ doctrine nō
ab aliquo puro hoīe. gal. 1. Paul⁹ aplus nō ab hoībus
neq; ꝑ hoīeȝ ſȝ ꝑ ieſū xp̄ȝ heb. 2. Qui cū īnitiū accepiſſȝ
enarrari ꝑ dn̄m ꝛc. Scd̄o cōmēdat auctoritatē doctrīe ex
ꝑte miniſtri q̄ eſt ip̄e paulus cū ſubdit. qō ꝛ trādidi vobis
Eſa. 21. Que audiui a dn̄o exercituū deo iſrl' ānūciaui vo-
bis Sap. 7. Quam ſine fictiōe didici ꝛ ſine īuidia cōico.
¶ Deinde cū dic̄. Qm̄ dn̄s ieſus cōmēdat dignitatē hu-
ius ſacramēti tradēs inſtitutionē ip̄i⁹. Et p̄mo pōit inſti-
tutionē. Scd̄o tp̄s inſtitutiōis cū dicit In qua nocte tra-
debatꝫ ꝛc. Tertio modū inſtituēdi ibi. Accepit paneȝ ꝛc.
Inſtitutor autem ſacramenti eſt ip̄e xp̄s. Un̄ dicit. Qm̄
dn̄s nr̄ ieſus xp̄s ꝛc. Dictū eſt em̄. ſ. cū de baptiſmo age-
retꝫ φ xp̄s in ſacramētis hȝ excellētie p̄tātē ad quā quatu-
or ꝑtinēt. P̄io q̄dē φ virt⁹ ꝛ meritū ei⁹ oꝑatꝫ in ſacramē-
tis. Scd̄o φ in noīe ei⁹ ſctificetꝫ ſacramentū. Tertio φ
effectū ſacramēti ſine ſacramēto p̄betꝫ pōt Quarto īſtitutio
noui ſacramēti. Specialitꝫ tn̄ ꝯgruebat vt hoc ſacramētū
ip̄e in ſua ꝑſona inſtitueret in quo corp⁹ ꝛ ſāguis eius cō-
municatꝫ. Un̄ ꝛ ip̄e dicit Joh. 6. Panis quē ego dabo vo-
bis caro mea ē ꝓ mūdi vita. ¶ Deīde cū dicit Qua nocte
tradebatꝫ Deſcribit tp̄s inſtitutiōis hui⁹ ſacramēti qō q̄-
dē cōgruū fuit. P̄io q̄dē q̄tū ad qualitatē tp̄is Fuit em̄
in nocte. Per virtutē em̄ hui⁹ ſacramēti aīa illūīatꝫ. Un̄
1. reg. 14. dicitꝫ φ Jonathas ītinxit virgā in fauū mellis ꝛ
ꝯuertit manū ſuaȝ ad os ſuū. ꝛ illūīati ſūt ocl'i ei⁹. ꝓptꝫ qō
ꝛ ī pſ. dicitꝫ. Nox illūīatio mea ī delitijs meis. Scd̄o q̄-
tū ad negociū qō in illo tp̄e gerebatꝫ. q: ſcȝ qn̄ tradebatur
ad paſſionē ꝑ quā trāſiuit ad patrē hoc ſacramētuȝ qō eſt
memoriale paſſiōis īſtituit. Un̄ dicitꝫ Ecc. 29. Trāſi hoſ-
pes ꝛ orna mēſā ꝛ q̄ in manu habes ciba ceteros. ¶ De-
inde cū dicit Accepit panē ꝛc. Oſtēdit modū inſtitutiōis
ꝛ p̄mo pōit ea q̄ fecit ꝛ dixit xp̄s inſtituēdo hoc ſacramen-
tū. Secūdo expōit ibi. Quotienſcūq; em̄ ꝛc. Circa p̄muȝ
duo facit. Primo agit de inſtitutiōe ſacramēti hui⁹ q̄tū

ad corp⁹ xp̄i. Scđo q̄tū ad ei⁹ ſāguinē ibi. Similit̄ ⁊ cali
cē ⁊c. Circa p̄mū an̄ expoſitionē lr̄e oportȝ p̄rio ꝯſiderar̄
neceſſitatē inſtitutiōis hui⁹ ſacramēti. Eſt aūt ſciēduȝ ꝙ
ſacramēta inſtituta ſūt ꝓpt̄ neceſſitatē vite ſpūal̄. Et quia
corporalia ſūt q̄dā ſimilitudies ſpūaliū oportet ſacramen-
ta ꝓporcionari eis q̄ ſūt neceſſaria ad vitā corporalē. In
qua p̄mo inuenit̄ generatio cui ꝓportionat̄ baptiſmus p̄
quē regenerat̄ aliq̄s in vitā ſpūalē. Scđo ad vitā corpora
lē reqrit̄ augmētū. p̄ qđ aliq̄s p̄ducit̄ ad q̄titatē ⁊ virtutē
p̄fectā ⁊ huic ꝓportionat̄ ſacramētū ꝯfirmatiōis in q̄ ſpi-
ritusſāct⁹ dat̄ ad robur. Tertio ad vitā corporalē reqritur
alimētū. p̄ qđ corp⁹ homīs ſuſtentat̄. Et ſil̄r vita ſpūalis
p̄ ſacramētū eucharīſtie reficit̄ ſm̄ illđ In loco paſcue ibi
me collocauit. ſup̄ aquā r̄fectiōis educauit me. ¶ Eſt aūt
notandū ꝙ generās nō ꝯiungit̄ genito ſm̄ ſubſtātiā ſȝ ſo-
lū ſm̄ virtutē. ſȝ cib⁹ ꝯiungit̄ nutrito ſm̄ ſubſtātiā. Vn̄ in
ſacramēto baptiſmi quo xp̄s regenerat ad ſalutē nō ē ip̄e
xp̄s ſm̄ ſuā ſubſtantiā: ſȝ ſolū ſm̄ ſuā virtutē. Sȝ in ſacra
mento eucharīſtie qđ eſt ſpūale alimentū xp̄s eſt ſm̄ ſuaȝ
ſubſtantiā. Cōtinet̄ aūt ſub alia ſpecie ꝓpt̄ tria. P̄rio q̄-
dem ne eſſ̄ȝ horribile fidelib⁹ ſumētib⁹ hoc ſacramentū ſi
in ꝓp̄ria ſpecie carnē homīs ederent ⁊ ſanguinē biberēt
Scđo ne hoc ip̄m eſſ̄ȝ deriſibile infidelib⁹. Tertio vt cre-
ſceret meritū fidei q̄ ꝯſiſtit in hoc ꝙ credunt̄ ea q̄ nō vidē
tur. Tradit̄ aūt hoc ſacramentū ſub duplici ſpecie ꝓpter
tria. P̄rio q̄dē ꝓpt̄ ei⁹ p̄fectionez q̄r cum ſit ſpiritual̄ re-
fectio dȝ haber̄ ſpiritualem cibuȝ ⁊ ſpiritualem potū. Nā
⁊ corpal̄ refectio nō p̄ficit̄ ſine potu ⁊ cibo. Vn̄ ⁊. ſ̄. 10. di
ctū eſt ꝙ oēs eādem eſcā ſpiritualem mādu cauerunt et
oēs eundem potuȝ ſpiritualem biber̄t. Nā ⁊ corpal̄ re-
fectio nō p̄ficit̄ ſine cibo ⁊ potu. Scđo ꝓpt̄ ei⁹ ſignificatio
nem. Eſt em̄ memoriale dn̄ice paſſionis p̄ quam ſanguis
xp̄i fuit ſepat⁹ a corp̄e. ⁊ ideo in hoc ſacramēto ſeorſū offer
tur ſanguis a corp̄e. Tertio ꝓpt̄ hui⁹ ſacramenti effectuȝ
ſalutarem. Valet em̄ ad ſalutem corp̄is ⁊ ideo offert̄ cor-
pus ⁊ valet ad ſalutē aīe. ⁊ ideo offert̄ ſanguis. Nam aīa
in ſanguīe eſt vt dicit̄ gen̄. 9. Offert̄ aūt ſpecialit̄ hoc ſa-
cramētū ſub ſpecie panis ⁊ vini. p̄mo q̄dem q̄r pane ⁊ vi-
no cōmuni⁹ vtunt̄ homīes ad ſuam refectiōez. Et ideo aſ
ſumunt̄ in ſacramento hec ſicut aqua ad ablutiōez in ba-
ptiſmo ⁊ oleum ad vnctionem. Scđo ꝓpt̄ virtutē hui⁹ ſa
cramenti. Nam panis ꝯfirmat cor homīs. vinum v̄o leti
ficat. Tertio q̄r panis q̄ ex m̄ltis granis fit ⁊ vinū ex mul
tis vuis ſignificant eccleſie vnitatem q̄ ꝯſtituit̄ ex m̄lt̄ſ fi-
delib⁹ Eſt autez hec eucharīſtia ſpecialit̄ ſacramentū vni
tat̄ſ ⁊ charitat̄ſ vt dicit Aug. ſup̄ Joh. His autē viſis cir-
ca lr̄e expoſitiōez. P̄rio ꝯſiderandum eſt q̄d xp̄s fecerit.
Scđo q̄d dixerit ibi, Et dixit ⁊c. Tria autem fecit. P̄ri-
mum q̄dem deſignat̄ cum dic̄. Accepit panem. p̄ qđ duo
ſignificari p̄n̄t. P̄rio q̄dem ꝙ ip̄e voluntarie paſſionē ac-
cepit. cui⁹ hoc ſacramentū eſt memoriale ſȝ illđ Eſa. 53.
Oblat⁹ eſt q̄r ip̄e voluit. Scđo pōt ſignificari ꝙ ip̄e acce-
pit a p̄re poteſtatem p̄ficiendi hoc ſacramentum ſȝ illud
Mat. 11. Oīa tradita ſunt mihi a p̄re meo. Scđ̄ȝ tangit
cuȝ dic̄ Et gr̄as agens In q̄ dat̄ nob̄ exemplū gr̄as agen
di de oīb⁹ q̄ nob̄ diuinit⁹ dant̄ ſm̄ illud. 1. ad theſ. vl. In
oīb⁹ gr̄as agite. Tertiuȝ tangit cū dic̄ Fregit. Eſa. 58.
Frange eſurienti panem tuȝ. Sȝ videt̄ hoc eſſe ꝯ̄rium
vſui eccl̄ie ſȝ quā p̄ri⁹ ꝯſecrat̄ corp⁹ xp̄i ⁊ poſtea frangit̄ h̄
autem d̄r ꝙ p̄ri⁹ fregit poſtea ꝓtulit v̄ba ꝯſecratiōis. Et
ideo q̄dā dixer̄t ꝙ xp̄s ꝯſecrauit p̄ri⁹ v̄bis alijs: ⁊ poſtea
ꝓtulit v̄ba q̄b⁹ nos ꝯſecram⁹. Sȝ hoc nō pōt eſſe q̄r ſa-
cerdos duȝ ꝯſecrat nō ꝓfert iſta v̄ba q̄ſi ex p̄ſōa ſua. ſȝ q̄-
ſi ex p̄ſōa xp̄i ꝯſecrant̄ſ Vn̄ manifeſtum eſt ꝙ eiſdez v̄bis
q̄b⁹ nos ꝯſecram⁹ ⁊ xp̄s ꝯſecrauit. Et ideo dicendum eſt
ꝙ hoc qđ h̄ dicit̄ Et dixit nō ē ſumēdū ꝯ̄iter q̄ſi xp̄s acce-
pit panē ⁊ gr̄as agēs fregit ⁊ poſtea dixerit v̄ba q̄ ſequū
tur ſȝ cōcomitant̄ ꝙ dū accepit p̄ ſe panem gratias agens
fregit ⁊ dixit. Et ideo cū Mat. 26. dicat̄ ꝙ ieſus accepit
panē ⁊ bn̄dixit ac fregit Ap̄lus nō curauit h̄ de bn̄dictiōe
facere mētionē itelligēs nihil aliđ eē illā bn̄dictionem q̄
hoc qđ dn̄s dixit hoc eſt corp⁹ meū. ¶ Deinde cū dicit Et
dixit. Oſtēdit q̄d xp̄s dixerit inſtituēdo hoc ſacramētum
In v̄bis āt p̄mo q̄dē iniūxit ſacramēti vſū. Scđo exp̄ſſit
ſacramēti v̄itatē. Tertio docuit miſteriū. Vſū q̄dē ſacra
menti iniūxit dicēs: Accipite. quaſi diceret nō ex poteſta
te vl̄ merito hūano cōpetit vob̄ vſus hui⁹ ſacramēti. ſȝ ex
eminēti di bn̄ficio Sap. 16. Angloꝝ eſca nutriuiſti popu
lū tuū dn̄e. ſ̄. 4. Quid habes qđ nō accepiſti. Et detmi-
nat ſpeciē vſus cū dicit Et mādu cate. Joh. 6. Niſi mādu
caueritſ carnē filij hoīs. Job. 31. Si nō dixer̄t viri taber-
naculi mei q̄s det de carnib⁹ ei⁹ vt ſaturemur. Sciēdum
eſt tn̄ ꝙ hec v̄ba nō ſūt de forma ꝯſecratiōis. Eſt em̄ hec
differētia int̄ hec ⁊ alia ſacramēta. q̄r alia ſacramēta p̄fici
unt̄ nō q̄dē in ꝯſecratiōe materie ſȝ in vſu materie ꝯſecra-
te. ſicut in ablutiōe aq̄: aut in vnctiōe olei: ſeu criſmatis.
⁊ hoc ideo q̄r in materijs alioꝝ ſacramētoꝝ nō eſt aliqua
natura rōnalis q̄ ſit gr̄e ſāctificāt̄ſ ſuſceptiua. ⁊ ideo ī for-
ma alioꝝ ſacramētoꝝ fit mētio de vſu ſacramēti ſicut cuȝ
dicit̄ Ego te baptizo vl̄ ꝯfirmo te criſmate ſalut̄ſ ⁊c. Sed
hoc ſacramētū p̄ficit̄ in ip̄a ꝯſecratiōe materie in qua ꝯti-
netur ip̄e xp̄s q̄ eſt finis toti⁹ gr̄e ſāctificāt̄ſ. Et ideo v̄ba
q̄ p̄tinēt ad vſū ſacramēti nō ſūt de ſubſtātia forme. ſȝ ſolū
illa q̄ ꝯtinēt v̄itatē ⁊ ꝯtinētiā ſacramēti q̄ ꝯ̄iter pōit ſub
dens hoc eſt corp⁹ meū. ¶ Circa q̄ v̄ba tria oportet ꝯſiđ-
rare. P̄rio q̄dē de re ſignificata p̄ hec v̄ba ꝙ ſcȝ ſit ibi cor
pus xp̄i. Secūdo de v̄itate hui⁹ locutiōis. Tertio vtruȝ
hec ſit ꝯueniēs forma hui⁹ ſacramēti. Circa p̄mū ꝯſiderā-
dū eſt ꝙ q̄dā dixerūt corp⁹ xp̄i nō eē in hoc ſacramēto ſm̄
v̄itatē ſȝ ſolū ſicut ī ſigno. ſic exponētes qđ h̄ dicit̄. Hoc
eſt corp⁹ meū id eſt hoc eſt ſignū ⁊ figura corp̄is mei ſicut
⁊. ſ̄. 10. dictū eſt. petra aūt erat xp̄s id ē figura xp̄i. Sed
hoc eſt hereticū cū exp̄ſſe dn̄s dicat Joh. 6. Caro mea ve-
re eſt cib⁹ ⁊ ſanguis me⁹ vere eſt pot⁹. Vn̄ alij dixer̄t ꝙ ē
ibi vere corp⁹ xp̄i. ſȝ ſimul cū ſubſtātia panis qđ eſt īpoſſi
bile vt. ſ̄. oſtenſū eſt. Vn̄ alij dixerūt ꝙ eſt ibi ſolū corpus
xp̄i ſubſtātia panis nō remanēte q̄ annihilat̄ vl̄ in p̄iacētē
materiā reſoluit̄. Sed hoc nō pōt eē q̄r ſicut Aug. dic̄ in
libro. 83. q. De⁹ nō auctor tēdēdi in nō eē. Scđo q̄r etiā
p̄ hāc poſitionē tollit̄ hoc ꝙ ſubſtātia panis conuertat̄ in
corp⁹ xp̄i ⁊ ſic cū corp⁹ xp̄i nō incipiat eē ī hoc ſacramēto
p̄ ꝯuerſionē alteri⁹ ī ip̄ȝ relinq̄t̄ ꝙ īcipiat ibi eē p̄ motū lo-
calē qđ ē īpoſſibile vt. ſ̄. dictū eſt. Oportet igit̄ dicer̄ ꝙ
corp⁹ xp̄i vere ſit ī hoc ſacramēto p̄ ꝯuerſionē panis in ip̄ȝ.
Cōſiderādū tn̄ ꝙ hec ꝯuerſio differt ab oīb⁹ ꝯuerſiōib⁹ q̄
ſunt in natura. Actio em̄ nature p̄ſuppōit materiā ⁊ ideo
eius actio nō ſe extēdit niſi ad īmutādū aliq̄d ſm̄ formaȝ
vl̄ ſubſtātialē vl̄ accidētalē. Vnde oīs ꝯuerſio natural̄ di-
cit̄ eē formal̄. Sed de⁹ q̄ facit hāc cōuerſionē eſt actor ma
terie ⁊ forme. ⁊ ideo tota ſubſtātia pāis materia nō rema-
nēte: pōt cōuerti in totā ſubſtātiā corpor̄ſ xp̄i. Et q̄r ma-
teria eſt indiuiduatiōis p̄ncipiū: totū hoc indiuiduū ſigna
tū qđ eſt ſubſtātia p̄ticl̄aris ꝯuertit̄ in aliā ſubſtātiā p̄ticu
larē. ꝓpter qđ dicit̄ iſta cōuerſio ſubſtātial̄ ſeu trāſſubſtā-
ciatio. Cōtingit igit̄ in hac ꝯuerſiōe ꝯ̄riū ei⁹ qđ accidit in
cōuerſiōib⁹ naturalib⁹ in q̄bus manēte ſubiecto fit tranſ-
mutatio interdū circa accidētia. hic aūt trāſmutata ſubſtā
tia manēt accidētia ſine ſubiecto virtute diuīa q̄ ſic cauſa
p̄ima ſuſtētat ea ſine cā materie q̄ eſt ſubſtātia cauſata ad
hoc ꝙ corp⁹ xp̄i ⁊ ſanguis ſumat̄ in ſpecie aliena rationi-
bus ſup̄adictis. ⁊ q̄r ordine quodā accidētia referunt̄ ad
ſubſtantiā. ideo dimenſiōes ſine ſubiecto remanent ⁊ alia

accidentia remanēt in ipſis dimenſionibꝰ ſicut in ſubiecto
Si autē ſub illis dimēſionibꝰ in illa ſubſtātia remaneat ni-
ſi corpus xpi dubiū pōt eſſe de fractiōibus hoſtie cōſecra-
te. cū corpus xpi glorificatū ſit. ⁊ ꝑ cōſequens infrāgibile
Unō nō pōt huic fractiōi ſubſtare. ſꝫ nec etiā aliđ pōt fin-
gi qđ ſubſiſtet. qꝛ ſacramētū veritatis non decet aliqua fi-
ctio. Unde nihil ſenſu ꝑcipit̄ in hoc ſacramēto qđ non ſit
ibi ſm veritatē. Senſibilia enī ꝑ ſe ſunt qualitates q̄ q̄dē
remanēt ſicut prius fuerāt in hoc ſacramento vt eſt dictū
Et ideo alij dixerunt ꝙ eſt q̄dē ibi vere fractio ſine ſubie-
cto. vnde nihil ibi frangit̄. Sed nec hoc dici pōt. qꝛ cum
fractio ſit in genere paſſionis q̄ habet debiliꝰ eſſe ꝙ̄ qua-
litas nō poteſt eſſe in hoc ſacramēto ſine ſubiecto ſicͭ nec
qualitas. Unī reſtat dicendū ꝙ fractio illa fūdat̄ ſicͭ in ſub-
iecto in dimēſionibꝰ panis ⁊ vini remanentibꝰ. corpꝰ aūt
xpi nō attingit̄ ab huiꝰ fractiōe qꝛ totū remanet ſub quali
bet ꝑte dimēſionū diuiſaꝝ. Qđ quidē hoc mō conſidera-
ri pōt. Nā corpꝰ xpi eſt in hoc ſacramēto ex cōuerſiōe ſub
ſtantie panis in ipſm. Non aūt fit conuerſio ratione dimē-
ſionū. Nā dimenſiones panis remanent. ſed ſolū ratione
ſubſtantie. Unde ⁊ corpꝰ xpi eſt ibi rōe ſue ſubſtātie. non
aūt rōe ſuaꝝ dimenſionū. licꝫ dimēſiones eiꝰ ſint ibi ex cō-
ſeq̄nti inq̄tū nō ſeparant̄ a ſubſtātia ipſius. Quantū autē
ad naturā ſubſtātie ꝑtinet tota eſt ſub qualibet ꝑte dimē-
ſionū. Unde ſicut ante conſecrationē tota veritas ſubſtā-
tie ⁊ natura panis erat ſub qualibet ꝑte dimenſionum: ita
poſt conſecrationē totū corpꝰ xpi eſt ſub qualibꝫ ꝑte pāis
diuiſi. Significat aūt hoſtie cōſecrate diuiſio. ꝑmo q̄dem
paſſionē xpi ꝑ quā corpꝰ eius fuit vulneribus fractū ſꝫ il
lud pſ. Foderūt manꝰ meas ⁊ pedes meos. Secūdo di-
ſtributionē donoꝝ xpi ex ipſo ꝓgredientiū ſm illđ īfra. 12.
Diuiſiones gratiaꝝ ſunt. Tertio diuerſas ꝑtes eccleſie.
Nā corꝝ q̄ ſūt mēbra xpi q̄dā adhuc ī hoc mūdo ꝑegrinant̄
q̄dā viuūt ī glīa cū xpo ⁊ q̄tū ad aīaꝫ ⁊ q̄tū ad corpꝰ. q̄daꝫ
aūt expectāt finalē reſurrectiōꝫ ī fine mūdi ⁊ hoc ſignificat
diuiſio hoſtie in tres ꝑtes. ¶ Secundo cōſiderandū ē de
veritate huiꝰ locutiōis. videt̄ enī hec locutio eſſe falſa Hoc
eſt corpus meū. Conuerſio enī panis in corpꝰ xpi fit in ter
mino ꝓlationis hoꝝ verboꝝ. Tunc enī cōplet̄ ſignificatio
huius locutionis. Forme enī ſacramentoꝝ ſignificādo ef
ficiunt: ⁊ ideo ſequit̄ ꝙ in ꝑncipio locutionis qñ dicit̄ ꝙ
non ſit ibi corpꝰ xpi. ſed ſola ſubſtantia panis que demon
ſtrat̄ ꝑ hoc ꝓnomen: hoc. qđ eſt demonſtratiuū ſubſtātie
Idem eſt ergo hoc cum dicit̄. Hoc eſt corpꝰ meū. ac ſi di-
ceret ſubſtātia panis eſt corpꝰ meū quod manifeſte falſuꝫ
eſt. Dixerunt ergo q̄dā ꝙ ſacerdos hec verba materialiter
⁊ recitatiue ꝓfert ex ꝑſona xpi. ⁊ ideo demōſtratio huius
ꝓnominis nō refert̄ ad p̄ſentē materiā vt ex hoc locutio
falſa reddat̄ ſm ꝙ obiectio ꝓcedebat. Sed hoc nō poteſt
ſtare. Primo q̄dem qꝛ ſi hec locutio nō applicet̄ ad p̄ſentē
materiā nihil faciet circa eā qđ eſt falſum. Dicit enī aug.
ſup. Ioh. Accedit verbū ad elementū ⁊ fit ſacramentum.
Unde neceſſe eſt dicere ꝙ verba iſta formaliter accipiantur
referendo ea ad p̄ntem materiā. Profert autem ea ſacer-
dos ex ꝑſona xpi a quo virtutē ſumpſerunt ad oſtendēdū
ꝙ eandem efficatiā nunc habent ſicut quando xps ea ꝓ-
tulit. Non enī virtus his verbis collata euaneſcit. neq꜡
tꝑis diuerſitate. neq꜡ miniſtrorum varietate. Secundo
qꝛ eadem difficultas remanet de prima ꝓlatione qua xps
ea ꝓtulit. Ideo alij dicunt ꝙ ſenſus huiꝰ eſt. Hoc eſt cor-
pus meū. id eſt hoc panis deſignat corpꝰ meū. vt li hoc de-
ſignet id quod eſt in ꝑncipio locutionis. Sed hoc etiā eē
nō pōt. qꝛ cū ſacramenta efficiāt qđ figurāt hec verba nihil
efficiunt niſi quod ſignificant. Secūdo qꝛ ex hoc ſequere-
tur ꝙ ꝑ hec verba nihil efficeret̄ ꝙ̄ ꝙ corpus xpi eſſet ibi
ſicut ſub ſigno quod ſupra improbatuꝫ eſt. Et ideo alij di

cunt ꝙ li hoc facit demōſtrationē ad intellectū ⁊ demon-
ſtrat id quod erit in fine locutiōis ſcꝫ corpus xpi. Sꝫ nec
hoc videt̄ cōuenient̄ dici qꝛ ſm hoc ſenſus eēt: corpꝰ me-
um eſt corpus meū. quod nō fit ꝑ hec verba. cū hoc ante
verba cōſecrationis fuerit veꝝ. Et ideo alit̄ dicenduꝫ eſt
ꝙ forme ſacramentoꝝ nō ſolū ſunt ſignificatiue ſed etiam
factiue. faciendo enī efficiūt. In omni aūt factiōe oportet
ſubijci aliq̄d cōmune tanq̄ ꝑncipiū. Cōmune autē in hac
cōuerſione non eſt aliqua ſubſtantia. ſed accidētia que et
prius fuerunt: ⁊ poſtea manent. ⁊ ideo ex ꝑte ſubiecti in
hac locutiōe nō ponit̄ nomē qđ ſignificat certā ſpeciē ſub
ſtantie. ſed ponit̄ ꝓnomen quod ſignificat ſubſtantiā ſine
determinata ſpecie. Eſt ergo ſenſus. Hoc. id eſt contentū
ſub his accidentibꝰ eſt corpus meū. ⁊ hoc eſt qđ fit ꝑ ver-
ba cōſecratiōis. Nā ante cōſecrationē id quod erat contē
tum ſub his accidentibus non erat corpꝰ xpi. quod tn̄ fit
corpus xpi ꝑ conſecrationē. ¶ Tertio autē oportet conſi
derare quō eſt hec cōueniēs forma huius ſacramēti. Nā
hoc ſacramentū vt dictū eſt nō cōſiſtit in vſu materie ſꝫ in
cōſecratione ipſius. Conſecratio aūt nō fit ꝑ hoc ꝙ mate-
ria conſecrata ſolū ſuſcipiat aliquā virtutē ſpiritualē. ſed
ꝑ hoc ꝙ trāſſubſtantiat̄ ſm eſſe in corpꝰ xpi. ⁊ ideo nullo
alio verbo vtenduꝫ fuit niſi verbo ſubſtantiuo vt dicatur
hoc eſt corpus meum. Per hoc enī ſignificat̄ id qđ eſt fi-
nis quod ſignificādo efficit̄. ¶ Deinde cū dicit. Quod ꝓ
vobis tradet̄. tangit miſteriū huiꝰ ſacramēti. Eſt enī hoc
ſacramētū rep̄ſentatiuū diuine paſſiōis ꝑ quā corpus ſuū
tradidit in mortē ꝓ nobis ſm illud Eſa. 50. Corpus me-
um dedi ꝑcutiētibus. ⁊ eph. 5. Tradidit ſemetipm ꝓ no-
bis. Et vt oſtendat rationē frequētandi hoc miſteriū ſub-
iungit. Hoc facite in meā cōmemorationē. hoc recolendo
ſcꝫ taꝫ magnū beneficiū quo ꝓ vobis me tradidi in mortē
Unde ⁊ treno. 3. dicitur. Recordare paupꝑtatꝭ mee abſin
thij ⁊ fellis. Et in pſ. Memoriam fecit mirabilium ſuo-
rum miſericors ⁊ miſerator dominus eſcam dedit timen-
tibus ſe.

¶ Lectio ſexta.

Similiter ⁊ calicem poſtq̄ cenauit di
cens. Hic calix nouū teſtamentū eſt
in meo ſanguine. Hoc facite quotieſ
cūq꜡ bibetis in meā cōmemorationē. Quo-
tienſcunq꜡ enī manducabitis panē hūc ⁊ ca-
licem bibetis: mortē dn̄i annūciabitis donec
veniat.

Poſtq̄ apoſtolus poſuit inſtitutionem huius ſacramen-
ti q̄tum ad conſecrationem corporis: hic ponit inſtitutio
nem eius q̄tum ad ſanguinis conſecrationem. Et primo
ponit ordinem inſtitutionis. Secundo verba cum dicit.
Hic calix ⁊c. Ordo autem attenditur q̄tum ad duo. Pri
mo ad concomitantiam vtriuſq꜡ ſpeciei cum dicit. Simi-
liter ⁊ calicē. Utrunq꜡ enim eſt de perfectione huius ſa-
cramenti. tum propter perfectionem refectionis. tum ꝓ-
pter repreſentationem paſſionis. tum propter efficientiaꝫ
ſalutis anime ⁊ corporis vt ſupra dictum eſt. ſed ſi prius
conſecratur in hoc ſacramento corpus chriſti ⁊ poſtea ſā-
guis. videtur ſequi ꝙ ante conſecrationem ſanguinis cor
pus chriſti in hoc ſacramento ſit exangue. Quod quidaꝫ
inconueniens reputantes dixerunt ꝙ due forme ſe expe-
ctant in efficiendo ita ſcilicet ꝙ prima forma conſecratio-
nis corporis non conſequitur ſuum effectum anteq̄ perfi
ciatur forma conſecrationis ſanguinis. ſicut etiam dictuꝫ
eſt ꝙ verba q̄ ꝓferunt̄ in ꝯſecratiōe corporꝭ non cōſequūt̄
ſuū effectū vſq꜡ ad finē ꝓlatiōis verboꝝ. Sꝫ hoc nō eſt ſile

Nam ſignificatio verborum quibus conſecratur corpus xp̄i nõ completur niſi in termino prolationis eorũ. Et quia verba ſacramentalia ſignificando efficiunt: ideo nõ poſſunt habere effectũ ante terminũ ꝓlationis. Tũc autem habent plenã ſignificationem etiã anteq̃ꝫ proferantur verba cõſecrationis ſanguinis. ⁊ iõ neceſſe eſt ꝙ etiã tunc habeant ſuũ effectũ. Alioq̃n ſacerdos peccaret ſtatim poſt verba cõſecratiõis ꝓponens hoſtiã nõ cõſecrato populo adorandã. Niſi iaꝫ eſſet corpus xp̄i: q: induceret populũ ad idolatriã. Eſt ergo dicendũ ꝙ añ cõſecrationeꝫ ſanguinis eſt in hoc ſacramento corpus xp̄i nõ ſine ſanguine. Sciendũ eſt eñ ꝙ in hoc ſacramento dupliciter aliq̃d eſt. Vno modo ex vi conſecratiõis illud ſcꝫ in qd̄ terminat̃ cõuerſio panis ⁊ vini: ſicut ꝑ formam conſecratiõis ſignificat̃. ⁊ ſic ſub ſpecie panis eſt corpus xp̄i. Alio mõ eſt aliq̃d in hoc ſacramento ex reali concomitantia ſicut diuinitas verbi eſt in hoc ſacramento ꝓpter indiſſolubilem vnionem ipſius ad corpus xp̄i: licet nullo modo ſubſtantia panis in diuinitatem conuertat̃. Et ſimiliter eſt ibi anima que coniuncta eſt realiter ipſi corpori. Si vero in triduo mortis chriſti fuiſſet corpus xp̄i ab aliquo apoſtolorum conſecratum non fuiſſet ibi anima que tunc realiter erat a corpore ſeparata. Et ideꝫ dicendum eſt de ſanguine. Naꝫ ſub ſpeciebus panis ex vi conſecrationis eſt corpus xp̄i in quod ſubſtãtia panis cõuertitur. Sanguis autẽ eſt ibi ex reali concomitantia quia nũc realis ſanguis xp̄i non eſt ab eius corpore ſeparatus: ⁊ eadem rõne ſub ſpecie vini eſt ſanguis xp̄i ex vi cõſecratiõs: corpus aũt ex reali cõcomitantia: ita ꝙ ſub vtraq̃ꝫ ſpecie eſt totus xp̄s. Si vero tẽpore paſſionis qñ ſanguis xp̄i erat ex corpore effuſus fuiſſet hoc ſacramentum ab aliquo apoſtolorum perfectũ ſub panis ſpecie fuiſſet ſolum corpus xp̄i exangue: ſub ſpeciebus autẽ vini fuiſſet ſolus ſanguis xp̄i. ¶ Secũdo attenditur ordo per comparationem ad cibos materiales: quoniam preceſſerant. vbi ſubdit. Poſtq̃ꝫ cenauit. qd̄ videtur ſignanter addidiſſe. Nam xp̄s corpus ſuũ tradidit inter cenã. Vñ Mat. 26. dicitur. ℞ cenantibus illis accepit ieſus panem. ⁊c̃. Sed ſanguinem dedit expreſſe poſt cenaꝫ. Vnde ⁊ Luc̃. 22. dicitur. Similiter ⁊ calicẽ poſtq̃ꝫ cenauit dicens. ⁊c̃. Cuius rõ eſt: quia corpus xp̄i repñtat myſteriũ incarnationis que facta eſt adhuc legalib' obſeruantijs ſtatum habentibus inter quas precipua erat cena agni paſchalis. Sꝫ ſanguis xp̄i in ſacramẽto directe repreſentat paſſionem per quam eſt effuſus per quã ſunt terminata omnia legalia. Vnde Heb. 9. dicitur. ℞ ꝑ proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta eterna redemptione inuenta. ¶ Deinde ponit verba dicens: Hic calix. ⁊c̃. Et primo demonſtrat veritatem huius ſacramenti. Secundo iniungit vſum. ibi. Hoc facite. ⁊c̃. Quantum ergo ad primũ dicit. Hic calix. ⁊c̃. Qd̄ quidem dupliciter ſumi poteſt. Vno modo methanomice: vt ſcilicet ponatur continens pro contento: quaſi dicat. Contentum in hoc calice quod conuenientius ponitur in conſecratione vini quod ratione ſue humiditatis indiget alijs terminis contineri q̃ꝫ in conſecratione panis qui ratione ſue ſiccitatis proprijs terminis continetur. Alio modo poteſt accipi methaphorice vt ſit ſenſus. Sic calix inebriat ⁊ ꝑturbat ita ⁊ paſſio. Vñ Matt. 22. dicit. Poteſtis bibere calicẽ quẽ bibitur' ſũ. Et Mat. 26. Tranſeat a me calix iſte. Eſt ergo ſenſus. Hic calix i. cõtẽtũ in hoc calice. vl' hec mea paſſio. Eſt nouũ teſtm̃ in meo ſanguĩe. Vñ cõſiderãdũ ẽ ꝙ teſtm̃ duplr ſumit̃ ĩ ſcripturis. Vno mõ cõiter ꝓ quolibet pacto. quod quidẽ teſtibus confirmatur. ⁊ ſic conſiderandũ eſt ꝙ deus dupliciter pactuꝫ inijt cum humano genere Vno modo promittendo bona temporalia ⁊ a malis temporalib' liberando: ⁊ hoc vocatur vetus teſtamẽtũ vel pactũ. Alio modo promittẽdo bona ſpũalia ⁊ a malis oppoſitis liberando: ⁊ hoc vocatur teſtm̃ nouum. Vñ dicit̃ Jere. 31. Feriã domui iſrl' ⁊ domui iuda fedus nouũ: nõ ſcḋm pactũ qd̄ pepigi cũ patribus veſtris vt educerem eos de terra egypti: ſed hoc erit pactũ. Dabo legẽ meã in viſceribus eoꝝ ⁊ ero eis in deũ. Eſt autẽ cõſiderandũ ꝙ apud antiquos erat ꝯſuetudo vt alicuius victime ſanguinem funderent ad cõfirmationẽ pacti. Vnde Geñ. 31. legitur ꝙ poſtq̃ꝫ inierunt fedus laban ⁊ iacob: imolatis victimis ĩ mõte vocauit fratres ſuos. Vñ ⁊ Exo. 24. legit̃ ꝙ moyſes ſumptũ ſanguinẽ reſperſit in populũ ⁊ ait. Hic ẽ ſanguis federis qd̄ pepigit dñs vobiſcũ. Sicut ergo vetus teſtamentũ ſeu pactũ cõfirmatũ eſt ſanguine figurali taurorũ: ita nouũ teſtamẽtũ ſeu pactũ cõfirmatũ eſt ĩ ſanguine xp̄i qui ꝑ paſſionẽ eſt effuſus. Et in hoc calice ſacr̃mtaliter cõtinet̃. Alio mõ teſtm̃ accipit̃ magis ſtricte pro diſpoſitiõe hereditatis ꝑcipiende quã neceſſe eſt ſcḋm leges certo numero teſtiũ confirmare. Nõ aũt teſtm̃ ſic acceptũ cõfirmat̃ niſi per mortem: q: vt apl's dicit Heb. 9. Teſtm̃ in mortuis confirmatũ eſt: alioq̃n nondum valet dũ viuit qui teſtatus eſt. De' aũt prĩo quidẽ diſpoſitionem fecerat de eterna hereditate ꝑcipienda: ſed ſub figura temporaliũ bonorũ qd̄ ꝑtinet ad vetus teſtm̃: ſꝫ poſtmodũ fecit nouũ teſtm̃ expſſe ꝓmittens hereditatẽ eternã qd̄ quidem cõfirmatũ eſt ꝑ ſanguinẽ mortis xp̄i. Et iõ dñs hic dicit. Hic calix nouũ teſtm̃ eſt in meo ſanguine. q. d. Per id qd̄ in hoc calice cõtinet̃ cõmemorat̃ nouum teſtm̃ per xp̄i ſanguinẽ cõfirmatũ. Eſt autem aduertendũ ꝙ eadeꝫ verba q̃ hic apl's ponit. habent̃. Luc̃. 22 niſi ꝙ ibi addit̃ qui pro vobis effundet̃. Lucas enim diſcipulus fuit pauli ⁊ eũ in cõſcriptiõe euãgelij eſt ſequutus. Sed Mat. 26. ḋr. Hic eſt enim ſanguis me' noui teſtamenti qui pro multis effundet̃ in remiſſionẽ pctõrũ. Eadem verba ponunt̃ in marco. 14. Dicũt ergo quidã ꝙ q̃cunq̃ꝫ forme horum verboꝝ ꝓferant̃ que ſunt ſcripta in canone ſufficere ad cõſecrationem. Probabili' autem dici videt̃ ꝙ illis ſolis verbis ꝑficit̃ cõſecratio: quibus eccl'ia vtit̃ ex traditione aploꝝ ſtructa. Euangeliſte eñ verba dñi recitare intenderũt q̃tũ ꝑtinet ad rõnem hiſtorie: nõ aũt ſcḋm ꝙ ordinant̃ ad cõſecrationẽ ſacrorũ quas in occulto habebãt in primitiua eccl'ia ꝓpter infideles. Vñ dyoni. dicit in vltĩo ca. eccl'iaſtice hierarchie Perfectiuas inuocatiões nõ eſt fas in ſcripturis exponere. neq̃ꝫ myſticum ĩparũ añ factas in ĩpis ex deo virtutes ex occulto in cõi adducere. Sed circa iſta verba quibus eccl'ia vtit̃ in cõſecratione ſanguinis q̃dã opinãtur ꝙ nõ oĩa ſint de neceſſitate forme ſed ſolũ qd̄ ḋr. Hic eſt calix ſanguinis mei: nõ aũt reſiduũ qd̄ ſequit̃ noui ⁊ eterni teſtamenti miſteriũ fidei qui ꝓ vobis ⁊ pro multis effundet̃ in remiſſionem pctõꝝ. Sꝫ hoc nõ videt̃ cõueniẽter dici. Nã totũ illud qd̄ ſequit̃ ẽ quedã determinatio ꝑdicati. Vnde ⁊ ad eiuſdẽ loquutiõis ſñiam ſeu ſignificationẽ ꝑtinet. Et q: vt ſepe dictũ eſt forme ſacroꝝ ſignificando efficiũt: totũ ꝑtinet ad vim effectiuã forme. Nec obſtat rõ quã inducũt: q: in cõſecratione corꝑis ſufficit qd̄ ḋr. Hoc eſt corpus meũ. quia ſanguis ſeorſũ cõſecratus ſpãliter repñtat paſſionẽ xp̄i per quã eius ſanguis ſeꝑatus eſt a corꝑe: ⁊ iõ in cõſecratiõe ſanguinis oportuit exprimere xp̄i paſſionis virtutẽ q̃ attendit̃ Prĩo q̃deꝫ reſpectu noſtre culpe quã chriſti paſſio abolet. ſcḋm illud Apoc̃. 1. Lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Et quantũ ad hoc dicit. Qui ꝓ vobis ⁊ ꝓ multis effundet̃ in remiſſioneꝫ pctõꝝ. Effuſus eſt ſiquidem ſanguis in remiſſionẽ peccatorũ non ſolum pro multis ſed etiam

ꝓ omnibus: ſm illud prie Ioh. 2. Ipſe eſt propitiatio
pro peccatis noſtris: nõ pro noſtris autẽ tantũ: ſed etiaꝫ
pro totius mũdi. Sed quia quidã ſe reddunt indignos
ad recipiendũ talem effectum: quantũ ad efficaciam dici
tur eſſe effuſus pro multis in quibus habet effectũ paſ-
ſio xp̄i. Dicit aũt ſignanter pro vobis ⁊ pro multis: quia
hoc ſacramentũ valet in remiſſionem pctõꝝ ſumentibꝰ
per modũ ſacramenti. qđ notat̃ ſignanter cum dr̃. Pro
vobis quibus dixerat accipite. Valet etiam per modum
ſacrificij multis non ſumentibus pro quibꝰ offert̃ quod
ſignificat̃ cum dr̃. Et pro multis. Secũdo virtꝰ eius cõ-
ſideratur per cõparationẽ ad vitã iuſticie quã facit per fi
dem: ſm illud Ro. 3. Iuſtificati gratis per grãm ipſius
per redemptionẽ que eſt in xp̄o ieſu quem propoſuit pro
piciatorem per fidẽ in ſanguinẽ ipſius. Et quantum ad
hoc dicit. Myſterium. i. occultũ fidei. qꝛ ſcꝫ fides paſſio
nis xp̄i erat occulta ĩ omnibꝰ ſacrificijs veteris teſtamẽ
ti: ſicut veritas in ſigno. Hoc aũt eccl'ia habet ex traditi-
one apoſtoloꝝ cũ in canone ſcripture nõ inueniat̃. Ter-
tio virtus eius attendit̃ quantũ ad vitam glorie in quaꝫ
per paſſionẽ xp̄i introducimur. ſm illud Heb. 10. Ha-
bentes fiduciã in introitum ſanctoꝝ in ſanguine xp̄i. Et
quantũ ad hoc dicit. Noui ⁊ eterni teſtamenti. Eterni ſi
quidẽ qꝛ eſt diſpoſitio de hereditate eterna. Noui autẽ
ad drĩam veteris: qꝛ temporalia promittebat. Vñ Heb.
9. dicitur. Ideo noui teſtamenti mediator eſt vt morte ĩ-
tercedente repromiſſionẽ accipiant qui vocati ſunt eter-
ne hereditatis. ¶ Deinde cũ dicit. Hoc facite. ⁊c̃. Iniũ-
git vſum huius ſacramenti dicẽs. Hoc facite quotienſ-
cunq̧ ſumetis in meã cõmemorationẽ. i. in memoriam
mee paſſionis. Vnde ⁊ Treñ. 3. dicit ꝓpheta. Memo-
ria memor ero ⁊ tabeſcet in me aĩa mea. Et Eſa. 43.
Miſerationũ dñi recordabor. Eſt aũt notandũ ꝙ in cali
ce principaliter quidẽ debet poni vinũ rõibus ſupradictꝭ
Debet aũt apponi ⁊ aqua. Probabile em̃ ẽ ꝙ xp̄s in ce-
na vinũ mixtũ diſcipulis dederit ꝓpter cõſuetudinem
terre illius in qua vt tẽperet̃ fortitudo vini ab omnibus
vinũ bibitur aqua mixtũ. Vnde ⁊ Prouer. 9. ſapiã dicit
Bibite vinũ qđ miſcui vobis. Nihilominus tñ aqua vi
no mixta ſignificat pp̄lm xp̄ianũ: xp̄o per paſſionẽ cõiun
ctum. ſm illud Apoc. 17. Aque populi ſunt ⁊ gentes.
Et ꝑticipatio ſanguinis xp̄i a fidelibꝰ ꝑtinet ad vſum ſa-
cramenti qui nõ ẽ de neceſſitate huius ſacramẽti. Sꝫ po
teſt vinũ cõſecrari abſq̧ aqua licet peccet qui ſic cõſecrat
nõ ſeruãs ritũ eccleſie. Et iđ ſi ſacerdos ante cõſecratõꝫ
vini aduertat ꝙ aqua nõ fuerit appoſita calici debet ap-
ponere. Si vero poſt cõſecrationem aduertat nõ debet
apponere ſed debet ꝑficere ſacramentuꝫ. Nihil em̃ poſt
cõſecrationẽ eſt ſanguini xp̄i miſcendũ: qꝛ talis ꝑmixtio
nõ poſſet eſſe ſine qualicunq̧ corruptiõe vini cõſecrati:
qđ pertinet ad crimẽ ſacrilegij. Dicunt autẽ quidã ꝙ cũ
de latere xp̄i pendentis in cruce fluxerit ſanguis ⁊ aqua
vt legit̃. Io. 19. Sicut vinũ cõuertit̃ in ſanguinẽ: ita aq̃
in aquã. Sed hoc nõ cõpetit qꝛ in illa aqua figurat̃ ab-
lutio que ẽ ꝑ baptiſmũ. Et iđ alij dicunt ꝙ facta conuer
ſione vini in ſanguinẽ aqua remanet in ſua ſubſtantia. ⁊
circũtegitur accidentibꝰ vini. Sed nec hoc cõpetit quia
aqua admiſcet̃ vino ante cõſecrationẽ q̃ ſnon differt ab
alio vino. Vnde nõ ſeorſũ manet ſed ꝑmiſcet̃. ⁊ iđ dicen
dum eſt ꝙ aqua cõuertit̃ in vinũ: ⁊ ſic totũ cõuertitur in
ſanguinem xp̄i. Propter qđ mos eſt modicũ de aqua ap
ponere ⁊ p̄cipue ſi ſit vinũ debile qđ nõ poteſt niſi modi
cum aque ĩ ſeipm̃ cõuertere. ¶ Deinde cũ dicit. Quoti
enſcunq̧. ⁊c̃. exponit verba domini que dixerat. Hoc fa
cite in meã cõmemorationeꝫ dicens. Quotienſcũq̧ em̃
manducabitis panẽ hunc ⁊c̃. Et dicit panẽ propter ſpe-
cies remanẽtes. Dicit aũt hunc ꝓpter ideꝫ numero cor
pus ſignificatũ ⁊ cõtentũ. Et calicẽ. ſ. hunc bibetis mor
tẽ dñi annũciabitis repſentando. ſ. eam ꝑ hoc ſacr̃m Et
hoc donec veniat. i. vſq̧ ad vltimũ eius aduentũ in quo
dat̃ intelligi ꝙ hic ritus eccl'ie nõ ceſſabit vſq̧ ad finem
mundi. ſm illđ Mat. vlt. Ecce ego vobiſcũ ſũ vſq̧ ad cõ
ſumationẽ ſeculi. ⁊ Luc. 21. Non preteribit generatio
hec. ſ. eccl'ie donec omnia fiant.

¶ Lectio ſeptima.

Taq̧ quicunq̧ mãducauerit panẽ
⁊ biberit calicẽ dñi indigne: reus
erit corporis ⁊ ſanguinis dñi Pro-
bet aũt ſeipſũ hõ. ⁊ ſic de pane illo edat ⁊ de
calice bibat. Qui eni mãducat ⁊ bibit indi
gne: iudiciũ ſibi mãducat ⁊ bibit. nõ diiudi
cans corpus dñi. Ideo inter vos multi in-
firmi ⁊ imbecilles ⁊ dormiunt multi. Q̧ ſi
noſmetipſos diiudicaremꝰ. nõ vtiq̧ iudica-
remur. Dum iudicamur aũt a dño corripi-
mur. vt nõ cũ hoc mũdo damnemur. Itaq̧
frẽs mei cũ cõuenitis ad mãducandũ inui-
cem expectate. Si qs eſurit domi mãducet
vt nõ in iudiciũ cõueniatis. Cetera autem
cum venero diſponam.

Poſtq̃ apl's oſtendit dignitatẽ huiꝰ ſacr̃i: hic excitat fi
deles ad ſumendũ illud reuerenter: ⁊ p̃io ponit ꝑiculũ
qđ ĩminet indigne ſumẽtibꝰ. Scđo adhibet ſalutare re-
mediũ ibi. Probet autẽ. ⁊c̃. Dicit ergo p̃io. Itaq̧ ex q̃
hoc qđ ſacramentaliter mãducat̃ ẽ corpus xp̄i: ⁊ qđ bibi
tur ẽ ſanguis xp̄i: Quicũq̧ mãducauerit hunc panẽ vl
biberit caliceꝫ dñi indigne reus erit corꝑis ⁊ ſanguinis
dñi. In quibꝰ verbis p̃io cõſiderandũ ẽ qualr̃ aliqs in-
digne mãducat ⁊ bibit. qđ quidẽ ſm glo. contingit du-
pliciter. Primo quidẽ q̃tũ ad celebrationẽ huiꝰ ſacr̃i: qꝛ
ſ. aliqs alit̃ celebrat ſacr̃m euchariſtie q̃ a xp̄o traditũ ẽ
puta ſi offerat in hoc ſacr̃o aliũ panẽ q̃ triticeũ vel aliũ
liquorẽ q̃ de vite. Vñ Leuit. 10. dicit̃ ꝙ nadab ⁊ abiud
filij aaron obtulerunt corã dño ignẽ alienũ qđ eis prece
ptũ nõ erat: egreſſuſq̧ ignis a dño deuorauit eos. Scđo
ex hoc ꝙ aliqs nõ deuota mẽte accedit ad euchariſtiaꝫ.
que quidẽ indeuotio qñq̧ ẽ veniale: puta cũ aliquis di
ſtracta mente ad ſecularia negocia accedit ad hoc ſacr̃m
habitualit̃ retinẽs debitã reuerentiã ad ipm̃: ⁊ talis in-
deuotio lꝫ impediat fructũ huiꝰ ſacr̃i q̃ ẽ ſpũalis refectõ
nõ tñ facit reũ corꝑis ⁊ ſanguinis dñi: ſicut hic apl's loq̃
tur. Quedã vero indeuotio ẽ pctm̃ mortale: q̃. ſ. ẽ cũ cõ
temptu huiꝰ ſacr̃i ꝓut dr̃: Malac. 1. Vos polluiſtis no
mẽ meũ in eo qđ dicitis. Mẽſa dñi contaminata ẽ ⁊ qđ
ſupponit̃ cõtẽptibile. Et de tali indeuotiõe loquit̃ glo.
Tertio mõ dr̃ aliqs indignus ex eo ꝙ cũ voluntate pec
candi mortaliter accedit ad euchariſtiam. Dicit em̃ Le
uit̃. 21. Nõ accedat ad altare q̃ maculã hꝫ. Intelligitur
aliqs maculã pcti h̃re q̃diu ẽ in volũtate peccandi q̃ tñ
tollit̃ ꝑ pñiam. Per ꝯtritionẽ q̃dem q̃ tollit voluntateꝫ
peccãdi cũ ꝓpoſito ꝯfitendi ⁊ ſatiſfaciẽdi q̃tũ ad remiſ-
ſionẽ culpe ⁊ pene eterne. ꝑ cõfeſſionẽ aũt ⁊ ſatiſfactiõeꝫ
quãtũ ad totalẽ remiſſionẽ pene ⁊ recõciliationẽ ad mẽ-
bra eccl'ie. Et iđ ĩ neccitate q̃dẽ puta qñ aliqs copiã ꝯfeſ-
ſoris h̃re nõ p̄t ſufficit cõtritio ad ſũptõꝫ huiꝰ ſacr̃i. Re
gulariter aũt debet cõfeſſio precedere cum aliqua ſatiſ-
factione. Vnde in libro de eccleſiaſticis dogmatibus

dicitur. Communicaturus ſatiſfaciat lachrymis ⁊ ora-
tionibus ⁊ confidens de domino mundi: accedat ad eu-
chariſtiã intrepid⁹ ⁊ ſecur⁹. Sꝫ hoc de illo dico quẽ ca-
pitalia pctã ⁊ mortalia nõ grauant. Nãq; quem mortal-
lia crimina poſt baptiſmũ commiſſa p̃munt hortor prius
publica pñia ſatiſfacere: ⁊ ita ſacerdotis iudicio reconci-
liatũ cõioni ſociari: ſi nõ vult ad condẽnationẽ euchari-
ſtiã pcipe. Sꝫ videt̃ ꝙ pctõres nõ indigne accedant ad
hoc ſacramẽtũ. Nã in hoc ſacro ſumit̃ xp̄s q̃ eſt ſpũalis
medicus q̃ de ſe dicit. Mat. 9. Nõ ẽ op⁹ valentib⁹ me-
dicus ſꝫ male habẽtibus. Sꝫ dicẽdũ ꝙ hoc ſacr̃m ẽ ſpi-
rituale nutrimẽtũ ſicut baptiſmus eſt ſpũalis natiuitas.
Naſcit̃ aũt aliq̇s ad hoc vt viuat ſed nõ nutrit̃ niſi iã vi-
uum: ⁊ iõ hoc ſacr̃m nõ cõpetit pctõribus q̃ nõdũ viuũt
p grãm: cõpetit eis tñ baptiſm⁹. Et p̃terea euchariſtia ẽ
ſacr̃m charitatis ⁊ eccłiaſtice vnitatis: vt dicit Aug⁹ ſu
per Jo. Cũ igit̃ pctõr careat charitate ⁊ ſit ſepatus meri
to ab eccłie vnitate: ſi accedat ad hoc ſacr̃m falſitatẽ cõ-
mittit dũ ſignificat ſe hr̃e charitatẽ quã nõ hꝫ. Quia tñ
pctõr q̃nq; hꝫ fidẽ hui⁹ ſacramẽti licitũ ẽ ei hoc ſacr̃m ĩ
ſpicere: qḋ oĩo infidelib⁹ denegat̃: vt Dyoniſi⁹ dicit. 3.
ca. eccłiaſtice hierarchie. Scḋo cõſiderandũ ẽ q̃uo ille q̃
indigne ſumit hoc ſacr̃ꝫ ſit reus corpis ⁊ ſanguinis dñi.
Qḋ quidẽ in glo. tripliciter exponit̃. Uno mõ materia-
liter. Incurrit eñ reatũ ex pctõ cõmiſſo circa corpus et
ſanguinẽ dñi: put in hoc ſacro cõtinet̃: qḋ indigne ſu-
mit. ⁊ ex hoc eius culpa aggrauat̃. Tanto eſt eñ culpa
grauior q̃to maior ẽ ꝯtra quẽ peccat̃. Heb. 10. Quãto
magis putatis deteriora mereri ſupplicia euꝫ q̃ filiũ dei
cõculcauerit ⁊ ſanguinẽ teſtamenti pollutũ duxerit. Se-
cũdo exponit̃ p ſiĩtudinẽ vt ſit ſenſus. Reus erit corpo-
ris ⁊ ſanguinis dñi ⁊ mortis dñi penas dabit: hoc eſt ac
ſi xp̄m occiderit puniet̃: ſm illud Heb. 6. Rurſũ crucifi-
gentes ſibimetipis filiũ dei ⁊ oſtentui habentes. Sꝫ ſm
hoc videt̃ grauiſſimũ eẽ pctm̃ eoꝝ qui indigne ſumunt
corpus xp̄i. Sꝫ dicendũ ꝙ pctm̃ aliqḋ hꝫ grauitatẽ du-
pliciter. Uno mõ ex ip̄a ſpẽ pctĩ q̃ ſumit̃ ex obiecto. ⁊ ſꝫ
hoc grauius ẽ pctm̃ qḋ ꝯtra diuinitatẽ cõmittit̃: puta in
fidelitas blaſphemia vel aliq̇d hmõi q̃ qḋ cõmittit̃ con
tra humanitatẽ xp̄i. Uñ ⁊ ip̄e dñs Mat. 12. Q qui dix
erit verbũ cõtra filiũ hoĩs remittet̃ ei. q̃ aũt dixerit cõtra
ſpm̃ ſcm̃ nõ remittet̃ ei. Et iteꝝ graui⁹ eſt pctm̃ qḋ com
mittit̃ ꝯtra humanitatem in ꝓpria ſpẽ q̃ ſub ſpẽ ſacrĩ.
Alio mõ grauitas peccati attendit̃ ex pte peccãtis. Ma-
gis aũt peccat q̃ ex odio aut inuidia vel ex quacunq; ma
licia peccat ſicut peccauerunt illi q̃ xp̄m crucifixerũt q̃ q̃
peccat ex infirmitate: ſicut ĩterdũ peccãt illi qui indigne
ſumũt hoc ſacr̃m. Nõ ergo p hoc intelligit̃ ꝙ pctm̃ in-
digne ſumentiũ hoc ſacr̃m cõparet̃ pctõ occidentiũ xp̄m
ſm equalitatẽ: ſꝫ ſm ſiĩtudinẽ ſpeciei. qr̃ vtrũq; ẽ circa
eundẽ xp̄m. Tertio mõ exponit̃. Reus erit corpis ⁊ ſã-
guinis dñi. i. corpus ⁊ ſanguis dñi faciẽt eũ reũ. Ita eñ
bonũ male ſumptũ nocet ſicut ꝓdeſt malũ quo q̇s bñ vti
tur: ſicut ſtimulus ſathane paulo. Per hec aũt verba ex
cludit̃ error quorũdã dicentiuꝫ ꝙ q̃ ſtatim hoc ſacr̃m tã
gitur a labijs pctõris deſinit ſub eo eẽ corpus xp̄i. Con
tra qḋ ẽ qḋ ap̄ls dicit. Quicunq; mãducauerit panem
hunc vel biberit calicẽ dñi indigne. Scḋm eñ p̄dictam
opinionẽ nullus indign⁹ manducaret vel biberet. Con
trariat̃ aũt p̄dicta opĩo veritati hui⁹ ſacrĩ ſm quã tãdiu
corpus ⁊ ſanguis xp̄i manẽt in ſacro q̃diu remanẽt ſpe-
cies in quocunq; loco exiſtãt. ¶ Deinde cũ dicit. Pro-
bet aũt ⁊c̃. Adhibet remediuꝫ ꝯtra p̄dictũ piculum. Et
p̄rio ponit remediũ. Scḋo aſſignat rõneꝫ ibi. Qui eniꝫ
mãducat ⁊c̃. Tertio rõnẽ manifeſtat p ſignũ ibi. Jḋ in-
ter vos ⁊c̃. Dicit ergo p̄rio. Quia tñ reatũ incurrit qui
indigne ſumit hoc ſacr̃m: iõ neceſſe ẽ vt p̄rio hõ ſeipſuꝫ
ꝓbet. i. diligẽter examinet ſuã ꝯſciam ne ſit in eo volun
tas peccãdi mortaliter vel aliqḋ pctm̃ p̃teritũ de quo
nõ ſufficienter penituerit: ⁊ ſic poſt diligentẽ exaiatõem
de pane illo edat ⁊ de calice bibat: qr̃ digne ſumẽtibus
nõ ẽ venenum ſꝫ medicina. Gal. vlt. Opus aũt ſuuꝫ pro
bet vnuſq̇ſq;. 2. Cor. 13. Si eſtis ĩ fide xp̄i: vos ꝓbate.
¶ Deinde cum dicit. Quicunq; eñ mãducauerit. ⁊c̃.
aſſignat rõnẽ p̄dicti remedij dicẽs. iõ ꝓbatio p̄exigitur
Qui eñ indigne mãducat ⁊ bibit iudiciuꝫ. i. cõdemna
tionẽ ſibi mãducat ⁊ bibit: ſicut dr̃ Jo. 5. Reſurgẽt qui
male egerunt in reſurrectionẽ iudicij. Nõ diiudicãs cor
pus dñi. i. ex eo ꝙ nõ diſcernit corpus domini ab alijs ĩ
differẽter ip̄m aſſumẽs ſicut alios cibos. Leui. 22. Oĩs
homo qui acceſſerit ad ea q̃ cõſecrata ſunt in quo ẽ ĩmũ-
dicia pibit coram dño. Sed cõtra videt̃ eẽ qḋ dicit Jo.
6. Qui manducat me viuit ꝓpter me. Sꝫ dicendũ ẽ ꝙ
duplex ẽ modus mãducandi hoc ſacr̃m. ſcꝫ ſpũalis ⁊ ſa
cramentalis. Quidam ergo manducãt ſacramẽtalr̃ ⁊ ſpi
ritualiter qui ſcꝫ ita ſumũt hoc ſacr̃m ꝙ etiam rem ſacra
mẽti pticipiant. ſ. charitatẽ p quã eſt eccłiaſtica vnitas.
Et de talib⁹ intelligit̃ verbũ dñi inductũ. qui mãducat
me viuit ꝓpter me. Quidã vero manducant ſacramen-
taliter tm̃ qui. ſ. ita hoc ſacr̃m pcipiunt ꝙ rem ſacramẽ-
ti. i. charitatẽ non habent: ⁊ de talibus intelligit̃ qḋ hic
dr̃. Qui manducat ⁊ bibit indigne iudiciũ ſibi mandu-
cat ⁊ bibit. Eſt aũt preter duos modos q̇bus ſumit̃ ſacra
mentũ hoc. Tertius mod⁹ ſumẽdi quo manducat̃ p ac-
cidens. dũ. ſ. ſumit̃ nõ vt ſacr̃m. qḋ quidẽ contingit tri-
pliciter. Uno mõ ſicut qñ aliquis fidelis ſumit hoſtiam
cõſecratã quã nõ credit eẽ conſecratam. Talis eñ habꝫ
habitũ vtendi hoc ſacro. Alio mõ ſicut qñ hoſtiam ꝯſe-
crataꝫ ſumit aliquis infidelis qui nullam fidẽ hꝫ huius
ſacramẽti. Talis eñ nõ hꝫ habitũ vtendi hoc ſacro ſed
ſolũ potẽtiã. Tertio mõ ſicut qñ hoſtiã ꝯſecratam come
dit mus vł qḋlibet aĩal brutũ qḋ etiam nõ hꝫ potentiam
vtendi hoc ſacro. Ex hoc igit̃ ꝙ ſpũaliter ſumẽtes hoc
ſacr̃m acquirunt vitaꝫ. alliciunt̃ quidam ad hoc ꝙ fre-
quenter hoc ſacr̃m aſſumant. Ex hoc aũt ꝙ indigne ſu-
mentes acquirunt ſibi iudiciũ: plures deterrent̃ vt rari⁹
ſumant: ⁊ vtrũq; cõmendandũ videt̃. Legimus eñ Lu
ce. 19. Q zacheus recepit xp̄m gaudens in domũ ſuam
in quo eius charitas cõmendat̃. Legit̃ etiã eodẽ. 7. ꝙ
centurio dixit xp̄o. Nõ ſum dignus vt intres ſub tectuꝫ
meũ. In quo cõmendat̃ honor ⁊ reuerentia ei⁹ ad xp̄m.
Quia tñ amor p̃fert̃ timori p ſe loquẽdo: cõmẽdabilius
eſſe videt̃ ꝙ aliquis frequẽti⁹ ſumat q̃ ꝙ rarius. Quia
tñ qḋ ẽ in ſe eligibilius põt eẽ min⁹ eligibile q̃tum ad
hunc vel illũ. cõſiderare quilibet in ſeip̄o debet quẽ effe
ctũ in ſe habeat frequẽs ſuſcepto huius ſacramenti. Nã
ſi aliquis ſentiat ſe ꝓficere in feruore dilectiõis ad xp̄m
⁊ in fortitudine reſiſtẽdi peccatꝭ que plurimũ conſequũt̃
hoĩes debet frequẽter ſumere. Si vero ex frequẽti ſum-
ptione ſentiat aliquis in ſe minus reuerẽtiã huius ſacra
menti monendus eſt vt rarius ſumat. Unde ⁊ in libro ḋ
eccłiaſticis dogmatibus dr̃. Quotidie euchariſtiam ſu
mere nec laudo nec vitupero. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Ideo
inter vos. ⁊c̃. Manifeſtat predictam rationẽ p ſignum.
Et primo ponit ſignum. Secundo aſſignat cauſam illi⁹
ſigni. ibi. Q ſi noſmetip̄os ⁊c̃. Circa primum cõſiderã-
dum eſt ꝙ ſicut Aug⁹. dicit in primo de ciuitate dei. Si
omne peccatũ nunc manifeſte deus plecteret pena: nihil
vltimo iudicio reſeruari putaret̃. Rurſus ſi nullum pec-
catum nũc puniret: nulla eſſe diuina prouidentia crede-
retur. In ſignũ ergo futuri iudicij de⁹ etiã in hoc mũdo
ꝓ peccato quoſdam tẽporaliter punit. quod maxime ob

ſeruatum videtur in principio legis lationis tam noue ꝙ̄ veteris. Legimus eñ Exo.32. Propter peccatū vituli aurei adorati multa milia hoim ꝑempta. Rurſuꝫ legitur Act.5. Propter pctm̄ mendacij ⁊ furti ananiam ⁊ ſaphirā interijſſe. Vñ ⁊ ꝓpter pctm̄ hui⁹ ſacramenti indigne ſumpti aliq̄ in ꝑmitiua eccl'ia puniebant a deo ī firmitate corꝑali vl' etiā morte. Vñ dicit. Jo.ſ. in ſignū futuri iudicij. Inter vos m̄lti indigne ſumētes corpus xp̄i ſunt infirmi corporaliter. ps. Multiplicate ſunt infirmitates. Et imbecilles. i. longa inualitudine laborātes Et dormiūt multi. ſ. morte corporali ſm ꝙ ſumitur dormitio. 1. ad Theſ.4. Nolum⁹ vos ignorare de dormientib⁹. ¶ Deinde cum dicit. Q ſi noſmetipſos ⁊c. aſſignat duplicē rōnem ꝑdicti ſigni. quaꝝ prīa ſumit̄ ex parte noſtri. Scd'a ex ꝑte dei ibi. Cū iudicamur aūt ⁊c. Ex ꝑte aūt noſtra cā diuine punitiōis ē negligentia qua in nobiſipſis pctā cōmiſſa punire negligimus. Vñ dicit: ꝙ ſi noſmetipſos diiudicaremus redarguendo ⁊ puniendo peccata noſtra nō vtiqꝫ iudicaremur. i. nō puniremur a dño: neqꝫ poſtmodū in futuro: neqꝫ etiā in preſenti. Sꝫ cōtra ē qd̄ ſupra.4. dictū ē. Sꝫ neqꝫ meipſm iudico. Et Ro.14. dicit̄. Beatus qui nō iudicat ſemetipſm. Sꝫ dicendū ē ꝙ aliqs pōt ſeipſm iudicare tripl'r. Vno mō diſcutiendo. ⁊ ſic aliquis dꝫ iudicare ſeipſm: ⁊ ꝙ̄tuꝫ ad opa ꝑterita ⁊ ꝙ̄tū ad futura ſm illud Gal'. vlt. Opus ſuum ꝓbet vnuſquiſqꝫ. Alio mō ſnīaliter ſeipſm abſoluendo quaſi iudicando ſe innocentē ꝙ̄tuꝫ ad ꝑterita: ⁊ ſm hoc nullus dꝫ iudicare ſeipſm: vt. ſ. ſe innocentē iudicet. ſm illud Job.9. Si iuſtificare me voluero os meū cōdēnabit me. Si innocentē me oſtēdero prauū me cōprobabit Tertio mō repħendendo vt. ſ. faciat aliq̄d qd̄ ipſe iudicat eē malū. Et hoc mō intelligit̄ qd̄ inductū ē. Beatus eſt qui nō iudicat ſemetipſm in eo qd̄ probat. Sꝫ ꝙ̄tum ad ea q̄ iam fecit debet quilibet ſeipſm iudicare: repħendendo ⁊ puniēdo ꝓ maleficijs. Vñ dr̄ Job.13. Vias meas in cōſpectu eius arguā. ⁊ .23. Ponā corā eo iudiciū ⁊ os meū replebo increpatiōib⁹. Et de hoc iudicio aug. dicit in li. de pnīa ⁊ inducit̄ hic in glo. Verſetur añ oculos nr̄os imago futuri iudicij ⁊ aſcendat hō aduerſuꝫ ſe ante faciē ſuā: atqꝫ cōſtituto in corde iudicio aſſit accuſans cogitatio ⁊ teſtis cōſcia ⁊ carnifex cor. Inde quidā ſanguis animi ꝯfitentis ꝑ lachrymas ꝓfluat: poſtremo ab ipſa mente talis ſnīa proferat̄: vt ſe indignū hō iudicet ꝑticipē corporis ⁊ ſanguinis dñi. ¶ Deinde cum dicit. Cū iudicamur aūt ⁊c. ponit cām q̄ ē ex ꝑte dei dicēs Cū iudicamur aūt a dño. i. in hoc mūdo punimur. Corripimur. i. hoc fit ad correctionē noſtrā. dūꝫ ſcꝫ quilibet ꝓpter penā quā ſuſtinuit a pctō recedat. Vñ ⁊ Job.5. dicit̄. Beatus vir qui corripitur a dño. Et Prouer.3. Quē diligit dñs corripit. Vel etiā dum ꝑ penaꝫ vnius alius pectādo deſiſtit. Prouer.19. Peſtilente flagellato: ſtultus ſapiētior erit. Et hoc iō vt nō dānemur eterna dānatione in futuro cū hoc mūdo. i. cū hoībus mundanis. ¶ Deinde cum dicit. Itaqꝫ frēs mei. ⁊c. reducit eos ad debitā obſeruantiā. ⁊ prīo ponitur id qd̄ nūc ordinat. Scd̄o ponitur ꝓmiſſio de ordinatiōe futura. ibi. Cetera aūt. Circa primū tria facit. Prīo ponit ordinationē ſuā dicens. Itaqꝫ frēs mei. ⁊c. ne vnuſquiſqꝫ cenaꝫ ſuā ꝑſumat ad manducandū cū conuenitis. ſ. in eccl'a ad manducandū. ſ. corpus xp̄i inuicē expectate. vt. ſ. ſimul omnes ſumatis. Vñ ⁊ Exo.12. dicitur. Immolabit edum multitudo filioꝝ iſrael. Scd̄o excludit excuſationem dicens. Si quis aūt eſurit ⁊c. ⁊ nō pōt tm̄ expectare domi manducet. ſ. cōes cibos: poſtmodū euchariſtiā non ſumpturus. Eccl'.36. Omnē eſcam manducabit vēter. Tertio rōnem aſſignat dicens. Vt nō cōueniatis. ſ. ad ſumēdum corpus xp̄i in iudiciū. i. in veſtrā cōdemnationem. ¶ Deinde ponit̄ promiſſio cū dicit. Cetera. ſ. q̄ nō ſunt tanti ꝑiculi cū venero ꝑſentialiter diſponaꝫ qualiter ſcꝫ ea cōſeruare debeatis. Ex quo pꝫ ꝙ eccl'ia multa habet ex diſpoſitiōe apoſtoloꝝ que in ſacra ſcriptura nō continent̄. Eccl'.10. Ciuitates inhabitabunt̄. i. eccl'ie diſponentur per ſenſum prudentiū ſcꝫ apoſtolorum.

Incipit capitulū duodecimū.

De ſpūalibus aūt nolo vos ignorare frēs. Scitis aūt qm̄ cum gētes eſſetis ad ſimulacra muta ꝑut ducebamini euntes ideo notū vobis facio. ꝙ nemo in ſpū dei loquēs dicit anathema ieſu. Et nemo pōt dicere dñs ieſus niſi in ſpū ſancto. Diuiſioues vero gratiarū ſunt. idem aūt ſpūs. Et diuiſiōes miniſtrationū ſunt: idē aūt dñs. Et diuiſiōes operationū ſunt. idem vero deus qui operatur omnia in omnibus

Poſtꝙ̄ ap'ls ꝓſecut⁹ ē de trib⁹ ſacramētis. ſ. baptiſmo mr̄imonio ⁊ euchariſtia: hic incipit determinare de his q̄ ꝑtinēt ad rē ſacramentoꝝ. Eſt autꝫ duplex res ſacramēti. Vna ſignificata ⁊ ꝯtenta. ſ. glīa reſurrectiōis q̄ in fine expectat̄. Prīo ergo agit de donis grāꝝ. Scd̄o de glīa reſurrectiōis .15. ca. ibi. Notū aūt vobis facio. ⁊c. Circa primū agit de gratijs gratis datis. Scd̄o prefert oīb⁹ his charitatē q̄ ꝑtinet ad grām gratū facienteꝫ .13. ca. ibi. Si linguis hoīm ⁊c. Tertio cōꝑat grās gratis datas ad inuicē .14. ca. ibi Sectamini charitatem ⁊c. Circa primū duo facit: prīo ꝓhemial'r exponit q̄d intendat dicēs. Dixi ꝙ cetera q̄ ꝑtinēt ad vſum ſacramētoꝝ cū venero diſponā. Sꝫ q̄dam ſtatim vobis tradere oꝫ. ⁊ hoc ē qd̄ dicit De ſpūalib⁹ aūt. i. de donis grāꝝ q̄ ſunt a ſpū ſcō: o frēs nolo vos ignorare Eſt eñ maximū gen⁹ ingratitudinis ignorare bñficia accepta: vt ſeneca dicit in lib. de bñficijs: ⁊ iō vt hō nō ſit deo ingrat⁹ nō debet ſpūales grās ignorare. ſupra.2. Spiritū accepim⁹ q̄ ex deo ē vt ſciam⁹ q̄ a deo donata ſunt nobis. Eſa.5. Propterea captiu⁹ duct⁹ eſt ppl's me⁹ qꝛ nō habuit ſciām. ſ. ſpūaliū. Scd̄o ibi. Scitis qm̄ cū gentes ⁊c. ꝓſequit̄ ſuā intētionē: ⁊ prīo oſtēdit ſpūaliū grāꝝ neceſſitatē. Scd̄o ponit grāꝝ diſtributionē ibi. Diuiſiōes vero ⁊c. Neceſſitas aūt alicui⁹ rei maxīe cognoſcit̄ ex defectu ipſi⁹. Vñ circa primū duo facit. Prīo ponit defectū quē patiebāt̄ ante ſuſceptā gratiā. Scd̄o ꝯcludit gratie neceſſitatē ibi Jdō notū vobis ⁊c. Dicit ergo prīo. Scitis q̄ſi exꝑti qm̄ cū eſſetis gētes. i. gentiliter viuētes nōdū ſuſcepta grā ꝑ baptiſmū. Gal'.2. Nos eñ natura iudei nō ex gētibus pctōres. Ephe.4. Gentes ambulāt in vanitate ſenſus ſui. Eratis eūtes quaſi ꝓmpta mēte ⁊ aſſidue: ſm illud Jere.8. Oēs cōuerſi ſūt ad curſū ſuū quaſi equus in impetu vadens in ꝑliū. Prouer.1. Pedes eoꝝ ad malum currūt. Ad ſimulacra muta ſcꝫ adorāda ⁊ colenda: ſm illud ps. Os hñt ⁊ nō loquent̄. Et ponit ſpēaliter ī eis defectū locutiōis: qꝛ locutio ē ꝓpri⁹ effect⁹ cognitiōis. vñ oñdit̄ nō intelligere ſimulacra: ⁊ ꝑ ꝯñs nihil diuinitatꝭ habere ſi ſunt muta. Et hoc ꝓut vt ducebamini. i. ſine aliqua reſiſtētia. Ducebant̄ aūt vel allecti ex pulchritudine ſimulacroꝝ. Vnde dr̄ in epiſtola ieremie. Videbitꝭ in babylonia deos aureos ⁊ argēteos videte ne metus vos capiat in ipſis. Aut etiam ex imperio alicuius principis ſicut legitur Dañ.3. ꝙ nabuchodonoſor cogebat homines adorare ſtatuam auream. ⁊ ſecūdi Macha.6.

dicit̄ de quibuſdã ꝙ ducebant̄ cum amara neceſſitate in
die natalis regis ad ſacrificia. Uel etiã inſtinctu demo-
nũ qui ad hoc precipue anhelant vt diuinus cultus eis
exhibeat̄: ſm illud Mat. 4. Hec oĩa tibi dabo ſi cadens
adoraueris me. Ibant ergo ad idola colenda ꝓut duce-
bant̄. i. ſine aliqua reſiſtentia ſicut de iuuene etiã vecor-
de dicit̄ Prouer. 7. Statim eã ſequit̄ quaſi bos ductus
ad victimã. Per hoc ergo apparet ꝙ hõ ante ſuſceptã
gratiã prompte currit in peccatũ ſine reſiſtentia. Specia
liter aũt facit mentionẽ de peccato idolatrie ꝓpter tria.
Primo quidẽ qꝛ hoc ẽ peccatũ grauiſſimum introducere
aliũ deũ ſicut grauiſſime peccaret cõtra regẽ qui alium
regẽ in regno eius introduceret. Unde dicit̄ Job. 31. Si
vidi ſolẽ cũ fulgeret ⁊ lunã incedentẽ clare ⁊ oſculatus ſũ
manũ meam ſcꝫ quaſi cultor ſolis ⁊ lune que ẽ iniq̃tas
maxima ⁊ negatio cõtra deũ altiſſimũ. Scd̄o qꝛ a pecca
to idolatrie oĩa alia peccata oriebant̄: ſm illud Sap. 14
Nephandorũ idolorũ cultura omnis mali cã eſt. Tertio
qꝛ hoc peccatũ apud gentiles cõmune erat ⁊ nõ reputa-
batur. Unde in p̄s. dicit̄. Omnes dij gentiũ demonia.
Eſt autẽ cõſiderandũ ꝙ quidã dixerũt hoĩem in pecca-
to mortali exiſtentẽ ſine gratia quidẽ nõ poſſe a peccato
cui ſubiacet liberari: qꝛ remiſſio peccatorũ nõ fit niſi per
gratiam: ſm illud Ro. 3. Juſtificati ꝑ gratiã eius: poſſe
autẽ ſe p̄ſeruare a peccato mortali ſine gratia per liberũ
arbitriũ. Sed hec poſitio nõ videt̄ vera. Primo quidẽ
qꝛ nõ põt aliquis ſe a peccato mortali p̄ſeruare niſi om-
nia legis precepta ſeruãdo: cũ nullus mortaliter peccet
niſi tranſgrediẽdo aliq̇d legis preceptũ ⁊ ita poſſet ali-
quis obſeruare oĩa legis precepta ſine gratia qd̄ eſt here-
ſis pelagiana. Scd̄o qꝛ charitatẽ per quã deus diligit̄
ſuꝑ oĩa nullus põt habere ſine gratia: ſm illud Ro. 5.
Charitas dei diffuſa eſt in cordibꝰ noſtris per ſpiritum
ſanctũ qui datus ẽ nobis. Nõ poteſt autẽ eſſe ꝙ hõ oĩa
peccata declinet niſi deũ ſuꝑ oĩa diligat: ſicut illud ma-
gis cõtemnit̄ qd̄ minus diligit̄. Poterit ergo eſſe ꝑ ali-
qd̄ tēpꝰ ꝙ ille qui caret gratia a peccato abſtinebit quo-
uſqꝫ occurrat illud ꝓpter qd̄ dei p̄ceptũ cõtemnet a quo
ducitur ad peccandum. Signanter autẽ aplꝰs dicit: ꝓut
ducebamini. ¶ Deinde cũ dicit. Ideo notũ vobis facio
ꝛc. cõcludit duos effectꝰ gratie quorũ primus ẽ ꝙ facit
abſtinere a peccato. Scd̄s ẽ ꝙ facit opari bonũ ⁊ hoc po
nit ibi. Et nemo põt ꝛc. Dicit ergo primo ex quo qñ ſine
gratia eratis prõpte ad peccandũ currebatis. Jd̄ notũ
vobis facio ꝙ ſi gratiã habuiſſetis hoc vobis nõ conti-
giſſet. Nemo enĩ in ſpũ dei ꝛc. id ẽ ꝑ ſpũm dei loquens
dicit anathema ieſu ꝛc. i. blaſphemiã contra ieſum ſm
illud Jo. 4. Oĩs ſpũs qui ſoluit ieſum ex deo nõ ẽ. No-
tandũ ꝙ ſupra poſuit grauiſſimũ peccatũ qd̄ ẽ blaſphe-
mia qd̄ per gratiã declinat̄ vt de alijs minoribꝰ peccatis
intelligat̄. Põt aũt per hoc qd̄ dicit̄ anathema ieſu in-
telligi qd̄libet peccatũ mortale. Anathema enĩ ſeꝑatio-
nẽ ſignificat. Dicit̄ ab ana qd̄ ẽ ſurſum: ⁊ theſis qd̄ ẽ po
ſitio quaſi ſurſũ poſitũ: qꝛ olim res que ab vſu hominũ
ſeꝑabant̄ ſuſpendebant̄ in templis vel in locis publicis
Oẽ aũt peccatũ mortale ſeparat a ieſu: ſm illud Eſa. 59
Iniquitates veſtre diuiſerunt inter vos ⁊ deũ veſtrum.
Quicũqꝫ ergo mortaliter peccat dicit corde vel ore ana
thema. i. ſeꝑationẽ a ieſu. Nemo ergo in ſpũ dei loquẽs
dicit anathema ieſu: qꝛ nullus ꝑ ſpũm dei peccat morta
liter: qꝛ vt dicit̄ Sap. 1. Spũs ſanctꝰ diſcipline effugiet
fictũ: ſed ſm hoc videt̄ ꝙ quicunqꝫ habet ſpm̄ ſanctum
nõ poſſit peccare mortaliter: qꝛ etiã dr̄ prie. Jo. 3. Oĩs
qui natus eſt ex deo peccatũ non facit. qm̄ ſemẽ ipſius
in eo manet. Sed dicendũ eſt ꝙ quãtũ eſt ex ſpiritu dei
hõ nõ facit petm̄ ſed magꝭ a peccato retrahit̄: põt tamẽ
petm̄ facere ex defectu voluntatis humane que ſpiritui
ſancto reſiſtit: ſm illud Act. 7. Uos aũt ſemꝑ ſpũi ſcõ
reſiſtitis. Nõ enĩ per ſpũm ſanctũ inhabitantẽ tollit̄ fa-
cultas peccandi a libero arbitrio totaliter in vita p̄ſenti
⁊ ideo ſignanter aplꝰs nõ dixit. Nemo ſpm̄ dei habens
ſed nemo in ſpũ dei loquẽs. ¶ Deinde cũ dicit. Et nemo
põt ꝛc. ponit ſecundũ effectũ gratie ſcꝫ ꝙ ſine ea hõ nõ
põt bonũ opari. Dicit ergo. Et nemo põt dicere ꝙ ieſus
ẽ dominꝰ niſi in ſpũ ſancto. Cõtra qd̄ videt̄ eſſe qꝛ ꝑ ſpm̄
ſanctũ hõ introducit̄ in regnũ celorũ: ſm illud p̄s. Spi-
ritus tuꝰ bonꝰ deducet me in terrã rectã. Dñs aũt dicit
Mat. 7. Nõ oĩs qui dicit dñe dñe intrabit in regnũ ce-
lorũ. Nõ oĩs ergo qui dicit dñm ieſũ dicit hoc in ſpiritu
ſcõ. Dicendũ ẽ autẽ ꝙ dicere aliq̇d in ſpũ ſcõ põt intelli-
gi dupliciter. Uno mõ in ſpũ ſcõ mouẽte ſꝫ non habito.
Mouet enĩ ſpũſſanctꝰ corpa aliquorũ ad loquẽdũ quos
nõ inhabitat. ſicut legit̄. Joh. 11. Q caiphas hoc qd̄ de
vtilitate mortis xp̄i p̄dixerat a ſemetip̄o nõ dixit ſed per
ſpm̄ ꝓphetie. Balaam etiã multa vera p̄dixit motus a
ſpũ ſcõ. vt legit̄ numeri. 23. ⁊. 24. licet eũ non haberet.
Scd̄m hoc ergo intelligendũ ẽ ꝙ nullus põt dicere qd̄-
cunqꝫ verũ niſi a ſpũ ſcõ motꝰ qui ẽ ſpũs veritatꝭ. de quo
dr̄ Jo. 16. Cũ autẽ venerit ille ſpũs veritatꝭ docebit voſ
oẽm veritatẽ. Unñ ⁊ in glo. Ambro. dicit. Oẽ verũ a quo
cunqꝫ dicat̄ a ſpũ ſcõ ẽ. Et ſpẽaliter in illis q̃ ſunt fidei q̃
ꝑ ſpẽalem reuelationẽ ſpũſſancti ſunt habita inter que ẽ
ꝙ ieſus ſit omniũ dñs. Unñ Act. dr̄. 4. Certiſſime ſciat
oĩs domꝰ iſrl̄ qꝛ deus fecit hunc dñm ieſuꝫ quẽ vos cru
cifixiſtis. Alio mõ loquit̄ aliquis in ſpũ ſcõ mouente et
habito. Et ſm hoc etiã põt verificari qd̄ hic dicit̄. ita tñ
ꝙ dicere accipiat̄ nõ ſolũ ore ſed etiã corde, ⁊ oꝑe. Dicit̄
enĩ aliquid corde: ſm illud p̄s. Dixit inſipiens in corde
nõ ẽ deꝰ. Dicit̄ etiã aliq̇d oꝑe inq̃tũ exteriori oꝑe aliq̇s
ſuũ ꝯceptũ manifeſtat. Nemo ergo niſi habẽdo ſpm̄ ſan
ctũ põt dicere ieſũ dñm. ita ſcꝫ ꝙ nõ ſolũ hoc ore ꝯfiteat̄
ſed etiã corde, reuereat̄ ip̄m vt dñm: et oꝑe obediat ipſi
quaſi dño. Sic igit̄ ex verbis p̄miſſis tria circa gr̃am cõ
ſiderare poſſumꝰ. Primo ꝙ ſine ea petm̄ homo vitare nõ
põt. ſm illud. p̄s. Niſi qꝛ dñs adiuuit me paulominus
in inferno habitaſſet aĩa mea. Scd̄o ꝙ ꝑ eã vitat̄ petm̄
ſm illud prie Jo. 3. Qui natus ẽ ex deo nõ peccat. Ter
tio ꝙ ſine ea nõ põt homo bonũ facere: ſm illud Jo. 15.
Sine me nihil poteſtis facere. ¶ Deinde cũ dicit. Diui
ſiones vero ꝛc. Incipit diſtiguere gratias gratis datas
⁊ primo diſtinguit eas in generali. Scd̄o manifeſtat ĩ ſpe-
ciali ibi. Unicuiqꝫ aũt dat ꝛc. In his aũt que ꝑ gratiam
ſpũſſancti cõferunt̄ tria, oportet cõſiderare. Primo q̇dem
facultatem hoĩm ad opandum. ſcd̄o auctoritatem. tertio
executionẽ vtriuſqꝫ. Facultas quidẽ habet̄ ꝑ donũ gra
tie. puta ꝑ ꝓphetiã vel poteſtatẽ faciendi miracula aut
ꝑ aliquid hmõi. auctoritas aũt habet̄ per aliq̇d miniſte
riũ. puta per apoſtolatũ vel aliquid hmõi. Executio aũt
pertinet ad opationem. Primo ergo diſtinguit gratias
Scd̄o miſteria. Tertio operationes. Quãtum ergo ad
primũ dicit Oſtendi neceſſitatem gratie que tñ nõ tota-
liter aduenit omnibꝰ niſi xp̄o cui datꝰ ẽ ſpiritus non ad
menſuram: vt dicitur Joh. 3. ſed quantũ ad alios ſunt di
uiſiones gratiarum: quia quidã habundant in vna: qui-
dam in alia. Sicut enĩ in corpore naturali caput hꝫ oẽs
ſenſus nõ autem alia membra: ita in eccleſia ſolus xp̄us
habet omnes gratias que in alijs membris diuiduntur
quod ſignificattur Gen. 12. Ubi dicitur ꝙ fluuiꝰ ſcꝫ gra
tiarũ egrediebatur ad irrigandum paradiſum qui inde
diuiditur in quattuor capita. Et Matth. 25. dicitur. Et
Q vni dedit quinqꝫ talenta: alij duo: alij vnum. Et
quãuis dona gratiarum ſint diuerſa que a diuerſis ha-

bentur nō tamē procedunt a diuerſis actoribus ſicut po
nebant gentiles qui ſapiaʒ attribuebāt minerue. locuti-
onem mercurio: ⁊ ſic de alijs. Ad qđ excludendū ſubdit
Idē autē ſpūs. ſ. ſanctꝰ qui ē actor oīm gratiaꝝ. Ephe.
4. Unū corpus ⁊ vnus ſpūs. Et Sap. 7. Eſt ſpūs vnꝰ
⁊ multiplex: Unꝰ ī ſubſtātia multiplex in gratijs. ¶ De
inde ponit diſtinctiones miniſtrationū dicēs: Et diuiſio
nes miniſtrationū ſunt. i. diuerſa miniſteria ⁊ officia re-
quiruntur ad gubernationē eccľie. Prelati eni eccleſie
miniſtri dicunť ſupra. 4. Sic nos exiſtimet homo vt mi
niſtros chriſti: ptinet aūt ad decorē ⁊ pfectionē eccleſie:
vt in ea diuerſa miniſteria ſint que ſignificanť p ordines
miniſtrantiū qđ mirabať regina ſaba in domo ſalomoīs:
vt legiť. 3. Regꝫ. 10. Oēs tñ vni dño ſeruiūt. Uñ ſubdiť
Idē aūt dñs. ſupra. 8. Nobis vnus dominꝰ ieſus xpus
p quē omnia. ¶ Deinde ponit diſtinctionē opationū di
cens. Et diuiſiones opationū ſunt quibꝰ aliqs in ſeipſo
bonū opatur: ſicut p miniſtrationes ad pximū. ps. Exi-
bit hō ad opus ſuū. ſcʒ ſibi ppriū. Eccľ. 33. Immutauit
id eſt diſtinxit vias. i. opationes eoꝝ q̄ tñ oēs pcedūt ab
vno pncipio. Uñ ſubdit. Idē vero deꝰ qui opatur oīa.
ſicut pria cā creans oēs opatiōes. Ne tñ alie cauſe vide
anť eē ſupflue: ſubdit. In oībus qꝛ in cauſis ſecundarijs
pria cā opať. Eſa. 26. Oīa opa noſtra opatus es in no-
bis. Et notandū ꝙ apľs valde cōgrue grās attribuit ſpi
ritui qui ē amor qꝛ ex amore pcedit ꝙ aliquid grāꝫ deť
miniſteria dño cui miniſtrať: opatiōes deo ſicut prie cau
ſe mouenti. Et ꝙ dicit ſpiritus pōt referri ad pſonā ſpi-
ritus ſancti. Qđ dicit dñs ad perſonā filij. ꝙ dicit deꝰ
ad perſonā patris. Uel hec tria poſſunt attribui ſpūiſan
cto qui eſt dominus deus.

Lectio ſecunda.

Vnicuiqꝫ aūt dať manifeſtatio ſpūs
ad vtilitatē. Alij quidē per ſpm̄ da
tur ſermo ſapientie: alij autē ſermo
ſcientie ſm eundem ſpm̄. Alteri fides in eo
dē ſpiritu. Alij grā ſanitatū in vno ſpiritu.
Alij opatio virtutū: alij pphetia: alij diſcre
tio ſpirituū: alij genera linguarū: alij inter-
ptatio ſermonū. Hec autē oīa opatur vnus
atqꝫ idem ſpiritus: diuidēs ſingulis prout
vult.

Poſita in generali diſtinctione grāꝝ ⁊ miniſtrationuʒ
⁊ opationū: hic manifeſtat ea que dixerat in ſpēali: ⁊ pri
mo quātū ad diuiſionē gratiarū. Scđo quātū ad diuiſio
nē miniſtrationū ibi. Et quoſdā quidē poſuit deus. ⁊c.
Circa primū duo facit. Prīo ponit diſtinctionē grāruʒ
in ſpēali. Scđo adhibet ſilitudinē ibi. Sicut eñ corpꝰ.
⁊c. Circa primū tria facit. Prīo ponit grāꝝ cōditioneʒ
gratis dataꝝ. Scđo ponit eaꝝ diſtinctionē ibi. Alij q̄-
dem dať ⁊c. Tertio deſcribit eaꝝ actionē ibi. Hec autē
oīa ⁊c. Dicit ergo prīo. dictū ē ꝙ ſunt diuiſiōes grāruʒ
Unicuiqꝫ aūt dať in quo deſignať eaꝝ ſubiectū. Sic eñ
nullū mēbrū ē in corpe qđ nō pticipet aliquo mō ſenſuʒ
vel motū a capite: ita nullus ē ī eccľia q̄ nō aliq̄d de gra-
tijs ſpūſſancti pticipet. ſm illud Mat. 25. Dedit vni-
cuiqꝫ ſm ppriā virtutē. Et Ephe. 4. Unicuiqꝫ noſtruʒ
data eſt grā. Manifeſtatio ſpūs in quo deſignať officiuʒ
gratie gratis date. Pertinet eñ ad gratiā gratum faci-
entē ꝙ p eā ſpūſſanctꝰ inhabitet: qđ quidē nō ptinet ad
gratiā gratis datā: ſed ſolū vt p eā ſpūs ſanctꝰ manifeſte
tur ſicut interior motus cordis p vocē. Uñ Jo. 3. đr. Uo
cē eius audis. Et in ps. đr. Notū fecit dñs ſalutare ſuū.

Manifeſtať aūt p hmōi gratias ſpiritus ſanctus dupľr.
Uno mō vt inhabitans eccľiam ⁊ docens ⁊ ſanctificās
eā: puta cū aliquis peccator quē nō inhabitat ſpūs ſan-
ctus faciat miracula ad oſtēdēdū ꝙ fides eccľie quā ipſe
pdicat ſit vera. Unde diciť Heb. 2. Conteſtante deo ſi-
gnis ⁊ prodigijs ⁊ varijs ſpūſſancti diſtributiōibꝰ Alio
modo manifeſtať per huiuſmodi gratia ſpiritus ſancti:
vt inhabitans eū cui tales gratie conceduntť. Unde di-
citur Act. 6. ꝙ ſtephanus plenus grā faciebat pdigia
⁊ ſigna multa quē ſpū ſcō plenū elegerūt: ſic aūt nō cōce-
dunť hmōi gratie niſi ſanctis. Et ne hmōi manifeſtatio
vana videať. ſubdit: Ad vtilitatē ſcʒ cōeʒ. In quo deſi-
gnať finis haꝝ: ⁊ hoc vel dū pbať vera doctrina eccľie:
⁊ ſic fideles cōfirmanť ⁊ infideles cōuertunť. Uel dū ſā-
ctitas alicuiꝰ pponiť alijs in exemplū. Uñ ⁊ infra. 14.
Ad edificationē eccľie q̄rite vt habūdetis. Et ſupra. x.
Nō q̄rens qđ mihi vtile ē ſed qđ multis vt ſalui fiant.
¶ Deinde cū dicit. Alij quidē ⁊c. ponit diſtictionē gra
tiaꝝ q̄ quidē vt dictū ē danť ad vtilitatē cōem. Et iō oʒ
eaꝝ diſtinctionē accipe ſm ꝙ p vnū pōt alioꝝ ſalus pro
curari. Qđ quidē hō nō pōt facere interiꝰ opando: hoc
eñ ſolius dei ē: ſʒ ſolū exteriꝰ pſuadendo. Ad qđ q̄dem
tria requirunť. Prīo quidē facultas pſuadendi. Scđo
facultas pſuaſionē cōfirmādi. Tertio pſuaſionē intelli-
gibiliter pponendi. Ad facultatē aūt pſuadendi requi-
ritur ꝙ hō habeat pitiā cōcluſionū ⁊ certitudinē princi
pioꝝ circa ea in quibꝰ debemꝰ pſuadere. Concluſiones
aūt in his q̄ ptinēt ad ſalutē quedā ſunt principales ſcʒ
res diuine. ⁊ ad hoc ptinet ſapia q̄ ē cognitio diuinarū
rerū: vt augꝰ. dicit. 13. de trinitate: ⁊ q̄tū ad hoc đr Alij
quidē dať p ſpūm ſcʒ ſcm̄ ſermo ſapie vt poſſit pſuadere
ea q̄ ad cognitionē diuinoꝝ ptinēt. Lucꝫ. 21. Ego da-
bo vobis os ⁊ ſapiam cui nō poterūt reſiſtere ⁊ cōtradi-
cere oēs aduerſarij veſtri ſupra. 2. Sapiam loq̄mur inť
pfectos. Secūdarie cōcluſiōes ſūt q̄ ptinent ad noticiaʒ
creaturaꝝ quaꝝ cognitio đr ſcīa ſm aug. ibidē. Et q̄tuʒ
ad hoc ſubdit. Alij aūt ſcʒ dať ſermo ſcīe ſm eūdē ſpūm
vt ſcʒ p creaturas ea q̄ ſunt dei manifeſtare poſſit. Huic
eñ ſcīe attribuiť illud quo pia fides defendiť ⁊ roborať
nō aūt q̄cq̄d curioſitatis in humanis ſciētijs inuenitur:
vt aug. ibidē dicit Sap. 10. Dedit illi ſciam ſcōꝝ. Eſa.
33. Diuitie ſalutis ſapia ⁊ ſcia. Et tñ notandū ꝙ ſapia ⁊
ſcīa inter ſeptē dona ſpūſſancti cōputanť: ſicut habetur
Eſa. 11. Uñ apľs ſignāter inter gratias gratis datas nō
ponit ſapiam ⁊ ſciam ſʒ ſermonē ſapie ⁊ ſcīe q̄ ptinēt ad
hoc vt hō alijs pſuadere valeat p ſermonē ea q̄ ſunt ſa-
piētie ⁊ ſcīe. Principia aūt doctrine ſalutis ſūt articuli
fidei: ⁊ iō q̄tū ad hoc ſubdiť. Alteri ſcʒ dať fides ī eodeʒ
ſpū: nō aūt hic accipiť p fidei virtute qꝛ hoc cōe ē oībus
mēbris xpi. ſm illud Heb. 11. Sine fide impoſſibile eſt
placere deo. Sʒ accipiť p ſermone fidei put ſcʒ hō pōt
recte pponere ea q̄ fidei ſūt: vľ p certitudine fidei quam
aliquis habet excellēter: ſm illud Mat. 15. Mulier ma
gna ē fides tua. Ea vero q̄ ptinēt ad ſalutarē doctrinam
nō pñt cōfirmari ſeu pbari rōne qꝛ rōnem humanā exce
dunt: ſm illud Eccľ. 3. Plurima ſupra ſenſuʒ hominis.
oſtenſa ſūt tibi. Confirmanť ſeu pbanť ſigno diuino.
Unde ⁊ moyſes mittendus ad pplʒ iſrľ ſignū accepit a
deo p qđ confirmaret ea que ex pte dei dicebat: vt patet
Exodi. 4. Sicut ⁊ ſigno regio cōfirmatur ꝙ aliquid ſit
de mandato regis. Signum autēʒ dei ſumitur vno qui
dem modo ab eo quod ſolus deus facere poteſt. Sicut
ſunt miracula que apoſtolus hic in duo diſtinguit. Nā
primo dicit alij ſcilicet datur gratia ſanitatum: id ē per
quā aliquis poſſit ſanare infirmitatem. in vno ſcilicet et
eodem ſpiritu. Jere. 17. Sana me domine et ſanabor.

Ex hijs ei ꝑſuadet̃ aliq̃s nõ ſolũ ꝓpt̃ magnitudinẽ facti ſ3 etiã ꝓpter beneficiũ. Scḋo aũt dicit alij dat̃ operatio virtutum ex quib⁹ aliq̃s ꝑſuadet̃ ſolũ ꝓpter magnitudinem facti puta cũ mare diuidit̃ vt legit̃ exo.14. Uel ꝙ ſol ⁊ luna ſtetit in celo ſicut legit̃. Joſue.10.gal'.3. Qui tribuit nobis ſpũm ⁊ opatur ꝟtutes in nobis. Alio autē modo accipitur ſignũ diuinũ ab eo qḋ ſolus de⁹ cognoſcere põt Hoc autẽ eſt vel futurũ ꝯtingens ſɱ illud. Eſa.41. Annunciate q̃ ventura ſunt ⁊ ſciem⁹ q2 dij eſtis vos. Et q̃tũ ad hoc dicit. Alij.ſ.dat̃ ꝓphetia.q̃ eſt diuina reuelatio iter euent⁹ imobili veritate denuncians. Joel'.2. Effundam de ſpũ meo ſup oẽ3 carnẽ ⁊ ꝓphetabũt filij veſtri. Aliud autẽ eſt cognitio humani cordis ſɱ illud Jere.17. Prauum eſt cor hoĩs et inſcrutabile.q̃s cognoſcet illud? Ego dñs ſcrutãs corda ⁊ ꝓbans renes. Et q̃tum ad hoc ſubdit. Alij diſcretio ſpũum vt ſc3 homo diſcernere poſſit q̃ ſpũ aliquis moueat̃ ad loquendũ vel opandũ puta vtrũ ſpũ caritatis vel ſpũ inuidie.1ᵉ.Jo.4. Nolite credere oĩ ſpũi ſed ꝓbate ſpũs ſi ex deo ſunt. Facultas autẽ ꝑſuaſionem ꝓnunciãdi ꝯſiſtit in hoc ꝙ homo poſſit loqui intelligibiliter alijs. Qḋ q̃dem impedit̃ dupliciť. Uno mõ ꝑ diuerſitatem idiomatũ. Cõtra qḋ remediũ adhibet̃ ꝑ hoc quod dicit. Alij ſc3 dat̃ grã linguaꝝ.vt ſc3 poſſit loqui diuerſis linguis vt intelligat̃ ab oĩbus.ſicut de aplis legit̃. Act.2. Et loq̃bant̃ varijs linguis. Alio mõ ꝑ obſcuritatem ſcripture inducende. Cõtra qḋ remediũ dat̃ ꝑ id qḋ ſubditur. Alij interꝑtatio ſermonũ id eſt difficiliũ ſcripturarum. Dañ.5. Audiui d̃ te ꝙ poſſis obſcura interpretari.geñ.40. Nũquid nõ dei eſt interꝑtatio. ¶ Deinde cum dicit. Hec autẽ oĩa ⁊c. determinat auctorẽ ꝑdictarũ gratiaꝝ. Circa qḋ tres errores excludit. Primo quidem gẽtilium attribuentiũ diuerſa dona diuerſis dijs. Cõtra qḋ dicit. Hec autẽ oĩa opatur vnus atq3 idem ſpũs. eph.4. Unũ corp⁹ ⁊ vn⁹ ſpũs. Scḋo errorẽ eoꝝ qui deo attribuebant ſolũ vl'em ꝓuidentiã reꝝ ponẽtes ꝙ diſtinctiones ꝑticulariũ fiunt ſolũ per cãs ſcḋas. Cõtra qḋ ſubditur. Diuidẽs ſingulis ꝓut vult. Ecc.33. Jn multitudine diſcipline dñi ſeparauit eos. Tertio excludit errorẽ eorũ qui diuerſitatẽ graꝝ attribuebãt vel fato vel hũano merito et nõ ſolũ volũtati diuine.ſ3 etiã macedonij q̃ dicebant ſpũm ſanctũ eſſe miniſtrũ patris ⁊ filij et hoc excludit ꝑ hoc quod ſubdit. Prout vult. Joh.3. Spiritus vbi vult ſpirat.

Lectio tertia.

Sicut eñi vnũ corpus eſt ⁊ membra habet multa: oĩa aũt mẽbra corporis cum ſint multa: vnum tñ corp⁹ ſunt ita ⁊ xp̃us. Etenĩ in vno ſpũ omnes nos in vnum corp⁹ baptizati ſumus ſiue iudei. ſiue gentiles. ſiue ſerui. ſiue liberi. ⁊ oẽs in vno ſpiritu potati ſum⁹. Nã ⁊ corpus nõ eſt vnũ membrũ ſed multa. Si dixerit pes quoniã non ſum manus nõ ſum de corpore: nam ĩdo nõ eſt de corpore. Et ſi dixerit auris q̃ñ non ſum oculus: nõ ſum de corpe. nõ ĩdo nõ ẽ de corpore. Si totũ corpus ocul⁹: vbi auditus? Si totum auditus. vbi odoratus? Nũc autẽ poſuit deus membra vnũquodq3 eoꝝ in corpore ſicut voluit. Q̃ ſi eſſent omnia vnum mẽbrum: vbi corpus? Nunc autẽ multa quidem mẽbra. vnum autẽ corpus. Nõ põt aũt oculus dicere manui opera tua non indigeo aut iterum caput pedibus. nõ eſtis mihi neceſſarii. Sed m'tomagis q̃ videnť membra corporis infirmiora eſſe. neceſſaria ſunt. et q̃ putamus ignobiliora membra eſſe corporis hĩs honorẽ abundãtiorem circũdamus. Et que inhoneſta ſunt noſtra: abundãtiorẽ honeſtatem habent. Honeſta autẽ noſtra nullius egent. Sed deus tẽperauit corpus ei cui deerat: abundãtiorem tribuendo honorem. vt nõ ſit ſciſma ĩ corpore. ſed in idipm pro inuicem ſolicita ſint membra. Et ſi quid patit̃ vnum mẽbrum. cõpatiunt̃ oĩa mẽbra. Siue gloriat̃ vnum mẽbrum. ꝯgaudẽt oĩa mẽbra Uos autẽ eſtis corpus xp̃i ⁊ mẽbra de membro. Et quoſdã quidem poſuit deus in eccleſia. pmo aplos. ſcḋo ꝓphetas. tertio doctores. deinde virtutes. exinde gratias curationum opitulationes. gubernationes. genera linguaꝝ. interꝑtationes ſermonũ. Nunq̃d omnes apli? Nunq̃d oẽs ꝓphete? Nunq̃d omẽs doctores? Nũquid oẽs virtutes? Nũquid oẽs gratiã habent curationum? Nunquid oẽs linguis loquunt̃? Nunq̃d omnes interpretãtur? Emulamĩ autẽ charismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

Poſita diſtinctione graꝝ: hic manifeſtat eã ꝑ ſimilitudinem corꝑis naturalis. Et pmo ponit ſimilitudinẽ in gñali. Scḋo explicat eã in ſpẽali ibi. Nã et corpus ⁊c. Circa primum duo facit. Primo ponit̃ ſimilitudo. Scḋo ſimilitudinis adaptatio ibi. Jta ⁊ xp̃s ⁊c. Circa pmũ cõſiderãdũ eſt ꝙ ſic dicit̃ in.5.mathaphiſice tripliciť dicit̃ aliq̃d vnum ꝑ ſe. Uno mõ in diuiſibilitate vt vnitas ⁊ punctũ ſɱ quẽ modum vnitas excludit totaliter multitudinẽ nõ ſolum actualẽ ſed etiã potentialẽ. Alio mõ dicit̃ vnũ continuitate vt linea ⁊ ſuꝑficies q̃ quidẽ vnitas excludit multitudinem actualẽ ſ3 nõ potentialẽ. Tertio mõ integritate q̃ nõ excludit multitudinẽ neq3 potentialẽ neq3 actualem ſicut dom⁹ eſt vna q̃ ꝯſtituit̃ ex diuerſis lapidib⁹ ⁊ lignis. Et eodẽ mõ corpus hoĩs aut cuiuſlibet aĩalis eſt vnum q2 ei⁹ ꝑfectio integrat̃ ex diuerſis membris ſicut ex diuerſis aĩe inſtris. Unde ⁊ aĩa dicit̃ eſſe actus corꝑis organici id eſt ex diuerſis organis ꝯſtituti. Proponit ergo pmo aplus ꝙ vnitas corꝑis mẽbroꝝ multitudinẽ non excludit dicens ꝙ ſicut corp⁹ vnũ eſt ⁊ mẽbra multa habet. Unde ⁊ Ro.12. dicit̃. Jn vno corꝑe multa mẽbra hẽmus Jtem ꝓponit ꝙ multitudo mẽbroꝝ nõ tollit corꝑis vnitatẽ. Unḋ ſubdit. Oĩa aũt membra corꝑis cũ ſint multa nihilomin⁹ vnũ corpus ſunt: qḋ ex oĩbus ꝑficitur. Unde et Job.10. dicit̃. Pelle ⁊ carne veſtiſti me: oſſibus ⁊ neruis cõpegiſti me. ¶ Deinde cũ dicit. Jta ⁊ xp̃us ⁊c. ponit̃ adaptatio ſimilitudinis. Et pmo adaptat ſimilitudinẽ dicens. Jta ⁊ xp̃us.ſ.eſt vnus. ſɱ illud.ĉ.8. Un⁹ dñs noſter iħus ꝑ quem oĩa. Et tñ multa ⁊ diuerſa habet mẽbra ſc3 oẽs fideles ſɱ illud. Ro.12. Multi vnũ corpus ſumus in xp̃o. Scḋo ponit̃ rõ adaptationis. Ubi ponit̃ duplex ratio diſtinctionis Una q̃dem rõ vnitatis eſt ſpũſſã

ctus ſm illud eph. 4. Unũ corpus et vn⁹ ſpũs. Sed ꝑ vꝛ
tutem ſpũſſancti duplex bñficium ꝯſeq̃mur. Primo qui-
dem qꝛ ꝑ ipm regeneramur ſm illud Jo. 3. Niſi q̃s rena-
tus fuerit ex aqua ꝛ ſpũ ſancto. Unde dicit. Etem in vno
ſpũ ſcꝫ per vꝛtutẽ vni⁹ ſpũſſancti. Om̃s nos q̃ ſum⁹ mẽ-
bra xp̃i ſumus baptizati in vnũ corpus id eſt in vnitatem
eccleſie q̃ eſt corp⁹ xp̃i ſm illud eph. p̃mo. Ipm dedit ca
put ſuꝑ oẽm eccleſiã que eſt corpus ei⁹. Et gal. 3. Om̃es
qui in xp̃o baptizati eſtis xp̃m induiſtis. Scd̃o ꝑ ſpũꝫ ſã-
ctum reficimur ad ſalutẽ. Unde ſubdit. Et om̃s potati ſu
mus in vno ſpũ id eſt ꝑ vꝛtutem vni⁹ ſpũſſancti. Põt au
tem hic potus intelligi dupliciter. Uno mõ de interno re
frigerio qð ſpũſſanct⁹ cordi hũano p̃bet extinguẽdo ſitim
carnalium deſiderioꝝ ꝛ ꝯcupiſcentiaꝝ. Und̃ ecc. 15. Aq̃
ſalutaris ſapiẽtie potauit eũ. Et Jo. 7. Flumia d̃ ventre
eius fluẽt aque viue. Alio⁹ põt intelligi de potu ſacramẽ
tali q̃ ꝑ ſpũm ſacrat̃. ĩ. 10. Om̃s eundẽ potuꝫ ſpũalem bi
berunt. Interponit̃ autẽ duplex ratio diuerſitatis. Una
ex ꝑte ritus cũ dicit. Siue iudei ſiue gentiles ꝛc. Alia ex
ꝑte cõditionis cũ dicit Siue ſerui ſiue liberi. Nulla eñi hu
iuſmõi diuerſitas impedit vnitatẽ corꝑis xp̃i. Un̄ gal. 3.
dicit̃. Nõ eſt iude⁹ neq̃ grecus. non eſt ſeruus neq̃ liber.
vnuꝫ eñi eſtis in xp̃o ih̃u. ¶ Deinde cũ dicit. Nã ꝛ corp⁹
explicat ſimilitudinẽ in ſpẽali. Et p̃mo deſcribit ꝯditionẽ
corꝑis naturalis ꝛ mẽbroꝝ ipſius. Scd̃o adaptat ad cor-
pus miſticuꝫ xp̃i ibi. Uos autẽ eſtis ꝛc. Circa p̃muꝫ duo
facit. Primo deſcribit integritatẽ corꝑis naturalis. Se-
cũdo habitudinẽ mẽbroꝝ ad inuicẽ ibi. Nõ põt autẽ ocu
lus dicere ꝛc. Circa p̃mum tria facit. Prĩo ꝓponit qð in
tendit. Scd̃o maifeſtat expli cãdo ibi. Si dixerit pes ꝛc.
Tertio ꝓbat ducẽdo ad incõueniens ibi. Si totũ corpus
oculus ꝛc. Dicit ergo p̃mo. Dictũ eſt ꝙ om̃s nos in vnuꝫ
corp⁹ miſticũ baptizati ſum⁹: qð repñſentat ſimilitudo cor
poris naturalis. Nã corp⁹ naturale hoĩs nõ eſt vnũ mem
brum ſed multa. qꝛ ſcꝫ ei⁹ ꝑfectio nõ ſaluat̃ in vno mẽbro
ſed integrat̃ ex multis q̃ neceſſe hñt deſeruire diuerſis po-
tentijs ꝛ actib⁹ aĩe. Un̄ ꝛ Ro. 12. dicit̃. Sicut in vno cor
pore multa mẽbra hẽmus oĩa autẽ membra corꝑis nõ eũ
dem actuꝫ hñt. ita multi vnũ corp⁹ ſumus in xp̃o. ¶ Dei
de cum dicit. Si dixerit pes ꝛc. manifeſtat qð dixerat ex
emplificãdo in mẽbris quibuſdã. Et p̃mo in membris de
ſeruientibus motui ꝛ ponit duo mẽbra. pedeꝫ tanq̃ igno
bilius mẽbrum eo ꝙ calcat terrã ꝛ portat toti⁹ corꝑis põ
dus. manuꝫ autẽ tanq̃ mẽbrum nobilius eo ꝙ ipſa eſt or
ganum organoꝝ. Et hoc eſt qð dicit. Si dixerit pes non
ſum de corpore quoniã nõ ſum man⁹: nõ ideo nõ eſt d̃ cor
pore: Quaſi dicat. ꝑfectio corporis nõ tota cõſiſtit in vno
membro q̃uis nobiliori. ſed ad eius ꝑfectionem req̃runt̃
etiã ignobiliora. per mẽbra autẽ deſeruientia motui deſi-
gnãtur in eccleſia homĩes dediti vite actiue. ita ꝙ pedes
ſunt ſubditi de q̃bus dicit̃. Eze. p̃mo. Pedes eoꝝ pedes
recti. ꝑ manus autẽ figurãtur p̃lati ꝑ quos alij diſponun
tur. Unde ꝛ cant. 5. dicit̃. Manus illi⁹ tornatiles aurec
plene hiacinctis. Sũt autẽ in eccleſia neceſſarie nõ ſoluꝫ
manus id eſt p̃lati. ſed etiã pedes id eſt ſubditi. Unde ꝓ
uer. 14. dicit̃. In m̃ltitudine populi dignitas regis. Se-
cundo exẽplificat de mẽbris ſeruientibus virtuti apꝑhen
ſiue ꝛ ponit oculum qui deſeruit viſui. et aurẽ que deſer-
uit auditui. Nam iſti duo ſenſus precipue deſeruiunt hu
mane ſapiẽtie. viſus q̃dem q̃tuꝫ ad inuentionẽ. eo ꝙ plu
res rerum differẽtias oſtendit. auditus autẽ q̃tum ad diſ
ciplinam que fit ꝑ ſermonẽ. Hoꝝ tamẽ ſenſuũ dignior eſt
viſus q̃ auditus. qꝛ et ſpũalior eſt et plura demõſtrat ac
per hoc oculus eſt dignior aure. Dicit ergo. Et ſi dixerit
auris que eſt ignobilius membruꝫ. nõ ſum de corpore q̃a
nõ oculus qui eſt mẽbrum nobilius. nõ ideo nõ eſt de cor-
pore ꝛc. Per membra ergo deſeruientia virtuti apꝑhen-
ſiue deſignãtur in eccleſia illi qui ſtudent vite cõtemplati
ue. Inter quos ſunt ſicut oculi doctores qui ꝑ ſeipſos ve-
ritatem inſpiciũt. Unde dicit̃ cant. 5. Oculi ei⁹ ſicut co-
lumbe ſuꝑ riuos aquaꝝ que reſident iuxta fluenta pleniſ
ſima. Per aures autẽ ſignificãtur diſcipuli q̃ a magiſtris
veritatem audiẽdo recipiũt. Unde ꝛ dñs Mat. 13. dicit.
Qui aures habet audiẽdi audiat. Sũt eñi in eccleſia ne-
ceſſarij nõ ſolum doctores ſed etiã diſcipuli. Unde ꝛ Job
29. dicit̃. Auris audiẽs beatificauit me. ¶ Deinde cũ di-
cit. Et totum corp⁹ ꝛc. ꝓbat ducẽdo ad incõueniens du-
plex. quoꝝ p̃mũ eſt ſubtractio neceſſarioꝝ a corpore. ſm
eſt remotio integritatis corporis ibi. Q̃ ſi eſſent oĩa ꝛc.
Circa p̃mum duo facit. Primo ponit incõueniens quod
ſequitur dicẽs. Si totuꝫ corpus eſſet oculus qð eſt mem-
brum nobili⁹. vbi eſſet audit⁹ id eſt inſtrumẽtum audien
di quaſi dicat ſi in eccleſia eſſent om̃s magiſtri. Unde di-
citur. Jac. 3. Nolite plures magiſtri fieri fratres mei. Et
iterum ſi totũ corp⁹ eſſet auditus id eſt inſtrumẽtuꝫ audi-
endi. vbi eſſet odorat⁹ ꝛc. Per quẽ poſſunt in eccleſia in
telligi illi qui ꝛ ſi nõ ſint capaces verboꝝ ſapiẽtie. ꝑcipi-
unt tamẽ quedã ei⁹ indicia a remotis quaſi odorẽ. Unde
ꝛ cant. p̃⁹ dicit̃. In odorẽ vnguentoꝝ tuoꝝ currim⁹. Se
cundo aſſerit ꝯtrariã veritatẽ ſcꝫ ꝙ nec viſus nec auditus
corporis debet deeſſe dicẽs. Nũc aũt de⁹ poſuit id eſt or-
dinate diſpoſuit mẽbra diuerſa. Nã ꝛ ſi mẽbroꝝ diſtinctõ
ſit opus nature: hoc tamẽ agit natura vt inſtrumẽtum di-
uine ꝓuidentie. Et ideo primã cãm diſpoſitionis mẽbro
rum aſſignans ſubdit. Unũquodq̃ eoꝝ in corꝑe quaſi di-
cat. Nõ ſic poſuit mẽbra diuerſa vt vnũquodq̃ eoꝝ ſcd̃m
ſe ſeꝑatim exiſteret. ſed vt oĩa cõuenirent in vno corpore
Et ſicut voluit. Nã p̃ma cauſa inſtitutionis rerũ eſt volũ
tas diuina ſcd̃m illud. pſ. Om̃ia quecũq̃ voluit fecit. ſic
autẽ ꝛ in eccleſia diſpoſuit diuerſa officia ꝛ diuerſos ſtat⁹
ſcd̃m ſuã voluntatẽ. Unde ꝛ ephe. p̃⁹. dicit̃. Predeſtina
ti ſcd̃m ꝓpoſituꝫ eius qui operat̃ oĩa ſcd̃m cõſiliuꝫ volun-
tatis ſue. ¶ Deinde cũ dicit. Q̃ ſi eſſet ꝛc. Ducit ad aliõ
incõueniens qð eſt defect⁹ integritatis corporis. Und̃ p̃
mo ponit hoc incõueniens dicẽs. ꝙ ſi eſſent om̃ia vnũ mẽ
brum: vbi eſſet corp⁹ id eſt vbi eſſꝫ integritas corporalis:
quaſi dicat nõ eſſet. Ita ſi om̃s in eccleſia vni⁹ cõditionis
ꝛ gradus eſſent tolleret̃ ꝑfectio ꝛ decor eccleſie q̃ in. pſ.
deſcribitur Circũamicta varietate. Scd̃o aſſerit veritatẽ
ꝯtrariã dicens. Nũc aũt multa quidẽ ſunt mẽbra ſed vnũ
corpus qð ex oĩbus integrat̃. Sic eccleſia ex diuerſis or-
dinibus ꝯſtituitur. Unde ꝛ cant. 6. deſcribit̃. Terribilis
vt caſtroꝝ acies ordinata. ¶ Deinde cũ dicit. Nõ poteſt
autẽ oculus ꝛc. ponit cõparationẽ mẽbrorum ad inuicem
Et primo q̃tum ad neceſſitatẽ. Scd̃o q̃tum ad cultũ mẽ
bris adhibitum ibi. Et que putam⁹ ꝛc. Tertio q̃tum ad
mutuã ſolicitudinem ibi. Sed in idip̃m ꝛc. Circa p̃mum
duo facit. Primo ꝓponit om̃ia mẽbra corporis eſſe neceſ
ſaria: q̃uis quedã ſint ignobiliora. Scd̃o ponit neceſſita
tis cõparationem ibi. Sed multomagis ꝛc. Oſtendit au
tem p̃mo rõnem neceſſitatis mẽbrorum ſcd̃m duplicẽ diſ
ferentiã. Primo q̃dem ſcd̃m differentiaꝫ mẽbroꝝ deſerui
entium motui. Unde dicit. Nõ poteſt autẽ oculus qui d̃
ſeruit cognitioni et ſignificat ꝯtemplatiuos dicere manui
que deſuit motui ꝛ ſignificat actiuos opa tua nõ indigeo
Indigent eñi cõtemplatiui ꝑ opera actiuorum ſuſtentari
Unde ꝛ Luc. 10. dicit̃. Q̃ cum maria ſecus pedes domi
ni ſederet audiens verba eius: martha ſatagebat circa fre
quens miniſteriũ. Scd̃o oñdit idem ſm d̃ntiã p̃latoꝝ q̃
ſignificãtur per caput ꝛ ſubditoꝝ q̃ ſignificant̃ per pedes.
Et hoc eſt ꝙ ſubdit. Aut iterũ caput. i. p̃latus ſm illud.
p̃. r. 15. Caput in tribub⁹ iſrael fact⁹ es. Non põt dicere

in epiſtolam I ad Corinthios. XII.

pedibus id eſt ſubditis. Nõ eſtis mihi neceſſarij. qꝛ vt di
citur ꝓuer. 14. In multitudine ppli dignitas regis. ¶ De
inde cũ dicit. Sed multomagis ⁊c. cõparat diuerſa mem
bra ad inuicẽ quo ad neceſſitatẽ eoꝝ dicẽs ꝙ membra cor
poris q̃ videnť eſſe infirmiora ſunt magis neceſſaria ſicut
inteſtina. ita etiaꝫ in eccleſia ſine officio aliquaꝝ abiectaꝝ
ꝑſonaꝝ puta agricultoꝝ ⁊ alioꝝ huiuſmõi pñſens vita trã
ſiri nõ poſſet. que tñ poſſet duci ſine aliq̃bus excellẽtiori
bus ꝑſonis cõtemplationi ⁊ ſapiẽtie deputatis. q̃ eccleſie
defuiunt ad hoc ꝙ ſit ornatior ⁊ meli⁹ ſe hñs. Ex hoc eiꝫ
aliquid dicit ꝙ eſt vtile ad finẽ. Illa vero q̃ ſunt nobiliſſi
ma nõ ſe hñt in rõne vtiliũ ſed ſunt ꝑ ſeipſa appetẽda vt
fines. Et ideo dicit Iob. 21. Si fruct⁹ terre ꝯmedi abſqꝫ
pecunia ⁊ animã agricolaꝝ ei⁹ afflixi. ¶ Deinde cũ dicit.
Et que putam⁹ ⁊c. cõparat mẽbra q̃tum ad exteriorẽ cul
tum. Et pᵐo ponit diuerſitatem qui diuerſis mẽbris ad
hibetur. Scdo cauſaꝫ diuerſitatis aſſignat ibi. Deus tẽ
perauit ⁊c. Cult⁹ autẽ exterior mẽbris adhibitus ad duo
pertinet ſcꝫ ad honorẽ ſicut ea que apponũtur ad ornatuꝫ
vt monilia. ⁊ inaures. ⁊ ad honeſtatẽ ſicut apponũtur ad
tegumentũ. vt brace. ⁊ alia huiuſmõi. Quãtũ ergo ad pᵐ
mum cultũ dicit pᵐo. Et que putam⁹ eſſe ignobiliora mẽ
bra corporis hijs circũdamus habundãtiorẽ honorem id
eſt maiorem ornatũ ſicut aurib⁹ alicubi ſuſpendũtur inau
res. oculis autẽ nihil apponiť. ⁊ pedib⁹ apponũtur calcia
menta depicta ⁊ gẽmata ſcdm illud cant. 7. Quam pul
cri ſunt greſſus tui in calciamẽtis filia pͥncipis. Man⁹ au
tem nude habenť. Et ſimiliter in eccleſia impꝫfectioribus
ſunt magis cõſolationes adhibende quib⁹ ꝑfectiores nõ
egent. Unde dicit Eſa. 40. In brachio ſuo congregabit
agnos ⁊ in ſinu ſuo leuabit. fetas ipſe portabit. Et. 1ᵉ. pe.
3. dicit. Uiri quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartien
tes honorẽ Scdo ꝓſequiť q̃tum ad cultuꝫ honeſtatis di
cens. Et que inhoneſta ſunt abundãtiorem honeſtatẽ ha
bent ſcꝫ ꝑ ſtudiũ humanũ. Dicũtur autẽ mẽbra aliqua in
honeſta in ſanctis nõ ꝓpter aliq̃ꝺ peccati turpitudinẽ ſed
ꝓpter inobedientiã mẽbroꝝ genitaliũ ſubſequutã ex pec
cato originali. Uel etiã ſũt ignobili vſui deputata ſicut om
nia membra que deſeruiũt emiſſioni ſupfluitatuꝫ quibus
abundãtior honeſtas adhibeť dũ ſtudioſius teguntť quo
nõ indigent mẽbra nobilibus vſibus deputata. Unõ ſub
dit. Honeſta autẽ noſtra nulli⁹ egent. ſ. exterioris hone
ſtatis. vnde nec faciei velamen apponiť. Et ſimiliter i ec
cleſia illi qui ſunt in aliquo culpabiles ſunt admonendi.
et cuſtodiendi ſcdm illud. Ecc. 42. Sup filiã luxurioſaꝫ
cõfirma cuſtodiã. Et gal. 6. dicit. Si pͦoccupatus quis fu
erit in aliquo delicto. vos qui ſpũales eſtis huiuſmodi in
ſtruite in ſpiritu lenitatis. Illi auteꝫ qui ſunt abſqꝫ culpa
hijs nõ egent. Et eſt notandũ ꝙ triplicẽ defectũ circa mẽ
bra notauit ſcꝫ inhoneſtatis. ignobilitatis. ⁊ infirmitatis
Quoꝝ pᵐuꝫ in mẽbris eccleſie pertinet ad culpã. Scdꝫ
ad cõditionem ſeruilem. Tertiũ ad ſtatuꝫ impꝫfectionis.
¶ Deinde cũ dicit. Et deus temperauit ⁊c. ponit cauſaꝫ
pͥdicti cultus. ⁊ primo aſſignat cauſaꝫ efficientẽ primã. li
cet eñ homĩes taliter ſe habeant ad cultuꝫ mẽbrorũ hoc
tamẽ ꝓcedit ex ordinatione diuina. Unde dicit. Sed de
us temperauit corpus abundãtiorem honorem tribuẽdo
ei membro cui deerat. Naꝫ homĩes hoc faciunt ex quodã
diuino inſtinctu ſcdm illud. Iob. 33. Apit aures viroruꝫ
et erudiens eos inſtruit diſciplina. Scdo ponit cauſaꝫ fi
nalem dicens. Ut nõ ſit ſciſma in corpore. Quod quidẽ
ſequeretur ſi defectui membroꝝ nõ ſubueniretť. hoc auteꝫ
ſciſma q̃tum ad mẽbra corporis miſtici manifeſte vitatur
dum pax eccleſie cuſtodiť per hoc ꝙ ſingulis ea que ſunt
neceſſaria attribuunť. Unde ⁊ ſupra dictuꝫ eſt capi. pᵒ.
Id ipm dicatis oms ⁊ nõ ſint in vobis ſciſmata. Sed q̃

tum ad membra corporis naturalis ſciſma eſſet in corpo
re ſi debita ꝓportio membroꝝ tolleret. ¶ Deinde cũ dicit
Sed in idipm ⁊c. ponit cõparationem membroꝝ ad inui
cem q̃tum ad mutuã ſollicitudinẽ. Et pᵐo ꝓponit eã di
cens. Nõ ſolum pͥdicta membrã operãtur ad inuicẽ ſed e
tiam ꝓ ſeinuiceꝫ ſunt ſollicita in idipm id eſt in vnitatem
corporis cõſeruandi. Et hoc quideꝫ manifeſte in corpore
naturali apparet. Nã quodlibet membrũ naturaleꝫ q̃dã
inclinationem habet ad iuuamẽtum alioꝝ mẽbrorum.
Unde ⁊ naturaliter homo opponit manũ ad ꝓtegenduꝫ
alia mẽbra ab ictib⁹. Et ſimiliter alij fideles qui ſunt mẽ
bra corporis miſtici ꝓ ſeinuiceꝫ ſollicitudinẽ gerunt ſcꝫm
illud. Ecc. 17. Unicuiqꝫ mandauit deus de proximo ſuo
Et gal. 6. Alter alterius onera portate. Secũdo ſpecifi
cat hanc ſollicitudinem. ⁊ primo in malis in quibus ma
gis eſt manifeſtum. Unde dicit. Et ſi quid ſcꝫ mali patiť
vnum membrũ cõpatiunť omĩa membra. Quod quidem
manifeſtum eſt in corpore naturali. Nã vno membro lan
guẽte totum corp⁹ quaſi langueſcit ⁊ ad locuꝫ languoris
ꝯfluunt ſpirit⁹ ⁊ humores quaſi ad ſubueniendũ. Et ſimi
liter debet eſſe in fidelib⁹ xpi. vt vnũ malũ alterius cõpa
tiatur ſcdm illud Iob. 30. Flebã quõdam ſup eo qui affli
ctus erat ⁊ anima mea cõpatiebať pauperi. Scdo in boĩs
Unde ſubdit. Siue gloriať id eſt quocũqꝫ modo vigorať
vnuꝫ membrũ cõgaudent oĩa membra. Quod etiã mani
feſtuꝫ eſt in corpore naturali in quo vigor vnius membri
in iuuamentũ cedit alioꝝ mẽbroꝝ. Sic debet etiã eſſe in
mẽbris eccleſie. vt vnuſqſqꝫ bonis alterius cõgaudeat.
phil. 2. Gaudeo ⁊ cõgratulor omĩbus vobis. Roma. 12.
Gaudete cũ gaudentib⁹ ⁊ flete cuꝫ flentib⁹. ¶ Deinde cũ
dicit. Uos autẽ eſtis ⁊c. adaptat ſimilitudinẽ ad ꝓpoſitũ
Et pᵐo q̃tum ad corporis vnitatẽ dicens: Uos autẽ ſcꝫ
qui eſtis in vnitate fidei cõgregati eſtis corpus xpi. ſcdm
illud ephe. pᵐo. Ipm dedit caput ſup oẽm eccleſiaꝫ que
eſt corpus eius. Scdo q̃tum ad mẽbroruꝫ diſtinctionem
cum ſubdit. Et eſtis mẽbra de membro. Quod poteſt in
telligi tripliciter. Uno mõ ſic. Eſtis membra dependẽtia
de xpo mẽbro. qꝺ q̃dem diciť membrũ ſcdm humanitatẽ
ſcdm quã precipue diciť eccleſie caput. Nã ſcdm diuini
tatem nõ habet rõm membri aut partis cũ ſit cõmune bo
num toti⁹ vniuerſi. Alio mõ ſic. Uos eſtis mẽbra depen
dentia de membro inq̃tum ꝑ me xpo acquiſiti eſtis. ſcdꝫ
illud. ꝯ. 4. In xpo ihu ꝑ euãgelium ego vos genui. Ter
tio mõ poſſet exponi vt deſignareť diſtinctio ⁊ ſeries mẽ
brorum vt ſit ſenſus. Uos eſtis membra de mẽbro id eſt
ita diſtinguimini ⁊ ordinamini ad inuicẽ ſicut vnuꝫ mem
brum ad aliud. ¶ Deinde cũ dicit. Et quoſdã quideꝫ ⁊c.
ꝓſequitur de diſtinctione miniſtrationũ. Circa qꝺ tria fa
cit. Primo aſſignat ordinem miniſtrationũ. Scdo mani
feſtat eaꝝ diſtinctioneꝫ ibi. Nũquid apoſtoli oẽs ⁊c. Ter
tio ordinat eoꝝ affectionem circa diuerſas adminiſtratio
nes ⁊ gratias ibi. Emulamini autẽ ⁊c. Circa pᵐuꝫ duo
facit. Primo ponit maiores ſeu pͥncipales ãminiſtratio
nes. Scdo miniſtrationes ſecũdarias ibi Opitulatiões.
⁊c. Maiores autẽ miniſtri in eccleſia ſunt apoſtoli. ad q̃
rum officiuꝫ tria ꝑtinent. Quoꝝ pᵐuꝫ eſt auctoritas gu
bernandi fidelem populũ que ꝓprie pertinent ad officiuꝫ
ãpoſtolatus. Scdo facultas docẽdi. Tertio poteſtas mi
racula faciendi ad confirmationeꝫ doctrine. ⁊ de hijs tri
bus habetur. Luc. 9. vbi diciť Conuocatis ihs. 12. apoſto
lis dedit illis virtutem ⁊ poteſtatẽ ſup omĩa demonia et
vt languores curarent. ⁊ miſit illos pͥdicare regnum dei.
In omibus autẽ poteſtatibus ſeu virtutibus ordinatis il
lud qꝺ eſt principale reſeruatur ſupreme poteſtati. Alia
vero etiã inferioribus cõmunicãtur. Poteſtas aũt facien
di miracula ordinatur ad doctrinam ſicut ad finem. ſcdm

illud Mar. vlti. Sermonem cōfirmante :ſequētibus ſig-
nis. Doctrina autē ordinatur ad gabernationem populi
ſicut ad finez ſcōm illud Jere. 3. Dabo vobis paſtores ſe
cundū cor meum ⁊ paſcent vos in ſcientia ⁊ doctrina. Et
ideo primus gradus inter eccleſiaſtica miniſteria eſt apo-
ſtolorū. q̄bus ſpecialiter cōpetit eccleſie regimen. Et prop
ter hoc dicit. Et deus poſuit id eſt ordiate collocauit. In
eccleſia quoſdā ſcz in determinatis miniſterijs ſcōm illō
Joh. 15. Poſui vos vt eatis. Primuz q̄dem apoſtolos. q̄
rum regimini cōmiſit eccleſiaz ſcōm illud Luc. 22. Ego
diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi pater me⁹ regnū. Un
de et apōc. 21. Sup duodecim fundamēta ciuitatiſ deſcri
būtur duodecī apoſtoloꝝ nomia. Propter qō ⁊ ipſi inter
ceteros fideles p̄matum in ſpiritualib⁹ gratiis obtinuerūt
ſcōm illud Ro. 8. Nos ipi primitias ſpirit⁹ habētes. Et
q̄uis ad apoſtolos p̄cipue pertineat doctrine officium q̄-
bus dictum eſt. Mat. vlti. Euntes docete om̄es gentes:
tamē alij in cōmunionē hui⁹ officij aſſumūtur. quorū qui
dam p ſeipſos reuelationes a deo accipiunt qui dicuntur
ꝓphete. q̄dam vero de hijs que ſunt alijs reuelata popu
lum inſtruūt. qui dicūtur doctores. Unde ſubdit. 2°. pro
phetas qui etiā in nouo teſtamēto fuerūt. Quod em̄ dici
tur Mat. 11. Lex ⁊ ꝓphete vſq̄ ad Johānez. intelligitur
de ꝓphetis q̄ futurū xp̄i aduentuz prenūciauerunt. Ter-
tio doctores. vnde ⁊ Act. 13. dicit. Erant in eccleſia que
erat antiochie ꝓphete ⁊ doctores. Similiter etiā ⁊ gra-
tia miraculoꝝ fuit alijs cōmunicata que p̄mitus a xp̄o da
ta fuit apoſtolis. Unde ſubdit. Deinde virtutes qui ſcili-
cet miracula faciūt circa ipa elemēta mundi. gal. 3. Ope
ratur v̓tutes in nobis. Quātum autē ad miracula que fi
unt in corporibus humanis ſubdit. Exinde gratias cura-
tionum ſcōm illud Luc. 9. Ut languores curarēt. ¶ De-
inde cū dicit. Opitulationes ⁊c. ponit minores ſiue ſecū-
darias adminiſtrationes quaꝝ quedaz ordinant ad regi-
men eccleſie qō ad apoſtolat⁹ dignitatē pertinere dixim⁹
quedā vero ad doctrinā. Ad regimen eccleſie ꝑtinent in
generali quidē opitulationes id eſt illi qui opez ferūt ma
ioribus p̄latis in vn̄i regimine. ſicut archidiaconi ep̄is. ſm
illud phil. 4. Adiuua illas que mecū laborauerūt in euā
gelio cum clemēte ⁊ ceteris adiutoribus meis. In ſpēali
autē ponit gubernationes ſicut ſunt ꝑrochiales, ſacerdo-
tes q̄bus cōmittitur gubernatio aliquaꝝ ꝑticularium ple
bium. ꝓuer. 11. Ubi nō eſt gubernator corruet populus.
Ad doctrinā autē pertinet ſecūdario quod ſubdit. Ling
uarum genera q̄ntum ad illos qui varijs linguis loquun
tur magnalia. vt dicit Act. 2. Ne ſcz ꝓpter varietatē idi
omatum euāgelica doctrina impediret. Quātuz vero ad
āmouendum impedimētuz doctrine qō poſſet prouenire
ex obſcuritate ſermonuz ſubdit. Interp̄tationes ſermonū
infra. 14. Qui loquit lingua oret vt interp̄tetur. ¶ Dei-
de cum dicit. Nūquid om̄s apoſtoli ⁊c. manifeſtat diſtin-
ctionem p̄dictaruz miniſtrationū dicens: Nūquid omēs
in eccleſia ſunt apoſtoli quaſi dicat. Nō. Nūquid om̄s ꝓ
phete ⁊c. Ex quo patet diuerſitas harū adminiſtrationuz
Ecc. 33. In multitudine diſcipline dn̄i ſeparauit eos. Et
37. Nō omia omibus expediūt. ¶ Deide cū dicit. Emu
lamini autē ⁊c. ordinat corū affectum circa p̄dicta ſpiritu
alia dona dicens: Cum multa ſint dona ſpūſancti vt. ſ.
dictum eſt. Emulamini id eſt deſiderate cariſmata melio
ra id eſt gratias potiores vt ſcz magis deſideretis ea que
ſunt meliora. puta prophetiā q̄ donum linguaꝝ vt infra
13. dicetur. 2. ad theſ. vlt. Omnia ꝓbate. quod bonū eſt
tenete. Et ne in p̄miſſis donis coꝝ affect⁹ quieſceret ſub-
dit. Et adhuc excellentiorem viam demōſtro ſcz caritatē
qua directius in deum itur. pſ. Uiam mādatoꝝ tuoꝝ cu
curri. Eſa. 30. Hec eſt via ambulate in ea.

¶ Incipit capitulum decimūtertium.

Si linguis hominū loquar ⁊ ange
lorum caritatem autē nō habeaz
factus ſum velut es ſonans aut ci
balum tinniens. Et ſi habuero ꝓ
phetiam ⁊ nouerim miſteria omnia ⁊ omnē
ſcientiam. ⁊ ſi habuero omnē fidez ita vt mō
tes tranſferam: caritatem autē non habuero
nihil ſum. Et ſi diſtribuero in cibos paupe-
rum omnes facultates meas: ⁊ ſi tradidero
corpus meum ita vt ardeam: caritatem autē
nō habuero: nihil mihi prodeſt.

Apl'us ſupra gratiaꝝ gratis dataꝝ diſtinctionē aſſigna-
uit ⁊ miniſtrationuz in quib⁹ mēbra eccleſie diſtinguunt
hic agit de caritate que inſeꝑabiliter concomitat gratiaz
gratum facientē. Et qz ꝓmiſerat eis ſe demonſtraturum
viam excellentiorē. oſtendit preeminentiā caritatis ad ce
tera gratuita dona. Et p̄mo q̄ntum ad neceſſitatez qz ſcili
cet ſine caritate alia dona gratuita nō ſufficiunt. Scdo q̄
tum ad vtilitatē qz ſcz p caritatē omia mala vitātur ⁊ om
nia bona agunt ibi. Caritas patiens eſt ⁊c. Tertio q̄ntuz
ad permanentiā ibi. Caritas nunq̄ excidit ⁊c. Omia au
tem dona gratuita reducere videt apoſtol⁹ ad tria. Nā p̄
mo oſtēdit q̄ donuz linguaꝝ quod ꝑtinet ad loquutionē
ſine caritate nō valz. Scdo q̄ etiā nō valēt ea q̄ ꝑtinēt ad
ꝯgnitionē ibi. Et ſi habuero ꝓphetiam ⁊c. Tertio oñdit
idē de his q̄ ꝑtinent ad operationē ibi. Et ſi diſtribuero i
cibos pauꝑerū ⁊c. Erat autē apud corinthios multuz de
ſiderabile donuz linguaꝝ. vt infra. 14. patebit. ⁊ ideo ab
eo incipiēs dicit. Promiſi me demōſtraturū excellentio-
rem viā ⁊ hoc p̄mo patet in dono linguaꝝ qz ſi līguis ho
minū ſcz oīum loquar id eſt ſi habuero donuz gratie p qō
loqui poſſim linguis oīum hoīum ⁊ ad maiorem abundā
tiam ſubdit. Et angeloꝝ. caritatem autē nō habeā factus
ſum velut es ſonās aut cimbalum tinniens. recta cōpara
tione vtitur. Aia em̄ p caritatem viuit que viuit deo q̄ eſt
anime vita ſcōm illud deutro. 30. Ipe eſt vita tua. Unde
⁊ p̄ᶜ. Jo. 3. dicitur. Trāſlati ſum⁹ de morte ad vitaz quo
niā diligim⁹ fratres. qui nō diligit manet in morte. Rec-
te ergo cōparat loquelā caritate carentez ſono rei mortue
ſcz eris aut cimbali. qz licet claruz ſonuz reddat nō tamē
eſt viuus ſed mortuus. Ita etiā loquutio hoīs caritate
carentis. q̄ntumcūq̄ ſit diſerta tamē habet ꝓ mortua. q̄a
nō proficit ad meritum vite eterne. Eſt autē differentia in
ter es ſonans ⁊ cimbalū tinniens qz es cū ſit planū ex per
cuſſione ſimplicē ſonum emittit. Cimbalū autē cuz ſit cō-
cauum ex vna ꝑcuſſione ſonū multiplicat. qō pertinet ad
tīnitum. Eri ergo cōparantur qui veritatē ſimpliciter pro
nunciant: cimbalo vero qui veritatē multiplicant ⁊ ꝓnū-
ciant multas rōnes ⁊ ſimilitudines apponēdo. ⁊ cōcluſio
nes plurimas eliciendo: que tamē oīa ſine caritate haben
tur vt mortua. ¶ Conſiderandū eſt autē qui lingua ange
lorum dicant. Nam cū lingua ſit membrū corporeuz ⁊ ad
eius vſum ꝑtineat donū linguaꝝ qō interdū lingua dici-
tur. vt patebit infra. 14. neutrū videtur angelis cōpetere
qui mēbra nō habēt. Pōt ergo dici q̄ per angelos intel-
ligūtur homīēs angeloꝝ officiū habentes qui ſcz alijs ho
minib⁹ diuina ānunciāt ſm illō Malach. 2. Labia ſacer
dotis cuſtodiūt ſcientiā ⁊ legē requirunt ex ore ei⁹ qz ange
lus dn̄i exercituum eſt. Sub hoc ergo ſenſu dicit. Si lin
guis hoīm loquar ⁊ angeloꝝ id eſt nō ſolū minoꝝ ſed eti-
am maioꝝ qui alios docēt. Pōt etiā intelligi de ipſis ior

poreis ãgelis. ꝓut in. pſ̃. dicit. Qui facit angelos ſuos
ſpũs. Et ꝗuis nõ habeãt linguã corporeã ꝑ ſimilitudinẽ
tamẽ lingua in eis dici põt vis qua manifeſtãt alijs quod
habent in mẽte. Eſt aũt ſciendũ ꝙ in cognitione mẽtis ã-
gelice aliquid eſt de quo ſuꝑiores angeli nõ loquunt inferi-
oribꝰ neq̧ ecõuerſo. ſ. ipa diuina eſſentia quã oĩs ĩme-
diate vident deo ſe oĩbus monſtrante ſm illud Jere. 31.
Nõ docebit vltra vir ꝓximum ſuũ ⁊ vir fratrẽ ſuũ dicẽs
cognoſce dñm. Oĩs eñ cognoſcẽt me a minimo ad ma-
ximum eoꝝ. Aliquid autẽ eſt in cognitione mẽtis ange-
lice de quo ſuꝑiores loquunt inferioribꝰ ſed nõ ecõuerſo.
Et huiuſmõi ſunt diuine ꝓuidentie miſteria. quoꝝ plura
cognoſcunt in ipo deo ſuꝑiores qui clariꝰ eũ vident ꝙ ĩ-
feriores. Unde ſuꝑiores de huiuſmõi inferiores inſtruũt
vel illuminãt qḋ loquutio põt dici. Aliquid vero eſt ĩ co-
gnitione mẽtis angelice de quo ſuꝑiores loquunt inferi-
oribꝰ ⁊ ecõuerſo. ⁊ huiuſmõi ſunt occulta cordium ꝗ ex li-
bero arbitrio dependẽt que ſoli deo patent ⁊ hijs quoꝝ
ſunt ſm illud. s̃. 2. Que ſũt homĩs nemo nouit niſi ſpũs
homĩs ꝗ in ipo eſt. Que in noticiã alteriꝰ deueniũt eo cu-
ius ſunt manifeſtante ſiue ſit inferior ſiue ſuꝑior. Fit aũt
huiuſmodi manifeſtatio dũ inferior angelus ſuꝑiori loq̄-
tur nõ ꝑ illuminationẽ ſed ꝑ quendã ſignificationis mo-
dũ. Eſt eñ in quolꝫ angelo aliquid qḋ naturaliter ab al-
tero angelo cognoſcit. Dum ergo id qḋ eſt naturalit̃ no-
tum ꝓponitur vt ſignũ eius qḋ eſt ignotũ. manifeſtat oc-
cultum ⁊ talis manifeſtatio dicit locutio ad ſimilitudinẽ
hoĩm qui occulta cordiũ manifeſtãt alijs ꝑ voces ſenſibi-
les aut ꝑ qḋcunq̧ aliud corporale exterius apparẽs. Un-
de ⁊ ea que ſunt in angelis naturaliter nota inq̄tum aſſu-
muntur ad manifeſtationẽ occultoꝝ dicũtur ſigna vl̃ nu-
tus. Poteſtas autẽ manifeſtandi ꝯceptũ ſuũ hoc modo
methaphorice lingua nomĩatur. ¶ Deinde cũ dicit. Et ſi
habuero ⁊c. oſtendit idem de hijs que ꝑtinent ad cogni-
tionem. Eſt autẽ attendendũ qꝛ ſupra ꝓpoſuit. 4. dona
gratuita ad cognitionẽ ꝑtinentia ſcꝫ ſapientiã. ſcientiam
fidem. ⁊ ꝓphetiam. Incipit ergo hic a ꝓphetia dicens.
Et ſi habuero ꝓphetiam per quã diuinitꝰ occulta reuelan-
tur ſm illud. 2ᵉ. pe. ꝑmo. Nõ eñ volũtate humana alla-
ta eſt aliquãdo ꝓphetia ſed ſpũ ſancto inſpirati locuti ſũt
ſancti dei homĩes. Scḋo q̄tum ad ſapientiã ſubdit. Et
nouerim omĩa miſteria id eſt occulta diuinitatis qḋ ꝑtinꝫ
ad ſapientiã ſm illud. s̃. 2. Loq̄mur dei ſapiẽtiã in miſte-
rio abſconditã. Tertio q̄tum ad ſcientiã dicit. Et omnẽ
ſcientiã ſiue humanitꝰ acquiſitã ſicut habuerunt phi. ſiue
diuinitꝰ infuſam ſicut habuerũt eã apoſtoli. Sap. 7. De-
dit mihi eoꝝ que ſunt verã ſcientiã. Quarto q̄tum ad fi-
dem ſubdit. Et ſi habuero oẽm fidem ita vt mõtes tranſ-
feram. Poteſt autẽ exponi id qḋ dicit oẽm fidem id ẽ om-
nium articuloꝝ ſed melius eſt vt exponat oẽm id eſt ꝑfec-
tã fidẽ ꝓpter illud qḋ ſubdit. Ita vt mõtes trãſferã. Di-
citur eñ Mat. 17. Si habueritis fidẽ ſicut granũ ſinapis
diceretis mõti huic trãſi hinc ⁊ trãſibit. Et ꝗuis granũ ſina-
pis ſit minimũ q̄titate nõ tamẽ intelligit ꝑua ſed ꝑfecta
fides grano ſinapis cõparari. Dicit eñ mat. 21. Si habu-
eritis fidẽ ⁊ nõ heſitaueritis nõ ſolũ de ficulnea facietis.
ſed etiã ſi mõti huic dixeritis tolle ⁊ iacta te in mari. fiet.
Fides ergo ꝗ nõ heſitat grano ſinapis cõparatur qḋ quã-
to magis atterit tãto magis eiꝰ fortitudo ſentit. Obijci-
unt aũt aliq̄ ꝙ cũ multi ſancti ꝑfectã fidẽ habuerũt. nul-
lus legit mõtes trãſtuliſſe. qḋ q̄dem ſoluit ꝑ id qḋ. s̃. 12.
dictũ eſt. Unicuiq̧ dat manifeſtatio ſpũs ad vtilitatẽ. Il-
lo eñ modo loco ⁊ tẽpore miracula ꝑ grãm ſpũſſcti fiũt
quo eccleſie req̄ritur vtilitas. Fecerũt aũt ſancti mlta ma-
iora ꝙ tranſlationẽ mõtium ꝓut erat fidelibꝰ vtile. puta
ſuſcitãdo mortuos diuidẽdo mare. ⁊ alia huiuſmõi opa fa-
ciẽdo. Et hoc etiã feciſſent ſi neceſſitas affuiſſet. Põt eti-
am hoc transferri ad expulſionẽ demonũ de hũanis corpi-
bus ꝗ mõtes dicũtur ꝓpter ſuꝑbiã. Jere. 13. Anteꝙ offẽ-
dãt pedes vr̃i ad mõtes caliginoſos. Ecce ego ad te mõs
peſtifer ꝗ corrũpis vniuerſã terrã. Attribuit autẽ opatio
miraculoꝝ fidei nõ heſitãti qꝛ fides innitit oĩpotentie per
quã miracula fiunt. Si inq̄ habuero oĩa p̄dicta ad ꝑfecti-
onem intellectꝰ ꝑtinentia. caritatẽ autẽ nõ habuero per
quã ꝑficitur volũtas nihil ſũ. ſ. ſm eſſe grẽ de quo dicit
eph. 2. Ipius ſumꝰ factura creati in xp̄o ihu in opibꝰ bo-
nis. Un̄ ⁊ cõtra quẽdam dicit. Eze. 28. Nihil factꝰ es ⁊
nõ eris imꝑpetuũ. Qḋ quidẽ fit ꝓpter defectũ caritatis
per quã homo bene vtit intellectu ꝑfecto. Sine caritate
autẽ eius vſus bonꝰ nõ eſt. Unḋ ⁊ ſupra octauo dicitur ꝙ
ſciẽtia inflat caritas autẽ edificat. Eſt autẽ attendendum
ꝙ apoſtolꝰ hic loquit de ſapiẽtia ⁊ ſcientia ſm ꝙ ꝑtinent
ad dona grẽ gratis date ꝗ ſine caritate eſſe poſſunt: Nam
ſm ꝙ cõputant inter ſeptẽ dona ſpũſſancti nunꝙ ſine ca-
ritate hñtur. Unde ⁊ ſap. ꝑmo dicit. In maliuolã aĩam
nõ intrabit ſapiẽtia. Et ſap. 10. dicit. Dedit illi ſciẽtiam
ſanctoꝝ. De ꝓphetia aũt ⁊ fide manifeſtũ eſt ꝙ ſine cari-
tate haberi poſſunt. Sed notandũ eſt hic ꝙ fides firma
etiã ſine caritate miracula facit. Un̄ Mat. 7. dicentibus
Nõne in noĩe tuo ꝓphetauimꝰ ⁊ multas vtutes fecimꝰ
dicetur. Nunꝙ noui vos. Spũs eñ ſanctꝰ opatur virtu-
tes etiã per malos ſicut ⁊ ꝑ eos loquit veritatem. ¶ De-
inde cũ dicit. Et ſi diſtribuero ⁊c. oñdit idem in hijs ꝗ ꝑ-
tinent ad opa ꝗ cõſiſtunt in hoc ꝙ hõ faciat bona ſcḋm il-
lud gal. 6. Bonũ faciẽtes nõ deficiamꝰ. ⁊ in hoc ꝙ patiẽ-
ter ſuſtineat mala. ſm illud. pſ̃. Bene patientes erũt vt
annunciẽt. Inter cetera vero bona opa magis cõmendãt
opa pietatis ſm illud. 1ᵉ. ad thi. 4. Pietas ad oĩa vtilis
eſt. Circa qḋ opus quattuor cõditiones deſignat. Qua-
rum ꝑma eſt ꝙ opꝰ pietatis nõ totũ cõgreget in vnũ ſed
diuidat in plures ſm illud. pſ̃. Diſꝑſit dedit pauꝑibus.
Et hoc deſignat cum dicit. Si diſtribuero. Scḋo vt opꝰ
pietatis fiat ad ſubueniendũ neceſſitati nõ ad ſeruiendũ
ſuꝑfluitati. ſm illud. Eſa. 58. Frãge eſurienti panẽ tuũ.
⁊ hoc dſignat cũ dicit. In cibos pauperũ. Tertio vt opꝰ
pietatis exhibeat indigentibꝰ ſm illud. Luc. 14. Cũ fa-
cis cõuiuiũ voca pauperes. ⁊ hoc deſignat cũ dicit. Pau-
perũ. Quarto ad ꝑfectionẽ ꝑtinet vt omĩa hõ bona ſua
in opa pietatis expendat. ſm illud. Mat. 19. Si vis per-
fectus eſſe vende oĩa ꝗ habes. ⁊ da pauꝑibus. ⁊ hoc deſi-
gnatur cũ dicit. Oĩs facultates meas. Inter mala vero
que q̄s ſuſtinet patiẽter potiſſimũ eſt martiriũ. Unḋ dicit
Mat. 5. Beati ꝗ ꝑſecutionẽ patiũtur ꝓpter iuſticiã. Qḋ
etiã quadrupliciter cõmendat. Primo q̄dem qꝛ laudabi-
liꝰ ẽ ꝙ neceſſitate ĩminente puta ꝓpt̃ defẽſionẽ fidei ſeip-
ſum offerat paſſioni ꝙ ſi dephenſus patiat. Et ideo dicit
Si tradidero. Sicut ⁊ de xp̄o dicit ephe. 5. Tradidit ſe-
metipm ꝓ nobis. Scḋo qꝛ grauior eſt corꝑis hũani iac-
tura ꝙ rex de quo tamẽ q̄dam cõmendant. Heb. 4. Ra-
pinã bonoꝝ vr̃oꝝ cũ gaudio ſuſtinuiſtis. Et ideo dicit.
Corpus. Eſa. 50. Dedi corpꝰ meũ ꝑcutientibꝰ. Tertio
laudabilius eſt ꝙ aliq̄s corpus ſuũ exponat ſupplicio ꝙ
corpus filij vel cuiuſcũq̧ ꝓpinq̄. de quo tamẽ cõmendat
quedã mulier. ſcḋi macha. 7. Supra modũ videt mirabi-
lis ⁊ bonoꝝ memoria digna que ꝑeuntes ſeptẽ filios ſub
vnius diei tp̄e cõſpiciens bono aĩo ferebat. Et ideo dicit
Meũ. Judith. 5. Qui ꝓpria volũtate obtuliſtis vos diſ-
crimini ꝓ dño. Quarto reddit martiriũ laudabilius ex a-
cerbitate pene de quo ſubdit. Ita vt ardeã ſicut laurenti-
us. Ecc. 48. Quaſi ignis effulgẽs ⁊ thus ardẽs in igne
Si inq̄ p̄dicta opa tam excellentia fecero caritatem autẽ
nõ habuero. vel qꝛ ſimul cũ p̄dictis opibus adeſt volun-

tas peccādi mortaliter vel qꝛ fiunt ꝓpter inanē gloriā nihil mihi ꝓdeſt. ſ. q̄tum ad meritū vite eterne q̄ ſolis diligentib⁹ deū rep̄mittit̄ ſm illud. Job. 37. Annūciat d̄ ea amico ſuo ꝙ poſſeſſio ei⁹ ſit. Et notandū ꝙ locutionē q̄ eſt vox aīalis ſi ſit ſine caritate cōparat̄ nō exiſtenti: opera autē que fiunt ꝓpter finem. ſi ſint ſine caritate dicit eſſe infructuoſa. ſap̄. 3. Uacua ē ſpes eoꝝ ⁊ labores ſine fructu.

Lectio tertia.

CAritas patiens eſt. benigna eſt. Caritas nō emulatur: nō agit ꝑperam. nō inflatur. nō eſt ambicioſa. non q̄rit que ſua ſunt. nō irritatur. nō cogitat maluȝ. nō gaudet ſuper iniquitate. congaudet autem veritati. Omnia ſuffert. omīa ſperat omnia ſuſtinet.

Poſtq̄ apoſtolus oñdit caritatem eſſe adeo neceſſariam ꝙ ſine ea nullum ſpirituale donum ſufficiat ad ſalutem: hic oſtendit eam adeo eſſe vtilem ⁊ efficacis virtutis ꝙ ꝑ eam cuncta opa ꝟtutis implentur. Et p̄mo p̄mittit duo q̄ſi gn̄alia. Scd̄o ſubiungit in ſpēali ꝟtutum opera. que per caritatē cōplentur ibi. Caritas nō emulatur ⁊c. Circa p̄mum duo facit. Nā oīs ꝟtus cōſiſtit in hoc ꝙ aliq̄s in operādo bene ſe habeat ī ſuſtinendo mala vel in opān bona. Quātum ergo ad tolerantiā maloꝝ dicit. Caritas patiens eſt. id eſt facit patienter tolerari mala. Cum eniȝ homo diligit aliquē ꝓpter eius amorē defacili tolerat q̄cunq̄ difficilia. Et ſimiliter qui diligit deū ꝓpter eius amoreȝ patienter tolerat quecūq̄ aduerſa. Un̄ ⁊ cant. 8. dicit̄. Aque multe nō poterūt extinguere caritatem. nec flumina obruēt eam. Jac p̄mo. Patientia op⁹ perfectū habet. Quātum autē ad opationem bonoꝝ ſubdit. Benigna eſt. Benignitas autē dicit̄ quaſi bona igneitas vȝ ſcȝ ſicut ignis liquefaciēdo effluere facit. ita caritas hoc efficit vt bona q̄ homo habet nō ſibi ſoli retineat. ſed ad alios deriuet. ſm illud. ꝓuer. 5. Deriuentur fontes tui foras ⁊ in plateis aquas tuas diuide. Hō quidem caritas facit. Unō p̄me. Jo. 3. dicit̄. Qui habuerit ſubſtātiam hui⁹ mūdi ⁊ viderit frēȝ ſuū neceſſe habere ⁊ clauſerit viſcera ſua ab eo quō caritas d̄i manet in eo. Unde ⁊ ephe. 4. dicitur. Eſtote inuiceȝ benigni ⁊ miſericordes. Et ſap̄. p̄o. dicitur benignus eſt ſp̄us ſapiētie. ¶ Deinde cū dicit. Caritas nō emulat̄ ⁊c. ꝓponit in ſpēali virtutū opa que caritas efficit. ⁊ qꝛ ad virtutem duo ꝑtinent ſcȝ abſtinere a malo ⁊ facere bonum. ſm illud. pſ: Declina a malo ⁊ fac bonuȝ. ⁊ Eſa. p̄mo. Quieſcite agere ꝑuerſe. diſcite bene facere. Primo oñdit quomō caritas facit oīa mala vitare Scd̄o quō facit omīa bona efficere ibi. Cōgaudet autē veritati ⁊c. Malum autē efficaciter non pōt homo deo facere. ſed ſoluȝ ſibi ⁊ ꝓximo ſcd̄m illud Job. 36. Si peccaueris quid ei nocebis? Et poſtea ſubditur. Homini qui ſimil̄ tibi eſt nocebit impietas tua. Primo ergo oñdit quō per caritatem vitant̄ mala que ſunt ꝯtra ꝓximuȝ. Scd̄o quomodo vitātur mala q̄bus aliquis deordinat̄ in ſeipſo ibi. Nō inflatur ⁊c. Malum autē qd̄ eſt ꝯtra ꝓximum pōt eē in affectu ⁊ in effectu. In affectu autem precipue eſt cum per inuidiā quis dolet de bonis ꝓximi quod directe contrariatur caritati ad quā ꝑtinet ꝙ homo diligat ꝓximuȝ ſicut ſeip̄m vt habetur Leuit̄. 19. Et ideo ad caritatem ꝑtinet vt ſicut homo gaudet de boīs ꝓprijs ita gaudeat d̄ bonis proximi. Ex quo ſequitur ꝙ caritas excludat inuidiam. Et hoc eſt ꝙ dicit. Caritas nō emulatur id eſt non inuidet qꝛ ſcȝ facit cauere inuidiā. Unde ⁊ in pſ. dicitur Noli emulari in malignātibus. Et prouer. 23. Nō emuletur cor tuū peccatores. Quantū ad effectuȝ ſubdit. Nō agit ꝑperam. id eſt peruerſe cōtra aliqueȝ. Nullus enim iniuſte agit cōtra illum quem diligit ſicut ſeip̄ȝ. Eſa. p̄o. Quieſcite agere ꝑuerſe. ¶ Deinde cum dicit. Nō inflat̄ ⁊c. oſtēdit quomō caritas facit vitare mala quib⁹ aliquis deordinatur in ſeipſo. Et p̄mo q̄tum ad paſſiones. Secūdo q̄tum ad electionem ibi. Nō cogitat malū. Oſtendit ergo p̄mo ꝙ caritas repellit inordinatā paſſionem q̄tum ad tria Primo q̄dem q̄tum ad ſupbiam que eſt inordinatus appetitus ꝓprie excellentie. Tūc autē inordinate ſuam excellentiam appetit quādo nō ſufficit ei cōtineri ī eo gradu qui ſibi eſt a deo preſtitus. Et id̄o dicitur. ecc. 10. Initium ſuperbie homis apoſtatare a deo. Quod quidē fit dum homo nō vult contineri ſub regula ordinationis diuine. Et hoc repugnat caritati. qua quis ſuper omnia deum diligit. Coll̄. 2. Inflat⁹ ſenſu carnis ſue ⁊ nō tenēs caput ⁊c. Recte aūt ſuperbia inflationi comparatur. Nā id quod inflatur nō habet ſolidam magnitudinem ſed apparenteȝ. ita ſuperbi videntur quidem eſſe ſibi magni. cū tamē vera magnitudine careant que nō poteſt eſſe abſq̄ ordine diuino. Sap̄. 4. Dirumpet illos inflatos ſine voce. Eſt autem principalis ſuperbie filia ambitio per quaȝ aliquis querit preeſſe. quam etiam caritas excludit que potius proximis eligit miniſtrare ſecundū illud. Gal̄. 5. Per caritatem ſpiritus ſeruire inuicem. Et ideo ſubdit̄. Nō eſt ambitioſa id eſt facit hominem ambitionem vitare. Eccleſ̄. 7. Noli querere ab homine ducatuȝ neq̄ a rege cathedram honoris. Secūdo oſtendit quomodo caritas excludit inordinationem cupiditatis cum dicit. Non querit que ſua ſunt. vt intelligatur cum preciſione id eſt neglectis bonis aliorum. nam qui diligit alios ſicut ſeipſum bona aliorū querit ſicut ⁊ ſui ipſius. Un̄ ⁊ ſupra. 10. apoſtolus dixit. Nō querens qd̄ mihi vtile eſt ſed qd̄ multis vt ſalui fiant. Cōtra qd̄ de quibuſdam dicitur phil̄. 2. Omnes que ſua ſunt querunt nō q̄ ih̄u xp̄i. Poteſt ⁊ aliter intelligi. nō querit que ſua ſūt id eſt nō repetit ea que ſunt ſibi ablata. ſ. in iudicio cū ſcādalo qꝛ magis amat ſalutem ꝓximi q̄ pecuniā. ſm illud phil̄. vlti. Non quero datuȝ ſed req̄ro fructū abūdantē in iuſtitia vr̄a. Qō tamen qualiter intelligendū ſit. ſ̄. 6. dictuȝ eſt. Tertio oſtendit quō caritas excludat inordinationē ire dicens. Nō irritatur id eſt nō ꝓuocat̄ ad irā. Eſt eīm ira inordinat⁹ appetitus vindicte. Ad caritatē aūt ꝑtinet magis remittere offenſas q̄ ſupra modū aut inordinate vindicare. ſm illud Coll̄. 3. Donātes vobiſmetipſis. ſi q̄s aduerſus aliquem habet q̄relam. Jac p̄mo. Ira viri iuſtitiaȝ dei nō opatur. ¶ Deinde cū dicit. Nō cogitat ⁊c. oñdit quō per caritatē excluditur inordinatio electionis. Eſt autē electio vt dicitur in. 3. ethicoꝝ appetit⁹ p̄conſiliati. Tunc ergo hō peccat ex electione ⁊ nō ex paſſione quādo ex cōſilio rōnis affectus ei⁹ ꝓuocat̄ ad maluȝ. Caritas ergo p̄mo q̄dem excludit ꝑuerſitatem cōſilij. ⁊ ideo dicit. Nō cogitat maluȝ id eſt nō ꝑmittit excogitare quō aliquis perficiat malum. Mich. 2. Ue qui cogitatis inutile ⁊ opamini malū in cubilibus vr̄is. Eſa. p̄mo. Auferte maluȝ cogitationū vr̄arum ab oculis meis. Uel caritas nō cogitat malū qꝛ nō ꝑmittit hoīem ꝑ varias ſuſpitiones ⁊ temeraria iuditia cogitare malum de ꝓximo. Mat. 9. Ut quid cogitatis mala in cordib⁹ vr̄is. Scd̄o caritas excludit inordinatū affectum maloꝝ cum dicit. Nō gaudet ſuper iniquitate. Ille enim qui ex paſſione peccat cuȝ quodā remorſu ⁊ dolore peccatuȝ cōmittit. ſed ille qui peccat ex electione gaudet ex hoc ip̄o ꝙ peccatuȝ cōmittit ſcd̄m illud ꝓuer. 2. Qui letantur cū malefecerint ⁊ exultant in reb⁹ peſſimis. Hoc aūt caritas ipedit inq̄tuȝ ē amor ſūmi boni cui repugnat

oīe peccatū. Uel dicit ꝙ charitas non gaudet ſuꝑ iniq̄tate ſcȝ a ꝓximo cōmiſſa q̄nimo de ea luget inq̄tum cōtrariat̄ ꝓximoꝝ ſaluti quam cupit. 2. Corin. 12. Ne iteꝝ cū venero humiliet me de⁹ apud vos ⁊ lugeā multos ex his qui ante peccauerunt. ¶ Deinde cum dicit. Congaudet autē ⁊c. oſtendit quō charitas facit operari bonū. ⁊ p̄mo q̄tum ad ꝓximū. Scđo q̄tū ad deū ibi. Omīa credit ⁊c. Quātū ad ꝓximū aūt hō opat̄ bonū dupliciť. Prīo q̄dez gaudēdo de bonis eius. Et q̄tū ad hoc dicit. Cōgaudet aūt veritati ſcȝ ꝓximi. vel vite vel doctrine. vel iuſticie eo ꝙ ꝓximū diligit ſicut ſeipſum in ſecūda. Jo. gauiſus ſum valde venientbius fratrib⁹ ⁊ teſtimoniū ꝑhibentib⁹ veritati tue ſicut in charitate ambulas. Secūdo in hoc ꝙ homo mala ꝓximi ſuſtinet ꝓut decet. Et quantū ad hoc dicit. Omīa ſuffert id ē abſq; turbatione ſuſtinet oēs defectus ꝓximoꝝ vel quecūq; aduerſa. Ro. 15. Debemus nos firmiores imbecillitates infirmoꝝ ſuſtinere. Gal. 6. Alter alterius onera portate ⁊ ſic adimplebitis legez xpi ſcȝ charitatem. ¶ Deinde cum dicit. Omīa credit. oſtendit quō charitas faciat opari bonū in comparatiōe ad deum. Qđ quidē fit precipue ꝑ virtutes theologicas q̄ habent deum ꝓ obiecto. Sunt aūt p̄ter charitatē due virtutes theologice vt infra diceť ſcȝ fides ⁊ ſpes. Quantuȝ ḡ ad fidē dicit. Omīa credit ſcȝ que diuinit⁹ tradunť. gen̄. 15. Credidit abraam deo ⁊ reputatū eſt ei ad iuſticiā. Credere vero oīa que ab hoīe dicunť eſt leuitatis ſm illđ Ec. 11. Qui cito credit leuis eſt corde. Quātū aūt ad ſpem dicit. Omīa ſperat q̄ ſcȝ ꝓmittunť a deo Ecc. 2. Qui timetis deum ſperate in eum. Et ne ſpes frangat̄ ꝑ dilationez ſubdit. Omīa ſuſtinet id ē patienter expectat q̄ ꝓmittūť a deo q̄uis dilata ſm illud Abachuc. 2. Si morā fecerit expecta eum. pš. Confortet̄ cor tuū ⁊ ſuſtine dn̄m.

Lectio tertia.

CHaritas nunq̄ excidit ſiue probetie euacuabunť. ſiue lingue ceſſabunt. ſiue ſcientia deſtrueť. Ex parte eniz cognoſcimus ⁊ ex parte ꝓphetam⁹. Cū autē venerit quod perfectuz eſt. euacuabiť quod ex ꝑte eſt. Cū eſſez paruul⁹: loq̄bar vt ꝑuul⁹ ſapiebā vt ꝑuul⁹ cogitabā vt paruul⁹. Qn̄ autē factus ſum vir: euacuaui q̄ erāt ꝑuuli.

Poſtq̄ ap̄lus oſtendit ꝙ charitas excellit alia dona ſpūs ſancti neceſſitate ⁊ fructuoſitate: hic oſtendit excellentiaz charitatis ad alia dona q̄tuȝ ad ꝑmanentiā. Et circa hoc tria facit. Primo ꝓponit differētiā charitatis ad alia dona ſpūſſancti: q̄tum ad ꝑmanentiā. Secūdo ꝓbat qđ dixerat ibi. Ex ꝑte em̄ cognoſcim⁹ ⁊c. Tertio infert concluſionem intentam ibi. Nūc autē manent ⁊c. Circa p̄mum duo facit. Primo ꝓponit ꝑmanentiā charitatis. Secundo ceſſationē alioꝝ donoꝝ ibi. Siue ꝓphetie ⁊c. Dicit ergo p̄mo. charitas nūq̄ excidit. Qđ q̄daȝ male intelligentes in errorē ceciderūt dicentes ꝙ charitas ſemel hita nūq̄ poteſt amitti. cui videť ꝯſonare qđ dicit. 1. Jo. 3. Oīs q̄ natus eſt ex deo peccatū non facit qm̄ ſemen ipſius in eo manet. ſed huius dicti primo quidē ſententia falſa eſt. Poteſt em̄ aliquis charitatē habēs a charitate excidere per pctm̄ ſm illud apoc. 2. Charitatē tuā p̄mā reliq̄ſti. Memor eſto itaq; vnde excideris ⁊ age penitentiā. Et hoc idē eſt q: charitas recipiť in aīa hoīs ſm modū ipſius. vt ſcȝ poſſit ea vti vel non vti. Dum vero ea vtiť homo peccare non poteſt q: vſus charitatis eſt dilectio dei ſuꝑ omnia. ⁊ ideo nihil reſtat ꝓpter qđ homo deum offendat ⁊ ꝑ hunc modū intelligiť verbuȝ. Jo. inductum ſcđo predicta ſententia non eſt ſm intentionē ap̄li q: nō loquiť hic de ceſſatione donoꝝ ſpualiū ꝑ peccatū mortale. ſȝ potius de ceſſatione donoꝝ ſpūalium que ꝑtinent ad hanc vitā ꝑ gloriam ſuperuenientē. Unde ſenſus ap̄li ē. Charitas nūq̄ excidit. q: ſcȝ ſicut eſt in ſtatu vie ita ꝑmanebit in ſtatu patrie ⁊ cū augmēto ſm illđ Eſa. 31. Dixit dn̄s cuius ignis eſt in ſyon ſcȝ in eccleſia militante ⁊ caminus eius in hieruſalem id ē in pace celeſtis patrie. ¶ Deinde cum dicit. Siue ꝓphetie ⁊c. ꝓponit ceſſationē aliorū donoꝝ ſpūalium ⁊ ſpecialiter eoꝝ que precipua videť. Primo q̄tū ad prophetiā dicit. Siue prophetie euacuabunť id eſt ceſſabunt quia ſcȝ in futura gloria prophetia locum non habebit ꝓpter duo. Primo quidē quia prophetia reſpicit futurum. ſtatus aūt ille nō expectabit aliquid in futurū: ſed erit finale complementuȝ omniū eorum que ante fuerant ꝓphetata. Unde in pš. dicit. Sicut audiuim⁹ ſcȝ ꝑ prophetas. ita ⁊ vidim⁹ preſentialier in ciuitate domini virtutum. Secundo q: prophetia eſt cum cognitione figurali ⁊ enigmatica que ceſſabit in patria. Unde diciť numeri 12. Si quis fuerit inter vos propheta domini per ſomniū aut in viſione apparebo ei vel per ſomnium loquar ad illum. Et Oſee. 12. In manib⁹ ꝓphetaꝝ aſſimilatus ſum. Scđo q̄tū ad donū linguaꝝ dicit. Siue lingue ceſſabūt. qđ quidē non eſt intelligendū q̄tum ad ipſa membra corporea que lingue dicunť. vt dicitur infra. 15. Mortui reſurgent incorrupti id eſt abſq; diminutione membroruȝ. Neq; aūt intelligendū eſt q̄tum ad vſuȝ lingue corporee. Eſt em̄ futura in patria laus vocalis ſm illud pš. Exultationes dei in gutture eorum vt glo. ibidē exponit. Eſt ergo intelligendū q̄tum ad donum linguaꝝ quo ſcȝ aliqui in primitiua eccleſia linguis varijs loquebanť vt dicitur act. 2. In futura em̄ gloria quilibet quālibet linguā intelliget. Unde non erit neceſſariū varijs linguis loqui. Naȝ etiam a p̄mordio generis humani vt diciť Gen̄. 11. Unus erat ſermo ⁊ vnum labium oīb⁹. qđ multomagis erit in vltimo ſtatu in quo erit vnitas conſūmata. Tertio q̄tum ad ſcientiam ſubdit. Siue ſcīa deſtrueť. Ex quo quidā accipere voluerūt ꝙ ſcīa acq̄ſita totaliť ꝑdiť cū corpore. Ad cuius veritatis inquiſitionē ꝯſiderare oportet ꝙ duplex ē vis cognitiua ſcȝ vis ſenſitiua ⁊ vis intellectiua. Inť q̄s eſt differentia. q: vis ſenſitiua eſt actus organi corporalis ⁊ ideo neceſſe eſt ꝙ deſinat corpore corrupto. vis aūt intellectiua non eſt act⁹ alicui⁹ organi corporei vt ꝓbať in tertio de aīa. ⁊ ideo neceſſe eſt ꝙ maneat corpore corrupto. Si ergo aliquid ſciētie acquiſite cōſerueť in parte anime intellectiue neceſſe eſt ꝙ id ꝑmaneat poſt mortē. Quidā ergo poſuerunt ꝙ ſpecies intelligibiles nō conſeruanť in intellectu poſſibili niſi q̄diu intelligit. Conſeruanť autē ſpecies fantaſmatū in potētijs aīe ſenſitiue puta ī memoratiua ⁊ imaginatiua. Ita ſcȝ ꝙ ſemꝑ intellect⁹ poſſibilis quādo de nouo vult intelligere etiam que prius intellexit indiget abſtrahere a fantaſmatib⁹ ꝑ lumen intellect⁹ agētis. Et ſm hoc ꝯſequēs ē ꝙ ſcīa hic acq̄ſita nō remaneat poſt mortē. Sȝ hec poſitio ē p̄mo q̄dez ꝯtra rōem. Manifeſtū eſt em̄ ꝙ ſpēs intelligibiles ī intellectu poſſibili recipiunť ad min⁹ dū actu intelligit. Qđ aūt recipiť ī aliq̄ ē in eo ꝑ modū recipiētis. Cū ḡ ſubſtātia intellect⁹ poſſibiliť ſit īmutabilis ⁊ fixa. ꝯſeq̄ns ē ꝙ ſpēs ītlligibiles remaneant ī eo īmobiliť. Scđo ē ꝯtra auctēz ariſtotelis ī. 3° đ aīa q̄ dicit ꝙ cū intellect⁹ poſſibilis ē ſciēs vnūq̄dq; tūc etiaȝ ē itelligens in potentia. Et ſic patet ꝙ hȝ ſpēs intelligibiles ꝑ quas dicitur ſciens ⁊ tamē adhuc eſt in potentia ad intelligendū in actu. ⁊ ita ſpēs intelligibiles ſunt in intellectu poſſibili. etiam qn̄ non intelligit actu. Unde etiam ibidē ph̄us dicit ꝙ aīa intellectiua eſt loc⁹ ſpecieꝝ. q: ſ. ī ea cōſeruanť ſpēs intelligibiles. Indiget tn̄ ī hac vita cō-

uertere ſe ad fantaſmata. ad hoc ꝙ actu intelligat non ſolum vt abſtrahat ſpecies a fantaſmatibꝰ. ſed etiam vt ſpecies habitas fantaſmatibus applicet cuius ſignū eſt ꝙ leſo organo virtutis imaginatiue vel etiam memoratiue nō ſolum impedit̄ homo ab acquiſitiōe noue ſcientie: ſed etiā ab vſu ſcientie prius habite. Sic ergo remanet ſcientia in anima: poſt corporis mortē ꝗtū ad ſpecies intelligibiles. non aūt quantū ad inſpectionē fantaſmatū qua anima ſeparata non indigebit: habēs eſſe ⁊ operationē abſq̄ corporis cōmuniōe. Et ſm̄ hoc aplus hic dicit. ꝙ ſciētia deſtruet̄ ſcꝫ ſm̄ cōuerſionē ad fantaſmata. Unde et Eſa. 29. dicit̄. Peribit ſapientia a ſapientibꝰ ⁊ intellectus prudētium eius abſcondet̄. ¶ Deinde cum dicit. Ex parte eniꝫ cognoſcimus. ꝓbat qđ dixerat. Et pͥmo inducit ꝓbatiōꝫ Secundo manifeſtat ea q̄ in ꝓbatione continent̄ ibi. Cū eſſem paruulus ⁊c̄. Inducit ḡ pͥmo ad ꝓbandū ꝓpoſitum talem rationē. Adueniēte ꝑfecto ceſſat imperfectū. ſꝫ dona alia preter caritatē habent impꝑfectionē. ergo ceſſabunt ſupueniente perfectione glorie. Primo ḡ ꝓponit minorem ꝓpoſitionem quo ad impꝑfectionē ſcientie cum dicit. Ex pte eīn cognoſcimꝰ id eſt imperfecte. Nā ps habet rationem perfecti. Et hoc precipue verificat̄ ꝗtum ad cognitionem dei ſm̄ illud Job. 36. Ecce deus magnus vincēs ſcientiā noſtrā. Et. 26. Ecce hec ex parte dicta ſunt viarum eius. Proponit etiaꝫ imperfectionē ꝓphetie cū ſubdit. Et ex parte id ē imperfecte ꝓphetamꝰ. Eſt eīn ꝓphetia cognitio cum imperfectione vt dictū eſt. Tacet aūt de dono linguarū qđ eſt imperfectiꝰ his duobꝰ vt infra. 14. patebit. Secundo ponit maiorem dicens. Cum aūt venerit quod ꝑfectum eſt id eſt ꝑfectio glorie euacuabit̄ qđ ex parte eſt id eſt oīnis imperfectio tollet̄. De qua perfectione dicit̄. 1. Pe. vltimo. Modicū paſſos ipſe ꝑficiet. Sed ſm̄ hoc videt̄ ꝙ etiam caritas euacuet̄ ꝑ futurā gloriā. qꝛ ipſa eſt imperfecta in ſtatu vie ꝑ cōparationē ad ſtatū patrie. Dicendū ergo ꝙ imperfectio dupliciter ſe habet ad id qđ dicit̄ impꝑfectū. Quandoq̄ eīn eſt de ratione eius. qn̄q̄ vero non. ſed accidit ei ſicut impꝑfectio eſt de ratione pueri. non aūt de ratione hominis. Et ideo adueniente ꝑfecta etate ceſſat quidē pueritia. ſed humanitas fit ꝑfecta Impꝑfectio eſt ergo de ratione ſcientie ꝓut hic de deo habet̄ inquantū ſcꝫ cognoſcit̄ ex ſenſibilibꝰ ⁊ ſimiliter de ratione ꝓphetie inꝗtū eſt cognitio figuralis. ⁊ in futurū tēdens. non eſt aūt de ratione charitatis ad quā cognitū bonum diligere ꝑtinet. ⁊ ideo ſupueniente ꝑfectione glorie ceſſat ꝓphetia ⁊ ſcientia. charitas aūt non ceſſat ſed magis ꝑficit̄ qꝛ quanto ꝑfectius cognoſcet̄ deus tanto etiam ꝑfectius amabit̄. ¶ Deinde cum dicit. Cum eſſem paruulus ⁊c̄. manifeſtat ea que ꝓmiſſa ſunt. Et pͥmo manifeſtat maiorē ſcꝫ ꝙ veniēte ꝑfecto ceſſat imperfectū. Scđo manifeſtat minorē ſcꝫ ꝙ ſcientia ⁊ ꝓphetia ſint impꝑfecta ibi Uidemus nunc ⁊c̄. Oſtendit aūt pͥmū ꝑ ſimilitudinē ꝑfecti ⁊ impꝑfecti qđ inuenit̄ ī etate corporali. Unde ⁊ primo deſcribit impꝑfectū etatis corporalis dicens. Cū eſſem ꝑuulus ſcꝫ etate: loquebar vt ꝑuulus id ē ꝓut congruit ꝑuulo ſcꝫ balbutiendo. Unde ꝓpter naturalē defectū locutionis q̄ eſt in ꝑuulis cōmendat̄ ſapientia. ſap. 10. Q̄ linguas infantium fecit diſertas ⁊ vt ꝑuulus loquit̄ q̄ vana loquit̄ pſ̄. Uana locuti ſunt vnuſquiſq̄ ad ꝓximuꝫ ſuum Quantū vero ad iudicium ſubdit. Sapiebā vt ꝑuulꝰ. i. approbabā vel reprobabā aliq̄ ſtulte vt faciunt ꝑuuli. qui quandoq̄ precioſa contemnunt ⁊ vilia appetūt vt dicitur ꝓuer. 1. Uſq̄quo ꝑuuli diligitis infantiā et ſtulti ea que ſunt ſibi noxia cupient. Sapiunt ḡ vt ꝑuuli qui ſpūalibꝰ contemptis: terrenis inherent. de quibꝰ dicit̄ phil. 3. Gloria in confuſione eoꝝ qui terrena ſapiūt. Quantū aūt ad rationis diſcurſum dicit. Cogitabā vt ꝑuulus id ē aliqua vana. Unde ⁊ in pſ̄. dicit̄. Dn̄s ſcit cogitatiōes hominū qn̄ vane ſunt. Et videt̄ aplus ordine prepoſtero hec tria ponere. Nam locutio preexigit iudiciū ſapientie. iudiciū vero preſupponit cogitationes rōnis. Et hoc ſatis cōgruit imperfectioni puerili in qua eſt locutio ſine iudicio ⁊ iudiciū ſine deliberatione. Poteſt aūt referri qđ dicit. Loquebar vt paruulus ad donū linguaꝝ. cum dicit. Sapiebam vt paruulꝰ ad donū ꝓphetie. ꝙ aūt ſubdit cogitabā vt ꝑuulus ad donū ſciētie. Secūdo ponit id qđ ꝑtinet ad ꝑfectionē etatis dicens. Quādo aūt factus ſum vir id eſt qn̄ peueni ad ꝑfectam ⁊ virilē etatem euacuaui id ē abieci ea que erant ꝑuuli: qꝛ vt dicit̄ Eſa. 65. Puer centum annoꝝ morietur. ⁊ peccator centum annoꝝ maledictꝰ erit. Et eſt attendendū ꝙ aplus hic compat ſtatum preſentē pueritie ꝓpter impꝑfectionē. ſtatū aūt future glorie ꝓpter ꝑfectionē virili etati.

Lectio quarta.

Uidemus nunc ꝑ ſpeculū in enigmate: tūc aūt facie ad faciē. Nūc cognoſco ex parte: tūc aūt cognoſcā ſicut ⁊ cognitus ſum. Nunc autē manēt fides. ſpes charitas tria hec. Maior autem horum eſt charitas.

Hic loquit̄ de viſione que eſt cognitio dei. Unde oīa precedentia dona euacuāda ſunt intelligenda ſm̄ ꝙ ordināt̄ ad cognitiōꝫ dei. Circa hoc duo facit. Pͥo eīn ꝓbat id qđ intendit in generali. Secundo in ſpeciali de ſeipſo ibi. Nunc cognoſco ⁊c̄. Dicit ergo dixi ꝙ ex parte cognoſcimus. qꝛ nunc videmꝰ ꝑ ſpeculū ⁊ in enigmate. ſed tūc ſcꝫ in patria videbimꝰ facie ad faciem. Ubi pͥmo conſiderandū eſt quid ſit videre ꝑ ſpeculum in enigmate. Scđo quid ſit videre facie ad faciem. Sciendū eſt ergo ꝙ ſenſibile aliquid poteſt tripliciter videri. ſ. aut ꝑ ſui preſentiā in re vidente. ſicut ipſa lux que preſens eſt oculo. aut per preſentiam ſue ſimilitudinis in ſenſu īmediate deriuatam ab ipſa re ſicut albedo que eſt in pariete videt̄ non exiſtēte ipſa albedine preſentialiter in oculo ſed eius ſimilitudine. licet ipſa ſimilitudo non videat̄ ab eo. aut ꝑ preſentiā ſimilitudinis non īmediate deriuate ab ipſa re ſed deriuate a ſimilitudine rei in aliquid aliud. ſicut cuꝫ videt̄ aliq̄s homo ꝑ ſpeculū. Non eīn ſimilitudo hoīs īmediate eſt in oculo ſed ſimilitudo hoīs reſultātis in ſpeculo. Per hūc ergo modū loquēdo de viſione dei. dico ꝙ naturali cognitione ſolus deꝰ videt ſeipſuꝫ: qꝛ in deo idē ē ſua eſſentia ⁊ ſuus intellectus. Et ideo ſua eſſentia eſt preſens ſuo intellectui. Sꝫ ſcđo modo forte angeli naturali cognitiōe deū vident inquantū ſimilitudo diuine eſſentie relucet īmediate in eos. Tertio vero modo cognoſcimꝰ nos deuꝫ in vita iſta inꝗtum inuiſibilia dei ꝑ creaturas cognoſcimꝰ vt dicit̄ Ro. 1. Et ita tota creatura eſt nobis ſicut ſpeculū qđdam qꝛ ex ordine ⁊ bonitate ⁊ magnitudine que in rebꝰ a deo cauſata ſunt: venimus in cognitionē ſapientie bonitatis ⁊ eminentie diuine. Et hec cognitio dicit̄ viſio in ſpeculo. ¶ Ulterius aūt ſciendū eſt ꝙ huiuſmodi ſimilitudo que eſt ſimilitudinis in alio relucentis eſt duplex qꝛ aliqn̄ eſt clara ⁊ apta. ſicut illa que eſt in ſpeculo. aliqn̄ obſcura ⁊ occulta. ⁊ tunc illa viſio dicit̄ enigmatica. ſicut cuꝫ dico me mater genuit ⁊ eadē gignit̄ ex me. Iſtud ē ꝑ ſimile occultum. Et dicit̄ de glacie que gignit̄ ex aqua congelata ⁊ aqua gignit̄ ex glacie reſoluta. Sic ḡ patet ꝙ viſio ꝑ ſimilitudinē ſimilitudinis eſt in ſpeculo ꝑ ſimile occultū in enigmate. ſed ꝑ ſimile clarum ⁊ apertum facit aliam ſpeciē allegorice viſiōis. Inꝗtū ḡ īuiſibilia dei ꝑ creaturas cognoſcimꝰ dicimur videre ꝑ ſpeculū. Inꝗtū vero illa iui=

ſibilia ſunt nobis oculta. videm⁹ in enigmate. Uel aliter
Uidemus nunc p ſpeculum.i.p rōem noſtrā ⁊ tunc ly.p.
deſignat virtutē tantū. Quaſi dicat videm⁹ p ſpeculū.i.
virtute anime noſtre. Circa ſcōm vero ſciendū eſt ꝙ de⁹
ſm ꝙ deus non habet faciē. ⁊ ideo hoc ꝙ dicit. Facie ad
faciem methaphorice dicit. Cuȝ eñ videm⁹ aliqd in ſpe-
culo non videm⁹ ipſaȝ rem. ſed ſimitudinē eius. ſed qñ vi
demus aliquid ſm faciem tunc videm⁹ ipſam rem ſicut ē.
Ideo nihil aliud vult dicere aplus cum dicit videbimus
in patria facie ad faciem ꝙ ꝙ videbim⁹ ipſaȝ dei eſſentiā
1.Jo.3. Uidebim⁹ eum ſicuti eſt ⁊c. Sȝ contra eſt qꝛ geñ.
32.dicit. Uidi dñm facie ad faciem ⁊c. Sed conſtat ꝙ tūc
non vidit eſſentiam dei. ergo videre facie ad facieȝ nō eſt
videre eſſentiā dei. Rñſio. dicendū ē ꝙ illa viſio fuit ima
ginaria. viſio aūt imaginaria eſt quidā gradus altioꝛ.ſ. vi
dere illud qꝺ apparet in ipſa imagine in qua appet ⁊ ali⁹
gradus infimus ſcȝ audire tm̄ verba. Unde Jacob vt inſi
nuaret excellentiā viſionis imaginarie ſibi oſtenſe dicit.
Uidi dñm facie ad faciem.i. vidi dñm imaginarie appa-
rentem in ſua imagine ⁊ non p eſſenntiā ſuaȝ. Sic eñ nō
fuiſſet viſio imaginaria. Sed tñ quidā dicunt ꝙ in pria
ipſa diuina eſſentia videbit p ſimilitudinē creataȝ. ſȝ hoc
eſt omino falſum ⁊ impoſſibile. qꝛ nunꝙ poteſt aliqd per
eſſentiam cognoſci p ſimilitudinē q̄ non cōueniat cum re
illa in ſpecie. Lapis enim nō poteſt cognoſci ſm illud qꝺ
eſt niſi per ſpēm lapidis que eſt in anima. Nulla eñ simi-
litudo ducit in cognitionē eſſentie alicuius rei ſi differat a
re illa ſm ſpeciem. ⁊ multo minus ſi differt ſm gen⁹. Nō
eñ p ſpēm equi vel albedinis pōt cognoſci eſſentia hoīs.
⁊ multominus eſſentia angeli. Multo ḡ minus p aliquaȝ
ſpeciem creatā quecūꝗ ſit illa poteſt videri diuina eſſen-
tia. cum ab eſſentia diuina plus diſtet quecūꝗ ſpecies cre
ata in anima. ꝙ ſpecies equi vel albedinis ab eſſentia an-
geli. Unde ponere ꝙ deus videat ſolum p ſimilitudineȝ
ſeu p quandā refulgentiā claritatis ſue eſt ponere diuinā
eſſentiā non videri. Et preterea cuȝ aīa ſit quedā ſimilitu-
do dei viſio illa nō magis eſſet ſpecularis ⁊ enigmatica q̄
eſt in via ꝙ viſio clara ⁊ aperta q̄ repromittit ſanctis ī glo
ria ⁊ in q̄ erit beatitudo noſtra. Uñ Aug. dicit hic in glo
ſa ꝙ viſio dei q̄ eſt p ſimilitudinē ptinet ad viſionē ſpecu
li ⁊ enigmatis. Sequeret etiaȝ ꝙ beatitudo hoīs vltima
eſſet in alio ꝙ in ipſo deo qꝺ eſt alienum a fide. Naturale
etiam hoīs deſideriū qꝺ eſt puneniēdi ad pmā rerum cau
ſam ⁊ cognoſcendi ipſam p ſeipſam eſſet inane. ¶ Sequi
tur. Nunc cognoſco ex pte ⁊c. hic illud qꝺ pbauit in ge-
nerali pbat in ſpeciali de cognitiōe ſuipſius dicēs: Nūc
id eſt in pſenti vita ego paulus cognoſco ex pte id ē obſcu
re ⁊ imperfecte. tunc aūt ſcȝ in patria vt cognoſcaȝ ſicut ⁊
cognitus ſum id ē ſicut deus cognouit eſſentiam meā ita
deum cognoſcam p eſſentiā. ita ꝙ ly. ſicut. non importat
hic equalitatē cognitionis ſed ſimilitudinē tm̄. ¶ Conſe
quenter infert principalē concluſionem cum dicit: Nunc
aūt manent ⁊c. Cauſa aūt quare non facit mentionē de oī
bus donis. ſed iſtis trib⁹ tm̄ eſt: qꝛ hec tria cōiungūt deo
alia aūt ñ cōiūgūt deo niſi mediātib⁹ iſtis. Alia etiā dona
ſunt qdā diſponētia ad gignēdū iſta tria ī cordib⁹ hoīm.
Uñ ⁊ ſolū iſta tria ſcȝ fides ſpes ⁊ caritas dicunt xtutes
theologice qꝛ hñt imediate deū p obiecto. Sed cū dona
ſint ad pficiendū vel affectū vel intellectuȝ ⁊ caritas pfici
at affectum: fides intellectum. non videt ꝙ ſpes ſit neceſ-
ſaria ſed ſupflua. Ad hoc ſciendū ꝙ amoꝛ eſt quedaȝ vis
vnitiua ⁊ oīs amoꝛ in vnione quadā cōſiſtit. Unde ⁊ ſm
diuerſas vniōes diuerſe ſpecies amicitie a philoſopho di
ſtinguunt. Nos autē habemus duplicem coniunctionem
cum deo. Una eſt quantū ad bona nature que hic pticipa-
mus ab ipſo. Alia ꝙtū ad beatitudinē inquantuȝ nos hic

ſumus participes p gratiā ſuperne felicitatis ſm ꝙ hic ē
poſſibile. ſperamus etiam ad pfectam conſecutionē illi⁹
eterne beatitudinis puenire ⁊ fieri ciues celeſtis hieruſa-
lem. Et ſm primā cōmunicationē ad deuȝ eſt amicitia na-
turalis. ſm quā vnumquodꝗ ſm ꝙ eſt deum vt cauſam
primā ⁊ ſummū bonum appetit ⁊ deſiderat vt finem ſuuȝ
Scōm vero cōmunicationē ſecūdā eſt amoꝛ charitatis: q̄
ſolum creatura intellectualis deuȝ diligit. Quia vero ni-
hil poteſt amari niſi ſit cognitum. ideo ad amorē charita-
tis exigit primo cognitio dei. Et qꝛ hoc eſt ſupra naturā p
mo exigit fides que eſt non apparentū. Secūda ne homo
deficiat vel aberret exigit ſpes: p quam tendat in illum fi
nem ſicut ad ſe ptinet ⁊ de his tribus dicit eccl. 2. Qui ti
metis deum credite in illum. ꝙtū ad fidē. qui timetis deū
ſperate in illum ꝙtum ad ſpem. q̄ timetis deum diligite
eum. ꝙtum ad charitatē. Iſta ergo tria manent nūc. ſȝ ca
ritas maioꝛ eſt omnib⁹ ppt ea q̄ dicta ſunt ſupra.

Incipit capitulū decimūquartū.

Sectamini charitatem emulamini
ſpiritalia: magis aūt vt pphetetꝭ
Qui enim loquit lingua: nō ho-
minib⁹ loquit: ſed deo. Nemo eñ
audit. Spūs autē loquit miſteria. Nam qui
pphetat: hominib⁹ loquit ad edificationem
⁊ exhortationē ⁊ conſolationeȝ. Qui loquit
lingua ſemetipſum edificat. qui aūt pphe-
tat eccleſiam dei edificat.

Poſita excellentia charitatis ad alia dona: hic conſequē-
ter aplus cōparat alia dona ad inuicē: oñdens excellentiā
pphetie ad donū linguaꝝ. Et circa hoc duo facit. Pꝛio
oſtendit excellentiā pphetie ad donum linguaꝝ. Scōo
quō ſit vtendum dono linguaꝝ ⁊ pphetie ibi. Quid ergo
ē fratres ⁊c. Circa pmū duo facit. Primo oſtendit ꝙ do-
num pphetie eſt excellentius ꝙ donū linguarū rōnibus
ſumptis ex pte infidelium. Secundo ex parte fideliū ibi.
Fratres mei ⁊c. Prima pars diuidit in duas. Pꝛio oſtē
dit ꝙ donū pphetie eſt excellentius dono linguarū ꝙtuȝ
ad vſum eorum in exhortationib⁹ ſeu predicationib⁹. Se
cūdo ꝙtū ad vſum linguaꝝ q̄ eſt in orando. Ad hec enim
duo ē vſus lingue ibi. Et ideo loquit ⁊c. Circa pmū duo
facit. Primo eñ pmittit vnū p qꝺ continuat ſe ad ſeqn-
tia. ⁊ hoc ē ꝙ dicit. dictum eſt ꝙ charitas oīa dona excel-
lit. Si ergo ita ē ſectamī ſcȝ viribus charitatē que eſt dul
ce ⁊ ſalubre vinculū mentiū. 1. Pe. 4. Ante omia chari-
tateȝ ⁊c. Col. 3. Sup omia aūt charitatē habete ⁊c. Scōo
ſubdit illud p quod continuat ſe ad ſequentia. Et hoc eſt
qꝺ dicit. Emulamini ⁊c. Quaſi dicat. licet caritas ſit ma-
ioꝛ ominibus donis tñ alia non ſunt contemnenda. Sed
emulamini id ē feruenter ametis ſpūalia dona ſpūſancti
1. Pe. 3. Quid ē qꝺ vobis noceat ⁊c. Licȝ aūt emulatio
qñꝗ ſumat p feruenti dilectione: qñꝗ p inuidia: tñ non
eſt equiuocatio. imo vnum procedit ab alio. Zelari eñ et
emulari deſignat feruentem amorē alicuius rei. Cōtingit
aūt ꝙ res amata ita diligit feruenter ab aliquo ꝙ nō pati
tur ibi conſortē ſed ipſe vult eam ſolus ⁊ ſingulariter. Et
iſte eſt zelus q̄ ſm quoſdā eſt amoꝛ intenſus non patiens
conſortiū in amato. Hoc tñ non contingit in ſpūalibus q̄
poſſunt pfectiſſime a multis pticipari: ſed ſoluȝ in illis q̄
non poſſunt a multis participari. Unde in charitate nō ē
huiuſmodi zelus nō patiens cōſortiuȝ in amato ſed tantū
in corporalib⁹ in q̄bus puenit ꝙ ſi aliquis habet illud qꝺ
ipſe zelat doleat. ⁊ ex hoc conſurgit emulatio que eſt inui
dia. ſicut ſi ego amo dignitatē ſeu diuitias doleo ꝙ aliqs

habet eas vñ ei inuideo. Et ſic patet ꝙ ex zelo ſurgit inuidia. Cū ģ dicit emulamini ſpūalia. nō intelligit ð inuidia qꝛ ſpūalia poſſunt a mltis hēri. ſꝫ dic̄ emulamī vt īducat ad ferueter amandū deū. Et qꝛ int̄ ſpūalia eſt grad' q̄dam qꝛ ꝓphetia excedit donum linguaꝝ. ideo dicit. Magis aūt vt ꝓpheteris quaſi dicat. Inter ſpiritualia magis emulamini donū ꝓphetie. i. theſſal'. 5. Spūm nolite extīguere. ꝓphetias nolite ſpernere. ¶ Ad explanatiōꝫ aūt totius capituli pꝛenotanda ſunt tria. ſcꝫ quid ſit ꝓphetia. quot modis dicat̄ in ſcꝑtura ſacra ꝓphetia. ⁊ quid ſit loqui linguis. Circa primū ſciendū eſt ꝙ ꝓpheta dicit̄ q̄ſi ꝓcul videns ⁊ ſm̄ quoſdam dicit̄ a foꝛ faris': ſed melius dicit̄ a phanos qð eſt videre. Unde. i. Reg. 9. dicit̄ ꝙ q̄ nunc dicit̄ ꝓpheta olim videns dicebat̄. Unde viſio eoꝝ q̄ ſunt ꝓcul ſiue ſint futura contingentia ſiue ſupꝛa rōem noſtram dicit̄ ꝓphetia. Eſt igit̄ ꝓphetia viſio ſeu manifeſtatio futuroꝝ ꝯtingentiū ſeu intellectū humanū excedētium. Ad huiuſmodi aūt viſionē quattuoꝛ req̄runt̄. Cum em̄ cognitio noſtra ſit ꝑ coꝛpoꝛalia ⁊ ꝑ fantaſmata a ſenſibilib' accepta. Primo exigit̄ ꝙ in imaginatione formēt̄ ſimilitudines coꝛꝑales eoꝝ q̄ oſtendunt̄. vt dionyſi' dicit ꝙ impoſſibile eſt aliter lucere nobis diuinū radiū niſi varietate ſacroꝝ voluminū circumuelatū. Scōm qð exigit̄ ē lumē intellectuale illumināſ intellectū ad ea q̄ ſupꝛa naturalē cognitionē nr̄aꝫ oſtendunt̄ cognoſcenda. Niſi em̄ ad ſilitudines ſenſibiles in imaginatiōe formatas ītelligēdas aſſit lumen intellectuale: ille cui ſimilitudines hmōi oſtēdunt̄ nō dicit̄ ꝓpheta ſed poti' ſomniatoꝛ. ſicut pharao q̄ licet viderit ſpicas ⁊ vaccas q̄ erāt indicatiua futurorum quoꝛundā qꝛ tñ non intellexit qð vidit nō dicit̄ ꝓpheta ſed poti' ille ſcꝫ ioſeph q̄ interpꝛetat' ē. Et ſimilit̄ eſt de nabuhodonoſoꝛ q̄ vidit ſtatuā ⁊ nō ītellexit. Unde nec ꝓpheta dicit̄. ſed daniel. Et ꝓpter hoc dicit̄ Dañ. 10 Intelligentia opus eſt in viſione. Tertiū qð exigit̄ eſt audacia ad annunciandū ea q̄ reuelant̄. Ad hoc em̄ deus reuelat vt alijs denuncient̄ Iere. i. Ecce dedi verba mea in oꝛe tuo. Quartū eſt oꝑatio miraculoꝝ q̄ ſunt ad certitudinem ꝓphetie. Niſi em̄ facerent aliq̄ q̄ excedūt operatiōꝫ nature non crederet̄ eis in his que naturalē cognitionem tranſcendūt. Scōm ģ hos modos ꝓphetie dicunt̄ aliq̄ diuerſis modis ꝓphete. Aliqñ em̄ dicit̄ aliq̄s ꝓpheta q̄ habet oīa iſta quattuoꝛ ſcꝫ ꝙ videt imaginarias viſiones et hꝫ intelligentiā de eis ⁊ audacter āñūciat alijs. ⁊ oꝑat̄ miracula ⁊ de hoc dicit̄ numeri. 12. Si quis fuerit inter vos ꝓpheta ⁊c̄. Aliqñ aūt dicit̄ ꝓpheta ille q̄ habꝫ ſolas imaginarias viſiones ſed tñ im ꝓpꝛie ⁊ valde remote. Aliqñ em̄ dicit̄ ꝓpheta q̄ habet intellectuale lumē ad explanandū etiam viſiones imaginarias ſiue ſibi ſiue alteri factas: Uel ad exponendū dicta ꝓphetaꝝ vel ſcripturas apl'oꝝ. Et ſic dicit̄ ꝓpheta oīs q̄ diſcernit doctoꝝ ſcꝑturas qꝛ eodem ſpū interpꝛetate ſunt quo edite ſunt. Et ſic ſalomō et dauid poſſunt dici ꝓphete inquantū habuerūt lumen intellectuale ad clare ⁊ ſubtiliter intuendū. Nā viſio dauid intellectualis tantum fuit. Dicit̄ etiam ꝓpheta aliq̄s ſolū ex hoc ꝙ ꝓphetaꝝ dicta denunciat ſeu exponit ſeu cantat in eccleſia ⁊ hoc modo dicit̄. i. Reg. 19. ꝙ ſaul erat inter ꝓphetas. i. inter cantantes dicta ꝓphetaꝝ. Dicit̄ etiam aliq̄s ꝓpheta ex miraculoꝝ operatione ſm̄ illud Ecc̄. 48 Et coꝛpus eliſei moꝛtuū ꝓphetauit. i. miraculū fecit. Et ģ dicit hic apl'us ꝑ totum capitulū de ꝓphetis intelligendū eſt de ſcðo modo ſcꝫ ꝙ ille dicit̄ ꝓphetare qui ꝑ lumē intellectuale diuinū viſiōes ſibi ⁊ alijs factas exponit. Et ſm̄ hoc planū erit qð hic dicit̄ de ꝓphetis. ¶ Circa ſcðm ſciendū eſt ꝙ qꝛ in eccleſia primitiua pauci erant q̄b' imminebat fidem xp̄i p̄dicare ꝑ mundū. ideo dñs vt comodi' ⁊ pluribus verbū dei annunciarent dedit eis donū linguarum quib' omnib' p̄dicarent. nō ꝙ vna lingua loquētes ab omnib' intelligerent̄ vt quidā dicunt. ſed ad lr̄am ꝙ linguis diuerſaꝝ gentiū imo oīm loquerent̄. Unde dicit apl'us. Gratias ago deo ꝙ omniū veſtrum lingua loquoꝛ. Et act. i. dicit̄. Loquebant̄ varijs linguis ⁊c. Et hoc donū multi adepti ſunt a deo in eccleſia p̄mitiua. Coꝛinthij aūt qꝛ curioſi erāt. ideo libenti' volebāt illð donū q̄ donū ꝓphetie. Et ģ dicit̄ hic loqui lingua vult apl'us intelligi lingua ignota ⁊ non explanare. ſicut ſi lingua theotonica loquat̄ quis alicui gallico ⁊ non exponat. hic loquit̄ lingua. Uel etiam ſi loquat̄ viſiones tm̄ ⁊ nō exponat loquit̄ lingua. Unde omnis locutio nō intellecta nec explanata q̄cūq; ſit illa eſt ꝓpꝛie loq̄ lingua. ¶ His ergo viſis ad expoſitionē lr̄e accedam' q̄ plana eſt. Circa hoc ģ duo facit Primo ꝓbat ꝙ donū ꝓphetie excellenti' ē dono linguarum. Secundo excludit quandā obiectionē ibi. Uolo aūt vos ⁊c. Et aūt donū ꝓphetie excedat donū linguaꝝ ꝓbat duabus rōnib' quaꝝ p̄ma ſumit̄ ex comparatione dei ad eccleſiam. Secūda ratio ſumit̄ ex cōparatione hoīm ad eccleſiā. Prima aūt ratio talis eſt. Illud ꝑ qð facit homo ea non ſolum que ſunt ad honoꝛē dei ſed etiam ad vtilitateꝫ ꝓximoꝝ eſt melius q̄ illud qð ſit tm̄ ad honoꝛē dei: ſꝫ ꝓphetia eſt non tm̄ ad honoꝛē dei ſed etiā ad ꝓximi vtilitatem. ꝑ donum vero linguaꝝ ſolū illud ſit qð eſt ad honorem dei. ergo ⁊c. Huius aūt rōnis ponit mediū ⁊ p̄mo q̄tum ad hoc ꝙ dicit ꝙ q̄ loquit̄ lingua honoꝛat tm̄ deum. Et hoc eſt ꝙ dicit. Qui loquit̄ lingua ſcꝫ ignota nō loq̄t̄ hominib' id ē ad intellectū hoīm ſed deo id ē ad honoꝛē dei tm̄. Uel deo qꝛ ipſe deus ſolus intelligit. Sap. 5. Auris zeli dei audit oīa ⁊c. Et ꝙ nō loquat̄ homi ſubdit. Nemo em̄ audit id ē intelligit. Sic em̄ frequenter accipit̄ nō audire ꝓ nō intelligere. Matth. 13. Qui habet aures audiendi audiat. Quare aūt ſoli deo loq̄t̄ ſubdit ꝙ ipſe de' loquit̄. Unde dicit. ſpūs aūt dei loquit̄ myſteria id eſt occulta. Mat. 10. Nō em̄ vos eſtis q̄ loq̄mi ⁊c. ĝ. 2. Nemo nouit que ſunt ſpūs dei ⁊c̄. Scðo ꝓbat id qð dicit ꝙ ꝓphetia eſt ad honoꝛē dei ⁊ vtilitatē ꝓximoꝝ. Unde dicit. Nam qui ꝓphetat ⁊c̄. id ē explanat viſiones ſeu ſcripturas loquit̄ hominib' id ē ad intellectū hoīm ⁊ hoc ad edificationē incipientiū ⁊ ad exhoꝛtationē ꝓficiētiū. i. theſ. 5. Conſolamini puſillanimes Titū. 2. Loq̄re ⁊ exhoꝛtare Ad ꝯſolationē deſolatoꝝ. Uel edificatio ꝑtinet ad ſpiritualem affectionē qꝛ ibi pꝛimo incipit edificium ſpūale. Eph. 2. In quo ⁊ vos coedificamini ⁊c̄. Exhoꝛtatio vero ad inductionē ad bonos actus. qꝛ ſi affectus eſt bonus tūc actus eſt bonus Titū. 2. Hec loquere ⁊ exhoꝛtare. Cōſolatio vero īducit ad tolerantiā malorꝝ Ro. 15. Quecūq; ſcripta ſunt ad noſtrā doctrinā ſcꝑta ſunt. Ad hec em̄ tria inducunt pꝛedicantes diuinā ſcꝑturā. Secunda ratio talis eſt. Illud qð ē vtile ſoli facienti eſt min' q̄ illð qð ꝓdeſt etiam alijs. loqui aūt linguis eſt vtile ſoli ei qui loq̄t̄ ꝓphetare vero alijs ꝓdeſt. Igit̄ ⁊c̄. Huius aūt rationis ponit mediū. ⁊ p̄mo quantū ad pꝛimā ꝑtē medij. Et hoc ē ꝙ dicit. Qui loquit̄ lingua ſemetipſum ⁊c̄. pſ. Cōcaluit coꝛ meum intra me ⁊c̄. Secundo q̄tum ad ſecundā ꝑtem ⁊ hoc eſt ꝙ dicit. Qui aūt ꝓphetat eccleſiā id eſt fideles edificat inſtruendo Eph. 2. Superedificati ſupꝛa fundamentum apl'oꝝ ⁊ ꝓphetaꝝ.

Lectio ſecunda.

Volo aūt vos om̄es loq̄ linguis: magis aūt ꝓphetare. Nā maioꝛ eſt q̄ ꝓphetat q̄ qui loquit̄ linguis. niſi foꝛte interpꝛetet̄ vt eccleſia edificationē accipiat. Nūc aūt fratres ſi venero ad vos linguis

loquens: quid vobis ꝓdero: niſi vobis loqr
aut in reuelatione. aut in ſcientia. aut in pro
phetia. aut in doctrina. Tñ que ſine aīa ſunt
vocem dantia. ſiue tibia. ſiue cithara. niſi di
ſtinctionē ſonituuꝫ dederint: quō ſciet̄ id qd
canitur aut citharizat̄. Etenim ſi incertā vo
cem de tuba quis parabit ſe ad bellum? Ita
⁊ vos ꝑ linguam niſi manifeſtū ſermonē de
deritis: quō ſciet̄ quod dicit̄. Eritis enim in
aera loqntes. Tā mlta vt puta genera ligua
rum ſunt in hoc mundo. ⁊ nihil ſine voce eſt
Si ergo neſciero virtutē vocis: ero ei cui lo
quor barbarus: ⁊ qui loquit̄ mihi barbarus
Sic ⁊ vos qm̄ emulatores eſtis ſpūuꝫ ad edi
ficationem eccleſie querite vt abundetis.

Hic aplūs excludit obiectionē ſeu falſum intellectum qui
poſſet eſſe circa premiſſa. poſſent em̄ aliqui credere ꝙ exq
aplūs prefert ꝓphiam dono linguaꝝ ꝙ donū linguarum
eſſet contemnendū. Unde vt hoc excludat dic̄. Uolo autē
vos ⁊c̄. Ubi primo oſtendit quid intēderit inſinuare. Se
cundo rōem hoꝝ aſſignat ibi. Nam maior ⁊c̄. Dicit ḡ licꝫ
hec q̄ dicta ſunt ſupra dixerim non tm̄ volo vos donū lin
guaꝝ ſpernere. ſed volo vos oēs loqui linguis tm̄ magis
volo vt ꝓphetetis. Numeri. 11. Quis tribuat vt omnis
populus ⁊c̄. Cuiꝰ rationē aſſignat cuꝫ dicit. Nam maior
⁊c̄. q̄ſi d. Ideo volo vt magis ꝓphetetis. qꝛ maior eſt ⁊c̄.
Et huius ratio eſt qꝛ aliqn̄ aliq̄ mouentur a ſpūſancto loq
aliqd myſticū qd ipſi non intelligūt. Unde iſti habēt do
nū linguaꝝ. Aliqn̄ aūt nō ſolū loquūt̄ linguis: ſꝫ etiā ea q̄
dicunt interpretant̄. Et ideo dicit. Niſi vt interꝑtet̄. Nā
donum linguaꝝ cum interpretatione eſt melius ꝙ ꝓphe
tia. qꝛ ſicut dictū eſt interpretatio cuiuſcūq; ardui ꝑtinet
ad ꝓphetiā. Unde q̄ loquit̄ ⁊ q̄ interpretat̄ ꝓpheta eſt et
donum linguaꝝ habet. ⁊ interꝑtat̄ vt eccleſiam dei edifi
cet. ideo dicit. Ut eccleſiā ⁊c̄. id eſt nō ſolum intelligat ſe
ſed etiam vt eccleſia edificet̄. Ro. 14. Que edificationis
ſūt inuicē cuſtodiamꝰ. ⁊ Ro. 15. Unuſq̄ſq; ꝓximo ſuo place
at i bonū ad edificatōꝫ. Nūc aūt frēs ⁊c̄. hic ꝓbat ꝙ donū
ꝓphie ē excellētiꝰ ꝙ donū linguaꝝ ꝑ exēpla. ⁊ hoc tripli
citer. Primo ꝑ exemplū a ſeipſo ſumptū. Secūdo ꝑ exē
plum ſumptū a rebus inaīatis ibi. Tñ q̄ ſine aīa ⁊c̄. Ter
tio ꝑ exemplū ſumptū ab hominibꝰ diuerſimode loquen
tibus ibi. Tam multa ⁊c̄. Ex ſeipſo aūt argumentat̄ ſic.
Conſtat ḡ ꝙ ego non minus habeo donū linguaꝝ ꝙ vos
ſed ſi loquerer vobis ſolum linguis ⁊ nō interpretarer ni
hil vobis ꝓdeſſem. Ergo nec vos ad inuicē. Et hoc eſt ꝙ
dicit. Nunc aūt fratres ſi venero ad vos linguis loquēs.
Hoc dupliciter pōt itelligi ſcꝫ vel linguis ignotis vel ad
lr̄am quibuſcūq; ſignis non intellectis. quid vobis ꝓde
ro niſi loquar vobis aut in reuelatione ⁊c̄. Ubi notanduꝫ
ꝙ iſta quattuor ſcꝫ aut in reuelatiōe ⁊c̄. poſſunt duplicit̄
diſtingui. Uno mō penes ea de quibꝰ ſunt. Et ſic ſciēdū ē
ꝙ illuſtratio mentis ad cognoſcendū eſt de quattuor qꝛ vl̄
eſt de diuinis. ⁊ hec illuſtratio ꝑtinet ad donū ſapientie.
Diuinoꝝ em̄ vt ſupra dictum ē. 2. eſt reuelatio qꝛ q̄ ſunt
dei nemo nouit ⁊c̄. Et ideo dicit in reuelatione q̄ ſcꝫ illu
minat̄ mens ad cognoſcendū diuina. Uel eſt de terrenis
⁊ non de quibuſcūq;. ſed de illis tm̄ q̄ ſunt ad edificatiōꝫ
fidei. ⁊ hoc ꝑtinet ad donū ſcientie. ⁊ ideo dicit. In ſcien
tia. non geometrie nec aſtrologie qꝛ hec nō ꝑtinēt ad edi
ficationē fidei, ſed in ſcientia q̄ eſt ſanctoꝝ ſap. 10. Dedit

illi ſciam ſanctoꝝ ⁊c̄. Uel eſt de euentibus futuroꝝ ⁊ hoc
ꝑtinet ad donū ꝓphetie. Et ideo dicit. Aut in ꝓphetia.
ſap. 8. Signa ⁊ monſtra ſcit anteꝙ fiant. ⁊ euentus tem
poꝝ ⁊ ſeculoꝝ. Notandū aūt ꝙ ꝓphetia non accipit̄ hic
cōmūiter ſcꝫ ſm̄ ꝙ ſupra dictū: ſed accipit̄ hic particulari
ter ꝓut eſt manifeſtatio futuroꝝ tm̄. Et ſm̄ hoc diffinit̄ a
Caſſiodoro. Prophetia eſt diuina inſpiratio rerū: futura
imobili veritate denuncians. Ecc̄. 24. Adhuc doctrinaꝫ
quaſi ꝓphetiam effundā ⁊c̄. Uel eſt de agendis moralibꝰ
⁊ hoc ꝑtinet ad doctrinā. Et ideo dicit. Aut in doctrina.
Ro. 12. Qui docet i doctrina. Prouer. 13. Doctrina bo
na dabit gratiaꝫ. Alio modo poſſunt hec diſtingui penes
modos acquirendi cognitionē. Et ſic ſciendū eſt ꝙ oīs
cognitio aut ē a ſupnaturali principio. ſ. deo: aut naturali
ſcꝫ lumine naturali intellectus nr̄i. Si aūt a ſupnaturali
principio ſcꝫ lumine diuino infuſo: hoc pōt eſſe dupliciť.
qꝛ aut infundit̄ ſubito cognitio ⁊ ſic eſt reuelatio. aut in
fundit̄ ſucceſſiue ⁊ ſic eſt ꝓphetia quā nō ſubito habuerūt
ꝓphete ſed ſucceſſiue ⁊ ꝑ partes. vt coꝝ ꝓphetie oñdūt.
Si vero cognitio acq̄ratur a naturali pricipio hoc eſt aut
ꝑ ſtudiuꝫ ꝓpriū ⁊ ſic ꝑtinet ad ſcientiā. aut tradit̄ ab alio
⁊ ſic ꝑtinet ad doctrinā. ¶ Tñ que ſine anima ⁊c̄. hic oſtē
dit idē ꝑ exempla ſumpta ex rebꝰ inaīatis ſcꝫ ꝑ inſtrumen
ta q̄ videnť vocem habere. Et ꝑmo ꝑ inſtrumēta gaudij.
Secūdo ꝑ inſtrumēta pugne ibi. Etem̄ ſi incertā ⁊c̄. Di
cit ḡ. Hoc non ſolū patet ꝑ ea q̄ ſupra dicta ſunt ſed etiam
q̄tū ad ea q̄ ſine aīa vocem dant ꝙ loqui linguis nō ſoluꝫ
non ꝓdeſt alijs. Et q̄ ſine aīa ſunt vocem dantia. Contra
vox eſt ſonus ab ore animalis ꝓlatꝰ naturalibꝰ inſtrumē
tis formatus. Non ergo ea que ſunt ſine aīa dant vocem.
Dicendū ꝙ licet vox non ſit niſi animaliū tamē poteſt di
ci ꝑ quādā ſimilitudinē ſcꝫ ſm̄ ꝙ quedā ſicuti inſtrumēta
habent quandā ꝯſonātiā ⁊ melodiā. ⁊ ideo de illis hic fa
cit mentionē ſcꝫ de cithara q̄ dat vocem tactu: ⁊ tibia que
flatu. Si ergo hec dant voceꝫ ſine diſtinctione quomō ſci
etur ⁊c̄. Cum em̄ homo ꝑ inſtrumēta aliquid intendat ex
primere ſcꝫ aliquos cantus q̄ ordinant̄ vel ad fletū vel ad
gaudiuꝫ. Eſa. 30. Canticū erit vobis ſicut vox ſanctificate
ſolēnitatis: ⁊ leticia cordis ſicut q̄ pergit cū tibia vt intret
in montem dñi Uel etiam ad laſciuiā non poterit dijudi
cari ad quid canit̄ tibia aut ad quid cithara ſi ſonus ſit cō
fuſus ⁊ indiſtinctus. Ita ſi homo loquit̄ linguis ⁊ nō in
terpretat̄ non poterit ſciri qd velit dicere. ¶ Etem̄ ſi incer
tam vocem dederit ⁊c̄. hic oſtendit idē ꝑ exempla inani
matoꝝ. ſ. ꝑ inſtrumēta ad pugnā ordinata. Et ſumit̄ hec
ſimilitudo ex libro numeri. 10. Ibi em̄ legit̄ ꝙ dñs ꝑcepit
moyſi vt faceret duas tubas argenteas q̄ eſſent ad cōue
niendū populū ad mouendū caſtra ⁊ ad pugnandū. Et ꝓ
quolibet iſtoꝝ habebant certum modū tubandi. qꝛ aliter
dabant vocem quādo debebant cōuenire ad conciliū. alit̄
quādo mouebant caſtra. ⁊ aliter quādo pugnabant. ⁊ idō
arguit aplūs ꝙ ſicut ſi tuba det incertā voceꝫ id eſt indi
ſtinctā neſcit̄ vtrū debeat ſe parare ad bellum: ⁊ ita vos ſi
loquimini tm̄ linguis niſi diſtinctū ſermonē dicatis inter
pretando vel exponendo non poterit quis ſcire quid loq̄
mini. Per tubā poteſt intelligi ꝑdicator Eſa. 58. Quaſi
tuba exalta vocem tuam ⁊c̄. Ratio aūt quare nō poteſt ſci
ri quid loq̄mini eſt qꝛ eritis in aera loquētes id ē inutilit̄
ſupra. 9. Sic pugno nō quaſi aera verberās ⁊c̄. ¶ Tam
multa ⁊c̄. hic ſumit exemplū a diuerſis linguis loquenti
um. Et circa hoc tria facit. Primo oſtendit diuerſitatem
linguarum. Secundo inutilitatē loquentiū ſibi ad inuicē
in linguis extraneis ibi. Si ergo neſciero ⁊c̄. Tertio con
cludit quod intendit ibi Sic ⁊ vos quoniā emul̄. ⁊c̄. Dic
ḡ primo. Multe ⁊ diuerſe lingue in mūdo ſunt. ⁊ q̄libꝫ pōt
loq̄ q̄cūq; vult. ſi tm̄ nō loq̄t̄ determinate nō intelligit̄. Ex

hoc eſt ꝙ dicit. Tam multa ⁊c. hoc pōt dupliciter exponi qꝛ pōt continuari cū precedentib⁹ vt dicat. Eritis in aera loquētes. ⁊ tam multa vt puta ⁊c. q̄ſi dicat. Ideo in aera id eſt inutiliter loq̄mini omnibus linguis qꝛ loquimini ſine intellectu q̄ tñ ꝓprias ſignificationes vocū ad hoc habent vt intelligant. Nihil em̄ ſine voce eſt. Uel poteſt ſic pūctari. Eritis in aera loquētes. tam multa vt puta ſunt genera linguaꝝ .i. ſingulis linguis. ¶ Si ḡ neſciero ⁊c. hic oſtēdit hoꝝ inutilitatē. Et hoc eſt ꝙ dicit. Si loquar omnibus linguis. ſed ſi neſciero virtutē vocis id ē ſignificationē vocis. ero cui loquar barbarus Iere. 5. Adducā ſuꝑ te gentē de longinquo. gentē cuius ignoras linguā. ¶ Nota ꝙ barbari ſm quoſdā dicunt illi quoꝝ idioma diſcordat omnino a latino. Alij vero dicūt ꝙ quilibꝫ extraneus eſt barbarus omni alij extraneo. q̄n ſcꝫ non intelligit ab eo. Sed hoc nō eſt verū qꝛ ſm Yſidorū barbaria eſt ſpecialis natio. Col'. 3. In xp̄o ieſu non eſt barbarus ⁊ ſcitha. ⁊c. Sꝫ ſm ꝙ verius dicit barbari ꝓprie dicūt illi q̄ in virtute corporis vigēt in virtute rōnis deficiūt. ⁊ ſunt quaſi extra leges ⁊ ſine regimine iuris. Et huic videt cōſonare Ariſtoteles in politicis ſuis. ¶ Cōſequēter cuꝫ dicit. Sicut et ⁊c. cōcludit qꝺ intēdit. ⁊ hoc pōt dupliciter conſtrui. Primo vt punctet hoc mō. q̄ſi dicat ſic ego ero barbarus vobis ſi loquar ſine ſignificatione ⁊ interpretatione. ſicut ⁊ vos eritis barbari ad inuicem. ⁊ ideo querite vt abūdetis ⁊c. ⁊ hoc q̄m eſtis emulatores ⁊c. Uel alio modo vt totū ponat ſub diſtinctione. Quaſi diceret. Ne ergo ſitis barbari ſic ſcꝫ ſicut ego facio. q̄m eſtis emulatores ſpūum id eſt donoꝝ ſpūſſancti querite a deo vt abundetis. ꝓuer. 15. In abūdanti iuſticia virt⁹ maxia ē. Que quidē iuſticia eſt edificare alios. Matth. 7. Petite ⁊ dabit vobis querite ⁊ inuenietis. pulſate ⁊ aperiet vobis.

Lectio tertia

T ideo qui loquitur lingua oret vt interpretet. Nam ſi orem ligua ſpūs meus orat. mens autē mea ſine fructu ē. Quid ergo eſt. Orabo ſpiritu: orabo ⁊ mente. Pſallam ſpiritu: pſallam ⁊ mente Ceteruꝫ ſi benedixeris ſpiritu. quis ſupplet locum idiote? Quomodo dicet amen ſuꝑ tuam benedictionē? Quoniā quid dicas neſcit Naꝫ tu quidē bene gratias agis ſed alter nō edificatur.

Supra oſtendit aplus excellentiā doni ꝓphetie ad donū linguaꝝ rōnib⁹ ſumptis ex parte exhortationis: hic vero oſtendit idem rōnibus ſumptis ex ꝑte rōnis. hec em̄ duo ꝑ linguā exercem⁹ orationē ſcꝫ ⁊ exhortatōꝫ. Et circa hoc duo facit. Primo em̄ ꝓbat excellentiā ꝓphetie ad donū linguaꝝ rōnibus. Scđo exemplis ibi. Grās ago deo meo ⁊c. Circa ṗmū duo facit. Primo ponit neceſſitatē orationis. Secūdo oſtendit quō in orōne plus valet donū prophetie q̄ donū linguarū. Nam ſi orem lingua ⁊c. Dicit ḡ primo dixi ꝙ donum linguaꝝ ſine dono ꝓphetie non valet. ⁊ ideo ꝙ interꝑtari eſt actus ꝓphetie q̄ eſt excellentior illi q̄ loq̄t ligua ig̃ta vl' extranea vl' aliq̄ myſteria oculta oret ſcꝫ deum vt interpretet id ē vt interpretandi gr̄a detur ſibi Cor'. 11. Orantes vt deus apiat hoſtiū. Glo. aliter exponit oret. Orare em̄ dicit dupliciter. ſcꝫ vel deꝑcari deū vel ꝑſuadere. Quaſi dicat Qui loquit lingua oret id eſt ita ꝑſuadeat vt interꝑtet. ⁊ ſic accipit orare hic glo. ꝑ totum capitulū. Sed non eſt hec intētio apli ſed ꝓ deprecatione ad deum. Naꝫ ſi oret ⁊c. hic oſtendit ꝙ in orādo plus valet ꝓphetia q̄ donum linguaꝝ. ⁊ hoc dupliciter. Primo rōne ſumpta ex ꝑte ipſius orantis. Secūdo ratione ſumpta ex ꝑte audientis ibi. Ceterū ſi benedixeris ⁊c. Circa primū duo facit. Primo ponit rationem ad ꝓpoſitum oſtendendū. Scđo remouet obiectionem ibi. Quid ergo ⁊c. Circa ṗmū ſciēdū eſt ꝙ eſt duplex oratio. Una eſt priuata q̄n ſcꝫ q̄s orat in ſeipſo ⁊ ꝓ ſe. Alia publica q̄n quis orat coram populo ⁊ ꝓ alijs. ⁊ in vtraq; contingit vti ⁊ dono linguaꝝ ⁊ dono ꝓphetie. Et ideo vult oſtendere ꝙ in vtraq; plus valet donū ꝓphetie q̄ donuꝫ linguaꝝ. Et primo in oratione ṗuata dicens ꝙ ſi ſit aliq̄s ideota q̄ faciat orationē ſuā dicēs pſalmū vel pater noſter ⁊ non intelligat ea q̄ dicit iſte orat lingua ⁊ nō refert vtrū oret verbis ſibi a ſpūſancto conceſſis ſiue verbis aliorum. Et ſi ſit alius q̄ orat ⁊ intelligit q̄ dicit hic quidē orat et ꝓpheṫat. conſtat ꝙ plus lucrat q̄ orat ⁊ intelligit q̄ qui tm̄ lingua orat q̄ ſcꝫ non intelligit que dicit. Nam ille q̄ intelligit reficit ⁊ q̄tum ad intellectū ⁊ quantū ad affectuꝫ. ſed mens eius q̄ non intelligit eſt ſine fructu refectionis. Unde ⁊ cuꝫ melius ſit refici q̄tū ad affectum ⁊ intellectū q̄ q̄tū ad affectū ſolū: conſtat ꝙ in orōne plus valet ꝓphetie donum q̄ ſolum donum linguaꝝ. Et hoc eſt ꝙ dicit. Dico ꝙ oret vt interpretet. Naꝫ ſi orem lingua id ē orādo vtor dono linguaꝝ ita ꝙ ꝓferam aliq̄ q̄ non intelligo tūc ſpūs meus. i. ſpūſſanctus mihi datus orat q̄ inclinat ⁊ mouet me ad orandū. Et nihilomin⁹ mereor in ipſa oratione. qꝛ hocipſum ꝙ moueor a ſpūſancto eſt mihi meritū. Ro. 8. Nā q̄d orem⁹ ſicut oportet neſcim⁹ ſed ipē ſpūſanct⁹ poſtulare nos facit. Ul' ſpūs meus id ē ratio mea orat id ē dictat mihi ꝙ ego loquar ea que ad bonū ſunt ſiue verbis ꝓprijs ſiue aloꝝ ſanctoꝝ. Uel ſpūs me⁹ id eſt virtus imaginatiua orat inquātū voces ſeu ſiītudines corporaliū ſunt tm̄ in imaginatione abſq; hoc ꝙ intelligant ab intellectu ⁊ ideo ſubdit. Mens aūt mea id eſt intellectus meus ſine fructu eſt. qꝛ non intelligit. Et ideo melius eſt in oratione ꝓphetia ſeu interꝑtatio q̄ donū linguaꝝ. ſed nunq̄d q̄ncūq; quis orat ⁊ non intelligit que dicit eſt ſine fructu orationis. Dicendū ꝙ duplex eſt fructus orationis. Un⁹ fructus eſt meritū qꝺ hoī ꝓuenit. Alius fruct⁹ ē ſpūalis cōſolatio ⁊ deuotio concepta ex oratione. Et q̄tū ad fructū deuotionis ſpūalis priuat qui nō attendit ad ea que orat ſeu non intelligit. ſed quantū ad fructū meriti nō eſt dicēdū ꝙ euacuet qꝛ ſic multe orōnes eſſent ſine merito: cum vix ynum pater noſter pōt homo dicere q̄n mens ad alia ferat. Et ideo dicendum eſt ꝙ q̄n orans aliq̄n diuertit ab his q̄ dicit. ſeu q̄n q̄s in vno opere meritorio non cōtinue cogitat in quolibꝫ actu qꝺ facit hoc ꝓpt deū nō ꝑdit rationem meriti. Cuius ratio eſt qꝛ in oībus actib⁹ meritorijs q̄ ordinant ad fine rectum nō requirit ꝙ intentio agētis cōiungat fini ſm quēlibet actum. ſed vis prima q̄ mouet intentionē manet in toto opere etiam ſi aliq̄n in aliq̄ ꝑticulari diuertat. ⁊ hec ṗma vis facit totū opus meritorium niſi interrumpatur ꝑ contrariā affectionē q̄ diuertat a fine ꝑdicto ad finē contrariū. ¶ Sed ſciendū ꝙ eſt triplex attentio. Una eſt ad verba q̄ homo dicit ⁊ hec aliq̄n nocet inquantū impedit deuotionē. Alia eſt ad ſenſuꝫ verboꝝ. ⁊ hec nocet nō tñ ē multū nociua. Tertia ē ad finē ⁊ hec eſt melior ⁊ q̄ſi neceſſaria. Tñ id qꝺ dicit aplus mēs eſt ſine fructu: intelligit de fructu refectiōis. Quid ergo ē ⁊c. Quia poſſet aliq̄s dicere ex q̄ orare lingua ē ſine fructu mentis. ſed tñ ſpūs orat. nūquid ḡ non eſt orandū ſpū ideo aplus hoc remouet dicens ꝙ vtroq; modo orandū ē ⁊ ſpū ⁊ mente. qꝛ homo debet ſeruire deo de oīb⁹ q̄ habet a deo. ſꝫ a deo habet ſpūm ⁊ mētē ⁊ iō debꝫ de vtroq; orare Ecc. 47. De omni corde ſuo laudabit dominū ⁊c. Et ideo dicit. Orabo ſpū orabo ⁊ mente. Pſallā ſpū ⁊c.

Et ſic dicit orabo ⁊ pſallā qꝛ oratio vel eſt ad deprecandū deum. ⁊ ſic dicit orabo: vel ad laudandū ⁊ ſic dicit pſallā. De iſtis duob⁹ Iac. 5. Triſtat̄ qs in vobis oret equo aīo ⁊ pſallat. pſ. Pſallite dño ⁊c. Orabo ꝑ ſpū id eſt imaginatione ⁊ mente id ē voluntate. ¶ Ceteruꝫ ſi benedixeris ⁊c. Hic ſcdo oſtendit ꝙ donuꝫ ꝓphetie plus valet ꝙ donum linguaꝝ etiā in orōne publica q̄ eſt qn̄ ſacerdos publice orat. vbi aliqn̄ dicit qdā q̄ non intelligit aliqn̄ aliq que intelligit. Et circa hoc tria facit. Primo ponit rationem. Secūdo exponit eaꝫ ibi. Quō dicet ⁊c. Tertio ꝓbat qd ſuppoſuerat ibi. Nā qd ⁊c. Dicit ꝑ dixi ꝙ donū ꝓphetie in oratione priuata plus valet. ceterū. pſꝫ ⁊ in publica qꝛ ſi benedixeris id ē ſi benedictionē dederis ſpū id ē in lingua que non intelligat̄ ſeu imaginatione ⁊ motus a ſpū ſancto qs ſupplet locum ideote. Ideota ꝓprie dicit̄ q̄ ſcit tm̄ linguā in qua natus eſt. Quaſi diceret. Quis dicet illud qd debet dicere ibi ideota: qd eſt dicere amē. Et ideo dicit. Quō dicet ſupplens tuam benedictionē. vbi gloſa exponit id ē quō conſentiet benedictioni a te facte in pſona eccleſie. Eſa. 65. Qui benedictus eſt ſup terrā benedicet in eo amen. Amen idem eſt qd fiat vel veruꝫ eſt. quaſi dicat ſi non intelligit q̄ dicis quō cōformabit ſe dictis tuis? Pōt quidē ſe conformare etiam ſi nō intelligat ſed in generali tm̄ nō in ſpeciali. qꝛ non pōt intelligere qd boni dicas niſi ꝙ bn̄dicas tm̄. Sed quare nō dant̄ benedictiones in vulgari vt intelligant̄ a populo ⁊ cōformēt ſe magis. Dicēdū ē ꝙ hoc forte fuit in eccl'ia ꝑmitiua. ſꝫ poſtꝙ fideles inſtructi ſunt ⁊ ſciunt q̄ audiūt in cōmuni officio ſiunt benedictiones in latino. Cōſequēter ꝓbat quare nō poteſt dicere amen cum dicit. Nam tu quidē id eſt licꝫ tu gratias agas bene deo inq̄ntum intelligis: ſed alter q̄ audit ⁊ non intelligit non edificatur inquantuꝫ non intelligit in ſpeciali ⁊ ſi in generali intelligat ⁊ edificet̄. Eph. 4. Omis ſermo malus ex ore veſtro nō ꝓcedat. ſꝫ ſi qs bonus eſt ad edificationē fidei. Et ideo melius eſt vt non ſolum lingua benedicat: ſed etiam vt interpretet̄ ⁊ exponat licꝫ tu q̄ gratias agis bene agas

Lectio quarta.

Gratias ago deo meo ꝙ oīum veſtrū lingua loquor. Sed in eccleſia volo q̄nq; verba ſenſu meo loqui vt et alios inſtruā: q̄ȝ decē milia verboꝝ in lingua Fratres nolite pueri effici ſenſib⁹. ſed malicia ꝑuuli eſtote. In lege em̄ ſcriptū eſt. Qm̄ in alijs linguis ⁊ in labijs alijs loquar populo huic ⁊ nec exaudient me dicit dn̄s. Itaq; lingue in ſignū ſunt non fidelib⁹: ſed infidelibus. ꝓphetie aūt nō infidelib⁹ ſꝫ fidelib⁹.

Hic oſtēdit aplus excellētiā doni ꝓphetie ad donū linguarum ꝑ rationes ſumptas ex parte ſuiipſius. Et circa hoc duo facit. Primo agit grās de dono linguaruꝫ ſibi a deo dato. Scdo ſe eis in exempluꝫ ꝓponit ibi. Sꝫ in eccleſia volo ⁊c. Dicit ꝑ gratias ago ⁊c. q̄ſi dicat. Nō ideo vilipēdo donū linguaꝝ qꝛ ego dico ꝙ donū ꝓphetie ſit excellētius: ſed debet charū haberi. Unde ⁊ ego gratias ago ⁊c. Eſt ꝑ de om̄ibus gratias agendū. 1. theſſal. 5. In om̄ib⁹ gratias agite ⁊c. Uel gratias ago. q̄ſi d. Nō ideo vilipēdo donū linguaꝝ q̄ſi eo carens. immo etiam ego habeo. ⁊ ideo dicit. Gratias ago ⁊c. Et ne intelligat̄ ꝙ om̄es loquerent̄ vna lingua dicit. Oīm veſtrū lingua loquor. Act. 2. Loquebant̄ varijs linguis apl'i ⁊c. ¶ Sꝫ in eccleſia. hic ponit ſe in exemplū q̄ſi dicat. Si ego habeo donū linguarum ſicut ⁊ vos debetis facere illud qd facio. Sed ego volo id ē magis volo loqui in eccleſia quinq; id ē pauca verba ſenſu meo. i. intellectu vt ſcꝫ ego intelligā ⁊ intelligar ⁊ ex hoc inſtruā alios ꝙ decem milia id ē q̄ntācūq; multitudinem verboꝝ in lingua qd eſt loqui non ad intellectum quocūq; modo fiat vt ſupra expoſitū ē. Dicūt quidā ꝙ iō dicit quinq; qꝛ aplus videt̄ velle ꝙ magis velit dicere ſolum vnam orōem ad intellectū ꝙ multas ſine intellectu. Oratio aūt ſm̄ grāmaticos ad hoc ꝙ d̄beat facere ꝑfectū ſenſum debet habere quinq; ſcꝫ ſubiectū. predicatū. copulam verbalē. ⁊ determinationē ſubiecti. ⁊ determinatioꝫ predicati. Alijs videt̄ melius ꝙ qꝛ ad hoc loquendū eſt cū intellectu vt alij doceant̄. ideo ponit quinq; qꝛ doctor debet quinq; docere ſcꝫ credenda. Titū. 3. Hec loquere ⁊ exhortare ⁊c. Agenda. Matth. vltimo. Euntes in mūdum ⁊c. Uitanda ſcꝫ peccata. Ecc̄. 21. Quaſi a facie colubri fuge ⁊c. Eſa. 58. Annuncia populo meo ſcelera ⁊c. Speranda ſcꝫ mercedē eternā. 1. Pe. 1. De qua ſalute exquiſierunt ⁊c. Timenda ſcꝫ penas eternas. Matth. 25. Ite maledicti in ignē eternū ⁊c. ¶ Fratres mei nolite ⁊c. hic oſtendit excellentiā doni ꝓphetie ad donum linguaꝝ rōnibus ſumptis ex parte infideliū. Et circa hoc duo fac. Primo excitat attentionē ⁊ reddit attentos. Secūdo arguit ad ꝓpoſitum ibi. In lege quid ſcriptū eſt. Circa primū videt̄ aplus excludere pallium excuſationis aliquoꝝ q̄ ideo docent quedā rudia ⁊ ſupficialia. quaſi oſ̄dāt ſe volentes viuere in ſimplicitate. ⁊ ideo nō curantes de ſubtilitatib⁹ ad quas ſm̄ rei veritatē nō attingunt hn̄tes verbum dn̄i ad hoc Matth. 18. Niſi cōuerſi fueritis ⁊ efficiamini ſicut ꝑuuli ⁊c. Sꝫ hoc aplus excludit cum dicit. Nolite pueri effici ſenſu id ē nolite puerilia ⁊ inutilia ⁊ ſtulta loqui ⁊ docere. ſ. 3. Cum eſſem paruul⁹ ⁊c. Sed quō debetis effici pueri? affectu nō intellectu. Et ideo dicit. Sꝫ malicia. Ubi ſciēduꝫ eſt ꝙ ꝑuuli deficiunt in cogitando mala ⁊ ſic debem⁹ effici ꝑuuli. ⁊ iō dic. Sꝫ malicia ꝑuuli eſtote. ⁊ deficiunt in cogitando bona ⁊ ſic non debem⁹ eē ꝑuuli. immo viri ꝑfecti. ⁊ ideo dicit. Senſibus aūt ꝑfecti ⁊c. id eſt ad diſcretionem boni ⁊ mali perfecti ſitis. Unde heb. 5. Perfectorum eſt ſolid⁹ cibus ⁊c. Non ergo laudatur in vobis ſimplicitas q̄ opponit̄ prudentie. ſed ſimplicitas q̄ aſtutie. Et ideo dn̄s dicit Mat. 10. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. Ro. 16. Uolo vos ſapientes eſſe in bono: ſimplices in malo. ¶ Cōſequent̄ cū dic. In lege q̄d ſcriptū eſt: arguit ad ꝓpoſituꝫ. Ubi ſciendū eſt ꝙ hoc argumentū ſicut patet ꝑ glo. diſtinguit̄ ꝑ multa. Sꝫ ſm̄ intentionē apl'i non videt̄ ꝙ attendat in toto hoc niſi vna ratio. Et ratio ſua ad ꝓbandū ꝙ donū ꝓphetie eſt excellentius ꝙ donū linguaꝝ eſt talis. Om̄e qd plus valet ad illud ad qd alterū principalit̄ ordinat̄ eſt melius illo altero ordinato ad hoc. Sed tam donū ꝓphetie ꝙ donum linguaꝝ ordinat̄ ad conuerſionē infideliū. ſed ꝓphetie plus valent ad hoc ꝙ donū linguaꝝ ergo ꝓphetia eſt melior. Circa hanc ꝑ rōem duo facit. Primo oſtendit ad quid ordinat̄ donū linguaꝝ. ⁊ ad q̄d ordinat̄ donū ꝓphetie. Secundo ꝙ plus valet donū ꝓphetie ibi. Si ꝑ cōueniat vniuerſa ⁊c. Circa pmū duo facit. Primo inducit auctoritatem. Secundo ex auctoritate arguit ad ꝓpoſitū ibi. Itaq; lingue. Circa pmū ſciendū ꝙ hoc qd dicit. In lege quid ſcptum eſt pōt legi vel interrogatiue. Quaſi dicat. nō debetis effici pueri ſenſibus ſed ꝑfecti ⁊ hoc eſt videre ⁊ ſcire legeꝫ. Unde ſi eſtis ꝑfecti ſenſib⁹ ſciatis ſcꝫ legem. Et in lege quid ſcptum eſt? de linguis que ſunt iutiles aliqn̄ ad id ad quod ordinate ſunt qꝛ licet in diuerſis linguis loquar ſcꝫ populo iudeoꝝ. tm̄ homo nō exaudit ⁊c. Poteſt etiam legi remiſſiue. In lege q̄d ſcptuꝫ eſt. q̄ſi dicat nolite moueri ſicut pueri ad aliq̄d appetendū nō diſcernentes vtrum bonum vel minus bonum ſit qd affectatis ⁊ ꝓpoſi

ti

natis meliori bono ſed eſtote ꝑfecti ſenſib⁹ id ē diſcernat̃
int̃ bona ⁊ mag̃ bona ⁊ ſic affecteris . Et hoc fit ſi cogita-
tis,q̄d ſcṗtū eſt in lege q̄m ī alijs ⁊c. ſap.6. Cogitare ḡ.ō
illa ſenſus eſt cōſumatus. Et dicit in lege non accipiendo
legem ſtricte ꝓ quinq̄ꝫ libris moyſi tm̄ ſicut accipit̃ Luc.
vltio. Neceſſe ē impleri oīa q̄ ſcṗta ſūt de me in lege ⁊c.
ſed ꝓ toto veteri teſtamēto ſicut accipit̃ Jo.15. Ut imple-
atur ſermo qui in lege eorum ſcṗtus eſt. quia odio habu-
erunt me gratis. Nō tamē in pſ.ſcṗtuꝫ eſt. Accipit̃ tamē
hec auctoritas ex Eſa.28. vbi lr̃a noſtra habet. In loque
la labij ⁊ lingua altera loquit̃ ad populū iſtum . Hoc igit̃
ſcṗtum eſt. Quoniā in alijs linguis id eſt in diuerſis ge-
nerib⁹ linguaꝝ ⁊ labijs id ē in diuerſis idiomatib⁹ ⁊ mo
dis ꝓnūciādi loquar populo huic.ſ.iudaico q̄ꝛ hoc ſignū
ſpecialiter fuit datū ad cōuerſionē populi iudeoꝝ. Nec ſic
exaudiet q̄ꝛ ſcꝫ ex ſignis viſis non crediderūt. Eſa.6. Ex-
ceca cor populi huius ⁊c. Sed quare deus dedit eis ſigna
ſi non debebant cōuerti? Ad hoc ſunt due rōnes. Una ra
tio eſt q̄ꝛ licet nō oīes conuerſi fuerint. tamē aliq̄ ſunt cō
uerſi eo ꝙ non repellit dn̄s plebem ſuam ⁊c. Alia ratio ē
vt iuſtior appareat eorum damnatio dum manifeſtius ap
paret eorum nequitia. Jo.15. Si non veniſſem ⁊ locutus
eis non fuiſſem ⁊c. ¶ Conſequenter cum dicit. Itaq̄ꝫ lin-
gue ⁊c. ex inducta auctoritate argumentat̃ ad ꝓpoſitū q̄-
ſi dicat. Ex hoc manifeſte apparet ꝙ donum linguaꝝ da-
tum eſt nō fidelib⁹ ad credendū q̄ꝛ iam credūt. Jo.4. Nō
ꝓpter tuā loquelā ⁊c. ſꝫ infidelib⁹ vt cōuertant̃. In glo.
autē ponunt̃ due expoſitiones ambroſij q̄ non ſunt lr̃ales
quarū vna eſt vt dicat̃. Sicut in veteri teſtamento locut⁹
ſum populo iudeorū ꝑ linguas id eſt figuras ⁊ ꝑ labia id
eſt ꝓmittēdo bona temporalia ſic adhuc ī nouo teſtamēto
loquar huic populo in alijs linguis id eſt aperte ⁊ clare ⁊
alijs labijs id ē ſpūalib⁹: nec tamē ſic exaudiēt me.ſ.q̄tū
ad eorum multitudinē. Itaq̄ꝫ lingue date ſunt nō fidelib⁹
ſed infidelib⁹ ad manifeſtandū ſcꝫ eorū infidelitatē. Alia
eſt. In alijs linguis id eſt obſcure ⁊ parabolice loquar vt
q̄ꝛ ſunt indigni non exaudient id ē nō intelligent. ¶ Con
ſequenter oſtendit ad quid ordinat̃ ꝓphetia ſcꝫ ad inſtru-
ctionem fidelium q̄ iam credunt. Et ideo ꝙ ꝓphetie date
ſunt non infidelib⁹ q̄ non credunt Eſa.53. Dn̄e q̄s credi-
dit auditui noſtro. ſed fidelib⁹ vt credāt ⁊ inſtruant̃. Eze.
3. Fili hoīs ſpeculatorē dedi te ⁊c. ꝓuer.29. Cū defece-
rit ꝓphetia ⁊c. diſſipabit̃ populus.

Lectio quinta.

SI ergo cōueniat vniuerſa eccleſia in
vnū: ⁊ oīes linguis loquant̃: intrēt
autē ideote ⁊ infideles : nōne dicent
q̄d inſanitis? Si aūt oīes ꝓphetent: intret
aūt quis infidelis vel ideota. cōuincit̃ ab om
nib⁹ dijudicat̃ ab oīb⁹. Occulta eñ cordis
eius manifeſta fiunt. ⁊ ita cadēs in faciē ado
rabit deū: ꝓnūciās ꝙ vere deus in vobis ſit.
Quid ḡ eſt fratres? Cū cōuenitis vnuſq̄ſq̄ꝫ
vr̃m pſalmū habet. doctrinā habet. apocaly-
pſim habet. linguā habet . interp̃tationē ha
bet. oīa ad edificationē fiant.

Gloſa vult ꝙ hic incipiat alia ratio ad ꝓpoſitū oſtenden-
dum. ſed ſm̄ ꝙ dictuꝫ eſt non eſt niſi vnum poſita ratione
⁊ eſt quaſi manifeſtatio medie ipſius rationis ſcꝫ ꝙ ꝓphe
tia plus valet ad illud ad quod ſpecialiter ordinat̃ donuꝫ
linguarum. Unde circa hoc duo facit. Primo oſtēdit in-
conueniens qḋ ſequit̃ q̄tum ad infideles ex dono lingua
ruꝫ ibi. Sancti ꝓphete Secundo oſtendit bonū qḋ ſeq̄t̃
ex bono ꝓphetie etiaꝫ ad infideles ibi. Si aūt oīes. In-
conueniens qḋ ſequit̃ ex dono linguaꝝ ſine ꝓphetia etiā
q̄tum ad infideles eſt q̄ꝛ reputantur inſani qui ſic loquūt̃
ſolis linguis cum tamē donū linguaꝝ ordinetur ad con-
uerſionē infidelium vt iaꝫ patet. ⁊ hoc eſt qḋ dicit. Si aūt
oīes ⁊c. q.d. Ex hoc patet ꝙ lingue nō ſunt preferende
ꝓphetijs quia ſi conueniant ſcꝫ oīes fideles in vnum nō
ſolum corpore ſed etiam mēte Act.4. Multitudinis cre-
dentium erat cor ⁊c. ⁊ oīes qui iam conuenerūt loquant̃
linguis ad lr̃am extraneis. vel loquant̃ ignota ⁊ obſcura.
⁊ dum ſic cōfuſe loquunt̃ intret aliquis ideota id eſt q̄ nō
intelligit niſi linguā ſuam vel infidelis ꝓpter quem date
ſunt lingue nōne dicet his q̄ ſic loquūt̃ q̄d inſanitis? Nō
eñ non intelligit̃ reputat̃ inſanitio ꝙ ſi intelligat̃ lingua
nihilomin⁹ q̄ loquunt̃ ſunt occulta tñ malū eſt ſi nō expo
natur q̄ꝛ poterūt credere de vobis ſi occulta loq̄mini que
credunt̃ de gentilib⁹ q̄ occultabant ea que faciebant in ri-
tu eorum ꝓpter eorum turpitudinē. Et hec etiam inſani-
tio quedā eſt. Cōtra. Idem eſt loqui linguis ⁊ loq̄ lr̃alit̃
q̄tum ad ideotas, cū ergo oīes loquant̃ lr̃aliter in eccle
ſia q̄ꝛ oīa dicunt̃ in latino videt̃ ꝙ ſimilit̃ ſit inſania. Di
cendū ē ad hoc ꝙ ideo erat inſania in ꝑmitiua eccleſia q̄ꝛ
erant rudes in ritu eccleſiaſtico. Unde neſciebant que fie-
bant ibi: niſi exponeret̃ eis. Modo vero oīes ſunt inſtru
cti. Unde licet in latino oīa dicant̃ ſciunt tñ illud qḋ fit
in eccleſia. ¶ Conſequēter aūt cum dicit. Si aūt omnes
ꝓphetent ⁊c. oſtendit qḋ bonuꝫ ſequit̃ ex dono ꝓphetie.
Et circa hoc tria facit. Primo oſtendit q̄d ꝑ bonū ꝓphe-
tie ſequat̃ q̄tū ad infideles. Secūdo oſtendit quō hoc ſeq̄-
tur ibi. Occulta eñ ⁊c. Tertio ſubinfert q̄s effectus inde
ꝓueniat ibi. Et ita cadens in faciē ⁊c. Dicit ḡ conſtat ꝙ
ex dono linguaꝝ non cōuincunt̃ infideles. Aūt ꝓ ſeq̄ q̄ſi
cōueniunt ꝓphetent id ē oīes ad intellectū loquant̃ vel
exponant ſcṗturas vel etiā reuelationes eis factas interp̃
tent̃. Oēs dico nō ſimul ſed vnus poſt aliū ſic ꝓphetent.
Intret aūt ſcꝫ eccleſiā ideota aliq̄s ſcꝫ nō hn̄s niſi linguā
maternā. hoc eſt bonū qḋ inde ſeq̄t̃ q̄ꝛ cōuincit̃ de aliq̄ er-
rore q̄ oñdit̃ ſibi. Jere.31. Poſtq̄ꝫ oñdiſti mihi cōfuſus ſū
Ab oīb⁹ q̄ ꝓphetāt diiudicat̃. Quaſi dicat damnabilis
oſtendit̃ de malis morib⁹ ⁊ vitijs ſuis.1.cor.2. Spūalis
id eſt doctor oīa dijudicat ⁊c. Ad hec eñ duo valet ꝓ-
phetia ſcꝫ ad ꝯfirmationē fidei ⁊ inſtructionē moꝝ. Quō
aūt hoc bonū ſequat̃ ex ꝓphetie dono ſubdit cū dicit. Oc
culta ei cordis. Nō pōt ītelligi tripl'r. Uno mō ex hoc ꝙ
ad lr̃am aliq̄ in ꝑmitiua ecclā gr̃am habuerunt vt ſecreta
cordiū ⁊ pctā hoīm ſcirēt. Uñ legit̃ de petro act.5. Q̄ dā
nanuit ananiā d̃ fraudato ꝑcio agri. Et ſm̄ hoc legit̃. Oc
culta eñ ⁊c. q̄ſi dicat iō cōuincit̃ q̄ꝛ occulta.i. ſecreta pec
cata ſua manifeſta fiunt ab illis q̄ ea reuelant. Alio mō ex
hoc ꝙ aliq̄ñ q̄s in p̄dicatione tāgit multa q̄ hoīes gerūt in
corde ſicut patet in libris beati gregorij vbi q̄ libꝫ īuenire
poteſt fere omnes motus cordis ſui. Et ſcd̄m hoc legitur.
Occulta cordis quaſi dicat. Ideo cōuincunt̃ quia occul-
ta cordis ſui.i. ea q̄ gerūt in corde ꝓuer.27. Quō in aq̄s
reſplendet vult⁹ aſpiciētiū ſic corda hoīm manifeſta ſunt
prudentib⁹. Manifeſtant̃ id ē tangunt̃ ab eis. Alio mō
q̄ꝛ aliq̄ñ occultū cordis d̄r illḋ qḋ ē alicui dubiū ⁊ nō pōt
ꝑ ſe certificari. Et ſm̄ hoc legit̃. Occulta cordis ſui .i. ea
de q̄b⁹ in corde ſuo dubitabat ⁊ q̄ nō credebat manifeſtāt̃
dum ſcꝫ vadens ad eccleſiā frequent̃ fiūt ſibi manifeſta ſi-
cut de ſeipſo dicit aug. ꝙ ipſe ibat ad eccleſiā ſolū ꝓ can-
tu. ⁊ tñ ibi multa de quib⁹ dubitabat ⁊ ꝓpter q̄ non iue-
rat manifeſtabant̃ ſibi. Ex hoc eñ ſequebat̃ reuerentia q̄ꝛ
conuictus reuerebat̃ deū. ⁊ hoc eſt qḋ dicit. Et ita cadēs
id eſt ex quo ita conuincebatur ⁊ manifeſtabant̃ occulta

cordis ſui cadens in faciē adorabit deū. Matth. 2. Pro-
cidentes adorauerunt eum quod ſignū eſt reuerētie. De
reprobis aūt legiꝉ ꝙ cadūt retrorſum ꝓuer. 4. Via impi
orum tenebroſa neſciūt vbi corruant. Electus vero in fa-
ciem cadit q᷑ videt vbi ꝓſterniꝉ qꝺ ſignū eſt reuerentie.
Matth. 2. Et Leuit. 9. Laudauerūt deū ruētes in facies
ſuas pō. Corā illo ꝓcidēt ethiopes. Et nō ſolū exhibebit
reuerentiam deo: ſed etiam eccleſie q᷑ ꝓnunciās dicet ꝙ
vere deus eſt in vobis q̄ ꝓphetatis in eccleſia Zacharie.
8. Ibimus vobiſcū: audiuim⁹ em̄ ꝙ deus eſt vobiſcū. Ap
paret igiꝉ ꝙ donū ꝓphetie eſt̄ vtilius q̄tum ad infideles.
¶ Quid ḡ eſt fratres. hic ordinat eos ad vſum donorū di
ctorum. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit qualiter
ſe debeant habere ad vſum horum donoꝝ. Secūdo con-
cludit ꝑncipale intentū ibi. Itaq; fratres emulamini pro-
phetare ⁊c. Circa ꝑmū duo facit. Primo oſtendit quō or
dinate ſe debeant habere in vſu dictoꝝ donorum. Scdo
exꝑmit eoꝝ ꝑſumptionē ibi. An a vobis ſermo ⁊c. Cir-
ca ꝑmū tria facit. Primo oſtendit in generali quō ſe de-
bent habere in omnib⁹ donis. Secūdo quō ſe habeāt q̄tū
ad donū linguaꝝ ibi. Siue lingua q̄s loquaꝉ ⁊c. Tertio
oñdit quō ſe habeant quantū ad donū ꝓphetie ibi. Pro
phetent duo aut tres ⁊c. Dſcit ergo ꝓphetare eſt melius
q̄ loq̄ linguis. Quid ergo fratres agendū eſt: hoc ſcꝫ agē
dum eſt. Nam cū cōuenitis conſtat ꝙ vnus nō habet oīa
dona ⁊ ideo non debet vti aliq̄s veſtrū omnib⁹ donis: ſed
eo dono qꝺ ſpēalius accepit a deo ⁊ qꝺ melius ſit ad edi-
ficationē. Nam vnuſquiſq; veſtrū habet aliqꝺ donū ſpe-
ciale. Alius habet pſalmū id ē habet canticū ad laudā-
dū nomē dei vel pſalmos exponit. Abachuc. 3. Sup ex-
celſa mea deducet me ⁊c. Alius vero doctrinā id ē habet
ꝑdicationē ad inſtructionē morū vel expoſitionē et ſpūa-
lem ſenſum ꝓuer. 12. Doctrina ſua cognoſciꝉ vir ⁊c. Ali
us apocalyſim habet id eſt reuelationē vel in ſomnijs vꝉ
in viſione aliqua. Dañ. 2. Eſt deus in celo reuelās myſte
ria ⁊c. Alius linguā habet id ē donū linguaꝝ vel legēdi
ꝓphetias. Act. 2. Et ceperūt loq̄ varijs linguis ⁊c. Ali⁹
interpretatiōꝫ. ś. 12. Alij interpretatio ſermonū ⁊c. Hec
autē ſic ordināꝉ: q᷑ vel ſunt ex ingenio nāli vel ex ſolo deo
Si ſunt ex ſolo ingenio naturali vel ſunt ad laudeꝫ dei et
ſic dicit pſalmū habet: vel ad inſtructionē ꝓximi. ⁊ ſic di-
cit doctrinaꝫ habet. Si ſunt a ſolo deo ſic dupliciter. Vel
ſunt aliqua occulta interius. ⁊ ſic dicit apocalypſim habꝫ
Vel occulta exterius. Et ſic dicit linguā habet. Et ad ho-
rum manifeſtationem eſt tertium ſcilicet interꝑtatio. Et
debet fieri vt oīa ad edificationē fiant Ro. 15. Vnuſq̄ſq;
veſtrū ꝓximo ſuo placeat in bonum ad edificationē

Lectio ſexta.

Siue lingua quis loquaꝉ ſm̄ duos:
aut vt multū tres ⁊ ꝑ partes ⁊ vnus
interpreteꝉ. Si aūt non fuerit inter-
pres: taceat in eccleſia: ſibi aūt loquaꝉ ⁊ deo.
Prophete aūt duo aut tres dicāt. ⁊ ceteri di
iudicent. Q: ſi alij reuelatū fuerit ſedenti:
prior taceat. Poteſtis em̄ omnes ꝑ ſingulos
ꝓphetare: vt om̄es diſcant ⁊ om̄es exhortē-
tur. Et ſpūs ꝓphetarū ꝓphetis ſubiectus ē
Non em̄ diſſenſionis eſt deus ſed pacis: ſicut
⁊ in om̄ib⁹ eccleſijs ſanctoꝝ doceo.

Hic apl̄s ordinat eos quō ſe habeāt ad vſuꝫ doni lingua-
rum. Et cir ca hoc duo facit. Primo oſtendit qualiter de
bent vti dono linguaꝝ. Secundo quādo debēt ceſſare ab
vſu ibi. Si aūt nō fuerit ⁊c. Dicit ḡ primo ꝙ mod⁹ vtēdi
dono linguaꝝ talis ſit int̄ vos vt ſiue quis id ē ſi aliq̄s lo
quiꝉ lingua id ē dicat viſiones vel ſomnia huiuſmodi lo-
cutio non fiat a multis ꝓpter occupationē temporis i lin-
guis ⁊ non reſtet locus ꝓphetijs ⁊ ꝯfuſionē generet. Sꝫ
ſm̄ duos id ē duobus. ⁊ ſi neceſſe fuerit ſm̄ multū tres vt
ſit ſatis a trib⁹. Deut. 17. In ore duoꝝ vel trium ⁊c. Sed
notandum ꝙ hec cōſuetudo adhuc partim ſeruaꝉ in eccle
ſia. Nam lectiones et epl̄as ⁊ euangelia habem⁹ loco lin-
guarum. ⁊ ideo in miſſa ſm̄ duos ſeruaꝉ. q᷑ ſolū duo di-
cunꝉ q̄ ꝑtinent ad donū linguaꝝ ſcꝫ epl̄a ⁊ euangeliū. In
matutinis ſm̄ multa fit ſcꝫ trib⁹ lectionib⁹ dictis in vno
nocturno. Antiquitus em̄ dicebanꝉ nocturna diuiſim ſm̄
tres vigilias noctis. nūc ṽo dicūꝉ ſimul. Nō ſolū aūt debꝫ
ſeruari ordo q̄tū ad numerū loquentiū ſꝫ etiā q̄tū ad mo-
dum. ⁊ hoc eſt qꝺ dicit. Et ꝑ partes id eſt vt illi q̄ loquūꝉ
ſuccedant ſibi ad inuicē ſcꝫ ꝙ vnus poſt aliū loquaꝉ. Vel
ꝑ partes id ē interciſe vt ſcꝫ loquaꝉ vnam parteꝫ viſionis
ſeu inſtructionis ⁊ eam exponat. ⁊ poſt aliam ⁊ ipſam ex-
ponat ⁊ ſic deinceps. quē modū cōſueuerūt ſeruare predi-
catores qñ predicant ꝑ interꝑtationeꝫ hoībus ignote lin-
gue ⁊ ideo dicit ⁊ vnus interpreteꝉ. ¶ Conſequēter cū di-
cit. Si autē non fuerit ⁊c. oſtendit quādo nō eſt vtenduꝫ
linguis dicens ꝙ loquendū eſt ꝑ partes ⁊ vnus debet in-
terpretari. Sed ſi nō fuerit aliquis interpres id ē q̄ inter-
pretetur ille q̄ donū habet linguaꝝ taceat in eccleſia id eſt
non loquaꝉ ſeu predicet multitudini in lingua ignota. q᷑
non intelligiꝉ ab eis ſed ſibi loquaꝉ q᷑ ipſe ſe intelligit. et
hoc tacite orando vel meditādo Job. 10. Loquar in ama-
ritudine anime mee dicam deo ⁊c. ¶ Prophete aūt duo
⁊c. Hic apl̄us ordinat eos quomō ſe habeant ad vſum ꝓ-
phetie. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit q̄liter vtē-
dum eſt dono ꝓphetie. ⁊ quantū ad numerū, ⁊ ad ordinē.
Secundo oſtendit quibus vſus ꝓphetie interdiciꝉ ibi.
Mulieres in eccleſia ⁊c. Circa primū tria facit. Prīo do-
cet ordinem vtendi dono ꝓphetie. Secundo huius ratio
nem aſſignat ibi. Poteſtis enim omnes ⁊c. Tertio obie-
ctionem excludit ibi. Spūs ꝓphetarum ⁊c. Circa ꝑmuꝫ
duo facit. Primo determinat numerū vtentium dono di-
cto. Secūdo docet modū ſeu ordinē vtēdi ibi. Qꝺ ſi alij
⁊c. Circa primū ſciendum eſt ꝙ vſus ꝓphetie ſm̄ ꝙ hic
videꝉ accipere apoſtolus eſt ꝓponere verbū exhortatiōis
ad plebem exponendo ſcꝑturas ſacras. ⁊ q᷑ erant in ꝑmi-
tiua eccleſia plures q̄ a deo hoc donū habebant ⁊ fideles
non erant adhuc multiplicati. ideo ne eſſet confuſio ⁊ te-
dium: vult apl̄us ꝙ non om̄es q̄ ſciunt exponere ꝓpheti-
as ⁊ ſacram ſcꝑturam ꝓphetent: ſed aliq̄ ⁊ determinati. ⁊
hoc eſt qꝺ dicit. Prophete ⁊c. Quaſi dicat. Nolo ꝙ om
nes q̄ conueniūt ſed duo tm̄ aut ad plus tres: ꝓut hoc lo
quendi neceſſitas exigit dicant id eſt exhortentur. Et hoc
etiam conſonat ſcꝑture. Deut. 17. et Matth. 18. In ore
duoꝝ vel trium ⁊c. Ceteri vero ſcꝫ illi q̄ non debent diiu-
dicēt ea que ab his ꝓponunꝉ vtrum ſcꝫ bene vel male di
cta ſint. benedicta approbando ⁊ maledicta retractari faci
endo. ś. 2. Spūalis homo om̄ia diiudicat. Eſt etiam ſer-
uandus ordo in vtēdo dicto dono. vt ſi alteri illoꝝ q̄ ſede
bant ⁊ tacebant ⁊ diiudicabant fuit aliq̄d melius reuela-
tum q̄ illi q̄ exhortaꝉ ⁊ ſtat prior. tunc iſte q̄ ſtat debet ſe-
dere: ⁊ ille cui melius reuelatū eſt debet ſurgere ⁊ exhor-
tari. Et hoc eſt qꝺ dicit. Q: ſi alij ſedenti reuelatum fuit
ſcꝫ ꝑ ſpūm ſanctum ꝑor exhortans taceat ⁊ cedat ei. Ro.
12. Honore inuicem preuenientes. Et ratio huius eſt: q᷑
ſm̄ hūc modū poteſtis ſucceſſiue ꝓphetare ꝑ ſingulos id
eſt omnes. ſcꝫ vt ſic omnes id ē maiores diſcant ⁊ omnes
id eſt minores exhortenꝉ ꝓuer. 1. Audiens ſapiēs ⁊c. Et
ſi aliquis dicat o apl̄e ego non poſſum tacere dum ali⁹ ꝓ-

ꝓphetat vel cedere ſedenti ex quo incepi qꝛ non poſſum retinere ſpūm q̄ in me loquit̄ ſm̄ illud Job. 4. Conceptum ſermonē tenere quis poteſt? Ideo aplꝯ hoc remouet cū dicit. Spūs ꝓphetaꝝ ⁊c̄. Quaſi dicat imo bene poteſt tacere vł ſedere qꝛ ſpūs ꝓphetaꝝ id ē ſpūs q̄ dat ꝓphetias ⁊ ponit̄ in plurali numero ꝓpter multas reuelatiões eis inſtinctas ꝓphetis ſubiecti ſunt non quidē q̄tū ad cognitionem qꝛ ſicut dicit gregoriꝰ ꝙ non ſemꝑ ſpūs ꝓphetie adeſt ꝓphetis. Unde non eſt habitus ſicut ſcientia. Sic enī ſequeret̄ ꝙ etiam q̄tum ad cognitionē eis ſubiectus eſſet ⁊ poſſent vti eo quādo vellent ⁊ non vti. Sed eſt q̄dam vis aut impreſſio a deo illuminans ⁊ tangens corda ꝓphetarū tunc ſolum qn̄ ſic tangunt̄ cognoſcunt. Unde non eſt ſic eis ſubiectus. nec ſm̄ hoc intelligit̄ verbū apoſtoli. ſꝫ ſpūs ꝓphetaꝝ ſunt ſubiecti ꝓphetis q̄tum ad ꝓnunciationē: qꝛ ſcꝫ in eorum poteſtate eſt ꝓnunciare ea q̄ reuelant̄ eis quādo volunt. ⁊ nō pronūciare. Et ſic nihil valet excuſatio qꝛ nō cogit te ſpūs quin tacere poſſis. Et ꝙ hoc ſit verum ꝓbat cum dicit. Non enim eſt diſſenſionis ⁊c̄. ⁊ facit talem rationē. Deus nunꝙ̄ cogit ad id vnde oriat̄ rixa vel diſſenſio. qꝛ deus non eſt diſſenſionis: ſꝫ pacis. ſed ſi cogeret hoīes ſpūs ꝓphetie ad loquendū tūc eſſet cauſa diſſenſionis qꝛ ſic vellet ſemꝑ loqui vel non docere vel tacere alio loquente de quo alij turbarent̄. Ergo ſpūſſanctus non cogit homines ad loquendū. 2. cor. vlti. Deus pacis ⁊ dilectionis erit vobiſcū ⁊c̄. Uerūtamē qꝛ adhuc poſſet obijcere ꝙ hoc non faceret qꝛ ſolum eis iſta mandabat ⁊ nō alijs eccleſijs. Unde ⁊ in grauamē poſſet videri. ideo aplꝯ ſubdit. Hoc non ſolū in eis ſed etiā in omnibꝰ eccleſijs docere. ⁊ hoc eſt qđ dicit. Sicut in omnibus eccleſijs ſanctorū doceo. ſ. de vſu linguaꝝ ⁊ ꝓphetie ſupra. 1. Idipſum dicatis oēs.

Lectio ſeptima:

Mulieres in eccleſia taceant. Non enī ꝑmittit̄ eis loqui: ſed ſubditas eſſe ſicut ⁊ lex dicit. Si quid autē volunt diſcere: domi viros ſuos interrogent. Turpe eſt enim mulieri loqui in eccleſia. An a vobis verbum dei ꝓceſſit. aut in vos ſolos peruenit. Si quis videt̄ ꝓpheta eſſe aut ſpiritualis: cognoſcat que ſcribo vobis. qꝛ domini ſunt mandata. Si quis autē ignorat ignorabitur. Itaq̃ fratres emulamini ꝓphetare: ⁊ loqui linguis nolite ꝓhibere. Oīa autē honeſte ⁊ ſm̄ ordinē fiant.

Hic aplꝯ ponit perſonas quibꝰ interdicit vſū ꝓphetie Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit quibus ꝓphetie vſus interdicit̄. Secūdo remouet obiectionē ibi. Si q̄d aūt volunt ⁊c̄. Circa ꝑmū duo facit. Primo ponit mādatum de interdicto. Secūdo huius rōem aſſignat ibi. Non enī ꝑmittit̄ ⁊c̄. Dicit ergo. Uolo vt viri hoc modo vtant̄ dono ꝓphetie: ſed mulieres in eccleſia nolo loqui ſꝫ taceant in eccleſijs. 1. Ti. 2. Mulierē docere in eccleſia nō ꝑmitto. Et rationem huius aſſignat Chryſoſtomꝰ dicēs ꝙ ſemel eſt locuta mulier: ⁊ totum mundū ſubuertit. Sꝫ cōtra hoc videt̄ qꝛ de multis mulieribꝰ legit̄ ꝙ ꝓphetauerunt ſicut de ſamaritana. Jo. 4. Et de anna vxore phanuel Luc. 2. Et de delbora. Judicū. 4. Et de oldan ꝓpheten vxore ſellum. 4. Reg. 22. Et de filiabꝰ philippi act. 21. ſupra. 10. etiā dicit̄. Oīs mulier orans vel ꝓphetās ⁊c̄. Rñſio. dicendū ꝙ in ꝓphetia ſunt duo. ſcꝫ reuelatio ⁊ manifeſtatio reuelationis. ſed a reuelatione non excluduntur mulieres: ſed multa reuelant̄ eis ſicut ⁊ viris. Sꝫ annunciatio eſt duplex. Unā publica et ab hac excludunt̄. Alia eſt priuata et hec ꝑmittitur eis qꝛ non eſt predicatio ſed ānunciatio. huius aūt rationē aſſignat dicēs. Nō enī ꝑmittit̄ eis loqui ſcꝫ ab eccleſie auctoritate. ſed hoc eſt officium earum vt ſint ſubdite viris. Unde cum docere dicat prelationē ⁊ preſidentiam non decet eas que ſubdite ſunt. Ratio aūt quare ſubdite ſunt ⁊ nō preſunt eſt qꝛ deficiunt ratione que eſt maxime neceſſaria preſidēti. Et iō dicit pħus in politica ſua ꝙ corruptio regiminis eſt quādo regimen ꝑuenit ad mulieres. ¶ Conſequēter cum dicit. Si quid volūt ⁊c̄. quia poſſent aliq̄ dicere ꝙ ad minꝰ de dubijs poſſunt q̄rere in eccleſia. ideo aplꝯ hoc excludit. Et circa hoc duo facit. Primo enī remouet obiectionem. Sc̄do rationē aſſignat ibi. Turpe eſt ⁊c̄. Dicit ḡ dico ꝙ mulieres taceant in eccleſia. ſed ſi aliqua de quibus dubitant addiſcere volunt interrogent viros ſuos domi. 1. Ti. 2. Mulier in ſilentio diſcat cum oīi ⁊c̄. Huius aūt ratio eſt qꝛ turpe eſt non ſolū indecens. In mulieribꝰ enī cōmendat̄ verecundia. Ecc̄. 26. Gratia ſuꝑ grām ⁊c̄. Si ergo in publico q̄reret ⁊ diſputaret ſignū eſſet inuerecundie ⁊ hoc eſt ei turpe. ⁊ inde eſt etiam ꝙ in iure interdicit̄ mulieribꝰ officium aduocandi. ¶ Cōſequenter cum dicit An a vobis ſermo dei ⁊c̄. confutat cōtradicētes. ⁊ qꝛ poſſent oēs ſimul cōtradicere vel ad minus ſapientes inter eos. Ideo circa hoc duo facit. Pꝛio enī confutat eos q̄tum ad totam eorum eccleſiā. Secūdo q̄tum ad ſapientes tantū ibi. Si q̄s aūt videt̄ ⁊c̄. Circa ꝑmum ſciendū eſt ꝙ cauſa quare populus cōſueuit contradicere dn̄o vel rectori eſt ſingularitas. Singularitas enī poteſt cauſari vel ex prioritate in aliquo bono vel excellētia. Et ideo aplꝯ volens ⁊ contradicentes corinthios confutare excludit ꝑmo ab eis ꝑoritatem cū dicit. An a vobis ſermo dei ꝓceſſit? Quaſi dicat. Non: ſed a iudeis Eſa. 2. De ſyon exibit lex ⁊c̄. Quaſi dicat: ſi in eccleſia iudeorū facerem aliquas ordinationes contra ordinationes ſuas poſſent cōtradicere quia ipſi ꝑus habuerunt verbum dei. ſed vos non. quia non proceſſit a vobis ſermo dei. Secundo excludit ab eis excellentiā. An in vos ſolos ⁊c̄. Quaſi dicat nō ſolū vos credidiſtis ſed etiam alij. Unde vos nō excellitis eos pſ̄ In oēm terram exiuit ſonus eorū ⁊c̄. ⁊ ideo debetis facere vt alij faciūt. ¶ Conſeq̄nter cum dicit. Si quis aūt videtur ⁊c̄. In ſpeciali confutat maiores. Et circa hoc duo facit. Primo confutat eos. Secūdo reſpondet cuidā tacite obiectioni ibi. Si q̄s aūt ignorat ⁊c̄. Dicit ergo, eſto ꝙ tota eccleſia non contradicat: ſed aliquis qui videt̄ eſſe ꝓpheta ⁊c̄. ⁊ dicit videt̄ qꝛ ſi contradicit non vere eſt ꝓpheta vel ſapiēs ſeu ſpiritualis qꝛ nō ꝯtradiceret. Dicit etiā ꝓpheta ⁊ ſpūalis qꝛ multi ſunt ſpūales q̄ non ſunt ꝓphete. licet oēs ꝓphete ſint ſpūales. Iſte ingꝙ̄ q̄ ſic videtur ꝓpheta ⁊ ſpūalis non contradicat ſed cognoſcat id ē ſciat qꝛ ea que ſcribo vobis ſunt mandata dei ⁊ nō tantū mea. Quaſi dicat ex q̄ nullꝰ auſus mādatis dn̄i ē cōtradicere ⁊ ea que ſcribo ſunt mandata dei. non audeat aliquis cōtradicere. 2. corin. vltimo. An experimentū queritis ⁊c̄. et ex hoc poſſumus colligere ꝙ verba apoſtolorū ſunt ex familiari reuelatione ſpūſſancti ⁊ chriſti ⁊ ideo ſeruanda ſunt ſicut ꝑcepta chriſti. Unde ⁊ ſignāter aplꝯ diſtinguit illa que ex ſe mandat cum dicit. De virginibus autē mandatum domini nō habeo. Sed poſſes dicere. O apoſtole quō ego cognoſcam ꝙ hec ſint mandata dei? Non poſſum hoc ſcire. Hoc aplꝯ excludit dicens. Non valet tibi hoc qꝛ non debes ignorare. Quare? Quia omnis ignorans ⁊c̄. Matth. 25. Amen dico vobis neſcio vos. Ex q̄ patet ꝙ omnes tenent̄ ſcire ea que ſunt de neceſſitate ſalutis que ipſe prius mandat ⁊ apoſtoli ⁊ ꝓphete. Uel aliter

a Si quis videt ꝛc. vt ſit confirmatio p̄cedentiū. Quaſi dicat. Ita ſcribo ſꝫ vos nō poteſtis ea agnoſcere ꝓpter coꝝ difficultatē ⁊ q꞉ ſimplices eſtis. ſed vt ſciatis ꝙ ea q̄ ſcribo iuſta ſūt ⁊ honeſta volo adducere teſtimoniū ꝓphetaꝝ ⁊ ſpūalium viroꝛū q̄ ſunt int̄ vos. Et iō dicit. Si ꝗs autē ꝛc. ſ̄. 2. Spūalis iudicat oīa. Et ne aliquis dicat nō curamus ſcire iſta ſubdit ꝙ tenent̄ ſcire. quia oīs ignorās ꝛc. Eſa. 5. Propterea captiuus ductus ꝛc. pſ̄. Neſcierūt neqꝫ intellexerūt ꝛc. ¶ Itaqꝫ fratres mei ꝛc. aplus hic cōcludit generalē āmonitionē. Et circa hoc tria facit. Prio monet eos ad appetitū omniū donoꝝ dicens. Itaqꝫ ⁊ loqui linguis ⁊ ꝓphetare eſt bonum. Emulamini id eſt deſideretis ꝓphetare cuius cauſa eſt quia ſicut dicit̄ puer. 29. Deficiente ꝓphetia diſſipabit̄ populus. Et accipitur ꝓphetare hic ſm̄ ꝙ ꝑ totum capitulū expoſitum eſt. et tñ licet deſideretis ꝓphetare nolite ꝓhibere loqui linguis ne fiat diſſenſio. Scd̄o inducit ad debitum modū cum dicit. Omnia autē honeſte vt ſcꝫ vno loquente alij taceant et mulieres in ecclesia nō loquant̄ et ſimilia. Ro. 13. Sic vt honeſte in die ambulem⁹ ꝛc. Tertio inducit eos ad cōgruum ordinem cum dicit. Et ſm̄ ordinem. vt ſcꝫ primo vnus ⁊ poſtea alius loquat̄ et ꝑ partes et ſimilia que dicta ſunt. Iudicū. 5. Stelle manentes in curſu ſuo aduerſus ſyſaram pugnauerūt.

Incipit capitulū decimūquintū.

Notum vobis facio fratres euāgelium qd̄ predicaui vobis. quod ⁊ accepiſtis. in quo ⁊ ſtatis. ꝑ quod ⁊ ſaluamini. q̄ ratiōe p̄dicauerim vobis ſi tenetis. niſi fruſtra crediditis. Tradidi em̄ vob̄ in primis qd̄ ⁊ accepi. q̄m xp̄s mortu⁹ eſt ꝓ pctīs noſtris ſm̄ ſcp̄turas. ⁊ q꞉ ſepult⁹ eſt ⁊ q꞉ reſurrexit tertia die ſm̄ ſcp̄turas. ⁊ q꞉ viſus eſt cephe ⁊ poſt vndecim. Deinde viſus eſt pluſq̄ q̄ngentis fratrib⁹ ſimul ex q̄b⁹ multi manēt vſqꝫ adhuc. q̄dam autē dormierunt. Deinde viſus eſt iacobo. deinō aplīs oīb⁹. Nouiſſime aūt oīm tanq̄ abortiuo viſus ē ⁊ mihi. Ego eī ſuꝫ mīm⁹ aploꝝ q̄ non ſum dignus vocari aplus. q̄m ꝑſecut⁹ ſum eccleſiā dei. Grā aūt dei ſum id qd̄ ſum ⁊ gratia eius in me vacua non fuit. ſ abundantius illis oīb⁹ laboraui: Non ego aūt ſed gratia dei mecū. Siue em̄ ego ſiue illi: ſic p̄dicauim⁹. ⁊ ſic credidim⁹.

Poſtq̄ aplus inſtruxit corinthios de ipſis ſacramētis et de re contenta ⁊ ſignificata in ſacramentis ſcꝫ de gratia ⁊ eius effectibus: hic conſeq̄nter inſtruit eos de re non contenta ſed ſignificata in ſacramentis ſcꝫ de gloria reſurrectionis que nō eſt contenta in ſacramento: cum nō ſtatim habeat eam q̄ ſuſcipit ſacramenta ſed ſignificat̄ gloria reſurrectionis in ipſis inq̄tum confert̄ in eis gratia ꝑ quaꝫ ad beatitudinē ꝑuenit̄. Circa hoc aūt duo facit. Primo p̄mittit tractatū de reſurrectione. Scd̄o ꝑ hoc ꝓbat reſurrectionem cōmunē omniū hoīm ibi. Si aūt xp̄s predicat̄ ꝛc. Circa primū duo facit. Primo cōmendat euangelicā doctrinā. Secūdo annūciat que oportet ſcire circa reſurrectionē xp̄i ibi. Tradidi em̄ vobis ꝛc. Cōmēdat em̄ eminentiam euangelice doctrine q̄tum ad quattuor. Primo q̄tum ad predicantiū auctoritatē. q꞉ ipſi apl̄i. Et hoc ē ꝙ dicit. O fratres cōtinuando ſe ad p̄cedentia facio vobis notum euangeliū qd̄ idē eſt qd̄ bona annūciatio q̄ incipit a xp̄o. Unde quicq̄d ꝑtinet ad xp̄m vel eſt de ipſo xp̄o dicitur euangeliū. Nō predico vobis q̄ſi dicat. Illud qd̄ p̄dicaui vobis de xp̄o notuꝫ facio vobis. i. reduco vobis ad memoriā. q̄ſi nō ſint noua ea q̄ ſcribo Phil. 3. Eadeꝫ ſcribere vobis ꝛc. Predicaui ego ſcꝫ vobis ⁊ alij apl̄i alijs. Et in hoc appꝫet auctoritas hui⁹ doctrine q꞉ a xp̄o a paulo ⁊ ab alijs aplīs Heb. 2. Que cuꝫ initiū accepiſſet enarrandi. Secūdo q̄tum ad cōmunē fidem oīm populoꝝ. et ideo dicit. Nō ⁊ accepiſtis oēs. ſꝫ hoc aug. dicit ꝑtinere ad eminentiā hui⁹ fidei faciēs tale argumentū. Ad credenda ea q̄ ſunt fidei aut ſunt miracula facta aut non. Si ſunt facta miracula habeo ꝓpoſitū ꝙ digniſſima ⁊ certiſſima eſt. Si nō ſunt facta hoc ē maximū oīm miraculoꝝ ꝙ ꝑ quoſdaꝫ paucos cōuerſi ſunt ad fidē infinita multitudo hoīm: ꝑ paupꝫes p̄dicantes paupꝫtatē diuites. ꝑ ideotas p̄dicantes ea q̄ rationē excedūt: cōuerſi ſunt ſapiētes ⁊ phi. pſ̄. In oēm terrā exiuit ſonus eoꝝ ꝛc. Sed ſi obijciat̄ ꝙ etiam lex machometi recepta eſt a multis. Dicendū eſt ꝙ nō eſt ſimile: q꞉ ille opp̄mēdo ⁊ vi armoꝝ ſubiugauit eos ſꝫ iſti apl̄i moriēdo ipſi alios ad fidē duxerūt ⁊ faciēdo ſigna ⁊ ꝓdigia. Ille em̄ p̄ponebat q̄daꝫ que ad delicias ⁊ laſciuias ꝑtinēt. ſꝫ xp̄s ⁊ apl̄i terrenoꝝ cōtemptū. 1. teſ. 2. Cū accepiſtis a nobis verbū dei ꝛc. Tertio q̄tum ad virtutē q꞉ cōfirmat ⁊ eleuat ad celeſtia. Iō dicit in quo ſtatis ſcꝫ eleuati ad celeſtia. Ille em̄ dicit̄ ſtare q̄ rectus ē. ⁊ hoc ſola lex xp̄i facit. Ro. 5. Iuſtificati ḡ ꝑ fidem ꝛc. Lex em̄ vetus nō faciebat ſtare: ſed curuabat ad terrena. Deut. 33. Oculus Iacob in terra frumenti ⁊ vini. Quarto q̄tū ad vtilitatē: q꞉ ſola noua lex ꝑducit ad finē ſalutis. vet⁹ aūt non. Heb. 7. Neminē ad ꝑfectū adduxit lex. Et ideo dicit. Per qd̄ ⁊ ſaluamini. Hic iam ex certitudīe ſpei ꝑ inchoationē q̄ eſt ꝑ fidem ſaluami̅ ⁊ in futuro in veritate rei ⁊ ſpei. Iac. 1. In manſuetudine ſuſcipite inſitū verbū ꝛc. Io. 20. Hec aūt ſcp̄ta ſunt vt credatis ⁊ vt credentes ꝛc. Et apponit hic duas conditiones. Pria cū dicit ſi tenetiſ ꝛc. Glo. ſic exponit: Si tenetis q̄ rōne p̄dicaui vobis illd̄ euāgeliū. i. reſurrectionē mortuoꝝ ea rōne q̄ ꝯfirmaui vobis id ē ꝑ reſurrectionē xp̄i. Uel aliter. Saluamini ita tñ ſi tenetis. i. ſi ſeruatis ea rōne q̄ p̄dicaui vobis euangeliū xp̄i. Scd̄am cōditionē ponit cū dicit. Niſi fruſtra crediditis. Quaſi dicat ſaluami̅ ꝑ fidē ſi non fruſtra crediditis id ē ſi fidei addunt̄ bona oꝑa. q꞉ fides ſine oꝑibus mortua eſt. Iac. 2. Illud em̄ dicit̄ eſſe fruſtra qd̄ eſt ad finē quem nō cōſeq̄t̄. Finis aūt fidei eſt viſio dei. Un̄ ſi nō ſaluamini fruſtra crediditis nō ſimpl̄r ſꝫ inq̄tū nō ꝑuenit ad finem. Uel aliter. ſi tenetiſ. q. d. teneatiſ niſi fruſtra ꝛc. ¶ Tradidi em̄. Hic oñdit ꝓpoſitū ꝛc. circa hoc tria fac̄. Prio oñdit originē doctrine ḡ reſurrectiōe xp̄i. Scd̄o oñdit ea q̄ī doctrina hmōi ꝯtinēt ibi. Q̄m xp̄s mortu⁹. Tertio ꝯſonātiā ſeu ꝯuenientiā p̄dicantiū ibi. Siue em̄ ego ꝛc. Dicit ḡ p̄⁹. Iſtud debetis tenere. i. ī memoria hr̄e qd̄ tradidi vobis in p̄mis ⁊ adhuc trado. Et dicit ī p̄mis. i. int̄ p̄ria credenda. Credēda em̄ vel ꝑtinent ad trinitatē vel fidē incarnationis. Et pri⁹ debꝫ hō credere ea q̄ ad fidē incarnationis ꝑtinent: ⁊ poſtea q̄ ad trinitatē ꝑtinēt. Un̄ qd̄ tradidi vobis in p̄mis ſcꝫ de incarnatione ⁊ nō a me vel ex mea auctoritate tradidi: ſꝫ qd̄ accepi a xp̄o vel a ſpūſancto. Gal. 1. Paulus aplus ꝛc. ſ̄. 11. Ego accepi a dño ꝛc. Eſa. 21. Que audiui a dño exercituū ꝛc. Ea aūt q̄ accepit ⁊ tradidit ſūt q̄ttuor ſcꝫ mors. ſepultura. reſurrectio. appꝫitio xp̄i. Dicit ḡ p̄mo tradidi vobis primo mortē xp̄i. ⁊ ideo dicit: Q̄m xp̄s mortu⁹ eſt. In quo remouet duplicē ſuſpitionē q̄ ſuboriri poſſet circa morteꝫ xp̄i. Prima eſt ꝙ mortuus

eſſet ꝑ peccatis ſuis actualibus vel originali. Et hoc excludit cū dicit. Pro peccatis noſtris nō ſuis Eſa. 53. Propter ſcelus populi mei ꝑcuſſi euꝫ. 1. Pe. 3. Chriſtꝰ ſemel ꝑ peccatis noſtris ꝛc. Alia ſuſpicio eſt ꝙ mors xpi eſſet caſualis vel violentia iudeoꝝ. ꝛ hoc excludit cū dicit. ſm ſcripturas ſcꝫ veteris ꝛ noui teſtamenti. Et ideo ſignanter ſpecialiť dicit. ſm ſcripturas Eſa. 53. Sicut ouis ad occiſionem ductus ē. Iere. 11. Ego q̄ſi agnus māſuetus q̄ portať ad victimā ꝛc. Matth. 20. Ecce aſcendimꝰ hieroſolimā ꝛc. Tradidi enī vobis Scđo ſepulturā xpi. et iđ dicit Et qꝛ ſepultus eſt. Sed nunquid ſepultura eſt articulus fidei ſpecialiter. qꝛ facit hic mentionē ſpēaliter de ea? Dicendū ꝙ ſm illos q̄ numerant articulos ſm credenda nō eſt ſpecialis articulus fidei: ſꝫ includiť cū articulo paſſionis ꝛ mortis xpi. Cuius ratio eſt: qꝛ fides eſt eoꝝ q̄ ſunt ſupra ratione. Unde ibi incipit articulus fidei vbi deficit ratio. Hoc aūt pmū eſt ꝙ dn̄s ſit conceptus. et ideo cōceptio eſt articulus fidei. Scđm ꝙ deꝰ eſt natꝰ de virgine. et ideo hic eſt aliꝰ. Tertiū ꝙ impaſſibilis deꝰ patiať ꝛ moriatur ꝛ hic eſt alius. et cum hoc intelligiť etiam de ſepultura. Unde non eſt ſpēalis articulus. ¶ Facit aūt aplus hic mentionē de ſepultura ꝓpter tria. Primo vt oſtēdat veritatem mortis xpi. Euidens enī mortis ſignuꝫ alicuius ē ꝙ ſepeliať. Secūdo ad oſtendēdū veritatē reſurrectionis qꝛ ſi nō fuiſſet ſepultus: nec cuſtodes fuiſſent iuxta ſepulcrum illis diebꝰ poſſent dicere ꝙ diſcipuli fuiſſent euꝫ furati. Tertio qꝛ aplus vult eos inducere ad fidē reſurrectionis. ꝛ hoc videť magis difficile ꝙ ſepultus reſurgat. Et de hoc diciť Eſa. 11. Et erit ſepulcrū eius glorioſuꝫ. Eſa. 53. Dabit impios ꝛc. Tradidi etiā vobis reſurrectiōꝫ: qꝛ reſurrexit tertia die. Oſee. 6. Uiuificabit nos poſt ꝛc. Et etiaꝫ dicit tertia die nō ꝙ fuerint tres dies integri: ſꝫ due noctes ꝛ vna dies ꝑ ſynodochē. Et huiꝰ cauſa fuit ſicut dicit aug. qꝛ deus ꝑ ſuum ſimplū id ē ꝑ malū pene qđ ſignificať ꝑ vnum diem deſtruxit nr̄m duplū id ē penā ꝛ culpā qđ ſignificať ꝑ duas noctes. Tradidi etiam vobis quarto chriſti apparitiones quia viſus eſt cephe. Et ponit primo apparitiōes factas alijs. Scđo appitiones factas ſibi ſoli ibi. Nouiſſime. Sciendū eſt aūt circa pmū ꝙ appitiones xpi nō ſunt facte oībꝰ cōmuniter: ſꝫ aliquibꝰ ſpēalibus ꝑſonis act. 10. Dedit eum manifeſtū fieri ꝛc. Et huiꝰ ratio fuit vt ſeruareť ordo in eccleſia vt ꝑ quoſdam ſpeciales fides reſurrectionis deueniret ad alios. Notandū aūt ꝙ apparitiōes xpi nō ponunť hic oēs nec ille q̄ facte ſunt mulieribꝰ. Ponunť aūt hic q̄dā q̄ nō leguntť in euangelis. Et horū ratio fuit qꝛ aplus vult ex rōne ꝯfutare infideles. et iđ noluit ponere teſtimonia niſi autentica. ꝛ iđ tacuit appitiōes mulieribꝰ factas: ꝛ poſuit quaſdā q̄ nō inuenīūť vt oſtendat ꝙ etiā alijs pluribꝰ apparuit: ſed facit mentionē ſpecialē de petro ꝛ iacobo. qꝛ erāt q̄ſi columne vt diciť Gal. 2. Dicit ḡ tradidi vobis qꝛ viſus eſt cephe. i. petro Luc. vlti. Surrexit dominus vere ꝛc. Et crediť ꝙ inter viros primo apparuit petro quia erat in maxima triſticia. Unde ꝛ angelꝰ dixit Mar. vlti. Ite dicite diſcipulis eius et petro ꝛc. Poſtea id eſt in alia vice viſus eſt. xi. aplis. Semel quidē viſus eſt. x. tm̄ qn̄ Thomas erat abſens et poſt octo dies. xj. qn̄ Thomas erat cū eis. Augu. dicit ꝙ debet dicere. xij. ſed corruptū eſt vitio ſcriptoꝝ et dicit ꝙ non refert ꝙ iudas iam obierat et Matthias nōdū erat electus: qꝛ conſuetū eſt ꝙ qn̄ maior ꝑs collegij facit aliquid diciť ꝙ totum collegium hoc facit. Unde qꝛ dn̄s elegerat. xij. ideo poteſt dici ꝙ viſus eſt. xij. id ē toti collegio apłoꝝ. ſed non eſt vis ſiue dicať. xij. ſiue. xj. Deinde iterum viſus ē pluſq̄ q̄ngētis fratribꝰ: ſꝫ de hoc nihil legimus in ſacra ſcriptura niſi hoc qđ hic diciť. Poteſt tn̄ dici ꝙ hec appitio fuit de q̄ loquiť dionyſius in tertio de diuinis noībꝰ qn̄ oēs diſcipuli cōuenerūt ad videndū corpus qđ ferebat principē vite. Sed cōtra hoc videť eſſe qꝛ hoc fuit ante aſcenſionē qn̄ ſcꝫ xps appuit iacobo. Sꝫ cōgregatio diſcipuloꝝ ad videndū beatam virgineꝫ de q̄ videť loqui dyoniſius fuit multū poſt. Et ideo melius videť dicendū ꝙ appuit q̄ngentis fratribꝰ ſimul ante aſcenſionē ſuaꝫ et ꝛ non refert ꝙ diciť diſcipuli erant centum viginti. qꝛ licet illi q̄ erant in hieruſalē eſſent centū viginti. tn̄ in galilea erant multi diſcipuli et forte oēs congregati ſunt ſimul cuꝫ apparuit. Et vt huius teſtimoniū ſit magis certū dicit ꝙ ex eis adhuc multi manent id ē viuūt. quidā aūt ex eis dormierūt. i. mortui ſunt in ſpe reſurrectionis. Et vocat ſanctorū mortem dormitionē: qꝛ moriunť carne corruptibili vt reſurgant incorruptibiles. Ro. 6. Xps reſurgens ꝛc. Deinde id ē poſt viſus eſt iacobo ſcꝫ alphei. ꝛ ratio huius pōt aſſignari: qꝛ vt legiť iacobꝰ vouit ſe non ſumpturū cibum niſi pus videret xpm: ſed ſm hoc nō ſeruareť ordo appitionis. qꝛ ſi poſt oēs numeratas appitiones appuiſſet iacobo. nimis fuiſſet ſine cibo. ꝛ hoc ē difficile. Et ideo dicendū eſt ꝙ ideo ſingulariter xps appuit iacobo qꝛ ſpecialem deuotioneꝫ iacobus ad xpm habuit. Et de iſta etiam apparitione nihil habeť in euāgelio. Deinde poſt hoc ſcꝫ viſus eſt oībus aplis in aſcenſiōe vt legiť Matth. vltimo. et act. 1. ¶ Nouiſſime aūt omniū ꝛc. hic apoſtolus cōmemorat apparitionē factam ſibi ſoli. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit ordinē apparitionis. Secundo rōem eius aſſignat ibi. Ego enī ſum ꝛc. Dicit ergo ita. Dixi ꝙ omnibꝰ manifeſtatus eſt chriſtus nouiſſime id eſt vltimo. ꝛ poſt aſcenſioneꝫ viſus eſt ꝛ mihi tanq̄ abortiuo et ideo nouiſſime. Dicit autē tanq̄ abortiuo ꝓpter tria. Abortiuꝰ dicitur aliquis fetus. Uel qꝛ naſcitur extra tempus debitū. Uel quia cum violentia educitur. Uł qꝛ non ꝑduciť ad debitam quantitatē. ꝛ qꝛ hec tria videbat in ſe aplus. ideo dicit tanq̄ abortiuo. Primo enī ipſe extra tempus alioꝝ apoſtoloꝝ renatus eſt xpo. Nam alij apoſtoli renati ſunt chriſto ante aduētū ſpiritusſancti paulus vero poſt. Scđo qꝛ alij apoſtoli ſpontanee cōuerſi ſunt ad chriſtum: ſed paulus coactus. act. 9. Proſtrauit eum ad terram ꝛc. Et hoc multū valet contra hereticos qui dicunt ꝙ nullus debet cogi ad fidem. qꝛ paulus coactus fuit. Et ſicut dicit auguſtinꝰ plus ꝓfecit in fide paulus cū coacte cōuerſus eſt q̄ multi q̄ ſpontanee venerūt. Tertio qꝛ reputat ſe alijs minorē ꝛ non ꝑueniſſe ad virtutem aliorum apoſtoloꝝ. Et ideo q̄ſi rationē aſſignans dicit. ego enī ſum minimꝰ ꝛc. Circa hoc duo facit. Primo enī oſ̄dit ſuam ꝑuitatē. Secūdo rōem huius exponit ibi Quoniā ꝑſecutus ſum ꝛc. Paruitatē aūt ſuā manifeſtat primo in cōparatione ad apłos cū dicit: Ego enī ſum minimꝰ Eſa. 60. Minimꝰ erit in mille ꝛ ꝑuulꝰ in gentē fortiſſimā Ecc̄. 3. Quāto maior es ꝛc. Et licet ſit minīꝰ in cōparatione ad apłos poſſet tn̄ dici ꝙ eſt magnꝰ in cōparatione ad alios qꝛ eſt aplus. ꝛ ideo ſcđo oſtēdit ſuā ꝑuitatē in cōparatione ad alios cū dicit. Qui non ſum dignꝰ nō ſoluꝫ eſſe ſed vocari aplus licet vocer. 2. corin. 3. Nō ꝙ ſufficientes ꝛc. Sꝫ poſſes dicere. O aple ꝓpter humilitatē nullꝰ debet dicere falſum. cum ergo tu ſis magnꝰ q̄re vocas te minimū? ꝛ ideo cum dicit quoniā perſecutus ꝛc. oſtendit quō ſit minimꝰ ꝛ quō non minimꝰ. minimū aūt dicit ſe cōſiderando preterita facta ſua et dicit. Non ſum dignꝰ ꝛc. Quare? Quia ꝑſecutus ſum eccleſiā dei qđ alij apli non fecerunt. Gał. 1. Supra modum perſequebar ꝛc. 1. Ti. 1. Qui fui blaſphemꝰ ꝛ perſecutor ꝛc. Et licet ex me ſim minimus: tamen ex deo non ſum minimꝰ. et ideo dicit. Gratia dei ſum id quod ſum. Et circa hoc duo facit. Primo cōmendat conditionē ſuam q̄tum ad ſtatum. Secūdo q̄tuꝫ ad executionē ſtatꝰ ibi. Et grā eius ꝛc. Dicit ḡ primo. ex

me nihil ſum: ſꝫ id qđ ſum gr̄a dei ſum. i. ex deo nō ex me Ephe. 3. Cuius factus ſuꝫ miniſter ⁊c. Et dicit id qđ ſuꝫ q̄ hō ſine gr̄a nihil ē. ſ. 13. Si habuero oēm ꝓphiam ⁊c. Sed qualiter vſus ſit ⁊ executus ſtatū ſuū oſtendit dicēs Et gratia eius ⁊c. Ubi primo oſtendit quō vſus ſit gratia iſta quia ad bonū. ⁊ ideo dicit. In me vacua nō fuit id eſt ocioſa q̄ ea vſus eſt ad id ad qđ data eſt ſibi. Gal. 2°. Nō in vacuū cucurri ⁊c. Scđo manifeſtat quō alios exceſſit. ⁊ ideo ſubdit. Sed habundātius illis oībus id eſt aplis ſingillatim: Laboraui. predicādo q̄ nullus per tot loca predicauit ⁊ annūciauit xp̄m. Unde dicit. Ro. 15. Ita ꝙ a ieruſalē vſqꝫ ad yllyricū ⁊c. ⁊ etiā vſqꝫ ad hyſpaniā operādo q̄ licet ip̄e ſicut alij apoſtoli poſſet exigere ſumptus ſibi neceſſarios tamē ip̄e aliter voluit de labore manuū querere ſumpt⁹ ſuos vt ip̄e dicit 2ᵉ. theſ. 3°. Nocte ⁊ die manibus noſtris ⁊c. tribulatiōes ſuſtinēdo. Nullus eñ apoſtoloꝝ tot perſecutiōes ⁊ tribulatōes ſuſtinuit vt ip̄e enumerat. 2ᵉ. corinth. 11. In laboribus plurimis ⁊ carcerib⁹ ⁊c. Tercio oſtēdit vſus efficaciā q̄ hoc nō a ſe ſolo ſed ex inſtinctu ⁊ adiutorio ſpūſſancti. ⁊ ideo dicit. Non aūt ego ſolus operor ſed gratia dei mecū que mouet voluntatē ad hoc. Eſa. 26. Oīa opera noſtra ⁊c. Phil. 2. Qui operat̄ in nobis velle ⁊c. Deus eñ non ſolū infundit gratiā qua noſtra opa grata fiunt ⁊ meritoria ſed etiā monet ad bene vtendū gratia infuſa ⁊ hec vocat̄ gratia cooperās. ¶ Siue ego eñ ⁊c. hic oſtendit cōcordiam predicantiū. et hoc poteſt dupliciter legi. Primo vt ſit cōfirmatio dictoruꝫ. Quaſi dicat aliqs. Tu ita predicas ſed tñ non credimus tibi ſoli q̄ tu minim⁹ es īter aplōs. Ideo reſpōdens apl's ait. Immo debetis mihi credere q̄ ego nō predico alia ſiue ego ſiue alij apli ſic p̄dicamus ſcꝫ xp̄m reſurrexiſſe ⁊ viſum fuiſſe ⁊c. Et vos etiā credidiſtis ſicut ego ⁊ illi predicauerūt. ſcꝫ ꝙ xp̄s reſurrexit ⁊ viſus eſt ⁊c. 2ᵉ. corinth. 2° Habētes eundē ſpiritū ⁊c. Scđo poteſt legi vt efficatia p̄dicatiōis ſit oībus aplis ex vno id eſt a gratia dei. Quaſi dicat. Siue ego predicē ſiue illi. i. apoſtoli ſicut predicamus hoc fecim⁹ adiuti ⁊ firmati per gratiā dei ⁊ etiā vos ip̄i credidiſtis. ſcꝫ īſpirati ſpū ſcō ⁊ gratia dei ſine qua nihil facere poſſum⁹. Jo. 15. Sine me nihil poteſtis facere.

¶ Lectio ſecunda.

SI autē xp̄us predicat̄ ꝙ reſurrexit a mortuis: quomō quidā dicunt in vobis: quoniā reſurrectio mortuoꝝ nō eſt? Si aūt reſurrectio mortuoꝝ nō eſt. neqꝫ xp̄s reſurrexit. Si autē xp̄us nō reſurrexit: inanis eſt predicatio noſtra: inanis eſt ⁊ fides veſtra. Inuenimur aūt ⁊ falſi teſtes dei: quoniā teſtimoniū diximus aduerſus deū: ꝙ ſuſcitauerūt xp̄m quē non ſuſcitauit: ſi mortui nō reſurgūt. Nā ſi mortui nō reſurgūt: neqꝫ xp̄s reſurrexit. Q̄ ſi xp̄s nō reſurrexit: vana eſt fides veſtra. Adhuc enīꝫ eſtis in peccatis veſtris. Ergo ⁊ qui dormierūt in xp̄o: perierūt. Si in hac vita tantum in xp̄o ſperantes ſum⁹: miſerabiliores ſumus oībus hoībus.

Supra aplūs aſtruxit fidem per reſurrectionē xp̄i: hic vero probat per reſurrectionē xp̄i reſurrectionē mortuoꝝ futurā. Et primo ꝓbat futurā reſurrectionē. Scđo oſtendit qualitatē reſurgentiū ibi. Sed dicet aliquis ⁊c. Tercio vero deſcribit ordinē reſurrectiōis ibi. Ecce myſteriū vobis dico ⁊c. Circa primū duo facit. Primo ꝓbat reſurrectionē mortuoꝝ futurā ratiōe ſumpta ex reſurrectiōe xp̄i. Scđo ratiōe ſumpta ex vita ſanctoꝝ ibi. Alioquī quid facient ⁊c. ꝓbat autē mortuoꝝ reſurrectionē ex reſurrectiōe xp̄i tali ratiōe. Si xp̄s reſurrexit ergo ⁊ mortui reſurgent Circa ergo hāc rationē tria facit. Primo ponit conditionalē ſcꝫ xp̄s reſurrexit ⁊ mortui reſurgēt. Scđo vero probat añcedens ip̄ius cōditionalis ibi. Si autē reſurrectio mortuoꝝ ⁊c. Tercio ꝓbat ꝯditionalē eſſe verā ibi. Nunc aūt xp̄us reſurrexit ⁊c. Dicit ergo primo. Dixi ꝙ ſi ego p̄dicauerī ſiue illi ſcꝫ alij apoſtoli ſic credidiſtis. ſed ſi predicat̄ a nobis ꝙ xp̄us reſurrexit a mortuis quō quidā in vobis id eſt inter vos dicūt ⁊c. Quaſi dicat. Si xp̄s reſurrexit a mortuis ſm̄ ꝙ nos p̄dicamus. 1ᵉ. theſ. 4. Si credimus ꝙ xp̄s ⁊c. nullus debet dubitare reſurrectionē mortuoꝝ futurā. Unde Ro. 8. Qui ſuſcitauit ieſum ⁊c. Sed videt̄ ꝙ hec argumētatio non valeat cū ſit locus a maiori affirmādo. q̄ licet xp̄s reſurrexit ſpecialiter ex virtute diuinitatis ſue nō ſequit̄ ꝙ alij hoīes reſurgāt. Sed ad hoc dicūt aliqui ꝙ nō eſt locus a maiori ſed a ſimili. Mori eñ ⁊ reſurgere cōpetit xp̄o ſm̄ humanā naturā. ⁊ dicūt ꝙ eſt ſimile argumentū ſicut ſi dicerē. Anīa ſortis eſt īmortalis ergo oēs ſcꝫ aīe hoīm ſunt īmortales. Videt̄ aūt ꝙ ſit melius dicendū ꝙ ſit locus a cauſa q̄ reſurrectio xp̄i eſt cauſa reſurrectiōis noſtre. Et ideo ſm̄ glo. dicendū eſt ſi xp̄s qui eſt cauſa efficiēs noſtre reſurrectōis reſurrexit: quō dicūt ⁊c. ſed tñ nō eſt dicendū ꝙ ſit cauſa efficiēs tantū per modū meriti q̄ reſurgēdo nō meruit eā cum iā eſſet cōprehenſor ⁊ viueret vita glorioſa niſi forte meritū reſurrectionis mortuoꝝ referat̄ ad paſſionē xp̄i. Nec eſt cauſa exemplaris tantū vt quidā dicūt. ſed eſt cauſa efficiēs ⁊ exēplaris. Un̄ Aug. dicit ſup Joh. ꝙ verbū caro factū viuificat aīas ⁊ reſuſcitat mortuos. Sic ergo patet ꝙ ſi xp̄s reſurrexit ⁊ mortui reſurgēt. Sed ꝯtra. Reſurgere a mortuis eſt ſupra naturā. hoc autē nō eſt niſi virtutis infinite que deus eſt: nō ergo reſurrectio corporis xp̄i eſt cauſa efficiens reſurrectōis mortuoꝝ. cum humanitas xp̄i ſeu corpus ſit creatura licet de xp̄o vel de hoīe nō poſſit dici ꝙ eſt creatura. Re°. dicendū ꝙ inquantū deus ſiue inq̄ntuꝫ diuītas eſt in xp̄o: xp̄us eſt ⁊ exēplar ⁊ cauſa efficiēs reſurrectiōis mortuoꝝ per humanitatē ſuā ſicut per inſtr̄m diuinitatis ſue. Ad illud qđ obijcit̄ dicendū ꝙ caro xp̄i ſeu hūanitas nō dicit̄ facere effectū virtutis infinite inq̄ntū caro vel humanitas ſed inq̄ntuꝫ caro xp̄i vel hūanitas xp̄i. Sed querit̄ adhuc. Naꝫ poſita cauſa ſufficiēti ſtatī ponit̄ effectus. ſi ergo reſurrectio xp̄i eſt ſufficiēs cauſa reſurrectiōis mortuoꝝ ſtatī deberēt mortui reſurgere ⁊ nō tm̄ differre. Re°. dicendū ꝙ effectus ſequit̄ ex cauſis inſtr̄alibus ſm̄ cōditionē cauſe principalis. Et ideo cum deus ſit principalis cauſa noſtre reſurrectionis. reſurrectio vero xp̄i ſit inſtrumentalis: reſurrectio noſtra ſequit̄ reſurrectioneꝫ xp̄i ſm̄ diſpoſitionē diuinā que ordinauit vt tali tempore fieret. Sed nūquid ſi deus nō fuiſſet incarnatus homines reſurrexiſſent? Dicendū videt̄ ꝙ non: quia xp̄us nō fuiſſet paſſus nec reſurrexiſſet. Dicendū eſt autē ad hoc ꝙ hec obiectio nulla eſt. quia quādo aliquid ordinat̄ ab aliqua cauſa debet argumētari ad illud ſeruato ordine illius cauſe. Et ideo dicendū eſt ꝙ deus ordinauit reſurrectionē mortuoꝝ fore per iſtum modū. potuiſſet tamē ⁊ alius modus adhuc īueniri a deo ſi voluiſſet. ¶ Deinde cū dicit. Si autem reſurrectio mortuoꝝ nō eſt ⁊c. ꝓbat antecedēs ſcꝫ ꝙ xp̄us reſurrexit ⁊ hoc ducēdo ad incōuenientia. Et circa hoc duo facit. Primo ducit ad incōuenientia. Secundo oſtendit illa eſſe incōuenientia ibi. Inuenimur aūt ⁊ falſi teſtes ⁊c. Circa p̄mū facit deductionē ſuā ſupponēdo ꝙ ſi xp̄s nō reſurrexit neqꝫ mortui reſurgēt. qđ ſi ita eſt ſequūtur duo incōueniētia. Unuꝫ eſt ꝙ inanis eſt p̄dicatio apl̄i

et inutilis. Aliud eſt ꝙ inanis eſt fides corinthiorū. Unde dicit. Si autē xp̄us nō reſurrexit inanis eſt ⁊c. Et hoc eſt ꝙ dicit. Ex hoc ꝙ ſiue ego ſiue illi ſic predicant ⁊c. Dicit ergo. ſi aūt xp̄s nō reſurrexit inanis eſt. i. falſa predicatio noſtra qꝛ ſic credidiſtis. ⁊ hoc magnuꝫ eſt inconueniēs ꝙ p̄dicationē eoꝝ nō ſuffulſerit veritas cū ap̄ls dicat Phil. 2. Non innacuū cucurri neqꝫ laboraui. ¶ Inuenimur aūt ⁊c. Hic oſtendit illa duo eſſe incōueniētia. Et primo oſtēdit ꝙ ſit incōueniens ſi p̄dicatio aplōꝝ eſſꝫ inanis ſeu falſa. Scd̄o oſtendit ꝙ ſit incōueniens ſi fides illoꝝ eſſet inanis ibi. ¶ Q. ſi xp̄s nō reſurrexit ⁊c. Oſtendit aūt primū eſſe incōueniens qꝛ eſſent falſi teſtes nō ſolū dicēdo aliqua vana vel aliqua contra aliquē hoīem falſe qd̄ eſt mortale peccatū: ſed falſi teſtes aduerſus deū quod eſt ſacrilegiū. Quia ſi deus nō ſuſcitauit xp̄m a mortuis ſm ꝙ nos predicamuſ inuenimur falſi teſtes. ⁊ ſi mortui nō reſurgūt deus nō reſuſcitauit xp̄m a mortuis. Job. 13. Nūquid deus indiget veſtro mēdatio ⁊c. ⁊ hoc eſt peſſimū ſcꝫ ꝙ aliquid attribuat deo qd̄ nō facit. ⁊ laudare in eo qd̄ nō eſt. Unde dicit Aug. nō minori ſed maiori fortaſſe ſcelere in deo laudat falſitas ꝙ̄ vituperet veritas. Cui⁹ ratio eſt. qꝛ intellectus noſter nunꝙ̄ poteſt tantū laudare deū qui deficiat a perfectiōe eius. ⁊ ideo ſi nō totaliter intellectus oēm veritatē poſſit de deo intelligere hoc eſt ad excellentiā dei. ſꝫ ſi attribuit aliquid deo qd̄ nō habet vel nō facit: videt ꝙ intellect⁹ noſter eſt maior deo ⁊ itelligat aliq̄d maius eo qd̄ ſibi falſe attribuit. Et hoc cōtra illud. 1ͤ. Jͦ. 3. Deus maior eſt corde nr̄o. ¶ Q. ſi xp̄s. hic oſtendit ꝙ incōueniens ſit ſi fides illoꝝ eſſet inanis. Et hoc oſtendit per tria incōuenientia que ſequūtur inde. Primū eſt qꝛ cōſtat ꝙ falſitas nō habet virtutē purgādi ſed cōſtat ꝙ fides purgat peccata. Act. 15ͦ. Fide purificans ⁊c. Si ergo fides noſtra ſit inanis qd̄ eſſet ſi xp̄s nō reſurrexit qꝛ ſic credidiſtis ſcꝫ ꝙ reſurrexit peccata veſtra nō ſunt vobis dimiſſa. Et hoc eſt ꝙ dicit. Adhuc eſtis in peccatis vr̄is. Sed qꝛ poſſet aliq̄s dicere licet fides nō purget peccata poſſuꝫ tū purgari ab eis per bona opa. ideo addit ſcd̄m incōueniēs ſcꝫ ꝙ mortui qui nō poſſunt purgari in alia vita perierūt abſqꝫ ſpe ſalutis. ⁊ ideo quaſi cōcludens dicit. Ergo q̄ in xp̄o id eſt in fide xp̄i dormierūt id eſt mortui ſunt in ſpe ſalutis perierūt: qꝛ in alia vita nulla ſūt opa meritoria. Sꝫ qꝛ poſſet adhuc dicere nō curo de peccatiſ: nō curo de mortuis dūmodo habeā in vita iſta quietem ⁊ tranquillitatē. ideo addit tertiū incōueniens cū dicit. Si in hac tantū vita ⁊c. Et innitit tali argumēto. Si reſurrectio mortuoruꝫ non eſt: ſequit ꝙ nihil boni habeat ab hoībus niſi ſolū in vita iſta. ⁊ ſi hoc eſt tūc illi ſunt miſerabiliores qui in vita iſta multa mala ⁊ tribulatiōes patiunt. Cuꝫ ergo plures tribulatiōes ap̄li ⁊ xp̄iani patiant ſequit ꝙ ſint miſerabiliores ceteris hoībus qui a diuinis adminus perfruūt huius mūdi bonis. Sed circa hāc rationē vident duo dubitanda. Unū qꝛ nō videt ꝙ ſit verū vniuerſalr̄ qd̄ ap̄ls dicit ſcꝫ ꝙ xp̄iani ſunt cōfidētes in hac vita tantū qꝛ poſſent dicere illi ꝙ licet corpa nō habeāt bona niſi in vita iſta q̄ eſt mortalis: tn̄ ſm animā habēt multa bona in alia vita. Ad hoc obuiat dupliciter. Uno mō qꝛ ſi negeṫ reſurrectio corpis nō de facili imo difficile eſt ſuſtinere īmortalitateꝫ aīe. Conſtat eīm ꝙ aīa naturalr̄ vnit corpi: ſeparat aūt ab eo cōtra ſuam naturā ⁊ per accidēs. Unde aīa exuta a corpore ꝙ̄diu eſt ſine corpe eſt impfecta. Impoſſibile aūt eſt ꝙ illud qd̄ eſt naturale ⁊ per ſe ſit finitū ⁊ quaſi nihil et illud qd̄ eſt cōtra naturā ⁊ per accidēs ſit infinitū ſi aīa ſp duret ſine corpe. Et ideo platonici ponentes īmortalitatē poſuerūt reīcorpationē lꝫ hoc ſit hereticū. ⁊ ideo ſi mortui nō reſurgūt ſolū in hac vita cōfidentes erimus. Alio mō: qꝛ conſtat ꝙ homo naturaliter deſiderat ſalutē ſuiipſius. aīa autē cū ſit pars corpis hoīs nō eſt totus homo. et aīa mea nō eſt ego. vnde licet aīa cōſequat ſalutē in alia vita non tamē ego vel quilibet homo. Et p̄terea cū homo naturaliter deſideret ſalutē etiam corpis fruſtraret naturale deſideriū. ¶ Secundū dubiū eſt qꝛ videt ꝙ dato ꝙ corpa nō reſurgāt nō eſſemus nos xp̄iani miſerabiliores ceteris hoībus qꝛ illi qui ſunt in peccatis ſuſtinēt maximos labores. Jere. 9. Ut inique agerēt laborauerūt. Et ſap. 5. Dicūt impij. Ambulauimus vias difficiles. At vero de bonis ⁊ iuſtis dicit Gal. 5. Fructus aūt ſp̄us eſt caritas gaudiū pax ⁊c. Ad hoc dicendū ꝙ mala que ſunt in hoc mundo nō ſunt ſm ſe appetenda ſed ſm ꝙ ordinant ad aliqd̄ bonū. Ap̄li autē ⁊ xp̄iani multa mala paſſi ſunt in hoc mūdo. Niſi ergo ordiarent ad aliqd̄ bonū eſſent miſerabiliores ceteris hoībus. Aut ergo ordinant ad bonū futurum aut ad bonū preſens. ſed ad bonū futuꝝ nō ordinant ſi nō eſt reſurrectio mortuoꝝ. Si aūt ordinant ad bonū p̄ſens. hoc vel eſt bonū intellect⁹ ſicut philoſophi naturales paupertates ⁊ alia multa maſa paſſi ſunt vt peruenirēt ad veram veritatē. Sed ad hoc nō poſſunt ordinari ſi nō eſt reſurrectio mortuoꝝ qꝛ ſic fides eoꝝ eſſet falſa qꝛ ipi predicauerūt reſurrectionē futuram. falſitas aūt nō eſt bonū intellectus. Uel eſt bonuꝫ moris ſicut morales philoſophi multa mala paſſi ſunt vt peruenirēt ad virtutes ⁊ famaꝫ. Sed nec ad hoc ordinari poſſunt qꝛ ſi reſurrectio mortuorū nō ſit nō reputat virtus ⁊ gloria velle oīa delectabilia dimittere ⁊ ſuſtinere penas mortis ⁊ cōtemptus ſed potius reputat ſtultitia. Et ſic patet ꝙ miſerabiliores eſſent ceteris hominibus.

Lectio tercia.

N Unc autē xp̄s reſurrexit a mortuis primitie dormientiū: quoniā quideꝫ per hoīem mors: ⁊ per hoīem reſurrectio mortuoꝝ. Et ſicut in adā oēs moriuntur: ita ⁊ in xp̄o oēs viuificabunt. Unuſquiſqꝫ autē in ſuo ordine primitie xp̄us. Deinde hi qui ſunt xp̄i in aduētu eius crediderūt. Deinde finis cū tradiderit regnū deo ⁊ patri. cū euacuauerit omnē principatū ⁊ poteſtatē et virtutē. Oportet aūt illū regnare donec ponat oēs inimicos ſub pedibus eius. Nouiſſime aūt inimica deſtruet mors. Oīa eīm ſubiecit ſub pedibus eius. Cū aūt dicat oīa ſubiecta ſunt ei: ſine dubio preter eū qui ſubiecit ei oīa. Cū aūt ſubiecta fuerint illi oīa: tūc ⁊ ipſe filius ſubiectus erit illi qui ſubiecit ſibi oīa: vt ſit deus oīa in oībus.

Hic p̄bat poſitā ſuperius cōditionalē eſſe veraꝫ ſcꝫ ſi xp̄s reſurrexit mortui reſurgūt. Et circa hoc tria facit. Primo oſtēdit quō ſe habeat reſurrectio xp̄i ad reſurrectionē aliorū. Scd̄o oſtendit ordinē reſurrectiōis ibi. Unuſquiſqꝫ aūt in ſuo ordine ⁊c. Tercio oſtendit finem reſurrectiōis ibi. Deinde finis ⁊c. Circa primū duo facit. Primo oſtendit habitudinē reſurrectiōis xp̄i ad reſurrectionē alioꝝ: p cōditionalē predictā p̄bans hoc. Scd̄o p̄bat ipam habitudinē ibi. Quoniā quidē ⁊c. Dicit ergo Nūc id eſt ex quo dicta incōuenientia ſequūtur ſi xp̄us non reſurrexit. ideo ad ipa vitanda dicamus ꝙ xp̄s reſurrexit. Hoc autē veꝝ eſt ſm ꝙ Mat. vltimo dicit ⁊ alijs locis euāgelioꝝ. Sꝫ

reſurrectõis xp̄i habitudo ita ſe hꝫ ad reſurrectionē alioꝝ
ſicut primitie fructuū ad ſequētes fructus q̄ excedūt alios
fructus tempe ⁊ melioritate ſeu dignitate.et ideo dicit ꝙ
reſurrexit nõ ſicut alij ſed primitie id eſt p̄mo tempe ⁊ di-
gnitate. Apoc.I. Primogenit⁹ mortuoꝝ. Primitie dico
dormientiū.i. mortuoꝝ qui in ſpe reſurrectiõs quieſcūt.
Ex hoc poteſt inferri cõditionalis poſita q: ſicut dicimus
⁊ verū eſt ſi xp̄us qui eſt primitie dormientiū reſurrexit er
go ⁊ alij dormiētes. Sed cõtrariū videt̄ ſcꝫ ꝙ xp̄s non re
ſurrexit primitie dormientiuꝫ q: lazarus fuit reſuſcitat⁹ a
xp̄o nondū paſſo ⁊ aliq̄ prophete ſuſcitauerūt alios a mor
tuis vt habet̄ in veteri teſtamēto. Adhoc dicendū ꝙ du-
plex eſt reſurrectio. Una eſt ad vitā mortalē. ⁊ ad iſtā la-
zarus ⁊ alij q̄ ſuſcitati fuerūt reſurrexerūt ante xp̄m. Alia
ad vitam īmortalē ⁊ de hac loquit̄ hic apl'us. Sed cõtra.
Mat.27. Dicit̄ ꝙ multa corpa ſanctoꝝ ſurrexerūt. Cuꝫ
ergo hoc legat̄ ante xp̄i reſurrectionē ⁊ cõſtet ꝙ nõ ſurre-
rūt ad vitā mortalē. videt̄ ꝙ adhuc reſtet queſtio prima.
Re°.dicendū ꝙ hoc qđ ma.dicit̄ de reſurrectiõe illoꝝ di
cit per anticipationē q: licet dicat̄ in tractatu de paſſione
nõ tūc reſurrexerūt ſed poſtꝙ xp̄s reſurrexit. ¶ Quoniā
quidē ⁊c. Hic ꝓbat habitudinē poſitā ſcꝫ ꝙ xp̄s ſit primi
tie dormientiū. Et primo ꝓbat in generali. Scđo in ſpēa
li ibi. Et ſicut in adā ⁊c. Probat in generali tali rõne. de
us voluit reintegrare humanā naturā. ſed humana natu
ra corrupta eſt per hoīem q: mors intrauit ꝑ hoīem. Per
tinebat ergo ad dignitatē hūane nature vt reintegraret̄ ꝑ
hoīem. hoc autē eſt vt reducat̄ ad vitā. Cõueniens ergo
fuit ſicut mors intrauit per hoīem ſcꝫ per adā. ita reſurre-
ctio mortuoꝝ fieret per hoīem ſcꝫ per xp̄m. Ro.5. Si eñ
vni⁹ delicto ⁊c. ¶ Et ſicut ī adā Hic ꝓbat idē in ſpēali di
cens: ꝙ ſicut in adā oēs morimur morte corpali ita ⁊ oēs
viuificamur in xp̄o. Ro.5. Per vnuꝫ hoīem ⁊c. Et nõ di
cit per euā. qđ videt̄ cõtra illud Eccl'.25. Per illam oēs
morimur. Dicendū ꝙ hoc eſt per illā euā ſcꝫ ſuggerentē
ſed per adā ſicut cauſantē. Nā ſi ſolū eua peccaſſet pecca-
tū originale nõ fuiſſet traductū in poſteros. Uiuificabunt̄
inꝙ in xp̄o oēs ſcꝫ boni ⁊ mali vita nature ſed vita gratie
nõ niſi boni. ſed tamē apl'us loquit̄ hic de reſurrectõe ad
vitā nature ad quā oēs viuificabunt̄. Jo.5°. Sicut pater
hꝫ vitā in ſemetip̄o ita ⁊ filio dedit vitā hr̄e.i. viuificādi
virtutē. Jo.5. Oēs qui in monumētis ſunt ⁊c. ¶ Unuſ-
q̄ſq; aūt in ſuo ordine ⁊c. hic oſtendit ordinē reſurrectõis
Et primo inſinuat ip̄m ordinē. Scđo manifeſtat id qđ di
xerat ibi. Primitie xp̄us ⁊c. Dicit ergo ꝙ verū eſt ꝙ oēs
in xp̄o viuificabunt̄ ſed tamē differūt. q: differētia erit in-
ter caput ⁊ mēbra. ⁊ differētia erit ꝗtū ad bonos ⁊ malos
Et ideo dicit ꝙ vnuſq̄ſq; reſurget in ſuo ordine ſcꝫ digni
tatis. Ro.13. Que a deo ſunt ordinata ſunt. Sed hūc or-
dinē ꝯſequēter manifeſtat q: primitie xp̄s q: ip̄e eſt prior
tempe ⁊ dignitate q: plus de gloria. Jo.I. Uidimus euꝫ
quaſi vnigenitū ⁊c. Deinde reſurgēt oēs qui ſūt xp̄i poſte
riores tempe ⁊ dignitate. Et iſti ſunt qui carnē ſuā cruci-
fixerūt cum vitijs ⁊c. Gal'.4. At vbi venit plenitudo.I°.
thi.6. Serues mandatū ſine macula irrep̄henſibile vſq;
in aduentū dñi noſtri. ¶ Qui autē ſint xp̄i exponit dicēs.
Qui crediderūt per fideꝫ per dilectionē operantē. Heb.
II. Accedentē ad deū oportet credere ⁊c. In aduētu eius
primo ⁊ ſecūdo. Sed ſciēdū ꝙ inter alios ſanctos nõ erit
ordo tempis q: oēs reſurgēt in ictu oculi ſed bene ſm̄ di-
gnitates q: martir reſurget vt martir: apl'us vt apl's ⁊ ſic
de alijs. ¶ Deinde finis. Hic oſtendit finē reſurrectiõis
⁊ hūc duplicē. Unū ꝗtuꝫ ad adeptionē boni. Aliū ꝗtum
ad remotionē mali ibi. Oportet autē illū regnare ⁊c. Cir
ca primū duo facit. Primo oſtendit ꝙ adeptio ip̄ius bo-
ni cõſiſtit in inherētia ad deū. Scđo oſtēdit ꝙ in īmedia-

ta inherentia ibi. Cū euacuauerit ⁊c. Dicit ergo ꝙ dein-
de id eſt poſt hoc erit finis reſurrectiõis. ⁊ finis huiuſmõi
non erit vt viuāt vita corporis ⁊ voluptatib⁹ vt iudei ⁊ ſa
raceni fingūt ſed ꝙ inhereāt deo per immediatā viſioneꝫ
⁊ beatā fruitionē. ⁊ hoc eſt tradere regnū deo ⁊ patri. Et
ideo dicit. Cū tradiderit id eſt perduxerit regnū id eſt fide
les ſuos quos ꝓprio ſanguine acq̄ſiuit. Apo.5. Redemi
ſti nos in ſanguie deo tuo. Deo ⁊ patri id eſt ante ꝯſpectū
dei.i. creatoris ſui inquantū eſt homo ⁊ patris inꝗtuꝫ eſt
deus. Et hoc eſt qđ petebat philippus. Jo.14. Dñe oſtē
de nobis patrē ⁊c. Sed ſic tradet vt ſibi nõ adimat immo
ip̄e vnus deus cū patre ⁊ ſancto ſpū regnabit. Uel cū tra-
diderit regnū deo ⁊ patri.i. cū oſtendet deū patrē regnare
In ſcriptura eñ tunc dicunt̄ aliqua fieri quādo primo in
noteſcūt. ⁊ hmõi innoteſcentia fit per xp̄m. Math.II. Ne
mo nouit patrē niſi filius ⁊ cui ⁊c. ¶ Cū euacuauerit. Hic
oſtendit īmediationē dicte inherentie. Sicut eñ dicitur
Gal'.4. Quāto tempe heres paruulus eſt: eſt ſub tutori-
bus ⁊c. Sed qñ iam eſt magnus ⁊ perfect⁹ tunc īmediate
abſq; pedagogo ⁊ tutore ſub patre eſt in domo. Stat⁹ au
tem huius vite p̄ntis aſſimilat̄ pueritie ⁊ ideo in vita iſta
ſumus ſub angelis ſicut ſub tutoribus inꝗtum preſūt no
bis ⁊ dirigūt nos. ſed qñ tradet̄ regnū deo ⁊ patri tūc im-
mediate erimus ſub deo ⁊ ceſſabūt oīa alia dñia. ⁊ hoc eſt
ꝙ dicit. Et cū euacuauerit omnē principatū ⁊ poteſtatē ⁊
virtutē.i. cū ceſſauerit omne dñiuꝫ tam humanū ꝙ ange-
licū tunc īmediate erimus ſub deo. Eſa.2. Exaltabit̄ dñs
ſol⁹ in die illa. Jere.31. Nõ docebit vltra vir ꝓximū ſuū
⁊c. Sed nūquid nõ remanebūt ordines angeloꝝ diſtincti.
Dicendū ꝙ ſic ꝗtum ad eminentiā glorie: qua vn⁹ alteri
preeminet. ſed nõ ꝗtum ad efficatiā executiõis ad nos. et
ideo illos dicit euacuari quoꝝ noīa pertinēt ad executio-
nē ſcꝫ principat⁹ poteſtates ⁊ virtutes. Illos aūt qui ſūt
de ſuperiori ierarchia nõ noīat q: non ſunt exequētes nec
angelos q: eſt nomen cõmune. Dñatiões autem nõ dicit
euacuari q: licet ſint de exequētibus nõ tamē ipſi exequū
tur ſed dirigunt ⁊ imperāt. Dñoꝝ eñ eſt dirigere ⁊ impe
rare nõ exequi. Archāgeli vero intelligunt̄ cū principati
bus. archos eñ ideꝫ eſt qđ princeps. Hi tres ordines ſm̄
Grego. legunt̄ deſcēdendo q: ſm̄ ip̄m principatus ſūt ſu-
per poteſtates. ⁊ poteſtates ſup virtutes. ſed ſcđm Dyo.
aſcendēdo q: vult ꝙ virtutes ſint ſup poteſtates. ⁊ pote-
ſtates ſup principat⁹. Uel aliter cū euacuauerit ⁊c. id eſt
tūc erit notū ꝙ principat⁹ ⁊ poteſtates ⁊ dñationes nihil
poteſtatis habuerūt ex ſeip̄is ſed a deo ex quo ſunt oīa.
¶ Deinde cū dicit. Oportet autē illū ⁊c. oſtendit aplus fi
nē reſurrectiõis quo ad remotionē mali. Qđ quidē oſten
dit per deſtructionē oīm inimicoꝝ ad xp̄m. Et primo po-
nit ipſoꝝ deſtructionē. Scđo ſubiectiõis perfectionē ibi.
Nouiſſime aūt ⁊c. Tercio ſubiectiõis finē ibi. Cū autem
ſubiecta fuerint ⁊c. Dicit ergo primo. dixi ꝙ finis erit cū
tradiderit regnū deo ⁊ patri. Sed nunq̄d xp̄us hꝫ regnū
ita ꝙ oportet illū regnare. ſic eñ dicit Mat.vlt. Data eſt
mihi ⁊c. Luc.I. Et regnabit in domo iacob Oportꝫ inꝗ
donec ponat inimicos ſuos ſub pedib⁹ eius. Et nunquid
modo nõ ſunt inimici eius ſub pedib⁹.i. ſub poteſtate xp̄i
Dicendū ꝙ modo inimici xp̄i ſunt ſub ptāte eius: ſed du-
pliciter. Uel inquantū per ip̄m conuertunt̄ ſicut Paulus
quē ꝓſtrauit Act.9. Uel inquantū xp̄us facit voluntateꝫ
ſuā: etiā de his qui faciunt hic contra voluntatē xp̄i. Sic
ponit inimicos ſuos ſub pedibus ſuis puniēdo eos ſed in
futuro ponet ſub pedibus id eſt ſub humanitate xp̄i. Si-
cut eñ per caput deitas xp̄i intelligit̄ quia caput xp̄i de⁹.
I°.corinth.II. Ita per pedē humanitas. p̄s. Adorabim⁹
in loco vbi ſteterūt pedes ei⁹ ⁊c. Sic ergo inimici erūt nõ
ſolū ſub deitate ſꝫ etiā ſub hūanitate xp̄i. phil'.2. In noīe

ieſu omne genu ⁊c. Sed q̃d eſt ꝙ dicit. Donec ponat ⁊c. Nunq̃d non regnabit priuſq̃ poſuerit inimicos ſub pedibus? Dicendū ꝙ hoc poteſt intelligi dupliciter. nā ly donec. q̄nq; determinat tēpus ⁊ ponit̄ ꝓ finito. ſicut ſi dicerē nō videbo deū donec moriar. q2 vſq; tūc nō videbo ſed poſtea videbo. Q̄nq; ponit̄ ꝓ infinito ſicut cū dicit̄. Nō cognouit eā donec peperit filiū ſuū. Non ꝙ velit dicere ꝙ nō cognouit eā ſolū vſq; ad partū filij ſed nec etiā poſt eā q̃ cognouit ſicut dicit Iero. Iſte modus ſeruat̄ q̄n aliqui intēdunt excludere illa ſolū de quibꝰ eſt dubiū. Unde euangeliū excluſit illud ſolū qḋ videt̄ eſſe dubiū ſcȝ ꝙ ioſeph cognouiſſet beatā virginē ante partū. Hoc vero ꝙ poſt partū nō cognouit eā nulli eſt dubiū cū tot myſteria pueri viderit ⁊ totiēs ab angelis monitꝰ ſit ⁊ adoratꝰ etiā a magis ieſus fuiſſet. vnde poterat eā iā dei matrē cognoſcere. ⁊ ideo nō curauit hoc excludere. ſic etiā loquit̄ hic apl's. ꝙ em̄ aliq̄s regnet adhuc inimicis nō ſubiugatis videt̄ eſſe dubiū: ſed ꝙ regnet poſtq̃ inimici ſubiugati ſunt nulli eſt dubiū. ⁊ ideo illud excludit principalit̄ dicens donec ponat ⁊c. Quaſi dicat verū eſt ꝙ xp̄s habet regnū ⁊ licȝ ſint aliq̄ inimici dū nō faciūt voluntatē ſuā tn̄ regnat donec ponat ⁊c. Pōt etiā alio mō intelligi donec ponat ⁊c. vt ly donec determinet tp̄us ⁊ ponat̄ ꝓ futuro vt dicatur ſic. Oportȝ illū regnare. Sȝ q̄n? donec ponat ⁊c. quaſi dicat: vſq; tūc regnabit quouſq; ponat inimicos ſub pedibꝰ poſtea vero nō regnabit. Sed ſm̄ hāc expoſitionē regnare nō importat regnū hr̄e ſed in regnādo ꝓficere ⁊ regnū augeri. ⁊ hoc q̄ntū ad manifeſtationē perfectā regni xp̄i. quaſi dicat: Regnū xp̄i paulatī ꝓficit inq̄ntū ſcȝ manifeſtat̄ ⁊ innoteſcit donec ponat inimicos ſub pedibꝰ. i. quouſq; oēs inimici regnare eū fateant̄. Boni quidē cū gaudio btitudinis. mali vero cū ꝯfuſione et poſtea nō regnat id eſt regnū ſuū nō ꝓficit ⁊ nō amplius manifeſtat̄ q2 iam plene manifeſtū erit. Sic ergo patet oīm aduerſantiū ſubiectio. que quidē ſubiectio ꝑfectiſſima erit q2 etiā illud qḋ maxīe inimicat̄ ſubijciet̄ ſibi. hoc aūt eſt mors que maxīe ꝯtrariat̄ vite. ⁊ ideo dicit. Nouiſſime aūt ⁊c. vbi tria facit Primo ponit ſubiectionē mortis. Scḋo ꝓbat hoc ꝑ auctoritatē ibi. Oīa em̄ ſubiecit ⁊c. Tercio ex ipa auctoritate arguit ibi. Cū aūt dicat ⁊c. Dicit ergo: dixi ꝙ oēs inimicos ſubiecit ſub pedibꝰ eius. Sed qualit̄? Perfectiſſime inq̄ q2 nouiſſime inimica mors deſtruet̄ ſcȝ in fine: q2 nō poterit eſſe cū vita vbi oēs ꝑ reſurrectionē viuēt Oſee 13. Ero mors tua o mors. Eſa. 20. Precipitabit mortē in ſempiternū. ¶ Sciendū eſt aūt ꝙ origenes ex hoc verbo ſumpſit occaſionē erroris ſui quē ponit in ꝑiarchon. Ipſe em̄ voluit ꝙ pene dampnatoꝝ eſſent purgatorie ⁊ nō eterne ⁊ voluit ꝙ oēs qui ſunt in inferno q̄nq; ꝯuerterent̄ ad xp̄m ⁊ ſaluarent̄ ⁊ etiā diabolꝰ. Et hoc ꝯfirmat ꝑ iſta verba. donec ponā inimicos ⁊c. Et intelligit ꝙ hoc qḋ dicit̄ inimicos ſub pedibꝰ ſolū intelligit̄ de ſubiectiōe que fit ꝑ ꝯuerſionē peccatoꝝ ad deū nō de ſubiectiōe qua ſūt ſubiecti xp̄o etiā illi qui nunq̄ ꝯuertunt̄ ad xp̄m inq̄ntū punit eos in inferno. Et iō dicit. Opȝ illū regnare donec ponat inimicos ſub pedibꝰ q2 tūc oēs dānati ⁊ q̄ ſunt in inferno ſaluabunt̄ inq̄ntum ſcȝ ꝯuertent̄ ad ipm̄ ⁊ ſeruiūt ei ⁊ non ſolū ipſi homīes dānati aūt ꝓ ſed nouiſſime ipa mors. i. diabolus deſtruet̄ nō ꝙ nō ſit oīo. ſed ꝙ nō ſit mors quia etiā ipſe diabolꝰ in fine ſaluabit̄. Sȝ hoc eſt hereticū ⁊ dānatū in cōcilio. ¶ Iteꝝ ſciēdū eſt ꝙ aplus ſignāter poſuit hoc qḋ dicit̄ nouiſſime aūt ⁊c. ad remouendū duas q̄ſtiones que poſſent fieri circa p̄dicta de reſurrectiōe. ſcȝ. vtrū xp̄s poſſet viuificare mortuos? Et hoc ſoluit̄ q2 oēs inimicos poſuit ſub pedibꝰ eius ⁊ etiā ipam mortē. Et q̄re nō ſtatī reſuſcitauit. Ad qḋ rn̄det ꝙ opȝ ꝙ primo ſubijciat inimicos ſub pedibꝰ ⁊ nouiſſime cū deſtruet̄ ipa mors tunc reſurgēt oēs ad vitā. Nō ergo differt q2 nō pōt ſed vt ſeruet ordinē. q2 que a deo ſūt ordiata ſūt. Q2 aūt ipa mors ſubijciat̄ xp̄o ꝓbat ꝑ auctoritatē. p̄s. Oīa ſubiecisti ſub pedibꝰ. i. ſub humanitate eiꝰ ſcȝ xp̄i. phil. 2. Oīs lingua ⁊c. Eſa. 45. Mihi curuabit̄ oē genu ⁊c. Ex hac autē auctoritate argumentat̄ dicēs. Cū aūt dicat ⁊c. Et eſt rō ſua talis. Propheta dicit oīa ſubiecisti ⁊c. Sed dicendo oīa ꝯſtat ꝙ nihil excluſit niſi illū q̄ ſubiecit ergo ſubiecta ſunt xp̄o oīa ⁊ ipa mors. Dicit ergo. Cū aūt dicat pſalmiſta ſcȝ oīa ſubiecta ſunt ei ſcȝ xp̄o inq̄ntum hoī preter eū ſcȝ prē q̄ ſubiecit ſibi oīa. heb. 2. In eo q̄ oīa ſibi ſubiecit ⁊c. mat. vlt. Data eſt mihi oīs ptās ⁊c. Sed ꝯtra. ſi pater ſubiecit oīa filio ergo filiꝰ eſt minor patre. Reꝰ dicendū eſt ꝙ pater ſubiecit oīa filio inq̄ntū eſt hō vt dictum eſt ⁊ ſic pr̄ eſt maior filio. Eſt em̄ minor pr̄e ſm̄ humanitatē: equalis vero ſm̄ diuinitatē. Uel dicendū ꝙ etiā ipe filiꝰ inq̄ntū deꝰ ſubiecit ſibi oīa q2 ſic pōt oīa q̄ pater pōt. phil. 3. Saluatorē expectamꝰ ⁊c. ſm̄ operationē qua potens eſt ſubijcere oīa. ¶ Cōſequēter cū dicit. Cū aūt ſubiecta fuerit̄ illi oīa ⁊c. Oñdit finē huiꝰ reſurrectiōis nō eſſe in hūanitate xp̄i ſed vlterius ꝑducet̄ rōnalis creatura ad ꝯtemplationē diuinitatis ⁊ in ea eſt beatitudo nr̄a ⁊ finis nr̄ ipſe deus eſt. ⁊ iō dicit cū aūt ſubiecta ⁊c. Quaſi dicat. Nondū deꝰ ſubiecit oīa xp̄o. ſed cū oīa fuerint ei ſubiecta ſcȝ xp̄o tūc ipſe filius ſm̄ humanitatē ſubiectus erit illi ſcȝ pr̄i. Ioh. 14. Pr̄ maior me eſt. ⁊ ſubiectꝰ eſt nūc ēt xp̄s ſm̄ ꝙ hō patri ſed hoc tūc manifeſtius erit. Et rō huiꝰ ſubiectiōis eſt vt ſit deus oīa in oībus. i. vt aīa homīs totaliter requieſcat in deo ⁊ ſolus deus ſit btitudo. Modo em̄ in vno eſt vita. ⁊ virtus in alio ⁊ gloria in alio: ſed tūc deꝰ erit vita ⁊ ſalus ⁊ virtus ⁊ glia ⁊ oīa. Uel aliter ita vt ſit deus oīa in oībꝰ q2 tunc manifeſtabit̄ ꝙ quicq̃d boni habemꝰ eſt a deo.

Lectio quarta.

Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis? Si omino mortui nō reſurgunt vt quid ⁊ baptizantur pro illis? Ut quid ⁊ nos periclitamur oī hora. Quottidie morior ꝓpter veſtrā gloriam fratres quā habeo in xp̄o ih̄ū dn̄o noſtro. Si ſcḋm hominem ad beſtias pugnaui epheſi. quid mihi prodeſt ſi mortui non reſurgunt? Māducemus ⁊ bibamꝰ: cras em̄ moriemur Nolite ſeduci. Corrūpunt mores bonos colloquia mala Euigilate iuſti ⁊ nolite peccare Ignorantiā em̄ dei quidā habent. Ad reuerentiā vobis loquor.

Oſtenſa reſurrectiōe mortuoꝝ ex reſurrectiōe xp̄i: hic cōſequēter oſtendit reſurrectionē mortuoꝝ ex vita ſanctoꝝ. Et circa hoc duo facit. Primo ꝓbat ꝓpoſitū. Scḋo ſubiungit ammonitionē ibi. Nolite ſeduci ⁊c. Probat autē ꝓpoſitū ducendo ad tria incōuenientia. Primū incōueniens eſt ꝙ fruſtret̄ deuotio hominū ad baptiſmū. Secundū eſt ꝙ fruſtret̄ labor ſanctoꝝ. ⁊ hoc ponit ibi. Ut quid ⁊ nos periclitamur ⁊c. Terciū eſt ꝙ daret̄ occaſio fruendi voluptatibus. Et hoc ponit ibi. Manducemus ⁊ bibamus ⁊c. Circa primū duo facit. Primo ponit primū incōueniens. Secundo explicat illud ibi. Si oīno mortui ⁊c. Dicit ergo primo. dixi ꝙ mortui reſurgūt. Alioquin ſcȝ ſi nō eſt reſurrectio mortuoꝝ futura vt nos predicamꝰ quid facient qui ⁊c. hoc poteſt dupliciter intelligi. Uno modo

vt per hoc ꝙ dicit mortuis intelligant̃ opera peccati que
ſunt mortua q̄ carēt vita gratie ⁊ ducūt ad mortē. heb. 9
Sāguis xp̄i emūdabit ⁊c. Et ſ͡ꝫ hoc plana eſt lr̄a. Quid
ſc̄ꝫ facient illi qui baptizant̃ pro mortuis. i. pro peccatis
abluendis. ſi non ſint vitā gratie habituri? Alio modo q̄
quidā tūc tempis volebāt ꝙ hoīes poſſent primo bapti-
zari vt ſibijpſis remiſſionē peccatoꝝ conſequerent̃ ⁊ iteꝝ
baptizabant̃ ꝓ aliquo cōſanguineo ſuo defuncto vt etiā
poſt mortē dimitterent̃ ei peccata. Et ſcd̄m hoc ſit littera.
Quid faciēt qui baptizant̃ pro mortuis ſc̄ꝫ cōſanguineis
ꝓ quoꝝ ſalute baptizant̃ ſi nō ſit reſurrectio mortuoꝝ. ſ͡ꝫ
iſti in aliquo cōmendari poſſunt. ſc̄ꝫ in hoc ꝙ fidē reſurre
ctiōis videbant̃ habere. ſed in aliquo poſſūt rep̄hendi in
hoc ſc̄ꝫ ꝙ vnū credebāt poſſe pro alio baptizari. Sed tūc
eſt queſtio. Si oratio vniꝰ ꝓdeſt alteri: quare nō etiā ba-
ptiſmus? Ad hoc eſt duplex reſpōſio. Una eſt ꝙ opa que
faciūt viui ꝓſunt mortuis ꝓpter vnionē caritatis ⁊ fidei.
Et ideo nō ꝓſunt niſi illis qui decedūt cū caritate et fide.
Unde infidelibus nec oratio nec baptiſmus viuoꝝ ꝓſunt
tamē oratio ꝓdeſt illis qui ſunt in purgatorio. Alia reſpō
ſio ⁊ melior q̄ bona opera valēt mortuis nō ſolū ex vi ca-
ritatis ſed etiā ex intentiōe facientis. Sicut ſi ego dicerē
pſalteriū ꝓ aliquo qui eſt in purgatorio qui tenebat̃ dice-
re vt ſatiſfaciā pro eo valet quidē q̄ꝛtum ad ſatiſfactionem
ſolū illi pro quo dico. Dicendū eſt ergo ſ͡m hoc ꝙ bapti-
ſmus nō habet virtutē ex intentiōe noſtra: ſed ex intētio-
ne xp̄i. Intentio aūt xp̄i eſt vt baptiſmus illis ꝓficiat qui
in xp̄i fide baptizant̃. ¶ Conſequēter iſtud incōueniēs ex
plicat dicens: Si oīo ⁊c. Et iſta explicatō videt̃ magis cō
uenire ſecūde expoſitiōi ſupra poſite. Quaſi dicat: Ut q̄d
baptizant̃ ꝓ illis id eſt ꝓ mortuis ſi nō reſurgūt: ſed ſi ſ͡m
primā expoſitionē exponat̃ tūc ſic poteſt dici. Si oīo mor-
tui nō reſurgūt vt quid etiā baptizant̃ ꝓ illis. i. pro pecca
tis cuꝫ ipſa nō dimittant̃. ¶ Ut quid periclitamur ⁊c. hic
ponit ſecundū incōueniens. ⁊ circa hoc duo facit. Primo
ponit incōueniens in cōmuni. Scd̄o in ſpēali ibi. Quot-
tidie ⁊c. Dicit ergo nō ſolū fruſtra baptizant̃ aliqui ꝓ re
miſſione peccatorū ſed nos etiā fruſtra affligimur ſi reſur-
recto mortuoꝝ nō eſt. ⁊ hoc eſt ꝙ dicit. Ut quid ⁊ nos ſan
cti ap̄li periclitamur. i. pericula patimur om̄i hora. 2ᶜ co-
rint. 11. Periculis fluminū p̄iculis ⁊c. Conſtat em̄ ꝙ ſan
cti exponūt ſe tribulatiōibus ⁊ affligūt ſeipſos ꝓpter ſpeꝫ
vite eterne. ſ͡ꝫ illud Ro. 5. Nō ſolū aūt ſed ⁊ gloriamur
⁊c. Spes autē non cōfundit ⁊c. Si ergo reſurrectio mor-
tuoꝝ nō ſit: totaliter ſpes perit. Fruſtra ergo affligerēt ſe
ſi mortui nō reſurgūt. Nec obſtat ſi dicat̃ ꝙ aīa ſeparata
premiat̃. q̄ vt ꝓbatū eſt ſupra nō poſſet ꝓbari ꝙ aīa eſſet
mortalis. ¶ Conſequēter cū dicit. Quottidie ⁊c. enume
rat pericula in ſpēali. ⁊ primo quantū ad perſonaꝫ. Scd̄o
quantū ad locū ibi. Si ſ͡m hoīem ad beſtias ⁊c. Manife-
ſtat ergo in ſpēali pericula quātū ad perſonā ſuā. vnde di
cit. Quottidie morior ⁊c. Quaſi dicat. Non quecūq; pe
ricula patimur ſed etiā mortis: q̄ quottidie morior. i. ſuꝫ
in periculis mortis. p̄s. Propt̄ te mortificamur tota die.
Et hoc oſtendit ap̄ls Ro. 8. In perſona ap̄loꝝ eſſe dictū
2ᶜ corint. 4. Sēp mortificationē ⁊c. Propter gloriā ve-
ſtrā. i. vt ego acquirā gloriā quā expecto ex veſtra cōuer-
ſione ad fidē 1ᶜ. theſ. 2°. Uos eſtis gloria nr̄a ⁊ gaudium
habeo. i. ſpero me habituꝝ in xp̄o hieſu dn̄o noſtro. i. per
caritatē xp̄i. Alia lr̄a habet per gloriā ⁊c. ⁊ tūc ly per glo
riā eſt verbū iurātis. Quaſi dicat. per gloriā veſtrā quam
ſc̄ꝫ expectatis que eſt deus. Ac ſi diceret. Iuro per deum
quē habeo in ſpe in xp̄o hieſu. i. per paſſioneꝫ ⁊c. Ex quo
apparet ꝙ etiā ap̄lus iurauit ⁊ ꝙ in viris perfectis iurare
nō eſt peccatū. ¶ Sed ſi hoīem ⁊c. Hic ſpecificat pericula
quantū ad locū. Ubi ſciendū eſt ꝙ hoc legit̃ act. 19. vbi di

cit̃ ꝙ cū paulus apud epheſū multos cōuertiſſet ad fidem
quidā concitauerūt cōtra eum populū in tantū ꝙ nō eſſet
auſus exire in theatruꝫ ⁊ ꝙ multa pericula ſit ibi paſſus.
Ergo forte facit hic de hoc mentionem q̄ e vicino paſſus
hoc fuerat. Dicit ergo Si ſ͡m hoīeꝫ. i. ſ͡m rōnē ex qua ho
mo eſt hoc diſputādo de reſurrectiōe cōcludens ꝙ homo
nō morit̃ ſicut beſtia. Pugnaui ad beſtias. i. ad hoīes be
ſtialiter viuētes apud epheſuꝫ. Uel ſi pugnaui ad beſtias
epheſi ⁊ hoc dico nō ex reuelatiōe diuina ſed ſ͡m hominē
id eſt ex inſtinctu humano ſi tot pericula paſſus ſum ⁊c.
¶ Deinde cū dicit. Manducemꝰ ⁊c. ponit tertiū incōue-
niens q̄d eſt ſi reſurrectio mortuorū nō eſſet daret̃ occaſio
fruendi voluptatibꝰ. Quaſi dicat ſi nō eſt alia vita ſtulti
ſumus ſi affligimus nos: ſed māducemus et bibamus. i.
vtamur delitijs ⁊ fruamur voluptatibꝰ. Sap. 2. Non eſt
qui ſit agnitus ⁊c. Uenite fruamur ⁊c. Cras eniꝫ id eſt in
ꝓximo moriemur totaliter ⁊ deficiemus in aīa ⁊ corpe ſi
mortui nō reſurgūt. ¶ Deinde cū dicit. Nolite ſeduci. Ex
predictis cōcludit ammonitionē ⁊ primo quantū ad infir
mos. Scd̄o vero quantū ad perfectos ⁊ iuſtos ibi. Uigi-
late iuſti ⁊c. Circa primū duo facit. Primo reddit eos at
tētos dicēs: Nolite ſeduci. Quaſi dicat. dictū eſt ꝙ ſi re
ſurrectio mortuoꝝ nō ſit: ſtultū eēt nō vti laſciuijs ⁊ volu
ptatibꝰ. Ne ergo ad laſciuias inducamī nolite ſeduci ab
his qui negāt r̄ſurrectionē. Coll'. 2°. Uidete ne quis vos
ſeducat ⁊c. Scd̄o rationē attentiōis aſſignat dicēs. Cor-
rumpūt ⁊c. Quaſi dicat. Ideo nolite ſeduci q̄ colloquia
mala illorū ſc̄ꝫ qui negāt reſurrectionē corrumpūt bonos
mores. 2ᶜ. thi. 2°. Sermo coꝝ ſerpit vt cācer. Iero. dicit
ꝙ hoc eſt ſumptū ex dictis gentiliū: ⁊ eſt verſus cuiuſdaꝫ
menādri. Et ex hoc vt ipſe dicit argumentū habemus ꝙ
licet nobis q̄n̄q; in ſacra ſcriptura vti auctoritatibꝰ genti
liū. ¶ Deinde cū dicit: Uigilate ⁊c. ponit āmonitionē q̄ꝛ-
tū ad perfectos. Poſſent em̄ dicere ꝙ a colloquijs illorū
debēt cauere infirmi qui de facili ſeducunt̃. perfecti aūt nō
ſic ſeduci poſſunt. Ap̄lus aūt vult ꝙ etiā perfecti ſint cau
ti. Unde circa hoc duo facit. Primo reddit eos attentos
dicēs: Uigilate iuſti. i. vos qui reputamini iuſti vigilate
id eſt ſolliciti ſitis. Math. 24. Uigilate quia neſcitis ⁊c.
Apoc. 16. Beatꝰ qui vigilat ⁊c. Scd̄o rationē aſſignat
dicens: Nolite ⁊c. ⁊ hāc duplicē quaꝝ vnā ꝓpter ſeipſos
Nullus em̄ eſt adeo perfectus q̄n debeat ſibi cauere a pec
catis. Inertia aūt ⁊ torpor frequēter inducit ad peccatuꝫ.
vnde ne peccēt inducit eos ad vigiliā. ⁊ ideo dicit. ⁊ noli
te peccare. i. ne peccetis. Tob. 4. In mēte habeto deum
⁊ caue ne aliq̄n peccato cōſentias. Aliā rōnem inducit ꝓ
pter alios q̄ nō ſolū ꝓpter ſeipſos ſint ſolliciti: ſed ⁊ pro-
pter alios ne illi ſeducant̃. ⁊ hoc eſt ꝙ dicit. Quidā enim
hn̄t ignorantiā dei. i. nō rectam fidē. Ro. 10. Ignorātes
dei iuſticiā ⁊c. ¶ Et hoc loq̄r vobis ad reuerentiā veſtraꝫ
vt ſitis cauti. Uel ad verecundiā v̄raꝫ q̄ verecūdū eſt vo
bis qui reputamī ſapiētes ⁊ inſtructi in fide ꝙ ſint aliqui
inter vos ignorantiā dei habētes. i. nō rectā fidem.

Lectio quinta.

Sed dicet aliq̄s. Quō reſurgūt mor-
tui? Quali autē corpore veniēt? In
ſipiens tu: quod ſeminas nō viuifi-
cat̃: niſi prius moriatur Et q̄d ſeminas? Nō
corpus quod futurū eſt ſeminas. ſed nuduꝫ
granum: vt puta tritici. aut alicuius ceteroꝝ
Deus aūt dat illi corpus ſicut vult. ⁊ vnicui
q; ſeminū propriuꝫ corpus.

Superius apl's ꝓbauit reſurrectionē mortuoꝝ. hic oſten
dit qualitatē ꝛ modū reſurgentiū. Et circa hoc duo facit.
Primo mouet queſtionē circa qualitatē reſurgentiū. Se
cūdo ſoluit ibi Inſipiēs tu. ꝛc. Circa reſurrectionē fuerūt
duo errores. Quidā enī totalr̄ negabāt reſurrectiōꝫ mor
tuoꝝ futurā. Cū enī non cōſiderarēt niſi principia nature
ꝛ poſſe: ꝛ viderēt ꝙ ſm̄ principia nature ꝛ poſſe nullꝰ de
morte poteſt redire ad vitaꝫ. nec cecus poteſt recuperare
viſuꝫ. ideo totaliter negauerūt reſurrectionē ex quoꝝ per
ſona dicit̄ ſap. 2°. Umbre tranſitus eſt tempus noſtrū ꝛc.
Et ibidē De nihilo nati ſumꝰ ꝛc. Job. 14. Putaſne mor
tuus homo rurſuꝫ viuat ꝛc. Alij aūt dixerūt reſurrectio
nē mortuoꝝ futurā eſſe. ſed dicebāt ꝙ reſurgebāt ad eun
dē modū viuendi ꝛ ad eoſdē actus. Et hoc etiā poſuerūt
quidā phi qui dicūt poſt multa annoꝝ curricula plato ad
huc reſurget ꝛ habebit eoſdeꝫ ſcolares athenis quos ali
qn̄ habuit. Hoc etiā aſſerūt phariſei Ma. 22. de muliere
ſeptem viroꝝ. vnde dicebant: In reſurrectione cuiꝰ erit?
Saraceni etiā fingunt ꝙ habebūt poſt reſurrectionē vxo
res et voluptates ꝛ delitias corꝑales. Job. 20. Non vi
deat riuulos flumīs torrentis mellis ꝛ butiri. Contra q̄s
dicit̄ Mat. 22. ꝙ erūt ſicut angeli dei in celo. Has ergo
duas queſtiōes mouet hic aplus primā cū dicit: Quō re
ſurgūt mortui: quō eſt poſſibile ꝙ mortui q̄ ſunt cinis poſ
ſint reſurgere? Scdam cū dicit: quali aūt corꝑe venient?
quaſi dicat: Nunquid cum tali corꝑe reſugernt cuꝫ quali
ſumus modo. Has duas queſtiones ſoluit cū dicit: Inſi
piēs ꝛc. Primo ſoluit ſcdam. Scdo vero ſoluit primam
ibi. Ecce myſteriū vobis dico ꝛc. Ad intellectū autē eoꝝ
que aplus ponit in prima parte oportet inueſtigare quid
aplus intēdit. Intendit aūt in iſta parte aplus oſtendere
ꝙ mortui reſurgūt ꝛ ꝙ erit eadē ſubſtātia. Ubi primo po
nit ſimilitudines. Scdo adaptat ibi. Sic etiā reſurrectio
mortuoꝝ ꝛc. Tertio ꝓbat ibi. Si eſt corpꝰ aīale ꝛc. Cir
ca primū duo facit. Primo ꝓponit ſilitudines in vna ſpe
cie. Scdo in diuerſis ſpeciebꝰ ibi. Non oīs caro eadē ca
ro ꝛc. Circa primū ſciendū eſt ꝙ videmus in vna ꝛ eadeꝫ
ſpecie ꝙ vna res in via generatiōis habet diuerſas qua
litates ꝛ formas ſicut granū aliā formā ꝛ qualitatē habet
qn̄ ſeminat̄. aliaꝫ qn̄ pullulat. aliā qn̄ iam eſt in herba. Et
ideo ex hac ſilitudine aplus intendit oſtendere qualitatē
reſurgentiū. Unde circa hoc tria facit. Primo cōparat or
dinē ſeminatiōis ad pullulationē. Scdo differentiā qua
litatis in ſemine ꝛ in pullulatiōe ibi. Tu qđ ſeminas ꝛc.
Tertio cauſā qualitatis in pullulatiōe ibi. Deus aūt ꝛc.
Dicit ergo inſipiens ꝛc. Sed cōtra. mat. 5°. Qui dixerit
fratri ſuo racha ꝛc. Dicendū ꝙ dn̄s ꝓhibet dici fratri ra
cha ſeu fatue ex ira: nō ex correctiōe. Cauſa aūt quare di
cit inſipiēs eſt. q2 hec obiectio cōtra reſurrectionē ꝓcedit
ex principijs humane ſapiētie que tamdiu eſt ſapiētia q̄
diu eſt ſubiecta ſapiētie diuine. ſed qn̄ recedit a deo tunc
vertit̄ in inſipientiā vnde cū contradicat ſapientie diuine
vocat eū inſipientē. Quaſi dicat: Inſipiens nōne quoti
die experiris tu q2 qđ ſeminas in terra nō viuificat̄. i. vege
tat̄ niſi prius moriat̄. i. putreſcat. Jo. 12. Niſi granū fru
menti ꝛc. Ex hoc videt̄ aplus facere cōparationē ꝙ quā
do corpus hoīs ponit̄ in ſepulchro in terra. tūc eſt quedā
ſeminatio. qn̄ vero reſurget tūc eſt quedā viuificatio. Un
de ex hoc opinant̄ aliqui reſurrectionē mortuoꝝ eſſe natu
ralē ꝓpter hoc ꝙ aplus hic reſurrectionē cōparat pullu
latiōi ſeminis que eſt naturalis. Opinant̄ enī in pulueri
bus reſolutis in quos reſoluūtur humana corꝑa eſſe quaſ
dā virtutes ſeminales actiuas ad corꝑoꝝ reſurrectionē.
Sed iſtud nō videt̄ eſſe verū. Fit enī reſolutio corꝑis hu
mani in elementa ſicut ꝛ alioꝝ mixtoꝝ corꝑoꝝ. vnde pul
ueres in quos humana corꝑa reſoluūtur nullā aliā habēt
virtutē actiuā q̄ alij pulueres: in quibꝰ cōſtat nō eſſe aliā
virtutē actiuā ad corꝑis humani conſtitutionē ſed ſolū in
ſemine hoīs. differūt autē pulueres in quos humana cor
pora reſoluūtur ab alijs pulueribus ſolū ſm̄ ordinationē
diuinā prout huiuſmōi pulueres ſunt ex diuina ſapiētia
ordinati vt iterū ex eis humana corꝑa reintegrent̄. Unđ
reſurrectiōis actiua cauſa ſolus deus erit ꝛ ſi ad hoc vtat̄
miſterio angeloꝝ q̄tū ad puluerū collectionē. Propt̄ qđ
apl's īfra modū reſurrectōis exponēs attribuit ſono tube ꝛ
ū attribuit xp̄o reſurgēti nō aūt alicui virtuti actiue ī pulue
ribꝰ. Nō ergo intēdit h̄ ꝓbare apl's ꝙ reſurrectio ſit natu
ralis per hoc ꝙ ſemē naturaliter pullulat. ſed intēdit hic
manifeſtare per exēpla quedā ꝙ nō ſit eadē qualitas cor
poꝝ reſurgentiū ꝛ corꝑoꝝ morientiū. ꝛ primo per hoc ꝙ
nō eſt eadē qualitas ſeminis ꝛ pullulatiōis vt ex ſequēti
bus manifeſte oſtendet̄. ¶ Nam cōſequēter cū dicit ꝛ qđ
ſeminas ꝛc. oſtendit qualitatē ſemīs differentē eſſe a qua
litate pullulatiōis cū dicit ꝛ qđ ſeminas nō corpus qđ fu
turū eſt ſeminas. i. nō quale futuꝝ eſt ſeminas. Quođ expo
nens ſubdit. Sed nudū granū puta tritici vel alicuiꝰ ce
teroꝝ ſcꝫ ſeminū q2 ſeminat̄ nudū ſemen. pullulat aūt or
natū herba ꝛ ariſtis ꝛ huiuſmōi. Et ſimilr̄ corpus huma
nū aliaꝫ qualitatē habebit in reſurrectiōe q̄ nūc habet vt
infra exponet̄. Eſt tamē differētia inter reſurrectionē hu
mani corꝑis ꝛ pullulationē ſeminis. nā ſurget idē corpus
numero ſed habebit aliā qualitatē ſicut infra dicit aplus
ꝙ oportet corruptibile hoc induere incorruptionem. Et
Job. 19. dicit̄. Queꝫ viſurus ſum egoipſe ꝛ nō alius. Sꝫ
in pullulatiōe nec eſt eadē qualitas nec idē corpus nume
ro. ſꝫ ſolū idē ſpecie. Et ideo ſignāter apl's ď pullulatōe lo
quēs dixit. nō corpꝰ qđ futuꝝ ē ſemīas. dās ītelligere ꝙ
nō ſit idē numero. Et in hoc opꝰ nature deficit ab oꝑe dei
Nā virtꝰ nature reparat idē ſpecie ſꝫ nō idē numero. virtꝰ
aūt dei reparare poteſt etiā idē numero. Et ſic etiā ex hoc
qđ hic dicit̄ poteſt ſumi ꝓbatio ad hoc ꝙ reſurrectionem
futurā fieri nō eſt impoſſibile ſicut inſipiēs obijciebat. q2
ſi natura ex eo qđ mortuū eſt poteſt reꝑare idē ſpecie. mul
to magis deus pōt reparare idē numero. q2 ꝛ hoc ipm̄ qđ
natura facit opus dei eſt. Habet eniꝫ hoc natura a deo ꝙ
hoc facere poſſit. Et ideo cōſequēter deſcribens qualita
tem pullulatiōis attribuit eā: primū quidē deo. ſcđo pro
portiōi nature. Dicit aūt primo. Deus autē dat illi corpꝰ
ſicut vult q2 ſcꝫ ex ordinatiōe diuine volūtatis ꝓcedit ꝙ
ex tali ſemine talis planta producat̄. que quidē planta eſt
quaſi corpus ſemīs. Ultimus enī fructus plante eſt ſemē
Et hoc ideo attribuit operatiōi diuine q2 oīs oꝑatio natu
re eſt operatio dei. ſm̄ illud ſupra. 12. Ideꝫ aūt deus qui
operat̄ oīa in oībus. Et hoc ſic poteſt cōſiderari. Manife
ſtum eſt enī ꝙ res naturales abſq3 cognitiōe operant̄ ad
finem determinatuꝫ: alioqui nō ſemꝑ vel in maiori parte
eūdem finem ꝯſequerent̄. Manifeſtū eſt etiā ꝙ nulla res
cognitiōe carens in certū finem tendit niſi directa ab aliq̄
cognoſcēte ſicut ſagitta tendit ad certū ſignū ex directiōe
ſagittātis. Sicut ergo ſi aliquis videret ſagittam directe
tendere ad certū ſignū q̄uis ſagittantē nō videret cogno
ſceret ſtatim ꝙ dirigeret̄ a ſagittante. Ita cuꝫ videamus
res naturales abſq3 cognitiōe tēdere ad certos fines poſ
ſimus pro certo cognoſcere ꝙ operant̄ ex volūtate alicuiꝰ
dirigentis quē dicimus deū. Et ſic dicit apl's ꝙ deus dat
ſemini corpus. i. ex ſemine ꝓducit plantā ſicut vult. Sꝫ
rurſus ne aliquis crederet hm̄ōi naturales effectus ex ſo
la dei volūtate ꝓuenire abſq3 operatiōe ꝛ ꝓportiōe natu
re ſubiūgit. Et vnicuiq3 ſeminū ꝓpriū corpus. puta ex ſe
mine oliue generat̄ oliua. ꝛ ex ſemine tritici generat̄ triti
cū. Unđ ꝛ Gen. 1. Germinet terra herbā virentē ꝛ facien
tem ſemē iuxta genus ſuū. Sic ergo ꝛ in reſurrectiōe erit

alia qualitas corporis reſurgentis q̄ tñ ꝓportionabit̄ meritis morientis.

Lectio ſexta.

NOn omnis caro eadē caro. ſed alia hominū. alia pecoꝝ. alia volucrum. alia aūt piſciū. Et corpora celeſtia. ⁊ corpora terreſtria Sed alia quidē celeſtiū glīa: alia āt terreſtriū. Alia claritas ſol'. alia claritas lune. ⁊ alia claritas ſtellarū. Stella eñi a ſtella differt ī claritate: ſic ⁊ reſurrectio mortuoꝝ. Seminat̄ in corruptiōe: ſurget in incorruptione. Seminat̄ in ignobilitate: ſurget in gloria. Seminatur in infirmitate: ſurget in virtute. Seminatur corpus animale: ſurget corpus ſpirituale.

Hic apoſtolus ponit exemplū de diuerſitate qualitat' corporis reſurgentis in diuerſis ſpeciebꝰ. Et p̄mo cōparando celeſtia ad terreſtria. Scdo terreſtria ad celeſtia ibi. Sunt corpora celeſtia ⁊c. Tertio corpora celeſtia adinuicem ibi. Alia claritas ſolis ⁊c. Quia poſſet aliq̄s dicere quō eſt poſſibile ꝙ mortui reſumāt corpus ⁊ carnē ſi non ſint habituri eandē corporis qualitatē. ideo ad hoc excludendū introducit diuerſas qualitates corporis ⁊ carnis. vt ſic manifeſtū ſit ꝙ non oportet ſi non erit eadem qualitas ꝙ nō reſumatur idē corpus vel eadē caro. Dicit ergo p̄mo ꝙ non omnis caro eſt eadē caro ſm̄ formā. Sed alia eſt caro hominum. alia piſciū. alia pecoꝝ. alia volucꝝ ⁊c. Et ſimiliter eſt alia morient' ⁊ alia reſurgentis. ſicut autē exēplū ſupiꝰ inductū de ſemine ⁊ pullulatiōe deficiebat in hoc ꝙ in ſeminatione ⁊ pullulatiōe nō eſt idē numero nec eedem qualitates ita hec exēpla deficiūt qꝛ in his exemplis nec eſt eadē ſpecies nec eadē qualitas ſꝫ caro hominis reſurgētis eſt eadē ſm̄ ſpeciē cū carne moriētis. ſꝫ tamē erit alia ſm̄ qualitatē. Erit eñi eiuſdē nature ſed alterius glorie. vt greg. de corpe xp̄i dicit. ſi quis autē hec que dicta ſunt ad diuerſum ſtatū reſurgentiū referre vellet poteſt dici ꝙ ꝑ homines intelligunt̄ boni ſm̄ rationē viuentes ſm̄ illud Eze. 34. Vos aūt greges mei greges paſcue mee homines eſtis. Per pecora vero intelligunt̄ luxurioſi ſm̄ illud 2. Pe. 2. Hi vero velut irrationabilia pecora ⁊c. ꝑ volucres ſupbi. ꝑ piſces cupidi. ſꝫ illud pſ̄. Volucres celi ⁊ piſces maris ⁊c. ¶ Ad idem aūt introducit diuerſitatē celeſtiū ⁊ terreſtriū corpoꝝ cū ſubdit Sunt corpora celeſtia vt ſol ⁊ luna ⁊ huiuſ modi. Et ſunt corpa terreſtria vt ignis aqua ⁊c. ſed alia quidē eſt gloria id eſt pulcritudo ⁊ decor celeſtiū corpoꝝ. alia aūt terreſtrium. Ecc. 43. Species celi gloria ſtellaꝝ. Et poſſūt ꝑ celeſtia corpora intelligi cōtemplatiui phil'. 3. Noſtra couerſatio in celis eſt. Per t̄reſtria actiui qui circa terrena occupantur. vnde marthe dictū eſt. Turbar' erga plurima. Luc. 10. Et ad idē vlterius introducit diuerſam qualitatē celeſtium corpoꝝ cū dicit. Alia claritas ſolis ⁊c. Similit̄ int̄ ſtellas eſt differenria. Stella eñi differt ⁊c. Et pōt intelligi ꝑ ſolem xp̄s. Mal'. vl. Orietur vobis timētibus nomē meū ſol iuſtitie ⁊c. Per lunā beata virgo de qua Can. 6. Pulchra vt luna. Per ſtellas adinuicē ordinatas ceteri ſancti. Judic. 5. Stelle manētes in ordine ſuo ⁊c. ¶ Cōſequent̄ cū dicit. Sic erit reſurrectio mortuoꝝ. adaptat p̄dicta exēpla ad reſurrectionē mortuoꝝ. Nec intelligēdū eſt q̄tū ad litteralē expoſitionē ꝙ ap̄lus hoc dicat ad deſignandū in reſurgentibꝰ generis diuerſitatē ꝓpter id qd̄ premiſerat. Stella differt ⁊c. Sed hoc refert̄ ad oīa p̄cedentia vt oſtendatur ex omnibus p̄miſſis ꝙ ſicut in rebus iueniunt̄ diuerſe q̄litates corpoꝝ ita erit diuerſa q̄litas reſurgentiū a qualitate morientiū. Unde ſequit̄. Seminatur corpus ⁊c. Ubi ap̄lus maxime oſtendit aliā eſſe qualitatē corpis morientis ⁊ corpis reſurgentis. Et agit hic de corpore reſurgente glorioſo cuiꝰ ꝓprie qualitates dotes corporis glorioſi dicunt̄. Que q̄dem ſunt quatuor quas hic apoſtolus tangit. Primo eñi tangit dotē īpaſſibilitatis cū dicit Seminat̄ in corruptiōe ⁊c. Et q̄uis ſeminatio accipi poſſet ꝓ p̄ma corporis origine ſm̄ ꝙ generatur ex ſemine. tamen cōuenientius eſt ſm̄ intellectum apoſtoli vt ſeminatio referat̄ ad mortē ⁊ ſepulturam vt reſpondeat ei quod ſupra dictum eſt. Quod ſeminas nō viuificatur niſi prius moriatur. Dicit̄ autē mors ⁊ reſolutio ſeminatio non ꝙ in corpore mortuo vel cineribꝰ ex eo reſolutis ſit aliqua virtus ad reſurrectionē ſicut eſt virtꝰ actiua in ſemine ad generationē: ſed quia a deo talis ordinatio eſt deputata vt ex eo iterato reformetur corpus hūanū Sicut igitur corpus humanū qñ ſeminat̄ id eſt qñ morit̄ eſt in corruptione id eſt ſm̄ ſuaꝫ ꝓprietatē eſt corruptioni ſubiectū ſm̄ illud Ro. 8. Corpus q̄dē mortuū eſt ꝓpt̄ peccatū Sed reſurget in incorruptiōe. Dicit̄ aūt h̄ incorruptio nō ſolū ad excludendū ſeparationē aīe a corpe. quia hanc incorruptionē ⁊ corpora dānatoꝝ habebunt. ſed ad excludendū tā mortē q̄ q̄ālibet noxā paſſionē ſiue ab interiori ſiue ab exteriori. Et q̄tū ad hoc intelligit̄ īpaſſibilitas corporis glorioſi ſꝫ illud Apoč. 21. Nō eſurient neq̄ ſitient amplius ⁊c. Secundo tangit dotē claritatis cū dicit Seminatur in ignobilitate. id eſt corpus qd̄ añ mortem ⁊ in morte eſt deformitatibus ⁊ miſerijs multis ſubiectū ſm̄ illud Job. 14. Homo natus de muliere ⁊c. Sꝫ reſurget in gloria que claritatē ſignificat vt aug. dicit ſuper Job. Erunt eñi corpora ſanctoꝝ clara ⁊ fulgentia ſꝫ illud Mat. 13. Fulgebunt iuſti ſicut ſol ⁊c. Tertio tangit dotē agilitatis cū dicit Seminat̄ in infirmitate. id eſt corpus animale qd̄ ante mortē eſt īfirmū ⁊ tardū ⁊ ab aīa non facile mobile ſm̄ illud Sap̄. 9. Corpus qd̄ corrūpit̄ aggrauat animā Sꝫ ſurget ī virtute qua ſcilicet fiet vt ex tanta virtute ab anima moueri poſſit vt in nullo difficultatem ad motū exhibeat qd̄ ad dotē agilitat' ꝑtinet. Tāta eñi erit ibi facilitas q̄ta felicitas vt aug. dič. Unde dicitur Sap̄. 3. de iuſtis. Fulgebūt iuſti ⁊ tanq̄ ſcintille in arundicto diſcurrēt. Et Eſa. 40. Qui ſperāt in dño mutabunt fortitudinē. aſſument pennas ⁊c. Quarto tangit dotē ſubtilitatis cū dicit Seminat̄ corpus aīale ⁊c. Quā quidā ad hoc referre volūt ꝙ corpori glorioſo ſm̄ hāc dotem cōpetat vt poſſit ſimul eſſe cū corpore non glorioſo in eodem loco. Quod quidē ſuſtineri poſſet ſi corpori ſꝫ ſtatum p̄ſentē cōpeteret ꝙ nō poſſet ſimul cū alio corpore eſſe in eodē loco ſm̄ aliq̄d qd̄ a corpe remoueri poſſet. Nūc āt ſi diligent̄ conſideret̄ ꝙ ſm̄ nihil aliud hoc corpori cōpetit niſi ſm̄ ꝙ habet dimenſiones corporales. Unde videmus corpora q̄tūcūq̄ ſubtilia nō cōpati ſecū alia corpora vt patet in aere ⁊ in igne. ⁊ vlterius ſi eſſent corpora ſeparata omnino abſq̄ materia ſicut quidam poſuerunt non poſſent ſimul cum corporibus naturalibus eſſe in eiſdem locis vt ph̄us dicit. Remanentibꝰ igitur dimēſionibus in quocunq̄ corpe eſt cōtra ſuā naturā ꝙ ſit cuꝫ alio corpore in eodē loco. Unde ſi hoc aliquando ꝯtingit erit ex miraculo. Propter quod Greg. ⁊ Aug. miraculo aſcribunt ꝙ corpus xp̄i ad diſcipulos ianuis clauſis intrauit. Nulla enim virtus terminata poteſt facere miraculū. hoc enim ſolius dei eſt Relinquitur ergo ꝙ eſſe ſimul cū alio corpore in eodē loco non poſſit eſſe ex dote ſeu ex qualitate corporis glorioſi. Non tamen negandum eſt quin corpus glorioſum poſſit eſſe ſimul cum alio corpore in eodē

loco. quia corpus xp̄i poſt reſurrectionē intrauit ad diſci=
pulos ianuis clauſis. cui corpus noſtruʒ in reſurrectione
conformandū ſperamus. ſed ſicut corpus chriſti hoc ha=
buit non ex ꝓprietate corporis ſed ex virtute diuinitatis
vnite: ita corpus cuiuſlibʒ alteri⁹ ſancti hoc habebit non
ex dote ſed ex virtute diuinitatis exiſtētis in eo. Per quē
modum corpus petri habuit ꝙ ad vmbrā ei⁹ ſanarent̄ in=
firmi non per aliquā ꝓprietatē ipſius. Eſt ergo dicendū
ꝙ ad dotem ſubtilitātis pertinet qḋ hic apoſtolus tangit
dicens Seminat̄ corpus animale ſurget ſpirituale. Nō
quidā male intelligentes dixerūt ꝙ corpus in reſurrectio
ne vertetur in ſpiritū vel et erit ſimile aeri aut vento q̄ ſpi
ritus dicitur. Quod maxie excluditur per illud quod ad
apoſtolos dicit̄ Luc. vlti. Palpate ⁊ videte quia ſpirit⁹
⁊c. Unde ⁊ hic apoſtolus nō dicit ꝙ reſurgat ſpiritus. ſʒ
ſpirituale corpus. Ergo in reſurrectiōe ſpirituale erit nō
ſpiritus. ſicut nunc eſt animale non anima. Ad horū autē
differentiā cognoſcendā conſiderandū eſt ꝙ vnum ⁊ ideʒ
in nobis eſt qḋ dicitur et anima ⁊ ſpiritus. ſed anima di=
citur ſm ꝙ perficit corpus: ſpiritus autē ꝓprie ſcḋm mē=
tem ſcḋm quā ſpiritualibus ſubſtantijs aſſimulamur ſm
illud ephe. 4. Renouamini ſpiritu mentis veſtre. Item
conſiderandū eſt ꝙ triplex eſt differentia potentiaꝝ in ani
ma. quedam eñ potentie ſunt quarū operationes ad bo=
num corporis ordinantur ſicut generatiua nutritiua ⁊ au
gmentatiua. Quedā vero ſunt que quidē corporeis orga
ganis vtuntur. vt omnes potentie ſenſitiue ꝑtis ſed earū
actus ad corp⁹ nō ordinātur directe ſed magis ad ꝑfectio
nem anime. Quedā vero ſunt potētie que neqꝫ vtuntur
corporeis organis neqꝫ directe ad bonū corporis ordinā=
tur ſed magis ad bonū anime ſicut que ꝑtinent ad intel=
lectiuā ꝑtem. Prime ergo potentie pertinēt ad animaʒ in=
q̄ꝫtum animat corpus. tertie vero maxime ꝑtinent ad ani=
mam inq̄ꝫtū eſt ſpiritus. ſecunde vero medio modo ſe ha=
bent inter vtraſqꝫ. quia tamē iudiciū de potentia aliq̄ ma
gis debet ſumi ex obiecto ⁊ fine q̄ꝫ ex inſtrumēto. ideo ſe=
cunde potentie magis ſe tenent cum tertijs q̄ꝫ cū primis.
Item conſiderandū eſt ꝙ cū vnaqueqꝫ res ſit ꝓpter ſuam
operationē. corpus ad hoc ꝑficitur ab anima vt ſit ſubie=
ctum operationibus anime. Nunc autē in ſtatu iſto cor=
pus noſtrum eſt ſubiectū operationib⁹ que ꝑtinēt ad ani=
mam inq̄ꝫtū eſt anima prout generat̄ ⁊ generat nutrit̄ cre=
ſcit ⁊ decreſcit. Quantū autē ad ſpirituales anime opera
tiones corpus licet aliquo modo ſubſeruiat tamen multū
impedimentū affert. quia corpus qḋ corrumpit̄ aggrauat
animā vt dicit̄ Sap̄. 9. Sed in ſtatu reſurrectionis ceſſa
bunt operationes animales a corpore. quia nō erit gene=
ratio nec augmentū aut nutrimentū. ſed corpus abſqꝫ ali
quo impedimento ⁊ fatigatione īceſſant̄ ſeruiet anime ad
ſpirituales operationes eius ſcḋm illud pſ̄. Beati q̄ ha=
bitant in domo tua domīe ⁊c. Sic vt ergo nūc eſt corpus
nr̄m animale. tunc vero erit ſpirituale. Cauſam autē ha=
rum ꝓprietatum quidam attribuūt luci quā dicūt eſſe de
natura quinte eſſentie ⁊ venire in cōpoſitionē hūani cor=
poris quod quia friuolū eſt ⁊ fabuloſum: ſequentes aug̃.
dicim⁹ ꝙ ꝓcedunt ex virtute anime glorificate. Dicit eñ
Aug. in epiſtola ad dioſcoꝝ. Tam potenti natura de⁹ fe=
cit animā vt eius pleniſſima beatitudine que in fine tem=
porum ꝓmittitur ſanctis: redundet etiā in inferiorē natu
ram que eſt corpus nō beatitudo que fruentis eſt propria
ſed plenitudo ſanitatis id eſt incorruptionis vigor. ¶ Ui
demus autē ex anima quatuor corpori ꝓuenire ⁊ tāto ꝑ=
fectius q̄ꝫto anima fuerit virtuoſior. Primo quidē dat eſ=
ſe. Unde quando erit in ſummo ꝑfectionis dabit eſſe ſpi=
rituale. Secundo cōſeruat a corruptione. Unde videm⁹
hoīes q̄ꝫto ſunt fortioris nature minus a calore ⁊ frigore
pati. Cum ergo anima fuerit ꝑfectiſſima conſeruabit cor
pus omnino impaſſibile. Tertio dat pulchritudinē ⁊ cla
ritatem. Infirmi eniʒ ⁊ mortui ꝓpter debilitatem opera=
tionis anime in corpus efficiūtur diſcolorati ⁊ qñ erit in
ſumma ꝑfectiōe faciet corpus clarū ⁊ fulgidum. Quarto
dat motum ⁊ tanto facilius q̄ꝫto virtus anime fuerit forti
or ſupra corp⁹. Et ideo quando erit in vltimo ſue ꝑfectio
nis dabit corpori agilitatem.

Lectio ſeptima.

SI eſt corpus animale eſt ⁊ ſpiritua=
le: ſicut ſcriptū eſt. Factus eſt prim⁹
homo adā in animā viuentē. nouiſſi
mus homo in ſpiritū viuificantē. ſed nō pri
us quod ſpirituale ē. ſed quod animale de=
inde quod ſpirituale. Primus homo de ter
ra terrenus. ſecundus homo de celo celeſtis
Qualis terren⁹. tales ⁊ terreni. ⁊ qualis ce=
leſtis. tales ⁊ celeſtes. Igitur ſicut portaui=
mus imaginem terreni. portemus ⁊ imagi=
nem celeſtis. Hoc autem dico fratres. q̄꞉ ca=
ro et ſanguis regnum dei poſſidere non poſ
ſunt. neqꝫ corruptio incorruptelam poſſide=
bit.

Hic apoſtolus differentiā qualitatis corporum morienti
um ad copora reſurgentiū ſupra exemplis oſtenſam oſten
dit ratione. Circa hoc autē duo facit. Primo eñ p̄mittit
quod ꝓbare intendit. Secundo p̄miſſuʒ ꝓbat ibi. Sicut
ſcriptū eſt ⁊c. Dicit ergo primo. Dixi ꝙ id qḋ ſeminatur
animale ſurget ſpirituale. ⁊ ꝙ hoc ſit verum ſcʒ ꝙ ſit ali=
quod corpus ſpirituale oſtendo. quia ſi eſt corpus aīale
eſt ⁊ ſpirituale ⁊ nō intendit ap̄lus ex hoc arguere ad pro
poſitū ſed hoc ſupponit intēdens ꝓbare ipm̄ qḋ dicit. Si
eſt corp⁹ ⁊c. Ecc. 23. Intuere in oīa opa altiſſimi. duo
contra duo ⁊ vnū cōtra vnū. ¶ Sicut ſcriptuʒ eſt ⁊c. Hic
ꝓbat ꝓpoſitum. Eſt autē ꝓbatio ſua talis. Duo ſunt p̄n=
cipia humani generis. Unū ſʒ vitā nature ſcʒ adā. aliud
ſm vitā gratie ſcʒ xp̄s. ſed animalitas eſt deriuata in om=
nes homines a primo p̄ncipio ſcʒ adā. ergo cōſtat ꝙ mul
to amplius a ſecūdo principio ſcʒ xp̄o ſpiritualitas deri=
uabitur in omnes homines. Huius rationis primo ꝓbat
primā diuerſitatē p̄ncipioꝝ. Secūdo mediā ſcʒ determia
tionē ſimilitudinis ex vtroqꝫ p̄ncipioꝝ ibi. Qualis terre
nus ⁊c. Circa primū tria facit. Primo oſtendit p̄ncipio=
rum differentiā. Secūdo principiorum ordinē adinuiceʒ
ibi Sed non prius qḋ ſpirituale ⁊c. Tertio rationis ordi
nem aſſignat ibi. Primus ⁊c. Ponit ergo primo cōditio
nem primi principij ſm vitā nature. ſumens auctoritateʒ
geñ. 2. vnde dicit. Sicut ſcriptum eſt. Fact⁹ eſt a deo p̄=
mus homo adā in animā viuentē vita ſcʒ animali qualeʒ
anima poteſt dare cū ſcilicet ſpirauit dñs in faciē eius ſpi
raculū vite. geñ. 2. Anima eñ ⁊ anima dicit̄ ⁊ ſpūs. In=
q̄ꝫtum eñ intendit cure corporis ſcʒ vegetando nutriēdo
⁊ generando ſic dicitur anima. inq̄ꝫtū aūt intēdit cognitio
ni ſcʒ intelligendo volendo ⁊ huiuſmodi ſic dicitur ſpiri=
tus. Unde cū dicit. Factus eſt p̄m⁹ homo adā in animaʒ
viuentē. Intendit hic ap̄lus de vita qua anima deſeruit
circa corpus non de ſpirituſancto ſicut q̄dam fingunt ꝓ=
pter hoc qḋ precedit. ⁊ inſpirauit in faciē eius ſpiraculuʒ
vite. dicentes hoc eſſe ſpiritūſanctū. Secūdo ponit cōdi=
tionē ſecundi principij dicens: Nouiſſimus vero adā id ē
xp̄s et dicitur nouiſſimus q̄꞉ adam induxit vnū ſtatū ſcli

cet culpe. xp̄s vero glorie ⁊ vite. Unde cuꝫ poſt ſtatũ iſtũ nullus alius ſequatur in vita iſta. ideo dicit̄ nouiſſimus. Eſa. 53. Deſiderauimus eũ deſpectũ ⁊ nouiſſimũ virorũ Et alibi ſcꝫ apoc. 1. Ego p̄mꝰ ⁊ nouiſſimꝰ. Et alibi. Ego ſum alpha ⁊ o. ⁊c. Dicit̄ aũt adam. qꝛ de natura ade factꝰ in ſpiritũ viuentē. Et ex hoc conditionibꝰ principioꝝ viſis apparet coꝝ diuerſitas. qꝛ p̄mꝰ homo factus eſt in animam nouiſſimus in ſpiritũ. Ille autē in animã viuentem ſolum. iſte vero in ſpiritũ ⁊ viuentē ⁊ viuificantē. Cuiꝰ ratio eſt. quia ſicut adam conſecutus eſt ꝑfectionē ſui eſſe ꝑ animã: ita ⁊ xp̄s ꝑfectionem ſui eſſe in q̄tum homo ꝑ ſpiritũſanctũ. Et ideo cũ anima nõ poſſit niſi ꝓpriũ corpꝰ viuificare ideo adam factus eſt in animã nõ viuificantē ſꝫ viuentē tantũ. ſed chriſtus factus eſt in ſpiritũ viuentē ⁊ viuificantē. ⁊ ideo xp̄s habuit poteſtatē viuificandi Joh. 1. De plenitudine eius ⁊c. Et Joh. 10. Ueni, vt vitã habeant ⁊ habundantius habeant. Et in ſimbolo. Et in ſpiritumſanctũ viuificãtē Sed ne aliq̄s diceret. ſi xp̄s factꝰ eſt in ſpiritũ viuificantē quare dicitur nouiſſimꝰ. Ideo cõſequenter cũ dicit Sed nõ prius ⁊c. Oſtendit ordinē p̄ncipioꝝ. Uidemus eñ in natura ꝙ in vno ⁊ eodē priꝰ eſt imꝑfectũ q̄ ꝑfectuꝫ. Unde cũ ſpiritualitas ſe habeat ad animalitatē ſicut ꝑfectũ ad impꝑfectũ. ideo in humana natura nõ prius debet eſſe ſpirituale qḋ eſt ꝑfectũ. ſꝫ vt ſeruetur ordo prius debꝫ eſſe impꝑfectũ ſcilicet qḋ animale eſt. deinde ꝑfectum ſcilicet qḋ ſpirituale eſt. ſ̄. 13. Cum venerit qḋ ꝑfectũ eſt ⁊c. Sicut dicit Aug. huius ſignum eſt ꝙ p̄mogeniti antiq̄tus ꝯſueuerũt eſſe animales ſicut cayn ante abel natus. iſmahel ante yſaac. ⁊ eſau ante iacob. Rationē aũt dicte diuerſitatis aſſignat dicēs. Primꝰ hõ ⁊c. Quaſi dicat vere primus hõ factus eſt in animã viuētem quia de terra geñ. 2. Formauit dñs hominē de limo t̄re. ⁊ ideo dicitur eſſe terrenus id eſt animal. ſecundꝰ hõ ſcilicet xp̄s factus eſt in ſpiritũ viuificantē qꝛ de celo. qꝛ diuina natura q̄ fuit huic nature vnita de celo eſt. Et ideo debet eſſe celeſtis id eſt talē ꝑfectionē debet habere qualem decet de celo venire ſcilicet ꝑfectionē ſpiritualeꝫ. Joh. 3. Qui de celo venit ſuꝑ omnes eſt. Dicit autē p̄mũ hominem de terra ſ̄m modum loquendi quo res de illo eſſe dicuntur. quia prima pars eſt in eoꝝ fieri. ſicut cultellus dicitur de ferro. quia prima pars vnde eſt cultellus eſt ferrum. Et quia prima pars vnde adã factus eſt terra eſt et ideo dicitur de terra. Secundus homo dicitur de celo nõ ꝙ attulerit corpus de celo cũ de terra aſſumpſerit. ſcilicet de corpore beate virginis. ſed quia diuinitas que nature humane vnita eſt de celo venit. que fuit prior q̄ corpꝰ xp̄i. Sic ergo patet principioꝝ diuerſitas ꝙ erat maior ꝓpoſitio rationis principalis. ¶ Conſequent̄ cũ dicit. Qualꝭ terrenus ⁊c. Oſtendit deriuationē ſimilitudinis hoꝝ p̄ncipioꝝ ex vtroq̄. ⁊ primo in cõmuni. Secũdo diuidit eã per partes ibi. Igitur ſicut portauimus ⁊c. Dicit ergo q̄liter terrenus ⁊c. Quaſi dicat Primꝰ homo q̄ terrenꝰ fuit ⁊ mortalis ideo deriuatũ eſt vt omnes eſſent ⁊ terreni ⁊ mortales. ſ̄. eodē. Et ſic in adã omnes moriunt̄. Zach. 13. Adam exemplũ meũ ⁊c. Quia vero fuit ſecundꝰ hõ celeſtis id eſt ſpiritualis ⁊ imortalis ⁊ ideo omnes ⁊ imortales ⁊ ſpirituales erimus. Ro. 6. Sed cõplantati facti ſumus ſimilitudini ⁊c. Igitur ſicut portauimus ⁊c. Hic concludit qualiter in ſpeciali debeamus conformari homini ſcilicet celeſti. Poſſumus autē dupliciter conformari celeſti in vita ſcilicet gratie ⁊ glorie ⁊ vna eſt via ad aliã. qꝛ ſine vita gratie nõ ꝑuenit̄ ad vitã glorie. ⁊ ideo dicit. Sicut portauimus ⁊c. i. q̄diu peccatores fuimus in nobis fuit ſimilitudo ade. 2. reg. 7. Iſta eſt lex adã dñe deꝰ ⁊c. vt ergo poſſimꝰ eſſe celeſtes id eſt peruenire ad vitã glorie portemus imaginē celeſtis per vitam gratie. Coll. 3. Exuentes veterē hominē induite nouũ homineꝫ ſcꝫ xp̄m Ro. 8. Quos preſciuit ⁊ p̄deſtinauit conformes ⁊c. Sic ergo debemꝰ conformari celeſti in vita gratie qꝛ alias nõ ꝑueniemus ad vitã glorie. Et hoc eſt quod dicit. Hoc aũt dico fratres. Quaſi dicat. Niſi viuatis ſciliꝫ vita gratie non poteritis peruenire ad regnũ dei ſcilicet ad vitã glorie. quia caro ⁊ ſanguis regnũ dei nõ poſſidebunt. Qḋ quidem non eſt intelligendũ ſicut quidã heretici dicũt ꝙ non reſurget caro ⁊ ſanguis ſ̄m ſubſtantiã. ſed ꝙ totũ corpus vel vertet̄ in ſpiritũ vel in aerem quod eſt hereticum ⁊ falſum. Nam aplꝰs dicit ꝙ conformabit corpꝰ noſtrũ corpori claritatis ſue. Unde cũ xp̄s poſt reſurrectionē habuerit carnem ⁊ ſanguinem ſicut dicitur Luc. vlti. Palpate ⁊ videte quia ſpiritus carnem ⁊ oſſa non habet ⁊c. Conſtat ꝙ et nos in reſurrectione carnem ⁊ ſanguinē habebimus. Nõ eſt intelligendũ caro ⁊ ſanguis id eſt ſubſtantia carnis ⁊ ſanguinis regnũ dei non poſſidebunt. ſed caro ⁊ ſanguis id eſt carni ⁊ ſanguini opaꝫ dantes ſcilicet homines dediti vitijs ⁊ voluptatibus regnũ dei nõ poſſidebũt. Et ſic accipitur caro id eſt homo carnalit̄ viuens. Ro. 8. Uos autem non in carne ⁊c. Uel caro ⁊ ſanguis id ē opera carnis ⁊ ſanguinis regnũ dei nõ poſſidebunt quod eſt contra iudeos ⁊ ſaracenos qui fingũt ſe habituros poſt reſurrectionē vxores. fluuios mellis ⁊ lactis. Uel caro ⁊ ſãguis id eſt corruptio carnis et ſanguinis regnũ dei nõ poſſidebunt id eſt poſt reſurrectionē corpus non ſubijciet̄ corruptioni carnis et ſanguinis ſ̄m quam viuit homo. Unde et ſ̄m hoc ſubdit neq̄ corruptio incorruptionē poſſidebit id eſt neq̄ corruptio mortalitatis que nomine carnis hic exprimitur poſſidebit incorruptionē id eſt incorruptibile regnuꝫ dei. quia reſurgemus in gloria. Ro. 8. Ipſa creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis ⁊c.

Lectio octaua.

Ecce miſterium vobis dico omnes quidem reſurgemꝰ: ſed non omnes immutabimur. In momēto. i. ictu oculi. nouiſſima tuba. Canet eñ tuba: ⁊ mortui reſurgent incorrupti. ⁊ nos immutabimur.

Hic apoſtolus poſtq̄ reſpondit queſtioni de qualitate reſurgentium reſpondet conſequenter queſtiõi qua querebatur de modo ⁊ ordine reſurgendi. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit modũ ⁊ ordinē reſurrectionis. Secũdo confirmat ꝑ auctoritatē ibi. Cuꝫ autē mortale hoc ⁊c. Circa primũ duo facit. Primo eñ ꝓponit intentũ. Secũdo oſtendit quo ordīe fiat ibi. In momēto in ictu ⁊c. Primo igitur reddit eos attentos: oſtendens id quod ꝓpõit eſſe arduum ⁊ occultũ dicens: Ecce miſterium id eſt occultum quoddam dico vobis id eſt aperio vobis fratres quod debet vobis aperiri ⁊ oĩbus credentibꝰ Luc. octauo. Uobis datũ eſt noſſe ⁊c. ſ̄. 2. Sapiētiam loq̄mur int̄ perfectos. Et poſt. ſed loq̄mur dei ſapientiã que abſcõdita eſt ⁊c. Quid aũt ſit iſtud miſteriũ ſubdit. Omnes quidem ⁊c. Circa primũ ſciendũ eſt ꝙ ſicut hieronymus dic̄ in quadam ep̄la ad mineruiũ ⁊ alexandrum monachos. Hoc quod hic dicitur Omnes quidem reſurgemꝰ ⁊c. In nullo libro grecoꝝ habet̄ ſed in quibuſdam habet̄: Omnes quidem dormiemus id eſt omnes moriemur. Et dicitur mors ſomnus ꝓpter ſpem reſurrectionis. Unde ideꝫ eſt ac ſi diceret. omnes quidem reſurgemus: quia nullus reſurget niſi moriatur. Sed nõ omnes ĩmutabimur. Hoc non mutatur in libris grecis ⁊ hoc eſt veꝝ quia iſta mutatio de qua hic loquitur non erit niſi ſcḋm corpora beatorum quia ĩmutabunt̄ ad illa quattuor que ſupra poſita ſũt que dicuntur dotes corporum glorioſorum ⁊ hanc deſiõ-

rabat Job.14. Cunctis diebus quibꝰ nunc milito expecto donec veniat imutatio mea. In quibuſdam vero libꝛiſ inuenitur. Non omnes quidem moꝛiemur ſed omnes immutabimur. Et hoc intelligitur dupliciter. Primo ad litteram quia quoꝝundam opinio fuit ꝙ non omnes homines moꝛientur. ſed ꝙ aliqui in aduentu xp̄i ad iudiciũ venient viui ⁊ iſti non moꝛiuntur. ſed iſti mutabuntur in ſtatum incoꝛruptionis. ⁊ propter hoc dicunt non omnes quidem doꝛmiemus id eſt moꝛiemur: ſʒ omnes imutabimur tam boni q̃ mali ⁊ tam viui q̃ moꝛtui. Vñ ſm hos imutatio non intelligitur de ſtatu animalitatis ad ſtatũ ſpiritualitatis. quia ſm hanc ſoli boni imutabũtur. ſed de ſtatu coꝛruptionis ad ſtatũ incoꝛruptionis. Alio modo exponitur miſtice ab oꝛigene ⁊ dicit ꝙ hoc non dicit̃ de ſomno moꝛtis quia omnes moꝛientur. ps̄. Quis eſt homo q̇ viuet ⁊c. ſed de ſomno peccati de quo in ps̄. Illumina oculos meos ne vnq̃ obdoꝛmiã. vt ſic dicatur. Nõ om̄es moꝛiemur id eſt non omnes peccabimus moꝛtaliter. ſed oẽs imutabimur ſicut ſupra de ſtatu coꝛruptionis ad incoꝛruptionem. Et licet hec littera ſcilicet nõ omnes moꝛiemur ⁊c. non ſit contra fidem. tamen eccleſia magis acceptat p̄mam ſcilicet ꝙ omnes moꝛiemur ſiue reſurgemus ⁊c. q̄a omnes moꝛientur etiam ſi ſint tunc aliqui viui. ¶ Oꝛdinem autẽ ⁊ modum reſurrectionis manifeſtat conſequenter cuʒ dicit. In momẽto ⁊c. Et hoc q̄tũ ad tria. Primo enim manifeſtat oꝛdinẽ q̄tum ad tempus. Secũdo q̄tuʒ ad cauſam reſurrectionis ibi. In nouiſſima tuba. Tertio q̄tum ad ꝓgreſſuʒ effectꝰ a cauſa ibi. Canet em̄ tuba ⁊c. Dic̃ ergo ꝙ om̄es reſurgemꝰ. ſed quomodo? In momẽto ꝑ quod excludit erroꝛem dicentiũ reſurrectionẽ nõ eſſe futuram omniũ ſimul. Sʒ dicunt ꝙ martires reſurgẽt ante alios per mille annos. et tunc xp̄s deſcendet cum illis ⁊ poſſidebit regnũ coꝛpoꝛale hyeruſalem mille annis cuʒ eis. Et hec fuit opinio lactantij. Sed hoc patet eſſe falſũ quia omnes in momento reſurgemus ⁊ in ictu oculi. Excluditur etiã per hoc alius erroꝛ eiuſdẽ qui dicebat ꝙ iudicium duraturuʒ erat per ſpaciũ mille annoꝝ. Sed hoc eſt falſum. quia non erit ibi aliquod perceptibile tempꝰ ſʒ in momento ⁊c. Sciendum eſt autẽ ꝙ momentum poteſt accipi vel ꝓ ipſo inſtanti tempoꝛis quod dicitur nunc. vel ꝓ aliquo tempoꝛe inꝑceptibili. tamẽ vtroq̄ modo poteſt accipi hoc referendo illud ad diuerſa quia ſi nos referimꝰ hoc ad collectionẽ pulueꝝ que fiet miniſterio angeloꝛum tunc momentũ accipitur ꝓ tempoꝛe iꝑceptibili. Cũ em̄ in collectione illoꝝ puluerum ſit mutatio de loco ad locũ opoꝛtet ꝙ ſit ibi tẽpus aliquod. Si autẽ referamus ad reunitionẽ coꝛpoꝛum ⁊ pro vniõe anime q̄ om̄ia fient a deo: tunc momentũ accipitur ꝓ inſtanti tempoꝛis. quia deꝰ in inſtanti vnit animã coꝛpoꝛi ⁊ viuificat coꝛpus. Poteſt etiam hoc quod dicit in ictu oculi ad vtrũq̄ referri. quia ſi in ictu oculi intelligitur tãtũ apertio palpebraꝝ que fit in tẽpoꝛe perceptibili tunc refertur ad collectionẽ pulueꝝ. Si vero in ictu oculi intelligitur ipſe ſubitus contuitꝰ oculi ⁊ qui fit in inſtanti tunc refertur ad vnionẽ ad coꝛpꝰ. ¶ Cõſequenter cũ dicit. In nouiſſima tuba. Oſtendit oꝛdinem reſurrectionis q̄tum ad cauſam imediatã. Et iſta tuba eſt vox illa xp̄i de qua Mat.25. dicit̃. Media nocte clamoꝛ factus eſt ⁊c. Joh.5. Audient vocem filij dei ⁊ q̇ audierint ⁊c. Vel ipſa p̄ſentia chꝛiſti manifeſta mundo ſʒ ꝙ dicit grego. Tuba nihil aliud eſſe deſignat q̃ preſentiã xp̄i mundo manifeſtatã que dicitur tuba ꝓpter manifeſtationem quia omnibus erit manifeſta. Et hoc modo accipitur tuba. Mat.6. Cuʒ facis elemoſinã noli tuba canere ante te. Item dicitur tuba ꝓpter officiuʒ tube qḋ erat ad quattuoꝛ vt dicitur numeri.10. ſcilicet ad vocandum conſiliũ. ⁊ hoc erit in reſurrectione. quia tunc cõuocabit ad conſilium id eſt ad iudicium Eſa.3. Dominus ad iudicium veniet ⁊c. Ad ſolennizandũ feſtum. ps̄. Buccinate in neominia tuba. Sic et in reſurrectiõe Eſa.33. Reſpice ſyon ciuitatẽ ſolennitatis noſtre. Ad pugnã et hoc in reſurrectione Sap̄.5. Pugnabit pro illo ⁊c. Eſa.30. In cytharis et tympanis ⁊c. Ad mouendum caſtra ſua quidã eundo ad paradiſum. quidam eundo ad infernum Mat.25. Ibunt qui bona fecerunt in vitam eternam. qui vero mala in ignem eternum. ¶ Conſequẽter cũ dicit. Canet em̄ tuba ⁊c. Ponit ꝓgreſſum effectꝰ a cauſa predicta. Et circa hoc duo facit. Primo em̄ ponit ꝓgreſſum effectꝰ. Secundo neceſſitatẽ huius aſſignat ibi. Opoꝛtet em̄ moꝛtale ⁊c. Progreſſus effectus eſt. quia ſtatim ad ſonitũ tube ſequet̃ effectꝰ. Quia moꝛtui ⁊c. ps̄. Dabit voci ſue vocem virtutis ⁊c. Ponit autẽ duplicẽ effectũ. Vnꝰ eſt cõmunis. quia moꝛtui reſurgent incoꝛrupti id eſt integri ſine aliqua diminutiõe mẽbroꝝ. Quod quidem eſt cõmune omnibus quia in reſurrectione eſt cõmũe omne qḋ ꝑtinet ad reparationẽ nature. quia omnes habent cõmunionem cũ xp̄o in natura. Et licet augꝰ. relinquat ſub dubio vtrũ defoꝛmitates remaneãt in damnatis. ego tamẽ credo ꝙ quicquid ꝑtinet ad reparationẽ nature totũ confertur eis. ſed quod ꝑtinet ad gratiam ſolũ electis confertur. Et ideo omnes reſurgent incoꝛrupti id eſt integri etiã dãnati. Hieronymꝰ aũt exponit incoꝛrupti id eſt in ſtatu incoꝛruptionis. vt ſcilicet vlterius poſt reſurrectionem non coꝛrumpant̃ quia iſti ad beatitudinẽ eternam ibunt. mali vero ad penam eternam. Dañ.12. Multi de terre pulꝰuere euigilabunt. Alius effectus eſt ꝓprius id eſt apoſtoloꝛum tantũ. quia nos imutabimur ſcilicet apoſtoli ⁊ non ſolum erimus incoꝛrupti ſed etiam imutabimur ſciliʒ de ſtatu miſerie ad ſtatũ glorie. quia ſeminatur animale: ſurget autẽ ſpirituale. Et ſm hunc modũ exponendi appareʒ ꝙ melioꝛ eſt littera illa que dicit̃: Omnes quidem reſurgemus ſed non omnes imutabimur q̃ illa q̄ habet. Omnes imutabimur. quia licet omnes reſurgant tamẽ ſoli ſancti ⁊ electi imutabuntur. Poſſet tamen etiã ſm illos qui habent. Non omnes quidem moꝛimur ſed omnes imutabimur legi ſic. Moꝛtui reſurgent incoꝛrupti id eſt ad ſtatum incoꝛruptionis. ⁊ nos qui viuimus licet non reſurgamus quia non moꝛimur tamen imutabimur de ſtatu coꝛruptionis ad incoꝛruptionẽ. Et videt̃ conſonare his q̄ dicit. 1. theſ. 4. Nos qui viuimꝰ qui relinquimur ſimul rapiemur cũ illis ⁊c. vt ſic̃ et ibi ⁊ hic cõnumeret ſe viuis.

Lectio nona.

Opoꝛtet enim coꝛruptibile hoc iduere incoꝛruptionẽ. ⁊ moꝛtale hoc induere immoꝛtalitatẽ. Cũ autẽ moꝛtale hoc induerit imoꝛtalitatem: tunc fiet ſermo qui ſcriptus eſt. Abſoꝛpta eſt moꝛs in victoꝛia Vbi ẽ moꝛs victoꝛia tua? Vbi ẽ moꝛs ſtimulus tuus? Stimulus autẽ moꝛtis peccatum eſt. virtus vero peccati lex. Deo autẽ gratias qui dedit nobis victoꝛiam per dominum noſtrum ieſum xp̄m. Itaq̄ fratres mei dilecti. ſtabiles eſtote ⁊ imobiles. abundantes in omni opere domini. ſemꝑ ſciẽtes ꝙ laboꝛ veſter nõ eſt inanis in dño.

Hic apl̄us ponit neceſſitatẽ effectus reſurrectionis ab ipſa cauſa pꝛogredientis. Et circa hoc duo ponit coꝛreſpondẽtia duobus que poſuerat in pꝛogreſſu effectuũ ab ipſa cau=

ſa. Primū fuit generale omniū ſcilicet ꝙ mortui reſurgēt
incorrupti. Et ideo primo q̄tum ad hoc dic̄. Oportꝫ cor
ruptibile hoc induere incorruptionē. Scōm fuit ſpeciale
apl̄is et bonis ſcilicet Et nos imutabimur. ⁊ ideo ſecūdo
q̄tum ad hoc dicit. Et mortale hoc induere īmortalitatꝫ
quia enim corruptibile opponit̄ incorruptibili ⁊ in ſtatu
preſentis vite ſubijcimur corruptioni. Ideo dicit ꝙ cū re
ſurgemus oportet hoc corruptibile ⁊c̄. neceſſitate ſcilicet
congruentie. Et hoc propter tria. Primo propter com=
pletionē hūane nature. Nā ſic etiā dic̄ aug. aīa q̄diu eſt
ſeparata a corpore eſt imꝑfecta non habens perfectionem
ſue nature. et ideo non eſt in tanta beatitudine ſeparata
exiſtens in q̄ta erit corpori vnita in reſurrectione. Ut er=
go ꝑfruatur beatitudīe perfecta. oportet corruptibile hoc
id eſt corpus induere vt ornamētū incorruptionē vt vlte=
rius aliquatenus non ledatur mortale. Secūdo ꝓpt̄ exi=
gentiam diuine iuſtitie vt ſcilicet illi qui bona fecerūt ſeu
mala in corpore premientur vel puniantur: etiam in ipſis
corporibus. Tertio ꝓpter conformitatem mēbroꝝ ad ca
put. vt ſicut xp̄s reſurrexit a mortuis per gloriā patrꝭ: ita
et nos in nouitate vite ambulemus. Ro. 6. ¶ Notanduꝫ
autem ꝙ ipſam incorruptionē ſeu īmortalitatē aſſilat ve=
ſtimento cū dicit. induere. veſtimentū eñ adeſt veſtito et
abeſt manente eadem numero ſubſtantia veſtiti. vt ꝑ hoc
oſtendat ꝙ corpora eadem numero reſurgant ⁊ idem ho=
mines idem numero erunt in ſtatu incorruptionis et im=
mortalitatis in quo ſunt modo. Unde ex hoc excludit̄ er=
ror dicentiū ꝙ corpora non reſurgent eadē numero. Un=
de et ſignanter dicit. Oportet corruptibile hoc ſcilicꝫ cor
pus. Nam anima nō eſt corruptibil̄. Excludit̄ etiaꝫ error
dicentium ꝙ corpora glorificata nō erūt eadem cū iſtis ſꝫ
celeſtia. et de iſto modo ſimile habetur. 2. corꝫ. 5. Naꝫ in
hoc ingemiſcimus ⁊c̄. Eſa. 52. Induere veſtimētis glie
tue Job. 40. Circūda tibi decorē ⁊c. ¶ Sed contra hoc
eſt quia videtur īpoſſibile ꝙ corruptibile hoc induat in=
corruptionē id eſt ꝙ corpora reſurgant eadeꝫ numero. qꝛ
impoſſibile eſt ea que differunt genere vel ſpecie eſſe ea=
dem numero. ſed corruptibile et incorruptibile nō ſolum
differunt ſpecie ſed genere. Ergo impoſſibile eſt ꝙ corpo
ra reſurgentiū ſint incorruptibilia ⁊ remaneāt eadem nu=
mero. Preterea philoſophus dicit ꝙ īpoſſibile eſt ꝙ il=
la quorum ſubſtantia corruptibilis mota eſt reintegrent̄
eadem numero. ſed eadē ſpecie. ſubſtantia aūt corporum
humanorum eſt corruptibilis. ergo impoſſibile eſt reinte
grari eadem numero. Reſpondeo dicendū eſt ad primuꝫ
ꝙ vnumqd̄qꝫ conſeq̄tur genus ⁊ ſpeciē ex ſua natura ⁊ nō
ex aliquo alio extrinſeco ſue nature et ideo dico ꝙ ſi reſur
rectio corporum futura eſſet ex principijs nature corpoꝝ
impoſſibile eſſet ꝙ corpora reſurgerent eadem numero.
Sed dico ꝙ incorruptio corpoꝝ reſurgentiuꝫ dabitur ab
alio principio q̄ a natura ipſorum corporum ſcilicet a glo
ria anime ex cuius beatitudine ⁊ incorruptione tota bea=
titudo et incorruptio corporum deriuabit̄. Sic ergo eiuſ
dem nature et idē numero eſt liberū arbitriū modo dū eſt
volubile ad vtrāqꝫ ꝑtē ⁊ cū erit firmatū in fine vltimo. ita
et eiuſdem nature ⁊ idē numero erit corpus quod modo ē
corruptibile. et tunc qñ per liberū arbitriū firmatū erit ꝑ
gloriam anime erit incorruptibile. ¶ Ad ſecundū dicen=
dum ꝙ ratio philoſophi ꝓcedit contra illos qui ponebāt
omnia in iſtis inferioribus cauſari ex motu corpoꝝ celeſti
um et ꝙ reuolutis eiſdem reuolutionibus corpoꝝ ſupe=
riorum ſequebantur eideꝫ effectus numero qui aliquādo
fuerant. Unde dicebant ꝙ adhuc plato idem numero le=
get athenis ⁊ ꝙ habebit eaſdem ſcholas et eoſdē audito
res quos habuit. Et ideo ph̄us contra eoſdē arguit. ꝙ li
cet idem celū numero ⁊ idem ſol ſit in in eiſdeꝫ reuolutio
nibus: tamen effectus qui inde ꝓueniunt non conſequūt̄
idētitatē numero ſed ſpecie. ⁊ hoc ſꝫm viaꝫ nature. Simi
liter dico ꝙ ſi corpora induerent incorruptionem ⁊ ſurge
rent ſꝫm viam nature ꝙ non reſurgerent eadē numero ſꝫ
eadem ſpecie. Sed cum reintegratio ⁊ reſurrectio ſicut di
ctum eſt fiant virtute diuina. dicimus ꝙ corpora erūt ea=
dem numero cū neqꝫ ꝑncipia indiuiduātia huius homis
ſint aliud q̄ hec anima ⁊ hoc corpus. In reſurrectione au
tem redibit et anima eadē numero cum ſit incorruptibil̄:
⁊ hoc corpus idem numero ex eiſdem pulueribus in qui=
bus reſolutum fuit ex virtute diuina reparatū. ſic erit idē
homo numero reſurgens. Nec facio vim in formis intme
dijs quia non pono eſſe aliquā aliā formā ſubſtantialē in
homine niſi animā rationalē a qua habet corpus humanū
ꝙ ſit animatū natura ſenſibili ⁊ vegetabili ⁊ ꝙ ſit ratiōa
le. Forme vero accidentales nihil impediunt idemptita=
tem numeralē quā ponimus. ¶ Conſequent̄ cū dicit. Cū
autē corruptibile ⁊c̄. Confirmat quod dixerat ꝑ auctorita
tem. Et circa hoc duo facit. Primo pōit auctoritatē. Se
cundo ex ea concludit tria ibi. Ubi eñ eſt mors ⁊c̄. Dicit
ergo primo. Dixi ꝙ oportet corrupttibile hoc iduere ⁊c̄.
Sed cum mortale hoc induerit īmortalitatē tūc ſcꝫ in fu=
turo. Quod eſt contra illos qui dicunt iam reſurrectionē
factā. Fiet ſermo qui ſcriptus eſt. ſ. Abſorpta eſt ⁊c̄. Hoc
ſꝫm tranſlationē noſtrā non inuenit̄ ī aliquo libro biblie.
ſi tamen inueniatur in tranſlatione. lxx. non eſt certū vn=
de ſumptum ſit. Poteſt tamen dici hoc eſſe ſumptū Eſa.
26. Uiuent mortui tui ⁊c̄. Et. 25. Precipitabit mortem
in ſempiternum. Oſee. 13. vbi nos habemus. Ero mors
tua o mors. lxx. habent Abſorpta eſt mors ī victoria. id ē
ꝓpter victoriā xp̄i. Et ponit ꝑteritū ꝓ futuro ꝓpt̄ certitu
dineꝫ ꝓphetie. 1. Pe. 3. Deglutiēs mortē ⁊c. ¶ Cōſeq̄nt̄
cū dic̄ Ubi ē morſ victoria tua ⁊c̄. Cōcludit tria ex ꝑmiſſa
auctoritate. Inſultatōeꝫ ſctōꝝ ꝯtra mortē. Gratiarū actio=
nes ad deum ibi. Deo autē gratias. Et ammonitionē ſuā
corinthijs ibi. Itaqꝫ fratres mei ⁊c̄. Circa primū duo fac̄
Primo ponit inſultationē. Secundo expōit ibi. Stimu=
lus autē ⁊c̄. Loquens ergo apoſtolus de victoria xp̄i con
tra mortem quaſi in quodam ſpeciali gaudio poſitus aſſu
mit perſonam viroꝝ reſurgentiū dicens Ubi eſt mors vi=
ctoria tua? hoc non inuenit̄ in aliquo loco ſacre ſcripture
vtrū aūt ex ſe vel aliunde habuerit hoc apoſtolus incertū
eſt. Si tamen aliūde accepiſſet videtur accepiſſe de Eſa.
14. Quomodo quieuit tributum ceſſauit ⁊c̄. Dicit ergo
Ubi eſt mors ⁊c̄. ſcilicet corruptionis victoria tua id ē po
tentia qua totū humanū genus ꝓſternebas de omnibꝰ tri
umphabas. 2. reg. 14. Oēs morimur ⁊c̄. Job. 18. Calcꝫ
ſuper eum quaſi rex interitus ⁊c̄. ¶ Ubi eſt mors ſtimulꝰ
tuus? Quid autem ſit ſtimulus cōſequent̄ exponit dicēs
Stimulus aūt ⁊c̄. Unde duo ponit. Unum ꝑ quod expo=
nit quod dixit. Aliud per quod obiectionem excludit ibi.
Uirtus peccati ⁊c. Sciendum eſt autē ꝙ ſtimulꝰ mortis
poteſt dici vel ſtimulans ad mortē. vl̄ quo vtitur ſeu quē
facit mors. ſed litteralis ſenſus eſt. ſtimulus mortis id eſt
ſtimulās ad mortē qꝛ homo per peccatū eſt īpulſus ⁊ de=
iectus ad mortē. Ro. 6. Stipēdia peccati mors ⁊c. ¶ Sꝫ
quia aliquis poſſet obijcere ꝙ iſte ſtimulus eſt remotꝰ ꝑ
legem. ideo conſequent̄ hoc apoſtolus excludit ſubdens:
Uirtus vero id eſt augmentuꝫ peccati lex. Quaſi dicat.
Non eſt remotum peccatum ꝑ legem. īmo virtus peccati
lex id eſt augmentū occaſionaliter ſcilicet nō ꝙ induceret
ad peccatū ſed in q̄tum dabat occaſionē peccati ⁊ nō con=
ferebat gratiā ex qua magis accendebatur concupiſcētia
ad peccandū. Ro. 5. Lex ſubintrauit vt habundaret deli
ctum. Ro. 7. Occaſione accepta peccatū ꝑ mandatū ⁊c.
Eſt autem alius ſenſus ſed non litteralis vt ſtimulꝰ mors

tis dicatur quo vtitur mors. et ſic per mortez intelligitur
dyabolus. Apoc. 6. Nomen illi mors. Et ſic ſtimulꝰ mor-
tis eſt temptatio dyaboli. Et ſic totum quod dicit̃ de mor-
te exponitur de diabolo. vt in glo. habetur. Vel ſtimulꝰ
mortis id eſt a morte factus id eſt a carnali concupiſcētia
Jaco. 1. Concupiſcentia cū conceperit ⁊c. Concupiſcētia
enim primo volentes allicit ſicut in intemperatis. Secū-
do repugnantes trahit vt in incōtinentibus. Poſtea cō-
tendit ſed non vincit vt in continentibus. Poſtea debili-
tatur eius contentio ſicut in tēperatis ⁊ vltimo totalit̃ de-
ficit ſicut in beatis quibus dicere cōpetit. Ubi ē mors cō-
tentio vel victoria tua? Quia ergo ſtimulus mortis de-
ſtructus eſt non ꝑ legem ſed victoriam xp̄i. ideo deo ſunt
reddende gratiarū actiōes. Et hoc eſt quod dicit. Deo au-
tem gratias ſcilicet ago ſeu agamus qui dedit nobis vi-
ctoriam mortis et peccati per ieſum xp̄m non per legem.
Joh. 16. Hec eſt victoria ⁊c. Ro. 15. Quis me liberabit
⁊c. Gratia dei ⁊c. Nā quod impoſſibile ⁊c. ¶ Conſequē-
ter cum dicit. Itaqꝫ fratres mei ⁊c. Subdit āmonitionez
ſicut enim dictum eſt pſeudo apoſtoli corrūpebant corin-
thios negando reſurrectionē. et ideo poſtꝙ iaz aſtruxit fi-
dem reſurrectionis et per exempla oſtēdit: ammonet eos
ꝙ bene ſe habeant ne ſeducantur a pſeudo apoſtolis. Et
circa hoc tria facit. Primo enī eos in fide cōfirmat dicēs
Itaqꝫ ſcilicet iam oſtenſa reſurrectione fratres mei ꝑ fidē
per quam omnes ſumus filij dei. Johan. 1. Dedit eis po-
teſtatem ⁊c. Dilectiſſimi per charitatez qua debemꝰ nos
inuicem diligere. 1. Johan. 4. Hoc mandatum habemꝰ a
deo ⁊c. Stabiles eſtote ſcilicet in fide reſurrectiōis ne re-
cedatis a fide. Ephe. 4. Non ſimus ſicut paruuli fluctuā-
tes ⁊c. et imobiles ne ſcilicet ab alijs ſeducamī. Coll. 1.
In fide fundati ſtabiles et imobiles ⁊c. Secundo inducit
ad bona opera dicens: Habundantes in omni opere bo-
no ſemper. Gal. vlti. Dum tempus ⁊c. Puer. 3. In habū-
danti iuſticia. Tertio roborat eos per ſpem dicens: Sciē-
tes per ꝙ ⁊c. Sap. 3. Bonorꝫ enī laborꝫ gl'ioſus ē fructꝰ.

Incipit capitulū ſedecimū.

De collectis autem que fiunt in ſā-
ctos. ſicut ordīaui in eccleſijs gal-
latie: ita ⁊ vos facite per vnā ſab-
bati. Unuſquiſqꝫ veſtrum apud
ſe reponat recondēs qđ ei bene placuerit: vt
non cum venero tunc collecte fiant. Cum au-
tem preſens fuero quos per ep̄las hos mit-
tam perferre gratiam veſtrā in hieruſalem.
Quod ſi dignum fuerit vt ego eam: mecū ibūt.
Ueniam autē ad vos cuz macedoniā ꝑtran-
ſiero. Nā macedoniā pertranſibo. Apđ vos
autem forſitan manebo. vl' etiā hyemabo vt
vos me deducatis quocunqꝫ iero. Nolo eniz
vos modo in tranſitu videre. Spero enī me
aliquantulū temporis manere apud vos: ſi
dominus permiſerit. Permāebo autē ephe-
ſi vſqꝫ ad penthecoſten. Oſtiuz enī mihi ap-
tum eſt magnum ⁊ euidens ⁊ aduerſarij mul-
ti.

Supra per totam ſeriem epiſtole propoſuit apoſtolus co-
rinthijs quandam doctrinam generalem. in hoc vltimo
capitulo proponit eis quedam ſpecialia et familiaria. Et
circa hoc duo facit. Primo monet eos quid ipſi debeant
alijs facere. Secundo oſtendit quid alij faciant ipſis ibi.
Salutat vos eccleſia ⁊c. Circa primuz duo facit. Primo
inſtruit eos de his que debent facere ad abſentes. Secū-
dō vero de his que debent facere ad preſentes ibi. Vigi-
late et ſtate in fide ⁊c. Circa primum tria facit. Primo in-
ſtruit eos de his que pertinent ad abſentes pauperes ſan-
ctos qui ſunt in hieruſalem. Secūdo de his que pertinēt
ad apoſtolum ibi. Ueniam ad vos cum ⁊c. Tertio de his
que pertinent ad diſcipulos ibi. Si aūt venerit ⁊c. Circa
ea que debent fieri ſanctis qui erant in hieruſalē de tribꝰ
inſtruit eos apoſtolus. Primo qualiter elemoſina ſanctꝫ
facienda: ſit colligenda. Secundo qualiter ſit conſeruan-
da ibi. Unuſquiſqꝫ autem veſtruz ⁊c. Tertio qualiter ſit
in hieruſalem tranſmittenda ibi. Cum autem preſens fue-
ro ⁊c. Circa primū ſciendum eſt ꝙ ſicut legitur actu. 4.
Mos erat in primitiua eccleſia vt conuerſi ad fidem ven-
derent poſſeſſiones et omnia que habebant et preciū po-
nerent ad pedes apoſtolorūz et de eis vnicuiqꝫ prout erat
opus prouideretur. vt ſic nullus haberet proprium ſed
eſſent illis omnia communia. Et ſicut dicitur in colla-
tionibus patrum omnis religio ab illa ſācta ſocietate ſū-
pſit exordiū. Contigit autē vt fame perualida exorta pau-
peres ſancti qui erant in hieruſalem inopia maxima labo-
rarent. vnde factum eſt vt apoſtoli ordinarent ad ipſoruz
ſubuentionē ꝙ ꝑ alias eccleſias xp̄i collecte fierent. et hec
commiſſio facta eſt paulo et barnabe. Gal. ſecundo De-
derunt mihi et barnabe ⁊c. Et quia apoſtolus ſuper hoc
ſollicitus erat monebat illos quos conuerterat vt eis ſub-
uenirent quia ſicut ipſe ad Roma. dicit. Juſtum eſt vt a
quibus ſpiritualia receperant temporalia miniſtrent. Et
hoc eſt quod dicit. De collectis autem que fiunt per eccle-
ſias in ſanctos id eſt in vſum ſanctorum et non quorumli-
bet. Eccleſiaſ. 12. Da iuſto et ne recipias peccatorez. Nō
ꝙ peccatoribus non ſit aliquid dandum. ſed quia magis
debet quis dare elemoſinam iuſto indigenti ꝙ̄ peccatori.
¶ Sicͭ ordinaui ī eccleſia galathie. ita et vos facite id eſt
colligite per vnam ſcilicet diem ſabbati id eſt ſeptimane.
Et hoc ideo ordinatum eſt vt paulatim qualibet ebdoma-
da aliquid paruum ſoluerent. ne ſi ſimul totum ſoluiſſent
grauarentur Et licet eis paululum videretur et quaſi in-
ſenſibile palatim dare tamen cōpleto anno elemoſine in-
ſimul collecte magne erant. Uel per vnam ſabbati intelli-
gitur prima dies poſt ſabbatum ſcilicet dies dominicus.
Et hoc ideo illo die fieri voluit apoſtolus. quia iam inole-
uerat conſuetudo vt populus in dominicis diebus ad ec-
cleſiam conueniret. Leuitic. 23. Dies primus celeberri-
mus erit atqꝫ ſanctiſſimus ⁊c. Et poſt Eſt enim cetus at-
qꝫ collecte ⁊c. De huiuſmodi elemoſina dicitur Danie-
lis quarto Peccata tua elemoſinis redime. Et Eccleſia.
viceſimo nono. Elemoſina viri q̄ſi ſaccul' ⁊c. ¶ Quia ve-
ro non ſolum debet apponi modus in colligendo ſed etiā
in conſeruando. ideo conſequenter inſtruit qualiter colle-
cte conſeruentur cum dicit. Unuſquiſqꝫ autem veſtrū ⁊c.
In quo oſtenditur maxima induſtria apoſtoli'. Ne aliqui
crederent ꝙ apoſtolus faceret collectas iſtas magis cau-
ſa queſtus proprij ꝙ̄ propter neceſſitatem ſanctorū. ideo
ſuſpitionē hanc vitans et q̄tum ad ſe et q̄tuz ad ſuos mi-
niſtros noluit dictam pecuniā a ſe ſeu a ſuis miniſtris cu-
ſtodiri. ſed ordinauit ꝙ quilibet illud quod ſibi placebat
elargiri reportaret domi et conſeruaret ſeorſum: faciens
ſic per totum annum. Et huius ratio erat q2 ap̄lus nole-
bat ꝙ q̄n veīret corinthū vacarēt collectis ſꝫ doctrie ⁊ rebꝰ
ſpiritualibus. Et ideo dicit. Ut non cū venero. ⁊c. Act.
6. Nō eſt equū nos relinquere ⁊c. qualiter aūt debeant

mitti in hierl'm ſubdit dicens. Cũ aũt ꝑſens fuero ꝛc.
Quaſi dicat. Nec in hoc volo aliquos ſpẽaliter onerare
cũ preſens fuero. ſ. ad portandũ pecuniã: ſed mittã illos
quos probaueritis. i. approbaueritis mittendos mittã
inq̃ per epiſtolas. i. cum ep̃lis miſſis a vobis ꝛ a nobis
laudatorijs ꝛ cõmẽdatorijs ſcʒ in quib' cõtineat̃ quanti
tas pecunie cõmendatũ ſtudiũ noſtrũ ꝛ charitas. Mittã
inq̃ perferre grãm veſtram. i. ꝙ gratis dabitis ſanctis
pauperibus in hierl'm. 2. Cor. 8. Notam facimus vo-
bis gratiam dei ꝛc. In hierl'm. i. ſanctis qui ſunt in hie-
ruſalem: ꝛ nõ ſolum mittam alios quos probaueritis ſʒ
ſi dignũ fuerit ꝛc. i. ſi magna quantitas fuerit mecũ ibũt
in quo inducit eos ad bene ꝛ liberaliter ſoluendũ Ro.
15. Nunc igit̃ proficiſcar hieruſalem miniſtrare ſanctis
ꝛc. ¶ Cõſequenter apoſtol' inſtruit eos de his que per-
tinent ad ſeip̃m. Et circa hoc tria facit. Primo ꝓmittit
eis ſuam preſentiam dicens. Veniã ad vos cũ macedoni
am ꝑtranſiero ꝛc. Circa quod ſciendũ ẽ ꝙ ſicut dr̃ Act.
16. Vir macedo apparuit apoſtolo cũ eẽt troade depre-
cans eum ꝛ dicens ei. Tranſiens iin macedoniã libera
nos. Vt ergo apoſtolus iuſſa impleret diſpoſuit ſe mace-
doniã iturũ. Et q: macedonia erat media inter aſiam et
achaiam in qua eſt corinthum: ideo dicit. Cum pertran
ſiero in macedoniã veniã ad vos: imo veniã ad vos in-
de ſcʒ quia tunc ero vobis propior. Scdo promittit ſe fa
cturũ apud eos diutinã morã dicens. Apud vos forſi-
tan manebo. i. morã contrahã vel etiã hyemabo: id eſt ꝑ
totam hyemẽ permanebo vobiſcũ: quia multa corrigen
da ſunt in vobis. Vel cauſam quare ad eos vadit ſubdit
cũ dicit Vt vos me deducatis quocũq; iero. Et dicit q̃cũ-
q; q: neſciebat determinate quo iret niſi ſm̃ ꝙ ſpiritus
ſanctus inſpirabat ſibi. Deducatis inq̃ non defendatis
me ſed vt doceatis vias. Tertio cũ dicit. Nolo eñ vos.
ꝛc. excuſat dilationẽ ſue ꝑſentie dupliciter. Vno modo
quia corinthij poſſent dicere nõ eſt neceſſe ꝙ tantũ dif-
feras venire: ꝛ ꝙ primo vadas in macedoniam: quia tu
potes venire in achaiam ꝛ permanere ita ꝙ nõ tranſeas
per macedoniã. Et ad hoc dicit licet ſic poſſet venire ad
vos tamẽ non diu poſſet manere vobiſcum: quia ſtatim
oportet me eſſe in macedonia vel redire in aſiã: vnde q:
nolo vos modo in tranſitu videre: ideo modo non venio
primo ad vos: nam ego ſpero aliquã moram contrahere
vobiſcum ſi dominus ꝑmiſerit. Dicit ſi domin' ꝑmiſerit
quia forte vel anteq̃ eẽt ibi vel poſtq̃ iã eſſet ibi dñs in
ſpiraret ei ꝙ iret ad alium locum vbi faceret maius bo-
num. Alio modo excuſat ſe ꝛ hoc videtur magis littera
le quia oportebat eum diu manere apud epheſum qḋ eſt
in aſia: ꝛ ideo dicit. Permanebo autem epheſi vſq; ad
penthecoſten ꝛc. Forte hec epiſtola miſſa fuit ĩ hyeme
ſeu in vere ꝛ tunc poſt penthecoſten debebat ire in mace
cedoniam ꝛ morari ibi vſq; ad hyemẽ et tunc ire corin-
thum eſt hiemare. Rationem autem quare volebat mo
rari epheſi vſq; ad penthecoſten ſubdit cũ dicit. Oſtium
autẽ ꝛc. id eſt magnũ fructũ facio in epheſo. Et dic̃ oſtiũ
eſſe apertum magnum. id eſt multa corda hominum ad
credendum parata: ꝛ euidens: quia ſine contradictione
Coll. 4. Orantes ſimul ꝛ pro nobis vt de' aperiat no-
bis oſtium. ꝛc. Sed quia ſunt multi aduerſarij qui conã
tur impedire vel ſubintrare. Si ergo abſentarẽ me tãt'
fruct' poſſet defacili impediri: iḋ nolo recedere quouſq;
ſitis bene firmati, Apoc. 3. Ec ce dedi corã te oſtiũ aptũ.

Lectio ſecunda.

Si aũt venerit thimothe' videte vt
ſine timore ſit apud vos: opus enĩ
domini operatur ſicut ꝛ ego. Ne q̃s ergo il-
lũ ſpernat. Deducite aũt illũ in pace vt ve-
niat ad me. Expecto enĩ illũ cũ fratrib' De
apollo aũt fratre vobis notũ facio: q̃m mul-
tũ rogaui eũ vt veniret ad vos cũ fratrib':
ꝛ vtiq; nõ fuit volũtas eius vt nũc veniret:
Veniet aũt cũ ei vacuũ fuerit. Vigilate ſta
te in fide: viriliter agite ꝛ confortamini: oĩa
eñ vr̃a in charitate fiãt. Obſecro autẽ vos
frẽs noſtis domum ſtephane ꝛ fortunati et
achaici q̃m ſũt primitie achaie ꝛ in miniſte-
riũ ſcõꝝ ordinauerũt ſeip̃os vt ꝛ vos ſubditi
ſitis eiuſmodi: ꝛ omni cooperãti ꝛ laborãti
Gaudeo aũt ĩ ꝑſentia ſtephane ꝛ fortunati
ꝛ achaici q̃m id qḋ vobis deerat ip̃i ſupple
uerũt. Refecerũt enĩ ꝛ meũ ſp̃ũm ꝛ veſtrũ.
Cognoſcitur ergo q̃ eiuſmodi ſũt. Salutãt
vos oẽs eccl'ie aſie. Salutat vos in domino
multũ aquila ꝛ priſca cũ domeſtica ſua eccle
ſia apud quos ꝛ hoſpitor. Salutãt vos oẽs
fratres. Salutate inuicẽ ĩ oſculo ſcõ. Salu-
tatio mea: manu pauli. Si quis nõ amat do
minũ noſtrũ ieſum xp̃m ſit anathema mara
natha. Gratia dñi noſtri ieſu xp̃i vobiſcum
Charitas mea cum omnibus vobis ĩ xp̃o ie
ſu amen:

Hic inſtruit eos de his q̃ ꝑtinẽt ad diſcipl'os ſuos ꝛ prĩo
de his q̃ ꝑtinẽt ad thimotheũ. Scdo de his q̃ ꝑtinẽt ad
apollo ibi De apollo ꝛc De thimotheo tria mãdat. Pri
mo vt ſecure cuſtodiat̃. Vñ dicit. Si aũt venerit ad vos
thimothe' videte ſtudeatis vt ſine timore ſit apud vos.
Forte aliq̃ cõmotio fuerat ibi propter pſeudo apl'os. 2.
Cor. 7. Foris pugne intus timores ꝛc. Et hoc debetis
facere q: op' dñi opat̃ ſicut ꝛ ego ꝑdicãdo. 1. Timo. 4
Tu vero vigila: ĩ oĩbus labora. Scdo vt ĩ honore habe
atur: ꝛ iḋ dicit. Ne q̃s ergo illũ ſpnat. Et rõ hui' ẽ forte
q: iuuenis erat. 2. Thi. 4. Nemo adoleſcẽtiã tuã ſper-
nat. Luc. 10. Qui vos ſpnit me ſpnit. Tertio vt pacifi
ce deducat̃: ꝛ hoc ẽ qḋ dicit. Deducite aũt illũ ꝛc. Et rõ
hui' ẽ: q: expecto illũ cũ frĩbus q̃ ſũt cũ eo. ¶ De apollo
ꝛc. Iſte ẽ ille apollo de q̃ habet̃ Act. 18. Q' iude' q̃daʒ
ꝛc. ꝛ iſte iuit in achaiã ꝛ fuit q̃ſi ſpẽalis doctor eoꝝ poſt
apl'm. 1. Cor. 3. Ego plãtaui apollo rigauit. ꝛc. ꝛ vt glo.
dicit ep̃s erat. Et q: corinthij male ſe habuerant receſſe
rat ab eis ꝛ iuerat ad apl'm. Poſtmodũ v̾o corinthij ro
gauerũt apl'm vt remitteret illuc ipſũ ad qḋ rñdet eis di
cẽs. De apollo aũt frẽ quẽ rogaſtis remitti ad vos notũ
vobis facio tria. Prĩo ꝑces meas ſibi factas q̃m multũ
rogaui eũ vt veniret ad vos cũ frĩbus. Et dicit rogaui eũ
lʒ poſſit ꝑcipe: q: magnis viris non defacili dʒ fieri ꝑce
ptũ. 1. Thi. 5. Seniorẽ obſecra ꝛc. Ecc. 32. Rectorem
te poſuerũt ꝛc. Sʒ nũq̃d licuit ſibi relinq̃re populũ ſuũ?
Ad hoc dicendũ ꝙ ſicut Grego. dicit q̃n omnes ſubditi
male ſe habent ꝛ nolũt corrigi: licet ep̃o recedere ab eis.
Unde q: iſti erant tales licuit ei. Vel dicendũ ẽ ꝙ forte
nõ erat ep̃us eoꝝ ſed ſpẽaliter ꝑdicauerat eis. Scdo re-
ſponſum apollonis: q: renuit venire ad eos ibi. Et vtiq;

nõ fuit voluntas eius vt nunc. ⁊c. Et ratio huius eſt: quia forte nondum erant bene correcti. Uel qꝛ ipe erat ĩ alijs arduis occupatus. Tertio ꝓmittit eum aliquãdo ad eos iturum. Unde dicit. Ueniet autem cum ei vacuum id eſt oportunum fuerit ſcꝫ quãdo vos eritis correcti ¶ Conſequenter poſtq̃ inſtruxit eos quid debeant facere abſentibus: hic inſtruit eos qualiter ſe habeant ad p̃ſentes. Circa hoc duo facit. Primo oſtendit qualiter ſe habeant quãtũ ad oẽs in cõi. Scðo quantũ ad quoſdam in ſpeciali ibi. Obſecro aũt vos frẽs. Inſtruit autẽ eos apls in cõi de tribus. ſ. de fide de bona opatiõe ⁊ de mõ bene opandi. Sed tñ iſtis tribus p̃mittit vnũ qḋ eſt omnibus neceſſariũ. i. ſollicitudo. Unde dicit. Uigilate et orate. De fide ergo inſtruit cum dicit. State ſcꝫ in fide. Ephe. 6. State ſuccincti ⁊c. De bona opatione cũ dicit Uiriliter. i. fortiter agite qꝛ fides ſine operib⁹ mortua ẽ. Jac. 2. Sed qꝛ bona opatio nõ eſt attribuenda nobis ſꝫ deo: iõ ſubdit. Et cõfortamini in dño. p̃s Uiriliter agite ⁊ cõfortet cor vrm ⁊c. De mõ agendi cũ dicit. Oia vrã in charitate fiant: id eſt oĩa debent referri ad finẽ charitatis ſcꝫ vt fiant ꝓpter deũ ⁊ ꝓximũ. Col. 3. Sup omĩa charitatẽ ⁊c. ¶ Cõſequenter cũ dicit. Obſecro aũt. ⁊c. inſtruit eos q̃uo ſe habeant ad quoſdam in ſpãli ⁊ primo quantũ ad illos qui videntꝰ habere aliquã p̃rogatiuaꝫ in ſpũalibus. Scðo q̃tum ad illos qui in corporalib⁹ opibus ibi. Gaudeo aũt ⁊c. Dicit ergo. Obſecro autẽ vos frẽs Noſtis id eſt approbaſtiſ domũ ſtephane ⁊ fortunati ⁊ achaici. Approbaſtis inq̃ ꝓpter duo: ⁊ qꝛ ſunt primitie. i. primo cõuerſi quia ab ipo apoſt olo in p̃mis baptizati ſupra p̃io. Baptizaui aũt. ⁊c. Et qꝛ magiſ deuoti ⁊ ꝓmpti ad miniſteria ſanctoꝝ. Uñ dicit. Et in miniſterio ſanctoꝝ ordinaſſe ipos. Ro. 12. Neceſſitatib⁹ ſanctoꝝ ⁊c. ⁊ iõ obſecro vt ⁊ vos ſubditi ⁊c Heb. 12. Obedite p̃poſitis ⁊c. Et omni cooparanti. Philipẽ. 4. Adiuua eos qui mecũ laborauerunt. Sap. 3. Bonoꝝ laboꝝ glorioſus ⁊c. ¶ Gaudeo ⁊c. Hic inſtruit eos q̃tũ ad illos q̃ preeminent in miniſterijs ⁊ põt dupliciter exponi. Uno mõ vt dicat Gaudeo aũt in p̃ſentia ſtephane ⁊ fortunati ⁊ achaici qui ſunt p̃ſentes vobis quoꝝ p̃ſentia eſt vobis ꝓficua. Nã ipi id qḋ vobis deerat ſuppleuerũt docendo vos. Et in hoc q̃dem refecerũt ſpũm meũ inq̃tũ gaudeo de bono veſtro: ⁊ ſpm̃ veſtrũ inq̃tuꝫ inſtructi eſtis. Philip. 4. Gauiſus ſuꝫ valde qꝛ inueni ⁊c. Et iõ qꝛ ſic ſe habuerũt: ergo cognoſcite id ẽ honorate eos ⁊c. Alio mõ vt dicat gaudeo in p̃ſẽtia ſtephane fortunati ⁊ achaici: qꝛ ſcꝫ ꝑſonaliter mecũ ſunt ⁊ ſeruiũt mihi in quo ſupplent qḋ deerat vobis. i. qḋ vos nõ poteratis mihi corporaliter exhibere. In quo quidẽ refecerũt ſpm̃ meũ inquantũ mihi ſeruierunt ⁊ pauerunt me et veſtrũ inq̃tuꝫ de bono meo gauderis: et ideo cognoſcite ⁊c. ¶ Salutat vos ⁊c. Hic apoſtolus inſinuat q̃d alij faciãt corinthijs Et circa hoc duo facit. Primo inſinuat q̃uo ſalutent ab alijs. Scðo ſubdit ſuã ſalutationẽ ibi. Salutatio mea. ⁊c. Circa primũ tria facit. Prĩo inſinuat q̃uo ſalutat eos tota eccleſia aſie in cõi. Unde dicit. Salutãt vos omnes eccleſie aſie. Roma. vlti. Salutant vos omnes eccleſie xp̃i. Secũdo q̃uo ſalutat eos ſpãliter hoſpites pauli. vnde dicit. Salutant vos in dño multũ aq̃la ⁊c. Iſti erant hoſpites apoſtoli ⁊ de his habetꝰ Roma. 16. et Act. 18. Tertio q̃uo ſalutãt eos apl̄i ⁊ familiares ſui. Unde dic̃ Salutãt vos oẽs frẽs qui ſcꝫ mecũ ſunt. Phil'. vlt. Salutant vos qui mecũ ſũt frẽs. Ex quo ergo oẽs ſalutant vos ⁊ vos etiã ſalutate inuicẽ in oſculo ſancto nõ libidinoſo quo mulier app̃henſũ deoſculatꝰ iuuenẽ. Prouer. 7. Nõ fraudulento quo iudas oſculat⁹ ẽ xp̃m: Mat. 26 ⁊ Mar. 14. ¶ Salutatio. ⁊c. hic ſuã ſalutationẽ ſubdit ⁊ circa hoc duo facit. Prĩo ponit titulũ ſalutationis dicẽs. Salutatio mea. i. ſcripta ẽ manu mea pauli. Et hoc faciebat in eplis ſuis ꝓpter quoſdã qui ſub ſpẽ apoſtoli ſcribebant falſas litteras. Uñ vt non deciperentꝰ. poſtq̃ ſcripta erat eplã per aliquẽ in fine: cõſequenter ſcribebat apoſtolus manu ſua. Secũdo ponit ipſaꝫ ſalutationẽ in qua primo maledicit malis dicẽs. Si quis nõ amat. ⁊c. anathema ſit. i. ſeparat⁹ vl' excõicat⁹. maranatha. i. dñs veniet. Quaſi dicat. Qui nõ amat dñm nrm̃ ieſũ xp̃m ſit anathema in aduentu dñi. Sꝫ nunq̃d ſunt excõicãdi oẽs qui nõ ſunt in charitate. Rñdeo dicẽdũ q̃ hoc intelligitꝰ ſi quis nõ amat dñm ieſũ xp̃m. i. fidẽ xp̃i ⁊ iſti ſũt heretici ⁊ ſũt excõicati. Uel ſi quis vſqꝫ ad finẽ mortiſ nõ ꝑſeuerat in amore dñi ieſu xp̃i in aduentu erit ſeparat⁹ a bonis. Secũdo benedicit bonis bene optans eis. ſ. gratiã xp̃i cuꝫ dicit. Grã domini noſtri ieſu xp̃i. Et hoc optans optat eis oẽ bonũ qꝛ in grã dñi noſtri ieſu xp̃i continetꝰ omne bonũ. Optat etiã eis charitatẽ ſuam dicens Charitas mea ⁊c. in vos inuicẽ ⁊ deũ diligatis ea charitate qua ego vos diligo ⁊ nõ propter aliqḋ aliud niſi in xp̃o ieſu. i. propter amorẽ xp̃i. Amen. i. fiat.

¶ Incipit poſtilla doctoris angelici ſancti Thome ordinis fratrũ predicatorũ ſup ſecũda epiſtola ad corinthios

Miniſtri dei noſtri dicetꝰ vobis. Eſa. 16. In his verbis congrue tangitur materia huius ſecunde epiſtole ad corinthios. Nam in p̃ma epiſtola agit apoſtolus de ipis ſacramẽtis: ſed in hac ſecunda agit de miniſtris ipſorũ ſacramẽtorum tam bonis q̃ malis. Ratio autem hanc epiſtolaꝫ ſcribendi fuit q̃ corinthij poſt predicationem eius admiſerãt pſeudo apoſtolos quos apoſtolo preferebãt. Propter hoc ſcribit eis hanc epiſtolam in qua cõmendat apoſtolus ⁊ oſtendit verorum apoſtolorum dignitatem: oſtẽdit etiam et vituperat falſorum apoſtolorum falſitatem commendat autem verorum apoſtolorum dignitatẽ ex hoc q̃ ſunt miniſtri dei. Miniſtri inquit dei dicetꝰ vobis ſcꝫ apoſtolis: qui quidem dicuntur miniſtri quantuꝫ ad tria. Primo quantum ad diſpenſationem ſacramentorum. prĩe Cor. 4. Sic nos exiſtimet homo vt mi. ⁊c. Chriſtus enim inſtitutor eſt ſacramentorum ſed apoſtoli ⁊ eorum ſucceſſores ea diſpenſant: ⁊ ideo ſubditur in predicta auctoritate ⁊ diſpenſatores miniſteriorum dei. Secundo quantum ad gubernationem ſcꝫ inquantũ gubernant populum dei. Sap. 6. Cum eſſetis miniſtri nõ recte iudicaſtis. ⁊c. Deus enim gubernat omnia ꝑ prudentiam. Unde quicunqꝫ aliquid gubernat dicitur miniſter dei Tertio quantum ad humane ſalutis operationem inquantum ſcilicet eorum miniſterio ⁊ predicatiõe homines ad ſalutem conuerſi ſunt: cuius ſalutis ſol⁹ deus eſt auctor quia ipſe eſt qui venit ſaluum facere quod perierat apoſtoli vero miniſtri. prime Cor. 3. Quid ergo ẽ apollo quid paulus? miniſtri ei⁹ cui credidiſtis. ⁊c.

Capitulum primum.

Paulus apl's ieſu xp̃i ꝑ voluntatem dei ⁊ thimotheus frater eccleſie dei que eſt corinthi cũ oĩbus ſanctis q̃ ſunt in vniuerſa achaia gratia vobis ⁊ pax a deo patre noſtro et dño ieſu chriſto.

De iſtis ergo miſtris tractat hic apl's oñdẽs in hac eplã

coꝝ dignitatē etiā ſcribēs corinthijs. In q̄ q̄dē premit
tit. Pr̄io ſalutationē. Scđo proſequitur ep̄lam ibi Bn̄
dictꝰ deꝰ ꝛc. In ſalutatiōe aūt tria ponit Primo eni de
ſcribit perſonas ſalutantes. Secundo perſonas ſaluta-
tas ibi. Eccleſie que eſt ꝛc. Tertio bona optata ibi. Gra
tia vobis ꝛc. Circa primum primo deſcribitur perſona
ſalutans principalis q̄ꝫ paulꝰ. Scđo ꝑſona adiuncta: q̄ꝫ
thimotheus. Perſona ſalutans deſcribit̄ ab humilitate
q̄ꝫ paulus q̄ latine đꝛ modicꝰ. Iſte ē ille modicꝰ de quo
Eſa. 60. Minimꝰ erit in mille ꝛc. Vel a doctrina: quia
paulus đꝛ os tube. Iſta ē illa tuba de qua zach. 9. Dn̄s
in tuba canet ꝛc. Et cōpetit qđ đꝛ Eſa. 58. Quaſi tuba
exalta vocē tuā ꝛc. A dignitatis auctoritate q̄ꝫ ap̄ls ꝛc
Ubi tria ponunt̄. Primo ꝙ ſit legatꝰ. vn̄ đꝛ ap̄ls. i. p̄n-
cipaliter miſſus. Soli eñ duodeci ap̄li electi miſſi ſunt
a xp̄o. Luc. 9. Elegit duodeci quos ⁊ ap̄los ꝛc. Alij āt
diſcipuli nō miſſi ſūt p̄ncipaliter ſed ſecūdario. Et inde ē
ꝙ apoſtolis ſuccedūt ep̄i qui hn̄t ſpēalē curā gregis dn̄i
Alij aūt ſacerdotes ſuccedūt. lxxij. diſcipulis qui gerūt
vices cōmiſſas ſibi ab ep̄is. Eſt ergo eiꝰ dignitas. quia
ap̄ls. 1. Coꝝ. 9. Si alijs nō ſū ap̄ls ſed tn̄ vobis ſū ꝫ ꝛc.
Gal. 2. Qui opatus ē petro. ꝛc. Sꝫ quare vocat ſe hic
ap̄lm dicens. Paulus ap̄ls cū in ep̄la ad romanos ſcri-
bat ſe ſeruū. Rō huiꝰ ē q̄ꝫ romanos rep̄hendit de diſſen
ſione ⁊ ſup̄bia q̄ ē mater diſſenſionis q̄ꝫ inter ſup̄bos ſp
iurgia ſunt. Vn̄ vt eos reuocet a diſſenſione inducit eos
ad humilitatē vocādo ſe ſeruū. Corinthij vero erāt perti
naces ⁊ rebelles: ⁊ iō vt reprimat coꝝ ꝓteruiā viſus eſt
hic noīe dignitatis dicēs ſe ap̄lm. ¶ Scđo ponit̄ cuius
ſit legatꝰ: q̄ꝫ ieſu xp̄i. īfra. 5. Pro xp̄o legatōe fungimur
¶ Tertio ponit̄ modus quo adeptus ē legationē: q̄ꝫ nō
ingeſſit ſe vt pſeudo. Iere. 23. Nō mittebā eos et ip̄i cur
rebāt. Nō eſt datꝰ pp̄lo ex diuino furore: iuxta illud iob
34. Qui facit regnare ypocritā ꝛc. Oſee. 12. Dabo tibi
regē. ſed in furore meo Eſt adeptꝰ apoſtolatū ex volunta
te dei ⁊ bn̄placito Act. 9. Vas electōis ē mihi iſte Et iō
dic̄. ꝑ volūtatē dei. Perſōa āt adiūcta ē thimotheꝰ Vn̄
dicit. Et thimotheꝰ frat̄. Frater inq̄ꝫ ꝓpter fidē Ma. 23
Oēs vos fr̄es eſtis ꝛc. Et ꝓpter dignitatē q̄ꝫ ep̄s: ⁊ in-
de ē ꝙ papa vocat oēs ep̄os fratres. Cōnumerat autem
ſibi thimotheū q̄ꝫ cū ip̄e tranſiſſet ꝑ eos ſicut dixit ī pri-
ma ep̄la vltīo capitulo poſſent credere ꝙ malicioſe retu
liſſet apoſtolo ea de quibꝰ ip̄e ſcribit ad eos. ¶ Cōſequē
ter ponunt̄ ꝑſone ſalutate: ⁊ primo p̄ncipales. ſcđo adiū
cte p̄ncipalibꝰ in hoc ꝙ dicit. Eccl̄ie dei q̄ ē totꝰ populꝰ
fidelis tam clerus q̄ꝫ laici. 1. Thi. 3. Vt ſcias q̄uo opor-
teat te cōuerſari. Que ē corinthi q̄ꝫ corinthus erat me-
tropolis achaie. Sed adiuncte ꝑſone ſūt oēs ſancti qui
ſunt vnius ſp̄us ſancti gr̄a renati. 1. Coꝝ. 6. Sed abluti
eſtis ſed ſanctificati ꝛc. Qui ſunt in achaia cuiꝰ metro-
polis eſt corinthus Iſtis aūt ꝑſonis ſalutatis optat ap̄ls
bona. Unde dicit Gr̄a vobis ꝛc. Et circa hoc duo facit.
Pr̄io ponit ip̄a bona. Scđo ipoꝝ actorē ibi. A deo pr̄e
ꝛc. Ponit aūt iſta duo extrema bona vt in eis intelligāt
media Primū eñ bonū eſt gr̄a q̄ ē p̄ncipiū oīm bonoꝝ.
Nā ante gr̄am nihil ē niſi diminutū in nobis. Ultimum
aūt oīm bonoꝝ ē pax: q̄ꝫ pax ē generalis finis mētis. Nā
qualitercūq̄ꝫ pax accipiat̄ habet rōnē finis ⁊ in gl̄ia eter
na: ⁊ in regimine ⁊ in cōuerſatione finis ē pax. p̄s. Qui
poſuit fines tuos pacē. Quis aūt ſit actor hoꝝ bonorum
oſtendit: ſubdēs. A deo pr̄e ꝛc. Et hec duo poſſunt du-
pliciter diſtingui q̄ꝫ cuꝫ dicit: a deo pr̄e. pōt intelligi ꝓ
tota trinitate. Nā licet ꝑſona pr̄is dicat̄ pr̄ xp̄i ꝑ naturā
tn̄ tota trinitas ē pater noſter ꝑ creationē ⁊ gubernatōeꝫ
Eſa. 63. Et nūc dn̄e pr̄ noſter es tu. Iere. 3. Pr̄em vo-
cabis me. A deo ergo pr̄e nr̄o id eſt a tota trinitate pro

ueniūt bona. Mat. 7. Si vos cū ſitis mali ꝛc. Sꝫ ſi deꝰ
pater noſter accipiat̄ ꝓ tota trinitate quare addit̄ perſo-
na filij cū dicit. Et dn̄o ieſu xp̄o: nunq̄d ē alia ꝑſona a tri
nitate? Dicēdū ꝙ addit̄ nō ꝓpter aliā ꝑſonā ſꝫ propter
aliā naturā ſcꝫ hūanitatis aſſūpte a filio in ꝑſonā diuinā
quā quidē trinitati cōnumerat. q̄ꝫ oīa bona ꝓueniūt no-
bis a trinitate ꝑ incarnationeꝫ xp̄i. Et pr̄io gr̄a. Ioh. 1.
Gratia ⁊ veritas ꝛc. Scđo pax. Ephe. 2. Ip̄e ē pax nr̄a
ꝛc. Itē cū dicit A deo pr̄e noſtro: pōt intelligi perſona
patris ſolū: ⁊ licet tota trinitas ſit pater noſter vt dictū ē
tn̄ ꝑſona pr̄is ē pater noſter ꝑ appropriationē: ⁊ ſic hoc
ꝙ dicit. Et dn̄o ieſu xp̄o: intelligit̄ de ꝑſona filij. De ꝑ-
ſona aūt ſp̄us ſancti nō fit hic mētio: q̄ꝫ ſicut dicit Aug.
Cū ſit nexus pr̄is ⁊ filij vbicunq̄ꝫ ponit̄ ꝑſona pr̄is ⁊ ꝑ-
ſona filij intelligit̄ perſona ſp̄uſſancti.

¶ Lectio ſecunda.

B Enedictus deꝰ ⁊ pater dn̄i nr̄i ieſu
xp̄i. pater miſericordiaꝝ ⁊ deꝰ totiꝰ
cōſolatiōis qui cōſolat̄ nos in om̄i
tribulatiōe nr̄a. vt poſſimus ⁊ ip̄i conſolari
eos qui in omni p̄ſſura ſunt ꝑ exhortationē
qua exhortamur ⁊ ip̄ſi a deo. qm̄ ſicut abun
dant paſſiones xp̄i ī nobis. ita ⁊ ꝑ xp̄m abū
dat conſolatio noſtra.

Hic incipit ep̄lam in qua apoſtolus duo facit. Pr̄io eñ
excuſat ſe de eo ꝙ non iuerat ad eos ſicut ꝓmiſerat. Se
cundo ꝓſequit̄ intentionē ſuā ca. 3. ibi Incipimꝰ iterum
ꝛc. Circa primū duo facit. Primo ponit excuſationē de
mora. Scđo more aſſignat cāam ſecūdo ca. ibi. Statui āt
ꝛc. Circa primū duo facit. Pr̄io eñ reddit eos beniuo-
los. Scđo excuſationē ponit ibi. Et hac confidentia ꝛc.
Circa primū duo facit. Pr̄io captat coꝝ beniuolentiam
recitando quedā ī generali Secūdo q̄dā ī ſpēali ibi. Nō
eñ ꝛc. Beniuolentiā aūt coꝝ captat apoſtolus oſ̄tēdo
ꝙ q̄cquid facit totū facit ad coꝝ vtilitatem. Et circa hoc
duo facit. Pr̄io p̄mittit vtilitatē que ex ip̄o alijs ꝓuenit
Scđo rōnem coꝝ aſſignat ibi. Qm̄ ſicut habundāt ꝛc.
Circa primū tria facit. Pr̄io eñ ponit̄ gr̄ar̄ actio. Se-
cundo actiōis gr̄aꝝ modus ibi. Qui cōſolat̄ ꝛc. Tertio
cā ibi. Vt poſſimꝰ ⁊ ip̄i cōſolari. Agit ergo gr̄as toti tri-
nitati a qua ꝓuenit oē bonū. Et iō dicit. Benedictꝰ deꝰ
id eſt tota trinitas. Itē perſone pr̄is cū dicit. Et pr̄ dn̄i
noſtri ieſu xp̄i ꝑ quē ſcꝫ xp̄m: pater nobis oīa donauit.
Sed ſciendū ꝙ nos benedicimꝰ deū ⁊ deꝰ bn̄dicit nobis
ſed aliter ⁊ aliter. Nā dicere dei ē facere. p̄s. Dixit ⁊ fa-
cta ſunt. Vn̄ benedicere dei ē bonū facere ⁊ bonū infun-
dere: ⁊ ſic habet rationem cauſalitatis. ⁊ Gen̄. 1. ⁊. 22.
Benedicens benedicam tibi ꝛc. Dicere autem noſtrum
non eſt cauſale ſed recognoſcitiuum ſeu expreſſiuū. Vn
de benedicere noſtrum idem eſt qđ bonuꝫ recognoſcere
Cum ergo gratias agimus deo: benedicimus ſibi id eſt
recognoſcimꝰ eū bonum ⁊ datorem oīm bonorū. Tob.
12. Benedicite deū celi ꝛc. Dan̄. 3. Benedicite omnia
opera ꝛc. Recte ergo gratias agit patri quia miſericors
eſt. Unde dicit. Pater miſericordiarū. Et quia conſola
tor. Unde dicit. Et deus totius conſolationis. Et agit
gratias de duobus quibus homines maxime indigent.
Primo enim indigēt vt auferant̄ ab eis mala: ⁊ hoc fac̄
mīa que aufert miſeriā: ⁊ miſerere ē ꝓprium patris. p̄s.
Quomō miſeret̄ pater filioꝝ. ꝛc. Scđo indigent vt ſu-
ſtentent̄ in malis q̄ adueniūt. Et illud ē ꝓprie cōſolari:
q̄ꝫ niſi hō haberet aliquid in quo quieſceret cor eius qn̄
ſuꝑueniūt mala nō ſubſiſteret. Tunc ergo aliq̄s conſola

tur aliquē q̄ñ affert ei aliqđ refrigeriū in quo quieſcat in malis. Et licet in aliquibus malis hō poſſit in aliquo cō ſolari ⁊ quieſcere ⁊ ſuſtentari tñ ſolus deus ē q̄ nos conſolatur in oībus malis: ⁊ ideo dicit. Deus totius cōſolationis: qꝛ ſi peccas cōſolat̄ te deus qꝛ ipe miſericors eſt. Si affligeris cōſolat̄ te vel eruēdo ab afflictione per potentiā ſuā vel iudicando ꝑ iuſticiā. Si laboras conſolat̄ te remunerādo Geñ. 15. Ego merces tua ⁊c. Et iō dicit̄ Mat. 5. Beati qui lugent ⁊c. Materiā autem gratiarū actionis ſubdit dicens: Qui cōſolat̄ ⁊c. quaſi dicat. Jō benedictus qꝛ conſolatur nos in omni tribulatione infra 7. Qui conſolat̄ ⁊c. Cām autem huius ponit cum dicit Ut poſſimus ⁊ ipſi cōſolari. Ubi notandū eſt ꝙ in donis diuinis ē ordo. Ad hoc eñ deus dat aliquibus ſpālia dōa vt ipi effundant illa in vtilitatē aliorum. Non enim dat lumen ſoli vt ſibi ſoli luceat ſed vt toti mundo. Uñ vult ꝙ de oībus bonis noſtris ſiue ſint diuitie ſiue ſcīa ſiue potētia ſiue ſapia accreſcat aliqua vtilitas alijs. p̄rie. Pe. 4. Unuſquiſq; grām quā accepit ⁊c. Hoc ē ergo qđ apoſtolus dicit. Cōſolat̄ nos in omni tribulatione. Sꝫ quare nō vt ſolū nobis hoc ſit ad bonū ſed vt etiā alijs ꝓſit. Uñ dicit. Ut poſſimus ⁊ ipi cōſolari eos ⁊c. poſſimus ꝑ exemplū cōſolatiōis noſtre. Qui eñ non ē cōſolatus neſcit cōſolari. Eccl. 33. Qui nō ē temptatus q̄lia ſcit qui ſunt in omni. i. in qualibet preſſura. Eſa. 61. Spūs dñi miſit me ⁊c. vt cōſolarer omnes lugentes ⁊c. Eccl. 48. Conſolatus ē lugentes ⁊c. Poſſimus dico cōſolari per exhortationē ad tolerantiā paſſionū ꝓmittendo premia eterna: qua ſcꝫ exhortamur vos ꝑ ſcripturas ⁊ ī eternas inſpirationes vt patienter ſuſtineamus ⁊ alios exhortemus exemplo noſtri ⁊ ꝑ ipſas ſcripturas. p̄rie Cor. xi. Ego eñ accepi a dño ⁊c. Eſa. 48. Que audiui a dño. ⁊c. ¶ Poſita vtilitate q̄ ex aplīs alijs ꝓuenit: dictorum cōſequēter rōnem aſſignat dicēs: Q̄m ſicut abundant. ⁊c. Et qꝛ duo dixerat. ſ. ꝙ deus cōſolat̄ nos in omni tribulatione ⁊ ꝙ poſſimus ⁊ ipi ⁊c. Hic rōnem hoꝝ duoꝝ exponit: ⁊ p̄io oſtendit qūo deus cōſolat̄ nos in oī tribulatiōe. Scđo qūo cōſolatio noſtra cōuertit̄ in cōſolatōeꝫ alioꝝ ibi. Siue aūt tribulamur ⁊c. Dicit ergo. Recte dico ꝙ cōſolat̄ nos in oī tribulatiōe nr̄a qꝛ ſm̄ ꝙ abūdant paſſiōes xp̄i in nobis: ⁊ dicit xp̄i. i. inchoate a xp̄o. Eze. 9. A ſanctuario meo incipite. Jn xp̄o eñ inceperūt paſſiones ꝓ peccatis nr̄is qꝛ ipe pctā nr̄a ꝑtulit in corpore ſuo ſup̄ lignū. p̄rie Pe. 2. Deinde ꝑ aplos qui dicebāt Mortificamur tota die. p̄s ⁊c. Deinde ꝑ martyres qui ſecti ſunt tēptati ſunt ⁊c. Heb. xi. Ultimo ipi pctōres ꝓ ſuis pctīs patienter irā dñi portabūt qꝛ peccauerunt ei. Uel paſſiones xp̄i. i. quas ſuſtinemus ꝓpter xp̄m. Act. 5. Jbant apli gaudentes ⁊c. et p̄s. Propter te mortificamur ⁊c. Sicut inq̄ huiuſmodi paſſiones abūdāt ſic abūdat per chriſtum conſolatio noſtra. p̄s. Scđm multitudinem dolorum ⁊c.

¶ Lectio tertia

Siue aūt tribulamur pro veſtra exhortatiōe ⁊ ſalute ſiue conſolamur ꝓ vr̄a cōſolatiōe. ſiue exhortamur pro vr̄a exhortatiōe ⁊ ſalute q̄ opatur tolerantiam earundē paſſionuꝫ quas ⁊ nos patimur. vt ſpes nr̄a firma ſit ꝓ vobis ſcientes q̄m ſicut ſocij paſſionū eſtis. ſic eritis ⁊ cōſolationis. Nō eni volum⁹ ignorare vos frēs de tribulatiōe nr̄a que facta ē in aſia. q̄m ſupra modum grauati ſum⁹ ſupra virtutem. ita vt tederet nos etiā viuere. Sed ipi in nobis ipis reſponſū mortis habuim⁹. vt nō ſim⁹ fidentes in nobis. ſed in deo qui ſuſcitat mortuos qui de tantis ꝑiculis nos eripuit ⁊ eruit in quē ſperam⁹ q̄m adhuc eripiet adiuuātibus vobis in orōne ꝓ nobis. vt ex multarū ꝑſonis facieꝝ eius que in nobis ē donationis. ꝑ multos grē agantur pro nobis.

Poſtq̄ aplīs oſtendit ꝙ de⁹ cōſolat̄ ſeruos ſuos in tribulationib⁹ ſcꝫ miniſtros fidei ⁊ p̄dicatores: hic ꝯſequēter manifeſtat ꝙ eoꝝ cōſolatio cedit ad bonū aliorꝫ. Et circa hoc duo facit. Primo manifeſtat qualiter eorū conſolatio ſit ad alioꝝ vtilitatem ⁊ ſalutē. Secūdo ordinem huius cōſolatiōis ⁊ ſalutis inſinuat ibi. Que operātur tolerantiā ⁊c. Circa primū aduertendum ē ꝙ tria dicit aplīs ſe recepiſſe. Tribulatiōꝫ cū dicit. Jn omni tribulatiōe veſtra: cōſolationē cū dicit Qui cōſolat̄ nos Exhortationē cū ſubdit. Ut poſſim⁹ ⁊ ipi ⁊c. Accipiēdo ergo hec tria paſſiue dicimus ꝙ apli cōſolant̄ tribulant̄ ⁊ exhortant̄. Unde ⁊ tria oñdit aplīs cedere ad cōſolationeꝫ aliorū: ⁊ hoc in quodā ordine. Et p̄io eorum tribulationē cū dicit. Siue inquit tribulamur ⁊c. quaſi dicat: vere quicquid recipimus eſt in bonū veſtrū. Quia ſiue tribulamur ꝓ veſtra exhortatiōe ⁊ ſalute: qꝛ ſcꝫ noſtro exēplo monet vos de⁹ ad paſſionū tolerantiā: vnde ꝓuenit vobis ſalus eterna Unde p̄mi Macha. 6. legit̄. Q̄ oſtēderūt elephantis ſanguinē vue ⁊ mororum: vt acuerent eos ad bellū. Quod fit quādo tepidis ⁊ pigris adhibet̄ paſſiones ſcōꝝ in exemplū. Scđo oſtendit ꝙ eoꝝ conſolatio in alioꝝ vtilitatem cedit cum dicit. Siue conſolamur quaſi dicat: ipa noſtra cōſolatio qua nos ſpe premij conſolamur ē ad cōſolationē veſtrā inquātū exemplo noſtro vos etiā eandē ſpem premij habentes gaudetis Tertio oſtendit ꝙ eorum exhortatio paſſiua eſt ad bonū aliorum dicēs. Siue exhortamur ꝑ internā inſpirationē vel per flagella: hoc ē pro veſtra exhortatione ſcꝫ vt vos ad maiora animemini ⁊ ſalutē ſperetis. Unde dr̄. 2. Machab. vlt. ꝙ exhortati ſermonib⁹ iude. ⁊c. Sexto adiuuātes aūt vos ⁊c. Hui⁹ aūt cōſolatiōis ⁊ ſalutis ordineꝫ inſinuat cū ſubdit. Que operant̄ tolerantiā ⁊c. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit patientiam habitam in aduerſis. Secundo manifeſtat fructum qui ex patientia prouenit ibi. Ut ſpes firma ⁊c. Dicit ergo. Dico ꝙ hec ad veſtram ſalutem cedunt que ſalus eſt vobis in hoc inquantum exemplo noſtri eſtis fortes ad tolerantā paſſionum: ⁊ vt patienter ſuſtineatis paſſiones quas ⁊ nos patimur. Luc. 21. Jn patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Jac. 5. Exemplum accipite fratres mei ⁊c. Ex qua quidē patīa prouenit vobis fructus: qꝛ ex hoc ſpes noſtra firma ē ꝓ vobis ꝙ vos efficiamini heredes vite eterne. Ro. 5. Tribulatio patiam opat̄ patīa vero ſpeꝫ. Greg⁹. Tanto ſpes in deū ſolidior ſurgit: q̄to quis grauiora ꝓ noīe ei⁹ ꝑtulerit. Nā ex paſſionibus quas ſuſtinēt ſci dei ꝓ xp̄o cōſurgit eis ſpes vite eterne. Et cā ſpei hui⁹ ē qꝛ ſum⁹ ſciētes qꝛ ſicut eſtis ſocij nr̄i in paſſionibus eritis ſocij ⁊ cōſolatiōis. i. vite eterne. 2. Timo. 2. Fidelis ſermo nā ſi cōmortui ſum⁹ ⁊ conuiuem⁹. ⁊c. 1. Pe. 4. Cōicātes xp̄i paſſionib⁹ gaudete ⁊c. ¶ Cōſeq̄nter cū dicit. Nō eñ volum⁹ vos ⁊c. Captat eoꝝ beniuolentiā recitando q̄dā ī ſpāli. Et circa hoc tria facit. Primo eñ deſcribit perſecutōeꝫ quā paſſus ē in aſia. Scđo ſpālē ei ꝯſolatōꝫ collatā ibi. Qui de tantis. Tertio ſubdit conſolationis cauſam ibi Nā glīa ⁊c. Dicit ergo primū ñ ſolū ea q̄ dcā ſūt de tribulatiōibus ī generali bonā

eſt vos ſcire: ſed nō volumus vos ignorare quia ſcire eſt vtile nobis inquantum exemplo noſtri patiētiores eſtis. Nolumus inq̄ vos ignorare de tribulatione noſtra. ⁊c. Treñ. 3. Recordare paupertatis mee ⁊c. Hec ē illa perſecutio de qua legitur. Act. 19. Que facta eſt apoſtolo ab aſiano quodā argentario cōcitante plebē contra eum quā quidē apoſtolus exaggerat a tribus. Ex loco qꝛ in aſia ⁊ hoc ē qđ dicit. Que ſcꝫ tribulatio. Facta ē in aſia id ē apud epheſum q̄ ē in aſia vbi debuiſſet magis honorari ⁊ cōſolari. Ex acerbitate qꝛ ſupra cōſuetudinem humanaꝝ paſſionū. ⁊ ideo dicit. Qm̄ ſupra modū ſumus. ⁊c. Itē ſupra poſſe ⁊ iō dicit ſupra virtutē. Sꝫ cōtra. 1. Cor. 10. Fidelis deus qui non patietur vos temptari ſupra. ⁊c. Rn̄deo dicendū ꝙ pati ſupra virtutē pōt intelligi dupliciter. Uel ſupra virtutē naturalē: ⁊ de hac loquit̄ hic ſupra q̄ꝫ deus aliqñ ꝑmittit ſctōs temptari. Uel ſupra virtutē gratie: ⁊ de hac itelligit̄ illud. 1. Cor. 10. Fidelis deꝰ ⁊c. ſupra q̄ꝫ nō ꝑmittit aliquem deꝰ temptari. Et ꝙ apoſtolus loquat̄ hic ḋ virtute naturali oſtēdit cōſequēter cū dicit. Ita vt tederet nos viuere. Conſtat enī ꝙ inter alia viuere magis deſiderat̄. Qm̄ ergo ē tanta ꝑſecutio vt ⁊ ipa vita reddat̄ tedioſa manifeſtū eſt ꝙ ē ſupra virtutē nature. Et hoc eſt qđ dicit. Ita vt. ⁊c. quaſi dicat. Sic erat grauis ꝑſecutio vt vita eſſet nobis tedioſa. Job. 10. Tedet aīam meā vite mee. Cōtra Jac. 1. Omne gaudiū exiſtimate frēs mei ⁊c. Rn̄deo dicēdū ꝙ tribulatio pōt cōſiderari dupliciter. Uel ſm ſe ⁊ ſic ē tedioſa: vel in cōparatione ad finē: ⁊ ſic ē iocunda inq̄tū ꝓpter deū ⁊ ſpem vite eterne ſuſtinet̄. Et nō ſolum erat nobis tedioſa vita ſed eramꝰ certi de morte. Unde dicit Sꝫ ipi in nobis reſponſū mortis. i. certitudinē mortis habuimꝰ quaſi dicat. Opinio mea dictabat mihi hoc ꝙ deberē mori. Uel aliter reſponſū mortis. i. ipſa rō dicere ⁊ eligeret mori ꝓpter tediū vite. Exaggerat etiā tribulationē ex cā. Un̄ dicit. Ut nō ſimus in nobis. ⁊c. ſ. vt reprimat̄ humana ſuperbia. Jere. 16. Dn̄s fortitudo mea ⁊ robur. ⁊c. Sed in oībus cōfidamꝰ ḋ deo. Jere. 17 Benedictus qui cōfidit in dn̄o ⁊c. Et iō dicit. Sꝫ ī deo qui ſuſcitat ⁊c. 1. Re. 2. Dn̄s mortificat ⁊ viuificat. Sꝫ qꝛ dn̄s nō derelinquit ſperātes in ſe: iō ſubdit apoſtolus cōſolationē ei factā a dn̄o dicens. Qui de tātis ꝑiculis ⁊c. Et circa hoc tria facit. Pꝛio deſcribit cōſolationē p̄ſentē cōtra mala preterita. Secūdo cōſolationē futurā. Tertio cām ſpei. Dicit ergo cōſolati ſumꝰ a deo qui eripuit nos ī p̄terito de tantis periculis ⁊ eruit in p̄ſenti qꝛ nō ceſſat liberare. Eſa. 43. Cū trāſieris ꝑ aquas. ⁊c. In quē ſperamus qm̄ eripiet ⁊ adiecit ī futuro Ecc. 2. Qui timetis dn̄m ſperate in illū. Huius aūt ſpei cām nobis p̄bent orōnes vr̄e. Un̄ dicit. Adiuuantibus vobis nos in orōnibus quas ꝓ nobis facitis. Prouer. 18. Frater qui iuuat̄ a fratre ⁊c. Ro. 15. Obſecro vos frēs ꝑ dn̄m ieſum xp̄m ⁊ ꝑ charitatē ſancti ſp̄ūs vt adiuuetis me in orōnibus vr̄is. ⁊c. Que quidē orōnes neceſſarie ſūt qꝛ deꝰ multa bona cōfert vni ad p̄ces multoꝝ: cuiꝰ rō eſt. qꝛ deꝰ de bonis q̄ cōfert vult exhiberi ſibi gr̄as ⁊ ꝙ multi ex hoc teneant̄ ad gr̄aꝝ actiōes: hoc aūt fit qñ ex eo ꝙ dat vni ad p̄ces multoꝝ obligat ſibi oēs ad quoꝝ preces cōfert bonū aliqđ vt ſic nō ſolū ille cui cōfert ſed etiā ipi rogātes gr̄as referant deo Et hoc ē qđ dicit. Ut ex multarū ꝑſonis. Et dicit ex multaꝝ facieꝝ vel quantū ad etatem vel q̄tū ad cōditionē vel q̄tū ad diuerſitatē gētium vel morū. Eius q̄ in nobis ē donatiōis. i. ꝓ illa donatione. ſ. fidei q̄ in nobis ē. Per multos agant̄ gratie deo ꝓ nobis Ephe. 5. Gratias agentes deo ⁊ patri ⁊c. Uel aliter. Ut ex multaꝝ ꝑſonis facieꝝ. i. cōditionū perſonis. Dico eius donatiōis q̄ ē in nobis. i. q̄ habēt idē donum ſcꝫ fidei vel charitatis. i. ex multis ꝑſonis illoꝝ qui ſunt in fide xp̄i. Agant̄ ⁊c. Et ſic ſm hāc expoſitionē per diuerſas facies intelligunt̄ diuerſe virtutes vt facies vniꝰ dicat̄ illa virtus in qua preeminet ſicut facies iob patiētia. facies dauid humilitas: ⁊ ſic ḋ alijs.

Lectio quarta.

Nam gloria noſtra hec eſt teſtimonium cōſcie nr̄e: ꝙ in ſimplicitate cordis ⁊ ſinceritate dei: ⁊ nō in ſapientia carnali: ſed in gr̄a dei cōuerſati ſumꝰ in hoc mūdo. habūdantiꝰ aūt ad vos. Nō eñ alia ſcribimꝰ vobis q̄ꝫ que legiſtis ⁊ cognouiſtis. Spero aūt ꝙ vſq̄ꝫ in finē cognoſcetis ſicut ⁊ cognouiſtis nos ex ꝑte qꝛ gl̄ia vr̄a ſumus: ſicut ⁊ vos noſtra in die domini noſtri ieſu chriſti.

Poſita cōſolatione apl̄o a deo facta poſt ꝑſecutionē: hic cōſequenter cōſolatiōis cām aſſignat que ē de ſpe diuini auxilij. Et circa hoc duo facit. Pꝛio ꝓponit cauſam ſpei. Scđo adducit ad hoc teſtimoniū eoꝝ quibꝰ ſcribit ibi. Nō enī alia ⁊c. Dicit ergo. Dico ꝙ ſperamꝰ adhuc eripi a dn̄o ⁊ cōſolari. Nā gloria ⁊c. quaſi dicat: cū huiꝰ ē bona conſcia noſtra Spes eñ ē expectatio futurorum ex gratia ⁊ meritis ꝓueniens. Un̄ ⁊ circa hoc tria facit Pꝛio oñdit gloriā quā habet de teſtimonio pure ꝯſcie. Scđo cām huiꝰ glorie inſinuat ibi. Q in ſimplicitate. Tertio manifeſtat vnde ꝓueniat hec cā ibi. Et nō in ſapientia carnali. Dicit ergo. Jō ſpero ⁊ cōfido de deo qꝛ gloria noſtra. i. glorior ex teſtimonio ⁊ puritate conſcie noſtre: ex quibꝰ ſecure pōt cōfidere de deo. 1. Jo. 4. Si cor noſtrū nō reꝑhenderit ⁊c. Ro. 8. Jpe ſp̄ūs teſtimoniū ⁊c. Notandū aūt ꝙ cōſciētie teſtimoniū veꝝ ē qꝛ nō decipit. Multi enim exterius videntur boni qui in conſcientia ſua nō ſunt boni. Et ſemper durat. Sed non dicit conſcientie aliorum ſed noſtre: quia ſemper hō plus debet ſtare conſcientie ſue de ſe tanq̄ꝫ teſtimonio alioꝝ quod nō faciunt illi qui reputant ſe bonos ex hoc ꝙ alij ſunt mali nō ex hoc ꝙ ipi in veritate boni ſint Et illi qui gloriant̄ de bonitate alicuius boni viri qui eis aliq̄ affinitate coniungitur. Cauſam autem huius glorie inſinuat dicens ꝙ in ſimplicitate ⁊c. q̄ conſiſtit in duobus. In duobus enim conſiſtit puritas conſcientie: vt ſcꝫ ea que facit ſint bona ⁊ ꝙ intentio facientis ſit recta: ⁊ iſta dicit apl̄s de ſe. Pꝛio ꝙ habet intentionem rectam ad deum in opibus ſuis ⁊ iō dicit. Q in ſimplicitate. i. in rectitudine intentionis. Sap. pꝛio. In ſimplicitate cordis ⁊c. Prouer. 11. Simplicitas iuſtoꝝ. ⁊c. Scđo ꝙ ea q̄ facit ſunt bona. ⁊ iō dicit. Et ſinceritate oꝑatōis. Phil. pꝛio Ut ſitis ſinceres ⁊ ſine offenſa. Unde aūt ꝓueniat huius glorie cauſa manifeſtat ſubdens: Sed non in ſap̄ia car. Hoc pōt dupliciter legi. Primo vt referatur ad hoc qđ immediate precedit ſcꝫ dei. Et tunc eſt inſinuatiuū: vnđ veniat ei ſinceritas ⁊ ſimplicitas: quaſi dicat. Multi antiqui fuerunt ſapientes in ſapientia terrena ſicut ph̄i. Et multi iudei pure vixerunt confidentes in iuſticia legis: ſed nos nō in ſapientia carnali q̄ ſm naturas rerū vel deſideria carnis eſt ſed in gratia dei cōuerſati ſumꝰ in hoc mundo. Ro. 8. Prudētia carnis mors ē ⁊c. pꝛie Cor. 2. Nō in ꝑſuaſibilibꝰ humane ⁊c. pꝛie Cor. 15. Gratia dei ſū id qđ ſuꝫ. Uel etiā ſm hunc modū. Nō in ſapiētia ⁊c. i. nō quaſi innitens hūane ſapie ſꝫ gr̄e dei Prouer. 3. Ne innitaris prudentie tue. Alio mō pōt exponi vt hoc

qđ dicit ĩ ſimplicitate. ⁊c. referat̃ ad puritatem vite. hoc vero qđ dicit Nõ ĩ ſapiã. ⁊c. referat̃ ad veritatẽ doctrine q̃ſi dicat. Sicut vita noſtra eſt ĩ ſimplicitate ⁊ ſinceritate dei: ſic doctrina nõ in ſapia carnali ſed in gratia dei. Sʒ tñ due p̃tes magis valent. Et licet ſic bñ conuerſati ſimus in mundo iſto: tñ abundanti⁹ ꝯtuʒ ad vos. qꝛ ſcʒ ab alijs eccl'ijs receperat ſumpt⁹ ab eis nõ. infra. 11. Alias eccl'ias expoliaui. Et rõ hui⁹ põt ẽe: qꝛ auari erãt. vnde ne cõtriſtaret eos noluit ab eis recipe ſupt⁹. ¶ Conſequẽter hui⁹ ſancte ſue cõuerſatiõis teſtimoniũ eoꝝ inuocat dicens. Nõ eñ alia. ⁊c. quaſi dicat. Hec que ſcribimus vobis nõ ſunt vobis incognita: qꝛ iam legiſtis ea ĩ prima ep'la ⁊ cognouiſtis ꝑ experientiã opeꝝ. 2. Jo. 2. Nõ mandatũ nouũ. ⁊c. Et licet non ꝑfecte cognoueritis qꝛ cõparaſtis vobis pſeudo ap'los: ſpero tamẽ ꝙ vſꝫ in finem. ſ. vite cognoſcetis. ſ. ꝑfecte ſicut vſꝫ mõ cognouiſtis nos ex pte. Cui⁹ ratio ẽ: qꝛ cuʒ quis videt aliquẽ aliquid bene incipe debet ſperare ꝙ ſemꝑ bñ ꝑficiat Et quare: qꝛ qui cepit in vobis opus bonum. ⁊c. vt dicitur Phi. 1 Et cognoſcetiſ qꝛ nos ſum⁹ gloria veſtra. i. ꝑ nos debetis ꝯſequi gl'iam eternã ad quã homo ꝑuenit ꝑ fidem xp̄i quã p̄dicam⁹ vobis. Prouer. 10. Glia filiorum ſunt patres eoꝝ. Jta dico ſum⁹ gloria veſtra ſicut ⁊ vos noſtra gloria eſtis: qꝛ ꝑ vos a nobis inſtructos hr̃e ſperamus p̄miũ eterne gl'ie. 1. Theſ. 2. Que ẽ ſpes noſtra aut corona gl'ie noſtre: nõne vos. Et hec gloria erit nob ex vobis in die dñi noſtri ieſu xp̄i. i. in die iudicij qui dicitur dies xp̄i: qꝛ tunc faciet voluntatẽ ſuã cũ pctõribus puniendo eos qui in hoc mũdo fecerunt voluntatẽ ſuam peccãdo. p̄s. Cũ accepero tẽpus ego iuſti. ⁊c. Apoc. 20 Libri aperti ſũt. ⁊c.

Lectio quinta.

Et hac cõfidentia nolui prius venire ad vos vt ſecũdã grãm haberetiſ ⁊ ꝑ vos tranſirẽ in macedoniã. ⁊ iterũ a macedonia venirẽ ad vos ⁊ a vobis deduci ĩ iudeã. Cũ ergo hoc voluiſſem: nunq̇d leuitate vſus ſũ: Aut q̃ cogito ẜm carnẽ cogito vt ſit apud me: ẽ ⁊ nõ: Fidelis aũt deus qꝛ ſermo noſter qui fuit apud vos: nõ eſt in illo. eſt ⁊ nõ: ſed ẽ ĩ illo ẽ. Dei eñ fili⁹ ieſus xp̄s qui in vobis ꝑ nos p̄dicat⁹ eſt. ꝑ me ⁊ ſiluanũ ⁊ timotheũ: nõ fuit in illo ẽ ⁊ nõ: ſed ẽ in illo fuit. Quotquot eñ ꝓmiſſiões dei ſunt in illo ẽ: ideo ⁊ ꝑ ip̄m amẽ deo ad gl'iam veſtrã. Qui aũt cõfirmat nos vobiſcũ in xp̄o ⁊ qui vnxit nos de⁹: ⁊ qui ſignauit nos ⁊ dedit pignus ſpũs ĩ cordib⁹ noſtris. Ego aũt teſtẽ deũ inuoco in aĩam meã: ꝙ parcẽs vobis non veni vltra corinthum: non qꝛ dñamur fidei veſtre: ſed adiutores ſumus gaudij veſtri. Nam fide ſtatis.

Ap'ls captata beniuolẽtia corinthioꝝ: ꝯſequẽter excuſationẽ ſuã addit. ⁊ circa hoc tria facit. Prĩo eñ ponit intentũ. Scđo ſub q̃one accuſationẽ ꝯtra eũ ab eis factam exponit ibi. Cũ ergo hoc. ⁊c. Tertio excuſat ſe ibi. Fidelis aũt de⁹. Circa primũ ſciendũ ẽ ꝙ ap'ls in p̃ria epiſtola quã nos ñ habem⁹ miſſa ab eo corinthijs vel ꝑ nũciũ ꝓmiſerat eis ꝙ prĩo iret ad eos añꝙ iret in macedoniã ⁊ ꝑ eos iret in macedoniã ⁊ inde iteꝝ rediret in achaiaʒ in qua eſt corinthũ ⁊ de achaia in iudeã. poſtmodũ in ſecũda ep'la quã nos habem⁹ p̄mã ſcribit eis ꝙ primo iret in macedoniã ⁊ poſtmodũ iret in corinthũ. Quia ergo videt̃ ẜm hoc ꝯtrariũ p̄me ꝓmiſſiõi. ap'ls excuſat ſe mõ de hoc Ponẽs p̄mo ipſã ꝓmiſſionẽ prĩo factã: ⁊ iõ dicit Et hac ꝯfidẽtia q̃ſi dicat: vos ſcitis puritatẽ ⁊ ſinceritatẽ meã: ⁊ eſtis teſtes mei ⁊ gloria mea: iõ in hac ꝯfidẽtia id ẽ in hoc cõfiſus qꝛ ꝑ alterutrũ glorificari ſperam⁹. volui prĩo venire ad vos vt ſcđam grãm haberetis. quia ſecũda viſitatio ⁊ cõfirmatio in fide dicit̃ ſcđa grã reſpectu ꝯuerſiõis quã prĩo habuerũt miſterio ⁊ p̄dicatione ip̄i⁹: ⁊ ꝑ vos trãſire in macedoniam ⁊ iteꝝ a macedonia venire ad vos ⁊ a vobis deduci in iudeã. Jſte ẽ ordo p̄me ꝓmiſſionis: ſed in p̄cedenti ep'la ẽ ordo cõtrari⁹ ſicut dictũ ẽ. Cõſequẽter hui⁹ mutatiõis accuſationẽ q̃ accuſabãt eũ corinthij ponit ſub q̃one dicẽs. Cũ ergo hoc voluiſſẽ. ⁊c. duo ĩponebãt ei ex hoc. leuitatẽ quia mutauerat ꝓpoſitũ. Eccl. 27. Stult⁹ vt luna mutat̃. Et carnalitatẽ quia viſũ erat eis ꝙ ex aliquo carnali ⁊ hũano affectu hoc feciſſet. Vñ hec duo tangit ⁊ prĩo leuitatẽ. vnde dicit. Nũquid leuitate vſus ſũ ſi nõ feci qđ aliqñ volui. Abſit. heſter 16. Nec putare debetiſ ſi diuerſa iubeam⁹ ex animi leuitate venire. p̄s. Jn populo graui. ⁊c. Scđo tãgit carnalitatẽ cũ dic̃ Aut nũq̇d ea q̃ cogito facıẽda vl' dimittẽda ẜm carnẽ cogito. i. ẜm aliquẽ carnalẽ affectũ Vt ſit apud me ẽ ⁊ nõ. i. affirmatio ⁊ negatio. Jnfra. 10. Arbitrant̃ nos tanꝙ ẜm carnem ambulem⁹. Jac. 1. Vir duplex aĩo. ⁊c. Expoſita eoꝝ accuſatiõe cõſequẽter excuſat ſe dicens. Fidelis aũt deus. ⁊c. ⁊ circa hoc duo facit. Prĩo inſinuat ſe nõ fuiſſe mẽtitũ. Scđo oñdit modum q̃uo nõ fuit mẽtit⁹ ibi. Qui aũt cõfirmat. ⁊c. Qđ aũt non fuerit mentit⁹ excuſat ſe dupliciť. i. ex ꝯſuetudĩe ⁊ ex cã Ex cõſuetudine q̇dẽ. quia non dʒ credi ꝙ aliq̇s de facili mentiat̃ qui nũꝙ inuenit⁹ ẽ mẽdax. ⁊ ẜm hãc expoſitõeʒ fidelis de⁹. ⁊c. accipit̃ in vi iuramenti quaſi teſtis ſit mihi de⁹ ꝙ ſermo me⁹. ſ. p̄dicatiõis q̃ fuit apud vos nõ eſt ĩ illo ẽ ⁊ nõ. i. nõ ẽ ĩ illo falſitas. Deutero. 32. De⁹ fidel' ⁊ abſꝫ vlla. ⁊c. Si aũt ſumat̃ fidelis de⁹ ⁊c. pro veritate dĩne ꝓmiſſiõis tũc ẽ ſenſus. Fidelis eſt de⁹. i. ſeruat ꝓmiſſa ſua. Promiſerat aũt mittere ad vos p̄dicatores veritatis. Jere. 3. Dabo vobis paſtores iuxta cor ⁊c. Et iõ cũ ſim miſſus ab eo ſermo noſter q̃ fuit ⁊c. ſicut ſupra. Ex cã excuſat ſe cũ dicit. Dei eñ fili⁹ ⁊ hoc dupl'r. ſ. motiua ⁊ efficiente ibi. Qui aũt cõfirmat ⁊c. Cã aũt motiua ad nõ mentiendũ ẽ qꝛ qui aſſumit aliqđ officiũ naturalr mouet̃ ad ea q̃ cõgruũt illi officio ⁊ nõ ad ꝯtraria. Sʒ cõſtat ꝙ officiũ ap'licũ ẽ p̄dicare veritatẽ. Nõ ergo mouet̃ ad cõtrariũ veritatis qđ ẽ mentiri. Et circa hoc tria facit Prĩo ꝓbat veritatẽ dicti ſui ꝑ dictũ xp̄i. Scđo veritatẽ xp̄i ꝑ dictũ dei ibi. Quotquot aũt ⁊c. Tertio ꝯcludit ſuum ꝓpoſitũ ibi. Jdõ ⁊ ꝑ ipſũ ⁊c. Dicit ergo Prĩo dico ꝙ dicta nr̃a debẽt reputari vera ⁊ vera ſũt qꝛ p̄dicauimus xp̄m in quo nõ fuit aliqua falſitas: ⁊ hoc ẽ qđ dicit. Dei eñ filius xp̄s q̃ ẽ p̄dicat⁹ ꝑ nos in vobis: ꝑ me. ſ. ꝑncipaliter ⁊ ſiluanũ ſecũdario. Jſte ẽ ſylas de quo habet̃ Act. 18. ⁊ Thimotheũ de quo ſupra. Jſti eñ duo fuerũt cuʒ ap'lo qñ prĩo cõuertit eos. Jn illo. ſ. filio dei nõ fuit eſt ⁊ nõ. i. falſitas vel nõ fecit qđ nõ cõuenit. Sʒ fuit ĩ illo ẽ. id ẽ veritas: nã veꝝ ⁊ ens cõuertunt̃. Jo. 14. Ego ſum via veritas ⁊ vita. Sʒ qꝛ poſſet videri dubiũ hoc quod dicit ꝙ in chriſto non fuit falſitas. ideo ſtatim hoc ꝓbat ſubdẽs. Quotquot aũt ⁊c. ⁊ ꝓbat hoc mõ. Cõſtat ꝙ in illo qđ ẽ manifeſtatiuũ diuine veritatis nõ põt eſſe falſitas: filius dei venit ad manifeſtandũ diuinã veritatẽ in ꝓmiſſionibus a deo factis cõplendis ꝑ ipſũ. ergo ĩ ipſo nõ eſt falſitas. Et hoc eſt qđ dicit. Non ẽ in filio dei ẽ ⁊

non ſed eſt quia quotquot ꝓmiſſiones dei ſcilicet ſunt fa
cte hominibus in illo id eſt in xp̃o eſt id eſt in xp̃o verificã
tur ⁊ complent̃. Ro. 15. Dico ieſum xp̃m miniſtrum fuiſ
ſe ⁊c. Ad confirmandas ⁊c. Ex his ergo cõcludit ꝙ poſt
ꝙ dicta ſua vera ſunt quia predicant filiũ dei in quo ẽ ve
ritas. ideo et per ipſum ſcilicet xp̃m dicimus Amen deo
id eſt verum Apoca. 1. Hec dicit amen teſtis fidelis ⁊c.
Eſa. 65. Qui benedicetꝰ ẽ in terra benedicet in deo amẽ
⁊c. Et iſtã veritatẽ dicimus deo id eſt ad honorẽ dei ſcili
cet manifeſtantes eius veritatẽ et gloriã noſtrã: quia glo
ria noſtra eſt conuerſio veſtra. vel gloriã veſtrã quia glo
ria noſtra eſt oſtendere et predicare verbũ dei. ¶ Conſe
quenter cum dicit. Qui autẽ confirmat nos ⁊c. ꝓbat apo
ſtolus ꝙ non eſt mentitus ꝑ cauſam efficientẽ ſic. licꝫ eñ
homo ex libero arbitrio poſſit vti lingua ſua ad verũ vel
ad falſum loquendum. nihilominꝰ tamen deus poteſt cõ
firmare hominẽ ſic in vero: vt non niſi vera loquat̃. Si er
go deus aliquẽ confirmaret in vero manifeſtum eſt ꝙ nõ
diceret falſum. ſed deus cõfirmat nos in veritate ergo ⁊c.
Et ideo dicit ꝙ deus eſt qui confirmat vos nobiſcũ in xp̃o
id eſt in vera predicatione xp̃i quaſi dicat. Si xp̃s eſſꝫ ex
tra nos poſſemus mentiri. ſed ex quo eſt nobiſcũ et nos ſu
mus in xp̃o non mentimur p̃s. Ego confirmaui colũnas
eius ⁊c. Sumus ergo in xp̃o dupliciter ſcilicet ꝑ gratiam
et per gloriã. Per gratiã quidẽ ſumus inꝙtum vncti ſu
mus ſpiritusſancti gratia et effecti ſumꝰ mẽbra xp̃i ⁊ vn
cti ſibi qua etiam gratia xp̃s vnctus eſt ſm ꝙ homo p̃s.
Vnxit te deus ⁊c. Et ex plenitudine iſtius vnctionis re
dundauit in omnes ſuos. ſicut vngentum in capite ſci
licet xp̃o quod deſcendit ⁊c. Et ideo dic̃ ꝙ vnxit nos deꝰ
vnxit inꝙ̃ ĩ reges et ſacerdotes. Apoc̃. 5. Feciſti nos deo
⁊c. 1. Pe. 2. Vos autem genus electum ⁊c. Vnionẽ au
tem que eſt per gloriam non habemus in re ſed in ſpe cer
ta inꝙtum habemus firmã ſpem vite eterne. Et habemꝰ
duplicem certitudinem ſpei huius vnionis conſequende
Vna eſt per ſignum. Alia per pignus. Per ſignum eui
dens qꝛ fidei. Vnde dicit. Signauit nos ſigno fidei chri
ſti. Item ſignum crucis Eze. 9. Signa thau id eſt ſignũ
cruc̃. Apo. 7. Quoadusqꝫ ſignemꝰ ſeruos dei noſtri ⁊c.
Et hoc per ſpiritum ſanctum. Ro. 8. Si quis ſpiritũ xp̃i
nõ habet ⁊c. Et ideo ſpeciale et certũ ſignum eſt vite eter
ne conſequende configurari xp̃o. Can. 8. Pone me vt ſi
gnaculũ ⁊c. Vel ſignauit ſigno vite. per pignus vero ma
ximum quia ſpiritusſancti et ideo dicit. Dedit pignꝰ ſpi
ritus in cordibus noſtris De quo certum eſt ꝙ nullꝰ po
teſt eũ accipere a nob̃. ¶ Sꝫ nota ꝙ in pignore duo ſunt
conſideranda ſcilicet ꝙ faciat ſpem habende rei et ꝙ va
leat tantũ ꝙ̃tum valet res vel plus. et hec duo ſunt in ſpi
ritusſancto. quia ſi conſideremus ſubſtantiã ſpiritusſancti
ſic valet tantum ſpiritusſanctus ꝙ̃tum vita eterna que eſt
ipſe deus. quia ſcilicet valet ꝙ̃tum omnes tres perſone.
Si vero conſideretur modus habendi ſic facit ſpem ⁊ nõ
poſſeſſionẽ vite eterne. quia nondum perfecte habemus
ipſum in vita iſta. Et ideo non perfecte beati ſumꝰ niſi qñ
perfecte habebimus in patria. ephe. 1. Signati eſtis ſpũ
¶ Conſequenter cũ dicit. Ego autem teſtem ⁊c. Excuſat
de eo ꝙ non venit. et hoc per iuramentũ qd̃ maius eſt. Et
circa hoc tria facit. Primo ponit ſuam excuſationẽ. Se
cundo reſpondet tacite queſtioni ibi. Non quia domina
mur. Tertio exponit quod dicit ibi. Nam fide ſtatis. Ex
cuſat autem ſe per iuramentũ duplex. Vnum atteſtatiõis
cum dicit. Ego autem teſtẽ deũ inuoco. Aliud eſt execra
tionis cum dicit. In animã meã id eſt contra animã meã
Ro. 1. Teſtis eſt mihi deus ⁊c. Teſtem inꝙ̃ inuoco deũ
quia non veni vltra id eſt poſt primã vicẽ vl' poſtꝙ̃ diſceſ
ſi a vobis. et hoc feci parcens vobis ſcilicet quia ipſe ſcie
bat eos incorrigibiles. vnde ſi iuiſſet tunc aut puniuiſſet
et ſic forte receſſiſſent totaliter a fide. aut non puniuiſſet ⁊
ſic dediſſet occaſionẽ magis peccandi. Sed quia aliquis
poſſet dicere quare dicis. parcens vobis. Nũquid domi
nus noſter eſtis: ideo conſequent̃ hoc remouet dicẽs: Nõ
dico quia dominamur fidei veſtre ſed adiutor ⁊c. quaſi di
cat non dico hoc vt dominus ſed vt coadiutor. 1. Pe. 5.
Non eñ dominãtes in cleris ⁊c. Adiutor inꝙ̃ gaudij ve
ſtri vel emendationis veſtre. Quare autem dicat fidei ve
ſtre exponit conſequenter dicens: Nam fide ſtatis id ẽ ſta
tis in gratia iſta xp̃i per fidem.

Incipit capitulum ſecũdũ.

Statui autem hoc ipſum apd̃ me.
ne iterum in triſticia venirem ad
vos. Si enim ego contriſto vos. ⁊
quis eſt qui me letificet niſi q̃ cõ
triſtatur ex me: Et hoc ipſũ ſcripſi vobis. vt
non cum venero triſticiã ſuper triſticiã habe
am. de quibus oportuerat me gaudere. con
fidens in omnibus vobis quia gaudiũ meũ
omnium veſtrum eſt. Nã ex multa tribula
tione et anguſtia cordis ſcripſi vobis ꝑ mul
tas lachrymas. non vt cõtriſtemini ſꝫ vt ſcia
tis quã charitatẽ habeã abundantius in vo
bis.

Apoſtolꝰ ſupra poſuit excuſationẽ ſuã in generali de mo
ra eundi ad corinthios: hic vero inſinuat cauſam tãte mo
re et quomodo eis pepcit. Circa hoc autẽ duo facit. Pri
mo enim inſinuat vnã cauſam dilationis fuiſſe ne in aduẽ
tu ſuo triſticiã inferret eis. Secundo oſtendit aliã cauſã
fuiſſe ne fructus quem apud alios ſperabat ⁊ inceperat fa
cere impediretur ibi. Cum veniſſem autẽ ⁊c. Circa p̃mũ
duo facit. Primo oſtendit cauſam dilationis eſſe in com
muni ne triſticiã inferret. Secundo loquitur in ſpeciali
de quodam qui eum contriſtauerat ibi. Si quis autẽ con
triſtauit me. Circa primum tria facit. Primo aſſignat ra
tionem quare venire diſtulit. Secundo cauſam dicti aſſi
gnat. Si enim ego contriſtatus ⁊c. Tertio manifeſtat q̃
dicit ibi. Nam ex multa tribula. Dicit ergo. dixi ꝙ nõ ve
ni ad vos parcens vobis. in hoc ſcilicet quia nolui vos cõ
triſtare et ideo ſtatui id eſt firmiter diſpoſui hoc ipſũ apd̃
me quod propoſui cum aliam ep̃lam miſi. Ecc. 37. Ante
omnia verbũ verũ ⁊c. Ne iterũ id ẽ alia vice in triſticia ve
nirem ad vos id eſt vos contriſtem. Et ratio quare nolu
it eos contriſtare eſt illa qua dominus noluit ieiunare di
ſcipulos ſuos ſcilicet ad hoc vt amore et non timore affice
rentur ad xp̃m et iungerent̃ ſibi. Voluit eñ eos dominus
firmare et nutrire in fide in omñi dulcedine et deſiderio cor
dis. et ſic firmati ex amore non de facili euellerent̃ ꝓpter
tribulationes quia aque multe non potuerunt extinguere
charitatẽ Cant. 8. Similit̃ ap̃lus nõ vult eos ꝓpter hoc
cõtriſtare. Rationẽ huius dicti ſcꝫ ꝙ nõ vult eos ꝯtriſtar̃
aſſignat cũ dicit: Si eñ ego cõtriſto ⁊c. Et circa hoc duo
facit. Primo aſſignat cauſã quare noluit eos cõtriſtare.
Secundo manifeſtat quar̃ hoc ſignificauit ibi. Et hoc ipſũ
ſcripſi. Dicit ergo. Ratio quare nolui in triſticia venire ẽ
quia triſticia veſtra redundat in triſticiã meã. et de cõſola
tione vr̃a gaudeo. ⁊ ſolũ vos conſolamĩ me cũ ſũ apd̃ vos
vnde ſi venirẽ et contriſtarẽ vos ego ex triſticia vr̃a triſta
rer et ſic nullus eſſet qui letificaret me in vos q̃ ꝯtriſtamĩ
ex me qꝛ ꝯtriſtatus nõ de facili aliũ cõſolat̃. ꝓuer. 10. Fi
lius ſapiens ⁊c. ꝓuer. 29. Vir q̃ amat ſapiẽtiã ⁊c. Vñ alit̃

ē duplex triſticia Una ſeculi alia ſm deū q̄ penitētiā in ſa
lutē operat᷑. Aplus nō loquit᷑ de p̄ma ſed de ſcd̄a. Et dic̄
ex hoc ipo ego ꝯſolabor ſi ꝯtriſto vos id eſt ſi icrepādo re-
duco ad penitētiā: ſed ſi venirē et viderē vos nō penitere
de peccatis tunc nullā conſolationē haberē. q2 null⁹ con-
triſtat᷑ ⁊ penitet ex me. id eſt mea correctiōe ⁊ increpatiōe
Cauſa autē quare hoc ſcribo vobis eſt. vt ita diſponatis
vos: ꝙ quando venero nō habeā triſticiā de eo ꝙ viderī
vos icorrectos ſup triſticiā quā habui qn̄ audiui vos pec-
caſſe. Et circa hoc duo facit. Primo poīt āmonitionem.
Scd̄o ſpē de ipletiōe āmonitiōis oſ̄ndit ibi. Cōfidēs ⁊c.
Ammonitio eſt iſta: Ideo ſcripſi vobis hoc ſcȝ ꝙ triſtor
de peccato vr̄o cōmiſſo. 2. Pe. 1. Iniq̄s opib⁹ animā iu-
ſti cruciabāt ⁊c. Ut pareȝ ⁊ diſpoātis vos corrigendo vt
cū venero ad vos nō habeā triſticiā d̄ pctīs de q̄b⁹. ſ. vob
oportuerat me gaudere id ē debebā letari et nō cōtriſtari
ſcȝ de p̄ſentia vr̄a. Luc. 15. Gaudiuȝ eſt angelis dei ⁊c.
Qualē āt ſpem habeat de ipletiōe ſue āmonitiōis ſubdit
dicens: Cōfidens ⁊c. quaſi dicat hāc fiduciā habeo de vo
bis talit᷑ diſponi vos. vt cū venero oēs detis mihi materi
am gaudij et hoc debetis libent᷑ facere. q2 gaudiū meum
⁊c. id eſt cedit ad gaudiū vr̄m. vel ieſt ꝑpt̄ gaudiū veſtrū
qd̄ habetis de recupatiōe gratie. 1. thi. 2. Quod eſt gau-
diū meū ⁊c. Ro. 12. Gaudete cū gaudētib⁹ ⁊c. Sȝ q2 poſ
ſet aliq̄s dubitar̄ d̄ hoc qd̄ dic̄. Ne cū venero triſticiā ſup
triſticiā habeā ⁊ q̄rere quā triſticiā habuit d̄ eis ſcd̄o ꝯſ̄iter
hoc exponit dicēs. Nā ex multa tribulatione ⁊c. Et circa
hoc duo facit. Primo manifeſtat triſticiam iā dudū habi-
tam. Secūdo reſpōdet cuidā tacite q̄ſtioni ibi. Nō vt con
triſtemini ⁊c. Dicit ergo p̄mo. q2 haberē triſticiā ſi nō i-
uenirē vos correctos ſup triſticiā quā habui qn̄ peccaſtis
⁊ oportuit me cōtriſtare vos redarguēdo dure. Nā ex mul-
ta tribulatiōe ⁊ anguſtia cordis ſcripſi p̄mā ep̄lam ꝑ mul-
tas lachrymas quas fudi ꝓ vobis iā mortuis pctō. Iere.
9. Quis dabit capiti meo aquas ⁊c. Ecc. 22. Confuſio ē
patri de filio indiſciplīato. Eſa. 57. Iuſt⁹ perit ⁊ nō eſt q̄
recogitet ⁊c. Sciendū eſt aūt ꝙ duo poīt ad exaggeratio
nem triſticie. tribulationē ſcȝ ⁊ anguſtiā. q2 vnū additum
alteri aggrauat triſticiā. Nam aliqn̄ quis tribulat᷑. ſed ſi-
ne anguſtia, tunc ſcȝ qn̄ aliq̄ aduerſitate quaſi acutiſſimo
tribulo pungit᷑. ⁊ tn̄ videt ſibi patere vias euadendi. q̄a ſi
non pateat tribulatiōi anguſtia iungit᷑. Dicit ergo ex mul
ta tribulatiōe qua pūgebar de malo veſtri ⁊ anguſtia cor-
dis. q2 nō nō videbā vnde defacili poſſet poni remedium.
Scripſi ⁊c. pſ̄. Tribulatio ⁊ anguſtia iuenerūt me. Sed
quia poſſent dicere. O ap̄le etiā hec ſcribis nobis vt tri-
ſtemur. et ideo hoc remouet dicēs: Non vt ꝯtriſtemī ſcili
cet ſcribo vobis illa: ſed vt ſciatis quā charitatē habeā in
vobis. Duo em̄ ſunt ſigna dilectiōis ſcȝ ꝙ gaudeat quis
de bono alterius et triſtet᷑ de malo eius: et hec ego habeo
ad vos infra. 5. Charitas xp̄i vrget nos. Habundanti⁹ ꝙ̄
credatis. vel habundantius ꝙ̄ ad alios.

Lectio ſecunda.

Si quis cōtriſtauit me: nō me contri-
ſtauit: ſed ex p̄te vt nō onerē omnes
vos. Sufficit illi q̄ eiuſmodi eſt ob-
iurgatio hec que fit a plurib⁹. ita vt ecōtra-
rio magis donetis ⁊ ꝯſolemini. ne forte abū-
dantiori triſticia abſorbeat᷑ q̄ eiuſmodi eſt.
Propter qd̄ obſecro vos. vt cōfirmetis in il-
lū charitatē. Ideo em̄ et ſcripſi vobis vt co-
gnoſcā experimentū vr̄m, an in omnib⁹ obe
dientes ſitis. Cui aūt aliquid donaſtis. ⁊ ego
Nam ⁊ ego qd̄ donaui. ſi quid donaui ꝓpter
vos in perſona xp̄i. vt non circūueniamur a
ſathana. Non em̄ ignoram⁹ cogitatiōes ei⁹.

Poſtq̄ apoſtolus inſinuauit cauſā dilatiōis ne ſcȝ triſti-
ciam inferret: et de eius ꝯtriſtatiōe tractauit: hic ꝯſequen
ter tractat de ꝯtriſtāte. Et circa hoc tria facit. Primo em̄
exaggerat culpā cōtriſtātis. Secūdo penā eius ꝓ culpa
inflicta ibi. Sufficit illi ⁊c. Tertio hortat᷑ eos habere mi
ſericordiā ad ꝯtriſtātē ibi. Ita ⁊ ecōtrario ⁊c. Dicit ergo
Primo ſcripſi vobis per multas lachrymas quas fudi ꝓ
pter triſticiā cōceptā ⁊ ꝓpter penaȝ infligendā peccanti.
Sed ſi quis contriſtauit me ille ſcȝ fornicarius de quo di-
citur. 1. cor. 5. Omino audit᷑ int᷑ vos fornicatio ⁊c. Iſte
inq̄ et ſi cōtriſtauit nō ꝯtriſtauit me ſed ex p̄te id eſt non
ꝯtriſtauit me ſcȝ ſolum ſed vos et nos. Nō om̄es ſed ex p̄
te. Et hoc dico nō vt onerē vos oēs id ē vt vob̄ hoc oib⁹
nō ipōaȝ. d̄riſorie loquēdo q̄ſi dicat. nō ita eſt: boni ⁊ dili
gitis me ꝙ ꝓ triſticia mea et pro peccato fratris oēs do-
leatis. Uel vt onerē omnes vos non tm̄ illos q̄ nō volue-
runt de peccato. Uel aliter dicendū et melius. Nō me cō
triſtauit ſed ex p̄te ⁊c. Sciendum eſt em̄ ꝙ aliq̄s aliqn̄ tri
ſtatur totaliter et aliqn̄ nō totaliter Totalit᷑ q̄dē triſtat᷑ q̄s
qn̄ ꝑ triſticia abſorbet᷑ a dolore. et hec triſticia eſt q̄ mortē
operat᷑ vt dicit᷑ infra. 7. que q̄dē ſm ph̄m nō cadit in ſapi
entē. Non totalit᷑ aūt triſtatur q̄s qn̄ licet ex aliquo malo
qd̄ patitur ſeu videt fieri triſtatur: tn̄ ex alijs cauſis bonis
gaudet et iſta triſticia eſt ſm deū ⁊ cadit in ſapiētē. Quia
ergo ap̄lus dicit ſe cōtriſtatū ne credat᷑ totaliter a triſticia
abſorptus qd̄ non eſt ſapiētis. dicit ſe cōtriſtatū ex p̄te q̄ſi
non totalit᷑. Et ſm hoc legit᷑ ſic. Contriſtauit me ſcȝ forni
carius ꝓpter peccatū ſuū: ſed nō me cōtriſtauit totalit᷑. q2
licet in ipſo ꝓpter peccatū habuerim triſticiā: tamē in vo
bis ꝓpter multa bona q̄ facitis et in ipſo ꝓpter penitenti
am quā fecit habeo gaudiū. Et dico ex p̄te vt nō onerem
omnes vos id eſt vt non iponā vobis hoc onus ꝙ ſcilicet
contriſtaueritis me. Sȝ ne iſti ꝓpter triſticiā ap̄li adhuc
vellent eū magis punire oſtendit eis penā ſufficientē fuiſ
ſe dicens Sufficit illi qui eiuſmodi eſt ꝙ ſcȝ ꝯtriſtauit me
tam grauiter peccando: obiurgatio q̄ fit a pluribus id eſt
tam manifeſta ⁊ dura correctio ſcilicet ꝙ ſeparat⁹ fuit ab
omni cōmunione id eſt excōicatus ab eccl̄ia ⁊ traditus ſa-
thane vt habet᷑. 1. cor. 5. Eſt ergo ſufficiens hec pena ꝓ-
pter dictas cauſas. Uel poteſt dici ſufficiens nō q̄tum ad
dei iudiciū ſed q̄tū expediebat tpi ⁊ pſone. Meli⁹ em̄ eſt
ſic ſeruare lenitatis ſpiritū in corrigendo: vt per penitētiā
correctionis fructus ſequat᷑. q̄ ſi durius corrigat᷑ ⁊ deſpe
ret peccās. ⁊ maiorib⁹ pctīs imergat᷑. Et ideo dicit᷑ Eccl.
21. Obiurgatio ⁊ iniurie annullabūt ſubſtantiā. Quia er
go pena ſufficiens fuit et penitentiā egit. ideo conſequen
ter inducit eos ad miſerendum dicens. Ita vt ecōtra ma-
gis ⁊c. Ubi tria facit. Primo mandat vt ei ſcȝ peccanti ꝑ
cant. Secundo huius rationeȝ aſſignat ibi. Ne forte ⁊c.
Tertio inducit eos ad obſeruantiā huius monitiōis ibi.
Propter qd̄ ⁊c. Dicit ergo p̄mo. Dico ꝙ ſufficiens pēa
eſt illi. ⁊ intātū vt velim vt ecōtrario magis donetis id eſt
remittatis. Luc. 6. Dimittite et dimittetur vobis. Eph.
4. Donantes inuicē ſicut ⁊ deus in xp̄o donauit vob. Et
non ſolū donetis ſed qd̄ plus eſt. conſolemini. ⁊ hoc ꝓpo
nendo ſibi exempla peccantiū qui reſtituti ſunt ad ſtatum
gratie. ſicut dicitur de dauid. petro. paulo. ⁊ magdalena.
et per verba dei. Eze. 18. Nolo mortem peccatoris ⁊c. 1.
theſ. vlti. Corripite inquietos. cōſolamini puſillanimes
⁊c. Rationem autē huius ammonitionis ſubdit. Ne forte

te abundantiori triſticia abſorbeat qui eiuſmodi eſt. Aliquis enim ꝓpter peccatū et penā peccati aliqñ ſic mergit triſticia ꝙ abſorbet: dum nullū habet conſolatorē ⁊ hoc ē malum. quia non ſequit ex hoc penitentie fructus q̄ ſperatur ſcilicet correctio ſed potius deſperās tradit ſe omnibꝰ peccatis ſicut cayn cū dixit. Maior ē iniquitas ⁊c. Geñ. 4. Et ephe. 4. Qui deſperantes tradiderunt ſe ⁊c. Et ꝓpter hoc dicit. 2. reg. 2. ꝙ periculoſa res eſt deſperatio. Et ideo dicebat dauid in pſl. Neqȝ abſorbeat me ⁊c. Et ideo ne hoc contingat dicit. Conſolemini vt ſcilicet ceſſet a peccato Eſa. 27. Hic eſt omnis fructus vt auferat peccatū. Contra. apoſtolus nō ſolum ꝑ rationē ſed ex alijs cauſis inducit eos ad hoc cū dicit. Propt̄ qđ obſecro ⁊c. Et inducit eos a tribus. Primo precibus dicēs: Propt̄ quod ſcȝ ne abſorbeat obſecro q̄ poſſū ꝑcipere. Phylem. Multā fiduciā habēs in xp̄o ieſu īperandi tibi ⁊c. Contrarium faciunt mali ꝑlati. Eze. 34. Cum auſteritate imperabatis eis ⁊c. ¶ Ut confirmetis in illū charitatē. Quod fit ſi oſtenditis charitatē vr̄am ad eū ⁊ nō abhominamini eum ꝓpter peccata nec contēnitis. ſed ꝓpter conſolationē veſtram facitis eū habere odio peccatū ſuū et diligere iuſticiam. Luc. 22. Et tu conuerſus cōfirma fratres tuos ⁊c. Secundo ꝑcepto dicens. Ideo eñ ſcripſi hoc ſcilicet vt cognoſcā experimentū vr̄ȝ an in omnibus obedientes ſitis. Et dicit in omnibus ſcilicet ſiue in his que placēt vobis. ſiue in his que diſplicent. Primo eñ mādauerat eis ꝙ excōmunicarent eū et iſti fecerūt mādatū apoſtoli. nūc vero ſecundo mandat eis ꝙ ꝑcant. Et ideo dic̄. An ī omnibus obedientes ſitis. Tertio ex cōmemoratione beneficij cum dicit. Cui aūt ⁊c. Quaſi dicat. vos debetis hoc facere quia etiā ego feci. Si eñ vos remiſiſtis alicui ⁊ rogaſtis me ꝙ ego remitterē ⁊ ego remiſi. Et hoc eſt qđ dicit. Cui autē aliquid donaſtis vos et ego ſcȝ donaui. Et hoc patet. ¶ Nam et ego qđ donaui ⁊c. Ubi quattuor tāguntur ad huiuſmodi donationē ſeu remiſſionē neceſſaria. Primū eſt diſcretio vt ſcilicet nō paſſim et temere remittatur. Et ideo dicit. Si quid indebito modo. ꝓuerb. 4. Palpebre tue ꝑcedant ⁊c. Secundū finis qꝛ non ꝓpt̄ amorē vel odiū debet fieri. ſed ꝓpter vtilitatē aliquā eccleſie vel aliquorum. Et ideo dicit Propter vos. Tertiū eſt auctoritas. quia nō debet fieri auctoritate ꝓpria ſȝ xp̄i qui remittit peccata auctoritate: alij vero quibus cōmiſſum eſt miniſterio et ſicut mēbra xp̄i. Et ideo dicit in ꝑſona chriſti ſcilicet non mea auctoritate. Et tamē quodcunqȝ remittetur xp̄s remittit Iohan. 20. Quorū remiſeritiſ peccata ⁊c. Quartum eſt neceſſitas. Unde dicit. Ut non circūueniamur a ſathana. Dyabolus eñ multos decepit quoſdā ſcilicet trahendo ad peccatoꝝ ꝑpetrationē. quoſdam vero ad nimiā rigiditatem contra peccantes. vt ſi nō poteſt eos habere per perpetrationē facinoꝝ ſaltem nō ꝑdat quos iam habet ꝑ prelatorum auſteritatē qui eos nō miſericorditer corrigentes in deſperationē inducūt. ⁊ ſic et hos non ꝑdit: et illos dyaboli laqueus includit Eccl'. 7. Noli eſſe nimis iuſtus. 1. Pe. 5. Aduerſarius veſter dyabolus ⁊c. Et hoc contingeret nobis ſi non remittamꝰ peccantibus. Et ideo vt nō circūueniamur a ſathana ego donaui ſi quid donaui. Non enim ignoramus cogitationes eius ſcilicet ſathane. verum eſt in generali. ſed in ſpeciali nullus poteſt ſcire eius cogitationes niſi ſolus deus. Iob. 41. Quis reuelauit faciem indumenti eius: ⁊c.

Lectio tertia.

Cum veniſſem autem troadem propter euangeliū xp̄i. et oſtiū mihi apertū eſſet in dn̄o: non habui requiē ſpiritui meo eo ꝙ non inuenerim titū fratrē meū: ſed valefaciēs eis ꝑfectus ſum in macedoniā. Deo autē gratias qui ſemꝑ triumphat nos in xp̄o ieſu ⁊ odorē noticie ſue manifeſtat per nos in omni loco: quia xp̄i bonꝰ odor ſumꝰ. deo in his qui ſalui fiunt. ⁊ ī his qui pereunt. Alijs quidem odor mortis ī mortem. alijs autē odor vite in vitam. Et ad hec quis tā idoneus? Nō eñ ſumus ſicut plurimi adulterātes verbū dei ſed ex ſinceritate ſicut ex deo corā deo in xp̄o loquimur.

Poſita prima cauſa ſue dilationis ne ſcilicet eū triſticia iret ad eos: hic ponit cauſā ſecundā que eſt ex fructu quē alicubi faciebat. Et circa hoc duo facit. Primo ponit ſui itineris ꝓceſſum. Secūdo ipſius ꝓceſſus effectū ibi. Deo autem gratias ⁊c. Circa primū duo facit. Primo oſtēdit impedimentū fructificandi quod habuit in troade. Secūdo ſubiungit ꝓceſſum ſuū in macedoniā ibi. Sed valefaciens ⁊c. Dicit ergo Cū veniſſem troadē ꝓpter euāgeliū id eſt ad predicandū xp̄m. Ioh. 15. Poſui vos vt eatiſ ⁊c. Et hoſtiū mihi aptū eſſet id eſt mentes hominū parate et diſpoſite eſſent ad recipiendum ꝑdicationis verba ⁊ xp̄m 1. cor. 16. Oſtium mihi apertū eſt ⁊c. Apoca. 3. Ecce ſto ad oſtium ⁊c. ſed non in quocunqȝ: imo in domino. qꝛ ipa ꝑparatio mentis humane eſt ex virtute diuina. Nā licȝ facilitas qua mentes preparant̄ ſit cauſa conuerſionis tamē ipſius facilitatis ⁊ ꝑparationis cauſa eſt deus. Treñ. vl. Conuerte nos domine ad te ⁊ cōuertemur. Cum igr̄ ita eſſet apertum mihi oſtium in domino non habui requiem ſpiritui meo id eſt non potui facere quod ſpiritus meꝰ volebat id eſt dictabat. Tunc eñ dicitur habere ſpiritꝰ requiem quando efficit qđ vult. ſicut tunc dicit̄ caro requieſcere quando habet qđ cōcupiſcit. Luc. 12. Anima mea habes multa bona ⁊c. Apoſtolus nō dicit. non habui requiem carni mee vel corpori ſed ſpiritui meo id eſt voluntati mee ſpirituali: que eſt vt xp̄m firmem in cordibꝰ hominum. Et īpedit̄ qꝛ videbat corda parata et diſpoſita ⁊ non poterat ꝑdicare. Sed quare nō habuit requiē ſpiritui ſuo ſubdit. Eo ꝙ non inueni titū fratrē meū id eſt ꝓpter abſētiam titi. et hoc duplici de cauſa Una cauſa eſt ꝙ licet apoſtolus ſciret om̄es linguas ita vt diceret. Gratias ago deo meo ꝙ omniū veſtrum lingua loquor: tamē magis expeditus et edoctus erat in lingua hebrea q̄ in greca. Titꝰ autem magis in greca. Et ideo volebat eū habere preſentē vt predicaret in troade. Et quia erat abſens. nā corinthij detinuerant eum: dicit Non habui requiē ſpiritui meo. ſed quia dona dei non ſunt īperfecta et donū linguaꝝ fuit ſpecialiter apoſtolis collatū ad predicandū ꝑ totū mundū pſ. In omnem terrā exiuit ſonus eoꝝ ⁊c. Et ideo alia cā eſt melior que eſt qꝛ apoſtolo īminebant in troade multa facienda. Nam ex vna pte īminebat ei ꝑdicare his q̄ parati erant recipere xp̄m ꝑ fidem. ex alia parte īminebat ei reſiſtere aduerſarijs qui impediebāt. et ideo quia ip̄e nō poterat ſolus iſta facere anguſtiabat̄ de abſentia titi q̄ inſtetiſſet ꝑdicationi ⁊ cōuerſioni bonoꝝ et apoſtolus reſtitiſſet aduerſarijs. Et ſpecialiter etiā hoc ſcribit eis vt innuat ꝙ non ſolum prima cauſa dilatiōis ſue fuit ex eis. ſȝ etiam ſecunda. Nam ipſe ꝓpter duriciā ⁊ diſſenſionē eorum detinuerat tanto tempore titum. et ideo dicit. Eo ꝙ non inueni titum fratrem vel in xp̄o. vel coadiutorem ꝓuer. 18. Frater qui iuuatur a fratre ⁊c. Et quia non inueni titum in troade nō remanſi ibi. ſed valefaciens eis qui erant conuerſi et in quibus hoſtium apertū erat ꝓfectus ſum in macedoniam vbi credebam eum inuenire. Cauſa

autem eſſendi in macedonia legitur act.16.vbi dicitur ꝙ
vir macedo ⁊c.¶ Conſequenter cũ dicit Gratias autem
deo ⁊c. Ponit profectuꝫ ſui proceſſus. Et circa hoc duo
facit. Primo enim deſcribit ordinẽ ſui proceſſus. Secun
do excludit ab iſto proceſſu pſeudo apoſtolos ibi. Ad hoc
quis tam idoneus ⁊c. Circa primũ duo facit. Primo in-
ſinuat profectũ quem faciebat. Secũdo exponit quoddaꝫ
quod dixerat ibi. Chriſti bonus odor ⁊c. Circa p̄mum ſci
endum ꝙ apoſtolus profectũ et fructũ quẽ faciebat nõ at-
tribuit ſibi neqꝫ ꝓprie virtuti ſed deo.1.cor.15. Abũdan
tius omnibus laboraui non ego ſed gratia ⁊c. Et ideo di-
cit; Gratias autẽ deo ſcꝫ ago.1.theſ.5. In omnib⁹ grati-
as agite. Ephe.5. Gratias agentes ⁊c.¶ Qui ſemp̄ tri-
umphat in chriſto ieſu id eſt triũphare nos facit in predi-
catione chriſti contra aduerſarios. Ubi ſciendũ eſt ꝙ pre
dicatores veritatis duo debent facere ſcilicet exhortari in
doctrina ſacra.et contradicentẽ deuincere.et hoc duplici
ter.diſputatione hereticos.patientia vero perſecutores.
Unde per ordinem iſta tangit hic apoſtolus.et ideo dicit
Qui triumphat nos q̄tum ad contradicentes. Rom.8.
In his omnibus ſuperamus. Et.1.macha.2. Non in for
titudine exercitus victoria belli ſed d̄ celo ⁊c.¶ Et odorẽ
noticie ſue manifeſtat per nos in omni loco. q̄tum ad ex-
hortationẽ ſacre doctrine. Sed odorem notitie ſue expõit
glo.id eſt filiũ ſuũ.ſed melius eſt vt hoc dicat̄ ad differen
tiam noticie de deo quã faciunt alie ſcientie ⁊ quã facit fi-
des. Nam notitia de deo que habetur per alias ſcientias
illuminat intellectũ ſolum:oſtendens ꝙ deus eſt cauſa p̄-
ma:ꝙ eſt vnus et ſapiens ⁊c. Sed noticia de deo que ha
betur per fidẽ et illuminat intellectũ:et delectat affectuꝫ.
quia non ſolum dicit ꝙ deus eſt prima cauſa.ſed ꝙ ẽ ſal-
uator noſter.ꝙ eſt redemptor.et ꝙ diligit nos.et ꝙ ẽ in-
carnatus pro nobis que omnia affectũ inflãmant. Et ideo
dicendũ ꝙ odorem notitie ſue id eſt notitiã ſuam ſuauita-
tis credenti per nos in omni loco mãifeſtat.quia iſte odor
longe lateqꝫ diffunditur Ecc.24. Ego quaſi vitis fructi-
ficaui ⁊c. Geñ.27. Ecce odor filij mei ⁊c. Quia vero aliq̃
poſſent dicere quid eſt odor dei in omni loco.nõne multa
loca ſunt in quibus non recipitur predicatio noſtra.ideo
apoſtolus exponit dicens. Nõ curo quia ſiue recipiant p̄-
dicationem ſiue non.tamen noticia dei manifeſtatur vbi-
qꝫ per nos.quia ſumus bon⁹ odor chriſti deo id eſt ad ho
norem dei.et loquitur ad ſimilitudinem legis vbi dicitur
ꝙ ſacrificiũ fiat in odoreꝫ ſuauitatis ſuauiſſimũ deo.qua-
ſi dicat Nos ſumus holocauſtũ quod offertur deo in odo-
rem ſuauitatis. Et tam in his qui ſalui fiunt vt ſcilicꝫ nõ
pereant quod eſt eis a deo.q̄ in his qui pereunt quod eſt
eis ex ſeipſis. Unð Oſee.13. Perditio tua iſrael ex te;⁊c.
Sed eſt ne odor bonis et malis codẽ modo? Non.ſed ali-
is quidem eſt odor mortis in mortẽ id eſt inuidie ⁊ malitie
occaſionaliter ducentis eos in mortem eternã illis ſcilicet
q̃ inuidebant bone fame apoſtoli et ĩpugnabant predica-
tionem xp̄i et conuerſionẽ fidelium. Luc.2. Poſitus eſt
hic in ruinã et in reſurrectionẽ ⁊c. Alijs aũt odor vite di-
lectionis ⁊ bone opinionis ducentis eos in vitã eternam
ſcilicet illis qui gaudent et conuertunt̄ ad predicationeꝫ
apoſtoli.1.cor.1. Uerbum crucis pereuntibus ⁊c.¶ His
autẽ qui ſaluũ ⁊c. Sic ergo ex odore apoſtoli boni viuũt:
mali moriuntur.ſicut legitur ꝙ ad odorem vinearum flo-
rentium moriuntur ſerpentes.¶ Conſequenter cuꝫ dicit
Sed ad hec quis tam idoneus? ⁊c.excludit ab iſto profe-
ctu pſeudo apoſtolos dicens: Quis eſt tam idoneus ad
iſta ſcilicet que nos apoſtoli veri facimus? Quaſi dicat.
Nullus.pſ. Nimis honorati ſunt amici tui deus. Sꝫ cõ
tra prouer.27. Laudet te alienus ⁊c. Ad hoc reſpondet
grego.ſuper ezech.ꝙ ſancti duplici ex cauſa ſeipſos lau-
dant et non propter gloriam ſuã et vanitatẽ. Prima cau
ſa eſt vt non deſperent in tribulationibus ſicut Job quã-
do amici nitebantur eum ad deſperationẽ inducere redu
xit ad memoriam bona ſua que fecerat.vt confortatus nõ
deſperaret. Unde dicebat. Pepigi fedus cũ oculis meis
⁊c. Legitur etiam de quodam ſancto patre ꝙ quando tẽ
ptabatur de deſperatione reducebat ad memoriaꝫ bona q̃
fecerat vt cõfortaret̄.quando tẽptabatur de ſup̄bia redu-
cebat ad memoriam mala vt humiliaretur. Secunda cau
ſa eſt propter vtilitatẽ vt ſcilicet haberetur in maiori fa-
ma et citius crederetur doctrine ſue. Et propter hãc cau-
ſam hic apoſtolus laudat ſe Nam corinthij preferebant ſi
bi pſeudo apoſtolos ⁊ condẽnabant eum. et ideo non ſic
obediebant ſibi. Ut ergo non vilipenderent eum ſed obe-
dirent ſibi p̄fert ſe eis et laudat ſe et dicit. Sed ad hec q̃s
tam idoneus ſicut nos:nõ pſeudo.quia licet ipſi p̄dicent
tamen adulterant verbũ dei quod nos non facimus. Un-
de dicit. Non ſumus ſicut plurimi ſcilicet pſeudo adulte
rantes verbum dei admiſcendo contraria ſicut heretici q̃
licet confiteantur chriſtum:tamẽ non dicunt eum eſſe ve
rum deum. ſic faciunt pſeudo qui dicunt cum euangelio
deberi obſeruari legalia.¶ Item nõ adulterantes verbũ
dei id eſt predicantes vel propter queſtũ vl̄ propter fauo-
rem laudis. Sic enĩ mulieres adultere dicunt̄ quando re
cipiunt ſemen ex alio viro ad propagationẽ prolis. In p̄-
dicatione auteꝫ ſemen nihil aliud eſt q̄ finis ſeu intentio
tua vl̄ fauor glorie proprie Si ergo finis tuus eſt queſtus
ſi intentio tua eſt fauor glorie ꝓprie adulteras verbũ dei.
Hoc faciebant pſeudo qui propter queſtun predicabant.
infra.4. Neqꝫ adulterantes verbum dei ⁊c. Apoſtoli au
tem predicabant neqꝫ propter queſtum neqꝫ propter glo-
riam propriã.ſed propter laudẽ dei et ſalutem ꝓximi. Et
ideo ſubiungit. Sed ex ſinceritate id eſt ſincera intẽtione
non pro queſtu ⁊ ſine admixtione corruptiõis.S.1. Ex ſin
ceritate ⁊c. Ponit autẽ triplicem rationẽ huius ſincerita
tis. Prima ratio ſumitur ex dignitate mittentis. Nunci-
um enim veritatis decet vera loqui. Et ideo dicit ex deo
id eſt illa ſinceritate que eſt digna nuncio dei.1. Pe.4.
Si quis loquitur quaſi ſermões dei. Secũda ſumit̄ ex au
ctoritate preſidentis cui aſtat. Ideo dicit. Corã deo coraꝫ
q̃ ex ſinceritate loqui debemus.3.reg.17. Uiuit domin⁹
in cuius conſpectu ſto ⁊c. Tertio ſumit̄ ex dignitate ma-
terie de qua loquitur. Nam predicatio apoſtoloruꝫ eſt de
chriſto.et ideo debet eſſe ſincera ſicut et ip̄e deus ⁊ chri-
ſtus. Et ideo dicit. In chriſto ſolum.non de legalibus vt
pſeudo faciũt.1.cor.2. Neqꝫ exiſtimaui me ſcir̄ aliquid
inter vos niſi chriſtum et hunc crucifixum.

Incipit capitulum tertiũ.

Incipimus iterũ noſmetipſos cõ-
mendare Aut nunquid egem⁹ ſi-
cut quidam cõmendaticijs epiſto
lis ad vos aut ex vobis Epiſtola
noſtra vos eſtis ſcripta in cordib⁹ noſtris q̃
ſcitur et legitur ab omnibus hominib⁹ ma-
nifeſtati:quoniã epiſtola eſtiſ chriſti miniſtra
ta a nobis et ſcripta non atramẽto ſed ſpiri-
tu dei viui:non in tabulis lapideis:ſed in ta
bulis cordis carnalibus. Fiduciã autẽ taleꝫ
habemus per xp̄m ad deũ.nõ ꝙ ſufficientes
ſimus cogitare aliquid a nobis quaſi ex nob
ſed ſufficientia noſtra ex deo eſt.

Poſtq̃ apoſtolus ſuam excuſationem poſuit in qua beniuolentiam captauit auditorum: hic conſequenter ꝓſequitur ſuam intentionẽ ſcilicet tractãs de miniſtris noui teſtamenti. Et circa hoc duo facit. Primo em̃ cõmendat dignitatẽ bonoꝝ miniſtroꝝ. Secundo vero exaggerat malitiã malorum miniſtroꝝ et hoc a. x. cap. et deinceps. Circa primũ duo facit. Primo em̃ cõmendat miniſteriũ noui teſtamenti. Secundo cõmendat vſuꝫ huius miniſterij in alijs exhortando eos ad hoc ibi vj. cap. Adiuuãtes autem ⁊c. Primo cõmendat huiuſmodi miniſterium noui teſtamenti ex tribus. ex dignitate. ex vſu. cap. 4. ibi. Ideo habentes ⁊c. ⁊ ex premio. 5. cap. ibi. Scimus aũt qm̃ ſi ⁊c. Circa primũ duo facit. Primo remouet quãdã obiectiõꝫ Secũdo cõmendat miniſtros noui teſtamenti ibi. Qui ⁊ idoneos nos fecit ⁊c. Circa primũ ſciendũ eſt q̄ aplus intendit cõmẽdare miniſtros noui teſtamẽti quoꝝ ipſe erat vnus. et ideo ne corinthij obijcerent ſibi q̄ in hoc vellet cõmendare ſeipſum ſtatim excludit dicens. Incipimꝰ ⁊c. Ubi duo facit. Primo mouet q̃ſtionẽ. Secũdo rñdet ibi. Aut nunq̃d ⁊c. Queſtio ſua talis eſt. Dico q̄ nõ ſumus adulterantes verbũ dei ſicut pſeudo: ſed ex ſinceritate ſicut ex deo. Sed nunquid hoc dicendo: Incipimus iteꝝ nos cõmendare id eſt dicimus iſta vt velimus noſtrã gloriam querere ⁊ nõ dei. Et dicit iteꝝ. q: in epiſtola prima cõmẽdauerat ſe ſatis cũ dixit. Ut ſapiens architectus ⁊c. Non ergo hoc dicimus: vt queramus gloriam noſtram ſed dei ꝓuerb. 27. Laudet te alienus ⁊c. Huic autẽ queſtiõi reſpondet cũ dicit: Aut nunquid egemꝰ ⁊c. Et oſtendit q̄ non libenter cõmendat ſe. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit q̄ nõ indiget cõmendatiõe hominuꝫ. Secũdo q̄ neq̄ etiam hoc requirit ipſe ab eis ibi. Fiduciã autẽ taleꝫ ⁊c. ¶ Circa primũ duo facit. Priõ oſtendit q̄ nõ indiget cõmendatione eoꝝ ad gloriã ꝓpriam. Secundo huiꝰ cauſam aſſignat ibi. Epiſtola noſtra vos eſtis ⁊c. Dicit ergo Dico q̄ non incipimus cõmẽdare noſmetipſos. q: nõ indigemus cõmendatione. Et hoc eſt quod dicit. Aut nũquid egemus nos veri miniſtri ſicut quidam ſcilicet pſeudo cõmendaticijs epiſtolis id eſt laudibus miſſis ad vos ab alijs aut ex nob̃ alijs miſſis. ¶ Sed contra collo. 4. dicitur. Marchus conſobrinus barnabe de quo accepiſtis mandatũ ⁊c. Etiã legati pape ſemꝑ portant litteras commendaticias. Non eſt ergo malũ. Reſponſio dicenduꝫ q̄ accipere litteras huiuſmodi a perſonis famoſis vt ſoluꝫ ꝑ illas cõmendẽtur et honorẽt quouſq̄ ipſi ex bonis operibus ſuis veniant in notitiã: hoc nõ eſt malũ. et hoc faciunt legati pape. Apoſtolus vero ita iam erat notus ⁊ cõmendatus apud iſtos per opera ſua: q̄ non indigebat litteris cõmẽdaticijs. Et ideo ſtatim cauſã huius aſſignãs ſubdit. Epiſtola noſtra vos eſt᷑. Quaſi dicat. Ego habeo bonas litteras non indigeo alijs. et ideo circa hoc duo facit. Primo em̃ oſtendit que ſit iſta littera quã habet. Secundo exponit hoc idẽ ibi Manifeſtati ⁊c. Circa primuꝫ duo facit. Primo oſtẽdit que ſit illa littera. Secũdo oſtẽdit eam eſſe ſufficientẽ ad cõmendationẽ ꝓpriã ibi. Scripta ⁊c. Dicit ergo ſic. Epiſtola noſtra vos eſt᷑. i. epl̃a per quã manifeſtatur dignitas noſtra: qua nos cõmendamur ita vt epiſtolis alijs non indigeamus. š. 2. Gloria noſtra vos eſtis. Gal'. 4. Filioli mei q̃s iterũ parturio ⁊c. ¶ Sꝫ hec epiſtola ẽ ne ſufficiẽs? Ita: quia ſcripta ⁊c. Ubi duo tangit. ſufficientiam litteraruꝫ huiuſmodi cauſãtia. Unũ eſt q̄ intelligatur et ſciatur ab eo pro quo mittitur. alias adhuc quereret niſi ſciret ſe eam habere. Et q̃tuꝫ ad hoc dicit Scripta in cordibus noſtris. quia ſemper vos habemus in memoria: habẽtes de vobis ſpecialẽ curã. Phil'. 1. Eo q̄ habeam vos ⁊c. Secundum eſt q̄ ille cui mittit᷑ legat et ſciat eam. alias non curaret de cõmendatiõe eius

Et q̃tum ad hoc dicit. Que ſcitur et legitur ab omnibus hominibus. Noſtra inq̃. quia per nos inſtituti eſtis ⁊ cõuerſi. Legitur autẽ quia exemplo noſtri etiã alij imitant᷑ vos. Aba. 2. Scribe viſum et explana eũ ſuper tabulas: vt percurrat q̃ legerit eum'. ¶ Quomodo autẽ ſcitur hec epiſtola exponit dicens: Manifeſtati ⁊c. Et circa hoc tria facit. Primo exponit cuius ſit hec littera. Secundo quomodo ſit ſcripta. et tertio in quo. Cuius autẽ ſit ſic oſtẽdit quia xp̃i. Et ideo dicit Manifeſtati quoniaꝫ eſtis xp̃i id ẽ a chriſto informati et inſtructi ſcilicet principaliter ⁊ auctoritatiue Mat. 23. Unus eſt magiſter veſter. Sed a nobis ſecundario et inſtrumentaliter. Et ideo dicit. Miniſtrata a nobis. 1. coꝝ. 4. Sic nos exiſtiẽt homo ⁊c. 1. cor. 3. Quid igitur cephas ⁊c. ¶ Quomodo ãt ſit ſcripta oſtẽdit q: nõ atramento id eſt non admixta erroribus ſicut pſeudo. non mutabilis ⁊ imperfecta ſicut vetus lex quia neminem ad perfectum adduxit. Heb. 7. Nam atramentũ nigrum eſt per quod intelligitur error et delebile per qḋ intelligitur mutabilitas. Nõ inq̃ ĩ atramento eſt ſcripta ſꝫ ſpiritu dei viui id eſt ſpirituſancto quo viuitis et quo docente inſtructi eſtis Ephe. 1. In q̃ ſignati eſtis ⁊c. ¶ Ubi autem ſit ſcripta inſinuat ſubdens. Non in tabulis lapideis ſicut lex vetꝰ vt excludat duriciẽ. Quaſi dicat. Nõ in lapideis cordibꝰ habentibus duriciẽ ſicut iudei. Act'. 7. Dura ceruice ⁊c. Sed in tabulis cordis carnalibꝰ id ẽ in cordibus lautis ex charitate. ⁊ carnalibus id eſt mollibus ex affectu implendi et intelligendi Ezechie. 36. Auferam a vob̃ cor lapideũ ⁊c. ¶ Fiduciã autẽ talẽ ⁊c. Apoſtolus ſupra excuſauit ſe q̄ non querebat gloriam ſuam quia non indigebat ea: hic vero probat hoc quia ipſe nõ querit gloriam propriam. imo omnia bona que facit nõ attribuit ſibi ſed deo. Et circa hoc duo facit. Primo em̃ attribuit omnia bona que habet et facit deo. Secundo cauſam huius aſſignat ibi. Non q̄ ſufficientes ⁊c. Dicit ergo primo Dico q̄ non egemus epiſtolis cõmendaticijs. ⁊ q̄ vos eſtis epiſtola noſtra miniſtrata a nobis. Nec etiã querimus gloriam noſtram ſed chriſti. et fiduciã talẽ id ẽ dicendi talia. Habemus ad deum id eſt referimus in deũ Uel fiduciam tendentẽ in deũ ex cuius viribus hoc dico. quia ipſe in me operatur. quã quideꝫ fiduciã habemꝰ per chriſtum per quem acceſſuꝫ habemus ad patrẽ vt dicitur Romano. 5. Qui vniuit nos deo. Jere. 17. Benedictꝰ vir ⁊c. Et quia vnitus deo per chriſtum habeo hanc fiduciam. pš. Fiducialiter agam ⁊c. Cauſa autẽ huius fiducie eſt quia quicquid ego facio etiam ipm̃ principiũ operiſ deo attribuo. Et ideo dicit. Non q̄ ſufficientes ſimꝰ cogitare ſaltem non ſolum dicere vel implere. Nam in quolibet proceſſu operis primo eſt aſſenſus qui fit cogitando deinde collatio per verbũ et poſtmoduꝫ impletio ꝑ opus. vnde ſit vt ſi nec cogitare quis a ſe habeat ſed a deo. non eſt dubium q̄ non ſolum perfectio operis boni eſt a deo: ſed etiã inchoatio. Phil'. 1. Qui cepit in vob̃ opus bonũ ⁊c. Et hoc eſt contra pelagianos dicentes q̄ ĩchoatio boni operis eſt ex nobis ſed ꝑfectio eſt a deo. Eſa. 26. Omnia opera noſtra ⁊c. Sed ex hac ne videatur tollere libertatem arbitrij dicit: A nobis quaſi ex nobis. Quaſi dicat Poſſum quidem aliquid facere quod eſt liberi arbitrij. ſed hoc quod facio non eſt ex me: ſed a deo. qui hocipſum poſſe cõfert vt ſic et libertatẽ hominis defendat cum dicit A nobis id eſt a noſtra parte. et diuinam gratiam commendat cum dicit Quaſi ex nobis ſcilicet procedat ſed a deo. Hoc etiam philoſophus vult q̄ nunq̃ homo per liberum arbitrium poteſt quoddam bonum facere ſine adiutorio dei Et ratio ſua eſt. quia in his que facimus querendum eſt illud propter quod facimus. Non eſt autẽ ꝓcedere in infinitum ſed eſt deuenire ad aliquid puta ad cõ

ſilium Sic ergo hoc bonum facio quia conſiliuȝ mihi in
eſt ad hoc. et hoc eſt a deo. Unde dicit ꝙ conſilium bo-
ni eſt ab aliquo quod eſt ſupra hominem mouens eũ ad
bene operandum Et hoc eſt deus qui et homĩes mouet
et omnia que agunt ad actiones ſuas. ſed aliter et aliter
Cum enĩ huiuſmodi motus ſit quoddam receptũ in mo-
to. oportet ꝙ hoc fiat ſm moduȝ ſue nature id eſt rei mo
te. Et ideo omnia mouet ſm ſuas naturas. Ea ergo quo
rum natura eſt vt ſint libere voluntatis dominium ſuaꝝ
actionum habentia mouet libere ad operationes ſuas ſi
cut creaturas rationales et intellectuales. Alia autẽ nõ
libere ſed ſcðm modum ſue nature. licet autem non ſimꝰ
ſufficientes cogitare aliquid a nobis tanquaȝ ex nobis.
tamen habemus aliquã ſufficientiam qua ſcilicet bonuȝ
poſſumus velle et credere incipiamus. et hoc a deo eſt.
i. coꝛ. 4. Quid habes quod non accepiſti ⁊c.

Lectio ſecunda.

Qui et idoneos non fecit miniſtros
noui teſtamenti. non littera ſed ſpi
ritu. Littera enim occidit. ſpiritus
autem viuificat. Qꝙ ſi miniſtratio moꝛtis
litteris deformata in lapidibus: fuit in glo
ria: ita vt non poſſent intendere filij iſrael ĩ
faciem moyſi propter gloꝛiam vultus eius
que euacuatur. quõ non magis miniſtratio
ſpiritus erit in gloꝛia. Nam nec gloꝛificatũ
eſt quod claruit in hac parte propter excel-
lentem gloꝛiam. Si enim quod euacuatur
per gloꝛiam eſt: multomagis quod manet ĩ
gloꝛia eſt.

Commendato miniſterio noui teſtamenti: hic conſequẽ
ter commendat miniſtros eius. Et primo ponit duo que
reſpondent verbis premiſſis. Premiſerat enim donum
a deo acceptum cum dixit. Sufficientia noſtra ⁊c. Et fi-
duciam ex dono conceptam cum dixit Fiduciaȝ talẽ ⁊c.
Primo ergo determinat ea que pertinent ad donũ per-
ceptum. Secundo ea que ad fiduciam conceptã ibi. Ha
bentes igitur talem ⁊c. Circa primuȝ tria facit. Primo
oſtendit donum a deo ſuſceptum: ſcilicet miniſteriũ no-
ui teſtamenti. Secundo deſcribit nouum teſtamentũ ibi
Non littera ſed ſpiritu. Tertio ex dignitate noui teſta-
menti oſtendit dignitatẽ miniſtrorum eius ibi. Si mini
ſtratio ⁊c. ¶ Dicit ergo. Dico ꝙ ſufficientia nr̃a ex deo
eſt. qui et fecit nos idoneos miniſtros noui teſtamenti.
Eſa. 61. Miniſtri dei noſtri dicetur vobis. Et in hoc te-
nemus locum angeloruȝ. pš. Qui facit angelos ⁊c. Sȝ
non ſolum fecit nos miniſtros ſed idõeos. Deꝰ enĩ cuili
bet rei dat ea per que poſſit conſequi ꝑfectionẽ ſue natu
re. Unde quia deus conſtituit miniſtros noui teſtamen-
ti dedit et eis idoneitatem ad hoc officiũ exercendũ: niſi
ſit impedimentũ ex parte recipientiũ. š. 2. Et ad hec qͥs
tam idoneus ſcilicet ſicut apoſtoli a deo inſtituti Hoc au
tem nouum teſtamentũ quid ſit deſcribit ſubdens: Non
littera ⁊c. Et deſcribit ipſum ꝗtum ad duo ſcilicet ꝗtuȝ
ad illud in quo conſiſtit et ꝗtum ad cauſam ꝑpter quaȝ
datum eſt ibi. Littera enĩ occidit ⁊c. Circa primũ ſcien-
dum eſt ꝙ apoſtolus loquitur profunde. Dicitur enim
Je. 31. Feriam domui iſrael et domui iuda fedus nouuȝ
non ſm pactũ quod pepigi cum patribꝰ veſtris. Et poſt
Dabo legem meã in viſceribus coꝝ. et in cozde coꝝ ſu-
perſcribam eam ⁊c. Uetus ergo teſtamentũ ſcribitur in
libro poſtmodum ſanguine aſpergendo vt dicitur heb.
9. Accepit ſanguinem et aſperſit librum ⁊c. Dicens hic
eſt ſanguis ⁊c. Et ſic patet ꝙ vetus lex eſt teſtamentũ lit
tere. ſed nouum teſtamentum eſt teſtamentũ ſpiritusſan
cti quo charitas dei diffunditur in cordibus noſtris. vt
dicitur Romano. 5. Et ſic dũ ſpiritusſanctus facit in no-
bis charitatem que eſt plenitudo legis eſt teſtamentum
nouũ nõ littera id eſt per litterã ſcribẽduȝ. ſed ſpiritu id
eſt per ſpiritum qui viuificat. Romano. 8. Lex ſpiritus
vite id eſt viuificantis. ¶ Cauſa autẽ ꝗre datum ſit no-
uum teſtamentũ per ſpiritũ. ſubditur. Quia littera occi
dit occaſionaliter. Nam littera legis dat ſolum cognitio
nem peccati. Romano. 3. Per legem enĩ cognitio pec-
cati. Ex hoc autem ꝙ cognoſco peccatum ſolum duo ſe-
quuntur. Nam lex dũ per eam cognoſcitur non reprimit
concupiſcentiã ſed magis occaſionaliter auget: inquãtũ
concupiſcentia feruentius fertur in rem prohibitã. Un-
de huiuſmodi cognitio nondũ deſtructa cauſa concupi-
ſcentie occidit. hinc vero addit preuaricationẽ. Nã gra-
uius eſt peccare contra legem ſcriptã et naturalem ſimꝉ
ꝙ̃ contra legem naturalẽ ſolum. Romano. 7. Occaſiõe
accepta non data peccatũ ⁊c. licet autẽ occaſionaliter oc
cidat inꝗ̃tum ſcilicet auget concupiſcentiã ⁊ addit pre-
uaricationem non tamen eſt mala lex vetus. quia admi-
nus prohibet mala. Et tamẽ imperfecta inquãtũ non re
mouet cauſaȝ. Eſt ergo lex ſine ſpiritu interius ĩprimẽs
legem in corde occaſio moꝛtis. Et idõ neceſſariũ fuit da-
re legem ſpiritus qui charitatem in corde faciens viuifi-
cat. Joh. 6. Spiritus eſt qui viuificat. ¶ Conſequenẽ ex
his oſtendit dignitatẽ ſui miniſterij. Et circa hoc duo fa
cit. Primo oſtendit ꝙ miniſteriũ noui teſtamenti prefer
tur miniſterio veteris teſtamenti. Secundo ꝙ non ſolũ
prefertur. ſed ꝙ miniſteriũ veteris teſtamẽti quaſi nihil
habet de gloꝛia in cõparatione ad nouum ibi. Nam nec
gloꝛificatũ ⁊c. Circa primũ duo facit Primo oſtendit ꝙ
miniſterium noui teſtamenti prefertur veteri. Secundo
rationem huius aſſignat ibi Nã ſi miniſtratio ⁊c. ¶ Cir
ca primum ſciendum eſt ꝙ apoſtolus argumẽtaẽ ex hoc
quod habetur Exod. 24. Ubi littera nr̃a habet ꝙ moy
ſes habebat faciẽ cornutã ita ꝙ non poſſent ⁊c. Alia lit-
tera habet faciem ſplendidam quod melius dicitur. Nõ
enim intelligendũ eſt eũ habuiſſe cornua ad litteram ſi-
cut quidaȝ eũ pingunt. ſed dicitur cornuta propter radi-
dios qui videbantur eſſe quaſi quedam cornua. Arguiẽ
autem ex hoc ſic. Et primo per vnum ſimile et eſt locus
a minori. Conſtat enim ꝙ ſi aliquid quod minus eſt ha-
bet aliquid de gloꝛia ꝙ multomagis illud quod eſt ma-
ius. Sed vetus teſtamentum eſt minus ꝙ̃ nouum cum
ergo illud fuerit in gloꝛia ita vt non poſſent ⁊c. videtur
ꝙ multomagis nouum eſt in gloꝛia. ꝙ autem vetus te-
ſtamentum minus ſit nouo. probat tripliciẽ. Primo ꝙ̃-
tum ad effectum. quia illud eſt teſtamentũ moꝛtis iſtud
vite vt dictum eſt. Et quatum ad hoc dicit ꝙ ſi mini-
ſtratio moꝛtis id eſt vetus que eſt occaſio moꝛtis. et hoc
reſpondet ei quo dicitur littera occidit ⁊cet. Secundo
quantũ ad modum tradendi quia vetus fuit tradita litte
ris ĩ tabulis lapideis. noua vero fuit impreſſa ſpiritu in
cordibus carnalibus. et hoc innuit cũ dicit. Litteris de-
formata id eſt perfecte formata in lapidibus id eſt in ta-
bulis lapideis. Et hoc reſpondet ei quo dicitur Non lit
tera ſed ſpiritu ⁊c. Tertio quantũ ad ꝑfectionem. quia
gloꝛia veteris teſtamenti ſine fiducia eſt. quia neminem
ad perfectum adduxit lex. In nouo vero eſt gloꝛia cũ ſpe
melioꝛis gloꝛie ſcilicet ſempiterne. Eſa. 51. Salus mea
in ſempiternum erit. Et hoc innuit cum dicit: Que eua-
cuatur. Gal. 5. Q ſi circumcidimini chriſtꝰ nihil ⁊c. Cõ
cluſio ponitur cũ dicit Quõ non magis. quod planũ eſt

Horum autē rationē aſſignat conſequenter cū dicit. Naȝ
ſi miniſtratio. ⁊c. Et eſt ratio ſua talis. Gloria magis de
betur iuſticie ꝙ dānationi: ſed miniſteriū noui teſtamen
ti ē miniſteriū iuſticie quia iuſtificat interius viuificando
Miniſteriū autē veteris teſtamenti eſt miniſteriū dānati
onis occaſionaliter ſupra eodē. Littera occidit: ſpiritus
autē viuificat. Cū ergo miniſtratio damnationis. i. mini
ſtratio veteris teſtamenti que occaſionaliter eſt cā dam-
nationis vt dictum eſt: ē in gloria que apparuit in facie
moyſi: conſtat ꝙ multo magis abundat in glīa id ē dat
abundantē gloriā miniſtris eius miniſteriū iuſticie. id ē
noui teſtamenti per qđ datˀ ſpiritus per quē ē iuſticia et
cōſūmatio virtutum. Prouer. 3. Sapiētes gloriā poſſi
debunt. Conſueuerūt in hoc loco fieri queſtiones de cō
paratione moyſi ⁊ pauli. ſed ſi recte cōſiderētˀ verba aplī
nō ſunt neceſſaria quia hic nō fit cōparatio perſone ad ꝑ
ſonā ſȝ miniſterij ad miniſteriū. ¶ Sȝ quia poſſent pſeu
do dicere ꝙ licet maius miniſteriū ſit noui teſtamenti ꝙ
miniſteriū veteris teſtamenti nō tn̄ eſt multū magis ⁊ iđ
bonū ē ꝙ illi miniſterio ⁊ iſti intendamꝰ quod ⁊ faciebāt
qꝛ ſimul ſeruabāt legalia cum euangelio. Ideo hic con-
ſequenter aplš hoc improbat cū dicit. Nam nec glorifi-
catum ⁊c. Et circa hoc duo facit. Primo enim oſtendit
ꝙ miniſteriū noui teſtamēti abſq͡ȝ aliqua comparatione
excedit miniſteriū veteris. Secūdo cām huius aſſignat
ibi. Si eñ qđ euacuatˀ. Dicit ergo. Dixi ꝙ miniſterium
iuſticie abūdat in gloria. ⁊ in tantū ꝙ gloria veteris mi-
niſterij nō ē dicenda gloria qꝛ nec glorificatū. ⁊c. qđ du-
pliciter exponitˀ. Primo modo ſic. Quia nec. ⁊c. i. illa
gloria nihil ē in comparatione ad iſtam noui teſtamenti
quia illa gloria non ē oībus mini ſtris collata. ſed ſoluȝ
moyſi. ⁊ nō claruit in toto moyſe ſed in parte. i. in facie
ſolū ꝑticulariter. Et iđ nec glīficatuȝ ē. i. nec glorificari
debet propter excellentē gloriā. i. cōparatione excellen-
tis glorie noui teſtamenti que abundat gr̄a vt per eā pu
rificati homines poſſent videre nō gloriā homis: ſed dei
Scđo modo vt punctetˀ ſic. Nec glorificatū ē qđ claruit.
Quaſi dicat. Nā in hac ꝑte. i. in reſpectu huiꝰ nature ꝑ
ticularis qui ſumus ſerui nō ē glorificatū. i. nō glīoſum:
illud qđ claruit in veteri teſtamento ⁊ hoc ꝓpter excellē
tem gloriā que ē in nouo. quia illa ē gloria dei patris.
Huius autē cauſam aſſignat conſequēter cum dicit. Si
enim qđ euacuatˀ ⁊c. Et ē ratio ſua talis. Illud qđ datur
vt tranſeat nihil ē in reſpectu ad illud qđ datur vt ſemꝑ
maneat. Si ergo teſtamentū vetus qđ euacuatˀ tollitur.
pꝛīo Coꝛ. 13. Cum venerit qđ perfectū eſt euacuabitur.
⁊c. Per gloriā eñ moyſi miniſtratū ſaltē per ꝑticularē
gloriam conſtat ꝙ teſtamētū nouū manet qꝛ hic inchoa
tur ⁊ perficitur in patria. Luc. 21. Celum ⁊ terra tranſi-
bunt: verba autem mea non tranſibunt. Erit multo ma-
gis in gloria eterna in qua perficietˀ. Erit inꝗ̄ nobis qui
ſumus huius miniſtri.

Lectio tertia.

HAbentes igitur talem ſpem mul
ta fiducia vtimur. Et non ſicut
moyſes ponebat velamen ſuꝑ fa
ciem ſuā vt non intenderent filij
iſrael in faciē eius qđ euacuatur ſed obtuſi
ſunt ſenſus eorum. Vſq͡ȝ in hodiernū diem
idipſum velamen in lectione veteris teſta
menti manet non reuelatū. quod in chriſto
euacuatur. ſed vſq͡ȝ in hodiernū diem cū le-
gitur moyſes velamen poſitum eſt ſuꝑ cor
eorum. Cū autem conuerſus fuerit ad deum
auferetur velamen. Dominus autē ſpiritꝰ
eſt. Vbi autē ſpiritus domini ibi libertas.
Nos vero omnes reuelata facie gloriam do
mini ſpeculantes in eandē imaginē tranſ-
formamur a claritate in claritatē tanꝗ̄ a do
mini ſpiritu.

Poſitis his q̄ pertinent ad cōmēdationē donij percepti
a deo: hic cōſequenter ponit ea q̄ ꝑtinēt ad cōmēdatōeȝ
fiducie de ipō dono cōcepte. Circa hoc autem duo facit.
Primo ponit fiduciā ex dono cōceptā. Scđo vero cōpa
rat fiduciā veteris ⁊ noui teſtamēti. ibi. Et nō ſicut moy
ſes. Dicit ergo primo. Habētes igitˀ talē ſpem ex hoc. ſ.
qđ nobis dictū ē ſcȝ videndi gloriā dei. Ro. 8. Spe ſal-
ui facti ſumus. Multa fiducia vtimur. i. cōfidenter opa-
mur ea que ꝑtinent ad vſum huius miniſterij ex quo cre-
ſcit nobis ſpes. Prouer. 28. Iuſtus quaſi leo cōfidens
abſq͡ȝ terrore erit. Iere. 17. Benedictus vir qui cōfidit
in dn̄o. ¶ Conſequēter ſicut pretulit donū dono ita pre-
fert fiduciā noui teſtamēti fiducie veteris teſtamēti cum
dicit. Et nō ſicut moyſes ⁊c. Et circa hoc duo facˀ. Pꝛīo
ꝓponit factū in veteri teſtamento. Secūdo exponit ibi.
Quod euacuatˀ. ⁊c. Factum aūt qđ ꝓponit legitˀ Exo.
24. vbi dicitˀ ꝙ moyſes quādo loquebatˀ ad populum
velabat faciē ſuā qꝛ ꝓpter claritatē vultus eiꝰ nō pote-
rant reſpicere in eum filij iſrľ. Et ideo dicit. Et nō ſicut
moyſes ⁊c. quaſi dicat. Dico ꝙ vtimur fiducia ⁊ tanta
ꝙ nō accidit nobis ſicut moyſes faciebat eis. ſ. nō velan
do faciem ſuā populo: qꝛ nōdum venerat tempus reue-
landi claritatē veritatis. Habemꝰ ergo nos fiduciā abſ
q͡ȝ velamine. ¶ Cōſequenter exponit hoc qđ dixerat de
velamine dicens. Qđ euacuatˀ ⁊c. Velamē eñ illđ erat
obſcuritas figurarum que per xp̄m euacuata ē. Et circa
hoc tria facit. Primo eñ ponit euacuationē huius vela
minis. Scđo quomō hec euacuatio habet locū ī iudeis
ibi. Sed obtuſi ⁊c. Tertio qūo nō habet locū in miſtris
noui teſtamēti ibi. Nos vero reuelata ⁊c. Dicit ergo ꝙ
moyſes ponebat velamē. ſ. figure ſuꝑ faciē ſuā. qđ. ſ. ve
lamen euacuatˀ. i. tollitˀ ꝑ xp̄m. ſ. implēdo in veritate ꝗđ
moyſes tradidit in figura: qꝛ oīa in figura contingebant
illis. Sic enim xp̄s per mortem ſuam remouit velamen
de occiſione agni paſcalis. Et iđ ſtatim cum emiſit ſpm̄
velum templi ſciſſum eſt. Item in mittendo ſpiritū ſan-
ctum in corda credentium vt intelligerent ſpiritualiter
quod iudei carnaliter intelligunt. Et hoc velamē remo
uit cum aperuit eis ſenſum vt intelligerent ſcripturas.
Luc. vlť. Qualē aūt effectū habeat in iudeis hec eua-
cuatio oñdit dicens. Sed obtuſi. ⁊c. Et circa hoc duo fa
cit. Primo oñdit ꝙ remotū ab illis non fuit in ſtatu in-
fidelitatis. Secundo oſtendit ꝙ remouebitur in eorum
conuerſione. ibi. Cum autem conuerſus fuerit. ⁊c. Cir-
ca primū duo facit. Pꝛīo oſtendit rōnem quare hec eua
cuatio nō habet effectum in iudeis. Scđo ex hoc oñdit
eos adhuc habere velamē ibi. Sȝ vſq͡ȝ in hodiernū diē
⁊c. Dicit ergo ꝙ euacuatur in his qui credunt: ſed non
quantū ad iudeos infideles: ⁊ rō huiꝰ eſt: qꝛ obtuſi ſunt
ſenſus eoꝝ. i. rō eoꝝ hebes ē ⁊ ſenſus eoꝝ imbecilles ⁊
obtuſi ſunt. nec pn̄t videre claritatē dīni luminis. i. dīne
veritatis abſq͡ȝ velamine figuraꝝ. Et huiꝰ rō ē qꝛ clau-
dunt oculos vt nō videāt qꝛ velū tēpli ſciſſuȝ ē. Et ideo
eſt ex eorum culpa infidelitatis non ex defectu veritatis
quia remoto velamine oībus aperientibꝰ oclo̅s mentis

per fidē clariſſime manifeſtatur. Ro.xi. Cecitas ex par
te contingit in iſrael. Jo.9. Jn iudiciū veni in hūc mun=
dum.⁊c. Sic enim prophetauerat Eſa.6.cap. Exceca
cor populi huius.⁊c. Et vere in tantum obtuſi ſunt ſen=
ſus eorum vt veritatem nobis manifeſtatā vſq₃ in hodi=
ernū diem non intelligant Sed idipſum velamen quod
erat in veteri teſtamento anteꝗ̄ velum templi ſciſſuʒ eēt
in lectione veteris teſtamenti: quia non aliter intelligūt
illud ꝗ̄ ante quia adhuc innitunt̄ figuris vt veritatē nō
reuelent. id eſt nō intelligant ſic velamē dei non figuraʒ
ſed veritatem credunt quod ſcʒ euacuatur quantū ad fi=
deles ⁊ quantum in ſe ē omnibus per xp̄m. i. in fide xp̄i:
ſed in eis nō manet: q2 nō credunt veniſſe xp̄m. ¶ Con=
ſequenter cū dicit. Sed vſq₃ in hodiernū diē ⁊c. oſtēdit
quomodo adhuc apud iudeos eſt velamen quātum ad fi
deles licet remotū ſit per chriſtum. Circa quod ſciendu₃
eſt ꝙ velamen dicit̄ apponi alicui dupliciē. Aut q2 ap=
ponitur rei viſe ne poſſit videri. Aut quia apponitur vi
denti ne videat: ſed iudeis in veteri lege vtroq₃ modo
appoſitū erat velamen. Nam ⁊ corda coꝝ excecata erāt
ne cognoſcerent veritatem ꝓpter coꝝ duriciē₃: ⁊ vetus
teſtamentū nōdum completū erat quia nondū veritas ve
nerat. Unde in ſignum huius velamē erat in facie moy
ſi ⁊ non in faciebus coꝝ ſed veniente xp̄o velamen remo
tum eſt a facie moyſi id ē a veteri teſtamento: quia iā im
pletum eſt: ſed tamē non eſt remotū a cordibus eorum.
Et hoc ē quod dicit. Sʒ vſq₃ in hodiernū diem. Quaſi
dicat āmotum eſt a fidelibus veteris teſtamenti velamē
¶ Sed adhuc cū legitur moyſes. id eſt cum exponit̄ eis
vetus teſtamentū. Act.15. Moyſes a temporibus anti=
quis habet in ſingulis ciuitatibus qui eū predicent in ſi
nagogis ⁊c. Velamē. i. cecitas ē poſitū ſuper cor eorum
Ro.11. Cecitas ex p̄te cōtingit ⁊c. ¶ Quādo aūt ⁊ quo
modo remouet̄ ab eis illud velamē: oſtendit cōſequēter
cū dicit. Cū autē conuerſus ⁊c. Et primo deſcribit mo=
dum remouendi hoc velamen. Secūdo rōneʒ huius red
dit ibi. Dn̄s aūt ſpiritus ⁊c. Dicit ergo ꝙ illud velamē
adhuc eſt in eis ſed nō ꝙ vetus teſtamētū ſit velatuʒ ſed
quia corda coꝝ velata ſūt. Et ideo ad hoc vt remoueat̄
nihil reſtat niſi ꝙ cōuertant̄: ⁊ hoc eſt qd̄ dicit. Cū autē
conuerſus fuerit ſcʒ aliquis coꝝ ad deuʒ per fideʒ ī xp̄m
ex ipſa conuerſione auferetur velamē. Eſa.10. Reliquie
conuertent̄ ⁊c. Et hoc idem habet̄. Roma.11. ¶ Et no=
ta ꝙ cum ageret de cecitate loquit̄ in plurali. Unde di=
cit. Sup corda coꝝ: cū vero loquitur de conuerſione lo=
quitur in ſingulari dicēs. Cū autē cōuerſus vt oſtendat
coꝝ facilitatem ad malū ⁊ difficultatem ad bonum quaſi
pauci conuertant̄. Ratio aūt quare cōuertant̄ ⁊ velamē
remouet̄ hoc modo eſt: quia deus vult. Poſſet eni dice
re ꝙ velamen illud appoſitū eſt ex precepto domini: ⁊ iō
non poteſt remoueri. Sed apoſtol⁹ oſtendit ꝙ nō ſolum
poteſt remoueri: imo quia remouet̄ per eum qui ē domi
nus: ⁊ hoc eſt quod dicit. Domin⁹ eni ⁊c. Nō poteſt du
pliciter legi. Uno modo vt ſpiritus teneat̄ ex parte ſub=
iecti: vt dicatur: ſpiritus. i. ſpiritus ſanctus ſcʒ qui ē au
ctor legis eſt dominus id eſt operatur ex ꝓprio libertatiſ
arbitrio. Jo.3. Spiritus vbi vult ſpirat. p̄ie. Coꝝ.12
Diuidens ſingulis prout vult. Ubi autē ſpirit⁹ dei ibi li
bertas. Quaſi dicat. Quia ſpiritus eſt domin⁹: poteſt
dare libertatē vt poſſimus libere vti ſcriptura veteris te
ſtamenti abſq₃ velamine. Et iō qui nō habēt ſpiritū ſan=
ctū nō poſſunt libere vti. Gal.5. Uos in libertatē voca=
ti eſtis. 1. Pet.2. Quaſi liberi ⁊ nō quaſi velamē habē
tes malicie libertatē. Alio modo vt per dominū intelli=
gatur xp̄s: ⁊ tūc legit̄ ſic. Dominus id eſt xp̄s ē ſpiritus
id eſt ſpūalis poteſtatiſ: ⁊ iō vbi eſt ſpiritus dn̄i. i. lex xp̄i
ſpūaliter intellecta non ſcripta litteris ſed per fidem cor
dibus impreſſa: ibi eſt libertas ab omni impedimēto ve
laminis. ¶ Sciendum ūat ꝙ occaſione iſtorum verbo=
rum ſcʒ vbi ſpiritus domini ibi libertas ⁊ illorum ſcʒ iu=
ſto lex non eſt poſita aliqui erronee dixerunt ꝙ viri ſpiri
tuales non obligantur preceptis legis diuine. Sed hoc
eſt falſum: nam precepta dei ſunt regula voluntatis hu=
mane. Nullus autem homo eſt nec etiam angelus cui⁹
voluntatem non oporteat regulari ⁊ dirigi lege diuina
Unde impoſſibile eſt aliquem hominem preceptis dei
non ſubdi. Hoc autem quod dicitur iuſto lex non eſt po
ſita. exponitur. id eſt propter iuſtos qui interiori habitu
mouentur ad ea que lex dei precipit. lex non eſt poſita ſʒ
propter iniuſtos non quin etiam iuſti ad eam teneantur
Et ſimiliter vbi ſpiritus domini ibi libertas intelligitur
quia liber eſt qui eſt cauſa ſui. ſeruus autem eſt cauſa do
mini: quicunq₃ ergo agit ex ſeipſo libere agit: qui vero
ex alio motus non agit libere. Jlle ergo qui vitat mala
non quia mala ſed propter mandatum domini non eſt li
ber: ſed qui vitat mala quia mala: eſt liber. Hoc autē fa
cit ſpiritus ſanctus qui mentem interius perficit per bo
num habitum: vt ſic ex amore caueat ac ſi preciperet lex
diuina. ⁊ ideo dicitur liber non quin ſubdatur legi diui=
ne: ſed quia ex bono habitu inclinatur ad hoc faciendum
quod lex diuina ordinat. ¶ Deinde cum dicit. Nos ve=
ro omnes. ⁊c. oſtendit quomodo chriſti fideles ſunt om
nino liberi ab hoc velamine. Dicit ergo. Dico ꝙ ab illiſ
aufertur velamen hoc: cum aliquis conuerſus fuerit ſic
nos non aliquis ſed omnes qui ſumus xp̄i fideles Luc.
8. Uobis datū eſt ⁊c. ¶ Reuelata facie nō habentes ve
lamen ſupra cor ſicut illi: ⁊ intelligitur per facieʒ cor ſeu
mens: quia ſicut per faciem videt quis corporaliter ita p
mentem ſpūaliter. p̄s. Reuela oculos meos ⁊c. ¶ Glo=
riam domini non moyſi. gloria enim ſignificat claritatē
vt dicit Augu. Judei autem videbāt quandam gloriam
in facie moyſi ex hoc ꝙ locutus eſt cum deo: ſed hec glo
ria eſt imperfecta: quia non eſt claritas ex qua ipſe deus
ē glorioſus: ⁊ hoc eſt cognoſcere ipſum deū. Uel gloriā
domini. id ē filiū dei. Prouerb.10. Gloria patris filius
ſapiens. ⁊c. ¶ Speculantes nō ſumit̄ hic a ſpecula ſed
a ſpeculo. id ē ipſū deū glorioſum cognoſcentes per ſpe=
culū rationis in qua eſt quedam imago ipſius ⁊ hoc ſpe=
culamur quando homo ex conſideratione ſuiipſius aſſur
git in cognitionem aliquā de deo transformatur. Cum
enim omnis cognitio ſit per aſſimulationeʒ cognoſcen=
tis ad cognitum oportet ꝙ qui vident aliquo modo trāſ
formentur in deum. Et ſiquidem perfecte vident: perfe
cte transformantur ſicut beati in patria per fruitiōis vni
onem. p̄ie Joh.3. Cum autē apparuerit ⁊c. Si vero i=
perfecte: imperfecte ſicut hic per fidem. p̄ie Coꝝ.13. Ui
demus nunc per ſpeculum ⁊ in enigmate. Et ideo dicit.
Jn eandem imaginē id ē ſicut videm⁹. ¶ Transforma=
mur inꝗ̄ a claritate in claritateʒ in quo diſtinguit tripli
plicem gradū cognitionis in diſcipulis chriſti. Prim⁹
eſt a claritate cognitionis naturalis in claritatē cognitio
nis fidei. Secundus eſt a claritate cognitionis veteris
teſtamenti in claritatem cognitiōis gratie noui teſtamē=
ti. Tertius eſt a claritate cognitionis naturalis ⁊ vete=
ris ⁊ noui teſtamenti in claritatem viſionis eterne infra.
4. Licet is qui foris eſt. ⁊c. Sed vnde eſt hoc? Non ex
littera legis ſed tanꝗ̄ a ſpiritu domini. Ro.8. Quicun
q₃ ſpiritu dei aguntur. ⁊c. p̄s. Spiritus tuus bonus de=
ducet. ⁊c.

Jncipit capitulum quartum

IDeo habētes hāc āminiſtratōez
iuxta qđ miſericordiaȝ cōſecuti
ſumꝰ. nō deficimꝰ ſȝ abdicamus
occulta dedecoris: nō ambulan-
tes ī aſtutia: neqȝ adulterātes v̄bū dei: ſȝ in
manifeſtatōe veritatis: cōmēdātes noſmet
ipſos ad omnē conſcientiā hominū corā deo.
Oſtenſa dignitate miniſterij noui teſtamenti: hic conſe-
quenter apoſtolus determinat de vſu miniſterij. Et cir-
ca hoc duo facit. Primo enim oſtendit vſum huiꝰ mini
ſterij qui debet eſſe in agendis bonis. Secundo illū qui
debet eſſe in malis patienter tolerandis ibi. Habemus
autem theſaurum ꝛc. Circa primū duo facit. Primo po
nit huius miniſterij vſum. Secundo obiectionē exclu-
dit ibi. Q ſi ꝛc. Dicit ergo: quia igitur huiuſmodi mini
ſterium ē tante dignitatis in ſe ⁊ in miniſtris. Ideo nos
habentes hanc adminiſtrationē id ē hanc dignitatē ad-
miniſtrandi ſpiritualia. prime Cor. 4. Sic nos exiſti-
met homo vt miniſtros. ꝛc. Roma. 11. Quādiu ſum gē-
tium apoſtolus miniſterium. ꝛc. Habentes inq̄ non ex
nobis ſeu ex meritis noſtris: ſed iuxta quod miſericordi-
am conſecuti ſumus a deo. i. ex miſericordia dei quā in
hoc cōſecuti ſumus a deo. prime Thimo. 1. Miſericor
diam conſecutus ſum. ꝛc. ¶ Cōſequenter cum dicit. Nō
deficimus. ꝛc. Deſcribit vſum huius miniſterij: qui de-
bet eſſe circa bona agenda: ⁊ hoc quantū ad duo. Prio
quantum ad vitationem malorum. Secundo quantum
ad operationē bonorū. ibi. In manifeſtatione. ꝛc. Docet
autē vitari mala in vſu huius miniſterij: ⁊ quantum ad
vitam ⁊ quantū ad doctrinā. Sed quantū ad vitam du-
pliciter: ſcȝ quantū ad operationem ⁊ quātū ad intentio-
nem. Nam ſi quis vitat mala operari ⁊ bona intentione
perfecte vitat mala. In operatione autē vitat̄ maluȝ in
aduerſitate patienter mala ſuſtinendo: ⁊ ideo dicit. Nō
deficimus per impatientiā Gal. 6. Bonū autē faciētes
nō deficiamus. 2. Cor. 1. Cum infirmor: tūc fortior ſuȝ
⁊ potens. Vitatur etiā in proſperitate tpa̅te vtendo eis
que proſpere ſuccedunt. ⁊ ideo dicit. Sed abdicamꝰ oc-
culta dedecoris. id eſt amouemus a nobis que hominez
turpem ⁊ dedecoroſum faciunt ſcȝ immunda ⁊ turpia et
etiam occulta non ſolum manifeſta. Iac. 1. Abijcientes
omnem immundiciā. Ephe. 5. Que in occulto ab eis fi-
unt turpe. ꝛc. In intentione autē vitatur malū vite ſicut
in intentione recta ⁊ quātum ad hoc dicit. Non ambu-
lantes in aſtucia id eſt in aſtutia ⁊ ſimulatione ⁊ ypocri-
ſi quod faciunt pſeudo qui aliud pretēdūt exterius ⁊ ali-
ud gerunt interius ī corde. Iob. 36. Simulatores ⁊ cal
lidi prouocāt iram dei. In doctrina aūt vitat̄ malū quan
do verbū domini debito modo ꝓponit̄: ⁊ quantū ad hoc
dicit. Nō adulterātes verbū. Qđ dupliciter exponitur:
vt patet ſupra. 2. Et primo nō permiſcētes doctrine xp̄i
falſam doctrinam quod faciebāt pſeudo: dicētes legalia
debere ſeruari cum euangelio. Secūdo nō predicantes
propter lucrū vel gloriam ꝓpriam. Et iſtorū primus eſt
lupus. Secundus mercēnarius. Sed qui vera predicat
⁊ propter gloriā dei eſt paſtor. Unde Auguſtinus. Pa
ſtor eſt amandus: lupus vitandus: ſed mercēnarius ad
tempus tolerandus. Sed qꝛ nō ſufficit ad perfectā iuſti
ciam ſolū vitare mala: ſed requiritur operatio bona. iđ
conſequenter ſubiungit de operatione bonorum in ipſo
vſu huius miniſterij. Et ponit triplex bonū qđ facit con-
tra triplex malū. Primū bonū eſt contra malū doctrine.
Secundū contra malū opationis. Tertiū contra maluȝ
intentionis. Contra malū doctrine quod debet vitari fa-
cit bonum manifeſte veritatis. Et quantū ad hoc dicit.
In manifeſtatione veritatis. Quaſi dicat. nō deficimus
ſed vitantes mala: ambulamus ⁊ proficimus in manife-
ſtatione veritatis id eſt veritatem puram manifeſtamus.
Io. 19. Ad hoc natus ſum vt teſtimoniū perhibeam ve
ritati. Eccl. 24. Qui elucidant me vitā eternam habe-
bunt. Contra malū opatiōis facit bona opa ⁊ quātū ad
hoc dicit cōmendantes nos. ꝛc. Et hoc nō facimꝰ dicen
do de vobis bona quia nō defacili credit̄ ei qui ſeipſū cō
mendat: ſed operando bona quia talia opera facimus vt
ex ipſis operibus reddamus noſmetipſos cōmendabiles
ad omnē cōſcientiā hominū. prime Pe. 2. Conuerſatio
nem veſtram inter gentes ꝛc. Contra malum intentiōis
facimus bonū reddendo nos cōmendabiles nō ſolum ad
oēm conſcientiā hominū ſed etiaȝ coram deo qui intuet̄
corda. infra. x. Non enim qui ſeipſum cōmendat ille pro
batus eſt. ꝛc. Roma. 12. Prouidentes bona non ſolū
coram. ꝛc. Et ſm̄ Auguſt. in glo. apoſtolus implet in
hoc mandatū domini. Mat. 5. Sic luceat ꝛc. Iteȝ ſexto
Attendite ne iuſticiā. ꝛc. Primū in hoc quod dicit. Cō
mendantes nos. ꝛc. Secūdū vero in hoc quod dicit Co
ram deo. Ro. 2. Non enī qui ī manifeſto ꝛc. Uel poteſt
totum hoc magis ſm̄ continuationem littere legi ſic: vt
dicatur. Ideo habentes hanc miniſtrationē: iuxta quod
ꝛc. Non deficimus ſupple a bene operando ſed abdica-
mus ꝛc. Et iterū non deficimus in manifeſtatione verita
tis ſeruato tn̄ eodē mō exponendi ſicut in p̄ma lectura.

Lectio ſecunda.

QUod ſi etiam opertū eſt euangeliū
noſtrū in his qui pereunt eſt oper-
tum: ī quibus deus huius ſeculi ex
cecauit mentes infideliū: vt non fulgeat il-
luminatio euangelij gloria chriſti qui ē ima
go dei. Non enī noſmetipſos predicamus:
ſed ieſum chriſtū dominū noſtrū. Nos autē
ſeruos veſtros per ieſum. quoniā deus qui
dixit de tenebris lucem ſplendeſcere: ipſe il
luxit in cordibus noſtris ad illuminationē
ſcientie claritatis dei in facie xp̄i ieſu.
Hic conſequenter apoſtolus reſpondet cuidā tacite ob-
iectioni. Poſſet eñ dici ſibi ab aliquo tu dicis ꝙ nō de-
ficitis in manifeſtatiōe veritatis xp̄i: ſed hoc nō videtur
qꝛ multi ꝯtradicūt tibi. Huic ergo q̄ōni rn̄det. Et circa
hoc duo facit. Primo eñ rn̄det q̄ōni predicte. Scđo ex
cludit qđdā dubiū qđ videt̄ ex rn̄ſione ſua ſeq̄ ibi. Non
eñ noſmetipſos ꝛc. Circa primū tria facit. Prio oſtēdit
quibꝰ occultat̄ veritas xp̄i. Scđo occultatiōis cām aſſi-
gnat ibi. In quibꝰ deꝰ huiꝰ ſeculi. Tertio oñdit ꝙ hoc
nō eſt ex defectu veritatis euāgelij vt occultetur ibi. Ut
nō fulgeat ꝛc. Dicit ergo. Dixi ꝙ nō deficimꝰ in manife
ſtatiōe ꝙ. i. ſed ſi euāgeliū nr̄z qđ. ſ. nos p̄dicamꝰ ē oper
tum. i. occultū: nō ē opertū oībus ſed illis tantū q̄ pereunt
ſcȝ p̄bēdo impedimētū ne eis manifeſtet̄. 1. Cor. 1. Uer
bum crucis pereuntibus ſtulticia ē. ꝛc. Cā ergo huiꝰ oc
cultationis ē nō ex parte euangelij: ſed propter eoꝝ cul-
pam ⁊ maliciam. Et hoc ē quod ſubdit. In quibus deꝰ
huius ſeculi. ꝛc. Et hoc poteſt exponi tribꝰ modis. Pri
mo mō ſic. Deus huius ſeculi. i. deus qui ē dn̄s huius
ſeculi ⁊ oīm rerū creatione ⁊ natura. iuxta illud. p̄s. Do
mini eſt terra ⁊ plenitudo eius. Excecauit mentē infide
liū nō inducēdo maliciā ſed merito. imo de merito pre-
cedentium pctōꝝ ſubtrahendo gr̄iaȝ. Eſa. 6. Exceca cor

populi huius .⁊c̄. Unde et precedentia peccata inſi-
nuat cum dicit: Infidelium quaſi infidelitas eorum fue-
rit cauſa huius excecationis. Secundo modo ſic. Deus
huiꝰ ſeculi. id eſt diabolꝰ qui dicit deꝰ huiꝰ ſeculi id eſt
ſeculariter viuentium non creatione ſed imitatione qua
ſeculares eum imitantur. Sap̄. 2. Imitantur eum qui
ſunt ⁊c̄. Et hic excecat ſuggerendo trahendo ⁊ inclinan
do ad peccata. Et ſic quando iam ſunt in peccatis operi-
untur in tenebris peccatoꝝ ne videant Ephe. 4. Tene
bris obſcuratū habentes intellectū ⁊c̄. Tertio modo ſic
Deus habet rationē vltimi finis ⁊ complementū deſide
riorum totius creature. Unde quicquid aliquis ſibi pro
fine vltimo conſtituit in quo eius deſiderium quieſcit po-
teſt dici deꝰ illius. Unde cū habes ꝓ fine delicias tunc
delitie dicunt̄ deus tuus. Similiter etiam ſi voluptates
carnis vel honores. Et tunc exponit̄ ſic Deꝰ huius ſecu
li id eſt illud qđ homines ſeculariter viuentes ſibi ꝓ fi-
ne conſtituunt: vtpcta voluptates vel diuitie ⁊ hmōi.
Et hic deꝰ excecat mentes inquantū impedit ne homīes
lumen gratie hic ⁊ glorie ī futuro videre poſſint. P̄s. Su
percecidit ignis ſcʒ cōcupiſcētie vt nō viderēt ſolē. Sic
ergo excecatio infideliū nō eſt ex parte euāgelij ſʒ ex cul
pa infideliū. Et ideo ſubdit. Ut nō fulgeat ⁊c̄. Ubi ſciē-
dum eſt q̄ deus pater eſt fons totius luminis. .i. Joh. 1.
Deus lux ē ⁊ tenebre in eo ⁊c̄. Ex hoc aūt fontanoſo lu-
mine deriuatur imago huius luminis ſcʒ filiꝰ verbū dei
He. 1. Qui cum ſit ſplendor ⁊c̄. Hic ergo ſplendor glīe
imago fontanoſi lucis carnem noſtram accepit ⁊ multa
glorioſa ⁊ diuina in hoc mundo opera fecit. Declaratio
igitur huius lucis eſt euangeliū vnde ⁊ euangelium di-
cit̄ noticia claritatis xp̄i que quidem noticia virtutē ha-
bet illuminatiuā. Sap̄. 6. Clara eſt ⁊ que nunq̄ marce-
ſcit ſapīa. ⁊c̄. Et quidē quantū eſt de ſe in omnibus re-
fulget ⁊ omnes illuminat: ſed illi qui p̄bent impedimen
tum nō illuminant̄. Et hoc eſt qđ dicit. Jō excecauit mē
tes infideliū: vt ſcʒ nō effulgeat in eis. .ſ. in mentibꝰ infi-
delium licet in ſe effulgens ſit illuminatio euāgelij illu-
minantis quod quidem eſt illuminans quia eſt glīa xp̄i
id eſt claritas. Jo. p̄io. Uidimus gloriam .⁊c̄. Que q̄-
dem glīa prouenit xp̄o ex quo eſt imago dei. Col. 1. Qui
eſt imago inuiſibilis dei. Nota ſm glo. q̄ chriſtus per-
fectiſſima imago dei eſt. Nam ad hoc q̄ aliquid perfecte
ſit imago alicuiꝰ tria requirunt̄: ⁊ hec tria ꝑfecte ſunt in
xp̄o. Primū eſt ſimilitudo. Secundū eſt origo. Tertiū
eſt perfecta equalitas. Si eñ inter imaginem ⁊ eū cuiꝰ
eſt imago eſſet diſſimilitudo ⁊ vnum nō oriretur ex alio:
ſimiliter etiam ſi nō ſit equalitas perfecta que eſt ſm eā-
dem naturā non eſſet ibi perfecta ratio imaginis. Nam
ſimilitudo regis in denario non perfecte dicitur imago
regis: quia deeſt ibi equalitas ſm eandem naturā: ſed ſi-
militudo regis in filio dicit̄ perfecta imago regis q̄ ſūt
ibi illa tria que dicta ſunt. Cū ergo iſta tria ſint in xp̄o fi-
lio dei: quia ſcʒ ſimilis patri oritur a patre. ⁊ equalis eſt
patri maxime ⁊ perfecte dicit̄ imago dei. ¶ Cōſequēter
cū dicit. Nō eñ noſmetipſos ⁊c̄. remouet apoſtolus qđ-
dā dubiuʒ. Poſſet eniʒ aliquis contra predicta dicere
apoſtolo. Supra dixiſti euangelium veſtrū eſſe opertuʒ
modo dicis euangeliū xp̄i illuminare. ſi ergo dec̄ q̄ euā-
geliū xp̄i ſit illuminās nō pōt hic ſequi q̄ opertū ſit euā-
geliū veſtrū. Et ideo ad hoc remouendū duo facit. Pri
mo oſtendit q̄ idem eſt euangeliū ſuū ⁊ xp̄i. Scđo oſten
dit vnde ſit q̄ euangeliū ſuū ſit illuminatum ibi. Qm̄
deus qui dicit. ⁊c̄. Dicit ergo primo. Dico q̄ manifeſta
tio claritatis xp̄i eſt euangeliū xp̄i et noſtrum. Noſtrum
quidē tanq̄ per nos predicatū: xp̄i vero tanq̄ in ip̄o euā-
gelio p̄dicati. Et hoc eſt q̄ nō predicamus noſmetip̄os

id eſt non cōmendamꝰ nos: nec ad nos. id eſt ad laudem
vel lucrū noſtrū conuertimus predicationē noſtraʒ: ſed
ad xp̄m totū referimus et laudem eius. p̄ie. Cor. p̄io.
Nos aūt predicamus xp̄m ⁊c̄. P̄s. Ut annunciē omnes
predicationes tuas nō meas in portis. ⁊c̄. Sed ieſū do-
minū noſtrū nos autem ſeruos veſtros per ieſum. Qua
ſi dicat. ieſum predicamus vt dominū: nos autem vt ſer
uos. Et huius ratio eſt: quia principaliter querimꝰ lau-
dem chriſti ⁊ non noſtram. Nam ſeruus eſt qui ē propt̄
vtilitatē domini. Et inde eſt q̄ miniſter eccleſie qui non
querit honorem dei: ⁊ vtilitatē ſubditorum non dicitur
verus rector ſed tyrannus. Nam quicūq̄ bene regit de
bet eſſe ſicut ſeruus querens honorem ⁊ vtilitatē ſubdi-
torum. Geñ. 25. Maior ſeruiet minori. prime Cor. 9.
Cū eſſem liber: omniū veſtrū me ſeruum feci. ¶ Conſe-
quenter cum dicit. Quoniam deus qui dixit ⁊c̄. oſtēdit
vnde euāgeliū ſuū habet virtutē illuminatiuā. Ubi no-
ta ordinem procedendi ſeruatū ab apoſtolo qui talis eſt
Nos aliqñ ſcʒ anteq̄ conuerſi eſſemus ad chriſtū eramꝰ
tenebroſi ſicut ⁊ vos ⁊ alij in quibus non fulget claritas
glīe xp̄i Nūc vero poſtq̄ xp̄s vocauit nos ꝑ grāʒ ſuā ad
ſe tenebre iſte remote ſūt a nobis ⁊ iā fulget ī nobis virtꝰ
glīe claritatis xp̄i: ⁊ ī tantū refulget in nobis q̄ non ſo-
lum illuminamur ad hoc qđ videre poſſimus: ſed etiam
q̄ alios illuminemꝰ. Ex ſpirituali ergo gratia ⁊ abundā
ti refulgentia claritatis glorie xp̄i in nos habet euange
lium noſtrum virtutem illuminatiuam. Et hoc eſt quod
dicit. Dico q̄ ideo illuminat euangelium noſtrum quo-
niam deus qui dixit id ē precepto ſolo fecit lucem ſplen
deſcere quod fuit in ſeparatione elementorum: quando
chaos tenebroſum illuminauit per lucē quā fecit. Geñ.
p̄io. Dixit fiat lux. ⁊c̄. Eccl. 24. Ego feci vt in celis ori
retur lux. ⁊c̄. Iſte inq̄ deꝰ illuxit in cordibus id ē in mē
tibus noſtris prius tenebroſis per abſentiā luminis gra-
tie ⁊ obſcuritatē peccati. Luce p̄mo. Illuminare his q̄
in tenebris. ⁊c̄. Illuxit inq̄ non ſolum vt nos illumina-
remur ſed ad illuminationem id eſt vt alios illuminemꝰ
Ephe. 3. Mihi omniū ſanctorum minimo data eſt. ⁊c̄.
Matth. 5. Uos eſtis lux ⁊c̄. Ad illuminationē dico ſci-
entie id ē vt faciamus alios ſcire. Dico claritatis dei id
eſt clare diuine viſionis. In facie ieſu chriſti glo. i. per ie
ſum chriſtum qui eſt facies patris quia ſine ip̄o non co-
gnoſcitur pater: ſed melius dicitur ſic. Ad illuminatio-
nem ſancte claritatis dei que quidem claritas fulget in
facie chriſti ieſu id eſt vt per ipſam gloriam ⁊ claritatem
cognoſcatur chriſtus ieſus Quaſi dicat ī ſumma ad hoc
deus illuxit nobis ad illuminationem: vt ex hoc iheſus
xp̄s cognoſcatur ⁊ predicetur gentibus.

Lectio tertia

Habemus aūt theſaurū iſtū in vaſis
fictilibꝰ. vt ſublimitas ſit virtutis
dei ⁊ nō ex nobis. In oībus tribula
tionē patimur: ſed non anguſtiamur. Apo-
riamur ſed nō deſtituimur. Perſecutioneʒ
patimur: ſed nō derelinquimur. Humilia-
mur: ſed nō confundimur. Deijcimur: ſʒ nō
perimꝰ. Semꝑ mortificationē ieſu chriſti ī
corpore noſtro circumferentes: vt ⁊ vita ie-
ſu manifeſtetur in cordibus noſtris.

Supra tractauit de vſu miniſterij noui teſtamenti quā-
tum ad bona agenda: hic conſequēter tractat de vſu eiꝰ
quantum ad tolerantiam malorum. Et circa hoc duo fa-
cit. Primo enim oſtendit tolerantiam malorum que

patiebant̄. Secūdo vero hoc manifeſtat ibi. Semꝑ enī
nos qui viuimus ⁊c. Circa primum tria facit. Primo
ponit cauſam quare tribulationibus exponantur a deo.
Secundo oſtendit ꝙ in iſtis tribulationibus patienter
ſe habeant. ibi. In omnibus tribulationē patimur. ⁊c.
Tertio vero rationē huius patientie aſſignat ibi. Sem-
per mortificationē ieſu ⁊c. Dicit ergo. Deus illuxit mē
tibus noſtris ad illuminationē alioꝝ: que quidem lux ē
maximus theſaurus. Sap. 7. Infinitus enim theſaurꝰ
⁊c. Eſa. 33. Diuitie ſalutis ſapientia ⁊c. Iſtū autem ma
ximū theſaurū non habemꝰ in precioſo loco: ſed in re vi
li ⁊ fictili ⁊ rō huius ē: vt. ſ. deo efficacia eius tribuatur
Et hoc eſt quod dicit. Habemus theſaurum iſtū id ē lu-
cem illā qua alios illuminamꝰ in vaſis fictilibꝰ id eſt in
corpore fragili ⁊ vili. ps. Ipſe cognouit figmentū noſtꝝ.
Iere. 18. Sicut lutum in manu figuli ſic ⁊ in manu ⁊c.
Eſa. 64. Et nunc domine pater noſter es tu: nos vero
lutum. Ideo habemus in vaſis fictilibus vt ſublimitas
iſtius lucis ſit virtutis dei. i. deo attribuat̄ ⁊ non ex no-
bis credat̄ eſſe. Nam ſi eſſemus diuites ſi potentes ſi no
biles: ſm carnem quicquid magnum faceremus nō deo
ſed nobiſipis attribueret̄. Nūc vero quia pauperes ⁊ cō
tēptibiles ſumꝰ huiuſmodi ſublimitas deo ⁊ nō nobis.
attribuit̄. Et iō vult nos deus cōtemptui haberi ⁊ tribu
lationibꝰ exponi. Deutero. 32. Ne dicerēt manꝰ noſtra
excelſa ⁊c. Et prime Coꝝ. 1. Ut nō glorietur omnis ca-
ro ⁊c. Sap. 12. Miſiſti anteceſſores tuos ne dicerēt ⁊c.
¶ Conſequenter cū dicit. In omnibus tribulationibus
⁊c. oſtendit eoꝝ patientiā in his que patiunt̄. Et circa
hoc duo facit. Primo oſtendit mala que patiunt̄ in ge-
nerali. Secūdo enumerat ea in ſpeciali ibi. Aporiamur.
⁊c. Dicit ergo. Uere habemus hunc theſauꝝ in vaſis fi
ctilibus: quia in omnibꝰ tribulationē patimur: quaſi di-
cat. Nullus modꝰ tribulādi deeſt nobis. Act. 14. Per
multas tribulatiōes ⁊c. Nec mirū qꝛ vt dicit̄ Luc. vlt.
Oportuit xp̄m pati: ⁊ ſic intrare ⁊c. Et licet[ſic] tribule-
mur: nō tamē anguſtiamur. Et loquitur ad ſimilitudinē
viatoris qui quādo non patet ei via qua exeat de aliquo
arto loco anguſtiat̄. Quaſi dicat. Homines qui ſoluꝫ in
mundo cōfidunt anguſtiant̄ ſi vndiqꝫ a mundo tribulan
tur: quia nō patet eis via remedij cum non ſperent niſi
de mūdo. Sed nos licet tribulamur in mundo: qꝛ tamē
ꝯfidimus de deo ⁊ ſperamus in ip̄o patet nobis via eua
ſionis ⁊ auxilij a deo: ⁊ ideo nō anguſtiamur. ¶ Cōſeqn̄-
ter cū dicit. Aporiamur. ⁊c. enumerat tribulatiōes i ſpe
ciali. Sunt aūt quattuor in quibus hoīes conſueuerunt
tribulari: ⁊ in iſtis tribulati ſunt apl̄i. ſ. in rebus exterio-
ribus. in quietudine ſtatus. in leſione fame: ⁊ in afflictio
ne ꝓprij corporis. Quantū ergo ad primum dicit. Apo
riamur. i. depauperamur A poros enī grece latine dicit̄
pauper. Quaſi dicat. Adeo pauperes ſumus vt neceſſa
ria deſint. prīe Coꝝ. 4. Uſqꝫ in hāc horā eſurimus. ⁊c.
Sed nō deſtituimur a deo qui eſt theſaurus noſter. Di-
uitie enī nō querunt̄ ꝓpter ſe: ſed ꝓpter ſufficientiā vite
Unde homines qui ſine dei auxilio ⁊ ſpe ſunt ſi careant
diuitijs deſtituunt̄: ſed qui ſolū de deo cōfidunt ⁊ ſperāt
quātūcūqꝫ aporiant̄ nō deſtituūt̄. infra. 6. Tanꝙ nihil
hn̄tes ⁊ omnia poſſidētes. Sed nec ſufficit: imo cū hoc
inquietamur: perſecutionē patimur ſcꝫ de loco ad locum
Mat. 24. Perſequent̄ vos Sed nō relinquimur a deo
quin p̄beat auxiliū. He. vlti. Non te deſerā ⁊c. ps. Spe
rent in te: qui nouerūt te ⁊c. Sed ⁊ cum hoc ledimur in
fama: quia humiliamur. i. contempnimur ⁊ pro nihilo
reputamur. Io. 16. Uenit hora vt omnis q̄ interficit voſ
⁊c. Mat. 5. Beati eritis ⁊c. Sed qꝛ qn̄ quis cōtēnitur ⁊
cā contēptus ſubeſt: ille qui cōtēnitur cōſueuit cōfundi

qn̄ vero cā nō ſubeſt nō confundit̄: ⁊ iſtis nō ſuberat cā
contemptus. ideo dicit: nō confundimur. Quaſi dicat.
Quia n̄ ſubeſt cā nō curamꝰ. ps. In te dn̄e ſperaui nō cō
fundar ⁊c. Sꝫ quaſi hec pauca ſint addit ad tribulatiōis
exaggerationē dicēs. Deijcimur ad mortis ꝑicula ſꝫ nō
perimus. i. a bono nō ceſſamus: vel nō perimus qꝛ deuſ
ſuſtentat nos. Iob. 11. Cū te cōſumptū putaueris ⁊c. pri-
me Coꝝ. 4. Tanꝙ purgamēta huius mūdi ⁊c. ps. Eſti
mati ſumus ſicut oues ⁊c. ¶ Cōſequenter cū dicit Sem
per mortificationē ⁊c. ſubdit rationem huius patientie.
Circa qđ ſciendum ꝙ in chriſto talis fuit proceſſus. Nā
a principio ſue conceptionis carnem habēs paſſibilem:
⁊ paſſus mortuus fuit: ſed tamen interius viuebat ſpiri-
tuali vita. Poſt reſurrectionem vero illa ſpiritualis et
glorioſa vita vſqꝫ ad corpus deriuata eſt: ⁊ factū eſt ipſū
corpus glorioſum ⁊ immortale quia chriſtus reſurgens
ex mortuis iam non moritur ⁊c. Unde ex hoc accipitur
duplex ſtatus in corpore chriſti: ſcꝫ mortis ⁊ glorie. Et
ideo dicit ꝙ ideo pericula mortis ⁊ paſſiones patienter
ſuſtinemus vt perueniamꝰ ad glorioſam vitā. Et hoc ē
quod dicit. Ita ſuſtinemus ſemꝑ id eſt in omnibꝰ ⁊ vbi-
qꝫ mortificationē ieſu id eſt propter ieſum vel ad ſimili-
tudinē mortis ieſu. Gal. vlt. Stigmata domini ieſu ⁊c.
Quia ꝓpt̄ veritatē paſſi ſumꝰ ſicut ⁊ ieſus. ¶ In corpo-
re nr̄o nō ſolū in mēte. ps. Propt̄ te mortificamur tota
die Ut vita ieſu. i. vita grē quā ieſus dat: vł vita glīe ad
quā ieſus ꝑ paſſiones ꝑuenit. Luc. 24. Nōne oportuit
xp̄m pati ⁊ ita intrare in glo. i. manifeſte appareat etiam
inimicis. Dicit ergo in futura. ſ. reſurrectione vł etiam
nunc vita glīe in cordibus noſtris nō ſolū in animabus
Iudic. 7. Fractis laguncullis apparuerunt lucerne. Et
idcirco dicit Ambro. Nō timebat mori propter reſurre-
ctionem promiſſam. Circūferentes id eſt vbiqꝫ portātes
⁊ ſuſtinentes: quia quocūqꝫ eamus patimur ⁊ non cedi-
mus. Et hoc ideo vt vita ieſu que latet nūc in corde no-
ſtro in corporibus noſtris manifeſtetur quādo ſcꝫ refor-
mabit corpus humilitatis noſtre ⁊c. Philip. 3. Coll. 3.
Mortui eſtis ⁊ vita veſtra. ⁊c. 2. Thimo. 2. Si cōmor-
tui ſumus ⁊ cōuiuemus

Lectio quarta.

Semper enī nos qui viuimꝰ in mor
tem tradimur ꝓpter ieſum: vt ⁊ vi
ta ieſu manifeſtet̄ in carne nr̄a mor
tali. Ergo mors in nobis opatur: vita autē
in vobis. Habētes aūt eundem ſpm̄ fidei ſi
cut ſcriptū ē. Credidi ꝓpter qđ locutꝰ ſum
⁊ nos credimꝰ ꝓpter qđ ⁊ loquimur: ſcien-
tes qm̄ qui ſuſcitauit ieſū. ⁊ nos cū ieſu ſuſci
tabit ⁊ conſtituet vobiſcū. Oīa enī propter
vos vt gratia abundans per multos in gra
tiarūactione abundet in gloriam dei.

Poſita patientia apoſtoloꝛuꝫ in malis ⁊ cauſa patientie
oſtenſa: hic apoſtolus conſequenter manifeſtat ea: ⁊ pri-
mo manifeſtat id quod dixit de ſpe glorie. Secūdo vero
id quod dixit de ſua patientia ibi. Propter quod nō de
ficimus. ⁊c. Circa primum duo facit. Primo manifeſtat
ſpem glorie quā habet. Secundo oſtendit, vn̄ hec ſpes
ſibi proueniat ibi. Habentes autem eundem ⁊c. Circa
primum tria facit. Primo oſtendit quomodo mortifica-
tionem ieſu in corpore ſuo portet. Secundo vero mani-
feſtat quomodo portet vitam iheſu. ibi. Ut et vita. ⁊c.
Tertio manifeſtat quid ex hoc ſibi et alijs prouenie

at ibi. Ergo mors ⁊c. Dicit ergo p̄mo. Dico ꝙ portamus mortificationem in corporibꝰ noſtris non ꝙ moriamur ſ; quia nos qui viuimus corporali vita vel virtutibus ſemper tradimur in mortem vel in pericula mortis Et hoc quidem propter ihesum. p̄s. Eſtimati ſumus ſicut oues. ⁊c. Qualiter aūt vitā ieſu portemus in corpore exponit ſubdens ita ſc; vt vita ieſu imortalis ⁊ ipaſſibilis manifeſtetur in carne noſtra nūc mortali: ita vt caro noſtra mortalis recipiat immortalitatē in reſurrectione. 1. Cor. 14. Oportet aūt mortale hoc iduere ⁊c. Sz ex hoc quid ꝓueniat ſubdit dicēs. Ergo mors operatur id ē exercet dn̄ium ſuū in nos. Vita aūt ſc; preſens operatur in vobis quia eſtis in proſperitate. iuxta illud. 1. Cor. 4. Nos ſtulti ⁊c. At mors operat̄ i nobis magnū bonū ſc; conſecutione vite ſp̄ualis: ſed vita terrena quaz amatis oꝑatur in vobis magnū malum. ſ. mortē eternā. Prouer. 10. Opus iuſti ad vitam ⁊c. Jo. 12. Qui amat aīam ſuam in hoc mundo ⁊c. Vel aliter. Duo fuerunt in chriſto: mors corporalis ⁊ vita ſp̄ualis. Dicit itaq;. Ergo mors ⁊c. Quaſi dicat in nobis nō ſolū vita ſpiritualis oꝑatur inq̄tum imitamur ſpiritualiter ſed etiā mors oꝑatur. i. propter ſpem reſurrectionis ⁊ ꝓpter amorem chriſti veſtigia mortis xp̄i in nobis apparent inquantū; paſſionibus mortis exponimur. p̄s. Propter te mortificamur tota die ſed in vobis oꝑatur ſolum vita xp̄i ꝑ quā fides plantatur in vobis ⁊ vita ſpiritualis. Unde autem ꝓueniat apoſtolo hec ſpes certitudinis ſubdit dicēs Habentes autem. ⁊c. Et circa hoc duo facit. Primo ponit cauſam certitudinis. Sc̄do concludit ipam certitudinē ibi. Scientes quoniā qui. ⁊c. Cā aūt huius certitudinis ē ſpiritus infundens fidem in cordibꝰ eoꝝ. Unde primo ponit cām hanc. Secundo vero manifeſtat eā per exemplum ibi. Sicut ſcriptū ē ⁊c. Dicit ergo ex hoc ſperamꝰ ⁊ nō deficimus q: ſumꝰ habētes eundē ſpiritū fidei quā antiqui habuerunt quia licet tempora mutata ſint ſpiritus tamē ⁊ fides nō eſt mutata niſi ꝙ illi credebāt xp̄m venturū ⁊ paſſurum: nos aūt credimꝰ ip̄m veniſſe ⁊ paſſum fuiſſe. Et hic ſp̄us eſt ſpiritusſanctus qui ē ſpiritus fidei. 1. Cor. 12. Hec aūt oīa operat̄ vnus atq; idē ſp̄us ⁊c. Et ibidē. Alteri fides in eodē ſpiritu. Hunc ergo ſpiritum habentes quē antiqui habuerūt facimꝰ eadez que illi ⁊ credimꝰ. Jlli autē quid fecerint. dicit p̄s. Credidi ſc; deo ⁊ ꝑfecte. Et hoc oēs antiq̄ fecerūt. He. 11. Hi omnes teſtimonio fidei ⁊c. ꝓpter qd̄ ſc; credidi locutꝰ ſum id eſt cōfeſſus in fide. Ro. 10. Corde credit̄ ad iuſticiam ⁊c. Nō etiā nos facimꝰ q: nos ꝓp̄ t̄ hoc ꝙ credimꝰ loq̄mur ⁊ ꝯfitemur fidē ⁊ p̄dicamꝰ Act. 4. Non enī poſſumus que vidimus ⁊ audiuimꝰ nō loqui. Sp̄us ergo ſanctus ē cauſa huius certitudinis. Ultimo ergo concludit cōcluſionē intentā. ſ. ipam certitudinē. Et p̄mo de ſalute ꝓpria. Sc̄do de ſalute alioꝝ ibi. Et cōſtituet vobiſcū ⁊c. Dic ergo. Sciētes. i. certā ſciaz hn̄tes qm̄ q̄ ſuſcitauit ieſum. i. deꝰ p̄r vel tota trinitas ⁊ nos cū ieſu ſuſcitabit vt ſc; ſumamꝰ eādē gl̄iam cū ieſu: q: cū ſumus mēbra eius debemꝰ eē cū capite. Jo. 12. Volo pater vt vbi ego ſum illic ſit ⁊ miniſter meꝰ ⁊c. Ro. 8. Qui ſuſcitauit dn̄m ieſū a mortuis ſuſcitabit ⁊c. Et non ſolū ſū certꝰ de ſalute nr̄a ſed etiā de veſtra: q: cōſtituet nos vobiſcū id eſt ſimul erimus: q: ſicut nos ſumus mēbra xp̄i ita et vos per nos. 1. Theſ. 4. Et ſic ſemꝑ cū domino erimus Mat. 24. Ubicunq; fuerit corpus ⁊c. Et ideo dicit vobiſcū vt animet eos ad bonū inquantū oſtendit eos non eſſe inferiores ſed pares Et bn̄ hoc poſſū certe dicere q: oīa ſunt ꝓpter vtilitatē veſtrā. Naz oīa q̄ ſuſtinemꝰ oēs gratias quas recipimꝰ a deo ſunt ꝓpter vos. ſ. inſtruendos noſtro exemplo. Et hoc ideo vt gratia abundans a nobis in vos abundet per multos in gloriā dei. i. multi agant gratias deo ſuꝑ beneficio tanto. Ephe. 5. Gratias agētes deo patri ⁊c.

Lectio quinta.

PRopter qd̄ nō deficimꝰ. Sed licet is qui foris ē noſter hō corrumpat̄ tn̄ is qui intus ē renouat̄ de die i diem. Jd enī qd̄ in p̄nti ē momētaneuz ⁊ leue tribulatiōis nr̄e ſupra modū in ſublimitate eternū gl̄ie pondus oꝑat̄ in nobis nō cōtēplantibꝰ nobis q̄ vident̄: ſz que nō videt̄ Que enī vident̄ temporalia ſunt: q̄ aūt nō vidētur eterna ſunt.

Poſita patiētia quā apoſtoli habebant in tribulatiōibꝰ ⁊ premio qd̄ expectabant manifeſtato: hic conſequenter agit de patientie cauſa ⁊ patientie modo ſeu ratione. Et circa hoc tria facit. Primo enim inſinuat ſanctorū patiētiam. Secūdo patiētie cauſam ibi. Nō cōtēplantibꝰ nobis ⁊c. Tertio patientie remunerationē ibi. Jd enī ⁊c. Circa primū intendit oſtendere ꝙ ſanctoꝝ patiētia ē inuincibilis. Et hoc eſt qd̄ dicit. Propter qd̄. ſ. q: ſumus ſcientes ꝙ qui ſuſcitauit ieſuz a mortuis ſuſcitabit nos ⁊ cōſtituet nobiſcū ideo nō deficimꝰ. ſ. in tribulationibꝰ id eſt nō deducimur ad hoc ꝙ non poſſimꝰ propter xp̄m amplius ferre ⁊ ſuſtienre. Nam deficere idem ē qd̄ ferre non poſſe. Jere. 20. Defeci ferre nō ſuſtinui Cauſa autē quare nō deficimus ē quia licet quantū ad aliquid deficiamus ſc; quantū ad exteriorem hominē: tamē quantū ad aliquid ſemper renouamur ſc; quantum ad interiorē hominē. Et hoc eſt qd̄ dicit. Sed licet is qui foris ē ⁊c. Ubi ſciendū eſt ꝙ occaſione iſtorum verborum hereticus tertullianꝰ nomine dixit ꝙ anima rationalis que eſt in hominis corpore habet corpoream figurā ⁊ membra corporea ſicut ⁊ corpus habet: ⁊ hoc dicitur homo interior: corpus vero cum ſenſibus ſuis dicit̄ homo exterior Nō quidem falſum eſt. Unde ad intellectum huiꝰ verbi ſciendum eſt ꝙ etiam ſm̄ philoſophum in ethi. ⁊ ſm̄ conſuetudinem loquendi. Unūquodq; dicitur eſſe illud qd̄ eſt principalius in ip̄o: puta quia in ciuitate principalius eſt poteſtas ⁊ concilium id quod facit poteſtas ⁊ cōcilium dicitur tota ciuitas facere. Principalius autem in homine poteſt aliquid iudicari ⁊ ſm̄ veritatem ⁊ ſm̄ apparentiam. Secūdū veritatē quidem principalius in homine ipſa eſt mens. Unde ſm̄ iudicium ſpiritualium virorum mens dicitur homo interior. ſm̄ apparentiam vero principalius in homine eſt corpus exterius cuz ſenſibus ſuis. Unde ſm̄ iudiciū illorum qui tantū corporalia ⁊ ſenſibilia conſiderant ⁊ terrena ſapiunt quorum deus venter eſt corpus cum ſenſibus dicitur homo exterior. Et ideo ſm̄ hunc modum loquitur hic apoſtolus dicens. Licet homo noſter ſc; corpus cum natura ſenſitiua corrumpatur in tribulationibus ieiunijs ⁊ abſtinentijs ⁊ vigilijs. Roma. 6. Vetus homo noſter ſimul ⁊c. Abachuc. 3. Jngrediatur putredo ⁊c. Tamen is homo qui intus eſt ſc; mens ſeu ratio munita ſpe futuri p̄mij ⁊ firmata munimine fidei renouat̄. Quod ſic intelligēdū eſt. Vetuſtas enim eſt via ad corruptionez. Heb. 8. Qd̄ antiquatur ⁊ ſeneſcit ⁊c. Natura autem humana fuit in integritate condita ⁊ ſi in illa integritate ꝑmanſiſſet ſemper eſſet noua: ſed per peccatuz incepit corrumpi quo fit ꝙ quicquid conſecutuz eſt ſic ignorantia difficultas ad bonum et pronitas ad malum: penalitas et alia huiuſmodi: totum pertinet ad vetuſtatem. Cum ergo

natura humana huiuſmodi peccatū ſequētia deponit: tūc
dicit renouari. Que quidē depoſitio hic incipit in ſanctꝭ
ſed perfecte ꝯſumabit in patria Hic eñ deponit vetuſtas
culpe. nā ſpiritus deponit vetuſtatē peccati ⁊ ſubijcit no-
uitati iuſticie. Hic intellectus deponit errores et aſſumit
nouitatē veritatis ⁊ ſm̄ hoc is qui intus eſt homo ſcʒ aīa
renouat. Ephe. 4. Renouamini in ſpiritu mētis veſtre.
Sed in patria tollet etiā vetuſtas pene. Unde ibi erit cō-
ſūmata renouatio. ps. Renouabit vt aqle ⁊c. Sed quia
ſancti quottidie ꝓficiūt in puritate cōſcientie: ⁊ in cogni-
tione diuinoꝝ. ideo dicit. De die in diē. ps. Aſcenſiones
in corde ſuo. Sic ergo patria eſt inuincibilis: qꝛ renouat
de die in diē. Terciū pricipale ſed hui⁹ patiētie cauſa eſt
recogitatio premij: que eſt efficaciſſima: qꝛ ſm̄ Gregoriū
recogitatio pmij diminuit vim flagelli. Et hoc eſt qđ di-
cit: Id eñ qđ ⁊c. quaſi dicat. Nihil ſunt tribulatiōes q̄s
hic patimur: ſi reſpiciat ad gloriā: quā ex eis ꝯſequimur.
Unde cōparat ſtatū ſanctoꝝ qui ſunt in vita iſta ad ſtatū
eoꝝ qui ſunt in patria. ⁊ ponit quiqꝫ in vtroqꝫ ſtatu: corre
ſpondētia ſibi inuicē. Nā primo ſtatus iſtius vite in ſctis
eſt ſtatus quantū in ſe eſt paruus ⁊ quaſi imperceptibilis
Unde dicit. Id id eſt minimū. Eſa. 54. Ad pūctuʒ in mo
dico dereliqui te. Item trāſitoriū. Unde dicit. In pñti. i.
in vita iſta: que eſt in afflictiōibus ⁊ erūnis. Job. 7. Mili
tia eſt vita homīs ⁊c. Item tpīs breuitas. Unde dicit mo
mentaneū. Eſa. 54. In momēto indignatiōis abſcōdi fa
ciem meā paruper a te ⁊c. Nam totū tempus hui⁹ vite cō
paratū ad eternitatē nō eſt niſi ſicut momentū Item eſt le
uis. Unde dicit leue. Naʒ licet. 5. primo dicat. Grauati
ſumus ſupra modū. qꝛ ſcʒ graue eſt corpori: tamē ſpiritui
caritate feruēti leuiſſimū eſt. Aug. Oīa grauia ⁊ imania
facilia ⁊ ꝓpe nulla facit amor. Iteʒ eſt penoſus ⁊ ideo di
cit. Tribulatiōis. Mich. 7. Iram dñi portabo ⁊c. Sed
quantū ad ſtatū beatitudīs ponit quiqꝫ. qꝛ contra hoc qđ
dicit Id ponit ſupra modū id eſt ſupra mēſurā. ¶ Sed cō
tra. Mat. 16. Reddet vnicuiqꝫ iuxta opa ſua. Non ergo
ſupra menſurā. Reſpondeo dicendū eſt ꝙ ly ſed nō deſi-
gnat equalitatē q̄titatis vt ſcʒ q̄tum quis meruit tantuʒ
premiet ſed deſignat equalitatē ꝓportiōis vt ſcʒ qui plus
premij accipiat. Item ꝯtra id qđ dicit. In pñti ponit. In
ſublimitate. i. in ſtatu ſublimi abſqꝫ ꝑturbatiōe. Eſa. 58
Suſtollaʒ te ſuper altitudinē nubiū ⁊c. Cōtra id qđ dicit
momētaneū ponit eternū. Eſa. 35. Leticia ſempiterna ſu
per capita eoꝝ ⁊c. Cōtra hoc qđ dicit leue: ponit pōdus.
Et dicit pondus ꝓpter duo. Pondus eñ inclinat ⁊ tra-
hit ad motū ſuū que ſubſunt ſibi. Sic gloria eterna erit tā
ta ꝙ totū hominē facit glorioſuʒ ⁊ in aīa ⁊ in corꝑe nihil
erit in hoīe quod nō ſequat impetū glorie. Uel dicit pon
dus ꝓpter precioſitatē. Nam precioſa ſolū ponderari cō
ſueuerūt. Contra hoc qđ dicit tribulatiōis ponit. Glorie.
vl̄ hoc ꝙ dicit glorie poteſt eſſe cōmune ad alia quattuor
que de ſtatu patrie dicunt. Hoc vero ꝙ dicit tribulatōis
ad quattuor que de ſtatu preſentis vite dicta ſunt. Ope-
rat ſupra id ſcʒ ꝙ tribulatiōes patimur. nā hec ſunt cauſa
⁊ meritū quare deus iſtam gloriā nobis cōferat. Eſt ergo
ſanctoꝝ patientia inuincibilis: eoꝝ remuneratio ineffabi
lis. ſed remuneratiōis eoꝝ recōpēſatio recta et delectabi-
lis. Unde dicit. Non cōtemplātibus nobis ⁊c. Quaſi di
cat. Licet hec que ſperamus ſint futura et interim corp⁹
noſtrū corrumpat: nihilominus tamen renouamur: qꝛ nō
attendimus ad iſta temporalia. ſed ad celeſtia. Et hoc eſt
qđ dicit. Operat in nobis pondus glorie: nobis dico nō
cōtemplantibus id eſt nō attendentibus ad ea que viden
tur id eſt ad terrena ſed ad ea que non vident ſcʒ celeſtia.
Phil. 3°. Que retro ſunt obliuiſcēs ⁊c. 1ᵉ. Corinth. 2°.
Oculus non vidit ⁊c. Et quare celeſtia ꝯtemplamur? qꝛ
ea que vident id eſt terrena ſunt tempalia ⁊ trāſitoria. eā
autem que non vident ſcʒ celeſtia ſunt eterna. Eſa. 49.
Salus autē mea in ſempiternū erit.

Incipit capitulū quintū.

Scimus autēʒ quoniā ſi terreſtris
domus noſtra huius habitatiōis
diſſoluatur: ꝙ edificationē ex deo
habem⁹ domū nō manufactā: ſed
eternā in celis. Nā ⁊ in hoc ingemiſcim⁹ ha-
bitationē noſtrā que de celo eſt ſupindui cu
pientes: ſi tamē veſtiti nō nudi inueniamur
Nā ⁊ qui ſumus in hoc tabernaculo: ingemi
ſcim⁹ grauati. eo ꝙ nolum⁹ expoliari ſed ſu
peueſtiri: vt abſorbeat qđ mortale eſt a vita.

Poſtq̄ apoſtolus cōmendauit miniſteriū noui teſtamen-
ti ⁊ quantū ad dignitatē et quantū ad vſum: cōſequenter
hic cōmendat illud quantū ad premiū: licet de premio q̄-
tuʒ ad aliquid aliqualiter ⁊ incōplete ſupra tractauit. hic
tamen de hoc complete tractat. Circa qđ tria facit. Pri
mo eñ agit de premio. Secūdo vero de preparatōe ⁊ pre
mij ſuſceptione ibi. Et ideo cōtendimus ſine ⁊c. Tercio
vero de cauſa vtriuſqꝫ ſcʒ preparatiōis ⁊ premij qđ expe-
ctat ibi. Omnia aūt ex deo qui recōciliauit ⁊c. Circa pri-
mū duo facit. Primo ponit premiū qđ expectat. Secūdo
exprimit deſideriū premij expectati. ibi. Naʒ in hoc inge-
miſcim⁹ ⁊c. Sed quia premiū quod expectat eſt ineſtima
bile ſcʒ gloria celeſtis ⁊ ideo dicit. ¶ Scimus quoniā ⁊c.
quaſi dicat ſm̄ glo. Uere operat in nobis pondus glorie
quia in corporib⁹ erit hec gloria nō tantū in aīab⁹. Enim
id eſt quia ſcim⁹ id eſt certi ſumus: qꝛ iam habem⁹ in ſpe
quoniā ſi terreſtris domus noſtra id eſt corp⁹. Domo eñ
vt dictū eſt dicit mens cū ſit principalius in homine. que
quidē mens ſe habet ad corpus ſicut homo ad domū. Si
cut eñ deſtructa domo nō deſtruit homo eam inhabitās
ſed manet: ſic deſtructo corꝑe non deſtruit mens ſeu aīa
rationalis ſed manet. Corpus ergo terreſtre dicit domus
habitatōis id eſt in qua habitam⁹. Job. 4. Qui habitāt
domos luteas ⁊c. ¶ Diſſoluat id eſt deſtruat. Scimus in
q̄ ꝙ habemus edificationē id eſt edificiū ex deo: id eſt pa
ratū a deo. Edificiū dico domū non manufactā id eſt non
opere homīs nec opere nature ſed corpus incorruptibile:
qđ aſſumemus. qđ quidē non eſt manufactū quia incorru
ptibilitas in corꝑibus noſtris ꝓuenit ſolū ex operatōe di
uina. Phil. 3. Reformabit corpus humilitatꝭ noſtre ⁊c.
¶ Domū eternā. id eſt domū ab eterno nobis preparatā.
Eſaie. 33. Tabernaculū quod nequaq̄ deſtruet in celis.
Math. 5. Merces veſtra copioſa eſt in celis. Hāc autem
cōmutatationē vt ſcʒ ꝓ terreſtri domo habeāt celeſtē deſi
derabat Job dicēs. 14. Cunctis diebus q̄bus nūc milito
expoſitio eſt ſm̄ glo. ſed tamē nō eſt ſm̄ intellectū apoſto-
licū nec precedētibus nec ſequētibus cōcordat. Naʒ ipe
cū habeat vnā materiā continuā de qua loquit non inter
ponit aliā. Et ideo videam⁹ quid intendat aplꝰs dicere.
Sciendū eſt autē ꝙ aplꝰs vult hic oſtendere ꝙ ſancti ra
tionabiliter ſuſtinēt tribulatiōes: ex quibus vita preſens
corrumpit. quia ex hoc ſtatim ꝑueniūt ad gloriam nō ad
glorioſū corpus vt dicit in glo. Et ideo dicit. Ideo ſuſti-
nuimus eñ id eſt quia ſcimus id eſt ꝓ certo habem⁹ quo
niā ſi terreſtris domus noſtra hui⁹ habitatiōis id eſt cor-
pus diſſoluat id eſt corrūpat per mortē: habemus ſtatim
non in ſpe ſed in re meliorē domū ſcʒ edificationē domus

v

non manufactã id eſt gloriã celeſtẽ non corpus glorioſũ.
De hac autem domo dicit Joh.14. In domo patris mei
manſiones multe ſunt ⁊c. Que quidẽ eſt ex deo non ma=
nufacta quia gloria eterna eſt ipſe deus. ps. Eſto mihi in
deũ protectorẽ et in domũ ⁊c. Et eternã ad litterã qꝛ ipſe
deus eſt eternus. In celis.i.in excelſis quia ſtatim corru
pto corpore aĩa ſancta cõſequit̃ hanc gloriaꝫ nõ in ſpe ſed
in re. Si ergo premiũ ſanctoꝝ eſt admirabile et deſidera=
bile:qꝛ gloria celeſtis eſt ⁊ ideo conſequẽter ſubiũgit deſi
deriũ ſanctoꝝ ad ipm̃ premiũ dicẽs. Nam in hoc ingemi
ſcimus ⁊c. Ubi tria facit. Primo exprimit deſideriũ gra=
tie ad premiũ ipm̃. Scd̃o oſtendit ꝙ deſideriũ gratie re=
tardat̃ ex deſiderio nature ibi. Naꝫ ⁊ qui ſumus in taber=
naculo ⁊c. Tertio oſtendit quomõ deſideriũ gratie vincit
deſideriũ nature ibi. Audẽtes igit̃ ⁊c. Sed deſideriũ gra
tie eſt cũ feruore. Nã in hoc ingemiſcimus ⁊c.quaſi dicat
hec eſt vera ꝓbatio ꝙ habemus domũ non manufactã qꝛ
ſi deſideriũ nature nõ eſt fruſtra multominꝰ deſideriũ gr̃e
fruſtra eſt. Cũ igit̃ nos habeamꝰ feruentiſſimũ deſideriũ
gratie de gloria celeſti:impoſſibile eſt ꝙ ſit fruſtra.⁊ hoc
eſt qđ dicit. Ingemiſcimus.i.in gemendo deſideramꝰ in
hoc ſcꝫ aĩe deſiderio retardati. ps. Heu mihi qꝛ incolatꝰ
meꝰ ⁊c. In hoc eñi ꝙ cupiẽtes ſumꝰ.i. cupimꝰ ſupindui
bitationẽ noſtrã.i.fruitionẽ glorie que de celo eſt.i. celes
ſtis que dicit̃ habitatio qꝛ in ipa gloria ſancti habitant ſi=
cut in ſuo cõſolatorio. Mat.25. Intra in gaudiũ dñi tui
Per hoc aũt quod dicit ſuperindui dat intelligere ꝙ illa
domus celeſtis de qua ſupra dixerat nõ eſt aliquid ab ho
mine ſeparatũ ſed aliquid homini inherẽs. Nõ eñi dici=
tur homo induere domũ ſed veſtimentũ. domũ autẽ dicit̃
aliq̃s inhabitare. Hec ergo duo cõiungit dicẽs ſupindui
habitationẽ per qđ oſtendit ꝙ illud deſideriũ eſt aliquid
inherens qꝛ induit̃.⁊ aliquid cõtinens ⁊ excedẽs qꝛ inha
bitat̃. Sed quia nõ ſimpliciter dixit indui ſed ſuperindui
rationẽ ſui dicti ſubdit dicẽs: Si tamen veſtiti ⁊ nõ nudi
inueniamur. Quaſi dicat ſi aĩa indueret̃ habitatiõe celes
ſti ꝙ nõ exueret̃ habitatiõe terrena.i. non corrũperet̃ cor
pus noſtrũ per mortẽ ſed celeſtis adeptio illius habitatio
nis eſſet ſupinduitio. Sed qꝛ oportet ꝙ euacuet̃ habita=
tione terrena ad hoc ꝙ induat̃ celeſti nõ poteſt dici ſuper
induitio:ſed induitio ſimplex. Et ideo dicit. Si tamẽ ve=
ſtiti ⁊ nõ nudi inueniamur. Quaſi dicat.ſupinduerẽmur
quidẽ ſi inueniremur induti et nudi. Nudus eñi nõ dicit̃
ſupindui ſed indui tantũ. Glo. vero aliter exponit de ve=
ſtimẽto ſpirituali dicẽs. Cupimus ſupindui qđ vtiq; fiet
tamẽ hac cõditiõe ſi nos inueniamur veſtiti ſcꝫ virtutibꝰ
⁊ nõ nudi ſcꝫ virtutibꝰ. De iſtis veſtibus dicit̃ Col.3. In
duite vos ſicut electi dei ⁊c. Quaſi dicat. Nullus ad illã
gloriã perueniet niſi habeat virtutes.que quidem expoſi
tio non videt̃ cõcordare intentiõi apoſtoli. Sic ergo deſi=
deriũ gratie feruet ad premiũ. ſed tamen retardat̃ a deſi=
derio nature quod oſtendit cũ dicit. Nam dũ ſumus in ta
bernaculo iſto ⁊c. Ubi primo ponit ꝯditionẽ deſiderij na
turalis. Scd̃o oſtendit ꝙ etiã hic ſtatus deſiderij natura
lis eſt a deo ibi. Qui autẽ efficit nos ⁊c. Conditio aũt de
ſiderij eſt naturalis retardans deſideriũ gratie.quia velle
mus inueniri veſtiti ⁊ nõ nudi id eſt ita vellemus ꝙ aĩa
perueniret ad gloriã ꝙ corpus nõ corrumpet̃ per mortẽ.
Cuiꝰ ratio eſt quia naturale deſideriũ ineſt aĩe eſſe vni=
tam corꝑi alias mors nõ eſſet penalis. Et hoc eſt qđ dicit
Nam nos qui ſumꝰ in tabernaculo. id eſt qui habitamus
in iſto mortali corꝑe. 2ᵉ. Petri.1. Scio ꝙ velox ſit depo=
ſitio tabernaculi mei. Ingemiſcimꝰ id eſt intus in corde.
non ſolũ extra in voce gemimꝰ Eſa.59. Ut colũbe medi=
tantes gememꝰ quia durũ eſt cogitare mortẽ. ⁊ tamẽ gra
nati quaſi aliquo exiſtẽte contra deſideriũ noſtrũ eo ꝙ nõ
poſſumus peruenire ad gloriã niſi deponamꝰ corpus qđ
eſt ita cõtra naturale deſideriũ vt dicit Aug. Ꝙ nec ipa
ſenectus a petro timorẽ mortis auferre potuit. Et ideo di
cit. Eo ꝙ nolumus ſpoliari ſcꝫ tabernaculo terreno. ſed
ſuperueſtiri gloria ſupceleſti. Uel ſm̃ glo. corꝑe glorioſo
Sed quia poſſet videri indecẽs ꝙ corpus ex vna parte eſ
ſet corruptibile ex ſui natura ſi nõ fuiſſet ante diſſolutũ ⁊
ex parte glorie eſſet glorioſum. ſubdit modũ quomõ fieri
vellet dicens. Ut abſorbeat̃:quod mortale eſt ⁊c. Quaſi
dicat. Nõ ſic ſupueſtiri volumꝰ ꝙ corpus remaneat mor=
tale:ſed ita ꝙ gloria auferat ex toto corruptionẽ corporis
abſq; corꝑali diſſolutiõe. Et ideo dicit. Abſorbeat̃ quod
mors eſt.i.ipſa corruptio corꝑis a vita ſcꝫ glie. 1ᵉ.corint.
15. Abſorpta eſt mors in victoria tua ⁊c.

Lectio ſecunda.

Qui autẽ efficit nos in hoc ipm̃ deus
qui dedit nobis pignus ſpiritus Au
dentes igit̃ ſemper ⁊ ſcientes: quo=
niã dum ſumꝰ in hoc corpore peregrinamur
a dño. Per fidẽ enim ambulamus et nõ per
ſpem. Audemus autẽ ⁊ bonã voluntatẽ ha=
bemꝰ magis peregrinari a corpore ⁊ preſen=
tes eſſe ad dñm ⁊ ideo contendimus ſiue ab=
ſentes ſiue pſentes placere illi. Omnes eniꝫ
nos manifeſtari oportet ante tribunal xp̃i.
vt referat vnuſquiſq; ꝓpria corporis prout
geſſit:ſiue bonũ ſiue malũ.

Hic oſtendit auctorẽ ſupernaturalis deſiderij de habita=
tiõe celeſti. Cauſa eñi naturalis deſiderij ꝙ volumus ex=
poliari eſt quia ſcꝫ aĩa naturaliter vnit̃ corpori ⁊ ecõuerſo
Sed hoc ꝙ celeſtẽ inhabitationẽ ſupindui cupiamꝰ non
eſt ex natura ſed ex deo. Et ideo dicit. Qui autem efficit
nos in hoc ⁊c. Quaſi dicat. Uolumꝰ ſuperinduere celes
ſtem habitationẽ:ita tamẽ ꝙ non ſpoliemur terrena ⁊ ta=
men hoc ipm̃ ꝙ volumus ſic ſupueſtiri efficit in nobis de
us. Phil.2. Deus eſt qui operat̃ in nobis ⁊c. Cuiꝰ ratio
eſt quia quãlibet naturã conſequit̃ appetitus cõueniẽs fi
ni ſue nature.ſicut graue naturaliter tẽdit deorſuꝫ ⁊ appe
tit ibi quieſcere. Si aũt ſit appetitus alicuiꝰ rei ſupra na=
turã ſuã illa res nõ mouet̃ ad illũ fineꝫ naturaliter ſed ab
alio qđ eſt ſupra naturã ſuã. Conſtat autẽ ꝙ perfrui celes
ſti gloria ⁊ videre deũ per eſſentiã licet ſit rationalis crea
ture eſt tamẽ ſupra naturã ipiuſ.nõ ergo mouet̃ ratiõalis
creatura ad hoc deſiderandũ a natura. ſed ab ipo deo qui
in hoc ipm̃ efficit nos ⁊c. Sed quomõ hoc efficit ſubdit
dicẽs. Qui dedit pignus ⁊c. Circa qđ ſciendũ eſt ꝙ deꝰ
efficit in nobis naturalia deſideria ⁊ ſupnaturalia. Natu=
ralia quidẽ quãdo dat nobis ſpiritũ naturalem cõuenien
tem nature humane. Geñ.1º. Inſpirauit in faciẽ eius ⁊c.
Supnaturalia vero dat quãdo infundit in nobis ſuperna
turalẽ ſpiritũ. ſcꝫ ſpiritũ ſanctũ. Et ideo dicit. Dedit no=
bis pignus ſpiritꝰ id eſt ſpiritũ ſanctũ cauſantẽ in nobis
certitudinẽ huiꝰ rei quã deſideramus impleri. Ephe.1º.
Signati eſtis ſpiritu ꝓmiſſionis ſancto ⁊c. Dicit autẽ pi
gnus. quia pignꝰ debet tantũ valere q̃tum valet res pro
qua ponit̃. ſed in hoc differt a re ꝓ qua ponit̃. qꝛ pleniori
iure poſſidet̃ res qñ iam habet̃ ꝙ pignus qꝛ res poſſidet̃
vt quid ſuũ. pignus vero ſeruat̃ ⁊ tenet̃ quaſi ꝓ certitudi
ne rei habẽde. Ita eſt de ſpũ ſancto qꝛ ſpũſſanctus tantuꝫ
valet q̃tuꝫ gloria celeſtis. ſed differt in mõ habendi quia
nũc habemus eũ quaſi ad certitudinẽ ꝯſequẽdi illã gloriã
In patria vero habebimus vt rem iam noſtraꝫ ⁊ a nobis

poſſeſſam. Tunc eñi habebimus perfecte: modo imperfecte. Sic ergo retardat̃ deſideriũ gratie a deſiderio nature Sed nũquid impedit̃? Non: ſed deſideriũ gratie vincit. Et hoc eſt qđ dicit. Audentes igit̃ ꝛc. Quaſi dicat. Duo deſideria ſunt in ſanctis. Unũ quo deſiderãt celeſtẽ habitationẽ. aliud quo nolũt expoliari. Et ſi hec duo eſſẽt cõpoſſibilia nõ eſſẽt ꝯ̃ria et vnũ nõ retardaret̃ ab alio. Sꝫ apl's oñdit ea eſſe incõpoſſibilia ꝛ ꝙ oportꝫ ꝙ vnũ vĩcat alterꝝ Unde circa hoc tria facit. Primo enĩꝫ oſtendit incõpoſſibilitatẽ victorꝫ deſideriorꝫ. Scđo interponit quandã probationẽ ibi. Per fidem eñi ꝛc. Tercio oſtendit qđ horuꝫ vincat ibi. Audemus aũt ꝛc. Incõpoſſibilitatẽ oſtendit cuꝫ dicit. Audentes igit̃ ſemper ꝛc. Audere ꝓprie eſt immiſcere ſe in pericula mortis ꝛ nõ cedere ꝓpter timorẽ. Licet autẽ ſancti naturaliter timeãt mortem. tamen audent ad pericula mortis ꝛ nõ cedũt timore mortis. Prouerb. 28. Juſtus quaſi leo cõfidens. Eccl'. 48. In diebus ſuis nõ pertimuit principẽ. ¶ Et ſcientes ſcꝫ ſumꝰ hoc qđ cõfirmat in nobis audaciã vt pro xp̃o mori non timeamus. quoniã dũ ſumꝰ in hoc corpore mortali peregrinamur. i. elongamur a deo. p̃s. Heu mihi quia incolatus meus ꝛc. Peregrinamur inq̃ quia ſumꝰ extra patriã noſtrã qui deus eſt. alias nõ diceremur peregrinari ab eo. Et hoc non eſt ex natura noſtra: ſed ex eius gratia. Q' autẽ ꝑegrinamur a dño probat cuꝫ dicit. Per fidem eñi ambulamꝰ id eſt ꝓcedimus in vita iſta per fidem ꝛ non per ſpeciẽ. i. nõ ꝑ perfectã viſionẽꝫ. Fidei eñi verbũ eſt ſicut lucerna qua illuminamur ad ambulandũ in vita iſta. p̃s. Lucerna pedibus meis verbũ tuũ ꝛc. In patria autẽ nõ erit hm̃oĩ lucerna. quia ip̃a claritas dei id eſt ip̃e deus illuminabit illam. Et ideo tũc per ſpeciẽ. i. per eſſentiã videbimus eũ. Dicit autẽ. Per fidẽ ambulamus. q꜡ fides eſt de nõ viſis Eſt eñi fides ſubſtãtia ſperandarũ rerũ argumentũ nõ apparentiũ vt dicit̃ Heb. 11. Q̃diu autẽ anima corꝑi mortali vnit̃ non videt deũ per eſſentiã. Exo. 33°. Non videbit me homo ꝛc. Unde inquantũ aſſentimꝰ credẽdo hijs que nõ videmus dicimur ambulare per fidẽ ꝛ non per ſpeciẽ. Sic ergo patet ꝛ duorꝫ deſideriorꝫ incõpoſſibilitas q꜡ nõ poſſumus cũ hoc corꝑe ſuperindui celeſtẽ habitationẽ et ꝓbatio huiꝰ q꜡ per fidẽ ambulamus. ¶ Sequit̃ ꝯſequenter victoria vniꝰ deſiderij de duobus ſcꝫ deſideriũ gratie cũ dicit. Audemus ꝛc. Et debꝫ reſumi ſciẽtes ſupra poſitũ q꜡ littera ſuſpenſiua eſt. vt dicat̃ ſic. Hoc inq̃ ſcientes quia dũ ſumus in hoc corꝑe ꝛc. Audemus ꝛ bonã voluntatẽ habemus. Duo dicit quorꝫ vnũ importat repugnantiã quã habet in volendo que fit per timorẽ mortis. Ubi eñi non eſt timor non eſt audacia. Nã ex appetitu nature ſurgit timor mortis. ex appetitu gr̃e ſurgit audacia Ideo dicit. Audemꝰ. Aliud importat imperfectionẽꝫ animi in deſiderãdo. quia niſi bene deſideraret̃ nõ vinceret̃ timor mortis cũ ſit valde naturalis. Et ideo nõ ſolũ oportet audere ſed bonã voluntatẽ habere. i. cũ gaudio velle. Licet eñi ſm̃ philoſophũ iu actu fortitudĩs nõ requirat̃ gaudiũ ad perfectionẽ virtutis ſicut in alijs virtutibꝰ. ſed ſolum nõ triſtari. tamen q꜡ fortitudo ſanctorꝫ perfectior eſt. non ſolũ nõ triſtant̃ in periculis mortis ſed etiã gaudent. Phil'. 1. Habens deſideriũ diſſolui ꝛc. Sed q̃d audemꝰ? Magis peregrinari a corꝑe id eſt remoueri a corpore per corꝑis diſſolutionẽ quod eſt cõtra deſideriũ nature ꝛ preſentes eſſe ad dñm id eſt ambulare per ſpeciẽ quod eſt deſideriũ gratie. Hoc deſiderabat. p̃s. qui dicebat: Sitiuit aĩa mea ad deũ viuũ ꝛc. Et nota ꝙ hic cõcludit eadẽ duo q̃ propoſuit in principio. c̃. Scđo ſcꝫ ꝙ ſi terreſtris domꝰ noſtra huius habitatiõis diſſoluat̃ ꝙ idẽ eſt qđ hic dicit. peregrinari a corpore et ꝙ habemus habitationẽ in celis nõ manufactã ꝛ hoc qđ idem eſt p̃ſentes eſſe ad deũ. Cõfutatur per hec verba error dicentiũ animas ſanctorꝫ decedentiũ non ſtatim poſt mortẽ deduci ad viſionẽ dei ꝛ eius preſentiã. ſed morari in quibuſdã manſionibꝰ vſq꜡ ad diẽ iudicij. Nam fruſtra ſancti auderẽt ꝛ deſiderarent peregrinari ã corꝑe ſi non eſſent preſentes ad deũ. Et ideo dicendũ eſt ꝙ ſancti ſtatim poſt mortẽ vident deũ per eſſentiã ꝛ ſunt in celeſti mãſione. Sic ergo patet ꝙ premiũ qđ ſancti expectãt eſt ineſtimabile. ¶ Sequit̃ de preparatione ad premiũ que fit per pugnã contra temptatiões ꝛ per exercitiũ bonorꝫ operũ. Et hoc eſt qđ dicit. Ideo cõtendimus ꝛc. Preparant̃ aũt ſancti ad hoc premiũ tripliciter. ſcꝫ placẽdo deo. Scđo ꝓficiendo ꝓximo ibi. Sciẽtes autem timorẽ dei. Tercio abdicãdo a ſe carnales affectus. ibi. Itaq꜡ nos ꝛc. Deo autẽ placent reſiſtendo malis. Et ideo dicit. Ideo q꜡ ſcꝫ totũ deſideriũ noſtrũ eſt ꝙ ſimus p̃ſentes deo. Contẽdimus id eſt cũ conatu nitimur ſeu ſtudemus cũ pugna et lucta cõtra temptatiões dyaboli carnis ꝛ mũdi. Luce. 13. Contẽdite intrare per anguſtã portam ꝛc. Placere illi ſcꝫ deo ad quẽ deſideramꝰ eſſe preſentes. ꝛ hoc ſiue abſentes ſiue p̃ſentes illi ſumus. q꜡ niſi ſtudeamus ei placere in vita iſta dũ ſumus abſentes. non poterimꝰ ei placere nec eſſe ei p̃ſentes in alia vita. Sap. 4. Placẽs deo factus dilectus ꝛc. ¶ Conſequẽter cũ dicit. Oẽs eñi nos manifeſtari oportet ꝛc. ſubdit cauſã quare ſancti contendũt placere deo. que quidẽ cauſa ſumit̃ ex cõſideratiõe futuri iudicij vbi nos oẽs manifeſtari oportet. Ponit autem apl'us quinq꜡ conditiões futuri iudicij. Primo eñi ponit ip̃ius vniuerſalitatẽ. q꜡ nullus excipiet̃ ab illo iudicio. Et ideo dicit. Oẽs nos id eſt oẽs homĩes bonos ꝛ malos magnos ꝛ paruos. Ro. 14. Oẽs ſtabimꝰ ante tribunal xp̃i Apoc. 20. Uidi mortuos puſillos ꝛ magnos ſtantes in cõſpectu agni ꝛc. Sed contra hoc obijcit̃ dupliciter. Primo q꜡ videt̃ ꝙ infideles nõ veniẽt ad iudiciũ. nã qui non credit iã iudicatus eſt vt dicit̃. Joh. 3°. Scđo q꜡ quidã erũt ibi vt iudices. Math. 19. Sedebitis ſuper ſedes ꝛc. Non ergo oẽs erũt ante tribunal vt iudicent̃. Reſponſio. dicẽdũ ꝙ in iudicio duo erũt ſcꝫ diſcuſſio meritorꝫ ꝛ quantũ ad hoc non oẽs iudicabunt̃. q꜡ illi q̃ totaliter abrenũciauerũt ſathane ꝛ pompis eius ꝛ per omnia adheſerũt xp̃o: non diſcutient̃ q꜡ iam dij ſunt: Illi vero qui in nullo adheſerũt xp̃o: nec per fidẽ nec per opera. ſimiliter nõ indigent diſcuſſione q꜡ nihil habẽt cum xp̃o. ſed illi qui cũ xp̃o aliquid habẽt ſcꝫ fidem. et in aliquo receſſerũt a xp̃o ſcꝫ per mala opera ꝛ praua deſideria. diſcutient̃ de hijs que contra xp̃m cõmiſerũt. Unde q̃tum ad hoc ſoli xp̃iani peccatores manifeſtabũtur ante tribunal xp̃i. Item erit in iudicio ꝓlatio ſententie ꝛ q̃tum ad hoc omnes manifeſtabunt̃. Sed de pueris nõ videt̃ quia dicitur vt referat vnuſquiſq꜡ ꝓpria corporis prout geſſit. ſed pueri nihil geſſerũt in corꝑe. ergo ꝛc. Sed hoc ſoluit gloſa. q꜡ non iudicabunt̃ pro his que ip̃i geſſerunt per ſe ſed de his que geſſerũt per alios. duꝫ per eos crediderũt vel nõ crediderũt: baptizati vel nõ baptizati fuerũt. Uel damnabunt̃ ꝑ peccato primi parẽtis. Scđo vero ponit iudicij certitudinẽ. In iudicio eñi hominũ multi decipi poſſunt dum quidã iudicant̃ mali. qui tamen ſunt boni ꝛ ecõuerſo. Et huiꝰ ratio eſt. quia nõ manifeſtant̃ corda. ſed in illo iudicio perfectiſſima certitudo erit. quia erit ibi manifeſtatio cordiũ. Unde dicit. Manifeſtari. 1ᵉ. corint. 4. Nolite ante tempus iudicare ꝛc. Tercio ponit iudicij neceſſitatẽ. quia nec per interpoſitã perſonã nec per contumaciã poterit quis effugere iudiciũ illud. Unde dicit Oportet id eſt neceſſariũ eſt. Job. 19. Scitote eſſe iudiciũ. Eccleſ. vltimo. Cuncta que fiũt adducet deus ꝛc. Quarto ponit iudicis auctoritatẽ. Unde dicit. Ante tribunal xp̃i vt ſcꝫ veniat ad iudicandũ homines in eadẽ forma in qua

iudicatus eſt ab hoībus. vt exiſtens in forma humana vi-
deaṫ a bonis ⁊ malis. Mali enim nō poſſunt videre glo-
riā dei. Ioħ. 5. Poteſtatē dedit ei iudiciū facere ⁊c. Tri
bunal autē dicit iudiciariā poteſtatē. ⁊ ſumptū eſt ab anti
qua ꝯſuetudine romanoꝝ. qui elegerūt tres tribunos ple
bis. ad quoꝝ officiū pertinebat diiudicare exceſſus cōſu-
lum ⁊ ſenatoꝝ ⁊ loca iſtoꝝ vocabanṫ tribunalia. Quito
ponit iudicis equitatē. quia ſm̄ merita ꝓpria erunt pre-
mia vel pene. Unde dicit Ut referat vnuſquiſqꝫ ⁊c. Ro.
2°. Reddet vnicuiqꝫ ſm̄ opera ſua. Et dicit corꝑis nō ſo
lum pro his que facit motū corporis ſed ꝓ his que men-
te geſſit. alias infideles nō punirenṫ. Et ideo cū dicit cor
poris intelligendū eſt id eſt pro his que geſſit dum vixit
in corpore.

Lectio tercia.

Scientes ergo timorez dñi hominib⁹
ſuademus: deo autē manifeſti ſum⁹
Spero autez ⁊ in cōſcientijs veſtris
manifeſtos nos eſſe. Non iterū cōmendam⁹
nos vobis: ſed occaſionē damus vobis glo-
riandi ꝓ nobis: vt habeatis ad eos q̄ in facie
gloriant̄ ⁊ non in corde. Siue eniz mente ex
cedimus deo. ſiue ſobrij ſumus vobis. Cari
tas enim xp̄i vrget nos eſtimātes hoc: quoni
am ſi vnus pro oībus mortuus eſt: ergo om
nes mortui ſunt. Et pro oībus mortuus eſt
xp̄s: vt ⁊ qui viuūt: iam nō ſibi viuāt: ſed ei
qui pro ipſis mortuus eſt ⁊ reſurrexit.

Oſtenſo qualiter ſancti ſe preparāt ad premiū eterne glo
rie: placēdo deo. hic oſtendit cōſequenter quomō prepa-
rant ſe ad hoc ꝓficiendo ꝓximo. Et circa hoc duo facit.
Primo oſtendit ſollicitudinē ſuā quā habet de ſalute ꝓ
ximoꝝ. Scdo vero hui⁹ ſollicitudinis cauſaz aſſignat ibi
Caritas xp̄i vrget nos ⁊c. Circa primū tria facit. Primo
ponit curā quā habet de ſalute ꝓximoꝝ perſuadēdo eis.
Scdo excludit quandā falſam ſuſpicionē ibi. Non iteruz
nos ⁊c. Tercio oſtendit ꝙ etiam in modo docendi proxi
moꝝ vtilitatē intendat ibi. Siue eñ mente ⁊c. Circa pri
mū duo facit. Primo ponit ſtudiū ſuū de vtilitate ꝓximo
rum. Scdo manifeſtat hoc ibi. Deo autē ⁊c. Dicit ergo.
Dico ꝙ oportet nos manifeſtari ante tribunal ⁊c. Et hec
cōſideratio inducit hoīes ad timendū iudiciū. Et ideo di-
cit. Scientes ergo timorē dñi id eſt q̄ pure ⁊ caſte timen
dus ſit dñs ieſus xp̄us ſuademus hominib⁹ vt timeant ⁊
vt credāt. Iob. 23. Conſiderans eū timore ſollicitor. Ie.
10. Quis nō timebit te o rex gentiū. Eſa. 8. Dominū ex-
ercituū ipm̄ ſanctificate ⁊c. Sed quia aliquis poſſꝫ dicere
ꝙ non ex gratia: ſed ex comodo ſuo ſuadebat hoībus. Et
ideo manifeſtat hoc eſſe falſuz duplici teſtimonio ſcꝫ dei.
Unde dicit. Deo autē manifeſti ſumus. quia ſcꝫ ex timo-
re dei loq̄mur. Deus eñ videt intentionē cordis noſtri.
Ie. 17. Prauū eſt cor hoīs ⁊ inſcrutabile et quis cogno-
ſcet illud? Ego dñs ⁊c. Io. 2. Ipſe ſciebat ⁊c. Item teſti-
monio cōſcientiarū ipſoꝝ. Unde dicit. Spero aūt in con-
ſcientijs veſtris ⁊c. ⁊ vere ſpero qꝛ ſic me exhibui vt vos
ſcire poſſitis nos eſſe probatos. ⁊ firmiter hoc tenere. ⁊ ſi
non cōfiteamini ore. ſ̄. 4. Cōmendantes noſmetipſos ad
omnē conſcientiā hominū ⁊c. ¶ Conſequēter qꝛ poſſent
credere ꝙ hoc dixerit aplus ad cōmendationē ꝓpriā: re-
mouet hāc ſuſpicionē falſam dicēs. Non iterū nos cōmen
damus vobis id eſt nō dicimus hoc ad cōmendationē no-
ſtrā. vt quaſi iterū velimus nos cōmendare. Supra enim
3°. ⁊ etiā 1ᵉ. corint. 3°. aliqua dixerat ad cōmendationē ſu-
am. Et ideo dicit. Iterū. infra. 10. Non eñ qui ſeipm̄ cō
mendat ⁊c. Sed hoc dicimus propter vtilitatē veſtram.
Quaſi dicat. Damus vobis occaſionē gloriādi id eſt ma-
teriā gloriādi. Pſeudo eñ per elationē gloriabanṫ dicen
tes ſe fuiſſe doctos ab aplīs. qui fuerūt a dño ſcꝫ a petro ⁊
iacobo qui erant colūne fidei. detrahētes in hoc apoſtolo
quaſi nō fuerit cum dño ieſu ⁊ volentes eius doctrinā de
ſtruere. Ut ergo ⁊ corinthij haberēt in quo gloriarenṫ cō
tra ipſos pſeudo ſcꝫ de gratia aplō data ⁊ vt eos refellant
⁊ non ſeducātur ab eis. ideo dicit hoc. Unde ſubdit. Ut
habeatis ad eos id eſt cōtra eos vel ad eos reprimendos
quid poſſitis dicere. Ad eos dico. qui in facie gloriant̄ et
non in corde. Qḋ tripliciter exponit̄. Primo ſic. In fa-
cie gloriant̄ id eſt interiorib⁹ obſeruantijs legalibus. qꝛ
ad litterā docebāt ſeruare legalia. Et nō in corde id eſt in
virtute xp̄i que eſt in corde. qꝛ in ſpiritualib⁹ ſicut aplus
qui in virtute crucis xp̄i dicebat. Mihi autē abſit gloria-
ri ⁊c. Item in facie gloriabanṫ id eſt in cōſpectu hominū
ſicut hypocrite faciūt. et non in corde id eſt in teſtimonio
conſciētie. ſicut apoſtol⁹. Unde dicit. Gloria noſtra hec
eſt ⁊c. Uel in facie gloriant̄. quia aliqua pretendebāt ex-
terius que tamē non ita ſentiebāt interius in corde ſcꝫ ꝙ
dicebāt ſe doctos ab apoſtolis. ⁊ ſequerenṫ eoꝝ doctrinaz
quā nitebanṫ deſtruere. Patet ergo qualiter apoſtol⁹ in
docendo proximoꝝ ſalutē procurabat. ¶ Sequit̄ videre
quomō ipſoꝝ ſalutē procurabat etiā in modo docēdi. Un
de dicit. Siue eñ mente ⁊c. Quod exponit̄ dupliciter.
Uno modo ſic. vt aplus dicat ſe excedere quādo loquitur
eis cōmendando ſe ſobriū eſſe quādo loquit̄ de cōmenda
tione ꝓpria. ſm̄ hoc dicit. Quocūqꝫ modo doceam⁹. vel
eſt honor dei. vel vtilitas ꝓximi. quia ſi excedimus men-
te id eſt cōmendamus nos. deo ſcꝫ eſt id eſt ad honorē dei
vel de ſeruādo iudicio dei ſiue ſobrij ſumus id eſt non al-
ta dicamus de nobis. Hoc eſt vobis id eſt ad vtilitatē ve
ſtrā. Sed aliter ⁊ eſt magis litteralis ſenſus. Dico ꝙ da
mus vobis occaſionē gloriandi ꝓ nobis. quia nos in om
nibus que facimus ⁊ etiā in modo faciēdi intendimus bo
nū veſtrum. Unde ſciendū eſt ꝙ apoſtoli ſunt medij inter
deū ⁊ populū. Deutro. 5. Ego ſequeſter ⁊ medius fui ⁊c.
Oportebat ergo ꝙ haurirēt a deo quod effunderēt popu
lo. Et ideo neceſſariū erat ꝙ quādoqꝫ eleuarent ſe per cō
templationē in deū ad percipiendū celeſtia. quādoqꝫ con
formarēt ſe populo ad tradendū que a deo perceperant. ⁊
hoc totū in eoꝝ vtilitatē cedebat. Et ideo dicit. Siue eñ
excedimus mēte. id eſt eleuamur ad hoc ꝙ percipiamus
dona gratiarū ⁊ hoc vt deo ſcꝫ vniamur qḋ fit per exceſſū
rerū temporaliū. p̄s. Ego dixi in exceſſu meo. Dyo⁹. Eſt
eñ extaſim faciens diuinus amor ⁊c. Siue ſobrij ſimus
id eſt cōmenſuremus nos vobis tradēdo diuina precepta
hoc eſt vobis. id eſt ad vtilitatē veſtrā. Sobrietas enim
idē eſt qḋ cōmenſuratio. Bria eñ in greco idē eſt qḋ mē-
ſura. Hec ſobrietas nō opponit̄ ebrietati que eſt de vino
que ad bella trahit in terra. ſed opponit̄ ebrietati que eſt
a ſpiritu ſancto que rapit hominē ad diuina de qua dicit̄
Cant. 5. Bibite amici ⁊ inebriamini cariſſimi. Nam illa
ſcꝫ ſobrietas eſt ꝓpter vtilitatē proximi. ſed hec ebrietas
eſt ꝓpter amorē dei. Huiuſmodi aūt deſcenſus ſignatus
eſt per deſcenſum angeloꝝ per ſcalam quā vidit Iacob.
Geñ. 28. Ioħ. 1. Uidebitis celū apertū ⁊c. ¶ Conſequē-
ter cū dicit. Caritas autē xp̄i ⁊c. Subiūgit apoſtolus cau
ſaz premiſſe ſollicitudinis. que quidē eſt caritas xp̄i. Cir
ca hoc autē duo facit. Primo oſtendit ſe vrgeri a caritate
xp̄i: ad procurandā ſalutez proximoꝝ. Scdo oſtendit vn-
de prouocet̄ caritas xp̄i in ipſo ibi. Eſtimantes hoc ⁊c. Di
cit ergo. Dico ꝙ ſiue excedim⁹ deo ſiue ſobrij ſimus vob

eſt ad vtilitatē veſtraꝫ. Et huiꝰ cauſa eſt. quia caritas xp̄i vrget nos ad hoc. Et dicit vrget quia vrgere idem eſt qd̄ ſtimulare. Quaſi dicat. Caritas xp̄i quaſi ſtimulꝰ ſtimulat nos ad faciendū ea que caritas imperat vt ſcꝫ ꝓcuremus ſalutē proximoꝝ. Hic eſt effectus caritatis. Ro. 8. Qui ſpiritu dei agunt id eſt agitant ꝛc. Canti. 8. Lampades eius vt lampades ignis ꝛc. Unde autē proueniat iſte ſtimulus caritatis. oſtendit cōſequenter ſubdēs. Eſtimātes hoc quoniā ſi vnus ꝛc. Et primo aſſignat rationeꝫ huius. Scd̄o exponit ibi. Et ꝓ omnibus mortuus eſt ꝛc. Dicit ergo. Dico ꝙ oīa pro vobis facimus qꝛ vrget nos caritas xp̄i. quia eſtimamꝰ ꝙ ſi vnus ſcꝫ xp̄s pro oībus mortuus eſt: ꝙ etiā nos ita viuamus id eſt ad vtilitatē veſtrā ꝙ etiā nobis mortui ſimus id eſt nihil curemꝰ de nobis. ſed de xp̄o ⁊ de his que xp̄i ſunt. Et hoc eſt quod dicit Si vnus ꝛc. Ro. 5. Cōmendat deus ſuam caritatē in nobis ꝛc. 1ᵉ. Petri. 2°. Xp̄us paſſus eſt ꝓ nobis ꝛc. Quod ergo infert. Ergo omnes mortui ſunt. exponit tribus modis. Primo vt dicat omnes mortui ſunt morte peccati in adam. Non eñ eſſet neceſſariū ꝙ xp̄us pro omnibꝰ moreret niſi omnes mortui fuiſſent morte peccati in adam. 1ᵉ. corinth. 15. Sicut in adā omnes ꝛc. Scd̄o vt dicat. Omnes mortui ſunt ſcꝫ veteri vite. Xp̄us eñ mortuus eſt ad delenda peccata. Ergo oēs debent mori veteri vite. ſcilicet peccāti ⁊ viuere vitā iuſticie. Ro. 6. Q enim mortuus eſt peccato ꝛc. ita ⁊ vos eſtimate vos mortuos eſſe ꝛc. Tercio ⁊ magis litteraliter. Ergo mortui ſunt omnes id eſt ita debet ſe quilibet reputare ac ſi eſſet mortuꝰ ſibiipſi. Col. 3. Mortui eſtis ꝛc. Et hunc modum exponit conſequēter cum dicit. Et pro omnibus mortuus eſt xp̄us. 1ᵉ. Joh. 2°. Mortuus eſt vt viuamus chriſto. Unde ſubdit. Ut ⁊ qui viuit ſcilicet vita naturali. iam nō ſibi viuat id eſt nō propter ſeip̄m ⁊ ꝓpter bonū ſuum tantū. ſed ei qui pro ip̄is mortuus eſt ⁊ reſurrexit ſcꝫ xp̄o. id eſt totā vitaꝫ ſuā ordinet ad ſeruitiū ⁊ honorē xp̄i. Gal. 2. Uiuo ego iaꝫ non ego ꝛc. Eccl. 29. Gratiā fideiuſſoris tui ne obliuiſcaris ꝛc. Et hoꝝ ratio eſt quia vnuſqſq; operās ſumit regulam operis ſui a fine. Unde ſi xp̄us eſt finis vite noſtre vitam noſtrā debemus regulare nō ſm̄ voluntatē noſtram ſed ſm̄ voluntatē xp̄i. Sic enim ⁊ xp̄us dicebat. Joh. 6. Deſcendi de celo nō vt facerē voluntatē meam ꝛc. Nota autē ꝙ duo dicit ſcꝫ ꝙ mortuus eſt xp̄us ⁊ ꝙ reſurrexit ꝓ nobis. Ubi duo exiguntur a nobis. Quia enim mortuus eſt pro nobis ⁊ nos debemus mori nobiſmetip̄is id eſt ꝓ ip̄o abnegare noſip̄os. Unde dicebat. Luc. 9. Qui vult venire poſt me abneget ſemetip̄m ꝛc. Quia vero xp̄us reſurrexit pro nobis. ⁊ nos debemus ita mori peccato ⁊ veteri vite ⁊ nobiſipſis. ꝙ tamen reſurgamus ad nouam vitam xp̄i. Rom. 6. Quomodo xp̄s ſurrexit a mortuis per gloriā patris ita ⁊ nos in nouitate ꝛc. Et propter hoc dominus nō dixit ſolum abneget ſemetip̄m ⁊ tollat crucē ſuam. ſed addidit ⁊ ſequat me ſcꝫ in nouitate vite proficiendo in virtutibus. Ps. Ibūt de virtute in virtutē ꝛc.

Lectio quarta.

Itaq; nos ex hoc neminē nouimus ſcd̄m carnē. Et ſi cognouimus ſcd̄m carnē xp̄m iam nouimus: Si qua ergo in xp̄o noua creatura vetera tranſierunt: ecce facta ſunt omnia noua.

Poſito quomodo ſancti p̄parant ſe ad ſuſceptionē glorie celeſtis placendo deo ⁊ proficiendo proximo. hic conſequēter oſtendit quomodo p̄parant ſe ad hoc idem abdicando a ſe carnalē affectuꝫ. Et circa hoc tria facit. Primo ponit abdicationē carnalis affectus Secūdo excludit inſtantiam. ibi. Et ſi cognouimus ꝛc. Tercio concludit intentum. ibi. Si qua ergo in chriſto ꝛc. Dicit ergo primo. Ex quo ergo adeo certi ſumus de gloria eterna. Ita ꝙ nos ex hoc neminē ſcd̄m carnem nouimus. Ubi nota ꝙ ſcd̄m carnem eſt quedā determinatio. ⁊ poteſt dupliciter exponi: ſcd̄m ꝙ dupliciter cōſtructio fieri poteſt. Uno modo vt ly ſcd̄m carnem conſtruatur cum hoc accuſatiuo neminē. ⁊ ſic exponit glo. Neminem ſcd̄m carnem. id eſt carnaliter viuentem approbamus. Ex quo enim quilibet debet mori: non approbamus eum qui carnaliter viuit. Et hoc modo accipit caro. Rom. 8. Uos autem in carne non eſtis ꝛc. Alio modo neminē ſcd̄m carnem. id eſt ſm̄ carnales legis obſeruantias viuentē nouimus. id eſt approbamus: ⁊ hoc modo accipit caro. Phil. 3. Qui confidunt in carne. id eſt in carnalibus legis obſeruantijs ꝛc. Tercio neminē ſcd̄m carnē. id eſt ſcd̄m carnis corruptionem nouimus. id eſt reputamus. Licet enim fideles adhuc carnem corruptibilē gerant tamen in ſpe iam habēt corpus incorruptibile. Unde nō reputant ſe ſcd̄m ꝙ modo carnem corruptibilē habent ſed ſcd̄m ꝙ habituri ſunt corpus incorruptibile. Hoc modo accipit caro. 1ᵉ. corint. 15. Caro ⁊ ſanguis regnū dei nō poſſidebūt. Alio modo poteſt conſtrui vt ly ſcd̄m carnē conſtruat cum hoc verbo nouimus. Et ſic eſt ſenſus. Dico ꝙ ex quo non debemus nobis viuere ſed ei qui pro nobis mortuus eſt. itaq; nos ex hoc neminē ſcd̄m carnem nouimus. id eſt nō ſequimur in aliquo carnalē affectum nec aliqueꝫ hoc modo reputamus. Et hoc modo accipit illud Deut. 33°. Qui dixerit patri ſuo ⁊ matri neſcio vos ꝛc. Et ſic ly ſcd̄m carnem refertur ad cognoſcentē. ſed in prima expoſitōe referebatur ad cognitū. Quia vero aliquis poſſet dare inſtantiam de xp̄o quod ſaltem cognouiſſet eum ſcd̄m carnē. ideo conſequēter hoc remouet dicens. ꝙ ſi cognouimus ꝛc. Circa quod ſciendū eſt ꝙ manicheus adducebat verba iſta pro ſe in fulcamentū ſui erroris. Ipſe enim dicebat xp̄m nō habuiſſe verū corpus. nec fuiſſe ex ſemine dauid natū. Et ſic Auguſt. dicit in libro cōtra fauſtum. Si quis cōtra eum allegaret verbū apoſtoli ad Ro. 1. Qui factus eſt ei ex ſemine dauid ſcd̄m carnē. ⁊ illud. 1ᵉ. Thi. 3. Et manifeſte magnū eſt pietatis ſacramētū quod manifeſtatū eſt in carne ꝛc. ⁊. 2ᵉ. Thi. 2°. Memor eſto dominū ieſum xp̄m reſurrexiſſe a mortuis ex ſemine dauid ꝛc. Reſpondebat ꝙ apoſtolus aliquādo fuerat huiꝰ opinionis ſcꝫ ꝙ fuiſſet ex ſemine dauid ⁊ ꝙ verū corpus habuiſſet: ſed poſtea hanc opinionē mutauit ⁊ correxit ſe hic. Unde dicebat Et ſi cognouimus ſcd̄m carnem xp̄m id eſt ſi fuerimus aliquādo huius opinionis ꝙ xp̄us habuiſſet veram carnē. ſed nūc iam nō nouimus id eſt modo mutauimus illā opinionē et non credimus ita. Quod quidē dupliciter improbat Auguſti. primo quia de eo quod falſo putamus nullus dicit nouimus ſed opinamur. Cū ergo apoſtolꝰ vtatur hic hoc verbo cognouimꝰ videtur ꝙ nō aliquādo falſo putauerit. Secundo quia ſupra apoſtolus dicit. Neminē nouimus ſcd̄m carnem. Si ergo verū eſſet quod dicit Manicheus apoſtolus nullū cognoſceret habere veruꝫ corpus. quod eſt falſum. Eſt ergo falſū quod manicheus dicit. Et ideo aliter eſt exponendū ſcd̄m veritatē ⁊ dupliciter. Uno modo vt ſumat hic caro pro corruptiōe carnis. 1ᵉ. corinth. 15 Caro ⁊ ſanguis ꝛc. Et nūc eſt ſenſus. Et ſi cognouimꝰ aliquando xp̄m ſcd̄m carnem id eſt habere eū carnem corruptibilē ante paſſionem. ſed nūc iam non nouimus ſcꝫ eūꝫ habere carnē incorruptibilē. qꝛ Rom. 6. dicitur xp̄us reſurgens ex mortuis iam nō moritur ꝛc. Alio modo ſcd̄m glo. vt ly ſi aliquādo ſcd̄m carnem xp̄m cognouimus referatur ad ſtatū pauli ante conuerſionē ad xp̄m. Quod vero ſequit ſed nūc iam non nouimus. referatur ad ſtatum

eius poſt cõuerſionē. Et ſic eſt ſenſus. Et ego ⁊ alij iudei infideles aliquando id eſt ante conuerſionē meā cognouimus xp̄m ſcḋm carnē. id eſt ſcḋm ꝙ carnaliter opinati ſumus de xp̄o ſcꝫ eum eſſe tantū hominē et ꝙ venit tantum ad carnales obſeruantias legis. ſed iam id eſt poſtꝙ̄ conuerſus ſum nō nouimꝰ. id eſt hec opinio ceſſauit. ymmo credo ꝙ ſit verus deus ⁊ ꝙ non ſit colendus per carnales obſeruantias. Unde dicebat. Gal'. 5. Si circumcidimini xp̄us nihil vobis ꝓderit. Poteſt ⁊ aliter exponi: vt hoc quod dicit ⁊ ſi cognouimus ⁊c. dicat apoſtolꝰ in perſona omniū apoſtoloꝝ xp̄i: et ſic videtur reſpōdere vltime expoſitiōi huius quod dicitur neminē cognouimus. Unde ſciendū eſt ꝙ Auguſt. exponēs illud. Joh. 16. Expedit vobis vt ego vadam. Ubi ratio dn̄i ad hoc ſubdit. ſi enī non abiero paraclytus non veniet ad vos. Dicit ꝙ hoc ideo erat quia diſcipuli carnaliter amantes xp̄m afficiebantur ad ip̄m ſicut carnalis homo ad carnalē amicum. et ſic nō poterant eleuari ad ſpiritualē dilectionē que etiam ꝓ abſente multa facit pati. Ut ergo radicaretur in eis affectus ſpiritualis qui eſt a ſpiritu ſancto ⁊ ceſſaret carnalis: dixit eis dominꝰ. Pax vobis ⁊c. Hoc ergo apoſtolꝰ in perſona omniū diſcipulorū cōmemorans dixit. Et ſi cognouimus id eſt ſi adheſimus xp̄o aliquādo ſcꝫ quādo nobiſcuꝫ erat preſentia corporali ſcḋm carnem. id eſt ſcḋm carnalē affectum ſed iam nō nouiꝰ id eſt iam iſte affectus ceſſauit a nobis per ſpiritū ſanctum qui datus eſt nobis. ¶ Conſequenter cū dicit. Si qua igit̄ in xp̄o ⁊c. Ex premiſſis concludit quendā effectum eſſe conſecutū ſcꝫ nouitatis in mūdo. et ideo dicit. Si qua igitur. id eſt ſi aliqua in xp̄o. id eſt in fide xp̄i. vel per xp̄m noua creatura eſt facta Gal'. 5. In xp̄o ieſu neqꝫ preputiū neqꝫ circūciſio ⁊c. Ubi notandum ꝙ innouatio per gratiā dicit̄ creatura. Creatio enim eſt motus ex nihilo ad eſſe. Eſt autē duplex eſſe: nature ⁊ eſſe gratie. Prima creatio facta fuit qua creature ex nihilo producte ſunt a deo in eſſe nature. ⁊ tunc creatura erat noua. ſed tamen ꝑ peccatū inueterata eſt. Tren. 3. Ueturtam fecit pellē meam ⁊c. Oportuit ergo eſſe nouā creationē per quam producerent̄ in eſſe gratie. que q̄deꝫ creatio eſt ex nihilo. quia qui gratia carēt nihil ſunt. 1ᵉ. cor. 13. Si nouerim myſteria omnia ⁊c. caritatē autem nō habeam ⁊c. Job. 18. Habitēt in tabernaculo illius ſocij eiꝰ qui non eſt. i. peccati. Aug'. Peccatū enī nihil eſt. ⁊ nihil fiūt homines cū peccant. Et ſic patet ꝙ infuſio gratie eſt quedaꝫ creatio. Si ergo aliqua creatura facta eſt noua per ip̄m: vetera tranſierūt ei. Hoc quidem ſumptū eſt Leuitici. 26. vbi dicit̄ Nouis ſuperuenientibus vetera ꝓijcietis. Ex quo ſic argumentarūt. Si oīa noua facta ſunt et ſcḋm legem nouis ſuperuenientibus vetera ſunt ꝓijcienda ergo ſi qua creatura eſt: vetera tranſierūt ei. id eſt tranſire debēt ab eo. vetera autē que tranſire debēt ſunt legalia. Ro. 7°. Seruiamus in nouitate ſpiritus. ⁊ nō in vetuſtate littere. Item errores gentiliū. Eſa. 26. Uetus error abijt. Item corruptiōes peccati. Rom̄. 6. Uetus homo noſter ⁊c. Quibꝰ quidē in nobis tranſeūtibus virtutes cōtrarie hijs vicijs debent in nobis innouari. Apoc. 21°. Et dixit qui ſedebat in trono. Ecce noua facio oīa.

Lectio quinta.

Omnia autem ex deo qui nos reconciliauit ſibi per xp̄m: et dedit nobis miniſteriū reconciliationis. Quoniam quidem deus erat in xp̄o mūdum reconcilians ſibi. non reputans illis delicta ipſorum. ⁊ poſuit in nobis verbum recōciliationis. Pro xp̄o ergo legatione fungimur tanꝙ̄ deo exhortante per nos Obſecramus pro xp̄o: reconciliamini deo. Eum qui non nouerat peccatum pro nobis peccatū fecit: vt nos efficeremur iuſticia dei in ipſo.

Poſtꝙ̄ apoſtolus in ſuperioribꝰ tractauit de premio ſanctoꝝ ⁊ de preparatiōe ad ſuſceptionē eius: hic conſequēter agit de cauſa vtriuſqꝫ. Et circa hoc tria facit. quia primo oſtendit auctorē omniū predictoꝝ eſſe deum. Secūdo cōmemorat beneficiū a xp̄o collatum. ibi. Qui recōciliauit ⁊c. Tercio beneficij vſum. ibi. Pro xp̄o ergo legatione ⁊c. Dicit ergo. Dixi ꝙ intendimus ſalutē proximoꝝ ⁊ vetera tranſierūt. ſed hec omnia ſunt nobis ex deo patre. vel ex deo auctore. Rom̄. 11. Ex ip̄o et in ip̄o ⁊ per ipſum ſunt omnia Jaco. 1. Omne datū optimū ⁊c. Sequit̄ beneficiū ſuſceptū a deo ibi. Qui reconciliauit ⁊c. Ubi primo ponit ip̄m beneficiū collatum. Secūdo exponit ibi. Quoniā quidem deus ⁊c. Cōmemorat autē duplex beneficiuꝫ per xp̄m collatū. Unuꝫ cōmune. aliud ſpeciale. Cōmune quidem toti mūdo ſcꝫ recōciliationis ad deum. ⁊ hoc eſt quod dicit. Qui ſcꝫ deus pater recōciliauit. id eſt pacificauit nos ſibi ⁊ hoc per xp̄m. id eſt per incarnatū verbuꝫ. Homīes enim erant inimici dei ꝓpter peccatū. xp̄us autem hanc inimicitiā abſtulit de medio: ſatiſfaciēs pro peccato. Et fecit concordiā. Col'. 1°. Pacificans per ſanguinem crucis eius ſiue que in terris: ſiue que in celis ⁊c. Et ideo dicit. per xp̄m. Rom̄. 5. Recōciliati ſumus deo per mortē ⁊c. Speciale autē beneficiū eſt apoſtolis collatum ſcꝫ ꝙ ip̄i ſint miniſtri huius reconciliatiōis. Unde dicit. Et dedit nobis ap̄lis vicarijs xp̄i miniſteriū huius reconciliatiōis. Supra. tercio Miſtros nos elegit ⁊c. p̄s. Suſcipiant mōtes id eſt apoſtoli pacē populo ſcꝫ a domino. ¶ Conſequēter cū dicit. Quoniā quidē ⁊c. Exponit que dixit. primo primū. Scḋo ſecundū. ibi. Poſuit in nobis ⁊c. Dicit ergo. Dico ꝙ deus recōciliauit nos ſibi. et hoc modo. Inimicitie enī inter deuꝫ ⁊ hominē erant propter peccatū. vt dictū eſt. ſcḋm illud Eſa. 59. Peccata veſtra diuiſerūt ⁊c Deſtructo ergo peccato per mortē xp̄i. inimicitie iā ſolute ſunt. Et hoc eſt quod dicit. Quoniā quidē deus erat in xp̄o per vnitatē eſſentie. Joh. 14 Ego in patre ⁊ pater in me eſt. Uel deus erat in xp̄o per xp̄m mundum ſibi recōcilians. Ro. 5. Reconciliati ſumus deo ⁊c. Et hoc nō reputans illis delicta ip̄oꝝ. id eſt non habens in memoria illoꝝ delicta tam actualia ꝙ̄ originalia ad puniendū: pro quibus xp̄us plene ſatiſfecit. Et ſcḋm hoc dicitur nos recōciliaſſe ſibi inquantū nō imputat delicta noſtra nobis. p̄s. Beatus vir cui nō imputabit dominꝰ peccatū. ¶ Conſequēter cū dicit. Et poſuit in nobis ⁊c. Exponit ſecundū ſcꝫ de beneficio ap̄lis collato. Quaſi dicat Hoc modo dedit nobis miniſteriū recōciliatiōis quia poſuit in nobis verbū reconciliatiōis. id eſt dedit virtutē et inſpirauit in cordibus noſtris vt annūciemus mūdo hanc reconciliationē eſſe factam per xp̄m. Et hoc faciēdo inducimus homīes vt conformēt ſe xp̄o per baptiſmū. Je. 1°. Ecce dedi verba mea ⁊c. ¶ Conſequēter cum dicit. Pro xp̄o ergo legatiōe ⁊c. Oſtendit vſum beneficij ⁊ primo ꝙ̄tum ad ſecundū beneficiū collatū apoſtolis. Scḋo ꝙ̄tum ad primū collatū omnibus. ibi. Obſecramus pro xp̄o ⁊c. Dicit ergo. Ex quo deus poſuit verbū reconciliatiōis debemus eo vti. Et hoc eſt ergo ꝙ fungimur legatione pro xp̄o id eſt ſumus legati xp̄i. Ephe. 6. Pro quo legatione fungimur in cathena iſta ⁊c. Et ydoneitas ad hāc legationem eſt nobis ex virtute dei que eſt in me. Et ideo dicit. Tanꝙ̄ deo exhortāte per nos: quia deus qui in nobis loquitur dat nobis ydoneitatē ad hanc legationē. Math. 10. Non vos eſtis qui loquimini ⁊c. Infra. 13°. An experi-

rimentum queritis eius qui in me ꝛc. ¶ Conſequenter cum dicit. Obſecramus ꝛc. Subdit quantuꝫ ad vſum primi beneficij. Et primo inducit ad vſum. Secundo oſtēdit vnde aſſit nobis facilitas ad ipſum vſum ibi. Cum enim qui ꝛc. Dicit ergo. Ex quo deus fecit reconciliationē: et nos ſumus legati dei in hoc obſecramus ꝛc. Blande alloquitur cum poſſet imperare. 2. Ti. vltimo. Argue. obſecra. increpa ꝛc. Ad phile. Poteſtatem habens imperandi ꝛc. Obſecramus inquā ꝓ chriſto id eſt ꝓpter amorem chriſti reconciliamini deo. Uidetur aūt hoc eſſe contrariū ei quod dicit ꝙ deus reconciliauit nos ſibi. Si ergo ipſe reconciliauit quid neceſſe eſt vt nos reconciliemur. Jam enī reconciliati ſumus. Ad hoc dicendū ꝙ deus recōciliauit nos ſibi vt cauſa efficiens ſcꝫ ex parte ſua. ſed vt ſit nobis meritoria: oportet etiam ꝙ fiat reconciliatio ex parte noſtra. Et hoc quidem fit in baptiſmo et in penitentia. ⁊ tunc ceſſamus a peccatis. Unde auteꝫ aſſit nobis huiuſmodi facultas recōciliandi deo oſtendit ex hoc ſcꝫ ꝙ dedit nobis poteſtatem iuſte viuendi qua poſſum⁹ abſtinere a peccatis: et hoc faciēdo recōciliamur deo. Et ideo dicit. Eum qui non ꝛc. Quaſi dicat. Bene poteſtis reconciliari. quia deus ſciliꝫ pater eum ſcilicet chriſtuꝫ qui non nouerat peccatum. j. Pe. 2. Qui peccatuꝫ non fecit ꝛc. Jo. 8. Quis ex vobis arguet me ꝛc. ¶ Pro nobis fecit peccatuꝫ. Quod tripliciter exponit̄. Uno modo quia conſuetudo veteris legis eſt vt ſacrificium pro peccato peccatum nominet̄ Oſee. 4. Peccata populi mei comedent id eſt oblata ꝓ peccato. Tūc eſt ſenſus. Fecit peccatum id eſt hoſtiam vel ſacrificium ꝓ peccato. Alio modo quia peccatum aliquando ſumitur ꝓ ſimilitudine peccati vel ꝓ pena peccati. Ro. 8. Miſit deus filium ſuuꝫ in ſimilitudine peccati ꝛc. id eſt de ſimilitudine peccati damnauit peccatum. Et tunc eſt ſenſus. Fecit peccatum id eſt fecit eum aſſumere carnem mortalem ⁊ paſſibilem. Tertio modo quia aliquando dicitur hoc eſſe hoc vel illud nō quia ſit: ſed quia opinant̄ homines ita eſſe. Et tūc eſt ſenſus. Fecit peccatum id eſt fecit eum reputari peccatoreꝫ. Eſa. 53. Cum iniquis reputatus eſt. Et hoc quidem fecit vt nos efficeremur iuſticia id eſt vt nos qui peccatores ſumus efficeremur non ſolum iuſti: immo ipſa iuſticia id eſt iuſtificaremur a deo: vel iuſticia quia non ſolum nos iuſtificauit: ſed etiam voluit ꝙ per nos alij iuſtificarent̄. Juſticia dico dei non noſtra. Et in chriſto id eſt per chriſtū. Uel aliter vt ipſe chriſtus dicatur iuſticia. Et tunc eſt ſenſus. vt nos efficeremur iuſticia id ē vt inhererem⁹ chriſto per amorem ⁊ fidem: qui chriſtus eſt ipſa iuſticia. Dicit autē dei vt excludat iuſticiam hominis que eſt qua homo confidit de ꝓprijs meritis Ro. jo. Ignorantes dei iuſticiam ꝛc. In ipſo ſcꝫ xp̄o id eſt ꝑ chriſtum. qꝛ ipſe factus ē nobis iuſticia. j. corin. j.

Incipit capitulum ſextū

Adiuuantes auteꝫ exhortamur ne in vacuum gratiam dei recipiatis. ait eniꝫ tempore accepto exaudiui te: et in die ſalutis adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies ſalutis. Nemini dantes vllam offenſioneꝫ vt non vituperetur miniſterium noſtrum: ſed in omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut dei miniſtros. In multa patientia. in tribulationibus. in neceſſitatibus. in anguſtiis. in plagis. in carceribus. in ſeditionibus. in laborib⁹. in vigilijs. in ieiunijs.

Supra apoſtolus cōmendauit miniſterium apoſtolatus: hic cōſequenter ipſum miniſteriū ſibi cōmiſſuꝫ ad vtilitatem ſubditorum exequit̄. Et circa hoc duo facit. Primo hortat̄ eos in generali ad oīa que cōmuniter ſunt neceſſaria ad bonā vitam. Secundo hortat̄ eos de quodā ſpeciali ſuffragio fiendo ſanctis in hieruſalem. et hoc octauo ca ibi. Notū aūt vobis facim⁹ frēs ꝛc. Circa p̄mū aūt duo facit. Primo hortat̄ eos ad bona preſentia. Secundo cōmendat eos de bonis in p̄terito factis. ⁊ hoc ſeptimo ca. ibi: Has igit̄ habentes ꝓmiſſiones ꝛc. Circa p̄mū tria facit. Primo hortat̄ in generali ꝙ gratia dei non vtant̄ in vanum. Secūdo oſtēdit grām dei eis eſſe collatā ibi. Ait enī tempore accepto ꝛc. Tertio docet eos in ſpeciali modum vtendi dicta gratia ibi. Nemini dantes vllam offenſionem ꝛc. Dicit ergo p̄mo. Ex quo facultas adeſt nobis ad bene oꝑandum ⁊ hoc ē grā dei. nos aūt ad hoc ꝓ xp̄o legatione fungimur. Ideo adiuuātes nos ſcꝫ p̄dicationibus exemplis ⁊ exhortationib⁹. ꝓuer. 18. Frater q̄d adiuuat̄ a fratre ꝛc. Uel adiuuātes ſcꝫ deū. 1. corin. 3. Adiutores dei ſumus. Sꝫ ꝯtra Eſa. 40. Quis adiuuit ſpūm dn̄i ꝛc. Non ergo bene dicit̄. Adiuuātes deum. Rn̄ſio. ꝙ iuuare deuꝫ poteſt intelligi vel ei vires miniſtrare ad aliq̄d agendum ⁊ ſic nullus iuuat deum nec iuuare poteſt. Uel eius mandatū exequi: ⁊ ſic ſancti hoīes deuꝫ iuuare dicūt̄ exeq̄ndo eius mandata. Nos igit̄ ſic iuuantes hortamur vos. Ro. 12. Qui exhortat̄ ꝛc. Hoc ſcꝫ exhortamur ne in vacuum gratiam dei recipiatis. Quaſi dicat. Ne receptio gratie ſit vobis inutilis ⁊ vacua. Quod tunc contingit quādo ex perceptionee gratie quis non ſentit fructuꝫ. Qui quidē duplex eſt ſcꝫ remiſſio peccatoꝝ Eſa. 27. Hic eſt oīs fructus ꝛc. Et vt homo iuſte viuēdo ꝑueniat ad gloriam celeſtem. Ro. 6. Habetis fructū veſtrū ꝛc. Quiſcūq; ergo gratia ꝑcepta non vtit̄ ad vitandū peccata ⁊ cōſequendū vitam eternam: hic gratiā dei in vanum recipit phil̄. 2. Non in vacuū cucurri ꝛc. Et ne aliquis dubitaret de ꝑceptione hui⁹ gratie a deo. ideo conſequēter aplus ꝓbat eos iam recepiſſe gratiam hanc: vel paratā habere ad recipiendū dicens. Ait enī tempore ꝛc. Et circa hoc duo facit. Primo inducit auctoritatē ꝓphete. Secundo inductam adaptat ad ꝓpoſitum ibi. Ecce nūc tempus ꝛc. Dicit ergo primo. Dico ꝙ paretis vos ad fructuoſe ꝑcipienduꝫ gratiā q̄ vobis eſt collata vel parata. Ait enī dn̄s per Eſa. 49. Tempore accepto ꝛc. Circa qđ ſciēdū eſt ꝙ domin⁹ dicit̄ facere nobis grām vel exaudiendo nos in petitionibus noſtris. vel iuuando in oꝑationib⁹ noſtris. ſed exaudit vt ꝑticipam⁹ qđ petimus. Jac. 1. Si quis indiget ſapientia poſtulet ꝛc. Adiuuat vt ꝑficiam⁹ qđ operamur. pſ. Niſi qꝛ domin⁹ adiuuit me ꝛc. Et hec duplex eſt grā: ꝑueniens ſcꝫ ⁊ cooꝑans vel ſubſequēs que quidē neceſſaria eſt nobis ad obtinendum. Et p̄mo gratiā preuenientē quam optare debemus vt ſimus accepti a deo. pſ. Pro hac orabit ad te oīs ſanctus. Et q̄tum ad hoc dicit. In tempore accepto id eſt acceptionis ⁊ gratificationis. hoc enī accepto fit quod gatis fit. Ro. 4. Beatitudinem hominis cui deus accepto fert iuſticiam ꝛc. Exaudiui te id eſt acceptaui te. Uel in tempore accepto id eſt in tempore gratie. Et hoc modo gratia preueniens dicitur illa per quam liberamur a peccatis. Gratia vero ſubſequens dicitur per quam virtutes nobis et perſeuerantia in bono conferuntur. Secundo neceſſaria eſt nobis gratia cooperans et hanc petebat. pſ. Et miſericordia eius ſubſequatur me ꝛc. Et quātum ad hoc dicit: In die ſalutis adiuui te. Tempus enim ante chriſtum non fuit dies ſed

nōr. Ro.13. Nox preceſſit ⁊c. Sed tempus chriſti dicitur
dies: et non ſolum dies ſed dies ſalutis. Ante enim non
erat ſalus: quia nullus ad finem ſalutis perueniebat. ſcꝫ
ad viſionem dei. ſed modo quando iam nata eſt ſalus in
mundo homines ſaluteꝫ ſequunt̄. Matth.j. Uocabis no
men eius Jeſum. Jpſe enim ſaluum faciet populum ⁊c.
j. Pe.4. Operamini veſtram ſaluteꝫ. Et hoc fit auxilio
gratie cooperantis qua per noſtra opera peruenimus ad
vitam eternam Philipeñ.2. Deus eſt qui operatur. ⁊c.
¶ Conſequenter auctoritatē inductam adaptat ad ꝓpoſi
tum dicens. Ecce nūc ⁊c. Quaſi dicat. Hec que dixit do-
minus de tempore gratie ꝑ ꝓphetam implent̄ modo. q̄a
ecce nunc tempuus acceptabile id ē gratificatiōis ꝑ quaꝫ
exaudimur a deo. qꝛ iam venit plenitudo temporis ſcꝫ in-
carnationis xp̄i. Gal.4. Et hoc q̄tum ad p̄mam partem
auctoritatis. pſ̄. Tempus beneplaciti deus. Ecce nunc
dies ſalutis: in quo ſcꝫ adiuti gratia cooperante poſſumꝰ
operari ad conſeq̄ndū ſalutem eternam Jo.9. Me opor
tet operari ⁊c. Gal.6. Dum tempus habemꝰ ⁊c. ¶ Cōſe-
quenter cum dicit. Nemini dantes ⁊c. Docet modū vten
di gratia eis collata. Et p̄mo in generali qualiter ſcꝫ inua
cuum nō recipiat̄. Secūdo in ſpeciali ibi. Jn multa patiē
tia ⁊c. Dicit ergo. ſic vtendū eſt gratia vt dantes nemini
vllam offenſionē. Nam gratia ad duo dat̄: ſcꝫ ad vitandū
mala et ad operandū bona. Et ideo duo docet: vt ſcꝫ vite
mus mala et q̄tuꝫ ad hoc dicit. Nemini dantes ⁊c. quod
poteſt dupliciter exponi. Uno modo vt referat̄ ad ap̄los.
quaſi dicat. Nos adiuuantes vos exhortamur. Nos dico
nemini vllam dantes offenſionem. qꝛ ſi ꝑ malā vitam ali-
quos offenderemus vituperaretur miniſteriuꝫ noſtrum ⁊
contemneretur predicatio noſtra. Ro.2. Nomen dei per
vos blaſphematur Gregorius. Cuius vita deſpicitur re-
ſtat vt eius predicatio contemnatur. Unde publicus et fa
moſus peccator cauere debet ſibi ne p̄dicet al's peccat̄.
pſ̄. Peccatori autē dixit deus ⁊c. Alio modo vt referat̄
ad ſubditos. q̄ſi dicat. Hortamur vos ne inuacuū ⁊c. Uoſ
dico nemini dantes vllam ⁊c. id eſt non faciētes aliquid
vnde alij ſcandalizent̄. 1. Corin.10. Sine offenſione eſto-
te ⁊c. Ro.14. Nō ponatis offendiculuꝫ ⁊c. Et ratio huiꝰ
eſt vt non vituperet̄ ⁊c. id eſt ita irreprehēſibiliter vos ha-
beatis vt miniſteriū noſtruꝫ id eſt ap̄latus noſter nō vitu
peret̄. Quando em̄ ſubditi male ſe habent vituperiū eſt
prelatis. 1. Pe.2. Conuerſationē veſtrā inter gentes ⁊c.
Uel vt non vituperetur cōmune miniſteriuꝫ quo ad vos
et nos q̄ ſumus miniſtri dei. Nos dico ſumꝰ miniſtri dei
ad exequendū voluntatem eius in nobis ⁊ in alijs. Sed
vos ad exequendū voluntatem eius in vobis tantū Eſa.
61. Uos ſacerdotes dn̄i vocabimini ⁊c. ¶ Conſequenter
cum dicit. Sed in om̄ibus exhibeamꝰ ⁊c. Docet eos mo
dum vtendi percepta gratia q̄tum ad bona operāda. Di-
cit ergo. Nemini demus vllaꝫ offenſionē. ſed exhibeamꝰ
nos ⁊ vos opere ⁊ ſermone in omnibꝰ q̄ ad virtutes perti-
nent tales quales debent eſſe miniſtri dei. vt ſcꝫ cōforme-
mus nos deo faciendo eius voluntatē. Ecc.10. ƒm iudicē
populi: ſic ⁊ miniſtri eius. 1. cor.4. Sic nos exiſtimet ho
mo vt miniſtros ⁊c. ¶ Conſequenter cum dicit. Jn multa
patientia ⁊c. Oſtendit in ſpeciali quō nos debemus exhi
bere ſicut dei miniſtros in vſu gratie collate. Et hoc q̄tuꝫ
ad tria. Primo q̄tum ad exteriorē operationē. Secundo
q̄tum ad maiorem deuotionē ibi. Os noſtrum patet ⁊c.
Tertio q̄tum ad infideliū vitationeꝫ ibi. Nolite iugū du
cere ⁊c. Circa p̄mū tria facit: ƒm tria in quibꝰ conſiſtit ope
ratio exterior. Primo em̄ conſiſtit in ſufferentia malorū.
Et q̄tuꝫ ad hoc dicit. Jn multa patientia ⁊c. Secūdo in
operatione bonorū. ⁊ q̄tum ad hoc dicit. Jn caſtitate ⁊c.
Tertio in mutua cooperatione bonoꝝ ad mala, ⁊ q̄tum
ad hoc dicit. Per arma iuſticie ⁊c. Eſt ergo neceſſaria in
malis ſuſtinendis virtus patientie. Unde dicit Jn multa
patientia ⁊c. Ubi tria facit. Primo inducit ad patientiaꝫ
Et hoc qꝛ in pſ. legit̄. Bene patientes erunt vt annunciēt
Et q̄tum ad hoc dicit. Jn multa patientia ꝓuer.19. Do
ctrina viri ꝑ patientiā noſcit̄. Luc.21. Jn patiētia veſtra
paſſidebitis animos veſtras. Dicit in multa id eſt ꝓpter
multas tribulationes que occurrūt. Secūdo oſtendit viā
patientie in generali ⁊ hoc in ſupuentione maloꝝ. Unde
dicit. Jn tribulationibꝰ Ro.12. Jn tribulatione patien-
tes. Act.14. Per multas tribulatiōes ⁊c. Et in defectu
neceſſarioꝝ. Unde dicit. in neceſſitatibꝰ ſcꝫ eoꝝ que ſunt
neceſſaria ad vitam. pſ̄. De neceſſitatibus meis ⁊c. Ter-
tio oſtendit materiā patientie in ſpeciali. Et p̄mo in his q̄
pertinent ad tribulationes que ſunt volūtarie ⁊ hoc q̄tū
ad tribulationes que ꝑtinent ad animā et ſic dicit. Jn an-
guſtijs ſcꝫ cordis: quādo ſcꝫ ſic artat̄ aduerſis vt non pa-
teat via euadēdi Heb.11. Angnſtiati afflicti ⁊c. Jtē quā-
tū ad tribulationes que ſunt in corpore et ſic dicit. Jn pla
gis ſcꝫ illatis ab alijs. Et carceribus Act.16. Cum mul-
tas plagas ei īpuliſſent ⁊c. īfra.11. Jn carceribꝰ abūdātiꝰ:
in plagis ſupra modū ⁊c. Jn ſeditionibꝰ ſcꝫ totiꝰ ppl̄i cō-
moti act.19. Periclitamur argui ſeditiōis hodierne ⁊c.
Secundo in his que ꝑtinent ad neceſſitates. Neceſſitas
aūt aliquādo eſt volūtaria. Et ſic dicit. Jn laboribꝰ ꝓpria
manu operando apud corinthios qꝛ auari erāt ne eos gra
uaret ſumptibus. Et apud theſſaloniceñ. qꝛ erant ocioſi
vt daret exempluꝫ exercitij. Act.11. Ad ea que mihi opꝰ
erant ⁊c. Jn vigilijs ꝓpter predicationes infra.11. Jn vi
gilijs in ieiunijs aliquādo voluntarijs: aliquādo inuolū-
tarijs ꝓpter penuriā. 1. corin.9. Caſtigo corpus meū ⁊c.
Sed contra hoc eſt quod dicitur. Matth.jj. Jugum meū
ſuaue eſt. Hic vero dicit̄ in tribulationibꝰ multis ⁊c. Nō
ergo ſuaue ſed grauiſſimū. Reſpondeo. Hec ſunt in ſeip-
ſis aſpera. ſed propter amorem et interiorē feruorem ſpi-
ritus dulcorant̄ Unde aug. Om̄ia grauia ⁊ immania faci
lia ⁊ ꝓpe nulla facit amor.

Lectio ſecunda.

In caſtitate: in ſcientia. in longanimi
tate. in ſuauitate. in ſp̄uſſancto. in ca
ritate nō ficta. in verbo veritatis. in
virtute dei. Per arma iuſticie a dextris ⁊ a ſi
niſtris. Per gloriā ⁊ ignobilitatē. ꝑ infamiā
⁊ bonā famā. Ut ſeductores ⁊ veraces. ſicut
qui ignoti ⁊ cogniti. Quaſi moriētes ⁊ ecce
viuimus. vt caſtigati ⁊ non mortificati qua-
ſi triſtes. ſemꝑ autē gaudētes. ſicut egentes
multos aūt locupletantes. itanq̄ nihil habē
tes: ⁊ om̄ia poſſidentes.

Poſitis his que ꝑtinent ad tolerantiam malorum: ponit
conſequenter ea que ꝑtinent ad obſeruantiam bonorum.
Bonitas autem operis conſiſtit in tribus. Jn perfectio-
ne virtutum. et hoc pertinet ad cor. Jn veritate locutio-
nis. et hoc pertinet ad os. Jn virtute operis: et hoc perti
net ad opus. Primo ergo oſtendit apoſtolus qualiter ſe
habeant in his que pertinent ad perfectionē virtutuꝫ: que
conſiſtunt in corde. Secundo in his que ad virtutem oris
ibi. Jn verbo veritatis. Tertio in his que pertinent ad ꝑ
fectionem operis ibi. Jn virtute dei. Circa primuꝫ ponit
quattuor virtutes. Et primo virtutem caſtitatis que ma-
ximū locum tenet in virtute temperantie. et q̄tū ad hoc di

cit in caſtitate ſcꝫ mentis ⁊ corporis. Ubi notandū eſt ꝙ
immediate poſt multos labores vigilias ⁊ ieiunia ſubdit
de caſtitate. qꝛ q̄ vult habere virtutē caſtitatis neceſſe ha-
bet laborib⁹ dari vigilijs inſiſtere et macerari ieiunijs. i.
corin. 9. Caſtigo corpus meū: et in ſeruitutem redigo ⁊c.
Heb. 12. Pacem ſequimini ⁊c. Si autem queratur qua-
re nō facit mentionē de alijs virtutibus niſi ſolum de tem-
perantia. Dicendū eſt ꝙ ſic facit ſed implicite. qꝛ hoc ꝙ
dicit. In multa patientia in tribulationib⁹ ⁊c. pertinet ad
virtutem fortitudinis. hoc vero qḋ dicit. Per arma iuſti-
cie ꝑtinet ad ꝟtutem iuſticie. Secundo ponit ꝟtutem ſci-
entie. Unde dicit. In ſcīa. Et ſi q̄dem ſcīa referat̄ ad ſciaꝫ
qua aliq̄s ſcit bene cōuerſari in medio nationis praue ⁊ ꝑ-
uerſe: ſic refert̄ ad virtutē prudentie. Si vero ſcīa referat̄
ad certitudinē qua fideles certi ſunt de his que ꝑtinēt ad
cognitionem dei ſic ꝑtinet ad ꝟtutē fidei. Et vtraqꝫ neceſ-
ſaria eſt xp̄ianis. qꝛ ſiue ſcīa p̄mo modo ſiue ſecūdo mō ac-
cepta hoīes defacili ruunt in peccatis Eſa. 5. Propterea
captiuus ductus eſt populus meus. qꝛ non habuit ſciam.
Iere. 3. Dabo vob̄ paſtores iuxta cor meū. Tertio ponit
virtutē ſpei. Unde dicit. In longanimitate q̄ ꝑtinet ad ꝑ-
fectionem ſpei. Nihil aūt aliud eſt longanimis ꝙ̄ q̄ ardu-
um aliqḋ ex ſpe ſemꝑ ac diu dilatum patienter expectat. ⁊
hoc a ſpūſancto. Gal. 5. Fruct⁹ aūt ſpūs charitas ⁊c. Lō-
ganimitas ⁊c. Col. 1. In om̄i patīa et longanītate Quar-
to ponit virtutem charitatis. Charitas aūt duo habet ſcꝫ
effectum exteriorē. Sed in effectu exteriori habet ſuauita-
tem ad ꝓximū. Non eñ conuenit ꝙ aliq̄s nō ſit ſuauis ad
eos quos diligit. Et ideo dicit. In ſuauitate id eſt dulci
conuerſatione ad ꝓximos vt ſcꝫ blandi ſimus. ꝓuer. 12.
Qui ſuauis eſt viuit in moderationib⁹ ⁊c. Ecc. 6. Verbū
dulce multiplicat amicos ⁊c. Sed non in ſuauitate mun-
di. ſꝫ in ea q̄ cauſat̄ ex amore dei ſcꝫ ex ſpūſancto. et iō dic̄
ex ſpūſancto id ē quā ſpūſſanctus cauſat in nobis. ſap̄. 12.
O ꝙ̄ bon⁹ et ſuauis ⁊c. In effectu aūt interiori habet ve-
ritatem abſqꝫ fictione vt ſcꝫ non p̄tendat exteri⁹ cōtrariuꝫ
eius qḋ habet interius. Et ideo dicit. In charitate non fi-
cta. i. Io. 3. Nō diligamus verbo neqꝫ lingua. ſꝫ ⁊c. Col.
3. Sup̄ oīa charitateꝫ habentes. Et huius ratio eſt. qꝛ vt
dicit ſap̄. 1. Spūſſanctus diſcipline effugiet fictū. ¶ Con-
ſequēter oſtendit quō ſe habeant in his q̄ ꝑtinent ad veri-
tatem oris vt ſcꝫ ſint veraces. Et ideo dicit. In verbo ve-
ritatis ſcꝫ vera loquēdo ⁊ p̄dicando. Quō aūt ſe habeāt
in ꝑfectione operis ſubdit dicens. In virtute dei id ē nō
in opibus noſtris confidam⁹. ſed ſolum in virtute dei. et
nō in ꝓpria. i. corin. 4. Regnū dei nō eſt in ſermone ⁊c.
¶ Conſeq̄nter cum dicit. Per arma iuſticie ⁊c. oſtēdit q̄-
liter ſe habeant in opatione bonoꝝ et maloꝝ inter bona ⁊
mala ꝓſpera et aduerſa. et hoc ꝑtinet ad virtutē iuſticie.
Et p̄mo oſtendit hoc in generali. ſecūdo exponit in ſpēali
Dicit ergo p̄mo ꝙ exhibeam⁹ nos ſicut dei miniſtros in
multa patientia. Et qḋ plus eſt: ꝑ arma iuſticie. Ubi ſciē-
dum eſt ꝙ iuſticia ordinat et facit hoīem tenere locum ſu-
um a dextris id ē in ꝓſperis vt ſcꝫ nō eleuet̄: et a ſiniſtris
id ē ī aduerſis vt. ſ. nō deijciat̄. phil. 4. Ubiqꝫ et ī oīb⁹ ⁊c̄
ſcio abūdare ⁊c. ¶ Conſequēter hoc exponit ꝑ partes ꝓ-
ſperorū et aduerſoꝝ dicens. Per gloriā ⁊c. Ubi ſciendū
eſt ꝙ in reb⁹ temporalib⁹ ꝓſperitas vel aduerſitas in trib⁹
conſiſtit. In ſupbia vite: concupiſcentia carnis: in concu-
piſcentia oculoꝝ. Iuxta illḋ. i. Io. 2. Om̄e qḋ ē in mūdo
aut eſt ꝯcupiſcentia carnis ⁊c. Et hec ꝓſequit̄ ordine ſuo
qꝛ p̄mo dicit quō ſe habeant in aduerſis et ꝓſperis que ꝑ-
tinent ad ſupbiam vite dicens. Per gloriā ⁊c. Secundo
quō ſe habeant in his q̄ pertinēt ad cōcupiſcentiā carnis
ibi. Quaſi morientes ⁊c. Tertio quō ſe habeant in his q̄
ꝑtinent ad concupiſcentiā oculoꝝ ibi. Sicut egentes ⁊c.

Sunt autē duo q̄ ad ſupbiam ꝑtinent: ſcꝫ ſublimitas ſta-
tus et operum. Et ideo dicit. Per gloriā id eſt ꝑ ſtatū ex-
cellentie. q̄ſi dicat. Exhibeam⁹ nos dei miniſtros ſcꝫ per
gloriam id ē in ꝓſperitate Eſa. 23. Dn̄s exercituū cogita-
uit ⁊c. Et ꝙ apl̄i glo̾ſi appeant patet act. 14. Q paulus
et barnabas credebant̄ eſſe dij. Et ignobilitatē q̄ eſt a ſini-
ſtris. q̄ſi dicat. Nec in gloria eleuemur nec ſi contemptibi-
les ſumus deijciamur. i. corin. i. Ignobilia huius mūdi
elegit de⁹ ⁊c. Quātū ad famā opū, dicit ꝑ infamiā ⁊ bonā
famam. Ubi ſciendū eſt ꝙ ſicut gregori⁹ dicit: Homo nō
debet ex ſe dare cauſam infamie ſue: ſed potius debet ꝓ-
curare bonam famā iuxta illud Ecc. 41. Curam habe de
bono nomīe et hoc ꝓpter alios. qꝛ oportet nos bonum te-
ſtimoniū habere ad eos q̄ foris ſunt. i. Ti. 3. Si vero con-
tingat aliquē incurrere in infamiā iniuſte: non debet eſſe
ita puſillanimis vt ꝓpter hoc derelinq̄t iuſticiā. Si ꝟo
ſit in bona fama apud infideles non debet tñ ſupbire: ſed
debet inter vtrūqꝫ medio modo incedere. ¶ Conſeq̄nter
exponit iſta duo q̄ poſuit. Et p̄mo quā infamiā habuerūt
et oſtendit ꝙ magnā. qꝛ vt ſeductores ⁊c. q̄ſi dicat. A q̄-
buſdam habemur vt ſeductores: a q̄buſdā vero habemur
vt veraces. Nec mirū qꝛ etiam de xp̄o alij dixerūt qꝛ bon⁹
eſt. alij vero ꝙ non. ſed ſeducit turbas vt dicit̄ Io. 7. Se-
cūdo oſtēdit quō fuerūt glorioſi ⁊ ignobiles. qꝛ ſicut igno-
ti et cogniti id ē approbati a bonis: ⁊ incogniti. i. deſpecti
a malis. i. corin. 4. Tanꝙ̄ purgamenta ⁊c. ¶ Conſequē-
ter ꝓſequit̄ ea q̄ ꝑtinent ad cōcupiſcentiaꝫ carnis. Et po-
nit tria que concupiſcit caro. Primo eñ concupiſcat lon-
gam vitam. et q̄tum ad hoc dicit: Quaſi morientes id eſt
licet exponimur pericul̄ mortꝭ Infra. 11. In mortibus fre-
quenter ⁊c. tñ ecce viuimus virtute et fide. Et ideo Aba-
chuc. 2. Iuſtus ex fide viuit. pſ̄. Non moriar ſed viuā ⁊c̄
Secūdo concupiſcit incolumitatē ⁊ q̄etem. Et q̄tum ad
hoc dicit. Ut caſtigati ⁊ non mortificati. Quaſi dicat licꝫ
diuerſis flagellis caſtigemur a dn̄o: nō tñ tradit nos mor-
ti. pſ̄. Caſtigans caſtigauit me dn̄s. et. 2. Ti. 3. Om̄es q̄
pie volunt ⁊c. Tertio concupiſcit gaudiū et iocunditatē.
et q̄tum ad hoc dicit. Quaſi triſtes ſemꝑ aūt gaudentes.
qꝛ licet in exteriorib⁹ et q̄ ad carnē ſunt patiunt̄ triſticiam
et amaritudinē: interius tñ continuū gaudiū habem⁹ qḋ
creſcit in nobis ex cōſolationib⁹ ſpūſſancti ⁊ ſpe remune-
rationis eterne. Iac. 1. Om̄e gaudiū exiſtimate ⁊c. Io. 16
Triſticia veſtra vertet̄ in gaudiū ⁊c. ¶ Conſeq̄nter ꝓſeq̄-
tur de his q̄ ꝑtinent ad concupiſcētias oculoꝝ. Et circa
hoc ponit duo. quoꝝ vnum eſt in cōpatione ad alios. et
ſm̄ hoc ꝓſperū in diuitijs eſt ꝙ homo abūdet ita ꝙ poſſit
alijs miniſtrare de diuitijs ſuis. Siniſtrum aūt in hoc eſt
ꝙ homo ſit ita pauꝑ ꝙ oporteat eum ab alijs mendicare.
Et ideo dicit ꝙ in his temporalib⁹ ſum⁹ ſicut egētes id ē
ab alijs accipientes. ſed tñ q̄tum ad ſpūalia ſum⁹ multos
locupletantes. et nō dicit om̄es: qꝛ nō ſunt om̄es locuple-
tari parati ꝓuer. 13. Eſt q̄ſi pauper cuꝫ in multis diuitijs
ſit. Scḋm eſt in cōpatione ad ſeipſos. ⁊ ſm̄ hoc ꝓſperum
in diuitijs eſt multa poſſidere. ſiniſtrū aūt vt nihil penit⁹
habeat. Et q̄tum ad hoc dicit ꝙ in exteriorib⁹ ſunt tanꝙ̄
nihil habentes ſcꝫ in temporalib⁹. qꝛ om̄ia dimiſerunt ꝓ-
pter chriſtū. Matth. 19. Si vis ꝑfectus eſſe vade et vēde
om̄ia que habes ⁊c. Sꝫ interius ⁊ in ſpūalibus om̄ia poſ-
ſidentes ſcꝫ ꝑ interiorem magnitudinē cordis. Et hoc iō
eſt: qꝛ ipſi viuebant non ſibi ſꝫ xp̄o. Et ideo om̄ia que ſunt
chriſti reputabant vt ſua. Unde cum chriſto omnia ſunt
ſubiecta omnia poſſidebant. ⁊ omnia tendebant in eorum
gloriam Ioſue. 1. Et omnem locum queꝫ calcauerit pes
veſter: veſter erit. Nota auteꝫ circa premiſſa ꝙ apoſtolus
vtit̄ in p̄miſſis miro mō loquēdi. Nā ipſe q̄ſi ſꝑ ponit vnū
ꝯtra vnū ⁊ t̄p̄ale ꝯtra ſpūale. Sꝫ tñ ī t̄p̄alibus ſemꝑ addit

quandā conditionē puta. vt. ſicut. quaſi: tanq̄ ſꝫ in oppoſito ſpūali nihil addit. Cuiꝰ ratio eſt: qꝛ tēporalia ſiue ſint mala ſiue bona ſiue tranſmutabilia ⁊ apparentia. habentia tñ ſimilitudinē vel boni vel mali. Et ideo dicit vt ſeductores ⁊ q̄ſi ignoti. qꝛ non erāt in rei veritate ſic. ſꝫ in opinione hominū. ⁊ ſi erant tranſitoria erant bona aut mala. Bona autē ſpiritualia exiſtentia ſunt ⁊ vera. ⁊ ideo nō addit eis conditionē aliquā.

Lectio tertia.

Os noſtrū patet ad vos corinthij: cor noſtrum dilatatum eſt. Nō anguſtiamini in nob: anguſtiamī aūt ī viſceribus veſtris. Eandē autē habentes remunerationē: tanq̄ filijs dico: dilatamini ⁊ vos. Nolite iugum ducere cum infidelibꝰ. Que enī ꝑticipatio iuſticie cū iniquitate? aut que ſocietas luci ad tenebras? Que autē conuentio xp̄i ad belial? Aut q̄ pars fidel' cū infideli? Qui autē conſenſus templi cum idolis? Vos enī eſtis templū dei viui ſicut dicit deꝰ quoniā inhabitabo in illis ⁊ inambulabo inter eos. ⁊ ero illorum deus: ⁊ ipſi erunt mihi populus. Propter qđ exite de medio eoꝝ ⁊ ſeparamini dicit dñs. ⁊ imundū ne tetigeritis. ⁊ ego recipiam vos. ⁊ ero vobis in patrem. ⁊ vos eritis mihi in filios ⁊ filias dicit dñs omnipotens.

Poſtq̄ aplus docuerat vſum gratie collate q̄tum ad bonas operationes exteriores: hic cōſequenter inſtruit eos circa vſum predictū q̄tum ad interiorem deuotionē: q̄ cōſiſtit in leticia cordis que latitudinē cordis cauſat. Et circa hoc tria facit. Primo enī exhibet ſe eis in exemplū latitudinis. Scđo oñdit ꝙ ab ipſo nō hñt contrariū exemplum nec poſſunt accipere ibi. Non anguſtiamini in nobis ⁊c. Tertio exhortat eos ad cordis latitudinē ibi Eandem habentes ⁊c. Circa primū duo facit. Primo ponit ſignum latitudinis cordis. Secundo ponit ipſam latitudinem cordis quā habebat aplus ibi. Cor noſtrū dilatatū eſt ⁊c. Signum aūt latitudinis eſt os latum: qꝛ os immediate adheret cordi. Unde que ꝑ os exprimimꝰ ſunt expꝛ̄ſſa ſigna conceptionū cordis. Matth. 12. Ex abundantia cordis os loquit. Et hoc eſt qđ dicit. Os noſtrum patet ad vos. Os enī clauſum eſt aliquādo tūc ſcꝫ qñ ea que ſunt in corde nō patent exterius. ſed apertū ⁊ patens eſt qñ ea que in corde ſunt manifeſtant. Iob. 3. Poſt hec aꝑuit ⁊c. Matth. 5. Aperiens os ſuū ⁊c. Et ne hoc videat ꝑtinere ad vitiū vanitatis. qꝛ manifeſtet ſe ſubdit rōem dicēs Ad vos id eſt ꝓpter vtilitatē veſtrā manifeſtamꝰ vobis ſecreta cordis noſtri. 1. corin. 10. Nō querēs qđ mihi vtile ſit ⁊c. Cauſa aūt huiꝰ dilatationis ꝓcedit ex dilatatiōe ⁊ latitudine cordis. Et ideo dicit. Cor noſtrum dilatatū eſt ⁊c. ꝓuer. 21. Exaltatio oculoꝝ dilatatio ē cordis. Cor autē aliqñ eſt ſtrictum tunc ſcꝫ quādo cōp̄mit ⁊ concludit in modico. ſicut cum quis non curat niſi de terrenis ⁊ contemnit celeſtia nō valens ea intellectu capere. Aliqñ autē eſt latum tunc ſcꝫ quādo q̄s magna appetit ⁊ deſiderat. ⁊ talis erat apoſtolus q̄ nō reputās ea que vident deſiderabat celeſtia. Et ideo dicit. Cor noſtrum dilatatū eſt id eſt ampliatū ad magna appetēda. ¶ Cōſequēter oñdit ꝙ non habēt ab aplo ꝯtrariū exemplū dicēs. Nō anguſtiamini ⁊c. Quaſi dicat. Ex quo oſtendimꝰ vobis latitudinem cordis noſtri non habetis a nobis exemplū nec cauſam vnde anguſtiamini. Sed ſi hoc facitis tunc quidē anguſtiamini ſed non ex nobis. immo in viſceribus veſtris id eſt ex vobis. Ubi ſciendū eſt ꝙ anguſtiari idē ē qđ includi in aliq̄ vnde nō patet aditus euadendi. Iſti aūt erāt ſeducti adeo a pſeudo ꝙ non credebant poſſe ſalutem cōſequi niſi in obſeruantijs legalibꝰ. Et ideo efficiebant ſerui cum eſſent liberi ſcđm fidem xp̄i. Unde anguſtiatio huiꝰ ſeruitutis non ꝓueniebat eis ab aplo ſed ex viſceribꝰ eoꝝ id eſt ex duritia cordiū ipſoꝝ. Luc. 23. Nolite flere ſuper me ⁊c. ¶ Conſeq̄nter hortat eos ad latitudinē cordis dicens. Eandē autē habentes ⁊c. Quaſi dicat: ſi aliquādo decepti a pſeudo anguſtiati eſtis nō oīno remaneatis in anguſtiatiōe. Immo ſtudeatis habere latū cor. ſicut nos habemꝰ. qꝛ eandē habebitis remunerationē quā nos habemus. Et ideo dicit. Eandem remunerationē habentes ſcꝫ ſicut ⁊ nos. ꝯ. 1. Sicut eſtis ſocij paſſionū ⁊c. Tanq̄ filijs nō inimicis dico vobis vel tanq̄ filijs dei. Quaſi dicat. Eandē remunerationē habentes quā filij dei ſcꝫ heredes vite eterne. Ro. 8. Si filij ⁊ heredes. Eandē inq̄ habentes remuneratiōꝫ dilatamini ⁊ vos id ē habeatis cor magnū ⁊ liberū libertate ſpūs que eſt ī fide xp̄i. ⁊ nō coanguſtiamini in ſeruitute obſeruantie legalis. ¶ Conſequēter cum dicit. Nolite iugū ducere ⁊c. docet eos vſum collate gratie q̄tum ad infidelium vitationem. Et circa hoc duo facit. Primo ponitur apoſtoli exhortatio. Secundo exhortationis ratio ibi. Que enī participatio ⁊c. Tercio rationem huius ꝑ auctoritatem confirmat ibi. Vos enim eſtis templum dei ⁊c. Dicit ergo. Nolite iugum ducere ⁊c. Ubi eſt ſciendum ꝙ iugum dicitur oē illud quod ligat plures ad aliquid faciendū. Unde quia aliquando aliqui conueniunt ad faciendum aliquid boni qđ eſt ex deo. ⁊ aliqui ad ad faciendum aliquid mali qđ eſt ex diabolo. Ideo dicit iugum dei ⁊ iugum diaboli. Iugū quidē dei eſt ipſa charitas q̄ ligat hominē ad ſeruiendū deo. Mat. 10. Tollite iugum meum ⁊c. Iugum vero diaboli eſt ipſa iniquitas que ligat ad malum ⁊ ad male faciendum. Eſa. 9. Iugum oneris eius ⁊c. Hoc ergo dicit: nolite iugū ducere id ē nolite cōmunicare in operibus infidelitatis cum infidelibꝰ. Et hoc propter duo. Primo quia aliqui erant inter eos qui reputabant ſapientiores non abſtinentes ab idolotitis: ⁊ ex hoc ſcandalizabant inferiores. Alij autē erant qui cōmunicabant cum iudeis in traditionibꝰ ſeniorum. Unde apoſtolus hortat eos cum dicit. Nolite ⁊c. vt non cōmunicent cum iudeis in traditionibꝰ legis neq̄ cum gentibus in cultu idoloꝝ. Utriq̄ enī infideles ſunt. Rationem autē huius aſſignat dicens: Que enī participatio ⁊c. que ſumit ex diſtinctiōe duplici. Una diſtinctio eſt q̄tum ad cauſam. ſed alia eſt q̄tum ad ſtatum. Diſtinctio q̄tum ad cauſam duplex ē. ſcꝫ q̄tum ad cauſam habitualē: ⁊ q̄tum ad cauſam efficientē. Cauſa aūt habitualis eſt duplex. Una q̄tum ad effectū ⁊ hoc eſt qđ dicit: Que enī ꝑticipatio iuſticie ⁊c. quaſi dicat. Non debetis iugū ducere cum infidelibꝰ. qꝛ alius habitꝰ eſt in vobis: alius in illis. in vobis quidē eſt habitus iuſticie: in illis vero eſt habitus iniquitatis. Maxima autem iuſticia eſt reddere deo qđ ſuū eſt. ⁊ hoc eſt colere ipſum. Unde cū vos colatis deum eſt in vobis habitus iuſticie. Sūma aūt iniquitas eſt auferre deo qđ ſuū eſt et dare diabolo. Eſa. 1. Iniqui ſunt cetus veſtri. Iere. 23. Quid paleis ad triticum? Alia cauſa habitualis eſt q̄tum ad intellectū ⁊ hec diſtinctio eſt quia fideles ſunt illuminati lumine fidei. ſꝫ infideles ſunt ī tenebris erroꝝ. Et q̄tū ad hoc dicē. Aut q̄ ſocietas luci ad tenebras? q̄ſi dicat. Nō ē cōueniēs ꝙ eis cōmunicetis. qꝛ nō ē aliq̄ ſocietas cōueniēs. qꝛ vos eſtis

lux ꝑ ſcientiã fidei. Eph. 5. Eratis aliquãdo tenebre nũc
aũt lux in domino ⁊c. Illi vero tenebre ſunt ꝑ ignorantiã
ꝓuer. 4. Via impioꝝ tenebroſa ⁊c. Unde dñs a ꝑncipio
diuiſit lucem a tenebris vt dicitur Geñ. 1. Quantũ vero
ad cauſam efficientem dicit. Que autẽ conuentio xp̃i ad
belial? Quaſi dicat. Vos eſtis ſerui xp̃i ⁊ membra eius.
1. corin. 12. Vos eſtis corpus xp̃i. illi autẽ ſunt mẽbra di-
aboli. Et dicit diabolꝰ belial abſq; iugo. qꝛ noluit ſubijci
iugo dei Iere. 2. A ſeculo fregiſti ⁊c. Q aũt nõ poſſit eẽ
cõuentio xp̃i ad belial patet ex verbis xp̃i. Io. 14. Venit
ꝑnceps mundi huius ⁊c. ⁊ etiã ex verbis diaboli. Mat.
8. Quid nobis et tibi ieſu ⁊c. Alia diſtinctio eſt q̃tũ ad
ſtatum et hoc q̃tum ad duo ſcz q̃tum ad ſtatũ fidei et ſm
hoc dicit. Aut que pars eſt fidelis ⁊c. Quaſi dicat nõ ea-
dem eſt pars vtriuſq;. qꝛ pars fidelis eſt ipſe deus quẽ ha
bet premiũ et vt finem ſue beatitudinis pſ. Dñs pars he
reditatis mee ⁊c. Sed pars infidelis ſunt bona terrena.
Sap. 2. Hec eſt ſors noſtra ⁊c. Matth. 24. Diuidet eum
et partẽ ⁊c. Item quantũ ad ſtatũ gratie et ſm hoc dicit.
Quis aũt conſenſus ⁊c. q̃ſi dicat. Non eſt aliqua conue-
nientia templo dei et idolis. Unde vos eſtis templũ dei ꝑ
gratiã. 1. corin. 3. Templũ dei eſtis ⁊c. et. 6. Neſcitis q̃m
membra veſtra templa ſunt ⁊c. Non debetis ḡ cõmunica
re cũ infidelibꝰ qui ſunt templa idoloꝝ. Sed notandũ q
dñs ꝓhibet ꝑ ezechielem q in templo dei nõ colant ido-
la. Ezech. 26. Multo ḡ magis ꝓhibent hoĩes quoꝝ aĩe
ſunt templum dei ne violent illa ꝑ ꝑticipationẽ idoloꝝ.
1. corin. 3. Si quis templum dei violauerit ⁊c. ¶ Conſe-
quenter cum dicit. Vos enim eſtis ⁊c. confirmat rationẽ
propoſitam ꝑ auctoritatem. Et circa hoc duo facit. Pri-
mo eñ confirmat qḋ induxit rõne ãmonitionis. Secũdo
vero confirmat ipſam ammonitionẽ ibi. Propter qḋ exi-
te ⁊c. Circa primũ duo facit. Prĩo reſumit qḋ ꝓbare in-
tendit. Secundo vero inducit auctoritatẽ ad ꝓpoſitũ ibi
Sicut dicit dñs q̃m ⁊c. Dicit ḡ. Recte dico q nõ ẽ ꝯſen
ſus tẽplo dei cum idolis id ẽ nõ debetis cũ eis ꝑticipare.
qꝛ vos eſtis templum dei viui ⁊ non mortui ſicut idolatre
ad hoc ꝓbandũ adducit auctoritatẽ ꝓbans hocipſum per
vſum templi. vſus eñ tẽpli eſt vt deus habitet in eo. Nã
templũ eſt locus dei ad inhabitandũ ſibi conſecratus pſ.
Dñs in templo ſancto ſuo ⁊c. Que quidẽ auctoritas ſu-
mitur ex Leuit. 26. que talis eſt. Ponã tabernaculũ me
um in medio veſtri ⁊c. In qua auctoritate quattuor tãgit
q̃tum ad hunc vſum ꝑtinet. Primũ ꝑtinet ad gratiã ope
rationũ qḋ eſt deũ eſſe in aliquo ꝑ grãm. Et hoc eſt quod
dicit. Inhabitabo in eis ſcz in ſanctis per grãm excolens
eos. licꝫ aũt deꝰ in omnibꝰ rebꝰ dicat eſſe ꝑ preſentiã potẽ-
tiam ⁊ eſſentiã: non tñ dicit in eis inhabitare. ſed in ſolis
ſanctis ꝑ grãm. Cuius ratio eſt: qꝛ deus eſt in oĩbꝰ re-
bus ꝑ ſuam actionẽ inq̃tum coniungit ſe eis vt dans eſſe
et cõſeruãs in eſſe. In ſanctis aũt eſt ꝑ ipſoꝝ ſanctoꝝ ope-
rationẽ q̃ attingunt ad deũ. ⁊ quodãmõ cõprehendũt ipm
q̃ eſt diligere ⁊ cognoſcere. Nam diligens ⁊ cognoſcens
dꝛ ĩ ſe hẽre cognita ⁊ dilecta. Scḋm ꝑtinet ad grãz coope
rãtem q̃ ſcz ꝑficiunt ſancti auxilio dei. et q̃tuꝫ ad hoc di-
cit. Inambulabo in eis id ẽ ꝓmouebo eos de v̾tute in vir
tutem. Nam hic ꝑfectus ſine gratia dei eſſe non poteſt. 1.
corin. 15. Gratia dei ſum id qḋ ſum. Nam ſicut grã ope-
rans facit nos eſſe aliquid in eſſe iuſticie: ita ⁊ grã coope-
rans facit nos in ipſo eſſe ꝑficere. Tertium ꝑtinet ad dei
beneficium ⁊ hoc vel ꝓtectionis ꝑ ꝓuidentiã. ⁊ hoc tãgit
dicẽs: Ego ero illoꝝ deus id ẽ ꝓuidentia mea ꝓtegã eos
pſ. Beatus populꝰ cuiꝰ dñs ⁊c. Vel beneficiũ remunera-
tionis. vt ſic dicat. Ero illoꝝ deus id ẽ dabo eis meipm
in mercedẽ geñ. 15. Ego ero merces tua ⁊c. Et heb. 11.
Non confundit deus eoꝝ vocari deus. Quartũ ꝑtinet ad
debitum cultũ ⁊ ſeruitiũ ſanctoꝝ. et q̃tũ ad hoc dicit: Et
ipſi erunt mihi in populũ. id ẽ me colẽt et mihi obedient
vt mei ⁊ non alterius pſ. Nos aũt populus eius ⁊ oues
⁊c. Vel poſſunt ad preſentiã corporalem referri. ⁊ tũc ex-
ponit ſic. Qm̃ inhabitabo in illis ꝑ carnis aſſumptionẽ
Io. 1. Verbum caro factũ eſt ⁊c. Et ambulabo inter illos
corporaliter cum eis cõuerſando Bar. 3. Poſt hec in ter
ris viſus eſt ⁊c. Et ero illoꝝ deus ꝑ gloriã Deut. 4. Nõ
eſt alia natio tam grandis ⁊c. Et ipſi erunt mihi populus
id ẽ ꝑ fidẽ me colent. ¶ Conſequenter cũ dicit. ꝓpter qḋ
exite ⁊c. Confirmat ipſam ãmonitionẽ ꝑ aliã auctoritatẽ
Et circa hoc duo facit. Primo cõfirmat ipſam ãmonitiõẽ
ꝑ auctoritatẽ. Secundo oſtendit ꝑmiũ ꝓmiſſum ſeruanti
bus monitionem ibi. Ego recipiã vos ⁊c. Dicit ḡ ꝓpẽ qḋ
id ẽ qꝛ eſtis templum dei exite de medio eoꝝ. Et ſumitur
de Eſa. 52. Recedite recedite inde ⁊ pollutũ nolite tãge-
re. Ubi tria dicit. Exite. ſeꝑamini. ⁊ imundũ nolite tãge-
re. qꝛ tripliciter debemꝰ nos habere ad infideles. Primo
vt exeamus ab eis relinquendo peccata. Zach. 2. O. o. o
fugite de terra aquilonis ⁊c. Sed donatiſte dicũt q debe-
mus corporaliter deſerere malã ſocietatẽ qḋ non eſt verũ.
Unde qḋ aplꝰs dicit intelligendũ eſt de ſeparatiõe ſpũa-
li. et ideo ſic exponit. Exite ſpũaliter non ſequẽdo vitam
eoꝝ Cañ. 2. Sicut lilium inter ſpinas ⁊c. Et hoc ideo vt
vitemꝰ ipas pctõꝝ occaſiones ab eis datas. Et ideo dicit
Seꝑamini id eſt longe ab eoꝝ conſenſu ſitis. Matth. 10.
Veni eñ ſeparare ⁊c. Numeri. 16. Recedite a tabernacu
lis hoĩm impioꝝ ⁊c. Tertio vt arguamus eos cum male
agunt. Et ideo dicit imũdũ ne tetigeritis ſcz ꝯſentiẽtes
eis in malis. Ro. 1. Non ſolum q̃ faciũt ea: ſꝫ et q̃ ꝯſen-
tiunt ⁊c. Eph. 5. Nolite cõmunicare operibus infructuo-
ſis. Et hoc qꝛ qui tangit picẽ ⁊c. Ecc. 13. Premiũ aũt re-
promiſſum ſeruantibus monitionẽ eſt duplex. ſcz diuina
familiaritas. ⁊ diuina adoptio. Diuina familiaritas quia
ego recipiã vos. Quaſi dicat Secure exeatis qꝛ ego reci
piam vos in meos. pſ. Qm̃ pater meꝰ et mater mea ⁊c.
pſ. Beatus quẽ elegiſti ⁊c. Eſa. 42. Ecce ſeruꝰ meꝰ ⁊c.
Sꝫ diuina adoptio qꝛ adoptat nos in filios qꝛ dicẽ. Et ero
vobis in patrem. et vos eritis mihi in filios Ro. 8. Non
accepiſtis ⁊c. Et dicit filios q̃tum ad ꝑfectos. ⁊ filias q̃-
tum ad imꝑfectos. et hoc ſumit de. 2. reg. 7. vbi dicit de
ſalomone. Ego ero ei in patrẽ. ⁊c.

Capitulũ ſeptimũ.

Has igit habentes ꝓmiſſiones cariſ
ſimi. mundemus nos ab om̃i inq̃na
mento carnis ⁊ ſpũs. perficiẽtes ſan
ctificationẽ in timore dei. Capite nos. Nemi
nẽ leſimꝰ. neminẽ corrupimꝰ. neminẽ circũ-
uenimꝰ. Nõ ad condemnationẽ veſtrã dico.
Prediximus eñ q in cordibus noſtris eſtis
ad cõmoriendũ ⁊ ad cõuiuendũ

Monuit aplꝰs corinthios qualiter ſe in futuro debeãt ha
bere: hic cõmẽdat eos de bonis preteritis. Sꝫ vt fiat q̃dã
continuatio preteritoꝝ ad futura: primo concludit ãmo-
nitionẽ. Secũdo vero cõmendat eos ibi. Multa mihi fi
ducia ⁊c. Circa primũ tria facit. Primo ponit ãmonitio-
nem. Secundo inducit exemplum ſuiipſius ad ãmonitio
nem ſeruandam ibi. Capite nos ⁊c. Tertio ponit ãmonẽ
tis intentionem ibi. Non ad condemnationẽ veſtram ⁊c.
Circa primum tria facit. Primo ponit motiuum ad ob-
ſeruantiam ammonitionis. et hoc eſt promiſſio eis facta.
Et ideo dicit. Has igitur habentes promiſſiones chariſ-
ſimi ſcilicet q deus habitet in nobis et recipiat nos ⁊c.

Secūdo ponit ãmonitionē cū dicit Mūdem⁹ ⁊c̄. Et hoc ideo qꝛ ꝓmiſſiones iſte non danť niſi mūdis. et ideo mūdemus nos ab omi inquinamento carnis ⁊ ſpūs id ē carnaliū ⁊ ſpūaliū vitioꝝ Eſa. 52. Mūdamini q̄ fertis vaſa dñi ⁊c̄. Ubi ſciendū eſt ꝙ omne peccatū qḋ conſūmať in delectatiōe carnis: eſt carnale. illud vero qḋ conſūmať in delectatione ſpūs: eſt ſpūale. Et inde eſt ꝙ peccata carnalia ſi conſiderenť q̄tū ad ſui cōſūmationē ſunt duo tm̄ ſcȝ gula ⁊ luxuria. cetera vero pctā ſunt ſpūalia. Si vero cōſiderenť quantū ad ſui originē ſic oīa peccata poſſunt dici carnalia. qꝛ omīa ex conceptione carnis originē habēt ⁊ hoc modo loquiť ad Gal̄. 5. Manifeſta ſunt aūt opa carnis ⁊c̄ Tertio ponit modū implēdi ãmonitionē ibi. Perficientes ⁊c. Poſſet em̄ aliquis dicere. Nūquid nō ſum⁹ mundati in baptiſmo? Et ideo addit pficientes ſanctificationem id eſt pficim⁹ emundationē incboatā in baptiſmo Sanctus em̄ idem eſt ꝙ mund⁹ Leuit. 11. et. 19. Sancti eſtote qm̄ ego ſanctus ſum ⁊c. Perficiam⁹ inq̄ꝙ qꝛ phi conati ſunt pficere ⁊ non potuerunt. qꝛ nō potuerūt oīa peccata vitare. q̄tumcūqꝫ em̄ aliq̄ peccata vitarēt ⁊ exercerēt actus virtutum. adhuc tm̄ remanebat in eis peccatum infidelitatis. Et ideo in vero cultu dei ſolum pficiť emūdatio. ⁊ hoc eſt qḋ dicit. In timore id ē in cultu dei Ecc̄. 25 Timor dñi ⁊c̄. Sed contra Col̄. 3. Sup omīa charitatē habentes q̄ eſt vinculū pfectionis. Non igiť pficiť ſanctificatio in timore dei: ſed in charitate dei. Reſpondeo dicendum eſt ꝙ hic loquiť de timore filiali q̄ eſt charitatis effectus: ⁊ nō de ſeruili qui contrariať charitati. Dicit aūt in timore vt doceat nos habere affectum ad deum cum q̄dam reuerentia ⁊ ſollicitudine. Amor em̄ cauſat ſecuritatem que q̄nqꝫ negligentiā parit. ſed qui timet ſemp eſt ſollicitus. ¶ Conſequenter cū dicit. Capite nos ⁊c. in exemplum ſe prebet. Quaſi diceret. Accipite nos in exemplū 1. corin. 11. Imitatores mei eſtote ⁊c̄. Ego em̄ mihi caui ab imundicia p ſanctificationē. qꝛ neminē leſi. Ubi notādum ꝙ tripliciter poteſt aliq̄s ledere ꝓximū. ⁊ nullo iſtorū modoꝝ leſit aliquē. Primo in pſona. ⁊ q̄tum ad hoc dicit. Neminē leſim⁹ ſcȝ in pſona ſicut faciunt mali dñi. Mich. 3. Uiolenter tollitis pellem eoꝝ ⁊c. Secūdo q̄tū ad famā inducēdo eos vel exemplo vel pſuaſionibus ad malum. et quantum ad hoc dicit. Neminem corrupimus 1. corin. 15. Corrumpūt bonos mores. Tertio q̄tū ad ſubtractiōē bonoꝝ. ⁊ q̄tū ad hoc dicit: Nemnē circūuenim⁹ id eſt in bonis fraudauim⁹. 1. teſſal̄. 4. Ne q̄s circumueniat ⁊c. ¶ Cōſequēter cum dicit. Non ad condemnatiōē veſtram ⁊c̄. aperit ſuam intentionē. Quaſi dicat nō dico hoc condemnando vos: ſed vt emendemini. Mala em̄ pterita ꝓpter duo conſueuerūt cōmemorari. Aliquādo ad condemnationē: ⁊ hoc qn̄ non eſt vltra ſpes correctionis. Aliqn̄ autē ad emendationē vt ſcȝ corrigať. et hoc modo loquiť hic. Non ad condemnationē vr̄am ⁊c̄. 1. corin. 4. Hec ad vtilitatē vr̄ā dico ⁊c. Et ratio huius eſt. qꝛ gaudeo de bono veſtro: predixi em̄ ꝙ vos eſtis ⁊c. s̄. 3. Epl̄a noſtra vos eſtis ſcpta in cordib⁹ noſtris phil̄. 1. Eo ꝙ habeam vos ⁊c. Eſtis inq̄ꝙ in cordibus noſtris ſcȝ ad cōmoriendū ⁊ ad conuiuēdū. Qḋ poteſt intelligi de morte culpe ⁊ de morte naturali. De morte culpe vt non intelligať ꝙ nos ſimus parati ad cōmoriendū vobiſcū id eſt qn̄ vos peccatis nos volum⁹ peccare. ſed ꝙ mortem culpe vr̄am eo dolore accipimus quo nr̄ā. 2. corin. 11. Quis infirmať et ego nō infirmor. 1. corin. 15. Quottidie morior ⁊c. Et ad cōuiuēdū qꝛ ita gaudeo de bona vita veſtra in gratia ſicut ⁊ de noſtra. De morte vero naturali vt intelligať ad cōmoriendū id eſt paratus ſum mori ꝓ vobis. infra. 12 Libentius impendar ⁊ ſuperimpendar ⁊c. Et ad conuiuendū id eſt vt deſiderē vos eſſe ſocios in vita eterna. 2. Ti. 2. Si cōmortui ſum⁹ ⁊ cōuiuem⁹.

Lectio ſecunda:

Multa mihi fiducia eſt apḋ vos. multa mihi gloriatio ꝓ vobis. Replet⁹ ſum conſolatione: ſupabundo gaudio in omi tribulatione noſtra. Nam ⁊ cum veniſſemus in macedoniā: nullam requiem habuit caro noſtra: ſed omnē tribulationem paſſi ſum⁹. Foris pugne: intus timores. Sȝ qui conſolať humiles cōſolatus eſt nos de⁹ in aduentu titi. Non ſolum aūt in aduentu eius: ſed etiam in conſolatione in qua conſolatus eſt in vobis referens nobis veſtrū deſiderium: veſtrū fletum: veſtrā emulationē ꝓ me. ita vt magis gauderē. Quoniā ſi contriſtaui vos in epiſtola non me penitet Et ſi peniteret videns ꝙ epiſtiſtola illa ⁊ ſi ad horam vos contriſtauit. nunc gaudeo nō quia contriſtati eſtis. ſed quia contriſtati eſtis ad penitentiam.

Apoſtolus poſuit ſupra ãmonitionē ex premiſſis concluſam: hic ſubdit ſuam cōmendationē. Et circa hec duo facit. Primo ponit eoꝝ cōmendationē. Secūdo ipſā exponit ibi. Nam ⁊ cum veniſſem ⁊c. Cōmendationē autē iſtoꝝ ponit oſtendendo affectum ſuū q̄ conſurgit ex bonis operib⁹ que corinthij faciebant. Conſueuit em̄ q̄druplex affecus in cordib⁹ diligentiū conſurgere ex bonis q̄ dilecti operanť. ⁊ hos quattuor ſe apl̄us ꝯcepiſſe de eis oſtendit. Et primo affectū fiducie. Unde dicit. Multa mihi fiducia eſt apud vos. Inq̄tum ſcȝ cōfido ꝙ q̄ bene cepiſtis ſemp ꝓficietis in melius. Unde ex bonis auditis de vob̄ ſpero maiora in futurū. phil̄. 1. Confido de vobis ꝙ q̄ cepit opus bonum ⁊c̄. Hab. 6. Confidim⁹ de vobis chariſſimi ⁊c. Et hec fiducia bona eſt et ſalubris Heb. 10. Nolite amittere fiduciam ⁊c. Scḋo ex hoc concipit affectū gloriationis. Ex quo em̄ quis bona amici ſicut ſua diligit. cōſequens eſt vt de bonis amici ſicut de ꝓprijs gloreť. Et hoc ſpecialiter. qm̄ ipſe eſt cauſa illoꝝ bonoꝝ. ſicut magiſter eſt cauſa doctrine diſcipuli. Et ideo dicit. Multa mihi gloriatio ꝓ vobis eſt ⁊c. puer. 10. Gloria patris filius ſapiens. Tertio ex p̄dictis concipit affectum conſolatiōis qn̄ ei q̄ letať et gloriať de bonis ſuis vel amici habȝ remedium contra triſticias. Conſolatio em̄ eſt remediū contra triſticias. Naturale aūt eſt ꝙ ſemp delectatio et gaudiū triſticie opponiť. Et ſm̄ phm̄ Oīs delectatio debilitat vel totaliter tollit triſticiam. Si delectatio ſit contraria triſticie: totaliter abſorbet triſticiā. Si aūt nō ſit ꝯtraria debilitat ⁊ diminuit eam. Et inde eſt ꝙ qn̄ quis eſt in triſticiis q̄ncūqꝫ nūcianť ſibi aliqua leta diminuiť triſticia. Et ideo qꝛ audit leta de corinthijs dicit: Repletus ſum conſolatione: audita ſcȝ correctione veſtra. s̄. 1. Sicut abūdant xp̄i paſſiones ⁊c̄ Phil̄. 2. Si qua conſolatio ⁊c. implete gaudium meū ⁊c. Quarto conſurgit ex predictis affectus ex upera̅tis gaudij. licȝ em̄ ex aliquib⁹ delectationib⁹ diminuať triſticia: non tm̄ totaliter tolliť niſi gaudiū ſit magnū Quāuis aūt apl̄us multas tribulationes ſuſtineret. qꝛ tm̄ multū gaudebat de bonis corinthioꝝ: ideo nō ſolum nō abſorbebať triſticia totaliter. ſed etiam ſupabūdabat gaudio. Et ideo dicit. Supabundo gaudio in omi tribulatione noſtra id eſt gaudiū meum ſugat oēm tribulationē que

erat in anio meo. i. theſſal. 2. Que eſt em̄ ſpes noſtra aut gaudium ⁊c. Ro. 12. In tribulatione patientie. ¶ Conſequenter cum dicit. Nam cum veniſſem ⁊c. exponit ſuaʒ cõmendationem. Duo aũt dixerat. ſcʒ ſe accepiſſe gaudiũ ⁊ habuiſſe tribulationē. Primo ergo manifeſtat ſuam tribulationem. Scd̄o vero ſuam conſolationē ibi. Sed q̄ cõſolat̄ ⁊c. Tribulationē aũt aggrauat ex duobus ſcʒ ex ſubtractione remedij cum dicit. Nam ⁊ cũ veniſſem ⁊c. q̄ſi dicat. Vere tribulationē habeo: qꝛ in nullo conſoloꝛ. ¶ Nã cum veniſſem macedoniã nullam requiē habuit caro noſtra. hic facit mentionē de pſecutione quã paſſus ē in macedonia quãdo liberauit ancillam phytoniſſam: vt legit̄ act. 16. Dicit aũt nullam requiē habuit caro noſtra. et nõ dicit ſpũs noſter. qꝛ ſancti ſemꝑ habent pacem ſpũs: cum etiam in aduerſis aĩa que in coꝛpoꝛe patit̄ ſpe futuri pmiſ q̄eſcit. q̄uis multa ſuſtineat affectui carnis cõtraria. ¶ Ex multiplicitate vero tribulationũ aggrauat cũ dicit. Oĩm tribulationē paſſi ſumus id ē oĩe gen⁹ tribulationis ſm̄ coꝛpus ⁊ ſm̄ aĩam ſupꝛa. 4. In omnib⁹ tribulationē patimur ⁊c. Jo. 16. In mũdo pſſurã ⁊c. ¶ Et ꝙ oĩe tribulationem paſſus fuerit exponit ꝯſequenter cũ dicit. Foris pugne: intus timoꝛes. Foris id eſt extra meipſum pugne pſecutionũ. ſed tñ intus id eſt in coꝛde eſt timoꝛ de malo: timens pſecutionē in futuro. Deut. 32. Foris vaſtabat eos gladi⁹ ⁊c. Sed contra Puer. 28. Juſtus q̄ſi leo confidẽs abſq̄ terroꝛe erit. Rñdeo. eſt ſine timoꝛe q̄tum ad ſpũm: non tñ q̄tum ad carnem. Vel foris id eſt extra eccleſiã pugne illate ab infidelibus. ſed intus timoꝛes ne ſcʒ illi qui intra eccleſiam ſunt excidant a fide ꝓpter pſecutoꝛes. Vl foris id eſt in manifeſto pugne: quib⁹ impugnant̄ a manifeſtis inimicis. Intus timoꝛes q̄ inijciunt̄ nobis ab illis q̄ dicunt ſe amicos ⁊ non ſunt. qꝛ vt dicit boetius de conſolatione. Nulla peſtis efficacioꝛ ad nocendũ q̄ familiaris inimicus Math. 10. Inimici hoĩs domeſtici eius. ¶ Cõſequẽter cum dicit. Sed qui conſolat̄ ⁊c. ponit materiam ſue conſolationis quã extollit ex duobus ſcʒ ex grata preſentia tyti. et ex conſolatione titi ibi. Non ſolum autē ⁊c. Dicit ergo. licet hic grauiter afflicti fuerim⁹. ſʒ q̄ ſcʒ deus conſolatur humiles conſolat⁹ eſt ⁊c. Cui⁹ preſentia vtpote mihi gratiſſima eſt. ⁊ in adiutoꝛiũ. ſ. i. Qui conſolatur nos in oĩ tribulatione noſtra. Dicit aũt qui cõſolat̄ humiles. qꝛ ſupbos nõ conſolat̄: ſed eis reſiſtit vt dicit̄ Jac. 4. et. i. Pe. 5. Conſolat̄ aũ humiles dando eis gratiam que eſt conſolatio ſpũſſancti. Eſa. 61. Vt conſolarer omnes lugentes ⁊c. ¶ Non ſolum autē ⁊c. Hic ponitur alia materia conſolationis apl̄i ſcʒ conſolatio tyti. Et materia huius conſolationis eſt duplex. Prima emẽdatio corinthioꝛũ: quã habuerunt in preſentia tyti. Secunda eſt deuotio coꝛinthioꝝ: quã oſtendit ad titum ibi. In conſolatione aũt veſtra ⁊c. Circa pmũ duo facit. Primo ponit conſolationē de penitentia coꝛinthioꝝ: Secũdo exponit quedam que dixit ibi. Cõtriſtati em̃ eſtis ⁊c. Circa pmũ tria facit. Primo ponit conſolationē tyti. Scd̄o materiã conſolationis ibi. Referens nobis ⁊c. Tertio effectum cõſolationis in mente apl̄i ibi. Ita vt magis gauderē ⁊c. Dicit ḡ. Non ſolũ ꝯſolat̄ nos deus in aduentu tyti. ſed etiã in conſolatione qua ipſe tytus conſolatus eſt de vobis et in vobis. Et hui⁹ cõſolationis materia ē. qꝛ ipſe tytus cõſolatus eſt referens nobis veſtrum deſideriũ ⁊c. Ubi tria ponit laudabilia ꝓpter tria rephẽſibilia q̄ fuerunt in eis. Fuerunt em̄ pigri ad bonum. ⁊ contra hoc dicit. Referens nobis veſtrum deſiderium de ꝓficiendo in melius. Item erant proni ad malum. ⁊ contra hoc dicit. Noſtrum fletum ſcʒ de peccatis cõmiſſis. Jere. 6. Luctuʒ vnigeniti fac ⁊c. Item erant faciles deceptioni pſeudoꝝ ⁊ cõtra hoc dicit. Veſtram emulationē contra pſeudos habitaʒ ꝓ amoꝛe mei. Nam aũ emulabamini cõtra me ꝓ eis. ¶ Cõſequenter cum dicit. Ita vt magis ⁊c. ponit affectum conceptum ex conſolatione tyti. q̄ q̄deʒ affectus eſt gaudiuʒ. Unde circa hoc tria facit. Primo ponit conceptum gaudium. Scd̄o oſtẽdit ſue eſtimationis imitationē. Tertio ſubdit rõnē gaudij. Dicit ḡ in tantũ gauiſus ſum de his q̄ titus retulit mihi ita vt magis gauderē de hoc q̄ de tribulatione mea doluerim. Naʒ ſpũalia pferenda ſunt tempoꝛalibus. Vel vt magis gauderē de hoc ꝙ ꝯtriſtaui vos q̄ doluerim olim. Peccauerant em̄ faciendo foꝛnicatiõʒ et apl̄us increpauerat eos vt patet in prima epl̄a. 5. et. 6. Tunc aũt incertus erat apl̄us quē euentũ deberet habere illa triſticia: bonum ſcʒ an malũ. Et ideo dubitans penituit. ſed videns poſtmodũ ꝙ bonum inde ꝓuenerat gaudebat: ideo dicit. Qm̄ et ſi contriſtaui vos increpãdo in prima epl̄a non me penitet modo. qꝛ coꝛrecti eſtis et ſi olim peniteret q̄ñ ſcʒ eram incert⁹ vtruʒ triſticia induceret vos ad coꝛrectionē vel deſperationeʒ. videns ꝙ epl̄a illa et ſi ad hoꝛam vos contriſtauit nunc gaudeo qꝛ eſtis cõuerſi. Et rõem gaudij aſſignat: qꝛ non gaudeo de hoc qꝛ contriſtati eſtis: ſed de effectu ſcʒ de coꝛrectione: qꝛ ſcʒ ꝯtriſtati eſtis nõ ad deſperationē ſʒ ad penitẽtiã. ſicut medicus nõ gaudet de amaritudine medicinē. ſed de effectu ſcʒ d̄ ſanitate ſupꝛa. 6. Quaſi triſtes: ſemꝑ aũt gaudentes.

Lectio tertia.

C Ontriſtati enim eſtis ſcd̄m deum vt in nullo detrimentũ patiamini ex nobis. Que em̄ ſm̄ deũ triſticia ē penitentiam in ſalutē ſtabilem operat̄: ſeculi aũt triſticia moꝛtem operat̄. Ecce em̄ hocipſum ſm̄ deum contriſtari vos quantam in vobis operatur ſollicitudinem. ſed defenſionem ſed indignationē. ſed timoꝛem. ſed deſiderium. ſed emulationeʒ. ſed vindictã. In oĩbus exhibuiſtis vos incontaminatos eſſe negocio.

Poſita conſolatione apl̄i et tyti de triſticia coꝛinthioꝝ eo ꝙ fuerit ad penitentiam ⁊ non ad deſperationē: hic cõſequenter huius conſolationis ratio aſſignatur: coꝛũ triſticiam cõmendando. Et circa hoc duo facit. Primo em̄ cõmendat eoꝝ triſticiam. Secũdo ex hoc concludit ꝓpoſitũ ibi. Et ſi ſcripſi vobis ⁊c. Cõmendat aũt coꝛinthioꝝ triſticiam ex duobus. Primo ex cauſa. ſecundo ex effectu ibi. Que em̄ triſticia eſt ⁊c. Cauſa aũt ex qua cõmendat̄ eoꝝ triſticia hec eſt. qꝛ eſt ſm̄ deum. Et ideo dicit. licet ad hoꝛam contriſtauerim vos ꝑ epiſtolã: tamē nunc gaudeo id eſt qꝛ contriſtati eſtis ſm̄ deum. Ubi ſciendum eſt ꝙ triſticia ⁊ gaudiũ ⁊ cõmuniter oĩs affectio ex amoꝛe cauſat̄. Triſtat̄ em̄ q̄s qꝛ caretʒ eo qd̄ amat. Qualis aũt ē amoꝛ talis ē triſticia ex amoꝛe cauſata. Eſt aũt duplex amoꝛ. Un⁹ quo diligit̄ deus. ⁊ ex hoc cauſat̄ triſticia: que eſt ſm̄ deũ. Alius eſt quo amat̄ ſeculum. ⁊ ex hoc cauſat̄ triſticia ſeculi. Amoꝛ quo diligim⁹ deũ facit nos libenter ſeruire deo. ſollicite querere honoꝛē dei: ⁊ vacare deo dulciter. Et qꝛ peccando impedimur a ſeruitio dei. ⁊ ideo ei non vacam⁹ nec eius honoꝛē querim⁹. Ideo amoꝛ dei cauſat triſticiaʒ de peccato. ⁊ hec eſt triſticia ſm̄ deum. que q̄dem triſticia non fuit nobis ad malũ nec ad detrimentũ: ſed potius ad fructum ⁊ merituʒ. Et ideo dicit. Ut in nullo detrimentũ patiamini ex nobis. qꝛ non ſolum bona ⁊ grata que vobis impendimus: vobis pꝛoſunt. ſed etiam hocipſum ꝙ vos coꝛrigimus ⁊ contriſtam⁹. Heb. 12. Omnis diſciplina in

preſenti ⁊c. ¶ Conſequenter cum dicit. Que eñ triſticia
⁊c. cõmendat eoꝝ triſticiã ex effectu q̃ quidẽ eſt premiũ vi
te eterne. Et circa hoc duo facit. Primo eñ ponit effectũ
in generali. Scdo experimentum ſpecialiter in eis conſe
cutum ibi. Ecce eñ hocipſum ⁊c. Circa primũ duo facit.
Primo enim ponit effectuȝ triſticie que eſt ſm deũ. Secũ
do ponit effecũ triſticie que eſt ſm mundũ ibi. Seculi aũt
⁊c. Dicit ergo p̃mo. Dico ꝙ triſticia noſtra nõ fuit vobis
detrimentũ. Eñ id eſt qꝛ triſticia que eſt ſm deuȝ operaꝫ
penitentiam. penitentiam aũt dico in ſalutem ſtabilem id
eſt ſempiternã que eſt ſalus ſtabilis ⁊ eſt beatorũ. de qua
Eſa. 49. Salus aũt mea in ſempiternũ erit. Et hanc ope
ratur penitentia. Matth. 3. Agite penitentiã: ap ꝓpinq̃
bit ei regnũ celoꝝ. Et dic̃ ſtabilẽ vt excludat ſalutẽ tẽpo
ralem que ẽ tranſitoria ⁊ cõmunis ipſis hominib⁹ ⁊ iumẽ
tis. de qua in p̃s. Homines ⁊ iumenta ſaluabis dñe ⁊c.
Sed contra hoc qḋ dicit ꝙ triſticia que ẽ ſm deũ peniten
tiam operaꝫ videtur eſſe qꝛ ipſa triſticia ſm deum eſt peni
tentia. Penitere enim eſt triſtari de malo ⁊ ſcdm deum.
Non ergo operaꝫ penitentiam. Rñdeo. dicendum eſt ꝙ
penitẽtia habet tres partes. quaꝝ p̃ma pars ẽ triſticia ſcȝ
dolor ⁊ compunctio de peccatis. Alie due ſunt ꝯfeſſio et
ſatiſfactio. Cum ergo dicit ꝙ triſticia operaꝫ penitentiaȝ.
Intelligendũ ẽ ꝙ cõpunctio ſeu dolor de peccato operaꝫ
in nobis penitentiam id ẽ alias ꝑtes penitentie ſcȝ cõfeſ
ſionem ⁊ ſatiſfactionẽ. Uel dicendũ eſt ꝙ triſticia ſm deũ
eſt cõmunior q̃ penitentia. qꝛ penitentia eſt de ꝓprio pec
cato. ſed triſtaꝫ quis ſm deum ⁊ de peccatis ꝓprijs et de
alienis. Sic g̃ effect⁹ triſticie: q̃ ẽ ſm deuȝ eſt ſal⁹ eterna.
effectus vero triſticie que ẽ ſm mundũ ẽ mors. Quia eñ
qui diligit ſeculũ inimicus dei conſtituiꝫ vt diciꝫ Jac. 4.
Ideo ex amore ſeculi mors cauſaꝫ. Triſtaꝫ eñ ſm ſeculũ
quis non qꝛ peccãs deũ offendit. ſed deprehenſus in pec
cato puniꝫ de eo ⁊ detegiꝫ. Et hec triſticia eſt vitanda in
peccatis Ecc. 30. Triſticiã longe fac a te ⁊c. ¶ Conſeq̃n
ter manifeſtat effectũ p̃dictũ ꝑ exꝑimẽtũ ſumptũ in ipis cũ
dicit. Ecce eñ hocipſum ⁊c. q̃ſi dicat. Uere ſalutem ſta
bilem. qꝛ experimẽto patet ꝙ in nobis multa que ad ſalu
tem ducũt operaꝫ. Ponit aũt ſex ad hoc ꝑtinencia. quoꝝ
vnum ẽ generale ſcȝ ſollicitudo. qñ eñ homo ẽ in leticia
de facili cõmittit aliquas negligentias. ſed quãdo eſt tri
ſtis ⁊ in timore ſollicitaꝫ. ⁊ ideo dicit. Ecce eñ ſcȝ in vo
bis experti eſtis hocipſuȝ ſcȝ ſm deũ contriſtari vos quã
tam in vobis operaꝫ ſollicitudinẽ ad vitandũ mala et ad
faciendũ bona. Mich. 6. Indicabo tibi o homo q̃d ſit bo
num ⁊c. Et infra ſollicitum ⁊c. Alia vero ſunt ſpecialia q̃
rum quedã ꝑtinent ad effectum interiorẽ. quedã ad actuȝ
exteriorẽ. Eorũ vero q̃ ꝑtinent ad effectum exteriorẽ que
dam ſunt ad peccati remotionẽ: quedã vero ad boni ade
ptionem. Nam verus penitens debet recedere a malo et
facere bonum. Quantũ aũt ad remotionẽ mali ponit tria.
Primũ ẽ vt deſiſtat facere malum. ⁊ q̃tum ad hoc dicit.
Sed defenſionẽ. contra illos q̃ nos ad malũ inducunt. 1.
Pe. 5. Cui reſiſtite fortes in fide. Uel ſm glo. vt contra
pſeudo me defendatis. Eph. vlti. Accipite armaturam
dei ⁊c. Secundũ eſt ꝙ hõ indigneꝫ contra ſe ꝓ pctis que
fecit. et q̃tuȝ ad hoc dicit. Sȝ indignationẽ. Indignatio
aũt ſui operaꝫ triſticiaȝ ſm deũ. Eſa. 63. Indignatio mea
auxiliata eſt mihi. Tertium eſt ꝙ ſit in cõtinuo timore de
futuro vt caueat. ⁊ q̃tum ad hoc dicit. Sed timorẽ de re
cidiuo ne ſcȝ in futuro ſimiliter cõtingat. Ecc. 25. Timor
dñi oĩa ⁊c. Quãtum aũt ad boni adeptionẽ duo ponit.
Primo deſiderium q̃ ad bonũ afficiaꝫ ⁊ q̃tum ad hoc dicit
Sȝ deſideriũ q̃ bonũ facere affecteris Prouer. 11. Deſideriũ
iuſtorum oĩe bonũ. Scdo emulationẽ bonã q̃ bonos imi
tari conaꝫ. ⁊ q̃tum ad hoc dic̃. Sȝ emulationẽ vt ſcȝ me ⁊
alios bonos imitemini. 1. cor. 14. Sectamiꝫ caritatẽ emu
lamini cariſmata meliora. Eorũ vero q̃ ꝑtinent ad exteri
orem actum duo ponit. Primũ eſt vt vindicent in ſeipſis
ꝙ peccauerunt ⁊ hoc vtile eſt. Cum eñ oĩe malũ neceſ
ſariũ ſit puniri vel ab hoĩe vel a deo: ſi hoc non puniꝫ me
lius eſt ꝙ homo malũ in ſe puniat qḋ fecit q̃ ꝙ de⁹. qꝛ vt
diciꝫ Heb. 10. Horrendũ eſt incidere in manus dei ⁊c. Et
q̃tum ad hoc dicit. Sed vindictã id ẽ qꝛ peccantes puni
tis et etiam voſipſos. 1. corin. 9. Caſtigo corpus meuȝ ⁊c.
Eſa. 26 Juſticiã non fecim⁹ ⁊c. Scdm eſt ꝙ totaliter ab
ſtineat a malo. Et ideo dicit. In oĩb⁹ exhibuiſtis due
ſcȝ fide incontaminatos eſſe negocio ſcȝ chriſtiano. 2. 6.
In omnibus exhibeam⁹ ⁊c. Eph. 1. Elegit nos ante mũ
di conſtitutionẽ vt eſſemus ſancti p̃s. Ambulans in via
immaculata ⁊c. Uł negocio de quo ſcȝ correcti eſtis puta
de fauore quẽ dediſtis fornicatori. ſed poſtmodum puni
endo ⁊ condemnãdo ipſuȝ oſtendiſtis vos in hoc inconta
minatos eſſe.

Lectio quarta.

Igitur ⁊ ſi ſcripſi vobis nõ ꝓpter euȝ
qui fecit iniuriam. nec ꝓpter eum q̃
paſſus eſt. ſed ad manifeſtandã ſolli
citudinem noſtram quam habem⁹ ꝓ vobis
coram deo. Ideo conſolati ſumus. In conſo
latione aũt noſtra abundanti⁹ magis gauiſi
ſumus ſuꝑ gaudio titi. quia refectus eſt ſpi
ritus eius ab oĩbus vobis. Et ſi qd apud
illum de vobis gloriatus ſum: nõ ſum confu
ſus. ſed ſicut omnia vobis in veritate locuti
ſumus. ita ⁊ gloriatio noſtra que fuit ad ti
tum veritas facta eſt. Et viſcera eius abun
dantius in vobis ſunt. reminiſcẽtis omniũ
veſtrum obedientiam. quomõ cum timore ⁊
tremore excepiſtis illum. Gaudeo ꝙ in oĩ
bus confido in vobis.

Hic aſſignata ratione quare gaudet aplus de ipſoꝝ triſti
cia: conſeq̃nter inducit concluſionẽ ſuã: in qua duo facit.
Primo eñ oſtendit intentionem ſuam quã habuit in ſcri
bendo. Secũdo manifeſtat gaudiũ qḋ habuit de ipſorum
correctione ibi. Ideo conſolati ⁊c. Dicit g̃ primo. Ex quo
incõtaminati eſtis. igiꝫ appꝫ ꝙ et ſi ſcripſi vobis ꝑ eplaȝ
increpando: non ſcripſi ꝓpter eum tm̃ q̃ fecit iniuriã ince
ſtu maculando cubile patris ſui vt diciꝫ. 1. cor. 5. Nec ꝓ
pter eum tm̃ qui paſſus eſt ſcȝ ꝓpter patrem q̃ſi non ꝓpẽ
zelum vindicte ſolum: ſed hoc feci ad manifeſtandã ſolli
citudinẽ noſtrã quã ꝓ vobis habem⁹. id eſt vt ſciretis q̃
ſolliciti ſimus ꝓ vobis. ⁊ hoc dico corã deo vt ſit iuramẽ
tũ. i. deo teſte. Uł ad manifeſtãdã corã vob deo ſcȝ de om
nibus ſollicitudinẽ noſtram. Col. 2. Uolo vos ſcire quaȝ
ſollicitudinem ⁊c. Uel aliter. Non ſcripſi tantũ ꝓpter eũ
qui fecit iniuriam vt ſcȝ corrigereꝫ. Uel ꝓpter eum q̃ paſ
ſus eſt vt placareꝫ: ſed ad manifeſtandã ⁊c. vt ſcȝ vos q̃ in
dignati fuiſtis ꝓ contumelia ⁊ pena inflicta fornicatori re
conciliaremini deo. ¶ Conſeq̃nter cõcludit gaudiũ qḋ ha
buit de eorum correctione cum dicit. Ideo ⁊ conſolati ſu
mus ⁊c. quaſi dicat Quia hoc conſecut⁹ ſum ex eo ꝙ ſcri
pſi ſcilicȝ ꝙ eſtis correcti: ideo conſolati ſumus id eſt con
ſolationem accepim⁹. Gaudium eñ hoĩs eſt cum ꝯſequiꝫ
qḋ cum deſiderio intendit. 2. 1. Abundantius autem ⁊c.
¶ Conſeq̃nẽter cum dicit. In conſolatione aũt ⁊c. ponit
ſecundã cauſam ſue conſolationis que ſumiꝫ ex deuotiõe

quam oſtēderūt ad tytū. Et circa hoc tria facit. Pꝛio ponit gaudium ſuū de gaudio titi conceptum. Secūdo gaudij rōnem aſſignat ibi. Et ſi quid apud illū ⁊c. Tertio materiam gaudij titi aſſignat ibi. Reminiſcentis omniū veſtrum ⁊c. Dicit ergo pꝛimo. Gauiſi ſumus de coꝛrectione veſtra. aūt id ē ſed in conſolatione noſtra abundantiꝰ magis gauiſi ſumꝰ ꝙ turbati fuerimꝰ de tribulatiōe ſuꝑ gaudio titi. Uel magis gauiſi ſumus id eſt magis gaudiū attulit conſolationi noſtre gaudium titi. ⁊ hoc qꝛ refectus ē ſpūs eius. Tunc eñ reficit animꝰ pꝛelati quādo ſubditi eius ſunt obedientes ei ⁊ eum reuerent. philem̄. Refice viſcera ⁊c. ¶ Refectus inꝗ ab oīibꝰ vobis. qꝛ oēs vel coꝛrecti eſtis vel eſt ſpes coꝛrectionis. Rationē aūt huiꝰ gaudij aſſignat ꝗtum ad duo. Unum eſt ex parte aplī. qꝛ ſcȝ ipſe inuentus eſt verax. Nam aplus cōmendauerat coꝛinthios tito anteꝙ iret ad eos. Quia vo nūc ita inuenit titus ſicut aplus dixit. gaudet aplus verba ſua vera fuiſſe Et hoc eſt qꝺ dicit. Et ſi quid apud illum de vobis gloꝛiatus ſum cōmendando vos. Dicit aūt gloꝛiatus ſum: qꝛ gloꝛia apoſtoli erat bonum illoꝝ. ¶ Non ſum ꝯfuſus id ē non erubeſco me falſa dixiſſe. Quādo eñ aliquis inuenitur mendax: confundit. Ecc. 37. Ante oīa ſermo verax ⁊c. Sed ſicut oīa in veritate vobis locutꝰ ſum id ē ſicut pꝛedicaui vobis veritatē: ita gloꝛiatio noſtra que fuit ad titum de vobis veritas facta eſt id eſt inuenta eſt vera. Alia ratio eſt ex parte coꝛinthioꝝ. Nam amici deſiderant vt illi q̄s diligūt ab oīibꝰ diligant. Quia ḡ titus diligebat coꝛinthios ꝓpter eoꝝum deuotionē. ideo de hoc apoſtolus gaudebat. Et ideo dicit aplus. Et viſcera eius ⁊c. q̄ſi dicat. Non ſolum gaudeo qꝛ inuentus ſum verax: ſed etiā qꝛ viſcera eius id eſt viſceroſa charitas eius ⁊ nimiꝰ amoꝛ abundantius ꝙ ante in vobis eſſet. ex quo vidi ꝓfectum veſtrum. Uel abūdantiꝰ ꝙ in alijs Eph. 6. Induite vos ſicelecti dei ⁊c. ¶ Materiā autē gaudij manifeſtat ex duobus ſcȝ ex obedientia ⁊ ex reuerentia. Ex obedientia quidem cum dicit. Reminiſcentis oīm veſtrum obedientiam quā obedienter ſibi obtemperaſtis. In quo etiam et laudauit vos. 1. reg. 15. Melioꝛ eſt obedientia ⁊c. Ecc. 3 Filij ſapientie eccleſia iuſtoꝝ. Ex reuerentia aūt cum dicit. Quomō in timoꝛe ſcȝ filiali non ſeruili interioꝛis animi ⁊ tremoꝛe coꝛpoꝛis excepiſtis eum. Gal. 4. Teſtimonium eñ vobis ⁊c. Et qꝛ ita habuiſtis vos ad eū gauiſus ſum qꝛ verax inuentus ſum et ipſe diligit vos. Unde gaudeo ꝙ in omnibꝰ confido de vobis. Non ſolū in bona voluntate ſȝ etiam in bonis operibus in futuro ꝙ bene vos habeatis. Heb. 6. Confidimus de vobis melioꝛa ⁊ viciniora ſaluti.

Capitulum octauum

N n Otam aūt vobis facimus fratres gratiam dei que data eſt in eccleſijs macedonie. ⁊ ꝙ in multo experimento tribulationis abundātia gaudij ipſoꝝū fuit. ⁊ altiſſima paupertas eoꝝū abundauit in diuitias ſimplicitatis eoꝝum. Quia ſm̄ virtutē teſtimoniū illis reddo ⁊ ſupꝛa virtutem voluntarij fuerunt cū multa exhoꝛtatione obſecrantes nos gratiā ⁊ cōmunicationē miniſterij quod fit in ſanctos. Et non ſicut ſꝑauimus: ſed ſemetipſos dederunt. pꝛimū dn̄o. deinde nobis ꝑ voluntatem dei. ita vt rogaremus titum: vt quēadmodum cepit ita ⁊ ꝑficiat in vobis etiā gratiam iſtam. Sed ſicut in omnibꝰ abundatis fide ⁊ ſermone ⁊ ſcientia ⁊ oīi ſollicitudine inſuꝑ ⁊ charitate vr̄a in nos: vt ⁊ in hac gratia abundetis. Nō quaſi imperans dico. ſed ꝑ alioꝛum ſollicitudinē etiam veſtre charitatis ingeniū bonum compꝛobans.

Poſita iam exhoꝛtatione ad bonum in generali: hic cōſequenter exhoꝛtat eos ad quoddā bonū particulare ſcȝ ad largitionē collectarū ꝓ ſanctis qui erāt in hieruſalē. Nā ſicut act. 15. dicit et aplus tangit ad gal. 2. Aplī impoſuerunt paulo ⁊ barnabe vt ꝓponerent verbū ſalutis gentibꝰ exhoꝛtādo eos ad ſubueniendū ſanctis q̄ erant ī hieruſalē q̄ venditis oīibꝰ ⁊ poſitis ad pedes aploꝝ in maxiā erāt paupertate. ⁊ ad hoc inducit eos ad pꝛeſens. Ubi duo facit. Pꝛimo inducit eos ad dandū. Secūdo monet ad modum dandi vt ſcȝ cito ⁊ abundanter dent. et hoc. 9. ca. ibi Nā de miniſterio ⁊c. Circa pꝛimū duo facit. Pꝛimo tractāt de collectis dandis. Secūdo de miniſtris ꝑ quos huiuſmodi collecte fiāt ibi. Gratias aūt deo q̄ dedit ⁊c. Circa ꝑmū duo facit. Pꝛio inducit eos ad dandū. Scꝺo excludit excuſationē ibi Si eñ volūtas pꝛompta eſt ⁊c. Inducit aūt eos ad dandū tripl̄r. Pꝛimo exemplo alioꝝ qui dederūt. Secūdo exemplo xp̄i ibi. Scitis eñ grām dn̄i noſtri ⁊c. Tertio ex ipſoꝝ ꝓpꝛia volūtate ibi. Hoc eñ vobis vtile ⁊c. Circa ꝑmū tria facit. Pꝛimo ponit exemplū. Secundo oſtendit ſe ꝑmotum ab hoc exemplo ibi. Ita vt rogaremus titum ⁊c. Tertio monet vt ipſi hoc exemplū ſequant ibi. Sȝ ſicut in oīibus abūdatis ⁊c. Circa pꝛimū ſciendū eſt ꝙ aplus ad hoc vt coꝛinthij liberaliter tribuāt ꝓponit eis macedones in exemplū. Et cōmēdat eos ꝗtū ad duo. ſcȝ ꝗtum ad patientiā in aduerſis. Scꝺo ꝗtū ad liberalitatē ī donis ibi. Et altiſſima pauꝑtas ⁊c. ¶ Circa pꝛimū ſciendū eſt ꝙ apoſtolus inducit eos ad elemoſinas vt merita iſtoꝝ creſcant. ⁊ ideo in illo tēpoꝛe hoc fecit qn̄ poſſunt mereri ſcȝ in tempoꝛe gratie. tunc eñ elemoſyne meritoꝛie ſunt. Et hoc eſt qꝺ dicit. Notam vobis facimꝰ gratiā id eſt gratuitū donum dei ſcȝ elemoſynaꝝ largitionem. ⁊ dicit hoc eſſe gratiam. qꝛ quicq̄d boni facimus ē ex gratia dei: que quidē gratia non eſt data iſtis ſed mihi: inꝗtum ſcȝ ex mea ꝓcuratione ⁊ ſollicitudine ⁊ monitione macedones ad hoc moti ſunt Eph. 3. Mihi aūt omnium ſanctoꝝ minīo ⁊c. Data eſt inꝙ mihi in eccleſijs macedonie id eſt apud fideles macedonie. Que quidem gratia eſt ꝗtū ad duo. ſcȝ ꝗtū ad patientiā: qꝛ in multo expimēto ⁊c. ¶ Ubi ponit ꝯditiōes patīe ꝑfcē. Una ē ꝙ hō ſit conſtans ita ꝙ nec timoꝛe tribulationis deijciatur: ſed nec etiam in ipſo tribulationis experimēto. Et ideo dicit ꝙ in multo experimento tribulationis ſcȝ conſtantes fuerunt. Alia eſt ꝙ in ipſis tribulationibꝰ gaudeat ſicut legitur de beato Laurentio. ⁊ ꝗtū ad hoc dicit. Abūdantia gaudij ipſoꝛum ſcȝ macedonū fuit. Jac. 1. Omne gaudiū exiſtimate ⁊c. Ro. 12. In tribulatione gaudentes ⁊c. Uel in multo experimento tribulationis: non quam ipſi paſſi fuerunt: ſed quā viderunt pati in macedonia abundantia gaudij ipſoꝝ fuit. ¶ Itē ſecundo gratia eſt ꝗtum ad liberalitatē in elemoſinis. Et ꝗtū ad hoc dicit: Et altiſſima ⁊c. Ubi duo facit. Pꝛimo ponit eoꝛum liberalitatem. Secundo exponit qꝺ dixerat ibi. Quia ſm̄ virtutē ⁊c. Dicit ergo pꝛimo. Nō ſolum fuerunt patientes in tribulationibus ſcȝ macedones. ſed etiam fuerunt liberales. qꝛ altiſſima id eſt maxima paupertas eoꝛū vel nobiliſſima. Scꝺm glo. facit paupertatem altam eleuatio ſpūs ſupꝛa res tempoꝛales ⁊ ꝯtemptus earum. Et ſic iſtoꝛū pauꝑtas altiſſima erat qꝛ non habebant diuitias ⁊ cōtemnēbant eas Jac. 7.

Nonne deus elegit pauperes in mūdo ⁊c. Hec inq̄ pau
pertas abūdauit id eſt excreuit in diuitijs copioſe dando
Sed hec expoſitio gloſe nō videt̄ eſſe ſm intentionē apo
ſtoli. Et ideo aliter dicendū eſt. Altiſſima paupertas ⁊c.
Ubi ſciendū eſt ꝙ homo ex duabꝰ cauſis habet promptū
animū ad dandum ſatis ſcꝫ ex abundantia diuitiaꝝ ſicut
ſunt diuites vel ex contemptu diuitiaꝝ. ⁊ ſic idem facit in
paupere cōtemptus qđ facit in diuite abūdantia. Et ideo
dicit altiſſima paupertas ſic ſupra abūdauit id eſt effectuꝫ
abundantie fecit in diuitias ſimplicitatis eoꝝ. qꝛ coꝛ eoꝝ
erat ſolum ad deum. ⁊ ex hoc ꝓuenit contemptus diuiti-
arum ꝓuer. 10. Simplicitas iuſtoꝝ ⁊c. ¶ Conſequenter
cum dicit. Quia ſm virtutē ⁊c. exponit qđ dixit cōmen-
dando ipſoꝝ liberalitatē q̄tum ad tria ſcꝫ q̄tum ad quan
titatem dati. q̄tum ad voluntatem dandi. ⁊ q̄tum ad oꝛ-
dinem dationis. Quantum ad quantitatem dati qꝛ dede
runt ſupra virtutē Et ideo dicit. vere abundauit in diui-
tias. qꝛ ego reddo illis teſtimoniū ꝙ fuerunt volūtarij ad
dandum ſm virtutem rerum ſuarū: ⁊ ſupra virtutē. qꝛ in
tantuꝫ dederunt ꝙ poſt eguerunt. Uel dicendū eſt ⁊ me-
lius ꝙ eſt virtus interioꝛ animi: ⁊ virtꝰ exterioꝛ ſcꝫ facul-
tas rerū tempoꝛaliū. Uirtus interioꝛ eſt promptitudo ani
mi ad danduꝫ. Et ideo dicit Teſtimoniū illis reddo ꝙ fu-
erunt voluntarij ad dandū ſm virtutem animi interioꝛeꝫ
⁊ ſupra virtutē exterioꝛē ſcꝫ diuitiaꝝ. Tho. 4. Si multū
tibi fuerit ⁊c. Cōtra. Quicūqꝫ dat ſupra virtutē dat imo-
derate. Reſpōdeo. dicendū eſt ꝙ virtus in dando pōt cō-
ſiderari dupliciter. ſcꝫ ſimplicit̄ ſeu abſolute ⁊ ſm ꝓpoꝛ-
tioneꝫ alioꝝ. Quādo ergo dat plus q̄ alij ſue ꝓpoꝛtiōis
nō peccat. ſed ſi ſimpliciter dat ſupra virtutē tunc īmode-
rate dat. Sic ergo cōmendat eoꝛum liberalitatē q̄tum ad
quantitatē dati. Cōmendat autē eam q̄tuꝫ ad voluntatē
dandi cum dicit. Quia voluntarij fuerunt. Exo. 25. Ab
omi qui vltroneus offert. In hoc aūt fuerūt voluntarij qꝛ
rogauerunt nos cum multa exhoꝛtatione. obſecrantes. i.
rogantes. q̄ſi dicat. Non ſolum rogauerūt: ſed etiam per
rationes nos induxerunt vt habeant gratiā ⁊ cōmunica-
tionem miniſterij ⁊c. id eſt vt liceret eis dare ſua pauperi
bus ſanctis q̄ ſunt in hieruſalē. non reputatantes ſe face-
re gratiam nobis. ſed ꝙ eis gratia fiat Heb. vlti. Bene-
ficentie aūt ⁊ cōmunionis ⁊c. Cōmendat etiam eoꝝ libe
ralitatem q̄tuꝫ ad oꝛdinē dandi. qꝛ non ſolū ſua dederūt
ſed pꝛimo ſeipſos. qꝛ talis debet eſſe oꝛdo in dādo: vt pꝛi-
mo homo ſit acceptꝰ deo. Gen. 4. Reſpexit dñs ad abel
ſcꝫ p̄mo ⁊ ad munera eius conſequēter. Ecc. 30. Miſere-
re anime tue ⁊c. Et ideo dicit. Nō ſicut ſperauimꝰ. q̄ſi di
cat. Uere voluntarij fuerunt. qꝛ non ſicut ſperauimꝰ id eſt
non ea intentione qua putabamus vt ſcꝫ darent ꝓ culpis
redimēdis: ſed ſemetipſos dederūt p̄mum dño emendā-
do vitam ſuam ⁊ deinde nobis obediēdo ꝑ oīa ꝑ volun
tatē dei que eſt vt ſubdant̄ hoīes vicarijs ſuis. Heb. vlt.
Obedite p̄poſitis veſtris ⁊c. Gloſa dicit ꝙ non aliter erat
ab eis recipiendum niſi ſcꝫ prius ſeipſos dediſſent deo. er
go videt̄ ꝙ non ſint recipiende elemoſyne a peccatoꝛibꝰ.
Sed dicendū eſt ꝙ non eſt ab eis recipienduꝫ qñ dant ea
intentione vt foueant̄ in peccatis. Sic g̊ poſito exemplo
macedonū oſtendit ſe conſequēter ꝯmotū eſſe hoc exem-
plo cum dicit. Ita vt rogaremus tituꝫ. q̄ſi diceret. In tan
tum nos ꝯmoti fuimus hoc exemplo de liberalitate mace
donum. vt ſcꝫ rogaremus titum vt etiā vos ſitis ꝑticipes
iſtiꝰ gratie: vt ſcꝫ titus queadmodū cepit vos monere ad
benefaciendū poſtq̄ vidit vos coꝛrectos ⁊ inducere vos
ad cōmunionē: ita ꝑficiat in vobis. ⁊ ſpūaliter gratiaꝫ iſtā
de largitiōe elemoſynaꝝ vt nō deſit vobis. phil. 2. Qui
cepit in vobis ⁊c. ¶ Conſeq̄nt̄ amonet eos vt hoc exēplo
ipſi inducant̄ cū dicit. Sed ſicut in oībꝰ ⁊c. Ubi duo di
cit. Pꝛimo monet vt ipſi exemplo macedonū ſint prompti
ad elemoſynas faciendū. Scđo quādaꝫ ſuſpitionē aufert
ibi. Et non quaſi imperans dico ⁊c. Dicit g̊. Sed ſicut in
oībus ⁊c. q̄ſi dicat. Sicut vos ſuperatis macedones in
oībus alijs gratijs. ita debetis eos ſuperare. etiā in iſta
ſcꝫ elemoſynis faciendis. Et hoc eſt quod dicit. Sicut in
omnibus alijs abundatis. Et pꝛimo in his que ꝑtinēt ad
intellectum ⁊ q̄tum ad hoc dicit. In fide qua credit̄. ⁊ ſer
mone q̄ ꝯfitemur. Ro. 10. Coꝛde credit̄ ad iuſticiā: q̄tum
ad fidem. oꝛe aūt confeſſio fit ad ſaluteꝫ. q̄tum ad ſermo-
nem. In ſcientia ſcripturaꝝ. 1. coꝛin. 1. In oībꝰ diuites
facti eſtis ⁊c. Scđo in his que ꝑtinent ad opus. et q̄tum
ad hoc dicit. Et in omi ſollicitudine ſcꝫ bene opandi Ro.
12. Sollicitudine nō pigri. Tertio in his que ꝑtinent ad
affectum. ⁊ q̄tum ad hoc dicit. In charitate veſtra ſpiri-
tuali habita in nos ſupabūdatis. Col. 4. Sup oīa cha
ritatem habentes ⁊c. Sicut inq̄ in omnibꝰ iſtis abūdatis
ita ſcꝫ rogaui titum vt in hac gratia ſcꝫ elemoſinaꝝ abun
detis. Et qꝛ poſſet haberi ſuſpitio ꝙ q̄ſi ex imperio māda
ret. vt darent elemoſynas. Contra qđ eſt qđ dicit̄ Eze.
34. Uos aūt cum auſteritate ⁊c. Et ideo ꝯtra remouet di-
cens. Non q̄ſi imperans dico. hoc eſt ꝙ rogaui tytum vt̄
ꝙ ego ipſe hoc dico vobis. non feci quaſi imperans. 1. pe.
vltio. Nō vt dñantes in cleris. Sꝫ dico hoc comꝓbās
id eſt volēs comꝓbare ꝑ alioꝝ ſollicitudinē ſcꝫ macedo
num veſtre charitatis ingeniū. ¶ Ubi ſciēduꝫ eſt ꝙ inge-
nium bonum ſumit̄ non ſolum ꝓ aptitudine ad ſcienduꝫ
faciliter. ſed etiam ad bene operandū. Cuius ratio eſt. qꝛ
ad hoc ꝙ aliquis bene operet̄ exigit̄ ſcientia dirigens. Et
ideo ſicut in addiſcendo dicit̄ boni ingenij eſſe qui cito ca
pit verba magiſtri: ita in opando boni ingenij dicit̄ q̄ exē
plo alioꝝ cito mouet̄ ad bñ operandū. Et iđ dicit aplus
Compꝛobans id eſt ꝓbare volens bonum ingeniū veſtrū
id eſt q̄ promptā voluntatē habeatis ad danduꝫ moti ex-
emplo macedonuꝫ. 1. Coꝛin. 4. Non vt confundam vos
hec ſcribo.

Lectio ſecunda.

Scitis eñi gratiam domini noſtri ie-
ſu chꝛiſti. quoniā ꝓpter vos egenus
factus eſt cum eſſet diues. vt illiꝰ in-
opia vos diuites eſſetis. Et conſiliuꝫ in hoc
do. Hoc eñi vobis vtile eſt. qui non ſolum fa
cere ſed et velle cepiſtis ab āno pꝛioꝛe. Nūc
vero ⁊ facto ꝑficite: vt queadmodū promptꝰ
eſt animꝰ voluntatis: ita ſit ⁊ ꝑficiendi ex eo
qđ habetis. Si eñi voluntas prompta eſt ſm
id qđ habet: accepta eſt non ſm id quod non
habet. Non eñi vt alijs ſit remiſſio vobis aūt
tribulatio. ſed ex equalitate in pꝛeſenti tem
poꝛe veſtra abundantia illoꝛum inopiā ſup
pleat. vt ⁊ illoꝛuꝫ abundantia veſtre inopie
ſit ſupplemētū. vt fiat equalitas ſicut ſcriptū
eſt. Qui multum non abundauit: ⁊ q̄ modi-
cum nō minoꝛauit.

Hic inducit coꝛinthios ad dandū elemoſynas exēplo xp̄i
dicens. Uolo compꝛobare ingenium veſtrū bonū ad dan-
duꝫ ſcꝫ pauperibꝰ: ⁊ hoc facere debetis exemplo chꝛiſti.
eñi id eſt qꝛ ſcitis gratiam dñi noſtri ieſu chꝛiſti quā q̄deꝫ
humano generi contulit. Jo. 1. Gratia ⁊ veritas ꝑ ieſum
chꝛiſtum ⁊c. Et hec dicit gratia: qꝛ quicq̄d filius dei pe-

nalitatũ noſtrarũ aſſumpſit totũ gratie eſt imputandũ.
q: nec ꝓuentus alicui⁹ bonitate: nec alicuius virtute coa-
ctus: nec induct⁹ ſua neceſſitate. Eſt aũt gratia iſta quõ
ꝓpter nos egenus factus eſt. Et dicit egenus qḋ plus eſt
ꝙ pauper. Nam egenus dicit̃ ille qui non ſolum parum
habet. ſed qui indiget ſeu eget. Pauper vero ille q̃ parũ
habet. Ad ſignificandũ ergo maiorem paupertatem dicit̃
egenus factus eſt ſcꝫ in temporalib⁹ Luc. 9. Filius hoĩs
nõ habet ⁊c. Treñ. 3. Recordare paupertatis ⁊c. Eſt aũt
factus egenus non ex neceſſitate ſed ex volũtate. q: gra-
tia iſta iam non eſſet gratia. Et ideo dicit. Cum diues eẽt
ſcꝫ in bonis ſpũalibus Ro. 10. Idem deus diues in oĩes
⁊c. ꝓuer. 8. Mecũ ſunt diuitie ⁊c. Dicit aũt eſſet nõ fuiſ-
ſet. ne videret xp̃s amiſiſſe diuitias ſpũales cũ aſſumpſit
paupertatem. Sic eñ aſſumpſit hanc paupertatem ꝙ il-
las ineſtimabiles diuitias non amiſit pꝰ. Simul in vnũ
diues ⁊ pauper. Diues in ſpũalibus: paup in temporali-
bus. Cauſam aũt quare voluit fieri egenus ſubdit cum di-
cit. Vt illius inopia diuites eſſemus id eſt vt illius pau-
pertate in tp̃alib⁹ vos eſſetis diuites in ſpũalib⁹. Et hoc
eſt ꝓpter duo ſcꝫ ꝓpter exemplum ⁊ ꝓpter ſacramentũ.
Propter exemplum quidẽ q: ſi xp̃us dilexit paupertatẽ
et nos exemplo ſuo debemus diligere eam. Diligẽdo aũt
paupertatem in temporalib⁹ efficimur diuites in ſpũali-
bus. Iac. 2. Nonne deus elegit pauperes in mundo: di-
uites in fide ⁊c. Et ideo dicit. Vt illius inopia ⁊c. Pro-
pter ſacramentũ aũt q: oĩa que xp̃s egit vl' ſuſtinuit fuit
ꝓpt̃ nos. Unde ſicut ꝑ hoc ꝙ ſuſtinuit mortẽ liberati ſu-
mus a morte eterna ⁊ reſtituti vite: ita ꝑ hoc ꝙ ſuſtinuit
inopiam in temporalibus liberati ſum⁹ ab inopia in ſpiri-
tualibus ⁊ facti diuites in ſpũalibus. 1. corin. 1. Diuites
facti eſtis in illo in oĩ ſcientia ⁊c. ¶ Cõſeq̃nter cũ dicit.
Conſiliũ in hoc do ⁊c. Inducit eos ad dandũ ex ꝑte eoꝝ
Et circa hoc duo facit. Primo ponit ipſoꝝ vtilitatẽ q̃ ex
hoc ꝓuenit. Secundo oſtendit ꝙ hoc etiam ab ipſis vo-
litum eſt ſcꝫ vt darent elemoſynas ibi. Qui non ſolũ ⁊c.
Dicit ergo conſiderans hoc benficiũ conſiliũ vobis do:
id eſt hortor vos ad hoc ſcꝫ ad dandũ elemoſynas ſcꝫ nõ
ſolum ꝓpter vtilitatẽ ſanctorum qui ſunt in hieruſalem:
ſed et propter vtilitatẽ veſtrã ꝓuer. 27. Boni amici cõ-
ſilijs anima dulcorat̃. ⁊c. Et hoc q: vtile ẽ vobis. Bonũ
eñ pietatis plus eſt vtile facienti ꝙ illi cui fit. q: faciẽs re-
portat inde cõmodũ ſpũale. recipiens vero temporale. 1.
Ti. 4. Pietas ad oĩa valet. Hoc aũt non ſolum eſt eis
vtile: ſed etiam ipſi hoc voluerũt. Et ideo dicit. Qui nõ
ſolum ⁊c. Ubi tria facit. Primo cõmemorat bonum prin-
cipium in eis. Secundo hortat̃ eos ad debitũ finem ibi.
Nũc vero ⁊ facto ⁊c. Tertio exponit quoddã qḋ dixerat
ibi. Si eñ voluntas ⁊c. Dicit ergo. Vere debetis liben-
ter dare elemoſynas quia non ſolũ eſt vobis vtile: ſꝫ etiã
hoc ipſũ velle ſponte cepiſtis ſcꝫ dare elemoſynas a ꝑori
ãno q̃ ſcꝫ veni ad vos. Vel a priori anno id ẽ ꝑcedẽti. q̃ſi
dicat. Plus eſt velle ꝙ facere iuxta illud Ecc. 18. Verbũ
melius eſt ꝙ datum ⁊c. Et ideo debetis eſſe prompti ad
dandum. Et q: eſtis prompti ad dandũ ideo nunc qḋ ha-
buiſtis in animo ꝑficite facto. alioquin illa voluntas eſſet
fruſtra. 1. Io. 4. Nõ diligam⁹ v̄bo neq; ligua ⁊c. Phil.
1. Qui cepit in vobis ⁊c. Et huius ratio eſt vt queadmo-
dum prompt⁹ eſt aĩus volũtatis. i. diſcretio volũtatis ſm
glo. prompta ẽ: ita ſit prompta diſcretio ꝑficiẽdi. Vel alit̃
vt aĩus ſumat̃ ꝓ volũtate. Et tũc dicit̃. Queadmodũ pm-
ti fuiſtis ad volendũ ita prompti ad ꝑficienduum. ⁊ hoc
ex eo quod habetis id eſt ſm facultatem veſtram. ¶ Con-
ſequenter exponit hoc qḋ dicit. ex eo qḋ habetis dicens.
Si eñ ⁊c. q̃ſi dicat. Dico ꝙ debetis eſſe prompti ad dan-
dũ ⁊ ĩ hoc nõ intẽdo vos grauare vt ſcꝫ detis ſupra facul-
tates veſtras. q: forte voluntas prompta ad hoc inducit
vos. ſed in hoc opus nõ poteſt imitari voluntatẽ. Et ideo
dicit. Ex eo qḋ habetis. Enim ꝓ quia ſi voluntas prom-
pta eſt ſm id qḋ habet accepta eſt. Et hui⁹ ratio eſt q: vo-
luntas acceptat̃ in perfectione operationis. opus aũt non
ꝑficit̃ niſi ex eo quod habet̃. Et ideo dicit ſm qḋ habet ac-
cepta eſt Tobie. 4. Si multum tibi fuerit abũdanter tri-
bue ⁊c. ¶ Conſequẽter cum dicit. Non eñ vt alijs ⁊c. re-
mouet ſuſpitionẽ quandã. Poſſent eñ dicere iſti. Si da-
mus elemoſynas pauperibus ſanctis qui ſunt in hieruſa-
lem ipſi ocioſi viuent ⁊ nos damna patiemur ⁊ ſic efficie-
mur miſeri. Ideo aplus primo hanc ſuſpitionẽ excludit.
Secundo ſuam intentionem manifeſtat. Tertio vero cõ-
firmat ꝑ auctoritatẽ ⁊ remouet ſuſpitionẽ cum dicit. Nõ
eñ vt alijs ⁊c. q̃ſi dicat. Non eñ ita moneo vos elemoſi-
nas dare. vt alijs ſit refrigeriũ dũ ocioſe viuerent de ele-
moſynis veſtris. vobis autẽ ſit tribulatio id eſt pauꝑtas
quia vos affligimini. Sed nunquid peccant illi qui dant
oĩa alijs ⁊ ipſi poſtea paupertate affligunt̃. Et videt̃ ꝙ
ſic ꝑ hec verba apoſtoli. Reſpondeo dicendũ eſt ſm glo.
ꝙ melius eſſet totum dare pauperib⁹ ⁊ affligi ꝓ xp̃o. Il-
lud autem qḋ dicit hic cõdeſcendendo fecit. quia infirmi
erant ⁊ forte deficerent ſi egeſtate premerẽt̃. ¶ Intẽtionẽ
ſuam manifeſtat cũ dicit. Sed ex equalitate ⁊c. q̃ſi dicat,
Non intendo tribulationem veſtram. ſed quandã equali-
tatem vt ſcꝫ veſtra abundantia ⁊c. Qḋ poteſt exponi tri-
pliciter. Primo de equalitate quãtitatis. Secũdo de eq̃-
litate ꝓportiõis. Tertio de equalitate volũtatis. De eq̃-
litate q̃titatis q: iſti ſcꝫ corinthij abundabant in tempo-
ralibus ⁊ deficiebant in ſpũalibus. ſancti vero q̃ erant in
hieruſalẽ abundabant in ſpũalib⁹ ⁊ deficiebant in tempo-
ralib⁹. Vult ergo vt fiat inter eos equalitas quãtitatis. vt
ſcꝫ illi q̃ abundant in temporalib⁹ dent medietatẽ oĩm il-
lis q̃ deficiunt in eis. ⁊ iſti dent medietatẽ ſpũaliũ eis: vt
ſic ſint eq̃liter diuites. Et ideo hoc poti⁹ dicit vt ſcꝫ ex eq̃-
litate quantitatis id eſt dimidia parte bonoꝝ veſtroꝝ in
preſenti tempore qḋ breue eſt veſtra abundantia terreno-
rum ſuppleat illoꝝ inopiã q̃ deſeruerunt oĩa mundi. et
vt illoꝝ abundantia ſcꝫ ĩ ſpũalib⁹ ſit ſupplementũ veſtre
inopie in ſpũalib⁹ id ẽ vt ſitis ꝑticipes vite eterne. Luc.
16. Facite vob amicos ⁊c. Ecc. 14. In diuiſiõe ſortis da
⁊ accipe. da tẽporalia ⁊ accipe ſpiritualia. ¶ De eq̃litate
aũt ꝓportionis exponit̃ ſic ⁊ melius. Vos corinthij habe-
tis abundantiã temporaliũ. ſancti q̃ ſunt in hieruſalẽ abũ-
dantiam ſpũalium. Volo ergo ex quadã equalitate non q̃
ſit ſm quantitatẽ ſed ſm ꝓportionẽ. vt ſcꝫ ſicut illi ſuſten-
tant̃ elemoſynis veſtris: ita vos ditemini precibus illoꝝ
apud deum. Sicut eñ illi nõ ita ditant̃ de bonis veſtris
temporalibus ſicut vos eſtis diuites. ita nec vos bonis il-
lorum ſpũalib⁹ ditemini ſicut illi. Et ideo dicit. Sꝫ ex eq̃-
litate ꝑdicta veſtra abũdantia terrenoꝝ illoꝝ ſcꝫ ſanctoꝝ
inopiam in temporalib⁹ ſuppleat. vt et illoꝝ abũdantia in
ſpũalib⁹ ⁊c. 1. corin. 9. Si nos vobis ſpũalia ſeminauim⁹
⁊c. ¶ De eq̃litate aũt voluntatis exponit̃ ſic. Sed ex eq̃li-
tate ⁊c. id eſt volo ꝙ ſit in vobis equalitas voluntatis vt
ſcꝫ ſicut illi habent voluntatem cõmunicandi vobis ea in
quibus abundant: ita vos habeatis voluntatem cõmuni-
candi illis ea in quibus abundatis. ¶ Conſequenter cõ-
firmat hoc per auctoritatem. Unde dicit. Sicut ſcriptum
eſt ſcilicet Exo. 16. Qui multũ ſcilicet collegerat de mã-
na id eſt qui amplius habuit ꝙ gomor non abundauit id
eſt non habuit vltra ſufficientiam ſuam. et qui modicum
non minorauit id eſt non defecit ei. quia omnes equaliter
abundabant. vt dicitur Exo. 16. Et ſic nec qui plus colle-
gerat plus habuit. nec qui min⁹ parauerat repperit min⁹

Lectio tertia.

GRatias autem deo qui dedit eandeꝫ ſollicitudinem ꝓ vobis in corde titi quoniā exhortationē quidem ſuſcepit. ſed cum ſollicitior eſſet ſua voluntate ꝓfectus eſt ad vos. Miſimus etiam cum illo fratrem noſtruꝫ. cuius laus eſt in euangelio ꝑ omnes eccleſias. Non ſolum aūt: ſed ⁊ ordinatus eſt ab eccleſijs comes ꝑegrinationiſ noſtre in hanc gratiaꝫ que miniſtrat a nobis ad dn̄i gloriā ⁊ deſtinatā voluntatē noſtraꝫ. Deuitantes hoc ne qͥs nos vituperet in hac plenitudine que miniſtrat a nobis in domini gloriam. Prouidem⁹ eñ bona non ſolum coram deo. ſed etiam coram hominibus. Miſimus autem cum illis fratrem noſtrum quē ꝓbauimus in multis ſepe ſollicituꝫ eſſe: nūc autē multo ſollicitiorē: confidentia multa in vos ſiue ꝓ tito qui eſt ſocius me⁹: ⁊ in vobis adiutor: ſiue fratres noſtri apoſtoli eccleſiarum glorie chriſti. Oſtenſionem ergo que ē charitatis veſtre ⁊ noſtre glorie ꝓ vobis in illos oſtendite in faciē eccleſiaꝝ.

Poſtq̃ tractauit de collectis dandis: hic ꝯſequenter tractat de miniſtris ꝑ quos collecte fiāt. Et circa hoc duo facit. Primo nominat eos. Scd̄o recōmendat eos corinthijs ibi. Oſtenſionē ẽ q̄ eſt ⁊c. Circa primū tria facit. Primo eñ nominat titum. Secundo barnabam ibi. Miſim⁹ aūt cum illis fratrē ⁊c. Tertio apollo ibi. Miſimus aūt cum illis ⁊c. Circa titum duo cōmendat. ſcꝫ eius ſollicitudinē ⁊ ſollicitudinis ſignum ibi. Quoniā exhortationē ⁊c. Dicit ergo primo Dixi ſupra ꝙ rogaui titum vt ꝑficeret gratiam iſtam de elemoſynis colligendis qḋ iminet ſollicitudini mee: ex ordinatione apoſtolorū de quo inueni etiam ipſum ſollicitum. Et ideo ago gratias deo. qui dedit eandem ſollicitudinē quā ego habeo ꝓ vobis exhortandis ⁊ ꝓmouendis ad opa miſericordie in corde titi. qꝛ ipſe etiā ſollicitus eſt ſicut ⁊ ego vt ꝑficiat in vobis hanc gratiam Heb. 6. Cupimus vnūquēqꝫ veſtruꝫ eandē oſtentare ſollicitudinē ⁊c. Ro. 12. Qui preeſt in ſollicitudine. Signū autē huius ſollicitudinis eſt qꝛ qñ rogaui eum ipſe cōſenſit exhortationi mee. Et ideo dicit. Quoniā exhortatiōꝫ quidē ſuſcepit. Et qꝛ ꝓſecutus eſt qḋ petij. Unde dicit. Sed cum ſollicitior eſſet ſua voluntate ꝙ mea exhortatione: ꝓfect⁹ eſt ad vos. qui tñ primo recuſabat venire ꝓpt̄ peccata veſtra. Ro. 12. Sollicitudine nō pigri. ¶ Conſequēter cum dicit. Miſimus autē ⁊c. Tractat de ſecundo miniſtro. Et circa hoc duo facit. Primo cōmendat ipſuꝫ Secundo ſubdit rationē quare mittit tam ſolennes nūcios ibi. Deuitantes ⁊c. Frater iſte ſm̄ quoſdam Lucas. vel ſm̄ alios Barnabas. quem quidem cōmendat ex tribus ſcꝫ ex fama. qꝛ laus eius ſcꝫ luce eſt in euāgelio ab eo ſcripto ꝑ omnes eccleſias. quia eſt approbatū ꝑ apoſtolos. Uel cuius laus ſcꝫ barnabe eſt in euangelio predicato ab ipſo ꝑ omnes eccleſias. qꝛ iudeis ⁊ gentibus. Unde dicit de barnaba act. 10. ꝙ erat vir bonus plenus fide ⁊ ſpūſancto. Item cōmendat ipſuꝫ ex ſocietate ſua quia nō ſolū eſt famoſus. ſed ordinatus eſt ab eccleſijs iudee comes peregrinationis mee. i. p̄dicationis mee qua vt ꝑegrini mundum circuimus ſupra. 5. Quādiu ſumus in corpore peregrinamur a deo ⁊c. Et hoc eſt verum de luca quia ipſe fuit vnus de. lxxij. diſcipulis ⁊ ſocius pauli. De barnaba ſimiliter. quia ꝑ ſpūmſanctum dicit act. 13. Segregate mihi barnabam ⁊ paulum in opus ⁊c. Et factus eſt comes in hanc gratiam ſcꝫ collectionis elemoſinarū. Uel in hāc gratiam ſcꝫ p̄dicationis de qua dicit Eph. 3. Mihi autē omniū ſanctorum minimo ⁊c. Item cōmendat eum ex officio: qꝛ eſt miniſter gratie que miniſtrat a nobis. 1. corin. 4. Sic nos exiſtimet homo. ſupra. 3. Qui ⁊ idoneos nos ⁊c. Miniſtrat aūt gratia iſta ad domini gloriam vt ſcꝫ dominus noſter glorificet ſcꝫ de elemoſynis factis de conuerſione apoſtolorum predicationis noſtre. qꝛ vt dicit ꝓuer. 14. In multitudīe ppl̄i ⁊c. Itē miniſtrat vt voluntas noſtra impleatur. quia nos hoc volum⁹ fieri. Et ideo dicit. Et voluntatem noſtram deſtinatam id eſt predeſtinatam a deo qui predeſtinauit ab eterno nos talem voluntatem habere. ¶ Conſequenter cum dicit. Deuitantes ⁊c. aſſignat cauſam quare mittat tam ſollennes nuncios. Et primo huius rationē aſſignat. Secūdo probat ibi. Prouidemus ẽ ⁊c. Dicit ergo. Cauſa q̄re tam ſolēnes nūcios mittimus eſt iſta vt ſciatis negocium huius mundi ineſſe cordi noſtro. Et ideo dicit. Deuitantes hoc ſcilicet ne quis ⁊c. Quaſi dicat vt vitemus vituperium quod poſſet mihi impingi ab aliquibus vel negligentie. ſi non mitterem ſtrēnuos. Uel fraudis: ſi nō mitterem ſecuros. Et iſti ſtrenui erant et prompti et ſecuri. qꝛ dati ab eccleſijs: et electi per ſpūmſanctum ſupra. 6. Nemini dantes vllam offenſionem ⁊c. Dicit aūt in hac plenitudine ſcꝫ elemoſynaruꝫ vel conuerſionis gentium. 1. Pe. 4. Unuſquiſqꝫ ſicut accepit gratiam in alterutrum ⁊c. Et hoc ꝓbat dicēs. Prouidem⁹ eñ ⁊c. Quaſi dicat. Bene dico deuitantes qꝛ ꝓuidemus id ē ꝓuidere debem⁹ bona id ē vt opera noſtra bona ſint non ſolum coram deo vt ei placeam⁹: ſed etiam coram hominib⁹ vt ſcꝫ eis bona videant. Et hoc facit ſollicite procurando ⁊ bonos imitando. Ro. 12. Adherētes bono ⁊c. ¶ Conſequenter cum dicit. Miſimus aūt cum illis ⁊ fratreꝫ noſtrū ⁊c. tractat de tertio nuncio ſcꝫ de apollo. Ubi duo facit. Primo cōmendat eum de ſollicitudine cum dicit Quem ſcilicꝫ apollo probauimus ſepe ſollicitū eſſe de ſalute veſtra. nunc autem multo ſollicitiorē. Nam ſicut ſupra apparet apollo fuit primus qui poſt apoſtoluꝫ predicauit apud corinthū. 1. corin. 3. Ego plantaui apollo rigauit. Hic autē turbatus de peccato ipſoꝝ receſſit ⁊ ſollicitudinem quam ante ꝓ ipſis habebat poſtpoſuit. Nūc vero audita conuerſione eorum factus eſt de ſalute ipſoꝝ ſollicitior ꝙ antea eſſet. Eph. 4. Solliciti ſeruare vnitatem ſpiritus ⁊c. Ro. 12. Qui preeſt in ſollicitudine ⁊c. Secundo ſubdit cauſam ſollicitudinis quam aſſumpſit. quia apollo confidit de vobis ex his que titus dicit de vobis cōmendans vos. Unde dicit. Multa cōfidentia in vobis ſiue pro tito qui eſt ſocius meus. et quia libenter venit in ſocietateꝫ titi et Luce ſeu Barnabe. et quia ad hoc inductus fuit ab apoſtolis eccleſiarum que ſunt in iudea. Et ideo dicit. Siue fratres noſtri apoſtoli eccleſiarum iudee ſcilicꝫ induxerunt eum ad ſollicitudinem habendam pro vobis. que quidem eccleſie ſunt glorie chriſti id eſt ad gloriam chriſti. ¶ Conſequenter cum dicit. Oſtenſioneꝫ ergo que eſt ⁊c. Recommendat iſtos nuncios corinthijs dicens. Quia tales miſimus ad vos ergo oſtenſioneꝫ ⁊c. id eſt oſtendatis opere ꝙ charitatem habetis ad eos ⁊ ꝙ vere cōmēdaui vos ⁊ ꝙ ego vere gloriat⁹ ſim de vobis in facie eccleſiaꝝ ad quas ꝑueni ⁊ q̄bus p̄dicaui. Uł in faciē oīm eccleſiaꝝ. qꝛ qḋ facitis eis innoteſcet oībus eccl̄ijs.

Capitulum nonum.

N Am de miniſterio quod fit in ſanctos ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis. Scio enim promptū animū veſtruꝫ pro quo de vobis glorioꝛ apud macedones: quoniā ⁊ achaya parata eſt ab anno p̄terito: et veſtra emulatio prouocauit plurimos. Miſimus aūt fratres vt ne qḋ gloriamur de vobis euacuet̄ in hac parte: vt quemadmoduꝫ dixi parati ſitis ne cuꝫ venerint macedones mecū et inuenerint vos imparatos: erubeſcamus nos ⁊ nō dicamus vos in hac ſubſtantia. Neceſſariū ergo exiſtimaui rogare fratres vt preueniant ad vos et preparēt repromiſſam benedictioneꝫ hanc parataꝫ eſſe ſi quaſi benedictionē non quaſi auariciā. Hoc autē dico. Qui parce ſemiat: parce ⁊ metet. ⁊ q̄ ſeminat in bn̄dictiōibꝰ: de bn̄dictiōibus ⁊ metet. Unuſq̄ſq ꝓut deſtinauit in corde ſuo: nō ex triſticia aut ex neceſſitate. Hylarē enim datorē diligit deus.

Supra aplꝰs inducit corinthios ad danduꝫ elemoſynas ſanctis qui ſunt in hieruſalē. hic vero inducit eos quantū ad modū dandi. vt ſcꝫ hylariter ⁊ abūdanter dent. Unde ad hoc ꝙ bene darent miſit tā ſolennes nūcios Circa hoc autē duo facit. Primo excludit opinatā cauſam de miſſione nunciox. Scḋo vero aſtruit verā ibi. Miſimus autem fratres ⁊c. Circa primū tria facit. Primo excludit ſuſpitionem. Secūdo ad hoc cauſam aſſignat. ibi. Scio enim promptuꝫ ⁊c. Tercio cauſam probat. ibi. Pro quo de vobis ⁊c. Quantū ad primū quia poſſet aliquis dicere apoſtolo. tu mones nos ꝙ bene recipiamus nūcios q̄s mittis Sed quare non potius mones ꝙ bn̄ largiamur elemoſynas. Et ideo hoc remouēs dicit. Nō eſt neceſſariū ꝙ hoc moneā. Nam id eſt q: de miſterio qḋ fit in ſanctos ex abūdantia eſt. id eſt ſuperfluū eſt mihi ſcribere vobis. ⁊ huius cauſa eſt. q: ſcio promptū animū veſtrū ad ſubuenienduꝫ eis. ps. Paratū cor meū deus ⁊c. Q aūt ſit ꝓmptus animus veſter ꝓbo ex duobus. Primo ex gloriatiōe noſtra de vobis. Nam niſi ſcirē vos eſſe ꝓmptos ad hoc: nō fuiſſem gloriatus de vobis apud alios. Et ideo dicit. Pro q̄ ſcꝫ pro ꝓmptitudine animi veſtri ſupra. p̄mo. Gloria noſtra ⁊c. Et ſupra. 7. Multa mihi fiducia ⁊c. Glorioꝛ apḋ macedones de hoc ſcꝫ quoniā ⁊ achaya in qua corinthus metropolis eſt. Parata eſt ab anno p̄terito ad largiendū. Scḋo ex effectu q: vos ꝓuocaſtis exemplo veſtro multos ad hoc. Et ideo dicit. Et veſtra emulatio. i. amoꝛ ⁊ ſtudiū imitandi vos ꝓuocauit plurimos: q: enim audierūt vos bene correctos ꝓficere: ꝓuocant̄ plurimi ſcꝫ ad ꝓficiendū. Prouer. 27. Ferrū ferro acuit̄ ⁊c. Gal. 4. Bonū autē emulamini ⁊c. 1. corinth. 12. Emulamini cariſmata ⁊c. ¶ Conſequēter cū dicit. Miſimus autē fratres ⁊c. ponit verā cauſam quare miſerit tā ſolennes nūcios. Et primo ponit in generali. Scḋo in ſpeciali ibi. Ut quēadmoduꝫ dixi ⁊c. Circa primū duo facit. Primo aſſignat verā cauſam dicēs Cauſa autē quare iſtos miſi eſt nō ꝙ credā vos nolle ſubuenire pauperibꝰ: ſed vt ne ꝙ gl'iamur de vobis id eſt ne gloria noſtra quaꝫ habemus de vobis euacuet̄ ſi ſcꝫ deficeretis. 1. corinth. 9. Bonū eſt mihi mori ⁊c. Euacuet̄ inq̄ in hac parte. q: bene conſtat mihi ꝙ in alijs virtutibus ⁊ bonis nō euacuabitis gloriā meā. ¶ Scḋo cuꝫ dicit. vt quēadmodū ⁊c. hortat̄ eos ad debitū modū dandi. Et primo hortat̄ vt dent ꝓmpte. Scḋo vt dent abundanter ibi. Neceſſariū ergo ⁊c. Tercio vt dent hylariter. ibi. Unuſquiſq ꝓut deſtinauit ⁊c. Circa primū duo facit Primo ponit modū dandi. Scḋo rōnem aſſignat ibi. Ne cū venero ⁊c. Modus dandi eſt vt ſcꝫ ꝓmpte det̄. ⁊ ideo dicit. Ideo miſi miſtros vt ſitis parati ad dādū quēadmodū dixi ſcꝫ exēplo macedonū. Mat. 25. Que parate erāt ⁊c. Prouerbi. 3. Ne dicas amico tuo vade ⁊ reuertere ⁊ cras dabo tibi ⁊c. Ratio aūt huiꝰ eſt ne cū venerint mecū ſcꝫ ad vos macedones ⁊ inuenerint vos imparatos erubeſcamus nos. Quaſi dicat. Vobis erit cōfuſio ſi ꝓmiſiſtis ⁊ nō ſoluiſtis. Sed eſto ꝙ ſuſtineatis ⁊ nō curetis de ꝯfuſione veſtra. adminus caueatis erubeſcentie noſtre qui diximus vos eſſe paratos ¶ Conſequēter cū dicit. Neceſſarium ergo ⁊c. hortat̄ eos ꝙ dent abūdanter. Et circa hoc duo facit. Primo ponit āmonitionē. Scḋo ammonitiōis rōnē aſſignat ibi Hoc aūt dico ⁊c. Dicit ergo. ne ergo euacuet̄ gloria noſtra ⁊ vos nō erubeſcatis neceſſariū exiſtiaui rogare fratres ſcꝫ lucam titū ⁊ appollo vt perueniāt ad nos vt preparēt repromiſſaꝫ benedictionē hāc ſcꝫ elemoſinā que dicit̄ benedictio. q: eſt cauſa eterne benedictiōis. Naꝫ per actionē dandi homo benedicit̄ a deo. ps. Hic accipiet bn̄dictionē a dn̄o ⁊c. Et ab hoībus. Eccl. 13. Splēdidū in panibus ⁊c. Prouer. 22. Qui ꝓnus eſt ad miſericordiā ⁊c. Et dicit hāc benedictionē paratā eſſe quaſi benedictionē. i. abundāter ⁊ nō quaſi auariciā. i. parce. Ratio aūt quare debeant abundāter dare eſt q: ego dico ꝙ q̄ parce ſeminat. i. qui parū dat in mūdo iſto: parce ⁊ metet id eſt parū recipiet in alio ſeculo. Et dicit ſeminat q: ſemina noſtra ſunt quicq̄d boni fecerimus. Et iterū q: parū ſeminat̄ non multū colliget̄. Gal. 5. Que ſeminauerit homo hec ⁊ metet ſed multiplicata. Et qui ſeminat in benedictiōibus. i. abundāter metet de benedictiōibus ſcꝫ dei largā retributionē. ¶ Sed nūq̄d nō metent oēs abundanter. Dicendū eſt ſic: q̄tum ad quantitatē premij. q: oēs affluēt ⁊ nullus ibi parce metet. Sed dicit abundāter quaſi ad ꝓportionē ⁊ bene ſeminantiū. 1. corinth. 15. Stella a ſtella differt. Abūdanter oēs q̄tum ad premiū ſubſtantiale: ſed parce in cōparatiōe ad premiū accidētale in quo eſt ſanctox differētia ſupra. 8. Qui multū non abūdauit ⁊ qui modicū nō minorauit. Exo. 16. Quia aliq̄n aliquis parce dat ⁊ cū magna caritate ⁊ abundāter metet. ¶ Conſequēter cū dicit. Unuſquiſq em̄ ⁊c. Hortat̄ eos vt dent hylariter ⁊ gaudēter. Et circa hoc duo facit. Primo eniꝫ monet eos ad gaudēter dandū. Scḋo rationē aſſignat ibi Hylareꝫ em̄ datorē ⁊c. Dicit ergo. Dico ꝙ paretis illud qḋ vultis dare quaſi benedictionē. i. abundāter ⁊ dignuꝫ benedictiōe: nō quaſi auaritiā. i. non parce. Et hoc dicit quia illud qḋ ſponte fit nō poteſt auare fieri. Et ideo ſubdit vnuſquiſq em̄ ⁊c. quaſi nō auare q: vnuſquiſq ſcꝫ veſtrū det elemoſinas ꝓut deſtinauit. i. p̄deliberauit in corde ſuo ſcꝫ ſecū conferens. Non ex triſtitia autē ⁊c. Quaſi dicat. Unuſquiſq volūtarie det non coacte. Ponit autē duo oppoſita volūtario ſcꝫ triſtitiā ⁊ neceſſitatē. Volūtariū enim tollit̄ per violentū. eſt autē duplex violentuꝫ ſcꝫ ſimplex ⁊ mixtū. Simplex q̄n abſolute quis cogit̄ ad aliquid cōtra voluntatē ſuā faciendū. Ad remouendū ergo illud violentū dicit. nō ex neceſſitate. qḋ fieret ſi darēt coacti mandato apl̄i. Quaſi dicat. Nō cogat vos ad dandū mandatū noſtrū ſed moueat vos ad hoc ꝓmpta voluntas veſtra. Exo. 35. Oīs volūtarius ⁊c. Violētū mixtū eſt q̄n q̄s nō abſolute cogit̄ ad faciendū aliq̄d ꝯtra voluntatē ſuā ſed ſm̄ q̄d ſcꝫ ꝙ niſi faciat incurrit maius dānuꝫ ſicut ſi nō ꝓijciant̄ merces i mari nauis ſubmergit̄. Et ideo aliq̄ mō fit ſponte ⁊ aliquo mō violēter inq̄tuꝫ ſcꝫ cogunt̄ timore

maioris damni. Ut ergo hoc remoueat dixit. Non ex tri-
ſticia. id eſt nō ira ꝙ ſit violentū mixtū. Quaſi dicat. Nō
ex timore cōfuſionis ne ſcꝫ erubeſcatis. ſed ex gaudio qđ
concepiſtis ꝓpter amorē quem habetis ad ſanctos. ps.
Uolūtarie ſacrificabo tibi ꝛc. ¶ Cōſequēter cū dicit. Hy
larem eñi datorem ꝛc. rationē aſſignat ꝛ eſt talis. Oñis
remunerator remunerat ea que ſunt remuneratiōe digna
hec autē ſunt ſolū actus virtutū. in actibus autē virtutuꝫ
duo ſunt ſcꝫ ſpecies actus ꝛ modus agēdi qui eſt ex parte
agentis. Unde niſi in actu virtutis vtrūqꝫ iſtoꝝ ꝯcurrat:
non dicit actus ille ſimpliciter virtuoſus. ſicut nō dicitur
perfecte iuſtus ſcđm virtutē qui operat opera iuſticie niſi
delectabiliter ꝛ cū gaudio operet. Et licet apud homines
qui non vident niſi ea que parent ſufficiat ꝙ quis operet
actū virtutis ſcđm ipſam ſpeciem actus. puta actū iuſticie
tamen apud deū qui intuetur cor nō ſufficit ꝙ ſolū operet
actum virtutis ſcđm ſpeciem niſi etiā ſcđm debitum mo-
dum operet ſcꝫ delectabiliter ꝛ cū gaudio. Et ideo nō da
torē tantuꝫ ſed hylarē datorem diligit deus. id eſt appro
bat ꝛ remunerat ꝛ nō triſtem ꝛ remurmurantē. ps. Ser-
uite domino in leticia. Eccl. 35. In omni dato hylarē ꝛc.
Roñ. 12. Qui miſeret in hylaritate ꝛc.

Lectio ſecunda.

Potens eſt enim deus omnē gratiaꝫ
abūdare facere in vobis vt in omni-
bus ſemper omne ſufficientiam ha-
bentes abundetis in omne opus bonū ſicut
ſcriptū eſt. Diſperſit dedit pauperibus: iu-
ſticia eius manet in ſeculū ſeculi. Qui auteꝫ
āminiſtrat ſemen ſeminā̄ti: ꝛ panem ad man
ducandū preſtabit. Et multiplicabit ſemen
veſtrum ꝛ augebit incrementa frugum iuſti
cie veſtre vt in omnibꝰ locupletati abunde-
tis in omnē ſimplicitatē que operat per nos
gratiarūactionē deo Quoniā miniſteriū hu
ius officij nō ſoluꝫ ſupplet ea que deſunt ſan
ctis: ſed etiam abundat per multas gratia-
rūactiones in dño per probationē miniſterij
huius: glorificantes deū in obedientia con-
feſſionis veſtre in euangelio xpi ꝛ ſimplicita
te cōmunicatiōis veſtre in illos et in omnes
ꝛ in ipoꝝ obſecratione pro vobis. deſideran
tiū vos propter eminentē gratiam dei in vo
bis. Grās ago deo ſuper inenarrabili dono.

Hic rationē triū modoꝝ aſſignat. Et circa hoc duo facit.
Primo aſſignat rationē ſumptā ex parte ipoꝝ. Scđo ra-
tionē ſumptā ex parte dei. ibi. Et in omnibus locupletati
ꝛc. Circa primū duo facit. Primo ponit rationem. Scđo
ipſam confirmat ibi. Sicut ſcriptū eſt ꝛc. Ratio eſt talis.
Quicūqꝫ dat aliquid qđ multiplicat ſibi: debet prompte
abūdanter ꝛ hylariter dare ſicut videmus ꝙ hoies abun-
danter ꝛ ꝓmpte ꝛ cum gaudio ſeminā̄t ſemen quia multi
plicatū illud recolligūt. Cū ergo elemoſine multiplicent
dantibus. debetis illas prompte gaudēter ꝛ abundanter
facere. Et ꝙ multiplicent patet. quia deus potens eſt om
nem gratiā ꝛc. Quaſi dicat. Non timeatis dare ne indi-
gentia grauati peniteat aliqñ vos dediſſe. quia potēs eſt
deus facere abūdare oēm gratiā ſpirituſſancti qua ſcilicꝫ
ſemꝑ gaudeatis de bono opere qđ feciſtis. Et ideo dicit.
Abundetis in omne opus bonū. i. abundantē affectū ha-
beatis ad dandū elemoſinas ſicut habetis ad alia opa vir
tutū ꝛ tamē habeatis plenā ſufficientiā bonoꝝ exterioꝝ.
Et ideo dicit. Semper oēm ſufficientiā habentes. i. vos
reputātes habere. Jaco. 1. Qui dat oibus affluenter. Et
1ª. thymo. 6. Habētes alimenta ꝛc. De iſta ſufficiētia di-
cit infra 12. Sufficit tibi gratia mea ꝛc. De multiplicatio
ne vero dicit. Eſa. 30. Dabit pluuia ſemini tuo. Mat. 19
Oñis qui reliq̄rit ꝛc. centuplū accipiet ꝛc. ¶ Conſequē-
ter cū dicit. Sicut ſcriptū eſt ꝛc. ꝓbat poſitam rationē du
pliciter ſcꝫ auctoritate ꝛ experimēto ibi. Qui autē ammi
niſtrat ꝛc. ꝓbat aūt auctoritate dicens. Recte debet vos
mouere predicta ratio. qꝛ ſicut ſcriptū eſt ꝛc. Sed glo. in
alio ſenſu adducit hanc auctoritatem ꝙ ſit intentio apli.
Nam glo. ſic adducit Dico ꝙ abūdetis in omne opus bo
nū ſcꝫ largitiōe elemoſinaꝝ. qꝛ ſcriptū eſt. Diſperſit dedit
pauꝑibus. Sed apls videt hoc velle referre ad illud qđ
dicit abundare facere omnē gratiā. Et hoc qꝛ ille qui di-
ſperſit dedit pauperibꝰ iuſticia eiꝰ manet in eternū. Eccl.
12. Bene fac iuſto ꝛ inuenies retributionē ꝛc. In auctori
tate aūt propoſita notat quibus ſit dandū: quia pauꝑibus
id eſt indigentibus ꝛc. Luce. 14. Cum facis prandiū ꝛc.
Quomō dandū. quia diſperſit qꝛ nō totū vni ſed diuiſim
multis. 1ª. corint. 12. Si diſtribuero ꝛc. Eſa. 58. Frange
eſuriēti paneꝫ ꝛc. Juſticia eius. i. virtus iuſticie manet in
eternū. qꝛ ex quo dat auget voluntas ad dandū. vel iuſti-
cia eius. i. merces iuſticie eius manet in eternū. Prouer.
11. Seminā̄ti iuſticiā merces fidelis ꝛc. Experimēto autē
cōfirmat rationē predictā dicens. Qui aūt amminiſtrat ꝛc.
Quaſi dicat. Experti eſtis qꝛ hoc ipm quod datis in ele-
moſinas habetis a deo. Et ideo debetis libēter dare amo
re dei. 1. paral. vlti. Tua ſunt oīa que de manu ꝛc. Et in-
ſinuat tria circa hoc. Primū eſt ꝙ aliquis poſſet dicere.
Si nos damus modo qđ habemus deficiēt nobis neceſſa
ria ad quottidianū victū. Et hoc remouet. qꝛ non ſolā ſe-
men miniſtrat ſeminā̄ti ſed panē. i. neceſſaria vite preſta-
bit ad manducandū. ps. Qui dat eſcā omni carni. Secū
dum eſt qꝛ poſſes dicere ꝙ ſi multū daremus deficient no
bis que habemus ad dandū iterū. Et hoc aplus remouet
dicēs ꝙ nō deficiet ſed multiplicabit ſemen veſtrū vñ ſcꝫ
plures elemoſinas facitis. Terciū eſt qꝛ poſſet aliquis di
cere ꝙ ſi modo damus deficiet nobis volūtas ad dandū ꝛ
penitebit nos dediſſe. Et hoc remouet dicens. Et auge-
bit incremēta frugū iuſticie veſtre. id eſt intantū augebit
facultatē ꝛ voluntatē dandi elemoſinas ex quibus proce-
dit iuſticia veſtra ꝙ ſemꝑ parati ꝛ prompti eritis ad dan-
dū elemoſinas et ꝙ fruges maxime erūt in cōparatiōe ad
paruū ſemen. Prouerb. 3º. De primitijs frugū tuarū da
pauperibus. Leuit. 25. Dabo benedictionē ꝛc. 1ª. thi. 4
Pietas ad oīa valet. ¶ Deīde cū dicit. Ut in oibus locu
pletati ꝛc. aſſignat rationē quare ꝓmpte abūdanter ꝛ hy
lariter dare debeat ex parte ipoꝝ dantiū. hic aſſignat ra-
tionē ex parte ipſius dei pro quo dare debēt. Et primo aſ-
ſignat rationē. Scđo manifeſtat eam ibi. Quoniā mini-
ſteriū huius officij ꝛc. In ratiōe autē aſſignanda tria con
ſiderant. quoꝝ primū eſt ipoꝝ locupletatio quod reſpon-
det premiſſis Dixerat eñi ſupra. Multiplicabit ſemen ve
ſtrū ꝛ augebit incrementa frugū iuſticie vr̄e. ꝛ hoc prio re
ſumit dicēs. Et vt in omnibus locupletati. id eſt tā in cor
poralibꝰ ꝙ in ſpiritualibus bonis. 1ª. corin. 1. Diuites fa
cti eſtis ꝛc. Sed ne aliquis crederet ꝙ finis ponēdus ſit
in abundantia diuitiarum temporaliū. aut ꝙ diuitias ſpi-
rituales aliquis otioſe abſqꝫ vſu poſſidere deberet. refert
hoc primū ad aliud ſecundū dicens. Abundetis in omnē
id eſt perfectā ſimplicitatē. id eſt largitatē ſimplici animo
factaꝫ vt largitio procedat ex diuitijs temporalibus ſim-
plicitas aūt ex ſpiritualibus. Prouerb. 10. Simplicitas

ſuſtoꝝ ꝛc. Sed ⁊ hocipm̄ ad aliū finem referenduꝫ eſt ſcꝫ ad deū. Et ideo tercio ſubdit que. ſ. largitio ſimplex. operaꝛ per nos, id eſt mediātibus nobis gratiarūactionē deo ꝛc. Theſ. 5. In omnib⁹ gratias agite ꝛc. ¶ Deinde cum dicit. Quoniā miniſteriū ꝛc. manifeſtat rationē ſupra poſitā ſcꝫ quomodo eoꝝ largitio opereꝛ gratiarūactionē deo Et primo hoc oſtendit. Scđo ponit gratiarūactionis materiā ibi. Glorificātes deum ꝛc. Tercio ipſe prorumpit in gratiarūactionē. ibi. Gratias deo ꝛc. Dicit ergo. Dico ꝙ largitio veſtra operaꝛ gratiarūactiones deo. quia miniſteriū huius officij veſtri quo ſubuenitiſ ſanctis multa bona habet. quia nō ſolum ſupplet ea que deſunt ſanctis ꝙtuꝫ ad temꝑalia ſupra. 8. Veſtra abūdantia illoꝝ inopiā ſuppleat ꝛc. Non ſolū ergo hoc bonū ſequitur inde. ſed etiā ꝙ ipſi orant pro vobis ⁊ agunt gratias deo: probātes ⁊ approbātes miniſtrationē veſtram. Et hoc eſt ꝙ dicit ſed etiam abundat. id eſt excreſcit in actiōegratiaruꝫ: que fit per multos non ſolū perfectos ſed per alios fideles pauperes qui inde agūt gratias deo in dn̄o qui eos ad hoc mouet: videntes ⁊ ꝓbātes miniſteriū veſtrū ſupra. prio. ¶ Ut ex multaꝝ perſonis facierū ꝛc. huius quidē gratiarūactiōis materia eſt ꝓpter tria. Primo propter eoꝝ fidem quā acceperūt ⁊ ideo dicit. Dico ꝙ abundat in gratiarūactione. Glorificātes ſcꝫ fideles deū in obedientia cōfeſſionis veſtre. id eſt de cōfeſſione fidei veſtre: quā confitemini ⁊ tredidis in xp̄m. Mat. 5. Sic luceat lux veſtra ꝛc. Prouer. 21. Uir obediens loqueꝛ victorias. Scđo propter eoꝝ largitionē. Et ideo dicit. Glorificātes ⁊ in ſimplicitate communicatiōis veſtre. id eſt pro largitiōe veſtra in illos ſcꝫ ſanctos pauperes ⁊ in om̄es ſcꝫ fideles qui indigent ſimplici ⁊ puro animo facta. Gal. 6. Cōmunicet is qui cathetizaꝛ verbo ei qui ſe cathetizat ꝛc. Et iteꝝ. Operemur bonū ad omnes ꝛc. Tercio propter hoc ꝙ ipſi viri ſancti habent a deo vt ꝓ eis agant gratias deo. Et ideo dicit. Glorificātes etiam deū pro ipſoꝝ obſecratiōe pro vobis. id eſt glorificāt deum de hoc ꝙ ipſi viri ſancti obſecrant pro vobis. ipſoꝝ dico deſiderantiū vos videre in eterna beatitudine. ⁊ hoc propter eminentē gratiā dei in vobis. Ex his ergo apoſtol⁹ ꝓrumpit in gratiarūactiōꝫ deo dicens Gratias ꝛc. id eſt quia tot bona inde proueniūt de miniſterio veſtro ego ago gr̄as deo ꝛc. ſ. caritatis que maxime videtur vigere in vobis qui ſubuenitis etiā illis qui ſic agunt gratias deo et orant ꝓ vobis. Et hoc donū eſt inenerrabile quia non poteſt dici quantū vtile ſit quia oculus nō vidit nec auris audiuit ꝛc.

Capitulum decimuꝫ.

IPſe aūt ego paulus obſecro vos per manſuetudinē et modeſtiam xp̄i qui in facie quidē humilis ſū inter vos: abſens autē confido in vobis. Rogo autem vos ne preſens audeaꝫ per eam cōfidentiā qua exiſtimoꝛ audere in quoſdam. qui arbitrantur nos tanquā ſcđm carnem ambulemus. In carne enī ambulantes: non tamen ſcđm carnem militamus. Nā arma militie noſtre nō carnalia ſunt: ſed potentia deo ad deſtructionē munitionū: conſilia deſtruentes ⁊ omnē altitudineꝫ extollentem ſe aduerſus ſcientiā dei. ⁊ in captiuitatē redigentes omnem intellectum in obſequiū chriſti: et in promptu habentes vlciſci omnem inobedientiam cum impleta fuerit veſtra obedientia.

Poſtꝙ tractauit de bonis miniſtris xp̄i ⁊ fidei: conſequēter ap̄l'us inuehitur cōtra falſos miniſtros et pſeudo prophetas. Et primo inuehiꝛ contra eos. Scđo vero cōtra illos qui decepti ab eis adherebāt eis in. 13°. capi. ibi. Ecce. 3°. ꝛc. Circa primū duo facit. Primo excuſat ſe de eis que imponūtur ſibi per rationē. Scđo vero per facti euidentiā ibi. Que autē ſcđm faciem ſunt ꝛc. Circa primuꝫ duo facit. Primo recuſat ſe excuſare per experimentū cū tamen poſſet. Scđo vero excuſat per rationē ibi. Qui arbitranꝛ ꝛc. Circa primū tria facit. Primo premittit obſecrationē. Scđo interponit illud quod imponiꝛ ſibi a pſeudo ibi. Qui in faciē quidem ꝛc. Tercio recuſat experimētū ibi. Rogo autē ne. ¶ Dicit ergo. Ipſe ego aūt paulus qui vos ⁊ alios ad elemoſinas exhortoꝛ ego inꝙ ipſe obſecro vos per manſuetudinē ⁊ modeſtiā xp̄i. De manſuetudine xp̄i habeꝛ. Mat. 11. Diſcite a me quia mitis ſum ꝛc. De modeſtia Sap. 11. Omnia in numero pōdere ⁊ menſura diſpoſuiſti ꝛc. Modeſtia enī nihil aliud eſt ꝙ modū ſeruare in agendis. Facit aūt ſpecialiter hic mentionē de māſuetudine ⁊ modeſtia xp̄i. quia pſeudo ⁊ corinthij ſpecialiter imponebāt paulo ꝙ cū eſſet preſens apud eos cōuerſareꝛ humiliter. ⁊ cū eſſet abſēs ſcriberet eis valde dure. Et ideo poſuit illa duo que xp̄s habuit vt ſciant ꝙ apoſtolus hec etiā oſtendit ⁊ ſeruauit exēplo xp̄i. Et ideo conſequenter interponit viciū ſibi impoſitū: dicens. Egoipſe paulus id eſt vere humilis. quia paulus humilis ⁊ quietus interpretaꝛ. 1ᵉ. corinth. 15. Ego ſum minimus ꝛc. Unde egoipſe. id eſt vere paulus. ps. Tu quidē ipſe es. Eccl. 19 Eſt qui nequiter humiliat ſe ꝛc. Et iacobi. 3. Ubi zel⁹ ⁊ ꝯtentio ibi incōſtantia ꝛc. Ego inꝙ obſecro qui in facie id eſt exterius vt dicitis humilis ſum inter vos. id eſt humiliter cōuerſatus cū ſum vobis preſens: abſens autē. id eſt cū ſum abſens a vobis quādo ſcꝫ non timeo ledi ab aliquo veſtrū confido in vobis. id eſt cōfidenter ago aſpere vobis per epiſtolā ſcribens Prouerb. 28°. Iuſtus quaſi leo cōfidens ꝛc. ¶ Conſequēter cū dicit. Rogo auteꝫ ꝛc. recuſat ſumere experimentū. Iſti enī credebant ꝙ apoſtolus ex timore ductus conuerſareꝛ hūiliter īter eos ⁊ ideo dicit. Uos ita creditis ſed ego rogo vos qui ⁊ ipſe obſecro vt velitis experiri vtrū ego ſi neceſſe ſit faciā in preſentia quomō facio in abſentia. Et ideo dicit. Ne preſens. id eſt cū fuero apud vos audeā facere in vobis ſi neceſſe ſit per eam cōfidentiā. id eſt ita ꝯfidenter ſicut exiſtimoꝛ a vobis audere. id eſt audacter ⁊ cōfidenter agere in quoſdā incorrectos dure reprehendēdo per lr̄as etiā corrigendo. Iob 39. Exaltat audacter ꝛc. ¶ Deinde excuſat ſe per rationē dicens. Qui arbitranꝛ ꝛc. Quaſi dicat. Et licꝫ noluerim experimēto me excuſare ꝓpter vos tamē ratio in promptu eſt ad excuſandum me ſufficienter. Circa hoc ergo tria facit. Primo ponit cauſā quare imponūt ei quod dictū eſt. Secundo deſtruit cauſam illā. Tercio cōfirmat per rationē. Cauſam autē quare hoc ſibi imponiꝛ ſcilicꝫ ꝙ preſens ſit humilis: abſens autē ſeuerus ⁊ auſterus eſt. quia iſti arbitrabanꝛ apoſtolū ſm̄ carnē ambulare Et quia vnuſquiſꝙ ſcđm regulā operis operaꝛ: finis autē habet rationē regule. quia quilibet dirigit opus ſuū ad finem quē intendit. Qui ergo ponūt finem ſuū in bonis carnalibus dicuntur ambulare ſcđm carnem. Et inde eſt ꝙ ita regulant opera ſua vt cōſequanꝛ ea que ſunt carnis. que quidē qꝛ poſſunt ſubtrahi ab hoībus ideo hoīes q̄ carnalia intendūt blāde ſe habēt ad hoīes et humiliter. Et ideo qꝛ credebāt ap̄l'm ambulare ſm̄ carneꝫ. ideo credebāt ꝙ ꝓpter hoc hūiliter ꝯuerſat⁹ ſit inter eos. Sed hec rō nulla eſt ⁊ vana. ⁊ ideo

deſtruit eam dicēs. In carne eīn ⁊c. quaſi dicat: ꝙ nos ſi
mus in carne nō poſſumus negare qꝛ Ro. 8. dicit Debi-
tores ſumus carne ⁊c. ſed ꝙ nos regulemur ſcđm carnē
ponendo in bonis carnalibus finē ſiue intentionē noſtrā
hoc eſt falſum. quia non ſcđm carnē militamus. id eſt vi-
tam noſtrā que eſt quedā militia vt dicit Job. 7. non re-
gulamus ſcđm carnē. Et ꝙ non militemus ſm carnē ꝓ-
bat cū dicit. Nam arma noſtra ⁊c. Et primo ex militarib⁹
armis ſicut vnuſquiſqꝫ pugnator habet arma accomoda
militie ⁊ pugne ſue. Sed cōſtat ꝙ arma eoꝝ qui pugnāt
ſcđm carnē ſeu militāt ſunt diuitie. voluptates. honores
⁊ potentie mūdane ⁊ tempales. cum ergo arma noſtra nō
ſint huiuſmōi: quia arma militie noſtre nō ſunt carnalia.
ſed potentia deo id eſt ſcđm deū vel ad honorē dei. Ergo
nos nō militamus ſm carnē. ¶ Secūdo vero cū dicit ad
deſtructionē ⁊c. Ponit virtutē armoꝝ ſpiritualiū. quorū
quidē virtus patet ex triplici effectu eoꝝ. Primus effe-
ctus eſt ꝙ per ipſa arma confunduntᷣ rebelles Et q̄tuꝫ ad
hoc dicit. Ad deſtructionē munitionū. Quaſi dicat. Be-
ne ſunt potētia deo vt deſtruant rebelles. infra Tyt. 1°.
Ut ſit potens exhortari ⁊c. Jer. 1. Ut euellas ⁊ deſtruas
⁊c. Muniūt autē ſe aliqui contra deū dupliciter. Aliqui
aſtutis cōſilijs ſicut ſunt tyranni qui machinātur prauis
cōſilijs ſuis deſtruere que dei ſunt vt ipſi tyrannizent. Et
quantū ad hoc dicit. Conſilia deſtruentes. ſcꝫ tyrannoꝝ.
Job. 5. Qui apprehēdit ſapiētes ⁊c. Aliqui vero per ſu-
perbiā vel altitudinē ingenij ꝓprij. Et quantū ad hoc di-
cit. Et oēm altitudinē ſcꝫ ſue ſupbie. Ro. 11. Non alta ſa-
pientes ⁊c. id eſt ſuperba. Siue profunditatē intellectus
tam legiſperitoꝝ q̄ philoſophoꝝ. Ro. 8. Neqꝫ altitudo
neqꝫ ꝓfundū Eſaie. 5. Ue qui ſapiētes eſtis in oculis ve
ſtris. Altitudinē dico extollētie aduerſus ſcientiā dei ſcꝫ
fidem quādo eſt ſciētia dei que de deo dicuntᷣ impugnāt.
ſcꝫ partū virginis ⁊ alia dei mirabilia. Eſaie. 11. Repleta
eſt terra ſciētia dei. Apoc. 3. Quā dicūt altitudinē ſatha-
ne. Apo. 3. Qui nō cognouerūt altitudinē ſathane. Ro.
11. Noli altū ſapere ſed time. ¶ Secūdus effectus eſt cō-
uerſio infidelium ad fidē. Et q̄tū ad hoc dicit. Et in captiui-
tatē redigentes ⁊c. quod quidē fit quādo id quod homo
ſcit totū ſupponit miniſterio xpi ⁊ fidei. ps. Ad alligan-
dos reges eoꝝ in cōpedibus ⁊c. Eccľ. 6. Inijce pedē tuū
in cōpedes illi⁹ id eſt in documēta fidei ⁊c. ¶ Tercius ef-
fectus eſt correctio peccantiū. Et quantū ad hoc dicit. Et
in promptu habētes id eſt promptū ⁊ liberū animū habē-
tes ad puniendū oēm inobedientiā. ps. Gladij ancipites
in manibus ⁊c. Et hoc erit cū impleta fuerit veſtra obedi-
entia. id eſt cū vos perfecte obedientes eritis. quia ſi vos
velitis obedire nō erit nobis locus puniēdi inobedientiā
alioꝝ ⁊ veſtrā. Uel tunc vlciſcemur vos de inobedientia
quādo impleta fuerit obediētia veſtra. i. quādo deſtructᷣ
inobediētia veſtra. cōtraria eīn contrarijs curantᷣ.

Lectio ſecunda.

Que autē ſcđm faciem ſunt videte:
Si q̄s ↄfidit xpi eſſe hoc cogitet ite-
ruꝫ apud ſe: quia ſicut ⁊ ipſe xpi eſt:
ita ⁊ nos. Nam ⁊ ſi amplius aliquid gloriat⁹
fuero de poteſtate noſtra quam dedit nobis
dñs in edificationē ⁊ non in deſtructionē ve-
ſtram non erubeſcaꝫ. Ut autē non exiſtimer
tanq̄ꝫ terrere vos per epiſtolas. Quoniam
quidā epiſtole inquiūt graues ſunt ⁊ fortes
preſentia autē corporis infirma et ſermo con-
temptibilis hoc cogitet qui eiuſmodi eſt. qꝛ
quales ſumus verbo per epiſtolas abſentes
tales ⁊ preſentes in facto. Non eniꝫ audem⁹
inſerere aut comparare nos quibuſdā qui ſe
ipſos cōmendant. ſed ipſi in nobis noſmeti-
pſos metientes: et cōparantes noſmetipſos
nobis.

Supra excuſauit ſe apľs per rationē: hic excuſat ſe per fa-
cti euidentiā. Et circa hoc duo facit. Primo eīn cōmittit
auditoribus iudiciū ſue excuſatiōis. Scđo proſequitᷣ ſuaꝫ
cauſam ibi. Siquis confidit ⁊c. Dicit ergo primo. Licet
appareat per rationē falſuꝫ eſſe quod imponūt mihi pſeu-
do: tamē ſi aliqui ſint inter vos qui ratiōe non vincantᷣ et
noluerint ratiōi acquieſcere ſaltē videte. i. conſiderate ea
que ſunt ſcđm faciē. i. in manifeſto apparēt de me euiden-
ter. Cōmittit autē eis iudiciū cauſe ſue ad oſtendendā ſe-
curitatē cordis ſui. Job. 6. Reſpondete obſecro abſqꝫ cō-
tradictiōe. Sed cōtra Jo. 7. Nolite ſcđm faciē iudicare.
¶ Non ergo bñ dicitᷣ hic: Que ſm faciē ſunt videte. Re-
ſpondeo dicendū eſt ꝙ ibi accipitᷣ ſm faciem ꝓ his que ex-
terius apparēt in homīe ſcꝫ ꝓ ſola veritatis apparentia:
hic vero ꝓ ipſa veritate euangelica ⁊ aperta veritate ſm
q̄ nō debet homo iudicare. quia aliquādo contrariū la-
tet in corde. Unde dicitᷣ Mat. 7. Ueniūt ad vos in veſti-
mentis ouiū intrinſecus ⁊c. Hic vero accipitᷣ ſm faciē ꝓ
facti euidentia ſm quā poteſt fieri iudiciū. Glo. aliter ex-
ponit ſcꝫ ſm faciē. id eſt pſeudo. Uidete. id eſt attendite.
Quaſi dicat. Conſiderate facta eoꝝ quia impoſſibile eſt
qui inter multa bona que pretendūt non faciāt aliqua ex
quib⁹ poteritis cognoſcere intentionē ipſoꝝ prauā Mat.
7. Ex fructibus eoꝝ ⁊c. ¶ Conſequēter cū dicit. Siquis
autē confidit ⁊c. ꝓſequitᷣ cauſam ſuā. Contingit autē ꝙ
aliquis mouetᷣ ↄtra aliquē deceptus auctoritate alicui⁹ q̄
ſe magnū facit. Et ſic corinthij cōmoti erant cōtra apoſto-
lum decepti a pſeudo. qui ſe dicebāt maioris auctoritatis
q̄ paulus quia venerāt a iudea ⁊ quia erāt primo cōuerſi
Et ideo apľus duo facit. Primo euacuat auctoritatē illo-
rum pſeudoꝝ. Scđo proſequitᷣ cauſam ſuā ibi. Ut aūt nō
exiſtimer ⁊c. Circa primū duo facit Primo oñdit ꝙ pſeu-
do nō ſint ſibi preferēdi. Scđo ꝙ ipſe eſt preferendus eis
ibi. Nam et ſi amplius ⁊c. Dicit ergo. Hoc inquā ſcđm
faciem videte. Et ſi quis de pſeudo confidit ſe chriſti eſſe
propter aliquod magnum quod fecerit: vel propter ali-
quod donum ſpirituale quod a xpo receperit: hoc cogitet
apud ſe. id eſt cōſideret diligenter in corde ſuo quia ſicut
ipſe xpi eſt. ita nos. Quaſi dicat. Quicq̄d inuenitᷣ in eis
totū inuenitᷣ in nobis vnde debeamus dici et eſſe xpi. 1ᵉ.
corinth. 7. Puto ꝙ ⁊ ego ſpiritū xpi habeā. Rom. 8°.
Siquis ſpiritū xpi non habet hic non eſt eius. Non ſolū
autē nos ſumus xpi ſicut ⁊ ipſi: ſed multoplus poſſumus
gloriari ꝙ ſumus xpi q̄ ipſi. Et hoc eſt quod dicit. Nam
ſi amplius q̄ ipſi gloriatus fuero de poteſtate noſtra quaꝫ
ſcꝫ poteſtatē dedit mihi dñs. Act. 9. Uas electiōis eſt mi-
hi iſte. Gal. 2. Qui operatus eſt petro ⁊c. Dedit inq̄ mi-
hi poteſtatē hanc ſpecialē ad conuertendū gentes in edi-
ficationē ſcꝫ eccleſie ⁊ nō in deſtructionē: ſicut faciūt pſeu-
do abutentes poteſtate eis data in contrariū ad quod da-
ta eſt. Nam licet poteſtas detᷣ in edificationē eccleſie in fi-
de ⁊ caritate. iſti tamen querūt gloriā ſuā ⁊ non xpi ⁊ ideo
deſtruūt. Et hoc faciebāt predicando obſeruari legalia ⁊
faciendo queſtū. Si ergo amplius glorior de hac poteſta-
te quā habeo ⁊ in qua gloriā xpi quero et non meā nō eru-
beſcā ſcꝫ de hmōi cōmendatiōe mea qꝛ non facio ad oſten-
dendū me ſed cā neceſſitatis ſcꝫ vt oſtendens auctēꝫ meā
eſſe magnā ⁊ pſeudo nullā nō decipiami ab eis decetero.
¶ Ubi nō ꝙ ſm gre. duab⁹ de cāis pōt ſe aliq̄s ↄmēdare

abſqꝫ peccato ſcꝫ quando aliquis prouocatur obprobrijs
et conculcat. ⁊ hoc vt non deſperet videns ſe conculcari
et vt confutet aduerſarios. Sic Iob cōmendauit ſe mul-
tū ſicut patet. 27. capi. vnde dicit. Neqꝫ enim repꝛehendit
me coꝛ meū in omni vita mea ⁊c. Item quādo aliquis pre
dicans veritatē: et alius aduerſarius veritatis cōtradicit
ſibi ⁊ impedit manifeſtationē veritatis tūc hmōi predica
toꝛ debet ſe cōmendare ⁊ oſtendere auctoꝛitatē ſuā vt cō-
futet illum ⁊ vt trahat auditoꝛes ad veritatē. Et hoc facit
apl'us in multis locis ⁊ hic etiā. ¶ Conſequēter cū dicit.
Ut aūt nō exiſtimer ⁊c. ꝓſequit̄ cauſā ſuā ex facti euiden
tia. Et circa hoc tria facit. Pꝛimo oſtendit falſū eſſe qꝺ ſi
bi imponit̄. Scꝺo rationē dicti aſſignat. ibi. Non enī au-
demus ⁊c. Tercio exponit rationē ipſam. ibi. Nos autē
non ⁊c. Circa primū ſciendū eſt ꝙ ſicut dictū eſt impone
bat̄ apoſtolo ꝙ in pn̄tia eſſet humilis ꝓpter timoꝛē vel ꝓ
pter gratiā ⁊ fauoꝛē captandū: ⁊ in abſentia dure ſcribe-
ret eis. Et ideo dicit apl'us ꝙ nō eſt ita. ſed ſi bene volūt
cōſiderare que apparēt ita inueniēt cū facto qualē habue
rūt ſcripto ⁊ hoc poſſunt experiri ſi volūt. Et hoc eſt ꝙ di
cit. Ut autē non exiſtimer a pſeudo ſeu a vobis tanꝗ̄ ter-
rerē vos vel timoꝛē vobis īcuterē per epl'as nr̄as quas vo
bis mittim⁹ quē ꝗdē timoꝛē nō incutiebā vobis in pn̄tia.
Et hoc ideo eſt qm̄ ipi ſcꝫ pſeudo inquiūt. epl'e ſcꝫ pauli
graues ſūt. i. dure ⁊ grauiter puniētes ⁊ foꝛtes. i. abſqꝫ ti
moꝛe ſed pn̄tia nō talis imo infirma. i. debilis ⁊ humilis
qꝺ reſpondet ei qꝺ dicit foꝛtes. ⁊ ſermo. i. pꝛedicatio ſua.
⁊ collocutio ⁊ exhoꝛtatio contēptibilis qꝺ reſpōdet ei qꝺ
dicit̄ graues. Sed qui eſt hmōi. i. qui talia dicit de nobis
cogitet. i. ſciat certe ꝙ quales ſumus ⁊c. id eſt tales erim⁹
pn̄tes cū venimus ad vos quales ſum⁹ per epl'aꝫ abſen
tes ſi neceſſe fuerit. Cauſaꝫ aūt quare apl'us ſe habuit hu
militer ad eos manifeſtat apl'us. 1ᵉ. ad coꝛinth. 2. Et ego
fratres cū timoꝛe multo ⁊ tremoꝛe ⁊c. qꝺ faciebat quia nō
erāt firmi in fide. Et voluit eos per dulcedinē ſue cōuer-
ſatiōis firmare. Quare autē locutus fuerit ſibi plana ⁊ ꝑ
dicauerit eis nō ſubtilia inſinuat. 1ᵉ. coꝛinth. 3°. dicens:
Tanꝗ̄ paruulis in xp̄o lac potū dedi vobis ⁊c. Nonduꝫ
enī erant capaces altioꝛis doctrine. ¶ Conſequēter cū di
cit. Non enī audemus ⁊c. oſtendit rationē dicti ſui dicēs
Dico ꝙ nō ſumus ſimiles pſeudo. nec etiā eſt verꝫ qꝺ im
ponit̄ nobis qꝛ ego non dico alia ꝗ̄ facere eſt neceſſe. Et
ideo dicit. Non enī audemus nos inſerere. i. dicere nos
eſſe vnū ex eis aut cōparare. i. ſimilē facere quibuſdaꝫ ſcꝫ
pſeudo qui ſeipos vobis tantū cōmendāt. ⁊ tamen ab ali-
is ⁊ a factis ſuis non cōmendant̄. Contra illud Pꝛouer.
27. Laudet te alienus et nō os tuū ⁊c. Sed ipi in nobis
⁊c. id eſt ſcꝺm ea que ſunt in nobis cū menſuramus facta
noſtra ⁊ dicta. Quaſi dicat. Illa dicimus de nobis que
ſunt ꝓpoꝛtionata nobis id eſt cōmenſurata factis noſtris.
Gal. vlti. Unuſquiſqꝫ opus ſuū ꝓbet ⁊c. Sed cōtra. 4.
dicit̄. Commēdantes noſmetipos ad oēm conſcientiā ⁊c.
Ergo nō bene dixit. Reſpondeo. dicendū eſt ꝙ aliud eſt
cōmendare ſeipm ad cōſcientiā: ⁊ aliud ad aures. Nā ad
cōſcientias hominū cōmendamus noſipos cum bene agi
mus. ⁊ hoc eſt bonū. Ad aures aūt cōmendamus noſmet
ipos verbis tantū ⁊ hoc eſt malū. Pꝛimo mō cōmendant
ſe iuſti ⁊ apl'us. Scꝺo modo pſeudo ⁊ hypocrite.

Lectio tertia.

Nos aūt non in immenſum gloꝛiabi-
mur: ſed ſcꝺm menſuraꝫ regule qua
menſus eſt nobis deus menſurā per
tingendi vſqꝫ ad vos. Non enī quaſi nō per
tingētes ad vos ſuperextendimus nos. Uſqꝫ
ad vos enī peruenimus in euangelio xp̄i nō
in immenſum gloꝛiātes in alienis laboꝛib⁹.
Spem autē habentes creſcentis fidei veſtre
in vobis magnificari ſcꝺm regulā noſtraꝫ in
abundantia etiam in illa que vltra vos ſunt
euāgelizare nō aliena regula in his que pre-
parata ſunt gloꝛiari. Qui autem gloꝛiat̄ in
dn̄o gloꝛiet̄. Non eniꝫ qui ſeipm cōmendat:
ille ꝓbatus eſt: ſed quē deus cōmendat.

Supꝛa apl'us oſtendit rationē coꝝ que dixerat: hic conſe
quēter ipſam rationē manifeſtat. Dixerat enī ꝙ cōmenſu-
rabat ſe ſibi: ⁊ nō excedebat menſurā ſuam. Poteſt autē
aliꝗs in gloꝛiando ⁊ cōmendando ſe excedere dupliciter.
Pꝛimo ꝗ̄tuꝫ ad id de quo gloꝛiat̄. puta ſi quis gloꝛiat̄ de
eo qꝺ non habet. Scꝺo ꝗ̄tum ad id in quo gloꝛiat̄. puta
ſi quis habēs aliquid ex alio: gloꝛiat̄ in ipo tanꝗ̄ a ſe ha-
beret. Et ideo apl'us oſtendit ꝙ neutro iſtoꝝ modoꝝ exce
dit menſurā gloꝛiādo vel laudando ſe. Et pꝛimo ꝗ̄tuꝫ ad
pꝛimū. Scꝺo quantū ad ſecundū ibi. Qui aūt gloꝛiat̄ ⁊c.
Circa pꝛimū duo facit. Pꝛimo ꝓbat ꝙ nō excedit menſu
ram ſuā quantū ad gloꝛiā de preteritis. Scꝺo quantū ad
gloꝛiā de futuris ibi. Spem autē habentes ⁊c. Circa pri-
mū tria facit. Pꝛimo ꝓponit intentū. Scꝺo ꝓpoſitū pro
bat ibi. Non enī quaſi nō ⁊c. Tercio cōcludit ibi. Nec in
īmenſuꝫ gloꝛiātes ⁊c. Dicit ergo pꝛimo. dico ꝙ metimur
⁊ compamus noſmetipos nobis: faciētes ſcꝫ ſm ꝙ officiū
noſtrū exigit. hoc aūt nos agentes nō in immēſuꝫ gloꝛia-
mur. i. nō excedimus menſurā noſtrā exercendo poteſta-
tem noſtrā ⁊ cōmendando nos. Leuiti. 19. Nolite facere
iniquū ⁊c. Sed gloꝛiamur ſm menſurā qua mēſus eſt no
bis deus. Glo. hoc exponit de menſura pꝛelatiōis apl'i et
dicit ſm menſurā. i. ſm menſuratū mihi a deo populū cu
ius ego ſum p̄latus ⁊ regula ad dirigendū. Sed hoc ideꝫ
poteſt vniuerſalius accipi: vt menſura regule dicat̄ quāti
tas gratie. Et tūc eſt ſenſus. Sed gloꝛiamur ſm menſurā
qua menſus eſt nobis deus. i. ſm ꝗ̄titateꝫ gratie quā de-
dit nobis deus. Ephe. 4°. Unicuiqꝫ data eſt gratia ⁊c.
Que quidē gratia eſt nobis regula: ne extollamur et de-
niemus a deo. Quā menſus eſt nobis deus qꝛ quicquid
boni facimus: in euāgelizando ⁊ in cōuerſatione veſtra ⁊
alioꝛū. totum eſt ex deo mihi in vobis ⁊ in alijs cōceſſum.
1ᵉ. coꝛinth. 3°. Ego plātaui. appolo rigauit ⁊c. Menſurā
dico pertingendi vſqꝫ ad vos. quia vos eſtis ſub menſu-
ra gratie mihi date per quā conuerſi eſtis ad xp̄m ⁊ obedi
tis euāgelio. Hoc eſt ergo quod ꝓponit ſcꝫ ꝙ nō excedit
menſurā ſuam gloꝛiādo ⁊ laudando ſe ꝙ ſit eoꝝ pꝛelatus
⁊ ꝙ per eum cōuerſi ſunt. Et ꝙ ita ſit ſcꝫ ꝙ pertingat vſqꝫ
ad eos. ꝓbat conſequēter cū dicit. Non enī quaſi non per
tingentes ⁊c. Quaſi dicat. Uere gloꝛiamur. Non enī ſu-
perextendimus nos in gratia vel in gloꝛia vel in poteſta-
te noſtra quaſi nō ſimus pertingētes vſqꝫ ad vos poteſta
te noſtra ⁊ miniſterio. Nā vſqꝫ ad vos peruenim⁹ in euā-
gelio xp̄i. id eſt in pꝛedicatiōe euangelij xp̄i. 1ᵉ. coꝛin. 4.
In xp̄o ieſu per euangeliū ego vos genui ⁊c. et ſupꝛa. 9.
Nonne opus meū vos eſtis ⁊c. Gal. 2. Qui operatus eſt
petro in apoſtolatū ⁊c. Et ideo cōcludit dicens. Igit̄ cuꝫ
gloꝛioꝛ de vobis non gloꝛioꝛ in immenſum. Unde dicit.
Non in immenſum gloꝛiantes ⁊c. vbi alius fundamen-
tum fidei poſuiſſet. ¶ Conſequēter cum dicit. Spem au-
tem habentes ⁊c. oſtendit ꝙ non excedit menſuraꝫ ſuaꝫ
quantū ad gloꝛiam de futuro. Sciendū eſt autem ꝙ pꝛe-
dicatoꝛ poteſt habere duplex argumentū gloꝛie de pꝛedi-
catione ſua. Unū eſt vt conuerſi ad pꝛedicationem ſuam
pꝛoficiant in melius. Aliud: vt per ipſos conuerſos alij

conuertant̄ qꝛ vt dicit̄ Exodi. 36°. Cortina cortinā trahit ⁊c. Et apoc. vlti. Qui audit dicat veni. Nam qn̄ quis videt alios cōuerti facilius conuertit̄. Et q̄tum ad iſta duo apl̄us ſperat augeri gloriā ſuaʒ de corinthijs. Primo ſcʒ de ꝓfectu eoꝝ in melius. Et ideo dicit Dico ꝙ nec in immenſum gloriamur de cōuerſione veſtra per nos cauſata olim. Sed adhuc habētes ſcʒ ſumus ſpeʒ magnificari in futuro. i. augeri gloriā noſtrā creſcentis fidei veſtre in vobis. i. de fide veſtra creſcēte ⁊ ꝓficiente in melius per bona opera. 1ᵉ. Petri. 2°. Lac ꝯcupiſcite vt in eo creſcatis in ſalutē ⁊c. Et iterū ſecūdo ſperamus magnificari in cōuerſione alioꝝ per vos. Et ideo dicit. In abundātia ⁊c. id eſt in abundātia predicatiōis non ſolū in vobis. ſed etiam in illa loca que vltra vos ſunt. ⁊ hoc ſm regulā nr̄am id eſt ſm ꝙ iniunctū eſt nobis a xp̄o. nō ſolū euangelizare vobis ſed oībus gentibus. Mar. vlti. Euntes in mundū vniuerſū ⁊c. Nec tamē ſumus habētes ſpem in aliena regula. i. nō ſperamꝰ gloriari nec gloriamur in aliqua aliena regula. Quaſi dicat. Non in illis que p̄parata ſunt ab alijs. i. quos alij duxerūt ad fideʒ. ſed faciā fructū in illis in quibus ab alijs nō eſt predicatū. Rom. 15. Predicaui euangeliū hoc nō vbi noīatus eſt xp̄us. Contra eſt ꝙ petrus p̄dicauit rome anteq̄ predicaret ibi paulus. Rn̄deo dicendū eſt ꝙ nō dicit hoc: recuſans p̄dicare vbi alius p̄dicaſſet. ſed dicit ꝙ intendit predicare etiaʒ vbi non predicaſſet aliquis. ¶ Conſequēter cū dicit. Qui aūt gloriatur ⁊c. oſtendit ꝙ nō excedit menſurā ſuam quantū ad id in quo gloriat̄ dicēs: Quia ſi ego glorior in eo in quo gloriandū eſt non excedo. Cuʒ autē gloriandū ſit in deo: qui gloriat̄ in dn̄o glorietur. Ier. 9. In hoc glorietur qui gloriat̄ ⁊c. Poteſt autē hoc exponi tripliciter. Vno modo in domino glorietur. vt ly domino denotet obiectū gloriandi. Quaſi dicat. Ex hoc glorietur ꝙ habet dn̄m amando et cognoſcēdo. Iere. 9. In hoc glorietur ⁊c. Alio modo glorietur in dn̄o. i. ſm deū. et hoc modo gloriat̄ qui gloriat̄ de his que dei ſunt et nō de malis: ſicut ille de quo dicit̄ in p̄s. Quid gloriaris in malitia. Alio modo in dn̄o glorietur. i. vt gloriā ſuaʒ reputet ſe habere a deo: totū quod cedit ad gloriā ſuam referens in deū. 1ᵉ. corinth. 4. Quid habes quod nō accepiſti. Si autē accepiſti ⁊c. Et ſic accipit̄ hic cum dicit̄. Qui gloriat̄ in dn̄o glorietur. Quaſi dicat: glorior de predictis: ſed nō quaſi hoc a me habeā. ſed a deo. Et hoc etiā eſt menſura veſtra. quia totū bonū veſtrū habet ortū a nobis. Et vere in dn̄o debemus gloriari nō nobis imputare gloriā noſtrā ſed deo. Nam nō eſt ꝓbatus. id eſt cōprobatus a deo vel hoībus ille qui ſeip̄m cōmendat. Prouerb. 27. Laudet te ⁊c. Sed ille quē deus cōmendat. i. cōmendabilē facit bonis opibus ⁊ miraculis. Nam deus eſt cauſa totius boni opis per hoīes facti.

Capitulū vndecimū.

Vtinaʒ ſuſtineretis modicū quid inſipiētie mee. ſed ſupportate me Emulor enim vos dei emulatiōe deſpondi eniʒ vos vni viro virginē caſtam exhibere xp̄o. Timeo auteʒ ne ſicut ſerpens ſeduxit euam aſtutia ſua: ita corrumpant̄ ſenſus veſtri ⁊ excidant a ſimplicitate que eſt in xp̄o ieſu.

Poſtq̄ apoſtolꝰ excuſauit ſe de his que falſo imponebātur ſibi a pſeudo: hic cōſequenter vt cōfutet eos ſcʒ pſeudo ⁊ reddat auctoritatē ſuā honorabilē cōmendat ſe corinthijs. Circa hoc autē duo facit. Primo rationē ſue cōmendatiōis aſſignat. Scd̄o ponit ſuā cōmendationē. ibi. In quo quis audet ⁊c. Circa primū tria facit. Primo petit vt eius inſipientia ſupportet̄. Scd̄o ſubdit neceſſitatē ſue cōmendatiōis vt nō inſipiens videat̄ ibi. Emulor enī vos ⁊c. Tercio innuit ꝙ dato ꝙ ſit inſipiens. ſupportare debent ibi. Iterū dicō ne quis ⁊c. Circa primū duo facit. Primo premittit ſuū deſideriū: vt petitio ſua facilius exaudiat̄. Scd̄o ponit ſuaʒ petitionē ibi. Sed ⁊ ſupportate me. Deſideriū autē apoſtoli eſt vt corinthij ſuſtineāt apoſtolū cōmendantē ſe. Et ideo per aduerbiū optandi incipit dicens. Vtinā ſuſtineretis ⁊c. Circa qđ ſciendū eſt ꝙ precepta moralia ſunt de agēdis que cuʒ ſint particularia ⁊ variabilia nō poſſunt determinari vna cōmuni ratiōe ⁊ regula indefinite: ſed oportet qn̄qꝫ preter regulā cōmunē aliquid facere in aliquo caſu emergēte. Quādo autē hoc modo fit aliq̄d preter cōmunē regulā ſapientes qui cauſā huiꝰ conſiderāt non turbant̄ nec reputant inſipiēter factū eſſe. Indiſcreti vero ⁊ minus ſapientes non ꝯſiderātes ex qua cā hoc ita fiat turbant̄ ⁊ reputāt ſtulte factū fore ſicut patet qꝛ preceptū morale eſt nō occides. Aliqn̄ tamen neceſſe eſt malos occidere. Et quādo hoc fit ſapientes commendāt vel non reputāt male factū. Stulti aūt ⁊ heretici damnāt dicētes hoc eſſe male factū. Quia ergo cōmunis lex moralis eſt ꝙ homo non cōmendet ſeip̄m ſm qđ dicit̄ Prouer. 27. Laudet te alienus ⁊c. poteſt fieri in aliquo caſu preter hanc cōmunē regulā vt homo cōmendet ſe: et laudabiliter hoc facit. ⁊ tamē indiſcreti hoc reputant inſipientiā. Vnde cum imineret caſus quo apl̄s deberet ſe cōmendare. hortat̄ eos ad hoc ꝙ iſtud nō reputent ei ad inſipientiā dicens. Vtinā ſuſtiueretis ſcʒ patienter modicū inſipiētie mee ſupportādo me. Et dicit modicū. quia ſi cōmendaret ſe ſine cauſa eſſet maxima inſipiētia. Et iterū ſi cōmendaret ſe ex cauſa oīno vrgente tūc nihil eſſet ibi inſipiētie. Sed quia cōmendat ſe licet ex cauſa nō tamen oīno vrgente cū alio modo poſſet cōfutare pſeudo ⁊ qꝛ commendat ſe multū: videt̄ ibi eſſe aliquid inſipientie. ⁊ hoc eſt ꝙ dicit. Modicū inſipiētie mee. Infra. 12. Factus ſuʒ inſipiens ⁊c. Et licet ſic ſim inſipiēs. tamē ſupportate me Et hoc debent facere qꝛ ſubditi debēt ſupportare p̄latos ⁊ ecōuerſo. Gal. 6. Alter alterius onera ⁊c. Ephes. 4. Supportātes inuicē in caritate. Neceſſitatē autē cōmendatiōis oſtendit dicens. Emulor ⁊c. Et circa hoc tria facit. Primo oſtēdit huiuſmodi cōmendationē ꝓuenire ex zelo. vt excludat inſipientiā. Scd̄o dicit hunc zelū non eſſe inordinatū. vt vitet indiſcretionē. ibi. Timeo autē ⁊c. Tercio excludit eoꝝ excuſationē ibi. Nam ſi is. Circā primū duo facit. Primo ponit zelū quē habet ad eos ſanctū quia dei. Scd̄o oſtendit cauſā huius zeli: quia incūbebat ſibi ex officio ibi. Deſpōdi vos ⁊c. Eſt ergo zelus ſctūs qꝛ emulor vos. i. diligo vos feruēter dei emulatiōe. i. ad honorē dei non meū. Circa qđ nota ꝙ emulatio ꝓut eſt ideʒ quod zelus nō aliud eſt q̄ quidā motus animi bonus vel malus tendentis in ſtatū ꝓximi ⁊ importat feruorē amoris. Et ideo cōſueuit ſic diffiniri. Zelus eſt amor intēſus nō patiens conſortiū in amato. Et ſi quidē non patiat̄ cōſortiū in aliquo bono. puta. vitij vel alicuiꝰ imperfectiōis ſed ſingulariter illud ſolus vult habere. tunc zelus eſt bonus ⁊ emulatio bona de qua dicit̄. 1ᵉ. corinth. 12. Emulamini cariſmata ⁊c. Gal. 4. Emulamini bonū in bono ⁊c. Tertij Re. 17. Zelo zelatus ⁊c. p̄s. Zelus domꝰ tue ⁊c. Si vero nō patiat̄ conſortiū in aliqua excellētia vel in aliqua ꝓſperitate mūdi. tūc zelus eſt malus ⁊ emulatio mala. Hoc autē bono zelo ſeu emulatiōe aliqn̄ quis emulat̄ alios ꝓ ſe ſicut vir zelat̄ pro vxore ſua quā ſibi ſoli vult ſeruari. Aliqn̄ vero zelat̄ aliquis ꝓ alio ſicut eunuchus zelat̄ vxorē domini ſui vt cuſtodiat eā ſibi. Sic apl̄us populū ſuū queʒ videbat paratū ad precipiciū ⁊ cuʒ ſponſo xp̄o

velle proſtitui dyabolo emulabatur: ne xp̄s ſponſus verus in eis aliquod dyaboli conſortiū pateretur. Et ideo dicit dei emulatione Quaſi dicat non ꝓ me ſed ꝓ xp̄o q̄ eſt ſponſus. Johan. 3. Qui habet ſponſam ſponſus eſt. 3. reg. 19. Zelo zelat⁹ ſum ꝓ dn̄o ⁊c. Unde autē apoſtolo incūbebat huiuſmodi emulatio oſtendit dicens: Deſpondi em̄ vos ⁊c. Quaſi diceret. Merito vos emulor dei emulatione. quia ego ſum paranymphus huius matrimonij. quod eſt inter vos et xp̄m. quia ego deſpondi vos id eſt feci ſpōſalia que ſunt ꝑ fidē ⁊ charitatē. Oſee 2. Sponſabo te mihi ⁊c. Et ideo ꝑtinet ad me cuſtodire vos. Quicūq; ergo cōuertit populum ad fidē et ad iuſticiam deſpondet eos xp̄o. Deſpondi inq̄ non multis. q̄a que multis adheret polluitur. Je. 3. Tu autem polluta es ⁊c. Sed vni chriſto ſcilicet viro perfecto virtutis plenitudine. Zach. 6. Oriens nomen eius. Je. 31. Nouū faciet dominus ſuper terram ⁊c. Et dicitur chriſtus vir vnus quia ſingularis et q̄tum ad modum conceptionis et quantū ad modum naſcendi et q̄tum ad gratie plenitudinē. Ecc. 7. Unum de mille ⁊c. Iſti inq̄ viro deſpōdi vos exhibere virginē. ¶ Nota q̄ a plurali ad ſingula redeſcendit dicens. Deſponſaui vos in plurali. et exhibere virginem in ſingulari. volens oſtendere q̄ ex omnibus fidelibus fit vnū corpus et vna eccl'ia: que debet eſſe virgo in omnibus mēbris ſuis. Et ideo dicit virginē caſtam. In hominibus em̄ accipitur virginitas ꝓ integritate corporis. caſtitas ꝓ integritate mentis. Nā aliquando aliqua eſt virgo corpore que non eſt caſta mente. Sic eccleſia exhibet ſe xp̄o virginē q̄n ꝑſeuerat in fidē et infra ſacramenta abſq; corruptione alicuius idolatrie et infidelitatis Eze. 16. Ad omne caput vie edificaſti ſignum ⁊c. Caſtam exhibet ſe quando exiſtēs infra ſacramenta ⁊ in fide xp̄i exhibet puritatē corporis et operis. Ephe. 5. Ut exhiberet ſibi glorioſā eccl'iam nō habentē maculam neq; rugā ⁊c. Sed quia corinthij poſſent dicere non neceſſe eſt q̄ cuſtodias nos ⁊ zelus tuus non ē rationalis q2 nos bene ſeruabimus noſmetipſos. Ideo cōſequenter cauſam huius zeli oſtendit dicēs: Timeo autem ⁊c. Ubi ſciendū eſt q̄ in paradiſo fuit coniugiū adā ⁊ eue. Sed eua corrupta fuit per ſerpentē nō violentē ſ3 aſtute inq̄tum ꝓmiſit falſum ⁊ ſuaſit iniquū. Falſū q̄dē cum dixit Eritis ſicut dij ⁊ nequaq̄ moriemini. cū tamē ex hoc ipſi incurrerint neceſſitatē mortis. Iniquū vero vt tranſgrederetur et preteriret mandatū dei Et ſm̄ hāc ſimilitudinē ap̄lus loquens dicit eccl'iam eſſe ſicut euā quā dyabolus aliq̄n ꝑſecutus eſt manifeſte per tyrānos et poteſtates. ⁊ tunc ſicut leo rugiens circuit querēs quē deuoret. vt dicitur. 1. Pe. 5. Aliquando moleſtat eccleſiam latenter per hereticos q̄ ꝓmittunt veritatē ⁊ ſimulant ſe bonos et tunc ſicut ſerpens ſeducit aſtutia ſua ꝓmittendo falſa. Et ideo dicit Timeo ne ſicut ſerpēs euā ſeduxit a paradiſo eam eijciens aſtutia ſua ꝓmittēdo falſa. 1. thi. 2. Adam non eſt ſeductus ſed mulier. Ita id ē per ſimiles deceptiones hereticorum corrūpant ſenſus veſtri. Et dicit ſenſus veſtri. quia ſicut in matrimōio carnali cauet ſponſus ne coniunx corrumpat carnaliter. ita apoſtolus in hoc matrimonio ſpirituali timet ne corrumpātur ſpiritualiter ſenſus cordis. 1. cor. 15. Corrūpunt bonos mores ⁊c. Uel ſenſus ſpirituales de quib⁹ Sap. 1. Sentite de domīo ⁊c. 1. cor. 14. Nolite pueri effici ſenſibus. Et excidant a ſimplicitate q̄ eſt in xp̄o ieſu. Simplex em̄ eſt illud qđ corruptione caret. Pſeudo ergo cōponebant vnam ſectā ex iudaiſmo ⁊ euangelio mandātes ſimul cū euangelio ſeruari legalia. Illi ergo excidūt a ſimplicitate xp̄i q̄ ſeducti a pſeudo ſimul cū euangelio ſeruant legalia: ⁊ hoc timebat apoſtolus de corinthijs. Ecc. 2. Ve peccatori ingredienti terrā duabus vijs. Et econtra ꝓuer. 11. Simplicitas iuſtorū diriget eos.

Lectio ſecunda.

Nam ſi is qui venit alium xp̄m predicat quē non predicauim⁹: aut alium ſpiritum accipitis quē non accepiſtis: aut aliud euangeliū quod non recepiſtis: recte pateremini. Exiſtimo em̄ nihil me minus feciſſe a magnis apoſtolis. Nam ⁊ ſi imperitus ſermone: ſed non ſciētia In omnibus aūt manifeſtus ſū vobis. Aut nūquid peccatū feci meipm̄ humiliās: vt vos exaltemini. Quoniā gratis euāgelium dei euangelizaui vobis. alias eccleſias expoliaui accipiens ſtipendiū ad miniſteriū vr̄m.

Poſito zelo quē ad corinthios habebat apoſtol⁹. ⁊ oſtēſo zelum eſſe rationabilē: hic conſequent̄ remouet eorū excuſationē. Et circa hoc duo facit. Primo ꝓponit eorū excuſationē. Secūdo ſc̄o remouet eā ibi Exiſtimo em̄ me ⁊c. Circa primū ſciendū eſt q̄ corinthij poſſent ſuſpicari q̄ ideo zelū haberet de eis. quia timet ne dimittant doctrinā ſuā ꝓpter doctrinā pſeudo: vnde poſſent dicer̄ conſtat q̄ minus bona ſunt dimittenda ꝓpter magis bona. Ergo ſi pſeudo meliora docent non debes turbari ſi acquieſcimus eis. Et ideo hanc excuſationē ponit oſtendendo q̄ nihil maius q̄ apoſtolus docēt ⁊ p̄dicant. Nā apoſtol⁹ tria p̄dicauit eis ⁊ docuit eos. Primo q̄ eſſent chriſti. ā. 4. Non em̄ predicamus noſmetipſos ſed xp̄m ieſum. Secundo q̄ haberent ſpiritū xp̄i. Roma. 8. Si quis ſpiritū xp̄i non habet: hic non eſt ei⁹. Tertio vt reciperent euangeliū xp̄i. Ro. 1. Non em̄ erubeſco euāgelium ⁊c. Si ergo pſeudo meliora vobis predicarēt ⁊ vos docerent recte faceretis ⁊ excuſabiles eſſetis. Sed hoc non faciunt. Et hoc eſt qđ dicit. Nā ſi is qui ⁊c. Quaſi dicat. Timeo ne pſeudo qui venit ad vos nō miſſus ſed ex ſe ſicut fur ⁊ latro Joh. 10. Quotquot venerūt fures ſunt et latrones. Je. 23. Non mittebam eos et ipſi currebāt. Ro. 10. Quomodo predicabunt niſi ⁊c. Si inq̄ talis predicator predicat vobis aliū xp̄m ſc3 excellētiorem q̄ illū quem nos predicauimus. qđ non poteſt eſſe. q2 vt dicitur cor. 8. Unus dn̄s noſter ieſus xp̄s per quē om̄ia ⁊c. Et hoc q̄tū ad primū. Aut aliū ſpiritū ſc3 meliorem accipitis ſc3 per talē q̄ accepiſtis ſc3 per nos id eſt miniſterio noſtro qđ non poteſt eſſe quia vt dicitur. 1. cor. 12. Hec omnia operatur vnus atq; idē ſpiritus ⁊c. Et hoc q̄tum ad ſcdm̄. Aut predicat vobis aliud euangeliū id eſt aliā p̄dicationē vl' doctrinā quā ꝑ nos nō recepiſtis. Gal. 1. Miror q̄ ſic cito transferimini ⁊c. Si inq̄ alia et meliora facerent vobis: pateremini id eſt faceretis excuſando vos. Et quia nō poteſt eis aliud euāgeliū id ē melius tradi. Ideo apoſtol⁹ excōmunicat galathas ſi aliđ euangelium recipiant. Gal. 1. Si quis aliud vobis euāgelizauerit ⁊c. ¶ Conſequent̄ cū dicit. Exiſtimo em̄ ⁊c. remouet hanc excuſationē. Et circa hoc duo facit. Pri° oſtendit q̄ ipſe non min⁹ fecit eis q̄ alij. Scđo q̄ plus ibi Aut nunq̄d ⁊c. Circa primū tria facit. Primo oſtendit q̄ nihil minus fecit facto q̄ alij ap̄li. Secundo inuit q̄ non defuit ei facultas ad hoc faciendū ibi. Nam ⁊ ſi imperitus ſermone ⁊c. Tertio oſtendit euidentiā vtriuſq; ibi In omnibus autē ⁊c. Dicit ergo. Recte pateremini vos ſeduci ab eis ſi melius predicarēt vobis ſed hoc nō eſt verum. Enim id eſt quia exiſtimo me nihil minus fe-

eiſſe in his a magnis apoſtolis id eſt ꝙ petrus et iohan-
nes quos iſti habebāt magnos. Et comparat ſe magnis
apoſtolis. tum quia paulus videbatur et reputabat ab
eis minor ꝙ illi eo ꝙ illi fuerant cū ieſu et paulus nō. tū
etiā q: pſeudo dicebant ſe miſſos ab eis. Et ideo oſtēdē-
do ſe parē magnis apoſtolꝭ iſtoꝝ errorē remouet ꝛ pſeu-
do confutat. Et non ſolū nihil minus fecit ſed plus. i. co-
rinth. 15. Plus omnibus laboraui. Et ne forte dicerent
ei. vnde tibi eſt facultas ad hoc faciendū cū ſis impedite
lingue. Oſtēdit ꝙ ei facultas affuit ex magnitudine ſciē-
tie dicens: Licet ſim imperitus ſmone tū nō ſum impe-
ritus ſcientia. 2. Pe. vlti. Sicut et chariſſimus frat no-
ſter paulꝰ ſꝫ ſapientiā ꝛc. ¶ Sed hoc ſciendū eſt ꝙ pſeu-
do querentes gloriā ꝓpriam et lucra ſectātes nitebant
attrahere populū per ornata ꝛ ſubtilia ꝛ exquiſita verba
non attendentes niſi ſolū aures permulcere. Apłus ve-
ro quia nō querebat vtilitatē ꝓpriam ſꝫ ſolū dilatationē
fidei xp̄i et ꝑfectū eius: ita ꝓponebat verbū fidei vt om-
nes poſſent capere cōformās ſe cōditioni audientiū ꝛ ca-
pacitati. Unde quia iſti in principio nō erant capaces al-
te doctrine ꝓpoſuit eis fidē non in ſubtilitate ſermonis
ſed eo modo quo capere poſſent ſcilicet plane ꝛ aperte.
Et ideo iſti dicebant eum eſſe imperitū ſermone. i. cor.
i. Non in ſapiētia verbi ꝛc. Et propter hoc dicit apoſto-
lus. licet ſim imperitus ſmone: vt vobis videtur hoc nō
fuit ex defectu ſcientie ſed propter vos ex quadā diſpen-
ſatione quia tanꝙ puulis in xp̄o lac potū dedi vobis ꝛc.
Ul dicendū ad litterā ꝙ apoſtolus fuit balbus. et ex hoc
pſeudo deridebant eū. Et ideo dicit. Et ſi imperitus ſer-
mone id eſt impedite lingue. nō tamē ſum imperitus ſci-
entia. Exo. 4. Impeditioris et tardioris lingue ſū. Q
autē nihil minus fecerim a magnis apoſtolis: euidenter
apparet per ea que feci vobis. Et ideo dicit. In omnibꝰ
predictis manifeſtatus ſum in vobis: qui experti eſtis ꝙ
per me fiunt. i. cor. 9. Signaculum apoſtolatꝰ mei vos
eſtis in domino. et infra. 12. Signa tamē apoſtolatꝰ mei
facta ſunt ſuper vos ꝛc. ¶ Conſequenter cū dicit. Aut nū-
quid peccatū ꝛc. Oſtendit ꝙ plus fecit ꝙ omnes alij. et
hoc quia predicauit ſine ſumptibus. Circa hoc duo fac.
Primo ponit factū. Secundo cauſam facti aſſignat ibi
Quare. quia non diligo vos ꝛc. Circa primū duo facit.
Primo oſtendit factū ꝗtum ad preteritū. Secundo ꝗ-
tum ad futuꝝ ibi. Et in omnibus ꝛc. Factū autē ꝑteritū
oſtendit dupliciter. Primo in generali. Scḋo in ſpeciali
ibi Qm̄ gratis ꝛc. Dicit ergo Recte dico ꝙ nihil minꝰ
feci ab illis: niſi forte hoc reputetis male ꝛ minus factuꝫ
quia diminui de auctoritate mea non accipiens ſumptꝰ
a vobis. ſed ſi hoc eſſet malum minus feciſſem. Et ideo
oſtendit ꝙ non eſt malū. Et hoc eſt qḋ dicit. Aut nunꝗd
peccatū feci id eſt nunꝗd peccaui humilians meipm̄ ꝛ di-
minuēs ḋ auctoritate mea. Quaſi di. Nō. Ecc. 3. Quā-
to maior es ꝛc. i. cor. 9. Cum eſſem liber ꝛc. Mat. 18.
Qui humiliauerit ſe ꝛc. Ratio autē humiliationis mee
eſt non ꝓpter lucrū propriū ſed ꝓpter ꝓmotionē veſtrā.
Unde dicit. Ut vos exaltemini id eſt in fide confirmemi-
ni. Corinthij autē auari erant. et ideo ſi a principio acce-
piſſet ſumptus forte deſtitiſſent a fide. Item pſeudo p̄di-
cabant propter queſtū. Ut ergo corinthij reciperēt apo-
ſtolum et pſeudo aufferret occaſionē queſtꝰ gratis predi-
cauit eis ſine ſūptibꝰ ꝓprijs. Hoc āt qḋ dixerat i genera-
li mā͞ifeſtat i ſpēali ibi. Qm̄ gratꝭ ꝛc. Et fac duo. Pri͞o
oſtendit quō ſine ſumptibus predicauit eis in primo ad-
uentu ad eos. Secundo oſtēdit ꝙ idē fecit in mora quā
apud eos contraxit. ibi. Et cū eſſeꝫ ꝛc. Circa primū duo

facit. Primo proponit quod intēdit ſcilicet humiliatio-
nem dicens: In hoc humilians meipſum qm̄ euangeli-
zaui vobis gratis id eſt ſine ſumptu. non autē ſine merce-
de quia hoc non eſt laudis. licet em̄ omnes poſſent cape-
re ſumptus perſone ab eis quibus proponunt verbū dei
nullus tamen predicare debet ꝓ mercede ꝛ queſtu. Se-
cundo quia poſſent dicere iſti. vnde ergo accepiſti ſum-
ptus. reſpondet ꝙ ab alijs eccleſijs dicēs: Eccleſias ali-
as exſpoliaui accipiens ab eis ſtipendiū ad miniſterium
vr̄m. Ex hoc conuincit eos ꝙ non poſſint dicere apoſto-
lo ꝙ non liceret ei accipere ab eis. Si eniꝫ accipitur ab
alijs ad ſeruitiū eoꝝ: multomagis liceret ei accipere ab
ipſis. Ex hoc etiam apparet ꝙ legatus pape viſitās vnā
partē legatiōis poteſt accipere ſtipendia. Et ꝙ dominꝰ
papa pro neceſſitate vnius patrie poteſt accipere ſubſi-
dium ab alijs partibus mundi. Ratio eſt. quia eccleſia
eſt ſicut vnū corpus. videmus aūt in corpore naturali ꝙ
natura quādo deficit virtus in vno mēbro: ſubminiſtrat
humores et virtutē accipiens ab alijs membris.

Lectio tertia.

Et cū eſſem apud vos et egerē nul-
li oneroſus fui. Naꝫ quod mihi de-
erat ſuppleuerunt fratres qui ve-
nerant a macedonia: et in omnibus ſine one-
re me vobis ſeruaui et ſuabo. Eſt veritas
xp̄i in me: quoniā hec gloriatio nō infringe-
tur in me in regionibus achaie. Quare: q:
non diligo vos Deus ſcit. Qḋ autē facio et
faciaꝫ vt amputē occaſionē eoꝝ qui volunt
occaſionē: vt in quo gloriātur inueniant ſi-
cut et nos. Naꝫ eiuſmodi pſeudo ap̄li ſunt
operarij ſubdoli: transfigurantes ſe in apo-
ſtolos xp̄i. Et non mirū. Ipſe em̄ ſathanas
transfigurat ſe in angelū lucis. Nō eſt ergo
magnum ſi miniſtri eius transfigurent ve-
lut miniſtri iuſticie quorum finis erit ſcḋm
opera ipſorum.

Oſtenſo ꝙ quando primo eis predicauit in ipſo aduen-
tu: euangelizauit eis gratis: hic oſtendit ꝙ nec etiam cō-
trahendo morā apud eos accepit ab eis ſumptus Et pri-
mo hoc oſtendit. Secūdo vero reſpondet cuidā tacite ꝗ-
ſtioni ibi. Nam quod mihi ꝛc. Dicit ergo Nō ſolū quā-
do primo veni ad vos non accepi a vobis ſumptus: ſed
etiam cū eſſem apud vos diu et etiam egerē. vt oſtendat
ꝙ non dimiſit eis ſumptus ꝓpter diuitias. Nulli onero-
ſus fui aliquid ab aliquo accipiēdo. In quo apparet cau-
ſa quare dimiſit: quia corinthij ꝓpter auaritiā eis inna-
tam reputabant ſibi onus miniſtrare ſumptus. i. cor. 9.
Non ſumus vſi hac poteſtate. ſed omnia ſuſtinemꝰ ꝛc.
Sed poſſent iſti dicere. vnde ergo habuiſti neceſſaria?
Et ideo reſpondet dicens: ꝙ ab alijs eccleſijs ideo ſcili-
cet nihil accepi. quia illud quod mihi deerat ſcilicet a p̄-
cio quod lucrabat nocte laborando manibus ſuis apud
aquilā et priſcā. Erat em̄ ſcenofactorie artis per quā lu-
crabatur ſibi neceſſaria Act. 2. Ad ea que mihi opꝰ erāt
ꝛc. Illud ergo quod deerat non dediſtis vos ſed ſupple-
uerunt fratres qui venerunt a macedonia: ſcilicet phili-
penſes qui erant valde liberales. Uñ de hoc in epiſtola

ad philipenſes cōmendat eos. Phil'. 4. Nulla eccleſia
cōmūicauit mihi in ratione dati et accepti niſi vos. Sed
corinthij erāt auari. ¶ Conſequenter cū dicit. Et in om=
nibus ſine onere ꝛc. Oſtendit quomō ſe habebit in hoc
ad eos in futurū dicens: ꝙ etiā ſine onere vult ſe habere
ad eos. Et circa hoc duo facit. Primo ponit ſuā rationē
cōmunem. Secundo cōfert eā ibi Eſt veritas xpi ꝛc. Di
cit ergo non ſolū feci hoc ſcilicet ꝙ gratis vobis euange
lizaui et nulli oneroſus fui: ſed etiā in omnibus ſeruabo
me vobis ſine onere ſicut vſ modo ſeruaui non dure re
prehendendo: non ſeuere corrigēdo: nec veſtra accipiē=
do Act. 3. Argentū et aurꝝ et veſtē nulli9 cōcupiui. Nu
meri. 16. Tu ſcis ꝙ nec aſellū quidem acceperim ab eis
dicit moyſes ad dn̄m. Samuel dicit. 1. reg. 12. Loqui=
mini de me ſi oppreſſi ꝛc. Et ꝙ ita facturus ſit confirmat
ex duobus. Primo ex eo qui loquitur in ipſo ſcilicȝ chri
ſto qui eſt veritas a qua non poteſt eſſe falſū. Et ideo di=
cit Eſt veritas chriſti in me ꝛc. Quaſi dicat. Hoc qđ di=
xi verū eſt. quia veritas chriſti loquitur in me ꝛc. hoc in=
fra vltimo. An experimentū queritis eius qui in me ꝛc.
Vel hoc poteſt accipi per modum iurātis. Quaſi dicat
deus qui eſt veritas et eſt in me ſcrutās corda ſit mihi te
ſtis ꝙ ita ſeruabo me. Ro. 1. Teſtis eſt mihi deus ꝛc.
Secundo ex eo ꝙ non intendit minuere gloriam ſuā ſed
augere. Apoſtolus em̄ attribuebat ſibi apud xp̄m ad ma
gnam gloriam ꝙ ipſe ſolus inter apoſtolos ſine ſumptu
predicabat corinthijs. Et ideo dicit. Ideo ſeruabo me
ſine onere quoniā non infringetur id eſt nō minuetur in
me hec gloria ꝙ ſcilicet gratis predico vobis: et ꝙ a lici
tis abſtineo: propter ſalutē veſtrā que quidem eſt gloria
xp̄i. quia ipſe glorificatur per hoc in me. vel qꝛ ego hanc
gloriam habeo ſpecialiť apud xp̄m. que quidem refrin=
geretur in regionibus achaie. vbi corinthum erat metro
polis ſi recepiſſet ab eis quia auari erant. habitabāt em̄
in maritimis et erant intenti mercationibus et tales con
ſueuerunt eſſe auari. 1. corꝛ. 9. Bonū eſt mihi magis mo
ri ꝙ vt gloriam meā quis euacuet. ¶ Conſequenť cū di=
cit Quare. quia non ꝛc. Ponit cauſam quare non acce
pit ſumptus ab eis. Et circa hoc duo facit. Prīo exclu=
dit falſam cauſam. Secundo aſtruit verā ibi. Quod au
tem facio ꝛc. Circa primū ſciendū eſt ꝙ pſeudo impone
bant apoſtolo ꝙ ideo nō recipiebat a corinthijs ſumpt9
quia non diligebat eos et quia non intendebat eis bene
facere et ſeruire. Dicit ergo quar̃ ſcilicet hoc facio. quia
non diligo vos id eſt pro odio quod habeo ad vos ſicͭ di
cunt pſeudo. deus ſcit ꝙ diligo vos et ꝙ nō ꝓ odio hoc
facio Ioh. vltimo. Domine tu ſcis quia amo te. Sic er=
go excluſa cauſa falſa ſequitur vera ibi. Quod autē fa=
cio ꝛc. Et circa hoc duo facit. Primo ponit verā cauſaȝ
Secūdo rationē huius aſſignat ibi. Nā eiuſmodi pſeu=
do ꝛc. Circa primū ſciēdū eſt ꝙ pſeudo vt dictū eſt que=
rebant lucra et gloriā ꝓpriam. Et ideo vt in reuerentia
haberentur nitebanť exterius ſequi veſtigia apoſtoli vel
etiam ſi potuiſſent excellere ip̄m. Dicit ergo apoſtolus.
Si ergo volunt me imitari in hoc imitentur vt nihil ac=
cipiant. Et quia ſciebat ꝙ pſeudo predicabant vt accipi
ant et per conſequens ꝙ non predicarent ſi deficeret eis
lucrum. Dicit Quod facio ideo facio et faciā hoc non ꝓ
pter odiū ſed vt amputē occaſionē eorum ſcilicet pſeudo
accipiendi veſtra. eorū ſcilicet pſeudo qui volunt ſupple
meo exemplo habere occaſionē accipiendi veſtra. Scie=
bat em̄ ſm̄ Ambro. ꝙ ſi non acciperēt non diu predica=
rent. E contrario dicitur ꝓuerb. 9. Da occaſionē ſapien
ti ꝛc. et hoc vt tales inueniant ſcilicet pſeudo ſicut ꝛ nos
ſcilicet non accipientes pecunias ſicut et nos non accipi

mus. In quo quidem ipſi gloriantur ſcilicet ꝙ imitātur
nos. et ego nolo ſi perfecte volunt nos imitari ꝙ accipi=
ant. 1. corꝛ. 7. Uolo omnes homines eſſe ſicut et me ſcili
cet non accipientes. ¶ Ut in q̄ ꝛc. Hoc legitur tripliciť.
Uno modo ſic vt inueniantur tales ſupple ſicut et nos:
accipiendo ſicut nec nos accipimus et ꝑ conſequēs a p̄=
dicatione ceſſando. In quo ſcilicet eſſe tales ſicut et nos
gloriantur. contendebant em̄ eſſe ſimiles veris apoſtol'.
Secundo modo ſic. vt in eo in quo gloriantur ſcilicet ac
cipiendo. quia hoc ſolum querebant. inueniantur ſicut ꝛ
nos id eſt ſimiles nobis ceſſando ſcilicet et deſiſtendo ab
acceptione vt nobis aſſimilentur. Tertio modo ſic vt in
eo in quo gloriantur ſcilicet in nō accipiendo. dicūt em̄
ſe nihil accipere inueniantur ſicut et nos id eſt nō melio=
res nobis ne ſcilicet poſſint ſe in hoc nobis preferre. Nā
eiuſmodi hoc continuatur tripliciter. Primo modo ſic:
ita gloriantur et contendunt nō ſicut nos. Nam eiuſmo
di ꝛc. Secundo modo ſic et vere deſiſtūt accipere: vt no
bis aſſimilētur. Nam eiuſmodi ꝛc. Tertio modo ſic. ita
in non accipiendo gloriantur vt nobis ſimiles videan=
tur. Poſita autem vera cauſa probat eam conſequenter
dicens: Nam eiuſmodi ꝛc. Oſtendens quomodo ſtudēt
aſſimulari apoſtolo. Et circa hoc tria facit. Primo pōit
cauſā. Secundo probat eam ibi. Sed non mirū. ¶ Ter=
tio conſequenter oſtendit differentiam pſeudo ad ve=
ros apoſtolos ibi Quorum finis ꝛc. Dicit ergo recte di
co ꝙ hoc facio vt amputem eis occaſionem accipiendi.
Nam huiuſmodi pſeudo apoſtoli ſūt operarij ſcilicet fal
ſi. Phi. 3. Uidete canes videte malos oparios ꝛc. Sub
doli id eſt callidi et vulpini ſub ſpecie religionis decipi=
entes Ezeche. 13. Quaſi vulpes in deſertis ꝛc. Capite
nobis vulpes paruulas qui demoliunť vineas ꝛc. Cā.
2. Mat. 7. Ueniūt ad vos in veſtimētis ouiū ꝛc. Et hoc
eſt quod dicit transfigurantes ſe in apoſtolos chriſti id ē
exterius portantes ſigna bonoꝝ apoſtolorum. 2. thimo.
3. Habentes quidem ſpeciē pietatis ꝛc. Et hoc probat
quia ſicut veri apoſtoli mittuntur a deo et informantur
ab ipſo. ſic ſathanas transformat ſe in angelum lucis qui
eſt dux et incentor eorum oſtendens ſe eſſe vel angelum
dei vel aliquando chriſtum. Non eſt ergo mirū ne ma
gnum ſi miniſtri eius ſcilicet pſeudo transformāt ſe in mi
niſtros iuſticie id eſt ſimulāt ſe eſſe iuſtos. Eccleſiaſ. 10.
Scd̄m iudicem populi ſic et miniſter eius ꝛc. ¶ Notan=
dum autem eſt ꝙ ſathanas traſfigurat ſe aliquando viſi
biliter ſicut beato martino vt deciperet eum. et hoc mo=
do multos decepit Sed ad hoc valet et neceſſaria eſt di
ſcretio ſpirituum quā ſpecialiter deus contulit beato an
thonio In hoc tamen poteſt cognoſci ꝙ ſathanas ſit. qꝛ
bonus angelus in principio hortatur ad bona et perſeue=
rat in eis. ſed malus in principio quideȝ pretendit bona
ſed poſtmodum volens explere deſiderium ſuū et quod
intendit ſcilicet decipere inducit et inſtigat ad mala. 1.
Iohan. 4. Omni ſpiritui nolite credere ꝛc. Et ideo Io=
ſue cum videret angelum in cāpo ſuo dixit. Iudicuȝ. 5.
Noſter es an aduerſariorum? Aliud etiam ſignum eſt ꝙ
bonus angelus et ſi terreat in principio tamen ſtatim cō
ſolatur et confortat ſicut zachariam Luce. 1. Ne timeas
zacharia. Et ad beatam virginem dixit. Ne timeas ma=
ria ꝛc. Malus autem angelus ſtupefacit et deſolatū di=
mittit. Et hoc ideo vt ſtupefactū facilius decipiat ꝛ per=
ſuadeat ſibi. Aliquando autē transfigurat ſe inuiſibili=
ter et hoc quādo ea que in ſe mala ſunt facit apparer̃ bo=
na: peruertendo ſenſus hominis et inflammando concu
piſcentiam prouerb. 14. Eſt via que videtur homini re=
cta ꝛc. Sic decepit monachum quendam cū propoſuiſſȝ

in animo ſuo nunꝗ exire cellam: ſuggeſſit ei dyabolꝰ ꝙ bonum eſſet ꝙ exiret ad eccleſiam et reciperet corpꝰ chriſti. Cui ſuggeſtiõi conſentiens propoſitum mutauit vadens ad eccleſiam. Poſtmodum cognoſcens eum fuiſſe dyabolum gloriatus eſt monachus ꝙ non decceperat eũ quia ad bonum iuerat. et tamen iam remouit eum a propoſito continue ſtandi in cella. Poſtmodum vero iterũ ſuggeſſit ei ꝙ pater ſuus eſſet mortuus et dimiſerat ſibi multas diuitias diſtribuẽdas inter pauperes: ꝙ iret ad ciuitatem ad quã cum iret nunꝗ rediijt ad cellam ⁊ mortuus eſt in peccato. Unde valde difficile eſt ꝙ homo caueat ſibi et ideo recurrendũ eſt ad adiutorium diuinum. Job. 41. Quis reuelabit faciẽ indumenti eiꝰ ꝛc. Quaſi dicat Nullus niſi deus. ¶ Conſequenter ponit miniſtrorum et malorum et bonorum differentiam que conſiſtit in hoc ꝙ finis illorum ſcilicet miniſtrorum chriſti et ſathane erunt ſm opera eorum. Nam finis bonoruz erit bonus et maloruz erit malus. et boni inducuntur ad bonum et mali ad malum Philipen. 3. Quorum finis interitus ꝛc. Item boni recipient bõa. et mali mala. ꝯ. 5. Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal chriſti.

Lectio quarta.

ITerum dico ne quis me putet inſipientem eſſe. Alioquin velut inſipientem accipite me: vt et ego modicum quid glorier. Quod loquor: nõ loquor ſcõm deũ: ſed quaſi in inſipiẽtia in hac ſubſtantia glorie. quoniã multi gloriantur ſm carnem: et ego gloriabor. Libenter eñi ſufſertis inſipientes cũ ſitis ipſi ſapientes Suſtinetis enim ſi quis vos in ſeruitutez redigit: ſi quis deuorat. ſi quis accipit: ſi ꝗs extollitur: ſi quis in faciem vos cedit. Scõm ignobilitatem dico quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte.

Supra apoſtolus induxit corinthios ꝙ patienter ſuſtinerent ſuam cõmendationez: oſtendens ꝙ hoc faciebat ex zelo quem habebat ad eos. ⁊ quia zelus ille erat rationabilis ⁊ ordinatus: hic autẽ conſequenter ponit aliam rationem per quam oſtendit ꝙ dato ꝙ inſipienter agerz nihilominus tamen deberent eum ſupportare. Unde in iſta ratiõe procedit ex ſuppoſitioue ſtulticie In hac autẽ parte duo facit. Primo enim proponit ſuã petitionem. Secundo rationem dictoruz aſſignat ibi. Quod loquor ꝛc. In petitione autẽ ſua duo facit. Primo eniz petit ꝙ non reputent eum inſipientẽ quod pertinet ad premiſſaz rationem. Et ideo dicit. Iteruz dico ꝙ exquo zelus meus eſt rationabilis et ego ratiõabiliter cõmẽdo me ne ꝗs ſcilicet veſtrum me reputet inſipientem. Secundo petit ꝙ dato ꝙ inſipienter agat tamen ſupportent eum ⁊ hoc pertinet ad rationem hanc. Et ideo dicit Alioquin id ẽ ſi non rationabiliter cõmendo me et penitus velitis me ex hoc inſipientem reputare tamẽ accipite id eſt ſupportate me velut inſipientẽ. Et dicit velut. Quia licet ipſi reputent eum inſipientem in hoc tamẽ in rei veritate nõ ẽ inſipiẽs Accipite me inꝗ velut inſipientẽ vt ⁊ ego modicum quid glorier. Et dicit modicum. quia infra commendauit ſe de gloria que eſt ſm carnẽ que valde modica eſt. Job. 25. Homo putredo et filiꝰ hominis vermis.

Eccleſiaſ. 10. Quid ſuperbis terra et cinis. Rationem autem dictorum aſſignat dicens: Quod loquor ꝛc. Dixerat autem tria. Primo quia ſuppoſuit ſe inſipienter cõmendaſſe ſeipſum. Secundo ꝙ vult gloriari. Tertio ꝙ ſuſtineant eum. Et horum trium rationem aſſignat. Et primo de hoc ꝙ ſuppoſuit ſe inſipienter cõmendare ſe. Secundo quare vult gloriari ibi. Quoniam multi gloriantur ꝛc. Tertio ꝙ debeant eũ ſupportare ibi. Libenẽ enim ſuffertis ꝛc. Dicit ergo primo. Ratio quare debetis inſipientẽ accipere me. eſt. quia illḋ quod loquor in hac ſubſtantia glorie id eſt in cõmendatione carnis. que a quibuſdam appetitur ac ſi per eam debeant ſubſiſtere. non loquor ſcõm deũ ſed quaſi in inſipientia. Et dicit ex ypoſtaſi ſicut illud quod ſupra dixit. velut inſipientem. Unde ibi poſuit Uelut h' põit quaſi. Ac ſi dicerz. Si nõ rationabiliter cõmendarem me tunc illud quod loquor in cõmendatione mea non eſt ſcõm deum id eſt ſcõm rationem diuine ſapientie. Et tunc merito acciperetis me non ſcõm deũ loqui ſed inſipienter ſupra. 10. Non eniz qui ſeipſum cõmendat ille probatus eſt ꝛc. prouer. 27. Laudet te alienus ꝛc. Rationem autẽ ſue cõmendationis et glorie oſtendit ſubdens: Quoniam multi gloriãtur ꝛc. Ubi ſciendum eſt ꝙ pſeudo quia ex iudeis erant gloriabantur ſcõm carnẽ: dicentes ſe eſſe filios abrahe ⁊ ex hoc volebant haberi in reuerentia a corinthijs ⁊ auctoritate. Dicit ergo apoſtolus. dato ꝙ ſit inſipientia ꝙ glorier ſcõm carnem. tamen quoniam multi ſcilicet pſeudo gloriantur ſcõm carnem et ego etiam gloriabor ſcõz carnem prouerb. 26. Reſponde ſtulto ſcõm ſtulticiã ſuam ne ſibi ſapiens videatur. Sed contra eſt quia ſeneca dicit Sũma malorũ eſt quod ad exempluz viuitur. Et exoḋ. 23. Non ſequaris turbã ad faciendũ malum. Non ergo apoſtolus debet gloriari ſcõm carnem eo ꝙ pſeudo gloriantur. Reſpondeo dicendũ eſt ꝙ licz ſit eadẽ materia gloriatiouis non tamen eſt eadem intentio et idem finis. quia pſeudo cõmendabant ſe propter gloriam propriam ⁊ vt ipſi haberentur in auctoritate et poſſent lucrari: apoſtolus autem gloriabatur vt verbum dei per eum predicatum eſſet maioris auctoritatis et ponderis ⁊ fructum faceret chriſto. Rationem autem quare debeant eum ſupportare ſubdit dicens. Libenter enim ſuffertis ꝛc. Et primo ponit rationem hanc ꝙ ſcilicet debeant eũ ſupportare. Poſſent eñi dicere Quare debemus te ſupportare ſi es inſipiens. Et dicit apoſtolus ꝙ ideo qꝛ cuz voſipſi ſitis ſapientes in oculis veſtris ⁊ in veſtra reputatione libenter ſuffertis id eſt eſtis conſueti ſupportare inſipientes pſeudo. ſcilicet. Secundo oſtẽdit in quo ſupportent inſipientes. Et ponit quinqꝫ grauia que ſuſtinebant a pſeudo. primum eſt iugum ſeruitutis. Et quantũ ad hoc dicit. Suſtinetis enim ſi quis id eſt aliquis pſeudo redigit vos in ſeruitutem. Quaſi dicat per chriſtum liberati fuiſtis a ſeruitute legis que eſt in timore: et reducti eſtis in libertatẽ filiorũ dei: que eſt in charitate. Gal. 4. Non ſumus ancille filij ſed libere. Et tamen vos ſuſtinetis pſeudo qui ex huiuſmodi libertate redigũt vos ĩ ſeruitutẽ legis quia cogunt vos ſeruare legalia. Gal. 5. Nolite iugo ſeruitutis ꝛc. Multo ergo magis debetꝭ ſuſtinere me qui volo vos preſeruare in libertatem chriſti ꝙ pſeudo qui volunt vos reducere in ſeruitutem legis. Secundũ eſt graue valde ſcilicet ꝙ pſeudo viuũt de bonis veſtris laute: nos vero non. ꝯ. 8. Non vt alijs ſit remiſſio ꝛc. Et iḋo dicit. Si quis deuorat. Math. 23. Ve qui comeditis domos viduarum ꝛc. Tertium graue eſt depredatio et expoliatio. quia iſti ad litterã blandis verbis ⁊ pretextu pietatis accipiebant eis omnia. ⁊ quãtuz

ad hoc dicit Si quis accipit id eſt blande decipit ſubtrahendo veſtra Romano.16. Per blandos ſermones ſeducunt corda inſipientium. Quartuꝫ graue eſt nimia iactantia ſuper eos cum corinthioꝝ cōtemptu. Ideo dicit Si quis extollitur iactando ſe importune Eccleſiaſti.6. Non te extollas in cogitatione ⁊c. Quintum graue eſt illatio opprobriorum. Naꝫ pſeudo non ſolū tam grauia eis inferebant: ſed ſuper hoc addebant improperia dicētes eis iniurias: et maxime de ignobilitate. Nam qꝛ ipſi erant iudei ⁊ cultores vnius dei dicebant ſe nobiles eſſe et corinthios ignobiles. quia non erant de ſemine abrahe nec circumciſi et ꝙ de idolatris. Et quantū ad hoc dicit. Si quis in faciem vos cedit id eſt coraꝫ vobis infert contumelias ⁊ dicit iniurias. Et huiuſmodi iniurie ſunt ẜm ignobilitatem quā vobis obijciunt. Et tamen illos ſuſtinetis et nos non quaſi nos fuerimus infirmi in hac parte glorie quā attribuiſtis eis. preferēdo eos nobis pſertim cum pſeudo dicant ꝙ ideo nos non dicimꝰ nec facimus vobis iſta: quia nos ſumꝰ infirmi in hac parte id ē quia ſumus ignobiles. 1.corin.4. Nos infirmi vos fortes: vos nobiles nos ignobiles.

Lectio quinta.

In quo quis audet in inſipientia dico audeo et ego. Hebrei ſunt et ego. Iſraelite ſunt et ego Semen abrae ſunt et ego. Miniſtri chriſti ſunt ⁊ ego. Vt minus ſapiēs dico plus ego. In laboribus plurimis. in carceribus abundātius. in plagis ſupra moduꝫ. in mortibus frequenter. a iudeis quinquies quadragenas vna minus accepi Ter virgis ceſus ſum. ſemel lapidatus ſum. ter naufragium feci. nocte et die in profundo maris fui. In itineribuꝰ ſepe. periculis fluminum. periculis latronuꝫ periculis ex genere. periculis ex gentibꝰ. periculis in ciuitate. periculis in ſolitudīe. periculis in mari. periculis in falſis fratribus.

Poſitis rationibus ſue cōmendationis et cauſis quare ſupportandus eſt: hic conſequenter incipit ſe cōmendare. Et circa hoc duo facit. Primo enim adequat ſe pſeudo et alijs qui cōmendabant ſe. Secundo prefert ſe eis ibi. Vt minus ſapiens ⁊c. Adequat autem ſe apoſtolus eis in gloria. Eſt autem gloria duplex. Vna ſcđm carnē que modica eſt et contemnenda. Vnde ipſe dicit Phil'. 3. Sed que mihi fuerunt lucra arbitratus ⁊c. Alia eſt ẜꝫ chriſtum quia magna gloria eſt ſequi dominum Eccle. 23. Et hec eſt querenda. Gal'. vltimo Mihi abſit gloriari niſi in cruce ⁊c. Et ideo apoſtolus adequat ſe eis ꝙtū ad vtramqꝫ gloriam. Et primo quātū ad primam. Secūdo quantū ad ſecundam ibi. Miniſtri chriſti ⁊c. Et primo adequat ſe eis in generali dicens: Recipiatis me inſipientem ſi tamen inſipientia eſt. Ex ypoteſi enī loquor quia ſi quis auſus eſt preſumere de ſe et cōmendare ſe ⁊ ego poſſum bene audere ⁊ commendare me in eodem in quo ipſe cōmendat ſe. qꝛ non ſubeſt eis maior cauſa ſue cōmendationis ꝙ̄ mihi. Et hoc dico in inſipiētia id eſt dico ꝙ inſipienter agam cum tamen ipſe ſapienter ageret cum hoc nō faceret pro ſui iactātia ſed vt pſeudo humiliaret. ſupra eodem. Exiſtio me non minꝰ feciſſe a magnis apoſtolis ⁊c. Secundo cum dicit Hebrei ſunt ⁊c. adequat ſe eis in ſpeciali. oſtendens per ſingula ſe parē eis eſſe in quibus pſeudo gloriabātur. Cōmendatio autem iſtorum ⁊ gloria erat de tribus. Primo de natione ⁊ lingua quia dicebant ſe hebreos. Secundo de genere quia dicebant ſe eſſe de genere iſrael. Tertio de promiſſione quia dicebant ſe eſſe participes promiſſionis abrahe. cum eſſent de ſemine eius. Et quantū ad hec tria adequat ſe eis. Primo quantū ad nationē ⁊ linguā dicēs: Hebrei ſunt ⁊ ego ſciliꝫ lingua ⁊ natione. Quaſi dicat ita ſicut ⁊ illi. Et notandū eſt ꝙ ẜm ꝙ quidā dicunt hebrei dicuntur ab abrahā quia ante eū de facili non inuenitur illud nomen. Poteſt tamen dici ⁊ forte melius ꝙ dicuntur a quodaꝫ heber de quo habetur Gen̄.11. Vixit ſale.30.annis ⁊ genuit heber. Et ſequitur Vixit heber 33.annis ⁊ genuit phalech. Et tempore eius fuerūt diuiſe lingue ⁊ lingua hebreoꝝ remanſit in familia ſua. Secūdo adequat ſe eis quantuꝫ ad genus dicens: Iſraelite ſunt ⁊ ego. ſcilicet ẜm ritus. Tertio quantū ad tertiū dicens Semē abrahe ſunt ⁊ ego. Et de iſtis tribus ſimil' dicitur Phil'.3. Si quis aliꝰ ſibi cōfidere videtur ego magis circūciſus octaua die. Quantum ad tertium ex genere iſrael de tribu beniamin. quātum ad ſecunduꝫ hebreus ex hebreis. quantū ad primum Romano.11. Naꝫ ego iſraelita ſum ex ſemine abrahe ⁊c. Sic ergo patet ꝙ non ſum minor eis quantū ad gloriam que eſt ẜm carnem Sed nec etiā quantū ad gloriam que eſt ẜm chriſtū quia miniſtri chriſti ſunt id eſt dicunt ſe ſic vt decipiant vos. ⁊ ego ſum miniſter chriſti.1.coꝝ.4. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros chriſti ⁊c.ſ̄.3. Qui ⁊ nos idoneos fecit ⁊c. ¶ Conſequenter cum dicit. Vt minus ſapiens ⁊c. Prefert ſe omnibus apoſtolis ⁊ pſeudo. Et primo quantū ad mala perpeſſa. Secundo quantū ad beneficia recepta ⁊ hoc xij. capitulo ibi. Si gloriari oportet ⁊c. Circa primū duo facit. Primo prefert ſe quantuꝫ ad mala que pertulit. Secundo quantū ad moduꝫ quo mala vitauit. ibi. Damaſci prepoſitus. Circa primū duo facit. Primo proponit ſe alijs preferendū. Secundo oſtēdit in quo ſit preferendus ibi. Quia in laboribꝰ ⁊c. Tertio confirmat quedam dictorum ibi. Si gloriari oportet ⁊c. Dicit ergo Si videor inſipiens vobis. quia cōmendo me ⁊ adequo me alijs. quantomagis videbor vobis minus ſapiens ſi preferam me eis. Et ideo dicit. Non ſolum ſum miniſter chriſti ſicut ⁊ illi. ſed vt minus ſapiēs ẜm veſtrum iudicium dico ꝙ ego ſū plus miniſter chriſti ꝙ̄ illi ⁊ quantū ad hoc dicit preferendū eſſe. Roman̄. 11. Miniſteriū meum honorificabo preponendo ſcilicet illud miniſterio alioꝝ. In quo autē ſit preferendus oſtēdit dicēs: Quia in laboribꝰ ⁊c. Quaſi dicat ī hoc plus ego. quia ſum magis oſtenſus miniſter chriſti. In hoc ꝓmo quantū ad mala illata. Secundo quātū ad mala ſponte aſſumpta ibi. In itineribus ſepe. Mala autem illata: Primo ponit in generali dicens: Plus ego ſum ſciliꝫ oſtenſus miniſter in laboribus plurimis ꝙ̄ illi ⁊ ſi aliqͦs labores pertulerint.1.coꝝ.15. Abundantius omnibus illis laboraui. Secundo enumerat iſta mala in ſpeciali. ⁊ hoc primo quantū ad carceris ſqualores. Quia in carceribus abundantius ſcilicet ꝙ̄ illi. Act.16. Cum multas plagas illis intuliſſent ſcilicet paulo ⁊ ſocijs miſerūt in carcerem. Secundo quantū ad flagelloꝝ dolores. qꝛa in plagis ſcilicet oſtenſus ſum .ſ̄. modum alioꝝ ſcilicet modum humane virtutis vel ſupra modū humane conſuetudinis.ſ̄.11. In plagis. in carceribus ⁊c Sed cōtra

1.coꝛ.10. Fidelis deus qui non permittit vos temptari
ſupra id ꝛc. Non ergo ſupra modū hūane virtutis. Re-
ſpondeo dicendum eſt ꝙ deus non permittit nos tēpta-
ri ſine adiutorio gratie diuine. Et ideo dicebat apoſtolꝰ
1.coꝛ.15. Non autē ego ſed gratia dei mecū. Et quantū
ad moꝛtis terroꝛem. Unde dicit In moꝛtibus frequentē.
id eſt in periculis ⁊ terroꝛibꝰ moꝛtis. Unde dicebat ipſe
Roma.8. Moꝛtificamur tota die. 1.coꝛ.15. Quottidie
moꝛioꝛ propter gloꝛiam veſtram. ¶ Sed conſequentē cū
dicit A iudeis quinquies ꝛc. Māifeſtat duo vltima pe-
ricula que perpeſſus eſt. Et pꝛimo periculum plagarum
Secundo periculum moꝛtis. Plagarū autē periculum
manifeſtat per ipſa perpeſſa a ſuis ſcilicet iudeis. Et idō
dicit A iudeis quinquies ꝛc. ¶ Notandum eſt autē ſi-
cut dicitur Deut.25. Pꝛo menſura delicti erit plagaꝝ
modus. Ita dumtaxat vt quadragenariū numerū nō ex-
cedat ꝛc. Ex quo habetur ꝙ homines pꝛo minoꝛibꝰ pec-
catis debent flagellari. Ita tamen ꝙ flagellatus non re-
ciperet vltra .40. plagas. Iudei autē vt viderentur mi-
ſericoꝛdes ſemper faciebant citra mandatū legis dantes
paucioꝛes ꝗ̄ quadraginta ſm ꝙ eis videbatur. Quia ĝ
odio habebant paulum quando flagellabāt eū dimitte-
bant ſibi de numero pꝛedicto quātominus poterant ſcili-
cet vnam tantum minus: dantes ſibi trigintanouem. Et
hoc eſt ꝙ quinqꝫ vicibus accepit id eſt recepit quadra-
ginta plagas minus vna plaga id eſt trigintanouē. Se-
cundo manifeſtat pericula perpeſſa ab extraneis ſcilicet
a gentibus dicens Ter virgis ceſus ſum. Act.16. Ma-
giſtratus ſciſſis eoꝛū tunicis iuſſit eos virgis cedi. Item
22. Iuſſit eum tribunus duci in caſtra ⁊ flagellis cedi et
toꝛqueri eū ꝛc. Pericula vero moꝛtis illata ⁊ pꝛimo pe-
ricula moꝛtis illata ab hominibus oſtendit dicens: Se-
mel lapidatus ſum: hoc fuit in ciuitate licaonia vbi ob-
rutus lapidibus fuit quaſi moꝛtuus. Act.14. Lapidan-
tes Paulum eiecerunt eum extra ciuitatem credētes eū
moꝛtuum. Secundo pericula moꝛtis illata a pericul' na-
ture. ⁊ hec ſunt ſpecialiter maris ⁊ aggrauat ea. Pꝛimo
ex numero. quia ter naufragium feci id eſt pertuli. Se-
cundo ex continuitate. quia nocte ⁊ die in pꝛofundo ma-
ris fui quod eſt grauius. quia ad litteram dicit ꝙ cū plu-
ries paſſus ſit naufragium: tamē ſemel ſtetit ſub aqua ꝑ
diem ⁊ noctē: diuina eum virtute pꝛotegente. Unde po-
terat dicere illud Jone.2. Et pꝛoijcite me in pꝛofunduꝫ
ꝛc. Enumeratis autē malis illatis enumerat conſequen-
ter cū dicit In itineribus ꝛc. Etiā mala aſſumpta. Et pꝛi-
mo exterioꝛa. Secundo interioꝛa ibi. Pꝛeter illa que ex-
trinſecus ꝛc. Mala exterioꝛa expꝛimit ⁊ quantū ad ma-
la que contingunt in itineribus. Secundo quantum ad
ea que eueniunt in domibus. Quantū ad pꝛimū. Pꝛīo
ponit multiplicitatē itinerū dicens: In itineribꝰ ſepe ſci-
licet oſtenſus ſum miniſter chꝛiſti ſuſtinendo multa du-
ra et grauia patienter. Romano.15. Ab hieruſaleꝫ vſqꝫ
in illiricū ꝛc. Et cum hoc mltas alias vias fecit ⁊ romaꝫ
⁊ in hyſpaniā vadens. pſ̄. Pꝛopter verba labioꝝ tuoꝛū
ꝛc. Secundo enumerat pericula itinerū. Et pꝛimo pꝛe-
mittit minoꝛa Secūdo ſubdit grauius periculū quod eſt
in falſis fratribꝰ. Pꝛemittit autē tria ſm que multa pe-
ricula paſſus eſt. Pꝛimo pericula ſm cauſas. ⁊ hoc vel
ex cauſa naturali. Et ideo dicit Periculis fluminū. Na-
turaliter eñ flumīa hyeme excreſcūt ⁊ ſunt rapida ⁊ val-
de perîcloſa ꝛc. Ul' ex malitia violenta. ⁊ ꝗ̄tū ad hoc di-
cit Pericul' latronū q̄s excitabat ei dyabolꝰ vt vl' veſtes
ei aufferrēt Job.19. Siml' venerēt latrōes ꝛc. Scdo enu-
merat pericl'a metū īferētes. ⁊ hoc vl' ex ſuis. Uñ dic̄ pe-
riculis ex genere id ē a iudeis ꝓcuratis. Ul' ab extrane-
is. ⁊ ideo dicit Periculis ex gentibus propter vnlꝰ dei
pꝛedicationē qui eū capere volebant. ⁊ ſic in ſuis ⁊ in ali-
is non habebat requiē. Jer.15. Ut quid me genuiſti ma-
ter mea virū doloꝛis ꝛc. Tertio enumerat pericula ꝗ̄tū
ad loca. ⁊ hoc Ul' quantū ad ciuitates. vnde dicit. Peri-
culis in ciuitate id eſt in cōmotionibus ciuitatū ꝯtra me
Sicut fuit epheſi ⁊ apd̄ coꝛinthū vt patet Act.18.⁊.19.
Uel quantū ad ſolitudines ⁊ quantū ad hoc dicit. Peri-
culis in ſolitudine. que erāt vel a beſtijs malis ſicē quā-
do vipera momoꝛdit manū ſuā Act. vltimo. Quādo cō-
gregauit ſarmenta. Ul' ex penuria ciboꝝ vel ꝗ̄tū ad ma-
ria. ⁊ ideo dic̄. Pericul' in mari nō ex mari. ſicē .ẽ. Ecc.
43. Qui nauigant mare ꝛc. Sed grauius periculū ſub-
dit dicens: Periculis in falſis fratribus. id eſt in falſis
chꝛiſtianis ⁊ hereticis ⁊ in pſeudo. Jer.9. Unuſquiſqꝫ
a fratre ſuo ſe cuſtodiat.

¶ Lectio ſexta:

In labore ⁊ erūna. in vigilijs multis
In fame ⁊ ſiti. in ieiunijs mltis. In
frigoꝛe ⁊ nuditate. pꝛeter illa q̄ ex-
trinſecus ſunt inſtātia mea quottidiana ſo-
licitudo omniū eccleſiarum. Quis infirma-
tur ⁊ ego non infirmoꝛ. Quis ſcādalizatur
⁊ ego non vroꝛ. Si gloꝛiari opoꝛtet que in-
firmitatis mee ſunt gloꝛiaboꝛ. Deꝰ ⁊ pater
domini noſtri ieſu chꝛiſti ſcit qui eſt benedi-
ctus in ſecula ꝙ non mentioꝛ. Damaſci pre-
poſitus gentis arethe regis cuſtodiebat ci-
uitatem damaſcenoꝝ vt me cōpꝛehenderet
⁊ per feneſtram in ſpoꝛta dimiſſus ſum per
murum: ⁊ ſic effugi manus eius.

Hic conſequenter enumerat mala ſponte aſſumpta que
ſuſtinentur in domibus. Et enumerat tria mala oppoſi-
ta tribus bonis que ſunt neceſſaria ad vitā domeſticam.
Pꝛimum bonum eſt requies ſomni. Secundū eſt ſuſtē-
tatio cibi. Tertiuꝫ eſt fomentum veſtis. Requiei ergo
ſomni opponit laboꝛem ⁊ vigilias. Quantū ad laboꝛeꝫ
dicit. In laboꝛe ſcilicet manuum. Actu.20. Ad ea que
mihi opus erant ꝛc. Et ideo dicit ſupra.6. In laboꝛibꝰ
quia ad litterā vt dictum eſt. ẽ. manu ſua victum quere-
bat. Et 2.theſſalo.3. Nocte ⁊ die laboꝛātes ꝛc. Quan-
tum ad laboꝛis affectū dicit. Et erumna que eſt defectꝰ ⁊
languoꝛ cōſequens ex laboꝛe vel ex moꝛbo naturali. pſ̄.
Conuerſus ſum in erumna ꝛc. Quantū vero ad vigili-
as dicit. In vigilijs multis: Uel vacando pꝛedicationi-
bus de nocte. Ul' operi manuali. Actu.20. dicitur ꝙ pꝛo-
traxit ſermonem vſqꝫ ad mediā noctem. Suſtentationi
vero cibi opponit duplicem ſubtractionē: cibi vnā. que
eſt ex neceſſitate. Unde dicit. In fame ⁊ ſiti. quia ſciliceꝫ
ad litteram deficiebat ſibi aliquando cibꝰ ⁊ potus. 1.co-
rinth.4. Uſqꝫ in hanc hoꝛam ꝛc. Aliā que eſt ex volūta-
te vnde dicit: In ieiunijs multis ſcilicet voluntarie aſſū-
ptis. ⁊ pꝛopter exemplum bonū ⁊ pꝛopter macerationeꝫ
carnis. 1.coꝛinthioꝛū.9. Caſtigo coꝛpus meum ꝛc. Sꝫ
contra Matth.6. Hec omnia adijcientur vobis. ſcilicet
tempoꝛalia. Quare ergo in fame ⁊ ſiti? Reſpondeo dicē-
dum eſt ꝙ quando expedit adijciuntur nobis ſcilicet tē-
poꝛalia ⁊ pꝛopter vtilitatem noſtram. ſed aliquando ex-
pedit carere eis. Fomento vero veſtis opponit vnuꝫ &

parte nature. Unde dicit. In frigore. Aliud ex parte
inopie. Unde dicit. Et nuditate ſcilicet oſtenſus ſum:
ſcilicet miniſter chriſti. prime Corinthio. 4. Nudi et
inſtabiles. ⁊c. ſupra ſexto. In neceſſitatibus. ⁊ cetera.
¶ Conſequenter cum dicit. Preter illa. ⁊c. Enumerat
mala aſſumpta interiora: que cauſant̄ ex ſollicitudīe cor
dis pro pſeudo. Bonus autē prelatus dupliciter affligi
tur pro ſubditis. Et p̄mo ſollicitudine conſeruatōis ſub
ditoꝝ. Secundo pro defectu ipſorum. Et iſtam duplicē
afflictionem paſſus eſt apoſtolus. Primum cum dicit:
Preter illa que extrinſecꝰ ⁊c. Quaſi dicat. Preter om
nia que exterius patior ⁊ paſſus ſum angit me grauius
interior afflictio. ſ. ſollicitudo ſubditoꝝ. Et iō dicit. In-
ſtantia omniū eccleſiarum magna eſt ⁊ multū grauat: q̄
multum ſollicitat. Luc. 10. Martha martha ſollicita
es ⁊ turbaris erga plurima. ⁊c. Ro. 12. Qui preeſt ī ſol
licitudine. Secūdam afflictionē paſſus eſt pro defectu
ſubditoꝝ: ⁊ hoc dupliciter. ſcʒ pro defectu ſpiritualium
Unde dicit. Quis infirmat̄ ſcʒ in fide ⁊ bono: ⁊ ego nō
infirmor in corde dolēs de eo ſicut de me. 1. Cor. 9. Fa
ctus ſum infirmis infirmus. ⁊c. Iere. 9. Quis dabit ca
piti meo aquā. ⁊c. Item pro defectu corporaliū. Un̄ di-
cit. Quis ſcandalizat̄ malo pene. i. quis patit̄ tribulati
ones ⁊ ego nō vror igne compaſſionis. Iſte ē ignis quē
dominus venit mittere in terram. Luc. 12. Et attende
ꝙ congrue vtitur hoc verbo vror: quia cōpaſſio ꝓcedit
ex amore dei ⁊ proximi qui ē ignis cōſumens: dum mo-
uet ad ſubleuandas miſerias proximoꝝ ⁊ purgat ex affe
ctu cōpaſſiōis: ⁊ per quē nobis peccata relaxant̄. chari-
tas autem illius cōpaſſionis operit multitudinem pec-
catorum. Uel aliter. Aliquādo enim labitur homo ī pec
catum ex ſeipō: ⁊ tunc infirmat̄. Aliquādo autē ex malo
exemplo alioꝝ ⁊ tūc ſcandalizatur. Luc. 17. ⁊ Mat. 18
Ue homini illi per quem ſcandaluʒ venit ⁊c. ¶ Deinde
cum dicit. Si gl'iari oportet ⁊c. confirmat quedā dictoꝝ
ſuperius. Uel dic ꝙ ſupra loquitur quantū ad mala que
pertulit cōmendabiliter: hic autē quantū ad mala q̄ vi-
tauit prudenter. Sed quia vitare pericula que ſurgunt
ꝓpter fidem videt̄ ꝑtinere ad infirmitatem. Ideo primo
premittit ꝙ in illis q̄ infirmitatis ſunt vult gloriari Se
cundo proponit iuramentū ad cōfirmationē dicendoꝝ
ibi. Deus ⁊ pater ⁊c. Tertio oſtendit modū vitandi ibi
Damaſci. ⁊c. Proponit ergo primo de quibus gl'iatur
ſi debet gloriari dicens. Si pro quia oportet gloriari q̄
ſunt infirmitatis mee gl'iabor. Quaſi dicat. Alij gl'iant̄
in genere ⁊ in alijs mundanis rebꝰ Phil. 3. Gl'ia in cō-
fuſione. ⁊c. Et ego etiā coactus gloriatꝰ ſum in eis. Tū
ſi gloriari oportet gloriabor in infirmitatibꝰ meis. infra
12. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis ⁊c. Se-
cundo ſubdit ꝙ non mentitur inuocans teſtimoniū diui
num per modū iuramenti vt credatur ſibi dicens. Deus
⁊ pater. ⁊c. Ubi tria ponit. Unum per quod inducit ad
amorem. Unde dicit. Deus Iere. 9. Quis non timebit
te. ⁊c. Aliud per quod excitauit ad amorem. Unde dicit
Pater. Iac. p̄mo. Omne datū optimū ⁊c. Mal. p̄mo.
Si ego pater vbi eſt amor meus? Uel ſm aliam litterā
honor meus. Tertium per qđ mouet ad reuerentiam et
laudem. Unde dicit. Qui eſt benedictus deus in ſecu-
la ſupra. p̄mo. Benedictus deꝰ ⁊ pater. ⁊c. Iſte ergo tā
reuerendus tā diligendus tam timendus ſcit ꝙ nō men
tior ſcʒ in his que dixi ⁊ dicturus ſum ſupra p̄mo. Non
eñ eſt apud nos ē ⁊ nō ⁊c. ¶ Conſequenter cum dicit.
Damaſci prepoſitus. ⁊c. Oſtendit quanta mala vitauit
⁊ hoc in quodam particulari periculo. Ubi ſciendū ē ꝙ
apoſtolus p̄mo cepit predicare xp̄m in damaſco. vbi duʒ
pergeret xp̄ianos capere proſtratus ē ⁊ ad fidem cōuer-
ſus. Et ideo iudei ad prepoſitum illius ciuitatis q̄ erat
ibi pro aretha rege confugerunt vt paulum caperent et
occiderent. Et ideo ille faciebat cuſtodiri nocte et die
portas ciuitatis vt dicitur Actuum. 9. Chriſtiani autē
qui erant ibi volentes ſeruare paulum: eum ſubmiſerunt
in ſporta per murum ⁊ ſic euaſit. Hunc ergo modum eua
dendi tangit apoſtolus dicens. Uere nō mentior de hoc
quod dico etiam modo. Nam damaſci. ⁊c. id eſt prepoſi
tus qui ſub aretha rege genti damaſcenorum preerat cu
ſtodiri faciebat inductus a iudeis ciuitatem damaſceno
rum. ad hoc ſcilicet vt me comprehenderet ⁊ comp̄hen-
ſum aſſignaret iudeis ne amplius predicarem: ſed ego
per feneſtram ſubmiſſus ſum per muruʒ: ⁊ ſic effugi ma
nus eius ſcilicet prepoſiti. Et hoc fuit de mandato domi
ni dicentis. Matthei. x. Si vos perſecuti fuerint. ⁊c.
Sic michol dauid poſuit per feneſtram: ne caperetur a
ſaule primi Reg. 19. Sic Raab exploratores dimiſit cū
fune per feneſtram. Ioſue. 2. Sed hic obijcitur contra
apoſtolum primo quia videtur ꝙ non fuerit ſufficienter
confiſus in domino ſed fugit. Reſpondeo dicendum eſt
ꝙ q̄diu adeſt humanum auxilium homo non debet con
fugere ad auxilium diuinum: quia hoc eſſet temptare de
um. ſed debet vti illo auxilio quantum poteſt. Apoſtolo
autem nondum deerat humanum auxilium. Secundo
obijcitur quia ioh. 10. dicitur. Mercennarius autem et
qui non eſt paſtor videt lupum venientem ⁊ fugit. Un̄
videtur ꝙ non fuerit bonus paſtor. Reſpondeo dicēduʒ
eſt ꝙ aliquando queritur perſona prelati tantum. aliquā
do cum prelato totus populus. Quando ergo queritur
prelatus ſolus tunc debet committere curam alteri ⁊ ab
ſentare ſe. Et ſic fecit hic paulus. Et ideo dicit glo. ꝙ li-
cet fugeret tamen fuit ei cura de ouibus: bono paſtori in
celo ſedenti eas cōmendando ⁊ vtilitati eorum ſe per fu
gam preſeruando. Quādo vero queritur totus grex tūc
debet preponere vtilitatem ⁊ ſalutem gregis ſaluti cor-
poris ſui. ¶ Nota autem ꝙ eſt quedam fuga humilita-
tis quando quis fugit honores: ſicut chriſtus fugit. Io.
6. Cum vidiſſet ꝙ vellent eum eligere in regem fugit.
Sic Saul cum electus fuit in regem abſcondit ſe domi.
primi Regū. 10. Quedam vero fuga eſt cautele: quan-
do ſcilicet fugit pericula vt preſeruetur ad maiora. Sic
helyas fugit propter iezabel. tertij Reg. 19. Et ſic apo-
ſtolus hic fugit manꝰ prepoſiti.

Capitulum duodecimum.

Si gloriari oportet: nō expedit q̄
dem. Ueniam autem ad viſiōes
⁊ reuelationes domini. Scio ho-
minē in xp̄o ante annos quatuor
decim ſiue in corpore ſiue extra corpus ne-
ſcio: deus ſcit: raptum huiuſmodi vſq; ad
tertium celum.

Poſita ſua cōmendatione quantū ad mala perpeſſa: hic
conſequenter apoſtolus cōmendans oſtendit p̄eminenti
am ſue dignitatis quantum ad bona diuinitus recepta.
Prima autem gloriatio fuit de infirmitatibus. Iſta ve-
ro eſt de bonis eius. Unde circa hoc duo facit. Pri-
mo commendat ſe de bonis ſuſceptis diuinitꝰ. Secun-
do excuſat ſe de hac cōmendatōe ꝙ hoc fecerit quaſi co-

ſctus ibi. Factus ſum inſipiens. ⁊c. Circa primum duo facit. Primo extollit magnitudinem eorum que ſũt ſibi collata a deo. Secundo manifeſtat remedium infirmitatis ſibi adhibitum contra periculum ſuperbie. ibi. Et ne magnitudo. ⁊c. Circa primũ duo facit. Primo ponit bonum ſibi diuinitus collatũ. Secundo oſtendit quomodo ſe habuit in gloriando de huiuſmodi bono ibi. Pro huiuſmodi gliabor ⁊c. Circa primum duo facit. Prĩo oſtẽdit ꝙ ſit hoc ſibi collatum diuinitus in generali. Scdo vero in ſpeciali. ibi. Scio hominẽ. ⁊c. Bonũ autẽ apoſtolo collatũ diuinitus ſunt reuelationes ſibi diuinit⁹ facte: ⁊ de iſtis vult hic gloriari. Unde dicit. Si gloriari oportet. i. quia gloriari oportet propter vos. tamen ſm ſe non expedit. quia qui gloriatur de bono recepto incidit in periculum amittendi qđ habet. Eccl. 43. Aperti ſunt theſauri. ſ. virtutũ per gloriationẽ inanẽ ⁊ euanuerunt nebule ſicut aues. Et hoc ſignificat in ezechia Eſa. 39. quãdo oſtendit theſauros domus domini nuncijs regis babylonis. Et licet ſimpliciter nõ expediat gloriari tamen aliquãdo ꝓpter aliquã ſpecialẽ cãm poteſt homo gloriari ſicut ex pmiſſis manifeſtũ eſt. Et ideo dicit. Si gloriari oportet. ideo dimiſſis cõmendationib⁹ de infirmitatibus: veniam cõmendando me ad viſiones ⁊ reuelationes domini. Ubi notandũ eſt ꝙ differentia eſt inter viſionem ⁊ reuelationem. Nam reuelatio includit viſionem ⁊ non econuerſo. Nã aliquãdo vident aliqua quoꝝ intellectus ⁊ ſignificatio ẽ occulta videnti: ⁊ tunc eſt viſio ſolũ. Sicut fuit viſio pharaonis ⁊ nabuchodonoſor Dañ. 2. ⁊ Geñ. 41. Sed quãdo cum viſione habetur ſignificatio intellectus eoꝝ que videtur: tũc eſt reuelatio Unde quãtũ ad pharaonem ⁊ nabuchodonoſor viſio de ſpicis ⁊ de ſtatua fuit ſolum viſio ſed quantũ ad ioſeph ⁊ danielem qui ſignificationẽ viſorum habuerunt fuit reuelatio ⁊ ꝓphetia. Utrunq; tamen ſcʒ viſio ⁊ reuelatio quãdoq; quidẽ fit a deo. Dañ. 2. Eſt deus in celo reuelans myſteria. Oſee. 12. Ego viſiones multiplicaui eis p̄s. Reuela oculos meos ⁊c. Quãdoq; vero a malo ſpiritu. Iere. 23. Prophete ꝓphetabãt in baal. Apoſtolo autẽ facta eſt ⁊ viſio ⁊ reuelatio qꝛ ſecreta que vidit plene intellexit a domino non a malo ſpiritu. Uñ dicit domini. Eſt autem reuelatio ãmotio velamenti. Põt autẽ eſſe duplex velamen. Unũ ex parte videntis: ⁊ hoc ẽ infidelitas vel peccatũ vel duricia cordis. ⁊ de hoc ſupra tertio. Uſq; in hodiernum diem velamen. ⁊c. Aliud ex parte rei viſe: quando ſcʒ res ſpiritualis proponitur alicui ſub figuris rerum ſenſibiliũ: ⁊ de hoc dicit Numeri 4. Q ſacerdotes tradebant leuitis vaſa ſanctuarij velata: quia ſcilicet debiliores nõ poſſunt ſpiritualia capere ſm ꝙ in ſeipis ſunt. Et ideo dominus loquebat turbis ĩ parabolis. Mat. 13. ¶ Cõſequẽter viſiones ⁊ reuelationes huiuſmodi manifeſtat apoſtolus in ſpeciali loquens de ſe tanꝙ de alio. Unde dicit. Scio hominẽ in xp̄o. ⁊c. Et ponit duas viſiones. Prima incipit hic. Secunda vero incipit ibi. Et ſcio huiuſmodi hominẽ ĩ xp̄o ⁊c. Circa primã autem viſionẽ vtitur apoſtolus quadaʒ diſtinctione. Dicit ſe enim circa huiuſmodi reuelationẽ ſcire quedam ⁊ quedã neſcire. Dicit autem ſe ſcire certa ſcʒ videntis conditionem. Unde ſcio hominẽ in chriſto. Uiſionis tempus quia ante annos quatuordecim ⁊ viſionis faſtigium qꝛ raptus vſq; ad tertium celũ. Dicit autem ſe neſcire videntis diſpoſitionem: quia ſiue in corpore ſiue extra corpus neſcio. Uideamus ergo ea que ſciuit vt per nota ad ignota facilius peruenire poſſimus. Et primo videntis conditionẽ que eſt laudabilis: quia ĩ xp̄o id eſt cõformẽ xp̄o. Sed ꝯtra. In xp̄o nullus eſt niſi qui habet charitateʒ qꝛ pr̄ſe Io. 4. dꝛ Qui manet ĩ charitate in deo manet. Ergo ſciuit ſe habere charitateʒ qđ eſt contra illud Neſcit homo vtrũ odio vel amore dign⁹ ſit. ⁊c. Reſpondeo ꝙ eſſe in xp̄o põt intelligi dupliciter Uno modo ꝑ fidem ⁊ fidei ſacramentũ ſm illud apoſtoli Gal. 3. Quotquot baptizati eſtis: xp̄um induiſtis. ſ. ꝑ fidem ⁊ fidei ſacramentũ. Et hoc modo ſciuit ſe apoſtol⁹ in xp̄o eſſe. Alio modo dicit aliquis eſſe in xp̄o per charitatẽ: ⁊ hoc modo nullus ſcit ſe eſſe in xp̄o certitudinaliter: niſi per quedã experimenta ⁊ ſigna: inquantũ ſentit ſe diſpoſitum ⁊ cõiunctũ in xp̄o. ita ꝙ nullo modo etiam propter mortẽ ꝑmitteret ſe ſeparari ab eo. Et hoc de ſe expertus erat apoſtolus cuʒ dicebat Ro. 8. Certus eñ ſum ꝙ neq; mors neq; vita ⁊c. ſeparabit nos a charitate Unde potuit habere huiuſmodi ſigna ꝙ eẽt in charitate xp̄i. Secũdo viſionis tẽpus qđ fuit cõueniens qꝛ ante annos quatuordecim: qꝛ quatuordecim anni tranſacti erant ab eo tẽpore quo viderat viſionẽ vſq; ad tempus quo ſcripſit hanc epiſtolam. Quando eñ hanc epiſtolã ſcripſit nõdum apoſtolus erat poſitus in carcereʒ. Et ſic videt ꝙ fuit circa principiũ imperij neronis a quo poſt multuʒ tempus occiſus fuit. Unde ſi cõputemus annos deſcendentes a principio imperij neronis vſq; ad quatuordecim annos manifeſte apparet ꝙ apoſtolus habuit has viſiones in principio ſue cõuerſionis. Ipſe eñ conuerſus fuit ad xp̄m anno quo xp̄s paſſus eſt. Xp̄s autem paſſus eſt circa finẽ tiberij ceſaris: quo mortuo ſucceſſit ei gayus imperator qui vixit quatuor annis. poſt quem nero factus eſt imperator. Et ſic inter tiberium ⁊ neronem fluxerunt quatuordecim anni. Et ſic additis duobus annis de tempore tiberij quia nõdũ mortu⁹ erat qñ paulus fuit cõuerſus de tempore neronis qđ fluxerat vſq; ad tempus quãdo ſcripſit hanc ep̄ſtam relinquit ꝙ a tẽpore ſue cõuerſionis vſq; ad tempus quo hãc epiſtolã ſcripſit fuerunt anni quatuordecim. Et ideo quidam dicunt ſatis probabiliter ꝙ apoſtolus has viſiones habuit in illo triduo quo poſt proſtrationẽ ſuã a domino ſtetit neq; videns neq; manducans neq; bibens. Act. 9. Cõmemorat autẽ tempus ſue cõuerſionis ap̄ls vt oſtendat ꝙ ſi a tẽpore ſue cõuerſiõis tm̃ erat gratus xp̄o vt talia ſibi oſtenderet quãtomagis poſt quatuordecim ãnos cũ profecerit ⁊ in auctoritate apud deũ ⁊ in virtutibus ⁊ gratia. Tertio videam⁹ faſtigiũ viſionis qđ quidẽ excellens: quia raptus vſq; ad tertium celum. Sʒ ſciendũ ꝙ aliud eſt furari ⁊ aliud rapi. Furari quidem ꝓprie ẽ cuʒ res alicui latenter aufertur. Unde Geñ. 41. dicebat Ioſeph. Furtim ſublatus ſum. Sed rapi ꝓprie dicit quod ſubito ⁊ ꝑ violentiã aufert. Iob. 6. Sicut torrẽs raptim id ẽ ſubito ⁊ rapide tranſit ĩ cõuallib⁹ Inde ẽ ꝙ p̄dones qui violenter expoliant dicunt raptores. Sʒ attende ꝙ aliq̃s hõ dicit rapi ab hoib⁹ ſicut enoch. Sap. 4. Raptus ẽ ne malicia ⁊c. Aliqñ rapit aĩa a corpe. Luc. 12. Stulte hac nocte aĩam tuã ⁊c. Aliqñ aliq̃s dꝛ rapi a ſeip̄o qñ ꝓpter aliq̃d homo efficitur extra ſeip̄m ⁊ hoc eſt idẽ qđ extaſis. Sʒ ⁊ extra ſeip̄m efficit homo ⁊ ꝑ appetitiuam virtutẽ ⁊ ꝑ cognitiuã. Per appetitiuã eñ virtutẽ hõ ẽ ſolũ in ſeip̄o qñ curat q̃ ſunt ſua tm̃. Efficit vero extra ſeip̄m qñ nõ curat que ſũt ſua ſed q̃ ꝑueniũt ad bona alioꝝ. ⁊ hoc facit charitas. 1. Coꝛ. 13. Charitas non querit q̃ ſua ſunt. Et de hac extaſi dicit Diony. 4. cap̄. de diuis noib⁹. Eſt aũt extaſim faciẽs diuin⁹ amor nõ ſinens amatorẽ ſuiip̄ius eſſe ſed amatoꝝ ſcʒ reꝝ amatarũ. Secundum cognitiuã vero aliquis efficit extra ſe quando aliquis extra naturalẽ modũ hoīs eleuatur ad aliq̃d videndum: ⁊ de iſto raptu loquit hic ap̄lus. Sed ſcien-

dum ꝙ modus naturalis humane cognitionis eſt vt co-
gnoſcat ſimul per vim mentalẽ que eſt intellectus ⁊ cor-
poralem que eſt ſenſus. Et inde eſt ꝙ homo nõ habet in
cognoſcendo liberũ iudicium intellectus niſi quãdo ſen-
ſus fuerit in ſuo vigore bene diſpoſiti abſq3 aliquo liga-
tionis impedimento: alˢ cum impediunt᷑ etiã iudicium
intellectus impedit᷑: ſicut in dormientibus patet. Tunc
ergo homo efficitur extra ſe ſm cognitiuã quando remo-
uetur ab hac naturali diſpoſitione cognitionis que ẽ vt
intellectus ab vſu ſenſuum ⁊ ſenſibiliũ rerũ abſtractꝰ ad
aliqua videnda moueat᷑. Qđ quidem contingit dupliciter.
Uno modo per defectum virtutis vndecunq3 talis
defectus contingat: ſicut accidit in freneticis ⁊ alijs mẽ-
te captis. ⁊ hec quidẽ abſtractio a ſenſibus nõ eſt eleua-
tio hominis ſed potius depreſſio: quia virtus eoꝝ debi-
litatur. Alio vero modo per virtutem diuinam ⁊ tũc pro-
prie dicit᷑ eleuatio qꝛ cum agens aſſilet ſibi patiens ab-
ſtractio que fit virtute diuina ⁊ eſt ſupra hominẽ: ẽ ali-
quid altius q̃ ſit hominis natura. Et ideo raptus ſic ac-
ceptus diffinitur ſic. Raptus eſt ab eo qđ eſt ſm naturã
in id qđ eſt ſupra naturã in vi ſuperioris nature eleuatio.
In qua quidem diffinitione tangitur eius genus dũ di-
citur eleuatio. Cauſa efficiens quia vi ſuperioris nature.
Et duo termini motꝰ. ſ. a quo ⁊ in quẽ cũ dicit᷑ ab eo qđ
ẽ ſm naturã in id quod eſt ſupra naturã. Sic ergo patet
de raptu. ¶ Sequitur de termino raptus. ſ. ad quem cũ
dicitur. Uſq3 in tertium celum. Notandum eſt autẽ ꝙ
tertium celum tripliciter accipit᷑. Uno modo ſm ea que
ſunt infra animam. Alio modo ſm ea que ſunt in anima
Tertio modo ſm ea que ſunt ſupra animã. Infra animã
ſunt omnia corpora vt dicit Augꝰ. in libro de vera reli-
gione. Et ſic poſſumus accipere triplex celum corporeũ
ſcꝫ aereũ ſydereum ⁊ empyrreum. Et hoc modo dicit᷑ ꝙ
apl's erat raptus vſq3 ad tertium celum. i. vſq3 ad vidẽ-
dum ea que ſunt in celo empyrreo: non vt exiſteret ibi:
quia ſic ſciret ſi fuiſſet ſiue in corpore ſiue extra corpus.
Uel ſm damaſcenum qui nõ ponit celum empyrreũ poſ-
ſumus dicere ꝙ tertiũ celum ad qđ raptus ẽ apoſtolus
eſt ſupra octauã ſperam vt. ſ. euidenter videret ea q̃ ſunt
ſupra totam naturã corporalem. Si autem accipiamꝰ ce-
lum ſm ea que ſunt in ip̃a anima: ſic celũ debemꝰ dicere
aliquam altitudinem cognitionis que excedit naturalẽ
cognitionẽ humanã. ¶ Eſt aũt triplex viſio. ſ. corpora-
lis per quã videmus ⁊ cognoſcimus corpora. ſpiritualis
ſiue imaginaria qua videmus ſimilitudines corporum.
⁊ intellectualis qua cognoſcimus naturas rerum in ſe-
ip̃is. Nam proprie obiectum intellectus eſt quod q̃d eſt
Huiuſmodi autem viſiones ſi fiant ſm naturalem modũ
puta ſi video aliquid ſenſibile ſi imaginor aliquid prius
viſum ſi intelligo per fantaſmata nõ poſſunt dici celum.
Sed tunc quelibet iſtorum dicitur celum quando eſt ſu-
pra naturalem facultatem humane cognitionis: puta ſi
aliquid vides oculis corporalibus ſupra facultatem na-
ture: ſic es raptus ad primũ celum. Sicut balthaſar ra-
ptus eſt videns manum ſcribentis in pariete. vt dicitur
Dañ. 5. Si vero eleueris per imaginationem vel ꝑ ſpi-
ritum ad ad aliquid ſupernaturaliter cognoſcendum: ſic
es raptus ad ſecundũ celum. Sic raptus fuit petrus q̃n
vidit lintheum ĩmiſſum de celo. vt dicitur Act. 10. Sꝫ
ſi aliq̃s videret ip̃a intelligibilia ⁊ naturas ip̃oꝝ nõ per
ſenſibilia nec per fantaſmata ſic eſſet raptus vſq3 ad ter-
tium celum. Sed ſciendum eſt rapi ad primum celũ eſt
alienari a ſenſibus corporalibus. Unde cum nullus poſ-
ſit abſtrahi totaliter a ſenſibus corporeis: manifeſtum ẽ
ꝙ nullus põt dici ſimpliciter raptus in primũ celũ ſꝫ ſm

quid. Inquantũ contingit aliquãdo aliquẽ ſic eſſe inten-
tum ad vnum ſenſum ꝙ abſtrahitur ab actu alioꝝ. Ra-
pi ad ſecundũ celũ ẽ quãdo aliquis alienat᷑ a ſenſu ad vi-
dendum quedam imaginabilia. vnde tales ſemper con-
ſueuerunt fieri in extaſi. Et iõ Act. 10. Quãdo petrꝰ vi-
dit lintheũ dicitur ꝙ factus fuit in extaſi. Paulus vero
dicitur raptus ad tertium celum qꝛ ſic fuit alienatꝰ a ſen-
ſibus ⁊ ſublimatus ab omnibus corporalibus vt videret
intelligibilia nuda ⁊ pura eo modo quo vident angeli et
anima ſeparata: ⁊ quod plus eſt etiã ipſuꝫ deũ per eſſen-
tiam vt Auguſtinꝰ expreſſe dicit. 12. ſuper Geñ. ad litte-
ram ⁊ in glo. ⁊ ad paulinam in libro de videndo deum.
Nec etiam eſt probabile: vt moyſes miniſter veteris te-
ſtamenti ad iudeos viderit deum ⁊ miniſter noui teſta-
menti ad gentes ⁊ doctor gentium hoc dono fuerit ꝑua-
tus. Unde dicit ipſe ſupra. 3. Si miniſtratio dãnationis
fuit in gloria ⁊c. De moyſe autẽ ꝙ viderit deũ ꝑ eſſenti-
am patet. Nam ipſe a domino petiuit. Exo. 33. Oſtẽde
mihi faciem tuam. Et licet tunc negatũ fuerit ſibi nõ tñ
dicitur ꝙ dominus finaliter negauerit ei. Unde dic̃ Au-
guſtinus ꝙ conceſſum fuit ei per hoc qđ dicitur Nume-
ri. 12. Si quis fuerit inter vos propheta domini. ⁊c. At
vero non talis ſeruus meus moyſes ⁊c. palam eni᷑ ⁊ nõ
per enigmata videt deum. Sed nunquid fieri potuiſſet
paulo vt nõ raptus videret deum. Dicenduꝫ ꝙ nõ. Nã
impoſſibile eſt ꝙ deus videatur in vita iſta ab hoĩe nõ
alienato a ſenſibus: quia nulla imago nullũ fantaſma eſt
ſufficiens mediũ ad dei eſſentiã oſtendendã: ideo opor-
tet ꝙ abſtrahat᷑ ⁊ alienet᷑ a ſenſibus. Tertio modo acci-
piendo celum ſm ea que ſunt ſupra animam: ſic triplex
celum eſt triplex hierarchia angelorum: ⁊ ſm hoc apo-
ſtolus raptus fuit vſq3 ad tertium celum. id eſt ad hoc vt
videret eſſentiam dei: ita clare ſicut vident eum angeli
ſuperioris ⁊ prime hierarchie qui ſic vident deũ ꝙ imme-
diate in ip̃o deo recipiunt illuminationes ⁊ cognoſcunt
diuina myſteria. Et ſic vidit paulꝰ. Si ergo ſic vidit dei
eſſentiam ſicut angeli ſuperioris hierarchie. ergo bñ vi-
detur ꝙ apl's fuerit beatus ⁊ ꝑ cõſequẽs fuerit ĩmortal'.
Rñdeo ꝙ licet viderit deũ per eſſentiã nõ tamẽ fuit bea-
tus ſimpliciter ſed ſolũ ſm quid. Sciendũ ẽ autẽ ꝙ vi-
ſio dei ꝑ eẽntiã fit per lumen aliquod. ſ. ꝑ lumẽ glorie: ď
quo dr̃ in p̃s. In lumine tuo videbimus lumen. Sꝫ ali-
qñ lumẽ cõicatur alicui per modũ paſſionis: alicui vero
per modũ forme inherentis: ſicut lumẽ ſolis inuenitur ĩ
carbunculo ⁊ in ſtellis vt forma inherens. i. connatural'
effecta: ſed in aere inuenit᷑ vt forma tranſiens ⁊ non per-
manẽs qꝛ tranſit abeunte ſole. Sil'r ⁊ lumẽ glorie du-
plicit᷑ mẽti infũdit᷑. Uno modo ꝑ modũ forme cõnatural'
facte ⁊ ꝑmanentis: ⁊ ſic facit mentẽ ſimpliciter beatam.
Et hoc modo infundit᷑ beatis in patria: ⁊ ideo dicuntur
cõphenſores: ⁊ vt ita dicã viſores. Alio mõ cõtingit lu-
men glĩe mentẽ hũanã ſicut q̃dam paſſio tranſiens: ⁊ ſic
mens pauli fuit in raptu lumine glĩe illuſtrata. vñ etiam
ipſum nomen raptus oſtendit tranſeundo hoc eẽ factum
⁊ ideo nõ fuit ſimpliciter glĩficatus nec habuit dotẽ glĩe.
cum illa claritas non fuerit effecta proprietas. Et proptᷣ
hoc non fuit deriuata ab anima in corpus: nec in hoc ſta-
tu perpetuo permanſit. Unde ſoluꝫ actum beati habuit
in ipſo raptu ſed nõ fuit beatus. Sic ꝑ hoc patet quid
apoſtolus ſciuit in ſuo raptu. ſcilicet videntis conditio-
nem viſionis tempus: et viſionis faſtigium. ¶ Se-
quitur quid neſciuit ſciliꝫ vtrum eſſet in corpore vl' ex-
tra corpus: quod tamen dicit deũ ſcire. Unde dicit. Si-
ue in corpore ſiue extra corpus neſcio: deus ſcit. qđ qui-
dam intelligere voluerũt vt raptus referat᷑ ad corpus:

dicẽtes apoſtolũ dixiſſe ſe neſcire nõ quidẽ an anima eẽt cõiuncta corpori in illo raptu an nõ: ſed eſſet raptus ſm animã ⁊ corpus ſimul: vt ſimul corporaliter portaret in celũ ſicut abachuc portatus fuit Dañ. vltio. an ſm animã tñ eſſet in viſionibus dei: vt dicit Ezech. 8. In viſione adduxit me in terrã iſrl'. Et iſte fuit intellectus cuiuſdam iudei quẽ exprimit hieronym⁹ in ꝓlogo ſup Dañ. vbi dicit deniqꝫ ⁊ apoſtolũ noſtrũ dicit non fuiſſe auſum affirmare ſe raptum in corpore ſed dixiſſe ſiue in corpꝫ. ⁊c̃. Sed hunc intellectum Aug⁹ maxime improbat. 12. ſup geñ. ad litterã: qꝛ nõ cõueniũt cũ alijs verbis apoſtoli. Apoſtolus enim dicit ſe raptum vſqꝫ in tertiũ celum. Unde ſciuit pro certo illud fuiſſe verũ celum. Sciuit ergo an illud celum eſſet corporeũ an incorporeum. i. res incorporea. Sed ſi fuit incorporeum ſciuit ꝙ corporaliter ibi rapi nõ potuit quia in re incorporea nõ poteſt eſſe corpus. Si vero corporeũ fuerat ſciuit ꝙ nõ fuit ibi anima ſine corpore quia anima coniuncta corpori nõ poteſt eſſe in loco vbi nõ eſt corpus: niſi celum corporeum dicatur ſimilitudo celi corporei. Sed ſi ſic apoſtolus non dixiſſet ſe ſcire ꝙ eſſet raptus in tertiuꝫ celum. id ẽ in ſimilitudinem celi: quia pari ratione dicere potuiſſet ꝙ fuiſſet raptus in corpore. id eſt in ſimilitudine corporis. Dicendum eſt ergo ſm Augu. ꝙ diuinã eſſentiã nullus in hac vita poſitus ⁊ hac mortali vita viuens videri poteſt. Unde dixit dominus Exo. 33. Non videbit me homo et viuet. id eſt non videbit me homo niſi totaliter ſeparetur a corpore. ita ſcꝫ ꝙ anima eius nõ inſit corpori vt forma: vel ſi ineſt vt forma tamen mens eius oĩno in huiuſmodi viſione totaliter alienetur a ſenſibus. Et iõ dicendum eſt ꝙ hoc qõ apoſtolus dicit ſe neſcire vtrũ ſcꝫ ĩ illa viſione anima eius fuerit totaliter ſeparata a corpore. Unde dicit ſiue extra corpus vel vtrum anima eius extiterit in corpore vt forma tamen mens eius fuerit a ſenſibus corporeis alienata. Unde dicit. Siue in corpore. Et hoc etiam alij concedunt.

Lectio ſecunda.

ET ſcio huiuſmodi homineꝫ ſiue in corpore ſiue extra corpus neſcio: deus ſcit. qm̃ raptus ẽ in paradiſuꝫ: ⁊ audiuit archana verba que non licet homini loqui. Pro huiuſmodi gloriabor. ꝑ me autem nihil niſi in infirmitatibus meis Nã ⁊ ſi voluero gloriari non ero inſipiens: veritatem enim dicam. Parco auteꝫ ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt ĩ me. aut audit aliquid ex me.

Poſito primo raptu. ponitur conſequenter ſecundus raptus. Et duo facit. Primo ponit̃ raptus. Secundo raptus excellentia. ibi. Et audiuit archana. ⁊c̃. Sed notãdum ꝙ glo. dicit iſtum raptum eſſe alium a primo. Et ſi bene conſideretur bis legitur aliquid de apoſtolo ad qõ poſſunt iſti duo raptus referri. Nam Act. 9. legit̃ de eo ꝙ ſtetit tribus diebus nõ videns ⁊ nihil mãducans neqꝫ bibens: ⁊ ad hoc poteſt referri primus raptus: vt ſcꝫ tunc fuerit raptus vſqꝫ ad tertium celum. Sed Act. 22 legitur ꝙ factus eſt in tẽplo in ſtupore mentis: ⁊ ad hoc refertur iſte ſecũdus rapt⁹. Sed hoc nõ videtur veriſile quia quãdo in ſtupore mentis factus fuit miſſus iã fuerat incarcerẽ apoſtolus. ſed hanc epiſtolã ſcripſit apl'us diu ante vnde prius ſcripta fuit hec epiſtola ꝙ̃ apoſtolus fuiſſet in ſtupore Et ideo dicendũ eſt ꝙ differt iſte rapt⁹ a primo quantum ad id ĩ qõ raptus eſt. Nã in primo raptus eſt in tertium celum. In ſecundo vero in paradiſuꝫ dei. Si vero aliquis tertiũ celum acciperet corporaliter ſm primam acceptionem celorum ſuperius poſitam vel ſi fuerit viſio imaginaria poſſet ſimiliter dicere paradiſũ corporalem vt diceretur ꝙ fuerit raptus in paradiſũ terreſtrem. ſed hoc eſt contra intentionẽ Auguſtini ſm quẽ dicimus ꝙ fuit raptus in tertiũ celum. i. viſionẽ intelligibiliũ ſm ꝙ in ſeipis ⁊ ĩ proprijs naturis videnť vt ſupra dictũ ẽ. Unde ſm hoc oportet nos nõ aliud intelligere per celũ ⁊ aliud ꝑ paradiſuꝫ: ſed vnũ ⁊ idẽ per vtrũqꝫ ſcꝫ gloriã ſanctorũ ſed ſm aliud. Celũ enĩ dicit altitudinem quandã cũ claritate: paradiſus vero quãdã iocũdã ſuauitatem. In ſanctis aũt beatis ⁊ angelis deũ videntibus ſunt excellenter hec duo. qꝛ eſt in eis excellentiſſima claritas qua deũ vident: ⁊ ſũma ſuauitas qua deo fruuntur. Et ideo dicunť eſſe in celo ꝙ̃tũ ad claritatẽ ⁊ ĩ paradiſo quantũ ad ſuauitatẽ. Eſa. 66. Uidebitis ⁊ gaudebitis ⁊c̃. Fuit ergo vtrũqꝫ collatũ apl'o. vt. ſ. ſublimaretur ad illam altiſſimã claritatẽ cognitionis: ⁊ hoc ſignificat cum dicit. Ad tertiũ celum ⁊ vt ſentiret ſuauitatem diuine dulcedinis. vnde dicit ĩ paradiſum. ps. Magna multitudo dulcedinis tue ⁊c̃. Apoc. 2. Uincenti dabo manna abſconditũ ⁊c̃. Et iſta dulcedo ẽ gaudiũ de diuina fruitione. de qua Mat. 25. dicitur. Intra in gaudiuꝫ domini tui. Sic ergo patet termin⁹ raptus quia in paradiſum id eſt in eam dulcedinem qua indeficienter reficiuntur illi qui ſunt in celeſti hieruſalem. ¶ Sequit̃ conſequenter ipſius raptus excellentia quia audiuit archana que nõ licet homini loqui. Et hoc poteſt dupliciť exponi. Uno mõ vt li homini cõſtruať cũ licet ⁊ loq̃ ⁊ ſenſus ẽ. Audiuit archana verba. id ẽ percepit intima cognitione de ſecreta dei eſſentia quaſi per verba que. ſ. verba nõ eſt licitum vt homini dicanť. Alio mõ vt li homini conſtruatur ſolum cũ nõ licet: ⁊ tunc eſt ſenſus. Audiuit verba. ⁊c̃. que verba nõ licet homini loqui homi. ſ. imperfecto. Sciendum autem ꝙ ſm auguſtinũ paulus eſt raptus ad videndum diuinam eſſentiam. que quideꝫ non poteſt videri per aliquã ſimilitudinẽ creatam. Unde manifeſtum eſt ꝙ illud qõ paulus vidit de eſſentia diuina nulla lingua humana poteſt dici: al's deus nõ eẽt incomprehenſibilis. Et ideo ſm primã expoſitionẽ dicẽdũ eſt. audiuit. i. cõſiderauit archana verba. i. magnificentiam diuinitatis quã nullus homo poteſt loqui. Dicit autem audiuit pro vidit. quia illa conſideratio fuit ſm interiorem actum aĩe in quo idẽ ẽ auditus ⁊ viſus ſm ꝙ dr̃ Numeri. 12. Ore ad vos loquiť ei ⁊ palã. ⁊c. dicit̃ auteꝫ illa conſideratio viſio inq̃tum deus videť in hoc ⁊ locutio inquantũ homo in ipſa inſtruit̃ de diuinis. Et qꝛ huiuſmodi ſpũalia nõ ſunt pãdenda ſimplicib⁹ ⁊ imꝑfectis ſed perfectis ſm qõ dicitur ꝑmo Cor. 2. Sapientiã loquimur inter ꝑfectos. iõ. Scđo modo exponit̃ ꝙ ſecreta que ibi audiuit nõ licet mihi loqui hoĩ. i. imꝑfectis ſꝫ ſpũalib⁹ inter quos loq̃mur ſapiam. Prouerb. 25. Glia dei eſt celare verbũ. i. hoc ipm ꝙ neceſſe ẽ celare magnalia dei ꝑtinet ad gliam dei. ps. ſm tranſlationẽ ieronymi. Tibi ſilet laus de⁹. i. ꝙ incõprehenſibilis eſt verbis nr̃is. ¶ Deinde cũ dicit Pro huiuſmõi gliabor ⁊c. oſtẽdit quõ ſe habet ad gloriã. Et circa hoc tria facit. Prio oſtendit ſe nõ gliari de hmõi reuelationib⁹ Scđo inſinuat ſe hr̃e aliq̃d ꝑter illud vnde gliari poſſit ibi. Nã ſi voluero ⁊c. Tertio aſſignat cãꝫ q̃re non gliať de oĩb⁹. ibi. Parco aũt ne quis ⁊c̃. Circa primũ ſciendum eſt ꝙ hoc qõ dicit. Pro huiuſmodi autem gloriabor. ⁊c. poteſt dupliciter legi Uno modo vt apoſtolus oñdat ſe eẽ ipm

pro quo gloriatur vt ſcꝫ ipſe ſit qui vidit has viſiones.
Alio modo vt oſtendat ꝙ alius ſit qui vidit has viſiões
¶ Sciendū eſt eīn ꝙ in homine duo poſſunt cōſiderari
ſcꝫ donum dei ⁊ humana conditio. Si ergo aliquis glo-
riatur in aliquo dono dei vt a deo accepto illa eſt bona
gloria: quia ſic in domino gloriať vt dictū ē ſupra. x. Sꝫ
ſi gloriatur de illo dono ſicut a ſe habito tunc mala ē glo
riatio huiuſmodi. prīe. Cor. 4. Quid habes quod nō
accepiſti. Si autē accepiſti quid gloriaris quaſi nō acce
peris. Dicit ergo apoſtolus ſm hoc ꝓ hmōi ſcꝫ viſioni-
bus ⁊ donis dei mihi collatis gloriabor. Pro me autē
nō id ē non gloriabor inde quaſi a me acceperim: quia a
deo habui. Sed ſi pro me oportet gloriari nihil gloria-
bor niſi in infirmitatibus meis id eſt nō habeo vnde poſ
ſim gloriari niſi de infirma conditione mea. Si autē ex-
ponať vt oſtendat aliū eſſe qui nō vidit ⁊ ſi ipſe ſit: tunc ē
ſenſus vt quaſi loquať de quodā alio dicēs. Pro huiuſ
modi gloriabor. id eſt pro illo homine qui hoc vidit ⁊ q̄
hec dona recepit gloriabor: ſed pro me quaſi velim ma-
nifeſtare me eſſe talem nihil gloriabor niſi in infirmitati
bus meis. id eſt de tribulationibus quas patior. Sꝫ q̄
iſti poſſent ſibi dicere. O apoſtole nō eſt mirū ſi non glo
riaris quia nō habes vnde glorieris. ideo apl's oſtendit
ꝙ etiam preter illas viſiones habet aliquid vnde poſſit
gloriari dicens. Licet pro huiuſmodi hoīe glorier ⁊ nō
pro me tamē etiā bene pro me poſſum gloriari. nā ſi vo-
luero gloriari ⁊c. vel pro hmōi tribulationibus vel pro
alijs mihi a deo collatis vel etiā pro infirmitatibus non
ero inſipiens. id eſt nō inſipienter agam. Et quare Veri
tatē enim dicam de alijs de quibus p̄ter dictas viſiones
gloriari poſſū. ¶ Dicit aūt Nō ero inſipiens: quia glia-
bať de his que habebat. Quādo enī gloriať quis de hiſ
que nō habet ſtulte gloriať. Apoc. 3. Dicis q̄ diues ſū
⁊ nullius egeo ⁊ neſcis ⁊c. Et quia gloriabatur ex cauſa
ſufficienti vt ex predictis eſt manifeſtū. ¶ Conſequenter
aūt cū dicit. Parco aūt ⁊c. Oſtendit rationē quare non
gloriatur de oībꝰ ſi pōt gloriari: que quidem rō eſt vt eis
parcat. Unde dicit parco autē. ⁊c. Quaſi dicat. Poſſē
de pluribus alijs gloriari: ſed parco. i. parce glorior: vel
parco vobis cōmēdando me: nolens eſſe oneroſus vo-
bis. Nam talia mihi deus conceſſit que ſi ſciretis repu-
taretis me multo maiorem: ⁊ hec ſūt dona gratuita mul
ta que habebat apoſtolus. Ex quibꝰ homines huiꝰ mun
di cōſueuerunt plus cōmendare homīes ⁊ maiores eos
reputare ꝙ̄ ex gratū facientibꝰ. Et iō dicit. Nolo ex gra-
tuitis cōmendari. Et iō Parco. i. nō glorior. Et quare?
Ne quis exiſtimet me cōmendare vel gloriari: ſupra id
qō videt. ⁊c. Uel aliter homo dupliciter cognoſcitur ꝑ
ꝯuerſationē ⁊ doctrinā ſuā. Apoſtolus aūt nolebat ali-
qua de ſe dicere: licet poſſet que excedebāt ⁊ vitam ⁊ do
ctrinam ſuam. Et ideo parco autē ne quis exiſtimet me
eſſe ſupra id quod videt de conuerſatione mea exteriori
aut audit aliquid ex me. id eſt ex doctrina p̄dicationis ⁊
exhortationis ⁊ inſtructiōis mee: q̄ forte crederēt eum
eſſe vel īmortalem vel angelū. Prouer. 11. Uir prudēs
tacebit. Prouer. 29. Totum ſpiritū ſuū ꝓfert ſtultus.
ſapiens differt. ⁊c. Uel dicit Parco autē ⁊c. pro detra-
ctoribus ſcꝫ pſeudo qui dicebant eum gloriari ex elatiōe
⁊ nō ex cā neq; de his q̄ ī ipo erāt. Et iō dicit Parco aūt
id eſt parce glorior: ne quis pſeudo extimet me excedere
elationis ſpū. ſupra id. id eſt in aliquid quod videt ī me
vel audit ex me. id eſt ſupra poſſe meritorium. ps. Do-
mine non eſt exaltatum cor meū. ⁊c. Eccl. 3. Quāto ma
gnus es. ⁊c.

Lectio tertia.

Et ne magnitudo reuelationum ex-
tollat me: datus eſt mihi ſtimulus
carnis mee angelus ſathane q̄ me
colaphiʒet. Propter qō ter dñm rogaui: vt
diſcederet a me et dixit mihi. Sufficit tibi
gratia mea. Nā virtus in infirmitate ꝑficiť
Libenter igitur gloriabor in infirmitatibꝰ
meis: vt inhabitet in me virtus xp̄i. Propť
qō placeo mihi in infirmitatibus meis: ī cō
tumelijs: in neceſſitatibus: in ꝑſecutionibꝰ:
in anguſtijs pro xp̄o. Cū enim infirmor tūc
potens ſum.

Hic agit de remedio adhibito contra ſupbiam. Et circa
hoc tria facit. Primo enī ponit remediū adhibitū. Se-
cūdo manifeſtat ſuā orōem de remedio remouendo. ibi.
Propter qō ter dominū ⁊c. Tertio inſinuat dñi reſpon-
ſionē aſſignantis rōnē de adhibito remedio ibi. Et dixit
mihi dñs ⁊c. Circa primū ſciendū ē ꝙ plerūq; ſapiens
medicus ꝓcurat ⁊ permittit ſupuenire infirmo minorē
morbū vt maiorē curet vel vitet: ſicut vt curet ſpaſmum
procurat febrē. hoc euidenter in ſe beatꝰ apoſtolus a me
dico animaꝝ dño nr̄o ieſu xp̄o factū oſtendit. Xp̄s enim
velut medicꝰ aīaꝝ ſūmus ad curandū graues aīe mor-
bos ꝑmittit plurimos electos ſuos ⁊ magnos ī morbis
corporū grauiter affligi. ⁊ qō plus ē ad curandū maiora
crimina ꝑmittit incidere in minora etiā mortalia. Inter
omnia vero pctā grauius peccatū eſt ſupbia. Nam ſicut
charitas ē radix ⁊ initium virtutū: ſic ſupbia ē radix ⁊ in
itium oīm vitioꝝ. Eccl. 10. Initiū omnis peccati ſupbia
Quod ſic patet. Charitas enī ideo dicitur radix omniū
virtutū: q̄ cōiungit deo qui ē vltimus finis. Unde ſicut
finis ē p̄cipiū omniū opabiliū: ita charitas ē principiū
omniū virtutū. Supbia aūt auertit a deo. Supbia enim
eſt appetitus inordinatꝰ excellētie. Si enī aliquis appe
tit aliquā excellentiā ſub deo ſi moderate quidem appe-
tit ⁊ ꝓpter bonū ſuſtineri poteſt. Si vero nō debito or-
dine pōt quidē alia vitia incurrere ſcꝫ ambitionis: aua-
ritie ſeu inanis glorie ⁊ huiuſmodi: tamē nō eſt proprie
ſupbia niſi quādo quis appetit excellentiā nō ordinādo
illā ad deū. Et ideo ſupbia ꝓprie dicta ſepat a deo ⁊ eſt
radix omniū vicioꝝ ⁊ peſſimū omniū: ꝓpter qō deus re-
ſiſtit ſuperbis. vt dicit Jac. 4. Quia ergo ī bonis ē ma
xime materia huius vicij ſcꝫ ſupbie: q̄ eius materia eſt
bonū: ꝑmittit aliquādo electos ſuos impediri ex aliqua
ſui pte vt ꝑ infirmitatē vel ꝑ aliquē defectū: ⁊ aliqn̄ etiā
ꝑ pctm̄ mortale ab hmōi bono: vt ſic ex hac pte humiliē-
tur ꝙ ex illa nō ſupbiāt. ⁊ hō ſic hūiliatꝰ recognoſcat ſe
ſuis viribus ſtare nō poſſe. Un̄ dr̄ Ro. 8. Diligentibus
deū ⁊c. Nō quidē ex eoꝝ pctō ſed ex ordinatiōe dei. Q?
igiť apl's magnā habebat ſupbiendi materiā ⁊ q̄tuꝫ ad
ſpecialē electionē qua a dño electꝰ ē. Act. 9. Uas electi
onis ⁊c. ⁊ q̄tū ad ſecretoꝝ dei cognitionē: q̄ hic dicit ſe
raptū in tertiū celum ⁊ ī paradiſum vbi audiuit archana
verba que nō licet homini loqui ⁊ quantū ad maloꝝ per
peſſionē: q̄ ſupra. xj. In carceribꝰ plurimis in infirmita
tibus. ter virg? ⁊c. ⁊ q̄tū ad virginalē integritatē q̄ vo
lo oēs eē ſicut ⁊ ego. 1. Cor. 7. ⁊ q̄tum ad bonorū ope-
rationē q̄ ſupra plus omnibus laboraui ⁊ ſpāliter q̄tuꝫ
ad maximam ſcientiam qua emicuit que ſpecialiter in-
flat: ideo dominus adhibuit ei remedium ne in ſuper-
biam extolleretur. Et hoc ē quod dicit. Et ne magnitu-

do reuelationis mihi facte extollat me in ſuperbiã. Ecc.
6. Non te extollas in cogitatione aĩe tue velut thaurus
⁊c. p̄s. Exaltatus autẽ humiliatus ⁊c. Et dicit vt oſten-
dat ſibi factas fore reuelationes p̄dictas. Datus ẽ mihi
id eſt ad meã vtilitatem ⁊ humiliationẽ. Iob. 30. Eleua
ſti me ⁊ quaſi ſuperuentũ ponens ⁊c. Datus ẽ inq̄ mihi
ſtimulus crucianſ corpus meũ ꝑ infirmitatẽ corporis vt
anima ſanet̄: qꝛ ad litterã dicit̄ ꝙ fuit vehemẽter afflict⁹
dolore yliaco. Uel ſtimulus carnis mee. i. cõcupiſcentie
ſurgens ex carne mea a qua multũ infeſtabat̄. Roma. 7
Non enĩ qđ volo ⁊c. Igit̄ ego ipſe mente ſeruio legi dei
⁊c. Unde Aug⁹. dicit ꝙ inerant ei motus cõcupiſcentie
quos tamẽ diuina gratia refrenabat. Iſte inq̄ ſtimulus
eſt angelus ſathane. i. angelus malignus. Eſt autẽ an-
gelus a deo miſſus ſeu ꝑmiſſus ſed ſathane: qꝛ ſathane
intentio eſt vt ſubuertat: dei vero vt humiliet ⁊ ꝓbatum
reddat. Timeat peccator ſi apl's ⁊ vas electionis ſecur⁹
nõ erat. ¶ De remotione autẽ huius ſtimuli remouendi
ſollicitus erat apl's. Uñ ꝓpter hoc orabat. Et hoc eſt ꝙ
ſubdit. Propter qđ ter. ⁊c. Ubi ſciendũ ẽ ꝙ infirm⁹ ne-
ſciens proceſſum medici apponentis mordax emplaſtrũ
rogat medicũ vt remoueat: qđ tamen ſciens medic⁹ cau-
ſam quare faciat. ſ. propt̄ ſanitatẽ nõ exaudit eũ quãtum
ad voluntatẽ petentis: magis curans de eius vtilitate.
Sic apl's ſentiens ſtimulũ ſibi grauẽ eſſe: ad ſingularis
medici cõfugit auxiliũ vt eũ remoueat. Ter enim exp̄ſſe
⁊ deuote rogauit vt de⁹ tolleret ab eo. ſ. ſtimulũ. 2. Pa-
ralip. 20. Cum ignorem⁹ quid agere debeam⁹. ⁊c. For
te pluries hoc petijt ſed expreſſe ⁊ inſtanter ter eũ petijt
vel ter. i. multotiens. Ternarius em̄ ẽ numerus perfe-
ctus. Et vere ip̄e rogandus ẽ: qꝛ ip̄e vulnerat ⁊ medet̄.
Iob. 5. ⁊ Luc. 22. Orate ne intretis in tẽptationẽ. ⁊c.
¶ Sequit̄ reſponſio domini. Et dixit mihi domin⁹. ⁊c.
Ubi duo facit. Prĩo ponit dñi reſponſionẽ. Scđo reſpõ
ſionis rõnem aſſignat. ibi. Nam virtus ⁊c. Dicit ergo.
Ego rogaui ſed domin⁹ dixit mihi. Sufficit tibi. ⁊c. q̄ſi
dicat. Nõ ẽ tibi neceſſariũ ꝙ infirmitas recedat a te cor-
poris qꝛ non ẽ periculoſa qꝛ nõ duceris ad impatientiã
cũ gratia mea cõfortet te. nec infirmitas cõcupiſcentie.
qꝛ nõ protrahet te ad petm̄: qꝛ gr̄a mea ꝓteget te. Ro.
3. Iuſtificati gratis. ⁊c. Et vere ſufficit gr̄a dei ad mala
vitanda: ad bona facienda: ⁊ ad vitã ꝯſequẽdã eternam
p̄ie Cor. 15. Gratia dei ſum id qđ ſum. ⁊c. Ro. 6. Gr̄a
dei vita eterna. Sed cõtra Ioh. 15. Quicquid petieritiſ
patrẽ ĩ noĩe meo ⁊c. ¶ Aut ergo paul⁹ diſcrete petiuit.
⁊ tunc debuit exaudiri. aut indiſcrete ⁊ tunc peccauit.
Rñdeo dicendũ ẽ ꝙ de vna ⁊ eadẽ re pōt hõ dupliciter
loqui. Uno modo ſm ſe ⁊ natura illius rei. Alio mõ ſm
ordinem ad aliud. Et ſic cõtingit ꝙ illud qđ ẽ malũ ſm
ſe ⁊ vitandũ. ſm ordinẽ ad aliud ẽ appetendũ: ſicut po-
tio inq̄tum ſm ſe ẽ amara ẽ vitanda: tamẽ qui cõſiderat
eam ſm ordinẽ ad ſanitatem appetit eã. Ergo ⁊ ſtimu-
lus carnis ſm ſe ẽ vitandus ⁊ affligens. inq̄tũ vero eſt
via ad virtutẽ ⁊ exercitiũ virtutis: ẽ appetendus. Apl's
aũt qꝛ nõdũ reuelatũ ei erat illud ſecretũ diuine ꝓuiden
tie vt ad vtilitatem ſuã cederet: cõſiderabat ſibi malum
q̄tũ in ſe ẽ. ⁊ iđ petierat ſuã ãmonitionẽ: nec in hoc pec-
cauit: ſed deus qui ordinauerat hoc ad bonũ humilitatiſ
ſue ñ exaudiuit eũ q̄tũ ad ei⁹ volũtatẽ qđ tñ ſciẽs p⁹mo-
dũ apl's gloriabat̄ cũ diceret. Libenter gloriabor ⁊c. Et
licet nõ exaudierit eum q̄tũ ad voluntatẽ: exaudiuit ta-
mẽ eũ ⁊ exaudit ſcõs ſuos q̄tũ ad eius vtilitatẽ. Uñ dicit̄
Ieronim⁹ in ep̄la ad paulinũ. Bon⁹ domin⁹ qui ſepe nõ
tribuit qđ volumus: vt tribuat qđ mallemus. Rationẽ
aũt ſue reſponſionis ſubdit cõſequenter cuꝫ dicit. Nam
virtus ⁊c. Mirus modus loquendi. Uirtus in infirmita
te perficit̄. Ignis in aqua creſcit. Intelligi vero pōt hoc
qđ dicitur Uirtus perficit̄ in infirmitate dupliciter ſcꝫ ma
terialiter ⁊ occaſionaliter. Si accipiatur materialiter tũc
ẽ ſenſus. Uirtus in infirmitate ꝑficit̄. i. infirmitas ẽ ma-
teria exercende virtutis. Et primo humilitatis. vt ſupra
dictum eſt. Scđo patientie. Iaco. 1. Tribulatio patien
tiã operatur. Tertio temperantie quia ex infirmitate de
bilitat̄ fomes ⁊ temperat⁹ efficit̄ quis. Si vero accipiat̄
occaſionaliter tunc virtus in infirmitate ꝑficit̄. i. occaſio
perueniendi ad ꝑfectã virtutẽ. qꝛ homo ſciẽs ſe infirmũ
magis ſollicitat̄ ad reſiſtendũ ⁊ ex hoc ꝙ magis reſiſtit ⁊
pugnat efficitur exercitatior ⁊ per cõſequens fortior. Et
ideo Leui. legit̄ ⁊ iudic. 3. Qꝙ dominus noluit deſtrue-
re omnes habitatores terre: ſed aliquos reſeruauit vt. ſ.
filij iſrl' exercitarent̄ pugnãdo cũ eis. Sic etiam Scipio
nolebat deſtructionẽ ciuitatis cartaginenſis vt. ſ. dũ ro-
mani haberent hoſtes exterius nõ ſentirent hoſtes inte
riores contra quos durius bellũ eſt q̄ contra exteriores
vt ipſe dicebat. ¶ Conſequenter ponit apoſtolus effcm̄
huius reſponſionis dñice dicẽs. Libẽter gloriabor ⁊c.
Ponit autẽ duplicẽ effectũ. Unus ẽ gloriationis. Un-
de dicit. Quia virtus mea perficit̄ in infirmitatib⁹. igit̄
libenter gloriabor in infirmitatibus meis. i. mihi ad vti
litatẽ meã datis. Et hoc qꝛ magis cõiungit̄ xp̄o. Mihi
autẽ abſit gloriari niſi in cruce ⁊c. Gal. vltio. Eccl'. 10.
Qui in paup̄tate gloriat̄ ⁊c. Et rõ ꝙ libenter gl'iabor:
vt inhabitet in me virtus xp̄i: vt ſcꝫ per infirmitates in-
habitet ⁊ cõſumet̄ in me gratia xp̄i. Eſa. 40. Qui dat
lapſo virtutẽ ⁊c. Alius effectus ẽ gaudij. Uñ dicit Pro
pter qđ cõplaceo ⁊c. Et circa hoc duo facit. Primo po-
nit hm̃oi effectũ. Secũdo huius effect⁹ rõnem aſſignat.
ibi. Cũ enĩ infirmor ⁊c. Ponit autẽ effectum gaudij et
materiã gaudij. Dicit ergo propter qđ: quia virtus xp̄i
habitat in me in infirmitatibus ⁊ in tribulationib⁹ om-
nibus: ⁊ iđ ꝯplaceo mihi id eſt multũ delector ⁊ gaudeo
de dictis infirmitatib⁹ meis. Iaco. 1. Oẽ gaudiũ exiſti-
mate fratres ⁊c. Defectus aũt in quibus ꝓpter gratiã
xp̄i abundanter delectat̄ enumerat. Et primo illos q̄ ſũt
a cauſa interiori ⁊ huiuſmõi ſũt infirmitates. Et ideo di-
cit in infirmitatib⁹. p̄s. Multiplicate ſũt infirmitates eo-
rum poſtea accelerauerunt ſcꝫ ad gratiam. Scđo illos q̄
ſunt a cauſa exteriori. Et hos quidem quantũ ad verbũ
cũ dicit. In contumelijs ſcꝫ mihi illatis. Act. 5. Ibant
apoſtoli gaudentes. ⁊c. Et quantũ ad factũ ⁊ hoc vl' quã
tum ad defectum bonorum cũ dicit. In neceſſitatib⁹. i.
in penurijs neceſſariorum ⁊ in paupertate qua premeba
tur. Et hoc modo accipitur neceſſitas cuꝫ dicit̄ Roma.
12. Neceſſitatibus ſanctorum cõmunicantes. Uel quan
tũ ad experimentuꝫ malorum illatorum ⁊ hoc quantum
ad exteriora. Mat. 5. Beati qui perſecutionem ⁊c. cum
dicit. ¶ In perſecutionibus ſcꝫ corporis quas de loco
ad locum ⁊ vbiqꝫ experimur. Et quantũ ad interiora di-
cens. In anguſtijs id eſt in anxietatibus animi. Dañ. 13
Anguſtie ſunt mihi vndiqꝫ ⁊c. Sed materia omniũ ho-
rum que faciunt ad gaudiuꝫ eſt: quia pro chriſto. Qua-
ſi dicit. Ideo complaceo quia propter chriſtum patior.
p̄ie Pet. 4. Nemo veſtrum patiatur quaſi homicida
vel fur. Et huius gaudij rationem aſſignat dicens. Cuꝫ
eniꝫ infirmor ⁊c. Quaſi dicat. Merito complaceo mihi
in illis quia quando infirmor ⁊c. id eſt quando ex his q̄
in me ſunt vel ex perſecutione aliorum incido in aliquod
predictorum: adhibetur mihi auxilium diuinum: per qđ
confirmor. p̄s. Conſalationes tue letificauerunt animaꝫ
meã. Ioel. 3. Infirmus dicat: qꝛ ego fortis ſũ. ſupra. 4.
Licet is qui foris noſter hõ corrũpat̄ ⁊c. Exo. 1. legitur
ꝙ quanto plus premebant̄ filij iſrael: tanto plus multi-

plicabantur.

Lectio quarta.

Factus ſum inſipiens vos me coegiſtis. Ego eñ a vobis debui cõmendari. Nihil eñ minus feci ab his ꝙ ſunt ſupra moduʒ apoſtoli. Tametſi nihil ſum: ſigna tamen apoſtolatus mei facta ſũt ſuper vos in omni patientia in ſignis ⁊ prodigijs ⁊ virtutibus. Quid eſt eñ quod minus habuiſtis p̄ ceteris eccleſijs: niſi ꝙ egoipſe nõ grauaui vos. Donate mihi hanc iniuriam.

Poſita cõmendatione ſua: conſequenter aplus excuſat ſe de his que dixit. oſtendens ſe coactuʒ hoc dixiſſe ꝙ ad gloriã ſuam pertinẽt. Et circa hoc duo facit. Primo imponit corinthijs cauſã huiuſmodi gloriationis. Secundo expõit ⁊ mãifeſtat hanc cauſã ibi. Ego eñ debui. ⁊c. Dicit ergo. Confiteor ꝙ in his omnibus cõmendationibus meis factus ſum inſipiens id eſt videt vobis ꝙ opꝰ inſipientis fecerim: ſed hoc non ex me nec ſponte. ymmo coactus feci ⁊ veſtra culpa fuit. quia vos me coegiſtiſ id eſt dediſtis mihi occaſionẽ. Frequent eñ ſubditi cogunt prelatos aliqua facere: que inſipient facta eſſe iudicari poſſunt. ſed tamen ꝓ loco ⁊ tempore ſapienter facta ſunt. Hoc autẽ quod dixerat in cõmuni ſcilicet ꝙ ipi fuerunt cauſa ſue cõmendationis exponit conſequent cũ dicit. Ego eñ debui ⁊c. Ubi dicit ꝙ ipſi fuerunt cauſa ſue cõmendationis. Primo obmittẽdo bona que facere debuiſſent. In quo exaggerat eoꝝ ingratitudinẽ. Secũdo cõmittẽdo mala in quo deteſtat eoꝝ maliciã ibi. Timeo eñ ne forte ⁊c. Circa primũ duo facit. Primo cõmemorat ꝙd facere debuiſſent: oſtendẽs cauſam ibi. Nihil eñ minus ⁊c. Tertio remouet ipſoꝝ excuſationẽ ibi. Quid eſt eñ quod minꝰ ⁊c. Dicit ergo vere vos me coegiſtis. quia vos debuiſſetis facere illud quod ego feci Unde dicẽ Ego debui cõmendari a vobis qđ non feciſtis qñ neceſſe erat ſcilicet quando pſeudo vilipendendo me ⁊ preferendo ſe reddebant vilẽ doctrinã ⁊ euangeliuʒ xp̄i a me predicatũ. Unde quia vos nõ cõmendaſtis me ne deperiret fides xp̄i in vobis. prorupi in cõmendationẽ propriam. Sed cõtra ſupra tertio dixit Nunquid egemus cõmendaticijs epiſtolis ⁊c. Quare ergo voluit cõmẽdari ab iſtis? Reſpõdeo dicendũ eſt ꝙ aplus ꝓpter ſe nõ egebat cõmendationibus ſed ꝓpter alios: vt ſcilicet dũ cõmendaret doctrina ſua eſſet in maiori auctoritate ⁊ pſeudo confutarent. Sed quia poſſent iſti dicere. ideo nõ cõmendauimus te: quia nõ eſt in te aliꝗd cõmendatiõe dignum. Propter hoc apoſtolus ꝓbat eis ꝙ bene poterãt eum cõmendare cum dicit. Nihil eñ ⁊c. Oſtendens eſſe in ſe multa cõmendatione digna. Et primo quantũ ad preterita bona que fecit. Secũdo quantũ ad futura que facere intendit ibi. Ecce tertio hoc paratus ⁊c. Oſtẽdit auteʒ preterita cõmendabilia que fecit p̄mo in generali quantũ ad omnes eccleſias. Secundo in ſpeciali quãtũ ad ea que egit apud eos ibi. Tametſi nihil ⁊c. Tertio excludit obiectionẽ ibi. Quid ẽ eñ ⁊c. Dicit ergo. Merito debui cõmendari a vobis. quia multa ſunt in me cõmendatione digna Nam nihilominus feci ab his ſciliceʒ Petro Jacobo ⁊ Johanne qui ſunt ſupra modũ apl̄i id eſt qui vident a quibuſdã digniores apoſtoli ꝙ ego ſum. Pſeudo eñ dicebant ꝙ erant docti a petro ⁊ iohanne ꝙ fuerunt docti a xp̄o ⁊ ꝙ petrus ⁊ iohannes ſeruabant legalia vnde ⁊ ipſi dicebant ſeruare. Sed quia nihil minꝰ feci ab eis: nec quantũ ad predicationẽ: nec quantuʒ ad conuerſionẽ fideliũ: oſtenſiones miraculoꝝ: ⁊ perpeſſionem laboꝝ: ymmo plus. quia ſupra: Plus omnibus laboraui. 1. coꝝ. 15. Habundantius omnibꝰ ⁊c. Ideo magis ſum cõmendandus Uel dicunt ſupra modũ apoſtoli illi ſcilicet petrus iohannes ⁊ iacobus. quia fuerũt primo conuerſi ad chriſtũ. 1. coꝝ. 15. Nouiſſime autẽ viſus ⁊c. Si ſm hoc accipiatur nihil tamẽ minus fecit eis. qꝛ in modico tempore. ⁊ poſtꝙ conuerſus fuit plus laborauit. Sed eſto ꝙ nihil fecerim quantũ ad eccleſias alias per quod poſſem cõmendari: multa tamen ſpecialia egi apud vos: de quibus potuiſſetis me cõmendare. Et ideo dicit: Tametſi nihil. id eſt dato ꝙ nihil fecerim in comparatione ad eos: tamẽ affectus mee virtutis manifeſte apparent in vobis. et primo quantũ ad predicationẽ noſtram: quia conuerſi eſtis ad fidẽ. Et ſum apoſtolus vr̄. Et ideo dicit Signa apoſtolatus mei. id eſt mee predicationis facta ſunt ſupra vos a deo inquãtũ credentes conuerſi eſtis. 1. coꝝ. 9. Signaculũ apoſtolatꝰ mei vos eſtis. 1. coꝝ. 4. In chriſto ieſu per euangeliũ ego vos genui. Secundo per conuerſationẽ per quã confirmatur fides. quia quando vita concordat doctrine maioris auctoritatis eſt doctrina. ⁊ virtus predicatoris magis apparet ꝑ patientiam. ꝓuerb. 19. Doctrina viri per patientiã noſcitur. Et ideo dicit In omni patientia. Tertio quantuʒ ad operationẽ miraculorum. Et ideo dicit In ſignis ⁊c. Marci vltimo. Illi auteʒ profecti ⁊c. Et hec tria diſtinguuntur. qꝛ virtus eſt cõmune ad omnia miracula. Nã virtus eſt vltimũ de potentia. Et ideo aliquid dicit virtuoſum quia ex magna virtute. Quia ergo miracula fiunt ex magna virtute ſcilicet diuina: ideo dicunt virtutes. Signũ vero refertur ad minus miraculũ. Prodigium autem ad maximũ. Uel dicit ſigna quantuʒ ad miracula facta de preſenti. prodigia quãtũ ad miracula de futuris. Uel ſigna ⁊ ꝓdigia dicit miracula que fiunt cõtra naturã: ſicut illuminatio ceci: ſuſcitatio mortui ⁊c. Uirtutes vero dicit que ſunt ſm naturam ſed nõ eo modo quo natura facit. ſicut ꝙ ad impoſitionẽ manus ſtatim ſanẽtur infirmi. quod etiã natura facit ſed ſucceſſiue. Uel virtutes dicit virtutes mentis. ſicut eſt caſtitas ⁊ huiuſmodi. ¶ Conſequenter excludit obiectionẽ cũ dicit. Quid eñ eſt quod minus ⁊c. Poſſent eñ corinthij reſpõdere apoſtolo ad predicta ⁊ dicere: veꝝ eſt ꝙ multa bona feciſti ⁊ magna. ⁊ tamen alij fecerunt plura ⁊ maiora ꝙ tu. Et ideo apud eos ⁊ in eoꝝ comparationẽ nolumꝰ te cõmendare. Et ideo hoc excludit: oſtendens ꝙ nihil minꝰ fecit ꝙ illi: ſed plus. Et ideo dicit. Quid ẽ eñ quod minus habuiſtis a me p̄ ceteris eccleſijs id ẽ ꝙ alie eccl̄ie chriſti habuerunt per illos ꝙ tum ad ſpiritualia. Quaſi dicat Nihil quia ipſi predicauerunt fidẽ. ⁊ apoſtolꝰ p̄dicauit. Illi oſtenderunt ſigna ⁊ virtutes ⁊ apoſtolus ſimiliter Et non ſolũ nõ minus habuiſtis ſed plus. qꝛ alij apoſtoli viuebant de ſumptibus illoꝝ quibus predicabant. ſed apoſtolus non. quia nihil accepit a corinthijs. Et ideo dicit Niſi ꝙ egoipſe non grauaui vos accipiendo veſtra. Quaſi dicat Nihil habuiſtis minus. niſi hoc forte reputeris minus. quia nihil accepi a vobis. qđ tamen plus eſt Actu. 20. Ad ea que mihi opus erãt ⁊ his qui mecum ſunt neceſſaria miniſtrauerunt ⁊c. 2. theſſal. 3. Nocte ac die laborantes ⁊c. Eſa. 23. Qui excutit manus ſuas ⁊c. Quod ſi hocipſum reputatis iniuriam ſcilicet ꝙ nolui veſtra recipere qđ feci quia non dilexi vos ⁊ videtur vobis ꝙ male fecerim parcatis mihi. Et ideo dicit ironice loquendo. Donate id eſt parcite mihi hanc iniuriam. Hoc modo accipitur donate Ephe. 4. Donã-

tes inuicem ſicut ⁊ chriſtus vobis donauit.

Lectio quinta.

Ecce tertio hoc paratus ſum venire
ad vos ⁊ non ero grauis vobis. Nõ
eniꝫ quero que veſtra ſunt ſed vos.
Nec enim debent filij parentibus theſauri-
zare: ſed parentes filijs. Ego autem liben-
tiſſime impendã ⁊ ſuperimpendar egoipſe
pro animab⁹ veſtris. licet plus vos diligẽs
minus diligar. Sed eſto. Ego vos non gra
uaui. ſed cum eſſem aſtutus dolo vos cepi.
Nunquid per aliquem eorum quos miſi ad
vos circũueni vos. Rogaui titum ⁊ miſi cũ
illo fratrem. Nunquid titus vos circumue
nit. Nonne eodẽ ſpiritu ambulauim⁹. Nõ-
ne eiſdem veſtigijs? Olim putatis ꝙ excu-
ſemus nos apud vos. Coram deo in chriſto
loquimur Om̃ia em̃ chariſſimi propter edi
ficationem veſtram.

Hic oſtendit ſe eſſe cõmendabilem quantũ ad bona futu
ra: que facere intendit. Et duo facit. Primo oſtendit ſu
um propoſitum de futuro bono quod intendit. Secũdo
propoſiti huius rationẽ aſſignat ibi. Non em̃ quero que
veſtra ſunt ⁊c. Tertio ad rationẽ ſimilitudinem adhibet
ibi. Nec enim debet ⁊c. Sciendũ eſt circa primũ: ꝙ ali-
quando contingit ꝙ ideo aliqui non accipiunt vno tem
pore: vt reſeruẽt ſe ad aliud tẽpus: in quo poſſint ⁊ plus
recipere ⁊ audacius. Ne ergo iſti ſimile crederẽt de apo
ſtolo vt ideo noluiſſet prima vice recipere ab eis vt poſt-
modum reciperet plus: dicit ꝙ non ſoluꝫ hoc fecit olim
ſed etiam paratus eſt facere in futurum. Unde dicit. Ec
ce iam tertio id eſt tertia vice paratus ſuꝫ venire ad vos.
⁊ non ero vobis grauis. Quaſi dicat. nec etiã tũc graua
bo vos accipiendo veſtra. ſ. 11. In omnibus ſine onere
me ſeruaui ⁊ ſeruabo Job. 27. Juſtificationẽ quam ce-
pi tenere ⁊c. Dicit aũt. Tertio paratus ſum venire. Et
non dicit tertio venio: quia bene ter paratus fuit venire
ad eos ſed tamen non iuit niſi bis. Paratus em̃ fuit ve-
nire prima vice ⁊ tunc iuit ⁊ conuerſi ſunt. Secũda vice
fuit paratus ⁊ fuit impeditus propter peccatuꝫ eorum ⁊
tunc non iuit de quo excuſat ſe in principio huius epiſto
le. Modo eſt paratus ire tertio ⁊ iuit. vnd̃ bis iuit ⁊ ter
fuit paratus ire. Rationẽ autẽ huius boni propoſiti ſub
dit dicens: Non em̃ quero ⁊c. que talis eſt. Cõſtat ꝙ ar
tifex diſponit opus ſuum ſm finem quẽ intendit. predi-
catores autem in predicando aliqui intendunt queſtum
⁊ bona temporalia. ⁊ ideo totam predicationem ad hoc
ordinant ⁊ diſponunt. Aliqui vero intendũt ſalutẽ ani-
marum. Et ideo hoc modo diſponunt predicationẽ ſuaꝫ
ſm ꝙ vident expediri ſaluti illorum quibus predicant.
Quia ergo apoſtolus intendebat in predicatione ſua ſa
lutem corinthiorũ ⁊ videbat ꝙ non expediebat ꝙ recipe
ret ab eis ſumptus: tum vt confutaret pſeudo: tum etiaꝫ
quia auari erant: ideo noluit accipere ſumptus. Et ideo
huius rationem aſſignat dicens: Ideo nõ grauabo vos
ſumptus accipiendo. quia non quero que veſtra ſunt in
predicatione mea. ſed vos ⁊ veſtrã ſalutem ꝓcurare intẽ
do Phil. 4. Non quero datum ſed futurũ. Et ideo do-
minus dixit apoſtolis. Faciam vos fieri piſcatores ho-
minum non pecunie. Hoc etiã figuratur Gen. 47. Ubi
legitur ꝙ Joſep emit egyptios in ſeruitutẽ regis. qꝛ bo-
nus predicator debet ad hoc ſtudere vt infideles conuer
tat ad ſeruiciũ xp̃i. Sed huiuſmodi rationi adaptat ſimi
litudinẽ cu dicit: Nec em̃ debent ⁊c. Et primo ponit ſi-
militudinẽ. Secundo adaptat eã ibi. Ego autẽ libentiſ-
ſime ⁊c. Tertio arguit eoꝝ ingratitudinẽ ibi. Licꝫ plus
vos ⁊c. Dicit ergo Q. autẽ non querã veſtra. patet ꝑ ſi-
mile. Uidemus em̃ ꝙ parentes carnales debent theſau
rizare filijs carnalibus. quia filij non debẽt theſaurizare
parentibus: ſed parẽtes filijs. Cum ergo ego ſim pater
veſter ſpiritualis ⁊ vos ſitis filij mei. nolo ꝙ vos theſauri
retis mihi: ſed ego vobis Sed hic eſt queſtio de patrib⁹
carnalibus. Naꝫ exod. 20. dicitur. Honora patrẽ tuum
⁊c. In quo etiã precipitur nobis ꝙ miniſtremus eis ne-
ceſſaria. Ergo filij tenenẽ theſaurizare parẽtib⁹. Reſpõ
deo dicendũ eſt ꝙ ex precepto tenentur filij miniſtrare ⁊
ſubuenire parentibus in neceſſarijs: non autẽ congrega
re ⁊ theſaurizare eis. Nam theſaurizatio ⁊ congregatio
fit in poſterũ. Sed nos videmus ꝙ ſm naturã filij ſucce
dunt parentibus ⁊ non ecõuerſo. niſi in aliquo triſti euẽ
tu. Et ideo naturaliter amor parentũ eſt ad hoc vt cõgre
gent filijs. Et hoc modo loquitur apoſtolus. Exod. au-
tẽ. 20. loquitur dominus de ſubuentione in neceſſarijs.
Item queſtio oritur de hoc qđ dicit Parentes filijs ⁊c.
Ergo cũ prelati ſint parentes noſtri ſpirituales. videtur
ꝙ male fecerint principes et alij dando diuitias prelatis
Reſpondeo dicendũ eſt ꝙ non dederunt prelatis propẽ
ſe ſed ꝓpter pauperes. Et ideo non dederunt eis ſꝫ pau
peribus. Et hoc dominus monet. Mat. 6. Theſauriza
te vobis thezauros in celis ⁊c. Prelatis autẽ dantur tã
q̃ pauperũ diſpenſatoribus. ¶ Conſequentẽ poſitã ſimi-
tudinem adaptat. in ſimilitudine autẽ duo ꝓpoſuit. Unũ
eſt ꝙ filij non debent theſaurizare parentibus. et hoc iã
patet. Et aliud eſt ꝙ parentes debent theſaurizare filijs
et dare. Et quantũ ad hoc dicit. Quia ergo ego ſum pa-
ter veſter: ideo paratus ſum dare vobis Et hoc eſt qđ di-
cit. Ego libentiſſime impendã vobis bona ſpiritualia p̃-
dicando: et exempla monſtrando: ſed etiã tẽporalia qđ ⁊
faciebat inquantũ predicabat et ſeruiebat eis cum ſum-
ptibus aliarũ eccleſiarũ. Hec tria miniſtrare debet quili
bet prelatus ſuis ſubditis. Unde dominus dixit ter pe-
tro: Paſce oues meas id eſt paſce verbo: paſce exemplo
paſce temporali ſubſidio. Et non ſolũ iſta impendã vo-
bis. ſed paratus ſum mori pro ſalute animaꝝ veſtrarum
Unde dicit. Et ſuperimpendar pro animabus veſtris.
Johan. 15. Maiorẽ charitatẽ nemo habet. ⁊c. 1. Joh. 3.
Si chriſtus animã ſuã ꝓ nobis poſuit ⁊ vos debetis ⁊c.
Johan. 10. Bonus paſtor animã ſuã ⁊c. ¶ Ingratitudi
nem iſtoꝝ increpat conſequentẽ dicens. Licet plus vos
diligens ⁊c. Quaſi dicat. Libenter impendar pro vobis
licet ſitis ingrati. quia licet plus vos diligẽs ⁊c. Et hec
comparatio poteſt exponi dupliciter. Uno modo ſic. licꝫ
plus diligã vos q̃ pſeudo. tamen minus diligor ſcilicet
a vobis q̃ diligantur pſeudo quos plus diligitis q̃ me.
Et ſic patet ꝙ ego plus vos diligo q̃ illi. quia ego que-
ro ſalutẽ veſtram tantũ. illi vero bona veſtra ſoluꝫ. Alio
modo ſic. licet plus diligaꝫ ſcilicet vos q̃ alias eccleſias
tamen minus diligor a vobis q̃ ab alijs eccleſijs. Phil.
1. Teſtis eſt mihi deus quomodo cupiaꝫ ⁊c. Et ꝙ plus
dilexerit corinthiẽſes q̃ alias eccleſias patet. quia plus
pro eis laborauit. Illud autez in quo plus laboramus ⁊
magis conſueuimus diligere. ¶ Conſequenter cum di-
cit. Eſto ego vos ⁊c. Remouet ſuſpicionẽ. Et primo po
nit ſuſpicionẽ ipſam. Secundo excludit eã ibi. Nũquid
per aliquẽ ⁊c. Tertio rationem excluſionis aſſignat ibi.
Olim putatis ꝙ excuſemus ⁊c. Poſſet autẽ eſſe iſtoruꝫ
ſuſpicio talis ꝙ ideo ipſe ab eis per ſeipm̃ non acceperis

vt per alios doloſe ab eis plus accipiat. Et ideo dicit hoc ponẽs. Eſto id eſt dato ⁊ cõceſſo ꝙ ego in perſona mea ⁊ per me accipiendo non grauaui vos: ſed ſicut vos credidiſtis cuꝫ eiſſem aſtutus dolo ⁊c. id eſt per alios detraxi vobis bona veſtra plurima. Sed hoc eſt falſum. quia nihil ex dolo feci. i. theſſa. 2. Exhortatio noſtra non de errore neqꝫ de ĩmundicia neqꝫ in dolo. Naꝫ ipſe erat vere iſraelita in quo dolus non fuit. Joh. 1. ¶ Hanc autem ſuſpicionẽ excludit conſequenter cũ dicit. Nũquid per aliquem ⁊c. Et primo in generali. Secundo in ſpeciali. In generali ſic. Si per alios voluiſſem ſurripere veſtra: miſiſſem aliquos qui hoc procurarent apud vos. Sed nunquid per aliquẽ eoꝝ queꝫ miſi ad vos circũueni vos: extorquendo per eos veſtra. Quaſi dicat. Non. s. 7. Neminem circũuenimus ⁊c. 1. theſſal. 4. Ne quis circũueniat in negotio fratrẽ ſuũ. In ſpeciali vero excludit ſuſpitionẽ ꝑdictã cũ dicit. Rogaui titũ ⁊c. Quaſi dicat Nullus eorum in ſpeciali quem miſi ad vos circumuenit vos Titũ enĩ cum precibus miſi ad vos. Et hoc eſt quod dicit Rogaui titũ ⁊c. De iſto habetur. s. 8. Miſi etiã cum illo fratrẽ ſcilicet barnabã vel lucã. s. 8. Miſimus cũ illo ſcilicet tito fratrẽ ſcilicet alteꝝ dictoꝝ cuius laus ẽ in euangelio. Sed nũquid titus circũuenit vos? Quaſi dicat Non. s. 8. Gratias ago deo meo qui dedit eandẽ ſolicitudinẽ pro vobis in corde titi ⁊c. Et ꝙ titus nõ circũuenerit eos: probat ꝑ conformitatẽ titi ad apoſtolum. Et ponit duplicẽ conformitatẽ ſcilicet cordis. Et ideo dicit Nonne eodẽ ſpiritu ambulauim⁹ id eſt eandẽ voluntatem habemus. Vel eodẽ ſpiritu inſtigamur ad bene ⁊ recte agendũ. s. 4. Habentes autẽ eundẽ ſpiritũ ⁊c. Iteꝫ cõformitatẽ operis. Et ideo dicit. Nõne eiſdẽ veſtigijs id eſt operibus intendimus ſcilicꝫ veſtigijs xp̄i. Nã ego ſequor veſtigia xp̄i Job. 23. Veſtigia eius ſcilicet xp̄i ſecutus eſt pes ⁊c. 1. Pe. 2. Chriſtus paſſus eſt ⁊c. Vt ſequamini veſtigia eius. Et tit⁹ ſequitur veſtigia mea. 1. coꝝ. 11. Imitatores mei eſtote ⁊c. Et ſic patet ꝙ ſi cõformis eſt mihi in voluntate ⁊ opere et ego nõ circumueni vos nec intendo circũuenire. ꝙ aũt nec ipſe circũuenerit vos p̄tꝫ ꝑ illõ Mat. 7. A fructib⁹ eoꝝ cognoſcetis ⁊c. Rationẽ autẽ excluſionis ſubdit dicẽs. Olim putatis ⁊c. Et primo ponit eorũ opinionẽ. Secundo excludit eã. Opinio autẽ iſtorũ erat ꝙ apoſtolus quaſi reus ⁊ culpabilis omnia verba iſta epiſtole diceret ad excuſationẽ ſuã ⁊ ꝙ non eſſent vera ſed ad excuſandũ tantũ inuenta. ⁊ idõ ponens hanc opinionẽ ipſorũ dicit. Vos putatis olim id ẽ a principio huius epiſtole ꝙ excuſemus nos apd̄ vos id eſt ꝙ hec verba non ſint vera ſed ſint ad excuſandũ cõficta. Hanc autem excludit ſic. Qui enĩ ſic excuſat ſe duo habet. Vnum eſt ꝙ nõ vtitur verbis veris ſed confictis Aliud eſt quia non vult pati detrimentũ fame ſue ⁊ glorie. Vnde ſpecialiter propter diſpẽdiũ fame aliqui excuſant ſe. Sed neutrũ iſtorũ eſt in nobis. Non ergo vera ẽ opinio veſtra. ꝙ autẽ neutrũ iſtorum ſit in nobis patet. Nõ enim dicimus verba falſa quod probo. Primo per teſtimonium dei. quia corã deo loquimur. Quaſi dicat Teſte deo hoc in veritate dico Job. 16. Ecce ĩ celo teſtis me⁹ ⁊c. Secũdo per teſtimoniũ xp̄i. quia in xp̄o loquimur id eſt per chriſtũ in quo nulla eſt falſitas. s. Secũdo ex ſinceritate ſicut ex deo in chriſto loquimur. Item non q̄rimus gloriã noſtraꝫ nec timemus infamiã. quia omnia q̄ dixi ⁊ de reuelationibus ⁊ de tribulationib⁹ facio ſeu dico ꝓpter veſtram edificationem. vt ſcilicet permaneatis in virtute ⁊ expellatis pſeudo. Romano. 14. Que edificationis ſunt inuicẽ ⁊c. 1. coꝝ. 14. Omnia ad edificationem fiant Johan. 12. Non propter me hec vox venit ſed propter vos ⁊c.

Lectio ſexta.

TImeo enim ne forte cuꝫ venero: nõ quales volo inueniã vos. ⁊ ego inueniar a vobis qualem non vultis. ne forte contentiones. emulationes. animoſitates. diſſenſiones. detractiones. ſuſurrationes. inflatiões. ſeditiones ſint inter vos Ne iterũ cũ venero humiliet me deus apd̄ vos et lugeam multos ex his qui ante peccauerunt ⁊ non egerunnt penitentiam ſuꝑ ĩmundicia ⁊ fornicatiõe ⁊ impudicitia quã geſſerunt.

Poſita vna cauſa cõmendationis que ꝓuenit ex omiſſione corinthioꝝ quantum ad ea q̄ facere debuiſſent: in qua deteſtatur eorum ingratitudinẽ: hic conſequenter ponit aliam cauſam que prouenit ex eoꝝ cõmiſſione quantum ad mala que debuiſſent vitare. In qua exaggerat eoruꝫ maliciam: Et circa hoc duo facit. Primo ponit eorũ culpam in generali. Secundo explanat eam in ſpeciali ibi. Ne forte ⁊c. Dicit ergo. Nõ ſolũ laudaui me propt̃ hoc ꝙ vos omiſiſtis me laudare: ſed etiam propter periculũ veſtrum: quod eſt in hoc ꝙ vos adheretis pſeudo. q̄ dũ fouent vos in peccatis exponunt vos in magno periclo ⁊ ideo dicit. Timeo ſcilicet ne forte cũ venero ad vos ꝑſonaliter non inueniã vos quales vos volo ſcilicꝫ iuſtos ſed peccatores ⁊ ĩcorrectos ⁊ diſpliceatis mihi ⁊ ego vobis. quia iuſto non placent peccatores inq̄tum peccatores. Et inueniar talis a vobis contriſtatus ⁊ puniens q̄lem me non vultis habere. Mali enĩ odiunt correctiõeꝫ ⁊ veritatẽ. ergo inimicus factus ſum vobis veꝝ dicens vobis ⁊c. Sic patet eorum malicia in generali ſcilicꝫ ꝙ timebat ne nondũ plene penituerint. In ſpeciali etiã manifeſtat eoꝝ maliciam cũ dicit. Ne forte contẽtiones ⁊c. Et circa hoc duo facit. Primo enĩ enumerat eoruꝫ mala p̄ſentia. Secundo cõmemorat preterita mala de quibus nondũ penituerũt ibi. Ne iteꝝ cũ venero ⁊c. Sciendum eſt autẽ circa primũ ꝙ corinthienſes poſt conuerſionem inciderunt in peccatũ carnale ꝓpter illũ qui vxorẽ patris habuit. ⁊ de hoc in hac parte correcti ſunt per primã epiſtolam non tamẽ plene. Sed adhuc aliquid in eis remãſit ⁊ ſupra hoc remanſerunt in eis multa peccata ſpũalia que proprie opponuntur charitati. Charitas vero duo facit. Primo enĩ facit corda hominũ ad inuicẽ conſentientia. Secundo inducit homines ad mutuũ profectum. Et ideo peccata ſpiritualia econtrario primo faciũt homines ad inuicẽ diſſentientes. Secundo faciũt eos inuicem offendentes. Et ideo primo enumerat peccata ſpiritualia que pertinẽt ad diſſenſionẽ. Secundo ea que faciunt ad offenſionẽ ibi. Detractiones ⁊c. In diſſenſionibus autẽ procedit ordine retrogrado. Nam ſcd̄m rectũ ordinẽ homines primo diſſentiunt inq̄tũ vnus vult vnũ: alius vult contrariũ. Secundo ex hoc procedunt ad inferendum nocumenta. inq̄tũ quilibet vellet obtinere in propoſito ſuo. Tertio quando nõ poteſt obtinere in ꝓpoſito ſuo ſed ſuccũbit accenditur zelo inuidie. Quarto ex hoc prorũpit ad contẽtiones verboꝝ ⁊ ab iſto vltimo incipit apoſtolus dicẽs: Ne forte contentiões ⁊c. Quaſi dicat. Non ſolũ timeo mala veſtra in generali ſed etiã in ſpeciali. ne forte ſint in vobis contentiões de meritis prelatorũ ⁊ de baptiſtis ⁊c. prouerb. 20. Honor eſt homini qui ſeparat ſe a contentionibus ⁊c. Ambroſi. Contentio eſt ĩpugnatio veritatis cuꝫ confidentia clamoris.

Et hec contentio venit ab emulatione. Et ideo dicit: Et emulationes id eſt inuidie in his qui minores ſunt ⁊ minus habent. Jacob. 3. Ubi zelus ⁊ contentio ibi inconſtantia ⁊c. Job. 5. Paruulū occidit inuidia ⁊c. Sap. 2. Inuidia dyaboli ⁊c. Et emulatio venit ab animoſitate. Unde dixit. Animoſitates in vltione ⁊ illatiōe nocumēti. Ecc. 8. Cum audace ne eas ⁊c. Et animoſitas vēit ex diſſenſionibus. Et ideo dicit. Diſſenſiones: odia: ⁊ contrarietas animoꝝ. Romāoꝝ vlti. Obſeruetis eos q̄ diſſenſiones ⁊ offendicula ⁊c. 1. coꝛ. 1. Idipſum dicatis omnes. ⁊ non ſint in vobis ſciſmata. ¶ Conſequenter enumerat eoꝝ mala preſentia quantū ad offenſionē. Et quia iſta ſpecialiter ſunt mala in nocumentis verboꝝ ⁊ nō factorum. Ideo dimiſſis nocumētis factoꝝ. enumerat nocumenta verborum: in quibus etiā procedit ordine retrogrado. incipiens a poſteriore ⁊ hoc eſt cuꝫ quis expreſſe malum dicit de aliquo. Et ſi quidem in manifeſto: ſic eſt detractor. Et ideo dicit detractiones. Romāoꝝ. 1. Detractores deo odibiles ⁊c. Si vero in occl̄to: tūc ē ſuſurratio. Et ideo dicit ſuſurrones: qui latenter ſeminant diſcordias. Ecc. 28. Suſurro ⁊ bilinguis maledictus erit Et hec duo procedunt ex ſuperbia: que animū inflatum contra aliquos prorūpere facit in mala verba Et ideo dicit: Inflationes. 1. coꝝ. 4. Tanq̄ non ſim venturus ad vos ſic inflati ⁊c. Et hee inflationes veniunt ex ſeditionibus que ſunt preparationes partiū ad pugnā. quia inter ſuperbos ſemꝑ iurgia ſunt. prouerb. 13. Et ideo dic̄. Seditiones id eſt tumultus ad pugnā. prouerb. 17. Semper iurgia querit malus. Sic ergo patet eoꝝ malicia q̄tum ad mala preſentia que multa ſunt: ⁊ in diſſenſionib⁹ ⁊ in nocumentis. Manifeſtat autē eoꝝ maliciā q̄tuꝫ ad mala preterita de quibus non penituerūt cū dic̄. Timeo ne iteꝝ cū venero humiliet me deus id eſt affligat apud vos. ita ꝙ ⁊ lugeam multos veſtrū ex his qui ante peccauerunt: ante primā epiſtolā ⁊ non egerunt penitentiaꝫ plene poſt primā epiſtolam. Et merito lugeā. quia ſicut gloria patris eſt gloria filioꝝ. ita confuſio patris eſt cōfuſio filioꝝ. Sic ſamuel lugebat ſaul. 1. reg. 15. Uſq; quo lugens ſaul ⁊c. Et hoc quia non penituerūt nec egerunt penitentiā de peccatis carnalibus predictis quorū quedam ſunt contra naturā. Et ideo dicit: De īmunditia id eſt luxuria contra naturā. Quedam ſunt que cōmittuntur cū mulieribus corruptis ſcilicet viduis ſeu coniugatis. Et ideo dicit. Et in fornicatione. Quedam ſunt que fiunt in corruptione virginum. Et ideo dicit. Et impudicitia quāꝫ geſſerunt aſſidue Gal. 5. Manifeſta ſunt opera carnis: que ſunt fornicatio: īmunditia: īpudicitia ⁊c.

Capitulum tredecimū.

Ecce tertio hoc venio ad vos. vt in ore duoꝝ vel trium teſtiuꝫ ſtabit omne verbū. Predixi enī ⁊ predico: vt preſens vobis: ⁊ nūc abſens his qui ante peccauerunt ⁊ ceteris omnibus. quoniam ſi venero iterum non parcā An experimentū queritis eius qui in me loquitur chriſtus. Qui in vobis non infirmatur ſed potens eſt in vobis. Naꝫ ⁊ ſi crucifixus eſt ex infirmitate. ſed viuit ex virtute dei. Nam et nos infirmi ſumus in illo: ſꝫ viuemus in eo ex virtute dei in vobis.

In precedentibus apoſtolus multa locutus eſt ad deteſtationē pſeudo: hic conſequenter loquitur contra illos qui a pſeudo ſunt ſeducti. Et circa hoc duo facit. Primo increpat ſeductos. Secundo conſolatur perſiſtentes. ibi De cetero fratres gaudete ⁊c. Circa primū primo cōminatur ſententie ſeueritatē. Secundo oſtendit ſuā iudiciariam poteſtatē ibi. An experimentuꝫ queritis ⁊c. Tertio monet ad correctionē ibi. Uoſmetipſos tēptate ⁊c. Circa primū primo promittit ſuā preſentiā. Secundo ꝓdeterminat ſui iudicij formā ibi. In ore duoꝝ ⁊c. Tertio cōminatur ſeuerā ſententiā ibi. Predixi enī ⁊ predico ⁊c. Promittit ergo primo ſuum aduentū dicens: Ecce ego venio. quaſi dicat. Certum ſit vobis ꝙ venio ad vos. et ideo cauete vobis ne īueniā vos īparatos ⁊ dicit Tertio non ꝙ tertio iuerit: ſed quia tertio iam parauerat ire ſic ⁊ non iuerit niſi ſemel: in ſecundo apparatu impeditus. 1. coꝝ. 4. Ueniam ad vos cito ⁊c. Ueniaꝫ inq̄ ⁊ iudicabo malos ſ̄m ordinē. tamē ita ſcilicet ꝙ in ore duorum vel triū teſtium accuſantiū ſeu teſtantiū contra aliquem ſit omne verbū accuſatorū. qḋ quidē dicit Deut. 17. Nemo occidetur vno teſte dicente teſtimoniū ⁊ eiuſdem. 19. Non ſtabit teſtis vnus contra aliquē. Uel alit̄ In ore duoꝝ ⁊c. Quaſi dicat. Hoc quod dico de aduentu meo ad vos ita eſt certū ſicut teſtimoniū duoꝝ vl̄ triū Sic ergo ordo iudicij erit. Sed ſeueritatē ſententie cōminatur dicens: Predixi enī ⁊c. Ubi primo inſinuat ordinem iudiciariū quo eſt procedendū. in quo exigit vt ꝑcedat trina ammonitio: ⁊ quātū ad hoc dicit. predixi vobis vt preſens: bis quando ſcilicet eram vobiſcū ⁊ nunc abſens predico. vt ſic ter ammoneat. predico inq̄ his q̄ ante peccauerunt ⁊ omnibus alijs. Quaſi dicat. omnes moneo. Secundo premiſſa monitione cōminatur ſententiam Unde dicit. Quoniam ſi venero non parcā iterum Quaſi dicat. Illis qui peccauerunt peperci prima vice. ſed ſi iterum peccauerint. vel ſi non egerint penitentiam non parcam eis iterum. Et hoc iuſte fit. quia ille cui ſemel remittitur ⁊ iterū peccat. ſi remitteretur ſibi creſceret in malicia ⁊ efficeretur inſolens. Et ideo dicit ſapiens ꝓuerbioꝝ. 13. Qui ꝑcit virge odit filiū ſuuꝫ ⁊c. Ex hoc ergo ordinatū eſt in eccleſia vt precedat trina monitio anteq̄ quis ſententiā excōmunicationis fulminet. quia cōtingit ꝙ aliqui licet ſint in peccatis ⁊ offendunt: tamen ex ſolo verbo ammonitionis corriguntur ⁊ ſatiſfaciunt. Et etiam a leuioribus ſemꝑ incipiendū eſt. ꝙ ſi ammōitione non ducitur ne magis inſoleſcat adhibenda eſt ſeueritas ſentētie Ecc. 8. Ex eo ꝙ nō ꝓfert cito ſētētia ⁊c. ¶ Conſequenter ne poſſunt calumniari de poteſtate apoſtoli oſtendit apoſtolus ſuā iudiciariā poteſtatē dicens. An experimentū ⁊c. Ubi tria facit. Primo oſtēdit ſe habere legationē ⁊ poteſtatē iudicandi a xp̄o. Secūdo oſtēdit virtutē xp̄i ibi. Qui in vobis non infirmat̄ ⁊c. Tertio oſtendit ꝙ virtus chriſti etiā ad alios deriuatur ibi. Nam ⁊ nos infirmi ſum⁹ in illo. Dicit ergo ſi venero nō parcā īmo ſeueriſſime iudicabo. ⁊ hoc bene poſſuꝫ. quia habeo auctoritatē chriſti in puniendo ⁊ remittendo. ſ̄. 2 Nam ſi quid donaui vobis ⁊c. ſ̄. 5. prouerb. 10. Legatione fungimur ⁊c. Et ideo dicit An experimentum ⁊c. Quaſi dicat Non eſt dubitandū de poteſtate mea. quia quicquid ego loquor vel proferēdo ſententias vel remittendo vel predicando: loquor a xp̄o. Exod. 4. Perge ergo ego ero in ore tuo. Lucc. 21. Ego dabo vobis os ⁊ ſapientiā ⁊c. Que ergo homo facit ex inſtinctu ſpiritusſancti dicitur ꝙ ſpiritusſanctus facit. ideo apoſtolus quia a chriſto mot⁹ hoc loquebatur: attribuit chriſto tāq̄ principali dicens. Qui in me loquitur xp̄s ⁊c. Sed ne dubitetur de poteſtate ⁊ virtute chriſti. ideo conſequent̄ apoſtolus oſtendit virtutem chriſti cuꝫ dicit. Qui in vobis ⁊c. Ubi primo oſtendit virtutem chriſti quantuꝫ ad ea q̄

in eis apparuerunt. Secundo quantũ ad ea que in chriſto ſunt ibi. Nam ⁊ ſi ⁊c. Dicit ergo habeo poteſtatẽ iudiciariam a chriſto qui in me loquitur qui magne virtutis eſt in vobis dando dona gratiarum: diſtributionẽ ſpiritus ⁊ alia multa que experti eſtis ⁊ non ſolum non infirmatur ſed potens eſt in vobis. quia potenter vos liberauit a peccato: potenter vos conuertit ad bonũ. pſ. Dominus fortis ⁊c. Sapient. 12. Subeſt tibi cum volueris poſſe. Et paulo ante Virtutẽ eñ oſtẽdis tu ⁊c. Et nõ ſolum potentia chriſti apparuit in vobis ſed etiã in ſeipſo ſcʒ inquantũ a morte crucis quã ſuſtinuit ex infirmitate humana quam aſſumpſit infirmatã in paupertate ſurrexit ⁊ viuit ex virtute dei que eſt eſt ipſe deus. Talis eñ erat illa ſuſceptio que deum hominẽ faceret ⁊ hominem deum. 1. corinth. 1. Quod infirmũ eſt dei fortius ẽ hominibus ⁊c. Vel ex virtute dei ſcilicet patris qui eſt etiã virtus chriſti. quia eadem eſt virtus patris ⁊ filij. Apocalipſ. 1. Fui mortuus ⁊c. Hec etiã virtus chriſti deriuatur ad nos. Naʒ ⁊ nos infirmi ⁊c. quaſi dicat Ad nos etiam pertinet illa virtus. quia ⁊ nos infirmi ſumus in illo id eſt ad intentionem illius inquantũ propter ipſuʒ multa patimur ⁊ mortificamus noſmetipſos ⁊ humiliamus nos. 1. corinth. 4. Nos infirmi propter chriſtum ⁊c. ſupra. 10. Preſentia corporis infirma. ⁊. 4. Semper mortificationem ⁊c. ⁊ ideo viuemus id eſt viuificabimur ex virtute dei in vobis iudicandis. Gal. 1. Qui ſuſcitauit ieſum chriſtum ⁊c. ⁊ eſt ſenſus. Nos ex virtute qua chriſtus viuit reſuſcitamur ⁊ illa virtute habemus etiã poteſtatem iudicandi in vobis. Vel viuemus ſimili beatitudine cum eo ⁊ hoc ex virtute dei: que quidem virtus dei eſt in vobis id eſt in conſcientijs veſtris.

Lectio ſecunda.

Voſmetipſos temptate ſi eſtis in fide ipſi vos probate. An nõ cognoſcitis voſmetipſos. quia chriſtus ieſus in vob eſt. Niſi forte reprobi eſtis. Spero autẽ ꝙ cognoſcitis. quia nos non ſumus reprobi. Oramus autẽ deum vt nihil mali faciatis. non vt nos probati parcamus: ſed vt vos quod bonum eſt faciatis. Nos auteʒ vt reprobi ſimus. non poſſumus eñ aliqd aduerſus veritatẽ: ſed pro veritate Gaudemus eñ quoniam nos infirmi ſumus. Vos autẽ potentes eſtis hoc ⁊ oramꝰ veſtrã cõſumationẽ. Ideo eniʒ hec abſens ſcribo. vt non preſens durius agam ſcõm poteſtatem quã dominus dedit mihi in edificationẽ et non in deſtructionẽ.

Poſt comminationeʒ ſeueri dei iudicij: ſubdit apoſtolꝰ ammonitionẽ ad preparationẽ vt iudiciũ ſeuerum nõ patiantur. Et primo ponit ipſam ammonitionẽ. Secundo rationẽ ammonitiõis aſſignat ibi. Ideo hec abſens ſcribo ⁊c. Circa primum duo facit. Primo ponit ammonitionem. Secundo excludit falſam ſuſpitionem ibi. Oramus autem ad deum ⁊c. Circa primum duo facit. Primo monet vt ſe examinent. Secundo innuit quid ꝑ huiuſmodi examinationem inuenire poſſint ibi. Aut nõ cognoſcitis ⁊c. Circa primum ſciendũ eſt ꝙ ille qui ſecure vult comparere in iudicio: debet ſe primo examinare de factis ſuis ⁊ ſic poterit ſcire verũ tute compareat Et ideo apoſtolus monet: vt antequã veniant ad iudicium quod erit in aduentu ſuo ad eos: examinẽt ſe dicens: Voſmetipſos examinate ⁊ cõſiderate actus veſtros. 1. theſſal. 5. Omnia probate: quod bonũ eſt tenete ⁊c. Monet auteʒ vt de duobus ſe examinent ſcilicʒ de fide. Unde dixit. Si eſtis in fide quã predicaui vobis ⁊ a me accepiſtis de domino ieſu chriſto an excideritis ab ea ⁊ ſitis prolapſi in aliam. Et hoc neceſſarium eſt. quia. 1. corinth. 11. dicit. Si noſmetipſos iudicaremꝰ, ⁊c. Jere. 2. Vide vias tuas ⁊c. Itẽ de operibꝰ. Unde dicit. Ipſi vos probate ſcilicet an ſitis in operibus bonis. ⁊ verum conſcientia remordeat vos: aliqd mali feciſſe. Et hoc vtile eſt. quia. 1 cor. 11. dicitur Probet autẽ ſeipſuʒ homo ⁊c. Gal. 6. Opus ſuuʒ probet vnuſquiſqʒ. ¶ Conſequenter cum dicit An non cognoſcitis ⁊c. Oſtendit quid per huiuſmodi examinationem inuenire poterunt Et primo quid inueniãt in ſeipſis. Secũdo quid inueniant in apoſtolo ibi. Spero autem ⁊c. In ſeipſis autẽ duo inuenire poterunt per examinationẽ. quia aut ſcient ſe tenere fidem ⁊ ſic inuenire poterunt ⁊ cognoſcere ꝙ chriſtus ſit in eis. ⁊ hoc eſt qḋ dicit An nõ cognoſcitis voſmetipſos: quia chriſtꝰ in vobis eſt. i. nunquid ſi examinaretis vos ſciretis vos habere fidem ⁊ cognoſceretis ꝙ chriſtus eſt in vobis. Quaſi dicat. Sic. quia vbi eſt fides chriſti ibi eſt chriſtus. Eph. 3 Habitare chriſtum per fidem. 1. corinth. 6. Neſcitis qa corpora veſtra templũ ⁊c. Aut ſcient ſe non tenere fideʒ ⁊ ſic inuenient ꝙ ſint reprobi. Et ideo dicit. Niſi forte reprobi eſtis id eſt vere inuenietis vos habere chriſtũ niſi forte dimiſeritis fidem ⁊ reprobi ſitis ab eo qḋ prius habuiſtis per fidem Jere. 15. Reliquiſti me: retrorſum abiſti. Jere. 6. Malicie eorũ non ſunt conſumpte argentuʒ reprobum ⁊c. Sed hic queſtio eſt litteralis de hoc quod dicit An non cognoſcitis ⁊c. Nam chriſtus in eis ſolum manet qui habent charitatẽ. vt dicit. 1. Johan. 4. Deus charitas eſt ⁊c. Si ergo cognoſcimus ꝙ chriſtus per fidem ſit in nobis. oportet ꝙ hoc ſit per fidem formatam Cognoſcẽtes ergo hoc modo chriſtum eſſe in nobis ſciemus nos habere charitateʒ qua informatur fides. quod qḋ eſt contra id Eccleſiaſ. 9. Nemo ſcit vtrum odio ⁊c. Reſpondeo dicenduʒ eſt ꝙ habitare chriſtum in nobis poteſt accipi dupliciter. Vel quantuʒ ad intellectũ Vel quantũ ad affectuʒ. Si quantũ ad intellectũ ſic ipſe habitat in nobis per fidem informẽ. Et hoc modo nihil ꝓhibet nos per certitudinem ſcire ꝙ chriſtꝰ habitet in nobis cum ſcimus nos tenere fidem: quam eccleſia catholica docet ⁊ tenet. Si vero quantum ad affectum ſic habitat chriſtus in nobis per fidem formatã ⁊ hoc modo nullus poteſt ſcire ꝙ chriſtꝰ habitet in nobis vel ꝙ habeamus charitatem niſi per reuelationem ⁊ ſpecialem gratiam alicui concedatur per certitudinem: per quandaʒ tamen coniecturã nihil prohibet nos ſcire poſſe ꝙ in charitate ſimus: quando ſcilicet quis inuenit ſe taliter paratum ⁊ diſpoſitum vt nullo modo propter aliquod tẽporale vellet aliquid facere contra chriſtum. 1. Johã. 3. Si cor noſtrũ nõ reprehenderit nos ⁊c. Patet ergo ꝙ apoſtolus loquitur quantũ ad primũ modum. Vel etiam loquitur de cognitione que eſt per coniecturam quandam vt dictum eſt. Argumentũ autem procedit quantũ ad ſecundum modum ⁊ de cognitione que eſt per certitudinem. Quid auteʒ in apoſtolo poſſint inuenire ſubdit dicens. Spero autem ⁊c. Nam quia iſti corinthij poſſent dicere Nos non ſumus reprobi: ſed ideo non tenemus documenta tua quia nõ ſunt recta ſed reprobãda. ⁊ ideo dicit. Quicquid ſit de vobis tamen ſpero ꝙ ex vita ⁊ doctrina noſtra quam oſtendi vobis cognoſcetis ꝙ non ſumus reprobi ⁊ non docuimus mala nec excluſi ſumus a poteſtate quam dicimꝰ nos habere. Eccleſiaſ. 19. Ex vi-

ſu cognoſcitur vir Matth. 7. A fructibus eoꝝ ⁊c. ¶ Conſequenter cum dicit Oramus autem ⁊c. Excludit ſuſpitionem. Cominatus enim fuerat eis iudicium ſeuerum cum oſtenderat poteſtatem ſuam in iudicando ⁊ indixerat examinationem: credens chriſtum in eis eſſe niſi ipſi eſſent reprobi. Sed tamen hoc dimittit ſub dubio vtruʒ ſit chriſtus in eis. Et quia iſti poſſent credere ⁊ ſuſpicari ꝙ apoſtolus gauderet de hoc ꝙ eſſent reprobi: vt ipſe in comparatione ad eos maior appareat: ⁊ vt in eis poſſet exercere ſeuerius iudicium. ideo apoſtolus hanc ſuſpicionem remouet hic. Primo per orationem quaʒ ꝓ eis ad deum dirigit. Secundo per gaudium quod de eis cõcepit ibi. Gaudemus enim ⁊c. Orat autem vt ipſi inueniantur innocentes. quia examinantur ex ſeueritate iudicij. Et ideo dicit. Oramus autem ſcilicet deũ vt vos nihil mali faciatis. Quaſi dicat. non credatis ꝙ velimus ꝙ ſitis reprobi. ſʒ oramus vt nihil ⁊c. Itẽ orat ꝙ ipſe appareat infirmus per quod excluditur appetitus excellentie apoſtoli in comparatione ad eos. Et ideo dicit. Non ſcilicet oramus vt probati pareamus id eſt nõ vt nos cõmẽdemur ꝓbati in cõparatiõe ad vos ſʒ magĩ vt vos qḋ bonũ eſt faciatiſ. Galathas. 6. Bonũ aũt faciẽtes ⁊c. pſ. Viriliter agite ⁊ confortetur cor veſtrũ. Nos autẽ vt reprobi ſimus amittendo poteſtatẽ puniendi ⁊ iudicandi. quia vbi non eſt culpa omnes ſumus pares ⁊ vnus non habet poteſtatẽ iudicandi ſuper alios. Magis ergo vult apoſtolꝰ vt ſint boni ꝗ̃ vt ſubiaceant poteſtati iudicij ſui Et ꝙ careat poteſtate iudicandi ſi boni ſint: oſtendit cuʒ dicit Non enim poſſumus ⁊c. Quaſi dicat. Nos non laboramus niſi pro veritate ⁊ pro ipſa ſtamus. Conſtat autem ꝙ ſi puniremus innocentes faceremus contra veritatem ⁊ contra iuſticiam. Vnde cum apoſtolus non poſſit facere contra veritatem ſed pro veritate id eſt pro iuſticia. manifeſtum eſt ꝙ non puniet innocentes. Notandum eſt ſcd̃m auguſtinum in gloſa ꝙ ad vitandum peccata: neceſſaria ſunt duo ſcilicet liberũ arbitrium ⁊ gratia dei. Si enim liberum arbitrium non eſſet neceſſariũ: nunquã darentur homini ꝓcepta nec prohibitiones nec exhortationes. Fruſtra etiam darentur pene. Gratia etiam eſt neceſſaria. quia niſi deus omnes regeret per gratiam ſuam non poſſet homo ſtare. Fruſtra etiã oraremꝰ ꝙ non inducat nos in temptationem. Et ideo apoſtolus oſtendens vtrũqꝫ eſſe neceſſariũ: ⁊ orat deum pro gratia obtinenda: ⁊ monet vt per liberum arbitrium recedant a malo ⁊ faciant bonum. Vnde dicit. Oramus quantuʒ ad primũ: Vt nihil mali faciatis quantum ad ſecundũ. ¶ Conſequenter cum dicit Gaudemꝰ ⁊c. Remouet falſam ſuſpicionem propter gaudium de bono ipſorum cõceptum. Et primo ponit gaudium quod de ipſorum innocentia concipit. Secũdo orationem quam pro ipſorũ perfectione emittit ibi. Hoc autem oramus veſtram ⁊c. Dicit ergo Oramus ꝙ vos ꝓbati pareatis ſed nos infirmi ⁊ hoc apparet ex affectu noſtro. quia gaudemus ꝙ ſcilicet aliqui ſint inter vos boni ⁊ innocẽtes ex quo ſubtrahitur nobis poteſtas iudicãdi ⁊ videmur infirmi. Et hoc eſt quod dicit Gaudemus quoniam nos infirmi ſumus id eſt non exercentes poteſtatem noſtram. Vos autem potentes id eſt ſic bene agentes ⁊ vitia vincentes ꝙ ſubtrahitis vos a poteſtate noſtra iudicandi. Cum enim aliquis male agit ſubdit ſe poteſtati iudicis. ſed bene faciendo repellit illam a ſe. Romanorũ. 13. Vis non timere poteſtatem. Benefac. ⁊c. 1. corinthioꝝ. 4. Nos infirmi vos fortes. De iſto gaudio dicitur Philip. 2. Gaudeo ⁊ congratulor vobis ⁊c. Et nõ ſolum de his gaudemus: ſed etiam ſuper hoc oramus veſtram conſumationem id eſt perfectionem. In rebus enim naturalibus videmus ꝙ quelibʒ res naturalis naturaliter tendit ad ſuam perfectionem: ad quam habet naturale deſiderium. Et ideo cuilibet rei datur virtus naturalis vt ad ſuaʒ ꝑfectionem naturalem poſſit peruenire. gratia autem datur homini a deo per quam homo perueniat ad ſuam vltimam ⁊ perfectam conſummationem id eſt beatitudinẽ ad quam habet naturale deſiderium. Vnde quando aliquis non tendit ad ſuam perfectionẽ: ſignũ eſt ꝙ nõ habeat ſatis de gratia dei Et ideo apoſtolus vt iſti poſſint in gratia creſcere orat vt perficiantur. ⁊ Philip. 1. Oro vt charitas veſtra ⁊c. Eph. 6. Vt poſſitis reſiſtere in die malo ⁊c. ¶ Cõſeq̃nter poſita ãmonitiõe cãʒ ãmonitiõis aſſignat dicẽs: Idõ hoc abſẽs ſcribo ⁊c. i. idõ abſẽs ſcribo vobis hoc monẽdo vos ne ſcʒ cogar aliquid facere cõtra voluntatẽ meam que eſt vt nihil dure agã cõtra vos niſi quatenus per vos cõpellar. Et ideo dicit. Vt nõ preſens vobis: durius agam contra vos ꝗ̃ velim vel ꝗ̃ vellitis. Cap. 11. Hos quidem tanꝗ̃ pater monens probaſti ⁊c. S. 10 Abſens confido in vobis. Rogo autem vos ne preſens audeam ⁊c. Sed quia corinthij poſſent dicere nunquid etiam ſi bene fecerimus: non poteris contra nos o apoſtole dure agere. ideo reſpondet dicens Non. quia non propono nec poſſum agere: niſi ſcd̃m ꝙ recepi a deo poteſtatem. deus autem dedit mihi hanc poteſtatem ſcilicet ligandi atqꝫ ſoluendi in edificationem nõ in deſtructionem id eſt vt vos edificemini ⁊ nõ vt deſtruamini. Et ſi dure vos corrigerem non edificarem ſed deſtruerem. S. 10. De poteſtate noſtra quã dedit nobis dominus ad edificationem ⁊c. Hanc autem poteſtatem dedit dominꝰ paulo Actuũ. 9. ⁊. 13. Segregate mihi barnabam ⁊ paulum ad opus ⁊c.

Lectio tertia.

De cetero fr̃es gaudete ꝑfcti eſtote: exhortamini: idipʒ ſapite: Pacẽ habete: ⁊ deꝰ pacis ⁊ dilectõis erit vobiſcũ Salutate inuicem in oſculo ſancto Salutãt vos omnes ſancti. Gratia domini noſtri ieſu chriſti ⁊ charitas dei ⁊ cõmunicatio ſancti ſpiritus ſit cũ omnibꝰ vobis Amen.

In precedentibus apoſtolus increpauit ſeductos a pſeudo: hic vero conſolatur perſiſtẽtes in fide ⁊ doctrina ſua Et primo ponit monitioneʒ. Secundo ſubdit ſalutationem ibi. Salutate in oſculo. ⁊c. Circa ꝑmum primo ponit monitionem. Secundo premium implete monitionis ibi. Et deus pacis ⁊c. Monet auteʒ ad tria. Primo qualiter ſe habeant in ſeipſis. Secundo qualiter ſe habeant ad proximos. Tertio qualiter debent eſſe omnes ad inuicem. In ſeipſis autem debent bona duo habere. Primo gaudium de bono habito ⁊ quantum ad hoc dicit. De cetero fratres qui conſtantes fuiſtis gaudete in his que ad ſeruicium dei facitis. Et hoc eſt neceſſarium ad hoc ꝙ ſitis iuſti ⁊ virtuoſi. quia nullus eſt virtuoſus ſeu iuſtus qui nõ gaudet iuſta ⁊ virtuoſa operatione. Et ideo dicitur in pſalmis. Iubilate deo omnis terra: ſeruite domino in leticia. Philipenſes. 4. Gaudete in domino ſemper. iterũ dico gaudete ⁊c. Et vere ſemper eſt gaudendum. quia gaudium conſeruat hominem in bono habitu. quia nullus poteſt eſſe diu in eo quod triſtat. Secundo debent habere boni in ſeipſis emulationem perfectionis. ⁊ quantum ad hoc dicit. Perfecti eſtote. id eſt ſemper tendatis ad profectum. Hebreorum ſexto. Quapropter intermittentes inchoationis chriſti ſermonem

ad perfectionem ꝛc. Non eſt autem hoc quod hic dicitur preceptum ſcꝫ ꝙ homo ſit perfectus: ſed hoc ꝙ ſemper tendat ad perfectionem: ⁊ hoc ē neceſſarium: qꝛ qui non ſtudet ad proficiendum ē in periculo deficiendi. Uidemus enim ꝙ niſi remiges conentur aſcendere: nauis ſemper deſcendit. Et ideo dicebat dominus. Marci. 6. Eſtote perfecti. ꝛc. Proximis autem ē impendenda exhortatio ad bona. Et quantum ad hoc dicit. Exhortamini. ꝛc. Eccl. 17. Unicuiqꝫ mandauit de ꝓximo. ꝛc. Ro. 12. Qui exhortatur in exhortando. Apoc. vlt. Qui audit dicat veni. Communia autem omnibus debent eſſe duo ſcilicet vt idem ſapiant. Et ideo dicit. Idem ſapite: ⁊ vt pacem habeant. Et ideo dicit. Pacem habete. Et hec duo ita ſe habent ꝙ vnum eſt exterius: aliud interiꝰ. Conſtat enim ꝙ corpora non poſſunt ſeruari ⁊ ordinari niſi membra ordinentur ad inuicem. Similiter nec eccleſia nec eccleſie membra niſi ordinentur ⁊ vniantur ad inuicem. Eſt autem duplex vnio neceſſaria ad membra eccleſie vnienda. Una ē interior vt ſcilicet idem ſapiant ꝑ fidem quantum ad intellectum idem credendo: ⁊ ꝑ amorem quantum ad affectum idem diligendo. Et ideo dicit. Idē ſapite. i. idem ſentiatis de fide ⁊ idem diligatis affectu charitatis: quia tunc ē vera ſapientia quādo operatio intellectus perficitur ⁊ conſumatur per quietatōeꝫ ⁊ delectationem affectus. Unde ſapientia dicitur quaſi ſapida ſcientia. Roma. 15. Ut ſic vnanimes vno ore honorificetis deum. ꝛc. ꝑmo Cor. ꝑmo. Idipſum dicatis ꝛc. Phil. 2. Idem ſapiatis ꝛc. Alia ē exterior ſcilꝫ pax. Et ideo dicit. Pacem habete inter vos. Heb. 12. Pacem ſequimini ꝛc. ps. Inquire pacem. 2. Theſ. 3. Ipſe deus pacis det vobis pacem ſempiternam in oīm loco. ¶ Conſequenter cum dicit. Et deus pacis ⁊ dilectionis erit vobiſcū ponit premium quod redditur implentibus monitionem predictam. Quaſi dicat. Si ſeruabitis pacem inter vos: deus pacis ⁊ dilectionis erit vobiſcum. ¶ Circa quod notandum ē ꝙ apud gentiles conſuetum erat ꝙ aliqui ex donis denominabant deos quia licet eſſet vnus deus tantū tamē ſingula dona ſua denomiābāt deos ex illis donis ſicut ex dono pacis denoīabant deuꝫ pacis. ⁊ ex dono ſalutis deū ſalutis. Huic vocabulo alludens apoſtolus dicit Deus pacis. ꝛc. nō ꝙ pax ſit vnus deus. ſicut illi dicebant. ſed ideo xp̄us dicitur deus pacis quia ē dator pacis ⁊ amator. Joh. 14. Pacem meā do vobis ꝛc. ꝑmo Cor. 14. Non ē deus diſſenſionis ſꝫ pacis. Roma. 5. Charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris ꝛc. Ipſe etiam ē auctor pacis. Joh. 16. In me pacem habebitis ꝛc. Ipſe in pace habitat. ps. In pace factus ē locus eius. ꝛc. Item non ſolum ē deus pacis ſed etiam dilectionis. Et ideo dicit. Deus pacis ⁊ dilectionis erit vobiſcum. ⁊ hoc ideo eſt quia qui ē in vera pace cordis ⁊ corporis ē in charitate ⁊ qui manet in charitate in deo manet ⁊ deus in eo. vt dicitur ꝑme Jo. 4. ⁊ quia homo nō meret̄ niſi per pacem ⁊ dilectionem. Joh. 14. Si quis diligit me. ꝛc. ¶ Conſequenter cum dicit. Salutate inuicem in oſculo ꝛc. Ponit ſalutationem ⁊ circa hoc primo indicit eis mutuā ſalutationem. Secundo ſalutat eos ex parte aliorum. ibi. Salutat vos ꝛc. Tertio ſalutat eos ex parte ſua ibi. Gratia dei ꝛc. Mutuam ſalutationem indicit faciendā per oſculum. Unde dicit. Salutate inuicem voſipſos in oſculo ſancto. Ubi notanduꝫ eſt ꝙ oſculum ē ſignum pacis Nam per os in quo datur oſculum homo reſpirat. Et ideo quādo homines dant ſibi mutua oſcula ſignum ē ꝙ vniunt ſpirituꝫ ſuum ad pacem. Eſt autem pax ſimulata ⁊ hec ē eorum qui loquuntur pacem cū proximo ſuo mala autem. ꝛc. vt dicitur in ps. Que quidem fit per oſculū fraudulentiā Prouerb. 27. Meliora ſunt verbera diligentis ꝛc. Eſt ⁊ pax mala ⁊ turpis quando ſcꝫ conueniunt ad malum faciendum. Sap. 14. In magno viuentes in ſciētie bello ꝛc. Et hec fit per oſculum libidinoſum. Prouer. 7. dicitur de mala muliere ꝙ apprehenſum deoſculatur iuuenē. ꝛc. Eſt et pax ſancta quā facit deus. Phil. vltimo. Et pax dei ꝗ exuperat ꝛc. ⁊ hec fit per oſculum ſanctum quia vnit ſpiritum ad ſanctitatem. Et de hoc oſculo dicitur hic. In oſculo ſancto. Et ex hoc inoleuit conſuetudo ꝙ fideles ⁊ ſancti viri in ſignum charitatis ⁊ vnionis ſe oſculātur Et datur pax in eccleſijs in oſculo ſancto. Ex parte autē aliorum ſalutat eos dicens: Salutant vos ſancti omnes quia omnes ſancti ⁊ fideles ſperant ⁊ deſiderant ac orationibus procurant ſalutem noſtram. Unde omnes fideles chriſti ad inuicem ſperant ⁊ deſiderant ſibi ſalutem. ps. Participem me fac deus. ꝛc. Ex parte autem ſua ſalutat eos apoſtolus dicens. Gratia domini noſtri. ꝛc. Ubi ſciendum eſt ꝙ duplex eſt modus appropriandi aliquid diuinis perſonis. Unus eſt eſſentialiter: alius cauſaliter. Eſſentialiter autem appropriatur diuinis perſonis ſicut patri potentia. quia ipe eſt potentia eſſencialit̄ inquantum eſt principium. Filio ſapientia inquantuꝫ ē verbum. Spiritui ſancto amor inquantum eſt bonitas. Hic vero apoſtolus nō appropriat iſta hoc modo ſcilicet per eſſentiam: qꝛ ſic omnia appropriarentur ſpiritui ſancto: ſed appropriat per cauſaꝫ. Et ideo cum gratia ſit donum quo dimittuntur nobis peccata. Roma. 3. Juſtificati gratis ꝛc. Et remiſſio peccatoruꝫ ſit nobis facta per filium qui carnem noſtram accipiens pro peccatis noſtris ſatiſfecit. Joh. ꝑmo. Gratia ⁊ veritas ꝛc. Propter hoc apoſtolus attribuit gratiam chriſto. Unde dic̄ Gratia domini noſtri. ꝛc. Charitas auteꝫ ē nobis neceſſaria quia oportet nos vniri deo. prime Joh. 4. Qui manet in charitate in deo manet. ꝛc. Et quia hoc eſt a deo patre inquantum ipe ſic dilexit mundum vt filium ſuū vnigenitum daret. vt dicitur Joh. 3. Roma. 5. Commēdat autem deus ſuam charitatem. Ideo ſibi vt principio iſtius charitatis attribuit charitatem cum dicit. Et charitas dei ſcilicet patris. Cōmunicatio vero diuinorum fit per ſpiritum ſanctum quia eſt diſtributor donorum ſpiritualium prime Cor. 12. Hec omnia operatur vnus atqꝫ idem ſpiritus. Et ideo ſpiritui ſancto attribuit communicationem cum dicit. Et communicatio ſpiritꝰ ſancti. Uel attribuit ſibi hoc. qꝛ ipſe eſt cōmunis alijs duabus perſonis. Sic ergo apoſtolus in ſalutatione ſua optat omnia neceſſaria cum dicit. Gratia domini noſtri ieſu chriſti ⁊ charitas dei ⁊ communicatio ſpiritus ſancti ſit ſemper cum omnibus vobis Amen ¶ Gratia xp̄i qua iuſtificamur ⁊ ſaluamur charitas dei patris qua ſibi vnimur: ⁊ communicatio ſpiritus ſancti diuina nobis dona diſtribuentis. Amen

¶ Explicit aurea expoſitio ſuper ſecunda epiſtola ad corinthios angelici doctoris ſancti Thome de aquino ordinis predicatorum.

Incipit mirabilis explanatio ſanctiſſimi doctoris Thome de aquino ordinis predicatorum ſuper epiſtolam ad Galathas.

Prologus

Vetera nouis ſuperuenientibus proijcietis. Leuitici. 26. Hec verba competũt preſenti epiſtole. In qua apoſtolus redarguit galathas qui intantũ ſeducti fuerunt a pſeudo vt ſimul ſeruarent legalia ꝛ euangeliũ qđ apl's īproperat eis in verbis pmiſſis dicens: Vetera nouis ſuperuenientibꝰ proijcietis. In quibꝰ verbis innuit dñs quadruplicem vetuſtatē. Prima vetuſtas ē erroris: de qua Eſa. 26. Vetus error abijt. ꝛ hec remota ē ꝑ nouitatē doctrine xp̄i. Mar. p̄mo. Que eſt hec noua doctrina. Secũda vetuſtas ē figure. de qua Heb. 8. Cõſumabo ſuper domũ dauid ꝛ ſuꝑ iuda teſtamentũ nouũ nõ ſecũdũ teſtm̃ qđ feci patribus eoꝝ. Ubi primo oſtendit p̄mũ teſtamentũ eſſe vetuſtũ ꝛ hoc renouari ꝑ nouitatem gratie ſeu veritatis p̄ſentie xp̄i. Jere. 31. Nouũ faciet dominus ſuper terrā ꝛc. Tertia eſt vetuſtas culpe. de qua p̄s. Quoniā tacui cõfitendo. ſ. peccata mea inueterauerunt ꝛc. ꝛ hec renouat̄ ꝑ nouitatē iuſticie. Ro. 6. In nouitate vite ambulemus ꝛc. Quarta eſt vetuſtas pene. Treñ. 3. Vetuſtam fecit pellem meā: ꝛ hec renouabitur per nouitatē glorie. de qua nouitate Eſa. vltimo. Ecce ego creo celũ nouum ꝛc̄. Apoc̄. 21. Dixit qui ſedebat in throno. Ecce noua facio omnia.

Capitulum primũ.

Paulus apoſtolus nõ ab hominibꝰ neq̃ ꝑ hominē: ſed per ieſum xp̄m ꝛ deũ patrem qui ſuſcitauit eum a mortuis: ꝛ qui mecũ ſunt omnes fratres eccleſijs galathie. Gr̄a vobis ꝛ pax a deo patre noſtro ꝛ dño ieſu xp̄o. qui dedit ſemetipſũ pro peccatis noſtris vt eriperet nos de preſenti ſeculo neq̃ ſcd̃m voluntatez dei et pr̄is: nr̄i cui ē gloria ī ſecula ſeculoꝝ Amen

Scribit ergo apoſtolus galathis hanc epiſtolam in qua oſtendit ꝙ veniente gratia noui teſtamẽti debet proijci vetus teſtamentum: ꝛ impleta veritate deſeratur figura quibus duabus ſcʒ gratia ꝛ veritate adeptis perueniat̄ ad veritatem iuſticie ꝛ glorie. Acquirunt̄ autez illa duo ſi obſeruantia legaliũ dimiſſa: obſeruantie euãgelij xp̄i feruenter inſiſtamus. Ordo autem huius epiſtole congruus ē vt poſt duas ep̄las ad Corinthios in quarũ prima agitur de ſacramentis eccleſie: in ſecũda de miniſtris horum ſacramentorũ neceſſarie ſequatur epiſtola ad galathas: in qua agitur de ceſſatione ſacramentoꝝ veteris teſtamenti. Diuiditur autem hec epiſtola in duas p̄tes. in ſalutationē ꝛ ep̄larem narrationem. ibi. Miror ꝙ ꝛc. In ſalutatione autem primo ponitur perſona ſalutantis Secũdo ponit̄ perſone ſalutate ibi Eccl'ijs galathie ꝛc. Tertio bonum optatum. ibi. Gratia vobis ꝛc. Circa primum primo ponitur perſona ſalutans principaliter que deſcribitur ex nomine ꝛ ex auctoritate. Ex nomine quidem cum dicit. Paulus quod congruit humilitati ſue: quia interpretatur humilis. Unde dicitur prime Coꝛ. 15. Ego ſum minimus apoſtoloꝝ. ꝛc. Item congruit officio ſuo. quia ſm̃ alium modum interpretatur os tube. in quo ſpecialiter eſt officium predicationis ſignificatũ Eſa. 58. Quaſi tuba exalta vocem tuam. ꝛc. Ex auctoritate autem deſcribitur cum dicitur apoſtolus. Ubi duo ponuntur. ſcʒ eius auctoritas ꝛ auctoritatis origo. Auctoritas quia apoſtolus qui miſſus. ¶ Sciendum ē autem ꝙ apoſtolus in quibuſdam epiſtolis ſcribit ſe ſeruũ oſtendens nomē humilitatis vt in epiſtola ad romanos In quibuſdam vero ſcribit ſe apoſtolum: oſtendens auctoritatem ſuam. Cuius ratio eſt. quia romani ſuperbi erant. ꝛ ideo apoſtolus vt inducat eos ad humilitatem ſcribit ſe ſeruum in exemplũ humilitatis. Galathis vero quia ſtulti erant ꝛ ſuperbi vt frãgat eos nominat ſe apoſtolum: ꝛ ideo hic ponit auctoritatem ſuam. Originē autem auctoritatis ſue deſcribit cum dicit: Non ab hominibus ꝛc. Et primo remouet originem extimatā. Secũdo aſſignat veram ibi. Sed per ieſum chriſtum ꝛc. Origo autem extimata erat quia intãtũ galathe ſeducti erãt a pſeudo ꝙ crederent apoſtolum non eſſe eiuſdem auctoritatis: qua alij apoſtoli erant: quia nõ fuit doctꝰ a chriſto vel conuerſatus cum eo ſed eſſet miſſus ab eis quaſi miniſter eorum. Opinionem ergo iſtam remouet cum dicit. Non ab hominibus ꝛc. Quidam enim mittebantur a toto collegio apoſtolorum ꝛ diſcipulorũ. Et ideo oſtē dens ſe nõ eſſe ab eis miſſum dicit. Non ab hominibus Quidam enim mittebantur ab aliquo apoſtolorum ſpeciali: ſicut paulus aliquando mittebat lucam ꝛ titum. Et ideo oſtendens ꝙ nec ſic miſſus ſit dicit. Neq̃ ꝑ hominem id eſt per aliquem apoſtolorum in ſpeciali: ſʒ per ſpiritum ſanctũ qui dicit Act̄. 13. Segregate mihi ꝛc. Cauſa autem originis huius veritatis vera eſt chriſtus ieſus. Et ideo dicit. Sed per ieſum chriſtum ꝛ deuʒ patrem. Hec autem diſtinctio cuʒ dicit Per ieſum chriſtũ ꝛ deum patrem poteſt accipi vel quantum ad perſonam patris et perſonam filij. Et tunc alius eſt in perſona deus pater ꝛ alius ieſus chriſtus. Ab vtroq̃ autem miſſus eſt beatus paulus ad predicandum ꝛ a tota trinitate quia inſeparabilia ſunt opera trinitatis. Non fit autem mentio de perſona ſpiritus ſancti. quia cum ſit vnio ꝛ nexus duorum: poſitis perſonis duabus ſcilicet patris ꝛ filij: intelligitur etiam ſpiritus ſanctus. Vel poteſt ſumi diſtinctio predicta quantum ad naturam aſſumptam ſcʒ humanam: quia ſecũdũ naturam diuinā non eſt diſtictio inter deum patrem ꝛ ieſum chriſtum. Et tunc miſſus eſt paulus per deum patrem ſicut per auctorē ꝛ per ieſum chriſtum ſicut per miniſtrum. Romañ. 15. Dico ieſum chriſtum miniſtrum fuiſſe. ꝛc. Quia vero galathe derogabant apoſtolo ꝙ non fuiſſet conuerſatus cum chriſto ſicut alij: nec miſſus ab eo. Ideo in hoc ſpecialiter magnificat ſe: quia illi fuerunt miſſi per chriſtum adhuc viuentem in carne mortali. Ipſe vero a chriſto iam glorificato miſſus eſt. Ideo dicit. Qui ſcilicet deus pater ſuſcitauit eum ſcilicet iheſum chriſtum inquantum hominem a mortuis. Quaſi dicat. Apoſtolus ſum nõ ab hominibus ſcilicet collegio apoſtolorum nec per hominem. ſcilicet chriſtum in mortali carne viuentem: ſed ſum apoſtolus per xp̄m iam ſuſcitatũ ꝛ glorificatum. Roma. 6. Xp̄s reſurgens a mortuis ꝛc. Et quia preſens vita ſignificatur per ſiniſtram: futura vero per dexteram: inquantum iſta eſt celeſtis ꝛ ſpiritualis. illa vero temporalis. idō petrꝰ qui vocatus fuit a xp̄o adhuc ī carne mortali poſito ponit̄ ī bulla pape ī ſiniſtra p̄te. paulus vero qui vocatus fuit a xp̄o iam glorificato ponitur in parte dextra.

¶ Conſequenter cum dicit. Et qui mecum ſunt ꝛc. Ponuntur perſone adiuncte ſalutãtes quas deſcribit a dul

ci familiaritate: quia mecum ſunt ſcꝫ ad ſolatium ⁊ adiu torium. Prouerb. 18. Frater qui iuuatur a fratre. ⁊c. pſ. Ecce ꝙ bonū. ⁊c. Item ab inſeparabili charitate cum dicit. Fratres. Jo. 13. In hoc cognoſcent omnes. ⁊c. Item ab vniuerſalitate cum dicit. Oēs quod ideo addit: quia iſti forte erant intantū ſeducti ꝙ dictum paulū nō repu tarent. Et ideo dicit. Omnes qui mecum ſunt: vt oſten dat eos teſtes eſſe veritatis ſue: ⁊ facile intelligant ſe er rare dum ab omnibus reprehendunt̄. 2. Cor. 2. Suffi cit enim ꝙ eiuſmodi eſt obiurgatio hec que fit a plibus. ⁊c. Perſonas autē ſalutatas ponit cum dicit. Eccleſie galathie. ⁊c. Ubi ſciendū ꝙ ſicut in glo. tāgit̄. Brēnus dux ſenonum olim congregato exercitu intrauit italiam qua pertranſita venit in greciam ante tempus alexandri magni: vbi cum eſſent aliqui de gente ſua remanētes in vna parte grecie miſcuerunt ſe grecis: vnde illa prouin cia gallogrecia dicta ē. Deinde illi galathe ſunt appella ti quaſi albi. Et licet greci ſint acuti ingenij: tamē illi ga lathe ſtulti erant ⁊ inſtabiles ⁊ ad intelligēdū tardiores ſicut ⁊ indociles galli vnde originē traxerunt. Et ideo ita dicit eis. O inſenſati galathe. ⁊c. Iſtis ergo ſcribit epiſtolam hanc. ⁊ iſti ſunt perſone ſalutate. ¶ Cōſequē ter cum dicit. Gratia vobis. ⁊c. Ponit bona que eis op tat. Et primo ponit ipſa bona optata. Secundo ipſorꝫ bonorum auctorem. ibi. A deo patre. ⁊c. Bona autem que eis optat ſunt duo in quibus omnia bona ſpiritua lia includuntur. Primū eſt gratia: que ē principiū vite ſpiritualis cui in glo. aſcribit̄ remiſſio peccatorum que ē primū in vita ſpirituali. Nullus enim pōt eſſe in vera vi ta ſpirituali: niſi prius moriatur peccato. Secundum ē pax que ē quietatio mentis in fine que in glo. dicitur eē reconciliatio ad deum: ⁊ ſic dum optat principiuꝫ ⁊ finē omnium bonorū ſpiritualium includit apoſtolus tanꝙ inter duo extrema deſiderium omnis boni eis proueniē dum. pſ. Gratiam ⁊ gloriam dabit dominus. 2. Cor. vlti. Gratia domini noſtri. ⁊c. Bonorū autem ipſorum auctor eſt deus pater. ⁊ ideo dicit. A deo patre ⁊c. Ubi primo ponitur bonorum cauſa. Secundo cauſandi mo dus ibi. Qui dedit. Tertio gratiarūactio ꝓ ipſis bonis ibi. Cui eſt honor ⁊c. Cauſa autem ⁊ auctoritas bonorū ē deus pater tanꝙ actor inquantum deus: ⁊ tota trini tas que dicitur deus omnium per creationem. Sap. 14 Tu autem pater gubernas. ⁊c. Et ideo dicit. A deo pa tre. Item actor eſt dominus ieſus chriſtus ſicut miniſter. Et hoc inquantum homo. Roma. 15. Dico ieſum xp̄m miniſtrum. ⁊c. Et ꝙ per xp̄m ſit nobis gratia patet Jo. pmo. Gratia ⁊ veritas ꝑ ieſum xp̄m facta eſt. Et Ro. 5. Juſtificati gratis ⁊c. Pax etiā ē nobis ꝑ ip̄m. Joh. 14. Pacem meā do vobis. ⁊c. Modus aūt cauſandi hmōi bona ponit̄ cū dicit. Qui tradidit. ⁊c. Ubi primo ponit̄ cā efficiens q̄ ē mors xp̄i. Et quātū ad hoc dicit. Qui de dit ſemetip̄m ⁊c. Quaſi dicat. Jō xp̄s ē auctor grē ⁊ pa cis q: ip̄i morti dedit ſe ⁊ ſuſtinuit crucē. vnde ip̄a mors xp̄i eſt cauſa efficiens gratie. Roma. 5. Juſtificati gra tis ⁊c. Et Col. pmo. Pacificans que in celis ⁊c. Et dicē primo. Qui dedit ⁊c. i. ſponte ſe obtulit. Ephe. 5. Dile xit nos chriſtus ⁊ tradidit ⁊c. Heb. 2. Pro omnibꝰ no bis guſtaret mortem. Tyt. 2. Qui dedit ſemetip̄m. ⁊c. Ex quo manifeſte apoſtolus arguit cōtra eos ꝙ ſi mors xp̄i eſt ſufficiens cauſa ſalutis noſtre: ⁊ in ſacramētis no ui teſtamenti que efficaciam habent ex paſſione chriſti confert̄ gr̄a ꝙ ſupfluum ē ſimul cū nouo teſtamento ſer uari legalia in quibꝰ gratia non confertur nec ſalus acq̄ ritur: quia neminē ad pfectū adduxit lex vt dicit̄ Heb. 7 Secundo ponit̄ finis ⁊ vtilitas ipſorum bonorꝫ que ē cā finalis: ⁊ eſt duplex. Unus ē vt liberemur a peccatis p̄ teritis: ⁊ quantū ad hoc dicit. Pro peccatis nr̄is ſcꝫ pre teritis delendis ⁊ expiandis quod eſt initium nr̄e ſalua tionis. Apoc. pmo. Dilexit nos ⁊c. Alius finis ē vt libe raret nos a ptāte mortis: ⁊ quantū ad hoc dicit. Ut eri peret nos de p̄ſenti ⁊c. Col. pmo. Eripuit nos a ptāte. ⁊c. Et ponit tria ſcꝫ vt eriperet inquit de preſenti. ⁊ ſecu lo: ⁊ neq̄. Ut eriperet trahēdo nos ad eterna per deſide rium ⁊ ſpem. De ſeculo id eſt de conformitate huiꝰ mun di qui nos allicit vt non ei conformemur. Ro. 12. Noli te conformari huic ſeculo ⁊c. Nec reducens nos ad ve ritatem iuſticie. Et dicitur ſeculuꝫ nequā nō propter ſui naturam: cū bonum ſit creatum a deo: ſed propter mala que in eo fiunt. ſicut illud Ephe. 5. Dies mali ſunt. ⁊c. Et Geñ. 47. dixit iacob. Dies peregrinatiōis vite mee 130. annorum ſunt parui ⁊ mali ⁊c. Et licet hec ſint no bis per chriſtum: non tamen excluditur deus pater. Et ideo ponitur tertio acceptatio diuine voluntatis. Unde dicit ſm voluntatem dei ⁊ patris. Patris inꝙ chriſti ꝑ naturam qua ab eterno procedit vt verbum. pſ. Ego ho die genui te. Joh. pmo. In principio erat verbum. ⁊c. Item patris nr̄i per adoptioneꝫ. Jo. pmo. Dedit eis po teſtatem ⁊c. Primo mō li deꝰ pater accipit̄ pro ſola per ſona patris. Secundo modo pro tota trinitate. Et quia a deo patre noſtro ſcꝫ a tota trinitate: hec omnia proue niunt nobis per xp̄m. Ideo ipſi ſcꝫ toti trinitati gloria in ſe: honor alijs ſit vel eſt in ſecula ſeculorum. id eſt ſem per. Amen eſt nota confirmationis. Habes ergo ī ſum ma in ſalutatione predicta auctoritatem apoſtoli qua eo rum ſuperbiam frangit. Uirtutem gratie qua eos ad ob ſeruantiam euangelij prouocat: ⁊ inſufficientiam lega lium vt ab eis eos reuocet.

Lectio ſecunda.

Miror ꝙ ſic tam cito transferimini ab eo qui vos vocauit in gratiā xp̄i in aliud euāgeliū qđ nō eſt aliud niſi ſunt aliqui qui vos conturbāt ⁊ volūt con uertere euangelium xp̄i. Sed licet nos aut angelus de celo euāgelizet vobis p̄terꝙ qđ euangelizauimus vobis anathema ſit. Si cut prediximus ⁊ nunc iterū dico ſi q̄s vo bis euangelizauerit preter id qđ accepiſtis anathema ſit. Modo enim hominibus ſua deo an deo? An quero hominibus placere? ſi adhuc hominibus placerem: chriſti ſer uus non eſſem.

In ſupiorībꝰ ꝓceſſit ſalutatio: ſequit̄ in ſequētibꝰ ep̄lar̄ narratio. In qua arguit apoſtolus eorꝫ errorem. Secun do monet eos ad correctionem. 5. cap. ibi. State ergo. ⁊c. Errorem autem eorum arguit dupliciter: ⁊ per aucto ritatem euangelici documenti: ⁊ per rationē veteris te ſtamenti. 3. cap. ibi. O inſenſati. ⁊c. Arguit autem er rorem ipſorum oſtendendo auctoritatem euangelice do ctrine. Primo oſtendendo ipſorum leuitatem quantum ad leuem dimiſſionem euangelice doctrine. Scđo com mendando auctoritatē ipſius doctrine euangelice: vt ſic quāto dignius eſt qđ dimittunt: tanto eorum error appa reat maior ibi. Notum enim vobis facio ⁊c. Circa pmū duo facit. Pr̄o em̄ exaggerat culpā. Scđo infligit pe nam ibi. Sed licet nos. ⁊c. Culpā autē exaggerat ⁊ ſe ductorum ⁊ ſeducentium. ibi. Niſi ſint. ⁊c. Circa pmuꝫ tria facit. Primo enim aggrauat culpam ſeductorum ex

animi leuitate. Vñ dic̄ miroꝛ. Quaſi dicat cū ſciatis tot
bona que dicta ſunt prouenire vobis per chriſtum et ꝙ
cum fueritis ita bene inſtructi per me: tamē ſic. id eſt in=
tantum ⁊ tam vehementer vt videamini iam obliti tam
cito id eſt in tam breui tempore tranſferimini vt alludat
noī. Galathia enim tranſlatio dicitur quaſi dicat. Vos
eſtis galathe qꝛ tā cito tranſferimini. Eccleſia. 19. Qui
cito credit leuis ē corde. Secūdo aggrauat eoꝝ culpā
ex eo qꝺ dimiſerunt. Si enī ratio recedit ⁊ tranſfert a ma
lo commendabilis eſt ⁊ bene facit: ſed quando recedit a
bono tunc eſt culpabilis. Et ſic iſti a bono tranſlati erāt
⁊ ideo dicit eis. Et ſi mirandū ſit ꝙ tam cito ⁊ ſic tranſ
ferimini: addit tamē materiam admirationis ꝙ tranſfe=
rimini ab eo ſcꝫ a deo ⁊ a fide eius qui vos vocauit ī gra
tiam xp̄i id ē in participationē eterni boni quā habemus
per xp̄m. 1. Pet. 2. Gratias agentes deo qui vos voca=
uit in ammirabile lumen ſuum. Itē. 2. Pet. 2. Melius
erat eis viam veritatis nō agnoſcere ꝙ. ⁊c. Secūdo ag=
grauat eoꝝ culpā ex eo ad qꝺ conuerſi ſunt: qꝛ non ſūt cō
uerſi ad bonū ſed ad malum. Unde dicit. In aliud euan=
gelium. id eſt veteris legis que annūciatio bona ē inꝙ=
tum annūciat quedā bona ſcꝫ tēporalia ⁊ carnalia. Eſa.
ꝓmo. Si volueritis ⁊ audieritis me ⁊c. Sed tamē nō ē
perfecta ⁊ ſimpliciter ſicut euangeliū qꝛ nō annunciat ꝑ
fecta ⁊ maxima bona: ſed parua ⁊ minima. Sed lex no=
ua ē perfecte ⁊ ſimpliciter euangeliū id ē bona annūcia=
tio quia annūciat maxima bona ſcꝫ celeſtia ſpūalia ⁊ eter
na. Et licet ſit aliud euangeliū ſecundū traditionē pſeu=
do: tamen ſꝫm meā predicationē non. Eſt enī aliud in ꝓ
miſſis ſed nō eſt aliud in figura: quia idē continet in ve=
teri teſtamento ⁊ in nouo. In veteri quidē vt in figura: ī
nouo vero vt in re ⁊ expreſſe. Et ſic ē aliud euangelium
quantū ad ea que exterius apparent: ſed quantū ad ea q̄
interius ſunt ⁊ continent nō eſt aliud: licet aūt nō ſit ali
ud in ſe tamē poteſt eē aliud ex culpa aliorum ſcꝫ ſeducē
tium. Et ideo eoꝝ culpam exaggerās dicit. Niſi ſint ali=
qui ſcꝫ ſeductores qui vos cōturbant. i. puritatē ſenſus
veſtri: qua imbuti fuiſtis per fidei veritatē obfuſcant qꝛ
licet idem cōtineatur ꝙtum ad interiorē intellectū ꝑ ve
tus ⁊ nouū teſtamentū vt dictum ē: tamē ſi poſt ſuſcepti
onem noui teſtamenti reiterat vetus. videtur oſtendi ꝙ
nouū nō ſit perfectū ⁊ ꝙ illud ſit aliud ab iſto. Et iō dicit
Qꝺ nō eſt aliud niſi ſunt ⁊c. qꝛ iſti pſeudo poſt fidei euā
gelice ſuſceptionē cogebāt eos circūcidi. oſtendentes ꝑ
hoc ꝙ circūciſio eſt aliquid aliud ꝙ baptiſmus ⁊ efficit
aliquid qꝺ baptiſmus nō pōt efficere. ⁊ ideo iſti contur=
bant vos infra. 5. Utinā abſcindant qui vos conturbāt.
⁊c. Et vere cōturbant qꝛ volunt cōuertere euangeliū xp̄i
id eſt veritatem euangelice doctrine in figurā legis qꝺ ē
abſurdum ⁊ turbatio maxima. In illud enim debet ali=
quid conuerti ad qꝺ ordinat. Nouū autem teſtamentuꝫ
⁊ euangelium xp̄i non ordinatur ad vetꝰ ſed potius ecō=
uerſo lex vetus ordinat ad legē nouam ſicut figura ad ve
ritatem. Et ideo figura cōuerti debet ad veritatē: ⁊ lex
vetus in euangeliū xp̄i: non autem veritas in figurā ne=
qꝫ euangelium xp̄i in legeꝫ veterem: qꝺ patet ex ip̄o vſu
loquendi. Nō enim dicimus ꝙ homo ſit ſimilis imagini
hominis. ſed potius ecōuerſo imago ē ſimilis homini.
Iere. 15. Ip̄i cōuertent ad te ⁊c. ⁊ Leuit. 26. Nouis ſu=
peruenientibus. ⁊c. ¶ Conſequenter poſt exaggeratiōꝫ
culpe ponitur inflictio pene cuꝫ dicit. Sed licet. ⁊c. Et
circa hoc duo facit. Primo ꝓmulgat ſententiā. Secun
do rōnem ſententie aſſignat ibi. Modo enim hominibꝰ
⁊c. Circa primum duo facit. Primo oſtendit auctorita=
tem ſue ſentētie. Scđo profert eā ibi. Sicut predixi ⁊c.
Oſtendit autē auctoritatem ſue ſentētie multā eē ꝙ nō
ſolū in peruerſores ⁊ in ſeductores ſubditos: ſed etiā in
pares: ſicut ſunt alij apoſtoli ⁊ etiam in ſuperiores ſicut
ſunt angeli ſi huius criminis. ſ. cōuerſionis euangelij ī
veterem legē rei eſſent efficaciā haberet. Et ideo dicit.
Quia noſtre ſentētie auctoritas quā ego ꝓmulgo que
eſt excōmunicatio nō ſolum in illos qui talia intendunt
efficaciam habet ſꝫ licet nos ſcꝫ apoſtoli aut angelus bo
nus vel malus de celo veniens euangelizet preter ꝙ qꝺ
euangelizatū eſt a nobis: anathema ſit. i. reus erit huius
ſententie quā promulgamus. ¶ Ad euidentiam autē di
ctorum tria inquirere oportet. Priō quid ſignificat hoc
nomen anathema. Circa quod ſciendū eſt ꝙ anathema
eſt nomen grecū ⁊ componitur ab ana qꝺ eſt ſurſū ⁊ the=
ſis poſitio quaſi ſurſū poſitio. Et eſt ortum ex quadā an=
tiqua conſuetudine. Antiqui enim quādo pugnabant ca
piebant aliquando aliquam predam ab hoſtibus quā no
lebant cōuertere in vſum ꝓpriū ſed ſuſpendebāt illam ī
templis vel in aliquo publico loco ciuitatis: quaſi ſepa=
ratam a cōmuni vſu hominum ⁊ omne tale ſic ſuſpenſuꝫ
nominabant greci anathema: ⁊ ex hoc inoleuit conſue=
tudo ꝙ omne illud quod excludebatur ab vſu commu=
ni diceretur anathematizatum. Unde dicitur Ioſue. 6.
de Iericho ⁊ omnia que in ea ſunt. Q̄ Ioſue mox ana=
thematizauit ea. Et ideo etiam hoc in eccleſia inole=
uit vt illi qui excluduntur a communi ſocietate eccleſie:
⁊ a participatione ſacramentorum eccleſie dicantur ana
thematizati. ¶ Secundo inquirenda eſt ratio eoruꝫ que
dicit. Licet nos aut angelus. ⁊c. Ubi ſciendum eſt ꝙ
eſt triplex doctrina. Prima eſt philoſophorum: qui ex
ductu rationis proprie in cognitionem ſue doctrine deue
nerunt. Quedam alia doctrina eſt que eſt tradita ꝑ an=
gelos ſicut lex vetus. Lex enim non eſt allata volunta=
te humana ſic̄ dicitur ad Gala. 3. Sed per angelos ī ma
nu mediatoris vt dicitur infra. 3. Quedam vero doctri=
na tradita eſt a deo immediate ſicut doctrina euangelij
Ioh. primo. Deum nemo vidit vnꝙ. ⁊c. Heb. primo.
Nouiſſime diebus iſtis loquutus eſt nobis in filio. Et
poſt. Que cum initium accepiſſet. ⁊c. doctrina ergo que
tradilur per hominem poteſt mutari ⁊ reuocari ꝑ alium
hominem qui melius nouit ſicut vnus philoſophus re=
probat dicta alterius. Item per angelum qui perſpicaci
us videt veritatem. Doctrina etiam que traditur ꝑ an=
gelum poſſet forte remoueri per alium angelum ſuperio
rem ſeu per deum. Sed doctrina que immediate a deo
traditur non poteſt neqꝫ per hominem neqꝫ per angeluꝫ
irritari. Et ideo ſi contingat ꝙ homo vel angelus dice=
ret contrarium illi que per deum tradita eſt dictum ſuū
non eſt cōtra doctrinam vt per hoc irritetur ⁊ repellatur
ſed potius doctrina eſt contra euꝫ quia ipſe qui dicit de
bet excludi ⁊ repelli a communione illius doctrine. Et
ideo dicit apoſtolus ꝙ dignitas doctrine euāgelice que
eſt immediate a deo tradita eſt tante dignitatis ꝙ ſiue
homo ſiue angelus euangelizet aliud preter id quod in
ea euangelizatum eſt ē anathema. id eſt abijciendus et
repellendus eſt. ¶ Tertio ſoluere oportet obiectiones q̄
circa hoc occurrunt. Quorum vna eſt cum par in pareꝫ
non habeat imperium. ⁊ multomagis non habeat in ſu=
periorem: videtur ꝙ apoſtolus nō potuit excōicare apo
ſtolos qui erant ſibi pares ⁊ angelos qui ſunt ſuperiores
Mat. 11. Qui minor eſt in regno celorum maior eſt illo
Non eſt ergo anathema per hoc. Ad hoc dicendum ē ꝙ
apoſtolus ꝓtulit hanc ſentētiaꝫ non propria auctoritate
ſed auctoritate euangelice doctrine cuius miniſter erat:
cuius doctrine auctoritas habet vt quicunqꝫ contra il=
lam dicunt excludendi ⁊ repellendi ſint. Ioh. 10. Ser=
mo quē locutꝰ ſuꝫ ille iudicabit eū in nouiſſimo die. ⁊c.

¶ Alia queſtio eſt q2 ipſe dicit preterq̄ quod euangeli-
zatum eſt. Ergo non debet aliquis docere neq3 predica
re niſi quod ſcribitur in epiſtolis ⁊ in euangelio. S3 hoc
eſt falſum. quia primo Theſ. 3. dicitur. Ut compleam⁹
ea que deſunt fidei noſtre ⁊c. Reſpondeo dicendum ē ꝙ
nihil aliud euangelizandum eſt q̄ illud qꝺ continetur
in euangelijs ⁊ in epiſtolis ⁊ in ſacra ſcriptura implicite
vel explicite. Nam ſacra ſcriptura et euangelium euan-
gelizat eſſe credendu3 chriſto explicite. Unde quicquid
continet̄ in eis implicite que faciunt ad doctrinā eius ⁊
ad fidem chriſti euangelizari ⁊ doceri poteſt. Et ideo cū
dicit. Preter id ⁊c. id eſt oīno alienu3 addendo. Apoc.
vltimo. Si quis appoſuerit ad hec aut addiderit omnio
alienū apponat de⁹ ſuꝑ illū plagas ſcriptas in libro iſto
Et Deut. 4. Nō addetis quicq̄ ⁊c. ſc3 contrarium ſeu
alienū nec minuetis; ⁊c. ¶ Conſequenter cum dicit. Si-
cut predixi ⁊c. Sententiā ſuam ꝓfert in malo dicēs Si
cut predixi de angelis ⁊ apoſtolis: idem dico de ſeducto
ribus: ſi quis ſeductor euangelizauerit preter id qꝺ acce
piſtis a me: anathema ſit id eſt excōicatus. Et hec ē ſen-
tentia quā profert. Sed nunquid ex hoc ſunt excōmuni
cati omnes heretici videtur ꝙ non: quia dicitur Tyt. 3.
Hereticum hominē poſt primā ⁊ ſecundā correctionem
deuita. ⁊c. Reſpondeo dicendu3 eſt ꝙ hereticus poteſt
dici aliquis vel quia ſimpliciter errat ex ignorantia: ⁊ ex
hoc nō eſt excōmunicatus. Uel quia errat ex pertinacia
⁊ alios nititur peruertere: ⁊ tunc incurrit in canonē late
ſententie. Utrū autē ex tunc his verbis ſniam in hereti
cos protulerit dubium eſt. Cum tamē ſententia iam la-
ta ſit contra hereticos in concilijs. Poteſt tamen dici ꝙ
forte hic oſtendunt̄ excōmunicatione digni. ¶ Cōſequē-
ter cum dicit. Non enim hominibus ⁊c. oſtendit rōnem
ſententie. Ubi primo ponit rōnem ipſius ſentētie. Secū
do manifeſtat hic ꝓpoſitū ibi. An quero ⁊c. Poſſet em̄
aliquis dicere. Quare ſic excōmunicas. Forte aliq̄ ſūt
amici vel alicuius auctoritatis. Non ergo ſic faciendum
eſt. Ideo reſpondēs apoſtolus dicit. Immo ſic faciēdu3
eſt: quia ea que modo dico non ſunt ad fauorem hominū
ſed vt placeam deo: ⁊ hoc eſt quod dicit. Non eni. id eſt
poſt cōuerſionē. Uel in iſta epl̄a. Suadeo hominibus id
eſt tendit ad hoc appetitus meus vt placeā hominibus
an deo? Quaſi dicat. Hec que facio ideo facio vt cōpla-
ceam ſoli deo. 1. Theſ. 2. Loquimur nō quaſi homini-
bus placentes ſed deo ⁊c. Nec etiam loquimur auctori
tate hominū ſed diuina. Q̄ aūt nō intendā placere ho-
minibus p3 ex intentione ⁊ ex ꝓpoſito meo. Nā ego nō
quero hominibus placere id eſt non eſt intentionis mee
homines conuertere vt placeam hominibus tm̄: ſed ꝓ-
pter honorem dei. Et hoc patet: quia ſi adhuc intēderē
placere hominibus vt olim placui: nō eſſe3 ſeruus chri-
ſti. Cuius ratio eſt quia hec ſunt contraria. Ita dūtaxat
vt ſc3 velim placere hominibus propter homines nō re
ferendo illud in deum. Si enim ideo intendam aliquan
do placere hominibus vt eos traham ad deum nō pecco
Sed ſi primo modo non ſum ſeruus chriſti. Eſa. 28. Co
anguſtatum eſt ſtratum ita vt alter decidat. ⁊c. Mat. 6
Nemo poteſt duob⁹ dominis ſeruire ⁊c. ps. Confuſi ſūt
qui hoībus placent.

Lectio tertia.

Notum eni vobis facio fratres euā-
geliū quod euangelizatu3 eſt a me:
quia nō eſt ſcdm̄ hominē. Neq3 em̄
ego ab homine accepi illud neq3 didici ſed
per reuelationem ieſu chriſti. Audiſtis enī
conuerſationē meam aliquādo in iudaiſmo
quoniā ſupra modum perſequebar eccl̄iam
dei ⁊ expugnabam illā ⁊ proficiebā in iuda
iſmo ſupra multos coetaneos meos ī gene-
re meo: abundantius emulator exiſtens pa
ternarum mearū traditionū.

Supra apoſtolus redarguit galathas de leuitate animi
eo ꝙ ſic cito dimiſerant doctrinam euangelij: hic vero
ipſius euangelice doctrine dignitatem oſtendit. Et circa
hoc duo facit. Quia primo cōmendat auctoritatē doctri
ne euangelice ſm̄ ſeipſam. Secundo ex parte aliorū apo
ſtolorum ⁊ ſua ſimul ſcd̄o cap. ibi. Deinde poſt annos q̄
tuordecim ⁊c. Iterum prima pars diuiditur in duas. q2
primo proponit intentū. Secūdo manifeſtat propoſitum
ibi. Audiſtis enim ⁊c. Circa primū duo facit. Primo ꝓ
ponit qꝺ intendit. Secundo probat qꝺ ꝓponit ibi. Ne-
q3 enim ⁊c. Intendens ergo commendare veritatē euā-
gelice doctrine dicit. Notu3 vobis ⁊c. Quaſi dicat Ita
ſum certus de auctoritate euangelij ꝙ non ſolū homini-
bus immo etiam angelis contrarium nō crederē ſed eos
ſi contrarij eſſent anathematizarem. Quā quidē certitu
dinem ex hoc habeo quia magis credendū eſt deo q̄ ho-
minibus ſeu angelis. Et ideo cum ego habuerim illud
euangelium a deo maximam certitudine3 habere debeo
⁊ habeo. Et ideo dicit. Notum enim vobis facio fratres
euangeliū qꝺ euangelizatum eſt a me vobis ⁊ alijs eccle
ſijs q2 nō ſm̄ hominē. id eſt ſm̄ humanā naturā diſcor-
dantem a regula ſeu reuelatione diuina. Et ſic li ſm̄ ho-
minē ſonat in vitium. prime Cor. 3. Cum enim ſit inter
vos zelus ⁊ contentio ⁊c. Et ſic accipit hic apoſtol⁹. Et
iō dicit. Non ſm̄ hominē docentem me vel mittentem.
Quaſi dicat. Nullo modo poteſt hoc euangeliū haberi
ab homine ſed a deo. Et ideo ſubdit. Neq3 enim ego ab
homine ⁊c. Ubi duplicem modum acceptionis excludit
Primo ꝙ non habuit ab homine auctoritatem euange-
lizandi: ⁊ quantū ad hoc dicit. Neq3 ab homine. ſ. puro
accepi illud id eſt auctoritatem euangelizandi euāgeliū
ſed a xp̄o. Ro. 10. Quomodo p̄dicabūt niſi mittantur.
Eſa. 42. Dedi te in lucem gentium ⁊c. Act. 9. Uas ele
ctiōis ē mihi iſte ⁊c. Scd̄o ꝙ nō accepit ſciam euāgelizā
di ab homine. Et iō dicit. Neq3 didici. ſ. euāgeliū ꝑ ho-
minem purū ſed per reuelationē ieſu chriſti. i. ꝑ ieſū cri
ſtum oīa clare oſtendentē. 1. Cor. 2. Nobis autē reuela
uit deus ⁊c. Eſa. 50. Dn̄s deus aperuit mihi aurē. ⁊c.
Et ibidē. Dn̄s dedit mihi linguā eruditā vt ſciam. ⁊c.
Hec autem reuelatio facta fuit apoſtolo cum raptus fuit
in paradiſum vbi audiuit archana verba que nō lic3 ho-
mini loqui. 2. Cor. 12. ¶ Conſequenter cum dicit. Au-
diſtis enim ⁊c. Probat propoſitu3 ſc3 ꝙ non accepit ab
homine euangelium neq3 ante conuerſionem neq3 poſt
conuerſionem ad chriſtum ibi. Cu3 enim placuit ⁊c. Q̄
aūt non acceperit ab homine ante conuerſionem ſuam.
oſtendit ⁊ per odium qꝺ habebat ad fide3 xp̄i ⁊ ad xp̄ia-
nos ⁊ per feruorem quem habebat ad iudaiſmū. ibi. Et
proficiebam ⁊c. Dicit ergo. Dico ꝙ nō accepi ab homi-
ne ⁊ hoc ante conuerſionem meam: quod patet ex factis
illius tempōis ⁊ ex odio quod habebam ad fidem. Na3
voſipſi audiſtis. infra eodem. Tantum autem auditum
habebant ⁊c. Conuerſationem meam aliquādo dum in-
fidelis eram in iudaiſmo quo iudaice viuebam. Et dicit
meam quia hoc qꝺ male facimus ex nobis eſt: ex deo au-
tem quicquid boni facimus. Oſee. 13. Ex te perditio

ſiis iſrael: ex me auxilium tuum. Iſtud ſcʒ audiſtiſquo-
niam ſupra modum ſcilicet aliorum quia nō ſolum per ſe
ſed prouocabat pꝛīcipes ad hoc. Alij enim forte a prin-
cipibus inducti perſequebantur ſed iſte eos inducebat
Act. 9. Saulus adhuc ſpirans minarū. ꝛc. acceſſit. ꝛc.
Et quia non ſolum in hieruſalem ſed etiā per totā regio
nem. Unde accepit litteras in damaſcū ꝛc. Unde de eo
poteſt intelligi illud qꝺ dicit Gen̄. 49. Beniamin lupꝰ
rapax. ꝛc. Perſecutus ſū eccl'iam dei ſcʒ inquirēdo xpia
nos ⁊ fugando. 1. Coꝛ. 15. Non ſum dignus vocari apo
ſtolus ꝛc. Et expugnabā illā nō quidē ſpūaliter qꝛ coꝛda
fidelium nō poterat a fide auertere: ſed coꝛporaliter affli-
gendo eos penis coꝛporalibꝰ ⁊ ponēdo in carcere. Act.
9. Nonne hic eſt qui ꝛc. ps. Sepe expugnauerūt me ꝛc.
Sic ergo patet per odiū qꝺ habebat ad fidem xpi ꝙ an-
te cōuerſionē ſcʒ non accepit euangeliuʒ ab homīe. Pa
tet hoc etiam per amoꝛē ⁊ feruoꝛem zeli quem habuit ad
iudaiſmū: ⁊ hoc quantū ad ꝓfectū exterioꝛē. Unde dicit
Et ꝓficiebam ꝛc. Ubi tria ponit que exprimūt ꝓfectus
magnitudinē: quia ſupra multos nō paucos ꝓficiebat:
nō ſupra ſenes ineptos ad ꝓfectū ſcīe ſʒ coetaneos ado
leſcentes acutos ⁊ aptos ad ꝓfectū. Tren̄. 3. Bonū eſt
viro cū portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Item nō
ſupra coetaneos extraneos quaſi ignote lingue ſed illos
qui ſunt in genere meo. ſ. iudeoꝛum. Act. 22. Ego ſum
vir iudeus ſecus pedes gamalielis eruditus ꝛc. Itē q̄n-
tum ad zelū interioꝛē quē habebat ad legē. Et ideo dicit
Abundantius ꝑ alijs emulatoꝛ exiſtens nō ſolū legis ſʒ
paternaꝝ mearum traditionū ſcʒ quas habent iudei lici
tas quas boni patres addiderūt: vt dicitur in glo. quas
quidē traditiones vocat ſuas quia ita reputabat eas ac
ſi ſue fuiſſent. Philip. 3. Secūdū legē pharizeꝰ ſm̄ emu
lationē perſequens ꝛc. Sed queſtio eſt ſup hoc qꝺ dicit
glo. Boni patres addiderunt. Uidetur ꝙ nō fuerit bo-
ni: quia Deut. 4. dicit. Nō addetis ad verbū qꝺ ego lo
quoꝛ vobis ꝛc. Ergo fecerūt contra mandatū domini: ad
dentes traditiones ⁊ ſic nō fuerūt boni. Dicendum ē ꝙ
verbū illud dn̄i intelligendū eſt non addetis aliquid cō-
trarium ſeu extraneū verbis que ego loquoꝛ ꝛc. Addere
autem aliqua que non ſunt contraria licuit eis. ſcʒ aliq̄s
dies ſolēnes ⁊ alia ſimilia ſicut factū eſt tempoꝛe mardo
chei ⁊ tēpoꝛe iudith in memoꝛiam beneficioꝝ que a deo
recipiebāt. Contra Mat. 15. Dominꝰ repħendit eos di
cens. Irritū feciſtis mandatū domini ꝓpter traditiones
hoīm. Nō ergo ſūt licite traditiones. Rn̄deo dicenduʒ
ē ꝙ nō arguunt ꝙ tenent traditiones hominū ſed quia
ꝓpter traditiones hominū dimittunt mandata dei.

Lectio quarta.

Cum autem placuit ei qui me ſegre
gauit ex vtero matrꝭ mee ⁊ vocauit
per gratiam ſuam vt reuelaret filiū
ſuum in me vt euangelizarem illum in gen
tibus: continuo nō acquieui carni ⁊ ſangui
ni. Neqʒ enim veni hieroſolymā ad anteceſ
ſoꝛes meos apoſtolos: ſed abij in arabiam
⁊ iterū reuerſus ſum damaſcū.

Poſtq̄ autē apl's oſn̄dit ꝙ ipē nō accepit ab hoīe euan-
gelium ante ſuā cōuerſionē: nūc hic probat ꝙ non acce-
pit ipm̄ ab homine poſt ꝯuerſionē ſuā. Et circa hoc duo
facit. Pꝛimo oſn̄dit ꝙ nō recepit euangeliū ab homine.
tēpoꝛe ꝯuerſionis ſue. Scd̄o ꝙ nec etiā poſt cōuerſionē
ſuā ibi. Deinde poſt annos tres ꝛc. Circa primū duo fa-
cit. Quia pꝛīo oſn̄dit ꝙ nō accepit euāgeliū ab aplis ne-
qʒ didicit. Secūdo ꝙ nō ab alijs fidelibus ibi Sʒ abij ī
arabiā ꝛc. Circa primū duo facit. Pꝛimo oſtendit cām
efficientem ſue conuerſionis. Scd̄o finē ibi. Ut reuela-
ret ꝛc. Tertio modū ibi. Cōtinuo nō acquieui ꝛc. Circa
primū notat cām ſue cōuerſionis que duplex ē. ſ. bn̄pla-
citum dei: qꝺ eſt diuina electio ⁊ conuertentis vocatio.
Quantū ad primū dicit. Cū aūt placuit. ſ. deo nō quan-
do volui ego ſed quando placitum fuit ſibi: quia non eſt
volentis neqʒ currentis ꝛc. vt dicit Roma. 9. ps. Bene
placitum eſt domino. ꝛc. Phil. 2. Deus eſt qui operat
in nobis ꝛc. Qui ſcʒ deus me. ſ. rebellem. pꝛīo. Coꝛ. 15
Ego ſum minimus aploꝝ ꝛc. quoniā perſecutꝰ ſum. ꝛc.
Act. 9. Saulus adhuc ſpirans minarū ꝛc. Perſecuto-
rem. Act. 9. Saule ſaule quid me ꝑſequeris ꝛc. Blaſ-
phemū pꝛīo Thi. 1. Qui fui blaſphemus ꝛc. De talē
inq̄ ſegregauit de vtero matrꝭ mee. Uel ad litterā. Qui
fecit me naſci ex ventre matris mee. Et vere dicit deus
ſegregare ex vtero licet ſit opus nature q̄ ē quaſi inſtrm̄
dei: qꝛ oꝑa etiā nr̄a attribuunt deo ſicut ꝑncipali aucto-
ri. Eſa. 26. Omnia enim oꝑa noſtra operatus es in no-
bis ꝛc. Sicut ⁊ effectus principali agenti attribuun-
tur. Ideo dicit Iob. 10. Pelle ⁊ carnibꝰ veſtiſti me ꝛc.
Et ab hoc vtero ſegregatus ē ad iuſtificationē qꝛ eiuſdē
eſt iuſtificare cuius eſt condere. ps. De ventre matris
mee ꝛc. Uel ex vtero matris mee ſcʒ ſinagoge: cuiꝰ vte-
rus ē collegiū phariſeoꝝ qui nutriebāt alios in iudaiſ-
mo. Mat. 23. Circuitis mare ⁊ aridā vt faciatis ꝛc. Sic
ergo mater ſua fuit ſinagoga Cant. 1. Filij matrꝭ mee pu
gnauerunt contra me ꝛc. Uterus eius ſunt phariſei. Ex
hoc ergo vtero eſt ſegregatꝰ per ſpm̄ ſanctū ad fidē euā-
gelij. Ro. 1. Segregatus ī euāgeliū dei. Uel mater ſua
eſt eccleſia xpi. Uterus eius collegium aploꝝ. Segre-
gauit ergo deus ipm̄ ab vtero eccleſie id ē a collegio apo
ſtoloꝝ in officiū aplatus ⁊ predicationis ad gentes quā
do dixit apoſtolus Act. 13. Segregate mihi barnabā et
paulum ꝛc. Uocat autē ſinagogā matrē ſuā qꝛ phariſeꝰ
erat quaſi magnus in ea dum dicit phariſeus ⁊ ex phari
ſeis qꝛ zelatoꝛ legis erat. ſupra. Abundantius aūt emu-
latoꝛ ꝛc. Quantū autē ad aliā cām dicit Et vocauit ꝛc.
Eſt autē duplex vocatio. Una ē exterioꝛ ⁊ ſic dicit voca-
uit me ex celeſti voce. Act. 9. Saule ſaule quid me per-
ſequeris ꝛc. Uade in ciuitatē ꝛc. ſic etiā alios apoſtolos
vocauit. Alia eſt interioꝛ: ⁊ ſic vocauit per quendā inſti
ctum interioꝛem quo deus per grām tangit coꝛ vt con-
uertatur ad ipm̄: ⁊ ſic vocauit a mala via in bonā: ⁊ hoc
per grām ſuam non noſtris meritis Ro. 8. Quos ꝑde-
ſtinauit hos ⁊ vocauit ꝛc. Eſa. 45. Suſcitauit eū ad iu
ſticiā ꝛc. Amos. 5. Qui vocat aquas maris ꝛc. Finis
autē conuerſionis ponit cum dicit vt reuelaret filiū ꝛc.
Qui quidē finis ē xp̄s. Oꝛdinat autē conuerſio ſua ad
xp̄m dupliciter ſcʒ facto et ſic dicit. Ut reuelaret filiū ſuū
id eſt in eo qꝺ circa me fecit conuertēdo me ⁊ dimittēdo
pctā mihi reuelaret q̄ta ſit mihi fctā miſericoꝛdia. pꝛīe
Thi. 1. Xp̄s ieſus venit in hūc mūdū peccatoꝛes ſaluos
facere ꝛc. Sed ideo miſericoꝛdiā dei cōſecutus ſū qꝛ ig-
noꝛans ꝛc. Sic ergo reuelauit in eius conuerſione filiuʒ
ſuū: et hoc inquantū filius dicit grā dei. Item reuelauit
eum in eius oꝑatiōe. Unde dicebat ipē. Ro. 15. Nō eñ
audeo aliquid loqui eoꝛum que per me non effecit xp̄us
In obedientiam gentium: in verbo factis et virtute. ꝛc.
Et hoc inquantum filius virtus eſt dei. Item reuelauit
eum in eius pꝛedicatione. Unde ipē. 1. Coꝛ. 1. dicebat.
Nos pꝛedicamus ꝛc. Uſqʒ Et dei ſapientiam. Et hoc in
quantum filius eius dicit dei ſapīa. Itē oꝛdinat ad chri
ſtum ſua conuerſio verbo. Et ſic dicit. Ut euangelizareʒ

illū in gentibus. qꝛ alijs apoſtolis euāgelizantibus xp̄m iudeis: paulus de mādato dn̄i iuit ad gentes ↄuertendas Eſa. 49. Parū enim eſt mihi vt ſis mihi ſeruus ꝛc. dedi te in lucē ꝛc. Act. 13. Sic em̄ precepit ꝛc. infra Eſa. 55. Ecce teſtē populis dedi eū. ducem ac preceptorē gentib⁹ ¶ Modus autē ſue ↄuerſionis eſt perfectus ⁊ quantū ad effectū. Unde dicit Continuo nō acquieui carni ⁊ ſanguini. id eſt ſtatim ita perfecte fui cōuerſus ꝙ oīs carnalis affectus receſſit a me. Eccl. 11°. Facile eſt em̄ in oculis dn̄i ſubito honeſtare pauperē. Et accipit hic caro et ſanguis ꝓ vitijs carnalibus. 1ͤ. corint. 15. Caro ⁊ ſanguis regnuȝ dei nō poſſidebūt ꝛc. infra. 5. Caro cōcupiſcit ꝛc. Uel ꝓ affectu ⁊ amore ad carnaliter ſibi coniūctos. Mat. 16. Caro ⁊ ſanguis nō reuelauit tibi ꝛc. Sic ap̄ſus vitia ſuperauit ⁊ ſuos iudeos cōtempſit. ¶ Item ꝗtum ad intellectū quia ita fuit inſtructus a xp̄o ꝙ non fuit ei neceſſe inſtrui ab ap̄lis. Et ideo dicit Nec veni hieroſolimā vt. ſ. ab eis inſtruerer. ¶ Item nō fuit neceſſe inſtrui ab alijs fidelib⁹ Et ideo dicit. Sed abij in arabiaȝ ꝛc. Quaſi dicat. Non iui ad loca vbi erāt alij fideles vt me inſtruerēt. ſed iui in arabiā vbi non erant edocti in fide: ſed infideles. ⁊ reuerſus ſum damaſcū ſcȝ ad parentes. Job. 38°. Quis dedit vehemētiſſimo hymbri curſum ꝛc. Sed cōtra dicit. Act. 9. ꝙ dimiſerūt eum de muro per ſportā ꝛc. Cum autē veniſſet hieruſalē temptabat ſe iūgere diſcipulis. Uenit ergo hierlēm. Dicendū eſt ꝙ venit. ſȝ nō vt inſtruerēt. Uel melius dicendū eſt ꝙ non ſtatim venit ſed poſt aliqͦ tempus. Et ideo ſequit. Deinde poſt annos tres ꝛc.

Lectio quinta.

DEinde poſt annos tres veni hieroſolymā videre petrum: ⁊ manſi apud eū diebus quindeci. Aliū autem apoſtoloꝝ vidi neminē niſi iacobum fratrem domini. Que autē ſcribo vobis ecce coraȝ deo quia non mentior. Deinde veni in partes ſyrie ⁊ cilicie. Eram autē ignotus facie eccleſiis iudee que erant in xp̄o. Tantū autē auditum habebāt: quoniaȝ qui perſequebat nos aliquādo: nunc euāgelizat fidem quā aliquādo expugnabat. ⁊ in me clarificabant deum.

Poſtꝗ ſuperius ap̄ls oſtendit ſe nō accepiſſe euangeliū ab homīe ante conuerſionē ſuā. nec tempe ſue ↄuerſionis hic probat ꝙ nec etiā poſt conuerſionē accepit ip̄m ab homine. ſed potius hic oſtendit quomō doctrina ſua fuit ab hominibus approbata. Et circa hoc duo facit. Primo eniȝ manifeſtat quomodo doctrina ſua fuit ab apoſtolis approbata. Secundo oſtendit qualiter fuit approbata ab alijs fidelibus. ibi. Deinde veni in partes ꝛc. Et primo narrat factū. Scd̄o confirmat veritatē dicti. ibi. Ecce coram deo ꝛc. Dicit ergo. licet nō iuerim ad ap̄los vt inſtruerer ab eis circa principiū mee cōuerſionis. quia iaȝ erā inſtructus a xp̄o. tamē ex affectu caritatis cōpulſus poſt annos tres ſcȝ cōuerſionis mee veni hieroſolymā quoniaȝ iādiu deſideraui videre petrū. non vt diſcerē ab eo ſed vt viſitarem eū Job. 5. Uiſitans ſpeciē tuā ꝛc. Et manſi apud euȝ diebus quindecim repertus ab eo vt verax ap̄lus. Et dicit diebus quīdecim qꝛ numerus iſte cōponit ex octo ⁊ ſeptē. Octonarius autē eſt numerus noui teſtamēti in quo expectat octaua reſurgentiū. Septenarius aūt eſt numerus veteris teſtamēti. quia celebrat certum diem. Manſit autem apud petrum diebus quīdecim conferens cum eo de myſterijs veteris teſtamēti ⁊ noui. Et ne credat ꝙ licet ſit inſtructus a petro eſſet tamē etiā inſtructus ab alijs ſubdit ꝙ nec ab alijs fuit inſtructus. Unde dicit. Aliū autē apoſtoloꝝ a quo inſtruerer vidi neminē. id eſt nullū niſi iacobū fratrem dn̄i. Illum em̄ vidit in hieruſalē. Circa iſtum iacobū ſciendū eſt ꝙ iſte fuit epiſcopus hieroſolymoꝝ et fuit vocatus iacobus minor eo ꝙ vocat⁹ fuerat poſt iacobum alium. Dicunt autē multa de iſto. Act. 15. Ipſe etiā fecit epiſtolā canonicā. Quare aūt dicat frater dn̄i. a diuerſis diuerſimode dicit. Eluidius enim dicit ꝙ ideo dicit frater dn̄i quia fuit filius beate virginis. Dicit em̄ ꝙ beata virgo xp̄m concepit ⁊ peperit. ⁊ poſt partum xp̄i concepit de ioſeph ⁊ peperit alios filios. Sed hic error eſt damnatus ⁊ reprobatus. Itē patet eſſe falſuȝ. quia iacobus nō fuit fili⁹ ioſeph ſed alphei Alij vero dicunt ꝙ ioſeph ante btāȝ virginē habuit aliā vxorē. de qua habuit filiū iacobuȝ ⁊ alios. qua mortua accepit in vxorē beatam virginē de qua natus eſt xp̄s: non tamē cognita a ioſeph ſed per ſpiritū ſanctū vt in euangelio dicit. Quia ergo ex patre nominātur cognatiōes ⁊ ioſeph putabat pater xp̄i. ideo iſte iacobus licet nō fuit filius virginis tamē vocabatur frater dn̄i. Sed hoc eſt falſum. quia ſi dn̄s matrē virginē noluit niſi virgini cōmēdare cuſtodiendā quomodo ſuſtinuiſſet ſponſum eius virginē non fuiſſe ⁊ ſic perſtitiſſe. Ideo alij dicūt ⁊ in glo. tangit ꝙ iacobus iſte fuit filius cleophe que fuit ſoror virginis. Dicūt em̄ ꝙ anna mater beate virgīs nupſit primo ioachim ex quo peperit mariam matrē domini. quo mortuo nupſit cleophe fratri ioachim ex quo peperit mariā cleophe. ⁊ ex hac natus eſt iacobus minor iudas ⁊ ſymon. quo mortuo dicit ꝙ nupſit adhuc cuidā tercio qui vocatus eſt ſalome. ex quo ↄcepit ⁊ peperit aliam mariā que dicta eſt ſalome. ⁊ de hoc nat⁹ eſt iacobus maior ⁊ ioannes frater eius. Sed huic opinioni dupliciter cōtradicit. Ieron̄. Primo qꝛ ſalome nō eſt nomen viri vt etiaȝ in greco apparet ſed eſt nomen mulieris que fuit ſoror beate virginis ⁊ ex zebedeo genuit iacobuȝ minorē ⁊ iohannē. ſicut maria cleophe ex alpheo genuit iacobū minorē iudam ⁊ ſymonē. Dicit autē frater domini iſte iacobus ſpecialiter inter alios ſuos conſobrinos. ⁊ hoc ꝓpter duo. Primo ꝓpter ſimilitudinē effigiei. quia ſimilis erat xp̄o in facie. Et ꝓpter ſimilitudinē vite quia imitabat xp̄m in moribus. Uel quia alpheus pater ei⁹ fuit de cognatiōe ioſeph. Et ideo quia iudei cognatiōis lineam texere ſolēt a maribus et xp̄s putabat filius ioſeph vt dicit Luce. 3. Ideo ſpecialiter dictus eſt frater dn̄i. ⁊ nō alij qui ſolū ex matre coniūcti erant ei. Accipit autem hic frater cognatiōe. Nam in ſcriptura fratres aliquādo dicunt natura. Mat. 1°. Jacob autē genuit iudam ⁊ fratres eius. Cognatiōe. ſicut omnes cōſanguinei ſunt fratres. Gen̄. 13. Ne queſo ſit iurgiū inter te ⁊ me. fratres em̄ ſumus Gc̄ꝛc. ⁊ ſic oīes vnius lingue dicunt fratres. Deutrono. 17. Non poteris alterius gentis hominē regem facere qui nō ſit frater tuus. Affectiōe ⁊ ſic omnes amici et qui habent eūdem affectū dicunt fratres. 3. corinth. 2°. Si viuit benadab frater meus ꝛc. Religiōe. ⁊ ſic omnes xp̄iani qui habēt vnam regulā vite dicunt fratres. Mat. 23. Fratres eſtis ꝛc. ps. Ecce ꝗ bonum ⁊ ꝗ iocundū habitare fratres in vnū ꝛc. Cōmuniter autē omnes homīes dicunt fratres quia ab vno deo gubernati ⁊ educati. Malach. 2. Nūquid nō vnus eſt pater oīm noſtrū ꝛc. ¶ Conſequēter cū dicit. Que autē dico vobis ꝛc. cōfirmat per iuramentū quod dixerat. Quaſi dicat. Ea que nūc ſcribo vobis de me ecce in manifeſto ſunt. ꝙ nō mētior. Et hoc dico corā deo. id eſt teſte deo. Iurat aūt hic apoſtolus nō ex leuitate ſed ex neceſſitate iſtorū quibus neceſſariū erat vt crederent. Niſi em̄ hoc faceret nō crederent ei. 2ͤ. corinth. 2°. Coram deo in xp̄o loquimur. Rom̄. 1°. Teſtis

eſt mihi deus ⁊c. Quid ergo dicit dñs. Sit ſermo veſter eſt eſt. nõ non: quod amplius eſt a malo eſt. Dicendũ eſt ꝙ eſt a malo eius qui nõ credit vel a malo pene quo cogitur quis iurare. ¶ Conſequẽter cũ dicit Deinde veni ⁊c. oſtendit quomõ fuit approbatus ab alijs eccleſijs iudee. Ubi tria facit. Primo oſtendit vbi fuit ꝯuerſatus quia in cilicia. Unde dicit. Deinde veni in partes ſyrie ⁊ cilicie. ſcꝫ patrie vnde etiã fuit natus. quia dicit Act. 22°. Erat autẽ paulus a tharſo cilicie ⁊c. Scdo quomõ fuit cognitus ab eis quia nõ facie ſed auditu tantũ ⁊ fama. Unde dicit. Eraꝫ eñ ignotus facie eccleſijs iudee que erãt in xp̄o id eſt in fide xp̄i. 2ᵉ. corinth. 6. Sicut qui ignoti ⁊ cogniti Unde patet ꝙ eccleſie iudee nõ docuerũt me. Tantũ eñ auditũ habebãt ſcꝫ de me per famã: quoniã qui perſequebãt nos ⁊c. Tercio quomõ approbatus eſt ab eis quia in me glorificabãt deum. id eſt in mea cõuerſione magnificũ ꝓbabant qui gratia ſua me cõuertit Eſa. 43. Glorificabit me beſtia ⁊c.

¶ Capitulm ſecundum.

DEinde poſt annos quattuordeciꝫ iterũ aſcendi hieroſolymã cũ barnaba aſſumpto et thyto. Aſcendi autem ſcdm reuelationẽ et contuli cum illis euangeliũ quod predico in gentibus. Seorſum autem his qui videbantur aliquid eſſe: ne forte inuacuuꝫ currerem aut cucurriſſem. Sed neqꝫ thytus qui mecum erat cuꝫ eſſet gentilis compulſus eſt circumcidi. ſed propter ſubintroductos falſos fratres: qui ſubintroierunt explorare libertatem noſtram quam habemus in xp̄o ieſu: vt nos in ſeruitutẽ redigerent. quibus neqꝫ ad horam ceſſimus ſubiectiõi: vt veritas euangelij permaneat apud vos.

Poſtq̄ apoſtolus in precedẽti capitulo cõmendauit auctoritatẽ euangelice doctrine ſcdm ſeipam. nũc in iſto capitulo cõmendat ipam ex parte aliorũ apoſtolorꝝ et ſua ſimul. Et circa hoc duo facit. Primo cõmendat auctoritatem ſue doctrine ex approbatiõe aliorꝝ apoſtolorꝝ. Scdo ex exemplo ſui ⁊ aliorũ apoſtolorꝝ. ibi. Nos natura iudei non ex gẽtibus ⁊c. Circa primũ duo facit. Primo oſtendit ꝙ alij apl̄i approbauerũt ſuam doctrinã. Secũdo oſtẽdit ꝙ libere rep̄hendit alios apl̄os in his que ꝯtrariũ ſue doctrine dicebãt. ibi. Cum veniſſet petrus ⁊c. Circa primũ duo facit. Primo agit de collatiõe quã habuit cũ apoſtolis. Secũdo inſinuat quid inde ſecutũ ſit ibi Sed neqꝫ tytus ⁊c. Circa primũ duo facit. Primo ponit circũſtantias ipius collatiõis. Secũdo ponit ipam collationẽ. ibi. Et contuli cũ illis ⁊c. Quantũ ad primũ tangit quattuor circũſtantias ſcꝫ tempus locũ teſtes ⁊ motiuũ ipius Deſcribit autẽ tempus cũ dicit. Deinde poſt annos quattuordecim. Sed cõtra eſt quia aplus fuit conuerſus primo anno poſt paſſionẽ xp̄i. Et poſt tres iuit in hierl̄m ⁊ ſic ſunt quattuor ⁊ hic dicit poſt annos quattuordeci iterũ iuit in hieruſalẽ: ⁊ ſic ſiũt decẽ ⁊ octo. Et tũc īuenit petrũ in hierl̄m Et hoc nõ poteſt eſſe quia petrus ſedit in antiochia ſeptẽ ãnis. in roma vero vigintiquiqꝫ annis. Et ſic decẽ ⁊ octo ⁊ ſeptem ſunt vigintiquiqꝫ anni anteq̄ iret romã. ⁊ rome moratus eſt vigintiquiqꝫ annis Ergo vixiſſet petrus poſt paſſionẽ xp̄i quiquaginta annis qḋ eſt falſum. quia quadrageſimo anno a paſſione xp̄i paſſus eſt petrus rome: vt in hiſtoria habet quod fuit tempe neronis. Reſpõdeo dicendũ ꝙ cuꝫ dicit deinde ⁊c. non eſt intelligendũ ꝙ poſt tres annos iterũ elapſi ſint quattuordeci anni anteq̄ iret in hieruſalẽ ſed ꝙ anno quartodecimo ſue conuerſionis iterũ aſcendit nec ſunt addẽdi ſupra iſtos quattuordecim ſeptẽ anni quibꝰ petrus rexit eccleſiã antiochenã quia ante iſtos annos incepit regere: cũ antiochia ſit ꝓpe hieruſalem potuit eſſe vt aliquãdo petrus iuiſſet in hieruſalẽ ⁊ tunc paulus inuenerit eũ ibi. Et ſic colligit ex hyſtoria ꝙ poſt annos quattuordeci petrus venit romã: tempe claudij imparatoris et exiſtens ibi vigintiquiqꝫ annis cõpleuit numerũ trigintanonẽ annorꝝ ⁊ mortuꝰ eſt quadrageſimo anno poſt paſſionẽ dñi. Dicit autẽ ſignãter quattuordeci vt oſtendat ꝙ nõ indigebat apoſtolorꝝ inſtructiõe ſi quattuordeci annis fuit ſine eis. ¶ Locũ vero deſcribit cũ dicit hieroſolymã. ⁊ dicit aſcendi quia in alto poſita eſt. Aſcendit autẽ hieroſolymã vt oſtenderet ſe cõcordare cũ ꝓphetia que dicit Eſaie. 2°. De ſyon exibit lex ⁊c. ¶ Teſtes deſcribit cũ dicit. Cũ barnaba aſſumpto tyto. Barnabas iudeus erat tytus vero gentilis. Cũ eis ergo aſcendit. vt haberet teſtes ſue doctrine. Et vt in nullã partem ſiue iudeorꝝ ſiue gentiliũ oſtendat ſe declinare Deut. 17. In ore duorꝝ vel triũ ſtat omne verbũ. ¶ Motiuũ autem deſcribit cũ dicit. Scdm reuelationẽ dei id eſt deo reuelãte ⁊ precipiẽte ſibi ꝙ aſcenderet in hieruſalẽ. Ex quo colligi poteſt ꝙ oĩs actus apoſtolorꝝ ⁊ motus fuerũt ſcdm inſtinctũ ſpiritusſancti. Job. 37°. Nubes ſpargũt lumen ſuũ ⁊c. ¶ Conſequẽter cũ dicit. Et cõtuli ⁊c. Agit de ipſa collatiõe vbi tria facit. Primo manifeſtat materiã ſuper quã contulit. Secũdo perſonas cũ quibus cõtulit. Et tercio cauſam ꝓpter quã contulit. Materia de qua contulit fuit euangeliũ. Et ideo dicit. Contuli cũ illis euangeliuꝫ dei ⁊c. Perſone cũ quibus cõtulit: ſunt maiores et excellentiores inter apl̄os dicens. Seorſum autẽ cum his ⁊c. Sed cauſa vtilis ⁊ neceſſaria. ne ſcꝫ inuacuũ ⁊c. Quantũ ad primũ dicit. Aſcendi hieroſolymã vbi contuli cũ illis tanquã cum amicis ⁊ paribus euangeliũ quod predicaui in gentibus. nõ vt addiſcerẽ quia iam doctus eram a xp̄o non vt certificarer quia ſic certus ſum ꝙ ſi angelus diceret contrariũ non crederẽ vt patet ſupra primo capi. Sed contuli ꝓpter duo. ſcilicꝫ ad inſinuandã vnitatẽ doctrine mee cũ doctrina aliorꝝ apoſtolorꝝ. 1ᵉ. corinthio. 1°. Idipm dicatis omnes ⁊c. Contulit ergo cũ eis quaſi idem verbũ cum eis ſed nõ partes habuit. Iteꝫ ad vitandũ calumpniam aliorꝝ. Apoſtolus eñ quia nõ fuerat conuerſatus cuꝫ xp̄o nec edoctus ab apoſtolis. ſed ſtatim poſt cõuerſioneꝫ ſuam incepit p̄dicare ⁊ que erant odioſa iudeis ⁊ ſpecialiter de vocatiõe gentiũ: ⁊ ꝙ non debebãt ſeruari legalia. Sic ergo cõtulit euangeliũ. Sed cum quibus hoc fecerit oſtendit ſubdẽs. Seorſum autẽ his ⁊c. Quaſi dicat. Nõ cum oĩbus ſed cũ his qui erant inter alios alicuius auctoritatis ⁊ momẽti ſcꝫ cum petro iacobo ⁊ iohãne ⁊ alijs magnis. Eccl. 9°. Cum ſapiẽtibus ⁊ prudentibus tracta ⁊c. Sed ſeorſum ⁊c. non ꝙ turpia vel falſa cũ eis tractaret ac cõferret ſicuti heretici faciũt. ſed quia ſciebat ibi eſſe iudeos calũpniantes ꝓpterea quia de legalibꝰ docuerat. Et ideo ne veritas pateret calũnie cum illis ſeorſum contulit qui nõ calũniarent. Prouerb. 25. Cauſam tuã tracta cũ amico tuo. ⁊ ſecretũ extraneo ne reueles ⁊c. Eccl. 8. Coram extraneo ne facias conſiliũ ⁊c. Sic ergo patet ⁊ materia collatiõis ⁊ perſone. ¶ Sequit cauſa que fuit ſcꝫ ne inuacuũ currerem aut cucurriſſem. id eſt ne reputarer predicaſſe inutiliter. Uocat autẽ predicationẽ ſuã curſũ propter velocitatẽ ſue doctrine. quia in modico tempe a hieruſalẽ vſqꝫ in ylircuꝫ ⁊ vſqꝫ in hyſpaniã predicauit euãgeliũ. Unde poſſet dici de eo illud. ps. Velociter curſ

rit ſermo eius. ⁊ .2ᵉ. Theſſal.3°. Fratres orate ꝓ nobis vt ſermo dñi currat ⁊c. Sed nũquid dubitabat ꝙ inuacuʒ curreret. Dicendũ eſt ꝙ ſibi nõ dubitabat ſed illis quibus predicauerat quia niſi ab illis firmiter teneret̃ ſua doctrina quantũ ad illos inuacuũ cucurriſſet. et ideo noluit conferre cũ eis. vt dum ſcirent auditores ꝙ doctrina ſua ꝯcordaret cũ doctrina alioꝝ apoſtoloꝝ et approbat̃ ab eis firmius eius doctrinã tenerẽt. ⁊ quantũ ad eos non inuanũ curreret. 1ᵉ. corinth. 9. Ego ſic curro nõ quaſi in incertum. ¶ Conſequẽter cũ dicit. Sed neqꝫ tytus ⁊c. Oſtendit quid ſecutũ ſit ex collatõe cum aplis habita. Et ponit tria que inde ſecuta ſunt. ſcʒ ꝙ a ſua ſentẽtia non receſſit ⁊ ꝙ ſue doctrine nihil ſuperadditũ fuit. ibi. Ab his autẽ q̃ videbant̃ ⁊c. Tercio ꝙ ſua doctrina approbata eſt. ibi. Sed ecõtra cũ vidiſſent ⁊c. Circa primuʒ duo facit. Primo oñdit ꝙ nõ receſſit a ſua ſentẽtia in quodaʒ ꝑticulari. Scdo oſtendit ꝙ etiã in nullo alio receſſit ab ea ibi. Sed ꝓpter introductos ⁊c. Dicit ergo. Dico ꝙ ita cõtuli cum eis de doctrina euangelij ꝙ ex hoc ſecutũ eſt ꝙ doctrina mea ⁊ ſentẽtia firma permanſit ſcʒ de legalibus nõ obſeruandis ſcʒ ꝙ gentiles non cogerent̃ ad ſeruandũ legalia in tantũ ꝙ neqꝫ tytus qui mecũ erat cũ eſſet etiã gentilis cõpulſus eſt ratiõibus eoꝝ circũcidi. ſed ſuſceptus eſt ab apoſtolis in ſocietatẽ incircũciſus. Unde tũc data eſt ſententia ab apoſtolis de legalibus nõ obſeruandis: ſicut habet Act. 15. Ratio aũt quare poſt paſſionẽ xpi non debẽt ſeruari legalia aſſignat̃ a chryſoſtomo talis. Manifeſtuʒ eſt eñi ꝙ inſtrumentũ quod fit de aliqua ꝓmiſſione ſeu federe tenet tantũ quouſqꝫ compleat̃ fedus ⁊ ꝓmiſſio: quibus cõpletis inſtrumentũ predictũ in hoc nõ tenet. Circũciſio aũt eſt quoddã inſtrumentũ ꝓmiſſionis et federis inter deũ ⁊ fideles homines. vnde ⁊ abraã accepit circũciſionem in ſignũ promiſſionis. vt dicit̃ Gen. 17°. Et quia xpi peracta paſſione ſoluta fuit ꝓmiſſio ⁊ cõpletũ fedus. ideo poſt paſſionẽ non tenet nec valet circũciſio. Sic ergo patet ꝙ nõ receſſit a ſentẽtia ſua in hoc ꝙ permitteret circũcidi tytũ. ¶ Conſequẽter oſtendit ꝙ in nullo alio etiã receſſit ab ea cũ dicit. Sed ꝓpter ſubintroductos ⁊c. Littera autem iſta eſt diuerſa in diuerſis ⁊ obſcura. ⁊ legit̃ ſic. Tu dicis ꝙ nõ permiſiſti circũcidi tytũ: ſed quare nõ permiſiſti? Nõne alibi permiſiſti tymotheũ ſicut legit̃ Act. 16. Ad hoc poteſt ſic reſpondere apls. quia tũc temporis quãdo tymotheus fuit circũciſus. indifferẽs erat circũciſio. Utrũ ſcʒ ſeruaret̃ vel nõ: ſed modo cũ ageret̃ de tyto erat ſpecialis queſtio de circũciſione quã ego dicebã non debere ſeruari Unde ſi permiſiſſẽ eũ circũcidi egomet diffiniuiſſem queſtionẽ ⁊ fuiſſet tractatũ in contrariũ vtpote iam determinatã. Et ideo dicit. Dico ꝙ nõ ſolum nõ permiſi ipm circũcidi ab illis quibus neqꝫ ad horaʒ ceſſimus ſubiectiõi ſcʒ vt gentes ſubderent̃ legi. Et hoc ꝓpter ſubintroductos a dyabolo vel a phariſeis falſos fratres. qui ſe fingũt amicos. 2ᵉ. corinth. 12. Periculũ in falſis fratribus. Qui ſcʒ fratres falſi ſubintroierũt in locũ vbi erant apli: latenter explorare. i. ad explorandũ libertatẽ noſtrã a peccato ⁊ lege. 2ᵉ. corint. 3°. Ubi ſpiritus dñi: ibi libertas. Ro. 8. Non eñi accepiſtis ſpiritũ ſeruitutis ⁊c. infra 4. Ut eos qui ſub lege erãt redimeret. Quã. ſ. libertatẽ habemus in xpo ieſu. i. per fidem xpi. infra. 4. Non eſtis ancille filij ſed libere. Et ad hoc ſubintroierũt vt in ſeruitutẽ legis ⁊ carnaliũ obſeruantiarũ redigerent ſicut ante paſſionẽ xpi quod nõ eſt faciendũ. quia fundamẽtũ aliud nemo poteſt ponere ⁊c. 1ᵉ. corin. 3. Et hoc vt veritas euãgelij permaneat apud vos. Quaſi dicat. In nullo ceſſimꝰ eis ꝓpter hoc ne ſcʒ occaſionẽ daremus eis qui ſine circũciſione dicebãt vos nõ poſſe ſaluari. qḋ eſt contra veritatẽ euangelij qḋ predicaui vobis. Ambro. autẽ aliter legit ſcdm premiſſa eñi habet̃ ꝙ ideo ad horã non ceſſit propter ſubintroductos. Ex quo ſequit̃ ꝙ niſi fuiſſent ſubintroducti falſi fratres ceſſiſſet eis de legaliũ obſeruatione. Et ideo ꝓpter hoc nõ fuit quia ꝓpter hoc nõ ceſſiſſet eis ſed ꝓpter ipam veritatẽ. Ideo dicit Ambro. ꝙ littera eſt falſa ⁊ ſuperfluit ibi neqꝫ. Unde vult ꝙ nõ ſit ibi neqꝫ. Et tũc eſt ſenſus. Non permiſi circũcidi tytũ ſed tymotheuʒ permiſi circũcidi ꝓpter ſubĩtroductos falſos fratres in loco vbi eraʒ cũ tymotheo ⁊ alijs qui ſubintroierũt ⁊c. Qñ cũ facere nequiuiſſent populũ in ſeditionẽ contra nos incitare moliebant̃. Quibꝰ ſcʒ falſis fratribus ꝓpter hoc ceſſimus ad horã ſubiectiõi in facto circũciſionis: circũcidendo tymotheũ vt veritas euangelij permaneat ⁊c. que habet ꝙ nec circũciſio aliquid ꝯfert neqꝫ prepuciũ: ſed fides. Fuit autẽ ſpecialis cauſa quare tymotheus circũciſus fuit ⁊ nõ tytus. quia tymotheus fuit ex patre gentili ⁊ matre iudea. tytus vero ex vtroqꝫ parẽte gentili. Et ſententia apli erat ꝙ qui ex aliquo parẽte iudeo nati fuerant circumciderent̃. qui vero totaliter ex gentilibꝰ parentibꝰ nati eſſent nullo modo debeãt circumcidi.

Lectio ſecunda.

Ab his autem qui videbant̃ eſſe aliquid quales aliquãdo fuerint nihil mea intereſt. Deus eñi perſonaʒ hominis non accipit. Mihi enim qui videbantur eſſe aliquid nihil contulerũt: ſed econtra cum vidiſſent ꝙ creditũ eſt mihi euangeliuʒ prepucij ſicut ⁊ petro circũciſionis qui enim operatus eſt petro in apoſtolatuʒ circũciſionis operatus eſt ⁊ mihi inter gentes: ⁊ cũ cognouiſſent gratiã que data eſt mihi: iacobus ⁊ cephas ⁊ iohãnes qui videbant̃ colunne eſſe. dextras dederunt mihi ⁊ barnabe ſocietatis: vt nos in gentes: ipi autem in circũciſione tantũ: vt pauperũ memores eſſemus Qḋ etiam ſollicitus fui hoc ipm facere.

Oſtenſo ꝙ aplus in nullo receſſit a ſentẽtia ſua in collatione ꝑdicta. hic ꝓſequẽter oſtendit ꝙ nihil ſue doctrine per alios aplos ſuperadditũ fuit. Et circa hoc duo facit. Primo eñi deſcribit conditionẽ aploꝝ: nihil ei addere valentiũ. Scdo ꝓſequit̃ ꝓpoſitũ ibi. Mihi eñi qui ⁊c. Conditionẽ aũt illoꝝ deſcribit ex tribus. Primo ex auctoritate quã habebãt in eccleſia que eſt magna. Et q̃tũ ad hoc dicit. Ab his aũt ⁊c. littera defectiua eſt Unde debet ſuppleri ſic. Ab his aũt ſcʒ petro ⁊ iohãne. Quaſi dicat. Licet ad horã ceſſerim eis. nihil tñ accepi ab eis poteſtatis vel doctrine. Et ſi ab his nihil accepit: multo minus ab alijs. Sed notandũ eſt ꝙ hoc ꝙ dicit. Qui videbant̃ aliquid eſſe. ſi hoc intelligat̃ ſm gratiã dei que in ipis erat. ſic verũ eſt ꝙ ſm hãc magni erãt. qꝛ quos iuſtificauit hos ⁊ magnificauit. vt dicit̃ Ro. 8°. Si vero intelligãt̃ aliqḋ eſſe ſm ſeipos. ſic falſuʒ eſt qꝛ ſm hoc nihil erant. Nam ſi ſm ſe aliquid eſſe viderent̃ ſemper fuiſſent magni. qꝛ qḋ per ſe ineſt ſemꝑ ineſt. Unde cũ non fuerint ſemꝑ magni nõ ſm ſe videbant̃ aliquid eſſe. Scdo deſcribit eoꝝ cõditionẽ ex ſtatu eoꝝ ante cõuerſionẽ quã habuerũt in ſynagoga. Et hũc ſtatũ caute oſtendit fuiſſe abiectũ ⁊ vilem. Unde dicit quales aliq̃n fuerãt qꝛ ruſtici pauperes ydeote ⁊ ſine litteris erãt. 1ᵉ. corint. 1. Non multi ſapiẽtes ſm carnẽ ⁊c. Sed quales fuerint. nihil. i. nõ mea intereſt ſcʒ referre. Et hoc forte introducit vt cõſiderantes ſtatũ quẽ

illi habuerūt in ſynagoga q̄ nullus fuit. et ſtatū pauli qui magnus fuit: manifeſte cognoſcāt ꝙ paulus in ſententia ꝙtum ad legalia ſit eis preferendus. ⁊ p̄ſertim cū paulus in ſtatu eccleſie xp̄i eis equaret̄. ita ꝙ paulus eos in ſtatu ſynagoge ante conuerſionem precedebat in ſtatu: poſt conuerſionem eis equalis erat. Unde cum agebat̄ de ſynagoga magis erat ſtandū ſententie pauli ꝙ aliorum. ſed cum de euangelio ageretur ſtandum erat ſententie ſue ſicut ſententie alioꝝ. Et ſicut alij nō erant magni per legalia ſed per xp̄m: ſic ⁊ ap̄lus per xp̄m magnus erat in fide ⁊ nō per legalia. Tercio deſcribit eoꝝ cōditionē ex diuina electiōe. ⁊ ꝙtu3 ad hoc dicit. Deus em̄ perſonā ⁊c. Quaſi dicat. Ideo magni ſunt q2 deus eos magnificauit nō attendēs ad merita vel demerita eoꝝ. ſed ad ip̄m qḋ facere intendit. Et ideo dicit. Deus perſonā hominis nō accipit. i. non cōſiderat magnā vel paruā. Sap. 6. Puſillū ⁊ magnū ipſe fecit ⁊c. Sed ſine perſonaꝝ acceptiōe ad ſalutem omnes vocat. non imputans illis delicta eoꝝ. ⁊ hoc quia tranſierūt. 2^e^. corinth. 5°. Uetera tranſierūt ⁊c. p̄s. Nec memor ero noīm eoꝝ ⁊c. Et ideo dicit petrus. Act. 10. In veritate comperi ꝙ nō eſt perſonarū acceptio ⁊c.

¶ Circa hoc ſciendū eſt ꝙ accipere perſonā proprie eſt in aliquo negocio attēdere quaſi regulā ip̄ius negocij: cōditionē perſone nihil facientē ad negociū. puta. cū ideo do beneficiū alicui q2 eſt nobilis ſiue pulcher. Nobilitas em̄ ſeu pulchritudo nil facit ad hoc ꝙ habeat beneficiu3. Si vero cōditio perſone facit ad negociū ſic conſiderādo illa3 conditionē in facto illo nō accipio perſonā ſicut ſi ideo do beneficiū alicui quia bonus eſt ⁊ bene deſeruiet eccleſie. quia bene litteratus ⁊ honeſtus. nō ſum acceptor perſone Nil ergo eſt ꝓprie accipere perſonā ꝙ conſiderare conditionē perſone nil facientē ad negociū. Cum ergo deus in operibus ſuis ⁊ beneficijs nihil preexiſtēs ex parte creature reſpiciat. q2 ip̄m qḋ eſt creature eſt effectus ſue electionis. ſed reſpiciat ſolū quaſi ꝓ regula beneplacitū volūtatis ſue ſcḋm quā omnia operat̄ ⁊ non ſcḋm aliquā conditionē perſone. vt dicit̄ Ephe. 4. Manifeſtū eſt ꝙ non accipit perſonā hominis.

¶ Conſequēter deſcripta cōditione illoꝝ oſtendit propoſitū ſc3 ꝙ nil ei addere potuerunt Et ideo dicit. Mihi autē qui videbant̄ aliquid eſſe nihil contulerūt. Quaſi dicat. licet eſſent magne auctoritatis. tamē nil addiderūt doctrine mee nec poteſtati. quia ſicut ſupra dictū eſt neq3 ab homine accepi euangeliū neq3 per hominē didici. Glo. aute3 aliter legit. Quales aliquādo fuerūt ⁊c. Quaſi dicat. Non pertinet ad me referre ſtatū eoꝝ ante conuerſionē quales ſc3 fuerūt quia et hoc nihil refert cū ⁊ ego fuerim ip̄ius eccleſie etiā perſecutor et tamen deus elegit me ⁊ magnificauit. ⁊ hoc quia dn̄s perſonā hominis nō ⁊c.

¶ Conſequēter cū dicit. Sed ecōtra cū vidiſſent ⁊c. oſtendit quomō eius ſentētia ſit approbata ab ap̄lis. Et circa hoc tria facit. Primo ponit cauſam approbatiōis. Scḋo inſinuat ip̄am approbationē, ibi. Iacobus ⁊ cephas ⁊c. Tercio addit quandā conditionē approbatiōi interpoſitā. ibi. Tantū vt pauperes ⁊c. Cauſā aūt approbatiōis ponit duplicē que mouit apoſtolos approbare ſententiā apoſtoli ſc3 predicatiōis officiū apoſtolo iniunctū a xp̄o: ⁊ effectum iniūcti officij. ibi. Et cum cognouiſſent ⁊c. Circa primū p̄rio ponit officiū iniunctū qḋ mouit eos ad approbandū. Scḋo officij manifeſtatione3. ibi. Qui em̄ operatus eſt ⁊c. Dicit ergo. Dico ꝙ illi qui videbant̄ aliquid eſſe nihil mihi cōtulerūt. ſed potius cōtra opinionē aduerſarioꝝ qui aſcenderant ꝯtra me in hierſalē ad apoſtolos pro ip̄a queſtione. me ip̄i apoſtoli approbauerūt ⁊ hoc cū vidiſſent ꝙ creditū eſt mihi euangeliū id eſt officiū predicatiōis prepucij. i. iniunctū in circūciſis. ſc3 gentilibus. Jere. 9. Omnes gentes habēt prepuciū. omnis autē domus ⁊c. Sicut ⁊ petro cōmiſſa eſt auctoritas vt predicaret iudeis tantū ⁊ paulus gētibus. ſed poſtmodū ⁊ petrus predicauit gētibus ⁊ paulus iudeis. Sed quia aliquis poſſet dicere. vnde cōſtat nobis ꝙ tibi ſit cōmiſſum euangeliū in gentibus. ideo interponēs dicit ꝙ per operatiōes xp̄i. Sicut em̄ patet ꝙ petrus accepit euāgeliū a xp̄o propter mirabilia que xp̄us fecit per eū. ita patet ꝙ ego ab ip̄o accepi ꝓpter miracula que xp̄us operat᷒ eſt ⁊ operat̄ in me. Et ideo dicit. Qui operatus eſt petro ⁊c. id eſt qui petrū fecit apoſtolū in iudea ſc3 xp̄us ip̄e me fecit apoſtolū in gentib᷒. Et hec eſt cauſa que mouet eos Sed quia nō ſufficit iniūctio ⁊ auctoritas predicandi niſi homo per bonā ſcientiā ⁊ diſcretam eloquentiā ip̄am exequat̄ ⁊ per bonā vitam cōmendet. ideo addit vſu3 ſue auctoritatis ſeu officij effectū dicens. Et cū cognouiſſēt gratiā dei ⁊c. ⁊ eſt littera ſuſpenſiua. id eſt cū vidiſſent ꝙ gratioſa ⁊ fructuoſa eſſet predicatio mea tūc iacob᷒ ⁊ cephas ⁊ iohānes ⁊c. In quo notat̄ approbatio ſeu ſocietas facta cū eis ⁊ paulo. Et primo ponunt̄ perſone inter quas facta eſt ſocietas que ſunt iacobus ⁊ cephas. id eſt petrus ⁊ iohannes. Et premittit̄ iacobus quia erat epiſcopus hieroſolymoꝝ vbi hec facta ſunt. Iohānes autē iſte fuit iohannes euāgeliſta qui nō deſeruit iudeā vſq3 ad tp̄us veſpaſiani qui videbāt̄ colūne eſſe. Methaphorice dicit̄ hoc id eſt ſuſtētatio totius eccleſie. Sicut em̄ totū edificiū ſuſtentat̄ per colūnas: ita per iſtos tota eccleſia iudeoꝝ ſuſtentabat̄ ⁊ regebat̄. Et de iſtis colūnis dicit̄ in p̄s. Ego confirmaui colūnas eius. id eſt apoſtolos eccleſie. Cantico. 5. Crura illius colūne marmoree que fundate ſunt ſuper baſes aureas. Iſti ſc3 ex vna parte dederūt dexteras ſocietatis. id eſt conſenſerūt in ſocietatē mihi ⁊ barnabe. In quo deſignant̄ perſone ex alia parte. per hoc aūt ꝙ dederūt ſibi dexteras ſignificat̄ ꝙ per man᷒ ſe acceperūt in ſignū cōiunctiōis ⁊ vnitatē opinionis. Scḋo oſtendit̄ ſocietatis tenor ſeu cōditio cū dicit. Ut nos in gentes: ip̄i autem in circumciſionē ſc3 predicarēt. Quaſi dicat. Facta fuit inter nos coniūctio ⁊ vnio: ita tamē ꝙ ſicut omnes fideles obediūt petro in circūciſione. id eſt in eccleſia iudeoꝝ fideliū: ita omnes gentes qui cōuerſi fuerūt ad xp̄m obedirēt barnabe ⁊ paulo. hoc tamen appoſito vt nos eſſemus memores pauperū xp̄i qui ſc3 vendiderāt omnia bona ſua et preciū eorum ad pedes apoſtolorū poſuerant ꝓpter xp̄m paupes effecti. Quod quidē ſollicitus fui hoc idē facere nō minus affectus ꝙ ip̄ſi q̄ ordinauerūt ſicut apparet Ro. 15. ⁊. 1^e^. coꝝ. 6. ⁊. 2^e^. coꝝ. 8. ⁊. 9. Ratio aūt quare cōſuetudo primitiue eccleſie de venditiōe poſſeſſionū ſeruabat̄ in eccleſia ex circūciſione ⁊ nō in eccleſia ex gentibus hec eſt: quia fideles iudei cōgregati erant in hieruſalē ⁊ in iudea que deſtruenda in breui a romanis erat vt poſtmodū rei ꝓbauit euētus. Et ideo voluit dn̄s vt ibi poſſeſſiones nō reſeruarent̄ vbi permāſuri non erāt. Eccleſia vero gētiū firmanda erat ⁊ augēda. Et ideo cōſilio ſpiritusſancti factū eſt vt in ea poſſeſſiones nō venderent̄.

¶ Lectio tercia.

CUm autem veniſſet Petrus antiochiam in faciem ei reſtiti: quia reprehenſibilis erat. Prius enim ꝙ venirent quidam a iacobo cum gentibus edebat Cum autem veniſſent ſubtrahebat et ſe gregabat ſe: timens eos qui ex circūciſione erāt ⁊ ſimulationi eius conſenſerunt ceteri iudei ita vt ⁊ barnabas duceretur ab eis in illa3 ſimulationem. ſed cum vidiſſem ꝙ non recte

**ambularent ad veritatem euangelij. dixi
cephe coram omnibus. Si tu cum iudeus
ſis: gentiliter viuis ⁊ non iudaice: quomo
do gentes cogis iudaizare.**

Supra apoſtolus oſtendit ꝙ ipſe nil vtilitatis accepit
ex collatiõe habita cũ dictis apoſtolis: hic vero oſten-
dit ꝙ ipẽ alijs profuit. Et primo oſtendit quomodo ꝓ
fuit petro in corrigendo eũ. Secũdo manifeſtat ea que
dixit ibi. Prius enim ꝙ̃ veniret ⁊c. Dicit ergo. Vere
ipi mihi nihil contulerũt ſed ego potius contuli eis: et
ſpecialiter petro quia cũ veniſſet petrus antiochiã vbi
erat eccleſia gentiũ ego reſtiti ei in faciem. id eſt mani-
feſte. Eccl. 4°. Ne reuerearis proximũ in caſu ſuo: ne
retineas verbum ⁊c. Vel in faciem. id eſt nõ in occulto
tanquã detrahens et timẽs. ſed publice ⁊ vt par ei. Le
uit. 19. Non oderis fratrẽ tuuꝫ in corde tuo: ſed publi-
ce argue eum ⁊c. Et hoc ideo quia reprehenſibilis erat
Sed cõtra quia hoc fuit poſt acceptam gratiã ſpiritus-
ſancti. ſed poſt gratiam ſpiritusſancti nullo modo pecca
uerũt apoſtoli. Reſpondeo: dicendũ eſt ꝙ poſt gratiaꝫ
ſpiritusſancti nullo modo peccauerunt mortaliter apo
ſtoli. ⁊ hoc donũ habuerunt per potentiã diuinam que
eos confirmauerat. ps. Ego confirmaui columnas eius
⁊c. Peccauerũt tamẽ venialiter ⁊ hoc fuit eis ex fragi-
litate humana. 1c. Ioh. 1°. Si dixerimus quia peccatũ
non habemus ſcilicet veniale. ipi nos ſeducimus ⁊c.
Q vero dicitur in glo. Reſtiti ei tanquã par. Dicendũ
eſt ꝙ apoſtolus fuit par petro in executione auctorita-
tis non in auctoritate regiminis. Ex predictis ergo ha
bemus exemplum prelati quidem humilitatis: vt non
dedignentur a minoribus ⁊ ſubditis corrigi: ſubditi ve
ro exemplũ zeli et libertatis vt non vereantur prelatos
corrigere preſertim ſi crimen eſt publicũ ⁊ in periculuꝫ
multitudinis vergat. ¶ Conſequẽter aũt cũ dicit. Pri
uſꝙ̃ veniret ⁊c. manifeſtat ea que dixit. Et primo hoc
quod dixit eum reprehenſibilẽ eſſe. Secundo vero hoc
quod dixit petrum reprehendiſſe. ibi. Sed cum vidiſ-
ſem ⁊c. Circa primũ tria facit. Primo oſtendit quid pe
trus ſentiebat. Secundo quid faciebat ibi. Cum auteꝫ
veniſſet ⁊c. Tercio quid inde ſequebatur. ibi. Et ſimu
lationi eius ⁊c. Dicit ergo circa primũ. ꝙ petrus ſentie
bat legalia non eſſe ſeruanda. Et hoc facto oſtendebat
quia priuſꝙ̃ venirent quidam iudei ſciliꝫ zelantes pro
legalibus a iacobo hieroſolymitane eccleſie epiſcopo.
edebat ſciliꝫ petrus cum gentibus. id eſt indifferenter
vtebatur cibis gẽtilium. ⁊ hoc faciebat ex inſtinctu ſpi-
ritusſancti qui dixerat ei. Quod deus ſanctificauit tu
ne cõmune dixeris vt habetur Actu. 10. Ut ipẽ ibideꝫ
dixit iudeis. qui contra eum inſurrexerunt quia cum in
circumciſis comediſſet quaſi rationem reddens. Quid
autem faciebat oſtendit dicens: ꝙ cum erat cum iudeis
ſubtrahebat ſe a conſortio fidelium qui fuerant ex gen-
tibus: adherens iudeis tantum. ⁊ congregans ſe cum
eis. Et ideo dicit. Cum autem veniſſent ſciliꝫ a iudea
ſubtrahebat ſe Petrus a gentibus conuerſis. et ſegre-
gabat ſe ab eis. Et hoc ideo: quia erat timens eos qui
ex circumciſione erant. id eſt iudeos. non quidem timo
re humano ſiue mundano ſed timore charitatis ne ſcili
cet ſcandalizarentur ſicut dicitur in glo. Et ideo factus
eſt iudeis tanquã iudeus: ſimulans ſe cum infirmis idẽ
ſentire ſed tamen inordinate timebat quia veritas nun
quã dimittenda eſt propter timorem ſcãdali. Quid au-
tem ex hac ſimulatione ſequebatur ſubdit dicens: ꝙ ſi-
mulationi eius ſciliꝫ petri conſenſerũt ceteri iudei qui
erant antiochie diſcernentes cibos et ſegregantes ſe a
gentibus cum tamen ante ſimulatiõem huiuſmodi hoc
non feciſſent. Et non ſolum illi conſenſerunt petro: ſed
ita fuit illa ſimulatio in cordibus fidelium. vt etiam bar
nabas qui mecum erat doctor gentium ⁊ contrarium fe
cerat ⁊ docuerat duceretur ab eis in ſimulationem ſub
trahens ſe ab eis ſcilicet gentibus. Et hoc ideo. quia
ſcd̃m quod dicitur Eccleſ. 10. Qualis eſt rector ciui-
tatis ⁊c. ⁊ ibidem. Scd̃m iudicem populi ⁊c. ¶ Conſe
quenter cum dicit. Sed cum vidiſſem ⁊c. manifeſtat ea
que dixerat de reprehenſione pauli qua petrum repre-
hendit. Et circa hoc tria facit. Primo ponit cauſam re
prehenſionis. Secundo reprehendendi modum. Ter-
cio reprehenſionis verba. Occaſio autem reprehenſio-
nis eſt non leuis ſed iuſta ⁊ vtilis ſciliꝫ periculum euã
gelice veritatis. Et ideo dicit. Sic petrus reprehenſi-
bilis erat. ſed ego ſolus cum vidiſſem ꝙ non recte am-
bularent illi qui ſic faciebant ad veritatem euangelij.
quia per hoc peribat veritas ſi cogerẽtur gentes ſerua-
re legalia vt infra patebit. Q autem recte non ambula
rent ideo eſt. quia veritas maxime vbi periculum immi
net debet publice predicari: nec fieri contrarium pro-
pter ſcandalum aliquorum. Mathei. 10. Quod dico
vobis in tenebris dicite in lumine. Eſaie. 26°. Semi-
ta iuſti recta eſt rectus callis iuſti ad ambulandũ. Mo-
dus autem reprehendendi fuit conueniens quia publi-
cus ⁊ manifeſtus. Unde dicit. Dixi cephe. id eſt petro
coram omnibus quia ſimulatio illa in periculum omniũ
erat. 1c. Thymo. 5. Peccatum coram omnibus argue.
Quod intelligendum eſt de peccatis manifeſtis ⁊ non
de occultis: in quibus debet ſeruari ordo fraterne corre
ctionis. Cuiuſmodi autem verba apoſtolus dixerit pe-
tro cum eum reprehenderet ſubdit dicens. Si tu iude-
us cum ſis ⁊c. Quaſi dicat. O petre: ſi tu cum iudeus
ſis natione et genere gentiliter ⁊ non iudaice viuis. id
eſt gentium ⁊ non iudeorum ritum ſeruas cum ſcias et
ſentias diſcretionem ciborum nihil conferre. quomodo
cogis gentes non quidem imperio ſed tue conuerſatio-
nis exemplo iudaizare. Et dicit cogis. quia ſcd̃m ꝙ leo
papa dicit. Validiora ſunt exempla ꝙ̃ verba. In hoc
ergo paulus reprehẽdit petrum ꝙ cum ipẽ eſſet inſtru-
ctus a deo cum iudaice non viueret ne cibos diſcerne-
ret. Actuũ. 10. Quod deus ſanctificauit tu ne cõmune
dixeris. Ipſe contrarium ſimulabat. Sciendum eſt au-
tem ꝙ occaſione iſtorum verborũ non parua controuer
ſia eſt orta inter hieronymũ ⁊ auguſtinũ. Et ſcd̃m ꝙ ex
eorum verbis aperte colligitur. in quattuor diſcordare
videntur. Et primo in tempore eorum quando ſcilicet
ſeruari debuerunt. Nam hieronymus duo tempora di
ſtinguit. vnũ ante paſſioneꝫ chriſti: aliud poſt paſſionẽ
Uult ergo hieronymus ꝙ legalia ante paſſionem chri-
ſti viua erant. id eſt habentia virtutem ſuam. inquantũ
ſciliꝫ per circumciſionem tollebatur peccatum origina
le ⁊ per ſacrificia ⁊ hoſtias placabatur deus. Sed poſt
paſſionem non ſolum dicit ea non fuiſſe viua vel mor-
tua ſed quod plus eſt ea fuiſſe mortifera. et ꝙ quicun-
ꝙ poſt paſſionem xp̃i ea ſeruauit peccauit mortaliter.
Auguſtinus vero diſtinguit tria tempora. Unum tem-
pus ante paſſionem xp̃i ⁊ concordans cum hieronymo
dicit iſto tempore legalia viua fuiſſe. Aliud tempus eſt
poſt paſſionem xp̃i immediate ante gratiam diuulgatã

ſicut tempus apoſtolorum in principio: in quo tempore
dicit auguſtinus legalia mortua fuiſſe: ſed tamen non
mortifera iudeis conuerſis: dummodo ipſa ſeruantes
ſpem in eis non ponerent. ita ꝙ etiam ipſi iudei ea ſer=
uantes tunc non peccarent. Si vero in eis ſpem poſuiſ=
ſent quicunq; conuerſi ea ſeruantes peccaſſent mortali
ter. quia ſi poſuiſſent in eis ſpem quaſi eſſent neceſſaria
ad ſalutem quantū in eis erat euacuaſſent gratiam xpi.
Aliud tempus dicit eſſe poſt veritatem et gratiam xpi
diuulgatam. ⁊ in iſto tempore dicit ea mortua ⁊ mortife
ra omnibus ea ſeruantibus. Ratio autem dictorum eſt
quia ſi iudei ſtatim poſt conuerſionem fuiſſent prohibi=
ti ab obſeruantijs legalium: viſum fuiſſet eos pari paſ=
ſu ambulare cum ydolatris: qui ſtatim ab ydolorū cul=
tura prohibebant ⁊ legalia nō fuiſſe bona ſicut nec ydo
latriā. Et ideo inſtinctu ſpiritusſancti permiſſum eſt vt
legalia modico tempore ſeruarentur ea intentione que
dicta eſt. vt per hoc oſtenderetur legalia tūc bona fuiſ=
ſe. Unde dicit Auguſtinus ꝙ per hoc oſtendebatur ꝙ
mater ſynagoga cum honore deducenda ad tumulum
erat. dum non ſtatim poſt paſſionem xpi legalia prohi
bita ſunt. Quicūq; vero non eo modo ipſa ſeruaret nō
honoraret matrem ſynagogam: ſed eam extumularet.
Secūdo diſcordant predicti hieronimus ⁊ auguſtinus
de obſeruatione legalium quantū ad ipſos apoſtolos.
Hieronymus enim dicit ꝙ apoſtoli nunq̄ ſeruabant le
galia ſed ſimulauerunt ſe ſeruare vt vitarent ſcandalū
fidelium: qui fuerant ex circumciſione. Et hoc quidem
modo dicit ſimulaſſe paulum: quando perſoluit votum
in templo hieroſolymitano. vt habetur Act. 21°. quā=
do circumcidit tymotheū. vt habetur Actu. 16. Et quā
do a iacobo monitus quedam legalia ſuſcepit. vt habe=
tur Act. 15°. Et hoc quidem facientes non deludebant
alios. quia faciebāt hoc non intendentes legalia ſerua=
re ſed propter aliquas cauſas ſicut ꝙ quieſcebāt in ſab
bato non propter obſeruantiam legis ſed propter quie=
tem. Item abſtinebant ab immūdis ſcōm legem non ꝓ
pter obſeruantiam legis ſed propter alias cauſas vtpo=
te propter abominationē ⁊ aliquid huiuſmodi. Augu
ſtinus vero dicit ꝙ apoſtoli ſeruabāt ipſa legalia ⁊ hoc
intendentes ſed tamen non ponentes in eis ſpem qua=
ſi eſſent neceſſaria ad ſalutem. Et hoc quidem licebat
eis quia fuerunt ex iudeis. Ita tamen ꝙ hec ſeruarent
ante gratiam diuulgatam. vnde ſicut eo tempore alij iu
dei conuerſi ſine periculo ſeruare poterant abſq; eo ꝙ
in eis ſpem ponerent ita ⁊ ipſi. Tercio diſcordāt de pec
cato petri. Nam hieronymus dicit in ſimulatione pre=
dicta petrum non peccaſſe. quia hoc ex charitate fecit ⁊
non ex aliquo timore mundano vt dictum eſt. Auguſti
nus vero dicit eum peccaſſe venialiter: tamen hoc pro=
pter indiſcretionem quam habuit nimis inherendo hu
ic parti ſcilicʒ iudeorū ad vitandum eorum ſcandalum.
Et validius argumētum auguſtini contra hieronymū
eſt quia hieronymus adducit pro ſe ſeptē doctores quo
rum quattuor ſcilicʒ laudicenſem. alexandrum. orige=
nem. ⁊ didimū excludit auguſtinus vtpote de hereſi in=
fames. Alijs vero tribus opponit tres quos pro ſe ⁊ ꝓ
ſua oppinione habet ſcilicʒ. ambroſium. cyprianum. et
ipm paulum qui manifeſte dicit ꝙ reprehenſibilis erat
petrus. Si ergo nephas eſt dicere in ſcriptura ſacra ali
quod falſum contineri non erit phas dicere petrum re=
prehenſibilem non fuiſſe. Et propter hoc verior eſt opi
nio ⁊ ſententia auguſtini quia cū dictis apoſtoli magis
concordat. Quarto diſcordant in reprehenſione pauli.
Nam hieronymus dicit ꝙ paulus vere non reprehen=
dit petrum: ſed ſimulatorie ſicut et petrus ſimulatorie
legalia ſeruabat. vt ſcilicet petrus nolens ſcandalizare
iudeos ſimulabat ſe legalia ſeruare: ita paulus vt non
ſcandalizaret gētes oſtendit ſibi diſplicere quod petrus
faciebat ⁊ ſimulatorie eum reprehendit: facientes hoc
quaſi ex condicto vt vtriſq; fidelibus ſibi ſubditis pro=
uiderent. Auguſtinus vero dicit ſicut petrum vere ſer=
uaſſe legalia: ita dicit paulum eum vere reprehendiſſe
⁊ non ſimulatorie. Sed ⁊ petrus quidem ſeruando pec
cauit. quia inde erat ſcandalum apud gentiles a qui=
bus ſe ſubtrahebat. Paulus vero non peccauit repre=
hendendo: quia ex eius reprehenſione nullum ſcanda=
lum ſequebatur.

Lectio quarta.

Nos natura iudei ⁊ non ex gentibꝰ
peccatores. Scientes autē ꝙ non
iuſtificatur homo ex operibus le=
gis niſi per fidem ieſu chriſti ⁊ nos in chri=
ſto iheſu credimus vt iuſtificemur ex fide
chriſti et non ex operibus legis. Propter
quod ex operibus legis nō iuſtificatur om
nis caro.

Supra oſtendit veritatem doctrine apoſtolice predica=
te per eum ex auctoritate aliorū apoſtolorum: hic oſten
dit idem ex eorum conuerſatione et exemplo. Et circa
hoc duo facit. Primo oſtendit propoſitum per apoſto=
lorum conuerſationem. Secundo aduerſantium obie=
ctionem. ibi. Quod ſi querentes iuſtificare ⁊c. Circa pri=
mū tria facit. Primo premittit apoſtolorum conditio=
nem. Secundo inſinuat eorum conuerſationem. ibi.
Scientes autem ꝙ non iuſtificatur ⁊c. Tercio infert in
tentam concluſionem. ibi. Propter quod ex operibus
legis ⁊c. Conditio autem apoſtolorum et etiam ipſius
Pauli hec eſt: ꝙ ſcōm naturalem originem ex iudeis
proceſſerunt. Et hoc eſt quod dicit. Nos ſcilicet ego et
apoſtoli alij ſumus natura. id eſt naturali origine iudei
non proſeliti. 2ᵉ. corinthiorum. 11. Hebrei ſunt ⁊ ego ⁊c.
Et hec eſt magna laus quia vt dicitur Johan. 4°. Sa=
lus ex iudeis eſt. Et non ex gentibus peccatores. id eſt
non ſumus peccatores vt gentes ydolatre ⁊ immunde
Sed contra eſt quod dicitur. 1ᵉ. Johānis. 1°. Si dixe=
rimus quoniam peccatum non habemus ⁊c. ergo iudei
ſunt peccatores. Reſpondeo. dicendum eſt ꝙ aliud eſt
peccantem eſſe aliud peccatorem. Nam primum deno=
minat actum ſcōm vero promptitudinem ſiue habitum
ad peccandum. Unde ſcriptura iniquos et grauibus
peccatorum ſarcinis oneratos peccatores appellare cō
ſueuit. Iudei ergo propter legem ſuperbientes: quaſi
per eam coherciti a peccatis: gentes que ſine freno le=
gis erant ⁊ ad peccandum prone peccatores vocabant.
Epheſiorum. 4. Non circumferamur omni vento doctri=
ne ⁊c. Cum ergo dicat apoſtolus: non ex gentibus pec=
catores exponitur. id eſt non ſumus de numero pecca=
torum qui ſunt inter gentiles ⁊c. ¶ Conſequenter cum
dicit. Scientes autem ꝙ non iuſtificat homo ⁊c. Po=

nit apoſtolorum conuerſationem. que quidem non eſt
in legalibus ſed in fide chriſti. Et circa hoc duo facit.
Primo exprimit rationem apoſtolice conuerſationis.
Secundo ponit ipſam apoſtolicam conuerſationē ibi.
Et nos in chriſto ꝛc. Erat ergo apoſtolica conuerſatio
in fide et non in legalibus. Cuius ratio eſt: quia licet
fuerimus iudei natura et in legalibus nutriti: tamen
ſcientes pro certo ꝙ non iuſtificatur homo ex operibꝰ
legis id eſt per opera legalia niſi per fidem ieſu chriſti.
ideo deſerentes illam: conuerſamur in preceptis fidei
Ro.3. Arbitramur enim hominem iuſtificari per fidez
ſine operibus legis Act.4. Non eſt aliud nomen. ꝛc.
Sed contra enim Ro.2. dicitur. Non enim auditores
legis iuſti ſunt apud deum. ſed factores legis iuſtifica
buntur ꝛc. Videt ergo ꝙ ex operibꝰ legis iuſtificet̄ ho
mo. Reſpondeo. dicendum eſt ꝙ iuſtificari poteſt du=
pliciter accipi ſcilicet iuſticiā exequi ⁊ iuſtū fieri. Pri=
mo autem mō homo iuſtificat̄ qui opera iuſticie facit.
Non autem iuſtus fit aliquis niſi a deo per gratiam.
Sciendum eſt ergo ꝙ opera legis quedam erant mora
lia: quedam vero cerimonialia. Moralia autē licet cō
tinerentur in lege: nō tamen poterunt proprie dici ope
ra legis cum ex naturali inſtinctu ⁊ ex lege naturali ho
mo inducatur ad illa. Sed cerimonialia dicuntur pro=
prie opera legis. Quantūcūqꝫ ergo homo quo ad exe=
cutionē iuſticie ex moralibus iuſtificetur ⁊ etiam ex ce=
rimonialibus inquantū ſeruare ea eſt opus obedientie
et ad mala pertineat. et ſic accipitur ſcđm dictum apo=
ſtoli ad Ro.2. Quantum vero ad iuſtuz fieri ex operi=
bus legis non iuſtificari homo ꝑ hec. videtur quia ſa=
cramenta vetris legis non conferebant gratiam. infra
4. Conuerſi eſtis ad egena elementa id eſt gratiam nō
conferentia. neqꝫ gratiam in ſe continentia. Sacramē=
ta vero noue legis licet ſint elementa materialia: non
tamen ſunt elementa egena. quia in ſe gratiam conti=
nent. Unde et iuſtificare poſſunt. Si qui autē in veteri
lege iuſti erant nō erant iuſti ex operibus legis. ſed ſo=
lum ex fide chriſti. quē deus ꝓpoſuit propiciatorē ꝑ fi
dem. vt dicitur Ro.3. Unde ⁊ ipſa ſacramenta veteris
legis non fuerunt niſi quedā proteſtationes fidei chri=
ſti ſicut ⁊ noſtra ſacramenta: ſed, differenter. qꝛ illa ſa=
cramenta gratiam chriſti configurabant quaſi futuraz.
noſtra autem ſacramenta proteſtant̄ quaſi continentia
gratiam preſentem. Et ideo ſignanter dicit. ꝙ ex ope=
ribus legis non iuſtificatur homo niſi per fidē ieſu chri
ſti. quia et ſi olim aliqui ſeruātes opera legis iuſtifica=
rentur. non tamen hoc erat niſi per fidem ieſu chriſti.
Ex hac autem ſcientia apoſtolorum quaz habebant ꝙ
iuſtificatio non eſt per operationem legis: ſed per fidez
chriſti. concludit conuerſationem apoſtolorum eligen
tium fidem chriſti: ⁊ dimittentium opera legis. Unde
ſequitur. Et nos in chriſto ieſu credimus. quia vt dici=
tur Act.4. Non eſt aliud nomen datum ꝛc. Unde ſe=
quitur. Ut iuſtificemur ex fide chriſti Ro.5. Juſtificati
ergo ex fide ꝛc. Et ne aliquis credat ꝙ ſimul cum lege
chriſti opera legis iuſtificent. ſubiungit. Et non ex ope
ribus legis. Roma.3. Arbitramur enim iuſtificari ho
minem per fidem ꝛc. Et ex hoc concludit principale in=
tentum dicens ꝙ ſi apoſtoli qui ſunt naturaliter iudei
non querunt iuſtificari per opera legis: ſed per fidem.
quia non iuſtificatur omnis caro ex operibꝰ legis. nec
homo poteſt iuſtificari per opera legis. Sumitur em̄
hic caro pro homine ſcilicet pars pro toto. ſicut Eſa.
40. Uidebit omnis caro ſalutare dei noſtri. Dicens
autem. Propter quod. ꝛc. Concludit quaſi a maiori.
Magis enim videtur naturale ꝙ iudei per opera legis
ꝗ̄ per fidem iuſtificarentur. ſed hoc nō eſt. Quare ꝛc.

Lectio quinta.

Quod ſi querentes iuſtificari. in
chriſto inuenti ſumus et ipſi pec
catores: nunquid chriſtus pecca
ti miniſter eſt? Abſit. Si eniz que deſtruxi
iterum reedifico: preuaricatorem me con=
ſtituo.

Poſtꝗ̄ aplus oſtendit per cōuerſationē apoſtolorū le=
galia non eſſe obſeruanda quod ipſe dicebat: hic mo=
uet queſtionem in contrarium. Et circa hoc tria facit.
Primo mouet queſtionem. Secundo ſoluit eam ibi.
Abſit. ꝛc. Tertio ſolutionez eius manifeſtat ibi. Ego
enim per legem ꝛc. Primum dupliciter poteſt expo=
ni ſecūdum gloſam. Primo ſic. Poſſet enim aliquis
dicere ꝙ apoſtoli deſerentes legem: viuendo ad fidem
chriſti peccaſſent. Sed ex hoc apoſtolus introducit
quaſi quoddam inconueniens ſcilicet chriſtum eſſe au
ctorem peccati. ꝙ homines ad ſuam fidem vocat. Et
hoc eſt quod dicit. Q id eſt ſed ſi nos apoſtoli queren=
tes iuſtificari in ipſo id eſt per ipſum ſcilicet chriſtum:
inuenti ſumus id eſt manifeſte cōprobamur et ipſi apo
ſtoli peccatores propter legis dimiſſionem: nunquid
chriſtus eſt miniſter peccati id eſt introducens nos ad
peccandum qui nos a ſtatu legis ad ſuam fidem voca=
uit. infra.4. Factum ſub lege vt eos qui ſub lege erāt
redimeret ſcilicet ab onere legis. Reſpondet apoſto=
lus. Abſit. quia magis eſt miniſter iuſticie. Roma.5.
Per vnius obedientiam iuſti conſtituuntur multi. 1.
Pe.2. Qui peccatum non fecit ꝛc. Et ꝙ chriſtus nō
ſit miniſter peccati abſtrahēs a lege veteri patet. quia
ſi egoipſe que deſtruxi ſcilicet ſuperbiam gloriantem
de lege iterum reedifico volens redire ad gloriandum
de lege preuaricatorem meipſum conſtituo: reſumens
que deſtruxi. 2.Pe.2. Canis reuerſus ad vomitū ꝛc.
Joſue.6. Maledictus homo ꝗ reedificauerit iericho.
Dicit autem que deſtruxi non ipſam legē vt manichei
volunt. qꝛ lex ſancta eſt. Ro.7. Sed ſuperbiam de le=
ge qua dicitur Ro.10. Querentes ſuam iuſticiam ſta=
tuere ꝛc. Siquis autem obijciat ꝙ cum ipſe olim de=
ſtruxerit fidem chriſti preuaricatorem ſe faciebat eam
edificans. patet reſponſio. quia fidem chriſti conatus
fuit quidem deſtruere. ſed non preualuit propter veri=
tatem Act.9. Quid me perſequeris. durū eſt tibi ꝛc.
Sed ſuperbia legis vana erat: et ideo deſtrui poterat:
⁊ reedificanda non erat. Secundo modo poteſt expo=
ni vt qđ dicit. Jnuenti ſumus ⁊ ipſi peccatores vt refe=
ratur non ad dimiſſionem legis ſicut nunc expoſitum
eſt. ſed magis ad ipſam legis obſeruantiam. Manife=
ſtum enim eſt ꝙ quicumqꝫ querit iuſtificari profitetur
ſe non eſſe iuſtuz ſed peccatorem. Eſt ergo ſenſus. Si
nos querentes iuſtificari in chriſto ex hocipſo ꝙ quere=
mus iuſtificari inuenti ſumus id eſt ratione compro=
bamur et ipſi peccatores fuiſſe propter hoc ꝙ legem

obſeruabam⁹ nunquid ieſus chriſtus miniſter peccati eſt vt ſcilicet mandauerit homines poſt ſuam paſſionē legalia obſeruare, quod ſine peccato fieri non poteſt. Et attendenduz eſt ꝙ hec expoſitio procedit ſcōm opinionem Hieronymi qui ponebat ſtatim poſt paſſionem chriſti legalia fuiſſe mortifera. Tertio modo poteſt exponi vt quod dicit. Inuenti ſumus ⁊ ipſi peccatores: pertineat quidem ad ſtatum quo lex obſeruabat. non tamen ꝙ ipſi offenderent propter legis obſeruantiam: ſed propter legis defectum que peccatum auferre non poterat vt ſit ſenſus. Si querentes iuſtificari in ipſo inuenti ſumus ⁊ ipſi peccatores id eſt peccatum habentes: lege peccatum non auferente ſm illud Ro. 3. Cauſati ſumus iudeos et grecos omnes ſub peccato eſſe. Nūquid ieſus chriſtus peccati miniſter eſt vt reducat nos ad obſeruantiam legis in qua ſub peccato eram⁹. Et hec expoſitio procedit ſcōm expoſitionem Auguſtini. Et reſpondet ſcōm vtramꝙ expoſitionem. Abſit. quia ego deſtruxi legem carnaliter intellectaz ſpiritualiter iudicando et docendo. Unde ſi iterum vellem reedificare carnalis legis obſeruantias: eſſem preuaricator legis ſpiritualis. Poteſt ⁊ quarto modo ſic exponi. Dixeram hominem non iuſtificari ex operibus legis. Poſſet aliquis dicere ꝙ nec etiam per fidem chriſti. quia multi poſt fidem chriſti acceptam peccant. Et hoc eſt quod dicit. Si querentes iuſtificari in chriſto: id eſt per fidem chriſti inuenti ſumus poſt fidem chriſti ſuſceptam etiam ipſi nos fideles peccatores id eſt in peccatis viuentes. nūquid ieſus chriſtus miniſter peccati eſt ⁊ damnationis. ſicut miniſter veteris legis eſt miniſter peccati ⁊ damnationis. Non ꝙ lex induceret ad peccatum. ſed occaſionaliter. quia prohibebat peccatum ⁊ non conferebat gratiam adiuuantem ad reſiſtendum peccato. Unde dicitur Roma. 7. Occaſione accepta peccatum per mandatuz ⁊c. Sed chriſtus dat gratiam adiuuantem. Ioh. 1. Gratia ⁊ veritas per ieſum chriſtum facta eſt. Unde nullo modo eſt miniſter peccati nec directe nec occaſionaliter.

Lectio ſexta

Ego enim per legem legi mortuus ſum. vt deo viuam: chriſto cōfixus ſum cruci. Uiuo autez iam non ego: viuit vero in me chriſtus. ꝙ autē nūc viuo in carne: in fide viuo filij dei. qui dilexit me ⁊ tradidit ſemetipſum pro me. Non abijcio gratiaz dei. Si enim per legē iuſticia. ergo gratis chriſtus mortu⁹ eſt.

Hic apoſtolus ſolutionem ſuperius aſſignatam manifeſtat. ⁊ primo ponit ſolutionis manifeſtationem. Secundo concludit principale intentum ibi. Non abijcio gratiam dei ⁊c. Sed attendendum eſt ꝙ apoſtolus inquirendo procedens nullum dubium indiſcuſſum relinquit. Et ideo verba eius licet videantr intricata tamē ſi diligenter aduertant: nihil ſine cauſa dicit. ⁊ hoc apparet in verbis ꝓpoſitis. Ubi tria facit. Primo manifeſtat ſolutionem. Secundo explicat ſolutionis manifeſtationē ibi. Chriſtus crucifixus eſt ⁊c. Tertio remouet dubitationem ibi. Q autē viuo ⁊c. Quia ergo apoſtolus dixerat. Si enim que deſtruxi ⁊c. qđ intelligitur đ veteri lege. poſſet eñ ab aliq̄ reputari legis deſtructor ⁊ per ꝯſequēs iniqu⁹ ſcōm illud. pš. Diſſipauerunt iniqui legem tuam. Ideo apoſtolus vult oſtendere quomodo legem deſtruat ⁊ tamen nō eſt iniquus dicens. Ego eñ per legem ⁊c. Ubi ſciendū eſt ꝙ aliquis diſſipat legem per ipſam legem ⁊ talis eſt preuaricator legis non iniquus. Diſſipatur autē lex per legez quando in lege datur aliquod preceptū locale ſeu temporale: vt ſcilicet lex illa tali tempore ſeu tali loco ſeruetur. ⁊ hoc ipſum exprimat in lege. Si quis in illo tēpore ſeu in illo loco lege non vtitur deſtruit legem per ipſam legem. ⁊ hoc modo apoſtolus deſtruxit legem. Unde deſtruxi inquit quodāmodo legem tamen per legem: quia ego mortuus ſum legi per legem id eſt ꝑ auctoritatem legis ipſam dimiſi quaſi legi mortuus. Auctoritas enim legis per quam mortuus eſt legi in multis ſacre ſcripture locis habetur. Iere. 31. tamē ſub aliis verbis. Confirmabo teſtamentum nouum ſuper domum iſrael ⁊c. Deut. 18. Prophetam ſuſcitabit dominus de fratribus veſtris ⁊c. Et multe alie. Nō eſt ergo tranſgreſſor apoſtolus legem deſtruendo. Uel aliter. Ego per legem ſcilicet ſpiritualem mortuus ſum legi carnali. Tunc enim moritur legi quando abijcit legē. ſolutus a lege iuxta illud. Ro. 7. Mortuo viro ſoluta eſt mulier a lege viri. Inquantū vero apoſtolus ſubiectus erat legi ſpirituali dicit ſe mortuū legi id eſt ſolutum a legis obſeruatione Ro. 8. Lex ſpiritus vite ⁊c. Alius modus dimittendi legem ſine preuaricatione eſſe poteſt. quia videlicet lex aliqua eſt ſcripta in carta. et tunc dicitur lex mortua. et eſt in mente legiſlatoris: ⁊ tunc dicitur lex viua. Conſtat autem ꝙ ſi aliquis ſm verbum legiſlatoris operaretur contra legez: et ſolueret legem et ſolueretur a lege mortua. et ſeruaret legez viuam ſcōm imperium legiſlatoris. Dicit ergo ſcōm hoc. Mortuus ſum legi ſcripte et mortue id eſt ſolutus ſum ab ea vt deo viuaz. id eſt motus meos ſcōm dicta ipſius dirigam. ⁊ ad honorem eius ordiner. Lex eñ ſtatuta in ſcriptis aliquid tradit propter extraneos ⁊ eos qui ab eo verbotenus audire non poſſunt. ſed his qui coram eo ſunt non dicit eam ſcriptis ſed verbo tantum. A principio enim homines infirmi erant: ad deum accedere non valentes. Et ideo neceſſe fuit eis precepta legis in ſcriptis dare: vt per legem quaſi per pedagogum manuducerentur ad hoc ꝙ a deo precepta eius audirent ſcōm ꝙ dicitur infra. 3. Lex pedagogus noſter fuit in chriſto. ⁊c. Sed poſtꝙ habemus acceſſum ad patrem per chriſtum vt dicitur Roma. 5. Non inſtruimur per legem de mandatis dei: ſed ab ipſo deo. Et ideo dicit. Per legem manuducentem mortuus ſum legi ſcripte vt viuam deo ſcilicet ipſi factori legis id eſt vt ab ipſo inſtruar ⁊ dirigar. ¶ Conſequēter cum dicit. Chriſto confixus ſum ⁊c. explicat que dixit. Dixerat autem ꝙ eſt mortuus legi et ꝙ viuit deo: Et iſta duo manifeſtat. Et primo ꝙ ſit mortuus legi per hoc quod dicit. Chriſto confixus ſum cruci. Secūdo ꝙ viuit deo cum dicit. Uiuo ego: iam non ego ⁊c. Et primum quidem poteſt exponi dupliciter. Uno mō ſicut in gloſa ſic. Quilibet homo ſcōm carnalem originem naſcitur filius ire. Ephe. ſcđo. Eramus enim natura filij ire ⁊c. Naſcitur etiam in vetuſtate peccati. Baruch. 3. Inueteraſti in terra aliena ⁊c. Que quidem vetuſtas peccati tollitur per crucem chriſti. et confertur nouitas vite ſpūalis. Dicit ergo aplūs. Chriſto

confixus ſum cruci id eſt cōcupiſcentia ſeu fomes pecca-
ti ꝛ omne huiuſmōi mortuū ē i me ꝑ crucē chriſti. Ro.6.
Uetus homo noſter ſimul crucifixus eſt ꝛc. Item exquo
cum xp̄o cōfixus ſum cruci ꝛ mortuu⁹ ſum peccato ꝛ xp̄s
reſurrexit:cum reſurgente etiam reſurrexi. Ro.4. Tra-
ditus eſt ꝛc. Sic ergo xp̄us in nobis renouat vitā nouā
deſtructa vetuſtate peccati. Et ideo dicit. Uiuo autē id ē
quia chriſto confixus ſum cruci:vigorem bene operandi
habeo iam non ego ſ̄m carnem:quia iam non habeo illā
vetuſtatē quam prius habui. Sed viuit in me chriſtus id
eſt nouitas que ꝑ chriſtū nobis data eſt. Uel aliter. Ho
mo q̄tum ad illud dicitur viuere in quo principaliter fir-
mat ſuum affectū ꝛ in quo maxime delectat̄. Unde ꝛ ho-
mines qui in ſtudio ſeu in venationib⁹ maxime delectan
tur dicunt hoc eorum vitam eſſe:quilibet autē homo ha
bet quendā priuatum affectum quo querit quod ſuū eſt
dum ergo aliquis viuit querens tantum quod ſuum eſt.
ſoli ſibi viuit. cum vero querit bona aliorum dicit̄ etiam
illis viuere. Quia ergo apoſtol⁹ ꝓprium affectum depo
ſuerat ꝑ crucem chriſti:dicebat ſe mortuū ꝓprio affectu
dicēs:Chriſto ꝯfixus ſū cruci id eſt ꝑ crucē chriſti remo
tus eſt a me ꝓprius affectus ſiue priuat⁹. Unde dicebat
infra vltimo. Mihi abſit gloriari niſi in cruce domini no
ſtri ꝛc.2.corin.5. Si vnus ꝓ oībus mortu⁹ ē ḡ oēs mor
tui ſunt. Et ꝓ oībus mortu⁹ eſt chriſtus.vt ꝛ qui viuunt
iam nō ſibi viuāt ſed ei.ꝛc. Uiuo aūt .i.iam nō viuo ego
quaſi in affectu habēs ꝓpriū bonū.ſed viuit in me chri-
ſtus id ē tantū chriſtū habeo in affectu.ꝛ ipſe chriſtus eſt
vita mea. Phil.1. Mihi viuere chriſtus eſt ꝛ mori lucrū
¶Conſequēter autē cum dicit. Q autē nunc viuo ꝛc.re
ſpondet dubitationi que poterat eſſe duplex ex premiſſo
verbo. Una eſt quomō ipſe viuit ꝛ non eſt ille ſcꝫ qui vi-
uit. Secunda quomō confixus eſt cruci. Et ideo hec duo
aperit. Et primo primū quomō ſcꝫ viuit ꝛ non ipſe viuit
dicens. Q autem nunc viuo carne ꝛc. Ubi notandū eſt
ꝙ illa ꝓprie dicūtur viuere que mouēt a principio intrin
ſeco. Anima autē pauli conſtituta erat inter deum ꝛ cor-
pus.et corpus quidē viuificabat̄ ꝛ mouebatur ab anima
pauli.ſed anima eius a chriſto. Quantū ergo ad vitam
carnis viuebat ipſe paulus. Et hoc eſt qđ dicit. Q autē
nunc viuo in carne id eſt vita carnis:ſed quantū ad rela-
tionem ad deum chriſtus viuebat in paulo. Et ideo dicit.
In fide viuo filij dei per quā habitat in me ꝛ mouet me.
Abachuc.2. Juſtus autē meus ex fide viuit. Et nota ꝙ
dicit In carne non ex carne.quia hoc malum eſt. Secun
do oſtendit ꝙ confixus eſt cruci dicens. Quia amor chri
ſti quē oſtendit mihi in cruce moriens ꝓ me facit vt ſemꝑ
ei configar. Et hoc eſt quod dicit. Qui dilexit me.1.Jo.
4. Ipſe prior dilexit nos. Et intantū dilexit me ꝙ tradi-
dit ſemetipſum ꝓ me ꝛ non aliud ſacrificiū. Apoc.1. Di-
lexit nos ꝛ lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo.
Eph.5. Sicut chriſt⁹ dilexit eccleſiā ꝛ ſemetipſum tra-
didit ꝓ ea ꝛc. Sed attēdendū ē ꝙ ipſe fili⁹ tradidit ſe:et
pater tradidit filiū Ro.8. Qui ꝓprio filio nō pepcit:ſꝫ
ꝓ nobis omnibus tradidit illum. Et iudas tradidit eum
vt dicitur Matth.26. Et totum vna res eſt:ſed non vna
intentio:quia pater ex charitate.filius ex obedientia ſi-
mul ꝛ cum charitate.iudas vero ex proditione. ¶Conſe
quenter cum dicit. Non abijcio gratiam dei ꝛc.infert cō
cluſionem principalem. Et primo inducit concluſionem.
Secundo manifeſtat modum. Dicit ergo. Exquo tantā
grāā recepi a deo ꝛ tradidit ſe ꝛ ego viuo in fide filij dei:
non abijcio gratiam filij dei id eſt non repudio nec ingra
tum me exhibeo.1.corin.15. Gratia dei in me vacua non
fuit ꝛc. Unde ꝛ alia littera habet. Nō ſum ingratus gra-
tie dei Heb.12. Contemplantes ne quis deſit gratie dei.

ſcilicꝫ per ingratitudinem ſe indignum fatendo. Mod⁹
autem abijciendi et ꝛ ingratitudinis eſt ſi dicerem ꝙ lex
eſſet neceſſaria ad iuſtificandū. Et ideo dicit. Si eīm ꝑ le
gem iuſticia:ergo chriſtus gratis eſt mortuus id eſt ſi ſuf
ficiens ſit lex id eſt opera legis ſufficiūt ad iuſtificandū
hominē chriſtus ſine cauſa mortu⁹ eſt ꝛ fruſtra.qꝛ ad hoc
mortuus eſt vt nos iuſtificaret.1.Pe.3. Chriſtus ſemel
ꝓ peccatis noſtris mortuus eſt ꝛc. Q ſi hoc ꝑ legem fie-
ri poſſet ſuperflua fuiſſet chriſti mors. Sꝫ nō gratis mor
tuus nec inuacuū laborauit vt dicit̄ Eſa.49. Quia per
ipſū ſolū gratia iuſtificās ꝛ veritas facta eſt vt dicit̄ Jo.
1. Si qui autē ante paſſionē chriſti iuſti fuerūt hoc etiā
fuit ꝑ fidem xp̄i venturi in quē credebant ꝛ in cuius fide
ſaluabant̄.

Capitulum tertium.

O Inſenſati galathe quis vos faſcina
uit nō obedire veritati: Ante quoꝝ
oculos ieſus chriſtus ꝓſcriptus eſt
ꝛ in vobis crucifixus.

Supra confutauit ap̄ſus vanitatē ꝛ mutabilitatē gala-
tharum ꝑ auctoritatē euangelice doctrine oſtendens ſuā
doctrinam auctenticam fuiſſe ab alijs apoſtolis:hic vero
ꝑ rationes ꝛ auctoritates oſtendit hoc idē ſcꝫ ꝙ legalia
nō ſunt ſeruanda. Et hoc dupliciter. Primo ex inſuffici
entia legis. Secundo ex dignitate eorum qui ad chriſtū
conuerſi ſunt.ꝛ hoc quarto capi.ibi. Dico autē quanto
tempore ꝛc. Circa primum duo facit. Primo premittit
obiurgationem. Secundo proſequitur ſuam probatio-
nem ibi. Hoc ſolum a vobis volo ꝛc. Circa primum duo
facit. Primo obiurgat eos attendens eorum fatuitatē.
Secundo rationē obiurgationis aſſignat ibi. Ante quo-
rū oculos ꝛc. Primo ergo eos de fatuitate obiurgat vo-
cans eos inſenſatos. Unde dicit. O inſenſati ꝛc. inſen-
ſatus autē proprie dicitur qui ſenſu caret. Senſus autē
ſpiritualis eſt cognitio veritatis.qui ergo veritate caret
proprie inſenſatus dicit̄. Mat.15. Et vos ſine intellectu
eſtis. Sap.5. Nos inſenſati vitam illoꝝ ꝛc. Sed contra
Matth.5.dicitur. Qui dixerit fratri ſuo fatue ꝛc. Sed
fatuus idem eſt qđ inſenſatus. Ergo apoſtolus reus eſt
gehenne ignis. Sed dicendū eſt vt auguſtinus dicit ꝙ
intelligendū eſt ſi dixerit ſine cauſa ꝛ animo vituperādi:
ſed apoſtol⁹ ex cauſa dixit ꝛ animo corrigendi. Unde di-
citur in gloſa. Hoc dolendo dicit. Secundo cum dicit.
Quis vos faſcinauit ꝛc: oſtendit modum quo inſenſati
erant effecti. Ubi notandum eſt ꝙ inſenſatus fit aliquis
multis modis. Uel quia non proponitur ſibi aliqua veri
tas quā cognoſcere poſſit. Uel quia ꝛ ſi proponat̄ ſibi ta-
men nunquā eam acceptat. Uel quia veritatem propoſi-
tam vel acceptam deſerit a via veritatis recedens. et ta-
les erant iſti galathe qui veritatem fidei quam acceperāt
deſerentes veritatē propoſitam rēnuerunt.ſupra.1. Mi
ror ꝙ tam cito ꝛc. Et iō iſtum gradū inſenſationis in eis
reprehendit dicens: Quis vos faſcinauit ꝛc. Ad ſcien-
dum autem quid ſit faſcinatio.ſciendum eſt ꝙ ſcōm glo-
ſam faſcinatio proprie dicitur ludificatio ſenſus:que per
artes magicas fieri conſueuit: puta cum hominem facit
aſpectibus aliorum apparere leonem vel cornutū. ꝛ hu-
iuſmodi.et hoc etiam ꝑ demones poteſt fieri qui habent
poteſtatē mouendi fantaſmata ꝛ reducendi ad principia
ſenſuū ipſos ſenſus īmutando. Et ſcōm hanc acceptionē
ſatis ꝓprie dicit ap̄lus. Quis vos faſcinauit q̄ſi.d. Uos
eſtis ſicut hō ludificat⁹ q̄ res manifeſtas alit̄ accipit q̄ ſit
in rei ꝟitate.qꝛ ſcꝫ eſtis ludificati ꝑ deceptiōes ꝛ ſophiſ-

mata veritati nõ obedire id ē veritatem vobis manifeſtā
⁊a vobis receptam non videtis nec obediendo recipitis
Sap̄.4. Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona. Eſa.5.
Ve qui dicūt bonū malū ⁊c. Alio modo accipit̄ faſcina-
tio ſm ꝙ aliq̄s ex aſpectu maliuolo ledit̄ ⁊ maxime in ve
tulis que viſu vrenti et aſpectu inuido faſcinant pueros
qui ex hoc infirmant̄ ⁊ vomūt cibum. Huius cauſam vo-
lens aſſignare auicenna in libro ſuo de anima dicit ꝙ ma
teria corporalis obedit ſubſtantie intellectuali magis q̄
qualitatibꝰ actiuis ⁊ paſſiuis in natura. Et ideo ponit ꝙ
ad app̄henſionē ſubſtantiaꝝ intellectualiū q̄s vocat aīas
ſeu motores orbium multa fiunt preter ordinē motꝰ celi.
⁊ oīm corporaliū agentium. Eodeꝫ modo dicit ꝙ q̄n aīa
ſancta depurata ab affectibꝰ terrenoꝝ ⁊ a carnalibus vi-
tijs accedit ad ſimilitudinē ſubſtantiaꝝ dictaꝝ et obedit
ei natura. Et hinc eſt ꝙ aliqui ſancti viri operant̄ quedā
mira preter nature curſum. ⁊ ſimiliter qꝛ anima alicuiꝰ fe
data paſſionibus carnalibus: habet fortē apprehenſionē
in malitia obedit em̄ ei natura ad trāſmutationē materie ī
illis maxime in quibꝰ materia abilis eſt ſicut ī pueris te-
neris conuenit. Et ſic cõuenit ſm eum ꝙ ex forti app̄hē-
ſione vetulaꝝ in malitiā īmutat̄ puer ⁊ faſcinat̄. Hec aūt
poſitio ſatis videt̄ vera ſm opinionē auicenne. Nam iƥe
poſuit formas oēs corꝑales ī iſtis inferioribꝰ influi a ſub-
ſtantijs incorporalibꝰ ſeparatis. ⁊ ꝙ agētia naturalia nõ
habent ſe ad hoc niſi vt diſponentia tantū. Sed hoc qui-
dem improbat̄ a ph̄o. Agēs em̄ oportet eſſe ſimile ſubie-
cto. Non fit autē forma tantum. nec materia. ſed compo-
ſitum ex materia ⁊ forma. Id ergo quod agit ad eſſe cor-
poralium oportet ꝙ habeat materiā ⁊ formā. Unde dicit
ꝙ tranſmutare materiā formarū non poteſt niſi id qđ ha-
bet materiā ⁊ formā. ⁊ hoc quidē: Uel virtute ſicut deus
qui actor eſt forme ⁊ materie. Ul' actu ſicut agens corpo-
reum. Et ideo materia corporalis q̄tum ad huiuſmodi
formas nec angel' nec alicui pure creature obedit ad nu-
tum: ſed ſoli deo. vt auguſtinus dicit. Unde non eſt verū
quod auicēna dicit de huiuſmodi faſcinatiōe. Et ideo di-
cendū ꝙ ad imaginationē ſeu app̄henſionē hominis q̄n
fortis eſt immutat̄ ſenſus ſeu appetitꝰ ſenſitiuus q̄ quidē
īmutatio nõ eſt ſine alteratione corporis ⁊ ſpirituū corpo
ris ſicut nos videmus ꝙ ad apprehenſionem delectabi-
lis mouet̄ appetitus ſenſitiuus ad concupiſcentiā. et ex-
inde corpꝰ caleſcit. Silimiter ex apprehenſione timēdi fri
geſcit. Immutatio autē ſpirituuꝫ maxime inficit oculos
qui infecti rem ꝑ aſpectum inficiunt. ſicut patet in ſpecu
culo mundo qđ ex aſpectu mēſtruate inficit̄. Sic ergo qꝛ
vetule obſtinate in malitia ⁊ dure ſunt. ex forti appreheñ
ſione īmutat̄ appetitus ſenſitiuus et ex hoc ſicut dictum
eſt infectio maxīe fit a venis ad oculos. ⁊ ex oculis ad reꝫ
ꝓſpectam. Unde qꝛ caro pueri mollis eſt ad earum inui-
duꝫ aſpectū inficit̄ et faſcinat̄. Et quādoqꝫ quidē ad hūc
effectum demones operant̄. Dicit ḡ quis vos faſcinauit
veritati non obedire. Quaſi dicat. Uos aliq̄n obediſtis
veritati fidei. ſed modo non. ergo eſtis ſicut pueri qui ex
aliquo inuido infecti cibum receptū vomitis. ¶ Ratio-
nem aūt obiurgationis aſſignat dicens. Ante quorū ocu
los ⁊c. Quod poteſt tripliciter legi. Uno modo ſm Hie-
ronymū vt reſpondeat p̄me perſone acceptioni faſcinati-
onis al's p̄mo acceptu. quaſi dicat. Dico vos faſcinatos:
quia ante quoꝝ oculos ⁊c. id eſt ꝓſcriptio chriſti qua dā-
natus eſt in mortem adeo vobis manifeſta fuit ac ſi ante
oculos veſtros fuiſſet. Et in vobis crucifixus id eſt in in-
tellectibus veſtris erat crucifixio ieſu xp̄i vt ſciretis qua-
liter facta eſſet. Unde ſi eam nõ videtis modo nec obedi-
tis hoc contingit: qꝛ eſtis ludificati ⁊ faſcinati. Cõtra qđ
dicitur Cañ. vltimo. Pone me vt ſignaculū ſuꝑ cor tuū

⁊c. Alio modo ſm auguſtinū. q̄ſi dicat. Recte faſcinati
eſtis qꝛ veritateꝫ quā recepiſtis ſcꝫ chriſtū ꝑ fidem in cor
dibꝰ veſtris euomitis ſicut pueri. Et hoc qꝛ ante oculos
veſtros id eſt ī veſtra preſentia ieſus chriſtus proſcriptꝰ
eſt id ē expellit̄ ⁊ eijcit̄ de hereditate ſua. Et qđ moleſtū
deberet eē vobis qꝛ nõ debetiſ pati ꝙ ab alijs ꝓſcriberet̄
⁊ expelleret̄ in vobis ꝓſcriptus eſt. i. hereditatē ſuā ami-
ſit in vobis id eſt voſipſos Et tunc hoc qđ ſequit̄ ſcꝫ cru
cifixus legi debet cū pondere ⁊ oſtenſione doloris: qꝛ hoc
addidit vt cõſiderarent quo precio xp̄us emerit poſſeſſio
nē quā in eis amittebat. ⁊ ex hoc mouerent̄ magis. q̄ſi
dicat. Chriſtus ꝓſcriptus eſt in vobis ſcꝫ qui crucifixus
id eſt qui cruce ſua ⁊ ſanguine ꝓprio acq̄ſiuit hanc here-
ditat̄. 2. cor. 6. Empti em̄ eſtis p̄cio magno ⁊c. 1. Pe. 1.
Non corruptibilibus auro vel argento ⁊c. Tertio modo
ſm ambroſiū. quaſi dicat. Uere faſcinati eſtis ante quoꝝ
oculos id eſt in quoꝝ reputatione ſcꝫ ſm iudiciū veſtruꝫ
ieſus chriſtus ꝓſcriptus eſt id eſt damnatꝰ non alios ſal
uans ⁊ in vobis id ē ſm ꝙ vos intelligitis crucifixus eſt
id ē mortuus tm̄. nõ autē alios iuſtificans. cum tamē de
eo dicat̄. 2. corin. vltimo Et ſi mortuus eſt ex infirmita-
te noſtra: viuit tamē ex virtute dei. Poteſt ⁊ quarto mo
do exponi ſm gloſam vt ꝑ hoc deſignet ap̄lus grauitatē
culpe eoꝝ. qꝛ in hoc ꝙ chriſtū deſerunt legem obſeruan-
tes: equaliter quodāmodo peccabant Pilato q̄ xp̄m ꝓ-
ſcripſit id eſt damnauit. vt dum inſufficientē xp̄m credūt
ad ſaluandū ſimiles in peccando crucifixoribꝰ xp̄i: q̄ ip-
ſum in ligno ſuſpenderūt morte turpiſſima cõdemnātes
⁊ afficientes. Equalitas tamen eſt accipienda ex p̄te eiꝰ
in quē peccat̄. qꝛ in chriſtum galathe peccabant ſicut pi-
latus ⁊ crucifixores xp̄i.

Lectio ſecunda.

Hoc ſolum a vobis volo diſcere: ex
operibus legis ſpirituꝫ accepiſtis:
an ex auditu fidei: Sic ſtulti eſtis vt
cum ſpiritu ceperitis nunc carne cõſumami
ni. Tanta paſſi eſtis ſine cauſa: ſi tamen ſine
cauſa. Qui ergo tribuit vobis ſpiritū ⁊ ope
ratur virtutes in vobis ex operibꝰ an ex au
ditu fidei.

Poſita obiurgatione: cõſequēter ap̄lus ꝓcedit ad inſuf
ficientiā legis ⁊ virtutē fidei oſtendendā. Et p̄mo oſten-
dit inſufficientiam legis. Secūdo mouet queſtionem et
ſoluit ibi. Quid igit̄ lex ⁊c. Circa primū duo facit. Pri-
mo ꝓbat defectum legis et inſufficientiā per ea que ipſi
experti ſunt. Secundo ꝑ auctoritates ⁊ rationes ibi. Si
cut ſcriptū eſt ⁊c. Circa primuꝫ duo facit. qꝛ primo ꝓbat
ꝓpoſitum experimento ſumpto ex parte ipſoꝝ. Secūdo
ꝓbat idem experimento ſumpto ex parte ipſius apoſtoli
ibi. Qui ergo tribuit vobis ⁊c. Circa p̄mum duo facit.
Primo oſtendit donū qđ receperūt. Secundo defectum
in quē inciderunt ibi. Sic ſtulti eſtis ⁊c. Donum aūt qđ
receperunt oſtēdit querēdo ab eis vnde illud receperūt.
Unde ſuſceptū donum ſupponēs interrogans querit ab
eis dicens: Quāuis faſcinati ⁊ ſtulti ſitis. tamē non tm̄
eſtis ludificati quin vnum qđ valde manifeſtū eſt me do
cere poſſitis. Et ideo ſolum hoc volo a vobis diſcere. qꝛ
hoc ſolum ſufficit ad ꝓbandū quod intendo. hoc inq̄ eſt
quia cõſtat ꝙ ſpiritumſanctū accepiſtis. Quero ergo an
accepiſtis illū ex operibꝰ legis an ex auditu fidei: Ad qđ
ſciēdū ē ꝙ ī p̄mitiua eccl'ia ex diuia diſpoſitōe vt fides xp̄i
ꝓmoueret̄ ⁊ creſceret: ſtatim poſt p̄dicatiōꝫ fidei ab ap̄lis
manifeſta ſigna ſp̄ūſancti fiebāt ſuꝑ audiētes. Unde de

Petro dicit̃ act. 10. Adhuc loquẽte petro verba hec ce-
cidit ſpũſſant⁹ ꝛc. Ipſi etiã galathe ad predicatiõ3 pauli
manifeſte ſpũmſanctum acceperant. Querit ꝙ aplus ab
eis: vnde habuerunt ſpũmſanctum. Conſtat aũt ꝙ non ꝑ
opera legis. q2 cum eſſent gentiles ante receptione3 ſpi-
ritusſancti legẽ nõ habebant. Ergo habuerũt ſpm̃ſanctũ
id ẽ dona ſpũſſancti ex auditu fidei Ro. 8. Nõ accepiſtis
ſpiritũ ſeruitutis iterũ in timore q̃ ſc3 dabat̃ in lege. Vñ
ꝛ cu3 tremore lex data eſt. ſed accepiſtis ſpũm filioꝝ qui
dat̃ ꝑ fidẽ que eſt ex auditu vt dicit̃ Ro. 10. Si ꝙ hoc po-
tuit fidei virt⁹: fruſtra querit̃ aliõ ꝑ qõ ſaluemur. q2 mul-
to difficilius eſt de iniuſto facere iuſtũ ꝙ̃ iuſtũ in iuſticia
cõſeruare. Si ꝙ fides ꝺ iniuſtis galathis ſine lege iuſtos
fecerat. nõ eſt dubiũ ꝙ ſine lege poterat eos in iuſticia cõ-
ſeruare. Magnũ ꝙ erat donum qõ per fidem acceperant.
¶ Conſeq̃nter cũ dicit. Sic ſtulti eſtis ꝛc. oſtendit defe-
ctum in quẽ ꝓlapſi ſunt ꝛ exaggerat duplicẽ defectu3 in
eis aplus ſc3 ꝙ̃tum ad dona q̃ a xp̃o acceperant. ꝛ ꝙ̃tum
ad mala que ꝑ ipſo ꝑtulerunt ibi. Tanta paſſi eſtis ꝛc.
Circa primũ ſciendũ eſt ꝙ iſti galathe deſerentes qõ ma-
gnum erat ſc3 ſpũmſanctũ adheſerunt minori ſc3 carnali
obſeruantie legis et hoc ſtultũ eſt. Et ideo dicit. Sic ſtul-
ti eſtis adeo vt cum experitis inſtinctũ ſancti ſpũs id ẽ ini-
tium ꝑfectionis veſtre habueritis a ſpũſancto. nunc dum
ꝑfectiores eſtis cõſumamini carne. i. queritis ꝯſeruari ꝑ
carnales obſeruantias legis a qua nec initiũ iuſticie põt
haberi Io. 6. Caro non ꝓdeſt quicꝙ̃ ꝛc. Et ſic ordinem
ꝑuertitis. q2 via ꝑfectionis eſt ab impfecto tendere ad ꝑ-
fectũ. Vos autẽ q2 econuerſo facitis: ſtulti eſtis Ecc. 27.
Homo ſanctus ꝑmanet in ſapiẽtia ſicut ſol. ſtultus vt lu-
na mutat̃. Similes iſtis ſunt q̃ incipiunt ſeruire deo cũ
feruore ſpũs: poſtmodũ deficiunt in carne q̃ etiam aſſimi-
lant̃ ſtatue nabuchodonoſor: cuius caput aureum: ꝛ pe-
des lutei Dañ. 2. Et iõ dicit̃ Ro. 8. Qui in carne ſunt
deo placere nõ poſſunt. Et infra. 6. Qui ſeminat in car-
ne de carne metet corruptionẽ. ¶ Conſeq̃nter cum dicit
Tanta paſſi eſtis ꝛc. exaggerat eorum defectũ ꝙ̃tum ad
mala q̃ ꝑ xp̃o ꝑtulerunt. q̃ em̃ aliq̃d ſine labore recipiũt
illa minus chare cuſtodiunt. ſed illud qõ cũ labore acq̃ri
tur vilipendere ꝛ non cuſtodire ſtultũ eſt. Iſti aũt cum la-
bore ꝛ tribulatione magna quã paſſi ſunt a contribulib⁹
ſuis ꝓpter fidem receperunt ſpm̃ſanctum. Et ideo dicit.
Tanta paſſi eſtis ſine cauſa: q̃ſi dicat. Non contemnatis
tantũ donum qõ cu3 labore accepiſtis alĩs illa ſine cauſa
id ẽ ſine vtilitate paſſi eſtis. q2 hec ſuſtinuiſtis vt ꝑuenire-
tis ad vitam eternã Ro. 5. Tribulatio patientiã operat̃
patientia aũt ꝓbationẽ. ꝓbatio vero ſpem ꝛc. Unde ſi ꝑ-
cluditis vobis aditum vite eterne deſerentes fidẽ q̃ren-
tes conſeruari carnalibus obſeruantijs. ſine cauſa id eſt
inutiliter paſſi eſtis. Et hoc dico. ſi tamẽ ſine cauſa. Qõ
ideo dicit q2 in eorũ poteſtate erat penitere ſi vellẽt ꝙ̃diu
viuerent. Ex hoc aũt habet̃ ꝙ oꝑa mortificata reuiuiſcũt.
Sap. 3. Labores eoꝝ ſine fructu ꝛc. Gal. 4. Timeo aũt
ne ſine cauſa laborauerim ꝛc. Si vero accipiat̃ ꝺ malis q̃
non penitent. poteſt dici ꝙ patiunt̃ ſine cauſa conferente
ſc3 vitã eternã. ¶ Conſeq̃nter cũ dicit. Qui ꝙ tribuit vo-
bis ꝛc. ꝓbat ꝓpoſitũ expimento ſumpto ex ꝑte apl̃i. poſ-
ſent em̃ dicere ꝙ verũ eſt nos recepiſſe ſpũmſanctũ ex au-
ditu fidei. tñ ꝓpter deuotionẽ quã ad legem habuim⁹ ac-
cepimus fidem quã ꝑ̃dicabas. Et iõ dicit. Non curo q̃c-
quid ſit ex parte veſtra. tñ illud qõ ego feci tribuens vo-
bis miniſterio meo ſpũmſanctũ. q̃ operat̃ in vobis virtu-
tes id eſt inter vos miracula. ſed nunq̃d facio hoc ex ope-
rib⁹ legis an ex operibus fidei? Non vticꝙ ex oꝑibus ſed
ex fide. S3 nũq̃d aliq̃s põt dare ſpũmſanctũ. Augu. em̃
15. de trinitate dicit ꝙ nullus hõ purus ſpm̃ſanctũ dare
põt: nec ipſi apl̃i dabant. ſed imponebãt man⁹ ſuꝑ hoĩes
ꝛ accipiebant ſpm̃ſanctũ. Quid ꝙ eſt qõ hic dicit aplus
de ſe loquẽs qui tribuit vobis ſpm̃ſanctũ? Rñdeo. dicen-
dum eſt ꝙ in datione ſpũſſancti tria ꝑ ordinẽ ſe habẽtia
occurrunt. ſc3 ſpũſſanctus inhabitans. donũ gratie ꝛ cha-
ritatis cum ceteris habitib⁹ ꝛ ſacramentũ noue legis cu-
ius miniſterio dat̃. Et ſic põt ab aliq̃bus tripliciter dari.
Ab aliquo em̃ dat̃ ſicut auctoritatẽ habente ꝙ̃tũ ad tria
predicta ſc3 reſpectu ſpũſſancti inhabitantis reſpectu do-
ni et reſpectu ſacramenti. et hoc modo ſpũſſanctus dat̃ a
ſolo patre ꝛ filio ſcḋm ꝙ eius auctoritatẽ habent nõ quidẽ
dominij ſed originis: q2 ab vtroꝙ ꝓcedit. S3 ꝙ̃tum ad
gratiã ſeu donũ. ꝛ ꝙ̃tu3 ad ſacramẽta ſpũſſancti dat etiã
ſe ſcḋm ꝙ datio importat cauſalitatem ſpũſſancti reſpectu
donoru3 ipſius q2 vt dicit aplus. 1. corin. 12. Ipſe diuidit
ſingulis ꝓut vult. Secundũ autẽ ꝙ in datione importat̃
auctoritas nõ poteſt ꝓprie dici ſpm̃ſanctũ ſeipſum dare.
Quãtũ vero ad ſacramenũ qõ miniſterio miniſtroꝝ ec-
cleſie dat̃. põt dici ꝙ ſancti ꝑ miniſteriũ ſacramentorum
dant ſpm̃ſanctum. Et hoc modo hic loquit̃ aplus ſcḋm ꝙ
tangit̃ in gloſa. tñ huiuſmodi modus nõ eſt ꝯſuetus neꝙ
extendend⁹. Dicit etia3 glo. ꝙ facere miracula attribuit̃
fidei. q2 ex hoc ꝙ credit que ſupra naturã ſunt ſupra na-
turam operat̃. Et q2 apl̃i predicabãt fidem q̃ quedã rõe3
excedentia continebat. ideo oportebat ad eoꝝ credulita-
tem aliq̃ teſtimonia adducere ꝙ miſſi eſſent a deo qõ ra-
tionẽ excedit. Vñ xp̃s dedit eis ſignũ ſuũ ad hoc oñdẽdũ
Eſt aũt duplex ſignũ xp̃i. Vnũ eſt ꝙ eſt dñs oĩm. Vñ di-
cit̃ in ꝑs. Regnũ tuum regnũ oĩm ſeculoꝝ ꝛc. Aliud eſt
ꝙ eſt iuſtificator ꝛ ſaluator ſcḋm illud Act. 4. Non eſt ali-
ud nomen ſub celo datũ hoĩb⁹ ꝛc. Dedit ꝙ eis duo ſigna
Unum eſt ꝙ facerent miracula ꝑ qõ oſtenderent ꝙ miſſi
ſunt a deo dño oĩm̃s creature. Luc. 10. Dedit eis ꝑtãtem
ꝛ ꝟtutẽ ſuꝑ oĩa demonia ꝛc. Aliud ꝙ darent ſpm̃ſanctũ
miniſterio ꝑ qõ oſtenderent ꝙ miſſi ſunt ab oĩm ſaluato-
re Act. 8. Tunc imponebant manus ſuꝑ eos ꝛc. Et tũc
cum impoſuiſſet illis manus paulus ſpũſſanct⁹ venit ſu-
per illos ꝛc. Et de his duobus modis dicit̃ Heb. 2. Cõ-
teſtante deo ſignis ꝛ portentis ꝛ varijs virtutib⁹ ꝛ ſpũſ-
ſancti diſtributionib⁹ ſcḋm ſuam voluntatẽ.

¶ Lectio tertia.

Sicut ſcriptum eſt credidit abraam
deo. ꝛ reputatũ ẽ ei ad iuſticiã. Co-
gnoſcite ergo q2 qui ex fide ſunt: hi
ſunt filij abrae. Prouidẽs aũt ſcp̃tura. q2 ex
fide iuſtificat gentes deus: prenũciauit ab-
rae. q2 benedicent̃ in te oĩes gentes. igitur
qui ex fide ſunt benedicentur cu3 fideli ab-
raam.

Supra ꝓbauit aplus experimento virtutẽ fidei ꝛ inſuffi-
cientiam legis: hic vero ꝓbat idem ꝑ auctoritates ꝛ rati-
tiones. Et ꝑ̃mo ꝓbat virtutẽ fidei in iuſtificando. Secũ-
do in hoc oñdit leg̃ defectũ ibi. Quicũꝙ em̃ ex operib⁹
legis ꝛc. Primũ autẽ ꝓbat vtens quodã ſillogiſmo. Vñ
circa hoc tria facit. Primo oſtendit minorẽ. Scḋo maio-
rem ibi. Prouidens aũt ſcp̃tura ꝛc. Tertio infert cõclu-
ſionem ibi. Igit̃ q̃ ex fide ꝛc. Circa ꝑ̃mũ duo facit. Prio
ꝓponit quandã auctoritatẽ ex q̃ elicit minorẽ. Scḋo cõ-
cludit eã ibi. Cognoſcite ꝙ ꝛc. Dicit ergo. Vere iuſticia
ꝛ ſpũſſanctus eſt ex fide ſicut ſcp̃tum eſt Geñ. 15. ꝛ intro-
ducitur Ro. 4. Q credidit abraam deo ꝛc. Ubi notan-
dum eſt ꝙ iuſticia conſiſtit in redditione debiti: homo
autem debet aliquid deo: ꝛ aliquid ſibi et aliq̃d ꝓximo.

Sed ꝙ aliquid debeat ſibi ⁊ ꝓximo hoc eſt ꝓpter deum.
Ergo ſumma iuſticia eſt reddere deo qđ ſuum eſt. Nam ſi
reddas tibi vel ꝓximo quod debes ⁊ hoc nō facis ꝓpter
deum. magis es peruerſus ꝙ̄ iuſtus cum ponas finem in
homine. Dei autem eſt quicquid eſt in homine et intelle-
ctus ⁊ voluntas ⁊ ipſum corpus. ſed tamen quodā ordi-
ne. q̄z inferiora ordinant̄ ad ſuꝑiora. ⁊ exteriora ad interi-
ora ſcꝫ ad bonū anime. ſupremū aūt in hoīe eſt mens. Et
ideo ꝑmū in iuſticia hominis eſt ꝙ mens hoīs deo ſub-
dat̄. ⁊ hoc fit ꝑ fidē. 2. corin. 10. In captiuitatē redigētes
omnē intellectum in obſequium xp̄i. Sic ergo dicendum
eſt in omnibus ꝙ deus eſt primū principiū in iuſticia. ⁊ q̄
deo dat ſcꝫ ſummū qđ in eo eſt ſubdendo: perfecte eſt iu-
ſtus. Ro. 8. Qui ſpū dei agunt̄. hi filij ſunt dei. Et ideo
dicit. Credidit abraā deo id eſt mentem ſuā deo ꝑ fidem
ſubdidit. Ecc̄. 2. Crede deo ⁊ recuperabit te ⁊c. Et infra.
Qui timetis dominū credite illi ⁊c. Et reputatū eſt ei ad
iuſticiam id eſt ipſum credere ⁊ ipſa fides fuit ei ⁊ eſt om-
nibus alijs ſufficiēs cauſa iuſticie. ⁊ ꝙ ad iuſticiam repu-
tet̄ ei exterius ab hominibꝰ. ſed interius a deo qui eos q̄
habent fidem ꝑ charitatem operantē iuſtificat: eis pecca-
ta remittendo. Ex hac aūt auctoritate concludit minorē
ꝓpoſitionē dicens. Cognoſcite ergo ⁊c̄. Quaſi dicat. Ex
hoc aliquis dicit̄ filius alicuius ꝙ imitat̄ opera eius. ſi ꝰ
vos filij eſtis abrae: opera abrae facite. Io. 8. Abraā aūt
non queſiuit iuſtificari ꝑ circumciſionē: ſed ꝑ fidem. ergo
⁊ illi q̄ querunt iuſtificari ꝑ fidem ſunt filij abrae. Et hoc
eſt qđ dicit. Quia abraam iuſtus eſt ex fide: ꝑ hoc ꝙ deo
credidit. ⁊ reputatum eſt ei ad iuſticiā. ergo cognoſcite ꝙ
illi qui ex fide ſunt id eſt qui ex fide credunt ſe iuſtificari
⁊ ſaluari: hij ſunt filij abrae ſcꝫ imitatione ⁊ inſtructione
Ro. 9. Qui filij ſunt ꝓmiſſionis eſtimant̄ in ſemine ⁊c̄.
Luc. 19. dicit̄ Zacheo. Hodie huic domui ſalus a deo fa-
cta eſt. eo ꝙ ⁊ ipſe ſit filiꝰ abrae ⁊c. Et Matth. 3. Potēs
eſt deus de lapidibꝰ iſtis id ē de gentilibus ſuſcitare fili-
os abrae: inq̄ntum ſcꝫ facit eos credentes. ¶ Conſeq̄nter
cū dicit. Prouidens aūt ſcp̄tura ⁊c̄. ponit maiorē que ſcꝫ
eſt ꝙ abrae ꝑnunciatū eſt ꝙ in ſemine ſuo benedicerentur
oēs gentes. Et hoc eſt qđ dicit. Prouidens ſcp̄tura. In-
ducens deum loquentē abrae dicit Gen̄. 12. Q. deus pre
nunciauit abrae ꝙ in te id eſt in his q̄ ad ſimilitudinē tuā
filij tui erunt imitatione fidei benedicent̄ omnes gentes.
Matth. 8. Multi veniūt ab oriente ⁊ occidēte ⁊c. ¶ Cō-
ſequenter cum dicit. Ergo q̄ ex fide ⁊c. Infert concluſio-
nem ex premiſſis. Vn̄ ſic poteſt formari argumentū. Deꝰ
pater nunciauit abrae ꝙ in ſemine ſuo benedicerent̄ oēs
gentes. Sed illi qui querunt iuſtificari ꝑ fidē ſunt filij ab
rae. ergo q̄ ex fide ſunt id eſt qui querūt iuſtificari ꝑ fidem
benedicent̄ cū fideli id ē credente abraam.

Lectio quarta.

Quicūq̄ eīm ex operibus legis ſunt
ſub maledicto ſunt: ſcriptum eſt eīm.
Maledictus omnis qui non ꝑmanſe
rit in omnibꝰ que ſcripta ſunt in libro legis:
vt faciat ea. quoniā aūt ī lege nemo iuſtifica-
tur apud deum. Manifeſtū eſt quia iuſtꝰ ex
fide viuit. Lex autē non eſt ex fide: ſed q̄ fe-
cerit ea viuet in illis.

Supra oſtendit ap̄lus virtutem fidei: hic cōſequenter oſtē
dit defectum legis. Et primo ꝑ auctoritatem legis. Scđo
ꝑ humanā conſuetudinē ibi. Fratres ſm̄ hoīem dico ⁊c̄.
Circa primū tria facit. Primo oſtendit damnū occaſiona
liter ex lege conſecutum. Secundo legis inſufficientiam
ad ipſum damnū remouendū ibi. Quicūq̄ aūt in lege ⁊c̄
Tertio xp̄i ſufficientiā qua ipſum damnū eſt remotū ibi.
Chriſtus aūt nos redemit ⁊c. Circa primū duo facit. Pri
mo ꝓponit intentum. Secundo ꝓbat ꝓpoſitū ibi. Scri-
ptum eſt eīm. Maledictus ⁊c̄. Dicit ꝰ. Quicūq̄ eīm ⁊c̄.
Nā q̄z dixerat ꝙ q̄ ex fide ſunt benedicent̄ cū ſint filij ab-
rae. Poſſet quis dicere ꝙ ꝓpter oꝑa legis ⁊ ꝓpter fidē
benedicunt̄. ⁊ ideo hoc excludens dicit. Quicūq̄ ex ope
ribus legis ſunt: ſub maledicto ſunt. Sed contra. Antiq̄
patres fuerunt in operibus legis. ergo ſunt maledicti: ⁊ ꝑ
ꝯſequens damnati qđ eſt error manichei. Ideo hoc eſt ſa-
ne intelligendū. Et attendendū eſt ꝙ ap̄lus nō dicit. qui-
cūq̄ ſeruant opera legis ſub maledicto ſunt. q̄z hoc eſt fal
ſū ꝓ t̄pe legꝭ. ſꝫ dic̄. Quicūq̄ ſunt ex oꝑibꝰ legꝭ ⁊c̄. i.
q̄litercūq̄ in oꝑibꝰ legꝭ ꝯfidūt ⁊ putant ſe iuſtificari ꝑ ea.
ſub maledicto ſunt. Aliud eīm ē eē in oꝑibꝰ legꝭ: ⁊ aliud
ē ſuare legē. Nā hoc eſt legē implere. Et q̄ eam implet:
nō eſt ſub maledicto. Eſſe vero in operibꝰ legis eſt in eis
ꝯfidere ⁊ ſpem ponere. Et q̄ in eis hoc modo ſunt ſub ma
ledicto ſunt ſcꝫ tranſgreſſionis. Quod q̄dem nō facit lex.
q̄z concupiſcentia nō venit ex lege: ſed agnitio peccati ad
quod proni ſumus: ꝑ concupiſcentiā ꝑ legē ꝓhibitā. In-
q̄ntum ergo lex cognitionē peccati facit ⁊ nō ꝑbet auxiliū
contra peccatum: dicunt̄ eſſe ſub maledicto. cum neq̄ant
illud ꝑ ipſa opera euadere. Sunt autē quedā opera legis
cerimonialia: que in obſeruationibus fiebant. Alia ſunt
opera que ꝑtinent ad mores. de quibꝰ ſunt mandata mo-
ralia. Vnde ſm̄ glo. hoc qđ hic dicit̄. Quicūq̄ ex operi-
bus legis ſunt ⁊c. intelligendum eſt de operibꝰ cerimoni-
alibus: ⁊ nō de moralibus. Vel dicendū ꝙ loquit̄ hic apo
ſtolus de omnibus operibꝰ tam cerimonialibus ꝙ̄ mora-
libus. Opera eīm non ſunt cauſa ꝙ aliquis ſit iuſtus apđ
deum: ſed potius executiones ⁊ manifeſtationes iuſticie.
Nam nullus ꝑ opera iuſtificat̄ apud deum: ſed ꝑ habitū
fidei. non quidē acquiſitū ſed infuſū. Et ideo quicūq̄ ex
operibꝰ iuſtificari querūt ſub maledicto ſunt. q̄z ꝑ ea pec-
cata non remouent̄ nec aliq̄s quo ad deum iuſtificat̄: ſꝫ ꝑ
habitū fidei charitate informatū. Heb. 11. Hi oēs teſti-
monio fidei ⁊c. ¶ Conſeq̄nter cum dicit. Scriptū eſt eīm
⁊c. Probat ꝓpoſitū. ⁊ hoc primo quidē ſm̄ gloſam oſtē-
dit ꝑ hoc ꝙ nullus poteſt legē ſeruare hoc modo quo lex
precipit. Deut. 28. Q. omnis q̄ non ꝑmanſerit in oībꝰ
q̄ ſcripta ſunt in libro legis vt faciat ea id eſt qui non im-
pleuerit totam legem ſit maledictus. Sed implere totam
legem eſt impoſſibile vt dicit̄ act̄. 15. Vt quid temptatis
imponere iugū qđ neq̄ nos neq̄ patres noſtri portare po
tuimus. Ergo nullus eſt ex operibꝰ legis quin ſit maledi
ctus. Poteſt etiam accipi hoc quod dicit. Scriptū eſt eīm
⁊c. non vt ꝓbatio ꝓpoſiti: ſed vt oſtendat̄ eius expoſitio.
q̄ſi dicat. Dico ꝙ ſunt ſub maledicto: ſub illo ſcꝫ de q̄ di-
cit lex. Scriptum eſt eīm. Maledictus eſt oīs ⁊c̄. Vt in-
telligat̄ de peccato id eſt maledicto. Naꝫ lex impat bona
facienda ſeu mala vitanda. ⁊ imperando obligat: ſed non
dat virtutem obediendi. Et ideo dicit. Maledictus quaſi
malo adiectus omnis nullum excipiendo. q̄z vt dicit̄ act̄.
10. Non eſt ꝑſonarum acceptio apud deum. Qui non ꝑ-
manſerit vſq̄ in finē. Math. 24. Qui ꝑſeuerauerit vſq̄
in finem. In omnibꝰ non in q̄buſdā tantū. q̄z vt dicit̄ Iac.
2. Quicūq̄ totam legem ſeruauerit offendat autē in vno
factus eſt oīm reus. Que ſcripta ſunt in libro legis vt fa-
ciat ea. Non ſolū vt credat ſeu velit tm̄: ſed vt opere im-
pleat pē. Intellectus bonꝰ omnibꝰ facientibꝰ eum. San
cti autē patres ⁊ ſi in operibus legis erāt: ſaluabant̄ tm̄ in
fide venturi. confidentes in eius gratia ⁊ ſaltem ſpūaliter
legē implētes. Moyſes eīm vt in gloſa dicit̄ mlta quidē
ꝑcepit que nullus implere potuit ad domandā iudeorum

ſuperbiā dicentiū. Non deeſt qui impleat ſed deeſt q̄ iubeat. Sed hic eſt queſtio de hoc ꝙ dicit̄ Maledict⁹ omnis ⁊c. Dicitur enī Ro. 12. Benedicite ⁊ nolite maledicere. Reſpondeo dicendum eſt ꝙ maledicere nihil aliud eſt q̄ malum dicere. poſſum ergo dicere bonū eſſe malū ⁊ malum eſſe bonū. ⁊ rurſum bonū eſſe bonū ⁊ malū eſſe malum. Et primū quidē ꝓhibet apoſtolus dicens: Nolite maledicere id eſt nolite dicere bonū eē malū ⁊ ecōtra ſed ſecundum licet. ⁊ ideo cū vituperamus peccatū maledicimus quidem ſed non dicēdo bonū malum. ſed dicimus malū eſſe malū. Et ideo licet peccatorē maledicere id eſt dicere eū eſſe malo adiectū vel eſſe malū. ¶ Conſequenter cū dicit. Quoniā autē in lege ⁊c. Oſtendit inſufficientiam legis non valentis ab illo maledicto eripere ex hoc ꝙ iuſtificare non poterat. Ad quod oſtendēdū vtitur quodam ſilogiſmo in ſecunda figura ⁊ eſt tal'. Juſticia eſt ex fide. ſed lex ex fide non eſt. ergo lex iuſtificare non poteſt. Circa hoc ergo primo ponit concluſionē cuꝫ dicit Quoniā autē in lege nemo iuſtificatur. Secundo autē maiorē cū dicit Quia iuſtus ex fide viuit. Tertio minorē cum dicit Lex autē non eſt ex fide. Dicit ergo. Dico ꝙ per legē maledictio inducta eſt. nec tamē ab illa maledictione lex eripit. quia manifeſtū eſt ꝙ nemo in lege iuſtificatur apud deū id eſt per opera legis. Circa qđ intelligendū eſt ꝙ illi qui negauerunt vetus teſtamentū ex hoc verbo occaſionē ſumpſerunt. Et ideo dicendū eſt ꝙ nemo iuſtificatur in lege id eſt per legē. Nam per eaꝫ cognitio quidē peccati habebatur. vt dicitur Ro. 5. ſed non habebatur per eā iuſtificatio. Ro. 3. Ex operibus legis nullus iuſtificabitur. Sed contra Jac. 2. dicit̄. Nōne abraam ex operibus iuſtificatus eſt. Reſpondeo dicēdum eſt ꝙ iuſtificare poteſt accipi dupliciter. Vel q̄tum ad executionē iuſticie ⁊ manifeſtationē. ⁊ hoc modo iuſtificatur homo id eſt iuſtus oſtenditur ex operibus operatis. Vel quantū ad habitū iuſticie infuſum ⁊ hoc modo non iuſtificatur quis ex operibus: cum habitus iuſticie qua homo iuſtificatur apud deū non ſit acquiſitus: ſꝫ per gratiaꝫ fidei infuſus. Et ideo ſignanter ap̄lus dicit. Apud deū. quia iuſticia que eſt apud deū in interiori corde eſt. iuſticia autē que eſt ex operibus id eſt que manifeſtat iuſtum eſt apud homines ⁊ hoc modo apoſtolus accipit apud deum. Ro. 2. Nō enī auditores ſed factores ⁊c. Ro. 4. Si ex operibus abraam iuſtificatus eſt habet gloriā ſed non apud deum ⁊c. Sic ergo patet concluſio rationis ſcilicet ꝙ lex iuſtificare non poteſt. ¶ Conſeq̄nt̄ cum dicit Quia iuſtus ⁊c. Ponit maiorē que eſt ex auctoritate ſcripture. Abacuc. 2. ⁊ introducit̄ etiaꝫ Ro. 1. ⁊ ad hebre. 10. Circa qđ notandū eſt . ꝙ in homine ē duplex vita. ſcilicet vita nature: ⁊ vita iuſticie. Vita quidē nature eſt per animā. Unde anima a corpore recedente: corpus remanet mortuū. Uita vero iuſticie eſt per deum Et ideo primū quo deus eſt in anima hominis eſt fides ad hebre. 11. Accedentē ad deū oportet credere. Eph. 3 Habitare chriſtum per fidem ⁊c. Et ſic dicimus ꝙ in anima pria īdicia vite apparēt in operib⁹ aīe vegetabil' quia aīa vegitabil' ē q̄ prio aduēit animali generato vt ph̄us dicit: ita quia primū principiū quo deus eſt in nobis eſt fides ideo fides dicitur principiū viuendi. Et hoc eſt qđ hic dicitur. Juſtus meus ex fide viuit. Et intelligenduꝫ eſt de fide per dilectionē operante. Minor autē ponitur ibi. Lex autē non eſt ⁊c. Et primo ponit̄ ipſa minor Secundo probatur ibi. Sed qui fecerit ⁊c. Dicit ergo Lex non eſt ex fide. Sed contra. lex mādat credere. ꝙ ſit vn⁹ deus. ⁊ hoc pertinet ad fidem. Ergo lex habebat fidem. ꝙ autē ſit vnus deus mandat̄ Deut̄. 6. Audi iſrael: dominus deus tuus ⁊c. Reſpondeo dicendū eſt ꝙ hic loq̄tur de obſeruationibus mandatoꝝ legis ſc̄m ꝙ lex cōſiſtit in mandatis ⁊ preceptis cerimonialib⁹. ⁊ dicit ꝙ nō eſt ex fide Fides enī vt dicitur hebre. 11. eſt ſubſtātia ſperandarum rerum argumentum non apparentiū. Et ideo proprie implet mandatū de fide qui nō ſperat ex hoc aliqua preſentia ⁊ viſibilia conſequi: ſed bona inuiſibilia ⁊ eterna. Lex ergo quia ꝓmittebat terrena ⁊ preſentia vt dicitur Eſa. 1. Si volueritis ⁊ audieritis me: bona terre comedetis: ideo non eſt ex fide ſed ex cupiditate poti⁹ vl' ex timore ſc̄m illos precipue: qui carnaliter legem ſeruabant. Aliqui tamē ſpiritualiter viuebant in lege: ſꝫ hoc non eſt ex ea ſed ex fide mediatoris. Et ꝙ lex non ſit ex fide probat cum dicit. Sed qui fecerit ea ſcilicet opera legis viuet in illis ſcilicet vita preſenti id eſt īmunis erit a morte temporali ⁊ conſeruabitur in vita preſenti. Vl' aliter dico ꝙ lex non eſt ex fide ⁊ hoc patet quia qui fecerit ⁊c. Quaſi dicat precepta legis non ſunt de credendis: ſed de faciendis: licet aliquid credendum annunciet. Et ideo virt⁹ eius nō eſt ex fide ſed ex operibus ⁊ hoc ꝓbat quia dominus quando voluit eam confirmare non dixit qui crediderit: ſed qui fecerit ea viuet in illis. Sed noua lex ex fide eſt. Matth. vltimo. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit ⁊c. Lex tamen eſt quoddā effigiatū ⁊ effectuꝫ ex fide: ⁊ ideo comparatur lex vetus ad legem nouaꝫ ſicut opera nature ad opera intellectus. Nam in ipſis operibus nature apparent quedam opera intellectus: nō ꝙ res naturales intelligant: ſed quia agūtur ⁊ ordinant̄ ab intellectu vt finem conſequātur. Sic ⁊ in veteri lege aliqua continentur que fidei ſunt nō ꝙ iudei ea prout erāt fidei haberent: ſed habebant ea in figura tantū fidei xp̄i ⁊ proteſtationē ex cuius fidei virtute ſaluabant̄ iuſti.

Lectio quinta.

C c Hriſtus autem nos redemit de maledicto legis. fact⁹ pro nobis maledictū. quia ſcriptum eſt maledictus omnis qui pendet in ligno. vt in gentib⁹ benedictio abrae fieret in chriſto ieſu vt pollicitationem ſpiritus accipiamus per fidem.

Poſito damno a lege illato ⁊ defectu legis ab illo eripere non valentis: hic conſequenter oſtendit virtutē chriſti ab ipſo damno liberantis. Et primo oſtendit quomodo per chriſtum ab ipſo damno liberamur. Secūdo quomodo etiaꝫ ſuper hoc auxilium a chriſto acquirimus ibi Ut in gentibus ⁊c. Circa primū tria facit. Primo enim ponit liberationis auctoritatē. Secundo liberatiōis modum ibi. Factus pro nobis ⁊c. Tertio teſtimoniū ꝓphe ticum ibi. Quia ſcriptū eſt ⁊c. Dicit ergo primo. Quicunq; ſeruabant opera legis erāt ſub maledicto ſicut dictum eſt. Nec per legem liberari poterant. Jdeo neceſſe fuit aliquem habere qui nos liberaret: ⁊ iſte fuit chriſt⁹ Et ideo dicit Chriſtus redemit nos de maledicto legis Ro. 8. Quod impoſſibile erat legi ⁊c. Deus mittens filium ſuū ſcilicet chriſtū ⁊c. Redemit inq̄ nos ſcilicet iudeos p̄cioſo ſanguīe ſuo Apoc̄. 5. Redemiſti nos in ſanguine ⁊c. Eſa. 43. Noli timere q2 redemi te ⁊c. De maledicto legis id eſt de culpa ⁊ pena. infra. 4. Ut eos qui ſub lege erant redimeret. Oſee. 13. De morte redimam eos. Modū liberationis ponit cū dicit Factus ꝓ nobis maledictū. Ubi notandū eſt ꝙ maledictuꝫ eſt qđ dicitur malū. Et ſecundū duplex malū poteſt dici duplex maledictum ſcilicet maledictū culpe ⁊ maledictum pene. Et vtroq; modo poteſt hoc legi duplicit̄. Factū pro nobis maledictum. Et primo quidem de malo culpe. Nā chri

ſtus redemit nos de malo culpe. Unde ſicut redemit nos
de morte mortuus. ita redemit nos de maledicto culpe fa
ctus maledictum ſcilicet culpe nõ quidẽ ꝙ in eo pecca-
tum eſſet aliquod qui peccatũ non fecit nec dolus ⁊c. vt
dicitur. 1. Pe. 2. ſed ſm opinionẽ hominũ ⁊ precipue iu
deorum qui reputabant eũ peccatorẽ. Joh. 18. Si nõ eſ-
ſet hic malefactor non tibi tradidiſſemus eũ. Et ideo de
hoc dicitur. 2. cor. 5. Eum qui non nouerat peccatuȝ fe
cit pro nobis peccatum. Dicit autẽ maledictum non ma
ledictus. vt oſtendat ꝙ iudei eum ſceleratiſſimũ reputa
bant. Unde dicitur Joh. 9. Non eſt hic homo a deo ⁊c.
Et Joh. 10. De bono opere non lapidamꝰ te ſed de pec-
cato ⁊ de blaſphemia. Et ideo dicit. Factus eſt pro nobis
maledictum in abſtracto Quaſi dicat. Factꝰ eſt ipſa ma
ledictio. Secundo exponitur de malo pene. Nam chri-
ſtus liberauit nos a pena ſuſtinendo penam ⁊ mortẽ no-
ſtram. que quidẽ in nos ꝓuẽit ex ipſa maledictione pec-
cati. Inquantum ergo hanc maledictioneȝ peccati ſuſcepit
pro nobis moriendo dicitur eſſe factus pro nobis male-
dictum. Et eſt ſimile ei quod dicitur Ro. 8. Miſit deus
filium ſuum in ſimilitudineȝ carnis peccati id eſt morta-
lis. 2. cor. 5. Eum qui non nouerat peccatũ ſcilicet chri-
ſtum qui peccatũ non fecit deus ſcilicet pater pro nobis
fecit peccatum id eſt fecit pati penam. quando ſciliceȝ ob
latus eſt propter peccata noſtra. ¶ Conſequenter ponit
ſcripture teſtimoniũ cum dicit Quia ſcriptũ eſt. Male-
dictus omnis ⁊c. Et hoc Deutro. 27. Ubi ſciendũ ſcḋȝ
gloſam ꝙ in deut. vnde accipitur hoc verbuȝ tam in no
ſtris ꝙ̃ in hebreis codicibus habetur. Maledictꝰ a deo
omnis ⁊c. quod quidẽ ſciliceȝ a deo in antiquis hebreoꝝ
voluminibus non habetur vnde credit ꝙ a iudeis poſt
paſſionẽ domini appoſitũ ſit ad infamiã chriſti. Poteſt
autẽ exponi auctoritas ⁊ de malo pene ⁊ de malo culpe.
De malo quidem culpe ſic. Maledictus omnis q̃ pendȝ
in ligno non propter hoc ꝙ pendet in ligno ſed ꝓ culpa
ꝓ qua pendet. Et hoc modo chriſtus eſt eſtimatus ma-
ledictus in cruce pendens: propter hoc ꝙ maxime tali pe
na punitus fuit. Et ſecundũ hoc continuat ad p̃cedẽtia
Dominus enim p̃cepit in deut. vt qui ſuſpenſus fuerit in
veſpera deponat. Et ratio huius eſt. quia hec pena erat
ceteris abiectior ⁊ ignominioſior. Dicit ergo Uere factꝰ
eſt pro nobis maledictũ. quia ipſa mors crucis quã ſuſti
nuit ſufficit ad maledictionẽ. q̄r ſcriptũ eſt Maledictus
omnis ⁊c. De malo vero pene ſic expõit. Omnis qui ⁊c.
Maledictus. quia ipſa pena eſt maledictio ſcilicet ꝙ ſic
mortuus eſt. Et eſt maledictus a deo. quia deus ordina-
uit vt hanc penã ſuſtineret vt nos liberaret. ¶ Conſeq̄n
ter cũ dicit. Ut in gentibus benedictio ⁊c. Ponit ſpem
quam per chriſtũ ſuper hoc ꝙ per eũ liberamur de male-
dicto acquirimus vt dicitur Ro. 5. Non ſicut delictum
ita ⁊ donũ immo multo maius ſcilicet quia liberat a pec
cato ⁊ confert gratiã. Primo ergo ponit fructũ ⁊ quibꝰ
datur dicens. Ut in gentibꝰ benedictio abrae ⁊c. Qua-
ſi dicat. Factus eſt pro nobis maledictũ nõ ſolũ vt ma-
ledictionẽ remoueret: ſed vt in gentibus q̃ non ſub male
dictione legis erant: fieret benedictio abrae ꝓmiſſa Ge-
neſis. 22. In ſemine tuo benedicent omnes gentes ⁊c.
Et hec quidẽ benedictio facta eſt nobis id eſt impleta ẽ
per chriſtum qui eſt de ſemine abrae. cui dicte ſunt pro-
miſſiones ⁊ ſemini tuo qui eſt chriſtus. vt dicit infra eo-
dem cap. Que quidem benedictio ⁊ fructus ẽ vt pollici
tationem ſpiritus accipiamus id eſt ꝓmiſſiões quas ſpi
rituſſanctus facit in nobis ſcilicet de beatitudine eterna
qui quaſi arra ⁊ pignus nobis traditus ipſam nobis ꝓ-
mittit vt habetur Ephe. 1. ⁊ 2. cor. 2. Et quidem in pi
gnore datur ad certitudinẽ. Nam pignus eſt quedã cer-
ta ꝓmiſſio de re accipienda. Ro. 5. Non enim accepiſtis
ſpiritũ ſeruitutis ⁊c. ⁊ infra Si filij ⁊ heredes. Uel polli
citationẽ ſpiritus accipimus id eſt ſpiritũſanctũ. Quaſi
dicat Accipiamus pollicitationẽ de ſpiritusſancto factaȝ
ſemini abrae Johel. 2. Effundam de ſpiritu meo ⁊c. q̄a
per ſpiritumſanctuȝ coniungimur chriſto ⁊ efficimur ſe-
men abrae ⁊ digni benedictione. Secundo oſtendit per
quid ꝓueniat nobis iſte fructus dicens: Per fidem. ꝑ
quam quidẽ ⁊ hereditatẽ eternã acquirimꝰ. Ad hebre.
11. Accedentẽ ad deũ oportet credere quia eſt. ⁊ inquirẽ
tibus ſe remunerator ſit. Per fidem etiã acquirimꝰ ſpi-
ritũſanctũ. quia vt dicit Act. 5. Dominꝰ dat ſpiritũſan-
ctũ obedientibus ſibi ſcilicet per fidem.

Lectio ſexta.

FRatres ſm hominẽ dico tamen ho-
minis confirmatum teſtamẽtuȝ ne-
mo ſpnit aut ſuperordinat. Abrae
dicte ſunt promiſſiones ⁊ ſemini eius. Non
dicit ⁊ ſeminibus quaſi in multis. ſed quaſi
in vno. ⁊ ſemini tuo qui eſt chriſtus. hoc au
tem dico teſtamentũ confirmatuȝ a deo que
poſt quadringentos ⁊ triginta annos facta
eſt lex. non irritũ facit ad euacuandã ꝓmiſ-
ſionem. Nam ſi ex lege hereditas iã non ex
promiſſione. Abrae autẽ per repromiſſio-
nem donauit deus.

Poſtq̃ apoſtolus probauit per auctoritates ꝙ lex nõ iu
ſtificat: nec ad iuſtificationẽ que eſt per fidẽ ẽ neceſſaria
hic conſequenter oſtendit idem per rationes humanas.
Et circa hoc quatuor facit. Primo humanã conſuetudi
nem ponit. Secundo aſſumit promiſſionem diuinã ibi.
Abrae dicte ſunt promiſſiones ⁊c. Tertio infert conclu
ſionem ibi. Hoc autẽ dico ⁊c. Quarto oſtendit cõcluſio-
nem ſequi ex premiſſis ibi. Naȝ ſi ex lege ⁊c. Dicit ergo
Apte quidem prius locutus ſuȝ ſm auctoritatẽ ſcriptu-
re non allate voluntate humana ſed ſpiritusſancto vt di-
citur. 2. Pe. 1. Sed nunc ſm hominẽ dico ⁊ ſm ea que
humana ratio ⁊ conſuetudo habet. Ex quo quidẽ habe-
mus argumentũ ꝙ ad conferendũ de his que ſunt fidei
poſſumꝰ vti quacũq; veritate cuiuſcũq; ſcientie. Deut.
21. Si videris in numero captiuoꝝ mulierẽ pulchram ⁊
adamaueris eã volueriſq; habere vxorẽ. introduces eaȝ
in domũ tuã id eſt ſi ſapientia ⁊ ſciẽtia ſecularis placue-
rit tibi introduces eã infra terminos tuos que radet ceſa
riem ⁊c. id eſt reſecabis omnes ſenſus erroneos. Et inde
eſt ꝙ apoſtolus in multis locis in epiſtolis ſuis vtit au-
ctoritatibꝰ gẽtiliũ. ſicut illd .1. cor. 15. Corrũpũt bonos
mores ⁊c. Et illud Tit. 1. Cretenſes male beſtie ⁊c. Ut
q̃uis huiuſmodi ratiões vane ſint ⁊ infirme. quia vt di-
citur in pſalmo. Dominus ſcit cogitatiões hominũ q̄m
vane ſunt. tamẽ hominis confirmatũ teſtamentuȝ nemo
ſpernit aut ſuperordinat. quia nihil humanũ tantã firmi
tatem habet ſicut vltima volũtas hominis: ſperneret au
tem illud aliquis ſi diceret ꝙ teſtamẽtũ hominis confir-
matũ in morte teſtatoris ⁊ teſtibꝰ nõ valeret Si ergo te-
ſtamẽtũ huiuſmodi nemo ſpernit dicens non eſſe ſeruã-
dum. aut ſpernit aliquid mutãdo. multomagis teſtamẽ-
tum dei nullus ſpernere debet aut ſuperordinare infrin
gendo illud vel addendo vel diminuendo Apocal. vl-
timo. Si quis appoſuerit ad hec apponet deus ſuper il-
lum plagas ſcriptas in iſto libro. ⁊ ſi quis diminuerit de
verbis ꝓphetie huius auferet deus parteȝ eiꝰ ⁊c. Deut.

4. Non addetis ad verbū qđ vobis loquoꝛ: neqꝫ auferetis ex eo ⁊c. ¶ Conſequenter cū dicit. Abꝛae dicte ſunt ꝓmiſſiones ⁊c. Aſſumit ꝓmiſſionē diuinā abꝛae factam q̄ eſt quaſi quoddā teſtamentū dei. Et pꝛīo exponit hāc ꝓmiſſionē ſeu teſtamentū. Secundo vero aperit veritateꝫ teſtamenti ibi. Non dicit in ſeminibus ⁊c. Dicit ergo primo abꝛae dicte ſunt promiſſiones. Quaſi dicat ſicͤ teſtamentū hominis eſt firmū: ita ꝓmiſſiones diuine firme ſunt. Sed nunquid deus aliquas promiſſiones fecit ante legem? Utiqꝫ. quia abꝛae qui fuit ante legē ſcilicet ꝙ non falleret deus: dicte id eſt facte ſunt promiſſiōes ⁊ ſemini eius a deo. Sed abꝛae facte ſunt vt cui erant īplende: ſemini vero vt per quod impleretur. Dicit autē promiſſiones pluraliter: quia ꝓmiſſio de benedicēdo ſemine multa continebat. Uel qꝛ frequent̄ idem id eſt eterna beatitudo ſibi ꝓmiſſa eſt. ſicut Gen̄.12. In te benedicentur vniuerſe cognationes terre. Item.15. Suſpice celū ⁊ numera ſtellas ⁊c. Itē eodē. Semini tuo dabo terram hanc ⁊c. Itē.22. Benedicā tibi ⁊ multiplicabo ſemē tuum ſicut ſtellas celi ⁊c. Iſte ergo ꝓmiſſiones ſunt quaſi teſtamentū dei. quia eſt quedaꝫ oꝛdinatio de hereditate danda abꝛae ⁊ ſemini ſuo. Ueritatē autē teſtamenti aperit cū dicit. Non dicit in ſeminibus ⁊c. Quā quidē aperit eodē ſpiritu quo teſtamentū conditū eſt. Et hoc patet ex verbis teſtamenti. Non inquit dicit in ſeminibus q̄ſi in multis id eſt ſicut faceret ſi de multis illud valeret. ſꝫ in vno qđ eſt chꝛiſtus. quia ipſe ſolꝰ eſt per quē ⁊ in quo omnes poterunt benedici. Nam ipſe ſolus ⁊ ſingularis eſt qui non ſubiacet maledictiōi culpe: ⁊ ſi maledictio ꝓ nobis dignatus ſit fieri. Unde dicitur in pſ̄. Singulariter ſum ego ⁊c. Item Nō eſt qui faciat bonū ⁊c. Ecc.7. Uirū de mille vnum repperi ſcilicet chꝛiſtū qui eſſet ſine omni peccato: mulierē autē ex omnibus non inueni que a peccato omnino immunis eſſet adminus originali vel veniali. Concluſionē autē infert conſequenter cū dicit. Hoc autē dico Teſtamentū ⁊c. Ubi videamus per oꝛdinem quid ſit quod dicit. Dicit ergo ꝙ hoc ꝓmiſit deus abꝛae ſed hoc eſt teſtamentū ſcilicet ipſa promiſſio de hereditate adipiſcenda. Iere.31. Feriam domui iſrael: et domui iuda fedus nouū ⁊c. ¶ Confirmatū. Quod ideo ponit vt concoꝛdet cū premiſſis. Nā ſupra dixerat. Teſtamentū hominis confirmatū ⁊c. A deo ſcilicet qui promiſit. Et confirmatū dico iureiurādo. Gen̄.21. Per memetipſum iuraui ⁊c. Hebꝛe.6. vt per duas res īmobiles quibus impoſſibile eſt mentiri deū ⁊c. Hoc inq̄ teſtamētum lex non facit irritū. que quidem lex facta eſt ⁊ data a deo per moyſen. Iohan.1. Lex per moyſen data eſt ⁊c. Poſt quadringentos ⁊ triginta ⁊c. Et quaſi exponens quod dixerat ſubiungit. Non irritū facit ad euacuandaꝫ ꝓmiſſionē. Sic enī irritū fieret predictuꝫ teſtamentum ſi ꝓmiſſio facta abꝛae euacuaretur id eſt inuacuū facta eſſꝫ quaſi non ſufficeret ſemen abꝛae repromiſſum ad gentiū benedictionē. Per chꝛiſtum autē non ſunt euacuate ꝓmiſſiones patribus facte ſed confirmate Ro.15. Dico ieſum chꝛiſtum miniſtrū fuiſſe circūciſionis ad confirmandas ꝓmiſſiones patrum. Et.2.coꝛ.1. Quotquot enī ꝓmiſſiones dei ſunt in illo eſt ⁊c. Hoc autē quod dicitur. Poſt quadringentos ⁊ triginta annos concoꝛdat ei qđ habetur Exod.12. Habitatio filioꝝ qua māſerant in egypto fuit quadringentoꝝ triginta annoꝝ. Et act.7. Locutus eſt dominus ſcilicet abꝛae. quia erit ſemen eiꝰ accola in terra aliena ⁊ ſeruituti eos ſubijcient annis quadringentis triginta. Sed contra eſt quod dicitur Gen̄.15. Scito pꝛenoſcens ꝙ peregrinū futurū ſit ſemen tuuꝫ ⁊ ſeruitute eos ſubijcient ⁊ affligent eos ānis q̄drīgētis. Reſpondeo dicēdū ꝙ ſi fiat computatio annoꝛuꝫ a p̄ma promiſſione facta abꝛae que legitur Gen̄.12. vſqꝫ ad exitum filioꝛū iſrael de egipto quando data ē lex. ſic ſūt anni quadꝛingenti triginta ſicut hic ſcribitur ⁊ Exod.12. ⁊ Act.7. vſqꝫ ad exitum filioꝝ iſrael de egipto quādo data eſt lex. Si auteꝫ incipiat cōputatio a natiuitate yſaac de qua legitur Gen̄. viceſimopꝛimo ſic ſunt tātū quadringenti ⁊ quinqꝫ anni. Nam viginti quinqꝫ anni fuerunt a ꝓmiſſione facta abꝛae vſqꝫ ad natiuitatē yſaac. Abꝛaā enī erat ſeptuagintaquinqꝫ annoꝝ quando exiuit de terra ſua ⁊ facta eſt ei pꝛima ꝓmiſſio vt habet̄ Gen̄.12. Centenarius aūt fuit quando natus eſt yſaac vt habet̄ ibidē 21. Qꝫ autē a natiuitate yſaac vſqꝫ ad exitū filioꝝ iſrael de egipto fuerint quadringenti quinqꝫ anni pꝛobat̄ per hoc ꝙ yſaac fuit ſexaginta annoꝝ quando genuit iacob. vt habetur Gen̄.25. Iacob aūt erat.130. annoꝝ quādo intrauit egiptum vt habet̄ Gen̄.47. Et ſic a natiuitate yſaac vſqꝫ ad introitū iacob in egiptū fuerunt.190. anni Ioſeph autē fuit triginta annoꝝ quando ſtetit corā pharaone vt habetur Gen̄.41. ⁊ poſtea tranſierunt ſeptē anni fertilitatis ⁊ duo ſterilitatis vſqꝫ ad ingreſſum Iacob in egiptū vt habet̄ 45. Uixit autē Ioſeph.110. annis vt habetur Gen̄. vltimo. A quibꝰ ſi ſubtrahant̄ triginta ⁊ nouē anni remanēt ſeptuaginta ⁊ vnus annus. Fuerunt ergo a natiuitate yſaac vſqꝫ ad mortē Ioſeph ducenti ⁊ ſexaginta vnus annus. Fuerunt autē in egipto filij iſrael poſt moꝛtē Ioſeph.144. annis. vt rabanꝰ dicit in gloſa Act.7. Fuerunt ergo a natiuitate yſaac vſqꝫ ad exitum filioꝝ iſrael đ egipto ⁊ legē datā.405. anni Scriptura autē Gen̄.17. non curauit de minutis. Uel poteſt dici ꝙ quīto anno yſaac expulſus fuit iſmael ⁊ remanſit ſolus yſaac heres abꝛae. a quo tempoꝛe fuerunt quadringenti anni. ¶ Deinde cū dicit. Nam ſi ex lege ⁊c. Oſtendit quomodo ſequatur ex premiſſis ꝙ lex euacuaret ꝓmiſſiones. ſi lex neceſſaria eſſet ad iuſtificationē ſiue benedictionē gentiū. Dicit ergo vere promiſſio euacuaret̄ ſi lex neceſſaria eſſet. Naꝫ ſi hereditas ſciliꝫ benedictionis abꝛae eſſet ex lege iam nō eſſet ex repromiſſione id ē ex ſemine repromiſſo abꝛae. Si enī ſemen promiſſum eſſet ſufficiens ad hereditatē benedictiōis conſequendam non fieret iuſtificatio per legē. Deſtruit autē conſequēs cū dicit Abꝛae autē donauit deꝰ ⁊c. id eſt pꝛomiſit ſe daturū qđ ita certū erat ac ſi ſtatim daret per repromiſſionē id eſt per ſemen repromiſſum. Non ergo eſt ex lege hereditas id eſt benedictio de qua dicitur.1. Pe.3. In hoc vocati eſtis vt benedictionē hereditate poſſideatis.

Lectio ſeptima.

QUid igitur lex propter trāſgreſſionem poſita eſt donec veniret ſemen cui pꝛomiſerat: oꝛdinata per angelos in manu mediatoꝛis. Mediator autem vnius non eſt. deus autē vnus eſt.

Poſtq̄ oſtendit apoſtolus ⁊ auctoꝛitate ſcripture ⁊ conſuetudine humana ꝙ lex iuſtificare non potuit: hic mouet duas dubitationes ⁊ ſoluit. Secunda dubitatio incipit ibi. Lex ergo aduerſus ꝓmiſſa dei ⁊c. Circa primuꝫ tria facit. Pꝛimo mouet dubitationē. Secūdo ſoluit ibi Propter tranſgreſſiones ⁊c. Tertio quoddā in ſolutione poſitum manifeſtat ibi. Mediatoꝛ autē ⁊c. Poteſt autem eſſe dubiū ex premiſſis: ſi lex iuſtificare non poterat: an eſſet omnino inutilis. ⁊ hanc dubitationem mouet dicens: Quid igitur lex id eſt ad quid lex vtil̄ fuit. Et hāc punctuationeꝫ magis appꝛobat auguſtinus vt habet̄ in gloſa q̄ aliam que ſibi pꝛimitus melioꝛ videbatur vt deſtinguatur ſic. Quid igitur. Et poſtea dicatur lex propt̄

tranſgreſſiones ꝛc. Similis dubitatio proponit. Ro. 3.
vbi ſic dicitur: Quid igitur amplius iudeo ꝛc. ¶ Dein⸗
de cū dicit. Propter tranſgreſſiones. Soluit dubitatio⸗
nem motā. vbi quattuoꝛ facit. Primo propōit legis vti
litatē. Secūdo legis fructū ibi. Donec veniret ſemē ꝛc.
Tertio legis miniſtros ibi. Oꝛdiata per āgelos. Quar
to legis dominiū ibi In manu mediatoꝛis. Circa primū
notādū eſt ꝙ lex vetꝰ data eſt ꝓpt̄ quattuoꝛ. ſ3 quattu
oꝛ ex peccato conſecuta que enumerat beda ſcilicet pro⸗
pter maliciā: infirmitatē: concupiſcentiā: ⁊ ignoꝛantiam.
Eſt ergo lex primo data ad reprimendā maliciā dū ſcili⸗
cet ꝓhibendo peccatū ⁊ puniendo retrahebantur homi⸗
nes a peccato. ⁊ hoc tangit dicens. Propter trāſgreſſio
nes poſita eſt lex. id eſt ad tranſgreſſiones cohibendas.
⁊ de hoc habetur. 1. thi. 1. Iuſto lex nō eſt poſita ſed in⸗
iuſtis. Cuius ratio poteſt ſumi a philoſopho in. 4. ethi⸗
coꝛum. Homines enī bene diſpoſiti ex ſeipſis mouētur
ad bene agendū ⁊ ſufficiunt eis paterna mōita. vnde nō
indigent lege ſed ſicut Ro. 2. dicit. Ipſi ſibi ſunt lex ha⸗
bentes opus legis ſcriptū in coꝛdibus ſuis. Sed homi⸗
nes male diſpoſiti indigent retrahi a peccatiſ per penas
Et ideo quantū ad iſtos fuit neceſſaria legis poſitio que
habet coartatiuā virtutē. Secundo lex data eſt ad infir⸗
mitatem manifeſtandā. Homines enī de duobus ꝑſume⸗
bant. Primo quidē de ſcientia. Secundo de potentia.
Et ideo deus reliquit hominez abſq3 doctrina legis: tē
poꝛe legis nature. In quo dū in erroꝛes inciderunt con⸗
uicta eſt eoꝝ ſuperbia de defectu ſcientie. Sed adhuc re
ſtabat preſumptio de potentia. Dicebant enī nō deeſt q̄
impleat ſed deeſt qui iubeat. vt dicitur in gloſa ſuper il⸗
lud Exod. 24. Quicquid preceperit dn̄s facimꝰ ⁊ eri⸗
mus obedientes. Et ideo data eſt lex: que cognitionem
peccati faceret. Per legem enī cognitio peccati. Ro. 3.
Que tamē auxiliū gratie nō dabat ad vitandā peccata:
vt ſic homo ſub lege conſtitutus ⁊ vires ſuas experiret ⁊
infirmitatē ſuā recognoſceret inueniēs ſe ſine gratia pec
catum vitare non poſſe. ⁊ ſic auidius quereret gratiā Et
hec etiā3 cauſa poteſt ex his verbis accipi vt dicat ꝙ lex
poſita eſt propter tranſgreſſiones adimplendas: quaſi il
lo modo loquendo quo apoſtolus dicit Ro. 5. Lex ſub⸗
intrauit vt abundaret delictū: quod non eſt intelligēdu3
cauſaliter ſed conſecutiue. quia lege ſubintrante abūda⸗
uit delictū ⁊ tranſgreſſiones ſunt multiplicate. dū cōcu⸗
piſcentia nondū per gratiā ſanata in id quod ꝓhibebat
magis exarſit. ⁊ factū eſt peccatū grauius addita preua⸗
ricatione legis ſcripte. Et hoc deus permittebat vt ho⸗
mines imperfectionē ſuā cognoſcentes quererent media
toꝛis gratiam. Unde ſignāter dicit. Poſita eſt quaſi de⸗
bito oꝛdine collocata int̄ legē nature ⁊ legē gratie. Ter
tio data eſt lex ad domandā concupiſcentiā populi laſci⸗
uientis: vt diuerſis cerimonijs fatigati neq3 ad idolatri⸗
am neq3 ad laſciuias declinarent. Unde dicit Petrꝰ Ac
tuū. 15. Hoc eſt onus qđ neq3 nos ꝛc. Quarto ad inſtru⸗
endum ignoꝛantiā data eſt lex in figurā future gratie ſ3
illud Hebꝛe. 10. Umbrā habet lex ꝛc. ¶ Deinde cū dic̄
Donec veniret ſemē ꝛc. id eſt chꝛiſtus de quo ꝓmiſerat
deus per eū benedicendas omnes gentes. Matthei. 11.
Lex ⁊ ꝓphete vſq3 ad Iohannē ꝛc. Gen̄. 12. In ſemine
tuo ꝛc. Miniſtri autē3 legis ponunt̄ cū dicit. Oꝛdinata
id eſt oꝛdinanter data per angelos id eſt per nuncios dei
ſcilicet moyſen ⁊ aaron. Malach. 2. Legē requirent ex
oꝛe eius ꝛc. angelus enī domini ꝛc. Uel per angelos id
eſt miniſtros angeloꝝ. Actuū. 6. Accepiſtis legē in di⸗
ſpoſitionē angeloꝝ ꝛc. Et eſt data per angelos. quia lex
non debebat dari per filium qui maioꝛ eſt. Hebꝛe. 2. Si
enī qui per angelos factus eſt ſermo ꝛc. Dicit autē. Oꝛ⸗
dinata. quia oꝛdinabiliter data eſt ſcilic3 inter tꝑs legis
naturalis qua homines conuicti ſunt ꝙ ſe iuuare nō po
terant: ⁊ tempus gratie. Nam anteq̄ gratiam acciperēt
conuincendi erant de lege. Dominus autē legis dicitur
chꝛiſtus. Et ideo dicit in manu mediatoꝛis id eſt in pote
ſtate chꝛiſti. Deut. 33. In dextera eiꝰ ignea lex. 1. thi. 2.
Mediatoꝛ dei ⁊ hominū ꝛc. Iſte mediatoꝛ ſignificatꝰ eſt
per moyſen: in cuius manu eſt lex data Deutro. 5. Ego
ſequeſter ⁊ medius fui inter deū ⁊ vos ꝛc. ¶ Deinde cū
dicit Mediatoꝛ autē ꝛc. Exponit qđ dixit In manu me⸗
diatoꝛis quod poteſt tripliciť exponi. Uno modo q2 me
diatoꝛ non eſt vnius tm̄ ſed duoꝝ. Unđ cū iſte ſit media⸗
toꝛ dei ⁊ hominis opoꝛtet ꝙ ſit deus ⁊ homo. Si enī eſ⸗
ſet purus homo vel deus tantū non eſſ3 verus mediatoꝛ
Si ergo eſt verus deus ⁊ nullus eſt mediatoꝛ ſuiipſius.
poteſt videri alicui ꝙ preter ipſum ſunt alij dij quoꝝ eſt
mediatoꝛ. ⁊ hoc remouet dicens: ꝙ mediatoꝛ iſte ⁊ ſi nō
eſt vnius tantū nō propter hoc ſunt alij dij ſed deꝰ vnus
eſt. quia licet ipſe alius ſit in ꝑſona a deo patre: non ē ta⸗
men aliud in natura. Deut. 6. Audi iſrael dn̄s deꝰ ꝛc.
Eph. 4. Unus deus ꝛc. Secundo modo quia poſſ3 cre
di ꝙ iſte eſſet mediatoꝛ iudeoꝝ tantū. Ideo dicit. Dico
ꝙ chꝛiſtus eſt mediatoꝛ ſed nō vnius ſcilicet iudeoꝝ ſed
vnus eſt omniū id eſt ſufficiens ad oēs reconciliandos
deo quia ipſe deus eſt. Ro. 3. Unus deꝰ qui iuſtificauit
ex fide circūciſionē ⁊ prepuciū per fidē ꝛc. 2. coꝛ. 5. Deꝰ
erat in chꝛiſto mundū reconciliās ſibi ꝛc. Tertio modo
quia non eſt mediatoꝛ vnius populi tantū ſcilicet iudeo⸗
rum ſed etiam gentiliū. Ephe. 2. Ipſe eſt pax noſtra qui
fecit vtraq3 vnū. Et hoc ex parte gentiū auferendo idola
triam. ⁊ ex ꝑte iudeoꝝ ⁊ obſeruātia legis. Specialiť aūt
mediatoꝛ eſt filius non pater non ſpirituſſanctus: nihilo
minus tamen vnus eſt deus.

Lectio octaua.

Lex ergo aduerſus promiſſa dei ab⸗
ſit. Si enī data eſſ3 lex que poſſ3 ho⸗
minem viuificare vere ex lege eſſet
iuſticia. Sed concluſit ſcriptura omnia ſub
peccato: vt promiſſio ex fide ieſu chꝛiſti da⸗
retur credentibus. Prius autē q̄3 veniret fi
des ſub lege cuſtodiebamur: concluſi in ea3
fidem que reuelanda erat. Itaq3 lex peda⸗
gogus noſter fuit in chꝛiſto vt ex fide iuſti⸗
ficemur. At vbi venit fides iā non ſumꝰ ſub
pedagogo.

Hic mouet apoſtolus aliā dubitationem. vtrū ſcilic3 lex
noceat gratie. Et primo mouet dubitationē dicēs: Lex
ergo ꝛc. Quaſi dicat Si lex poſita eſt propter tranſgreſ
ſiones: nunquid lex facit aduerſus ꝓmiſſa dei ſcilic3 vt
id quod deus promiſit ſe facturū per ſemen repromiſſu3
per aliū faciat. Abſit. Quaſi dicat. Non. Nam. ſ. eode3
Lex non irritū facit teſtamentū ad euacuandas ꝓmiſſio
nes ꝛc. Ro. 7. Lex ſancta ⁊ mandatū ſanctū. Secundo
cū dicit. Si enī lex data eſſet ꝛc. Soluit dubitationē. Et
primo oſtendit ꝙ lex non eſt contra promiſſa dei. Secū⸗
do ꝙ eſt in obſequiū promiſſoꝝ ibi. Sed cōcluſit ꝛc. Di
cit ergo ꝙ licet lex ſit poſita propter trāſgreſſoꝛes: nō ta⸗
men contrariatur promiſſioni dei. quia tranſgreſſiones
ipſas remouere non pōt. Si enī eas remoueret tūc mā⸗
feſte eſſet contra ꝓmiſſa dei. quia iuſticia eēt ꝑ aliu3 mo⸗
dū q̄ deus ꝓmiſit. q2 eſſet ꝑ legē ⁊ nō ꝑ fidē cu3 tm̄ dicat
Abacuc. 2. Iuſtus meꝰ ex fide viuit. Ro. 3. Iuſticia dei

eſt per fidẽ ieſu xpi. Et ideo dicit ꝙ ſi lex eſſet data talis
q̃ poſſet viuificare: id eſt tante virtutis eſſet ꝙ poſſz vitã
gratie ⁊ eternã beatitudinẽ ↄferre: tunc vere ⁊ nõ appa
renter iuſticia eſſet ex lege. ſi lex faceret qđ fides facere
dicitur. ⁊ ſic fruſtra eſſet fides. Sed lex non iuſtificat. q̃a
littera. ſ. legis occidit vt dicit. 2. cor. 3. Et Ro. 8. Lex
enĩ ſpiritus vite in chriſto ieſu ⁊c. ¶ Deinde cum dicit
Sed ſcriptura concluſit ⁊c. Oſtendit ꝙ lex nõ ſolũ non
contrariatur gratie ſed eſt ei etiã in obſequiuz. Et primo
oſtendit ꝙ lex obſequit̃ ꝓmiſſis dei. Secundo quõ hoc
obſequium manifeſtatum eſt in iudeis ibi. Prius autez
q̃ veniret fides ⁊c. Tertio quõ gẽtiles etiã ſine lege cõ
ſecuti ſunt ꝓmiſſa dei ibi. Omnes enĩ filij dei eſtis ⁊c.
Circa primũ ſciendũ eſt ꝙ lex obſequitur ꝓmiſſis dei in
generali q̃tũ ad duo. Primo q: manifeſtat peccata. Ro
manoꝝ. 3. Per legẽ cognitio peccati. Deinde quia ma-
nifeſtat infirmitatẽ humanã. In q̃tũ homo nõ poteſt vi-
tare peccatũ niſi per gratiã que per legez non dabat̃. Et
ſicut iſta duo ſcilicet cognitio morbi ⁊ impotentia infir-
mi multũ inducunt ad querẽdũ medicũ: ita cognitio pec-
cati ⁊ proprie impotentie inducunt ad querendũ chriſtũ
Sic ergo lex obſecuta eſt gratie. in q̃tũ prebuit cognitio
nẽ peccati ⁊ experientiã ꝓprie impotentie. Et ideo dicit
Scriptura id eſt lex ſcripta ↄcluſit id eſt tenuit incluſos
iudeos ſub peccato id eſt oſtendit eis peccata que facie-
bant Ro. 7. Concupiſcentiã neſciebã ⁊c. Item conclu-
ſit. quia veniente lege ſumpſerũt occaſionẽ peccati Ro.
11. Concluſit deus oĩa in incredulitate ⁊c. Et hoc ideo
vt homo quereret gratiã. Et ideo dicit Vt ꝓmiſſio id ẽ
gratia repromiſſa daret̃ non ſolũ iudeis ſed omnib⁹ cre-
dentibus. quia illa gratia poterat liberare a peccatis. et
hec gratia eſt ex fide ieſu chriſti. ¶ Deinde cũ dicit. Pri
us autẽ q̃ veniret ⁊c. Ponit experimentũ hui⁹ obſequij
manifeſtatũ in iudeis. Et primo ponit obſequiũ iudeorũ
Secundo cõcludit quoddã correlariũ ibi Itaq3 lex peda
gogus ⁊c. Dicit ergo ſi ſcriptura id eſt lex ſcripta detinu
it omnia ſub peccato. quas vtilitates habebant iudei ex
lege anteq̃ veniret fides ex gratia? Rñdet ⁊ dicit. Nos
iudei ante aduentũ fidei cuſtodiebamur ſub lege: in q̃tũ
faciebat nos vitare idolatriã ⁊ m̃lta alia mala. Cuſtodie
bamur inq̃ non ſicut liberi: ſed quaſi ſerui ſub timore. et
hoc ſub lege id ẽ ſub onere legis ⁊ dominio. Ro. 7. Lex
in homine dominat̃ q̃to tẽpore viuit ⁊c. Et cuſtodieba-
mur cõcluſi id eſt ſeruati ne defluueremus ad vitia: ſed p̃-
pararemur in eã id eſt tã bonã fidẽ q̃ reuelãda erat Eſa.
56. Iuxta eſt ſalus mea et vẽiat. vt iuſticia mea et reue-
letur. Et dicit reuelanda. quia cũ fides excedat oẽ hu-
manũ ingeniũ nõ poteſt per ꝓpriũ ſenſum haberi ſed ex
reuelatione ⁊ dono dei Eſa. 40. Reuelabit̃ gloria dñi
⁊c. Vel in eã fidẽ que reuelanda erat tẽpore gratie in an
tiquis tẽporibus multis ſignis latens. Unde ⁊ tempore
chriſti velũ templi ſciſſum eſt Matth. 27. ¶ Conſequẽ-
ter cũ dicit Lex pedagogus ⁊c. Concludit quoddã cor-
relariũ. Et primo oſtendit legis officiũ. Secundo officij
teſtationẽ ibi. At vbi venit plenitudo temporis ⁊c. Offi
ciũ autẽ legis fuit officiũ pedagogi Et idõ dič Lex peda
gogus noſter ⁊c. Quamdiu enĩ heres non poteſt conſe-
qui beneficiũ hereditatis vel propt̃ defectũ etatis ſeu ali-
cuius debite perfectionis: conſeruat̃ ⁊ cuſtoditur ab ali-
quo inſtructore. qui quidẽ inſtructor pedagogus dicit̃ a
pedos qđ eſt puer ⁊ goge qđ eſt ductio. Iudeis autẽ ꝓ-
miſſa erat benedictio futuri ſeminis de hereditate obſe-
quenda: ſed nondũ aduenerat tẽp⁹ ipſius hereditatis cõ
ſequende. Et ideo neceſſariũ erat ꝙ cõſeruarent̃ vſq3 ad
tempus futuri ſeminis ⁊ cohiberent̃ ab illicitis quod fa-
ctũ eſt ꝑ legẽ. Et ideo dicit Itaq3 ⁊c. Quaſi dicat. Ex q̃

ſub lege cuſtodiebamur lex fuit noſter pedagogus id eſt
dirigens ⁊ conſeruans in xpo id eſt in viã chriſti. Et hoc
ideo vt ex fide chriſti iuſtificaremur. Oſee. 11. Puer iſrl̃
⁊ dilexi eũ. Ier. 31. Caſtigaſti me domine ⁊ erudit⁹ ſum
⁊c. Ro. 3. Arbitramur enĩ hominẽ iuſtificari per fidem.
⁊c. Et q̃uis lex pedagogus noſter eſſet nõ tamen ad per
fectã hereditatẽ ducebat. quia vt dicit Hebre. 7. Nemi-
nẽ ad ꝑfectũ adduxit lex ⁊c. Sed hoc officiũ ceſſauit poſt
q̃ vẽit fides. Et hoc ẽ quod dicit At vbi vẽit fides ſcili-
cet chriſti iam non ſum⁹ ſub pedagogo id ẽ ſub coactio-
ne que non ẽ neceſſaria liberis. 1. cor. 13. Cum eſſem p̃-
uulus ⁊c. cum autẽ factus ſum vir ⁊c. 2. cor. 5. Si qua
ergo in chriſto noua creatura vetera tranſierunt ⁊c.

Lectio nona

**Omnes enĩ filij dei ſunt per fidẽ que
eſt in chriſto ieſu. Quicunq3 enĩ in
chriſto baptizati eſtis: chriſtũ indui
ſtis. Non eſt iudeus: neq3 grecus: nõ eſt ſer
uus neq3 liber: non eſt maſculus, neq3 femi-
na. Omnes enĩ vos vnũ eſtis in chriſto ie-
ſu. Si autez vos chriſti ergo ſemẽ abrae eſtiſ
ſcđm ꝓmiſſionẽ heredes.**

Hic oſtendit apoſtolus ꝙ ad fructum gratie gentiles ſi-
ne obſequio legis peruenerunt: ad quẽ tamẽ iudei per-
ducti ſunt per legis cuſtodiã ⁊ obſequiũ. Et circa hoc fa
cit tria. Primo ꝓponit intentũ. Secundo manifeſtat ꝓ-
poſitũ ibi. Quicunq3 enĩ in chriſto ⁊c. Tertio ex hoc ar
gumentat̃ ibi. Si autẽ vos xpi ⁊c. Dicit ergo vere nõ ſu
mus ſub lege id eſt ſub pedagogo ⁊ coactione: quia ſum⁹
filij dei. Similit̃ ⁊ vos ſub lege neq3 ſub pedagogo eſtis
quia ſcilicet ad gratiã perueniſtis. Ideo omnes eſtis fi-
lij dei per fidem non per legẽ Ro. 8. Nõ enĩ accepiſtis
ſpiritũ ſeruitutis ſcilicet timoris qui dabatur in lege ve-
teri: ſed accepiſtis ſpiritũ filiorũ ſcilicet charitatis ⁊ amo
ris qui datur in noua lege per fidẽ Ioh. 1. Dedit eis po-
teſtatẽ filios dei fieri ⁊c. Si ergo filij dei eſtis per fidem
quare vultis eſſe ſerui per legis obſeruantias? Naz ſola
fides homines facit filios dei adoptiuos. Nullus ſiqui-
dem eſt fili⁹ adoptiuus: niſi vniatur ⁊ adhereat filio na-
turali Romanoꝝ octauo. Quos preſciuit conformes
fieri ymaginis filij eius ⁊c. Fides enĩ facit nos in xpo ie-
ſu filios Ephe. 3. Habitare xpm per fidẽ in cordibus ve-
ſtris. Et hoc in chriſto ieſu id eſt filij dei eſtis per ieſum
chriſtũ. ¶ Conſequent̃ cũ dicit. Quicunq3 enĩ in chri-
ſto ⁊c. Manifeſtat ꝓpoſitũ. Et circa hoc tria facit. Pri-
mo ꝓponit ꝓpoſiti manifeſtationẽ. Secundo manifeſta
tionis expoſitionẽ ibi. Non eſt iude⁹ ⁊c. Tertio aſſignat
manifeſtationis rationẽ ibi. Omnes enĩ vnũ ſumus ⁊c.
Mãifeſtat aũt circa primuz quõ ſum⁹ in xpo ieſu filij dei
Et hoc eſt ꝙ dicit. Quicunq3 enĩ in chriſto ieſu ⁊c. Qđ
poteſt quadruplicit̃ exponi. Uno modo vt dicat̃. Qui-
cunq3 in chriſto ieſu baptizati eſtis id eſt inſtitutione xpi
ad baptiſmũ inſtructi eſtis. Marc vltimo Euntes in mũ
dum vniuerſum predicate euangeliũ omni creature ⁊c.
Qui crediderit ⁊ baptizat⁹ fuerit ⁊c. Alio modo Qui-
cunq3 in chriſto ieſu baptizati eſtis ſcilicet per ſimilitudi
nem ⁊ per configurationẽ mortis xpi. Ro. 6. Quicunq3
baptizati ſumus in chriſto ieſu in morte ipſius baptizati
ſumus. Vel in chriſto ieſu. id eſt in fide ieſu chriſti. Naz
baptiſmus nõ fit niſi in fide ſine qua effectũ baptiſmi nul
lum conſeq̃mur. Mar. vl. Qui crediderit ⁊ baptizatus
fuerit ſalu⁹ erit ⁊c. Vl̃ in xpo ieſu. i. in virtute ⁊ oꝑatiõe
eius. Ioh. 1. Sup quẽ videris ſpm̃ deſcendentẽ hic ẽ q̃

baptizat Quicūq̧ ĝ iſtis quattuoꝛ modis baptizati eſtꝫ
chꝛiſtū induiſtis. Ubi ſciendū eſt ꝙ qui induit aliq̄ veſte
ꝓtegitur ac cōtegitur ea. ⁊ apparet ſub coloꝛe veſtis co-
loꝛe ꝓpꝛio occultato. Eodē modo ⁊ qui induit xp̄m ꝓ-
tegitur ⁊ contegitur a chꝛiſto ieſu contra impugnatiōes
⁊ eſtus ⁊ in eo nihil aliud apparꝫ niſi q̄ chꝛiſti ſunt. Ro.
13. Induite dominū ieſum chꝛiſtū. Et ſicut lignum accē-
ſum induitur igne ⁊ ꝑticipat eius virtutē: ita ⁊ qui chꝛi
ſti virtutes accipit induit xp̄o. Luc vl. Sedete in ciuita
te donec induamini virtutē ⁊c. Quod in illis locū habꝫ
qui interius xp̄i virtute īfoꝛmant. Ephe. 4. Induite no-
uum hominē qui ſm ⁊c. Et nota ꝙ chꝛiſtū aliqui indu-
unt exterius per bonā conuerſationē: ⁊ interius ꝑ ſpiri-
tus renouationē ⁊ ſm vtrunq̧ per ſanctitatis configura
tionē vt tangit in gloſa. ¶ Expoſitionē autē manifeſta-
tionis ponit cū dicit. Non eſt iude⁹ ⁊c. Quaſi dicat ve-
re dixi ꝙ quicūq̧ in xp̄o ieſu ⁊c. quia nihil poteſt eſſe in
hominibus qđ faciat exceptionē a ſacramento fidei xp̄i ⁊
baptiſmi. Et pōit tres differētias hoīm: oſtēdens ꝙ per
eas nullus excipitur a fide xp̄i. Prima differentia eſt q̄-
tum ad ritū cū dicit Nō eſt iudeus neq̧ grec⁹. Quaſi di-
cat Ex quo in xp̄o ieſu baptizatus eſt. nō eſt differētia ꝙ
ꝓpter hoc ſit indignioꝛ in fide ex quocunq̧ ritu ad eaꝫ
venerit ſiue ex ritu iudaico ſiue greco. Ro. 3. An iudeo-
rum deus tm̄: Nonne ⁊ gentium: Immo ⁊ gentiū. quo-
niam quidem vnus deus qui iuſtificauit ex fide circum-
ciſionem ⁊ pꝛeputium per fidem. Et Romanoꝝ. 10. Nō
eſt diſtinctio iudei ⁊ greci ⁊c. Sed contra quod dicitur
Romanoꝝ. 3. Quid ergo amplius eſt iudeo. Multum
quidē per omnē modū. Reſpondeo dicendum eſt ꝙ iu-
dei ⁊ greci poſſunt conſiderari dupliciť. Uno modo ſcđꝫ
ſtatum in quo erant ante fidem ⁊ ſic amplius fuit iudeo
ꝓpter beneficium legis. Alio modo q̄tuꝫ ad ſtatū gra
tie ⁊ ſic non eſt amplius iudeo. ⁊ de hoc intelligitur hic.
Secunda differentia eſt quantum ad ſtatū ⁊ conditionē
cum dicit Non eſt ſeruus neq̧ liber. id eſt neq̧ ſeruitus
neq̧ libertas: neq̧ nobilitas: neq̧ ignobilitas differētī-
am facit ad recipiendū effectū baptiſmi. Iob. 3. Paru⁹
⁊ magnus ibi ſunt ⁊ ſeruus liber a domino ſuo. Ro. 2.
Non eſt perſonarū acceptio apud deum. Tertia differē-
tia eſt q̄tum ad naturā cū dicit. Non eſt maſculus neq̧
femina. quia ſexus nullā differentiam facit quantum ad
participandum baptiſmi effectū Gal. 3. Non eſt maſcul⁹
aut femina ⁊c. ¶ Expoſitiōis vero rationē ponit cum di-
cit. Omnes eñ vos vnū eſtis in chꝛiſto ieſu. Quaſi di-
cat Uere nihil hoꝝ eſt per quod differētia fiat in chꝛiſto.
quia vos omnes ſcilicet fideles vnū eſtis in chꝛiſto ieſu.
qui in baptiſmo omnes eſtis effecti mēbꝛa chꝛiſti ⁊ vnuꝫ
coꝛpus. ⁊ ſi inter vos ſitis diuerſi. Ro. xij. Omnes vnū
coꝛpus ſumus in chꝛiſto ⁊c. Ephe. 4. Unū coꝛpus vn⁹
ſpiritus ⁊c. Ubi autem eſt vnitas: differentia non habꝫ
locum. Pꝛo hac vnitate oꝛat chꝛiſtus Iohan. 17. Uolo
pater vt ſint vnuꝫ ⁊c. ¶ Conſequenter cum dicit Si au
tem vos eſtis ⁊c. Arguit ad pꝛincipale ꝓpoſitum hoc
modo. Dixi ꝙ abꝛae dicte ſunt ꝓmiſſiones ⁊ ſemini ei⁹
ſed vos eſtis abꝛae. ergo ad vos pertinꝫ ꝓmiſſio abꝛae
de hereditate conſequenda. Minoꝛem ſic pꝛobat. Uos
eſtis filij dei adoptiui. quia eſtis vniti per fidem chꝛiſto
qui eſt filius dei naturalis. Sed chꝛiſtus eſt filius abꝛae
in vno ſemine tuo qui eſt chꝛiſtus. Ergo ſi vos eſtis chꝛi
ſti id eſt in chꝛiſto eſtis ſemen abꝛae. id eſt filij: cuꝫ chꝛi-
ſtus filius ei⁹ ſit. Et ſi filij eſtis ⁊ heredes. id eſt ad vos
pertinet hereditas ſm ꝓmiſſionem abꝛae factam. Ro-
manoꝛum nono. Non qui filij ſunt carnis hij ſunt filij
ſed qui ſunt filij ꝓmiſſionis hij eſtimantur in ſemine
dei.

¶ Capitulū quartū

Dico aūt q̄̄to tēpoꝛe heres ꝑuul⁹
eſt nihil differt a ſeruo: cū ſit do-
min⁹ omniū: ſed ſub tutoꝛibus ⁊
actoꝛibus eſt vſq̧ ad pꝛefinitum
tēpus a patre. Itaq̧ ⁊ nos cū eſſemus par-
uuli ſub elemētis mundi eram⁹ ſeruientes
Poſtq̄ oſtendit apoſtolus legis defectū: hic conſequē-
ter oſtendit gratie dignitatē. Et pꝛimo per exemplū hu-
manū. Secundo per exemplū creature ibi. Dicite mihi
qui ſub lege vultis eſſe ⁊c. Circa pꝛimū duo facit. Pꝛio
oſtendit dignitatē gratie pꝛimitiue ſtatus veteris legis
ꝑ ſimilitudinē a lege humana ſumptā. Secundo oſtēdit
ꝙ ipſi facti ſunt ꝑticipes huius dignitatis ꝑ fidem ibi.
Qm̄ autē eſtis filij dei ⁊c. Tertio arguit ipos eo ꝙ hāc
dignitatē cōtēnebant ibi. Sed tunc quidē ignoꝛātes de-
um ⁊c. Circa pꝛimū duo facit. Pꝛimo ponit ſimilitudi-
nē. Secundo adaptat eā ad ꝓpoſitū ibi. Ita ⁊ nos cum
eſſemus ⁊c. ¶ Notandū eſt autē ꝙ in ꝓpoſita ſimilitudi
ne quatuoꝛ tangit apoſtolus. Pꝛimo quidē dignitatem.
q: nō eſt ſeruus ſed heres. Unde dicit. Quanto tēpoꝛe
heres ⁊c. Quod aptat ⁊ refert ad populū iudeoꝝ q̄ fuit
heres ꝓmiſſionis abꝛae. pſ. Elegit nos in hereditatem
ſibi. Et ad chꝛiſtū qui eſt heres omniū Hebꝛe. 1. Quem
cōſtituit heredē vniuerſoꝝ. Secundo eius paruitatem.
Unde dicit Paruul⁹ eſt. quia ⁊ iudei paruuli erant ſm
ſtatū legis Amos. 7. Quis ſuſcitabit Iacob: q: paruu-
lus eſt: Similiť ⁊ chꝛiſtus paruul⁹ factus eſt ꝑ incarna-
tionē. Eſa. 9. Paruulus natus eſt nobis ⁊c. Sed nota
ꝙ aplus aliqñ aſſimulat ꝑuulo ſtatū legis ſicut h̄. Ali-
quando ſtatū pꝛeſentis vite. 1. coꝛ. 13. Quando erā par-
uulus ⁊c. Cuius ratio eſt. quia ſtatus veteris legis eſt ſi
cut paruulus ꝓpter imꝑfectionē cognitiōis in xp̄o ad
ſtatū gratie ⁊ veritatis que ꝑ chꝛiſtū facta eſt. Sic ⁊ ſtat⁹
pꝛeſentis vite: in qua videmus per ſpeculū in enigmate
eſt ſicut paruulus comparat⁹ ſtatui future vite: in qua eſt
ꝑfecta dei cognitio. quia videtur ſicuti eſt. ¶ Tertio ei⁹
ſubiectionē cū dicit. Nihil differt a ſeruo cū ſit dn̄s omni
um. ſed ſub tutoꝛibus ⁊c. ꝓpꝛiū eñ ſerui eſt ꝙ ſit ſubie
ctus alicui dn̄o. Puer autē q̄diu paruulus eſt: quia nō
habet cognitionē perfectā ⁊ vſuꝫ libere voluntatis ꝓ-
pter defectū etatis cōmittitur cuſtodie alioꝝ qui ⁊ bona
ſua defendant. ⁊ hij dicunť tutoꝛes ⁊ negocia agāt: ⁊ hij
actoꝛes nominanť. Et ideo licet ſit dominus omniū rerū
ſuaꝝ. tñ inq̄tū ſubijciť alijs nihil differt a ſuo Eſa. 44
Et nunc ſeruus meus Iacob ⁊c. Sed notanduꝫ eſt ꝙ in
populo iudaico ali qui erant ſimpliciť ſerui. illi ſcilicet q̄
ꝓpť timoꝛē pene ⁊ cupiditatē tēpoꝛaliuꝫ q̄ lex ꝓmitte-
bat legē ſeruabant. Aliqui vero erant: qui non erāt ſerui
ſimpliciter: ſed quaſi ſerui exiſtētes: erant vere filij ⁊ he-
redes. qui licet attenderēt exterius ad tēpoꝛalia ⁊ vita-
rent penas: nihilominus tamen in eis finē nō ponebant
ſed accipiebant ea vt figurā ſpiritualiū bonoꝝ. Unde li-
cet viderent nihil exterius differre a ſeruis: inq̄tuꝫ ceri-
monias ⁊ alia legis mādata ſeruabant. tñ erāt dn̄i: q: nō
ea intentiōe eis vtebanť: vt ſerui. q: illis vtebanť amoꝛe
ſpiritualiū bonoꝝ que ꝑfigurabāt Serui vero timoꝛe pe
ne ⁊ cupiditate terrene cōmoditatis. Xp̄s erat etiā quaſi
ſu⁹ q: licꝫ ſit dn̄s oīm ſꝫ illō pſ. Dixit dn̄s dn̄o meo ⁊c.
tñ nihil videbať differre a ſuo ī exterioꝛib⁹ inq̄tū homo
Phil. 2. Exinaniuit ſemetipꝫ foꝛmā ſui accipiēs ⁊ ha-
bitu īuent⁹ vt hō. Sub tutoꝛib⁹ aūt ⁊ actoꝛib⁹ erat: quia
ſub lege factus erat vt diciť īfra eodē. Fact⁹ ſub lege. Et
hominib⁹ ſubditus. vt diciť Luce. 2. Erat ſubdit⁹ illis

¶ Quarto ponit tēporis cōgruitatē cum dicit: Uſqꝫ ad pfinitum tempus a patre: qꝛ ſicut heres ſm determinationē patris pfinito tēpore ſub tutoribus ē: ita ꝛ lex determinatū tempus habuit a deo q̄diu deberet durare ꝛ q̄diu heres ſcꝫ populus iudeorū eſſet ſub ea. Similiter et pfinitum tempus fuit a pr̄e quo xp̄s non erat factur⁹ miracula ꝛ oſtenſurus dominiū ptātis diuine Jo. 2. Nōdū venit hora mea. Hanc ſimilitudinem adaptat cum dicit cōſequēter. Ita ꝛ nos ꝛc. Et primo adaptat eā quantuꝫ ad iudeos. Secundo quantū ad xp̄um ibi. At vbi venit plenitudo temporis. Dicit ergo. Dico ꝙ quanto tēpore heres paruulus ē ꝛc. Et ita nos iudei cum eſſemus paruuli in ſtatu legis veteris: ſub elementis mundi eramus ſeruientes. i. ſub lege que tēporalia promittebat. Eſa. 1. Si volueritis ꝛ audieritis me bona terre comedetꝭ. Et cōminabatur penas tēporales. Uel lex vetus dicitur elementū quia ſicut pueris qui ſunt inſtruendi ad ſciam primo pponunt elemēta illius ſciētie per que manuducūtur ad illam ſciam. ita lex vetus propoſita eſt iudeis per quā manuducerent ad fidem ꝛ iuſticiā. ſupra. 3. Lex pedagogus noſter fuit in xp̄o. Uel ſub elementis. i. corporalibus rerum ritibus quos ſeruabant. ſicut lunares dies neomenias ꝛ ſabbatū. Nec tamē inſtandū ē ꝙ ppter hoc non differrent a paganis qui elemētis ſeruiebāt huius mundi cum eis nō ſeruirent iudei ſeu cultum impēderent: ſed ſub eis deo ſeruiebant ꝛ eum colebant. gentiles vero elementis ſeruientes eis diuinū cultum impēdebant. Ro. 2. Seruierunt creature potius q̄ creatori. ꝛc. Fuit autē neceſſarium ꝙ iudei ſub elementis huius mundi deſeruirent deo qꝛ iſte ordo eſt congruus nature humane vt a ſenſibilib⁹ ad intellectualia perducātur.

Lectio ſecunda.

At vbi venit plenitudo temporis: miſit deus filiū ſuū fctm̄ ex muliere factum ſub lege: vt eos qui ſub lege erāt redimeret: vt adoptionē filiorum reciperemus.

Hic adaptat apl's ſimilitudinē ppoſitā ad xp̄m. Et p̄mo ponit adaptatio. Secūdo finis rei in qua ſimilitudo adaptatur. ibi. At eos qui ſub lege erant ꝛc. Sciendū ē autē ꝙ ſupra in ſimilitudine propoſita quatuor oſtendit ꝑ ordinem ſicut dictū eſt. Hic autem illa quattuor adaptans ad chriſtum incipit ab vltimo. ſ. a determinatione temporis cuius ratio eſt quia idem tēpus fuit in quo chriſt⁹ fuit humiliatus ꝛ in quo fideles fuerunt exaltati. Et iō dicit. At vbi venit plenitudo temporis id eſt poſtq̄ tempus qō fuerat prefinitū a deo patre de mittendo filio ſuo erat completū. ꝛ hoc modo accipitur. Luc. 2. Impleti ſunt dies ꝛc. Dicitur autem plenum tempus illud propter plenitudinem gratiarū que in eo dantur. ſm illud. ps. Flumen dei repletum ē aquis. ꝛc. Item propter impletionē figurarū veteris legis. Mat. 5. Non veni ſoluere legē ꝛc. Item ppter impletionē pmiſſorū. Dan. 9. Confirmabit autē pactū multis hebdomadis vna. Hoc autē qō dicit. At vbi venit plenitudo temporis. ꝛc. ſimiliter ꝛ in alijs ſcripture locis vbi tempus circa chriſtum impleri dicitur. non eſt referendum ad fatalem neceſſitatem ſed ad diuinā ordinationē de qua dicitur in p̄s. Ordinatione tua perſeuerant dies. ꝛc. Aſſignat autem duplex ratio quare illud tempus pordinatum eſt ad aduentum chriſti. Una ſumitur ex magnitudine. Quia enim magnus ē qui ventur⁹ erat: oportebat ꝛ multis indicijs ꝛ multis pparationibus hoīes ad aduentū ei⁹ diſponi. Heb. p̄mo. Multifarie multiſqꝫ modis ꝛc. Alia ex conditione venientis Quia enī medic⁹ erat venturus oportebat ꝙ ante aduentum ſuū conuincerent hoīes de morbo. ꝛ quantū ad defectū ſcīe in lege nature: ꝛ quantū ad defectum virtutis in lege ſcripta. Et ideo oportuit vtrūqꝫ tempus. ſcꝫ ꝛ legē nature ꝛ legem ſcripture aduentū xp̄i precedere. Secundo adaptat quantū ad hereditariā dignitatē cū dicit. Miſit de⁹ filiū ſuum ſcꝫ propriū ꝛ naturalē. Et ſi filius ergo ꝛ heres. Dicit autem filiū ſuum id ē proprium naturalem ꝛ vnigenitū non adoptiuum. Joh. 3. Sic deus dilexit mundū vt. ꝛc. Miſit inq̄ cū nō a ſe ſeparatū. qꝛ miſſus ē per hoc ꝙ aſſumpſit humanaꝫ naturā. ꝛ tamē erat in ſinu pr̄is. Jo. 1. Unigenit⁹ q̄ ē in ſinu patris eternalit̄. Jo. 3. Nemo aſcendit in celum niſi qui deſcendit de celo filius hominis qui ē in celo. Qui licet deſcenderit per aſſumptionem carnis. tamē ē in celo. Item miſit eum nō vt eēt vbi prius non erat. quia licet in propria venerit per preſentiam carnis in mūdo tñ erat per pſentiā deitatis: vt dicitur Jo. 1. Similiter non miſit eū quaſi miniſtrū. quia ſua miſſio fuit aſſumptio carnis nō depoſitio maieſtatis. Miſit ergo de⁹ filiū ſuū ad ſanandū inq̄ deuiationē cōcupiſcibilis ꝛ ad illuminādū ignorantiā rōnalis. ps. Miſit verbū ſuū ꝛc. Miſit etiaꝫ ad liberandā a ptāte demonis cōtra infirmitatē iraſcibilis. Eſa. 19. Mittet eis ſaluatorē qui liberet eos. Itē ad remediū ab obligatione eterne mortis. Oſee. 13. De manu mortis liberabo eos: de morte redimā eos. Item ad ſaluandū ab eoꝝ peccatis. Jo. 3. Nō miſit deus filiū ſuū in mundum vt iudicet mundū: ſed vt ſaluet̄ mundus ꝑ ipſum. ꝛc. ¶ Tertio adaptat ſimilitudinem quantum ad paruitatem cum dicit. Factum ex muliere. Eſa. 9. Paruulus natus eſt nobis ꝛc. Philip. 2. Exinaniuit ſemet ipſum ꝛc. Paruum ſe fecit non dimittendo magnitudinem: ſed aſſumendo paruitateꝫ. In hoc autē ꝙ dicit. Factum ex muliere: cauendi ſunt duo errores. ſ. fotini q̄ dicit, xp̄m purū hoīem eſſe ꝛ ex virgine principiū eſſendi ſūpſiſſe: ꝛ ideo ita dicit ip̄m factū ex muliere quaſi totaliter initiū ex ea ſūpſerit. Sed hoc eſt falſum: qꝛ ē ꝯtra illud qō dicitur Roma. p̄mo. Qui factus eſt ei ex ſemine dauid ſm carnē non dicit ſm perſonam que ē ab eterno. ſ. ipſa ypoſtaſis filij dei. Unde ſicut cum ſcutum ſit albuꝫ de nouo non oportet dicere ꝙ ip̄a ſubſtantia ſcuti de nouo fiat: ſed ꝙ ei de nouo albedo acceſſerit: ita ex hoc ꝙ filius dei de nouo carnem aſſumpſit non oportet dici ꝙ perſona chriſti de nouo ſit facta: ſed ꝙ natura humana ei de nouo aduenit ſicut corpori cum abſqꝫ ſui mutatione quedam accidunt. Aliqua enim adueniunt alicui et immutant ipſuꝫ ſicut forme ꝛ qualitates abſolute. Quedam vero abſqꝫ mutatione adueniunt ꝛ huiuſmodi ē aſſumptio carnis ſm ꝙ dicit relationem. Unde per hoc perſona verbi in nullo mutatur. Et inde eſt ꝙ in diuinis vtimur his que relationem ſignificant etiam ex tempore. Unde dicimus. Domine refugium factus es nobis: ꝛ ꝙ deus factus eſt homo. Non auteꝫ vtimur formis abſolutis. vt deus factus eſt bonus ſapiens ꝛ huiuſmodi. Item vitandus eſt error Hebeonis qui dicit chriſtuꝫ ex ioſeph ſemine eſſe natum motus ad hoc ponendum: per hoc quod dicitur ex muliere. Nam ſm eum mulier corruptionem importat tantum. Sed hoc eſt falſum. quia hoc nomen mulier in ſacra ſcriptura deſignat etiam ſexum naturalem. ſm illud Gen̄. 3. Mulier quam dediſti mihi ꝛc. vocat enim eam mulierem que tamen adhuc erat virgo. Per hoc etiaꝫ quod dicitur ex muliere fact⁹ deſtruuntur duo errores ſcꝫ valentini dicentis chriſtuꝫ non ſumpſiſſe corpus de virgine ſed attuliſſe illud de ce-

lo ⁊ per beatam virginem ſicut per fiſtulam ſeu cannale tranſiuiſſe. Sed hoc eſt falſum: quia ſi verum eſſet quod dicit non fuiſſet factꝰ ex muliere vt apoſtolus dicit. Hec enim prepoſitio ex cām materialem deſignat. Item error neſtoris dicentis beatam virginem non eſſe matrem filij dei ſed filij hominis: quod falſum eſſe oſtendit: per hoc ꝙ dicit apoſtolus hic Miſit deus filium ſuum factum ex muliere. Qui enim fit ex muliere eſt filius eius Si ergo filius dei eſt factus ex muliere ſcꝫ ex beata virgine manifeſtum eſt ꝙ beata virgo eſt mater filij dei Licet autem poſſet dici natus ex muliere: ſignanter tamen dicit factum ⁊ non natum. Naſci enim aliquid eſt ipſum produci non ſolum ex principio coniuncto: ſed fieri etiaꝫ ex principio ſeparato. Archa enim fit ab artifice: ſed fructus naſcitur ex arborē. Principium autem humane generationis eſt duplex. ſcꝫ materiale: ⁊ quantum ad hoc chriſtus proceſſit ex principio coniuncto: quia materiaꝫ ſui corporis ſumpſit ex virgine. Unde ſm̄ hoc dicit naſci de ea. Mat. 1. De qua natus eſt ieſus ⁊c. Aliud eſt principium actiuū qđ quidem in chriſto quantum ad id quod principium habuit. id eſt quantū ad formationem corporis non fuit coniunctum ſed ſeparatum: quia virtus ſpiritus ſancti formauit illud. Et quātum ad hoc nō dicitur natus ex muliere ſed factus quaſi ex principio exteriori. Ex quo patet ꝙ hoc qđ dicit ex muliere nō dicit corruptionem quia dixiſſet natum ⁊ nō factū. ¶ Quarto adaptat ſimilitudinem quantum ad ſubiectionē cum dicit. Factum ſub lege. Sed contra eſt qđ dicitur infra 5. Si ſpiritu ducimini non eſtis ſub lege. Si ergo chriſtus nō ſolū eſt ſpūalis ſed etiam dator ſpiritus: incōuenienter videtur dici ꝙ ſit factus ſub lege. Reſpōdeo dicendum eſt ꝙ eſſe ſub lege dicitur dupliciter. Uno modo vt ly ſub denotet ſolam obſeruantiam legis: ⁊ ſic xp̄s fuit factus ſub lege: quia circumciſus fuit ⁊ in tēplo preſentatus Mat. 5. Non veni legē ſoluere ⁊c. Alio modo vt li ſub denotet oppreſſionem. Et hoc modo ille dicit eſſe ſub lege qui timore legis opprimit: ⁊ hoc modo nec chriſtus nec viri ſpirituales dicunt eſſe ſub lege. ¶ Conſequenter cum dicit. Ut eos qui ſub lege ⁊c. ponit fructum rei: in qua ſimilitudo adaptatur ſcꝫ ꝙ ideo voluit iſto tempore fieri ſubiectus vt heredes fierent magni et liberi. Et hec duo ponit ⁊ primo fructū liberationis contra ſubiectionē. Et ideo dicit. Ut eos qui ſub lege erant id ē ſub maledicto ⁊ onere legis liberaret. ſupra. 3. Chriſtus nos redemit de maledicto legis ⁊c. Secūdo fructū exaltationis: inquantum adoptamur in filios dei ꝑ hoc ꝙ accipimus ſpiritum chriſti ⁊ cōformamur ei. Roma. 8. Si quis ſpiritum chriſti non habet. ⁊c. Et hec adoptio ſpecialiter competit xp̄o qꝛ nō poſſumꝰ fieri filij adoptiui niſi conformemur filio naturali. Roma. 8. Quos preſciuit cōformes fieri imaginis filij eius. ⁊c. Et quantum ad hoc dicit. Ut adoptionem filiorum reciperemus id eſt vt per filium dei naturalem efficeremur filij adoptiui.

Lectio tertia.

Quoniā autem eſtis filij dei miſit deus ſpiritum filij ſui in corda veſtra: clamantis abba pater. Itaqꝫ iaꝫ nō ē ſeruus ſed filius. Quod ſi filius ⁊ heres per deum.

Supra apoſtolus oſtendit beneficium iudeis exhibitum hic oſtendit hoc beneficium etiam ad gentiles pertinere Et primo proponit ipſum beneficium. Secūdo modum adipiſcendi ibi. Miſit deus ſpiritum ⁊c. Tertio manifeſtat eius fructum. ibi. Itaqꝫ iam non eſt ⁊c. Dicit ergo: ꝙ beneficium adoptionis filiorum dei non ſolum pertinet ad eos qui ſub lege erant ſed etiā ad gentiles. Et iō dicit. Quoniam eſtis filij dei id eſt ꝙ ſitis filij dei iſta d' cauſa factum ē quia non ſolum iudei ſed etiā omnes alij qui in filium dei credunt adoptantur in filios. ⁊c. Joh. primo. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri ⁊c. Modus autē adipiſcendi illud donum eſt per miſſionē ſpiritus filij dei in corda veſtra. Auguſtinus autē dicit ꝙ chriſtꝰ in carne exiſtens p̄dicauit iudeis pricipaliter: gentibus autē perfunctorie. Roma. 15. Dico chriſtum ieſum miniſtruꝫ fuiſſe circūciſionis ⁊c. Et ideo quicquid pertinet ad ſtatū iudeorum conuenienter attribuit chriſto. Et qꝛ poſſent dicere iſti galathas non eſſe adoptatos in filios dei cum xp̄s ex eis carnem non ſumpſerit nec eis predicauerit. vnde nō videbant in aliquo xp̄o coniungi. Ideo apoſtolus modū huius adoptionis demonſtrans dicit. ꝙ ⁊ ſi nō fuerunt coniuncti xp̄o ſm̄ carnem ſcꝫ quantum ad gentē neqꝫ ſm̄ predicationē: tamē fuerunt coniuncti per ſpiritū ⁊ ex hoc adoptati ſunt in filios dei. Unde cōuerſio gentilium ſpecialiter attribuit ſpūi ſancto. Et iō petrus quādo fuit reprehenſus ꝙ a iudeis iuiſſet predicare gentilibus excuſauit ſe per ſpiritū ſanctum dicens. Act. 11. Non poſſe reſiſtere ſpiritui ſancto cuius inſtinctu hoc fecerit. Et ideo quia miſit deus pater ſpirituꝫ filij ſui in corda noſtra iudeorum ſcꝫ ⁊ gentilium coniungimur chriſto: ⁊ per hoc adoptamur in filios dei. Sꝫ ſciendū eſt ꝙ ſi alicubi in ſcriptura inuenitur ſpūs ſanctus mitti a patre. Joh. 14. Paraclitus autem ſpiritus ſanctus quem mittet pater. ⁊c. Aliquando vero a filio Jo. 15. Cum venerit paraclytus quē ego mittam vobis ⁊c. Nihilominus tamen ſpiritus ſanctus cōmunis ē patri ⁊ filio ⁊ ab vtroqꝫ procedit ⁊ ab vtroqꝫ datur. Et ideo ē ꝙ vbicunqꝫ inuenitur ꝙ pater mittat ſpiritum ſanctum fit mentio de filio ſicut in premiſſa auctoritate dicitur queꝫ mittet pater in nomine meo. Et ſimiliter vbi dicitur mitti a filio fit mentio de patre. Unde dicit: quem mittā vobis a patre. Et etiam hic cuꝫ dicit. Miſit deus pater ſpiritum ſanctū ſtatim fit mentio de filio cum dicit filij ſui. Nec refert ſi alicubi dicatur ſpiritus ſanctus ſoluꝫ a patre procedere: quia ex quo filius mittit eum manifeſtum eſt ꝙ ab ip̄o procedit. Unde ſpiritus ſanctꝰ dicitur ſpiritus filij ſicut mittentis ⁊ ſicut a quo ꝓcedit ⁊ ſicut a quo habet ſpiritus ſanctus quicquid habet ſicut ⁊ a patre. Joh. 15. Ille me clarificabit quia de meo accipiet. ⁊c. Dicit autē in corda: quia duplex eſt generatio. Una carnalis que fit per ſemē carnale miſſum in loco generationis: qđ quidē ſemē licet ſit quātitate paruū tn̄ virtute cōtinet totuꝫ. Alia ē ſpūalis que fit ꝑ ſemē ſpūale trāſmiſſum in locū ſpūalis generatiōis qui quidē locus eſt mēs ſeu cor hoīs: qꝛ in filios dei generamur ꝑ mentis renouationem. Semen autem ſpūale eſt gratia ſpūs ſancti. p̄me Jo. vlt. Quia natus ē ex deo nō peccat: quoniā generatio dei cōſeruet eum ⁊c. Et hoc ſemen eſt virtute cōtinēs totā ꝑfectionē beatitudinis. Unde dr̄. Pignus ⁊ arra beatitudinis Ephe. 1. Ezech. 39. Dabo ſpūm nouū ⁊c. ¶ Clamantē. i. clamare facientē. Abba pater. Non magnitudine vocis ſed magnitudine ⁊ feruore affectus. Tunc enim clamamus abba pater quando ꝑ affectum accendimur calore ſpiritus ſancti ad deſideriū dei. Ro. 8. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis ⁊c. ¶ Abba pater ⁊c. Idem autem eſt in ſignificatione abba quod eſt hebreum ⁊ pater quod eſt latinum ⁊ patir quod eſt grecum Et vtrūqꝫ ponit vt oſtendat ꝙ gratia ſpiritus ſancti cōmuniter ſe hꝫ quātū ad vtrūqꝫ populū quātum eſt ex ſe. ¶ Conſequēter cum dicit. Itaqꝫ iam non eſt ſeruus ⁊c.

Ponit fructum huius beneficij. Et primo quantum ad
remotionē omnis mali: a quo liberamur per adoptionē
ſpiritus ſancti ⁊ hec ē liberatio a ſeruitute. Et quantum
ad hoc dicit. Itaqꝫ ſcilicet quia ſpiritus clamat in nobis
pater. iam a tempore gratie non eſt aliquis noſtruʒ qui
in chriſtum credimus ſeruus in timore ſcilicet ſeruiens.
Joh. 15. Jam nō dicam vos ſeruos ſed amicos. ⁊c. Ro.
8. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis ⁊c. Sed ē filius.
Ro. 8. Ipſe ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro
ꝙ ſumus filij dei. Licet enim conditione ſerui ſimus qꝛ
dicitur Luc. 17. Cum feceritis omnia que precepta ſūt
vobis dicite ſerui inutiles ſumus: tamen non ſumus ſer
ui malivoli: ex timore ſcilicet ſeruientes: quia tali ſeruo
debētur tortura ⁊ compedes: ſed ſumus ſerui boni ⁊ fi-
deles ⁊ amore ſeruientes: ⁊ ideo libertatem per filiuʒ cō
ſequimur. Joh. 8. Si filius vos liberauerit: vere liberi
eritis. ¶ Secundo ponit fructum quantum ad conſecu-
tionem omnis boni ⁊ quantum ad hoc dicit. Quod ſi filius
⁊ heres per deum. Ro. 8. Si filij ⁊ heredes: heredes q̄
dem dei. ⁊c. Hec autem hereditas eſt plenitudo omnis
boni: cum nihil aliud ſit ꝙ̄ ipē deus ſm illud ps. Domi
nus pars hereditatis mee. ⁊c. Gen. 15. dixit ad abraam.
Ego merces tua magna nimis. ⁊c. ¶ Dicit autem. Per
deum: quia ſicut iudei hereditateʒ adepti ſunt per dei re
promiſſionem ⁊ iuſticiam: ita ⁊ gentiles per deum. id eſt
per dei miſericordiam. Roma. 15. Gentes autem ſupra
miſericordia honorare deum. ⁊c. Vel per deum. id ē per
dei operationem Eſa. 26. Omnia opera noſtra operatꝰ
es in nobis domine.

Lectio quarta.

Sed tunc quidem ignorantes deum
his qui natura nō ſunt dij ſeruieba-
tis. Nunc autem cum cognoueritis
deū: imo cogniti ſitis a deo: quoniā cōuerti-
mini iterū ad infirma ⁊ egena elementa qui
bus denuo ſeruire vultis: Dies obſeruatis
⁊ menſes ⁊ tempora ⁊ annos. Timeo ne for
te ſine cauſa laborauerim in vobis. Eſtote
ſicut ego: qꝛ ⁊ ego ſicut vos.

Poſita dignitate beneficij gratie ⁊ oſtenſa per exemplū
humanum: hic apoſtolus arguit galathas qui hanc gra
tiam contēnebant vtpote ingrati tanto beneficio. Et pri
mo arguit eos de ingratitudine. Secundo excuſat ſe ꝙ
hoc nō facit ex odio ⁊ liuore ibi. Fratres obſecro vos nō
me leſiſtis ⁊c. Circa primū tria facit. Primo cōmemo-
rat ſtatum priſtinum. Secundo extollit ⁊ cōmendat be-
neficium ſuſceptum ibi. Nūc autē cognoueritis ⁊c. Ter
tio exaggerat peccatū cōmiſſum ibi. Quō conuertimini
⁊c. Dicit ergo. Sed tunc ⁊c. Quaſi dicat. Nunc eſtis fi
lij ⁊ heredes per deum: ſed tunc quidem cuʒ gentes eſſe-
tis. Ephe. 5. Eratis aliquando tenebre. ⁊c. Ignorantes
deum per infidelitatem ſeruiebatis cultu latrie his qui
natura nō ſunt dij ſed opinione hominū. ꝑmo Cor. 12.
Cum gentes eſſetis ad ſimulachra muta pro vt duceba-
mini euntes. ⁊c. Roma. ꝑmo. Seruierunt creature poti
us ꝙ̄ creatori. ⁊c. Hoc autem qđ dicit. Qui natura non
ſunt dij ē ad cōfutationē arrianorum dicentium chriſtū
dei filiū non eſſe deū per naturaʒ. Qđ ſi verum eſſet: non
eſſet ei exhibendus cultus latrie. ⁊ quicunqꝫ exhiberet
ei eſſet idolatra. Sed poteſt obijci quia nos adoramus
carnem ⁊ humanitatē xp̄i. Ergo ſumus idolatre. Sʒ di-
cendum ē ꝙ licet adoremus carnē ſeu humanitatem xp̄i
adoramus tamē eam vt vnitam perſone diuini verbi qđ
quidem verbū eſt ſuppoſitū diuinū. Unde cum adoratio
debeatur ſuppoſito diuine nature: quicquid in xp̄o ado-
ratur abſqꝫ errore fit. ¶ Conſequenter cū dicit. Nūc au
tem cum cognoueritis ⁊c. Cōmemorat acceptū benefici
um. Quaſi dicat. Si ignorantes eratis ⁊ peccabatis to
lerari poterat: nam ceteris paribus grauius ē peccatum
in xp̄iano ꝙ̄ in gentili. Sed nunc cum cognoueritis deū
id eſt ſitis conducti ad dei cognitionē. ⁊ grauius pecca-
tis ꝙ̄ olim ſeruiendo ⁊ ponendo ſpem in his in quibus
non debetis. Jere. 31. Omnes cognoſcent me. ⁊c. Sed
hoc qđ dicit: immo cogniti eſtis a deo: videtur cōtrarie-
tatem habere cum deus ab eterno oīa cognouerit. Ecc.
23. Domino eniʒ deo anteq̄ʒ crearentur omnia ſūt agni-
ta ⁊c. Sed dicēdū hoc aliter eē dictū vt ſit ſenſus: imo
cogniti eſtis a deo. id eſt deus fecit ꝙ vos cognoſceretis
eū. Sic eīm deus dicitur cognoſcere inquantum ē cauſa
cognitionis noſtre. Et ideo quia ſupra dixit. Cū cogno-
ueritis deum que fuit vera locutio ſtatim corrigit eā per
figuratā: quia non poſſimus deū cognoſcere ex nobis ni
ſi per ipſum. Joh. ꝑmo: Deum nemo vidit vnq̄ʒ ſed vni
genitus qui eſt in ſinu patris ⁊c. ¶ Conſequēter expro-
brat peccatum cōmiſſum dicens. Quomō conuertimi-
ni ⁊c. Et primo exaggerat eorum peccatum. Secundo
oſtendit īminens periculū. ibi. Timeo ne forte. ⁊c. Ter
tio reducit eos ad ſalutis ſtatū ibi. Eſtote ſicut ego. ⁊c.
Circa primum duo facit. Primo proponit peccatum cō
miſſum. Secundo de peccato cōmiſſo eos cōuincit ibi.
Dies obſeruatis ⁊c. Sciendum ē autē ꝙ hec littera du
pliciter legitur. Uno modo quia iſti galathe a fide con-
uertebantur ad idolatriam: ⁊ ideo dicit. Quomodo con
uertimini a fide iterum. i. denuo. 2. Pet. 2. Meliꝰ erat
eis vitam veritatis non cognoſcere ꝙ poſt ⁊c. ps. Con-
uerſi ſunt retrorſuʒ. ⁊c. Ad elementa ſcʒ mundi q̄ ſunt ī
firma per ſe ſubſiſtere nō valētia: qꝛ in nihiluʒ deciderēt
niſi ea manus cuncta regentis teneret: ſm illud Heb. 1.
Portans omnia verbo virtutiſ ſue ⁊c. Et egena qui egēt
deo ⁊ ſeipſis ad inuicem ad complementum vniuerſi. q̄
bus ſcʒ elementis denuo. i. iterum ſeruire vultis ſeruitu
te ſcʒ latrie. Probatio huius manifeſte apparet quia ob
ſeruatis dies ſcʒ fauſtos ⁊ infauſtos ⁊ menſes ⁊ tempo-
ra ⁊ annos. i. conſtellatiōes ⁊ curſum corporū celeſtiuʒ:
que omnia ortum habent ab idolatria. Contra qđ dicit
Jere. 10. A ſignis celi nolite metuere que gentes ⁊c. Et
ꝙ obſeruationes hmōi male ſint ⁊ contra cultū chriſtia-
ne religionis patet: quia diſtinctio dierum menſiū an-
norum ⁊ tēporꝫ attenditur ſm curſuʒ ſolis ⁊ lune. Et iō
tales temporū diſtinctiones obſeruantes venerant cor-
pora celeſtia ⁊ diſponūt actus ſuos ſm iudiciū aſtrorūʒ.
que nullam directam impreſſionem habent in volunta-
te hominis: ⁊ in his que dependēt a libero arbitrio. Et
ex hoc iminet graue periculum. Unde dicit. Timeo ne
forte ſine cauſa id eſt inutiliter laborauerim in vobis. Et
ideo cauenduʒ eſt fidelibus talia obſeruare: ſed nulla de
bet eſſe eis ſuſpitio harum rerum: quia proſpere pōt ce-
dere quicquid ſub dei deuotione ſimpliciter agitur. Sʒ
nunquid licet in aliquo curſum ſtellarū ſeruare: Dicen-
dum eſt ꝙ corpora celeſtia quorundam quidem effectuū
cauſa ſunt ſcilicet corporalium ⁊ in iſtis licet ipſorꝫ cur-
ſum attendere: quorundam autem non ſunt cauſa. ſciliċ
eorum que dependent a libero arbitrio ſeu a fortuna vel
infortunio: ⁊ in iſtis ſeruare curſum aſtrorūʒ pertinet ad
idolatriam. Sed licet hec lectura ſuſtineri poſſit: non ta
men eſt ſm intentionem apl̄i. Cū eīm ipē in tota prece-
denti ſerie huiꝰ ep̄le ⁊ i ſequēti arguat galathas de hoc
ꝙ a fide tranſtulerunt ſe ad obſeruātiā legiſ iō magiſ ad p
poſitū expōit de hoc ꝙ ad legales obſeruantias ꝯuerſūt

Unde dicit. Cum cognoueritis deum per fidez. quomo
do conuertimini a fide ad elementa: id eſt ad litteralem
legis obſeruantiam que dicitur, elementa. quia fuit pri-
ma inſtitutio diuini cultus. Elementa dico infirma: q2
non perficit iuſtificando. Hebreo. 7. Neminem ad per
fectum adduxit lex. Egena quia non confert virtutes ⁊
gratiam adiuuando per ſe. Sed quid eſt quod dicit cō-
uertimini. Et videtur hoc inconuenienter dictum. Si-
militer ⁊ hoc ꝙ dicit denuo. Nam iſti nec iudei fuerant
nec alī legalia ſeruauerant. Ad quod dicendum ē ꝙ cul
tus iudeorum medius eſt inter cultum chriſtianoꝝ ⁊ gē
tilium. Nam gentiles colebant elementa ip̄a tanꝙ viua
quedam. Judei vero elementis quidem non ſeruiebant
ſed deo ſub ip̄is elementis inquantum obſeruationibus
corporalium elementorum deo cultum exhibebāt. ſupra
eodem. Sub elementis hui⁹ mundi eramus ſeruientes
Chriſtiani vero ſeruiūt deo ſub chriſto. id eſt in fide xp̄i.
Quando autem aliquis peruenit ad terminum tranſac
to medio ſi iterum redire velit ad mediū: idem videt̄ ac
ſi velit redire ad principium. Et ideo apoſtolus quia iſti
iam peruenerant ad terminum ſcz ad fidez chriſti: ⁊ nūc
redierunt ad mediū ſcz ad cultum iudeorū. inde eſt ꝙ ꝓ-
pter quandam conformitatem medij ad principiū dicit
eos conuerti ad elementa ⁊ denuo eis ſeruire. Et ꝙ ita
ſit: probat cū dicit. Dies obſeruatis iudaico ritu ſcilicet
ſabbata: ⁊ decimū primi menſis ⁊ huiuſmodi que dicun
tur in glo. Menſes. id eſt neomenias vt primū ⁊ ſepti-
mum menſem. vt habet̄ Leuit. 23. Tēpora ſcz egreſſio
nis de egypto. ⁊ ꝙ hieroſolymā trib⁹ vicibus veniebāt
per ſingulos annos. Itē annos iubilei ⁊ ſeptimū annuz
remiſſionis. Et ex hoc ſequitur periculum. quia ex hoc
nihil prodeſt fides xp̄i. Unde dicit. Timeo ne forte ſine
cauſa. i. inutiliter in vobis laborauerim. infra. 5. Si cir
cuncidimini xp̄s vobis nihil proderit. ¶ Conſequenter
cum dicit. Eſtote ſicut ego. ⁊c. reducit eos ad ſtatum ſa-
lutis. Quaſi dicat. Ita timeo ne forte ſine cauſa labora-
uerim in vobis. ſed ne ita ſit eſtote ſicut ego. Hoc ī glo.
tripliciter legitur. Primo modo ſic. Eſtote ſicut ego. ſ.
legē deſerētes ſicut ego dimiſi. Secūdo modo ſic. Eſto-
te ſicut ego errorē. ſ. priſtinū corrigentes ſicut ego erro-
rem meū correxi. Et hoc poteſtis quia ego ſupple ſuz ſi-
cut vos ⁊ tamē de errore meo correctus ſum. Tertio mo
do ſic. Eſtote ſicut ego. ſcz ſine lege viuentes: quia ego
ſupple qui legem habui ⁊ in lege natus ſum modo ſum
ſicut vos ſupple fuiſtis ſcz ſine lege.

Lectio quarta.

FRatres obſecro vos: nihil me leſi-
ſtis. Scitis aūt q2 per infirmitatem
carnis euangelizaui vobis iāpridez
⁊ tēptationē vrām in carne mea non ſpreui
ſtis neqꝫ reſpuiſtis: ſed ſicut angeluz dei ex
cepiſtis me ſicut xp̄m ieſū. Ubi ē ergo bea-
titudo vrā? Teſtimonium eñ perhibeo vo
bis quia ſi fieri poſſet oculos veſtros eruiſ-
ſetis ⁊ dediſſetis mihi. Ergo inimicus vo-
bis factus ſū verū dicens vobis? Emulant̄
vos nō bene: ſed excludere vos volunt: vt
illos emulemini. Bonū autē emulamini in
bono ſemp: ⁊ non tm̄ cū p̄ns ſum apud vos.
Poſtꝙ rep̄hendit apl̄s galathas: hic oſtendit ſe hoc nō
ex odio feciſſe. Et primo oſtendit ſe nō habere verā cau-
ſam odij ad eos vllā. Secūdo ꝙ nec habet cām eſtima-
tam. ibi. Ergo inimicus factus ſū vobis. ⁊c. Tertio aſ-
ſignat cauſam p̄miſſe reprehenſionis ibi. Filioli mei ⁊c.
Circa primū duo facit. Prio oſtendit ꝙ non habet cām
odij ad eos. Secūdo ꝙ magis habet cām amoris. ibi.
Scitis autē ꝙ per infirmitatem ⁊c. Circa primū notan-
dum ē ꝙ cōſuetudo ē boni paſtoris in correctione ſubdi
torum aſperis dulcia miſcere: ne ſcz ex nimia ſeueritate
frangant̄. Luce. 10. legitur de ſamaritano ꝙ in curatio-
ne ſauciati infudit vinū ⁊ oleum. Ecōtra de malis paſto
ribus dr̄ Ezech. 34. Cū auſteritate imperabatis eis. Et
ideo apl̄s ſicut bonus p̄latus oſtēdit ꝙ nō ex odio incre
pat eos blande loquēdo eis ꝙtū ad tria. Primo quātuz
ad charitatꝭ nomē. Unde dicit Fratres. ps. Ecce ꝙ bo-
num ⁊ ꝙ iocundū habitare fratres in vnū. Scdo ꝙtum
ad modeſtie verbū. Unde dicit. Obſecro vos Prouer.
18. Cū obſecrationib⁹ loquit̄ pauper. Tertio quantum
ad excuſationē. Unde dicit. Nihil me leſiſtis. Et ego nō
ſum talis ꝙ habeā odio illos qui me nō offendūt. ¶ Se
cundo oſtēdit ſe ad eos habere cām amoris cū dicit. Sci
tis autē ꝙ per infirmitatē ⁊c. Ubi tria ponit ex quibus
homines ſe diligere cōſueuerunt. Primū ē mutuū ſocie
tatis auxiliū: ⁊ ex hoc etiā amor in hominibus cōfirma-
tur. ſm illud Luc. 22. Uos eſtis qui p̄manſiſtis mecuz
⁊c. Et quantū ad hoc dicit. Scitis autē ⁊c. Ubi p̄mo cō
memorat tribulationē quā paſſus eſt apud eos. Secun-
do oſtendit qūo ei aſtiterunt ibi. Et tēptationē noſtram.
⁊c. Dicit ergo quantū ad primum. Dico ꝙ nihil me leſi
ſtis imo ſeruiuiſtis mihi. Scitis eñ. i. recordari poteri-
tis ꝙ euāgelizaui vobis iāpridie. i. tranſacto tēpore p̄ in
firmitatē carnis. i. cū infirmitate ⁊ afflictiōe carnis mee
vel cū multis tribulationib⁹ quas patiebar a iudeis qui
ſunt de carne mea me p̄ſequētibus. p̄mo Coꝛ. 2. Cū ti-
more ⁊ tremore multo fui apud vos. 2. Coꝛ. 12. Uirtus
in infirmitate p̄ficit̄. Et hec licet infirmitas fuerit cauſa
ſpernendi me ⁊ temptationis veſtre. ſm illud Zach. 13.
Percute paſtorem ⁊ diſpergent̄ oues. ⁊c. Uos tamē tē-
ptatiōem veſtrā que erat in carne mea. i. tribulationem
meam que erat vobis cā temptatiōis nō ſpreuiſtis. Ecc.
11. Nō ſpernas hominē in viſu ſuo. Quia vt dicit domi
nus. Luc. 10. Qui vos ſpernit me ſpernit. ⁊c. Neqꝫ re-
ſpuiſtis doctrinā meā ⁊ me q̄n velletis eſſe ſocij tribula-
tionum. Eſa. 33. Ue qui ſpernis: nōne ⁊ ipſe ſperneris.
⁊c. ¶ Secundū autē qđ cōfirmat inter homines dilecti
onē ē mutuus amor ⁊ mutua dilectio ad inuicē. ſm illđ
Prouerb. 8. Ego diligentes me diligo. ⁊c. Et quantuz
ad hoc dicit. Sed ſicut angelum dei excepiſtis me. id eſt
ita honorifice ſicut nunciū verba dei nūciantē. 1. Theſ.
2. Cum accepiſſetis a nobis verbum auditus dei. ⁊c.
Et inde ē ꝙ predicatores dicūt̄ angeli. Malach. 2. Le-
gē requirent ex ore eius ⁊c. Et nō ſolū ſicut angelum re-
cepiſtis ſꝫ ſicut ieſum chriſtum. i. ac ſi xp̄s ip̄e veniſſet.
Qui profecto in ip̄o ad eos venerat ⁊ in eo loquebatur.
ſm illud. 2. Coꝛ. vlt̄. An experimentū queritis ei⁹ qui
in me loquitur xp̄s Mat. 10. Qui vos recipit me recipit
⁊c. ¶ Deinde increpat eos ꝙ ſic deteriorati erāt. Unde
dicit. Ubi ē ergo beatitudo veſtra? Quaſi dicat. Nōne
ex hoc homines beatificabant vos ꝙ me honoraſtis ⁊ p̄-
dicationē meam recepiſtis. Job. 4. Ubi ē timor tuus ⁊
fortitudo tua patientia tua ⁊ perfectio viarum tuarum?
¶ Tertiū qđ amorem confirmat eſt mutua beneficentia
Et ꝙtū ad hoc dicit. Teſtimoniū p̄hibeo ꝙ ſi fieri poſſꝫ
id ē iuſte fieri potuiſſet. Illud eñ fieri pōt qđ iuſte fit vl̄
ad vtilitatē eccl̄ie fuiſſꝫ Oc'os eruiſſetꝭ ⁊ dediſſetꝭ mihi
Quaſi dicat. Ita me diligebatis ꝙ non ſolum mihi ve-
ſtra exteriora ſed etiam oculos veſtros dediſſetis mihi.

¶ Conſequenter cum dicit. Ergo inimicus factus ſum vobis. ⁊c. Ponit cauſam eſtimati odij. et pꝛimo vnam ex parte apoſtoli. Secundo aliam ex parte pſeudo. ibi. Emulantur vos. ⁊c. Dicit ergo. Ex quo mihi tot bona feciſtis: eſt ne credendum ꝙ factus ſim inimicus vobis verum dicens vobis. Verbum autẽ hoc quod dicit dupliciter poteſt intelligi. Uno ſcꝫ modo ꝙ ipſe habeat eos odio. Et iſto modo legitur ſic tunc. Factus ſum inimic⁹ id eſt habeo vos odio. Et ſic hoc quod ſequitur Verũ dicens vobis poteſt eſtimari vt ſignũ odij quod tamen ẽ ſignum dilectionis. ſcꝫ dicere verum: ſuo tamen loco et tempoꝛe. Alio modo poteſt intelligi inimicus paſſiue. ſ. ꝙ ipſe habeat odio ab eis. Et tunc ſic legit̃. Ego factus ſum inimicus vobis. i. habetis me odio ⁊ hoc ideo quia dico vobis verum: vt ſic dicens Verũ vobis ponat̃ vt ſit cauſa odij. Nam homines veritatem dicentes a malis odio habentur. Veritas enĩ odiũ parit. Amos. 5. Odio habuerunt in poꝛta coꝛripientẽ ⁊c. Sed contra eſt quod dꝛ Prouer. 28. Qui coꝛripit hominẽ grãm poſtea inueniet apud eum magiſ ꝙ̃ qui per lingue blandimenta decipit. Sed dicẽdũ eſt ꝙ ſolutio hec poteſt haberi ex hoc qđ dꝛ Prouer. 9. Noli arguere deriſoꝛem ne oderit te: argue ſapientem ⁊ diliget te. Bonitatꝭ enim ſignũ eſt ſi iſte qui coꝛripitur coꝛripientẽ diligit: Et econuerſo ſi eũ oderit ſignũ eſt malicie. Cum enim hõ naturaliter odiat illud qđ contrariat̃ ei qđ diligit: ſi tu odis eũ qui coꝛrigit te de malo: manifeſtũ ẽ ꝙ malũ diligis. Si vero diligis eum oſtendis te odire peccata. Quia enĩ homines a pꝛincipio cum coꝛripiunt̃ per amoꝛẽ ad pctã afficiũtur inde ẽ ꝙ in pꝛincipio peccatoꝛ coꝛripientẽ odit: ſed poſt ꝙ̃ iam correctus ẽ ⁊ affectũ peccati depoſuit coꝛripientẽ diligit. Et ideo ſignanter in ꝓpoſita auctoꝛitate dꝛ ꝙ poſtea inueniet grãm apud eũ. ¶ Conſequenter cum dicit Emulant̃ vos. ⁊c. Ponit aliã cãm eſtimatã ex pte ſcilicet pſeudo. Et pꝛimo ponit eã. Secũdo excludit eã. ibi. Bonũ autem emulamini ⁊c. Quantũ autem ad pmum ſciendum eſt ꝙ ſicut dictum eſt ſupꝛa quidam pſeudo ex iudeis cõuerſi circũeuntes eccleſias gentiũ pꝛedicabant ſeruari legalia. Et qꝛ paulus cõtrariuꝫ dicebat. iđ iſti detrahebant ei. Et hoc magis faciebant vt excluderẽt paulum ꝙ̃ pꝛo ſalute eoꝛũ. Et iđ dicit apl's. Emulantur vos id eſt non patiunt̃ in vobis quos diligunt potius amoꝛe cõcupiſcentie ꝙ̃ amicitie conſoꝛtium noſtruꝫ. Emulatio enĩ eſt zelus ex amoꝛe quocunqꝫ pꝛoueniens nõ patiens conſoꝛtium in amato. Sed quia amoꝛ eoꝝ ad iſtos non erat bonus. cum qꝛ nõ amabãt eos ꝓpter vtilitatẽ ipſoꝛũ ſed ꝓpter cõmodũ ꝓpꝛiũ. ⁊ hoc patet qꝛ volebãt excludere aplm ab eis: vtpote ꝓpꝛie vtilitati cõtrariũ: tuꝫ qꝛ hoc cedebat in damnũ galatharũ qꝛ querebãt in eis lucrum per qđ ipſi damnificabãt̃. ideo dicit. Emulant̃ vos ſed nõ bene: qꝛ nõ amant bonũ veſtrum. Et hoc apparet qꝛ volunt vos excludere vt emulemini illos. i. vt nulluꝫ recipiatis niſi eos. Prouer. 3. Ne emuleris hominẽ iniuſtum ⁊c. Et Prouer. 23. Non emuletur coꝛ tuũ peccatoꝛes. Hoc autẽ excludit cõſequenter cum dicit. Bonuꝫ autem emulamini ⁊c. quaſi dicat. Non debetis eos emulari in doctrina eoꝛũ: ſed emulamini bonũ doctoꝛẽ me. ſ. ⁊ hmõi. 1. Pet. 3. Quis ẽ qui vobis noceat ſi boni emulatoꝛes fueritis. Sed qꝛ aliquis põt eſſe bon⁹ doctor in quo põt eſſe aliquid mali: ideo addit. Emulamini dico bonũ doctoꝛem: ſed tñ in bono. i. in eo qđ bonũ ẽ. pꝛime Coꝛ. 14. Sectamini charitatẽ emulamini ſpũalia: licet autem apl's de ſe loquat̃ ſcđm glo. cũ dicit. Emulamini bonũ. addit tamẽ in bono qꝛ ſicut ipſe dicit. pme Coꝛ. 4 Nihil mihi cõſcius ſum. ſed nõ in hoc iuſtificatus ſum. Sed qꝛ aliqui emulant̃ doctoꝛẽ bonũ in ſua pñtia ſolũ ideo addit ſemꝑ ⁊ nõ tantũ cũ preſens ſum apud vos: qꝛ emulatio in bonum ẽ ſignũ ꝙ ex amoꝛe ⁊ timoꝛe dei qui omnia videt procedat: ſi etiã in abſentia ꝑſeuerat. Col. 3. Serui obedite ꝑ omnia dominis veſtris. ⁊c.

Lectio quinta.

Filioli mei quos iterũ parturio donec foꝛmet̃ xp̃s in vobis. Vellẽ aũt eſſe apud vos mõ ⁊ mutare vocem meã qm̃ confundoꝛ in vobis.

Supꝛa apl's remouit falſã cãm correctionis galathaꝝ: hic conſequenter apoſtolus dicte correctionis aſſignat cauſam verã q̃ ẽ dolor de eoꝝ imꝑfectione. Et iđ pꝛimo doloꝛem coꝛdis ex quo loquebat̃ exp̃mit. Scđo ponit deſideriũ de manifeſtatiõe hui⁹ doloris. ibi. Vellem autẽ ⁊c. Tertio ponit cauſam doloris ibi. Qm̃ ꝯfundor ⁊c. Dolor autem iſte ex charitate ꝓcedebat. qꝛ dolebat de peccatis eoꝝ. ps. Vidi p̃uaricãtes ⁊ tabeſcebã ⁊c. Et iđ verbum charitatis pꝛoponit dicẽs. Filioli mei. Signãter autẽ nõ eos filios vocat ſed filiolos vt deſignet eoꝛũ imperfectionẽ qua diminuti ſunt. 1. Coꝝ. 3. Tanꝙ̃ paruulis in xp̃o. ⁊c. Sed notandũ ẽ ꝙ puer dũ eſt in ꝑturitione dicitur filiol⁹. Et iſti tales erant qꝛ indigebãt iterata parturitione cũ tamẽ parentes carnales ſemel tãtũ parturiant filios. Et ideo dicit eis. Quos iterũ parturio Nam ſemel eos parturierat in pꝛima cõuerſione: ſed qꝛ iam auerſi erant ab eo qui eos vocauit in aliud euangelium: indigebant ꝙ iterato parturiret eos. Iđ dicit parturio. i. cũ laboꝛe ⁊ doloꝛe ad luceꝫ fidei reduco. In quo apparet doloꝛ apoſtoli. Unde cõuerſio hominis partus dicitur. Iob. 39. Incuruant̃ ad fetum ⁊ pariunt. Apoc. 12. Clamabat ꝑturiẽs ⁊ cruciat̃ vt pareat. Et inde eſt ꝙ apoſtol⁹ ex doloꝛe dure eos coꝛrigit ſicut mulier ex doloꝛe part⁹ dure clamat. Eſa. 42. Quaſi parturiẽs loquar ⁊c. Et ratio iterate parturitionis eſt: quia nõ eſtis perfecte foꝛmati. Unde dicit. Donec xp̃s foꝛmet̃ in vobis. i. recipiatis ſimilitudinẽ eius quã veſtro vitio perdidiſtis. Et nõ dicit foꝛmemini in xp̃o: ſed foꝛmet̃ xp̃s in vobis. vt hoc terribili⁹ inſonet auribus eoꝛum. Nam chriſtus per fidem foꝛmatur in coꝛde. Ephe. 3. Habitare chriſtuꝫ per fidem. ⁊c. Sed quando quis non habet fideꝫ foꝛmatam: iam in eo moꝛitur chriſt⁹. 2. Pet. pmo. Donec dies illuceſcat. ⁊c. Et ſic ſm̃ hominis pꝛofectum ĩ fide xp̃s in homine pꝛoficit: ⁊ econuerſo ſm̃ defectũ deficit. Quãdo ergo fides in homine efficitur infoꝛmis per peccatuꝫ chriſtus non eſt in eo foꝛmatus. Et ideo qꝛ in iſtis non erat fides foꝛmata: indigebãt iteruꝫ parturiri donec chriſtus in eis foꝛmaretur per fidem que per dilectionẽ opatur. Vel donec chriſtus foꝛmetur in vobis. i. foꝛmoſus alijs per vos appareat. Poſſet autẽ aliquis dicere. Abſens tu dicis talia: ſed ſi eſſes apud nos hec nõ diceres. ſm̃ illud. 2. Coꝝ. 10. Preſentia quidẽ coꝛpis infirma ⁊ ſermo contemptibilis. ⁊c. Et ideo ponit deſiderium manifeſtandi doloꝛem ſuum aſperius dicens: Vellem aũt eſſe apud vos modo ⁊ mutarem voceꝫ meam. Quaſi dicat. Modo blandis verbis vtoꝛ vocans vos fratres et filios in abſentia. Sed ſi eſſem preſens aſperius coꝛriperem. Nam ſi que per litteras ſcribo nunc pꝛeſens: ⁊ oꝛe pꝛoferrem durioꝛ eſſet coꝛrectio vtpote quia magis poſſem vocem obiurgantis expꝛimere et iraſcentis reſonare clamoꝛem et doloꝛem pectoꝛis magiſ ꝙ̃ per litteras explicare. Et magis coꝛ veſtrum viua vox ad confuſionem de erroꝛe veſtro ⁊ mea turbatione moueret. Et cauſa huius doloꝛis eſt quia confundoꝛ in vobis. id ẽ eru-

beſcō apud alios pro vobis. Nam ſicut Eccl. 22. dicitur Confuſio ē patris de filio indiſciplinato. Nā cū filius ſit res patris ⁊ diſcipulus inquātū hmōi res: magiſter gaudet de bono qḋ videt in eo relucere quaſi de bono ꝓprio ⁊ gl'iat̄ ⁊ ecōuerſo de malo dolet ⁊ confundit̄. Vn̄ q̄ꝛ iſti mutati erāt de bono in malū. apl's ꝯfundebat̄ inde.

Lectio ſexta.

Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe legem nō legiſtis. Scriptū eſt enim qm̄ abraam duos filios habuit vnū de ancilla: ⁊ vnum de libera. Sed qui de ancilla ſcōm carnem natus eſt: qui aūt de libera per repromiſſionem. Que ſunt per allegoriam dicta.

Supra apl's ꝓbauit dignitatē ſtatus ꝑ cōſuetudinē humanā: hic aūt ꝓbat eā auctoritate ſcripture. Et p̄mo ꝓponit factū. Secūdo exponit myſteriuꝫ ibi. Que ſunt ꝑ allegoriā dicta ⁊c. Tertio cōcludit ꝓpoſitum ibi. Itaqꝫ fratres mei nō ſum⁹ ⁊c. Circa primū duo facit. Pͥo excitat ad attentionē. Scḋo ꝓponit ſuā intentionem. ibi. Scriptū ē eñ. ⁊c. Dicit ergo. Dicite mihi ⁊c. Quaſi dicat. Si vos eſtis ſapientes attendite ad ea q̄ obijcio: et ſi nō poteſtis cōtradicere credatis. Job. 6. Reſpōdete obſecro abſqꝫ cōtentione ⁊c. Facio vobis aūt hanc obiectionē. Aut legiſtis legē aut nō legiſtis. Sꝫ ſi legiſtis ſcire debetis ea que in ea ſcripta ſunt: ſed ipſa ꝓbat ſe dimittendā: ſi aūt nō legiſtis nō debetis recipere qḋ neſcitis. Prouer. 4. Palpebre tue p̄cedant greſſus tuos. ¶ Dicit aūt ſub lege. i. ſub onere legis. Nā ſubire aliqḋ leue nō ē vis: ſed ſubire graue onus ſicut ē onus legꝭ magne ſtulticie ſignū eē videt̄. Act. 15. Hoc ē onus qḋ neqꝫ patres noſtri neqꝫ nos portare potuim⁹ ⁊c. Qḋ ē intelligēdum de illis q̄ volunt carnaliter eē ſub lege. ¶ Cōſequēter cū dicit. Scriptū ē eñ ⁊c. Proponit ſuā intentioneꝫ dicēs. Ideo quero an legiſtis legē q̄ꝛ in ipa continent̄ q̄dam q̄ manifeſte dicunt legē non eē tenendā: ⁊ ſpēaliter apl's facit mentionē de duob⁹ filijs abrae. Et primo ponit vnū in quo cōueniūt. ſcḋo duo in quib⁹ differūt. Cōueniūt quidē in vno p̄re. Vn̄ dicit. Scriptū ē: qm̄ abraā duos filios habuit. Habuit etiā alios q̄̄ iſtos duos filios: q̄ꝛ poſt mortē ſare alios genuit de cethura: vt dicitur Gen̄. 25. de quibus mētionē nō fecit apl's. q̄ꝛ nō ꝑtinēt ad hanc ſignificationē. Poſſunt tamen ꝑ iſtos duos ſcꝫ filiū ancille ⁊ filiū libere duo populi. ſ. iudeoꝝ ⁊ gentiuꝫ deſignari: ꝑ alios vero filios cethure ſciſmatici ⁊ heretici. Qui quidē duo populi cōueniūt in vno p̄re: q̄ꝛ iudei ſunt filij abraam ſm̄ carnē: gentiles vero ſm̄ imitationē fidei. Vel ſunt filij abraam. i. dei q̄ ē pater omniū. Malach. 2. Nōne de⁹ pater oīm ⁊c. Ro. 3. An iudeoꝝ tm̄. Differūt aūt in duob⁹. ſ. in ꝯditione mr̄is: q̄ꝛ vn⁹ eſt de ancilla. vt dꝛ Gen̄. 21. nec tm̄ peccauit abraam ad eā accedens: q̄ꝛ acceſſit ad eā cōiugis affectu ⁊ ordinatiōe diuina. Alius autem eſt de libera ſcꝫ yſaac quem genuit ei ſara vxor ſua. Gen̄. 18. Veniam ad te tempore iſto vita comite ⁊ ſara vxor tua. ⁊c. Iteꝫ differūt in modo generatiōis q̄ꝛ qui de ancilla. ſ. yſmael ſm̄ carnē natus ē: qui autē de libera. ſ. yſaac ꝑ repromiſſionē. Sed vitandus ē hic duplex falſus intellect⁹ Vnus ne intelligatur ꝑ hoc ꝙ dicit ſm̄ carnem natus ē vt accipiat̄ hic caro pro actu peccati. ſm̄ illud. Ro. 8. Si ſm̄ carnē vixeritis moriemini ⁊c. 2. Coꝛ. 10. In carne enī ambulantes nō ſm̄ carnem militamus. quaſi abraam peccante natus ſit yſmael Alius intellectus vt per hoc ꝙ dicitur. Per repromiſſionē credatur yſaac non ſm̄ carnem natus. i. ſm̄ carnalē cōmixtionem: ſed per ſpiritū ſanctū. Eſt ergo dicendum ꝙ ſm̄ carnem id eſt ſm̄ naturam carnis natus eſt yſmael. Nam naturale eſt in hominibus ꝙ ex muliere iuuencula fecunda ſicut erat agar ⁊ ſene naſcatur filius. Et ꝙ ꝑ repromiſſionem. i. ſupra naturā carnis nat⁹ ē yſaac. Nō enī ad hoc ſe extendit natura carnis vt ex viro ſene ⁊ vetula ſterili ſicut fuit ſara filius naſcatur. Per iſmael ſignificat̄ populus iudeorum: qui ſm̄ carnem nat⁹ ē. Per yſaac vero intelligitur populus gentiū qui natus ē ſm̄ repromiſſionē qua ꝓmiſſum eſt abrae ꝙ eſſet futurus pater multarum gentium. Gen̄. 22. In ſemine tuo benedicentur ⁊c. Myſterium autem exponit cū dicit. Que ſūt per allegoriam dicta. Et primo ponit modum myſterij. Secūdo exemplificat. ibi. Hec enim duo ſunt teſtamēta ⁊c. Dicit ergo. Hec que ſunt ſcripta de duobus filijs ⁊c. ſunt ꝑ allegoriam dicta. i. ꝑ alium intellectum. Allegoria enim eſt tropus ſeu modus loquendi quo aliq̄d dicit̄ ⁊ aliud intelligitur. Vn̄ de allegoria dicit̄ ab allos qḋ eſt alienum ⁊ goge ductio quaſi in alienum intellectum ducens. Sed attendendū eſt ꝙ allegoria ſumit̄ aliquando pro quolibet myſtico intellectu Aliquādo ꝓ vno tm̄ ex quatuor qui ſunt hiſtoricus allegoricus miſticus ⁊ anagogicus: qui ſūt quattuor ſenſus ſacre ſcripture. ⁊ tamē differunt quantū ad ſignificationē. Eſt eñ duplex ſignificatio. Vna ē ꝑ voces. Alia ē per res quas voces ſignificant. Et hoc ſpecialiter ē in ſacra ſcriptura ⁊ nō in alijs. Cum enim eius actor ſit deus in cui⁹ poteſtate ē ꝙ non ſolum voces ad deſignandū accōmodet qḋ etiam homo facere poteſt. ſed etiam res ipas Et ideo in alijs ſciētijs ab hominib⁹ traditis qui nō poſſūt accōmodare ad ſignificandum niſi tantū verba: voces ſolū ſignificant. Sꝫ hoc eſt ꝓprium in iſta ſcientia vt voces ⁊ ipe res ſignificate per eas aliquid ſignificent: ⁊ ideo hec ſcientia poteſt habere plures ſenſus. Nam illa ſignificatio qua voces ſignificant aliquid ꝑtinet ad ſenſum litteralem ſeu hiſtoricū. Illa vero ſignificatio qua res ſignificate ꝑ voces iterum res alias ſignificant pertinent ad ſenſum myſticum Per litteralem autē ſenſū pōt aliquid ſignificari dupliciter ſcꝫ ſm̄ ꝓprietatē locutionis ſicut cū dico hō ridet: vel ſm̄ ſilitudinē ſeu methaphorā: ſicut cū dico ꝓratū ridet. Et vtroqꝫ modo vtimur in ſacra ſcriptura: ſicut cuꝫ dicim⁹ quantū ad primum ꝙ ieſus aſcendit: ⁊ cum dicimus ꝙ ſedet a dextris dei quantum ad ſecūdū. Et iō ſub ſenſu litterali includitur parabolic⁹ ſeu methaphoricus Myſtic⁹ autē ſenſus ſeu ſpiritualis diuidit̄ in tres Primo nanqꝫ ſicut dicit apl's lex vetus ē figura noue legis. Et ideo ſm̄ ꝙ ea que ſunt veteris legis ſignificant ea q̄ ſunt noue ē ſenſus allegoric⁹. Item ſm̄ dionyſium in libro de celeſti hierarchia. Noua lex ē figura future gl'ie. Et iō ſm̄ ꝙ ea que ſunt in noua lege ⁊ in xp̄o ſignificant ea que ſunt in patria eſt ſenſus anagogic⁹. Itē in noua lege ea q̄ in capite ſūt geſta ſūt exēpla eoꝝ que nos facere debem⁹: q̄ꝛ quecunqꝫ ſcripta ſunt ad noſtrā doctrinaꝫ ſcripta ſunt Et iō ſm̄ ꝙ ea que in noua lege facta ſunt in xp̄o ⁊ in his que xp̄m ſignificant ſunt ſigna eoꝝ que nos facere debem⁹ ē ſenſus moralis. Et oīm hoꝝ pꝫ exēplū Per hocenī ꝙ dico fiat lux ad l'ram de luce corꝑali ꝑtinet ad ſenſū litteralē. Si intelligat̄ fiat lux. i. naſcat̄ xp̄s in eccl'ia ꝑtinet ad ſenſū allegoricū. Si vero dicatur fiat lux. i. vt ꝑ xp̄m introducamur ad gl'iam ꝑtinet ad ſenſuꝫ anagogicū. Si autē dicat̄ fiat lux. i. per chriſtum illuminemur in intellectu ⁊ inflammemur in affectu pertinet ad ſenſum moralem.

Lectio ſeptima.

H b Ec enim ſunt duo teſtamēta. Unū
quidem in monte ſyna in ſeruitutez
generans que eſt agar. Syna enim
mons eſt in arabia: qui coniūctus eſt ei que
nunc eſt hieruſalem ⁊ ſeruit cum filijs ſuis.
Illa autē que ſurſum eſt hierulez libera eſt
que eſt mater noſtra: ſcriptum eſt enim. Le
tare ſterilis que non paris. erumpe ⁊ clama
que nō parturis. quia multi filij deſerte: ma
gis q̄ȝ eius que habet virum.

Superius poſuit aplꝰ intellectum myſticū: hic aperit
myſterium. Et p̄mo q̄tum ad matres. Secundo q̄tū ad
filios ibi. Nos autem fratres ꝛc. Per duas autē matres
intelligit duo teſtamēta. Et ideo primo ponit ſignificatū
Secundo exponit ibi. Unum quidē in monte ꝛc. Dicit
ergo. hee ſcꝫ due vxores: ancilla ⁊ libera ſunt duo teſta-
menta: vetus ⁊ nouū. Iere. 31. Feriā domui iſrael fedus
nouum. Ecce nouū teſtamentū. Non ſm̄ pactum ꝛc. Ec-
ce teſtamentū vetus. Libera enī ſignificat teſtamentum
nouū. ancilla vero vetus. Ad ſciendū autē quid ſit teſta-
mentum attendi debet ꝙ teſtamentum idem ē qđ pactū
ſeu fedus eorum que teſtibus confirmant̄. Unde in ſcri-
ptura multotiens loco teſtamēti ponit̄ fedus vel pactū.
Ubicūqȝ autē interuenit fedus vel pactum adhibet̄ aliq̄
ꝓmiſſio. Et ideo ſm̄ diuerſitatē ꝓmiſſionū eſt diuerſitas
teſtamētoꝝ. Duo autē ſunt nobis ꝓmiſſa. ſcꝫ tempora-
lia in veteri lege: ⁊ eterna in nouo Math. 5. Gaudete et
exultate ꝛc. Hee ergo due promiſſiōes ſunt duo teſtamē
ta. Unde aplꝰ ꝯſequēter cum dicit. Unum quidez ꝛc.
exponit ipſa. Et primo q̄tum ad vetus. Secundo quan
tum ad nouum ibi. Illa autē que ſurſum ꝛc. ¶ Ad eui-
dentiam autē lr̄e ſciendū eſt circa p̄mum ꝙ quilibet ci-
uis alicuius ciuitatis dicit̄ eſſe filius illius: ⁊ ipſa ciuitas
eſt ſicut mater eius. Luc. 23. Filie hieruſalem nolite fle-
re ꝛc. et Treñ. vltio. Filij ſyon incliti ꝛc. Per hoc igit̄
ꝙ aliqui fiunt alicuius ciuitatis ciues efficiunt̄ filij eius
Duplex autē eſt ciuitas dei. Una terrena ſcꝫ hieruſalem
terreſtris. Alia ſpiritualis ſcꝫ hieruſalem celeſtis. ꝑ ve-
tus autē teſtamentū homines efficiebant̄ ciues ciuitatis
terreſtris. ꝑ nouum aūt celeſtis. Et ideo circa hoc duo fa
cit. Primo ꝓponit myſteriū expoſitum. Secundo expo-
ſitionis myſtice rationē aſſignat ibi. Syna enī ꝛc. Dicit
ergo primo. Dico ꝙ ſignificat duo teſtamenta ſcꝫ vetus
⁊ nouū. Et quantū ad hoc dicit. Primū quidē in monte
ſyna ꝛc. Ubi primo ponit̄ locus in quo datum fuit. qꝛ ad
lr̄ām in mōte ſyna vt dicit̄ Exo. 20. Cuius ſm̄ glo. myſti
ca ratio eſt. qꝛ ſyna interpretat̄ mandatū. Unde ⁊ ab apo
ſtolo vetus lex vocat̄ lex mandatoꝝ Ephe. 2. Mons aūt
ſignificat ſuperbiam. Iere. 13. Anteq̄ȝ offendāt pedes ve
ſtri ad montes caligioſos ꝛc. Unde ꝑ montem illum in
quo data eſt lex ſignificat̄ ſuperbia iudeoꝝ duplex. Una
qꝛ ſuperbiebāt contra deum. Deut. 31. Ego ſcio conten-
tionē tuā ꝛc. Alia qua ſupbiebāt cōtra alias natiōes ab-
utentes illius qđ dicit̄ in pſ̄. Non fecit taliter omni na-
tioni ꝛc. Secūdo vero ꝓponit ad quid ſit datum: qꝛ non
ad faciendum liberos ſed filios matris ancille in ſeruitu
tem que eſt id eſt ſignat̄ ꝑ agar: que quidem in ſeruitutē
generat ſcꝫ vetus teſtamentū tripliciter ſcꝫ q̄tum ad affe
ctum: q̄tum ad intellectum: ⁊ fructum. Quantū ad in-
tellectum quidē ſm̄ cognitionē. qꝛ in homine eſt duplex
cognitio. Una libera quādo ſcꝫ rerum veritatē ſm̄ ſeip-
ſam cognoſcit. Alia vero ancilla id ē ſubiecta velaminī-
bus figuraruꝫ. Et talis fuit cognitio veteris teſtamenti.
Quantū ad affectum vero qꝛ noua lex generat affectum
amoris q̄ ꝑtinet ad libertatē. Nam qui amat ex ſe mouet̄
Uetus aūt generat affectum timoris in quo eſt ſeruitus.
Qui enī timet non ex ſe ſed ex alio mouet̄. Ro. 8. Non
accepiſtis ſpūm ſeruitutis iterū in timore ꝛc. Sed q̄tum
ad fructū qꝛ lex noua generat filios quibꝰ debet̄ heredi-
tas. ſed illis debent̄ munuſcula ſicut ſeruis. Io. 8. Ser-
uus non manet in domo ineternū. filius manet in domo
in eternum. Rationē myſterij aſſignat cum dicit. Syna
enī mōs ē ī arabia ꝛc. Ubi p̄io orit̄ dubitatio. qꝛ cū ſyna
diſtet a hieruſalez ꝑ. xx. fere dietas. videt̄ falſum ꝙ ſyna
iunctus ſit hieruſalez vt hic aplꝰ dicit. Sed ad hoc my
ſtice reſpondet̄ in glo. ſic vt ſyna ſit in arabia. Arabia enī
humilitas vel afflicti interpretat̄. in qua datū eſt vetus
teſtamentū: qꝛ homīes quaſi ſerui ⁊ alieni ſub ea affige
bant̄ carnalibus obſeruantijs. Act. 15. Hoc eſt onus qđ
neqȝ patres noſtri neqȝ nos ꝛc. Qui mons coniunctus ē
non ꝑ ſpacij continuitatē: ſed ꝑ ſimilitudinē ei que nunc
eſt hieruſalē id eſt iudaico populo. qꝛ ſicut ipſi terrena di
ligunt ⁊ pro temporalibꝰ ſeruiunt ſub peccato: ita ⁊ mōs
ille in ſeruitutem generabat. Sed hec nō videt̄ intentio
apl̄i. Nam ipſe vult ꝙ vetus teſtamentū qđ in monte ſy-
na datum eſt ex ipſo loco ſeruitutis in ſeruitutē generet.
qꝛ illud dabat̄ in ſyna non tamē ibi remanentibꝰ filijs iſ-
rael. ſed ꝓficiſcentibus ad terram ꝓmiſſionis. Hieruſa-
lem etiam generat filios ſeruitutis. ⁊ ideo q̄tum ad hoc
continuat̄ mons ſyna cum illa. Et hoc eſt qđ dicit. Qui
coniunctus eſt ei ſcꝫ ꝑ continuationē itineris euntiuꝫ in
hieruſalez que ſeruit cum filijs ſuis ſeruitute ſcꝫ legaliū
obſeruantiarū a qua redemit nos xp̄s: ⁊ ſeruitute diuerſo
rum peccatoꝝ Io. 8. Qui facit peccatū ſeruus eſt pecca-
ti: Et ad lr̄ām ſeruitute romanoꝝ q̄ eis dn̄abant̄. ¶ De-
inde cum dicit. Illa aūt que ſurſum eſt hieruſalē ꝛc. Hic
conſequēter aperit myſteriū de libera. Et primo exponit
myſterium. Secundo inducit ꝓphetiam ibi. Scriptū eſt
enim ꝛc. Primū quidē poteſt dupliciter intelligi ſm̄ ꝙ
hanc matrē poſſumꝰ intelligere. Uel illam ꝑ quā genera
mur que eſt eccleſia militans. Uel illam matrē in cuiꝰ fi-
lios generamur q̄ eſt eccleſia triumphās. 1. Pe. 1. Rege
nerauit nos in ſpem viuam ꝛc. Sic ergo generamur in p̄
ſenti eccleſia militante vt ꝑueniamꝰ ad triūphantē. Hoc
ergo modo illud exponentes a quatuor deſcribit̄ mater
noſtra ſcꝫ a ſublimitate cum dicit. Surſum eſt. Secūdo
a nomine cum dicit. Hieruſalē. Tertio a libertate cuꝫ di
cit. Libera eſt. Quarto a fecūditate cū dicit. Mater no-
ſtra. Eſt ergo ſublimis ꝑ apertā dei viſionē: ⁊ ꝑ perfectā
dei fruitionem. ⁊ hoc q̄tum ad eccleſiā triūphantē. Eſa.
6. Uidebis ⁊ afflues ꝛc. Col. 3. Que ſurſum ſunt ſapite
ꝛc. Item ſublimis ꝑ fidem ⁊ ſpem. q̄tum ad eccleſiā mi-
litantem. Phil. 3. Noſtra conuerſatio in celis eſt. Cañ.
3. et. 8. Que eſt iſta que aſcendit ꝛc. Sed eſt etiam paci-
fica: qꝛ hieruſalem id eſt viſio pacis. Qđ quidē competit
eccleſie triūphanti vt habenti pacem ꝑfectam. pſ̄. Qui
poſuit fines tuos pacem ꝛc. Eſa. 32. Sedebit populus
meus in pulchritudine pacis. Item cōpetit eccleſie mili-
tanti que in xp̄o pacē habens quieſcit. Io. 16. In me pa-
cem habebitis. Eſt etiā libera Ro. 8. Ipſa creatura libe
rabit̄. ꝛc. Quantū ad triūphantē ⁊ q̄tum ad militantem
Apoc. 21. Uidi ciuitatē ſanctā hieruſalē ꝛc. Sed fecūda
eſt: qꝛ mater nr̄a. Militās quidē vt generās: triūphans
vt in cuius filios generamur. pſ̄. Nunq̄d ſyon dicet ho-
mo ꝛc. Eſa. 60. Filij tui de longe venient. ꝛc. Scriptuꝫ
eſt enī Eſa. 54. Scđm enī ſeptuaginta hic ponit̄ ꝓphe
tia ꝑ quā p̄mo ꝓbat̄ libertas matris predicte. Secundo

eius fecūditas ibi. Quia multi filij ⁊c. ¶ Sciendum eſt autē circa primū ꝙ in muliere fecunda ꝑmo quidem eſt triſticia in pariendo. Scđo ſubſequit̄ gaudiū in ſuſcepta prole ſm illud Jo. 16. Mulier cum parit ⁊c. Sed mulier ſterilis nec parit̄ in partu nec gaudet in prole. Differūt aūt parere ⁊ ꝑturire. qꝛ ꝑturire dicit conatū ad ꝑtū: parere vero dicit eductionē fetus iam facti. In parturitione ergo dolorem experit̄ fecunda: ⁊ in partu gaudium ſterilis autē dolore parturitionis ⁊ gaudio partus priuatur. Sed hec duo ꝓpheta inducit ſterili dicens. Letare ſterilis ⁊c. Ubi loquit̄ de hieruſalem quā dicit liberā ſignificatā ꝑ ſaram ſterilem. Nam eccleſia ſterilis erat ſcꝫ eccleſia militans gentiū que non offerebat filium deo ſꝫ diabolo. Unde ad babilonem dicit Eſa. 47. Sterilitaſ ⁊ viduitas venerunt tibi. ⁊c. Et eccleſia triūphans ante paſſionem xp̄i ſterilis erat. qꝛ non generabant̄ aliqui in filios eius ꝑ introitum glorie niſi in ſpe. Poſita enim erat romphea ante ianuam paradiſi vt nullus intrare poſſet. Huic ergo ſterili dicit̄. Letare que non paris ⁊c. q̄ſi dicat. Steriles vt dictum eſt nō dolent de partu: ſed de eo ꝙ non pariunt. 1. Reg. 1. Cum eſſet anna amaro aīo ⁊c. Sed tu letaberis in multitudine filioꝝ. Eſa. 60. Tūc dilatabit̄ ⁊ mirabit̄ cor tuum id eſt leticiā mentis extra oſtēdens. Duo eñi ſunt in ꝑtu: ſcꝫ dolor ex eruptione reticulorum quibꝰ cōtinet̄ fetus in matrice ⁊ clamor ex ipſo dolore. Et ideo dicit. Tu que non parturis ſcꝫ eccleſia militans que non conaris ad partū per deſideriū: ⁊ triūphās que non parturis dolendo. Uel qꝛ nondū venit tempus recipiēdi filios erumpe id eſt leticiā quā interius habes manifeſta exterius ⁊ clama voce laudis. Eſa. 58. Clama ne ceſſes ⁊c. Et hec duo ad libertatem pertinent ſcꝫ clamare ⁊ erūpere. ſic ergo apparet libertas matris. ¶ Sequit̄ fecūditas. Quia multi filij ⁊c. Sed cum ſupra dictum ſit eccleſiam liberam ſignificari ꝑ ſaram: videt̄ eſſe dubium an ſara fuerit deſerta. Ad qđ ſciendū eſt ꝙ deſerta fuit ab abraam vt hic dicit̄ non ꝑ diuortiū: ſed q̄tuꝫ ad opus carnale. Nā abraā vacabat quidē operi carnali non ꝓpter concupiſcentiā: ſed ꝓpter prolē ſuſcipiendā. Cum ergo innotuit ei ſaram ſterilē eſſe deſeruit eam nō frangens coniugalem thorū. ſed qꝛ non vtebat̄ ea ab illo preciſe tempore quo ſara introduxit ei ancillam. Per qđ datur intelligi ꝙ eccleſia gentium deſerta erat a xp̄o. qꝛ nonduꝫ venerat xp̄s. ⁊ ꝙ eccleſia triūphans deſerta erat ab hominibꝰ quibꝰ ad eam nondū patebat acceſſus. Huius ergo deſerte ſcꝫ eccleſie gentiū ſunt multi filij id eſt plures magis q̄ eius ſcꝫ ſinagoge q̄ habet virū ſcꝫ moyſen. 1. Reg. 2. Sterilis peperit plurimos et q̄ multos filios habebat ⁊c.. Et hoc veniente ſponſo. ſ. xp̄o a q̄ deſerta erat non dilectione ſꝫ partu poſtpoſito.

Lectio octaua.

Nos autē fratres ſm iſaac promiſſionis filij ſumus. Sed quomō tūc is q̄ ſm carnem natus fuerat ꝑſequebat̄ eum qui ſm ſpiritum: ita ⁊ nunc. Sed quid dicit ſcriptura. Eijce ancillam ⁊ filium eius Non enim heres erit filius ancille cum filio libere. Itaq̄ꝫ fratres non ſumus ancille filij: ſed libere. qua libertate nos chriſtus liberauit.

Expoſito myſterio ad matres: hic exponit illud q̄tuꝫ ad filios. Et ꝑmo ponit filiorū diſtinctionē. Secundo infert principalem cōcluſionē ibi. Itaq̄ꝫ frates mei ⁊c. Diſtinctionem aūt filioꝝ ponit q̄tum ad tria. Primo q̄tum ad modū originis. Scđo q̄tuꝫ ad affectū dilectionis ibi. Sꝫ quomō tunc ⁊c. Tertio q̄tū ad ius hereditatis ibi. Sed quid dicit ſcp̄tura ⁊c. Modus autē originis q̄ aliqui naſcunt̄ filij abrae ē duplex. q̄dā origine carnali ſicut iſmael de ancilla. quidam aūt non carnali origine ſicut iſaac de libera. non ꝙ naturali opere natus non fuerit. ſed q̄a ſicut dictum eſt ſupra naturalem virtutē carnis fuit vt de vetula ſterili filiꝰ naſceret̄ Per hos autē filios intelligit̄ duplex populus. Nam ꝑ yſmaelem intelligit̄ populꝰ iudeorū qui caranali ꝓpagatione eſt ab abraam deriuatꝰ. Per iſaac autē populus gentiū qui ꝑ imitationē fidei ab abraā deſcendit. Et iō dicit. Nos autē frēs ſcꝫ fideles tā iudei q̄ gētiles ſm iſaac. i. ī ſilitudīe iſaac ꝓmiſſionis filij ſumꝰ facti abrae Gen̄. 12. Ro. 9. Qui ſunt filij ꝓmiſſiōis eſtimant̄ in ſemine. Sꝫ nota ꝙ filij carnis abrae ad lr̄am ſunt iudei. myſtice autē qui ꝓpter carnalia ⁊ temporalia bona ad fidem veniuut. ſm affectum autē diſtinguunt̄. qꝛ qui natus erat ſm carneꝫ ꝑſequebat̄ illum qui natꝰ erat ſm ſpūm. ¶ Sed hic eſt queſtio. Primo qꝛ nō legit̄ ꝙ iſmael ꝑſecutionē aliquaꝫ fecerit contra iſaac. ſꝫ ꝙ tantum luſerit cum eo. Gen̄. 21. Cum vidiſſet ſara filiū ancille agar ludentem ⁊c. Rñſio. dicendum eſt ꝙ apl̄us illum ludum dicit ꝑſecutionem. qꝛ ludus magni ad paruum eſt quedā illuſio. cū maior cum paruo ludens intendit eum decipere. Uel etiam vt dicūt quidā iſmael cogebat iſaac adorare imagines luteas q̄s faciebat. Per hoc aūt docebat eum auerti a cultu vnius dei qđ eſt magna ꝑſecutio. cum malus malum ſit inferre mortē ſpūaleꝫ q̄ corporalē. Qđ tñ ideo ī Gen̄. appellat̄ ludus. qꝛ ſub ſpē ludi hoc faciebat. ¶ Eſt etiam queſtio quō filij ſm carnē ꝑſecuti fuerint ⁊ ꝑſequant̄ filios ſm ſpūm. Sed ad hoc eſt reſponſio: qꝛ a principio ꝑmitiue eccleſie iudei perſecuti ſunt xp̄ianos. vt patet in actibus aploꝝ: ⁊ facerent etiam nunc ſi poſſent. Nunc etiā carnales ꝑſequūt̄ in eccleſia ſpūales viros etiam corporaliter: illi ſcꝫ q̄ querunt gloriā ⁊ temporalia lucra in eccleſia. Unde dicit̄ in glo. Omnes qui in eccleſia terrenā facultatem querūt a dño ad hunc yſmaeleꝫ ꝑtinent. Ipſi ſunt qui contradicūt ſpiritualibus ꝓficientibꝰ ⁊ detrahunt illis ⁊ habent labia iniqua ⁊ linguas doloſas ⁊ ſubdoloſas. Spūalit̄ aūt ꝑſequunt̄ ſpūales filios ſupbi ⁊ ipocrite. Nam aliquando aliqui manifeſte carnales ⁊ mali culpaꝫ ſuā recognoſcentes bonis ſe humiliant. fatui vero bonitatem quā ipſi nō habent ꝑſequūt̄ in aliis. ¶ Eſt etiam queſtio. qꝛ heretici quos nos ꝑſequimur dicunt ſe natos ſm ſpūm: nos vero ſm carneꝫ. Sed dicendū eſt ꝙ duplex eſt ꝑſecutio. Una bona qua aliq̄s ꝑſequit̄ alium vt reducat eum ad bonum ⁊ hanc viri iuſti faciunt malis ⁊ ſpūales carnalibus. Uel vt eos corrigant ſi conuerti volunt. Uel ſi obſtinati ſunt in malo deſtruāt ne gregem dñi inficiant. Alia ꝑſecutio eſt mala: qua quis ꝑſequit̄ alium vt ꝑuertat ad malum. Et hanc qui ſm carnem nati ſunt faciūt his qui nati ſunt ſm ſpūm. Quātū vero ad ius hereditatis diſtinguunt̄ ꝑ auctoritatem ſcp̄ture Gen̄. 21. Eijce ancillam ⁊ filiū eius In quo dat̄ intelligi ꝙ iudei ⁊ ꝑſecutores fidei xp̄iane ⁊ etiā carnales ⁊ mali xp̄iani eijciet̄ a regno celeſti. Mat. 8. Multi venient ab oriente ⁊c. Apoc. 22. Foris canes ⁊ venefici ⁊c. Ancilla etiam id eſt malicia ⁊ ipſum peccatum eijciet̄. Ecc. 18. Omē opus corruptibile in fine deficiet. Et ratio horum ſubdit̄: qꝛ non erit heres filius ancille cum filio libere. In mundo eñi iſto boni ſunt malis ꝑmixti. ⁊ mali bonis. Can̄. 2. Sicut lilium inter ſpinas. ⁊c. Sed in eterna patria nō erunt niſi boni. Judic. 11. dicitur ad Jepte. Heres in domo patris noſtri eſſe non poteris: qꝛ de adultera natus es. Quam quidē libertateꝫ habemus a chriſto. Unde dicit. Qua libertate ⁊c. Jo. 8

Si filius vo liberauerit: vere liberi eritis.

Capitulū quintū.

State ergo ⁊ nolite iterum iugo ſeruitutis cōtineri. Ecce ego paulus dico vobis: quoniam ſi circūcidimini: chriſtus vobis nihil ꝓderit. Teſtificor autē rurſus omni homini circumcidenti ſe: quoniā debitor eſt vniuerſe legis faciende. Euacuati eſtis a xp̄o. q̄ in lege iuſtificamini a grā excidiſtis.

Supra oſtendit aplus ꝙ p legem non eſt iuſticia: hic vero reducit eos ab errore ad ſtatum rectitudinis. Et pmo q̄tum ad diuinā. Secundo q̄tum ad humanā. 6. ca. ibi. Et ſi preoccupatus fuerit homo ⁊c. Circa primū duo facit. Primo ꝓponit ammonitionē. Secundo eius rationez aſſignat ibi. Ecce ego paulus ⁊c. Et in ammonitione etiaz duo ponit. Quoꝝ vnum eſt inductiuū ad bonū. Secundum eſt ꝓhibitiuū a malo. Inducit quidem ad bonū cuz dicit. State ergo. q̄ſi dicat. Ex quo p xp̄m liberati eſtis a ſeruitute legis: ſtate firma fide ⁊ fixo pede pmanentes in libertate. Sic ergo cum dicit ſtate. inducit ad rectitudinem. Qui em̄ ſtat rectus eſt. 1. corin. 10. Qui ſe exiſtimat ſtare ⁊c. Inducit etiā ad firmitatē. 1. corin. 15. Stabiles eſtote ⁊ immobiles ⁊c. Eph. vltimo. State ſuccincti lumbos veſtros ⁊c. Prohibet vero ⁊ retrahit a malo cum ſubdit: Nolite iterum iugo ſeruitutis contineri id eſt non ſubijciamini legi que in ſeruitutē generat. De q̄ iugo dicit act. 15. Hoc eſt onus quod neqꝫ patres noſtri neqꝫ nos ⁊c. A quo tamē per xp̄m liberati eſtis. Eſa. 9. Virgam humeri eius ⁊c. Ideo autē addit. Iteruʒ. nō qꝛ prius ſub lege fuerint. ſed qꝛ vt Hieronymus dicit. poſt euangelium ſeruare legalia adeo peccatum eſt ſicut ſeruire idolatrie. Unde quia iſti idolatre fuerant ſi ſubijciant ſe iugo circūciſionis ⁊ aliarum legaliū obſeruationū q̄ſi ad eadem reuertunt̄ quibus antea in idolatria ſeruierāt. Scdm auguſtinum vero vt ſupra dictum eſt circa legalium obſeruantias triplex tempus diſtinguit̄. ſcʒ tempus ante paſſionem. ante gratiam diuulgatā. ⁊ poſt gratiam diuulgatam. Poſt ergo gratiam diuulgatā ſeruare legalia eſt peccatum mortale etiam ipſis iudeis. Sed in tempore medio ſcʒ ante gratiam diuulgatam poterant quidē abſqꝫ pccō etiā illi q̄ ex iudeis cōuerſi fuerant legalia ſeruare dum tamen in eis ſpem non ponerent: conuerſis vero ex gentilibus non licebat ea ſeruare. Quia ergo galathe ex iudeis non erant. ⁊ tamē legalia ſaruare volebāt ⁊ ponebant in eis ſpem. ideo reuertebant̄ in iugum ſeruitutis. Nam huiuſmodi obſeruatio erat eis ſicut idolatria inquantū non recte ſentiebant de xp̄o: credentes ab ipſo ſine legalibus ſalutem conſequi non poſſe. ¶ Deinde cum dicit. Ecce ego ⁊c. exponit predicta duo. ⁊ pmo ſecundum. ſecundo primū ibi. Nos aūt ſpiritu ⁊c. Circa primū duo facit. Primo oſtendit quid ſit iugum ſeruitutis quod non debent ſubire. Secundo ꝓbat ibi. Euacuati eſtis ⁊c. Circa primū duo facit. Primo oſtendit iuguʒ illud eſſe valde nociuum. Secundo valde onerosum ibi Teſtificor autem ⁊c. Nociuum quideʒ eſt iugum legis. qꝛ aufert dominice paſſionis effectuʒ. Et ideo dicit. Nolite contineri iugo ſeruitutis. quia ecce ego paulus qui ſupple voce auctoritatis dico ⁊ bene. quoniā ſi circūcidimini chriſtus vobis nihil ꝓderit id eſt fides chriſti. Sed contra Act. 16. dicit̄ ꝙ paulus circumcidit timotheuʒ. ergo fecit ꝙ chriſtus ei nihil ꝓdeſſet. ergo decepit eum.

Reſpondeo dicendū eſt ſm Hieronymū ꝙ paulus non circumcidit timotheum quaſi legem ſeruare intenderit. ſed ſimulauit ſe circumcidere faciendo opus circumciſionis. Nam ſm ipſum apl̄i ſimulatorie ſeruabant legalia ad vitandum ſcandalum fidelium ex iudeis. Faciebant autem actus legalium non tamen cum intentione ſeruandi legalia. ⁊ ſic non exibant a fide. Unde non decepit timotheum. Scdm vero auguſtinū dicendum eſt ꝙ apoſtoli ſm veritatem ſeruabant legalia ⁊ cuʒ intentione ea ſeruandi. quia ſm apoſtoloꝝ ſententiam licebat fidelibꝰ ex iudeis illo tempore ſcʒ ante diuulgatam ipſa ſeruare. Et ideo quia timotheus fuit ex matre iudea circumcidit eum apoſtolus cum intentione ſeruandi legalia. Quia vero galathe ponebant ſpem in legalibus poſt gratiā diuulgatam. quaſi ſine eis gratia non ſufficeret ad ſaluteʒ: ⁊ ideo ea ſeruare volebāt. ideo dicit eis apoſtolꝰ. Si circumcidimini ⁊c. Sequebat̄ em̄ ex hoc ꝙ non reputarent chriſtum in cuius ſignum data fuit circumciſio. Gen. 17. Ut ſit in ſignum federis inter me ⁊ vos ⁊c. Qui ergo circumcidebant̄ credebant adhuc ſignum durare. ⁊ tunc ſignatum nondum veniſſe. ⁊ ſic excidebant a chriſto. Sic ergo patet onus legis eſſe nociuū. ¶ Eſt etiā valde onerosum. quia obligat ad impoſſibile. ⁊ hoc eſt quod dicit. Teſtificor autē. ⁊c. Quaſi dicat. Dico ꝙ ſi circumcidimini chriſtus vobis nihil proderit. Sed adhuc teſtificor omni homini ſcʒ iudeo ⁊ gentili ⁊c. Nam quicūqꝫ profitetur in aliqua religione facit ſe debitorem omniū que ad obſeruantiam illius religionis ptinent. Et ſicut dicit auguſtinus. Nunq̄ fuit aliqua religio ſine aliquo viſibili ſigno. ad quod obligarent̄ qui in ipſa religione viuunt. ſicut in religione chriſtiana ſignum viſibile eſt baptiſma. ad quod omnes chriſtiani tenent̄ quo ad cultum. Obligant̄ etiam ad omnia que ad cultum chriſtiane religionis ptinent. Signum autē religionis moſayce fuit circūciſio. Quicūqꝫ ergo circumcidebat ſe obligabat̄ ad omnia legalia ſeruanda ac implenda. ⁊ hoc eſt quod dicit. Debitor eſt vniuerſe legis faciende. Iac. 2. Qui offendit in vno factus eſt oīm reus. Quā tamē nullus ſeruare poterat ſm illud act. 15. Hoc ē onus qđ neqꝫ pr̄es nr̄i neqꝫ nos portare potuimꝰ ⁊c. Sʒ dato ꝙ aliq̄s circumcideret̄. ergo ſm p̄dicta obligat ſe ad ſeruandum legalia ſed hoc eſt peccatum mortale: ergo tenet̄ peccare mortaliter. ⁊ ſic videt̄ eſſe pplexus. Reſpondeo dicendū eſt ꝙ eadem conſcientia durante tenet̄ ſeruare legalia. puta ſi aliquis haberet cōſcientiā ꝙ niſi circumcideret̄ peccaret mortaliter. ⁊ circumciſus ipſa conſcientia durante peccaret mortaliter ſi non obſeruaret legalia. cuius ratio eſt qꝛ habere ꝯſcientiā de re aliq̄ faciēda nihil aliud eſt q̄ ꝙ faciat contra deum niſi illud faciat. Facere autē contra deum eſt peccatum. Sic ergo dico ꝙ niſi faceret hoc ad qđ inducit ꝯſcia peccaret. nō q̄dē ex genere opis. ſed ex intentione operantis. Et ſimiliter ſi facit peccat. qꝛ huiuſmodi ignorātia nō excuſat cū ſit ignorātia iuris: nec tn̄ ē pplexus ſimpliciter ſed ſm quid. qꝛ poteſt deponere erroneam conſcientiā. Et hoc modo hic aplus teſtificat̄ omī circumcidenti ſe ꝙ tenet̄ ad ſeruandum legem. ¶ Conſequenter cuʒ dicit. Euacuati eſtis ⁊c. probat que dixit ſcʒ ꝙ non debent accipere legis obſeruantiam ratione damni iam preſentis: quod eſt duplex. Unuʒ eſt amiſſio chriſti. Secundū eſt amiſſio gratie xp̄i. Primū eſt cauſa ſecūdi ibi. Qui in lege ⁊c. Dicit ergo euacuati ⁊c. Quaſi dicat. Uere chriſtus vobis nihil proderit. qꝛ euacuati eſtiſ a chriſto. id eſt habitatione chriſti. Secundū damnū eſt amiſſio gratie. ideo dicit. A gratia excidiſtis. qui ſcʒ prius eratis pleni gratia chriſti. quia de plenitudīe eius accepimus omnes. Jo. 1. De plenitudine eius nos omnes

euāgelizet vobis pͣter q̄ qđ euāgelizauim⁹ vobis anathema ſit Phil. 2. Implete gaudium meum vt idem ſapiatis ꝛc. Et hoc ex auxilio diuino. ⁊ ideo dicit. In domino deo ſcꝫ operante. 2. corin. 3. Fiduciam talem habem⁹ ꝑ chriſtum ad deum ꝛc. ⁊ dominus dabit vobis ſapere ſm ſobrietatem catholice veritatis pꝰ. Bonum eſt confidere in domino ꝛc. ¶ Quantum autem ad cōturbantes dicit. Qui autem conturbat ꝛc. id eſt qui remouet vos a debito ordine vt ſcꝫ a ſpūalib⁹ conuertamini ad corporalia: cum debeat eſſe contrarium. 1. corin. 15. Nō prius quod ſpūale eſt: ſed quod animale eſt deinde quod ꝛc. Et cum talis ordo ſit peruerſus vt dicit̄ ſupra. 3. Sic ſtulti facti eſtis: vt cum ſpiritu ceperitis ꝛc. ideo portabit iudicium id ē cōdemnationeꝫ ſuſtinebit. Sicut eñ qui inducit aliquem ad bonum remuneratur. Dan̄. 12. Qui ad iuſticiam erudiunt plurimos quaſi ſtelle in perpetuas eternitates ꝛc. ita qui inducit aliquem ad malum cōdemnrat̄ Joſue. 7. Quia turbaſti nos exturbet te domin⁹ in hac die. Deut. 27. Maledictus qui errare facit cecum in itinere Et hoc quicūq; eſt ille id eſt quantecūq; ſit auctoritatis: non parcet̄ ei. Sed Porphirius ⁊ Julianus in hoc reprehendunt paulum preſumptione dicentes q̄ hoc dixit lacerans petrum cum ſupra in faciem ſe reſtitiſſe ſcripſerit vt ſit ſenſus. quicūq; ſit ille id eſt etiam ſi petrus eſſet punietur. Sed vt auguſtinus dicit nō eſt credendū q̄ paulus cum maledicto de eccleſie principe loqueret̄ cū ſcriptum ſit Exo. 22. Principem populi tui nō maledices. Nec etiam q̄ petrus ſic offenderit q̄ eſſet dignus condēnatione. Dicit ergo apoſtolus de quodam alio qui de iudea veniens dicebat ſe fuiſſe diſcipuluꝫ magnoꝝ apoſtolorum. ⁊ ſub iſta auctoritate corrumpebat galathas ipſe cum alijs falſis predicatoribus ſupra. 2. Propter ſubintroductos falſos frates ꝛc. ¶ Conſequenter cum dicit. Ego autē fratres ꝛc. remouet impedimentū ex parte ſua Et primo ponit ſui excuſationem. Secundo eorum qui eum infamabant obiurgatiōem ibi. Utinam ⁊ abſcindantur ꝛc. Excludit autem falſum quod ei imponebatur. ⁊ ꝓmo aliquid pertinens adipſum tantum. Secundo aliquid pertinens ad omnes ibi. Ergo euacuatum eſt ꝛc. Sciendum eſt circa primum q̄ pſeudo galathis excuſantibus ſe de eo q̄ non ſeruabant legalia. qꝛ ita edocti erāt ab apoſtolo ⁊ dicebāt q̄ apoſtolus deceperat eos ⁊ confirmabant dicentes paulum predicaſſe in iudea ⁊ docuiſſe legalia debere ſeruari. Et ideo excuſat ſe de hoc apoſtolus dicens. Ego autem fratres ſi circumciſionem adhuc predico ſicut imponunt mihi pſeudo: quid adhuc ꝑſecutioneꝫ patior ſcꝫ a iudeis. 1. corin. 4. Perſecutionē patimur ꝛc. Nam iudei ſpecialiter ꝓpter hoc perſequebant̄ paulum q̄ predicabat legalia non debere ſeruari. Act. 21. dicit Jacob⁹ paulo. Audierunt de te quia diſſenſionem doceas a moyſe eorum qui per gentes ſunt iudeorum dicens eos non debere circumcidere filios ſuos ꝛc̄ Patet ergo q̄ non eſt verum quod mihi imponunt: alioquin ꝑſecutiones adhuc non paterer. Falſum eſt etiam id quod mihi imponūt ꝑ id quod communiter eſt apud alios: quia ſi circumciſionem predico euacuatum eſt ſcādalum crucis. Nam nō ſolū ego ſed etiam oēs apoſtoli ꝓdicamus chriſtum crucifixum. Judeis quidem ſcandalū ꝛc̄. vt dicit̄. 1. cor. 1. Et de hoc maxie ſcandalizant̄. qꝛ ꝓdicamus q̄ ꝑ crucem chriſti legalia euacuant̄. Si ergo predico circumciſionem euacuatum eſt ſcandalum id eſt non erit ſcandalum apud iudeos vltra de cruce. Naꝫ patienter ſuſtinerent immo libenter vellēt q̄ predicarem⁹ crucem ⁊ legalia ſimul debere ſeruari. Uel ſm Auguſtinum euacuatum eſt ſcandalum crucis id eſt euacuata eſt crux que eſt ſcandalum. Quaſi dicat. Crux perdidit effectum ſuum et virtutem ſupra. 2. Si enim ex lege eſſet iuſticia: ergo chriſtus gratis mortuus eſt. Dicit auteꝫ apoſtolus ſpecialiter euacuatum eſt ꝛc. vt det intelligere q̄ ꝓpter hoc iudei occiderunt chriſtum quia legalia nō ſeruabat: ⁊ ea nō eſſe ſeruanda docebat. Jo. 9. Non eſt hic homo a deo qui ſabbatum non cuſtodit: ¶ Conſequēter obiurgat pſeudo qui eum infamauerant dicens. Utinaꝫ ⁊ abſcindantur ꝛc. Quaſi dicat. Ipſi conturbant vos in hoc q̄ volunt vos circumcidi. ſed vtinam non ſolum circūcidant̄. ſed totaliter caſtrent̄. Sed contra Ro. 12. Benedicite ⁊ nolite maledicere. ꝛc. Ad hoc ē duplex reſpōſio. Prima eſt q̄ non maledixit apoſtolus eis: ſed poti⁹ benedixit. quia optauit eis vt ſpūaliter caſtrentur vt ſeruarent ſpiritualem caſtitatem caſſando cerimonilia ſm illud Matth. 19. Sūt quidam eunuchi qui ſe caſtrauerūt ꝓpter regnum celorum. Secundo q̄ optat eis ſterilitatem prolis quam habēt eunuchi vt ſcꝫ non genrent. Unde ait vtinā ⁊ abſcindant̄ ꝛc. id eſt vim gērandi perdant in vobis vel alijs. Et hoc merito quia generant filios in errorem ⁊ redigunt eos in ſeruituteꝫ legis. Oſee. 9. Da eis vuluam ſine liberis ⁊ vbera arentia.

Lectio tertia.

Vos enim in libertateꝫ vocati eſtis fratres: tantum ne libertateꝫ in occaſionem detis carnis: ſed per charitatem ſpiritus ſeruite inuicem. Omnis enim lex in vno ſermone impletur. diliges proximum tuum ſicut teipſum. Q̄ ſi inuicem mordetis ⁊ comeditis: videte ne ab inuicem conſumamini.

Propoſito exemplo ſtandi ⁊ remoto eius impedimento: hic innuit modum ipſius. Et primo ponit modum ſtandi. Secundo exponit ibi. Omnis enim lex ꝛc. Circa primum tria facit. Primo ponit conditionem ſtatus. Secū do remouet abuſum ſtandi. Tertio innuit ſtandi modū. Conditio ſiquidem ſtandi eſt libertas. Omnis eñ ſtatus conditio pertinet ad ſeruitutem vel ad libertateꝫ. ſed ſtatus fidei chriſti ad quem inducit apoſtolus ad libertateꝫ pertinet: ⁊ eſt ipſa libertas. Et ideo dicit. Uos enim ꝛc. quaſi dicat. Recte conturbant vos: quia abducūt a meliore in pei⁹. qꝛ vos vocati eſtis ſcꝫ a deo ī libertatē gratie. Ro. 8. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore. ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum ꝛc̄. ſupra. 4. Non ſumus ancille filij: ſed libere ꝛc. Uos inquā qui liberi eſtis per chriſtum volunt ducere in ſeruitutē. Abuſus aūt ſtatus eſt ſi in deterius prolabat̄ et libertas ſpiritus ꝯuertat̄ in ſeruituteꝫ carnis. Galathe autem iam liberi erant a lege. Sed ne credāt eis licere peccata cōmitttere que lex ꝓhibebat. ideo apoſtolus ſubdit abuſum libertatis dicens: Tantum ne ꝛc. Quaſi dicat. Liberi eſtis ita tamen q̄ non abutamini libertace veſtra impune vobis peccandum eſſe arbitrātes. 1. corin. 8. Uidete ne forte hec licentia veſtra offendiculum fiat infirmis. Modus autem ſtandi eſt per charitatem. Unde dicit. Sed ꝑ charitatem ſpiritus ꝛc. Status autem totus eſt in charitate ſine qua homo nihil eſt. 1. cori. 13. Et ſm diuerſos gradus charitatis diſtinguunt̄ diuerſi ſtatus. Sic ergo ſtatus gratie eſt non per affectum carnis: ſed ꝑ charitatem ſpiritus id eſt que procedit a ſpirituſancto ꝑ quem debemus inuicem eſſe ſubiecti ⁊ ſeruire infra. 6. Alter alterius onera portate ꝛc̄. Ro. 12. Honore inuicē preuenientes ꝛc. Sed cum ſuperius dicat q̄ ſint vocati

accepimus ꝛc. Et Ecc̄. 21. Coꝛ fatui quaſi vas confractū ⁊ oē m ſapientiam non tenebit. Vos dico qui inlege iuſtificamini id eſt creditis iuſtificari a gratia ſcʒ habenda future beatitudinis. Vel etiam a iam habita excidiſtis. Apoc. 2. Memoꝛ eſto vnde excideris et age penitentiā.

Lectio ſecunda.

Nos autē ſpiritu ex fide ſpem iuſticie expectamus. nam in chꝛiſto ieſu neqꝫ circumciſio aliquid valet neqꝫ pꝛepucium: ſed fides que per charitatē operatur. Currebatis bene. qs vos impediuit veritati non obedire? Nemini conſenſeritis Perſuaſio hec non eſt ex eo qui vocat vos. Modicum fermentum totam maſſam coꝛrūpit. Ego confido in vobis in domino ꝙ nihil aliud ſapietis. Qui autē conturbat vos poꝛtabit iudicium quicūqꝫ eſt ille. Ego aūt fratres ſi circumciſionē adhuc pꝛedico: q̄d adhuc perſecutionem patioꝛ. Ergo euacuatum eſt ſcandalum crucis. Vtinam abſcindant̄ qui vos conturbant.

Explicauit apoſtolus ſecundū documentū ſcʒ q̄ nō eſſet ſubeundum iugum ſeruitutis legis: hic autem redit ad pꝛimum oſtendens ꝙ ſtare debent. Et pmo ꝓponit ſtandi exemplum. Secundo remouet ſtationis impedimentū ibi. Currebatis ꝛc. Tertio aſſignat ſtandi cauſam ibi. Vos em̄ in libertatē ꝛc. Circa pꝛimū duo facit. Pꝛimo ꝓponit ſtandi exemplum. Secūdo cauſam eius aſſignat ibi. Nam in xp̄o ieſu ꝛc̄. Dicit ergo. Qui in lege volūt iuſtificari: chꝛiſtus eis nihil pꝛodeſt. quia excidunt a gratia. Sed nos ſcʒ apoſtoli ſtamus ꝑ ſpem: quia ſcʒ expectamus ſpem iuſticie, id eſt iuſticiam ⁊ ſpem ſcʒ eternam beatitudinem. 1. Pe. 1. Regenerauit nos in ſpem viuaʒ ꝛc. Vel ſpem iuſticie. id eſt chꝛiſtum per quem eſt nobis ſpes iuſticie. quia ꝑ eum iuſtificamur. Phil. 3. Saluatorem expectamus ꝛc. 1. coꝛin. 1. Qui factus eſt nobis ſapientia ⁊ iuſticia ⁊ ſanctificatio et redemptio ꝛc. Vel ſpem iuſticie id eſt ſpem que eſt de iuſticia: vt iuſtificemur non ꝑ legem ſed per fidem. Ro. 3. Arbitramur hominē iuſtificari ꝑ fidem ſine operibus legis. Vel ſpem iuſticie id ē rem ſperatam in quam tendit iuſticia ſcʒ vitam eternam 2. Ti. vltimo. In reliquo repoſita eſt mihi coꝛona iuſticie. ꝛc. Et hoc ex fide. quia iuſticia dei eſt ꝑ fidē ieſu chꝛiſti vt dicit̄ Ro. 3. Que quidē fides non eſt ab homine: ſʒ a ſpūſanctoq̄ eā inſpirat. Ro. 8. Accepiſtis ſpm̄ filioꝝ in q̄ clamam⁹ abba pater ꝛc. Sicut ḡ fides eſt ex ſpū: ita ex fide eſt ſpes. ex ſpe iuſticia ꝑ quam peruenimus ad vitaʒ eternam. Hec autem ſpes non venit ex circūciſione neqꝫ ex gentilitate. quia nihil faciunt ad hoc. Et ideo dicit: Nam in chꝛiſto ieſu id eſt in his qui ſunt in fide chꝛiſti. neqꝫ circumciſio neqꝫ pꝛepucium. ꝛc. id eſt indifferentia ſunt. ſed fides non infoꝛmis ſed ea que per dilectionem operatur. Iac. 2. Fides ſine operibus moꝛtua eſt ꝛc. Nā fides eſt cognitio verbi dei Eph. 3. Habitare chꝛiſtum ꝑ fidem ꝛc. Et hoc verbuʒ nec perfecte habet̄ nec cognoſcitur niſi etiam habeat̄ amoꝛ quē ſpirat. Hic ſunt duo dubia circa gloſam. Pꝛimū eſt ꝙ dicit pꝛeputium ⁊ circūciſionē eſſe indifferētia cum ſupꝛa dixerit. Si circumcidimini chꝛiſtus vobis nihil pꝛoderit. Sed dicendum eſt ꝙ ex genere operis ſunt indifferentia ſciliʒ illis qui non ponunt ſpem in eis. ſed ex intentione operantis nō ſunt indifferentia. Nam ponētibus in eis ſpem moꝛtifera ſunt. Secundū dubium eſt de hoc q̄ꝺ dicit ꝙ illi qui non credunt peioꝛes ſunt q̄ demones. cum demones credant et contremiſcant. Reſpondeo. dicenduʒ eſt ꝙ peioꝛes quidem ſunt ex ſpecie operis ſed non quantū ad affectū. Nā demonibus diſplicet hoc q̄ꝺ credunt: nec etiam eſt tanta nequitia voluntatis in homine qui non credit quanta in demone qui odit ꝙ credit. ¶ Conſequenter cum dicit. Currebatis bene ꝛc. agitur de impedimēto ſtationis. Et pꝛimo ponit impedimentū. Secundo docet eius remotionem ibi. Nemini conſenſeritis ꝛc. Impedimentum ſtationis eoꝛum magnū erat ⁊ nociuum. nam tanto aliquid eſt magis nociuū quanto maius bonum pꝛiuat. Quādo ergo aliquis multis bonis ſpūalibus pꝛiuat̄ ſignū eſt habuiſſe magnum impedimentū. Et ideo vt oſtendat eos apoſtolus magnum impedimentū habuiſſe cōmemoꝛat eis bona ſpūalia que amiſerunt cū dicit: Currebatis bene ꝛc. ſcʒ per opera fidei foꝛmate: ꝑ charitatem que inſtigat ad currendum. pſ̄. Viam mandatoꝛū tuoꝛum cucurri cum dilataſti coꝛ meum. Et hoc quidē fuit olim in vobis: ſed dum ſic currebatis eſtis impediti. Et ideo ſubdit Quis vos faſcinauit de quo dictum eſt ſupꝛa tertio cap. ⁊ ideo ſuperſedeo ad pꝛeſens. Quis ergo vos faſcinauit id eſt impediuit veritati ſcʒ euangelice non obedire. Et hoc congrue dicit. Nam obedire eſt voluntatis applicande ad conſenſum pꝛecipientis. ⁊ ideo fides eſt voluntatis ⁊ intellect⁹. opoꝛtet ergo voluntati fidei obedire. hoc autem eſt ꝙ gratia fidei chꝛiſti ſufficiat ad ſaluteʒ ſine legalibus obſeruantijs. ¶ Excludit autē impedimentū cū dicit. Nemini ꝛc. ⁊ hoc ex triplici parte. Pꝛimo ex parte eoꝛum. Secundo ex parte dei ibi. Ego confido ꝛc. Tertio ex parte apoſtoli ibi. Ego autē fratres ſi ꝛc. Ex parte eoꝛū cum dicit. Nemini ꝛc. Vbi pꝛimo oſtendit quid requirat̄ ex parte eoꝝ vt vitent hoc impedimentū ſcʒ ꝙ nemini pſeudo deinceps conſentiant. 1. theſſal. 5. Non ſimus noctis neqꝫ tenebꝛarū ꝛc. Ephe. 5. Nolite comunicare operibus infructuoſis tenebꝛarum ꝛc. Et 2. Ti. 2. Et ſermo eoꝛuʒ vt cancer ſerpit ꝛc. Ex quo dat̄ intelligi ꝙ nondum erant coꝛrupti: ſed ſollicitabant̄ de hoc. Secundo aſſignat rationem huius cuʒ dicit. Perſuaſio eīt ꝛc. Et hec eſt duplex. Pꝛima quia homo cum dat ſe alicui nihil debet facere niſi q̄ꝺ vtile dixerit ſibi. Sed vos traditi eſtis chꝛiſto. ergo nihil debetis audire vel conſentire niſi his que ſunt ab ipſo. ergo hec ꝑſuaſio q̄ vos volunt mittere ſub iugo legis. quia non ex eo ſcʒ ex deo qui vos vocauit ad vitam: ſed ex diabolo inquantū ſcʒ deficiens eſt. Et ideo non conſenſeritis eis. Vel non ex eo id ē contra ipſum. Secunda ratio eſt qꝛ poſſet dici ꝙ non eſt magnum ſi paucis conſentiat̄ cum ex hoc non ſit periculum. ⁊ ideo dicit ꝙ non ē eis conſentiendū: nec eoꝛuʒ inſidie ſunt contemnende. ſed debent pꝛincipijs obſtare. quia modicum fermentum ꝛc. id eſt illi pauci qui vobis perſuadēt: Vel hec ꝑſuaſio parua in pꝛincipio totā maſſam coꝛrumpit. id eſt congregationē fidelium. Leuit. 2. Nec quicq̄ fermenti ac mellis adolebitur in ſacrificio domini. ¶ Conſequenter cum dicit. Ego confido in vobis ꝛc. remouet impedimentū ex parte dei q̄ auxiliuʒ ad hoc pꝛebet. ⁊ ponit duplex auxilium. Vnum quantū ad ſeducentes. Aliud quantū ad conturbantes ibi. Qui autem cōturbant ꝛc. Dicit ergo ego cōfido ꝛc. q̄ſi dicat. Dixi ꝙ non conſentiretis pſeudo. ⁊ confido in vobis. 2. coꝛi. 7. Gaudeo ꝙ in omnibus confido in vobis. Heb. 6. Confidimus autē de vobis dilectiſſimi ⁊ melioꝛa viciniora ſaluti. Confido inquā in hoc ſcʒ ꝙ nihil aliud ſapietis q̄ quod vos docui ſupꝛa. 1. Licet nos aut angelus de celo

in libertatem. quid eſt ꝙ modo dicit ſeruite inuicē. Ad quod dicendum eſt ꝙ hoc exigit charitas vt inuicem ſeruiamus ⁊ tamē libera eſt. Sciendū eſt tamē ꝙ ſicut philoſophus dicit: liber eſt qui eſt cauſa ſui. ſeruus autem eſt cauſa alterius vel vt mouentis vel vt finis. quia ſeruꝰ nec a ſe mouet ad opus. ſed a domino ⁊ ꝓpter vtilitatē domini ſui. Charitas ergo quantū ad cauſam mouentē libertatem habet. quia a ſe operat. 2. corin. 5. Charitas chriſti vrget nos ſpontanee ſcʒ ad operandū. Seruus autem eſt cum poſtpoſitis ꝓprijs vtilitatibus accōmodat ſe vtilitatibus proximorū. ¶ Conſequenter cum dicit. Omnis lex ⁊c. exponit que dixit. ⁊ primo de dilectione. Secundo de libertate non danda in occaſionem carnis ibi. Spiritu ambulate ⁊c. Circa primū monet ad charitatē ſectandam. Primo ꝓpter vtilitatē quā conſequimur in impletione. Secundo ꝓpter damnū charitatis neglecte qđ incurrimus ibi. Q ſi inuicem ⁊c. Utilitas autē quā cōſequimur in impletione charitatis maxima eſt. quia in ea implemꝰ totā legē. Et iō dicit. Omis enī ⁊c. q̄ſi dicat. Ideo charitas eſt habenda. quia omīs lex in vno ſermone implet ſcʒ in vno precepto charitatis Ro. 13. Qui diligit proximū legē impleuit. Et in eodem capitulo dicitur. Plenitudo legis eſt dilectio. Et ideo dicit. 1. Ti. 1. Finis precepti eſt charitas. Sed contra. qꝛ dicit Mat. 12. In his duobus mādatis ſcʒ de dilectione dei ⁊ proximi tota lex pendet ⁊ ꝓphete. Non ergo in vno precepto tantum implet. Reſpondeo. dicendum eſt ꝙ in dilectione dei includit dilectio proximi. 1. Jo. 4. Hoc mandatum habemus a deo vt qui diligit deum diligat ⁊ fratrem ſuum. Et econuerſo proximū diligimus ꝓpter deum. impletur ergo tota lex in vno precepto charitatis. Precepta enim legis reducunt ad illud preceptum. Nam omīa precepta vel ſunt moralia vel cerimonialia vel iudicialia. Moralia quidem ſunt precepta decalogi quorum tria pertinēt ad dilectionem dei. alia ſeptem ad dilectionem proximi. Iudicialia autem ſunt vt quicūqꝫ furat aliquid reddat quadruplum. ⁊ his ſimilia que ſimiliter ad dilectionem proximi pertinēt. Cerimonialia vero ſunt ſacrificia ⁊ huiuſmodi que reducunt ad dilectionem dei. Et ſic patet ꝙ omnia in vno precepto charitatis implentur Diliges proximū tuū ſicut teipſum. ⁊ eſt ſcriptum Leuit. 19. Dicit autem ſicut teipſum non quantū teipſum. quia homo ſcdm ordinem charitatis magis debet ſe diligere q̄ alium. Exponitur autem tripliciter. Uno modo vt referatur ad veritatem dilectionis. Amare enim eſt velle bonum alicui. Et ideo dicimur amare aliquem cui volumꝰ bonum. ⁊ etiam bonum illud quod ei volumus: ſed diuerſimode. quia cum volo bonum mihi me diligo ſimpliciter propter me. bonum autem illud quod mihi volo diligo non propter ſe ſed propter me. Tunc ergo diligo proximū ſicut meipſum id eſt eodē modo q̄ meipſum q̄n volo ei bonum propter ſe. non quia eſt mihi vtilis vel delectabilis. Secundo modo vt referat ad iuſticiā dilectionis. Unaqueqꝫ enim res eſt illud quod potiſſimum eſt in ea. potiſſimū autē in in homine eſt intellectus et ratio. Ille ergo diligit ſe qui vult ſibi bonum intellectus ⁊ rationis. Tunc ergo diligis proximum ſicut teipſum quādo vis ei bonum intellectus ⁊ rationis. Tertio modo vt referatur ad ordinem ſcilicet vt ſicut te diligis propter deum: ita ⁊ proximum propter ipſum diligas ſcilicet vt ad deum perueniat. ¶ Conſequenter cum dicit. Q ſi inuicem ⁊c. inducit ad charitatem ſectandam ex damno: qđ incurrimus ſi eam negligamus. Ubi loquitur galathis adhuc quaſi ſpiritualibus abſtinens a commemoratione manifeſtorum inuidorum: ⁊ eorum que minora videntur mentionem facit ſcʒ de vitijs lingue. Et ideo dicit. Q ſi inuicem ⁊c. Quaſi dicat. In dilectione omnis lex impletur. ꝙ ſi vos inuicem mordetis id eſt in parte famam proximo detrahendo aufertis. qui enim mordet non totum accipit: ſʒ partē. Et comeditis id eſt totā famā aufertis et totaliter detrahendo confunditis. Nam qui comedit totum abſorbet. Jac. 4. Nolite detrahere alterutrum frēs mei ⁊c. Si ita inquā charitatem negligitis videte damnum quod imminet vobis ſcilicet ꝙ ad inuicem cōſumamini. Phil. 3. Uidete canes videte malos operarios ⁊c. Eſa. 49. Et vane fortitudinem meam conſumpſi ⁊c. Nā ſicut Auguſtinus dicit. Uitio contentionis ⁊ inuide perniciosa iurgia inter homines nutriunt: quibus conſumitur ſocietas ⁊ vita.

Lectio quarta.

Dico aūt in chriſto. Spiritu ambulate et deſideria carnis non perficietis. Caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritum: ſpiritus autem aduerſus carnem. Hec enī ſibi inuicem aduerſant: vt non quecūqꝫ vultis illa faciatis.

Poſtq̄ apoſtolus manifeſtauit in quo conſiſtit ſtatus ſpiritualis: qꝛ ſcilicet in charitate: conſequēter hic agit de cauſa ſtatus ſcilicet de ſpiritusancto. quē dicit eſſe ſequēdum. Ubi ponit triplex beneficium ſpiritusſancti. Quorum primum eſt liberatio a ſeruitute carnis. Secundum eſt liberatio a ſeruitute legis. Et tertium eſt collatio vite ſeu ſecuritas a damnatione mortis. Secundum ibi. Q ſi ducimini ⁊c. Tertium ibi. Si ſpiritu viuimus ⁊c. Circa primum duo facit. Primo ponit primum beneficium ſpiritus. Secundo beneficij neceſſitatem oſtendit ibi. Caro enī ⁊c. Dicit ergo. Dico ꝙ debetis per charitatem ſpiritus inuicem ſeruire. quia nihil prodeſt ſine charitate. Sed hoc dico in chriſto id eſt per fidem chriſti. Spiritu ambulate id eſt mente et ratione. Quādoqꝫ enim mens noſtra ſpiritus dicitur ſcdm illud Ephe. 4. Renouamini ſpiritu mētis veſtre. et. 1. Corin. 4. Pſallam ſpiritu pſallā et mente. Uel ſpiritu ambulate id eſt ſpiritusancto proficite bene operando. Nam ſpiritusſanctus mouet ⁊ inſtigat corda ad bene operandum. Ro. 8. Qui ſpiritu dei aguntur ⁊c. Ambulandum eſt ergo ſpiritu id eſt mente vt ipſa ratio ſiue mens legi dei concordet. vt dicitur Roma. 7. Sed ſpiritus humanus per ſe vanus eſt ⁊ niſi regatur aliunde fluctuat hac atqꝫ illac vt dicitur Ecc. 34. Et ſicut parturientis cor tuū fantaſias patitur: niſi ab altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio ⁊c. Unde de quibuſdam dicitur Ephe. 4. Ambulant in vanitate ſenſus ſui. ⁊c. Non ergo perfecte ſtare poteſt ratio humana niſi ſcdm ꝙ ē recta ſpū diuio. Et ideo dicit apoſtolus. Spiritu ambulate id eſt per ſpiritumſanctum regētem ⁊ ducentem quem ſequi debemus ſicut demonſtrantem viam. Nam cognitio ſupernaturalis finis nō eſt nobis niſi a ſpiritusancto. 1. corin. 2. Oculus non vidit nec auris audiuit nec in cor hominis aſcendit ⁊c. ¶ Et ſequitur. Nobis autē reuelauit deus per ſpiritum ſuum. Item ſicut inclinantem. Nam ſpiritusſanctus inſtigat ⁊ inclinat affectum ad bene volendum. Roma. 8. Qui ſpiritu dei aguntur ⁊c. pſ. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Ideo autem ſpiritu ambulandū eſt. quia liberat a corruptione carnis. ¶ Qū ſequit. Et deſideria carnis nō perficietis id ē delectatiōes carnis q̄s caro ſuggerit: hoc deſiderabat apl's dicēs. Ro. 7. Infelix ego hō quis me liberabit de corpore mortis huiꝰ? gratia dei ⁊c.

Et poſtea concludit in octauo capitulo. Nihil ergo dam-
natiõis eſt his qui ſunt in xp̄o ieſu: qui non ſcđm carnem
ambulãt. Huius rationē ibidem ſubiūgit dicens: Quia
lex ſpiritus vite in xp̄o ieſu liberauit me a lege ꝛc. Et hoc
eſt ſpeciale deſideriū ſanctoꝝ vt non perficiant deſideria
ad que caro inſtigat. ita tamē ꝙ in hoc non includant de-
ſideria que ſunt ad neceſſitatē carnis: ſed que ſunt ad ſu-
perfluitatē. ¶ Conſequēter cum dicit. Caro enim cõcupi-
ſcit ꝛc. ponit neceſſitatē huius beneficij que eſt ex impu-
gnatione carnis ꝛ ſpiritus. ꝛ primo ponit ipſam impugna-
tionē. Secūdo manifeſtat eam per euidēs ſignū. ibi. Hec
enim inuicē aduerſant̄ ꝛc. Dicit ergo. Neceſſariuʒ eſt ꝙ
per ſpiritū carnis deſideria ſuperetis. Nam caro cõcupi-
ſcit aduerſus ſpiritū. Sed hic videtur eſſe dubiū quia cū
concupiſcere ſit actus anime tantū: non videt̄ ꝙ compe-
tat carni. Ad hoc dicendū eſt ſcđm Auguſt. ꝙ caro dici-
tur concupiſcere inquantū anima ſcđm ipſam carnem con-
cupiſcit: ſicut oculus dicit̄ videre cum potius anima per
oculum videat. Sic ergo anima per carnem concupiſcit
quãdo ea que delectabilia ſunt ſcđm carnē appetit. Per
ſe vero anima cõcupiſcit quando delectat̄ in his que ſunt
ſcđm ſpiritū: ſicut ſunt opera virtutū ꝛ contemplatio diui-
noꝝ ꝛ meditatio ſapiētie. Sapien. 6. Concupiſcētia ita-
qȝ ſapientie deducet ad regnum perpetuū ꝛc. Sed ſi caro
concupiſcit per ſpiritū quomodo cõcupiſcit aduerſus eū?
In hoc ſcilicʒ ꝙ cõcupiſcentia carnis impedit cõcupiſcen-
tiam ſpiritus. Cum eñ delectabilia carnis ſint bona que
ſunt infra nos. delectabilia vero ſpirit⁹ bona que ſunt ſu-
pra nos. contingit ꝙ cum anima circa inferiora que ſunt
carnis occupat̄: retrahitur a ſuperioribus que ſunt ſpirit⁹
Sed videt̄ etiam dubiū de hoc ꝙ dicit ſcilicʒ ꝙ ſpiritus
cõcupiſcit aduerſus carnem. Si eñ accipiamus hic ſpiri-
tum pro ſpirituſancto cõcupiſcentia autem ſpirituſſancti
ſit cõtra mala. conſequēs videtur ꝙ caro aduerſus quam
cõcupiſcit ſpiritus ſit mala. ꝛ ſic ſequitur error manichei.
Reſpondeo: dicendū eſt ꝙ ſpiritus nõ concupiſcit aduer-
ſus naturã carnis ſed aduerſus eius deſideria que ſcilicʒ
ſunt ad ſuperfluitatē. Unde ꝛ ſupra dictuʒ eſt. Deſideria
carnis ſcilicʒ ſuperflua nõ perficietis. In neceſſarijs eniʒ
ſpiritus nõ contradicit carni. quia vt dicit̄ Ephe. 5. Ne-
mo carnem ſuam odio habuit. ¶ Conſequēter cum dicit.
Hec enim ꝛc. ponit ſignū compugnatiõis. Quaſi dicat.
Experimēto patet ꝙ contra ſeinuicē pugnant ꝛ aduerſan-
tur in tantū vt non quecūqȝ vultis bona ſcʒ vel mala illa
faciatis. id eſt facere permittamini. Rom. 7. Non quod
volo bonū hoc ago ſed quod ꝛc. Non tamē tollitur liber-
tas arbitrij. Cum eñ liberum arbitriū ſit ex hoc ꝙ habet
electionē in illis: eſt libertas arbitrij que electiõi ſubſunt
Non autē omnia que in nobis ſunt ſimpliciter ſubſunt no-
ſtre electioni ſed ſcđm quid. In ſpeciali eñ poſſum vita-
re hūc vel illum motū concupiſcētie ſeu ire. ſed in genera-
li omnes motus ire vel cõcupiſcentie vitare nõ poſſumus
et hoc propter corruptionē fomitis ex primo peccato in-
troductã. ¶ Sed notandū eſt ꝙ quattuor ſunt genera ho-
minū circa concupiſcentias quorum nullus facit quecūqȝ
vult. nam intemperati qui ex ꝓpoſito ſequūtur carnales
paſſiones ſcđm illud Prouerb. 2. Letant̄ cum malefece-
rint. faciūt quidem quod volūt inquantū ipſas paſſiones
ſequūtur. ſed inquantū ipſa eoꝝ ratio remurmurat ꝛ ei diſ-
plicet faciunt que nõ volunt. Incontinentes autē qui ha-
bent propoſitū abſtinendi ꝛ tamen a paſſionibus vincunt̄
faciūt quidem quod nõ volunt inquantuʒ ipſas paſſiones
contra eoꝝ propoſituʒ ſequūtur. ꝛ ſic intemperati faciunt
plus de eo quod volūt. Continētes autem qui vellēt om-
nino non cõcupiſcere faciūt quod volunt dū non concupi-
ſcunt. ſed quia omnino nõ concupiſcere nõ poſſunt faciūt
quod nolunt. Temperati vero quod volūt quidem faciūt
inquantū in carne domata non cõcupiſcunt. ſed quia non
ex toto domari poteſt quin in aliquo repugnet ſpiritui ſi-
cut nec malitia in tantū creſcere poteſt quin ratio remur-
muret. ideo cū aliquando cõcupiſcunt: faciūt quod nolūt
plus tamen de eo quod volunt.

Lectio quinta.

Quod ſi ſpiritu ducimi non eſtis ſub
lege. Manifeſta ſunt autem opera
carnis. que ſunt fornicatio. immun-
dicia. impudicitia. luxuria. ydolorum ſerui-
tus. veneficia. inimicitie. contentiões. emu-
lationes. ire. rixe. diſſenſiones. ſecte. inuidie
homicidia. ebrietates. cõmeſſationes. et his
ſimilia que predico vobis ſicut predixi: quo-
niam qui talia agunt: regnum dei non con-
ſequentur.

Poſtꝙ oſtendit apoſtolus ꝙ per ſpiritū liberamur a de-
ſiderijs carnis: hic cõſequēter oſtendit ꝙ per ipm̄ libera-
mur a ſeruitute legis. Et primo proponit beneficiū ſpiri-
tus. Secūdo manifeſtat per effectuʒ. ibi. Manifeſta ſunt
opera carnis ꝛc. Dicit ergo. Dico ꝙ ſi ſpiritu ambuletis
non ſolum deſideria carnis nõ perficietis: ſed quod plus
eſt ſi ſpiritu ducimini quod fit quãdo facitis quod ſpirit⁹
ſuggerit vt director ꝛ gubernator: non autem id ad quod
ſenſus ꝛ affectus proprius inſtigat nõ eſtis ſub lege. ps.
Spiritus tuus bonus deducet me in terrã rectam. Non
quidē vt coactor ſed vt gubernator. Ex his autem verbis
vult hieronymus ꝙ poſt aduentū xp̄i nullus habens ſpi-
ritum ſanctum tenet̄ ſeruare legem. ¶ Sed ſciendū eſt ꝙ
hoc quod dicit: Si ſpiritu ducimini iam nõ eſtis ſub lege
poteſt referri ad precepta legis vel cerimonialia vel mo-
ralia. Si quidē referat̄ ad cerimonialia ſciendū eſt ꝙ ali-
ud eſt ſeruare legē. aliud eſt eſſe ſub lege. Seruare legem
eſt facere opera legis nõ habēdo ſpem in eis. ſed eſſe ſub
lege eſt ponere ſpem in operibus legis. In primitiua au-
tem eccleſia erãt aliqui iuſti ſeruantes legem: ſed non ſub
lege inquantum ſeruabant opera legis ſed non erant ſub
lege quaſi in eis ſpem ponentes. Sic etiam xp̄us ſub le-
ge fuit. ſupra quarto. Factum ſub lege ꝛc. Et ſic excludi-
tur opinio hieronymi. Si autem referatur ad moralia ſic
eſſe ſub lege poteſt intelligi dupliciter. vel quantū ad ob-
ligationem. ꝛ ſic omnes fideles ſunt ſub lege. quia omni-
bus data eſt. Unde dicitur. Math. 5°. Non veni ſoluere
legem ꝛc. Uel quantū ad coactionem. ꝛ ſic iuſti non ſunt
ſub lege quia motus et inſtinctus ſpirituſſancti qui eſt in
eis eſt proprius eorum inſtinctus. Nam caritas inclinat
ad illud idem quod lex precipit. Quia ergo iuſti habent
legem interiorem ſponte faciunt quod lex mandat ab ipſa
non coacti. Qui vero voluntatem male faciendi habent
comprimuntur tamen pudore vel timore legis iſti cogun-
tur. Et ſic iuſti ſunt ſub lege obligante tantū non cogente
ſub qua ſūt ſolum iniuſti. 2ᵉ. corinth. 3°. Ubi ſpiritus do-
mini ibi libertas. 1ᵉ. tymoth. 1°. Iuſto non eſt lex poſita.
ſcilicet cogens. ¶ Conſequenter cum dicit: Manifeſta
ſunt autem opera ꝛc. Probat que dixit per effectum.
Et primo ponit opera carnis que contrariantur ſpiritui
ſancto. Secūdo oſtendit quomodo opera ſpiritus non ꝓ-
hibent̄ a lege ibi. Aduerſus huiuſmodi ꝛc. Circa primuʒ

duo facit. Primo ponit opera carnis que prohibentur a lege. Secũdo ponit opera ſpiritus que ab ea non prohibentur. ibi. Fructus autẽ ⁊c. Circa primũ duo facit. Primo proponit opera carnis. Secũdo ſubdit nocumentũ quod ex his ſequit̃. ibi. Que predico ⁊c. Dubitat̃ autem circa primũ. Primo quidem de hoc ꝙ apoſtolus hic quedam ponit que nõ pertinent ad carnem que tamẽ dicit eſſe opera carnis ſicut ydoloꝝ ſeruitus ſecte emulatiões ⁊ huiuſmodi. Reſpondeo: dicendũ eſt ſcd̃m auguſt. lib. 4. de ci. dei cap. 2. Q ſcd̃m carnẽ viuit quicũq; viuit ſcd̃m ſeipm̃. Unde caro hic accipit̃ pro toto homine. Quicquid ergo prouenit ex inordinato amore ſui dicit̃ opus carnis. Uel dicendũ eſt ꝙ aliquod peccatũ poteſt dici carnale dupliciter ſcꝫ quantũ ad conſumationẽ. ⁊ ſic dicunt̃ carnalia illa tantũ que conſumant̃ in delectatiõe carnis. ſcꝫ luxuria et gula. Et quantũ ad radicem et ſic omnia peccata dicũtur carnalia inquantũ ex corruptiõe carnis anima aggrauatur. vt dicit Sapieñ. 9. Ex quo intellectus debilitatus facilius decipi poteſt ⁊ impedit̃ a ſua perfecta operatione. Unde ⁊ ex hoc ſequũtur vitia ſcilicet hereſes ſecte et alia huiuſmõi. Et hoc modo dicit̃ ꝙ fomes eſt principiũ omniũ peccatoꝝ. ¶ Secũdo dubitat̃. quia cum apoſtolus dicat qui talia agũt regnum dei nõ conſequent̃. ⁊ nullus excludat̃ a regno dei niſi ꝓ peccato mortali. ſequit̃ ergo ꝙ omnia que enumerat ſint peccata mortalia. Cui⁹ contrariũ videt̃. quia inter iſta enumerat multa: que nõ ſunt peccata mortalia. ſicut eſt cõtentio emulatio ⁊ huiuſmõi. Reſpondeo: dicendũ eſt ꝙ oĩa hec enumerata ſunt aliquo modo mortalia. ſed quedã quidem ſcd̃m genus ſuũ ſicut homicidiũ fornicatio ydoloꝝ ſeruitus ⁊ huiuſmodi. quedam vero ſcd̃m ſuam conſũmationẽ ſicut ira cuius conſumatio eſt in nocumentũ proximi. Unde ſi accedit conſenſus de ip̃o nocumẽto eſt peccatũ mortale. Et ſimiliter comeſtio ordinat̃ ad delectationẽ cibi. ſed ſi in huiuſmõi delectationibus ponat quis finem ſuũ peccat mortaliter. et ideo nõ dicit comeſtiones ſed comeſſatiões. ⁊ ſimiliter intelligendũ eſt de alijs ſimilibus. ¶ Tercio dubitat̃ de ordine ⁊ numeratiõe eorum. circa quod dicendũ eſt ꝙ cum apoſtolus in diuerſis locis diuerſa vitia et diuerſimode enumerat nõ intendit enumerare omnia vitia et ſcd̃m artem: ſed illa tantũ in quibus habundant ⁊ in quibus excedunt illi ad quos ſcribit. Et ideo in eis nõ eſt querenda ſufficientia ſed cauſa diuerſitatis. ¶ His ergo habitis ſciendũ eſt ꝙ apoſtolus enumerat quedam vicia carnis que contingũt circa ea que non ſunt neceſſaria vite. quedam vero circa ea que ſunt neceſſaria vite. Circa primũ ponit quedã vicia que ſunt hominis ad ſeip̃m. quedã quantum ad deum. quedã contra proximũ. Contra ſeip̃m ſunt quattuor que ideo primo ponit quia manifeſte ex carne procedunt. quoꝝ duo pertinent ad actũ carnalem luxurie. ſcilicet fornicatio que eſt quãdo ſcilicꝫ accedit ſolutus ad ſolutam. vel quantũ ad naturalẽ vſum luxurie. Aliud eſt immũdicia quantũ ad vſum contra naturã. Ephe. 5. Omnis fornicator aut immũdus ⁊c. 2ᵉ. corinth. 13. Qui non egerũt penitentiam ſuper immũdicia ⁊ fornicatione ⁊ impudicitia ⁊c. Alia duo ordinant̃ ad ip̃os actus. Unũ ſcilicet exterius ſicut tactus aſpectus oſcula ⁊ huiuſmodi. Et quantũ ad hoc dicit. Impudicitia. Ephe. 4. Qui deſperãtes ſemetip̃os tradiderũt impudicitie ⁊c. Aliud interius ſcilicꝫ in cogitatiõibus immũdis Et quantũ ad hoc dicit. Luxuria. 1ᵉ. Tymoth. 5°. Cum enim luxuriate fuerint in xp̃o nubere volũt ⁊c. ¶ Contra deum ponit duo. quoꝝ vnũ eſt per quod impedit̃ ab hoſtibus dei cultus diuinus. Et quantũ ad hoc dicit. Ydoloꝝ ſeruitus. 1ᵉ. corinth. 10. Neq; ydolatre efficiamini ⁊c. Sapieñ. 14. Infandoꝝ enim ydoloꝝ cultura omnis mali cauſa eſt et initiũ ⁊ finis. Aliud eſt per quod initur pactũ cum demonibus. Et quantũ ad hoc dicit. Ueneficia que fiũt per magicas artes. ⁊ dicunt̃ veneficia a veneno quia fiunt in nocumentũ hominũ. 1ᵉ. corinth. 10°. Nolo vos fieri ſocios demonioꝝ. Apoc. vlt. Foras canes ⁊ venefici ⁊c. ¶ Contra proximũ autem ponit nouẽ. quorum primũ eſt inimicitia. vltimũ vero homicidiũ: quia ab hoc deuenitur ad illud. Primũ ergo eſt inimicitia in corde: que eſt odiũ erga proximũ. Math. 10. Inimici homĩs domeſtici eius. Et ideo dicit. Inimicitie. Ex hac autem orit̃ diſſenſio in verbis. Et ideo dicit. Contentiões que eſt impugnatio veritatis cum cõfidentia clamoris. Puerb. 20. Honor eſt homini qui ſe ſeparat a contentõibus. Secundũ eſt emulatio que cõſiſtit in hoc ꝙ ad idem obijciendũ contendit. Unde dicit. Emulatiões que ex contentiõe oriuntur. Terciũ eſt ex hoc ꝙ vnus impedit̃ per aliũ ad rem eandem tendentem ⁊ ex hoc iraſcit̃ contra eum. ⁊ ideo dicit. Ire. Jaco. 1. Ira enim viri ⁊c. Ephe. 4. Sol non occidat ſuper iracũdiam veſtram. Quartũ cum ex ira animi peruenit̃ ad percuſſiones. Et quantũ ad hoc dicit. Rixe. Prouerb. 4°. Odium ſuſcitat rixas. Quintũ ex his ſcilicꝫ diſſenſiones ⁊ ſi quidẽ in rebus humanis ſint dicunt̃ diſſenſiones quãdo ſcilicꝫ partes fiunt in eccleſia. Rom. 16°. Obſeruetis eos qui diſſenſiones ⁊ offendicula preter doctrinã ꝙ vos didiciſtis faciũt et declinate ab illis. Si in rebus diuinis ſic dicunt̃ ſecte. id eſt hereſes. 2ᵉ. petri. 2°. Introducẽt ſectas perditiõis ⁊c. ⁊ ibidem. Sectas non metuũt introducere blaſphemãtes. Ex his autem ſequit̃ inuidia quando illi quos emulant̃ proſperant̃. Job. 5. Paruulũ occidit inuidia ⁊c. Ex his autem ſequũtur homicidia cordis ⁊ operis. 1ᵉ. Joh. 4°. Qui odit fratrem ſuũ homicida eſt. Quantũ vero ad vicia que pertinẽt ad inordinationẽ circa vite neceſſaria ponit duo. Unũ quantũ ad potum. Unde dicit. Ebrietates ſcilicꝫ aſſidue. Luce. 21. Attẽdite ne grauent̃ corda veſtra crapula ⁊ ebrietate ⁊c. Aliud vero quantũ ad cibum. ⁊ quantũ ad hoc dicit. Comeſſatiões. Rom. 13. Non in comeſſatiõibus ⁊ ebrietatibus.

Lectio ſexta.

Fructus autem ſpiritus eſt charitas gaudium. pax. patiẽtia. benignitas bonitas. longanimitas. mãſuetudo. fides. modeſtia. continentia. caſtitas.

Poſitis operibus carnis: hic conſequẽter apoſtolus manifeſtat opera ſpiritus. Et primo manifeſtat ea. Secũdo oſtendit quõ lex ſe habet ad opera ſpiritus ⁊ ad opera carnis. ibi. Aduerſus huiuſmõi ⁊c. Circa primũ enumerat bona ſpiritualia que nomĩat fructus. Ex quo incidit queſtio. quia illud dicit̃ fructus quo fruimur. Sed actib⁹ noſtris nõ debemus frui ſed deo ſolo. ergo huiuſmodi actus quos enumerat hic apoſtolus nõ debẽt dici fructus. Itẽ glo. dicit ꝙ huiuſmodi opera ſpiritus ſunt ꝓpter ſe appetenda. quod autẽ propter ſe appetit̃ non refert̃ ad aliud. ergo virtutes ⁊ earũ opera nõ ſunt referenda ad beatitudinẽ. Reſpondeo: dicendũ eſt ꝙ fructus dicit̃ dupliciter. ſcilicet vt acquiſitus. puta ex labore vel ſtudio. Sapi. 3°. Bonorum laboꝝ glorioſus eſt fructus. Et vt ꝓductus ſicut fructus producit̃ ex arbore. Mathei. 7°. Non poteſt arbor bona fructus malos facere. opera autem ſpiritus dicuntur fructus non vt adepti ſed vt producti. Fructus autem qui eſt adeptus habet rationem vltimi finis. non autem fructus productus. Nihilominus tamen fructus ſic acceptus duo importat. ſcilicet: ꝙ ſit vltimum pro-

ducētis ſicut vltimū quod producit ab arbore eſt fructus eius. ⁊ ꝙ ſit ſuaue ſiue delectabile. Cantico. 2°. Fructus eius dulcis gutturi meo. Sic ergo opera virtutū ⁊ ſpiritus ſunt quid vltimū in nobis. Nam ſpiritusſanct⁹ eſt in nobis per gratiā per quā acquirimus habitū virtutum et ex hoc potētes ſumus operari ſcđm virtutē. Sunt etiam delectabilia. Roṁ. 6. Habetis fructū veſtrū in ſanctificatione. id eſt in operibus ſanctificatis. et ideo dicūtur fructus. Dicunt etiā flores reſpectu future beatitudis. quia ſicut ex floribus accipit ſpes fructus: ita ex operibus virtutū habet ſpes vite eterne ⁊ beatitudinis. Et ſicut in flore eſt quedā inchoatio fructus: ita in operibus virtutum eſt quedā inchoatio beatitudinis. que tunc erit quādo cognitio ⁊ caritas perficient. Et per hoc patet reſpōſio ad illud quod ſecūdo obijcit. Nam aliquid poteſt dici ꝓpter ſe appetendū dupliciter quia ly propter poteſt deſignare cauſam formalē vel finalē. Opera virtutū propter ſe ſunt appetēda formaliter ſed nō finaliter. quia habēt in ſeipſis delectationē. Nam medicina dulcis appetit ꝓpter ſe formaliter. quia habet in ſe vnde ſit appetibilis ſcʒ dulcedinem que tamē appetit propter finem ſcʒ propter ſanitatē. Sed medicina amara nō eſt appetenda ꝓpter ſe formaliter quia nō delectat ratiōe ſue forme. ſed tamen ꝓpter aliud appetit finaliter ſcʒ ꝓpter ſanitatē que eſt finis eius.

¶ Ex his apparet ratio quare apoſtolus effectus carnis vocat opera. fructus autē ſpiritus vocat fructus. Dictuʒ eſt enim ꝙ fructus dicit aliquod finale ⁊ ſuaue ex re ꝓductum. Quod autē producit ex aliquo preter naturaʒ eius non habet rationē fructus ſed quaſi alterius germinis. Opera autē carnis ⁊ peccata ſunt preter naturā eorū que de⁹ nature noſtre inſeruit. Deus eñ humane nature quedam ſemina inſeruit ſcʒ naturalē appetitū boni ⁊ cognitionem. ⁊ addidit etiā dona gratie. Et ideo quia opera virtutum ex his naturaliter ꝓducunt fructus dicunt non autē opera carnis. Et ꝓpter hoc apoſtolus dicit. Ro. 6. Quē ergo fructū habuiſtis tūc in illis in quibus nunc erubeſcitis. Patet ergo ex dictis ꝙ fructus ſpiritus dicūtur opera virtutū ⁊ quia habent in ſe ſuauitatē ⁊ dulcedinē ⁊ qꝛ ſunt quoddā vltimū productū ſcđm conuenientiā donoꝝ.

¶ Accipit autē differentia donoꝝ. beatitudinū. virtutū. ⁊ fructuū ad inuicē hoc modo. In virtute eñ eſt conſiderare habitū ⁊ actum. Habitus autē virtutis perficit ad bene agendū. Et ſi quidē perficiat ad bene operandū humano modo dicit virtus. Si vero perficiat ad bene operandum ſupra modū humanū dicitur donū. Unde ph̄us ſupra cōes virtutes ponit virtutes quaſdā heroycas. puta ꝯgnoſcere inuiſibilia dei ſub enigmate eſt ꝑ modū humanū. Et hec cognitio pertinet ad virtutē fidei. Sed cognoſcere ea perſpicue et ſupra humanū modū pertinet ad donū intellectus. Actus autē virtutis vel eſt perficiēs. ⁊ ſic eſt beatitudo. vel eſt delectās ⁊ ſic eſt fructus. Et de iſtis fructibus dicit Apoc. 22°. Ex vtraqꝫ parte lignū vite afferens fructus duodeci ⁊c. Dicit ergo fructus ſpiritus qui ſcʒ cōſurgit in anima ex ſeminatiōe ſpiritualis gratie: eſt caritas ⁊c. Qui quidē ſic diſtinguūtur. quia fructus aut perficit interi⁹ aut exterius. Primo ergo ponit illos qui perficiūt interius. Secūdo illos qui perficiūt exterius ibi Bonitas ⁊c. Interius autē homo perficit et dirigit ⁊ circa bona ⁊ circa mala. 2ᵉ. corinth. 6°. Per arma iuſticie a dextris ⁊ a ſiniſtris. Circa bona autē perficiūt primo quidem in corde per amorē. Nam inter motus naturales primus eſt inclinatio appetit⁹ nature ad finē ſuū. ita primus motuū interioꝝ eſt inclinatio ad bonuʒ que dicit amor. ⁊ ideo primus fructus eſt caritas. Roṁ. 5. Caritas dei diffuſa eſt in cordib⁹ noſtris ⁊c. ⁊ ex caritate perficiunt alie. ⁊ ideo dicit apoſtolus Colꝰ. 3°. Super omnia caritatē habentes ⁊c. Ultimus aūt finis quo homo perficit interius eſt gaudiū quod procedit ex preſentia rei amate. Qui autē habet caritatē iam habet quod amat. 1ᵉ. Joh. 4. Qui manet in caritate in deo manet ⁊ deus in eo. Et ex hoc cōſurgit gaudiū. Philꝰ. 4. Gaudete in domino ſemper ⁊c. Gaudiū autem debet eſſe perfectū. Et ad hoc duo requirunt. Primo vt res amata ſufficiēs ſit amanti ꝓpter ſuā perfectionē. Et quantū ad hoc dicit pax. Tūc enim amās pacem habet quādo rem amatā ſufficienter poſſidet. Cantico. vlti. Ex quo facta ſum corā eo quaſi pacem reperiēs ⁊c. Secūdo vero vt aſſit perfecta fruitio rei amate quod ſimiliter per pacē habet. quia quicquid ſuperueniat ſi perfecte aliquis fruat re amata puta deo: nō poteſt impediri ab eius fruitiōe. Pſ. Pax multa diligētibus legem tuā ⁊ nō eſt illis ſcandalū. Sic ergo gaudiū dicit caritatis fruitionē ſed pax caritatis perfectionē: per que homo interi⁹ perficit quantū ad bona. Circa mala etiā perficit ſpiritus ſanctus ⁊ ordinat. ⁊ primo cōtra malū quod perturbat pacem que perturbat per aduerſa. ſed ad hoc perficit ſpirit⁹ ſanctus per patientiā que facit aduerſa patiēter tolerare. Et ideo dicit. Patientia. Luc. 21. In patiētia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Jaco. 1°. Patiētia opus perfectum habet. Secūdo contra malū impediens gaudiū eſt dilatio rei amate ad quod ſpirit⁹ opponit longanimitatē que expectatiōe non frangit. Et quantū ad hoc dicit Longanimitas. Abac. 2°. Si morā fecerit expecta eum. quia ⁊c. 2ᵉ. corinth. 6. In longanimitate ⁊c. Et ideo dicit dominus Math. 10. Qui perſeuerauerit vſqꝫ in finem ⁊c.

¶ Conſequēter cū dicit. Bonitas ⁊c. Ponit fructus ſpiritus qui perficiūt quantū ad exteriora. Hominis autē exteriora ſunt vel id quod eſt iuxta ipm. vel id qđ eſt ſupra ipm. vel id quod eſt infra ipm. Juxta ipm eſt proximus. ſupra ipm deus. infra ipm natura ſenſitiua ⁊ corpus. Sic ergo quantū ad ꝓximū. perficit primo quidē in corde per rectam ⁊ bonā voluntatē. Et quantū ad hoc dicit. Bonitas. id eſt rectitudo ⁊ dulcedo animi. Si eñ homo oēs alias potētias bonas habeat nō poteſt dici bonus homo niſi habeat voluntatē bonam ſcđm quā omnib⁹ alijs bene vtit. Cuius ratio eſt. quia bonū dicit aliquod perfectū. Eſt autē duplex perfectio. Prima ſcʒ que eſt ipm eſſe rei. Secūda vero eſt eius operatio. et hec eſt maior q̃ prima. Illud ergo dicit ſimpliciter perfectum quod pertingit ad perfectā ſui operationē que eſt ſecūda eius perfectio. Cū ergo homo per voluntatē exeat in actum cuiuſlibet potētie: voluntas recta facit bonū vſum omniū potentiarū. et per cōſequens ipm hominē bonum. Et de hoc fructu dicit Ephes. 5. Fructus aūt lucis eſt in omni bonitate ⁊c. Secūdo vero in opere: vt ſcilicʒ ſua cōmunicet ꝓximo. ⁊ quantū ad hoc dicit. Benignitas. id eſt largitas rerū. 2ᵉ corinth. 9. Hylarē enim datorē ⁊c. Benignitas enim dicit quaſi bona igneitas que facit hoīem fluere ad ſubueniendū neceſſitatibus alioꝝ. Sapien. 1. Benignus eſt eniʒ ſpiritus ſapiētie ⁊c. Collo. 3°. Induite vos ergo ſicut electi dei ſancti ⁊ dilecti viſcera miſericordie benignitatē ⁊c. Item vt patiēter ſuſtineat proximi moleſtias. ⁊ quantuʒ ad hoc dicit. Manſuetudo. Math. 11. Diſcite a me quia ⁊c. Prouerb. 3°. Manſuetis dabit gratiam. Ad id vero quod eſt ſupra nos ſcilicʒ deus ordinat ſpiritus per fidē. vnde dicit Fides: que eſt cognitio quedā inuiſibiliū cum certitudine. Geñ. 15°. Credidit abraam deo ⁊ reputatuʒ eſt ei ad iuſticiā. Heb. 11. Accedentē ad deum oportet credere ⁊c. Et ideo Eccle. 1. Beneplacitū eſt deo fides ⁊ manſuetudo ⁊c. Ad id quod eſt infra nos ſcʒ corpa dirigit ſpiritus. ⁊ primo q̃tum ad actus exteriores corpis qđ fit per modeſtiaʒ que ipis actibus ſeu dictis modū imponit. Et quantū ad hoc dicit. Modeſtia. Philippen. 4. Mode-

ſtia veſtra ꝛc. Secūdo vero quantū ad appetitū ſenſitiuū interiorē. ⁊ quantū ad hoc dicit. Continētia que etiam a licitis abſtinet et caſtitas que licitis recte vtit̄ ſcđm glo. Uel aliter continētia dicit̄ ex eo ꝙ licet homo impugnet̄ a prauis cōcupiſcentijs: tamen per ratiōis vigorem ſe tenet ne abducat̄. ⁊ ideo continētie nomen ſumptū eſt ab eo ꝙ aliquis in impugnatiōe tenet ſe. Caſtitas vero dicit̄ ex eo ꝙ quis nec impugnat̄ nec abducit̄. et dicit̄ a caſtigando. Nam illū dicimus bene caſtigatū qui in omnibus ordinate ſe habet. ¶ Circa hoc dubitant̄ duo. Primo quia cum fructus ſpiritus aduerſent̄ operibus carnis. videt̄ ꝙ apl's debuerit ponere tot fructus ſpirit⁹ quot poſuit opera carnis quod nō fecit. Ad quod dicendū eſt ꝙ ideo non fecit quia plura ſunt vitia ꝙ̄ virtutes. ¶ Secūdo dubitat̄ quia fructus ſpiritus hic poſiti non reſpondent operibus carnis. Ad hoc dicendū eſt ꝙ apoſtolus non intendit hic tradere artē virtutū ⁊ vitiorum ⁊ ideo nō ponit vnum cōtra aliud ſed aliqua enūerat de iſtis: ⁊ aliqua de illis ſm ꝙ expediens videt̄ preſenti intentiōi. Nihilominus tamē ſi diligenter conſideret̄ aliqualiter ſibi cōtra reſpondent. Nam fornicatiōi que eſt amor illicitus cōtra reſpondet caritas. immūdicie vero impudicitie ⁊ luxurie que ſunt carnales illecebre ⁊ ex fornicatiōe proueniūt contra ponitur gaudiū quod eſt ſpiritualis delectatio cōſequens ex caritate vt dictū eſt. Ei vero quod eſt ydolor ſeruitus contra ponit̄ pax. Ei vero qđ dicit veneficia ꝛc. vſꝫ ad diſſenſiones patiētia longanimitas ⁊ bonitas. Ei vero quod dicit̄ ſecte contra ponit̄ fides. Ei vero quod dicit̄ inuidie. benignitas. Ei autē quod dicit̄ homicidia. māſuetudo. Ei qđ dicit̄ ebrietas. comeſſatiōes ⁊ his ſimilia: cōtra ponit̄ modeſtia continētia et caſtitas.

Lectio ſeptima.

Aduerſus huiuſmodi non eſt lex. qui autem ſunt xp̄i. carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs ⁊ cōcupiſcentijs. Si ſpiritu viuim⁹: ſpiritu ambulemus. Nō efficiamur inanis glorie cupidi: inuicē ꝓuocantes: inuicē inuidentes.

Enumeratis operibus carnis ⁊ ſpiritus: hic ꝯſequēter ex vtriſꝫ cōcludit ꝙ qui ſpiritū ſequūtur nō ſunt ſub lege: ⁊ vtit̄ tali ꝓbatiōe. Ille eſt ſub lege qui eſt obnoxius legi. i. q̄ facit ꝯtraria legi. Sed illi qui agunt̄ ſpū non faciūt opa ꝯtraria legi. ergo nō ſūt ſub lege. Prio ergo oſtēdit ꝓpoſitū ex parte operū ſpiritus. Secūdo ex parte operum carnis. ibi. Qui autē ſunt ꝛc. Dicit ergo. Dico ꝙ qui aguntur ſpiritu nō faciunt opera cōtraria legi. quia faciūt opera ſpiritus et aduerſus huiuſmodi nō eſt lex. id eſt contra opera ſpiritus. ſed ſpiritus docet ea. Nam ſicut lex exterius docet opera virtutū: ita et ſpiritus interius mouet ad illa. Rom. 7. Condelector eñi legi dei ſcđm interiorē hominē ꝛc. Aut faciūt opera carnis ⁊ hec in his qui ſpiritu dei aguntur non ſunt cōtraria legi. Unde dicit. Qui xp̄i ſunt. id eſt qui ſpiritū dei habēt. Nam Rom. 8. Qui ſpiritum dei nō habet hic non eſt eius. Illi ergo ſpiritu dei agunt̄ qui ſunt xp̄i. Iſti inꝙ̄ carnem ſuam crucifixerūt ꝛc. non autē dicit vitia ⁊ cōcupiſcentias vitant: quia bonus medicus tūc bene curat quādo adhibet remedia ꝯtra cauſam morbi. Caro autē eſt radix vitiorꝫ. Si ergo volumus vitare vitia oportet domare carnē. 1ᵉ. corinth. 9. Caſtigo corpus meū ꝛc. Quia vero caro domat̄ per vigilias ieiunia ⁊ labores. Eccl. 33°. Seruo maliuolo tortura ⁊ cōpedes ꝛc. Ad hec autē opera mouent̄ ex deuotione quā habent ad xp̄m crucifixū. ideo ſignanter dicit. Crucifixerūt. id eſt xp̄o crucifixo ſe ꝯformauerūt affligēdo carnē ſuā ꝛc.

Romañ. 6°. Uetus homo noſter ſimul crucifixus eſt ꝛc. ſupra ſecūdo. Ut deo viuam xp̄o confixus ſum cruci ꝛc. Quia vero nō crucifigūt carnem deſtruendo naturā quia nemo carnem ſuā odio habuit. vt dicit̄ Ephef. 5°. Sed quantū ad ea que contrariant̄ legi. ideo dicit. Cuꝫ vitijs id eſt cū peccatis ⁊ cōcupiſcentijs. id eſt paſſionibus quibus anima inclinat̄ ad peccandū. Non eñi bene crucifigit carnē qui etiam paſſionibus locuꝫ non aufert. Aliter cū ratio nō ſemꝑ inuigilet ad peccata vitandū vt oportet poſſet quādoꝗ cadere. Eccl. 18. Poſt cōcupiſcentias tuas non eas ꝛc. Rom. 13°. Carnis curam ne feceritis ꝛc. ¶ Conſequēter cū dicit. Si ſpiritu viuimus ꝛc. ponit tercíū beneficiū ſpiritusſancti quod cōfert vitaꝫ. Et primo ponit beneficiū ſpiritus dei. Secūdo excludit vitia ſpiritus mūdi ibi. Non efficiamur ꝛc. Dicit ergo cōnumerans ſe eis quibus ſcribit. Dico ꝙ debemus ambulare per ſpiritum quia ⁊ per ip̄m viuimus ⁊ nō per carnem. Rom. 8. Debitores ſumus nō carni ꝛc. Si ergo ſpiritu viuimus: debemus in omnib⁹ ab ip̄o agi. Sicut eñi in vita corporali corpus nō mouet̄ niſi per animā per quā viuit. ita in vita ſpirituali oñis motus noſter debet eſſe a ſpiritu ſancto Ioh. 6. Spiritus eſt qui viuificat. Actu. 17. In ip̄o viuimus mouemur ⁊ ſumus. Et ne ea que dicta ſunt de ſpiritu intelligant̄ de ſpiritu mūdi de quo dicit̄. 1ᵉ. corinth. 2. Nos autē non ſpiritū huius mūdi accepimus. Ideo hoc cōſequēter remouet apoſtolus dicēs. Non efficiamur ꝛc. Ubi tria excludit ꝓpria ſpiritus mūdi. ſcꝫ inanē gloriam iracundiā ⁊ inuidiā. quibus tribus ꝯuenienter aptari poteſt nomē ſpiritus. Significat eñi ſpiritus quandā inflatiōnē. Unde ſcđm hoc illi dicunt̄ magni ſpiritus qui ſunt inflati per inanē gloriā. Eſa. 25. Spiritus robuſtorꝫ quaſi turbo impellēs parietē ꝛc. Et quantū ad hoc dicit. Nō efficiamur inanis glorie cupidi. id eſt glorie ſecularis Cū enim vanū ſit quod nec ſolide firmat̄ nec veritate fulcitur nec vtilitate amat̄. ideo gloria hui⁹ mundi vana eſt: quia caduca ⁊ nō ſolida. Eſa. 40. Omnis caro fenū ꝛc. ⁊ quia falſa eſt. 1. Macha. 2. Gloria hominis peccatoris ſtercus ⁊ vermis. Sed vera gloria eſt in proprijs bonis hominis que ſunt bona ſpiritualia. ⁊ hāc habent ſancti. 2ᵉ. corint. 1°. Gloria noſtra hec eſt teſtimoniū conſcientie noſtre ꝛc. Et quia inutilis ⁊ infructuoſa. Nam quātamcūꝗ gloriaꝫ habeat quis ex teſtimonio ſeculariū non poteſt ꝓpter hoc cōſequi finem ſuū quem conſequit̄ teſtimonio dei. 1ᵉ. cor. 1°. Qui gloriat̄ in dn̄o glorient ꝛc. Non autē dicit. nō habeatis inanē gloriam. ſed nō efficiamini cupidi. quia gloria ſequit̄ aliquādo fugientes eam. ⁊ ſi oportet recipi non tamen amet̄. Item ſignificat impetuoſitatē. Prouer. 27 Impetū cōcitati ſpiritus ferre quis poterit? Et ſignificat iracundiā. Et quantū ad hoc dicit. Inuicē ꝓuocantes ſcꝫ ad contentionē vel litem vel alia illicita. Rom. 13°. Non in contentiōe ⁊ emulatōe ꝛc. Item eſt ſpiritus triſticie de quo dicit̄ Prouerb. 17. Spiritus triſtis exſiccat oſſa. Et quantū ad hoc dicit. Inuicē inuidentes. Prouerb. 14. Putredo oſſium inuidia ꝛc. Cui⁹ ratio eſt. quia ip̄a ſola creſcit ex bono.

Capitulum ſextum.

Fratres: ⁊ ſi preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui ſpiritales eſtis huiuſmodi iſtruite in ſpiritu lenitatis: conſiderās teip̄m ne ⁊ tu tempteris. Alter alterius onera portate ⁊ ſic adimplebitis legem xp̄i. Nā ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe cum nihil ſit

ipſe ſe ſeducit. Opus autez ſuũ probet vnuſ quiſqꝫ: ⁊ ſic in ſemetipſo tantum gloriam habebit ⁊ non in altero. Unuſquiſqꝫ enĩz onus ſuum portabit.

Poſtꝗ̃ apoſtolus reduxit galathas ad ſtatũ veritatꝭ quã
tum ad res diuinas. hic conſequẽter reducit eos quantũ
ad res humanas: inſtruens eos qualiter ſe habeãt ad ho-
mines. Et primo qualiter ſe habeãt ad rectos. Secundo
quomõ ad peruerſos ibi. Uidete qualibꝰ litteris ⁊c. Cir-
ca primũ tria facit. Primo docet qualiter ſupiores ſe ha-
beant ad inferiores. Secũdo qualiter equales ad coequa
les ibi. Alter alteriꝰ ⁊c. Tercio qualiter inferiores ad ſu
periores ibi. Cõmunicet autẽ is ⁊c. Circa primũ duo fa-
cit. Primo ponit ammonitionẽ. Secũdo aſſignat ammo
nitiõis rationẽ. ibi. Conſiderãs teipm ⁊c. Quia ergo de
peccatis multa dixerat ne aliq̃s a peccato ĩmunis in pec-
catores deſeuiret. ideo ãmonitionẽ de mãſuetudine ⁊ mi
ſericordia eis proponit dicẽs: Fratres ⁊ ſi preoccupatus
fuerit homo ⁊c. Ubi tria ponit que faciũt ad ammonitio-
nẽ. Primũ eſt ſurreptio. naz quãdo aliqui ex malitia pec
cãt minus digni ſunt venia. Job. 34. Qui quaſi de indu
ſtria receſſerũt ⁊c. Sed quãdo aliquis p̃occupat̃ tempta-
tiõibus ⁊ inducit̃ ad peccandũ: facilius debet ei venia cõ
cedi. ⁊ ideo dicit. Et ſi preoccupatus fuerit ⁊c. id eſt im-
prudẽter lapſus vt nequeat vitare. Secundũ eſt peccato-
rũ paucitas. Naz aliqui ex cõſuetudine peccãt. Oſee. 4.
Maledictũ ⁊ mendaciũ ⁊ homicidiũ ⁊ furtũ ⁊ adulteriuz
inundauerũt et ſanguis ſanguinẽ tetigit ⁊c. Et contra ta
les ſeuerius eſt agendũ. Et hoc excludit̃ cũ dicit. In ali-
quo: quaſi nõ vſu quottidiano peccans. Terciũ eſt pecca
toꝝ qualitas. Nam quedã peccata cõſiſtunt in tranſgreſ-
ſione. quedã vero in omiſſione. Grauiora autẽ ſunt prima
ſecũdis. quia illa opponũtur preceptis negatiuis que ob
ligãt ſemper ⁊ ad ſemper: hec vero opponũtur preceptis
affirmatiuis que cũ non obligẽt ad ſemper nõ poteſt ſciri
determinate quãdo obligant. Unde dicit̃ in ps̃. Delicta
quis intelligit ⁊c. Et quantũ ad hoc dicit. Delicto. Uel
ſcõm glo. Delictũ eſt peccatũ ex ignorãtia. His ergo pre-
miſſis ad miſericordiã eos qui corrigunt monet ⁊ hi ſunt
ſpirituales ad quos pertinet correctio. Unde dicit. Uos
qui ſpiritales eſtis huiuſmõi inſtruite. 1ᵉ. corint. 2°. Spi
ritualis iudicat om̃ia ⁊ ip̃e a nemine iudicat̃ ⁊c. Et huiꝰ
ratio eſt. quia rectum iudiciũ habet de omnibus qui circa
vnũquodqꝫ recte diſpoſitus eſt. ſicut qui ſanũ guſtum ha-
bet recte iudicat de ſapore. Solus aũt ſpiritualis bene di
ſpoſitus eſt circa agenda. ⁊ ideo ip̃e ſolus de eis bene iu-
dicat. Sed quia nomẽ ſpiritus rigorem quẽdam ⁊ impul
ſum deſignat. ſcõm illud Eſaie. 25°. Spiritus robuſtoꝝ
quaſi turbo impellẽs parietẽ ⁊c. non eſt credendũ ꝙ viri
ſpirituales ſint nimis rigidi in corrigẽdo. Nam hoc ſpiri-
tus huius mũdi facit. ſed ſpiritusſanctus ſuauitatẽ quan-
dam ⁊ dulcorẽ efficit in homie. Sapi. 12°. O ꝗ̃ bonus ⁊
ſuauis eſt ſpiritꝰ tuus dñe ⁊c. Et ideo dicit. In ſpiritu le
nitatis. ps̃. Corripiet me iuſtus in miſericordia ⁊c. Con-
tra quod dicit̃ de quibuſdã Ezech. 34. Cũ auſteritate im
perabatis eis ⁊c. Dicit autẽ inſtruite ⁊ corrigite. quia lo-
quit̃ de preoccupatis ⁊ delinquẽtibus qui indigẽt inſtru
ctione. Uel quia om̃is peccans eſt ignorãs. Prouer. 14
Errãt qui operant̃ malũ. Rationẽ autẽ ammonitiõis ſub
dit dicẽs: Conſiderãs teip̃m ⁊c. Quaſi dicat. Ita fiat vt
dixi. quia ⁊ tu fragilis es. nam quãdiu in hac vita morta-
li ſumus: proni ſumus ad peccandũ. Nihil autẽ ita fran-
git hominꝭ ſeueritatẽ in corrigendo ꝗ̃ timor ꝓprij caſus.
Eccl. 31. Intellige que ſunt ꝓximi tui ex teip̃o. ¶ Quali-
ter autẽ ſe habeãt ad equales oſtendit dicẽs: Alter alteri
us ⁊c. Et primo ꝓponit ammonitionẽ. Secũdo aſſignat
eius rationẽ. ibi. Et ſic adimplebitis ⁊c. Tercio excludit
ammonitiõis implende impedimentũ. ibi. Naz ſiquis exi
ſtimat ⁊c. Ammonet aũt ad mutuã ſupportationẽ dicens
Alter alterius onera portate. Et hoc tripliciter. Uno mo
do defectũ alterius corporalẽ ſeu ſpiritualẽ pacienter tole
rando. Rom. 15. Debemus autẽ nos firmiores ⁊c. Alio
modo neceſſitati mutue ſubueniẽdo ⁊c. Rom. 12. Neceſ
ſitatibus ſanctoꝝ cõmunicantes ⁊c. Tercio modo ꝓ pe-
na ſibi debita ſatiſfaciendo oratiõibus ⁊ bonis operibus.
Prouer. 18. Frater qui iuuat̃ a fratre ⁊c. Ratio autẽ am
monitiõis eſt adimpletio legis xp̃i que ſimiliter eſt chari-
tas. Rom. 13. Plenitudo legis eſt dilectio. Unde dicit.
Et ſic adimplebitis legẽ xp̃i. id eſt caritatẽ. Dicit̃ autẽ ca
ritas ſpecialiter lex xp̃i triplici ratiõe. Primo qꝛ per hoc
diſtinguitur lex noua a lege veteri. Nam illa eſt timoris:
hec vero amoris. Unde auguſtiꝰ dicit. Parua differẽtia
eſt veteris legis ⁊ noue: timor ⁊ amor. Secũdo quia per
caritatẽ ſpecialiter xp̃us legem ſuã ꝓmulgauit. Joh. 13.
In hoc cognoſcẽt omnes quia mei eſtis diſcipuli ſi dile-
ctionẽ ⁊c. Et iterũ. Mandatũ nouũ do vobis vt diligatis
inuicẽ ⁊c. Tercio quia ip̃am impleuit xp̃s ⁊ exemplũ eaz
implendi nobis reliquit. Nam ip̃e ex caritate peccata no-
ſtra tulit. Eſa. 53°. Uere languores noſtros ip̃e tulit. 1ᵉ.
petri. 2°. Qui peccata noſtra pertulit in corpe ſuo ſuper
lignũ ⁊c. Iſa. 40. Fetas ip̃e portabit. Sic ergo debemꝰ
alter alterius onera portare ex caritate vt ſic impleamꝰ le
gem xp̃i. ¶ Impedimentũ autẽ implende ammonitiõis p̃
dicte eſt ſuperbia. Ideo hoc excludẽs dicit. Nam ſiquis
exiſtimat ⁊c. Et primo vituperat ip̃am ſuperbiã. Secũdo
oſtendit modũ vitandi eam. ibi. Opus autẽ ſuũ ⁊c. Ter-
cio vitandi rationẽ aſſignat ibi. Unuſquiſqꝫ eñi ⁊c. Dicit
ergo. facite vt dixi. Sed cõtingit aliquem onus alterius
nõ portare. quia prefert ſe alijs. Unde dicebat ille Luce
18. Non ſum ſicut ceteri hominũ ⁊c. Et ideo dicit. Nam
ſiquis exiſtimat ſe aliquid eſſe. id eſt in mente ſua ſuperbe
iudicat ſe magnũ eſſe in comparatiõe peccãtis cum nihil
ſit ex ſe quia quicquid ſumus hoc eſt ex gratia dei ſcõm il
lud apoſtoli. 1ᵉ. corinth. 15. Gratia dei ſum id quod ſum.
Qui inqꝫ tale aliquid facit ip̃e ſe ſeducit. id eſt a veritate
ſe diuidit. Eſa. 40. Omnes gẽtes quaſi nõ ſint ⁊c. Luc.
17. Cum om̃ia benefeceritis dicite: ſerui inutiles ſumus.
⁊c. Remediũ autẽ vitandi eſt proprioꝝ defectuũ cõſidera
tio. Nam ex hoc ꝙ aliquis alienos ⁊ nõ ſuos defectus cõ
ſiderat. videt̃ ſibi aliquid eſſe in comparatiõe ad alios in
q̃bus defectus intuet̃ ⁊ ſuos nõ ꝯſiderans ſuperbit. Et iõ
dicit. Opus aũt ſcꝫ interius ⁊ exteriꝰ. ſuũ. id eſt propriũ.
ꝓbet. id eſt diligenter examinet vnuſquiſqꝫ. 1ᵉ. corint. 11.
Probet ſeip̃m homo ⁊c. Et ſic in ſeip̃o. id eſt in ꝓpria cõ
ſcientia gloriã habebit. id eſt gloriabit̃ ⁊ gaudebit. 2ᵉ. co
rinth. 1°. Gloria noſtra hec eſt teſtimoniũ conſcientie no-
ſtre. Et nõ in altero. id eſt nõ in laude alterius. Uel ſic. in
ſemetip̃o. id eſt per ea que ſui ip̃ius ſunt gloriã habebit.
id eſt gloriabit̃ in conſideratiõe ſui et non in altero. id eſt
non in cõſideratione alterius. 2ᵉ. corinth. 12. Libẽter glo
riabor in infirmitatibꝰ meis ⁊c. Uel in ſemetip̃o. id eſt in
deo qui in eo habitat gloriabit̃. id eſt eius erit gloria ⁊ nõ
in altero ꝗ̃ in deo. 2ᵉ. corinth. 10. Qui gloriat̃ in domĩo
glorieт. Ratio vitandi ſuperbiã eſt premiũ vel pena vni-
cuiqꝫ ꝓ merito vel demerito reddẽda. Unde dicit. Unuſ
quiſqꝫ enim onus ſuũ portabit. Quod videt̃ contrariũ ei
quod dixerat. Alter alterius onera portare. Sed ſciendũ
eſt ꝙ ibi loquit̃ de onere ſuſtinende infirmitatis qđ debe-
mus mutuo portare. hic loquit̃ de onere reddende rõnis
quod quilibet ꝓ ſe portabit ſiue ſit onus premij ſiue pene

Nam onus aliquãdo quidē pondus pene: aliquãdo pre
mij ſignificat. 2ͤ. corinth. 4. Eternū glorie pondus ope-
ratꝰ ꝛc. Eſa. 3. Dicite iuſto quoniã bene: quoniã fructū ad-
inuentionū ſuaꝝ comedet ve impio in malū ꝛc. Si aūt di
cantꝰ aliqui ratione reddere ꝓ alijs. puta prelati ꝓ ſubdi-
tis ſm illud Ezech. 3. Sanguine eius de manu tua requi
ram ꝛc. Et heb. vlti. Obedite prepoſitis veſtris. ipſi em̄
peruigilãt quaſi ratione reddituri pro animabus veſtris
nō eſt contrariū dicto apoſtoli quia nō puniūtur ꝓ pecca-
tis ſubditoꝝ ſed pro ꝓprijs que in cuſtodia ſubditoꝝ cō-
miſerūt. Eſt ergo vitanda ſuperbia ⁊ peccatū. quia vnuſ-
quiſqꝫ onus ſuū. i. menſurã gratie ſue offeret deo in die iu
dicij tanq̄ manipulos bonoꝝ operū. ps. Venientes autē
venient cū exultatiōe Et hoc quantū ad bonos. vel onus
ſuū portabit. i. penam ꝓ ꝓprio peccato.

Lectio ſecunda.

Communicet autē is qui cathetizatꝰ
verbo ei qui ſe cathetizat in omnibꝰ
bonis. Nolite errare: deus non irri-
detur. Que em̄ ſeminauerit homo hec ⁊ me-
tet: quoniã qui ſeminat in carne ſua: de car-
ne ⁊ metet corruptionē. qui autē ſeminat in
ſpiritu de ſpiritu metet vitam eternam. Bo
nū autem facientes non deficiamus. tempo-
re enī ſuo metemus non deficientes. Ergo
dum tempus habemus operemur bonū ad
omnes: maxime autē ad domeſticos fidei.

Poſtq̄ apl's oſtendit qualiter ſuperiores ſe habeãt ad in
feriores ⁊ equales equalibꝰ. hic ꝯſequenter oſtendit qua
liter inferiores ſe habeãt ad ſuperiores dicens: inferiores
debere ſuperioribꝰ miniſtrare ⁊ obſequi. Et circa hoc tria
facit. Primo monet vt miniſtrēt prompte. Scdo vt mini
ſtrent perſeuerãter ibi. Bonū autē facientes nō deficiamꝰ
ꝛc. Tercio vt miniſtrent cōmuniter ibi. Ergo dū tempus
habemus ꝛc. Circa primū duo facit. Primo ponit moni-
tionē miniſterij. Scdo excuſationē excludit ibi Nolite er
rare ꝛc. Dicit ergo dictum eſt ſupra quomō ſuperiores ſe
debeãt hacere ad inferiores ſcꝫ leniter corripiendo ⁊ in-
ſtruendo. nūc autē reſtat videre qualiter inferior ſuperio-
ri obſequatꝰ. ⁊ ideo dicit. Communicet aūt qui cathetizatꝰ
id eſt docetꝰ verbo dei ei qui ſe cathetizat. i. qui eū docet.
Cōmunicet inq̄ in oībus bonis. Sed notandū eſt q̄ diſ-
ſcipulus poteſt dupliciter cōmunicare ſe docēti. Primo
vt accipiat bona doctoris ⁊ ſic dicitꝰ. Cōmunicet is qui ca
thetizatꝰ. i. cōmune ſibi faciat quod eſt docētis eū imitan-
do. 1ͤ. corinth. 11. Imitatores mei eſtote ꝛc. Sed quia cō
tingit doctores aliqñ minus bona facere. ideo nō ſunt in
hoc imitãdi. Et ideo ſubdit. In oībus bonis. Math. 23.
Quecūqꝫ dixerint vobis ſeruate ⁊ facite: ſm opera eoꝝ
nolite facere. Scdo vt cōmunicet bona ſua docenti. Hoc
enim a dn̄o precipitꝰ. 1ͤ. corinth. 9°. vbi dicitꝰ. Qui euãge
lio ſeruiūt de euangelio viuãt. Unde Mat. 10. Dignus
eſt operarius cibo ſuo. Et luce. 10. Dignus eſt operari-
us mercede ſua: ⁊ apoſtolꝰ dicit. 1ͤ. corinth. 9. Si vobis
ſpiritualia ſeminamꝰ ꝛc. Et ideo hic dicit Cōmunicet au
tem is ꝛc. id eſt doctor doctori in oībus bonis que habet.
nam etiã tempalia bona quedã dicuntꝰ Eſa. 1. Si volueri
tis ⁊ audieritis me bona terre comedetis. Math. 7°. Si
vos cū ſitis mali noſtis bona data ꝛc. Dicit aūt in oībus
quia nō ſolum cōmunicare debet indigēti ſed ⁊ ſcientiã ⁊
conſiliū potentiã ⁊ quicquid agat generaliter debet pri-
mo cōicare. 1ͤ. petri. 4°. Unuſquiſqꝫ ſicut accepit gratiã
in alterutrū illam admīſtrantes ꝛc. De iſta cōmunicatōe
dicit Ro. 12. Neceſſitatibus ſanctoꝝ cōicantes. Eccl'. 14
In diuiſione ſortis da ⁊ accipe. ¶ Conſequēter cū dicit.
Nolite errare ꝛc. Excuſationē excludit. ⁊ primo excludit
eam. Scdo rationē excluſionis aſſignat. ibi. Que em̄ ſe-
minauerit ꝛc. Dicit ergo nolite errare deus nō irridetur.
Quod quidē dupliciter intelligi poteſt ſm duas premiſ-
ſas expoſitiōes. Scdm primã quidem ſic. Tu dicis q̄ de
bemus imitari doctores etiã in bonis: ſed nō poſſum eos
imitari niſi in his que faciūt. Nihil autē video in ipis ni-
ſi malū. ergo debeo eos imitari in malo. Sed hoc exclu-
dit dicens: Nolite errare deus nō irridetꝰ. Quaſi dicat er
ror eſt hoc dicere. Nam mala prelatoꝝ non excuſant nos
Non em̄ ſunt ſubditis in exemplū niſi in his in quibꝰ imi
tantꝰ xp̄m qui eſt paſtor abſqꝫ peccato. vnde ⁊ ſignãter di-
cit. Joh. 10. Ego ſum paſtor bonus ꝛc. ⁊ aplus. 1ͤ. corin.
4. ⁊. 11. dicit Imitatores mei eſtote ſicut ⁊ ego xp̄i. Qua
ſi dicat. In his me imitamini in quibus ego imitor xp̄m.
Et ſi per mala prelatoꝝ excuſatis vos apud hoīes: tamē
deus nō irridetꝰ. i. non poteſt falli. Job. 13°. Aut decipietꝰ
vt homo fraudulētijs veſtris. Unde dicitꝰ Prouer. 3. De
luſores ipe deludet. Scdm aūt ſecundã expoſitionē ſic in
troducitꝰ. Poſſent em̄ dicere pauperes ſumꝰ: nihil habe-
mus quod cōmunicare poſſimus. Sed hoc excludit dicēs
Nolite errare. i. nemo excuſatū vane ſe exiſtimet pauper-
tatē pretendēdo. deus non irridetꝰ. i. nō poteſt falli. Scit
enim corda noſtra nō ignorat facultates. Excuſatio veriſi
milis hominē poteſt latere vel placare: deū non poteſt fal
lere. Rationē aūt huius aſſignat dicēs: Que em̄ ſemina
uerit homo ꝛc. Et primo in generali. Scdo in ſpeciali ibi
Quoniã qui ſeminat ꝛc. Dicit ergo ſm primã expoſitio-
nē vere erratis hoc credentes: quia deus reddet ſingulis
ꝓ meritis ꝓprijs. Nam que ſeminauerit homo: hec me-
tet. i. ſm opa ſua bona vel mala parua vl' magna p̄miabitꝰ
vel punietꝰ. Scdm autē ſcdaꝫ expoſitionē que ſemiauerit
hō. i. ſm beneficia ſua parua vel magna ⁊ q̄tū ad q̄litatē
opeꝝ ⁊ q̄tuꝫ ad q̄titatē beneficioꝝ premiabitꝰ. 2ͤ. coꝝ. 9.
Qui parce ſeminat parce ⁊ metet ꝛc. Rationē aūt ſpecia
liter aſſignat dicēs: Quoniã qui ſeminat in carne ſua ꝛc.
que quidē ratio habet duas partes ſm duas ſeminatiōes
carnis ⁊ ſpiritus. Primo ergo agit de ſeminatiōe carnis
Ubi videndū eſt quid ſit ſemiae in carrne. Scdo quid eſt
de carne metere corruptionē. Seminare quidē in carne
eſt operari ꝓ corpore vel ꝓ carne. ſicut ſi dicã ego multū
expendi in iſto hoīe. i. multa feci ꝓ eo. Ille ergo in carne
ſemiat qui ea que facit etiã ſi que bona videantꝰ facit in fo
mentū ⁊ vtilitatē carnis. De carne autē metere corruptio
nē quia ſemen fructificat vt plurimū ſm conditionē terre
Unde videmus q̄ in aliquibꝰ terris ſemen frumēti dege
nerat in ſiliginē vel in aliquod aliud. Conditio autē car
nis eſt vt ſit corruptibilis. ⁊ ideo qui in carne ſeminat. i.
ſtudiū ſuū ponit ⁊ opera oportet q̄ ipa corrumpantꝰ ⁊ pe-
reant. Eccl'. 14. Omne opus corruptibile in fine perdetꝰ.
Ro. 8. Si ſm carnē vixeritis moriemi. Scdo agit de ſe-
minatiōe ſpiritus dicēs: Qui autē ſeminauerit in ſpiritu
id eſt ordinat ſtudiū ſuū ad ſeruitutē ſpiritus ex fide ⁊ cari
tate ſeruiēdo iuſticie. metet quidē de ſpiritu ſm conditio
nē eius. Conditio autē ſpiritus eſt q̄ ſit actor vite. Joh.
6. Spiritus eſt qui viuificat. Non aūt cuiuſcūqꝫ vite ſed
vite eterne cū ſpiritus ſit īmortalis. ⁊ ideo metet de ſpiri-
tu vitã eternã. Prouer. 11. Seminanti iuſticiã merces fi-
delis quia nunq̄ deſiccatꝰ. Sed nota q̄ cū agit de ſemina
tione carnis dicit. In carne ſua quia caro eſt nobis de na
tura noſtra. ſed cū loquitꝰ de ſemine ſpiritus nō dicit ſuo.
quia ſpiritus nō eſt nobis a nobis ſed a deo. ¶ Deinde cū
dicit. Bonū autē facientes ꝛc. monet ad miniſterij perſe-

uerantiam. q: non ad horam tantũ ſed ſemꝑ debem⁹ be
nefacere. qḋ quidem poteſt referri ad ea que dicta ſunt
ſcꝫ ad ſuperiores ⁊ ad equales ⁊ ad inferiores. quaſi di-
cat. Quicũqꝫ ſum⁹ ſiue prelati erga ſubditos: ſiue equa
les erga eq̃les. ſiue ſubditi erga prelatos bonũ facientes
non deficiamus ſcꝫ in bene operando: q: non deficiem⁹
in metendo. Ecc̃. 9. Quodcumqꝫ poteſt manus tua fa-
cere inſtanter operare. 1. corin. 15. Stabiles eſtote ⁊ im-
mobiles. Et merito non eſt deficiendũ: q: expectam⁹ re-
muneratioeem eternam ⁊ indeficientem. Unde ſubdit.
Tempore enim ſuo metemus indeficiẽtes. Unde dicit
Auguſtinus. Si homo non impoſuerit finem operi nec
deus imponet remunerationi. Math. 25. Ibunt hi ad
vitam eternam. Sed nota ꝙ dicit. Tempore ſuo quia
ſicut agricola non ſtatim de illo quod ſeminat fructum
colligit: ſed tẽpore congruo. Iac. vltio. Agricola expe-
ctat glorioſuꝫ fructũ t̃re patienter ferens donec accipiat
temporaneũ ⁊ ſerotinum. ⁊c. De iſta meſſione dicit̃. 2.
corin. 9. Qui ſeminat in benedictiouib⁹ de benedictio-
nibus ⁊ metet vitã eternã. ¶ Deinde cũ dicit. Ergo dũ
tempus habemus ⁊c. monet ad miniſtrandũ cõmuniter
dicens. Quia metemus non deficientes. Ergo dũ tem-
pus habemus id eſt in hac vita que eſt tempus ſeminan-
di Io. 9. Me oportet operari opera eius q̃ miſit me do-
nec dies eſt venit nox. ⁊c. Ecc̃. 9. Quodcũqꝫ poteſt ma-
nus tua facere inſtanter oꝑare: q: nec opus nec ratio nec
ſcientia nec ſapientia erũt apud inferos quo tu ꝓperas.
Dum inquã illud habem⁹ operemur bonũ ⁊ hoc ad oẽs
ſcꝫ homines qui iuncti ſunt nobis in diuina ſimilitudi-
ne inquantum omnes ad imaginẽ dei facti ſumus. Sed
contra Ecc̃. 12. dicit̃. Da iuſto ⁊ ne recipias peccatorẽ.
Non ergo debemus operari bonum ad omnes. Reſpon-
deo. dicendum eſt ꝙ in peccatore duo ſunt: natura ſcꝫ ⁊
culpa. Natura quidẽ eſt in eo amãda et ſuſtentãda etiã
inimici. Mat. 5. Diligite inimicos ṽros ⁊c. Culpa ve-
ro in eo eſt expellenda. Sic ergo dictũ eſt. Da iuſto ⁊c.
vt ſcꝫ peccatori non ideo benefacias: q: peccator eſt: ſed
q: homo. Unde auguſtinus. Non ſis ad iudicandũ re-
miſſus nec ad ſubueniendũ inhumanus. Perſequamur
ergo in malis ꝓpriaꝫ iniquitatẽ: miſereamur in eiſdẽ cõ-
munẽ conditionẽ. ¶ Sed q: non poſſumus omnibus be-
nefacere ordinem benefaciendi ſubdit dicens: Maxime
aũt ad domeſticos fidei qui ſcꝫ magis nobis iunguntur
ſcꝫ non ſolum natura: ſed etiã fide ⁊ gratia. Eph. 2. Nõ
eſtis hoſpites ⁊ aduene: ſed eſtis ciues ⁊c. ergo omnib⁹
impendenda eſt miſericordia. ſed preponendi ſunt iuſti
q̃ ſũt ex fide. q: 1. Ti. 5. dicit̃. Qui ſuorũ maxĩe domeſti
corum curam non habet: fidem negauit ⁊ eſt infideli de-
terior. ¶ Sed dubitat̃ hic vtrum liceat plus vnum dili
gere q̃ alium. Ad quod ſciendũ ꝙ amor poteſt dici ma-
ior vel minor dupl̃r. Uno mõ ex obiecto. Alio mõ ex in-
tenſione actus. Amare enĩ aliquẽ eſt velle ei bonũ. Po
teſt ergo aliquis aliũ magis alio diligere. aut q: vult ei
maius bonum qḋ eſt obiectum dilectionis. aut q: magis
vult ei bonum id eſt ex intenſiori dilectione. Quantũ ḡ
ad primũ omnes equaliter debemus diligere. q: omni-
bus debem⁹ velle bonũ vite eterne. Sed quantũ ad ſe-
cundum non oportet ꝙ omnes equaliter diligamus: q:
cuꝫ intenſio actus ſequat̃ principiũ actionis: dilectionis
autẽ ꝑncipium ſit vnio ⁊ ſimitudo: illos intenſius ⁊ ma-
gis debemus diligere qui ſunt nobis magis ſimiles et
vniti.

Lectio tertia.

V Idete qualibus litteris ſcripſi vo
bis mea manu. Quicũqꝫ enim vo
lunt placere in carne: hi cogunt vos circum
cidi: tantum vt crucis chriſti ꝑſecutionem
non patiant̃. Neqꝫ enĩ qui circumcidunt̃ le
gem cuſtodiunt. ſꝫ volunt vos circũcidi: vt
in carue veſtra glorient̃.

Poſtq̃ apoſtolus monuit galathas qualiter ſe habeant
ad homines rectos ⁊ iuſtos: hic docet quomodo ſe habe
ant ad hereticos ⁊ ꝑuerſos. Et ꝑmo inſinuat modũ ſcri-
bendi monitionẽ. Secũdo ipſam monitionẽ ſubiungit.
ibi. Quicũqꝫ enĩ ⁊c. Circa primũ ſciendũ eſt ꝙ cõſuetu-
do erat apud hereticos deprauãdi ⁊ falſificandi ſcriptu-
ras canonicas necnon ⁊ ꝯmiſcendi aliqua eoruꝫ que he-
reſim ſapiant. ꝓpter hoc conſuetudo fuit ab aplo ſerua-
ta ꝙ qñ aliq̃ ꝯtra eos ſcribebat in fine lr̃e aliq̃ ſcriberet
vt deprauari nõ poſſet. ⁊ ita innoteſceret eis de eius cõ-
ſcientia ꝓceſſiſſe ſicut. 1. corin. vltimo dicit. Salutatio
mea manu pauli. Totamenĩ epiſtolã ꝑ alium eo dictan-
te ſcribi faciebat et poſtea in fine aliq̃d ꝓpria manu ad-
debat. Et ſm hũc modũ ea que ſequunt̃ ab iſto loco ſcri-
pſit paulus manu ꝓpria. Unde dicit. Uidete qualibus
lr̃is ſcripſi vobis manu ꝓpria: vt ſcꝫ predicta firmi⁹ te-
neatis: vt ſcientes a me hanc ep̃lam miſſam magis obe-
diatis. Sic ergo prelati debent ꝓpria man u ſcribere vt
qḋ docent verbo ⁊ ſcripto oſtendant exemplo. Ideo di-
citur Eſa. 49. In manib⁹ id eſt in operib⁹ meis deſcri-
pſi te ⁊c. Exo. 32. dicit̃ de moyſe. ꝙ deſcendit portans
duas tabulas lapideas ſcriptas digito dei. ¶ Monitio
nem aũt ſubiungit dicens: Quicũqꝫ enĩ placere volunt
⁊c. Et ꝑmo appit ſeducentiũ intentionẽ. Secũdo oſten-
dit ſuam intentionẽ eis eſſe contrariã. ibi. Mihi aũt ab-
ſit gloriari ⁊c. Tertio ſubdit ſuam ãmonitionẽ ad ſubdi
tos ibi. Quicũqꝫ hanc regulã ⁊c. Circa ꝑmũ duo facit.
Primo apperit ſeducentiũ malaꝫ intentionẽ. Secundo
ꝓbat qḋ dicit ibi. Neqꝫ enĩ circumciſionẽ ⁊c. Circa pri-
mũ ponit vnum factum ⁊ duas intentiones adinuicẽ or-
dinatas. Factũ aũt erat iſtoꝝ qui circũciſionẽ inducebãt
⁊ ex hoc duo intendebant. Unũ ꝓpter aliud ſcꝫ vt place
rent inde iudeis ex hoc ꝙ carnales obſeruantias legis
introducebant in eccleſia gentium: ⁊ hoc eſt quod dicit.
Quicũqꝫ volũt placere ſcꝫ iudeis infidelib⁹: in carne id
eſt in carnalibus obſeruantijs: hi cogunt vos circumci-
di. non coactione abſoluta: ſed quaſi ex conditione dicẽ
tes. Quia niſi circũcidamini non poteritis ſalui fieri. vt
habet̃ Act. 15. Intendebant autẽ ex hoc vlterius quan-
dam ſecuritateꝫ habere. Iudei enĩ ꝑſequebant̃ diſcipu-
los xp̃i ꝓpter ꝑdicationẽ crucis. 1. corin. 1. Nos autẽ ꝑ-
dicamus chriſtũ crucifixum. ⁊c. Et hoc q: ꝑ predicatio-
nem crucis euacuabant̃ legalia. Nã ſi apl̃i ſimul cũ cru-
ce xp̃i ꝑdicaſſent debere ſeruari legalia: nullam ꝑſecuti
onem iudei apl̃is intuliſſent. Unñ dicebat ſupra. 5. Ego
autẽ fratres ſi adhuc circumciſioneꝫ ꝑdico: quid adhuc
ꝑſecutionem patior. ⁊c. Ut ergo non haberent ꝑſecuti-
onem a iudeis: inducebãt circũciſionẽ. Et ideo dicit. Et
etiam hoc ꝓpter hoc tantũ faciunt: vt crucis xp̃i ꝑſecu-
tionem non patiant̃ que ſcꝫ ꝓ cruce xp̃i infert̃. Uel hoc
etiã faciebant ad vitandam ꝑſecutionẽ non ſolum iude-
orum: ſed etiam gentiliũ infidelium. Nam romani impe
ratores Gaius ceſar ⁊ Octauianus auguſtus ꝓmulga-
uerunt leges vt iudei vbicũqꝫ eſſent ꝓprio ritu ⁊ ꝓprijs
cerimonijs deſeruirent. Et ideo quicũqꝫ in chriſtum cre-
debat ⁊ circumciſus non erat ꝑſecutionibus tam genti-
lium q̃ iudeorum fiebat obnoxius. Ut ergo non inquie-
tarent̃ de fide chriſti et in quiete viuerent: cogebãt eos
circumcidi ſm ꝙ habet̃ in gloſa. ¶ Sed q: poſſent dice

te pſeudo ꝙ non ꝓpter hoc circumciſionē inducunt. ſꝫ
zelo legis ſolum. ideo hoc excludens probat quod dixit
cum dicit ſic. Neqꝫ eñ qui circumcidunt ⁊c. Cōſtat eñ
ꝙ ſi ꝓpter legis zelum aliquos ad legis obſeruātias in-
ducerent mandarent etiam legem in alijs impleri. Sed
neqꝫ illi qui circūcidunt neqꝫ pſeudo in alijs ſcꝫ in mo-
ralibus que potiora ſunt in lege ⁊ in alijs obſeruantijs
legem cuſtodiunt. Jo. 7. Nemo ex vobis facit legē. nō
ergo ex zelo legis circumciſionē inducunt. Ro. 2. Cir-
cumciſio quidēꝫ ꝓdeſt ſi legem obſerues. Sed ideo vo-
lunt vos circūcidi vt in carne veſtra id eſt in carnali ve-
ſtra circūciſione glorient apud iudeos eo ꝙ tam multos
ꝓſelitos faciant. Matth. 23. Ve vobis ſcribe ⁊ phariſei
qui circuitis mare ⁊ aridam vt faciatis vnū ꝓſelitū ⁊c.

Lectio quarta.

**ihi autē abſit gloriari niſi in cru-
ce domini noſtri ieſu chriſti. ꝑ quē
mihi mūdus crucifixus eſt et ego
mundo. In chriſto enim ieſu neqꝫ circumci
ſio aliquid valet neqꝫ prepucium: ſed no-
ua creatura.**

Poſtꝙ apoſtolꝰ expoſuit prauam ſeducentiū intentiōꝫ:
hic inſinuat ſuam. Et ꝓmo ponit ſuā intentionē. Secun
do oſtendit intentionis huius ſignū ibi. Per quē mūdus
⁊c. Tertio rationem intentionis aſſignat ibi. In chri-
ſto ieſu. ⁊c. Dicit ergo intentio ſeducentiuꝫ apparet. qꝛ
illi gloriant in carne. ſed ego aliam gloriam quero ſcꝫ in
cruce xp̄i. Et hoc ē qđ dicit. Mihi abſit gloriari ⁊c. Vi-
de ꝙ vbi mūdi ꝓbus erubuit ibi ap̄lus theſaurū reppe-
rit. Qđ illi viſum eſt ſtulticia: apoſtolo factum eſt ſapiē
cia ⁊ gloria vt dicit auguſtinus. Vnuſquiſqꝫ eñ in ea re
gloriat ꝑ quam reputat magnꝰ. Sic qui reputat ſe ma
gnum in diuitijs gloriat in eis. et ſic de alijs. Qui eñ
in nullo alio ſe magnū reputat niſi in chriſto gloriat i ſo
lo xp̄o. Talis auteꝫ erat ap̄lus. Unde dicebat ſupra. 2.
Viuo ego iam non ego: viuit vero in me chriſtus. Et
ideo non gloriat niſi in xp̄o: precipue autē in cruce chri
ſti. ⁊ hoc quia in ipſa inueniunt omnia de quibꝰ homi-
nes gloriari ſolent. Nam gloriant aliqui de magnorum
puta regum aut principū amicitia. ⁊ hoc maxime ap̄lus
inuenit in cruce. qꝛ ibi oſtēdit euidens ſignū diuine ami
citie. Ro. 5. Cōmendat autē ſuam charitatē deus in no
bis. ⁊c. Nihil eñ ſic charitateꝫ ſuā ad nos oſtendit ſicut
mors xp̄i. Unde gregoriꝰ. O ineſtimabilis dilectio cha
ritatis vt ſeruū redimeres filium tradidiſti. Item glori-
antur aliqui de ſcientia. Et hanc ap̄lus excellentiorē in-
uenit in cruce. 1. corin. 2. Non eñ eſtimaui me aliquid
ſcire inter vos niſi ieſum chriſtum ⁊c. Nam in cruce eſt
ꝑfectio totius legis ⁊ tota ars bene viuendi. Item glori
ant aliqui de potentia: ⁊ hanc ap̄lus maximā habuit ꝑ
crucem. 1. corin. 1. Verbū crucis pereuntibꝰ ſtulticia eſt.
his autē q̄ ſalui fiunt id eſt nobis virtus dei eſt. Item glo
riant aliq̄ de libertate adepta. ⁊ hanc ap̄lus cōſecutus ē
ꝑ crucē. Ro. 6. Vetus noſter homo crucifixus eſt vt vl-
tra non ſeruiamus peccato. Item aliq̄ gloriant in aſſum
ptione ad aliqđ magnū collegiū. Sed ꝑ crucē xp̄i aſſu-
mimur ad collegiū celeſte. Col. 1. Pacificans ꝑ ſangui-
nem crucis eius ſiue q̄ in celis ſiue q̄ in terris ſunt. Iteꝫ
quidā gloriant in triūphali ſigno victorie. Sꝫ crux triū-
phale ſignū eſt victorie xp̄i contra demones. Col. 2. Ex-
polians principatus ⁊ poteſtates traduxit ꝯfidenter: pa
lam triūphans illos ⁊c. Sap. 14. Benedictū lignū per
qđ fit iuſticia. ¶ Signum autē ſue intentionis ſubdit di
cens: Per quem mihi mundus ⁊c. qꝛ autē hoc quod di
cit. Mihi abſit gloriari niſi in cruce ⁊c. eſt ꝓpoſitio exce
ptiua includens vnam affirmatiuā ⁊ aliā negatiuā. ideo
duplex ſignū ponit ꝓbans vtrāqꝫ ꝓpoſitionē. Et primo
quidē ꝓbat negatiuā ſcꝫ ꝙ nō gloriat niſi in cruce ⁊ hoc
cum dicit. Per quē mihi mundus crucifixus eſt ⁊c. Il
lud eñ in quo quis gloriat non eſt mortuū in corde eiꝰ:
ſed magis illud qđ cōtemnit. pſ. Obliuioni datus ſum
tanꝙ mortuus a corde. Manifeſtū eſt autē ꝙ mundꝰ et
oīa que in mūdo ſunt mortua erāt in corde pauli. Phil.
3. Omia arbitratus ſuꝫ vt ſtercora vt chriſtū lucrifacerē.
Ergo non gloriat in mundo neqꝫ in his q̄ in mūdo ſunt
⁊ hoc eſt qđ dicit. Vere in nullo alio glorior niſi in cru-
ce xp̄i ꝑ quē ſcꝫ chriſtū crucifixū mihi mundus crucifixꝰ
ē id ē mortuꝰ ē in corde meo vt nihil in eo cupiā. ¶ Se-
cundo probat affirmatiuā ſcꝫ ꝙ in cruce xp̄i gloriatur di
cens ſe crucifixum mundo. Qui eñ gloriat in aliquo: il
lud in ſe pretendit ⁊ manifeſtare deſiderat. ſed ap̄lus ni
hil in ſe pretendit nec manifeſtare deſiderat: niſi qđ ꝑti-
net ad crucem xp̄i. ⁊ ideo tantum in ea gloriat. ⁊ hoc eſt
qđ dicit. Et ego mundo ſcꝫ ſum crucifixus. quaſi dicat.
Porto inſignia crucis ⁊ ſum reputatus vt mortuus. Et
ideo ſicut mundus horret crucem chriſti: ita horret me.
Col. 3. Mortui eñ eſtis ⁊ vita veſtra abſcondita eſt cū
xp̄o in deo ⁊c. ¶ Rationē autē quare non in alio gloriat
oſtendit ſubdens: In xp̄o eñ ieſu ⁊c. In illo ſiquidē ma
xime gloriat qđ valet ⁊ adiuuat ad coniungenduꝫ xp̄o.
hoc eñ ap̄lus deſiderat ſcꝫ cum xp̄o eſſe. Et qꝛ non va-
let ad hoc ritus iudaicus nec gentiliū obſeruantia: ſed
crux xp̄i ſolum: ideo ſolum in ea gloriat. ⁊ hoc eſt quod
dicit. In xp̄o neqꝫ circumciſio aliq̄d valet id eſt ritus iu-
daicus: neqꝫ ꝑpucium id eſt gentilitatis obſeruantia ſcꝫ
ad iuſtificandū ⁊ ad iungendū xp̄o: ſed ad hoc valet no-
ua creatura. Qđ q̄dē patet ex his q̄ dicta ſunt ſupra. 5.
quaſi eiſdem verbis. In xp̄o enim ieſu neqꝫ circumciſio
aliquid valet neqꝫ prepuciū: ſed fides que ꝑ dilectioneꝫ
operat. Fides ergo charitate formata eſt noua creatura
Creati nāqꝫ ⁊ ꝓducti ſumus in eſſe nature ꝑ adam. ſed
illa quidē creatura vetuſta iam erat ⁊ inueterata. ⁊ ideo
dñs ꝓducens nos ⁊ conſtituens in eſſe gratie fecit quā-
dam nouam creaturā. Jac. 1. Vt ſimus initium aliquod
creature eius. Et dicit noua qꝛ ꝑ eam renouamur in vi-
tam nouam ⁊ ꝑ ſp̄ūm ſanctū. pſ. Emitte ſp̄ūm tuū ⁊ crea
bunt. ⁊ renouabis faciem terre. Et ꝑ crucē xp̄i. 2. corin.
5. Si qua eſt in xp̄o noua creatura ⁊c. Sic ergo ꝑ nouā
creaturam ſcꝫ ꝑ fidem xp̄i ⁊ charitatē dei que diffuſa eſt
in cordibus noſtris renouamur ⁊ xp̄o coniūgimur.

Lectio quinta.

**t quicūqꝫ hanc regulaꝫ ſecuti fu-
erint: pax ſuper illos ⁊ miſericor-
dia ⁊ ſuꝑ iſrael dei. Decetero ne-
mo mihi moleſtus ſit. Ego enim ſtigmata
domini ieſu in corpore meo porto. Gratia
domini noſtri ieſu chriſti cuꝫ ſpiritu veſtro
fratres. Amen.**

Aperta intentione ſeducentiuꝫ ⁊ inſinuata ſua: hic con-
ſequenter ap̄lus monet eos. ⁊ ꝓmo ad ſui imitationem.
Secūdo vt deſiſtant ab eius moleſtatione ibi. Decetero
nemo ⁊c. Tertio implorat eis gratie auxiliū ad ꝑdictoꝝ
impletionē. Dicit ergo ꝓmo. Intentio mea eſt vt nō ni-
ſi in cruce xp̄i glorier: qđ ⁊ vos debetis facere. qꝛ quicū-
qꝫ hanc regulam quā ego ſcꝫ teneo ſecuti fuerint ſcꝫ hāc
rectitudinem gloriandi. 2. corin. 10. Nō in immenſum glo
riamur: ſed ſm menſuram regule. ⁊c. Pax ſuꝑ illos ſcꝫ

glorianteſ: q̄ʒ nõ niſi in xp̄o gloriant̄. pax inquã qua q̄ tenẽt ⁊ ꝓficiant in bono. Pax eñi eſt tranquillitas mentis. Cañ. 8. Ex quo facta ſum coram illo quaſi pacẽ reperiens. Col. 3. Pax xp̄i exultet in cordibus veſtris in q̄ ⁊c. Et miſericordia ꝑ quã liberent̄ a peccatis. Treñ. 3. Miſericordie dñi q̄ non ſumus conſumpti. Sap. 4. Gratia dei ⁊ miſericordia in ſanctos eius ⁊ reſpectus in electos illius. Qui ſunt ſcꝫ ſunt iſrael. Ro. 2. Nõ eñi q̄ in manifeſto iudeus. Ille ergo eſt iſrael dei q̄ eſt ſpũalit̄ iſrael coram deo. Jo. 1. Ecce vere iſraelita in quo dolus non eſt. Ro. 9. Non eñi om̄es q̄ ſunt ex iſrael hi ſunt iſraelite ⁊c. ſed q̄ filij ſunt ꝓmiſſionis exiſtimant̄ in ſemine. Unde ⁊ ipſi gentiles facti ſunt iſrael dei ꝑ mẽtis rectitudinē. Iſrael rectiſſimus interp̄tat̄ Gen. 32. Iſrael erit nomen tuum ⁊c. ¶ Conſequẽter cum dicit. Decetero nemo mihi ⁊c. monet vt deſiſtant a ſui moleſtatione. Et p̄mo ponit ãmonitionẽ. Secũdo rationẽ ei⁹ aſſignat ibi Ego eñi ſtigmata. Dicit ḡ. Decetero nemo ⁊c. qđ p̄t dupl̄r exponi. Uno mõ vt decetero accipiat̄ ĩ vi vni⁹ dictionis vt ſit ſenſus. Decetero id eſt ãmodo. Alio mõ vt accipiat̄ in vi duaꝝ dictionũ vt ſit ſenſus. de reſiduo nemo ⁊c. Quaſi dicat. ego glorior tñ in cruce: de omnib⁹ alijs nemo mihi moleſtus ſit. q̄ʒ ego de nullo curo. Sꝫ p̄ma melior eſt. Q̄ autẽ dicit. Nemo mihi moleſtus ſit poteſt referri ad pſeudo qui moleſti erant ap̄lo mouendo queſtiones et murmurando de obſeruantijs legalibus. pſ. Ego dum mihi moleſti eſſent ⁊c. Uel poteſt referri ad auditores non recte ſentientes vt dicat̄. Nemo mihi moleſt⁹ ſit. i. nullus auditor exhibeat ſe mihi talẽ vt rurſum in eo neceſſitatem habeã laborandi. ſcꝫ aliter ſentiendo q̄ doceam. ¶ Rationẽ aũt horum aſſignat dicens: Ego eñi ſtigmata ⁊c. Stigmata eñi ꝓprie ſunt quedam note impreſſe alicui cum ferro candenti. ſicut cum ſeru⁹ ab aliquo dño ſignat̄ in facie vt nullus cum ſibi vendicet: ſed quiete dimittat dño ſuo. cuius ſtigmata portat. Hoc etiaꝫ mõ ap̄ls dicit ſe ſtigmata dñi portare q̄ſi inſignitus ſit vt ſeru⁹ xp̄i. Et hoc q̄ʒ portabat inſignia paſſionis xp̄i patiens ꝓ eo multas tribulationes in corpore ſuo. ſm illud. 1. Pe. 2. Chriſtus paſſus eſt ꝓ nobis vobis relinquens exemplũ ⁊c. 2. corin. 4. Semꝑ mortificationẽ dñi ieſu in corpore noſtro circumferentes ⁊c. Et ſm hoc dupliciter poteſt continuari ad premiſſa. Uno modo vt dictum eſt. Nemo mihi moleſtus ſit: nam ego porto inſignia dñi noſtri ieſu xp̄i in corꝑe meo. ⁊ ſic nullus ſuꝑ me ius habet niſi xp̄s. Alio modo. Nemo mihi ⁊c. q̄ʒ ego habeo multos alios conflictus ⁊ ſtigmata q̄ in ꝑſecutionib⁹ quas patior me moleſtant. ⁊ graue eſt addere afflictionẽ afflicto. Unde conquerit̄ Job. 16. Conſcidit me vulnere ſuꝑ vuln⁹. Sꝫ p̄ma melior eſt. ¶ Implorat autẽ auxiliũ gratie dei dicens. Gratia dñi noſtri ieſu ⁊c. ꝑ quam predicta implere poſſitis ſit cum veſtro id eſt cum ratione veſtra: vt veritatem intelligatis. Uel cum ſpũ veſtro quo ſcꝫ debetis legem obſeruare. et non carnaliter. Ro. 8. Non eñi accepiſtis ⁊c.

¶ Explicit aurea expoſitio doctoꝝ angelici ſancti Thome de aquino ordinis fratrũ p̄dicatorũ in epiſtolam ſanctiſſimi Pauli ap̄li ad galathas.

Incipit ſolennis explanatio eiuſdem ſanctiſſimi doctoꝝ Thome de aquino ordinis fratruꝫ predicatorũ in epiſtolã eiuſdẽ ap̄li ſancti Pauli ad Epheſios.

EGo confirmaui columnas eius. pſ. Sicut dicit ſapiens: Non minor eſt virtus q̄ querere parta tueri. Ideo non ĩmerito cõmendatur apoſtol⁹: q̄ʒ ⁊ ſi epheſios in fide nõ fundauit: tñ fundatos in fide confirmauit: vt ipſe loquens de eccleſia epheſioꝝ vere poſſit dicere: Ego cõfirmaui columnas eius. Ego videlicet iſraelita natione: chriſtian⁹ religiõe: apoſtol⁹ dignitate. Iſraelita dico natiõe. Nam ⁊ ego iſraelita ſum ex ſemine abrae de tribu beniamin. 2. Corin. 11. Item chriſtianus religione Gal. 2. Ego eñi ꝑ legẽ mortuus ſum legi vt deo viuã: xp̄o confixus ſum cruci. viuo ego iam non ego: viuit vero in me xp̄us. Q̄ autẽ nunc viuo in carne in fide viuo filij dei. Item apoſtol⁹ dignitate. 1. corin. 15. Ego ſum minimus ap̄loꝝ. De his trib⁹ 2. cori. 11. Iſraelite ſunt ⁊ ego. Semen abrae ſunt ⁊ ego. miniſtri xp̄i ſũt ⁊ ego. vt min⁹ ſapiẽs dico pl⁹ ego. Talis debꝫ ẽẽ p̄dicator ſapiẽ ſalutarꝭ ſcꝫ iſraelita q̄ ad ꝯtemplationẽ dei. chriſtianus q̄ ad religionẽ fidei. ap̄lus quo ad auctoritatem officij. Ego ḡ iudeus ꝑ ſcripturã querens deum ꝑ fidem: ap̄lus dei ꝑ imitationẽ ꝯfirmaui. ⁊c. Cõfirmaui ne a fide vacillarẽt: ſicut artifex ꝯfirmat edificiũ ne cadat. Uñ dictũ eſt petro Luc. 22. Et tu aliq̄n conuerſus cõfirma fratres tuos. Qđ fecit paulus. Unde ei cõpetit illđ Job. 4. Uacillãtes ꝯfirmauerũt ſmões tui: Ne pſeudo timerent: ſicut epiſcop⁹ cõfirmat puerũ ad robur ꝯtra puſillaminitatẽ. Uñ dictũ ẽ ꝺ dauid ĩ pſ. Inueni dauid ſeruũ meum: oleo ſancto meo vnxi eum. man⁹ eñi mea auxiliabit̄ ei. ⁊ brachiũ meũ confortabit eum nihil ꝓficiet inimicus in eo. ⁊c. pſ. Uerbo dñi ꝑ paulum ſcripto: celi id eſt epheſij firmati ſunt ⁊c. ſcꝫ ne premium glorie amitterent ſicut prelatus vel princeps confirmat donũ ne poſtea auferat̄. pſ. Me autẽ ꝓpter innocentiã ſuſcepiſti ⁊ confirmaſti me in conſpectu tuo ineternum. Has confirmationes petebat pſalmiſta dicens: Confirma hoc deus qđ operatus es in nobis ⁊c. Has ꝓmittebat apoſtolus. 2. theſſal̄. vltimo. Fidelis autẽ deus eſt qui cõfirmabit vos ⁊ cuſtodiet a malo. Ego ergo confirmaui columnas eius id eſt fideles eccleſie epheſiorũ. Fideles eñi eccleſie dicunt̄ columne: q̄ʒ debẽt eſſe recti erecti ⁊ fortes. Recti ꝑ fidem. erecti ꝑ ſpem. fortes ꝑ charitatem. Recti ꝑ fidem: fides eñi oſtendit rectam viam veniendi ad patriam. Unde ſignificat̄ ꝑ columnã nubis de qua. Exo. 13. Dñs autẽ precedebat eos ad oſtendendaꝫ viã ꝑ diẽ in colũna nubis. Fides eñi ad modũ nubis habet obſcuritatem: q̄ʒ cum enigmate diſſolutionẽ: q̄ʒ euacuat̄: humiditatẽ q̄ʒ excitat ad deuotionẽ. Recti ꝑ ſpem Spes enim dirigit ad ſuperna. Unde ſignificat̄ ꝑ colũnam fumi de qua dicit̄ Judic. 20. Uiderũt quaſi columnam fumi de ciuitate aſcendenteꝫ. Spes enim ad modũ fumi ex igne id eſt ex charitate ꝓuenit: in altum aſcẽdit in fine deficit id eſt in gloria. Fortes ꝑ charitatẽ. Fortis eñi eſt vt mors dilectio vt dicit Cañ. 8. Unde ſignificat̄ per columnã ignis qui omnia conſumit. de quo ſap. 18. Ignis ardentem columnã ducem habuerũt ignote vie. Sicut eñi ignis illuminat diaphana. examinat metalla.

exterminat cremabilia. ſic charitas illuminat opera. exa
minat intentionē. ⁊ omnia vitia exterminat. Jam appa-
ret que ſit cauſa huius epiſtole efficiens: qꝛ paulus qđ
notatˀ ibi. Ego. Finalis qꝛ cōfirmatio qđ notatˀ ibi. Co-
firmaui. Que materialis: qꝛ epheſij. qđ notatˀ ibi. Co
lumnas eius. Formalis patet in diuiſione epl'e ⁊ modo
agendi. Huic epiſtole premittit gloſator prologum ſiue
argumentū. vbi principaliter duo facit. Primo deſcri-
bit eos. Secundo rōnem ⁊ modum ſcribendi ſubdit ibi
Hos collaudat apl'us ⁊c. Epheſinos vero quibꝰ ſcribit
deſcribit a tribus. Primo a regione: qꝛ epheſij ſunt aſy
ani ab aſya minore. Secundo a religione: qꝛ hi accepe-
runt verbuz veritatis chriſtiane. Tertio a ſtabilitate: qꝛ
perſtiterunt in fide. Primū reſpicit patriā. Scđm gra-
tiam. Tertium pſeuerantiam. Hos collaudat apoſtolꝰ
⁊c. Hic ſubdit etiam rationez ⁊ modū ſcribendi. vbi im
plicat quattuor. Primo ſcripture rōnem. Secūdo acto
rem qui eſt apoſtolus ſcribens. Tertio locum a quo ſcri
bit: qꝛ a roma de carcere. Quarto nuncium ꝑ quem ſcri
bit qꝛ ꝑ titicum diaconem. lr̃a ſatis patet.

Capitulum primū.

PAulus apoſtolus ieſu chriſti
per voluntatem dei omnibus
ſanctis qui ſunt epheſi: ⁊ fide
libꝰ in chriſto ieſu. Gratia vo
bis ⁊ pax a deo patre noſtro dn̄o ieſu chri-
ſto. Benedictꝰ deus ⁊ pater domini noſtri
ieſu chriſti qui benedixit nos in omni bene
dictione ſpirituali in celeſtibus in chriſto.
ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitu
tionem: vt eſſemus ſancti ⁊ immaculati in
conſpectu eius in charitate. Qui predeſti-
nauit nos in adoptionē filiorū ꝑ ieſum chri
ſtū in ipſum ſꝫm ꝓpoſitū voluntatis ſue in
laudē glorie gratie ſue.

Hanc epiſtolam ſcribit apoſtolus ad epheſios. Epheſij
ſunt aſiani ab aſia minore que eſt pars grecie. hi non fue
runt ꝑ apoſtolū Paulum in fide fundati: ſed confirmati
Jam enim anteq̄ veniret ad eos erant conuerſi vt habe
ri poteſt act. 19. Factum eſt cum apollo eſſet corinthi ⁊c
Poſt conuerſionē vero ſuam ⁊ apl'i confirmationē in fi-
de ꝑſtiterunt nec pſeudo receperunt. Non ergo rephen
ſione: ſed conſolatione digni erant. Ideo paulus eis nō
increpatoriam: ſed cōſolatoriaz ſcribit epiſtolam. Scri-
bit aūt ab vrbe roma ꝑ titicū. Intentio vero eius eſt eos
in bonis habitis confirmare ⁊ ad altiora ꝓuocare. Mo-
dus autē agēdi patet in diuiſione epl'e. Primo ergo po
nit ſalutationē in qua ſuum affectum ad eos demōſtrat.
Secundo narrationē in qua eos in bonis habitis cōfir-
mat ibi. Benedictus deus ⁊c. vſq; ad quartū capitulū.
Tertio exhortationē in qua eos ad vlteriora bona ꝓuo-
cat a capitulo quarto vſq; ad locū illum capitulo. 6. De-
cetero fratres confortamini in dn̄o. ⁊c. Quarto epl'e cō-
cluſionem in qua eos ad certamen ſpūale confortat a lo-
co illo. Decetero vſq; in finem. In ſalutatione p̄mo po-
nitˀ pſona ſalutans. Secundo pſone ſalutate ibi. Sanctiſ
omnibus ⁊c. Tertio forma ſalutationis ibi. Gratia vo-
bis ⁊c. In prima primo nominat pſonam ibi. Paulus.
Secūdo pſone auctoritatem ibi. Apl'us xp̄i. Tertio au-
ctoritatis datorem ibi. Per voluntatē dei. Dicit ergo
Paulus apl'us. Paulus nomen eſt humilitatis: apl'us

vero nomē ē dignitatiſ. qꝛ q̄ ſe humillat exaltabitˀ Luc.
14. et. 18. Apl'us inq̄ xp̄i ieſu nō ſathane ſicut pſeudo. 2.
corin. 11. Non eſt ergo magnū ſi miniſtri eius ſcꝫ ſatha-
ne tranſfigurentˀ velut miniſtri iuſticie ⁊c. Apoſtolꝰ inq̄
⁊ hoc non meis meritis: ſed ꝑ voluntatem dei. E contra
eſt in multis Oſee. 8. Ipſi regnauerunt ⁊ non ex me ⁊c.
Sanctis om̄ibus ſcꝫ qui ſunt epheſi ⁊ fidelibus. ſupple
ſcribit. Vel ego paulus ſcribo ſanctis exercitio virtutuꝫ
quoad mores. Fidelibꝰ rectitudine cognitionis quo ad
fidem. Vel ſanctis id eſt maioribꝰ ⁊ pfectis. fidelibꝰ id ē
minoribus ⁊ impfectis. fidelibus inq̄ in hoc ſcꝫ in chri-
ſto non in ſectis ſuis. ¶ Gratia vobis ⁊ pax ⁊c. Hic ſub-
ditur ſalutationis forma in qua implicantˀ tria. ſcꝫ donū
quodlibet gratificantia. doni ſufficientia. ibi. Gratia vo
bis ⁊ pax. datoris potentia ibi. A deo patre. mediatoris
excellentia ibi. Et dn̄o ieſu xp̄o. Tunc enim gratum eſt
donum quādo ſufficiens eſt qđ datˀ qn̄ a potente datur:
vt quādo a rege vel principe datˀ. quādo ꝑ ſolennē nun-
cium datur vt ꝑ filiuꝫ. Dicit ergo. Gratia ſcꝫ iuſtificatio
nis a culpa. ⁊ pax id ē tranquillitas mentis ⁊ reconcilia
tio ad deum quo ad liberationē a debita pena ꝓ offenſa
vobis ſupple ſit ex hoc ſcꝫ a deo patre noſtro a quo bona
cuncta ꝓcedunt Iac. 1. Omne datum optimū ⁊c. Et do
mino ieſu xp̄o ſine quo nulla bona dantˀ. Ideo fere om̄eſ
orationes finiuntˀ ꝑ dn̄m noſtrū ieſum xp̄m. Spūm ſan-
ctum non nominat: qꝛ cum ſit nexus patris ⁊ filij intelli
gitur in extremis. vel intelligitˀ in donis ſibi appropria-
tis q̄ ſunt gratia ⁊ pax. ¶ Deinde cū dicit. Benedictus
deꝰ ⁊c. hic gratias agendo eos in bono confirmat. ⁊ hoc
tribus modis. Primo ratiōe ſumpta ex parte xp̄i a quo
multa bona adepti ſunt capitulo iſto. Secundo ratione
ſumpta ex parte ipſorū qui de preterito ſtatu malo ad bo
num tranſlati ſunt capitulo ſecūdo ibi. Et vos cum eſſe-
tis mortui ⁊c. Tertio ratione ſumpta ex parte apl'i cuius
miniſterio ⁊ diligentia in bono ſtatu poſiti ꝯfirmati ſunt
capitulo tertio ibi. Huius rei gratia ⁊c. Iterum p̄ma in
tria diuiditˀ. qꝛ p̄mo gratias agendo tangit beneficia ge-
neraliter. Secundo beneficia exhibita ipſis apl'is ſpeci-
aliter ibi. Que ſupabundauit in vobis ⁊c. Tertio bene
ficia exhibita ipſis epheſijs ſpecialiter ibi. In quo ⁊ vos
cum audiſſetis ⁊c. Beneficia vero exhibita generaliter
humano generi tangit ſex. Primū benedictionis in cer
titudine future beatitudinis ibi. Benedictus ⁊c. Secū-
dum electionis in p̄ordinata ſeparatione a maſſa ꝑditio
nis ibi. Sicut elegit vos in ipſo ⁊c. Tertium p̄deſtina-
tionis in preordinata aſſociatione cum bonis ſcꝫ cum fili
is adoptionis ibi. Qui predeſtinauit nos ⁊c. Quartuꝫ
gratificationis in collatione gratie ibi. In quo gratifica
uit nos ⁊c. Quintum redemptionis in liberatione a pe-
na id eſt a diaboli ſeruitute ibi. In quo habemus redē-
ptionem ⁊c. Sextum remiſſionis in deletione culpe ibi.
Remiſſionē peccatoꝝ ⁊c. Circa beneficiū benedictionis
tangit duo. Primo preconiū qđ debet impendi ibi. Be
nedictus deus ⁊c. Secundo beneficiuꝫ ꝓpter qđ debet
impendi ibi. Qui benedixit nos ⁊c. Dicit ergo benedi
ctus ſcꝫ a me a vobis ⁊ ab alijs ſcꝫ corde ⁊ ore ⁊ opere id
eſt laudatus deus ⁊ pater id ē ille qui eſt deus ꝑ eſſentiā
diuinitatis. ⁊ pater ꝓpter ꝓprietatem generationis. In
cidit autē copulatio non ratione ſuppoſitionis. qꝛ idem
eſt ſuppoſituꝫ: ſed ratione ſignificationis eſſentialiter ⁊
relatiue. Pater inq̄ dn̄i noſtri ieſu chriſti id eſt filij qui
eſt dn̄s noſter ſꝫm diuinitatem. ieſus xp̄s ſꝫm humanita-
tem. Qui ſcꝫ deus benedixit nos in ſpe in preſenti: ſꝫ in
futuro benedicet in re. Ponit autē preteritū ꝓ futuro ꝓ-
pter certitudinē. Benedixit inq̄ nos licꝫ noſtris meritiſ
maledicos. In omni benedictione ſpūali ſcꝫ quantuꝫ ad

aīaȝ ⁊ q̄tū ad corp⁹. Tūc eñ erit corp⁹ ſpūale. i. cor. 15. Seminat̄ corp⁹ aīale: reſurget corp⁹ ſpūale. Benedictione inq̄ habita in celeſtib⁹ id ē in celo. Et hoc in chriſto id eſt ꝑ xp̄m vel in chriſto operante. Ipſe eñ eſt qui conformabit corpus humilitatis noſtre ⁊c. Phil. 3. Valde appetenda eſt benedictio hec. Et ratione efficientis: qꝛ eſt qui benedicit. Et ratione materie qua nos benedicit Et ratione forme: qꝛ in omī benedictione ſpūali benedicit. pſ̄. Ecce ſic benedicetur homo qui timet dominuȝ.

¶ Deinde cum dicit. Sicut elegit nos ⁊c. tangit̄ beneficium electionis: vbi cōmendat̄ electio iſta. qꝛ libera ibi. Sicut elegit nos in ipſo. qꝛ eterna ibi. Ante mundi cōſtitutioneȝ. qꝛ fructuoſa ibi. Vt eſſemus ⁊c. qꝛ gratuita ibi In charitate. Dicit ergo. ita benedicet nos non noſtris meritis: ſed ex gratia xp̄i. ſicut elegit nos ⁊ gratis a maſſa perditionis ſeparandos p̄ordinauit nos in ipſo id eſt ꝑ chriſtum. Jo. 15. Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos ⁊c. Et hoc ante mūdi conſtitutionē id eſt ab eterno anteq̄ fieremus. Ro. 9. Cum nondum nati fuiſſent ⁊c. Elegit inq̄ non qꝛ ſancti eſſemus: qꝛ nec eramus. ſed ad hoc elegit nos vt eſſem⁹ ſancti virtutib⁹ ⁊ īmaculati a vitijs. Vtrūq̄ eñ facit electio ſ̄m duas ptes iuſticie pſ̄. Declina a malo ⁊ fac bonū. Sancti inq̄ in cōſpectu ei⁹ id ē interius in corde vbi ipſe ſolus cōſpicit. 1. Reg. 16. Deus autem intuet̄ cor. Vel in conſpectu eius id eſt vt eum inſpiciamus: qꝛ viſio eſt tota merces ſ̄m auguſtinū. Et hoc fecit non noſtris meritis: ſed in charitate ſua vel noſtra que nos formaliter ſanctificat.

¶ Deinde cum dicit. Qui p̄deſtinauit ⁊c. ſubdit̄ tertium beneficiū ſcȝ p̄deſtinationis in p̄ordinata aſſociatione cōmunis. Ubi circa p̄deſtinationē implicat ſex. Primo actum eternuȝ ibi Predeſtinauit. Scd̄o temporale obiectuȝ ibi. Nos. Tertio preſens cōmodū ibi. In adoptionē ⁊c. Quarto fructum futurū ibi In idipſum. Quinto modū gratuitū ibi. Scd̄m ꝓpoſitū ⁊c. Sexto effectū debitū ibi. In laudem glorie ⁊c. Dicit ergo. Qui ſcȝ de⁹ p̄deſtinauit nos id eſt ſola gratia preelegit in adoptionē filioruȝ id eſt vt aſſociaremur cuȝ alijs filijs adoptionis in bonis que habituri ſunt. Ideo dicit in adoptionē filioruȝ. Ro. 8. Nō eñ accepiſtis ſpūm ſeruitutis iterum in timore: ſed accepiſtis ſpūm adoptionis filiorum. Et infra. Adoptioneȝ filiorum expectantes. Quia vero illud qd̄ fit ignituȝ: ꝑ ignem hoc oportet fieri: qꝛ nihil conſequit̄ ꝑticipationem alicuius niſi ꝑ id quod eſt ꝑ naturā ſuam tale. Ideo adoptionem filioꝝ oportet fieri ꝑ filium naturalem. ⁊ ideo addit apoſtol⁹. Per ieſum xp̄m. Et hoc eſt tertiū qd̄ tangitur in iſto beneficio ſcȝ mediator alliciēs. Gal. 4. Miſit deus filium ſuū factum ex muliere factum ſub lege vt eos qui ſub lege erant redimeret: vt adoptionem filiorū reciperemus. Et hoc in idipſum id eſt inquantū ei cōformamur ⁊ in ſpū ſeruimus. 1. Jo. 3. Videte qualē charitatem dedit nobis deus vt filij dei nominemur ⁊ ſimus. Et ſequit̄ ibidem. Et ſcimus quoniā cum apparuerit ſimiles ei erim⁹. Ubi notandū eſt q̄ duplex ē ſimilitudo predeſtinatoꝝ ad filium dei. Quedā imꝑfecta que eſt ꝑ gratiam. ⁊ dicit̄ imꝑfecta Primo quidē quia ſolum eſt ſ̄m reformationē anie de qua Col. 3. Reformamini ſpiritu mentis veſtre ⁊ induite nouum hominē ⁊c. Secundo qꝛ etiaȝ ſ̄m animā habet quandā imperfectionē. Ex parte eñ cognoſcimus vt dicit̄. 1. corin. 13. Alia vero ſimilitudo erit perfecta que erit in gloria ⁊ quantū ad corpus. Phil. 3. Reformabit corpus humilitatis noſtre cōfiguratum ⁊c. Et ſ̄m animā. qꝛ cum venerit quod ꝑfectū eſt euacuabit̄ quod ex parte eſt. 1. corin. 13. ¶ Ergo dicit apoſtolus q̄ predeſtinauit nos in adoptionē filiorum poteſt referri ad imꝑfectam aſſimilationeȝ filij dei que habetur in hac vita ꝑ gratiam: ſed melius eſt q̄ referat̄ ad ꝑfectam filij dei aſſimilationem que erit in patria. de qua adoptione dicit̄ Ro. 8. Ingemiſcimus adoptioneȝ filiorum dei expectantes. Cauſa predeſtinationis diuine nō eſt neceſſitas ex parte dei: nec debitum ex parte p̄deſtinatorum: ſed magis eſt ſ̄m ꝓpoſitum voluntatis ſue. In quo quarto cōmendat̄ illud beneficium: quia ex amorē puro ꝓueniens. qꝛ predeſtinatio ſ̄m rationem p̄ſupponit electionē: ⁊ dilectio dilectionē. Duplex tamē hic cauſa huius beneficij immenſi aſſignat̄. Una efficiens que eſt ſimplex dei voluntas ibi. Scd̄m ꝓpoſitū voluntatis ſue Ro. 9. Cuius vult miſeret̄: ⁊ queȝ vult indurat Jac. 1. Voluntarie enim nos genuit verbo veritatis ſue. Alia vero cauſa eſt finalis que eſt vt laudemus ⁊ cognoſcam⁹ bonitatē dei que notat̄ ibi. In laudē glorie gratie ſue. Et hoc iterū eſt a quo cōmendat̄ iſtud excellens beneficium ſcȝ ſeruitium ſibi conueniēs. Cauſa enim diuine predeſtinationis eſt voluntas mera dei. finis vero cognitio eius bonitatis.

¶ Unde notanduȝ eſt q̄ dei voluntas nullo modo habet cauſam: ſed eſt p̄ma cauſa omniū. Nihilominus tamē poteſt ei aliqua ratio aſſignari dupliciter ſȝ. Vel ex parte volentis. ⁊ ſic quedam ratio diuine voluntatis eſt eius bonitas que eſt obiectum voluntatis diuine ⁊ mouet eam. Unde ratio, omnium eorum que deus vult eſt diuina bonitas. ꝓuer. 16 Uniuerſa ꝓpter ſemetipſum operatus eſt deus. Ex parte autem voliti ratio diuine voluntatis poteſt eſſe aliqd̄ eſſe creatū: ſicut duȝ vult coronare petrum: qꝛ legittime certauit. ſed hoc non cauſa volendi: ſed eſt cauſa q̄ ita fiat.

¶ Sciendū tamē eſt q̄ effectus ſunt ratio voluntatis diuine ex parte voliti: ita ſcȝ q̄ effectus prior ſit ratio vlterioris. ſed tamē cum venitur ad primū effectum nō poteſt vltra aſſignari aliqua ratio illius effectus niſi voluntas diuina: puta deus vult hominē habere manū vt ſeruiat rationi. ⁊ hominē habere rationē. qꝛ voluit eum eē hominē. ⁊ hominē eſſe voluit ꝓpter perfectionē vniuerſi. Et quia hic eſt primus effectus in creatura non poteſt aſſignari aliqua ratio vniuerſi ex parte creature: ſȝ ex parte creatoris que eſt diuina voluntas. Ergo ſ̄m hunc modum nec p̄deſtinatiōis poteſt ex parte creature ratio aliqua aſſignari. ſed ſolum ex parte dei. Nam effectus predeſtinationis ſunt duo: ſcȝ gratia ⁊ gloria. Effectuū aūt qui ad gloriam ordinant̄ poteſt quidē ex parte voliti aſſignari ratio ſcȝ gratia. puta petrum coronauit quia legittime certauit. ⁊ hoc qꝛ fuit firmatus in gratia. ſed gratie que eſt primus effectus non poteſt aliqua ratio aſſignari ex parte hominis q̄ ſit ratio p̄deſtinationis: quia hoc eſſet ponere q̄ principium boni operis ſit in homine ex ſeipſo ⁊ non ꝑ gratiam quod eſt hereſis pelagiana que dicit p̄ncipiuȝ boni operis eſſe ex parte noſtra. Sic ergo patet q̄ ratio predeſtinationis eſt ſimplex dei volūtas. quod dicit apoſtolus ſ̄m ꝓpoſitum volūtatis ſue.

¶ Qualiter autem intelligat̄ q̄ deus omnia facit ⁊ vult ꝓpter ſuam bonitatem. ſciendū eſt q̄ aliqua operari ꝓpter finem poteſt intelligi dupliciter. Vel ꝓpter finem adipiſcendum. ſicut infirmus accipit medicinam ꝓpter ſanitatem. Vel ꝓpter amorē finis diffundendi ſicut medicus operatur ꝓpter ſanitatem alteri cōmunicandam. Deus autē nullo exteriori a ſe bono indiget. ſcd̄m illud pſ̄. Bonorum meorum non indiges. Et ideo cum dicit̄ q̄ deus vult ⁊ facit omnia ꝓpter bonitatem ſuam: non intelligit̄ q̄ faciat aliquid ꝓpter bonitatem ſibi cōmunicandam. ſed propter bonitatem in alios diffundendaȝ. Cōmunicat̄ autem diuina bonitas creature rationali ꝓprie. vt ipſa rationalis creatura eam cognoſcat. Et ſic omīa que deus in creaturis rationalibus facit creat ad

laudem ⁊ gloria ſuam. ſm illud Eſa. 43. Omnem qui
inuocat nomen meum in gloriam meam creaui eum. vt
ſcʒ cognoſcat bonitatem: ⁊ cognoſcendo laudet eam. Et
ideo ſubdit apoſtolus: In laudem glorie gratie ſue. id
eſt vt cognoſcat quantū deus ſit laudandus ⁊ glorifican
dus. Non dicit autem. in laudem iuſticie. Nam iuſticia
ibi locum habet vbi inuenit̄ debitū vel etiam redditur.
qđ autem predeſtinat̄ ad vitam eternam non eſt debitū
vt dictum eſt. ſed gratia pure gratis data. Nec ſolum di
cit glorie: ſed addit gratie q̄ſi glorioſe gratie que eſt gra
tia in qua oſtendit̄ magnitudo gratie que conſiſtit etiam
in magnitudine glorie ⁊ in modo dandi. quia nullis me
ritis precedentibus: ſed adhuc immeritis exiſtentibus
eam dat. Unde Ro. 5. Cōmendat autem deus ſuā cha-
ritatem in nobis. quoniam ſi cum adhuc peccatores eſ-
ſemus chriſtus pro nobis mortuus eſt ⁊c. Et parū poſt
Cū inimici eſſem⁹ recōciliati ſum⁹ deo. Patet ḡ ꝙ p̄de
ſtinationis diuine nulla alia cauſa eſt nec eſſe pōt q̄ ſim
plex dei volūtas. Ui patet etiā ꝙ diuine volūtatis p̄de
ſtinantiſ nō ē alia rō q̄ diuiſa bonitas filijs cōmūicāda.

Lectio ſecunda.

IN qua gratificauit nos in dilecto
filio ſuo in quo habem⁹ redem-
ptionē per ſanguinem eius re-
miſſionē peccatoꝝ ſcđm diuitias gr̄e eius.

Hic ponit apoſtolus quartum beneficium preſentis ſcʒ
gratie. Circa quod facit duo. Primo tangit hui⁹ bene-
ficij collationem. Secundo oſtendit conferendi modum
⁊ conditionem ibi. In quo habemus redemptionē ⁊c.
Dicit ergo primo. Ego dico ꝙ predeſtinati ſum⁹ in ado-
ptionem filiorū in laudem glorie gratie ſue. ⁊ dico gra-
tiam in qua gratificauit nos ⁊c. Circa quod ſciendum ē
ꝙ idem eſt aliquid eſſe gratum alicui ⁊ eſſe dilectum ei.
Ille enim eſt mihi gratus quē diligo. Cum ergo deus
dilexerit nos ab eterno nam elegit nos ante mundi con-
ſtitutionem in charitate ſicut dictum eſt. quomodo ergo
in tempore gratificauit? Et dicendū eſt ꝙ illos quos ab
eterno in ſeipſo dilexit in tempore: ꝓut ſunt in naturis
ꝓprijs gratificat. ⁊ illud quidē quod ab eterno eſt factū
non eſt. quod vero in tempore eſt fieri dicit̄. Unde dicit
hic apoſtolus. Gratificauit id eſt gratos fecit ꝙ ſimus di-
gni dilectione ſua. 1. Io. 3. Uidete qualem charitatē de-
derit nobis deus pater: vt filij dei nominemur ⁊ ſimus.
Conſueuit autē diſtingui duplex gratia: ſcʒ gratis data
que ſine meritis datur Ro. 11. Si autē gratia iam non ē
ex operibus: alioquin gratia iam non eſt gratia. Et gra-
tia gratum faciens que nos facit deo gratos ⁊ acceptos
de qua dicit̄ hic. Notandum eſt autem ꝙ aliqui diligū-
tur ꝓpter alium: ⁊ aliqui ꝓpter ſeipſos. Cum enim ali-
quem multum diligo: diligo illum ⁊ quicquid ad illum
ꝑtinet. nos autem a deo diligimur ſed non ꝓpter noſip-
ſos. ſed in eo qui per ſeipſum dilectus eſt patri. Et ideo
apoſtolus addit. In dilecto filio pro quo ſcʒ nos diligit
inquantū ſumus ei ſimiles. Dilectio enim fundat̄ ſuper
ſimilitudine. Unde dicit̄ Ecc̄. 13. Omne animal diligit
ſibi ſimile. Filius autem eſt per naturā ſuam ſimilis pa-
tri. Et ideo principaliter ⁊ per ſe dilectus eſt. ⁊ ideo na
turaliter ⁊ excellentiſſimo modo eſt patris dilect⁹. Nos
autem ſumus filij ꝑ adoptionem inquantū ſcʒ ſumus cō-
formes filio eius. Et ideo quandā participationē diuini
amoris habemus. Io. 3. Pater diligit filiū ⁊ omnia de-
dit in manu eius. qui credit in filium habet vitam eter-
nam. Col. 1. Tranſtulit nos in regnum filij dilectionis
ſue. ¶ Deinde cum dicit. In quo habemus redemptio-
nem ⁊c. Ponit modum ipſius. Circa hoc autem duo fa
cit. Quia primo proponit modum ex parte chriſti. Se-
cundo ex parte dei ibi. Scđm diuitias gratie eius ⁊c.
Ex parte xp̄i ponit duplicem modū. nam xp̄s ꝑ duo nos
gratificauit. Sunt em̄ duo in nobis que repugnant gra
tificationi diuine. ſcʒ peccati macula: ⁊ pene noxa. Et ſic
mors repugnat vite. peccatum autē repugnat iuſticie:
ita vt ꝑ hoc elongati a dei ſimilitudine deo grati non eſ-
ſemus. Sed ꝑ xp̄m nos gratificauit. Primo quidē abla
ta pena. ⁊ quantū ad hoc dicit ꝙ in xp̄o habemus redē-
ptionem ſcʒ a ſeruitute peccati. 1. Pe. 1. Non em̄ auro
⁊ argēto redempti eſtis: ſed precioſo ſanguine ⁊c. apoc.
5. Redemiſti nos deo in ſanguine tuo. Secundo dici-
mur redempti: q᷑ a ſeruitute in qua ꝓpter peccatū deti-
nebamur: nec ꝑ nos plene ſatiſfacere poteramus ꝑ xp̄m
liberati ſumus: q᷑ moriendo ꝓ nobis ſatiſfecit deo patri
⁊ ſic abolita eſt noxa culpe. Unde dicit. In remiſſionē
peccatorum. Io. 1. Ecce agnus dei: ecce qui tollit pecca-
ta mundi. Luc̄. vltimo. Oportebat xp̄m pati ⁊ reſurge-
re a mortuis die tertia ⁊ predicari in nomine eius penitē
tiam ⁊ remiſſionem peccatorū. ¶ Modus autē ex parte
dei ponit̄ cum dicit. Scđm diuitias. ⁊c. Quaſi dicat ꝙ
deus gratificans nos non ſolum culpam remiſit nobis:
ſed filium ſuum dedit qui ꝓ nobis ſatiſfecit. fuit ex ſup-
abūdanti gratia qua voluit ꝑ hoc honorem humane na-
ture conſeruare: dum quaſi ꝑ iuſticiam homines a ſerui
tute peccati ⁊ mortis voluit liberare ꝑ mortem filij ſui.
Et ideo dicit. Scđm diuitias gratie eius. Quaſi dicat.
Hoc ꝙ redempti ſumus ⁊ gratificati ſumus ꝑ ſatiſfacti-
onem filij eius fuit ex abūdanti gratia ⁊ miſericordia ꝓ-
ut immeritis tribuit̄ miſericordia ⁊ miſeratio. Hec autē
que dicta ſunt proſecuti ſumus ſm expoſitionem gloſe.
que quidem expoſitio videt̄ extorta: quia idem contine-
tur in vno quod in alio. Nam idem eſt dictū elegit nos:
⁊ predeſtinauit nos. Et idem dicit̄ ꝑ hoc ꝙ dicit. vt eſſe-
mus ſancti ⁊ immaculati. Et ꝑ hoc ꝙ dicit in adoptio-
nem filiorum. Propter qđ ſciendum eſt ꝙ eſt conſuetu
do apoſtoli vt cum loquit̄ in aliqua difficili materia que
immediate ſequunt̄ ſunt premiſſorum expoſitio. nec eſt
ibi inconculcatio verborum: ſed expoſitio. ⁊ hunc mo-
dū ſeruat hic apoſtolus. Unde ſeruato eodem verborū
pondere aliter a principio diuidamus ⁊ dicam⁹ ꝙ pars
iſta. Benedictus deus ⁊c. diuidit̄ primo in tres partes.
quia ap̄lus p̄mo reddit gratiarū actionē ibi. Benedictus
deus ⁊c. Secundo recitat omniū beneficiorū ſimul lar-
gitionē ibi. Qui benedixit nos in om̄i benedictione ſpi
rituali ⁊c. Tertio ponit diuinorū beneficioꝝ in ſpecialī
aptam expreſſionem ibi. Sicut elegit ⁊c. Et hec diuidit̄
in duas partes. q᷑ primo beneficia diſtincte exprimit.
Secundo ea exponit ibi. Qui predeſtinauit nos ⁊c. Ex-
plicat autē beneficia Primo quantū ad electionē. Se-
cūdo quantū ad ea que ſequunt̄ ibi. Ut eſſem⁹ ſancti ⁊c̄
Exponit autē p̄mo de electione. Eſt em̄ duplex electio.
ſcʒ preſentis iuſticie Io. 6. Nōne duodecim vos elegi:
⁊ vnus ex vobis diabolus eſt. Et de hac ap̄lus nō inten
dit hic. q᷑ iſta non fuit ante mundi conſtitutionē. ⁊ ideo
ſtatim manifeſtat de qua intelligit: q᷑ ſcʒ de eterna pre-
deſtinatione ꝓpter qđ dicit. Predeſtinauit nos ⁊c. Et
q᷑ dixit in xp̄o ſcʒ vt xp̄o eſſemus ſimiles ⁊ conformes
ſm ꝙ adoptamur in filios. ideo ſubdit. In adoptionē fi-
liorū ꝑ ieſum xp̄m. Hoc vero ꝙ dixit. In charitate expo
nit cū dicit. In q̄ habemus redemptionem ꝑ ſanguinem
eius. Quaſi dicat. Nos habemus ⁊c. Quod vero dicit
Et immaculati exponit cū dicit. In remiſſionē peccato-
rum. Hoc vero ꝙ dicit. In conſpectu eius. exponit d-
cens: In laudē glorie gratie ſue.

Lectio tercia.

Que ſuperabūdauit in nobis in omni ſapientia ⁊ prudentia: vt notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſue ſcḋm beneplacituꝫ eius quod propoſuit in eo in diſpenſatione plenitudinis temporum inſtaurare omnia in xp̄o que in celis ⁊ que in terra ſunt in ip̄o.

Poſitis beneficijs cōmuniter omnibꝰ collatis: hic apoſtolus ponit beneficia ſpecialiter apoſtolis collata. Diuidit autē hec pars in duas. quia primo ꝓponit beneficia ſingulariter apoſtolis collata. Secūdo oſtendit cauſam eoꝝ. ibi. In quo ⁊ nos ſorte vocati ⁊c. Circa primū tria facit. quia primo ꝓponit ſingularia apoſtoloꝝ beneficia quantū ad excellentiā ſapientie. Secūdo quantuꝫ ad ſpecialē reuelationē ſacramenti abſcōditi. ibi. Ut notum faceret ⁊c. Tercio exponit quod ſit illud ſacramentū ibi. Scḋm beneplacitū ⁊c. Dicit ergo primo. Dico ꝙ ſcḋm diuitias gratie eius omnes fideles cōmuniter tam vos ꝙ̄ nos habemus redemptionē ⁊ remiſſionē peccatorū per ſanguinē xp̄i. que quidem gratia abūdauit in nobis. id eſt abundantius fuit ꝙ̄ in alijs. Ex quo apparet temeritas illoꝝ vt non dicam error qui aliquos ſanctos preſumūt comparare apoſtolis in gratia ⁊ gloria. Manifeſte enī patet ex verbis iſtis ꝙ apl'i habent gratiā maiorem ꝙ̄ aliqui alij ſancti poſt xp̄m ⁊ virginē matrem. Si vero dicat alios ſanctos tantū mereri poſſe ꝙ̄tuꝫ ⁊ apoſtoli meruerūt ⁊ per conſequens tantam gratiā habere. Dicendū eſt ꝙ bene argueret ſi gratia pro meritis daretur quia ſi ita eſſet iam nō eſſet gratia vt dicit. Rom. 11. Et ideo ſicut deus preordinauit aliquos ſanctos ad maiorem dignitatē ita ⁊ abundantiorē gratiā eis infudit ſicut xp̄o homini: quē ad vnitatē perſone aſſumpſit contulit gratiā ſingularē. Et glorioſam virginē mariā quaꝫ in matrē elegit: ⁊ quantū ad aīam ⁊ quantū ad corpus gratia impleuit. Et ſic apoſtolos ſicut ad ſingularē dignitatē vocauit: ita ⁊ ſingularis gratie priuilegio dotauit ꝓpter quod dicit ap'lus Rom. 8. Nos ipſi primitias ſpiritus habētes. Glo. Tempore prius ⁊ ceteris abundantius. Temerariū eſt ergo aliquē ſanctū apoſtolis cōparare. Superabūdauit ergo gratia dei in apoſtolis in omni ſapiētia. Nam apoſtoli prepoſiti ſunt eccleſie ſicut paſtores. Iere. 3°. Dabo vobis paſtores ſcḋm cor meū et paſcent vos ſcientia ⁊ doctrina. Duo autē ſpectant ad paſtores. ſcꝫ vt ſint ſublimes in cognitiōe diuinoꝝ ⁊ induſtrij in actione religionis. Nam ſubditi inſtruendi ſunt in fide ⁊ ad hoc neceſſaria eſt ſapiētia que eſt cognitio diuinoꝝ. ⁊ quantū ad hoc dicit. In omni ſapiētia. Luce. 21. Ego dabo vobis os ⁊ ſapientiā cui non poterūt reſiſtere nec cōtradicere omnes aduerſarij veſtri. Item gubernādi ſunt ſubditi in exterioribus ⁊ ad hoc neceſſaria eſt prudētia. Math. 10. Eſtote ergo prudentes ⁊c. Sic ergo apparet beneficiū apoſtoloꝝ quantū ad excellentiā ſapientie. ¶ Sequit eorum beneficiū quantū ad excellētiam reuelationis. ibi. Ut notū faceret ſacramentū ⁊c. Quaſi dicat. Sapiētia noſtra nō eſt vt ſciamus naturas rerum ⁊ ſyderū curſus ⁊ huiuſmodi: ſed in ſolo xp̄o. 1ᵉ. corinth. 2°. Non enī iudicaui me ſcire aliquid inter vos niſi xp̄m ieſum ⁊c. Unde hic dicit. Ut notū faceret ſacramentū. id eſt ſacrū ſecretū. ſcꝫ myſteriū incarnationis qđ fuit ab initio abſconditū. Cauſam autē huius ſacramenti abſconditi ſubdit dicēs: Uolūtatis. Nam effectus futuri nō cognoſcunt niſi cognitis cauſis ſuis ſicut eclipſiꝫ futurā non cognoſcimus niſi cognoſcēdo cauſam eius.

Cum ergo cauſa myſterij incarnatiōis ſit voluntas dei: quia propter nimiā caritatē quā deus habuit ad homines voluit incarnari. Io. 3. Sic enī deus dilexit mūduꝫ vt filiū ſuū vnigenitū daret. Uoluntas autē dei occultiſſima eſt. 1ᵉ. corint. 2°. Que dei ſunt nemo nouit niſi ſpūs dei. Cauſa ergo incarnatiōis occulta fuit niſi quibus deus reuelauit per ſpiritū ſanctū ſicut apoſtolus dicit. 1ᵉ. corinth. 2°. Dicit ergo vt notū faceret ſacramentū, id eſt ſacrū ſecretū quod ideo eſt ſecretū quia volūtatis ſue. Mat. 11. Confiteor tibi dn̄e pater celi ⁊ terre q: abſcondiſti hec a ſapiētibus ⁊ prudentibus: ⁊ reuelaſti ea paruulis. Item col'. 1. Myſteriū quod abſconditū fuit a ſeculis ⁊ generatiōibus. nunc autem manifeſtatū eſt ſanctis eius q̇bus voluit deus notas facere diuitias glorie ſacramēti huius. ¶ Quid aūt ſit hoc ſacramentū exponit dicens: Scḋm beneplacitū ⁊c. Que quidē ſententia intricata eſt. ⁊ debet ſic conſtrui. Ut notū faceret ⁊c. Quod quidē ſacramentū eſt inſtaurare omnia in xp̄o. i. per xp̄m. Omnia dico que in celis ⁊ que in terris ſunt. Inſtaurare inꝙ̄ in eo ſcꝫ xp̄o cum diſpenſatōe plenitudinis temporꝫ. ⁊ hoc ſcḋm beneplacitū eius. Ubi tria tangit. ſcꝫ ſacramēti cauſam. temporis congruitatē. ⁊ ſacramenti vtilitatē. Cauſam quoddāmodo tangit cū dicit. Scḋm beneplacitū. Licet autē quicquid deo placet bonū ſit: hoc tamen beneplacitū dei anthonomatice bonū dicit. quia per ip̄m ad perfectaꝫ fruitionē bonitatis perducimur. ps. Beneplacitū eſt domīo ſuper timentes eū. Rom. 12. Ut probetis que ſit volūtas dei bona ⁊ beneplacens ⁊ perfecta. Congruitas temporis fuit in diſpenſatiōe plenitudinis de qua dicit Gal'. 4. Ubi venit plenitudo tempis miſit deus filiū ſuū factū ex muliere. Unde apoſtolꝰ hic excludit queſtionē friuolā quā gentiles querere conſueuerūt. vt enim dicit Iob. 24. Ab omnipotēte non ſunt abſcondita tempa. Unde ſicut omnia ordinat ⁊ diſpenſat: ita ⁊ tempora diſpenſando ⁊ accomodando ea effectibus quos ꝓducit ſcḋm congruentiā eorū ſicut autē alijs effectibus ab eo ꝓductis tempora ordinata ſunt: ita ⁊ certū tempus preordinauit ab eterno myſterio incarnatōis. quod quidē tempus ſcḋm glo. extitit fuit poſtꝙ̄ homo cōuictus fuit de ſua inſipiētia ante legem ſcriptā. dum ſcꝫ creaturas colebat vt creatorē. vt dicit. Ro. 1. Dicentes ſe eſſe ſapiētes ſtulti facti ſunt. Et de potētia per legē ſcriptā quam implere nō poterat vt ſic homines aduentū xp̄i de ſua ſapiētia et virtute nō preſumentes nō contemnerēt: ſed quaſi infirmi ⁊ quoddāmodo ignari ip̄m auidius affectarēt. ¶ Et effectus huius ſacramēti eſt inſtaurare omnia. Nam inquantū facta ſunt ꝓpter hominē omnia reſtaurari dicunt. Amos. 9. Suſcitabo tabernaculū dauid qđ cecidit et reedificabo aperturas muroꝝ eius. ⁊ ea que corruerant inſtaurabo. Omnia inꝙ̄ que in celis. id eſt angelos. nō ꝙ pro angelis mortuus ſit xp̄us: ſed quia redimēdo hominē reintegrat ruina angeloꝝ. ps. Implebit ruinas ⁊c. Ubi cauēdus eſt error origenis ne per hoc credamus angelos dānatos redimendos eſſe per xp̄m vt ipſe finxit. Et que in terris inquantū celeſtia terrenis pacificat. Col'. 1. Pacificās per ſanguinē crucis eius ſiue que in terris ſiue que in celis ſunt. Quod eſt intelligendū quantū ad ſufficiētiā. ⁊ ſi oīa non reſtaurent quantū ad efficatiā.

Lectio quarta.

In quo etiam nos ſorte vocati ſumꝰ predeſtinati ſcḋm propoſituꝫ eius qui operatur omnia ſcḋm conſiliuꝫ voluntatis ſue: vt ſimus in laudem glorie eius nos qui ante ſperauimus in xp̄o.

Supra poſuit apoſtolus abundantiā gratie quā ipſe et alij apoſtoli a xp̄o receperūt. ne aūt crederet aliquis eos ꝓprijs meritis eam recepiſſe: ideo cōſequenter oſtendit ꝙ gratis eam receperūt vocati a deo non proprijs meritis. Diuidit autem pars iſta in tres. quia primo ꝓponit gratuitā vocationē. Secūdo voluntariā dei predeſtinationē. ibi. Predeſtinati ſcd̄m propoſitū eius ⁊c. Tercio vtriuſqꝫ finem ibi. Ut ſimus in laudē glorie eius ⁊c. Dicit ergo. Dixi ꝙ huiuſmōi gratia ſuperabūdauit in nobis ⁊ ꝙ in xp̄o omnia reſtaurata ſunt. In quo etiā. id eſt per quem xp̄m nos ſorte ſumus vocati. id eſt nō noſtris meritis ſed diuina electiōe Col'. 1. Gratias agentes deo ⁊ patri qui dignos nos fecit in partē ſortis ſanctoꝝ in lumine ⁊c. p̄s. In manibus tuis ſortes mee. ¶ Ad huius autē intellectū ſciendū eſt ꝙ multa fiunt inter homines que fortuita vident̄ et contingentia que tamē ſunt ſcd̄m diuinā prouidentiā ordinata. Sors nihil aliud eſt ꝙ̄ exquiſitio ꝓuidentie diuine de aliquo cōtingenti ⁊ humano. Unde auguſti. ſuper illud p̄s. In manibus tuis ſortes mee dicit ꝙ ſors non eſt aliqđ malū ſed in rebus dubijs diuinā exquirens voluntatē. Eſt autem in ſortibus triplex peccatū vitandū. Primū quidem ſuperſtitiōis. nam omnis vana ⁊ illicita religio ſuperſtitio eſt. Tunc ergo in ſortibus incurrit̄ peccatum illicite ſuperſtitiōis quādo in eis init̄ aliquod pactum cū demonibus. Unde dicit̄. Ezech. 21. Stetit rex babilonis in biuio. in capite duarū viarum diuinationē querens cōmiſcens ſagittas interrogauit ydola. exta cōſuluit. Commiſcere eñ ſagittas ad ſortilegiū pertinet ⁊ interrogare ydola ad ſuperſtitionē. Et ibi ſortilegiū damnat̄ inter peccata ad ſuperſtitionē pertinentia. Secūdo vitandū eſt peccatū temptatiōis dei. nam quādiu per ſe homo aliquid poteſt facere ⁊ ſcire quid debeat facere. ſi tūc a deo ſorte vel aliquo alio tali explorat quid facere debeat: deū temptat. Quādo autē neceſſitas imminet neqꝫ ip̄e per ſeip̄m iuuari poteſt tūc licite a deo inquirit quid facere debeat. 2 Parali. 20. Cū ignoremus quid agere debeamus: hoc ſolū habemus reſiduū vt oculos noſtros dirigamus ad te. Tercio vitandū eſt peccatū vanitatis: quod fit ſi de inutilibus et impertinētibus ad nos inquiramus: puta de futuris cōtingentibus. Unde dicit̄ Actu. 1. Non eſt veſtrū noſce tempa vel momenta que pater poſuit in ſua poteſtate. Poteſt ergo ſcd̄m hoc triplex ſors accipi. ſcꝫ quedā diuiſoria. quedā cōſultoria. ⁊ quedā diuinatoria Diuiſoria eſt cū aliqui diuidentes hereditatē ⁊ concordare nō valentes mittūt ſortes. puta anulū vel quartā: vel aliquod tale dicentes: ille cuicūqꝫ euenerit habebit partē iſtam in hereditate. Et huiuſmodi ſortes poſſunt mitti licite. Prouerb. 18. Contradictōes cōprimit ſors ⁊ inter potētes quoqꝫ dijudicat. id eſt inter volentes diuidere. Conſultoria autē fit quādo quis dubitans q̄d facere debeat cōſulit deū mittens ſortes. Ione. 1. dicit̄ ꝙ quādo ſuperuenit tempeſtas illa in mari cōſuluerūt deum ſortē mittentes. vt ſcirēt cuius peccato tempeſtas illa veniſſet. Et hic modus licitus eſt maxime in neceſſitatibus ⁊ in electiōibus poteſtatū ſeculariū. Unde faciunt rotulos de cera in quoꝝ quibuſdā ponūt aliquas cartas ⁊ in quibuſdā non. quos buſſulos vocant. vt illi quibus veniūt buſſoli cū cartis habeant voces in electiōe. Sed hoc ante aduentū ſpiritusſancti apoſtoli fecerūt etiam in electiōe ſpirituali. Actu. 1. quādo ſors cecidit ſuper mathiam. ſed hoc poſt aduentū ſpiritusſancti amplius non licet in predictis electiōibus. quia hoc faciendo iniuriarēt̄ ſpiritui ſancto. Credendū eſt enim ꝙ ſpiritusſanct⁹ ꝓuidet eccleſie ſue de bonis paſtoribus. Unde poſt aduentū ſpiritusſancti quādo apoſtoli elegerūt ſeptē dyaconos non miſerūt ſortes. Et ideo in nulla electione eccleſiaſtica hoc mō licet. Diuinatoria autē ſors eſt inquiſitio de futuris ſoli diuine cognitioni reſeruatis. Et hec ſemper habet vanitatē admixtā nec poteſt ſine vicio curioſitatis fieri. Quia ergo ſors nihil aliud eſt ꝙ̄ inquiſitio rerū que ex diuina voluntate fiūt: gratia autē eius ex ſola diuina volūtate dependet. Unde eſt ꝙ gratia diuine electiōis dicitur ſors: quia deus per modū ſortis ſcd̄m occultā prouidentiā non ex alicuius meritis per gratiā internā vocat. ¶ Deinde cū dicit. Predeſtinati ⁊c. ponit voluntariā dei predeſtinationē de qua dicit Ro. 8. Quos predeſtinauit hos ⁊ vocauit Cuius quidē predeſtinatiōis ratio nō ſunt merita noſtra: ſed mera dei volūtas. ꝓpter quod ſubdit. Scd̄m propoſitū eius. Ro. 8°. Scimus quoniā diligentibus deuꝫ omnia cooperant̄ in bonū his qui ſcd̄m propoſitū vocati ſunt ſancti. Q̄ autē ſcd̄m propoſitū predeſtinauerit ꝓbat. quia non ſolū hoc ſed etiā omnia alia que deus facit operat̄ ſcd̄m conſiliuꝫ volūtatis ſue. p̄s. Omnia quecūqꝫ voluit domin⁹ fecit. Eſa. 46. Conſiliū meū ſtabit ⁊ omnis volūtas mea fiet Non autē dicit ſcd̄m voluntatē. ne credas ꝙ ſit irrationabilis. ſed ſcd̄m conſiliū id eſt ſcd̄m voluntatē ſuā que eſt ex ratione. non ſcd̄m ꝙ ratio importat diſcurſum ſed ſcd̄m ꝙ deſignat certam ⁊ deliberatā voluntatē. ¶ Ultimo autē tangit finem vtriuſqꝫ. ſcꝫ predeſtinatiōis ⁊ vocationis. ſcꝫ laudē dei. Unde dicit. Ut ſimus in laudeꝫ glorie eius nos qui ante ſperauimus in xp̄o ⁊ per nos q̄ credimus in xp̄o laudet̄ gloria dei. Eſa. 55. Montes et colles cantabunt coram vobis laudē. Laus autē glorie dei vt dicit Ambro. eſt cū multi acquirunt̄ ad fidē. ſicut gloria medici eſt cum multos acquirit ⁊ curat. Eccl'. 2°. Qui timetis dñm ſperate in illū ⁊ in oblectatiōe veniet vobis miſericordia.

Lectio quinta.

In quo ⁊ vos cum audiuiſſetis verbū veritatis euangeliuꝫ ſalutis veſtre in quo ⁊ credentes ſignati eſtis ſpiritu promiſſionis ſancto qui eſt pignus hereditatis noſtre in redemptionē acquiſitionis in laudem glorie ipſius.

Poſtꝙ̄ enarrauit apoſtol⁹ beneficia collata cōmuniter omnibus fidelibus et exhibita ſpecialiter apoſtolis: hic autē enumerat beneficia ipis epheſijs collata. Diuidit autē pars iſta in duas: quia primo ꝓponit beneficia eis exhibita. Secūdo inſinuat affectum ſuū ex ipis beneficiis excitatū ibi. Propterea ⁊ ego audiens ⁊c. Prima iteruꝫ in tres diuidit̄ ſcd̄m tria beneficia eis exhibita. quia primo ꝓponit beneficiū predicatiōis. Secūdo beneficiū cōuerſionis ad fidē ibi. In quo ⁊ credentes ſignati eſtis ⁊c. Tercio beneficiū iuſtificatōis. ibi. Signati eſtis ⁊c. Dicit ergo quantū ad primū. In quo ſcꝫ xp̄o ⁊ vos cum audiuiſſetis. id eſt cuius beneficio et virtute audiuiſtis verbū predicatiōis inquantū ipſe xp̄us ad vos predicatores miſit Rom. 10. Quomodo audiēt ſine predicāte. quomodo vero predicabūt niſi mittant̄. Item eodem infra. Ergo fides ex auditu: auditus autē per verbuꝫ dei. Eius ergo beneficio audiūt qui predicatores eis mittit. Luce. 11°. Beati qui audiūt verbum dei ⁊ cuſtodiūt illud. Hoc verbum predicationis tripliciter commendat apoſtolus. Primo a veritate cum dicit. Verbum veritatis. Quippe quia accipit originem a chriſto. de quo dicit̄ Johannis. 17°. Sermo tuus veritas eſt. Jacobi. 1°. Voluntarie genuit nos verbo veritatis ſue. Secūdo

quia eſt annũciatio bona. Unde dicit. Euangeliũ quod
quidem annũciat ſummũ bonũ ⁊ vitam eternã. ⁊ antho
nomaſice verbũ fidei euangeliũ dicit. quaſi annunciatio
ſummi boni. Eſa. 52. Quã pulchri pedes annũciantis
⁊ predicãtis pacem annũciantis bonũ predicantis ſalu-
tem. Eodẽ. 41. Super montẽ excelſum aſcende tu qui
euangelizas ſyon. Et hoc eſt ꝙtuʒ ad futura bona. Ter
tio deſcribit quantũ ad bona preſentia quia ſaluat. Un-
de dicit. Salutis noſtre. id eſt quod creditũ dat ſalutẽ.
Rom. 1. Non enĩ erubeſco euangeliũ. virtus enĩ dei eſt
in ſalutẽ omni credenti. 1ᵉ. corinth. 15. Notũ autem vo-
bis facio fratres euangeliũ quod predicaui vobis quod
⁊ accepiſtis in quo ⁊ ſtatis per qđ ⁊ ſaluamini. ¶ Quã-
tum autẽ ad beneficiũ conuerſionis ad fidem dicit. In
quo ſcʒ xp̃o. id eſt in cuiꝰ operatiõe vos credentes ſigna
ti eſtis. Quod quidẽ beneficiũ ideo ponit fidei quia fi-
des neceſſaria eſt audientibus. Fruſtra enim quis audi-
ret verbũ veritatis ſi nõ crederet. Et ip̃m credere eſt per
xp̃m. infra ſecũdo. Gratia enĩ ſaluati eſtis per fidem. Et
hoc nõ ex vobis donũ enim dei eſt. ¶ Quantũ vero ad
beneficiũ iuſtificatiõis dicit. Signati eſtis. Et hoc per
ſpiritũ ſanctũ qui datus eſt vobis de quo dicit tria ſcʒ ꝙ
eſt ſignũ. ⁊ ꝙ eſt ſp̃us ꝓmiſſionis. ⁊ ꝙ eſt pignus here-
ditatis. Signũ quidẽ eſt inquantũ per eum infundit ca
ritas in cordibus noſtris: qua diſtinguimur ab his qui
nõ ſunt filij dei. ⁊ quantũ ad hoc dicit. Signati eſtis. id
eſt diuiſi a grege dyaboli. infra. 4. Nolite cõtriſtare ſpi
ritũ ſanctũ dei in quo ſignati eſtis ⁊c. Sicut enĩ homĩes
gregibus ſuis apponũt ſigna vt ab alijs diſtinguant ita
dñs gregem ſuũ. id eſt populũ ſpirituali ſigno voluit ſi
gnari. Dñs autem populũ peculiarem habuit in veteri
quidẽ teſtamento iudeos. Ezech. 34. Uos autẽ greges
mei greges paſcue mee homĩes eſtis Unde p̃s. Nos au
tem populꝰ eius ⁊ oues paſcue eius. Sed q: hic grex in
paſcuis corporalibus paſcebat. ſcʒ in doctria corporali ⁊
in bonis temporalibꝰ Eſa. 1. Si volueritis ⁊ audieritis
me bona terre comedetis. ideo cũ dominus corporali ſi-
gno ſcʒ circũciſionis ab alijs ſeparauit ⁊ diſtinxit. Geñ.
17. Eritq; pactum meũ in carne veſtra. Prius autẽ di-
cit. Circũcidetis carnẽ prepucij veſtri vt ſit ſignũ fede-
ris inter me ⁊ vos. In nouo autẽ teſtamento gregeʒ ha
buit populũ chriſtianũ. 1ᵉ. petri. 2°. Conuerſi eſtis nunc
ad paſtorẽ ⁊ epiſcopũ animarũ veſtrarũ. Joh. 10. Oues
mee vocẽ meam audiẽt ⁊c. Sed grex iſte paſcit in paſcu
is ſpiritualibus bonis. ideo eũ ſigno ſpirituali ab alijs
dñs diſtinxit: hoc autẽ eſt ſpiritus ſanctus per queʒ illi
qui xp̃i ſunt diſtinguũtur ab alijs qui nõ ſunt eius. nũc
autẽ ſpiritus ſanctus amor eſt. ergo tũc ſpiritusſanctus
datur alicui quando efficit amator dei ⁊ ꝓximi. Rom.
5. Caritas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritũ
ſanctũ ⁊c. Signũ ergo diſtinctiõis eſt charitas que eſt a
ſpiritusſancto. Jo. 13. In hoc cognoſcẽt omnes quia mei
diſcipuli eſtis ſi dilectionẽ habueritis ad inuicẽ. Spiri-
tus ergo ſanctus eſt quo ſignamur. ¶ Spiritus vero ꝓ
miſſionis dicit duplici ratiõe. Primo quia ꝓmiſſus eſt
fidelibus. Ezech. 36. Spiritũ nouũ ponam in medio ve
ſtri. Et ezechiel. 37. Dabo vobis ſpiritũ nouũ. Secũdo
quia dat cum quadã promiſſione. ex hoc enim ip̃o ꝙ da
tur nobis efficimur filij dei. Nam per ſpiritũſanctũ effici
mur vnũ cum xp̃o. Rom. 8. Siquis autẽ ſpiritũ dei nõ
habet hic non eſt eius. ⁊ per ꝯſequens efficimur filij dei
adoptiui ex quo habemus promiſſionẽ hereditatis eter
ne quia ſi filij ⁊ heredes. Rom. 8. ¶ Tercio dicitur pi-
gnus inquantũ facit certitudinẽ de ꝓmiſſa hereditate.
Nam ſpiritusſanctus inquantũ adoptat in filios dei eſt
ſpiritus ꝓmiſſionis: et ipſemet eſt ſignum promiſſionis
adipiſcende. Sed vt dicit in glo. Alia littera habet qui
eſt arra hereditatis, et forte melius quia pignꝰ eſt aliud
a re pro qua dat ⁊ redditur poſtꝙ ille qui pignus recepit
rem ſibi debitã habet. Arra auteʒ non eſt aliud a re pro
qua datur nec reddit quia datur de ip̃o precio quod nõ
eſt auferendũ ſed complendũ. Deus autẽ dedit nobis ca
ritatẽ tanꝙ pignus per ſpiritũſanctũ qui eſt ſpiritus ve-
ritatis ⁊ dilectionis. Et ideo huiuſmodi nõ eſt aliud ꝙ
quedã particularis ⁊ imperfecta participatio diuine ca
ritatis ⁊ dilectiõis. Que quidem non eſt auferenda ſed
perficiẽda. ideo magis proprie dicit arra ꝙ pignus. ta-
men poteſt nihilominus ⁊ pignus dici. Nam per ſpiritũ
ſanctũ deus nobis diuerſa dona largit. quorum quedaʒ
manent in patria vt caritas que nunꝙ excidit. 1ᵉ. corin.
13. Quedã vero propter ſui imperfectionẽ non manent
ſicut fides et ſpes que euacuabuntur vt ibidem dicitur.
Sic ergo ſpiritusſanctus dicitur arra per reſpectum ad
ea que manent: pignus vero per reſpectum ad ea que
euacuabuntur. Ad quid autem ſignati ſimus ſubdit di-
cens: In redemptionẽ. Nam ſi aliquis de nouo aliqua
animalia acquireret et adderet gregi ſuo imponeret eis
ſigna acquiſitiõis illius. xp̃us autem acquiſiuit populũ
ex gentibus. Joh. 10. Alias oues habeo que nõ ſunt ex
hoc ouili ⁊ illas oportʒ me adducere ⁊c. Et ideo impreſ
ſit eis ſignũ acquiſitiõis. 1ᵉ. petri. 2°. Gens ſancta popu
lus acquiſitiõis. Act. 20. Quã acquiſiuit ſanguine ſuo
Sed quia xp̃us acquiſiuit populũ iſtuʒ non ſic ꝙ nunꝙ
fuerit ſuus: ſed quia aliquãdo fuerat ſuus ⁊ opprimebat
a ſeruitute dyaboli in quã peccando ſe redegit. ideo non
dicit ſimpliciter acquiſiuit. ſed addit in redemptionem.
Quaſi dicat. Non ſimpliciter de nouo acquiſiti ſed qua
ſi a ſeruitute dyaboli per ſanguinẽ eius redempti. 1ᵉ. pe
tri. 1°. Non corruptibilibus auro et argento redempti
eſtis ⁊c. Acquiſiuit ergo xp̃us nos redimẽdo non ꝙ ac-
creſcat inde aliquid deo quia bonoꝝ noſtroruʒ non indi
get. Job. 35. Si iuſte egeris quid donabis ei: aut quid
de manu tua recipiet? Ad quid autem acquiſiuerit nos
xp̃us ſubdit. In laudem glorie ip̃ius. id eſt vt ip̃e deus
laudet. Eſaie. 43. Qui inuocat nomen meũ in gloriam
meam creaui eum.

Lectio ſexta.

P Ropterea ⁊ ego audiens fidem ve
ſtram que eſt in xp̃o ieſu: ⁊ dilectio
nem in omnes ſanctos: nõ ceſſo gra
tias agens pro vobis memoriam veſtri fa-
ciens in orationibus meis: vt deus domi-
ni noſtri ieſu xp̃i pater glorie det vobis ſpi
ritum ſapientie ⁊ reuelatiõis in agnitioneʒ
eius. illuminatos oculos cordis veſtri: vt
ſciatis que ſit ſpes vocatiõis eius ⁊ que di-
uitie glorie hereditatis eiꝰ in ſanctis ⁊ que
ſit ſuperueniens magnitudo virtutis eius
in nos qui credimus.

Poſtꝙ enumerauit apoſtolus beneficia epheſijs colla-
ta per xp̃m: hic oſtendit quomõ affectus ſuus creuit ad
eos. Diuidit auteʒ hec pars in tres partes. quia primo
premittit bonoꝝ que audiuit de eis commemoratio. Secũ
do de perceptis beneficijs gratiarum debita actio. ibi.
Non ceſſo gratias agens ⁊c. Tercio ſubditur pro futu-
ris beneficijs eius oratio ibi. Memoriam veſtri faciens
⁊c. Bona autem que de eis audiuit ſunt duo. Unũ quo
ordinant ad deũ: ⁊ hoc eſt fides. ⁊ quantũ ad hoc dicit.

Et propterea: Et ego audiens fidem veſtram que eſt in
xp̄o ieſu. que quidē facit habitare deum in homine infra
tercio. Habitare xp̄m per fidē in cordibus veſtris. Item
corda purificat. Act. 15. Fide purificans corda eoꝝ Itē
ſine lege iuſtificat Rom. 3. Arbitramur iuſtificari homi
nē per fidem ſine operibus legis. Secundū quo ordinā-
tur ad proximū ⁊ hoc eſt dilectio. ⁊ quantū ad hoc dicit
Et dilectionē. id eſt opera caritatis. que quidē dilectio
eſt ſpirituale ſignū ꝙ homo ſit diſcipulus xp̄i. Joh. 13°.
In hoc cognoſcēt omnes quia mei eſtis diſcipuli ſi dile
ctionē ⁊c. Et ibidē. Mandatū nouū do vobis vt diliga-
tis inuicē ⁊c. Dilectionē dico in omnes ſanctos. Nā om
nes quos ex caritate diligimus debemus eos diligere:
vel ideo quia ſancti ſunt. vel vt ſancti ſint. Gala. vltimo
Dum tempus habemus operemur bonū ad omnes: ma
xime autē ad domeſticos fidei ⁊c. ¶ Deinde cum dicit.
Non ceſſo ⁊c. agit ap̄lus gratias de bonis et beneficijs
huiuſmodi auditis dicēs: Non ceſſo gratias agens ⁊c.
Contra quia nō ſemper poterat cōtinue pro eis gratias
agere. Reſpondeo. apoſtolus dicit nō ceſſo. id eſt horis
debitis. vel nō ceſſo quia affectus gratias agendi ꝓ vo
bis ſine ceſſatiōe habitualiter eſt in me. Col. 1. Non ceſ-
ſamus ꝓ vobis orantes ⁊ poſtulātes ⁊c. Rom. 1°. Sine
intermiſſione memoriā veſtri facio ſemper in oratiōibus
meis. ¶ Conſequēter orat ap̄lus pro beneficijs eis in fu
turū concedendis ⁊ quantū ad hoc dicit. Memoriā ve-
ſtri ⁊c. Et hec diuidit in tres. quia primo ꝓponit quedā
que eis petit. Secūdo exponit ea ibi. In agnitiōe eius
⁊c. Tercio oſtendit exemplar ⁊ formaꝫ illoꝝ. ibi. Scōm
operationē potentie ⁊c. Dicit ergo quantum ad primū.
Non ſolū gratias ago quantū ad beneficia preterita que
recepiſtis. ⁊ quantū ad bona audita de vobis. ſed etiam
oro vt omnino in futurū accreſcāt. memoriā veſtri faciēs
in oratiōibus meis ꝓ his. ſcilicꝫ vt deus dn̄i noſtri ieſu
xp̄i pater glorie ⁊c. ¶ Ubi ſciendū ꝙ dn̄s noſter ieſus
xp̄s ⁊ deus ⁊ hō eſt. Et inquantū hō eſt deū habet cum
ſit cōpoſitus ex anima ⁊ corpore. quoꝝ vtriqꝫ cū ſint cre
ature competit deū habere. ſcōm autē ꝙ deus eſt patrē
habet. Joh. 20. Aſcendo ad patrē meū ⁊ patrē veſtrū.
deum meū ⁊ deū veſtrū. Similiter etiā ſcōm ꝙ eſt deus
eſt gloria patris. Heb. 1. Qui cū ſit ſplendor glorie ⁊c.
Eſt etiā gloria noſtra quia ipe eſt vita eterna. 1. Jo. vlti
mo. Simus in vero filio eius: hic eſt verus deus ⁊ vita
eterna. Sic ergo dicit vt deus dn̄i noſtri iheſu xp̄i ſcōm
ꝙ eſt homo ⁊ pater glorie. ſ. xp̄i qui eſt gloria ei⁹. Pro-
uer. 23. Gloria patris filius ſapiens ⁊c. Et glorie noſtre
inquantū dat omnibus gloriā. ¶ Deinde cū dicit. Det
vobis ⁊c. ponit ea que petit que ſunt duo. Ubi ſciendū
eſt ꝙ quedā ſunt dona cōmunia omnibus ſanctis. ſcꝫ il-
la que ſunt neceſſaria ad ſalutē. vt fides ſpes caritas. et
hec habebāt vt iam patet. Alia aūt ſunt dona ſpecialia
⁊ quantū ad hoc pro eis orat. primo quidē pro dono ſa-
pientie. ⁊ quantū ad hoc dicit. Ut det vobis ſpiritū ſapiē
tie quē nullus poteſt dare niſi deus. Sapi. 9. Senſum
autē tuū quis ſciet niſi tu dederis ſapientiā ⁊ miſeris ſpi
ritū ſanctū tuū de altiſſimis. Secūdo orat ꝓ dono intel
lectus. ⁊ hoc conſiſtit in reuelatiōe ſpiritualiū ſecretorū
ꝓpter quod dicit. Et reuelatiōis que etiā a ſolo deo eſt.
Daniel. 2. Eſt deus in celis reuelās myſteria. ¶ Expo-
nit aūt que ſint iſta que petit. ⁊ primo quod pertinet ad
donū ſapientie. Secūdo quod pertinet ad donū intelle-
ctus ibi. Ut ſciatis que ſit ſpes ⁊c. Ad donū autē ſapiē-
tie pertinet cognitio diuinoꝝ. Unde petere donū ſapiē-
tie eſt petere ꝙ habeāt cognitionē dei. Et hoc petit ibi.
In agnitiōeꝫ dei ⁊c. Quaſi dicat. Hoc peto vt per ſpiri-
tū ſapiētie habeatis illuminatos oculos cordis veſtri in

agnitiōeꝫ. ſcꝫ clariorē eius. ſcꝫ dei. p̄s. Illumina oculos
meos ⁊c. Hoc eſt cōtra eos qui habēt oculos illumina-
tos tantū ad temporalia cognoſcēda cum magis tamen
ſit neceſſariū ⁊ etiā glorioſum cognoſcere deū. Jere. 9°.
Non gloriet̄ ſapiens in ſapientia ſua ⁊ nō gloriet̄ diues
in diuitijs ſuis: ſed in hoc gloriet̄ qui gloriat̄ ſcire ⁊ no-
ſce me. Ad donū autem intellectus tria pertinentia po-
nit. Unū quantū ad ſtatū preſentē. ⁊ duo quantū ad fu-
turū. Ad ſtatū vero preſentē pertinet ſpes que eſt neceſ-
ſaria ad ſalutē. Rom. 8. Spe eniꝫ ſalui facti ſumus ⁊c.
⁊ quantū ad hoc dicit. Ut ſciatis que. i. quanta ſit ſpes
vocatiōis eius. id eſt virtus ſpei. ⁊ de quāta re ſit. Que
quidē ⁊ maxima eſt quia de maximis. 1ᵉ. petri. 1. Rege-
nerauit nos in ſpem viuā per reſurrectionē iheſu xp̄i ex
mortuis ⁊c. Et maxima virtutū. Heb. 6. Fortiſſimū ſo-
latiū habeamus qui cōfugimus ad tenenda propoſitam
ſpem quā ſicut anchorā habemus anime ⁊c. Sed quia
ea que ſperamus ſunt de futura vita. ideo alia duo perti
nent ad vitā futurā. vnū quidē pertinet ad omnes iuſtos
cōmuniter quod eſt premiū eſſentiale Et quantū ad hoc
dicit. Et que diuitie glorie ⁊c. Ubi ponit quattuor ad il
la dona pertinentia. Primū eſt ꝙ ſunt copioſiſſima. et
quantū ad hoc dicit. Diuitie. Prouerb. 1. Abundantia
perfruet̄ terrore maloꝝ ſublato. p̄s. Gloria ⁊ diuitie in
domo eius ⁊c. Prouerb. 8. Mecū ſunt diuitie ⁊ gloria
⁊c. Secūdo ꝙ ſunt clariſſima. Et quantū ad hoc dicit.
Glorie. Rom. 2. Gloria autē ⁊ honor ⁊ pax omni operā
ti bonū ⁊c. Tercio ꝙ ſunt ſtabiliſſima ⁊ q̄tuꝫ ad hoc di
cit: Hereditatis. Ea eīn que hereditaria ſunt ſtabiliter
poſſident̄. Eccl'. 31. Stabilita ſunt bona illius in domio
p̄s. Dn̄s pars hereditatis mee ⁊ calicis ⁊c. Quarto ꝙ
erūt intima. Et quantū ad hoc dicit. In ſanctis. Rom.
8. Non ſunt cōdigne paſſiones hui⁹ temporis ⁊c. 2ᵉ. co
rinth. 4. Supra modū in ſublimitate glorie pōdus ope
rat̄ in nobis. Aliud quod ponit pertinēs ad futurā glo-
riā eſt quod ſpecialiter pertinet ad apoſtolos. Unde di-
cit. Et que ſit ſupple. ſciatis ſupereminens magnitudo
virtutis eius ſcilicꝫ in bonis. Quaſi dicat. Licet omni
bus ſanctis abūdanter diuitias glorie tribuat: ſuperemi
nentius tamen tribuet ap̄lis. Magnitudo eīn virtutis
oſtēdit̄ in effectu. Unde quāto magis effectus virtutis
diuine in aliq̄ inuenit̄. tāto ibi virtus diuina maior oſtē-
dit̄: licet in ſeipā ſit vna ⁊ indiuiſa. Et ideo quia maior
effectus virtutis diuine eſt in apoſtolis. ideo magnitu-
do virtutiſ erit in eis. Et ꝙ maior ſit in eis effectus oſtē
dit ſubdens. Qui credidimus id eſt qui ſumus primitie
credentiū. 2ᵉ. corinth. 4. Nos credidimus ꝓpter quod
⁊ loquimur ſciētes ꝙ ille qui ſuſcitauit ieſum ⁊ nos cuꝫ
ieſu ſuſcitabit. ꝓpter quod dicebat. 2ᵉ. thimo. 1°. Scio
cui credidi ⁊ certus ſum ⁊c. Ideo illi inter vos per quos
alij inſtructi ſunt ⁊ vocati ad fidem. ſicut doctores pree-
minentius premiabunt̄. quia vt dicit̄ in glo. quoddā in-
crementū glorie habebunt ſūmi doctores vltra illud qđ
cōmuniter omnes habebūt. ꝓpter quod Danie. 12. do-
cti aſſimulant̄ ſplendori firmamēti. ſed doctores aſſimu
lant̄ ſtellis. Qui autē docti fuerint quaſi ſplendor firma
mēti. ⁊ qui ad iuſticiā erudiūt multos quaſi ſtelle in per
petuas eternitates.

Lectio ſeptima.

SEcundū operationē potentie vir-
tutis eius quaꝫ operatus eſt in xp̄o
ſuſcitans illum a mortuis ⁊ conſti-
tuens ad dexteram ſuaꝫ in celeſtibus ſuper
omnem principatū ⁊ poteſtatem ⁊ virtuteꝫ

**⁊ dominationē ⁊ omne nomen quod nomi-
natur non ſolum in hoc ſeculo: ſed etiam in
futuro.**

Enumeratis beneficijs que apoſtolus cōferenda optat
epheſijs in futurꝫ: hic conſequēter ponit formā ⁊ exem-
plar. Sicut autem vita xp̄i eſt forma ⁊ exemplar iuſticie
noſtre: ita ⁊ gloria ⁊ exaltatio xp̄i eſt forma et exemplar
glorie ⁊ exaltatiōis noſtre. Ideo hic apoſtolus duo facit
quia primo ꝓponit formā exaltatiōis beneficij ⁊ donoꝝ
in generali. Secūdo manifeſtat eam in ſpeciali. ibi. Su
ſcitans illū a mortuis ⁊c. Forma autē ⁊ exemplar opera
tionis diuine in nos eſt operatio diuina in xp̄o. Et quan
tū ad hoc dicit. Scd̄m operationē. id eſt ad ſimilitudinē
operatiōis potentie virtutis eius. id eſt virtuoſe poten-
tie dei quā operatus eſt in xp̄o exaltans caput illud. ſup
ple ita virtuoſe operabit̄ i nobis. Phil. 3°. Saluatorē
expectamus dn̄m noſtrū ieſum xp̄m qui reformabit cor-
pus humilitatis noſtre ⁊c. Nos autē exaltari ad ſimili-
tudinē exaltationis xp̄i frequēter legimus in ſcriptura.
Rom. 8. Si cōpatimur et glorificemur. Item Apoc. 3.
Qui vicerit dabo ei ſedere mecū in throno meo ſicut et
ego vici ⁊ ſedi cū patre meo in throno eius ¶ Conſequē
ter explicat formā ⁊ exemplar in ſpeciali: manifeſtans ea
que pertinent ad exaltationē xp̄i. loquēdo de xp̄o inquā
tum eſt homo dicēs: Suſcitans illū ⁊c. Circa quod tria
beneficia ponit exaltatiōis xp̄i. Primū eſt tranſitus de
morte ad vitā. ⁊ quantū ad hoc dicit. Suſcitans illuꝫ a
mortuis. Secundū eſt exaltatio ad gloriam altiſſimā. et
quantū ad hoc dicit. Conſtituens illū ad dexterā ſuam.
Terciū eſt ſublimatio ad potentiā maximā. ⁊ quantum
ad hoc dicit. Et omnia ſubiecit ſub pedibus eius. Dicit
ergo quantū ad primū. dico ꝙ hoc erit ſm̄ operationē ꝗ
op̄atus eſt in xp̄o. ſ. deus pr̄ eadē virtute quā hꝫ cū xp̄o
Unde ⁊ ipſe xp̄s ſeip̄m reſuſcitauit ⁊ deꝰ pr̄ eū reſuſcita
uit. Ro. 8. Si ſp̄us eius qui ſuſcitauit ieſum a mortuis
hitat in vobis: q̄ ſuſcitauit ieſuꝫ a mortuis viuificabit ⁊
mortalia corpora veſtra. Quantū vero ad ſecundū dicit
Conſtituens illū ⁊c. Que quidē celſitudo glorie poteſt
tripliciter conſiderari. ſcꝫ per comparationē ad deū. per
comparationē ad corporales creaturas. ⁊ per compara-
tionē ad creaturas ſp̄uales. Si ergo conſideret̄ per con-
parationē ad deū. ſic ꝯſtituſ eſt ad dexterā ſuā. que qui-
dem dextera nō eſt intelligēda pars corporalis. quia vt
dicit Joh. 4. Spiritus eſt deus. ſed metaphorice dici-
tur: vt ſicut per dexteraꝫ intelligit̄ nobilior ⁊ virtuoſior
pars hoīs: ita cū dicimus xp̄m ieſum conſtitutū ad de-
xteram dei intelligat̄ ſcd̄m humanitatē cōſtitutus in po
tioribꝰ bonis patris. et ſcd̄m diuinitatē intelligat̄ equa-
lis patri. Unde ps̄. Dixit dn̄s domino meo: ſede a dex-
tris meis ⁊c. Item marci vlti. Et dn̄s quidē ieſus poſt-
ꝗ̄ locutus eſt eis aſſumptus eſt in celū ⁊ ſedet ad dexte-
ram dei. In comparatiōe vero ad corporales creaturas
dicit in celeſtibus. Nam corpora celeſtia tenēt ſupremū
locū in comparatiōe ad alia corpora. infra quarto. Qui
deſcendit ip̄e eſt ⁊ qui aſcēdit ſuper omnes celos. In cō-
paratiōe vero ad ſpirituales creaturas. Primo ſpeciali
ter. Secūdo quantū ad omnia cōmuniter. ibi. Et ſuper
omne nomen ⁊c. ¶ Ad hoꝝ autem intelligentiā ſciendūꝫ
eſt ꝙ nouē ſunt ordines angeloꝝ: quoꝝ quatuor apoſto
lus tangit hic. qui quidē ſunt medij. Nā ſupra eos ſunt
tres ſuperiores ſcꝫ throni cherubin ⁊ ſeraphin Sub eis
autē ſunt duo inferiores ſcꝫ archangeli ⁊ angeli. Qui q̄
dem nouē ordines diſtinguūtur in tres ierarchias. id eſt
ſacros principatus. In quaꝝ qualibet aſſignant̄ tres or
dines. ſed in aſſignatiōe ordinū hierarchie prime cōue-
niūt omnes doctores in hoc ſcꝫ ꝙ ſupremus ordo ip̄ius
ſit ſeraphin. ſecūdus cherubin. tertiꝰ throni. In aſſigna
tione vero ordinū aliarum duarū hierarchiarū ſcꝫ medie
⁊ infime diſcordāt dyoniſius ⁊ gregorius. Nam dyoni-
ſius in ſupremo ordine medie hierarchie ponit domina-
tiones. In ſecūdo virtutes. In tercio poteſtates deſcen
dēdo. In ſupremo vero ordine infime hierarchie poſuit
principatus. In ſecūdo archangelos. In tercio angelos
Et hec aſſignatio ordinū concordat littere preſenti. Nā
apoſtolus aſcendendo incipit a ſupremo infime hierar-
chie: qui eſt ſeptimus. Gregorius autem aliter ordinat.
quia ponit principatus in medio dominationū ⁊ poteſta
tū quod pertinet ad ſecūdum ordinē medie hierarchie.
virtutes vero ponit in medio poteſtatū et archangelorū
quod pertinet ad ſupremū ordinē infime hierarchie. Et
hec aſſignatio etiā fulcimentū habet ex verbis apoſtoli.
Col. 3. vbi dicit. Siue throni ſiue dominatōes ſiue prin
cipatus ſiue poteſtates. vbi illos ordines enumerat de-
ſcendēdo. Sed reſeruata ordinatiōe gregorij vſquequo
legamus epiſtolā ad col. ad preſens viā dyoniſij magis
competentē preſenti littere ꝓſequemur. ¶ Ad cuiꝰ in-
tellectū ſciendū eſt ꝙ poteſt cōſiderari tripliciter ordo re
rum. Primo quidē ſcd̄m ꝙ ſunt in prima omniū cauſa:
ſcꝫ in deo. Secūdo vero ſcd̄m ꝙ ſunt in cauſis vniuerſa
libus. Tercio ſcd̄m determinationē ad ſpeciales effectꝰ
⁊ quia omnia que fiūt in creaturis miniſtrant̄ per ange-
los. ideo ſcd̄m triplicē acceptionē ordinis rerum diſtin-
guūtur tres angelice hierarchie: ad quarū vnā pertinet
accipere ratiōes rerū in ip̄o rerum vertice ſcꝫ deo. ad ali-
am vero pertinet accipere ratiōes rerū in cauſis vniuer-
ſalibus. ad aliā vero in ꝓprijs effectibus. Nam quanto
mentes angelice ſunt ſuperiores: tanto diuinā illumina
tionē in maiori vniuerſalitate recipiūt. Et ideo ad ſupre
mā hierarchiā pertinet adminiſtratio rerū in compara-
tione ad deū. Propter qđ ordines hierarchie iſtius de-
nominant̄ per comparationē ad deū. quia ſeraphin dicū
tur ardentes ⁊ vniti deo per amorē. Cherubin vero qua
ſi lucētes inquantū ſupereminēter diuina ſecreta cogno
ſcunt. Throni vero inquantū in eis deus ſua iudicia ex
ercet. De iſtis tribus ordinibus nullā facit hic apoſtolꝰ
mentionē. Ad mediā hierarchiā pertinet rerū adminiſtra
tio per cōparationē ad cauſas vniuerſales. vnde deno-
minant̄ ordines hierarchie illius nominibus ad poteſta
tem pertinētibus cū cauſe vniuerſales ſint virtute ⁊ po-
teſtate in inferioribꝰ ⁊ particularibꝰ. Ad poteſtates au
tem que habēt vniuerſale regimen tria pertinent. Pri-
mo ꝙ ſit aliquis per imperiū dirigens. Secundo ꝙ ſint
aliqui qui impedimēta executiōis repellant. Tercio ꝙ
ſint aliqui qui ordinent qualiter alij imperiū exequant̄.
Horū autem primū pertinet ad dominatiōes que vt di-
cit dyoniſius ſunt libere ab omni ſubiectiōe nec ad exte-
riora mittunt̄. ſed eis qui mittunt̄ imperāt. Secūduꝫ ve
ro pertinet ad virtutes que prebent facilitatē ad imperi-
um implendū. Terciū vero pertinet ad poteſtates impe
riū exequentes. Ad infimā autē hierarchiā pertinet ad-
miniſtratio rerū in comparatōe ad ſpeciales effectus. vn
de nominibꝰ ad eos pertinētibus nuncupant̄. Unde an-
geli dicunt̄ illi qui exequūtur ea que pertinēt ad ſaluteꝫ
ſinguloꝝ. Archangeli vero qui exequūtur ea que perti-
nent ad ſalutem ⁊ vtilitatem magnoꝝ. Principatus ve
ro dicunt̄ illi qui preſunt ſingulis prouincijs. ¶ His er-
go expoſitis xp̄us ſuper omnes eſt. De his vero quattu
or apoſtolus ſpecialē mentionē facit. Cuius ratio eſt: qꝛ
hoꝝ quattuor ordinū nomina a dignitate imponunt̄. et
quia agit de dignitate xp̄i. ideo hic ſpecialiter eos nomi
nat vt oſtendat xp̄m omnē dignitatē creatam excedere.

¶ Conſequēter cum dicit. Et omne nomen qḋ nomina-
tur ꝛc. oſtendit xp̄m exaltatū eſſe cōmuniter ſupra omnē
creaturā ſpiritualē. dixerat enim ſupra xp̄m eſſe exalta-
tū ſuper omnes creaturas ſpirituales que a poteſtate de
nominant̄. Sed quia preter illos angeloꝝ ordines in ſa
cra ſcriptura quidā alij ordines celeſtiū ſpirituū inueniū
tur. ſcꝫ ſeraphin. Eſaie. 6. ꝛ cherubin. Ezech. 10. ꝛ. 11. ꝛ
41. ꝛ throni. in ps. Et de iſtis nō fecerat mentionē. ideo
oſtendit xp̄m ſm ꝙ homo ſupra omnes huiuſmōi ordi-
nes eſſe exaltatū. ꝓpter quod ſubiūgit dicens. Et ſuper
omne nomen ꝛc. id eſt nō ſolū ſuper principatus ſed ſup
omne nominabile. ¶ Sciendū eſt em̄ ꝙ nomen imponi
tur ad cognoſcendū rem. vnde ꝛ ſignificat rei ſubſtantiā
cū ſignificatū nominis ſit diffinitiua ratio rei. Cum ergo
dicit. Et oē nomen qḋ noīat̄ dat intelligere ꝙ exaltat᷒
eſt ſupra omnē ſubſtantiaꝫ de qua poteſt haberi noticia
ꝛ nomine cōprehendi. Qḋ dico vt excludat̄ ſubſtantia
diuinitatis que incōprehenſibilis eſt. Unde glo. dicit.
Supra omne nomē. i. nomīabile. Et ne intelligat̄ ꝙ ſit
ſupra nomen dei. ideo ſubdit. Quod nominat̄. Naꝫ ma
ieſtas diuina nullo noīe cōcludi vel nomīari poteſt. Ad
dit aūt non ſolū in hoc ſeculo ſed etiā in futuro. q2 mul-
ta ſūt in hoc ſeculo que noticia cōprehendimus ꝛ nomi
namus. quedā tamen ſunt in futuro ſeculo que hic com-
prehendi nō poſſunt: nec etiā nominari: quia vt dicit̄. 1ᵉ
corinth. 13°. Exparte cognoſcim᷒ ꝛ exparte ꝓphetam᷒.
Nominant̄ tamē hec a beatis que ſunt in futuro ſeculo.
Huiuſmodi autē ſunt de quibus dicit apl̄s. 2ᵉ. corinth.
12. ꝙ audiuit audiuit archana verba que nō licet homi-
ni loqui. Et tamen ſuper hec omnia exaltatus eſt xp̄us.
Phil̄. 2. Dedit illi nomen qḋ eſt ſuper omne nomen.

Lectio octaua.

Et omnia ſubiecit ſub pedibus ei᷒:
ꝛ ip̄m dedit caput ſupra omneꝫ ec-
cleſiam qui eſt corpus ip̄ius ꝛ pleni
tudo eius qui oīa in omnibus adimplet̄.

Supra egit apl̄us de exaltatione xp̄i et quantū ad eius
tranſitū de morte ad vitā in illa particula. Suſcitās illū
ꝛc. ꝛ de eius exaltatiōe ad gloriā altiſſimā. in illa parti-
cula. Et cōſtituens ad dexterā ꝛc. hic agit de eius exal-
tatiōe quantū ad poteſtatē maximā. Circa quod duo fa-
cit. q2 primo agit de xp̄i poteſtate reſpectu totius creatu
re. Scḋo de eius poteſtate reſpectu eccleſie. ibi. Et ip̄m
dedit ꝛc. Dicit ergo ꝙ reſpectu totius creature habet
vniuerſalē poteſtatē quia omnia ſubiecit. ſcꝫ deus pater
ſub pedibus eius. ¶ Ubi ſciendū eſt ꝙ hoc quod dicit.
Sub pedibus. poteſt accipi dupliciter. Uno modo vt ſit
locutio figuratiua et ſimilitudinaria. vt ſcꝫ per hoc det̄
intelligi ꝙ omnis creatura totaliter eſt ſubiecta poteſta
ti xp̄i. Illud em̄ eſt a nobis omnino ſubiectū quod pedi
bus cōculcamus. Et de iſta poteſtate dicit̄ Math. vlti.
Data eſt mihi oīs poteſtas in celo ꝛ in terra. Heb. 2. In
eo em̄ ꝙ ei omnia ſubijciunt̄ nihil dimiſit nō ſubiectū ei
Alio modo vt ſit locutio methaphorica. Naꝫ per pedes
intelligit̄ infima pars corporis. per caput vero ſuprema
Licet autē in xp̄o diuinitas ꝛ humanitas nō habeāt ra-
tionē partis. tamen diuinitas que eſt ſupremū in xp̄o in
telligit̄ per caput. 1ᵉ. corinth. 11. Caput vero xp̄i deus.
humanitas vero que infima eſt intelligit̄ per pedes ps̄.
Adorabim᷒ in loco vbi ſteterūt pedes eius Eſt ergo ſen
ſus ꝙ oīa creata nō ſolū ſubiecit pater xp̄o inquantū eſt
deus cui ab eterno oīa ſunt ſubiecta ſed etiā humanitati
eius. Aduertendū eſt autē hic ꝙ xp̄o ſubijciunt̄ aliqua
dupliciter. quia quedā voluntarie ꝛ quedā inuolūtarie.
Hoc autē origenes nō intelligens ſumpſit ex hoc verbo
apoſtoli occaſionē erroris dicēs. ꝙ omnia que ſubijciū-
tur xp̄o participāt ſalutē quia ip̄e eſt vera ſalus. Et ideo
dixit ꝙ om̄es demones ꝛ dānati aliquādo ſaluabunt̄ vt
ſubijciant̄ ſub pedibus xp̄i. hoc autē eſt cōtra ſententiā
dn̄i. Math. 25°. Diſcedite a me maledicti in ignē eter-
nū qui paratus eſt dyabolo ꝛ angelis eius. ꝛ cōcludit in
fine capituli. Ibūt hi in ſuppliciū eternū. Dicendū eſt er
go ꝙ omnia ſubiecit ſub pedibus eius. ſed quedā volun
tarie tanꝙ ſaluatori: puta iuſtos qui in vita preſenti im-
plent voluntatē dei. ꝛ iſti ſubijciunt̄ ei vt impleat eoruꝫ
deſideriū ꝛ voluntatē expectantes illud qḋ dicit̄ de bo-
nis Prouer. 10. Deſideriū ſuū iuſtis dabit̄. Quedā ve
ro ſubijciunt̄ ei inuite tanꝙ iudici vt xp̄s de his ſuā vo-
luntatē faciat. Et iſti ſunt mali de quibus poteſt intelli-
gi illud Luce. 19. Uerūtamen inimicos meos illos qui
noluerūt me regnare ſuper ſe. adducite huc ꝛ interficite
corā me. ¶ Deinde cū dicit Et ip̄m dedit caput ꝛc. agit
de poteſtate xp̄i reſpectu eccleſie. Circa qḋ tria facit. q2
primo ponit habitudinē xp̄i ad eccleſiā. Secūdo habitu
dinē eccleſie ad xp̄m. Tercio exponit illaꝫ habitudinē.
Quantū ad primū dicit. Et ip̄m dedit deus pater caput
ſuper omnē eccleſiā ſcꝫ tam militantē que eſt hominū in
preſenti viuentiū ꝙ triumphantē que eſt ex hominibus
ꝛ angelis in patria. xp̄us enim ſm quaſdā cōmunes ra-
tiōes caput eſt etiā angeloꝝ. Col̄. 2. Qui eſt caput om-
nis principatus ꝛ poteſtatis. ſed ſm ſpeciales rationes
eſt xp̄us caput hominū ſpiritualiter. Nam caput tripli-
cem habitudinē habet ad mēbra. Primo quidē quo ad
preeminentiā in ſitu. Secūdo quo ad diffuſionē virtutū
quia ab eo omnes ſenſus deriuant̄ in mēbra. Item quo
ad ꝯformitatē in natura. Sic ergo quantū ad preeminē
tiā ꝛ quantū ad diffuſionē xp̄us eſt caput angeloꝝ. Nā
xp̄us preeſt angelis etiā ſm humanitatē. Heb. 1. Tan-
to melior angelis effectus quāto pre illis differētius no
men hereditauit. Item xp̄s etiā ſm ꝙ homo angelos il
lūinat ꝛ in eis influit vt dyoniſius ꝓbat ex verbis Eſaie
63. ſcꝫ. Quis eſt iſte qui venit de edō ꝛc. dicēs hec ver
ba eſſe ſupremoꝝ angeloꝝ. Quod autē ſequit̄. Ego qui
loquor iuſticiā. dicit eſſe verba xp̄i eis immediate reſpō
dentis. Ex quo dat̄ intelligi ꝙ non ſoluꝫ inferiores ſed
etiā ſuperiores angelos xp̄us illuminat. Quantū auteꝫ
ad nature conformitatē xp̄s non eſt caput angeloꝝ quia
nō angelos apprehendit ſed ſemen abrae. vt dicit̄ Heb.
1°. Sed eſt caput hominū tantū. Canti. 4°. Uulneraſti
cor meū ſoror mea. ſcꝫ per naturā ꝛ ſponſa per gratiam.
Quantū ad habitudinē eccleſie ad xp̄um dicit. Que eſt
corpus eius. ſcꝫ inquantū eſt ei ſubiecta et recipit ab eo
influentiā ꝛ habet naturā conformē cū xp̄o. 1ᵉ. corint. 12
Sicut em̄ corpus vnuꝫ eſt ꝛ habet multa mēbra: omnia
autē membra corporis cū ſint multa vnuꝫ corpus ſunt:
ita ꝛ xp̄us. vt em̄ in vno ſpiritu omnes nos vnū corpus
baptizati ſumus. ¶ Exponit autē quod dixit que eſt cor
pus ip̄ius ſubdens. Et plenitudo eius ꝛc. Quererēt em̄
cur in corpore naturali ſint tot mēbra. ſcꝫ manus pedes
os ꝛ huiuſmodi. reſpondet̄ hoc eſſe ideo vt deſeruiāt di
uerſis operatiōibus anime. quarū ip̄a poteſt eſſe cauſa ꝛ
principiū et que ſunt virtute in ip̄a. Nam corpus eſt fa-
ctū ꝓpter animā ꝛ non ecōuerſo. Unde ſm hoc corpus
naturale eſt quedā plenitudo anime. niſi em̄ eſſent mē-
bra cū corpore cōpleta nō poſſet anima ſuas operas ple
ne exercere. Similiter itaqꝫ eſt hoc de xp̄o ꝛ de eccleſia.
Et quia eccleſia eſt inſtituta ꝓpter xp̄m dicit̄ ꝙ eccleſia
eſt plenitudo eius ſcilicꝫ xp̄i. id eſt vt omnia que virtute
ſunt in xp̄o quaſi quoddāmodo membris ip̄ius eccleſie
impleant̄ duꝫ ſcꝫ om̄es ſenſus ſpirituales ꝛ dona ꝛ quic
quid poteſt eſſe in eccleſia que oīa ſuperabundāter ſunt

in chriſto ab ipſo deriuentur in mēbra eccleſie ⁊ perficiā-
tur in eis. Unde ſubdit. Qui oīa in omnibus adimple-
tur ſcilicet dum hunc quidē qui eſt membrū eccleſie fa-
cit ſapientē ſm perfectā ſapientiā que eſt in ipſo. illū ve-
ro iuſtū ſm perfectā iuſticiam ⁊ ſic de alijs.

Capitulū ſecundū.

**Et vos cū eſſetis mortui delictis
et peccatis veſtris in quibus ali
quando ambulaſtis ſcðm ſeculū
mundi huius: ſcðm principē po-
teſtatis aeris huius: ſpiritus qui nunc ope
ratur in filios diffidentie: in quibꝰ ⁊ nos ali
quando conuerſati ſumus in deſiderijs car
nis noſtre faciētes voluntatē carnis ⁊ cogi-
tationū: ⁊ eramꝰ natura filij ire ſicut ⁊ ceteri.**

Supra enumerauit apoſtolus beneficia humano generi
per chriſtū cōmuniter exhibita: hic apoſtolus cōmemo-
rat eadē per comparationē ad eorū ſtatū preteritū. Sta-
tus autē eoꝝ preteritus dupliciter ꝯſiderari poteſt. Pri-
mo quidē quantū ad ſtatum culpe. Secundo quantū ad
ſtatū gentilitatis eoꝝ. Apoſtolus ergo duo facit. quia ꝑ-
mo cōmemorat beneficia quātū ad primū ſtatū eis exhi-
bita. Secundo cōmemorat ea per comparationē ad ſta-
tum ſecūdū ibi. Propter quod memores eſtote ⁊c. Pri-
ma iteꝝ in duas. quia primo recitat apoſtolus ſtatū cul-
pe ipſoꝝ. Secundo beneficiū gratie iuſtificationis ibi.
Deus autē qui diues eſt ⁊c. Prima iteꝝ in duas. qꝛ ꝑ-
mo cōmemorat ſtatū culpe quantū ad gentiles. Secūdo
quantū ad iudeos ibi. In quibus ⁊ nos omnes ⁊c. Pri-
ma iteꝝ in duas. quia primo premittit beneficij genera-
litatē. Secundo ſubdit huius neceſſitatē ibi. Cum eſſe-
tis mortui ⁊c. Dicit ergo. Dico ꝙ deus magnifice ope-
ratur in fidelibus ſm operationē potentie virtutis eius
quā operatus eſt in chriſto: ⁊ hoc ꝙ ſuſcitauit illū a mor-
tuis. ſcðm hanc ergo operationē ad huius operationis
exemplū conuiuificauit nos vite ſcilicet gratie de morte
peccati. Oſee. 6. Uiuificauit nos poſt duos dies in die
tertia ſuſcitabit nos ⁊c. Col. 3. Si conſurrexiſtis cū chri-
ſto que ſurſum ſunt ⁊c. Neceſſitatē vero huius beneficij
oſtendit cum dicit: Cum eſſetis mortui ⁊c. Ubi optime
deſcribit eoꝝ culpam. Primo quantū ad multitudinem
quia cū eſſetis mortui ſcilicet morte ſpirituali que peſſi-
ma eſt. pſ. Mors peccatoꝝ peſſima. Peccatū em̄ mors
dicitur. quia per ipſum homo a deo qui eſt vita ſeparatᷓ.
Johan. 14. Ego ſum via veritas ⁊ vita. Mortui inꝗ̄ in
delictis ⁊ peccatis veſtris. Ecce multitudo. In delictis
quidem quantū ad obmiſſa. pſ. Delicta quis intelliget
⁊c. Et peccatis quantū ad cōmiſſa in quibus aliquando
ambulaſtis. Quod ideo dicit vt multitudinē peccatoꝝ
exaggeret. Nam aliqui ſi ad horā mortui ſunt in pecca-
tis ⁊ in delictis. ceſſant tamē aliquando ⁊ peccare deſi-
ſtunt. ſed iſti de malo in peius ꝓcedentes ⁊ ambulantes
proficiebant. Simile habetᷓ Phil. 3. Multi em̄ ambulāt
quos ſepe dicebā vobis: nunc autē ⁊ flens dico. Jer. 2.
Ambulauerunt poſt vanitatē ſuā ⁊ vani facti ſunt. Se-
cundo quantū ad cauſam que ponitᷓ duplex. Una ex pte
huius mundi qui alliciebantᷓ a rebus mundi. ⁊ quantū
ad hoc dicit. Scðm ſeculū mundi huius id eſt ſm ſecula-
rem vitā rerū mundanaꝝ que vos alliciunt. 1. Johan. 2
Si qs diligit mundū non eſt charitas patris in eo. Pro-
pter quod premittit. Nolite diligere mundū. Alia cau-
ſa eſt ex parte demonū quibus ſeruiebant: de quibꝰ dici-
tur Sap. 14. Infandoꝝ idoloꝝ cultura omnis mali cau-
ſa eſt ⁊ initiū. Et quantū ad hoc dicit. Et ſcðm principē
poteſtatis. Quā quidē cauſam deſcribit tripliciᷓ. Pri-
mo quidē quātum ad poteſtatē dicens: Scðm principē
poteſtatis. id eſt poteſtatē exercentē. non ꝙ habeat eā
naturaliter: cum nec dominꝰ nec creator ſit ex natura ſed
inquantū dominatᷓ hominibus qui ſe ei peccādo ſubijci-
unt. Johan. 12. Nunc princeps huius mundi eijcietᷓ fo-
ras. Et. 14. Uenit princeps huius mūdi ⁊ in me nō ha-
bet quicꝗ̄. Secundo quātum ad habitationē. quia aerᷓ
huius id eſt qui habet poteſtatē in hoc aere caliginoſo.
¶ Ubi ſciendum eſt ꝙ de iſtis demonibus duplex ē opi-
nio apud doctores. Quidā em̄ dixerunt demones q̄ ce-
ciderunt non fuiſſe de ſupremis ordinibus. ſed de īferio-
ribus qui preſunt corporibus inferioribus. Conſtat au-
tem totā creaturā corporalē adminiſtrari a deo miniſte-
rio angelorū. Et hec eſt opinio Johannis damaſceni ſci-
licet ꝙ primus eoꝝ qui ceciderunt preerat ordini terre-
ſtrium quod forte ſumptū eſt ex dicto platonis qui pone
bat quaſdā ſubſtantias celeſtes ſeu mundanas. Et ſcðm
hoc exponentur hec ꝙ dicit aeris huiꝰ. id ē ad hoc crea-
ti vt preſiderent aeri huic. ¶ Alij vero volunt ⁊ melius
ꝙ fuerint de ſupremis ordinibus ita ꝙ hoc quod dicitᷓ ae-
ris huiꝰ ſit ad oſtendendū ipſum aerē eſſe habitationem
ipſoꝝ in penā eoꝝ. Unde iudas in ſua canōica dicit. an-
gelos vero qui non ſeruauerunt ſuū principatū ſed dere-
liquerunt ſuū domiciliū in iudiciū dei magni vincul' eter-
nis ſub caligine reſeruauit. Ratio autē quare nō ſtatim
poſt eoꝝ caſum retruſi ſunt in infernū ſed dimittuntᷓ in
aere. eſt quia deus noluit ꝙ ipſis peccantibus eoꝝ crea-
tio totaliter fruſtraretur. ⁊ ideo dedit eos hominibꝰ in ex
ercitiū quo bonis preparent coronā: malis autē eternā
mortē. ⁊ quia vſq; ad diē iudicij eſt nobis tempus belli
⁊ merendi. ideo vſq; tunc in aere permanebunt. poſt di-
em vero iudicij retrudentur in infernū. ¶ Aduertendū
etiā ꝙ vna littera habet ſpiritus: ⁊ ſic eſt gtī caſus ⁊ po-
nitur ſingulare pro plurali. Quaſi dicat ſpirituū. Alia
littera habet ſpiritū ⁊ tunc eſt accuſatiui caſus. vt dicatᷓ
ſm principē ſpiritū id eſt qui princeps ē ſpiritꝰ. ¶ Ter-
tio ꝗ̄tum ad operationē ibi cum dicit. Qui nunc operatᷓ
in filios diffidentie id eſt in illos qui a ſe repellūt fructū
paſſionis chriſti qui erant filij diffidentie. Uel qꝛ de eter-
nis non habent fidem nec ſpem ſalutis per xp̄m. Et in ta-
libus princeps poteſtatis aeris huius libere operatᷓ du-
cens eos quo vult. de quibus infra. 4. dicitur. Qui de-
ſperantes ſemetipſos tradiderunt īpudicitie in operatio
nem īmundicie. Uel diffidentie id eſt de quibus eis ē dif-
fidendū id eſt qui ex malicia peccant. in quibꝰ princeps
huius mundi etiā operatᷓ ad nutū. De his em̄ q̄ ex igno-
rantia ⁊ infirmitate peccant nō eſt diffidendū nec in eis
princeps iſte operatᷓ ad nutū. Sed contra. de nemine eſt
deſperandū ꝗ̄diu viuit. Reſpondeo dicēdū eſt ꝙ de ali-
quo poteſt eſſe duplex ſpes. Una ex parte hominis. alia
ex pte diuine gratie. Et ſic de aliquo poteſt deſperari ex
pte ſua: de quo tamē deſperādū nō eſt ex pte dei. ſic de-
ſperandū erat de lazaro iacente in ſepulchro ꝙ reſurge-
ret ex pte ſua: de quo tñ deſperandū nō erat ex pte dei a
quo reſuſcitatus eſt. De illis ḡ q̄ ex malicia ſunt multū
in peccatis dimerſi ſi attendatur eoꝝ virtꝰ deſperari pōt.
pſ. Infixus ſum in limo ꝓfundi ⁊ nō eſt ſubſtantia. Nō
tamē ſi attendatᷓ virtus diuina. De iſtis autē filijs diffi-
dentie dicitᷓ infra. 5. Nemo vos ſeducat inanibus verb.
Propter hoc em̄ venit ira dei in filios diffidētie. ¶ De-
inde cū dicit In q̄bus ⁊ nos omnes ⁊c. Cōmemorat apo
ſtolus ſtatū culpe ꝗ̄tum ad iudeos: oſtendens eos oīes
in peccato fuiſſe ſm illud Ro. 3. Cauſati ſumus iudeos
⁊ grecos omnes ſub peccato eſſe. Attendenda eſt tamē

differentia circa hoc. quia apoſtolus agens de culpa gẽtiliũ aſſignauit duas cauſas culpe fuiſſe. Unaz ſcilicet ex parte mũdi. aliã ex parte demonuz quos colebãt. Quia ergo iudei erant ſimiles gentilibus in ſtatu culpe q̃tum ad primã cauſam. nõ autẽ q̃tũ ad ſcđam. ideo apl'us non facit mentionez de culpa eoꝝ niſi q̃tum ad cauſam que eſt ex parte mundi. Circa qđ tria facit. Primo cõmemorat eoꝝ culpam q̃tum ad peccatũ cordis. Secũdo q̃tuz ad peccatũ operis. Tertio q̃tum ad peccatum originis. Peccatum vero cordis inſinuat per deſideria carnis. et q̃tum ad hoc dicit. In quibus ſcilicet peccatis ⁊ delictiſ nos omnes ſcilicet iudei aliquando conuerſati ſumꝰ agẽtes vitam noſtrã in deſiderijs carnis noſtre id eſt carnalibus. Tit. 3. Eramus eñi aliquando ⁊ nos inſipientes ⁊ increduli: errantes ⁊ ſeruientes deſiderijs ⁊ voluptatibus varijs ⁊c. Ro. 13. Carnis curã ne feceritis in deſiderijs. Peccatũ vero operis inſinuat cũ dicit. Faciẽtes voluntates ⁊c. Peccatũ eñi operis nihil aliud eſt q̃ expreſſio interioris concupiſcentie. Eſt autẽ quedam concupiſcentia carnis: ſicut ſunt concupiſcentie naturales. puta cibi per quã conſeruatᷣ indiuiduũ: ⁊ venereoꝝ ꝑ quã conſeruatur ſpecies. ⁊ q̃tum ad hoc dicit. Facientes voluntates carnis. id eſt ea in quibus caro delectatᷣ. Rom. 8. Qui autẽ in carne ſunt deo placere non poſſunt. Quedam vero eſt concupiſcentia cognitionis eoꝝ ſcilicz que non veniũt ex deſiderijs carnis ſed ex ipſo appetitu anime vt honoris ambitio ⁊ proprie excellentie ⁊ huiuſmodi. Et quantũ ad hoc dicit. Et cogitationũ. id eſt exequẽtes illas concupiſcentias que cauſantur ex inſtinctu cogitationũ noſtraꝝ. Peccatũ vero originis inſinuat dicẽs: Et eramus natura filij ire. Quod quidẽ peccatũ ex primo parente nõ ſolum in gentiles: ſed etiã in iudeos trãſfunditur. Ro. 5. Sicut per vnũ hominẽ in hunc mundũ peccatũ intrauit ⁊ per peccatũ mors. ita ⁊ in omnes homines mors pertranſiuit in quo omnes peccauerunt Et ſic homines per baptiſmũ mundantur a peccato originali ſolum q̃tuz ad perſonas ꝓprias vnde generant filios baptizandos ita circũciſio mundabat ab originali perſonas ſolũ ſed generabant adhuc circũcidendos. Et hoc ẽ quod dicit. Eramꝰ natura id eſt per originẽ nature. Nõ quidẽ nature vt natura eſt. quia ſic bona eſt ⁊ a deo: ſed nature vt vitiata eſt filij ire id eſt vindicte pene ⁊ gehenne. ⁊ hoc ſicut ceteri id eſt gentiles.

Lectio ſecunda.

Deus aũt qui diues eſt in miſericordia propt̃ nimiã charitatez ſuã qua dilexit nos: ⁊ cum eſſemus mortui peccatis: conuiuificauit nos in chriſto cuiꝰ gratia eſtis ſaluati ⁊ conreſuſcitauit ⁊ conſedere fecit in celeſtibꝰ in chriſto ieſu: vt oſtẽderet in ſeculis ſuperuenientibus abundãtes diuitias gratie ſue in bõitate ſuper nos in chriſto ieſu.

Poſtq̃ exaggerauit apoſtolꝰ ſtatũ culpe inficientis: hic cõmendat beneficiũ gratie iuſtificantis. Circa quaz duo facit. Primo ipſum beneficiũ põit. Secundo ſeipſuz exponit ibi. Gratia eñi eſtis ⁊c. Beneficiũ autẽ illud deſcribit quãtum ad tres cauſas. Primo quantũ ad cauſaz efficientẽ. Secundo quãtum ad cauſam formalez. Tertio q̃tum ad cauſam finalẽ. Efficiens autẽ cauſa beneficij diuini iuſtificantis eſt charitas dei. Et quãtum ad hoc dicẽ Deus autẽ qui diues eſt in miſericordia ꝓpter nimiam charitatẽ. Dicit autẽ ꝓpter nimiã charitatẽ. quia dilectionis diuine poſſumus conſiderare quadruplicẽ bonitatẽ ⁊ efficientiã. Primo quia nos in eſſe ꝓduxit. Sap. 11. Diligis eñi omnia que ſunt ⁊ nihil odiſti eoꝝ que feciſti ⁊c. Secundo quia ad ymaginẽ ſuã nos fecit ⁊ capaces beatitudinis ſue. Deut. 33. Cuz eo ſanctoꝝ milia in dextera illius ignea lex dilexit populos omnes ſancti in manu illius ſunt. Tertio quia homines per peccatũ corruptos reparauit. Jere. 31. In charitate perpetua dilexi te ideo ⁊c. Quarto quia ꝓ ſalute noſtra filium ꝓprium dedit. Johan. 3. Sic deus dilexit mundũ vt filium ſuuz vnigenitũ daret. Unde gregorius. O ineſtimabilis dilectio charitatis vt ſeruũ redimeres filiũ tradidiſti. Dicit autẽ qui diues ẽ in miſericordia. quia cũ amor hominis cauſatur ex bonitate eius qui diligitur: tũc homo ille diligit ex iuſticia inq̃tum iuſtum eſt q̄ talẽ amet. Quãdo vero amor cauſat bonitatẽ in dilecto. tunc eſt amor ꝓcedens ex miſericordia. Amor autẽ quo deꝰ amat nos cauſat in nobis bonitatẽ. ⁊ ideo miſericordia ponitᷣ hic quaſi radix amoris diuini Eſa. 63. Largitus eſt in eis ſm̃ indulgentiam ſuam ⁊ ſm̃ multitudinẽ miſericordiaꝝ ſuarum Ibidem. Multitudo viſceꝝ tuoꝝ ⁊ miſerationũ tuarum ſuper me. Dicitᷣ autẽ deꝰ diues in miſericordia. qꝛ habet eam infinitã ⁊ indeficientẽ: quod non habꝫ homo In tribus eñi homo miſeretur cũ termino ⁊ limitatione Primo quidem largiendo beneficia tẽporalia. ⁊ hec miſericordia eſt finita non excedens limites ꝓprie facultatis. Tob. 4. Quõ potueris ita eſto miſericors. Sed deus diues eſt etiã in omnibus qui inuocant illũ vt dicitur Ro. 10. Secundo eſt finita miſericordia hominis. qꝛ nõ remittit niſi offenſaz ꝓpriã: ⁊ in hoc etiã modus eſſe debet vt ſcilicet non ſic paſſim remittat vt ille cui remittit efficiatᷣ procatior ꝓnior ⁊ facilior ad iteꝝ offendendum. Eccĺs. 8. Etenĩ quia nõ ꝓfertur cito contra malos ſentẽtia abſq̃ timore vllo filij hominum ꝑpetrant mala. Deo aũt nihil nocere poteſt. ⁊ ideo poteſt omnẽ offenſam remittere. Job. 35. Si peccaueris quid ei nocebis: Et parum poſt. Porro ſi iuſte egeris quid donabis ei: Tertio homo miſeretur penã remittendo ⁊ in hoc etiã ẽ modus ſeruandus ſcilicet vt non facias cõtra legis ſuperioris iuſticiã. Deus autẽ penã omniũ remittere poteſt cuz non aſtringatur aliqua ſuperiori lege. Job. 34. Quem conſtituit alium ſuper terrã ⁊ quẽ poſuit ſuper orbẽ quẽ fabricatus eſt: Sic ergo miſericordia dei eſt infinita. q̃a non coartatur anguſtijs diuitiaꝝ: neq̃ timore nocumenti reſtringitur: ⁊ neq̃ lege ſuperioris. ¶ Cauſa vero exemplaris beneficij eſt. quia in chriſto collata eſt. Et q̃tũ ad hoc dicit. Cum eſſemus mortui peccatis conuiuificauit nos xp̄o ⁊c. Ubi tangit triplex beneficiũ. ſcilicet iuſtificationis reſurrectionis a mortuis: ⁊ aſcenſionis in celũ per que tria chriſto aſſimilantur. Dicit ergo quãtum ad primũ vt legatur littera ſuſpenſiue. Deus autem qui diues eſt ⁊c. Cum eſſemus mortui peccatis conuiuificauit nos xp̄o. id eſt ſimul viuere facit cum xp̄o. Oſee. 6. Uiuificabit nos poſt duos dies ⁊c. Conuiuificauit inq̃ hic ſcilicet per vitã iuſticie. pſ. Qui poſuit animã meaz ad vitã. ⁊ hoc in xp̄o id eſt per gratiaz xp̄i. cuius ſcilicet xp̄i gratia eſtis ſaluati. Ro. 8. Spe enim ſalui facti ſumus. Quantũ vero ad ſcđm dicit: Et conreſuſcitauit nos cuz xp̄o q̃tum ad animã in re ⁊ ſpe q̃tum ad corpus. Ro. 8. Qui ſuſcitauit ip̄m a mortuis viuificabit ⁊ mortalia corpora noſtra ⁊c. ¶ Quantũ vero ad tertiũ dicit. Et conſedere fecit in celeſtibus in chriſto ieſu ſcilicet nunc ꝑ ſpez ⁊ tandez in futuro in re. quia vt dicitur Johan. 12. Ubi ego ſum illic ⁊ miniſter meus erit ⁊c. Itẽ Apoc. 3. Qui vicerit dabo ei ſedere mecum in throno meo: ſicut ⁊ ego

vici ⁊ ſedi cū patre meo in throno eius. Utiť autē in his apoſtolus p̄terito ꝓ futuro: enuncians tanq̄ iam factum quod futurū eſt pro certitudine ſpei. Sic ergo conuiuificauit quantū ad animā tandē reſuſcitabit quātum ad corpus. conſedere fecit quantū ad vtrūq̄. ¶ Cōſequenť cuʒ dicit. Ut oſtenderet ⁊c. Oſtendit cauſam finaleʒ collati beneficij. quod quidē poteſt dupliciť legi. quia ſecula ſuperuenientia vel poſſunt accipi in vita iſta vel in vita futura. Si eñ accipianť in vita iſta tunc ſeculū eſt quedaʒ menſura temporis: ⁊ periodus vnius generatiōis vt dicatur ſic. Dico q̄ nos qui ſumus primitie dormientium conuiuificauit in xp̄o: ⁊ hoc vt oſtenderet in ſeculis ſuꝑuenientibus id eſt in his qui futuri ſunt poſt nos abūdātes diuitias gratie ſue. ⁊ hoc non meritis noſtris: ſed bonitate ſua que eſt ſcilicet ſuꝑ nos in chriſto ieſu id eſt per xp̄m ieſum. 1. Thi. 1. Jeſus xp̄s venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere: quoꝝ prim⁹ ego ſum: ⁊ ideo miſericordiā conſecutus ſum: vt in me oſtenderet xp̄s omnem patientiā ad informationē illoꝝ qui credituri ſunt illi in vitam eternā. Sic ergo de⁹ largitus eſt ſanctis p̄mitiuis abundantia dona gratie vt poſteri facilius conuertantur ad xp̄m. Uel poteſt aliter accipi ſeculū ſcilicet in alia vita de quibus dicitur Ecc. 24. Et vſq̄ ad futurum ſeculum non deſinam. Sed licet ibi ſit vnū ſeculuʒ quia ibi eſt eternitas. dicit tamē in ſeculis ſuꝑuenientibus ꝓpter multitudinē ſanctoꝝ participantiū eternitatem. vt dicantur ibi tot ſecula quot ſunt eternitates participate. De his ſeculis dicitur in pſ̄. Regnum tuuʒ regnum omniū ſeculoꝝ. Dicit ergo ſ'm hunc ſenſum. dico q̄ viuificauit nos in ſpe ſcilicet per chriſtum vel in gratia: vt oſtenderet in ſeculis ſuperueniētib⁹ id eſt in alia vita cōpleret abundantes diuitias gratie ſue. id eſt abūdantē gratiā quā etiā in hoc mundo duʒ multa dimittit peccata ⁊ maxima dona concedit. dicit Que quidē ſuꝑabundat in vita alia. quia ibi indeficienter habeť. Joh. 10. Ego veni vt vitā ſcilicet gratie habeant in hoc mundo ⁊ abundanti⁹ habeāt ſcilicet glorie in patria. Et hoc in bonitate ſua. pſ̄. Quam bonus iſrael deus. Tren. 3. Bonus eſt dominus ſperantibus in eū: anime querenti illum. Et hoc ſupra nos. id eſt ſupra noſtrum deſideriuʒ ſupra noſtrū intellectū: ⁊ ſupra capacitatē noſtram Eſa. 64. Oculus non vidit deus abſq̄ te que preparaſti expectantib⁹ te. Et hoc in chriſto ieſu id eſt per xp̄m ieſum quia ſicut gratia nobis confertur per chriſtum: ita ⁊ gloria que eſt gratia conſumata. pſ̄. Gratiā ⁊ gloriaʒ dabit dominus. Per ip̄m eñ beatificamur ꝑ quē iuſtificamur. Dicit autē. Ut oſtenderet. quia thezaurus gratie in nobis eſt occultus: quia habemus ipſum in vaſis fictilib⁹ vt dicit. 2. coꝛ. 4. ⁊ 1. Johā. 3. Uidete qualē charitatē dedit nobis pater vt filij dei nominemur ⁊ ſim⁹. Et parum poſt. Nunc filij dei ſumus ⁊ nondum apparuit ⁊c. Sed ille thezaurus occult⁹ quia nondū apparuit: in ſeculis ſuperuenientibus oſtendeť. quia in patria oīa erūt nobis aperta: que ad manifeſtam ſanctoꝝ gloriam pertinent. Ro. 8. Non ſunt condigne paſſiones huius tēporis ad futuram gl'iam que reuelabiť in nobis.

Lectio tertia.

Gratia eñ eſtis ſaluati per fidem et hoc non ex vobis. Dei eñ donū eſt non ex operibus: vt ne quis glorietur. Ipſius eñ ſumus factura creati in chriſto ieſu in operibus bonis: que preparauit deus vt in illis ambulemus.

Supra cōmemorans apoſtolus beneficiū dei quo liberati ſumus a peccato interpoſuerat q̄ gratia xp̄i eram⁹ ſaluati. nunc autē illud probare intendit. Circa quod duo facit. Primo eñ ꝓponit intentionē ſuam. Secūdo manifeſtat ꝓpoſitum ibi. Et hoc non ex vobis ⁊c. Dicit ergo primo Bene dixi cuius gratia eſtis ſaluati. Et certe adhuc dico ſecure. Enim ꝓ quia eſtis ſaluati gratia. 1. coꝛ. 15. Gratia dei ſum id quod ſum. Ro. 3. Juſtificati per gratiā ipſius. Idem eñ eſt ſaluari ⁊ iuſtificari. Sal⁹ enim importat liberationē a periculis. Unde perfecta ſalus hominis erit in vita eterna quando ab omnibus periculis īmunis erit. ſic nauis dicitur eſſe ſaluata quādo venit ad portū. Eſa. 60. Occupabit ſal⁹ muros tuos ⁊ portas tuas laudatio. Huius autē ſalutis ſpem ſuſcipiūt homines dum in preſenti iuſtificantur a peccato. ⁊ ſ'm hoc dicuntur ſaluati eſſe ſ'm illud Ro. 8. Spe eñ ſaluati ſumus. Hec autē ſaluatio gratie eſt per fidem xp̄i Concurrit eñ ad iuſtificationē impij ſimul cū infuſiōe gratie motus fidei in deuʒ in adultis. Luc. 8. Uade in pace fides tua te ſaluum fecit. Ro. 6. Juſtificati eñ ex fide pacem habeamus. ¶ Deinde cū dicit. Et non ex vobis ⁊c. Manifeſtat quod dixerat. ⁊ primo q̄tū ad fidem que eſt fundamentū totius ſpiritualis edificij. Secundo quātuʒ ad gratiam ibi. Ipſius eñ ſumus factura ⁊c. Circa p̄mum excludit duos errores. quorum prim⁹ eſt quia dixerat q̄ per fidem ſumus ſaluati. poſſet quis credere q̄ ip̄a fides eſſet a nobis. quia credere in noſtro arbitrio conſtitutum eſt. Et ideo hoc excludens dicit. Et hoc non ex vobis. Non eñ ſufficit ad credendū liberꝝ arbitriū. eo q̄ ea que ſunt fidei ſunt ſupra rationē. Ecc. 3. Plurima ſupra ſenſum hominis oſtēſa ſunt tibi. 1. coꝛ. 2. Que dei ſunt nemo nouit niſi ſpirit⁹ dei ⁊c. Et ideo q̄ homo credit hoc non poteſt ex ſe habere niſi deus det. ſcd'm illud Sap. 9. Senſum autē tuū quis ſciet niſi tu dederis ſapientiaʒ et miſeris ſpiritū ſanctū tuuʒ de altiſſimis. Propť qđ ſubdit. Dei eñ donū eſt ſcilicet ipſa fides. Phil. 1. Uobis autē donatū eſt pro xp̄o nō ſolū vt in eū credatis: ſed etiā pro eo patiamini. ⁊ 1. coꝛ. 12. Alij eñ datur fides in eodem ſpiritu. Secundo excludit aliū errorē. Poſſet eñ aliquis credere q̄ fides daretur nobis a deo merito operum precedentiū. ⁊ ad hoc excludendum ſubdit. Nō ex operibus ſcilicet precedentibus hoc donū meruim⁹ aliquando q̄ ſaluati ſumus: quoniā hoc eſt ex gratia vt ſupra dictū eſt ſ'm illud Ro. 11. Si autē gratia iam non ex operibus. alioquin gratia iam nō eſt gratia. ¶ Subdit autē rationē quare deus ſaluat homines per fideʒ abſq̄ meritis precedentibus. Ut ne quis glorieť in ſeipſo: ſed tota gloria in deum referatur. pſ̄. Non nobis domine nō nobis ⁊c. 1. coꝛ. 1. Ut non glorieť omnis caro in conſpectu eius. ex ipſo autē vos eſtis in xp̄o ieſu. ¶ Deinde cū dicit Ipſius eñ factura ſumus ⁊c. Manifeſtat quod dixerat quantū ad gratiā. Circa quod duo facit. Primo manifeſtat gratie infuſionē. Secundo declarat gratie p̄deſtinationē ibi. Que preparauit deus ⁊c. Duo autē ad rationē gratie pertinent que etiā iā dicta ſunt. quoꝝ p̄muʒ eſt. vt id quod eſt per gratiā non inſit homini per ſeip̄m vel a ſeipſo. ſed ex dono dei. Et quātū ad hoc dicit. Ipſius eñ factura ſumus. quia ſcilicet quicquid boni nos habemus non eſt ex nobiſipſis ſed ex deo faciente. pſ̄. Ipſe fecit nos ⁊ non ipſi nos. Deut. 32. Nonne ip̄e eſt pať tuus qui poſſedit fecit ⁊ creauit te. Et continuať īmediate cū precedenti vt dicať. Ne quis glorieť q̄ ſcilicet ipſius factura ſumus. Uel poteſt continuari cuʒ eo quod ſupra dixerat. Gratia eñ ſaluati ſumus. ¶ Secundo pertinet ad rationē gratie vt non ſit ex operibus precedentib⁹ et hoc exprimitur in hoc q̄ ſubdit. Creatura. Eſt eñ creare aliquid ex nihilo facere. Unde quando aliquis iuſtifi-

catur ſine meritis precedentibus dici poteſt creatus q̄ſi
ex nihilo factus. Hec aūt actio ſcilicet creatio iuſticie fit
virtute chriſti ſpiritūſanctū dantis. Propter quod ſub-
dit. In chriſto ieſu id eſt per chriſtum ieſum. Gal. vltio.
In xp̄o em̄ ieſu neq̨ circūciſio aliquid valet neq̨ prepu-
tium: ſed noua creatura. pſ̄. Emitte ſpiritū tuū ꝛ creabū-
tur. ¶ Ulterius non ſolū datur nobis habitus virtutis
ꝛ gratie: ſed interius per ſpiritū renouamur ad bn̄ ope-
randū. Unde ſubdit. In operib⁹ bonis. quia ſcilicꝫ ipſa
bona opera ſunt nobis a deo Eſa. 36. Omnia em̄ opera
noſtra operatus es in nobis Et quia quos predeſtinauit
hos ꝛ vocauit ſcilicet per gratiā vt dicit Ro. 8. ideo ſub
dit de predeſtinatione dicens: Que ſcilicet bona opera
preparauit deus. Nihil em̄ aliud eſt predeſtinatio q̄ p̄-
paratio beneficioꝝ dei inter que beneficia computant̄ et
ipſa bona opera noſtra. Dicitur autē deus nobis p̄para-
re in q̄tum diſpoſuit ſe nobis datuꝝ. pſ̄. Paraſti cibum
illoꝝ ꝛc. ¶ Sed ne aliquis intelligeret bona opera ſic eſ-
ſe nobis preparata a deo: vt nihil ad illa per liberꝝ arbi-
trium cooperaremur. ideo ſubdit. Ut in illis ambulem⁹
Quaſi dicat. Sic nobis ea preparauit vt ea noſipſi nob̄
per liberum arbitriū impleremus. Dei enim adiutores
ſumus vt dicitur. 1. coꝝ. 3. Propter quod dicebat de ſe-
ipſo apl'us. 1. coꝝ. 15. Gratia eius in me vacua non fuit:
ſed abundantius omnibus laboraui. non ego autē ſꝫ gra-
tia dei mecū. ¶ Signāter autē dicit Ambulem⁹. vt de-
ſignet boni operis profectum ſ̄m illud. Joh. 12. Ambu-
late dum lucem habetis infra. 5. Ut filij lucis ambulate

Lectio quarta.

PRopter qđ memores eſtote q̨ aliq̄n
vos qui gentes eratis in carne q̄ di-
cebamini prepuciū ab eo que dici-
tur circūciſio in carne manifeſta: qui eratis
illo in tēpore ſine xp̄o alienati a cōuerſatio-
ne iſrael ꝛ hoſpites teſtamentoruꝫ ꝓmiſſio-
nis ſpem nō habentes ꝛ ſine deo in hoc mū-
do. Nunc autem in chriſto ieſu vos qui ali-
quādo erat̄ lōge facti eſt̄ ꝓpe i ſāguie xp̄i.

Proſecuto beneficio dei gentilibus exhibito q̄tum ad
liberationē a peccato: hic recitat apl'us beneficiū eis ex-
hibitū in liberatione a ſtatu gētilitatis. Circa quod duo
facit. Primo cōmemorat conditionem ſtatus preteriti.
Secundo recitat beneficia eis exhibita in ſtatu preſenti
ibi. Nunc aūt in xp̄o ieſu ꝛc. Circa primū duo facit. Pri-
mo cōmemorationis ſtatus preteriti ponit exhortationē.
Secundo ipſemet ſtatus p̄teriti declarat conditionē ibi
Quia aliquando ꝛc. Dicit ergo. Propter quod vt ſcili-
cet aduertere poſſit̄ q̨ omnia ſint nobis data ex dei gra-
tia memores eſtote. Deut̄. 9. Memento ꝛ ne obliuiſca-
ris quomodo ad iracundiā ꝓuocaueris dominū deū tuū
ꝛc. Deut̄. 16. Memineris diei egreſſiōis tue de egypto
omnibus diebus vite tue. Secundo cū dicit. Quia ali-
quando. Cōmemorat p̄teriti ſtatus conditionē. ꝛ primo
quantū ad mala que habebāt. Secūdo quantū ad bona
quibus priuabantur ibi. Qui eratis illo tēpore ꝛc. Cir-
ca primū ponit tria mala. Primo gētilitatis crimē quo
idolis ſeruiebant. cum dicit. Quia aliquando vos gen-
tes eratis. 1. coꝝ. 12. Scitis quoniā cū gentes eſſetis ad
ſimulachra muta ꝓut ducebamini euntes. Quidā vero
libri habent. Uos qui gentes eratis. ꝛ tunc pendet con-
ſtructio vſq̨ ibi. Nunc aūt in xp̄o ieſu ꝛc. ¶ Secundo re-
citat eoꝝ carnalem conuerſationē cū dicit. In carne id ē
carnaliter viuentes Ro. 8. Qui autē in carne ſunt deo
placere non poſſunt. ¶ Tertio recitat contemptus eoꝝ
vilipenſionē qua a iudeis vilipendebantur. Unde dicit.
Qui dicebamini prepuciū id eſt incircūciſio ab ea ſcilicꝫ
circūciſione que dicitur circūciſio manifeſta in carne id ē
a iudeis tali circūciſione circumciſis. Et dicit manu fa-
cta. ad differentiā circūciſionis ſpiritualis: de qua dicit̄
Col. 2. In quo circūciſi eſtis circumciſione non manufa-
cta in expoliatione corporis carnis: ſed circūciſione xp̄i.
Et ſequitur parum poſt. Uos cū mortui eſſetis in delict̄
ꝛ prepucio carnis veſtre conuiuificauit cū illo cōdonans
vobis omnia ꝛc. ¶ Deinde cum dic̄ Qui eratis illo ī tē-
pore ꝛc. Cōmemorat bona quibus priuabantur. ꝛ p̄mo
participatione ſacramentorum. Secundo dei cognitiōe
ibi. Et ſine deo in hoc mundo. Circa primum ponit tria
ſacramenta quorum ꝑticipatione priuabantur. Primo
chriſti dignitate. Unde dicit. Qui eratis illo tēpore ſi-
ne chriſto. id eſt ſine promiſſione chriſti: que facta eſt iu-
deis. Jere. 23. Suſcitabo dauid germē iuſtū ꝛc. Zach.
9. Exulta ſatis filia ſyon: iubila filia hieruſalēꝫ. ecce rex
tuus venit tibi iuſtus ꝛ ſaluator. ¶ Secundo tangit ſo-
cietatē ſanctoꝝ qua priuabantur quādiu in gētilitate ꝑ-
manebant cū dic̄. Alienati a cōuerſatione iſrael. quia ſci-
licet iudeis cū gentilib⁹ nō erat licitū conuerſari. Deut̄.
7. Non inibis cum eis fedus: non miſereberis eoꝝ: ne-
q̨ ſociabis cū eis coniugia ꝛc. Joh. 4. Non em̄ coutun-
tur iudei ſamaritanis. ¶ Et quantum ad illos qui in iu-
daiſmo recipiebantur contēptibiliter cum fiebant ꝓſeliti
Unde ſubditur. Et hoſpites teſtamentoꝝ. Quaſi dicat
Huiuſmodi proſeliti quando conuertebātur ad iudeos
ꝛ fiebant proſeliti. non ſicut ciues ſed ſicut hoſpites reci-
piebantur ad ꝑcipiendum teſtamenta dei. Dicit autē te-
ſtamentoꝝ. quia iudeis vetus teſtamentū erat exhibitū
ꝛ nouum erat ꝓmiſſum. quia vt dicitur Ecc̄. 44. Te-
ſtamētum ſuū confirmauit ſuper caput iacob. Quod po-
teſt intelligi de veteri teſtamento. Promiſerat em̄ deus
dare aliud teſtamentū Baruch. 2. Statuā illis teſtamē-
tum alteꝝ ſempiternū. Hoc autē reddidit illis quoꝝ ad-
optio eſt filioꝝ dei ꝛ gloria ꝛ teſtamentū. vt dicit̄ Ro. 9.
¶ Ponit etiā aliud beneficiū quo priuabant̄. ſcilicꝫ ſpeꝫ
futuroꝝ bonoꝝ cū dicit. Promiſſionis ſpem non haben-
tes. q2 vt đr Gal'. 3. Abrae dicte ſunt ꝓmiſſiones ꝛ ſemi-
ēius. ¶ Ulterius ponit ſummā dānificationē qua dam-
nificabantur. ſcilicet dei cognitionem ibi. Et ſine deo in
hoc mundo id eſt ſine cognitione dei. pſ̄. Not⁹ in iudea
deus. non autē notus gentibus vt dicit̄. 1. theſ. 4. Nō
in paſſione deſiderij ſicut ꝛ gentes que ignorant deū qđ
tamen intelligitur de cognitione que eſt per fidem. Naꝫ
de cognitione naturali dicitur. Ro. 1. Qui cum cogno-
uiſſent deum: non ſicut deum glorificauerunt ꝛc. ¶ Cō-
ſequenter cū dicit: Nunc autē in xp̄o ꝛc. Cōmemorat be-
neficia eis exhibita in ſtatu conuerſionis per xp̄m. Circa
quod duo facit. quia primo oſtendit quomodo facti ſunt
participes bonoꝝ quibus ante priuabant̄. Secūdo oſtē-
dit q̨ ad illa bona non ſicut hoſpites: ſed ſicut ciues reci-
piuntur ibi. Ergo non eſtis hoſpites ꝛc. Prima iterum
in duas. quia primo cōmemorat huiuſmodi beneficia in
generali Secundo in ſpeciali ibi. Ipſe em̄ eſt pax noſtra
ꝛc. Dicit ergo primo. dixi q̨ in illo tēpore erat̄ ſine xp̄o
alienati a conuerſatione iſrael. Nūc autē id ē poſt q̄ con-
uerſi eſtis ad xp̄m. vos qui eſt̄ in chriſto. id eſt qui ei ad-
heretis per fidem ꝛ charitatē. 1. Joh. 4. Qui manet in
charitate in deo manet: ꝛ deus in eo. Gal'. vltio. In xp̄o
enim ieſu neq̨ circūciſio aliquid valet: neq̨ prepucium.
ſed noua creatura. Uos in q̄ qui aliquando eratis lōge.
id eſt elongati a deo. non loco ſed merito. pſ̄. Longe a
peccatoribus ſalus, ꝛ a conuerſatione ſanctorū ꝛ partici

pactione teſtamentorũ. vt dictũ eſt. Statim facti eſtis ꝓ-
pe deo ſcilicet ⁊ ſanctis eius ⁊ teſtamentis Eſa. 6. Filij
tui de longe venient ⁊c. Mat. 8. Quidam em̄ ex eis ſci-
licet gentilibus de longe venerunt ſcilicet de regiõe diſ-
ſimilitudinis ⁊ ſtatu gentilitatis. vos autem modo facti
eſtis prope. ſcilicet in ſanguine chriſti id eſt per ſangui-
nem eius: quo vos chriſtus attraxit. Joh. 12. Ego ſi ex-
altatus fuero a terra omnia traham ad meipſum. Et hoc
propter nimiam charitatẽ: que potiſſime in morte crucis
mãifeſtatur. Jere. 31. In charitate ꝑpetua dilexi te. ideo
attraxi te miſerans.

Lectio quinta.

Ipſe em̄ eſt pax noſtra ꝗ fecit vtra-
ꝗ vnum ⁊ mediũ parieteꝫ macerie
ſoluens inimicitias in carne ſua: le-
gem mandatoruꝫ decretis euacuans vt du-
os condat in ſemetipſo in vno nouo homĩe
faciẽs pacẽ vt reconciliet ambos in vno cor-
pore deo per crucẽ interficiens inimicitias
in ſemetipſo: ⁊ veniens euangelizauit pacẽ
vobis qui longe fuiſtis ⁊ pacem his ꝗ ꝓpe
quoniam per ipſum habemus acceſſum am-
bo in vno ſpiritu ad patrem.

Cõmemoratis beneficijs collatis ipſis epheſijs in gene-
rali per chriſtum: hic ea cõmemorat in ſpeciali. Circa qꝺ
duo facit. Primo oſtendit quomodo appropinquauerũt
populo iudaico. Secundo qualiť ꝓpinquiores facti ſunt
deo. Secunda ibi Ut reconciliet ambos ⁊c. Prima ite-
rum in tres. quia primo oſtẽdit cauſam appropinquatio-
nis. Secundo modũ. Tertio finem. Secũda ibi. Et me-
dium parietẽ ⁊c. Tertia ibi. Ut duos ⁊c. Cauſa autem
appropinquationis eſt chriſtus. propť quod dicit: Ipſe
eniꝫ eſt pax noſtra ⁊c. Et eſt emphatica locutio ad maio-
rem rei expreſſionẽ. Quaſi dicat. Bene dico ꝙ facti eſtiſ
prope. ſed hoc factum eſt per chriſtum. quia ipſe eſt pax
noſtra id eſt cauſa pacis noſtre. Unde dicebat Joh. 14.
Pacem meam do vobis. Hic aũt modus loquendi fieri
conſueuit quando totum quod eſt in effectu dependet ex
cauſa. ſicut cum dicimus de deo: ꝙ ipſe eſt ſalus noſtra.
quia quicquid ſalutis eſt in nobis cauſatur a deo. Quia
ergo quicquid pacis eſt in nobis cauſatur a chriſto: ⁊ per
conſequens quicquid appropinquatiõis. quia homo qñ
pacificatus eſt cũ alio ſecure poteſt ambulare ſeu appro-
pinquare ad ipſum. Ideo dicit ꝙ eſt pax noſtra. Nam in
eius natiuitate angeli annunciauerunt pacem. Luc. 2.
Gloria in altiſſimis deo: ⁊ in terra pax ⁊c. Ipſo etiã chri-
ſto in corpore exiſtente: mundus maximã pacem habuit
qualem ante non habuerat. pſ. Orietur in diebus eius
iuſticia ⁊c. Ipſe etiam reſurgens pacẽ annunciauit Luc.
vltimo. dixit eis Pax vobis. ¶ Sequiť Qui fecit vtra-
ꝗ vnum. quia ſcilicet chriſtus vtrumꝗ populũ: videli-
cet iudeorum colentium deum veꝝ ⁊ gentiliũ ab huiuſ-
modi dei cultura alienatoꝝ coniunxit in vnum. Johan.
10. Alias oues habeo ꝗ nõ ſunt ex hoc ouili ⁊c. vſꝗ ibi.
Et fiet vnũ ouile ⁊ vnꝰ paſtor. Ezech. 37. Rex vnus erit
omnibus imperans ⁊c. Modus autẽ appropinquatiõis
oſtenditur cũ ſubdit: Mediũ parietẽ ⁊c. Hic autem mo-
dus eſt per remotionem eius quod diuidebat. Debemꝰ
autem ad intellectũ littere ymaginari vnũ magnũ cam-
pum ⁊ multos homines ibi congregatos. in quo quideꝫ
per medium protendatur ⁊ eleueť vnus paries diuidẽs

eos ita ꝙ non videatur populus vnus ſed duo. Quicũ-
ꝗ ergo remoueret parietem coniungeret illoꝝ hominũ
congregationem in turbam vnã ⁊ efficeretur populꝰ vnꝰ.
Sic intelligendũ eſt. qꝺ hic dicitur. Mundus em̄ iſte ẽ
ſicut ager. Math. 13. Ager eſt mundus. hic autẽ ager. ſ.
mundus plenus eſt hominibus. Gen. 8. Creſcite ⁊ mul-
tiplicamini ⁊ replete terrã. In iſto autẽ agro eſt paries.
quia quidam ſunt ex vna parte: quidam ex alia. hic au-
tem paries poteſt dici lex vetus ſcḋm carnales obſeruanti-
as in qua iudei concluſi cuſtodiebantur. vt dicit Gal. 3.
Sub lege cuſtodiebamur concluſi in eam fidẽ que reue-
landa erat. Can. 2. Ipſe ſtat poſt parietẽ noſtrũ. quia vi-
delicet chriſtus per veterem legem figurabať. xp̄s autẽ
hunc parietẽ remouit: ⁊ ita cum nullum remaneret intẽ-
ſticium factus eſt populus vnus iudeoꝝ ⁊ gentium. Et
hoc eſt quod dicit. Dico ꝙ fecit vtraꝗ vnuꝫ. hoc modo
ſcilicet ſoluens mediũ parietẽ. Parietem dico macerie
non muri. Tunc em̄ eſt paries macerie quando lapides
in eo non conglutinantur cemento: nec ad hoc erigitur
vt duret imperpetuũ ſed vſꝗ ad tempus prefinitũ. Uetꝰ
ergo lex eſt paries macerie propter duo. Primo qꝛ non
conglutinabatur charitate: que eſt quaſi cementũ cõglu-
tinans ſingulos ſibi inuicẽ: ⁊ omnes ſimul xp̄o. infra. 4
Solliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinclo pacis. Ue-
tus em̄ lex: eſt lex timoris inducens homines per penas
⁊ cõminationes ad obſeruantias mandatoꝝ. Et ſi qui il-
lo tempore legis eam ex charitate obſeruabant iam per-
tinebant ad nouum teſtamentũ. vt dicit Augꝰ. quod eſt
lex amoris. Ro. 8. Non em̄ accepiſtis ſpiritũ ſeruitutis
iterum in timore ⁊c. Secundo vetus lex eſt paries ma-
cerie. quia non fuit data vt perpetuo duraret ſed vſꝗ ad
tempus prefinitũ Gal. 4. Quanto tempore heres par-
uulus eſt nihil differt a ſeruo cum ſit dominus omnium:
ſed ſub tutoribus ⁊ actoribus eſt vſꝗ ad prefinitũ tem-
pus a patre ita ⁊ nos cuꝫ eſſemus ⁊c. ¶ Sed hic incidit
queſtio. quia dicit parietẽ macerie ſoluens. contrarium
dicitur. Math. 5. Non veni ſoluere legem ſed adimple-
re. Reſpondeo dicendum eſt ꝙ in veteri lege erant pre-
cepta moralia ⁊ cerimonialia. Moralia quideꝫ precepta
chriſtus non ſoluit ſed adimpleuit: ſuperaddendo conſi-
lia ⁊ exponendo ea que ſcribe ⁊ phariſei male intellige-
bant. Unđ dicebat Math. 5. Niſi abundauerit iuſticia
veſtra plus ꝗ̃ ſcribaꝝ ⁊c. Et iteꝝ dictuꝫ eſt ãtiquis Di-
liges proximum tuum ⁊ odio habebis inimicum tuum.
Ego autẽ dico vobis. Diligite inimicos veſtros ⁊c. Ce-
rimonialia vero precepta ſoluit quidem quantũ ad eorũ
ſubſtantiam. ſed adimpleuit quantũ ad illud quod figu-
rabant adhibens figuratum figure. Eſt ergo intelligẽdũ
quod hic dicit ſoluens. ſcilicet quantum ad obſeruantiã
legis carnalis. Et ſoluere hoc ſcilicet parietem macerie
eſt ſoluere inimicitias que erant inter iudeos ⁊ gentiles
quia iſti volebant legẽ ſeruare: illi vero minime. ex quo
oriebatur inter eos ira ⁊ inuidia. Sed certe has inimici-
tias chriſtus ſoluit in carne ſua aſſumpta. Nam in eiꝰ na-
tiuitate ſtatim pax hominibus annunciata eſt. Luc. 2.
Uel in carne ſua ſcilicet ĩmolata. quia vt dicitur infra. 5
Tradidit ſemetipſum pro nobis oblationeꝫ ⁊ hoſtiam.
In quo quidem ſacrificio impleta ſunt omnia illa ſacrifi-
cia ⁊ ceſſauerunt. Hebre. 10 Una em̄ oblatione conſum-
mauit in ſempiternũ ſanctificatos. ¶ Quid autẽ ſit iſte
paries inſinuat dicens: ꝙ eſt lex mandatoruꝫ. Quaſi di-
cat. Soluens parietẽ ⁊ hoc legem mandatorum ⁊c. Di-
cit aũt lex vetꝰ lex mandatoꝝ. nõ qꝛ alie leges mãdatiſ ca-
reãt. Noua em̄ lex mãdata habꝫ Joh. 14. Mãdatũ no-
uum do vob. Sꝫ ꝓpť duo. Prio qḋẽ ꝓpť magnũ nume-
rũ mandatoꝝ legaliũ intãtũ ꝙ ab oibꝰ ſuari nõ poſſunt.

ſm illud Act.15. Hoc eſt onus quod neq; nos neq; pa=
tres noſtri portare potuimus Joh.11. ꝙ multiplex ſit lex
eius ⁊c. Uel dicitur Mandatorum.id eſt factoꝝ. Rom.
3. Ubi eſt ergo gloriatio tua? Excluſa eſt. Per quā legē
Factoꝝ? Non.ſed per legem fidei. Unde ſicut baptiſmꝰ
Johannis dicitur baptiſmus aque:quia tantum exteriꝰ
mundabat:interius autē non ſanctificabat.ita ⁊ lex vetꝰ
dicitur lex factorum.quia precipiebat tantū quid facere
deberent:ſed non conferebat gratiā per quā ad legē im=
plendam iuuarentur. Lex vero noua dirigit in agendis
precipiendo:⁊ iuuat adimplendo gratiam conferendo.
Euacuans dico ſicut imperfectū euacuatur per perfectū
⁊ vmbra per veritatem.1.coꝝ.13. Cum autē venerit qḋ
perfectum eſt euacuabitur quod ex parte eſt.ſcilicet im=
perfectio ⁊ vmbra veteris legis.de qua Hebre.10. Um
bram eñi habens lex futuroꝝ bonorum ⁊c. Et hoc decre=
tis id eſt preceptis noui teſtamenti per que excludit lex.
Leuit.26. Comedetis vetuſtiſſima veteꝝ.id eſt prece=
pta legis nature ſimul cum noua lege preceptis eiꝰ ſuſce
pti s vetera proiicietis ſcilicet cerimonialia precepta ve=
teris legis quantū ad eoꝝ ſubſtantiā vt dictū eſt. ¶ Fi=
nem vero appropinquationis oſtendit dicens. Ut duos
condat in ſe ⁊c. Qui quidem finis eſt:vt duo populi effi=
ciātur vnus populus. Que autē vniuntur oportet vniri
in aliquo vno. ⁊ quia lex diuidebat nō poterant in lege
vniri.chriſtus autē in lege ſuccedens ⁊ fides eius ſicut
veritas figure eos in ſemetipſo ꝯdidit. Joh.17. Ut ſint
vnum ſicut ⁊ nos vnum ſumꝰ. Matth.18. Ubi eñi ſunt
duo vel tres congregati in nomīe meo:ibi ego ſū in me=
dio eorum. Et hoc in vno nouo homine faciens pacē.id
eſt in ſemetipſo chriſto qui dicitur nouus homo propter
nouum modum ſue conceptionis. Jere.31. Creauit dñs
nouum ſuper terrā:femina circūdabit virum. Item pro=
pter nouitatem gratie quam cōtulit. Gal.vltio. In xp̄o
enim ieſu neq; circumciſio aliquid valet:neq; preputiū:
ſed noua creatura.infra.4. Renouamini ſpiritu mētis
veſtre:⁊ induite nouum hominē qui ⁊c. Item propt̄ no=
ua mandata que attulit. Johan.13. Mandatum nouum
do vobis:vt diligatis inuicem ⁊c. Et licet iſta videat̄ eſ=
ſe intentio apoſtoli.tamē in gloſa paries duplicatur.qꝛ
ex parte iudeorum ponitur lex quaſi obſtaculum.ex par=
te vero gentium eſt idolatria. ¶ Conſequenter cū dicit:
Ut reconciliet ambos ⁊c. Oſtendit qualiter deo appro=
pinquauerunt. Circa quod duo facit. Primo māifeſtat
eorum reconciliationē ad deū. Secundo ponit māifeſta=
tionē reconciliationis ibi. Et veniens euangelizauit ⁊c.
¶ Sciendum eſt ꝙ dilectio proximi eſt via ad pacē dei
quia vt dicitur.1.Johan.4. Qui enim nō diligit fratrē
ſuum quem videt:deum quem non videt quomodo po=
teſt diligere? Et Aug.dicit ꝙ nullus putet habere pacē
cum chriſto ſi diſcors fuerit cum chriſtiāo. Primo ergo
ponit pacem hominū inuicem factā per chriſtum.⁊ exin=
de pacem hominum ad deum:propter quod dicit. Ut re
conciliet ambos iam vnitos ſcilicet in vno corpore eccle
ſie ſcilicet in chriſto. Ro.12. Multi vnū corpꝰ ſumꝰ in xp̄o.
Reconciliet inq̄ deo per fidem ⁊ charitatem.2.coꝝ.5.
Deus erat in chriſto mundum reconcilians ſibi. Et hoc
fecit per crucem:interficiēs inimicitias in ſemetipſo.qꝛ
iudeorum ⁊ gentilium que erant per legem inimicitias
interfecit:implens figuras veteris teſtamenti.ſed inimi
citias que erant inter deum ⁊ homines per peccatū int̄=
fecit in ſemetipſo.quando per mortē crucis deleuit pec=
catum. Gal.1. Qui dedit ſemetipſum pro peccatis no=
ſtris. Hebre.10. Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorū
exhaurienda peccata. Dicit ergo interficiens inimiciti=
as id eſt peccata in ſemetipſo in imolatione corporis ſui.

Col.1. Pacificās ꝑ ſanguinē cruc' eiꝰ ſiue q̄ i cel' ſiue q̄ i
terris ſunt. Ro.5. Cum inimici eſſemus reconciliati ſu=
mus deo per mortem filij eiꝰ. Item col.1. In chriſto cō=
placuit omnem plenitudinē habitare ⁊ per eum reconci
liare omnia in ipſo. Quia ergo chriſtus ſatiſfecit ſuffici=
enter pro peccatis noſtris.conſequēs fuit vt ſoluto pre=
cio fieret reconciliatio. Manifeſtationē vero huius recō
ciliationis ponit dicens: Et veniens euangelizauit ⁊c.
Ponit autē primo pacis ſeu reconciliationis annuncia=
tionem. Secundo pacis cauſam ⁊ rationem ibi. Quoni
am per ipſum habemus acceſſum ⁊c. Eſt ergo manifeſta
dei reconciliatio ad hominem per chriſtū.quia ipſe xp̄s
non ſolum reconciliauit nos deo ⁊ interfecit inimicitias
ſed etiam veniens ſcilicet in carne euangelizauit id ē an
nunciauit pacem. Uel veniens poſt reſurrectionē quan
do ſtetit in medio diſcipuloꝝ ⁊ dixit eis Pax vobis. Lu
ce vltio.⁊ Joh.20. Eſa.61. Ad ānūciādū miſit me ⁊c.
Et.52. Quā pulchri pedes ſupra mōtes annūciātis ⁊ p̄di
cātis pacē āūciātis bonū p̄dicātis ſalutē ⁊c. Euāgelizauit
inq̄ non vni populo tantū ſed vobis gentibus qui lōge
fuiſtis.quibus ⁊ ſi non in perſona propria tamē per apo=
ſtolos ſuos annunciauit pacē. Matth. vltimo. Euntes
ergo docete omnes gentes baptizantes ⁊c. Eſa.33. Au=
dite qui longe eſtis que fecerim ⁊ cognoſcite ⁊c. Et pa=
cem his qui prope ſupple annunciauit. xp̄s in ꝑſona pro
pria. Ro.15. Dico eñi chriſtum ieſum miniſtrum fuiſſe
circūciſionis propter veritatem dei ad confirmandas ꝓ=
miſſiones patrū. Eſa.54. Ecce accola vēiet qui nō erat
mecū aduena quondam ciuis adiūgetur tibi. ¶ Cauſam
autē pacis ⁊ formam oſtendit dicens: Quoniā per ipſū
habemus acceſſum ambo id eſt duo populi in vno ſpiri=
tu.id eſt vniti vnione ſpiritusſancti.īfra.4. Solliciti ſer
uare vnitatē ſpūs ⁊c.1.coꝝ.12. Hec aūt oīa opat̄ vnꝰ at=
q; idē ſpūs. Sic aūt habemꝰ acceſſum ad patrē ꝑ xp̄ꝫ q̄=
niā xp̄s operat̄ ꝑ ſpiritūſanctū. Ro.8. Si q̄s aūt ſpiritū
xp̄i nō habet h̄ nō eſt eius.⁊ ideo q̄cq̄d fit ꝑ xp̄ꝫ ſcꝫ ꝑ hoc
etiā qḋ dic̄ ad patrē.intelligēdū ē ꝙ etiā ꝑtinet ad totā
trinitatē.qꝛ ꝓpt̄ eſſentie vnitatē in patre eſt filiꝰ ⁊ ſpiri=
tusſanctus.⁊ in ſpiritusſancto pat̄ ⁊ filius. Ideo cū dicit
ad patrē.ſpecialit̄ oſtēdit ꝙ q̄cq̄d filiꝰ hꝫ a p̄re habet.et
ab eo etiā ſe habere recognoſcit.

Lectio ſexta.

Ergo iam non eſtis hoſpites ⁊ adue
ne:ſed eſtis ciues ſanctorū ⁊ dome
ſtici dei:ſuperedificati ſuper funda
mentum apoſtolorum ⁊ prophetarum ipſo
ſummo āgulari lapide xp̄o ieſu:in quo om=
nis edificatio conſtructa creſcit in templū
ſanctum in domino. In quo ⁊ vos coedifica
mini in tabernaculū dei in ſpiritusſancto.

Oſtenſo ſupra ꝙ ad ſpiritualia bn̄ficia ſimꝉ admiſſi ſunt
gentiles cū iudeis:hic oñdit ꝙ in illis bn̄ficiis gentiles
nō ſunt minoris dignitatis q̄ ſint ipſi iudei:ſꝫ eque plena
rie ad xp̄i bn̄ficia ſunt admiſſi. Circa qḋ duo fac.qꝛ p̄mo
ꝓpōit intētū. Secūdo māifeſtat ꝓpoſitū ꝑ exēplum ibi.
Supedificati ⁊c. Circa p̄mū duo facit. Primo excludit id
qḋ erat i ſtatu p̄terito a ſtatu p̄nti. Scḋo ꝯcludit id qḋ cō
petit p̄nti ſtatui ibi. Sꝫ eſtis ciues ⁊c.qꝛ ḡ apl's ꝯcludē=
do inducit hoc qḋ dic̄ Ergo iā ⁊c. Cōſiderādū ē ꝙ ſimi=
litudo ſeq̄tur ex p̄miſſis. Primo q̄dē ex hoc ꝙ ambo ꝯiun
cti ſunt dō recōciliati. Scḋo ꝙ ābo hn̄t acceſſum in vno
ſpū ad p̄rem. Quia ergo ſimꝉ ſunt configurati toti trini=
tati.patri ad quem habent acceſſum.filio ꝑ quē.ſpiritui

ſancto ī quo vno accedunt. In nullo ergo deficiūt a ſpi-
ritualium bonorum participatione. ¶ Ad intellectū au-
tem littere ſciendum eſt ꝙ collegium fidelium quādoqꝫ
in ſcripturis vocatur domus. ſm illud pͥme Thymo. 3.
Vt ſcias quomodo in domo dei oportear te cōuerſari q̄
ē dei eccleſia. Quandoqꝫ autem vocatur ciuitas: ſm il-
lud p̄s. Hieruſalem que edificatur vt ciuitas. Ciuitas
enim habet collegium polliticum: domus autem ycono-
nomicū: inter que quidem duplex differentia inuenitur:
Nam qui ſunt de collegio domus cōmunicant ſibi ī acti-
bus priuatis: qui vero ſunt de collegio ciuitatis cōmuni-
cant ſibi in actibus publicis. Item qui ſunt in collegio
domus reguntur ab vno qui vocatur paterfamilias: ſed
qui ſunt in collegio ciuitatis reguntur a rege. Ita enim
eſt paterfamilias in domo ſicut rex in regno. Sic igitur
collegium fidelium aliquid habet de ciuitate: ⁊ aliquid
de domo. Sed ſi conſideretur rector collegij pater eſt.
Mat. 6. Pater noſter qui es in celis ⁊c. Iere. 3. Patrē
vocabis me ⁊ poſt me ingredi non ceſſabis: ⁊ ſic collegi-
um ē domus. Si vero ipſos ſubditos conſideres ſic ciui-
tas eſt quia cōmunicant ſibi in actibus precipuis ſcilicꝫ
fidei ſpei ⁊ charitatis. Et hoc modo ſi fideles conſiderē-
tur in ſe eſt collegium ciuitatis. Si vero rector collegij
attendatur ē collegium domus. Et ideo apoſtolus duo
verba ponit hic ſcilicet hoſpites ⁊ aduene. Hoc enī ſunt
hoſpites ad domum qḋ aduene ad ciuitatē. Hoſpes enī
dicitur quaſi extraneus a domo. Eccl. 29. Vita neqꝫ ho
ſpitandi de domo in domum. Aduena vero eſt qui extra-
neus venit ad ciuitatem. Ac ſi dicat apoſtolus Olim era-
tis extranei a collegio fidelium ſicut hoſpites ad domū
⁊ aduene ad ciuitatem. quemadmodū ⁊ ꝓſeliti ad legē
veterem ſed nunc non eſt ita quia iā non eſtis hoſpites
⁊c. Eſa. 54. Ecce accola veniet qui non erat mecū adue-
na quondam ciuis adiungetur tibi. ¶ Conſequenter cū
dicit. Sed eſtis ciues ſanctorum ⁊c. concludit qḋ conue-
nit ſtatui preſenti dicens. Sed eſtis ciues ſanctorū ⁊c.
Quaſi dicat. Quia collegium fidelium dicitur ciuitas
in comparatione ad ſubditos: ⁊ domus in comparatio-
ne ad rectorem: collegium ad quod vocati eſtis eſt ciui-
tas ſanctorum ⁊ domus dei. p̄s. Glorioſa dicta ſunt de
te ciuitas dei. Vnde Auguſtinus. Duas ciuitates faci-
unt duo amores. Nam amor dei vſqꝫ ad contemptū ſui
ſcilicet hominis amantis facit ciuitatem hieruſalem ce-
leſtem. amor vero ſui vſqꝫ ad contemptum dei facit ciui-
tatem babylonis. Quilibet ergo vel eſt ciuis ſanctorū
ſi diligit deum vſqꝫ ad contemptum ſui. Prouerb. vlti-
mo. Omnes domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus. Si
vero diligit ſe vſqꝫ ad contemptum dei ē ciuis babylo-
nis. ¶ Conſequenter cum dicit. Superedificati. ⁊c. ma-
nifeſtat propoſitum. Conſuetum eſt in ſcripturis ꝙ in fi-
gura que methonomia dicitur contines ponat ꝓ ꝯtēto:
ſicut quandoqꝫ domꝰ ꝓ his q̄ ſunt ī domo. Secūdū hūc
ergo modū loquit̄ apl̄s de his qui ſūt in domo dei. ſ. de
fidelibus: ſicut de vna domo et comparat eos edificio.
Et circa hoc duo facit. quia primo proponit intentum
Secundo oſtendit ꝙ huius edificij participes facti ſunt
ipſi epheſij ibi. In quo ⁊ vos coedificamī ⁊c. Circa pri-
mum duo facit. Primo proponit huius edificij funda-
mentum. Secundo ipſius conſtructionē ſeu complemē-
tum ibi. In quo omnis edificatio conſtructa ⁊c. Funda
mentum autem ponit duplex. Vnum ſecundarium ⁊ ali
ud principale. Secundarium quidem fundamentū ſunt
apoſtoli ⁊ prophete. Et quantum ad hoc dicit eos non
eſſe hoſpites ſed ciues: quia iam pertinent ad edificium
ſpirituale vtpote ſuperedificati ſupra fundamentum apo
ſtolorū ⁊ prophetaꝝ id eſt qui ſūt apoſtoli ⁊ prophete. i.

ſupꝫ doctrinā eoꝝ. Vel aliter ſupra fūdamētū aplo͡ꝝ ⁊ ꝓ-
phetarū. i. ſupra xp̄m qui ē fundamentū apoſtoloꝝ ⁊ ꝓ-
phetarum. Quaſi dicat. In eodem fundamento ſuper-
edificati eſtis in quo apl̄i ⁊ prophete ſunt edificati: qui
ex iudeis fuerunt. Hee autē expoſitiones due tantū quo
ad verba differunt ſed prima cōuenientior eſt: quia ſi alia
conuenientior eſſet: tunc pro nihilo adiungeret: Ipſo ſū-
mo angulari lapide chriſto ieſu: cum ipſe ieſus ſit ſum-
mum fundamentum. Secundū ergo primum modū ma-
gis conſonat: ita tamen ꝙ precipuus lapis ⁊ ſummum
fundamentum ſit chriſtus. Quantum vero ad ſententi-
am nihil differunt quia idem ē dicere chriſtū eē fundamen-
tum ⁊ doctrinam apoſtolorum ⁊ prophetarū. cum chri-
ſtum tantū non ſeipſos predicauerint. vnde accipere eo-
rum doctrinam eſt accipere chriſtum crucifixum. prime
Cor. pͥmo. Nos autem predicamus chriſtum crucifixū.
primo Pet. pͥmo. Quibus reuelatum ē quia non ſibi-
ipſis. ⁊c. Item prime Cor. 2. Nos autem ſenſum chri-
ſti habemus. ¶ Notandum ē ꝙ apoſtoli dicuntur fun-
damenta. p̄s. Fundamenta eius in montibus ſanctis.
Eſa. 54. Fundabo te in ſaphiris. id eſt in celeſtibus vi-
ris. Expreſſe autem dicuntur fundamenta. Apoc. 21.
Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim. et in
ipſis nomina duodecim apoſtolorum. Qui intantum di-
cuntur fundamenta inquantum eorum doctrina chriſtū
annunciat. Mat. 16. Super hanc petram edificabo ec-
cleſiam meam. Dicit autem apoſtolorum ⁊ prophetarū
vt deſignet ꝙ vtraqꝫ doctrina ē neceſſaria ad ſalutem.
Mat. 13. Scriba doctus in regno celorum ſimilis ē ho-
mini patrifamilias qui profert de theſauro ſuo noua et
vetera. Item vt oſtendat concordiam inter vtranqꝫ ad
alterandum idem ē vtriuſqꝫ fundamentū. Nam qḋ pro-
phete predixerunt futurum apoſtoli predicauerūt factū
Roma. pͥmo. Paulus ſeruus ieſu chriſti vocatus apo-
ſtolus ſegregatus in euangelium dei: qḋ ante promiſe-
rat per prophetas ſuos. ¶ Principale vero fundamē-
tum tantum ē chriſtus ieſus: ⁊ quantum ad hoc dicit.
Ipſo ſummo. ⁊c. Vbi tria dicit de eo ſcilicet ꝙ ſit lapis.
ꝙ angularis. ⁊ ꝙ ſummus. Lapis quidem ē propter fū-
damenti firmitatem. Vnde dicitur Mat. 7. Q domus
que fundata erat ſupra petram firmiter edificata erat in-
tantum ꝙ nec pluuia nec flumina nec venti potuerunt
eam deſtruere. Non ſic autem de domo fundata ſuper
arenam. Daniel. 2. Lapis abſciſſus de monte ſine manī-
bus. Angularis autem dicitur propter vtriuſqꝫ coniun-
ctionem. Nam in angulo duo parietes vniuntur. Sic in
chriſto populus iudeorum ⁊ gentium vniti ſunt. p̄s. La-
pidem quem reprobauerunt edificantes hic factus ē in
caput anguli. Act. 4. Hic eſt lapis qui reprobatus ē a
vobis edificantibus qui factus eſt in caput anguli ⁊ non
ē in aliquo alio ſalus. Et hoc idē de ſe introducit. Mat.
21. Nunqꝫ legiſtis in ſcripturis. Lapidem quem repro-
bauerunt edificantes hic factus eſt in caput anguli. ⁊c.
Summus autē dicit̄ ꝓpter dignitatis celſitudinē Eſa.
82. Ecce ego mittam in fundamentis ſion lapidē angu-
larem probatū precioſū in fundamento fundatum. Sed
ē in fundamento ſpirituali ⁊ in edificio materiali. Mate-
riale nāqꝫ edificium fundamentū habet in terra. Et ideo
oportet vt pͥcipaliꝰ fundamētū ſit magꝭ infimū. Spūa-
le vero edificiū fūdamētū hꝫ in celo. ⁊ iō oꝫ ꝙ fundamē-
tū q̄to ē pͥncipaliꝰ tāto ſit ſublimiꝰ: vt ſic imaginemur ci-
uitatē quādā deſcēdētē de celo cuiꝰ fundamētū in celo
exiſtens edificiū dimiſſū ad nos videat̄ inferiꝰ: ſm illud
Apoc. 21. Vidi ciuitatē hierl̄m deſcendentē de celo. ⁊c.
¶ Conſequenter cum dicit. In quo omnis edificatio ⁊c.
agit de conſtructione edificij In qualibet autem edificij

conſtructione quattuor requiruntur. Primo edificij fundatio. Secundo cõſtructio. Tertio augmẽtatio. Quarto conſumatio: Que quidem breuiter tangit cum dicit: In quo ſcꝫ fundamẽto qui chriſtus ẽ principaliter ⁊ doctrina apoſtolorum ⁊ prophetarum ſecundario: quia vt dicit̃ ꝑme Cor.3. Fundamentũ aliud nemo poteſt ponere ꝑter id ⁊c. Secundo vero tangit ſecundum cum dicit Omnis edificatio conſtructa. Et quidem ſi intelligatur allegorice deſignat ipſam eccleſiã: que tunc conſtruitur quãdo homines ad fidem conuertunt̃. Si autẽ moraliter intelligatur ſignificat animã ſanctam ⁊ tunc eiuſmodi edificatio conſtruitur qñ bona opera ſuꝑedificãtur ſuper xp̃m. Prouerb.14. Sapiens mulier edificat domũ ſuã. ꝑme Cor.3. Vnuſquiſq; videat quomõ ſuꝑedificet. In hoc ergo fundamẽto. ſcꝫ chriſto omnis edificatio ſpiritualis conſtruit̃ iudeorũ vel gentilium a deo ꝑ auctoritatẽ. ps. Niſi domin⁹ edificauerit domum ⁊c. Heb.3. Omnis nanq; domus fabricatur ab aliquo: qui autẽ omnia creauit deus ẽ. Sed inſtrumentaliter conſtruit̃ edificium vel ab homine qui ſeip̃m edificat vel a p̃latis. Tertium tangit cum dicit. Creſcit in templum ⁊c. qḋ q̃dem fit quando multiplicant̃ qui ſaluj fiunt. Act.6. Verbuꝫ domini creſcebat ⁊ multiplicabat̃ numerus diſcipulorũ in hieruſalem valde. Creſcit etiam quãdo homo creſcit in bonis operib⁹. Et in gratia creſcit quantuꝫ ad hoc ꝙ fit templũ ſanctũ. Templũ eñi a deo inhabitat̃ ⁊ iõ oportet ꝙ ſit ſanctũ. ps. Sanctificauit tabernaculũ ſuũ altiſſimus. Et quia nos debemus inhabitari a deo vt deus in nobis habitet: ad hoc nos parare debemus vt ſancti ſimus. ꝑme Cor.3. Neſcitis quia templũ dei eſtis ⁊ ſpũs dei habitat in vobis. Apoc.12. Ecce tabernaculum dei cum hominibus ⁊ habitabit cũm eis. Sed nunq̇d ſtatiꝫ a principio cũ charitatem habemus templũ dei ſumus. Reſpondeo dicendũ ẽ ꝙ ſic. Et quãtomagis proficim⁹: tanto magis deus habitat in nobis. Et ideo ad hoc edificiũ Quarto requirit̃ ꝑfectio ⁊ conſũmatio qḋ oſtẽdit cũ dicit. In domino. ¶ Cõſequẽter cũ dicit. In quo ⁊ vos ⁊c. oſtendit quomõ gentiles facti ſunt participes huius edificij dicens. In quo ſcꝫ edificio nõ ſolum ſuꝑedificãtur iudei: ſed etiam vos epheſij edificamini. i. ad ſimilitudinẽ aliorum edificamini. ꝑme Pet.2. Ad quẽ accedentes lapidẽ viuũ ab hoĩbus quidẽ reprobatum: a deo autẽ electum ⁊ honorificatũ ⁊ ipſi tanq̃ lapides viui ſuꝑedificamini domos ſpũales. Et ideo ſubdit. In habitaculum dei. vt ſcꝫ deus in vobis inhabitet per fidem. infra.3. Habitare xp̃m per fidem in cordibus veſtris. Hoc autem nõ poteſt fieri ſine charitate: quia qui manet ĩ charitate in deo manet ⁊c. ꝑme Jo.4. Charitas autẽ datur nobis per ſpũm ſanctũ. Ro.5. Charitas dei diffuſa ẽ in cordibus noſtris per ſpũm ſanctũ qui datus ẽ nobis. iõ ſubdit. In ſpiritu ſancto.

Capitulum tertiũ.

Huius rei gratia ego paulus vinctus xp̃i ieſu pro vobis gentibuſ ſi tamen audiſtis diſpenſationẽ gr̃e dei que data eſt mihi in vobis qm̃ ſcd̃m reuelationẽ notũ mihi factũ eſt ſacramẽtuꝫ ſicut ſupra ſcripſi in breui ꝓut poteſtis legentes intelligere prudentiaꝫ meã in miniſterio xp̃i qḋ alijs generatiõibus nõ ẽ agnitum filijs hominũ: ſicuti nunc reuelatũ eſt ſanctis apoſtolis eius ⁊ prophetis in ſpiritu eſſe gentes coheredes ⁊ concorporales ⁊ cõparticipes ꝓmiſſionis in chriſto ieſu per euangelium.

Supra cõmemorauit apoſtolus multa dei beneficia humano generi ⁊ ip̃is apoſtolis collata: hic cõmemorat ſpecialia beneficia ſibi tradita. Primo ergo proponit intentionem ſuã in generali. Secundo exponit ꝑ partes ĩ ſpeciali ibi. Quoniã ſm̃ reuelationẽ ⁊c. Circa p̃mum duo facit. Primo ponit ſuam conditionem q̃tũ ad patientiã ⁊ tribulationes quas ꝑtulit. Scd̃o quantũ ad dona gratie que deus ſibi contulit ibi. Si tamen audiſtis ⁊c. Dicit ergo. Dixi in quo ⁊ vos coedificamini ⁊c. Huius rei gratia. i. vt edificemini ⁊ cõuertamini ad xp̃m: ego paulus qui tantus ſum: quia ap̃ls ieſu xp̃i ⁊ magiſter gẽtiuꝫ in fide ⁊ veritate nunc vinctus ſum rome. Nam hãc epiſtolam de vrbe ſcripſit vbi in vinculis tenebat̃. 2. Thy.2. Laboro vſq; ad vincula quaſi me operans. infra.4. Obſecro vos itaq; ego paulus vinctus in dño. Ex quo apparet eius tribulatio ⁊ paſſio in ſqualore carceris. Sꝫ quia pena nõ facit martyrẽ ſed cauſa. ideo addit ſuarum tribulationũ cãm. Duplex ẽ autẽ cã pro qua quis martyrij cãm proſequit̃. Vna ſi patiat̃ pro fide xp̃i vel pro quacunq; alia virtute. 1. Pet.4. Nemo veſtrum patiatur quaſi homicida aut fur aut maledicus aut alienoꝝ appetitor: ſi autem vt xp̃ianus nõ erubeſcat. Et q̃tuꝫ ad hoc dicit. Vinctus chriſti ieſu. Alia ſi patiat̃ ꝓ eccl̃ie vtilitate. Et quantum ad hoc ait. Pro vobis gentib⁹. i. tantũ intendo conuerſionẽ v̄ram ⁊ verbum ſalutis vobis predico ꝙ traditus ſuꝫ carceri. 2. Cor. ꝑmo. Tribulamur pro v̄ra exhortatione ⁊ ſalute. Col. ꝑmo. Nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis. ¶ Conſequenter cũ dicit. Si tamen audiſtis ⁊c. ponit donũ gratie ſibi cõmiſſũ. Quaſi dicat. Dico ꝙ ſum ꝓ vobis gentibus vinctus. Si tamen audiſtis. i. intellexiſtis diſpenſationẽ gratie q̃ data ẽ mihi pro vobis. Qḋ põt intelligi dupliciter. Vno modo vt diſpenſatio accipiat̃ paſſiue: ⁊ ſit ſenſus: ſi tamẽ audiſtis diſpenſationem gratie ⁊c. i. ſi intellexiſtis ꝙ mihi hoc donum ſcꝫ ap̃latus in gentibus ẽ diſpenſatum. Nã vt dicitur infra.4. Vnicuiq; data ẽ gratia ſm̃ menſurã donationis xp̃i. Et infra. Ipſe dedit quoſdam quidem ap̃los: quoſdam autem prophetas ⁊c. Vnde mihi diſpẽſatũ ẽ a domino xp̃o. i. venit in ſortem gratia dei hec vt in vobis fructum faciam. Col. ꝑmo. Factus ſum ego miniſter ⁊c. Dico diſpenſationem dei que data ẽ mihi ĩ vobis. id eſt eorum diſpenſatio tradita ẽ mihi. Alio mõ vt diſpenſatio accipiat̃ actiue vt ſit ſenſus. Si tñ audiſtis diſpenſationẽ. ⁊c. i. ſi intellexiſtis ꝙ mihi datũ ſit vt dona gr̃e diſpenſem ꝑ cõionem ſacramentoꝝ ⁊ hoc in vobꝫ ꝑme Cor.4. Sic nos exiſtimet hõ vt miniſtros xp̃i. ¶ Conſequenter cũ dicit. Quoniã ſm̃ reuelationeꝫ ⁊c. manifeſtat cõditionem ſuam per partes ⁊ in ſp̃ali. Circa qḋ duo facit. quia primo ponit qḋ pertinet ad dignitatẽ officij ſcꝫ diſpenſationẽ gratie. Secundo illud qḋ pertinet ad experientiã patientie ſcꝫ tribulationes ibi. Quapropter peto ne deficiatis ⁊c. Prima iterũ in duas. Primo oſtendit gratie diſpenſationem q̃tum ad diuerſoruꝫ myſteriorũ cognitionem. Secundo quantum ad ipſorũ executionem ibi. Cuius factus ſum miniſter ⁊c. Prima iterum in duas. Primo ponit myſteriorum xp̃i ſibi datam cognitionem. Secundo exponit qḋ ſit iſtud myſterium ibi. Eſſe gentes coheredes ⁊c. Circa cognitionem ſuam tria ponit. Primo ꝙ ſit certa. Secũdo ꝙ ſit plena Tertio ꝙ ſit excellens. Certa quidem ẽ quia non ẽ per humanã induſtriã nec ꝑ humanã intentionẽ q̃ falli põt. Sap.9. Cogitationes enim mortalium timide ⁊ incerte

prouidentie noſtre. Sed per legem diuinā que certiſſima eſt. Et ideo dicit. Quoniam ſm reuelationem. ⁊c. Gal. primo. Neqꝫ enim ego ab homine accepi illud neqꝫ didici. ſꝫ per reuelationē ieſu chriſti. 2. Cor. 3. Nos vero reuelata facie gloriā domini ſpeculantes. ⁊c. ¶ Itē plena ē. quia perfecte reuelatum eſt mihi: ⁊ cōmitto veſtro iudicio quia ego in verbis paucis hoc expreſſi: in quibus cognoſcere poteſtis ꝙ perfectam cognitionem habeam de myſterijs fidei. Et quantum ad hoc dicit. Sicut ſcripſi in breui id ē in paucis verbis ⁊ aperte eo modo vt poteſtis legentes intelligere. Cant. 4. Fauus diſtillans labia tua. ⁊c. Labium quidem breue quid ē. Et ſic labia doctoris ſunt fauus diſtillans quādo breuibus ⁊ paucis verbis multa ⁊ magna inſinuat. Sed attende vt dicit Auguſtinus ꝙ debet intendere hoc doctor ꝙ. ſ. intelligat. Et ꝙdiu ad hoc laborat verba ſua non ſūt ſuꝑflua ſed ſi poſtꝙ intelligit eis īmoratur ſuperflua ſunt eius verba. Dicit autē prudentiā meam: ſm illud Prouerb. 9. Scientia ſanctorꝫ prudentia. Que quidem non ē mundana ſed diuina ⁊ celeſtis ꝓpter qđ dicit. In myſterio xpi. Eſt etiam excellens quia ſolis apoſtolis ē reuelata. Unde ſubdit. Quod alijs generationibus nō ē agnitum. Licet enim miſteria xpi prophetis ⁊ patriarchis fuerint reuelata: nō tamē ita clare ſicut apoſtolis. Nam ꝓphetis ⁊ patriarchis fuerunt reuelata in quadaꝫ generalitate ſed apl'is manifeſtata ſunt ꝙtum ad ſingulares ⁊ determinatas circumſtantias. Hoc autem qđ dicit ꝙ alijs generationibus ⁊c. poteſt dupliciter exponi. Uno modo vt per generationes tempora generationū accipiantur. iuxta illud ps. Generatio tua in omni generatiōe ⁊ generationē. Et tunc ē ſenſus ꝙ alijs generationibus id ē temporib⁹ nō ē agnitum filijs hominū. i. rationalibus creaturis ſcꝫ nec hominibus nec angelis. Mat. 11. Abſcondiſti hec a ſapientibus ⁊ prudentib⁹ ⁊ reuelaſti ea paruulis. Sicuti reuelatum ē nunc ſanctis apoſtolis eius ⁊ ꝓphetis noui teſtamenti interpretantib⁹ ſcripturas ⁊ explanantibus legem. Luc. 8. Uobis datum ē noſce myſteriū regni dei. ceteris autem ⁊c. Luc. 10. Beati oculi qui vident que vos videtis. Et infra. Dico autē vobis ꝙ multi reges ⁊ ꝓphete voluerunt videre q̄ vos videtis ⁊ nō viderunt ⁊c. Alio modo poteſt exponi vt ꝑ generationes accipiant̄ hoīes generati. ſm illud. Mat. 23. Uenient hec omnia ſuꝑ generationem iſtam. ⁊c. Et tunc ē ſenſus ꝙ alijs generationibus id ē hominib⁹ ī p̄cedentibus generationibus generatis nō ē cognitū. ⁊c. ſicut prius. Unde Eſa. 53. Quis credidit auditui nr̄o ⁊ brachium domini cui reuelatū ē? Sed hoc quidem ſacramentum fidei reuelatum ē aliquibus patribus veterꝭ teſtamēti. ſm illud Jo. 8. Abraam pater veſter exultauit vt videret diē meum vidit ⁊ gauiſus ē. Et etiam ꝓphetis ſm illud Joel. 2. Poſt hec effundaꝫ de ſpiritu meo ſuper omnē carnem ⁊ prophetabunt filij vr̄i ⁊ filie vr̄e. Sed eis quidem reuelatum ē in quadam generalitate. apoſtolis vero clare ⁊ perfecte. Et hoc propter tria. Primo quia ipſi apl'i habuerunt reuelationem immediate a filio dei. ſm illud Joh. 1. Unigenitus filius qui ē in ſinu patris ipſe enarrauit. Prophete vero ⁊ patres veteris teſtamēti ipſi edocti ſunt per angelos vel per aliquas ſimilitudines. Unde dicitur Eſa. 6. Uolauit ad me vnus de ſeraphin ⁊ in manu eius calculus quem. ⁊c. Et ideo ipſi apl'i clarius acceperunt. Secundo quia non in figuris ⁊ in enigmatibus: ſicut ꝓphete viderunt. ſed reuelata facie gloriā domini ſpeculantes. Luce. 10. Beati oculi qui vident que vos videtis. Tertio quia apoſtoli conſtituti fuerunt executores ⁊ diſpēſatores huius ſacramēti: ⁊ ideo oportebat ꝙ melius ipſi eſſent inſtructi ꝙ alij. Joh. 4. Alij laborauerunt ⁊ vos in labores eorū introiſtis. ¶ Conſequenter cum dicit. Eſſe gentes. ⁊c. manifeſtat quod ſit illud ſacramentū. Circa quod ſciendum ē ꝙ iudei triplicem prerogatiuam habebāt reſpectu gentilium ſcꝫ promiſſionis hereditatis. Roma. 4. Nō enim per legem promiſſio abrae aut ſemini eius vt heres eſſet mundi: ſed per iuſticiam fidei. ps. Dominus pars hereditatis mee ⁊c. Item per ſpecialem a gentibus alijs inſtructionem. Deutero. 7. Te elegit dominus de⁹ tuus vt ſis ei populus peculiaris de cunctis populis qui ſunt ſuper terram. Unde ps. Nos autē populus eius ⁊ oues paſcue ei⁹. Cant. 6. Una eſt colūba mea: ꝑfecta mea. ⁊c. Item per xpi promiſſionē. Gen. 12. In te benedicent̄ vniuerſe cognatiōes terre. Hec autem tria gentes nō habebant: ſupra. 2. Qui eratis illo tempore ſine xp̄o alienati a conuerſatione iſrl'. Sed ad hec tria recepti ſunt ꝑ fideꝫ Primo quidē quantū ad partipationem hereditatis. ⁊ quantū ad hoc dicit. Coheredes ſcꝫ ipſis iudeis in hereditate celeſti. Mat. 8. Multi ab oriente ⁊ occidente venient ⁊ recumbent cuꝫ abraam yſaac ⁊ iacob in regno celorum. ⁊c. Secundo ad ſpeciale collegium fidelium. Et quantum ad hoc dicit. Concorporales. i. in vnum corp⁹ Joh. 10. Alias oues habeo que nō ſunt ex hoc ouili. i. gentes: ⁊ illas oportet me adducere ⁊ vocem meam audient ⁊ fiet vnum ouile ⁊ vnus paſtor. Tertio ad participationem gratie repromiſſe. Et quantū ad hoc dicit. Et comparticipes ſcꝫ promiſſionuꝫ q̄ facte ſunt abrae. Ro. 15. Dico autem chriſtum fuiſſe miniſtrum circūciſionis propter veritatem dei ad confirmādas promiſſiones patrum: gentes autem ſuper miſericordia honorare deum. Et hec omnia conſecute ſunt gentes, non per moyſen ſꝫ in chriſto. Joh. p̄mo. Lex per moyſen data ē: gratia et veritas per ieſum xp̄m facta eſt. 2. Pet. p̄mo. Per quē maxima ⁊ p̄cioſa nobis promiſſa ⁊c. Item nec per impletionem legis: quia hoc ē iugum qđ neqꝫ patres noſtri neqꝫ nos portare potuim⁹. vt dicitur Act. 15. Sed ꝑ euangeliuꝫ per quod omnes ſaluantur. Roma. p̄mo. Nō enī erubeſco euangelium. Uirtus enim dei eſt in ſalutē omni credenti. p̄me Cor. 15. Notum vobis facio euangelium quod predicaui vobis quod ⁊ accepiſtis in quo ⁊ ſtatis ꝑ quod ⁊ ſaluamini.

Lectio ſecunda.

Cuius factus ſuꝫ ego miniſter ſcđm donū gratie dei q̄ data eſt mihi ſcđꝫ operationem virtutis eius. Mihi enim omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hec in gentibus euangelizare inueſtigabiles diuitias xpi ⁊ illuminare omnes que ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi a ſeculis in deo qui omnia creauit.

Poſtꝙ oſtendit apoſtolus eſſe ſibi gratiam diſpenſataꝫ quantū ad miſteriorum diuerſorum cognitionē: hic oſtēdit hoc idem quantum ad ipſorum miſteriorum executionem. Et circa quod duo facit. Primo cōmemorat auxilium gratie preſtitum ſibi ad exequendum. Secūdo oſtendit ſibi cōmiſſum officium miniſterij ibi. Mihi omnium ſanctorum minimo ⁊c. Prima in duas. Primo tangit miniſteriorum diuinorū executionē. Secundo oſtendit auxilium ſibi datum ad exequendum. ibi. Secūdū donū gratie ⁊c. Executio autē diuinorꝫ ſibi cōmiſſa ē ꝑ modū miniſterij: ⁊ quantum ad hoc dic̄. Dico ꝙ hoc miſteriuꝫ ē mihi cōmiſſū ſcꝫ gentes eſſe coheredes ꝑ euangelium

Per qđ gentes participes fiunt pꝛomiſſionis dei in chri
ſto ieſu cuius ego paulus factꝰ ſum miniſter ⁊c. Quaſi
dicat. Non ego impleo vel exequor vt a me vel vt meū:
ſed ſicut miniſterium quod dei eſt. Act. 9. Uas electio-
nis ē mihi iſte ⁊c. Unde apoſtolus. 1. Coꝛ. 4. Sic nos
exiſtimet homo vt miniſtros xp̄i ⁊ diſpenſatores miſte
rioꝛum dei. ¶ Deinde cum dicit. Secundum donū gra-
tie ⁊c. tangit auxiliū ſibi preſtitum ad miniſterioꝝ exe-
cutionem. Huiuſmodi autē auxiliū duplex fuit. Unum
quidem ip̄a facultas exequendi: aliud ip̄a operatio ſiue
actualitas. Facultatem autem dat deus infundendo vir
tutem ⁊ gr̄am per quas efficitur homo potens ⁊ aptus
ad operandum: ſed ip̄am operationem confert inquantū
operatur in nobis interius mouendo ⁊ inſtigando ad bo
num. Et ideo hoc accipiens ap̄ls a deo dicit quantū ad
p̄mū. Dico ꝙ factꝰ ſū miſter ſʒ certe nō meis meritꝭ nec
virtute ꝓpꝛia: ſed ſm donū gratie dei que data ē mihi.
quia. ſ. idoneus efficioꝛ ad executionem diuinoꝝ miniſte
rioꝝ qui fui pꝛius perſecutoꝛ. 1. Coꝛ. 15. Plus omni-
bus laboꝛaui nō ego ſed gratia dei mecum. Quantū ad
ſecundū dicit. Sc̄dm op̄ationē quā deus efficit inq̄ntum
virtus eius operat̄ in nobis ⁊ velle ⁊ perficere ꝓ bona
voluntate. Poteſt autē hoc aliter exponi ſm glo. vt qđ
dictū eſt modo referat̄ ad precedentia: vt. ſ. dicat̄ ꝙ eſſe
gentes coheredes ⁊ cōcoꝛpoꝛales ⁊ cōparticipes ꝓmiſ-
ſionis eiꝰ. ſ. dei patris. hoc quidem donū dedit deꝰ gen
tibus in xp̄o. id eſt per xp̄m ⁊ hoc ſm operationem vir-
tutis. ⁊ per hoc ꝙ potenter operatus eſt ſuſcitando xp̄m
a moꝛte. ¶ Conſequenter cū dicit. Mihi ſanctoꝛum mi-
nimo. ⁊c. oſ̄dit officiū cōmiſſū. cuius quidē cōmiſſionis
gratia cōmendatur ex tribus. Pꝛimo quidem ex perſo-
ne ſue cōditione. Secūdo ex cōmiſſoꝝ magnitudine ibi.
Euangelizare inueſtigabiles ⁊c. Tertio ex fructus vti-
litate ibi. Ut innoteſcat ⁊c. Cōmendat̄ igitur officium ſi
bi cōmiſſum: ex perſone conditione. Si em̄ rex aliquis
aliquod quidem magnū officiū alicui magno pꝛincipi et
excellenti cōmitteret nō multū ei magnā gratiam faceret
quantū ad hunc magnū in magno officio: ſed ſi magnū
⁊ arduiſſimū officium alicui paruo cōmittat. multū eum
mganificat ⁊ magnā gr̄am facit ei: ⁊ tanto magis q̄nto
officij excellentia excedit ip̄m. Secundū ergo hūc modū
paulus gr̄am ſibi cōmiſſi officij cōmendat dicēs. Mihi
omniū ſanctoꝝ minimo data eſt gratia hec. Et vocat ſe
minimū non ex poteſtate ſibi cōmiſſa: ſed ex cōſideratiōe
ſtatus p̄teriti. p̄me Coꝛ. 15. Ego ſum minimꝰ apoſtolo
rum qui nō ſum dignus vocari ap̄ls: quoniā perſecutus
ſum eccl̄iam dei. Eſa. 60. Minimus erit in mille ⁊ par-
uulus in gentē foꝛtiſſimam. Et hoc in gentibus. id eſt in
ter gentes. Gal. 2. Qui em̄ operatus ē petro in apoſto-
latum circūciſionis: operatus eſt ⁊ mihi inter gētes. Et
cū cognouiſſent gr̄am dei q̄ data eſt mihi inter gentes.
⁊c. Secundo cōmendat̄ hm̄oi cōmiſſionis gr̄a ex officij
magnitudine qđ ē reuelare ⁊ manifeſtare ſecreta dei que
ſunt magna ⁊ occulta: puta de magnitudine xp̄i ⁊ de ſa-
lute fideliū facta ꝑ eum. De his autē duobꝰ ē totum euā
gelium. Quantū ad primū dicit. Euāgelizare ⁊c. Qua-
ſi dicat. Hec gratia data ē mihi vt annūciem bonū. p̄me
Coꝛ. 1. Non miſit me xp̄us baptizare ſed euangelizare.
Et ibidem. 9. Ue enim mihi ſi non euangelizauero. Et
hoc inueſtigabiles xp̄i diuitias que ſunt vere diuitie. ſu-
pra. 2. Deus autem qui diues ē in miſericoꝛdia ⁊c. Ro.
2. An diuitias bonitatis eius ⁊ patientie ⁊ longanimita
tis contemnis. ⁊c. Ro. 10. Diues in omnes q̄ inuocant
illum. Quaſi dicat. Diuitie iſte vere inueſtigabiles ſūt
quia tanta eſt miſericoꝛdia eius ꝙ intelligi vel inueſtiga
ri nō poſſet. Eſa. 33. Diuitie ſalutis ſapiētia ⁊ ſciētia ti-
moꝛ domini ip̄e theſaurus eius ſcʒ xp̄i: qꝛ in xp̄o abūdā-
tiſſime fuit timoꝛ domini. Eſa. 11. Replebit eum ſpiritꝰ
timoꝛis dn̄i. In xp̄o enim ſunt omnes theſauri ſapientie
⁊ ſcientie abſconditi. Col. 2. Et hec ſunt inueſtigabiles
quia perfecte ſapientia ⁊ ſcientia xp̄i inueſtigari nō poſ-
ſunt. Job. 11. Reperies foꝛſan veſtigia dei ⁊ vſq; ad per
fectum omnipotentem? Quaſi dicat. Non. Nam ꝑ crea
turas in quibus relucet veſtigiū creatoꝛis perueniri nō
poteſt ad perfectam eius cognitionē. Huiuſmodi autem
diuitias ſtupens admiratur apoſtolus, dicens. Roma.
11. O altitudo diuitiarum ſapientie, ⁊ ſcientie dei quam.
⁊c. Eccl. p̄mo. Sapientiā dei precedentem omnia quis
inueſtigabit? ¶ Quantum ad ſecundū. id eſt ad manife
ſtandum ſalutem fidelibus ex xp̄o prouenientem dicit.
Illuminare omnes non ſolum iudeos ſed etiā gentiles
per pꝛedicationē ⁊ miracula. Eccl. 24. Illuminabo om
nes ſperantes in domino. Act. 9. Uas electiōis eſt. ⁊c.
Mat. 5. Uos eſtis lux mundi. Illuminare inq̄ quantū
in me eſt omnes. ſ. credere volētes. 2. Thy. 2. Qui oēs
homines vult ſaluos fieri ⁊ ad agnitionē veritatis veni
re. Ad hoc. ſ. vt intelligant que ſit diſpenſatio ſacramen
ti: quia nihil valent iſta niſi diſpenſent̄. Quaſi dicat. de
hoc illuminabo. ſ. q̄ mirabilis ⁊ ex quanta dilectione ſit
facta adimpletio archane redemptionis. Huiuſmōi aūt
diuitie inueſtigabiles per xp̄m vobis diſpenſate ſūt. Sʒ
qꝛ dici poſſet iſtud qđ dicis ⁊ ſi ſit magnū omnes tamen
hoc ſciunt. ideo ad hoc reſpondet apoſtolus dicēs ꝙ nō
quia abſcondita a ſeculis. Ubi ſciendū ē ꝙ omnia q̄ ſunt
in effectu latent virtute in ſuis cauſis: ſicut in virtute ſo
lis cōtinent̄ oīa que ſunt in generabilibꝰ ⁊ coꝛruptibili-
bus. Sed tamē ibi quedā ſunt abſcondita quedā manife
ſta. Nam caloꝛ ē manifeſte in igne. aliquoꝝ vero rō que
occulto modo ꝓducit latet in eo. Deus autē ē omnium
rerū cā efficiens: ſed producit quedā quoꝝ ratio poteſt
eē manifeſta illa ſcʒ que mediantibꝰ cauſis ſecūdis ꝓdu
cit. Aliqua vero ſunt in eo abſcondita illa ſcʒ que imme
diate per ſeip̄m producit. Et quia ſacramentū humane
redemptionis per ſeip̄m operatus ē deus: ideo in eo ſo-
lo hoc ſacramentū ē abſconditū. Et hoc ē qđ dicit. Ab-
ſcondita a ſeculis in deo. i. in ſola notitia dei. Inueſtiga
re autē ſecreta pꝛime cauſe maximū ē. p̄me Coꝛ. 2. Sa-
pientiā loquimur inter ꝑfectos. Sapiam vero nō huius
ſeculi neq; pꝛincipū huiꝰ ſeculi qui deſtruunt̄ ſed loqui-
mur dei ſapientiā in myſterio que abſcondita ē quā pre-
deſtinauit deꝰ ante ſecula qui inq̄ oīa creauit.

Lectio tertia.

Ut innoteſcat pꝛincipibus ⁊ poteſta
tibus in celeſtibus per eccleſiā mul
tifoꝛmis ſapientia dei ſc̄dm p̄finiti-
onem ſeculoꝛum quā fecit in xp̄o ieſu domi
no noſtro: in quo habemus fiduciā ⁊ acceſ-
ſum in cōfidentia per fidem eius.

Poſita dignitate officij ex magnitudine cōmiſſoꝛū: hic
commendat apoſtolus officij dignitatem ex vtilitate ef-
fectus: que quidem eſt reuelatio magnarum rerum ma-
gnis perſonis. Sunt autem circa hoc tria conſideranda
Pꝛimo quidem quibus ſit reuelatum: ⁊ quantū ad hoc
dicit. Ut innoteſcat pꝛincipibus ⁊c. Secundo per quem
reueletur qꝛ per eccleſiam. Tertio quid reueletur: quia
multifoꝛmis ſapiētia dei. Ad cuius quidē ſapientie de-
ſcriptionē quattuoꝛ tāgit ap̄ls. Pꝛio eiꝰ multiplicitatē
ibi. Multifoꝛmis ſap̄ia dei. Sc̄do modū multiplicitatꝭ
ibi. Pꝛefinitiōē ſeculoꝝ. Tertio multiplicitatꝭ auctatē.

Unde ſubdit. Quam fecit dominus in xp̄o ieſu domino
noſtro Quarto auctoris effectum. ibi. In quo habemus
fiduciam ⁊ acceſſum. Eſt ergo ſapientia que reuelatur
multiformis ⁊ hec quidē multiformitas tangit. Iob. xi.
Utinā deus loqueret̄ tecū ⁊ apperiret labia ſua tibi vt
oſtenderet tibi ſecreta ſapientie: ⁊ ꝙ multiplex ſit lex ei⁹
⁊c. Sap. 7. Eſt enī in illa ſcʒ ſapiētia diuina ſpūs intel-
ligentie ſanctus vnicus ⁊ multiplex ⁊c. Multiplex ſcʒ ī
effectib⁹: vnicus ſcʒ in eſſentia. ¶ Modus aūt multipli-
citatis reuelate ſciē ē ſm̄ p̄finitionē ſeculoꝝ. i. diſtinctio
nem ⁊ determinationē diuerſorum temporꝝ. Deus enī
ordinat alia eſſe in vno tempore: alia ī alio: ⁊ ſm̄ hoc hu
iuſmodi ſapientia multiformis dicit̄ ſm̄ p̄finitionē ſecu-
loꝝ quia diuerſa tempora diuerſis ornat effectib⁹. Au-
ctor autē huius multiplicatis ē xp̄s. Unde dicit. Quam
fecit deus in xp̄o ieſu dn̄o nr̄o. i. per xp̄m. Ipſe enim mu
tat tempora ⁊ ſtatuʒ coꝝ. Heb. i. Multipharie multiſq;
modis ⁊c. per quē fecit ⁊ ſecula. Pōt autē hoc qđ dicit
quem fecit deus. ⁊c. referri vel ad eternā p̄deſtinationē
Nam ipſam fecit pater ī filio ſuo. ſupra p̄mo. Elegit nos
in ipo ante mūdi cōſtitutionem vt eſſemus ſancti. Ipſe
enī filius ē ſapientia patris. Nihil autē diffinit vel pre-
ordinat aliquis niſi per ſapientiā. Uel poteſt referri ad p̄
deſtinationis eterne cōpletionem quā deus pater p̄ filiū
cōſūmauit. i. Cor. 10. In quos fines ſeculoꝝ deuenert̄
Supple ſumus. ¶ Effectus aūt auctoris ē magnitudo
fruct⁹ qui nobis a xp̄o p̄uenit. qđ ponit̄ cū dicit. In quo
habemus fiduciā ⁊c. Circa qđ duo facit. Primo ponit
que recepimus. Secūdo appropriatū p̄ qđ recepim⁹ ibi
Per fidē ei⁹. Bona autē que recepimus ſunt duo. Unū
qđ pertinet ad ſpem obtinendi. ⁊ quantum ad hoc dicit
In quo ſcʒ xp̄o habemus fiduciā ſcʒ veniendi ad celum
⁊ eternā hereditatē. Io. 16. Confidite ego vici mundū.
2. Cor. 3. Fiduciā talem habem⁹ p̄ xp̄m ad deū. Aliud
bonū p̄tinet ad obtinendi facultatē. ⁊ q̄tuʒ ad hoc dicit
Et acceſſum ſcʒ habem⁹. Heb. 4. Adeam⁹ cū fiducia ad
thronū glorie eiuſ. Iere. 3. Patrē vocabis me ⁊ poſt me
ingredi nō ceſſabis. Ro. 5. Per quē acceſſū habem⁹ p̄
fidem in gratia iſta in qua ſtamus ⁊ gloriamur ī ſpe glie
filioꝝ dei. Per quid autē hec deuenit nobis ſubdit dicens
Per fidē eius ſcʒ xp̄i. Ro. 5. Iuſtificati ex fide pacē ha-
beamus ad deū p̄ dn̄m noſtrū ieſum xp̄m. Ut ergo bre-
uiter cōprehendam⁹ dico ꝙ reuelata ē ſapiētia dei mul-
tiformis varietatis ſm̄ diſtinctionē ⁊ p̄finitionē ſeculoꝝ
que dedit nobis fiduciam ⁊ acceſſum ad p̄rem p̄ fidē ei⁹
Quibus autē reuelata ſit iſta multiformis ſapientia dei
oſtendit ⁊ tunc ſumit̄ iſta littera ſuperius dimiſſa. Ut in-
noteſcat principibus ⁊ poteſtatibus ex qua apparet ma-
gnitudo. Et qꝛ etiā in terris ſūt p̄ncipes ⁊ poteſtates ad
dit. In celeſtibus. i. in celo vbi nos erimus. ¶ Notādū
ē autē hic ꝙ principes ⁊ p̄tātes ſunt duo ordines qui ex
ipoꝝ nomine p̄eminentiam in operando deſignāt. Po-
teſtas ordinat ad reprimendū impedimenta ſalutis: ſed
ordo p̄ncipatuū p̄eſt ⁊ iniungit ad bene exequendū. Q̄
aūt ad ordinē p̄ncipatus p̄tineat regulare pʒ p̄ illud p̄s.
Preuenerunt p̄ncipes cōiuncti pſallentib⁹ ⁊c. Itēʒ p̄n
cipes iuda duces coꝝ ⁊c. Q̄ autē ad poteſtates p̄tineat
rep̄mere pʒ Ro. 13. Uis autē nō timere p̄tātēʒ. bonū fac
⁊ habebis laudē ex illa: dei enī miniſter ē tibi in bonum
ſi aūt malefeceris time. Non enī ſine cauſa gladium por-
tat ⁊c. Magni ergo ſunt quib⁹ innoteſcit qꝛ ſanctis an-
gelis per quos diriguntur ⁊ defendunt̄ ſancti. Per quid
aūt eis innoteſcat multiformis ſapiētia dei ſubdit dicēs
Per eccliam qđ quidē habet magnā difficultatē. Nam
glo. habet. i. p̄ apoſtolos in eccl̄ia p̄dicantes. Un⁹ qui-
dem intellectus eſſe poteſt ꝙ ſcʒ angeli didicerūt ab apo
ſtolis: ⁊ hoc videt̄ quandā rōnem habere. videm⁹ enim
ꝙ in celo inter angelos ſup̄iores qui īmediate a deo illu
minant̄: illuminant ⁊ docēt inferiores angelos qui nō ī
mediate illuminant̄ a deo. Nō videt̄ ergo irrationabile
ꝙ ap̄li qui īmediate a deo ſunt edocti. ſm̄ illud Io. p̄mo.
Unigenitus fili⁹ qui ē in ſinu patris ip̄e enarrauit vt do-
ceant angelos. Sed hoc quidē ſatis ſufficienter dici poſ-
ſet niſi aliud occurreret. Cū enī in xp̄o ſint due nature.
diuina ſcʒ ⁊ humana. Edocti quidē ſunt ap̄li a xp̄o im-
mediate q̄tum ad humanam naturā. Angeli autem īme-
diate naturam diuinā vident: etiā inferiores al's nō eēnt
beati cū in ſola viſione diuine eſſentie rōnalis creature
beatitudo cōſiſtat. Nō eſt ergo conueniens nec rō aliqua
vt dicamus ſanctos qui ſunt in patria doceri a q̄tīcūq;
perfectis viatoribus. Nam licet inter natos mulierū nō
ſurrexit maior iohanne baptiſta: tamē qui ē in regno ce-
loꝝ maior eſt illo: vt dicitur Mat. 11. Dicere autē ꝙ de-
mones doceantur ab hominib⁹. hoc abſq; p̄iudicio credi-
bile ē. Sed ꝙ beati q̄ immediate verbū conſpiciūt qđ
eſt ſpeculum ſine macula in quo relucent oīa: a viatori-
bus doceant̄ dici nō debet nec conueniens videt̄. Dicē-
dum ē ergo ꝙ innotuit angelis per eccliam. i. per ap̄los
p̄dicantes vt dicit glo. nō ꝙ angeli hoc didicerint ab eis
ſed in eis. Nam ſicut dicit Aug⁹. ſup̄ Geñ. ad litteram
Deus anteq̄ creaturas crearet: ante dico ordine nature
non ordine temporis cum ſm̄ tempus ſimul omnia crea-
ta ſint rōnes rerum naturaliū indidit mentibus angelo-
rum: quo fit vt angeli dupliciter res naturales cognoſce-
rent: qꝛ cognouerūt eas in verbo: ⁊ hec cognitio dicitur
matutina. Itē cognouerūt eas in naturis p̄prijs: ⁊ hec
dicit̄ cognitio veſpertina. ¶ Ulterius notandū ē ꝙ ſunt
quedam rationes myſteriorum gratie totam creaturam
excedentes ⁊ huiuſmodi rationes nō ſunt indite menti-
bus angelorum: ſed in ſolo deo ſunt occulte. Et ideo an-
geli non cognoſcunt eas in ſeipſis: nec etiam in deo ſʒ co-
gnoſcunt eas ſm̄ ꝙ in effectibus explicantur. Cum igi-
tur rationes pertinentes ad multiformem ſapientiā dei
ſint huiuſmodi ſcʒ in ſolo deo abſcondite: ⁊ poſtmodum
in iſtis forinſecis effectibus explicate: manifeſtum eſt ꝙ
angeli eas nec in ſeip̄is nec in ip̄o verbo nec etiā ab apo
ſtolis nec a viatoribus alijs cognouerūt ſed in ip̄is apo-
ſtolis explicatas prius in mente diuina latentes cogno-
uerunt: ſicut domus que eſt in mente artificis vel conce-
ptu de domo facienda: nullus ſcire poteſt q̄diu latet ī mē-
te: niſi ſolum ille qui ſolus illabitur animabus ſcʒ deus
ſed poſtq̄ conceptus eſt iam in effectu extrinſeco expli-
catus quia domus iam facta eſt: ſic aliquis de domo iaʒ
facta que prius latebat in mente artificis edocetur. non
autem edocetur per domum ſed in domo. Unde iam re-
ſtat vt aliter exponatur hoc quod dicit. Ut īnoteſcat p̄n-
cipibus ⁊c. vt illa coniunctio vt accipiatur nō cauſaliter
ſed quodāmodo conſecutiue ⁊ legatur ſic Illuminare q̄
ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi a ſeculis in deo qui
omnia creauit ita tamē abſconditi vt innoteſcat princi-
pib⁹: ⁊ id eſt iſtud ſacramentum ita fuit abſconditum in
deo ꝙ inde innotuit principibus ⁊ poteſtatibus non ab
eterno ſed a ſeculo quia omnis creatura principium ha-
bet. Et hoc non per eccleſiam terrenam ſed celeſtem: qꝛ
ibi eſt vera eccleſia que eſt mater noſtra ⁊ ad quā tendi-
mus ⁊ a qua noſtra eccleſia militans eſt exemplata. Et
ſic li per deſignat ordinem nature tantum vt dicatur per
eccleſiam celeſtem. id eſt de vno in aliud. ſicut dicitur il-
lud factum eſt notum per totum regnum vel ciuitatē: qꝛ
noua currunt ab vno in aliū ſm̄ ꝙ verba currunt ſic de
Act. 9. de ſuſcitatiōe thabite beghine ſci petri. Notū aūt
factum eſt p̄ vniuerſam ioppen ⁊ crediderunt multi. ⁊c.

Magiſter tñ aliter recitat lecturã auguſtini hoc mõ. Il-
luminare q̃ ſit diſpenſatio ⁊c. ⁊ hoc ꝑ eccłiam .i. oẽs qui
ſunt in eccłia terrena: ſed hoc nõ ẽ ſm intentionẽ augu-
ſtini. ¶ Hic poſſet queri vtrũ angeli a ꝓncipio mundi co
gnouerit myſteriũ incarnatiõis. Reſpõdet magiſter di-
cens ꝙ angelis maiorib⁹ notũ fuit ſed nõ minorib⁹. Vñ
ipi ſcꝫ minores angeli interrogant. Eſa. 63. Quis ẽ iſte
qui venit de edom tinctis veſtibus de boſra? Sed opĩo
hec ẽ contra beatũ dionyſiũ. Dionyſius eñi duas inter-
rogationes angeloꝝ de xp̃o factas ex ſacra ſcriptura acci
pit. Vnã ex p̃s. Quis eſt iſte rex glorie. Itẽ accipit aliã
ex Eſa. 63. Quis eſt iſte qui venit de edom ⁊c. Prima
autẽ interrogatio ſm eum ẽ inferiorũ angelorũ. Secun-
da ſupremorum qđ patet: quia prime non de⁹ reſpondet.
ſed alius. Vnde dicit. Domin⁹ virtutum ipe eſt rex glie.
ſecunde vero reſpondet ipe deus ĩmediate. Vnde dicit
Ego qui loquor iuſticiã ⁊ ꝓpugnator ſum ad ſaluãdum.
Vult ergo dionyſius ꝙ vterqꝫ aliquid ignorauerunt. ⁊
vterqꝫ aliquid ſciuernnt: qꝛ a principio oẽs ſciuerũt my-
ſterium incarnationis in generali: ſed rõnes in ſpeciali
didicerũt tempore ꝓcedente ſeu ꝓceſſu tp̃is ſm ꝙ ĩ ef-
fectibus extrinſecis explicabant.

Lectio quarta.

P Ropter qđ peto ne deficiatis in tri-
bulationib⁹ meis in vobis que eſt
glia veſtra. Hui⁹ rei gratia flecto ge
nua mea ad patrẽ domini noſtri ieſu chriſti
ex quo omnis paternitas in celis ⁊ in terra
nominat: vt det vobis ſcđm diuitias glorie
ſue virtutem corroborari per ſpiritum eius
in interiore xp̃m habitare per fidem in cor-
dib⁹ veſtris: in charitate radicati ⁊ fundati
Poſtq̃ egit apl's de dignitate officij qđ ꝑtinet ad ſuam
ↄditionem: hic conſequẽter agit de his que ꝑtinent ad
ſuã afflictionem ſcꝫ de paſſionib⁹ ſuis. Circa qđ duo fa-
cit. Primo exhortat eos ne pro ſuis tribulationib⁹ con-
turbent ſed habeant patientiã. Secũdo qꝛ ad hoc ꝙ hõ
nõ cõturbet neceſſariũ ẽ diuinũ auxiliũ. ꝓmittit orationẽ
vt impleant hoc ꝑ diuinã grãm ibi. Huius rei gra. ⁊c.
Dicit ergo primo. ex magnitudine officij mei ⁊ firmita-
te eius quã habeo ꝑ fidẽ xp̃i accidit ꝙ tribulationes pa
tior nec me cõturbant nec a xp̃o auellere poſſunt. Ro. 8
Quis nos ſeparabit a charitate xp̃i. tribulatio ⁊c. Qua
ſi dicat. Nihil. Propter qđ induco vos ⁊ peto ne defici
atis in tribulatiõib⁹ meis. ne. ſ. occaſiõe tribulationum
meaꝝ deficiatis oĩno a fide ⁊ ab opib⁹ bonis. Heb. 12.
Nõ fatigemĩ animis vr̃is deficientes. Dico aũt ꝙ vos
nõ debetis deficere qꝛ ſunt ꝓ vobis .i. ꝓ vtilitate vr̃a. 2.
Cor. 1. Siue tribulamur ꝓ vr̃a exhortatiõe ⁊ ſalute: ſi-
ue cõſolamur ꝓ vr̃a cõſolatiõe ⁊ ſalute: que operat tole-
rantiã paſſionũ earũdẽ quas ⁊ nos patimur vt ſpes nr̃a
firma ſit ꝓ vobis ſciẽtes quoniã ſicut ſocij paſſionũ eſtis
ſic eritis ⁊ cõſolationũ. Vel dicit ꝓ vobis .i. ꝓ vr̃a ꝓba-
tione Sap. 3. Tanq̃ auꝝ ĩ fornace ꝓbauit electos dñs.
⁊c. Que ẽ glia vr̃a. ſ. ſi nõ deficiatis ſed ſtetis fortes in
tribulationib⁹. Nã qui ꝑſeuerauerit vſqꝫ ĩ finẽ ⁊c. Alio
mõ que ẽ glia vr̃a .i. tolerãtia paſſionũ nr̃aꝝ eſt pro vo-
bis ad gliam in hoc ꝙ de⁹ expoſuit aplo's ſuos ⁊ ꝓphe-
tas tribulationib⁹ ⁊ paſſiõib⁹ ꝓpter ſalutẽ veſtrã. Oſee
6. Propterea dolaui ĩ ꝓphetis ⁊ occidi eos ⁊c. 2. Cor.
ꝑmo. Glia veſtra ſum⁹ ſicut vos noſtra. ⁊c. ¶ Cõſequẽ-
ter cũ dicit. Hui⁹ rei gra ⁊c. implorat eis auxiliũ ꝑ ora-
tionẽ vt ꝑ exhortationẽ ſuã ꝓficiãt. Et ꝑmo orõnẽ ꝑmit

tit. Secũdo quaſi ſecurus de exauditione gratias agit.
ibi. Ei aũt qui potens eſt ⁊c. Itẽ ꝑma in tres qꝛ primo
ꝓponit orõnis obiectũ. Secũdo orõnis intentũ ibi. Vt
det vobis ſm diuitias ⁊c. Tertio orõnis fructum. ibi.
Vt poſſitis cõprehendere ⁊c. Oratio aũt reddit exaudi
bilis ꝑ humilitatẽ. p̃s. Reſpexit in orõnem humiliũ ⁊c.
Eccł. 35. Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit. ⁊c.
Et ideo ſtatim orõnem ſuã ab humilitate incipit dicens
Huius rei grã. ſ. ne deficiatis a fide flecto genua mea ad
patrẽ. ⁊c. Qđ ẽ ſignũ humilitatis ꝓpter duo. Prio qꝛ
qui genua flectit quodãmodo paruificat ſe ⁊ ſubijcit ſe ei
cui genua flectit. Vnde ꝑ huiuſmõi oſtendit recognitio
ꝓprie fragilitatis ⁊ paruitatis. Secũdo qꝛ in genu ẽ for
titudo corꝑis. Qñ ergo quis genua flectit ꝓteſtat debi
litatẽ ſue virtutis. Et inde ẽ ꝙ exteriora ſigna corpora-
lia exhibent deo ad cõuerſionẽ ⁊ exercitiũ ſpũs ⁊ anime
interioris. 2. Paralip. vlt. in orõne manaſſes. Flecto
genua cordis mei ⁊c. Eſa. 45. Mihi curuabit oẽ genu.
⁊c. ¶ Deinde deſcribit orõnis obiectũ qđ eſt de⁹. ⁊ de-
ſcribit eũ ex duob⁹. Priõ ex affinitate. Scđo ex auctori-
tate. Ex affinitate eñi erigimur ad orandũ cũ fiducia. Et
q̃tũ ad hoc dicit. Ad pr̃eꝫ dñi noſtri ieſu xp̃i. ſ. cui⁹ nos
filij ſumus. Iac. 1. Omne datũ optimũ ⁊c. Eſa. 63. Tu
eñi domine pater noſter. ⁊c. Ex auctoritate autẽ confir-
matur obtinendi qđ petimus fiducia qꝛ ipe ẽ ex quo oĩs
paternitas in celo ⁊ in terra noĩatur. ¶ Hic poſſet queri
vtrũ in celo ſit paternitas. Poſſet dici breuiter ꝙ in ce-
lo .i. in deo hel in diuinis ẽ paternitas q̃ ẽ ꝓncipium oĩs
paternitatis. Sed de hac nõ querit ad p̃ſens: qꝛ cuilibꝫ
fideli nota ẽ. Sꝫ querit vtrũ in celis .i. vtrum in angelis
ſit aliqua paternitas. Ad hoc dico ꝙ paternitas ẽ tantũ
in viuentibus ⁊ cognoſcentib⁹. Eſt autem duplex vita.
Vna ſm actũ. alia ſm potentiã. Vita quidẽ ſm potẽtiã
ẽ habere opera vite in potentia. Vnde dormiens quãtũ
ad actus exteriores dicit viuere in potentia. Viuere au
tem ſm actũ ẽ qñ exercet quis opa vite in actu. Sic aũt
nõ ſolũ qui dat potentiã vite pater ẽ eius cui dat: ſed qui
dat actũ vite ille etiã pater dici põt. Quicũqꝫ ergo indu
cit aliquẽ ad aliquẽ actũ vite: puta ad bene operandum
intelligendũ: volendũ: amãdũ pater eius dici põt. ꝑme
Cor. 4. Nam ſi decẽ milia pedagogoꝝ habeatis ĩ xp̃o
ſed nõ multos patres ⁊c. Cũ ergo inter angelos vn⁹ al-
terũ illuminet ꝑficiat ⁊ purget ⁊ iſti ſint actus hierarchi
ci: manifeſtũ ẽ ꝙ vnus angelus ẽ pater alterius ſicut ma
giſter ẽ pater diſcipuli. ¶ Vtrũ autẽ paternitas que ẽ in
celis ⁊ in terra deriuet a paternitate que ẽ in diuinis du
bitat ⁊ videt ꝙ non qꝛ noĩa ſic imponim⁹ ſm ꝙ res no-
minatas cognoſcim⁹. Quicq̃d aũt cognoſcim⁹ ẽ ꝑ crea
turas: ergo noĩa impoſita a nobis rebus ipis plus ⁊ pri⁹
cõueniũt creaturis q̃ ipi deo. Rñdeo ⁊ dico ꝙ nomen
alicuius rei noĩate a nobis dupliciter põt accipi: qꝛ vel
ẽ exp̃ſſiuũ vel ſignificatiuũ conceptus intellectus qꝛ vo
ces ſunt note vel ſigna paſſionũ vel cõceptuũ qui ſunt in
aĩa: ⁊ ſic nomẽ prius ẽ in creaturis q̃ in deo. Aut inquã
tũ eſt manifeſtatiuũ quidditatis rei noĩate exteri⁹. ⁊ ſic ẽ
prius in deo. Vnde hoc nomẽ paternitas ſm ꝙ ſignifi-
cat ↄceptionẽ intellectus noĩantis rem: ſic per prius in-
uenit in creaturis q̃ in deo. qꝛ ꝑ prius creatura innote-
ſcit nobis q̃ deus: ſcđm autẽ ꝙ ſignificat ipſã rẽ noĩatã
ſic ꝑ prius eſt in deo q̃ in nobis: quia certe omnis virt⁹
generatiua in nobis eſt a deo. Et ideo dicit. Ex quo om-
nis paternitas in celo ⁊ in terra nominatur. Quaſi di-
cat. Paternitas que eſt in ipis creaturis eſt quaſi nomi-
nalis ſeu vocalis: ſed illa paternitas diuina qua pr̃ dat
totam naturam filio abſqꝫ omni imperfectiõe eſt vera pa
ternitas. ¶ Conſequenter cum dicit. Vt det vobis. ⁊c.

oſtendit orationis intentū. Et primo facit hoc Secundo oſtendit per quid poſſet īpetrare ſuū propoſitū ibi. Per ſpiritum eius ⁊c. Dicit ergo. Dico ꝙ peto ne deficiatis ſed ſtetis viriliter. Scio tamē ꝙ hoc ex vobis facere nō poteſtis ſine dono dei. ideo peto vt det vobis. Jacob. 1. Omne datū optimū ⁊c. Et hoc quidem ſ꞉ diuitias glorie ſue. id eſt ſm copias maieſtatis eius ⁊ magnificentie. pſ. Gloria ⁊ diuitie in domo ei⁹. ꝓuerb. 8. Mecū ſunt diuitie ⁊ gloria Diuitie inq̄ que faciunt virtutē corroborari. Eſa. 40. Qui dat laſſo virtutē. ⁊ his qui nō ſunt fortitudinem ⁊ robur multiplicat. Et hoc in interiori homine. quia niſi in interioribus fortificetur homo: facilit̄ ab hoſte ſuperatur. Eſa. 9. Confirmet illud ⁊ corroborēt in iudicio ⁊ iuſticia amodo ⁊ vſq꞉ in ſēpiternū. ¶ Tūc reſumatur illa pticula interpoſita ſcilicꝫ per ſpiritū in qua oſtendit per quid obtinere poteſt quod petit. Ipſe enim ſpiritus qui roborat eſt ſpiritus fortitudinis: ⁊ eſt cauſa non deficiendi in tribulationibus. quē obtinemus per fidem que eſt fortiſſima. quia fides eſt ſubſtantia rerū ſperandarū. id eſt facit in nob̄ ſubſiſtere res ſperandas. Unde. 1. Pe. 4. Cui reſiſtite fortes in fide Et ideo ſubiūgit, Habitare xp̄m per fidem. Et hoc in cordibus veſtris. 1. Pe. 3. Dominū autē xp̄m ſanctificate in cordibus veſtrꝭ Per quod? Dico ꝙ non ſolū per fidem que vt donū eſt eſt fortiſſima. ſed etiā per charitatē que eſt in ſanctis. Et ideo ſubdit In charitate radicati ⁊ fūdati. 1. cor. 13. Omnia ſuffert: omnia credit: omnia ſperat: omnia ſuſtinet: charitas nunq̄ excidit. Cañ. vltimo. Fortis eſt vt mors dilectio. Unde ſicut arbor ſine radice ⁊ domus ſine fundamēto de facili ruit: ita ſpirituale edificiū niſi ſit in charitate fundatū ⁊ radicatū durare non poteſt.

Lectio quinta.

Ut poſſitis cōprehendere cū omnibus ſanctis que ſit latitudo ⁊ longitudo ⁊ ſublimitas ⁊ profundū. Scire etiā ſupereminentē ſcientie charitatem xp̄i: vt impleamini in omnē plenitudinem dei. Ei autē qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter q̄ꝫ petimus aut intelligim⁹ ſm virtutē que operatur in nobis. ipſi gloria in eccl̄ia et in chriſto ieſu in omnes generationes ſeculi ſeculorum Amen.

Supra oñdit apoſtolus petitionis ſue ꝓ epheſijs ⁊ orationis intentū. ſcilicet corroborationē ſpiritus in fide ⁊ charitate: hic conſequent̄ oſtendit eoꝝ que petit fructū corroborationis que eſt per fidem ⁊ charitatē que eſt q̄dam cognitio. Ideo primo ꝓponit ipſam noticiā. Secūdo ipſius noticie ſeu cognitionis efficaciā ibi Ut impleamini in omni plenitudine dei. Dicit ergo. Ita ſitis chariſſimi in charitate radicati ⁊ fundati vt poſſitis cōprehendere ⁊c. qđ quidem dupliciter legi poteſt. primo modo vt magis ſequatur intentionē apoſtoli. ¶ Sciendum eſt ergo ꝙ tam in futuro q̄ꝫ in preſenti cognitio dei ē nobis neceſſaria. nam in futuro gaudebimus ⁊ de cognitione dei: ⁊ de cognitione aſſumpte humanitatis. Johā. 17. Hec eſt vita eterna vt cognoſcāt te. ⁊cet̄a. Johannis 10. Ingredietur ſcilicet in contēplationem diuinitatis: ⁊ egredietur ſcilicet in cōtemplationē humanitatis. ⁊ paſcua inueniet. Et quia fides eſt inchoatio illi⁹ future cognitionis. quia eſt ſubſtantia rerum ſperandarum ⁊c. vt dicitur Heb. 11. Quaſi iā in nobis res ſperandas ꝑ modum cuiuſdam inchoationis facit ſuſtinere. Inde eſt ꝙ fides noſtra in his duobus conſiſtit. ſcilicet in diuinitate ⁊ humanitate xp̄i. 1. coꝝ. 2. Non enim iudicaui me ſcire inter vos niſi ieſum chriſtum ⁊c. Secundū hoc ergo p̄mo premittit eis cognitionē diuinitatis. Secūdo cognitionem miſterioꝝ humanitatis ibi. Scire etiā ſupemīnentē ſcientie ⁊c. Cognitionē autem dei manifeſtat eis ſub his verbis. Ut poſſitis ⁊c. Quaſi dicat. Corroboramini per fidē ⁊ charitatē. quia ſi ſic eſtis peruenietis ad vitā eternam: vbi habebitis deum preſentē ⁊ perfecte eū cognoſcetis. Ꝙ autē deus manifeſtet̄ amanti patꝫ Joh. 14. Qui diligit me diliget̄ a patre meo: ⁊ ego diligā eū ⁊ manifeſtabo ei meipſum. Ꝙ vero manifeſtetur credenti patet ꝑut dicitur Eſa. 7. ſm aliā litteram. Niſi credideritis non intelligetis. Oportet eīm ſm fidem ⁊ charitatem vt corroboremini vt poſſitis comprehendere. Ubi ſciendum eſt. ꝙ comprehendere q̄nq꞉ ponitur pro includere. ⁊ tunc oportet ꝙ cōprehendens contineat in ſe totaliter cōprehēſum. Quandoq꞉ autē ponitur ꝓ apprehendere. ⁊ tunc dicit remotionē diſtantie: ⁊ inſinuat ꝓpinquitatem. Primo autē modo a nullo intellectu creato deus cōprehendi poteſt. Job. 11. Forſitan veſtigia dei cōprehendes ⁊ vſq꞉ ad perfectū omnipotentē reperies? Quaſi dicat. Non. quia ſic poſſet eum perfecte cognoſcere quantū cognoſcibilis eſt Et de hac cognitione non intelligitur quod dicitur. Ut poſſitis cōprehendere. ſed ſecundo modo ⁊ eſt vna de tribus dotibus. ⁊ de hac loq̄tur apoſtolus cum dicit. Ut poſſitis cōprehendere id eſt deum habere preſentē ⁊ preſentialit̄ cognoſcere. Phil'. 3. Sequor autē ſi quō cōprehendā in quo ⁊c. Et hec cōprehenſio eſt cōmunis omnibus ſanctis eius. Ideo ſubdit. Cum omnibus ſanctis. pſ. Gloria hec eſt omnibus ſanctis eius. Talibus autē dicitur illud. 1. coꝝ. 9. Sic currite vt cōprehēdatꝭ ⁊c. ¶ Que ſit latitudo ⁊c. Notādum ꝙ verba iſta videntur ortū habere ex verbis. Job. 11. Forſan inquit veſtigia dei cōprehendes? Quaſi dicat incōprehenſibilis eſt. Huius autē incōprehenſibilitatis cauſam aſſignat dicens: Excelſior celo eſt ⁊ quid facies. Profundior inferno eſt: ⁊ vnde cognoſces. Longior terra menſura eius ⁊ latior mari. Ex quo videt̄ ꝙ iob oſtendat eū eſſe incōprehenſibilem: attribuēs ei quadruplicē differentiā dimenſionum. His eīm verbis alludēs apoſtolus dicit: Ut poſſitis cōprehendere que ſit latitudo ⁊c. Quaſi dicat. Habeatis tantā fidem ⁊ charitatem vt poſſitis tandem cōprehendere quod cōprehenſibile ē Et hoc modo exponit dyoniſius. Non eſt tamen aliquo modo intelligendum has dimenſiones corporalit̄ eſſe in deo. quia ſpiritus eſt deus vt dicitur Joh. 4. ſunt tamē in deo metaphorice. Unde per latitudinē deſignat̄ dimēſio ſeu extenſio virtutis ⁊ ſapientie diuine ſuper omnia. Ecc̄. 1. Effudit illā ſcilicet ſapientiā ſuper oīa opa ſua Per longitudinē deſignat̄ eterna eius duratio. pſ. Tu autē dn̄e ineternū permanes. ⁊ pſ. Domū tuam dn̄e decet ſanctitudo in longitudine dieꝝ. Per ſublimitatē vl̄ celſitudinē vero perfectio ⁊ nobilitas nature eius q̄ in infinitū excedit omnē creaturā. pſ. Excelſus ſup oēs gētes dn̄s Et ꝓfundū id ē incōprehēſibilitas ſapiētie eius Ecc̄. 7. Alta ꝓfunditas ſcilicet ſapientie diuine q̄s inueniet eā? Sic ergo patet ꝙ finis fidei ⁊ charitatis noſtre eſt vt ꝑueniamus ad perfectā dei cognitionē qua cognoſcamus infinitā ſue virtutis extenſionē: eternā ⁊ infinitā eius durationē: ſue perfectiſſime nature celſitudinē: ſue ſapientie profunditatē ⁊ incōprehenſibilitatē eo modo ſicut eſt attingendū. ¶ Conſequenter quia adhuc alia cognitio eſt neceſſaria ſcilicet cognitio miſterioꝝ humanitatis ideo ſubdit. Scire etiā ſupemīnētē ſcītie ⁊c. Ubi ſciendū eſt ꝙ quicq̄d eſt in miſterio redēptiōis humane

⁊ incarnationis xp̄i totũ eſt opus charitatis. Naꝫ ꝙ in-
carnatus eſt: ex charitate ꝓceſſit ſupra. 2. Propter nimi
am charitatẽ ſuã qua dilexit nos ⁊c. Q vero mortuꝰ fuit
ex charitate proceſſit. Joh. 15. Maiorẽ hac dilectiõe ne-
mo habet ⁊c. infra. 5. Xp̄s dilexit nos ⁊ tradidit ſemet-
ipſum pro nobis oblationẽ ⁊ hoſtiã deo. propꝫ hoc dicit
gregorius. O ineſtimabilis dilectio charitatis vt ſeruũ
redimeres filiũ tradidiſti. Et ideo ſcire charitatẽ xp̄i eſt
ſcire omnia miſteria incarnationis xp̄i ⁊ redemptiõis no
ſtre que ex imenſa charitate dei ꝓceſſerunt: que quideꝫ
charitas excedit omnẽ intellectũ creatũ ⁊ omniũ ſcienti-
am: cum ſit incõprehenſibilis cogitatu. Et ideo dic̃. Su-
pereminentẽ ſcientie ſcilicet nature ⁊ omnis intellectus
creati. Phil. 4. Et pax dei que exuperat omnẽ ſenſum
Charitatẽ xp̄i id eſt quã deus pater fecit ꝑ xp̄m. 2. cor. 5
Deus erat in xp̄o mundum reconciliãs ſibi. ¶ Alio mo-
do poteſt legi vt referatur ad perfectionẽ charitatis no-
ſtre. Quaſi dicat. Corroboramini in charitate radicati
⁊ fundati: ⁊ hoc vt poſſitis cõprehendere nõ ſolũ cogno-
ſcendo cũ omnibus ſanctis. quia hoc donũ ſcilicet chari-
tatis cõmune eſt omnibus. cũ nullus poſſit eſſe ſanctꝰ ſi-
ne charitate vt dicitur Ephe. 3. Poſſitis inꝙ cõprehen
dere que ſit latitudo ſcilicet charitatis que ſe extẽdit vſ-
ꝙ ad inimicos. pſ̄. Latũ mãdatũ tuũ nimis. Lata ẽ enĩ
charitas ad ſuam diffuſionẽ. pſ̄. Eduxit me in latitudi-
nem dñs. Longitudo aũt eius attendit ꝗtum ad ſui ꝑ-
ſeuerantiã quia nunꝗ deficit ſed hic incipit ⁊ perficitur
in gloria. 1. cor. 13. Charitas nunꝗ excidit. Can. vltio.
Aque multe non potuerunt extinguere charitatẽ. Sub-
limitas autẽ eius attendit ꝗtuꝫ ad intentionẽ celeſtiũ:
vt ſcilicet deus nõ diligat ꝓpter temporalia. quia huiꝰ-
modi charitas eſſet infirma: ſed vt diligatur ꝓpter ſe tã-
tũ. Job. 40. In ſublime erigere ⁊ eſto glorioſus. Pro-
fundũ vero attenditur ꝗtum ad originẽ ipſius charitatꝭ
Nam hoc ꝙ deum diligimus non eſt ex nobis ſed a ſpi-
ritu ſancto. quia vt dicitur Ro. 5. Charitas dei diffuſa ẽ
in cordibus noſtris per ſpiritumſanctũ ⁊c. Hoc ergo ꝙ
vnus habet charitatẽ longã latam ſublimẽ ⁊ profundaꝫ.
⁊ alius non: venit ex profundo diuine predeſtinationis.
Eccl. 1. Profundum abyſſi quis dimenſus eſt? Ergo vt
poſſitis cõprehendere id eſt perfecte conſequi cũ omnibꝰ
ſanctis que ſit latitudo vt extendatur charitas veſtra vſ-
ꝙ ad inimicos. que ſit longitudo vt ſcilicet nunꝗ defici-
at que ſit ſublimitas vt ſcilicet ꝓpter ſeip̄m deus diliga-
tur ⁊ profundum ſcilicet predeſtinationis ⁊c. ¶ Sciẽdũ
eſt autẽ hic ꝙ xp̄s in cuius poteſtate fuit eligere genus
mortis quod vellet: qꝛ ex charitate mortem ſubijt. elegit
mortẽ crucis in qua predicte quatuor dimenſiones ſunt
Ibi eſt latitudo ſcilicet in ligno trãſuerſo: cui affixe ſunt
manus. quia opera noſtra debent per charitatem dilata
ri vſꝙ ad inimicos. pſ̄. Eduxit me in latitudinẽ dominꝰ
Ibi eſt longitudo in ligno erecto cui innitit̃ totum corpꝰ
quia charitas debet eſſe perſeueratiua que ſuſtinet ⁊ ſal-
uat hominẽ. Matth. 10. Qui autẽ ꝑſeuerauerit vſꝙ in
finẽ hic ſaluus erit. Ibi eſt ſublimitas in ligno ſuperiori
cui caput inheret. quia ſpes noſtra debet eleuari ad eter-
na ⁊ diuina. 1. cor. 11. Caput viri xp̄s eſt. Ibi etiã eſt ꝓ-
fundũ in ligno quod latet ſub terra ⁊ ſuſtinet crucẽ: ⁊ ta-
men non videtur. quia profunduꝫ amoris diuini ſuſtinet
nos: nec tamẽ videtur. quia ratio predeſtinatiõis vt di-
ctũ eſt excedit intellectũ noſtrũ. Sic ergo debemus com
prehendere virtutẽ charitatis noſtre ⁊ xp̄i ⁊ adhuc ſcire
charitatẽ xp̄i ſupereminentẽ ſcientie ſcilicet humane. q̄a
nullus poteſt ſcire ꝗtum xp̄s dilexit nos. vel ſcire etiam
charitatẽ ſcientie xp̄i. id eſt que habet cum ſcientia xp̄i.
Charitatem dico ſupereminentẽ alij charitati que eſt ſi-
ne ſcientia. Sed nunquid eſt verũ ꝙ charitas que eſt cũ
ſcientia ſupereminẽat charitati que eſt ſine ſcientia. ⁊ vi
detur ꝙ non. quia ſic malus theologus eſſet ſuꝑeminẽ-
tioris charitatꝭ ꝗ ſancta vetula. Reſpõdeo dico ꝙ hoc
intelligitur de ſcientia afficiente Nam ex vi cognitionis
inducitur ad magis diligendũ. quia ꝗto deus magis co
gnoſcitur: tanto ⁊ magis diligitur. Propter quod pete-
bat Auguſtinus nouerim te nouerim me. Uel hoc dicit̃
propter quoſdam qui habent zelũ dei: ſed non ſɱ ſcien-
tiam. Talium enĩ charitati ſuꝑeminet charitas cũ habe
tur ſcientia chriſti. ¶ Conſequenter cũ dicit. Ut implea-
mini ⁊c. Ponit cognitionis diuine efficaciã dicens: Ut
impleamini in omnẽ plenitudinẽ dei id eſt vt habeatꝭ ꝑ-
fectã participationẽ omniũ donorum dei. vt ſcilicet h̄ ha
beatis plenitudinẽ virtutũ ⁊ poſtea beatitudinis q̄ q̄deꝫ
efficit charitas. Ecc̃. 24. Tranſite ad me omnes qui cõ
cupiſcitis me ⁊c. ¶ Cõſequent̃ ſequitur illa pars. Ei au
tem qui potens ⁊c. In qua apoſtolꝰ agit deo gratias de
ſue petitionis exauditione. Circa quod tria facit. qꝛ p̄io
ponit poteſtatẽ dei qua poſtulata concedit. Secũdo po-
teſtatis exemplũ ibi. Scd̄m virtutẽ que operat̃ in nobis
⁊c. Tertio materiã gratiarũactionis ibi. Ipſi gloria ⁊c.
Poteſtatẽ aũt dei deſcribit infinitã dicens Ei aũt ſciliꝫ
deo chriſto ⁊ deo patri, qui potens eſt omnia facere ⁊c.
Exod. 15. Omnipotens nomẽ eius. Ro. vltimo. Ei au-
tem qui potens eſt vos confirmare iuxta euangeliuꝫ ⁊c.
Et hoc ſuperabundanter facere in nobis oĩa ꝗ ſciamꝰ
petere per affectũ aut intelligere per intellectũ. ⁊ hoc eſt
quod dicit ꝗ petimus aut intelligimus. ¶ Exemplũ au
tem huiuſmodi abundantie in nobis exhibite oſtẽdit di-
cens: Scd̄m virtutẽ quã operat̃ in nobis. Quaſi dicat.
Apparet ſi attendamus ea que operatus eſt in nobis ſci
licet hominibus. Nam nec affectus: nec intellectus hu-
manus potuiſſent conſiderare vel intelligere vel petere
a deo ꝙ fieret homo: ⁊ ꝙ homo efficeret̃ deus ⁊ conſors
nature diuine. que tamen ſɱ virtutẽ operat̃ in nobis. et
hoc in incarnatiõe filij ſui. 2. Pet. 1. Ut per hoc efficia-
mini diuine conſortes nature. Unde de his dicit̃. Eccl.
18. Quis ſufficiet enarrare opera illius? Quis enĩ inue
ſtigabit magnalia illius. virtutẽ auteꝫ magnitudinis q̄s
annunciabit? Uel operatus eſt in nobis ſcilicet apoſtolꝰ
quibus dedit gratiã euangelizandi inueſtigabiles diui-
tias xp̄i ⁊ illuminare omnes que ſit diſpenſatio ſacramẽ
ti abſconditi a ſeculis in deo vt dictũ eſt ſupra eodẽ cap.
¶ Materia autẽ gratiarũactionis dicit̃ eſſe duplex bene
ficiũ quod nobis contulit deus. Primũ eſt eccleſie inſti-
tutio. Secundũ eſt filij incarnatio. Dicit ergo Ipſi ſcili-
cet deo patri gloria ſit ſupple in eccleſia id eſt ꝓ his que
fecit in eccl̃ia quã iſtituit quo ad primũ in xp̄o id eſt per
chriſtũ vel pro xp̄o quẽ nob dedit. Ipſi inꝗ ſit gloria vt
glorioſus appareat nõ ſolũ i preſenti ſed in omnes gene
rationes ſeculi ſeculoruꝫ. id eſt ſeculi omnia continentis
1. Thy. 1. Regi autem ſeculoruꝫ imortali inuiſibili ſoli
deo honor ⁊ gloria in ſecula ſeculorum Amen.

Capitulũ quartũ.

O Bſecro itaꝙ vos ego vinctus in
domino: vt digne ambuletis vo-
catione qua vocati eſtis cũ omni
humilitate ⁊ manſuetudine: cuꝫ
patientia ſupportantes inuicẽ in charitate
Solliciti ſeruare vnitatẽ ſpiritus in vincu-
lo pacis. Unum corpus ⁊ vnus ſpiritus ſi-
cut vocati eſtis in vna ſpe vocationis vr̄e.

Supra cõmemorauit apoſtol⁹ diuina beneficia: per que vnitas eccleſie cõſtituit̃ ⁊ conſeruat̃: hic monet eos apoſtolus ad permanendũ in eccleſie vnitate. Circa qḋ duo facit. quia primo monet eos vt in ipſa vnitate pſeuerent. Secundo inſtruit eos quõ in ea permaneãt: ibi. Hoc ergo dico ⁊ teſtificor in domino ⁊c. Itẽ prima in duas. q̃a primo monet eos ad ſeruandã eccleſiaſticã vnitatẽ. Secundo proponit ipſius eccleſiaſtice vnitatis formam ibi. Vnus dominus. vna fides ⁊c. Pria iteꝝ in tres. Prio premittit quedã inductiua ad ſeruandã eccleſiaſticã vnitatẽ. Secundo ponit monitionẽ ibi Cũ omni humilitate ⁊c. Tertio oſtendit monitionis finẽ ibi. Solliciti ſeruare ⁊c. Inducit aũt ex tribus ad ſeruandã eccleſiaſticã vnitatẽ. Primo ex charitatis affectu. Secundo ex commemoratione ſuoꝝ vinculoꝝ. Tertio ex conſideratione diuinoꝝ. Charitatis autẽ affectũ inſinuat ꝑ obſecratiões Unde dicit. Itaqꝫ exquo tot beneficia a dño recepiſtiſ obſecro vos cũ tamẽ imperare poſſem: ſed propter humilitatẽ magis obſecro. ꝓuerb. 18. dicitur Cũ obſecrationibus loquit̃ pauꝑ. Itẽ propter charitatẽ que magis mouet ad opus q̃ timor. philemoñ. 1. Fiduciã habẽs i xp̃o ieſu imperandi tibi quod ad rẽ pertinet ꝓpter charitatẽ magis obſecro ⁊c. Ex cõmemoratiõe vero ſuoꝝ vincloꝝ inducit eos dicens: Ego vinctus in domino Ex quibus inducit eos propt̃ tria. Primo quia amicus magis cõpatitur amico afflicto ⁊ nitit̃ in pluribus facere voluntatez ſuam: vt vel ſic eum conſolet̃. Ecc̃. 12. Non agnoſcet̃ in bonis amicus ⁊ non abſcondet̃ a malis inimicus. In bonis viri inimici illius in triſticia: ⁊ in malicia illius amicus agnitus eſt. Secũdo quia apoſtolus ipſe vincula patiebatur ꝓ ipſoꝝ vtilitate. ⁊ ideo inducit eis ad memoriam quaſi volens eos obligare. 2. coꝛ. 1. Siue aũt tribulamur ꝓ veſtra exhortatione ⁊ ſalute: ſiue conſolamur ꝓ veſtra conſolatione: ſiue exhortamur ꝓ veſtra exhortatione ⁊ ſalute: que operat̃ tolerantiã earundẽ paſſionuz q̃s nos patimur Tertio q꞉ vt ſupra dictũ eſt cap. 3. in illa ꝑte Que eſt gloria veſtra. huiuſmodi erãt eis ad magnaz gloriã dũ deus ꝓ eis amicos ⁊ electos ſuos expoſuit tribulationibus ꝓ ipſoꝝ ſalute. Et ideo addit. In dño id ẽ ꝓpter dñm. Uel erant ad gl̃iam apl̃i q̃ nõ vt fur aut homicida: ſed vt chriſtianus: ⁊ ꝓpt̃ dñm noſtꝝ ieſum xp̃m vinculatus erat. Ezech. 3. Ecce data ſunt ſuꝑ te vincula ⁊ ligabunt te in eis ⁊c. ¶ Ex conſideratione vero diuiſorum beneficioꝝ inducit eos dicẽs: Ut digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis. id eſt attendẽtes dignitatem ad quã vocati eſtis ambuletis ſm qḋ ei cõuenit. Si eniz quis vocatus eſſet ad nobile regnũ indignũ eſſet q̃ faceret opera ruſticana. Sic monet epheſios apl̃s. Quaſi dicat Uocati eſtiſ vt ſitiſ ciues ſcõꝝ ⁊ domeſtici dei vt dictũ ẽ ſupra cap. 2. ñ ẽ ḡ dignũ vt faciatiſ opa t̃rena: nec vt de mundanis curetis. Ideo dicit: Digne ⁊c. Col. 1. Ambuletis digne deo per oĩa placẽtes. Phil̃. 1. Digne euãgelio chriſti cõſeruamini. ⁊ quare? quia vocauit vos de tenebris in admirabile lumẽ ſuũ. 1. Pe. 2. ¶ Conſequẽter cũ dicit: Cũ omni humilitate ⁊c. Ponit modum ſue monitionis dicens: Quõ digne poterũt ambulare. Ponit ergo quatuor virtutes ⁊ excludit q̃tuor vitia eis oppoſita. Primũ autẽ vitiũ quod excludit eſt ſuꝑbia. dum enim vnus ſuꝑbiens vult alij preeſſe: ⁊ alius ſimilit̃ ſuperbus non vult ſubeſſe cauſatur diſſenſio in ſocietate ⁊ tollitur pax. Unde ꝓuer. 13. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. Ad quod excludendũ dicit: Cum omni humilitate ſcilicet interiori ⁊ exteriori. Ecc̃. 3. Quanto magn⁹ es humilia te in omnib⁹ ⁊c. Phil̃. 2. In humilitate ſuperiores inuicẽ arbitrantes. Iac̃. 4. Deus ſuperbis reſiſtit: humilib⁹ aũt dat gratiã. Secundũ eſt ira. Iracũdi eñi ſunt ꝓpinqui ad iniuriã inferendã verbis vel factis exquo turbationes oriunt̃. ꝓuerb. 15. Uir iracũd⁹ ꝓuocat rixas. qui patiens eſt mitigat ſuſcitatas. Ad hoc excludendũ dicit: Manſuetudine. que mitigat rixas ⁊ pacem conſeruat. ꝓuerb. 3. Manſuetis dabit gratiaz. pš. Manſueti autẽ hereditabunt terrã. Ecc̃. 3. Fili in manſuetudine opera tua perfice ⁊ ſuper gloria hominũ diligeris. Tertiũ eſt in patientia. Quãdoqꝫ eñi aliquis humilis eſt ⁊ manſuetus in ſe: abſtinens a moleſtijs inferẽdis. nõ tamẽ patient̃ ſuſtinet moleſtias ſibi illatas vl̃ acceptat. Ideo ſubdit. Cũ patiẽtia ſcilicz aduerſoꝝ. Iac̃. 1. Patientia autẽ opus perfectũ habet. Eccl̃. 2. In humilitate tua patiẽtiã habe. Hebre. 10. Patiẽtia vobis neceſſaria eſt vt voluntatem dei facientes ⁊c. Quartuz eſt inordinatus zelus. Cum eñi inordinate zelantes oĩa que vident iudicãt: nec tempus nec locũ ſeruantes. concitatur turbatio in ſocietate. Gal̃. 5. Si mordetis inuicẽ ⁊ comeditis: videte ne inuicẽ cõſummamini. Et ideo dicit: Supportantes inuicẽ in charitate ſcilicet mutuo ſuſtinentes defectus aliorũ. ⁊ hoc ex charitate: quia quando deficit aliquis non debet ſtatim corrigi: niſi aſſit loc⁹ ⁊ tempus: ſed miſericordit̃ expectari: quia charitas omnia ſuſtinet. 1. coꝛ. 13. Non aũt debent huiuſmodi defectus ſupportari ex negligentia vl̃ ex conſenſu ⁊ familiaritate carnali vel amicitia ſed ex charitate. Gal̃. 6. Alter alterius onera portate ⁊c. Ro. 15. Debemus nos firmiores imbecillitates infirmoꝝ ſuſtinere. ¶ Conſequent̃ cũ dicit. Solliciti ſeruare ⁊c. Oſtendit monitionis finem. qui quidẽ eſt vt ſeruetur vnitas īter fideles. Circa quod tria facit. Primo ponit ipſam vnitatẽ que eſt finis. Secundo deſcribit modum vnitatis ibi. In vinculo pacis. Tertio ponit rationem ſeruande vnitatis ibi. Sicut vocati eſtis ⁊c. Dicit ergo primo. Dico q̃ digne ambuletis ⁊c. Et hoc faciatis ſolliciti ſeruare vnitatẽ ſpiritus. Eſt autẽ duplex vnitas. Una ad malefaciendũ que ẽ mala ſcilicet carnis. Eccl̃. 11. A ſcintilla vna augetur ignis ⁊ ab vno doloſo augetur ſanguis. Alia ẽ vnitas ſpirit⁹ que eſt bona ad faciendũ bonũ. pš. Ecce q̃ bonũ ⁊ q̃ iocundũ ⁊c. Ioh. 17. Ut ſint vnũ ſicut ⁊ nos vnum ſum⁹. Modus autẽ ſeruande vnitatis eſt in vincl̃o pacis Charitas eñi eſt coniunctio animorũ. Nulla autez coniũctio ſtare poteſt niſi ligetur aliquo vinculo. Eodẽ modo nec coniunctio animoꝝ per charitatẽ ſtare poteſt: niſi liget̃. Huiuſmodi autẽ veꝝ ligamen eſt pax que eſt tranquillitas modi ſpei ⁊ ordinis. qñ ſcilicet vnuſquiſqꝫ habet qḋ ſuum eſt. Propt̃ quod dicit. In vincl̃o pacis. pš. Qui poſuit fines tuos pacẽ ⁊c. Que quidem pax ſeruat̃ ꝑ iuſticiã Eſa. 32. Opus iuſticie pax Eccl̃. 6. Ne accidieris in vinculis eius. Et quare? quia certe vt dicitur ibidem Uincula illius alligatura ſalutaris. Nunc autẽ q꞉ in homine eſt duplex vnitas. Una ſcilicet mẽbrorum ad inuicem ſimul ordinatoꝝ. Alia corporis ⁊ anime tertium cõſtituentiũ. Apoſtolus autẽ loquitur hic de vnitate eccleſie ad modũ vnitatis que eſt in homine. ideo ſubiungit. Unum corpus. quaſi dicat. Ligemini vinculo pacis vt ſitis vnum corpus. q̃tum ad primam vnitatẽ. vt ſcilicz omnes fideles ſint ordinati ad inuicẽ ſicut membra vnũ corpus conſtituentia. Ro. 12. Multi vnũ corpus ſum⁹ in chriſto ⁊c. Et vnus ſpiritus. quantũ ad ſecundũ ſcilicet ſpiritualem conſenſum per vnitatem fidei ⁊ charitatis. Uel vnum corpus quo ad proximũ: ⁊ vnus ſpiritus quo ad deum. quia qui adheret deo vnus ſpiritus eſt. 1. coꝛ. 6. ¶ Deinde cũ dicit. Sicut vocati eſtis ⁊c. Subdit rationẽ huius vnitatis. quia ſicut videmus q̃ quando aliqui ſunt vocati ſimul ad aliquid pariter habendũ ⁊ mutuo percipiendum ſolent ſimul etiam manere ⁊ ſi-

mul ſre. ita ſpiritualiter dicit: Quia vos eſtis vocati ad vnum ſcilicet finale premium ideo debetis ſimul cū vnitate ſpiritus ambulare in vnā ſpem vocationis. Hebre. 3. Fratres facti vocationis celeſtis participes. 1. coꝝ. 1. Videte vocationem veſtram ⁊c. Sed poſſet aliquis dicere. Quis vocauit nos ⁊ ad quid? Reſpondet. 1. Pe. 5. Deus autē omnis gratie qui vocauit nos in eternam gloriam ſuam ⁊c. vbi eſt beatitudo veſtra. Apocal. 19. Beati qui ad cenā nuptiaꝝ agni vocati ſunt.

Lectio ſecunda.

Vnus dominus: vna fides: vnū baptiſma. Vnus deus et pater omnium qui ſuper omēs et per omnia et in omnibus nobis.

Poſita eoꝝ exhortatione pro ſeruāda eccleſiaſtica vnitate: in hac parte apoſtolus formam dicte vnitatis ipſis epheſijs inſinuat. Vbi ſciendum eſt ꝙ cū eccleſia dei ſit ſicut ciuitas eſt aliquod vnū ⁊ diſtinctū cū non ſit vnum ſicut ſimplex. ſed ſicut compoſitum ex diuerſis partibus Et ideo apoſtolus duo facit. Primo oſtendit id quod ē commune eccleſie. Secundo oſtendit id quod eſt diſtinctum in ipſa ibi. Vnicuiqꝫ aūt noſtrū data eſt gratia ⁊c. In qualibet autē ciuitate ad hoc vt ſit vna: quatuor debent eſſe communia ſcilicet vnꝰ gubernator: vna lex: eadem inſignia: ⁊ idem finis: hec autē quatuor dicit apoſtolus eſſe in eccleſia. Dicit ergo. Dico ꝙ debetis habere vnum corpus ⁊ vnum ſpiritum. quia eſtis in vnitate eccleſie que eſt vna. Primo quia habet ducem vnum ſcilicet chriſtum. Et quantū ad hoc dicit. Vnus dominꝰ non plures: pro quorum diuerſis volūtatibus oporteat vos diſcordare. Dicitur enim Hebreoꝝ. 3. Chriſtꝰ eſt tanꝙ filiꝰ in domo ſua Act. 2. Certiſſime ergo ſciat omnis domus iſrael. quia dn̄m eum ⁊ xp̄m deus fecit ieſum quē vos crucifixiſtis. 1. coꝝ. 8. Vnus dn̄s noſter ieſus xp̄s. Zacha. 14. In illa die erit dominus vnus ⁊ nomen eius vnum. Secundo quia lex eius eſt vna. Lex enim eccleſie ē lex fidei. Ro. 3. Vbi eſt ergo nūc gloriatio tua? Excluſa ē. Per quam legē? Factorum? Non, ſed per legē fidei. Sed fides quandoqꝫ ſumitur pro ipſa re credita ſꝫ illud Hec eſt fides catholica ⁊c. i. iſta debēt credi Quādoqꝫ vero ſumitur pro habitu fidei quo creditur in corde Et de vtroqꝫ poteſt hoc dici. De primo vt ſit ſenſus vna eſt fides id eſt idē iubemini credere ⁊ eodem modo operari. quia vnum ⁊ idem eſt quod creditur a cunctis fidelibus Vnde vniuerſalis ſeu catholica dicit̄. vnde. 1. cor. 1. Idipſum dicatis id eſt ſentiatis omnes ⁊c. Alio modo vna eſt fides id eſt vnus habitꝰ fidei quo credit̄. vna inꝙ non numero ſed ſpecie. quia idem debet eſſe in corde omnium. Et hoc modo idem volentiū dicitur vna voluntas. ¶ Tertio eadem ſunt inſignia eccleſie ſcilicet ſacramenta chriſti inter que primū eſt baptiſma: quod eſt ianua omnium alioꝝ. Et ideo dicit. Vnū baptiſma. Dicitur autem vnū triplici ratiōe. Primo quia baptiſmata non differunt ſm baptizantes. quia a quocunqꝫ confe1ratur vniformē virtutem habet. quia qui baptizat interius vnus eſt ſcilicet chriſtus. Johan. 1. Super quem videris ſpiritum deſcendentē ⁊ manentē ſuper eo: hic eſt q̄ baptizat in ſpirituſancto. Secundo dicitur vnum. qꝛ datur in nomine vnius ſcilicet trinitatis. Matth. vl. Baptizātes eos in nomīe patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti. Tertio quia iterari non poteſt. Penitentia autē matrimonium eucharistia ⁊ extrema vnctio iterari poſſunt. non autem baptiſmus. Hebreoꝝ. 6. Impoſſibile eſt eos qui ſemel ſunt illuminati per baptiſmū ⁊ guſtauerunt donum celeſte ⁊ participes facti ſunt ſpirituſſancti. guſtauerunt nihilominus bonū dei verbum virtuteſqꝫ ſeculi venturi ⁊ prolapſi ſunt per peccatum. renouari rurſus ad penitētiam. Non iteratur autē vel propter caracterem: vel q̄a cauſa eius non iteratur. Romanoꝝ. 6. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortē ⁊c. Nunc autē chriſtus ſemel pro peccatis mortuꝰ ē vt dicitur. 1. Pe. 3. ¶ Quarto in eccleſia eſt idem finis qui eſt deus. Filius enī ducit nos ad patrem. 1. coꝝ. 15. Cū tradiderit regnū deo ⁊ patri cū euacuauerit omnem principatum ⁊ virtutem ⁊ poteſtatem oportet autem illū regnare ⁊c. Et ꝙtum ad hoc ſubiungit dicens: Vnus deus ⁊c. Vbi p̄mo ponit apoſtolus eius vnitatem. Secundo eius dignitatem ibi. Qui eſt ſuper omnes ⁊c. Circa primum duo dicit. Primū pertinet ad naturam diuinam. Vnde dicit. Vnus deus. Deut. 6. Audi iſrael dominus deus tuus vnus eſt. Aliud pertinet ad eius beniuolentiā ad nos et ad pietatem. Vnde dicit. Et pater omniū Eſa. 63. Tu domine pater noſter ⁊ redēptor noſter. Malach. 2. Nūquid non pater vnus omniū noſtrū? nūquid non deꝰ creauit nos? Dignitatem autē eius commendat ex tribꝰ. Ex altitudine diuinitatis cum dicit. Qui eſt ſuper omnes. pſ̄. Super omnes gentes dominus ⁊c. Ex amplitudine eius poteſtatis cum dicit. Per omnia. Jere. 23. Celum ⁊ terram ego impleo ⁊c. pſ̄. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius ⁊c. Luc. 10. ⁊ Matth. 11. Om̄ia mihi quippe tradita ſunt. quippe quia per ipſum facta ſunt. Johā. 1. Sed modo quo dicitur Sap̄. 11. Om̄ia in numero ⁊ pōdere ⁊ menſura diſpoſuiſti. Itē ex largitate gratie cū dicit. In omnibus vobis ſcilicet per gratiā. Jere. 14. Tu autem in nobis es domine ⁊c. Sed primum appropriat patri qui eſt fontale principiū diuinitatis ⁊ omnes creaturas excellit. Secundū filio qui eſt ſapientia attingens a fine vſqꝫ ad finem fortit̄. Sap̄. 8. Tertiū vero ſpiritui ſancto qui replet orbem terrarum. Sap̄. 1.

Lectio tertia.

Vnicuiqꝫ autē noſtrum data eſt gratia ſcd̄m menſuram donationis xp̄i Propter quod dicit: Aſcendens in altum captiuā duxit captiuitatē: dedit dona hominibus. Quod autē aſcendit quid ē niſi quia ⁊ deſcendit primum in inferiores partes terre. Qui deſcēdit: ipſe eſt ⁊ qui aſcendit ſuper omnes celos vt adimpleret oīa.

Supra oſtendit apoſtolus eccleſiaſticam vnitatem quātum ad id quod in eccleſia eſt commune: hic idem oſtendit quantum ad hoc ꝙ ſingulis fidelibus membris eccleſie eſt propriū et ſpeciale. Circa quod tria facit. qꝛ primo proponit diſtinctionem. Secundo inducit ad hoc auctoritatem ibi. Propter quod dicit ⁊c. Tertio ponit auctoritatis expoſitionem ibi. Quod autē aſcendit ⁊c. Dic̄ ergo Habemus in eccleſia vnum deum: vnam fidem ⁊c. ſꝫ tamen diuerſas gratias diuerſis particulariter collatas habemus. quia vnicuiqꝫ noſtrum data eſt gratia. Quaſi dicat Nullus noſtrū eſt qui nō ſit particeps diuine gratie ⁊ communionis. Johannis. 1. De plenitudine eiꝰ omnes accepimus gratiā pro gratia. Sed certe iſta gratia non eſt data omnibus vniformiter ſeu equaliter: ſed ſcd̄m menſuram donationis chriſti id eſt ſm ꝙ chriſtus eſt dator ⁊ eam ſingulis menſurauit. Romanoꝝ. 12. Habētes donationes ſm gratiam que data eſt nobis differentes. Hec differentia non eſt ex fato: nec a caſu: nec ex merito: ſed ex donatione chriſti. id eſt ſm ꝙ chriſtus nobis con-

menſurauit. Ipſe eñi ſolus recepit ſpiritum non ad men
ſuram. Ioh. i. ceteri autẽ ſancti ad menſurã recipiunt.
Ro. 12. Unicuiqꝫ ſicut deus diuiſit menſurã fidei. 1. cor.
3. Unuſquiſqꝫ propriã mercedẽ accipiet ꝛc. Matth. 25.
Unicuiqꝫ ſm propriã virtutẽ ꝛc. Quia ſicut in poteſta-
te xp̃i eſt dare vel non dare: ita dare tantum vel minus.
¶ Sequitur Propter quod dicit ꝛc. hic ponit quandã
auctoritatẽ aſſumptã de pſ̃. ⁊ refertur ad hoc quod dixit
ſcd̃z menſurã donationis xp̃i. vbi tria facit. Primo cõ
memorat xp̃i aſcenſionẽ. Secundo humani generis libe
rationẽ. Tertio ponit donorũ ſpiritualiũ collationem.
Partes conſequentur ſe. Oſtendit ergo primum dicẽs
ſic. Propt̃ quod ſcilicet ſignificandũ dicit ſcilicet ꝓphe-
ta dauid in pſ̃. Aſcendens xp̃s in altum ꝛc. Michee. 2.
Aſcendit ante eos pandẽs iter ꝛc. Iob. 39. In altũ alas
erigit ꝛc. Aſcendens inqꝫ ſed non ſolus. quia captiuam
duxit captiuitatẽ. eos ſcilicet quos dyabolus captiua-
uerat: humanũ eñi genus captiuatũ erat ⁊ ſancti in cha-
ritate decedentes qui meruerunt gloriam in captiuitate
dyaboli detinebãtur quaſi captiui in lymbo Eſa. 5. Du
ctus eſt captiuus populus meus ꝛc. Hanc ergo captiui-
tatem xp̃s liberauit ⁊ ſecum duxit in celũ. Eſa. 49. Nũ-
quid tolletur a forti preda aut quod captum fuerit a ro-
buſto ſaluabitur ac ſaluũ poterit eſſe. quia hec dicit dñs
Equidẽ ⁊ captiuitas a forti tolletur ⁊ quod ablatũ fuerit
a robuſto ſaluabitur. Sed certe hoc non verificatur ſolũ
qñtum ad iam mortuos ſed etiã quantũ ad viuentes qui
captiui tenebantur ſub peccato quos a peccato liberans
ſeruos fecit iuſticie vt dicitur. Ro. 6. Et ſic quodammo
do eos in captiuitatem duxit non ad perniciẽ ſed ad ſalu
tem. Luce. 5. Ex hoc iã homĩes eris capiẽs. Nõ ſolũ au
tem homines a captiuitate eripuit ⁊ ſue ſeruituti ſubiecit
ſed etiã eos ſpiritualibus bonis dotauit. Unde ſubdit:
Dedit dona hominibus ſcilicet gratie ⁊ glorie. pſ̃. Gra
tiam ⁊ gloriam dabit dominus. 2. Pe. 1. Per quẽ ⁊ p̃-
cioſa nobis promiſſa donauit ꝛc. Nec eſt contrariũ quod
in littera precedenti dicitur. Accepit dona in hominibꝰ
quia certe ipſe dedit vt deus ⁊ accepit vt homo in fideli
bus ſicut in membris ſuis. Dedit in celo ſicut deus ⁊ ac
cepit in terra ſm modum loquẽdi quo dicitur. Matth.
25. Qñ vni ex minimis meis feciſtꝭ mihi feciſtꝭ. ¶ De-
inde cum dicit. Q autem aſcendit ꝛc. Exponit propoſi-
tam auctoritatẽ ⁊ primo quantũ ad aſcenſionẽ. Secun-
do quantũ ad materiam donatiõis ibi. Et ipſe dedit ꝛc.
Circa primũ duo facit. Primo oſtendit quomodo deſcẽ
dit ibi. Qui deſcendit. Secundo quomodo aſcendit ibi
Qui aſcendit ꝛc. ¶ Circa primũ conſiderandũ eſt ꝙ cũ
chriſtus vere ſit deus inconueniens videbatur ꝙ ſibi cõ
ueniret deſcendere: quia nihil eſt deo ſublimius. Et idõ
ad hanc dubitationẽ excludendam ſubdit apoſtolꝰ. Q
autẽ aſcendit quid eſt: niſi quia ⁊ deſcendit primũ ꝛc.
Ac ſi diceret. Ideo poſtea dixi ꝙ aſcendit. quia ipſe pri-
mo deſcenderat vt aſcenderet: aliter enim aſcendere non
potuiſſẽ. Quo autẽ deſcendit ſubdit dicens: quia in in-
feriores partes terre. Quod poteſt intelligi dupliciter.
Uno modo vt per inferiores partes terre intelligañt iſte
partes terre in quibus nos habitamus: que dicuñt infe-
riores eo ꝙ ſunt infra celũ ⁊ aerẽ. In has aũt partes ter-
re dicitur deſcendiſſe filius dei nõ motu locali ſed aſſum
ptione inferioris ⁊ terrene nature ſcd̃z illud Phil. 2. Ex-
inaniuit ſemetipſũ ꝛc. Alio modo poteſt intelligi de ĩ-
ferno qui etiam infra nos eſt. Illuc eñi deſcendit domi-
nus ſm animaz vt inde ſanctos liberaret. Et ſic videtur
hoc eis conuenire quod dixerat. Captiuam duxit capti-
uitatem Zach. 9. Tu quoqꝫ in ſanguine teſtamenti qui
eduxiſti victos tuos de lacu in quo nõ erat aqua. Apoc.
10. Uidi alium angelum fortẽ deſcendentẽ de celo ꝛc.
Exod. 3. Uidi afflictionẽ populi mei q̃ eſt in egypto ꝛc.
Et ſequitur. Et deſcendi liberare eum. ¶ Deinde cũ di-
cit. Qui deſcendit ꝛc. Manifeſtat eius aſcenſionem qñ-
tum ad tria. Primo quantũ ad perſonã aſcendentis cuẽ
dicit. Qui deſcendit ipſe eſt qui aſcendit ꝛc. In quo de-
ſignatur vnitas perſone dei ⁊ hominis. Deſcendit enim
ſicut dictum eſt filius dei aſſumendo humanam naturã
aſcendit autẽ filius hominis ſm humanam naturam ad
vite ĩmortalis ſublimitatem. Et ſic eſt idem filius dei q̃
deſcendit: ⁊ filius hominis qui aſcendit. Iohan. 3. Ne-
mo aſcendit in celum niſi qui deſcendit de celo filius ho
minis qui eſt in celo. vbi notatur ꝙ humiles qui volũta
rie deſcendunt ſpiritualiter deo ſublimante aſcendunt.
quia qui ſe humiliat exaltabitur. Luce. 14. ⁊. 18. Secũ-
do oſtendit terminum aſcenſionis cũ dicit: Super om̃es
celos. pſ̃. Qui aſcendit ſuper omnes celos ad orientem
Nec ſolum intelligendum eſt ꝙ aſcẽderit ſup̲ omnes ce
los corporales: ſed etiam ſuper omnẽ ſpiritualẽ creatu-
ram. ſupra cap̃. i. Conſtituẽs illũ ad dexterã ſuã in cele-
ſtibus ſuper omnem principatum ⁊ poteſtatẽ ⁊ virutẽ
⁊ dominationẽ ⁊ omne nomẽ quod nominat̃ ꝛc. ¶ Ter-
tio ponit aſcenſionis fructum cum dicit: Ut adimpleret
omnia. id eſt omne genus hominum ſpiritualibꝰ donis
repleret. pſ̃. Replebimur in bonis domꝰ tue. Ecc̃. 24.
A generationibꝰ meis adimplemini. Ut vt adimpleret
omnia. id eſt vt ad effectum perduceret om̃ia que de ipõ
erant ſcripta Luce vlti. Oportet impleri omnia que ſcri
pta ſunt in lege ⁊ prophetis ⁊ pſalmis de me.

Lectio quarta.

ET ipſe dedit quoſdam quidẽ apo-
ſtolos. quoſdam autẽ ꝓphetas. ali
os vero euangeliſtas. alios autẽ pa
ſtores ⁊ doctores ad conſummationem ſan-
ctorum in opus miniſterij in edificationem
corporis chriſti: donec occurramus omnes
in vnitatẽ fidei ⁊ agnitionis filij dei in virũ
perfectũ. in mẽſurã etatis plenitudĩs xp̃i.

Hic exponit apoſtolus quod ſupra dixerat de donatione
donorum. Circa quod duo facit. Primo oſtendit ꝙ do-
minus ſingulis fidelibus dedit donoꝝ diuerſitatẽ. Secũ
do oſtendit illorum donorũ fructũ ⁊ vtilitatẽ ibi. Ad cõ-
ſummationem ſanctorũ ꝛc. Et quia per dona chriſti di-
uerſi ſtatus ⁊ munera in eccleſia deſignantur. conſiderã
dum eſt ꝙ inter dona chriſti primo ponit apoſtolos. Un
de dicit. Et ipſe dedit quoſdã quidẽ apoſtolos. Luc. 6
Elegit ex ipſis quos ⁊ apoſtolos nominauit. 1. coꝝ. 12.
Quoſdam quidem poſuit in eccleſia: primũ apoſtolos
Secundo ꝓphetas. Tertio doctores. Quarto virtutes
Apoſtoli primo loco ponũtur. quia ipſi priuilegiati fue-
runt in omnibus donis xp̃i. Habuerunt eñi plenitudinẽ
gratie ⁊ ſapientie quidem qñtum ad reuelationẽ diuino-
rum miſterioꝝ. Luce vlti. Aperuit eis ſenſum vt intel-
ligerent ꝛc. Mar. 4. ⁊ Luc. 8. Uobis datũ eſt noſce mi
ſterium regni dei ꝛc. Iohã. 15. Omnia que audiui a pa-
tre meo nota feci vobis. Habuerunt etiam copiã eloq̃n-
tie ad annunciandum euangelium. Luce. 21. Dabo vo
bis os ⁊ ſapientiam cui non poterunt reſiſtere ⁊ contra-
dicere omnes aduerſarij veſtri. Matth. vltimo. Euntes
in mundum vniuerſum predicate ꝛc. Habuerunt etiam
prerogatiuam auctoritatis et potentie quantum ad curã
dominici gregis Iohã. vltimo. Paſce oues meas. 2. co
rinth. 10. De poteſtate noſtra quaẽ dedit nobis deus in

edificationem non in deſtructionē veſtram ⁊c. Ideo apo
ſtolus ſubiungit hic tres gradus eccleſiaſticos ſm parti-
cipationē ſingulorum premiſſorum. Nam quātū ad reue
lationem diuinorum miſteriorum ſubdit. Quoſdam au-
tem prophetas qui prenunciatores fuerunt incarnatio-
nis chriſti de quibus dicitur. i. Pe. i. Prophete qui de
futura in vobis gloria prophetauerunt. Matth. xi. Om
nes enim prophete ⁊ lex vſq; ad Johannem propheta-
uerunt. Sed apoſtoli prophetantes fuerunt poſt aduen
tum chriſti gaudia vite future. Apocalipſ. i. Beatus q̄
legit ⁊ audit verba prophecie huius ⁊c. Item exponen-
tes antiquorum prophetarum prophecias. i. corin. 14.
Emulamini ſpiritualia magis autem vt ꝓphetetis. Mat
thei. 23. Ecce ego mitto ad vos ꝓphetas ⁊ ſapiētes ⁊c.
¶ Quantum vero ad annunciandum euangelium ſubdit
Alios vero euangeliſtas qui ſcilicet habent officium p̄-
dicandi euangelium. vel etiā conſcribendi quāuis non eſ-
ſent de principalibus apoſtolis. Romanorum. 10. Quam
ſpecioſi pedes euangelizantiū pacem ⁊c. Eſa. 41. Dabo
hieruſalem euangeliſtam. ¶ Quantum vero ad curam
eccleſie ſubdit. Alios autem paſtores curā ſcilicet domi
nici gregis habentes. Et ſub eodem addit. Et doctores
ad oſtendendum q̄ proprium officiū paſtorum eccleſie ē
docere ea que pertinent ad fidem ⁊ bonos mores. Diſpē
ſare autem temporalia non pertinet ad epiſcopos q̄ ſunt
apoſtolorum ſucceſſores ſed magis ad dyaconos. Actu-
um. 6. Non eſt equum nos derelinquere verbū dei: ⁊ mi-
niſtrare menſis. Tit. i. Amplectentē eum qui ſcḋ doctri
nam eſt fidelem ſermonē. Dicitur de epiſcopo. Jere.
3. Dabo vobis paſtores iuxta cor meū ⁊ paſcent vos ſci-
entia ⁊ doctrina. ¶ Deinde cum dicit. Ad conſummati
onem ſanctorum ⁊c. Oſtendit fructum predictorum do
norum ſeu officiorū. Et circa hoc duo facit. quia primo
aſſignat fructum. Secundo oſtendit qualiter fideles ad
hunc fructum poſſent aduenire ibi. Ut iam non ſimus par-
uuli ⁊c. Prima iterū in duas. Primo proponit effectū
proximū. Secundo oſtendit fructū vltimum ibi. Donec
occurramus omnes ⁊c. Effectus autem proximus predi
ctorum donorum ſeu officiorum poteſt attendi quantū
ad tria. Uno modo quantū ad ipſos qui ſunt in officijs
cōſtituti quibus ad hoc ſunt collata dona ſpiritualia: vt
miniſtrent deo ⁊ proximis. Et quantū ad hoc dicit. In
opus miniſterij per quod ſcilicet procuratur honor dei:
⁊ ſalus proximorum. i. cor. 4. Sic nos exiſtimet homo
vt miniſtros chriſti ⁊c. Eſa. 61. Miniſtri dei dicetur vo-
bis. Alio modo quantū ad perfectionem iam credentiū
cum dicit: Ad conſummationē. id eſt perfectionem ſan-
ctorum. id eſt eorum qui iam ſunt ſanctificati per fidē chri-
ſti. Etenim ſpecialiter debent intendere prelati ad ſub-
ditos ſuos vt eos ad ſtatum perfectionis perducant vn-
de ⁊ ipſi perfectiores ſunt: vt dicit Dioniſius in eccleſia
ſtica hierarchia. Hebre. 6. Ad perfectionē feramur ⁊c.
Eſa. 10. Conſummatio abbreuiata inundabit iuſticiam.
Conſummationē enī ⁊ abbreuiationē dn̄s deus exerci-
tuum faciet ⁊c. ¶ Tertio quantū ad conuerſionē infide-
lium ⁊ quantū ad hoc dicit. In edificationem corporis
xp̄i id eſt vt conuertantur infideles ex quibus edificatur eccleſia
chriſti. que eſt corpus eius. i. cor. 14. Ad edificationem
⁊ exhortationem ⁊ conſolationē. Et ſequitur ibidē. Nā
maior eſt qui prophetat q̄ qui linguis loquitur: niſi for-
te interpretetur vt eccleſia edificationē accipiat. Et ibi-
dem. Omnia ad edificationem fiant. ¶ Deinde cum di-
cit. Donec occurramus ⁊c. Aſſignat fructum vltimum.
Et poteſt intelligi dupliciter. Uno modo de fructu ſim-
pliciter vltimo: qui erit in reſurrectione ſanctorū. Et ſm
hoc duo tanguntur. Primo quidem congregatio reſur-
gentium ⁊ corporalis ⁊ ſpiritualis. Corporalis quidem
erit congregatio in hoc q̄ omnes ſancti reſurgentes cō-
gregabuntur ad chriſtum. Matth. 24. Ubicūq; fuerit cor
pus illuc congregabuntur ⁊ aquile. Et quantū ad hoc di-
cit. Donec occurramus omnes ⁊c. Quaſi dicat. vſq; ad
hoc extenditur predictū miniſteriū ⁊ conſummatio ſan-
ctorum: ⁊ edificatio eccleſie: donec in reſurrectiōe occur-
ramus chriſto. Matthei. 25. Ecce ſpōſus venit exite ob
uiā ei. Amos. 4. Prepara te in occurſum dei tui iſrael.
⁊c. Et etiam occurramus nobis inuicem. i. theſ. 4. Si-
mul rapiemur cum illis in nubibus obuiam chriſto in ae
ra. Philipenſ. 3. Si quo modo occurram ad reſurrectio
nem que eſt ex mortuis. Spiritualis autem congregatio
attenditur quantū ad meritum quidem ſm fidem. ⁊ quātū
ad hoc dicit. In vnitatem fidei. ſupra eodem. Unus do-
minus vna fides ⁊c. Item ſupra in eodē. Solliciti ſerua
re vnitatem ſpiritus ⁊c. Quantū vero ad premiū ſm dei
perfectam viſionem ⁊ cognitionem de qua. i. corinthio-
rum. 13. Tunc cognoſcam ſicut ⁊ cognitus ſum. Et quā-
tum ad hoc dicit. Et agnitionis filij dei. Jere. 31. Om-
nes enim cognoſcent me. ¶ Secundo ponit predictum
fructum quantum ad perfectionem reſurgentiū. Et pri-
mo ponit ipſam perfectionem cum dicit. In virum perfe
ctum. Ubi non eſt intelligendum ſicut quidam intellexe
runt. q̄ ſcilicet femine mutentur in ſexum virilem in re-
ſurrectione. quia vterq; ſexus permanebit non quidē ad
cōmixtionem ſexuum que tunc de cetero non erit ſcḋ il-
lud Matthei. 23. In reſurrectione enim non nubent ne-
q; nubentur: ſed ſunt ſicut angeli. Sed ad perfectionem
nature ⁊ glorie dei qui talem naturā condidit. Dicit er-
go virum perfectum ad deſignandum omnimodam per-
fectionem illius ſtatus. i. corinthiorum. 13. Cū venerit qḋ
perfectum eſt euacuabitur quod ex parte eſt. Et propter
hoc vir magis ſumitur ſm q̄ diuiditur contra puerum.
q̄ ſcḋm q̄ diuiditur contra feminam. Secundo oſten-
dit exemplar huius perfectionis cum dicit. In menſurā
etatis plenitudinis chriſti. Ubi conſiderandū eſt. q̄ cor-
pus chriſti verum eſt exemplar corporis miſtici. vtrūq;
enim conſtat ex pluribus membris in vnū collectis. Cor
pus autem chriſti fuit perductum ad plenam etatem vi-
rilem. ſcilicet trigintatrium fere annorum in qua mortu
us fuit. Huiuſmodi ergo etatis plenitudini conformabitur
etas ſanctorum reſurgentium: in quibus nulla erit imper-
fectio nec defectus ſenectutis. Philipenſ. 3. Reforma-
bit corpus humilitatis noſtre configuratum corpori cla-
ritatis ſue. ¶ Alio modo poteſt intelligi de fructu vlti-
mo preſentis vite: in qua quidem ſibi occurrunt omnes
fideles ad vnam fidem ⁊ agnitionem veritatis. Johan.
10. Alias oues habeo que non ſunt de hoc ouili ⁊c. In
qua perficitur etiam corpus chriſti miſticum ſpirituali per
fectione ad ſimilitudinem corporis chriſti veri. Et ſcḋm
hoc totum corpus eccleſie dicitur corpus virile ſcḋm il-
lam ſimilitudinem qua vtitur apoſtolus. Galathas. 4.
Quāto tēpore heres paruulus eſt nihil differt a ſeruo ⁊c.

Lectio quinta.

Ut iam non ſimus paruuli fluctuan
tes ⁊ circumferamur omni vēto do
ctrine in nequicia hominū. in aſtu
cia ad circūuentionem erroris Ueritatē au
tem facientes in charitate creſcamus in illo
per omnia qui eſt caput chriſtus: ex quo to
tum corpus compactum ⁊ connexū per om
nem iuncturam ſubminiſtrationis ſcḋm ope

**rationem in menſuram vniuſcuiuſq₃ mem-
bri augmentum corporis facit: in edificati-
onem ſui in charitate.**

Poſita donoꝝ ſpiritualiu₃ diuerſitate ⁊ fructu eoꝝ: hic
oſtendit apoſtolus quō ad fructū illum perueniamꝰ. Cir
ca quod duo facit. Primo duo impedimēta remouet. Se
cūdo modū veniendi docet ibi. Veritate₃ facientes ⁊c.
Dicit ergo: bene dictum ē ꝙ hic ē fructus vltimus iſto-
rum donorū ꝙ ſc₃ occurramꝰ domino in virū perfectum
⁊c. Ergo oportet nos videre vt iam nō ſimus paruuli, ſ₃
certe viri perfecti quia q̄diu aliquis ē puer non ē perfe-
ctus vir. Oportet ergo ꝙ deſerat pueriCiam qui domio
deb₃ occurrere. Sic faciebat apl'ſ. pme Coꝝ. 13. Quan-
do factus ſum vir enacuaui ea q̄ erant paruuli. Conditio
autē pueri ē ꝙ non ē fixus vel determinatus in aliquo
ſed credit omni verbo. Si ergo volumꝰ exhibere nos vt
viros pfectos oportet ꝙ deſeramꝰ cogitationē fluctuan-
tem id ē inſtabilem. Et hoc ē qđ dicit. Fluctuantes. pri
me Coꝝ. 14. Nolite paruuli effici ſenſibus ſed malicia
paruuli eſtote. Dicunt autē fluctuantes a fluctu quia ta
les ad modū fluctus nō ſunt firmi ī fide. Iac. pmo. Qui
enī heſitat ſimilis ē fluctui maris qui a vento mouet̄ et
circumfertur. Nunc aūt neceſſe ē nos ſtabiles eſſe ⁊ non
fluctuare. Et quia ventus ē praua doctrina: de qua meri-
to dicitur Prouer. 25. Ventus aquilo diſſipat pluuias.
Mat. 7. Deſcendit pluuia: venerūt flumina: flauerunt
venti ⁊ irruerūt in domū illam ⁊ cecidit ⁊ fuit ruina eius
magna. Ideo dicit. Et nō circumferamini omni vento
doctrine ⁊c. Quaſi dicat. Nulla doctrina pverſa pſtan-
te ad cōmotionem cordis ⁊ ruina₃ ſpiritualis edificij de-
bemus moueri quia non eſt bona doctrina: qđ patet ex
tribus. Primo ex eius principio ꝙ eſt nequicia homi-
num: ideo non eſt bona doctrina ſed falſa ⁊ neq̄ quā do-
gmatizat aliquis ad perditionem animaru₃: vt obtineat
principatum: ſicut doctrina arrij nequiſſimi qui crepuit
medius vt de ipō poſſit exponi illud. Eccl. 31. Teſtimo-
nium nequicie eius verum eſt. Item talis doctrina per-
uerſa ē quod patet. Secundo ex eius proceſſu qui ē aſtu
cia: quia cum dolo id ē vnum intendit ⁊ aliud ſimulat. p
pter quod apoſtolus dicit. ſcđe Coꝝ. 11. Timeo ne ſicut
ſerpens euam ſeduxit aſtucia ſua: ita corrumpantur ſen-
ſus veſtri ⁊ excidant a ſimplicitate que ē in chriſto ieſu.
Tertio patet hoc idem ex effectu: quia effectus talis do-
ctrine ē ad circumuentionem erroris non ad denarios:
vel alia temporalia acquirenda: ſed ad ſeminandos erro
res ſeducunt ⁊ circumueniunt tales doctores: de quibꝰ
dicitur. ſcđe Thy. 3. Mali homines ⁊ ſeductores profi-
cient in peius errantes ⁊ in errorem mittentes. ¶ Dein
de cum dicit. Veritatem autem facientes ⁊c. oſtenſis im
pedimentis per que a fructu donorum ſpiritualium im-
peditur quis: hic oñdit qualiter ad fructum debitum per-
uenitur. Et arguit ſic. Statim dictum ē ꝙ ſi volumꝰ ad
ſpiritualium donorum fructum peruenire oportet vt iā
non ſimus paruuli ⁊c. Sed tamdiu ſumꝰ paruuli q̄diu
virilem ſtatū nō attingimus ac creſcimꝰ. ergo nobis ne-
ceſſarium ē vt creſcamus. Et hoc ē quod dicit Veritatē
autem facientes ⁊c. Duo ergo facit. Primo oſtendit in
quo debemus creſcere. Secundo per quem ibi. In illo
per omnia ⁊c. Dicit ergo quantum ad primum veritatē
facientes creſcamus: ⁊ hoc in duobꝰ ſcilicet in bono ope
re ⁊ forma boni operis que duo ſunt: veritas ⁊ charitas.
Veritas autem quandoq₃ dicitur omne opus bonum.
vt Thob. pmo. In captiuitate tamen poſitus viam ve-
ritatis non deſeruit. Faciamus ergo veritatem ſc₃ om-
ne opus bonum vel veritatem doctrine quia non ſuffice
re nobis debet audire vel docere veritatē: ſed oportet fa
cere: ꝓpter hoc dicebat apoſtolus prime Thy. 4. Hoc
enī facies ⁊ teipm ſaluu₃ facies ⁊ eos q̄ te audiunt. Eſto-
te ergo factores verbi ⁊c. vt dicitur Iac. pmo. Quia fa
ctores iuſtificabunt̄: vt habetur Ro. 2. Et hoc ſi fiat in
charitate que ē forma boni operis. pme Coꝝ. 16. Virili
ter agite ⁊ confortetur cor veſtrum ⁊ omnia opera vr̄a ī
charitate fiant. Quia certe aliter nihil valerent. prime
Coꝝ. 13. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam cha-
ritatem autem non habuero nihil mihi prodeſt. Sed qꝛ
in via dei non progredi ē regredi: ideo ſubdit apoſtolus
Vt creſcamus in illo. ⁊c. vbi tria facit. Primo oſtendit
auctorem noſtri augmenti. Secundo eius veritatē. Ter
tio modum augmenti. Secunda ibi. Ex quo totum cor-
pus. Tertia ibi. Scđm operationem in menſuram vni-
uſcuiuſq₃ membri. Dicit ergo. Creſcamus in illo ſcilic₃
chriſto. de quo pme Pet. 2. In eo creſcatis in ſalutem.
In illo inq̄ qui ē caput noſtrum chriſtus: ⁊ in eccleſia q̄
ē corpus ipius: vt dicitur Col. pmo. Creſcamus inq̄ nō
in poſſeſſionibus: ſicut dicitur Iob. pmo. Poſſeſſio eiꝰ
creuit in terra: ſed in ſpiritualibus. Nec in vno tantum:
ſed per omnia: id ē in omni bono fructificantes ⁊ creſcē
tes. pme Coꝝ. 10. Omnia in gloriam dei facite. ⁊c. Et
ibi ſequitur. Sicut ⁊ ego per omnia omnibꝰ placeo. De
hoc commendat corinthios apoſtolus dicēs. pme Coꝝ.
11. Omnia precepta inquit mea tenetis. ¶ Conſequēter
cum dicit. Ex quo totū corpus ⁊c. oſtendit veritatē xp̄i
per quem creſcere debeamus. ¶ Vbi ſciendū ē ꝙ corpꝰ
naturale tria habet. ſ. cōpactionē mēbroꝝ adinuicem: li
gatiōe₃ per neruos ⁊ mutuā ſubmiſtratiōe₃. 1. Coꝝ. 12.
Si dixerit pes quonia₃ nō ſū manꝰ nō ſū de corpore: nō
ideo nō ē de corpore. Et ſi dixerit auris quoniam nō ſu₃
oculus nō ſum de corpore ⁊c. Si totum corpus eſt odo-
ratus vbi auditus. Spiritualiter ergo ſicut vnū corpus
efficitur ex multis his tribꝰ modis ſc₃ per compactionē
ſeu adunationem: ꝑ ligationem ⁊ per mutuā operationē
⁊ ſubuentionē: ita vt omnia que ſunt a capite corporali.
ſc₃ compactio: neruorum ligatio: ad opus motio fluunt
a capite noſtro xp̄o in corpore eccleſie. Et primo cōpactō
ꝑ fidem. Vnde dicit. Ex quo ſc₃ xp̄o qui eſt caput noſtrū
vt modo dictum eſt: totum corpꝰ compactum ē id eſt co-
adunatum. ps. Diſperſiones iſrael congregabit. Abac.
2. Congregabit ad ſe omnes gentes ⁊ coaceruabit ad ſe
omnes populos. De hoc dicitur Col. 2. Caput ex quo
totum corpꝰ per nexus ⁊ coniunctiones ſubminiſtratum
⁊ conſtructum creſcit in augmentū dei. Secundo fluit a
chriſto capite in corpꝰ eccleſie ſue myſticum connexio ⁊
colligatio quia oportet adunata aliquo nexu vel vinculo
necti vel colligari. Et ꝓpter hoc dicit. Et connexu₃ per
omnem iuncturā ſubminiſtrationis: id eſt per fidē ⁊ cha
ritatē que connectunt ⁊ coniungunt mēbra corporis my
ſtici ad mutuā ſubminiſtrationē. Eccl. 39. Omnia ope-
ra domini bona ⁊ omne opus hora ſua ſubminiſtrabit.
Vnde ipē apoſtolus confidēs de iſta mutua ſubminiſtra
tione que ē inter membra eccleſie per diuinā cōiunctio-
nē dicebat Phil. pmo. Scio enim ꝙ in hoc proueniet ī
ſalutē per noſtram orōnem ⁊ ſubminiſtrationem ſpiritꝰ
ieſu chriſti. Tertio a capite xp̄o in membris vt augmen-
tentur influitur virtus actualiter operandi. Vnde dicit
Scđm menſurā vniuſcuiuſq₃ membri augmentum cor-
poris faciens. Quaſi dicat. Non ſolum a capite noſtro
chriſto ē membrorum eccleſie cōpactio per fidem nec ſo
la cōnexio vel colligatio per mutuam ſubminiſtratione₃
charitat: ſ₃ certe ab ipō ē actual' mēbroꝝ opatio ſiue ad
opꝰ motio ſ₃ mēſurā ⁊ competentiā cuiuſlibet membri.

Unde dicit ꝙ facit augmentum corporis ſm operatiōez ⁊ menſuram vniuſcuiuſqꝫ membri debite menſurati: qꝛ non ſolum per fidem corpus myſticum cōpaginatur nec ſolum per charitatem ſubminiſtrationem connectentem augetur corpus: ſed per actualem motionem ad operationem quā deus facit in nobis. Unde Eſa. 26. Oīa opera noſtra operatus eſt deus: qui in omnibus operatur vt dicitur pͥme Cor. 12. Et hec expoſitio concordat gloſatori Sꝫ ad quid augmentat deus vnumquodqꝫ mēbrū? vt corpus edificet. ſupra. 2. In quo omnis edificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in domino: in quo et vos coedificamini ꝛc. Unde pͥme Cor. 3. Dei edificatō eſtis. Et hec oīa fiunt in charitate: quia vt dicitur pͥme Cor. 8. Charitas edificat. Uel in charitate facit deus hec omnia id eſt ex mera dilectione. Jere. 31. In charitate perpetua dilexi te. ideo attraxi te miſerans. Rurſuſqꝫ Edificabo ⁊ edificaberis. Hoc eſt ergo qꝺ dicit. In edificationem ſui in charitate.

Lectio ſexta.

Hoc ergo dico ⁊ teſtificor ī dn̄o vt iā nō ambuletis ſicut ⁊ gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui: tenebriſ obſcuratū habētes intellectū. alienati a vita dei ꝑ ignorantiā q̄ ē in illis ꝓpter cecitatē cordis ipſoꝝ: qui deſperantes ſemetipſos tradiderūt impudicicie in operationē imūdicie omnis in auariciam.

Supra monuit apl's epheſios vt manerent in eccl'aſtica vnitate deſcribēdo modum eius ⁊ formam: in hac parte docet eos viā per quā poſſint manere in eccleſiaſtica vnitate. Et primo facit hoc. Secundo oſtendit poteſtatem hanc adimplenda precepta in fine epiſtole ibi. De cetero fratres confortami. ꝛc. Prima in duas. Primo proponit precepta ad omnes. Secundo pertinentia ad ſingulos gradus eccleſie ibi. Mulieres viris ſuis ſubdite ſint ꝛc. Prima in duas. Primo proponit quedā precepta generalia ad que reducuntur omnia alia. Secundo ponit ſpēalia ibi. Propter qꝺ deponētes mendaciū ꝛc. Prima iterū in duas quia cum intentio apoſtoli ſit eos reuocare a veteri cōſuetudine ad nouā chriſti doctrinam Primo oſtendit doctrinā xp̄i eſſe cōtrariam antique peruerſitati gentilitatis. Scd̄o inducit eos vt eā deponant ⁊ eā que chriſti eſt aſſumant ibi. Deponite vos ſm p̄ſtinam ꝛc. Prima in duas: quia primo deſcribit cōuerſationē gentilium. Secundo oſtendit ꝙ ei contrariat doctrina chriſti ibi. Uos autē nō ita ꝛc. Prima ī tres. Primo hortat eos vt declinēt cōuerſationē gentilium. Secundo deſcribit eam quantū ad interiorē animū ibi. Tenebris obſcuratū ꝛc. Tertio quantū ad exteriorē modū ibi. Qui deſperātes ꝛc. Dicit ergo ad hoc ꝙ poſſitis implere ea que dicta ſunt: dico. i. nō obſecro vt prius: ſꝫ dico ⁊ teſtificor hoc qꝺ dixi Gal. 5. Teſtificor aūt oī homini rurſum circūcidenti ſe quoniam debitor ē vniuerſe legis faciende. 2. Thy. 4. Teſtificor corā deo ⁊ xp̄o ieſu ꝛc. Et quid? Ut iam ſcꝫ tēpore fidei ⁊ cōuerſiōis ad xp̄m quia iam vos mundi eſtis. Jo. 15. Non ambuletis. i. viuatis. Gal. 5. Si ſpiritu viuimus ſpū ⁊ ambulemus ꝛc. Et hoc ſicut gentiles ambulant. prime Cor. 12. Scitis quoniam cum gētes eſſetis ad ſimulacra muta prout ducebamī euntes ꝛc. Non ſic igitur ambuletis Prouerb. pͥmo. Fili mi ne ambules cum eis: prohibe pedē tuum a ſemitis eorum ꝛc. ¶ Conſequenter cum dicit. In vanitate ſenſus ſui. reddit cauſam huius ꝓhibitionis. Ubi notandum eſt ꝙ cum ambulare ſpūaliter ſit proficere ſꝫ illud. Eſa. 26. Rect⁹ callis iuſti ad ambulādū ꝛc. Geñ. 17. Ambula coraꝫ me ⁊ eſto ꝑfect⁹. dͬ abrae. Ad hoc ergo. vt hō iuſte ambulet. i. ſpūaliter ꝓficiat oportet tria q̄ in ipſo ſunt regulari ⁊ ordinari. In homīe enim eſt rō iudicans de particularibus agendis. Itē intellectus vniuerſalium pͥncipiorum qui eſt ſinderiſis. tertio lex diuina ſeu deus. Quandocunqꝫ ergo aliquis ſm iſta tria ſibi inuicem ordinata dirigit: ita ꝙ actio ordinet ſm iudicium rōnis: ⁊ hec ſcꝫ rō iudicet ſm intellectum rectū vel ſinderesim: ⁊ hec ſcꝫ ſinderesis ordinetur ſm legē diuinam: tunc actio eſt bona ⁊ meritoria. Sed vita gentiliū nō eſt talis imo deficit in predictis tribus. quia pͥmo deficit a rōne iudicante quia ambulant in vanitate ſenſus ſui. Senſus aūt eſt vis apprehenſiua per quā iudicam⁹ ſingularia. Unde aliquis homo rectus dicitur quando bene iudicat de agendis. Sed ſenſus iſte quandoqꝫ eſt rectus: quandoqꝫ ē vanus. Rectus dicitur quādo debita regula regit qua venit ad debitū finem. Uanus autēꝫ quando indebita regula ductus nō venit ad debitū finē Sap. 13. Uani ſunt oēs homīes in quibus nō ſubeſt ſciētia dei ꝛc. Ro. 1. Euanuerunt in cogitatiōibus ſuis. ꝛc. Jere. 2. Ambulauerūt poſt vanitates ſuas ⁊ vani facti ſunt ꝛc. Quare? quia certe rō iſtorū in agendis nō dirigebat ab intellectu illuminato ſed erroneo. Et hoc eſt qꝺ ait. Tenebris obſcuratū habentes intellectū. Ro. 1. Obſcuratū eſt inſipiens cor eorum. p̄s. Neſcierunt neqꝫ intellexerunt: in tenebris ambulant. Et rō ē qꝛ tales nō ſunt ꝑticipes diuini luminis ſeu legis diuine illuminantis ⁊ regulātis: ꝓpter qꝺ ſubdit. Alienati a vita dei id ē a deo qui eſt vita anime. Jo. 14. Ego ſum via veritas ⁊ vita. Uel a vita dei. i. a charitate ⁊ gr̄a ſpūali qua anima viuit formaliter Ro. 6. Gratia autē dei vita eterna. Iſti autem erant ſine ſpe vite eterne qꝛ ponebāt mortalitatē anime contra fidē ⁊ ꝓphetiā. Sap. 2. Neſcierūt ſacramenta dei neqꝫ ſperauerūt mercedē iuſticie neqꝫ iudicauerūt honorē animaꝝ ſanctarum ꝛc. Uel a vita dei id ē a vita ſancte viuendi que ē per fidem. Gal. 2. Uiuo ego iā nō ego ꝛc. Juſtus aūt ex fide viuit: vt dicit Ro. pͥmo. Uel que ē per charitatē. pͥme. Jo. 3. Nos ſcimus quia tranſlati ſumus de morte ad vitam quoniam diligimus frēs ꝛc. Nō ſic autē iſti ſed magis alienati. ¶ Modum autē huius alienationis tangit ſcꝫ ignorantiaꝫ nō ſtellaꝝ vel curſus ſyderuꝫ ſed nature diuine. pͥme Cor. 15. Ignorantiam quidem dei quidam habent quia certe tunc ſolū in iudea notus erat de⁹: ſed modo vt dͬ Act. 17. tēpora huius ignorantie deſpiciens deus tunc annunciat hominib⁹ vt omnes vbiqꝫ penitentiā agant ꝛc. Huius aūt ignorantie deus nō erat cā quantū de ſe erat quia vt dͬ Roma. pͥmo. Deus illis reuelauit: ſed certe cauſa erat illis propter cecitatē cordis ipſoꝝ. Et vere dicit cecitatē ꝙ ex creaturis nō poterāt venire in noticiam creatoris: qꝛ vt dicit Sap. 2. Excecauit eos malicia eorum ⁊ neſcierunt ſacramēta dei neqꝫ mercedem ſperauerunt iuſticie. Et hoc ē qꝺ ſequitur. Qui deſperātes. ꝛc. Ubi oſtendit apoſtolus quales erant in exteriori conuerſatione quoniā ſine ſpe ⁊ hoc quia alienati a vita. Job. 7 Deſperaui nequaꝗ̄ vltra iam viuaꝫ ꝛc. Jere. 18. Deſperauimus poſt cogitatiōes noſtras ibimus: ⁊ vnuſquiſqꝫ poſt prauitates cordis ſui malefaciem⁹. Et hoc ē quod ſequit. Tradiderūt ſemetipſos impudicicie ꝛc. Et hoc legi poteſt dupliciter vl' ſeparatim vt dicatur in auaricia: id eſt quia auari erant. Romañ. pͥmo. Repletos omni iniquitate et malicia: fornicatione. auaricia. ꝛc. Hebreorum. 13. Sint mores ſine auaricia. ꝛc. Quia vt dicitur

Eccl'.10. Auaro nihil ē ſceleſti⁹ Propter qḋ Abbac.2.
Ue qui congregat auariciā malā domui ſue ⁊c. Poteſt
etiam legi coniunctim cum precedentibus: vt dicatur
in auaricia id eſt auare ita vt ſit modificatio precedentia.
Et ſm hoc aggrauat eoꝝ vitā tripl'r .q2 p̄mo peccauerūt
nō ex paſſione ſed poti⁹ ex electōe. Vn̄ dicit. Tradide-
rūt ſemetipſos īpudicicie. Quaſi dicat. Nō paſſionibus
vel infirmitate peccauerūt ſed ſemetipſos tradiderūt ⁊c.
Judith.7. Sponte tradam⁹ nos oēs pp'ło holofernis.
⁊c.2.Coꝛ.12. Nō egerūt pn̄iam ſup īmundicia ⁊ forni
catione ⁊ īpudicicia quā geſſerūt. Scd̄o ex actuali effre-
natiōe.1.Pet.2. Poſt carnē in cōcupiſcentiā īmundi-
cie ambulāt ⁊c. Et iō dicit. Jn opatiōez oīs īmundicie.
Ezech.14. Jſti poſuerūt īmūdicias ſuas in cordib⁹ ſuis
⁊c. Tertio aggrauat eoꝝ pctm̄ ex cōtinuatiōe: q2 inceſ-
ſanter peccabāt Oſee.4. Fornicati ſūt ⁊ nō ceſſauerunt
qm̄ dn̄m reliquerūt. Vn̄ dicit. Jn auaricia.i. ardenter ⁊
inſaciabilit'.2.Pet.2. Oculos habētes plenos adulte-
rij ⁊ inceſſabilis delicti: pellicientes aīas inſtabiles coꝛ
exercitatū auaricie habētes maledictiōis filij ⁊c.

Lectio ſeptima.

V Os aūt non ita didiciſtis xp̄m ſi ta-
mē illū audiſtis ⁊ ī ipſo edocti eſtis
ſicut ē veritas ī ieſu Deponite vos
ſcd̄m priſtinā cōuerſationē veterē hominez
qui coꝛrūpitur ſcd̄m deſideria erroꝛis. Re-
nouamini aūt ſpū mentis vr̄e ⁊ induite no-
uum hominē qui ſcd̄m deuz creatus ē in iu
ſticia ⁊ ſanctitate.

Oſtenſa puerſitate gentilis cōuerſatiōis: hic oñdit apl's
ꝙ doctrina xp̄i totalit' cōtraria ē iſti cōuerſationi ⁊ ſtatui
Et q2 puertētes q̄dā doctrinā xp̄i dixerūt nō eē aliā vitā.
poſt iſtā: ſ3 aīam mori cū coꝛpe vt aīalia: iō apl's oſtendit
Prīo doctrinā xp̄i cōtrariā eſſe vite ⁊ ſtatui precedenti.
Scd̄o oñdit cōditiōes debitas doctrine xp̄i ibi. Deponi
te vos ⁊c. Dicit ergo. Jta dictū ē ꝙ illi deſperantes ⁊c.
vos aūt nō ita audiuiſtis xp̄m ſc3 eē imitandū. Q̄uo er-
go. Jpi eñi vos a deo didiciſtiſ vt diligatiſ inuicē Theſ.
4. Jtaqꝫ frēs ſtate ⁊ tenete traditiōes quas credidiſtis
Et Theſ.2. Q̄uo tenebim⁹. Et.1.Theſ.2. Qm̄ cum
accepiſſetis a nobis verbū audit⁹ dei accepiſtis illud nō
vt verbū hoīm ſed ſicut ē vere verbū dei ⁊c. Col'.2. Ra
dicati ⁊ ſupedificati in ipſo ⁊ cōfirmati, in fide ſicut didici
ſtis abundātes in illo in grāꝝ actione. Et hoc certe ſi tñ
illū audiſtis q2 auditus deſeruit diſcipline. Si ꝓ quia.
Quia hec ē ānūciatio quam audiſtis: vt ḋr.1. Jo.1. Et
hoc q̄tū ad p̄dicatōez fidei Eccl'.24. Qui audit me nō
cōfundet Prouer.15. Auris q̄ audit increpatiōes vite ī
medio ſapiētū cōmozabit ⁊c. ¶ Et in illo edocti eſtis ſc3
q̄uo ptinētia ad fidē ſūt cuſtodiēda ⁊ adiplenda. Mar.
vlt. Fecerunt ſicut erāt edocti ⁊c. Et hoc ſicut ē Vitas.
Quaſi dicat. Si audiuiſtis fidē xp̄i p̄dicari ⁊ q̄uo p̄di-
cata debeant adimpleri eſtis edocti ſicut ieſus de quo p̄-
dicat vobis q̄ ē veritas. ¶ Vos aūt nō ita.ſ.d3 ambula-
re ſicut aliqui deſperātes. Sed quō: Subdit. Deponite
vos ⁊c. Que q̄dem lr̄a pōt legi dupl'r. Vno mō vt dicat
deponere: ⁊ tunc cōſtruit cū p̄cedentib⁹ ſic. ita ē veritas
in qua edocti eſtis in ieſu deponere vos ⁊c. Si aūt dicat
deponite: q̄ lr̄a cōius habet. dicem⁹ ꝙ q2 cōtraria ē ⁊ vi
ta ⁊ doctrina gentiliū vite ⁊ doctrine ieſu in qua edocti
eſtis reſtat vt deponatis ⁊c. Duo ergo facit q2 cū primo
extirpanda ſint vitia q̄ inſerant virtutes. Primo docet
eos ſtatū priſtine ac veteris cōuerſatiōis deponere. Se

cundo nouū ſtatū ieſu aſſumere ibi. Renouamī aūt ſpū.
⁊c. Dicit ergo deponite ⁊c. vbi tria ſūt cōſiderāda. Pri
mo q̄d intelligit p veterē hoīem. Dicunt aliq̄ ꝙ hic hō
vetus exterioꝛ: nou⁹ vero ḋr interioꝛ. S3 dicendum ē ꝙ
hō vetus ḋr tam interior q̄ exterior q̄ ſubijcit vetuſtati
q̄tū ad aīam p pctm̄ ⁊ q̄tū ad coꝛp⁹. q2 mēbra coꝛporis
ſunt arma peccati. Et ſic ſubiectus hō pctō ſm aīam et
coꝛpus ḋr vetus hō ſm ꝙ illa vetuſta ſūt q̄ ſunt ī via coꝛ
ruptiōis vel in ipſo corrūpi. q2 qḋ antiquat ⁊ ſeneſcit ꝓ-
pe interitū ē. vt ḋr Heb.8. Et ſic hō ſubiectus pctō ḋr ve
tus. q2 ē in via corruptiōis ꝓpter qḋ ſubdit. Qui corrū-
pit ſm deſideria erroris. Nā vnūqḋqꝫ corrūpit cū rece-
dit ab oꝛigine nature ſue. Natura aūt hoīs ē vt deſideri
um eius tendat ad id qḋ ē ſm rōnem. Perfectio autē et
bonū rōnis ē veritas. Qñ ergo rō tendit ad errorē ⁊ de-
ſideriū ex hoc errore corrūpit. tūc vetus hō ḋr. Dicit au
tē ſm deſideria ſc3 mala. Ro.13. Carnis curā ne feceritiſ
in deſiderijs. p̄me Thy.6. Deſideria multa ⁊ nociua et
inutilia q̄ mergunt hoīem in interitū ⁊ pditionē ⁊c. Q2
aūt hec deſideria in quibuſdā trahunt ex infirmitate. in
quibuſdā vero ex malicia ſicut in illis qui dicūt deuz ꝓ-
uidentiā nō hr̄e. iō dicit. Erroris q2 in talibus errātibuſ
corrūpit intellectus ⁊ affectus. Uel ſm deſideria errorſ
id ē q̄ hoīes faciunt errare. ſm illud Sap̄.2. Hec cogi-
tauerūt ⁊ errauerūt ⁊c. Prouer.14. Jmprudentia ſtul-
toꝝ erratis. S3 quō deponendus ſit docet apl's dicens.
Col'.3. Expoliantes vos veterē hoīez cū actibus ſuis.
⁊c. Nō ergo ſubſtātialit' d3 deponi vel expoliari ſ3 ſolu3
q̄ ad opa mala vel cōuerſationē.1.Pe.2. Cōuerſatiōez
vr̄am inter gētes habētes bonā. p̄me Thy.4. Exēplū
eſto fideliū in verbo ⁊ cōuerſatione. ¶ Deinde cu3 dicit
Renouamī ⁊c. oſtendit ꝙ debemus nouu3 ſtatum idue
re. circa qḋ tria facit. Prīo oñdit p qḋ conſeq̄ poſſimus
hāc nouitatē. Secundo in q̄ hec nouitas ꝯſiſtat. Tertio
q̄ ſit. Quātu3 ad p̄mu3 dic. Renouamī ſpiritu. ⁊c. vbi
notādum ē ꝙ l3 ſpūs multiplicit' dicat. in hoīe tamē tri
plex ſpūs inuenit.ſ. ſpūs ſanctus. p̄me Coꝛ.3. Neſcitis
ꝙ tēplum dei eſtis ⁊ ſpūs dei habitat in vobis. Jtē ſpūs
rōnalis. Gal'.5. Caro cōcupiſcit aduerſus ſpm̄. Jtē ſpi-
ritus fantaſticus. Oſee.14. Scitote iſrael' ſtultū ꝓphe-
tam inſanū viꝝ ſpiritalē.i. fantaſticū. Hoc ergo qḋ dicit
Spū mentis ſumit ꝓ ſpiritu ſcō. Dicit autē cām renoua
tiōis eē ſpm̄ ſcm̄ qui habitat ī mente nr̄a. Gal.4. Di-
ſit deus ſpm̄ filij ſui in coꝛda ⁊c. p̄s. Emitte ſpm̄ tuum ⁊
creabunt ⁊c. Uel pōt accipi ſpūs ꝓ ſpiritu rōnali. ⁊ tunc
ſpūs idem eſt ꝙ mens nr̄a ⁊ eſt ſimile huic qḋ ḋr Col.2
Jn expoliatiōe coꝛpis carnis.i. coꝛpis q̄ eſt caro. ita hic
ſpū mentis.i. ſpū q̄ eſt mens. hoc aūt dicit q2 in nobis ē
ali⁹ ſpūs q̄ nō ē mens: q̄ ſc3 ē cōis nobis ⁊ brutis. Dicit
aūt: renouamī ſpū mentis: q2 illud qḋ non ē coꝛruptū eſt
nouū nec renouatiōe indiget. Nā ſi adā coꝛrupt⁹ nō fuiſ
ſet renouatiōe nō indiguiſſet nec nos etiā. Sed q2 coꝛru
ptus fuit renouatiōe indiguit ⁊ ei⁹ poſterioꝛes. Et iō d3
renouari nos in p̄nti ſm aīam ⁊ in futuro ſm coꝛpus qñ
coꝛruptibile hoc induit incoꝛruptionē ⁊ moꝛtale īmoꝛ-
talitate3: vt ḋr.1.Coꝛ.15. Dicit ergo renouamī ſpū hic
ſc3 q2 niſi in p̄nti ſpūs renouet nūq̄ coꝛp⁹ ei⁹ īnouabitur,
Uel pōt exponi ſpū mentis.i. mēte vr̄a ſpūali facta. ⁊ in
idē redit. Jn quo aūt hec renouatio cōſiſtat quantū ad ſe
cundū ſubdit cū dicit. Jnduite nouū hoīem ⁊c. Hic ad-
uertēdū eſt ꝙ ſicut vniuſcuiuſqꝫ rei primū vetuſtatis p̄n
cipium fuit adam per quem peccatu3 in omnes intrauit
ita principiu3 primū nouitatis ⁊ renouatiōis xp̄s ē q2 ſic
in adam oēs moꝛiunt: ita ⁊ in xp̄o oēs viuificabuntur.
Unde Gal'.vi. Jn xp̄o ieſu neqꝫ circūciſio neqꝫ p̄pucium
aliq̄d valet ſ3 noua creatura. Jnduimi ergo dn̄m noſtrū

Dnica decima nona

ieſum xp̄m. Ro. 13. Que aūt ſit renouatio oñdit cū dicit:
Qui ſm deū creat⁹ ē ⁊c. Hoc aūt pōt intelligi triplicit̄.
Uno mō ſic vt ly qui referat̄ ad ſpm̄. i. ſpūs q̄ ē mēs nr̄a
⁊ creat⁹ eſt a deo ſcʒ in originali iuſticia ſcʒ ī ſui nouita-
te. Uel recreatus noua creatiōe vt eſſet iuſtus. ſupra. 2.
Creati in xp̄o ieſu in operibus bonis. Uel ly q̄ pōt referri
ad nouum hoīem ſcʒ xp̄m Et tunc cōſtruet̄ ſic. Qui crea
tus ē. i. format⁹ in vtero virginis ſm deū. i. nō ſemīe hu
mano ſʒ ſpū ſcō. Uel creat⁹ ē ſm eſſe grē ⁊ plenitudinis
⁊ hoc in iuſticia quo ad hoīes in ſcītate quo ad deum: et
hoc veritatis nō falſitatis. Luc. 2. In ſcītate ⁊ iuſticia.
Uel vt ſcītas ſit ī corde. veritas ī ore: iuſticia in ope.

Lectio octaua.

PRopter qđ deponentes mendaciuʒ
loquimini veritatē vnuſquiſq̄ʒ cum
proximo ſuo: qm̄ ſumus inuicē mē-
bra. Iraſcimini ⁊ nolite peccare. Sol nō oc-
cidat ſuper iracundiam veſtram. Nolite lo
cum dare diabolo.

Supra poſita generali monitiōe vt nouitatē induerent:
hic apl's ponit p̄cepta ſpālia. Circa qđ duo facit. Prio ī
hibet eis pctā interiora corrūpentia ſpm̄. Scđo pctā ex-
teriora q̄ corrūpunt carnē ibi. Fornicatio aūt ⁊c. Pria ī
duas. Prio ꝓhibet pctā q̄ ī deordinatiōe ꝓpria cōſiſtūt
Scđo pctā q̄ cōſiſtunt ī deordinatione alteri⁹ ibi. Ois
ſermo mal⁹ ⁊c. Pria iteꝝ in tres: qꝛ p̄mo ꝓhibet pctm̄
corrūpens rōnalē. Scđo pctm̄ deordināſ iraſcibilē ibi.
Iraſcimi ⁊ nolite peccare ⁊c. Tertio pctm̄ ꝑtinēs ad cō
cupiſcibilē ibi. Qui furabat̄ ⁊c. Circa p̄mum tria facit.
Prio qꝛ vnū iſtoꝝ ꝓhibet. Scđo inducit ad aliud. Ter
tio rōnem aſſignat. Prohibet ergo illud. p̄mo qđ ad ve
terē hoīeʒ ꝑtinet ira vt iſta lra ſit expoſitiua hui⁹ qđ p̄di
xerat. Induite nouū hoīeʒ: ad quē induendū p̄mo ꝓhi-
bet mēdaciū qꝛ ꝑ hoc pctm̄ oris: corrūpit̄ veritas rōnis.
Uñ dicit. Propt̄ qđ ſcʒ nouū hoīeʒ induendū deponen
tes mendaciū: qꝛ vt dr̄ in p̄s. Perdes oms qui loquunt̄
mendaciū. ſ. ꝑnicioſū. ¶ Et poſtea inducit ad nouitateʒ
dicens Zach. 4. Loq̄mini veritateʒ vnuſq̄ſq̄ʒ cū ꝓximo
ſuo. Et quare? Qm̄ ſum⁹ inuicē mēbra. Mēbra eīm ſe-
inuiceʒ diligūt ⁊ ſe iuuāt mutuo ī veritate. Ro. 12. Unū
corp⁹ ſum⁹ in xp̄o: ſinguli aūt alter alterius membra.
¶ Sequit̄. Iraſcimi ⁊c. vbi ꝓhibet pctm̄: corrūpens ira
ſcibileʒ. Circa qđ tria facit. Prio ponit monitiōeʒ. Se-
cūdo eā exponit ibi. Sol nō occidat ⁊c. Tertio rōnem
reddit ibi. Nolite locū ⁊c. Monitiōeʒ aūt ponit cū dicit.
Iraſcimi ⁊c. Nō pōt exponi duplr̄. qꝛ duplex ē ſpēs ire
quedā bona: q̄dā mala. Mala q̄dem qñ inordinate ten-
dit in vindictā ſcʒ contra iuſticiā: bona vero qñ in vindi
ctā debitā qñ ſcʒ q̄s iraſcit̄ qñ oʒ cū q̄bus ⁊ q̄ntū oportet.
Et de vtraq̄ʒ pōt exponi. Si de mala: ſic eſt ſenſus. Nō
p̄cipit ſʒ ꝑmittit. Quaſi dicat. Si ſic eſt ꝙ motus ire in
ſurgat qđ humanū eſt nolite peccare. i. nolite perducere
ad effectū ꝑ ꝯſenſū. p̄me Cor. 10. Temptatio vos nō ap
p̄hendat niſi hūana qꝛ certe qui alit̄ iraſcit̄ fratri ſuo re⁹
erit iudicio: vt dr̄ Mat. 5. De hac ira monebat Joſeph
fratres ſuos Geñ. 45. Ne iraſcimi in via. Si aūt expo-
nat̄ de bona ſic tenet̄ nō ſolum ꝑmiſſiue vt p̄mo ſed im-
peratiue: iraſcimi ſcʒ cōtra pctā vr̄a: qñ duplex eſt vin-
dicta quam hō appetit. Una de ſeipo peccāte: ⁊ ſic pnīa
eſt quedā vindicta quā hō facit ⁊ capit de ſeipo. Et hec
eſt bona ira: ⁊ de hac dicit̄ iperatiue. Iraſcimi ſcʒ cōtra
pctā vr̄a: ⁊ nolite peccare ſcʒ decetero: nec talia ꝯmittere
ꝯtra q̄ iteꝝ oporteat iraſci. Nō credūt aliq̄ ꝙ hō ſecure
poſſit ſibijpſi iraſci ꝓpter pctā ſua ſed nō ꝓximo ſuo pro
pter ſua ſed nō eſt ita ſicut contra ſeipſum poteſt quis ira
ſci propter peccata propria ita proximo ſuo proter ſua
ergo iraſcimini cōtra vitia aliena: ⁊ hoc cum zelo. Nu-
meri. 25. Phinees auertit iram meam a filijs iſrl̄: quia
zelo meo cōmot⁹ eſt cōtra eos. Sic helyas. 3. Reg. 19.
Zelo zelat⁹ ſū ꝓ dño deo exercituū quia dereliq̄rūt pac-
tū dñi filij iſrl̄ ⁊c. Et nolite peccare p̄ueniendo rōneʒ ſed
poti⁹ ſeq̄ñdo. Jac. 1. Sit aūt oīs hō velox ad audienduʒ
tardus aūt ad loq̄ñdū ⁊ tardus ad irā ⁊c. ¶ Sequitur:
Sol nō occidat ⁊c. vbi exponit qđ dixerat ⁊ ſm tres p̄-
dictas expoſitiōes pōt triplicit̄ exponi. quia ſi de mala
ira tunc ſic. Sol ⁊c. i. nō ꝑſiſtatis in ira ꝯcepta: ſed ante
ſolis occaſum deponatis qꝛ lʒ ꝑmittat̄ motus ꝓpter fra
gilitatē nō ꝑmittit̄ mora. Si de bona ⁊ hoc ꝯtra pctā ꝓ
pria: tunc ſic. Sol id ē xp̄s. Mal. 4. Orief vobis timen
tib⁹ nomē meū ſol iuſticie ⁊c. Nō occidat ſup iracūdiam
vr̄am. i. ſup pctā vr̄a: ꝓ quib⁹ iteꝝ oporteat vos iraſci:
⁊ voſmet inter ip̄os punire. Si cōtra pctā aliena ſic acci
pit̄ ſol. ſ. rōnis. Eccl. 12. Memēto creatoris tui ī diebus
iuuētutis tue anteq̄ʒ veniat tp̄s afflictionis ⁊ appropin
quēt āni de quibus dicas. Nō mihi placēt anteq̄ʒ tene-
breſcat ſol ⁊c. Sol nō occidat ſup iracūdiā vr̄am. i. obte
nebret̄ dictamē rōnis. Job. 5. Uiꝝ ſtultū interficit iracū
dia. ¶ Sequit̄. Nolite locuʒ dare dyabolo: vbi aſſignat
rōnem monitiōis. Dyabolus eīm hʒ locū in nobis ꝑ pec
catū vel ꝑ cōſenſū. Jo. 13. Cū diabolus iā miſiſſet in cor
vt traderet eū iudas ⁊c. Et ſequit̄ ibidē ꝙ poſt buccellā
introiuit in eū ſathanas. Nūc aūt hmōi paſſiones multū
inclināt ad cōſenſū ⁊ maxime qñ ꝑuertūt iudiciū rōnis.
⁊ hoc ſpēaliter facit ira q̄ cōſiſtit in accenſione ſanguinis
q̄ quidē rōne velocitatis ſui motus p̄cedit iudiciū rōis.
Et qꝛ ſic nobis ꝑturbatis diabolus īcipit locū hr̄e ī nob
iō dicit. Nolite locū dare diabolo. Quaſi dicat. Nō pſe
ueretis in ira qꝛ ꝑ hoc datis locū diabolo. qꝛ tot⁹ diabo-
lus iracūdus ē. p̄s. Liberator me⁹ de inimicis meis ira
cundis. Intrat aūt hoīem cū furore ⁊ ira. Apoc. 12. De-
ſcendit diabolus ad vos habēs irā magnā. Hoc aūt non
pōt facere ſaltē in aīa q̄ʒdiu hō iuſtus ē. Hec aūt iuſticia
ꝑ iram amittit̄ qꝛ ira viri iuſticiā dei nō opat̄: vt dr̄ Jac.
p̄mo. Si ergo nō vultis locū dare diabolo ſaltē in aīa:
ſol non occidat ſup iracundiam veſtram. Eccle. 11. Au-
fer iram a corde tuo.

Lectio nona.

QUi furabat̄ iā nō furet̄: magis aūt
laboret: operādo manib⁹ ſuis quod
bonū ē: vt habeat vnde tribuat ne-
ceſſitatē patienti. Omnis ſermo malus ex
ore veſtro nō procedat: ſed ſi quis bon⁹ ad
edificationē fidei: vt det grām audientib⁹.

Excluſa ſupra vetuſtate hoīs quātū ad vim rōnalē ⁊ ira
ſcibilē: hic prohibet eā quātū ad cōcupiſcibilē ꝓueniētē
ex eoꝝ inordinata ꝯcupiſcētia. Circa qđ duo facit. Pri-
mo ꝓhibet ꝯcupiſcibilis vetuſtatē. Scđo hortat̄ ad ei⁹
nouitatē ibi. Magis aūt laboret ⁊c. Ad vetuſtatē auteʒ
ꝯcupiſcibilis ꝑtinet furtū qđ ꝓuenit ex corrupto ⁊ inor-
dinato appetitu rei tēporalis. Jō dicit. Qui furabatur:
iā nō furet̄ ⁊c. Quaſi dicat. Qui habebat cōcupiſcibileʒ
corruptā ⁊ vetuſtā ex corrupto appetitu rerū tēporaliuʒ
iā nō furet̄. ſ. ſi vult ꝯcupiſcibilē renouare: qꝛ vt dicitur
Eccl. 5. Sup furem cōfuſio. ꝓpter hoc dr̄ Exo. 20. Nō
furtū facies. Et qꝛ aliquis poſſet ſe excuſare pre paupta
te. ideo dicit. Magis laboret ⁊c. ſicut ip̄e fecit apl's vt
dr̄ Act. 20. Argentū ⁊ aurū nullius cōcupiui aut veſteʒ
voſipſi ſcitis quoniaʒ ad ea que mihi opus erant ⁊ his q̄

mecum ſunt miniſtrauerũt manꝰ iſte. ⁊c. Jtẽ. 2. Theſ.
3. Jpi eñi ſcitis quẽadmodum oportcat vos imitari nos
qm̃ nõ inquieti fuimus inter vos neq3 gratis panẽ man
ducauimus ab aliquo ſed in laboꝛe ⁊ fatigatiõe nocte ac
die laboꝛantes ne quẽ veſtrũ grauaremus ⁊c. Unde no=
tandũ ẽ ꝙ opus manuale ad tria inducit. Pꝛio ad neceſ
ſitatẽ victus acquirendã. Gen̄. 3. Jn ſudoꝛe vultus tui
veſceris pane tuo. Et iõ qui nõ habet vnde licite viuat
tenet manibꝰ laboꝛare. 2. Theſ. 3. Si q̇s nõ vult opari
nõ manducet. Quaſi dicat. Sicut qui nõ comedit ĩ ne=
ceſſitate peccat: ita ⁊ ſi nõ laboꝛat. Et ſic ponit hic ad ex
cludendũ furtũ. Quandoq3 vero inducit contra ociũ q2
multa mala docuit ocioſitas. Eccl. 33. Et iõ qui habent
vitam ocioſaʒ tenent manibꝰ laboꝛare. 2. Theſ. 3. Au=
diuimus quoſdã inter vos ambulare inquiete nihil ope
rantes ſed curioſe agentes. His autẽ qui huiuſmõi ſunt
denunciamus ⁊ obſecramꝰ in dño ieſu xp̃o vt cũ ſilentio
operantes ſuũ panẽ mãducent. q̃nq3 eñi inducit ad car=
nis macerationẽ ⁊ domationẽ. Unde ponit iter alia opa
cõtinentie. 2. Coꝛ. 11. Jn laboꝛibus: in vigilijs: in ieiu=
nijs ⁊c. Triplex ergo ẽ rõ iniungendi laboꝛẽ coꝛpoꝛaleʒ
ſed pꝛima oĩbus neceſſaria eſt ⁊ hoc de neceſſitate pꝛece
pti q2 alijs modis poteſt excludi ociũ: ſimiliter ⁊ laſciuia
carnis põt alio mõ domari ⁊ refrenari ⁊ ſufficit q̃uocũq3
fiat. ¶ Sequit qđ bonũ eſt. qđ dupliciter põt intelligi.
Uel in vi accuſatiui ⁊ ſic conſtruet. Magis autẽ laboꝛet
operando manibꝰ ⁊ quidẽ non illicita: ſed qđ bonum ẽ.
Gal. vlt. Bonũ autẽ facientes nõ deficiamꝰ. Eſa. pꝛimo
Quieſcite agere peruerſe diſcite bene facere. Uel põt in
telligi in vi noĩatiui laboꝛet ⁊c. qđ bonũ eſt: quaſi hec ſit
rõ quare laboꝛandũ ẽ. Quaſi dicat. Nõ ſolũ ẽ neceſſariũ
laboꝛare: imo etiã bonũ eſt laboꝛare vt laboꝛãs poſſit vi=
uere ⁊ vt habeat vnde tribuat neceſſitatẽ patienti. Ecc.
29. Fenerare ꝓximo tuo in tẽpoꝛe neceſſitatis illius ⁊c.
¶ Deinde cũ dicit. Omnis ſermo malus ⁊c. Ponit per
tinentia ad veterẽ hominẽ in deoꝛdinatiõe ad aliuʒ: ⁊ fa
cit duo: quia p̃mo ꝓhibet vetuſtatẽ ⁊ inducit nouitatem
Secũdo inducit exemplũ in pꝛincipio q̇nti capituli ibi.
Eſtote ergo ⁊c. Ad ꝓximũ autẽ põt quis male ſe habere
dupliciter. Uno modo ledendo eum verbis malis. Alio
modo malis exẽplis quo ꝓhibet pꝛimũ. Scđo ſecundũ
ibi. Et nolite contriſtare ⁊c. Pꝛima iterũ in duas. Pꝛi=
mo ꝓhibet vetuſtatẽ. Scđo inducit ad nouitatẽ ibi. Sʒ
ſi quis ⁊c. Dicit ergo. Oĩs ſmo malus ⁊c. Sermo oꝛis
pꝛetendit ⁊ annunciat que ſunt in anima: q2 voces ſũt no
te paſſionũ anime. Jlle ẽ bonꝰ ſermo qui indicat bonam
diſpoſitionẽ interioꝛẽ. malus vero qui malã. Triplicit
aũt homo oꝛdinat interius ſcʒ ad ſe: vt ſcʒ omnia ſint ra=
tioni ſubiecta: ad deũ vt rõ ſit ei ſubdita ad ꝓximũ quã=
do diligit eum vt ſeip̃m. Eſt ergo q̃nq3 ſermo malus qñ
indicat hominẽ inoꝛdinatũ in ſe: ⁊ hic ẽ ſermo falſus eiꝰ
qui aliud loquit aliud intẽdit. ⁊ ſimiliter ſermo inutilis
⁊ vanus. Jtẽ eſt ſermo malus qui indicat hoĩem inoꝛdi
natum contra deũ ſicut ꝑiuria blaſphemie ⁊ hmõi. Jteʒ
qñ ẽ cõtra ꝓximũ ſuuʒ ſicut iniurie doli ⁊ fallacie. Et iõ
dicit. Oĩs ſermo malus ex oꝛe vr̃o nõ ꝓcedat. Oĩs v̾o
equipollet huic ſigno nullꝰ. Sap. 1. Cuſtodite ergo vos
a murmuratiõe q̃ nihil pꝛodeſt ⁊ a detractiõe parcite lin
gue q2 ſermo obſcurus inuacuũ nõ ibit. q2 certe deũ non
p̃terit oĩs cogitatꝰ ⁊ nõ abſcondit ſe ab eo vllus ſermo:
vt dr̃ Eccl. 42. Nunc ergo vos deponite omnẽ iram in
dignatiõem maliciã: blaſphemiã: turpẽ ſermonẽ de oꝛe
vr̃o. Col. 3. ¶ Sequit. Sed ſi quis bonꝰ eſt ⁊c. inducit
ad nouitatẽ q2 ſermo bonꝰ bene dicendꝰ eſt ꝓ loco ⁊ tẽ=
poꝛe. Pꝛouer. 15. Sermo opoꝛtunꝰ ẽ optimꝰ. Si quis
ergo loquit quaſi ſermones dei. 1. Pet. 4. Et ad quid
ſubdit. Ad edificationem fidei. i. vt coꝛroboꝛet fides in
coꝛdibus infirmoꝝ. 1. Coꝛ. 14. Oĩa ad edificationẽ fi=
ant. ⁊ hoc vt det gr̃am audientibꝰ ſcʒ ſi talis bonus ſer=
mo ſit ꝓbatus vel talis ſermo eſt conferens. q2 frequen=
ter homo ex bono ſermone: ⁊ ꝑ virtutẽ boni ſermonis au
diti cõpũctus diſponit ad gr̃am. Act. 10. Adhuc loquẽ
te petro verba hec cecidit ſpũs ſanctꝰ ſuꝑ oẽs qui audie
bant verbũ. Sic loquebat dñs: de quo dr̃ Luc. 4. Mi
rabant ex verbis gr̃e q̃ ꝓcedebant de oꝛe ipſiꝰ. Eccl. 10.
Uerba oꝛis ſapientis gratia.

Lectio decima.

Et nolite contriſtare ſpm̃ ſanctũ dei
in quo ſignati eſtis in die redempti
onis. Oĩs amaritudo ⁊ ira ⁊ indig-
natio ⁊ clamoꝛ ⁊ blaſphemia tollat a vobis
cũ omni malicia. Eſtote autem inuicẽ beni
gni: miſericoꝛdes: donantes inuicẽ ſicut et
deus in xp̃o donauit vobis.

Supꝛa monuit apl's abſtinere a v̾bis infectiuis: hic mo
net abſtinere a verbis ⁊ factis turbatiuis ſeu contriſtati=
uis ꝓximoꝝ. Circa qđ duo facit. Pꝛio ꝓhibet qđ perti
net ad vetuſtatẽ. Scđo ꝑſuadet qđ ꝑtinet ad nouitateʒ
ibi. Eſtote aũt inuicẽ benigni ⁊c. Pꝛima iteꝝ in duas.
q2 p̃mo ꝓhibet qđ ad vetuſtatẽ ꝑtinet ĩ generali. Scđo
in ſpẽali. ibi. Omnis amaritudo ⁊c. Dicit ergo. Nolite
contriſtare ſpirituʒ ⁊c. Contra. ſpiritus ſanctus eſt deus
in quo nõ cadit paſſio aliqua nec triſticia. Rñdeo ſpũs
ſanctꝰ dr̃ ↄtriſtari qñ ↄtriſtat ille in quo ẽ ſpũs ſanctꝰ. Lu
ce. 10. Qui vos ſpernit me ſpernit. Eſa. 63. Jpi autẽ ad
iracũdiã ꝓuocauerũt eũ ⁊ afflixerũt ſpm̃ ſcm̃ eiꝰ ⁊ conuer
ſus ẽ eis ĩ inimicũ Uel dicendũ eſt ꝙ ẽ methaphoꝛica lo
cutio. Sicut eñi deꝰ dr̃ iraſci ꝓpter ſilitudinẽ effectꝰ ita
etiã dr̃ cõtriſtari: q2 ſicut qñ aliquis cõtriſtat recedit a cõ
triſtante: ita ſpũs ſcũs a peccante. Et ſic ẽ ſenſus. Noli=
te cõtriſtare ſpm̃ ſcm̃ dei. i. nolite eũ fugare vl' expellere
ꝑ pctm̃. Sap. 1. Spũs ſanctꝰ eñi diſcipline effugiet fictũ
⁊ aufert ſe a cogitationibꝰ q̃ ſunt ſine itellectu ⁊ coꝛripie
tur a ſuꝑueniente iniq̇tate. Jgit nõ ẽ cõtriſtandꝰ ſpũs ſã
ctus ⁊ hoc ꝓpt bñficiũ Jõ ſubiũgit. Jn q̃ ſignati eſtis. i.
refoꝛmati eſti ⁊ ab alijs diſticti Qui aũt hẽbit hoc ſignũ
ſecũ hẽbit vitã eternã. Jõ ergo ẽ cuſtodiẽdꝰ ⁊ nullo mo=
do ↄtriſtãdus q2 ſine eo nõ ẽ vita eterna. 2. Coꝛ. 1. Qui
ſignauit nos deꝰ ⁊ dedit nobis pignus ſpũs. Et qñ: Jn
die redẽptiõis. i. baptiſmi. Jo. 3. Niſi q̇s renatꝰ fuerit ex
aq̃ ⁊ ſpũ ſcõ ⁊c. Act. 1. Uos baptizabimĩ ſpũ ſcõ nõ poſt
multos hos dies. Dicit aũt redẽptiõis q2 ĩ baptiſmo fit
hõ ꝑticeps redẽptiõis facte ꝑ xp̃m. ¶ Sequit. Oĩs ama
ritudo ⁊c. Ubi oñdit in ſpãli q̃ ꝑtinẽt ad vetuſtatẽ. Qñ=
q3 eñi homo contriſtat amicũ ſuum ex ira: aliq̃n ex indu=
ſtria. Sʒ in ira ẽ triplex gradus: q2 in coꝛde ſicut q̃ tãtuʒ
interiꝰ iraſcit. Jn ꝓlatiõe: ſicut q̃ dicit racha. Jn contu=
melie ꝓlatione ſicut q̃ dicit fatue. Pꝛio ergo ponit qđ ꝑ
tinet ad irã coꝛdis. Scđo qđ ꝑtinet ad inoꝛdinatã ꝓlati
onẽ. Tertio qđ ꝑtinet ad ↄtumeliam. Jn ira aũt coꝛdis
iſta ſe cõſequunt. Pꝛio q2 ira ẽ effectꝰ triſticie ⁊ hec ĩ ſa=
cra ſcꝛ̃ptura dr̃ amaritudo. 1. Re. 1. Cũ eẽt ãna amaro aĩo
⁊ oꝛaret deũ flẽs ⁊c Et iõ dicit oĩs amaritudo ⁊c. q̃ ẽ per
memoꝛiã iniurie p̃terite Eccl. 21. Nõ ẽ ſenſus vbi abun=
dat amaritudo. Scđo q2 ſtatim appetit vindictã. iõ dic.
Et ira q̃ ẽ appetitꝰ vindicte. Jac. 1. Jra eñi viri dei iuſti
ciam non operat. Et q2 iratꝰ indignũ reputat qđ ei ꝑcat
⁊ indignũ eſſe ꝙ ſine punitione tranſeat. ideo ſequitur.
Et indignatio. Sed quantũ ad inoꝛdinatã ꝓlationem

ſic ē clamor. Eſa. 5. Expectaui vt faceret iudiciū: ⁊ ecce iniquitas ⁊ iuſticia ⁊ ecce clamor. Ideo dicit. Et clamor Similiter ⁊ blaſphemia vel cōtra deū vel cōtra ſanctos Leuit. 24. Quicunq; blaſphemauerit nomen domini morte moriat̄. Ideo dicit. Et blaſphemia Et addit. Tollatur a vobis cū omni malicia ſcʒ operis. 1. Pet. 2. Deponentes omnē maliciā ⁊ omnē dolum ⁊ ſimulationem. ¶ Deinde cum dicit. Eſtote autē. ꝛc. ponit pertinentia ad nouitatē contrariam paſſionibꝰ p̄miſſis: contra amaritudinē benignitatē. Unde dicit. Eſtote aūt inuicē benigni qꝛ benignus ē ſpiritus ſapientie. ꝛc. Unde dicit. Miſericordes. Luc. 6. Eſtote ergo miſericordes ſicut ⁊ pater veſter miſericors ē. Contra indignationē cōdonationē. Unde dicit. Donantes inuicē. Col. 3. Donantes vobiſmetipſis ſi quis aduerſus aliquē habet querelam ſicut deus donauit vobis. Ro. 8. Qui etiam ꝓprio filio ſuo nō pepercit. Et panlopoſt ſequit̄. Quō non etiā cuʒ illo nobis omnia donauit.

Capitulū quintū.

Eſtote ergo imitatores dei ſicut filij chariſſimi: ⁊ ambulate in dilectione ſicut ⁊ xp̄s dilexit nos: et tradidit ſemetipm̄ ꝓ nobis oblationē ⁊ hoſtiā deo in odorē ſuauitatis.

Poſita exhortatione ad benignitatē ⁊ miſericordiā que ſunt effectus charitatis: hic oſtendit eis exemplū. Circa qđ duo facit. Primo inducit eos ad imitationē exemplaris. ſ. dei. Secūdo oſtendit in quo debent ipm̄ imitari. ibi. Et ambulate ꝛc. Dicit ergo. Dixi ꝙ debetis donare inuicē ſicut ⁊ deus in xp̄o donauit vobis ergo eſtote imitatores dei: qꝛ hoc neceſſariū eſt licet difficile ſit. Eccl. 2. Quid ē inꝙ homo vt poſſit ſequi regē factoreʒ ſuū? Nunꝙ tamē perficiet̄ natura humana niſi in cōiunctione ad deū. Unde Iob. 23. Ueſtigia eius ſecutꝰ ē pes meus: ergo imitandus ē quō habemus poſſibilitatē: qꝛ ad filiū ꝑtinet patrem imitari. Et ideo ſubdit. Sicut filij patrē ſcʒ per creationē. Deutero. 32. Nonne ipſe ē pater tuus qui poſſedit ⁊ fecit ⁊ creauit te. Et addit. Chariſſimi quos ſcʒ elegit ad ꝑticipationem ſuiipſius. ¶ Sequitur. Et ambulate. ꝛc. Ubi primo ponit imitandi moduʒ qꝛ in charitate. Scđo oſtendit imenſe charitatis ſignuʒ ibi. Et tradidit ꝛc. Q. ergo ſimus filij chariſſimi hoc facit charitas dei. Ro. 8. Nō eni accepiſtis ſpūm ſeruitutis iterū in timore ſed accepiſtis ſpūm adoptionis filiorū in quo clamamꝰ abba pater. Ipſe eñi ſpūs teſtimoniū reddit ſpiritui noſtro ꝙ ſumus filij dei. Debemꝰ ergo ipm̄ in dilectione imitari. Et dicit ambulate. i. ſemꝑ ꝓficite. Geñ. 15. Ambula corā me ⁊ eſto ꝑfectus. Et hoc in dilectione qꝛ dilectio ē tale bonū in quo debet hō proficere: ⁊ tale debitū qđ debet homo ſemꝑ ſoluere. Ro. 13. Nemini quicquā debeatis niſi inuiceʒ diligatis. Uel in dilectione q̄ ē via ſequēdi deū magis de ꝓpinquo. prime Cor. 13. Adhuc excellentiorē viā vobis demonſtro. Si linguis hominū loquar ⁊ angelorū ꝛc. Col. 3. Sup oīa hec charitatē habētes ꝛc. Et hoc exemplo xp̄i. Uñ ſubdit. Sicut ⁊ xp̄s dilexit nos. Jo. 13. Cū dilexiſſet ſuos q̄ erant in mundo in finē dilexit eos. ¶ Et qꝛ ſm̄ gregoriū ꝓbatio dilectionis exhibitio eſt operis. ideo ſubdit. Et tradidit ſemetipm̄ ꝓ nobis. Apo. 1. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis nr̄is. Gal. 2. In fide viuo filij dei qui dilexit me ⁊ tradidit in mortem ſemetipm̄ ꝓ me. Eſa. 53. Tradidit in mortē animā ſuam. ꝛc. ¶ Hec aūt mors fuit nobis vtilis ⁊ neceſſaria: ideo ſubdit. Oblationē ⁊ hoſtiam ꝛc. Loquit̄ autē hic apl's more veteris legis ī qua vt dicit̄ Leuit. 4. quādo quis peccauerat offerri debebat ꝓ eo hoſtia ⁊ oblatio que dicit̄ ꝓ peccato. Item qñ quis agebat gratias deo vl' aliq̄d cōſequi volebat oportebat offerri hoſtiā pacificam. vt dicit̄ Leuit. 3. Que q̄dem erat in oblationē ſuauiſſimi odoris dño. vt dicitur ibidem. Hec autē facta ſunt per xp̄m: qꝛ vt a pctīs mundaremur ⁊ gloriā cōſequeremur tradidit ſemetipm̄ pro nobis in oblationē per ea que in vita geſſit. Eſa. 53. Oblatus ē qꝛ ipſe voluit ꝛc. Et hoſtiā pro peccato. ⁊ hoc in odorē ſuauitatis. Alludit auteʒ huic qđ dicit̄ Leuit. 3. Sed certe ille odor nō erat tunc deo acceptus ſm̄ ſe ſed ſm̄ ſuā ſignificationē inquantū ſignificabat oblationem odoriferam corporis xp̄i filij dei. Geñ. 2. Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni. Cañ. 1. Trahe me poſt te curremus in odorē vnguentoꝝ tuoꝝ. Sic aūt debemꝰ nos ſacrificare deo ſpūaliter. ps. Sacrificiū deo ſpūs. ꝛc.

Lectio ſecunda.

Fornicatio aūt ⁊ oīs imundicia aut auaricia nec nominet̄ in vobis ſicut decet ſctōs: aut turpitudo: aut ſtultiloquiū: aut ſcurrilitas que ad rē nō ꝑtinet ſed magis gratiarū actio.

Supra poſita monitiōe apl's vt depoſita vetuſtate epheſij nouitatē aſſumerent ꝓhibendo vitia ſpūalia: hic prohibet eiſdem vitia etiā carnalia. Diuidit̄ autē in duas. Primo eñi prohibet vetuſtatē vitiorū carnaliū. Secundo inducit ad nouitatē ibi. Uidete itaq; frēs ꝛc. Prima iterū diuidit̄ in tres. Primo excludit vetuſtatē vitioruʒ Scđo ꝓponit penā eoꝝ. ibi. Hoc aūt ſcitote. ꝛc. Tertio excludit fallaciā ibi. Nemo vos ſeducat ꝛc. Pria iterū in duas. Priō excludit quedā vitia p̄ncipalia. Secūdo excludit quedam adiuncta ibi. Aut turpitudo ꝛc. Excludit autē tria vitia. ſ. luxuriā naturalē que ē cum nō ſua. Unde dicit. Fornicatio ꝛc. Oſee. 4. Spūs eñi fornicationū decepit eos. 1. Cor. 6. Fugite fornicationeʒ. Sic faciebat iob. 31. Pepigi fedus cū oculis meis vt nec cogitarē de virgine Dicit̄ autē fornicatio a fornice. i. arcu triūphali iuxta quos erant lupanaria. Prouerb. 20. Et omnis imundicia ꝛc. i. omnis pollutio contra naturā ſcʒ que nō ordinat̄ ad generationē. Gal. 5. Manifeſta ſunt opa carnis q̄ ſunt fornicatio imūdicia luxuria ꝛc. Tertio excludit auariciā. Sʒ quare hoc? Nunq̄d ē idē cū pctīs carnalibꝰ. Rñdeo dicendū ē ꝙ nō nec totaliter diuiſa ſʒ mediū inter ſpūalia ⁊ carnalia pctā qđ pʒ ſic. In pctō ſūt duo. ſ. obiectū pcti ⁊ delectatio in obiecto. Quedā ergo ſūt pctā quoꝝ obiectū ⁊ delectatio ē ſpūalis ſic ira. Naʒ vindicta q̄ ē obiectū ire ⁊ delectatio eiꝰ ē q̄d ſpūale: ⁊ ſilr inanis glīa. Quedā vero ſūt oīo carnalia ⁊ obiectū ⁊ delectatio ſicut gula ⁊ luxuria: ſʒ auaricia tenet medium qꝛ eiꝰ obiectū ē carnale ſcʒ pecunia ſʒ delectatio ē ſpūalis: qꝛ aīo quieſcit q̄s in pecunia ⁊ iō cōnumerat̄ auaricia cū pctīs carnalibꝰ rōne obiecti: cū ſpūalibꝰ vero rōne delectatiōis. Heb. vlt̄. Sint mores ſine auaricia. Uel dicendū ē ꝙ auaricia opponit̄ iuſticie: vñ ponit̄ ꝓ ſpē luxurie q̄ ē adulteriū qđ ē iniuſtus vſus mulieris alteriꝰ: ſic auaricia iniuſtꝰ vſus pecunie. Sʒ ſupra dixit Qui furabat̄ ꝛc. hic aūt dicit ꝙ nec noiet̄ ꝛc. qꝛ in pugna ſpūali vitia carnalia priō occurrūt vīcēda qꝛ fruſtra pugnat q̄s ꝯtra īt̄riſeca niſi p̄mo vīcat extriſeca ſcʒ carnalia: ꝯtra q̄ ſꝑ remanet bellū. Et iō dic̄. Nec noiet̄ ī vobis ſic̄ decʒ ſctōs ſ. abſtinere a factis a cogitationibꝰ ⁊ a dictis. Eſa. 41. Perdā babylonis nomē ⁊ reliq̄as ⁊ ꝓgeniē ⁊ germen.

Eccl.41. Curam habe de bono nomine: quia hoc decet
ſanctos. 2e. corinth.6. In omnibus exhibeamꝰ noſmet
ipſos ſicut dei miniſtros ⁊c. ¶ Sequiť. Aut turpitudo.
⁊c. Ibi ponit quedã vitia adiuncta. Circa quod duo fa-
cit. Primo adiũcta vitia excludit. Secũdo ad contraria
eoꝝ inducit. ibi. Sed magis gratiarũactio ⁊c. Tria er-
go vitia excludit ſcꝫ turpitudinẽ que eſt in tactibus tur-
pibus ⁊ amplexibus ⁊ oſculis libidinoſis. Prouerb.6.
Qui aũt adulter eſt ꝓpter cordis inopiã perdet animã
ſuã ⁊ turpitudinẽ ⁊ ignominiã congregat ſibi. Itẽ ſtul-
tiloquiũ. id eſt verba ꝓuocantia ad malũ. Eccl.9. Col-
loquiũ illius quaſi ignis exardeſcit. ſcꝫ male mulieris.
Et ſcurrilitatẽ. id eſt verbũ ioculatoriũ per quod aliqui
volũt inde placere alijs. Mat.12. De omni verbo ocio-
ſo quod locuti fuerint homines reddent rationẽ de eo in
die iudicij. Et hec omĩa ſunt mortalia inquantũ ad mor-
talia peccata ordinanť. qꝛ aliquid etiam ſi bonũ ſit ex ge-
nere inquantũ ad mortale ordinať eſt mortale. ¶ Dein-
de inducit ad cõtraria ſcꝫ gratiarũactiones. Unde dicit
Sed magis gratiarũactio. Eſa.51. Gaudiũ ⁊ leticia in-
ueniet in ea gratiarũactio ⁊ vox laudis.

Lectio tertia.

Hoc enim ſcitote intelligẽtes: ꝙ om-
nis fornicator. aut immundus. aut
auarus quod eſt ydolorum ſeruitꝰ
nõ habet hereditatẽ in regno xpi ⁊ dei. Ne-
mo vos ſeducat inanibus verbis. propter
hoc enim venit ira dei in filios diffidentie.
Nolite ergo effici participes eorum.

Supra ꝓhibuit aplꝰs peccata carnalia: hic cõminatur
penam damnatiõis que peccatoribus infligiť. Circa qđ
duo facit. Primo eñi de hoc eos certificat. Secundo ſi-
gillatim peccata recitat ibi. Q omnis fornicator ⁊c. Di-
cit ergo hoc ſcitote intelligẽtes. id eſt actualiter nõ ſolũ
habitualiter ꝓ certo habete. 1e. Ioh.3o. Hec ſcripſi vo-
bis vt ſciatis ⁊c. Et quid? ꝙ omnis fornicator aut immũ-
dus aut auarus: quod eſt ydoloꝝ ſeruitus nõ habet he-
reditatẽ in regno xpi ⁊ dei. Nota ꝙ vocat hic auaritiaꝫ
ydolatriã quoniã ydolatria eſt quãdo honor ſoli deo de-
bitus impendiť creature. Nunc autẽ deo dupliciter ho-
nor debeť. ſcꝫ vt in eo finem noſtrũ cõſtituamus ⁊ vt in
eo fiduciã noſtrã finaliter ponamꝰ. ergo qui hoc in crea-
turis ponit reus eſt ydolatrie. hoc autẽ facit auarus qui
finem ſuũ in re creata ponit et etiã totam ſuam fiduciaꝫ.
Oſee.8. Argentũ ſuũ ⁊ aurum ſuũ fecerũt ſibi ydola vt
interirent. Et hoc quia vt diciť Prouerb.11. Qui con-
fidit in diuitijs ſuis corruet. Sed cũ in alijs peccatis po-
nat homo finem ſuũ in creatura cui amore inheret qua-
re etiã in illis non diciť peccator ydolatrare? Reſpõdeo
Ydolatrare eſt aliquid exterius indebite colere. Nũc au-
tem in alijs peccatis poniť finis in interioribus quaſi in
ꝓpria exaltatione. Sed qui ponit finẽ in diuitijs ponit
in eis finem vt in re exteriori ſicut ydolatria. Sed nun-
quid auari honorẽ deo debitũ exhibentes creature: rea-
liter ſunt ydolatre ⁊ per ſe. Dico ꝙ non: quia in morali-
bus actus ſeu opera iudicanť ex fine. Ille ergo per ſe eſt
ydolatra qui intendit per ſe cultum exhibere creature.
Hoc aũt non intendit auarus per ſe ſed per accidẽs hoc
facit inquantũ ſuperflue ⁊ inordinate diligit. Et quid de
tali. Non habebit hereditatẽ. quippe quia filij et here-
des vt diciť Rom.8. Nunc autẽ tales nõ ſunt filij qui
ſic carnales ſunt. ergo hereditatẽ non habẽt. quia vt di-
cit. 1e. corinth.15. Caro ⁊ ſanguis regnũ dei nõ poſſide-
bũt. id eſt deũ qui dicit Ezech.44. Ego hereditas eoꝝ

¶ Sed poſſet queri ſi hereditas iſta eſt ipe deus cuꝫ ſit
idiuiſibilis ⁊ impartibilis. quare dicit in regno xpi ⁊ dei
diuiſiue ac ſi hereditas iſta ſit diuiſibilis. Reſpondeo.
Hereditas noſtra cõſiſtit in fruitione dei. nũc autẽ deus
aliter ſe fruiť ⁊ nos eo. quia deus ſeipo perfecte fruiť. qꝛ
ſeipm perfecte cognoſcit. ⁊ totaliter diligit quantuꝫ co-
gnoſcibilis ⁊ diligibilis eſt. non autẽ ſic nos. quia licet
ipm perfecte cognoſcamus in patria ⁊ per cõſequens di-
ligamus quia qui aliquid ſimplex attingit ipm totuꝫ co-
gnoſcit: ⁊ ſi nõ totaliter. ſicut lux ſolis ſi eſſet punctalis
humanus oculus ipam totam apprehẽderet non totali-
ter. oculus vero aquile ipm totaliter cõprehẽderet. Sic
⁊ ſi deũ perfecte cognoſcimus in patria ⁊ perfecte dilig-
mus: ſed ipm totaliter non cõprehendimus. ideo videť
ibi eſſe quedã imperfectio ⁊ particularitas. Et ideo dicit
Xpi ⁊ dei coniũctim. quaſi partẽ cum parte ponendo. id
eſt quia per xpm ⁊ non per aliũ habeť hereditas. ¶ De-
inde cum dicit. Nemo vos ſeducat. hic excludit fallati-
as ſeductoꝝ. Et circa hoc duo facit. Primo eniꝫ ponit
ammonitionẽ. Secũdo ſubiũgit ipſius rationẽ ibi. Era-
tis eñi aliquãdo tenebre ⁊c. Prima iterũ in duas: quia
primo monet eos vt non ſeducanť verbis eis credendo.
Secũdo vt non cõmunicent eis mala faciẽdo ibi. Et no-
lite cõmunicare ⁊c. Prima adhuc in duas. quia primo
remouet ſeductiões. Secũdo oſtendit ſeductionis ſignũ
ibi. Propter hoc eñi venit ira dei ⁊c. Notandũ eſt ergo
ꝙ in vitijs carnalibus ſolũ docuit cauere ſeductionẽ. qꝛ
a principio vt hoĩes poſſent libere frui ꝯcupiſcentijs co-
gitauerũt inuenire rões ꝙ fornicatiões ⁊ hmõi venerea
nõ eſſent peccata. Et ideo dicit inanibus verbis: qꝛ ſine
ratiõe ſunt talia verba que dicunt ꝙ huiuſmõi non ſint
peccata nec excludãt a regno dei ⁊ xpi. Col.2o. Videte
ne quis vos ſeducat per prophetiã ⁊ inanẽ fallatiaꝫ. Et
ꝙ tales ſint ſeductores ⁊ talia verba ſeducẽtia oſtendit.
quia niſi peccata carnalia eſſent peccata nõ punirenť a
deo. quia cũ deus ſit iuſtus nõ infligit penam ſine culpa.
Nunc talia autẽ puniũtur a deo. ergo peccata ſunt. Mi-
norẽ probat cũ dicit: Propter hec enim venit ira dei ſcꝫ
ꝓpter peccata carnalia in filios diffidentie: vt patuit in
diluuio. Geñ.6. Item in ſodomitis. Geñ.19. Item tri-
bus beniamin fere tota ꝯſumpta fuit ꝓpter hec. Iudicũ
20. Dicit autẽ filios diffidentie. quia ſicut peccãtes dif-
fidunt de vita eterna. quia qui ſic faciens ſperaret vitam
eternã magis eſſet preſumptio ꝗ ſpes que eſt certa expe-
ctatio future beatitudinis ex meritis ⁊c. Unde ſupra.4
Qui deſperantes ſemetipſos tradiderũt impudicitie in
operationẽ immũdicie omnis in auaritia. Sap.7. Nul-
lum ꝓratũ ſit quod nõ pertranſeat luxuria noſtra ⁊c. Et
ſequiť in fine capituli. Quia tales nõ ſperauerũt merce-
dem iuſticie ⁊c. Dicit ergo ꝙ in filios diffidentie. id eſt
qui nõ confidunt de gaudijs eternis venit ira dei. ſcilicꝫ
propter peccata vel diffidẽtie. id eſt de quibus nõ eſt cõ-
fidendum quantũ eſt ex parte meritoꝝ. Et ideo cõcludit
Nolite effici participes eoꝝ cõmunicando. ſcꝫ eis in ta-
libus operibus. 2e. corinth.6o. Que eniꝫ participatio
iuſticie cũ iniquitate. aut que ſocietas lucis ad tenebras
aut que cõmunicatio xpi ad belial. aut que pars fidelis
cum infideli ⁊c.

Lectio quarta.

Eratis eniꝫ aliquando tenebre: nũc
autem lux in domino. Ut filij lucis
ambulate. Fructus enim lucis eſt
in omni bonitate ⁊ iuſticia ⁊ veritate. Pro-
bantes quid ſit beneplacitũ deo. Et nolite

cõmunicare operibus infructuoſis tenebrarum magis autem redarguite.

Supra ꝓhibuit apoſtolus peccata carnalia cõminando penam ⁊ remouẽdo fallaciam: hic aſſignat rationẽ ſumptam ex eoꝝ conditione. ⁊ duo facit. Proponit eñi primo eoꝝ conditionẽ. Secũdo ex eis duas cõcluſiones inducit. ibi. Et filij lucis ſitis ꝛc. Ponit autẽ duas conditiones. Primo preteritã. Secũdo conditionẽ preſentẽ ibi. Nunc autẽ lux ꝛc. Dicit ergo eratis aliquãdo tenebre. id eſt excecati ignorãtia ⁊ errore. ſupra quarto. Tenebris obſcuratũ habentes intellectũ. ps. Neſcierũt neq; intellexerũt in tenebris ambulãt. Item tenebroſi per peccatũ. Prouerb. 4°. Via impioꝝ tenebroſa neſciũt vbi corruant. Sed notandũ eſt ꝙ indeterminate non dicit tenebroſi: ſed tenebre. quia ſicut quilibet videt̃ eſſe id quod principaliter eſt in eo ſicut tota ciuitas videt̃ eſſe rex ⁊ quod rex facit ciuitas dicit̃ facere. ita quãdo peccatũ regnat in homine. tũc totus homo dicit̃ peccatuz ⁊ tenebre. ¶ Sequit̃. Nunc autem lux ꝛc. Ubi ponit conditionẽ preſentẽ. quaſi dicat. Nunc autẽ habetis lucem fidei. Philip. 2°. Inter quos lucetis ſicut luminaria in mũdo. Math. 5. Vos eſtis lux mũdi. Sed contra dicitur de iohãne baptiſta. Non erat ille lux. quomõ ergo fideles alij lux dicunt̃. Reſpondeo. Non dicunt̃ lux per eſſentiã ſed per participationẽ. ¶ Deinde cum dicit Et filij lucis ambulate ꝛc. concludit duas cõcluſiones. Dixerat enim ꝙ tenebre fuerũt. ⁊ ꝙ nunc ſunt lux. Et ideo primo cõcludit vt ſe conformẽt ei quod nũc ſunt. Secũdo vt vitent ea que prius fuerũt ibi. Et nolite cõmunicare. Prima in duas. Primo ponit ammonitionẽ. Secũdo eam exponit ibi. Fructus enim lucis ꝛc. Dicit ergo. quia nũc lux eſtis faciatis opera lucis. ergo vt filij lucis ambulate. Job. 12. Ambulate dum lucem habetis ꝛc. ¶ Hoc autẽ exponit cũ dicit. Fructus enim ꝛc. Ambulat autẽ quis vt filius lucis dupliciter. Primo quantũ ad ſubſtantiã vel genus operis. Secũdo quantũ ad modum vel intentionẽ facientis. Primo ergo ponit opera que oportet facere. Secũdo qua debent fieri intentione ibi. Probãtes ꝛc. Dicit ergo. dixi vt ambuletis vt filij lucis. fructus autẽ lucis eſt. id eſt opera fructifera ⁊ clara. Eccl. 24°. Flores mei fructus honoris ꝛc. Et hoc in omni bonitate ꝛc. Ubi aduertenduz eſt ꝙ omnis actus virtutis ad tria reducit̃. Nam oportet ꝙ agens ordinetur in ſe ⁊ ad proximũ ⁊ ad deũ. In ſe vt ſit bonus in ſeipſo. ⁊ ꝓpter hoc dicit. In omni bonitate. ps. Bonitatẽ ⁊ diſciplinã ⁊ ſcientiã doce me ꝛc. Item ad proximũ per iuſticiã. Ideo dicit. In iuſticia. ps. Feci iudiciũ ⁊ iuſticiam ꝛc. Ad deũ per cognitionẽ ⁊ confeſſionẽ veritatis Et ideo dicit. Et veritate. Zacha. 8°. Veritatẽ tantum ⁊ pacem diligite. Vel aliter vt bonitas referat̃ ad cor. iuſticia ad opus. veritas ad os. Supra. 4°. ⁊ Zacha. 8°. Loquimini veritatẽ vnuſquiſq; cũ proximo ſuo. ¶ Deinde cum dicit. Probantes ꝛc. oſtendit qua intentione debeant operari. quia nõ ex abrupto. ſed ꝓbantes id eſt ratiõe diſcernentes. Opus ſuũ probet vnuſquiſq; vt dicitur Gal. 6. Et hoc quid ſit beneplacitũ deo. id eſt vt intendatis facere quod placet deo. Rom. 12°. Probetis que ſit volũtas dei bona ⁊ beneplacẽs ⁊ perfecta. ¶ Deinde cum dicit. Et nolite cõmunicare ꝛc. hortat̃ eos ne redeant ad ſtatũ quem reliquerũt. quia vt dicitur Gal. 2°. Si eñi que deſtruxi hec iterum reedifico. preuaricatorem me cõſtituo. 2ª. petri. 2°. Canis reuerſus ad ſuũ vomitũ ⁊ ſus lota in volutabro luti. Diuidit̃ autem iſta pars in duas. Primo ponit monitionẽ. Secundo aſſignat rationẽ. ibi. Que autẽ in occulto ꝛc. Prima iterũ in duas. Primo monet eos ne malefaciant. Secũdo vt mala reprehendãt. ibi. Magis autẽ redarguite ꝛc. Dicit ergo. Probantes quid beneplacitũ eſt deo et nolite cõmunicare operibus infructuoſis tenebrarũ. id eſt operibꝰ carnalibus ducẽtibus ad tenebras perpetuas. que quidẽ ſunt infructuoſa. quia nõ habent niſi momentaneã delectationẽ citiſſime tranſeuntẽ. Rom. 6°. Quem ergo fructũ habuiſtis tũc in quibus nũc erubeſcitis. Jude. 2°. Arbores autũnales infructuoſe bis mortue eradicate fluctus feri maris deſpumãtes ſuas confuſiones ꝛc. Item tenebroſa ꝓpter turpitudinẽ quia cõmunicãt in eis cũ brutis. Job. 24. Oculus adulteri obſeruat caliginem dicens: nõ me videbit oculus ⁊ operiet vultum ſuũ. perfodit in tenebris domos ꝛc. Iſtis ergo nolite cõmunicare imitando coadiuuãdo conſentiẽdo. Eccl. 13°. Que cõmunicatio homini ſancto ad carnẽ? Sed certe hoc nõ ſufficit niſi etiã eos reprehendatis. quia vt dicit Auguſt. Aliquãdo deus punit cõmunicantes inſontes quia aliqui boni nõ reprehendũt malos. Eccl. 17. Mãdauit autẽ vnicuiq; de ꝓximo ſuo. Et ideo dicit magis autẽ redarguite. 2ª. thymo. 4°. Argue. obſecra. increpa ꝛc. Sed nũquid ſemper peccamus ſi non reprehẽdimus? Auguſti. Quod eñi non reprehẽdis ex timore caritatis: ne ſcʒ peior efficiat̃. et ſcandalizatus affligat bonos. nõ peccas. Si autẽ ex timore cupiditatis. ne ſcʒ indignet̃ ⁊ perdas beneficia tua ſic peccas.

Lectio quinta.

Que autem in occulto fiunt ab ipſis turpe eſt ⁊ dicere. Omnia autẽ que arguũtur a lumine manifeſtantur. Omne enim quod manifeſtatur lumen eſt. Propter quod dicit: Surge qui dormis et exurge a mortuis ⁊ illuminabit te xp̃us.

Supra poſuit apoſtolus monitiões: hic aſſignat rationes earũ. Duas autẽ monitiões poſuit. Prima vt non cõmunicarent operibus tenebraꝝ. Secũda vt redarguerent peccatores. Scdm̃ hoc ergo duo facit. Primo ponit rationẽ prime monitiõis. Secũdo rationẽ ſecunde. ibi. Omnia enim que arguũtur ꝛc. Dicit ergo. Bene dixi: nolite cõmunicare. imo debetis ⁊ tales increpare et redarguere. Quare? Quia que in occulto fiunt ab ipſis turpe eſt ⁊ dicere. hoc autẽ eſt de vitijs carnalibꝰ in quibus eſt turpitudo magna. quia minimũ eſt ibi de bonis rationis cum huiuſmodi actus cõmunis ſint nobis ⁊ brutis. ¶ Sequit̃. Omnia que arguũtur ꝛc. hic ponit apoſtolus rationẽ ſecũde monitiõis. ⁊ facit duo Primo eñi ponit rationẽ. Secũdo aſſignat confirmationẽ ibi. Propter quod dicit ꝛc. Quantũ ergo ad primũ vult ꝓbare ꝙ eos deceat delinquentes arguere. et hoc probat ſic. Quicquid oſtendit̃ malũ eſſe redarguit̃. omnis enim redargutio manifeſtatio quedã eſt. Sed omnis manifeſtatio fit per lumen vos autẽ eſtis lux. ergo decet vos arguere ⁊ eos manifeſtare. Ponit autẽ huius ratiõis maiorem ibi. Omnia autẽ que arguũtur ꝛc. Minorẽ autẽ ponit ibi. Omne quod ꝛc. Ideo decʒ eos arguere. quia vt dicit̃. 1ª. corinth. 2°. Spiritualis iudicat omnia et ipſe a nemine iudicat̃. Unde glo. ſic exponit. Omnia ſcʒ peccata que arguũtur a lumine. id eſt a bonis ⁊ ſanctis hominibus qui ſunt filij lucis manifeſtant̃ ſcʒ per confeſſionem. Prouerb. 28. Qui autẽ cõfeſſus fuerit ⁊ reliquerit ea miſericordiã conſequet̃. Omne autẽ ſcʒ maluʒ qḋ manifeſtat̃ per confeſſionẽ lumen eſt. id eſt in lumĩe vertit̃. Deinde cõfirmat hoc per auctoritatẽ dicens: Propter quod ſurge ꝛc. Gloſa ſic exponit. Propter hoc ꝙ

fit lumen. dicit ſcilicȝ ſpiritusſanctus. O tu qui dormis ſurge ⁊c. Sed hec non eſt cõſuetudo pauli. Et ideo dicẽdum eſt ꝙ apl'us introducit figurã poſitam. Eſaie. 60°. Surge illuminare hieruſalẽ ⁊c. dicens: Propter quod dicit ſcilicȝ ſcriptura. Surge a negligentia boni operis. tu ſcȝ qui dormis. Prouer. 6. Vſquequo piger dormies. ps. Nunqd qui dormit nõ adijciet vt reſurgat. Item exurge a mortuis. id eſt ab operibus mortuis ſeu mortificantib⁹ Heb. 9. Emũdabit conſcientiã noſtrã ab operib⁹ mortuis ⁊c. Eſa. 26. Viuẽt mortui tui interfecti mei reſurgẽt. Exurge ergo ⁊ illuminabit te xp̃us. ps. Dominus illuminatio mea ⁊c. Idem. Illumina oculos meos ne vnq̃ obdormiã in morte. Sed nũquid poſſumus per nos reſurgere a peccato. quia dicit: Surge ⁊ illumiabit te xp̃s. Reſpondeo. Dicendũ eſt ꝙ ad iuſtificationẽ impij duo requirũtur. ſcȝ liberũ arbitriũ cooperans ad ſurgendũ ⁊ ipa gratia. Et certe hoc ipm habet liberũ arbitriũ a gratia preueniẽte. ⁊ poſtea meritorie operari a gratia ſubſequente. Unde dicit Treno. vlt. Conuerte nos deus ⁊ conuertemur.

Lectio ſexta.

Videte itaq̃ fratres quomodo caute ambuletis: non quaſi inſipiẽtes: ſed vt ſapientes: redimentes tempus quoniã dies mali ſunt. Propterea nolite fieri imprudẽtes ſed intelligentes que ſit voluntas dei.

Supra ꝓhibuit fallatiarũ carnaliũ vetuſtatẽ: hic hortatur ad contrariã nouitatẽ. Et primo hortat̃ ad nouitatẽ contrariã fallacie. Secũdo ad nouitatẽ contrariã luxurie ibi. Et nolite inebriari ⁊c. Prima in tres. Primo inducit ad cautelã contrariã fallacie. Secũdo oſtendit nouitatẽ cautele ibi. Redimentes tempus ⁊c. Tercio docet modũ cautele ibi. Propterea nolite fieri ⁊c. Dicit ergo itaq̃ ſcȝ ex premiſſis videte quomõ caute ambuletis. Cautio eſt quedã conditio prudentie per quã aliquis vitat impedimẽta agendoꝝ ⁊ hanc cautelã debent omnes habere. Prouerb. 4°. Oculi tui videãt recta ⁊ palpebre tue precedãt greſſus tuos. Hoc autẽ pertinet ad ſapientes. ⁊ ideo dicit. Non quaſi inſipiẽtes. qui ſcȝ neſciunt vitare impedimẽta. ps. Turbati ſunt omnes inſipientes corde. ſed vt ſapiẽtes. Eccl'. 2. Sapientis oculi in capite eius ſtultus in tenebris ambulat. Quidã dicũt ſi non caſte tamen caute. Sed ſic nõ accipit apoſtolus. ſed dicit caute. ac ſi diceret. cauete ab omnibus cõtrarijs caſtitati. Neceſſitatẽ autẽ huius cautele oſtendit cũ dicit. Redimẽtes tempus ⁊c. quod poteſt exponi dupliciter. Redunit eñi aliquis quãdoq̃ rem ſuaȝ dando enxenia vel aliquid ꝓ ea. ſicut dicit̃ aliquis redimere vexationẽ ſuam dando enxenia vel pecuniã vel quãdo dimittit in iure ſuo. Dicit ergo. Totũ tempus hoc eſt tempus calũnie. et ideo redimentes tempus quoniã dies mali ſunt. Ex quo peccauit adam ex tũc ſemper parate ſunt inſidie impellẽtes ad peccatũ. Non ſic autẽ in ſtatu innocentie in quo nõ oportebat hominẽ ab aliquo licito abſtinere. quia in eius volũtate non erat impellẽs aliquid ad peccatũ. Modo autẽ oportet nos tempus redimere quoniã dies mali ſunt. id eſt debemus maliciã dierũ vitare. diẽ malũ precauere vt dicit̃ Eccl'. 7. Et etiã a quibuſdã licitis abſtinere. 1ᶜ. corinth. 10. Omnia mihi licent. ſed nõ omnia edificãt. In hũc autem modũ dicit̃ aliquis vexationẽ ſuaȝ redimere quia dimittit aliquid de iure ſuo perire. Uel aliter. Redimẽtes tempus ⁊c. Contingit quãdoq̃ ꝙ aliquis per magnũ tempus vite viuit in peccato ⁊ hoc eſt tempus perditũ. Sed quomõ redimet cum homo nõ ſufficiat ad debita perſoluenda. Reſpondeo. Dicenduȝ eſt ꝙ tanto magis debet vacare operibus bonis quãto prius inſtetit malis. 1ᶜ. petri. 4. Sufficit eñi preteritũ tempus ad voluntatẽ gentiũ conſumandã his qui ambulauerũt in luxurijs. vinolentijs. deſiderijs ⁊c. ſed prima expoſitio eſt melior. ¶ Deinde cũ dicit. Propterea nolite fieri ⁊c. docet modũ cautele dicens. ꝓpterea ſcȝ vt poſſitis tempus redimere nolite fieri imprudẽtes. ¶ Nota ꝙ differẽtia eſt ĩter ſapientiã ⁊ prudentiã. Prudentia eñi eſt quedã ſapientia ſed nõ vniuerſalis ſapientia. Prouer. 10. Sapiẽtia eſt id eſt prudentia. Sapiẽs eñi ſimpliciter dicit̃ qui habet de omnibus ordinare. ſapiens auteȝ ſm quid dicit̃ qui habet ordinare de his de quibus eſt ſapiẽs. 1ᶜ. corinth. 3°. Ut ſapiens architect⁹ fundamentũ poſui. quia ſapiẽtis eſt ordinare. vt dicit̃. 1. methaphiſice. Omnis autẽ ordinator reſpicit finẽ. Ille ergo ſimpliciter eſt ſapiens qui cognoſcit finem vel qui agit ꝓpter fineȝ vniuerſalẽ ſcȝ deũ. Deutro. 4. Hec eſt eñi ſapientia veſtra ⁊c. Sapientia eñi eſt diuinarũ reruȝ cognitio. vt dicit Aug. 4. de trinita. Prudẽtia vero eſt particularis rei ꝓuidẽtia. quãdo ſcȝ quis ordinat facta ſua. Et ideo ſapiẽtia eſt viro prudentia. ꝓpter hoc ergo dicit: Nolite fieri imprudẽtes ſed intelligentes ⁊c. ſicut ratio ſpeculatiua ordinat de agendis ⁊ iudicat. oportet autẽ concluſiões habere ⁊ iudicare per principia ⁊ ſimiliter in operabilibus. Iſtud autẽ primũ principiũ per qđ debemus iudicare oĩa ⁊ regulare, eſt voluntas dei. Et ideo intellectus in moralibus ⁊ diuinis debet habere ꝓ principio voluntatẽ dei. quia ſi hãc habeat ꝓ principio fit prudẽs intellectus. Deutro. 32. Utinã ſaperent ⁊ intelligerẽt ⁊c. hoc autẽ docuit dominus. Math. 6°. Fiat voluntas tua.

Lectio ſeptima.

Et nolite inebriari vino: in quo eſt luxuria. ſed impleamini ſpiritusſancto. loquẽtes vobiſmetipis in pſalmis. hymnis. ⁊ canticis ſpiritalibus. cantantes ⁊ pſallentes in cordibus veſtris domino. gratias agentes ſemper pro omnib⁹ in nomine dñi noſtri ieſu xp̃i deo et patri. Subiecti inuicem in timore xp̃i.

Supra induxit ad nouitatẽ cõtra vetuſtatẽ fallacie: hic hoc idem facit contra vetuſtatẽ vitioꝝ carnaliũ. Uel dicamus ꝙ prius reprehendit peccata carnalia quantum ad luxuriã. hic quantũ ad gulã. Duo autẽ facit. Primo eñi prohibet vetuſtatẽ. Secũdo inducit ſtatim ad nouitatẽ ibi Sed impleami ⁊c. Dicit ergo: dixi ꝙ fornicatio ⁊ omnis immũdicia nõ nominet̃ in vobis. ſed ad hoc cauendũ debetis a vino ſuperfluo abſtinere. quia cibus et potus ſuperflu⁹ eſt cauſa luxurie et precipue vinũ quod calefacit ⁊ mouet ſpũs. Prouerb. 20. Luxurioſa res vinũ ⁊ tumultuoſa ebrietas Heſter. 1. Cũ eſſ3 rex hylarior ⁊ poſt nimiam potationẽ incaluiſſet mero ⁊c. Oſee. 4. Fornicatio ⁊ vinũ ⁊ ebrietas aufferũt cor. Unde hiero. Quẽ zodoma non vicit. vina vicerũt loth. Nolite ergo ⁊c. ſed impleamini ſpiritusſancto. Inter omnia que multos ſpiritus generãt eſt vinũ. vnde generat animoſitatẽ ⁊ facit hoĩes per talenta loqui. vt dicit̃. 2. Eſdre. 3°. Et ideo cõuenienter docet eos cõtra hoc repleri ſpiritusſancto qui generat feruorẽ deuotiõis. Ro. 12. Spiritu feruentes. Item gaudiũ ⁊ leticiã ſpiritualẽ. Ro. 14. Iuſticia ⁊ pax ⁊ gaudiũ in ſpiritusſancto. Item facit audacter loqui. Actu. 2. Repleti ſunt oẽs ſpiritusſancto ⁊ ceperũt

loqui ꝛc. Et ideo qui eos loquẽtes audiebãt credebant
eos ebrios. Sed nunquid habemus ſpiritũſanctũ in no⸗
ſtra poteſtate? Reſpondeo ⁊ dico ꝙ habere ſpiritũſan⸗
ctũ eſt dupliciter vel receptiue ⁊ ſic nõ eſt in noſtra pote
ſtate eũ recipere ſed ex dono dei eum recipimus. Ro.5
Caritas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris ꝛc. Vel etiaꝫ
diſpoſitiue ⁊ ſic nõ ſumus ſufficientes eũ recipere. id eſt
nos diſponere ſine gratia dei. 2ᵉ.corinth.3°. Non ſumꝰ
ſufficientes cogitare aliquid a nobis quaſi ex nobis ſed
ſufficiẽtia noſtra ex deo eſt Vel aliquis dicit̃ recipere ſpi
ritũſanctũ nõ tamen plenus eſſe ſpirituſancto quãdo ſcꝫ
habet gratiã ſpirituſſancti quantũ ad aliquã ⁊ nõ quan
tum ad omnẽ hominis operationẽ. Tunc autẽ dicit̃ ple
nus ſpirituſancto quãdo eo vtitur generaliter. Modus
autẽ repletiõis eſt in dilectione dei ⁊ ꝓximi. Et ideo cũ
dicit loquentes ꝛc. Primo tangit modum repletiõis ex
parte dei. Secũdo ex parte proximi ibi. Subiecti inui⸗
cem ꝛc. Circa primũ tria facit. Primo ponit̃ ſpiritualis
meditatio. Secũdo ſpiritualis exultatio ibi. Cantantes
ꝛc. Tercio gratiarũactio ibi Gratias agẽtes ꝛc. Prima
in duas. quia primo ponit modũ meditatiõis. Secũdo
materiã eius. ibi. In pſalmis ꝛc. Dicit ergo loquentes
vobis ꝛc. Eſt autẽ duplex locutio. Una exterior homĩs
ad hominẽ. Alia interior hoĩs ad ſeip̃m. Talis autẽ de
bet eſſe compũctiua. Job.10°. Loquar in amaritudine
anime mee. Item debet fieri in ſecreto. Mat.6. Tu au
teꝫ cũ oraueris intra cubiculũ tuũ ⁊ clauſo hoſtio ora pa
trem tuũ. Et ſap. 8. Intrans in domũ meã conquieſcaꝫ
cũ illa. ¶ Materiã vero meditatiõis tangit cũ dicit. In
pſalmis ꝛc. Pſallere eſt vti pſalterio. Et ſic in pſalmis
id eſt bonis operatiõibus. p̃s. Sumite pſalmũ ⁊ date tym
panũ pſalteriũ iocundũ ꝛc. Et hymnis. id eſt laudibus
diuinis p̃s. Hymnus oĩbus ſanctis eius ꝛc. Et canticis
ſpiritualibus. ſcꝫ de ſpe eternoꝝ. Ro.12. Spe gauden⸗
tes. p̃s. In decacordo pſalterio cum cantico in cythara.
p̃s. Cantate dño canticũ nouũ ꝛc. Meditemur ergo de
recta operatiõe quid faciendũ: de diuina laudatiõe quid
imitandũ: de celeſti iocundatiõe quid ⁊ quomõ ſeruien⸗
dum. Sic ergo effectus ſpirituſſancti primo eſt ſacra me
ditatio. Secũdo ſpiritualis exultatio. quia ex frequenti
meditatiõe ignis caritatis in corde accendit̃. p̃s. Conca
luit cor meũ ĩtra me ⁊ ĩ meditatiõe mea exardeſcet ignis
ꝛc. Et hinc generat̃ leticia ſpiritualis in corde. Et ideo
dicit. Cantãtes ⁊ pſallentes. id eſt vt affectus veſtri affi
ciant̃ gaudio ſpirituali ad operãda bona. 1ᵉ.corinth.14
Pſallã ſpiritu: pſallã ⁊ mente. Col.3. In omni ſapien⸗
tia docentes ⁊ commonentes voſmetip̃os in pſalmis et
hymnis ⁊ canticis ſpiritalibus in gratia cãtantes ⁊ pſal
lentes in cordibus veſtris dño. Ex hoc error hereticoꝝ
confundit̃ dicentiũ ꝙ vanũ eſt cantare dño cantica voca
lia ſed ſpiritualia tantũ. Naꝫ in laudibus eccleſie eſt ali
quid per ſe cõſiderandũ. ⁊ hoc eſt quod ap̃lus dicit. In
cordibus. Aliquid vero ꝓpter aliud. ⁊ hoc ꝓpter duo.
ſcꝫ ꝓpter nos vt mens noſtra incitet̃ ad deuotionẽ inte⸗
riorẽ. ſed ſi ex hoc aliquis cõmoueat̃ ad diſſolutionẽ vel
gloriã inanẽ hoc eſt cõtra intentionẽ eccleſie. Item pro⸗
pter alios quia per hoc rudes efficiũtur deuotiores. 4.
Regũ.3. Cũq̧ caneret pſaltes facta eſt ſuper eũ manus
dñi. Tertius effectus eſt gratiarũactio. qꝛ ex hoc ꝙ ali⸗
quis ſic affectus eſt ad deum recognoſcit ſe oĩa habere a
deo. Quanto eñ aliquis magis afficit̃ ad deũ ⁊ ip̃m co
gnoſcit tanto videt eũ maiorẽ. ⁊ ſe minorẽ. ymmo prope
nihil in cõparatione ad deũ. Job.42. Oculus meus vi
det te: idcirco me reprehendo ꝛc. Et ideo dicit. Gratias
agentes ꝓ omnibus ſcꝫ donis. vel proſperis vel aduer⸗
ſis. p̃s. Benedicã dominũ in oñi tempore ꝛc. quia hec
etiã ſunt nobis in via. Jacobi.1. Oñe gaudiũ exiſtima
te ꝛc. Actu.5. Ibant apoſtoli gaudẽtes ꝛc. 1ᵉ.theſ.5.
In omnibus gratias agite. Sed hoc in noĩe domini no
ſtri ieſu xp̃i: quia oĩa bona proueniũt per eum. Roñ.5
Pacẽ habemus ad deũ per dñm noſtrũ ieſum xp̃m per
quẽ ⁊ acceſſuꝫ ꝛc. Sed addit deo inquantũ actor noſter
eſt per creationẽ. ⁊ patri quantũ miſit nobis xp̃m ꝑ quẽ
regenerauit nos. Et ſic gratias deo quantũ ad bona na
ture patri quantũ ad bona gratie. Sed quantũ ad proxi
mũ ponit modũ repletionis dicens: Subiecti inuiceꝫ in
timore xp̃i. i. non ꝓpter timorẽ humanũ ſed xp̃i.

Lectio octaua.

Mulieres viris ſuis ſubdite ſint: ſi⸗
cut domino: quoniam vir caput eſt
mulieris: ſicut xp̃us caput eſt eccle
ſie: ip̃e ſaluator corporis eius. Sed ſicut ec
cleſia ſubiecta eſt xp̃o: ita et mulieres viris
ſuis in oĩbus. viri diligite vxores veſtras
ſicut ⁊ xp̃us dilexit eccleſiam ⁊ ſeip̃m tradi
dit pro ea vt illam ſanctificaret: mundans
eã lauacro aque in verbo vite vt exhiberet
ip̃e ſibi glorioſam eccleſiam non habentem
maculam aut rugam aut aliquid huiuſmo⸗
di: ſed vt ſit ſancta ⁊ immaculata. ita ⁊ viri
debent diligere vxores ſuas vt corpora ſua

Supra apoſtolus poſuit precepta generalia ad omnes:
hic ponit ea que pertinẽt ad ſpeciales quaſdã perſonas
⁊ ſtatus. Et quia ſm̃ philoſophũ in politicis. Domꝰ ha
bet tres cõnexiones ſine quibus nõ eſt perfecta. ſcꝫ viri
⁊ mulieris. patris ⁊ filij. dñi ⁊ ſerui. ideo hec tria profe⸗
quẽs inſtruit. Primo mulierẽ ⁊ virũ. Secũdo patreꝫ et
filium. cap.6°. ibi. Filij obedite ꝛc. Tercio ſeruos ⁊ do
minos ibi. Serui obedite ꝛc. Prima in duas. Primo
eñ monet mulieres de ſubiectiõe. Secũdo viros de di⸗
lectiõe ibi. Viri diligite ꝛc. Prima in duas. Primo po
nit ammonitionẽ. Secũdo eius rationẽ ibi. Quoniã vir
caput eſt ꝛc. Dicit ergo mulieres viris ſuis ſubdite ſint.
quia certe mulier ſi primatũ habeat cõtraria eſt viro ſuo
vt dicit̃ Eccl.25. Et ideo ſpẽaliter monet eas de ſubie⸗
ctione. Et hoc ſicut dño: quia proportio viri ad vxorem
quoddãmodo eſt ſicut ſerui ad dominũ inquantũ debet
regi mãdato domini. ſed differẽtia eſt in hoc ꝙ dominꝰ
vtit̃ ſeruis ſuis quo ad id quod eſt ſibi vtile. ſed vir vti⸗
tur vxore ⁊ liberis ad vtilitatẽ communẽ. Et ideo dicit.
Sicut dño. Non ꝙ vere ſit dñs ſed ſicut dominus. 1ᵉ.
petri.3. Mulieres ſubdite ſint viris ſuis ꝛc. ¶ Deinde
ſubdit rationẽ ſuam. Circa quod tria facit. Primo eam
ꝓponit. Secũdo exemplũ inducit. ibi. Sicut xp̃us ꝛc.
Tercio ex exemplo intentũ concludit ibi. Sed ſicut ꝛc.
Ratio autẽ hec eſt: quoniã vir eſt caput mulieris: in ca⸗
pite autẽ viget ſenſus viſus. Eccl.2. Sapiẽtis oculi in
capite eius. Et ideo vir debet gubernare mulierẽ vt ca⸗
put eius. 1ᵉ.corinthio.11°. Caput quidem mulieris vir.
¶ Deinde ponit exemplũ cũ dicit. Sicut xp̃us caput eſt
eccleſie. ſupra p̃mo. Ip̃m dedit caput ſupra omnẽ eccle
ſiã que eſt corpus ip̃ius. Et hoc non ad vtilitatẽ ſuã ſed
eccleſie. quia ip̃e eſt ſaluator corporis eius. Act.4. Nõ
eſt eñ aliud nomen ſub celo datũ hominibꝰ in quo oporteat
teat nos ſaluos fieri. Eſa.12°. Ecce deus ſaluator meus
ꝛc. ¶ Ex hoc autẽ cõcludit intentionẽ cũ dicit. Sed ſi⸗
cut ꝛc. Quaſi dicat. Non eſt ꝯueniens ꝙ membꝛũ repu
gnet ip̃i capiti in aliquo. nũc autem ſicut xp̃us caput eſt

eccleſie: ſuo mõ ita vir eſt caput mulieris. Nõ debet ergo
mulier inobediens eſſe viro. ſed vt eccleſia ſubiecta eſt
xp̃o. p̃s. Nonne deo ſubiecta erit aĩa mea ⁊c. Ita ⁊ mu
lieres viris ſuis. Geneſ. 3°. Sub viri poteſtate eris. Et
hoc in oĩbus ſcʒ que non ſunt cõtra deũ. quia dicit Act.
5. Obedire oportet deo magis ꝙ̃ hominibus. ¶ Dein-
de cũ dicit. Viri diligite vxores veſtras ⁊c. monet viros
ad dilectionẽ vxoꝝ. Et primo facit hoc. Scd̃o aſſignat
rationẽ huius ibi. Sicut xp̃us ⁊c. Dicit ergo. Viri dili-
gite vxores veſtras. quia certe ex amore quem habet vir
ad vxorẽ magis caſte viuit et pacifice vterqꝫ ſe habet. ſi
autẽ vir aliã diligit ꝙ̃ ſuam: ſe ⁊ ſuã diſcrimini exponit.
Col. 3°. Viri diligite vxores veſtras ⁊ nolite amari eſſe
ad illas. Tangit autẽ rationẽ huius triplicẽ. Primã ſu
mit ex exemplo xp̃i cum dicit. Sicut ⁊ xp̃us ⁊c. Secun-
dam ex parte viri ibi. Qui ſuã vxorem diligit ⁊c. Ter-
tiã ex p̃te mãdati diuini ibi. Propter hoc relinquet ⁊c.
Circa primũ tria facit. Primo ꝓponit exemplũ dilectio
nis xp̃i. Secũdo ſignũ ibi. Et tradidit ⁊c. Tercio cõclu
dit intentũ ibi. Ita ⁊ viri ⁊c. Dicit ergo. Sicut et xp̃us
dilexit eccleſiã. ſupra eodẽ. Eſtote imitatores dei ſicut fi
lij cariſſimi ⁊c. Signũ autẽ dilectiõis xp̃i ad eccleſiam
oſtendit quia tradidit ſemetipſm̃ pro ea. Gal. 2. Dilexit
me ⁊ tradidit ſemetipſm̃ pro me ⁊c. Eſa. 53. Tradidit in
mortẽ animã ſuam ⁊c. Sed ad quid vt ſanctificaret eaʒ?
Heb. vlti. Ieſus vt ſanctificaret per ſuũ ſanguinẽ popu
lum ⁊c. Ioh. 17. Sanctifica eos in veritate. Iſte eſt effe
ctus mortis. Effectus autẽ ſanctificatiõis eſt mundatio
eius a maculis peccatoꝝ. Ideo ſubdit dicens: Mũdans
eam lauacro aque. qđ quidẽ lauacrũ hʒ virtutẽ a paſſio-
ne xp̃i. Rom̃. 6. Quicũqꝫ baptizati ſum⁹ in xp̃o ieſu. in
morte ipſius baptizati ſumus. cõſepulti eñ ſumus cum
illo in mortẽ per baptiſmũ. Ezechiel. 36. Effundã ſuper
vos aquã mundã ⁊c. Zach. 13. Erit fons patens domui
dauid ⁊c. Et hoc in verbo vite. Qđ adueniẽs aq̃ dat ei
virtutẽ abſoluendi. Math. vlti. Euntes ergo docete om
nes gẽtes baptizãtes eos in noĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus-
ſancti. Finis autẽ ſanctificatiõs eſt puritas eccleſie. Iõ
dicit. Vt exhiberet ſibi glorioſam eccleſiã ⁊c. Quaſi di-
cat apoſtolus indecẽs eſt ꝙ̃ imaculatus ſponſus ſponſã
duceret maculatã. Et ideo ſibi exhibet eam imaculataʒ:
hic per gratiã ſed in futuro per gloriã. Vnde dicit. Glo
rioſam ſcʒ per claritatẽ anime ⁊ corporis. Phil. 3°. Re-
formabit corpus hũilitatis noſtre ⁊c. Et ideo addit. Nõ
habentẽ maculam. p̃s. Ambulans in via imaculata ⁊c.
p̃s. Beati imaculati in via ⁊c. Neqꝫ rugã. id eſt ſine de-
fectu paſſibilitatis. quia vt dicit Apoc. 7. Non eſurient
neqꝫ ſitient amplius. Aut aliquid hm̃oĩ. Sed vt ſit ſan-
cta per cõfirmationẽ gratie ⁊ imaculata ab omni immũ-
dicia. Et hec omnia intelligi poſſunt de exhibitiõe que
erit in futuro per gloriã. Si autẽ de exhibitiõe per fideʒ
tũc diceret vt exhiberet ſibi ſcʒ per fidem eccleſiã glorio
ſam. quia gloria magna eſt ſequi dominũ vt dicit Eccl.
23. Non habentẽ maculã ſcʒ criminis mortalis. Macu
lata es in iniquitate tua. Iere. 2°. Neqꝫ rugã. id eſt du-
plicitatẽ intentionis quam nõ habent qui recte cõiũcti
ſunt xp̃o ⁊ eccleſie. Iob. 16. Ruge mee teſtimoniũ dicũt
contra me ⁊c. Sed magis ſanctã per intentionẽ ⁊ imma
culatã per omnimodã puritatẽ. Et hoc tercio concludit
intentuʒ dicens: Ita ⁊ viri debent diligere vxores ſuas
vt corpora ſua.

Lectio nona.

Qui ſuam vxorem diligit ſeipſm̃ di-
ligit. Nemo enim vnq̃ꝫ carnem ſuã
odio habuit ſed nutrit ⁊ fouet eam
ſicut ⁊ xp̃s eccleſiam. quia membra ſumus
corporis eius de carne eius ⁊ de oſſibus eius
Supra induxit viros ad dilectionẽ vxorum ex parte xp̃i
vel exemplo dilectiõis quam habet xp̃s ad eccleſiã: hic
oſtendit idem ex parte ipſiuſmet viri. Et facit duo. Pri-
mo ponit rationẽ. Secũdo confirmat eam per exemplũ.
ibi. Sicut ⁊ xp̃us ⁊c. Ratio eſt talis. Vir ⁊ mulier ſunt
quoddãmodo vnũ. vnde ſicut caro ſubdit anime ita mu
lier viro. ſed nullus vnq̃ꝫ habuit carnẽ ſuam odio. ergo
nec vxorẽ. Dicit ergo. Qui ſuã vxorẽ diligit ſeipſm̃ dili-
git. Math. 19. Itaqꝫ nõ ſunt duo ſed vna caro. Et ideo
ſicut peccaret contra naturã qui ſeipſm̃ odio haberet: ita
qui vxorẽ. Eccl. 25°. In tribus beneplacitũ eſt ſpiritui
meo que ſunt ꝓbata corã deo ⁊ hominibus. cõcordia fra
trum. amor proximoꝝ. ⁊ vir ⁊ mulier bene ſibi ꝯſentien
tes. Q autẽ ſic debeant diligere probat dicens: Quia
nemo carnẽ ſuam vnq̃ꝫ odio habuit. qđ patet per effectũ
quia ꝓbatio dilectiõis exhibitio eſt operis. Nam id qđ
pro viribus cõſeruamus diligimus. ſed quilibet nutrit
⁊ fouet carnẽ ſuam propter conſeruationẽ. 1ª. tymoth.
vlti. Habentes autẽ alimẽta ⁊ quibus tegamur ⁊c. Sed
contra. Luce. 14. Qui nõ odit vxorem ⁊c. nõ poteſt me
us eſſe diſcipulus. Reſpondeo. Dicendũ eſt ꝙ̃ vt apo-
ſtolus dicit: ſic homo vxorẽ debet diligere ſicut ſe. ſe au
tem debet homo diligere infra deũ. ſic ergo vxorẽ debet
diligere ſcʒ infra deuʒ. Dicit autẽ qui non odit vxorem
nõ quia precipiat eam odire quod eſſet peccatũ mortale
precipere: ſed precipit eam ita vt ſe diligere. nũc aũt mi
nor dilectio eſt quaſi quoddã odiũ reſpectu eius quod ſũ
me ⁊ plus diligit. ſcʒ reſpectu dei. ita nemo carnem ſuã
odit ⁊c. Sed cõtra. Qui diligit aliquẽ non vult nec ap
petit ab eo ſeparari. ſed ſancti volunt a carne ſeparari.
Rom̃. 7. Infelix ego homo quis me liberabit de corpo
re mortis huius? Phil. 1. Deſideriũ habẽs diſſolui ⁊c.
Preterea nullus affligit quod diligit: ſed ſancti affligũt
carnẽ ſuam in hoc mũdo. 1ª. corinth. 9. Caſtigo corpus
meũ ⁊c. Preterea quidã occidunt ſe ſicut auditũ eſt fre-
quẽter. Item de iuda. Reſpondeo. Caro poteſt cõſide-
rari in ſe ⁊ ſic nõ habet odio: ſed naturaliter quilibet ap
petit eam eſſe ⁊ fouet eam vt ſit. Vel poteſt cõſiderari ca
ro inquantũ eſt alicui⁹ impeditiua quod volumus. ⁊ ſic
odio quoddãmodo habet per accidens. Nam omne qđ
volumus aut eſt bonũ aut malum. ſi bonũ vel eſt vt finis
vltimus ſcʒ vita eterna: a qua impedimur per carnẽ. 2ª.
corinth. 5. Quãdiu ſum⁹ in hoc corpore peregrinamur
a domino. Et quia naturaliter appetimus finẽ noſtrũ et
bene eſſe nec hoc poſſumus quãdiu in hac carne ſumus
ideo vellemus eã abijcere. non ſicut malũ odio hñtũ: ſed
ſicut bonũ minus dilectũ impediens maius bonũ. Et ſic
exponende ſunt auctoritates ſupra inducte. Infelix ⁊c.
Item deſideriũ habens ⁊c. vel conſimiles. Vel illud qđ
volumus eſt bonũ non vt finis ſed diſponens ad finem ſi
cut ſunt habitus virtutũ. hoc autem bonuʒ impedit per
carnis laſciuiã. Et ideo ſancti affligũt ⁊ macerant carnẽ
ſuam vt ſubdat ſpiritui ad repreſſionẽ concupiſcentiarũ
quia caro ꝯcupiſcit impediens acquiſitionẽ virtutũ nos
diſponentiũ ad bonũ vltimũ. Et ideo qui ſic affligit car-
nem ſuam vt ſubdat ſpiritui non odit eam ſed procurat
bonũ eius quia bonũ eius eſt ꝙ̃ ſubijciat ſpiritui. ſicut
bonũ hominis eſt ꝙ̃ ſubijciat deo. p̃s. Mihi autẽ adhe
rere deo bonũ eſt. Et ſic intelligit. Caſtigo corpus meũ
⁊c. ⁊ ꝯſimiles. vnde hoc nõ oportebat fieri in ſtatu inno
cẽtie quãdiu homo ſubditus fuit deo ⁊ caro totaliter ſub
dita fuit ſpiritui. in qua quidẽ mutua ſubiectõe conſiſte
bat bonũ originalis iuſticie. Sed aliquando illud quod
volumus eſt maluʒ. ⁊ ideo ſicut boni carnẽ affligunt vel

deponere volunt inquantū impeditiua eſt boni quod ap
petūt: ita mali inquantū caro eſt impeditiua mali quod
appetunt eam occidūt ⁊ ſe ſuſpendūt ſicut iudas. ¶ De
inde oſtēdit ꝙ virū oportet vxorē diligere. ⁊ hoc per exē
plū. Unde dicit. Sicut ⁊ xp̄s eccleſiā ſcʒ dilexit ſicut ali
q̄d ſui quia mēbra ſumus corpis. ſupra. 4. Sumus enīʒ
inuicē membra. Dicit autē de carne eius propter eandē
participationē nature. Luce. vlti. Spiritus autē carnē
⁊ oſſa non habet ⁊c. Uel dicit de carne myſtice quantuʒ
ad debiles qui ſunt carnei. ⁊ de oſſibus eius quantū ad
fortes qui ſunt oſſei.

Lectio decima.

Propter hoc relinquet homo patrē
et matrem ſuam ⁊ adherebit vxori
ſue: ⁊ erunt duo in carne vna. Sa
cramentum hoc magnū eſt. Ego autē dico
in xp̄o ⁊ in eccleſia: Uerūtamē ⁊ vos ſingu
li vnuſquiſq; vxorem ſuam ſicut ſeipſuʒ di
ligat: vxor autē timeat virū ſuum.

Supra exhortatꝰ eſt apoſtolus epheſios ad amorē vxo
rū dupliciter ſcʒ exemplo dilectiōis xp̄i ad eccleſiā. item
ex amore hominis ad ſeipm̄: hic tercio hortatᷓ eos per au
ctoritatē ſcripture. Et circa hoc tria facit. Primo aucto
ritatē inducit. Secūdo eam myſtice exponit ibi. Sacra
mentū hoc ⁊c. Tercio adaptat eam ſcd̄m litteralē ſenſū
ad propoſitū ſuū. ibi. Uerūtamen ⁊ vos ⁊c. Auctoritas
hec dicitᷓ. Geñ. 2°. Dicta ab adam vidente vxorē ſcʒ de
coſta ſua formatā. Sed ꝯtra dicitᷓ Mat. 19. ꝙ deus hoc
dixit. Reſpondeo. Adam vt a deo inſpiratus hoc dixit:
deus autē vt adam inſpirans ⁊ docens. Nos autēʒ hoc
idem dicimus ⁊ multa alia que dicit dominꝰ ſpiritu dei
docente. Unde dicitᷓ. Mathei. 10. Non enim vos eſtis
qui loquimini ⁊c. ¶ Notandū hic eſt ꝙ in predicta au
ctoritate triplex ꝯiunctio viri ad mulierē deſignatᷓ. Pri
ma per affectū dilectionis qꝛ eſt tantus affectus vtriuſq;
vt patres relinquāt. 2. Eſdre. 9. Diligit homo vxorem
ſuam magis q̄ꝫ patrem ⁊ multi dementes facti ſunt pro
pter vxores ſuas ⁊c. ibi multa. Hoc autem naturale eſt
quia appetitus naturalis eſt cōcors debite actiōi. Con
ſtat autē ꝙ omnibus agentibus ſuperioribus ineſt ap
petitus vt propinēt ⁊ cōicent inferioribus. Et ideo amor
naturalis ineſt eis verſus inferiora. Et quia homo reſpe
ctu patris ⁊ matris eſt inferior non ſuperior. ideo ad vxo
rem cuius eſt ſuperior ⁊ ad filios naturaliter plus affici
tur q̄ꝫ ad parentes. ⁊ etiam quia vxor ſibi coniūgitur ad
actum generatiōis. ¶ Secunda coniūctio eſt per cōuer
ſationē. Unde dicit. Et adherebit vxori ſue ⁊c. Eccľ. 25
In tribus beneplacitū eſt ſpiritui meo ⁊c. ¶ Tercia eſt
per carnalē coniunctionē ibi. Et erunt duo in carne vna
id eſt in carnali opere. In qualibet enim generatione eſt
virtus actiua ⁊ paſſiua. ſed in plantis vtraq; eſt in eodē.
In perfectis autē diſtinguūtur. Et ideo in actu genera
tionis ita ſe habēt maſculus ⁊ femina in animalibus ſi
cut in plantis toto corpore. ¶ Conſequēter exponit eaʒ
myſtice ⁊ dicit ſacramentū hoc magnū eſt. id eſt ſacre rei
ſignū. ſcilicet coniūctionis xp̄i ⁊ eccleſie. Sapientie. 6°.
Non abſcondā a vobis ſacramentū dei. ¶ Notandū eſt
hic ꝙ quattuor ſacramenta dicuntᷓ magna. ſcilicet bapti
ſmus ratiōe effectus quia delet culpam ⁊ aperit ianuam
paradiſi. Confirmatio ratiōe miniſterij. quia ſolū a pon
tificibus ⁊ non ab alijs confertᷓ. Euchariſtia ratiōe con
tinentie quia totum xp̄m continet. Item matrimoniū ra
tione ſignificatiōis quia ſignificat coniūctionem xp̄i ⁊ ec
cleſie. Et ideo ſi myſtice exponatᷓ debet ſic exponi litte
ra precedens. propter hoc relinquet homo patreʒ ⁊ ma
trem ſcilicet in ſempiternuʒ. Reliquit inquā patrem in
quantū eſt miſſus in mundū ⁊ incarnatus. Joh. 16. Exi
ui a patre ⁊ veni in mundū ⁊c. Et matrē ſcilicʒ ſynago
gam. Jere. 12. Reliqui domū meam ⁊ dimiſi heredita
tem meā ⁊c. Et adherebit vxori ſue eccleſie. Math. vl
timo. Ecce vobiſcū ſum omnibus diebus ⁊c. ¶ Conſe
quenter argumentatᷓ ſcd̄m ſenſum litteraleʒ exponendo
predictū exemplum. Quedam enīʒ ſunt in ſacra ſcriptu
ra veteris teſtamenti: que tantum dicūtur de xp̄o ſicut il
lud. p̄s. Foderunt manus meas ⁊c. et illud Eſaie. 7°.
Ecce virgo concipiet ⁊c. Quedam vero de xp̄o et alijs
exponi poſſunt. ſed de xp̄o pricipaliter. de alijs vero in
figura xp̄i ſicut predictū exemplum. Et ideo primo expo
nendum eſt de xp̄o ⁊ poſtea de alijs. Et ideo dicit. Ue
rumtamen ⁊ vos ſinguli vnuſquiſq; vxorē ſuam diligat
Quaſi dicat. De xp̄o dicitur principaliter tamē implen
dum eſt in alijs ⁊ ſi figuraliter in figura xp̄i. Dicit auteʒ
Sicut ſemetipm̄: quia ſicut vnuſquiſq; ſe diligit in ordi
ne ad deum: ita debet vxorē diligere non inquantū tra
hit ad peccatū. Luce. 14°. Si quis venit ad me ⁊ non
odit patrem ⁊ matrē ⁊ vxorem ſuaʒ ⁊c. ¶ Sequitᷓ. Non
poteſt meus eſſe diſcipulus. Sed quid de vxore? vxor
autē virum timeat. ſcʒ timore ⁊ reuerentie ⁊ ſubiectiōis
quia debet ei eſſe ſubiecta.

Capitulum ſextum.

Filij obedite parentibus veſtris
in domino. Hoc enim iuſtum eſt
Honora patrem tuum ⁊ matrem
tuam quod eſt mandatuʒ primū
in promiſſione vt bene ſit tibi ⁊ ſis longeuꝰ
ſuper terram. Et vos patres nolite ad ira
cundiam prouocare filios veſtros: ſed edu
cate illos in diſciplina ⁊ correctione dn̄i.

Supra monuit virum ⁊ vxorem que eſt vna connexio fa
milie: hic monet patrem ⁊ filios que eſt ſecūda connexio
domus Et primo facit monitionē quomodo filij ſe debe
ant habere ad parentes. Secundo quomodo econuerſo
patres ad filios ibi. Nolite ⁊c. Prima in duas. Primo
proponit monitionē. Secundo oſtendit rationem. ibi.
Hoc enim eſt iuſtū ⁊c. Dicit ergo. Filij obedite ⁊c. No
tandum eſt hic ꝙ patres debent naturaliter inſtruere fi
lios moribus: filij autem inſtruentibus parentibus na
turaliter debent eis obedire. Coľ. 3°. Filij obedite ſcili
cet patribus per omnia. hoc eſt enim beneplacitū domi
no ⁊c. Dicit autem in domino: quia non eſt obediēduʒ
parentibus nec alicui in his que ſunt contra deū. Actu.
5°. Obedire oportet deo magis q̄ꝫ hominibus. Et per
hoc ſoluitur auctoritas modo allegata. Luce. 14°. Si
quis venit ad me ⁊ non odit patrem ⁊c. quia hoc intelli
gitur inquantū ſunt contra deum. Rationē autem aſſi
gnat ex duobus ſcilicet ex iuſticia ⁊ vtilitate. ꝙ auteʒ ſit
iuſtum patet ac probatur. quia lex diuina nihil mandat
niſi iuſtum. p̄s. Juſticie domini ⁊c. Sed hoc mādat lex
diuina. Exodi. 20°. ⁊ Deutrono. 5°. Honora patrem
tuum ⁊ matrem tuam ⁊c. Eccľ. 3°. Qui timet deum ho
norat patrem ⁊c. Honor autem importat exhibitionem
reuerentie his qui ſupra nos ſunt. Sed quia parentes
habemus ſupra nos vtitur nomine honoris. Dicit er
go. Hoc enim iuſtum eſt. Honora patrem tuum et ma

trem ⁊c. Eccleſ. 3°. Qui honorat patrem ſuum vita vi-
uet longiore. Item qui obedit patri refrigerabit matrē.
Et hoc intelligit tripliciter ꝙ filij debēt parentes hono-
rare. qꝛ debent eis reuerentiam ſicut maiorib⁹: obedien-
tiam ſicut inſtructorib⁹: ſuſtentamenta ſicut nutrientib⁹
cum fortes erant. ¶ Deinde aſſignat dignitatē huius ꝑ
cepti dicens. Quod eſt mandatū ꝑmū. Contra. imo mā
datum primū eſt ꝙ eſt colendus vnus deus. Reſpōdeo
Mandata continent in duabus tabulis. Prima conti-
net ea que ordinant ad deum. Secunda ea que ad proxi
mū. ⁊ in hac ſecunda ꝑmum mandatū eſt de honore pa-
rentum. Et hoc duplici de cauſa. Primo qꝛ in illa ſecū-
da tabula nullum eſt ꝑceptū affirmatiuū niſi iſtud. qꝛ na
turale eſt nobis vt parentibus ſeruiamus. non aūt ſic ali
is proximis. ideo nullum aliud affirmatiuū. Sed natu-
ra dictat vt nō inferat homo ꝓximis nocumentū. ⁊ ideo
ꝓhibet. quia ergo primū plus et ꝑus habet de debito:
ideo primū. Secundo qꝛ deus honorandus eſt ſicut ꝑn-
cipium noſtri eſſe. ⁊ quia parentes ſunt etiam ꝑncipium
noſtri eſſe. quia vt dicit ſexto ethicorum. Tria habemuſ
a parentib⁹: ſcʒ eſſe: viuere: ⁊ diſciplinā. ideo cōueniēs
eſt vt poſt mandata ordinata ad deum ꝑmum eſſet ordi-
natum ad parentes. Uel ꝑmum quo ad ꝓmiſſionē: quia
iſti ſoli addit ꝓmiſſio. Et huius eſt duplex ratio. Una ē
qꝛ homines in alijs que agunt querunt vtilitatē ꝓpriā.
⁊ qꝛ a parentibus iam ſenibus nullam expectant vtilita
tem niſi a deo ꝓuenientem. Secunda ratio eſt ne aliq̄s
credat ꝙ honoratio parentū nō ſit meritoria. qꝛ natura-
lis eſt. ideo addit vt ſis longeuus ſuper terram. In vete
ri autē teſtamento promittebant ꝓmiſſiones tempora-
les: quia populus ille paruul⁹ erat, ideo gratioſe inſtru
endus ſub pedagogo ſicut paruulus. Tamē in illis par-
uis munuſculis populum illum paruū docentibus figu-
rabant magna bona ſcʒ ſpiritualia. Et iō poteſt hoc re-
ferri ſm ſenſum litteralem ad bona temporalia. Et ſic di-
cit in ꝓmiſſione vt bene ſit tibi id eſt vt bonis promiſſis
abundes. Nam qui gratus eſt in minoribus beneficijs:
meret maiora recipere: maxima autē beneficia habemuſ
a parentibus ſcʒ eſſe nutrimentū ⁊ diſciplinā. Quādo
ergo quis gratus eſt his: ſit dignus vt maiora recipiat:
Et ideo dicit. Ut bene ſit tibi. qꝛ vt dicit. 1. Ti. 4. Pie
tas ad oīa vtilis eſt ꝓmiſſionē habens vite que nunc eſt
⁊ future. Et ideo addit: Ut ſis longeuus ſuper terrā: q̄ſi
ſupra grad⁹ vite quā habes a parētib⁹. ꝓuer. 3. Lōgitu
do dierū in dextera ei⁹ ⁊ ī ſiniſtra illi⁹ diuitie ⁊ glīa. Sʒ
contra. Multi deuoti parentibus cito moriunt. Et ideo
ſciendū ꝙ hec temporalia nō ſunt bona abſolute: niſi in-
quātū ordinata ad ſpūalia. ⁊ iō intantū hoī bona inq̄tuʒ
ꝑ ea iuuat ad ſpūalia. Uñ fortuna non eſt dicenda bona
ſi eſt impediens a virtute. Et ideo longitudo vite intan-
tum eſt bona inq̄tum ad ſeruitia dei ē ordinata. Et ideo
q̄ñq̄ʒ ſubtrahit ne impediat Sap̄. 4. Raptus eſt ne ma
licia mutaret intellectum eius. Uel poteſt referri ad ſen
ſum ſpiritualē vt ſis logeuus in terra viuentiū. pſ̄. Spi
ritus tuus bonus deducet me in terram rectam: ꝓpter
nomen tuum domine viuificabis me. ¶ Conſequenter
inſtructis filijs inſtruunt parentes. Circa quod duo fa-
cit. Primo ponit vnum ꝓhibitiuū. Secundo aliud in-
ductiuum ibi. Sed educate eos ⁊c. Dicit ergo. Et vos
patres nolite ꝓuocare filios veſtros ad iracundiam: nō
ꝙ in omnibus aſſentiatis voluntati eorum. Ubi notan-
dum eſt ꝙ alius eſt ꝑncipatus patris ad filium ⁊ domini
ad ſeruū. qꝛ dñs vtit ſeruo ſuo ad vtilitatē ꝓpriā. ſʒ pa-
ter vtitur filio ad vtilitatē filij. Et ideo eſt neceſſe ꝙ pa-
tres inſtruant filios ꝓpter vtilitatē ſuam non tamen ni-
mis arcendo aut ſubijciendo. Et ideo dicit Col. 3. Pa-
tres nolite ad indignatiōʒ ꝓuocare filios veſtros vt ſcʒ
nō puſillo animo fiant. qꝛ talis ꝓuocatio nō animat ad
bonum. Quomodo ergo ſubdit. Sed educate illos in
diſciplina ſcʒ verborūʒ et correctione ſcilicet verboꝝ id
eſt corripite eos et educate vt ſeruiant domino. Uel in
diſciplina eos ad bonuʒ inducendo. et correccione a ma
lis retrahendo.

Lectio ſecunda.

Erui obedite dominis carnalib⁹
cū timore ⁊ tremore ī ſimplicitate
cordis vr̄i ſicut xp̄o: nō ad oculuʒ
ſeruientes: quaſi hominibus placentes: ſed
vt ſerui chriſti facientes voluntateʒ dei ex
animo cum bona voluntate ſeruiētes ſicut
domino ⁊ non hominibus: ſcientes quoniā
vnuſquiſq̄ʒ quodcūq̄ʒ fecerit bonuʒ: hoc re-
cipiet a domino ſiue ſeruus ſiue liber. Et
vos domini eadem facite illis remittentes
minas: ſcientes quia ⁊ illorum ⁊ veſter do-
minus eſt in celis. ⁊ perſonarū acceptio nō
eſt apud deum.

Inſtructis duabus connexionibus ſcilicet viri ⁊ mulie-
ris patris et filij: hic inſtruit connexionem ſerui ad do-
minum. Et circa hoc facit duo. Primo inſtruit ſeruum.
Secundo dominum ibi. Et vos domini. ⁊c. Iterum pri
ma in tres. Primo enim ponit monitionem. Secundo
exponit eam ibi. Non ad oculum ſeruientes ⁊c. Tertio
oſtendit retributionem ibi. Scientes quoniā vnuſquiſ-
q̄ʒ ⁊c. Iterum prima in tres. Quia primo monet ad obe
dientiam. Secundo ad reuerentiam. Tertio ad cordis
ſimplicitatem. Secūda ibi. Cum omni timore ⁊c. Ter-
tia ibi. In ſimplicitate ⁊c. Monet eñi eos ad obediētiaʒ
ex imperio domini. Unde dicit. Serui obedite domi-
nis carnalibus. Monet eos ad reuerentiā dicens. Cum
omni timore. Malach. 1. Si ego dominus vbi eſt timor
meus? Item cum tremore exterius. pſ̄. Seruite domi-
no in timore. ⁊c. Item in ſimplicitate. Sap̄. 1. In ſimpli-
citate cordis veſtri ⁊c. Luc. 12. Fidelis ſeruus ⁊c. Iob
1. Nunquid conſideraſti ſeruum meum Iob. ⁊c. Et pau
lopoſt. Uir ſimplex ⁊c. Sic enim ſeruiendum eſt chriſto
Unde dicit. Sicut chriſto. Sap̄. 1. In ſimplicitate cor-
dis querite illum. 1. paral. 29. Domine deus in ſimpli-
citate cordis mei letus obtuli vniuerſa. Dicit etiaʒ. Si-
cut chriſto. quia a domino chriſto eſt ꝙ domin⁹ aliquid
poſſit. Ro. 13. Qui poteſtati reſiſtit: dei ordinationi re-
ſiſtit. Et ideo ſeruiendum eſt eis ſicut chriſto. in his que
non ſunt contra fidem nec contra ipſum. Exponit autē
In ſimplicitate. ⁊ primo remouet quod ſimplicitati con-
trariatur. Secundo docet modum conuenientē ibi. Fa-
cientes voluntatem dei ⁊c. Contrarium autem ſimplici
tatis eſt ꝙ ſeruus habeat oculum ad dominum ⁊ non ad
complacentiam domini. Talis enim ſeruus non habet
ſimplicitatem ⁊ rectam intentionem. Et ideo hoc prohi-
bet dicens: Non ad oculum ſeruientes ſcilicet domino
propter lucrum temporale tantum quaſi hominibus pla
centes id eſt complacere volētes. Gal. 1. Si adhuc ho
minibus placerē: chriſti ſeruus non eſſem. Sed vt ſerui
chriſti. Coloſſeñ. 3. Domino chriſto ſeruite. Et quomo
do? Facientes voluntatem dei. ſcilicet implendo man-

data eius opere. pſ. Facientes verbum illius ſicut xp̄us Jo. 6. Deſcendi de celo. non vt facerē volūtatē meā: ſed voluntatem eius q̄ miſit me. Hec eſt em̄ volūtas eius q̄ miſit me ſcʒ vt obediam hominibus ꝓpter deuʒ Et ideo dicit. Sicut ſerui xp̄i. ⁊ ſicut ſeruientes dn̄o non hominibus ſcʒ nō ꝓpter ſe ſed ꝓpter dominū. Quō? Ex aīo. Col. 3. Quodcūqȝ facitis ex animo operamini ſicut dn̄o ⁊ nō hominibus. Item cum bona voluntate ⁊ recta intētione Col. 4. Stetis ꝑfecti ⁊ pleni in om̄i volūtate dei. ¶ Deinde ſubiūgit remunerationē dicens. Scientes ꝙ a domino ⁊c. 1. Jo. 5. Scripſi vobis vt ſciatis ⁊c. Om̄ vnuſquiſqȝ ſiue ſeruus ſiue liber ſine ꝑſonarum acceptione. Non em̄ eſt ꝑſonarum acceptio apud deum Gal. 3. Non eſt ſeruus neqȝ liber: non eſt maſculus neqȝ femina oēs em̄ vos vnū eſtis ī xp̄o ieſu. Act. 10. In veritate cōperi quoniā non eſt perſonaꝝ acceptor deus. ſed in om̄i gente qui timent deum ⁊ operatur iuſticiam ⁊c. Ecc. 9. Quodcūqȝ poteſt facere man⁹ tua inſtanter operare ⁊c ¶ Percipiet a dn̄o ꝓ remuneratiōe. Col. 3. Sciētes ꝙ a domino accipient retributionēʒ hereditatis. ¶ Deinde cum dicit. Et vos dn̄i. ⁊c. inſtruit domnios ⁊ facit duo. Primo ponit monitionē. Secūdo ſubdit rōem ibi. Scientes qꝛ et illorum ⁊c. Dicit ergo. Et vos domini eadeʒ faciatis. eadem ſcʒ idemptitate ꝓportionis. vt ſicut illi ex animo ⁊ bona volūtate: ita ⁊ vos faciatis Ecc. 33. Si eſt tibi aliquis ſeruus fidelis: ſit tibi ſicut anima tua. Remittentes minas non ſoluʒ verba vel flagella. Et quare Rationē ſubdit dicēs. Scientes qꝛ ⁊ illoꝝ ⁊ veſter dominus eſt in celis. Nam idē dn̄s omniū. Ro. 10. Quaſi dicat. conſerui eſtis. ⁊ ideo debetis vos bene habere ad eos Math. 18. Oportuit ⁊ te miſereri ꝯſerui tui. Non eſt perſonaꝝ acceptio apud deum. Ro. 2. Idem dicitur Luc. 20. Nō accipis ꝑſonā hoīm Act. 10. idem.

Lectio tertia.

De cetero fratres ꝯfortamini in domino ⁊ in potentia virtutis eius. Induite vos armaturā dei vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli. qm̄ nō eſt nobis colluctatio aduerſus carnē ⁊ ſanguinem: ſed aduerſus principes ⁊ poteſtates. aduerſus mundi rectores tenebrarum harum contra ſpiritualia nequitie in celeſtibus.

Supra poſuit ap̄lus multa p̄cepta generalia ⁊ ſpecialia ad deſtruendā vetuſtatem peccati ⁊ induendā nouitatē gratie: hic oñdit qua virtute debent vti ad precepta hec implenda: qꝛ fiducia auxilij diuini. Circa qḋ duo facit. Primo ponit monitionē. Secundo in ſpeciali explicat eam ibi. Quia non eſt nobis colluctatio ⁊c. Prima in duas: qꝛ p̄mo oſtendit de quo debemus cōfidere ſicut de interiori. Secundo oſtendit de quo debemus confidere ſicut de exteriori ibi. Induite vos ⁊c. Illud autē interi⁹ de q̄ debemus cōfidere eſt auxiliū diuinū. Et ideo dicit. De cetero fratres confortamini Jere. 17. Benedict⁹ vir qui cōfidit in domino ⁊ erit domin⁹ fiducia eius ⁊c. Duplici autē ratione confidit quis de aliquo. Vna eſt qꝛ ad eū ꝑtinet ſua defenſio. Alia eſt qꝛ potens eſt ⁊ parat⁹ eſt euʒ defendere. Et hec duo ſunt in deo reſpectu creature ſue. qꝛ cura eſt deo de vobis vt dicit̄. 1. Pe. vltio. Om̄em ſollicitudinē vr̄am ꝓiicientes in eū. qm̄ ipſi cura eſt de vobis. Itē ipſe potēs ē ⁊ prompt⁹ auxiliari. Et iō dicit. De cetero fratres ⁊c. Quaſi dicat. Poſtq̄ vos inſtruxi confortamini non in vobis ſed in domino qui curam habet de vobis. pſ. Mihi autē adherere deo bonū eſt ⁊c. Eſa. 35. Dicite puſillanimes confortamini ⁊c. Jere. 20. Domin⁹ mecuʒ eſt tanq̄ bellator fortis. idcirco qui me perſequuntur cadent ⁊c. Et in potentia ⁊c. Luc. 1. Qui potens eſt. Et licet in deo virtus ⁊ potētia ſint idem. tn̄ qꝛ virtus eſt vltimū de potentia ⁊ quaſi perfectio potentie. ideo dicit. In potentia virtutis eius id eſt in potētia virtuoſa Phil. 4. Omnia poſſum in eo qui me confortat Job. 17. Pone me iuxta te ⁊ cuiuſuis man⁹ pugnet contra me. Sed poſſet dici. ſi deus poteſt ⁊ vult debem⁹ eſſe ſecuri. Ideo reſpondens dicit ꝙ nō: immo debet quilibet facere qḋ in ſe eſt. qꝛ ſi inermis iret ad bellum quantūcūqȝ rex protegeret eum eſſet in periculo. Et ideo dicit Induite vos armaturā dei id ē dona ⁊ virtutes. Ro. 13. Abiiciamus ergo opera tenebraꝝ ⁊ induamur arma lucis ⁊c. Col. 3. Induite vos ergo ſicut electi dei ſancti et dilecti viſcera miſericordie benignitatē: humilitatē: modeſtiam ⁊c. qꝛ ꝑ virtutes homo ꝓtegit̄ contra vitia. Sʒ contra: qꝛ domin⁹ eſt rex ita potens ꝙ nullus poteſt euʒ impugnare. Reſpondeo. verū eſt ꝑ violentiam: ſed ꝑ inſidias ⁊ fallaciam impugnat eum diabolus in membris ſuis non in ſe. qꝛ vt dicit̄ Ecc. 11. Multe ſunt inſidie doloſi ⁊c. Et ideo ſubdit. Vt poſſitis ſtare contra inſidias diaboli. 1. Pe. 5. Sobrij eſtote ⁊ vigilate ⁊c. pſ. Inſidiatur in abſcondito quaſi leo ⁊c. ¶ Conſequēter cum dicit. Quia nō eſt nobis colluctatio ⁊c. explicat in ſpeciali monitionem. Et p̄mo de inſidijs inimicoꝝ. Secundo de armatura ſumenda ibi. Preterea accipite ⁊c. Tertio de fiducia xp̄i habenda ibi. Per oēm orationeʒ. ⁊c. Deſcribit autē inſidias: qꝛ quando aliq̄s hoſtis iminet ſi ſit debilis: ſtultus: ⁊ huiuſmodi non eſt multum cauenduʒ nec timendū de eo. Sed quādo eſt potens: nequā: ⁊ callidus tunc eſt timēdus. Hec tria ſunt in diabolo. Prio qꝛ nō eſt debilis. Et ꝓpter hoc dicit ꝙ nō eſt nobis colluctatio aduerſus carnē ⁊ ſanguinē ⁊c. Per carnē ⁊ ſanguinem intelligunt̄ duo vitia carnis. 1. corin. 15. Caro ⁊ ſanguis regnum dei non poſſidebunt. Et homines carnales. Gal. 1. Continuo nō acquieui carni ⁊ ſanguini id eſt hominibus carnalib⁹. Dicit ergo. Non eſt nobis colluctatio ⁊c. qḋ videt̄ eſſe falſuʒ qualitercūqȝ accipiat̄: qꝛ vt dicit̄ Gal. 5. Caro concupiſcit aduerſus ſp̄m ⁊c. pſ. Multi qui ꝑſequunt̄ me. Reſpondeo dupliciter. Prio vt dicamus. Non eſt nobis colluctatio aduerſus ⁊c. ſupple tm̄ q̄n etiā aduerſus diabolū. Vel qꝛ actio q̄ inſtrumēto attribuit̄ eſt p̄ncipalit̄ agētis. Et ſic accipit̄ illḋ. Ro. 9. Non eſt volentis neqȝ currentis: ſed miſerentis dei. Quaſi dicat. ꝙ vultis aliq̄d vel facitis a vobis nō ē. ſʒ aliunde ſcʒ a deo. ſic hic. Non eſt nobis colluctatio. ⁊c. id eſt ꝙ nos impugnent ſcʒ caro et ſanguis hoc non eſt eorum principaliter: ſed a ſuperiore mouente ſcʒ a diabolo. ¶ Conſequēter deſcribit̄ a potentia: qꝛ aduerſus p̄ncipes et poteſtates tenebraꝝ haꝝ Jo. 14. Venit em̄ p̄nceps hui⁹ mūdi ⁊c. Dicit̄ aūt p̄nceps mūdi nō creatiōe: ſed imitatione mūdanoꝝ. Jo. 1. Et mūdus eū nō cognouit id ē p̄ncipes mūdani. Vel dicit̄ p̄nceps q̄ſi p̄matū capiens. Vn̄ p̄ncipes q̄ſi p̄mi duces ad aliq̄d. pſ. Principes cōiuncti pſallentib⁹ Gen̄. 23. Princeps dei es apd̄ nos. Ad poteſtatem autē ꝑtinet iuſticiam exercere. Inq̄tum ergo aliq̄ demones inducunt aliquos ad rebellandum deo dicunt̄ p̄ncipes. inquantū vero habent poteſtatem puniendi illos qui eis ſubiiciunt̄ dicunt̄ poteſtates Luc. 22. Hec eſt hora veſtra ⁊ poteſtas tenebrarum ⁊c. Sʒ cū ex ordinib⁹ om̄ibus ceciderint aliq̄ quare mētionem facit ap̄lus de illis duobus ordinib⁹ denominans demones. Reſpondeo. In nominibus ordinuʒ ſunt tria. In quibuſdam em̄ importatur ordo ad deuʒ. in quibuſ

dam vero poteſtas. in quibuſdā vero dei miniſterinʒ. in nominib⁹ em̄ cherubin ⁊ ſeraphin ⁊ thronoꝝ importāt conuerſio ad deum. Demones autē auerſi ſunt a deo. et ideo eis non competūt hec nomina. Item quedā noīa important ordinē ad miniſteriū dei ſicut angeli ⁊ archāgeli. ⁊ iſta etiā noīa non competunt demonibus niſi cuʒ adiuncto ſcʒ ſathane. Tertio etiam qꝛ virtutes et dñationes important ordinē ad ſeruitiū dei. ideo eis non cōueniunt hec nomina. ſed tm̄ iſta duo q̄ cōmunia ſunt bonis ⁊ malis ſcʒ ꝑncipatus ⁊ poteſtates. Sunt ergo ⁊ potentes ⁊ magni. ideo habent magnū exercitū contra quē habemus pugnare aduerſus mundi rectores tenebrarū harum ſcʒ peccatorū. ſupra. 5. Eratis em̄ aliquādo tenebre ⁊c. qꝛ quicq̄d eſt tenebroſum totuʒ eſt de ordine iſtorum ⁊ ſubiectū eis. Gloſa. Mali homīes ſunt equi: diaboli equites. ergo occidamus ⁊ equos poſſideam⁹ Jo. 1. Et tenebre eum non cōprehenderunt. ¶ Sunt etiā aſtuti: qꝛ contra ſpūalia nequitie id eſt cōtra ſpūales neq̄tias. emphatice loquendo ꝑ qḋ intelligit̄ plenitudo nequitie Dicit autē ſpūalia nequitie qꝛ quanto eſt altior ſm̄ naturam tanto quādo conuertit̄ ad malum eſt peior ⁊ nequior. Unde phūs dicit q̄ homo malus eſt peſſim⁹ animalium. Et ideo dicit. ſpūalia nequitie. qꝛ ſpūales ⁊ neq̄ſſimi ſunt. Et dicit in celeſtibus duplici de cauſa. Uel vt oñdat virtutē ⁊ auantagiū quā tangit ſuꝑandi nos. qꝛ nos in t̄ra: ipſi aūt ī alto ſcʒ ī aere iſto caliginoſo. ⁊ iō habent partem meliorē Luc. 8. Uolucres celi comederunt illud. Uel dicit in celeſtibus. qꝛ ꝓ celeſtibus eſt iſta pugna ⁊ hoc debet animare nos ad pugnā.

Lectio quarta.

Propterea accipite armaturaʒ dei vt poſſitis reſiſtere in die malo: ⁊ in omnibus perfecte ſtare. State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate: ⁊ induti loricam iuſticie ⁊ calciati pedes in p̄parationem euangelij pacis. In omnib⁹ ſumentes ſcutum fidei in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere: ⁊ galeam ſalutis aſſumite: ⁊ gladium ſpūs quod eſt verbum dei.

Supra expoſuit aplus qḋ dictū ē d̄ inſidijs diaboli: hic monet nos de armatura ſumēda. Et circa hoc facit duo Primo concludit ex premiſſis armature neceſſititatem. Secūdo armoꝝ diuerſitatē deſcribit ibi. State ergo ⁊c̄ Dicit ergo. habetis hoſtes malos nequiſſimos ⁊ potentes ⁊ ꝓ re ardua pugnantes. qꝛ ꝓ celeſtibus: propterea accipite armaturā dei id eſt armemini ſpūalibus armis. 2. corin. 10. Arma militie nr̄e nō ſunt carnalia: ſʒ potentia deo ad deſtructionē munitionū ⁊c. Et hoc vt poſſitis reſiſtere. 1. Pe. 5. Cui reſiſtite fortes in fide. ⁊c. Jac. 4. Reſiſtite diabolo ⁊ fugiet a vob. Quātomagiſ em̄ ei cedit tanto plus inſeq̄t. ¶ In die malo. Et hoc ꝓpt̄ mala q̄ in die fiunt. ſupra. 5. Redimentes tēpus qm̄ dies mali ſunt. Ecc̄. 7. Diem malam precaue ⁊c. Item accipite non ſolum ad reſiſtendū: ſed etiam ad ꝑficiendū. Et in omnibus ꝑfecti ſtate id eſt in aduerſis ⁊ proſperis imobiliter ſtate. Jac. 1. Sitis ꝑfecti in nullo deficiētes. De hoc. 1. Pe. 1. Perfecti ſperate in eam que offert̄ vobis gratiam ⁊c. Sed nunq̄d oēs debent perfecti eſſe. Reſpondeo. duplex eſt ꝑfectio. Una ſufficientie quā habet hō ſm̄ q̄ eſt neceſſariū ad ſalutē ſicut illḋ. Diliges dñm deum tuum ex toto corde tuo. quaſi dicat. Ut nihil ſit in corde tuo quod ſit contra deuʒ. Et hoc eſt de neceſſitate ſalutis. Jac. 1. Ut ſitis ꝑfecti ⁊ integri in nullo deficientes ⁊c. Alia eſt perfectio totalis abundātie q̄ eſt ꝑfectio patrie que eſt conſūmata gloria in hoc q̄ ꝑfectus totalit̄ inhereat deo. Matth. 22. In reſurrectione neq̧ nubent neq̧ nubent̄: ſed ſunt ſicut angeli dei in celo. Et de hac loq̄bat̄ aplus Phil. 3. Nō q̄ iam acceperim aut q̄ iam ꝑfectus ſim. Et paulopoſt. Fratres ego non arbitror me comprehendiſſe. Alia eſt media ſcʒ cōſilij qua homo nititur ſe abſtrahere ab his ⁊ ire ad illas. ¶ Deinde cū dicit. State ergo ⁊c. Deſcribit diuerſitatē armoꝝ. Eſt aūt triplex genus ſpūalium armoꝝ ad ſimilitudinē corporalium. quorum quedam ſunt ſimilia indumento ad tegendum. quedā vero ad ꝓtegenduʒ: ⁊ quedā ad impugnādum. Indumēto autē tria ſunt neceſſaria. Primo q̄ cingatur. Et quātū ad hoc dicit. State ergo ſuccincti lumbos veſtros ⁊c. Sed prius induit ſe homo q̄ ſe cingat. Apoſtolus autē accipit hec ſm̄ ordinē armature ſpūalis In bello autē ſpūali prius eſt neceſſe cōcupiſcentias carnis reſtringere ſicut vicin⁹ hoſtis eſt ꝑus vincend⁹. hoc autē fit ꝑ reſtrictionem lumborū in quib⁹ viget luxuria qḋ fit ꝑ temperantiā que gule ⁊ luxurie contrariat̄ Luc. 12. Sint lumbi veſtri precincti ⁊c. Job. 38. Accinge ſicut vir lumbos tuos. ⁊c. Sed in veritate id ē in rectitudine intentionis non ſimulate. Alia lr̄a habet in charitate. 1. cori. vltimo. Oīa veſtra in charitate fiant. Secundo monet vincere cupiditates rerum. Duplex auteʒ inuenit̄ armatura contra eas: ſcʒ iuſticia ⁊ abrenūciatio rerum temporaliū. Et ideo ꝑmo p̄cepit vt eas non iniuſte vſurpem⁹ qḋ facit iuſticia. Et ideo dicit. Induite loricam iuſticie ſcʒ ꝑ quam homo abſtinet a rebus alienis Dicit̄ autē iuſticia lorica: qꝛ ſicut lorica tegit mēbra: ita iuſticia virtutes oēs. Sap. 5. Induet ꝓ thorace iuſticiam ⁊ accipiet ꝓ galea iudicium certū. Item vt rerum temporalium curam ſuꝑfluā deponam⁹. qꝛ dum his nimis intendim⁹ nō habem⁹ pedes paratos ad diuina negocia ⁊ myſteria annūcianda. Et ꝓpter hoc dicit. Calciati pedes id eſt affect⁹ diſpoſiti in p̄paratione euāgelij pacis. In ſignuʒ hui⁹ miſit aplos dñs. Marci. 6. calciatos ſandalijs q̄ habent ſubtus ſoleas ꝑ quod ſignificat̄ eleuatio mentis a terrenis ⁊ apperti ſunt ſuperius: ꝑ qḋ ſignificat̄ promptitudo ad diuinā ſapientiā. Dicit auteʒ pacis. qꝛ ꝑ euangeliuʒ pax nobis annūciat̄. Matth. 10. In quācūq̧ domū intraueritis dicite pax huic domui. Item ſecundo ſunt arma ad ꝓtegendū. Duo autē in nobis ſunt ꝓtegenda que ſunt principia vite. ſcʒ pectus in quo eſt cor. ⁊ caput in quo eſt cerebruʒ. Pro pectore aūt eſt ſcutum. Et ideo dicit. In omnib⁹ ſumentes ſcutū fidei. qꝛ ſicut ſcutū ſupponit̄ omib⁹ armis: ita fides omībus alijs virtutib⁹. Alia ſunt em̄ arma virtutū moraliū ſcʒ temꝑantie id eſt ſuccinctio lumboꝝ ⁊ iuſticie id ē induitio lorice. ſed hoc genus armoꝝ ſcʒ ſcutum eſt virtutis theologice ſcʒ fidei. qꝛ ſicut ꝑ ſcutū repellūt̄ tela: ita ꝑ fidem oīa contraria ⁊ habet̄ victoria. Heb. 11. Sancti ꝑ fidem vicerūt regna. Sed ꝑ virtutes morales vincim⁹ poteſtates terrenas. Et ideo ait. In q̄ poſſitis oīa tela ignea nequiſſimi extinguere. ſcʒ diaboli: cuius tela ſunt quedā īmiſſiones ꝑ angelos malos. Ignea ſunt qꝛ adurētia prauis ꝯcupiſcētijs. pſ. Supcecidit ignis ⁊c̄. Hec aūt ꝑ fidem extinguunt̄ q̄ tēptationes p̄ntes ⁊ tranſitorias extinguit ꝑ bona ſpūalia et̄na que ꝓmittit ſacra ſcriptura. Unde dominus Math. 4. diabolo temptanti proijciebat ⁊ opponebat auctoritates ſacre ſcripture. Et ſic debem⁹ facere: ſi temptat de gula ſm̄ illud Deut. 8. Non in ſolo pane viuit homo. Uel illud. Nō eſt regnū dei eſca ⁊ potus. Ro. 14. Si de luxuria Nō mechaberiſ

Si de furto. Non furtum facies. ꝛ ſic de alijs. Dicit aũt
ſcutum fidei. q: ſicut ꝓtegit totum pectus: ita fides de-
bet eſſe in pectore. Spes autē dicit galea. q: ſicut galea
eſt in capite: ita caput virtutũ moraliũ eſt finis. ꝛ de hoc
eſt ſpes ſcꝫ de fine. Et ideo dicit. Et galeaꝫ ſalutis aſſu-
mite. ¶ Item tertio ſunt arma ad pugnandũ. q: non ſo-
lum ſufficit ſe defendere: ſed etiam aduerſariũ impugna-
re. Hoc autē ſicut fit ꝑ gladium corporaliter: ita ꝑ ver-
bum dei qḋ ē ſpũſſancti ſpũaliter. Et ꝓpt̃ hoc dicit. Et
gladium ſpũs quod eſt verbuꝫ dei ſcꝫ aſſumite Heb. 4.
Uiuꝰ ē ſmo dei ꝛ efficax ꝛ penetrabilioꝛ oĩ gladio an-
cipiti ꝑtingēs vſqꝫ ad diuiſionē aīe ꝛ ſpũs. Et predica-
tio dicitur gladius ſpũs: q: non penetrat vſqꝫ ad ſpiritũ
niſi ducat a ſpũſancto. Matth. 10. Non enim vos eſtis
qui loquimini. ſed ſpiritus patris veſtri qui loquit̃ in vo-
bis. Sic ergo habemus arma quibꝰ defendamur a car-
nalibus hoſtibus ſcꝫ a gula ꝛ luxuria qḋ fit ꝑ temperan-
tiam ibi. State ergo ſuccincti lumbos veſtros ꝛc. Item
quibus vincamꝰ cupiditates terrenas ſcꝫ arma iuſticie:
que abſtinere nos faciunt ab illicitis ibi. Induti loricaꝫ
iuſticie. Et puritatem affectus ſeu paupertatē q̃ nos re-
trahit etiam a licitis ibi. Calciati pedes ꝛc. Item habe-
mus arma quibus ꝓtegamur ab erroribꝰ ſcꝫ arma fidei
ibi. In omnibꝰ ſumentes ſcutũ fidei. Et etiam ab hoſti-
bus generiſ humani ibi. Quo ſcꝫ ſcuto fidei poſſitis oīa
tela nequiſſimi ignea extinguere. Item habemus arma
quibus in bonis ſpũalibus confirmamur ſcꝫ arma ſpei.
ibi. Et galeā ſalutis aſſumite. Galea ponit̃ ī capite ſicut
ſpes in fine. Nunc autē caput virtutũ moraliũ eſt ipſe fi-
nis de quo eſt ſpes. Unde nihil eſt aliud galeaꝫ ſalutis
aſſumere q̃ ſpem de vltimo fine habere. Item habemꝰ
arma ad impugnandũ ipſos demones ſcꝫ gladium ſpũs
qḋ eſt verbum dei qḋ fit frequenter in ſermonibꝰ in qui-
bus verbũ dei penetrans corda peccatoꝝ expellit cōge-
riem peccatoꝝ ꝛ demonum.

Lectio quinta.

PEr omnē orationē et obſecrationeꝫ
orantes omni tempore in ſpiritu ꝛ
in ipſo vigilantes in oĩ inſtantia
ꝛ obſecratione ꝓ omnibus ſanctis ꝛ ꝓ me:
vt detur mihi ſermo in apertione oris mei
cum fiducia notum facere myſteriũ euange-
lij ꝓ quo legatione fungoꝛ in catena iſta. ita
vt in ipſo audeam ꝓut oportet me loqui.
Ut autē ꝛ vos ſciatis que circa me ſunt q̇d
agam: oĩa vobis nota faciet tychicus cha-
riſſimꝰ frater ꝛ fidelis miniſter in dño: quē
miſi ad vos in hoc ipſuꝫ vt cognoſcatis que
circa nos ſunt ꝛ conſolentur corda veſtra.
Pax fratribus ꝛ charitas cũ fide a deo pr̄e
noſtro ꝛ domino ieſu chriſto. Gratia cũ om-
nibus qui diligunt dñm nr̄m ieſum xp̄m in
incorruptione Amen.

Supra poſuit ap̄l's que dixerat de inſidijs ꝛ armatu-
ris: hic exponit illud de cōfirmatione ꝛ confortatione in
potentia dei ꝛ hoc fit ꝑ orationē dei ſuꝑ auxilio diuino.
Facit autē tria primo monet eos ad orandum ꝓ ſeipſis.
Secundo ꝓ alijs. Tertio ꝓ ipſomet ap̄lo. ¶ Circa pri-
mum ponit ſeptem cōditiones orationis. Primo ꝙ de-
bet eſſe perfecta. Unde dicit. Omnē orationē qḋ fit cuꝫ
in omnibus recurrit quis ad orationē vel orat ꝓ oĩ bo-
no. Secũdo ꝙ ſit humilis nō preſumptuoſa. pš. Reſpe-
xit in orationē humiliũ ꝛc. Qḋ fit qñ homo non putat ſe
exaudiri ꝓpter merita ſua ſcꝫ ꝓpter miſericordiā diuinā
Et ideo dicit. Obſecrationē ſed ꝑ ſacre rei acceptioneꝫ.
Phil̄. 4. In omni oratione ꝛ obſecratione cũ gratiaruꝫ
actione petitiones veſtre innoteſcant apud deũ. Tertio
ꝙ ſit continua ibi. Oĩ tempore. 1. theſſal̄. 5. Sine in-
termiſſione orate. in omnibꝰ gratias agite. pš. Benedi-
cam dominũ in omni tempore ſcꝫ ſtatuto. Quarto ꝙ ſit
deuota. q: in ſpiritu. 1. corin. 14. Pſallā ſpũ pſallam et
mente id eſt non vt vagus. Quinto ꝙ ſit vigilans ibi.
Uigilantes. 1. Pe. 4. Eſtote prudētes ꝛ vigilate in o-
rationibus. Sexto ꝙ ſit inſtans ibi. In oĩ inſtãtia Ro.
12. Orationi inſtantes. ꝛc. Septimo caritatiua vt ſcꝫ fi-
at ꝓ omnibus alijs ſanctis. 1. Ti. 2. Obſecro eĩ primũ
omniũ fieri obſecrationes orationes poſtulationes gra-
tiarum actiones ꝓ oĩbꝰ hoĩbꝰ ꝛc. ¶ Deinde vltimo
ꝓ ſe. Et ꝓ me inquit. Ubi tria petit ꝓ ſe que cuilibet p̄-
dicatori ſunt neceſſaria ſcꝫ ꝙ os aperiat: ꝛ ad predicãdũ
ſe preparet q̃tum in ſe eſt: vt detur ſibi gratia. Et vt hec
tria ſibi dent̃ petit vt oret̃ ꝓ ſe dicēs: Ut det̃ mihi ſermo
in ap̄tione oris mei. Non eĩ potero loq̇ niſi qḋ dederit
mihi dñs. dicebat ille balaā Numeri. 22. Un dominus
Matth. 10. Non eĩ vos eſtis q̇ loquimini: ſed ſpũs ꝛc.
Unde dicit̃ ibidē. Dabit̃ eĩ vobis in illa hora q̇d loq̇-
mini. Hoc aũt dictũ p̄mo ponit hic ap̄l's vt det̃ inq̇t mi-
hi ſermo in apertione oris mei. Col̄. vlti. Orãtes ſimul
ꝛ ꝓ nobis vt deus aperiat nobis hoſtiũ ſermonis. Et ad
q̇d paule? Rñdet. vt ſcꝫ poſſim cum fiducia notũ facere
euangelij myſteriũ ꝓ q̇ legatione fungoꝛ in catena. Et
hoc eſt ſecundũ qḋ petit. q: nō ſolũ eſt neceſſariũ p̄dica-
tori vt det̃ ei ſermo in ap̄tione oris ſeu ſciã. ſꝫ vt ſmo-
nem ſibi datũ p̄dicet audacter ꝛ cum fiducia. Et hoc eſt
qḋ dicit. Cũ fiducia ꝛc. Et ſic p̄dicabãt ap̄li de q̇bꝰ act.
4. Qꝛ loq̇bant̃ cum fiducia verbũ dei. Comendat auteꝫ
ap̄l's officiũ p̄dicationis ab excellētia ꝛ altitudine. Un
dicit. Myſteriũ euangelij. Scḋo oſtendit ꝙ ꝓ ipō libē-
ter ſuſtinuit tribulatiōꝫ ꝛ ignominiā. Unde dicit. Pro
quo legatione fungoꝛ in catena. De his duobus ſimul
Col̄. vltimo. Ut deus aperiat nobis hoſtiũ ſermonis ad
loquendũ myſteriũ xp̄i. ꝓpter quod ꝛ vinctus ſum. Et
quia vt dicit̃ Ecc̄. 20. Ex ore fatui reprobat̃ ꝑabola. nō
eĩ dicit eam tempore ſuo. ideo ap̄l's non ſolũ petit ꝙ
det̃ ſibi ſermo ſeu p̄dicandi ſcientia: ſꝫ et gratia loquēdi
cũ fiducia vt ſcꝫ non deſiſteret ab incepto ꝓ catenis qui-
bus catenatus erat ab incepto ꝛ cōmiſſo ſibi officio fidu-
cialiter ꝛ fideliter ꝓſequendo. ſed tertio petit vt det̃ ſibi
temporis ſeu modi congruentia. quia tempus loquendi
ꝛ tempus tacēdi vt dicit̃ Ecc̄. 3. Et ideo dicit. Ut in ipō
audeam ꝓut oportet me loqui ꝛ certe in omnibꝰ modus
ꝛ qualitas facit gratum. Et hoc idem petebat apoſtolꝰ
Col̄. vltimo. Ut manifeſtem illud ita vt oportet me loq̇.
quia vt dicit̃ prouer. 15. Sermo oportunus optimus.
¶ In fine aũt huius ep̄l'e ap̄l's ſtatum ſuũ ephesijs ma-
nifeſtat cũ dicit. Ut aũt vos ſciatis ꝛc. Ubi p̄io facit qḋ
dictũ ē. Scḋo eos more ſolito ſalutat ibi. Pax fribꝰ ꝛc̄
In p̄ia ꝑte tria fac̄. Pr̄io ponit̃ ſtatus ſui manifeſtatio
ibi. Ut aũt vos ſciatiſ ꝛc. Scḋo diſcip̄li nũciantis multi-
plex cōmēdatio ibi. Tithicus frater meꝰ chariſſimꝰ ꝛ fi-
delis ꝛc. Tertio oſtēdit finē ꝓ quo eis manifeſtat ſtatũ
ſuuꝫ: q: eſt ipſoꝝ conſolatio ibi. Et conſolet̃ corda veſtra
Dicit ergo vt aũt vos ſciatis q̇ circa me ſunt. quid agā.
oĩa nota vobis faciet ꝛc. Quaſi dicat ap̄l's. Pro my-
ſterio euangelij ꝓ quo catenatus ſum volo ꝙ ſciatis ꝙ
catena ꝛ omnes tribulatiōes et oĩa ſupplicia q̇ in cre-

dito officio inferunt non me angunt: nec cor mutant nec ꝑuertunt interius: nec attingūt. ſed certe ſic ago de iſtis ꝙ oīa circa me ſunt non intra. Et qꝛ nō poſſum ire ad āñunciandū vobis vtpote catenatus. omnia nota faciet vobis Tichicus frater meus chariſſimus et fidelis miniſter in dño. Et ideo ſecure credatis ei de oīb⁹ Luc. 12. Quiſputas eſt fidelis ſeru⁹ et prudēs ꝛc. Et iſte certe eſt talis quez miſi ad vos in hocipſum vt cognoſcatis que circa nos ſunt. Et hec eſt diſcipuli cōmendatio. Et ad quid? Ut conſolet̄ corda veſtra. ¶ Deinde cum dicit Pax fratribus ꝛc. ponit apl̄us conſuetā ſalutationē. Et aduertendū eſt ꝙ licet gratia precedat pacem et charitatem mutuā hominū ad ſeinuicē et ad deum quo ad collationem. qꝛ non eſt pax impijs dicit dñs. tñ quo ad executionem et gratie et veritatis et charitatis cōſeruationem pax precedit ſuo modo. Et ideo ꝑmo optat eis pacem ad ſeinuicem et charitatē ad deum dicens. Pax fratribus et charitas cū fide. Et qꝛ licz pax et charitas multum faciāt ad gratie conſeruationē: tamē qꝛ ſemꝑ ſupponunt ipſaz gratiā ſine qua haberi nō poſſunt. ideo optat eis grām. Unde dicit. Gratia vobis cuz oīb⁹ q̄ diligūt dñm noſtrū ieſum chriſtum. Amen.

¶ Explicit mirabilis lectura glorioſiſſimi doctoris ſancti Thome de aquino ordinis predicatorum ſuꝑ epl̄a ſanctiſſimi apl̄i Pauli ad Epheſios.

¶ Incipit deuotiſſima explanatio eiuſdez angelici doctoris ſancti Thome aquinatis ordinis fratrū predicatoꝝ ſuper epl̄a eiuſdē ſanctiſſimi apl̄i Pauli ad Philippenſes.

¶ Prologus

IUſtorū ſemita quaſi lux ſplendens ꝛc. Prouer. 4. In hac auctoritate deſcribit̄ vita ſanctoꝝ ex tribus. Ex eoruz artitudine ibi. Semita. qꝛ Matth. 7. Arta eſt via ꝛc. Job. 28. Semitam ignorauit auis ꝛc. Ex claritate ibi. Lux ſplendens. Eph. 5. Eratis aliquā̄do tenebre ꝛc. Juſti eñ ſunt lucentes ⁊ ideo eorum via eſt lucida. Ex ꝑfectu qꝛ ſemꝑ creſcit. 1. Pe. 2. In eo creſcatis ꝛc. Et hoc vſqꝫ ad ꝑfectuz diem ſcꝫ glorie. 1. corin. 13. Cum venerit qḋ perfectum eſt euacuabitur ꝛc. E conuerſo malorum via lata obſcura tenebroſa ⁊ deficiens. Unde prouer. 4. ſubdit̄. Uia impiorum tenebroſa ꝛc. Et Matth. 7. Lata porta ⁊ ſpacioſa via q̄ ducit ad perditionem ꝛc. Ex his verbis trahi pōt materia hui⁹ epl̄e. Erant eñ in xp̄i recta ſemita tribulationes multas ꝓ xp̄o ſuſtinentes. Item illuminati ꝑ fidem. Infra. 2. Inter q̄s lucetis ꝛc. Item ꝓficiebant vt patet ꝑ totā epl̄am. Item cōueniēter poſt epl̄az ad epheſios in q̄ fit inſtructio qualit̄ ſeruāda ſit eccleſiaſtica vnitas. hi ꝓponunt̄ in exemplū ſeruāde eccleſiaſtice vnitatis q̄ optime eam ſeruauerunt.

Capitulū primū.

PAulus ⁊ Timotheus ſerui ieſu chriſti oīibus ſanctis in xp̄o ieſu qui ſunt philippis cum epiſcopis ⁊ diaconibus. Gratia vobis ⁊ pax a deo patre noſtro ⁊ domino ieſu chriſto. Gratias ago deo meo in omni memoria veſtri ſemꝑ in cunctis orationibus meis ꝓ omnibus vobis in gaudio deprecationē faciens ſuꝑ cōmunicatione veſtra in euangelio chriſti a prima die vſqꝫ nunc: confidens hocipſum qui cepit in vobis opus bonum: ꝑficiet vſqꝫ in diem chriſti ieſu. Sicut eſt mihi iuſtum hoc ſentire ꝓ omnibus vobis eo ꝙ habeam vos in corde ⁊ in vinculis meis ⁊ in defenſione ⁊ cōfirmatione euangelij ſocios gaudij mei oēs vos eſſe.

Diuidit̄ autē hec epl̄a in ſalutationē ⁊ epiſtolarē narrationē. Secunda ibi. Gratias ago ꝛc. Circa primū tria facit. Quia primo deſcribunt̄ ꝑſone ſalutantes. Secūdo perſone ſalutate ibi. Omnibus ſanctis ꝛc. Tertio bona optata ibi. Gratia vobis ꝛc. Circa primuz ꝑmo ponunt̄ perſone ſalutantes. Secundo eorū conditio ibi. Serui. ꝛc. Circa primū ꝑmo ponit̄ ꝑſona ꝑncipalis cum dicit: Paulus. Et interpretat̄ paulus quaſi modic⁹. In quo notat̄ eius humilitas Eſa. 60. Minimus erit in mille et paruus in gentem fortiſſimā. Secūdo ibi. Timotheus. ponit̄ perſona adiuncta: qꝛ fuerat eorū predicator. infra. 2. Neminem enim habeo tam vnanimē qui ſincera affectione ꝓ vobis ſollicitus ſit. ¶ Deinde cum dicit: Serui. ꝛc. ponit̄ conditio eorū. 2. corin. 4. Non eñ noſmetipſos predicam⁹: ſꝫ ieſum xp̄m dñm nr̄m. nos aūt ſeruos veſtros ꝑ ieſum ꝛc. Sed contra Jo. 15. Jam non dicam vos ſeruos ꝛc. Reſpondeo duplex eſt ſeruit⁹ ſm̄ duplicem timorē. Timor eñ pene cauſat malam ſeruitutē. et de hac intelligit̄ dictū illud ꝑmiſſuz Jo. 15. Timor vo caſt⁹ cauſat ſeruitutē reuerētie. et de hac loquit̄ apl̄s hic. Perſone ſalutate ſunt oēs de eccl̄ia philipenſi id ē minores. Uñ dicit. Oīb⁹ ſcīs q̄ ſunt philippis. q̄ eſt ciuitas quā philipp⁹ condidit. Et dicit ſanctis. et hoc ꝓpt̄ baptiſmū Ro. 6. Quicūqꝫ baptizati ſum⁹ in xp̄o in ipſi⁹ morte baptizati ſumus ꝛc. Maiores aūt tangit dicens. Cū epiſcopis ꝛc. ¶ Queſtio eſt quare minores ꝑponit̄ maioribus. qꝛ prius eſt populus ꝙ prelatus. Ezech. 34. Nonne greges paſcunt̄ a paſtoribus? Greges eñ paſcēdi ſunt a paſtoribus non econuerſo. Item cur intermittit preſbyteros. Reſpondeo. dicendum eſt ꝙ comprehendunt̄ cum epiſcopis: qꝛ in vna ciuitate non ſunt plures epiſcopi. Unde dicēs in plurali dat intelligere etiā preſbyteros. Et tamē eſt alius ordo: qꝛ ex ipſo euangelio hoc legit̄ ꝙ poſt deſignationē duodecim apoſtoloruz quoꝝ perſonas gerūt epiſcopi deſignauit ſeptuagintaduos diſcipulos quorū locum ſacerdotes tenent. Dionyſius etiam diſtinguit epiſcopos ⁊ ſacerdotes. ſed in principio licet ordines fuerint diſtincti: nō tamē nomina ordinum. ¶ Deinde ponit bona optata ibi. Gratia ꝛc. Et ſunt duo que includunt oīa. Primū eſt gratia dei remittens peccata. Ephe. 2. Gratia ſaluati eſtis ꝛc. Altimū eſt pax hominis. pſ̄. Qui poſuit fines tuos pacē ꝛc. Et ꝑ conſequēs optat bona media. ⁊ hoc a deo pr̄e Jac. 1. Omne datū optimū: ⁊ oē donū perfectū deſurſuz ē deſcendens a pr̄e luminū ꝛc. Itē ꝑ meritū humilitatis xp̄i. Et iō addit. Et dño ieſu xp̄o. Jo. 1. Gr̄a ⁊ veritas ꝑ ieſuz xp̄m facta ē. Eph. 2. Ipſe eī ē pax nr̄a ꝛc. ¶ Cōſequent̄ ponit epl̄arez narrationē. Et circa hoc duo facit. Primo quia agit gratias de preteritis. Secūdo hortat̄ ad profectum in futurum ibi. Scire autem vos volo ꝛc.

Circa pͥmum pͥmo premittit gratiaꝝ actionē ꝓ eis. Se-
cundo materiā eius ibi. Super cōmunicatione ⁊c. Gra-
tias aūt agit adiuncto gaudio ⁊ deprecatione. Et iō hec
tria tangens dicit. Gratias deo noſtro. Gratias agere ē
recognoſcere gratiam ſibi factam. 1. theſſal. vltimo. In
omnibꝰ gratias agite. ⁊c. ¶ In omni memoria: qꝛ in eis
nihil occurrit aplō qđ non eſſet dignum gratiarū actio-
ne. Et hoc eſt valde magnū. ꝓuer. 10. Memoria iuſti
cū laudibus ⁊c. ¶ Pro omnibꝰ Eſa. 60. Populus aūt
tuus omnes iuſti in ꝑpetuū ⁊c. Agit ergo gratias ꝓ eo-
rum bono. orationem ⁊ deprecationem ꝓ cuſtodia. totū
tū ꝓ gaudio. 1. Reg. 12. Abſit aūt a me hoc peccatuꝫ in
dn̄o vt ceſſem orare ꝓ vobis. ¶ Deinde cum dicit. Su-
per cōmunicatiōe ⁊c. tangit de materia triū predictoꝝ.
Et pͥmo ponit materiā gratiarūactionis. Secundo gau
dij de futuris ibi. Cōfidens ⁊c. Tertio deprecatiōis ibi.
Teſtis ⁊c. Dicit ergo. Sup cōmunicatione ſcꝫ qua cō-
municaſtis doctrine euangelij credendo ⁊ opere implē-
do. Hec eſt enī vera cōmunicatio Heb. vltimo. Benefi-
centie autē ⁊ cōmunionis nolite obliuiſci ⁊c. ¶ A pͥma
die. ⁊c. Ecc̄. 27. Homo ſanctus in ſapiētia manet ſicut
ſol ⁊c. Et hocipſum confidens de vobis gaudeo: qꝛ qui
cepit ⁊c. Jere. 17. Maledictus homo qui confidit in ho
mine. ⁊ ponit carnem brachium ſuū. Benedictus vir q̄
confidit in dn̄o ⁊ erit dn̄s fiducia eius. ⁊ hoc in virtute
dei. Et ideo dicit. Cepit ⁊c. Jo. 15. Sine me nihil pote-
ſtis facere. Qđ eſt contra pelagianos qui dicunt princi-
pium boni operis eſſe ex nobis: ſꝫ conſumationē ex deo.
Sed hoc non eſt verum. qꝛ principiū boni operis in no-
bis eſt cogitare de bono. ⁊ hocipſuꝫ eſt a deo. 2. corin. 3.
Non qꝛ ſufficientes ſimus cogitare aliq̄d a nobis quaſi
ex nobis ⁊c. ¶ In diem xp̄i ieſu quo remunerabit ſingu
los. 2. Ti. vltimo. In reliquo repoſita eſt mihi corona
iuſticie quā reddet mihi dn̄s ⁊c. 1. corin. 1. Confirmabit
vos vſq₃ in finem ſine crimine ⁊c. ¶ Ratio gaudij ponit
cum dicit. Sicut eſt mihi ⁊c. qꝛ ſcꝫ iuſtum eſt qꝛ congau
detis mihi de bonis meis. Eo qꝛ habeaꝫ vos ⁊c. Quaſi
dicat. habeo de vobis hanc conſcientiaꝫ tales vos eſſe.
ideo gaudeo vt ſcꝫ gaudeatis de his de quibꝰ ⁊ ego. qđ
eſt in vinculis meis. qꝛ tunc ꝓ xp̄o fuit ligatus de q̄ gau
debat Jac. 1. Omne gaudium exiſtimate fratres mei cū
in varias temptationes incideritis: ſcientes ⁊c. Act. 5.
Ibant apl̄i gaudentes a cōſpectu concilij. quoniā digni
habiti ſunt ꝓ nomine ieſu contumeliā pati ⁊c. ¶ Et in
defenſione ⁊ confirmatione euangelij ſcꝫ audacter predi
cando contra tirannos ⁊ hereticos. Et qꝛ ꝯfirmabat euā-
geluim in cordibus fideliuꝫ Act. 18. Perambulans ex
ordine galatiam regionem ⁊ frigiam: confirmans om̄es
diſcipulos. Vel aliter ſm glo. In corde id eſt deſiderio
vt ſocij ſitis ſempiterni gaudij. Jo. 16. Gaudium veſtrū
nemo tollet a vobis. Et hoc non poteſt abſtrahi a corde
meo. qꝛ etiam in vinculis exiſtens: ⁊ intentus confirma-
tioni ⁊ defenſioni euangelij ſollicitudo de vobis non re-
cedit de corde meo.

Capitulum primū.

Teſtis enim mihi eſt deus quō
cupiam omnes vos eſſe in vi-
ſceribꝰ ieſu chriſti. Et hoc oro
vt charitas veſtra magꝭ ac ma
gis abundet in omni ſcientia ⁊ in omni ſen
ſu: vt ꝓbetis potiora: vt ſitis ſinceres ⁊ ſine
offenſa. in diem chriſti: repleti fructu iuſti-
cie ꝑ ieſum chriſtum in gloriam ⁊ laudē dei

Scire autem vos volo fratres qꝛ que circa
me ſunt: magis ad profectū venerunt euan
gelij: ita vt vincula mea manifeſta fierēt in
chriſto in omni pretorio ⁊ in ceteris omni-
bus: vt plures e fratribus in domino confi
dentes in vinculis meis abundantiꝰ aude-
rent ſine timore verbum dei loqui. Quidā
quidem ⁊ ꝓpter inuidiam ⁊ contentioneꝫ.
quidam autē ⁊ ꝓpter bonam voluntatem
chriſtum predicant. Quidam ex charitate
ſcientes quoniā in defenſione euangelij po
ſitus ſum. Quidā autē ex contentione chri
ſtum ānunciant nō ſincere: exiſtimātes ꝑſ-
ſuram ſe ſuſcitare vinculis meis.

Poſita materia gaudij de ſpe futura: hic oſtendit ſup q̄
deprecationeꝫ ꝓ eis facit. Et pͥmo premittit ſuū deſide
rium qđ oſtendit om̄ino feruens. Secundo materiā de-
precationis ibi. Et hoc oro ⁊c. Et qꝛ cordis deſiderium
ſoli deo eſt manifeſtum: ideo inuocat deum teſtem qꝛ ꝓ
eis deprecet̄ cum deſiderio. Job. 16. Ecce in celo teſtis
meus eſt ſcꝫ deus ⁊c. Quomō cupiam vos ſcꝫ ego exi-
ſtens in viſceribus ieſu xp̄i. Vel quō cupiam vos eſſe in
eis. quaſi dicat. Cupiam veſtram ſalutē ⁊ participatio-
nem viſceroſe charitatis chriſti Luc. 1. Per viſcera mi
ſericordie dei ⁊c. q̄ſi dicat. qꝛ ad ꝓfūda ⁊ intima cordis
virtꝰ amoris ꝑtingit. Vel cupiam vt ſitis in viſceribus
ieſu chriſti vt ipſum intime diligatis vt ⁊ diligamini ab
eo. in hoc enī vita hominis conſiſtit. ¶ Deinde cum di-
cit. Et hoc oro ⁊c. ponit deprecationē ⁊ tria bona optat
Primo quantū ad interiorē charitatis augmentū. Affe
ctus enī interior ꝑficit̄ ꝑ charitatē. ⁊ ideo non habenti
charitatē optandū eſt vt habeat. habēti vero vt ꝑficiat̄.
Vn̄ dicit vt charitas ⁊c. Pro augmento aūt charitatis
orandus eſt deus. qꝛ ſolus deus hoc in nobis operat̄. 2.
corin. 9. Potens eſt autē deus omnē gratiam abunda-
re facere in vobis vt in omnibus ſemꝑ omnē ſufficien-
tiam habentes abundetis in omne opus bonum ⁊c. Et
hoc neceſſariū vt petamus ⁊ nos. qꝛ Matth. 5. Niſi abū
dauerit iuſticia veſtra pluſq̄ ſcribaꝝ ⁊ phariſeoꝝ nō in-
trabitis in regnum celorum ⁊c. ¶ Secundo quantū ad
intellectum. Unde dicit. In ſcientia. Sed nunquid ex
charitate ꝓuenit ſcientia? Sic. qꝛ dicit̄. 1. Jo. 2. Et vos
vnctionem quā accepiſtis ab eo manet in vobis. et non
neceſſe habetis vt aliquis doceat vos. ſed ſic vnctio do-
cet vos de omnibꝰ ⁊c. Item charitas eſt ſpūs de quo di
citur Jo. 16. Cum venerit ille ſpūs veritatis docebit vos
omnē ⁊c. Cuius ratio eſt qꝛ qui habet habitū ſi rectus ē
habitus: ſequit̄ inde rectum iudiciū de his que ꝑtinent
ad illum habitum: ſi vero corruptus falſum. Sicut circa
venerea temꝑatus habet bonū iudiciū. intemꝑatus nō:
ſed falſum. Om̄ia autē que a nobis fiunt ſunt informan
da charitate. ⁊ ideo habens charitatē habet rectum iu-
dicium: ⁊ quantū ad cognoſcibilia. Et ſic dicit: In ſciē-
tia qua ſcꝫ agnoſcat veritateꝫ ⁊ inhereat circa ea que ſunt
fidei. Hec eſt ſcientia ſanctoꝝ. de q̄ dicit̄ ſap. 10. Et quā-
tum ad operabilia ⁊ ſic dicit. In omni ſenſu. Qui ē vis
cognoſcitiua circa exteriora obiecta. Et ꝓpriū eius ē vt
ſtatim iudicet de ꝓprio ſenſibili recte. Et ideo hoc nomē
tranſlatum eſt ad interius iudiciū rationis. Unde ſenſa
ti dicunt̄ habere rectum iudiciū circa agibilia. Sap. 1.
Sentite de dn̄o in bonitate ⁊c. Sap. 6. Cogitare ḡ de
illa ſenſus eſt cōſumatus ⁊c. Sed hic ſenſus debet eſſe

non tantū conſideratiuus ſed etiam diſcretiuus inter bonum ⁊ malum ⁊ inter bonū ⁊ melius. Unde ſubdit. Ut ꝛc. ¶ Nota ꝙ charitas ꝑficit ſenſum vt ꝓbet bona: ſed ꝑfecta chritas vt ꝓbet meliora. 1. Corin. 12. Emulamini meliora cariſmata. et infra ca. 14. Sectamini charitatem ꝛc. Et ideo dicit. potiora. ¶ Tertio q̃tum ad effectum. Et ꝑmo ponit imunitatem a malo. Secundo perfectionē in bono. Primū in hoc qd̕ dicit. Et ſitis ſinceres. Eſt eñ duplex peccatum vitandū. ſcʒ interioris corruptionis qua homo corrumpit̃ in ſe. ⁊ hoc excludit̃ per ſinceritatē. 1. Corin. 5. In azimis ſinceritatis ꝛc. Aliud eſt in ꝓximo ſcʒ offenſa. Et ideo dicit. Sine offenſa. 1. Corin. 4. Sine offenſione eſtote iudeis ⁊ gentib᷒ et eccleſie dei ſicut ⁊ ego ꝛc. Et. 2. Corin. 6. Nemini dantes vllam offenſionē ꝛc. In diem chriſti ieſu id eſt ſemꝑ xp̄o et Matth. 24. Qui ꝑſeuerau erit vſq; in finem hic ſaluus erit. Quantū ad gratiam dicit. Repleti fructu iuſticie vt oꝑa iuſticie quidā fruct᷒ ſunt. Ro. 6. Habetis fructum veſtrum in ſancificatione ꝛc. Uel fructu iuſticie id eſt ꝑmio iuſticie ſcʒ corona. 2. Ti. 4. In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſticie ꝛc. Sap. 4. Bonorū eñ laborum glorioſus ē fructus ꝛc. Et hoc habet̃ ꝑ xp̄m qꝛ omnia que facimus ſunt bona ꝑ ipſum. Jo. 15. Sine me nihil poteſtis facere ꝛc. Et hec faciēda ſunt hoc fine ſcʒ in laudem dei. qꝛ ex operibus ſanctorū deus clarificat̃ vñ alij ꝓrumpunt in laudem dei. pſ̄. Laudate dñm in ſanctis eius ꝛc. Jere. 33. Erit mihi in nomen ⁊ in gaudiū et in laudem ⁊ in exultationē cunctis gentib᷒ terre que audierint omnia bona. ꝛc. ¶ Deinde cum dicit. Scire aūt ꝛc. admonet ad futura. Et ꝑmo ponit exempla exequenda ⁊ vitanda. Secundo concludit moralem monitionē in quarto capitulo ibi. Itaq; fratres mei chariſſimi ꝛc. Circa primū duo facit. qꝛ primo oſtendit que ſunt imitāda. Secūdo que ſunt vitanda tertio cap°. ibi. Decetero ꝛc. Item ꝑma diuidit̃ in duas. qꝛ ꝑmo inducit ſe eis imitandū. Secundo alios: ſecūdo cap. ibi. Si qua ergo ꝛc. Item ꝑma in tres. qꝛ ꝑmo ponit in exemplū ꝓfectuʒ ſuum. Secundo gaudium qd̕ habet ex ꝓfectu ibi. Quid eñ ꝛc. Tertio fructum ex ꝓfectu ſuo ibi. Scio enim ꝛc. Itē ꝑma in duas. Prio ꝑmittit ꝓfectū. Secūdo modū ibi. Ita vt vincula mea ꝛc. Dicit ergo. Monui vos ad ꝓfectum et vt formā habeatis ꝓfectum meū ſcire vos volo et que circa me ſunt exterius. qꝛ tribulationes et ſi exterius eſſent non imutabant interius: ſed magis ad profectum venerunt. qꝛ ex eis fides predicata magis ꝓfecit. 2. Corin. 1. Siue tribulamur ꝓ veſtra exhortatione ⁊ ſalute. ſiue conſolamur ꝓ veſtra conſolatione ꝛc. Et oſtendit ꝓfectū Primo quantū ad ſe. Secundo q̃tum ad alios ibi. Ut plures ꝛc. Quantū ad ſe quidē manifeſtū fuerat ꝙ talia ꝓ xp̄o pateret̃ conſtanter: ita vt vincula qd̕ ē glorioſum ꝓ chriſto. 1. Pe. 4. Nemo veſtrum patiatur quaſi homicida aut fur aut alienoꝝ appetitor: ſi auteʒ vt chriſtianus non erubeſcat ꝛc. In omni pretorio ſicut in curia ceſaris ꝛc. Ex parte vero alioruʒ fides creſcebat in cōmuni. Uñ dicit. Ut plures ꝛc. 1. Machab. 6. De elephantibus. Ecc. 10. Scd̄m iudiceʒ populi ſic ⁊ miniſtri eius ꝛc. Prouer. 28. Juſtus quaſi leo confidens abſq; terrore erit ꝛc. Ex parte tñ aliorum eſt diuerſitas: qꝛ quidā bene loquebant̃: quidā male. ⁊ qui bene: quidā ex generali charitate: et quidā ex ſpeciali amore ad apl̄um. Et q̃ male quidā ex generali malicia: quidā ex ſpeciali odio ad apl̄um. Sed vt mihi videt̃ apoſtolus duplicem oſtendit cauſam ꝓpter quā quidam ꝑdicabant: Primo ꝓpt̃ inuidiam. Et ideo apoſtol᷒ eorum prauā intentionē oſtēdit dicens: Quidā quideʒ ⁊ ꝓpter inuidiam ꝛc. Jac. 3. Ubi zelus ⁊ contentio ibi inconſtantia et oēe opus prauum. 1. Corin. 3. Cum ſit inter vos zelus ⁊ cōtentio nōne carnales eſtis ꝛc. Secundo ꝓpter amorem chriſti et euangelij. Unde dicit. Quidā ꝓpter bonā ꝛc. pſ̄. Benigne fac in bona voluntate ꝛc. Sed apl̄us addit dicēs Quidam vero ex charitate ſcʒ que facit bonaʒ voluntatem ꝛc. quia vt ſupplerent defectum mei docentis predicauerunt. ¶ Deinde apl̄us exponit qd̕ dixerat dicens ꝙ quidā non ſcd̄m ſanam intentionem: ſed ex contentione. Corrupta eorum contentio dupliciter patuit. Uno modo vt publice predicando turbationē facerent in populo gentili contra apoſtolum ſupra illam quaʒ habuit. Alio modo quia credebant ꝙ paulus audiens eos vſurpare officium ſibi cōmiſſum turbaretur. ⁊ ex hoc adderet̃ afflictio afflicto.

Lectio ſecunda.

Quid eñ: Dum omni modo ſiue ꝑ occaſionē ſiue ꝑ veritateʒ chriſtus annūciet̃. ⁊ in hoc gaudeo: ſed et gaudebo. Scio eñ quia hoc mihi ꝓueniet ad ſalutem. ꝑ veſtram orationem ⁊ ſubminiſtrationē ſpiritus ieſu chriſti ſcd̄m expectationem ⁊ ſpem meaʒ qꝛ in nullo confundar: ſed in omni fiducia ſicut ſemper ⁊ nunc magnificabit̃ chriſtus in corpore meo ſiue ꝑ vitam ſiue per mortē. Mihi enim viuere chriſtus eſt ⁊ mori lucrum. Q; ſi viuere in carne: hic mihi fructus operis eſt ⁊ quid eligā ignoro. coartor autē e duobus deſiderium habens diſſolui et eſſe cum chriſto. multo magis melius ꝑmanere autē in carne neceſſarium ꝓpter vos.

Supra ap apoſtolus deſcripſit profectū ex ipſo ſubſecutum: hic agit de gaudio concepto ex hoc ꝓfectu. Et ponitur ꝑmo materia gaudij. Secundo ipſum gaudiū ibi Et in hoc gaudeo ꝛc. Contingit autē quandoq; ꝙ aliqd̕ gaudium ꝓuenit ex bona cauſa. et hoc directe et per ſe ⁊ qñq; ex mala cauſa. ⁊ hoc indirecte et ꝑ accidēs. Qñ eñ eſt ex bona cauſa gaudēdū eſt de effectu et de cauſa ſicut de elemoſyna facta ꝓpter deum. Sʒ qñ eſt ex cauſa mala tunc eſt gaudendū de effectu: ſed de cauſa non. Et ſic de redemptione ꝑ xp̄m que fuit ex ſcelere iude et iudeorum. Ita contingit in eccleſia vbi ꝓuenit vtilitas: qñq; ꝑ bonos predicatores q̃ ad bonam intentionē. qñq; per malos quo ad malā. ⁊ de vtroq; gaudendū ē ſicut dictū eſt. Et ideo dicit. Quid eñ ꝛc. Per occaſionē annūciat xp̄m qui non intendit hoc principaliter. ſed ꝓpter aliud puta lucrū vel gloriā Prouer. 18. Occaſiones querit q̃ recedere vult ab amico. Per veritatē autē qñ ex recta intentione Eſa. 38. Obſecro dñe memento queſo quō ambulauerim coram te in veritate ⁊ corde perfecto ꝛc. Sed hoc fit vtroq; modo ad vtilitatem eccleſie. ideo dicit. Si xp̄s annūciet̃ ꝛc. qꝛ ſi aliud annūciaret ꝙ xp̄m tunc multum intereſſet qd̕ ſit qñ falſa doctrina docet̃. Augu. Paſtor q̃ ꝓpter veritatem ānuuciat eſt amādus. mercenarius q̃ ꝓpter lucrū eſt tolerandus: qui falſa expellendus. ¶ Deinde ponit gaudiū conſequens dicens. In hoc ſcʒ ꝙ vincula mea manifeſta ſunt ꝓpter xp̄m et ꝙ xp̄s annūciatur gaudeo in preſenti. Jo. 14. Si diligeretis me gauderetis vtiq; ꝛc. Et gaudebo in futurū Eſa. 51. Gaudium et leticiam obtinebunt ꝛc. ¶ Deinde cum dicit.

Scio enī ⁊c. ponit fructum ex ꝑfectu ſuo ꝓuenientem Et p̄mo ponit ipſum fructū. Secūdo mouet quandā dubitationem ibi. Quod ſi viuere ⁊c. Item p̄mo ꝓponit fructum. Secundo auxiliū ipſum ꝯſequēdi ibi Per veſtrā orationē ⁊c. Tertio aſſignat materiam fructus ibi. Sed non in om̄i ⁊c. Dicit ergo. Gaudeo de his: ⁊ hoc ꝓpter fructum ꝓuenientē ex eis in ſalutē eternā Eſa. 45. Saluatus eſt iſrael in dn̄o ſalute eterna ⁊c. Et hoc ideo. q̄a qn̄ nos aliq̄ bona facim⁹ coopando ſaluti alioꝝ redundat in ſalutē noſtrā. Si enī vt dicit Matth. 18. Qui ſcādalizauerit vnum ex his puſillis ⁊c. quāta gloria dign⁹ eſt q̄ ſalutem multoꝝ ꝓcurat. Auxiliuꝫ autē eſt triplex: ſcꝫ ex pte alioꝝ mutua oratio. Unde dicit. Per veſtras orationes ſcꝫ ex quibus ſpero adiuuari a deo. Jac. vltiō Orate ꝓ inuicem vt ſaluemini ⁊c. Ex parte dei de q̄ habemus ſpem ſalutis. Eſa. 26. A facie tua dn̄e cōcepim⁹ et q̄ſi pturiuim⁹ et peperim⁹ ſpm̄. Et ideo dicit. Et ſubminiſtrationē ſpūs ieſu xp̄i Ro. 8. Spūs adiuuat infirmitatē noſtraꝫ. Et loquit̄ ſimilitudinarie. qn̄ enī aliquis eſt debilis indiget releuāte vt ſuſtentet̄ ⁊ hoc eſt ſubminiſtrare Et nos debiles ſumus ideo indigem⁹ ſubminiſtratione ſpūs Jo. 14. Et ſuggeret vobis om̄ia ⁊c. ſcꝫ q̄ſi vobis ſubminiſtrādo. Item ex parte noſtra eſt ſpes in deo. q: ꝓuer. 11. Qui confidit in diuitijs corruet. Oportet ḡ ꝙ ſpes noſtra ſit in deo ⁊c. pſ. Qui confidūt in domino ſicut mons ſyon ⁊c. Et ideo dicit. Scd̄m expectationem ⁊ ſpem meam. Sed nonne ſpes eſt expectatio future beatitudinis? Dicendū eſt ꝙ ſpes eſt motus appetitus in bonum arduū. Et hoc qn̄ quis ſperat adipiſci per ſe. ſic ſpes eſt ſine expectatione. quādo autē ꝑ alium tūc eſt ſpes cum expectatione. ⁊ ſic nos expectam⁹ ſpem habentes aliquid conſequi ꝑ alium. pſ. Expectās expectaui dominū ⁊c. Ro. 8. Spe ſalui facti ſumus. Sed dicit ſcio ⁊ poſtea ſpero ⁊ expecto. Nunq̄d certa eſt hec ſpes? Reſpondet apl̄us dicens. Ita. q: in nullo confundar. 1. Machab. 2. Om̄es qui ſperant in illo non infirmantur Ro. 5. Spes autē non confundit. Ecc̄. 2. Nullus ſperauit in domino et confuſus eſt ⁊c. Hui⁹ p̄mo rationē aſſignat. Secundo exponit eam. Ratio hec ſumit̄ ex hoc ꝙ ipſe totaliter ordinat̄ ad ſeruitiū xp̄i. Quaſi dicat. Ideo hec mihi ꝓuenient in ſalutem: q: totaliter ſum ad ſeruitium xp̄i. Et p̄mo ponit fiduciaꝫ. Secundo ꝑſeuerantiā. Tertio certitudinē intentionis. Dicit ergo. Sed in om̄i fiducia ⁊c. Quaſi dicat. Multi ꝑſequūt̄ me: ſed ego cōfido in deum Eſa. 12. Fiducialiter agam ⁊ nō timebo ⁊c̄ pſ. Fiducialiter agam in eo. Sicut ſemꝑ id ē a p̄ncipio conuerſionis. Act. 9. Quō in damaſco fiducialiter egerit ⁊c. Ita ⁊ nunc Job. 27. Juſtificationē meā quā cepi tenere non deſeram. ⁊c. Tertio oſtendit ꝙ ſit eius recta intentio. q: magnificabit̄ ⁊c. chriſtus cum ſit verus de⁹ non poteſt in ſeipſo magnificari vel minorari: ſed in nobis id eſt in cognitione aliorum. tunc ergo quis magnificat chriſtū qn̄ eius cognitionem dilatat Ecc̄. 43. Quis magnificabit eum ſicuti eſt a p̄ncipio. Et hoc ⁊ verbo ⁊ facto quādo magnitudo diuini effectus oſtendit magnitudinem eius. Et inter effectus mirabiles iuſtificatio ē. Hec q̄diu eſt in corde hominis latens non magnificat̄ ꝑ eam xp̄s niſi quantū ad cor illius: non q̄tum ad alios: ſꝫ qn̄cūq̄ prorumpit in exteriora ꝑ actus corporales apparentes: tunc magnificat̄. Et ideo ait. In cōpore meo. In corꝑe noſtro xp̄s dupliciter magnificat̄. Uno modo inquantū corpus noſtruꝫ deputam⁹ ad obſequiū eius. miniſteria eius corporaliter exequendo. 1. Corin. 6. Glorificate ⁊ portate deum in corpore veſtro ⁊c. Alio mō corpus noſtrum exponendo ꝓ xp̄o. 1. Corin. 13. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam ⁊c. Sꝫ p̄mus modus ſit ꝑ vitam. Secundus vero ꝑ mortem. Ideo dicit. Siue ꝑ vitam q: viuendo operat̄. ſiue ꝑ mortem. Ro. 14. Siue viuimus ſiue morimur dn̄i ſumus ⁊c. Quod etiam intelligi poteſt de morte ſpūali Col. 3. Mortificate mēbra vr̄a que ſunt ſuꝑ terram ⁊c. ¶ Deinde exponit quō mortificabitur ꝑ vitam ⁊ ꝑ mortē dicens. Mihi viuere ⁊c. Uita enī importat motionē quandā. Illa enī viuere dicuntur que ex ſe mouent̄. Et inde eſt ꝙ illud videt̄ eſſe radicaliter vita homis qđ eſt p̄ncipiū motus in eo. Hoc autē eſt illud cui affectus vnitur ſicut fini. q: ex hoc mouetur homo ad om̄ia. Unde aliqui dicunt illud ex quo mouet̄ ad operandū vitam ſuaꝫ: vt venatores venationē. et amici amicū. Sic ergo xp̄us eſt vita noſtra: quoniā totū p̄ncipiū vite noſtre ⁊ operationis eſt xp̄s. Et ideo dicit apoſtolus. Mihi viuere ⁊c. q: ſolus xp̄s mouebat eum. Et mori lucrum: hic apoſtol⁹ ꝓprie loquitur. Quilibet enī ſibi ad lucrum reputat qn̄ vitam quā habet imperfectam poteſt perficere. Sic infirmus ad lucrum reputat ſanam vitam. Uita noſtra chriſt⁹ eſt Col. 3. Uita veſtra abſcōdita eſt cum xp̄o in deo ⁊c. ſed hic eſt imperfecta. 2. cor. 5. Quādiu ſumus in corpore peregrinamur a dn̄o ⁊c. Et ideo qn̄ morimur corpore ꝑficit̄ nobis vita noſtra ſcꝫ xp̄s cui tunc preſentes ſum⁹. pſ. Cum dederit dilectis ſuis ſomnū. ⁊c. 2. Ti. 4. Ego enī iam delibor ⁊ temp⁹ mee reſolutionis inſtat ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Quod ſi viuere ⁊c. ponit dubitationē quandā circa q̄ ea dicta ſunt. Et circa hoc duo facit. Primo ponit dubitationē. Secūdo ſoluit eam ibi. Et hoc confidens ⁊c. Itē p̄ma in duas q: p̄mo ꝓponit dubitationē. Secundo ꝓponit ratiōes ad vtrāq̄ partē ibi. Coartor autē ⁊c. Dicit ergo. Si viuere in carne hic mihi eſt fructus ⁊c. verum eſt ꝙ in corpore meo dum viuo magnificat̄ xp̄s. Ergo viuere meum in carne id eſt vita mea in carne eſt huiuſmodi fructus. Inde predicat effectum de cauſa id eſt ſi vita affert mihi hunc fructum vt xp̄s magnificet̄ vita in carne eſt bona ⁊ fructuoſa Ro. 6. Habetis fructū veſtrū in ſanctificatiōꝫ ⁊c̄. Si ḡ ita eſt ignoro q̄d eligam vtrū mori vel viuere. Ro. 8. Nam q̄d oremus ſicut oportet neſcim⁹ ⁊c̄. Sap. 9. Cogitationes enim mortaliū timide ⁊ incerte ꝓuidētie noſtre ⁊c. Sꝫ quare dubitas? Quia coartor ⁊c. Primo ponit rationem ad partē vnam. Secundo ad aliam. In hoīe enī duplex eſt motus: nature ſcꝫ et gratie. Nature ad non moriendū. 2. corin. 5. Nolum⁹ expoliari ſed ſuꝑueſtiri ⁊c. Jo. vltimo. Et alius ducet te q̄ tu non vis ⁊c. Et gr̄e quā ſuggerit charitas q̄ mouet ad dilectionē dei ⁊ ꝓximi. Hic affectus ad dilectioneꝫ dei mouet vt ſimus cum xp̄o. Et ideo dicit. Deſideriū habens diſſolui non ſimpliciter: ſed eſſe cum xp̄o. 2. corin. 5. Audemus aūt ⁊ bonam voluntatē habem⁹ magis ꝑegrinari a corpore et preſentes eſſe ad dn̄m ⁊c. In quo notat̄ falſitas opinionis grecorum ꝙ anime ſanctoꝝ poſt morteꝫ non ſtatim ſunt cum xp̄o. Et hoc ideo opto: q: eſt multo melius eſſe cum xp̄o. pſ. Quid enī mihi eſt in celo ⁊c. Defecit caro mea ⁊ cor meum ſcꝫ ad habendū bonum. pſ. Melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuꝑ milia ⁊c. Dilectio autē ꝓximi mouet ad ꝓfectū ꝓximi. ⁊ ideo dicit: Permanere autē ⁊c. id eſt neceſſaria eſt vita mea ꝓpter vtilitatem veſtram. 2. corin. 5. Siue mente excedimus deo. ſiue ſobrij ſumus vobis ⁊c. Uel aliter. Coartor ⁊c. id eſt ex duplici parte inſurgit deſiderium diſſolui ⁊c̄. melius ⁊c̄. Sententia non mutat̄. Sed hoc non videt̄ dubitabile ⁊ in peiorem parteꝫ declinare. Primū enī deſideriū excitat in nobis dilectio dei: Secundū dilectio proximi. Maius eſt deſiderium primū. Reſpondeo. dicendū duplex eſt dilectio dei: ſcꝫ dilectio concupiſcentie qua vult frui deo ⁊ delectari in ipſo. ⁊ hoc eſt bonū bonis. Item

eſt dilectio amicitie: qꝛ homo preponit honorem dei etiā huic delectationi qua fruit̃ deo. Et hec eſt ꝑfecta charitas. Unde Ro. 8. Neqꝫ mors neqꝫ vita neqꝫ angeli. ꝛc. Et ſubdit nono capi°. Optabam ego anathema fieri ꝓ fratribus meis ꝛc. Et hoc vt oſtendat ſe eſſe prefectioris charitatis quaſi ſit paratus ꝓpter amorē dei ⁊ gloriā carere delectatione viſionis dei. ⁊ ideo hoc elegit tanq̃ magis perfectum.

Lectio tertia.

Et hoc confidens ſcio qꝛ manebo ⁊ permanebo omnibus vobis ad profectum veſtrum ⁊ gaudium fidei: vt gratulatio veſtra abundet in chriſto ieſu in me. ꝑ meum aduentum iterū ad vos. Tantum digne euangelio chriſti conuerſamini: vt ſiue cū venero ⁊ videro vos ſiue abſens audiā de vobis. quia ſtatis in vno ſpiritu vnanimes collaborantes fidei euangelij ⁊ in nullo terreamini ab aduerſarijs que eſt illis cauſa perditiōis. vobis aūt ſalutis. Et hoc a deo. Quia vobis donatū eſt ꝓ chriſto non ſolum vt in eum credatis: ſed vt etiam ꝓ illo patiamini: idem certamen habentes quale ⁊ vidiſtis in me ⁊ nūc audiſtis de me

Poſita dubitatione et rōnibus hincinde: hic ſoluit dubitationē. Et ṗmo quaſi eligens vnam partē prenūciat poſt futurū aduentum ſuū ad eos quantū ad ſe. Secūdo oſtendit quid requirat̃ ex parte eorū ibi. Tantū digne ꝛc. Item ṗma in tres: qꝛ ṗmo ṗmittit futurum aduentū. Secundo oſtendit fructū. Tertio illum fructū exponit. Dicit ergo. Uiuere in carne neceſſariū eſt ꝓpter vos. et hoc qꝛ mea vita eſt fructuoſa vobis. ideo ſcio hoc ſcꝫ qꝛ ꝑmanebo: ſed hoc quaſi confidens de deo. ꝓuer. 18. Juſtus q̃ſi leo confidens abſqꝫ terrore erit ꝛc. ¶ Manebo ⁊ ꝑmanebo id eſt viuam et diu viuā. Sed contra ſtatim ē occiſus a nerone. Reſpondeo. dicendū eſt ꝙ ep̄la eſt facta vel ſcripta ṗmo anno incarceratiōis qḋ fuit ṗmo anno neronis. Unde poſtea vixit ſeptem annis. ¶ Omib⁹ vobis id eſt ad vtilitatē omniū veſtrū. 1. Corin. 10. Non querens quid mihi vtile eſt. ſed qḋ multis vt ſalui fiant. Et hoc ad ꝓfectum veſtrū id eſt vt ꝑ meam exhortationem ꝓficiatis in fide ⁊ gaudeatis de mea vita quā auditis. ſꝫ magis gauderetis ſi eſſem preſens Ro. 1. Deſidero videre vos. ꝛc. ¶ Deinde exponit qḋ dixerat dicens. Ut gratulatio veſtra ꝛc. id eſt ſi detur vt iterum veniam ad vos: eſt vt gaudiū abundās ſim vobis Eph. 3. Ei aūt qui potens eſt oīa facere ſupabundanter q̃ petim⁹ aut intelligimus ꝛc. Et hoc in xp̄o ieſu: qꝛ hocipſum ꝙ gaudebāt de eo erat ꝓpter xp̄m. Philem. Fruar te in domino ꝛc. ¶ Deinde cum dicit. Tantum digne ꝛc. oſtendit quid requirat̃ ex parte eoꝝ. Et circa hoc tria facit. quia ṗmo facit hoc. Secundo manifeſtat vtilitatem inde conſequentē. Tertio explicat. Dicit ergo ꝙ tm̄ ex parte eorum requirit̃ ꝙ in euangelio chriſti digne conuerſentur ſcꝫ ſm̄ ꝙ doctrine tali congruit. 1. theſſal̃. 2. Teſtificati ſumus vt ambularetis digne deo qui vocauit vos in ſuum regnū ⁊ gloriā ꝛc. Col̃. 1. Ambuletis digne deo ꝛc. ¶ Ut cum venero ad vos et videro vos aut abſens audiam de vobis bona. Et hoc gaudiū eſt mihi. 3. Jo. 1. Maiorum horum non habeo gratiam q̃ vt audiā filios meos in veritate ambulare ꝛc. Et nūc in ſpeciali expetit ab eis: Primo vnitatem. Secundo conſtantiam ibi. Et in nullo ꝛc. Eſt autē ſanctis neceſſaria vnitas triplex. ſcilꝫ amoris. Unde dicit: Audiā de vobis ꝙ ſcꝫ ſtatis in vno ſpiritu qḋ eſt per amorē Eph. 4. Solliciti ſeruare vnitatem ſpūs in vinculo pacis Et. 1. Corin. 6. Qui autē adheret domino vnus ſpūs eſt. Item concordie. Unde dicit. Unanimes id eſt vnam voluntatem et animū habentes Act̃. 4. Multitudinis credentium erat cor vnū ⁊ anima vna ꝛc. pſ̄. Qui inhabitare facit vnius moris in domo ꝛc. Item cooperationis. Unde dicit: Collaborantes ꝛc̃. vt ſcꝫ vnus adiuuet aliū. Ad hoc facit quod dicit̃. 1. Reg. 25. Cōgregat⁹ eſt iſrael vniuerſus et planxerunt eum ſcꝫ ſamuelē ꝓuer. 18. Frater qui iuuat̃ a fratre quaſi ciuitas firma. ¶ Secundo expetit conſtantiam ibi. Et in nullo ꝛc. Et ṗmo inducit ad fortitudinē. Secūdo ponit rationē. Dicit ergo. Et in nullo ꝛc. quia nihil poſſunt niſi quantū deus ꝑmittit. Luc. 21. Capillus de capite veſtro non peribit pſ̄. Foliū eius non defluet ꝛc. Eſa. 51. Quis tu vt timeas ab hoīe mortali ⁊ a filio hominis qui quaſi fenum ita areſcet. Ratio autē eſt triplex Prima ſumit̃ a fructu tribulationis. Secunda ex dono duplici dei. Tertia ab actore. Dicit ergo. Nō terreamini: quia eſt vobis fructus: q̃ ſcꝫ perſecutio in illis ſcꝫ ꝑſequentibus eſt cauſa perditionis. ſed vobis eſt cauſa ſalutis Ma. 16. Qui voluerit aīam ſuam ſaluā facere ꝑdet eam ꝛc. Jo. 12. Qui amat animā ſuam perdet eā Oſee 12. Perditio tua ex te iſrael tantūmō ex me auxiliū tuū ꝛc. Et hoc a deo a quo pro munere donatum eſt vobis ꝙ ſuſtineatis tribulatiōes patiēter. ¶ Ut in eū credatiſ. Ephe. 2. Gratia eius eſtis ſaluati. Et hoc quantū ad fidem quod eſt magnū et primū donum. ¶ Et etiā vt ꝓ illo patiamini qḋ eſt magnū donū vt curam xp̄i agatis q̃ſi atlethe eius Act̃. 5. Ibant ap̄li ꝛc. Sic ergo vtile eſt et honorificum: et ideo agatis fortiter. Tertio ex exemplo qꝛ ita tractat eoſdē ſicut nos qui ſumus ṗmitie fideliū: Et ideo dicit. Idem certamē habentes quale vidiſtis in me ſcꝫ apud vos qn̄ nudus fui verberat⁹ philippis ꝓpt̃ phitoniſſam liberatā. Act̃. 16. Et nunc audiſtis de me q̄ ſum in vinculis.

Capitulū ſecundū.

Si qua ergo conſolatio in chriſto: ſi quod ſolaciū charitatis: ſi qua ſocietas ſpirtus. ſi qua viſcera miſerationis: implete gaudiū meum. vt idem ſapiatis: eandē charitatem habētes. vnanimes idipſum ſentientes. Nihil ꝑ contentionē neqꝫ ꝑ inanem gloriam. ſed in humilitate ſuperiores ſibi inuicem arbitrantes. non que ſua ſunt ſinguli conſiderantes: ſꝫ ea que aliorū.

Supra prebuit ſe in exemplū patientie et ſanctitatis: hic ad idem adducit exempla aliorum. Et ṗmo ponit exemplum chriſti. Secundo exempla ſuoꝝ diſcipuloꝝ quos ad eorū confirmationē mittere ꝓmittit ibi. Spero autē in dn̄o ꝛc. Circa primū tria facit. qꝛ ṗmo ṗmittit exhortationem. Secundo inducit exemplū ibi. Hoc eīm ſentite ꝛc. Tertio concludit ꝓpoſitum ex exemplo chriſti ibi Itaqꝫ chariſſimi mei ꝛc. Circa primū ṗmo ē cōſiderādū crimē q̄ eos inducit Sc̄do ad quid inducit ibi. Implete gaudiū ꝛc. Utit̃ aūt circa ṗmū q̄druplici medio. Primo ex deuotione ad ipſum xp̄m. Sc̄do ex charitate ꝓximi. Tertio ex ſpēali ſocietate. Quarto ex miſeratiōe. Dicit

ergo. Si qua cõſolatio ꝛc. Hec quattuor media que hic conſequenter ponunt̃ om̃ia referunt̃ ad hoc qđ ſubdit. Implete ꝛc. Et eſt ſenſus. Quaſi dicat. Conſolari volo in vobis. Si qua ergo conſolatio id eſt ſi quã conſolationem mihi afferre vultis in xp̃o implete gaudiũ meum. Eſa.61. Ut ponerẽ fortitudinẽ lugentibus ſyon ꝛc. 2.corin.1. Conſolat̃ nos in om̃i tribulatione vt et ipſi poſſimus conſolari ꝛc. ¶ Ex parte vero charitatis fraterne dicit. Si qđ ſolacium charitatis ſcꝫ eſt implete gaudiuꝫ meũ Gal.5. Fructus autẽ ſpũs eſt charitas gaudiũ pax ꝛc. pſ. Ecce ꝙ̃ bonuꝫ ꝛc. ¶ Item ex ſocietate. et hec eſt inter homĩes qui cõmunicant in rebus ſicut ſocij in bellicis armis: ita boni ſpũales q̃ ſibi cõmunicãt in ſpũalib⁹ bonis. Et ideo dicit. Si qua ſocietas ſpũs ſcꝫ ẽ mihi ad vos: implete gaudiũ meũ. quaſi dicat. Exhibui ego vobis multã conſolationẽ veſtram. Si ergo ſocij mei eſtis exhibete ideꝫ ⁊ vos mihi. Eph.4. Solliciti ſeruare vnitatem ſpũs in vinculo pacis ꝛc. ꝓuer.18. Uir amicabilis ad ſocietatem magis amicus erit ꝙ̃ frater. ¶ Item ex miſeratione cũ dicit. Si qua viſcera miſerationis. Col.3. Induite vos ſicut electi dei ſancti ⁊ dilecti viſcera miſericordie ꝛc. ¶ Deinde ponit ea ad que inducit. et p̃mo in generali dicens. Implete ꝛc. quaſi dicat. Gaudeo in vobis ꝓpter bona que vidi et audiui de vobis. ſꝫ quãdo hec ꝓficient tunc gaudium meũ creſcet et tandẽ ꝓficiet. Unde illđ implete ꝓficiẽdo in bonũ. Secũdo in ſpeciali monet ad mutuã charitatẽ. cui⁹ vnitas in duob⁹ ↄſiſtit. ſcꝫ interius in affectu et exterius in effectu. 1.Jo.3. Non diligamus verbo neq̃ lingua: ſed opere et veritate. ꝛc. Pria deſignat̃ i obiecto charitatis cũ dicit. Idẽ ſapite. Sapientia eñi eſt cognitio altiſſimaꝝ cauſaꝝ. qr eius eſt iudicare qđ nullus poteſt ſine cauſa altiſſima. Et ideo ſapientia eſt cognitio de diuinis. Idem ergo ſapite ꝛc. q̃ſi dicat. Idem ſapiatis circa ea que ſunt fidei Ro.15. Deus autẽ patientie et ſolacij det vobis idipſum ſapere in alterutrũ ſm̃ ieſum chriſtũ: vt vno ore honorificetis deũ Sed hoc fit ꝑ charitatem eandẽ Col.3. Suꝑ om̃ia charitatem habentes qđ eſt vinculũ perfectionis. Itẽ ꝙ̃tuꝫ ad effectum ſunt duo neceſſaria. ſcꝫ conſenſus duoruꝫ in idem ex parte affectus et iudiciũ rõnis concors in eodẽ. Quantũ ad p̃mum dicit. Unanimes ſcꝫ in agendis pſ. Qui inhabitare facit vni⁹ moris in domo. Ro.15. Uno ore honorificetis deum. Quantũ ad ſecundũ dicit. Idipſum ſentientes. Nõ ita differt ab hoc qđ dicit. Idem ſapite. ſicut hoc qđ dicit. Unanimes in charitate. Secundo monet ad humilitatẽ circa quã p̃mo excludit ↄtraria humilitati. Secundo monet ad eam. Contraria autẽ humilitati ſunt que oriunt̃ ex ſuꝑbia: Hec autẽ ſunt ꝓprie exterior cõtentio. qr humiles ſibi cedunt. ꝓuer.13. Intẽ ſuperbos ſemꝑ iurgia ſunt ꝛc. Jac.3. Ubi zelus ⁊ contẽtio ibi incõſtantia et om̃e opus prauũ. Aliud eſt inanis gloria. Suꝑbus eñi inordinate appetit ſuã excellentiaꝫ etiam in opinione aliorum Gal.6. Non efficiamur inanis glorie cupidi inuicẽ ꝓuocantes inuicem inuidentes, ꝛc. Jo.8. Ego aũt nõ quero gloriã meã ꝛc. Sed in humilitate ſuꝑiores inuicem arbitrantes. Sicut eñi ꝑtinet ad ſuꝑbiam ꝙ homo ſe extollat ſupra ſe: ita ad humilitatem ꝙ hõ ſe ſubijciat ſm̃ ſuam menſurã. Sed quõ ſuperior poterit hoc implere? Aut eñi nõ cognoſcit ſe eſſe ſuperiorẽ et virtutẽ ſuam. et ſic non eſt virtuoſus: qr nõ eſt prudens. Aut ſcit. et ſic non põt alium exiſtimare ſuperiorem ſe. Reſpondeo. dicendũ eſt ꝙ nullus eſt ſic bon⁹ quin ſit alicuius defectus. et nullus eſt ſic mal⁹ quin habeat aliqđ boni. Unde non oportet ꝙ eum preponat ſibi ſimpliciter. ſed ꝙ̃tum ad hoc ꝙ dicat in mẽte ſua. Forte in me ẽ aliquis defectus. qui nõ eſt in illo. Et hoc oſtendit Auguſtinus in libro de virginitate quõ virgo preferat ſibi coniugatã: qr forte feruẽtior. Sed detur ꝙ ꝙ̃tuꝫ ad om̃ia ſit ille bonus ⁊ ille malus. nihilominus tu et ille geritis duplicẽ perſonam ſcꝫ tui ⁊ xp̃i. Si ergo illum nõ preponas rõne ſue perſone. preponas rõne imaginis diuine Ro.12. Honore inuicem ꝑuenientes. ¶ Tertio monet ad mutuã ſollicitudinẽ dicens. Non que ſua ꝛc. 1.corin.12. Pro ſe inuicẽ ſollicita ſunt mẽbra ꝛc. 1.cor.13. Charitas non querit q̃ ſua ſunt.

Lectio ſecunda

Hoc ſentite in vobis qđ et in chriſto ieſu. Qui cũ in forma dei eſſet non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe equalem deo: ſed ſemetipſuꝫ exinaniuit formam ſerui accipiens in ſimilitudinẽ hominum factus ⁊ habitu inuentus vt homo humiliauit ſemetipſuꝫ factus obediẽs vſq̃ ad mortẽ: mortẽ autẽ crucis.

Poſtꝙ̃ aplus poſuit exhortationẽ ſuam: hic hortat̃ ad virtutem humilitatis exemplo chriſti. Et p̃mo inducit ad imitandũ xp̃i exemplũ. Scđo ponit eius exemplũ ibi Qui cum in forma ꝛc. Dicit ergo. Sitis humiles vt dixi. ideo hoc ſentite id eſt experimẽto tenete quod fuit in xp̃o ieſu. ¶ Notandum ꝙ quinq̃ modis debemus hoc ſentire ſcꝫ quinq̃ ſenſibus. p̃mo videre eius claritatẽ vt ei cõformemur illuminati Eſa.33. Regem in decore ſuo videbũt ꝛc. 2.cori.3. Nos autẽ om̃es reuelata facie gloriam dei ſpeculantes ꝛc. Secũdo audire eius ſapientiaꝫ vt beatificemur. 3.Reg.10. Beati viri tui ⁊ beati ſerui tui hi qui ſtant coram te ⁊ audiũt ſapientiam tuã ꝛc. pſ. In auditu auris obediuit mihi ꝛc. Tertio odorare gra vt ad eũ curram⁹. ꝛc. Cañ.1. Trahe me poſt te curremꝰ in odorem vnguentoꝝ tuoruꝫ ꝛc. Quarto guſtare dulcedinem eius pietatis vt in deo ſemꝑ ſim⁹. pſ. Guſtate ⁊ videte quoniã ſuauis eſt dñs ꝛc. Quinto tangere ei⁹ virtutem vt ſaluemur Matth.9. Si tetigero tm̃ fimbriam veſtimenti eius ſalua ero ꝛc. Et ſic ſentire quaſi tangendo ꝑ operis imitationẽ. ¶ Deinde cũ dicit. Qui cuꝫ in forma ꝛc. ꝓponit exemplũ xp̃i. Et p̃mo premittit chriſti maieſtatem. Secũdo ponit eius humilitatẽ ibi. Semetipſum ꝛc. Tertio exaltationẽ ibi. Propter quod ꝛc. Et p̃mo maieſtatẽ xp̃i p̃mittit vt magis humilitas commendet̃. Et duo ꝓponit ꝑtinentia ad xp̃i dignitateꝫ ſcꝫ diuine nature veritatẽ. Secundo equalitatẽ ibi. Nõ rapinam ꝛc. Dicit ergo q̃ ſcꝫ xp̃s cum in forma ꝛc. Unumquodq̃ eñi dicit̃ ĩ natura generis vel ſpeciei ꝑ ſuã formã Unde forma dicit̃ natura rei. Et ſic eſſe in forma dei eſt eſſe in natura dei. ꝑ qđ intelligit̃ ꝙ ſit verus de⁹. 1.Jo. vltimo. Ut ſimus in vero filio eius ieſu chriſto. Sed nõ eſt intelligendũ ꝙ aliud ſit forma dei: ⁊ aliud ipſe deus qr in ſimplicibus ⁊ inmaterialibus idem eſt forma ⁊ id cuius eſt. ⁊ maxime in deo. Sꝫ quare potius dicit in forma ꝙ̃ in natura. Quia hoc competit nominibus ꝓprijs filij tripliciter. Dicit̃ eñi et filius ⁊ verbũ et imago. Filius eñi eſt qui generat̃: ⁊ finis generatiõis eſt forma. Et ideo vt oſtendat̃ ꝑfectus dei fili⁹ dicit ĩ forma. quaſi habens perfecte formã patris. Similiter verbũ non eſt ꝑfectum niſi qñ ducit in cognitionẽ nature rei. Et ſic verbum dei in forma dei dicit̃. qr habet totam naturã pr̃is Similiter nec imago dicit̃ ꝑfecta niſi habeat formã cui⁹ eſt imago. Heb.1. Cum ſit ſplendor glorie ⁊ figura ſubſtantie. eius ꝛc. Sꝫ nunqđ habet eam ꝑfecte? Sic. quia non rapinam ꝛc. Quod poſſet dupliciter intelligi. Uno

modo ſic quia non rapinam ꝛc. quia hoc eſſet rapīa ſi re-
feratur ad hūanitatem. ſꝫ nō loquit̄ de hoc. ſꝫ ſi dicat̄ de
hūanitate hoc ē hereticū. qꝛ Io. 5. Equalē deo ſe faciēs
ergo arbitrabat̄ ſe equalem deo. Repugnat etiā ratio-
ni: qꝛ natura dei non eſt receptibilis in materiā. Q̄ autē
aliq̄s exiſtens in natura aliqua magis vel minꝰ ꝑticipet
eam eſt ex materia. ſed ibi non eſt. ergo dicendum eſt ꝙ
arbitratus eſt non eſſe rapinam ſcꝫ ſe eſſe equalem deo.
qꝛ eſt in forma dei: ⁊ cognoſcit bene naturā ſuā: et quia
cognoſcit hoc Io. 5. Equalem ſe deo facit: ſed hoc non
fuit rapina. ſicut quādo diabolus ⁊ homo volebāt ei eq̄-
ri Eſa. 14. Ero ſimilis altiſſimo ꝛc. Et Gen. 3. Eritis ſi-
cut dij ꝛc. Et qꝛ hec fuit rapina. ideo ꝓ hac xp̄s venit ſa-
tiſfacere. pſ. Que non rapui tunc exoluebā ꝛc. ¶ Dein-
de cum dicit. Sed ſemetipſum ꝛc. humilitatē xp̄i cōmē-
dat. Primo q̄tum ad myſteriū incarnationis. Secūdo
q̄tuꝫ ad myſteriū paſſionis ibi. Humiliauit ſe ꝛc. Circa
primū p̄mo ponit humilitatē. Secundo eius modū ⁊ for-
mam. Dicit ergo. Sed ſemetipſum ꝛc. Sed qꝛ erat ple-
nus diuinitate. nūq̄d ergo euacuauit ſe diuinitate? Nō.
quia qđ erat ꝑmanſit: ⁊ quod non erat aſſumpſit. Sed
hoc eſt intelligendū ſm aſſumptionē eius qđ nō habuit.
ſed non ſm aſſumptionē eius qđ habuit. Sicut em̄ de-
ſcendit de celo non ꝙ deſineret eſſe in celo. ſed qꝛ ince-
pit eſſe nouo mō in terris: ſic etiam ſe exinaniuit: nō de-
ponendo naturam diuinā: ſed aſſumendo naturā huma-
nam. Pulchre autē dicit exinaniuit. Inane em̄ opponi-
tur pleno. Natura autē diuina ſatis plena eſt. qꝛ ibi eſt
om̄is bonitatis perfectio. Exo. 33. Oſtendam tibi omne
bonum. Natura autē humana et aīa non ſunt plena: ſed
in potētia ad plenitudinē: qꝛ eſt facta quaſi tabula raſa.
Eſt ergo natura humana inanis. Dicit ergo. Exinani-
uit. qꝛ naturam humanā aſſumpſit. Tangit ergo primo
nature humane aſſumptionē dicens: Formā ſerui acci-
piens. Homo em̄ ex ſua creatione eſt ſeruus dei. et natu-
ra humana eſt forma ſerui. pſ. Scitote quoniā dn̄s ipſe
eſt deus ꝛc. Eſa. 42. Ecce ſeruus meus ꝛc. pſ. Tu dn̄e
ſuſceptor meus es ꝛc. Cur dicit̄ conuenientiꝰ formā ſer-
ui q̄ ſeruum? Quia ſeruus eſt nomen ypoſtaſis vel ſup-
poſiti quod non eſt aſſumptū: ſed natura. qđ enim ſuſci-
pitur diſtinguit̄ a ſuſcipiente. Nō ergo filius dei aſſum-
pſit hominē: qꝛ daret̄ intelligi ꝙ homo eſſet aliud a filio
dei: cum tn̄ filius dei factus ſit homo. Accepit ergo natu-
ram in perſona ſua vt eſſet idem in perſona filius dei ⁊ fi-
lius hominis. Secundo tangit nature conformitatē di-
cens. In ſiſitudinē hoīm factus ſcꝫ ſm ſpecieꝫ. Heb. 2.
Debuit ꝑ om̄ia fratribus aſſimilari. ꝛc. Et ſi dicas ꝙ in
dn̄o ieſu xp̄o non conuenit ſpeciem accipere. verum eſt q̄
reſultet ex diuinitate ⁊ humanitate. q̄ſi diuinitas ⁊ hu-
manitas conueniſſent in vnam naturam cōmunē. Unde
ſequeret̄ ꝙ diuina natura (vt ita loquꝛ) mutaret̄. Ter-
tio nature humane conditiones ponit dicens: Et habi-
tu inuentus vt homo: qꝛ defectus om̄es ⁊ ꝓprietates cō-
tinentes ſpeciem preter peccatū ſuſcepit. Et ideo habitu
inuētus vt homo ſcꝫ in exteriori cōuerſatione. qꝛ eſurijt
vt homo. fatigatꝰ fuit: ⁊ huiſmodi. Heb. 4. Temptatū
ꝑ om̄ia ꝓ ſimilitudine abſq̄ peccato. Baruch. 3. Poſt
hec in terris viſus eſt: ⁊ cum hominibꝰ conuerſatus eſt.
ꝛc. Et ſic habitum poſſumꝰ referre ad exteriores habitu-
dines. Uel habitu qꝛ ipſam humanitatē accepit q̄ſi ha-
bitum. Eſt autē habitus quadruplex. Unus mutat ha-
bentē ⁊ ipſe non mutat̄. vt ſtultus ꝑ ſapientiā. Aliꝰ mu-
tatur ⁊ mutat vt cibus. Alius qui nec mutat nec mutat̄:
vt anulus adueniēs digito. Alius q̄ mutat̄ et nō mutat
vt veſtimentuꝫ. Et ꝑ hanc ſiſitudinē natura humana in
chriſto dicit̄ habitus. qꝛ ſic aduenit diuine ꝑſone ꝙ non
mutauit ipſam. ſed mutata eſt in melius: qꝛ impleta eſt
gratia ⁊ veritate. Io. 1. Uidimus gloriam eius: gloriā
quaſi vnigeniti a patre plenum gratie ⁊ veritatis ꝛc. Di-
cit ergo. In ſimilitudine hominū factus. ita tamen ꝙ nō
mutat̄: qꝛ habitu inuentꝰ eſt vt homo. Sꝫ aduertendū
eſt ꝙ ex hoc verbo habitu ꝛc. aliqui errauerunt. Unde
tangitur triplex opinio. 6. diſtin. 3. ſententiarū. Prima
eſt ꝙ humanitas xp̄i aduenit ei accidentaliter. quod eſt
falſum: qꝛ ſuppoſitum diuine nature factū eſt ſuppoſituꝫ
humane nature. ⁊ ideo accidentaliter non aduenit ei:
ſed ſubſtantialiter. non ꝙ diuinitas naturaliter ſed ſub-
ſtantialiter predicet̄ de ipſo. Et ꝑ hoc etiam excluditur
error fotini qui dixit ꝙ xp̄s eſſet purus homo: nō de vir-
gine. qꝛ dicit̄ cum in forma dei eſſet. Ergo prius in for-
ma dei erat q̄ acciperet formā ſerui ex qua eſt minor pa-
tre: qꝛ nō rapinā ꝛc. Uincit̄ ergo ꝙ ꝑ formā ſerui meruit
Itē excludit̄ error arrij q̄ dixit ꝙ eſſet minor pr̄e: qꝛ non
rapinā ꝛc. Itē Neſtorij. qui dixit ꝙ vnio eſſet intelligen-
da ſm inhabitationē in q̄tū. ſ. deꝰ inhitauit hoīeꝫ ⁊ aliꝰ
ē filꝰ hoīs. ⁊ alius filius dei. Sꝫ rabanus dicit ꝙ ap̄lus
incarnationē nominat exinanitionē. Conſtat autē ꝙ pa-
ter inhabitat ⁊ ſp̄uſſanctus. ergo ⁊ ipſi ſunt exinaniti qđ
eſt falſum. Item dicit ſemetipſum exinaniuit. ergo ideꝫ
eſt qui exinanitus eſt ⁊ exinaniēs. Sed huiuſmodi eſt fi-
lius dei. qꝛ ipſe ſemetipſum exinaniuit. ergo eſt vnio in
perſona. Item Euthicetis qui dixit ꝙ ex duabus natu-
ris reſultat etiam vna natura. Ergo non accepit formaꝫ
ſerui: ſed quandā aliam. quod eſt contra hoc. Iteꝫ valē-
tini qui dixit ꝙ attulit corpus de celo. Itē apollinaris q̄
dixit ꝙ non habuit animā. Sic em̄ non eſſet in ſimilitu-
dinē hominū factus. ¶ Deinde cum dicit. Humiliauit
ſemetipſum ꝛc. cōmendat humilitatem xp̄i quo ad my-
ſterium paſſionis eius. Et p̄mo oſtendit humilitatē xp̄i.
Secundo modū ibi. Factus obediēs ꝛc. Eſt ergo homo
ſed valde magnus qꝛ idem eſt deus ⁊ homo. ⁊ tamē hu-
miliauit ſe Ecc. 3. Quanto magnꝰ es humilia te in om̄i-
bus Matth. 11. Diſcite a me quia mitis ſum ⁊ humilis
corde ꝛc. ¶ Modus humiliationis eſt ſignum humilita-
tis et obedientie. qꝛ ꝓpriū ſupborū ē ſequi ꝓpriam vo-
luntatem. qꝛ ſuperbus querit altitudinē. Ad rem auteꝫ
altam pertinet ꝙ non regulet̄ alio. ſed ipſa alia regulet.
Et ideo obedientia contrariat̄ ſuperbie. Unde volens
oſtendere ꝑfectionem humilitatis et paſſionis xp̄i dicit:
ꝙ factus eſt obediens. qꝛ ſi fuiſſet paſſus non ex obediē-
tia: non fuiſſet ita cōmendabilis. qꝛ obedientia dat meri-
tum paſſionibꝰ noſtris. Sed quomō factus eſt obediēs?
Non voluntate diuina: quia ipſe eſt regula. ſed volunta-
te humana que regulata eſt in omnibus ſm voluntatem
paternam. Matth. 26. Uerūtamen non ſicut ego volo:
ſed ſicut tu. Et conuenienter introducit in paſſione obedi-
entiam. qꝛ p̄ma preuaricatio eſt facta ꝑ inobedientiam.
Ro. 5. Sicut em̄ ꝑ inobedientiam vnius hominis pec-
catores conſtituti ſunt multi: ita et per obedientiā vniuſ
hominis iuſti conſtituunt̄ multi ꝛc. ꝓuer. 21. Uir obedi-
ens loquet̄ victorias. Sed ꝙ magna ⁊ cōmendabilis ſit
obedientia patet. qꝛ tunc eſt obedientia magna quando
ſequit̄ imperium alterius contra motū ꝓprium. Motus
autē volūtatis humane ad duo tendit. ad vitam et ad ho-
norem. ſed xp̄us non recuſauit mortem. 1. Pe. 3. Chri-
ſtus ſemel ꝓ peccatis noſtris mortuus eſt ꝛc. Item non
fugit ignominiam. Unde dicit. Mortem autem crucis:
q̄ ē ignominioſiſſima. Sap. 2. Morte turpiſſima cōdem-
nemus eum. ꝛc. Sic ergo nec refugit mortem nec genus
mortis.

Lectio tertia

Propter quod ⁊ deus exaltauit illum: ⁊ donauit illi nomē quod eſt ſuꝑ omne nomen: vt in nomine ieſu omne genu flectatur: celeſtium. terreſtrium: ⁊ infernoꝝ. ⁊ omnis lingua confiteaꝫ. quia dominus ieſus chriſtus in gloria eſt dei patris. Itaqꝫ chariſſimi mei ſicut ſemꝑ obediſtis non in preſentia mei tantum: ſed multomagis nunc in abſentia mea cuꝫ metu ⁊ tremore veſtram ſalutem operamini. Deus ē eñ qui operaꝫ in vobis ⁊ velle ⁊ ꝑficere ꝓ bona voluntate.

Supra cōmendauit xp̄i humilitatē: hic cōmendat eius premiū qd̄ ē exaltatio ⁊ gloria. Luc. 14. et. 18. Oīs q̄ ſe exaltat humiliabiꝫ ⁊ q̄ ſe humuliat exaltabiꝫ. Job. 22. Qui humiliat⁹ fuerit erit ī glā. ⁊c. Nota triplicē exaltationē xp̄i q̄tū ad gloriā reſurgētis ibi. Propꝫ qd̄ ⁊c. Q̄tū ad notificationē ſue diuinitatis ibi. Et donauit ⁊c: et q̄tum ad reuerentiā totius creature ibi. Ut innomie ⁊c. Dicit ergo. Propter quod ⁊ deus exaltauit illum ſcꝫ vt de morte reſurgeret. Item de mortalitate ad īmortalitatem. Ro. 6. Chriſt⁹ reſurgens ex mortuis iam nō moritur: mors illi vltra non dominabiꝫ ⁊c. pſ̄. Dextera dn̄i exaltauit me non moriar ſed viuam ⁊c̄. Item exaltauit eum in dextris ſuis conſtituendo. Eph. 1. Conſtituēs illum ad dexterā ſuam in celeſtibus ſupra omnē ꝑncipatum ⁊ poteſtatem ⁊ virtutem ⁊ dn̄ationem et oīe nomē ⁊c. Sꝫ verū eſt ꝙ alij exaltanꝫ in gloria ⁊ in īmortalitate. ſed iſte plus quia dedit ei nomen ⁊c. Nomē autē imponiꝫ ad ſignificandū rem aliquā. ⁊ tanto nomē eſt alti⁹ quanto res ſignificata per illud eſt altior. ⁊ ideo nomen diuinitatis ē alti⁹. pſ̄. Domine dn̄s noſter ⁊c. Ergo hoc nomē vt de⁹ diceret ⁊ eſſet dedit iſti ſcꝫ xp̄o pater tan̄ꝙ vero deo. Sed fotinus dicit ꝙ hoc poniꝫ hic ſicut premiū humilitatis xp̄i. et dicit ꝙ non eſt verus deus. ſꝫ ꝙ ſit ſibi data quedā eminentia creature ⁊ ſimilitudo diuinitatis qd̄ non eſt verū. qꝛ dictum eſt ſupra. Cum in forma dei eſſet ⁊c. Dicendū ergo eſt ꝙ in xp̄o eſt duplex natura et vnum ſuppoſitū. Hec eñ perſona deus eſt ⁊ homo. et ideo poteſt hoc dupliciter exponi. Uno modo vt donauerit ei hoc nomen pater inquantū eſt filius dei. et hoc ab eterno ꝑ generationē eternam que donatio nihil eſt alud ꝙ̄ eterna eius generatio. Jo. 5. Sicut pater habet vitam in ſemetipſo: ſic dedit ⁊ filio vitam habere in ſemetipſo ⁊c. Alio modo de xp̄o homine. ⁊ ſic pater dedit illi homini nomen vt deus eſſet: nō ꝑ naturā. qꝛ alia eſt natura dei: et alia hoīs. ſed vt eſſet deus per grāꝫ non adptionis ſed vnionis: vt ſimul eſſet deus ⁊ homo. Ro. 1. Predeſtinat⁹ eſt filius dei in virtute ⁊c. ille ſcꝫ q̄ factus eſt ex ſemine dauid ſꝫm carnem. Et hec eſt expoſitio auguſtini ſꝫm intentionē apl̄i. Simile habet Act. 2. Certiſſime ſciat omnis domus ⁊c. Prima aūt eſt ambroſij. Sed queris q̄tum ad vtrāqꝫ expoſitionē humiliauit ⁊c. Propter hoc ⁊c. premiū non ꝑcedit meritū. Nō ergo eterna generatio ⁊ incarnatio eſt premiū paſſionis xp̄i. qꝛ precedūt. Sed dicendū eſt ꝙ in ſacra ſcꝑtura dicitꝫ aliq̄d fieri qn̄ īnoteſcit. Donauit ergo id ē fecit manifeſtum mundo ꝙ hoc nomē haberet. Hoc eñ manifeſtatū eſt in reſurrectione: qꝛ añ nō erat ſic nota diuitas xp̄i. Et huic cōcordat textus ſequens. quaſi nō donauerit qd̄ nō haberet. ſed vt hoc oēs venerenꝫ. Et poniꝫ duplex veneratio ſcꝫ in ſubiectione operis ⁊ in confeſſione oris ibi. Et omis lingua ⁊c. Dicit ergo. Et dedit illi nomē qd̄ ē ſuꝑ omne nomen. etiam ſꝫm ꝙ homo. Ideo ſubdit. Ut in nomine ieſu quod eſt nomen hoīs oīe genu flectaꝫ. Phil. 2. et Eſa. 45. Mihi curuabiꝫ oīe genu. ⁊c. Sed hic errauit origenes. qꝛ cuꝫ audiuit ꝙ oīe genu flectaꝫ quod eſt reuerentiā exhibere credidit futurū quandoqꝫ ꝙ omnis creatura rationalis ſiue angeli ſiue hoīes ſiue demones ſubijcerent xp̄o ſubiectione charitatis. Sed contra hoc ē illud Matth. 25. Ite maledicti in ignē eternū ⁊c. Sed dicendum eſt ꝙ eſt duplex ſubiectio. Una volūtaria ⁊ alia inuolūtaria. Et eſt futurū ꝙ oēs angeli ſancti xp̄o ſubijciant volūtarie. ⁊ ideo dicit oīe genu flectatur. Et poniꝫ ſignū ꝓ ſignato. pſ̄. Adorate eum omnes angeli eius. Item ꝙ hoīes. pſ̄. Oīes gentes q̄ſcūqꝫ feciſti venient ⁊ adorabūt coram te domine: glorificabūt nomē tuū ⁊c. Et ꝙ demōes licet īuolūtarie. Jac. 2. Demones credunt ⁊ contremiſcunt ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Et oīs lingua confiteaꝫ ⁊c. Poniꝫ exhibitio reuerentie in confeſſione oris. Omnis lingua ſcꝫ celeſtiuꝫ terreſtrium ⁊ infernoꝝ. Non de confeſſione laudis diciꝫ hoc reſpectu infernorum: ſed de coacta que fit ꝑ recognitionem dei. Eſa. 40. Uidebit omnis caro pariter ꝙ os domini locutum eſt ⁊c. pſ̄. Confiteanꝫ nomini tuo quoniā terribile ⁊ ſanctuꝫ eſt ⁊c. Et hoc qꝛ dn̄s ieſus chriſt⁹ ⁊c. Iſte ſcꝫ homo in gloria ⁊c. Nō dicit in ſimili: qꝛ in eadē. Jo. 5. Omnes honorificent filium ſicut honorificant patrem. ¶ Et notandum eſt ꝙ in ꝑncipio dicit. Qui cum in forma ⁊c. Hic dicit In gloria. qꝛ futurum erat ꝙ illud qd̄ ab eterno habuit omnib⁹ īnoteſceret. vt Jo. 17. Clarifica me tu pater apud temetipſum claritate quā habui pri⁹ ꝙ̄ mūd⁹ fieret apd̄ te. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Itaqꝫ fratres ⁊c. Concludiꝫ exhortatio. Et circa hoc tria facit. qꝛ primo hortaꝫ ad bene agendum. Secundo oſtendit quō debent agere ibi. Omnia autē ⁊c. Tertio quo fructu ibi Ut ſitis ⁊c. Item ꝑma in tres. Quia ꝑmo cōmemorat ꝑteritam obedientiā. Secūdo oñdit q̄d agere debeant ibi Non in preſentia ⁊c. Tertio dat fiduciā adimplendi ibi Deus eñ ⁊c. Dicit ergo. Itaqꝫ ex quo xp̄s ſic ſe humiliauit ⁊ ꝓpter hoc eſt exaltatus. debetis ſcire ꝙ ſi humiliamini exaltabimini. ⁊ hoc debetis facere qꝛ ſemꝑ obediſtis. Et facit mentionem de obedientia cōmendando bona eorum. ⁊ hoc ideo: qꝛ ꝑ obedientiam intelligiꝫ omis virtus: qꝛ ex hoc eſt homo iuſtus ꝙ mandata dei cuſtodit. Ro. 6. Serui eſtis eius cui obediſtis ſiue peccati ad mortem ſiue obeditionis ad iuſticiam ⁊c. Item oīe bonum quantumcūqꝫ bonum eſt ꝑ ſe per obedientiam reddiꝫ melius. Puer. 21. Uir obediens loquetur victorias. Item qꝛ obedientia inter alias eſt maxima. Nam offerre de rebus exterioribus eſt magnū: ſed maius ſi de corpore. ſed maximū ſi de anima ⁊ volūtate tua quod fit ꝑ obedientiam. 1. Reg. 15. Melior eſt obedientia ꝙ̄ victime ⁊ auſcultare magis ꝙ̄ offerre adipem arietuꝫ ⁊c. Sed ſi ſic feciſtis hortor vt ſic faciatis decetero. ¶ Deinde cum dicit. Non in preſentia ⁊c. oſtendit quid agere debeant. Et ꝑmo monet vt agant fideliter. qꝛ ſeruus infidelis nō ſeruit niſi qn̄ dn̄s videt. qꝛ ñ curat niſi placere: ſꝫ fidelis ſemꝑ bene operaꝫ. ⁊ ideo dicit. Nō in preſentia mea tm̄ quia ſic videꝫ ꝙ non faciatis ex inſtinctu bone voluntatis. Ephe. 6. Nō ad oculū ſeruientes quaſi hominibus placentes. ſed vt ſerui chriſti facientes voluntatem dei. ⁊ animo cum bona voluntate ſeruientes domino ⁊ non hominibus ⁊c̄. Secundo vt humiliter ibi. Cum metu ⁊ tremore. Sugb⁹ eñ non timet ſed humilis. 1. corin. 10. Qui ſe exiſtimat ſtare videat ne cadat ⁊c. Prouer. 28. Beatus homo qui ſemꝑ eſt pauidus. pſ̄. Seruite dn̄o in timore: ⁊ exultate ei cum tremore. Tertio ſalubriter

ibi. Ueſtram ſalutē operamini. Math. 10. ⁊ 24. Qui perſeuerauerit vſq; in finem: hic ſaluus erit. ¶ Deinde cum dicit. Deus eſt enim ⁊c. Confirmat fiduciā ⁊ excludit quattuoꝛ falſas exiſtimatiōes. Unam hominū credētiū ꝙ homo per liberū arbitriū poſſit ſaluari abſq; diuino auxilio. Contra hoc dicit. Deus ⁊c. Joh. 14. Pater in me manens ipſe facit opera ⁊c. ⁊. 15°. Sine me nihil poteſtis facere. Alij omnino negāt liberum arbitriū. dicentes ꝙ homo neceſſitatur a fato vel a prouidentia diuina. Et hoc excludit cum dicit. In vobis. quia interius per inſtinctum mouet voluntatem ad bene operandum. Eſaie. 26. Omnia enim opera noſtra operatus es in nobis. Tercia pelagianoꝝ ſicut ⁊ primi dicentiū electiones in nobis ſed proſecutiones operum in deo: quia velle eſt a nobis ſed perficere eſt a deo. Et hoc excludit dicens: Et velle ⁊ perficere. Romañ. 9°. Non eſt volentis. ſcz velle ſine auxilio dei. nec currentis ſcilicet currere. ſed miſerentis eſt dei. Quarta ꝙ deus facit omne bonum in nobis et hoc per merita noſtra. Hoc excludit cum dicit. Pro bona voluntate. ſcilicet ſua non pro meritis noſtris: quia ante gratiam dei nihil boni meriti eſt in nobis. ps. Benigne fac domine in bona voluntate tua ⁊c.

Lectio quarta.

Omnia autem facite ſine murmurationibus et heſitationibus: vt ſitis ſine querela ⁊ ſimplices filij dei ſine reprehenſione in medio nationis praue ⁊ peruerſe: inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo: verbum vite continētes ad gloriam meam in die xp̄i. qꝛ nō inuacuū cucurri: neq; inuacuū laboraui Sed ⁊ ſi emuloꝛ ſupra ſacrificiū ⁊ obſequiū fidei vr̄e gaudeo ⁊ ꝯgratuloꝛ oībus vobis Idipm autē ⁊ vos gaudete ⁊ cōgratulamini mihi. Spero autē in dn̄o ieſu tymotheū me cito mittere ad vos: vt ego bono animo ſim cognitis que circa vos ſunt. Neminem em̄ habeo tam vnanimē qui ſincera affectione pro vobis ſollicitus ſit. Oēs em̄ que ſua ſunt querūt: non que ieſu xp̄i. Experimentū autē eius cognoſcite: qm̄ ſicut patri: filius mecū ſeruiuit in euangelio. Hūc igit ſpero me mittere ad vos. moꝝ vt videro q̄ circa me ſunt. Cōfido aūt in dn̄o. qm̄ ⁊ ipſe veniam ad vos cito. Neceſſariū autē exiſtimaui epaphroditū fratrē ⁊ cooperatoꝛē ⁊ cōmilitonē meū: veſtrū autē apoſtolū: ⁊ miniſtrū neceſſitatis mee mittere ad vos. qm̄ quidez oēs vos deſiderabat: ⁊ meſtus erat propterea ꝙ audieratis illū infirmatū. Naz ⁊ infirmatus eſt vſq; ad mortē ſed deus miſertus eſt eius. Non ſolū aūt eius verū etiā ⁊ mei. ne triſticiā ſuper triſticiā haberē. Feſtinantius ergo miſi illū: vt viſo illo iterum gaudeatis. ⁊ ego ſine triſticia ſim. Excipite itaq; illuz cū omni gaudio in dn̄o et eiuſmodi cum honoꝛe habetote: quoniā ꝑpter opus xp̄i vſq; ad mortē acceſſit. tradens animaz ſuam: vt impleret id quod ex vobis deerat erga meum obſequiū.

Supra aplus induxit ad faciendū opa ſalutis: hic docet eos modū faciendi. Et primo docet ipm modū. Secūdo aſſignat rationē eius ibi. Ut ſitis ⁊c. Docet autē duplicem modum faciendi: vt ſcilicet ſine murmure ⁊ ſine dubitatione. Opera enim virtutum ſunt difficillima. ⁊ nihil habet locū murmuratio. 1°. corinth. 10. Neq; murmurauerit ſicut quidā eoꝝ murmurauerūt et perierūt ab exterminatore. Et ne dubitetis an fiant. Jaco. 1. Qui enim heſitat ſimilis eſt fluctui maris qui a vento mouet ⁊ circumfert ⁊c. Ponit autē huius rationē. ⁊ primo ex parte eoꝝ. Secūdo ex parte apl'i ibi. Ad gloriā ⁊c. Circa primū ponit triplex ratio. Prima in cōparatiōe ad fideles cū dicit. Ut ſitis ſine querela. Luce. 1. Incedētes in oībus mādatis ⁊ iuſtificatiōibus dn̄i ſine querela ⁊c. Sine peccato aūt nullus eſſe poteſt ſed bene ſine querela. Unde ad hoc monet. Secūdo in cōparatiōe ad deuz ibi. Simplices ⁊c. Filius em̄ eſt ſimilis patri. Deus autē ſimplex eſt. vnde ſimplices ſimus ſicut filij dei. qđ eſt qn̄ intentio eſt ad vnū. Jaco. 1. Uir duplex aīo inconſtans eſt in oībus vijs ſuis ⁊c. Math. 10. Eſtote prudētes ſicut ſerpētes ⁊ ſimplices ſicut colūbe. Tercio in cōparatiōe ad infideles ibi. Sine reprehēſione ⁊c. i. vt bn̄ ſe habeāt ad infideles: vt ſcz ſint ſine offenſiōe in medio natiōis praue quantū ad mala opera. ⁊ peruerſe quantū ad infidelitatē. Et hoc eſt qn̄ nō poteſt infamari ab eis. 1°. tymoth. 5. Nullā occaſionē date aduerſario maledicti gratia ⁊c. Et huius ratio ponit. ibi. Inter quos ⁊c. Quia qualitercūq; mundus variet luminaria celi clara manēt. Math. 5°. Uos eſtis lux mūdi ⁊c. Lucens non quantū ad eſſentiā qꝛ ſic tantū deus lux eſt. Jo. 1. Et vita erat lux hominū ⁊c. At vero ſancti nō ſic. Jo. 1. Non erat ille lux ⁊c. Sed ſunt lux inquantū habēt aliquid lucis illius qui erat lux hominū. ſcz verbi dei irradiantis nobis. Et ideo dicit verbū vite cōtinentes. ſcz verbū xp̄i Jo. 6. Dn̄e ad quē ibimus? verba vite eterne habes ⁊c. ps. Lucerna pedibus meis verbū tuū ⁊c. ¶ Deinde ponit rationē ex parte apl'i ibi. Ad gloriā meā. Scdo manifeſtat rationē: qꝛ ſubditi debēt bene agere etiam vt cedat in gloriā prelatoꝝ. Eoꝛuz enim eſt gloria qn̄ ſubditi ſunt bn̄ inſtructi. Prouer. 10. Filius ſapiēs letificat patrē ⁊c. 1. theſ. 2. Uos em̄ eſtis gloria noſtra ⁊c. Et hoc in diē xp̄i. qn̄ ſcz adducet ſecū fideles Et hoc ꝑpter duo eſt ad gloriā. ſcz ꝑpter laborē in p̄dicatōe. ꝑpter paſſionē mortis quā ſuſtinuit. Et iō dicit. Qꝛ nō inuacuū cucurri nec inuacuū laboraui. Curſuz dicit p̄dicationē ꝑpter agilitatē. qꝛ a ierl'm vſq; ad hyſpaniā Itez laboꝛes ꝑpter cōtradictiōes ⁊ penas quas pertulit. ⁊ hoc nō inuanū. immo in multū fructū. 1°. coꝛ. 15°. Gratia eius in me vacua nō fuit. Item ꝑpter paſſionē ibi. Sed ⁊ ſi immoloꝛ. Conuertēs enim aliquos quaſi de illis quos cōuertit offert ſacrificiū deo. Sed quādoq; offerentes a tyrannis occiſi ſunt ſupra ſacrificiū ſicut habet Luce. 13. Et ideo dicit. Offero deo ſacrificiū de vobis. ſed ſi contingat ꝙ ⁊ ego ſupra hoc īmoler. id eſt occaſione ſacrificij cōuerſionis veſtre occidar gaudeo ꝑpter me. Jac. 1. Omne gaudiū exiſtimate fratres mei cum in temptationes varias incideritis ⁊c. Et congratuloꝛ vobis ꝙ habetis fidem etiā cum periculo perſone mee cui et in hoc congratulamini. Et ideo dicit. Idipm gaudete ⁊ cōgratulamini mihi. Roma. 12°. Gaudere cum gaudētibus. ¶ Deinde cū dicit. Spero aūt ⁊c. ꝓponit in exemplū di

ſcipulos ſuos. ⁊ prīo tymotheū. Scđo epaphroditū ibi.
Neceſſariū autē ꝛc. Circa primū primo premittit miſſio
nē tymothei. Scđo cōmendat eū ibi. Neminē ꝛc. Ter
tio innuit tempus miſſionis ibi. Hunc igit̄ ꝛc. Dicit er
go. Spero ꝛc. Notandū eſt ꝙ aplūs ſic habuit fiduciā
in deo ꝙ etiā minima attribuebat deo. 2ᵉ. coꝛ. 3. Nō ꝙ
ſufficiētes ſimus cogitare aliq̄d a nobis quaſi ex nobis.
ſed ſufficiētia noſtra ex deo eſt. Littera eſt plana. ¶ De
inde cōmendat eū ⁊ primo ex charitate ad eos. Scđo ex
deuotiōe ad aplm̄ ibi. Experimentū ꝛc. Et ſic facit bonꝰ
mediatoꝛ. qꝛ illos diligit hūc venerat. Itē primo ponit
cōmendationē. Scđo exponit. ibi. Omnes em̄ que ꝛc.
Dicit ergo. Mitto ꝛc. Quia neminē ꝛc. ſcʒ in profectū
vr̄m. p̄s. Qui ihabitare facit vniꝰ moris in domo Qui
ſollicitus ſit. Ro. 12. Qui preeſt in ſollicitudine. Sin
cera affectiōe. qꝛ ſolū ꝓpter deū. 2ᵉ. coꝛ. 1. Ex ſinceritā
te ſicut ex deo coꝛā deo in xp̄o loquimur. Ratio aūt qua
re. Neminē ꝛc. qꝛ oēs que ꝛc. i. nō que ad ſalutē ꝓximo
rū ⁊ ad honoꝛē dei querūt. ſed que ad lucrū ⁊ gloꝛiā que
rūt ⁊ que ſua ſunt. Sed nūquid lucas ⁊ epaphroditꝰ et
alij qui erāt cū aplo querebāt que ſua ſunt? Reſpōdeo.
Dicendū eſt ꝙ in ſocietate apli plures erāt qui hoc que
rebāt qui ⁊ deſeruerūt eū. 2. tymoth. 4. Demas em̄ me
dereliquit diligēs ſeculū ⁊ abijt theſſalonicā. creſcēs in
galatiā. tytus in dalmaciā. lucas eſt mecū ſolus. Sed
cōſuetudo eſt ꝙ aliqñ ſcriptura loquit̄ de nōnullis ſicut
de oībus. Iere. 6. A minoꝛi quippe vſq̄ ad maioꝛē oēs
auaricie ſtudent. ⁊ a ꝓpheta vſq̄ ad ſacerdotē cūcti fa
ciūt dolū ꝛc. Et ideo eſt diſtributio accomoda ¶ Et qūo
ſe habet ad me qꝛ per experimentū ꝛc. Quaſi eſſet ſpēa
lis filius. 1ᵉ. coꝛ. 4. Ideo miſi ad vos tymotheū qui eſt
filius meus chariſſimus ⁊ fidelis in dn̄o ꝛc. Hunc ergo
ſic ſollicitū pro vobis ſic mihi carū ſpero ꝛc. Sed quare
nō ſtatim? Eſt ſciendū ꝙ aliter eſt de xp̄o ⁊ de alijs ſan
ctis. In xp̄o em̄ eſt plenitudo gratiaꝝ. vnde habuit ſem
per noticiā oīm. nō ſic alij ſancti. Unde aplūs preuide
bat aliqua de futuris circa ſe: aliq̄ ignoꝛabat. Et ſic non
reuelatū erat ſibi an deberet liberari de vinculis. ⁊ ideo
dicit. Mox ꝛc. qꝛ ſi det̄ facultas perſonaliter veniā. Et
ideo cōfido ꝛc. Sed liberatꝰ a vinculis nō fuit p̄s. Qm̄
tu illuminas lucernā meā dn̄e: deus meus illumīa tene
bras meas. Semꝑ em̄ aliquid tenebroſuʒ eſt in ſanctis.
¶ Deinde cū dicit. Neceſſariū ꝛc. ꝓponit in exemplum
aliū ſuuʒ diſcipulū. ſcʒ epaphroditū. Et primo deſcribit
ipm̄. Scđo oſtendit qūo ſuſcipiat̄. ibi. Excipite ꝛc. Cir
ca primū duo facit. qꝛ primo cōmendat eū. Scđo oſten
dit cauſam miſſionis ibi. Quoniā quidē ꝛc. Tercio eaʒ
exponit ibi. Naʒ ⁊ infirmatus eſt ꝛc. Dicit ergo. Neceſ
ſariū ꝛc. Nominat aūt eum fratrē ꝓpter fidē. Mat. 23.
Omnes vos fratres eſtis ꝛc. Cooperatoꝛē ſcʒ in laboꝛe
predicatiōis. Prouer. 18. Frater qui iuuat̄ a fratre qua
ſi ciuitas foꝛtis ꝛc. Et cōmilitonē ꝛc. qꝛ ſimul paſſi ē tribu
lationē. 2. tymoth. 2. Laboꝛa ſicut bonus miles xp̄i ie
ſu ꝛc. Apoſtolū. i. doctoꝛē. Hic fuit epūs philippenſiū
⁊ miſſus ab eis vt ſeruiret aplo. ⁊ ideo dicit. Miniſtruʒ
neceſſitatis mee. Infra. 4ᵒ. Repletus ſum acceptis ab
epaphrodito quē miſiſtis in odoꝛē ſuauitatis hoſtiā ac
ceptā placentē deo ꝛc. Sed quare? ad ſatiſfaciendū deſi
derio quo deſiderio ſperabat videre vos. Ro. 1. Deſide
ro em̄ vos ꝛc. Item ad ſubueniendū ſue triſticie: qꝛ tri
ſtis erat de veſtra triſticia qui audiuiſtis eū infirmari Et
exponit cām que eſt infirmitas ſua vſq̄ ad moꝛtē ſm̄ iu
diciū medicoꝝ. nō aūt ſm̄ ꝓuidentiā diuinā. ſed ad ho
noꝛē dei. Ioh. 11. Infirmitas hec nō eſt ad moꝛtē: ſed ꝓ
gloꝛia dei ꝛc. ſed deus miſertus eſt eius. p̄s. Miſerere
mei deus qm̄ infirmus ſum ꝛc. Et nō ſolū ꝛc. qꝛ triſticiā
tempoꝛalē ⁊ naturalē habui de afflictiōibus ſuis ſicut ⁊
xp̄s. ¶ Conſequēter cōcludit miſſionē ⁊ patet littera. et
oſtendit qūo recipiat̄. ⁊ ſcđo huius cāʒ. Recipiēdus eſt
honoꝛifice in dn̄o cuius eſt miniſter. Gal. 4ᵒ. Sicut an
gelū dei excepiſtis me ſicut xp̄m ieſuʒ. 1. thymo. 5. Qui
bene preſunt pb̄ri duplici honoꝛe digni habeant̄ maxie
qui laboꝛāt in verbo ⁊ doctrīa ꝛc. Et hoc ꝓpter ꝛc. i. ꝓ
pter deū ⁊ ſalutē fideliū vſq̄ ad moꝛtē Ioh. 15. Maioꝛē
charitatē nemo habet vt aīam ſuā ponat quis ꝓ amicis
ſuis ꝛc. ¶ Tradēs. Io. 10. Bonus paſtoꝛ animā ſuā po
nit ꝓ ouibus ſuis ꝛc. Et hoc vt impleret quod vos perſo
naliter non potuiſtis circa meū obſequiū.

Capitulum tertium.

De cetero fratres mei gaudete in
domino. eadē vobis ſcriber e mi
hi quideʒ non pigrum vobis au
tem neceſſariū. Uidete canes: vi
dete malos operarios. videte conciſionem
Nos eniʒ ſumus circumciſio qui ſpiritu ſer
uimus deo ⁊ gloꝛiamur in xp̄o ieſu ⁊ non in
carne fiduciam habentes: quanq̄ ⁊ ego ha
beo cōfidentiam in carne. Si quis alius vi
detur confidere in carne ego magis circūci
ſus octauo die ex genere iſrael: de tribu be
niamin. hebreus ex hebreis. ſcđm legē pha
riſeus. ſcđm emulationem perſequēs eccle
ſiam dei ſcđm iuſticiam que in lege eſt con
uerſatus ſine querela. Sed que mihi fue
rūt lucra: hec arbitratus ſum propter xp̄m
detrimenta Uerumtamen exiſtimo omnia
detrimētum eſſe propter eminentem ſcien
tiam ieſu xp̄i domini mei propter queʒ om
nia detrimentum feci ⁊ arbitroꝛ vt ſtercoꝛa
vt xp̄m lucrifaciā vt ⁊ inueniar in illo.

Propoſuit exempla que ſequi deberēt: hic oſtendit quo
rū exempla debēt vitare. Et circa hoc tria facit. qꝛ prīo
premittit quos vitare debēt. Scđo exemplū vitandi per
ꝯuerſationē ſanctoꝝ ibi. Nos em̄ ꝛc. Tercio inducit ad
vitandū eos quos illi reputabāt imitabiles ibi. Imitato
res mei ꝛc. Itē prima pars diuidit̄ in tres particulas.
qꝛ primo premittit fineʒ huius doctrine. Scđo ſcriben
di neceſſitatē ibi. Eadem vobis ꝛc. Tercio neceſſitatis
rationē ibi. Uidete ꝛc. Intentio āmonitiōis eſt remoue
re fideles gētes a legalibꝰ ad que quidaʒ eos inducebāt
Et ideo dicit. O fratres. ſcʒ per fidē. de cetero. i. poſtq̄
vos monui vt. ſ. Gaudete in dn̄o tm̄ non in legalibꝰ ob
ſeruātijs. Abac. 3. Ego aūt in dn̄o gaudebo ⁊ exultabo
in deo ieſu meo ꝛc. Et hoc qꝛ eadē que dixi in p̄ntia non
eſt mihi pigrū vobis ſcribere in abſentia. Uerba em̄ de
facili tranſeūt ſed ſcripta manēt. Ecc. 38. Sapientiā ſcri
be in tp̄e vacuitatꝭ ꝛc. Iude. 1. Oēm ſollicitudinē faciēs
ſcribēdi vobis de cōi veſtra ſalute neceſſe habui ſcribe
re vobis ꝛc. Ro. 15. Audacius ſcripſi vobis frēs ex pte
tanq̄ in memoꝛiā vos reducēs ꝛc. Et cā hꝰ neceſſitatis
eſt qꝛ inſtāt ſeductoꝛes ⁊ ideo opoꝛtet inſtātius veritatē
ſcribere. Un̄ dicit. Uidete. i. obſuate ꝛc. Et tria de his
dicit. ſcʒ ſeuiciā coꝛdis irrationabilē. Un̄ dicit. Canes.
Glo. Natura canis eſt vt ſtatim ex ira latret: nō ex ratio
ne ſed ex cōſuetudine. Sic ⁊ illi. Eſa. 56. Canes impu
dentiſſimi neſcierūt ſaturitatē. ipſi paſtoꝛes neſciuerunt
intelligentiā ꝛc. Apoc. vlti. Foris canes ꝛc. Scđo per

uerſe doctrine ſeminationē ibi. Malos operarios. qꝛ in
fideliter in vinea dñi laborant: nec bonū ſemen in agro
mittūt. Mat. 13. Inimicus homo hoc fecit ⁊c. 2. thy. 2.
Cura teipm ꝓbabilē exhibere deo ⁊c. Tercio diſſenſio
nis ibi. Conciſionē. Et hoc verbo vtit in eoꝝ ſugillatio
nē. Predicant eñ circumciſionē que nō poteſt ſtare cū
gratia xpi. Gal. 5. Si circūcidimini xps nihil vobis ꝓ
derit. Unde alludens vocabulo dicit. Conciſionē quaſi
nō circūciſionē ſed conciſionē habeant. ¶ Deinde cū di
cit. Nos aūt ⁊c. oſtendit quomō vitiūt a ſanctis. Et pri
mo quomō ab oībus. Secūdo quō ab ipſo ibi. Qua ꝓ
pter ⁊c. Dicit ergo. Ego dico ꝙ illi ſunt ꝯciſio ſed nos
vera circūciſio. Qui ſpiritu ⁊c. Eſt aūt duplex circūciſio
ſcꝫ corporalis ⁊ ſpūalis. Ro. 2. Non eñ qui in manife
ſto iudeus eſt: neqꝫ que in manifeſto in carne eſt circūci
ſio. ſed qui in abſcondito iudeus eſt. et circūciſio cordis
in ſpiritu non littera ⁊c. Circūciſio eñ carnis eſt que eſt
de ſupfluo carnis. ſed circūciſio ſpiritus per quā ſpiritus
ſanctus abſcindit ſupfluas interiores ꝯcupiſcētias. Et
ideo dicit. Nos ſumus ⁊c. i. qui interius circūcidit nos
deo. Ro. 2°. Teſtis enīꝫ eſt mihi deus cui ſeruio in ſpū
meo in euāgelio filij eius ⁊c. 1ᵉ. coꝛ. 14. Pſallā ſpiritu
pſallā ⁊ mente. orabo ſpiritu orabo ⁊ mēte ⁊c. Data eſt
aūt circūciſio vt oſtendit Rom̄. 4. Ut ſignū fidei abrae
oſtenderet. vt ſcꝫ eius fides oſtenderet vera que fuit fi
des de futuro ſemine. Gal. 3. Abrae dicte ſunt ꝓmiſſio
nes ⁊c. Eſt ergo circūciſio ſignū fidei abrae de xpo. Ille
ergo circūcidit qui interius per ſpiritū ſanctū renouat in
xpo qui eſt veritas circūciſionis. Col. 2°. Circūciſi eſtis
circūciſione nō manufacta in expoliatiōe corpis carnis.
ſed in circūciſione xpi ⁊c. Et non habētes fiduciā in car
ne. id eſt in carnali circūciſione qꝛ dicit Jo. 6. Spiritus
eſt qui viuificat caro aūt nō ꝓdeſt quicꝙ. Sumit aūt ca
ro aliqñ in nobis ꝓ carnali ꝯcupiſcentia. qñqꝫ pro car
nis cura. qñqꝫ pro carnis abſtinētia. ⁊ vtrūqꝫ debemus
circūcidere nec in eis gloriari. ¶ Deinde cū dicit. Quā
ꝙ ego ⁊c. ponit exemplū propriū. ⁊ primo premittit emi
nentiā ſuāꝫ quā habebat in ſtatu legali. Secūdo oſtēdit
quomō eam ꝯtempſit ibi. Sed que ⁊c. Primū ꝓponit
primo in generali. Scđo explicat per partes ibi. Circū
ciſus ⁊c. Circa primū duo facit. qꝛ primo oſtendit fidu
ciā quā habuit in legalibus dicēs: Non debemus habe
re fiduciā in legalibus quanꝙ habeā. id eſt poſſeꝫ habe
re ſi vellē quia in quo quis audet in inſipiētia dico: audeo
⁊ ego ⁊c. vt dicit. 2ᵉ. corinth. 11. Et hoc etiā excellētius
quia ego magis. 2ᵉ. coꝛ. 11. Ut minus ſapiēs dico plus
ego ⁊c. Et hoc totū facit vt efficatius deſtruat obſeruati
ones legales. Multi eñ contempnūt que neſciūt. ⁊ hoc
nō valet. Sed tūc qñ aliqs habet, ⁊ ꝯtempnit ⁊ nō glo
riat in eis. Sic ſi aplꝰ nō habuiſſet locū in ſtatu legaliū
poterat dici ꝙ ideo ad ſtatū euāgelij venit. Et ideo oſtē
dit per hoc eminentiā ſuā in ſtatu illo. Et primo quantū
ad genus. Scđo quantū ad ꝯuerſationē ibi. Scđm legē
⁊c. Quantū ad primū tripliciter. quantū ad generis ſa
cramentū. quia circūciſus octaua die. Gen̄. 17. Ut ſit ſi
gnū federis inter me ⁊ vos ⁊c. Et dicit octaua die. quia
hec erat differētia inter ꝓſelitos ⁊ eos qui erāt de gene
re abrae qꝛ illi nō octaua die ſed iam adulti qñ ꝯuertebā
tur. ſed iſti ſm legem octauo die. Gen̄. 17. Infans octo
dierūꝫ circūcidet ex vobis ⁊c. Sic ergo nō vt proſelitus
ſed vt vere iſraelita fuit. Scđo quantū ad ipm genus. ⁊
primo quantū ad gentē cum dicit. Ex genere iſrael. Ex
abraā enim due gentes deſcenderūt. Una per yſaac. et
alia per yſmael. De primo due. Una per eſau. ⁊ alia per
iacob. Sed alie due ſcꝫ eſau ⁊ yſmaelite nō ſunt ꝯſecu
te hereditatē. ſed ſolus iacob qui ⁊ iſrael. Ideo dicit Ex
genere iſrael. 2ᵉ. corinth. 11. Iſraelite ſunt ⁊ ego. Item
quantū ad tribū qꝛ in tribu iſrael erant quidā de ancillis
ſcꝫ de bala ⁊ zelfa. quidā de liberis. ſcꝫ lya ⁊ rachel. Et
inter iſtos quidā ſemper erāt in cultu dei. ſcꝫ leui. iuda.
⁊ beniamin. Alie tempe ieroboā conuerſe ſunt ad ydo
la. Et ideo tribus beniamin priuilegiata erat: qꝛ in fide
⁊ dilectiōe vxoris ⁊ in ea templū. Deutro. 33. Beniamī
amātiſſimus dñi habitabit ꝯfidenter in eo. quaſi in tha
lamo tota die morabit ⁊ inter humeros illius requieſcet
⁊c. Gen̄. 49. Beniamī lupus rapax mane comedet pre
dam ⁊ veſpere diuidet ſpolia. Quo figurabat paulus ꝙ
fuit qñqꝫ ꝯtra ecclesiā. Tercio quantū ad nomen ⁊ lin
guā cum dicit. Hebreus. Aliqui dicūt ꝙ hebreus dicit
ab abraā. ⁊ hoc dicit Aug. ſed poſtea retractat. Sed di
cit ab heber. de quo Gen̄. 11. Et aūt non ab abraā patet
qꝛ etiā abraā dicit hebreus Gen̄. 14. Nūciauit abrae he
breo. Dicit glo. ſuper Gen̄. 11. ꝙ tpe heber diuiſum eſt
labiū gentiū oīm. ⁊ illa lingua remāſit in familia heber
⁊ in cultu vnius dei. et inter oēs hebreos. natus eſt etiā
ex parētibus hebreis ⁊ ideo dicit. Ex hebreis. ¶ Dein
de oſtendit ſuā eminentiā quo ad ꝯuerſationē. Et pri
mo quantū ad ſectā cum dicit. Scđm legem phariſeus.
Apud iudeos ſiquidē erant tres ſecte. ſcꝫ phariſeoꝝ. ſa
duceoꝝ. ⁊ eſſeoꝝ. Sed phariſei magis ad veritatē acce
debāt. qꝛ ſaducei negabāt reſurrectionē neqꝫ angelos.
neqꝫ ſpiritus. phariſei aūt vtrūqꝫ ꝯfitent. vt dicit Act.
23°. Et ideo in hoc ꝯmendabilioꝛ eſt ſecta phariſeoꝝ.
Quomō autē phariſeus fuerit dicit Act. 26. Quoniā
ſm certiſſimā ſectā noſtre religionis vixi phariſeus ⁊c.
Secūdo quantū ad emulationē quā habuerūt iudei: li
cet nō ſcđm ſcientiā in perſequēdo xpianos. Ideo dicit
Perſequēs ecclesiā dei. Gal. 1°. Qui perſequebat nos
aliqñ. nunc aūt euangelizat fidē quā aliqñ expugnabat
Et act. 26. Et ego quidē exiſtimauerā me aduerſus no
men ieſu nazareni debere multa ꝯtraria agere qđ ⁊ feci
hieroſolymis. Et multos ſanctoꝝ ego in carceribus in
cluſi ⁊c. 1ᵉ. coꝛ. 15. Non ſum dignus vocari aplus quo
niā perſecutus ſum ecclesiā dei. Tercio quantū ad inno
centiā ꝯuerſatiōis. Ideo dicit. Scđm iuſticiā ⁊c. Hec
iuſticia ꝯſiſtit in exterioribus. ſed iuſticia fidei eſt cordis
Act. 15. Fide purificās corda eoꝝ. Nam quantū ad iu
ſticiā exteriorē aplus innocenter vixit. Et ideo dicit. Si
ne querela. Non aūt ait ſine peccato. qꝛ querela eſt pec
catū ſcandali ꝓximoꝝ in his que ſunt exteriora. Luce.
1°. Incedentes in oībus mandatis ⁊ iuſtificatiōibus do
mini ſine querela ⁊c. Et ideo nō eſt contrariū qđ dicitur
Ephe. 2. In quibus ⁊ nos ambulauimus qꝛ verā iuſti
ciā fidei que facit hominē purū nō habuit ſed ſolū legis.
¶ Deinde cū dicit. Sed que mihi ⁊c. oſtendit ꝯtemptū
ſue eminētie in legalibus. ⁊ primo oſtendit ꝓpter quid
legalia ꝯtempſit in generali Secūdo in ſpēali ibi. Verū
tñ ⁊c. Dicit ergo Hec que fuerūt ⁊c. i. reputabā magna
ſcꝫ ꝙ phariſeus ⁊c. Hec ſū arbitratus ꝓpter xpm mihi
detrimēta. id eſt reputo ꝙ ſunt mihi in detrimentū. Le
gales eñ obſeruantie que tpe legis erant efficaces poſt
xpm facte ſunt noxie. Et ideo dicit detrimenta. Et finis
huiꝰ eſt xpus. Et ideo dicit. Propter xpm. Et exponit
quia primo ꝓpter chriſtū cognoſcendū. Secūdo ꝓpter
xpm adipiſcendū. Quantū ad primū dicit. Verūtamen
exiſtimo omnia detrimenta eſſe verū eſt ſi eis inniteret.
Et hoc quod aliquādo feci reputo mihi detrimentuꝫ. et
hoc ꝓpter deſideriū recte ſcientie xpi dñi mei. 1ᵉ. corin.
2. Nihil reputaui me ſcire niſi ieſum xpm ⁊ hunc cruci
fixū ⁊c. Et hoc ꝓpter eminentē ſcientiā ⁊c. quia hec ſu
perat omnes alias ſcientias. Nihil eñ melius poteſt ſci
ri ꝙ verbū dei in quo ſunt oēs theſauri ſapientie ⁊ ſcie

ſte abſconditi. Col. 2. Quantũ ad ſecundũ dicit. Propter quẽ omnia ⁊c. Et primo oſtendit ꝙ ꝓpter xp̄m adipiſcendũ contempſit legalia. Secũdo oſtendit ꝙ poſſit xp̄m adipiſci ibi. Non habes ⁊c. Dicit ergo. Omnia detrimẽta facio habendo me ad ea ſicut ad detrimentũ ⁊ vilia. ⁊ hoc vt xp̄m lucrifacerẽ. id eſt adipiſcar ip̄m ⁊ iũgar ei per charitatem.

Lectio ſecunda.

Non habens meam iuſticiaʒ que ex lege eſt: ſed illaʒ que ex fide eſt xp̄i ieſu: que ex deo eſt iuſticia in fide ad cognoſcendum illum: et virtutẽ reſurrectiõis eius ⁊ ſocietatem paſſionis illius: cõfiguratus morti eius. ſi quo modo occurrã ad reſurrectionem que eſt ex mortuis: non ꝙ iam acceperim: aut iaʒ perfectus ſim. Sequor autem ſi quo modo comprehendaʒ in quo et comprehenſus ſum a xp̄o ieſu. Fratres ego me non arbitror comprehendiſſe. Unuʒ autem: que quidem retro ſunt obliuiſcens. ad ea vero que ſunt priora extendens meip̄m ad deſtinatum. perſequor ad brauiũ ſuperne vocationis dei in xp̄o ieſu.

Oſtendit ſupra ſe preterita lucra cõtemnere ꝓpter xp̄m ⁊ oſtendit ꝙ intendebat xp̄m cognoſcere ⁊ ip̄m lucrari: ⁊ hoc intendit hic ſpecialiter exponere. Et primo quomodo deſiderat xp̄m lucrari ⁊ inueniri in eo per iuſticiã. Secũdo per paſſionis tolerantiã ibi. Configuratus ⁊c. Circa primũ: primo oſtendit que ſit iuſticia quã dereliquit. Secũdo que ſit quã querit ibi. Sed illam ⁊c. Sciendũ eſt autẽ ꝙ iuſticia quandoqȝ ſumit̃ vt eſt ſpecialis virtus per quã homo ponit rectitudinẽ in his que ſunt ad cõmuneʒ conuictũ ⁊ ſm̃ ꝙ eſt in his directiua. Nam temperãtia eſt circa interiores paſſiones. Juſticia auteʒ eſt ad alteruʒ. Alio modo iuſticia dicit̃ virtus generalis ſm̃ ꝙ homo ſeruat legẽ ꝓpter bonũ cõmune. ⁊ hoc modo frequẽter in ſcriptura ſacra ponit̃ pro obſeruantia diuine legis. p̄s. Feci iudiciũ ⁊ iuſticiã ⁊c. id eſt legẽ quã ſeruabat ex amore quaſi motus ex ſe. Et ſic eſt virtus. Non autẽ ſi alio modo. id eſt ex aliqua exteriori cauſa ſcʒ vel ꝓpter lucra vel ꝓpter penas ⁊ ſi obſeruatio ei diſpliceat. Et ſm̃ hoc eſt duplex modus iuſticie. Unus eſt iuſticie moralis. Alius eſt iuſticie legalis per quã legẽ nõ ex amore ſed timore ſeruat. Et ideo dicit. Non habens meã iuſticiã que ex lege eſt. quia vt dicit Aug. Breuis differẽtia legis ⁊ euangelij eſt amor ⁊ timor. Rom. 8°. Non accepiſtis ſpiritũ ſeruitutis iterũ in timore. ſed accepiſtis ſpiritũ adoptiõis ⁊c. Sed ſi tua eſt qũo eſt ex lege? Reſpondet. imo eſt mea quia humana virtute abſqȝ habitu gratie interioris iuſtificãtis facio talia opera. ſed ex lege eſt ſicut a docẽte. Uel mea eſt ꝙ preſumo per me eam ſeruare. Ro. 10. Moyſes eñ ſcripſit qm̃ iuſticiam que ex lege eſt qui fecerit hõ viuet in ea. De hac iuſticia quã querit tria dicit. ſ. modũ adipiſcẽdi. actorẽ ⁊ fructũ. Modus eſt qꝛ nõ adipiſcit̃ niſi ex fide xp̄i. Ro. 5. Juſtificati igit̃ ex fide pacẽ habeamus ad deũ per dñm noſtrũ ieſuʒ xp̄m ⁊c. Ro. 3°. Juſticia aũt dei per fidẽ ieſu xp̄i in oẽs ⁊ ſuper oẽs qui credũt in eũ. Actor aũt eſt deus ⁊ nõ homo. Ro. 8. Deus q̄ iuſtificat. Ro. 4. Credẽti aũt in eũ qui iuſtificat impiũ reputat̃ fides eius ad iuſticiã ſm̃ ꝓpoſitũ gratie dei. Et idõ dicit. Que ex deo eſt ⁊c. Act. 5. Et ſp̄us ſanctus quẽ dedit deus oĩbus ⁊c. Fructꝰ eſt cognitio eius ⁊ virtus reſurrectiõis eius ⁊ ſocietas ſanctoꝝ eius. Et de hmõi duplici cognitiõe poteſt dupliciter agi. Uno mõ ex cognitõe vie ⁊ ſic oportet tria cognoſcere de eo. Primo eius perſonã ſcʒ ꝙ eſt verus deus ⁊ verus homo. Et ideo dicit: ad cognoſcendũ illũ. Jo. 14. Tanto tp̄e vobiſcuʒ ſum ⁊ nõ cognouiſtis me ⁊c. Scd̃o gloriã reſurrectiõis eius. Unde dicit. Et virtutẽ reſurrectiõis eius. i. reſurrectionẽ virtuoſaʒ factã ꝓpria virtute. Tercio qualr̃ eũ imitent̃ ibi. Et ſocietatẽ. ſcʒ vt ei ſociemur in paſſione. 1. petri. 2. Xp̄s paſſus eſt ꝓ nobis vobis relinquetis exemplũ vt ſequamĩ veſtigia eius ⁊c. Scd̃o de cognitiõe experimentali: ⁊ incipit a poſteriori qd̃ eſt vltimũ in executiõe ⁊ primũ in intentiõe. Primũ eſt agnitio dei per eſſentiã ad quã ducit fides. Jere. 31°. Oẽs cognoſcẽt me a minimo eoꝝ vſqȝ ad maximũ dicit dñs ⁊c. Et ideo dicit. Ad cognoſcendũ illũ. Scd̃o qꝛ nõ ſolũ aĩa glorificat̃ ſed ex hoc etiã corpus erit glioſuʒ. Jdõ dicit. Et virtutẽ reſurrectiõis eius. ſ. ex qua reſurgemꝰ. 1. coꝛ. 15. Si xp̄s nõ reſurrexit vana eſt fides noſtra ⁊c. Tercio ſocietatẽ qꝛ per experientiã habebimus quãtuʒ valeat ſocietas paſſionis eius. 1ᵉ. coꝛ. 1. Fidelis aũt deus per quẽ vocati eſtis in ſocietatẽ filij eius ieſu xp̄i dñi noſtri. ¶ Deinde cũ dicit. Configuratꝰ ⁊c. oſtendit qũo velit lucrari ⁊ inueniri in eo per tolerantiã paſſionis. Et primo ponit tolerantiã. Scd̃o fructũ ibi. Si qũo ⁊c. Dicit ergo. Jnueniar nõ ſolũ habens iuſticiã ſed cõfiguratus morti eius vt patiar propter iuſticiã ⁊ veritatẽ ſicut xp̄s. Gal. vlti. Ego eñ ſtigmata dñi ieſu in corpe meo porto. Fructus vero eſt ſi qũo ⁊c. Ex paſſionibꝰ eñ hic toleratis hõ peruenit ad gloriã. Ro. 6. Si eñ cõplantati facti ſumus ſilitudini mortis eius: ſimul ⁊ reſurrectionis erimus ⁊c. 2. thy. 2°. Si cõmortui ſumus ⁊ cõuiuemus. ſi ſuſtinemus ⁊ conregnabimꝰ. Ro. 8. Si tñ ꝯpatimur vt ⁊ glificemur ⁊c. ¶ Et dicit ſi qũo ꝓpter difficultatẽ arduitatẽ ⁊ laborẽ. Mat. 7. Arta eſt via que ducit ad vitã. ⁊ pauci ſunt qui inueniũt eam ⁊c. Amos. 4. Prepara te in occurſũ dei tui iſrael ⁊c. xp̄s eñ ſurrexit per potentiã ꝓpriam homo aũt non ꝓpria poteſtate ſed gratia dei. Ro. 8. Qui ſuſcitauit ieſum xp̄m a mortuis viuificabit ⁊ mortalia corpa veſtra ꝓpter ĩhabitantẽ ſpiritũ eius in vobis. Uel põt intelligi de occurſu ſanctorũ qñ occurrent xp̄o deſcendenti de celo ad iudiciũ. ¶ Deinde cũ dicit. Non ꝙ iã ⁊c. oſtendit qũo differt̃ ſuũ deſideriũ. Et primo oſtẽdit qd̃ de ſe ſentit. Scd̃o hortat̃ alios vt ideʒ de ſe ſentiãt ibi. Quicũqȝ eñ perfecti ⁊c. Iterũ prima in duas. qꝛ primo oſtendit qũo deficit a perfectione intenta. Scd̃o hoc exponit ibi. Fratres ego me ⁊c. Circa primũ duo facit. Primo oſtendit ſe nõ perueniſſe ad ꝑfectionẽ. Scd̃o ꝙ ad eã tendit ibi. Sequor aũt ⁊c. Tendens in aliud duo intẽdit ſcʒ adipiſci queſitũ ⁊ frui illo. Fruſtra eñ quereret ſi non eo frueret̃ ⁊ inhereret. Et ideo dicit. Non ꝙ iã acceperim ſcʒ gloriã quã quero. Sap. 5. Accipiẽt regnũ decoris ⁊ dyadema ſp̄ei de manu dei ſui. Aut iam ꝑfectus ſim. 1ᵉ. coꝛ. 13. Cuʒ venerit qd̃ perfectũ eſt euacuabit̃ qd̃ ex parte eſt ⁊c. Sed cõtra. Eſtote perfecti. Mat. 5. ⁊ Gẽñ. 17. Eſto perfectus. Reſpondeo. Dicendũ eſt ꝙ duplex eſt perfectio. ſcʒ patrie ⁊ vie. Perfectio nanqȝ hominis cõſiſtit in hoc ꝙ adhereat deo per charitatẽ. qꝛ vnũquodqȝ eſt perfectũ ſcd̃m modũ quo adheret ſue perfectioni. Anima autẽ poteſt adherere deo dupliciter perfecte. Uno modo: vt totam actionẽ referat in deũ actualiter ⁊ cognoſcat vt cognoſcibilis eſt. Et hec eſt patrie. Sed inheſio vie eſt duplex. Una de neceſſitate ſalutis ad quã omnes tenent̃. ſcʒ vt in nullo coꝛ ſuũ quis applicet ad id quod eſt cõtra deuʒ: ſed habitualiter referat totaʒ vitam in eũ. Et iſto modo dicit dñs. Math. 22. Diliges dominũ deum tuũ ⁊c. Et

deutro.6. Alia eſt ſupererogatiōis. quando quis vltra
comunē ſtatum inheret deo: qḋ fit remouendo cor a tem
poralibus. ⁊ ſic magis appropinquat ad patriā. qꝛ quan
to deficit cupiditas tāto plus creſcit charitas. Quod er
go hic dicit̄ intelligit̄ de perfectione patrie. ¶ Deinde
cū dicit. Sequor autē ⁊c. oſtendit conatū ad eam dicēs:
Sequor ſcꝫ xp̄m. Joh.8. Qui ſequit̄ me nō ambulat in
tenebris ⁊c. Joh.10. Oues mee vocē meam audiūt ⁊ ſe
quūtur. Et hoc ſi quo modo cōprehendā. 1e. corinth.9.
Sic currite vt cōprehendatis. Sed cōtra quia deus eſt
incōprehenſibilis. quia Jere.31. dicit. Si menſurari po
tuerit celi deſurſum ⁊ inueſtigari fundamēta terre deor
ſum ⁊c. Reſpondeo. Dicendū eſt ꝙ cōprehendere eſt in
cludere ſicut domus cōprehendit nos. Item attingere ⁊
tenere. Primo ergo modo eſt incōprehenſibilis qꝛ non
poteſt includi in intellectu creato cū ſit ſimpliciſſimus.
quia nō perfecte vides eum nec amas ſicut eſt viſibilis ⁊
amabilis. ſicut qui neſcit demonſtrationē neſcit demon
ſtratiue ſed operatiue. Deus autē perfecte ſeip̄m cogno
ſcit vt cognoſcibilis eſt. Cuius ratio eſt. quia res cogno
ſcit̄ ſcd̄m modū ſui eſſe ⁊ veritatis. deus aūt lux eſt ⁊ ve
ritas infinita, ſed noſtrū lumen eſt finitū. Et ideo dicit.
Sequor ſi quo modo cōprehendā ſcꝫ attingendo Cant.
vlti. Tenui eū nec dimittā ⁊c. ¶ In quo ⁊ cōprehenſus
ſum ⁊c. Quod tripliciter intelligit̄. Nam tota gloria eſt
in dicta dei cōprehenſione vt ſcꝫ deus ſit preſens anime
noſtre. Sed nō omnes habent equalē beatitudinē. quia
quidā clarius vident ſicut etiā quidā ardentius amabūt.
⁊ plus gaudebūt. Unde quilibet habebit certā menſurā
⁊ hoc ex p̄deſtinatiōe diuina. Et ideo dicit. In quo ⁊ cō
prehenſus ſum. Quaſi dicat in tali menſura intendo cō
prehendere ſcd̄m ꝙ mihi diſpoſitū eſt a xp̄o. Uel ſequor
vt comprehendā ſicut cōprehenſus ſum. Quaſi dicat.
Ut videā eum ſicut ip̄e me videt. 1e. Joh.3°. Uidebimꝰ
eum ſicuti eſt. id eſt nō per ſimilitudinē ſed per eſſentiā.
Uel cōprehendā videndo xp̄m glorioſum. In quo com
prehenſus ſum. id eſt in illa gloria qua apparuit quādo
conuerſus ſum. ¶ Deinde cū dicit. Fratres ego ⁊c. ex
ponit que dixerat ⁊ primo de defectu perfectiōis. Secū
do de ſequela ibi. Unuꝫ autem ⁊c. Dicit ergo. Ego ⁊c.
Quaſi dicat nō ſum ſic ſuperbus ꝙ attribuā mihi quod
nō habeo ſed ſequor ⁊c. Qḋ tripliciter legit̄. Uno mo
do ſic. vnū arbitror ſcꝫ ꝙ que retro ſunt ⁊c. Uel nō arbi
tror me cōprehendiſſe. ſed ꝓſequor vnū ſcꝫ ad deſtinatū
⁊c. Uel non arbitror me cōprehendiſſe. illud ſupra. p̄s.
Unā petij ⁊c. Et tūc oſtendit quid deſeruit. quia vel tē
poralia lucra. vel temporalia bona. vel merita preterita
quia nō debet homo cōputare deo merita preterita. Se
cūdo oſtendit ad quid tendit. ſcꝫ ad ea vero ⁊c. id eſt vel
que pertinent ad fidem xp̄i. vel maiora merita vel cele
ſtia. p̄s. Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit ⁊c. Et dicit.
Extendens. Qui enim aliquid vult capere extendit ſe
quantū poteſt. Sed debet cor extendere ſe per deſideriū
Sap̄.6. Concupiſcētia ſapientie ducit ad regnū perpe
tuū ⁊c. Sed ad quid tendit? Ad deſtinatū brauiū quod
eſt premiū ſolius currentis. 1e. corinth.9. Omnes qui
dem currūt ſed vnus accipit brauiū. Dico autem ad hoc
brauiū deſtinatū mihi a deo quod eſt ſuperne vocatiōis
dei. Rom.8. Quos predeſtinauit hos ⁊ vocauit ⁊c. Et
hoc in xp̄o ieſu. id eſt per fidem xp̄i.

Lectio tertia.

Quicunqꝫ ergo perfecti ſumus hoc
ſentiamus ⁊ ſi quid aliter ſapitis ⁊
hoc vobis deus reuelabit. Uerum
tamen ad quod peruenimus vt idem ſapia
mus ⁊ in eadē permaneamus regula. Imi
tatores mei eſtote fratres: et obſeruate eos
qui ita ambulant ſicut habetis formam no
ſtram. Multi enim ambulant quos ſepe di
cebam vobis. nūc autem ⁊ flens dico inimi
cos crucis xp̄i: quorum finis interitus. quo
rum deus venter eſt et gloria in confuſione
ipſorum qui terrena ſapiunt. Noſtra autem
conuerſatio in celis eſt. Unde etiam ſalua
torem expectamus dominū noſtrum ieſum
xp̄m qui reformabit corpus humilitatis no
ſtre configuratū corpori claritatis ſue ſcd̄m
operationez virtutis ſue: qua etiam poſſit
ſubijcere ſibi omnia.

Supra ꝓpoſuit quomodo ab vltima perfectiōe deficie
bat: nūc hortat̄ alios ad idem ſentiendū. Et primo poni
tur exhortatio. Secūdo quid ab eis neceſſario exigatur.
ibi. Uerūtamen ad qḋ peruenimus ⁊c. Dicit ergo quicū
qꝫ ⁊c. ſcꝫ quod ego ſentio ſcꝫ ꝙ nō ſum perfectus. Quo
modo ergo: ſi perfecti ſumus ſentimus quaſi non perfe
cti? Reſpondeo. Dicendū ꝙ perfecti perfectiōe vie ſed
non perfecti perfectiōe comp̄henſionis. quādo ſcꝫ tota
intentio fert̄ actu in deū. In via vero habitualiter ꝙ ſcꝫ
nihil contra deū faciamus. Et dicit. Quicūqꝫ. qꝛ quāto
quis eſt perfectior tanto imperfectum magis cognoſcit.
Job. vlti. Auditu auris audiui te. nūc autēꝫ oculus me
us videt te. Idcirco ip̄e me reprehēdo ⁊ ago penitentiaꝫ
in fauilla ⁊ cinere ⁊c. Heb.5. Perfectoꝝ eſt ſolidus ci
bus eoꝝ qui ꝓ cōſuetudine exercitatos habēt ſenſus ad
diſcretionē boni ⁊ mali. ¶ Et ſi quid aliter ⁊c. In glo.
quattuor modis dicit̄. ⁊ primo ponūt̄ duo ſenſus magis
litterales. Unus talis. dico ꝙ vos ſentiatis qḋ ego ſcꝫ
vos eſſe imperfectos. tamen ſi quid aliter. id eſt melius
de vobis ſapitis ꝙ̄ ego de me hoc ip̄m eſt vobis per reue
lationē diuinā donatū. Et quādo altius eſt vobis reue
latū aliquid qḋ non mihi cōtradico ſed cedo veſtre reue
lationi: verūtamen nolo ꝙ propter hanc reuelationē ab
vnitate eccleſie diſcedatis. ſed teneamꝰ ex vnitate illud
ad quod peruenimus vt idē ſapiamus ⁊c. que vnitas ec
cleſie cōſiſtit in vnitate veritatis fidei ⁊ rectitudinis bo
ne operatiōis. Et vtraqꝫ ſeruanda eſt. 2e. corinth. vlti.
Perfecti eſtote exhortamini: ideꝫ ſapite ⁊c. ¶ Et in ea
dem regula bone vite ⁊ operatiōis. Gal. vlti. Quicūqꝫ
hanc regulā ſecuti fuerint pax ſuper illos ⁊ miſericordia
⁊c. Uel aliter. dico etiā ſi vos ꝓpter ignorantiā vel infir
mitatē aliter ſapitis ꝙ̄ veritas habet ſi humiliter cōfite
amini nec proterue defendatis. Math.11. Abſcondiſti
hec a ſapiētibus ⁊ prudentibus ⁊ reuelaſti ea paruulis.
⁊c. Uel aliter dico ꝙ idem ſentiamus. ſcꝫ nondū cōpre
hendiſſe. ſed ſi quid aliter nūc ſapitis ꝙ̄ ſapiendū ſit in
futuro quia nūc videmus in ſpeculo: tunc autē facie ad
faciē deus reuelabit in futuro. p̄s. Reuelabit condenſa
⁊c. Uel aliter. Ut ſapitis hic obſcure ⁊ in futuro manife
ſte deus indicabit. quia fides ex deo eſt. verūtamen ⁊c.
nō mutat̄. ¶ Deinde cū dicit. Imitatores ⁊c. inducit ad
ſui ⁊ alioꝝ imitationē vt caueant malos. Et primo ꝓpo
nit intentionē. Secūdo rationē ibi. Multi enim ⁊c. Di
cit ergo quia hec reputo vt ſtercora ⁊c. In hoc imitato
res ⁊c. Johan.10°. Uocem eius audient. Quaſi dicat.
Ego ſum paſtor vos oues mee per imitationē. 1e. corin
thio.4°. ⁊.11. Imitatores mei eſtote ſicut ⁊ ego xp̄i ⁊c.
Et obſeruate, id eſt diligenter cōſiderate qui ita ambu

lant ſicut ego. Et vos ſcire poteſtis ex regula ⁊ doctrina mea. 1ᵉ. thymo. 4. Exemplū eſto fideliū in verbo. in cōuerſatiōe. in charitate. in fide. in caſtitate. 1ᵉ. petri. 5º. Forma facti gregis ⁊ ex animo. ¶ Deinde cū dicit. Multi ⁊c. Ponit ratio monitiōis. ⁊ primo ex parte vitandorum. Secūdo ex parte imitandoꝝ ibi. Noſtra autē conuerſatio ⁊c. Ne aūt hec videat ex odio dicere premittit ſuam affectionē. Secūdo oſtendit quales ſunt vitandi. ibi. Inimicos ⁊c. Dicit ergo. Dico ꝙ imitandi indigēt obſeruatiōe. quia quidam aliter incedūt. ſcʒ de malo in peius. p̃s. In tenebris ambulant ⁊c. Quos ⁊c. vobiſcū preſens. nūc autē ⁊ flens pre cōpaſſione. Jere. 9. Quis dabit capiti meo aquā et oculis meis fontē lacrimarū ⁊ plorabo die ac nocte interfectos populi mei. Et huius rationē oſtendit dicens: Inimicos ⁊c. Quos deſcribit Primo ex opere. Secūdo ex intentiōe ibi. Quoꝝ deus ⁊c. Item circa primū. Primo proponit opus. Secūdo euentū operis oſtendit ibi. Quoꝝ finis ⁊c. Opus eorū eſt exercitiū inimicitie contra crucem xp̃i. ſcʒ dicentiū ꝙ nullus poteſt ſaluari ſine legalibus in quo euacuāt virtutē crucis xp̃i. Gal'. 2. Si enim ex lege iuſticia, ergo xp̃s gratis. id eſt ſine vtilitate mortuus eſt. 1ᵉ. corinthio. 1º. Verbū enim crucis pereūtibus quidem ſtulticia eſt: his autē qui ſalui fiunt: id eſt nobis virtus dei eſt. Et quid eueniet? Certe nobis vita per crucē xp̃i. illis autē contrariū quia incurrent mortē. Unde dicit. Quorū finis interitus ſcʒ mortis eterne. Job. 18. Lapidē caliginis ⁊ vmbrā mortis diuidit ⁊c. ¶ Deinde deſcribit eos quātum ad intentionē. Et primo manifeſtat eoꝝ intentionē. Secūdo oſtendit intentionis euentū. ibi. Et gloria ⁊c. Dicit ergo. Quoꝝ deus ⁊c. Quaſi dicat. Ideo hoc diſſemināt ſcʒ legalia eſſe obſeruanda ꝓpter lucrū ⁊ gloriā ꝓpriam vt ſatiſfaciāt ventri. Rom̄. vlti. Domino nō ſeruiūt ſed ſuo ventri. Et per dulces ſermōes ⁊ benedictiones ſeducūt corda innocentiū. Eccl'. 6. Om̄is labor hominis in ore eius. ſed anima illius nō implebit. Et dicit deus: quia propriū dei eſt vt ſit principiū primū et finis vltimus. Unde qui ꝓ fine habet aliquid illud eſt deus ſuus. Item querūt gloriā ſuam. cōtra illud Job. 8. Ego gloriā meam nō quero. eſt qui querat ⁊ iudicet ⁊c. Sed euentus eoꝝ erit in cōfuſione. Oſee. 4º. Gloriā eoꝝ in ignominiā cōmutabo. Et hoc eoꝝ qui terrena ſapiūt. id eſt quibus terrena placent ⁊ ea querūt. Et hij confundētur quia ſtatus eoꝝ tranſit. Rom̄. 8. Si ſcd̄m carnē vixeritis moriemini ⁊c. Glo. Quoꝝ deus ⁊c. Dei ꝓpriū eſt iuſtificare. qui ergo in cibis iuſtificationē ponebāt: dicebant deū ventrem. Item eſt in cōfuſione. quia in cōfuſibilibꝰ ſcʒ in circūciſione pudendoꝝ occiſione brutoꝝ. ¶ Conſequēter oſtendit quales ſunt imitandi. ibi. Noſtra autē conuerſatio ⁊c. Et primo deſcribit in eis celeſtem cōuerſationē. Secūdo expectationē ibi. Unde ſaluatorē ⁊c. Tercio vtilitatē ibi. Qui reformabit corpus humil'. ⁊c. Dicit ergo. Illi terrena ſapiūt: ſed non eſt ſic de nobis quia noſtra cōuerſatio perficit per contemplationē. 2ᵉ. corinth. 4º. Non cōtemplantibus nobis que vident: ſed que non vident ⁊c. Item per affectionē: quia ſola celeſtia diligimus. Item per operationē in qua eſt celeſtis rep̄ſentatio. 1ᵉ. corinth. 15º. Sicut portauimus ymaginē terreni: portemus ⁊ ymaginem celeſtis. Sed quare eſt ibi ꝯuerſatio? q: inde expectamus optimū auxiliū. p̃s. Leuaui oculos meos in mōtes ⁊c. Math. 6. Ubi eſt thezaurus tuus ibi eſt ⁊ cor tuū ⁊c. Unde dicit. Unde expectamus ſaluatorē noſtrū. Eſa. 30. Beati omnes qui expectāt eum. Luce. 12. Similes hominibꝰ expectantibus dominū ſuū quando reuertat a nuptijs ⁊c. Tria autē facit iſte aduentus. Primo cōmunē reſurrectionē. Ideo dicit. Reformabit corpus humilitatis. id eſt abiectiōis quia eſt mortalitati ſubiectū. Job. 25. Homo putredo ⁊ filius hominis vermis. 1ᵉ. corinth. 15. Seminat in corruptiōe ſurget in incorruptiōe. ſeminat in ignobilitate ſurget in gloria. ſeīnat in infirmitate ſurget in virtute. Hoc corpus ſic abiectuʒ reformabit. id eſt ad formā propriā reducet. Rom̄. 8º. Qui ſuſcitauit ieſum xp̃m a mortuis viuificabit ⁊ mortalia corpora noſtra ⁊c. Item ſanctoꝝ imitationē. Ideo dicit. Configuratū corpori claritatis ſue. Corpus ſiquidē xp̃i eſt glorificatū per gloriā diuinitatis ſue. ⁊ hoc meruit per ſuam paſſionē. quicūq; ergo participat virtutē diuinitatis per gratiā et paſſionem xp̃i imitat: gloriabit. Apoc. 3º. Qui vicerit dabo ei ſedere mecū in throno meo ſicut et ego vici ⁊ ſedi cū patre meo in throno eius ⁊c. 1ᵉ. Job. 3º. Similes ei erimus. Mathei. 13º. Tunc iuſti fulgebūt ſicut ſol in regno patris eoꝝ. Et hoc facit ſcd̄m operationē diuinitatis ſue. id eſt per virtutē in ip̃o per quā poſſit ſibi ſubijcere omnia. Omnes enim xp̃o ſubijcient. quidā quantū ad ſalutē. quidam quantū ad penā. In primis exercebit miſericordiā. In ſecundis iuſticiā. p̃s. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius ⁊c. 1ᵉ. corinth. 15º. Pater ſubiecit omnia filio. Job. 5. Quecūq; pater facit ⁊ filius ſimiliter facit.

¶ Capitulum quartum.

Itaq; fratres mei chariſſimi ⁊ deſiderantiſſimi: gaudium meum ⁊ corona mea. ſic ſtate in domino chariſſimi. Euchodiam rogo: et ſynthicen deprecor idip̃m ſapere in domino. Etiam rogo ⁊ te germane compar. adiuua illas que mecum laborauerūt in euangelio cum clemente et ceteris adiutoribus meis: quoꝝ nomina ſunt in libro vite. Gaudete in domino ſemper: iterum dico gaudete. Modeſtia veſtra nota ſit oībus hoībus. Dominus eīm prope eſt. Nihil ſolliciti ſitis ſed in omni oratione ⁊ obſecratione cuʒ graciarūactione petitiones veſtre innoteſcant apud deum. Et pax dei que exuperat omnem ſenſum cuſtodiat corda veſtra ⁊ intelligentias veſtras in xp̃o ieſu. Decetero fratres quecunq; ſunt vera. quecunq; pudica. quecunq; iuſta. quecunq; ſancta. quecunq; amabilia. quecunq; bone fame. ſi qua virtꝰ ſi qua laus. diſcipline hec cogitate que ⁊ didiciſtis ⁊ accepiſtis ⁊ audiſtis ⁊ vidiſtis in me. Hec agite ⁊ deus pacis erit vobiſcum.

Supra ꝓpoſuit eis exempla ſequēda: hic per ammonitionē moralē oſtendit qualiter ſe debeāt habere. Et primo oſtendit qualiter ſe habeant in futurū. Secūdo commendat eos de preterito ibi. Gauiſus ſum autē ⁊c. Circa primū duo facit. Primo monet ad perſiſtendū in iam habito Secūdo ad ꝓficiendū in melius ibi. Gaudete in dño ſemper ⁊c. Iterū prima diuidit in duas partes. Et primo inducit ad perſeuerandū in generali. Secūdo ponit ſpeciales modos ad ſingulares perſonas ibi. Euchodiā rogo ⁊c. Circa primū. primo cōmemorat ad eos ſuū affectū. Scd̄o ponit monitionē ibi. Sic ſtate ⁊c. Affectū

autem ſuũ cõmendat quintupliciter. Primo ſcdm amorem oſtendẽs eos ſibi dilectos. Unde dicit. Fratres. ſcz per fidem. Math. 23. Omnes vos fratres eſtis. Itẽ per charitatẽ. Unde dicit. Chariſſimi. 1ᵉ. coꝛ. 10. Chariſſimi mihi ꝛc. Item ſcdm deſideriũ. Unde dicit. Deſiderãtiſſimi. ſupra primo. Teſtis eſt mihi deus quomõ cupiã ꝛc. Et dico deſiderãtiſſimi. qꝛ deſidero vos: vel quia me deſideratis. Item per gaudiũ. Unde dicit. Gaudiũ meũ Et hoc ſcz ꝙ eſtis boni Prouer. 10. Filius ſapiẽs letificat patrẽ ꝛc. Item per rationẽ gaudij. Unde dicit. Corona mea. 1ᵉ. theſ. 2. Que eſt eñi ſpes noſtra. aut gaudiũ. aut corona glorie: Nonne vos eſtis? ꝛc. ¶ Deinde cũ dicit. Sic ſtate ꝛc. ponit monitionẽ de perſeuerantia dicẽs: Sic ſtate ꝛc. i. ſicut ego pſeuerate. vel ſic ſicut ſtatis. Mat. 10. Qui perſeuerauerit vſqꝫ in finẽ hic ſalu⁹ erit. ¶ Deinde cũ dicit. Euchodiã rogo ꝛc. ſingulares monitiões ponit. Et primo de cõcordia. Scdo de ſollicitudine adiutorij ibi Etiã rogo ⁊ te ꝛc. He due mulieres ſancte miniſtrabãt ſanctis in ciuitate philippenſi. ⁊ forte erat aliqua diſcordia inter eas. ideo eas ad concordiã reuocat. 2ᵉ. coꝛ. vlti. Idem ſapite. ¶ Deinde cũ dicit. Etiã rogo te ꝛc. quendã rogat vt adiuuaret quaſdã perſonas. Et dicit cõpar. qꝛ ſocius erat predicatiõis eius. Prouer. 18. Frater qui iuuat a fratre quaſi ciuitas fortis. Adiuua illas ꝛc. Et ad hoc rogo oẽs quoꝝ noĩa ꝛc. Quod ponit ne ſi alios nõ noĩaret turbarent. Quaſi dicat. Non eſt magnũ ſi nõ ſcribo omniũ noĩa. qꝛ ſunt ſcripta in meliori loco. Mat. 5. Gaudete ⁊ exultate ꝛc. Liber vite ſm glo. eſt predeſtinatio ſanctoꝝ. ⁊ hoc eſt veꝝ ſm rem. ſed differt ratiõe. Sciendũ eſt autẽ ꝙ olim erat cõſuetudo ꝙ qui ordinabant ad aliqđ officiũ vel dignitatẽ ſcribebant in matricula: ſicut milites et ſenatores q̃ palatio cõſcripti erãt. Omnes aũt ſancti predeſtinati eligunt a deo ad magnũ. ſcz ad vitã eternã. Et hec ordinatio eſt predeſtinatio. Conſcriptio hui⁹ ordinatiõis dicit liber vite. ⁊ hec cõſcriptio eſt in memoria diuina quia inquantũ ordinat predeſtinat. Inquantũ vero ĩmobiliter ſcit. dicit eſſe preſcriptio. Firma ergo noticia de predeſtinatis dicit liber vite Sed nũquid aliqui inde delent? Sciendũ eſt ꝙ aliqui ſunt ſcripti ſimpliciter. aliqui ſm quid. Sunt eñi aliqui predeſtiati a deo vt habituri ſimpliciter vitã eternã. ⁊ iſti ſunt ſcripti indelebiliter. Aliq̃ vt habeãt vitã eternã non in ſe ſed in ſua cauſa inquãtuꝫ ordinant ad iuſticiã preſentẽ. ⁊ tales dicunt deleri de libro vite qñ excedunt a preſenti iuſticia. ¶ Deinde cũ dicit. Gaudete in dño ꝛc. hortat eos ad proficiendũ in melius. ⁊ primo ordinat eoꝛũ animũ ad pficiendũ in meli⁹ Secũdo actũ eoꝝ ibi. De cetero ꝛc. Animũ autẽ ordinat tripliciter. ⁊ primo quantũ ad ſpirituale gaudiũ. Scdo quantũ ad ſpiritualẽ quietẽ ibi. Nihil ſolliciti ꝛc. Tertio quantũ ad pacẽ ibi. Et pax ꝛc. Circa primũ primo deſcribit quale debet eſſe noſtrũ gaudiũ. Secũdo oſtendit gaudij cauſaꝫ ibi. Dñs ppe eſt ꝛc. Neceſſariũ eſt enim cuilibꝫ volẽti pficere ꝙ habeat ſpirituale gaudiũ Prouerb. 17. Anim⁹ gaudens etatẽ floꝛidã facit ꝛc. Conditiones aũt quattuoꝛ veri gaudij tangit aplſ. ⁊ primo ꝙ debet eſſe rectũ qđ eſt qñ eſt de pprio bono hoĩs. quod nõ eſt quid creatũ ſed deus. pſ. Mihi adherere deo bonũ eſt ꝛc. Tunc aũt rectuꝫ eſt qñ in dño. Ideo dicit. In dño. Neemie. 8. Gaudiũ dñi eſt foꝛtitudo veſtra ꝛc. Itẽ ↄtinuũ. Unde dicit. Semper. 1ᵉ. theſ. vlti. Semp gaudete. Qđ fit qñ non interrumpit peccato. Tunc eñi eſt ↄtinuũ. Aliqñ vero interrumpit per triſticiã tempoꝛalẽ qđ ſignificat imperfectionẽ gaudij Cũ eñi quis perfecte gaudet nõ interrumpit eius gaudiũ. qꝛ parũ curat de re parũ durante. Et ideo dicit. Semp. Item multiplicatũ debet eſſe. Si eñi gaudes de deo imminet tibi gaudere de eius incarnatiõe. Luce. 1. Euãgelizo vobis gaudiũ magnũ. qꝛ natus eſt ꝛc. Iteꝫ vt gaudeas de actiõe Prouerb. 21. Gaudiũ eſt iuſto facere iudiciũ ꝛc. Imminet etiam tibi gaudiũ de contemplatiõe. Sap. 8ᵘ. Non habet amaritudinẽ cõuerſatio illius. Item ſi gaudes de bono pprio ĩminet tibi gaudere ſimiliter de bono alioꝝ. Iteꝫ ſi de preſenti ĩminet etiã de futuro. Et ideo dicit. Iterũ ꝛc. Item debet eſſe moderatũ. ne ſcz effluat per voluptates ſicut facit gaudiũ mũdi. Et ideo dicit. Modeſtia veſtra ꝛc. Quaſi dicat. Ita ſit moderatũ gaudiũ veſtruꝫ ꝙ nõ vertat in diſſolutionẽ. Judith viii. Populus erat iocundus ſm faciẽ ſanctoꝝ ꝛc. Prouerb. 12. Qui ſuauis eſt viuit in moderatiõibus. ¶ Et dicit. Nota ſit oĩbus hoĩbus. Quaſi dicat. Uita veſtra ſic moderata ſit in exteriorib⁹ vt nulli⁹ offendat aſpectũ. Impediret eñi cõuerſationẽ veſtrã. ¶ Deinde cũ dicit. Dñs enim ppe eſt tangit cauſa gaudij. Homo eñi gaudet de ppinquitate amici. Dñs quidẽ ppe eſt preſentia maieſtatis. Act. 17 Non longe eſt ab vnoquoqꝫ. Itẽ eſt ppe per inhabitãtẽ gratiã. Iaco. 4. Appropinquate deo ⁊ appropiquabit vobis. Item per exauditiõis clementiã. pſ. Prope eſt dñs inuocantibus eũ. Item ad remunerandũ. Eſa. 14. Prope eſt vt veniat temp⁹ eius. ⁊ dies eius nõ elongabunt ꝛc. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Nihil ſolliciti ꝛc. oſtendit ꝙ mens noſtra debet eſſe quieta. ⁊ primo oſtendit ſuperfluã ſollicitudinẽ. Scdo oſtendit quid loco eius in mente ſuccedat ibi. Sed in omni oratiõe ꝛc. Et ſatis ↄuenienter ſubdit. Nihil ſolliciti ꝛc. ad hoc qđ dixerat. Dñs ppe eſt. Quaſi dicat. Ipſe oĩa tribuet. vnde non neceſſe eſt ꝙ ſitis ſolliciti. Mat. 6. Ne ſolliciti ſitis anĩe veſtre quid mãducetis. neqꝫ corpori veſtro quid induamini ꝛc Sed cõtra. qꝛ dicit Ro. 12. Qui preeſt in ſollicitudine Reſpondeo. Dicendũ eſt: ꝙ ſollicitudo qñqꝫ importat diligentiã querendi qđ deeſt. ⁊ hoc eſt cõmendabile. et opponit negligẽtie. qñqꝫ anxietatẽ animi cum defectu ſpei ⁊ timore de obtinendo id circa qđ ſollicitat. ⁊ hanc phibet dñs. Mat. 6. ⁊ hic aplus. qꝛ non debet deſperare qui dñs det neceſſaria. Sed loco ſollicitudinis debemus habere recurſuꝫ ad deũ. 1ᵉ. petri vlti. Omnẽ ſollicitudinẽ pijcientes in eũ: qm̃ ipſi eſt cura de vobis. Et hoc fit orando. Et ideo dicit. Sed in omni ꝛc. Et cõuenienter poſtq̃ dixit. Dñs prope eſt. ſubdit de petitiõe. Nouo eñi dño venienti porrigunt petitiones. Et ponit quattuoꝛ que neceſſaria ſunt in qualibet oratiõe. Oratio eñi importat aſcenſuꝫ intellectus in deũ. Et ideo dicit. In omni oratiõe Eccl. 35. Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit ꝛc. Item debet eſſe cũ fiducia impetrãdi ⁊ hoc ex dei miſericordia. Dañ. 9. Neqꝫ eñi in iuſtificatiõibus noſtris pſternimus preces ante faciẽ tuã. ſed in miſeratiõibus tuis multis ꝛc. Et ideo dicit. Obſecratione que eſt ſacra cõteſtatio per dei gratiã ⁊ eius ſanctitatẽ. ⁊ ideo ſe humiliãtis eſt. Prouerb. 18. Cũ obſecratione loquit pauper. Et hoc fit cũ dicimus. Per paſſionẽ ⁊ crucẽ tuã ꝛc. Quia vero ingratuſ de beneficijs acceptis indignus eſt vt alia accipiat. ideo ſubdit. Cũ gratiarũactione. 1ᵉ. theſ. vlti. In oĩbus gratias agite. Et tũc proponit petitionẽ. Et ideo dicit. Petitiões veſtre Mat. 7. Petite ⁊ accipietis. Et hec quattuoꝛ ſi bene cõſideremus habent oẽs orationes eccleſie. Primo eñi inuocat de⁹. poſt cõmemorat diuinũ beneficiũ. Tertio petit beneficiũ. Quarto ponit obſecratio. Per dñm noſtrũ ꝛc. Sed notandũ ꝙ dicit: petitiões veſtre innoteſcãt apud deũ. Nunquid dñs neſcit hoc? Ideo hoc tripliciter exponit in glo. Primo innoteſcant. id eſt approbent ante deũ ⁊ appareãt quaſi digne ⁊ ſancte. pſ. Dirigat domie

oratio mea ſicut incenſuꝫ in ↄſpectu tuo ⁊c. Uel innoteſcant nobiſipſis ꝙ ſemꝑ ſint apud deũ. Quaſi dicat. Nõ oretis ꝓpter fauorẽ apoſtoli. Math. 6. Tu autẽ cũ oraueris intra in cubiculũ tuũ ⁊ clauſo hoſtio ora patrẽ tuũ in abſcondito ⁊c. Uel innoteſcãt his qui ſunt apud deũ id eſt angelis per quoꝝ miniſteriũ deferunt deo nõ quaſi ignorãti. ſed qꝛ intercedũt pro nobis. Apoc. 8. Aſcendit fumus incenſoꝝ de oratiõibus ſanctoꝝ de manu angeli corã deo ⁊c. ¶ Deinde cũ dicit. Et pax ⁊c. ordinat aĩm quantũ ad pacẽ per illam dico diſpoſitũ. Et hãc per modũ orantis optat Pax ſcḋm aug. eſt tranqllitas ordĩs perturbatio eñ ordĩs eſt ꝺeſtructio pacis. Hec ordis trãqllitas tripliciter ↄſideratᷓ. Primo ꝓut eſt in principio ordinis. ſcꝫ in deo. Ro. 13. Que a deo ſunt ordinata ſũt ⁊c. Ab iſto ꝓfundo in quo eſt pax deriuatᷓ primo ⁊ perfectius in beatos in quibꝰ nulla eſt perturbatio: nec culpe nec pene. ⁊ ↄſequẽter deriuatᷓ ad ſanctos viros. Et quãto eſt magis ſanctus tanto minus patiᷓ perturbationem mentis. ps. Pax multa diligentibꝰ legem tuã: ⁊ non eſt illis ſcandalũ. ſed perfecta eſt in beatis. Eſa. vlti. Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluuium pacis ⁊c. Quia vero coꝛ noſtrũ ab omni perturbatiõe nõ poteſt eſſe alienũ niſi per deũ: oportet ꝙ per ipm fiat. Unde dicit ei Et hoc ſcḋm ꝙ conſideratᷓ in ipo principio exuperat omneꝫ ſenſum creatũ. quia vt dicitᷓ. 1ᵉ. tymoth. vlti. Luceꝫ habitat in acceſſibilẽ. Job. 36. Ecce deus magnus vincẽs ſcientiã noſtrã ⁊c. Et ſcḋm ꝙ eſt in patria ſuperat oẽꝫ ſenſum angeloꝝ. ſed ſcḋm ꝙ eſt in ſanctis exuꝑat oẽm ſenſuꝫ humanũ non habentiũ gratiã. Apoca. 2. Uicenti dabo mãna abſconditũ ⁊ dabo illi calculũ ⁊c. Hec ergo pax cuſtodiat corda veſtra. id eſt affectꝰ veſtros vt in nullo declinetis a bono Prouerb. 4. Omni cuſtodia ſerua coꝛ tuũ. quia ex ipo vita ꝓcedit. Item intelligẽtias veſtras ſcꝫ vt in nullo deuietis a vero. Et hoc in xp̃o ieſu. Per cuius ſcꝫ charitatẽ conſeruatᷓ affectus a malo: ⁊ per cuiꝰ fidem intellectus perſeuerat in vero. ¶ Deinde cũ dicit Decetero ⁊c. ordinat actũ. ⁊ primo inducit eos ad bene agendũ. vbi ponit actiõis obiectũ ſcꝫ bonũ quod agitur Scḋo motiuũ actus. Tertio actũ. Quarto fructũ actus Hec quattuoꝛ ſunt hic. Obiectũ autẽ boni actus vel eſt obiectũ cognitiõis vel affectiõis. Quantũ ad intellectũ eſt verũ. quantũ ad affectũ eſt bonũ. Et ideo dicit. Decetero. id eſt ex quo ſic eſtis firmati cogitate que ſunt vera per fidẽ. Zach. 8. Pacẽ ⁊ veritatẽ diligite ⁊c. Quantũ autẽ ad affectũ ſciendũ eſt ꝙ quedã ſunt de neceſſitate virtutis. quedã ſuperaddita. De neceſſitate ſunt tria. Primo vt integer ſit in ſe. ⁊ quantũ ad hoc dicit: Quecũqꝫ pudica. id eſt caſta. Jaco. 3°. Que de ſurſum eſt ſapientia: primũ quidẽ pudica eſt ⁊c. Item ꝙ ſit directus ad ꝓximũ Unde dicit: Quecũqꝫ iuſta ⁊c. Mat. 5. Beati qui eſuriũt ⁊ ſitiũt iuſticiã ⁊c. Item ordinatus ad deũ Unde dicit. Sancta. Luce. 1. Seruiamus illi in ſanctitate ⁊ iuſticia corã ipſo oĩbus diebus noſtris ⁊c. Obiecta autẽ neceſſitatis ſunt duo. ſcꝫ ꝙ ſit inductiuũ ad amicitiã. Secũdo ꝙ cõſeruatiuũ bone fame. Quantũ ad primũ dicit. Quecũqꝫ amabilia. id eſt que inducũt ad mutuã amicitiã. Eccľ. 7. Nõ te pigeat viſitare infirmũ. Ex his eñ in dilectiõe firmaberis Prouerb. 18. Uir amicabilis ad ſocietatẽ magis amicus erit ꝙ̃ frater. Quantũ ad ſecundũ dicit. Quecũqꝫ bone fame. Multa eñ poſſent fieri cũ bona cõſcientia que tamen ꝓpter famã ſunt dimittẽda. Eccľ. 41. Curã habe de bono noĩe. Hoc eñ magis permanebit ꝙ̃ mille theſauri magni et precioſi. Motiuũ ad operandũ eſt duplex. Primo inclinatio interioꝛis habitus. Secũdo exterioꝛ diſciplina ſeu inſtructio. Quantũ ad primũ dicit. Si qua virtus. id eſt habitus virtutis eſt in vobis. ſcꝫ inducat vos ad hoc. Eccľ. 44°. Diuites in virtute pulchꝛitudinis ſtudiũ habentes pacificãtes in domibus ſuis. Quantũ ad ſecũduꝫ dicit. Si qua laus. i. laudabilis diſciplina. ſcꝫ eſt in vobis facite bona. ps. Bonitatẽ ⁊ diſciplinam ⁊ ſcientiã doce me ⁊c. Et exponit qualis ſit iſta diſciplina dicens: Hec cogitate ſcꝫ que didiciſtis me docẽte. Math. 11. Diſcite a me qꝛ mitis ſuꝫ ⁊ humilis corde ⁊c. Et. 1ᵉ. theſ. 2. Cũ accepiſſetis a nobis verbũ auditus dei: accepiſtis illud nõ vt verbum hominũ ſed ſicut eſt vere verbũ dei ⁊c. Et vidiſtis per exẽpla. Sic eñ patet motiuũ actus et obiectũ. qꝛ diſciplina habetᷓ per doctrinaꝫ. Unde oportet ꝙ primo capiatᷓ. Unde dicit. Hec cogitate. Iteꝫ ꝙ ei aſſentiatᷓ. Unde dicit. Et didiciſtis ⁊ accepiſtis. Item habetᷓ per auditũ ⁊ viſuꝫ. Unde dicit. Que audiſtis ⁊ vidiſtis Bonus actus eſt duplex. ſcꝫ vnus interioꝛ qui poniᷓ ibi Hec cogitate. 1ᵉ. tymoth. 4. Hec meditare Exterioꝛ ibi Agite. Eſa. 1. Quieſcite agere peruerſe: diſcite bene facere ⁊c. Fructus eſt deus ibi. Et deus pacis ⁊c. Quaſi dicat. Si hoc feceritis erit vobiſcũ. 2ᵉ. coꝛ. vlti. Pacẽ habete. ⁊ deus pacis ⁊ dilectiõis erit vobiſcũ.

Lectio ſecunda.

GAuiſus ſum in domino vehemẽter quoniã tandem aliquãdo refloruiſtis pro me ſentire ſicut ⁊ ſentiebatis. Occupati autem eratis. Non quaſi propter penuriã dico. Ego enim didici in quibus ſũ ſufficiens eſſe. Scio ⁊ humiliari ſcio ⁊ abundare. Ubiqꝫ ⁊ in omnibus inſtitutꝰ ſum: ⁊ ſatiari. ⁊ eſurire. ⁊ abundare. ⁊ penuriam pati. Omnia poſſum in eo qui me confortat. Uerumtamen bene feciſtis: cõmunicantes tribulationi mee. Scitis autẽ ⁊ vos philippenſes ꝙ in principio euangelij quãdo profectus ſum a macedonia nulla mihi eccleſia cõmunicauit in ratione dati ⁊ accepti: niſi vos ſoli. quia ⁊ theſſalonicã ſemel ⁊ bis in vſum mihi miſiſtis. non quia quero datum: ſed requiro fructũ abundantẽ in ratione veſtra. Habeo autem omnia ⁊ abũdo Repletus ſuꝫ ab epaphꝛodito que miſiſtis in odoꝛem ſuauitatis hoſtiã acceptam placentẽ deo. Deus aũt meꝰ impleat omne deſideriũ veſtrum ſcḋm diuitias ſuas in gloria in xp̃o ieſu. Deo autẽ ⁊ patri noſtro gloria in ſecula ſeculoꝝ amen. Salutate omnẽ ſanctum in xp̃o ieſu. Salutant vos omnes ſancti: maxime autem qui de ceſaris domo ſunt. Gratia domini noſtri ieſu xp̃i cum ſpiritu veſtro amen.

Superius oſtendit ap̃lus qualiter fideles ſe debeãt habere in futuꝝ: hic cõmendat eos de preterito ſibi impenſo beneficio. Et primo ponit cõmendationẽ. Scḋo terminat epiſtolã in oratiõe ⁊ ſalutatiõe. ibi. Deus aũt ⁊c. Circa primũ duo facit. Primo cõmendat eos de beneficio impenſo. Scḋo beneficiũ diffuſius exponit ibi. Nõ quaſi ⁊c. Item prima pars diuiditᷓ in tres particulas qu

primo ponit gaudiū conceptū ex eoꝝ beneficio. Secūdo
cōmendat eoꝝ beneficiū ibi. Quoniā tandē ⁊c. Tertio
excuſat tarditatē ibi. Occupati ⁊c. Dicit ergo moneo vt
gaudeatis. ſed ego gauiſus ſuʒ ꝓpter ea que feciſtis nō
in rebus: ſed in dño. Abac. 3. Ego aūt in dño gaudebo
⁊c. Gauiſus ſum inquā vehementer. q꞉ ꝓpter filios me
os. ¶ Deinde ponit materia gaudij ibi. Quoniā tandē
⁊c. Bona opera ſunt opera miſericordie ⁊ dicunt flores
q꞉ ſicut ex flore fruct⁹ ꝓuenit: ita ex eis fruitio vite bea-
te percipit. Eccl. 24. Flores mei fructus honoris ⁊ ho
neſtatis. Qñ ergo opus bonū intermittit ⁊ poſtea reſu-
mit dicit refloꝛere. Iſti aūt aliqñ ꝓuiderūt aplo. ⁊ iterū
nūc ꝓuiderūt: ideo dicit eos refloꝛuiſſe. Et hoc exponit
cū ſubdit. Pro me ſentire. i. mihi cōpati. S. 1. Sicut eſt
mihi iuſtū hoc ſentire ꝓ omnibus vobis ⁊c. 1. mach. 10.
Que noſtra ſūt ſentias nobiſcū vt ꝯſerues amicitias ad
nos ⁊c. ¶ Sicut ⁊ olī ſcʒ qñ mihi ꝓuidiſtis. Et hoc tan
dem aliqñ q꞉ licet tarde: tamen aliqñ feciſtis Ro. 1. Si
quo tandem aliqñ ꝓſperuʒ iter habeā ⁊c. ¶ Deinde cū
dicit. Occupati ⁊c. excuſat tarditatē. Quaſi dicat. Nō
imputo negligētie vel culpe. ſed neceſſitati. q꞉ eratis oc
cupati propter tribulatiōes quas paſſi eſtis. Eccl. 40°.
Occupatio magna creata eſt oībus hoībus ⁊c. ¶ Dein
de cū dicit Non quaſi ꝓpter ⁊c. beneficiū exponit. ⁊ pri
mo cauſaʒ gaudij. Scdo beneficiū quo floruerūt ibi Sci
tis aūt ⁊ vos ⁊c. Tertio cōmemorat beneficiuʒ pñs ibi.
Habeo aūt oīa ⁊c. Item prīo excludit cauſaʒ gaudij exti
matā. Scdo ꝓpriā mentis ꝯſtantiā ibi. Ego eñi didici
Tercio approbat beneficientiā ibi. Verūtamen bene fe
ciſtis ⁊c. Dicit ergo. Non gaudeo ꝓpter penuriā a vo-
bis ꝓpulſaʒ que grauis erat. Eſa. 48. Elegi te in cami
no paupertatis. Sed tñ nō deprimit animū niſi eoꝝ qui
in diuitijs delectant: aut qui gloriantur in ſubſtātia. Et
ideo aplus non triſtat de paupertate. cui⁹ ratio eſt con-
ſtantia mentis eius quā primo ponit. Scdo cauſam ei⁹
ibi. Oīa poſſuʒ ⁊c. Item primo ponit ꝯſtantiā in ſpecia
li caſu. Scdo generaliter in oībus. ibi. Vbiq3 ⁊c. Dicit
ergo paupertatē nō timeo q꞉ didici ⁊c. Nihil demōſtrat
ita mentē ſapientis perfecti ſicut ꝙ ſciat vti quolibet ſta
tu. Sicut eñi eſt bonus dux qui in quolibet exercitu ope
rat ſm exigentiā eius. ⁊ coꝛiarius qui ex quolibet coꝛio
facit optimos ſotulares. ſic ille perfectus eſt qui ſcit vti
quolibet ſtatu vt ſi ſit in magno nō eleuet ⁊ ſi in minimo
nō deijciat. Et ideo dicit. Didici ⁊c. Eſa. 50. Dñs de⁹
aperuit mihi aurē ego aūt non ꝯtradico retroꝛſū nō abij
⁊c. Et hoc ſufficit ſi parū habeo: ſi multū ſcio me cōtem-
perare. Et ideo ſe exponit dicēs: Scio humiliari. Hūili
tas aūt qñq3 dicit virtutē quandā. Luc. 14. ⁊ 18. Qui
ſe humiliat exaltabit ⁊c. Qñq3 deiectionē. ps. Humilia
uerunt in cōpedibus pedes eius ⁊c. Et ſic loquit hic di-
cens: Scio humiliari. i. abiectionē ſuſtinere moderate
ſicut opoꝛtet. Et q꞉ hoīes exaltant per diuitias ⁊ depri-
munt per paupertatē. ideo exaltationē vocat abūdantiā
Et in vtroq3 eſt periculū. q꞉ ex abūdantia erigit animus
ꝯtra deū. ex paupertate deijcit. Et ideo dicit Prouerb.
30. Paupertatē ⁊ diuitias ne dederis mihi. Sed apls
loqt melius q꞉ virtute ī vtroq3 ſcit vti. ⁊ hoc vbiq3. i. in
omni loco. ⁊ negocijs. ſtatibus. ⁊ ꝯditōibus inſtitutus.
ſicut. 2. coꝛ. 6. In oībus exhibeamus noſmetipos ſicut
dei miniſtros ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Oīa poſſuʒ ⁊c. po-
nit cauſam ſue cōſtantie dicēs: Oīa poſſuʒ ⁊c. Quaſi di
cat. Non poſſē hos inſultus ſuſtinere niſi manu dei me
ꝯfoꝛtante. Ezech. 3. Manus dñi erat mecū. Eſaie. 40.
Qui ſperāt in dño mutabūt foꝛtitudinē aſſument pēnas
ſicut aquile ⁊c. Sed nūqd ſupfluit qd miſimus cū ſcias
egere? Non. q꞉ licet ſciaʒ penuriā pati qd eſt virtus. tñ
nō debet mihi ſubuentio ſubtrahi. Ro. 12. Neceſſitati-
bus ſanctoꝝ cōicantes. Heb. 10. Nam ⁊ vinctis cōpaſſi
eſtis. Et ſic patet cauſa gaudij. ¶ Scdo cōmemorat pre
teritū beneficiū ibi. Scitis aūt ⁊c. A quibuſdā eñi nihil
accipiebat. ſcʒ coꝛinthijs ⁊ theſſalonicenſibus. ⁊ hoc q꞉
coꝛinthij erāt auari ⁊ cū turbatiōe miſtraſſent. ſʒ q꞉ theſ
ſalonicenſes erāt ocio dediti: laboꝛabat dans eis exem-
plū laboꝛādi. Iſti vero erāt boni in abſentia ⁊ pñtia. Vn
de dicit. 2. coꝛ. 11. Alias eccleſias expoliaui accipiēs ſti
pendiū ad miſteriū vrm. ¶ In rōe dati ſpūalis ⁊ accepti
tꝑalis. 1ᵉ. coꝛ. 9. Si nos vobis ſpūalia ſeminauim⁹. nō
magnū eſt ſi nos carnalia veſtra metamus ¶ Quia ⁊ in
theſſalonica ⁊c. Et hoc eſt argumentū ꝙ papa poteſt ab
vna eccleſia accipe in ſubſidiū aliaꝝ nō aūt ſine oī cauſa.
¶ Sciendū eſt aūt ꝙ cū quis dat aliquid alicui: duo ſūt
ꝯſiderāda. ſcʒ ſubſtātia muneris ⁊ meritū dantis. ꝗ gau
det de tꝑalibus gaudet de ſubſtātia muneris nec querit
niſi dantē: ⁊ hic eſt mercenarius. Qui aūt querit meritū
querit fructū virtutis ⁊ iuſticie. Et talis eſt paſtoꝛ. Fru-
ctū inqꝫ qui abūdat in ratiōe veſtra. Rō dicit dupliciter
vel ſm ꝙ eſt virtus aīe. ⁊ ſic oīs virtus eſt ratiōis. Ro.
12. Ratiōabile obſequiū veſtrū Qñq3 eſt rōcinatio ⁊ cō
putatio. Mat. 18. Qui voluit rationē ponere cū ſeruis
ſuis ⁊c. Ideo dicit abundantē in ratiōe. q꞉ plus dabant
ꝙ tenerent. q꞉ quidā tantū in pñtia: ſed iſti etiam mitte
bant romā. ¶ Habeo aūt ꝗ miſiſtis ⁊c. Acceptis. i. his
que miſiſtis. In odoꝛē ⁊c. Leuit. 3. ⁊ 4. Offerre holo-
cauſtū in odoꝛē ſuauitatis dño. Eſt eñi odoꝛ deo ſuauis
deuotio offerentiū ⁊ inter oēs hoſtias multū valens ele-
moſine. Heb. 13. Bñficiētie aūt ⁊ cōionis nolite obliuiſ-
ci. talibus eñi hoſtijs ꝓmeret deus. ¶ Deinde cū dicit
Deus aūt ⁊c. finit eplaʒ in oꝛatiōe. ⁊ primo ponit oꝛatio-
nē. Deus aūt meus ⁊c. Vnus deus eſt oīm per creatio-
nē ⁊ potentiā. ſed meus q꞉ ſingulariter ei ſeruio. Ro. 1.
Teſtis eñi eſt mihi deus cui ſeruio ⁊c. Impleat ⁊c. q꞉
impleſtis meū. Et hoc poteſt dñs q꞉ abundat ſm diuiti
as. Ro. 10. Idem dñs oīm diues in oēs qui inuocāt illū
⁊c. Et hoc veꝝ in gloꝛia ſcʒ ſua. q꞉ ibi īplebit totū deſi-
deriū. ps. Satiaboꝛ cū apparuerit gloꝛia tua. ps. Qui
replet in bonis deſideriū tuū. Et hoc in xpo. i. per xpm.
2. petri. 1. Per quē maxīa nobis ⁊ precioſa donauit ⁊c.
Et de oībus his ſit deo trinitati ⁊ patri noſtro gloꝛia ⁊c
1. tymoth. 1. Soli deo honoꝛ ⁊ gloꝛia ⁊c. Seculū eſt ſpa
ciū ſeu duratio generatiōis aut memoꝛie hoīm. Poſita
primo oꝛatiōe. ⁊ ſcdo gratiarūactiōe. Tertio ponit ſalu
tationē. ¶ Oēm ſanctū. i. fideles in xpo. q꞉ per xpm ſan
ctificati. Heb. 13. Vt ſanctificaret per ſuū ſanguinē popu
lū extra poꝛtā paſſus eſt. Et patet per totū ¶ Maxei ⁊c.
Et per hoc intelligit ꝙ multos de familia ceſaris cōuer
tit. ſupꝛa primo. Vt vincula mea manifeſta in xpo fierēt
in oī pretoꝛio ⁊ ceteris hoībus ⁊c. Quāuis aūt. Math.
11. dicat. Qui mollibus veſtiunt in domibus regū ſunt
⁊c. tñ ad ꝓmouendū bonos ⁊ impediendū malos videt
licitū ſanctis in curijs regū cōmoꝛari ſed nō ꝓpter deli-
tias ⁊ ꝯcupiſcentiā voluptatū. Et dicit. Qui de ceſaris
domo ſunt vt eos animet ad gaudiū ⁊ ad fidē ¶ Deinde
ponit ſuā ſalutationē de manu ſua dicēs: Gratia dñi ⁊c.

¶ Explicit deuotiſſima expoſitio doctoꝛis angelici ſan-
ctiſſimi Thome de aquino oꝛdinis fratrū predicatoꝝ ſu
per epla glorioſi apli ſancti Pauli ad philippenſes.

¶ Incipit ſubtilis explanatio eiuſdē glo-
rioſiſſimi doctoꝛis ſancti Thome de aqui-
no oꝛdinis fratrū predicatoꝝ ſuper epiſto-
ſtola ſanctiſſimi Pauli apli ad coloſſenſes.

Explanatio ſancti Thome

Prologus.

PRotegebat castra gladio ſuo ꝛc. 1. Macha. 3. Hec verba congruũt materie hui⁹ epiſtole ad coloſſenſes: quia totus ſtatus huius vite eſt in pugnatiõe militantiũ: quoꝝ habitacula caſtra dicunt̃ Iob. 7. Militia eſt vita hominis ſuper terrã. ideo habitacula fideliũ noĩe caſtroꝝ figurant̃. Unde eccleſia ſimilitudinẽ habet caſtroꝝ. Geneſ. 32. Caſtra dei ſunt hec ꝛc. Hec caſtra tripliciter impugnant̃. A quibuſdã quaſi obſidentibus qui manifeſte ſe erigũt contra eccleſiã. Apoc. 20. Aſcenderũt ſuper latitudinẽ terre ⁊ circuierũt caſtra ſanctoꝝ ⁊ ciuitatẽ dilectã ꝛc. Ab alijs latenter decipit̃ ſicut ab hereticis Ro. vlti. Per dulces ſermones ⁊ benedictiões ſeducũt corda hominũ ꝛc. 2ᵉ. tymoth. 3. Mali autẽ homĩes ⁊ ſeductores ꝓficient in peius errãtes ⁊ in errorẽ mittẽtes ꝛc. A quibuſdã ſcꝫ domeſticis per diuerſas corruptelaſ peccatoꝝ que ſunt ex corruptiõe carnis. Gal. 5. Caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritũ ⁊ ſpũs aduerſus carnẽ ꝛc. Ephe. vlti. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnẽ ⁊ ſanguinẽ: ſed aduerſus principes ꝛc. Prelati eccleſie ſunt duces. p̃s. Principes iuda duces eoꝝ ꝛc. Ad quoꝝ officiũ pertinet cõtra oĩa predicta caſtra eccleſie munire. Cõtra peccata quidẽ per exhortatiões. Eſa. 58. Annũcia populo meo ſcelera eoꝝ ⁊ domui iacob peccata eoꝝ. Contra hereticos per ſanã doctrinã. Tyt. 1. Amplectentem eũ qui ſm doctrinã eſt fidelẽ ſermonẽ ꝛc. Cõtra perſecutores exemplo. ſcꝫ patienter tolerãdo ſicut paulus protexit gladio ſpirituali. qꝛ in ſuis epiſtolis corripiebat peccata. cõfutabat hereſes. animabat ad patientiã. De primo ephe. 5. Fornicatio autẽ ⁊ oĩs immũdicia aut auaritia. nec nominet̃ in vobis ꝛc. De ſecũdo tyth. 3. Hereticũ hominẽ poſt primã ⁊ ſecundã correctionẽ deuita ꝛc. De tertio. 2ᵉ. coꝝ. 11. Per totũ patet qũo animabat ad patientiã. Et ſic tangunt̃ duo in verbis ꝓpoſitis ſcꝫ eccleſie ſtatus cũ dicit̃. Caſtra. ⁊ apoſtoli ſtudiũ ibi. Protexit. In caſtris autẽ debet eſſe ſollicitudo ad mala vitãda. Deutro. 23. Ut ſint caſtra tua ſancta ⁊ nihil in eis appareat feditatis. Item ordo ad ducẽ ⁊ ad ſe. Canti. 7ᵒ. Quid videbis in ſunamite niſi choros caſtroꝝ? Geneſ. 32. Caſtra dei ſunt hec. Item terror ad hoſtes. Can. 6. Terribilis vt caſtroꝝ acies ordinata ꝛc. Sed apoſtol⁹ circa protectionẽ erat ſollicitus tanq̃ paſtor cuius eſt dirigere oues diligenter ne errent. Ioh. 10. Ante eas vadit ꝛc. Et ſic apoſtolus faciebat. Phil. 3ᵒ. Imitatores mei eſtote ſicut ⁊ ego xp̄i ꝛc. Item paſcere abundãter ne deficiant. 1ᵉ. petri. 5ᵒ. Paſcite qui in vobis eſt dñi gregem ꝛc. Et ſic apoſtolus faciebat. 1ᵉ. corinth. 3ᵒ. Tanq̃ paruulis lac dedi vobis. Item defendere potẽter ne pereant Eccl. 7. Noli velle fieri iudex niſi valeas virtute irrumpere iniquitates ꝛc. 1. Regũ. 17. Paſcebat ſeru⁹ tuus patris ſui gregem: ⁊ veniebat leo vel vrſus ꝛc. Et ideo dicit q̃ apoſtolus ꝓtegebat caſtra. id eſt eccleſiam dei gladio quod eſt verbũ dei vt dicit̃ Epheſ. 6ᵒ. Heb. 4ᵒ. Uiuus eſt enim ſermo dei et efficax ⁊ penetrabilior omni gladio ancipiti ꝛc. Sic ergo materia huius epiſtole eſt hec: quia in epiſtola ad epheſios oſtendit modum eccleſiaſtice vnitatis. In epiſtola ad philippenſes oſtẽdit eius ꝑfectum ⁊ confederationẽ. In hac autem agit de eius cõuerſatione contra hereticos qui deprauauerũt eos ſeducendo ꝛc.

Capitulum primũ.

PAulus apoſtolus ieſu xp̄i per volũtatem dei et tymotheus frater his qui ſunt coloſſis ſanctis ⁊ fidelibus fratribus in xp̄o ieſu.

Diuidit̃ autẽ hec epiſtola in ſalutationẽ ⁊ tractatũ. ibi. Gratias ꝛc. Item primo ponunt̃ perſone ſalutãtes. Secũdo perſone ſalutate ibi. His qui ſunt ꝛc. Tertio bona optata ibi Gr̃a vobis ꝛc. Circa primũ p̄ᵒ ponit̃ principalis perſona. Scđo adiũcta ibi. Et tymotheus ꝛc. Principalis primo tangit̃ ex noĩe paulus. id eſt humilis Tales eñ percipiũt ſapientiã. Mat. 11ᵒ. Abſcondiſti hec a ſapiẽtibus ⁊ prudentibus: ⁊ reuelaſti ea paruulis. Et iõ docet eam. Secũdo ab officio. ſcꝫ apl̄s. id eſt miſſus. ſcꝫ ad ꝓcurandũ ſalutẽ fideliũ. Actuũ. 13. Segregate mihi barnabã ⁊ ſaulũ in opus quo aſſumpſi eos ꝛc. Ioh. 20. Sicut miſit me pater ⁊ ego mitto vos ꝛc. Et aplus non cuiuſlibet ſed ieſu xp̄i cuius gloriã querit. nõ ſuijpſius. 2ᵉ. coꝝ. 4. Non enim noſmetipſos predicamus ſed ieſuꝫ xp̄m dominũ noſtrũ. nos autẽ ſeruos veſtros per ieſum ꝛc. Sed quidã peruenerunt ad officiũ ex ira dei propter peccatũ populi Iob. 34. Qui regnare facit hoĩem ypocritã ꝓpter peccata populi. Oſee. 13. Dabo tibi regẽ in furore meo. Et ideo dicit. Per voluntatẽ dei. ſcꝫ ei⁹ beneplacitũ. Iere. 3. Dabo vobis paſtores iuxta cor meuꝫ ⁊ paſcent vos ſciẽtia ⁊ doctrina ꝛc. Perſona adiũcta eſt tymotheus. vt ſcꝫ in ore duoꝝ vel triũ ſtet omne verbũ. vt dicit̃ Deutro. 17ᵒ. Prouerb. 18ᵒ. Frater qui iuuat̃ a fratre quaſi ciuitas firma ꝛc. Perſone ſalutate ponunt̃ ibi. His ꝛc. Sancti dicunt̃ maiores Luce. 1. Seruiam⁹ illi in ſanctitate ⁊ iuſticia corã ipſo ꝛc. Fideles dicuntur minores qui ſaltẽ verã fidem tenẽt. qꝛ ſine fide impoſſibile eſt placere deo. vt dicit̃ Heb. 11ᵒ. Uel ſanctis. id eſt in baptiſmo ſanctificatis. ⁊ fidelibus. id eſt permanẽtibus in fide accepta. Prouer. 28. Uir fidelis multũ laudabit̃ ꝛc. Deinde ponũtur bona optata ſcꝫ gratia que eſt principiũ omnis boni. Romã. 3. Iuſtificati gratis per gratiã ipſius ꝛc. Pax que eſt finale bonũ oĩm. p̃s. Qui poſuit fines tuos pacẽ ꝛc. Et per cõſequens optat oĩa bona media. Et hoc a deo. p̃s. Gratiã ⁊ gloriã dabit dominus ꝛc. Patri dñi noſtri ieſu xp̄i. ſcꝫ per naturã. ſed noſtro per gratiã. Et dño ieſu xp̄o. ⁊ ſic patre noſtro ſcꝫ deo ĩ trinitate. ⁊ dño ieſu xp̄o q̃tũ ad naturã aſſumptã.

Lectio ſecunda.

GRatias agimus deo ⁊ patri domini noſtri ieſu xp̄i ſemper ꝓ vobis orãtes. audiẽtes fidem veſtram in xp̄o ieſu ⁊ dilectionem quaꝫ habetis in ſanctos omnes propter queꝫ que repoſita eſt vobis in celis: quam audiſtis in verbo veritatis euangelij quod peruenit ad vos ſicut et in vniuerſo mundo eſt ⁊ fructificat ⁊ creſcit ſicut in vobis ex ea die qua audiſtis ⁊ cognouiſtis gratiã dei in veritate: ſicut didiciſtis ab epaphra chariſſimo cõſeruo noſtro qui eſt fidelis ꝓ vobis miniſter xp̄i ieſu. Qui etiam manifeſtauit nobis dilectionem veſtram in ſpiritu.

Hic accedens ad propoſitũ incipit epiſtolarẽ tractatũ: ⁊ primo cõmendat euangelij veritatẽ. Scđo ꝯtra ꝯtrariã tia ꝓtegit veritatẽ ſtatus huius in 2ᵒ. cap. ibi. Uolo eñ ſcire vos ꝛc. Circa primũ duo facit. Primo cõmendat

euangelice fidei veritatē. Secũdo actorē huius ſtatus. ibi. Qui eſt ymago ⁊c. Item prima in duas. q꞉ primo agit gratias ꝓ beneficijs ſpecialiter exhibitis coloſſenſibus. Secũdo ꝓ exhibitis generaliter eccleſie ibi. Gratias agentes ⁊c. Circa primũ duo facit. q꞉ primo cōmendat gratiarũactionē deo pro iſtis. Secũdo oſtendit orationis materiā ibi. Audientes ⁊c. Iterũ prima in duas. quia primo p̄mittit gratiarũactionē. Secũdo orationē. ibi. Orantes. Dicit ergo. Gratias agim⁹ deo actori gratiarũ. 1. theſ. vlti. In oībus gratias agite. Et hoc ſemꝑ ꝓ preteritis ⁊ futuris. Licet eñi non cōtinue in actu poſſimus orare: tamē ſemper ex habitu charitatiſ debemus orare. 1ᵉ. theſ. vlti. Sine intermiſſione orate ⁊c. Luce. 18. Oportet ſemper orare. ¶ Deinde ponit materia. et primo gratiarũactionis. Scđo oratiōis ibi. Ideo ⁊ nos ⁊c. Circa primũ primo cōmemorat bona eorũ. Secũdo quomō fuerũt ea adepti ibi. Quā audiſtis ⁊c. Bonũ noſtrũ principaliter eſt in fide ſpe ⁊ charitate. Per fidē eñi habem⁹ noticiā dei. per ſpem eleuamur in ipm. ſed charitate vnimur ei. 1ᵉ. coꝝ. 13. Nunc aũt manēt fides. ſpes charitas tria hec ⁊c. Et ideo de iſtis tribus gratias agit Primo ꝙ fidem habēt. Non eñi ipſe predicauerat eis. ſed quidā diſcipulus epaphras noīe. ⁊ poſtea archipp⁹ Et ideo dicit. Audientes fidē que eſt principiũ ſpũalis vite. Abac. 2. Iuſtus meus ex fide. Heb. 11. Accedentē ad deũ oportet credere ⁊c. Sed hec fides ſine dilectiōe operante eſt mortua. vt dicit Iaco. 2. Et ideo oportet ꝙ aſſit dilectio operās. Gal. vlti. In xp̄o ieſu neq꞉ circũciſio aliq̄d valet neq꞉ prepuciũ ſed noua creatura. Et iō dicit. Et dilectionē quā habetis ⁊c. Eſt aũt quedā dilectio charitatis ⁊ quedā mũdana: ſed mũdana non ſe extendit ad oēs. q꞉ dilectio ad illos eſt cũ quibus eſt cōio: que eſt cauſa dilectiōis ⁊ hec cā in dilectiōe mundana nō ſe habet ad oēs: ſed tantũ eſt cũ cōſanguineis ⁊ mũdanis. ſed dilectio charitatis ſe extendit ad oēs. Et ideo dicit. In oēs. Nam ⁊ ſi peccatores diligant per charitatē hoc eſt vt ſint ſancti. 1ᵉ. Io. 3. Nos ſcimus qm̄ tranſlati ſumus de morte ad vitā qm̄ diligimus fratres. Itē dilectio mũdi habet fructũ in hoc mũdo: ſed charitas in vitā eternā. Et ideo tertio ſubdit de ſpe dicēs. Propter ſpeꝫ que repoſita eſt. i. ꝓpter gloriā eternaꝫ que ideo dicit ſpes. q꞉ ꝓ certo cuſtodit Iob. 19°. Repoſita eſt hec ſpes mea in ſinu meo. ¶ Deinde cũ dicit. Quā ante audiſtis ⁊c. oſtēdit qũo adepti ſunt iſta. Et p̄io cōmendat doctrinā euāgelicā. Scđo miniſteriũ ibi. Sicut didiciſtis ⁊c. Itē primo cōmendat doctrinā a veritate Scđo ab ei⁹ dilatatione ibi. Q̄ꝺ peruenit ⁊c. Tertio a ꝓfectu ibi. Et fructificat ⁊c. Dicit ergo. Quā audiſtis ſcꝫ ſpem vel rē ſperatam. Et hoc in verbo veritatis euangelij. Hec eñi excedit oīa. 1ᵉ. coꝝ. 2. Nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec in coꝛ hoīs aſcendit ⁊c. Et ideo deus eaꝫ reuelat. Mat. 3. Penitentiā agite appropinquabit eñi regnũ celoꝝ ⁊c. Hec aũt eſt ſpes vera nō vana. ſicut qñ ꝓmittēs eſt mendax q꞉ in verbo veritatis. Ioh. 17. Sermo tuus veritas eſt. ¶ Deinde cũ dicit. Q̄ꝺ peruenit. cōmendatur doctrina xp̄i a dilatatiōe. q꞉ nō ſolũ puenit ad vos: ſed in vniuerſo mũdo. p̄s. In oēm terrā exiuit ſonus eorũ ⁊c. Mat. 24. Oportet hoc euangeliũ regni predicari in vniuerſo orbe. ⁊ tũc erit cōſũmatio. Sed quō? Nondum eſt ꝯſũmatio cũ predicatũ ſit in vniuerſo mũdo Reſpondeo. Aliqui dicũt ꝙ euangeliũ xp̄i non eſt euangeliũ regni. Sed hoc eſt falſum. q꞉ dñs dicit hoc euangelium regni. Sed dicendũ eſt: ſcđm criſoſtomũ ꝙ adhuc viuentibus ap̄lis euangeliũ xp̄i eſt diuulgatũ per totuꝫ mundũ ſaltē quantũ ad famā q̄ꝺ eſt valde miraculoſum ꝙ in quadraginta annis ſic creuerit doctrina xp̄i. Et ſic dicit in vniuerſo mũdo quantũ ad famā ⁊ tunc erit cōſũmatio. id eſt deſtructio hieruſalē. Scđm aug̃. autē hoc non eſt verũ q꞉ adhuc tp̄e ſuo erant alique gentes in quibus nondũ erat eccleſia. Et ideo ip̄e dicit hoc eſſe intelligenduꝫ qñ predicabit. Ita ꝙ quādo in oībus gentibus eccleſia erit fundata licet aliqui ſint credentes aliqui nō tũc erit finis. ⁊ hoc non tp̄e ap̄li: ſed circa finē mundi. et ſic in vniuerſo mũdo loquit ap̄lus de futuro ſicut de preſenti ꝓpter certitudinē euentus. p̄s. In omnē terrā exiuit ſonus eoꝝ ⁊c. Poteſt tamē dici ꝙ ſcđm famā eſt diuulgatũ per totũ mundũ ſed nō ſm fundationē. ¶ Deinde cōmendat doctrinam xp̄i quantũ ad fructũ per bona opera ibi. Et fructificat ⁊c. Eccl. 24. Flores mei fruct⁹ honoris ⁊ honeſtatis ⁊c. Mat. 13°. Attulit fructũ aliud centeſimũ. aliud ſexageſimũ. aliud triceſimũ ⁊c. Et creſcit ſcꝫ in multitudine credentiũ Act. 2. Dñs autē augebat qui ſalui fierent quottidie in idipm. Et hoc magne poteſtatis fuit. q꞉ ſicut in vobis: ita et in alijs. Audiſtis predicationē ⁊ cognouiſtis approbādo. ¶ Conſequēter cōmendat miniſteriũ tripliciter. Primo per cōparationē ad ſe. Secũdo per cōparationē ad ipſos. Tercio quātũ ad vtroſq꞉. Dicit ergo. Edocti eſtis per euangeliũ ſicut ab epaphra didiciſtis cōſeruo. Apoc. vltimo. Conſeruus tuus ſum ⁊ fratrũ tuoꝝ ⁊c. Qui eſt fidelis miniſter. ſcꝫ nō querens que ſua ſunt. 1ᵉ. coꝝ. 4. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros xp̄i ⁊ diſpēſatores miniſteriorũ dei ⁊c. Qui fuit mediator inter apoſtolũ et iſtos. vnde ſignificauit. id eſt manifeſtauit ⁊c.

Lectio tertia.

Ideo et nos ex qua die audiuimus: non ceſſamus pro vobis orantes ⁊ poſtulātes vt impleamini agnitione voluntatis eius in omni ſapiētia ⁊ intellectu ſpiritali: vt ambuletis digne deo per omnia placentes in omni opere bono fructificantes ⁊ creſcētes in ſcientia dei: in omni virtute confortati ſcđm potentiā claritatis eius in omni patientia ⁊ longanimitate cũ gaudio gratias agentes deo ⁊ patri: qui dignos nos fecit in parteꝫ ſortis ſanctoꝝ in lumine. Qui eripuit nos de poteſtate tenebraruꝫ ⁊ tranſtulit in regnũ filij dilectionis ſue: in quo habemus redemptionē ⁊ remiſſionem peccatorum.

Supra poſuit materiā gratiarũactionis oſtendēs ꝓ quibus bonis gratias egit: hic oſtendit orationē oſtendens quid ꝓ eis petit. Et primo premittit ꝯditiones oratiōis Secũdo ſubdit bona petita ibi. Ut impleami ⁊c. Oratio tres habet cōditiōes. Primo ꝙ ſit tempeſtiua. Unde ſubdit. Ex qua die ⁊c. ſupple cepimus orare. Ier. 31. Exquo locutus ſuꝫ de eo. adhuc recordabor eius ⁊c. Secũdo ꝙ ſit cōtinua. ibi. Non ceſſamus ⁊c. 1. Regũ. 12°. Abſit aũt a me hoc peccatũ in dño vt ceſſem orare ꝓ vobis ⁊c. Ro. 1°. Sine intermiſſione memoriā veſtri facio ſp̄ in orōibus meis ⁊c. Tertio multiplex ⁊ perfecta ibi Orātes ⁊ poſtulātes. Orō eſt aſcēſus mētis ī deũ. Poſtulatio eſt reꝝ petitio. Orō d꞉ p̄cedere vt deuote petēs exaudiat ſicut petentes premittũt perſuaſionē vt inclinent: ſed nos debemus p̄mittere deuotionē ⁊ meditationē dei ⁊ diuinoꝝ. non vt eũ flectamus: ſed vt nos erigamus in eũ. Tria aũt petit. ſcꝫ cognitionē veritatis. ibi.

Ut impleamini ꝛc. Operationē virtutis ibi. Ut ambuletis ꝛc. Tolerantiā maloꝝ ibi. In omni patiētia. Triplicem vero cognitionē optat ſcʒ agendoꝝ. Unde dicit. Ut impleamini in agnitiōe ꝛc. id eſt vt plene cognoſcatis voluntatē dei. 1ᵉ. theſ. 4. Hec eſt volūtas dei ſanctificatio veſtra vt abſtineatis ꝛc. Ille ergo cognoſcit voluntatē dei, qui in ſanctitate viuit. Qui ergo peccat non cognoſcit voluntatē dei. quia oīs peccans eſt ignorans Rom. 12. Ut ꝓbetis que ſit volūtas dei ꝛc. Item cognitionē diuinoꝝ ibi. In omni ſapiētia que eſt cognitio diuinoꝝ ſm auguſt. Sap. 1. Sentite de dño in bonitate. Iteʒ ſpiritualiū donoꝝ ibi. Et intellectu ſpiritali. id eſt non haꝝ corporaliū rerū. 1ᵉ. corinth. 2. Nos autē nō ſpiritū huius mūdi accepimus. ſed ſpiritū qui ex deo eſt ꝛc. Et apte coniūguntur hec duo ſapiētia ⁊ intellectus. qꝛ minor eſt ſapiētia ſi intellectu careat vt dicit Gregori⁹. ⁊ inutilis eſt intellectus ſine ſapiētia. quia ſapientia iudicat ⁊ intellectus capit ⁊ nō valet cape niſi iudicet. ⁊ ecōuerſo. Glo. dicit ꝙ primū ſumit generaliter. Secundū pertinet ad actiuā vitā. Tertiū ad contemplatiuā. Nec ſufficit cognoſcere: quia ſciēti bonū ⁊ nō operanti peccatū eſt illi vt dicit Iaco. 4. Unde oportet ꝙ aſſit virtuoſa operatio quā priō tangit ibi. Ut ambuletis digne deo Indigne em̄ ambulat qui non viuit ſicut decet filiū dei. 2ᵉ. corinth. 6°. In oībus exhibeamus noſmetipſos ſicut dei miniſtros in multa patiētia ꝛc. 1. theſ. 4. Sicut prediximus ⁊ teſtificati ſumus. Secūdo tangit rectā intentionē ibi. Per oīa placentes. Sap. 4. Placēs deo factus eſt dilectus ꝛc. Tertio ſtudiū ꝓficiendi ibi. In omni opere bono ꝛc. Semper em̄ homo debet niti ad vlterius bonū. Eccl. 24. Flores mei fructus honoris ⁊ honeſtatis ꝛc. Rom. 6. Habetis fructū veſtrū in ſanctificationē ꝛc. Ad fructificationē ſequitur augmentū ſciētie. ideo dicit. Et creſcētes ꝛc. Ex hoc em̄ ꝙ aliquis ſtudet implere mandata diſponit ad cognitionē. ps. Super ſenes intellexi: quia mādata tua queſiui. Sap. 1. Non habitabit in corpore ſubdito peccatis ꝛc. Et dicit dei: non mūdi. Sap. 10. Dedit illi ſcientiā ſanctoꝝ ꝛc. ¶ Deinde tangit tolerantiā malorū. quia ad virtutē non ſufficit ſcire vel velle niſi īmobiliter operet quod nō poteſt eſſe ſine patiētia ⁊ maloꝝ tolerantia. Et ideo dicit. In omni virtute cōfortati. Eccl. 44. Diuites in virtute pulchritudis ſtudiū habentes Que virtus eſt a deo. Un̄ dicit. ſm potentiā claritatis eius. Ephe. 6. Confortamini in dño. Sed addit claritatis eius. id eſt xp̄i qui eſt claritas patris. quia pergere ad peccatū eſt pergere ad tenebras Sap. 7. Uapor eſt em̄ virtutis dei ⁊ emanatio quedam eſt claritatis oīpotentis dei ſincera. ¶ Deinde cū dicit. In oī patientia ꝛc. petit eis tolerātiaʒ in aduerſis. Quidam enim deficiūt vel ꝓpter difficile aduerſorū. et ideo oportet habere patientiā Luce. 21°. In patiētia veſtra poſſidebitis aīas veſtras. Uel ꝓpter dilationē premij Et ideo dicit. Et longanimitate. Que facit ſuſtinere rē ꝓmiſſam. Abac. 2. Si morā fecerit expecta eū ꝛc. Heb. 6. Longanimiter ferēs adeptus eſt repromiſſionē Sed aliqui hec duo vitāt: ſed cū triſticia. Contra hoc dicit. Cum gaudio. Iaco. 1. Omne gaudiū exiſtimate fratres cū in varias temptatiōes incideritis ꝛc. ¶ Deinde cū dicit. Gratias agentes ꝛc. agit gratias ꝓ beneficijs exhibitis oībus fidelibus. Et hoc ꝓ beneficio gratie qḋ primo ponit. Secūdo fructū gratie ibi. Qui eripuit ꝛc. Dicit ergo. Oramus ꝓ vobis agētes gratias deo ſcʒ creāti. ⁊ patri. ſcʒ adoptanti. qui dignos ꝛc. Dixerūt aliqui ꝙ dona gratiarū dant pro meritis. ⁊ ꝙ deus dat dignis gratiā non aūt indignis. ideo hoc excludit apl's. qꝛ quicquid habes dignitatis ⁊ gratie: hoc de⁹ fecit in te. ergo ⁊ effectus gratie. Et ideo dicit. Qui dignos nos fecit ꝛc. 2ᵉ. coꝝ. 3. Non ꝙ ſufficiētes ſimus cogitare aliquid a nobis quaſi ex nobis ꝛc. In partem ſortis ſanctoꝝ ꝛc. Omnes homīes de mūdo ſm naturā ſunt boni. Et ideo iuſtū eſt eos aliquā partē habere dei. Mali quidē partē habent voluptates ⁊ temporalia. Sap. 2. Hec eſt pars noſtra ⁊ hec ſors. Sancti vero habent ipm̄ deū partem. Trenoꝝ. 3°. Pars mea dñs. ps. Dñs pars hereditatis mee. Et ideo dicit. Qui dignos ꝛc. Et addit. Sortis. quia dupliciter aliqui diuidūt. Quādoqʒ per electionē quādo vnus hanc: alius illā partē eligit. Aliquādo ſors ꝛc. Prouer. 18. Contradictiōes cōprimit ſors. Hec aūt pars cedit ſanctis nō per electionē ꝓpriā. Ioh. 15. Non vos me elegiſtis ſed ego elegi vos ꝛc. Sed quia ipſe deus elegit nos. Sors em̄ nihil aliud ē ꝙ cōmittere aliqd diuino iudicio. Sors autē triplex eſt. ſcʒ cōſultoria. diuinatoria. ⁊ diuiſoria. Prima in tempalibus nō eſt mala. Secūda vana eſt ⁊ mala. Tertia in neceſſitatib⁹ aliquādo permittēda. ſed hec per ſe eſt poſſeſſio lumis. 1ᵉ. tymoth. vlti. Lucem habitat inacceſſibilē. Iob. 36. In manibus abſcōdit lucē ꝛc. Sed ex hac parte ſeqt effect⁹ gratie. ſcʒ tranſlatio de tenebris ad lucē. Et ideo primo ponit tranſlationē. Scđo moduʒ in quo hoīes ante gratiā ſunt ſerui peccati. Et peccatū eſt tenebra. ⁊ ideo ſunt in poteſtate tenebraꝝ ſiue demonū ſiue peccatoꝝ Ephe. vlti. Aduerſus rectores mūdi tenebrarū haꝝ ꝛc. Eſaie. 49. Captiuitas a forti tollet ꝛc. ¶ Trāſtulit vt eſſem⁹ regū dei. Ioh. 19. Regnū meū non eſt de hoc mūdo ꝛc. Et hoc fit qñ liberamur a peccato Apoc. 5. Feciſti nos deo nr̄o regnū ꝛc. vel ad litterā vt vitam eternā. Mat. 3. ⁊. 4. ⁊. 10. Appropinquabit regnū celoꝝ. Et hoc eſt quod dicit. Regnū filij dilectiōis ſue. Dilectio vt dicit Auguſt. in glo. quādoqʒ dicit ſpūſſanctus qui eſt amor patris ⁊ filij. Sed ſi dilectio ſic ſemp teneret perſonaliter. tūc filius eſſet filius ſpūſſancti. ſed qñqʒ dicit eſſentialiter. vt dicit in glo. Filij ergo dilectiōis ſue dicit. i. filij ſui dilecti. vel filij eſſentie ſue. Sed nūquid hec eſt vera filius eſt filius eſſentie patris? Dicendū eſt ꝙ ſi genitiu⁹ deſignat habitudinē cauſe efficiētis eſt falſum. qꝛ eſſentia nō generat nec generat. Si aūt deſignat formaʒ id eſt habens eſſentiā ſuā quaſi materialiter. ſicut dicit. Egregie forme. i. habens egregiā formā. ſic eſt vera Io. 3. Pater diligit filiū ⁊ oīa dedit in manu eius ꝛc. ¶ Deinde cū dicit. In quo habemus ꝛc. oſtendit modū trāſlatiōis. Homo em̄ exiſtens in peccato dupliciter tenebat ſubditus ſcʒ per ſeruitutē Io. 8. Qui facit pctm̄ ſeruus eſt peccati. Itē erat reus pene ⁊ auerſus a deo. Eſa. 59. Iniqtates veſtre diuiſerūt inter vos ⁊ deū veſtrū. ⁊ pctā noſtra abſconderūt faciē eius a nobis ne exaudiret. Hec duo remouet xp̄s qꝛ inquantū hō factus eſt ꝓ nobis ſacrificiū. ⁊ redemit nos in ſanguīe ſuo. Et ideo dicit. In quo habemus redemptionē. 1ᵉ. coꝝ. 6. Empti eſtis ꝑcio magno ꝛc. Sed inquantū eſt deus habemus per eū peccatoꝝ remiſſionē: qꝛ reatus peccati ſolutus eſt per eum.

Lectio quarta.

Qui eſt ymago dei inuiſibilis primogenitus omnis creature: quoniā in ipſo condita ſunt vniuerſa in celis: ⁊ in terra viſibilia ⁊ inuiſibilia. Siue throni: ſiue dominatiōes: ſiue principatus: ſiue ptātes. Oīa per ipm̄ ⁊ in ipſo creata ſunt: et ipſe eſt ante omnes: ⁊ omnia in ipſo ꝯſtant. Poſtꝙ ſuperi⁹ cōmemorauit gr̄e bñficia ſpēalia ⁊ vlia

hic cōmendat actorē hui⁹ gratie ſcʒ xp̄m. Et primo per cōpatiōʒ ad deū. Sc̄do generalit̄ ꝑ cōparationē ad totā creaturā ibi. Primogenit⁹ ꝛc. Tertio ſpecialit̄ ꝑ cōparatiōʒ ad eccleſiā ibi. Et ipſe ē caput ꝛc. Circa primū nōdū eſt ꝙ deus dicit̄ inuiſibilis. qꝛ excedit capacitatē viſionis cuiuſcūꝙ intellectus creati, ita ꝙ nullus intellectus creatus naturali cognitione poteſt ꝑtingere ad ei⁹ eſſentiam Job.36. Ecce deus magnus vincens ſcientiā noſtram. 1. Ti. vltimo. Lucem habitat inacceſſibilē ꝛc. Videt̄ ergo a beatis ex gratia nō ex natura. Ratio hui⁹ aſſignat̄ a dionyſio: qꝛ omnis cognitio terminat̄ ad exiſtens id ē ad aliquā naturā participantē eē. Deus aūt ē ipſum eſſe non participatū. ergo eſt incognitus. Huius ergo dei inuiſibilis filius eſt imago. Sʒ videndū eſt quō dicat̄ imago dei ⁊ quare dicat̄ inuiſibilis. Et quidem de ratione imaginis ſunt tria ſcʒ ꝙ ſit ibi ſimilitudo. ꝙ deducta ſit vel expreſſa ex eo cuʒ quo ē ſimilitudo. ⁊ ꝙ deducta ſit in aliquo pertinente ad ſpeciem vl' ſignum ſpeciei. Si eñ ſint duo ſimilia quoꝝ vnum non deriuet̄ ab alio neutrum dicimus alterius imaginē. ſicut ouum nō dicit̄ imago oui. Et ideo ab imitando dicit̄ imago. Item ſi ſit ſimile. ſed non quantū ad ſpeciem vel ſignū ſpeciei tunc nec imago dicit̄. ſicut in homine multa ſunt accidētia vt color quantitas ⁊ huiuſmodi. et ſm̄ nullum horuʒ dicit̄ imago. Sed ſi figuram eius accipiat: ſic poteſt eſſe imago: qꝛ figura eſt ſignum ſpeciei. filius aūt eſt ſimilis patri. et pater ſimilis filio. ſed fili⁹ habet hoc a patre: pater autē non a filio. Et ideo ꝓprie loquendo dicim⁹ filiū imaginem patris. ⁊ non econuerſo. qꝛ deducit̄ et deriuatur hec ſimilitudo a patre. Iteʒ hec ſimilitudo ē ſm̄ ſpeciem. quia filius in diuinis repreſentat̄ aliquo modo: ſʒ deficienter ꝑ verbum mentis noſtre. Verbū autem mentis noſtre eſt qū̄ formam⁹ actu formā rei cuius noticiā habemus. et hoc ſignificamus verbo exteriori. Et hoc verbum ſit conceptū eſt quedam rei ſimilitudo quā in mente tenemus. ⁊ ſimile ſm̄ ſpeciem. Et ideo verbū dei imago dei dicit̄. ¶ Quantū ad ſecundū ſciendū eſt ꝙ arriani hoc verbun male intellexerunt iudicantes de dei imagine ſm̄ imagines q̄ fiebant ab antiq̄s vt viderēt in eis charos ſuos ſubtractos ſibi. ſicut ⁊ nos facimus imagines ſanctorū: vt quos non videmus in ſubſtantia videamus in imagine. Et ideo dicunt ꝙ inuiſibile eſt ꝓprium patri. fili⁹ autē eſt p̄mū viſibile in q̄ manifeſtat̄ bonitas p̄ris: q̄ſi p̄r ſit vere inuiſibilis. fili⁹ xo viſibil' ⁊ ſic alteri⁹ eſſent nature. Hoc autē excludit apl'us ad Heb.1. dicēs. Qui cum ſit ſplendor glorie ⁊ figura ſubſtantie eius ꝛc. Et ſic eſt imago non ſolum dei inuiſibilis: ſed etiam ipſe inuiſibilis eſt. ſicut pater Col.1. Qui eſt imago inuiſibilis dei. ¶ Deinde cum dicit. Primogenitus ꝛc. cōmendat xp̄um ꝑ comparationē ad creaturam. Et primo facit hoc. Secundo exponit ibi. Quia in ipſo ꝛc. Circa primum ſciendū eſt ꝙ arriani ſic intelligunt quaſi dicat̄ primogenitus: qꝛ ſit p̄ma creatura. ſed hic non eſt ſenſus vt patebit. Et ideo duo ſunt videnda: ſcʒ quomō hec imago ſit genita. ⁊ quomō primogenita creature. Quantuʒ ergo ad primum ſciendū eſt ꝙ in vnaquaꝙ re generatio eſt ſm̄ moduʒ ſui eſſe ⁊ ſue nature. Alius eñ modus generationis eſt in hominib⁹ ⁊ alius in plantis ⁊ ſic de aliis. Natura autē dei eſt ipſum eſſe intelligere. ⁊ ſic oportet ꝙ eius generatio vel conceptio intellectualis ſit generatio vel conceptio nature eius. In nobis autē conceptio intelligibilis non eſt conceptio nature noſtre. qꝛ in nobis aliud eſt intelligere ⁊ natura noſtra. Et ideo cum hec imago ſit verbum ⁊ conceptio intellectus oportet dicere ꝙ ſit germē nature ⁊ ſic de neceſſitate genitus: quia accipit naturam ab alio. ¶ Secūdo dicenduʒ eſt quomō dicat̄ primogenit⁹. Deus eñ non alio ſe cognoſcit ⁊ creaturam. ſed oīa in ſua eſſentia ſicut in p̄ma cauſa effectiua. Filius autē eſt conceptio intellectualis dei ſm̄ ꝙ cognoſcit ſe. ⁊ ꝑ conſequens omnē creaturā. Inquantū ergo gignit̄ videt̄ quoddam verbū repreſentans totam creaturam ⁊ ipſum eſt p̄ncipiū oīs creature. Si eñ nō ſic gigneret̄ ſolum verbum patris eſſet p̄mogenitus patris: ſed nō creature. Ecc.24. Ego ex ore altiſſimi prodij p̄mogenita ante oēm creaturam ꝛc. ¶ Deinde cum dicit: Quia in ipſo ꝛc. exponit qd̄ dixerat ſcʒ ꝙ ſit p̄mogenitus. qꝛ ſcʒ eſt genitus vt p̄ncipium creature. Et hoc quantū ad tria. Primo quantū ad rerū creationē. Sc̄do quantū ad earum diſtinctioneʒ ibi. In celis ꝛc. Tertio quantū ad conſeruationē in eſſe ibi. Et omnia in ipſo ꝛc. Dicit ergo eſt p̄mogenitus creature qꝛ eſt genitus vt p̄ncipiū oīs creature. Et ideo dicit. Quia in ipſo ꝛc. Circa quod ſciendū eſt ꝙ platonici ponebāt ydeas dicentes ꝙ quelibet res fiebat ex eo ꝙ participabat ydeā: puta hoīs vel alicuius alterius ſpeciei. Loco oīm harū ydearū nos habemus vnum ſcʒ filiū verbuʒ dei. Artifex eñ facit artificium ex hoc ꝙ facit illud participare formaʒ apud ſe conceptam quaſi inuoluens eam exteriori materie. ſicut ſi dicat̄ ꝙ artifex facit domū ꝑ formaʒ rei quā hʒ apud ſe conceptam. Et ſic deus oīa in ſua ſapientia dicit̄ facere. qꝛ ſapientia dei ſe habet ad res creatas ſicut ars edificatoris ad domū factam. Hec autē forma ⁊ ſapientia eſt verbū. et ideo oīa in ipſo condita ſunt ſicut in quodā exemplari. Gen̄.1. Dixit et facta ſunt: qꝛ in verbo ſuo eterno creauit oīa vt fierent. ¶ Quantum autē ad diſtinctionē ſciendū eſt ꝙ aliqui ſicut manichei errauerunt dicentes hec corpora terrena quia corruptibilia facta eſſe a malo deo. celeſtia vero quia incorruptibilia a bono deo ſcilicʒ patre chriſti. Sed mentiunt̄: quia in eodem ſunt vtraꝙ creata. Ideo dicit. In celis ꝛc. Et eſt hec diſtinctio ſm̄ partes nature corporee. Gen̄.1. In p̄ncipio id ē in filio creauit deus ꝛc. Platonici etiam dicunt ꝙ deus per ſe creauit creaturas inuiſibiles ſcilicet angelos. ⁊ ꝑ anglos creauit naturas corpeas. Sʒ hoc excludit qꝛ dicit. Viſibilia et inuiſibilia. De p̄mo Heb.11. Fide intelligimus eſſe aptata ſecula vt ex inuiſibilib⁹ viſibilia fierent. De ſecundo autem Ecc.43. Pauca vidimus operum eius. Omnia autem dominus fecit ꝛc. Hec autem diſtinctio eſt ſc̄dm creaturarū naturā. Tertia diſtinctio eſt ordinis et gradus in inuiſibilibus cum dicit: Siue throni ꝛc. Platonici etiam errant hic: dicebant enim in rebus diuerſas eſſe perfectiones et quālibet attribuebāt vni primo principio. et ſc̄dm ordines earum perfectionum ponebant ordines principiorū ſicut ponebant primum ens a quo participant omnia eſſe. et aliud principium ab iſto ſcilicet primum intellectum a quo omnia participāt intelligere. ⁊ aliud principiuʒ vitam a quo oīa participant viuere. Sed nos non ſic ponim⁹: ſed ab vno principio res habent quicquid in eis perfectiōis eſt. Et ideo dicit. Siue throni ꝛc. Quaſi dicat. Nō dependēt ab alijs principijs ordinatis: ſed ab ipſo vno ſolo verbo dei. Sed quid eſt quod dicit. Ephe.1. Ipſum dedit caput ꝛc. Ubi quedam diuerſitas videtur eſſe ab iſtis. Solutio. Hic enim enumerat deſcendēdo: quia oſtendit ꝓgreſſum creature a deo. ibi aſcendendo: quia oſtendit ꝙ filius dei ſc̄dm ꝙ hō ſuper omnes creaturas eſt. Sed tñ ibi p̄ncipatus ponunt̄ ſub poteſtatibus. ⁊ virtutes inter dominationes et poteſtates: hic principatus ſuper poteſtates: et p̄ncipatus mediū inter dn̄ationes ⁊ poteſtates. Et ſm̄ hoc diuerſe ſunt ſentētie gregorij ⁊ dionyſij. Dionyſius eñ ordinat eos ſm̄ ꝙ dicit ad epheſios. qa in ſecunda ierarchia ponit dominationes virtutes ⁊ po-

teſtates. Gregorius vero ordinat eos ſicut hic habetur.
q: in ſecũda ierarchia ponit dñationes ꝑncipatus ⁊ po-
teſtates. in tertia vero virtutes archangelos ⁊ angelos.
¶ Sed ſciendum eſt ꝙ ſicut Gregorius ⁊ Dionyſius di-
cunt hec dona ſpũalia ex quibus nominant̃ hij ordines
cõmunia ſunt omnibꝰ. tamẽ quidã nominant̃ a q̃buſdaꝫ
quidã ab alijs. cuius ratio accipit̃ ex dictis platonicoꝝ.
q: omne quod conuenit alicui conuenit tripliciter. quia
aut eſſentialiter aut participatiue. aut cauſaliter. Eſſen-
tialit̃ quidẽ qḋ cõuenit rei ſcḋm ꝓportionẽ ſue nature. ſi-
cut homini rationale. Participatiue autẽ quod excedit
ſuam naturã. ſed tamẽ aliquid de illo participat ſed im-
perfecte ſicut intellectuale homini qḋ eſt ſupra rationa-
le ⁊ eſt eſſentiale angelorum. ⁊ idem aliquid participat
homo. Cauſaliter vero quod conuenit rei ſupeminẽter
ſicut homini artificialia. q: in eo nõ ſunt ſicut ĩ materia
ſed ꝑ modum artis. Unũquodqꝫ autẽ denominat̃ ſolum
ab eo quod conuenit ei eſſentialiter. Unde homo non di-
citur intellectualis nec artificialis: ſꝫ rationalis. De di-
ctis autẽ donis in angelis ea que conueniunt ſuperiori-
bus eſſentialiter: inferiboꝝ conueniũt participatiue. q̃
vero inferioribꝰ eſſentialiter cõueniũt: ſuperioribus cau-
ſaliter cõueniunt. Et ideo ſuꝑiores denominant̃ a ſupe-
rioribus donis. Supremũ autẽ in creatura ſpũali eſt ꝙ
attingat deũ ⁊ quodãmodo participet eum. Et ideo de-
nominant̃ ſuperiores ex hoc ꝙ attingunt deum. Cheru
bin q̃ſi ſcientes deũ. Seraphin q̃ſi ardentes vel accen-
dentes. Throni quaſi habentes in ſeipſis deuꝫ. Tripli-
citer eñ aliquid poteſt alio participare. Uno modo acci
piendo ꝓprietatẽ nature eius. Alio mõ vt recipiat ipm
ꝑ modũ intentionis cognitiue. Alio modo vt deſeruiat
aliqualiter eius virtuti. ſicut aliq̃s medicinalem artem a
medico. Uel q: accipit in ſe medicine artem. vel accipit
cognitionẽ artis medicinalis. vel q: deſeruit arti medi-
cine. Primũ eſt maius ſecundo. ⁊ ſecundũ tertio. In ſa-
cra aũt ſcriptura ſignificat̃ aliq̃d diuinũ ꝑ igneꝫ. Deut.
4. Dominꝰ deus tuꝰ ignis conſumẽs eſt ⁊c. Et ideo ſu-
premus ordo dicit̃ ſeraphin quaſi ardentes deo et conti-
nentes aliquam diuinam ꝓprietatem. Secundus ordo
eſt cherubin conſequentes eum cognitiue. et throni eiꝰ
ꝟtuti deſeruiẽtes. Alij aũt ordines nõ nominant̃ ex at-
tingendo deũ. ſed per aliquaꝫ eius operationẽ. Et aliq̃
vt dirigentes. ⁊ ſic ſunt dominationes. alij exequentes.
Et horum quidã vt principaliores vt principatus. pſ.
Preuenerũt ꝑncipes ⁊c. Alij ſcḋm executionẽ. ⁊ ſic ſunt
exequentes ſupra ſpũales creaturas. vt ſunt poteſtates
qui arcent demones. ſupra naturalia ſunt virtutes que
miracula faciũt. ſupra homines ſunt archangeli ad ma-
gna: angeli ad minima. Et ſic cõcludendo dicit. Omnia
ꝑ ipſum ſicut ꝑ cauſam effectiuam. ⁊ in ipſo ſicut cauſaꝫ
exemplarem. Jo. 1. Omnia ꝑ ipſum facta ſunt ⁊c. Sed
q: poſſet aliquis dicere. Nunq̃d oĩa ſunt eterna. ideo
apoſtolus quaſi reſpondens ad hoc dicit. ꝙ nõ. ſed ipſe
eſt ante omnia ſcꝫ tempora et res alias. prouer. 8. Do-
minus poſſedit me in initio viarũ ſuarum anteꝙ quicꝙ
faceret a principio ⁊c. Uel ante dignitatem. pſ. Quis
ſimilis deo ⁊c. ¶ Quantũ ad conſeruationem dicit. Et
omnia in illo conſtant id eſt conſeruantur. Sic enim ſe
habet deus ad res ſicut ſol ad lunam. quo recedente de-
ficit lumen lune. Et ſic ſi deus ſubtrahat ſuam virtutem
a nobis: in momẽto deficerent oĩa. Heb. j. Portans om
nia verbo virtutis ſue.

Lectio quinta.

Et ipſe eſt caput corporis eccleſie
qui eſt principium primogenitus
ex mortuis: vt ſit in omnibus ipſe prima-
tum tenens. Quia in ipſo complacuit om-
nem plenitudinem diuinitatis inhabita-
re ⁊ per eum reconciliari oĩa in ipſum paci-
ficans per ſanguinem crucis eius ſiue que
in terris ſiue que in celis ſunt. Et vos cum
eſſetis aliquando alienati ⁊ inimici ſenſu in
operibus malis. nunc autẽ reconciliauit in
corpore carnis eius per mortem exhibere
vos ſanctos ⁊ immaculatos ⁊ irreprehenſi-
biles coram ipſo: ſi tamen ꝑmanetis in fide
fundati ⁊ ſtabiles ⁊ immobiles a ſpe euan-
gelij qḋ audiſtis qḋ predicatũ eſt in vniuer
ſa creatura q̃ ſub celo eſt.

Poſtꝙ apoſtolus cõmendauit chriſtum ꝑ compationẽ
ad deum ⁊ ad totam creaturã: hic cõmendat ipſam in cõ
paratione ad eccleſiaꝫ. Et ꝑmo generaliter. Secũdo ſpe
cialiter q̃tum ad coloſſenſes ibi. Et vos cum eſſetis ⁊c.
Tertio quantũ ad ſuam ꝑſonam ſingulariter ibi. Cuius
factus ſum ⁊c. Circa primuꝫ duo facit. quia ꝑmo ꝓponit
habitudinem xp̃i ad totam eccleſiam. Secundo exponit
ibi. Qui eſt ꝑncipium ⁊c. Dicit ergo. Iſte in quo habe-
mus redemptionẽ chriſtus eſt ⁊ ꝑmogenitꝰ creature. Sꝫ
ſcḋm ꝙ hmõi factꝰ ẽ caput eccleſie. Duo occurũt hic expo-
nenda. Et ꝑmo quõ corpus ſit eccleſia. ⁊ ſecundo quõ
xp̃us eſt caput. Eccleſia dicit̃ corpꝰ ad ſimilitudinẽ vniꝰ
hoĩs. ⁊ hoc dupliciẗ. ſcꝫ et q̃tum ad diſtinctiõꝫ mẽbroꝝ
Eph. 4. Dedit quoſdã quidẽ apl̃os: quoſdã aũt ꝓphas
⁊c. Et q̃tum ad ſeruitia q̃ licꝫ ſint diſtincta tñ vnuꝫ ſer-
uit alteri. j. Corin. 12. Pro inuicẽ ſollicita ſint membra
Gal. 6. Alẗ alteriꝰ onera portate ⁊c. Itẽ ſic ꝯſtituit̃ vnũ
corpꝰ ex vnitate alt̃ita eccl̃ia ex vnitate ſpũs. Eph. 4.
Unũ corpꝰ ⁊ vnꝰ ſpũs. 1. corin. 10. Unꝰ panis ⁊ vnũ cor
pus multi ſumꝰ ⁊c. Itẽ eſt alia ꝯſideratio mẽbroꝝ ad ca
put ⁊ eccl̃ie ad xp̃m. Ipſe eñ xp̃s ẽ caput eccl̃ie. pſ. Tu
exaltas caput meũ ⁊c. ¶ Et exponit q̃d eſt ẽẽ caput dicẽs
Qui ẽ ꝑncipiũ ⁊c. Caput ei reſpectu alioꝝ mẽbroꝝ hẽt
tria ꝑuilegia. Prio q: diſtinguit̃ ab alijs ordĩe dignita-
tis: q: eſt ꝑncipiũ ⁊ ꝑſidens. Secũdo in plenitudine ſen
ſuũ q̃ ſunt oẽs in capite. Tertio in q̃dã influxu ſenſus et
morꝰ ad mẽbra. Et iõ ꝑmo oñdit quõ xp̃s eſt caput ratio
ne dignitatis. Scḋo rõne plenitudinis grãꝝ ibi. Quia
in ipſo complacuit ⁊c. Itẽ tertio rõne influentie ibi. Et
ꝑ eũ ⁊c. Eccleſia quidẽ hꝫ duplicẽ ſtatũ: ſcꝫ grẽ in pñti ⁊
glĩe in futuro ⁊ eſt eadẽ eccl̃ia. ⁊ xp̃s eſt caput ſcḋm vtrũqꝫ
ſtatum. q: ꝑmus in grã ⁊ ꝑmꝰ in glĩa. Quantũ ad ꝑmũ
dicit. Qui eſt ꝑncipiũ: q: nõ ſolũ eſt in grã ſcḋm ꝙ hõ. ſed
etiã oẽs ſunt iuſtificati ꝑ fidẽ xp̃i Ro. 5. Per obediẽtiaꝫ
vniꝰ hoĩs iuſti ꝯſtituunt̃ multi. Et iõ dicit. Qui eſt ꝑnci-
piũ ſcꝫ iuſtificationis ⁊ grẽ in tota eccl̃ia. q: in veteri te-
ſtamento ſunt aliq̃ iuſtificati ꝑ fidem xp̃i Jo. 8. Ego ꝑn-
cipiũ q̃ ⁊ loquor ⁊c. pſ. Tecũ ꝑncipiũ ⁊c. Item eſt ꝑnci-
pium q̃tum ad ſtatũ glorie. Ideo dicit. Primogenitus
ex mortuis. Quia eñ reſurrectio mortuoꝝ ẽ quaſi que-
dam ſecunda generatio: q: homo in ea ad vitam eternaꝫ
reparat̃ Matth. 19. In regeneratione cũ ſederit filiꝰ ho-
minis ⁊c. et ꝑ oĩbus ꝑmus eſt chriſtus. ideo eſt ꝑmo-
genitꝰ ex mortuis id ẽ eoꝝ q̃ ſunt geniti ꝑ reſurrectionẽ.
Sꝫ ꝯtra de lazaro Jo. 11. Rñdeo. dicit̃ ꝙ iſti ⁊ alij nõ re-
ſurrexerũt ad illã vitã immortalẽ: ſed ad mortalẽ. ſꝫ xp̃s
reſurgens ex mortuis iam non morit̃ ⁊c. vt dicit̃ Ro. 6.
Apoc. 1. Primogenitus mortuoꝝ ⁊c. 1. corin. 15. Nũc

aũt chriſtus reſurrexit a mortuis p̄mitie dormientiũ. Et hoc vt in omnib⁹ ſit ipſe p̄ncipatum tenens. quantũ ad dona gratie q: ipſe eſt p̄ncipium quantum ad dona glorie. q: ipſe eſt p̄mogenitus. Ecc. 24. In omni gente et in omni populo p̄matum habui ꝛc. ¶ Deinde cum dicit Quia in ipſo ꝛc. oſtendit dignitatem capitis quantũ ad plenitudinem gratiarũ omniũ. Alij eñ ſancti habuerũt diuiſiones gratiarum: ſed xp̄s habuit om̃es. Ideo dicit. Quia in ipſo ꝛc. Singula verba pondus ſuuȝ habent. ¶ Cõplacuit deſignat q̄ dona homĩs xp̄i nõ erant ex facto ſeu meritis vt dicit fotinus. ſed ex diuine voluntatis complacentia aſſumentis hunc hominẽ in vnitatem pſone. Matth. 3. Hic eſt filius meus ꝛc. Item dicit omnẽ quia alij habent hoc donum: alij aliud. Jo. 13. Om̃ia dedit in manus eius. Item dicit plenitudinẽ. quia aliquis aliquod habuit donuȝ: ſed non plenitudinẽ eius ſeu virtutis. quia forte in illa in aliquo defecit. Sȝ Jo. 1. dicit de chriſto. Vidimus eum plenũ gratie et veritatis. Ecc. 24. In plenitudine ſanctoꝝ detentio mea ꝛc. Item dicit Habitare. Alij eñ acceperunt vſum gratie ad temp⁹ quia ſp̄us ꝓphetarum non ſemꝑ adeſt ꝓphetis. ſed in chriſto eſt habitualiter quia ſemꝑ ad votum in chriſto ẽ dominiũ huius plenitudinis Jo. 3. Super queȝ videris ſp̄um deſcendentẽ ⁊ in eo manentẽ ꝛc. ¶ Deinde cuȝ dicit. Et per eum ꝛc. oſtendit chriſtuȝ eſſe caput eccleſie ratione influxus. Et hec eſt tertia ratio capitis. Et primo oſtendit influxum gratie. Secũdo exponit qđ dixerat ibi. Pacificans ꝛc. Dicit ergo p̄mo. dico q̄ complacuit non ſolũ q̃tum ad hoc q̄ haberet in ſe. ſed etiam ꝑ. vt eũ ad nos deriuaret. Unde dicit. Et per eum reconciliari oĩa in ipſuȝ. 2. corin. 5. Deus erat in xp̄o mũdũ reconcilians ſibi. Exponit autẽ qualis ſit iſta recõciliatio ⁊ quomodo omnia reconciliata. In reconciliatione auteȝ ſunt duo conſideranda. Primo in quo conueniunt qui reconciliantur. diſcordes eñ diuerſas habent volũtates. Reconciliati auteȝ conſentiunt in aliquo vno Et ſic voluntates prius diſcordes concordant in xp̄o. Et huiuſmodi voluntates ſunt et hominũ et dei ⁊ angelorum. Hominũ q: chriſtus hõ eſt. dei q: deus eſt. Itẽ diſcordia erat intẽ iudeos qui volebant legeȝ. ⁊ gentiles q̄ nõ volebãt legẽ ſȝ vtroſq̄ xp̄s ꝯcordat: q: ex iudeis ẽ. ⁊ q: abſoluit obſeruãtias legĩ. Et hec concordia ẽ facta ꝑ ſanguinẽ ꝛc. Intẽ deum eñ ⁊ hominẽ cauſa diſcordie fuit peccatũ. Inter iudeos ⁊ gentes lex. Chriſtus ꝑ crucem deſtruxit peccatum ⁊ impleuit legem. Et ita remouit cauſam diſcordie. Heb. 12. Acceſſiſtis ad ſyon montem ⁊ ciuitateȝ dei viuentis hieruſalem ꝛc. Et ſic reconciliati ſumus: Et iſta ſunt ſiue que in celis vt angeli et deus: ſiue que in terris ſcȝ iudei et gẽtiles. Ideo chriſto nato dicit Luc. 2. Gloria in altiſſimis deo et in terra pax hominibus ꝛc. Item in reſurrectione dixit. Pax vobis ꝛc. vt habetur Jo. 20 Eph. 2. Ipſe eñ eſt pax noſtra qui fecit vtraq̄ vnum ꝛc ¶ Deinde cum dicit. Et vos ꝛc. ponĩt cõmendatio chriſti per dona eis collata. Ubi p̄mo cõmemorat ſtatuȝ preteritum. Secundo xp̄i beneficium ibi. Nunc autem ꝛc. Tertio quid exigat ab eis ibi. Si tamen ꝛc. Status eñ p̄teritus habuit tria mala. Quantũ eñ ad intellectuȝ erant ignorantes. quantum ad affectum inimici iuſticie. quantum ad actum in multis peccatis. Quantũ ad primum dicit. Alienati ꝛc. quantũ ad ſecundum. Et inimici ſenſus ſm̃ vnam litteram: ⁊ oſtendit defectum ſapientie quam predicabant iudei de vno deo. Jo. 3. Dilexerunt magis tenebras q̄ lucem. Sed nunquid tenebant ad legem moyſi?. Dicendum eſt q̄ ſic quantũ ad cultum vnius dei. Uel alienati ſenſu id ẽ ex electione contradicentes ex malicia Job. 34. Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo. Quantũ ad tertium dicit. In operib⁹ malis Jo. 3. Erant eñ eoꝝ opera mala ꝛc. ¶ Deinde cũ dicit. Nunc autẽ. ponit beneficia chriſti. Et primũ eſt reconciliatio in corpore eius. Et dicit corpus carnis nõ q̄ aliud ſit corpus ⁊ aliud caro. ſed ad oſtendendũ q̄ accepit corpus in eſſe nature Jo. 1. Et verbum caro factũ eſt ꝛc. Item carnis id eſt mortale Ro. 8. Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem peccati ꝛc. Secundum eſt ſanctificatio. Unde dicit. Exhibere vos ſanctos Heb. 13. Jeſus vt ſanctificaret populum ſuum ꝛc. Tertium eſt ablutio a peccatis ibi. Et imaculatos Heb. 9. Sanguis chriſti qui ꝑ ſp̄ũſanctũ ſemetipſum obtulit deo emundabit conſcientiam noſtram ꝛc. ¶ Item quantũ ad futura ibi. Irreprehenſibilis. 2. Pe. 3. Satagite immaculati ⁊ inuiolati ei inueniri in pace ꝛc. Et addit. Coram ipſo. 1. Reg. 16. Homo videt que foris patent. dominus autem intuetᷣ cor. Exigit a nobis firmitatẽ fidei ⁊ ſpei. Ideo ſubiungit dicens. Si tamẽ ꝑmanetis ꝛc. Fides eſt ſicut fundamentum ex cuius firmitate tota firmatᷣ eccleſie ſtructura. Item ſtabiles in ſpe quaſi non moti a ſeipſis. ⁊ immobiles quaſi non excidentes a ſpe per alios. A ſpe inquã euangelij id eſt quam dat euangelium de bonis regni celorum Matth. 4. Penitentiam agite appropinquabit eñ regnum celoruȝ ꝛc. Nec eſt excuſatio q: eſt predicatum: videlicet ꝑ apoſtolos. Utitur preterito ꝓ futuro ꝓpter certitudinẽ ei⁹. Uel om̃i creature noue ſcȝ fidelibus quibus paratum erat.

Lectio ſexta.

Cuius factus ſum ego paulus miniſter: qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis: ⁊ adimpleo ea que deſunt paſſionum chriſti in carne mea pro corpore eius quidem eccleſia. Cuius factus ſum ego miniſter ſcđm diſpenſationeȝ dei que data eſt mihi in vobis: vt impleam verbis dei myſterium quod abſconditũ fuit a ſeculis ⁊ generationibus: nunc autẽ manifeſtatum eſt ſanctis eius quibus voluit deus notas facere diuitias glorie ſacramenti huius in gentib⁹ quod eſt chriſtus in vobis ſpes glorie quem nos annunciauimus, corripientes omnem hominem ⁊ docentes in omni ſapientia: vt exhibeamus omnem hominem perfectum in chriſto ieſu in quo ⁊ laboro certando ſcđm operationem eius quã operatᷣ in me in virtute.

Poſtq̄ cõmendauit chriſtũ in comparatione ad deum ⁊ ad vniuerſam creaturam: ad totam eccleſiam: ⁊ ad ipſos coloſſenſes: hic cõmendat euȝ in comparatione ad ſeipſum. oſtendẽs ſe ei⁹ miniſtrũ. Et p̄mo ponit miniſteriũ. Secundo oſtendit fidelitatem in miniſtrando ibi. Qui nunc gaudeo ꝛc. Tertio miniſterij magnitudinẽ ibi. Cuius factus ſum ꝛc. Dicit ergo. Dico q̄ predicatuȝ eſt in vniuerſa creatura cuius euangelij factus ſum miniſter p̄dicandi. non mea auctoritate. ſed predicationi miniſterium exhibens. 1. Corin. 4. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros chriſti ⁊ diſpẽſatores ꝛc. Sȝ eſt miniſter fidelis. qđ patet q: non refugit pati pericula quin diligẽter exeq̄tᷣ. Uñ p̄mo oñdit q̄ affectu ſuſtinet paſſiones. Scđo q̄ fructu ibi. Adimpleo ꝛc. Affectu quidẽ leto: q: nunc

gaudeo ⁊c. ꝓ vobis id eſt ꝓpter veſtram vtilitatem. 2. corin. j. Siue tribulamur ꝓ veſtra exhortatione ⁊ ſalute ⁊c. Et ꝓpter gaudium vite eterne quod inde expecto qḋ eſt fruct⁹ miniſterij ei⁹. Jac. j. Om̄e gaudiū exiſtimate frēs mei cum in tēptationes varias incideritis. ſcientes ⁊c. Phil. 2. Si emulor ſup̲ ſacrificiū fidei vr̄e. gaudeo ⁊ cōgratulor ⁊c. Et etiā hoc fructu vt adimpleā ⁊c. Hec verba ſm̄ ſup̲ficiē malū poſſent habere intellectum ſcʒ ꝙ xp̄i paſſio non eſſet ſufficiens ad redemptionē. ſed addite ſunt ad complendū paſſiones ſanctorū. Sed hoc eſt hereticū: qꝛ ſanguis xp̄i eſt ſufficiens ad redemptionem etiaʒ multoꝝ mundoꝝ. 1. Jo. 2. Ipſe eſt ꝓpiciatio ꝓ peccatis noſtris ⁊c. Sed intelligendū eſt ꝙ xp̄s et eccleſia eſt vna pſona myſtica cuius caput eſt xp̄s. corpus om̄es iuſti. quilibet aūt iuſtus eſt quaſi membrū hui⁹ capitis. 1. corin. 12. Et membra de membro. Deus autem ordinauit in ſua p̄deſtinatione q̄tum meritoruʒ deberet eſſe p̲ totā eccleſiam tam in capite q̄ in membris. ſicut et predeſtinauit numerū electoꝝ. Et inter hec merita precipue ſunt paſſiones ſanctoꝝ. ſed xp̄i ſcʒ capitis merita ſunt infinita. quilibet vero ſanctus exhibet aliqua merita ſm̄ mēſurā ſuā. Et ideo dicit: Adimpleo ea q̄ deſunt paſſionū chriſti id eſt totius eccleſie cuius caput eſt xp̄s: adimpleo id eſt addo menſurā meam. Et hoc in carne id eſt ego ipſe patiens. Uel que ſunt id eſt deſunt in carne mea. Hoc eñ deerat ꝙ ſicut xp̄s paſſus erat ī corp̲e ſuo. ita pateret̄ ī paulo mēbro ſuo ⁊ ſimilr̄ in alijs. Et hoc p̲ corp̲e qḋ ē eccl'ia q̄ erat redimēda p̲ xp̄m. Eph. 5. Ut exhiberet ip̄e ſibi eccleſiā glorioſaʒ n̄ hn̄tē maculā neq; rugam ⁊c. Sic etiam om̄es ſancti patiunt̄ ꝓpter eccleſiam que ex eorū exemplo roborat̄. Gloſa. Paſſiones adhuc deſunt eo ꝙ paritoria meritoꝝ eccleſie non eſt plena: nec adimplebit̄ niſi cum ſeculum fuerit finitū. Paritoria aūt eſt vas vel dom⁹ vbi pariter multa inferunt̄.

¶ Deinde cum dicit. Cuius ſum ⁊c. oſtendit dignitatem miniſterij tripliciter. Primo ex materia adoptionis. Secundo ex fine ad quem ducit̄ ibi. Ut impleamini ⁊c. Tertio ex vſu ibi. Quoniā vos cum ⁊c. Sed diceret aliq̄s. Eſt ne magnū hoc miniſteriū. Et reſpondet dicens. Ita eſt. qꝛ traditum eſt mihi ſm̄ diſpenſationē. Quod dupliciter poteſt exponi: ſcʒ actiue. ⁊ ſic eſt ſenſus id eſt vt diſpenſem vobis diuina fideliter tradens ea. ⁊ hec poteſtas data eſt mihi. Uel paſſiue. ⁊ tunc eſt ſenſus id eſt ſm̄ ꝙ mihi eſt diſpenſatū a deo Ephe. 4. Dedit quoſdā quideʒ ap̄los quoſdam ꝓphetas ⁊c. Act. 13. Segregate mihi barnabam et paulū in opus quo aſſumpſi eos ⁊c. Ecce quis eſt finis certe non pecunia nec gloria ꝓpria: ſed aliquod magnū ad quod accepi. qꝛ vt impleam ⁊c. Et p̄mo oſtendit dignitatē eius ad quod accepit. Secundo oſtēdit qḋ eſt illud quod eſt xp̄s. Itē p̄mo cōmendat magninitudinē eius ex diffuſa predicatione ⁊ occultatiōe ⁊ ex manifeſtatiōe. Accipit̄ aūt ad conuerſionē gentiliū. Uñ vt adimpleā verbum non predicationis: ſed diſpenſationem eternam dei: id eſt vt mea predicatione impletum oſtendā verbū dei id ē dei diſpenſatōʒ ⁊ p̄ordinationē ⁊ ꝓmiſſionē de verbo dei incarnādo vel diſpenſationē dei eternā q̄ diſpoſuit vt gentes p̲ xp̄m cōuerterent̄ ad fideʒ veri dei. Et hoc oportebat impleri Numeri. 23. Dixit ḡ et non faciet. locutus eſt ⁊ non implebit Eſa. 55. Uerbū quod egrediet̄ de ore meo nō reuertet̄ ad me vacuū: ſed faciet quecūq; volui ⁊ ꝓſperabit̄ ⁊c. Sed hoc diſpoſuit impleri p̲ miniſteriuʒ pauli. Unde dicit. Ut impleā hoc myſteriū ſcʒ inquantū eſt res abſcondita. qꝛ myſteriuʒ quod eſt abſconditū eſt hoc verbum Eſa. 24. Secretuʒ meuʒ mihi ⁊c. Quod abſconditū fuit a ſeculis id ē a p̄ncipio ſeculoꝝ ⁊ om̄ibus generationib⁹ hominū qui hoc ſcire non potuerūt Eph. 3. Que ſit diſpenſatio ſacramēti abſconditi a ſeculis in deo. Nam ⁊ ſi ph̄i antiqui quedam de xp̄i deitate videant̄ dixiſſe vel ꝓpria vel appropriata ſicut auguſtin⁹ inuenit in libris platonis. In p̄ncipio erat verbū ⁊c. tamē ꝙ verbum caro factū eſt null⁹ ſcire potuit. Sʒ dicis. None fuit ſcitū p̲ ꝓphetas. Reſpondeo. dicendū eſt ꝙ ſic tamen inquantū ꝑtinebat ad euangelium. Uel non ita apperte ſicut apoſtoli ſciuerūt

¶ Deinde cum dicit. Nunc aūt ⁊c. agit de manifeſtatione eius. ⁊ p̄mo oſtendit quibus manifeſtatū eſt. Secundo oſtendit quare manifeſtatū eſt eis ibi. Quibus voluit ⁊c. Dicit ergo. manifeſtatū eſt nunc ſcʒ tempore gratie. 2. corin. 6. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nūc dies ſalutis ⁊c. Hec autē eſt ſcientia ſanctoruʒ Sap̄. 10. Dedit illi ſcientiam ſanctorū ⁊c. Job. 36. Annūciat de ea amico ſuo ⁊c. Sed hoc non ꝓpter eorum merita. ſed ꝓpter beneplacitū ſuum. Unde dicit. Quib⁹ voluit deus ⁊c. Jo. 15. Que audiui a patre meo nota feci vobis. ⁊c. Et ſubdit. Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos. ⁊c. Matth. 11. Ita placitum fuit ante te ⁊c. Notas facere diuitias glorie. qꝛ per iſta occulta deus apparet abundanter glorioſus. Nam olim notus in iudea deus. Sʒ p̲ hoc ſacramentū cōuerſionis gentiliū gloria dei notificat̄ p̲ totū mundū. Jo. 17. Ego te clarificaui ⁊c. Et hoc intelligentibus ſcʒ quod completur in eis Ro. 5. Gloriamur in ſpe glorie filiorum dei. Et Ro. 11. O altitudo diuitiarum ſapientie ⁊ ſcientie dei ⁊c. Hoc verbum eſt qḋ eſt chriſtus id eſt quod p̲ chriſtum adipiſcimur ſcʒ ſpem glorie que olim videbat̄ ꝓmiſſa ſolū iudeis Act. 10. Mirabant̄ ꝙ ⁊ in nationes diffuſa eſt gratia ⁊c. Ro. 5. Iuſtificati ex fide pacem habeam⁹ ⁊c. Et poſt. ⁊ gloriamur in ſpe glorie filiorum dei ⁊c. Eſa. 11. Radix ieſſe qui ſtat in ſignum populorū ⁊c. Sic ergo oſtendit̄ origo miniſterij ⁊ finis.

¶ Sʒ ſubdit vſuʒ eius cū dicit. Quē nos ⁊c. Et circa hoc tria facit. qꝛ p̄mo oſtēdit vſum eius. Secūdo fructum ibi. Ut exhibeamus ⁊c. Tertio auxilium ſibi impenſum ad conſequendū vſum ibi. In quo ⁊ laboro ⁊c. Uſus eius eſt nunciare chriſtum. Et ponit vſum ⁊ modum vtendi. pſ. Annunciate inter gentes ſtudia ei⁹ ⁊c. 1. Jo. 1. Quod vidimus ⁊ audiuim⁹ annūciamus vobis ⁊c.

¶ Modus ponit̄ ibi. Corripientes ⁊c. Quod eſt perfecta ānunciatio: quia om̄i homini non ſolum iudeis. Matth. vltimo. Docete omnes gentes ⁊c. Modus etiam eius eſt docere veritatem ⁊ refellere falſitatem. Et ideo dicit. Corripientes omneʒ errorem vel infideles in vita. 2. Corin. 10. Arma militie noſtre nō ſunt carnalia ſed potentia dei ad deſtructionē munitionū. conſilia deſtruentes. ⁊c.

¶ Et docentes oēm hoīem in omni ſapientia ſcʒ q̄ eſt cognitio dei Sap. 15. Noſce eñ te ꝯſumata iuſticia eſt: ⁊ ſcire iuſticiam ⁊ veritateʒ tuam radix eſt immortalitatis ⁊c. Et. 1. Corin. 2. Sapientiā loquimur ⁊c.

¶ Fructus autē hic eſt ꝙ homines ducunt̄ ad perfectū. Unde dicit. Ut exhibeamus omnē hominem ſcʒ cuiuſcūq; conditionis perfectum non in lege: ſed in chriſto. Matth. 5. Eſtote perfecti ⁊c. Sed nunquid quilibet tenetur ad perfectionem? Non. ſed intentio predicatoris ad hoc debet eſſe. Eſt autē duplex perfectio charitatis. Una de neceſſitate precepti: ſcʒ vt in corde nihil admittat contrarium deo. Matth. 22. Diliges dominū deum tuum ex toto corde tuo ⁊c. Alia de vtilitate cōſilij vt abſtineat etiam a licitis. ⁊ hec eſt perfectio ſuperogationis Sed ad hoc habuit auxilium a deo. Unde dicit. In quo laboro ſcilicet certando cōtra infideles ⁊ peccatores. 2. Timo. 2°. Labora ſicut bonus miles chriſti ⁊c. Item eiuſdem. 4. Bonum certamen certaui ⁊c. Et hoc ſcd̄m operationeʒ eius. j. Corin. 15. Gr̄a dei mecū. Et hoc facit

deꝰ in me i virtute miraculoꝝ ſcȝ ꝓbēdo virtutē. Luc. vlti. Sedete i ciuitate donec induamini virtute ex alto.

Capitulum ſecundū.

Volo enim vos ſcire qualē ſollicitudinem habeā ꝓ vobis ⁊ ꝓ his qui ſunt loadicie ⁊ quicūqȝ non viderunt facieȝ meā in carne vt conſolent̄ coꝛda ipſoꝝ inſtructi in charitate ⁊ in omnes diuitias plenitudinis intellectus in agnitione myſterij dei patris ⁊ ieſu chꝛiſti: in quo ſunt omnes theſauri ſapientie ⁊ ſcientie abſconditi. Hoc aūt dico: vt nemo vos decipiat in ſublimitate ſermonū.

Supꝛa cōmendauit ſtatū fideliū: qui eſt gratie. ⁊ actoꝛē ſcȝ xp̄m: hic ꝓtegit eos contra ꝯtrariantia huic ſtatui: et ꝑmo ꝯtra doctrinā coꝛrumpentē. Secūdo ꝯtra ꝑuerſos moꝛes. 3º. ca. ibi. Igit̄ ſi conſurrexiſtis ⁊c. Circa ꝑmum duo facit. Quia ꝑmo oſtēdit ſollicitudinē de eoꝝ ſtatu. Scđo tuet̄ eos contra malā doctrinā ibi. Hoc aūt dico. ⁊c. Iteꝝ ꝑma pars diuidit̄ in tres particulas. Quia pꝛimo ponit ſollicitudinē. Scđo ꝑſonas de quibꝰ ſollicitat̄ ibi. Pꝛo vobis ⁊c. Tertio de q̄ ſit ſollicitus ibi. Vt conſolent̄ ⁊c. Dicit ḡ. Volo eñ vos ſcire qualē habeam ſollicitudinē ſcȝ magnā. Et hoc ꝑtinet ad bonū ꝑlatū Ro. 12. Qui pꝛeeſt in ſollicitudīe Luc. 2. Paſtoꝛes erāt in eadem regione vigilantes et cuſtodiētes vigilias noctis ſupꝛa gregem ſuū ⁊c. Et non ſolum ꝓ a ſe cōuerſis ⁊ ſibi pꝛeſentibus ſed etiaȝ ꝓ alijs. Vnde dicit. Pꝛo vobis quos non vidi coꝛpoꝛe: ſed ⁊ mente. et non ſolū ꝓ iſtis: ſed etiam ꝓ illis q̄ nō viderūt ⁊c. Sollicitus q̄ppe erat ꝓ toto mūdo. Sap. 18. In veſte poderis aaron totus erat oꝛbis terraꝝ ⁊c. Sic in mente apl'i. 2. Coꝛin. 11. Pꝛeter ea q̄ extrinſecꝰ ſunt inſtantia mea quottidiana ſollicitudo oīm eccleſiaꝝ ⁊c. Sed de quibꝰ magis ſollicitat̄ Reſpondeo. de non viſis q̄tum ad aliq̄d: qꝛ neſciebat q̄d fieret circa eos: nō aūt ſimplicit̄. ¶ Deinde cū dicit. Vt cōſolent̄ ⁊c. oſtendit de q̄ ſollicitus ſit ſcȝ de eoꝝ conſolatione. Et ꝑmo hoc ponit. Secūdo quō poſſit hoc haberi ibi. Inſtructi ⁊c. Dicit ḡ. Vt cōſolent̄ id eſt ꝑ me habeant conſolationē ſpūalē cuius conſolationis factiuū eſt bonum. Eſt eñ factiuū gaudij vt q̄ triſtat̄ de aliq̄: conſolet̄ de alio eque bono. Duo aūt ſunt que conſolant̄ nos: ſcȝ meditatio ſapientie. Sap. 8. Erit allocutio cogitationis tedij mei. Aliud eſt oꝛatio Iac. 5. Triſtat̄ q̄s in vobis oꝛet equo aīo ⁊ pſallat. ¶ Cōſeq̄nter cū dicit. Inſtructi ⁊c. ponit ſpēaliter ſapientie inſtructionē. Duplex eſt hic l'ra ſcȝ q̄ dicta eſt et que habet̄ in glo. ſic. Vt conſolētur coꝛda ipſoꝝ inſtructoꝝ ⁊c. ad cognoſcendū ⁊c. Et eſt idem ſenſus. Inſtructio ḡ ſapīe conſolat̄ cōtra mala tempoꝛalia. Debet aūt hic eſſe inſtructus de via. et ideo dicit. In charitate q̄ ſcȝ eſt via ad deū. 1. coꝛin. 12. Adhuc excellentioꝛē viā vobis demonſtro: ſi linguis ⁊c. Inſtructi ergo in charitate q̄ deus nos diligit: ⁊ qua nos euȝ diligimꝰ. vtrūqȝ eñ nos conſolat̄ ſcȝ ⁊ qꝛ dñs diligit nos Gal. 2. Viuo ego ⁊c. Et poſt. Qui dilexit me et tradidit ſemetipſum ꝓ me ⁊c. Eph. 2. Diues in miſericoꝛdia ꝓpter nimiā charitatē ſuā qua dilexit nos ⁊c. Itē qua noſ deū diligimus nos cōſolamur. qꝛ conſolatio ē amici ſi ꝓ eo ſuſtineat mala Ecc. 22. Et ſi euenerint mihi mala ꝓpter illum ſuſtinebo ⁊c. Et ſubdit. In omēs diuitias id eſt in omī capacitate. Intellectus eñ noſter eſt in potentia ad aliq̄d cognoſcendū. ſȝ intellectꝰ angeli in ſua creatione impletus eſt ſciētia intelligibiliū. Et ideo opoꝛtet q̄ noſtro intellectui humano ſuꝑueniat ſciētia. Vel per diſciplinā. ſȝ hec ē inſufficiens. qꝛ nunq̄ aliq̄d tm̄ poteſt ſciri ſic q̄ capacitatē eius impleat. Vel ꝑ reuelationē diuinam ⁊ donum dei. Et hec eſt ſufficiens Ecc. 15. Impleuit euȝ dñs ſpū ſapientie ⁊ intellectus ⁊c. Et ideo dicit. Plenitudinis intellectus id eſt in copiam. Sap. 8. Quid ſapientia locupletius? Eſa. 33. Diuitie ſalutis ſapientia ⁊ ſcientia. Inſtructi ergo in copia diuine ſapientie que copia implet intellectū. Et hoc habebimꝰ cognoſcendo deuȝ. Et ideo dicit. In agnitionē myſterij ⁊c. id eſt ad cognoſcendū veritatē ſacramenti huius occulti ſcȝ q̄ deus ſit pater ieſu xp̄i. Vel myſterij dei patris q̄d eſt xp̄s ieſus. Ideo dicit̄ Matth. 11. de apl'is. Abſcondiſti hec a ſapiētibꝰ ⁊ prudētibꝰ ⁊ reuelaſti ea paruulis. Vel in agnitione et̄ne generatiōis et incarnatiōis xp̄i Sap. 6. Cogitare ergo de illa ſenſus eſt cōſumatus. Auguſtinꝰ Beatus q̄ te nouit: infelix q̄ te non nouit. Per cognitōē dei habet homo omnē plenitudinem Io. 17. Hec ē vita eterna vt cognoſcant te ſoluȝ veruȝ deū ⁊c. Sed nunq̄d ꝑ cognitionē xp̄i implet̄ intellectus? Reſpondeo ſic. qꝛ in eo ſunt oēs theſauri ⁊c. Deus hȝ oīm rerū noticiā: et hec noticia compat̄ theſauro. Sap. 7. Infinitus eñ eſt theſaurus hominibus ⁊c. Theſaurus eſt diuitie congregate. ſed effuſe non dicunt̄ theſaurus: ſȝ que in vno ſunt. Deus eñ ſapientiam ſuā ſparſit ſuꝑ oīa opa ſua. Ecc. 1. Et ſic non habet rationē theſauri: ſed ſm̄ q̄ huiuſmodi rationes vniunt̄ in vno ſcȝ in ſapientia diuina. ⁊ omnes hmōi theſauri ſūt in xp̄o. Sapia eñ ē cognitio diuinorum. Scientia vero eſt creaturaꝝ cognitio. Quicq̄d autē de deo poteſt ſciri ꝑtinens ad ſapientiā totum deus abundanter in ſe cognoſcit. Iteȝ quicq̄d poteſt cognoſci de creaturis cognoſcit in ſe ſuꝑeminenter. Quicq̄d aūt in ſapientia dei eſt: eſt in verbo ſuo vno. qꝛ vno ſimplici actu intellectus cognoſcit oīa. qꝛ in eo non eſt ſcientia in potentia nec in habitu. Et ideo in iſto verbo ſunt oēs theſauri ⁊c. Sed addit. Abſconditi. qꝛ q̄ mihi aliquid abſcondit̄ contingit dupliciter. ſcȝ vel ꝓpter debilitatē intellectus mei: vel ꝓpter velamen oppoſitū. ſicut quis non videt candelam. vel quia cecus eſt vel velata eſt. Ita in verbo dei ſunt omēs theſauri ſapientie ⁊ ſcientie ſed abſconditi nobis qui nō habemus limpidos oculos ſed lippos Io. 12. Adhuc modicū lumē in vobis eſt. Et qꝛ eſt velatū duplici velamine ſcȝ creature. qꝛ intellectꝰ noſter nunc ad illam cognitionē non poteſt niſi ꝑ ſimilitudinem creaturaꝝ Ro. 1. Inuiſibilia dei ꝑ ea que facta ſunt intellecta conſpiciunt̄ ⁊c. Iteȝ velatū in carne. Io. 1. Et verbū caro fctm̄ ē ⁊c. Et ſi aliq̄d videmꝰ de deo: nō tm̄ totum Eſa. 45. Vere tu es deus abſconditus ⁊c. Numeri. 20. Aperi eis theſaurū tuum. Ponamꝰ q̄ aliquis habeat candelā velatā non q̄reret aliunde lumen niſi q̄ habitū ab eo reueletur. ⁊ ideo nō opoꝛtet ſapientiā querere niſi in xp̄o. 1. coꝛin. 1. Non exiſtimaui me aliquid ſcire niſi xp̄m ieſum ⁊c. Et. 1. Io. 3. Cum reuelabit̄ tunc ſimiles ei erimus ſcȝ oīa ſciētes. ſicut qui haberet libꝛuȝ vbi eſſet tota ſcientia non quereret niſi vt ſciret illum libꝛum. ſic ⁊ nos non opoꝛtet amplius querere niſi xp̄m. ¶ Deinde cum dicit. Hoc aūt dico ⁊c. Inſtruit ⁊ monet eos ꝯtra doctrinā coꝛrūpentē. Seducebāt aūt a q̄buſdā ꝓhis ꝯtra fidē ⁊ ab hereticis q̄ docebāt obſuaātias legalium. Iō pꝛio inſtruit eos ꝯtra ꝓhos. Scđo ꝯtra iudaizātes ibi. In q̄ et circūciſi ⁊c. In ſciētia vero mūdana duo continent̄. qꝛ eſt quedā ſcientia loquendi. et quedā ſcientia rerum. ⁊ ideo dupliciter poſſunt decipere. Ideo pꝛimo munit eos contra ꝓhos decipientes eos ꝑ ſcientiam

loquendi. Secundo contra decipientes eos ꝑ ſcientiam rerū ibi. Uidete ne quis ⁊c. Primo manifeſtat deceptionem. Secundo aſſignat rōem ibi. Nam ſi corpore ⁊c. Dicit ergo. dico ꝙ in chriſto eſt oīs ſciētia. Et hoc dico vt nō querentes alibi ſcientiam decipiamini. Et dicit nemo id eſt nec demoſthenes nec tullius in ſublimitate ſermonis Eſa. 33. Populum ibi alti ſermonis non videbis ⁊c. Sed nunquid eſt peccatū vti ſermonibꝰ ſublimibus? Reſpondeo. Non. qꝛ etiam ſancti viri elegantius loquunt̄ ꝙ̄ etiam rhetores mundi. ſicut ambroſius. hieronymus. ⁊ leo papa. Nam ſi licet vti ad perſuadendū in malo ornata locutione. multomagis in bono.

Lectio ſecunda.

Nam ⁊ ſi corpore abſens ſum: ſ; ſpiritu vobiſcū ſuʒ gaudens ⁊ vidēs ordinem veſtrum et firmamentuʒ eius que in chriſto eſt fidei veſtre. Sicut ergo accepiſtis ieſum chriſtum dominū noſtrum: in ipſo ambulate: radicati ⁊ ſupedificati in ipſo ⁊ ꝯformati in fide ſicut ⁊ didiciſtis: abundantes in illo in gratiarū actione. Uidete ne quis vos decipiat per philoſophiam ⁊ inanem fallaciam ſ̄m traditionē hominū ſcōm elementa mundi ⁊ non ſcōm chriſtum. qꝛ in ipſo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. ⁊ eſtis in illo repleti qui eſt caput omnis principatus et poteſtatis.

Supra monuit ne per aliquā fallaciā ſermonis ꝑcidāt a fide: hic ponit rationem monitionis: que ſumit̄ ex bonis que in iſtis erant que non debebant perdere ſed ꝓficere in eis. ⁊ primo cōmemorat bona habita. Secundo oſtēdit quō in eis ꝓficiant ibi. Sicut ergo ⁊c. Circa primum duo facit. quia ꝑmo oſtendit qualiter ſunt ſibi nota bona eorum. Secundo que bona in eis ſunt ibi. Gaudens ⁊c. Dicit ergo. Nam ⁊ ſi ⁊c. quaſi dicat. Licet nō ꝑdicauerim vobis nec vr̄a facta ocul̄ videā tn̄ ſpū vobis interſum ꝑ affectionē gaudens de bonis veſtris. 1. cori. 5. Abſens quidē corpore: preſens vero ſpū. ꝓuer. 10. Filius ſapiens letificat patreʒ ⁊c. Et hoc qꝛ reuelabat̄ ſibi per ſpūmſanctū. Et ideo dicit. Sed ſpū vobiſcū ſum. 4. Reg. 5. Nonne cor meū in preſenti erat qñ reuerſus eſt homo de curru in occurſuʒ tui ⁊c. Gaudens inꝙ̄ ſum qꝛ videns ſum ordinē id ē ordinatā veſtrā cōuerſationē. 1. corin. 14. Omnia honeſte ⁊ ſ̄m ordinem fiant in vobis. Iudic. 5. Stelle manentes in ordine ⁊ curſu ſuo ⁊c. Et firmamentū ⁊c. 2. Ti. 2. Firmū fundamentū dei ſtat ⁊c. Et hoc in xp̄o Eph. 3. Habitaere chriſtū ꝑ fidem in cordibus veſtris ⁊c. Eccleſia eñ eſt ſpūale edificium Eph. 2. In quo oīs edificatio conſtructa creſcit in templum ſanctū in dn̄o. Huius aūt bonitas ꝯſiſtit in debito fundamento qđ eſt fides ⁊ in debita ſupedificatione. Et ideo hec duo poſuit. ¶ Deinde cum dicit. Sicut ergo ⁊c. monet eos ad hec ſeruanda. Et ꝑmo ad ꝓficiendū. Secundo ad perſiſtendū. Tertio ad gratias agendum. Dicit ḡ Sicut accepiſtis xp̄m ieſum dn̄m noſtrum non ꝑuertendo in ip̄o ambulate Ro. 12. Adherentes bono. Eccleſia qn̄ꝙ̄ compat̄ ſpūali edificio. 1. corin. 3. Templū dei ſanctum eſt quod eſtis vos. Quādoꝙ̄ arbori qꝛ fert fructū Et eadem eſt comparatio fundamēti ad domū. ⁊ radicis ad arborē. qꝛ vtriuſꝙ̄ firmitas eſt radix ⁊ fundamentum xp̄s Eſa. 11. Erit radix ieſſe qui ſtat in ſignū populoꝝ. 1. Corin. 3. Fundamentū aliud nemo poteſt ponere preter id qđ poſitum eſt. qđ eſt xp̄s ieſus ⁊c. Ideo dicit. Radicati ſcʒ ſicut boni rami. ⁊ ſupedificati in ipſo ⁊ confirmati ſcʒ ſic boni lapides. hoc ē ſi ꝑſtiteritis ī fide eiꝰ. 1. Pe. vltimo. Aduerſarius veſter ⁊c. Et poſt Cui reſiſtite fortes in fide ⁊c. Et hoc ſicut didiciſtis ſcʒ in vera fide Gal. 1. Si quis vobis euangelizauerit preter id qđ accepiſtis anathema ſit ⁊c. Abundantes in eo in gratiarū actiōe id eſt gratias agentes abūdanter. 1. theſſal. vltimo. In omnibus gratias agite. 2. Machab. 1. De magnis periculis a deo liberati magnifice gr̄as agimus ipſi ⁊c. ¶ Deinde cuʒ dicit. Uidete ⁊c. monet ne decipiant̄ ꝑ vanā ſapientiam. Et ꝑmo ponit monitionē. Secundo rationem ibi. In ipſo ⁊c. Circa primū ꝑmo docet vitare qđ poteſt decipere. Secūdo oſtendit quare illud decipiat ibi. Secundū traditiones ⁊c. Sed ꝙ aliquis decipiat̄ ꝑ ſapientiam ſecularē dupliciter contingit ſcʒ quandoꝙ̄ ꝑ ꝑncipia realia ph̄ie. qn̄ꝙ̄ ꝑ ſophiſticas rationes. Et vtraſꝙ̄ docet cauere. Unde dicit. Ne quis ⁊c. id eſt ꝑ philoſphica documēta Eſa. 47. Sapientia tua ⁊ ſciētia hec decepit te. Multi eñ ſunt ꝓpter ph̄iam decepti a fide deuiantes. Iere. 10. Stultus eſt factus oīs homo a ſcia ſua ⁊c. Quantū ad ſecundū dicit. Et inanem fallaciaʒ q̄ non fundat̄ niſi ſup apparēti inuolutione verboꝝ Eph. 5. Nemo vos ſeducat inanibus verbis. Sed quō ſeducens? Qui ſeducit oportet habere aliq̄d apparens ⁊ aliquid non exiſtens. Ideo ꝑmo ponit ꝑncipiū apparentie. Secundo defectum exiſtentie. Principiū apparentie eſt duplex ſcʒ auctoritas ph̄oꝝ. ⁊ q̄tuʒ ad hoc dicit. Scōm traditionē hominū id eſt ſ̄m ea q̄ aliqui tradiderunt ꝓpria ratione. pſ. Dominꝰ ſcit cogitationes hominū qm̄ vane ſunt. Aliud eſt adinuentio rationis qñ ſcʒ aliquis vult metiri ea que ſunt fidei ſ̄m ꝑncipia rerum. ⁊ nō ſ̄m ſapientiam diuinam. Ex hoc eñ multi decipiunt̄. Et iō dicit. Scōm elementa mundi. ⁊c. Sap. 13. Neꝙ̄ operibus attendentes agnouerunt q̄s eſſet artifex ⁊c. Quanto enim cauſa eſt altior: tanto habet ſuperioreʒ effectuʒ. Unde qui voluerit conſiderare effectus ſuperiores ſ̄m cauſas inferiores decipitur. ſicut ſi quis conſideret motum aque ſ̄m virtutem aque non poteſt ſcire cauſam refluxus maris. ſed ſic ſi conſiderat eū ſ̄m virtutē lune. Ani multomagis decipit̄ q̄ cōſiderat ꝓprios dei effectus ſ̄m elementa mundi. Et hec eſt cauſa apparētie. Sʒ nunq̄d ſunt ſemꝑ reſpuēde traditiōes hoīm ⁊ rationes? Reſpōdeo. Non. ſed tunc qñ ꝓcedit phiſica ratio ſ̄m illa ⁊ nō ſ̄m xp̄m. Infra codeʒ. Non tenentes caput ex quo totū corpus ꝑ nexus et coniunctiones ſubminiſtratū creſcit in augmentum dei ⁊c. Uel poteſt exponi ſ̄m elementa mūdi menſurando ſcʒ veritatē ſ̄m veritatē creaturarū. Uel hoc dicit ꝓpter idolatras colentes idola ⁊ dicentes. Iouem celum. Uel ſ̄m iudeos vt ſit ſenſus. Per ph̄iam id eſt ꝑ rationē volentium trahere ad legalia ſ̄m elementa mūdi id ē ſ̄m obſeruatiōes corporales Gal. 4. Sub elementis mundi eramus ſeruientes. Sed prima expoſitio eſt melior. ¶ Deinde cum dicit. Quia in ipſo ⁊c. ponit rationē predictoꝝ dicens. Quicq̄d nō eſt ſ̄m xp̄m reſpuendum eſt. Sed nunq̄d eſt xp̄s tantus vt ꝓ eo oīa reſpui debeant? Et reſpondet ꝙ ita. qđ oſtendit tripliciter Primo ꝑ compationē ad diuinitatē. Secūdo ꝑ compationem ad fideles ibi. Et eſtis ⁊c. Tertio ꝑ compationē ad angelos ibi. Qui eſt caput ⁊c. Dicit ḡ. Ideo reſpuendum eſt qđ eſt contra eum quia ipſe eſt deus. Unde pluſ eſt ei ſtandum ꝙ̄ omnibus. quia in ipſo habitat ⁊c. Deꝰ eñ eſt in omnibus. ſed in quibuſdam per participationē ſimilitudinis ſue bonitatis vt lapis ⁊ alia huiuſmodi

Et talia non ſunt deus ſed habent in ſe aliquid dei. non
eius ſuſtantiã ſed ſimilitudinem eius bonitatis. Et ideo
non habitat in eis plenitudo diuinitatis. quia non eſt ibi
ſm ſubſtantiã. Item eſt in mentibus ſanctis que ꝑ amo-
rem ⁊ cognitionem attigunt deũ. Et ideo deus eſt in eis
ſm gratiã: ſed non corporaliter ſed ſm effectũ gratie: nec
eſt plenitudo: ſed ſm aliquos effectus terminatos. Sed
in chriſto eſt corporaliter. quod exponitur tripliciť. Cor
pus eñ diuiditur contra vmbrã. infra eodẽ. Que ſunt
vmbra futuroꝝ ⁊c. Et ſic deum contingit dupliciter in-
habitare. vel ſm vmbrã. vel corporaliť id ẽ realiť. Pri
mo modo inhabitabat in veteri lege ſed in chriſto inha-
bitat corporaliter id eſt realiter. et ſm veritatem. Alio
modo quia alij ſancti inhabitantur ſolũ ſm animum non
ſm corpus. Ro. 7. Scio ꝙ non habitat in me id ẽ in car
ne mea bonum: ſed in xp̃o diuinitas inhabitat corporali
ter. quia inhabitatio dei qua ſanctos inhabitat eſt ꝑ ope
rationem. id eſt per amorem ⁊ cognitionẽ quod eſt opus
ſolius mẽtis rationalis. ſed in xp̃o inhabitat ꝑ aſſumpti
onem hominis in vnitatẽ perſone. Unde quicquid perti
net ad hominẽ totũ inhabitatur a deo. ⁊ ideo caro ⁊ mẽs
inhabitatur. quia ambo ſunt vnita verbo. Joh. 1. Et ver
bum caro factũ eſt. Sed tertio modo eſt ſenſus. Tribus
eñ modis eſt deus in reb9. Unus eſt cõmunis per potẽ-
tiam: preſentiã ⁊ eſſentiã. Alius per gratiam in ſanctis.
Tertius modus eſt ſingularis in xp̃o per vnionem. Cor
pus autẽ tres dimenſiones habet. Et plenitudo diuini-
tatis his modis in xp̃o ſuperabundat. ideo corporaliter
dicitur in eo eſſe. Et primus quidem modus eſt q̃ſi lon-
gitudo. quia ſe extendit ad omnia. Item latus eſt ꝑ cha-
ritatẽ. Item quantũ ad profundũ incõprehenſibilis. Sꝫ
ex hoc Neſtorius errat. dicens vnionem factã per inha-
bitationẽ tantũ dicens verbũ inhabitaſſe carnẽ. Sed cõ-
tra hoc eſt qđ apoſtol9 dicit Phil. 2. Exinaniuit ſemet-
ipſum ⁊c. Habitare aũt hominẽ non eſt exinanire: ſed ho
minẽ fieri. Et ideo ſubdit. In ſimilitudinẽ hominũ fact9
eſt. Et ideo habitabilis diciť xp̃s. non quaſi alius ſit qui
habitat ⁊ qui inhabitatur. ſed ipſe eſt ⁊ homo ⁊ plenitu-
do diuinitatis. ¶ Deinde cum dicit: Et eſtis in illo ⁊c.
Oſtendit idem per comparationẽ ad alios Quaſi dicat
Omnia accepiſtis. Joh. 1. De plenitudine eius ⁊c. Sci
endum eſt autẽ ꝙ platonici dicunt ꝙ diuina dona pue-
niunt ad homines mediãtib9 ſubſtãtijs ſeparatis. Et hoc
eſt verum etiã ſm Dioniſium. ſed hoc eſt quoddã ſpecia
le. quia ab eo ĩmediate qui replet angelos. Joh. 1. Uni-
genitus dei filius qui eſt in ſinu patris ipſe enarrauit ⁊c.
Hebre. 2. Cũ initiũ accepiſſet enarrari per dominum ab
his qui audierunt ⁊c. Et ideo dicit. Qui eſt caput om̃is
principatus ⁊ poteſtatis inquantũ eſt rex coꝝ ⁊ dñs. nõ
per conformitatẽ nature. quia ſic caput eſt hominum. Et
tangit iſtos ordĩes qui videnť habere quãdã p̄eminẽtiã

Lectio tertia.

In quo ⁊ circũciſi eſtiſ circũciſiõe nõ
manufacta in expoliatiõe corporis
carnis. ſed in circũciſione chriſti cõ-
ſepulti ei in baptiſmo. in quo ⁊ reſurrexiſtiſ
ꝑ fidẽ operationis dei: qui ſuſcitauit illũ a
mortuis. Et vos cũ mortui eſſetis in delictiſ
⁊ prepucio carnis veſtre cõuiuificauit cũ il-
lo donans vobis omnia delicta. delẽs quod
aduerſus nos erat cyrographũ decreti qđ
erat contrariũ nobis. Et ipſũ tulit de medio
affigens illud cruci. ⁊ expolians principat9
⁊ poteſtates. traduxit confidenter palã tri-
umphans illos in ſeipſo.

Supra muniuit fideles contra deceptiones ſecularis ſa
pientie: hic inſtruit ⁊ munit eos contra hereticos volen-
tes eos ad legalia trahere: quos primo docꝫ vitare. Se
cundo excludit eorum falſam ſeductionẽ ibi. Nemo ⁊c.
Iterum prima in duas. quia primo oſtendit legalia eſſe
impleta in chriſto. Secundo ea excludit: oſtendẽs ꝙ nõ
tenentur ad ipſa ibi. Nemo vos ⁊c. Inter legalia autem
primũ eſt circũciſio. in qua iudei profitebanť obſeruanti-
am veteris legis. ſicut nos in baptiſmo profitemur obſ-
uantiam noue legis. Gal. 5. Teſtificor omni circũciden-
ti ſe quoniã debitor eſt vniuerſe legis faciende. Unđ di
cit ꝙ fideles ſunt circũciſi quadam ſpirituali circũciſiõe.
Ex quo ſequitur ꝙ illa ceſſat Unde primo oſtendit qua-
li circũciſiõe ſunt circumciſi. Secundo in quo accipitur
hec circũciſio ibi. Conſepulti ⁊c. Tertio aſſignat ratio-
nem huius circũciſionis ibi. Et vos cũ mortui ⁊c. Circa
primũ ſciendum eſt ꝙ duplex eſt circũciſio ſcilicet carna
lis ⁊ ſpiritualis. Per chriſtum vero ſumus circũciſi non
circũciſione carnali ſed ſpirituali Et ideo primo excludit
carnalem. Secundo aſtruit ſpiritualem. Dicit ergo. In
quo ſcilicet xp̃o circũciſi eſtis circumciſione non manufa
cta. Ro. 2. Non eñ qui in manifeſto iudeus eſt: neqꝫ q̃
in manifeſto in carne eſt circũciſio. ſed qui in abſcondito
iudeus eſt ⁊ circumciſio cordis in ſpiritu non littera ⁊c.
¶ In expoliatiõe corporis carnis hoc dupliciť poteſt le-
gi. Uno modo ſic. Dico circũciſi non manufacta circũciſi
one. vos dico manentes in expoliatiõe. id ẽ carnalis cor-
ruptionis. ſm illud. 1. cor. 15. Caro ⁊ ſanguis regnũ dei
non poſſidebũt ⁊c. Quaſi dicat. Ideo circũciſi. quia non
habetis iam vitia carnis. infra. 3. Expoliantes vos vete-
rem hominẽ cũ ſuis actibus ⁊c. Uel dico circũciſione nõ
mãufcã q̃ circũciſio mãufcã ↄſiſtit ĩ expoliatiõe corpis car
nis q̃ abſcindiť ab alia. Uñ alia littera habet. Cutis car
nis ſcilicet corporis carnis. id eſt ꝑticule corporis que ẽ
caro. non ꝙ aliud ſit corpus ⁊ aliud caro. Et dicit carnis
alludens legi. vbi fit mentio de carne. Gen̄. 17. Circum
cidetis carnem prepucij veſtri ⁊c. Et hoc vt oſtẽderet ꝙ
eſt quedam carnalis obſeruantia. Sed nos nõ tali ſum9
circumciſi: ſed circumciſione xp̃i. Sicut eñ xp̃s aſſum-
pſit ſimilitudinem carnis peccati. id eſt carnem paſſibilẽ
vt a peccato liberaret. ita ⁊ remedia legis vt a legis ob-
ſeruantia liberaret. Uel quam xp̃s facit in nobis que eſt
ſpiritualis circũciſio. Ro. 2. Non littera ſed ſpiritu. Se-
cundo oſtendit ꝙ adepti ſumus eã in baptiſmo. ⁊ ſic ba-
ptiſmus eſt ſpiritualis circumciſio. Et primo oſtendit ꝙ
in baptiſmo exhibetur figura mortis xp̃i. Secundo ꝙ in
eo accipitur cõformitas ad reſurrectionẽ xp̃i ibi. In quo
⁊ reſurrexiſtis ⁊c. Dicit ergo. Conſepulti ⁊c. quia in eo
exprimitur ſimilitudo mortis xp̃i. vt ſicut xp̃s poniť pri-
mo in cruce ⁊ poſtea in ſepulchro: ita qui baptizať poniť
ſub aqua ⁊ ter ſicut ſtetit chriſtus triduo in ſepulchro.
Conſepulti etiam. id eſt baptizati ad ſimilitudinẽ mortiſ
xp̃i. vt ſicut in ea deſtruxit peccatũ: ita ⁊ in baptiſmo. Et
ſicut reſurrexit de ſepulchro ita ⁊ nos a peccatis in re: et
a corruptione carnis in ſpe. Et hoc per fidem. quia virtu
te dei reſuſcitat9 ẽ. pſ. Reſuſcita me ⁊c. Et credẽs hãc
reſurrectionẽ fit ꝑnceps hui9 reſurrectiõis. Roma. 8.
Qui ſuſcitauit ihm̃ xp̃m a mortuis viuificabit ⁊ morta-
lia corpora vr̃a ⁊c. Sed ⁊ xp̃s reſuſcitauit ſe. Eadẽ ẽ eñ
opatio patris ⁊ filij. pſ. Exurgã diluculo ⁊c. ¶ Deinđ cũ
dicit Et vos cũ ⁊c. Oſtẽdit rõem ſiłitudinis. ⁊ pmo oſtẽ
dit ſiłitudinẽ. Secũdo modũ dictoꝝ ibi. Delẽs ⁊c. Lit-
tera nõ eſt difficił. Dixi vos circũciſos qꝛ cõſepulti eſtis
chriſto in baptiſmo ⁊ cõparauit baptiſmum ſepulture et

mortꝭ. Sed poteſt dici ꝙ ad propoſitū magis eſſet ſi dicatur qđ primo oſtenditur ꝙ baptiſmꝰ ſit circūciſio. Secundo oſtendit rationē quare. quia ſcilicet peccatū eſt ſuperfluitas ⁊ caro prepucij eſt ſuperfluitas. Idem ergo ē deponi peccatū ⁊ prepuciū. Sed in baptiſmo deponitur peccatum. Ergo eſt idez qđ circūciſio. ¶ Et iđ dicit. Cū eſſetis mortui in delictis. id eſt propꝫ delicta veſtra. pſ. Mors peccatorum peſſima. ¶ Et ꝓpucio carnis vr̄e. id eſt carnalis concupiſcentie qđ pertinet ad origiale quaſi aſtricti reatu maloꝝ actuū ⁊ peccati mortalis hoc faciens xp̄s conuiuificauit ⁊c. Ephe. 2. Cum eſſetis mortui delictis ⁊ peccatis veſtris ⁊c. Et hoc remouēs a vobis omne peccatum condonans ⁊ remittens vobis oīa delicta. Idem eſt igitur circūcidi ⁊ cōuiuificari. ⁊ hoc in baptiſmo per remediū mortis peccati. ⁊ cum circūcidimur per remotionē peccati originalis. Sed quomodo cōdonauit? Reſpōdeo dicēdum eſt ꝙ homo peccādo duo incurrit ſcilicet reatū culpe. ⁊ ſeruitutē dyaboli Et ideo dicit quō ſunt peccata condonata. Primo quantum ad remotionē ſeruitutis dyabolice. Secundo ponit ablatiōez reatus culpe ibi Expoliās ⁊c. ¶ Dicit ğ delens ⁊c. Qđ decretum dupliciter poteſt ītelligi. Uno modo lex vetꝰ Ephe. 2. Legē mandatorum decretis euacuans ⁊c. Et ſic loquitur hic ad iudeos. Quaſi dicat. Et vos cōuiuificauit. Cyrographuz eſt ſcriptura manualis ⁊ ꝓprie fit pro cautione contractuū. Quicunqꝫ frangit decretū dei efficitur reus culpe Et hic reatus conſiſtit ⁊ in memoria hominis inde perturbata ⁊ maculata in memoriā dei iudicaturi ⁊ demonū qui cruciaturi ſunt. Hoc ergo remanens memoria vocatur cyrographū. xp̄s ergo qui cōdonauit omnia: ⁊ hoc delens cyrographuz id eſt memoriā tranſgreſſionis. quod cyrogrbphum vel decretū erat aduerſus nos. quia vtrūqꝫ erat contra nos. Lex quidez. q̄a faciebat cognitionē peccati ⁊ non iuuabat. Cyrographū autē. quia memoria tranſgreſſionis ad puniendum erat. Et dicit decreti. quia non remittit vt faciaſ ꝙ nō peccaueris. ſed quia non eſt in memoria dei ad puniendū. nec in demonis memoria ad accuſandum: nec in te ad contriſtandum. pſ. Beati quorum tecta ſunt peccata ⁊c. Uel cōmuniter loquitur non ſoluz ad iudeos ſed ad omnes. Unum decretū factū eſt primo homini. Gen̄. 2. Ex omni ligno paradiſi comede: de ligno autē ſcientie boni ⁊ mali ne comedas. In quacūqꝫ die comederis morte morieris ⁊c. Sed huiuſmodi decretum eſt homo tranſgreſſus ⁊ hoc in memoria eſt cyrographum contrariuz nobis qđ xp̄s deleuit. Et quō? In cruce quando tulit ipm̄ de medio ⁊c. Conſuetudo eñ erat ꝙ ſoluens omnia ad que q̄s tenebatꝫ ſcindebatꝫ cyrographū. Homo autē erat in peccato. ſed xp̄s ſoluit pro nobis patiendo. pſ. Que nō rapui tunc exoluebā. Et ideo ſimul cum morte xp̄i hoc cyrographū eſt deſtructuz. Et ideo dicit. Tulit de medio id eſt ſuſtulit de reꝝ natura. ⁊ hoc affigens cruci per quā ſatiſfaciens deo: tulit peccatū noſtrū. ¶ Deinde cū dicit Expolians ⁊c. Oſtendit quō liberauit a ſeruitute peccati. Detur eñ ꝙ vſurarius ꝓpter cautionē teneat hominem captū. Non ſufficeret deſtructio cautionis: niſi liberaretꝫ. Sic ⁊ xp̄s. Et ideo dicit. Expolians ⁊c. Hec expoliatio refertur ad ſanctos mortuos ante paſſionem xp̄i. ⁊ ſic xp̄s eos de inferno expoliādo liberauit. Zach. 9. Tu vero in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua ⁊c. Eſa. 49. Equidez ⁊ captiuitas a forti tolletur. ⁊ quod ablatū fuerit a robuſto ſaluabitur. Uel de viuis. ⁊ ſic expoliauit eos a demonibus Luce. 11. Si aūt fortior illo ſupueniens vicerit eum vniuerſa arma eius aufert in quibus cōfidebat: ⁊ ſpolia eiꝰ diſtribuet. Joh. 12. Princeps huius mūdi eijcietꝫ foras ⁊c. Dicit ergo expolians principatus ⁊ poteſtates. id eſt ipſos demones. Ephe. vlti. Aduerſus principes ⁊ poteſtates: aduerſus mundi rectores tenebrarum harum ⁊c. ¶ Traduxit ipſos ſanctos ꝯfidentꝫ tanq̄ auctoritatē habens in in celū q̄tum ad mortuos ⁊ viuos in regnū glorie ſue. Uel traduxit id eſt extra duxit. id eſt expulit principatus ex homine. Eſa. 51. Induere fortitudinē brachium domini ⁊c. ¶ Palaz id eſt euidenti iudicio q̄ cognoſcatur ꝙ traducti ſunt. Olim enim totus mundus ſeruiuit idolis nunc non. Uel palā coram multitudine angelorum. tum quia deſcendit ad infernū ſanctorū: tuz quia aſcendit in celū. Et hoc in ſemetipſo id eſt in ſua virtute Phil. 3. Scđm operationem qua poſſit etiā ſubijcere ſibi omnia. Alia littera ſic habet. Et exuens ſe carne principatus ⁊ poteſtates, exēplauit fiducialiter triūphans. Et exponitur ſic. Exuens ſe carne. id eſt mortalitate. 1. cor. 15. Caro ⁊ ſanguis regnū dei nō poſſidebunt. id eſt mortalitas carnalis corruptionis. Ro. 6. Xp̄s reſurgens ex mortuis iam nō moritur mors illi vltra nō dominabitur ⁊c. 2. cor. 5. Et ſi cognouimus ſm̄ carnē xp̄m: ſed nunc iam nō nouimus. Exēplauit. i. in ſe exēplū prebuit quomodo ſunt vincendi. Reliqua non mutantꝫ.

Lectio quarta.

Nemo ergo vos iudicet in cibo aut ī potu aut in parte diei feſti aut neomenie aut ſabbatoꝝ que ſūt vmbra futuroꝝ. corpus autē xp̄i. Nemo vos ſeducat volens in humilitate ⁊ religiōe angeloꝝ que non vidit ambulās fruſtra inflatꝰ ſenſu carnis ſue ⁊ non tenens caput ex quo totum corpus per nexus ⁊ coniūctiones ſiue miniſtratū ⁊ conſtructū creſcit in augmētū dei Si ergo mortui eſtis cum chriſto ab elementis huius mundi quid adhuc tanq̄ viuentes mūdo decerniti? Ne tetigeritis. neqꝫ guſtaueritiſ. neqꝫ contrectaueritis q̄ ſunt omnia in interitu ipſo vſu ſcđm precepta ⁊ doctrinas hominū que ſunt rationē quidez habentia ſapientie in ſuperſtitione ⁊ humilitate ⁊ non ad ꝑcēdū corpori nō in honore aliquo ad ſaturitatē carnis.

Supra oſtendit legalia eſſe impleta in chriſto propꝫ circūciſionē in eo impletā que eſt legaliū profeſſio: hic concludit eos nō obligari ad legalia precepta cerimonialia. Cerimonialia vero erant quatuor ſcilicz ſacrificia. ſacra ſacramenta ⁊ obſeruantie. Sacrificia īmolabantur deo vt oues vituli ⁊ huiuſmodi. Sacra erant ſicut vaſa ⁊ ſolennia tempora. Sacramenta erant tria. ſcilicet circūciſio. agnus paſchalis. ⁊ conſecratio ſacerdotū. Obſeruātie autē erant ea que pertinebant ad ſingularē conuerſationē populi iſrl̄. vt cibi. veſtes ⁊ huiuſmodi. Quedam vero predictoꝝ ꝑtinebāt ad quoſdaz. vt ſacrificia vaſa ⁊ alia huiuſmodi. q̄dā ad oēs. De primis aūt nō facit mentionē. ſed de tangētibus totū populū ſicut nūc baptiſmꝰ. Facit aūt mentionē de obſeruantijs. q: abſtinebāt a certis cibis. Leū. 11. vt de q̄drupedibꝰ ab his q̄ vngulā nō diuidūt. In potu etiā vas qđ nō haberet operculū īmūduz erat. ⁊ q̄cq̄d in eo erat. Et iđo ğ tuz ad hoc dicit. Nemo

vos iudicet id ē cōdēnabiles putet in h oc qđ vtimini ci-
bis vl̄ potib⁹ ꝓhibitꝭ in lege Ro.14. Qui nō mādūcat
mādūcātē nō iudicet ꝛc. Itē facit mētiōeꝫ de ſacris ad tē
porū ſolennitatē ꝑtinentib⁹. In veteri aūt lege erat ſolē
nitas iugis. vt ſacrificiū veſpertinū ꝛ matutinū. quedam
autē q̄ certis tēporib⁹ fiebāt. Et horū quedā fiebant plu-
ries in anno. quedā ſemel tm̄. ſicut paſcha. ſcenophegia
ꝛ penthecoſten. ſed ſabbatū ꝛ neomenia pluries. qꝛ iſtō
qualibꝫ ebdomada. illud ſemel in mēſe. Et hui⁹ rō erat
quia oīa feſta tendūt ad honorē dei. Impēdim⁹ autē
deo honorē. vl̄ ꝓpter aliqđ eternū: ꝛ ſic eſt iuge ſacrifici-
um. vl̄ ꝓpter aliqđ tēporale. ꝛ hoc q̄tum ad totū homi-
nū ſtatū. ꝛ ſic ſunt duo ſcꝫ creatiōis bñficiū ꝛ ſic eſt ſabba
tum. Exoꝺ. 20. Memento vt diē ſabbati ſanctifices. Et
ratio ponit ibi. qꝛ ſeptimo die requieuit. Et ratio allego
rica ē. qꝛ ſignificat quietē xp̄i in ſepulchro. Et anagogi-
ce quietē anime in deo. Itē bñficiū ꝓpagatiōis ꝛ ꝯſerua-
tiōis qđ fit ꝑ tēpus. Et qꝛ iudei obſuabāt tēpora a luna
ideo dicit: Feſtū neomenie. id eſt noue lune. Sunt etiaꝫ
alie cauſe ſcilicet liberationis ſpecialis. ꝛ ſic ſuperaddite
ſunt alie ſolennitates. ꝛ ideo dicit: In ꝑte diei feſti. aut
neomenie q̄ fit quolibet menſe. Leuit. 3. aut ſabbatorūꝫ
ꝓ qualibet ſeptimana. Et dicit ſabbatoꝝ. quia ſabbatū
eſt requies. ꝛ iſti habebāt plura ſabbata. qꝛ ſeptimū dieꝫ
ꝛ ſeptem ſeptimanas ſcꝫ pēthecoſten. que in ſeptima ſe-
ptimana eſt a paſcha: que eſt principiū anni. ꝛ ſeptimum
menſem ꝛ ſeptimū annum in quo fit remiſſio debitorum
Itē ſeptima ſeptimana annoꝝ ſcilicet in iubileo. Et ideo
dicit Sabbatoꝝ. Quaſi dicat. Nullus vos condemnet
quia hec non obſeruatis. Et hoc ideo. qꝛ ſunt vmbre fu-
turoꝝ ſcꝫ xp̄i. Et ideo veniēte veritate debet ceſſare vm-
bra. Corpus autē xp̄i. i. corp⁹ ꝑtinēs ad xp̄m. qñ q̄s vi-
det vmbrā ſperat ꝙ corp⁹ ſequat̄. Legalia autē ſunt vm
bra p̄cedēs xp̄m ꝛ eū figurabāt vētuꝝ. Et ideo diē. Cor-
pus. i. veritas rei pertinet ad xp̄m: ſed vmbra ad legeꝫ.
¶ Deinde cū dicit Nemo vos ſeducat ꝛc. Loquit̄ cōtra
ſeductores ꝛ deceptores. Et p̄mo monet vt nō decipian
tur. Secūdo arguit deceptos ibi. Signo mortui ꝛc. Itē
primo reddit cautos a ſeductiōe. Secūdo oſtendit ꝑ q̄d
ſeducant̄ ibi. Volens in humilitate ꝛc. Tertio in q̄ defi
ciat ibi. Que nō vidit ꝛc. Dicit ergo. Nemo vos ſedu-
cat ſcꝫ a veritate quaꝫ dixi. Ephe. 5. Nemo vos ſeducat
inanibus verbis ꝛc. Seducūt eīm in humilitate iſti pſeu
do introducētes legalia. qꝛ vtebant̄ ſimulata ſanctitate.
Sanctitas aūt in duobus cōſiſtit ſcꝫ in humana cōuerſa
tione ꝛ cultura dei. Iſti autē oſtendebāt humilē cōuerſa
tionē vidētes nō curare de reb⁹ mūdi. Et ideo dicit: In
humilitate Eccl̄. 19. Eſt q̄ nequit̄ ſe humiliat ꝛ interio-
ra eius plena ſunt dolo. Itē dicebant ſe p̄dicare ad reue
rentiā dei. Et dicit. Et religione angeloꝝ. Religio eniꝫ
eſt ſm tulliū q̄ cuidā nature quā diuinā vocāt cultū ꝛ ce-
rimoniā affert. 2. thi. 3. Habētes quidē ſpeciē pietatis:
virtutē autē eius abnegātes. Et ſm glo. legit̄ ſic. In re-
ligione ꝛc. Quia ꝑ hoc intēdunt ꝙ videant̄ eſſe angeli
id eſt nuncij dei. Mat. 7. Attendite a falſis ꝓphetꝭ ꝛc.
Vl̄ in religiōe angeloꝝ ad lr̄am. qꝛ vet⁹ lex eſt tradita ꝑ
āgelos in manu mediatoris. vt dicit̄ Gal̄. 3. Heb. 2. Si
eniꝫ qui per angelos dictus eſt ſmo factus eſt firm⁹ ꝛc.
Et iſti dicebant cultū legis obſeruādum. qꝛ tradita erat
ꝑ angelos. Sed tamen triplex eſt eoꝝ defectus ſcꝫ ſcien
tie iuſticie ꝛ fidei. Et q̄tum ad p̄mum dicit Volens que
non vidit. id eſt intellexit ꝑſuadere. ꝛ ſemꝑ repetas. Ne
mo vos ſeducat. Iſti enim neſciebant quo fine data eſ-
ſet lex. 1. thi. 1. Volenteſq; eſſe legis doctores non intelli-
gentes neq; que loquunt̄: neq; de quib⁹ affirmāt. Quā-
tum ad ſecundū dicit. Ambulans fruſtra īflat⁹. Licet ſic
humilitatē pretendāt. Et ponit duo. ſcꝫ ꝙ religio eorūꝫ
ſit inutilis. qꝛ ambulant fruſtra ſcꝫ operātes oꝑa que nō
ꝓſunt ad vitā eternā. Sap. 3. Inutilia ſunt opera eorūꝫ
Job. 39. Fruſtra laborauit nullo timore cogente. Itē p̄-
tendunt falſam humilitatē. Unde dicit. Inflat⁹ ꝛc. Dif
ferētia eſt int̄ inflatum ꝛ pinguē. quia pingues veritatis
ſunt pleni. inflati vero vacui ſed vento extenſi. Qui er-
go vere ſunt humiles. ſunt pleni. ſed qui apparēt tm̄ in-
flati. Sap. 4. Dirumpe illos īflatos ſine voce. Hoc ſen-
ſu intelligit̄ illud. Sciētia inflat. 1. coꝝ. 8. Hec ſapiētia
eſt grauis. ſcꝫ qꝛ īflat nō que eſt ex deo. Mat. 16. Caro ꝛ
ſanguis nō reuelauit tibi ꝛc. ¶ Quātum ad tertium diē
Non tenēs caput. ſcꝫ xp̄m ꝑ fidē. Et talis decipit̄. qꝛ ſi-
ne xp̄o eſt in tenebris. 1. thi. 6. Si q̄s non acq̄eſcit ſanis
verbis ꝛc. Sed quare ē caput? Rñdet dicēs: Quia ab
eo dependet totum bonum corꝑis ſcꝫ eccl̄ie. In corpore
eīm naturali ſunt duo bona. ſcꝫ cōpactio membroꝝ ꝛ au-
gmentum corꝑis. Et hoc habet eccl̄ia a xp̄o. Ex eo enim
dependet totum corpus. Ro. 12. Multi vnum corp⁹ ſu-
mus in xp̄o ꝛc. Et ideo dicit Cōnexum. In corpore eniꝫ
eſt duplex cōiunctio mēbroꝝ. ſcꝫ ſcđm cōtactum. qꝛ ma-
nus eſt coniuncta vlne. hec pectori ꝛ ſic de alijs. Alia ē
cōnexio ſeu cōiunctio neruoꝝ. Et ideo dicit Coniunctū
ꝛ cōnexum. Sic in eccleſia eſt cōiunctio per fidē ꝛ ſciēti
am. Ephe. 4. Unus dn̄s vna fides. vnuꝫ baptiſma. Sꝫ
hoc nō ſufficit: niſi ſit cōnexus charitatis ꝛ cōnexio ſacra
mentoꝝ. ꝛ ideo ſubdit. Subminiſtratū ꝑ nex⁹. qꝛ ꝑ cha-
ritatē vnus ſubminiſtrat alteri. Auget̄ etiā ꝑ xp̄m. quia
creſcit ſcꝫ corp⁹ cōiunctum ſic in augmentuꝫ dei. i. quod
deus facit in nobis. pſ. Beat⁹ vir cuius eſt auxiliuꝫ abs
te aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit ꝛc. Vel dei id ē xp̄i
qui deus corpus auget dum auget̄ eccl̄ia. Ephe. 4. Ad
cōſummationē ſanctoꝝ in opus miniſterij in edificatiōꝫ
corꝑis xp̄i ꝛc. ¶ Deinde cuꝫ diē. Si ḡ mortui ꝛc. Argu
it iā deceptos. Et p̄mo ponit rōeꝫ redargutiōis ex cōdi
tiōe deceptoꝝ. Secundo ex ꝯditiōe eoꝝ in q̄b⁹ decipie-
bant̄ ibi. Que omnia ſunt ꝛc. Cōditio eoꝝ erat libertas
qꝛ ſicut erāt mortui peccato: ita et legi. Unde ſeruare eā
nō debebāt. Dicit ḡ. Si mortui eſtis cuꝫ xp̄o mortuo le-
gi ab elementis mundi id eſt a legalib⁹ obſeruantijs. q̄a
iudei ſeruiebāt deo vero: tamē ſub elemētis. ſed gētiles
ſub ipſis elementis. q̄d adhuc veritate cognita tanq̄ in
hoc mundo vt iudei decernitis tāgēda et comedēda ſci-
licet dicēs: Ne tetigeritis hoc qꝛ peccatum eſt: neq; gu-
ſtaueritis de porco et anguilla. Leuit. 11. ¶ Deinde cuꝫ
dicit. Que oīa ꝛc. Oſtendit qualia ſunt ex ꝑte legali
um dicēs ꝙ ſunt noxia et vana et grauia. Uñ diē. Que
omnia ſunt in interitum: qꝛ mortifera poſt paſſionē chri-
ſti ponētibus ſpem in eis. ſed poſt tēpus gratie diuulga
te ſimpliciť oīibus ſunt mortifera. Nō dico ꝓpť opini
onē hieronimi ꝛ aug⁹. que ſupra ad Gal̄. 2. cap. ponit̄.
Ad interitū ḡ ꝛ in mortē ꝑducētia ſunt. Et ſi dicat̄ qua-
re ḡ legimus vetus teſtamentū: dic ꝙ legimus ad teſti-
moniū non ad vſum. Et ideo dicit: Sunt in interitū ipſo
vſu. id eſt non ad teſtimoniū ſꝫ ad vſum. Itē ſunt vana q̄
nō innitunt̄ rōi nec auctoritati: ſed hec nō innitunt̄ au-
ctoritati diuine ſꝫ humane. Uñ dicit ſm p̄cepta. Sꝫ nū-
quid nō ſunt p̄cepta a deo? Reſpōdeo ſic quouſq; veni-
ret veritas. Matth. 15. Irritūꝫ feciſtis mandatū dei pro-
pter traditiones veſtras. Iteꝫ non innitūtur rationi: q̄a
ſunt habentia rationē ſapientie in ſupſticiōe. Quaſi di-
cat. Non habet rationē que inducat: niſi ad ſuperſtitiōꝫ
id eſt ad religionem ſupra modū ꝛ extra tempus ipſorūꝫ
obſeruatum. Et in humilitate ſcilicet ſimulata tm̄ ſcđm
deiectioneꝫ. quia q̄ liberatur per chriſtum a ſeruitute le-
gis non debet ſe ſupponere ſeruituti. Gal̄. 5. Nolite ite-

rum ſub iugo ſeruitutis contineri ꝛc. Seruant̃ tñ aliq̃ q̃
⁊ ſi nõ auctoritate diuina tñ humana rõe ſunt vtilia. ſed
hoc deficit hic. Sunt em̃ grauia hec ẜm ſe conſiderata.
Tria aũt deſideramus ſcꝫ quietẽ honorẽ ⁊ ſufficientiam
que hec legalia non habẽt. Subtractio em̃ ciboꝝ cõtra-
ria eſt ſaturitati. Inducunt etiã laborẽ propꝫ obſeruãti-
as multiplices. Nec ſunt ad honorẽ ſed ad confuſionem
mltã. vt illa aſperſio cineris ⁊ huiuſmodi. Act.15. Hoc
eſt onꝰ quod neq̧ patres noſtri neq̧ nos portare potui-
mus ꝛc. Ad non parcendũ corpori id eſt eccl'ie nõ ad hono
rem dei: ſed ad ſaturitatẽ carnis. id eſt ad implendũ car-
nalem affectum.

Capitulũ tertiũ.

Igitur ſi conſurrexiſtis cũ xp̃o: q̃
ſurſum ſunt querite vbi xp̃s ẽ in
dextera dei ſedẽs. que ſurſũ ſunt
ſapite nõ que ſunt ſuper terram
Mortui em̃ eſtis ⁊ vita veſtra abſcondita ẽ
cũ xp̃o in deo. cũ aũt xp̃s apparuerit vita ve
ſtra. tunc ⁊ vos apparebitis cũ ip̃o i gloria
Mortificate ergo mẽbra vr̃a q̃ ſunt ſuꝑ ter
ram. fornicationẽ. imundiciã. libidinẽ. con-
cupiſcentiã malã. ⁊ auariciã que eſt ſimula-
croꝝ ſeruitus propter que venit ira dei in
filios incredulitatis in quibus ambulaſtis
aliquando cum viueretis in illis.

Supra apoſtolꝰ monuit fideles cõtra ſeducẽtes: hic in
ſtruit eos contra peruerſitatẽ moꝝ. ⁊ p̃mo ꝓpõit genera
lẽ doctrinã. Secũdo ſpecialẽ ibi. Mulieres ſubdite ꝛc.
Circa primũ duo facit. qꝛ primo inſtruit eos de habẽda
recta intẽtione finis. Secũdo de rectitudine hũane acti-
onis ibi. Mortificate ꝛc. Iteꝝ prima diuidit̃ in duas ꝑ-
tes. qꝛ primo ponit modũ inſtructiõis. Secũdo aſſignat
rationẽ ibi. Mortui em̃ ꝛc. Circa primũ primo ponit ſu-
ſceptũ beneficiũ. Secũdo ex hoc ꝯcludit inſtructiõis do-
cumentũ ibi Que ſurſum ꝛc. Beneficiũ eſt ꝙ ſurreximꝰ
cũ xp̃o reſurgente. ſed hoc dupliciꝫ. Uno modo per ſpeꝫ
corporalis reſurrectiõis. 1.coꝛ.15. Si aũt xp̃s predicat̃
ꝙ reſurrexit a mortuis. quõ quidã dicunt in vobis quo-
niã reſurrectio mortuoꝝ nõ eſt. Itẽ cũ eo reſurgente re-
paramur ad vitã iuſticie. Ro.4. Traditꝰ eſt ꝓpꝫ deli-
cta noſtra. ⁊ reſurrexit propꝫ iuſtificationẽ noſtrã. Qua
ſi dicat. Si xp̃o reſurgente ⁊ vos reſurrexiſtis. 2.coꝛ.4
Qui ſuſcitauit dñm ieſum ⁊ nos cum ieſu ſuſcitabit ꝛc.
¶ Deinde cũ dicit. Que ſurſum ꝛc. Concludit documẽ
tum debitũ fini. ⁊ primo ꝑ cõparationẽ ad finẽ ⁊ vt fineꝫ
principaliter aliq̃s intẽdat. Secũdo vt ẜm finẽ de alijs
iudicet. Dicit ergo Si conſurrexiſtis cũ xp̃o que ſurſum
ſunt querite. Mat.6. Primũ querite regnũ dei ⁊ iuſtici
am eius ꝛc. Hic em̃ eſt finis. pſ. Unã petij a domĩo ꝛc.
Et ideo hoc q̃rite vbi xp̃s ſedet in dextera. Mar.vl. Do
minꝰ quidẽ ihs poſtq̃ locutus eſt eis aſſumptꝰ eſt in ce-
luꝫ ⁊ ſedet a dextris dei ꝛc. pſ. Sede a dextris meis ꝛc.
Et intelligẽda eſt dextera nõ pars aliqua corporalis ſed
ſimilitudiaria. Dextera em̃ eſt potior pars homĩs. xp̃s
ergo ſedet ad dexterã. qꝛ ẜm ꝙ homo in potioribꝰ bonis
patris eſt: ſed ẜm ꝙ deus in equalitate eius eſt. Et ſic ſit
ordo in vobis. vt quia xp̃s eſt mortuus ⁊ ſurrexit. ⁊ ſic ẽ
aſſumptus a dextris dei: ita ⁊ vos moriamini peccato.
vt poſtea viuatis vita iuſticie. ⁊ ſic aſſumamini ad gliaꝫ.
Uel nos reſurreximꝰ per xp̃m. ip̃e aũt ibi ſedet. ergo de-
ſiderium nr̃m debet eſſe ad ip̃m. Mat.24. Ubi fuerit
corpus ibi cõgregabunt̃ ⁊ aquile ꝛc. Mat.6. Ubi ẽ the-
ſaurus tuus ibi eſt ⁊ cor tuũ ꝛc. Itẽ debemꝰ iudicare de
alijs ẜm ip̃m. Et ideo dicit. Que ſurſum ſunt ſapite ꝛc.
Aſtruit vnũ ⁊ aliud negat. Sapit auteꝫ que ſurſum ſunt
qui ẜm ſuꝑnas rationes ordinat vitã ſuã ⁊ de omnibꝰ iu-
dicat ẜꝫ eã. Iac.3. Hec eſt ſapiẽtia deſurſum deſcẽdens
Sapit aũt que ſunt ſuper terrã q̃ ẜm terrena bona om̃ia
ordinat ⁊ iudicat. iudicans ea ſumma bona Phil.3. Et
gloria in cõfuſione eoꝝ qui terrena ſapiunt ꝛc. ¶ Dein-
de cũ dicit. Mortui em̃ ꝛc. Ponit̃ ratio monitionis. Et
primo cõmemorat quandã mortẽ. Secũdo innuit occul-
tationẽ cuiuſdã vite ibi. Et vita ꝛc. Tertio docet huius
vite manifeſtationẽ ibi. Cũ aũt xp̃s ꝛc. Prius em̃ vnuꝫ
ꝓhibuit ⁊ aliud aſtruxit. ⁊ nunc ad hec duo redit. Pri-
mo ſic. Non ſapite que ſunt terrena: quia mortui eſtĩ ter-
rene conuerſationi. Mortuus em̃ huic vite non ſapit ea
que ſunt huius mundi. ita ⁊ vos ſi mortui eſtis elemẽtis
huius mundi. Ro.6. Exiſtimate vos mortuos eſſe qui-
dem peccato: viuentes aũt deo ꝛc. Eſa.26. Morientes
non viuant. gigantes non reſurgãt ꝛc. Cũ aũt dixit. Exi
ſtimate ꝛc. Subdit Uiuentes. Et ideo alia vita eſt occũ-
ta. vnde etiã hic dicit. Et vita veſtra ꝛc. Et hanc vitã ac-
quirimus nobis per xp̃m. 1.Pe.3. Chriſtus ꝓ pctĩs no-
ſtris mortuꝰ eſt. iuſtus ꝓ iniuſtis ꝛc. Quia vero hec vi-
ta eſt ꝑ xp̃m. xp̃s aũt eſt occultus a nobis. qꝛ eſt in gloria
dei patris. Et ſimiliꝫ vita que per eũ nobis dat̃ eſt in oc-
culto vbi ſcilicet xp̃s eſt in gloria dei patris. prouerb.3.
Longitudo dieꝝ in dextera eius: ⁊ in ſiniſtra eiꝰ diuitie
⁊ gloria. pſ. Quã magna multitu do dulcedinis tue: quã
abſcondiſti timẽtibus te ꝛc. Apoc.2. Uincẽti dabo mã-
na abſconditũ ꝛc. Ideo cũ dicit. Cũ aũt xp̃s ꝛc. Oſtẽdit
quõ manifeſtat̃ ſcilicet ſicut ⁊ xp̃s quia dicit̃ in pſ. Deꝰ
manifeſte veniet. Et ideo dicit. Cũ autẽ apparuerit xp̃s
vita vr̃a. quia ipſe eſt actor vite veſtre. et quia in amore
eius et cognitione conſiſtit vita veſtra. Gal.2. Uiuo ego
iam nõ ego: viuit vero in me xp̃s ꝛc. Tunc vos appare-
bitis. 1.Ioh.3. Cum apparuerit ſimiles ei erimꝰ ſciliceꝫ in
gloria Abac.3. Ab auſtro veniet et ſanctꝰ de mõte pha-
ran ꝛc. ¶ Deinde cũ dicit Mortificate ꝫ ꝛc. Ordinat hu
manã actionẽ. Primo per cohibitionẽ peccatoꝝ. Secũ-
do per inſtructionẽ bonoꝝ moꝝ ibi Induite vos ꝛc. Cir
ca primũ duo facit. quia primo p̃mittit monitionẽ. Se-
cundo eius rationẽ exponit ibi. Expoliantes vos ꝛc. Ite
rum prima in duas. quia primo prohibet vitia carnalia.
Secundo rationẽ aſſignat ibi. Propter q̃ ꝛc. Circa pri-
mum duo facit. quia primo ponit generalẽ ꝓhibitioneꝫ.
Secũdo explicat in ſpeciali ibi Que ſunt ꝛc. Dicit ꝫ nõ
debetĩ ſapere que ſunt ſuꝑ terrã: ſed mortificate quicq̃d
terrenũ et ſpecialiter mẽbra que ſunt ꝛc. Quod põt ex-
poni ſimilitudinarie. quia conuerſatio noſtra eſt cõtinẽs
multos actus: ſicut corpus multa mẽbra. et in cõuerſati
one bona prudentia eſt ſicut oculus dirigens. fortitudo
aũt ſicut pes portãs. In mala vero aſtutia ſicut oculꝰ. ꝑ-
tinacia vero ſicẽ pes. Hec ꝫ mẽbra ſunt mortificãda. Uel
aliter de mẽbris corporis carnalibus dixit. Mortui eſtĩ
ꝛc. ſcilicet terrene conuerſationi. Quõ: Et reſpõdẽs di-
cit. Mortificate ꝛc. Intantũ ergo morimur culpe: inq̃-
tum viuificamur per gratiã. Uita em̃ gratie reparat nos
q̃tum ad mẽbra nõ totaliter q̃tum ad corpus ꝓpter fo-
mitẽ Ro.7. Egoipſe mente ſeruio legi dei. carne autem
legi peccati Et paulo ante Uideo aliã legẽ in membris
meis repugnantẽ legi mentis mee ꝛc. Qui ergo mortui
eſtis q̃tum ad mentẽ mortificate concupiſcentiaꝫ in mẽ
bris q̃ ſũt ſuꝑ t̃rã inq̃ tñ ſũt ſuꝑ t̃rã ⁊ t̃rena corp̃a. 1.cor.
6. Caſtigo corpꝰ meũ ⁊ in ſeruitutẽ redigo ꝛc. id ẽ nõ ꝑ-
mittendo ei ſe pertrahi ad carnalia. Et ideo ponit pecca

ta in ſpeciali. Et primo pure carnalia. Secundo media
ibi. Et auariciā ꝛc. Inter carnalia maxime concupiſcen-
tia inclinat ad luxuriā vbi eſt act⁹ turpis. Et hoc vl' ſm
naturā animalis non ratiōis. quia omne peccatū eſt con-
trariū rationi. Et ideo dicit Fornicationē. Tob. 4. At-
tende tibi ab omni fornicatione ꝛc. Uel contra naturam
et ſic dicit: Immundiciā. Itē delectatio eſt īmunda. Un
de dicit libidinē. Itē concupiſcentia praua. Unde dicit.
Concupiſcentiā malā. Item ponit peccata media. Et ꝑ
mo auariciā cuius obiectū eſt corporale ſcilicet peccunia
⁊ complet in delectatione ſpirituali ſcilicet dominio tali
um. Et ideo cōmunicat cū carnalib⁹ peccatis Et ſubdit.
Que eſt idolorū ſeruitus Ephe. 5. Aut auarus. quod ē
idoloꝝ ſeruitus. Sed nūquid auaricia ex ſuo genere eſt
ſpecies idolatrie. ⁊ auar⁹ peccat tanq̄ idolatra? Reſpon
deo dicendū eſt. Non ſm ſpeciē ſed ſm ſimilitudinē. q̄a
auarus ponit vitā ſuam in pecunia. Idolatra eſt qn̄ q̄s
exhibet alicui ymagini honorē debitū deo. Auarus aūt
honorē debitū deo exhibet pecunie. q2 tota ſua vita cir-
ca hoc eſt. Quia vero auarus nō intēdit circa pecuniam
ſe habere vt ad deum ſicut idolatra ideo eſt min⁹ pecca-
tum. ¶ Deinde cum dicit Propter que venit ꝛc. Oſtē-
dit rationē quare vitāda ſunt hec peccata. Et eſt duplex
Una que mouet omnes. ⁊ alia que ſpecialiter iſtos Pri
ma eſt vindicta dei. quia propter carnalia venit ira id ē
vindicta dei in filios diffidentie. id eſt peccatores q̄ diffi
dunt de deo. quia luxuria eſt filia deſperationis. q2 mul
ti ex deſperatione ſpiritualiū dant ſe totaliter carnalib⁹.
Uel diffidentie. quia quantū eſt de ſe non eſt confidendū
vt corrigantur. et ideo venit ira dei ſicut in Gen̄. 6. et. 7
de ſodomitis et in diluuio. 18. et. 19. Alia ratio eſt. q2 il-
li aliquando fu erunt tales Unde dicit. In quib⁹ ⁊ vos
ambulaſtis aliquando ſcilicet de malo in peius. Et po-
nit hanc rationē propter duo ſcilicet et propter quod pe-
trus dicit. 1. Pet. 4. Sufficit preteritū tempus ad vo-
luntatē gentiū conſumandā qui ambulauerunt in luxu-
rijs ꝛc. Uel q2 experti eſtis ꝙ in eis non eſt vtilitas ſed
confuſio. Ro. 6. Quem ergo fructū habuiſtis tunc in ill'
in quibus nunc erubeſcitis?

Lectio ſecunda.

Nunc autē depōite ⁊ vos oīa. irā.
indignationē. maliciā. blaſphemiā
turpē ſermonē de ore veſtro. Noli-
te mentiri inuicē: expoliātes vos veterem
hominē cū actibus ſuis. ⁊ induētes nouum
eū qui renouat̄ in agnitionē dei ſcōm ima-
ginē eius qui creauit eū: vbi nō eſt gentilis
⁊ iudeus. circūciſio ⁊ prepuciū. barbarus ⁊
ſcitha. ſeruus ⁊ liber. ſed omnia ⁊ in omni-
bus chriſtus.

Supra apoſtolus monuit fideles contra vitia carnalia:
hic monet eos contra vitia ſpiritualia. Et p̄io pōit vni-
uerſalem ammonitionē. Secundo per partes diſtinguit
Dicit ergo aliquando ambulaſtis in illis: ſed nūc depo-
nite omnia non ſolū carnalia ſed omnia. 1. Pe. 2. Depo
nentes omnē maliciā ⁊ omnē dolū et ſimulationes: et in-
uidias: et detractiones ꝛc. Diſtinguit aūt vitia ſpiritua-
lia in duo. Primo in peccatum cordis. Secūdo oris ibi.
Blaſphemie ꝛc. Et primo ponit irā. Ira eīn viri iuſtici-
am dei non operatur. et hec eſt deponenda. Secūdo in-
dignationē que oritur ex ira. que eſt quando quis repu-
tat aliquem indignū eoꝝ que habet vel vt cōparet̄ alij.
Eſa. 27. Indignatio non eſt mihi. Maliciam que con-
ſequitur ad hec duo ſcilicet quando quis molitur malū
proximo inferre Jac. 1. Abijcientes omnem īmundiciā
⁊ abundantiā malicie in manſuetudine ꝛc. ¶ Deinde po-
nit peccata pertinētia ad peccatū oris. Et ſunt tria gene
ra peccatoꝝ oris. Per hoc eīn peccatū deſignat̄ inordia
tio mentis. Et primo in cōparatione ad deū. ⁊ hec ē blaſ
phemia. Leū. 24. Educ blaſphemū extra caſtra. et po-
nant omnes qui audierunt manus ſuas ſuper caput eius
⁊ lapidet eum popul⁹ vniuerſus ꝛc. Et ſic quecūq̄ blaſ-
phemia eſt peccatū mortale. Sed quid ſi fit ſubito? Re-
ſpōdeo dicēdū eſt ꝙ ſi fit ſubito ita ꝙ nō percipit ſe blaſ-
phemare. non peccat mortaliter. Sed credo ꝙ q̄tumcū-
q̄ ſubito. ſi tamē percipit ꝙ dicit verba blaſphemie pec-
cat mortaliter. Secundo deſignat īordinationē circa cō-
cupiſcentiā dicens: Turpē ſermonē de ore veſtro Eph.
4. Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat ꝛc.
Tertio inordinationem contra proximū et hoc eſt men-
dacium. prouer. 19. Qui loquitur mendatiū nō effugiet
¶ Deinde cū dicit Expoliantes ꝛc. Oſtendit rationem
quare ſunt vitanda predicta vitia. quia ſcilicet depoſita
vetuſtate debet indui nouitas. Mat. 9. Nemo mittit cō-
miſſurā panni rudis in veſtimentū vetus ꝛc. Et p̄io po-
nit depoſitionē vetuſtatis. Secundo aſſumptionē noui-
tatis ibi Et induentes ꝛc. Dicit ergo Deponite hoc ex-
poliantes ꝛc. Nā hoc inueterat̄ per peccatū Hebre. 8.
Nō aūt antiquat̄ et ſeneſcit prope interitū eſt Et hec ve-
tuſtas ꝓpinquat corruptioni. quia peccatū eſt via ad cor-
ruptionē. Itē per peccatū perditur virtus et decor ſpiri-
tualis: que quidē vetuſtas eſt introducta per peccatum
primi parentis Ro. 5. Sicut eīn per vnū hominē pecca
tum in hūc mundū intrauit ⁊ per peccatū mors: ita ⁊ in
omnes homines pertranſijt in quo omnes peccauerunt.
Hunc ergo veterē hominem id eſt vetuſtatem peccati.
Ro. 6. Uetus homo noſter ſimul crucifixus eſt vt deſtru
atur corpus peccati. vt vltra non ſeruiamus peccato ꝛc.
Exuite cū actibus ſuis. Ephe. 4. Deponite vos ſm pri-
ſtinā cōuerſationē veterē hominē qui corrumpit̄ ſm de-
ſideria erroris ꝛc. Nouus homo eſt animus interius re-
nouatus. quia homo ante gratiā habet mentē interiorē
peccato ſubiectā. Et quando reparat̄ per gratiā habꝫ no
uitatē. pſ. Renouabitur vt aquile iuuētus tua ꝛc. Gal.
vlti. In chriſto ieſu neq̄ circūciſio neq̄ prepuciū aliq̄d
valet: ſed noua creatura ꝛc. Noua creatura eſt gratia in-
nouans: ſed adhuc vetuſtas remanet in carne. Sed ſi ſe
quaris iudiciū noui hominis: tunc induis nouū hominē
ſi vero cōcupiſcis ſm deſideria carnis induis vetuſtatē
Ephe. 4. Induite nouum hominē qui ſm deū creatus
ē in iuſticia et ſanctitate veritatis. ¶ Deinde dicit Et in-
duentes ꝛc. Deſcribit nouū hominē Et primo oſtēdit re
nouationis modū. Secundo vbi renouetur. Tertio ſm
quid renouatur Oſtendit ergo ꝙ interior homo vet⁹ ꝑ
ignorantiā dei renouat̄ per fidem et agnitionē dei. 2. co-
rinthioꝝ. 3. In eandē ymaginē transformamur a clarita
te in claritatē tanq̄ a dn̄i ſpiritu Sed vbi eſt hec renoua
tio? Ibi ſcilicet vbi eſt ymago dei que non eſt in potēti-
is ſenſitiue partis ſed in mente Unde dicit ſm imaginē
id ē ipſa dei imago que eſt in nobis renouatur et hoc ſm
ymaginē eius ſcilicet dei qui creauit eum Dicitur autē
nouus creatus. quia anima rationalis non eſt ex traduce
ſed a deo creata. ¶ Deinde cū dicit Ubi nō eſt ꝛc. Oſtē-
dit hanc innouationē eſſe omnibus communē: al's nō ꝑ-
tineret ad hominem inquantum homo. Et hoc q2 facta
eſt ſm aliquid quod conuenit omnib⁹. Quintuplex au-
tem hic cadit diſtinctio inter homines. Una ſm ſexum
corporeum: ⁊ hāc excludit dicens: Ubi nō eſt maſculus

et femina. quia non differunt mente ſed ſm ſexum corpo
reum. Secundo ꝑ nationes. ⁊ hanc excludit ibi Gentil'
⁊ iudeus. Iſti eñ ex fidelibus. illi ex infidelibus. ⁊ tamẽ
vterqȝ mente rationales. Ro. 3. An iudeoꝛuȝ deus tm̃?
Nonne ⁊ gentiũ? Immo ⁊ gentiũ. Tertia ſm ritũ certũ
⁊ propriũ. qꝛ quidã legis ꝓfeſſionẽ. ⁊ quidã ritũ eundeȝ
non habebãt Ro. 10. Idẽ dñs omnium ⁊c. Alia ſm lin
guam ibi Barbarus ⁊ ſcitha. Scithia eſt verſus ſepten
trionẽ. barbarietas aũt extraneitatẽ dicit. Unde barba-
ri quaſi extranei. Et ſimpliciẽ eſt barbar⁹ qui extraneus
eſt ab homine inq̃tum homo. ⁊ hoc eſt inq̃tũ rationalis
⁊ ideo illi barbari ſunt qui nõ reguntẽ rõe ⁊ legib⁹. ⁊ idõ
barbari naturaliẽ ſunt ſerui ⁊ in xp̃o non differunt. qꝛ ⁊
ſi ius ciuile non habẽt. tamẽ legẽ habẽt xp̃i. Alia ſm cõ
ditiones. quia quidã ſerui quidã liberi. in xp̃o autẽ ſunt
oĩes ſimiles Iob. 3. Paruus ⁊ magnus ibi ſunt ⁊c. Er
go nõ ſunt hee differẽtie in xp̃o. ſed eſt omnia in omnib⁹
xp̃s. Nõ eñ eſt circũciſio niſi per xp̃m. ⁊ libertas ꝑ xp̃m
ſi non es liber: libertas tua eſt xp̃s. Si nõ circũciſus cir-
cũciſio tua eſt xp̃s et ſic de aliis. Et in omnibus. qꝛ oĩi-
bus beneficia ſua dat.

Lectio tertia.

Induite vos ergo ſicut electi dei ſã
cti ⁊ dilecti viſcera miſericoꝛdie be
nignitatem. humilitatẽ. modeſtiã.
patientiã ſuppoꝛtantes inuicẽ ⁊ donantes
vobiſmetipſis ſi quis aduerſus aliquẽ ha-
bet querelã ſicut et dñs donauit vobis. ita ⁊
vos. Super omnia aũt hec charitatẽ habe-
te quod eſt vinculũ ꝑfectiõis: ⁊ pax xp̃i ex-
ultet in coꝛdib⁹ vr̃is in qua ⁊ vocati eſtis in
vno coꝛpoꝛe ⁊ grati eſtote. Uerbũ xp̃i habi
tet in vobis habũdanter in oĩ ſapiẽtia do
cẽtes ⁊ cõmonẽtes voſmetipſos in pſalmis
⁊ hymnis ⁊ canticis ſpiritualib⁹: in gr̃a can
tãtes in coꝛdibus vr̃is deo. Omne qđcunqȝ
facitis in verbo aut in opere: omnia in no-
mine dñi noſtri ieſu chꝛiſti gr̃as agẽtes deo
et patri per ipſum.

Supꝛa apoſtolus induxit fideles ad vitandũ mala: h̃ in-
ducit eos ad operandũ bona. et ꝑmo ad opa ꝑticulariuȝ
virtutũ. Secũdo ad opera virtutũ principaliũ ꝑficientiũ
aĩas ibi. Sup omnia ⁊c. Et primo cõmemoꝛat coꝝ cõdi
tionẽ. Secundo ſubdit virtutũ cõnumerationẽ ibi Uiſce
ra miſericoꝛdie ⁊c. Dicit ergo Si induiſtis nouũ homi-
nẽ debetis induere noui hominis ꝑtes ſcȝ virtutes Ro.
13. Abijciamus ergo opera tenebꝛaꝝ: et induamur arma
lucis ⁊c. Quibus induimur: quando quicq̃d exteri⁹ ap-
paret eſt virtutibus oꝛnatũ. Sed quibus virtutib⁹? Ali
ter induunẽ milites: aliter ſacerdotes. Ergo induite vo-
bis conueniẽtia veſtimenta. ¶ Electis et ſanctis. Et qđ
dicit electis pertinet ad remotionẽ a malo. qđ dicit ſan-
ctis ad donũ gratie. 1. coꝝ. 6. Abluti eſtis: ſed ſanctifica
ti eſtis. Leũ. 11. ⁊ 19. Sancti eſtote: qꝛ ego ſanctus ſum
dñs deus veſter ⁊c. Qđ dicit Dilecti ꝑtinet ad ꝑparatio
nẽ future gl'ie. Ioh. 13. In finẽ dilexit eos. ſ. vite eterne
Et deſcribit hic veſtimẽta q̃ ꝓtegunt nos in aduerſis et
ꝓſꝑis. 2. coꝛ. 6. Per arma militie a dextris ⁊ a ſiniſtris
⁊c. Et ꝑmo q̃ habẽda in ꝓſperis. Secũdo q̃ in aduerſis
ibi. Patientiã ⁊c. In ꝓſꝑis aliq̃d debem⁹: ⁊ ꝑmo ꝓxio
miſericoꝛdiã. Et ideo dicit. Uiſcera miſicoꝛdie. Luc. 1.
Per viſcera miſicoꝛdie dei nr̃i ⁊c. Phil'. 2. Si qua vi-
ſcera miſerationis ⁊c. id ẽ miſericoꝛdiã ex affectu ꝓcedẽ
tẽ. Ad omnes vero conſequẽter eſt habẽda benignitas
q̃ eſt quaſi bona igneitas Ignis eñ liquefacit et effluere
facit humida. Si in te eſt bonus ignis: liq̃facit quicquid
humiditatis habes et diſſoluet. Hanc facit ſpũſſanctus.
Sap. 1. Benignus eſt ſpiritus ſapientie Ephe. 4. Eſto
te aũt inuiceȝ benigni: miſericoꝛdes ⁊c. In coꝛde debes
humilitatẽ Eccl'. 3. Quanto magn⁹ es humilia te in om
nibus ⁊c. In exterioꝛibus debes modeſtiã: q̃ ponit mo-
dũ ne in ꝓſperis excedas Phil'. 3. Gaudete in dño ſem-
per: iteꝝ dico gaudete. modeſtia veſtra nota ſit oĩibus
hominibus. In aduerſis tria ſunt arma habẽda. ſcȝ pati
entia que facit ꝙ animus ꝓpter aduerſa nõ amoueatur
ab amoꝛe dei et rectitudine iuſticie. Luc. 21. In patien
tia veſtra poſſidebitis animas vr̃as ⁊c. Sed quia quan-
doqȝ contingit ꝙ aliq̃s a iuſticia nõ declinat q̃tuȝ eſt de
ſe. tñ alioꝝ moꝛes ſunt ei ĩpoꝛtabiles. ideo dicit. Sup-
poꝛtãtes inuicẽ. 2. Pe. 2. Habitãs apud eos qui de die
in diẽ iuſtã animã iniquis operib⁹ cruciabãt ⁊c. Ro. 15.
Debemus nos firmioꝛes ĩbecillitates infirmoꝝ ſuſtine-
re ⁊c. Tertio condonationẽ ibi. Et donãtes id eſt parcẽ
tes. 2. coꝝ. 2. Nã ⁊ ego qđ donaui. ſi quid donaui ꝓpẽ
vos in ꝑſona xp̃i ⁊c. Condonat aũt quis iniuriã qñ non
habet rancoꝛẽ ad eũ: nec malũ contra ip̃m ꝓcurat. Sed
qñ neceſſitas puniendi eſt: tunc puniẽdus eſt. Et addit
rationẽ ſicut et dñs Eccl'. 28. Homo homini ſeruat iraȝ
⁊ a deo querit medelã ⁊c. Mat. 18. Omne debitũ dimi
ſi tibi ⁊c. Et poſt. Nonne ergo opoꝛtuit et te miſereri cõ-
ſerui tui ſicut ⁊c. ¶ Deinde cũ dicit Sup oĩa ⁊c. Indu
cit ad principales virtutes ꝑficientes alias. Et principa
lioꝛ eſt charitas inter virtutes. ſapiẽtia vero inter dona
Charitas quidẽ infoꝛmat omnes virtutes: ſapientia ve-
ro dirigit. Primo igiẽ inducit ad primũ. Secũdo ad ſe-
cundũ ibi. Uerbũ xp̃i ⁊c. Primo inducit ad charitatem
habendã. Secũdo ad charitatis effectus ibi. Et pax ⁊c.
Dicit ergo. Sup omnia induatis charitatẽ q̃ omnib⁹ ꝑ-
dictis maioꝛ eſt. vt dicit. 1. coꝝ. 13. Super oĩa id ẽ ma-
gis q̃ omnia. quia eſt finis omniũ virtutũ. 1. thi. 1. Finis
aũt pꝛecepti eſt charitas ⁊c. Uel ſup omnia debem⁹ ha-
bere charitatẽ. quia eſt ſuper omnia alia. 1. coꝝ. 12. Ad-
huc excellentioꝛẽ viã vobis demonſtro ⁊c. Et hoc qꝛ ſi-
ne ipſa nihil valent alia. Et hec charitas figuratẽ ꝑ tuni-
cam inconſutilẽ. Ioh. 19. Et ratio huius quare eſt habẽ
da eſt. quia ẽ vinculũ. ſm glo. per oĩes virtutes homo
perficitur. ſed charitas cõnectit eas adinuicẽ ⁊ facit eas
perſeuerantes. et ideo dicitur vinculum. Uel ex natura
ſua eſt vinculum. quia eſt amoꝛ qui eſt vniens amatum
amanti. Oſee. 11. In funiculis adam traham eos in vin-
culis charitatis ⁊c. Sed addit Perfectiõis. quia ẽ vnũ-
quodqȝ perfectũ quando adheret fini vltimo ſcilicet deo
quod facit charitas. ¶ Deinde cũ dicit. Et pax ⁊c. Mo-
net ad actus charitatis. Et ponit duos actus ſcilicet pa-
cem ⁊ gratitudinem. et tertiũ innuit ſcilicet gaudiũ. Di-
cit ergo. Et pax xp̃i ⁊c. Ex charitate moꝝ oꝛitur pax que
eſt ſcđm Auguſtinuȝ tranquillitas oꝛdinis ſibi a deo in-
ſtituti quod facit charitas. Qui eñ aliquẽ diligit con-
coꝛdat cum eo in voluntate. pſ̃. Pax multa diligentib⁹
legeȝ tuam ⁊c. ¶ Exultet quia charitatꝭ effectus eſt gau
dium quod ſequitur ex pace. Pꝛouerbioꝝ. 12. Qui pa-
cis ineunt conſilia ſequitur eos gaudium ⁊c. Sed nõ di
cit ſimpliciter pax. quia eſt pax mundi quam deus nõ ve
nit facere ſȝ xp̃i quam fecit intẽ deũ ⁊ hominez. Mar. 9.
Pacẽ habete intẽ vos: quã ãnũciauit. Lu. vl. Stetit ih̃s
ĩ medio eoꝝ ⁊ dixit eis. Pax vob̃ ⁊c. Et debetꝭ hr̃e qꝛ in
iſta vocati eſtis ⁊c. 1. coꝛ. 7. In pace vocauit nos deus.

¶ Et h̄ ſubdit: in vno corpe. i. vt ſitis i vno corpe. Effect⁹
ali⁹ e vt ſitis grati. Sap. 16. Ingrati ſpes tanq̄ hibernalis
glacies tabeſcet: ⁊ diſperiet tanq̄ aq̄ ſuperuacua. ¶ Dein-
de cum dicit. Verbū xp̄i ⁊c. monet ad ſapientiā: ⁊ pmo
docet ſapientie originē. Scdo ſapiētie vſum ibi: Docen-
tes ⁊c. Ad hoc etiā q̄ quis habeat ſapiētiam verā opor-
tet cōſiderare vnde oriat̄. Eccl. i. Fons ſapie verbū dei
in excelſis. ergo ex verbo xp̄i hauriatis eā. Deutero. 4.
Hec ē ſapia vr̄a ⁊ intellect⁹ corā populis ⁊c. i. Cor. i.
Qui fact⁹ ē nobis ſapientia a deo ⁊c. Sed aliq̄ non hn̄t
verbū: iō nec ſapiam. Et iō dicit habitet Prouer. 3. Cir-
cūda eas gutturi tuo ⁊ deſcribe in tabulis cordis tui ⁊c.
Aliquib⁹ ſufficit modicum quid de verbo xp̄i: ſed apl's
vult q̄ habeam⁹ multū. Et iō dicit Abundāter. 2. Cor.
9. Potens ē de⁹ oēm grām abundare facere i vobis vt
in omnib⁹ ſemp oēm ſufficientiā habētes abūdetis i oē
opus bonū Prouer. 2. Sicut theſauros effoderis eam
⁊c. ¶ Et addit. In omni ſapia id ē in oībus ptinētib⁹ ad
ſapiam xp̄i debetis ſtudere ſcire. Act. 20. Nō ſubterfu-
gi quo min⁹ annūciarē vobis oē conſiliū dei ⁊c. Eccl. 21
Cor fatui quaſi vas cōfractum ⁊ oēm ſapiam nō tenebit
⁊c. Triplex aūt ē vſus hui⁹ ſapientie ſcʒ inſtructiōis de-
uotiōis et directionis. Inſtructio duplex ſcʒ ad cogno-
ſcendū vera. Unde dicit. Docentes Quaſi dicat. Habi-
tet ita abundāter in vobis vt de oībus ſitis inſtructi per
ipm. 2. Thy. 3. Omnis ſcriptura diuinit⁹ inſpirata vti-
lis ē ad docendū ad arguendū ⁊c. ¶ Itē ad cognoſcēdū
bona iō addit. Et cōmonētes voſmetipos id ē exhortā-
tes vos ad bona opa. 2. Pe. i. Suſcitare vos in cōmo-
nitionē ⁊c. ¶ Scdo ponit vſū deuotionis. Unde dicit.
In pſalmis ⁊ hymnis ⁊c. In pſalmis qui deſignant iocū-
ditatē bone opatiōis. ps. Laudate eū in voce exultatio-
nis ⁊c. Hymn⁹ ē laus cū cantico. ps. Hymn⁹ oībus ſan-
ctis ei⁹ ⁊c. ¶ Canticis ſpūalibus q: quicq̄d nos facim⁹
debem⁹ referre ad bona ſpūalia: ad pmiſſa eterna: ⁊ ad
reuerentiā dei. Et iō dicit. In cordibus ⁊ nō in labijs tm̄
pme Cor. 14. Pſallam ſpū pſallam et mente ⁊c. Eſa.
29. Populus hic labijs me honorat: cor aūt eorū longe
eſt a me. Et addit. In gratia ſcʒ recognoſcentes gratiā
xp̄i ⁊ beneficia dei. Sunt aūt cantica ecclīe cordis pnci-
paliter: ſed oris ſunt vt excitet̄ canticū cordis ⁊ pro ſim-
plicib⁹ ⁊ rudib⁹. ¶ Tertio ponit vſū directionis in ope
dicēs. Omne q̄dcunq; facitis ⁊c. q: etiā locutio op⁹ q̄d-
dā eſt. i. Cor. 10. Siue manducatis ſiue bibitis vel ali-
ud q̄d facitis oīa i gliā dei facite ⁊c. Sed ꝯtra Aut hoc
ē pceptū aut cōſiliū: ſi pceptū peccat quicunq; hoc nō fa-
cit: ſʒ qui peccat venialiter hoc nō facit: ergo q̄cūq; pec-
cat venialiter peccat mortaliter. Rn̄deo. Quidā dicunt
q̄ hoc ē conſiliū: ſed hoc nō eſt verū. Sed dicendum ē q̄
non ē neceſſariū q̄ oīa in deū referant̄ actu ſed habitu: q̄
eīn facit contra gloriā dei ⁊ pcepta ei⁹ facit ꝯtra hoc pce-
ptum. Venialiter autē peccans nō facit contra hoc pre-
ceptum ſimpliciter quia non actualiter ſed habitualiter
refert omnia in deum.

Lectio quarta.

Mulieres ſubdite eſtote viris: ſicut
oportet in dn̄o. Viri diligite vxores
vr̄as: ⁊ nolite amari eē ad illas. Fi-
lij obedite parentib⁹ p oīa: hoc enī placitū
ē in dn̄o. Patres nolite ad indignationē p-
uocare filios vr̄os vt nō puſillo animo fiāt.
Serui obedite p oīa dn̄is carnalib⁹: nō ad
oculū ſeruientes q̄ſi hoībus placētes ſed in
ſimplicitate cordis timentes dn̄m. Quod cū-
q; facitis ex aīo opamini ſicut dn̄o ⁊ nō ho-
minib⁹ ſcientes q̄ a dn̄o accipietis retribu-
tionē hereditatis: dn̄o xp̄o ſeruite Qui enī
iniuriā facit: recipiet id q̄d inique geſſit. Et
nō ē perſonarū acceptio apud deū. Dn̄i q̄d
iuſtum ē ⁊ equū ſeruis preſtate: ſciētes q̄m
⁊ vos dominū habetis in celo

Poſita generali inſtructone ad oēs: hic incipit ponere
ſpālē: pmo dat q̄dā ſpālia documēta ptinētia ad ſinglos
ſtat⁹ in ecclīa. Scdo q̄dā cōia oībus ſtatib⁹ reſpectu cer-
tarū ꝯditionū in q̄rto ca. ibi. Oroni inſtate ⁊c. Prima in
tres ſm̄ tres cōiugatiōes ex quibus dom⁹ conſtituit̄ ſm̄
phm quarū vna ē viri ⁊ vxoris. ſcda pr̄is ⁊ filij: alia dn̄i
⁊ ſerui. ſcda ibi. Filij ⁊c. Tertia ibi. Serui ⁊c. Unaque-
q; earū diuidit̄ in duo ſm̄ q̄ monet ſubditos vt obediāt.
ſupiores vt moderate impent. Dicit ergo: mulieres ⁊c.
et dicit. Ut oʒ quia hec ſubiectio ē lege diuina ordinata
Gen. 3. Sub viri ptāte eris ⁊ ipe dn̄abit̄ tui ⁊c. i. Cor.
14. Mulieres in eccleſijs taceant. Nō enī pmittit̄ eis lo-
qui ſed ſubditas eē ſicut ⁊ lex dicit ⁊c. Et rō hui⁹ ē q: re-
gere ē rōnis: viri aūt magis vigent rōne. ⁊ iō pſidere de-
bent. Itē addit. In dn̄o q: oīa ordīata ad aliquos fines
ſunt referenda finaliter in deū. ¶ Deinde monet viros
vt diligant eas: hoc enī ē naturale q: vir ⁊ vxor quodā-
mō ſunt vnū. Ephe. 5. Viri diligite vxores vr̄as ⁊c. Et
phibet ne eis ſint amari. Mich. i. Infirmata ē in bonū
q̄ habitat in amaritudinibus. Ephe. 4. Oīs amaritudo
⁊ ira ⁊ indignatio ⁊ clamor ⁊ blaſphemia tollat̄ a vobis
cū oī malicia. ¶ Deinde cū dicit. Filij ⁊c. agit de ſcdo ⁊
dicit. Obedite p oīa ſcʒ q̄ nō ſūt ꝯtra deū. Heb. 12. Pa-
rētes quidē carnis nr̄e habuim⁹ eruditores ⁊ reuereba-
mur eos ⁊c. Si vero pcipiant in his q̄ ſūt ꝯtra deū: ſic in-
telligit̄ illud q̄d dr̄ Luc. 14. Si q̄s venit ad me ⁊ ñ odit
pr̄em ſuū ⁊ mr̄em ⁊c. et hoc q: hoc ē placitū dn̄o. i. i lege
dn̄i q: lex charitatis nō remouet legē nature ſʒ pficit. Eſt
aūt lex naturalis q̄ fili⁹ ſubdat̄ cure pr̄is. Exo. 20. Ho-
nora pr̄em tuū ⁊ mr̄em ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Pr̄es noli-
te ⁊c. inſtruit parentes. Ephe. 6. Et vos pr̄es nolite ad
iracundiā prouocare filios veſtros ⁊c. et hoc vt nō puſil-
lanimes fiāt: hui⁹ rō ē q: homines retinēt impreſſionem
quā a pueritia habuerūt. Naturale aūt ē q̄ qui in ſerui-
tute nutriunt̄ ſemp ſint puſillanimes. Un̄ rō ē cuiuſdā
quare filij iſrl' nō ſtatim in terrā pmiſſionis ſūt pducti q:
fuerant nutriti in ſeruitute ⁊ nō habuiſſent audaciam cō-
tra inimicos pugnandi. Eſa. 35. Dicite puſillanimes cō-
fortamini ⁊ nolite timere ⁊c. ¶ Deinde cum dicit. Ser-
ui obedite ⁊c. agit de tertio: ⁊ pmo de ſeruis ponit moni-
tionē. Scdo oñdit rōnē ibi. Scientes ⁊c. Tertio exclu-
dit dubitatiōʒ ibi. Qui enī ⁊c. Circa pmū duo facit: q:
pmo monet eos ad obediētiā. Scdo determinat obediē-
di modū ibi. Nō ad oculū ⁊c. Dicit ergo. Serui ſm̄ car-
nalem cōditiōʒ ⁊c. Per oīa q̄ ſcʒ nō ꝯtra deū ſūt. i. Pe.
2. Nō tm̄ bonis ⁊ modeſtis ſʒ etiā diſcolis ⁊c. i. Thy.
vlti. Quicunq; ſunt ſub iugo ſerui dn̄os ſuos omni ho-
nore dignos arbitrēt̄ ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Nō ad ocu-
lum ⁊c. docet modū obediendi. Et oſtēdit duos modos
obediendi. Primo q̄d ſimpliciter ⁊ ſine dolo. Secundo
oſtendit q̄ volūtarie. Dicit ergo nō ad oculum ſcʒ q̄tum
pōt videri a domino. Ephe. 6. ſimile. Et dicit quaſi ho-
minib⁹ placentes q: nō ſeruiunt hoc modo niſi vt place-
ant hominib⁹. Gal. i. Si adhuc hoībus placerē ſeruus
xp̄i non eſſem. Ideo addit. Sʒ in ſimplicitate cordis ⁊c.

id ē abſq; dolo. Job. 1. Erat ille vir ſimplex ⁊ rectus ⁊c.
Prouerb. 11. Simplicitas iuſtoꝝ diriget eos ⁊c. Itē vo
luntarie: vnde dicit. Q̄ðcunq; facitis ex aīo id ē ꝓmpte
operamini. Et hoc ſicut domino quia qui ſeruit alicui ꝓ
pter ordinē iuſticie facit hoc ꝓpter deū: a quo ē hic ordo
Ro. 13. Qui poteſtati reſiſtit dei ordinationi reſiſtit ⁊c.
Ephe. 6. Facientes volūtatē dei ex aīo cum bona volū-
tate ſeruiētes ſicut domino ⁊ non hominibꝰ. ¶ Deinde
cum dicit. Scientes ⁊c. oſtendit duplicē rōnem huius:
⁊ vna ē ex parte remunerationis: alia ex ꝑte deuotiōis ad
deū. Dicit ergo. Seruiatis ꝓmpte quia a domino acci-
pietis retributionē hereditatis eterne ꝑs. Funes cecide
runt mihi ī preclaris: etenim hereditas mea ꝑclara ē mihi
Ephe. 6. Scientes qm̄ vnuſquiſq; q̄ðcunq; fecerit bo-
num hoc recipiet a dño: ſiue ſeruꝰ ſiue liber. Quorundā
enī fuit opinio ꝙ actus iuſticie nō eſt meritoriꝰ quia hoc
videbat̄ eſſe debitū: ⁊ hoc nō eſt meritorium alicui dare
q̄ð ſuum ē. Sed ſciendū ē ꝙ ex hoc ꝙ voluntarie facis
ex hoc ponis aliquid de tuo: q: de poteſtate tua ē velle
⁊ nō velle: ⁊ ſic ē meritoriū. Serui aūt ex debito ſeruiūt
dño: ⁊ ideo vt habeant mercedē hoc faciunt voluntarie
Sed ſic ſeruite eis ꝙ a deo nō recedatis. Itē alia ē quia
ſic ſeruitis dño xp̄o. Ro. 12. Spū feruentes dño ſeruien
tes. ¶ Deinde cū dicit. Qui eñ ⁊c. remouet dubitatio-
nem. Poſſet eñ dicere ſeruꝰ Quō ſeruiā ei qui facit mi
hi iniuriā. Et ideo dicit. Non eſt tuū vt vindices te ſub-
trahendo ei q̄ð ſuum ē: ſed expecta ab eo qui pōt: q: qui
iniuriā facit ⁊c. 2. Coꝛ. 5. Omnes eñ nos manifeſtari
opoꝛtet ante tribunal xp̄i vt referat vnuſquiſq; propria
corporꝭ prout geſſit ſiue bonū ſiue malū. Ephe. 6. Et ꝑ-
ſonaꝝ acceptio nō ē apud deū. Act. 10. Non ē perſonaꝝ
acceptor deꝰ. ¶ Deinde cū dicit. Dñi ⁊c. oſtēdit quali-
ter domini ſe habeant ad ſeruos. Et circa hoc duo facit:
quia p̄mo dat doctrinā. Scd̄o reddit rōnez eoꝝ ibi. Sci
entes ⁊c. Dupliciter aūt pōt dñs grauare ſeruos ſcʒ faci
endo cōtra eos q̄ð iuſticia legis ꝓhibet: q: ſ̄m leges nō
licet dño ſeuire in ſeruū. Et ideo dicit: q̄ð iuſtū eſt. Itez
ſi exigeret totū debitū q̄ð māſuetudo xp̄iana mitigat Et
ideo dicit. Et equū Job. 31. Si contempſi ſubire iudiciū
cū ſeruo meo ⁊ ancilla mea cū diſceptarent aduerſuz me
⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Scientes ⁊c. ponitur rō q: ſicut
tu te habes ad eos ita dñs ad te. Ephe. 6. Scientes q:
⁊ illorum ⁊ veſter dominꝰ eſt in celis.

Capitulū quartum

ORationi inſtātes vigilātes in ea
in gratiarū actione: orātes ſimul
⁊ ꝓ nobis vt deꝰ aperiat nobis
oſtiū ſermonis ad loquendū my
ſteriū xp̄i ꝓpter q̄ð etiā vinctus ſū vt mani
feſtē illud: ita vt opoꝛteat me loqui. In ſa-
pientia ambulate ad eos qui foris ſūt. tēpꝰ
redimentes. Sermo veſter ſemꝑ in gratia
ſale ſit conditꝰ vt ſciatis quō opoꝛteat vos
vnicuiq; reſpondere. Que circa me ſūt oīa
vobis nota faciet tichicꝰ chariſſimꝰ frater ⁊
fidelis miniſter et conſeruꝰ in dño quē miſi
ad vos ad hoc ip̄m vt cognoſcat q̄ circa vos
ſunt ⁊ conſolet̄ corda veſtra cū oneſimo cha
riſſimo ⁊ fideli fratre qui ex vobis ē qui oīa
que hic agunt̄ nota facient vobis. Salutat
vos ariſtarchus cōcaptiuꝰ meꝰ ⁊ marcꝰ con
ſobrinus barnabe de quo accepiſtis manda
ta. Si venerit ad vos ſuſcipite illum. Et ie
ſus qui dicit̄ iuſtus qui ſūt ex circūciſione.
Hi ſoli ſunt adiutores mei in regno dei: qui
mihi fuerūt ſolatio. Salutat vos epaphras
qui ex vobis ē ſeruꝰ xp̄i ieſu ſemꝑ ſollicitꝰ
ꝓ vobis in orōnibꝰ: vt ſtetis ꝑfecti ⁊ pleni
in omni volūtate dei. Teſtimoniū enī illi ꝑ
hibeo ꝙ habet multū laborē ꝓ vobis ⁊ pro
his qui ſunt laodicie ⁊ qui hierapoli Salu-
tat vos lucas medicꝰ chariſſimus ⁊ demas
Salutate f̄r̄es qui ſūt laodicie: ⁊ nymphaʒ
⁊ q̄ in domo eiꝰ ē eccl̄iam. Et cū lecta fuerit
apud vos ep̄l̄a hec facite vt ⁊ in laodicenſiū
eccl̄ia legat̄: ⁊ ea q̄ laodicenſiū ē vobis lega
tur. Et dicite archippo. Uide miniſterium
q̄ð accepiſti in dño vt impleas illud. Salu-
tatio mea manu pauli. Memores eſtote vi
culoꝝ meoꝛū. Gratia domini noſtri ieſu xp̄i
vobiſcum Amē.

Supra poſuit ſpecialia documēta ad ſingulos ſtatus ho
minū: hic ponit ꝑtinentia ad omnes: tamen reſpectu di-
uerſoꝝ. Et primo oſtendit qualiter ſe habeant ad alios.
Secūdo qualit̄ ad ip̄os alij ſe habeāt ibi. Que circa me
⁊c. Iterū prima in duas q: p̄mo oſtendit quō ſe habeāt
ad ip̄mmet ap̄l̄m eoꝝ p̄latū. Scd̄o quō ad alios maxime
infideles ibi. In ſap̄ia ⁊c. Circa primū duo facit: q: p̄mo
inſtruit eos vniuerſaliter ad orandū. Scd̄o vt orent pro
eo ibi. Orantes ⁊c. Debet autē orō habere tria ſcʒ ꝙ ſit
aſſidua: grata: ⁊ vigilans. Aſſidua: vñ dicit orōni inſtā-
tes id ē cū perſeuerātia orate. p̄me Theſ. 5. Sine inter
miſſione orate. Luc. 18. Opoꝛtet ſemꝑ orare ⁊ nūq̄ defi
cere. Item vigilans vt animus nō ſit preſſus. p̄me Pe.
4. Uigilate in orōnibus ⁊c. Luc. 6. Erat ꝑnoctans in
oratione dei ⁊c. Itē grata id ē in gratiaꝝ actione al̄s non
meret̄ beneficia noua ſi de acceptis eſſet ingratꝰ. Phil.
4. Cū gratiaꝝ actione. p̄me Theſ. 5. In omnibus gra-
tias agite ⁊c. ¶ Conſequēter rogat vt orent ꝓ ip̄o dicēs
Orantes ſimul ⁊c. Quia hoc eſt debituz quia prelati cu
ſtodiunt eos ⁊ quoꝝ bonū ē cōe omniū. 2. Theſ. 3. Ora
te pro nobis vt ſermo dñi currat ⁊c. Et hoc vt deꝰ aperi
at hoſtiū id ē os ꝑ q̄ð ſermo a corde exit ꝑ q̄ð deꝰ dat gra
tiā digne ꝓferendi verbū ſuū. In apertione etiā ſignificat̄
aliq̄ð magnū Mat. 5. Aperiens os ſuū docebat eos ⁊c.
Et tō ſubdit ad loquēdū. p̄me Coꝛ. 14. Spūs eſt qui lo
quit̄ myſteria. Et his indigeo q: ꝓpter verbū xp̄i tribu
lationes patioꝛ. Et ideo orandū eſt vt libere poſſim. 2.
Thy. 2. Laboro vſq; ad vincula. Et hoc mō vt aperiat
id ē vt manifeſtet ⁊c. Tria poſuit impedimēta ſcʒ timo-
rem. ⁊ ideo dicit. Uictus vel ꝓpter altitudinē ita ꝙ ſub
diti nequeant intelligere vel ꝓpter incōgruitatē tempo
ris vel modi: ⁊ ideo dicit. Ut oꝛ. p̄me Coꝛ. 3. Nō potui
vobis loqui quaſi ſpūalibꝰ ſʒ quaſi carnalibꝰ. Luce. 12.
Fidelis diſpenſatoꝛ ⁊ prudens quē conſtituit dominus
ſuper familiā ſuam vt det illis in tempore tritici mēſurā
¶ Conſequenter cum dicit. In ſapientia ⁊c. oſtēdit quo
modo ſe habeant ad extraneos: ⁊ primo in cōuerſatione
Scd̄o quō in locutione ibi. Sermo veſter ⁊c. Dicit ergo

In ſapientia ambulātes ad eos qui foris ſunt id ē infide
les in ſapientia id ē ſapienter. Sap. 7. Neminē diligit
deus niſi qui cū ſapiētia inhabitat. ⁊c. Et huius cauſa ē
Redimentes tēpus ⁊c. Redimit vexationē ſuā quando
quis dimittit qḋ ē de iure ſuo vt vitet eā. Iſti vexabant
ab eis ⁊ iō vult ꝙ redimāt eam per ſapientiam. 1. Pet.
2. Conuerſationē veſtram inter gentes habētes bonā ⁊c.
Itē ſapiēter loqui. Unde dicit. Sermo veſter ⁊c. Ut ſit
gratus q: in gratia. Eccl. 6. Lingua eucharis in bono
homine abundabit ⁊c. Itē diſcretio. Unde dicit. Sale
condit⁹: per ſalē intelligit diſcretio q: ꝑ ipm oīs cib⁹ cō
ditus ē ſapidus: ita omnis actio indiſcreta ē inſipida et
inordinata Mat. 9. Habete in vobis ſal ⁊ pacē habete
inter vos. Et hoc vt ſciatis ⁊c. Aliter eñi eſt reſpondēdū
ſapientibus: aliter inſipientib⁹. Prouer. 26. Nō reſpō-
deas ſtulto iuxta ſtulticiā ſuā ne efficiaris ei ſimilis ⁊c.
1. Pet. 3. Parati ſemꝑ ad ſatiſfactionem omni poſcenti
vos rōnē ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Que circa me. ⁊c. oſtē
dit quid alij agant ad ipos: ⁊ pmo oſtendit quid ad eos
agant illi quos ad eos mittit. Scḋo quid cum apoſtolo
remanētes ibi. Salutant ⁊c. Mittit aūt ad eos legatum
quē primo deſcribit tripliciter: ⁊ primo a dilectiōe dicēs
Chariſſimus frater ſcꝫ per charitatē que facit hominem
auro pcioſiorē. Eſa. 13. Precioſior erit vir auro ⁊ homo
mundo obrizo ⁊c. Itē a fide. Unde dicit. Fidelis in mi-
niſterio. pme Cor. 4. Hic iam queritur inter diſpenſa-
tores vt fidelis quis inueniat. Itē ab humilitate. Unde
dicit. Et conſeru⁹ ſcꝫ in executione miniſterij ſed in dño
quia prelat⁹ querere debet vtilitatē eorum quib⁹ prefer-
tur ⁊ dei honorē. Sed ad quid mittit? Ut cognoſcat ſta
tum ſubditoꝝ. Geñ. 37. Uade ⁊ vide ſi cuncta proſpera
ſunt erga fratres tuos ⁊ pecora et renūcia mihi qḋ agat
⁊c. pmi Reg. 17. Fratres tuos viſitabis ſi recte agant:
⁊ cum quibus ordinati ſunt diſce. Itē vt conſolet. Ro.
pmo. Deſidero eñi videre vos vt aliquid impartiar vo-
bis gratie ſpūalis ad cōfirmādos vos id ē ſimul conſola
ri in vobis ⁊c. Et domin⁹ miſſus a patre ad hoc venit.
Eſa. 61. Ut conſolarer omnes lugentes ⁊ ponerem con-
ſolationem lugentibus ſyon ⁊c. Itē deſcribit eius ſo-
cietatē cum oneſimo. Qui omnia que hic aguntur ⁊c.
et veſtra mihi vt corrigam et mea vobis vt exemplum
habeatis. ¶ Deinde cum dicit. Salutat ⁊c. oſtēdit quo
mō ſalutant a remanentib⁹ cum apoſtolo: ⁊ lr̄a ſatis ptꝫ
De quo accepiſtis ⁊c. Act. 15. dicit ꝙ cū paulus ⁊ bar-
nabas ſimul irent: quidā iohānes marcus ſic ſe eis cōiū-
xit ꝙ poſtea receſſit ⁊ iterū redijt. Et paulus quidem no
luit eum recipere ſed barnabas: ⁊ ideo paulus receſſit a
barnaba. Et ꝓpter hoc apoſtolus ſcripſit coloſſenſibus
de marco ꝙ nō reciperent eum ſed nunc q: ꝯuerſus erat
ſcribit vt eū recipiant: ⁊ hoc ē. Accepiſtis ⁊c. Uel fratrē
barnabe. de quo barnaba accepiſtis ⁊c. Et ieſus ⁊c. qui
quidē erat vir ſancte conuerſationis. Et ideo dicit iuſt⁹
Qui ſunt ex circūciſione miſſi ad ṗdicandū euangelium
xpi Phil. pmo. Quid eñi cuꝫ oī mō ſiue ꝑ occaſionē ſi-
ue per veritatē xp̄s annuncietur. Et ſic pmo gentiles: ſe
cundo iudeos ponit. Epafras qui ex vobis ē quia aſian⁹
erat. Et ad hoc ſalutant vt ſtetis perfecti. Iac. pmo. Si
tis perfecti ⁊ integri in nullo deficientes ⁊c. Pleni. ⁊c.
id ē in omnibus que pertinēt ad voluntatē dei. Itē po-
nit lucam qui nō fuit natus ex iudeis vt videt ꝙ fuit an-
thiocenus: medic⁹ arte quē ſpēaliter noiat q: fuit homo
bone auctoritatis ī eccl'ia ꝓpter euāgeliū qḋ ſcripſit aplo
adhuc viuente. itē demas. ¶ Deinde cū dicit. Salutate
⁊c. oſtendit quos ſalutent: ⁊ pmo quō alios aliene eccle
ſie. Scḋo quō eos qui ſunt de ſua ibi. Et eā que ē laodi-
cenſiū. Ex quo habet ꝙ ſcripſit alias eplas: q: iſtā de q̄

fit mentio hic ſcꝫ laodicenſiū ⁊ vnā aliā ad corinthios ꝑ-
ter primā ⁊ ſcḋam: q: in pma epl'a cap. 5. dicit. Scripſi
vobis in epl'a ne cōmiſceami fornicarijs ⁊c. Sꝫ rō ē du-
plex quare nō ſunt in canone, q: nō conſtabat de eaꝝ au-
ctoritate q: forte erant deprauate ⁊ perierant in eccl'ijs
Uel q: nō continebāt aliud ꝙ iſta. ¶ Et dicite ⁊c. Hic
fuit ṗlat⁹ eoꝝ ⁊ mandat vt moneāt ipm dicentes. Uide.
⁊c. 2. Thimo. 4. Miniſteriū tuū imple. Et quidē tunc
miniſteriū implet qñ facit illud ad qḋ accepit. Sꝫ videt
ꝙ nō ꝑtineat ad ſubditū monere ṗlatū. Exo. 19. dicendū
ꝙ irreuerenter arguere ⁊ vituperare ē ꝓhibitū ſed mone
re charitatiue pōt: ſicut paulus petrū. Gal. 2. Sꝫ quare
nō ſcripſit ṗlato? Quia ṗlat⁹ ē ꝓpter eccl'iam ⁊ nō econ
uerſo. Salutatio ⁊c. Cōſuetudo apl'i erat ꝙ totā epl'am
faciebat aliquē ſcribere: ſꝫ in fine ponebat aliqḋ de ma-
nu ſua. 2. Theſ. vlt. vbi dicit ſalutatio mea manu pauli
idē vt hic ne fallerent. Et dicit memores ⁊c. q: rome vī
ctus erat: q: Iac. 5. Exemplū accipite frēs exitus mali
⁊ longanimitatis ⁊ laboris ⁊ patiētie ꝓphetas q̄ locuti
ſunt in noīe dñi ⁊c. Heb. vlt. Mementote ṗpoſitorū ve-
ſtroꝝ qui vobis locuti ſunt verbū dei: quoruꝫ intuentes
exitū conuerſatiōis imitami fidem. ¶ Tandē cōcludens
optat eis bonū dicens. Gr̄a ⁊c. Ioh. 1. Gr̄a ⁊ veritas ꝑ
ieſum xp̄m facta ē. Cui ſit laus ⁊ gl'ia nūc ⁊ ſemꝑ Amē.

¶ Explicit ſubtiliſſima expoſitio ſanctiſſimi doctoris
Thome de aquino ordinis fratrū ṗdicatoꝝ ſuꝑ epiſtola
mirifici apoſtoli pauli ad Coloſſenſes.

¶ Incipit mirabilis declaratio eiuſdem an
gelici doctoris ſancti thome aquinatis ordi
nis fratrū predicatoꝝ ſuꝑ prima epl'a docto
ris gentium ſancti apoſtoli pauli ad theſſa
lonicenſes.

Prologus

M Ultiplicate
ſūt aq̄ ⁊c. Geñ. 7. Hec verba cōpe-
tūt materie hui⁹ epl'e. Eccl'ia eniꝫ fi
gurat ꝑ arcā ſicut dr̄. 1. Pet. 3. q:
ſicut ī arca ceteris ꝑeuntib⁹ pauce
aīe ſaluate ſunt: ita in eccl'ia pauci
id ē ſoli electi ſaluabunt. Per aq̄s
aūt ſignificant tribulatiōes. Pmo q: aque impellūt irru
endo ſicut tribulatiōes. Mat. 7. Uenerūt flumina ⁊ fla
uerūt venti ⁊ irruerūt ī domū illā ⁊c. Sꝫ impulſu flumi-
nū eccl'ia nō mouet. Un̄ ſubdit. Et nō cecidit. Scḋo aq̄
extinguit ignē Ecc. 30. Ignē ardentē extinguit aqua: ſic
⁊ tribulatiōes extinguūt impet⁹ ꝯcupiſcentiaꝝ ne hoīes
ad libitū eas ſequant: ſꝫ nō extinguūt verā charitatē ec-
cleſie. Cañ. 8. Aque multe nō poterūt extinguere chari
tatē nec flumina obruēt illā. Tertio aq̄ ſubmergūt ꝑ in-
undationē. Treñ. 3. Inundauerūt aq̄ ſuꝑ caput meū ⁊c.
ſꝫ eccleſia nō ꝑ has ſubmergit. Ioñ. 2. Circūdederunt
me aq̄ vſqꝫ ad aīam meā: abiſſus vallauit me. pellagus
operuit caput meū ⁊c. Et poſt. Rurſū videbo tēplū ſan-
ctum tuū. ⁊c. Non ergo deficit ſed ſubleuat. Et pmo per
eleuationem mentis ad deum. Greg. Mala iſta in hoc
mundo que nos premunt ad deum nos ire compellunt.
Oſee. 6. In tribulatione ſua mane conſurgēt ad me. ⁊c.
Secūdo ꝑ ſpūalem cōſolationē ps. Scḋm multitudineꝫ
doloꝝ in corde meo ꝯſolatiōes tue letificauerūt aīaꝫ me
am ⁊c. 2. Cor. 1. Sicut abundāt paſſiōes xp̄i in nobis:
ita per xp̄m abundat conſolatio noſtra ⁊c. Tertio ꝑ mul
tiplicationē fideliū: q: tempore ꝑſecutionū de⁹ multipli
cauit eccleſiā. Exo. 1. Quantoqꝫ magis opprimebant eos

tanto magis multiplicabant̄ ⁊ creſcebant ⁊c. Sic ergo
conuenit huic ep̄le quia iſti multas tribulationes paſſi i
ſteterunt fortes. Uideamus ergo textum.

Capitulū primū.

PAulus ⁊ Siluanus ⁊ Timothe
us: eccleſie theſſalonicenſium in
deo patre nr̄o ⁊ dn̄o ieſu xp̄o gr̄a
vobis ⁊ pax. Gr̄as agimus deo
ſemꝑ ꝓ oībus vobis memoriā vr̄i facientes
in orōnibꝰ noſtris ſine intermiſſione: memo
res opis fidei vr̄e ⁊ laboris ⁊ charitatis ⁊ ſu
ſtinentie ſpei dn̄i nr̄i ieſu xp̄i ante deū ⁊ pa
trem noſtrū. Scientes fr̄es dilecti a deo ele
ctionē vr̄am: qr̄ euangeliū noſtrū nō fuit ad
vos in ſermone tm̄: ſed ⁊ in virtute ⁊ in ſpū
ſancto ⁊ in plenitudine multa: ſicut ſcitis q̄
les fuerimus in vobis ꝓpter vos. Et vos
imitatores noſtri facti eſtis ⁊ dn̄i excipien-
tes verbū in tribulatione multa cū gaudio
ſpūſſancti: ita vt facti ſitis forma omnibꝰ cre
dentibꝰ in macedonia ⁊ in achaia. A vobis
em̄ diffamatꝰ ē ſermo dn̄i nō ſolū in macedo
nia ⁊ in achaia: ſed ⁊ in omni loco fides vr̄a
q̄ ē ad deū pfecta eſt. ita vt non ſit nobis ne-
ceſſe quicq̄ loqui. Ipi em̄ de nobis annun-
ciant qualē introitum habuerimꝰ ad vos. ⁊
quō cōuerſi eſtis ad deū a ſimulacris ſerui-
re deo viuo ⁊ vero ⁊ expectare filiū eiꝰ de ce
lis quē ſuſcitauit ex mortuis ieſum qui eri-
puit nos ab ira ventura

Et ideo ap̄ls vult munire hic eccl̄iam cōtra tribulatōes
⁊ p̄mo contra tribulatiōes p̄ſentes. Et hoc in p̄ma ep̄la
Secūdo cōtra futuras tempore antixp̄i: ⁊ hoc in ſecunda
Prima diuidit̄ in ſalutationē ⁊ epiſtolarem narrationē
ibi. Gr̄as agimus ⁊c. Itē primo tangit pſonas ſalutan-
tes. Scd̄o eccleſiā ſalutatā. Tertio bona optata. Notā-
dum ē autē q̄ quia vbi nō delinquimꝰ oēs pares ſumꝰ.
ideo qr̄ iſtis bonis ſcribit nō facit mentionē d̄ officio ſuo:
ſed ſolū de nomine humilitatis. Sap. 7. Et innumera-
bilis honeſtas per manꝰ illiꝰ. Et adiungit duos qui eis
p̄dicauerunt cū eo ſcȝ Siluanū qui ē ſylas ⁊ thymothe-
um quē circūcidit: vt dicit̄ Act. 16. Salutat autē eccleſi
am que ē congregatio fideliū. Et hoc in deo pr̄e ⁊ domi
no nr̄o ieſu xp̄o id ē in fide trinitatꝭ ⁊ diuinitatꝭ ⁊ huma
nitatꝭ xp̄i: qr̄ in horū cognitiōe erit noſtra beatitudo Ta
git aūt perſonā patris ⁊ filij incarnati in quibꝰ intelligi-
tur ſpiritꝰ ſanctꝰ qui ē nexus amboꝝ. Bona optata ſunt
gratia que ē principiū omniū bonoꝝ. 1. Coꝝ. 15. Gratia
dei ſum id qd̄ ſum. Et pax q̄ ē finis qr̄ tunc ē pax qn̄ ap-
petitꝰ totaliter pacat̄. ¶ Deinde cū dicit. Gr̄as agimus
⁊c. Incipit epiſtolarꝭ narratio: ⁊ p̄mo cōmendat eos de
p̄terita pſeuerantia. Scd̄o monet eos ad bene agenduȝ
in futurū. 4. cap̄. ibi. Decetero ⁊c. Itē p̄mo agit gratias
vniuerſaliter de bonis eoꝝ. Scd̄o ea cōmemorat in ſpe
ciali ibi. Scientes fr̄es ⁊c. Circa primū duo facit: qr̄ pri-
mo ponit gr̄arum actionē. Scd̄o eiꝰ materiā ibi. Memo
res ⁊c. Itē primo ꝓ eis gr̄as agit. Scd̄o ꝓ eis orat ibi.
Memoriā veſtri ⁊c. Quantū ergo ad primū dicit tria q̄
debent eſſe in gratiaꝝ actione: primo q̄ ſit ordīata ſcȝ ad
deū Ideo dicit. Gr̄as agimꝰ deo. P̄s. Gratiā ⁊ gloriam
dabit dominꝰ. Jac. 1. Omne datū optimū ⁊ omne donū
pfectum deſurſū ē deſcendēs a pr̄e luminū ⁊c. Item aſſi
dua qr̄ ſemꝑ. Item vniuerſalis ibi. Pro oībꝰ vobis. in-
fra. 5. In omnibꝰ gratias agite ⁊c. ¶ Deinde orat ꝓ eis
dicēs. Memoriā ⁊c. Quaſi dicat. Quādocunqȝ oro ha
beo vos in memoria. Ro. p̄mo Sine intermiſſiōe memo
riam veſtri facio ſemꝑ in orōnibꝰ meis ⁊c. ¶ Deinde cū
dicit. Memores operꝭ ⁊c. ponit bona de quibꝰ gratias
agit ſcȝ fidem: ſpem: ⁊ charitatē: p̄me Coꝝ. 13. Nūc autē
manent fides ſpes charitas tria hec ⁊c. Fidē premitti
qr̄ ē ſubſtātia ſperandaꝝ rerū ⁊c. Accedentē em̄ ad deuȝ
oportet credere ⁊c. Heb. 11. Hec aūt nō eſt ſufficiens ni-
ſi habeat operationem ⁊ laborē. Et ideo dicit. Operꝭ ve
ſtri ⁊ laboris Jac. 2. Fides ſine operibꝰ mortua ē. ¶ Itē
qr̄ que in laborando ꝓpter xp̄m deficit nihil valȝ. Luc.
8. Ad tempus credunt ⁊ in tēpore tēptationis recedunt
ideo dicit. Operis ⁊ laboris: Quaſi dicat. Memores fi
dei veſtre operantis ⁊ laborantis. Itē charitatis ī cuiꝰ
operibꝰ abundabant. infra. 4. De charitate fraternitatꝭ
⁊c. Item ſpei que facit patienter ſuſtinere aduerſa. Ro.
12. Spe gaudentes tribulatione patientes. Et ſuſtinen
tie quā ſpes facit. Jac. 5. Patientiam iob audiſtis ⁊c.
Spei inq̄ domini noſtri id ē quā habemꝰ de xp̄o vl̄ quā
xp̄s dedit nobis. 1. Pet. 1. Regenerauit nos in ſpem vi
uam ⁊c. Hec ſpes ē ante deū nō ante oculos hominum.
Mat. 6. Attendite ne iuſticiā veſtram faciatꝭ coram ho
minibꝰ ⁊c. Heb. 6. Quā ſicut anchorā habemus anime
tutā ⁊c. Spes em̄ in veteri teſtamēto nō induxit ad deū
¶ Deinde cum dicit. Scientes fratres ⁊c. in ſpeciali cō-
memorat eoꝝ bona quos primo cōmendat q̄ deuote et
prompte ſuſceperunt p̄dicationē non obſtante tribulati-
one. Secūdo q̄ propter tribulationē ab ea nō receſſerūt
in ſcd̄o cap̄. ibi. Nam ipſi ſcitis ⁊c. iterū prima ps̄ diuidi
tur in duas: qr̄ primo oſtendit qualis fuit iſta predicatio
Secundo qualiter ab eis recepta ibi. Et vos imitatoreſ
⁊c. Circa primū tria facit: qr̄ primo oſtendit q̄d circa eos
ſciebat. Scd̄o modū p̄dicatiōis ſue ibi. Quia euāgeliū
⁊c. Tertio quid ipi ſciebant de ap̄lo ibi. Sicut ſcitis ⁊c.
Dicit ergo. O fratres dilecti a deo: non ſolū cōmuniter
inq̄tū dat eē nature: ſed inq̄tum ſpēaliter ad bona eter-
na eſtis vocati. Malach. 1. Jacob dilexi ⁊c. Deutero. 33
Dilexit populos ⁊c. Electionē veſtram. ¶ Quaſi dicat
Certitudinaliter cognoſco vos eſſe electos: qr̄ hanc ele-
ctionē nō meruiſtis ſȝ a deo eſtis gratuite electi. Et hoc
ſcio qr̄ deus dedit mihi magnū argumentū in p̄dicatiōe
ſcȝ q̄ illi quibꝰ loquor ſunt a deo electi ſcȝ qn̄ deus dat
eis vel mihi gratiā copioſe p̄dicandi eis. ¶ Conſequen-
ter qd̄ dicit̄ Ezech. 3. Et linguā tuā adherere faciam pa
lato tuo ⁊c. Et ideo p̄mo cōmemorat q̄ virtuoſe eis p̄di-
cauit. Secundo inducit eoꝝ teſtimoniū ibi. Sicut ſcitis
⁊c. Uirtuoſe quidē qr̄ nō fuit in ſublimitate ſermonis ſȝ
ī virtute. p̄me Coꝝ. 2. Sermo meus ⁊ p̄dicatio mea nō
ī pſuaſibilibus hūane ſapiē xbis: ſȝ oſtēſiōe ſpūs ⁊ xtu
tis ⁊c. p̄me Coꝝ. 4. Nō em̄ in ſermōe ē regnū dei ſed in
virtute. Uel poteſt referri ad confirmationē predicatio-
nis vel ad modū predicandi. Si ad primū ſic cōfirmata
fuit p̄dicatio mea vobis nō argumentis ſed virtute mira
culoꝝ. Unde dicitur Marc. vltimo. Domino cooperan
te ⁊ ſermonē confirmante ſequentibus ſignis. ¶ Iteȝ in
datione ſpiritꝰ ſancti. Act. 10. Adhuc loquente petro:
verba hec: cecidit ſpiritꝰ ſanctus ſuper omnes qui au-
diebant verbū ⁊c. Heb. 2. Conteſtante deo ſignis ⁊ por
tentis ⁊ varijs virtutibus ⁊ ſpiritꝰ ſancti diſtributioni-
bus ⁊c. Et in plenitudine ⁊c. Et hoc addit ne crederent

ſe minus recepiſſe ꝙ iudei. Quaſi dicat. Spiritꝰ ſanctꝰ nõ eſt perſonaꝝ acceptoꝛ: ſed in ea plenitudine fuit apd vos ſicut apud iudeos. Act. 2. Repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto ⁊c. Sed ſi ad ſecundũ ſic virtute id ē virtuoſã vitã vobis oſtendens. Act. p̄mo. Cepit dominꝰ facere ⁊ docere ⁊c. Et in ſpiritu ſancto ſcꝫ ſuggerente. Mat. 10. Nõ eſtis vos qui loquimĩ ⁊c. In plenitudine multa ſcꝫ quia inſtruxi vos de omnibꝰ que pertinent ad fidem neceſſaria. ¶ Inducit autem eoꝝ teſtimoniũ ad hoc cũ dicit. Quia vos ſcitis ⁊c. id ē qualia dona ⁊ virtutes oſtendimus in vobis. 2. Coꝛ. 5. Spero autē ⁊ in conſcientijs veſtris manifeſtos nos eſſe. ¶ Deinde cum dicit. Et vos imitatores ⁊c. oſtendit quomõ predicationē ſuã virtuoſe receperunt nec propter tribulationes receſſerunt. Et primo oſtendit eorum virtutem in hoc ꝙ alios imitati ſunt. Secundo ꝙ alijs ſe imitabiles p̄ſtiterunt. ¶ Ita vt facti ſitis ⁊c. Circa primum duo facit: quia p̄mo oſtēdit quos ſunt imitati. Secundo in quibus ſunt imitati: ibi. Excipientes ⁊c. Circa primũ dicit ꝙ imitati ſũt eos quos debuerunt ſcilicet prelatos. Et ideo dicit. Imitatores vos facti ⁊c. Philip. 3. Imitatores mei eſtote fratres ⁊c. Sed imitati ſunt nõ in eo in quo delinquimꝰ ſicut homines: ſed in quo imitamur chriſtum. Unde ⁊ dicit p̄me Coꝛ. 4. Dixi imitatores mei eſtote ſicut ⁊ ego chriſti. id ē in quo imitatus ſum chriſtum ſcꝫ in patiētia tribulationis. Mat. 16. Si quis vult poſt me venire abneget ſemetip̄m ⁊ tollat crucem ſuaꝫ ⁊ ſequatur me ⁊c. p̄me Pet. 2. Chriſtus paſſus pro nobis vobis relinquēs exemplũ vt ſequamini veſtigia eius ⁊c. Et ideo dicit In multis tribulationibus: id ē ꝙuis multa tribulatio immineret propter verbum: tamē illud accepiſtis cuꝫ gaudio Jac. p̄mo. Omne gaudiũ exiſtimate fratres mei cum in temptationes varias incideritis ⁊c. Act. 5. Ibant apoſtoli gaudentes a conſpectu concilij: quoniã digni habiti ſunt pro nomine ieſu contumeliam pati ⁊c. ¶ Cũ gaudio ſpiritus ſancti. Non alio quocunqꝫ qui eſt amoꝛ dei qui facit gaudiũ patientibus propter xp̄m qꝛ amãt eum. Cañ. 8. Si dederit homo omnē ſubſtantiam domꝰ ſue pro dilectione quaſi nihil deſpiciet eã. ¶ Et ſic eſtis imitatores noſtri ꝙ ſcꝫ alijs eſtis imitabiles. Uñ dicit. Ita vt ⁊ facti ſitis ⁊c. Circa quod tria facit: quia primo oſtēdit eos eē imitabiles. Secundo quomodo eoꝝ fama diuulgata eſt ibi. A vobis enim diffamatꝰ eſt ⁊c. Tertio quomodo ab omnibus laudabantur populis ibi. Ipſi enĩ annunciant ⁊c. Dicit ergo. Ita perfecte nos imitati eſtis vt ſitis facti foꝛma id ē exemplum vite non ſolum ĩ terra veſtra ſed in alijs. Mat. 5. Sic luceat lux veſtra corã hominibus vt videant opera veſtra ⁊c. Sed credentibꝰ foꝛma facti eſtis: quibꝰ fides veſtra innotuit. Ad qõ bonitas veſtra acceſſit. A vobis enim diffamatꝰ eſt ſermo domini id ē predicãdi dominũ id ē veſtra fama diffuſa ē non ſolum in macedonia ⁊ achaia que ſunt vobis vicine ſed fides veſtra ad deum perfecta id eſt quã deus acceptat ⁊ coniungit vos deo. que etiam ē in omni loco diuulgata. Roma. p̄mo. Fides veſtra annunciatᷣ in vniuerſo mundo ⁊c. Et ſignum huius ē: quia nõ ē neceſſe ⁊c. Boni enim predicatoris ē bona aliorũ in exemplũ adducere 2. Coꝛ. 9. Ueſtra enim emulatio prouocauit plurimos. ¶ Deinde cum dicit. Ipſi enim. ⁊c. ponit eoꝝ laudē qua ab alijs laudabanᷣt quia de vobis annunciant. ⁊c. Prouerb. vltimo. Laudent illam in poꝛtis opera eius. ⁊c. Laudant autem in vobis meã predicationē ⁊ veſtrã cõuerſionem. Annunciant ergo qualem introitũ habuerimus ad vos: quia cum magna difficultate ⁊ in tribulationibꝰ. Laudant etiam veſtrã conuerſionem. Et oſtēdit quomodo a quo ⁊ ad quid cõuerſi ſunt. Quo ad primuꝫ dicit. Et quomõ conuerſi eſtis ad deũ id eſt ꝙ faciliter ⁊ perfecte. Johelis. 2. Conuertimĩ ad me in toto coꝛde veſtro. ⁊c. Eccl'. 5. Ne tardes cõuerti ad dominũ ⁊ ne differas de die in diem ⁊c. Quo ad ſecundũ dicit. A ſimulacris. p̄me Coꝛ. 12. Scitis quoniam cum gentes eſſetis ad ſimulacra muta ꝑut ducebamini euntes ⁊c. Quo ad tertiũ dicit. Seruire deo ſcꝫ ſeruitute latrie: nõ creature ſed deo. Contra quod dicit Ro. p̄mo Seruierũt creature potius ꝙ creatoꝛi ⁊c. Et dicit. Uiuo vt excludat ydolatrie cultum quia ydolatre colebant quoſdaꝫ moꝛtuos quorum animas dixerunt deificatas: ſicut Romulum et Herculē. Et ideo dicit: viuo. Deutero. 32. Uiuo ego in eternum ⁊c. Itē quia platonici putabant quaſdam ſubſtantias ſeparatas deos eſſe partipatione. Dicitur vero nõ partipatione diuine nature. ſed quia ſeruientes ſunt remunerandi: ideo quia ſic eſtis reſtat vt remunerationem expectetis. Unde dicit. Et expectare filium eius ſcꝫ dei de celis deſcendentē. Luc. 12. Et vos ſimiles hominibus expectantibꝰ dominũ ſuuꝫ quando reuertatur a nuptijs. ⁊c. Eſa. 30. Beati omnes qui expectant eum. ⁊c. Illi autē ſunt qui ſunt lumbis precincti. Duo aũt expectamꝰ: ſcꝫ reſurrectionē: vt ſcꝫ ei cõfoꝛmemur. Unde dicit. Quem ſuſcitauit ex moꝛtuis ieſum. Roma. 8. Qui ſuſcitauit ieſum chriſtum a moꝛtuis viuificabit ⁊ moꝛtalia coꝛpora veſtra. ⁊c. Philip. 3. Reformabit coꝛpꝰ humilitatis nr̄e configuratuꝫ coꝛpoꝛi claritatis ſue. ⁊c. Itē liberari a pena futura que iminet reis. A cauſa aũt pene ſcꝫ peccato liberamur per chriſtuꝫ. Unde dicit. Qui eripuit vos. ⁊c. Apoc. 6. Abſcondite vos a facie ſedentis ſuper thronum ⁊ ab ira agni ⁊c. Ab hac ira nullus põt nos liberare niſi xp̄s. Mat. 3. Quis demõſtrauit vobis fugere a ventura ira?

Capitulũ ſecundũ.

Nam ipſi ſcitis fratres introitum noſtrũ ad vos: qꝛ nõ inanis fuit ſꝫ ante paſſi multa ⁊ cõtumelijs affecti ſicut ſcitis in philippis fiduciã habuimꝰ ĩ deo nr̄o loqui ad vos euãgeliũ dei multa ſollicitudine. Exhoꝛtatio enĩ noſtra nõ de erroꝛe neqꝫ de imundicia: neqꝫ in dolo: ſed ſicut ꝓbati ſumus a deo vt crederetᷣ nobis euangeliũ ita loquimur: nõ quaſi hoĩbus placentes ſed deo qui pꝛobat coꝛda noſtra. Neqꝫ enĩ aliqñ fuimus in ſermone adulatiõis ſicut ſcitis neqꝫ in occaſione auaricie: deus teſtis ē: nec querentes ab hominibꝰ gloriã neqꝫ a vobis: neqꝫ ab alijs. cũ poſſemꝰ vobis oneri eē vt xp̄i apl'i. Sꝫ facti ſumus puuli in medio vr̄m tanqꝫ ſi nutrix foueat filios ſuos: ita deſiderantes vos cupide. volebamꝰ tradere vobis nõ ſolum euangeliũ dei: ſed etiã aĩas nr̄as qm̄ chariſſimi nobis facti eſtis. Memoꝛes enim facti eſtis frēs laboꝛis nr̄i ⁊ fatigatiõis nocte et die operãtes: ne quē vr̄m grauaremꝰ p̄dicauimus in vobis euangeliũ dei. Uos teſtes eſtis ⁊ deus ꝙ ſancte ⁊ iuſte ⁊ ſine q̄rela vobis qui crediditis affuimꝰ ſicut ſcitis qua-

liter vnūquēq; vr̄m ſicut pater filios ſuos
deꝓcantes vos ⁊ conſolantes. teſtificati ſu-
mus vt ambularetis digni deo qui vocauit
vos in ſuū regnū ⁊ gloriā.

Supra cōmendauit eos ꝙ in tribulatiōibꝰ verbū dei re
ceperunt: hic cōmendat eos ꝙ ab eo nō receſſerūt ꝓpter
tribulationes. Et circa hoc tria facit: q2 primo cōmemo-
rat eorū tribulatiōes. Secūdo oſtendit quale eis reme-
dium adhibuit in tertio cap̄. ibi. Propter qꝺ ⁊c. Tertio
ꝓpter quid ibi. Quia nūc viuimꝰ ⁊c. Quia vero ſupra
dixit de eis nunciari ab oībus introitū apl̄i ad eoꝝ cōuer
ſionē: iō p̄mo agit de introitu ſuo. Sc̄do de eoꝝ conuer
ſione. ibi. Jō ⁊ nos gratias. ⁊c. Circa primū tria facit q2
p̄mo cōmemorat ſuā cōſtantiā quā habuit anteꝗ̄ ad eos
veniret. Secundo ſinceritatē doctrine ꝑ quā eos cōuer-
tit ibi. Exhortatio enim noſtra ⁊c. Tertio ſinceritatē ſue
cōuerſationis cū ꝯuerſis ibi. Vos eñ ⁊c. Jterū prima in
duas: q2 p̄mo premittit tribulatiōes quas paſſus ē ante
ꝗ̄ ad eos veniret. Sc̄do quō fiduciā ex hoc non amiſit:
ibi. Fiduciā habuimꝰ ⁊c. Dicit ergo. Dico ꝙ annūciāt
introitū noſtrū quē ⁊ vos ſcitis quoniā nō fuit inanis. i.
leuis: ſed difficilis q2 ꝑ multas tribulationes. Vel non
inanis. i. vacuꝰ ſed plenꝰ. Gen̄. p̄mo. Terra erat ināis
⁊ vacua ⁊c. Vel nō inanis. i. mobilis ſed ſtabilis Phil.
2. Nō inuanū cucurri neq; inuacuū laboraui ⁊c. S3 an-
te ſumus paſſi paſſiones corꝑales. Prouer. 19. Doctri-
na viri ꝑ patiētiā noſcit̄. p̄s. Bene patientes erūt vt an-
nuncient ⁊c. Jtē ſp̄uales quia cōtumelijs ex hoc affecti ī
philipis vbi ꝓpter curationē phitoniſſe paſſus ē tribula
tiones. Et hec ciuitas ē macedonia. Nec tamē propter
hec fiducia p̄dicandi ē extincta. Eſa. 12. Ecce deꝰ ſalua-
tor meꝰ fiducialiter agam ⁊ nō timebo ⁊c. Et hec fiducia
fuit p̄dicandi ad vos euangeliū dei in multa ſollicitudīe
de veſtra conuerſione. Ro. 12. Qui p̄eſt in ſollicitudine
2. Coꝝ. 11. Preter ea q̄ extrinſecꝰ ſūt inſtātia mea quoti
diana ſollicitudo oīū eccl̄iaꝝ. ¶ Deinde cū dicit. Exhor
tatio: oſtendit ſinceritatem ſue p̄dicatiōis. Et circa hoc
duo facit: q2 primo ꝓbat ſinceritatē ſue doctrine. Sc̄do
quedam que dixerat exponit ibi. Non quaſi hoībus ⁊c.
Circa primū duo facit q2 p̄mo excludit corruptionē do-
ctrine. Sc̄do ponit ſinceritatē ibi. Sed ſicut ꝓbati ⁊c.
Doctrina autem corrumpit̄ vel ꝓpter rem que docetur
vel ꝓpter intentionē docentis. Propter p̄mū dupliciť
corrumpit̄ doctrina ſc3 vel per errorē ſicut docens ſalutē
eſſe ꝑ xp̄m cum legalibꝰ. 2. Thy. 3. Mali hoīes ⁊ ſedu
ctores ꝓficient in peius errantes ⁊ in errorē mittentes:
⁊c. Jdeo dicit. Exhortatio eñ noſtra non eſt ſicͭ aliquoꝝ
ex errore vel ꝓpter īmundiciā: ſicut dicentiū vacandum
eē voluptatibꝰ que doctrina eſt a quodā nicholao qui ꝑ
miſit ꝓmiſcua matrimonia cōmunicās alijs ſuā vxorem
Jdeo dicit. Nec de īmundicia. Apoc̄. 2. Permittis mu
lierē iezabel que ſe dicit ꝓphetam docere ⁊ ſeducere ſer
uos meos fornicari ⁊ mādūcare de idolotitis ⁊c̄. Job. 6.
Non inuenietis in lingua mea iniquitatē ⁊c. ¶ Jtē nec
eſt exhortatio in dolo ſicut quorūdā qui licet verū dicant
habēt tamē intentionē corruptā: quia nō ꝓfectū audito
rum neq; dei honorē ſed ſuū querūt honorē. Contra qꝺ
dicit. Neq; in dolo. Jere. 9. Sagitta vulnerans lingua
eorum dolū locuta eſt ⁊c. Sua ergo p̄dicatio nō eſt cor-
rupta ſed ſincera. Sincerum autē aliquid ē qꝺ ſeruat ſu
am naturā. tunc ē p̄dicatio ſincera quādo quis docet eo
tenore ⁊ fine quo xp̄s docuit. Et ideo dicit. Sed ſicut ꝓ-
bati id ē eo modo ⁊ ea intentiōe qua deꝰ nos elegit ⁊ ap
probauit ad p̄dicandū euangeliū loquimur. Gal. 2. Cre-
ditū ē mihi euangelium p̄pucij ſicut petro circūciſionis

⁊c. Act̄. 9. Vas electionis ē mihi iſte: vt portet nomen
meū corā gentibus ⁊ regibus ⁊ filijs iſrl̄. ¶ Deinde cū
dicit. Non quaſi hominibꝰ ⁊c. oſtendit ꝙ ſua p̄dicatio
nō ē in dolo. Primo excludens illud per qꝺ videret̄ eſſe
doloſa. Secundo manifeſtat per ſignum. ibi. Neq; ali-
quando ⁊c. Tertio per cauſam ibi. Neq3 in occaſione.
⁊c. Propter primum dicit. Predicatio mea non eſt qua
ſi hominibꝰ placens ſc3 finaliter. p̄s. Diſſipata ſunt oſſa
eorum qui hominibus placent. Gal̄. p̄mo. Si hominibꝰ
placerem chriſti ſeruus non eſſem ⁊c. Aliquando tamē
debent velle placere hominibus propter gloriam dei vt
predicatio magis fructificet: ſicut dicitur p̄me Coꝝ. 10.
Ego per omnia omnibꝰ placeo ⁊c. S3 deo ⁊c. Prouer.
16. Omnes vie hominū patent oculis eius ⁊c. Huiꝰ au
tem ſignū ē quia nō adulationibus loquentes eis placē-
tia. Eſa. 30. Loquimini nobis placentia: videte nobis
errores. ⁊c. Prouer. 24. Non lactes quemꝗ̄ labijs tu
is. ⁊c. Et idem oſtēdit per cauſam. Propter duo enim
aliquis querit hominibus placere ſc3 vel propter benefi
cia: vel propter gloriam. Hoc autē hic excludit. ⁊ primo
primum dicens. Neq3 fuimus. ⁊c. quia nō ſolum adula
tionē deuitauimꝰ ſed etiā omnē occaſionē auaricie. p̄me
Thy. 6. Exiſtimantium queſtum eſſe pietatē ⁊c. Jere.
6. A minori quippe vſq3 ad maiorē omnes auaricie ſtu-
dēt. ⁊c. Sc̄do ſecundū ibi. Neq3 querētes a vobis neq3
ab alijs gloriā de doctrina cū haberemꝰ vnde poſſemꝰ
gloriari ⁊ accipere: imo oneri eſſe q2 debebant ei gl̄iam
⁊ ſuſtentationē. Et vocat onus quia ꝯuerſe eis p̄dican-
tes vltra modum hec ab eis querebant. Eſa. 3. Vos eñ
depaſti eſtis vineā meam: ⁊ rapina pauperis in domo ve
ſtra. ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Sed facti ſumꝰ ⁊c. manife-
ſtat hec duo ⁊ primo ꝙ nō querit humanā gloriā. Sc̄do
ꝙ nec occaſionem auaricie ibi. Memores eñ eſtis. ⁊c.
Circa p̄mum duo facit: q2 primo oſtendit ſuā humilitatē
Sc̄do ſub ſimilitudine oſtēdit ſuā ſollicitudinē ibi. Tan
ꝗ̄ ſi nutrix ⁊c. Ponit ergo primū dicens ꝙ facti ſūt par
uuli ⁊c. i. humiles. Eccl̄. 32. Rectorē te poſuerūt noli ex
tolli. eſto in illis quaſi vnus ex ip̄is ⁊c. Sc̄o oſtēdit in ſi
militudine dicens. Tanꝗ̄ ſi nutrix que ſc3 condeſcendit
infanti balbutiendo ei loquēs vt puer loqui diſcat ⁊ ī ge
ſtibus ei etiā condeſcēdit. p̄me Coꝝ. 9. Omnibꝰ omnia
factus ſum. p̄me Coꝝ. 3. Tanꝗ̄ paruulis in xp̄o lac vo-
bis potum dedi nō eſcam ⁊c. Etiam aīas Jo. 10. Bonus
paſtor aīam ſuam dat pro ouibus ſuis ⁊c. Mñ chariſſi-
mi. ⁊c. ſc̄de Coꝝ. 12. Ego autē libētiſſime impendam ⁊
ſuperimpēdar egoip̄e pro aīabus veſtris: lic3 plus vos
diligēs minus diligar. ¶ Deinde cum dicit. Memores
eñi eſtis ⁊c. oſtendit ſecundū dicens. Jtē neq; per occa-
ſionē auaricie quia nihil a vobis ſumpſimus ſed de labo
re quia laboris ⁊c. Et aliqui laborant quidē: ſed ex ſola-
tio: ſed nos nō ſed cum labore. Jdeo dicit laboris noſtri
Nec ꝓpter exercitationē corporis ſed cum fatigatione:
Unde dicit. Et fatigationis. Aliqui etiā laborāt de die
nos de nocte. Per hoc eni3 voluit arcere pſeudo qui ni
mis accipiebant: ⁊ propter ocioſos inter eos. p̄me Coꝝ.
4. Laboramus operātes manibꝰ noſtris. ¶ Deinde cū
dicit. Vos enim eſtis ⁊c. ponit puritatē ſue conuerſatio
nis: ⁊ primo quomō ſancta quo ad vitam. Sc̄do quomō
ſollicita quo ad doctrinā ibi. Qualiter vnumqueꝗ; ⁊c.
Dicit ergo. Scitis quoniā ſancte id ē pure. Leui. 11. et
19. Sancti eſtote quia ego ſanctus ſum. Juſte quo ad ꝓ
ximū. Tyt̄. 2. Sobrie ⁊ iuſte ⁊ pie viuamꝰ in hoc ſecu-
lo ⁊c. ¶ Sine q̄rela nobis credidiſtis id ē exquo credi-
diſtis nihil agentes: vnde quis poſſet ſcandalizare vnū-
queꝗ̄ veſtrum ſingulariter. Nota ꝙ ſingularis p̄dicatō
quandoq; multū valet. ¶ Tāꝗ̄ pater. p̄me Coꝝ. 4. Jn

chriſto ieſu per euangelium ego vos genui. ¶ Deprecã
tes. Philemoñ. Multã fiduciã habẽs in chriſto ieſu ĩpe-
randi tibi. quod ad rem pertinet propter charitatem ma
gis obſecro. Et conſolationẽ per verba lenia. Cõtra qḋ
dicitur Ezech. 34. Cum auſteritate imperabatis eis et
cum potentia ꝛc. Eſa. 61. Ut conſolarer omnes lugẽtes
et ponerẽ conſolationẽ lugentibus ſyon ꝛc. Et quid pre
dicaſti Ut digne. id eſt vt vr̃a cõuerſatio eſſet talis qua-
lis decet miniſtros chriſti Col. 1. Ambuletis digne deo
per omnia placentes. ꝛc. Deo qui vos ꝛc. Sap. 6. Con
cupiſcentia itaqꝫ ſapiẽtie deducet ad regnũ perpetuum.

Lectio ſecunda.

Ideo ꝛ nos gratias agim⁹ deo ſine i
termiſſione: qm̃ cũ accepiſſetis a no
bis verbũ auditus dei: accepiſtis il
ludnon vt verbũ hominũ: ſed ſicut eſt vere
verbũ dei qui operat̃ in vobis qui credidi-
ſtis. Uos em̃ imitatores facti eſtis fratres
eccleſiarũ dei que ſunt in iudea in xp̃o ieſu.
quia eadẽ paſſi eſtis et vos a contribulibus
veſtris ſicut et ip̃i a iudeis qui et dominum
occiderunt ieſum et ꝓphetas. et nos perſe-
cuti ſunt et deo non placent et omnibus ho
minibus aduerſant̃: ꝓhibentes nos genti-
bus loqui vt ſalui fiant vt impleant pecca-
ta ſua ſemꝑ Peruẽit em̃ ira dei ſuꝑ illos vſ
qꝫ in finẽ. Nos aũt fratres deſolati a vobis
ad tempus hore: aſpectu non corde abũdã-
tius feſtinauim⁹ faciẽ veſtrã videre cũ mul
to deſiderio quoniã voluim⁹ venire ad vos
ego quidẽ paulus et ſemel et iterũ. ſed im-
pediuit nos ſathanas. Que eſt em̃ nr̃a ſpeſ
aut gaudiũ aut corona gl̃ie? Nonne vos an
te dominũ noſtrum ieſuꝫ chriſtum in aduẽ-
tu eius? Uos em̃ eſtis gl̃ia nr̃a et gaudium

Supra oſtendit apoſtolus qualis fuit ad eos introit⁹ ſu
us: hic oſtendit q̃lis fuit eoꝝ cõuerſio. Et circa hoc duo
facit. quia primo oſtendit ꝙ ꝑfecte conuerſi ſunt per fidẽ
firmã. Secundo quõ fortiter perſtiterunt in tribulationi
bus ibi. Uos em̃ ꝛc. Ponit ergo primo bona eoꝝ ꝓ qui
bus gratias agit: et reddit rationeꝫ. Dicit ergo ideo. qꝛ
ſollicite vobis predicaui ſicut pater filijs. ideo de bonis
veſtris gratias ago ſicut pater de filijs. 2. Ioh. Maiorẽ
hoꝝ non habeo gratiã q̃ vt audiã filios meos: in verita-
te ambulare Phil. 4. Cũ gratiarũactiõe. Sed de quo?
Quoniã cũ accepiſſetiſ a nobis ꝛc. Gratias debet agere
predicator quando verbũ eius in auditoribus ꝓficit. Et
dicit verba auditus dei per nos. pſ̃. Audiã quid loqua-
tur in me dñs deus ꝛc. Ro. 10. Fides em̃ ex auditu. au-
dit⁹ aũt per v̓bũ xp̃i ꝛc. ¶ Accepiſtis illud id eſt firmit̃
in corde tenuiſtis. Nõ vt verbũ hominũ. quia vana ver-
ba hominis. 2. coꝝ. 13. An experimentũ queritis eius q̇
in me loquitur xp̃s. 2. Pe. 1. Non em̃ voluntate huma-
na allata eſt aliquando ꝓphecia: ſed ſpiritu ſancto inſpi-
rati locuti ſunt ſancti dei homines. Et q̃re gratias agit
quia hoc ipſum ꝙ credidiſtis deus in vobis operat⁹ eſt.
Phil. 2. Deus eſt qui operatur in vobis velle ꝛ ꝑficere
ꝓ bona voluntate. Eſa. 26. Omnia opera noſtra opera
tus es in nobis dñe. ¶ Deinde cum dicit. Uos em̃ ꝛc.

Oſtendit quõ fortiter perſtiterũt in tribulationibus. Et
circa hoc duo facit. quia primo ponit tribulatiões eorum
in quibus ſteterunt. Secundo qḋ remediũ ꝓpoſuit adhi
bere ibi. Uos aũt ꝛc. Itẽ prima diuidit̃ in duas. qꝛ pri-
mo cõmendat eoꝝ patiẽtiã in aduerſis. Secundo repre-
hendit eos qui intulerunt aduerſa ibi. Qui xp̃m ꝛc. Di
cit ergo Accepiſtis verbũ non vt eſt hominũ ſed dei. q̇a
expoſuiſtis vos ꝓ illo vſqꝫ ad mortẽ. Per hoc em̃ ꝙ ho
mo moritur propter xp̃ꝫ teſtificat̃ ꝙ verba fidei ſunt v̓ba
dei. Et ideo martyres idẽ eſt ꝙ teſtes. ¶ In iudea. Ibi
em̃ fides xp̃i p̄mo eſt annũciata Eſa. 2. De ſyõ exibit lex
ꝛ verbũ domini de hierl̃m. Ibi etiã primo perſecutio fi-
dei facta fuit. Act. 8. Facta ẽ aũt in illa die ꝑſecutio ma-
gna in eccl̃ia que erat hieroſolymis ꝛc. Heb. 10. Reme-
moramini aũt priſtinos dies in quib⁹ illuminati magnũ
certamẽ ſuſtinuiſtis paſſionũ ꝛc. Et iſti ſimiles paſſiões
paſſi ſunt. Et ideo dicit. Eadẽ paſſi a contribulibus ve-
ſtris. id eſt ab infidelibus theſſalonicenſibus. Mat. 10.
Inimici hominis domeſtici eius. ¶ Deinde cum dicit.
Qui ꝛ ip̃m dñm ꝛc. Uitupat iudeos a quib⁹ incepit ꝑſe
cutio. Et p̄mo cõmemorat eoꝝ culpã. Secundo rationẽ
culpe ibi. Ut impleãt ꝛc. Circa primũ tria facit. qꝛ pri-
mo eoꝝ culpã põit in cõparatiõe ad dei miniſtros. Se-
cundo ad ip̃m deũ. Tertio ad totũ genus humanũ. Mi
niſtri dei ſunt predicatores. Predicatio autẽ principali-
ter eſt a xp̃o: figuralit̃ a ꝓphetis: executiue ab apl̃is. Cõ-
tra hos tres inſurrexerunt iudei. Et primo dicit de chri-
ſto ibi. Qui ꝛ dominũ ꝛc. Mat. 21. Hic eſt heres venite
occidamus eũ. Nec obſtat ſi gentiles occiderunt euꝫ. qꝛ
ipſi ſuis vocibus petierunt euꝫ occidi a pilato. Iere. 12.
Facta eſt hereditas mea mihi quaſi leo in ſilua dedit cõ
tra me vocẽ ꝛc. Secundo dicit de ꝓphetis ibi Et ꝓphe
tas. Act. 7. Quẽ ꝓphetaꝝ non ſunt ꝑſecuti patres vr̃i
ꝛ occiderunt eos qui prenunciabãt de aduẽtu iuſti cui⁹
vos nunc proditores ꝛ homicide fuiſtis. Tertio dicit de
apoſtolis. Et nos ſcilicet apoſtolos. Mat. 10. Tradent
vos in concilijs ꝛc. Secundo ponit culpã in cõparatiõe
ad deũ ibi. Deo non placẽt: licet crederẽt in hoc ſe obſe
quiũ preſtare deo. Ioh. 16. Sed qꝛ zelũ dei habẽt nõ ſo-
lum ſ̄m ſciẽtiã ideo deo nõ placẽt. qꝛ nõ faciũt recta fide
Et ſine fide impoſſibile eſt placere deo. Hebre. 11. Eſa. 5
Iratus eſt furor dñi in populo ſuo ꝛc. Tertio oſtẽdit eo-
rũ culpã in cõparatiõe ad totũ genus humanũ cum dicit
Omnibus hominibus aduerſant̃. Geñ. 16. Manus ei⁹ cõ
tra omnes ꝛc. Aduerſant̃ aũt in hoc. qꝛ ꝓhibent ꝛ impe
diunt predicationẽ gentiliũ ꝛ cõuerſionem. Act. 11. Re
prehendit̃ petrus ꝙ iuit ad corneliũ. Itẽ Luc. 15. Fili⁹
maior ſcꝫ ppl̃s iudeoꝝ turbat̃. quia filius minor. id ẽ po-
pulus gentiliũ recipit̃ a patre Eſa. 45. Ue qui dicit pa-
tri quid generas? Numeri. 11. Quis det vt omnis popu
lus prophetet. Ratio aũt huius culpe eſt ex diuina per-
miſſione. quia vult ꝙ impleant peccata ſua. Omniũ em̃
que fiunt ſiue bona ſiue mala eſt quedã certa mẽſura. qꝛ
nihil eſt infinitũ. Et omniũ iſtoꝝ menſura eſt in preſciẽ-
tia. Bonoꝝ quidẽ in eius preparatiõe. Ephe. 4. Quia
vnicuiqꝫ vr̃m dat̃ gratia ſ̄m mẽſurã donatiõis xp̃i. Ma
loꝝ vero in ꝑmiſſiõe. qꝛ ſi aliqui ſunt mali nõ tamẽ q̃tũ
volunt: ſed q̃tũ deus ꝑmittit. Et ideo tãdiu viuũt q̃diu
ꝑueniant ad hoc qḋ de⁹ permittit. Matth. 23. Implete
menſurã patrũ veſtroꝝ ꝛc. Et ideo dicit. Ut impleãt ꝛc.
Deus em̃ dedit iudeis poſt paſſionẽ xp̃i ſpaciũ peniten-
cie per. 40. annos nec conuerſi ſunt: ſed addebant pec-
cata peccatis. Et ideo deus non plus ꝑmiſit. Unde dĩ
hic Peruenit ira dei ꝛc. 4. reg. 22. Ira dei magna ſuc-
cenſa eſt contra nos. quia nõ audierunt patres noſtri ver
ba libri huius ꝛc. Luc. 21. Erit em̃ preſſura magna ſuꝑ

terrã ⁊ ira populo huic ⁊c. Et non credas ꝙ hec ira ſit ꝑ centũ annos ſed vſqꝫ ad finez mundi quando plenitudo gentiũ intrauerit ⁊c. Luc. 19. ⁊ 21. ⁊ Mat. 13. Non relinquetur lapis ſuꝑ lapidẽ qui non deſtruat. ¶ Deinde cũ dicit Nos aũt ⁊c. Oſtendit remediũ quod eis ꝓpoſuit adhibere ſcilicet ꝙ perſonalit̃ iret ad eos Et circa hoc duo facit. qꝛ primo ponit ꝓpoſitũ ſue viſitationis. Secũdo impedimẽtum ibi Sed impediuit ⁊c. Tertio cauſaz quare volebat ire ibi. Que autẽ eſt ⁊c. Dicit ergo Nos fratres deſolati a vobis a quibus eramus ſeparati vl̕ ꝓpter tribulationes veſtras. ore id eſt carentes collocutione. Et aſpectu id eſt carentes viſione. propt̃ hec em̃ duo neceſſaria eſt amici preſentia. qꝛ eſt conſolatiua. ſed cordẽ ſumus preſentes. 1. cor. 5. Ego abſens quidẽ corꝑe preſens aũt ſpiritu ⁊c. Abundantius feſtinauim⁹ faciez ⁊c. Ut ſicut corde ſic ⁊ corpore preſens eſſet. Ro. 15. Cupiditatem habẽs veniendi ad vos ex multis iaz precedẽtibus annis ⁊c. Feſtinauimus. dicit pluralit̃. quia ſcribit ex perſona triũ ſcꝫ ſui Siluani ⁊ Thimothei. Ideo etiã voluimus omnes forte ſemel. ſed ego paul⁹ ſemel ⁊ iterum id eſt bis propoſui. ſed ĩpediuit nos ſathanas id eſt ꝓcurauit impedimẽta forte per aeris tẽpeſtates Apoc. 7. Iſti ſunt angeli qui tenent vẽtos. ¶ Deinde cũ dicit Que eſt em̃. Oſtendit cauſam ꝓpoſiti. primo ꝙtum ad futurũ. Secũdo ꝙtum ad preſens ibi Nos em̃ ⁊c. Dicit ergo. Deſidero videre vos ⁊ gratias ago de bonis vr̃is qñ venerit vnicuiqꝫ ſcḋm opa. Maxima em̃ eſt retributio predicatori ex his quos conuertit ad gaudiũ. quia gaudium illorũ eſt gaudiũ apl̃i. quia bonuz eoꝝ eſt bonũ apl̃i. bonus em̃ effectus reducitur in bonũ cauſe. Aut corona glorie. quia pro certaminibus eoꝝ: et iſte qui induxit ad certandũ coronabitur. dux em̃ qui induxit milites ad pugnã coronabit̃. Eccl̕. 30. Qui docet filiũ laudabit̃ in illo ⁊ in medio domeſticoꝝ ĩ illo gloriabit̃ ⁊c. Hec ingꝫ ſpes que eſt? Nonne vos? Immo ſic. In futuro ante dñm noſtrũ ieſum xp̃m in aduẽtu eius. ſed etiam in preſenti vos eſtis apud omnes fideles gloria nr̃a. 1. cor. 9. Melius ẽ mihi mori ꝙ vt gloriã meã quis euacuet ⁊c. Et gaudiuz quo letor de bonis veſtris in preſenti.

Capitulum tertium.

PRopter quod non ſuſtinẽtes amplius. placuit nobis remãere athenis ſolis ⁊ miſim⁹ timotheũ fratrem noſtrum ⁊ miniſtrum dei in euangelio chriſti. ad confirmãdos vos ⁊ exhortandos ꝓ fide veſtra. vt nemo moueat̃ in tribulationibus iſtis. Ipſi em̃ ſcitis ꝙ in hoc poſiti ſumus. Nam ⁊ cũ apud vos eſſemus. predicebam⁹ vobis paſſuros nos tribulatiões: ſicut ⁊ factũ ẽ ⁊ ſcitꝭ. Propterea ⁊ ego amplius nõ ſuſtinẽs niſi ad cognoſcẽdũ fidẽ vr̃am. ne forte tẽptauerit vos is qui tẽptat. ⁊ inanis fiat labor noſter. Nũc autez veniente Thimotheo ad nos a vobis ⁊ annunciante nobis fidem ⁊ charitatẽ veſtram ⁊ quia memoriã noſtri habetis bonaz ſemꝑ deſiderãtes nos videre ſicut ⁊ nos ꝗꝫ vos. ideo conſolati ſum⁹ fratres in vobis in omni neceſſitate ⁊ tribulatione noſtra ꝑ fidem veſtram. quoniã nunc viuimus. ſi vos ſtatꝭ in domino. Quã em̃ gratiarũactionẽ poſſumus deo retribuere pro vobis in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante deuz noſtrum nocte ac die abundantius orantes vt videamus faciẽ veſtrã ⁊ cõpleamus ea ꝗ deſunt fidei vr̃e. Ipſe aũt deus ⁊ pater noſter ⁊ dñs ieſus xp̃s dirigat viã noſtram ad vos. Uos aũt dñs multiplicet ⁊ abundare faciat charitatẽ vr̃am in inuicẽ ⁊ in omnes quẽadmodũ et nos in vobis ad confirmanda corda veſtra ſine querela et ſanctitate ante deũ et patrẽ noſtꝝ in aduentu dñi nr̃i ieſu xp̃i cũ oĩbus ſanctis eius Amen.

Cõmemorauit tribulationes quas paſſi erant ⁊ remedium qḋ ꝓpoſuit eis ĩpẽdere: hic oſtendit quõ eis ſubuẽit ſcꝫ viſitando per thimotheũ. Et primo agit de miſſione nuncij. Secũdo de relatiõe facta per eũ ibi. Nunc autez ⁊c. Tertio de effectu relationis in apl̕o ibi Ideo cõſolati ⁊c. Itẽ prima in tres. qꝛ ꝑmo premittit cãm quare miſit eũ. Secundo qualẽ miſit. Tertio cãm propter quam miſit. Dicit ergo propter qḋ. id eſt qꝛ impediuit nos ſathanas. tñ vos eſtis gl̃ia nr̃a ideo nõ ſuſtinentes põdus amoris inclinantis ad vos Eſa. 1. Facta ſunt mihi moleſta ⁊c. Geneſ. 45. Nõ ſe poterat eis cohibere. Placuit nob̕ ſcꝫ paulo ⁊ ſiluano remãere athenis ſolis et miſim⁹ thimotheũ ꝗ erat aplo ꝯueniẽtiſſimus. Phil̕. 2. Nemi nẽ habeo tã vnanimẽ ꝗ ſincera affectiõe ꝓ vobis ſollicitus ſit. 1. cor. 4. Miſi ad vos thimotheũ ꝗ eſt fili⁹ meus chariſſim⁹ et fidel̕ in dño ⁊c. Frẽs ꝑ charitatẽ adiuuans ꝓuer. 18. Frat̃ ꝗ iuuat̃ a fr̃e q̃ſi ciuitas firma ⁊c. ¶ Miniſtrũ. Eccl̃ie dignitas eſt. 2. cor. 11. Miniſtri xp̃i ſunt et ego ⁊c. Mittit aũt ad ꝯfirmãdum eos ⁊ referenduz ſibi. ¶ Deinde cũ dicit Ad ꝯfirmãdũ ⁊c. Oñdit ꝙ mittit̃ ad ꝯfirmãdũ. Et ꝑmo facit hoc. Secũdo ponit̃ rõ ꝯfirmationis ibi Ipe em̃ ⁊c. Dic̃ g̃ Dico ad ꝯfirmãdos ⁊ exhortãdos. qꝛ ꝑ exhortatiões anim⁹ homĩs ꝯfirmat̃. Job. 4. Uacillantes ꝯfirmauerũt ſmones tui ⁊c. Lu. 22. Et tu aliqñ ꝯuerſus ꝯfirma fr̃es tuos ⁊c. Et indigetis exhortari in fide vr̃a vt nemo moueat̃ in his tribulatiõib⁹ Ecc. 10. Si ſpũs ptãtẽ habẽtꝭ aſcẽdit ſuꝑ te locũ tuũ ne dimiſeris ⁊c. Eſt aũt rõ duplex ꝯfirmãs. Una ex ordiatiõe diuina. Ipi em̃ ſcitis ⁊c. Quaſi dicat Ita voluit de⁹ vt ꝑ tribulationes in celũ ĩtraretꝭ Act̃. 14. Per m̃ltas tribulatiões oportꝫ nos ĩtrare in regnũ dei. Et. 2. thi. 3. Oẽs ꝗ pie volũt viuere in xp̃o ihũ ꝑſecutiõẽ patient̃ ⁊c. Per hãc viã iuit xp̃s Luc. vl. Oportuit xp̃m pati et reſurgere et ſic ĩtrare ĩ gl̃iam ſuã ⁊c. Alia rõ ẽ ex ꝑte ꝓnũciationis. qꝛ ꝑuiſa min⁹ feriũt Uñ dicit Nã ⁊ cũ apõ ⁊c. id ẽ qꝛ ego ꝑdixi vob̕ tribulatiões q̃s eſtꝭ paſſi in iſtꝭ annis. miſi ⁊c. Qualit̃ ſcꝫ eſſetꝭ fortes in fide. ꝓuer. 27. Diligent̃ agnoſce vultũ pecorꝭ tui et greges tuos ꝯſidera. ¶ Is ꝗ tẽptat ſcꝫ dyabol⁹ Mat. 4. Accedẽs tẽptator. Glo. Cuius officiũ ẽ tẽptare. Sꝫ ꝯtra Tẽptat mũd⁹ et caro. Ja. 1. Unuſqꝫqꝫ tẽptat̃ a ꝯcupiſcẽtia ſua ⁊c. Item Geñ. 22. Tẽptauit de⁹ abraam ⁊c. Rñdeo Tẽptare ẽ exꝑimẽtuz de aliq̃ ſumere. In hoc ꝯſiderãdũ ẽ ad q̃d velit ſumere ⁊ quõ. Nã hoc ẽ tripl̕r. Ul̕ vt ipe cognoſcat. Ul̕ vt aliũ cognoſcere faciat. Prio mõ de⁹ nõ tẽptat. ipe em̃ ſcit quid eſt in hoĩe. Jo. 2. Si ſcḋo mõ ſic de⁹ tẽptauit abraam. ſ. vt alij ſcirẽt fidẽ ei⁹ Sꝫ ꝑmo mõ tẽptare ẽ dupl̕r ſcꝫ vt ꝑ

moueat ad bonū ſic̄ eṗs ꝓmouēdos examīat .vł aliq̄s tē
ptat vt decipiat et hoc ē dyaboli.qꝛ ſcꝫ inq̄rit ꝯditiōꝫ ho
minis vt ſm̄ diuerſas ꝯditiōes ad diuerſa vitia ad q̄ ꝓni
ſunt īducat.1.Pe.5.Aduerſariꝰ vr̄ dyabolꝰ ꝛc.Offici
um ğ eiꝰ ē tēptare ad decipiēdū Mūdꝰ aūt et caro dicūt
tēptare materialit̄.qꝛ ꝑ ea ad q̄ ipa inclinant ſumit̄ expi
mētū de hoīe vtꝝ firmꝰ ſit ad mādata dī et dilectiōꝫ. Si
em̄ vicerit ꝯcupiſcētia nō ꝑfcē diligit deū Et ſilr̄ q̄n res
mūdi vł terrēt vł afficiūt.❡Et ianis .qꝛ ſi tēptatiōi non
reſiſtit̄ labor vr̄ eēt inanis Gal.4. Timeo vos ne forte
ſine cā laborauerim in voƀ Ezech.18.Oēs iuſticie eius
q̄s oparꝰ ē nō recordabunt̄. Inanis aūt dꝛ reſpcū merce
dis etne.tn̄ bōa añ pctm̄ cōmiſſa ad aliq̄d valēt . qꝛ poſt
penitētiā reuiuiſcūt et diſponit̄ q̄s facilit̄ ad ꝯuertēdum
❡Deide cū dicit Nūc aūt ꝛc. Oñdit quō retulit thimo
theꝰ bona coꝝ ꝑtinētia ad deū et aplm̄ Ad deum fidē et
charitatē Gal.6.In xp̄o ihu neq̄ circūciſio aliq̄d vꝫ:ne
q̄ ꝓpuciū ſed noua creatura Sed fidē etiā ad aplm̄ Vñ
dic̄ Et qꝛ memoriā Eccl.49.Memoria yoſie in cōpoſi
tiōe opis fcā opꝰ pigmētarij ꝛc.puer.10.Memoria iu
ſti cū laudibꝰ ꝛc.❡Deſiderantes videre nos ſicut et nos
vos.Aug.Durꝰ ē animꝰ q̄ dilectionē ꝛ ſi nō velit īpēdē
re nolit repēdere Eſa.51.Attēdite ad abraam patrē vr̄ꝫ
ꝛc.❡Deinde cū dicit Ido ꝯſolati ꝛc.Ponit̄ effectꝰ re
latiōis triplex.ſcꝫ ſpūalis ꝯſolationis grāꝝactiōis ibi .
Quā em̄ ꝛc.Et orōnis mł'tiplicatē ibi.Nocte ꝛc.Dicit
ergo Quia talia audiuimꝰ de vobis licet neceſſitates tē
poraliū īmineāt ꝛ tribulatiōes corꝑales .tn̄ ꝯſolati ſumꝰ
pš.Scḋm multitudinē doloꝝ meoꝝ in corde meo ꝛc.2.
coꝝ.1.Bñdictꝰ deus ꝛ paṫ dñi nr̄i ihu xp̄i. paṫ miſicor
diaꝝ ꝛ deꝰ totiꝰ ꝯſolatiōis ꝛc.Et hoc ꝑ fidē vr̄aꝫ . id eſt
audiēs firmitatē fidei vr̄e Qm̄ viuimꝰ ꝛc.Quaſi dicat.
Tantū diligo ſtatū vr̄ꝫ q̄ reputo me ꝑ ipꝫ viuere.Geñ.
45.Sufficit mihi ſi adhuc filiꝰ meus viuit.❡Deinḋ cū
dicit Quā em̄ ꝛc.Ponit̄ ſecūdꝰ modꝰ relatiōis facte.ſ.
grāꝝactio. Quaſi dicat.Nō ſufficio q̄ aliquā ꝯdignaꝫ
grāꝝactionē agā deo ꝓ voƀ Mich.6. Quid dignū of
ferā dño?ꝛc.pš.Quid retribuā dño ꝓ oībꝰ ꝛc.Referē
de ſūt tn̄ grāꝝactiōes.❡In oī gaudio.qḋ oīno nō ē ex
terius.ſꝫ in ꝯſciētia añ dñꝫ q̄ videt eā. Vł añ dñm.qꝛ de
ꝓrio placet deo.1.coꝛ.13.Cōgaudet Vitati ꝛc.❡Dein
de cū dicit Nocte ꝛc.Ponit̄ tertiꝰ effectꝰ relatiōis.ꝛ ṗ
mo ꝓpōit mł'tiplicitatem orōis.Secūdo oñdit q̄d orādo
optet ibi.Ipe aūt ꝛc.Dicit ergo Grās agimꝰ de ꝑterit̄.
nec tn̄ deficimꝰ q̄n oremꝰ ꝓ futuris.imo nocte ac die.id
eſt aduerſis ꝛ ꝓſperis.pš.Veſpe ꝛ māe ac meridie nar
rabo ꝛc.Que deſunt ꝛc.Nō q̄deꝫ de neceſſitate fidei.ſꝫ
aliq̄ ſecreta q̄ nec dū apl's eis ꝑdicauit in ſua nouitate.1.
coꝛ.3.Nō potui loq̄ voƀ q̄ſi ſpūalibꝰ ſꝫ quaſi carnalibus
ꝛc.Joh.16.Mł'ta habeo vobis loq̄ q̄ nō poteſt̄ portare
mō.❡Deinde cū dicit.Ipe aūt deꝰ ꝛc.Demōſtrat quid
optet eis Et circa hoc ṗmo oſtēdit q̄d petat ibi.Ad con
firmāda ꝛc.Petit aūt duo. Vnū ex ꝑte ſua vt poſſet ire
ad eos.Vñ dicit Ipe deꝰ ꝛ paṫ nr̄ ꝛc.Joh.20.Aſcendo
ad patrē meū et pr̄em vr̄m ꝛc.puer.16.Hoīs ē ꝑparare
animū.et dñi gubernare linguā ꝛc.Aliḋ ex ꝑte eoꝝ Vñ
dicit Vos aūt multiplicet ſcꝫ in fide.2.reg.24.Adau
geat dñs ppłm ſuū cētupluꝫ q̄ ſunt ꝛc.❡Et vt augeant̄
merita.Vñ dicit. Et abūdare faciat charitatē vr̄am que
ſemꝑ ī via creſcere pōt.Col.3.Suꝑ oīa charitatē habe
te qḋ ē vinculū ꝑfectiōis ꝛc.Et ṗmo inuicē. Secūdo ad
oēs Gal.6.Opemur bonū ad oēs.maxie aūt ad dome
ſticos fidei ꝛc.Et pōit exēplū de ſeipo dicēs: Quemad
modū ꝛc.Quaſi dicat.Sicut et ego diligo vos.2.coꝝ.
7.In cordibus nr̄is eſtis ad cōmoriendū ꝛ ad cōuiuen
dū.❡Sed ad q̄d petit?Ad ꝯfirmāda corda vr̄a ſine q̄re
la.id eſt vt nullꝰ poſſit cōqueri de vobis Lu.1.Inceden
tes in oībꝰ mādatis et iuſtificatiōibꝰ ſine q̄rela ꝛc.❡In
ſcitate añ deū ſcꝫ q̄ cor videt.Lu.1.In ſcitate ꝛ iuſticia
corā ipo ꝛc.Et hoc apparet in aduētu dñi nr̄i ihu xp̄i vt
vos inuēiat ſcōs qui aduētꝰ erit cuꝫ oībꝰ ſctis id ē ſit̄ in
cōſpectu eiꝰ ſicut ſunt oēs ſancti ante eū.

Capitulū quartū.

D Ecetero ergo fr̄es rogamꝰ vos ꝛ
obſecramꝰ in dño ihu vt quēad
modū accepiſt̄ a nobis quō opor
teat vos ambulare ꝛ placere deo
ſic ꝛ ambulet̄ vt abūdet̄ magis. Scit̄ eniꝫ
q̄ ꝑcepta dederim voƀ ꝑ dñm ieſuꝫ. Hec eſt
em̄ volūtas dei ſcificatio vr̄a. vt abſtieatis
vos a fornicatiōe. vt ſciat vnuſq̄ſq̄ vr̄ꝫ vas
ſuū poſſidere in ſcificatiōe ꝛ honore :non in
paſſiōe deſiderij ſicut ꝛ gētes q̄ ignorāt deū
Et ne q̄s ſupgrediat̄ neq̄ circūuēiat in ne
gocio fratrē ſuuꝫ: qm̄ vindex eſt dñs de his
oībus ſicut ꝑdiximꝰ vobis ꝛ teſtificati ſumꝰ
Nō em̄ vocauit nos deꝰ in imūdiciā ſꝫ ī ſan
ctificationē. Itaq̄ q̄ hec ſpernit:nō hominē
ſꝑnit ſed deū.q̄ etiā ḋdit ſpm̄ ſuū ſctm̄ in no
bis.De charitate aūt fraternitat̄ nō neceſ
ſe habuimꝰ ſcribere voƀ. Ipi em̄ vos a deo
didiciſtis vt diligat̄ inuicē. Etem̄ illḋ faci
tis in oēs fr̄es in vniuerſa macedonia. Ro
gamꝰ aūt vos fr̄es vt abūdet̄ magis ꝛ ope
rā detis vt q̄eti ſit̄:ꝛ vt vr̄m negociū agat̄
ꝛ opemini māibꝰ vr̄is ſicut ꝑcepimꝰ voƀ vt
ꝛ hōeſte ambulet̄ ad eos q̄ foris ſunt:ꝛ nul
lius aliquid deſideretis.

Supra cōmēdauit apl's fideles de ꝯſtātia in tribulatiōi
bus ꝛ alijs bōis:h̄ in futuꝝ monet ad bn̄ agendū . Et ṗ
mo ꝓpōit generalē āmonitionē. Secūdo ſpecificat ibi.
Vt abſtineatis ꝛc.Circa ṗmū duo facit.qꝛ ṗmo ꝓponit
intētū.Secūdo rōeꝫ monitiōis aſſignat ibi. Vt abūdet̄
ꝛc.Dicit ğ Audiui bōa vr̄a ꝑterita.ſꝫ in futurū rogamꝰ
ꝛc.Inducit āt eos ṗmo ex ꝑte ſua.Et iḋo dicit Rogamꝰ
pš.Rogate q̄ ad pacē ſunt ꝛc. Itē ex ꝑte xp̄i.et ſic dicit
Obſecramus ꝛc.Obſecrat aūt.qꝛ erāt ꝑfecti.1.thy.5.
Seniorē ne increpaueris ſed obſecra vt patreꝫ. Sed q̄d
rogat? Vt quēadmodū ꝛc. Docuerat eos apl's quō opor
teret eos ambulare in via cōi inſticie q̄ ē ꝑ mandata. Vñ
dicit.Accepiſtis ꝛc.pš.Viā mādatoꝝ tuoꝝ ꝛc.Itē quō
placerēt deo in via ꝯſilioꝝ.Sap.4.Placēs deo factꝰ ē
dilectꝰ.Vel quō ābuletis ſcꝫ ꝑ rectā opationeꝫ Joh.12.
Ambulate dū lucē habet̄.Quō placeat̄ ſcꝫ ꝑ rectā in
tētionē.Sic et āmbulet̄ id ē vt ſuet̄ ṗmā doctrinā nō re
cedēdo ab ea.Gal.1.Sꝫ licet nos aut angelꝰ de celo euā
gelizet voƀ ꝑter q̄ qḋ euāgelizauimꝰ voƀ anathema ſit.
Rō monitiōis accipit̄.ṗmo ex fructu ſuate monitiōis.
Scḋo ex ipa monitiōe ibi.Scit̄ em̄ q̄ ꝛc.Dicit ğ.Licꝫ
ſitis boni tn̄ ꝑ exercitiū mādatoꝝ et cōſilioꝝ abūdabitis
et proficietis.2.coꝝ.9.Potēs eſt deꝰ oēm gratiā abū
dare facere ī vobis ꝛc.Eſt em̄ charitas tā magna q̄ ſem
ꝑ reſtat q̄ ꝓficiēdū ſit.Itē q̄ ex monitiōe accepiſt̄ hone
ſta ſūt et vtilia.pš.Lex dñi imaclāta ꝛc.puer.6.Man

datū lucerna eſt et lex lux ⁊ via vite. Ideo dicit. Que p̄cepta id ē ꝗlia. Et hoc ꝑ dn̄m ih̄m accepta ab eo. i. coꝝ. ii. Ego eni̅ accepi a dn̄o qd̄ et tradidi vobis ⁊c. Heb. 2. Que cū initiū accepiſſet enarrari ꝑ dn̄m ab hijs q̄ audierūt ⁊c. Et hec ſunt iſta. Hec eſt voluntas. Quaſi dicat. Oīa p̄cepta dei ſunt ad hoc ꝙ ſitis ſcti̅. Sācticas eni̅ dicit mūdiciā et firmitatē. Et oīa dei p̄cepta īducūt ad iſta vt q̄s mūdꝰ ſit a malo et firmꝰ in bono Ro. 12. Probetis q̄ ſit volūtas dei ſcꝫ explicata ꝑ p̄cepta. ¶ Deinde cū dicit Ut abſtineatis ⁊c. Monet in ſpeciali. et p̄mo corrigit eos de q̄buſdā inordiatiōibꝰ int̄ eos. Secundo ꝓmouet ad obſeruātiā bonoꝝ. 5. cap̄. ibi De tēpibꝰ ⁊c. Tres autē inordiatiōes erāt int̄ eos ſcꝫ carnaliū vitioꝝ q̄tum ad q̄ſdā Itē curioſitatis. Itē triſticie de mortuis. Et ideo d̄ iſtis agit. Secūda ibi De charitate aūt ⁊c. Tertia ibi. Nolumus vos ⁊c. Circa primū duo facit q꞉ p̄mo monet abſtinere ab īmoderato appetitu carnaliū. Secūdo pōit rōēꝫ ibi Qm̄ vindex ⁊c. Itēꝝ p̄ma in duas. q꞉ p̄mo ꝓhibet luxuriā. Secūdo auariciā Et cōiūgit hec ſemꝑ. q꞉ vtrūꝗ eſt circa obiectū corꝑale. licꝫ hoc cōpleat̄ in delectatiōe ſpūali. Itē p̄mo docꝫ cauere luxuriā q̄tū ad non ſuā. Secūdo q̄tū ad vxorē ꝓpriā ibi Ut ſciat ⁊c. Dic̄ ḡ. Volūtas dei eſt abſtinere a fornicatione ḡ eſt pctm̄ mortale. q꞉ eſt ꝯ p̄ceptū ⁊ volūtatē dei Tob. 4. Attēde tibi ab om̄i fornicatione ⁊c. Sꝫ et reſpctū vxoris abſtineatis honeſte. Ut ſciat vnuſq̄ſꝗ vas ſuū ⁊c. id ē vxorē in ſanctificatiōe. ceſſando ad tp̄s et in honore nō in paſſiōe vt ſcꝫ paſſio p̄cedat ſicut gētes. q꞉ hoc eſt gētiliū q̄rere delectatiōes p̄ntes nō future vite. In ſanctificatiōe et honore. q꞉ h̄ eſt debitꝰ vſus matrimonij. q꞉ eſt ad bonū ꝓlis ⁊ ad reddendū debitū. Et ſic pōt eſſe ſine peccato. ſꝫ aliq̄n eſt vēiale pctm̄ ſi nō efferat̄ ꝯcupiſcētia vltra limites matrimonij ſcꝫ qn̄ licꝫ ꝯcupiſcētiā habeat nō tn̄ vteret̄ ea niſi eſſet vxor ſua. Sꝫ qn̄ eſt extra limites matrimonij ſeq̄tur mortale. et hoc qn̄ ſi non eſſet ſua vxor adhuc vteret̄ ea et libentiꝰ cū alia. Heb. vl. Sit honorabile ꝯnubium ⁊ thorꝰ īmacularꝰ. Fornicatores aūt et adulteros iudicabit deꝰ. i. Pe. 3. Uiri ſimilit̄ cohabitātes ſ̄m ſcientiaꝫ quaſi infirmiori vaſcl'o mliebri īꝑtiētes honorē tanꝗ coheredibꝰ grē et vite vt nō īpediant̄ orōes vr̄e. ¶ Deinde cū dicit Et ne q̄s ⁊c. ꝓhibet auaritiā. Un̄ dicit. Et ne q̄s ſupgrediat̄ id eſt violentiā inferat auferēdo aliena ꝑ potētiā Ja. 2. Nōne diuites ꝑ potētiam vos opprimūt. ¶ Neꝗ circūueniat ꝑ dolū. Jere. 5. Sicut decipula plena auibus. ſic domꝰ eoꝝ plene dolo ⁊c. ¶ Deinde cū dicit Qm̄ vindex ⁊c. Ponit̄ rō monitiōis quam p̄mo aſſignat ex diuīa vltiōe. Secūdo oñdit hāc vltionē eſſe iuſtā ibi. Nō eni̅ vocauit ⁊c. Dicit ḡ Abſtineamꝰ ab hijs. q꞉ dn̄s eſt vindex. Gal. 5. Predico vob̄ ſicut p̄dixi. qm̄ q̄ talia agūt regnū dei nō conſequent̄. Nā certe iuſte vlciſcit̄. cuius vna eſt rō ex deo vocāte. Secūda ex ꝯrietate doni. Si dn̄s vocat te ad vnū ⁊ tu agis ꝯtrariū dignꝰ es pena. Et ideo dicit. Non eni̅ vocauit ⁊c. Ephe. 1. Elegit nos in ip̄o ante mūdi conſtitutionē vt ſimꝰ ſcti ⁊ īmaculati in ꝯſpectu eiꝰ in charitate ⁊c. Ro. 8. Quos vocauit hos ⁊ iuſtificauit ⁊c. Et ideo ꝯcludit Itaꝗ ⁊c. Quaſi dicat hec eſt vna rō ſpecialis quā dixi. Alia eſt rō q꞉ ꝯrianturhec vitia ſpūi q̄ datꝰ eſt nobis. Un̄ q̄ hec agit iniuriam facit ſpūiſancto. Et ideo dicit. Qui etiam dedit ⁊c. Hebre. 10. Irritā q̄s faciēs legē moyſi ſine vlla miſeratione duobꝰ vl' tribꝰ teſtibꝰ morit̄. quantomagis putatis deteriora mereri ſupplicia q̄ filiū dei cōculcauerit ⁊ ſanguinē teſtamēti pollutū duxerit in q̄ ſanctificatꝰ ē. ⁊ ſpiritui grē ꝯtumeliā fecerit ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. De charitate aūt ⁊c. Retrahit ab ocioſitate. Sciendū eſt aūt ꝙ ſicut dic̄ Hieronymꝰ ī ep̄la ad Gal. theſſalonicēſes erāt liberales. et erat ꝯſuetudo apd̄ eos diuites dare multū. et ideo paupes ocioſe inherebāt bn̄ficio eoꝝ nō curātes labores ſꝫ diſcurrere ꝑ domos. Et ideo p̄mo cōmēdat liberalitatē datiū. Secūdo ociū accipientiū diſſuadet ibi. Et operā detis ⁊c. Dicit ḡ p̄mo ꝙ nō indigēt moneri ad charitatē. Secūdo monet ꝙ in ea ꝓficiāt ibi. Rogamꝰ autē ⁊c. Dicit ḡ. De charitate id ē ꝙ diligatis fr̄es non eſt neceſſe ſcribere vobis Ro. 12. Charitatē fraternitatis inuicē diligentes ⁊c. Hebre. vl'. Charitas fraternitatꝭ maneat in vobis ⁊c. Et huius rō eſt. q꞉ ipſi didiciſtis a deo ſcꝫ ꝑ p̄ceptū ī lege. Leū. 19. Diliges amicū tuū ſicut teipſum. Itē in euangelio Joh. 13. Mādatū nouū do vob̄ vt diligatꝭ inuicē ⁊c. Uel didiciſtis interiori diſciplina. Joh. 6. Om̄is q̄ audiuit a p̄re et didicit venit ad me ⁊c. Et hoc addiſcit ꝑ ſpūmſctm̄. ¶ Deinde cū dicit. Rogamus aūt ⁊c. Hortat̄ eos ad ꝓficiendum in charitate dicēs: Et q꞉ habetis charitatē ad oēs ideo rogamꝰ vt ꝓficiatis. Et licet alij abutant̄ vos tn̄ inſiſtatis. ꝓuerb. 15. In abūdāti iuſticia virtꝰ maxia ē. ¶ Deinde cum dicit. Et opā detis ⁊c. Arguit ocioſos. et p̄mo eoꝝ inq̄etudinē. Secundo oñdit quō eā rep̄māt. Tertio quare. Dic̄ ḡ Operā detis ⁊c. ꝓuer. 7. Garrula et vaga q̄etis īpatiēs nec valēs pedibꝰ ſuis in domo cōſiſtere ⁊c. 2. theſ. 3. Nō inq̄eti fuimꝰ int̄ vos. neꝗ gratis panē māducauimus ab aliq̄. ſed in labore et fatigatiōe nocte et die operātes ⁊c. ſcꝫ ocium rep̄mētes exercēdo negocia. Un̄ dic̄ Et vt vr̄m negociū ⁊c. ꝓuer. 24. Diligent̄ exerce agꝝ vt poſtea edifices domum tuā. Dicit autē vr̄m. Sꝫ nunq̄d nō alienum negociū eſt agēduꝫ? Et videt̄ ꝙ ſic. Ro. vl. Aſſiſtatis ei in q̄cunꝗ negocio. Rn̄deo dicēdum eſt ꝙ oīa poſſunt inordiate fieri ſi fiāt p̄ter ordinē rōis tunc ſcꝫ qn̄ aliq̄s ſe īprobe ingerit. et ordiate ſcꝫ qn̄ ſuat̄ ordo rōis et in neceſſitate et hoc eſt cōmēdabile. ¶ Iteꝫ detis opam ⁊c. id ē opando manibꝰ vr̄is. Eccl. 33. Multa mala docuit ocioſitas ⁊c. Ezech. 16. Hec fuit iniq̄tas ſodome ſororis tue ſupbia. ſaturitas panis et abundantia. et ocium ipſius et filiaꝝ eiꝰ et manum egeno et paupi non porrigebāt ⁊c. Et hoc eſt in p̄cepto oībus illis q̄ non habēt alia vnde licite viuere poſſunt. Et de p̄cepto nature eſt ꝙ hō corpꝰ ſuſtētet. 2. theſ. 3. Qui nō vult opari nec māducet. Huiꝰ eſt duplex rō. Prima ꝓpt̄ exēpluꝫ aliorum. Un̄ dicit Ut honeſte ⁊c. Infideles eni̅ vidētes cōuerſationē vr̄am ſic ocioſam deteſtātur vos. i. thym̄. 3. Oportet autē illum teſtimonium habere bonum ab hijs q̄ foris ſunt ⁊c. Itē vt nō deſideretis ea q̄ ſunt aliorum. ꝓuer. 21. Deſideria occidunt pigꝝ Eph̄. 4. Qui furabat̄ iā nō furet̄ ⁊c. Et ideo hec inq̄etudo ſi rep̄mat̄ eſt in bonum exemplum et in repulſionē deſiderij.

Lectio ſecunda.

Nolumꝰ aūt vos ignorare fratres de dormientibꝰ vt nō ꝯtriſtemī ſicut ⁊ ceteri q̄ ſpem nō habēt Si eni̅ credimus ꝙ ieſus mortuꝰ ē ⁊ reſurrexit: ita ⁊ deus eos q̄ dormierūt ꝑ ih̄m adducet cum eo. Hoc eni̅ vobis dicimus in v̄bo dn̄i. q꞉ nos q̄ viuimus qui reſidui ſumus in aduētu dn̄i nō p̄ueniemus eos q̄ dormierunt. Qm̄ ipe dn̄s ī iuſſu ⁊ in voce archāgeli ⁊ in tuba dei deſcēdet de celo. ⁊ mortui q̄ ī xp̄o ſunt reſurgēt p̄mi. deinde nos q̄ viuimus q̄ relinquimur: ſil' rapiemur cū ill' in nubibus obuiam xp̄o in aera. ⁊ ſic ſemꝑ cū dn̄o erimus. Itaꝗ

cõſolamini inuicẽ in verbis iſtis.

Supra induxit ad ↄtinẽtiam a cupiditatib⁹ et cõpeſcuit
ab ocioſitate: hic cõpeſcit ab inordiata triſticia. Primo p̄-
mittẽs monitionẽ. Secũdo aſſignat rõem ibi. Sicut et
ceteri ⁊c. Prohibent ḡ ne ſcʒ iordiate triſtent. Vñ dicit
Sicut et ceteri. Videt aũt apl's bñ cõcedere triſtari pro
mortuis: aliq̃d tñ ꝓhibere ne ſcʒ inordiate triſtent. Vñ
dic. Sicut et ceteri. q̄ eñ aliq̄s triſtet ſcʒ de mortuis ha
bet pietatẽ. Prio ꝓpt defectũ corpis deficiẽtiſ. Debem⁹
eñ eos diligere ⁊ corp⁹ ꝓpt animaʒ. Ecc. 41. O mors
q̄ amara eſt memoria tua homini pacẽ habẽti ⁊c. Secũ-
do ꝓpt diſceſſum et ſeparationẽ q̄ doloroſa eſt amicis. 1.
reg. 15. Sicine ſepat amara mors. Tertio q: p morteʒ
fit cõmemoratio peccati Ro. 6. Stipẽdia peccati mors
Quarto q: fit cõmemoratio mortis noſtre. Ecc. 7. In il
la eñ finis cunctoꝝ ammonet hominũ ⁊ viuens cogitat
quid futuꝝ ſit ⁊c. Sic ergo triſtandũ. ſed moderate. Vn
de Ecc. 22. Modicũ plora ſupra mortuũ qm̃ requieuit ⁊c.
Et ideo dicit. Sicut ceteri qui ſpem nõ habẽt. ſcʒ q: iſti
credunt huiuſmodi defect⁹ ꝑpetuos. ſed nos nõ. Phil.
3. Saluatorẽ expectam⁹ dñm nr̃m ieſum xp̄m q̄ reforma
bit corpus hũilitatis noſtre cõfiguratũ corpori claritatis
ſue ⁊c. Vnde ſignant dicit. De dormiẽtib⁹. Joh. 11. La
ʒarus amic⁹ noſter dormit. Dormiẽs eñ tria facit. Cu-
bat in ſpe ſurgendi. pſ. Nunq̃d q̄ dormit non adijciet vt
reſurgat ⁊c. Sic et q̄ morit in fide. Itẽ in dormiẽte aĩa vi
gilat. Cañ. 5. Ego dormio et cor meũ vigilat ⁊c. Itẽ po
ſtea hõ reſurgit magis refect⁹. Sic ſancti reſurgẽt icor-
ruptibiles. 1. coꝝ. 15. ¶ Deinde cũ dicit. Si eñ credim⁹
⁊c. Ponit rõ[n]e mortiõis. Et prio aſtruit reſurrectiõeʒ. Se
cũdo excludit dilatiõis ſuſpicioneʒ ibi. Hoc eñ vob ⁊c.
Tertio ponit reſurrectiõis ordinẽ ibi. Qm̃ ipe dñs ⁊c.
Sciẽdum eſt aũt q̄ apl's. 1. cor. 15. ex reſurrectione chri-
ſti aſtruit noſtrã. q: illa eſt cauſa nr̃e. vnde arguit p locũ
a cauſa. Sed reſurrectio xp̄i nõ eſt cauſa ſolũ exẽplaris:
q: verbũ caro factũ ſuſcitat corpa. verbũ vero animas. ſʒ
xp̄s accepit carnẽ et in ea reſurrexit. in quo eſt exemplar
noſtre reſurrectionis. Nec ſolũ hoc ſed efficiẽs. q: q̄ hu
manitate xp̄i geſta ſunt nõ ſolũ ſunt geſta ſm virtutẽ hu
manitatis: ſed virtute diuinitatis ſibi vnite. Vñ ſicut ta
ctus ſuus curabat leproſuʒ inq̃tũ inſtrumentũ diuinita-
tis. ſic reſurrectio xp̄i cauſa eſt nr̃e reſurrectiõis nõ in-
q̃tũ corpis: ſed inq̃tuʒ corpis vniti verbo vite. Et ideo
apoſtolus hoc firmit ſupponens ſic arguit. Si eñ credi
mus firmit q̄ xp̄s reſurrexit. ita et eos q̄ dormierunt ⁊c.
Illi dormierunt per ihm q̄ facti ſunt cõformes morti ei⁹
p baptiſmũ. vel p ihm q̄ cũ eo ducet ſcʒ cũ ipſo chriſto.
Zach. 14. Et veniet dñs deus me⁹ omneſq; ſancti eius
cũ eo ⁊c. Eſa. 3. Dñs ad iudiciũ veniet cũ ſenib⁹ populi
ſui et principibus eius. ¶ Deinde cuʒ dicit. Hoc eñ ⁊c.
Excludit dilationẽ reſurrectiõis. Quaſi dicat. Scimus
q̄ reſurgent ⁊ veniẽt cũ xp̄o. ideo nõ debem⁹ tantũ dole
re. Nõ eñ illi q̄ inuenient viui prius ↄſequẽt reſurrecti-
onis gloriã q̄ mortui. Et ideo hoc dicimus vobis nõ ex
ↄiectura hominis. ſed in verbo dñi ea que nõ deficient.
quia nos qui viuim⁹. id eſt illi qui ſunt viui nõ prius ſor
tientur conſolationeʒ ex aduentu xp̄i q̄ mortuiſ. Et ideo
dicit. Nos qui viuimus. Ex quo videtur nõ intelligen-
tibus q̄d aplus hic dicit. q̄ adhuc apoſtolo viuente hoc
fieret. et hoc etiã theſſalonicenſibus videbatur. Et ideo
ſcribit eis aliã epiſtolã in qua dicit. 2. theſ. 2. Non mo-
ueamini a veſtro ſenſu ⁊c. Sed nõ loquit ex perſona ſua
et tunc exiſtentiũ: ſed eoꝝ qui tunc viui reperient. Qui
reſidui ſumus. id eſt erunt reſidui poſt perſecutionẽ an-
tichriſti non preueniemus eos. id eſt non prius recipiẽt
conſolationẽ. 1. coꝝ. 15. In momento eñ in ictu oculi in

nouiſſima tuba ⁊c. ¶ Deĩde cũ dicit. Qm̃ ipſe ⁊c. Oſtẽ
dit ordinẽ reſurrectionis et modũ. Prio proponit reſur-
rectiõis cãʒ. Scdo ei⁹ ordĩeʒ et modũ ibi. Et mortui ⁊c.
Tertio concludit eoꝝ conſolationẽ ibi. Itaq; conſolami
ni inuicẽ ⁊c. Primũ oſtendit dicens: Ipſe dñs ⁊c. Vbi
notandum eſt q̄ ſicut dictum eſt cauſa cõmunis reſurre-
ctionis eſt reſurrectionis chriſti. Sed ſi dicas q̄ iã fuit.
quare ergo non ſequitur effectus eius? Reſpõdeo dicen
dum eſt q̄ eſt cauſa reſurrectionis noſtre ſm q̄ operatur
in virtute diuina. Deus aũt operat per ordinẽ ſue ſapiẽ-
tie. Tunc ergo erit noſtra reſurrectio quando hoc habet
ordo diuine ſapientie Vt autẽ oſtendat q̄ xp̄s ſit cauſa.
oſtendit q̄ ad preſentiã xp̄i omnes mortui reſurgẽt. Ad
reſurrectionẽ autẽ cõmunem faciendã triplex cauſa con-
currit. Vna principalis ſcilicet virtus diuinitatis. Se-
cunda inſtrumentalis. ſcʒ virtus humanitatis xp̄i. Ter
tia quaſi miniſterialis. ſcʒ virtus angeloꝝ qui habebunt
aliquẽ effectũ in reſurrectione. Auguſ. enim ꝓbat q̄ ea
que fiunt nunc p creaturas corporales fiũt a deo eis me-
diantibus. In reſurrectiõe vero aliqua per eos ſunt agẽ
da. ſicut collectio pulueris. Sed reintegratio corpoꝝ et
vnio anime ad corpus erit ĩmediate per xp̄m. Has ergo
tres cauſas ponit. Primo humanitatẽ xp̄i glorioſam di-
cens. Ipſe domin⁹ ⁊c. Act. 1. Quẽadmodũ vidiſtis euʒ
aſcendentẽ in celũ ita veniet. In iuſſu ⁊c. In primo ve-
nit vt obediens Philippen. 2. Factus eſt obediens vſq;
ad mortẽ ⁊c. Et hoc quia ille fuit aduentus humilitatis
ſed iſte erit glorie. Luc. 21. Venit cuʒ poteſtate magna
⁊ maieſtate. ¶ Secundo virtutẽ angeloꝝ cum dicit. In
voce archangeli ⁊c. Non q̄ operet in voce eius ſed mi-
niſterio eius Et dicit archãgeli. q: oĩes angeli ſub vno
archangelo miniſtrãt eccleſie Apocal. 12. Hic eſt micha
el princeps eccleſie Vel in voce archangeli id eſt chriſti
principis angeloꝝ Eſa. 9. Magni cõſilij angelus. Et in
voce eius corporali vel ſpirituali erit reſurrectio. Johã.
5. Audient vocẽ filij dei ſcilicet ſurgite mortui et venite
ad iudicium. ⁊ illi voci corporali obedient. Tertio vir-
tutẽ diuinitatis cũ dicit In tuba dei Hec eſt virtus diui-
na. quia dicitur vox archangeli inquantũ fiet miniſterio
archangeloꝝ. et tuba dei inquãtum virtute diuina fiet.
Et dicitur tuba propter eius ſonoritateʒ que prouenit a
deo ſuſcitans mortuos. Iteʒ tuba congruit ad officia cu
ius vſus fuit multiplex in veteri teſtamento vt ad belluʒ
Et tunc pugnabit pro eo orbis terraꝝ. Sap. 5. Item fie
bat vſus eius ad ſolennitates ſic iſta ad celeſtẽ hieruſa-
lem. Itẽ ad mouenduʒ caſtra. Et tunc ſancti mouebunt
caſtra. Vnde ſi ſit vox corporalis dicitur tuba propt has
rationes. Vel non erit vox corporalis ſed virtus diuina
xp̄i preſens et manifeſta toti mundo. ¶ Deinde cũ dicit.
Et mortui ⁊c. Ponitur ordo reſurrectionis. et circa hoc
tria facit. quia primo ponit reſurrectionẽ mortuoꝝ. Se-
cundo occurſum viuoꝝ ibi Deinde ⁊c. Tertio beatitu-
dinẽ ſanctoꝝ vtrorumq; ibi Et ſic ſemp ⁊c. Occaſiõe ho
rum verboruʒ crediderunt aliqui q̄ futuri in fine nunq̄
morerentur vt dicit Hieronymus in epiſtola propt hoc
q̄ dicit Deinde nos ⁊c. Al's eñ fruſtra diſtingueret vi-
uentes a morientibus. Sed cõtra. 1. coꝝ. 15. Omnes q̄-
dem reſurgemus Item ſicut in adam omnes moriuntur
vt habetur Ro. 5. Ergo mors ad omnes pertranſijt Di
cenduʒ eſt ergo q̄ aliqui inuenient viui in tempore illo
quo chriſtus veniet ad iudiciũ ſed in illo momento tem-
poris morientur et ſtatim reſurgent. Et ideo propter mo
dicam interpollationẽ reputantur viuẽtes Sed tunc eſt
queſtio quia dicitur hic Et mortui qui in chriſto ſunt re-
ſurgẽt primi: et deinde nos ⁊c. Ergo pri⁹ reſurgent mor
tui q̄ viui occurrant xp̄o: ⁊ in hoc occurſu morient. Er-

Ro prius aliqui reſurgent et ſic non erit omnium reſurrectio ſimul quod eſt contra illud. 1. cor. 15. In momento in ictu oculi in nouiſſima tuba ⁊c. Reſpondeo dicendū eſt ꝙ duplex eſt hic opinio. quidam eñ dicunt ꝙ reſurrectio non erit ſimul. ſed primo mortui venient cū chriſto Et tunc in aduentu chriſti viui rapientur in nubibus et in illo raptu morientur et reſurgent. Et ideo quod dicit eſſe in momento. intelligitur quia in modico tempore fiet. Et ſi dicatur ꝙ erit in inſtanti. tunc non eſt hoc referendum ad totam reſurrectionē omniū. ſed ad reſurrectionem ſingularium. q: ſingulus reſurget in inſtanti. Alij vero dicunt ꝙ omnes ſimul et in inſtanti reſurgent. Q ergo dicit reſurgent primi. denotat ordinē dignitatis nō temporis. Sed videtur hoc difficile. quia de viuis multi erunt probati in perſecutione antixpi. qui dignitate p̄cellent multos prius defunctos. Et ideo videtur aliter eſſe dicendū ꝙ omnes morientur et omnes reſurgent. ⁊ ꝙ ſimul. Nec apoſtolus dicit hic ꝙ illi prius reſurgent ꝗ iſti. ſed ꝙ illi prius reſurgent ꝗ iſti occurrant Apoſtolus ergo non ponit ordinem reſurrectiōis ad reſurrectionem. ſed ordinem ad raptū vel ad occurrentia. Nā primo veniente domino morientur qui inuenientur viui: et tunc ſtatim cū illis qui prius mortui fuerāt reſurgentes rapientur in nubibus ⁊c. vt apoſtolus hic dicit. Eſt aūt hec inter bonos ⁊ malos differentia. quia mali remanebunt in terra quā dilexerunt. boni rapientur ad chriſtū quem queſierunt Matth. 24. Vbi fuerit corpus ibi congregabuntur et aquile. In reſurrectione etiā ſancti conformabuntur chriſto non ſolū ꝗtum ad gloriā corporis. Philip. 3. ſed etiā quantū ad ſitum: quia chriſtus erit in nube Actuū. 1. Et nubes ſuſcepit eū. Et quēadmodum vidiſtis eum ⁊c. Sic et ſancti a nubibus rapientur. Et quare hoc? Ad oſtendendū eoꝝ deiformitatē. In veteri eñ teſtamēto gloria apparuit per modū nubis. 3. reg. 8. Dominus venit in nebula. Hee nubes erunt preparate virtute diuina ad oſtenſionē glorie ſanctoꝝ. Vel ipſa fulgentia corpora glorioſorum videbuntur malis quedam nubes qui erunt in terra. Matth. 25. Ecce ſponſus venit exite obuiā ei. ¶ Deinde cū dic. Et ſic ſemꝑ ⁊c. Oſtēdit beatitudinē ſanctoꝝ quia ſemꝑ erunt cum domino eo fruentes. Joh. 14. Iterum veniam ⁊ accipiam vos ad meipſum vt vbi ego ſū ⁊ vos ſitis. Hoc ſancti deſiderāt Philip. 1. Deſiderium habens diſſolui ⁊ eſſe cum chriſto. ¶ Deinde cū dicit Itaqꝫ ⁊c. Concludit conſolationē habendam eſſe de mortuis dicens: Ex quo ſancti reſurgunt et nullum detrimentum ꝯſequuntur: ergo de mortuis conſolamini Eſa. 40. Conſolamini cōſolamini popule meus dicit dominus deus veſter.

Capitulū quintū.

d

De tēporibus aūt ⁊ momētis fratres non indigetis vt ſcribamus vobis. Ipſi eñi diligēter ſcitis q: dies dñi ſicut fur in nocte ita veniet. Cū eñi dixerint pax ⁊ ſecuritas: tūc repentinus eis ſupueniet interitus ſicut dolor in vtero habētis ⁊ nō effugiēt. Vos aūt fr̄es nō eſtis in tenebris vt vos dies ille tāꝗ fur cōprehēdat. Oēs eniꝫ vos filij lucis eſtis ⁊ filij diei. Nō ſumus noctis neqꝫ tenebraꝝ. Igit̄ nō dormiamus ſicut et ceteri: ſꝫ vigilemus ⁊ ſobrij ſimus. Qui enim dormiunt: nocte dormiūt: et q̄ ebrij ſūt. nocte ebrij ſunt. Nos autē q̄ diei ſumus. ſobrij ſumus. induti loricā fidei ⁊ charitatis. et galeā ſpē ſalutis. quoniā nō poſuit nos deus in iraꝫ. ſed in acq̄ſitionē ſalutis ꝑ dñm nr̄m ieſum chriſtuꝫ qui mortuus eſt pro nobis: vt ſiue vigilemus: ſiue dormiamus ſimul cum illo viuamus. Propter quod conſolamini inuicem ⁊ edificate alterutꝝ ſicut ⁊ facitis.

Supra correxit in eis corrigenda: hic monet eos in futurum. et primo ponit monitionem. Secundo orationē ibi Ipſe autem deus ⁊c. Hec aūt duo ſunt nobis neceſſaria quia bona que facimꝰ ſunt ex libero arbitrio. et ideo indiget hō monitione ⁊ gratia. ⁊ ideo oratione. Circa primū duo facit. quia primo hortat̄ vt preparēt ſe ad futurū iudiciū. Secundo oſtendit preparandi modū ibi Propter quod conſolamini ⁊c. Iterum prima in duas. quia p̄mo oſtendit qualis ſit conditio futuri iudicij. Secūdo qualiter preparent ſe ad illud ibi. Igitur non dormiamus ⁊c. Item prima in duas. q: primo premittit conditionē futuri iudicij. Secundo exponit ibi. Cū eñ ⁊c. Itē primo quietat eoꝝ ſollicitudinē circa ſcientiā futuri aduentus Secūdo oſtēdit quid circa illū ſciāt ibi. Ipſi eñ ⁊c. Dicit ergo Neceſſe erat ꝙ ſcriberē de premiſſis. q: indiguiſtis. Sed de tēporibꝰ ſcꝫ eſtate hyeme vel potiꝰ q̄ tēpa futura ſint nō erat neceſſe. q: q̄dā de his ſūt ſoli diuine ſciētie reſuata. Mat. 24. ⁊ Mar. 13. De die illa vł hora nemo ſcit. neqꝫ angeli in celo: neqꝫ filius niſi pater ⁊c. Act. 1. Non eſt vr̄m noſce tp̄a vł momenta ⁊c. Eccl. 7. Quid neceſſe eſt hōi maiora ſe q̄rere cū ignoret q̄d conducat ſibi in vita numero dierū vite ſue ⁊c. Et ideo hoc non eſt neceſſe ſcribere. q: illō qō ſciendū eſt vos ſcitis. quia ſcꝫ dies dñi in nocte. Sūt aūt oēs dies dñi. pſ. Ordinatione tua pſeuerāt dies. Sed iſte ſpecialit̄ eſt dñi. q: facit in oibꝰ ſuā volūtatē q̄ iplet̄ in bonis q̄ p̄ducunt̄ ad finē p̄ſcitū a deo. ſ. ſalutē. 1. thi. 2. Vult oēs hōies ſaluos fieri ⁊c. In mał q: punient̄ pſ. Cū accepo tēpꝰ ego iuſtitias iudicabo ⁊c. Iſte vēiet ſic̄ fur. i. ex impremeditato. Lu. 12. Si ſciret pr̄familias qua hora fur vēiret ⁊c. 2. Pe. 3. Adueniet dies dñi ſicut fur Apoc. 3. Veniā tibi tanꝗ fur. Quō aūt dies dicit̄ venire in nocte: Sed ſciēdū ꝙ vtrūqꝫ ē. q: in die vēit ꝓpt̄ maīfeſtatiōeꝫ cordiū. 1. cor. 4. Quoadusqꝫ vēiat dñs q̄ ⁊ illūiabit abſcōdita tenebraꝝ ⁊ maīfeſtabit ꝯſilia cordiū. ſꝫ in nocte ꝓpt̄ icertitudinē. Mat. 25. Media nocte clamor factꝰ ē. Ecce ſpōſus venit ⁊c. Incertū eñ ē qua hora erit. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Cū eñ dixerit ⁊c. Expōit q̄ dixerat. ⁊ p̄mo ꝗtū ad malos. Secūdo ꝗtū ad bonos ibi Vos aūt ⁊c. Circa p̄mū duo facit. Primo deſcribit p̄ſūptionē maloꝝ. Secūdo p̄iculū more. Dic̄ ꝙ vēiet ſic̄ fur. q: ex iprouiſo. Cū enim dixerint Pax ꝗtū ad p̄ſentia. i. dū trāq̄lle viuūt ſic decipiunt̄ Sap. 14. In magno viuētes in ſciētie bello tot et tā magna mala pacē appellāt ⁊c. Et ſecuritas ꝗtū ad futura. Lu. 12. Aīa mea mł̄ta habes bona repoſita ī ānos plimos. requieſce: comede: bibe ⁊ eplare ⁊c. Sꝫ ꝯtra Lu. 21. Areſcentibus hominibꝰ p̄ timore ⁊c. Ergo nulla ſecuritas. Solutio ē duplex. Vna que eſt Auguſtini que talis eſt. In tempore illo aliqui erunt boni ⁊ hij affligentur: lugebunt et expectabunt. Et de hoc dicitur. Luce viceſimoprimo. Areſcentibus ex carentia voluptatum: et abundantia malorum et cetera. Sed in malis erit pax et ſecuritas. Alia datur ſolutio in gloſa. ¶ Deinde cum

dicit. Tunc repentinus ⁊ cetera. deſcribit periculum a quattuor. Primo quia ſubitum ibi. Repentinus. Eſa. 30. Subito dum non ſperatur veniet contritio ei⁹. Secundo mortiferum ibi. Interitus. Job. 18. Calcet ſup eum quaſi rex interitus ⁊c. Tertio afflictiuum ibi. Dolor. ps. Ibi dolores vt parturientis ⁊c. Quarto ineuitabile ibi. Non effugient Job. 11. Effugiū peribit ab eis Ab ira dei nunc eſt effugere ad eius miſericordiam: ibi vero nō ē tēp⁹ miſericordie ſed iuſticie. ¶ Deinde cū dic̄ Vos aūt ⁊c. expōit q̄ dixerat q̄ ad bonos ⁊ duo fac: q: p̄mo excipit bonos a ꝯſortio maloꝝ. Scd̄o rōnē aſſignat. ibi. Oēs eniʒ vos ⁊c. Dicit ergo. Non eſtis in tenebris quia illuminati eſtis per xp̄um de illo die ideo vobis nō eſt impreuiſus. Jo. 8. Qui ſequit̄ me nō ambulat in tenebris: ſed habebit lumen vite ⁊c. Et huius ratio ē ibi. Oēs eñ vos ⁊c. Aſtruit enim ꝙ ſunt filij lucis ⁊ diei. Filij autem alicuius rei in ſcriptura dicuntur aliqui propter abundantiam in re illa. Eſa. 5. In cornu filio olei id eſt colle habente multū oleum. Qui ergo participāt multū de die ⁊ luce dicuntur eorum filij. Hec lux eſt fides chriſti. Joh. 8. Ego ſum lux mundi ⁊c. Jo. 12. Credite in lucem vt filij lucis ſitis ⁊c. Item dici. Sicut eni ex luce fit dies: ita ex fide xp̄i fit dies ſcʒ honeſtas bonorū operū. Ro. 13. Nox preceſſit ⁊c. Et ideo non eſtis filij noctis id eſt infidelitatis: neq̄ tenebrarum id eſt peccatorum. Roma. 13. Abijciamus ergo a nobis opera tenebrarū ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Ergo non dormiam⁹ ⁊c. oſtendit qualiter ſe preparent ad illū aduentum: ⁊ p̄mo qualiter per vltionem malorum. Secundo per obſeruātiam bonorum ibi. Induti ⁊c. Circa primū duo facit: q: primo ponit monitionem. Secundo eius rationem ibi. Qui enim dormiunt ⁊c. Dicit igitur. Exquo dies domini ē ſicut fur: Luc. 12. Si ſciret paterfamilias qua hora fur veniret vigilaret vtiq̄ ⁊c. Ergo vos quia ſcitis vigiletis: Unde dicit. Ergo non dormiamus ſomno peccati. Ephe. 5. Surge qui dormis ⁊ exurge a mortuis. ⁊c. Item nec pigritie. Prouerb. 6. Uſq̄quo piger dormis ⁊c. Sed vigilemus per ſollicitudinem. Matt. 24. Uigilate itaq̄ ⁊c. Et ad hoc eſt neceſſariuʒ ꝙ ſobrij ſimus vt ⁊ corpus ⁊ mens ſint ſobria id eſt non occupata voluptatibus ⁊ curis mundi. Luce. 21. Attendite vobis ne forte grauentur corda veſtra crapula ⁊ ebrietate ⁊c. p̄me Pet. 5. Sobrij eſtote ⁊ vigilate ⁊c. Ratio auteʒ huius eſt ⁊ ex temporis cōgruitate quia qui dormiunt vl̄ ebrij ſunt aliquid faciunt in nocte. Sed nos non ſumus ī nocte. Ergo ⁊c. Dicit ergo. Qui enim dormiunt id ē tempus noctis deputant quieti diem vero operationi. ps. Ortus eſt ſol ⁊ congregati ſunt ⁊ in cubilibus ſuis collocabunt̄. Et rurſum. Exibit homo ad opus ſuuʒ ⁊ ad operationem ſuam vſq̄ʒ ad veſperam. Item abſtinent a vino in die propter negocia exercenda ſed de nocte tantuʒ non curant Job. 24. Oculus adulteri obſeruat caliginem. Somnus ergo ⁊ ebrietas eſt nocti conueniens: eo ꝙ nocte infidelitatis ⁊ tenebris peccatoruʒ occupati ſūt ebrij per amorem preſentiuʒ nō habentes ſpem futuroꝝ. Ephe. 4. Deſperantes tradiderūt ſe impudicicie in operatione īmundicie omnis in auaricia ⁊c. Nos aūt pertinentes ad diem honeſtatis ⁊ fidei ſimus ſobrij. Ro. 13. Honeſte ambulemus in die ⁊c. ¶ Deinde cuʒ dicit. Induti ⁊c. oſtendit quomodo ſe preparent per bona. Et primo ponit monitionē generalē. Secundo ſpecialem ibi. Propter quod ⁊c. Item prima in duas quia primo ponit ipſam monitionem. Secundo rationē eius ibi. Quoniam non poſuit ⁊c. Sunt autem in homine duo principalia mēbra que conſueuerunt in bellis protegi ſcilicet cor quod eſt principium vite ⁊ caput ſcilicet principium motus exterioris a quo ſunt ſenſus ⁊ aliquo modo neruī. Et protegitur cor lorica: caput galea. Spiritualis vita in nobis eſt chriſtus per quem anima viuit: ⁊ dominus in nobis per fidem habitat Ephe. 3. Habitare chriſtum per fidem ī cordibus veſtris. p̄me Joh. 4. Qui manet ī charitate ī deo manet ⁊ de⁹ in eo ⁊c. Que informat fidē. Et ideo debemus habere fidem ⁊ charitatem. Unde dicit. Loricam fidei ⁊ charitatis q: ꝓtegit vitalia ⁊ galeā ſpei: q̄ ē p̄ncipiū mot⁹ ſp̄ūalis qd̄ ē ex intentiōe finis quā ſperam⁹ aſſequi. ¶ Deinde cum dicit. Qm̄ non poſuit nos ⁊c. oſtendit rōnem quō in nobis operatur. Et primo ex preordinatione diuina. Secundo ex gratia xp̄i. Tertio oſtendit modum conſequende ſalutis. Dicit ergo. Quoniā non poſuit id eſt nō ordinauit. Jo. 15. Poſui vos ſcʒ ſanctos vt eatis ⁊c. Deus in iram id ē ad hoc vt conſequamur eius irā. Sap. p̄mo. Deus mortē nō fecit. Ezech. 18. Nunquid voluntatis mee eſt mors impij dicit domin⁹ deus ⁊c. Sed in acquiſitione id ē vt acquiramus ſalutem Mat. 11. Regnū celorum vim patitur et violenti rapiunt illud ⁊c. p̄me Pe. 2. Uos eſtis genus electum regale ſacerdotium ⁊c. Et hoc per gratiam xp̄i. Ideo dicit. Per dominū noſtrum ⁊c. Act. 4. Non ē aliud nomen ſub celo datū hominibus ī quo oporteat nos ſaluos fieri ⁊c. Saluauit nos moriendo ꝓ nobis. 1. Pe. 3. Mortuus ē iuſtus ꝓ iniuſtis vt offerret nos deo mortificatos quidē carne: viuificatos autem ſpiritu. Et modus perueniendi eſt quia xp̄s docuit nos operando ſalutē noſtram ⁊ hoc moriendo ⁊ reſurgendo Ro. 4. Tradit⁹ eſt propter delicta noſtra ⁊ reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. Et ideo dicit. Siue vigilamus ſiue dormiamus ſimul cum illo viuem⁹. Ro. 14. Siue viuim⁹ ſiue morimur domini ſum⁹. ¶ Deinde cū dicit. Propt̄ quod ⁊c. docet nos quō preparemus nos q̄tū ad ſpeciales conditiones perſonaꝝ. Et circa hoc tria facit: q: primo oſtendit quō ſe debeant habere ad equales. Secundo quomodo ſubditi ſe habeant ad prelatū ibi. Rogam⁹ auteʒ ⁊c. Tertio quō prelati ad ſubditos ibi. Rogam⁹ autē ⁊c. Debemus aūt equalibus cōſolationē in aduerſis. Unde dicit. Conſolamini inuicē. Itē edificationem in exemplis. Unde dicit. Et edificate ⁊c. Ro. 14. Que edificationis ſunt inuicē cuſtodiam⁹ ⁊c. ¶ Subditi aūt ad prelatos primo debent beneficiorū recognitionē. Secundo charitatem. Tertio pacē. vnde. Ut noueritis id eſt vt recognoſcatis beneficia eorum. Heb. vlti. Memētote p̄poſitoꝝ veſtrorū ⁊c. Noueritis inq̄ primo ex p̄te eoꝝ: quia maximū laborem ferunt ꝓ vobis: vnde qui laborant inter vos ꝓ bono veſtro. 2. Thy. 2. Labora ſic̄ bonus miles xp̄i ⁊c. Secundo ex parte dei. Et ideo ē habenda reuerentia ad eos ſicut ad deum. Unde dicit. Et preſunt vobis in domino id eſt vice domini. 2. Coꝝ. 2. Ego ſi quid donaui vobis in perſona xp̄i. Tertio ex p̄te veſtra: q: ſūt vobis vtiles. Unde dicit. Et cōmonēt vos ⁊ ideo ſcd̄o debetis eis charitatē abundantius. i. p̄ alijs Quarto pacem ꝓpter opus. Sed cōtra hoc quidā agūt Amos. 5. Odio habuerunt in porta corripientem ⁊c. Eccl. 19. Qui odit correctionem minuetur vita ⁊c. Sed vos habete pacem propter opus correctionis qd̄ ꝓprie ſpectat ad eorum officiū. ps. Dum loquebar illis: impugnabant me gratis.

Lectio ſecunda.

Rogamus aūt vos frēs vt noueritiſ eos qui laborant inter vos et p̄ſunt vobis ī dn̄o et monēt vos vt habeatis illos abundanti⁹ in charitate ꝓpter op⁹

ſtłorum ⁊ pacem habete cū eis. Rogamꝰ au
tē vos frēs. corripite inquietos: cōſolamini
puſillanimes: ſuſcipite infirmos: patientes
eſtote ad omnes. Uidete ne quis malū pro
malo alicui reddat. ſed ſemꝑ qđ bonū eſt ſe
ctamini ĩ inuicē ⁊ in omnes. Semꝑ gaude-
te. ſine intermiſſione orate. in omibus grãs
agite. Hec ē eñ volūtas dei in xp̄o ieſu ĩ om
nibus vobis. Sp̄m nolite extiguere. ꝓphe
tias nolite ſpernere. Oīa aūt ꝓbate. qđ bo-
nū ē tenete. ab omni ſpecie mala abſtinete
vos. Ipſe aūt deꝰ pacis ſanctificet vos ꝑ oīa
vt integer ſpūs veſter ⁊ aīa ⁊ corpus ſine q̃-
rela in aduentu dñi nr̄i ieſu xp̄i ſeruet̃. Fi-
delis ē qui vocauit vos. qui etiā faciet. Fra
tres orate ꝓ nobis. Salutate frēs oēs ĩ oſcu
lo ſancto. Adiuro vos per dominū vt legat̃
epiſtola hec omnibus ſanctis fratribꝰ. Grã
dñi noſtri ieſu chriſti vobiſcuꝫ Amen

Supra oſtendit quō ſubditi debent ſe habere ad p̄latos
hic oſtendit ecōuerſo. Et circa hoc duo facit: qꝛ p̄mo do-
cet quō prelati ad ſacerdotes ſubditos ſe debeāt habere
Secūdo generaliter quō ſe debeāt habere ad omnes ibi
Uidete ne q̇s ⁊c. Sciendū ē autē ꝙ cura prelatorum ad
duo debet tendere. ſcꝫ ad retrahendū alios a peccatis et
ad cuſtodiendū ſeipſos. Quantū ad primū tria ap̄ls dic̃.
¶ Tripliciter eñ ſubditi poſſunt pati defectū. primo in
actu. Scđo in voluntate. Tertio in virtute. In actu aūt
quando ꝓrumpunt in actū peccati. Et tunc ſunt corrigē
di. Et q̄uis de omni peccato: ſp̄ealiter tamē corrigendi
ſunt de peccato inquietudinis. Et ideo dicit. Corripite
inquietos ⁊c. 2. Theſ. 3. Non inquieti fuimꝰ inter vos
⁊c. Eccl. 19. Corripe ꝓmū anteq̄ cōmineris ⁊ da locū
timori ⁊c. In voluntate vero quādo nō aggredit̃ magna
quia deijcit̃ ꝓpter aduerſa ⁊ peccata p̄cedentia. Vñ di-
cit. Conſolamini puſillanimes. Puſillanimis eſt nō ha-
bens animū ad magna timens ne deficiat. Eſa. 35. Dici-
te puſillanimes cōfortamini ⁊ nolite timere ⁊c. Job. 4.
Uacillantes confirmauerūt manus tue ⁊c. In virtute au
tem quando vel ex infirmitate peccant vel debilitantur
in bono actu ⁊ iſti ſunt fouēdi. Unde dicit. Suſcipite. i.
in viſceribꝰ charitatis fouendo infirmos quoꝝ eſt virtꝰ
debilis vel ad reſiſtendū malis vel ad faciendum bona.
Ro. 15. Debemꝰ nos firmiores imbecillitates infirmoꝝ
ſuſtinere ⁊c. Prelatꝰ autem debet ſe cuſtodire a defectu
cuiuſcunq̄ꝫ modi ⁊ maxime ab impatientia qꝛ ipſe portat
totū pondus multitudinis Numeri. 11. Non poſſū ſolus
ſuſtinere oēm hanc multitudinē qꝛ grauis eſt mihi ⁊c.
Et ideo dicit. Patientes eſtote ad omnes. Prouer. 19.
Doctrina viri ꝑ patientiam noſcit̃. Ps. Bene patientes
erunt vt annunciēt. ¶ Deinde cū dicit. Uidete ne quis
⁊c. oſtendit generaliter quō ſe habeant ad omnes. Et cir
ca hoc duo facit: qꝛ primo oſtendit qualiter omnes in q̄-
buſdā debeāt ſe habere. Scđo quid in omnibꝰ ibi. Oīa
autē. Circa primū tria facit: qꝛ primo oſtendit quō ſe de-
beant habere ad ꝓximū. Secundo quō ſe habeant ĩ his
q̄ ad deū ſūt ibi. Sēꝑ gaudete ⁊c. Tertio quō ſe habeāt
ad eius dona ibi. Spiritū nolite ⁊c. Quantū ad proxi-
mum debent ſe habere vt nō inferant ei mala: ⁊ vt ſtude
ant ei benefacere. Unde dicit. Dixi ſupra in ſpeciali: ſꝫ

nunc in generali dico: ne quis malū ⁊c. Ps. Si reddidi
retribuentibꝰ mihi mala. Sed contra. Multotiēs vindi
cta petit̃ corā iudice. Reſpondeo Sicut actus moralis
ſumit̃ ſm̄ intentionē finis: ſic ad duo pōt eſſe intentio vł
ad malū illius: ita ꝙ quieſcat ibi. Et hoc ē illicitū ⁊ ex li-
uore vindicte. Uel ad bonū correctionis ſeu iuſticie ⁊ cō
ſeruationis reipublice ⁊ ſic nō reddit malū pro malo: ſed
bonū ſcꝫ eiꝰ correctionē. Quantū ad ſecundū dicit. Sed
ſemꝑ qđ bonū ē, ⁊c. Et dicit. Sectamini ⁊ non faciatis.
quia tu ex te debes ſumere occaſionē bene faciendi ad ꝓ
ximum tuū ⁊ nō expectare ꝙ ipſe det tibi occaſionē bene
faciendi ſibi. vnde Ps. Inquire pacē ⁊ perſequere eā ⁊c.
Ro. 12. Noli vinci a malo vt ſcꝫ ſis tractus ab eo ad ma
lefaciendū: ſed vince in bono malū retrahēdo eum ad bo
num. Gal. vlt. Dum tempus habemꝰ operemur bonū ad
omnes ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Semꝑ gaudete ⁊c. oſten
dit quō ſe debeant habere quo ad deū: ad que tria opor-
tet habere. Primo gaudere de ipſo. Unde dicit. Semꝑ
gaudete ſcꝫ de deo: qꝛ quicq̇d malū proueniat eſt incom
parabile bono qđ ē deꝰ. Et iō nullū malū illud interrum
pat: vnde dicit. Semꝑ gaudete. ¶ Scđo orare ꝓ benefi
cijs ſuſcipiendis ibi. Sine intermiſſione orate. Lu. 18.
Oportet ſemꝑ orare ⁊ nūq̄ deficere. Sꝫ quō poteſt hoc
eſſe: Reſpondeo dicendū ē ꝙ hoc pōt eē tripliciter Pri
mo ꝙ ille ſemꝑ orat qui ſtatutas horas nō intermittit.
Simile habet̃. 2. Reg. 9. Tu comedes panē in menſa
mea ſemꝑ. Scđo ſic. Semꝑ id ē continue orate: ſꝫ tunc
oratio ſumit̃ pro effectu orōnis. Eſt eñ oratio interpre-
tatio deſiderij quia quando deſidero aliquid tunc illud
orando peto. Unde ⁊ oratio ē petitio decentiū a deo: et
ideo deſiderium habet vim orōnis. Ps. Deſideriuꝫ pau
perum exaudiuit dñs. Oīa ergo que facimus ex deſide-
rio proueniunt. Ergo orō in bonis que facimꝰ manet in
virtute: quia bona que facimus ex deſiderio bono ꝓue-
niunt. Glo. Non ceſſat orare qui non ceſſat bene facere.
Tertio quo ad cām orōnis ſcꝫ faciendo elemoſynam In
vitis patrū. Ille ſic orat qui elemoſynas dat: qꝛ qui ele-
moſynā accepit orat pro te etiam te dormiente. ¶ Item
tertio orare pro beneficijs ſuſcipiendis ⁊ gratias agere
ꝓ ſuſceptis. Ideo dicit. In omnibꝰ ſcꝫ bonis ⁊ aduerſis
gratias agite. Ro. 8. Diligentibꝰ deū omnia cooperan-
tur in bonū ⁊c. Col. 2. Abundantes in illo in gratiaruꝫ
actione. Phil. 4. Cū grãꝝ actione. Hec eſt eñi volun-
tas ⁊c. p̄me Thy. 2. Qui vult oēs hoīes ſaluos fieri et
ad agnitionē veritatis venire. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Spi
ritū nolite ⁊c. oſtendit quō ſe habeant ad dona dei. Et p̄
mo ꝙ ea nō impediāt. Scđo ꝙ ea nō cōtemnāt ibi Pro
phetias ⁊c. Spiritꝰ autē ſanctꝰ ē pſona diuina incorru-
ptibilis ⁊ eterna: vnde in ſua ſubſtantia extingui nō pōt
ſed tñ đr quis extinguere ſpm̄: vno mō feruorē eiꝰ extin-
guendo vel in ſe vel in alio. Ro. 12. Spū feruentes. Cū
eñ aliq̇s aliq̇d boni ex feruore ſpiritꝰ ſancti vult facere:
vel etiā cuꝫ aliq̇s bonꝰ motꝰ ſurgit ⁊ ipſe impedit: extin-
guit ſpm̄ ſcm̄. Act. 7. Uos ſemꝑ ſpiritui ſctō reſiſtitis.
Alio mō mortaliter peccādo. Spūs eñ ſanctus in ſe ipſe
viuit ſed in nobis viuit qñ facit nos in ſe viuere: ſed qñ
q̇s peccat mortaliter nō viuit in ipſo ſpūs ſanctꝰ. Sap. 1.
Spiritꝰ eñ ſanctꝰ diſcipline effugiet fictuꝫ ⁊c. Tertio
mō occultando. Quaſi dicat. Si donuꝫ ſpūs ſcī habetis
vtimini eo ad vtilitatē ꝓximoꝝ. Eccl. 20. Sapīa abſcō
dita ⁊ theſaurꝰ inuiſus que vtilitas in vtriſq̄ꝫ. Mat. 5.
Nemo accendit lucernā ⁊ pōit eā ſub modio ⁊c. ¶ Pro
phetias nolite ⁊c. Aliqui enim apud iſtos ſpiritu ꝓphe
tie erant pollentes qui ab iſtis reputabantur inſani: p̄i
me Cor. 14. Emulamĩ ſpiritualia magis āt vt ꝓphetetis
Uel prophetias. id eſt diuinā doctrinam. Exponentes

enim diuinā doctrinā dicunt̄ ꝓphete. Quaſi dicat. Nō
ſpernatis verba dei ⁊ p̄dicatiōes. Jere. 20. Factus ē ſer
mo domini mihi in obprobriū ⁊ in deriſuʒ tota die. ¶ De
inde cū dicit. Omnia autē probate ⁊c. oſtendit qualiter
ſe habeant ad oīa ⁊ vnū eſt ꝙ in oībus vtant̄ diſcretione
Ro. 12. Rōabile obſequiū veſtrū ⁊c. Jn hac materia dʒ
eſſe diligēs examīatio: bōi electio: mali abiectio. Quā-
tum ad primū dicit: ꝓphetias nolite ſpernere. tñ omnia
probare ſcʒ que ſunt dubia. Manifeſta enim examinatio-
ne nō indigent. 1. Joh. 4. Omni ſpiritui credere nolite
Job. 12. Nōne auris verba diiudicat. Quantū ad ſecū-
dū dicit. Qđ bonū eſt tenete. Gal. 4. Bonū aūt emula-
mi in bono ſemꝑ ⁊c. Quātū ad tertiū dicit. Ab omī ſpē
mala abſtinete vos ⁊c. Eſa. 7. Ut ſciat reprobare malū
⁊ eligere bonū. Et dicit ſpecie: qꝛ etiaʒ que habent ſili-
tudinē malicie vitare debemꝰ q̄ ſcʒ nō poſſemꝰ ſeruare
corā hominibꝰ abſqꝫ ſcandalo eoꝝ. ¶ Deinde cū dicit.
Jpſe aūt ⁊c. ſubdit oꝛēm: et circa hoc tria facit: qꝛ primo
orat pro eis. Scđo dat ſpem de exauditione. Tertio dat
ſpāles monitiones. Dicit ergo. Jta moneo ſʒ nihil valʒ
niſi deꝰ grām det. Unde ipē deꝰ. Leui. 21. Ego dñs q̄
ſanctifico vos ⁊c. Per oīa id ē vt ſitis totaliter ſancti.
Et hoc vt integer ⁊c. Occaſione em̄ verboꝝ iſtoꝝ dixe-
runt quidā ꝙ in homine aliud ē ſpūs ⁊ aliud aīa: ponen-
tes duas in homine animas Unā que aīat. aliā q̄ ratioci
natur. Et hec ſunt reprobata in eccl'iaſticis dogmatibꝰ.
Unde ſciendū ē ꝙ hec nō differunt ſm eſſentiā ſed ſm
potentiā. Jn anima em̄ noſtra ſunt quedaʒ vires q̄ ſunt
actus corporaliū organoꝝ ſicut ſūt potētie ſenſitiue par-
tis. Alie ſunt que nō ſunt actus taliū organoꝝ ſed ſūt ab
ſtracte ab eis ſicut ſunt potentie intellectiue partis. Et
hec dicunt̄ ſpiritus quaſi imateriales ⁊ ſeparate aliquo
modo a corpore inquantū nō ſunt actus corporis: ⁊ dici
tur hec ſpūs ⁊ mens Ephe. 4. Renouamini ſpū mentis
vr̄e ⁊c. Jnquātū aūt aīat dicit̄ aīa quia hoc eſt ei ꝓpriū
⁊ loquit̄ proprie. Nam ad peccata tria cōcurrunt electio
affectio: ſenſualitas: ⁊ executio corporis. Uult ergo ꝙ ī
nullo horum ſit peccatum. Non dicit in rōne vnde. Ut
ſpiritus id ē mens veſtra ſeruet̄ integer. Jn omni pecca
to rō corrumpit̄ ſm ꝙ oīs malus ē ignorans. Jtē nec in
ſenſualitate. Unde dicit Anima. Jtem nec in corpore: ⁊
ideo dicit. Et corpus. Hoc aūt ſic fit quando ſeruatur im
mune a peccato. Et dicit. Sine querela nō ſine peccato
qđ eſt ſolius xp̄i: ſed eſſe ſine querela eſt etiam aliorum:
qui ⁊ ſi venialia nō tamē cōmittunt grauia de quibꝰ ꝓ-
ximus ſcandalizatur. Luc. p̄mo. Jncedentes in oībus
mandatis ⁊ iuſtificationibꝰ dñi ſine querela. Et addit.
Jn aduentu ⁊c. ſcʒ perdurando vſqꝫ in finē vite. Ul' inte-
ger ſpiritus refert̄ ad donum ſpiritus ſancti. Quaſi di-
cat. Donū ſpiritus ſancti qđ habetis ſit integrum. ¶ De-
inde cum dicit. Fidelis ⁊c. dat ſpem exauditiōis. Qua-
ſi dicat. Ut ego ſpero ⁊ ſic fiet: qꝛ ipē qui nouit faciet. id
eſt cōplebit. Pſ. Fidelis dñs in oībus verbis ſuis ⁊c.
Ro. 8. Quos vocauit hos et iuſtificauit ⁊c. ¶ Ultimo
iniungit familiares monitiones ſcʒ oꝛonem ibi. Orate.
Jtem mutuā pacē ibi. Salutate omnes fratres in oſculo
ſancto nō proditorio ſicut iudas. Mat. 26. Nec libinoſo
vt libinoſa mulier Prouer. 7. ¶ Ut legat̄ ⁊c. Timebat
em̄ ne p̄lati ꝓpter aliqua q̄ erant hic eam occultarent.
Prouer. 11. Qui abſcondit frumenta maledicet̄ ī pp̄lis
⁊c. Ultimo concludit ep̄lam in ſalutatione.

¶ Explicit mirabil' ⁊ deuota expoſitio doctoris āgeli
ci ſanctiſſimi' Thome aquinatis ordinis fratrū p̄dicato-
rū ſuper prima epiſtola incliti apoſtoli ſancti Pauli ad
Theſſalonicenſes prima.

Jncipit profunda ⁊ ſubtilis explanatio eiꝰ
dem ſanctiſſimi doctoris thome de aquino
ordinis fratrū p̄dicatoꝝ ſuꝑ ſcđa ep̄la eiuſ-
deʒ glorioſi ap̄li pauli ad Theſſalonicēſes.

Ongregamini
vt annunciē que ventura ſūt vobis diebꝰ
nouiſſimis ⁊c. Geñ. 49. Hec verba cōpe-
tunt huic ep̄le. Duo em̄ tangunt̄ q̄ ei con
ueniunt: ſcʒ fructꝰ ⁊ eius materia. Uñ dr̄:
Ut annunciē ⁊c. Agit̄ em̄ in ea de his que ventura ſunt
in diebus nouiſſimis: que ſunt tria ſcʒ pericula eccleſie:
tempore antixp̄i. 2. Thy. 3. Jn nouiſſimis diebꝰ inſta-
bunt tēpora periculoſa ⁊c. Jtē malorum ſupplicia. Pſ.
Donec intrē in ſanctuariū dei ⁊c. Uerūtamē ꝓpter do-
los poſuiſti eis: deieciſti eos dū alleuarent̄. Jtē premia
bonoꝝ. Prouer. vlti. Fortitudo ⁊ decor indumentū eiꝰ
Et de his agit̄ in hac ep̄la. Utilitas oſtendit̄: qꝛ congre-
gamini. Sic acquirit̄ ex hac ep̄la congregatio ſcʒ cōcor-
dantium in veritate qꝛ diſcordabāt de iudicio futuro ꝓ-
pter hoc qđ dicit in prima ep̄la. Deinde nos qui viuimꝰ
⁊c. Pſ. Diſperſiones iſrl' congregabit. Jtē voluntatū: qꝛ
cū conſiderant ꝙ quecunqꝫ tēporalia ſunt: in nouiſſimo
mundi peribunt: dat̄ intelligi ꝙ eos congregant ad vnū
querendū ſcʒ celeſte premiū. Eccl'. 30. Congrega coꝛ tuū
in ſanctitate eius. Jtē cogitationū ad vnam ſtabilē veri-
tatem. Eſa. vl. Ego aūt opa eoꝝ ⁊ cogitatiōeſ eoꝝ venio
vt congregem ⁊c. Sic ergo patet fructus ⁊ materia: qꝛ ī
prima muniuit eos contra perſecutiones preteritas: hic
munit eos contra futuras.

Capitulum primū.

Aulus ⁊ Siluanꝰ et Thimothe
us eccl'ie Theſſalonicenſiū ī deo
p̄re nr̄o et dño ieſu xp̄o. Grā vo-
bis et pax a deo patre nr̄o et dño ieſu xp̄o.
Grās agere debemꝰ ſemꝑ ꝓ vobis frēs: ita
vt dignū ē: qm̄ ſupcreſcit fides vr̄a et abun
dat charitas vniuſcuiuſqꝫ veſtrū in inuiceʒ
ita vt et nos ipi in vobis gloriemur in eccle-
ſijs dei pro patientia vr̄a et fide et in omni-
bus perſecutionibꝰ vr̄is et tribulatiōibus
quas ſuſtinetis in exemplū iuſti iudicij: vt
digne habeamini ī regno dei ꝓ q̄ et patimi.
Diuiditur hec epiſtola in ſalutationē ⁊ ep̄larē narratio
nem ibi. Grās agere debemus ⁊c. Jtē primo ponuntur
pſone ſalutantes. Secūdo perſone ſalutate. Tertio bo-
na optata. Sūt autē eedē pſone que ⁊ ī prima. Tres āt
perſone ſalutantes ponuntur vt auctoritas ep̄le robuſti-
or appareat. Eccl'. 4. Funiculus triplex difficile rūpitur
⁊c. ¶ Eccleſie theſ. ⁊c. Eccleſia ꝯgregationē dicit q̄ dʒ
eſſe in deo al's eſt mala. De bona dicitur. Pſ. Congrega
te illi ſanctos eius ⁊c. ¶ Jn xp̄o id ē in eius fide. Ro. 5.
Per quem acceſſum habemus per fideʒ in gratiam iſtā
⁊c. ¶ Deinde optat eis bona. Et primo pacem. Jpſa eſt
enim principium omnium ſpiritualium donorum. pri-
me Corinthio. 15. Gratia dei ſum' id quod ſum. ⁊c. Jtē
pacem que eſt finis omniuʒ. Pſ. Qui poſuit fines tuos
pacem ⁊c. et hoc a deo ⁊c. Jaco. primo. Omne datum
optimū ⁊ omne donum perfectum de ſurſū eſt deſcēdēs

a patre luminũ ⁊c. Et domis ⁊c. 2. Pe. pmo. Per quē maxima nobis ⁊ precioſa promiſſa donauit ⁊c. ¶ Gratias agere debemus ⁊c. hec ē eplaris narratio. Et primo inſtruit eos de futuris in nouiſſimis dieb⁹. Secũdo admonet eos familiariter de quibuſdam in tertio cap. ibi. Decetero fratres ⁊c. Item primo monet ſicut dictum ē q̃tũ ad premia bonoꝝ ⁊ penas maloꝝ. Scdo quantũ ad pericula tempore antixpi. ſcdo cap. ibi. Rogamus autē vos ⁊c. Item primo agit gratias de preparatione ad futurũ iudiciũ. Secundo deſcribit ipm iudiciũ ibi. Si tamen iuſtum ⁊c. Itē pmo gratias agit de profectu. Secundo oſtendit fructũ pfect⁹. Tertio ſignũ. Dicit ergo. Gratias agere debem⁹ ⁊c. Nã q: in pma epiſtola cõmēdauit eos de fide charitate ⁊ alijs bonis in quib⁹ abundabant: ideo dicit: gratias agere debem⁹ deo q: bonum qd habetis reputo meum. 2. Joh. Maiorē hoꝝ nõ habeo grãm q̃ vt audiã filios meos in veritate ambulare: ⁊c. Et hoc deo ſine q̃ nihil boni põt fieri. Et hoc dignũ ē q: de magnis bonis agim⁹ gratias. 2. Mach. pmo. De magnis piculis a deo liberati magnifice grãs agimus. Quare: q: ſemp creſcunt bona ſpũalia. Periculoſe tamen cuſtodiunt niſi pficiat in eis homo In donis autē dei ē fides per quã de⁹ habitat in nobis ⁊ in hac proficimus ſm intellectũ. Ephe. 4. Habitare xpm p fidem in cordibus veſtris. Et ſic pficit homo p cognitionē: deuotionē: ⁊ inheſionē. Itē charitas per quã deus ē in nobis ſm affectũ. 1. Jo. 4. Deus charitas ē ⁊ qui manet ĩ charitate in deo manet ⁊ de⁹ in eo. Et ideo dicit. Et abundat. Prouer. 15. In abũdanti iuſticia virtus ē maxima ⁊c. 1. Theſ. 4. De charitate aũt fraternitatis nõ neceſſe habuim⁹ ſcribere vobis: ipſi enĩ a deo didiciſtis vt diligatis inuicē ⁊c. Et tunc ponit pfectus cuz dicit. Ita q ego glorior inde apud alios q: veſtra reputo mea. Bonũ eĩ diſcipuloꝝ eſt gloria platorum. Prouer. 10. Fili⁹ ſapiens letificat patrē ⁊c. Prouer. 17. Corona ſenũ filij filioꝝ ⁊c. 2. Coꝝ. 9. Pro quo de vobis glorioꝝ. Et tunc ponit ſignũ pfectus ſcz patientiã que oſtendit maxie in tribulationib⁹. Jac. 1. Beatus vir qui ſuffert tēptatiōēz. ⁊c. In tribulationib⁹ ſunt duo ſeruanda ſcz patiētia ne diſcedat a fide. Jac. pmo. Patiētia opus pfectũ habet Et fides in pſecutionib⁹. pme Coꝝ. 4. Perſecutionez patimur ⁊ ſuſtinem⁹. Unde dicit. In fide in omnib⁹ pſecutionib⁹ veſtris ⁊ tribulationib⁹. Que quidē tribulatiões dicunt a tribulis quibus interius per afflictiões pungimur Geñ. 3. Spinas ⁊ tribulos germinabit tibi. ps. Tribulationes cordis mei multiplicate ſũt. Et hec ſancti ſuſtinent pp̄ter duo ſcz pp̄ter terrorem malorum Si enim deus nõ parcit bonis in hoc mundo: quõ parcet malis in futuro. pme. Pe. 4. Si aũt primũ a nobis quis finis eoꝝ qui non credunt dei euangelio ⁊c. Jere. 49. Ecce quibus nõ erat iudiciũ vt biberent calicē. ⁊c. Scdo ad augendũ meritũ. Uñ dicit. Ut digni ⁊c. Nam vt dicit Mat. 11. Regnũ celorũ vim patit ⁊ violenti rapiunt illud. Et Luc. vltimo. Nõne hec oportuit xpm pati ⁊ ita intrare in gloriã ſuã. Ro. 8. Si tamē cõpatimur vt ⁊ cõglorificemur. Unde dicit. Pro quo patimini ⁊c. Tribulatio enĩ que fit pro deo facit dignum regno dei. Mat. 5. Beati qui pſecutionē patiunt ⁊c. pme Pe. 4 Nemo veſtrũ patiatur quaſi homicida aut fur aut maledicus aut alienorum appetitor.

Lectio ſecunda.

SI tamē iuſtũ ē apud deũ retribuere retributionē his qui vos tribulant et vobis q tribulami requiē nobiſcũ in reuelatiõe dñi ieſu de celo cũ angelis virtutis ei⁹ in flãma ignis dantis vindictã his q̃ nõ nouerũt deũ. ⁊ q̃ nõ obediũt euangelio dñi nr̃i ieſu xpi. Qui penas dabũt in interitu eternas a facie dñi ⁊ a glia virtutis ei⁹ cũ venerit glificarri in ſanctis ſuis ⁊ ammirabilis fieri in oĩbus qui crediderunt: q: creditũ ē teſtimoniũ nr̃m ſup vos ĩ die illo: In quo etiã oram⁹ ſemp p vobis: vt dignetur vos vocatione ſua de⁹. ⁊ impleat omnē volũtatē bonitatis ſue ⁊ opus fidei in virtute. vt clarificet nomē dñi nr̃i ieſu xpi in vobis ⁊ vos in illo. ſcdm gratiam dei noſtri et domini ieſu chriſti.

Supra egit de coꝝ idoneitate ad futurũ iudiciũ: hic agit de forma iudicij. Et pmo ponit iudicium quãtum ad punitionem malorũ ⁊ premia bonorum. Secundo de vtraq parte ſigillatim ibi. in Flamma ⁊c. Itez primo ponit iudicium quantum ad punitionē maloꝝ. Secũdo q̃tum ad premia bonoꝝ ibi. Cũ venerit ⁊c. Quantũ ad pmuz dicit. Suſtinetis in exemplũ ⁊c. ſi tamē pro q: iuſtũ eſt. Unde alia lr̃a habet. Si quidē vel ſi tamē referat in exēplum iuſti iudicij. Quaſi dicat. Juſtũ ē q hec patiamini: vnde dicit. Si tamē ex hoc mereamini. ſed pma littera ⁊ expoſitio ē melior. Juſtũ eſt retribuere. ps. Exaltare qui iudicas terram redde retributionez ſupbis. Eſa. 33. Ue qui pdaris: nõne ⁊ tu pdaberis. ¶ Tribulationē ſcz eterne dãnationis. Ro. 8. Tribulatio an anguſtia ⁊c. ¶ Et vos quidē requiē. Luc. 16. Recepiſti bona in vita tua ⁊ lazarus ſimiliter mala. Nunc aũt hic conſolatur tu vero cruciaris. Apoc. 14. Amodo eĩ iam dicit ſpũs vt requieſcant a laborib⁹ ſuis. ¶ Nobiſcũ: id ē equalem gloriã. Sed nunquid hoc eſt veꝝ. Reſpondeo duplex ē equalitas ſcz abſoluta q̃titatis ⁊ pportionis. Et prima nõ ē equalis q̃tũ ad pticipationē hoĩs ſz equal q̃tũ ad beatitudinē pticipatã q̃ ē de⁹: ſz hõ pticipat ſm magis ⁊ minus: ſcdm q ardenti⁹ vel min⁹ ardenter amat deum Sz ſm ſcdam oĩmoda equalitas erit: q: ita eſt glia petri ad grãz ſibi datã ⁊ meritũ ſuũ ſicut glia lini ad ſuã. Hoc aũt erit in reuelatiõe ⁊c. Jo. 5. Pater oĩe iudiciũ dedit filio ⁊c. Et hoc inquantũ filio hoĩs ptãtē dedit iudiciuz facere: quia ĩ forma hũana oĩbus apparebit. Sz mõ non apparet q: hũanitas ei⁹ latet ĩ glia dei: ſz tũc apparebit Et ideo dicit. In reualatione Eſa. 40. Et reuelabit glia dñi ⁊c. Et hoc cũ miſtris ſuis ſcz angelis ⁊c. Matt. 25. Cũ venerit fili⁹ hoĩs in maieſtate ſua ⁊ oẽs angeli cũ eo ⁊c. ¶ Deinde cũ dicit In flãma ⁊c. agit de vtraq ſcz punitione maloꝝ ⁊ premiatione bonoꝝ: ſed ĩ punitiõe malorum oſtendit acerbã iuſtã ⁊ diuturnã. Dicit ergo. Dantis vindictam. i. iudicantis puniendo in flãma ignis faciem orbis cõburentis ⁊ inuoluentis reprobos ⁊ detrudentis imppetuũ. ps. Ignis ante ipm pcedet ⁊c. Item erit iuſta pp̄ter duplicē culpã ſcz infidelitatis ⁊ male vite. Quantũ ad primũ dicit. Qui nõ nouerũt. i. noluerũt cognoſcere deũ Job. 21. Sciam viaꝝ tuaꝝ nolumus. 1. Coꝝ. 14. Ignorans ignorabit ⁊c. Quantũ ad ſecundũ dicit. Qui nõ obediunt euangelio ieſu xpi. Roma. 10. Non omnes obediunt euangelio. Inobedientia enim ē tantũ peccatũ q per eam mors venit in mũdum: vt dicit Roma. 5. Item eſt diuturna: quia penas dabunt ⁊c. et poteſt legi dupliciter ſm vnum ſenſum duplex eſt pena ſcz ſenſus ⁊ damni. De pena ſenſus poteſt intelligi ſic: Dabunt id eſt ſuſtinebunt penas eternas nõ finiendas:

⁊ hoc in interitu quia ſemꝑ morient̄. Aliter em̄ ē de penis huius vite ⁊ illis. Nam hic quanto plus acerbiores tanto ſunt breuiores q2 extinguūt: ſed ille ſunt grauiſſime quia ſunt pene mortis ⁊ ſunt interminabiles. Vñ dicitur ꝙ ſemꝑ erunt quaſi in morte. ps. Mors depaſcet eos Eſa. vl. Vermis eoꝝ nō morietur. Pena aūt damni ē duplex: q2 ſepabunt̄ a viſione dei. Unde dicit. A facie dñi ſcz remoti. Job. 13. Non veniet in conſpectu ei9 oīs ypocrita. Alia ē priuatio viſionis glīe ſanctoꝝ. Eſa. vl. Tollat̄ impius ne videat glīam ſanctoꝝ ⁊c. Vel aliter. A facie dñi ⁊c. In hoc oſtendit̄ cā acerbitatis pene ſenſus. Senſus enī alicui9 euacuat̄ vel ꝓpter ſupiorē iudicem vel ꝓpter ſupioris potentiā: ſed hoc non erit q2 hoc iudiciū ꝓcedet a facie dñi. ps. De vultu tuo iudiciū meum prodeat ⁊c. Et ideo dicit. Dabunt penas id eſt ſuſtibunt a facie domini. ¶ Deinde cū dicit. Cū venerit ⁊c. agit de premiatione ſanctoꝝ: et primo ponit premiū Secundo meritū ibi. Qui crediderūt ⁊c. Gloriā ſanctoꝝ cōmendat ⁊ quantū ad eſſentiā ꝑ participationē glorie dei cum dicit. Glorificari ⁊c. et ꝗtum ad eius exceſſum ibi. Et admirabilis. Dicit ergo Cū venerit ⁊c. xp̄s certe glorioſus ē Philip. 2. Oīs lingua cōfiteat̄ q2 dñs ieſus criſtus in gloria ē dei patris ⁊c. ¶ Glorificari in ſanctis ei9 q2 bonū ſui ē cōmunicatiuū: vel glorificari in ſanctis ei9 qui ſunt membra ſua in quib9 habitat ⁊ in quib9 glorificatur quādo ſua gloria ſcz capitꝭ deriuat̄ vſq3 ad ſua mēbra. Eſa. 49. Seru9 meus es tu iſrl: q2 ī te glorificabor ⁊c. Et hoc excedet oēm admirationē. Unde dicit Admirabilis ⁊c. Siquidē admiratio ē ſtupor procedēs ex magna fantaſia. Tanta vero ſanctoꝝ gloria non pōt cadere in opinionē hominū. Et iō dicit Admirabilis. Sap. 5. Mirabunt̄ in ſubitatiōe inſperate ſalutis ⁊c. ¶ Deinde ponit meritū ibi. Qui crediderūt ⁊c. Et ponit p̄mo meritum fidei. Scd̄o ſuffragiū oronis ibi. In quos ⁊c. Dicit ergo Hec erit gloria q2 creditū eſt noſtrū teſtimoniuz ſuꝑ vos qd̄ credidim9 de xp̄o vobis in illo die id eſt propter illum diem: quia bona que agimus ſunt propter illum diem: ſed dicit: ſuper vos id ē hoc teſtimoniū ē ſuper vos id ē ſuꝑ ſenſum humanū. Eccle. 9. Plurima ſupra ſenſum hoīs ⁊c. Fides enī nō habet meritū vbi humana rō prebet experimentum. Niſi em̄ eēt ſupra vos: non eſſet magni meriti credere. Vel dicit ſuper vos: id ē dñatur vobis ſubijcientibus intellectū veſtrum humiliter ad credendū. 2. Coꝛ. 10. In captiuitatē redigentes oēm intellectū in obſequiū xp̄i ⁊c. Sic exponit glo. Vel aliter ⁊ magis ſcd̄m litterā. Dico ꝙ glorificabit̄ xp̄s in vobis qui crediḋiſtis in die iudicij quādo apl̄i iudicabunt et tunc erit teſtimoniū qd̄ ē ſuꝑ vos id ē de ꝓmptitudīe fidei veſtre erit certū id eſt credibile. ¶ Deinde cum dicit. In quo oramus ⁊c. ſubiūgit ſuffragiū orōnis. Et primo ꝓponit qd̄ petit. Scd̄o quo fine ibi. Ut dignet̄ ⁊c. Tertio per qd̄ poſſet aſſequi petitū ibi. Scd̄m grām ⁊c. Petit autē vnū ex parte dei ⁊ duo ex ꝑte nr̄a. Dicit ergo In quo id ē ꝓpter quē diē nos oramus ſemꝑ. Ro. 1. Sine intermiſſione memoriā veſtri facio ſemꝑ in oronibus meis ⁊c. p̄mi Re. 13. Abſit autē hoc pctm̄ a me ī domino vt ceſſem orare pro vobis ⁊c. Sz ad quid? Ut dignetur vos vocatione ſua deus noſter id eſt faciat vos in mundo digne cōuerſari ſue vocationi Ephe. 4. Digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis ⁊c. ¶ Itē ex parte noſtra petit ex ꝑte voluntatis vt plene fruant̄ omni bonitate Unde dicit. Ut impleat oēm volūtatē bonitatis id eſt impleat in vobis voluntatē oīs boni. Phil. 2. Qui operatur in nobis velle ⁊ ꝑficere pro bona voluntate ¶ Item ex ꝑte intellectus vt ꝑfecte credant. ideo dicit. Et opus fidei ⁊c. Ro. 10. Corde em̄ creditur ad iuſticiā: ore autē cōfeſſio fit ad ſalutē ⁊c. Et hoc operemini in virente id ē in conſtantia ⁊ fortitudine vt nullo timore ceſſetis a confeſſione eius. Vel ſic. In quo id ē ꝓpter quez diē oramus vt de9 dignet̄ vobis dare illud ad qd̄ vocauit vos. p̄me Pet. 3. In hoc vocati eſtis vt benedictionem hereditate poſſideatis ⁊c. ¶ Impleat omne bonum qd̄ deſideratis qd̄ ē in vita eterna: quādo habebim9 deū ps. Qui replet in bonis deſideriū tuum. ¶ Itē impleat opus fidei qd̄ erit qñ id qd̄ hic per ſpeculū ⁊ in enigmate videmus: videbim9 tunc facie ad faciē Sed quo fine? Ut clarificet̄ id eſt ad glīam xp̄i ſit ⁊ ꝑ vos tam in p̄ſenti ꝗ in futuro nomē xp̄i glorificet̄ in bonis veſtris Mat. 5 Videant opera veſtra bona ⁊ glorificent p̄rem veſtrum qui in celis ē. Econuerſo de malis dicit Eſa. 52. ⁊ Ro. 2. Nomē dei ꝑ vos blaſphemat̄. Sed per quid poterimus illud conſequi: ſcd̄m grām dei noſtri ꝗ eſt radix omnium bonorum noſtrorum. p̄me Coꝛ. 15. Gratia dei ſū id quod ſum ⁊c.

Capitulū ſecundū.

Rogamus aūt vos fr̄es ꝑ aduētū dñi nr̄i ieſu xp̄i ⁊ nr̄e cōgregationis in ip̄m: vt nō cito moueamini a vr̄o ſenſu: neq3 terreamini neq3 ꝑ ſp̄ūm neq3 ꝑ ſermonem neq3 ꝑ ep̄l'am tanꝗ ꝑ nos miſſā quaſi inſtet dies dñi. Ne quis vos ſeducat vllo modo. Qm̄ niſi venerit diſceſſio primū ⁊ reuelat9 fuerit homo pc̄ti fili9 perditionis qui aduerſat̄ ⁊ extollet̄ ſuꝑ omne qd̄ dicit̄ de9 aut qd̄ colit̄: ita vt in tēplo dei ſedeat: oſtendēs ſe tanꝗ ſit de9. Nō retinetis ꝙ cū adhuc eſſem apud vos hec dicebaz vobis.

Superi9 apl̄s oſtendit futura ꝗtū ad penas malorum ⁊ p̄mia bonoꝝ: hic annunciat futura ꝗtū ad pericula eccleſie que erunt tempore antixp̄i. Et p̄mo nunciat veritatez de futuris ꝑiculis. Scd̄o monet vt in veritate ꝑmaneāt ibi. Itaq3 fratres ⁊c. Circa primū duo facit: q2 p̄mo excludit falſitatē. Secundo inſtruit de veritate ibi. Qm̄ niſi ⁊c. Iterum prima in tres: q2 primo ꝯmemorat illud ex quo debent induci. Secundo oſtendit ad quid debēt induci ibi. Ut non cito ⁊c. Tertio remouet illud qd̄ eos mouere poſſet ibi. Neq3 per ſpiritum ⁊c. Inducit autez eos ex trib9 ſcz ꝓprijs precibus ibi. Rogam9 nō p̄cib9 Philem̄. 1. Multā fiduciā habens in xp̄o ieſu impandi tibi quod ad rem pertinet: propter charitatē magis obſecro. Secundo ex aduentu chriſti deſiderabili bonis: licz terribili malis. Amos. 5. Ve deſiderantib9 diē dñi ⁊c. 2. Thymo. 4. Non ſolum autē mihi ſed ⁊ his qui diligunt aduentū eius ⁊c. Apocal'. vltimo. Ueni domine ieſu ⁊c. Tertio ex deſiderio et amore totius cōgregatiōis ſanctorum. In idipſum ſcz vbi chriſtus eſt: quia Mat. 24. Ubi erit corpus ibi congregabuntur ⁊ aquile ⁊c. Vel in idipſum: id eſt in idem quia omnes ſancti loco ⁊ gloria erunt in eodem. ps. Congregate illi ſanctos eius Sed ad quid inducit? Ut non cito moueamini. Eſt autē aliud moueri aliud terreri. Mouet̄ autē ſuo ſenſu ꝗ pretermittit quod tenebat. Quaſi dicat. Non cito dimittatis doctrinā meam Eccl'. 19. Qui cito credit leuis ē corde ⁊c. Terror autem eſt quedam trepidatio cum formidine contrarij. Et ideo dicit. Neq3 terreamini. Job. 15. Sonitus terroris ſemper in auribus eius: Et cum ſit pax illi ſemper inſidias ſuſpicātur, ⁊c. Sapientie. 17.

Cum eī ſit timida nequicia dat teſtimoniū cōdemnatio
ni ꝛc. ¶ Deinde cū dicit. Neqꝫ per ſpm̄ ꝛc. remouet qđ
eos mouere poſſet: pͥmo in ſpeciali Secūdo in generali
ibi. Ne quis ꝛc. Seducit aūt quis per falſam reuelatio-
nem. Unde dicit. Neqꝫ per ſpm̄ id ē ſi quis dicat ſibi re
uelatū per ſpm̄ ſanctū vel a ſpū ſancto qđ ē contra doctri-
nam meā non terreamini pͥme Jo. 4. Nolite oī ſpiritui
credere. Ezech. 13. Ve prophetis inſipientib⁹ q̄ ſequun
tur ſpm̄ ſuum ꝛ nihil vident ꝛc. Aliquādo etiā ſathanaſ
tranſfigurat ſe in angelū lucis: vt dicit. 2. Coꝛ. 11. ꝛ ter-
tij Reg. vlt. Egrediar ꝛ ero ſpiritus mendax in oꝛe oīm
ꝓphetaꝝ eius. Scđo ꝑ rōcinationē vel falſā expoſitōeꝫ
ſcripture: ideo dicit. Neqꝫ per ſermonē. 2. Thy. 2. Ser
mo eoꝝ vt cācer ſerpit. Ephe. 5. Nemo vos ſeducat in-
anibu s verbis. Tertio ꝑ auctoꝛitatē inductā in malo in
tellectu. 2. Pe. vlt. Sicut cariſſimus frater noſter pau
lus ſm̄ datam ſibi ſapiam ſcripſit vobis ſicut in omnib⁹
epl̄is loquens in eis de his in quibus ſunt quedā diffici
lia intellectu que indocti ꝛ inſtabiles depꝛauant ſicut et
ceteras ſcripturas ad ſuam ipoꝝ damnationem. Sed de
quo ſeducebant. Quaſi inſtet dies dn̄i. Et dicit. Per
epiſtolā tanq̄ per nos miſſaꝫ: qꝛ in pꝛima epiſtola niſi be
ne intelligat̄ videt̄ dicere inſtare domini aduentū: vt il-
lud. Deinde nos qui viuimus ꝛc. Deinde cūꝫ dicit Ne
quis ꝛc. facit idem in generali Luc. 21. Videte ne ſedu
camini ꝛc. pͥme Coꝛ. 15. Nolite ſeduci. Nō autem qua
re hec remouet apoſtolus ſcꝫ de aduentu dn̄i eſt qꝛ pꝛela
tus nullo modo debet velle q̄ per mendaciū aliqua bo-
na procuret̄. 1. Coꝛ. 15. Inuenimur aūt ꝛ falſi teſtes ꝛc.
Itē qꝛ res credita erat periculoſa q̄ ſcꝫ inſtaret dies dn̄i.
Pꝛimo qꝛ daret̄ occaſio maioꝛis ſeductionis: qꝛ futuri
erāt poſt tēpoꝛa apoſtoloꝝ aliqui qui dicerent ſe eē xp̄m.
Luce. 21. Multi dicent ego ſum. Et ideo apl̄s noluit. Itē
demon frequenter p̄tendit ſe eē xp̄m: ſicut pꝫ de btō mar
tino. Et iō ne ſeducant̄ noluit. Aug. aūt ponit aliā rōnē
qꝛ imineret periculū fidei: vnde diceret aliquis tarde ve
niet dn̄s ꝛ tūc p̄parabo me ad eū. Alius diceret: veniet
cito: ꝛ ideo nūc me p̄parabo. Alius diceret. Neſcio. Et
hic meli⁹ dicit qꝛ cōcoꝛdat xp̄o. Sed ille plus errat qui
dicit cito qꝛ elapſo termino hoīes deſperarēt ꝛ crederēt
falſa eē que ſcripta ſunt. ¶ Deinde cum dicit. Quoniā
niſi ꝛc. Aſtruit veritatē ꝛ pͥmo oſtendit que vētura ſunt
ad antixp̄i aduentū. Et ſunt duo quoꝛum vnuꝫ precedit
aduentū antixp̄i. Aliud ē ipe aduentus ei⁹: pͥmum ē di-
ſceſſio qđ multipliciter exponit̄ in glo. Et pͥmo a fide qꝛ
futurū erat vt fides a toto mūdo reciperet̄. Mat. 24. Et
p̄dicat̄ hoc euāgeliū regni in vniuerſo oꝛbe. Iſtud ergo
precedit qđ ſm̄ aug. nōdum eſt impletū ꝛ poſt multi di-
ſcedent a fide. 1. Thy. 4. In nouiſſimis tempoꝛibus di
ſcedent quidā a fide ꝛc. Mat. 24. Refrigeſcet charitas
multoꝝ. Vel diſceſſio a romano imperio cui totus mun
dus erat ſubditus. Dicit aūt aug⁹. q̄ hoc figurat̄ danie-
lis. 2. in ſtatua vbi nominant̄ quattuoꝛ regna: ꝛ poſt illa
aduentus xp̄i. Et q̄ hoc erat cōueniens ſignū quia roma
num imperiū firmatū fuit ad hoc q̄ ſub eius p̄tāte predi
caret̄ fides ꝑ totum mundū. Sed quō ē hoc qꝛ iam diu
gentes receſſerunt a romano imperio nec dum venit an-
tixp̄s. Dicendū ē q̄ nōdum ceſſauit ſed ē cōmutatuꝫ de
tempoꝛali in ſpūale: vt dicit leo papa in ſermone de apo-
ſtolis. Et ideo dicenduꝫ ē q̄ diſceſſio a romano imperio
debet intelligi nō ſolū a tempoꝛali ſed a ſpūali ſcꝫ a fide
catholica romane eccl̄ie. Eſt aūt hoc cōueniens ſignum
q̄ ſicut xp̄s venit quādo romanū imperium omnib⁹ dn̄a-
batur: ita ecōuerſo ſignū antixp̄i ē diſceſſio ab eo. Scđo
predicit ſm̄ futurum ſcꝫ antixp̄m. Et pꝛimo quantuꝫ ad
eius culpā ꝛ penā. Scđo q̄tū ad ei⁹ p̄tātem ibi. Cū cui⁹
aduentus ꝛc. Itē primo cōiter ꝛ implicite tangit culpaꝫ
eius ꝛ penā. Scđo explicat vtrunqꝫ ibi. Qui aduerſat̄
ꝛc. Dicit ergo. Diſceſſio primo veniet ꝛ tunc reuelabit̄
ꝛc. Dicit̄ aūt eſſe hō peccati ꝛ filius ꝑditiōis ſm̄ glo. qꝛ
ſicut in xp̄o abundauit plenitudo virtutis: ita in antixp̄o
multitudo oīm peccatoꝝ. Et ſicut xp̄s ē melioꝛ omnibuſ
ſanctis: ſic ille peioꝛ omnib⁹ malis. Et ꝓpter hoc homo
peccati dicit̄ q̄ totaliter erit peccatis dedit⁹. Sed nō di
citur ſic homo peccati quin poſſet eſſe peioꝛ. quia nunq̄
malum coꝛrūpit totū bonū: licet q̄tuꝫ ad actū nō poterit
eſſe peioꝛ: xp̄o aūt nullus hō potuit eē magis bon⁹. Di-
citur aūt filius perditionis. i. deputatus extreme perdi-
tioni. Job. 21. In die perditiōis ſeruabitur malus ꝛ ad
diem furoꝛis ducet̄. Vel perditionis. i. diaboli nō ꝑ na-
turam ſed per ſue malicie cōplementū que in eo cōplebi
tur. Et dicit reuelabitur: qꝛ ſicut oīa bona ꝛ virtutes ſan
ctoꝝ qui p̄ceſſerūt xp̄m fuerunt figura xp̄i: ita in oībus
ꝑſecutionib⁹ eccl̄ie tyranni fuerūt quaſi figura antixp̄i.
ꝛ latuit ibi antixp̄s: ꝛ ita tota illa malicia que latet in eis
reuelabit̄ in tempoꝛe illo. ¶ Deinde cum dicit. Qui ad
uerſatur ꝛc. explicat que dixerat. Et pꝛimo oſtendit quō
ſit homo peccati. Secundo quō filius ꝑditionis ibi. Et
tunc reuelabit̄ ꝛc. Itē primo pꝛenunciat eius futurā cul
pam. Secundo aſſignat eius cām ibi. Et nunc ꝛc. Item
pͥmo deſcribit culpā. Secundo dicit ſe non annunciare
doctrinā nouā ibi. Nonne ꝛc. Itē pꝛimo oſtendit culpaꝫ
Secundo eius ſignū ibi. Ita vt ꝛc. Duplex ē aūt ei⁹ cul-
pa: ſcꝫ cōtrarietas ad deū. Unde dicit. Qui aduerſatur
omnibus ſpiritibus bonis. Job. 15. Cucurrit aduerſus
deū erecto collo ꝛ pingui ceruice armatus ē ꝛc. Sicut ꝛ
membra eius Eſa. 3. Lingua eoꝝ ꝛ adinuentiones eoꝝ
contra dn̄m vt ꝓuocarēt oculos maieſtatis eius ꝛc. Se
cunda eſt quia p̄fert ſe xp̄o. ideo dicit extollit̄ ꝛc. Dicitur
autē deus tripliciter. Pꝛimo naturaliter. Deutero. 6.
Audi iſrl̄ dn̄s de⁹ tu⁹ deus vnus ē. Secūdo opinatiue
p̄s. Oēs dij gentiū demonia. Tertio participatiue. p̄s.
Ego dixi dij eſtis ꝛc. Omnib⁹ aūt his ſe p̄feret antixp̄s:
Dan. 11. Eleuabit̄ ꝛ magnificabit̄ aduerſus oēm deuꝫ et
aduerſus deū deoꝝ loquet̄ magnifica ꝛc. Signū aūt cul
pe ē cum dicit. Ita vt in templo ꝛc. Supbia eī antixp̄i
maioꝛ ē ſupbia oīm p̄cedentiū. Unde ſicut de Cayo ceſa
re legit̄. Q̄ cū in vita iſta adhuc eſſet coli voluit: ſtatuaꝫ
ſuā ponens in quolibet templo. et Ezech. 28. de rege ty
ri dicitur. Dixiſti qꝛ deus ego ſū ꝛc. ita credibile ē q̄ ſic
eis faciet antixp̄s dicēs ſe deū eſſe ꝛ hominē. Et in hui⁹
ſignum ſedebit in tēplo: ſed in quo templo? Nonne ē de
ſtructum a romanis. Et iō dicunt quidā q̄ antixp̄s ē de
tribu dan. cuius tribus inter alias duodecim nō noiat̄.
Apoc. 7. Et iō iudei pͥmo euꝫ recipient ꝛ reedificabunt
tēplum in hierl̄m. et ſic implebit̄ illud Dan. 9. Erit i tē-
plo abhominatio ꝛ ydolum. Mat. 24. Cum vero vide
ritis abhominationē deſolatiōis que dicta ē a daniele ꝓ
pheta ſtantē in loco ſancto: qui legit intelligat. Quidaꝫ
vero dicunt q̄ nunq̄ hierl̄m nec tēplum reedificabitur.
ſed vſqꝫ ad cōſummationem ꝛ finem perſeuerabit deſo-
latio. Et hoc etiā aliqui iudei credunt. ideo exponitur in
tēplo dei. i. in eccl̄ia qꝛ multi de eccl̄ia euꝫ recipient. Vel
ſm̄ Augu. in templo dei ſedeat. id ē principet̄ ꝛ oſtetur
tanq̄ ipe cum ſuis nuncijs ſit templum dei: ſicut chriſt⁹
eſt cum ſuis. ¶ Deinde cum dicit. Nō retinetis ꝛc. oſtē
dit q̄ nihil noui ſcribit. Quaſi dicat. Olim cum eſſem
apud vos dixi hoc. pͥme Joh. 2. Non mandatuꝫ nouuꝫ
ſcribo vobis ſed mādatum vetus qđ habuiſtis ab initio
ꝛc. 2. Coꝛ. 10. Quales fuimus verbo ꝑ epiſtolas abſen
tes: tales ꝛ preſentes in facto ꝛc.

Lectio ſecunda

Et nunc quid detineat ſcitis vt re-
ueletur in ſuo tempore. Nam my-
ſterium iam operatur iniquitatis
tantũ: vt ꝗ tenet nũc teneat donec de medio
fiat. Et nunc reuelabit ille iniquus quẽ do-
minus ieſus interficiet ſpiritu oris ſui. Et
deſtruet illuſtratione aduentus ſui. euʒ cu-
ius eſt aduentus ſcd̃m operationẽ ſathane
in om̃i virtute ⁊ ſignis ⁊ ꝓdigijs mendaci-
bus ⁊ in omni ſeductione iniquitatis his ꝗ
pereunt.

Superius aplus prenuncians narrauit aduentũ ⁊ cul-
pam antichriſti: hic oſtendit cauſam dilationis. Et p̃mo
oſtendit eos habere huius ſcientie cauſam. Secũdo cau-
ſam illaʒ obſcure ꝓponit ibi. Nam myſteriũ ⁊c. Dicit ꝗ
dico ꝙ oportet reuelari hoiem peccati. Et quid nunc i d
eſt ꝗ ſit cauſa ꝙ tardet. vos eñi ſcitis quia ego dixi vobis
ita ꝙ ſic ad preſens detinet vt ſuo tempore id eſt cõgruo
tempore reuelet Ecc̃. 8. Omni negocio tempus ⁊ opor-
tunitas eſt. Et ibidem. 3. Om̃ia fecit deus bona in tem-
pore ⁊c. ¶ Deinde cum dicit. Nam myſteriũ ⁊c. cauſam
eius ponit. Et hec littera multipliciter exponit. qꝛ hoc my-
ſterium poteſt eſſe noĩatiui caſus vel accuſatiui. Si pri-
mo modo eſt ſenſus. Dico vt ſuo tempore. qꝛ etiam iam
myſteriũ id eſt figuraliter occultatũ operat in fictis. qui
vident boni: ⁊ tñ ſunt mali. Et hi operant officiuʒ anti-
chriſti. 2. Ti. 3. Habentes ſpeciem pietatis virtutẽ autẽ
eius abnegantes. Sed ſecũdo modo eſt ſenſus. Nã dia-
bolus in cuius ptãte veniet antixp̃s iam incipit operari
occl'te iniq̃tatẽ ſuã ⁊ ꝑ tyrãnos ⁊ ſeductores: qꝛ ꝑſecutio-
nes eccleſie huius temporis ſunt figure illius vltime ꝑ-
ſecutionis ꝯtra om̃es bonos. ⁊ ſunt ſicut imperfecte cõ-
parando ad illam. ¶ Tantũ vt qui tenet ⁊c. Hoc expo-
nitur multipliciter. Uno modo ſm glo. et auguſtinũ. 20
de ciuitate dei qui dicunt ꝙ quidã opinati ſunt Nero-
nem qui p̃mo perſecutus eſt chriſtianos eſſe antichriſtũ
⁊ ꝙ non fuerat occiſus. ſed ſubtractus ⁊ qñqꝫ reſtituen-
dus. Unde aplus hoc euacuans dicit. Tantũ vt qui te-
net nunc romanum imperiũ. teneat donec moriat. Sed
hoc non eſt conueniẽs quia multi anni ſunt ꝙ nero mor-
tuus eſt illo ſcʒ anno quo aplus. ſed melius eſt ꝙ refera-
tur ad neronem prout eſt perſona publica romani impe-
rij donec de medio fiat id eſt tollat romanũ imperiũ de
hoc mundo Eſa. 23. Dominꝰ exercituũ cogitauit hoc vt
detraheret ſuperbiam om̃is glorie. ⁊ ad ignominiã ⁊c.
Uel aliter. Tantũ vt qui tenet id eſt detinet modo aduẽ-
tum antixp̃i ne veniat q̃ſi ſit neceſſariũ ꝙ aliqui veniãt
ad fidẽ ⁊ aliqui recedant. quaſi dicat. Ut diſceſſus ⁊ ac-
ceſſus ꝗ nunc tenet donec veniat: teneat donec tollat il-
le obſcenꝰ. Uel ſic. Tm̃ ꝗ nũc tenet fidẽ teneat id eſt fir-
mus ſit in ea Apoc. 2. Tene qđ habes vt nemo accipiat
coronam tuam ⁊c. Donec de medio fiat id eſt congrega-
tio malorum ꝑmixta ſeparet ⁊ fiat ſeorſum qđ erit in ꝑ-
ſecutione antixp̃i. Uel Tm̃ ⁊c. id eſt vt myſteriũ iniq̃ta-
tis id ẽ iniquitas myſtica que detinet. detineat donec fi-
at de medio id eſt donec iniq̃tas reducat in publicũ ⁊ fi-
at quaſi aliq̃d exiſtens in publico de medio. Multi eñi
modo occulte peccant: ſed tñ qñqꝫ fiet in aperto. qꝛ deuſ
ſuſtinet peccatores ꝙdiu ſunt occulti donec publice pec-
cant. et tunc non ſuſtinebit vt patet de ſodomitis. Gen.
19. Sed tñ auguſtinus confitet ſe neſcire quid apoſtolꝰ
loquat. qꝛ aplus illis loquit ꝗ iam ſciebant. Unde dicit.
Quid nunc detineat ſcitis. ⁊ preterea hoc non erat mul-
tum neceſſarium ad ſciendũ. ¶ Deinde cum dicit. Etiaʒ
tunc ⁊c. ponit aduentus iniq̃ ⁊ pena eius. Et p̃mo eius
manifeſtatio. Secũdo eius pena. Quantũ ad p̃mũ dicit
ille ſingulariter iniquus reuelabit qꝛ manifeſta erit eius
culpa: Quẽ dominꝰ ieſus Eſa. 11. Zelus dñi exercituũ
faciet hoc id ẽ zelus iuſticie qui eſt amor. Spũs eñi xp̃i
eſt amor xp̃i. ⁊ hic zelus eſt zelus ſpũſſancti quem habet
ad eccleſiam. Uel ſpũ oris ſui id ẽ mãdato ſuo. qꝛ micha-
el interfecturus eſt eum in monte oliueti vnde xp̃s aſcen-
dit. ſic ⁊ iulianus manu diuina extinctꝰ eſt. Et hec eſt pe-
na preſens licet futura etiam eternaliter puniet. qꝛ illu-
ſtratione ⁊c. id eſt in aduẽtu ſuo om̃ia illuſtrante. 1. cori.
4. Illuminabit abſcondita tenebrarum ⁊c. ⁊ deſtruet eter-
na ſcʒ damnatione. pſ. Deſtrues illos ⁊c. Et dicit. illu-
ſtratione. qꝛ ipſe viſus eſt eccleſiam obtenebrare. et tene-
bre expellunt illuſtratione. qꝛ quicquid antixp̃s oſtendit
oſtendet fuiſſe mendacium. ¶ Deinde cum dicit. Cum
cuius eſt aduentus ⁊c. predicit poteſtatẽ antixp̃i. Et cir-
ca hoc duo facit. qꝛ p̃mo ponit poteſtatẽ eius ad seducẽ-
dum. Secundo huius cauſam ex dñi iuſticia ibi. Eo ꝙ
charitatem ⁊c. Iterum p̃ma in tres. qꝛ p̃mo ponit acto-
rem huius poteſtatis. Secũdo moduʒ ſeducendi. Ter-
tio oſtendit ſeducendos. Actor huius poteſtatis eſt dia-
bolus. ⁊ ideo deſtruet eum chriſtus. 1. Jo. 3. In hoc ap-
paruit filiꝰ dei vt diſſoluat opera diaboli ⁊c. Et ideo di-
cit ꝙ aduentus antixp̃i erit ſm operationẽ ſathane id ẽ
ex inſtinctu eiꝰ. Apoc. 20. Soluet ſathanas de carcere
ſuo. ⁊ exibit et ſeducet gentes ⁊c. Operat eñi aliq̃s ſm
operationẽ ſathane ſicut arrepticius in quo non ſolũ in-
ſtigat voluntatem: ſed etiam impedit vſum rationis qđ
tamẽ non imputat ad culpam eius: qꝛ non habet vſuʒ li-
beri arbitrij. Antichriſtꝰ autẽ nõ ſic ſed habebit vſuʒ li-
beri arbitrij in quo eſt diabolus ſuggerens ſicut dicit de
iuda Jo. 13: Introiuit in eum ſathanas ſcʒ inſtigando.
Decipiet aũt hoc modo p̃mo ꝑ potentiaʒ ſecularẽ. Se-
cundo ꝑ virtutem miraculorum. Quantũ ad primuʒ dicit.
In om̃i virtute ſcʒ ſeculari. Dañ. 11. Dominabit theſau-
rorum auri ⁊ argenti ⁊ in omnibus precioſis egypti ⁊c.
Uel virtute ſcʒ ſimulata. Quantũ autẽ ad ſecundũ dicit
In ſignis ⁊c. Signa ſunt quedã mira etiã parua. Pro-
digia vero magna que aliquẽ ꝓdigioſum oſtendunt q̃ſi
ꝓcul a digito. Apoc. 13. Fecit ſigna magna vt ⁊ ignẽ fa-
ceret deſcendere de celo ⁊c. Matth. 24. Dabunt ſigna
magna ⁊ ꝓdigia ita vt in errorem inducant ſi fieri poteſt
etiam electi. ¶ Et dicit. Mendacibus. Miraculum mẽ-
dax dicit vel qꝛ deficit a vera ratione facti: vel a vera ra-
tione miraculi. vel a debito fine miraculi. Primũ fit in
preſtigijs qñ ꝑ demones illudunt aſpectus. vt aliud vi-
deatur ꝙ eſt ſicut ſymon magus fecit decollari arietem:
⁊ poſtea oſtenſus eſt viuus. ⁊ homo decollatꝰ eſt ⁊ poſt-
ea homo qui credebat decollatus oſtenſus eſt viuus: et
creditus eſt reſuſcitatus. Et hoc faciunt homines cõmu-
tando fantaſmata ⁊ decipiendo. Secundo modo illa di-
cunt miracula ꝓpter que plena ſunt admiratione qđ eſt
quãdo effectus videt ⁊ ignorat cauſa. Que ergo habẽt
cauſam occultam alicui ⁊ non ſimpliciter: dicunt quidẽ
mira ⁊ nõ miracula ſimpliciter. Sed que ſimpliciter cau-
ſam occultam habent ſunt miracula. quorũ cauſa eſt ipſe
deus glorioſus: qꝛ totum ordinem nature create tranſcẽ-
dunt. Aliquando vero fiunt aliqua mira ſed nõ preter or-
dinem nature: ſed occultas cauſas habent. ⁊ hec multo-
magis faciunt demones qui virtutes nature ſciunt ⁊ quẽ
habent determinatas efficatias ad ſpeciales effectus: et
hec facit antichriſtus. ſed non que habent veram rõnem
miraculi: q̃a non poſſunt in illa que ſunt ſupra naturã.

Tertio modo dicunt̄ miracula ſm̄ ꝙ ſunt ordinata ad atteſtandum veritati fidei ad reducendum fideles in deum Marci. vltimo. Dn̄o cooperāte ⁊ ſermonē cōfirmāte ſequentibus ſignis ⁊c. Sed ſi alicui adeſt gratia miraculorum ⁊ non vtat̄ eis ad hoc: miracula quidez ſunt vera quo ad rationem rei facte ⁊ quo ad rationē miraculi. ſed ſunt falſa ꝗtum ad intentionē dei. Sed tamē hoc nō erit ī antichriſto. qꝛ nullus cōtra fidez facit vera miracula: qꝛ deus non eſt teſtis falſitatis. Unde aliquis predicans falſam doctrinam non poteſt facere miracula. licet aliquis habens malam vitam poſſet. ¶ Deinde oſtēdit ſeducendos cum dicit. His qui pereunt id eſt in preſcitis ad perditionem. Jo. 17. Nemo ex eis perijt niſi filiꝰ perditionis. Et hoc ideo: quia. Jo. 10. Oues mee vocez meam audiunt.

Lectio tertia.

Eo ꝙ charitatem veritatis non receperūt vt ſalui fierent. Jdeo mittet illis deus operationez erroris: vt credant mendacio. vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati: ſed conſenſerunt iniquitati. Nos autem debemus gratias agere deo ſemper pro vobis fratres dilecti a deo: ꝙ elegerit nos deꝰ ꝑmitias in ſalutē in ſanctificatione ſpiritus ⁊ in fide veritatis: in qua ⁊ vocauit vos per euangeliū noſtrum in acquiſitione glorie domini noſtri ieſu chriſti. Jtaqꝫ fratres ſtate ⁊ tenete traditiones quas didiciſtis ſiue per ſermonem ſiue per epiſtolam noſtram. Jpſe autē dominus noſter ieſus chriſtus ⁊ deus ⁊ pater noſter qui dilexit nos ⁊ dedit conſolationem eternam ⁊ ſpem bonam in gratia exhortetur corda veſtra et confirmet in omni opere ⁊ ſermone bono.

Poſtqꝫ oſtendit in quibus habet locum deceptio antichriſti ſcꝫ in preſcitis ad damnationē: hic aſſignat cauſam predictorum. Et ꝑmo oſtendit cauſam huius ⁊ quō decipient̄. Scd̄o qnomodo fideles ab eo liberentur ibi. Nos aūt ⁊c. Jtem ꝑmo ponit eorū culpam tm̄. Secūdo penam cum culpa. Tertio penam tantū. Et eſt hic ꝓceſſus peccati. Primo em̄ q̄s ex demerito ꝑmi peccati deſeritur a gratia ⁊ cadit in aliud peccatuz ⁊ poſt ineternū punitur. Dicit ergo ꝙ cauſa quare decipient̄ eſt: qꝛ noluerūt recipere veritatē euangelij Jo. 8. Si veritatē dico quare non creditis mihi? Job. 24. Jpſi fuerunt rebelles lumini. Et dicit charitatē veritatis: qꝛ niſi ſit formata fides ꝑ charitatem nihil eſt. 1. Corin. 13. Si habuero fidem ita vt montes transferam charitatē aūt non habuero nihil ſum ⁊c. Gal. vltimo. Jn chriſto ieſu neqꝫ circumciſio neqꝫ preputiuz aliq̄d valet: ſed noua creatura. Et ſubdit vtilitatem veritatis dicens. Ut ſalui fierent. Ro. 5. Jſtificati ex fide pacez habeamus ad deum ꝑ dominum ⁊c. ¶ Sed culpa ⁊ pena eſt eorum ſeductio. Un̄ dicit. Mittet id eſt ꝑmittet illis venire operationē erroris Eſa. 19. Miſcuit dominꝰ in medio eius ſpūm vertiginis. 3. Reg. vltimo. Ero ſpūs mendax in ore omniuz ꝓphetarum eius ⁊c. Et ideo dicit. Ut credant mendacio id eſt falſe doctrine antixp̄i Ro. 2. Propter qḋ tradidit illos deus in reprobum ſenſum vt faciant ea que non conueniūt ⁊c. Sed pena tantū eſt eterna damnatio. Un̄ ſubdit. vt iudicent̄ ſcꝫ iudicio damnationis Jo. 5. Et ꝓcedent qui mala fecerunt in reſurrectionem iudicij ⁊c. ¶ Omnes qui non crediderunt ⁊c. Jo. 6. Qui non credit iam iudicatus eſt. ¶ Deinde cum dicit. Nos aūt ⁊c. oſtendit quare fideles xp̄i liberent̄. Et ꝑmo agit gratias ꝓ eis. Scd̄o cōmemorat diuina beneficia quibꝰ a talibꝰ liberant̄. Dicit ergo ſic illi decipient̄. ſed nos debemus gratias agere Ro. 1. Primū quidē gratias ago deo meo ſemꝑ ꝓ vobis ꝑ dominū ⁊c. Duplex autē ponit dei beneficium ſcꝫ electionē dei que eſt eterna. ⁊ vocationis q̄ eſt temporalis ibi. Jn qua ⁊ vocauit nos ⁊c. Dicit ergo ꝙ ꝓ qꝛ elegit nos ſcꝫ apoſtolos ⁊ vos ſcꝫ fideles. Eph. 1. Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionē vt eſſemꝰ ſancti ⁊c. Jo. 15. Nō vos me elegiſtis ſed ego elegi vos ⁊c. Circa electionem tria tangit: ſcꝫ ordinem electorum. finem electionis ⁊ modum conſequendi finē. Electi ſunt omnes ſancti a ꝑncipio mundi. Deut. 33. Dilexit populos omnes: ſancti in manu illius ſunt. Sed apoſtoli ſpecialit̄ ſūt ꝑmitie. Ro. 8. Noſipſi ꝑmitias ſpūs habētes. ⁊c. Et ideo dicit. primitias fidei finis eſt in ſalutem eternam. Et ideo dicit: Jn ſalutem. 1. Ti. 2. Omnes hoīes vult ſaluos fieri: ⁊c. Hoc autē fit ꝑ gratiam ſanctificantem. Unde dicit. Jn ſanctificatione ſpūs. Secūdo ex ꝑte noſtra eſt conſenſus liberi arbitrij per fidē. Jdeo ſubdit. Et fide veritatis. ¶ Deinde cum dicit. Jn quā vos vocauit ⁊c. ponit ſecundū beneficium qḋ eſt vocatio tēporalis chriſti que ſequit̄ electionem Ro. 8. Quos vocauit hos ⁊ iuſtificauit. ⁊c. Et de hac vocatione nota parabolam. Luc. 14. de eo qui fecit cenam magnam ⁊c. ¶ Et addit. Per euangeliū noſtrum id eſt a me predicatum. Sed ad quam cenam: Jn acquiſitione glorie id eſt vt acquiramus xp̄i gloriam. ¶ Deinde cum dicit. Jtaqꝫ ⁊c. monet tenere veritatem. Et ꝑmo ponit monitionem. Scd̄o orationem ibi. Jpſe autē dominꝰ ⁊c. Et facit primum quia opus noſtrū dependet a libero arbitrio. Secūdū vero qꝛ indiget auxilio gratie. Et ꝑmo monet ad ſtādum cum dicit. State in veritate Gal. 5. State ⁊ nolite iterum iugo ſeruitutis contineri. Secundo docet ſtandi modum ibi. Et tenete traditiones id eſt documēta que a maioribus tradunt̄. Nam documēta que tradunt̄ a minoribus ſunt qnqꝫ non ſeruanda qn̄ ſcꝫ contrariant̄ documentis fidei. Matth. 15. Jrritum feciſtis mandatū dei. ꝓpter traditionē veſtrā. Sed ſeruanda ſunt que ordinātur ad mādata dei. Act. 16. Paulus docebat vt tenerēt traditiones ⁊ documenta que erant decreta ab aplis ⁊ ſenioribus qui erant hieroſolymis ⁊c. Et has traditiones dupliciter ediderūt. quaſdā verbis vn̄ dicit. Per ſermonem. Quaſdā in ſcripturis. Jdeo addit. Siue ꝑ epiſtolam. Unde patet ꝙ multa in eccleſia non ſcripta ſunt ab aplis docta. ⁊ ideo ſeruanda ſunt. Nam multa ſm̄ iudicium aploꝝ melius erat vt occultarent̄ vt dicit dionyſiꝰ Unde aplus. 1. Corin. 10. dicit. Cetera cum venero diſponam. ¶ Deinde ponit orationē ibi. Jpſe aūt dominꝰ noſter ieſus chriſtus ⁊c. Quaſi dicat. Sic moneo. ſed nihil valet niſi aſſit diuinū auxilium. Et ideo ponit primo duplex dei beneficiuz. Primū eſt amor eius ad nos quo alia nobis impendit. Jdeo dicit. Dilexit nos ⁊c. Scd̄m eſt ſpūalis conſolatio ibi. Et dedit conſolationē eternā 2. corin. 1. Qui conſolat̄ nos in omni tribulatione nr̄a. Eſa. 40. Conſolamini conſolamini popule meꝰ dicit dominus deus veſter ⁊c. Et dicit conſolationē eternam ſcꝫ contra omnia mala iminentia ⁊ futura. Et iō expectamꝰ ſpem bonā id eſt bonoꝝ eternoꝝ infallibilitatez. 1. Pe. 1. Qui ſm̄ magnam miſericordiā ſuam regenerauit nos in ſpem viuam. Et hoc in gratia ſcꝫ ꝑ quaz ſperamus cō

ſequi vitā eternā Ro.6. Gra dei vita etna. ¶ Petit aūt ꝓ eis exhortationem que eſt monitio ducens animū ad volendum. Et hāc poteſt facere homo exterius ſed non eſſet efficax niſi eēt interiꝰ ſpūs dei. Vñ dicit. Exhortet corda veſtra id eſt inſtiget Oſee.2. Inducā eam in ſolitudinem et loquar ad cor eius ⁊c. Item petit confirmationem. Unde dicit. Et confirmet. pſ. Confirma hoc deus qđ operatus es in nobis ⁊c. Quaſi dicat. Exhortetur ꝑ gratiam vt velimus. ⁊ confirmet vt efficaciter velimus. Et hoc in omni opere bono et ſermone. Precedit opus ſermonē. quia cepit ieſus facere ⁊ docere Act.1.

Capitulū tertiū.

DEcetero fratres orate pro nobis vt ſermo dei currat et clarificetur ſicut ⁊ apud vos: ⁊ vt liberemur ab importunis et malis hominibus. Non enim omniū eſt fides. Fidelis autē deus eſt qui confirmabit vos: ⁊ cuſtodiet a malo. Confidimus autē de vobis fratres in domio: quoniā quecūꝗ precipimus ⁊ facitis ⁊ facietis. Dominꝰ aūt dirigat corda veſtra in charitate dei ⁊ patientia chriſti. Denunciamus autē vobis fratres in nomine domini noſtri ieſu chriſti: vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate et non ſcđm traditionem quam acceperunt a nobis. Ipſi enim ſcitis quēadmodum oporteat imitari nos: quoniam nō inquieti fuimus inter vos: neꝗ gratis panem manducauimus ab aliquo: ſed in labore ⁊ fatigatione nocte ac die operantes: ne quem veſtrū grauaremus. Non quaſi non habuerimꝰ poteſtatē: ſꝫ vt noſmetipſos formā daremꝰ vobis ad imitandū nos.

Supra inſtruxit eos de futuris in nouiſſimus: hic inſtruit eos de quibuſdam que particulariter eis agenda erāt. Ubi ꝑmo ponit inſtructio. Secundo epiſtole concluſio. ibi. Ipſe autem deus pacis ⁊c. Item ꝑmo monet qualit̄ ſe habeant ad ipſum. Secundo oſtendit quid de eis confidat ipſe ibi. Fidelis aūt deus ⁊c. Tertio quomō ſe habeant ad alios qui inordinate ambulant. ibi. Denunciamus autē vobis ⁊c. Circa primū ꝑmo ponit orationem. Scđo qđ in oratione eſt petendū ibi. Ut ſermo ⁊c. Dicit ḡ. Decetero ſcꝫ qꝛ eſtis ſufficienter inſtructi orate ⁊c. Ro.15. Obſecro igit̄ vos fratres ꝑ dominum noſtrū ieſum chriſtū ⁊ per charitatē ſpūſſancti vt adiuuetis me in orationibus veſtris ꝓ me ad deum ⁊c. Et hoc eſt debitum qꝛ curati habent curam vtilitatis gregis. Heb.13 Mementote prepoſitorū veſtroꝝ qui vobis locuti ſunt verbum dei ⁊c. Secundo oſtendit quid petendū eſt vt ſcꝫ tollant̄ impedimēta predicationis. Et ideo dicit. Ut ſermo domini currat qꝛ nō poteſt totaliter impediri. ſed retardari. Ideo dicit currat. Col.4. Orantes ſimul etiā ꝓ nobis vt dominus aperiat nobis hoſtiū ſermonis ad loquendum myſterium xp̄i ⁊c. Item vt clarificet̄ ſcꝫ per claram ⁊ lucidam expoſitionem apud rudes ⁊ ſapientes ſicut et apud vos. Roma.1. Sapientibus et inſipientibus debitor ſum ⁊c. Prouer.14. Doctrina prudentiū

facilis. Item per miracula que ſunt demonſtrationes fidei. Eſt eñ omīs ſcientia clara ꝑ demōſtrationes. ⁊ hoc eſt orandum Act.4. Da ſeruis tuis cum omī fiducia loqui verbum tuū ⁊c. Item ſecundo orandum eſt ꝓ predicatoribus vt liberent̄ ab importunis ⁊ malis hominibꝰ ſcꝫ pſeudo apl'is q̄ ſunt importuni in diſputando. mali in ſeducendo. Uel a ꝑſecutoribus q̄ cogitauerunt iniquitatem in corde. Et ratio huius petitionis eſt: quia omniū non eſt fides. qꝛ licet videant̄ habere eam: non tamē habent veram Eſa.53. Domine quis credidit auditui noſtro. Ro.10. Non omēs obediunt euangelio. ¶ Deinde cum dicit. Fidelis ⁊c. ponit fiduciam quā habet de eis. Et ꝑmo facit hoc. Secūdo orat ꝓ eis ibi. Dominus aūt ⁊c. Fiducia autē pendet ex deo qui gratiam dat ⁊ ex hominibus qui ſunt liberi arbitrij. vt dirigant̄ in gratia. Dicit ꝑmo ex parte dei. Confido ꝙ orabitis ⁊ exaudiemini: qꝛ fidelis eſt dominꝰ. qui confirmabit in bonis que in vobis eſt operatus. 1. Pe. vltimo. Perficiet: cōfirmabit conſolidabitꝗ ⁊c. Et cuſtodiet a malo culpe ⁊ pene. Si tñ in mala pene incidāt eſt eis in bonū: qꝛ diligētibꝰ deū oīa cooperant̄ in bonū ⁊c. vt dicit̄ Ro.8. Secūdo ex parte eorum dicit. Confidimus ⁊c. ſcꝫ ex gratia quā accepiſtis. ſed in deo non in virtute veſtra Heb.6. Confidimus aūt de vobis dilectiſſimi meliora ⁊ viciniora ſalutis, ⁊c. Quoniā quecūꝗ precipimꝰ ⁊c. id ē quoniā ꝑſeuerabitis Exo.24. Omnia verba que locutus eſt dominus faciemus. ¶ Deinde cum dicit. Dominus ⁊c. ꝓ eis orat dicens. Dominꝰ autē dirigat ſcꝫ vt ꝑueniatis: Eſt autē homīs animū preparare: ⁊ dñi linguam gubernare vt dicit̄ ꝓuer.16. Et paulopoſt. Cor hominis diſponit viā ſuā. ſed dñi eſt dirigere greſſus eius ſcꝫ ad deſtinatum brauium. Et ideo dicit. Dirigat corda non ſolū exteriora opera. ⁊ hoc in charitate. Duo aūt ſunt ꝑ que in via ſalutis incedimus ſcꝫ bona que facimus ⁊ mala que ſuſtinemus. Sed opera non ſunt bona niſi directa in finem charitatis. 1. Ti.1. Finis precepti eſt charitas ⁊c. Item nec patientia niſi per xp̄m Luc.21. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras ⁊c. Matth.5. Beati eritis cum maledixerint vobis homines ⁊c. Et ideo dicit. In patientia chriſti id eſt tolerantia malorum ꝓpter xp̄m vel ad exemplum eius. 1. Pe.2. Chriſtus paſſus ē ꝓ nobis vobis relinquens exemplum ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Denunciamus ⁊c. oſtendit quō ſe habeant ad homines inordinatos. Et ꝑmo ꝓponit edictum. Secundo exponit ibi. Ipſi eñ ⁊c. Tertio oſtendit neceſſitatē edicti ꝓponendi ibi. Audiuimus ⁊c. Dicit ergo. Sic vos viuitis ⁊ ſic confido. Sed qꝛ ſunt quidam mali inter vos denunciamꝰ ſcꝫ perfectis. In nomine ⁊c. Hoc eñ ad p̄latum pertinet Eſa.58. Annuncia populo meo ſcelera eorum. ⁊ domui iuda peccata eoꝝ ⁊c. Ezech.3. Sanguinē illius de manu tua requirā. ¶ Et ſequit̄ edictum dicens. Ut ſubtrahatis ⁊c. Ex hoc introductū eſt in eccleſia ꝙ mali vitent̄ ⁊ hoc ne infirmiores ex eorum conſortio maculent̄ Ecc.13. Qui tetigerit picē inq̄nabit̄ ab ea 1. corin.5. Modicum fermentū totam maſſam corrūpit. Item ad ſanationem peccantis vt confuſio cedat ei in ſalutem Ecc.4. Eſt confuſio adducens peccatū ⁊ eſt confuſio adducens gloriam. Nec hoc debet fieri paſſim: ſed cū deliberatiōe ⁊ maturitate. 1. Corin.5. Congregatis vobis ⁊ meo ſpiritu cum virtute dñi ieſu tradere huiuſmodi ſathane in interitū carnis ⁊c. Et ſic hic dicit̄. Ut ſubtrahatis ⁊c. Nec debet fieri excōmunicatio niſi ꝓ aliquo peccato. qꝛ hic dicit̄ inordinate ⁊c. Et hoc eſt qñ aliqđ ē ſcđm ſe malum et contra ordinem iuris naturalis vt gloſa exponit. 1. Corin.14. Ut omnia honeſte et ſcđm ordinem fiant in vobis Ro.13. Oīa que ſunt a deo ordinata ſunt

Uel qꝛ eſt ꝓhibitum ⁊ contra doctrinam eccleſie. Unde dicit. Et non ſm traditionē ⁊c. Supra ſcḋo huius. Tenete traditiones quas didiciſtis ſiue per ſermonem ſiue ꝑ epl'am noſtram. ¶ Deinde cuʒ dicit. Ipſe eñ ⁊c. exponit q̄tum ad vltimū qḋ dixerat ſcʒ ſm traditiones oſtendens q̄ ſit traditio hec ⁊ quō acceperunt ab ipſo. Eſt aūt hec traditio vt non eſſent ocioſi vel curioſi. Et ṗmo oſtēdit quomō acceperunt verbo. Secūdo quomō exemplo. Item ṗmo oſtendit ꝙ vitauit inquietudineʒ. Secundo quomō. Tertio aſſignat cauſam. Dicit ergo. Traditionem quā acceperunt ſcitis ⁊c. quia prelati ſunt imitandi non in oībus: ſed in his que ſunt regula chriſti. 1. Cor. 4. et. 11. Imitatores mei eſtote ſicut ⁊ ego xpi ⁊c. Et in quo? quoniā non inquieti fuimus inter vos. Erant eniʒ theſſalonicenſes valde liberales. 1. theſſal'. 4. De charitate fraternitatis non neceſſe habemus ſcribere vobis. ipſi enim didiciſtis ⁊c. Et hac ratiōe pauperes ocioſe viuebant ⁊ ex ocio dabant ſe operib⁹ indebitis nec ꝑtinentibus ad eos. Et hoc erat inq̄etudo. Et ideo dicit. Quī non inquieti ⁊c. 1. theſſal'. 4. Operam detis vt q̄eti ſitis ⁊c. ¶ Itē neq; grās ⁊c. qꝛ operib⁹ manuū operabat̄ act. 20. dicit̄. Ipſi ſcitis quoniā ad ea que mihi opus erant ⁊ his qui mecuʒ ſunt miniſtrauerūt man⁹ iſte. Et ꝓuer. vltimo. Panem ocioſa non comedit. Numeri. 16. Tu ſcis qꝛ nec aſellum quidē vnq̄ acceperim ab eis ⁊c. Sʒ in labore ⁊ fatigatione. Nō parum ſed nocte ⁊ die id eſt continue. qꝛ aliquādo oportebat eum predicare ⁊ docere ⁊ reſiduum ponebat in labore. ¶ Ne quem veſtrū. 2. Corin. 12. Quid eſt qḋ pre ceteris minus habuiſtis niſi ꝙ nō grauaui vos. ¶ Deinde cum dicit. Non q̄ſi nō ⁊c. aſſignat cauſam ſui operis manualis. Ubi excludit ṗmo cauſam falſam. Secundo ponit veram. Falſa quidē cauſa eſſet ſi q̇s diceret ꝙ ei non liceret accipere ab eis ſumptus. Et ideo dicit. Non quaſi ⁊c. imo habuimus poteſtatem viuendi de ſumptibus fidelium. j. Corin. 9. Qui altario deſeruiūt cum altari participant. Matth. 10. Dignus eſt operarius cibo ſuo. j. corin. 9. Sic ⁊ dn̄s ordinauit his qui euangelium annūciant de euangelio viuere. Et ſic ex euangelio ſunt duo genera hominū poteſtatem habentiuʒ viuere de ſumpticus qui ſcʒ altari deſeruiunt vt predicatores. ¶ Deinde cum dicit. Sed vt nos ⁊c. ponit veram cauſam. Nam duplicē cauſaʒ inuenim⁹ quare apl'us manibus laborauit. Una apud corinthios Alia hic. Illi eñ erāt auari ⁊ grauati ſicut ibi dicit̄. Cauſa autem quare laborauit hic fuit horum ocium. Et ideo dicit. Ut nos eſſemus in forma ſcʒ laborandi. 1. Ti. 4. Exemplum eſto fidelium in verbo. in conuerſatione. in charitate. in fide. in caſtitate. 1. Pe. 5. Forma facti gregis. Alia cauſa ponit̄ in gloſa. 1. corin. 4. ſcʒ quādo nō inuenimus qui det nobis ⁊ tunc laborabat. Quarta cauſa erat vt ſicut monachi egypti nō eſſent ocioſi. Ecc. 33. Multam maliciaʒ docuit ocioſitas ⁊c. Unde qui nō habent exercitium vel officij vel ſtudij vel lectionis periculoſe viuūt ocioſi.

Lectio ſecunda

Nam cum eſſem⁹ apud vos. hoc denunciabamus vobis: quoniam ſi quis non vult operari: nec manducet. Audiuimus enim inter vos quoſdā ambulantes inquiete: nihil operantes: ſed curioſe agentes. His auteʒ qui eiuſmodi ſunt denunciamus ⁊ obſecramus in domino ieſu chriſto vt cum ſilentio operantes ſuū paneʒ manducent. Uos auteʒ fratres nolite deficere benefacientes. Qꝫ ſi quis non obedierit verbo noſtro: per epiſtolam hanc notate ⁊ non cōmiſceamini cum illo vt confundat̄. Et nolite quaſi inimicum exiſtimare: ſʒ corripite vt fratrem. Ipſe autem deus pacis det vobis pacem ſempiternam in omni loco. Dominus ſit cum omnibus vobis. Salutatio mea manu pauli quod eſt ſignuʒ in oñi epl'a Ita ſcribo. Gratia dn̄i nr̄i ieſu xpi cum oñibus vobis Amen.

Supra oſtendit apl'us quid eis ſuo exemplo tradidit: vt ſcʒ non eſſent inquieti ſed vt operarent̄: hic oſtēdit quō hoc preſens verbis ⁊ factis tradidit. Unde dicit. Cū eſſemus ⁊c. Quaſi dicat. Ut formā daremus vobis: fecimus qḋ docuimus: qꝛ hoc denunciabamus. Quoniā ſi quis ⁊c. Hec verba ſicut dicit gloſa ⁊ auguſtinus in libro de operibus monachorum quidam peruertebant ꝙ non ſit licitum ſeruis dei manibus operari. propter hoc dicit̄ Matth. 6. Nolite ſolliciti eſſe ⁊c. Nam dicunt hāc operationem pertinere ad ſollicitudinē victus. ⁊ ꝓpter hoc iſtud referebant ad ſp̄ualia opera. Quaſi dicat. Si quis non vult facere opera meritoria ⁊ ſp̄ualia non eſt dignus manducare. Sed hoc eſt contra intentionē apoſtoli qui dicit. Denunciabamus nos ſic feciſſe ſcʒ in labore ⁊ fatigatione. Sed quid eſt quoniā ſi quis non vult ⁊c. Eſt ne hoc conſiliū vel preceptū? Et videt̄ eſſe preceptū qꝛ infra dicit̄. Si quis nō obedierit verbo nr̄o ⁊c. Ergo omnes obligat. Ergo omnes tenent̄ manibus operari. Qui igit̄ non operat̄ manibus ſed ſtat ocioſus peccat mortaliter. Reſpondeo. dicendū eſt ꝙ eſt preceptū. ſed aliquid precipit̄ dupliciter. ſimpliciter vel ſub conditione. Simpliciter precipit̄ quod ꝑ ſe eſt neceſſarium ad ſalutem. ⁊ hec ſunt opera virtutum. Sub conditione vero vt quando talis eſt caſus ſine quo preceptum ſeruari nō poteſt. Precipitur autē homini ꝙ corpus ſuū ſuſtentet Alś enim eſt homicida ſuijpſius. Gen. 2. De oñi ligno paradiſi comede ⁊c. Ex p̄cepto ergo tenet̄ homo corpus ſuum nutrire. Et ſimiliter ad omnia ſine quibus corpus non poteſt viuere tenemur. Unde quicūq; nō habet alś vnde corpus ſuſtentet licite: vel poſſeſſiōe vel licito negocio: tenet̄ laborare ne furet̄. Eph. 4. Qui furabat̄ iaʒ non furet̄. magis autē laboret operando manib⁹ ſuis ⁊c. Eſt ergo preceptum quādo aliter non poteſt licite viuere. Unde dicit. Si quis non vult operari nec manducet. Eſt ergo duobus modis neceſſarium vt homo poſſit mā ducare ſcʒ vel ꝙ habeat poſſeſſionem: vel ꝙ licite ꝓcuret. pſ. Labores manuum tuarum qꝛ manducabis ⁊c. 1. theſſal'. 4. Operamini manibus veſtris ſicut precepim⁹ vobis ⁊c. ¶ Deinde cum dicit. Audiuim⁹ ⁊c. ponit neceſſitatem huius precepti. quia apoſtolus dixit hoc non tam ex officio docentis q̄ ꝓpter vitiuʒ gentis. Ideo primo ponit culpam que inducit neceſſitateʒ p̄cepti. Scḋo adhibet remedium ibi. His autē qui ⁊c. Dicit ergo. Audiuimus ⁊c. Quaſi dicat. Ideo non occulto hoc preceptum: qꝛ audiuimus quoſdam ⁊c. Anima eñ hominis ſemper oportet ꝙ circa aliquid occupetur. ⁊ ideo neceſſe eſt ꝙ ocioſi inquietudinem patiant̄ circa illicita. 1. theſ. 4. Operā detis vt quieti ſitis ⁊c. Et addit. ¶ Sed curioſe ſcʒ de negocijs aliorum. ꝓuer. 21. Deſideria occidūt pigrum. ¶ Deinde adhibet remedium cum dicit. His q̄ autē ⁊c. Et ṗmo ex parte peccantium. Secundo ex ꝑte

alioꝝ ibi. Uos autē ⁊c. Dicit ergo. His qui ſunt huiuſmodi denunciamus ſeuere vt prelatus. obſecramus aūt charitatiue vt pater eorum. panem ſuum non alienum: ſed debitum ſibi ſcꝫ licite acquiſitum cum ſilentio id eſt ſine inq̄etudine non diſcurrendo Eſa.30. Cult⁹ iuſticie ſilētiū Eze.33. Multā maliciā docuit ocioſitas. ¶ Deinde cū dicit. Uos aūt ⁊c. ex parte alioꝝ nō peccantiū duplex adhibꝫ remediū. Primo ſcꝫ ꝙ non ceſſent benefaciēdo. Scḋo ꝙ illos corripiant ibi. Q̄ ſi quis ⁊c. Dicit ergo. Uos aūt ⁊c. Quaſi dicat. Nolite deficere benefaciendo licet ocioſi abutantur Gal.5. Bonum facientes non deficiamus ⁊c. Et hoc neceſſarium eſt etiam ſi operent̄ manibus ⁊ non deeſſet eis aliq̄d. q꞉ neceſſaria eſt alijs ſubuentio. ¶ Deinde cū dicit. Q̄ ſi quis ⁊c. innuit ꝙ corrigant̄. Et p̄mo oſtendit quo ordine puniant̄. Secundo oſtendit effectum pene ibi. Ut confundant̄. Tertio finē ibi. Et nolite ⁊c. In ordine vero p̄mo ponit culpā. Secundo eius manifeſtationem. Tertio eius punitionem. Culpa eſt inobedientia. ⁊ ideo dicit. Q̄ ſi quis non obedierit. 1. Reg.15. Quaſi peccatū ariolandi eſt repugnare ⁊ quaſi zelus idolatrie nolle acquieſcere. ¶ Manifeſtatio ⁊ conuictio ponit̄ cum dicit Hunc ꝑ epiſtolam notate id eſt manifeſtate ꝑ veritatis inquiſitionē. Iob.29. Cauſā quā neſciebā diligentiſſime īueſtigabā. ¶ Pena eoꝝ eſt ſententia excōmunicationis. Ūn̄ dicit. Et nō conmiſceamini cum illo. 1. Corin.5. Cum huiuſmodi nec cibum ſumere. 2. Io. Nolite euꝫ recipere in domū nec aue ei dixeritis. Hic nota ꝙ excōmunicatio infligit̄ ꝓ inobedientia. ⁊ debet tn̄ eſſe conuictus. Unde dicit. Si quis non obedierit. ꝑ epiſtolā veſtrā hunc notate id eſt ſignificate nobis vt puniat̄. ⁊ tamen vos interim ne cōmiſceamini cum illo. Sed effectus pene eſt vt confundat̄ ⁊ ex hoc reſipiſcat Ecc̄.4. Eſt confuſio adducens peccatum ⁊ eſt confuſio adducens gloriam. ⁊c. Finis autē ⁊ intentio debet eſſe eius correctio quaꝫ intendit charitas. Ūn̄ dicit. Et nolite ⁊c. quia nō debet fieri ex liuore odij. ſed ex ſtudio charitatis. Quaſi dicat. Q̄ ipſum vitatis non fiat ex odio inimicitie Matth.5. Diligite inimicos veſtros. benefacite his qui oderunt vos. ⁊c. Et ideo dicit. Sed corripite vt fratrē. In quo oſtendit̄ charitas. pſ. Ecce q̄ bonum ⁊ q̄ iocundum habitare fratres in vnū. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Ipſe autem ⁊c. concludit epiſtolā. Et p̄mo ponit̄ cōcluſio. Secundo ſalutatio que eſt quaſi epiſtole ſigillum ibi. Salutatio ⁊c. Iterū p̄ma in duas. q꞉ eis p̄mo optat dona dei. Secundo ipſum deum ibi. Dominus ſit ⁊c. Quantū ad p̄mum dicit. Ipſe ⁊c. De⁹ dicit̄ eſſe pacis q̄tū ad duo. Pax ei ꝯſiſtit ī duob⁹ vt ſcꝫ homo concordet ad ſeipſum ⁊ ad alios. Et neutrum poteſt haberi ſufficienter niſi in deo. q꞉ ſibi non concordat ſufficienter niſi in deo et minus alijs. quia tunc affectus hominis concordat in ſeipſo: qn̄ qḋ videt̄ ſm̄ vnum ſufficit q̄tum ad om̄es qḋ nihil poteſt eſſe niſi ꝑ deum. pſ. Qui replet in bonis deſideriū tuū. Quecūq꞉ eīm alia p̄ter deum non ſufficiunt ad om̄es: ſꝫ deus ſufficit Io.16 In me paceꝫ habebitis ⁊c. ¶ Item hoīes nō vniunt̄ inē ſe niſi in eo qḋ ē cōmune inter eos. ⁊ hoc eſt maxīe de⁹. Et ideo dicit. Deus pacis det non pacem temporalem: ſed ſempiternā id eſt ſpiritualeꝫ que hic incipit ⁊ ibi perficitur. pſ. Qui poſuit fines tuos pacem Et hoc in omni loco. et in toto mundo apud fideles. ¶ Quantum ad ſecundum dicit. Dn̄s ſit ⁊c. q꞉ nihil aliud bene habet̄ niſi ipſū habeat ꝑ fidem ⁊ charitatē. ¶ Salutatio hoc dicit ꝓpter infideles ꝑuertentes ep̄l'as eius. Gal. vltimo. Uidete qualib⁹ l'ris ſcripſi vobis manu mea ⁊c. Quod eſt ſignū ⁊c. Gratia gratuitum donū dei qḋ gratos vos reddit deo ⁊c. Io.1. Gratia ⁊ veritas ꝑ ieſum chriſtū facta ē.

¶ Explicit deuota ⁊ ſubtilis explanatio angelici doctoris ſancti Thome aquinatis ordinis fratrū predicatorūꝫ ſuꝑ epiſtola ſecunda ⁊ vltima glorioſi ap̄li ſancti Pauli ad Theſſalonicenſes.

Incipit deuotiſſima poſtilla eiuſdem ſancti doctoris Thome aquinenſis ordinis fratrum p̄dicatorū ſuper prima epiſtola eiuſdem ſanctiſſimi Pauli ap̄li ad Timotheū

Prologus.

In manu dei poteſtas terre: et execrabilis om̄is iniq̄tas gentium ⁊ vtilem rectorē ſuſcitabit in tempore ſuper illā Ecc̄.10. Hec verba materie huius epiſtole cōueniunt. Prius eīm inſtruxit eccleſiam ī his que ad eius vnitatem pertinent: Hic inſtruit ipſos rectores eccleſie qui ſunt quaſi p̄ncipalia mēbra eius. Circa quod videnda eſt iſta inſtructio ⁊ vtilitas. Inſtructio ē ī deo: q꞉ In manu dei ⁊c. Et hoc tripliciter. q꞉ ab ipſo exorit̄. Ro.13. Non eſt poteſtas niſi a deo. Item ꝙ ſm̄ deuꝫ debet regulari. puer.8. Per me reges regnant ⁊ conditores legum iuſta decernunt. ⁊c. Item q꞉ ſm̄ dei diſpoſitionē eoꝝ poteſtas fundatur. Dan̄.2. Et ipſe mutat tempora ⁊ etates: transfert regna atq꞉ cōſtituit ⁊c. Item vtilitas eoꝝ oñdit̄: q꞉ eſt ad cohibendā neq̄tiam hoīm. q꞉ execrabilis oīs iniq̄tas gentiū. infra.1. Iuſto non eſt lex poſita. Rectores legis tripliciter dn̄t ſe habere ad mala. Prio vt ea corde odio hēant 2. Machab.3. Aio odio habentes mala ⁊c. Secundo vt ꝓhibeāt ea ne fiant. puer.20. Rex q̄ ſedet in ſolio iudicij diſſipat om̄e malū intuitu ſuo. Tertio vt facta puniant Ro.13. Miniſter eīm dei ē vindex in iram ei q̄ male agit. Tertio videnda eſt vtilitas ibi. Utileꝫ rectorē ⁊c. Et ad tria ē vtilis rectoꝛ q̄ notant̄ Ecc̄.49. Ioſeph p̄nceps frūm firmamentū gentiſ rectoꝛ frūm. ſtabilimentū ppl'i. Primo p̄nceps frūm vt gentē ſuſtentet ꝑ potētiā Eſa.19. Et rex fortis dn̄abit̄ eoꝝ ⁊c. Rectoꝛ frūm dirigēdo ꝑ ſapiāꝫ. Eſa.32. Princeps ea q̄ ſunt digna p̄ncipe cogitabit ⁊c. Ecc̄.10. In medio fratrū rectoꝛ illoꝝ. Stabilimentū populi vt cohibeat ab iniuſtis ꝑ iuſticiā. pſ. Tu ppl'm humilē ſaluū facies ⁊ oculos ſuꝑboꝝ humiliabis ⁊c. Et ſic patet materia haꝝ ep̄l'aꝝ. q꞉ eſt ad inſtructionē rectoꝝ populi fidelis in q̄ quidā preferunt̄ in ſp̄ualib⁹ ſicut prelati eccleſiaꝝ q̄s p̄mo inſtruit. Quidā vero in tēporalib⁹ q̄s 2° monet. Et hoc ī ep̄l'a ad philem̄. Circa p̄mū tres ſunt epiſtole ſm̄ tria q̄ cōpetūt p̄lato: quoꝝ primū eſt vt gubernet populū. Scḋm vt ꝓ populo ſubdito patiat̄. Tertiū vt malos coherceat. Primū in p̄ma ad Timotheū. Scḋm in ſecūda vbi agit de martyrio. Tertiū in ep̄l'a ad thitū vbi agit ac docet quō vitet hereticos vt etiā patet in argumētis ep̄l'aꝝ.

Capitulū primū.

Paulus ap̄l'us ieſu xp̄i ſm̄ impiuꝫ dei ſaluatoris nr̄i ⁊ xp̄i ieſu ſpei nr̄e Timotheo dilecto filio in fide. Gr̄a ⁊ miſcḋia ⁊ pax a deo patre ⁊ xp̄o ieſu dn̄o nr̄o.

Diuidit̄ hec epl'a in ſalutationē ⁊ epl'arem narrationem ibi. Sicut rogaui ⁊c. Circa primū tria facit. q: p̄mo ponitur pſona ſalutās. Secūdo pſona ſalutata. Tertio bona optata. Deſcribit aūt pſonā ſalutantē p̄mo ex nomie Pauli qđ conuenit auctoritati ꝓpt̄ duo. In apl'atu eni̅ duo ſunt ſcʒ altitudo ptātis ad quā exaltant̄ humiles. 1. Reg. 13. Cum eſſes puul⁹ in oculis tuis. caput in tribubus iſrael factus es. Et paulus dicitur modicus. Item claritas ſapiētie. ⁊ hanc domin⁹ prebet paruulis Mat. 11. Reuelaſti ea paruulis ⁊c. Secundo ex auctoritate: q: apl'us id eſt miſſus Jo. 20. Sicut miſit me pr̄. 1. coꝝ. 9. Signaculū apl'atus mei vos eſtis in dn̄o. Tertio ex origine hui⁹ auctoritatis. Vn̄ dicit Jeſu xp̄i ſm̄ impiū dei. ⁊c. Act. 13. Segregate mihi barnabā ⁊ ſaulū in op⁹ qđ aſſumpſi eos ⁊c. 1. Reg. 13. Queſiuit ſibi dn̄s virū iuxta cor ſuuʒ ⁊c. Ex quo patet ꝙ prelati ex neceſſitate p̄cepti tenent̄ ad ea que ſunt ꝓprij officij. 1. Corin. 9. Ve mihi eni̅ eſt ſi non euangelizauero. Et ieſu qui eſt ſpes noſtra vt ad eū veniam⁹. Phil'. 1. Deſideriū hn̄s diſſolui ⁊ eſſe cum xp̄o ⁊c. Vel ſpei nr̄e: q: p ip̄m ſperam⁹ adipiſci bona eterna. 1. Pe. 1. Regenerauit nos in ſpem viuaʒ ⁊c. Ro. 15. Per ꝯſolationē ſcp̄turaꝝ ſpem hēam⁹. ¶ Perſonā ſalutatā deſcribit tripl'r. P̄rio ex noīe cū dicit Timotheo de q̄ Act'. 16. Item ex affectione dicens dilecto. Phil'. 2. Neminē habeo tam vnanimē ⁊c. Iteʒ ex filiatione dicens. Filio meo in fide ſcʒ a ſe conuerſo. 1. Cori. 4. Miſi ad vos timotheū filiū meū chariſſimū ⁊ fideleʒ in dn̄o ⁊c. ¶ Tunc aūt p̄mo ponit bona optata. Et ſcđo oſtendit a quo ſunt. Sciendū eſt aūt ꝙ in alijs epiſtolis duo ponunt̄: hic tria: q: p̄lati plurib⁹ indigent. Et ideo dicit. Miſericordia hic ⁊ gr̄a p̄mo ſibi: et inde alijs. Et ſumit̄ hic miſcđia ꝓ remiſſione pctōꝝ: q: hec eſt ex dei miſericordia: gr̄a vero ꝓ munere graꝝ q̄ indigent prelati. Vel gr̄a ſicut in alijs ꝓ gr̄a iuſtificante: ſed miſericordia ꝓ munere diuino in ſpūalib⁹ cariſmatibus exaltante Sap. 4. Gr̄a dei ⁊ miſericordia in ſanctos eius: ⁊ reſpectus in electos illius. Et pax ſcʒ tecum. ⁊ p te alijs. Ps. Suſcipiant montes pacem. Sed vnde? A deo: vt dent populo Jac. 1. Om̄e datū optimū: ⁊ om̄e donum pfectū deſurſum eſt deſcendēs a pr̄e luminū ⁊c. Et xp̄o ieſu domino noſtro ſcʒ p quē maxima nobis ⁊ p̄cioſa ꝓmiſſa donauit. 2. Pe. 1.

Lectio ſecunda.

Sicut rogaui te vt ramaneres epheſi cū irem in macedoniā vt denunciares q̄buſdā ne aliter docerēt neq3 intenderent fabulis ⁊ genealogijs interminatis: q̄ q̄ſtiones preſtant magis q̄ edificationē dei q̄ eſt in fide. Finis aūt p̄cepti eſt charitas de corde puro ⁊ conſcientia bona: ⁊ fide non ficta.

Hic incipit epl'aris narratio. ⁊ eſt hec epl'a q̄ſi paſtoralis regula quam apoſtol⁹ tradit̄ timotheo inſtruens de omnibus que ſpectant ad regimē p̄latoꝝ. et eo ordine quo debet eſſe intentio. Primo ḡ inſtruit eum de ſpūalibus miniſtrādis. Scđo ⁊tpalib⁹ in. 4°. ca. ibi. Spūs aūt ⁊c. Item ad prelatū ptinet p̄mo ꝙ doceat de forma fidei: ne fides ſubditoꝝ corrumpat̄ Luc. 22. Ego rogaui ꝓ te vt non deficiat fides tua. ⁊ tu aliq̄n conuerſus confirma fratres tuos. Secūdo vt inſtruat eos de ptinentib⁹ ad cultum dei: qđ non poteſt eſſe niſi fides ſit recta. Ideo p̄mo inſtruit de fide. Scđo de cultu dei. 2°. ca. ibi. Obſecro igit̄ ⁊c. Tertio agit de inſtructione officioꝝ eccleſiaſticorū in tertio capitulo ibi. Fidelis ſermo. Sciendū ē aūt ꝙ in p̄mitiua eccl'ia error fuit piculoſus quorundā dicētium legalia debere ſeruari ſimul cum euangelio. quod apl'us excludit p̄mo oſtēdens legis conditionē. Secundo ꝓbat p experimentū in ſeipſo ibi. Gras ago ⁊c. Circa primū tria facit. q: p̄mo oſtendit q̄d de lege ſit repudiandum. Secūdo q̄d in ea acceptandū ibi. Finis aūt p̄cepti ⁊c. Tertio concludit legis conditionē ibi. Scim⁹ aūt q: ⁊c. Repudiandū eſt aūt in lege qđ alij male addiderunt nō qđ a deo eſt datum niſi iam ſm̄ carnalē intellectum. Et p̄mo docet falſas fabulas ⁊ traditiones eſſe repudiādas. Secundo rōem aſſignat ibi. Que queſtiones ⁊c. Dicit ergo. Dico ꝙ debes facere ſicut rogaui te cum tn̄ poſſem imperare Ecc. 32. Rectoreʒ te poſuerūt: noli extolli. eſto in illis quaſi vnus ex illis ⁊c. ¶ Ut denunciares quibuſdā. Vel aliter duo ptinent ad prelatuʒ vt cohibeat docentes falſa. Et ideo dicit. Ne aliter docerent. Gal'. 1. Si q̄s vobis euangelizauerit preter id qđ accepiſtis anathema ſit. Deut. 4. Non addetis ad verbū quod ego loquor vobis neq3 auferetis ex eo. Secūdo vt ſi contingat ꝙ aliq̄ falſa docerent ꝓhibeat populū ne eis intendant. Unde dicit. Neq3 intendant ⁊c. Fuerūt aūt quidā heretici q̄ deteſtantes vetus teſtamētū exponebāt ꝙ apl's ip̄m repudiabat deridēdo hiſtorias ei⁹ dicēs. Fabulis ⁊ genealogijs interminatis ⁊c. Cōtra qđ dicit auguſtin⁹ ꝙ apl'us vtit̄ hiſtorijs ⁊ genealogijs veteris teſtamēti. Gal'. 4. Abraā duos filios habuit ⁊c. Si ḡ reꝓbaret non eis vteret̄. Dicit ḡ fabulas non datā legem in ſcp̄tis: ſed in ore ſcʒ thalmuth nō que moyſes ore tradidit ſed que alij addiderūt: vt ſunt ſtulte fabule ſcʒ ꝙ adam habuit aliam vxorem ex q̄ dicunt natos demones Matth. 15. Irritum feciſtis mandatū dei ꝓpter traditionem veſtrā. 2. Ti. 4. Ad fabulas aūt cōuertent̄. ¶ Ratio huius eſt q: preſtant queſtiones id ē contentiones. 2. Ti. 2. Noli verbis contendere Puer. 20. Honor eſt homini q̄ ſe ſepat a cōtentiōib⁹ ⁊c. ¶ Quā edificatiōʒ dei q̄ eſt p fidē ⁊ in fide q̄n ſcʒ aliq̄s eſt ꝯfirmatus in veritate fidei ad qđ debet oīs doctrina tendere. ¶ Deinde cuʒ dicit. Finis aūt ⁊c. oñdit q̄d đ lege ſit tenēdū. Et circa hoc duo facit. q: p̄mo oſtendit hoc. Scđo qđ piculuʒ eſt his q̄ hoc nō tenent ibi. A q̄buſdā ⁊c. Circa p̄mum ſciendū eſt ꝙ lex vetus dicit̄ lex mandatoꝝ. q: mandatis ⁊ p̄ceptis ꝯtinet̄. Eph. 2. Legē mandatoꝝ decretis euacuās Illud ḡ ad qđ ordinant̄ oīa mādata legis eſt p̄cipue tenendū: hoc aūt ē charitas Mat. 22. Diliges deū tuum ex toto corde tuo ⁊c. Et paulopoſt. In his duob⁹ mādatiſ vniuerſa lex pēdet ⁊ ꝓphe. Sʒ quō charitas ē finis p̄cepti? Ad hoc ſciendū duo ſūt ꝯſiderāda. P̄rio ꝙ oīa p̄cepta legiſ ſunt de actib⁹ virtutū. ⁊ ꝙ p oēs actus virtutuʒ ordinat̄ hō vn⁹ ad aliū. Secūdo ꝙ obiectū vnius virtutis eſt finis alteri⁹. q: q̄n̄cūq3 vna potentia eſt circa aliquē finē: ad illā ordinant̄ oīa q̄ ſunt eiuſdē ſicut ad finē. ſicut frenefactua ad equeſtrē. q: officiū eq̄ſtris ē ei⁹ finis. hec aūt ad ducē. Virtutes aūt theologice vltimū finē habēt ꝓ obiecto. Alie aūt ſunt circa ea q̄ ſunt ad finē. Virtutes ḡ oēs reſpiciūt theologicas ſicut finē. Int̄ theologicas vero illa plus habet de ratiōe finis que ꝓpinqui⁹ ſe habet ad vltimū finem. Fides autē oſtendit eum. ſpes facit tendere in eum. charitas vnit. Ergo oēs ordinant̄ ad charitatē. Et ſic dicit̄ charitas finis p̄ceptoꝝ. Sʒ cuʒ ea q̄ ſunt ad finem diſponūt ad finē. precepta aūt ſunt ad charitatem ideo diſponunt ad eam. Ideo dicit. De corde puro. Ad hoc eni̅ ꝙ cor ſit purum dant̄ precepta virtutum quarum quedam ordinant̄ ad modum rectificandi paſſiones. quarum ſcilicet virtutum materie ſunt paſſiones. ſicut temperantia q̄ ordinat concupiſcentiā. mā-

ſuetudo iras. fortitudo timores ⁊ audacias. Per has eñ
paſſiones turbat̃ puritas cordis. Et ideo iſte virtutes fa
ciũt cor purũ. Sed nũquid hoc requirit̃ ad charitatem?
Reſpondeo. Dicendũ eſt ꝙ ſic. qꝛ impoſſibile eſt ꝙ cor
impurũ ſit promptũ ad charitatẽ: quia vnicuiqꝫ eſt dili-
gibile qḋ ſibi eſt conforme. Cor impurũ diligit illud qḋ
competit ei ſꝫm paſſionẽ. Ergo neceſſe eſt ꝙ ſit expeditũ
a paſſionibus. Cant. 1°. Recti diligũt ⁊c. Alie virtutes
ſunt que rectificãt hominẽ ad ꝓximũ ⁊ ex hoc ſequit̃ ꝙ
habeat conſcientiã bonã: quia nõ facit alteri qḋ ſibi non
vult fieri. Mat. 7. Oĩa ergo queciiqꝫ vultis vt faciant
vobis hoĩes ⁊ vos facite illis ⁊c. Et ideo que cõtra pro-
ximũ ſunt: ſunt cõtra conſcientiã. Qui ergo nõ habue-
rit conſcientiã bonaꝫ nõ poteſt deũ pure diligere. qꝛ qui
nõ habet conſcientiã bonã timet penã. Timor autẽ non
eſt in charitate ſed fugit deũ ⁊ non vnit̃ ei. Et ideo pre-
cepta que ꝯſcientiã rectificant bene diſponunt ad chari
tatẽ. Alie ſunt virtutes ad habendã verã fidem. ſcꝫ vir
tutes quibus deũ colimus. ſcꝫ latria ⁊ hmõi que ſunt or-
dinata ad remouendũ errores ⁊ ad firmandũ in cordibꝰ
fidei firmitatẽ de deo. Qui eñ non habent verã fidem:
nõ poſſunt deũ diligere. qꝛ qui falſo credit de deo iã nõ
diligit deũ. Non eñ diligit qui nõ credit. quia non figit̃
affectus niſi in illo qḋ oſtendit intellectus. Et ideo que
faciũt fidem bonã ordinantur ad charitatẽ. Et ideo dicit
De corde puro qꝛ faciũt hoc. Math. 5. Beati mũdo cor-
de qm̃ ipſi deũ videbũt. ¶ De cõſcientia bona. 2°. cor.
1°. Gloria noſtra hec eſt teſtimoniũ conſciẽtie noſtre ⁊c.
Et fide nõ ficta. id eſt vera. Et ideo virtutes ⁊ precepta
ordinant̃ ad finem qui eſt charitas. que ⁊ ſumitur ſcḋm
iſta tria ⁊c.

Lectio tertia.

A Quibus quidã aberrantes cõuer-
ſi ſunt in vaniloquiũ: volentes eſſe
legis doctores. nõ intelligentes. ne
qꝫ que loquũtur: neqꝫ de quibus affirmant
Scimus aũt qꝛ bona eſt lex ſi quis ea legit-
time vtat̃. ſciẽtes hoc qꝛ lex iuſto nõ eſt po-
ſita: ſed iniuſtis ⁊ nõ ſubditis. impijs ⁊ pec
catoribus. ſceleratis ⁊ cõtaminatis. patrici
dis ⁊ matricidis. homicidis. fornicarijs. ma
ſculoꝝ cõcubitoribus. plagiarijs. mendaci
bus ⁊ periuris. ⁊ ſi quid aliud ſane doctrĩe
aduerſat̃ que eſt ſꝫm euangeliũ glorie beati
dei qḋ creditũ eſt mihi. Gratias ago ei qui
me ꝯfortauit in xp̃o ieſu dño noſtro: qꝛ fide
lẽ me exiſtimauit ponẽs in miſterio. Qui
prius blaſphemus fui ⁊ perſecutor ⁊ cõtu-
melioſus: ſed miſericordiã dei ꝯſecutus ſuꝫ
qꝛ ignorãs feci in incredulitate. Superabũ
dauit aũt gratia dñi noſtri cũ fide ⁊ dilectio
ne que eſt in xp̃o ieſu.

Supra oſtendit virtutũ dignitatẽ ⁊ vtilitatẽ: hic decla-
rat harũ neceſſitatẽ quia quicũqꝫ ab his deſcendit in pe
riculũ falſe doctrine cadit. Et circa hoc duo facit. qꝛ pri-
mo ponit̃ falſitas doctrine in quã incidũt. Scḋo cõditio-
nẽ falſo dicentiũ ibi. Volentes eſſe ⁊c. Dicit ergo. Finis
precepti ⁊c. ⁊ hec ſunt principalia legis a quibus quidã
diſcedũt. ꝑs. Vana locuti ſunt ⁊c. ¶ Et nota ꝙ receſſus
a charitate cauſa eſt falſe doctrine. qꝛ qui nõ amant cha-
ritatẽ cadunt in mendaciũ. 2°. theſ. 2°. Qui nõ credide-
rũt veritati ſed conſenſerũt iniquitati. Similiter qui di-
mittũt cordis puritatẽ. Habentes eñ cor infectũ paſſio-
nibus iudicant ſcḋm affectũ earum ⁊ non ſcḋm deũ. 1°.
corinth. 2. Animalis homo nõ percipit que dei ſunt ⁊c.
Similiter habẽtes conſcientiã malã: qꝛ nõ poſſunt quie-
ſcere in veritate Et inde eſt ꝙ querũt falſa vt in eis quie-
ſcant. Infra eodẽ. Habens fideꝫ ⁊ conſcientiã bonã. Si
militer qui hꝫ fidẽ fictã. Eſa. 21. Qui incredulus eſt infi-
deliter aget. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Volentes ⁊c. ponit̃ cõ-
ditio falſa docentiũ. ⁊ primo inordinata ambitio. Secũ-
do defectus coꝝ. Quantũ ad primũ dicit Volentes eſſe
⁊c. Math. 23. Amãt primos recubitus in cenis ⁊ voca-
ri ab hominibus rabbi ⁊c. Jaco. 3. Nolite plures magiſtri
fieri ⁊c. Quantũ ad ſꝫm dicit. Non intelligẽtes ⁊c. ꝑs.
Neſcierũt neqꝫ intellexerũt: in tenebris ambulãt. Sap.
5. Sol intelligentie nõ eſt ortus nobis ⁊c. Neqꝫ que di-
cunt̃ per auctoritates quas nõ intelligũt. neqꝫ de quibꝰ
affirmãt. ſcꝫ cõcludendo. ¶ Deinde cum dicit. Scimus
autẽ ⁊c. ponit legis conditionẽ quantũ ad duo. Primo
quantũ ad bonitatẽ legis. Secũdo quantũ ad finẽ ⁊ intẽ-
tionẽ legiſlatoris ibi. Scientes ⁊c. Dicit ergo. Scimꝰ.
ſcꝫ per certitudinẽ. ꝙ lex bona eſt nõ mala vt heretici di-
cũt. ꝑs. Lex dñi immaculata ⁊c. Ro. 7. Lex qḋẽ ſctã eſt
⁊ mandatũ ſanctũ ⁊ iuſtũ ⁊ bonũ. Sed ꝯtingit ꝙ aliquis
bono vtat̃ male. Cuꝫ ergo lex ſit bona requirit̃ ꝙ homo
ea bene vtat̃. Et ideo dicit. Siquis ⁊c. Alˢ fit ei mors
vt dicit̃ Rom̃. 8. In lege eñ ſunt quedã moralia ⁊ que-
daꝫ cerimonialia. Cerimonialia quidẽ in figura xp̃i ⁊ ec-
cleſie ſunt data: ſed indigent vt intelligant̃ non ſolũ car-
naliter ſed etiã ſpiritualiter ⁊ in figura futuroꝝ. ⁊ vt ſci-
as ꝙ nõ ſunt perpetuo ſeruãda. ſed ceſſant veritate ve-
niente. Jere. 31°. Et feriã domui iſrael ⁊ domui iuda fe-
dus nouũ. non ſcḋm pactũ quod pepigi cũ patribus ve-
ſtris ⁊c. Et ſic exponit glo. Sed apl's videt̃ loqui de mo
ralibus. quia ſubdit ꝙ lex poſita eſt ꝓpter peccata ⁊ hec
ſunt precepta moralia. Hoꝝ legitimꝰ vſus eſt vt homo
nõ attribuat eis ꝙ in eis cõtinet̃. Data eſt lex vt cogno-
ſcat̃ peccatũ. Ro. 7. Quia niſi lex diceret. Non cõcupi
ſces ⁊c. qḋ dicit̃ in decalago. Nõ eſt ergo in eis ſpes iu-
ſtificatiõis ſed in ſola fide. Ro. 3. Arbitramur iuſtificari
hominẽ per fidẽ ſine operibus legis. ¶ Deinde cũ dicit.
Scientes ⁊c. oſtendit conditionẽ legis quantũ ad legiſ-
latoris intentionẽ. ⁊ primo ponit exiſtimatã. Scḋo po-
nit verã intentionẽ ibi. Sed iniuſtis ⁊c. Exiſtimata intẽ-
tio excludit̃ cũ dicit. Juſto ⁊c. Ubi poſſet eſſe duplex fal
ſus intellectus. Unus ꝙ iuſtus legẽ non ſeruat qḋ fal-
ſum eſt: quia niſi ſeruaret eaꝫ quantũ ad moralia iuſtus
non eſſet. Unde ⁊ xp̃us factus eſt ſub lege. Alius ꝙ iu-
ſtus non obligat̃ ad precepta legis ⁊ nõ peccaret ſi face-
ret contra ea. Sed verus eſt qꝛ quod imponit̃ alicui im-
ponit̃ ſicut onus. ſed lex iuſtis non imponit̃ ſicut onus:
quia habitus eoꝝ interior inclinat eos ad hoc ad qḋ lex
⁊ ideo nõ eſt onus eis. Rom̃. 2°. Ipſi ſibi ſunt lex. Uel
aliter lex nõ eſt poſita pro iuſtis ſed pro iniuſtis. Quaſi
dicat. Si omnes eſſent iuſti nulla neceſſitas eſſet dandi
legem. quia omnes eſſent ſibi lex. Intentio bonoruꝫ de-
bet eſſe vt alios inducant ad virtutes. Quidã autẽ per
ſe ſunt bene diſpoſiti ad virtutes. alij habent mentẽ be-
ne diſpoſitã ſed per aliũ. Et de iſtis ſufficit paterna mo-
nitio non coactiua. Alij aũt nec per ſe: nec per aliũ bene
diſponunt̃. ideo eis oĩo eſt neceſſaria lex vt pꝫ in ethicis
¶ Deinde cum dicit. Sed iniuſtis ⁊c. ponit verã inten
tionẽ. ⁊ primo deſcribit eos in generali quibus neceſſe

ria eſt lex. Scḋo in ſpeciali ibi. Paricidis ⁊c. Sciendū
eſt aūt ꝙ ſicut. 1. Jo. 3. dicit. Oē peccatū eſt iniquitas. ⁊
ideo repugnat alicui iuri. Cū aūt ſit duplex ius. ſcʒ natu
rale ⁊ poſitiuū. naturali repugnat qḋ ſm ſe eſt malū. po
ſitiuo aūt repugnat qḋ eſt malū quia prohibitū. Quan
tū ad primū dicit. Sed iniuſtis qui ſcʒ agūt cōtra ius na
turale. Eſa. 24. Tranſgreſſi ſunt leges. mutauerūt ius
diſſipauerūt fedus ſempiternū ⁊c. Quantū ad ſecundū
dicit. Non ſubditis ſcʒ precepto humano. Ro. 1. Parē
tibus nō obedientes. Et hec duo reſpiciūt rationē pec
cati. Ponit aūt alia que ſumunt per cōparationē ad ali
ud. ⁊ hoc eſt vel cōtra deū: vel cōtra proximū: vel in ſei
pſuʒ. In deū dicit impietas: quia pietas importat cultū
dei. In ꝓximū ſic dicit peccatoribus. Pſ. Non reſurgēt
īpij in iudicio ⁊c. Gal. 2. Nos eī natura iudei ⁊ non ex
gentibus peccatores. Sed ſm auguſt. de doctrina xpia
na. peccata diſtinguūt in duo. ſcʒ in ſpūalia que dicunt
facinora ⁊ in carnalia. ⁊ hec dicunt flagitia. ⁊ ideo dicit.
Sceleratis. quantū ad ſpūalia. Prouer. 17. Qui abſcō
dit ſcelera ⁊c. quantū ad carnalia dicit. Contaminatis.
Malach. 2. Contamiauit iudas ſanctificationē deo ⁊c.
¶ Deinde cōnumerat peccata in ſpēali. Et primo noīat
quedā in ſpeciali. Secūdo colligit alia in generali. ibi.
Et ſi quid aliud ⁊c. Primo ponit peccata operis. Scḋo
peccata oris ibi. Mēdacibus ⁊c. Circa primū primo po
nit quantū ad facinora. Scḋo quantū ad flagitia. Faci
nora dicunt que ſunt in nocumentū ꝓximi. Et quāto eſt
ꝓximus coniūctius tanto eſt eoꝝ peccatū grauius: quia
plus eis tenemur. Et ideo primo dicit de patre. ſcḋo de
matre. Exo. 20. Honora patrē tuū ⁊ matrē tuam ⁊c. Et
poſtea. 21. Qui percuſſerit patrē ſuum aut matrē morte
moriat ⁊c. ¶ Deinde ꝓſequit de alijs ꝓximis homici
dis dicēs: Exo. 21. Si quis per induſtriā occiderit proxi
mū ſuū ⁊c. ¶ Deinde ponit flagitia. ⁊ primo que ſm na
turā ſunt cū dicit. Fornicarijs. Heb. vlti. Fornicatores
⁊ adulteros iudicabit deus. Scḋo cōtra naturā dicens:
Maſculoꝝ ⁊c. 1ͤ. coꝝ. 6. Neqꝫ maſculoꝝ ꝯcubitores re
gnū dei poſſidebūt. ¶ Deinde ponit nocumenta oris. ⁊
primo quantū ad ſimplex mendaciū dicens: Mendaci
bus. Ephe. 4. Deponētes mendaciū loquimī veritatē
⁊c. Scḋo quantū ad iuramentuʒ dicens: Periuris. Et
tūc colligit alia in generali dicens: Et ſi quid aliud ⁊c.
Job. 6. Non inuenietis in lingua mea iniquitatē: nec in
faucibus meis ſtulticia ꝑſonabit ⁊c. Tyt. 2. Loq̄re que
decet ſanā doctrinā. ¶ Deīde cū dicit. Que eſt ſm euā
geliū ⁊c. oſtendit ꝙ euangeliū cōmunicat ſanā doctrinā
qḋ tripliciter deſcribit. Et primo a fine cū dicit. Glorie.
ſcʒ quā annūciat. Pſ. Annūciate inter gentes gloriā eiꝰ
Scḋo ab actore glorie cū dicit. Beati dei. Infra vltimo
Quē ſuis tꝑibus oſtendet beatus ⁊ ſolus potens rex re
gū ⁊c. Tertio a miſtro cū dicit. Quod creditū eſt mihi.
Gal. 2. Cum vidiſſent ꝙ creditū eſt mihi euangeliū pre
pucij ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Gratias ago ⁊c. probat per
experimentū in ſeipo quid fuerit ipſe tēpe legis. ⁊ q̇d
cōſecutus ſit tēpe gratie. Et primo oſtendit quid circa
ſe vtroqꝫ tempore ſit actū. Secūdo inducit tymotheū ad
imitandū ſe ibi. Hoc preceptū ⁊c. Circa primū duo facit
qꝛ primo oſtēdit quid datū ſibi fuit in lege: ⁊ quid ſibi ſit
datū in euangelio. Scḋo rationē aſſignat. ibi. Fidelis
ſermo ⁊c. Item prima pars diuidit in tres particulas.
qꝛ primo ponit dignitatē quā cōſecutus eſt in euangelio
Scḋo peccata quibus ſubiacuit in ſtatu legis ibi. Qui
prius fui ⁊c. Tertio quomodo liberatus fuit. ibi. Sed
miſericordiā ⁊c. Sed ad hoc ꝙ aliquis ſit miniſter euan
gelij tria requirunt. Primo ꝙ ſibi cōmittat. Rom. 10.
Quomō predicabūt niſi mittant ⁊c. Secūdo ydoneitas
id eſt vt ſit fidelis. 1ͤ. coꝝ. 4. Hic iam querit inter diſpē
ſatores vt fidelis quis inueniat. Item vt ſit fortis ad ꝓ
ſequendū. Et hec tria ponit ordine retrogrado. ⁊ primo
tertiū dicens: Qui me ꝯfirmauit ⁊c. ſcʒ ad ꝓſequendū
officiū iniunctū. Ezech. 3. Manus dñi erat mecū confor
tans me. Secundū ponit ibi. Quia fidelē me ⁊c. Mat.
24. Fidelis ſeruus ⁊ prudens quē conſtituit dñs ſuper
familiā ſuā ⁊c. Et hoc quia querebat ſolū que dei erant.
Primū vero oſtendit cū dicit. In miniſterio. id eſt com
mitten s mihi miniſteriū hoc. Act. 13. Segregate mihi
barnabā ⁊ ſaulū in opus ad qḋ aſſumpſi eos. 2ͤ. coꝝ. 11.
Miniſtri xp̄i ſunt ⁊ ego. ¶ Sed qualis erat in ſtatu le
gis: Peccator. Et primo in deū cū dicit. Qui prius ⁊c.
ſcʒ nois xp̄i. Leuit. 24. Educ blaſphemū extra caſtra: ⁊
ponāt oēs qui audierūt manus ſuas ſuper caput eiꝰ ⁊ la
pidet eū populꝰ vniuerſus. Unde ſibi illud cōpetebat.
Item in ꝓximū cū dicit. Perſecutor. 1ͤ. coꝝ. 15º. Non
ſum dignus vocari apls: qm̄ perſecutus ſuʒ eccleſiā dei
Item cōtumelioſus verbis ⁊ factis. Jer. 20. Audiui cō
tumelias multoꝝ ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Sed miſericor
diā dei ⁊c. oſtendit quō fuit liberatus per xp̄m. Et circa
hoc duo facit. quia primo ponit miſericordiā liberantē.
Secūdo oſtendit ꝙ ſuperabūdanter in bonis replet ibi.
Superabūdauit aūt ⁊c. Quantū ad primū dicit. Sʒ mi
ſericordiā ⁊c. Treñ. 3º. Miſericordie dñi ꝙ non ſumus
cōſumpti. Ro. 9. Cuiꝰ vult miſeret ⁊ quē vult indurat
Sed ex parte mea aliqua eſt excuſatio peccati: qꝛ igno
rans feci. Minus dicit plus ſignificat. qꝛ aliud eſt igno
rāter agere. aliud per ignorantiā: qꝛ ignoranter facit ali
quid qui neſcit qḋ facit. tamen ſi ſciret etiā faceret illud
ſicut credēs ſe interficere ferā occidit inimicū ſuū. quem
tamen occidiſſet etiā libentius ſi nouiſſet eum. Sed per
ignorantiā facit qui facit aliquid qḋ nō faceret ſi noſcet
ſicut occidens patrē quē ſi ſciret nō occideret eū quē ta
men occidit: quia eū credit inimicū. Sed paulus fecit ꝑ
ignorantiā qꝛ ſi ſciuiſſet ꝙ xp̄s eſſet filius dei hoc nō fe
ciſſet. Sed iudei per ignorantiā nō occiderunt xp̄m: ſed
ignorāter qꝛ ſi ſciuiſſent ip̄m eſſe xp̄m libentius occidiſ
ſent eū. Luce. 12º. Seruus qui nouit voluntatē dñi: et
nō ſe parauit nec fecit voluntatē eius vapulabit multis
⁊c. Quantū vero ad ſecundū dicit. Superabūdauit ⁊c.
Rom. 5. Ubi abūdauit delictū ſuperabūdauit ⁊ gratia
⁊c. Et fecit ibi effectū fidei per dilectionē operantē Gal.
3º. In xp̄o ieſu vt pollicitationē ſpūs accipiamus ꝑ fidē

Lectio quarta.

Fidelis ſermo ⁊ omni acceptione di
gnus: qꝛ xp̄us ieſus venit in hunc
munduʒ peccatores ſaluos facere:
quoꝝ primus ego ſum. Sed ideo miſericor
diam cōſecutus ſum: vt in me primo oſten
deret xp̄us ieſus omnē patientiā: ad infor
mationē coꝝ qui credituri ſunt illi in vitaʒ
eternaʒ. Regi autē ſeculoꝝ immortali inui
ſibili ſoli deo honor ⁊ gloria in ſecula ſecu
loꝝ amen. Hoc preceptuʒ cōmendo tibi fili
tymothee ſcḋm precedentes in te propheti
as vt milites in illis bonam militiā habēs
fidem et bonam conſcientiā. Quā quidam
repellentes circa fidem naufragauerunt ex
quibus eſt hymeneus ⁊ alexāder quos tra
didi ſathane vt diſcant non blaſphemare.

Supra oſtēdit conditionē ſuā: ⁊ quantū ad peccata ſub
lege ⁊ quantū ad bona tempe gratie: hic oſtendit ratio-
nem hoꝝ beneficioꝝ que ſumit ex diuina miſeratiōe. Et
primo proponit diuinā miſerationē in cōmuni. Secūdo
aptat ad ſe ibi. Quoꝝ primus ⁊c. Tertio ponit gratiaꝝ
actionē ibi. Regi autē ſeculoꝝ ⁊c. Circa primū duo fa-
cit. quia primo cōmendat veritatē proponendā. Secū-
do ꝓponit diuinā miſerationē ibi. Quia xp̄us ieſus ⁊c.
Quantū ad primū. dicit ergo. Fidelis ⁊c. Duo autē ſūt
in ſermone cōmendanda. ſcʒ ꝙ ſit verus ⁊ ꝙ ſit accepta
bilis. Aliqñ eñ ſermo verus eſt dur⁹ ⁊ odia ꝯcitās Gal.
4°. Inimicus factus ſum vobis verū dicens vobis. Sʒ
hic ſermo primo quidē habet veritatē. Unde dicit. Fi-
delis ſermo. Apoca. vlti°. Hec verba fideliſſima ⁊ vera
ſunt. Item acceptabilis eſt. quia de ſalute noſtra. Ideo
dicit. Et oīñ acceptione dignus. Zacha. 1. Et reſpōdit
dn̄s angelo qui loquebat̄ ⁊c. Alia littera habet human⁹
ſermo qꝛ de ſuſceptiōe hoīm. Tyt. 3. Apparuit benigni
tas ⁊ hūanitas ſaluatoris noſtri dei ⁊c. Et hic ſmo eſt ta
lis. quia xp̄s venit ⁊c. Qꝛ in mundū venit exprimit du-
plicē naturā. ſcʒ diuinitatis qua erat anteꝗ̄ in mūdo ap
pareret. Job. 16. Exiui a patre ⁊ veni in mundū ⁊c. Et
humanitatis qua deo qui celū ⁊ terrā implet. Jere. 23°.
Et ideo non cōpetit in aliquo loco eſſe. ſed cōpetit ei ſm
humanā naturā. Joh. 1. In mūdo erat ⁊ mūdus ⁊c. In
ꝓpria venit ⁊c. Sed ad quid venit? Peccatores ſaluos
facere. id eſt ꝓpter ſalutē populoꝝ. Joh. 3. Non eñ mi
ſit deus filiū in mundū vt iudicet mundū: ſed vt mūdus
ſaluet̄ per ip̄m ⁊c. Joh. 12. Non eñ veni vt iudicē mun-
dum. Sed ſi nullus fuiſſet peccator nūquid incarnatus
non fuiſſet? Videt̄ ꝙ non. quia venit peccatores ſaluos
facere. Non ergo fuiſſet neceſſaria incarnatio. Itē glo.
Tolle morbū ⁊ medicine opus nō erit. Reſpondeo. Di-
cendū eſt ꝙ ex verbis ſanctoꝝ ſatis hoc patet. Sed hec
queſtio nō eſt magne auctoritatis. quia deus ordinauit
fienda ſcđm ꝙ res fiende erāt. Et neſcimus quid ordi-
naſſet ſi nō preſciuiſſet peccatū: nihilomin⁹ tamē aucto-
ritates vident̄ expreſſe ſonare ꝙ nō fuiſſet incarnatus ſi
non peccaſſet homo: in quā partem ego magis declino.
¶ Deinde cū dicit. Quoꝝ primus ⁊c. adaptat hoc ad ſe
Primo ꝯfitens ſe peccatorē. Secūdo dicit ſe ſaluatū ibi
Sed miſericordiā ⁊c. Dicit ergo. Quorum primus ⁊c.
Hic dicit hereticus ꝙ aīa ade fuit in paulo: ⁊ trāſiuit de
corpore in corpus. Quaſi dicat. Ego primus peccator:
quia anīa ade eſt anima mea. ſed hoc eſt cōtra apoſtolū.
Rom. 9. Cum nōdum nati eſſent ⁊c. Ergo anīa non eſt
ante corpus. primus ergo nō tempore ſed peccatoꝝ ma
gnitudine. Et hoc dicit ex humilitate. Prouerb. 18°.
Juſtus prior eſt accuſator ſui. Prouer. 30. Stultiſſim⁹
ſuʒ viroꝝ ⁊c. Sed nūquid fuit ap̄ls maximus peccator?
Et videt̄ ꝙ iudas fuit maior. Sed quidā dicūt ꝙ pecca
tū pauli generalius fuit: quia cōtra totam eccleſiā. Sed
hoc nihil eſt quia paulus in incredulitate. ⁊ multi iudei
perſequebant̄ ex malitia. Dicendū eſt ergo ꝙ eſt prim⁹
nō ꝙ inter peccatores maximus qui tūc erant. ſed maxi-
mus inter peccatores ſaluatos. Quaſi dicat. Venit pec
catores ſaluos facere quoꝝ ſcʒ peccatoꝝ ſaluatoꝝ ego ſū
primus. qđ eſt de illis intelligendū qui preceſſerāt apo-
ſtolū. quia prius etiam multi alij ſunt eccleſiā perſecuti.
Et hoc dicit vt oſtenderet ꝙ oīa que deus facit: facit
ad oſtenſionē bonitatis ſue. Prouerb. 16. Uniuerſa ꝓ-
pter ſemetip̄m operatus eſt dn̄s ⁊c. Eccl. 42. Gloria do
mini plenū eſt opus eius. Iteʒ ꝓpter noſtrā vtilitatē. ⁊
ideo dicit. Ideo ſaluauit me primo ꝓpter gloriā ſuam.
Unde primū. vel tempore. vel primū. id eſt potiſſime.
¶ Omnē patientiā. id eſt perfectā. quia ꝓuocatus nō
puniuit. ſed poti⁹ aduerſariū exaltauit. ⁊ ad vtilitatē no
ſtrā. Unde dicit ad exemplū. i. ad informationē ⁊ erudi
tionē. Quaſi dicat. Ut nō diffidant peccātes ad eū acce
dere. 1ᵉ. petri. vlti. Forma facti gregis. ¶ Deinde cū di
cit. Regi ⁊c. ponit gratiarūactiōes. Et circa hoc duo fa
cit. quia primo cōmendat euʒ cui gratias agit. Secūdo
gratias refert ibi. Honor ⁊c. Commēdat autē eū primo
ex poteſtate. Secūdo ex nature ꝓprietate. Quantū ad
primū dicit. Regi. Dominiū ſuū eſt maximū: quia ſolus
dominat̄ ⁊ habet liberaʒ poteſtatē. non ſcđm ſtatuta. vt
politicus. deus autē vnus eſt dn̄s omniū. Et ideo dicit
Deo. Apoc. 1. Rex regū ⁊ domin⁹ dominantiū ⁊c. p̄s.
Quoniā rex oīs terre deus. Item alicuius regis po-
teſtas vt plurumim quinquaginta annis durat. ſed iſte
eſt omniū ſeculorum. p̄s. Regnū tuum regnum omniū
ſeculorum ⁊c. Eccl. 10°. In manu dei poteſtas terre.
Cui etiā conuenit ꝓprietas nature dei. Circa qđ ſcien-
dū eſt ꝙ in rebus prima differētia rerū naturaliū eſt cor-
ruptibile ⁊ incorruptibile. Et incorruptibiliū quedā vi-
ſibilia ⁊ corporalia. vt corpora terreſtria. quedā aūt inui
ſibilia ⁊ ſp̄ūalia: vt angeli. Et hec diuidunt̄ ſm platoni
cos in deos qui per naturā ſupremi ſunt. ⁊ in intellect⁹
qui nō ſūt dij ſed diuini ⁊ in aīas. ſed apud nos eſt vn⁹
ſolus deus. Deutro. 6. Audi iſrael dn̄s deus tuus vn⁹
eſt ⁊c. Dicit ergo primo. Immortali. vt diſtinguat a cor
ruptibilibus. Inuiſibili. vt ad inuiſibilē oſtendat perti-
nere ⁊ vt diſtinguat ab alijs viſibilibus. Dicit ſoli deo.
⁊ nō ſoli immortali vel īuiſibili. qꝛ ſolus eſt deus per na
turā. licet poſſet dici ſolus īmortalis ⁊ ſolus inuiſibilis.
id eſt ſpecialis pre alijs. Infra vlt. Qui ſolus habet im-
mortalitatē. ¶ Deinde cū dicit. Honor ⁊c. agit gratias.
Quaſi dicat. Exhibendus eſt ei honor ex ſubiectiōe to-
tius creature. ⁊ in manifeſtationē excellentiſſime ipſius
bonitatis claritas ⁊ gloria. Apoc. 7. Benedictio ⁊ cla-
ritas ⁊ ſapiētia ⁊ gratiarūactio honor virtus ⁊ fortitudo
deo noſtro ⁊c. In ſecula ſeculoꝝ. Quia ſeculū alioꝝ eſt
modico tempe. Eſa. 40. Omnis caro fenū ⁊ oīs gloria
eius vt flos feni. ¶ Deinde cum dicit. Hoc preceptū ⁊c.
Inſtruit tymotheū permanere in his que dicunt̄. Pri-
mo cōmemorās quid ſit ei cōmiſſum. Secūdo monet ad
debitū vſum. Et tertio docet vtendi modū. Dicit ergo.
Hoc preceptū. vt ſcʒ tu cuſtodias finē legis. id eſt chari-
tatē conſerues ſemp. non autē fabulas iudeoꝝ. cōmen-
do tibi ſicut fidele depoſitū: quia tibi ideo eſt cōmiſſuʒ.
Et q̄uo? Scđm precedētes ⁊c. id eſt quia hoc euangeliū
nō diſcordat a ꝓphetijs quas ante didicerat: quia fuit fi
lius mulieris iudee. 2ᵉ. petri. 1°. Habemus firmiorē ꝓ-
pheticū ſermonē cui bene facitis attendētes quaſi lucer
ne ardenti in caliginoſo loco ⁊c. 1ᵉ. theſ. vlti. Prophe-
tias nolite ſpernere ⁊c. Uel ſcđm precedentes id eſt ſm
ꝙ ego ⁊ alij ſancti de te per ſpiritū ꝓphetie cognouerūt
tradendū eſſe tibi vt in illis milites. ſcʒ ꝓphetijs: bonā
militiā. Militia eſt duplex. quedā ſpiritualis. quedā car
nalis. 2ᵉ. coꝝ. 10. Arma militie noſtre nō ſunt carnalia
ſed potētia deo ⁊c. In bona militia requirunt̄ duo ex ꝑ-
te militis. ſcʒ vt nihil agat cōtrariū diſcipline militaris.
⁊ vt nō marceſcat ocio. 1ᵉ. coꝝ. 9. Omnis qui in agone
cōtendit ab oīb⁹ ſe abſtinet ⁊c. Item ex parte militie
duo requirunt̄. ſcʒ vt expugnet cōtrarios reipublice. et
vt ſubijciat eos qui debent eſſe ſubiecti. Sic ⁊ in militia
ſpirituali eſt. qꝛ ordinat̄ ad deſtruendū omnes extollen-
tes ſe ⁊ ad ſubijciendū omnē intellectū in obſequiū xp̄i.
vt dicitur. 2ᵉ. corinth. 10. Et hec eſt vera militia de qua
dicit. Milites ⁊c. Ubi etiam primo modus vtendi po-
nit. ⁊ ſecūdo eius neceſſitas ibi. Quam quidem ⁊c. Di
cit ergo. Milites ⁊c. Quaſi dicat. Potes quideʒ face-

re bonā militiā. Primo per fidem bonā quā habes. 1ᵉ.
Joh. vlt. Hec eſt victoria que vicit mundū fides ⁊c. Itē
per conſcientiā bonam quia defacili homo recedit ab eo
quod mordet eū. vnde remorſus cōſcientie eſt ſicut qui-
dam ſtimulus qui habentē malā conſcientiā pungit. et
ideo cito a peccatis per bonā conſcientiā ⁊ rectā fideꝫ re
cedit Act. 23. Ego omni cōſcientia bona ꝯuerſatus ſum
ante deū vſqꝫ in hodiernā dieꝫ ⁊c. 2ᵉ. coꝝ. 1°. Gloria no
ſtra hec eſt teſtimoniū conſciētie noſtre ⁊c. ¶ Neceſſitas
bone cōſcientie cōſequenter oſtendit cū dicit. Quā qui
dem ⁊c. vbi primo ponit culpā. Scđo penā. Tertio fru
ctū pene. Culpā ibi. Quā ſcꝫ conſcientiā bonā repellen
tes circa fideꝫ naufragauerūt. Qui eñ contra fidē errat
perdit oīa que habet. Heb. 11. Sine fide impoſſibile eſt
placere deo. Item moritᷣ: quia iuſtus meus ex fide viuit.
Abac. 2. ⁊ Ro. 1. Ex quibus eſt alexāder ⁊ hymeneus.
2. tymoth. 4. Alexander erarius multa mala mihi oſtē
dit ⁊c. ¶ Deinde ponit eoꝝ pena cū dicit. Quos tradi-
didi ⁊c. qꝛ excōmunicauit eos. vt fideles vitent eos ne
coinquinēt ipſos. Fuit aūt excōicatio apoſtoli tante vir-
tutis ꝙ excōicati mox corripiebant a dyabolo ⁊ corpo-
raliter vexabant. 1ᵉ. coꝝ. 5°. Congregatis vobis ⁊ meo
ſpiritu in virtute domini ieſu tradere huiuſmōi ſathane
in interitū carnis vt ſpiritus ſaluus ſit ⁊c. Tamen etiaꝫ
modo tradunt ad vexandū ſpiritualiter. qꝛ amittunt ſuf
fragia eccleſie que multū iuuant cōtra dyabolū. Et tra-
didi ſicut deus tradidit in reprobū ſenſuꝫ. Ro. 1. Quaſi
ſubtrahēdo ſuū auxiliū ⁊ cōmunionē eccleſie ⁊ ſuffragia
Et hoc nō ex odio ſed ex charitate ad ꝑfectū eoꝝ. 1ᵉ. co-
rinth. 5. Ut ſpiritus ſaluus fiat. Unde dicit. Ut diſcant
ſaltē per penā non blaſphemare. Diſcit autē quis rece-
dere a peccato tripliciter. qñqꝫ ſcꝫ ex pena qñ corporali-
ter vexat. Itē ex cōfuſione excōmunicatiōis. Iteꝫ ex hoc
ꝙ cū eccleſia tradit aliquē ſathane ruit in peccata māife
ſta. vnde cōfuſus humiliat ⁊ abſtinet etiam ab occultis
que prius nō cognoſcebat ſe habere.

¶ Capitulum ſecundū.

O Bſecro igitur primū omniū fieri
obſecrationes. oratiōes. poſtula
tiōes. gratiarūactiones. pro om
nibus hominibus. pro regibus.
⁊ pro omnibus qui in ſublimitate conſtitu
ti ſunt vt quietā ⁊ tranquillā vitam agamꝰ
in omni pietate ⁊ caſtitate. Hoc enim bonū
eſt ⁊ acceptū corā ſaluatore noſtro deo: qui
omnes homines vult ſaluos fieri ⁊ ad agni
tionē veritatis venire. Unus enim deus:
vnus ⁊ mediator dei ⁊ hominū homo xp̄us
ieſus: qui dedit redemptioneꝫ ſemetipſum
pro omnibus.

Supra docuit tymotheū qñō reducat populū ad formā
vere fidei: hic agit de pertinētibus ad cultū fidei. ſcꝫ ora
tiōibus ⁊ obſequijs. ⁊ primo ponit doctrinā oratiōis in
cōmuni. Scđo deſcendit ad determinatas cōditiōes ho
minū ibi Uolo ergo ⁊c. Item primo diſtinguit diuerſos
modos oratiōis. Secūdo oſtendit ꝓ quibus ſit orandū.
ibi. Pro oīnibus ⁊c. Tertio aſſignat rationē ibi. Hoc
eñ bonū ⁊c. Dicit ergo. Quia ita eſt ꝙ xp̄us venit pec
catores ſaluos facere. igit primo omniū obſecro ⁊c. In
quo aperte oſtendit ꝙ inter oīa neceſſaria ad vitā xp̄ia-
nā precipua eſt oratio que valet cōtra pericula tempta-
tiōis ⁊ ad ꝓficiendū in bono. Jacobi. vlti. Multū valet
oratio iuſti aſſidua. Diſtinguit ergo orationē in quattu-
or. ſcꝫ obſecratiōes. oratiōes poſtulatiōies. ⁊ gratiarū-
actiōes. quoꝝ tria pertinēt ad beneficia impetrāda. vlti
mū ad beneficia accepta. In impetrādis autē beneficijs
tria requirunt. Primo vt ſcꝫ impetrans aſſignet cauſaꝫ
quare debeat ei cōcedi. Scđo oportet ꝙ oſtendat cauſā
eſſe rationabilē. Tercio cōcludit petitionē. Et ſicut rhe
tores faciūt ſic ⁊ nos in orando debemus facere. Primo
excogitare cauſam quare ſit cōcedendū. ⁊ hoc nō merita
noſtra. ſed miſeratio diuina. Dañ. 9. Non in iuſtificatio
nibus noſtris ꝓſternimus preces ante faciē tuaꝫ: ſed in
miſeratiōibus tuis multis ⁊c. Et ad hoc eſt obſecratio q̄
eſt atteſtatio per ſacra. ſicut per paſſionē ⁊ crucē tuā libe
ra nos dñe. Hac cauſa excogitata neceſſe eſt ꝙ medite-
mur ꝙ hoc ſacrū eſt cauſa ſalutis. Et ideo requirit ora-
tio que eſt aſcēſus intellectus in deū. p̄s. Ego vero ora
tionē meā ad te dñe ⁊c. Dicit autē oratio quaſi oris ra-
tio. Perſuaſiones eñ rethoꝝ dicunt oratiōes quia per-
ſuadent. ſed aliter ibi. aliter in noſtra ad deū. quia nō in
tendimus ꝙ animū dei flectamus: qui ſemꝑ ad bonū eſt
paratus. ſed vt noſtrū cor ſit in oratione ad deū eleuatū.
Tertio poſtulatio. Jacobi. 1. Poſtulet aūt in fide nihil
heſitans. Item de acceptis donis gratiarūactiones. 1ᵉ.
theſ. vlti. In oībus gratias agite. Phil. 4°. In oī ora
tiōe ⁊ obſecratiōe cum gratiarūactione petitiōes veſtre
innoteſcāt ante deū ⁊c. Unde iſte modus orandi eſt in ec
cleſia dei. Omnipotēs ſempiterne deus. Ecce aſcenſus
mētis qui eſt oratio. Qui dediſti eccleſie tale beneficiū.
Ecce gratiarūactio. Preſta queſumꝰ. Ecce poſtulatio.
Per dñm. Ecce obſecratio. Similiter in miſſa eſt obſe-
cratio vſqꝫ ad conſecrationē corporis ⁊ ſanguis: quia in
eis eſt cōmemoratio ſacroꝝ ex quibus eſt fiducia impe-
trandi. In myſterio cōſecratiōis eſt oratio quia medita-
tio eoꝝ que xp̄us egit. In alijs vero vſqꝫ ad cōmunionē
eſt poſtulatio ꝓ viuis ⁊ mortuis ⁊ ꝓ ſe. In fine autē eſt
gratiarūactio. Uel hec quattuor referunt ad quattuor q̄
nos volumus in oratiōe obtinere. vt obſecratio referat
ad difficilia impetrāda vt ad impioꝝ conuerſionē. Ora-
tio qñ iam cōuerſis imploramus gratiā vt ꝓficiāt. Po
ſtulatio vt premia ꝓ meritis retribuant. Et pro benefici
is iam acceptis eſt gratiarūactio. ¶ Deinde cum dicit.
Pro oīnibus ⁊c. oſtendit ꝓ quibus eſt orandū. Et circa
hoc duo facit. qꝛ primo oſtendit orandū eſſe ꝓ omnibus
Scđo aſſignat fructū oratiōis. ibi. Ut quietā ⁊c. Circa
primū ergo dicit eſſe orandū pro oībus hoībus. Cuius
ratio eſt. qꝛ oratio eſt interpres deſiderij noſtri. Orādo
eñ petimus qđ deſideramꝰ. Charitas aūt requirit ꝙ de
ſideremus bonū oībus ad quos ſe extendit. Jaco. vlti°.
Orate ꝓ inuicē vt ſaluemi ⁊c. Sꝫ ꝓ q̄bus ſpēalr̄: Pro
regibus. Baruch. 1. Orate ꝓ vita nabuchodonoſor re
gis babylonie. ⁊ ꝓ vita balthazar filij eius ⁊c. Et apl̄s
dicit. Ro. 13°. Oīs aīa ptātibus ſublimioribꝰ ſubdita
ſit. 1ᵉ. petri. 3°. Subiecti eſtote oīni humane creature ꝓ
pter deū ſiue regi quaſi precellēti. ſiue ducibus tanq̄ ab
eo miſſis ⁊c. Subiecti quippe oportet ꝙ impendāt do-
minis ſuis de ſuis officijs. vtilitas aūt eſt qꝛ per hoc eti-
am ꝓcuramus bonū noſtrum. In pace enim eoꝝ eſt pax
noſtra. Unde dicit. Ut quietam et tranquillam ⁊c. In
his duobus eſt pax mūdi. Eccleſia ſiquidem habet pa-
cē ꝓpriā in qua non eſt mūdus. quia nō eſt pax impijs.
Sꝫ quedā eſt pax cōis vtriſqꝫ. ⁊ hac idiget eccleſia Jer.
29. Querite pacē ciuitatis ad quā trāſmigrare vos feci
Pax terrena quādoqꝫ perturbat ab interiori. quādoqꝫ
ab exteriori. 2ᵉ. corint. 7°. Foris pugne intus timores.
Quantū ad primū dicit. Ut quietaꝫ. Quantū ad ſcđm
dicit. Et tranquillā vitaꝫ. Et licet pax terrena cōmunis

ſit bonis ⁊ malis. tñ diuerſimode vtriq; illa vtunt̄. Ma
li enim tūc ad duo ea vtebant̄. ſcʒ ad cultū demonū quia
illā proſperitatē falſis dijs attribuebāt. Item ad laſciui
am quia tempe pacis vitia carnalia abundabāt. Sapi.
14. Magno viuētes in ſcientie bello tot ⁊ tā magna ma
la pacem appellāt. Sed ſancti ecōuerſo q: in cultu veri
dei ⁊ in caſtitate. Et ideo dicit. In omī pietate ⁊ caſtita
te. Tyt. 2. Sobrie ⁊ iuſte ⁊ pie viuamus in hoc ſeculo.
¶ Deinde cū dicit. Hoc enim bonū ⁊c. ponit̄ ratio oratio
nis. Et circa hoc duo facit. q: primo ponit ratiōes. Se
cūdo ꝓbat quoddā ꝓpoſitū ibi. Unus em̄ deus. Itē pri
mo aſſignat rationē ex ſpecie operis. Scōo ex parte dei
ibi. Et acceptū ⁊c. Ponit ergo rationē ex opis ſpecie.
quia qñ aliquid eſt ſm̄ ſe bonū illud debemus facere. ſʒ
ꝓ alijs orare eſt hmōi. q: eſt actus charitatis. Et ideo
dicit. Hoc em̄ bonū eſt. ps. Quoniā bonū eſt in ɔſpectu
ſanctoꝝ tuoꝝ. Item ex parte dei q: eſt acceptū deo. ps.
Tūc acceptabis ſacrificiū ⁊c. Et hoc nō niſi in charitate
fuerit oblatū. Et dicit. Saluatore. q: ſolus deus ſaluat
Eſa. 43. Non eſt abſq; me ſaluator. Et ꝓbat ꝙ ſit acce
ptū ibi. Qui vult ⁊c. 2ᵉ. petri. 3. Nolēs aliquos perire:
ſed oēs ad penitentiā reuerti ⁊c. Sed cōtra. Omīa que
cunq; voluit fecit. Ergo oēs ſaluat. Sed ſi dicis ꝙ nō.
q: homo nō vult. videt̄ inconueniēs ꝙ oīpotens impe
diat̄ per voluntatē non oīpotentis. Reſpondeo. Uelle
ponit̄ quādoq; ꝓ volūtate beneplaciti: quādoq; ꝓ volū
tate ſigni. Pro volūtate ſigni vult ſaluare oēs. q: oībus
ꝓpoſuit ſalutis precepta: ɔſilia: ⁊ remedia. Uel volūta
te beneplaciti. ⁊ ſic quattuor modis. Uno mō vt ſit locu
tio cauſalis ſicut deus dicit̄ aliquid facere. q: facit alios
illud facere. ſicut Ro. 8. Spiritus poſtulat. id eſt poſtu
lare nos facit. Sic ergo deus vult. q: ſcʒ facit ſuos ſan
ctos velle ꝙ oēs ſalui fiant. Hoc em̄ debet eſſe in ſan
ctis quia neſciūt qui ſint predeſtinati ⁊ qui nō. Alio mo
do vt ſit diſtributio accomoda. id eſt oēs qui ſaluabunt̄.
quia nullus ſaluat̄ niſi per voluntatē eius. ſicut in vna
ſchola magiſter docet oēs pueros huius ciuitatis. quia
nullus docet̄ niſi ab eo. Alio modo vt ſit diſtributio pro
generibus ſinguloꝝ: nō pro ſingulis generꝝ. id eſt nullū
genus hominū excipit̄ a ſalute. quia olim tantū iudeis:
ſed modo oībus prebet̄. Et hoc magis facit ad intentio
nē apoſtoli. Alio vero modo ſcōm dam̄. vt intelligat̄ de
volūtate antecedente nō conſequēte. In volūtate enim
dei licet nō ſit prius ⁊ poſterius. dicit̄ tamē volūtas an
tecedens ⁊ cōſequens. Item ſcōm ordinē volitoꝝ ſcōm
ꝙ volūtas poteſt dupliciter cōſiderari. ſcʒ in vniuerſali
vel abſolute ⁊ ſcōm aliquas circūſtantias ⁊ in particula
ri. Et prius eſt abſoluta cōſideratio ⁊ in vniuerſali ꝙ in
particulari ⁊ cōparata. Et ideo volūtas abſoluta eſt qua
ſi antecedēs. ⁊ volūtas alicuiꝰ rei in particulari eſt qua
ſi conſequēs. Exemplū de mercatore qui vult omēs mer
ces ſuas ſaluare abſolute. et hoc voluntate antecedēte.
Sed ſi cōſideret ſalutē non vult oēs merces per cōpara
tionē ad alia ſaluare. ſ. qñ cū ſalute ſequit̄ ſubmerſio na
uis. Et hec volūtas eſt conſequēs. Sic in deo ſalus om
niū hoīm ſm̄ ſe cōſiderata habet rationē vt ſit volibilis.
Et aplus hic ita loquit̄. ⁊ ſic eius volūtas eſt antecedēs
Sed ſi conſideret̄ bonū iuſticie ⁊ ꝙ peccata puniant̄: ſic
nō vult. Et hec eſt volūtas conſequēs. ¶ Et ſubdit. Ad
agnitionē ⁊c. quia ſalus nō eſt niſi per agnitionē verita
tis. Jo. 8. Agnoſcetis veritatē ⁊ veritas liberabit vos.
¶ Deinde cū dicit. Unus ⁊c. ꝓbat quod dixerat per ra
tionē. ⁊ ſunt tres probatiōes. Una ex parte dei. Alia ex
parte hominis xpi. Tertia ex parte teſtiū xpi. Dicit er
go ꝙ deus velit oēs ⁊c. patet q: vnus eſt deꝰ omniū qui
ſaluat. Ro. 3. An iudeoꝝ deus tantū: an non ⁊ gentiū:
immo ⁊ gentiū quoniā quidē vnus deus ⁊c. ¶ Tūc po
nit̄ ratio ex parte xpi ibi. Unus ⁊ mediator ⁊c. Ubi prio
ꝓbat intentū. Secūdo inducit ſignū ibi. Qui dedit ⁊c.
Dicit ergo homo xp̄us ieſus eſt mediator dei ⁊ hominū
non quorūdam ſed inter deū ⁊ omnes homīes. ⁊ hoc nō
fuiſſet niſi vellet omēs ſaluare. Et poteſt dici ꝙ xp̄s me
diator eſt ſimilis vtriq; extremo. ſcʒ deo ⁊ homini inquā
tū deus ⁊ inquantū homo. quia mediū debet habere ali
q̄d de vtroq; extremoꝝ. Et hec ſunt homo ⁊ deus. Sed
quia mediū eſt diſtinctū ab vtroq; extremoꝝ. ⁊ filius nō
eſt alius deus a patre. ideo melius eſt dicendū ꝙ media
tor eſt ſcōm ꝙ homo. Sic em̄ cōmunicat cū vtroq; extre
morū. In deo em̄ ſunt duo. ſcʒ iuſticia ⁊ īmortalitas. in
hominibus vero eſt iniuſtitia ⁊ mortalitas. Media ergo
ſunt duo. Unū in quo eſt iuſticia ⁊ mortalitas. Aliud in
quo eſt immortalitas ⁊ iniuſticia. ⁊ vtrūq; eſt mediū. ſed
primū mediū conuenit xp̄o. ſecundū vero dyabolo. Et
ideo dyabolus eſt mediū diſiūgēs. quia per iniuſticiā
ſuā diſiungit nos a diuina iuſticia. ſed xp̄us eſt medium
coniūgens. quia eſt iuſtus ⁊ mortalis. ⁊ per ſuā mortem
coniūgit nos dei iuſticie. 1ᵉ. Joh. 2º. Ipſe eſt ꝓpitiatio
ꝓ peccatis noſtris ⁊c. Pro aliquibus efficaciter ſed pro
oībus ſufficienter. quia preciū ſanguinis eius eſt ſuffici
ens ad ſalutē omniū. ſed nō habet efficaciam niſi in ele
ctis ꝓpter impedimentū.

Lectio ſecunda.

Cuius teſtimoniū temporibus ſuis
confirmatū eſt in quo poſitus ſum
ego predicator ⁊ apoſtolus. Veri
tatem dico non mentior: doctor gentiū in fi
de ⁊ veritate Uolo ergo vos orare in omni
loco: leuantes puras manus ſine ira ⁊ diſce
ptatiōe. Similiter ⁊ mulieres in habitu or
nato cum verecundia et ſobrietate ornātes
ſe: non in tortis crinibus aut auro aut mar
garitis vel veſte precioſa: ſed qđ decet mu
lieres ꝓmittentes pietatē per opera bona.

Supra dixit ꝙ deus vult omnes ſaluos fieri ⁊ probauit
hoc ex parte dei qui eſt vnus omniū: ⁊ ex parte xpi qui
eſt vnus mediator omniū: hic ꝓbat idem ex parte teſti
monij. ⁊ primo inducit alios teſtes. Secūdo ſuū teſtimo
niū ibi. In quo poſitus ſum ⁊c. Dicit ergo. Dedit ſe pro
oībus. Sed nūquid ſubito deo in mentē venit vt qui ele
gerat ſaluare iudeos ſolum: vellet ſaluare totū mundū.
hoc excludens dicit. Cuius teſtimoniū ⁊c. Quaſi dicat
Hec lex nō eſt ſubita ſed antiquitus atteſtata per legē ⁊
per ꝓphetas. Eſa. 44. Uos eſtis teſtes mei. Act. 10.
Huic omēs ꝓphete teſtimoniū perhibēt. ⁊c. ¶ Confir
matū eſt ſcʒ impletiōe ⁊ oſtenſione ſignoꝝ ⁊ predicatio
ne apoſtoloꝝ. Temporibus ſuis ſcʒ quibus predetermīa
tū erat fieri. Eccl̄. 3. Omīa tempus habēt. Uel teſtimo
niū apoſtoloꝝ confirmatū eſt tēpibus determinatis Act.
1º. Eritis mihi teſtes in hieruſalē ⁊ in omni iudea ⁊ ſa
maria ⁊ vſq; ad vltimū terre ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. In
quo poſitus ſum ⁊c. ponit teſtimoniū ſuū. Et primo oſtē
dit ſuū officium. Secundo officij ſui vſum. ibi. Ueritā
tem ⁊c. Dicit ergo. In quo ſcilicet officio teſtificandi po
ſitus ſum. ſcilicet a deo. Johañ. 15. Poſui vos vt eatis
et fructum afferatis et fructus veſter maneat ⁊c. Et pre
dicator. quia ad hoc me poſuit vt predicē. Marci. vlti
mo. Euntes in mundū vniuerſum predicate euangeliū
omni creature ⁊c. Sed in quolibʒ artificio ſunt duo qui

dam miniſterialiter operãtes. quidã qui diſponũt de aliis ſcꝫ architectores. ſed in officio eccleſie diſponẽtes ſũt apoſtoli. ⁊ ideo dicit. Apoſtolus quaſi cũ auctoritate. 1ᵉ corinth. 9. Signaculũ apl'atus mei vos eſtis in dño ⁊c. Uſus autẽ officij eſt predicare veritatẽ. ⁊ hoc eſt officiũ predicatoꝝ vt veritatẽ dicant. Prouer. 8. Ueritatẽ meditabit guttur meũ ⁊c. Epheſ. 4. Loquimini veritatẽ Sed nõ eſt aliqua doctrina que nõ habeat aliquã veritatẽ: ſed in hoc damnat aliqua doctrina quia miſcet veritati falſitatẽ. Et ideo dicit. Ueritatẽ dico nõ mentior. Prouerb. 8. Recti ſunt omnes ſermones mei. Job. 6. Non inuenietis in lingua mea iniquitatẽ ⁊c. Et hic eſt vſus officij. ſcꝫ veritatẽ ſine mendacio predicare: qui cõpetit meo officio qui ſum doctor gentiũ. Doctor autẽ generat ſcientiã in anima diſcipuli. Scientia autẽ non eſt de falſo. vnde docens falſum nõ eſt doctor. Sed contra Math. 23. Nolite vocari rabbi. Reſpõdeo. Non prohibet miniſteriũ doctrine. ſed ambitionẽ officij. Actuũ. 9. Uas electiõis eſt mihi iſte vt portet nomẽ meũ ⁊c. Eſa. 49. Dedi te in lucem gentiũ ⁊c. Et debeo eas docere in fide ⁊ veritate. qꝛ dꝫ docere fidẽ ⁊ bonos mores. Et dicit in fide. id eſt de his que pertinent ad ſtatum preſentẽ in quo ſcdm fidem viuimus ⁊ in veritate quantũ ad ſtatuꝫ glorie. ¶ Deinde cũ dicit. Uolo aũt ⁊c. deſcendit ad ſpirituales gradꝰ hoim. Et circa hoc duo facit. quia primo monet viros de oratiõe. Scdo mulieres. ibi. Silr ⁊ mulieres ⁊c. Dicit ḡ. Volo ⁊c. Tria exigit a viris in orando. Primo ꝙ oratio ſit aſſidua. Secũdo pura. Tertio quieta. Aſſidua vt in omni tempe ⁊ in oĩ loco. ⁊ dicit. Uolo: quia bonũ eſt ꝙ homo oret. ⁊ ego doctor volo viros orare in omni loco. non in hieruſalẽ tantũ vt iudei. nec in monte gariſim vt ſamaritani. Jo. 4. In omni loco poteſt homo ſpũaliter ⁊ mentaliter orare. Soph. 2°. Adorabũt eum viri de loco ſuo omnes inſule gentiũ ⁊c. Sed quomodo dñs reprehendit phariſeos ſtãtes in angulis. Math. 6. Reſpondeo. Oratio mẽtalis vbiqꝫ poteſt fieri. ſed ſigna oratiõis exterius nõ debẽt fieri in omni loco. quia homo nõ debet ſingularis apparere in exterioribus. ⁊ ꝑpter hoc poteſt haberi inanis gloria. Sed quare nũc ſunt facte eccleſie? Reſpondeo. Non ꝙ locus ſit de neceſſitate oratiõis. ſed ad bene eſſe eius: qꝛ oratio requirit ſolitudinẽ ⁊ quietẽ. ¶ Item pura. Ideo dicit. Leuantes ⁊c. Aug. quod exterius orando agimus: facimus vt affectus noſter interius excitetur. Genuflexiões enĩ ⁊ huiuſmõi non ſunt per ſe accepte deo. ſed quia per hec tanꝙ per humilitatis ſigna homo interius humiliatur. ſicut eleuatio manus ſignificat eleuationẽ cordis. Treñ. 3. Leuemus corda noſtra cũ manibus ad dñm in celo. ¶ Leuantes ⁊c. id eſt orantes cũ deuotiõe cordis Job. 8. Si diluculo cõſurrexeris ad deũ ⁊ omnipotentẽ fueris deprecatus. ſi mũdus ⁊ rectus inceſſeris ſtatĩ euigilabit ad te ⁊ pacatũ reddet habitaculũ iuſticie tue ⁊c. ¶ Item quieta. ⁊ ponit duo. Primo vt ſcꝫ mens ſit ſine ira que animũ inquietat ad inferendũ nocumentũ proximo. a qua oportet liberũ eſſe animũ orantis. Eccl'. 28°. Homo homini ſeruat irã ⁊ a deo querit medelã. Item liber debet eſſe hõ a diſceptatiõe quod poteſt intelligi dupliciter. Uno modo ſcdm glo. vt nõ diſceptemus cõtra deũ increduli verbis eius ⁊ murmurãdo cõtra eius ordinationẽ. Rom. 9. O homo tu quiſ es vt reſpondeas deo ⁊c. Item cõtra proximũ vt non rũpamus pacem cũ eo. quod fit per diſceptationẽ. Pax enĩ eſt neceſſaria orãti Mat. 18. Si duo ex vobis ꝯſenſerint ſuper terrã de omni re quã petierint fiet illis a patre meo ⁊c. ¶ Deinde cũ dicit. Similiter ⁊ mulieres ⁊c. ordinat mulieres. ⁊ primo quantũ ad orationẽ. Scdo quantũ ad doctrinã. ibi. Mulieres in ſilentio ⁊c. Item primo oſtẽdit quid requirat a muliere orante. Secundo exponit que dixerat ibi. Non in tortis ⁊c. Circa primũ ſciendũ eſt ꝙ omnia que requirũtur ad virum orantem: requirunt ⁊ ad mulieres Et ideo dicit: Similiter et mulieres ⁊c. Quaſi dicat. Omnia ſeruent que dicta ſunt. Sed addit duo. ſcilicet ornamenta ⁊ verecundiam. cuius ratio eſt: quia naturale eſt ꝙ ſicut mulieres ſũt mollioris corporis ꝙ viri: ita ⁊ debilioris ratiõis. Ratiõis autẽ eſt ordinare actus et effectus vniuſcuiuſqꝫ rei. Ornatus vero cõſiſtit in debita ordinatiõe ⁊ diſpoſitione. Sic in interiori decore niſi ſint oĩa ordinata ex diſpoſitiõe per rationẽ non habẽt pulchritudinẽ ſpiritualẽ. Et ideo qꝛ mulieres deficiunt a ratõe requirit ab eis ornatũ. Itẽ verecũdia eſt de turpi actu. ⁊ ideo eſt laudabilis in illis qui facile ſolẽt declinare in actus turpes hmõi ſunt iuuenes ⁊ mulieres. Et iõ hoc in eis laudat non autem ſenes ⁊ perfecti. Eccl. 26. Gratia ſuper gratiã mulier ſancta ⁊ pudorata ⁊c. Item ſobrietatẽ requirit. Quia enĩ in mulieribus ratio eſt debilis. ſobrietas autẽ conſeruat virtutẽ ratiõis. ⁊ ideo in mulieribus maxime reprehendit ebrietas. Unde antiquitus apud romanos eis nõ dabat vinũ. ¶ Non in tortis ⁊c. exponit qđ dixerat. ⁊ primo de ornatu. Scdo de verecũdia ibi. Sed quod decet ⁊c. Circa primũ primo excludit corporalẽ. Secũdo ponit ſpiritualẽ. ibi. Sed qđ decet ⁊c. Circa primũ dicit. Quod dixi de habitu ordinato nõ intelligo de exteriori. qꝛ nõ in tortis crinibꝰ. id eſt nõ ornato capite vel toto corpore. Sed precipue mulieres ornãt caput quod eſt naturale mulieri: vt dicit. 1ᵉ corinth. 11. Et ideo ornamẽta in capite habẽt. In capite vero eſt duplex velamentũ. Unũ eſt naturale. ſcꝫ capilli vt dicit. 1ᵉ. coꝛ. 11. Item artificiale. ⁊ in vtriſqꝫ ſe ornãt quia capillos torquẽt. Unde dicit. Non in tortis. id eſt in criſpatis. Eſaie. 3. Erit ꝓ criſpanti crine caluitiũ. Itẽ artificialia ꝓhibet cũ dicit. Aut auro ⁊ argento. 1ᵉ. petri 3°. Non extrinſecus capillatura. aut circũdatio auri. aut indumenti. aut veſtimentoꝝ cultus ⁊c. Uel nõ in tortis crinibus. ⁊ hoc auro. id eſt nõ habẽtes crines tortos auro: vel margaritis. Quantũ vero ad totũ corpus dicit. vel veſte precioſa. hoc enĩ damnat aplus hic ⁊ Eſaie. 3. Sed nũquid hoc eſt peccatũ? Reſpondeo. Dicendũ eſt ꝙ ſcdm aug. duo ſunt cõſideranda in ornatu mulierũ. ſcꝫ ſimplex ornatus ⁊ fucatus. Simplex ornatus. puta in veſte ⁊ auro ⁊ huiuſmõi. quod poteſt fieri cum peccato tribus modis. ſcꝫ ex praua intentiõe vt ſi intẽdant cõmotionẽ concupiſcẽtie oſtentationẽ vel inanẽ gloriam. Prouerb. 7. Preparata ad capiendas aĩas Secũdo ſi fiat preter conſuetudinẽ patrie qđ fit diuerſimode. Aut enĩ excedit modũ cõſuetũ patrie quod ex leuitate animi eſt. aut ſi cõditionẽ ſui ſtatus excedit. Sed ſeruata recta intentiõe. cõſuetudine patrie. ⁊ conditiõe ſtatus non eſt peccatũ. De fucato autẽ ſemper eſt peccatũ. Mulieribꝰ enĩ non permittit ornari niſi ꝑpter viros. ⁊ viri nolunt decipi vt fucate eis appareãt Sit ergo nõ talis ornatus ſed qualis decet mulieres ꝓmittentes pietatẽ. Exteriora enĩ opera homis ſunt quaſi quedã ꝓfeſſio interioris homis. ſicut religioſi aliquãdo habent habitũ et clerici ſimiliter Unde niſi cõcordet exterior cum interiori eſt fictio. Ita etiã de aliis operibus interioribus. Interius enĩ debemus colere pietatẽ. id eſt cultũ dei exterius promittere per bona opera que ꝯcordent pietati. ⁊ ſimiliter habere interius. ſicut oſtendimus exterius Uel dico ꝙ debent ſe ornare nõ exterius: ſed ſcdm ꝙ decet eas. ꝓmittentes. id eſt que ꝓmittere debent pietatem per opera bona. Eccl'. 19. Amictus corporis ⁊ riſus dentiũ ⁊ ingreſſus homis annũciant de illo.

Lectio tertia.

Mulier in ſilentio diſcat cū omni ſubiectiōe. Docere autē mulieri nō ꝑmitto neqꝫ dn̄ari in virū: ſed eſſe in ſilentio. Adā eñ ꝓmus formatꝰ eſt. deinde eua ⁊ adaꝫ nō ē ſeductꝰ: mulier aūt ſeducta in p̄uaricatiōe fuit. Saluabit̄ aūt ꝑ filioꝝ generaaionē ſi ꝑmanſerit in fide ⁊ dilectiōe ⁊ ſanctificatione ⁊ cū ſobrietate.

Superius apoſtolus ordinauit mulieres quo ad orationē: hic ordinat eas q̄tū ad doctrinā. ⁊ primo ponit ſuam ordinationē circa eaꝝ doctrinam. Secundo rationē ordinationis aſſignat ibi. Adam eñ ꝓmus ⁊c. Tertio reſpondet tacite queſtioni ibi Saluabitur autem ⁊c. Item primo oſtendit quid mulieribus conueniat. Secūdo q̄d eis non cōpetat ibi. Docere autē ⁊c. Circa primū tria ponit eis cōpetere ſcꝫ taciturnitatē. diſciplinā ⁊ ſubiectiōeꝫ que tria ex vna ratiōe ꝓcedunt. ſcꝫ ex defectu rōis in eis quibus primo indicit ſilentiū Iac. 3. Si quis in x̄bo nō offendit h̄ ꝑfectus eſt vir. ⁊ 1. coꝝ. 14. Mulieres in eccleſijs taceant. nō eñ ꝑmittit̄ eis loq̄ ⁊c. Secūdo qꝛ verba mulieris ſunt inflammātia Eccl. 9. Colloquiū illius quaſi ignis exardeſcit. Itē vt diſcant. quia eoꝝ qui deficiunt ratione ꝓpriū eſt addiſcere. 1. coꝝ. 14. Si quid volunt diſcere domi viros ſuos interrogent ⁊c. Uiris autē datur ꝙ doceant. Itē ſubiectio qꝛ naturale eſt ꝙ aīa dominet̄ corpori. ⁊ ratio viribus inferioribus. Et ideo ſicut ph̄us docet. Quādocunqꝫ aliqua duo adinuicē ſic ſe habent ſicut anima ad corpus. ⁊ ratio ad ſenſualitatē. naturale dominiū eſt eius qui abundat rōe. ⁊ illud eſt principans. aliud aūt eſt ſubditū quod ſcꝫ deficit ratiōe. Geñ. 2. Sub viri poteſtate eris. Itē excludit ea que eis nō cōpetunt ⁊ ſunt duo ſcꝫ vt non doceant. Sed cōtra ꝓuer. vl. Erudiuit eū mater ſua ⁊c. Reſpondeo dicendū eſt ꝙ doctrina publica nō cōpetit mulieri. ⁊ ideo dicit. In eccleſia. Alia ē priuata ⁊ hac mater erudiuit filiū. Sed cōtra Iudic. 5. Delbora erudiuit populū iſrl'. Reſpondeo illa eruditio ē per ſpiritū ꝓphecie ⁊ gratia ſp̄ūſancti nō diſcernit inter virū ⁊ mulierē. nec tn̄ publice predicabat ſed inſtinctu ſp̄ūſancti conſilia dabat. Secundo interdicitur eis dominiū in virū Eccl. 25. Mulier ſi primatuꝫ habeat contraria eſt viro ſuo. Et ph̄us dicit ꝙ dominiuꝫ mulierum eſt corruptio familie. ſicut tyranni in regno. Et ſic prohibet duo contra duo que conpetunt eis ſed tertiū repetit ſcꝫ in ſilentio. ¶ Deinde cum dicit Adam eñ ⁊c. Aſſignat rati-onē eius q̄d dixerat. ⁊ ꝓmo ex ordine creationis. Secundo ex ordine culpe ibi. Et adā non eſt ⁊c. Circa primū ſciendū eſt ꝙ in ordine rerū ꝑfectuꝫ ⁊ imꝑfectū diuerſimode ordinant̄. quia in vno ⁊ eodē imꝑfectuꝫ p̄cedit tēpore. ⁊ ꝑfectū p̄cedit natura. qꝛ natura tēdit ad perfectū. ſed in diuerſis ꝑfectum eſt prius tempore ⁊ natura. quia natura ſemper incipit a perfectis. Et hunc ordinē agit hic. qꝛ vir perfectꝰ eſt natura humana mulier vir occaſionatus. Unde ꝓmo formatus eſt adam Geñ. 2. Formauit deus hominē de limo terre ⁊c. Secūdario mulier ſicut q̄dam imꝑfectū a perfecto originatū ſcꝫ de coſta. 1. coꝝ. 11. Nō eñ vir ex muliere: ſed mulier ex viro eſt ⁊c. Et inde eſt ꝙ homo non dicitur factus ꝓpter mulierē ſed ad ſimilitudinē dei. Geñ. 1. Faciamus hominē ad ymaginē ⁊ ſimilitudinē noſtrā. Mulier autē ꝓpter virū: ideo vir debet p̄eſſe. Itē ex parte culpe. Ordo eñ generationis ⁊ corruptionis eſt contrariꝰ. qꝛ q̄d ē primū in generatione eſt vltimū in corruptione. Peccatum autē eſt corruptio nature. ⁊ ideo generatio īcepit ꝓmo ab adā: ſed corruptio a muliere. Unde dicit Adā nō eſt ſeductus ſcilicet primo. quia fortior erat: ſed incepit a debiliori vt facilius ſeduceretur fortior. Alludit auteꝫ hic verbis ade Gen. 3. Cū eñ dn̄s reprehēdit adā dixit Mlier quā dediſti mihi d̄dit mihi ⁊c. Et id̄o dic̄ Adaꝫ non eſt ſeductus ſed mulier Seductio aūt duplex eſt. ſcꝫ in vniuerſali ⁊ ꝑticulari eligibili que eſt ignorantia electionis. Quicunqꝫ ergo peccat ſeducitur ignorantia electionis in ꝑticulari eligibili. Mulier autem fuit ſeducta ignorantia in vniuerſali quando ſcilicet credidit q̄d ſerpens dixit. ſed vir non credidit hoc: ſed deceptus fuit in particulari. ſcilicet ꝙ gerendus eſſet mos vxori ⁊ cuꝫ ea comedere deberet ⁊ inexpertus diuine ſeueritatis credidit ꝙ facile ei remitteretur. Sed contra. Ignorantia eſt pena peccati. ergo pena preceſſit culpam. Reſpondeo dicendum eſt ꝙ non preceſſit. qꝛ ſtatim ad verba ſerpentis fuit elata ꝙ alius eſſet de ea ſollicitus ⁊ ex illa elatione ſeducta eſt. vnde elatio preceſſit. ¶ Deinde cū dicit. Saluabitur autē ⁊c. Reſpondet cuidā tacite queſtioni. quia diceret quis ꝙ ſi mulier non eſt propter viruꝫ ⁊ ex ea eſt initiū peccati. ergo viro eſt nociua. Sed ſi aliquid non eſt propter aliud ſed eſt ei nociuum debet tolli. ergo mulier non debet ſaluari. Dicendū eſt ergo ꝙ duplex eſt ſalus. ſcilicet tēporalis ⁊ hec eſt cōmunis etiam brutis. Alia eſt eterna ⁊ hec eſt propria hominū Eſa. 51. Salus autē mea in ſempiternū erit ⁊c. Utramqꝫ aūt ſalutē mulier non amiſit. Non temporalē. qꝛ ſtatim non priuat̄ ſexu muliebri propter generationem prolis. nec eternā qꝛ ſ̄m animā capax eſt gratie ⁊ glorie. Et ideo q̄tū ad primum dicitur: Saluabit̄ id eſt non extirpabitur. ⁊ hoc ꝑ generationē filioꝝ ad quā eſt a deo ordinata. Quantuꝫ ad ſecundū dic̄. Si ꝑmāſerit ⁊c Sed qꝛ ſi īportat cauſam nūquid que nō ꝑmanſit non ſaluabit̄ cū ap̄ls dicat ꝙ mulier melius facit ſi non nubat. Reſpondeo vno modo poteſt eſſe locutio figuratiua ⁊ ſic per virū rō ſuperior intelligitur. ratio inferior eſt mulier. opera bona ſunt filij inferioris rationis. ⁊ charitas quā per virū concipit ⁊ ꝑ hec ſaluabitur. Alia eſt expoſitio litteralis. vt ly per non dicat cām ſed repugnantiā. Et eſt ſenſus. Mulier ſaluabitur etiā ſi incedat per generationem ſcꝫ ſi nubat ⁊ non ſit virgo. Et tunc ly per dicit augmentationē ſalutis quaſi per generationē filioꝝ ad cultū dei magis ſaluabit̄ Ecc. 7. Filij tibi ſunt erudi illos: ⁊ incurua illos a pueritia illoꝝ ⁊c. De ſalute vero eterna tria pōit. ſcꝫ ꝙ aliq̄d ſit in intellectu. Secūdo ꝙ in affectu. Tertio quo ad exteriorem actū. In intellectu eſt fides per quā intellectus chriſto ſubijcitur. Unde dicit In fide. Heb. 11. Sine fide impoſſibile eſt placere deo Et quia fides nihil valet ſine dilectione. Ideo ſtatim ſubiunxit dicens: Et dilectione. 1. coꝝ. 13. Si habuero omnē fidē ita vt montes transferam charitatem autē non habuero nihil ſum ⁊c. In exteriori autē ponit duo contra laſciuiā que conſiſtit in duobꝰ ſcilicet in luxuria. Et quantū ad hoc dicit. In ſānctificatione. id eſt in caſtitate. 1. theſ. 4. Hec eſt volūtas dei ſanctificatio veſtra ⁊c. Item in crapula. contra quod dicit. In ſobrietate. Tit. 2. Sobrie ⁊ pie ⁊ iuſte viuamꝰ in hoc ſeculo et cetera.

Capitulum tertiū.

Fidelis ſermo. Si quis epiſcopatum deſiderat bonū opus deſiderat. Oportꝫ eñ epiſcopū irreprehenſibilē eſſe. vnius vxoris viꝝ ſobriū. ornatū. prudentē. pudicū. hoſpitalē

doctorē. nō vinolentū. nō ꝑcuſſorē ſed modeſtum. nō litigioſum. non cupidū ſed ſue domui bene prepoſitum. filios habentem ſubditos cum omni caſtitate.

Supra inſtruxit timotheum de pertinentibus ad fidem rectā ⁊ cultū dei: hic agit de inſtructione officiorꝫ eccleſiaſticorum. Et primo ponitur inſtitutio. Secundo ſue inſtitutionis occaſio ſeu neceſſitas ibi. Hec tibi ſcribo ⁊c. Itē primo inſtruit de pertinentibus ad epiſcopū. Secūdo quo ad dyaconos ibi. Dyacones ſimiliter ⁊c. Sꝫ cū ſm dyoniſium tres ſint ordines ſcilicet epiſcoporꝫ qui ꝑficiunt. preſbyterorꝫ qui illumināt. dyaconorꝫ q̄ purgant quare non facit mentionē de preſbyteris? Reſpōdeo dicendum eſt ꝙ preſbyteri intelligunt᷑ cuꝫ epiſcopis nō ꝙ ſit indiſtinctio inter ordines q̄tum ad rē ſed quantuꝫ ad nomina. qꝛ preſbyter idē eſt qꝺ ſenior ⁊ epiſcopꝰ ſuperintendens. Et ideo preſbyteri et epiſcopi q̄tuꝫ ad nomē vocabant᷑ ⁊ epiſcopi ⁊ preſbyteri. Circa hoc ergo primo agit de deſiderio perueniendi ad epiſcopatū. Secundo deſcribit conditionē epī ibi. Oportet aūt ⁊c. Premittit ergo ſue inſtitutionis aſſertionē dicēs. Fidelis ſermo ſcilicet quem dicā vel dixi. Apoc̄. vlti. Hec verba fideliſſima ⁊ vera ſunt. Si quis ⁊c. Ex hoc ſumpſerūt aliqui occaſionē ambitionis epiſcopatus ⁊ prelationis. Sed non recte intelligunt quod hic dicitur. Apoſtolus eīm ħ voluit oſtendere quid pertineat ad epm̄. Epiſcopus eſt nomen grecū. ſcopos eīm idē eſt qꝺ intendens. epi. id ē ſupra quaſi ſuperintendens. Duo ergo ſunt conſideranda in epiſcopo. ſcꝫ gradus ſuperior ⁊ actio plebi vtilis. Aliqui eīm proijciunt forte oculū ad ea que circūſtant eū ſcilicet ꝙ qui preeſt honoratur ⁊ ꝙ habet poteſtateꝫ. Et q̄ propter iſta d̄ſiderat epiſcopatū neſcit quid ſit epiſcopꝰ. Et ideo dicit apoſtolus quid ſit epiſcopus: ⁊ quid deſiderat qui epiſcopatū deſiderat. quia bonū opus. Non dicit bonū deſideriū habet ſed bonū opus ſcilicet vtilitatē plebis. Sed nunquid licet ipſum deſiderare? Aug. dicit ꝙ nō. Glo. Locus ſuperior ſine quo regi non poteſt populus. ⁊ ſi teneatur ⁊ adminiſtretur decenter: tamē indecēter appetitur. Et idē dicit. 19. de ciuitate dei. Cuius ratio eſt ꝙ nullus debet appetere aliquid ſupra vires ſuas non ſibi proportionatū al's eſſet ſtultus. Oratius. Ludere qui neſcit cāpeſtribus abſtinet armis Ille ergo bn̄ epiſcopatū deſiderare poſſet cuius opus epiſcopatui eſſꝫ ꝓportionatū. Ad hoc autē nullus eſt idoneus quia prelatus ſm gradū ⁊ conuenientiā debet omnes alios excedere in conuerſatione ⁊ contēplatione ita vt in reſpectu ſui alij ſint grex. Et hanc ydoneitatē de ſe preſumere eſt maxime ſuperbie Aut ergo appetit circūſtantias: ⁊ tunc neſcit quid appetat. quia nō eſt ħ epiſcopatus vl' ipſuꝫ opꝰ et hoc eſt ſuperbie. Et ideo non eſt accipiendū niſi impoſitum. Glo. Si dicis ſtatus epiſcoporꝫ ē ꝑfectior ſtatu religioſorꝫ. hunc autē licet appetere. Reſpondeo Perfectio aliter ſe habet in hoc ⁊ in illo. quia ſtatus epiſcoporum preſupponit perfectionē: ⁊ ideo nullus appetere debet niſi habeat eam. ſed ſtatus religioſorū eſt via: ⁊ ideo non requiritur perfectio iam habita: ſed ꝙ acquirat eaꝫ niſi habeat. ⁊ hoc patet Ioh. vl. vbi dominꝰ ſymoni nō dicit: Si vis perfectus eſſe. paſce ⁊c. Et iuueni dicit. Si vis perfectus eſſe ⁊c. Sic ergo intelligendū eſt in nomīe epiſcopatus bonū opus. 1. Pe. 5. Non vt dominātes in cleris ſed forma facti gregis ⁊c. Quaſi dicat. Si tu epiſcopatū deſideras hoc eſt qꝺ deſideras qꝛ bonum opus. ¶ Sed qualis debeat eſſe epiſcopus oſtendit cū ſubdit Oportet epiſcopum ⁊c. Queꝫ primo inſtruit in generali. Secundo in ſpeciali ibi. Unius vxoris ⁊c. Dicit ergo Dico ꝙ bonū opus deſiderat: ſed ad hoc non omnis eſt ydoneus: ſed oportet ꝙ ſit talis. primo irreprehenſibil'. Unde de Zacharia dicit᷑ Luc̄. 1. ꝙ incedebat in omnibꝰ mandatis ⁊ iuſtificationibus dn̄i ſine querela. Leū. 21. Qui habuerit maculā nō offeret panes deo ſuo nec accedet ad miniſteriū eius. Nec intelligenduꝫ eſt ꝙ omnino ſit ſine peccato. quia dicitur. 1. Iohā. 1. Si dixerimꝰ ⁊c. Nec eſt dicendū ſicut aliqui dixerunt ꝙ quicunq; peccauit mortaliter poſt baptiſmū non eſt ydoneꝰ: qꝛ pauci eſſent tales. ſed irreprehenſibilis id eſt non ſubiectus alicui peccato: vnde ab alijs reprehendi poſſet: qꝛ indecēs eſt ſi reprehenſibilis ſit reprehenſor Mat. 7. Eijce p̄mū trabē ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Unius vxoris ⁊c. Inſtruit eum in ſpeciali ⁊ primo quantū ad ſe. Secundo quantū ad multitudinē ibi. Filios habentē ⁊c. Iteruꝫ prima in duas. quia primo oſtendit quibus virtutibus ornet᷑. Secūdo a quo mens debet eſſe īmunis ibi. Non vinolentū ⁊c. Omnis autē moralis virtus eſt primo circa paſſiones et ſunt duo que faciunt ſanctitatē: ſcilicet caſtitas et ſobrietas. quia per delectationē vel delectabilia carnis: maxime inquietatur anima. Et ideo primo pont quod ꝑtinet ad caſtitatē dicens: Unius vxoris virum. Simile Tit᷑. primo. In hoc autē diſcordia videtur eſſe inter Auguſtinū ⁊ hieronymū. Hieronymus eīm dicit ꝙ hoc intelligitur poſt baptiſmū. quia ſi ante baptiſmū duas habuit vxores vel vnā primo ⁊ aliā poſtea non īpeditur ab ordinatione. quia per baptiſmū omnia delentur. Auguſti. ⁊ Ambroſius contrariū dicunt. quia ſiue ante ſiue poſt ſi duas habuit non ordinat᷑. Et nunq̄d baptiſmus non oīa delet? R̄ndeo ſic. ꝑcā nō irregularitatē q̄ interdū etiaꝫ ſine peccato incurritur ex ſola eccleſiaſtica inſtitutiōe. ſꝫ matrimoniū non eſt peccatum etiā in paganis. Sed que eſt cauſa huius inſtitutionis? Nunquid non magis īpeditur qui multas concubinas habet? Reſpondeo dicendum ꝙ hoc fit non propter incontinentiā tm̄: ſed propt᷑ repreſentationē ſacramenti. quia ſponſus eccleſie ē chriſtus ⁊ vna eſt eccl'ia. Cañ. 5. Una eſt columba mea ⁊c. ¶ Secūdo agit de ſobrietate. Tit᷑. 2. Sobrie ⁊ pie ⁊ iuſte viuamus in hoc ſeculo ⁊c. Hic eīm docet epiſcopuꝫ q̄ dicitur ſuperintendēs vt vigilet. Luce. 1. Paſtores aūt erant ⁊c. Et ebrietas obſtat vigilijs. 1. Pe. vlti. Sobrij eſtote ⁊c. Tertio ordinat rationē dicens. Prudentē. qꝛ hec eſt regitiua omniū virtutū. ⁊ epiſcopꝰ eligitur vt alios regat. Mat. 10. Eſtote prudentes. Mat. 24. Quis putas eſt fidelis ſuus et prudens ⁊c. ¶ Conſequent᷑ ponit virtutes que ordinant actiones exteriores. Primo q̄tum ad ſe. Secundo q̄tum ad alios. Quantū ad ſe dicē ornatū. pudicū. Ornatus eſt quādo bene cōponit᷑ in actibus ⁊ dictis. Ornatus eīm īportat pulchritudinē q̄ conſiſtit in ꝓportione. Unde tunc eſt ornatus quando agit et loquitur vt decet. Eccl'. 44. Homines diuites in virtute pulchritudinis ſtudium habentes ⁊c. Hoc requirit᷑ in epiſcopo. qꝛ ꝑ exteriora iudicamus de interioribꝰ. Ecc̄. 19. Amictus corporis ⁊ riſus dentiū. ⁊ ingreſſus hominis enunciant de illo. qꝛ prelatus ponit᷑ in aſpectu hoīm oportet ꝙ ſit ornatus. Uñ d̄r de ambroſio ꝙ quoſdā ordinare nolebat. qꝛ diſſolute incedebant. Itē quandoq; cōtingit ꝙ occurrunt alicui aliqua turpia in alijs vel agentibus vl' dicentibus. ⁊ ad hec debet habere pudiciciā vt verecundet᷑ ſi videat vl' audiat. Aug. Impudicus oculꝰ impudici cordis eſt nūcius. Ecc̄. 7. Gratia eīm verecundie illius ſup aurꝫ. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Hoſpitalem ⁊c. agit de epō ī cōparatiōe ad alios. Impōit᷑ aūt epō vt paſcat oues Io. vl. ⁊ 1. Pe. vl. Et duplex eſt elemoſina. ſ. corporalis ⁊ ſpiritualis. Ergo debet in vtraq; paſcere. Quātū ad primū dicit. Hoſpitalē ſcꝫ peregrinorū ⁊ hoſ

ſpitum. Ro. 12. Hoſpitalitatē ſectātes. Heb. vlti. Hoſpi
talitatē nolite obliuiſci ⁊c. Job. 31. Hoſtiū meuꝫ viatori
patuit ⁊c. Quantū ad ſecūdū dicit. Doctorē Eph. 4.
Alios paſtores ⁊ doctores ⁊c. Et hoc eſt officiū ꝓpriuꝫ
prelati. Jere. 3. Dabo vobis paſtores iuxta cor meū ⁊ pa
ſcent vos ſcientia ⁊ doctrina ⁊c. ¶ Conſequent̄ cū dicit
Non vinolentū ⁊c. remouet vitia oppoſita. Tria aūt re-
mouet. Unū quod pertinet ad cōcupiſcentiā carnis. Ali
ud ad iram. Aliud ad cupiditatē. Quantū ad primū di-
cit. Non vinolentū. Vinus dicit ⁊ plus ſignificat Eph.
5. Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria ⁊c. Quaſi di-
cat non guloſum non luxurioſum. Quantuꝫ ad irā duo
ponit primo quantū ad actū cū dicit. Non percuſſorem.
Decenter prohibet hoc poſt vina. quia ebrij defacili ꝑ-
cutiunt ſcꝫ modeſtū id eſt patientē Phil. 4. Modeſtia
veſtra nota ſit omnib⁹ homib⁹. pſ. Bene patiētes erāt
vt annuncient. Xps paſſus non ꝑcutiebat. Secūdo ꝙ̄-
tum ad verba cū dicit. Non litigioſum. 2. thy. 2. Ser-
uum dei non oportet litigare ⁊c. 1. cor. 11. Si quis videt̄
contentioſus eſſe nos talē cōſuetudinē non habem⁹ ne-
ꝙ eccleſia dei. Et hoc qꝛ epiſcopi ſunt ſucceſſores aploꝝ
quos xps inſtruxit vt pacē annunciarent. Itē in paſſiōe
ſua chriſtus dixit. Pacē meā do vobis. pacē meā relinꝗ
vobis. ¶ Quantū ad res tēporales dicit. Non cupiduꝫ
quia ponitur iudex ⁊ ordinator eccleſie qui ſi ſit cupidus
d̄facili d̄cliat a iuſticia Exo. viceſimo t̄tio Ne accipias
munera que excecant etiā prudentes ⁊ ſubuertunt v̄ba
iuſtoꝝ. ſed heu. Jere. 6. A maiore vſqꝫ ad minorē oēs
auaritie ſtudent ⁊c.

Lectio ſecunda.

**Si quis aūt domui ſue preeſſe neſcit
quomodo eccleſie dei diligentiā ha
bebit? Non neophitū: ne in ſupbiaꝫ
elatus in iudiciū incidat dyaboli. Oportet
autē ⁊ illū teſtimoniū habere bonuꝫ ab his
qui foris ſunt vt non in opprobriuꝫ incidat
⁊ in laqueū dyaboli. Dyacones ſimiliter pu
dicos. non bilingues. non multo vino dedi
tos. non turpe lucrū ſectantes. habētes my
ſterium fidei in conſciētia pura. Et hi autē
probent̄ primū: ⁊ ſic miniſtrēt nulluꝫ crimē
habentes. Mulieres ſimiliter pudicas. nō
detrahentes. ſobrias. fideles in omnibus.**

Supra oſtēdit apl's qualis debet eſſe eps ſm ſe: hic oſtē
dit qualis debet eſſe in cōparatione ad multitudinē. Et
primo ad multitudinē domeſtice familie. Secundo quo
ad multitudinē eccl'ie ibi Non neophitū ⁊c. Tertio quo
ad multitudinē infideliū ibi. Oportet aūt ⁊c. Itē primo
oſtēdit qualis debet eſſe in comparatione ad familiā do-
meſticā. Secundo rationē huius aſſignat ibi. Si qs au-
tem ⁊c. Item primo oſtendit ꝙ ab epiſcopo requirit̄ gu-
bernatio debita familie. Secundo bona inſtructio fili-
orum ibi. Filios habentē ⁊c. Dicit ergo. Oportet epm
ꝑeſſe domui id ē familie ſue ⁊c. Ut eā bn̄ gubernet. Bo
na aūt gubernatio nō ſolū eſt acquiſitio diuiciaꝝ. quia ea
non ſunt finis yconomice ſed inſtrumēta. ſed finis ei⁹ eſt
recta vita. Eccl'. 44. Pacificātes in domib⁹ ſuis. Spe
cialiter autēꝫ in domeſtica familia precipui ſunt filij. Et
ideo dic̄ de eis ſpecialit̄ Filios ⁊c. id eſt ꝙ ſuis filijs do
minetur nō emollitus ex teneritudine amoris quā quā-
doqꝫ extendit ad filios. Inter alia autē que requirunt̄ in
filijs epiſcoporum quos habuerunt anteꝙ̄ eſſent epi re-
quiritur ꝙ ſint caſti. quia mala coꝝ vita eſſet teſtimoniū
contra parentē et prelatū. Eccl'. 10. Scdm iudicē populi
ſic et miniſtri eius. ⁊ qualis rector ciuitatis: tales et ha-
bitantes in ea Sap. 4. Ex iniquis eñ omnes filij q̄ na-
ſcunt̄ teſtes ſunt nequitie aduerſus parētes in interroga
tione ſua. Secunda ratio eſt. qꝛ ad domū epiſcopi cōcur
rit populus ideo oportet eos eſſe caſtos. Contra illud. 1.
reg. 2. vbi filij bely nō caſti corrūpebant mulieres veniē-
tes ad templū. vnde ⁊ bely a dño eſt punitus. ¶ Deinō
cum dicit. Si quis autē ⁊c. Dicti ſui rationem aſſignat.
Poſſet eñ dici. Quid ad epm ꝙ bene regat familiā cui
īminet cura cōmunis? Et ideo dicit Si quis aūt ⁊c. id ē
proprie familie Luc. 16. Qui fidelis eſt in minimo et in
maiore fidelis ē. Cōtingit tñ frequent̄ ꝙ aliqui nō ſunt
regitiui bene in paruis domeſticis qui tamē bene regūt
in maioribus. Sed dic. neſcit vt hec neſcientia referatur
ad negligentiā. et qui parua negligit defacili magna ne-
gligit. ſed qui nō curat de paruis aliqñ bene ſe habet in
maioribus. ¶ Conſequenter oſtēdit q̄liter ſe habeat ad
multitudinē eccleſie in qua non debet eſſe nouicius in fi-
de ſed antiquus. Unde dicit Non neophicū id eſt nouā
fidē habentē Act. 1. Oportet eligere vnū ex his qui no-
biſcū ⁊c. Idem numeri. 11. Cōgrega mihi. 70. viros de
ſenioribus quos tu noſti ꝙ ſenes ſiñt populi ac magiſtri
et duces ⁊c. Sed ſicut dicitur Sap. 4. Senectus vene-
rabilis eſt non diuturna neqꝫ numero annoꝝ computata
⁊c. Cōtingit eñ quādoqꝫ ꝙ in aliquibus nouis ſupabū-
det gratia et habēt ſimul cū etate moꝝ ſenectutē q̄ diſpē-
ſatiue promouentur ſicut ambroſius diuina inſpiratiōe.
Unde hoc quod dicit hic ad eos pertinet qui non ſolum
etate neophiti. ſed et qui neophiti ſunt pfectiōe. Et hu-
ius eſt ratio ne in ſuperbiā ⁊c. Quando eñ aliqs de no-
uo veniēs ad fidem et ad conditionē aliquā ꝓmouet̄ re-
putat ſe alijs meliorē et valde neceſſariū quaſi niſi ipſe eſ-
ſet non haberent vnde ꝓuideretur eccleſie. Et dicit dya-
boli. quia ipſe cōdemnatus fuit propt̄ peccatū ſuperbie.
¶ Deinde cū dicit. Oportet aūt illū ⁊c. Oſtendit quali-
ter ſe habeat ad multitudinē infideliū. ⁊ ponit documē-
ta. Primo vt ſit bone fame Col'. 4. In ſapientia ambu-
late ad eos qui foris ſunt. 1. Pe. 2. Conuerſationē vr̄aꝫ
inter gentes habētes bonā ⁊c. Et hoc neceſſariū eſt pre-
lato. quia conuerſatio totius cōgregatiōis iudicat̄ ex p̄-
lato. Sed cōtra. 2. cor. 6. Per īfamiā ⁊ bonā famā ⁊c.
Reſpondeo infamia inſurgit quandoqꝫ ex culpa ei⁹ qui
infamatur. ⁊ hanc ꝓhibet hic. quādoqꝫ ex malitia detra-
hentiū. et in hac oportet habere patientiā. ⁊ de hac loq̄-
tur apl's ibi. Sed hic loquit̄ de aſſumendo in epm q̄ ⁊ ſi
ſit bonus ⁊ infamat̄ falſo debet patient̄ ferre. Secūdo aſ-
ſignat rationē. Uñ ſubdit. Ut non in obprobriū ⁊c. Ubi
tangit duplex periculuꝫ ſcilicet ne fiat obprobrioſus ⁊ ꝑ
hoc eius auctoritas minuat̄. ⁊ per cōſequēs auferat̄ au-
dacia corrigendi Mat. 7. Eijce primū trabē ⁊c. Secun-
do ne īcidat ⁊c. quandoqꝫ ſcilicet īpatienter ſuſtinendo
ꝙ infamis concitetur ad odia ⁊ deſperet et huiuſmodi.
Et ꝙ prelatus ſit odioſus laycis: cōtingit ſi negligit cul-
tum diuine laudis. Malac. 2. Irritū feciſtis pactuꝫ leui
dicit dñs exercituū propt̄ qđ dedi vos contēptibiles et
humiles oībus populis. ¶ Deinde cū dicit Dyacōes
⁊c. Oſtendit pertinentia ad dyacones qđ in greco idē ē
qđ miniſtri. In ꝑmitiua eñ eccl'ia ſolum erant tres ordi-
nes vt dicit dyoniſius ſcꝫ epiſcopoꝝ p̄ſbyteroꝝ ⁊ mini-
ſtroꝝ et nō diuidebant̄ ꝑ diuerſos gradus: ſed oīa erant
in vno ordīe ꝓpter paucitatē miniſtroꝝ ⁊ ꝓpt̄ nouitatē
eccl'ie. Prio ḡ oñdit q̄les debēt eſſe ſm ſe. Secūdo q̄tū
ad alios ibi. Mulieres ⁊c. Itē ꝑmo oñdit q̄les debēt eſ-
ſe. Secūdo quō examinādi ſunt ibi. Et hij ⁊c. Itē ꝑmo

oſtendit quales debēt eſſe quantū ad eoꝝ propriū corp⁹. Secūdo quantum ad res exteriores ibi. Non turpe ⁊c. Tertio q̄tum ad alia ibi. Habentes ⁊c. Itē q̄tū ad corpus. Primo oſtēdit quo ad totius corporis qualitates. Secūdo quantū ad oris refrenationē. Dicit ergo. Dico ꝙ epiſcopi debēt eſſe pudici .ſimiliter oportet dyacones eſſe. quia contrariū pudicicie facit ineptū ad ſpiritualia. quia denegat animū a ſpiritualib⁹ quē neceſſe eſt tales habere eleuatū Eſa. 52 . Mundamini qui fertis vaſa domini ⁊c. Luc. 12. Sint lumbi veſtri p̄cincti ⁊c. ¶ Deinde oſtendit quales debent eſſe in ore. Os deſeruit locutioni ⁊ guſtui. Quantū ad primū dicit. Non bilingues. Eccl'. 28 . Lingua tertia mltos cōmouit ⁊ diſperſit illos a gente in gentē ⁊c. Bilinguis eſt habēs duas linguas Non erūt tales dyaconi miniſtri pacis. Quantuʒ ad ſecundū dicit. Nō mlto ⁊c. pūer. 23. Cui ve: Cuius patri ve: cui rixe: cui fouee: cui ſn̄ cā vulnera: cui ſuffoſſio oculorū. Nōne his qui cōmorant̄ in vino ⁊ ſtudēt calicibus epotandis Eſa. 5. Ve qui potentes eſtis ad bibendū vinū ⁊ viri fortes ad miſcēdā ebrietatē. ¶ Deinde cū dicit Non turpem ⁊c. Oſtendit quomodo ſe habeant ad res exteriores. Non ſolū eñ diuertitur a iuſticia quādoq̄ ꝓpter cupiditatē lucri: ſed etiā a veritate dicentes que nō oportet. Et ideo prohibet̄ eis tēporale lucrū in quo itelligitur omne lucrū inhoneſtū. ¶ Sed quantū ad affectionē dicit Habentes ⁊c. Et inſtruit eos. Primo q̄tuʒ ad fidem. Secūdo q̄tū ad cōſciētie puritatē. Unde dic̄ Miſteriū fidei nō fidē. id eſt nō tantū fidē ſimplicē ſed intelligentiā eius qđ in fide occultū eſt. Miſteriū eñ ideʒ eſt qđ occultū: quia miniſtri debent ſcire nō tantū ea de fide que ⁊ populus intelligit. ſed et miſteria. quia debēt alios inſtruere. 1. Pe. 3. Parati ſemꝑ ad ſatiſfactionē oīm poſcenti vos rationē de ea que in vobis eſt fide ⁊ ſpe ⁊c. Itē cōſcientiā purā. qꝛ īpura facit in fide errare. 1. Ti. 1. Finis aūt p̄cepti eſt charitas de corde puro et conſciētia bona et fide nō ficta ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Et hij ꝓbentur ⁊c. Oſtendit quō examinent̄. Poſſet eñ dicere aliquis. Puto oēs bonos. hoc eñ debet eſſe in tua reputatione. Sed q̄tū ad eoꝝ ꝓmotionē omnes ſunt examinādi Unde etiā ipſi examinant̄ vnde dic̄. Et hij ⁊c. ¶ Nullum crimē. id eſt peccatū mortale. non aūt intēdit de peccato veniali. quia vt dicitur. 1 . Joh. 1. Si dixerimus qa peccatū nō habemus ipi nos ſeducim⁹ et veritas in nobis nō eſt Nec dicit qui habuerunt: ſed qui habēt id eſt ſunt notabiles et habēt infamie crimē. Alioq̄n hoc eſſet derogare clauibus eccl'ie. ¶ Deinde cū dicit. Mulieres ⁊c. Oſtendit qualiter ſe habeāt ad alios. Et p̄mo ponit ſuam inſtructionē. Secūdo rationē ibi. Qui eñ habent ⁊c. Circa primū duo facit. qꝛ primo oſtēdit qualit̄ ſe habeant ad vxores quas habebant in primitiua eccleſia. et loquitur ꝓ ſtatu illo. Secundo quō ad filios ibi Qui filijs ⁊c. Iteꝝ prima in duas qꝛ primo oſtēdit quales debent eſſe eoꝝ vxores. Secundo qualiter ipſi habeant ſe ad illas ibi. Dyacones ⁊c. In vxorib⁹ eoꝝ requirit quatuor. ſcʒ pudicitiā. modeſtiā. ſobrietatē. et fidelitatē. Dicit ergo ſimiliter ſicut dixi: de dyaconibus dico de mulieribus quia oportet eas eſſe pudicas Eccl'. 26 . Gratia ſuper gratiā mulier ſancta et pudorata. Item modeſtas in lingua non detrahētes. Eccl'ś. 10. Quō ſi ſerpēs mordeat in ſilentio: nihil eo min⁹ habet qui detrahit ⁊c. Itē ſobrias que eſt maximū ornamentū mulierū. 1. Ti. 2. Similiter et mulieres in habitu ornato cū verecūdia et ſobrietate. Itē fideles vel deo q̄tum ad verā fidē vel viris ſuis. Sed que culpa eſt dyaconi ſi eius vxor eſt mala. Reſpondeo. Aliquis a miniſterio repellit̄ nō ſolū propt̄ culpam ſed etiam propter aliqđ impedimētū miniſterij. Et ideo ſi pret̄ culpā eoꝝ poſſent mulieres eſſe male tn̄ preſtāt impedimentū duplicit̄. Primo qꝛ cū male ſunt indigent maiori cura. et per hoc minus vacarēt eccleſiaſticis miniſterijs. Secundo qꝛ viri deprauantur ex vxoribus. Itē eſſet in periculū. quia miniſtrorū eccleſie multi frequentant domos. Dixerunt autē cathaphrige ꝙ exq̄ inter dyaconos agitur de mulieribus. mulieres poſſunt ordinari ad ſacros ordineſ. Sed ſciendū eſt ꝙ in iure alique mulieres aliq̄n vocant̄ dyaconiſſe. non qꝛ habeant huiuſmodi ordinē: ſed propter aliquod miniſteriū eccleſie. ſicut in greco dicitur dyaconus quilibet miniſter.

Lectio tertia.

Dyacones ſint vnius vxoris viri: q filijs ſuis bene preſint: ⁊ ſuis domibus. Qui eñ bene miniſtrauerint: gradū bonū ſibi acquirent ⁊ multā fiduciaʒ in fide que eſt in chriſto ieſu. Hec tibi ſcribo fili Thimothee: ſperās me venire ad te cito. Si autē tardauero: vt ſcias quomō oporteat te in domo dei ꝯuerſari que eſt eccleſia dei viui. columna ⁊ firmamentū veritatis. Et manifeſte magnū eſt pietatis ſacramentū quod manifeſtatū eſt in carne: iuſtificatū eſt in ſpiritu. apparuit angelis: predicatuʒ eſt gentibus. creditum eſt in mundo. aſſumptum eſt in gloria.

Supra oſtendit apoſtolus quales debent eſſe dyacones ⁊ eorum vxores: hic oſtendit quō dyaconi ſe habeant ad vxores et ad filios et familiā. Et primo ponit documētū Secundo eius rationē ibi. Qui eñ bene ⁊c. Dicit ergo Dixi ꝙ mulieres dyaconoꝝ ſint pudice. Et ſi in vxorib⁹ eſt pudicicia habenda ꝓpter eos amplius in ipſis eſt neceſſaria vt ſint omnino a contactu mulieꝝ īmunes. Sed quia ſm̄ hoc pauci eſſēt miniſtri ꝯcedit ꝙ ſaltē ſint vni⁹ vxoris viri. quia habuiſſe plures eſt ſignū incōtinentie: ⁊ contra ſignificationē ſacramenti. Et inde eſt ꝙ dn̄s inſtituit matrimoniū vnius ad vnū. Unde ⁊ p̄ma vxor benedicitur nō ſecūda. ¶ Deinde monet qualit̄ ſe habeant ad filios dicens. Qui filijs ſuis bene preſint. ſcʒ bn̄ erudiendo in diſciplina bona ⁊ bona vita. Eccl'. 7. Filij tibi ſunt erudi illos ⁊c. ¶ Conſequent̄ hortatur eos bene p̄eſſe ⁊ toti domui id eſt familie ſcʒ cū māſuetudine Ecc. 4. Noli eſſe ſicut leo in domo tua ⁊c. Et huius ponit rationeʒ dicēs: Qui eñ ⁊c. Quaſi diceret. Nō req̄ris ab epiſcopis rationabile eſt. qꝛ ipſi ſunt prelati Sed quare a dyacono qui eſt miniſter. R̄ndet dicens: Qui eñ ⁊c. Et p̄mo oñdit ꝙ bonus vſus huius miniſterij eſt via ad maiorē dignitatē. Secundo etiā ꝙ eſt via ad vitam eternā. Quantū ad primū dicit. Qui eñ bene miniſtrauerit exercendo officiū dyaconi. Nō eñ eſt in greco dyacon⁹ in latino dicitur miniſter. Graduʒ bonū ſibi acquirēt. id eſt ꝓmoueri merentur ad gradū altiorē Mat. 25. Quia in pauca fuiſti fidelis ſuper multa te conſtituā ⁊c. Et dic̄ bonū. qꝛ ſupra eodē. Qui ep̄atū deſiderat bonū op⁹ deſiderat. Nec tn̄ in hoc eſt eoꝝ finis. ſed cū hoc remunerationē habent a deo. Joh. 12. Uolo vt vbi ego ſuʒ illic ſit ⁊ miniſter me⁹. Et ideo dicit. Multā fiduciā ſcʒ auxilij gratie in preſenti ⁊ glorie in futuro. ⁊ hoc per fidē xp̄i. 2 coꝝ. 3. Fiduciā taleʒ habemus ⁊c. Eſa. 12. Fiducialiter agā⁊ nō timebo. ¶ Deinde cuʒ dicit Hec tibi ſcribo ⁊c. Ponit rationē omniū predictarū monitionuʒ. Et primo

excludit cauſam opinatã. Secundo aſtruit verã ibi. Si
aũt ⁊c. Tertio aſſignat ratione ibi. Que eſt eccleſia ⁊c.
Circa primũ ſciendũ eſt ꝙ poſſet thimotheus credere ꝙ
exquo ſcripſit decetero eũ nõ viſurus eſſet. al's ſupfluum
videretur cũ litteris monere. Et ideo dicit hoc ſcripſi ti-
bi ⁊c. Et nominat eũ filiuꝫ. quia ſibi chariſſimus erat. 1.
coꝛ. 4. Ideo miſi ad vos thimotheũ qui eſt filius meus
chariſſimus ⁊c. Et dicit ſperãs. quaſi non certus. 2. Io-
hannis. Plura habens vobis ſcribere nolui per cartaꝫ
⁊ atramentũ. ſpero eñ me futurum apud vos ⁊ os ad os
loqui ⁊c. Scribo igitur licet ſpem habeã. q: ſpes in lon
gum ꝓtrahi poteſt. ꝓuer. 16. Hominis eſt ꝑparare ani-
mũ et domini linguã gubernare ⁊c. Et ideo dicit. Si au
tẽ tardauero ⁊c. 1. theſ. 2. Sed ſathanas impediuit nos
Ego igit̃ ſcribo vt ſi tardauero ſciaſ quõ opoꝛteat te ĩ do
mo dei ꝯuerſari. pſ. Habitare facit vni⁹ moꝛis in domo.
⁊c. ¶ Deinde cũ dicit. Que eſt eccl'ia ⁊c. Aſſignat ratio
nẽ quare ſit ſic cõuerſandũ in ea. Et aſſignat rationẽ hu-
ius cauſe que eſt duplex. Primo cõmendãdo ipſam ec-
cleſiã. Secũdo vitatẽ eccl'ie ibi. Et mãifeſte ⁊c. Circa ꝑ-
mum duo facit. q: primo cõmendat eccl'iam ex pte ei⁹ cu
ius eſt eccl'ia. Secũdo ex veritate ipſius eccl'ie ibi. Colũ
na ⁊c. Ex parte eius cuius eſt eccl'ia q: eſt dei viui. Ec-
cleſia quaſi adunatio. quia in eccl'ia eſt adunatio fideliuꝫ
Ro. 8. Quos vocauit ⁊c. Et adunant̃ in deũ. Ioh. 17.
Ut ⁊ ipſi in nobis ſint vnũ ⁊c. Et ideo dicit q̃ ẽ dei. Et ad-
dit viui. ad diſtinctionẽ alioꝝ deoꝝ ad quos congregan
tur gentes. Nam hij ſunt moꝛtui. ſed deus eccl'ie eſt vi-
uus. Ioh. 5. Sicut pater habet vitã in ſemetipſo ⁊c. Eſt
ergo ſic in ea cõuerſandũ vt ſpiritualit̃ viuam⁹. pſ. Do-
mũ tuã dñe decet ſanctitudo ⁊c. Secũda rõ eſt ex vita-
te eccl'ie. Naturale eſt eñ homini vt deſideret cognitiõꝫ
veritatis cũ ſit perfectio intellectus. Unõ Aug. dicit ꝙ
beatitudo eſt finis hominis que nihil aliud eſt q̃ gaudiũ
de veritate. Hoc innotuit phis ꝑ creaturas Ro. 1. Sed
in hoc vacillabant. q: non habebãt certitudinẽ veritatiſ-
tum q: erant coꝛrupti erroꝛibus. tum q: vix inuenit̃ apõ
eos ꝙ in veritate concoꝛdent. Sed in eccl'ia eſt firma co-
gnitio ⁊ veritas. Unõ dicit columna Ecc. 24. Thron⁹
meus in colũna nubis ⁊c. Ecc. 26. Colũne auree ⁊c. Et
dicitur aurea. q: in ſe ſancta. Et firmamentũ ſcꝫ q̃tuꝫ ad
alios. quia non poſſunt firmari in veritate niſi per eccl'ie
ſacramẽta. Luc. 22. Tu aliquãdo conuerſus confirma
⁊c. pſ. Ego cõfirmaui colũnas eius. Si igitur eccl'ia cõ-
gregat in deo ⁊ dat cognitionẽ veritatis debem⁹ eſſe in
ea. ¶ Deinde cũ dicit. Et manifeſte ⁊c. Cõmẽdat caput
eccl'ie. Et primo xp̃m ad cuius manifeſtationẽ apparuit
Secundo de eius exaltatione agit ibi Aſſumpt⁹ ⁊c. Cõ
mendat autẽ xp̃m duplicit̃. Primo quãtũ ad naturã di-
uinã. Secũdo quãtũ ad humanã ibi. Quod manifeſta-
tũ eſt ⁊c. Dicit ergo Et manifeſte ⁊c. Quia ſacramentũ
idẽ eſt qõ ſacrũ ſecretũ. Nihil autẽ tã ſecretũ q̃ id quod
in coꝛde gerimus. Multo ergo magis qõ in coꝛde dei et
ſecretum eſt et ſacrũ. 1. coꝛ. 2. Que ſunt dei nẽmo nouit
niſi ſpirit⁹ dei ⁊c. Eſa. 24. Secretũ meũ mihi. ſecretum
meum mihi Eſa. 45. Tu es deus abſconditus. Et hoc
eſt verbũ dei in coꝛde patris. pſ. Eructauit coꝛ meũ ver-
bum bonũ ⁊c. Hoc ſiquidẽ ſacramentũ eſt ſacramentum
pietatis. ſecretũ autẽ hominis aliqñ eſt vanũ. pſ. Dñs
ſcit cogitationes hominũ qm̃ vane ſunt. In q̃tũ ergo eſt
reſtauratiuũ mundi eſt pietatis Itẽ magnũ quia eſt ver⁹
deus cuius magnitudinis nõ eſt finis. Hoc ergo ſecretũ
quod latet in coꝛde patris factum eſt hõ. Et ideo deſcri-
bit ip̃m. Secundo q̃tum ad naturã humanã ⁊c. Et pri-
mo q̃tũ ad carnẽ. Secundo q̃tum ad animã. Quãtum
ad primũ dicit. Quod manifeſtatum eſt in carne. Sicut
verbũ quod latꝫ in coꝛdꝫ mãifeſtat̃ vbo ſenſibili. ita vbũ
dei in coꝛde dei latebat. ſed in carne manifeſtatum Ioh.
1. Uerbum caro factũ eſt ⁊c. Quantũ ad animã dicit. Iu
ſtificatum eſt in ſpiritu. Hoc dupliciter exponit̃. Primo
ne credat̃ ꝙ caro prius ſit concepta dicit ꝙ non. q: in ſpi
ritu. id eſt per ſp̃mſanctum cõceptus eſt Mat. 1. Quod
eñ ex ea natũ eſt de ſpirituſancto eſt. Et Luc. 1. Qõ eñ
ex te naſcetur vocabit̃ filius dei. Et hoc q: ſpirit⁹ ſanct⁹
ſuperueniet in te ⁊c. Uel in ſpirituſancto humano de q̃
Ioh. 19. Emiſit ſpiritum. Et ſic eſt manifeſtatũ in carne
quod tamẽ eſt cum ſpiritu. Et dico ſpiritu iuſtificato. ſcꝫ
quia iuſtus eſt abſq; omni macula. ¶ Deinde cum dicit
Apparuit ⁊c. Oſtendit eius mãifeſtationẽ. et primo fa-
ctã angelis. Secundo hominibus ibi Predicatũ ⁊c. Di
cit ergo ſacramentũ illud quod apparuit ⁊c. excludit eti-
am cognitionẽ angeloꝛũ ⁊c. Illud autem dicit̃ apparere
quod in poteſtate ſua habꝫ videri ⁊ nõ videri: et nõ ſub-
eſt poteſtati videntis. Unde non dicit̃ lapis apparet mi
hi. ſed video lapidẽ. Si ergo angelus in ſua natura ha-
beret ꝙ videret verbũ. nõ diceretur verbũ apparere ſibi
ſed ꝙ ipſe videret cum vellet. Et ideo dicit ap'ls ꝙ ap-
paruit angelis. q: non in ſua natura viderunt ip̃m. Et
verum eſt ꝙ a principio apparuit angelis qñ ex conuerſi
one ad ſe deificauit ipos: ſed qñ eſt incarnatũ multa mi-
ſteria innotuerunt angelis que non cognouerant antea.
Et ideo dicit Beda ꝙ in natiuitate apparuit angel' cla-
ritas q̃ non antea in veritate viſa eſt hominibus. Et hoc
dupliciter. Primo q̃tum ad miniſterium apoſtoloꝛum.
Secundo quantũ ad cognitionẽ populoꝝ quib⁹ manife
ſtatur. Olim ſiquidẽ ſolis iudeis mãifeſtabat̃. ſed nunc
in gentibus. Et ideo dicit Predicatũ eſt gentib⁹ Mat.
vl. Euntes ergo docete oĩes gẽtes ⁊c. pſ. Annunciate
inter gentes gloꝛiã eius ⁊c. Et hoc efficaciter. q: creditũ
eſt mundo. Et hoc dñs oꝛabat Ioh. 17. Et hoc maxime
mirum eſt ꝙ ꝑ ſimplices pauperes ⁊ impotentes totus
mundus eſt conuerſus. 1. coꝛ. 1. Nõ multi ſapiẽtes ⁊c.
Et hoc vt nõ gloꝛietur omnis caro ⁊c. Secundo manife
ſtat ꝙ ſola veritas dei hoc facit. q: aſſumptum eſt in glo
ria chꝛiſtus. ſcilicet quia manifeſtatus aſſumptus eſt in
celis Mar. vltimo. Dominus quidẽ ieſus poſtq̃ locut⁹
eſt eis aſſumptus eſt in celum ⁊c. Phil'. 2. Et omnis lin
gua confiteatur quia domin⁹ noſter ieſus chꝛiſt⁹ in glo-
ria eſt dei patris.

Capitulũ quartũ.

Spiritus autẽ manifeſte dicit q2a
in nouiſſimis tempoꝛibus diſce-
dent quidã a fide attendẽtes ſpi
ritibus erroꝛis ⁊ doctrinis demo
nioꝝ in ypocriſi loquentiũ mendaciũ: ⁊ cau
teriatã habentiũ ſuã cõſcientiã: ꝓhibentiũ
nubere: abſtinere a cibis quos deus creauit
ad percipiendũ cũ gratiarũactione fidelib⁹
⁊ his qui cognouerũt veritatẽ. Quia oĩs
creatura dei bona eſt ⁊ nihil reijciẽdũ qõ cũ
gratiarũactione percipitur. Sanctificat̃ eñ
per verbũ dei ⁊ oꝛationẽ.

Superius inſtruxit thimotheum de pertinentib⁹ ad oꝛ-
dinationẽ eccleſie in ſpiritualibus. Secundo quantum
ad documenta fidei: cultum dei ⁊ diſpoſitionẽ miniſteri-
oꝛum: hic inſtruit eum de oꝛdinatione eccleſie quantum
ad exterioꝛa. Et primo quantum ad cibos. Secundo q̃-
tum ad ſtatus hominum ⁊ diuitias ibi. Quicũq; ſub iu-

go ꝛc. Item primo agit de vſu ciboꝝ. Secūdo de diſpē
ſatione ciboꝝ. 5. ca. ibi. Uiduas honora ꝛc. Itē p̄io ex=
cludit ſupſticioſam abſtinentiā. Secundo prefert pieta=
tē abſtinentie licite ibi. Exerce te ꝛc. Itē p̄mo p̄nunci
at falſam doctrinā de illicita abſtinētia. Secūdo inſtruit
eum hec preponere fratribus ibi. Hec proponēs ꝛc. Itē
primo errorē mālfeſtat. Secūdo excludit ip̄m ibi Quos
deus ꝛc. Itē primo p̄nunciat errorē futuꝝ ex parte dece
ptoꝝ. Secundo ex parte decipientiū ibi. In ypocriſi ꝛc.
Itē ponit actorē denunciationis. Secundo fidei defectū
ibi. Quia in nouiſſimis ꝛc. Tertio cauſam defectus ibi
Attendentes ꝛc. Dicit ergo Magnū eſt pietatis ſacra=
mentū quod iuſtificatum eſt in ſpiritu. ſed ſupra hoc ſa=
cramentū ſpirituſſanctus aliquid p̄nunciat futuꝝ. Ad eū
eñ ꝑtinet reuelare miſteria. 1. coꝝ. 15. ꝛ Ioh. 16. Que
ventura ſunt annunciabit vobis Sp̄us ergo p̄enunciat
in corde futura. Sed olim loquebatur in ſimilitudinib⁹
Numeri. 12. Si quis fuerit inter vos propheta dñi in vi
ſione apparebo ei vel per ſomniū loquar ad illum. Oſee
12. Ego viſionē multiplicaui ꝛ in manu prophetarū aſſi
milatus ſum ꝛc. Sed in nouo teſtamento ſpirituſſanct⁹
manifeſte dicit Ioh. 16. Et palā de patre meo ānūciabo
vobis. Et p̄enunciat defectū fidei futurū. Unde dic̄ In
nouiſſimis tēporibus ꝛc. Nouiſſimum tēpus dicit vlti=
ma etas. quia nos ſumus in quos fines ſeculoꝝ deuene=
runt. Tamen in hoc tēpore tanto amplius nouiſſimum
eſt. quanto magis propinquū nouiſſime diei. Et ſicut in
primitiua eccleſia propt̄ ꝓpinquitatē ad xp̄m ꝛ ſacramē
ta inſtituta fuit feruentiſſima fides ſic in nouiſſimis tem
poribus in comparatione ad tp̄s apoſtoloꝝ recedent a fi
de quia carnales erunt. ſed magis in fine abundabūt er=
rores Geñ. 49. Congregamini vt annunciē que ventu=
ra ſunt vobis nouiſſimis diebus ꝛc. Cauſa defect⁹ eſt du
plex. Una ex parte dyaboli seducētis. 2. coꝝ. 11. Timeo
ne ſicut ſerpens euā ſeduxit aſtutia ſua ꝛc. Et ideo dicit:
Attendentes ſpiritibus erroris ſcꝫ demonib⁹ quoꝝ eſt
officiū in errorem mittere. Ioh. 8. Mendax eſt ꝛ pat̄ ei⁹
ꝛc. 3. reg. vlti. Egrediar ꝛ ero ſp̄us mendax ꝛc. Et dicit
ſpiritibus. quia demon maior multos habet miniſtros.
Sed quomodo attendent eis? Nunquid eos videbunt?
Non. ſed loquetur in eis. Et ideo addit ſecundā cauſaꝫ
ſcilicet falſam doctrinā. Et ſm̄ gloſaꝫ dicit hic falſos do=
ctores demones: nec īmerito. Sicut eñ boni homines
interdum dicunt angeli ſic iſti propt̄ excellentē malitiaꝫ
demones dicūt Io. 6. Nōne eñ duodecim vos elegi ꝛ
ex vob vn⁹ eſt dyabolus. ¶ Ex parte decipientiū eſt du
plex cauſa. Una eoꝝ falſitas. Alia peruerſitas conſcien=
tie eoꝝ. Quantū ad primum dicit. Demonioꝝ. id eſt ho
minum a demone poſſeſſoꝝ. ꝛ hoꝝ dico loquentiū men=
dacium Iere. 23. Uſqꝫ quo iſtud eſt in corde ꝓphetaruꝫ
vaticinantium mendaciū ꝛ prophetantiū ſeductiōes cor
dis ſui. Et nota ꝙ per mendaciū ſimplex abſqꝫ pallio ap
parentie non poſſet aliquis decipere quēpiaꝫ. Et ita hij
neminē poſſent fallere niſi pretenderent aliquod palliuꝫ
vel bone intentionis vel ſimulationis vel falſe auctorita=
tis. 1. coꝝ. 3. Nemo vos ſeducat ꝛc. 2. thimo. 3. Haben=
tes quidem ſpeciem pietatis. id eſt fictā pietatem. Et de
moniorum dico habentium conſcientiam cauterizatam.
Cauterium eſt corruptio in carne per ignē ex qua egre=
ditur continue putredo. Ita ex igne peruerſe voluntatis
ire. odij. concupiſcentie vlceratur cōſcientia ꝛ demonio=
rum egreditur falſa doctrina. Tit. 1. Coinquinate ſunt
eorum mentes. ¶ Deinde oſtēdit que ſit iſta falſa doctri
na ꝛ tangit hereſim manicheorum: qui damnant matri=
monium. contra illō Mat. 19. Quos deus coniunxit ho
mo nō ſeparet. 1. corintbioꝝ. 7. Mulier nō peccat ſi nu=
bat. Itē māichei ꝓhibēt vſū ciboꝝ. id ē mādāt abſtiere
a cibis. Abſtiere aūt a cib. pōt qs licite intentiōe domā
di carnem. ſicut thimotheus abſtinebat a vino. vel pro=
pter ſcandaluꝫ ſicut dicit apoſtolus. 1. corinthioꝝ. 8. Si
eſca ſcandalizat fratrē meum non māducabo carnes in=
eternum. Item illicite. Uno modo propter legis prece=
ptum: quaſi legalia adhuc eſſent ſeruanda. contra qd̄ lo=
quitur ad Galathas. 2. Alio modo ſm̄ hereſim māichе=
orum. non quia probibitū lege quam damnāt. ſed qꝛ di=
cunt ꝙ in carnibus. ouis ꝛ vino. ꝛ huiuſmodi. id eſt in
aliqua talium particula diuina natura eſt commixta. qd̄
non poteſt de deo putari. Non videtur autem hoc dice=
re de legalibus. quia dicit in nouiſſimis diebus. ſed de
manicheis. Et iſtos demones vocat. qꝛ inter omnes he=
reſes plus dant dyabolo de honore. quia ponunt eū p̄n=
cipium ex equo cum deo bono. ponentes eū principium
viſibilium. Improbat autē apoſtolus hanc erroneam do=
ctrinam dupliciter. ſcilicet ex intentione dei creantis ci=
bos. Secundo ex conditione creature ibi. Omnis crea=
tura ꝛc. Dicit ergo ꝙ prohibent abſtinere. ꝛ hoc contra
intentionē dei qui creauit eos ad percipiendum. Geneſ
1. ꝛ. 9. Sicut olera virentia dedi vobis omnia ꝛc. Sed
dicis: Nunquid plante propter animalia ꝛ herbe propt̄
homines? Reſpondeo dicendū eſt ꝙ ſic ſm̄ etiā philoſo
phum in primo pol. quia imperfectū ordinatur ad ꝑfe=
ctius. Et ideo ſicut in generatiōe eſt multiplex perfectio
primo ſcilicet plantaꝝ. deinde animalium. ꝛ vltimo hu=
mana. ita in vſu rerum. Et ideo ad percipiendum: ſꝫ cuꝫ
gratiarūactione. 1. theſ. vltimo. In omnib⁹ gratias agi
te. qꝛ ſcꝫ cōceſſa ſunt vobis a deo. pſ. Edēt paupes ꝛc.
Sed illi qui percipiunt cū gratiarūactione ſunt fideles.
Nullus eñ poteſt gratias agere deo in eo quod illicituꝫ
eſt Stultus eñ eſt qui agit gratias de fornicatione deo.
quia deus non eſt actor maloꝝ. Ergo ille gratias agit q̄
habet hoc ꝙ vſus ciborum ſit licitus. Et hoc quidē īno=
teſcit per fidem ſolam. Et ideo dicit fidelibus. ¶ Deinde
cum dicit Qui nouerunt. Quia om̄is ꝛc. Improbat er=
rorem ex conditione creature. Et primo proponit creatu
ram eſſe bonā ſm̄ ſe. Secundo quantū ad vſuꝫ. Dicit er
go Omnis creatura eſt bona ſcilicꝫ in ſua natura. Geñ.
1. Uidit deus cuncta que fecerat ꝛ erant valde bōa ꝛc.
A bono etiam actore nihil eſt niſi bonū. Sed quia mul=
ta ſunt in ſe bona quorum tamen vſus nō eſt bonus. idō
probat omnē creaturā eſſe bonam non ſolum in ſe: ſed ꝛ
quantū ad vſum. Et primo ponit intentū. Secundo ꝓ=
bat ibi. Sanctificatur eñ ꝛc. Dicit ꝙ nihil reijciendū eſt
ſcilicꝫ ex debito diuine legis. Quis ex alia cauſa ſic. ſicut
venenum comedere. inq̄tū tale nō eſt peccatū: ſed reijci
endum eſt inq̄tum eſt mortiferum. Similiter nec alij ci
bi inq̄tum res tales ſunt: non ſunt reijciendi. ſed inq̄tū
incitant ad laſciuiam. Ergo ſm̄ diſcretionē ratiōis ꝛ or=
dinationem charitatis non ſunt reijciendi. Mathei. 15
Omne quod intrat in os non coinquinat hominem ꝛc.
Quare ergo aliqui cibi in veteri lege ſunt prohibiti Au
guſtinus ponit rationem contra fauſtum. quia in illoruꝫ
ſtatu non ſolum per verba ſed etiā per facta prefigurat⁹
eſt chriſtus. Et ideo in cibis veſtibus ꝛ ſacrificijs fuerūt
figure futuri ſtatus. Non ergo prohibentur ſcd̄m ſe: ſed
quia immundorum figure ſunt. ſicut porcus eſt ſignum
īmunde vite. Et ideo prohibitio carnis eius eſt ſignum
ꝙ in lege chriſti eſt prohibita omnis immunditia. Et ē
exemplum auguſtini Hoc nomen fatuus poteſt conſide=
rari ſm̄ ꝙ eſt vox compoſita ex litteris. ꝛ ſic eſt bona. vel
inquantum ſignum ꝛ ſignificatiua talis rei. ꝛ ſic mala eſt
ꝛ prohibita. Omnis ergo creature vſus ſm̄ ſe ē bon⁹.
Cuius ratio eſt quia ſi eēt malus hoc non poſſet eſſe niſi

inquantum diabolus poſt peccatum hominis accepiſſet
poteſtatem ſuper eos quia exquo homo peccauit accepit
in hominē poteſtatem ⁊ eorum que ſunt eius. Sed per
xp̄m eſt ablata hec poteſtas ⁊ hec vocatur ſanctificatio.
Unde omnia quecunq̄ȝ benedicimus exorcizant̄ primo
vbi ē oratio expellens diabolum. Et ideo dicit. Sancti-
ficatur enim per verbum dei: id eſt per chriſtum qui om
nes ſanctificat. Joh. 17. ⁊ per orationem fidelium. Jac.
vlt. Multū valet dep̄catio iuſti aſſidua.

Lectio ſecunda.

Hec proponēs fratrib⁹ bon⁹ eris mi
niſter xp̄i ieſu. enutrit⁹ verbis fidei
⁊ bone doctrine quā aſſecut⁹ es Jn-
eptas aūt ⁊ aniles fabulas deuita. Exerce
aūt teip̄m ad pietatē. Nā corporalis exerci-
tatio ad modicū vtilis ē. Pietas aūt ad oīa
vtilis ē: p̄miſſionē habēs vite q̄ nunc ē ⁊ fu
ture. Fidelis ſermo ⁊ oī acceptione dignus
Jn hoc enī laboram⁹ ⁊ maledicimur q: ſpe
ramus in deum viuum qui eſt ſaluator om
nium hominū: maxime fideliū.

Supra reprobauit ſuperſticioſam ciborū abſtinentiam:
hic mandat timotheo vt doctrinam p̄miſſam proponat fi
delibus: ⁊ primo oſtendit quid debet proponere. Scdo
quid debet vitare ibi. Jneptas autem ⁊c. Proponit er-
go duas rōnes quare debet p̄ponere p̄miſſa. Unam ex
cōmiſſo ſibi officio. Secundā ex eius educatione. Dicit
ergo. Hoc quod dixi ſupra ſcilicet q̄ omnis creatura eſt
bona ⁊ q̄ nihil reijciendū eſt ⁊c. Proponēs ⁊c. Timo-
theus enim conſtitut⁹ erat in officio miniſterij chriſti: q:
omnes habentes officium predicandi ⁊ regendi conſti-
tuūtur miniſtri xp̄i. p̄me Cor. 4. Sic nos exiſtimet ho-
mo vt miniſtros xp̄i ⁊c. Jlle autem ē bonus miniſter q̄
ſequitur intentionem domini ſui: xp̄s autē hoc docuit.
Mat. 15. Nihil qđ intrat in os coinquinat ⁊c. Et iđ hoc
officium requirit illud. Jtem ip̄a educatio hoc requirit:
Prouer. 22. Adoleſcens iuxta viam ſuam etiā cum ſe-
nuerit nō recedet ab ea ⁊c. Et ideo incōueniens ē q̄ ali-
qui nutriti veritate doctrine recedant ab eius veritate.
Unde recedens a doctrina qua eccleſia ſuos p̄uulos in-
ſtruit non ē bonus miniſter xp̄i. Et ideo dicit. Enutrit⁹
verbis fidei ⁊c. Uerbum enim dei ē ſp̄ūale nutrimētum
quo ſuſtentat̄ anima ſicut corpus per cibum. Deutero.
8. Non in ſolo pane viuit homo ſed in omni verbo qđ p̄
cedit de ore dei ⁊c. Hoc verbū fidei inſtruit primo circa
credenda: ⁊ ſic dicit. Enutritus verbis fidei. Secundo
circa agenda: ⁊ ſic dicit. Unde ſubiūgit. Et bone doctri
ne. Uel fidei verbum quā ⁊ ſimplices habent ⁊ bone do-
ctrine quā ſp̄ūales magiſtri. ¶ Deīde cū dicit. Jneptas
⁊c. oſtendit quid vitandū ſit quia fabule inepte ⁊ inanes
Fabula enim ſm̄ p̄hm ē compoſita ex miris ⁊ fuerunt in
principio inuente vt dicit p̄hs in poetria: quia intentio
hominū erat vt inducerent ad acquirendum virtutes et
vitandū vitia. Simplices autem melius inducunt̄ rep̄-
ſentationibus q̄ rōnibus. Unde ī miro bene rep̄ſenta-
to videtur delectatio: quia ratio delectat̄ in collatiōe. Et
ſicut rep̄ſentatio in factis ē delectabilis: ita rep̄ſentatio
in verbis: ⁊ hoc ē fabula ſcȝ dicere aliqua ⁊ rep̄ſentādo
mouere volens ad aliquid. Sed antiqui habebant ali-
quas fabulas accōmodatas aliquibus veris qui verita-
tem occultabant in fabulis. Duo ergo ſunt in fabula. q̄
ſcȝ contineat verum ſenſū ⁊ rep̄ſentet aliquid vtile. Itē
q̄ conueniat illi veritati. Si ergo p̄ponat̄ fabula q̄ non
pōt rep̄ſentare aliquā veritatē ē inanis: ſed que nō pro-
prie repreſentat ē inepta ſicut fabule de talmuth. ¶ De
inde cum dicit. Exerce te ⁊c. excluſa ſup̄ſtitioſa abſtinē-
tia: hic comparat abſtinentiam virtuoſam alijs virtuti-
bus. Et ſciendum ē q̄ iſte timotheus erat homo valde
abſtinens. Unde dicit infra. 5. q̄ modico vino vtatur ⁊
forte vt ſit ſollicitus de his q̄ ad miſericordiā pertinent.
quia qui non parcunt ſibi frequenter nec alijs parcunt.
Et ideo inducit eum vt pietatem preferat abſtinētie. Et
primo inducit eum ad pietatem. Secundo prefert eā ab
ſtinentie ibi. Nam corporalis ⁊c. Tertio confirmat qđ-
dam dictum ibi. Promiſſionem ⁊c. Quarto dat formā
docendi pietatem ibi. Precipe hec ⁊c. Dicit ergo. Ex-
erce teipſum ad pietatem. Pietas ē per quam parētib⁹
patrieq̄ȝ beniuole officium impendim⁹: ſicut religio per
quā cultū debitum deo exhibem⁹. Pietas enim impor
tat quandam affectionem ad ſuum principiū. Principi-
um autem generationis ē pater ⁊ patria. Et ideo opor-
tet q̄ homo circa eos ſit beniuolus. Pater autem omni
um eſt deus. Malach. p̄mo. Si ego pater vbi ē honor
meus. Et ideo nomen pietatis ē deriuatum ad cultum
dei: vt dicit Auguſtin⁹ quarto de ciuitate dei. Unde eu
ſebia eſt idem quod pietas. Job. 28. Ecce pietas ipſa
eſt ſapientia ſm̄ aliam tranſlationem vbi noſtra ſic habȝ
Ecce timor domini ip̄a ē ſapiētia ⁊c. Tit. primo. Jn ag-
nitione veritatis que ē ſm̄ pietatem. Sed quantū ad ter
renam pietatem competit pietati vt homo ſit beniuolus
compatriotis: ſed quantum ad chriſtianam pietatem re-
quiritur vt homo omnibus hominibus ſit beniuolus: q:
omnes ſumus eiuſdem patrie. Et ideo pietas ſumit̄ pro
miſericordia. Cum ergo dicit. Exerce teipſum ad pieta-
tem: pōt accipi ſm̄ q̄ pertinet ad cultum dei ⁊ ad opera
miſericordie exhibenda. Glo. ad pietatem id eſt ad cul-
tum omnipotentis dei ⁊ opera miſericordie. Et dicit ex-
erce. non fac: quia exercitium dicit promptitudinem. et
hoc ideo: quia exercitatus facit leuius: delectabili⁹ ⁊ ſta-
bilius. Prouerb. 24. Diligenter exerce agrum tuum.
¶ Deinde cum dicit. Nam corporalis ⁊c. prefert eam
abſtinentie. Et primo oſtendit ad quid valet exercitatio
corporalis. Secundo ad quid pietas ibi. Pietas autem.
⁊c. Corporalis exercitatio ieiunij ⁊ huiuſmodi in ſua na
tura non ſunt bona: ſed penalia. ⁊ ſi homo non peccaſſet
nihil horum fuiſſet. ſed ſunt bōa medicinalia. Sicut enī
reubarbarum ē bonum inquantum releuat a colera. ſic ⁊
iſta inquantum comprimunt concupiſcentias. ergo ad
iſtud modicum ſunt vtilia. prime Corinthior. 9. Ca-
ſtigo corpus meum ⁊ in ſeruitutem redigo. ⁊c. Col. 3.
Mortificate membra veſtra que ſunt ſuper terram. ⁊c.
Et ideo ſi homo eſſet in ſtatu in quo nō poſſet peccare nō
indigeret ieiunio ⁊ huiuſmodi. Unde Chriſoſtomus ſu-
per Mat. Uenit ieſus ⁊c. dicit Johānes pur⁹ hō indige-
bat medicina ieiunij. xp̄s de⁹ erat ⁊ n̄ pur⁹ hō. ⁊ iđ hmōi
nō indigebat. ergo ad modicū vtilis ē q: tm̄ ad morbū
pcīi carnal' nō ſp̄ūal' q: aliq̄n p̄p̄t abſtinētiā hō iracūdiā.
inanē gloriā ⁊ hmōi incurrit ¶ Deīde cū dič. Pietas āt
⁊c. p̄fert abſtinētie pietatē ⁊ accipit̄ hic vtroq̄ȝ mō. ſ. pro
cultu dei ⁊ miſcōia ⁊ ē ad oīa vtilis q: ad oīa pcīā delē-
da Ecc. 3. Jgnē ardētē extinguit aqua: ⁊ elemoſyna reſi-
ſtit pcīis. Itē ad bona p̄mouēda. Eccl. 17. Elemoſyna
hoīs q̄ſi ſaccul⁹ ⁊c. Itē p̄merētur ſp̄ālem dei miſcōiam.
Mat. 5. Bti miſericordes quoniam ipſi miſericordiam
conſequentur. Et ideo ad hoc deſignandum dominus
Mat. 25. ſpecialiter cōmemorat opera miſericordie qđ

probat ſubdens. Promiſſionem habens ꝛc. In preceptis enim decalogi vnum ſolum inuenitur quod pertinet ad pietatem ſcꝫ honorare patrem ꝛ matrem: ꝛ ſub illo continentur omnia precepta ad quodcunqꝫ beneficiuꝫ impendendū proximo: ꝛ hoc eſt ſolum preceptū inter ea que ad proximū ē habens promiſſionem ſcꝫ vt ſis longeuus ꝛc. Exo. 20. Et apoſtolus hic interpretat̄ lōgeuꝰ ſꝫ vitam preſentem ꝛ futuram. Unde dicit. Uite que nunc ē ꝛ future. Prouer. 3. Longitudo dieruꝫ in dextera eiꝰ. Sed tunc eſt queſtio quia aliquando inuenitur aliquis pietatem ſequens qui tamē non eſt longeuꝰ. Reſpōdeo ſicut dicit philoſophꝰ hec bona temporalia in tantū ſūt bona inq̄tum vtilia ad felicitatem. Unde ſi quis haberet ſatis de temporalibus ꝙ propter ipa impediret̄ a bono virtutis ꝛ felicitatis hoc nō eſſet ſibi ad bonā fortunā ſed ad malā: vt dicitur. 10. Ethicoꝝ. Et longitudo vite eſt vnum de temporalibus in tātū bonū inquantū coadiuuat ad virtutem. Aliquando autē eſt occaſio ad peccādum: ꝛ ideo deus aliquādo ſubtrahit eam homini: nō qꝛ deficiat a promiſſiōe: ſed quia dat quod melius ē. Sap. 4. Raptus ē ne malicia imutaret coꝛ eius ꝛc. Alia eſt q̄ſtio quia apoſtolus prefert pietatem corporali exercitationi quia habet ſpem vite preſentis ꝛ future. Sed nunquid corporalis exercitatio non habet ſpem alꝛs ieiunās nō mereretur vitam eternam. Reſpondeo quando due virtutes ſunt ꝛ vna continet aliam. illud qđ eſt ſuperioris virtutis per ſe competit ei: per accidens autē inferiori. virtus autem cui competit per ſe mereri vitā eternaꝫ eſt charitas cuius ꝓprius ꝛ imediatus effectus eſt pietas. Et ideo ſm̄ propriā rationem attingit ad merendaꝫ vitam eternam. abſtinentia autem non: niſi inq̄tū ordinatur ad charitatē ꝛ pietatē: quia ſi ieiunans non refert hoc ad dilectionem dei nō meretur vitam eternaꝫ. Tertia queſtio eſt. quia dicit hic Ambroſius in glo. Omnis ſumma diſcipline xp̄iane in miſericordia ꝛ pietate ē quā aliquis ſequēs ſi lubricum carnis patiatur ſine dubio vapulabit nō tamē peribit. Ubi primo eſt dubiū de prima eius parte: quia miſericordia ꝛ pietas imediate ordinantur ad charitatem in qua eſt ſūma xp̄iane religionis. Reſpondeo quorundā fuit opinio ſicut Augꝰ dicit decimo de ciuitate dei. ꝙ exercētes pietatis opera q̄ntūcunqꝫ faciant peccata carnalia finaliter non pereunt eternaliter. Et ad hoc eſt auctoritas iſta. Item qđ habet̄ Mat. 25. Ubi damnandis ſolum improperat defectum miſericordie. Ergo debet̄ pena eterna ſolum inmiſericordibus. Auguſtinus autem dicit contrarium quia apoſtolus dicit qui talia agunt regnum dei ꝛc. Quantūcunqꝫ enim exercitet̄ quis in miſericordia ſi in morte eſt in peccato mortali nō intrabit in regnū. Ad oppoſita dicendum eſt ꝙ nō eſt miſericors qui ſibi nō miſeretur: ſm̄ illud Ecc. 30. Miſerere anime tue placens deo. Et hoc vt hō coniungatur deo per amorē alꝛs nō eſt miſericors. Ad illud euangelij reſpondet auguſtinꝰ ꝙ nō quicunqꝫ peccat detrudit̄ i infernū ſtatī qꝛ remanet ei locus penitētie. Sꝫ ille detrudit̄ q̄ finaliter morit̄ i peccato ꝛ ptinet pniā ad miſericordiā. Sed quid dicit lubricū ꝛc. Reſpondeo dicendum ē ꝙ loquit̄ de lubrico mortali. Et ꝙ dicit nō peribit licet hoc nō ſit ex condigno tamē eſt ex congruo inq̄tum diſponit̄ animus ad bonū. Dominus etiam poſt lapſuꝫ hominē reparat. Et hoc precipue videtur eſſe i pietate: quia homo benefaciendo alijs inducit alios ad orādum pro ſe ꝛ dominꝰ donat aliquando veniam peccatoribus precibus ſanctorum inquantū impetratur eis venia peccatorum ꝛ donum gratie: quia homo poteſt mereri ex congruo alteri primam gratiam alꝛs ꝓ nihilo oraret eccleſia pro peccatoribus. ¶ Deinde cum dicit. Fidelis ſermo ꝛc. oſtendit ꝙ promittitur nobis futura vita: ꝛ p̄mo oſtendit hoc ex labore ſanctorum. Secundo ex eorū ſpe ibi. Quia ſperamꝰ ꝛc. Tertio ex benignitate dei. ibi Qui eſt ꝛc. Dicit ergo. Sermo ꝙ ſcꝫ pietas habet promiſſionē ꝛc. eſt fidelis. Qđ ſupra expoſitum eſt. Et quare: In hoc eni id eſt propter hoc vt conſequamur vitam eternam laboramus. 2. Timo. 2. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere ꝛc. Item vt benefaciamus ꝛ vt mala ſuſtineamus. Unde dicit. Benedicimus et maledicimur. Jac. p̄mo. Patientia opus perfectum habet. Et Roma. 5. Et ſuſtinemus propter ſpem vite: quia ſperamus in deum viuum qui eſt actor vite preſentis ꝛ future. Item ex officio dei cuius eſt ſaluare. Eſa. 43. Non eſt abſqꝫ me ſaluator. Et ideo incarnatus eſt deus ꝛ vocatus eſt ieſus. Mat. p̄mo. Ipe eniꝫ ſaluum faciet populum ſuū a peccatis eorum. Et chriſtꝰ ē ſaluator quia ſaluat ſalute corporali quo ad oēs. Et iō dicit. Omniū hominū. Item ſpirituali: ꝛ ideo dicit. Et maxime fidelium.

Lectio tertia.

Precipe hec ꝛ doce. Nemo adoleſcētiam tuā cōtemnat: ſed exemplum eſto fideliū. in verbo. in cōuerſatōe in charitate. in fide. in caſtitate. Duꝫ venio attende lectioni. exhortationi et doctrine. Noli negligere grāꝫ q̄ in te eſt. q̄ data eſt tibi ꝑ ꝓphetiā cū impoſitione manuū p̄ſbyterij. Hec meditare. in his eſto. vt ꝓfectꝰ tuuſ manifeſtus ſit omnibꝰ. Attende eīm tibi et doctrine: inſta in illis. Hoc eni faciēs: ꝛ teipſum ſaluū facies ꝛ eos qui te audiunt. Seniorē ne increpaueris: ſed obſecra vt p̄rem Iuuenes vt fratres. anus vt m̄res iuuenculas vt ſorores in omni caſtitate.

Superius apoſtolus hortatus ē timotheuꝫ ad pietatē. hic dat ei formā docendi pietatem: cui p̄mo iniungit vt pietatem doceat. Scđo quomodo ſit idoneus ad docendū ibi. Nemo ꝛc. Tertio quō diuerſos diuerſimode doceat ibi. Seniorē ꝛc. Doctrina vero pietatis in duobus cōſiſtit ſcꝫ in agendis ꝛ credendis. Agenda autē nō ſolum debēt inſtruere ſi ſunt auctoritatē habentes: ſꝫ etiā p̄cipere. ꝛ ideo dicit. Precipe hec ꝛc. Tit. 2. Argue cū omni imperio. Quantum ad credenda dicit. Et doce. Mat. vltimo. Docete omnes gentes ꝛc. Job. 4. Ecce docuiſti plurimos ꝛc. ¶ Deinde cum dicit. Nemo ꝛc. oſtēdit quomodo poſſit eſſe ydoneꝰ ad p̄dicta. ꝛ p̄mo ad p̄cipiendum. Secundo quomodo ad docendū ibi. Duꝫ venio ꝛc. Circa primum duo facit: quia p̄mo docet quomodo debet excludere contēptum. Secundo manifeſtat per quid excludēdum ſit ibi. Sed exemplum ꝛc. Preceptum efficaciam non habet niſi ꝑ auctoritatē p̄cipiētis: ꝛ ideo quando auctoritas contēpnit̄ p̄ceptum fruſtratur qđ maxime fit in adoleſcentia: quia tales non creduntur prudentes eſſe. Unde ſm̄ philoſophū nemo iuuenes eligit duces. Et ideo dicit. Nemo ꝛc. Quaſi dicat. Licet ſis iuuenis mores tamē rep̄ſentant ſenectutē. Tob. 1. Cum eſſet iunior. ꝛc. ¶ Deinde oſtēdit quomodo excluditur contēptus dicens. Sed eſto. ꝛc. vt ſcꝫ talē exhibeat ſe vt ſit exemplum faciēdi qđ verbo docet. Et notādū ꝙ in his in quibꝰ p̄latus ē exemplum ē multiplex dr̄ia. Quedā eīm ordinant̄ ad ꝓximū: quedā ad deū: q̄dā ad ſe. Quantū ad primum dicit. Exemplum eſto fidelibus.

vt ſcʒ qđ verbo precipis impleas opere. p̄me Pet. vlti. Forma facti gregis ꝛc. Et hoc in locutione. Unde dicit In verbo ſcʒ ponderato: ordinato ⁊ circumſpecto. Col. 4. Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit conditus. prime Pe. 4. Si quis loquitur quaſi ſermones dei. Item in conuerſatione exteriori vt ſicut excellit loco ⁊ dignitate: ita ⁊ honeſta conuerſatione. p̄me Pe. 2. Conuerſationē veſtram inter gentes habentes bonam. ꝛc. Matt. 5. Uideant opera veſtra bona ⁊ glorificent patrē veſtrū qui in celis eſt ꝛc. ¶ Quantū ad deum ordinat charitate que perficit affectum. Unde dicit. In charitate. p̄me Cor. 13. Si linguis hominū loquar ꝛc. Col. 3. Super omnia charitatem habentes ꝛc. Item per fidem que illuminat intellectum. Unde dicit. In fide. Heb. 11. Sine fide impoſſibile eſt placere deo ꝛc. Qđ ſpecialiter competit prelatis qui ſunt cuſtodes fidei. Unde Luc. 22. ſpecialiter dominꝰ orat pro fide petri dicens. Ego pro te rogaui petre vt non deficiat fides tua. Quantum ad ſe ordinat caſtitas quia indecens eſt nimis vt vita miniſtrorum diſcordet a vita domini. Eccl. 10. Secundū iudicē populi ſic ⁊ miniſtri eius ꝛc. Chriſtus autem ſic caſtitatem dilexit vt de virgine vellet naſci ⁊ ipſe eam ſeruauit.

¶ Deinde cum dicit. Dum venio ꝛc. oſtendit quomō ſit ydoneus ad docendū: ⁊ primo facit hoc. Secundo aſſignat rationem premiſſe monitionis ibi. Noli negligere ꝛc. Per duo autem ē ydoneus ad docendum ſcʒ per lectionē in qua acquirit ſcientiā: ⁊ per exercitiū in quo efficitur promptus. Et ideo dicit. Dum venio attende lectioni ſcʒ librorum ſanctorū. p̄mi Machab. 12. Habentes ſolatio libros ſanctos. Joh. 5. Scrutamini ſcripturas. Et hoc ſignificatur Exo. 25. vbi dicitur ꝙ ſemper in archa domini debebāt eſſe vectes in circulis ⁊ circuli ī angulis quaſi ſemper parati ad portandū. Ad exercitiū autem neceſſaria eſt exhortatio noſtra quantū ad agenda: doctrina quantū ad cognoſcenda. Jere. 3. Dabo vobis paſtores iuxta cor meū ⁊ paſcent vos ſcientia ⁊ doctrina

¶ Deinde cum dicit. Noli ꝛc. ponit rōnem monitionis premiſſe: ⁊ primo ponit cauſam ex dono ſuſcepto. Secūdo cauſam ex premio expectato ibi. Attende tibi ꝛc. Itē primo ponit rōnem. Secundo oſtendit quomodo qđ in rōne continet̄ impleri poteſt ibi. Hec meditare ꝛc. Dicit ergo. Noli ꝛc. Quaſi dicat. Ita attende: quia qui recipit gratiam non debet in ea negligens eē: ſed in ea fructificare debet. Mat. 25. Seruus abſcondens in terra pecuniā punit̄ ꝓpter negligentiā. Noli ergo negligere gratiam ꝛc. Per hoc intellige vel dignitatē ep̄alem vel donum ſcientie vel ꝓphetie vel miraculorū quoꝝ nihil debet negligi. 2. Cor. 6. Ne inuanū gratiā dei recipiatiſ ꝛc. Dico gratiā que data ē tibi per prophetiam id ē per diuinam inſpirationem. Nam in primitiua ecclīa vbi pure ⁊ ꝓpter deum electiones fiebant nullus aſſumebatur ad ep̄atum niſi ꝑ electionē diuinā: ſicut electus eſt ambroſius ⁊ nicolaus. Et hanc inſpirationē vocat hic prophetiam. Unde glo. dicit id eſt per ſanctorum electiōeʒ qꝛ ſancti nō eligebāt quē a deo non ſciebant electū. Iteʒ apoſtolus preuidebat hunc profuturum eſſe pplo. Prouer. 29. Cum prophetia defecerit id eſt talis modus electionis diſſipabitur populus. Et quomodo. Cū impoſitione manus p̄ſbyteri. Alia littera habet manuū preſbyterij. Et ſicut dictū ē nomina p̄ſbyteri vel epiſcopi ſunt ꝓmiſcua quia ſacerdotes ⁊ preſbyteri id eſt epiſcopi erant qui recipiebantur cum manus impoſitione. Nume. 27. Uoca ioſue ⁊ impone manū tuam ſuper eum ꝛc. Dominus etiā impoſuit manū pueris: vt dicitur Mat. 19. Itē apoſtoli ſeptem diaconibus. Act. 6. Et ideo ordinādis in ep̄m imponunt̄ manus. Sed queſtio eſt cum epiſcopus debeat ordinari a tribus. quare hic dicitur ſingulari numero preſbyteri. Reſpondeo hoc ideo dicit: quia ⁊ ſi conueniant multi: tamen vnus ē principalis ⁊ alij coaſſiſtentes: tamen poteſt dici ꝙ tunc hec conſtitutio nondum erat: ⁊ tunc pauci erant epiſcopi qui nō poterant cōgregari. Alia littera habet p̄ſbyteri id eſt illorū qui ſibi impoſuerunt manus nō inquantū homines ſed inquātū preſbyteri. Et hec impoſitio ſignificat collationem gratie: nō ꝙ miniſtri dent gratiam: ſed ꝙ ſignificat gratiam datam a chriſto. Unde illorum eſt ſolum qui ſunt miniſtri xp̄i. Et ideo dicit preſbyterij vel p̄ſbyteri: quia manus impoſitio: alia ē que fit a diaconibus: ⁊ alia q̄ fit a p̄ſbyteris.

¶ Deinde cum dicit. Hec meditare ꝛc. oſtēdit quomodo impleat̄ qđ dictum ē vt ſcʒ cōtinue meditetur ea que ſpectant ad officium ſuum. Heb. vlt. Ipſi enī peruigilant quaſi rōnem pro animabus veſtris reddituri vt cuʒ gaudio ꝛc. Hec ergo meditare id eſt frequenter cogita que ſunt ad curam gregis tui. In his eſto: id eſt tota virtus tua ſit ad hoc. Et quare? Ut profectꝰ tuꝰ ꝛc. Mat. 5. Nemo accendit lucernam ⁊ in abſcondito ponit. ꝛc. Phil. 4. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hoībus ꝛc. Et hec debet ſeruare propter p̄mium expectatū. propter qđ ſubdit dicens. Attende tibi ⁊ doctrine. Aliqui ſic attendunt doctrine ꝙ ſui curā negligūt: ſed apoſtolus dicit ꝙ p̄mo attendat ſibi ⁊ poſtea doctrine. Eccl. 30. Miſerere aīe tue placens deo ꝛc. Unde ieſus cepit facere ⁊ docere ¶ Inſta in illis. i. inſtāter exerce. 2. Thy. 4. Inſta oportune. Et fructus erit ex hoc copioſus: qꝛ hoc faciens ⁊ teip̄m ꝛc. Et hoc ē magnū. Jac. 5. Qui cōuerti fecerit peccatorem ab errore vie ſue ſaluabit aīam ſuaʒ a morte ꝛc. Dan. 12. Qui ad iuſticiā erudiūt multos quaſi ſtelle. ꝛc. Unde doctoribus debet̄ premium aureole.

¶ Deinde cum dicit. Seniorem ꝛc. oſtendit quomodo diuerſimode diuerſis ſuā doctrinam debet tradere: ⁊ ponit duas diuerſitates. Unā ſm etatem. Aliā ſm ſexum. Scd̄m etatē prio quantū ad viros. Secūdo quantuʒ ad feminas ibi Anus ꝛc. Dicit ergo. Seniorē ꝛc. Leui. 19 Honora perſonā ſenis Et ideo nō ſunt mordaciter increpandi ſed obſequendi. 1. Pe. 5. Seniores qui in vobis ſunt obſecro conſenior. Et ſi petrus ſenior hoc faciebat: q̄to magis iuuenis. Sʒ cōtra Eſa. 65. Puer centū annorū morietur: ⁊ peccator centū annoꝝ maledictꝰ erit. Reſpondeo dicendū ē ꝙ ſenex propter excedētem maliciam ꝑdit honorē ſenectutis: ⁊ tunc increpandus. Juuenes. ꝛc. Mat. 23. Oēs vos frēs eſtis. Ezech. 34. Cum auſteritate īperabatis eis. Ex parte feminaꝝ eſt differētia etatū quia anus vt matres: maxime que ſunt iuuenes infra 5. Uiduas honora. Juuēculas vt ſorores ex amore charitatis. Et hoc in omni caſtitate. Quia amor ſpiritualis ad mulieres degenerat in carnalē: ideo in his que ad iuuenculas ꝑtinēt adhibēda ē caſtitas ⁊ idō ap̄ls addit hoc Unde papa ſcribens eis dicit. Dilectis in xp̄o viris ſimpliciter dicit: dilectis filijs.

¶ Capitulum quintum.

Uiduas honora: q̄ vere vidue ſūt Si que aūt vidua filios aut nepotes habet diſcat primū domū ſuā regere: et mutuā vicē reddere parentibus hoc enī acceptū ē corā deo. Que autē vere vidua ē ⁊ deſolata ſperet in deū. ⁊ inſtet obſecratiōibus ⁊ orōnibus nocte ⁊ die. Naʒ q̄

in delitijs ē viuens mortua ē Et hoc ꝓcipe vt irreprehenſibiles ſint. Si quis autē ſuorum ⁊ maxime domeſticoꝝ curā non habet fidem negauit. ⁊ eſt infideli deterior.

Supra inſtruxit timotheū de vſu ciborū ⁊ de abſtinentia: hic inſtruit eū de diſpenſatiōe ciborū que fit ſpūalibꝰ perſonis ſcꝫ que diſpenſabant viduis ⁊ doctoribꝰ. Primo ergo inſtruit eum de viduis. Secundo de doctoribꝰ ibi. Et qui bene preſunt ⁊c. Circa primū primo oſtendit quomodo viduis ⁊ doctoribus ſunt miniſtranda alimenta per eccl'iam. Secundo qualis vidua ſit eligenda ibi. Vidua eligat ⁊c. Item primo oſtendit qualibus viduis ſit ſubueniendum. Secuddo manifeſtat qđ dixit ibi. Si qua autē ⁊c. Tertio oſtendit rōnem dictoꝝ ibi. Si quis ⁊c. Dicit ergo viduas honora nō ſolum reuerentiā exhibendo ſed neceſſaria tribuendo. Hec eñ duo intelliguntur in verbo honoris. Unde in ꝓcepto honorandi parentes intelligit etiam de ſubuentione: quaſi dicat. In neceſſarijs ꝓuide. Et hoc inchoatū ē a principio eccleſie. Act. 6. Factū ē murmur grecoꝝ aduerſus hebreos eo ꝙ deſpicerent in miniſterio quottidiano vidue eoꝝ. ſecūdi Mach. 3. In templo pecunia poſita ad alimoniā viduarum ⁊ pupilloꝝ. Sed quas viduas? Illas que vere ſunt vidue. Vidua dicitur quaſi a viro idua. i. diuiſa. Nam vidua vere ē illa que non habet alias perſonas a quibꝰ ſuſtentet: ⁊ huic neceſſaria dabantur de elemoſynis fidelium. ¶ Deinde cū dicit. Si qua autem ⁊c. exponit que ſunt vere vidue. ⁊ primo oſtendit que nō ſunt vere. Secundo que ſunt vere ibi. Que autem ⁊c. Circa primum primo agit de inſtitutione eaꝝ que ſunt vere vidue. Secundo rōnem aſſignat ibi. Hoc eñ ⁊c. Inſtruit ergo huiuſmodi ꝙ diſcant domū ſuā regere. Tob. 10. Docuerūt filiā ſuā regere familiā ⁊c. Et dicit primū: quia vidua q̄ aſſumit ad prouiſionē ſibi ab eccl'ia fiendam debet eē cū honeſtate vigilans. Et hoc ē quod dicit. Si vidicit ⁊c. Item debet ſuis parentibꝰ ſeruire: ⁊ ideo dicit. Mutuā ⁊c. Quaſi dicat. Sicut parentes eam nutrierūt ita ⁊ ipſa eos: ſi habet eos. Et huiꝰ ratio aſſignatur cum ſubiūgit dicens. Hoc enī ē acceptū ⁊c. quia hec non ſolū hominibus fiunt ſed deo. Et hoc patet quia dominꝰ de hoc ſpeciale mandatū dedit. Exo. 20. Nō etiā dñs ieſus ī euāgelio noluit ꝑtermitti. Item hoc natura docet vt homo recōpenſet beneficia impendentibus: ⁊ nulli tm̄ impenderunt q̄tum parentes. ¶ Deinde cū dicit. Que autem vere ⁊c. tractat de veris viduis. Primo oſtendens que vere ſint vidue. Secundo qualiter inſtruende ſunt ibi. Speret in deū ⁊c. Dicit ergo. Que aūt ⁊c. deſolata id ē que non habeat conſolationem humanā ſcꝫ filios vl' parentes. Et talis que nō habet aliud confugiū niſi ꝙ ſperet in deū etiā q̄tum ad temporalia ſubſidia ꝑ eccleſiam ſuſtentata. Et debet inſtrui primo vt exercitet in bonis. Secundo vt caueat a malis ibi. Et hoc precipe ⁊c. Circa primū duo facit: qꝛ primo oſtendit quibꝰ debet occupari hec vidua. Secundo rōnem aſſignat ibi. Nam vidua ⁊c. Dicit ergo. Speret in deo ⁊ actū ſpei cōuenientem exerceat qđ fit per orōnem quia obtinet per hāc qđ ſperat. Oratio eñ eleuatio ē mentis in deum: obſecratio eſt poſtulatio ꝑ aliqua ſacra Et dicit. Die ⁊ nocte: qꝛ impoſſibile ē ꝙ animus hominis ſit ſine aliqua cura. Et ideo exquo vidua nihil habet in quo occupet debet vacare ſemꝑ deo. Luc. 2. Anna nō diſcedebat de templo. ⁊c. Judith. 8. Fecit cubiculū in ſuperiori ad orandum. ¶ Deinde cū dicit. Nam q̄ ⁊c. reddit rōnem quare debꝫ ſemꝑ vacare orōni ſcꝫ quia impoſſibile ē ꝙ animꝰ nō occupet circa aliquā delectationē. Et cū animꝰ ocioſi nō occupat vtilibꝰ oportet ꝙ occupet carnalibꝰ. Et iđ dicit ꝙ vidua ſic deſolata vacet orōnibus. qꝛ ſi nō habet hāc dat ſe delicijs: ⁊ ſic mortua eſt morte peccati. Apoc. 3. Nomē habes ꝙ viuas ⁊ mortuus es ⁊c. Eſa. 38. Viuēs ſcꝫ interius: viuēs ſcꝫ exterius cōfitebit tibi. Et licet delitie ſint omnibus hoībꝰ occaſio mortis: ſpecialiter tamē mulieribꝰ qꝛ ex ſui natura habēt animi molliciem. Cum ergo delicie emolliant animū neceſſe ē ꝙ mulieres multo plus emolliant. Iere. 31. Uſquequo delicijs diſſoluerꝭ filia vaga. Apoc. 18. Quantū glorificauit ſe ⁊ ī delitijs fuit tantum date illi tormentū ⁊ luctū ⁊c. ¶ Deinde cum dicit. Et hoc ꝓcipe ⁊c. oſtēdit ꝙ inſtrui debēt cauere ſibi a malis. Et ideo dicit ꝙ etiā prohibeat hoc precipiens ꝙ mulieres que ab eccleſia ſuſtentant ſint irreꝑhenſibiles. Pſ. Domū tuam domine decet ſanctitudo. ¶ Deinde cū dicit. Si quis autē ⁊c. aſſignat rōnem huius qđ dixit. diſcat primū ⁊c. dicens ꝙ oportet ꝙ circa hoc inſtruat vidua: qꝛ hoc ē de neceſſitate. Et iđ dicit: ſuoꝝ q̄ꝝ ſcꝫ cura ei incumbit ⁊ maxime domeſticorū. Cañ. 2. Ordinauit in me charitatē. Et ſicut augꝰ dicit: poſſumꝰ omnibus bene velle: ſed illi qui ſunt nobis cōiuncti eſtimātur quaſi quedam ſors ⁊ ideo magis diligendi. Ambroſius in libro de officijs dicit. ꝙ rō huius ē qꝛ forte his q̄bus nō eſt verecūdū ſuſcipere a ſuis eēt verecundū ſuſcipere ab alijs. ¶ Fidē negauit per opera: quia ſi nō ſeruat fidem his quos natura copulauit conſequēs ē ꝙ nec alijs. Tit. 1. Confitentur ſe noſce deum factis autē negant ⁊c. Sed nunquid ē hoc verum ⁊ eſt infideli deterior? Cuius contrarium videt per aug'. Io. 15. Si nō veniſſē ⁊c. quia ſuper hoc dicit ꝙ ibi loquit de pctō infidelitatis qđ eſt grauius ceteris peccatis qꝛ peccata in deū ſunt grauiora q̄ que in ꝓximum. Reſpondeo ꝙ ſtatus fidelis ab infideli poteſt dupliciter conſiderari. Primo quantū ad ſtatū peccati: ⁊ ſic infideles ſunt in peiori ſtatu quia nihil agunt deo acceptū: nō autem ſi conſiderentur quantū ad vnū peccatum. Fidelis enim ⁊ infidelis ſi mechent plus peccat fidelis: quia facit iniuriā fidei. Et ſic dicit ꝙ ſi fidelis contemnit curā parentū grauius peccat q̄ ſi hoc faceret infidelis. 2. Pe. 2. Melius erat eis non cognoſcere viam iuſticie q̄ poſt agnitionem retrorſum conuerti ⁊c.

Lectio ſecunda.

Vidua eligat nō minꝰ ſexaginta annorū que fuerit vniꝰ viri vxor ī operibus bonis teſtimoniū habens ſi filios educauit: ſi hoſpitio receperit: ſi ſanctorū pedes lauit: ſi tribulationē patientibꝰ ſūminiſtrauit. ſi omne opꝰ bonū ſubſecuta ē: Adoleſcentiores aūt viduas deuita. Cū enī luxuriate fuerint in xp̄o nubere volunt habentes dānationē. qꝛ primā fidē irritā fecerunt. Simul aūt ⁊ ocioſe diſcūt circūire domos: nō ſolū ocioſe ſed ⁊ verboſe ⁊ curioſe loquentes que nō oportet. Uolo aūt iuniores nubere: filios ꝓcreare: matreſfamilias eſſe: nullā occaſionem dare aduerſario maledicti grā. Iam enī quedā cōuerſe ſunt retro poſt ſathanā. Si quis fidelis habet viduas ſumminiſtret illis: vt non grauetur eccleſia vt his que vere vidue ſunt ſufficiat.

Supra oſtēdit viduas ab eccl'ia eē ſuſtentādas: hic oſtēdit quales ſunt ſuſtentande. Et primo oſtendit qualis ſit eligenda. Secūdo qualis vitanda ibi. Adoleſcentiores. ⁊c. Circa primū tria facit: quia primo oſ̄dit eſſe eligēdā ex tempore. Secundo ex caſtitate. Tertio ex bonoꝝ operum exercitio. Ex tempore quia ſexaginta annoꝝ. Sꝫ de qua electione agit? Ad hoc pōt reſponderi dupliciter. Uno modo ꝙ loquit̄ de electione qua eligit̄ ad p̄ſidendū gubernationi aliaꝝ viduaꝝ que ab eccl'ia nutriebantur que ſic antiqua p̄ficiat̄ vt de cōtinētia eius nullus ſuſpicet̄. Numeri. 4. A triginta annis ⁊ ſupra vſq; ad annos. 50. ⁊c. Sed contra videt̄ qꝛ eccl'ia facit cōtrariū qꝛ abbatiſſe iuniores fiunt. Reſpondeo dicendū ē ꝙ inordinatū ē ꝙ nimis iuuencule fiant: ſed tamē nō ē tāta diligentia eccl'ie in eis que ſūt incluſe vt in eis que ſunt libere. Alio modo ꝙ loquat̄ de electione qua eligitur ad hoc ꝙ ſuſtentet̄ ſtipendijs eccleſie ⁊ talis eligat̄ non minus q̄ annorū ſexaginta: qꝛ iuuenes poſſūt laborare manibus ſicut ⁊ apoſtolus: qui licet poſſet de euangelio viuere tamē laborabat: ſed vetule quieſcūt. ¶ Ex caſtitate etiam eligenda eſt vidua: ideo dicit. Que fuerit vnius viri vxor. Sicut eñi requiritur in epiſcopo ꝙ ſit vir vni⁹ vxoris: ita in vetula ꝙ ſit viri vnius vxor. Glo. hoc dicit propter p̄dictū ſacramentū. Hec glo. ē magiſtralis ⁊ parum valet. Nō enim videt̄ ratio ſumi ex aliquo ſacramēto: quia mulieres nō ſuſcipiunt aliqua ſacramenta miniſtranda. Sed hoc dicit propter firmitatē vt ſcꝫ habeant continuū ꝓpoſitum ſeruāde viduitatꝭ. Sed hieronym⁹ in ep'la ad aggerūtiā al's ad eſiciā aliā rationem aſſignat ſcꝫ ꝙ apud gentiles mos erat ꝙ in ſacris deorum nulla ꝑerat que haberet duos viros. Et ideo apoſtolus voluit vt que alimentis eccleſie nutriebant̄ non minus eēnt caſte. Judith. 15. Eo ꝙ caſtitatē amaueris ⁊ poſt virū tuū alterū neſcieris ⁊c. Luc. 2. Uixit annis ſeptē cum viro ſuo a virginitate ſua ⁊c. Et ideo ē quaſi laudabile ſignuꝫ caſtitatis ꝙ vnius viri fuit vxor. ¶ Deinde cuꝫ dicit. In operibus bonis ⁊c. oſtendit viduā eē eligendam ex exercitatione bonoꝝ operū. ⁊ primo in generali. Secūdo in ſpeciali ibi. Si filios ⁊c. Tertio dat idem intelligere de omnibus bonis operib⁹ ibi. Si omne opus ⁊c. Quātuꝫ ad primū dicit. In operibus bonis ⁊c. Prouer. vltimo Laudent eam in portis opera eius. Et dicit. Teſtimonium habens. Johā. 5. Opera que dedit mihi pater vt ꝑficiā ipa opera que ego facio teſtimoniū perhibēt de me ⁊c. Exteriora enī opera oſtendunt interiorem fidē Ja. 2. Oſtende mihi fidem tuā ſine operibus: ⁊ ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam ⁊c. Sed que opera: primo ad ſuos: ſcdo ad alios. Ad ſuos dicit. Si filios educauit ſcꝫ in timore dei ⁊ caſtitate Eccl'. 7. Filij tibi ſūt erudi illos. Quantum ad alios tangit tria opera pietatis. Primo ad miſericordiā: qꝛ mulieres habentes coꝛ molle ſūt naturaliter miſericordes. Primo ergo docet hoſpitalitatem ibi. Si hoſpitio recepit Ro. 12. Hoſpitalitatē ſectātes. Secundo cū hoc ſimul ponit humilitatē dicens. Si ſanctoꝝ lauit pedes: ſic enim ſunt ſancti recipiendi ꝙ ⁊ honorifice tractandi Luc. 10. Martha autem ſatagebat circa frequēs miniſteriū: ſic xp̄s Joh. 13. Si ergo ego laui pedes veſtros domin⁹ ⁊ magiſter ⁊ vos debetis alter alterius lauare pedes. ⁊c. Glo. auguſtini ſup Jo. Faciunt hoc ſibi inuicē fratres etiā in ipſo opere viſibili ⁊ qd̄ manu nō faciunt corde nō faciunt. Multo aūt melius eſt vt etiā manib⁹ fiat. nec dedignet̄ qd̄ fecit xp̄s facere xp̄ianus. Qui eñi ad pedes fratris inclinat̄ ei ī corde humilitas excitatur vel ſi iam inerat cōfirmat̄ humilitatis affectus. Tertio fortitudinem ⁊ conſtantiā: vt ſcꝫ tribulatis aſſiſtat. Heb. 10. Uinctis cōpaſſi eſtis. ¶ Deinde cuꝫ dicit. In omnibus ⁊c. Concludit in quibus debet eē bona dicens. Si omne opus bonū ſubſecuta eſt id ē ꝓſecuta eſt. Gal'. 6. Dum tempus habem⁹ operemur bonū ad omnes ⁊c. ¶ Deinde cū dicit Adoleſcentiores ⁊c. oſtendit que ſint vitande. Et primo hoc oſtendit. Secundo aſſignat rationem ibi. Cum enim luxuriate ⁊c. Dicit ergo eligantur vidue talis etatis: ſed deuita adoleſcentiores viduas id eſt paſſim non recipias ad ſuſtentationem in eccleſia precipue infames ⁊ diſſolutas: vel deuita eas quantum ad conſortium ⁊ familiaritatem Eccl'. 42. Melior eſt iniquitas viri id eſt ſecurior: ad cōmorandū q̄ mulier benefaciens. Unde ſubditur: ⁊ mulier confundens in obprobrium. Prima expoſitio eſt litteralis. ¶ Deinde cum dicit. Cum enim ⁊c. aſſignatur duplex ratio ex duplici periculo quod īminet. Circa primū duo facit: qꝛ primo ꝓponit primuꝫ. Secundo reſpōdet queſtioni ibi Habentes damnationē ⁊c. Si enim adoleſcētes aſſumātur ad ſuſtentationem eccl'ie ſunt duo cōſequentia: ſcꝫ ꝙ habeant ſufficientiam ⁊ ꝙ nō cogantur manibus operare. Ex vtroq; autē imminet periculum. Ex primo ꝑiculū caſtitatis. Unde dicit. Cuꝫ enī luxuriate fuerint ⁊c. Luxuria quandoq; ſumit̄ pro ſuperfluitate actus venerei. ⁊ ſic eſt vnū de ſeptem vitijs capitalibus: quandoq; vero ſumit̄ pro omni ſuꝑfluitate rerū corporaliū. Et ſic ſumit̄ hic. Quaſi dicat. Cum habuerint ſuꝑabundantiā ꝑ ſuffragiū xp̄i: tunc nubere volunt. Exo. 32. Sedit populus manducare ⁊ bibere ⁊ ſurrexerunt ludere. Ualeri⁹ dicit ꝙ a cerere id ē cibo. ⁊ libero patre propinqu⁹ eſt loc⁹ ad venerē. Oſee. 4. Comedent ⁊ nō ſaturabunt̄: fornicati ſunt ⁊ nō ceſſauerunt ⁊c. ¶ Deinde cum dicit. Habētes ⁊c. Reſpondet tacite queſtioni. Poſſet enim aliq̄s dicere. Quid enim mali eſt ſi nubant. Tu eñi dicis. 1. Coꝛ. 7. Mulier nō peccat ſi nubat. Ideo dicit. In hoc habēt damnationē qꝛ primā fidē ſcꝫ caſtitatis quā vouerūt alias enim non fuiſſent aſſumpte ad alimoniā. Unde dicit auguſti'. hic ꝙ ex ſolo ꝓpoſito quis incurrit damnationem Uerum eſt ſi ſit ad determinatum ⁊ cum conſenſu. Ecc. 5. Si quid vouiſti deo ne moreris reddere ⁊c. Luce. 9. Nemo mittēs manū in aratrū ⁊ aſpiciens retro aptus eſt regno dei ⁊c. Ex ſecundo ſcꝫ ꝙ nō laborant tria mala incurrunt. Primū malum eſt ocioſitas Eccl'. 33. Multam maliciā docuit ocioſitas. Ezech. 16. Hec fuit iniquitas ſodome ſororis tue: ſuꝑbia. ſaturitas panis ⁊ abundātia ⁊ ociū ⁊c. Prouer. 12. Qui ſectat̄ ociū ſtultiſſimus ē ⁊c. Ex ocioſitate ſequūtur hec mala. Coꝛ mulieris nō ē firmuꝫ ſicut viri: ⁊ propter hoc ad diuerſa mouet̄. Si ergo nō aſtringatur ad operandum oportet ferri ad diuerſa. Et ideo ē periculum ꝙ mulieres ſint ocioſe: vnde antiq̄ occupabant eas. Itē efficiunt̄ inſtabiles q̄tum ad locuꝫ quia diſcunt circuire domos. Prouer. 7. Nūc foris nūc in plateis nunc iuxta angulos inſidians ⁊c. Jere. 14. Dilexit mouere pedes ſuos ⁊ nō quieuit ⁊ dño non placuit. Quantū ad verba dicit. Uerboſe: ex quo enim nō occupant̄ multum vacant nugis. Prouer. 7. Garrula vaga quietis impatiens ⁊c. Quantum ad coꝛ curioſe: quia ex quo nō occupantur in ſuis: intromittunt ſe de alienis ⁊ ideo loquūtur que non oportet quia omniū facta diiudicant. Eccl'. 9. Colloquium ei⁹ quaſi ignis exardeſcit ⁊c. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Uolo ergo ⁊c. oſtēdit cui operi ſint applicande ſcꝫ vt nubant. Et proponit primo documentum. Secundo aſſignat rōnem ibi. Jam enim ⁊c. Dicit ergo. Uolo iuuenes ſcꝫ viduas nubere ⁊c. Contra p̄me Coꝛ. 7. Bonum eſt eis ſi ſic permaneant ⁊c. Ergo debet melius dicere. Uolo continere. R̄ndeo. Hieronymus dicit ꝙ illud p̄me Coꝛ. 7. volebat ex p̄ncipali intētione ſꝫ vnuſq̄ſq; hꝫ ꝓpriū donū a deo. Et ideo ſubdit.

Melius eſt nubere q̄ vri ꝛc. Et ideo in quo caſu loquit̄ videndū ē: qꝛ in hoc ne primā fidem faciant irritā: ꝛ idō ſubdit meli⁹ ꝛ dic̄ volo nō ex p̄ncipali intentōe filios procreare melius q̄ eos occulte occidere per aborſuꝫ: ſupra 2. Saluabit̄ autē p̄ filiorꝫ generatiōem ſi permanſerit in fide ꝛc. ¶ Itē matreſfamilias ēe: vt ſcꝫ ſint occupate nec verboſe diſcurrant per domos. Et etiā hoc volo vt nullam occaſionē dent aduerſario .i. vel diabolo vel gentili maledicti gratia id ē vt poſſit maledicere eccleſijs dei. In quo ſic cōcludit vitā viduarū vt ſic viuant' vt in nullo alios ꝓuocent ad laſciuiā. p̄me Pe. 2. Sic ē voluntas dei vt benefacientes obmuteſcere faciatis imprudētium hominū ignorantiā ꝛc. Et ē eius hec rō: qꝛ quedaꝫ vouentes caſtitatē cōuerſe ſunt retro votū irritantes Et tales vadunt poſt ſathanā p̄ imitationē qui apoſtatauit de ſocietate angelorꝫ. ¶ Deinde cum dicit. Si quis ergo ꝛc. oſtendit que vidue ſunt nutriende a p̄uatis perſonis: ꝛ primo ponit documentū. Scđo rōnem ibi. Et nō grauet̄ ꝛc. Dicit ergo q̄ que ē vidua vere ſperet in deo: ſed ſi qua habet frēs vel parentes ſuſtentet̄ ab illis. Et ideo dicit. Si quis fidelis ꝛc. quia hoc ē opus pietatis. Et hoc vt eccleſia nō grauet̄. Et hoc neceſſariū ē qꝛ tunc eccleſia nō habuit poſſeſſiones: ſed modo habet poſſeſſiones deputatas ad hoc: prime Theſ. p̄mo. Nocte ꝛ die operantes ne quem veſtrū grauarem⁹ ꝛc.

Lectio tertia.

Qui bene preſunt p̄ſbyteri duplici honore digni habeant̄: maxime qui laborant in verbo ꝛ doctrina. Dicit enī ſcriptura. Nō infrenabis os boui trituranti. ꝛ dignus ē operari⁹ mercede ſua. Aduerſus p̄ſbyterꝫ accuſationē noli recipere niſi ſub duobus aut trib⁹ teſtib⁹. Peccantes corā omnib⁹ argue: vt ꝛ ceteri timorē habeant. Teſtor corā deo ꝛ xp̄o ieſu ꝛ electis angelis ei⁹: vt hec cuſtodias ſine preiudicio: nihil faciens in alterā partē declinādo Manus cito nemini impoſueris neq̄ cōmunicaueris peccatis alienis. Teip̄m caſtuꝫ cuſtodi. Noli adhuc aquā bibere ſed modico vino vtere ꝓpter ſtomachū tuū ꝛ frequentes tuas infirmitates Quorūdā hominū peccata manifeſta ſunt p̄cedentia ad iudiciū quorundā autē ſequūtur. Similiter ꝛ facta bona manifeſta ſunt: ꝛ que aliter ſe habent abſcondi non poſſunt.

Superius egit de viduis honorandis que ſtipendijs eccleſie ſuſtentabant̄: hic agit de honoratione p̄ſbyterorꝫ ꝛ primo inſtruit thymotheū qualiter ſe habeat ad eos. Secundo oſtendit quō quedā dicta ſunt intelligēda ibi Quorundā hominū ꝛc. Itē primo oſtendit q̄ preſbyteri ſunt honorandi. Secundo confirmat p̄ auctoritatem ibi Dicit enī ſcriptura ꝛc. Circa primū duo facit: quia p̄mo oſtendit q̄ ſunt honorandi. Scđo oſtendit qua rōne debetur eis honor ibi. Maxime qui ꝛc. Dicit ergo. Qui bene ꝛc. Preſbyter idem ē qđ ſenior. ꝛ ſicut ſenes etate cōſueuerūt habere prudentiā. Job. 12. In multo tempore prudentia: ita qui ſumitur ad regimē eccl'ie debet prudens eſſe. Luce. 12. Fidelis ſeru⁹ ꝛ prudens ꝛc. Et idō p̄lati eccl'ie ſcꝫ ep̄i ꝛ ſacerdotes vocant̄ preſbyteri. Et idō dicit. Qui p̄ſunt. Nec hoc tm̄ ſed oportet q̄ bn̄ preſint: ſcꝫ ad dei honorē ꝛ nō ad ꝓpriā cōmoditatē. Ezech. 34. Ve paſtoribus iſrl' qui paſcebant ſemetip̄os. Item prudens vt vnicuiq̄ det tēpore ſuo. p̄me Cor. 4. Hic iam queritur inter diſpenſatores vt fidelis quis inueniatur Iſti duplici digni ſunt honore quorꝫ vn⁹ ē ī miniſtratione neceſſariorꝫ. Thob. 1. Ex his quib⁹ honoratus fuerat a rege habuiſſet decē talenta argenti ꝛc. Prouer. 3. Honora dn̄m de tua ſubſtantia ꝛc. Item alius in exhibitione reuerentie. Eccl'. 4. Preſbytero humilia animaꝫ tuam. Heb. 12. Obedite p̄poſitis veſtris. Prouer. vlt̄. Oēs domeſtici ei⁹ veſtiti ſunt duplicib⁹ ꝛc. Eſa. 16. In terra ſua duplicia poſſidebūt ꝛc. Sed p̄cipue hic honor ē illis exhibendus qui hoc merent̄ ſuo labore ſcꝫ qui laborant in verbo p̄dicatiōis Phil'. 2. Inter quos luceris ſicut luminaria in mundo verbū vite ꝯtinentes ꝛc. Col'. 3. Verbū xp̄i habitet in vobis abundanter in omni ſapientia docentes ꝛc. Item in doctrina id eſt in eruditione Iere. 3. Dabo vobis paſtores iuxta cor meum ꝛ paſcent vos ſcientia ꝛ doctrina. Et Ephe. 4. Iungit paſtores ꝛ doctores qꝛ hoc eſt officiū ep̄i. ¶ Deinde cū dicit. Dicit enī ꝛc. ꝓbat per duplicē auctoritatē ꝛ vnam introducit ſm̄ ſenſum myſticum: aliā ſm̄ litteralem ibi. Dignus ē ꝛc. Dicit ergo. Dicit eniꝫ ſcriptura ſcꝫ deutero. 25. Nō alligabis ꝛc. p̄me Cor. 9. probat ap̄ls hoc eē intelligēdū de doctoribus qꝛ deo nō eſt cura de bobus non quin ſubſint diuine ꝓuidentie ſed quia nō ē deo cura qualiter homīes tractent boues qui poſſunt eis vti vt volūt. Vn̄ illa lex nō eſt de bobus: ſed per ſimilitudinē dicit̄. Qua ſi dicat. Homini laboranti in officio nō ꝓhibeas quin viuat de illo officio. Per boues enī intelligunt̄ docentes. Prouer. 14. Vbi plurime ſegetes ibi manifeſta eſt fortitudo bouis. Per meſſes fideles Mat. 9. Meſſis quidē multa ꝛc. Ergo nō ſunt ꝓhibendi p̄dicatores ꝛ doctores quin ſumptus habeant. Alia auctoritas ē. Dign⁹ ē operarius cibo ſuo. Mat. 10. Vel potius in veteri teſtamento ē licet nō ſic ſcripta ſit. Nec cōſueuit ap̄ls de euāgelio adducere auctoritatē niſi cū expoſitione dicentis: ſed ſumitur hec de Leui. 9. Non morabit̄ apud te merces mercēnarij tui vſq̄ mane ꝛc. Sꝫ nunq̄d iſti ſumpt⁹ ſunt merces? Dicit Aug⁹ in glo. q̄ ſic. Non tamē venale ē euangelium vt pro iſtis p̄dicet̄. Merces enī quandoq̄ dicit̄ quod hoī reddit̄ p̄ p̄mio finali: ꝛ ſic abſit q̄ p̄dicatorꝫ merces ſint hmōi ſumptus: quandoq̄ꝫ dicit̄ merces ſolū quo quis fit dignus laborando. Et hoc modo large hic dicit̄ merces. Et ideo dicit Aug⁹. Accipiant ergo ꝛc. ¶ Deinde cum dicit. Aduerſus p̄ſbyterꝫ agit de correctione preſbyteri dicens q̄ p̄ſbyteri qui bene p̄ſunt duplici honore ſunt honorandi ſed mali ſunt corrigendi. Circa qđ tria facit. Primo dicit q̄ faciliter eorꝫ accuſatio nō admittat̄. Secundo q̄ culpabiles ſunt publice corrigendi ibi. Peccātem ꝛc. Tertio q̄ nō damnent̄ temere ibi. Sine p̄iudicio ꝛc. Dicit ergo. Tu maior p̄ſbyter noli aduerſus preſbyterꝫ ꝛc. Duo ſufficiūt ſi boni ſunt: cui⁹ rō eſt in glo. quia nō eſt facile accuſanda tam alti ordinis p̄ſona q̄ ſit vice xp̄i. Sed hoc nō videt̄ ſufficere quia aliorꝫ accuſatō nō niſi ſub duob⁹ vel trib⁹ teſtibus admittit̄. Deutero. 17. In ore duorꝫ ac triū teſtiū p̄ibit qui occidet̄ ꝛc. Vnde notandū q̄ aliud ē accipe accuſationē ꝛ aliud cōdemnare accuſatum. ſecundū nō debet iudex niſi cum teſtib⁹ cōuictus fuerit dānādus: ꝛ hoc in hoībus ſed in ſacerdotē nec debet accuſationem recipere niſi ſit euideng. ¶ Deinde cū dicit. Peccantē ꝛc. oſtendit quō puniat̄ ſi ſibi ꝓbetur ꝛ primo oſtendit q̄ publice corrigat eū. Secundo adiurat eū q̄ obſuet iſta ibi. Teſtor corā ꝛc. Dicit ergo

Peccantes tam preſbyteros ꝙ quoſcunqꝫ coraꝫ omnibꝰ argue. Et quare? Ut ceteri timoreꝫ habeant. Procedit tamen aliter in correctione fraterna. aliter in iudiciaria. quia iudex gerit perſonā publicā: ꝛ ideo debet intendere bonuꝫ cōmune quod leditur per peccatum publicum qa multi ſcandalizantur. Et ideo iudex eccleſiaſticus ſic debꝫ publice punire vt alij edificent. Eccľs. 8. Quia nō cito ꝓfertur contra malos ſententia abſqꝫ vllo timore filij hominū perpetrant mala. ꝓuerb. 19. Peſtilēte flagellato ſtultus ſapientior erit ꝛc. Nota ꝙ dicit Corā omnibus. Sed contra Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus corripe eū inter te ꝛ ipſum ſolum ꝛc. Reſpondet Auguſtinus in gloſa. diſtingue tempora ꝛ peccatū. quia aliud eſt occultū aliud publicū Sed primū indiget occulto remedio. id eſt occulte arguendū. ꝛ de hoc loquit dominus. Unde dicit in te. ſcilicet ſolo. qͣſi occulte. Sed apoſtolus loquit de peccato publico quod publica pena indiget. Et hoc ſignificatur in mortuis quos dominꝰ ſuſcitauit Mat. 9. Puellā intra domū per quod occultū peccatum intelligitur. Unde ꝛ tunc eiecit turbā. ſed Lu. 7 Filiū vidue extra portā coram omnibus. per quod oſtenditur publicū peccatū publice puniendū. ¶ Deinde cum dicit. Teſtor ꝛc. Quia iudex eccleſiaſticus maxime gerit in iudicando perſonā dei. ideo per deum atteſtandus eſt ꝙ iuſte iudicet. Sic eñ debet arguere coram omnibus ꝙ non deſpiciat iudiciū dei. Ubi tria oſtendit. Primum eſt auctoritas diuina. quia deus pater auctoritate iudicabit. ideo dicit corā deo. Geñ. 18. Judicas omnem terrā. Itē chriſtus homo ſicut in iudicio cōparens Joh. 5. Poteſtatē dedit ei iudiciū facere. quia filius hominis eſt ꝛc. Et ideo dicit. Et chriſto ieſu Itē angeli ſicut miniſtri. Mat. 25. Cum venerit filius hominis in maieſtate ſua ꝛ omnes angeli cū eo. tunc ſedebit ſuper ſedeꝫ maieſtatis ſue ꝛc. Ideo addit. Corā angelis Job. 10. Inſtauras teſtes tuos contra me ꝛc. ¶ Deinde cum dicit Sine preiudicio ꝛc. Remouet temerariū iudiciū dicens: Sine preiudicio. vt ſcilicet non temere ꝓcedas: ſed cū deliberatione nihil faciens. ſcꝫ declinando in aliquā ptē. Uel ſine preiudicio. id eſt ſine precedenti diſcuſſione. Ecc̄. 33 Sine iudicio nihil facias graue Job. 29. Cauſam quaꝫ neſciebā diligentiſſime inueſtigabā. alˀs non eſſes medius int̄ partes Exod. 23. Non declinabis in iudicio pauperis. ¶ Deinde cum dicit Manus cito ꝛc. Agit de ꝓmotione ꝛ hoc videtur eſſe ratio primi. Sicut eñ nō debet cito punire: ita nec cito ꝓmouere. id eſt ordinare de facili ad ſacros ordines. Supra. 2. Et hij ꝓbentur ꝓmū ꝛc. Numeri. 11. Cōgrega ad me ſeptuaginta viros de ſenioribus iſrael quos tu noſti ꝙ ſenes ſint populi ac magiſtri. Quaſi dicat. Illos quos tibi cōſtat ydoneos eſſe. Et quare? Neqꝫ cōmunicaueris ꝛc. qꝛ ſi inordinate promoueas ꝛ ex hoc contingat peccatū eis vel in plebe. hoc tibi imputabitur. Uel cōmunicat alienis quia non corrigit cum poteſt. Ro. 1. Digni ſunt morte non ſolū qui faciunt ea ſed etiam qui conſentiunt facientibus Eſa. 52. Pollutum noli tangere. ¶ Deinde cū dicit Teipſū ꝛc. Oſtendit quō habeat ſe ad ſeipſum: ꝛ hoc ſatis rationabiliter. quia contingit ꝙ aliquis ita fert ad alios ꝙ ſe negligit. Unde primo hortatur eū ad caſtitateꝫ. Secundo ex hoc reprimit īmoderatā eiꝰ abſtinentiā ibi. Noli adhuc ꝛc. Dicit ergo Tu q̄ alios debes corrigere Teipm̄ caſtum ꝛc. 1. cor. 9. Caſtigo corpus meum ꝛ in ſeruitutem redigo ne cum alijs predicauero ipſe reprobus efficiar. Iſte ſiquidem thimotheus erat nimie abſtinentie ꝛ ad vitandū carnis peccata corpus macerabat. Eccľs. 2. Cogitans in corde meo abſtrahere a vino carnē meā ꝛc. Et quia propter hoc fuit infirmus totaliter. ideo dicit ei Noli adhuc poſtꝙ es infirmus ꝛc. Et quare? Quia Leuit. 2. Quicquid obtuleris ſacrificij ſale ſcꝫ diſcretiōis condies. Ro. 12. Rationabile obſequiū vr̄m ꝛc. Et ideo dicit. Utere vino ſed modico: non ad ebrietatē. Ecc̄. 31. Exultatio aīe ꝛ cordis vinuꝫ moderate potatū ꝛc. Propter ſtomachū tuū ꝛ frequentes infirmitates tuas. ſcilicꝫ que tibi ex abſtinentia ꝓuenerunt. Gloſa Laborandum eñ eſt vt ſi fieri poteſt ceptuꝫ officiū gradatim ꝓmoueat potius ꝙ per inconſiderationē diminuat. Sed notandū eſt ꝙ ſanabat paulꝰ infirmos ꝛ mortuos ſuſcitabat. ꝛ tamen thimotheum curat cōſilio medicine. per quod dat intelligi ꝙ non ad omnes vtebatur miraculis: ſed quando expediebat propter fidē. ¶ Deinde cum dicit. Quorundam ꝛc. Oſtēdit qualiter intelligenda ſunt duo que dixit. ſcilicꝫ ſine preiudicio nihil in condēnationibꝰ fiendum. Item manus cito ꝛc. Et primo primum. Secundo ſecundum. Quantū ad primum dicit. Quorundam ꝛc. Quaſi dicat. Superius dixi ſine preiudicio ꝛc. Tamen debes adhibere cōſiderationē. quia quedā peccata ſunt notoria. ꝛ hec non indigent examinatione. quedā occulta ꝛ hec indigent. Unde in iſtis vere intelligit ſine p̄iudicio non in primis. quia illa precedunt iudiciū. iſta vero ſubſequunt ſcilicet māifeſtatio per diſcuſſionē nō tūc publicandā prouer. 27. Quomodo in aquis reſplēdent vultus ꝓſpicientiū ſic corda hominū manifeſta ſunt prudentibus. ¶ Secundo dicit Manus cito ꝛc. Quod dicit eſſe intelligendū in non manifeſte bonis. quia ſimiliter facta bona quorundā manifeſta ſunt Mat. 5. Uideant opera veſtra bona ꝛ glorificent patrem veſtrum ꝛc. Joh. 3. Qui autē facit veritatem venit ad lucem vt manifeſtentur eius opera ꝛc. ¶ Que aliter ſe habēt. id eſt q̄ non ſunt manifeſta abſcondi non poſſunt. quia Mat. 10 Nihil opertum qđ nō reueletur ꝛ occultum qđ non ſciatur ꝛc. quia vel in futuro vel etiā hic omnis iniq̄tas manifeſtatur. Et in his non eſt facilis impoſitio.

Capitulum ſextum.

Q[q] Uicunqꝫ ſunt ſub iugo ſerui: dominos ſuos oīñ honore dignos arbitrētur: ne nomē dñi ꝛ doctrina blaſphemetur. Qui autem fideles habent dominos: nō contēnant. quia fratres ſunt: ſed magis ſeruiāt. quia fideles ſunt ꝛ dilecti. quia beneficij participes ſunt Hec doce ꝛ exhortare. Si quis aliter docet: ꝛ non acquieſcit ſanis ſermonibꝰ dñi noſtri ieſu chriſti: ꝛ ei que ſ̄m pietatem eſt doctrine: ſuperbus nihil ſciens: ſed languens circa queſtiones ꝛ pugnas verboꝝ ex quibus oriuntur inuidie. contentiōes. blaſphemie ſuſpitiones male. conflictationes hominuꝫ mente corruptoruꝫ. ꝛ qui a veritate priuati ſunt: exiſtimantiū queſtū eſſe pietateꝫ. Eſt aūt queſtus magnus pietas cū ſufficientia nihil eñ intulimus in hunc munduꝫ. haud dubium. quia nec auferre quid poſſumus. Habentes aūt alimenta ꝛ quibus tegamur his contenti ſimus.

Supra apľus thimotheū inſtruxit de vſu ciboꝝ ꝛ de pſonis q̄bus eccľia miniſtrabat alimēta: hic agit de alijs p-

ſonis ad populū eccleſie ꝑtinētib⁹. Et primo de ꝑſonis
infimi ſtatus. Secundo de perſonis maioris ſtatus ibi.
Diuitibus ⁊c. Circa primū tria facit. quia ꝓmo ponit in
ſtructionē de ſeruis. Secūdo arguit contrariā aſſertionē
ibi. Si quis habet ⁊c. Tertio monet vt cōtraria vitet et
ſeruet predicta ibi. Cū aūt ⁊c. Itē ꝓma in duas. qꝛ ꝓmo
oſtendit quid ſit tenendū. Secundo docet hoc eſſe docē-
dum ibi. Hec doce ⁊c. Itē primo oſtendit qualit̄ ſe habe
ant ſerui ad dn̄os infideles. Secūdo qualit̄ ſe habeāt ad
fideles ibi. Qui aūt ⁊c. Dicit ergo. Quicūqꝫ ſerui ſunt
ſub iugo ſcꝫ ꝓpt̄ ſeruilē cōditionē que dicitur iugū ſimi
litudinarie. quia ſicut boues continent̄ ſub iugo vt nō li
ceat eis ire quo velint: ita ſerui ſub dn̄o vt non liceat eis
qđ velint facere Gal. 5. Nolite iterꝝ ſub iugo ſeruitutis
ꝯtineri. ¶ Omni honore. id eſt debita reuerentia Eph.
6. Serui obedite dn̄is carnalibus cū omī timore ⁊ tre-
more in ſimplicitate cordis veſtri ſicut xp̄o ⁊c. Cuius rō
eſt ne nomen ⁊c. Si eīm dn̄i īfideles ſeruos ſuos intui
tu fidei rebelles ſentirēt dānarēt nomē xp̄i ⁊ blaſphema
rēt doctrinā nr̄aꝫ Ro. 2. Nomē xp̄i ꝑ vos blaſphemat̄.
Qui ergo īfideles habēt dn̄os ill̄ obediāt. ne nomē dei
⁊c. Sed quō fidelib⁹? Qui aūt ⁊c. Nō ꝯtēnant qđ qn̄qꝫ
contingit qn̄ familiaritas infimis exhibet̄. ſcꝫ ꝙ erigan-
tur in ſupbiā. ꝓuer. 30 Per tria mouet̄ terra ⁊ quartum
nō poteſt ſuſtinere. ꝑ ſeruū cū regnauerit ⁊c. Et hui⁹ ra-
tio eſt ſm̄ pħm. quia homīes in talibus paralogizāt ꝙ ſi
in vno vident ſe equales credūt ꝙ ſint in oībus equales
⁊ nolūt illis in aliquo ſubdi. ſicut in ciuilib⁹. qꝛ ppl̄s nō
eſt ſubiect⁹. credūt ꝙ ſint totalit̄ eq̄les nobilib⁹. Et ſic
poſſet cōtingere ꝙ ſerui vidētes ſe in aliq̄. ſcꝫ fide equa-
les dn̄is reputēt ſe eq̄les ſimplicit̄. Et ideo dicit. Nō cō
temnāt ⁊c. Et ponit tria. Primū eſt fidei donū. Vn̄ dic̄
Quia fideles ſunt. ⁊ hoc valde magnū eſt. qꝛ ꝑ fidem vi
uit iuſtus. Itē ꝑ eā vincit̄ mund⁹. Secūdū eſt dignitas
diuine dilectiōis. ideo dicit Dilecti ſcꝫ excellētius alijs
creaturis. qꝛ adoptant̄ in filios dei. 1. Jo. 3. Videte q̄leꝫ
charitatē dedit nobis de⁹ pat̄: vt filij dei nominemur ⁊ ſi
mus ⁊c. Tertiū eſt beneficiū gr̄atie. ideo dicit. Quia be
neficij ꝑticipes ſunt. ſcꝫ q̄tū ad ſacramētū dn̄i. 1. cor. 10
Panis quē frangim⁹ nōne cōmunicatio corporis dn̄i eſt.
pſ. Particeps ego ſum oīm timentiū te ⁊c. Hec doce. ſ.
neſcientes ⁊ exhortare vt impleāt ſciētes. Tit. 2. Hec lo
quere ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Si quis ⁊c. Excludit cōtra
riā aſſertionē. Et ꝓmo modū falſe doctrine. Secūdo ra-
dicē ibi Supbus ⁊c. Tertio effectū ei⁹ ibi Ex quib⁹ ⁊c.
Si vis ſcire que doctrina ſit erronea. hoc oñdit ex trib⁹.
Primo ſi ſit ꝯtra doctrinā eccl̄iaſticā. Et ideo dicit. Si
qs alit̄ docet ſcꝫ q̄ ego ⁊ alij apl̄i. q̄tū ad primū Gal. 1.
Si q̄s vobis euāgelizauerit pret̄ id qđ accepiſtꝭ anathe
ma ſit. Doctrina eīm aploꝝ ⁊ ꝓphaꝝ dicit̄ canonica. qꝛ ē
quaſi reḡla intellect⁹ nr̄i. Et ideo null⁹ alit̄ debet doce-
re. Deut. 4. Nō addetis ad verbū qđ loquor vob̄ neqꝫ
auffereris ex eo. Apoc. vlti. Si quis appoſuerit ad hec
apponat deus ſup illum plagas ſcriptas in libro iſto ⁊c.
Quantū ad ſecūdū dicit. Et nō acq̄ſcit ⁊c. Nā dn̄s ihs
venit vt teſtimōiū ꝑhibeat veritati. Joh. 18. In hoc na-
tus ſum: ⁊ ad hoc veni in mundū: vt teſtimoniū ꝑhibeaꝫ
veritati ⁊c. Et ideo miſſus eſt a patre ſicut doctor ⁊ ma-
giſter. 1. Mach. 2. Ipm audite ſemꝑ. ⁊ ipſe erit vob̄ pat̄
⁊c. Et ideo errone⁹ eſt q̄cūqꝫ non acq̄ſcit ſmoīb⁹ ei⁹. 1.
reg. 15. Quaſi peccatū ariolādi eſt repugnare et q̄ſi ſcel⁹
ydolatrie nolle acq̄ſcere. Et dicit ſanis. qꝛ in xp̄i ſmoni
bus nihil eſt corruptionis. nihil falſitatis vl̄ ꝑuerſitatis
qꝛ ſunt ſermones diuine ſapiētie. ꝓuer. 8. Juſti ſunt ſer
mones mei. nō eſt in eis prauū quid: neqꝫ ꝑuerſum. Re-
cti ſunt ītelligētib⁹. et equi īuenientibus ſciētiā. Quā-
tum ad tertiū ꝓuer. 6. Cōſerua fili mi p̄cepta pr̄is tui et
ne dimittas legē matris tue ⁊c. Vn̄ dicit. Et ei q̄ ſcꝫ pie-
tatē eſt doctrine ſcꝫ eccl̄iaſtice. Hec pietas eſt ꝑ cultū dei
Tit. 1. Scōm agnitionē v̄itatis q̄ eſt ſm̄ pietatē. ¶ Ra
dix autē erroris eſt duplex. ſcꝫ ſupbia affectus: ⁊ defect⁹
intellectus. Quantū ad primū dicit Supbus ⁊c. Dicit̄
autē ſupbia radix erroꝝ duplicit̄. Primo qꝛ ſupbi volūt
ſe itromittere de his ad q̄ nō attingūt. et ideo neceſſe eſt
ꝙ errent et deficiant Eſa. 16. Supbia eius et arrogātia
eius et indignatio eius plus q̄ fortitudo ei⁹ ⁊c. Item qꝛ
nolūt itellectū alteri ſubijcere: ſed innitunt̄ ſue prudētie
et ideo nolūt obedire ſcripture ſacre. Cōtra hoc dicitur
ꝓuer. 3. Ne initaris prudētie tue. ꝓuer. 11. Vbi humili-
tas ibi ſapiētia. Itē defect⁹ intellect⁹ Vbi ſciendū eſt ꝙ
ſicut in corpore ſanitas eſt q̄dā equalitas humoꝝ: ita ve-
ritas eſt q̄dā eq̄litas in intellectu. qꝛ veritas eſt adeq̄tio
rei et intellectus. Vn̄ ſicut infirm⁹ qn̄ nō habꝫ equalita-
tē cōplexionis ad modica ꝯria accidētia ledit̄. ſic in ītel
lectu qn̄ hō nō fundat̄ in veritate: nec habet virtutē per
quā poſſit iudicare veritatē a qualibet q̄ſtiōis difficulta-
te incidit in errorē. Vn̄ dicit. Languens circa q̄ſtiones
⁊c. Sap. 9. Homo infirmus ⁊ exigui tp̄is ⁊ minor ad in-
tellectū iudicij ⁊ legū ⁊c. Sicut dicit boecius ita ſe habꝫ
intellectus ad rationē: ſicut circul⁹ ad centrū. Ratio eīm
diſcurrit cōſiderando actus ac defectus: ⁊ habitudinem
vnius rei ad aliā. Et niſi reſoluat vſqꝫ ad intellectū veri
tatis: vana eſt ratio. Vn̄ qn̄ accipit veritatē rei habꝫ eā
quaſi centrū. Quidā aūt diſcurrūt ⁊ nō attingūt. 2. ibi.
3. Semꝑ diſcentes ⁊ nunq̄ ad ſcientiā veritatis ꝑuenie
tes ⁊c. Et ideo dicit circa queſtiones. id eſt nō ꝑuenien-
tes ad ipm centrū. Et dicit queſtiones. qꝛ in aliquib⁹ du
bitatiōnē fac̄ ex parte rei. in aliq̄bus ex ꝑte verboꝝ ⁊ no-
minū. Et ideo dicit queſtiones q̄tū ad primū ſcꝫ de reb⁹
ſupra. 2. Que q̄ſtiones ꝓſtant magis q̄ edificationē dī
que eſt in fide ⁊c. Quantū ad ſecūdū dicit Pugnas ver
boꝝ. ꝓuer. 19. Qui tm̄ verba ſectatur nihil habebit ⁊c.
Ei dicit Pugnas v̄boꝝ. quia de hac queſtiōe fit diſſen
ſio ex verbis tm̄ orta. qꝛ dn̄s dicit Joh. 8. Si filius vos
liberauerit vere liberi eritis ⁊c. ⁊ Mat. 17. Ergo liberi
ſunt filij. Ex quo volebant ꝙ omnes catholici filij dei eſ
ſent ⁊ filij liberi. Sed eſt pugna verboꝝ. qꝛ dn̄s loquit̄
ibi de libertate ſpirituali nō de carnali. ¶ Deinde cū di-
cit Ex quibus ⁊c. Ponit effectū erroris. Et ꝓmo ponit
ipſum effectū. Secundo manifeſtat quedam que dixerat
ibi. Eſt autē queſtus ⁊c. Itē primo oſtēdit que mala ſe-
quant̄ ex falſa doctrina. Secundo in quib⁹ ibi. Hominū
mente ⁊c. Inter mala vero que ponit. quedā ſunt int⁹ in
corde quedā exterius. Interius ſunt inordinati mot⁹ re-
ſpectu boni vel reſpectu mali. Reſpectu boni eſt inuidia
q̄ eſt triſtitia de bono alieno. Vn̄ dicit Inuidie ⁊c. Qđ
poteſt intelligi vl̄ in ꝓpoſito vl̄ vniuerſalit̄. qꝛ cū aliq̄ la
borant nō ad veritatē ſed ſolūmodo ad v̄ba. nō vident ſi
aliquis preualet. Job. 5. Paruulū occidit inuidia. Iteꝫ
in ꝓpoſito. qꝛ ſi ſerui habent̄ vt liberi ⁊ nō ſubditi domi
ni inuidebunt ⁊ dolebunt ſeruos ſibi equari. Ex inuidia
vero homo inſurgit cōtra ꝓximū cui inuidet. Et hoc eſt
contentio. ꝓuer. 20. Honor eſt homini qui ſe ſeparat a
contentionibus ⁊c. Item contra deū. ⁊ hoc eſt blaſphe-
mia. 2. Pe. 2. Que ignorāt blaſphemātes ⁊c. Reſpectū
vero mali eſt ſuſpicio. Vnde dicit. Suſpitiones male ſci
licet dominoꝝ aduerſus chriſtianos quaſi libertatem ad
lucrum finxerimus. Vel ꝙ ſolū tota doctrina xp̄iana eēt
inuenta vt ſerui fierent liberi Ecc̄. 3. Multos ſupplanta
uit ſuſpicio illoꝝ ⁊ in vanitate detinuit ſenſus illorum
⁊c. Et ex iſtis ſequunt̄ cōſiderationes aduerſus fideles.
Gen̄. 13. Facta eſt rixa int̄ paſtores gregū abraāꝫ ⁊ loth

Sed hoc nõ eſt in cordibus omniũ ſed quorũdã. Et põit tres eoꝝ conditiones. quarũ prima pertinet ad defectuȝ luminis naturalis. Secũda ad defectũ cognitiõis. Tercia ad vitiũ inordinate affectionis. Quãtũ ad primũ dicẽ Hominũ mente corruptoꝝ. id eſt ratione etiã naturali q̃ habent ꝑuerſum iudiciũ. pſ̃. Corrupti ſunt ⁊ abhomiãbiles facti ſunt ⁊c. Quantũ ad ſecundũ dicit. Veritate. ſcȝ cognitionis eius priuati ſunt. Oſee. 4. Nõ eſt veritas ⁊ non eſt miſericordia. et nõ ſcientia dei in terra ⁊c. Quantũ ad tertium dicit. Exiſtimãtiũ ⁊c. Id eſt ꝙ cultus dei ordinetur ad queſtum ⁊ acquiſitionẽ diuitiarum Sap.. 15. Exiſtimauerunt luſum eſſe vitã noſtrã et conuerſationem vite compoſitã ad lucruȝ ⁊ oportere vndecunq̃ etiã ex malo acquirere. Homines ergo huiuſmodi qui hoc credunt defacili contemnũt ⁊ incidunt in mala predicta. ¶ Deinde cum dicit. Eſt autẽ ⁊c. Probat vltimo dictum ſcȝ queſtum eſſe pietatẽ. Et ꝑmo oſtẽdit quomodo pietas habet ſe ad queſtuȝ. Secundo oſtẽdit ꝙ non cõſiſtit in queſtu diuitiaꝝ exterioꝝ ibi. Nã qui volunt ⁊c. Itẽ ꝑmo oſtendit ꝑmum. Secundo rationẽ aſſignat ibi. Nihil enĩ ⁊c. Dicit ergo Iſti dicunt queſtuȝ eſſe pietatẽ. ſed ego dico ꝙ pietas eſt queſtus. ſed illarum diuitiaꝝ que dant ſufficientiã. Et hoc conſiſtit in duob⁹ In vno principalit̃ ſcȝ pietate que ordinat alia in deum et ꝓximum. Et hec ſunt virtutes et dona gratie. Sapi. 7. Infinitus eſt theſaurus hominibus: quo qui vſi ſunt participes facti ſunt amicitie dei ⁊c. Secundo in ſuſtentatione vite. Vnde dicit Cum ſufficientia. id eſt in his q̃ ſunt neceſſaria ad vitã. Mat. 6. Querite primuȝ regnũ dei ⁊ iuſticiã eius ⁊c. Supra. 4. Pietas ad oĩa vtilis eſt. ¶ Deinde cũ dicit. Nihil enĩ ⁊c. Aſſignat rationem huius. Et primo ex humana cõditione. Secundo ex ei⁹ neceſſitate ibi Habentes ⁊c. Conditionẽ autẽ ponit q̃tũ ad duo. ſcilicet q̃tum ad principiuȝ. qꝛ nihil intulimus ⁊c. Quaſi dicat. Sufficit neceſſitas nõ ſupfluitas. qꝛ nihil intulimus in hunc mundum. Iob. 1. Nud⁹ egreſſus ſum de vtero matris mee ⁊c. Itẽ q̃tum ad finẽ. qꝛ nihil aufferemus. pſ̃. Dormierunt ſomnũ ſuuȝ: ⁊ nihil iuenerunt omnes viri diuitiaꝝ in manibus ſuis Iob. 27. Diues cum dormierit nihil ſecũ afferȝ. apiet oculos ſuos et nihil inueniet ⁊c. Eccl'ſ. 5. Quomodo venit ſic reuertetur ⁊c. Quantũ ad neceſſitatẽ. quia hec bona ſunt ꝓpẽ neceſſitatẽ: et indiget homo cõtra interiora conſumẽtia. et hec ſunt alimenta. et cõtra exteriora corrũpẽtia: et ſic indiget homo tegumentis veſtiũ et domoꝝ. Heb. vltio. Sint mores ſine auaritia cõtenti preſentib⁹ ⁊c. Ecc̃. 29. Initiũ vite homĩs aqua et panis et veſtimẽtum et dom⁹ protegens turpitudinem.

Lectio ſecunda.

Nam qui volũt diuites fieri: incidũt in temptationem ⁊ in laquem dyaboli: ⁊ deſideria multa inutilia ⁊ nociua que mergunt homines in interitũ ⁊ ꝑditionẽ. Radix enĩ omniũ maloruȝ eſt cupiditas: quã quidam appetẽtes errauerunt a fide ⁊ inſeruerunt ſe doloribus multis. Tu autẽ o homo dei hec fuge. Sectare vero iuſticiã. pietatẽ. fidẽ. charitatem. patientiam. manſuetudinẽ. Certa bonum certamẽ fidei apprehende vitã eternã: in qua vocatus es ⁊ confeſſus bonã confeſſionẽ corã multis teſtibus. Precipio tibi corã deo qui iuſtificat omnia ⁊ chriſto ieſu qui teſtimoniuȝ reddidit ſub põtio pilato bonã confeſſionẽ: vt ſerues mandatuȝ ſine macula irreprehẽſibile vſq̃ in aduentũ dñi nr̃i ieſu xp̃i.

Supra oſtendit apoſtolus q̃d ſit queſtus chriſtianis expediens quia pietas cũ ſufficientia: hic oſtendit ꝙ querẽtes ſupfluum queſtũ diuitiaꝝ incurrunt dãna multa. Et primo oſtendit mala que ſequunt̃ ex inordinato appetitu diuitiarum. Secundo aſſignat rationẽ ibi. Radix enĩ ⁊c. Mala autẽ que ſequunt̃ ſunt duplicia. Quedã eniȝ oriũtur ex hoſte exteriori. quedã vero a cõcupiſcẽtia interiori ibi. Deſideria ⁊c. Dicit ergo ſimus cõtẽti alimẽtis ⁊c. quia qui volunt ⁊c. Et nõ ad neceſſitatem: ſed ad habundãtiã diuitiaꝝ incidunt ⁊c. Ecc̃. 10. Nihil eſt iniquius q̃ amare pecuniã ⁊c. Eccl'ſ. 5. Qui amãt diuitias fructus non capient ex eis ⁊c. Et ponit duo. ſcȝ temptationes ⁊ laqueũ. quia primo tẽptant inq̃tum diuitie alliciunt et inducunt ad aliqua peccata. 1. theſſal'. 3. Ne forte tẽptauerit vos qui tẽptat ⁊c. 1. cor. 10. Temptatio vos non apprehẽdat niſi humana ⁊c. Et laqueũ. quia diuitie ſunt non habentibus ad temptationẽ: habentibus in laqueũ. quia non libenter reddunt eas quas aufferũt. ꝓuerb. 21. Qui congregat theſauros lingua mendacij vanus et excors eſt ⁊c. Ex parte interiori ponit tria mala. Primo ꝙ incidit in deſideria multa. Perfectio eniȝ hominis eſt ꝙ cor eius congregetur in vnum. quia q̃to aliquid eſt magis vnũ: tanto eſt deo ſimili⁹ qui vere vn⁹ eſt. pſ̃. Vnã petij a dño ⁊c. Sed cõtra hoc patit̃ querẽs diuitias. quia cor eius trahit̃ ad diuerſa. Oſee. 10. Diuiſum eſt cor eoꝝ nunc interibunt ⁊c. Et hoc ideo qꝛ ibi eſt theſaurus tuus ⁊c. Mat. 6. Itẽ ſunt inutilia huiuſmodi deſideria multiplicit̃. Primo qꝛ inutilia ſunt ſpiritualiter. quia diuitie nõ ducunt ad beatitudinẽ Sap. 5. Quid nobis profuit ſuperbia: aut quid diuitiaꝝ iactantia contulit nobis ⁊c. Eccl'ſ. 5. Qui amat diuitias fructus non capiet ex eis ⁊c. Itẽ tẽporalit̃. quia nõ dãt q̃ꝺ promittunt Eccl'. 6. Eſt aliud malũ quod vidi ſub ſole: et quidem frequens apud homines vir cui dedit de⁹ diuitias et ſubſtantiã et honorẽ: et nihil deeſt anime eius ex omnibus que deſiderat: nec tribuit ei poteſtatem de⁹ vt comedat ex eo. ſed extrane⁹ homo deuorabit illꝺ ⁊c. Tertio ſunt nociua Eccl'ſ. 5. Diuitie conſeruate in malum dñi ſui ⁊c. Et oſtendit quõ ſunt nociue. qꝛ mergunt in interitum. ſcilicet in preſenti. Propter diuitias multi perierunt. Iteȝ in futuro. Vnde dicit. Et perditioneȝ Act̃. 8. Pecunia tua tecũ ſit in ꝑditionẽ. Vel vtrũq̃ refertur ad ſpirituale damnũ. ¶ Interitũ. id eſt mortẽ eternam Ro. 9. Suſtinuit in multa patiẽtia vaſa ire apta in ĩteritũ ⁊c. Et ꝑditionẽ id eſt penã eternã que dicit̃ mors ꝓpter penã damni. quia ſunt quaſi ꝑditi damnati. dum non poſſunt redire in domũ ſuã ſcȝ eternitatis Iob. 21. In diẽ perditionis ſeruabitur mal⁹ et ad diẽ furoris ducetur. ¶ Deinde cum dicit Radix ⁊c. Oſtenditur ratio huius. et hoc ex duobus. ſcȝ ex natura cupiditatis et experientia ibi Quam quidã ⁊c. Dicit ergo incidunt in tẽptationẽ. Quare? Quia radix omniũ maloꝝ ⁊c. Vbi notandũ eſt ꝙ ſ̃m quoſdã cupiditas ſumit̃ triplicit̃. Quãdoq̃ pro auaricia ſ̃m ꝙ eſt ſpeciale peccatũ. ſcȝ inordinatus amor habendi diuitias. Quandoq̃ ꝓut eſt gen⁹ peccatoꝝ omniũ ſ̃m ꝙ importat inordinatũ appetitũ rei tẽporalis. et hoc includit̃ in omni peccato. qꝛ eſt conuerſio ad bonũ cõmutabile. Sed ſic non eſt radix ſed gen⁹ omnium. Tertio modo ꝓut eſt quedam inordinatio animi

ad cupiendū bona tēporalia ĩordinate et hec eſt habitua
le tm̄ peccatum et non in actu .ſed eſt quedam radix oīm
peccatorum . Et dicitur cupiditas radix .et ſupbia initiū
Ecc̄.10. Initiū omnis peccati eſt ſupbia ⁊c. qꝛ ſupbia di
cit corruptionē animi ad recedendū a deo. Arbor autem
a radice habet alimentū ⁊ ſic peccatū ex parte conuerſio=
nis ad bonū cōmutabile ſumit nutrimentuꝫ. Sed credo
ꝙ loquitur de cupiditate ſm qḋ eſt ſpeciale peccatū. Un̄
dicit q volūt diuites fieri ⁊c . Et hec eſt inordinat⁹ amor
pecuniarū. Et ideo dico ꝙ auaricia eſt radix oīm . Oīa
enī peccata conſiſtunt in appetitu .et ideo origo peccato
rū eſt ſm originē appetibiliū. Origo enī appetibiliū ꝓ=
cedit ex fine. Et idō q̄to aliqḋ peccatū hꝫ finē magis de=
ſiderabilē tāto eſt pei⁹. Finis autē alicui⁹ peccati eſt de=
ſiderabilis ꝓpter duo. ſcꝫ ꝓpter ſeipm̄ .et hoc eſt excellē
tia. qꝛ ad hoc homo bonum illḋ vult vt excellat. Et hoc
eſt ſuperbia .et ideo ſupbia eſt initiū oīm peccatoꝝ. Itē
ꝓpter aliud et hoc eſt qḋ ad omnia valet . et huiuſmodi
ſunt diuitie. qꝛ per hoc credūt ſe habere oīa. Ex iſta ꝑ
te auaritia eſt radix omniū malorū . ¶ Deinde cum dicit
Quam quidā ⁊c. Oſtendit idē ꝑ experientiā ⁊ dicit. Ap=
petētes. qꝛ q̄tomagis habent diuitie. tāto magis deſide
rant Eccl̄s.5. Auarus nō implebit pecunia. Et incidūt
p̄mo in dānū ſp̄uale. Un̄ dicit Errauerūt a fide . Cui⁹ rō
eſt. qꝛ ꝑ ſanā doctrinā fidei prohibent mlt̄a illicita lucra
a q̄bus deſiſtere nolūt ⁊ ĩueniūt ſibi aliā doctrinā vbi eis
ſit ſpes ſalutis. Et hoc ſpecialit̄ faciūt vſurarij . Secūdo
qꝛ inſeruerunt ſe doloribus multis etiā in p̄nti. qꝛ ſollici
tudo in acquirēdo: timor in poſſidendo: dolor in amittē=
do. Job.20. Cū ſatiatus fuerit diuitijs artabit. eſtuabit
et omnis dolor irruet in eū ⁊c. Et multomagis in futuro
¶ Deinde cū dicit . Tu autē ⁊c. Monet ad ſequendum
ſanā doctrinā ⁊ vitandū malā. Et p̄mo exponit viā quaꝫ
ſequant̄. Secūdo alligat eū inductione p̄cepti ibi. Pre=
cipio ⁊c. Itē p̄mo hortat̄ ad vitandū peccata p̄dicta. Se
cundo oſtendit quid agat ibi Sectare vero ⁊c . Et qꝛ ſer
uus debet imitari dn̄m ſuū. qꝛ vt dicit Ecc̄.10. Scd̄ꝫ iu=
dicē populi ſic et miniſtri eius . ideo dicit O homo dei .
Quaſi dicat Tu deditus ſeruituti dei. ps̄ . Ego ſeruus
tuus.1. Joh.2. Qui dicit ſe in illo manere debet ſic̄ ille
ambulauit ⁊ ipſe ābulare. Si igit̄ tu es homo dei: debes
facere ſicut xp̄s fecit. Qui vt habet Joh.6. Fugit cū eū
volebāt facere regē Heb.12. Qui ꝓpoſito ſibi gaudio ſu=
ſtinuit crucē confuſione contēpta ⁊c. Ergo ⁊ tu fuge. ps̄.
Elongaui fugiēs. Quid ergo faciet? Ad duo hortat̄ p̄=
mo ſcꝫ ad ſectādū arma ſpiritualia. Secūdo ad certāduꝫ
in eis ibi. Certa bonum ⁊c. Arma autem ſpiritualia aut
ſunt ad faciendū bonū aut ad maluꝫ tolerandum . Pri=
mum autē eſt vel in cōparatione ad proximū cui per duo
ordinamur. ſcilicet per iuſticiā ⁊ pietatē ſeu miſericordiā
quia primum ſine ſecundo eſt ſeueritas. ſecundū ſine pri
mo eſt remiſſio. Quantū ad primū dicit. Sectare iuſtici
am que cōpetit prelatis Sap.1. Diligite iuſticiā qui iu=
dicatis terrā ⁊c. Itē quantū ad ſecundū dicit. Pietateꝫ
id eſt miſericordiā. puer.20 . Miſericordia ⁊ iuſticia cu
ſtodiunt regē et roborat̄ clementia thronus eius. In cō=
paratione autē ad deū primū eſt quod ꝑficit intellectū fi=
des Heb.11. Sine fide ĩpoſſibile ē placere deo ⁊c. Scd̄ꝫ
affectū eſt charitas.1. Joh.4. Qui mā̄et in charitate in
deo manet et de⁹ in eo. Ad ſuſtinēda mala ſunt due vir
tutes. ſcꝫ patiētia et māſuetudo. qꝛ hō in malo duas paſ=
ſiones inordinatas incurrit ſcꝫ triſticiā inordinatā .et irā
que eſt ex ea. Et ideo patientia eſt ꝯtra ĩmoderatā triſti=
ciā. Luc.21. In patiētia veſtra poſſidebitis animas ve=
ſtras ⁊c. ¶ Deinde inducit eum ad debitum certamen .
Et primo qualiter certet. Secūdo inducit rationē in q̄=

tum milites dupliciť pugnāt. ſcꝫ qn̄qꝫ ad defendendum
qḋ habēt. qn̄qꝫ ad acquirēdum nō habita .et hoc ĩminet
ſanctis. primū vt cuſtodiāt habita ſcꝫ fidem et virtutes.
Et ideo dicit Fidei id eſt ꝓ fide cuſtodiēda Ecc̄.4. Uſ=
qꝫ ad mortē certa ꝓ iuſticia ⁊c. Uel fidei. vt ꝑ fidē vites
peccata.1. Joh.vl. Hec eſt victoria que vincit mundum
fides veſtra ⁊c. Uel fidei. id ē vt alios ad eā ꝯuertas. Et
dicit bonum . id eſt legittimū certamē.1. cor.9. Oīs q̄
in agone cōtendit ab oībus ſe abſtinet. Tunc eſt bonū
qn̄ abſtinet ſe ab omnibus impedimentis.2. thi.4 . Bo
nū certamē certaui ⁊c . Secundo certāt ad acq̄rēdū q̄ nō
habēt. Et hec eſt vita eterna que acq̄rit̄ ꝑ pugnā. Mat.
11. Regnum celoꝝ vim patit̄: ⁊ violēti rapiunt illud Et
ideo dicit Apprehende ſcꝫ quaſi tenēs tuo certamīe vin
cas vel certes certamē fidei. Et quo premio? Ut app̄hē=
das vitā eternā.1. cor.9. Nos autē incorruptā. ¶ Dein
de cū dicit. In quā vocatus es ⁊c. Rationē ponit huius
dicti ſcꝫ App̄hende et cetera . Et primo rn̄det ſecūdo q̄=
ſi dicat . Dicis ꝙ debeo apprehendere ſed non poſſum .
Immo potes quia debet̄ tibi de iure . qꝛ vocat⁹ es in ea
a deo et a rege illius regni. Et idō debes coronari potiſ=
ſime.1. Pe.2. De tenebriſ vos vocauit in admirabile lu=
mē ſuum. Secundo reſpōdet primo Quaſi dicat Certa
bonū certamē. quia dediſti iuramentū intelligētie et idō
nō licet tibi repugnare. Tu autē confeſſus es ⁊c. Id eſt
in conſecratione bonū certamē ꝓfeſſus es . Unde dicit .
Bonā ꝯfeſſionē ꝯfeſſus es. qn̄ ordinat⁹ es in ep̄m.1. cor.
9. Nā ſi nō euāgelizauero ⁊c. vſqꝫ. Diſpēſatio credita ē
mihi ⁊c. Uel ꝯfeſſionē bonā. ſcꝫ p̄dicādo fidē vt eā fues
¶ Deinde cū dic̄ Precipio ⁊c. Obligat eū ad p̄dicta ex
p̄cepto qḋ primo ponit. Secūdo manifeſtat quedā dicta
ibi Quē ſuis ⁊c. In p̄cepto aūt p̄mo teſtes inducit. Se=
cundo cōmendat preceptū. Tertio oſtēdit q̄diu fuet p̄=
ceptū. Teſtes inducit deū patrē ⁊ dn̄m nr̄m ieſum xp̄m
Dicit ergo Te monui. ſed ne credas ꝙ liceat tibi aliter
facere precipio tibi. ſicut tu debes precipe ſubditis tuis
corā deo. Ad duo induxerat apprehēde in q̄ ⁊ confeſſus
es. Et ideo inducit actorē vite q̄ viuificat oīa. Dic̄ aūt
deo qui eſt tota trinitas q̄ eſt actor vite. Itē hominē xp̄ꝫ
q̄ cōfeſſus eſt ſe eſſe filiū dei qḋ eſt bona ꝯfeſſio fidei no=
ſtre. Itē cōmendat mādatum . qꝛ in ſe iuſtum et rectū et
irreprehēſibile ab alijs Joh.6. Nō inuenietis in lingua
mea iniq̄tatē. Et q̄diu eſt ſeruandū? Uſqꝫ in aduētū dn̄i
ly vſqꝫ dicit finem intentionis. id eſt vt ꝑ obſeruantiam
huius mandati ordines te ad aduentū. Uel vſqꝫ ad mor=
tem tuaꝫ. qꝛ qual̄ eris in illa: talis inuenieris tūc. Mat.
24. Qui ꝑſeuerauerit vſqꝫ in finē ⁊c.

Lectio tertia.

Quem ſuis tēporibus oſtēdet beat⁹
et ſolus potens. rex regum et domi
nus dominantium: qui ſolus habet
immortalitatē, et lucē habitat inacceſſibilē
quem nullus hominū vidit . ſed nec videre
poteſt. cui honor et iperiū ſempiternū amē
Supra apoſtolus ꝓponēs preceptum thimotheo p̄cepit
vt ſeruet predicta vſqꝫ ad aduentuꝫ xp̄i. et ideo agit h̄ de
xp̄i aduentu de quo tria manifeſtat. Primo ꝙ erit tēpo=
re cōgruo. Secūdo ꝙ māifeſtus erit. Tertio oſtēdit acto
rem aduentus. Quantū ad primū dicit. Quē ſuis tēpo
ribus oſtendet.1. Pe.vlti . Uenient in nouiſſimis dieb⁹
in deceptione illuſores ⁊c. Et ideo vult oſtendere ꝙ ſi vi
deatur aduētus tardari: tm̄ ſuo tempore oſtēdet. Eccl̄s .
3. Oīa tēpus habēt. Ecc̄.8. Omni negocio tēpus eſt

et opoꝛtunitas ꝛc. Congruū tēpus eſt finis mundi. quia illud tempus eſt tēpus meſſis ꝛ collectiōis fructus. Et ideo opoꝛtet ꝙ veniat in fine. Quantū ad ſecundū dicit Oſtendet id eſt manifeſtabit. Licet eñ ſit viſibilis ꝗtū ad carnē: tñ virtus eius eſt abſcondita. ſed tunc etiā diuinitas eius erit manifeſta ſanctis. reprobi vero ſolū videbunt gloꝛiā carnis. Sed ꝗtum ad tertiū dicit ꝙ oſtēdet eum de⁹ trinitas. Et circa hoc duo facit. qꝛ pꝛimo deſcribit aduētum xp̄i. Secundo in eius cōmendationē ꝓrumpens laudat eum ibi. Cui honoꝛ ꝛc. Itē circa pꝛimū tria facit. Pꝛimo actoꝛē aduentus deſcribit ex perfecta operatiōe. Secūdo ex ſingulari poteſtate. Tertio ex incōpꝛehenſibilitate nature. Pꝛimū cū dicit Beat⁹ Beatitudo eñ eſt operatio ꝑfecta que eſt ſuꝑme virtutis opatiue optie diſpoſite. Et hec eſt beatitudo noſtra. Dei autē beatitudo eſt qua cognoſcit ſe. Si eñ ſe nō cognoſceret deus nō eſſet beatus. Gregoꝛius. Deus dū ſeipſo ꝑfruitur perfecte gloꝛioſus eſt. Et conuenient actoꝛē huius aduentus dicit ꝙ beatus eſt. quia ad hoc eſt aduentus xp̄i vt nos deducat ad beatitudinē Tob. 13. Beat⁹ ero ſi fuerint reliquie ſeminis mei ad videndū claritatē hieruſalē ꝛc. Quantū ad ſecundū dicit Solus potens. pſ. Potēs es dn̄e ꝛc. Sed quare dicit ſolus? Nunquid nō omnia habēt potentiā immo. ſꝫ ꝑ ꝑticipationē. ſed ſolus deus a ſe eſſentialiť. Unde dicit. Rex regū ꝛc. Ambroſius. Dn̄s eſt nomē poteſtatis et rex ſimiliť. Qui ergo habet dn̄m et regē ſupꝛa ſe eſt ſubiectus poteſtati et talis non eſt potens a ſe ſed ab alio. Si ergo xp̄s eſt rex regum ꝛc. neceſſe eſt ꝙ ſolus habeat potentiā nō ab alio ſed omnes ab eo. Et deſignat duplex potētia dei. ſcꝫ gubernatiua mūdi cū dicit. Rex regū quaſi a regimie dicta ꝓuer. 20. Rex qui ſedet in ſolio iudicij diſſipat oīe malum intuitu ſuo. Itē potentia creandi cum dicit: Dominus dominantiū. pſ. Scitote qm̄ dn̄s ipſe eſt deus ipſe fecit nos ꝛc. Apoc. 19. Et habebat in veſtimēto et in femoꝛe ſuo ſcriptū Rex regū et dn̄s dn̄antium ꝛc. Quantum ad tertiū dicit: Qui ſolus habet īmoꝛtalitatē et lucem habitat inacceſſibilē. Incompꝛehenſibilitas dei ex duobus patet. Pꝛimo quia tranſcēdit quicquid in creaturis eſt cōpꝛehenſibile. Secundo quia hoc ip̄m qđ de⁹ eſt: omniū cōpꝛehenſionē excedit. Pꝛimū cum dicit. Solus. In qualibet eñ mutatione eſt quedā coꝛruptio. q̄a omne quod mutatur inꝗtum huiuſmodi deſinit eſſe tale. Illud ergo ꝓpꝛie et vere eſt incoꝛruptibile quod penitus eſt īmutabile. Quelibet autē creatura in ſe cōſiderata habet aliquā mutationē vľ mutabilitatē. deus autē eſt omnino immutabilis. Sed ſi aliqua creatura eſt īmutabilis. hoc cōuenit ei ex dono gratie. Et ex hoc oſtenditur ꝙ natura dei trāſcendit omne qđ eſt in natura creata Ti. 1. Regi ſeculoꝝ īmoꝛtali ꝛc. Quantū ad ſecundū dicit Lucē ꝛc. Lux in ſenſibilibus eſt pꝛincipiū vidēdi. vñ illud quo aliquid cognoſciť quocunqꝫ modo dicitur lux. Unumquodqꝫ autē cognoſciť ꝑ ſuā foꝛmā ꝛ ſꝫ ꝙ ē actu. Unde ꝗtum habet de foꝛma ꝛ actu: tantū habet de luce. Res ergo que ſunt actus quidam: ſed nō purus lucētia ſunt ſed non lux. Sed diuina eſſentia que eſt actus pur⁹ eſt ipſa lux Joh. 1. Non erat ille lux ꝛc. Deus autē habitat apud ſe. et hec lux eſt inacceſſibilis. id eſt non viſibiľ oculo carnis: ſed intelligibilis. Et tñ nullus intellectus creatus poteſt ad eum accedere. ¶ Notandū eſt tamē ꝙ dupliciter poteſt intellectus accedere ad cognitionē nature alicui⁹. ſcꝫ vt cognoſcat ꝛ vt cōpꝛehendat. Ad compꝛehendendū autē deū impoſſibile eſt intellectū pueniꝛe. quia ſic cognoſceret deū vt cognoſcibilis eſt. De⁹ autem perfecte cognoſcibilis eſt quantū habet de entitate et luce. hec autē ſunt infinita: ergo eſt infinite cognoſcibilis. Uirtus autē intellect⁹ creati eſt finita. Et ideo etiam intellectus xp̄i nō cōpꝛehēdit deū. Sed alius mod⁹ eſt cognoſcendi deū ſcꝫ attingēdo deū. Et ſm̄ hoc null⁹ intellectus creatus ꝑ ꝓpꝛia naturalia attingit ad cognoſcendum id quod eſt deus. Et rō huius eſt. qꝛ nulla potentia poteſt in aliquid altius ſuo obiecto. ſicut viſus ad altius coloꝛe. Pꝛopꝛiū autē obiectū intellect⁹ eſt ꝙ ꝗd eſt. vnde qđ ſuperat qđ quid eſt excedit ꝓpoꝛtionē oīs intellectus. In deo autē nō eſt aliđ eſſe et quidditas ei⁹ Quomodo ergo cognoſcibilis eſt? ergo accedam⁹ ad eū cognoſcendū: hic per gratiā et in futuro per gloꝛiā. pſ. Accedite ad eū et illuminamini ꝛc. Sed qualiter ğ de⁹ habitat lucem inacceſſibilē? ꝛ in. pſ. Nubes et caligo in circuitu eius Exod. 19. Moyſes acceſſit ad caliginē in qua erat deus. Reſpondet dyoniſius Omnis caligo eſt inacceſſibile lumē. Eſt ergo idē qđ hic lumē ꝛ ibi caligo ſed caligo eſt inꝗtum nō videť: lumē vero inꝗtū videť. Sed aliquid eſt inuiſibile dupliciť. Uno modo ꝓpter ſe ſicut opaca. Alio modo pꝛopť excedentiā eius: ſicut ſol ab oculo noctue. Sic quedā ſunt nobis nō conſpicua ꝓpter defectum ſui eſſe: et quedā pꝛopter excedentiā eius et ſic deus nobis quodamodo inacceſſibilis eſt. ¶ Quē nemo ꝛc. Si intelligať de cōpꝛehenſione ſic abſolute verum eſt: etiā de angelis. quia ſolus deus cōpꝛehendit ſe. Si autē de viſione qua attingitur: ſic intelligitur tripľr. Uno modo nemo vidit oculo coꝛpoꝛali. Alio modo ſm̄ eſſentiā oculo mentis viuens in carne niſi xp̄s Exod. 33. Non videbit me homo ꝛ viuet. Tertio modo nemo vidit quid eſt deus ꝑ ſeipſum. Mat. 11. Nemo nouit pr̄ē ꝛc. Mat. 16. Caro et ſāguis nō reuelauit tibi ꝛc. ¶ Deinđ pꝛorūpit in laudē dei dicēs: Cui eſt honoꝛ ꝛc. Et ponit tria. Pꝛimū pertinet ad reuerētie exhibitionē dicēs Honoꝛ qui eſt exhibitio reuerentie Malach. 1. Si ego pater vbi eſt honoꝛ meus ꝛc. Secundū ad refulgentiam bonitatis eius cum dicit. Gloꝛia que eſt clara cum laude noticia que refulget in noticijs hominū et angeloꝝ Eſa. 42. Gloꝛiā meā alteri nū dabo ꝛc. Tertio ad gubernationē cū dicit. Imperiū ſempiternū.

Lectio quarta.

Diuitibus huius ſeculi pꝛecipe non ſublime ſapere. neqꝫ ſperare in icerto diuitiaꝝ: ſed in deo viuo qui pꝛeſtat nobis omnia abunde ad fruendū. bene agere. diuites fieri in bonis operibus. facile tribuere. communicare. thaſaurizare ſibi fundamentū bonū in futurum vt appꝛehēdant bonam vitam. O thimothee depoſitū cuſtodi deuitans pꝛophanas vocuꝫ nouitates: et oppoſitiones falſi onminis ſcientie: quam quidam pꝛomittentes circa fidem exciderunt. Gratia tecum Amen.

Supꝛa egit de inſtructione perſonarum infimi ſtat⁹: hic redit ad materiā ſuam et inſtruit eū ad inſtruenduꝫ diuites. Et pꝛimo facit hoc. Secundo agit de inſtructiōe thimothei ibi O thimothee ꝛc. Et ſemꝑ quādo inſtruit eū ad inſtructionē alioꝝ monet vt non negligat ſe. Et circa pꝛimū pꝛimo excludit vitia que ſolent in diuitibus abūdare. Secūdo inducit ad bona ibi Bene agere ꝛc. Item circa pꝛimū pꝛimo pꝛoponit vitia que ſolent eſſe in diuitibus. Secundo excludit hec: reddendo rationē hui⁹ ibi In incerto ꝛc. Dicit ergo Diuitibus ꝛc. Diuitie abundantiam impoꝛtāt. Eſt autēꝫ abundantia ſpiritualium ꝛ

hec ſunt vere diuitie Eſa.33. Diuitie ſalutis ſapientia ⁊
ſcientia timor domini ipſe eſt theſaurus eius ⁊c. Que-
dam corporales ⁊ hec nō ſunt vere diuitie quia nō ſuffi-
ciunt. Et ideo dicit cum quadā diminutione huius ſecu
li. Baruch.3. Qui argentū ⁊ auꝝ in quo confidūt homi
nes theſaurizant ⁊c. His ergo precipe. Quando de ſer-
uis egit non poſuit p̄ceptuꝫ. qꝛ hoc eſt virtus ꝙ hō vtat̄
auctoritate ad maiores nō ad minores. Et ideo dicit. Nō
diuitias propter diuitias ⁊ propter ſtatū coꝝ qui preci-
pias. Et quid debet precipere? Nō ſublime ſapere. id ē
non ſentire aliquid excelſum de ſe. Nunquid hoc eſt ma
lum? Reſpondeo. poteſt reddi malū ex duobus. Primo
ſi ſublime ſapit de ſe propter ea que non habēt excellētiā
verā. Et hoc eſt ſi in rebus temporalibus. vnde qui pro-
pter exteriorē excellentiā ſublime ſapit de ſe inordiate ſa
pit. et eſt ſuperbia. Et tamē carnales non aliā ſublimita
tem curant niſi iſtam. et hec acquiri poteſt per diuitias.
Eccl's.10. Pecunie obediunt omnia. Unde quia diui-
tes huiuſmodi hec habent inaniter extolluntur Itē alio
modo. quia ſunt quedā que habent ſublimitatē ſicut do-
na ſpiritualia. Ecc.25. Quāmagnus eſt qui inuenit ſa
pientiā ⁊ ſcientiā ⁊c. In hijs eīn aliquis poteſt inordina
te ſapere ſublimitatē non ex natura donoꝝ: ſed vel attri-
buendo ſibi quod non habet. Uel non recognoſcendo a
deo ea que habet. Unde in primis eſt inordinatio propt̄
defectū rerū. In ſecundis propter inordinationeꝫ affect⁹
Secundum vitium in diuitibus eſt ſpes mundanorum
Unde dicit Neqꝫ ſperare ⁊c. Job.31. Si putaui aurum
robur meū et obrizo dixi fiducia mea ⁊c. Puer.10. Sub-
ſtantia diuitis vrbs fortitudinis eius. ¶ Deinde cum di
cit. In incerto ⁊c. Aſſignat rationem monitionis. In eo
eīn ſperat aliquis vnde credit auxiliū habere. Auxilium
eīn habet a forti. ſed diuitie ſunt fragiles ⁊ ieſtimabiles
Mat.6. Nolite theſaurizare ⁊c. Sed in deo vbi eſt ve-
ra ſpes ponenda Jere.17. Beatus vir qui cōfidit in do-
mino ⁊ erit dn̄s fiducia eius. Jac.1. Dat omnibus afflue̅
ter. Sed hoc quod dicit Abunde ad fruendū dupliciter
poteſt exponi. Uno modo vt fruitio ſumat̄ pro gaudio. ⁊
hoc modo eſt etiā in corporalibus. Uel vt per hec ꝑueni
amus ad fruitionem dei. ¶ Deinde cū dicit Bene agere
⁊c. Monet ad operandū bonū. Qui autē habent affectū
ad diuitias. primo nituntur ad acquirendū non habitas
Secundo vt vtantur habitis. Tertio vt ad finē diuitia-
rum perueniant. Hec tria monet hic ap'ls primo vt acq̄-
rant ſpirituales diuitias quas non habēt. Et ideo dicit.
Bene agere ⁊c. Eſa.1. Diſcite bene facere ⁊c. Quantuꝫ
ad ſecundū ſciendum eſt ꝙ duplex eſt vſus diuitiarum.
Unus eſt tenere et alius eſt dare. ſed principalis eſt da-
re. Et ideo iſta duo ponit. primo vt dent. Unde dicit Fa
cile tribuere id eſt ſine grauitate cordis interius. 2.coꝛ.
9. Non ex triſticia aut ex neceſſitate ⁊c. Et ſine tarditate
Puer.3. Ne dicas amico tuo. vade ⁊ reuertere ⁊ cras da
bo tibi cū ſtatiꝫ poſſis dare Job.31. Si ocl'os vidue expe
ctare feci. Secundo vt cuſtodiat nō quidem tantū ad ſu-
am vtilitatē ſed ad quoddā cōmune. Unde dicit ad cō-
municandū. id ē habere eas ſicut cōmunes. Ro.12. Ne
ceſſitatibus ſanctoꝝ cōmunicantes. Quantū ad tertiuꝫ
vt ad finē theſaurizandi perueniant. ideo dicit Theſau-
rizare ⁊c. Theſaurus ſpiritualis eſt congregatio meri-
torum que ſunt fundamentū futuri edificij quod nob' p̄-
paratur in celo. qꝛ tota preparatio future glorie eſt ꝑ me
rita que acquirimus per gratiā que eſt principium merē
di Mat.6. Theſaurizate vobis theſauros in celo: vbi
neqꝫ tinea ⁊c. 1.coꝛ.9. Sic currite vt comprehendatis.
¶ Deinde cum dicit O thimothee ⁊c. Inſtruit ipm thi-
motheum. Et primo vt bona conſeruet. Secūdo vt ma-
la deuitet ibi. Deuitās ⁊c. Dicit ergo O thimothee de-
poſitum cuſtodi Depoſitū hominis eſt omne bonū quod
habet quilibet quod ſibi cōmiſſum eſt a deo vt conſruet
⁊ multiplicet. Ecc.17. Gratiā hominis quaſi pupillam
conſeruabit. 1.coꝛ.15. Et gratia eius in me vacua nō fu-
it. Et ſic dicit ei vt depoſitū cuſtodiat. id eſt vt ſe in gra-
tia dei conſeruet et multiplicet. Qui eīn abſcōdit talen-
tum punit̄. Et ſpecialit̄ prelati habent depoſitū ſcilicet
curā proximoꝝ et fideliū. Joh. vltimo. Paſce oues me-
as Heb. vltimo. Ipſi peruigilant quaſi rationē reddītu-
ri pro animabus veſtris ⁊c. 2.thi.1. Bonū depoſituꝫ cu
ſtodi. Itē ꝙ mala vitet: precipue illa que ſunt nata coin-
quinare fidem. cui⁹ ratio eſt. qꝛ ſic̄ princeps ſecularis po-
nitur ad cuſtodiendā vnitatē regni: ita ſpiritualis ad ſ-
uandā vnitatē ſpiritualē. Pax autē regni conſiſtit in iu
ſticia. et ideo ille ordinat̄ ad iuſticiā. Sed vnitas eccl'ie
eſt in fide. et ideo principalit̄ monet ad cuſtodiam fidei.
Luc.22. Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua ⁊c.
Similiter aūt poſſet corrūpi fides per fallaciā ſicut etiaꝫ
quelibet ſciētia. Sed ſicut dicit̄. 1.elenc̄. Fallacia qn̄qꝫ
fit ex voce quandoqꝫ ex re. Un̄ eſt fallacia in dictione et
extra dictionē. Et ſic fides aliquando corrumpitur ꝑ ali-
quas voces inordiātas ſicut dicit Hieronym⁹ ꝙ ex ver-
bis inordinate prolatꝭ fit hereſis Et ideo dicit Propha
nas ⁊c. Quia non velle audire aliquid noui eſt oblatra-
re contra conſuetudines. Sed noua prophana non ſunt
audienda Sed prophana nouitas eſt quando inducitur
aliquid contra fidē. Et dicitur nouum ad id quod eſt an
tiquū. Hoc fecit neſtorius quādo dixit de virgine maria
chriſtotochos. vt inferret ꝙ non eſſet mater dei. Et ideo
ſancti patres in epheſino concilio inſtituerunt ꝙ diceret
theotochos. 2.thi.1. Formam habens ſanorū verborum
que a me audiſti in fide ⁊ dilectione in chriſto ieſu. Et ca
pitulo ſecūdo. Prophana et vaniloqa deuita ⁊c. Quā-
doqꝫ vero corrumpit̄ per rationes reales et ſophiſticas.
Et iſtud vitandū eſt. Et dicit Per oppoſitiones ſcientie
falſi nominis. quia non eſt vera ſcientia: ſed apparens.
Scientia eīn ſcd̄m propriam rationē non eſt niſi veroruꝫ
Impoſſibile autē eſt ꝙ verū ſit vero cōtrariū. licet quā-
doqꝫ duo falſa ſint ſibi contraria. et ideo impoſſibile ē ꝙ
illud quod repugnat veritati diuine que eſt ſumma veri
tas ſit verū. Col.2. Uidete ne quis vos decipiat ꝑ phi-
loſophiā ⁊ inanē fallatiā ſm̄ traditionē hominū: ſcd̄ꝫ ele
menta mundi ⁊ non ſm̄ xp̄m ⁊c. Promittētes. id eſt di-
centes ſe habere. Jere.10. Stultus factus eſt oīs ho-
mo a ſcientia ſua. Que non eſt dei. quia qui loquitur mē
dacium ex proprijs loquit̄. Joh.8. Jere.2. Filij mēphe
os ⁊ taphneos cōſtuprauerūt te vſqꝫ ad verticē ⁊c. Eſa.
47. Sapientia tua et ſcientia tua hec decepit te ⁊c. Gra
tia dei tecum Amen

¶ Explicit profunda et ſubtil' explanatio mirifici docto-
ris ſanctiſſimi thome aquinatis ordinis fratrum predica
torum ſuꝑ prima epiſtola glorioſi gentium apoſtoli pau-
li ad timotheum.

¶ Incipit deuotiſſima expoſitio eiuſdem angelici doctoris glorioſi thome aquinēſis ordinis fratrū predicatorū ſuꝑ ſecūda ep̄la eiuſdem ſanctiſſimi pauli gentium apoſtoli ad Timotheum.

Nocte et die

n

Eſtu vrebar ⁊ gelu ⁊c. Geneſ. 31. Verba ſūt iacob oſtēdētis ⁊ cōmēdātis curam paſtoralem ac paſtorale officiū. In qbꝰ circa hoc officiū tria ponūt̄ ſcʒ aſſiduitas: patiētia ſollicitudo. Primū eſt qꝛ ſine itermiſſiōe dʒ curā gregis gerere. Vñ dic̄. Nocte ⁊ die Nocte orādo: die erudiēdo Eſa. 21. Suꝑ ſpeculā dn̄i ego ſū ſtans iugit̄ ꝑ die: et ſuꝑ cuſtodiam ego ſum ſtans totis noctibus. Vel per diem id ē tempore proſperitatis: ⁊ per noctē id eſt tempore aduerſitatis. In quibus prelatus debet reſpicere curā gregis. 2. Cor. 6. Per arma iuſticie a dextris ⁊ a ſiniſtris ⁊c. Prouer. 17. Omni tēpore diligit qui amicus ē ⁊c. Secundū ē quia maxime prelato patientia neceſſaria eſt Debet enim prelatus propter gregis ſalutē omnia ſuſtinere. 1. Io. 10. Bonꝰ paſtor animā ſuam dat pro ouibus ſuis ⁊c. Prouer. 19. Doctrina viri per patientiā noſcit̄. Unde dicit. Eſtu id eſt feruore inſtantis perſecutionis. Iac. p̄mo. Exortus ē ſol cum ardore ⁊ arefecit fenuʒ ⁊c. Gelu id eſt timore futurorū. 2. Cor. 7. Foris pugne intus timores ⁊c. Tertium eſt quia preeſt in ſollicitudine vt dicitur Roma. 12. Et hoc expellit ſomnū negligentie Unde ſubdit̄ Geñ. 31. Fugiebatq; ſomnus ab oculis meis. Prouer. 6. Diſcurre feſtina ſuſcita amicū tuū ne des oculis tuis ſomnū ⁊c. Recte ergo hec verba materie huius epiſtole conueniunt. In prima enim inſtruit eum de ordinatione eccleſiaſtica. In hac autem ſecunda agit de ſollicitudine tanta paſtorali vt etiam martyrium ſuſtineat pro cura gregis vt patet in prologo.

¶ Capitulū primum

p

Paulus apoſtolus ieſu xp̄i ꝑ voluntatē dei ſm̄ promiſſionē vite que ē i xp̄o ieſu: Timotheo chariſſimo filio: gr̄a ⁊ miſericordia ⁊ pax a deo pr̄e noſtro ⁊ xp̄o ieſu domino noſtro.

Diuiditur autem hec epiſtola in ſalutationem ⁊ narrationem: ſecunda ibi. Gratias ago ⁊c. Item primo ponitur perſona ſalutans. Secundo perſona ſalutata. Tertio bona optata. Perſona ſalutās deſcribit̄ ex noīe paulus qḋ ſonat modicitatē qḋ ei cōpetit ꝑpter humilitatē mentis ⁊ tribulationem que faciunt hominem paruum. In tantum q; chriſtus d̄r minoratus ꝑpter paſſiones. Heb. 2. Eum qui in modico ab angelis minoratus ē ⁊c. Itē ex dignitate quā primo ponit. Scḋo dignitatis originem. Tertio fructū. Dignitas ē magna qꝛ ē ap̄ls. i. miſſus a xp̄o. Luc. 6. Elegit duodecim ex ipſis quos etiā ap̄los noīauit ⁊c. Hanc dignitatē adeptꝰ ē qꝛ plus oībus laborauit. 1. Cor. 15. ⁊ Gal̄. 2. Qui operatus ē petro in apoſtolatū circūciſionis opatus ē ⁊ mihi inter gētes ⁊c. Origo ap̄latus ē volūtas dei. Vñ dicit. Per voluntateʒ dei quā quidā preueniūt quia ſe ingerunt: contra quos dicit̄ Heb. 5. Nemo aſſumit ſibi honoreʒ: ſed q̄ vocatur a deo tanq; aaron ⁊c. Itē quidā ꝑmittunt̄ propter peccata populi. Iob. 34. Qui regnare facit hominē ypocritā propter peccata populi ⁊c. ſed hic ꝑ volūtatē dei. Nō dicit qꝛ nō ꝑ volūtatem ſuā. Fructꝰ aūt nō eſt aliq̄d terrenuʒ ſed ſm̄ ꝓmiſſiōem. i. ad cōſequēdā vitā eternā ꝓmiſſā a xp̄o. Hic dʒ eſſe finis p̄latoꝝ. 1. Cor. 9. Illi quidem vt corruptibilē coronā accipiāt: nos autē incorruptā. Dañ. 12. Qui ad iuſticiā erudiunt multos quaſi ſtelle i perpetuas eternitates ⁊c. Perſona ſalutata ē timotheus filius eius ab eo cōuerſus. Act. 16. Chariſſimꝰ qꝛ ſibi vnanimis. Phil̄. 2. Neminē habeo tam vnanimē. ⁊c. Bona optata ſunt tria ſcʒ gr̄a ꝑ quā ē remiſſio pctōꝝ: miſericordia ꝑ quā cōſequimur finale bonū Pax. Glo. i. tranquillitas mentis: hec competit p̄lato qui ad hoc ponitur vt pacē ꝓcuret. Io. 20. dixit dn̄s. Pax vobis. Et precepit intrantibꝰ domū pacē offerre ei vt habetur Mat. 10. Et hoc a deo pr̄e qui ē dator oīs boni. Iac. p̄mo. Iteʒ a ieſu xp̄o qui eſt mediator inquātū hō dei ⁊ homī 2. Pe. p̄mo. Per quē maxima nobis ⁊ p̄cioſa ꝓmiſſa donauit

Lectio ſecunda.

g

Gratias ago deo meo: cui ſeruio a ꝓgenitoribꝰ meis in cōſcientia pura q; ſine intermiſſione habeā tui memoriā in orationibꝰ meis nocte ac die deſiderans te videre. Memor lachrymaꝝ tuaꝝ vt gaudio implear. Recordationē accipiēs eius fidei que ē in te nō ficta: que ⁊ habitauit primū in auia tua loide: ⁊ matre tua eunice: certus ſum autem q; ⁊ in te.

Hic incipit ep̄l'aris narratio in q̄ p̄mo munit eū ꝯtra preſentes ꝑſecutiones. Scḋo cōtra futura ꝑicula eccl'ie. 3. cap̄. ibi. Hoc aūt ſcito ⁊c. Itē p̄mo inducit ad inſtantiaʒ p̄dicatiōis q̄ tunc erat cā ⁊ occaſio ꝑſecutiōis. Secundo hortat̄ ad ſuſtinēdas tribulationes ꝑpter xp̄m ibi. Tu ergo ⁊c. 2. cap̄. Itē p̄mo ꝯmemorat bōa ipiꝰ timothei. Scḋo hortat̄ eū ad vſū hoꝝ bonoꝝ ꝑ inſtantiā p̄dicationis ibi. Per quā ⁊c. Tertio ponit ſe in exēplū ibi. In q̄ poſitꝰ ſū ⁊c. Itē p̄io ponit affectū quē habebat ad timotheū. Scḋo ponit bōa huiꝰ q̄ ꝓuocabant eū ad hmōi affectū ibi. Memor ⁊c. Affectus oſtendit̄ ꝑ duo ſcʒ ꝑ orationē ⁊ deſideriū. Et iō gratias agit deo de affectu quem hʒ ad timotheū qꝛ ē charitatis ⁊ charitas ē p̄ncipale donum. Quaſi dicat. Reputo me gr̄am ꝯſecutū q; ſic ſincerū affectū habeo ad te. Et dicit. Deo meo cui ſpēaliter ſeruio a ꝓgenitoribꝰ meis: nō a parentibꝰ carnalibꝰ: qꝛ p̄me Thy. i. Xp̄s venit pctōres ſaluos facere quoꝝ primus ſum ego: ſʒ ſeruitio deriuato a ꝓgenitoribꝰ meis. ſ. p̄triarchis ⁊ ꝓphetis qui deo ſincere ſeruierunt. Et d̄r a ꝓgenitoribꝰ: qꝛ filij facilꝰ imitant̄ ꝑfectionē paternā: tū qꝛ inſtruūt̄ ab eis vt thobias: tū qꝛ etiā hō facilꝰ imitat̄ amicos. Et quō ſeruio eis: In ꝯſcia pura: quia vt habet̄ Abac. i. Mūdi ſūt oculi tui dn̄e ne videāt malū ⁊ reſpicere ad iniq̄tatē nō poteris ⁊c. 2. Cor. p̄mo. Glia nr̄a hec hec ē teſtimoniū ꝯſcie nr̄e. De quo agit gr̄as: qꝛ ſine intermiſſione ſiue die proſperitatis ſiue nocte aduerſitatis oro ꝓ te. Itē ex deſiderio. iō dicit. Deſiderās te videre. ſcʒ ꝑpter cōſolatōeʒ vtriuſqʒ. Ro. i. Deſidero eñ videre vos ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Memor ⁊c. oñdit bona q̄ erāt i timotheo. Et p̄mo cōmēorat affcm̄ eiꝰ ad ſe. Scḋo fidē ad deū ibi. Recordatiōʒ ⁊c. Dicit ergo. Memor lachrymaꝝ q̄s effudit qñ diſceſſit epheſū ab eo paratꝰ ad martyriū. Vel lachrymaꝝ q̄s fudit in ōronibꝰ: ⁊ hoc vt gaudio iplear. i. hec mēoria replet me gaudio Phil̄. 2. Implete gaudiū meū ⁊c. ¶ Itē memor fidei ad deū. Fi

dem eius. primo cõmemorat. Scḋo oſtendit eam a pa-
rentibꝰ deriuatã ⁊ nõ nouiciã. Dicit ergo. Recordatio-
nem ⁊c. Fides neceſſaria eſt prelato qui ē fidei cuſtos.
Heb. 11. Sine fide impoſſibile eſt placere deo. Et dicit.
Nõ fictã. Uera enĩ ꝑ opera bona ē. Jac. 2. Oſtende mi
hi ſine opibus fidem tuam: ego oſtendã tibi ex operibꝰ fi
dem meã. 1. Timo. 1. Finis pcepti ē charitas ⁊c. Sap.
pmo. Effugiet fictũ ⁊c. ¶ Et hec non noua: ſed habita-
uit primũ in auia tua ⁊c. Act. 16. dicit ꝙ fuit filius mu-
lieris vidue. Certus autem vel per reuelatienem vel per
indicia ꝙ ⁊ in te.

Lectio tertia.

P Ropter quã cãm ammoneo te vt re-
ſuſcites grãm dei que eſt in te ꝑ im-
poſitionē manuũ mearũ. Nõ enim
dedit nobis deus ſpiritũ timoris: ſed virtu
tis ⁊ dilectionis ⁊ ſobrietatꝭ. Noli itaqꝫ eru
beſcere teſtimoniũ dñi nr̃i: neqꝫ me vinctuꝫ
eius: ſed collabora euãgelio ſm virtutē dei
qui nos liberauit ⁊ vocauit vocatiõe ſua ſã
cta: nõ ſm opa nr̃a: ſed ſm ꝓpoſitũ ſuum et
grãm q̃ data ē nobis in xp̃o ieſu ante tpa ſe-
cularia. Manifeſtata ē aũt nũc ꝑ illuminati
onē ſaluatoris nr̃i ieſu xp̃i. qui deſtruxit q̃-
dem mortem: illuminauit autē vitam ⁊ in-
corruptionem per euangelium.

Supra ꝯmẽdauit eũ de bõis gratuitꝭ: hic hortat̃ ad vſũ
gratuitoꝝ ſibi datoꝝ p̃cipuei p̃dicatõe euãgelij. Et prio
monet generalit̃ ad vſũ date ſibi grĩe. Scḋo ſpecificat q̃
lis ſit vſus grĩe ibi. Noli itaqꝫ erubeſcere ⁊c. Itē primo
ponit monitionē. Scḋo eiꝰ rõnē ibi. Nõ eĩn dedit nobis
⁊c. Dicit ergo. Fides non ficta in mr̃e ⁊ auia ⁊ in te eſt.
Propter quã cãm ⁊c. Grã dei ē ſicut ignis qui qñ obte-
gitur cinere nõ lucet: ſic grã obtegit̃ in hoĩe ꝑ torporem
vel humanũ timorē. Uñ ⁊ timotheꝰ effectꝰ puſillanimis
torpuerat circa p̃dicationē. Et iõ dicit. Reſuſcita grãm
ſopitã. 1. Theſ. 5. Spũm nolite extinguere. Et addit.
Que ē in te ꝑ impoſitionē manuũ meaꝝ a q̃ ſcꝫ ordinatꝰ
erat epũs. In qua manꝰ impoſitione data ē ei grã ſpiritꝰ
ſancti. ¶ Deinde cũ dicit. Nõ eĩn ⁊c. ponit̃ rõ monitio-
nis ⁊ ſumit̃ ex cõditione diuinoꝝ muneꝝ. Qui eĩn acci-
pit munus operat̃ ſm cõgruentiã muneris: ergo ſm con
ditionē diuinoꝝ munerũ debemꝰ deo ſeruire. Eſt auteꝫ
duplex ſpũs huiꝰ mundi Et horum diſtinctio ē: ſpiritus
eĩn ſignificat amorē qꝛ nomē ſpũs impulſionē importat:
⁊ amor impellit. Duplex aũt ē amor: ſcꝫ dei ⁊ hic ē ꝑ ſpi-
ritũ dei ⁊ amor mundi ⁊ hic eſt ꝑ ſpm̃ mundi. 1. Cor. 2.
Nõ eĩn accepimꝰ ſpm̃ huiꝰ mũdi ⁊c. Spũs aũt mũdi fa-
cit amare bona mundi ⁊ timere mala tẽporalia: ⁊ iõ dic̃.
Nõ eĩn dedit nobis deꝰ ſpm̃ timoris ſcꝫ mundani: quia
hũc deꝰ aufert a nobis. Mat. 10. Nolite timere eos qui
occidunt corpus ⁊c. Eſt aliꝰ ſpũs timoris dñi ⁊ ſanctus
et iſte facit vt timeat̃ deꝰ: hic aũt ē ſine pena ⁊ ſine offen-
ſa ⁊ hic ē a deo. Mat. 10. Timete eũ q̃ põt ⁊ aĩaꝫ ⁊ corpꝰ
ꝑdere in gehennã. Et addit: ſed virtutis qꝛ ꝑ ſpm̃ ſctũ
dirigimur in malis ⁊ hoc ꝑ virtutē ſcꝫ fortitudinis ꝯtra
aduerſa mũdi. Luc. vlt̃. Sedete in ciuitate donec indu
amini virtute ex alto. Itē dirigimur in bonis qꝛ quãtum
ad affectionē ordinamur ꝑ dilectionē charitatis duꝫ q̃s
oĩa que diligit refert in deũ. Uñ dicit ſed dilectionis. 1.
Jo. 3. Qui nõ diligit manet in morte. Itē q̃tũ ad bona
exteriora ⁊ ideo dicit. Et ſobrietatis id ē oĩs tẽperantie
ſeruando debitũ modũ ⁊ menſurã: vt ſcꝫ tẽperate vtãtur
bonis mundi. Tit. 2. Sobrie ⁊ iuſte et pie viuamus in
hoc ſeculo ⁊c. 1. Thi. 3. Oportet epm̃ e ē irrep̃henſibilē
vnius vxoris virũ ſobriũ ⁊c. ¶ Deinde cũ dicit. Noli ⁊c̃
ſpecificat vſũ grĩe: et pmo excludit cõtraria huic vſui. Se
cundo hortat̃ ad vſũ grĩe ibi. Sed collabora ⁊c. A ſolita
autē p̃dicatione poterat impediri ꝓpter duo. Prio per
erubeſcentiã. Scḋo ex pẽa apl̃i quã patiebat̃ propt̃ euã
geliũ: et iõ q̃tũ ad primũ dicit. Noli itaqꝫ ſcꝫ ex quo ha-
bes ſpm̃ fortitudinis erubeſcere ⁊c. Predicatio eĩn xp̃i
ſi referatur ad ſapiam mundi videbat̃ ſtulta vnde erube
ſcentiã habere videbat̃. 1. Cor. 1. Nos aũt p̃dicamꝰ xp̃m
crucifixũ iudeis quidē ſcandalũ: gentibꝰ aũt ſtulticiã ⁊c.
Ro. pmo. Nõ eĩn erubeſco euãgeliuꝫ Luc. 9. Qui me
erubuerit et meos ſermones hũc filiꝰ hoĩs erubeſcet. ⁊c̃.
¶ Quantũ ad ſecũdũ ſciendũ ē ꝙ ſi latro videt aliquem
ſuſpenſũ erubeſcit ſe confiteri ſociũ eiꝰ. Sic qꝛ apl̃s erat
vinctus poterat eũ timotheꝰ erubeſcere: et iõ dicit Neqꝫ
me vinctũ eiꝰ. Ephe. 6. Pro quo legatiõe fungor in ca-
thena. Eccl̃. 4. Nõ reuerearis ꝓximũ tuũ in caſu ſuo ⁊c.
¶ Deinde cũ dicit. Sed collabora ⁊c. hortat̃ ad vſũ grĩe
et primo in generali. Scḋo oſtendit ex qua fiducia hunc
vſum aggrediat̃ ibi. Scḋm virtutem ⁊c. Hic manifeſtat
qḋ dixit ibi. Non ſcḋm ⁊c. ſed collabora. Dicit ergo ne
erubeſcas ſed ſimul mecũ labora. 1. Cor. 3. Unuſqſqꝫ ꝓ
priã mercedē accipiet. Et dicit euangelio qḋ põt eē abla
tiui caſus et hic ĩ euãgelio p̃dicãdo datiui caſus et ſic ad
laudē euãgelij et vt ſcꝫ creſcat. Sap. 3. Bonoꝝ laboruꝫ
glioſus ē fructꝰ ⁊c. Et hoc cũ fiducia nõ ꝓpria qꝛ nõ ſuf
ficientes ſumꝰ cogitare aliq̃d a nobis: q̃ſi ex nobis. ⁊c.
Sꝫ ſm dei virtutē id ē habẽdo fiduciam de virtute dei.
Eſa. 40. Qui dat laſſo virtutē et his qui non ſunt forti
tudinē et robur multiplicat. Hec virtus mãifeſtat̃ ꝑ duo
ſcꝫ q̃tũ ad effectũ qꝛ liberamur a malis. Et iõ dic̃. Qui
nos liberauit. 1. Eſḋ. 8. Liberauit nos de manu inimi-
ci et inſidiatoris in via. Jo. 8. Si filius vos liberauerit
Et quantum ad hoc ꝙ vocat nos ad bõa. Et vocauit vo
catione ſua ſancta: quia vocat ad ſanctificanduꝫ. Ro. 8.
Quos p̃deſtinauit hos et vocauit. 1. Pe. 2. Qui de te-
nebris nos vocauit in admirabile lumē ſuum. Et mani-
feſtat quedã que dicit dicẽs. Nõ ſm opa ⁊c. vbi oſtẽdit
ꝙ ꝑ virtutē dei liberati ⁊ vocati ſumꝰ nõ ꝑ humanã. Et
pmo oſtendit cãm vocationis nr̃e ⁊ liberatiõis eē a deo
Scḋo ꝓceſſũ cãe ibi Que data ē ēt ⁊c. Tertio ꝯmẽdat
datorē cauſe ſcꝫ grĩe ⁊ eiꝰ cõſeruatorē ibi. Qui deſtruxit
⁊c̃. Dicit ergo vocauit nõ ꝑ nr̃am virtutē qꝛ ſcꝫ non per
opa nr̃a que ſunt effectꝰ virtutis. Tit. 3. Nõ ex opibus
iuſticie q̃ fecimꝰ nos ſꝫ ſm ſuã miſericordiã ſaluos nos fe
cit ⁊c. ſed virtutis eiꝰ. Eſt aũt duplex cã hũane ſalutis q̃
ē a deo. Una ē eterna ſcꝫ eiꝰ p̃deſtinatio. Alia ē tẽporal̃
ſcꝫ grã iuſtificans. Quantũ ad pmũ dicit. Scḋm ꝓpoſi
tũ id ē p̃deſtinationē q̃ ē ꝓpoſitũ miſerendi. Ephe. pmo
Opat̃ oĩa ſm ꝓpoſitũ voluntatis ſue. Ro. 8. His q̃ ſm
ꝓpoſitũ vocati ſũt ſancti ⁊c. Quantũ ad ſecũdũ dicit. Et
grãm. Ro. 3. Juſtificati gratis ꝑ grãm ipſius ⁊c. ¶ Cir-
ca ꝓceſſum grĩe primo oñdit quõ eſt p̃parata grã. Scḋo
quõ collata. Tertio ꝑ quē. Primũ oñdit cũ dicit. Que
data eſt ⁊c. i. ꝓuiſa ē nobis dari añ tpa ſecularia ſicut di-
cit phs. Seculum nihil aliud ē q̃ menſura durationis
aliquarum rerum: vnde diuerſa ſecula diuerſe ſunt eta-
tes hominũ. Unde vnum ſeculũ durat mille annis quia
homo dicit̃ viuere q̃diu eſt in memoria hominũ que nõ
excedit mille annos. Tempora ergo ſecularia ſunt q̃ mē
ſurãt res mutabiles ⁊ hec inceperunt cum mundo ſꝫ pre
deſtinatio ante mundũ. Ephe. 1. Elegit nos in ipſo ante

conſtitutionem mundi ꝛc. Et dicit. In xp̄o ieſu: quia nō ſumus electi vt ſaluemur ꝓprijs meritis: ſed per gratiā xp̄i: quia ſicut p̄deſtinauit ſalutem noſtram ita modum ſalutis noſtre. Joh. p̄mo. Gratia ꝛ veritas per ieſuʒ xp̄m facta ē: Sʒ hec p̄deſtinatio prius erat occulta ſed nūc eſt manifeſta: ꝛ quomodo: ſicut ꝯceptus cordis per opa: vnde nunc in effectu operis ſuis electis manifeſtauit ꝑ illuminationē proprie loquit̄. manifeſtare enī eſt in lucē ducere Job. 18. Abſcondita ꝓduxit in lucem. Sic ergo manifeſtata ē per hoc ꝙ miſit xp̄m nos illuminantē Eſa. 60 Surge illuminare hieruſalem quia venit lumen tuum. ꝛc. Luce p̄mo. Illuminare his qui in tenebris ꝛ in vmbra mortis ſedent ꝛc. ¶ Deinde cum dicit. Qui deſtruxit ꝛc. cōmendat xp̄m illuminatorem ꝛ primo eiꝰ virtutem quantū ad mala que abſtulit. Secūdo quantū ad bona que cōtulit. Dicit ergo xp̄s ꝓpter hoc ꝙ ꝓ nobis paſſus ſatiſfecit deo pro peccatis noſtris. p̄me Pet. 3. Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuꝰ ē ꝛc. Et peccatū erat cauſa noſtre mortis corporalis Roma. 6. Stipēdia enim peccati mors: ꝛ ideo deſtruendo peccatum deſtruxit mortem. Oſee. 13. Ero mors tua o mors ꝛc. Cōtulit etiam perfecta bona. primo anime in preſenti ꝑ gratiam fidei. Abac. 2. Juſtus meus ex fide viuit. Sed ē imperfecta hec vita ſed perficietur in gloria. Jo. 17. Hec ē vita eterna vt cognoſcant te ꝛc. Secūdo mortalitateʒ carnis reſultantem ex gloria aīe. 1. Cor. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem ꝛc. Joh. 10. Ego veni vt vitam habeant ſcʒ iam per gr̄am et abundantius per gloriā in futuro. Itē ibidē Oīs qui viuit ꝛ credit in me nō morietur in eternū.

Lectio quarta.

In quo poſitus ſum ego p̄dicator et apoſtolus ꝛ magiſter gentium. Ob quā cām etiā hec patior ſed nō confundor. Scio enī cui credidi ꝛ certus ſum: qꝛ potēs ē depoſitū meū ſeruare in illū diē. Formā habe ſanoꝝ verboꝝ que a me audiſti in fide ꝛ in dilectione in xp̄o ieſu. Bonuʒ depoſitū cuſtodi ꝑ ſpiritū ſanctū qui habitat in nobis. Scis enī hoc ꝙ auerſi ſūt a me oēs qui in aſia ſunt: ex quibus ē philetus ꝛ hermogenes. Det miſericordiā dominꝰ oneſifori domui: quia ſepe me refrigerauit ꝛ catenā meā non erubuit: ſed cū romam veniſſet ſollicite me q̄ſiuit ꝛ inuenit. Det illi dn̄s inuenire miſericordiam a deo in illa die. Et quanta epheſi miniſtrauit mihi: tu melius noſti.

Supra monuit ad ſollicitā xp̄i predicationem: hic inducit ad hoc per ſui exemplum ꝛ primo ponit hoc. Secūdo inducit ad ſui ſequelam ibi. Formā habens ꝛc. Tertio oſtendit ſequendi neceſſitatem ibi. Scis hoc ꝛc. Itē primo ponit ſuū officiū. Secundo oſtendit que patitur pro ſui officij executione ibi. Ob quā cauſam ꝛc. Tertio ſpei certitudinem ibi. Scio enim ꝛc. Deſcribit autem officiū ſuum tripliciter: quia dicit ſe predicatorem ad excitāduʒ ad bonos mores. infra. 4. Predica verbum. inſta oportune importune ꝛc. Marc. vltimo. Predicate euāgeliū omni creature ꝛc. Apoſtolū ad regendū eccl̄iam qꝛ apoſtoli ſunt prelati eccleſie. Gal. 2. Qui operatus ē petro ī apoſtolatū circumciſionis operatus ē ꝛ mihi inter gētes ꝛc. Et magiſtrum inſtitutū ad docendū fidei ſanitatem ꝛ cognitionē dei. 1. Timo. 2. Doctor gentium in fide et in veritate. Johel. 2. Filij ſyon exultate ꝛ letamini in dn̄o deo noſtro qui dedit vobis doctorem iuſticie ꝛc. Sʒ dicit in quo poſitus ſū ego ꝛc. Ubi nota tria. Prīo ꝙ ip̄e nō aſſumpſit ſibi ſed ab illo poſitus ē Heb. 5. Nemo aſſumit ſibi honorē ſed qui vocatur a deo tanꝙ aaron ꝛc. Scd̄o in poſitione deſignat̄ ordo: item firmitas quia ſm̄ ordinem rōnis inſtitutus firmiter manſit. Joh. 15. Poſui vos vt eatis ꝛ fructum afferatis ꝛ fructus veſter maneat ꝛc. Judic. 5. Stelle manentes ī ordine ꝛ curſu ſuo ¶ Deinde cum dicit. Ob quā cām ꝛc. oſtendit que patitur pro ſui officij executione dicens hec aduerſa patior: ſcʒ vincula ꝛ tedia: ꝛ hoc pro fide xp̄i: infra. 2. Laboro vſq; ad vincula ꝛc. Et dicit ob hanc cām qꝛ pati ſimpliciter nō ē laudabile ſed ꝓpter iuſtam cām. Mat. 5. Bt̄i qui perſecutionem patiuntur ꝓpter iuſticiam ꝛc. Et id̄o non ē ei ad confuſionē qui patit̄ ꝓpter iuſticiā. 1. Pe. 4 Nemo veſtrū patiat̄ quaſi homicida aut fur aut maledicus aut alienorum appetitor: ſi auteʒ vt chriſtianus non erubeſcat ꝛc. Act. 5. Ibant apoſtoli gaudētes ꝛc. ¶ Deinde cum dicit. Scio ꝛc. Ponit̄ certitudo ſpei: que facit eum non cōfundi etiā hec ꝓuenit ex magnitudine dei ꝓmittentis. Et ideo dicit. Cui credidi ꝛc. Et nota ꝙ vno modo credere ē actus fidei ꝛ ē ſenſus. Scio ꝛc. id ē ſcio ꝙ ille qui promiſit ē verax ꝛ potens ad reddendā vitam eternam quā repromiſit homini fideli exiſtenti. Sed cōtra ex hoc ſequit̄ ꝙ eadē eſt ſciā ꝛ fides ꝛ idem ē ſcituʒ ꝛ creditū qđ ē impoſſibile quia de rōe sciti ē ꝙ videat̄: de rōne crediti ꝙ nō. Reſpondeo in fide duo ſunt ſcʒ id qđ credit̄ ꝛ ille cui creditur. De eo qđ creditur nō pōt eē ſcientia quia ſic perderet crediti rōnem ſed de eo cui credit̄ eſt ſcientia quia per euidentiſſimā rōnem ē ſcitum ꝙ deus ē verax. Et ſic dicit Cui credidi. 1. Jo. 4. Nolite omni ſpiritui credere: ſed probate ſp̄us ſi ex deo ſunt. Prouerb. 14. Innocēs credit omni verbo ꝛc. Alio mō dicit̄ credere fidei eius cui cōmittit rem ſuā ꝛ hic ſenſus ē verior quaſi dicat. Meip̄m. labores ꝛ poſſeſſiones credidi. i. cōmiſi deo: ſcio ꝙ potens eſt depoſitū meum ſeruare ꝛc. Et nota ꝙ depoſitū dicit̄ dupliciter. Uno mō qđ ego depoſui. Et ſic hō deponit apud deū ſalutē ſuā qn̄ ſe deo totū cōmittit. 1. Pe. 5. Oēm ſollicitudinē vr̄am in eū ꝓijcientes qm̄ ipi cura eſt de vobis ꝛc. p̄s. Jacta ſuꝑ dn̄m curā tuā ꝛ ip̄e te enutriet ꝛc. Itē deponit opa ſua qn̄ ſcʒ nō ſtatim recipit remunerationē ſuā ſed in poſterꝫ. Et ſic qui bn̄ facit deponit illud apud deū: ꝛ hoc vſq; in illum diem quando iudicabit occulta hominū: quia tunc reddet deus mercedem laborum ſctoꝝ. 1. Sap. 10. et Eſa. 3. Dicite iuſto qm̄ bene. quoniā fructū adinuentionū ſuaꝝ comedet ꝛc. Uel depoſitū id ē qđ penes me poſituʒ ē ſcʒ officiū euangelij. Act. 9. Uas electōis ē mihi iſte vt portet nomē meū ꝛc. Etiā deꝰ ē potens cōſeruare ſuū ap̄lm vſq; ad mortē ſuam. ¶ Deinde cū dicit. Formā hn̄s ꝛc. inducit ad ſeq̄lā ſui ꝛ ē duplex littera Una dic̄ habe: altera hn̄s. Si dic̄ hn̄s ſic prīo ponit idoneitatē quā ꝓponit timotheo ad imitandū exemplū ap̄li. Secūdo hortatur ad imitandū ibi. Bonū depoſitū ꝛc. Apoſtolus autē bonā idoneitatē habuit ſm̄ duo. ſ. ſm̄ eruditionem quantum ad cognitionē. Et id̄o dicit. Sanoꝝ verboꝝ ꝛc. Iteʒ ſm̄ virtutem. Un̄ dicit. In fide ꝛ dilectiōe. Dicit ergo. Nō potes te excuſare ſi patienter te non habeas vſq; ad vincula ſicut ego: qꝛ tu es habens formam ſanorum verborum ſcilicet que non continent falſitatis corruptionem. Titum. 2. Loquere que decent ſanam doctrinam Et dicit̄ doctrina ſana nō corrupta effectiue quia nos ſa

nos facit. Et addit. Que a me audiſti: quaſi dicat nō es
deceptus quia hoc tibi tradidi qđ a xp̄o audiui. i. Coꝛ.
xi. Ego enī accepi a domino qđ ⁊ tradidi vobis. Luce
10. Qui vos audit me audit ⁊c. Et hoc in fide ⁊ dilectio
one quia ſi aliquis oīa verba ſana ſciret ⁊ nō crederet nō
eſſet idoneus: nec etiam diligeret quia: de facili recede
ret a doctrina vel per aduerſa vel per proſpera. Heb. xi.
Sine fide impoſſibile eſt placere deo ⁊c. i. Joh. 3. Qui
non dilgit manet in moꝛte ⁊c. Et hoc in xp̄o ieſu q: ve
ra fides ē coꝛum que xp̄s docuit ⁊ vera dilectio ē in xp̄o
qui dedit ſpm̄ ſanctum ꝑ quē deum diligimus. Hec igit̄
habens cuſtodi bonū depoſitum qđ ſcʒ dedi tibi id ē of-
ficium p̄dicationis vt nunq̄ a veritate recedas nec pro-
pter timoꝛem officiū predicationis vllo tēpoꝛe dimittas
Prouer. 4. Omni cuſtodia ſerua coꝛ tuum ⁊c. p̄me Ti
mo. 6. O timothee depoſitū cuſtodi ⁊c. Et hoc cuſtodi
bono adiutoꝛio ſcʒ per ſpiritū ſanctū. p̄me Coꝛ. 3. Neſci
tis quia templum dei eſtis ⁊ ſpiritus dei habitat ī vobis
⁊c. Secundū aliā litterā monet ad duo. Primo ad ſanā
doctrinā. Secundo ad perſeuerantiam in ea ſm̄a quā-
do ⁊ quando nō imitatur. ¶ Deinde cum dicit: ſcis hoc
⁊c. oſtendit neceſſitatē monitionis ex defectu ⁊ profectu
alioꝛum. Quādo enī aliquis videt aliquos ſocioꝝ ſuo-
rum proficerē ⁊ aliquos deficere nititur ſequi bonos. Et
ideo primo cōmemoꝛat deficientes: ſcđo ꝓficientes ibi.
Det miſericoꝛdiam ⁊c. oſtendit ergo quid cuſtodiat al's
eſt periculum. p̄me Coꝛ. 10. Qui ſe exiſtimat ſtare vide
at ne cadat ⁊c. Et ideo dicit. Auerſi ⁊c. Glo. Iſti falla-
cia erant pleni ſimulate enī fuerāt ap̄lo vt ſcʒ addiſcerēt
vnde facerent calūniam apoſtolo. Iſti ergo qui ſūt auer-
ſi a me ſunt modo in aſia inter quos p̄cipue ſunt iſti duo
qui conuerſi ſunt per iacobum. ¶ Deinde cū dicit. Det
miſericoꝛdiam ⁊c. oſtendit alioꝝ profectū ⁊ precipue cu
iuſdam oneſiphoꝛi cōmemorans. Primo bona que ſibi
contulit rome. Secundo que in aſia. Item p̄mo optat ei
dei miſericordiam. Secundo oſtendit meritū miſericor-
die. Tertio tempus miſericoꝛdie. Primū cū dicit. Det
miſericoꝛdiam ⁊c. Recte optat ei miſericoꝛdiā quia pre-
ſens vita miſeria ē Job. 14. Homo natus de muliere bre
ui viuens tempoꝛe: replet̄ multis miſerijs ⁊c. Dicit det
non ſolum perſone ſed familie quia ꝓpter bonitatē vni⁹
deriuatur gratia ad totā familiam. Mat. 10. Si quideʒ
fuerit domus illa digna veniet pax veſtra ſuper eam ⁊c.
Meritū autē miſericoꝛdie eſt miſericoꝛdia quā habebāt
in apoſtolum. Unde dicit: quia ſepe me refrigerauit: ſcʒ
quietem p̄ſtando. Mat. 5. Beati miſericoꝛdes quoniaʒ
ip̄i miſericoꝛdiam cōſequent̄. Eccl̄. 18. Nonne ardoꝛem
refrigerabit ros ⁊c. Phil. 16. Uiſcerā ſanctoꝝ requieuē
runt ꝑ te frater ⁊c. ¶ Et cathenā meā ⁊c. infra. 2. Labo-
ro vſq̄ ad vincula: quaſi male operās ⁊c. nō erubuit ſed
cum romā veniſſet ſollicite vt amicus queſiuit. Eccl̄. 6.
Si poſſides amicū in tēptatione poſſide illuʒ ⁊c. Pro-
uer. 17. Omni tēpore diligit qui amicus ē ⁊c. ¶ Optat
autē miſericoꝛdiam futuri ſeculi cum dicit. In illa die ī
qua ſcʒ dominus iudicabit oēs qn̄ miſericoꝛdia ē neceſſa
ria: nō ſolum autem rome ſed ⁊ epheſi. Et ideo dignus
eſt diuina miſericoꝛdia.

Capitulum ſecundū.

Tu ergo fili mi confoꝛtare in gra
tia q̄ ē in xp̄o ieſu: ⁊ que audiſti a
me ꝑ multos teſtes: hec cōmēda
fidelibus hominib⁹ qui idonei erūt ⁊ alios
docere. Laboꝛa ſicut bon⁹ miles chꝛiſti ieſu
Nemo militans deo implicat ſe negocijs ſe-
cularib⁹ vt ei placeat cui ſe pꝛobauit. Nam
⁊ qui certat in agone: nō coꝛonabit̄ niſi legi
time certauerit. Laboꝛantē agricolā opoꝛ-
tet pꝛimū de fructib⁹ accipe. Intellige que
dico: dabit enim tibi dominus in omnibus
intellectum.

Supꝛa induxit timotheū ad diligentē euangelij p̄dicati
onem: inducit eū hic ad conſtantē tolerantiam martyrij
Et primo inducit eum a ſuſtinendā paſſionem ꝓ ſalute
fidelium. Scđo docet eum qualiter reſiſtat infidelibus.
ibi. Noli verbis ⁊c. Itē primo inducitur preparatio ad
martyriū ſuſtinendū. Scđo exhoꝛtatio martyrij ibi. Me
moꝛ eſto ⁊c. Preparatio martyrij p̄mittit̄ quantum ad
tria. Primū ē animi fortitudo. Scđm ē bonoꝝ diſpenſa
tio ibi. Et que audiſti ⁊c. Tertiū ē fructuoſus militie la
boꝛ ibi. Laboꝛa ⁊c. Req̄rit̄ aūt ad martyriū animi foꝛti
tudo que ē circa pericula moꝛtis: ⁊ ideo dicit. Tu ergo
fili mi ſcʒ quē per euangeliū genui confoꝛtare in gratia:
p̄s. Uiriliter agite ⁊ confoꝛtetur coꝛ vr̄m ⁊c. nō in te ſcʒ
cuius foꝛtitudo ē vana ſed in deo. Ephe. 6. Confoꝛtami
ni in domino ⁊ in potentia virtutis eius ⁊c. ¶ In gr̄a. i.
gratuito dei dono ꝑ xp̄m. Jo. i. Gr̄a ⁊ veritas per ieſum
xp̄m facta eſt ⁊c. Scđm eſt diſpenſatio bonoꝛum. Circa
qđ notandum ē q̄ quando aliquis adducit̄ ad moꝛtem
diſponit de ſuis. Non ergo minus debēt eſſe ſolliciti ſā
cti de bonis ſp̄ualibus ſibi creditis q̄ nō diſpereāt poſt
eoꝛū moꝛtē ſed alijs credant: ⁊ ideo monet eum vt ſi ad
martyrium venerit q̄ diſpenſet doctrinā fidei. Et pꝛimo
ponit quō acceepit q: ꝑ auditū. Unde dicit. Que audi-
uiſti a me ⁊ ego a xp̄o. Et dico a me nō ſingulariter ſʒ cō
firmata ꝑ multos teſtes id ē ꝑ legem ⁊ ꝓphetas Ro. 3.
Teſtificata a lege ⁊ a ꝓphetis ⁊c. Uel ꝑ ap̄los. i. Coꝛ.
15. Siue enī ego ſiue illi ſic predicauimus ⁊ ſic credidi-
ſtis ⁊c. ¶ Hec cōmenda inquantū ſunt accepta. Sap. 7.
Quā ſine fictione didici ⁊ ſine inuidia cōico ⁊c. ¶ Fide
libus hominib⁹: vt ſcʒ nō querāt lucrū t̄pale ſed gloꝛiam
dei. i. Coꝛ. 4. Hic jam queritur inter diſpēſatoꝛes vt fi-
delis quis inueniat̄ ⁊c. Mat. 24. Fidelis ſeruus ⁊ pru
dens quē conſtituit dn̄s ſup familiā ſuā ⁊c. Itē qui ſunt
idonei ad diſpenſandū. Debēt aūt eſſe idonei tripliciter
Primo intellectu vt ſint ſapientes ad intelligendū. Lu
ce. 21. Ego dabo vobis os ⁊ ſapientiā ⁊c. Itē linguaʒ vt
facundi ad docendū. Eſa. 50. Dn̄s dedit mihi linguam
eruditam vt ſciā ſuſcitare eū qui laſſus eſt verbo ⁊c. Itē
ope q: cepit ieſus facere ⁊ docere. Act. i. ¶ Deinde cuʒ
dicit. Laboꝛa ⁊c. ponit̄ tertiū ſcʒ legitim⁹ militie laboꝛ
ad quē pꝛimo hoꝛtat̄. Secūdo ponit laboꝛis p̄mium ibi.
Nam ⁊ qui ⁊c. Tertio militie ſtipendia. Laboꝛantem
⁊c. Itē pꝛimo hoꝛtat̄ ad legitimū laboꝛem. Scđo expo-
nit quis laboꝛ ſit legitim⁹ ibi. Nemo ⁊c. Dicit ergo La-
boꝛa ⁊c. Eſt aūt tripliciter aliq̄s miles xp̄i. Pꝛīo inq̄tū
pugnat ꝯtra peťū. Job. 7. Militia ē vita hoīs ſup terrā
⁊. 14. Cunctis dieb⁹ quibus nūc milito expecto ⁊c. Et
hec pugna ē ꝯtra carnē mundū ⁊ diabolū. Ephe. vi. Nō
ē nobis colluctatio aduerſus carnē ⁊ ſanguinē ⁊c. Scđo
ē aliquis miles xp̄i pugnādo ꝯtra erroꝛes. 2. Coꝛinthio.
10. Arma militie noſtre non ſunt carnalia: ſed potentia
deo ad deſtructionem munitionū conſilia deſtruētes ⁊c.
Tertia eſt militia martyrū contra tyrannos. Et hec eſt
laboꝛioſioꝛ. Jo. 25. Numquid ē numer⁹ militū eius. Et
non debet quieſcere miles quia dicitur a militia ſuſtinē-
da. ¶ Deinde cum dicit. Nemo ⁊c. exponit quid ſit legi
timus laboꝛ. Et pꝛimo inducit eum ad laboꝛem. Secun
do oſtendit qualis debet eſſe bonus miles ibi. Ut ei pla

ceat ⁊c. Primo circa primũ duo facit quia exemplũ ponit. Secundo manifeſtat. Dicit ergo. Nemo ⁊c. Circa primũ ſciendum ē ꝙ alius ē finis militie ſpũalis ⁊ alius eſt finis militie corporalis: quia finis militie corporalis eſt vt obtineat victoriam contra hoſtes patrie: ⁊ idõ milites debent abſtinere ab his que abſtrahunt a pugna puta a negocijs ⁊ delicijs. p̄me Cor. 9. Qui in agone cõtendit ab omnibus ſe abſtinet ⁊c. Sed militie ſpũalis finis ē vt victoriam habeant ab hominibus qui ſunt contra deum: ⁊ ideo oportet ꝙ abſtineant ab omnibus que diſtrahunt a deo: hec autem ſunt negocia ſecularia: quia ſollicitudo huius ſeculi ſuffocat verbum. Et ideo dicit implicat ſe. Sed contra. Negocia ſecularia ſunt temporalia: hoc autem apoſtolus fecit quãdo vixit de labore manuum ſuarum. Reſpondeo dicendũ eſt ꝙ apoſtolus dicit implicat ⁊ non dicit exercet: ille autẽ eis implicatur cuius cura ⁊ ſollicitudo iniungitur circa ipſa. Et tũc ꝓprie ipſa hec interdicuntur militibus xp̄i in quibus oſtẽditur non eſſe neceſſe implicari animũ. Itẽ non dicit ſimpliciter implicatur ſed dicit implicat ſe: quia quandoq; implicatur ⁊ non ſe implicat. Implicat enim ſe quando ſine pietate ⁊ neceſſitate aſſumit: ſed quando neceſſitas officij pietatis ⁊ auctoritatis exercetur tunc non implicat ſe ſed implicatur huiuſmodi neceſſitate. Roma. 16. Aſſiſtatis ei in quocunq; negocio veſtri indiguerit. Cauſa autẽ quare nõ debet ſe implicare ē vt ei placeat. p̄me Joh. 2. Si quis diligit mundum non eſt charitas p̄ris in eo. Qui enim eſt miles xp̄i deuouit ſe ad militandũ deo: ⁊ ideo dꝫ conari vt ei placeat cui ſe deuouit. ¶ Deinde cum dicit. Nam ⁊ qui ⁊c. ponit laboris premium. Et quia diceret aliquis. O paule magna imponis: ſed quis eſt eorum fructus? Reſpondet aſſumatis exemplũ in pugnis ſecularibus vbi non omnes ſed legitime pugnantes accipiunt coronam. Sic ergo erit ⁊ in ſpũalibꝰ ꝙ nullus coronabitur niſi ſeruet debitas leges pugne. prime Cor. 9. Illi quidem vt corruptibilẽ coronam accipiant: nos autem incorruptam. ⁊c. Sap. 4. Imperpetuum coronata triumphat ⁊c. ¶ Deinde cum dicit. Laborantem ⁊c. oſtendit ſtipendia interdicitq; ei negocia ſecularia. Et primo proponit ſtipendia ſub metaphora. Secundo exponit ibi. Intellige ⁊c. officium enim predicatorum ⁊ doctorum eſt officium militum: inquantũ inſurgunt contra hoſtes ⁊ vicia. Item agricole inquantũ fructum faciunt promouendo ad bona huius. Ager eſt eccleſia ⁊ p̄cipalis agricola eſt deus interius ⁊ exteriꝰ operans. Jo. 15. Ego ſum vitis vera ⁊ pater meꝰ agricola eſt ⁊c. Homines autẽ exterius adhibẽt miniſteriũ. 1. Cor. 3. Ego plantaui apollo rigauit: deus autẽ incrementum dedit ⁊c. Iſti ſunt exteriores agricole. Job. 31. Si animam agricolarum eius afflixi ⁊c. Iſtũ ergo agricolam oportet fructum accipere: huius fructus ſunt opera virtutum. Eccl. 24. Flores mei fructꝰ honoris ⁊ honeſtatis ⁊c. Gal. 5. Fructus autem ſpiritus eſt charitas gaudium: pax patientia ⁊c. Inter hos fructus ſũt ⁊ fructus elemoſynarum. Act. 9. Hec erat plena fructibꝰ bonis ⁊ elemoſynis quas faciebat. Iſti ergo debẽt principaliter fructum percipere vt ipſi gaudeãt. Primo de ſubditorum fructibus. Phil. 4. Itaq; fratres mei chariſſimi ⁊ deſiderantiſſimi gaudium meum ⁊ corona mea ⁊c. Secundo de ſubſidijs temporalibus nõ pro p̄mio principali ſed ſtipendio. Gal. 6. Cõmunicet autem is qui cathetizatur verbo: vel qui ſe cathetizat in omnibꝰ bonis. Mat. 10. Dignus eſt operarius cibo ſuo. ¶ Deinde cũ dicit. Intellige ⁊c. exponit que dixerat ſequens modũ xp̄i poſt parabolas. Mat. 13. Qui habet aures audiẽdi audiat. Quaſi dicat. Reduc hec ad intelligentiã ſpũalẽ Dan. 16. Intelligentia enim opus eſt ĩ viſione: quaſi diceret aliquis: tu dicis accipe ſtipendium o timothee: ſed tu non facis quia de labore manuum vis viuere. Unde intellige quia eſt neceſſaria diſcretio: quia ibi non ſũt accipienda vbi ē occaſio auaritie contra euangeliũ vel propter cupiditatem vel propter otium ⁊ hoc poteris intelligere: quia dabit ⁊c. p̄me Joh. 2. Unctio docebit vos de omnibus. ⁊c.

Lectio ſecunda.

Memor eſto dominũ ieſũ xp̄m reſurrexiſſe a mortuis ex ſemĩe dauid ſcḋm euãgeliũ meũ ĩ quo laboro vſq; ad vincula quaſi male operans. ſed verbũ dei nõ eſt alligatũ. Ideo oĩa ſuſtineo ꝓpt̃ electos: vt ⁊ ipſi ſalutẽ cõſequant̃ que eſt ĩ xp̄o ieſu cũ gloria celeſti. Fidelis ſermo Nam ſi cõmortui ſumꝰ: ⁊ cõuiuemꝰ: ſi ſuſtinebimꝰ ⁊ cõregnabimꝰ. ſi negauerimus ⁊ ille negabit nos. ſi nõ credimus. ille fidelis ꝑmanet negare ſeipſũ non poteſt. Hec cõmone teſtificans corã deo. Noli cõtẽdere verbis ad nihil enim vtile eſt niſi ad ſubuerſionẽ audientium. Sollicite autem cura teipſũ probabilem exhibere deo: operariũ incõfuſibilẽ recte tractantem verbum veritatis.

Supra ponit̃ preparatio ad martyrium: hic ponitur exhortatio ad ipm: ⁊ primo p̄mittit exemplum premij. Secundo exemplũ martyrij ibi. In quo laboro ⁊c. Tertio manifeſtat conſequentiam premij ad martyriũ ibi. Fidelis ſermo ⁊c. Nam premiũ mortis precioſe martyrij ē reſurrectio glorioſa: cuius exemplum preceſſit in capite noſtro xp̄o. Et idõ dicit. Memor eſto. Quaſi dicat. Dñm nr̃m ieſum xp̄m ſupple habe in mẽte contra tribulatões Prouer. 3. In oĩbus vijs tuis cogita illũ: ⁊ ipſe diriget greſſus tuos. Multa enim ſunt in eo cogitanda: ſed ſpecialiter reſurrectio. Ad hanc enim oĩa ordinant̃ et precipue totus xp̄iane religionis ſtatus. Ro. 10. Si confitearis in ore tuo dominũ ieſum ⁊ in corde tuo credideris ꝙ deus excitauit illũ a mortuis ſaluus eris. Et nota ꝙ nõ dicit reſuſcitatũ q2 ⁊ ſi p̄r eũ ſuſcitauerit tñ ꝓpria etiam virtute reſurrexit ⁊ ē primꝰ reſurgentiũ. 1. Cor. 15. Sꝫ q2 ſcḋm naturã hũanã ſurrexit ⁊ mortuꝰ ē ex ſemĩe dauid. Ro. 1. Qui factꝰ ē ei ex ſeĩe dauid ſcḋm carnẽ ⁊c. ¶ Scḋm euangeliũ meũ. i. a me p̄dicatũ. 1. Cor. 15. Notũ aũt facio vobis euangeliũ qḋ p̄dicaui vobis ⁊c. Qui p̄dicat euãgeliũ ē miniſter euãgelij: ſicut qui baptizat ē miſter baptiſmi. Tamen non poteſt dici baptiſma meũ ſꝫ euangelium ſic. Et hoc ideo quia multum facit exhortatio et ſollicitudo. ¶ Deinde cum dicit. In quo laboro ⁊c. oſtẽdit ſe in exemplum martyrij ⁊ primo eius penam. Scḋo eius cãm ibi. Ideo omnia ⁊c. Tria aũt oſtendit eẽ in pena ſcꝫ acerbitatẽ obprobriũ ⁊ cõſtantiã. Acerbitatẽ poſt cũ dicit. In quo ſcꝫ euãgelio p̄dicãdo vel ꝓ quo laboro id ē affligor: ⁊ hoc vſq; ad vincula: q2 qñ hanc epiſtolã ſcripſit erat rome ĩ vinculis. Ephe. vlt. Miniſteriũ euãgelij ꝓ quo legatiõe fungor in cathena. Obprobriũ q̄ſtũ ad infideles cũ dicit. Quaſi male operans: xp̄iani eñi tũc reputabant̃ peſſimi. Luc. 9. Bti eritis cũ vos oderũt homines ⁊ ſeparauerint ⁊ exprobrauerint ⁊c. Chriſtus etiam fuit damnatus quaſi male operans. Eſa. 53. Et cum ſceleratis reputatus eſt. Conſtantiam autem

oñdit cum dicit. Sȝ ꝟbum dei. ꝛc. licȝ enim corpus ſit
alligatū tamen verbum dei non ē alligatū: quia ꝑdicatio
fuit ex voluntate apoſtoli que libera ē ⁊ precipue ꝓpter
efficaciam charitatis que nihil timet. Ro. 8. Certꝰ ſum
enim quia neqȝ mors neqȝ vita ꝛc. Quia ſicut ꝑme Jo.
3. dicitur: Maior eſt deus corde noſtro ꝛc. Et dicitur ꝙ
in vinculis exiſtens multos conuertit. ¶ Deinde cuȝ di
cit. Jdeo omnia ꝛc. Oſtendit cauſam quia martyrē non
pena facit ſed cauſa. Duplex autem eſt cauſa martyrij. ſ.
propter diuinū honorem ⁊ ſalutem proximi. Propť de-
um quidē: quia Roma. 8. Propter te mortificamur to-
ta die ꝛc. Propter ſalutē proximorū quia dicit hic Pro
pter electos. Joh. 15. Maiorem charitatem nemo habȝ
vt animā ſuam ponat quis pro amicis ſuis ꝛc. ꝑme Jo.
3. Quoniam ille pro nobis animā ſuā poſuit ⁊ nos debe
mus pro fratribus animas ponere. Et dicit propter ele-
ctos quia quecunqȝ bona fiunt ſpecialiter cedunt in bo-
num electorum nō reproborū. Et quomodo: vt ⁊ ipſi ꝛc.
Sed nunquid nō ſufficit paſſio xpi. Dicendum ē ꝙ ſic
effectiue: ſed paſſio apoſtoli dupliciter: quia dabat exem
plum perſiſtendi in fide. Secundo quia confirmabat fi-
des: ⁊ ex hoc inducebant ad ſalutem. Et hoc in xpo id ē
que venit nobis per eum. Mat. ꝑmo. Jpſe enim ſaluum
faciet populū a peccatis eorum ꝛc. Et hoc nō ſolū ſalutē
gratie preſentē ſed etiam cū gloria celeſti. Mat. 5. Mer
ces veſtra copioſa eſt in celis. ¶ Deinde cuȝ dicit. Fide-
lis ſermo ꝛc. Ponit conſequentiā premij ad meritū mar
tirij. Et primo ponit atteſtationē. Secundo cōſequenti
am ibi. Nam ſi ꝛc. Tertio confirmat per teſtimoniū ibi.
Hec cōmone ꝛc. Dicit ergo fidelis ꝛc. i. verbum qđ di-
cam ē fidele. Apoc. vltimo. Hec verba fideliſſima ſunt.
ꝛc. ¶ Deinde cum dicit. Nam ſi ꝛc. ponit conſequentiā
⁊ primo de remuneratione bonorū. Secundo de punitio
ne maloꝝ ibi. Si negauerimus ꝛc. Jn premio bonorum
ſunt duo ſcȝ reparatio per reſurrectionem: ⁊ ſuperaddi-
tio glorie ad quam reſurgent. Et ideo primo oſtendit ꝙ
per chriſtum venit ad reparationeȝ vite. Scđo ꝙ ꝑ ipſū
venitur ad reſurrectionē ibi. Si ſuſtinemus ꝛc. Dicē er-
go. Si cōmortui ſumus ſcȝ cum chriſto ⁊ hoc per ſacra-
menti ſuſceptionē in baptiſmo. Roma. 6. Cōſepulti eñi
ſumus cū illo per baptiſmū in mortem ꝛc. Jtem per peni
tentiā nos macerando. Gal. 6. Qui xpi ſunt carnem ſuā
crucifixerunt cū vitijs ⁊ cōcupiſcentijs. Jtem pro cōfeſſi
one veritatis moriendo ſicut ⁊ chriſtus ps. Precioſa in
conſpectu domini mors ſanctorum eius. Si ergo com-
mortui ſumꝰ ⁊ conuiuemꝰ id eſt ſicut ipſe reſurrexit ſic et
nos. Ro. 6. Si conplantati facti ſumꝰ ſimilitudini mor-
tis eius ſimul ⁊ reſurrectionis erimus. ¶ Deinde agit đ
gloria quā ſancti merent per mortis ignominiā. Luc. vl
timo. Nonne hec oportuit xpm pati. Et ideo dicit Si ſu
ſtinuerimꝰ ſcȝ patienter ⁊ obprobria conregnabimꝰ id ē
ſimul cum ipſo peruenientemus ad regnū. Mat. 5. Beati q̄
perſecutionē ꝛc. ¶ Deinde cum dicit. Si negauerimus
ꝛc. oſtendit conſequentiā quantum ad penas. Dupliciť
autē poteſt aliquis peccare contra fidē. Primo exterius
negando. Secundo interius eam deponendo. Quantuȝ
ad primū dicit. Si negauerimus ſcȝ coram alijs ipſe ne-
gabit nos in iudicio. Matth. 25. Amen dico vobis ne-
ſcio vos ꝛc. Negare eſt non cognoſcere eos eſſe de oui-
bus ſuis. Quantum ad ſecundū dicit. Si non credimꝰ
id eſt ſi fidem a corde abijciamus ipſe fidem ſuam tenet.
Unde fidelis manet in ſua fide: quia fides nihil aliud eſt
ꝙ participatio veritatis. Jpſe autem ē ipſa veritas q̄ ne-
gare ſe non poteſt. Ergo non ē omnipotens. Reſpōdeo
Ex hoc ē omnipotens ꝙ ſeipſm negare non poteſt. Poſ
ſe enim deficere magis ē pertinens ad impotentiā quia
ꝙ aliquid deficiat a ſuo eſſe ē per debilitatē virtutis ꝓ-
prie. Chriſtum autē negare ſeipſm ē deficere a ſeipſo hoc
ergo ipſm ꝙ non poteſt negare ſe ē ratio perfecte virtutꝭ.
Unde nec peccatum cadit in eum vt eſt dictum: nec pōt
negare ſuam virtutem ⁊ ſuā iuſticiā quin puniat. Mat.
vltimo. Qui vero non crediderit condemnabit. Sȝ nū-
quid non poteſt deus alicui remittere penam. Pōt qui-
dē ſecundum ordinem ſapientie ſue: ſed contra ordinem
ſapientie ⁊ iuſticie nō. ¶ Deinde cū dicit. Hoc auteȝ cō-
mone ꝛc. confirmat per teſtimonium. Quaſi dicat. Si-
mul cum alijs admoneo vt ſemper habeas in corde teſti
ficans coram deo id eſt teſtem adducens coram quo lo-
quor. ¶ Deinde cū dicit. Noli verbis ꝛc. oſtendit quo-
modo reſiſtat infidelibꝰ: ⁊ primo ꝑmittit modū reſiſtendi
Secundo oſtendit que ſunt quibus reſiſtat ibi. Propha
na ꝛc. Jtem primo excludit indebitum modū reſiſtendi.
Secundo ponit debitū ibi. Sollicite ꝛc. Circa primum
primo excludit indebitū modū. Secundo rationem aſſi-
gnat ibi. Ad nihil ꝛc. Dicit ergo. Noli ꝛc. Cōtentio im
portat concertationē in verbis. Poteſt ergo ſecūdū duo
intelligi: quia acrimoniā loquens deprauat dupliciter.
vel per hoc ꝙ acceditur ad fauorē falſitatis quando q̄s
cum confidentia clamoris impugnat veritatē. Alio mo-
do propter inordinationē quando vtitur acrimonia. vel
vltra modum debitū vel contra qualitatē perſone. Sed
ſi moderate ⁊ cum circūſtantijs debitis ⁊ ꝓ veritate nō
ē peccatum. Et ſic in rethorica eſt vnum inſtrumētuȝ ex-
hortationis. Tamē in ſacra ſcriptura dicit ſꝫm ꝙ impor
tat inordinationē. ꝑme Cor. 11. Si q̄s videt inter vos
cōtētioſus eē nos non habemꝰ talē conſuetudinē neqȝ
eccleſia dei. Et dicit verbis quia aliqui diſceptant ſoluȝ
verbis improperij. Et hoc ꝓprie ē contendere. Si hoc
fit nō verbis tm̄ ſed veris rationibus: hoc eſt diſputare
nō contendere. ¶ Deinde cum dicit. Ad nihil ꝛc. oſten-
dit rationē documēti. Nam moderata diſputatio quādo
cum ratione fit ē vtilis ad inſtructionē: ſȝ quando cū ver
bis tunc ē litigioſa. Jđ dicit. Ad ſubuerſionē: ⁊ hoc du-
pliciter. Uno modo dū qđ ē certuȝ venit in dubiū. Alio
modo quia audiētes ſcandalizant Prouer. 14. Ubi ver
ba ſunt plurima ibi frequenter egeſtas. Uñ Jac. 3. Ubi
zelus ⁊ contētio ibi incōſtantia ⁊ oē opus prauum. Sed
nunquid nō ſine cōtentione debet quis diſputare coram
populo de fide. Reſpondeo diſtinguendū ē ex parte au-
dientium: quia aut ſunt ſollicitati ab infidelibꝰ: ⁊ tunc ē
vtilis publica diſputatio q: ſimplices efficiunt magiꝭ in-
ſtructi quādo vidēt errantes confutari. Si vero nō ſunt
ſollicitati ab infidelibus: tunc nō ē vtilis diſputatio ſed
periculoſa. Jtē ē diſtinguēdum ex parte diſputantis: q:
ſi diſputans ē prudens ꝙ manifeſte confutet aduerſariū
tunc debet publice diſputare. ſi vero nō nullo mō ¶ De
inde cum dicit. Sollicite ꝛc. ponit debitū modum reſi-
ſtendi. Et primo quantum ad rectā intentionē. Secūdo
quantum ad rectam operationem. Tertio quantum ad re
ctam doctrinā. Qui enī vult diſputare ꝑmo dȝ ſcrutari
ſuam intētionē vtruȝ moueatur bono zelo. Jdeo dicit ꝓ
babilē deo exhibere qui ſcȝ probat cor. 2. Cor. 10. Nō
enim qui ſeipſum cōmendat ille probatus ē ſed quē deꝰ
cōmēdat. ps. Probaſti cor meum ⁊ viſitaſti nocte. ꝛc.
Jtē ꝙ doctrinam quā ꝑdicat ore ſtabiliat per opa quod
niſi faciat ē confuſione dignus. Jđ dicit. Operariū in-
confuſibilem. Quaſi dicat. Hec facito: ſi non confunde
ris. Jtem ꝙ recte tractet verbum veritatis vera docēdo
⁊ vtilia audiētibus: non querens lucruȝ ⁊ gloriam. ſcđe
Cor. 2. Non ſumus ſicut plurimi adulterantes verbuȝ
dei ſed ex ſinceritate ſicut ex deo coram deo in chriſto lo
quimur.

Lectio tertia.

PRophana aũt ⁊ vaniloquia deui-
ta. Multũ enĩ ꝓficiũt ad impie-
tatē: ⁊ ſermo eoꝝ vt cancer ſerpit.
Ex quibus eſt hymeneus ⁊ philetus: quia
a veritate exciderũt. dicētes reſurrectionē
iam factam: ⁊ ſubuerterunt quorũdã fidē.
Sed firmũ fundamentũ dei ſtat: habens ſi-
gnaculum hoc. Cognouit dominꝰ qui ſunt
eius: ⁊ diſcedat ab iniquitate omnis qui in-
uocat nomen domini. In magna autē do-
mo nõ ſolum ſunt vaſa aurea ⁊ argentea: ſꝫ
⁊ lignea ⁊ fictilia: ⁊ quedã quidē in honorē:
quedã autē in contumeliã.

Supra inſtruxit timotheũ oſtendens modũ generalem quo infidelibus eſt reſiſtendum: hic oſtendit in ſpeciali quibus ſit reſiſtendũ. Et pͥmo oſtendit quibus eſt reſiſtendũ. Secundo quare ibi. Multũ enĩ ꝛc. Tertio quõ ibi. Iuuenilia ꝛc. Dicit ergo. Prophana ꝛc. Ubi oſtendit duo eſſe vitanda ſcꝫ ꝓphana ⁊ vaniloquia ⁊ referunt ad idem vel ad diuerſa. Nam ꝓphana dicunt quaſi procul a phano ſcꝫ cultu diuino. ⁊ hec ſunt documenta hereſum ⁊ hec vitanda. Ideo dicit. Deuita ꝓphana. Poteſt etiam dici ꝙ hec ꝓphana ſunt q̃ fidei repugnant: ſꝫ vaniloquia fabuloſa. pſ. Uana locuti ſunt vnuſqſq; ad primũ ſuum. ¶ Deinde cũ dicit. Multũ enĩ ꝛc. oſtendit quare hec ſunt vitanda. ⁊ hoc dupliciter. Primo ex nocumēto qđ inferũt. Scđo ex fructu vitationis ibi. Si qs ꝛc. Circa primũ duo facit. qꝛ pͥmo oñdit quõ noceant ad fidei ſubuerſionē. Secundo quõ nõ poſſunt totaliter fidem ſubuertere ibi. Sed firmũ ꝛc. Item pͥmo ponit documentum. Secundo ſubdit ſimilitudinē ibi. Et ſermo. ꝛc. Tertio exemplum ibi. Ex quibus eſt ꝛc. Dicit ergo. hec ſunt vitanda que impediũt pietatem qui cultus dei dicit: Uñ doctrina fidei eſt doctrina pietatis. Impietas vero eſt doctrina contra fidem. Unde dicit. Multum ꝓficiunt ꝛc. id eſt ꝑducunt ad errorē ſiue ad erroneã doctrinam. Sed hic ꝓfectus eſt in malis abuſiue. infra. 3. Mali hoĩes ⁊ ſeductores ꝓficiũt in peius errantes ⁊ in errorem mittentes. ¶ Deinde ponit eoꝝ ſimilitudinem dicens. Sermo ꝛc. Heretici enĩ dicunt a pͥncipio quedã vera ⁊ vtilia. ſed cũ audiunt euomũt mortifera. Et ideo dicit. Sermo eorũ ꝛc. Ecc̃. 11. A ſcintilla vna augetur ignis. ⁊ ab vno doloſo augetꝛ ſanguis. ¶ Deinde cum dicit. Ex quibus ꝛc. ponit ad hoc exemplum. Hi enĩ duo fidem ſuo tempore corrumpebant. A quibus quidam errantes conuerſi ſunt in vaniloquiũ ꝛc. De phileto dicit ſupra. 1. Auerſi ſunt a me omẽs q̃ ſunt in aſia ex quibꝰ eſt philetꝰ ⁊ hermogenes. De hymeneo aũt habetꝛ. 1. Ti. 1. Ex quibꝰ eſt hymeneus ꝛc. Et dicit. exciderunt. 1. Io. 2. A nobis exierũt. Et hoc aggrauat: qꝛ. 2. Pe. 2. Melius enĩ erat eis non cognoſcere viã iuſticie ꝙ poſt agnitionem retrorſum conuerti. ꝛc. Errabant aũt dicentes reſurrectionē iam factam eſſe. De qua Matth. 27. Multa corpora ſanctorum qui dormierant ſurrexerunt ꝛc. Et dicebãt ꝙ non eſt alia reſurrectio expectanda. ſed tũc reſurrexerũt. Alio modo ⁊ melius ꝙ ſicut eſt duplex mors ita duplex eſt reſurrectio ſcꝫ anime ⁊ corporis. De reſurrectione anime habetꝛ Apoc. 20. Beatus ⁊ ſanctus qui habet partē in reſurrectione pͥma ꝛc. Dicebant ergo ꝙ omnia que dicuntꝛ in ſcͥpturis erant referenda ad reſurrectionem aĩarum que iam facta eſt Col. 3. Si conſurrexiſtis cum xp̃o que ſurſum ſunt querite ꝛc. Et hic error eſt etiam hodie apud hereticos ⁊ ꝑ iſtum ſubuertũt quoſdã. Et congrue dicit. ⁊ ſubuertunt: qꝛ deſtruunt fundamētũ fidei Act. 13. O plene oĩi dolo ⁊ oĩi fallacia fili diaboli ⁊ inimice oĩs iuſticie non deſinis ſubuertere vias dñi rectas. ¶ Deinde cũ dicit. Sed firmũ ꝛc. oſtēdit quomõ ꝑ hereſes fides nõ eſt totaliter ſubuertenda. Et pͥmo ꝙ ꝑ doctrinas hereticas non poteſt tota eccleſie fides corrumpi. Secundo oſtēdit quare deus ꝑmittit aliquos errare ibi. In magna autē ꝛc. Item pͥmo oſtendit immobilitatē fidei electorũ. Secundo addit demonſtrationem ibi. Habens ꝛc. Dicit ergo. Subuertũt. ſed tñ firmũ ꝛc. Hec enĩ fundamenta ſunt illa quibꝰ datur grã ĩmobiliter ſtandi. Matth. 7. Fundata enĩ erat ſupra petram. Firmũ qꝛ immobile. Unde premittitꝛ ibi Matth. 7. Et venerunt flumina ⁊ flauerun venti ⁊ irruerunt in domũ illam ⁊ non cecidit ꝛc. Huius firmitas dependet pͥmo ex diuina predeſtinatione. Secundo ex libero arbitrio noſtro. Et ideo quantũ ad primũ dicit. Hoc firmum fundamentũ habet hoc ſignaculũ. id eſt hoc ē ſignũ huiꝰ firmitatꝭ. Io. 3. Qui aũt acceperit teſtimoniũ eius ſignauit: qꝛ deus verax eſt. Et hec eſt pͥma ꝑs ſignaculi ſcꝫ ex diuina predeſtinatiõe. qꝛ nouit dñs qui ſunt eius. ⁊ hec eſt noticia diuine p̄deſtinationis. Io. 10. Ego cognoſco oues meas. ⁊ alias oues habeo que non ſunt ex hoc ouili ꝛc. Matth. 7. Non noui vos. Sed q̃tum ad ſecundũ dicit. diſcedat ꝛc. Quaſi dcat. Si p̄deſtinati ſunt a deo ꝙ ꝑ liberũ arbitrium ſaluabuntꝛ. qꝛ ex hoc ꝙ aliqs finaliter non adheret peccato oſtendit ſe eſſe predeſtinatũ. Et ponit duo que pertinēt ad ordinationē in ſtatu ſalutis. Primũ ꝙ confiteatꝛ fidem. Ideo dicit. Omnis qui ꝛc. Ro. 10. Ore confeſſio fit ad ſalutē. Secundũ ꝙ recedat a peccato Matth. 7. Non oĩs q̃ dicit mihi domine domine intrabit in regnum celorum ꝛc. Et ideo dicit. diſcedat ꝛc. Eſa. 55. Derelinquat impius viam ſuam ꝛc. Qui vero dicit. nominat non intelligit ꝙ ſolum nominet ore ſed interius ꝑ fidem ⁊ extra ꝑ opus. ¶ Deinde cũ dicit. In magna ꝛc. ponit rationē quare deus ꝑmittit aliquos errare licet oĩes diligat. Dupliciter autē poteſt hoc intelligi. qꝛ vel in generali vel in ſpeciali ad hunc vel illũ. Si enĩ queras in ſingulari quare dat huic donum ꝑſeuerantie ⁊ non illi. non habet rõnem niſi ſolam dei voluntatem. Auguſtinus. Quare hunc trahat ⁊ illum non trahat noli velle iudicare ſi nõ vis errare ꝛc. Sꝫ q̃re q̃buſdã dat ⁊ q̃buſdã non. nõ hꝫ rõem quã ⁊ aſſignat aplus Ro. 9. et eſt eadem ratio cum iſta licet ꝑ alia exempla. Ideo enĩ dicit. Suſtinuit in multa patientia ꝛc. ſm enĩ ꝙ oĩa opa q̃ deus fecit in natura ⁊ grã ſũt fctã ad manifeſtandũ gloriam dei Ecc̃. 42. Gloria dñi plenum eſt opus eius. Sic etiam fecit diuerſas creaturas vt ꝑfectio diuine bonitatis que nõ poteſt manifeſtari ꝑ vnam ſufficienter. manifeſtetꝛ ꝑ multas. Ita etiam conſiderandũ eſt de vno artifice. in domo vna ē vna feneſtra altera pulchrior. Si qs ergo querat quare non tota domus eſt feneſtra ratio eſt qꝛ tota domus eſſet imꝑfecta. Similiter dicit apoſtolus 1. Corinth. 12. Si totum corpus eſſet oculus: vbi auditus? Sic ergo dicit aplus in effectu gratie quia oportuit ꝙ deus manifeſtaret iuſticiã ⁊ miſericordiã. Si enĩ oẽs ſaluaret eſſet ſolum eius miſericordia. Si oĩes damnaret ſolum eſſet iuſticia. Et ideo deus volens manifeſtare iram id eſt iuſticiã ꝛc. Et ſimilis eſt ratio de ꝑfectione eccleſie quam oportebat eſſe perfectam quod nõ eſſet ſi non eſſet in ea diuerſitas. In q̃ eſt triplex diuerſitas ſcꝫ bonorum ⁊ malorum. bonorũ et meliorũ. maloꝝ ⁊ peiorum. Et hanc aſſignans dicit. In magna aũt domo id ē

eccleſia ꝛc. Baruch .3. O iſrael ꝙ magna eſt domus dei ⁊ ingens locus poſſeſſionis eius ꝛc. Non ſolum ſunt ꝛc. vbi aurea ⁊ argentea diſtinguunt͛ a fictilib⁹. Item argẽtea ab aureis item fictilia a ligneis. In pͥmo comparatio bonorum ⁊ malorum innuit͛. In ſecundo compatio bonoꝝ ⁊ melioꝝ. In tertio maloꝝ ⁊ peioꝝ. Nã aurea ⁊ argentea ſunt boni. ſ; aurea meliores: argentea min⁹ boni. Similiter lignea ⁊ fictilia ſunt mali. ſed fictilia ſunt peiores. lignea vero minus mali. ¶ Conſequenter deſignat diuerſitatem quantum ad vſum: vt boni ſint vaſa in honorem ſicut deputati ad honorabilem vſum. mali vero ſint vaſa fictilia ⁊ lignea quaſi deputati in contumeliam id eſt ad vilem vſum. Sunt eñi in hominibus quidaȝ ſcȝ ſancti quaſi vaſa precioſa Ecc̃. 50. Vas auri ſolidum ꝛc. Act. 9. Vas electionis eſt mihi iſte ꝛc. Quidã vero ſicut vaſa vilia ſcȝ mali Eſa. 32. Fraudulenti vaſa peſſima ſunt. Ecc̃. 21. Cor fatui quaſi vas confractum. Prima vaſa ſunt ĩ honore quib⁹ debet͛ vita eterna. Ro. 2. His quidẽ q̃ ẜm patientiã boni operis gloriam ⁊ honorem ⁊ incorruptionẽ querentibus vitam eternam ꝛc. Secunda vaſa ad contumeliam. 1. Reg. 2. Qui autem contemnũt me erunt ignobiles. Et pͥma diuerſitas que ẽ ex parte materie ad diuerſitatẽ eccleſie. Vaſa aurea ſunt prelati. argentea vero ⁊ lignea ⁊ fictilia tenentes inferiorem gradum inter quos eſt quidã gradus. Et ꝙ ſubdit quedam in honorem ꝛc. non eſt intelligendũ ꝙ vaſa aurea ⁊ argentea omnia ſint in honorem. ⁊ fictilia in contumeliam. q: de quocũq; ſtatu quidam ſaluant͛: ⁊ quidã damnantur.

Lectio quarta

Si qs ergo ſe emũdauerit ab iſtis: erit vas in honorem ſanctificatũ et vtile domino: ad omne opus: bonum paratum. Iuuenilia autem deſideria fuge. ſectare iuſticiam: fidem: ſpem: charitatem ⁊ pacem cum his qui inuocant dominum de corde puro. Stultas autẽ ⁊ ſine diſciplina queſtiones deuita: ſciẽs quia generant lites. Seruũ autẽ domini non oportet litigare: ſed manſuetum eſſe ad omnes docibilem: patientem cum modeſtia: corripientem eos qui reſiſtũt veritati: ne quãdo deus det illis penitentiam ad cognoſcendã veritatem. ⁊ reſipiſcant a diaboli laqueis: a quo captiui tenent͛ ad ipſius voluntatẽ.

Supra oſtendit ꝙ ꝓphana ſunt vitanda ꝑ rationẽ ſumptam ex nocumento: hic oſtendit idem per rationẽ ſumptam ex fructu. Et pͥmo ꝓponit vitationẽ. Secundo ei⁹ fructum ibi. Eſt vas ꝛc. Nam vitationẽ vocat emundationẽ. Dicit ergo. quedã ſunt vaſa in contumeliã. Ergo ſi quis emũdauerit ſe ab iſtis. q: eorum conſortia inquinant Ecc̃. 13. Qui tetigerit picem inquinabit͛ ab ea. Et ideo fugiendi ſunt. 2. Corin. 6. Exite de medio ⁊ ſeparamini dicit dominus. et immũduȝ ne tetigeritis ꝛc. Fructus autem ſequens eſt quadruplex. Primus ex ordine ad gloriaȝ. quia erit vas in honoreȝ quia ſi ſordidet͛ ab illis erit in contumeliaȝ. ſi emundat ſe in honorem. pſ̃. Nimis honorati ſunt amici ꝛc. ꝓuer. 25. Aufer rubiginem de argento ⁊ egrediet͛ vas puriſſimũ ꝛc. Alii effectus ſunt gratie quorum pͥmus eſt hominis ſanctificatio Secundus eſt hominis ordinatio ꝑ rectam intentionẽ. Tertius ꝑ operis executioneȝ. Quantũ ergo ad primũ dicit ſanctificatum. 1. Corin. 6. Abluti eſtis: ſanctificati eſtis ꝛc. Sȝ quantũ ad ſecũdũ dicit. Vtile domino. Sȝ nunquid indiget ſeruitio noſtro? Non. pſ̃. Bonorũ meorum non indiges. Sed dicit vtile domino: id eſt vtilitate ſua cedet ad honoreȝ domini Act. 9. Vt portet nomẽ meum coram gentib⁹ et regibus ⁊ filijs iſrael ꝛc. Quãtum ad tertium dicit. Ad omne ꝛc. pſ̃. Paratus ſum et non ſum turbatus. Et dicit. Ad omne bonum: q: precepta affirmatiua non obligant ad ſemper. Et ideo debet eſſe paratus vt quando neceſſe eſt operet͛. ¶ Deinde cũ dicit. Iuuenilia ꝛc. oſtẽdit qualiter ꝓphana ſunt vitanda. Et ponit duo vitanda. Primũ eſt conuerſatio praua Secundum eſt doctrina mala ibi. Stultas autẽ ꝛc. Circa primũ duo facit. quia pͥmo oſtendit quid ſit vitandũ: Secũdo quid ſit ſequendũ ibi. Sectare ꝛc. Dicit ergo Dico ꝙ debes vitare hec vt ſis vas emundatũ. Ideo iuuenilia ꝛc. Conſiderandũ eſt ꝙ dicit hoc quia iſte iuuenis erat. Et hec ſunt deſideria vanitatum exteriorum et carnalium voluptatũ. Naturale eñi eſt iuuenibus ꝙ hec deſiderẽt Ecc̃. 11. Adoleſcentia et voluptas vana ſunt. Cui⁹ eſt duplex ratio. Vna q: nõ ſunt alia experti. Secunda quia huiuſmodi delectatiões naturales ſunt ordinate vt medicina cõtra labores. Natura vero in iuuenibus laborat. ⁊ ideo inclinant͛ ad eas. ¶ Deinde cum dicit. Sectare vero ꝛc. oſtendit que ſunt ſectanda. Et ſunt quattuor q̃rũ primũ ordinat ad ſubditos. ⁊ hec ẽ iuſticia q: pͥnceps eſt cuſtos iuſticie ꝓuer. 20. Rex q̃ ſedet in ſolio iudicij diſſipat oẽ malũ in intuitu ſuo ꝛc. Secũdũ ordinat ad deum: ⁊ hec eſt fides ſine qua impoſſibile eſt placere deo. Heb. 11. Tertium ordinat ad ꝓximuȝ vnũquẽq;. ſcȝ charitas ⁊ pax que ſe extendit ad inimicos. 1. Corin. 13. Si habuero fidem ita vt mõtes transferã charitatem aũt nõ habuero: nihil ſuȝ ꝛc. Ex charitate ſequit͛ gaudium. Pax autẽ importat ordinatã concordiam. Q autẽ ſubdit. Cum his qui inuocant ꝛc. Vno modo exponi poteſt referendo ad immediate dictum: Quaſi dicat. Sequimini pacem cum his ꝛc. Q aũt dicit. de corde puro. ponit͛ q: non eſt ſpecioſa laus ꝛc. Sed Heb. 12. dicit͛ Pacem ſequimini cum omnib⁹. Quare ergo dicit͛ hic de corde puro? Reſpondeo. dicendum eſt ꝙ q̃tum in nobis eſt debemus habere pacem cum omnib⁹ ſi fieri poteſt. ſed nõ poteſt eſſe pax inter bonos ⁊ malos q: pax dicit cõcordiam que non poteſt haberi cũ malis. Alio modo legit͛ cum his ꝛc. vt referat͛ ad totũ precedens. Quaſi dicat. Ita ſectare iuſticiam paceȝ ⁊ oĩa ſicut ⁊ illi qui inuocant ꝛc. ¶ Deinde cum dicit. Stultas autẽ ꝛc. hortat͛ ad vitandũ doctrinam malaȝ. Et pͥmo docet quid ſit vitandum. Secũdo quid ſit ſectandum ibi. Sed manſuetum ꝛc. Circa primum duo facit. q: pͥmo ꝓponit documentum. Secũdo rationem aſſignat ibi. Sciens q: ꝛc. Vitande ſunt queſtiones ſtulte quantũ ad materiã: quia ſunt de ſtultis id eſt de his que contrariant͛ ſapientie id eſt de his que ſunt contra diuinaȝ ſapientiã. Has eñi nõ debet homo mouere. ſed eis reſiſtere Iere. 10. Stultus factus eſt oĩs homo a ſcientia ſua. Dicit autem ſine diſciplina q̃tum ad modum: q: clamoſe ſunt. Vel ſine diſciplina ex ꝑte eorũ de q̃b⁹ dubitat͛ vtputa ſi vertat in dubium id qđ tota eccleſia tenet. Iob. 34. Iob autẽ ſtulte locutus eſt ⁊ verba eius non ſonant diſciplinã ꝛc. Queſtiones aũt intantũ ſunt amande inquantũ ducunt ad veritatem ꝑ hoc ꝙ oportet ꝙ omnes vnum dicant. Queſtiones autẽ ſtulte non ducunt ad veritatẽ ſed ad litem: que eſt vitanda Eſa. 58. Ecce ad lites ⁊ contentiones ieiunatis ꝛc. Et ideo dicit. Seruũ autẽ domini ꝛc. id ẽ eũ qui ſe dat ſeruitio dñi. 1. Ti. 3. Non litigioſum. ¶ De-

inde cū dicit. Sed māſuetū ⁊c. oñdit q̄d ſit ſectādū. Et ꝑmo ponit documentū. Scđo rōe3 ibi. Ne qñ det ⁊c. Itē ꝑma in duaſ. q᷑ primo proponit quoddam generale ad omnes. Secūdo quēda3 neceſſaria ad ſingulos ibi. Docilem ⁊c. Generale quod debet habere qui vult diſputa ra eſt ꝙ ſit māſuetus. pſ. Docebit mites vias ſuas. Eſt eñ manſuetudo virtus cōpeſcens ab ira q̄ ꝑturbat iudiciū rationis que neceſſaria eſt in queſtione ⁊ iudicio veritatis Mat. 11. Diſcite a me q᷑ mitis ſum ⁊ humilis corde ⁊c. In ſpeciali autem debet habere reſpectu ſuperiorum docilitatem. reſpectu ꝑſecutorum patientiam. reſpectu falſorum doctorum correctionem. Quantum ad primū dicit docilē id eſt paratū corrigi a q̄cumq3. Et hec eſt ſapientia celeſtis Iac. 3. Que aūt deſurſum eſt ſapiētia primum quide3 pudica eſt. deinde autē pacifica. modeſta ſuadibilis ⁊c. Quantu3 ad ſecundum dcit. Patientem. pſ. Bene patientes erunt vt annuncient. Puer. 19 Doctrina viri per patientiam noſcitur ⁊c. Quantu3 ad tertiū dicit. Cum modeſtia quia correctio debet eſſe modeſta Gal. 6. Vos qui ſpūales eſtis huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis ⁊c. ¶ Deinde cum dicit. Ne quādo. ⁊c. aſſignat rationem vitationis. ⁊ reſpondet cuidam tacite queſtioni. Poſſet eñ aliquis dicere. Iſti reſiſtūt veritati. ⁊ ideo īminet neceſſitas corrigendi. Reſpondeo ꝙ deus pater eos poteſt reducere ad penitentiam et ad hoc debet iuſtus niti. Et primo ꝑmittit penitentiā qua3 debet intendere cōtra aduerſarios. Secūdo penitentie fructus. Tertio penitentie neceſſitate3. Dicit ergo. Ne quando id eſt vt deus aliquando det eis penitentia3. q᷑ ex ſuperbia reſiſtunt quibus difficile videt̄ dari penitentia. Hic excludit̄ error pelagij qui dicit dona gratie eſſe ex operibus noſtris. quod per hoc patet eſſe falſum. quia etiam principium bonorum ſc3 penitentia datur a deo. Treñ. 5. Cōuerte nos domine ad te et cōuertemur Eſa. 26. A timore tuo cōcepimus. Fructus vero penitentie duplex eſt: ſc3 cognitio veritatis et liberatio a poteſtate diaboli. Quantū ad primū dicit. Ad cognoſcendam veritatem. quia quando ex malicia reſiſtit̄ veritati ipſa malicia ſua excecat eos. quando ergo malicia aufert̄ cognoſcunt veritatem Io. 8. Et cognoſcetis veritatem. Quātum ad ſecundū dicit. Et reſipiſcant ⁊c. id eſt ab occaſionib⁹ errorꝫ ex parte intellect⁹: ſicut falſe fantaſie. ⁊ ex parta affectus ſicut ſunt inuidia ſuperbia ⁊ huiuſmodi. Neceſſitas autem penitentie eſt magna quā niſi habeant diabolus dominat̄ eis. Unde dicit. A quo captiui ⁊c. q̄a qui facit peccatum ſeruus eſt peccati. Io. 8. Et dicit ad ipſius voluntate3 ſc3 ſectandā. Vel vt de homine faciat voluntatem ſuam. Sed contra. Non ſtatim precipitat̄ ſicut vellet. Dicendum eſt ꝙ adipiſcitur q̄tum ꝑmittit̄ ſibi: ſed difficile eſt ꝙ ei auferatur. Eſa. 49. Nunquid tollet̄ a forti preda aut quod captum fuerit a robuſto ſaluum eſſe poterit.

Capitulum tertium

Hoc autem ſcito q᷑ in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa: ⁊ erunt homines ſeipſos amantes: cupidi: elati: ſuperbi: blaſphemi: parentibus nō obedientes: ingrati: ſceleſti: ſine affectione: ſine pace: criminatores: incontinentes: immites: ſine benignitate: proditores: ꝓterui: tumidi: ⁊ voluptatum amatores magis q̄ dei: habētes ſpeciem quidem pietatis: virtutem autem eius abnegantes.

Supra inſtruxit eū quō reſiſtat tribulationib⁹ ⁊ ꝑiculis ꝑſentib⁹: hic oſtendit quomō ſtet contra futura. Et ꝑmo ꝑnunciat futura ꝑicula. Scđo oñdit idoneitatem ſuā ad reſiſtendum ibi. Tu autē aſſecutus ⁊c. Tertio oſtendit qualiter reſiſtat ibi. Teſtificor ⁊c. Circa primū duo facit q᷑ ꝑmo prenūciat pericula nouiſſimorꝫ temporu3. Scđo oſtendit quomodo coru3 vitia ſunt etiam modo vitanda ibi. Et hos deuita ⁊c. Item ꝑma in duas. q᷑ ꝑmo prenūciat eſſe futura pericula in nouiſſimis temporib⁹. Secūdo cauſam periculꝫ ibi. Et erunt homnies ⁊c. Dicit ergo. Dixi deuita prophana ⁊c. Non ſolum autē ſunt hec mō vitanda: ſ3 in futuro reſtant etiā queda3 alia vitanda Et dicunt̄ nouiſſimi dies qui ſunt propinqui nouiſſime diei. Io. 5. Ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Geñ. penultimo. Congregamini vt annūciem q̄ ventura ſunt vobis diebus nouiſſimis. Et adde. Inſtabunt tempora periculoſa ⁊c. Matth. 24. Eritis odio oībus gentibus ꝓpter nomen meum. Cauſa horum eſt iniquitatis abundantia. Matth. 24. Quonia3 abundabit iniquitas refrigeſcet charitas multorum. Quia fides ⁊ charitas vel anullabit̄ vel totaliter peribit. quia quantomagis aliq̄d elōgat̄ a ſuo ꝑncipio: tanto plus deficit. Et ideo in tempore illo magis deficient fides ⁊ charitas: quia plus elōgant̄ a chriſto. Luc. 18. Filius hominis veniens putas inueniet fidem in terra? Et circa hoc primo ponit iniquitatis radicem. Secundo diuerſas eius ſpecies. Radix autē totius iniquitatis eſt amor ſuiipſius. Duplex aute3 amor duplicem ciuitatē facit. Sed contra. Quilibet naturaliter diligit ſe. Reſpondeo. dicendum eſt ꝙ in homine duo ſunt: ſc3 natura rationalis ⁊ corporalis. Quātum ad intellectualem ſeu rationalē que interior homo appellat̄ vt dicit̄. 2. Corin. 4. Homo debet plus ſe diligere q̄ oēs alios. q᷑ ſtultus eſt qui vult peccare vt alios a peccat̄ retrahat. ſed quantū ad exteriorem hominē laudabile eſt vt alios plus diligat q̄ ſe. Unde illi qui ſe ſic tm̄ amant ſunt vituperabiles. Phil. 2. Omnes que ſua ſunt querūt: non que ieſu chriſti. ¶ Ex hac radice diuerſe ſunt ſpecies iniq̄tatis. Unde dicit. Cupidi elati. ⁊c. Et circa hoc tria facit. q᷑ ꝑmo ponit peccata que ſunt in abuſu rerum exteriorum. Secundo que pertinent ad inordinationem hominis ad alios ibi. Blaſphemi ⁊c. Tertio que ad ſeipſum ibi. Incontinentes ⁊c. Duo aūt ſunt ī reb⁹ exteriorib⁹ ſc3 abūdantia diuitiarꝫ ⁊ excellētia honorū. Quantū ad primū dicit. Cupidi. Et cupiditas ꝑmo ponit̄ q᷑ eſt radix oīum malorum. Vel eſt ꝓpinqua amori ſuiipſius que ē ad bona exteriora. Quantū ad ſecundu3 dicit. Elati. Elatio eſt ſpecies ſuperbie que ſunt quattuor. Una quando aliquis attribuit ſibi quo caret. Secunda quando quod ab alio habet attribuit ſibi ac ſi haberet a ſe. 1. Corin. 4. Quid habes quod non accepiſti ⁊c. Tertia quādo attribuit ſibi quod habet ab alio: ſ3 meritis proprijs. Luc. 18. Ieiuno bis in ſabbato ⁊c. Quarta quando ſingulariter vult videri ſupra omnes. et hec eſt elatio. pſ. Domine non eſt exaltaratu3 cor meum ⁊c. Q̄ dicit ſuperbi reducit̄ ad alias ſpecies ſuperbie. Iac. 4. Deus ſuperbis reſiſtit: humilibus autē dat gratiam. ¶ Conſequenter ponit vitia quantū ad alios. Et ꝑmo q̄tum ad ſuperiores. Secundo quantū ad equales ibi. Sceleſti ⁊c. Superior eſt triplex ſc3 deus. ⁊ contra hūc dicit. Blaſphemi Eſa. 1. Dereliquerūt dominū blaſphemauerunt ſanctum iſrael: abalienati ſunt retrorſum. Item parentes. ⁊ q̄tum ad hoc dicit. Parentibus non obedientes. 1. Reg. 15. Quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare. ⁊ quaſi ſcelus idolatrie nolle acquieſcere.

ꝓuer.30. Oculū qui ſubſannat patrē. ⁊ qui deſpicit partū matris ſue effodiāt eū corui de torrētibus ⁊ comedāt eum filij aquile. Item benefactor inquantū huiuſmodi Et quantū ad hoc dicit. Ingrati. pſ. Qui retribuūt mala ꝓ bonis ⁊c. Col.3. Grati eſtote Sap.16. Ingrati em̄ ſpes tanq̄ hybernalis glacies tabeſcet ⁊ diſperiet tanq̄ aqua ſuꝑuacua ⁊c. ¶ Tunc ponit mala que ſunt ad eq̄lem ⁊ proximum. ⁊ ſunt tria. Primū pertinet ad opus. Unde dicit. Sceleſti id eſt qui ſcelera grauia perpetrāt in proximos Eſa.1. Ve genti peccatrici ppl'o graui iniq̄tate ſeruis neq̄ filijs ſceleratis ⁊c. Secūdū ad effectū. Unde dicit. Sine affectione id eſt ſine affetu charitatis ⁊ ſine pace. Tertio q̄tum ad verbum. Unde dicit. Criminatores. Leuit.19. Non eris criminator nec ſuſurro in populis. Itē q̄tū ad ſeipſuꝫ oñdit quedā alia tripliciter Primo q̄tum ad corruptionem concupiſcibilis. Secūdo iraſcibilis. Tertio rationalis. Quantū ad ꝑmum dicit. Incontinentes. Uñ dicit incōtinens q̄ ſe nō tenet in bono ꝓpoſito propter prauas concupiſcentias Ecc̄.26. Omnis autem ponderatio nō eſt digna continentis anime. Quantum ad iraſcibilem dicit ꝓprie immites id ē non manſueti. hec moderatur paſſiones ire. Matth.11. Diſcite a me quia mitis ſum ⁊ humilis corde. pſ. Docebit mites vias ſuas. Item ponit aliud quod pertinet ad affectum iraſcibilis ſcꝫ benignitatis excluſio. Unde dicit. Sine bengnitate. hoc em̄ eſt naturale ꝙ quando dominatur vnū contrariorū excludit aliud Ephe.4. Eſtote inuicem benigni ⁊c. ¶ Deinde ponit vitia que ſunt ad corruptionem rationalis. Hec autē potentia perficit per prudentiam. prudentie autē opponit aliquod vitiuꝫ ꝑ abuſuꝫ prudētie ⁊ aliqđ ꝑ ei⁹ priuatiōꝫ: ⁊ vtrūq; ponit Quantū ad ꝑmum dicit. Proditores. Ad prudentiam autē pertinet ſagacitas: qua quidam abutunt in maluꝫ. ⁊ hi ſunt proditores ꝓuer.11. Qui ambulat fraudulenter reuelat archana ⁊c. Item ꝯſtantia qua quidam abutūtur dum in malo ꝓteruiūt. ꝓuer.3. Ne innitaris prudentie tue. ¶ Deinde ponit vitia que ſunt ad ꝑuationeꝫ prudentie. Et ꝑmo ponit priuationis cauſam. Unde dicit. Tumidi. Superbi em̄ inflantur in agendis. quia nō metiunt vires ſuas. ⁊ iō deficiūt ꝓuer.11. Ubi ſuperbia ibi erit et contumelia. vbi autꝫ humilitas ibi ⁊ ſapientia. Secundo ponitur priuatio ſcꝫ ignorantia: quam addit ſuperbie. Superbus enim eſt nihil ſciens. Unde dicit. Ceci quaſi non habentes vſum rectū rationis Mat.15. Ceci ſunt ⁊ duces cecorum ⁊c. Tertio ponit priuationis effectuꝫ: qꝛ temporalia preponūt eternis. Unde dicit. Voluptatum ⁊c. Eſa.13. Syrene in delubris voluptatis. Sed nunquid eſt idem eſſe incontinentem ⁊ voluptatum amatorē? Reſpondeo. dicendum eſt ꝙ nō qꝛ ꝓprie incontinens dicit qui habet ſpem fugiendi. ſꝫ vincitur ab eis. ſed ꝓprie amator earum eſt intemperatus q̄ habet corruptam eſtimationē. ¶ Conſequenter ponit ſimulationem dicens. Habentes ⁊c. 2. Corin.11. Operarij ſubdoli: virtutem autē eius abnegantes: virtutem ſcꝫ pietatis que dicit hic dupliciter. Uno modo ipſa vis pietatis id eſt eius virtus. Unde dicit. Abnegantes id eſt veritatem non habentes Thit.1. Confitent ſe noſce deum: factis autē negant. Alio modo quia virtus rei dicitur illud ex q̄ dependet tota virt⁹ eius. Tota autꝫ virtus pietatis dependet ex charitate. ideo dicit virtutē ei⁹ ſcꝫ charitatem abnegantes.

Lectio ſecunda

ET hos deuita. Ex his em̄ ſunt q̄ penetrant domos: ⁊ captiuas ducūt mulierculas oneratas peccatꝭ que ducuntur varijs deſiderijs. ſemper diſcentes ⁊ nunq̄ ad ſcientiam veritatis peruenientes. Quemadmodū autꝫ iamnes ⁊ mambres reſtiterunt moyſi. ita ⁊ hi reſiſtūt veritati. homines corrupti mente. reprobi circa fidem. ſed vltra non proficient. Inſipientia enim eorꝫ manifeſta erit omnibus: ſicut et illorum fuit. Tu autꝫ aſſecutus es meam doctrinam: inſtitutionem: propoſitum: fidem: longanimitatem: dilectionem: patientiam: perſecutiones: paſſiones: qualia mihi facta ſunt. antiochie: iconio: liſtris quales perſecutiones ſuſtinui. ⁊ ex omnib⁹ eripuit me dominus.

Supra apoſtolus deſcripſit pericula nouiſſimoꝝ temporum ⁊ cauſam aſſignauit: hic docet huiuſmodi etiam in preſenti eſſe vitanda. Et ꝑmo premittit monitionem de horum vitatione. Secundo oſtendit in quibus hominibus in preſenti appareant predicta ibi. Ex his enim ⁊c. Dicit ergo. Dixi ꝙ in nouiſſimis temporibus erunt homines peſſimi. Sed non credas te in preſenti eſſe tutuꝫ. ſed etiam nunc hos ⁊ tales homines deuita ſcꝫ ne in ſimilem errorem labaris. Tit. vltimo. Hereticum hominem poſt vnam ⁊ ſecundam correctionem deuita ⁊c. Sꝫ tñ q̄tū ad aliqua vitandi ſunt ſed non q̄tuꝫ ad ſermonē exhortationis. Et tunc oſtendit ꝙ etiam modo ſunt aliqui tales. Et ꝑmo oſtendit nocumentuꝫ quod inferunt. Secundo defectum quem patiunt ibi. Homines reprobi ⁊c. Tertio impedimentū quo artantur ibi. Sed vltra ⁊c. Circa primū duo facit. qꝛ ꝑmo oſtendit impedimentum quod inferunt ſubditis. Secundo impedimentum quod inferunt prelatis ibi. Quemadmodū autē ⁊c. Iterum ꝑma in duas. qꝛ ꝑmo oſtendit eorum imprudentiā Secundo eorum aſtutiam ibi. Et captiuas ⁊c. Quantum ad primū dicit. Deuita ergo: qꝛ iam ſunt aliqui tales. Nam ex his ⁊c. id eſt eorum numero ſunt. 1. Jo. 2. Nūc antichriſti multi ſunt ⁊c. nec debetis intelligere ꝙ ex his fuerunt: ſed ſunt ſcꝫ ſceleſti ⁊ ingrati ⁊c. quia peccatores iam conuerſi nō debent dici peccatores. pſ. Nec memor ero nominū eorum ꝑ labia mea. ¶ Deinde cū dicit. Qui penetrant ⁊c. oſtendit eorum maliciam. Et ad lr̄am poteſt exponi quaſi inordinate ingerentes ſe ⁊ circumeuntes ꝓpter lucrū. Contra quod Ecc̄.21. Pes fatui facilis in domū proximi ⁊c. Sed ꝓpter hoc non prohibentur aliqui viſitare afflictos in domibus Jac.1. Religio munda ⁊ immaculata apud deuꝫ ⁊ patrem: hec eſt viſitare pupillos ⁊ viduas in tribulatione eorꝫ ⁊c. Vel metaphorice poteſt exponi domus id ē cōſcientia Sap. 8. Intrans in domū meaꝫ conquieſcam ⁊c. Illi ergo penetrant domos qui cum aſtutia volunt ſcire ſecreta conſcientie vt decipiant alios. Ecc̄.13. Ex multa loquela temptabit te. ⁊ ſubridens interrogabit te ⁊c. Nihilominus tamen illis qui curam habent licet inquirere ſtatum conſcientie. ꝓuer.27. Diligenter agnoſce vultum pecoris tui tuoſq; greges conſidera. ¶ Deinde cum dicit. Et captiuas ⁊c. oſtendit eorum aſtutiam. Et ꝑmo tangit eoꝝ malicia. quia abducunt a libertate ⁊ ſtatu gratie Jac.1. Qui autem ꝑſpexerit in lege perfecte libertatis ⁊c. Et ducunt in ſtatuꝫ ſeruitutis qui eſt ſtatus peccati. pſ. In conuertendo dominus captiuitateꝫ ſyon ⁊c. Hoc em̄ nomen captiuitatis importat Eſa.5. Propterea captiuus ductus eſt populus meus: quia non habuit ſcientiam ⁊c̄

Secundo oſtendit in quas perſonas exercent maliciam quas deſcribit p̄mo a fragilitate ſexus. Secūdo ex malicia cōuerſationis. Tertio ex vanitate affectionis. Quarto ex defectu diſcretionis. Quantum ad primum dicit. Mulierculas que ſunt minoris diſcretionis ⁊ ſexus fragilioris. Et dicit. Mulierculas: quia magne domine habent aliquos conſiliarios. Unde nō poſſunt ſeduci. ſed hec ſunt tali auxilio deſtitute. Mat. 23. Comeditis domos viduarū. 1. Machab. 1. Captiuas duxerūt mulieres ⁊c. Quantū ad ſecundū dicit. Oneratas peccatis. Peccatum eſt onus q꞉ nō ꝑmittit libere incedere. nec erectū eſſe ⁊ ſtare: ſed incuruat. ps. Sicut onus graue grauate ſunt ſuper me ⁊c. Et ideo iſtas ſpecialiter decipiunt: q꞉ peccatum parat viam ſeductioni. Item q꞉ male ſunt timent reſiſtere ne prodant̄. Quantum ad tertium dicit. Que ducunt̄ varijs deſiderijs id ē apte ſunt vt ſeducā-tur ꝓpter varia deſideria que habent Jac. 1. Uir duplex animo inconſtas eſt in omnibus vijs ſuis ⁊c. Et ideo prima mulier fuit ſeducta: q꞉ non ſtetit conſtanter in verbis domini: ſed dixit ne forte moriamur. Ecc. 9. Ne reſpicias mulierem multiuolā ⁊c. Quantū ad quartum dicit. Semper ⁊c. Curioſitas ſemꝑ noua nititur querere ⁊ nō vult inſiſtere. Unde dicit. Semꝑ diſcētes ꝓuer. 9. Mulier clamoſa ⁊c. Tamē hoc quod dicit. Semꝑ diſcentes poteſt reduci ad penetrantes domos. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Quēadmodū ⁊c. oſtendit nocumentuꝫ quod afferūt prelatis ⁊ nocumentū reſiſtendi eorum doctrine: ⁊ inducit exemplum de exodo vbi magi pharaonis reſtiterunt moyſi. quia a p̄ncipio mundi ſemper fuit pugna inter veritatem ⁊ falſitatem. 2. Pe. 2. Fuerūt vero ⁊ pſeudo ꝓphete in populo ſicut ⁊ in vobis ⁊c. Sꝫ in Exodo iſti magi non nominant̄. ſed hic ſic q̄d forte habuit ex aliquibꝰ verbis iudeorum. Ita iſti veritati ſcꝫ quam nos predicamus reſiſtunt Job. 24. Ipſi fuerunt rebelles lumini ⁊c Act. 7. Semper ſpirituiſancto reſtitiſtis. ¶ Conſequēter cum dicit. Homines reprobi ⁊c. oſtendit eorum defectum in fide ⁊ in opere. In opere homīes reprobi. Glo. In operibus id eſt qui per opera ſua ſe reꝓbos oſtendūt Jere. 6. Argentum reprobum vocate eos ⁊c. Item in fide corrupti mente id eſt in potentia rationali. Unumquodq; enī tunc dicit̄ corruptum quando deficit a ꝓpria virtute Propria autē mentis perfectio eſt cognitio veritatis. Unde dicit̄ corruptus mente qui deficit a cognitione fidei. ¶ Conſequenter cum dicit. Sꝫ vltra ⁊c. oſtēdit quomō artant̄. Et p̄mo oſtendit eos eſſe impediēdos Secūdo docet modū impediendi ibi. Inſipiētia ⁊c. Sciendum eſt autē circa primuꝫ ꝙ voluntas nocendi eſt homini a ſeipſo. ſed poteſtas nocēdi eſt a deo ꝑmittēte. Et deus nō ꝑmittit vt noceat q̄tum vult malus ſed imponit terminum. Job. 38. Hoc confringens tumentes fluctus tuos ⁊c. Sic ⁊ diabolus non leſit iob niſi ſm̄ ꝙ ꝑmiſſus fuit a deo. Sic arrius nocuit in eccleſia niſi q̄tuꝫ dominus ꝑmiſit Apoc. 7. dicit angelus. Nolite nocere terre ⁊ mari ⁊ arboribus quoadusq; ſignemꝰ ſeruos dei ⁊c. Et dicit. Ultra ſcꝫ q̄ deus ꝑmittit ⁊c. ¶ Modus impediendi eſt vt tollat̄ eorum pallium ⁊ occultatio: quia nocent. Job. 41. Quis reuelabit faciem indumēti eius ⁊c. Et ideo dicit. Inſipientia eorū manifeſta erit deo detegente quando illuminabit abſcondita tenebrarum ⁊c vt dicit̄. 1. Corin. 4. Sicut ⁊ illorum ſcꝫ magorum pharaonis que fuit manifeſta q꞉ non potuerunt facere ſigna. ¶ Deinde cum dicit. Tu autē ⁊c. oſtendit idoneitatem timothei ad reſiſtendū huiuſmodi ꝑiculis. Et p̄mo oſtēdit ꝙ erat idoneus ex inſtitutione apoſtoli. Scd̄o ex experientia ſcp̄turaꝝ ibi. Ab infantia ⁊c. Item p̄mo oſtēdit quomō erat inſtructus ſufficienter ab apoſtolo. Secūdo quō vniuerſaliter inſtrui ab alijs poterat ibi. Omnis qui preinſtructus erat ⁊c. Circa primū p̄mo oſtēdit quomodo inſtructus erat verbo. Secūdo quomodo exemplo ibi. Propoſituꝫ ⁊c. Sed ſciendū eſt ꝙ verbo aliquis inſtruit̄ dupliciter. Uno modo de veritate agnoſcēda. Alio modo de iuſticia operanda. Quantum ad primum dicit. Tu autē aſſecutus es meam doctrinam id ē inſtructus es in fide catholica. ⁊ ideo bene poteſt vitare eos. Quantū ad ſecundum dicit. Meam inſtitutionē. Inſtitutio eſt eruditio que eſt de aliquibus agendis que ſubdunt̄ operationi humane. Phil. 4. Ubiq; ⁊ in omnibus inſtitutꝰ ſum ⁊c. Item quomō inſtructus erat exemplo. Et p̄mo q̄tum ad bona agenda. Secundo q̄tuꝫ ad mala toleranda ibi. Patientiā ⁊c. In bonis faciēdis ponit duo. Primū eſt intentio recti finis. Et quantū ad hoc dicit. Propoſitum quod eſt de fine. Sap. 8. Propoſui ergo hanc adducere mihi ad cōuiuandū ⁊c. Et ad hoc ꝑuenit̄ ꝑ bona opera que deriuant̄ a tribus virtutibus. ſcꝫ fide: ſpe: ⁊ charitate. Et p̄mo ponit fidem. Heb. 11. Sine fide impoſſibile eſt placere deo. Secundo ſpem cum dicit. Longanimitatē. que in longum expectat. 2. Corin. 6. In longanimitate. Tertio charitatem cum dicit. Dilectionem. 1. Jo. 3. Qui non diligit manet in morte. ¶ Deinde de malis tolerandis inſtruit eum q̄tuꝫ ad tria reducendo ad memoriam. Primo patientiam quaꝫ habuit. Item mala que ſuſtinuit. Item diuinum auxiliū quod ſibi affuit. Primo ergo ponit patientiā que opus perfectum habet. Et p̄mo ponit patientie materiam ſcꝫ perſecutiones in genarali Matth. 10. Si vos pſequunt̄ in vna ciuitate fugite in aliam. Item in ſpeciali cum dicit. Paſſiones que paſſus eſt in ꝓprio corpore. 2. Cori. 11. Ter virgis ceſus ſum ⁊c. Tertio in paticulari cuꝫ dicit. Qualia facta ſunt mihi antiochie ⁊c. Act. 16. et. 17 Judei perſecuti ſunt eum preſente timotheo. Sed affuit diuinum auxilium. Et ideo dicit. Eripuit. ⁊c. 2. Cor. 1. Qui conſolat̄ nos in omni tribulatione noſtra.

Lectio tertia

Et, omnes qui pie volunt viuere in chriſto ieſu perſecutionem patientur Mali autē homines ⁊ ſeductores proficient in peius: errantes ⁊ in errorem mittentes. Tu vero ꝑmane in his que didiciſti ⁊ credita ſunt tibi: ſciēs a quo didiceris. Et quia ab infantia ſacras lr̄as noſti que te poſſunt inſtruere ad ſalutem ꝑ fidem que eſt in chriſto ieſu. Omnis enim ſcriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docendnm: ad arguendum: ad corripiendū ad erudiendum in iuſticia: vt perfectus ſit homo dei ad omne opus bonum inſtructꝰ.

Supra ꝓpoſuit timotheo in exemplū perſecutiones q̄s ipſe paſſus fuit. Et ne videat̄ ipſe ſolus ꝑ hmōi paſſiōes tranſiſſe. oſtēdit eas eſſe cōmūes ſctis. Et p̄mo docet quō ſancti patiunt̄ hic defectus penales. Secundo quomodo mali ꝓficiunt ꝑ defectum culpe ibi. Mali autēꝫ homines ⁊c. Dicit ergo perſecutiones ſuſtinui. ⁊ non ſoluꝫ ego: ſed ⁊ omnes. Pie ſumit̄ dupliciter. quandoq; pro virtute pietatis ad cultum diuinum. ſupra eodem. Habentes ſpeciem pietatis. quādoq; ꝓ miſericordia ad ꝓximum. 1. Ti. 4. Pietas ad omnia valet. Omnes ergo q̄ pie ⁊c. id eſt volūt obſeruare cultū religiōis chriſtiane. Tit. 2. Sobrie ⁊ iuſte ⁊ pie viuamus in hoc ſeculo ⁊c.

Et tales ꝑſecutiones patiunt̄ ⁊ maxime in primitiua eccleſia quando fides xp̄i vndiq; impugnabat̄ a iudeis et gentib⁹. Et ideo Jo. 16. Uenit hora vt om̄is qui interficit vos arbitret̄ obſequium ſe preſtare deo ꝛc. Matth. 24. Eritis odio omnibus gentibus ꝓpter nomen meū ꝛc. ¶ Item omnes qui pie ꝛc. id eſt volunt ꝑ fidem xp̄i ſeruare miſericordiam ad ꝓximū neceſſe eſt eos perſecutionem patı̄. ⁊ ſi non ab extra: tamē ab intus quando ſcȝ compatiunt̄ defectib⁹ ꝓximorum. quoꝝ culpas ⁊ penalitates vident. 2. Corin. 11. Quis ſcandalizat̄ ⁊ ego nō vror ꝛc. 2. Pe. 2. Habitans apud eos qui de die in diē iuſtam animā iniquis operibus cruciabant ꝛc. pſ̄. Uidi preuaricantes ꝛc. ¶ Item ſunt alie ꝑſecutiones que ſanctis om̄ib⁹ deeſſe nō poſſunt ſcȝ carnis mūdi ⁊ demōis q̄ vt habet̄ Gal. 5. Caro concupiſcit aduerſus ſpūm ꝛc. Ro. 7. Infelix ego hō q̄s me liberabit de corpore mortis huius ꝛc. pſ̄. Multe tribulationes iuſtoꝝ ꝛc. ¶ Deinde eum cum dicit. Mali autē homines ꝛc. oſtendit ꝙ mali incidūt in peiora mala ſcȝ culpe. Dicit mali ī ſe. ſcȝ inquantū peccatis inherēt. Matth. 21. Malos male ꝑdet ꝛc. Et ſeductores ſcȝ in ꝓximoꝝ nocumentū inquantum ſeorſum ducunt eos a via veritatis que cōmunis eſt. Ro. vltimo. Per dulces ſermones ⁊ benedictiones ſeducun corda innocentiū ꝛc. Sȝ iſti non contenti malis que fecerunt ꝓficiūt in peius Apoc. vltimo. Qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc ꝛc. Sed contra ſupra eodem vltra non proficient. Dicendum eſt ꝙ qui proficiunt in peius permiſſi ā deo. ⁊ ex intentione malicie eorum que ſemper eſt ad malum. ſed ſm̄ prouidentiam diuinam ꝓhibent̄ ne poſſint implere quod ceperunt. Proficiūt aūt in peius mali in ſeipſis inquantū errant circa veritatem: Matth. 22. Erratis neſciētes ſcripturas neq; virtutem dei. Item opere errant ⁊ hoc modo omnes mali errant. ꝓuer. 14. Errant omnes qui operant̄ malum. Item in ꝓximis quia ſeductores. Unde dicit. In errorem mittētes ne ſcȝ poſſint ꝑ proſperitates venire ad regnum celorum. Contra illud ſupra. Qui pie volunt ꝛc. Eſa. 3. Popule meus qui beatum te dicunt ipſi te decipiunt. ¶ Deinde cuȝ dicit. Tu vero ꝛc. monet eum vt maneat in ſua inſtitutione. ⁊ hortat̄ eū tripliciter. ſcȝ ex parte doctoris. ex parte ipſius timothei ⁊ ex parte eorum que accepit. Dicit ergo aſſecutus es miſericordiam ꝛc. ergo ꝑmane in his que accepiſti. Ecc̄. 10. Si ſpūs poteſtatem habentis aſcenderit ſuꝑ te locum tuū ne dimiſeris ꝛc. 1. Corin. 15. Stabiles eſtote et immobiles ꝛc. Dicit ergo. didiciſti ⁊ credita ſunt tibi. quia quilibet xp̄ianus diſcit que fidei ſunt: ⁊ hec eſt doctrina ſalutaris Jo. 6. Om̄is qui audiuit a patre meo ⁊ didicit venit ad me ꝛc̄. Sed ſpecialiter documenta fidei ſunt credita prelatis inquantum debent alijs ea diſpenſare Gal. 2. Cum vidiſſent ꝙ creditum eſt mihi euangeliū prepucij ꝛc. Et quare oportet ꝑmanere? Quia ego a magiſtro ſciētie habui qui errare non potuit. 2. Corin. 13. In me loquit̄ chriſtus. Et ideo in his firmiter ꝑmane: Sciens a quo didiceris: q̄ a paulo qui non ab homine neq; per hominem didicit. ꝛc. Gal. 1. Ex propria cōditione. Turpe enim eſt homini nutrito in bono a pueritia in ſenectute deficere. Ecc̄. 26. Qui tranſgreditur a iuſticia ad peccatum deus parauit eum ad rompheam. Timotheus autem ſic fuit nutritus. prouer. 22. Adoleſcens iuxta viaȝ etiam cū ſenuerit nō recedet ab ea. Unde dicit ab īfantia. Et dicit Sacras litteras que ſunt littere veteris teſtamenti quas didicit ab infantia: quia filius mulieris iudee. Act. 16. Unde mater ſua fecit eum erudiri in eis quod eſt contra manicheum: quia apoſtolus petrus teſtamentum hic nominat ſacras ſcripturas [illegible]. quia ab infantia ſua non nouit l̄ras noui teſtamenti. ¶ Tertio ex parte eorū que accepit. et eſt tertia ratio. nam ſi aliq̄s habet aliquā ſcientiam in qua non eſt vtilitas deſerit eam ⁊ tranſit ad aliam. Sed ſi ſcientia eſt valde vtilis ſtultum eſt eam dimittere. Et ꝑmo facit rationē. Secundo manifeſtat eaȝ ibi. Omnis ſcꝑtura. Dicit ergo. Dico ꝙ accepiſti l̄ras ſacras que non ſunt contemnende quia ſunt vtiles Eſa. 48. Ego dominus deus tuus docens te vtilia ꝛc. Unn ſubdit dicens. Que te poſſunt ꝛc. Jo. 6. Dn̄e ad quem ibim⁹. verba vite eterne habes. Jo. 5. Scrutamini ſcripturas in quibus putatis vitam eternaȝ habere ille ſunt que teſtimoniuȝ perhibent de me. Et l̄re que te poſſunt inſtruere ad ſalutem. ſed non niſi per fidem xp̄i. Ro. 10. Finis em̄ legis eſt chriſtus ad iuſticiam omni credenti. Heb. 11. Sine fide em̄ impoſſibile eſt placere deo. Rationem autē manifeſtat dicens: Om̄is ꝛc. Ubi oſtendit ꝙ ſacre litterre ſunt vie ad ſalutem. Et tria ponit. Nam cōmendat ſcꝑturas ratione ꝑncipij ratione effectus vtilis. ⁊ ratione vltimi fructus ⁊ ꝑfectus. Si em̄ cōſideres eius ꝑncipium habet ꝑuilegium ſuper omnes: quia alie ſunt tradite ꝑ rationem humanam. ſacra autē ſcꝑtura ē diuina ac diuinitus inſpirata. 2. Pe. 1. Non em̄ voluntate humana allata eſt aliquando ꝓphetia. ſed ſpūſancto inſpirati locuti ſunt ſancti dei homines Job. 32. Inſpiratio omnipotētis dat intelligentiā. Sed dices quō omnis ſcꝑtura diuinitus inſpirat̄ cum ſm̄ ambroſiū omne verum a quocūq; dicat̄ a ſpūſancto eſt? Dicendū ē ꝙ deus dupliciter aliquid operat̄ ſcȝ immediate vt ꝓpriuȝ opus ſicut miracula. Aliquid mediantibus cauſis inferioribus: vt opera naturalia Job. 10. Manus tue domine fecerunt me ꝛc. Que tamen fiunt operatione nature. Et ſic in homine inſtruit intellectum. ⁊ immediate per ſacras litteras: ⁊ mediate per alias ſcripturas. Effectus huius ſcripture ē duplex. ſcilicet quia docet cognoſcere veritatem ⁊ ſuadet operari iuſticiaȝ. Jo. 14. Paraclit⁹ ſpirituſſanctus docebit ſcilicet cognoſcenda: ſuggeret operanda. Et ideo vtilis eſt ad cognoſcendam veritatē: ⁊ vtilis eſt ad dirigendum in operatione. Eſt em̄ ratio ſpeculatiua. ⁊ eſt etiam ratio practica. Et in vtroq; ſunt duo neceſſaria ſcȝ ꝙ veritatem cognoſcat ⁊ erroreȝ refellat. Hoc eniȝ op⁹ eſt op⁹ ſapienti ſcȝ nō mētiri ⁊ mentiētē refellere. Quantū ad primū dicit. Utilis eſt ad docendū. ſcȝ veritatem. pſ̄. Bonitatē ⁊ diſciplinam ⁊ ſcientiā doce me ꝛc. ¶ Item ad arguendum quantū ad ſecundū Thit. 1. Ut ſit potens exhortari in doctrina ſana ⁊ eos qui contradicunt arguere. ¶ Item q̄tū ad practicā ſunt duo neceſſaria ſcilicet vt reducat a malo ⁊ ad bonum inducat. pſ̄. Declina a malo ⁊ fac bonum ꝛc. Quantū ad primum dicit. Ad corripiendū quod eſt eripere a malo. Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus vade ⁊ corripe eum inter te et ipſum ſolum ꝛc. Job. 5. Beatus homo qui corripitur a domino. Quantum ad ſecundum dicit. Ad erudiendum in iuſticia. Et hec omnia ſacra ſcriptura facit. Eſa. 8. In manu forti erudiuit me ꝛc. Sic ergo q̄druplex eſt effectus ſacre ſcripture ſcilicet docere veritatem: arguere falſitatem. Quantū ad ſpeculatiuaȝ eripere a malo ⁊ inducere ad bonum. Quantuȝ ad practicam. vltimus eius effectus eſt vt perducat hominem ad perfectum. Non enim qualitercūq; bonum facit. ſed perficit. Heb. 6. Ad perfectionem feramur. Et dicit. vt perfectus ſit homo dei. quia non poteſt homo eſſe perfectus niſi ſit homo dei. Perfectum enim eſt cui nihil deeſt. Tunc ergo homo eſt perfectus: quando eſt paratus ad omne bonum. non ſcilicet que ſunt de neceſſitate ſalutis. ſed etiam ad ea que ſunt ſupererogationis. Bonuȝ autem facientes non deficiamus Gal. vltimo.

Capitulum quartũ.

Teſtificoꝛ coꝛam deo ⁊ iheſu xp̃o
qui iudicaturꝰ eſt viuos ⁊ moꝛ-
tuos: ⁊ per aduentũ ipſius et re
gnũ eius. predica verbum: inſta
oportune iportune: argue: obſecra increpa
in omni patientia ⁊ doctrina. Erit eñ tem-
pus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebũt:
ſed ad ſua deſideria coaceruabũt ſibi magi-
ſtros prurientes auribus. ⁊ a veritate qui-
dem auditum auertent. ad fabulas autem
conuertentur. Tu vero vigila: in omnibus
laboꝛa: opus fac euangeliſte: miniſteriũ tu
um imple: ſobꝛius eſto.

Premiſſis periculis tempoꝝ nouiſſimoꝝ et ydoneitate
tymothei ad reſiſtendũ: hic oſtẽdit quomodo reſiſtat. Et
primo ponit monitio. Secũdo eius neceſſitas. ibi. Erit
enim ⁊c. Item primo ponit eius cõteſtatio. Secũdo ad-
monitio ibi. Predica verbũ ⁊c. In cõteſtatiõe ſunt duo
conſideranda. ſcʒ corã quibus conteſtet ⁊ per quẽ. Con
teſtat autem corã duobus. ſcʒ coraʒ eo qui eſt noſtra bea
titudo. ⁊ corã eo qui nos in beatitudinẽ introducit. Be-
atitudo autẽ noſtra deus eſt. p̃s. Beata gens cuiꝰ eſt do
minus deus eius ⁊c. Et ideo dicit. Corã deo. id eſt teſtẽ
induco deũ ꝙ hanc monitionẽ faciam. Hic enim teſtis
non decipit. 2ᵉ. coꝛinth. 1ᵒ. Ego autẽ deũ teſtem inuoco
in animã meã ⁊c. Et xp̃o cuius eſt introducere in beati-
tudinẽ. Rom. 1. Per quẽ ⁊ acceſſum habemus per fidẽ
in gratiã iſtam ⁊c. Uel coꝛpoꝛaliter introducit quidem.
quia ip̃e iudicaturꝰ eſt viuos. ⁊ tũc viuos dicit illos qui
viui reperient in aduentu eius qui moꝛient quidem: ſed
quia in modico tempoꝛe reſurgent dicunt viui. 1ᵉ. theſ.
4. Nos qui viuimꝰ qui reſidui ſumus in aduentu domi
ni nõ preueniemus eos qui doꝛmierũt ⁊c. Uel viuos di-
cit bonos. ſcʒ qui viuũt vita gratie. 1ᵉ. Joh. 3. Qui non
diligit manet in moꝛte ⁊c. Et hos etiã iudicat. Act. 10.
Ipſe eſt qui cõſtitutus eſt a deo iudex viuoꝝ ⁊ moꝛtuoꝝ.
Sed cum xp̃s ſit deus quomõ vtit hic hac copula coraʒ
deo ⁊ xp̃o. Reſpondeo: poteſt dici ꝙ dicit coꝛam deo ſcʒ
patre ⁊ xp̃o. id eſt filio. Pater eñ eſt fons diuinitatis. ⁊
conteſtat per duo deſiderabilia ſanctis. primũ eſt aduen
tus xp̃i. Luce. 12. Similes hoĩbus expectãtibus domi-
nũ ſuũ quando reuertat a nuptijs ⁊c. Apoca. vlti. Ueni
dñe ieſu. Secundũ eſt regnũ eius. Math. 6. Adueniat
regnũ tuũ. Regnat quidem ſcđm poteſtatẽ ſuper omnẽ
creaturã. Math. vlti. Data eſt mihi omnis poteſtas in
celo ⁊ in terra. Sed ſpiritualiter in ſanctis regnat in pre
ſenti per gratiã. ⁊ in futuro per gloꝛiaʒ. Qui ſancti non
ſunt de hoc mũdo. Joh. 18. Regnũ meũ non eſt de hoc
mũdo ⁊c. Sed hoc regnũ hic inchoat: ſed in futuro cõ-
ſumabit quãdo oĩa regna ei ſubijcient ⁊ volentia ⁊ no
lentia. p̃s. Donec ponã inimicos tuos ⁊c. ¶ Conſequẽ-
ter cũ dicit. Predica verbũ ⁊c. ponit monitio. ⁊ hoc vt
inſtet doctrine que eſt duplex. Una ad oĩes quã ponit
primo. Alia ad aliquos: ⁊ hãc ponit ſecũdo. ibi. Argue
⁊c. Item primo monet eũ ad generalẽ doctrinã exequen
dam. Secũdo docet modũ. Dicit ergo. Predica verbũ
⁊c. ſcʒ euangelij. Marci vlti. Euntes in mundũ predica
te euangeliũ omni creature ⁊c. In predicatiõe duo ſunt
ſcʒ denunciatio veritatis. ⁊ inſtructio ad moꝛes. Et hec
duo debet p̃dicatoꝛ facere. Luce vlti. Incipiens a moy
ſe ⁊ omnibus ꝓphetis interpꝛetabat illis in oĩbus ſcri-
pturis ⁊c. Modus eſt cũ inſtantia ⁊ continuatiõe. Un-
de dicit. Inſta oportune. impoꝛtune. 2ᵉ. coꝛinth. 11. In
ſtantia mea quottidiana ⁊c. Sed dicit. Impoꝛtune. Cõ
tra. Eccl. 20ᵒ. Ex oꝛe fatui reprobabit parabola. non
eñ dicit illam in tempoꝛe ſuo. Item Prouerb. 15. Ser
mo opoꝛtunus optimus eſt. Dicendũ eſt: ꝙ predicatoꝛ
ſcđm veritatẽ ſemper debet p̃dicare opoꝛtune. ſed ſcđm
exiſtimationẽ falſam audientiũ debet predicare impoꝛ-
tune: quia predicatoꝛ veritatis ſemper eſt bonis opoꝛtu
nus. ⁊ malis ſemper impoꝛtunus eſt. Jo. 8. Qui ex deo
eſt verba dei audit. ꝓpterea vos nõ auditis: quia ex deo
non eſtis. Eccl. 6. Quã aſpera eſt nimiũ ſapientia indo-
ctis hominibꝰ ⁊c. Si homo eñ vellet hãc ſeruare opoꝛ-
tunitatẽ vt diceret his qui volũt audire prodeſſet tantũ
iuſtis: ſed opoꝛtet ꝙ aliquãdo etiã predicet malis vt cõ-
uertant. Et ad hoc addit impoꝛtune. Eſaie. 58. Clama
ne ceſſes ⁊c. ¶ Conſequẽter cum dicit. Argue ⁊c. ponit
doctrina in ſpeciali quã primo ponit. Secũdo modũ ibi
In omni patiẽtia ⁊c. Inſtituens autẽ aliquẽ ſpecialiter
poteſt eũ inſtituere. Uel de pertinẽtibus ad fidem. puta
vt doceat veritatẽ ⁊ remoueat erroꝛẽ. Et quantũ ad hoc
primũ dicit. Argue ſcʒ erroꝛes. Tyt. 2. Argue cũ omni
imperio. Uel de pertinẽtibus ad bonos moꝛes ⁊ ad hoc
debet inducere aliquãdo bonũ ⁊ ſuperioꝛẽ. ⁊ tunc debet
placide ⁊ benigne monere. Unde dicit. Obſecra. 2ᵉ. ty
moth. 4. Senioꝛẽ ne increpaueris: ſed obſecra vt patrẽ
Gal. 6ᵒ. Uos qui ſpiritales eſtis huiuſmodi inſtruite in
ſpiritu lenitatis. Et ſpecialiter ſi non peccat ex malitia.
Si aũt inſtituat malũ debet cum increpare. Tyt. 1. Ob
quam cauſam increpa illos dure vt ſani ſint in fide ⁊c.
Job. 5. Increpationẽ domini ne reprobes ⁊c. Sed quis
modus: In omni patiẽtia ne iratus appareas ⁊ ex ira in
ſtruas. ſed tranquille. Prouerb. 19ᵒ. Doctrina viri per
patientiã noſcit ⁊c. p̃s. Bene patientes erũt vt annũci-
ent. Item doctrina. ſcʒ de his que ad fideʒ ⁊ in his que
ad moꝛes. Jere. 3ᵒ. Paſcent vos in ſcientia ⁊ doctrina.
¶ Deinde cũ dicit. Erit enim ⁊c. oſtẽdit neceſſitatẽ mo-
nitionis premiſſe. Eſt autẽ triplex neceſſitas predictoꝛũ
Et prima ex parte audientiũ. Secũda ex parte tymothei
ibi. Tu vero ⁊c. Tertia ex parte apoſtoli ibi. Ego enim
iam ⁊c. Circa primũ duo facit. quia primo ꝓponit neceſ
ſitatẽ. Secũdo exponit dictum ſuũ ibi. Et a veritate ⁊c.
Neceſſitas prima eſt auditoꝝ peruerſitas in audiendo.
vt vtilia nolit audire ſed curioſa. Dicit ergo quantũ ad
primũ. Inſta dum nolũt audire ſanã doctrinã. Nam erit
tẽpus quãdo erunt mali doctoꝛes. Actuũ. 20. Ego ſcio
quoniã lupi rapaces intrabũt in vos poſt diſceſſionẽ me
am ⁊c. Unde dicit. Non ſuſtinebũt. id eſt erit eis odioſa
vera doctrina. ſcʒ xp̃i. Prouerb. 8. Juſti ſunt oĩes ſer-
mones mei. nõ eſt in eis prauũ quid nec peruerſuʒ ⁊c.
¶ Alia peruerſitas quia volũt inoꝛdinate audire curio-
ſa ⁊ noxia. Prouerb. 1. Uſquequo paruuli diligitis in
fantiã. ⁊ ſtulti ea que ſunt ſibi noxia cupiẽt ⁊ impꝛuden-
tes odibũt ſcientiam. Ideo dicit. Sed ad ſua deſideria
coaceruabunt. id eſt multiplicabũt ⁊c. Contra quos di-
citur Jacobi. 3. Nolite plures magiſtri fieri fratres mei
ſcientes quoniã maius iudiciũ ſumitis. Et eſt coaceruà-
tio quãdo indigni ⁊ inſufficientes multiplicant. et ma-
gis coaceruatio eſt ſi fiant quattuoꝛ indigni ꝙ̃ ſi centum
boni. quia vt habet Sapi. 6. Multitudo ſapientũ ſani-
tas eſt oꝛbis terraꝝ ⁊c. Eſaie. 30. Loquimini nobis pla
centia. Et hoc eſt ſcđm ſua deſideria. quia vnus vult au
dire vnũ. alius aliuʒ. ⁊ ſic querunt diuerſos magiſtros.
Et dicit. Prurientes auribus. ſcʒ auditoꝛes. Pruritũ
dicit habere in pedibus qui nõ vult quieſcere. In auri-
bus vero qui ſemper audire vult noua inaudita ⁊ curio-

ſa ⁊ quãdoq; noxia. Actu. 17. Athenienſes ad nihil ali
ud vacabant niſi aut diſcere aut audire aliquid noui. Et
ideo multiplicat doctrina heretica Prouerb. 19. Aque
furtiue dulciores ſunt ⁊ panis abſconditus ſuauior ⁊c.
¶ Conſequẽter cũ dicit. Et a veritate ⁊c. exponit dictũ
⁊ primo exponit quod dixerat ꝙ ſanã doctrinã non ſu-
ſtinent cũ dicit. A veritate ⁊c. Sana doctrina eſt quãdo
non habet admixtã falſitatẽ. Ergo ſanam doctrinã non
ſuſtinẽt dum veritatẽ nolunt audire. Oſee. 4. Non eſt
veritas ⁊ nõ eſt miſericordia ⁊ nõ eſt ſcientia in terra ⁊c.
Jo. 8. Si veritatẽ dico vobiſ: q̃re nõ creditis mihi: ⁊c.
Secũdo ꝙ dixerat coaceruabũt ⁊c. exponit cũ dicit. Ad
fabulas autẽ conuertent. Fabula eſt compoſita ex miris
in quibus deficit veritas. Et talia homĩes habentes in
auribus pruritũ volunt audire. 1ᵉ. tymoth. 4. Ineptas
⁊ inanes fabulas deuita ⁊c. ¶ Deinde cũ dicit. Tu vo
⁊c. ponit neceſſitas ex parte tymothei cui erat officiũ cõ
miſſum: ⁊ ideo neceſſariũ erat ꝙ predicaret. Et p̄io mo
net eum ad ſollicitudinẽ. Secũdo inducit eum ad labo-
rem. Tertio moderat laborẽ. Dicit ergo. Tu vero ⁊c.
Quaſi dicat. Iſti ſic faciũt. Tu vero ⁊c. Math. 24. Vi
gilate quia neſcitis qua hora dñs veſter venturus ſit ⁊c.
Luce. 2. Et paſtores erãt in regione eadẽ vigilantes ⁊
cuſtodientes vigilias noctis ſupra gregẽ ſuũ ⁊c. Ro. 12
Qui preeſt in ſollicitudine. Sed quia ſollicitudo ſine la
bore inanis eſt. ideo primo inducit ad vniuerſaliter la-
borandũ. Scdõ determinat in quo eſt laborandũ. Ter-
tio laborandi neceſſitatẽ. Dicit ergo. Vigila ⁊ ſic ꝙ ali-
quid facias. ⁊ ideo labora. Sap. 3ᵒ. Bonoꝝ laboꝝ glo-
rioſus eſt fructus ⁊c. Et hoc in oĩbus. id eſt in omni ge-
nere hominũ. Eſa. 32. Beati qui ſeminatis ſuper oĩes
aquas ⁊c. Marci vlti. Predicate euangeliũ omni crea-
ture. Unde mox determinat in quo eſt laborandũ dicẽs:
Opus fac euangeliſte. id eſt euangeliza. Hoc enĩ eſt no
bile opus: quia ad hoc xp̄s eſt miſſus. Luce. 4. Alijs ci
uitatibus oportet me euãgelizare quia ideo miſſus ſum
Eſa. 41. Primus ad ſyon dicet. Ecce adſum ⁊ hieruſa-
lem euãgeliſtã dabo. Euangeliſta autẽ dicitur aliqñ qui
ſcripſit euangeliũ. ⁊ ſic ſunt quattuor. qñq; qui predicat
ip̄m. ⁊ ſic dicit hic. ⁊ Ephe. 4. Neceſſitas aut huiꝰ la
boris q: eſt miniſteriũ tuũ. ⁊ ideo tibi cõmiſſum imple:
ſcz predicãdo. Col. 4. Dicite archippo. vide miniſteriũ
quod accepiſti in dño vt illud impleas. Ille autẽ implet
officiũ euangeliſte qui verbo predicat et opere implet.
Actu. 1. Cepit ieſus facere ⁊ docere. ¶ Conſequẽter in-
ducit ad moderantiã dicens: Sobrius eſto. vel ſobrieta
te corporali que decet p̄dicatorẽ. Ebrietas enĩ eſt inimica
ſapiẽtie. Eccl. 2. Cogitaui abſtrahere a vino carnẽ meã
Vel potius ſobrietas ponit hic ꝓ diſcretiõe Actuũ. 26.
Verba ſobrietatis ⁊ veritatis eloquor. 1ᵉ. petri. 5ᵒ. So-
brij eſtote ⁊c.

Lectio ſecunda.

Ego enim iam delibor: ⁊ tempus re
ſolutionis mee inſtat. Bonum cer-
tamen certaui: curſum conſumaui:
fidem ſeruaui. In reliquo repoſita eſt mihi
corona iuſticie: quam reddet mihi dominꝰ
in illa die iuſtus iudex Non ſolum autẽ mi
hi: ſed ⁊ his qui diligunt aduentũ eius.

Supra monuit eũ vt inſtaret doctrine. ⁊ hoc propter au
dientes ⁊ propter ip̄m tymotheũ: hic inducit tertiã ne-
ceſſitatẽ ex parte apoſtoli. ⁊ eſt quia in breui erat ſubtra
hendus de mũdo. Et primo prenũciat ſuã mortẽ immi
nere. Secũdo mandat ꝙ viſitet eũ ibi. Feſtina ⁊c. Cir-
ca primũ duo facit. Primo deſignatur inſtantia mortis
eius. Secũdo ſecuritas moriẽtis ibi. Bonũ certamẽ ⁊c.
Circa primũ duo facit. q: primo nũciat paſſiones q̃s pa
tiebat. Scdõ p̄dicit mortẽ que expectabat ibi. Et tp̄us
mee ⁊c. Quantũ ad primũ dicit Ego enĩ ⁊c. quaſi dicat
Stati ego delibor. Sanctoꝝ autẽ paſſio dicit imolatio.
Phil. 2. Sz ⁊ ſi imolor ſup ſacrificiũ ⁊ obſequiũ fidei ve
ſtre gaudeo ⁊c. p̄s. Tibi ſacrificabo hoſtiã laudis. ſ. p
te patiendo. Antiquus in ſacrificijs que ex humidis offe
rebant quedã fiebant preguſtatiões. ⁊ he vocabant deli
batiões. Rom. 11ᵒ. Q ſi delibatio ſancta eſt ⁊ maſſa ⁊c.
Et ideo vocat paſſiones iminentes delibatiões. Et quã
uis iam diu ſim has expertus tempus tamẽ reſolutiõis
mee inſtat. Eſt aũt duplex reſolutio. ſcz aĩe a corpe Eccl.
vlt. Et reuertat puluis in terrã ſuam vnde erat. ⁊ ſp̄us
redeat ad deũ qui dedit illũ. Item eſt reſolutio corpo-
ris in puluerẽ. Geñ. 3. Puluis es ⁊ in puluerẽ reuerte-
ris. ¶ Deinde cum dicit. Bonũ ⁊c. oſtendit ſecuritatẽ
ſue mortis. Sed ſciendũ eſt ꝙ eſt differentia inter mortẽ
iuſti ⁊ peccatoris. quia vt dicit Prouerb. 11ᵒ. Mortuo
homine impio nulla erit vltra ſpes. Quia enĩ ſpem ha-
bet in iſtis rebus trãſitorijs. ideo ſpem nõ habet in eter-
nis. Sed iuſtus habet ſpem in eternis ⁊ nõ in terrenis.
Primo ergo ponit meritũ ſue ſecuritatis. Secũdo ſecu-
ritatẽ de premio. ibi. In reliquo ⁊c. Meritũ huius vite
eſt in tribus. ſcz In reſiſtẽdo malis. In ꝑficiendo in bo
nis. In bene vtẽdo dei donis. Primũ dicit quoddã cer
tamen. Sed certamen dicit bonũ: primo ſi ſit pro bonis
puta ſi ſit pro fide ⁊ iuſticia ſicut apoſtoli. Jude. 1. De cõ
muni veſtra ſalute neceſſe habui ſcribere vobis depre-
cãs ſupcertari ſemel tradite ſanctis fidei. Eccl. 4. Pro
iuſticia agonizare ꝓ anima tua ⁊ vſq; ad mortẽ certa ꝓ
iuſticia. Secũdã ꝓpter modũ certaminis: ſi ſcz ſollicite
⁊ legittime certet ſupra. 2ᵒ. Nõ coronabit niſi qui legit
time certauerit. 1ᵉ. corinth. 9. Sic pugno nõ quaſi aerẽ
verberãs ſed caſtigo corpus meũ ⁊c. Tertio ꝓpter diffi
cultatẽ certaminis Sap. 10. Et certamen forte dedit illi
vt vinceret ⁊c. ⁊ profectũ in bonis quod eſt. ¶ Sed no-
tat curſum. 1ᵉ. corinth. 9. Sic currite vt cõprehendatis
⁊c. Et dicit curſus ꝑfectus ſanctoꝝ: quia cũ feſtinatiõe
currũt vt meliorantes cõſumãt agitati ſtimulis charita-
tis. Heb. 4. Feſtinemus ergo ingredi in illã requiẽ ⁊c.
p̄s. Viam mandatoꝝ tuoꝝ cucurri. Sed adhuc certamẽ
⁊ curſus mortis reſtabat ergo nõ conſumauerat curſum
nec certauerat. Dicendũ eſt ꝙ ſicut homo qui bene inci
pit ⁊ intendit finire habet perfecte. ſic ⁊ apoſtolꝰ iã enĩ
inceperat ⁊ finire intendebat. ¶ Bonus vſus donorum
dei eſt duplex. ſcz cõſeruatio fidei. ⁊ ideo dicit. Fidẽ ſer
uaui quod facit qui vtit donis dei ad gloriã dei ⁊ ſalutẽ
proximoꝝ. Math. 24. Quis putas eſt fidelis ſeruus ⁊
prudens quẽ conſtituit dominꝰ ſuper familiã ſuam: ⁊c.
1ᵉ. tymoth. 1ᵒ. Fidelẽ me exiſtimaui ponens in miniſte-
rio ⁊c. Vel ſeruaui in me virtutẽ fidei. Rom. 14. Om-
ne quod nõ eſt ex fide peccatũ eſt ⁊c. propter qd. Mat.
10. Eſtote prudentes ſicut ſerpẽtes. id eſt cuſtodite fidẽ
tanꝙ caput ⁊ fundamentũ virtutũ. ¶ Deinde cũ dicit.
In reliquo ⁊c. ponit ſpes de premio quod primo ponit.
Secũdo oſtendit datorem eius. ibi. Quam reddet ⁊c.
Tertio ponit participes premij ibi. Qui diligũt ⁊c. Di
cit ergo. Exquo pugnaui ⁊ curſum conſumaui: nihil re-
ſtat niſi ꝙ coroner. Corona iuſticie dicit quam deus ex
ſua iuſticia reddet. Sed contra: quia vita eterna ex gra-
tia dat. Romañ. 6. Gratia dei vita eterna. ⁊ cap. 8. Nõ
ſunt condigne paſſiones huius temporis ad futurã glo-
riam ⁊c. Non ergo ex iuſticia. Reſpõdeo. Dicendũ eſt

ꝙ eſt ibi gratia quantū ad radicem merendi. iuſticia quā
tum ad actū qui procedit ex voluntate. vel corona que
datur ex iuſticia: quia datur iuſtis ſcðm opera iuſta.
Eſaie. 3. Dicite iuſto quoniā bene quoniā fructum adin
uentionū ſuarū comedet ⁊c. Hec corona duplex eſt. que
dam principalis. quedā ſecundaria. Prima eſt premiū
eſſentiale que nihil eſt aliud ꝙ gaudiū de veritate. Eſa.
28. In illo die erit dominꝰ exercituū corona glorie ⁊ ſer
tum exultatiōis reſiduo populi ſui ⁊c. Deus eſt ergo co
rona noſtra. Secūda eſt corona que debetur ſpecialibus
operibus ⁊ hec eſt aureola. ⁊ vna debet martyribus. ſu-
pra. 2. Non coronabit niſi qui legittime certauerit ⁊c. ⁊
ad hoc eſt quod dicit. Bonū certamen certaui. Alia de-
betur virginibꝰ. Sapieñ. 4. In perpetuū coronata triū
phat incoinquinatorū certaminū premiū vincens ⁊c. Et
ad hoc eſt. Curſum cōſumaui. Apocal. 14°. Hi ſequū-
tur agnū ⁊c. Tertia eſt doctorū. Prouerb. 4. Dabit ca
piti tuo augmenta gratiarū ⁊ corona inclita proteget te
Et ad hoc dicit. Fidez ſeruaui. Et dicit repoſita. i. ſm
eternā predeſtinationē reſeruata. ſupra. 1. Scio cui cre-
didi ⁊ certus ſum: quia potens eſt depoſitū meū ſeruare
in illū diem. ❡ Dator huius eſt deus. ideo dicit quā red
det mihi dominus. ſcz per ſuā iuſticiam in illa die. Naz
hec eſt corona glorie. et hec eſt duplex. ſcz anime: ⁊ hec
reddit ſanctis in illa die. id eſt in morte. Unde hic dicit
Tempus mee reſolutiōis inſtat. 2ᵉ. corinth. 5. Si ter-
reſtris domus noſtra huiꝰ habitatiōis diſſoluat ꝙ ediff
cationē habemus ex deo ⁊c. Alia eſt corporis: ⁊ hec red
detur in illa die ſcz iudicij. 1ᵉ. corinth. 15°. Seminat in
ignobilitate ⁊c. Participes huiꝰ ſunt oēs ſancti. Un
de dicit. Non ſolū ⁊c. ſcz reponit Apocal. vlti. Ueni do
mine ieſu. Canti. 5. Ueniat dilectus meus in ortuz ſuū
vt comedat fructū pomorum ſuorū ⁊c. Qui non diligūt
deū nihil habent: vt diligant aduentū eius. Amos. 5°.
Ue deſiderātibus diem domini: quia corona ſolū chari-
tati debetur. Joh. 14°. Qui diligit me diliget a patre
meo ⁊ ego diligam eū ⁊ manifeſtabo ei meipm.

Lectio tertia.

Feſtina ad me venire cito. Demas
enim me dereliquit diligens hoc ſe
culuz ⁊ abijt theſſalonicam: creſcēs
in galatiam. tytus in dalmaciam. lucas eſt
mecum ſolus. Marcum aſſume: ⁊ adduc te
cum. eſt enim mihi vtilis in miniſterio. Ty
chicū autem miſi epheſum. Pennulā quaz
reliqui troade apud carpū veniens affer te
cum: ⁊ libros maxime autem membranas.
Alexander erarius multa mala mihi oſten
dit: reddet illi dominus ſcðm opera eius:
quem ⁊ tu deuita. Ualde enim reſtitit ver-
bis noſtris. In prima mea defenſiōe nemo
mihi affuit: ſed omnes me dereliquerunt.
non illis imputetur. Dominus autez mihi
aſtitit ⁊ confortauit me. vt per me predica-
tio impleatur. ⁊ audiant omnes gentes. et
liberatus ſum de ore leonis. Liberauit me
dominus ab omni opere malo. ⁊ ſaluum fa
ciet in regnū ſuum celeſte. cui gloria in ſecu
la ſeculorum. amen. Saluta priſcam ⁊ aqui
lam ⁊ oneſiphori domuz. Eraſtus remāſit
corinthi. trophimū autem reliqui infirmū
mylethi.

Rogat viſitari. Et primo vocat eū ad ſe. Secūdo ſigni-
ficat ſuū ſtatum ibi. Alexander ⁊c. Tertio cōcludit epi-
ſtolarē ſalutationē ibi. Salutant te ⁊c. Item primo mā
dat vt veniat. Secūdo aſſignat ei ſociū ibi. Marcū aſſu-
me ⁊c. Tertio oſtendit quid deferat ibi. Pennulaz ⁊c.
Circa primū duo facit. quia primo vocat eum. Secūdo
cauſam vocatiōis aſſignat ibi. Demas ⁊c. Dicit ergo.
Quia in breui ſuz receſſurus de mūdo: feſtina ⁊c. ⁊ hoc
vt inuicē conſolarent et vt iuuarent eum in predicatiōe
euangelij: pro quo erat ſollicitus in vinculis exiſtens.
Prouerb. 18. Frater qui adiuuat a fratre quaſi ciuitas
firma. Cauſa vocatiōis eſt. quia ſocietate debita erat de-
ſtitutus. Et primo a quodā qui propter ſuam culpā re-
ceſſerat. Secūdo quia quoſdā miſerat ad predicanduz.
Dicit ergo. Demas em̄ ⁊c. i. propoſuit amorē huiꝰ ſecu
li amori meo. 1ᵉ. Joh. 2°. Si quis diligit mūdum nō eſt
charitas patris in eo ⁊c. ❡ Creſcens quidā diſcipulus
abijt in galatiā miſſus ab apoſtolo. Tytus etiaz miſſus
ab eo abijt in dalmaciā. vbi finaliter dicit fuiſſe epiſco-
pus. Job. 38°. Nunquid mittes fulgura ⁊ ibūt: ❡ Lu-
cas ⁊c. hunc retinuit in predicatiōe euangelij in qua fu-
it gratioſus. 2ᵉ. corinth. 8. Cuius laus eſt in euangelio
per omnes eccleſias. ❡ Deinde cū dicit. Marcū ⁊c. aſſi
gnat ei ſociū ⁊c. Et circa hoc duo facit. quia primo aſſi-
gnat ei ſocium. Secūdo huius rationē. hic marcus alio
nomine dicit iohannes ⁊ cōſobrinus barnabe. Act. 15.
dicit ꝙ barnabas volebat aſſumere marcū: ſed paulus
nolebat. Et ꝓpter hoc diſſenſio facta eſt inter eos ita vt
diſcederet ab eis. Col. vlti. Marcus cōſobrinus barna
be. Ratio eſt: quia eſt multipliciter vtilis ⁊c. Tyticum
⁊c. ❡ Deinde cū dicit. Pennulaz ⁊c. Dicit quid portet
Carpus eſt ſanctus quidā. Pennula ſcðm hieronymū
erat volumen legis quod habebāt in carta per modū ro
tuli. ⁊ hoc vocat pennulā. vel pennula dicitur veſtis ali
qua. Sed ſcðm criſoſtomū erat veſtis cōmunis. Et quia
apoſtolus rome erat pauper nō accipiens ab alijs. ideo
voluit vt veſtis ſibi portaretur. Haymo dicit ꝙ erat ſpe
cialis veſtis in ſignū nobilitatis. vnde Actuū. 22. Pau
lus dixit ſe ciuem romanū. Pater em̄ pauli ſeruierat ro
manis in tharſo cilicie: ⁊ ex hoc factus fuit ciuis roma-
nus. ⁊ pēnula erat veſtis in ſignū conſulis. Et forte pa-
ter ſuus erat ibi cōſul. vel pēnula dicit mantica vbi erāt
libri quod videt quia ſequit. Et libros. Sed quid apo-
ſtolo de libris pleno ſpiritusancto: Item inſtabat ſua re-
ſolutio. Reſpondeo. Dicendū eſt ꝙ propter duo. Pri-
mo vt in legēdo haberet ſolaciū. 1. Macha. 12. Haben-
tes ſolatio ſanctos libros qui ſunt in manibꝰ noſtris ⁊c.
In libris em̄ eſt remediū contra tribulatiōes. Uel dicit
hoc ne perderent: ſed remanerent fidelibus. Item quā-
tomagis appropinquabat morti tātomagis inſtabat ſer
uitio ſcripturarū ſicut de ambroſio dicit ꝙ vſqȝ ad vlti-
mā egritudinē non ceſſauit ſcribere. Unde ſcribens illū
pſalmū. Magnus dominꝰ ⁊ laudabilis nimis ⁊c. mor-
tuus eſt. Membrane ſūt carte nō ſcripte vel cedule vbi
ſcripſerat epiſtolas vel predicatiōes ſuas. ❡ Deinde cū
dicit. Alexander ⁊c. oſtendit que apud ipm fuerunt ⁊ ꝗ
apud ipm ſunt. Et primo ex parte hominū. Secundo ex
parte dei ibi. Dominꝰ autem mihi aſtitit ⁊c. Iterū pri-
ma in duas. Quia primo ſignificat ei de quodam qui ei
aduerſabat. Secūdo de negligētia eoꝝ qui eum non iu-
uabant. ibi. In prima mea ⁊c. Item primo premittit cul
pam inique impugnantis. Secūdo oſtendit penā eius
futurā ibi. Reddet ei ⁊c. Tertio oſtendit quomō ſit etiā
ſcðm eccleſiā puniēdus ibi. Quē ⁊ tu ⁊c. Uidet ꝙ hic

Alexāder fuit artifex eris vel cuſtos erarij. ⁊ erat de his
qui dixerūt legalia eſſe de neceſſitate ſalutis ſeruanda.
1ᵉ. tymoth. 1º. Circa fidem naufragauerūt ex quibus eſt
hymeneus ⁊ alexander ⁊c. Et dicūt quidā ꝙ iſte eſt de q̄
dicit. Actuū. 19. ꝙ concitauit ſeditionē in apoſtolū: ſed
nomē diſſonat quia ille demetrius hic alexāder et locꝰ.
quia illud epheſi iſtud rome fuit. Et ſubiūgit multa ⁊c.
Et nota ꝙ nō dicit fecit: ſed ꝙ oſtēdit. quia impij aduer
ſus iuſtos animū oſtendere poſſunt ſed nō ſemper explēt
Ieremi. 1º. ⁊. 15. Bellabūt aduerſuꝫ te ⁊ nō preualebūt:
quia ego tecū ſum ⁊c. Iob. 5. Qui diſſipat cogitatiōes
malignoꝝ ne poſſint adimplere manus eoꝝ quod cepe-
rant. Qui apprehendit ſapiētes in aſtutia eorū et conſi
lium prauorū diſſipat. ¶ Deinde cū dicit. Reddet ei do
minꝰ ⁊c. ponit penā eius futurā. Sed nota ꝙ non ponit
verbuꝫ optatiuū reddat: ſed dicit reddet. quia ſignificat
penam eſſe paratā a deo. quod preuidebat apoſtolus ex
eius pertinacia. p̄s. Quia tu reddes vnicuiqꝫ iuxta ope
ra eius. Tamen cū hoc ꝙ reſeruat ei pena in futuruꝫ ec-
cleſia debet etiā eum punire excōmunicando. Unde ſub
iungit. Quem ⁊ tu deuita. ſcꝫ tanꝗ̄ hereticū. Tyt. 3º.
Hereticū hominē poſt vnā ⁊ ſecundā correctionē deuita
⁊c. Cuiꝰ etiam dicti reddit rationē dicens: Ualde enim
⁊c. Actuū. 7º. Uos ſemper ſpiritui ſancto reſiſtitis ⁊c.
¶ In prima mea. ponit negligentiā non iuuantiū eū. et
primo reprehendit eorū culpam. Secūdo petit eis veni
am ibi. Nō illis imputet. Dicit ergo. In prima mea ⁊c.
Glo. dicit ꝙ apoſtolus ſepe contra alexandrū praue do-
centē pugnauit ⁊ in perſona nullus ei affuit. ſed hic nō
videt eſſe ſenſus eius: quia iſte alexander nō erat tantus
ꝙ apoſtolus indigeret alijs ad diſputandū cum eo: ſed
dicendū eſt ꝙ ſicut dicit Actuū. 25º. Paulus appellās
miſſus eſt romā. ⁊ ideo oportuit ꝙ preſentaret ceſari vt
diſcuteret miſſionis ſue cauſa. ⁊ iudei venerūt contra eū.
Et hoc apoſtolus appellat ſuā primam defenſionē. In
qua diſcipuli defuerūt ei: timentes ne a crudeli nerone
punirent. Eccl. 51º. Reſpiciēs eram ad adiutoriū homi
nū ⁊ non erat ⁊c. Eſaie. 63. Torcular calcaui ſolus ⁊ de
gentibus non eſt vir mecum ⁊c. Sed poſſet dici ꝙ hoc
fuit: quia a principio nullus ſciuit. Sed hoc eſt falſum.
immo ex quadā puſillanimitate receſſerūt. p̄s. Elonga-
ſti a me amicū ⁊ proximū meum ⁊ notos meos a miſeria
⁊c. Iob. 6º. Fratres mei preterierūt me ⁊c. ſed quia fece
rūt ex infirmitate orat pro eis ⁊ nō excōmunicat. Luce.
6. Orate pro calūniantibus vos. ¶ Deinde cum dicit.
Dominus autē ⁊c. oſtendit quid agit circa eum ex parte
dei. cuius auxiliū primo ponit. Secūdo huius effectum
ibi. Et audiāt ⁊c. Dicit ergo. Omnes me dereliquerūt
ſed vbi deeſt homo offert ſe deus. p̄s. Quoniā pater me-
us ⁊ mater mea dereliquerūt me. dominꝰ autēꝫ ſuſcepit
me ⁊c. Unde dicit. Dominꝰ mihi aſtitit. ſcꝫ ad adiuuā-
dum me. Iere. 20. Dominus mecū eſt tanꝗ̄ bellator for
tis ⁊c. p̄s. Prouidebā dominū in cōſpectu meo ſemper
quoniā a dextris eſt mihi ne cōmouear. Et quomō? for-
titudinē animi dando: vt nō ſtupeſcerem coram ceſare.
Ezech. 3º. Manus dn̄i erat mecū me cōfortans. Et hoc
vt per me ⁊c. quod implet quādo ad plures diffundit ⁊
quādo quod ore dicit: opere implet. Actuū. 9. Uas ele-
ctionis ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Et audiant ⁊c. ponit effe-
ctus auxilij diuini. Et primo quantū ad preterita. Secū
do quantū ad futura. Tertio agit gratias. Sed duplex
eſt beneficiū circa preterita. ſcꝫ liberatiōis a culpa ⁊ a pe-
na. Dicit ergo. Dominꝰ mihi aſtitit ⁊ ideo in illa voca-
tione liberatus fui. quia non fui condemnatus a ceſare:
ſed permiſſum eſt mihi ꝙ irem quo vellē. Et ideo dicit.
Et audiant ⁊c. vt ſcꝫ alij ſecū confortent ad veniendūꝫ.

p̄s. Annūciate inter gentes gloriā eius ⁊c. Et vt iudeo-
rum inſultatio deprimeret. Et ſubdit. Liberatus ſuꝫ de
ore leonis. id eſt de crudelitate neronis. Prouerb. 19.
Sicut fremitus leonū ita ira regis. Prouerb. 28. Leo
rugiens ⁊ vrſus eſuriens princeps impius ſuper popu-
lum pauperē. Secūdo liberatus fuit a culpa. Unde di-
cit. Liberauit me dominꝰ ab omni opere malo. Aliqui
vero liberant a pena incidentes in culpā negatiōis a fi-
de. p̄s. Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis ⁊c. Et
hoc per deū. Sapien. 8. Non poſſum eſſe cōtinens niſi
deus det ⁊c. ¶ In futuro ſaluum faciet ⁊c. Eſaie. 45º.
Iſrael ſaluatus eſt in domio ſalute eterna. Et dicit. In
regnū celeſte. Luce. 22. Ego diſpono vobis ſicut diſpo
ſuit mihi pater meus regnū. Math. 5º. Merces veſtra
copioſa eſt in celis. Et ideo agit gratias dicens: Cui eſt
gloria. 1ᵉ. tymoth. 1º. Regi ſeculoꝝ. ¶ Deinde cum di-
cit. Salutate ⁊c. iniūgit ei aliorū ſalutationē. Secūdo
eum ſalutat ex parte alioruꝫ. Tertio ex parte ſua. Item
circa primū primo iniūgit aliorum ſalutationē. Secūdo
determinat tempus veniēdi. Dicit ergo. Saluta priſcā
ſcꝫ que eſt mulier ⁊ aquilā virum priſce quos premittit
quia forte deuotiores. Item oneſiphori domū. Sed qua
re nō eum ſed domū? quia forte mortuus erat ⁊ ideo ſa-
lutat familiā. Uel forte: quia erat cū eo rome. Determi-
nans tempus: primo oſtendit neceſſitatē. Secūdo proſe
quit propoſitū. Neceſſitas eſt ꝓpter alios remanētes in
alijs ⁊ alijs locis. Item ꝓpter turbationē maris. ¶ De
inde ponit perſonas ſalutantes ⁊ patet. Et modo cōſue
to ne corrumpat epiſtola ſcribit manu ſua. Gratia autē
vobiſcum. Amen.

¶ Explicit deuotiſſima poſtilla ſanctiſſimi doctoris tho
me de aquino ordinis fratrum predicatoꝝ ſuper ſecūda
epiſtola beatiſſimi apoſtoli Pauli ad tymotheū.

¶ Incipit pulcherrima expoſitio eiuſdem angelici doctoris beati Thome de aquino: ordinis fratrum predicatoꝝ ſuper epiſtola eiuſdem glorioſi doctoris gentium apoſtoli Pauli ad Tytum.

Prologus.

I ſciret
paterfamilias ⁊c. Luce
12. Per patrēfamilias
ſignificat platus eccleſie
ꝓpt̄ tria que dꝫ exhibe-
re. ſ. generationē ad fidē
eruditionē ad ſalutē. cu
ſtodiam ad ſecuritatem.
Primū quidem quia ſi-
cut eſt vita corpalis per
aiām: ita ſpiritualis per
fidem. Abachuc. 2. Iu-
ſtus autē meus ex fide viuit. Et ſicut ad vitā carnalē ge
nerat quis per emiſſionē ſeminis corporalis: ita ad vitā
ſpiritualē per infuſionē ſeminis ſpiritualis: quod eſt ver
bum dei. Math. 13. ⁊. 1ᵉ. corint. 4. Per euangeliū ego
vos genui. Item per eruditionē. Eccl. 7. Filij tibi ſunt
erudi illos. Eſaie. 48º. Ego dominus deus tuus do-
cens te vtilia. Item protectionem ad tutelam. Deutro.
32. Circumduxit eum ⁊ docuit ⁊c. ¶ Cuilibet enim pre-
lato committit cura ſubditorum. 3. Regū. 20. Cuſtodi

virū hunc qui ſi lapſus fuerit: erit anima tua pro anima
eius ⁊c. Et hebreo.13. Ipſi peruigilāt quaſi rationē red
dituri pro animabus veſtris. Sed ad hanc generationē
requirit ſcientia. Oſee.4. Quia tu ſcientiā repuliſti ⁊
ego repellā te ne ſacerdotio fungaris mihi ⁊c. Et ideo
dicit. Si ſciret. Requirit enim ꝙ ſciat. Item ad erudi-
tionē requirit ꝙ ſit ſollicitus. Ro.12. Qui preeſt in ſol
licitudine. Luce.2. Paſtores erāt in regione eadē vigi
lantes ⁊ cuſtodiētes vigilias noctis ſupra gregem ſuū.
Ad cuſtodiā vero fortitudo requirit ad protegendū. 1.
Macha.3. de iuda machabeo. Induit ſe loricā ſicut gi-
gas ⁊ ſuccinxit ſe arma bellica ſua in prelijs ⁊ ꝓtegebat
caſtra gladio ſuo ⁊c. Et ideo dicit Et nō ſineret ⁊c. id eſt
eccleſiā. 1ᶜ. tymoth.3. Ut ſcias quomō oporteat te ꝯuer
ſari in domo dei que eſt eccleſia dei ⁊c. Hec domus eſt
dei ſicut dn̄i. ⁊ prelati ſicut famuli. Heb.3. Moyſes qui
dem erat fidelis in tota domo illius tanꝙ famulus ⁊c.
xp̄us vero tanꝙ filius in domo ſua. Hec perfodit a fure.
id eſt heretico. Abdie. ca. vnico. Si fures introiſſent ad
te. ſi latrones per noctē quomō conticuiſſes? Qui dicit
fur? qui occulte venit ⁊ gradit in tenebris. Unde fur a
furuo dicit: quod eſt obſcurus. Sic iſti per obſcura do-
gmata. Prouer.9. Aque furtiue dulciores ſūt ⁊ panis
abſconditus ſuauior ⁊c. Item ex peruerſa intentiōe: qꝛ
intendūt occidere. Joh.10. Fur non venit niſi vt furet
⁊ mactet ⁊ perdat. Item ex modo intrādi quia nō per ho
ſtiū. 1ᶜ. Joh.4°. Et oīs ſpiritus qui ſoluit ieſum ex deo
nō eſt. ⁊ hic eſt antixp̄us ⁊c. Sic ergo ex premiſſis trahi
tur ꝯuenienter intētio huius epiſtole. in qua ap̄lus in-
ſtruit tytū quomō regat eccleſiā. vt patet in argumēto.

Capitulum primū.

Paulus ſeruus dei: apoſtolus au
tem ieſu xp̄i ſcd̄m fidem electoꝝ
dei: ⁊ agnitionem veritatis que
ſcd̄m pietatem eſt in ſpem vite
eterne: quam promiſit qui non mentitur de
us ante tempa ſecularia. Manifeſtauit au-
tem temporibus ſuis verbum ſuū in predi
catione. que credita eſt mihi ſcd̄m preceptū
ſaluatoris noſtri dei. Tyto dilecto filio ẜm
communē fidem: gratia ⁊ pax a deo patre ⁊
xp̄o ieſu ſaluatore noſtro.

Hec epiſtola diuidit in ſalutationē ⁊ epiſtolarē narratio
nē ibi. Huius rei ⁊c. In prima primo ponit perſona ſalu
tans que notificat tripliciter. ſcꝫ ex noīe cū dicit. Pau-
lus. qđ ſignificat humilitatē. 1ᶜ. coꝛ.15. Ego ſum mini-
mus apoſtoloꝝ ⁊c. Item ex cōditione cū dicit. Seruus
p̄s. Dn̄e ego ſeruus tuus. Contra. Joh.14. Jam nō di
cam vos ſeruos ⁊c. Reſpondeo: ſancti quādoqꝫ dicūtur
ſerui: quādoqꝫ nō: ſed filij. Duplex em̄ eſt ſeruitꝰ. Una
eſt ex timore que nō cōpetit filiatiōi dei. ſed condiuidit
cōtra eam. Ro.8. Non accepiſtis ſpiritū ſeruitutis iteꝝ
in timore ⁊c. Alia ex amore que conſequit filiationē dei
Et ratio hꝰ diſtinctiōis eſt. qꝛ liber eſt cauſa ſui qui ope
ratur quod vult. ſeruus vero eſt qui eſt cauſa alterius.
Sed triplex eſt cauſa que eſt principiū operis. ſcꝫ finalis
formalis ⁊ efficiens. Si ergo ꝓpter cauſā finalē ſic om-
nes ſancti ſunt ſerui dei: quia oīa per deū faciūt. 1ᶜ. coꝛ.
10. Siue manducatis ſiue bibitis vel aliud quid facitis
oīa in gloriā dei facite. Et hoc eſt ex amore a q̄ ꝓcedit ꝙ
oīa operemur ꝓpter deū. Si vero ꝓpter cām mouentē q̄
eſt extrīſeca ⁊ ꝯpellit ſic eſt ſeruitus timoris. ⁊ eſt malo
rū. Si ꝓpter cām formalē ſic eſt habitus inclinās. Et ſic
quidā ſunt ſerui peccati. quidā ſerui iuſticie: quia ſcd̄m
habitū inclinant ad malū vel ad bonū. Item ex auctori-
tate cū dicit. Apoſtolus. Luce.6. Elegit ſcꝫ ſuper om-
nes fideles duodecim ex ipis quos etiā apoſtolos nomi-
nauit. Ephe.4°. Primū quidē apoſtolos. Et deſcribit
primo ab actore cū dicit. Jeſu xp̄i. quia ab ipo eſt electꝰ
Gal.1. Non ab hominibꝰ neqꝫ per hominē: ſed per ieſū
xp̄m ⁊c. Item quia ſolū xp̄m annūciabat. 2ᶜ. corinth.4.
Non enim noſmetipos predicamus: ſed ieſum xp̄m do-
minū noſtrū. nos autē ſeruos veſtros per ieſum ⁊c. Iteꝫ
legatus xp̄i cuius auctoritate vtebat. 2ᶜ. corint.5. Pro
xp̄o ergo legatione fungimur. Epheſ.6. Legatiōe fun
goꝛ in cathena. 2ᶜ. corinth.2°. Si quid donaui propter
vos in perſona xp̄i ⁊c. Item ſecūdo ex ydoneitate. Naꝫ
apoſtolus eſt annūciatoꝛ. Math. vlti°. Docete omnes
gentes ⁊c. Doctoꝛ aūt debet habere fundamentū doctri-
ne ⁊ doctrine perfectionē. Primū pertinet ad quēlibet.
Secūdum vero pertinet ad predicatores ⁊ ad doctores
Et ſicut in alijs ſciētijs ſunt principia ſic in hac ſunt ar-
ticuli fidei qui innoteſcūt cuilibet fideli ſcd̄m lumen in-
fuſū. ⁊ articuli ſunt fundamenta fidei que ſunt ſubſtātia
rerū ſperandarū ⁊c. Hebreo.11°. Et ideo dicit. Scd̄m fi-
dem electoꝝ dei. Item requirit perfectio doctrine. Un-
de dicit. Et agnitionē veritatis. Duplex autē habet co-
gnitio veritatis. ſcꝫ perfecta in patria. ſcꝫ quādo videbi
mus facie ad faciē. ⁊ imperfecta per fidem quā habent
ſancti. Johā.8°. Cognoſcetis veritatē ⁊ veritas libera
bit vos. Sed cuius veritatis? In agnitiōe eius que eſt
ſcd̄m pietatē. Religio em̄ ⁊ pietas ſcd̄m tulliū ſunt par
tes iuſticie ⁊ differunt. quia religio eſt cultus dei. Sed
quia deus nō ſolum eſt creatoꝛ: ſed etiā ⁊ pater ideo non
ſolū debemus ei cultū vt creatori ſed amorē ⁊ cultum ſi-
cut patri. Et ideo pietas quandoqꝫ pro cultu dei ſumit.
Job.28. Ecce pietas ipa eſt ſapientia ſcd̄m aliam tranſ
lationē vbi noſtra ſic ſe habet. Ecce timoꝛ dn̄i ipſa eſt ſa
piētia ⁊c. ¶ Tertio deſcribit ex fine. ⁊ primo ponit ipm
finem. Secūdo eius dignitatē ibi. Quā promiſit ⁊c. Fi
nis autē eſt ſpes vite eterne. quia ⁊ ſi moyſes poſſit dici
apoſtolus quia a dn̄o miſſus. Exod.4°. ſed tamen non
in ſpem vite eterne. ſed terre cucī ⁊ amorrei. ſed paulus
eſt apoſtolꝰ in ſpem vite eterne. Joh.6. Hec eſt volun-
tas patris mei qui miſit me. vt omīs qui videt filiū ⁊ cre
dit in eum habeat vitā eternam. 1ᶜ. petri.1°. Regenera
uit nos in ſpem viuā ⁊c. Rom.5. Gloriamur in ſpe glo
rie filioꝝ dei. Promiſſio autē hec eſt firma dupliciter.
Primo ex parte promittētis. Unde dicit. Qui nō men
titur. Deus em̄ veritas eſt cuius contrariū eſt mendaciū
Numeri.23°. Non eſt deus quaſi homo vt mentiat ⁊c.
Secūdo ex diuino ꝓpoſito dandi. Unde dicit. Ante tē-
poꝛa ſecularia. Seculū ſcd̄m philoſophū eſt menſura du
rationis vniuſcuiuſqꝫ rei. Tempoꝛa ergo ſecularia ſunt
tempoꝛa diſtincta ſcd̄m diuerſas ſucceſſiones reꝝ. Qua
ſi dicat. Anteꝙ tempus ſucceſſiuū inciperet eſſe. Et qꝛ
incepit hoc tempus cum mūdo: ideo fuit ante principiū
mūdi. Alia littera habet eterna. id eſt antiqua. Sic em̄
aliquādo accipit eternū. id eſt antiquū. Uel eterna non
ſcd̄m veritatē ſed ſcd̄m ymaginationē. Et ante iſta pro-
miſit hoc: quia hec ſunt ſucceſſiua. Sed promittere eſt
verbo nūciare ſuam voluntatem de dando. Et deus ab
eterno protulit verbū ſuū in quo erat vt ſancti haberent
vitā eternā. Ephe.1. Elegit nos ante mūdi ꝯſtitutionē.
¶ Confirmat aūt hec ſpes ex manifeſtatiōe ꝓmiſſionis.
Unde dicit. Manifeſtauit aūt ſuis tp̄ibus ⁊c. Et deſcri-
bit hec manifeſtatio tripliciter. Prio ex tp̄e vnde mani
feſtauit qn̄ verbum ſuū incarnari conſtituit. Unde dicit

Tempoꝛibus ſuis. id eſt tempoꝛe cōgruo quo homo eſſet cōuictus de ſuperbia per quā peccauerat. Et ſic pꝛio medicus cōuincit egrotū vt eū cōgruentius ſanet. Homo eīm ſuperbiebat de ſciētia: ſed cōuictus eſt de ignorātia ante tempus legis vbi peccauit in ydolatria ⁊ vitijs contra naturā. Item de virtutibus ⁊ de his cōuictus eſt tempoꝛe legis. Gal. 4. At vbi venit plenitudo tempoꝛis miſit deus filiū ſuū ⁊c. Item ſecūdo ex modo: qꝛ per publicā pꝛedicationē. Marci vlti. Euntes in mundū vniuerſum pꝛedicare euangeliū omni creature ⁊c. Unde dicit. In pꝛedicatiōe. 1e. coꝛint. 9. Diſpenſatio credita eſt mihi. Item tertio ex actoꝛe. Unde ſ dicit. Secundū pꝛeceptū ⁊c. Math. 1. Ipſe eīm ſaluū faciet populū ſuū a peccatis eoꝝ. Actu. 9°. Uas electiōis eſt mihi iſte vt poꝛtet nomen meū ⁊c. ¶ Perſona ſalutata ponit cū dicit. Tyto quē deſcribit tripliciter. Pꝛimo ex noīe. Secūdo ex dilectiōe. Tertio ex filiatōe. Filius ergo eſt per dilectionē ⁊ fidem que debet eſſe cōmunis vt idē dicant omnes. Et ideo dicit. Cōmunē que etiā dicit catholica. id eſt vniuerſalis. Unde dicit Ephe. 4. Una fides vnus dn̄s ⁊c. ¶ Bona vero optata ſunt gratia ⁊ pax. hec ſepe coniūgit quia oīm ſpiritualiū donoꝝ pꝛincipiū eſt gratia ⁊ pax finis. ps. Qui poſuit fines tuos pacē ⁊c. a deo ⁊c.

Lectio ſecunda.

Huius rei gratia reliqui te crete vt ea que deſunt coꝛrigas, ⁊ cōſtituas per ciuitates pꝛ̄ſbyteros ſicut ⁊ ego diſpoſui ſi ꝗs ſine crimine eſt vnius vxoꝛis vir: filios habēs fideles: non in accuſatione luxurie: aut non ſubditos. Opoꝛtet eīm epiſcopū ſine crimīe eſſe ſicut dei diſpenſatoꝛē non ſuperbum. non iracundū. non vinolentum. non percuſſoꝛem. non turpis lucri cupidum: ſed hoſpitalē. benignū. ſobꝛium. iuſtum. ſanctum. continentē.

Accedit ad narrationē. Et ſicut dictū eſt intendit munire eccleſiā contra hereticos. Et pꝛimo monet tytū ꝙ alios inſtruat ad reſiſtendū hereticis. Secūdo docet quomodo ipē eis reſiſtat ibi. Tu autē loquere ⁊c. capit. 2°. Item pꝛimo monet vt inſtituat epiſcopos qui hereticis reſiſtāt. Secūdo oſtendit neceſſitatē huius cōmiſſionis ibi. Sunt eīm multi ⁊c. Item pꝛimo ponit cōmiſſionē tyto factā de inſtituēdo epiſcopo. Secūdo oſtendit quales debēt eſſe epiſcopi ibi. Si quis ſine crimine ⁊c. Tertio manifeſtat que dixit ibi. Opoꝛtet eīm ⁊c. quia ergo apoſtolus habuit vniuerſalē commiſſionē eccleſie gentiū ⁊ non poterat ſolus per ſe oīa exequi Ideo dicit. Huius rei gratia reliqui te in creta ſcꝫ inſula vt loco apoſtoli eccleſie cretenſi officiū paſtoꝛale gerat. Pꝛouerb. 18. Frater qui iuuat a fratre quaſi ciuitas firma ⁊c. Sed ꝙ dicit. Ut coꝛrigas ⁊c. videtur ꝙ deberet dicere ſuppleas. Reſpondeo. Dicendū eſt ꝙ glo. ſic ſupplet vt oīa que ſunt in malis coꝛrigas ⁊ que deſunt in bonis addas. 1e. theſ. 3°. Impleamus ea que deſunt fidei veſtre. Uel dicendū eſt ꝙ eſt quoddā peccatū omiſſionis: ⁊ quoddam tranſgreſſionis. ⁊ vtrūqꝫ indiget coꝛrectiōe. In ſanctis autē ⁊ perfectis ſicut tytus fuit: nō abundauerūt tranſgreſſiones. Et ideo nō dicit tranſgreſſiōes coꝛrigas: ſed que deſunt. id eſt omiſſiones. Ut cōſtituas pꝛeſbyteros id eſt epiſcopos. Unde inferius dicit. Opoꝛtet epiſcopū ⁊c. Et vtit indifferenter nomīe epiſcopoꝝ ⁊ pꝛeſbyteroꝝ. Unde ſumpſit occaſionē hereticus qui ambiuit epiſcopatū quē quia nō poterat adipiſci diuiſit ſe ab alijs: ⁊ multa falſa docuit. Inter que dixit ꝙ epiſcopi in nullo differūt a ſacerdotibus qđ eſt contra dyoniſiū in libro de eccleſiaſtica hierarchia. Utit ergo apoſtolus eodē nomine in vtroqꝫ per idemptitatē rei: quia pꝛeſbyter dicit ſenioꝛ. ¶ Item quia pertinet ad ſuperioꝛes epiſcopū cōſtituere licet eū canonici eligant. Et dicit cōſtituas non in villis ſed per ciuitates Sicut eīm in republica reges ſunt tantū in ciuitatibus: ſic in ſpirituali regimīe epiſcopi. 1e. petri. 2°. Regale ſacerdotiū. ¶ Item debēt ſeniores eſſe. Eccl. 10. Ue tibi terra cuiꝰ rex eſt puer ⁊c. Itē ſenes nō ſolū etate ſed ⁊ moꝛibus Nume. 11. Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioꝛibꝰ iſrael quos tu noſti ꝙ ſenes ſint populi ac magiſtri ⁊c. ¶ Item ſcdm̄ formā eccleſie. Unde dicit. Sicut ego diſpoſui tibi. Pꝛouer. 3°. Fili mi ne effluāt hec ab oculis tuis ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Si quis ſine crimine ⁊c. deſcribit eos tripliciter. ſcꝫ quantū ad ſeipſos, quantū ex parte vxoꝛis: ⁊ ex parte filioꝝ. De pꝛimo dicit. Sine crimine. Sed ꝗs talis erit 1e. Johā. 1°. Si dixerimus: quia peccatū non habemus ipſi nos ſeducimus. Dicendū eſt ꝙ aliud eſt crimē aliud eſt peccatū Peccatū dicit quodcūqꝫ ſiue magnū ſiue paruū ſiue occultū. Crimen autē magnū ⁊ infame. ps. Dn̄e quis habitabit in tabernaculo tuo? ⁊c. Et poſtea ſubdit Qui ingredit ſine macula ⁊c. Non ꝙ ꝗ moꝛtaliter peccat poſt baptiſmū non poſſit eligi ſed ꝙ nō ſit infamis. ¶ Quo ad ſecundū dicit. Unius vxoꝛis virū quod oꝛientales ſic exponūt. id eſt ꝙ nō habeat ſimul duas vxoꝛes ſicut quoꝛūdam eſt cōſuetudo. Sed ſcdm̄ hoc non eſſet neceſſariū ꝙ apoſtolus hoc diceret: quia ſcdm̄ leges romanas quibus apl̄s ſcribebat etiā ante fidem nō licebat ſimul habere plures vxoꝛes. Item. 1e. tymoth. 5. Dicit de vidua que fuit vnius viri vxoꝛ: ⁊ tamen nunꝗ̄ licuit ꝙ vna plures viros ſimul poſſet habere. Et hoc modo vult iſtud etiā de vidua. ſcilicet ꝙ nō habuerit niſi vnū virū. Sed hieronymus dicit opoꝛtere ꝙ vnā tantū vxoꝛem poſt baptiſmū habuerit ⁊ ꝙ nō eſt vis ſi ante baptiſmū alias habuiſſet. Sed auguſti. ⁊ ambꝛo. dicūt ꝙ per baptiſmū delent omnia crimina ſed ꝙ per baptiſmū matrimoniū non delet. ergo ſcdm̄ hos dicendū eſt ⁊ rectius ꝙ vnā tantū et non plures: licet habuiſſe ante vel poſt. Scdm̄ quoſdā autē ratio huius eſt: quia ſignū eſſet incōtinentie ſi plures habuiſſet. Sed hoc nō eſt veꝝ: quia nihil repugnaret ſi plures habuiſſet meretrices: que ſunt magis incōtinentes. Sed eſt alia ratio altioꝛ ſignificato ſcꝫ quia ipē eſt diſpenſatoꝛ ſacramentoꝝ. ⁊ ideo nullus defectus ſacramentoꝝ debet eſſe in eo. ſed ſacramentū matrimonij eſt ſignificatiuū cōiunctiōis xp̄i ⁊ eccleſie. ergo vt ſignū reſpondeat ſignato ſicut xp̄s eſt vnus ⁊ eccleſia vna ſic ⁊ hic quidē deficeret ſi ep̄us plures vxoꝛes habuiſſet. In veteri autē lege patriarche ſignificabāt coniunctionē hanc nō vt coniūctā xp̄o ſed coniūgendā: ſed eccleſia erat futura ex multis Et ideo tūc nō vna ſed plures habebant. Et ideo multitudo vxoꝝ ipoꝝ hoc ſignificabat. ¶ Quantū autē ad tertiū ſcꝫ ex parte filioꝝ ſubiūgit dicēs: Filios habens fideles nō in accuſatione ⁊c. Ep̄us eīm ꝯſtituit vt ſuperintendat ⁊ qui ꝯſtituit ad aliquid debet eſſe exercitatus in illo. al's nō prudēter inſtitueret. Pꝛeſumit aūt eſſe bene exercitatꝰ: ſi bene alios rexit. Epiſcopus autē conſtituit ad tria. Pꝛimo vt fidē doceat. Mat. vlti. Docete oēs gentes ⁊c. Et ideo dicit. Fideles. Secūdo requirit ꝙ populū inſtruat ad virtutes. Eccl. 7. Filij tibi ſunt erudi illos. Peccata autē laſciuie magis abſtrahūt a virtute. Eccl. 20°. Laſciuus ⁊ impꝛudens nō ſeruabūt tempus. Et ideo dicit. Nō in accuſatiōe luxurie. 1. Regū. 3. Hely condemnat quia filios de hoc non coꝛrexit. Tertio opoꝛtet ꝙ pertinaces

corrigat. Unde dicit. Aut non ſubditos. id eſt non obe-
dientes. Eccl. 30. Equus indomitus euadit durus ⁊ fi-
lius remiſſus euadit preceps ꝛc. ❡ Deinde cum dicit.
Oportet eñi ꝛc. exponit qđ dixit. ⁊ primo ꝙ dixit. Sine
crimine. Secũdo ſine quibus debet eſſe. ibi. Non ſuper
bũ ꝛc. Cauſa aũt primi eſt: quia debet diſpenſare diuina
Eccl. 10°. Scđm iudicẽ populi ſic miniſtri eius ꝛc. ps.
Ambulãs in via imaculata hic mihi miniſtrabit. ❡ De
inde cũ dicit. Non ſuperbũ ꝛc. oſtendit a quibus debet
eſſe imunis. ⁊ primo oſtendit a quibus criminibꝰ. Secũ
do quibus virtutibus luceat ibi. Hoſpitalẽ. Peccatoꝝ
autẽ quedaꝫ ſunt carnalia quedã ſpiritualia. De primis
nõ facit mentionẽ: quia omnino debent mũdi eſſe ab eis
Ephes. 5. Fornicatio autẽ ⁊ omnis imunditia aut aua-
ricia: nec nominet̃ in vobis ſicut decet ſanctos ꝛc. Sed
tantũ de ſpiritualibꝰ que ſunt quinqꝫ quoꝝ duo non ha
bẽt locũ in prelatis. ſcꝫ inuidia qđ eſt peccatũ paruuloꝝ
Job. 5. Paruulũ occidit inuidia ꝛc. Prelatꝰ aũt eſt in
ſummo. Item nec accidia quia oĩa ei ad votũ ſuccedũt
ſed ſuperbia: quia eſt in ſummo. ⁊ ira ⁊ cupiditas occa-
ſione temporaliũ quoꝝ eſt diſpenſator. Quantũ ad pri-
mũ dicit. Non ſuperbũ. ps. Superbo oculo ⁊ inſatiabi-
li corde cũ hoc non edebã ꝛc. Eccl. 32. Rectorẽ te poſue
runt noli extolli ꝛc. Quantũ ad ſecundũ. Primo exclu-
dit iram cũ dicit. Non iracundũ. Secũdo incentiuũ ire
quod eſt vinũ dicens: Non vinolentũ. Prouer. 23. Cui
ſuffuſio oculoꝝ: nõne his qui commorant̃ in vino: ꝛc.
Tertio ſequelã ire quod eſt percuſſio. Ideo dicit. Non
percuſſorẽ. id eſt nõ crudelẽ. Eſa. 50. Corpus meũ dedi
percutiẽtibus ꝛc. Uel nõ percuſſorẽ. id eſt nõ percutiẽ-
tem cõſcientias alioꝝ prauis moribus. 1°. corinth. 8°.
Et percutientes conſcientiam eorum infirmum. Quã-
tum ad tertiũ dicit. Non turpis lucri ꝛc. 1°. tymoth. 3°.
Non turpe lucrũ ſectantes. Sap. 15°. Sed eſtimauerũt
luſum eſſe vitã noſtrã ⁊ cõuerſationẽ vite compoſitã ad
lucrũ ⁊ oportere vndecũqꝫ etiã ex malo acquirere. ❡ De
inde ponit bona que debet habere. Et primo que perti-
nent ad conuerſationẽ vite. Secũdo que ad veritatẽ do
ctrine ibi. Amplectentẽ ꝛc. Et patent omnia.

Lectio tertia.

Amplectentẽ eum qui ſcđm doctri-
nam eſt fidelem ſermoneꝫ: vt potẽs
ſit exhortari in doctrina ſana. ⁊ eos
qui contradicũt arguere. Sunt enim multi
etiam inobediẽtes. vaniloqui ⁊ ſeductores
maxime qui de circũciſione ſunt: quos opor
tet redargui: qui vniuerſas domos ſubuer
tunt: docentes que non oportet turpis lu-
cri gratia. Dixit quidam ex illis proprius
ipſorum propheta. Cretenſes ſemper men-
daces. male beſtie ventris pigri. Teſtimo-
niũ hoc verum eſt.

Supra docuit qualem oportet eſſe epiſcopũ in vita: hic
oſtendit qualẽ oportet eſſe in doctrina. Et primo oſten-
dit ꝙ ad ipm requirit̃ diligentia ſtudij. Scđo ponit ma
teriã ſtudij. Tertio eius vtilitatẽ. Quantũ ad primũ di
cit. Amplectentẽ ꝛc. Aliquid eñi amplectens illud dili
genter cõſtringit. ⁊ amplexus ex dilectione fit. Oportet
eñi euꝫ ſciẽtie inherere cũ amplexu ⁊ firma adheſiõe ani
mi ⁊ cordis dilectiõe Sap. 6. Preoccupat eos qui ſe cõ
cupiſcũt ꝛc. Prouerb. 4. Arripe illã ⁊ exaltabit te: glo
riaberis ab ea cũ eam fueris amplexatus ꝛc. ❡ Materia
ſtudij nõ debent eſſe fabule nec tempalia ſed ſermo fide
lis. id eſt verus. ps. Fidelis dñs ꝛc. Uel ſermo fidelis.
id eſt fidei in qua oporꝫ epiſcopũ inſtrui. Sed aliqui ſtu
dẽt in eis dupliciter vt ſcꝫ addiſcãt ſolũ ⁊ operent̃. Sed
hoc nõ ſufficit epiſcopo: ſed oportet vt ⁊ alios inſtruat.
Et ideo dicit. Que ſm doctrinã eſt. 1°. tymoth. 4. dici
tur. Nemo adoleſcentiã tuaꝫ cõtemnat ſed eſto exemplũ
fidelibus in verbo in ꝯuerſatiõe ꝛc. Utilitas eſt facultas
exequẽdi officiũ ſuũ. Officiũ autẽ prelati eſt ſicut paſto-
ris. Joh. vltimo. Paſce oues meas. Paſtor vero duo
habet facere. ſcꝫ paſcere gregẽ. 1°. Petri. 5°. Paſcite
qui in vobis eſt gregem dei ꝛc. Item arcere lupuꝫ. Sic
⁊ epũs paſcere debet per doctrinã veram. Jere. 3°. Da-
bo vobis paſtores iuxta cor meũ ⁊ paſcent vos ſcientia ⁊
doctrina ꝛc. Et ideo dicit. Ut ſit potẽs ꝛc. Non dicit vt
exhortet̃ ſed vt potens ſit exhortari. Qđ eſt quãdo ha-
bet in promptu exhortatiões quãdo eſt neceſſe exequi.
Qđ figurat̃ Exod. 25°. per vectes in circulis arche vt
archa ſcꝫ poſſet portari. Luce vlti. Potẽs in opere ⁊ ſer
mone. Et dicit. Sana. id eſt abſqꝫ corruptiõe falſitatis.
Infra. 2. Tu autẽ loquere que decẽt ſanã doctrinã ꝛc.
1°. theſ. 2°. Exhortatio noſtra nõ fuit de errore neqꝫ de
immũditia ꝛc. ❡ Item vt cuſtodiãt cõtra hereticos. Et
ideo dicit. Et eos qui cõtradicũt arguere. id eſt cõuince-
re ⁊ hoc per ſtudiũ ſacre ſcripture. 2°. tymoth. 3. Oĩa
ſcriptura diuinitꝰ inſpirata vtilis eſt ad docendũ ad ar-
guendũ ꝛc. Job. 6. Nec contradicã ſermonibus ſancti.
Et hec duo ſm philoſophũ pertinẽt ad opus ſapientis.
ſcꝫ nõ mentiri de quibus nouit quantũ ad primũ. ⁊ men
tientẽ manifeſtare poſſe quantũ ad ſecunduꝫ. ❡ Conſe-
quẽter cũ dicit. Sunt eñi multi ꝛc. ponit neceſſitatẽ di-
ctoꝝ. Et primo ex parte falſoꝝ doctoꝝ. Secũdo ex parte
maloꝝ auditoꝝ ibi. Dixit quidã ꝛc. Circa primũ duo fa
cit. quia primo deſcribit conditionẽ falſoꝝ doctoꝝ. Se-
cundo peruerſitatẽ ſtudij ipſoꝝ ibi. Qui vniuerſas ꝛc.
Item primo oſtendit eoꝝ conditionẽ. Secũdo docet re-
mediũ ꝯtra eos ibi Quos oportet ꝛc. Conditionẽ oſten
dit quadrupliciter. Et primo ex numero cũ dicit. Multi
ꝛc. Eccl. 1°. Stultoꝝ infinitus eſt numerus. Secũdo ex
vitio inobediẽtie quantũ ad deũ ⁊ ſuos ſuperiores Ro.
1°. Parentibus nõ obedientes. 1. Regũ. 15. Peccatuꝫ
inobediẽtie ſicut ydolatria dicit̃ eſſe. Tertio ex vanilo-
quio ſcꝫ quo ad ſe. ps. Dñs ſcit cogitatões hominũ quo
niã vane ſunt. Sap. 13. Uani ſunt hoĩes in quibus non
ſubeſt ſciẽtia dei ꝛc. ⁊ precipue vani ſunt heretici. ideo
ſubiũgit dicens. Seductores. ſcꝫ quo ad inferiores. 2°.
tymoth. 3. Mali homĩes ⁊ ſeductores ꝛc. Quarto ex lo
co cũ dicit. Maxime qui de circũciſione qui cogebãt ho
mines iudaizare. Phil. 3. Uidete canes: videte malos
operarios: videte cõciſionẽ. ❡ Contra quos ponit reme
diũ. Non eñi ſunt tolerandi: quia corrũperet̃ populus ⁊
imputaret̃ paſtori. Ezech. 13. Non aſcendiſtis ex aduer-
ſo neqꝫ oppoſuiſtis murũ ꝓ domo iſrael ꝛc. 2°. tymoth.
4. Argue obſecra increpa in oĩ patiẽtia ⁊ doctrina ꝛc
Et ideo dicit. Oportet redarguere. ❡ Deinde cũ dicit.
Qui vniuerſas ꝛc. deſcribit hoꝝ ſtudiũ. ⁊ primo deſcri
bit̃ ex damno qđ inferũt. Secũdo ex falſo quod docent.
Tertio ex lucro qđ concupiſcũt Damnũ eſt quia ſubuer
tũt ꝛc. Doctrina eñi catholica publice ꝓponit̃ in eccle-
ſia ſed heretici latẽter. ⁊ iđ querũt latibula. Prouer. 9.
Aq̃ furtiue dulciores ſũt ⁊ panis abſcõditꝰ ſuauior ꝛc.
Et iđ circũeunt per domos vt ſeducãt ꝑcipue mulieres.
2. tymoth. 3°. Ex his ſunt q̃ penetrãt domos ⁊ captiuas
ducũt mulierculas oneratas peccatis ꝛc. ❡ Docentes q̃
nõ oportet. id eſt vana ⁊ inutilia. nec querũt lucrũ ſpiri-
tuale ſed temporale. Et ideo addit. Turpis lucri gratia

ſcȝ tꝑalis vel ꝓprie glorie Sap.15. Sed eſtimauerunt luſuȝ eſſe vitā noſtrā ⁊ conuerſationē vite compoſitā ad lucrū ⁊ oportere vndecūqꝫ etiā ex malo acquirere. ¶ Deinde cū dicit. Dixit quidaȝ ꝛc. deſcribit auditores: quia iſti erant cretenſes et ad hos refert hoc opus. Et primo oſtendit conditionē. Secūdo dat remediū. ibi. Quā ob cauſam ꝛc. Circa primū primo deſcribit conditionē per teſtimoniū. Secūdo cōfirmat. Dicit ergo. Tales ſūt doctores: ſed ⁊ auditores ſūt ſimiliter ſeducibiles iuxta teſtimoniū cuiuſdā poete eoꝝ. ſcȝ epimenidis. Ubi nota ꝙ ꝓpheta aliquis dicit̄ qui a deo illuminat̄ ſm intellectū ad cognoſcendū aliqua ſupra cōmunem cognitionē Numeri.12. Si quis fuerit inter vos ꝓpheta dñi in viſione apparebo ei vel per ſomniū loquar ad illū ꝛc. Itē qui exponit ꝓphetias eodem ſpiritu ⁊ eodē modo quo ſunt tradite. Item qui profert aliquid ꝓpheticū. Unde poteſt ꝓferri aliq̄d ꝓpheticū ex quodaȝ interiori inſtinctu etiā preter ſuū intellectū. Joh.11. Cayphas cū eſſet pontifex ꝓphetauit ꝛc. Non enī ꝓphetauit ſm ſuaȝ intentionē qui dicebat expedire eū mori ne ſeduceret populū. Nihilominus tamē fuit motus ad dicendū per ſpiritū. Et hic modus ꝓphetandi eſt apud illos qui accipiunt primū verbū aliquoꝝ pro omne qđ etiā fit a demonibus. Et dicit. Proprius. quia ꝓprie deſcripſit eoꝝ conditiōes. ¶ Deinde cū dicit. Cretenſes ꝛc. ꝓponit teſtimoniū ⁊ notat eos de tribus. ſcȝ de corruptionē rationalis cū dicit. Semper mēdaces. ps. Perdes oēs qui loquūtur mendaciū. Item de corruptiōe iraſcibilis cū dicit. Male beſtie. id eſt crudeles. Beſtie dicunt̄ quaſi vaſtie: quia crudeles ſunt. Prouerb.28. Leo rugiēs ⁊ verſus eſuriēs. princeps impius ſuper populū pauperē ꝛc. Et dicit male quia ſm philoſophū in politicis. hō qñ ſm rationē operat̄ eſt optimū animaliū: ſed quādo declinat ad maliciā eſt peſſimuȝ. qꝛ ſi declinat ꝓpter crudelitatē nulla beſtia ita ē crudelis. Unde dicit. ꝙ decies millies eſt peior malus homo ꝙ̄ mala beſtia. Item de corruptione cōcupiſcibilis cū dicit. Uentres pigri. id eſt pigritiā habētes ex ventre. Erant enī guloſi ⁊ tales querūt quietem. Luce.12°. Anima habes multa bona repoſita in annos plurimos. requieſce comede bibe epulare ¶ Confirmat aūt teſtimoniū cū dicit. Teſtimoniū ꝛc. Glo. per hec intelligim⁹ ꝙ doctor ſacre ſcripture accipit teſtimoniū veritatis vbicūqꝫ inuenerit. Unde aplus in plurib⁹ locis recitat dicta gentiliū ſicut in.1. ad corinth.15. Corrumpūt bonos mores colloquia mala ꝛc. Item Act.17 In ipo viuimus mouemur ⁊ ſumus. Nec ꝓpter hoc approbat̄ tota eoꝝ doctrina ſed eligit̄ bonū: qꝛ verū a quocūqꝫ dicat̄ eſt a ſpirituſancto. ſed reſpuit malū. Unde dicit̄ Deutro.21. in figura huius ꝙ ſi quis viderit puellā in numero captiuoꝝ debet precidere vngues ⁊ capillos id eſt ſuperfluitates.

Lectio quarta.

Quam ob cauſam increpa illos dure vt ſani ſint in fide: non intendentes iudaicis fabulis: ⁊ mandatis hoīm auerſantiū ſe a veritate. Omnia mūda mūdis. coinquinatis autem ⁊ infidelibus nihil eſt mundū: ſed inquinate ſunt eoꝝ ⁊ mens ⁊ cōſcientia. Confitent̄. ſe noſſe deum. factis autēȝ negant: cū ſint abominati ⁊ incredibiles. ⁊ ad omne opus bonū reprobi.

Poſita conditiōe cretenſis populi: hic ponit remediū. Et primo ponit remediū reprehēſionis. Secūdo aſſignat dictoꝝ rationē ibi. Omnia munda ꝛc. Circa primū tria facit. Quia primo hortat̄ tytuȝ ad reprehendendū eos. Secūdo reprehenſionis finem oſtendit. ibi. Ut ſani ꝛc. Tertio docet debitū modū perueniendi ad finē ibi. Nō intendentes ꝛc. Dicit ergo. Cretenſes ſunt male beſtie quibus ſcȝ debet̄ flagelluȝ ⁊ caſtigatio. Et ideo increpa eos dure. Prouer.6. Uia vite increpatio. ps. Increpa feras arūdinis. Sed cōtra. 2ᵉ. tymoth.4. In omni patientia ꝛc. Reſpodeo duplex eſt ratio exhortatiōis huius. Una ex parte eoꝝ qui reprehendunt̄. Cretēſes eniȝ duri ⁊ pertinaces erāt. ⁊ ideo dure eos reprehēdi iubet non aūt epheſij quoꝝ archiepūs erat tymotheus. Alia ex parte reprehendentiū: quia ⁊ tytus fuit lenis ⁊ manſuetus. ⁊ ideo inducit̄ quaſi ad contrariū: ſed tymothe⁹ erat rigidus. ⁊ ideo inducit̄ ad patientiā. ¶ Deinde cuȝ dicit. Ut ſani ꝛc. tangit finem reprehenſionis. Nam homo eſt ſanus in quo nō eſt corruptio. Et ſic ſanus eſt in fide qui in nullo habet eam corruptā. Hoꝝ autem fides vitiabat̄ per hereticos. 2ᵉ. coꝛ.11°. Timeo ne ſicut ſerpens euā ſeduxit aſtutia ſua: ita corrumpant̄ ſenſus veſtri ⁊ excidāt a ſimplicitate que eſt in xp̄o ieſu. 1. tymoth 6°. Si quis aūt aliter docet ⁊ nō acquieſcit ſanis ſermonibus dñi noſtri ieſu xp̄i ꝛc. ¶ Modus perueniēdi ad ſanitatē eſt ſi vitent errores iudeoꝝ. Unde dicit. Non intendētes ꝛc. In lege enī erant duplicia documēta fidei. ſcȝ quedā circa credenda. Item quedā mandata religionis que erāt ſeruanda circa cultū dei. Et prima vocat fabulas. Secūda mandata hominū ⁊ nō dei. Ex quo videt̄ ꝙ cōdemnet vetus teſtamentū vt dicūt manichei. Sed ꝙ dicit fabulis poteſt referri ad eoꝝ narrationes: preter doctrinā legis que ſunt fabuloſa vt thalmuth. 1ᵉ. tymothei.1. Ne intēderent fabulis ⁊ genealogijs interminatis ꝛc. Uel ipa doctrina que fuit olim veritas: nūc ſm ꝙ ipi intelligūt ſunt fabule. ſicut illud Eſaie.7. Uirgo concipiet ꝛc. fuit veritas: ſed nūc quia ipi dicunt adhuc hoc eſſe implendū eſt fabuloſum. Item mādata hominū poſſunt intelligi nō que ſunt in lege moyſi: ſed traditiones ſenioꝝ. Math.15. Sed nūquid mandatis hominū non eſt obediendū? Reſpondeo ꝙ ſic quādiu nō auertūt a veritate dei. Et ideo ſubdit. Auerſantiū ſe a veritate. 2ᵉ. tymoth.4. A veritate quidē auditū auertēt ꝛc. Simile habet̄ Math.15. Sine cauſa colūt me docētes doctrinas ⁊ mādata hominū. Simile dicit̄ Marci.7. Uel dicendū eſt ꝙ mādata que ſunt in lege dei ſunt facta mādata hominū. Quādo enī ſeruant̄ in ſignū future veritatis ſunt mādata dei: ſed quia volūt ea ſeruare poſtꝙ̄ corpus noſtrū mortuū eſt legi ſunt mandata hominū. ¶ Deinde cū dicit. Omnia mūda ꝛc. in ſpeciali oſtendit dictorū rationē. ſcȝ quomō auertūt ſe a veritate. ⁊ quomō dicunt fabulas ⁊ mādata hominū qđ eſt precipue de diſcretione ciboꝝ ſm legem quā pſeudo quidā dicebāt eſſe ſeruandā. Et ideo primo oſtendit quomō hi cibi habent ſe ad bonos. Secūdo quomō ad malos ibi. Coinquinatis autē ꝛc. Dicit ergo. Non intendētes fabulis de cibis qꝛ oīa ſcȝ cibaria ſunt mūda. Sed infert. Ergo adulteriū eſt mundū mūdis. Reſpondeo. Dicendū eſt ꝙ nō. quia ex hoc ipo ꝙ adeſt immūdat. Sed illa ſunt mūda mūdis que de ſe nō immūdant. Math.15. Ea que intrāt in os nō coinquināt hominē. ꝗ omne qđ intrat in os mūdum eſt. Sed duplex eſt obiectio. Una qđ Leuitici.11. dicit̄ ꝙ quādo aliqđ animal nō ruminat vel nō ſcindit vngulam eſt immūdum. Reſpondeo ſm auguſti. cōtra fauſtū aliquid eſt immūduȝ: vel ſm rei naturā: vel ſm ſignificationē. puta: ſi hoc nomen ſtultus ſm ſe ſumat̄ inquantū eſt vox quedā ſic nō eſt immūduȝ ſed bonū. Si vero ſm ſignificationē: quia ſignificat defectū ſapientie ſic habet

immūditiaȝ. Actus autē illius populi erant actus ꝓpheticí. Unde porcus ſcdm ꝙ res quedā non eſt immūdus ſed ſcdm ꝙ ſignificat hominē voluptatibꝰ ſe inuoluentē. Sed nūc veritate veniente ceſſant ⁊ vtunt̄ cibis homines ſcdm ſuaȝ naturā. Alia queſtio eſt ꝙ Act. 15. mandauerūt apoſtoli ꝙ abſtinerēt ſe a ſanguine ⁊ ſuffocato. ergo videt̄ ꝙ non ſit licitū hoc cōmedere. nō ergo omnia mūda mūdis. Reſpondeo: aliqui credūt ꝙ illud mandatū intelligat̄ ad litterā ⁊ ꝙ obligat vſqȝ modo vt apud grecos ⁊ etiā aliquādo apud latinos. Aliqui autē dicūt ꝙ nou intelligit̄ ſcdm litterā ſed ſcdm myſteriū vt per ſanguinē intelligant homicidiū ⁊ a ſuffocato. id eſt oppreſſione pauperū. Et hoc bonū eſt: ſed nō eſt tota ratio precepti. ⁊ ideo dico ꝙ ad litterā eſt preceptū ⁊ tamē non obligamur. Quedā enim ꝓhibent̄ quia mala ſunt ⁊ hec ſimpliciter ſunt vitanda. Aliqua vero que nō ſunt mala ſimpliciter: ſed ꝓ tempore et hec ſunt ſeruāda exiſtente cauſa Et hec apoſtoli prohibuerūt non quia mala ſcdm ſe. quia Math. 15. dicit dn̄s contrariū. Sed ratio erat: quia cōuerſi erant quidā ex iudeis ⁊ quidā ex gentibus. Et ideo oportebat ad hoc ꝙ vnus populus ex eis fieret ꝙ vni cōdeſcenderet alius vt iudeis quibus abhominabile erat comedere ſanguinē ⁊ ſuffocatū condeſcenderet. Et ideo ad ſeruandā pacem inſtituerunt apoſtoli hoc eſſe ſeruandū pro tempore illo. ¶ Deinde cū dicit. Coinquinatis ⁊c. oſtendit quomō ſe habent ad malos. Et circa hoc tria facit. quia primo oſtendit hoc. Secūdo aſſignat cāȝ ibi. Sed inq̄nate ⁊c. Tertio manifeſtat per ſignū ibi. Confitent̄ ⁊c. Dicit ergo. Tibi iſti mūdi ſunt mūdis: ſed immūdi coinq̄natis. id eſt his qui habēt cōſcientiā coinquinatā. Eccl. 13. Qui tetigerit picē inquinabit̄ ab ea ⁊c. ¶ Cum infidelibus. id eſt qui habēt malam fidē. Eſaie. 21. Qui incredulus eſt infideliter agit. Sed nūquid facit peccator ⁊ infidelis immūdaȝ elemoſynā? Dicendū eſt ꝙ aplus non ponit affirmatiuā ſed negatiuā. Unde nō dicit oīa: ſed nihil mundū eis quod verum eſt: quia nihil eis perfecte mundū eſt: quia nihil eſt mundū in actibus niſi in finē debituȝ ordinatū ſit. iſti aūt ſunt extra finē. Sed nūquid aliquid eſt eis mundū? Sic. Sed cōtra: quia omne qđ nō eſt ex fide peccatū eſt. Dicendū eſt ꝙ malū nunꝙ corrūpit totū bonū. Impoſſibile em̄ eſt quin in peccatore quolibet ſit aliqđ bonū. ſcȝ nature etiā in demonibus. quādo ergo peccator facit aliquod ſcdm ꝙ eſt peccator ⁊ infidelis: totū eſt peccatū ex hac radice. Sed ſi quid facit ex principio alicuius boni qđ habet vt fidei informis vel nature: nō eſt immūduȝ. Et ideo ſignāter dicit. Coinquinatis ⁊ infidelibꝰ. id eſt inquantū ſunt huiuſmōi. Comedebāt enim cōtra conſcientiā ⁊ errabant in fide. Et ideo qđ de natura ſua eſt mūdum: fecerūt ſibi immūduȝ. Cuius cauſa eſt: quia cauſa actuū eoꝝ eſt immūda. ſcȝ volūtas et intellectus que ſūt in eis deprauati. Unde dicit. Sed inquinate ſunt eorū mens. ſcȝ per infidelitatē. et cōſcientia. ſcȝ per peccatū. Baruch. 3. Quid eſt iſrael ꝙ in terra inimicoꝝ es: inueteraſti in terra aliena: coinquinatus es cū mortuis? ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Confitent̄ ⁊c. oſtendit fidē per ſignū Si em̄ aliquis dicat ꝙ eoꝝ dicta ſunt vera: immo ꝙ habēt fidem vnius dei ⁊ cōfitent̄ euȝ: hoc excludit. Et prīo oſtendit bonū qđ erat in eis. ſcȝ ꝙ cōfitent̄ ⁊c. ſcȝ labijs exterioribus. Eſa. 29. Populus hic labijs me honorat cor autē eoꝝ longe eſt a me. Jerem̄. 12. Prope es tu ori eoꝝ ⁊ longe a renibus eoꝝ. Secūdo oſtendit defectū interiorē. ⁊ primo quantū ad p̄ſentia. Secūdo quantū ad futura. ibi. Incredibiles ⁊c. Quo ad preſentia: quia negant eū factis. Qui em̄ peccat inquantū eſt de ſe negat eū factis quia qui confitet̄ deū. confitet̄ ⁊ eius poteſtatē ſcȝ ꝙ eſt ei obediendū. Et ideo ſi nō obedit peccādo negat factis qđ confitet̄ ore. Sed dicis quicūqȝ negat deū eſt infidelis. Peccatores negant deū factis ergo ⁊c. Reſpondeo ſicut habens ſcientiā in vniuerſali poteſt errare in particulari. ita habēs fidem in vniuerſali. In particulari tamē agibili corrumpit̄ ꝓpter corruptionē affectus 1ª. Tymoth. 5º. Fidem negauit; ⁊ eſt infideli deterior. Quomō autē ad futura deficiūt? Certe quia nō ſolū negant: ſed ſunt indiſpoſiti ad redeundū ad deū. Sunt em̄ tria ꝓpter que homo redit ad deū ſcȝ dei gratia. Ro. 5. Juſtificati gratia ipſius ⁊c. Secundū eſt fides. Actu. 15. Purificās fide corda eoꝝ ⁊c. Tertiū exercitiū boni operis. Ro. 2. Factores legis iuſtificabunt̄. Hec tria excludit ab ipſis primo gratiā ibi. Quia abhomiabiles. id eſt nō accepti per gratiā. Secūdo fidem cū dicit. Incredibiles. id eſt non apti ad credendū. Ezech. 2º. Increduli ⁊ ſubuerſores ſunt tecū. Tertio tertiū: quia ad oīe opus bonū reprobi. id eſt reprobādi. Jere. 6º. Argentū reprobum vocate eos.

Capitulum ſecundū.

Tu autem loquere que decent ſanam doctrinam. Senes vt ſobrij ſint. pudici. prudentes. ſani in fide. in dilectiōe. in patientia Anꝰ ſimiliter in habitu ſancto: nō criminatrices non multo vino ſeruientes: bene docentes vt prudentiam doceant. Adoleſcētulas vt viros ſuos amēt. filios ſuos diligāt. prudētes. caſtas. ſobrias. domus curam habētes benignas. ſubditas viris ſuis: vt non blaſphemetur verbum dei. Juuenes ſimiliter hortare vt ſobrij ſint.

Superius aplus inſtruxit tytū quales miniſtros inſtituat ad arcendū hereticos: hic docet quid ipē circa eos faciat. Et primo ꝓponit hoc in generali. Secūdo diſtinguit per partes. ibi. Senes ⁊c. Dicit ergo. Ita dixi ꝙ oportet epiſcopos cōſtituere. ſed ne credas ꝙ tu ſis propter hoc alienus a cura īmo maior debet eſſe tibi ſollicitudo ad inſtruendū. Ideo tu autē loquere que decent ſanam doctrinā. ſcȝ per que fides incorrupta edificat̄. Supra. 1. Ut ſit potēs exhortari in doctrina ſana ⁊ eos qui contradicūt arguere ⁊c. ¶ Deinde oſtendit ideȝ per partes. Et primo ponit̄ doctrina ſana cōtra peruerſitatē vite. Secūdo cōtra hereticos ⁊ errores ibi. Stultas autē queſtiōes ⁊c. Circa primū duo facit. Quia primo inſtruit ſingulas conditiōes hominū. Secūdo generaliter omnes. tertio capꝪ. ibi. Admone illos ⁊c. Iterū prima in duas. quia primo oſtendit quomō inſtruat liberos. Secūdo quomō inſtruat ſeruos ibi. Seruos ⁊c. Item prīo oſtendit quomō inſtruat liberos verbo. Secūdo quomō exemplo ibi. In oībus teipm̄ ⁊c. Circa primū duo facit. quia primo oſtendit quomō inſtruat ſenes. Secūdo quomodo doceat iuuenes ibi. Adoleſcētulas ⁊c. Item prima in duas. quia primo oſtendit quō inſtruat ſenes mares. Secūdo quō anus feminas ibi. Anus ⁊c. ¶ Sciendū eſt aūt ꝙ quedā bona ſunt ad que ſenectus diſponit que primo ponit. Secūdo quedā bona quibus ſenectus cōtrariat̄. ⁊ hec ſecūdo ponit ibi. Sani in fide ⁊c. Inter bona vero ad que ſenectus diſponit. Unū eſt ꝯtemptus delectationū. Aliud eſt perfectio ſapientie ⁊ prudentie. Diſponit quidē ſenectus ad cōtemptū delectationū. Juuenū enim corpora feruēt naturali calore ex quo cōcitat̄

iuuentus ad delectatiões corporales que precipue cõſi=
ſtũt in cibis ⁊ potibus ⁊ venereis. Sed ad vitandũ hec
diſponit ſenectus. Senes eñ ſunt mortificati. 2. Regũ
19. Nũquid vigent ſenſus mei ad diſcernendũ ſuaue vel
amarũ: ⁊c. Et ideo dicit. Ut ſobrij ſint quantũ ad cibos
⁊ potus ⁊ pudici quantũ ad venerea. Geñ. 18°. Poſtꝙ
conſenui ⁊ dñs meus vetulus eſt voluptati operã dabo
Sed ſi ſenectus ad hoc diſponit quare hoc monet? Re=
ſpondeo aliquãdo contingit ex magna peruerſitate ꝙ ſe
nex reducit ad puerilia peccata. Eſaie. 65. Puer centũ
annoꝝ morieť: ⁊ peccator centũ annoꝝ maledictus erit.
Et duplex eſt ratio quare hoc ꝯtingit. Aliter eñ ad hoc
moueť ſenex aliter iuuenis. Juuenis eniꝫ incitať ad hec
ex inſtinctu paſſionis. ſꝫ ſenex ex electiõe ꝓpť duo. Nul
lus eniꝫ vult eſſe ſine delectatiõibus. ⁊ tanto plus appe
tit eas quãto maiores moleſtias ſentit. Senex autẽ pati
tur multa incõmoda ⁊ defectus nature. Et ideo quando
nõ habet ſpirituales delectatiões querit corꝑales. Se=
cunda ratio eſt: quia iuuenis quãdoqꝫ refrenať per pudo
rem. ſenes autẽ ſcõm philoſophũ ſunt inuerecũdi: quia
ſunt antiqui ⁊ multa experti. Juuenes autẽ vani ⁊ vere
cũdabiles naturaliter. Et ideo refrenanť ſed non ſenes.
¶ Item ſenectus diſponit ad prudentiã propter experi=
mentũ longi temporis. Job. 12. In antiquis eſt ſapien=
tia ⁊ in multo tempe prudentia. Eccl. 25. Quã ſpecio=
ſa veteranis ſapientia ⁊ glorioſus intellectus ⁊ conſiliũ.
corona ſenũ multa peritia ⁊c. Contingit tamẽ aliquãdo
ſenem eſſe fatuũ Eccl. 25. Senem fatuũ ⁊ inſenſatũ. Et
hoc eſt ex duobus ꝙ ſenex eſt fatuus. Prudentia eñ ac
quiriť per exercitiũ. quãdo ergo in iuuentute ſe in bonis
nõ occupant ſunt in ſenectute imprudentes. Eccle. 25.
Que in iuuẽtute tua non ꝯgregaſti quomõ inuenies ea
in ſenectute tua. ¶ Item alia ratio eſt. quia in iuuẽtute
quãdoqꝫ affluũt voluptatibus ⁊ maxime ſuperfluitate ci
boꝝ. ⁊ ideo deſiccať eoꝝ cerebrũ. Prouerb. 20. Luxu=
rioſa res eſt vinũ ⁊ tumultuoſa ebrietas. quicũqꝫ his de
lectatur non erit ſapiens ⁊c. ¶ Deinde ponit ea ad que
contrariať ſenectus. ⁊ primũ eſt fides. ſecundũ dilectio.
tertiũ patiẽtia. Quantũ ad primũ dicit. Sani in fide. qꝛ
ſine ea impoſſibile eſt placere deo. Heb. 11°. Sed ꝙ ali=
qui non ſunt ſani in fide: maxĩe in aliquo nouo qđ poniť
ſenibus credendũ contingit ex duobus. Primo qꝛ ſenes
non ſunt firmi in aliquo nouo ꝓpter preſumptionẽ ſapi
entie. ⁊ ideo nõ credũt alijs. Job. 12°. Et ſenes ſunt in
nobis. Item quia naturale vitiũ ſenũ eſt ꝙ ſunt incredi
biles: quia ſunt experti ſe ſepius eſſe deceptos. Et ideo
loquũtur ſemper cũ forte vel fere aduerbijs temperatiui
modi ⁊ dubitatiui modi. Incredulitas autẽ repugnat fi
dei. Eſa. 21. Qui incredulus eſt infideliter agit. Quã=
tum ad ſecundũ dicit. In dilectiõe. ⁊ hoc ideo: quia ple
nitudo legis eſt dilectio. Et monet ad hoc propter duo.
Primo quia in ſenibus parũ eſt amicitie: quia amor nu
triť per conuictũ. Nullus autẽ vult diu cõuiuere cũ tri=
ſtibus. Senes autẽ ſunt triſtes. Et ideo nõ eſt diu cũ eis
amicitia. Item quia ſenes diligũt propter vtilitatẽ tan=
tũ ſicut iuuenes propter delectabile. Senex eñ indiget
ſuſtentatione. ¶ Quantũ ad tertiũ dicit. In patientia.
⁊ monet ad hoc ꝓpter tria. Primo qꝛ ſenes multa mala
circũueniũt ⁊ ideo indigent patiẽtia contra turbatiões.
Alia ratio eſt. Senes eñ viuũt in memoria multoꝝ vn=
de ſemper dicũt antiqua. Juuenes autẽ viuũt in ſpe ma
gnoꝝ ⁊ ex hoc ſenes dupliciter ad patientiã moueť pro
pter bona. ſcꝫ que habuerũt ⁊ carent eis. Unde boetius
Sũma miſeria eſt fuiſſe felicẽ. Treñ. 1°. Recordata eſt
hieruſalẽ dierũ afflictiõis ſue preuaricatiõis omniũ deſi
derabiliũ ſuoꝝ que habuerat a diebus antiquis ⁊c. Itẽ

quia viuũt in memoria cõtingit ꝙ aliqui quí mõ eos de
ſpiciũt aliquãdo fuerũt peiores: ⁊ ideo turbanť Job. 30.
Nunc autẽ derident me iuniores tempore quorũ patres
nõ dignabar ponere cũ canibus meis. Tertia ratio eſt:
quia quãto ſenex appropinquat ad finem vite. tanto ma
gis deſiderat viuere Unde videns ſe deficere magis tri
ſtatur. ¶ Deinde cum dicit. Anus ⁊c. docet qualiter
vetule inſtruantur. Et primo docet qualiter inſtruan=
tur in vita. Secũdo in doctrina. Item primo qualiter in
habitu. Secũdo qualiter in victu. Tertio quõ in verbo
Quantũ ad primũ dicit. In habitu ſancto id eſt carente
laſciuia ⁊ pompa. Et hoc cõuenit oñi mulieri. 1ᵉ. petri.
3. Quaꝝ ſit nõ extrinſecꝰ capillatura aut circũdatio au=
ri aut indumenti veſtimentorũqꝫ cultus ⁊c. 1ᵉ. tymoth.
2. Similiter ⁊ mulieres in habitu ornato cũ verecũdia
⁊ ſobrietate ornãtes ſe non in tortis crinibus. aut auro.
aut margaritis. vel veſte precioſa ⁊c. Sed ſpecialiter
anus hoc ſeruare debẽt: quia iuuenculaꝝ eſt propter vi=
ros ſuos modeſte ſe ornare quod ĩtelligiť ſimpliciter de
oñi motu corporis. Eccl. 19. Amictus corporis ⁊ riſus
dentiũ ⁊ ingreſſus homĩs enũciant de illo. ¶ Quantũ
ad ſecundũ dicit. Non crimĩatrices. Duo eñ ſunt in ſe=
ne. Unũ quod cõmune eſt oĩbus ſenibus. ſcꝫ ꝙ ſunt ſu=
ſpicioſi: qꝛ viderũt multa mala que ſiľr preſumũt de alijs
Itẽ in mulieribus ſpẽaliter ſunt zelotipe ⁊ vtrũqꝫ ꝯtin=
git in vetula: qꝛ rõe etatis eſt ſuſpicioſa. rõe ſexus eſt ze
lotipa. Eccl. 26. In muliere zelotipa. flagellũ lingue oĩ
bus cõicans Et ideo dicit. Non criminatrices. ¶ Quã
tum ad conuictũ dicit. Non multo vino ſeruiẽtes. ⁊ de
viris dicit. Ut ſobrie ſint. Et dicit. Nõ multo. quia quã
doqꝫ vtunť eo ꝓpter frigiditatẽ earũ. ¶ Quantũ ad do
ctrinã dicit. Bene docẽtes. Contra. 1ᵉ. coꝝ. 14. Mulie
res in eccleſijs taceãt non eñ permittiť eis loqui ſed ſub
ditas eſſe ⁊c. 1ᵉ. tymoth. 2. Mulier in ſilentio diſcat cuꝫ
omni ſubiectiõe. Docere autẽ mulieri non permitto ⁊c.
Reſpondeo. Dicendũ eſt ꝙ doctrina publica que fit in
populo interdiciť mulieri: ſed priuata qua quis familiã
docet ei cõcediť Prouerb. 31. Uiſio qua erudiuit eũ mr̃
ſua. ⁊ Prouer. 4. Nã ⁊ ego filius fui pr̃is mei tenellꝰ
⁊ vnigenitꝰ corã mr̃e mea ⁊ docebat me atqꝫ dicebat ⁊c
Et bñ dicit. Ut prudentiã doceant magis ad anus ꝙ̃ ad
viros quia quãdoqꝫ docent fabulas aniles magis ꝙ̃ ꝓſi
cua ⁊ etiã quia magis ipẽ conuerſanť cum pueris ⁊ cuꝫ
familia ꝙ̃ viri. ¶ Deinde cũ dicit. Adoleſcentulas ⁊c.
oſtendit qualiter inſtituat iuuenes. Et primo oſtendit q̃
liter inſtruat iuuenes femĩas. Secũdo qualiter matres
iuuenes ibi. Juuenes ſimiliter ⁊c. Item prima in tres.
quia primo oſtendit qualiter ſe habeãt ad perſonas cõ=
iũctas. Secũdo ad ſeipãs. Tertio ad ſubiectos. Quan
tum ad primũ dicit. Ut viros ⁊c. Uiro eñ debeť amor.
Prouerb. 12°. Mulier diligens corona eſt viro ſuo ⁊c.
Eccl. 25°. In tribus beneplacitũ eſt ſpiritui meo ⁊c. Et
infra. Uir ⁊ mulier bene ſibi cõſentientes. Uel ſic vt pru
dentiã doceant adoleſcẽtulas ⁊ viros ⁊c. Sed prima ex
poſitio eſt melior. Et filios diligãt hoc eſt naturale Eſa.
49. Nunquid poteſt mulier obliuiſci infantẽ ſuũ vt nõ
miſereať filio vteri ſui ⁊c. Et nota ꝙ dicit vt viros amẽt
⁊ filios diligãt vt ſit amor ad viros ⁊ ad filios dilectio.
quia ad viros eſt amor feruẽtior ſed ad filios naturalior
¶ Sed quantũ ad ſeipãs tria dicit. Unũ quo ad rationẽ
ſcꝫ prudẽtes. Prouer. 19. Domus ⁊ diuitie danť a parẽ
tibus a dño autẽ proprie vxor prudens. Et hoc neceſſa=
riũ eſt quia iuuẽtus earuꝫ ⁊ ſexus contrariať prudentie.
Aliud eſt quantũ ad cõcupiſcibilẽ. ſcꝫ cũ dicit. Caſtas.
Tertiũ vero quantũ ad iraſcibilem cum dicit. Sobrias.
Eccl. 26. Gratia ſuper gratiã mulier ſancta ⁊ pudorata

¶ Sed quantū ad ſubiectos. Primo ponit curam eoꝝ. Secūdo modū. Tertio rationē aſſignat. De primo dicit Domus ⁊c. Prouer. 14. Sapiēs mulier edificat domū ſuā: inſipiens vero extructā quoqꝫ deſtruet manib⁹. In cura autē ſunt duo obſeruāda mulieri. ſunt eñi vt pluriſmū iracunde. Eccl. 25. Non eſt ira ſuper irā mulieꝝ Et ideo dicit. Benignas. Quaſi dicat. Cum māſuetudine regāt. Aliud eſt qꝛ qñ mulier poteſtatē habet nitit̄ in cōtrariū viro ſuo Ecc. 25. Mulier ſi primatū habeat cōtraria eſt viro ſuo. Unde dicit Gen̄. 3°. Sub viri poteſtate eris ⁊ ipſe dn̄abit̄ tui Et hoc ideo vt nō blaſphemet̄ verbū dei. i. non detis occaſionē blaſphemādi ⁊c. Et oīa hec notant̄ Tobie. 10. vbi dicit̄ ꝙ raguel ⁊ ſara monuerūt filiam ſuā honorare ſoceros. diligere maritū. regere familiā. gubernare domū. ⁊ ſeipam irreprehenſibilē exhibere. ¶ Conſequēter oſtendit qualiter doceat mares iuuenes. ſcꝫ vt ſobrij ſint qđ repetit quia ebrietas eſt ꝑncipiū vitioꝝ. 1e. petri. 5. Sobrij eſtote ⁊c.

Lectio ſecunda.

In omnibus teipm̄ prebe exemplū bonoꝝ operum in doctrina. in integritate. in grauitate. Verbū ſanuꝫ irreprehenſibile: vt his qui ex aduerſo eſt vereat̄ nihil habens malū dicere de nobis. Seruos dn̄is ſuis ſubditos eſſe. in oīmibus placentes. nō contradicētes. nō fraudātes. ſed in oībus fidem bonā oſtendētes: vt doctrinā ſaluatoris noſtri dei ornēt in oībus. Supra apl's tytum docuit de quibus inſtruat ſubditos liberos. Et quia nō tantū verba ꝓſunt ſed etiā exempla ideo docet vt ſe exemplū prebeat. Primo generaliter. Secūdo ſpecialiter. ibi. In doctrina ⁊c. Tertio rationē huius aſſignat. ibi. Ut is qui ex ⁊c. Dicit ergo. Quia etate iuuenis es prebe te in exemplū omnibus bonorum operū. Prelatus eñi debet eſſe quaſi forma exiſtēs diſcipulis. 1e. coꝝ. 11. Imitatores mei eſtote ſicut ⁊ ego xp̄i. Joh. 13. Exemplū dedi vobis ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. In domo ⁊c. ponit ſpecialia in quibus debet ſe prebere exēplū. ⁊ prio oſtendit q̄s debeat eſſe eius act⁹ ſcꝫ in doctrina. Unde dicit. In doctrina. Hoc eñi eſt ꝓpriū prelati Jeremi. 3. Dabo vobis paſtores iuxta cor meū ⁊ paſcent vos ſciētia ⁊ doctrina. Et qꝛ habet alios ep̄os ſub ſe. vt dicit̄ ſupra. 1. Epiſcopos cōſtituas ⁊c. Ideo debet alios docendo: eis exemplū doctrine prebere. 1e. tymoth. 4°. Attende tibi ⁊ doctrine. Item monet eū quantū ad vitā ⁊ primo declinare a malo. Eſaie. 1. Quieſcite agere perverſe. Et ideo dicit. In integritate per incorruptionē ſicut eñi corpus perdit integritatē per corruptionē mēbrorū ſuoꝝ: ita aīa per corruptionē peccati. In prelato autē eſt integritas ſenſus. per prudentiā: affectus per charitatē: corporis per caſtitatē. 1e. theſ. vlti. Integer ſpiritus veſter ⁊ anima ⁊ corpus ſine querela in aduentu domini noſtri ieſu xp̄i ſeruet̄. Secūdo ꝙ ſit grauis quantū ad bona que cū charitate fiūt. Graue aūt duo habet. vnū qꝛ deſcendit ⁊ ſm̄ hoc vituperat̄. p̄s. Filij hominū vſqꝫ quo graui corde ⁊c. Aliud eſt ꝙ eſt ſtabile ⁊ firmū. Et iō illi dicunt̄ graues qui nō defacili mouent̄ a bono ⁊ hoc cōmendat̄. p̄s. In populo graui laudabo te. Et ad hoc inducit eū. Prouer. 17. Non decet principē labiū mentiens. ¶ Deinde oſtendit qualis debet eſſe eius doctrina ⁊ verbū. Et dicit ꝙ debet eſſe ſanū. i. non corruptum falſitate. 2e. tymoth. 1. Formā habe ſanoꝝ verboꝝ que a me audiſti in fide ⁊c. ¶ Item quantū ad modū cū dicit Irreprehenſibile. i. vt ꝓferat̄ tempore ſuo ⁊ cū omni decentia ⁊ ꝓuocatiōe ad correptionē. Eccl. 20. Ex ore fatui reprobat̄ parabola. Non eñi dicet illā in tp̄e ſuo. Finis autēꝫ doctrine eſt vt is qui ⁊c. Quaſi dicat. Si oēs bene ſe habeāt. ſcꝫ prelati ⁊ ſubditi: aduerſarij nō poſſūt vobis nocere. 1e. petri. 2°. Sic eſt volūtas dei vt benefacientes obmuteſcere faciatis imprudentiū hominū ignorantiā. 1e. tymoth. 5°. Nullā occaſionē dare aduerſario maledicti gratia. ¶ Deinde cū dicit. Seruos ⁊c. docet qualiter inſtruat ſeruos. Et primo facit hoc Secūdo ei⁹ rationē aſſignat ibi. Apparuit ⁊c. Circa primū tria facit Quia primo inducit ſeruos ad ſubiectionē. Secūdo determinat modū eius. ibi. In oībus ⁊c. Tertio oſtendit neceſſitatē doctrine huius ibi. Ut doctrinā ⁊c. Dicit ergo. Admone ſeruos ⁊c. 1e. petri. 2. Serui ſubditi eſtote in oīmi timore dn̄is non tantū bonis ⁊ modeſtis ſed ⁊ diſcolis ⁊c. Col. 3. Serui obedite per oīa dn̄is carnalibus nō ad oculū ſeruientes ⁊c. Idem dicit Ephe. 6. Et quare monet hoc tam frequēter apl'us? Reſpondeo. Non ſine cauſa. Hereſis eñi incepit apud iudeos ꝙ ſerui dei nō deberent ſeruire hoībus: ⁊ ex hoc etiā deriuatū eſt in populo xp̄iano ꝙ dixerūt ꝙ per xp̄m filij dei facti nō deberēt eſſe ſerui hominū. Sed xp̄s per fidem nō venit tollere ordinē iuſticie: immo per fidem xp̄i iuſticia ſeruat̄. Ro. 3. Juſticia aūt facit alios alijs ſubdi. Sed ſeruitus hm̄oi eſt quantū ad corpus. Nā per xp̄m nūc liberamur a ſeruitute quantū ad animā: ſed nō a corruptiōe corporis ſed in futuro liberabimur etiā a corruptiōe ⁊ ſeruitute corporali. 1e. coꝝ. 15. Cum tradiderit regnū deo ⁊ patri ⁊c. Sed ꝙ dicit in oībus poteſt referri primo ad hoc ꝙ dicit ſubditos. vt intelligat̄ in oībus. ſcꝫ ad que ſe extendit ius dn̄atiue poteſtatis Uel ad hoc qđ dicit. Placentes. Debet eñi eſſe ſubiectio. Primo vt ſeruiāt ſine offenſione nō ſcū murmure ⁊ tarditate. Col. 1. Per oīa placētes deo. 1e. coꝝ. 10. Ego per oīa oībus placeo. Cōtra Gal. 1. Si hominibus placerē xp̄i ſeruus nō eſſem ⁊c. Reſpondeo. Placere homini ꝓpter ip̄m eſt vituperabile: ſed ꝓpter deū eſt laudabile. Scđo vt ſint ſine repugnātia. ideo dicit. Non cōtradicentes. Eccl. 4. Non cōtradicas verbo veritatis ⁊c. Tertio ſine fraude. Unde dicit. Non fraudātes. vbi vnū remouet ⁊ alterū aſtruit. Remouet fraudē. Seruis eñi cōmittunt̄ bona dominorū. Luce. 19. Tradidit eis bona ſua. Aſtruit in oīmibus bonitatē. Et ideo dicit. Sed in oībus ⁊c. Sed quo fine ſunt hec fienda? Non quidē ꝓpter terrenū fauorē ſed ꝓpter gloriā dei. Unde dicit. Ut doctrinā ⁊c. Glo. Ornamentū doctoris eſt honeſta vita diſcipuli ſicut ſanitas infirmi eſt laus medici. Doctor curator eſt animaꝝ. Si ergo nos oſtendimus bona opera laudat̄ doctrīa xp̄i Eſa. 52. Jugiter tota die nomen meū blaſphemat̄. Math. 5. Ut videant opera veſtra bona ⁊c.

Lectio tertia.

Apparuit eñi gratia dei ⁊ ſaluatoris noſtri oībus hoībus erudiens nos. vt abnegātes impietatē ⁊ ſecularia deſideria. ſobrie. ⁊ iuſte. ⁊ pie viuamus in hoc ſeculo: expectātes beatā ſpem ⁊ aduentū glorie magni dei ⁊ ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i: qui dedit ſemetip̄m pro nobis: vt nos redimeret ab oīmi iniquitate: ⁊ mūdaret ſibi populū acceptabilē ſectatorē bonoꝝ operum. Hec loquere ⁊ exhortare. ⁊ argue cum

omni imperio. Nemo te contemnat.
Supra apl'us inſtruxit tytũ qualiter doceret ſeruos ⁊ li-
beros ⁊ cõcluſit quaſi ratione vt ſcʒ doctrina xp̄i ornare
tur: hic aſſignans plenã ratione dictoꝝ exponit qđ dixit
per bonã conuerſatione. Et primo premittit gratiã ⁊ do
ctrinã xp̄i. Scđo inducit eũ ad gratie predicatione. ibi.
Hec loquere ⁊c. Item primo ꝓponit gratie apparitione
Scđo eius inſtructione ibi. Erudiẽs nos ⁊c. Tertio ei⁹
operatione ibi. Qui dedit ⁊c. Sciendũ eſt aũt ꝙ gratia
importat miſericordiã: qꝛ gratia eſt de eo qđ gratis dat.
⁊ qđ gratis dat hoc miſericorditer dat Miſericordia au
tẽ ſemper in deo fuit: tamẽ olim circa hoĩes latebat. p̄s.
Dñe in celo miſericordia tua ⁊c. Ante xp̄m eñi oẽs quã
tũcunq̄ eſſent iuſti erãt ſub damnatiõe. ſed xp̄o filio dei
carnẽ aſſumẽte apparuit gratia. 1. tymoth. 3. Et manife
ſte magnũ eſt pietatis ſacramentũ qđ manifeſtatũ eſt in
carne ⁊c. p̄s. Qui ſedes ſuper cherubin manifeſtare ⁊c.
Sed quãto quis eſt potẽtioꝛ tãto eius gratia magis de-
ſiderat. Unde gratia dei deſiderãda eſt. Et hoc eſt ꝙ di
cit. Gratia dei. Item eſt ad ſaluandũ. Unde dicit. Et ſal
uatoris noſtri. Eſaie. 51°. Salus aũt mea in ſempiternũ
erit ⁊c. Hec aũt gratia nõ proponit vni ſolũmodo popu
lo iudeoꝝ ſicut olim: ſed oĩbus hoĩbus. Eſa. 40. Uide
bit oĩs caro pariter qđ os dñi locutũ eſt. Eſa. 52. Et vi-
debũt oẽs fines terre ſalutare dei noſtri. 1ᵉ. tymoth. 2°.
Uult oẽs hoĩes ſaluos ficeri ⁊c. Et poteſt dici ꝙ in nati
uitate xp̄i apparuit hec gratia dupliciter. Uno mõ ⁊ pri
mo. qꝛ per maximã dei gratiã datus eſt nobis Unde ei⁹
cõceptio cũ ſit operatio totius trinitatis attribuit tamen
ſpẽaliter ſpirituiſancto qui eſt principiũ gratiaꝝ. Et hec
gratia apparuit oĩbus hoĩbus ⁊ ſpecialiter homini xp̄o
Joh. 1°. Plenũ gratie ⁊ veritatis. Ex hac gratia. ſecũ-
do eſt cõſecuta inſtructio humani generis. qꝛ ante xp̄m
fuit mũdus in ignorãtia ⁊ hereſi. Eſa. 9°. Populus qui
ambulabat in tenebris vidit lucem magnã. Unde dicit.
Erudiens nos. ſcʒ ſicut homo erudit filiũ. ¶ De duobus
autẽ erudiuit nos. qꝛ duo neceſſaria ſunt homini. ſcʒ bo
nũ opus ⁊ recta intentio. Priõ oſtendit quõ xp̄s nos de
priõ erudiuit. Scđo de ſcđo ibi. Expectãtes ⁊c. Dicit er-
go. Ut abnegãtes ⁊c. Notandũ eſt ergo ꝙ dicit impieta
tẽ ⁊ ſecularia deſideria. quia oĩa peccata vel conſiſtũt in
his que ſunt directe cõtra deũ que dicunt peccata impie
tatis. Pietas eñi ꝓprie eſt ſm quã colimus parentes ⁊
patriã: ſed qꝛ deus eſt principalis pater noſter. ideo per
tinet ad cultũ dei pietas. Job. 28°. ſcđm aliã litterã vbi
nos habemus ſic. Ecce timoꝛ dñi ipſa eſt ſapiẽtia. Ecce
pietas ipſa eſt ſapientia ⁊c. Et ideo peccata cõtra deũ di
cunt eſſe impietates. Ro. 1. Reuelat eñi ira dei de celo
ſuper oẽm impietatẽ ⁊c. Et ibi loquit de ydolatria. Uel
conſiſtũt in abuſu temporaliũ ⁊ hec ſunt ſecularia deſide
ria. Eſt aũt ſeculũ ſpaciũ menſurans ꝑiodũ reruʒ. Unde
per ſecularia intelligunt res ſeculares ⁊ oĩa peccata que
in ꝓximũ committunt vel in ſe per eaꝝ abuſum. ¶ De-
inde cũ dicit. Sobrie ⁊c. oſtendit quid boni faciam⁹ Et
dicit. Sobrie. quantũ ad ſe. iuſte ad ꝓximũ. pie ad deũ.
Sobrie ad ſe quaſi menſurate. Gria eñi menſura eſt. et
hoc eſt ſi homo cũ menſura ratiõis vtat exterioꝛibus re-
bus ⁊ ꝓprijs paſſionibus. Unde ſobꝛietas accipit pro q̄
libet menſurato vſu rerũ exterioꝝ ⁊ extrinſecaꝝ paſſionũ
Sap. 8. Sobꝛietatẽ eñi ⁊ ſapientiã docet ⁊ iuſticiã ⁊ vir
tutẽ q̄bus nihil vtili⁹ eſt in vita hoĩbus. Juſte ad proxi-
mũ. p̄s. Juſt⁹ dñs ⁊ iuſticiã dilexit ⁊c. Pie ad deũ. 1ᵉ. ty
moth. 4. Exerce te ad pietatẽ. ¶ Deinde cum dicit. Ex-
pectãtes ⁊c. inſtruit eũ de fine qui cõſiſtit in duobus. ſcʒ
in gloꝛia aĩe in moꝛte. Alius in gloꝛia coꝛporis in aduẽ
tu xp̄i. Job. 5. Uenit hora in qua oẽs qui in monumen-
tia ſunt audiẽt vocem filij dei ⁊c. Quantũ ad primũ di-
cit. Expectantes ⁊c. Contra illos qui ponũt finem homi
nis in actu virtutũ in hac vita. Sed hoc non eſt verũ. qꝛ
⁊ ſi ſobꝛie ⁊ pie ⁊ iuſte viuamus adhuc ſumus expectan
tes Job. 7. ⁊. 14. Sicut mercenarij dies eius. Eſa. 30.
Beati oĩes qui expectãt eũ. Et ideo dicit. Expectãtes
beatã ſpem quod poteſt intelligi dupliciter. Uel qꝛ eſt
ſpes de beatitudine. Uel quia expectatio facit ipſos bea
tos. ¶ Quantũ ad ſecundũ dicit. Et aduentũ ⁊c. ſcʒ per
quem reſurgẽt coꝛpora noſtra. Qui eñi diligit amicũ cũ
deſiderio expectat eũ. 2ᵉ. thymoth. 4. Non ſolũ autem
mihi ſed ⁊ his qui diligũt aduentũ eius. Luce. 12. Uos
ſimiles hominibus expectantibus dominũ ſuuʒ. Et dicit.
Aduentũ gloꝛie quia primus fuit humilitatis. Phil. 2.
Humiliauit ſemetipm ⁊c. Math. 11. Diſcite a me qꝛ mi
tis ſum ⁊ humilis coꝛde. Et ille erit gloꝛie quia ſua diui
nitas oĩbus innoteſcet. Luce. 21. Et tũc videbunt fi-
liũ hominis venientẽ in nubibus cũ poteſtate magna et
maieſtate. Et dicit. Magni dei: contra arriũ qui dixit fi
liũ non equalẽ patri. Et bene magnus quia dicit Ro. 9
Qui eſt ſuper oĩa deus benedictus in ſecula. 1ᵉ. Joh.
vlt. Ut ſimus in vero filio eius ⁊c. Item eſt ſaluatoꝛ. 1ᵉ.
tymoth. 2. Hoc eñi bonũ eſt ⁊ acceptũ corã ſaluatoꝛe no
ſtro deo: qui oẽs homĩes vult ſaluos fieri ⁊c. Quia ad
hoc venit ⁊ hoc impoꝛtat nomẽ eius. Math. 1. Ipſe eñi
ſaluũ faciet populũ ſuũ a peccatis eoꝝ. Et addit xp̄i. ſcʒ
qui eſt vnctus in quo intelligit vnio diuinitatis ad hu-
manitatẽ. Aliqui eñi dicunt vniti ſed nõ ita ꝙ habeant
eſſentiã diuinitatis eis vnitam: ſed quia participãt eius
aliquid. ſed xp̄o eſt vnita diuinitas. p̄s. Unxit te deus
deus tuus ⁊c. ¶ Deinde cũ dicit. Qui dedit ⁊c. oſten-
dit operatio gratie. Et primo oſtendit beneficiũ gratie
paſſionis eius. Secũdo paſſionis fructũ ibi. Ut nos re-
dimeret ⁊c. Dicit ergo dico ꝙ eſt noſter ſaluatoꝛ. ⁊ quo-
modo: quia dedit ſe ⁊c. Ephe. 5. Ambulate in dilectio
ne ſicut ⁊ xp̄us dilexit nos ⁊ tradidit ſemetipm ꝓ nobis
oblationẽ ⁊ hoſtiaʒ deo ⁊c. Fructus eius dicit liberatio
⁊ ſanctificatio. Liberatio cũ dicit. Ut nos redimeret ab
oĩ iniquitate. Jo. 8. Qui facit peccatũ ſeruus eſt pec-
cati Primus eñi hõ ex peccato ſuo redactus eſt in ſerui
tuteʒ peccati ex qua ſeruitute inclinabat ad aliud peccatũ:
ſed xp̄us ſatiſfecit per ſuã paſſionẽ. Et ideo ſumus redẽ
pti a ſeruitute. Eſa. 43. Noli timere. quia redemi te ⁊c.
Et non ſolũ ab originali ſed ab oĩbus que quis ſua vo
luntate ſuperaddidit. ¶ Sanctificatio in bono ponit cũ
dicit. Ut mũdaret ⁊c. id eſt vt ſanctificaret populũ ſic. ſ.
vt eſſemus populus eius. id eſt ei ꝯſecratus. Qui aliqñ
non populus eius. nũc autẽ populus eius ⁊c. Oſee. 1. ⁊
Ro. 9°. Acceptabilẽ. ſcʒ deo per rectã fidem ⁊ intentio
nẽ. Prouerb. 14. Acceptus eſt regi miniſter intelligẽs
Uel acceptabilẽ. id eſt peculiarẽ. Deutro. 7. Te elegit
dñs deus tuus vt ſis ei popul⁹ peculiaris ⁊c. Sed opoꝛ
tet etiã ꝙ extra ſint opera bona. Unde dicit. Sectatoꝛẽ
bonoꝛũ operũ. Roñ. 13. Benũ fac ⁊ habebis laudeʒ ex
illa. Galath. 6°. Bonũ autem faciẽtes non deficiamus.
¶ Deinde cum dicit. Hec loquere ⁊c. inducit eũ ad pre
dicationẽ gratie. Et circa hoc duo facit. Quia priõ hoꝛ
tat eum ad predicandũ. Secũdo inſtruit predicandi mo
dum ibi. Cũ omni ⁊c. Dicit ergo. Loquere ſpectãtia ad
credẽda exhoꝛtare ad agẽda. 1ᵉ. theſ. 2°. Exhoꝛtatio no
ſtra non de erroꝛe: neq̄ de immũditia: neq̄ in dolo ⁊c.
¶ Argue male agentes. 1ᵉ. tymoth. 5°. Peccantes co-
ram oĩbus argue ⁊c. Et hoc cum omni imperio. id eſt
cuʒ auctoꝛitate: quia loquit vt inſtrumentũ vel miniſter
dei. Et ideo cũ fiducia diuine auctoꝛitatis. Eſt tamen lo
quendũ in exhoꝛtando quãdoq̄ cuʒ prece conſiderando

Infirmitatē ꝓpriam. ꝓuer. 18. Cum obſecrationibus lo-
quit̄ pauper. Quādoq̧ cum imperio conſiderādo aucto
ritatem cōmiſſam. 2. Corin. vltimo. An experimentum
queritis eius qui in me loquit̄ chriſtus. Vel cum man-
ſuetudine ad bonos. cū auſteritate ad obſtinatos. habet
autē moneri vt cum imperio arguat: quia naturaliter fu-
it mitis. 1. Ti. 4. Nemo adoleſcentiaʒ tuam contēnat.

Capitulum tertiū.

Admone illos principibus ⁊ po
teſtatibꝰ ſubditos eſſe. dicto obe
dire. ad omne opus bonuʒ para-
tos eſſe: Neminēʒ blaſphemare:
non litigioſos eſſe: ſed modeſtos: omnē oſtē
dentes manſuetudinem ad om̄es homines
Eramus eni aliquando ⁊ nos inſipientes ⁊
increduli: errantes: ſeruientes deſiderijs et
voluptatibus varijs: in malicia et inuidia
agentes odibiles: odientes inuicem. Cum
autem benignitas ⁊ humanitas apparuit ſal
uatoris noſtri dei: non ex operibus iuſticie
que fecimus nos: ſed ſm̄ miſericordiaʒ ſuā
ſaluos nos fecit per lauacrum regeneratio-
nis ⁊ renouationis ſpūſſancti: quem effudit
in nos abunde p̄ ieſum chriſtum ſaluatoreʒ
noſtrum. vt iuſtificati gratia ipſius heredeſ
ſimus ſm̄ ſpem vite eterne. Fidelis ſermo
eſt. Et de his volo te cōfirmare vt curēt bo
nis operibꝰ preeſſe q̄ credunt deo. Hec ſunt
bona ⁊ vtilia hominibus.

Supra apoſtolꝰ poſuit particulares admonitiones ꝑti-
nentes ad ſingulos ſtatus: hic ponit generales ad om̄es
Et p̄mo ponit ipſas. Secundo rationem ipſaꝝ ibi. Era-
mꝰ ⁊c. Tertio inducit titū ad vtroꝝq̧ predicationē ibi.
Et de his volo te. ⁊c. Circa primū duo facit. quia p̄mo
monet om̄es qualiter ſe habeant ad ſuperiores. Secun-
do quomō ad equales ibi. Neminem blaſphemare. ⁊c.
Item p̄ma in duas. qꝛ p̄mo oſtēdit q̄ ſuperioribꝰ debēt
ſubditi reuerentiā ſubiectionis. Secundo obedientiaʒ
iuſſiōis ibi. Dico obedire ⁊c. Dicit ergo. dixi de quo mo-
neas predictos: ſed admone illos id eſt om̄es. p̄ncipibꝰ
id eſt maioribꝰ ſcʒ regibꝰ ⁊ huiuſmodi. ⁊ ptātibus: ideſt
alijs officialibꝰ ⁊c. 1. Pe. 2. Subiecti eſtote om̄i hūane
creature ꝓpt̄ deū ſiue regi tanq̄ p̄cellēti: ſiue ducibꝰ tāq̄
ab eo miſſis ⁊c. Ro. 13. Om̄is aīa poteſtatibꝰ ſublimio-
ribus ſubdita ſit. Et hec monitio neceſſaria eſt p̄mo ad
tollendū errorē circa iudeos q̄ dicūt non eſſe obediendū
mandatis hoīm. Secūdo vt nullā inquietudinē facerēt
in eccl̄ia. Tertio tenent̄ ad obediētiā iuſſionis. Heb. vl
timo. Obedite prepoſitis veſtris ⁊ ſubiacete eis ⁊c. Et
dicit. Dicto id eſt ad ſoluʒ verbum preſidis. 1. Reg. 15.
Melior eſt eni obediētia q̄ victime ⁊c. 2. theſſal. 3. Si
quis non obedierit verbo nr̄o p̄ ep̄l'am hunc notate ⁊c.
Non ſolū aūt eſt neceſſaria ꝓmptitudo: ſʒ diſcretio. Vn̄
dicit. ad om̄e opus bonū: alioquin nō eſſet obedienduʒ.
Tūc eni magis deo obediendū eſt q̄ maior eſt. Act. 4.
Si iuſtū eſt in conſpectu dei vos potius audire q̄ deum
iudicate. Unde milites nō tenent̄ obedire in bello iniu-
ſto. ¶ Deinde cū dicit. Neminē ⁊c. oſtendit̄ qualiter ſe
habeant equales. Et p̄mo q̄ ad vitationē mali. Secūdo
quo ad operationeʒ boni ibi. Sed modeſtos ⁊c. Monet̄
autē eos ſpecialiter de verbis: quia in primitiua eccleſia
pauci peccabant factis. Verbis autē aliquis peccat pri-
mo contra perſonam eius ſi ei improperia inferat. Unde
dicit. Neminē blaſphemare. Sed contra. quia blaſphe-
mia eſt relatio criminis in deum. Non ergo eſt blaſphe-
mia in ꝓximū. Reſpondeo inquantū dilectio ꝓximi re-
fertur in dilectionem dei. ⁊ honor proximi in honorē dei
ſic ⁊ eius improperiū eſt in deum. Sumit̄ ergo hic blaſ-
phemare ꝓ qualibet maledictione occulta vel manifeſta
2. Pe. 2. Sectas non metuūt introducere: blaſphemā-
tes. Secūdo quis peccat contra res exteriores. Et ideo
dicit. Non litigioſos eſſe. Ubi eſt ſciendum q̄ tria ſunt
genera hominum. Quidā eorum ſunt virtuoſi ⁊ duo vi-
tioſi. Quidaʒ eni om̄ibus verbis auditis in nullo cōtri
ſtantur. ⁊ hi ſunt adulatores. Et quidam omni verbo re
ſiſtūt. ⁊ hi litigioſi ſunt. Contra hos loquit̄ hic. Ideo di-
citur. 2. Ti. 2. Seruum autē dn̄i nō oportet litigare: ſʒ
manſuetum eſſe ad om̄es ⁊c. Prouer. 20. Honor eſt ho-
mini qui ſe ſeparat a contentionibus ⁊c. Sed mediū te-
nens vt quādoq̧ delectet̄ verbis: quādoq̧ contriſtetur
ē virtuoſus. 2. Corin. 2. Si contriſtaui vos in epiſtola
non me penitet ⁊c. ¶ Deinde cum dicit. Sed modeſtos
⁊c. oſtendit quomō ſe habeant in operatione boni ⁊ pri-
mo in exterioribꝰ actibus dicēs. Sed modeſtos ⁊c. Eſt
auteʒ modeſtia virtus p̄ quam aliquis in omnibus exte-
rioribus modum tenet vt non offendat cuiuſq̄ aſpectuʒ.
Phil. 4. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibꝰ.
⁊c. ꝓuer. 22. Finis modeſtie timor domini diuitie glo-
ria ⁊ vita ⁊c. Quanto autem quis eſt impetuoſior in in-
terioribus affectibus: tanto refrenatur difficilius etiam
in exterioribus. Talis autē eſt inter omnes affectus ire.
Et ideo contra hoc ponit manſuetudinē que moderatur
paſſiones ire. Unde dicit. Omnem manſuetudinē oſtē-
dentes ad om̄es homines Matth. 11. Diſcite a me quia
mitis ſum ⁊ humilis corde ⁊c. Jac. 1. In manſuetudine
ſuſcipite inſitum verbuʒ quod poteſt ſaluare animas ve
ſtras. ¶ Deinde cū dicit. Eramus eni ⁊ nos ⁊c. aſſignat
rationem predictorum ⁊ maxime huius vltimi ſcʒ q̄ ſint
manſueti. Poſſent eni dicere. quomō erimus manſueti
ad infideles? quomō ad malos? Non eni hoc poſſumus.
Reſpondet. conſidera te qualis fueris. Et ideo contra
iram optimū remedium eſt recogitatio fragilitatis ꝓprie.
Et ideo p̄mo ponit ſtatum eorum preteritum. Secundo
oſtendit vnde venerunt ad ſtatum ꝑfectionis ibi. Cum
autem benignitas ⁊c. Item primo ponit defectus perti-
nentes ad intellectum. Secundo ad affectum ibi. Ser-
uientes ⁊c. Intellectus autē poteſt dupliciter deficere.
Vel quia deficit a vera cognitione ſicut per ignorantiā
negationis. Vel quia incidit in opinionē falſi. Verū aūt
in rebus diuinis dupliciter aliqui percipiunt. Quidaʒ
eni ſolum per fidem. quidam pregustando p̄ lumen ſapi-
entie p̄ apertam aliquam cognitionem. Unde q̄tum ad
ſecundū dicit. Eramus inſipientes id eſt p̄uati iſta ſapi-
entia Luc. 21. Dabo vobis os ⁊ ſapientiam ⁊c. Quan-
tum ad primum dicit. Increduli id eſt infideles Ezech.
2. Increduli ⁊ ſubuerſores ſunt tecū ⁊c. Sed et eramus
incidentes in ꝯtrariā opinionē. Vn̄ dicit. Errātes id eſt
falſum ꝓ vero tenētes. Eſa. 19. Errare fecerūt egyptū
in om̄i op̄e ſuo ⁊c. ¶ Deiñ ponit ea q̄ ꝑtinēt ad corrupti
onē affectꝰ. ⁊ p̄mo q̄tū ad ſe. Scd̄o q̄tū ad alios ibi. In
malicia ⁊c. Affectꝰ aūt hoīs tūc ē rectꝰ qn̄ fuit rōi ⁊ vti-
licitis delectationibꝰ ſm̄ rationeʒ. Quando ꝟ nō ſequit̄
rōeʒ ſʒ ſua deſideria tūc corrumpit̄. Unde dicit. Serui-
entes deſiderijs et voluptatibsu varijs. Voluptates re-
ſpiciūt ꝓrā delectationū carnaliū vt ſunt luxuria ⁊ gul-

Deſideria vero quelibet alia vitia vt ſunt ambitio ꝛ auaritia ꝛ huiuſmodi. Ecc̃.18. Poſt cõcupias tuas nõ eas ꝛ a voluptate tua auertere ꝛc. Ro.6. Non regnet peccatũ in veſtro mortali corpore vt obediatis cõcupiſcenijs eius. 2. Ti.3. Voluptatum amatores magis q̃ dei ꝛc. ¶ Deinde cũ dicit. In malicia ꝛc. ponit peccata in ordine ad alios. Et p̄mo maliciã q̃ eſt volũtas nocẽdi alteri. Effect⁹ em̃ denoiat̃ a fine. Qui ḡ intendit inferre malũ dicit̃ malicioſus Jac.1. Propt̃ qd̓ abijcientes oẽm immũdiciã ꝛ abundantiã malicie ꝛc. Secũdo ponit inuidiã q̃ dolet de ꝓximi bono ſicut malicia infert malũ: ꝓuer.14 Putredo oſſiũ inuidia. Tertio ponit odiũ. Unde dicit. Odibiles ſcʒ vel deo ꝑ hoc q̃ faciũt pctm̃ Sap.14. Similiter aũt ſunt odio deo impius ꝛ impietas ei⁹. Ro.1. Detractores deo odibiles ꝛc. Uel proximo qñ faciũt illud vnde ꝓxim⁹ eos odio habere debeat. Et addit odientes inuicẽ. Quaſi dicat. Et nos etiaʒ odiebam⁹ alios 1.Jo.3. Qui odit fratrẽ ſuũ homicida ẽ. ¶ Deinde cuʒ dicit. Cũ aũt benignitas ꝛc. oñdit ſtatũ ſalutis nr̃e, cui⁹ ordinẽ ꝛ ꝓceſſum p̄mo deſcribit. Secũdo ꝯfirmat dictũ ibi. Fidelis ſermo ꝛc. Circa primũ quattuor facit. q꞉ p̄mo oñdit cauſam ſalutis. Sc̓do rõem ſaluandi ibi. Non ex operib⁹ iuſticie ꝛc. Tertio modũ ei⁹ ibi. Per lauacrũ ꝛc. Quarto finẽ ibi. Ut iuſtificati ꝛc. Cauſa aũt nr̃e ſalutis eſt charitas dei. Eph.2. De⁹ aũt q̃ diues eſt in miſericordia ꝓpt̃ nimiã charitatẽ ſuã q̃ dilexit nos ꝛc. Hanc charitatẽ deſcribit p̄mo q̃tũ ad affectũ. Sc̓do q̃tũ ad effectũ. Interior charitatis affect⁹ deſignat̃ in benignitate q̃ dicit̃ bona igneitas. Ignis aũt ſignificat amorem. Cañ.8. Lampades ei⁹ lãpades ignis atq; flãmaꝝ. Benignitas ḡ eſt amor interior ꝓfundens bona ad exteriora. Hec ab eterno fuit in deo: q꞉ amor eius eſt cauſa oĩm Joel.2. Benign⁹ ꝛ miſericors eſt ꝛc. ſʒ hoc nũq; nõ appebat Eſa.63. Ubi nũc zel⁹ tu⁹ ꝛ fortitudo tua m̃ltitudo viſcerũ tuoꝝ ꝛ miſationũ tuaꝝ ſuꝑ me ꝯtinuerũt ſe. ¶ Sʒ ꝑ effectũ appuit qd̓ deſignat̃ cũ dic̃. Hũanitas. qd̓ dupliciť põt intelligi vel ſm̃ qd̓ ſignificat hũanã naturã. q.d. Appuit benignitas ꝛ humanitas qñ de⁹ ex benignitate ẽ hõ factus Phil.2. Habitu inuent⁹ vt hõ. pſ. Benedices corone ãni benignitatis tue ꝛc. Uel ſm̃ qd̓ deſignat virtutẽ que conſiſtit in exteriori ſubuentione in defectib⁹ alioꝝ. Uñ humanũ eſſe ẽ cõdeſcendere Act. vlt. Barbari aũt p̄ſtabãt nõ modicã humanitatẽ nobis. Sic deus condeſcendit nr̃is defectib⁹. pſ. Ipſe cognouit figmentũ nr̃m. Et hoc ſaluatoris: q꞉ vt dicit. pſ. Sal⁹ aũt iuſtoꝝ a dño ꝛc. ¶ Deinde cum dicit. Non ex operibus ꝛc. ponit rõem ſaluandi. Et p̄mo excludit̃ ratio p̄ſumpta. Secũdo oſtendit̃ ratio vera. Ratio p̄ſumpta eſt q̃ ꝓpt̃ merita noſtra ſimus ſaluati qd̓ excludit cũ dicit. Non ex operib⁹ ꝛc. Ro.11. Reliquie ſm̃ electionẽ gratie dei ſalue facte ſunt ꝛc. Deut.9. Nõ ꝓpter iuſticias tuas ꝛ eq̃tates cordis tui ingredieris vt poſſideas terrã eoꝝ ꝛc. Sed vera ratio eſt ſola miſeratio dei. Unde dicit. Sed ſm̃ ſuã ꝛc. Treñ.3. Miſericordie dñi q̃ non ſum⁹ conſumpti Luc.1. Et miſericordia ei⁹ a ꝓgenie in ꝓgenies ꝛc. ¶ Modus ſalutis adipiſcende eſt ꝑ baptiſmũ quem p̄mo ꝓponit. Secũdo effectũ eius. Tertio cauſam. Dicit ergo ꝑ lauacruʒ id ẽ ſaluati ſum⁹ ꝑ ablutionẽ ſpũalez. Eph.5. Mundans eam lauacro aque in verbo vite ꝛc. Zach.13. Erit fons patens domui dauid ꝛ habitantib⁹ hieruſalẽ in ablutione pctõris ꝛ menſtruate ꝛc. ¶ Quãtum ad effect⁹ eius ſciendũ eſt q̃ hõ indigebat duob⁹ in ſtatu ꝑditionis q̃ conſecutus eſt ꝑ xp̄m: ſcʒ participatiõe diuine nature: ꝛ depoſitione vetuſtatis. Erat em̃ ſeparatus a deo Eſa.59. Iniq̃tates vr̃e diuiſerũt inter vos et deũ vr̃m ꝛ pctã vr̃a abſcõderũt faciẽ eius a vobis ne exaudiret ꝛc. Et Baruch.3. Inueteraſti in t̃ra aliena. Sʒ p̄mũ ꝯſeq̃mur ꝑ xp̄m ſcʒ ꝑticipationẽ nature diuine. 1.Pe.1. Ut ꝑ hoc efficiamur conſortes diuine nature ꝛc. Sʒ noua natura nõ acq̃rit̃ niſi ꝑ generationẽ. Sʒ tamẽ hec natura ita datur q̃ etiam remanet noſtra. ꝛ ita ſuꝑadditur. Sic em̃ generat̃ participatio in filiuʒ dei q̃ nõ deſtruit̃ homo Jo.3. Oportet vos naſci denuo. Et ideo dicit̃ generatio Jac.1. Voluntarie genuit nos verbo veritatis ſue ꝛc. Homo etiam ꝑ chriſtũ depoſuit vetuſtatẽ reparatus ad integritatem nature. ꝛ hoc vocat̃ renouatio. Eph.4. Renouamini ſpũ mentis veſtre ꝛc. ¶ Sʒ que eſt cauſa huius effectus vt cor abluat. Hec virtus ẽ a ſancta ꝛ indiuidua trinitate Matth. vltimo. In nomine patris ꝛ filij ꝛ ſpũſſancti ꝛc. Unde ex chriſto baptizato pater in voce: filius in carne: ſpũſſanctus in columbe ſpecie apparuerunt. Et ideo dicit. Spũſſancti id eſt quã ſpũſſanct⁹ facit ꝛc pſ. Emitte ſpũm tuũ ꝛc. Item eſt regeneratio ꝑ ſpũm Gal.4. Miſit deus ſpirituʒ filij ſui in corda veſtra clamantẽ abba pater ꝛc. Ro.8. Non accepiſtis ſpirituʒ ſeruitutis iterum in timore: ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorũ in quo clamamus abba pater. Sed hunc ſpũm dat deus pr̃ quem effudit abunde vt deſignet copiaʒ gratie in baptiſmo vnde fit plena peccatorum remiſſio. Johel.2. Effundã de ſpiritu meo ſuꝑ omnẽ carnem ꝛc. Eſa.44. Effundam ſpũm meũ ſuꝑ ſemen tuum ꝛc. Et ꝓpter diuerſa dona gratiarum Jac.1. Qui dat omnibus affluenter ꝛ non improperat ꝛ dabit̃ ei. Hoc etiam datur ꝑ xp̄m ieſum. Jo.16. Paraclitus quẽ ego mittam vobis ꝛc. In xp̄o em̃ duas naturas inuenimus: ꝛ ad vtrãq; pertinet q̃ chriſtus det ſpũmſanctum. Quantũ quidem ad diuinã quia eſt verbũ ex quo ſimul ꝛ a patre ꝓcedit amor. Amor autẽ in nobis procedit ex conceptione cordis cuius conceptio eſt verbum. Q̃tum vero ad humanã quia xp̄s accepit ſummã plenitudineʒ eius ita q̃ ꝑ eũ ad oẽs deriuat̃. Jo.1. Plenũ gr̃e ꝛ veritatis. Et paulopoſt. Et de plenitudine omnes nos accepimus gratiam ꝓ gratia. Et capitulo tertio. Non enim ad menſuram dat deus ſpiritum ꝛc. Et ideo baptiſmus ꝛ alia ſacramenta non habent efficaciam niſi ex virtute humanitatis ꝛ paſſionis chriſti. ¶ Deinde cuʒ dicit. Ut iuſtificati ꝛc. ponitur finis ſalutis noſtre que eſt participatio vite eterne. Unde dicit. heredes. Idem autẽ eſt iuſtificati vel quod prius dixerat regenerati. In iuſtificatione impij ſunt duo termini. ſcʒ a quo: q̃ eſt remiſſio culpe. ꝛ hec eſt renouatio. ꝛ ad quem: qui eſt infuſio gratie. ꝛ hoc ad regenerationẽ pertinet. Dicit ergo. Ideo verbum caro factum eſt vt iuſtificati id eſt renouati per gratiam: quia iuſtificatio non fit ſine gratia. Sed nunquid deus poſſet remittere culpam ſine gratie infuſione? Uidetur q̃ ſic. quia a p̄ncipio poterat conſtituere hominez eſſe ſine gratia ꝛ culpa. Reſpondeo dicendũ eſt q̃ aliud eſt de homie qui nunq̃ offendit. q꞉ ſic poteſt eſſe ſine gratia ꝛ ſine culpa. ꝛ aliud eſt de homine qui iam peccauit q̃ nõ poteſt eſſe quin odiat̃ vel diligat̃. ꝛ ſi a deo diligit̃ oportet q̃ diligat. ꝛ ſi diligit oportet q̃ p̄ſtet̃ ei gr̃a. q꞉ ſine gratia non diligit. ꝛ q̃ etiam per hoc efficiant̃ heredes. 1.Pe.1. Hereditatẽ incorruptibilem ꝛ incontaminatam ꝛ immarceſſibilem conſeruatã in celis in vobis ꝛc. Et hoc vite eterne. pſ. Funes ceciderũt mihi in preclaris ꝛc. Sʒ quomõ heredes ſm̃ ſpem: quia iam nobis inest ſpes huius vite. Ro.5. Gloriamur in ſpe ꝛ glorie filiorum dei. ¶ Deinde cum dicit. Fidelis ſermo ꝛc. probat dicta de ſalute noſtra ꝛ ſpe. Quaſi dicat. hoc dictuʒ eſt fidele Apoc. vltio. Hec verba fideliſſima ꝛ vera ſunt ¶ Deinde cum dicit. Et de his volo ꝛc. mandat hoc p̄dicari. Et p̄mo ponit p̄ceptũ. Secũdo rõem aſſignat ibi.

Hec ſunt ⁊c. Dicit ergo. Et de his ſcʒ que ad dei benefi
cia reprehenſionem peccatoꝝ. documenta fidei ⁊ moruꝫ
volo te confirmare ſcʒ alios. Job. 4. Uacillantes cõfir-
mauerunt ſermones tui. ⁊c. Act. 15. Et confirmauerunt
eos. Et ratio huius eſt vt curent ⁊c. quod poteſt intelli-
gi de prelatis. Quaſi dicat. Uolo ꝙ confirmes viatores
id eſt prelatos vt ipſi curent preeſſe his qui credunt deo
ſcʒ fidelibus in bonis operibus. 1. Pe. 2. Ex bonis ope-
ribus vos conſiderantes glorificent deum ⁊c. Matth. 5.
vt videant opera veſtra bona ⁊ glorificent patrem veſtrũ
⁊c. Hec verba ſunt bona: qꝛ de bonitate dei. Matth. 12.
Bonꝰ homo de bono theſauro ꝓfert bona. Utilia Eſa.
48. Ego dñs deus tuus docens te vtilia.

Lectio ſecunda.

Stultas autēʒ queſtiones ⁊ genea
logias ⁊ contẽtiones ⁊ pugnas le-
gis deuita. Sunt enĩ inutiles ⁊ va
ne. Hereticũ hominẽ poſt vnam ⁊ ſecundaꝫ
correptioneꝫ deuita. ſciens quia ſubuerſus
eſt qui eiuſmodi eſt: ⁊ delinquit cum ſit pro
prio iudicio condemnatus. Cum miſero ad
te arthemã aut tychicuꝫ feſtina ad me veni
re nicopolim. Ibi enim ſtatui hyemare. Ze
nam legiſperitum ⁊ apollo ſollicite ꝑmitte:
vt nihil illis deſit. Diſcant autẽ ⁊ veſtri bo
nis operibus preeſſe ad vſus neceſſarios vt
non ſint infructuoſi. Salutant te qui mecuꝫ
ſunt omnes. Saluta eos qui nos amant in
fide. Grã dei cum omnibus vobis Amen.

Supra aplĩs docuit Titum qualia ad inſtruſtioneꝫ po-
puli ꝓponat: nunc oſtendit que vitet in doctrina. Et pri
mo facit hoc. Secundo ſcribit quedaꝫ familiaria ibi. Cũ
miſero ⁊c. Item ꝑma in duas. qꝛ ꝑmo oſtẽdit quomõ vi
tet inutila ⁊ aliena dogmata. Secũdo quomõ vitet here
ticos ibi. Hereticum ⁊c. Circa ꝑmum duo facit. quia pri
mo oſtendit que ſunt vitanda in ſua doctrina. Secundo
rationem aſſignat ibi. Sunt enĩ ⁊c. ¶ Notandũ eſt autẽ
circa primũ ꝙ ad eum q̇ ꝓfitet doctrinã alicuius ſcientie
ꝑmo pertinet vt ſatiſfaciat, queſtionibus que mouent in
illa. Secundo vt ꝑ ſe aliqua tractet. Tertio vt diſputet
cum reſiſtentibus. Et quarto ꝙ doceat quid circa eaꝫ ſit
vitandum. In alijs autẽ ſcientijs nullus ſapiens cuili-
bet queſtioni reſpondet. ſed tantũ ad eas que pertinent
ad ſuam ſcientiam. Ita doctor veritatis non debet cuili-
bet queſtioni reſpondere. Stulticia enĩ ſapientie oppo-
nitur. Hec autẽ doctrina eſt ſapientie. Deut. 4. Hec enĩ
ſapientia veſtra ⁊ intellectus coram populis ⁊c. Que-
ſtiones ergo aduerſantes intentionibus doctrine iſtius
ſtulte ſunt. aduerſant aũt ei illa que ſunt indiſciplinabi-
lia. Job. 34. Job autẽ ſtulte locutus eſt: ⁊ verba illiꝰ nõ
ſonant diſciplinam ⁊c. Itẽ quãdo manifeſtũ ꝓponit vt
dubium ſcʒ quecũqꝫ debet aliquis ꝑ ſe tenere in ſcientia
Et hec ſunt que ſpectant ad inſtructionẽ fidei ⁊ erudicti-
onem moꝝ. ⁊ quedã ſunt que debet vitare. Unde dicit.
genealogias. Ponunt enĩ genealogie in ſcꝑturis ꝓpt
myſteria ⁊ ꝓpter intellectũ hiſtorialẽ. In reſiſtendo im-
pugnantibus debet vitare contentiones ⁊ pugnas. Nõ
enĩ ẽ diſputatio ad inquiſitionẽ veritatis eſt laudabile:
ſed qñ eſt ad oſtendendũ quid ſit tenendũ ⁊ q̇d vitandũ:
tales ſunt vitande. Puer. 20. Honor ẽ homini qui ſepat
ſe a contentionibꝰ ⁊c. 2. Ti. 2. Noli verbis contendere.

Pugne legis ſunt que non ex vitio diſputantiũ: ſed que
oriunt ex contrarietate in ſcriptura vel rationibꝰ contra-
rijs. Sed nunquid huiuſmodi ſemꝑ ſunt vitande? Dicẽ
dum eſt in ſcꝑtura ſacra ſm veritatem nihil eſt contrariũ.
Sʒ ſi alibuid apparet contrarium. Uel eſt qꝛ non intelli
gitur. Ul' qꝛ corrupta ſunt vitio ſcriptoꝝ quod patet ſpe
cialiter inumeris ⁊ genealogijs. Et hᵒ ideo qꝛ determina
ri nõ poſſunt vult ꝙ vitent. Et hoc iõ qꝛ inutiles ſũt. Et
doctor ad duo intendere debet. ſcʒ ad vtilitatẽ ⁊ ad veri
tatem. Puer. 8. Ueritatẽ meditabit guttur meũ ⁊c. Eſa.
48. Ego dñs deus tuus docens te vtilia. Non eſt ergo
intromittendũ ſe de niutilibus et que nõ habent ſolidã
veritatem. Scire enĩ ſingularia vt ſunt genealogie non
eſt ad ꝑfectionẽ intellectus nec ad inſtructionẽ moꝝ nec
fidei. Et ſunt vane: qꝛ non habent ſolidã veritatẽ. ¶ De
inde cum dicit. Hereticum ⁊c. oſtendit qui ſunt vitandi
inter hoies. et ꝑmo oſtendit ꝙ heretici. Secũdo oſtẽdit
rationẽ huius ibi. Sciens qꝛ ⁊c. Dicit ergo hereticum
hominẽ ⁊c. Ubi notandũ eſt quid faciat eſſe hereticũ. ⁊
accipienda eſt ꝑma ratio huius nois hereticus. Nõ enĩ
dicit a diuiſiõe: ſed ab electione vt dicit hieronymꝰ. In
greco enĩ hereſis dicit electio. Unde hereticus id ẽ ele-
ctiuus quaſi ꝑtinaciter adherens ſecte alicuius quã eli-
git. Unde ſciendũ eſt ꝙ omĩs hereticus eſt errans. ⁊ nõ
ecõuerſo ꝓpter duo. Primo ex parte materie circa quã
errat. puta ſi non eſt circa fineꝫ vite humane: vel circa id
qđ ad fidem ꝑtinet ⁊ bonos mores. Talis enĩ ſic errans
nõ eſt hereticus. Si vero erraret circa ea que ſunt ad fi-
nem vite humane ſemꝑ eſt hereticus. Et dico finem vite
humaue: qꝛ apud antiquos erant ſecte ponentes diuer-
ſum finem fidei. vt patet de ſtoycis ⁊ epicuris: Et ſic ſi
aliquis diceret deum non eſſe trinũ ⁊ vnum ⁊ fornicati-
onem non eſſe peccatum eſt hereticus. ¶ Secũdo ex ꝑte
electionis: qꝛ eligens ſi non eſt pertinax: ſed eſt paratus
corrigi ſm eccleſie determinationẽ. ⁊ ſic non eſt ex mali-
cia: ſed ex ignorantia non eſt hereticus. Hunc ꝗ deuita
ꝓpter ꝑiculum. 2. Ti. 2. Sermo eorum vt cancer ſerpit
Item nec aliquis cõmunicet peccatis eoꝝ ne videat eis
conſentire. 2. Jo. ca. vnico. Si q̇s venerit ad vos ⁊ hãc
doctrinam non affert ⁊c. Item ꝓpter penã. Numeri. 16.
Recedite a tabernaculis hominũ impioꝝ: ⁊ nolite tan-
gere que ad eos pertinent ⁊c. Uult tñ ꝙ moneat. ⁊ ſi nõ
dimittit tunc eſt hereticus ⁊ vitãdus. Et dicit poſt ꝑmã
⁊ ſecundam correptionẽ. Sic enĩ fit in eccl'ia in excomu-
cationibꝰ. Et ratio eſt qꝛ errantis numerꝰ omnis rei ha-
bet ꝑncipium mediũ ⁊ fineꝫ. Ideo accipit vt ſufficiẽs ad
omnia. 2. Corin. vltio. Ecce iam tertio hoc venio ad vos
⁊c. Item ꝓpter ꝑfectionẽ numeri ternarij. Ratio auteꝫ
deuitationis eſt qꝛ cuꝫ errante agendũ a ꝑncipio vt cor-
rigat. Matth. 9. Nõ eſt opus valentibꝰ medicꝰ: ſʒ male
habentibꝰ ⁊c. Et iõ nõ eſt dimittendũ quiſqꝫ videat ſi cu
rari poterit. ſʒ ſi nõ põt ſanari tunc eſt dimittendꝰ Luc.
19. Ex ore tuo te iudico ſerue neq̃. ¶ Deiñ cũ dicit. Cũ
miſero ⁊c. ſcribit quedã familiaria. Et ꝑmo quedã diſpo
nenda circa ipm, Secũdo epłam terminat in ſalute. Di-
cit ꝗ. Cũ miſo ⁊c. Hi duo diſcipli erãt apli. Alios miſit
qꝛ volebat ꝙ titus iret ad eũ nec detminat ei tempꝰ: ſed
locũ. eo ei idiguit i adiutoriũ ꝑdicatiõis. voluit tñ ꝑmit-
ti arthemã ⁊ oñdit q̇d de eis diſponat. Scđo obieciõi re
ſpõdet ibi. Diſcãt aũt ⁊ vři ⁊c. Apollo iſte ẽ q̇ Act. 19.
erat epus corinthioꝝ ꝓpter quoꝝ culpam dimiſit eos ⁊
iuit cretam ad thitum. ſed correctis corinthijs aplĩs re-
uocat euꝫ. Uocat autẽ zenam legiſperitum licet ⁊ apol-
lo eſſet valde doctus: qꝛ in iudaiſmo habuit hanc digni-
tatem. Ratio autẽ quare iſtos vult ꝑmitti ⁊ non thitum
eſt qꝛ thitus neceſſarius erat apud cretam ꝓpter epiſco-

patum. iſti autẽ non habebant aliquam curam. Et dicit vt nihil illis deſit. Quaſi di. Si nõ habes ꝓuideãt ſubditi tui. Et iõ ſubiũgit. Sic diſcant veſtri ſcʒ fideles ꝓuidere ſicut faciũt iudei. Et dicit veſtri ſcʒ ſubditi diſcãt excellere iudeos ⁊ alios de aſia qui ſuis p̃dicatoribus ⁊ indigentibus ꝓuident. Et dicit ad vſus neceſſarios id ẽ in caſibus neceſſitatis. 1. Ti. 6. Habẽtes alimẽta ⁊ quibus tegamur his contenti ſimus. Ratio auteʒ quare p̃ſint: eſt vt nõ ſint infructuoſi. 1. Corin. 9. Quis plantat vineam ⁊ de fructu eius non edit ⁊c. Popul⁹ ĝ ſi eſt vt vinea domini debet ferre fructũ non ſolum ſpũalem: ſed etiam temporalẽ vt exinde cultores ſuſtẽtent. alr̃s eſſent infructuoſi. Matth. 7. Omnis arbor que non facit fructum bonum excidet. ⁊c. ❡ Deinde ſalutat eos p̃mo ex parte alioꝝ. Secũdo rogat ꝙ ſalutent alios. Terio ponit ſuam. Quantũ ad primum dicit. Salutant id eſt ſalutem optant. Secundo cum dicit. Qui nos amant id ẽ in fide chriſti exiſtentes: q̃a non eſt conuentio fidelis cuʒ infideli. 2. paral'. 19. Impio prebes auxiliuʒ ⁊ his q̃ oderũt dñm amicitia iungeris. Vel qui nos amant in fide id eſt fideli affectu Ecc̃. 6. Amico fideli nulla eſt comparatio. ⁊c. ❡ Gratia dei ſcʒ q̃ eſt p̃ncipiũ omniũ bonoꝝ Ro. 3. Iuſtificati gratis per gratiã ipſius ⁊c. Et dicit vobis: qꝛ non ſcribit vni ꝓpter vtilitatem ipſius tm̃. ſed ꝓpter totam eccleſiaʒ. Deo gratias:

❡ Explicit explanatio deuotiſſima celici doctoꝝ ſanctiſſimi Thome aquinatis ordinis fratrum predicatorũ ſup ep̃la beatiſſimi Pauli apl'i ad Titum.

Incipit expoſitio eiuſdem angelici doctoris ſancti Thome aquinenſis ordinis fratruʒ predicatorũ ſuper ep̃la apoſtoli Pauli ad Philemonẽ.

Prologus

Eruus ſi ẽ tibi fidelis ſit tibi quaſi anima tua: ⁊c. Ecc̃. 33. Oſtendit ſapiens tria circa dominum ⁊ ſeruum: ſcʒ quid requirat ex parte ſui. Item qualis debet eſſe affectus domini ad ſeruũ. Itẽ qualis vſus ſerui. Ex p̃te ſerui requirit fidelitas in qua eſt bonum ſerui. quia ⁊ qđ eſt ⁊ omnia ſua debet dare dño. Math. 24. Fidelis ſeruus ⁊ prudens ⁊c. Et dicit ſi eſt fidelis: quia fidelitas apud paucos eſt. ꝓuer. 20. Virum fidelem quis inueniet? Talis ergo ſeruus debet haberi a domino ſicut amicus in affectu. Unde dicit. Sit tibi ſicut anima tua. Hoc eñ eſt ꝓpriũ amicorũ vt eorum aĩa vna ſit in nolendo ⁊ volendo Act. 4. Multitudinis credentium erat cor vnũ et anima vna ⁊c. In quo datur intelligi ꝙ eſt quidã conſenſus inter dominũ ⁊ ſeruũ: quia ſeruus fidelis tranſit in amicum. Uſus eius eſt vt tractetur vt frater. nam frater eſt ⁊ q̃tũ ad generationẽ nature: qꝛ eodem actore Iob. 31. Si contempſi ſubire iudiciũ cum ſeruo meo ⁊c. Malach. 2. Nunquid nõ vnus pater omniũ noſtrũ? nunquid non deus vnus? Et q̃tum ad generationem gratie que eſt eadem Gal'. 3. Quicũq; eñ in chriſto baptizati eſtis xp̃m induiſtis. nõ eſt iudeus neq; grecus. non eſt ſeruus neq; liber. nõ ẽ maſculus neq; femina. omnes eñ vos vnum eſtis in chriſto ieſu. Math. 23. Omnes vos fratres eſtis. Hec autẽ verba conueniũt materie huius epiſtole. Sicut eñ ſupra oſtendit qualit ſpũales prelati habeãt ſe ad ſubditos: ſic hic qualiter tẽporales dñi ad tẽporales ſeruos. ⁊ quomõ ſeru⁹ fidelis quo ad dominũ eius.

Capitulum primũ.

Paulus vinctus chriſti ieſu ⁊ timothe⁹ frat: philemoni dilecto adiutori nr̃o: ⁊ apie ſorori chariſſime ⁊ archippo cõmilitõi nr̃o: ⁊ eccleſie que ĩ domo tua eſt: gr̃a vobis ⁊ pax a deo patre noſtro ⁊ domino ieſu xp̃o. Gratias ago deo meo ſemper memoriam tui faciens in orationib⁹ meis audiens charitatẽ tuam ⁊ fidem quam habes in domino ieſu ⁊ in oĩes ſanctos: vt cõmunicatio fidei tue euidens fiat in agnitione oĩs operis boni in chriſto ieſu. gaudium eñ magnuʒ habui ⁊ conſolationem in charitate tua: quia viſcera ſanctorum requieuerũt ꝑ te frater. Propter quod multam fiduciam habens in chriſto ieſu imperandi tibi quod ad rem pertinet: ꝓpter charitatem magis.

Epiſtole occaſio ex hoc eſt. Apud eñ coloſſenſes quidã xp̃ianus magnus habuit quẽdam ſeruũ q̃ cũ furto fugiens romã ab ap̃lo eſt baptizatus. ꝓ quo ⁊ ſcribit. Et p̃rimo ponit ſalutatio. Secundo ep̃laris narratio. In ſalutatione p̃mo ponit ꝑſonas ſalutantes. Secundo ſalutatas. Tertio bona optata. Dicit ĝ Paulus qđ eſt nomẽ venerandũ oĩb⁹ fidelib⁹ q̃ ſunt docti ab eo. Uinctus. 2. Ti. 2. Laboro vſq; ad vincula. Nam tunc vinctus erat rome. Sed ieſu xp̃i. vbi oſtendit cauſa vinculoruʒ. Laudabile eñ valde eſt vinctũ eſſe ꝓpter xp̃m. in hoc eñ eſt beatificãdus. Matth. 5. Beati q̃ ꝑſecutionẽ patiunt ꝓpter iuſticiã ⁊c. 1. Pe. 4. Nemo veſtrũ patiat quaſi homicida aut fur: aut maledicus: aut alienoꝝ appetitor. ſi autẽ vt chriſtian⁹ nõ erubeſcat. glorificet a ũt deũ in iſto noĩe Act. 5. Ibant ap̃li ⁊c. ❡ Et timothe⁹ frater. Frẽs ſunt q̃tum ad ꝑfectam fidẽ Phil'. 2. Neminẽ habeo tã vnanimẽ q̃ ſincera affectione ꝓ vobis ſollicitus ſit. Ip̃m aũt timoheũ adiungit vt facilius impetret: qꝛ impoſſibile eſt preces multoꝝ non exaudiri. ❡ Deinde ponit ꝑſonas ſalutatas. Et p̃mo ponit ꝑſona p̃ncipalis ſalutata. Secundo adiuncta. Item p̃mo ponit maritum ⁊ vxorẽ qui dominiũ domus habent quibus obligat ſeruus. Dilectum dicit ꝓpter bona opera Io. 15. Hoc eſt preceptũ meũ vt diligatis inuiceʒ ⁊c. Adiutori qꝛ ſubminiſtrabat ſanctis. ꝓuer. 18. Frater qui iuuat a fratre quaſi ciuitas firma. Secundo ponit perſona adiũcta cũ dicit. Archippo comilitoni nr̃o qui ita erat potẽs coloſſis ꝙ oẽs chriſtiani erant ſub vmbra eius. Et ideo inducit totam eccleſiam ibi. cuius erat epiſcopus: ſic ſcribens Col'. vltimo: Dicite archippo. vide miniſteriuʒ quod accepiſti ⁊c. Et dicit. archippo commilitoni: quia omnes prelati ſunt ſicut ſpirituales milites eccleſie. 2ª. Corinth. 10. Arma militie noſtre non ſunt carnalia ⁊c. Et addit. Et eccleſie ⁊c. Hos ſuperinducit vt moneant eum ad exaudiendũ. Bona optata exponunt vt conſuetum eſt. ❡ Deinde cũ dicit. Gratias ago ⁊c. ponit ep̃laris narratio. et p̃mo ponitur gratiarũactio. Secũdo petitio ibi. Propter qđ ⁊c. Tertio concluſio ibi. Itaq; frater ego ⁊c. Item p̃mo gratiarũactio ponit. Secundo materia actionis gratiarum.

ſibi. Audiens ꝛc. Tertio cauſam ꝓpter quā deo gratias
agit ibi. Gaudiū eni magnū ꝛc. Dicit ergo gratias ago
ꝛc. Col. ·. Et grati eſtote Phil. 4. Cum gratiarū actio-
ne. Quaſi dicat. Ita ago gratias de preteritis: vt orem
tū ꝓ futuris. Et ideo dicit. Semꝑ memoriā tui faciens.
ꝛc. Phil. 1. Eo q̄ habeā vos in corde ⁊ in vinculis me-
is ꝛc. Eſa. 49. Nunq̄d poteſt mulier obliuiſci infantem
ſuum ꝛc. ¶ Ponendo autē materiam gratiarū actionis
⁊ orōnis oſtendit q̄d ꝓ eo petēdo orat. Materia aūt hui⁹
erat neceſſaria ⁊ bona philemoni ⁊ charitas ⁊ fides. ſine
enim charitate nihil aliorum valet. ⁊ ꝑ eam omnia ha-
bentur. 1. Corin. 13. Si linguis hominū loquar ꝛc. Itē
ſine fide nullus deum amare poteſt: q2 non cognoſcit ve
re deū. De ſpe autē mentionē non facit: q2 media eſt. ⁊
in his intelligit̄. Sed in quo habes fidem ⁊ charitatē?
In dño ieſu. 1. Corin. vltimo. Si quis nō amat dominū
noſtrū ieſum chriſtum anathema ſit ꝛc. Et hoc eſt neceſ
ſariū: q2 ex xp̄o dulcius dilecto deriuat̄ dilectio ad mē-
bra: q2 non diligit caput qui non diligit membra. 1. Jo.
4. Qui non diligit fratrem ſuum quem videt: deū quē
non videt quō poteſt diligere ꝛc. Et in oēs ſanctos fi-
des innititur doctrine ꝓut eſt manifeſtata ꝑ xp̄m. q2 deū
nemo vidit vnq̄. Jo. 1. et. 14. Creditis in deum ⁊ in me
credite. Et ideo ꝑ fidem habemus chriſtum. Sed q̄ ad
ſanctos ꝑtinet poteſt intelligi dupliciter. Uno modo q2
ex fide quam habent ad xp̄m ꝓcedunt obſequia impen-
ſa ſanctis. Uel fides cōſiſtit in diuinitate ꝓncipalit̄ ꝓut
eſt annūciata ꝑ xp̄m. ſed non ſolum ꝑ chriſtū: ſed etiam
ꝑ ſanctos. Math. vltimo. Euntes ergo docete omnes
gentes ꝛc. Debem⁹ ergo credere nō ſolū dicta ꝑ chriſtū
ſed etiam ꝑ ſanctos Heb. 2. Que cū initium accepiſſet
enarrari ꝑ dñm ab eis qui audierunt in nos cōfirmata ē.
¶ Ut cōmunicatio fidei ꝛc. hoc ꝯtinuat̄ dupliciter. Uno
enim modo vt ſit ſignū. Et eſt ſenſus vt cōmunicatio ꝛc.
id eſt tanta eſt charitas tua. vt cōmunicatio fidei tue ꝛc.
Uel aliter. Gratias ago ⁊ memoriā ꝛc. vt ſcꝫ oſtendat
quid ꝓ eo petat orando. Et poteſt intelligi cōmunicatio
fidei dupliciter. Uel q2 in fide cōmunicabat cum omni-
bus ſanctis non habens aliam fidem nouā vt heretici. 1.
Corin. 1. Idipſum dicatis omnes ꝛc. Uel cōmunicatio
qua bona cōmunicas ſanctis ꝓcedens ex fide. 1. Ti. vl-
timo. Diuitibus huius ſeculi precipe nō alta ſapere nec
ſpare in incerto diuitiarū. ſed in deo viuo q̄ ꝑſtat nobis.
ꝛc. ¶ Euidens fiat id eſt vt bonū latens in corde euidēs
fiat ꝑ bona opera. ¶ In agnitione oīs boni ſcꝫ quod a
te fit. Et hoc ī ieſu xp̄o. i. ꝑ ieſu xp̄o. Jac. 2. Oñde mihi
fidē tuā ſine operib⁹. ⁊ ego tibi oſtendā ex operibus fidē
meā ꝛc. Uel aliter. Multa ſunt opera in mundo q̄ ſunt
bona hominibus. ⁊ tamē deo non ſunt bona. q2 non re-
cte fiūnt. Puer. 14. Eſt via que videt̄ homini recta. no-
uiſſima autē eius deducūt ad mortē ꝛc. Ecc. 8. Uidi im-
pios ſepultos q̄ etiā cū adhuc viuerēt in loco ſancto erāt
⁊ laudabant̄ in ciuitate quaſi iuſtorū operū. Sed hoc ma
nifeſtat̄ ꝑ fidem rectam q̄n conſequit̄ premiū a deo q̄ nō
remunerat niſi recta. Et ideo dicit. In agnitiōe id eſt vt
hoc euidens fiat q̄ cognoſcas oē bonū. Uel q̄ cogno-
ſcatur in te oē bonum q̄d eſt fruitio diuinitatis. Exo.
33. Oſtendā tibi oē bonum. Sap. 7. Uenerunt mihi
omnia bona pariter cū illa ꝛc. ¶ Cauſa autē ꝓpter quā
gratias agit eſt gaudium. Et ideo dicit. Gaudiū eni ma-
gnū ꝛc. 3. Jo. ca. vnico. Maiorē horū gratiā nō habeo:
q̄ vt audiā filios meos ī veritate ambulare. Hoc eī gau
diū alleuiabat ꝑſſuras ſuas. Unde addit. Et ꝯſolatiōē
ꝛc. pſ. Scdm multitudinē dolorū meorū in corde meo
conſolationes tue letificauerunt animā meā. Cuius ra-
tionē aſſignat dicens: Quia viſcera ꝛc. Col. 3. Indui-
te vos ergo ſicut electi dei ſancti ⁊ dilecti viſcera miſeri-
cordie benignitatē ꝛc. 3. Jo. c. vnico. Chariſſime fideli-
ter agis quicq̄d operaris in fratres ⁊ hoc in peregrinos
ꝛc. ¶ Deinde cum dicit. Propter quod ꝛc. ponit̄ peti-
tio. ⁊ ꝑmo fiducia petendi. Secūdo ipſa petitio ibi. Ob
ſecro ꝛc. Tertio ei⁹ ratio ibi. Forſitan ꝛc. Dicit ḡ. Pro
pter q̄d id eſt q2 ſic abundas charitate multā fiduciā ꝛc
Non ex me ſed ex auctoritate ieſu chriſti in cuius fide te
genui. Et ideo poſſū tibi imꝑare vt pater: ſed q̄d ad rē
ſcꝫ tuam ꝑtinet vel cōmunē. alꝰ prelatus non habet po-
teſtatem imperandi ſibi quicq̄ niſi q̄d vel eſt ad eius vti-
litatem vel eccleſie vel bonorum morum xp̄iane religio-
nis. Tamē magis obſecro Puer. 18. Cum obſecrationi-
bus loquit̄ pauper ꝛc. Et quare? Certe cum ſis talis ꝛc.
ſunt duo ꝓpter que q̄s debet obſecrari ſcꝫ etas ſenectutꝭ
1. Ti. 4. Seniorē ne increpaueris: ſꝫ obſecra vt prē ꝛc
Item honeſtas virtutis. vbi eni nō delinq̄mus pares ſu
mus. Ecc. 32. Rectorē te poſuerūt noli extolli. eſto in il
lis q̄ſi vnus ex ipſis. Dicit ḡ. Cū ſis talis ꝛc. Quaſi di-
cat. Si eſſes puer ꝑciperē tibi hoc: ſed tu es ſenex. Item
ſi leuis ſed talis es vite q̄ es mihi ſimilis. Non q̄ talis
⁊ tantus ſit ſimpliciter: ſed aliquo mō ſimilis. q̄d dicit ex
ſua humilitate Ro. 12. Honore inuicē ꝓuenientes. Ori-
genes. Paulus diu vixit in fide. Conuerſus eni adole-
ſcens nūc dicit vt ſenex. Origenes. Raro vtilis doctor
inuenit̄ in eccleſia quin ſit longeuus. Exemplum de pe-
tro ⁊ Paulo.

Lectio ſecunda.

Obſecro cum ſis talis vt Paulus
ſenex: nunc autem ⁊ vinctus ieſu
chriſti. obſecro te ꝓ meo filio quē
genui in vinculis oneſimo qui tibi aliquā-
do inutilis fuit: nunc autē ⁊ mihi ⁊ tibi vti-
lis quem remiſi tibi. Tu autē illum vt mea
viſcera ſuſcipe. Quem ego volueram mecū
detinere: vt pro te mihi miniſtraret in vin-
culis euangelij. Sine conſilio autem tuo ni
hil volui facere: vti ne velut ex neceſſitate
bonum tuum eſſet: ſed voluntarium. For-
ſitan enim ideo diſceſſit ad horam ad te: vt
ineternū illum recipies: iam non vt ſeruū
ſed pro ſeruo chariſſimū fratrem: maxime
mihi. Quanto autē magis tibi: ⁊ in carne ⁊
in domino. Si ergo habes me ſociū: ſuſcipe
illum ſicut me. Si autem aliquid nocuit ti-
bi aut debet: hoc mihi imputa. Ego Pau-
lus ſcripſi mea manu. ego reddam vt nō di
cam tibi q̄ ⁊ teipſum mihi debes. Ita fra-
ter ego te fruar in domio: refice viſcera mea
in chriſto. Confidens in obedientia tua ſcri
pſi tibi: ſciens quoniā ⁊ ſuꝑ illud q̄d dico fa
cies. Simul ⁊ para mihi hoſpitiū: nam ſpe-
ro per orationes veſtras donari me vobis.
Salutat te epaphras concaptiuus meus in
chriſto ieſu: marcus: ariſtarchus: demas: et
lucas adiutores mei. Gratia dñi noſtri ieſu
chriſti cum ſpiritu veſtro Amen.

Poſita fiducia apl'i de bonitate philemonis: ponit hic ſuā petitionē. Et p̄mo oſtēdit perſonā ꝓ qua petit. Secundo ex hoc petitionem concludit ibi. Tu autē illū ⁊c. Circa p̄mū duo facit. qꝛ p̄mo deſcribēdo ꝑſonā oñdit eā ſibi acceptam ex ſpūali generatione. Secundo ex moꝛuꝫ mutatione. Dicit ergo. Vere ſum exaudiendus: qꝛ petitio continet honeſtatē ⁊ pietatem ꝓ meo filio honeſtiſſimo de quo eſt preſens mea ſollicitudo. Et acquirens filium tempoꝛe defectus magis eum diligit vt ſenes filios in ſenectute genitos. Gen̄. 37. Iſrael autē diligebat ioſeph ſuper om̄es filios ſuos eo ꝙ in ſenectute genuiſſet eum. Hunc autē genuit in vinculis. Secundo eſt mutatio in moꝛibus. Si em̄ in peccato perſeueraſſet nō fuiſſet dignus venia. Et nota ꝙ minus dicit ⁊ plus ſignificat. Docet em̄ tullius ꝙ quis factum ſuū debet attenuare quantū poteſt. Sic aplus leuiter de culpa huius loq̄tur dicens: Inutilis id eſt nociuus in ſubtrahendo res tuas. nunc autē conuerſus a malo ad ſtatum virtutis vtilis eſt ad ſeruitiū dei ⁊ hominū. 2. Ti. 2. Si quis ḡ emūdauerit ſe ab iſtis erit vas in honoꝛem ſanctificatum ⁊c. ꝓuer. 25. Aufer rubiginem de argento. ⁊ egrediet̄ vas puriſſimū. ¶ Deinde cum dicit. Tu autē illū ⁊c. ponit petitionē ſuam. Et p̄mo ponit̄ petitio. Secūdo reſpondet queſtioni ibi. Quem ego ⁊c. Dicit ergo. Tu ergo illum ⁊c. Et hoc ideo: qꝛ vidi eum emendatū cuius ſignū eſt qꝛ eum remiſi tibi. Contra. deut̄. 23. Non trades ſeruum domino ſuo: qui ad te confugerit ⁊c. Reſpondeo verum eſt qñ domin⁹ querit eum ad moꝛtem. ⁊ ideo dicit. Tu autē ⁊c. Phil'. 1. Eo ꝙ habeam vos in coꝛde et in vinculis meis ⁊ in defenſione ⁊c. Et reſpondet queſtioni. qꝛ poſſet dicere. Si ē vtilis tibi quare nō retines eum ad moꝛtem? Ideo dicit que eſt cauſa mittendi euꝫ. Primo autē oſtendit ꝓpoſitū retinendi eum. Secundo quare deſiſtit a ꝓpoſito ibi. Sine conſilio aūt tuo ⁊c. Dicit ḡ philemoni q̄ licet eſſet magnus: tn̄ apoſtolo ſolitus erat miniſtrare Matth. 20. Quicūq3 voluerit inter vos maioꝛ fieri ſit veſter miniſter ⁊c. Unde ex hac fiducia ꝓpoſui eum tenere vt loco eius ſibi miniſtraret quod erat maxime neceſſariuꝫ qñ erat in vinculis ꝓpter xp̄m. Eſt em̄ ꝓuidendū qñ quis patit̄ ꝓ dño ſuo. Ratio aūt quare deſtitit eſt quia noluit vti re aliena ignoꝛante domīo. Unde dicit. Sine conſilio ⁊c. Quaſi dicat. Si retinuiſſem eum iam placeret tibi non valenti reſiſtere ⁊ eſſet q̄dam coactio. Sed magis volui ꝙ volūtarie fieret. Exo. 25. Ab om̄i homine qui offert vltroneus accipietis eas ſcꝫ p̄mitias. 2. Coꝛin. 9. Non ex triſticia aut ex neceſſitate hylarem em̄ datoꝛem diligit deus. ¶ Deinde cum dicit. Foꝛſitan em̄ ⁊c. ponit rationem quare debet eum recipere benigne. Et p̄mo ex parte dei. Secundo ex parte ipſius apoſtoli ibi. Si ergo habes ⁊c. Tertio ex parte ipſius philemonis ibi. Confidēs ⁊c. Ex parte dei: qꝛ ſepe dei ꝓuidentia id qḋ videt̄ maluꝫ p̄mittit fieri: vt exinde ſequat̄ bonum. vt patet de Ioſeph vendito vt liberaret egyptum ⁊ familiā patris. Gen̄. 45. Pꝛo ſalute em̄ veſtra miſit me deus ante vos ⁊c. Et dicit foꝛſitan: qꝛ incōꝑhēſibilia ſunt dei iudicia Ro. 11. Et dicit ꝓ ſeruo id ē loco ſerui Matth. 23. Omnes autē vos fratres eſtis. Et non ſolum tibi ſed mihi in compatione ad deum licet ſit fili⁹ miniſterio: q̄ꝫtomagꝫ tibi ⁊ ī carne ⁊ in dño. qḋ dupliciter poteſt exponi. Uno modo ꝙ referat̄ ad primā oꝛiginem diuine creationis. ⁊ ſic eſt frater. Deut̄. 32. Nonne ipſe eſt pater tuus qui poſſedit ⁊ fecit ⁊ creauit te Mal'. 2. Nunq̄d non pater vnus omniū noſtrū: nunq̄d non de⁹ vnus creauit nos. Item in deo ꝑ fidem. Uel magis erat in bonum philemoni: qꝛ affinis eius ſm̄ carnem. qꝛ ſm̄ eam erat ſeruus eius. qꝛ hoc totum qḋ erat ei carnaliter: erat ſuum. Unde duplici ratione q̄s mouet̄ ex charitate. ſcꝫ ex amoꝛe ſm̄ carnis oꝛiginē ⁊ ex amoꝛe ſpūali. ¶ Ex parte autē apoſtoli primo allegat ſuam amicitiā ſub cuius obtentu vult eum ſuſcipi. Secundo fideiubet ꝓ eo de damno. Tertio oſtendit receptionis officiū. Secūdū ibi. Si autē aliq̄d ⁊c. Tertiū ibi. Itaq3 frater ⁊c. Dicit ergo. Si ergo ⁊c. 1. Io. 1. Si autē in luce ambulam⁹ ſicut ⁊ ipſe eſt in luce ſocietatem habemus ad inuicem ⁊c. Et dicit. Sicut ⁊ me quia iunctus eſt mihi. Matth. 10. Qui vos recipit me recipit ⁊c. ¶ Scḋo autē obligat ſe ꝓ eo ſatiſfacturū ꝓ damno. Dicit ergo ſi aliquid nocuit ſcꝫ dimittens ſeruitiū tuum hoc mihi imputa. Quaſi dicat. Ego ſatiſfaciam. Gal'. vltimo. Alter alterius onera poꝛtate ⁊c. Et plus. qꝛ p̄mo ꝓmittit ſe ſoluturum. Secūdo oſtendit euꝫ eſſe debitoꝛē ad hoc nō neceſſitatis: ſꝫ voluntatis. Dicit ergo. Ego paulus ⁊c. Quaſi dicat vt certus ſis de reſtitutione ſcribo manu mea. Et hoc nō ē neceſſitatis: qꝛ tu debes mihi teipſum quē erui a moꝛte et̄ꝰnā. Et talis debet ſe liberatoꝛi. Tob. 9. Si meipſuꝫ tradam tibi ſeruum non ero condignus ꝓuidentie tue. Et ſubiūgit dicens. Itaq3 frater ego te ⁊c. Quaſi dicat. ſi vis me habere ſociū ſuſcipe eum ⁊ ego ita fruar te frater id eſt ſi impleueris voluntatem meam gaudijs. Naꝫ frui eſt vti fructu. ⁊ ſicut ē vti ad vtile: ſic frui ad fructū Impoꝛtat autē fructus dulcedinem. Can̄. 2. Et fructus eius dulcis gutturi meo. Item finem qꝛ vltimū de arboꝛe eſt fruct⁹. Et ideo ꝓpꝛie eſt habere aliquid vt delectabile ⁊ finale. Et inde eſt ꝙ dicit augu. Fruimur cognitis in quibus voluntas delectat̄ ꝓpter dulcedinem. Itē frui eſt alicui inherere ꝓpter ſe. Aliquando ergo accipiuntur frui ⁊ vti cōmuniter ꝓut impoꝛtant delectationē abſq3 contrario. Ecc̄. 8. Fruere magnatis ſine q̄rela. Dicit ergo. Sic fruar qꝛ in nullo mihi contrarius es. Et ſi in hoc mihi ſatiſfacis nihil erit in coꝛde meo de te quod contriſtet me. ⁊ ſic delectabis me. Si aūt accipit̄ frui ꝓut finale quid eſt: ſic non eſt fruendū hoīe: ſed ſolo deo. Contra qḋ eſt illud ſap̄. 2. Fruamur bonis q̄ ſunt. ⁊ vtamur creatura tanq̄ in iuuentute celeriter ⁊c. Unde iſte addit in dño: id eſt fruar in te delectatione dei gaudens de bono diuino in te. quia eius act⁹ eſt dilectio ⁊ fruitio effectus ſcꝫ charitatis. Ideo addit. In hoc refice viſcera mea. Reficitur em̄ homo ſpūaliter quādo ſatiſfit deſiderijs anime ſue. Ac ſi dicat. Imple deſideria intima coꝛdis mei. ⁊ non in malis: ſed in chꝛiſto. Et ideo bona eſt impletio deſiderij. ¶ Deinde cum dicit. Confidens ⁊c. ſumit̄ ratio ex parte philemonis ⁊ eſt ex cōmendatione obedientie eius. Et p̄mo oſtendit quō confidit de obedientia eius. Secūdo iniungit ei aliud ſimile. Dicit ergo. Confidens ⁊c. 2. Coꝛin. 7. Gaudeo ꝙ in omnib⁹ confido in vobis. 1. Reg. 15. Melioꝛ eſt obediētia q̄ victime ⁊c. Sed plus caute ſcribit. qꝛ homo magis exaudit aliquem quādo ſperat iterum ipſum viſurū q̄ ſi deſperat. Et ideo dicit. Simul ⁊c. Solit⁹ em̄ erat cum eſſet coloſſis hoſpitari in domo ſua. Chryſoſtomus. Iocundū verbum vt homo pauper diuiti mandet vltra tot terrarum ſpacia per epiſtolam p̄parationeꝫ hoſpicij. Quid em̄ ꝓ eo parandum erat. qui pane et vili pulmento contentus erat? Dicendum ergo ꝙ non propter hoſpicij preparationem. ſed ad inſinuandaꝫ familiaritatem ⁊ dilectionem hoc dicit ⁊ magis ꝑ hoc ꝓuocat euꝫ ad obediendū. Hec ille. Non ergo hoc aplus dixit ꝓpter apparatum exterioꝛem. ſed ad deuotionē eius. ¶ Nā ſpero ⁊c. Contra nūq̄ fuit eis redditus. ſed rome eſt moꝛtuus. ergo ſpes ei⁹ defecit. Reſpondeo duplex eſt ſpes iuſti: ſcꝫ p̄ncipalis ad ꝓpꝛium bonum. Et in hoc nunq̄ deficit ꝑ ſe. Alia ē ſecundaria ſcꝫ ꝓbatio alioꝛum. ⁊ in hoc q̄nq3 deficit: qꝛ

merita illoꝝ contrariant̄ ſicut iuſti qn̄qꝫ nō exaudiuntur ꝓ ꝛo alijs. Sed nunquid fuit decepꝰ de ſua fiducia: Diſcendum eſt ꝙ futura ſcire eſt ſoliꝰ dei non autē in cognitione humana niſi prophetica. Et nullꝰ ꝓphetaꝝ ſciuit omnia futura de ſeipſo niſi ſolus xp̄s qui nō habuit ſpiritū ſanctū ad menſurā. Sic yſaac magnus propheta fuit deceptus in Jacob. Unde nō eſt mirū de ap̄lo ſi neſciret. ¶ Tunc terminat epiſtolā in ſalutationē. et p̄mo ex parte alioꝝ. Secūdo ex p̄te ſua. Dicit ergo Salutāt ꝛc. De his omnibus habet̄ col. 4. Sed dubitat̄ de hoc qđ dicit Demas ꝛc. Quomodo poteſt hoc eſſe. qꝛ dicit̄. 2. thy vlti. Demas dereliquit me: diligens hoc ſeculum. Quō ḡ vult̄ nomine eius. Dicendū eſt ꝙ iā redierat ad eum. Sed nec hoc videtur. qꝛ hec epiſtola p̄ceſſerat ſecūdā ep̄lā ad thi. qꝛ hic dicit̄ Spero ꝛc. ibi p̄nunciat moꝛtē ſuā dicēs: Et tēpꝰ mee reſolutionis inſtat ꝛc. Et ideo dicendū eſt ꝙ paulus fuit rome fere nouē ānis et hec fuit facta in principio. Secūda vero ad thimo. in fine vite ſue et tunc demas attediatus ex longis vinculis dimiſit eū. Et ep̄le pauli nō oꝛdinant̄ ſꝫm tēpus. qꝛ ep̄le ad coꝝ. fuerunt ante ep̄lam ad romanos. et hec fuit ante vltimā ad thimo. Et premittit̄ illa ꝓpt̄ materiā qꝛ de digniori. Salutatio ſua eadē eſt cū ſecūda ad thi. Deo gr̄as Amē

¶ Explicit deuotiſſima expoſitio ſc̄tiſſimi doctoꝛis Thome de aquino ordinis fratrū predicatoꝝ ſup ep̄la glorioſi gentiū ap̄li ſancti Pauli ad Philemonē.

¶ Incipit profūdiſſima ac mirabilis explanatio eiuſdem angelici doctoꝛis ſanctiſſimi Thome aquinatis oꝛdinis fratrū predicatoꝝ ſup ep̄la eiuſdē beatiſſimi totiꝰ oꝛb̄ apoſtoli pauli ad hebꝛeos.

Prologus.

Non eſt ſimilis tui in dijs dn̄e et nō ē ſꝫm opera tua. ps̄. In v̄bis iſtis exp̄mit xp̄i excellētia q̄tū ad duo. Et p̄mo q̄tū ad cōparationē ad alios deos cū dicit. Non eſt ſimilis tui in dijs domine. Secundo ꝑ comparationē ad effectꝰ cū dicit: Et nō eſt ſꝫm opera tua. Circa primū ſciendum eſt ꝙ licet ſit tm̄ vnus deꝰ naturalit̄: tn̄ ꝑticipatiue et in celo ꝛ in terra ſunt dij multi. 1. coꝝ. 8. Sunt quidē dij m̄lti et domini multi. Dicunt̄ em̄ angeli dij. Nam Job. 1. ꝛ. 2. dicuntur filij dei. Itē Exoď. 7. Conſtitui te deū pharaonis: dicit̄ ad moyſen. Itē ad ſacerdotes Exoď. 22. Dijs non detrahes. Itē ibi Si latet fur. dominꝰ domꝰ applicabit̄ ad deos. Angeli autē dicunt̄ dij ꝓpt̄ abundantiſſimā refulgentiā diuine claritatis Job. 25. Super quē nō fulget lumen illiꝰ. Xp̄s ergo multomagis eſt deus qui eſt ſplendoꝛ glie vt dicit̄ infra. 1. Ephe. 1. Conſtituēs eum ad dexterā ſuā in celeſtibus ſupra omnē principatū ꝛc. Prophete vero dicuntur dij. quia ad ipſos ſermo dei factus eſt Job. 10. Ergo multo excellētius eſt deus xp̄s q̄ eſt verbū dei. Job. 1. Sacerdotes vero dicunt̄ dij. qꝛ dei miſtri Eſa. 61. Uos ſacerdotes dn̄i vocabimini. Sꝫ xp̄s multo foꝛtius qui nō eſt miniſter: ſed dn̄s vniuerſoꝛum. Heſter. 14. Itē apoc. 19. Dn̄s dominātiū. Et īfra tertio Tanq̄ dn̄s in omni domo ſua. Xp̄s ergo: deus magnus ſuper omnes deos. qꝛ ſplendoꝛ. qꝛ verbū. qꝛ dn̄s eſt. Secundo manifeſtat̄ hec excellētia per effectus. Eſt autem triplex opꝰ excellēs xp̄i. Unū qđ ſe extēdit ad totā creaturā Job. 1. Omnia per ipſum facta ſunt. Aliud quidē tantū ad creaturā rationalē que per xp̄m illuminat̄ Jo. 1. Erat lux vera ꝛc. Tertiū qđ tm̄ ad ſanctos qui per ipſū per gratiā viuificantē viuificant̄ ꝛ iuſtificant̄. Hijs enim tribus modis non poſſunt operari dij predicti. Angeli em̄ non ſunt creatoꝛes. ps̄. Qui facis angelos tuos ſpiritus ꝛc. Prophete etiā ſunt illuminati nō illuminātes Job. 1. Non erat ille lux ꝛc. Sacerdotes etiā nō iuſtificabant. infra. 10. Impoſſibile eſt em̄ ſanguine hyrcoꝝ et thauroꝝ auferri peccata. Sic ḡ manifeſte in verbis iſtis demonſtratur xp̄i excellentia. et hec eſt materia huiꝰ epiſtole ad hebꝛeos que ab alijs diſtinguit̄. quia in quibuſdam epiſtolis agitur de gratia noui teſtamēti quantū ad totū coꝛpus miſticū eccl̄ie. et hoc in omnibꝰ ep̄lis q̄s mittit eccleſijs. In quibuſdā vero quantū ad mēbꝛa principalia ſicut in his quas mittit ſingularibus perſonis. In iſta vero cōmendat ipſam gratiā q̄tū ad caput ſcꝫ xp̄m. In coꝛpoꝛe em̄ eccl̄ie iſta tria reperiunt̄ ſicut et in coꝛpoꝛe naturali. ſcꝫ ipm̄ coꝛpus miſticū mēbꝛa principalia. ſ. prelati et maioꝛes. et caput a quo vita fluit in toto coꝛpoꝛe ſcꝫ xp̄s. ¶ Sed ſciendū eſt ꝙ ante ſynodū nicenā quidam dubitauerunt an iſta ep̄la eſſet pauli. Et ꝙ non ꝓbant duobus argumentis. Unū eſt. quia non tenet hūc modū quē in alijs ep̄lis. Non em̄ premittit hic nec ſalutationē: nec nomē ſuū. Aliud eſt. qꝛ nō ſapit ſtilū aliarū immo habet elegantioꝛē: nec eſt aliqua ſcriptura que ſic oꝛdinate ꝓcedat in oꝛdine verboꝝ et in ſententijs ſicut iſta. Unde dicebant ipſam eſſe vl̄ luce euangeliſte. vl̄ barnabe. vel clementis pape ꝛ martyris. Ipe enim ſcripſit athenienſibus quaſi per omnia ſꝫm ſtilū iſtum. Sed antiqui doctoꝛes precipue dyoniſius et aliqui alij accipiunt verba huius ep̄le ꝓ teſtimonijs pauli. Et Hieronymus illā inter ep̄las pauli recipit. ¶ Ad primū ergo dicendū eſt ꝙ triplex ratio fuit quare non poſuit nomē ſuū. Una eſt quia non erat ap̄ls iudeoꝝ ſed gentium Gal. 2. Qui operatus eſt petro in apoſtolatū ꝛc. ꝛ ideo non fecit mentionē de apoſtolatu ſuo in in principio huius ep̄le. Secūda quia nomē ſuū iudeis erat odioſum. vt patet Act. 22 et ipſum tacuit ne ſaluberrima doctrina huius epiſtole abijceretur. Tertia quia iudeus erat. Hebꝛei ſunt ꝛ ego 2. coꝝ. 11. Et domeſtici non bene ſuſtinent excellentiā ſuoꝛū. Nō eſt ꝓphecia ſine honoꝛe niſi in patria ſua ꝛ in domo ſua Mat. 13. ¶ Ad argumētū ſecūdū dicēdū ē ꝙ ideo eſt elegātioꝛ ī ſtilo. qꝛ ꝛ ſi ſciebat omnē linguā. 1. coꝛ. 14 Omniū v̄rm lingua loquoꝛ. tamē meliꝰ ſciebat hebꝛeā tanq̄ ſibi magis cōnaturalē in qua ſcripſit ep̄lā iſtā. Et ideo magis oꝛnate potuit loq̄ in ydeomate ſuo q̄ in aliq̄ alio. Unde dicit. Et ſi iperitꝰ ſmōe ſꝫ nō ſciētia. 2. coꝛ. 11. Lucas aūt q̄ fuit optimꝰ ꝓlocutoꝛ iſtū oꝛnatū trāſtulit de hebꝛeo in grecū.

Capitulū primū.

Multipharie m̄ltiſq; modis olim deus loquēs patribꝰ in ꝓphetis nouiſſime diebus iſtis locutꝰ eſt nobis in filio quē cōſtituit heredem vniuerſoꝝ: per quē fecit ꝛ ſecula.

Scripſit aūt ep̄lā iſtā ꝯtra erroꝛes quoꝛūdā q̄ ex iudaiſmo ad fidē xp̄i ꝯuerſi volebāt ſuare legalia cū euāgelio quaſi non ſufficeret gr̄a xp̄i ad ſalutē. Unde ꝛ diuidit̄ in duas p̄tes. Prio em̄ m̄ltiplicit̄ cōmēdat excellētiā xp̄i vt per hoc preferat nouū teſtamētū veteri. Secūdo agit de his per que mēbꝛa iūgūt̄ capiti. ſ. de fide. īfra. 11. ca.

ibi Eſt autē fides ꝛc. Intendit aũt oſtendere excellētiaꝫ xp̄i ad vetus teſtamentũ q̃tum ad tres ꝑſonas ſolennes in ipſo veteri teſtamento ꝯtentas ſcꝫ angelos ꝑ quos lex tradita eſt Gal. 3. Ordinata per angelos ꝛc. Quantum ad moyſen a quo vł per quē data eſt Joh. 1. Lex ꝑ moyſen data eſt. Et deutro. vl. Nō ſurrexit vltra ꝓpheta ꝛc. Quantuꝫ ad ſacerdotiũ per quod miniſtrabat. infra. 9. In priori tabernaculo ſemꝑ introibāt ſacerdotes ſacrificiorũ officia conſūmantes ꝛc. Unde p̄rio p̄fert xp̄m angelis. ſecũdo moyſi. tertio cap̄. ibi. Unde fratres ꝛc. Sꝫ tertio ſacerdotio veteris teſtamēti. 5. cap̄. ibi. Omis pōtifex ꝛc. Circa primũ duo facit. q2 primo p̄fert xp̄m angelis in iſto cap̄. Secundo concludit qualis reuerentia exhibenda ſit noue legi. 2. cap̄. ibi Propter hoc abũdātius ꝛc. Adhuc circa primũ duo facit. q2 primo excellentiam xp̄i oñdit. Secũdo probat ꝙ hoc verꝫ ſit de xp̄o. et ſic angelos deficere ab illa excellētia ibi. Tanto melior. ꝛc. Hoc aũt eſt in hac ep̄la ſingulare ꝙ ſingula verba habent ordinē ſuũ. Excellentiā vero xp̄i denotat q̃tũ ad q̃tuor. Primo q̃tuꝫ ad proprietatē originis. Secũdo q̃tum ad magnitudinē dominationis ibi. Quē conſtituit ꝛc. Tertio q̃tum ad virtutē operatiōis ibi. Per quē fecit ꝛc. Quarto q̃tũ ad ſublimitatē dignitatis ibi. Qui cũ ſit ſplendor glorie ꝛc. Quia vero intēdit cõmendare xp̄m vt hoc redundet in nouo teſtamēto: ideo p̄fert nouum teſtamentũ veteri. Circa aũt vetus teſtamētũ q̄nqꝫ ponit. Primo modũ tradendi. q2 multipharie multiſqꝫ modis ꝛc. Secũdo tp̄s cũ dicit Olim. Tertio actorē ſiue datorē. quia deus. Quarto quibus ſit traditũ. q2 patribus noſtris. Quinto quibus miniſtris. q2 in ꝓphetis Dicit ergo Multipharie. et hoc q̃tum ad diuiſionē q̄ attēdit q̃tũ ad tria. Primo q̃tũ ad diuerſas ꝑſonas. quia nō vni ꝑſone ſed pluribus. ſcꝫ abrae. noe. et ſic de alijs. Secundo q̃tũ ad diuerſa tp̄a. et hoc totũ ad eius certitudinē Un̄ Mat. 20. Exijt primo mane et circa horā tertiam ꝛc. Itē q̃tum ad ea q̄ ibi oſtēſa ſunt. q2 diuina Exo. 3. Ego ſum qui ſum ꝛc. Itē euētus futuri Sap. 8. Signa et mõſtra ſcit anteq̄ fiant ꝛc. Itē ꝓmiſſiōes futuroꝝ bonoꝝ ſaltē in figura Ecc. 3. Plurima ſuꝑ ſenſuꝫ hominum monſtrata ſunt tibi ꝛc. Itē multipharie q̃tũ ad diuerſas figuras. q2 modo in figura leonis. modo in figura lapidis. ſicut danielis ſecundo Abſciſus eſt lapis de monte ſine manibus. Job. 11. Et ꝙ multiplex ſit lex oris eius. ¶ Sequitur Multiſqꝫ modis. qđ refertur ad tria. ſcꝫ ad diuerſa genera viſionũ. ſcꝫ ad viſionē corporalem ſicut danielis. 5. Apparuerunt digiti quaſi man9 ſcribētis in pariete ꝛc. Aliquando aliquib9 per viſionē ymaginariam Eſa. 6. Uidi dñm ſedentē ꝛc. Aliquib9 vero apparebat per viſionē intellectualē ſicut dauid. Unde de iſtis dicit Oſee. 12. Ego viſiones multiplicaui eis. Refertur etiā ad diuerſos modos loquēdi. q2 aliqñ plane loquebat. aliqñ vero obſcure. nec eſt aliq̄s modus loquendi quo ſcriptura veteris teſtamenti nō loquat. ꝓuer. 22. Ecce deſcripſi eā tibi tripliciter in cogitationibus ꝛ ſcientia ꝛc. Tertio quia arguendo malos. alliciendo iuſtos. inſtruendo ignorantes. 2. thim̄. tertio Omnis ſcriptura diuinit9 inſpirata vtilis eſt ad docēdũ. ad arguendũ ꝛc. ¶ Secundo tāgit tēpus. q2 olim. id eſt nō ſubito q2 tam magna erant que de xp̄o dicebant ꝙ nō poterāt credi niſi cũ incremento tempoꝝ pri9 didiciſſent Eſa. 48. Priora ex tunc annũciaui et ex ore meo exierunt: et audita feci ea ꝛc. ¶ Tertio tangit auctorē. quia de9 qui loquit. pſ. Audiā quid loquat in me dñs ꝛc. Hic aũt eſt qui nō mētitur. Numeri. 23. Non eſt deus quaſi homo vt mentiat Ex his aũt tribus cõmendat vetus teſtamentũ ſcꝫ ab auctoritate. quia eſt a deo. A ſubtilitate et a ſublimitate. q2 multipharie m̄ltiſqꝫ modis. A firmitate. q2 oli. ¶ Quarto oſtendit quibus traditũ ſit. q2 patribus. Et ideo ē nobis familiare et acceptũ. Act. 13. Annũciamus vobis eā que ad patres noſtros facta eſt repromiſſio. Luc. 1. Sicē locutus eſt ad patres noſtros ꝛc. ¶ Sed. 5°. oſtendit q̄bus miniſtris. q2 nō ioculatoribus: ſed in ꝓphetis. id ē per ꝓphetas. Ro. 1. Quod ante ꝓmiſerat per ꝓphetas ꝛc. Act. 10. Huic omnes ꝓphete teſtimoniũ perhibent ꝛc. ¶ Conſequent cũ dicit Nouiſſime ꝛc. Deſcribit doctrinā noui teſtamenti et ponit quinqꝫ. quoruꝫ quatuor ſunt diuerſa a quatuor premiſſis vnum autem eſt idem vtrobiqꝫ. Quod eñ dixerat Multipharie multiſqꝫ modis ꝛc. oſtēdit q2 oīs multitudo ordinata ad vnũ debet referri. Ideo dicit ꝙ licet ſit modus multiplex tamē totũ ordinatuꝫ eſt ad iſtud nouiſſimũ. ꝓuer. 23. In timore dñi eſto tota die ꝛ habebis ſpem in nouiſſimo ꝛc. Eſa. 10 Conſummatio abbreuiata inundabit iuſticiā. Conſummationē eñ ꝛ abbreuiationē dñs deus exercituuꝫ faciet in medio omnis terre Item illud olim in tēpore expectationis et tenebraꝝ: ſed iſtud in diebus iſtis. id eſt in tempore gratie Ro. 13. Nox preceſſit dies autē appropinq̄uit ꝛc. Sed tamē vtrobiqꝫ dicit Locutus eſt vel loquēs ꝛ denotat eundē eſſe actorē veteris ꝛ noui teſtamenti cōtra manicheũ Ephe. 2. Per ipſm habemus acceſſum ambo in vno ſpiritu ꝛc. et Ro. 3. An iudeoꝝ deus tm̄. Nōne et gentiũ ꝛc. Itē illud fuit traditũ patribus noſtris. ſed iſtud nobis. id eſt apoſtolis qui xp̄m in ꝓpria perſona vidimus Deutro. 5. Non cum patrib9 noſtris iniuit pactũ ſed nobiſcum: qui in preſentiaꝝ ſumus ꝛ viuimus ꝛc. Itē illud per prophetas: ſed iſtud in filio. id eſt per filium: qui eſt dñs ꝓphetarũ Joh. 1. Unigenit9 q̄ eſt in ſinu patris ipſe enarrauit ꝛc. Et iſta occaſione ap̄ls introducit eũ eſſe filiũ. ¶ Cõſequēter oſtendit magnitudineꝫ donationis xp̄i cum dicit Quem conſtituit heredeꝫ ꝛc. quia vt dicitur Gal. 4. Si filius et heres ꝑ deũ. In xp̄o aũt ſunt due nature. ſcꝫ diuina et humana Scđꝫ ergo ꝙ eſt filius naturalis non eſt conſtitutus heres. ſꝫ eſt naturalis: ſed inq̃tũ homo factus eſt filius dei Ro. 1. Qui factus eſt ei ex ſemīe dauid ſm carnē ꝛc. Et ſm hoc eſt cõſtitutus heres vniuerſoꝝ ſicut ver9 filius patris Mat. vl. Data eſt mihi omnis poteſtas ꝛc. Et hoc q̃tũ ad totam creaturā in qua accepit dominationē. Itē nō tantũ quo ad vnũ genus hominũ ſed vniuerſoꝝ. ſcꝫ tā iudeoꝝ q̄ gentiũ. pſ. Poſtula a me et dabo tibi ꝛc. ¶ Conſeq̄nter cũ dicit Per quē fecit et ſecl̄a. Oſtendit virtutē operationis xp̄i: quare ſit conſtitutus heres vniuerſorũ non ꝙ ipſe ſit factus in tēpore ꝛ hoc meruerit merito bone vite ſicut dicit Fotinus. ſed ꝙ eque oīa facta ſunt ꝑ ipꝫ ſicē ꝛ ꝑ p̄reꝫ Per ipꝫ eñ fecit p̄r ſecl̄a. ¶ Sꝫ ſciēdũē ꝙ iſta prepoſitio ꝑ. denotat cām actus. Sed hoc eſt dupliciter Uno modo quia eſt cauſa factionis ex parte faciētis. vt cũ ſcꝫ cauſale cui adiungit eſt cauſa actionis ſm ꝙ exit ab agente. Semꝑ eñ factio eſt mediũ inter faciens ꝛ factum. Poteſt ergo denotare circa agens cauſam finaleꝫ vt artifex operat per lucrũ. Aliquando cauſam formalē. vt ignis calefacit per calorē. Aliqñ vero cauſam efficientem. vt baliuus operatur per regē. Nullo iſtoꝝ modorũ eſt filius cauſa patris. ꝙ per illũ operetur: ſicut nec ꝙ ab ipſo ſit. Aliquando vero cauſale eſt cauſa actiōis ſm ꝙ terminatur ad factũ. vt artifex operat ꝑ martellũ. Martellus eñ nō eſt cauſa artificis ꝙ agat: ſed eſt cauſa artificiato qđ ab artifice procedat. vt ferro qđ recipiat operationē ab artifice. et ſic filius eſt cauſa facti: et pater operatur per filium. Sed nunquid filius eſt minor patre? Nō quia eadem virtus numero et eodem modo eſt in patre et in filio. Unde dicit Per quē fecit et ſecula. id ē ope

rantē genuit et ſecula. Seculū dicitur ſpaciū rei tēpora=
lis. Secula ergo ſunt ſucceſſiones temporū. Nō ergo fe=
cit tm̄ tēpora ſempiterna: ſm̄ ꝙ philoſophi aliq̄ dixerūt
deū tm̄ feciſſe ſempiterna: ſed angelos creaſſe tēporalia
ſed etiā fecit tēporalia que vocat hic ſecula. infra. 11. Fi=
de intelligimus aptata eſſe ſecula Jo. 1. Om̄ia per ipm̄
facta ſunt. In hoc ergo remouet errorē manichei dupli=
citer. Primo in hoc ꝙ dicit eū actorē veteris teſtamēti.
Secūdo ꝙ dicit ipm̄ feciſſe temporalia.

Lectio ſecunda.

Qui cum ſit ſplendor glorie et figu=
ra ſubſtantie eius: portāſq; omnia
verbo virtutis ſue: purgationē pec
catorum faciens: ſedet ad dexteram maie=
ſtatis eius in excelſis.

Superius oſtendit apl's xp̄i excellentiā q̄tum ad origīs
ꝓprietatē: q̄tuȝ ad dominij maieſtatē: et q̄tū ad opera=
tionis virtutē: hic aūt oſtēdit eius excellentiā q̄tum ad
glorie ⁊ dignitatis ſublimitatē. Et pars iſta diuiditur in
duo. Primo em̄ oſtendit xp̄m eſſe idoneū ad dignitateȝ
iſtā. Secundo ponit ipſam dignitatē ibi. Sedet ad de=
xterā ⁊c. Idoneitatē vero oſtendit ex duobus q̄ reddunt
aliquē ydoneū ad aliquid magnū. vnū eſt facultas admi
niſtrandi. aliud eſt induſtria et ſtrennuitas exequendi.
Primo ergo oſtendit eius facilitatē. Secūdo eius ſtren
nuitatē ibi. Purgationē peccatorū faciens ⁊c. ¶ Circa
primū ſciendū eſt ꝙ tria requirunt̄ que faciunt facilitatē
ad dignitatē aliquā miniſtrandā. Primū quidē ſapiētia
ne erret gubernādo Ecc. 10. Eſt ⁊ aliō malū qō vidi ſub
ſole ⁊ eſt ſtultū in dignitate ſublimi. puer. 8. Per me re
ges regnant. Scōm eſt generis ꝓſapia ne cōtēnat̄ ꝑci=
piēdo. puer. vlti. Nobilis in portis vir eiꝰ cū ſederit cū
ſenatoribus terre. Tertiū virtutis potētia in exequendo
Ecc. 7. Noli querere fieri iudex niſi valeas virtute irrū
pere iniquitates. Et quantū ad iſta tria apl's oſtendit in
xp̄o facilitatē ad dignitatē predictā. Primo. qȝ nō ſoluȝ
eſt ſapiēs: ſed etiā ipſa ſapiētia. Unde dicit Cū ſit ſplen=
dor glīe. Secundo quia non ſolū eſt nobilis: ſed eſt ipſa
nobilitas. qȝ eſt figura ſubſtantie eius. Tertio. qȝ nō ſo=
lum eſt potens: ſed et ipſa potētia Portāſ om̄ia verbo.
Tria autē ſunt vt ſupra dictuȝ eſt que faciunt hominem
ydoneum vt magnā dignitatē aſſequatur. Primū eſt ſa=
pientie claritas. puer. 3. Gloriā ſapientes poſſidebunt.
Et ideo oſtendit xp̄i ſapientiā dicens: Qui cum ſit ſplē=
dor glorie. Ubi eſt conſiderādum ꝙ ſm̄ Ambroſiuȝ glo
ria eſt clara cū laude notitia: quaſi quedā manifeſta noti
tia: que de bonitate alicuius habet̄ Sed ſic dicit̄ Mat.
10. Nemo bonus niſi ſolus deus. Et etiā Lu. 18. Unde
ipſe eſt bonitas antonomaſice ⁊ per eſſentiaȝ. Alia vero
per participationē. ita ſoli deo conuenit glīa antonoma=
ſice Eſa. 42. Gloriā meaȝ alteri nō dabo. 1. thi. 1. Regi
autē ſeculorū immortali inuiſibili ſoli deo honor et glo=
ria. Cognitio ergo diuine bonitatis excellent̄ et antono=
maſice dicitur gloria. id eſt clara cū laude notitia bonita
tis diuine. Iſta aliqualit̄ habet̄ ab homīe. qȝ nūc cogno=
ſco ex parte. 1. cor. 13. ſed habet̄ excellentius ab angelis:
ſed a ſolo deo ꝑfecte. Deū em̄ nemo vidit vnq̄ Johā. 1.
Uerū eſt nec angeli cōprehenſiue: ſed ipē ſolus ſeipſum
cōprehēdit. Ergo ſola cognitio dei de ſeipſo perfecte di
citur gloria. qȝ perfectā noticiā habet ⁊ clariſſimaȝ de ſe=
ipſo. Quoniā autē ſplendor eſt illud quod a fulgente ꝑ=
mo emittitur. Sapientia vero eſt quiddā fulgēs. Eccl's
8. Sapientia homīs lucet in vultu eius. Unde eſt ꝙ pri=
ma conceptio ſapientie eſt quaſi quidā ſplendor. Uerbū
ergo patris qō eſt quidā conceptus: intellectus eius eſt
ſplendor ſapientie qua ſe cognoſcit. Et ideo apoſtolus fi
lium vocat ſplendorē glorie. id eſt diuine clare noticie in
q̄ oſtēdit ipm̄ nō ſolū ſapientē, ſed ſapientiā genitā Eſa.
62. Donec egrediat̄ vt ſplendor iuſtus eius ⁊c. ¶ Secū
dum qō facit hominē ydoneū ad magnā dignitatē eſt ge
neris nobilitas. Et hoc oſtendit eſſe in xp̄o. quia dicit ꝙ
eſt figura ſubſtātie eius. Decet em̄ cum ſapientia eſſe no
bilitatē in principe Deut. 1. Tuliq; de tribubus vir̄s ſa
pientes et nobiles ⁊ conſtitui eos principes ⁊c. Figura
hic pōitur pro caractere vel ymagīe. Quaſi dicat. Yma
go ſubſtantie. Sciendū tamē ꝙ licet ymago dicat ſimili
tudinē: nō tamē quelibet ſimilitudo eſt ymago. Albedo
em̄ in pariete nō eſt ymago albedinis mee. ſed ymago ē
ſimilitudo in ſpecie. Inter accidentia vero nihil ita ē ex=
preſſum ſignū ſpeciei ſicut figura. Unde qui deſcribit fi=
gurā animalis deſcribit ymaginē eius. Filius ergo q̄ e ſt
ymago inuiſibilis dei. Col. 1. proprie dicitur figura. Sȝ
cuius: Subſtantie eius. Ymago em̄ alicuius eſt multi=
plex. Aliquando eniȝ eſt ſignuȝ repreſentans ſpeciem in
nullo cū ipſo conueniēs. ſicut ymago hominis in pariete
que in nullo habet verā ſpēm hominis. Aliq̄n vero aſſi
milatur ei in ſpecie non tantū in repreſentando. ſed etiaȝ
in eſſendo ſicut filius eſt ymago vera patri. Gen̄. 5. Adā
genuit filiū ad ymaginē ſuā. Unde dicit auguſtinꝰ ꝙ fi=
lius eſt ymago patris. quia aſſimilatur patri in natura
ſpeciei ſicut filius eſt ymago regis Dicit ergo ꝙ eſt figu
ra ſubſtantie. Sed quare non dicit ꝙ eſt figura nature?
Quia poſſibile eſt ꝙ natura ſpeciei m̄ltiplicetur ad mul
titudinē indiuiduoꝝ in compoſitis ex materia et forma.
Unde filius fortis nō habet eandē naturā numero cū pa
tre ſuo. Subſtantia vero nunq̄ multiplicat̄. Non enim
alia eſt ſubſtantia patris alia filij. Nec em̄ diuiditur ſm̄
diuerſa indiuidua. Quia ergo vna ⁊ eadem eſt numero
natura in patre et filio dei: ideo nō dicit nature que diui=
ditur. ſed ſubſtantie indiuiſibilis Joh. 10. Ego ⁊ pater
vnū ſumꝰ. et. 14. Ego in patre ⁊ pater in me eſt. ¶ Ter
tiū quod facit hominē ydoneum eſt virtus et poteſtas.
Unde eccle. 7. Noli querere eſſe iudex niſi valeas virtu
tute irrumpere iniquitates ⁊c. Et ideo oſtendit virtuteȝ
cum dicit Portanſq; omnia verbo virtutis ſue. Propri
um autē principū et potentuȝ eſt portare Job. 9. Sub q̄
curuant̄ qui portāt orbē. Ipſe ergo portat. Sed viden=
dum eſt quid portat et quo vel per quid. ¶ Quantū ad
primū ſciendū eſt ꝙ id quod de re nec ſtare nec ambula=
re poteſt, indiget portari. Omnis autē creatura de ſe nec
ſubſiſtere nec operari poteſt. primum patet. quia remota
cauſa remouetur effectꝰ. Deus autē eſt cauſa om̄is ſub=
ſiſtentie. nec tm̄ eſt cauſa ſubſiſtentie rei q̄tum ad fieri. ſi
cut domificator eſt cauſa fieri domus. Et ſicut ad abſen=
tiam domificatoris ceſſat fieri domus. ⁊ abſentiā ſol' ceſ=
ſat et fieri et eſſe luminis in aere. ita ad ſubtractionē vir=
tutis diuine ceſſat et eſſe et fieri ⁊ ſubſiſtere omnis crea=
ture. Portat ergo omnia q̄tum ad ſuū eſſe. Portat eti=
am omnia q̄tum ad operari. quia ſubtracta influētia eiꝰ
ceſſat omnis motio cauſarum ſecundaꝝ cum ipſe ſit cau=
ſa prīa. et cauſa prīa plus influit q̄ ſecūda. Job. 38. Sup
quo baſes illius ſolidate ſunt. Sic ergo patet ꝙ omnia
portat. Sed per quid portat? Uerbo virtutis ſue. Quia
em̄ apoſtolus loquens de creatione rerum dixit ꝙ deus
omnia fecit per filium. quia ſcilicet dixerat per quem fe=
cit et ſecula. Ille autē per quem aliquis operatur non vi=
detur virtute ſua operari. ſed virtute eius qui per eū ope
ratur ſicut baliuus per quem rex operatur. non operatur
virtute propria. Ergo per hoc videtur ꝙ filius non ope=
retur virtute propria. Ideo dicit apoſtolus ꝙ portat ver

bo virtutis ſue. q2 cū idē ſit cauſa eſſendi et conſeruandi cum dicit ꝙ filius virtute ſua eſt cauſa cōſeruatiōis oſtēdit ꝙ etiam eſt cauſa eſſendi. Sed nunquid non virtute patris? Utiqꝫ et eius virtute. quia eadem eſt virtus vtriuſqꝫ. Operatur ergo et virtute propria et virtute patris quia virtutem ſuam habet a patre. Nec tñ dicit apoſtolus virtute ſua: ſed verbo virtutis ſue ad oſtendendum ꝙ ſicut pater omnia per verbū produxit. pſ. Ipſe dixit et facta ſunt ⁊c. In quo oſtenditur maxima virt⁹ patris. ita filius eodē verbo quod eſt ipſe oīa fecit. Et in hoc oſtēdit apoſtolus potentiā virtutis ſue. quia eandē habꝫ cū patre. quia eadem operatur et per idem quo ille. ¶ Sed tunc eſt dubium. quia pater cū dicit producit verbū. Ergo filius cum dicit produceret verbū. et ſic verbum eſſet verbum. Et ad hoc dicunt greci. ꝙ ſicut filius eſt ymago patris: ita ſpirituſſanctus eſt ymago filij Et ſic exponit Baſilius Portans verbo virtutis ſue id eſt ſpiritu ſancto. Nam ſicut filius eſt verbū patris. ita vt dicūt ſpirituſſanctus eſt verbum filij. Et ideo per ipſum facit filius ſicut per filiuꝫ pater. Uerumtamen proprie loquēdo verbum non dicitur niſi quod procedit vt conceptus ab intellectu ad quod ſequitur procedere in ſimilitudinem ſpeciei. Spiritus aūt ſanctus et ſi ſit ſimilis non tamē habet hoc ex modo ſue proceſſionis. q2 non procedit vt cōceptus ab intellectu: ſed vt amor a voluntate. Aliter autem exponit gloſa Uerbo virtutis ſue. id eſt imperio ſuo ¶ Sed hic adhuc eſt dubium. quia īperiū vel eſt exteri⁹ per vocem prolatum. et hoc nō poteſt dici. quia nihil eſt extrinſecum a natura diuina procedens a filio: per quod omnia portentur. Uel illud imperiū eſt interius in cordē conceptum. ſed nec etiam hoc poteſt ſtare. quia nihil in mente dei concipitur niſi verbum eternum. Ergo iſtd imperium ſic conceptum in mente filij eſſꝫ verbum eternuꝫ et ſic eſſent duo verba eterna. qđ nephas eſt dicere. Ido ad argumentū eſt dicendum ſicut exponit Auguſtin⁹ illud Johannis. 12. Sermo quem locutus ſum: ille iudicabit eum. id eſt ipſe ego qui ſum verbum patris iudicabo eum. Et ſimiliter in propoſito verbum virtutis. id eſt in ſeipſo qui eſt verbum virtuoſum. Per iſta ergo tria oſtēdit tria de xp̄o. Per hoc enim ꝙ eſt ſplendor: oſtēdit eius coeternitatem cū patre. In creaturis eñ ſplendor eſt coeuus. ſed ille eſt coeternus. et hoc eſt contra arrium. Sed cum dicit ymago ſubſtantie. Oſtendit eius cōſubſtantialitatē. Quia eñ ſplendor non eſt eiuſdem nature cum reſplendente: ne forte aliquis credat ꝙ non ſit ſimilis in natura. dicit ꝙ eſt ymago vel figura ſubſtātie. Sꝫ quia filius et ſi ſit eiuſdem nature cum patre. ſi tamen ſit infirmus deficit a virtute patris Et ideo ſubdit Portās omnia verbo virtutis ſue. Apoſtolus ergo in hijs trib⁹ cōmendat chriſtum a tribus. ſcilicet a coeternitate. a cōſubſtātialitate. et ab equalitate poteſtatis. ¶ Deinde cū dicit Purgationē peccatoꝝ faciens ⁊c. Oſtendit ſecundum quod facit ad ydoneitatē dignitatis eius. ſcꝫ ſtrennuitas ⁊ induſtria quā habuit in operando Fuit eñ hoc magne īduſtrie: vt quod ei cōpetebat ex natura qua deus eſt: ipſe meruerit per paſſionē ī natura aſſumpta. Unde Phil. 2. Factus eſt obediēs vſqꝫ ad mortē. propter quod et deus exaltauit illum ⁊c. Purgare ergo peccata ⁊ ſi conueniat ei ex natura diuina: tamen conuenit ei etiam ex merito paſſionis. Unde Ecc. 47. Xp̄s purgauit peccata eius ⁊c. Mat. 1. Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum a peccatis eorum. ¶ Conſequenter cum dicit Sedet ad dexteram ⁊c. Subiūgit ipſā dignitatē. Quaſi dicat. Non videtur indecens ſi ſedet ⁊c. quia eſt ſplendor ⁊ figura ⁊ portat omnia ⁊c. In verbo autem ſeſſiōis tria ſolent importari. Unum eſt ſedētis auctoritas Job. 29. Cumqꝫ ſederem quaſi rex circūſtante exercitu ⁊c. In diuina autem curia multi aſſiſtunt. quia Daniel. 7. Milia milium miniſtrabant ei. et decies centena milia aſſiſtedant ei. Sed nullus legitur ibi ſedere. Quia omnes ſunt ibi ſerui et miniſtri. infra eodem. Oēs ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſteriū miſſi ⁊c. Sed ſolus iſte habet regiam dignitatem Dañ. 7. Et vſqꝫ ad antiquuꝫ dierum venit ⁊c. Et poſtea ſequitur Et dedit ei poteſtatem et honorem et regnum ⁊c. Mat. 25. Cum venerit filius hominis in maieſtate ſua ⁊ omnes angeli eius cum eo: tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſue. Et poſt ſeqtur. Tunc dicet rex his ⁊c. Secundum eſt ſedentis ſtabilitas Luce vltīo. Sedete in ciuitate ⁊c. Dañ. 7. Poteſtas ei⁹ poteſtas eterna ⁊c. infra. 13. Xp̄s ieſus heri ⁊ hodie ipſe et in ſecula. ¶ Item aliquando ſedere importat humilitatem: quia ſedens inferior eſt ſtantibus. pſ. Tu cognouiſti ſeſſionem meam ⁊c. Et ſic non accipitur hic ſed primis duobus modis. Sed contra Actuum. 7. Ecce video celos apertos ⁊ ieſum ſtantē ⁊c. Et dicēduꝫ eſt ꝙ ſedere ⁊ ſtare ⁊ huiuſmodi diſpoſitiones de deo dicuntur ſm ſimilitudinem. Et ideo ſm diuerſa dicitur et ſedens ⁊ ſtans. Sedens quidem propter immobilitateꝫ ſed ſtans propter vtilitatem ad fortiter reſiſtenduꝫ. Unde ſtabat quaſi paratus iuuare ſtephanū in agone conſtitutum Sed addit apoſtolus ꝙ ſedet ad dexteram. quod ſi referatur ad diuinam naturam eſt ſenſus. ad dexteram id eſt ad equalitatem patris. Si vero ad humanā eſt ſēſus ad dexteram. id eſt in potioribus bonis patris Marci vlti. Sedet a dextris dei. pſ. ⁊ Mat. viceſimoſecūdo Dixit domin⁹ domino meo ſede a dextris meis. Sed inter eos qui habent aſſeſſores. quidam ſunt ſimplicit̄ maiores. vt rex vel imperator. quidam vero nō ſimpliciter maiores: ſed ſm quid vt prepoſiti vel baliui. Sed chriſtus non ſedet ad dexteram alicuius inferiorū iudicū ſicut alicuius prepoſiti vel baliui. ſed ſimpliciter maioris quia ad dexteram maieſtatis. Maieſtas proprie eſt ſumma poteſtas Eſa. 6. Plēa erat oīs terra maieſtate ei⁹ ⁊c. puerbioꝝ. 25. Qui ſcrutator eſt maieſtatis opprimetur a gloria. Chriſtus autem ⁊ ſi ſic ſedeat ad dexteram maieſtatis: habet tamen ⁊ ipſe maieſtatem. quia habet eandem cum patre. Mat. 25. Cum venerit filius hominis in maieſtate ſua ⁊c. Luc. 9. Hūc filius hominis erubeſcet cum venerit in maieſtate ſua ⁊ patris. Dicit etiaꝫ non ſolum maieſtatis ſed etiam in excelſis. id eſt ſup omnem creaturā. Ecc. 24. Ego in altiſſimis habito ⁊c. Sic ergo ſedet in excelſis. quia eleuatus eſt ſuper omnē creaturam. pſ. Quoniam eleuata eſt magnificētia tua ſuper celos. Et ſm ꝙ dicit Chryſoſtom⁹ apoſtol⁹ in loco iſto tenet modum volentis inſtruere paruulum qui non ſtatim proponit ei ſumma. ſed paulatim perducit eum modo loquendo ardua. modo proponendo infima. ita etiam modo proponit diuina cum dicit. In filio. modo humana cum dicit. Quem conſtituit heredē ⁊c. ⁊ ſic de alijs vt patet in gloſa.

Lectio tertia.

Tanto melior angelis effectus: q̄to differentius pre illis nomē hereditauit. Cui eñ dixit aliquando angeloꝝ. filius me⁹ es tu: ego hodie genui te. Et rurſum Ego ero illi in patrē. et ipſe erit mihi in filium. Et cū iteꝝ introducit primogenitū in orbem terre: dicit. Et adorent eū omnes angeli dei. Et ad angelos quidē di-

cit: Qui facit angelos ſuos ſpiritus: et miniſtros ſuos flammā ignis.

Sicut ſupꝛa dictū eſt apoſtolꝰ in toto cap̄. intendit preferre xp̄m angelis q̄ꝫtum ad excellentiā. vnde poſuit quatuoꝛ pertinentia ad excellentiā xp̄i. ſcꝫ q̄tum ad oꝛiginē quia filius. q̄tum ad dominationē quia heres. q̄tum ad operationē quia ipſe fecit ſecula. Quantū ad honoꝛē qꝛ ſedet ad dexterā maieſtatis. Modo apoſtolus in pꝫte iſta oſtendit ꝙ xp̄s q̄tū ad iſta quatuoꝛ excedit angelos. ⁊ p̄mo q̄tum ad filiationē. Secūdo q̄tum ad dominationē ibi. Et cū iteꝝ introducit ⁊c. Tertio q̄tum ad operationem creationis ibi. Et tu in principio dn̄e terrā fundaſti ⁊c. Quarto q̄tum ad patris confeſſionē ibi. Ad quē autem angeloꝝ ⁊c. Circa primū duo facit. quia Primo p̄mittit intentū. Secundo ꝓpoſitū ꝓbat ibi. Cui em̄ dixit ⁊c. Dicit ergo Tanto melioꝛ. id eſt ſanctioꝛ ⁊ deo ꝓpinquioꝛ. in quo ꝓponit excellentiā xp̄i ad angelos. Ephe. 1. Conſtituens eū ad dexterā ſuā in celeſtibus ſuꝑ omnē principatū ⁊ poteſtatēꝫ ⁊c. Sed tunc oꝛitur queſtio quō apoſtolus hoc intelligit vtrū ſm̄ diuinā naturā vel hūanam. quia ſm̄ diuinā non videtur verum. qꝛ ſm̄ illā gēitus eſt: non factus. ſm̄ vero humanā non eſt melioꝛ angelis. vt infra. 2. cap. Eum aūt qui modico q̄ angeli ⁊c. Et dicendū eſt ꝙ xp̄s ſm̄ humanā naturā duo habuit in vita iſta. ſcꝫ infirmitatē carnis. et ſic fuit minoꝛ. infra. 2. cap. Eū qui modico ⁊c. Itē habuit gratie plenitudinem ⁊ ſic etiā in humanitate maioꝛ fuit āgelis in gratia ⁊ gloria Joh. 1. Vidimus eū quaſi vnigenitū a patre: plenum gratie et veritatis. Sed hic non eſt intellectus. Ap̄lus em̄ non intelligit ꝙ melioꝛ fuerit q̄tū ad gratiaꝫ. ſꝫ ꝓpt̄ vnionē humane nature ad diuinā. et ſic dicitur factꝰ in q̄tum per illius vnionis factionē ꝑuenit ad hoc. Et ideo ſubdit Quanto differentius pre illis nomē hereditauit. Et quantū ad hoc nomē oſtendit differentiā q̄tū ad tria. ſcꝫ q̄tum ad nominis ſignificationē. quia ꝓpꝛiuꝫ nomē angeloꝛum eſt. ꝙ dicuntur angeli qđ eſt nomē miniſtri. Angelus em̄ idē eſt qđ nūciꝰ Nomē aūt xp̄i eſt. ꝙ dicitur filius dei. et hoc nomē eſt valde differentius ab illo. qꝛ q̄tācunq̄ꝫ differentiā ponis adhuc eſt maioꝛē dare cū diſtent in infinitū. ꝓuer. 30. Qđ nomē eiꝰ? et qđ nomē filij eius ſi noſti? Eſt em̄ nomen filij eius ſicut et patrı̄ incōpꝛehenſibile. Phil. 2. Et dedit illi nomen qđ eſt ſuꝑ omne nomē ⁊c. Sed foꝛte dices ꝙ etiā angeli dicuntur filij dei Job. 1. ⁊ 2. Et dicendum eſt ꝙ ſi dicunt̄ filij dei hoc non eſt eſſentialit̄ et ꝑ naturā. ſꝫ ꝑ quandā ꝑticipationē. Ipſe autē eſt eſſentialit̄ filius dei. et ideo habet nomen differentius pꝛe illis. et hoc eſt ſecundū. quia differunt q̄tū ad modū. pſ̄. Quis eſt ſimilis deo in filijs dei Quaſi dicat. Nullus per naturā. Quantū ad tertiū dicit ꝙ illud nomē hereditauit. Hereditas em̄ cōſequitur oꝛiginem. Unde xp̄s ꝙ filius ſit habet ex oꝛigine ⁊ ꝑ naturā: angeli autē ex dono gratie. Mat. 21. Hic eſt heres Unde ipſe nomen hereditauit nō autē angeli. et hec eſt tertia differētia. ¶ Deinde cū dicit. Cui em̄ āgeloꝝ ⁊c. pꝛobat qđ dixit. et pꝛimo agit de nomine ſm̄ ꝙ cōuenit xp̄o ſm̄ diuinitatē. Secūdo ſm̄ humanitatē ibi. Et rurſum. Ego ero ⁊c. Quantū ad pꝛimū inducit auctoꝛitatē pſ̄. Dn̄s dixit ad me ⁊c. Et hoc eſt. Cui em̄ angeloꝝ ⁊c. Quaſi dicat. Nulli angeloꝝ dicta ſunt hec verba ſꝫ tm̄ xp̄o. vbi tria poſſunt notari. Pꝛimo modus oꝛiginis in verbo dixit. Secundo ſingularitas filiationis ibi Filius meus es tu. Tertio eius auctoꝛitas ibi Ego hodie. Modus iſte nō eſt carnalis ſed ſpiritualis et intellectualis. Deus em̄ ſpiritus eſt Joh. 4. Et ideo nō generat carnaliter ſed ſpiritualiter et intellectualiter. Intellectus autem dicendo generat verbū qđ eſt conceptus eius. ⁊ ideo ſignanter dixit ꝙ dn̄s dixit ad me. id eſt pater dixit filio Dicere ergo intellectus patris nihil aliud eſt q̄ī cozde verbū cōcipe. pſ̄. Eructauit coꝛ meū verbū bonū Job. 33 Semel loq̄tur et ſecundo idip̄m nō repetit ⁊c. Ecc̄. 24. Ego ex oꝛe altiſſimi ꝓdij. Sed q̄tū ad ſecundū generatio iſta eſt ſingularis. qꝛ dicit Filius meus es tu. Quaſi dicat. Et ſi multi alij filij dicunt̄: tn̄ eſſe filiū naturalē eſt ſibi ꝓpꝛiū. alij autē dicunt̄ filij dei: qꝛ ſunt ꝑcipes verbi dei. Joh. 10. Illos dixit deos ad quos ſmo dei factꝰ eſt. ſed xp̄s eſt ip̄m verbū Mat. 17. Hic eſt filius meꝰ dilectus. Sed q̄tum ad tertiū iſta generatio nō eſt tēpoꝛalis ſed eterna. qꝛ hodie genui te. Differt autem tēpus ab eternitate. qꝛ tempus variat̄ ſicut motus cuius menſura eſt in variatione et ſucceſſione. Et ideo nominat̄ ꝑ ſucceſſionē p̄teriti et futuri. Eternitas aūt eſt mēſura rei immobilis. et ideo nō erit ibi variatio ꝑ ſucceſſionē: ſed ſemper eſt pꝛeſens. et ideo denotat̄ ꝑ aduerbiū pꝛeſentis tēpoꝛis ſcꝫ hodie. Uerū quia illō qđ fit. qꝛ nōduꝫ eſt incōpleto per conſequēs eſt: quod autē factū eſt cōpletū eſt ⁊ ita perfectū. Et ideo nō dicit genero te ſed genui. qꝛ perfectus eſt. Sed tamē ne putet̄ eſſe generatio eius tota in pꝛeteritione: et ꝑ conſequēs in deſitione addit̄ hodie. vt ſit ſenſus. perfectus es filius ⁊ tn̄ generatio tua eterna ē et ſemꝑ a me generaris. ſicut lumen in aere perfectū eſt ⁊ tamē ſemꝑ ꝓcedit a ſole. Mich. 5. Egreſſus es a principio a diebꝰ eternitatis. pſ̄. Ex vtero ante luciferꝫ genui te. ¶ Conſequent̄ cū dicit. Et rurſuꝫ ⁊c. ꝓpoſitū oſtēdit ſm̄ ꝙ conuenit xp̄o ſm̄ humanitatē. et hoc per aliā auctoꝛitatē. et ſm̄ glo. iſtud dicit̄ in Eſa. Ego ero illi in patrē. Sed tn̄ nō inuenit̄ aliquid huic ſil̄e in Eſaia niſi illud Et filius datus eſt nobis. Sed. 2. reg. 7. et. 1. Paralipo. 28. habent̄ iſta eadē verba dn̄i dicētis ad dauid de ſalomone per quē figurabat̄ xp̄s. ¶ Sciendū eſt autē ꝙ in veteri teſtamento quedā dicunt̄ de eo qđ eſt figura non inq̄tū quedā res: ſed inq̄tū eſt figura: ⁊ tunc nō exponitur de illo niſi inq̄tū refert̄ ad figuratū. Uerbi gratia in pſ̄. quedā dicunt̄ de dauid vel de ſalomone inq̄tū figurabāt xp̄m tm̄. quedā vero etiā ſm̄ ꝙ ſunt homines quidā. ⁊ iſtoꝝ dicta de ipſis poſſunt expōi ⁊ de xp̄o ſicut illud. Deus iudiciū tuū regi da. qꝛ illud poteſt cōuenire ſalomoni. Illa vero que dicunt̄ de ipſis inq̄tū ſunt figura nunq̄ de ipſis poſſunt exponi. ſicut illud. Et dn̄abit̄ a mari vſq̄ꝫ ad mare ⁊c. qꝛ nllō modo verificari poteſt de ſalomone. Sic ⁊ in ꝓpoſito licꝫ iſta dicta ſint de ſalomone: tn̄ poſſunt exponi de xp̄o qui pꝛefigurabat̄ per illum. Dicit ergo Ero qđ eſt futuri tp̄is. ad denotādū ꝙ incarnatio filij futura erat in tp̄e. Gal. 4. At vbi venit plenitudo tp̄is ⁊c. Supꝛa vero cū loquebat̄ de eterna generatione dixit. es tu. quaſi ſine motu. hic autēꝫ cū loquit̄ de tempoꝛali dicit In filiū quod denotat terminuꝫ alicuius motionis. Aſſumptio em̄ īpoꝛtat motū in filiationē. Et qꝛ oīs motio fit ꝑ operationē alicuius terminatā ad aliquē effectū. ideo pꝛimo ponit operationē facientis. qꝛ nō virtute humanitatis facta eſt aſſumptio: ſed diuinitatis cū dic̄: Ego ero illi in patrē. id eſt aſſumā eū ad vnionem ꝑſone filij. Et ſubiūgit effectū ꝯſecutū. qꝛ ſcꝫ eſt exceptꝰ in vnitatē ꝑſonalē filij. Erit mihi in filiū. De p̄mo dicit̄ Lu. 1. Uirtus altiſſimi. ſ. facientis aſſūptionē obūbꝛabit tibi. de. 2º. Ro. 1. Qui factꝰ eſt ei ex ſemı̄e dauid ſm̄ carnē. ¶ Deinde cū dic̄: Et cū iteꝝ ⁊c. Agit de dn̄atiōe xp̄i q̄ eſt heres vniuerſoꝝ. Ubi tria facit. qꝛ p̄mo oſ̄dit dominiū eiꝰ ⁊ p̄cipue ſuꝑ āgelos. Scđo pōit rōēꝫ dominij illiꝰ ex pꝫte āgeloꝝ ibi Et ad āgelos q̄dē ⁊c. Tertio ex pꝫte xp̄i ibi. Ad filiū aūt thronꝰ tuꝰ ⁊c. Quātū ad p̄mū inducit auctoꝛitatē. pſ̄. Cū dicit Adoꝛate eū oēs āgeli eiꝰ

hoc habet in .pſ. Dn̄s regnauit exul. ⁊c. Adoratio eīm
nō fit niſi dn̄o. ḡ ſi angeli eū adorāt dn̄s illoꝝ eſt. volens
apl̄s īducere hāc auctoritatē. Prio tāgit intētionē pſal=
miſte cū dicit. Et cū iteꝝ introducit ⁊c. vt pſalmiſta loq̄=
tur de aduētu xp̄i in mūdū. Et ideo dicit. Et cū ſcriptu=
ra introducit. id ē introducendū dicit p̄mogenitum ⁊c.
Quaſi dicat. Jā dictū eſt ꝙ xp̄s eſt fili⁹ p̄ angel'. ḡ eſt p̄n
cipalit̄ a p̄re gēit⁹. Eſt ḡ dicēdus p̄mogenit⁹ Ro. 8. Vt
ſit ip̄e p̄mogēitus in m̄l'tis frib⁹ ⁊c. Hic aūt p̄mogēitus
debebat introduci in orbē ⁊c. Et vide ꝯcordiate loqua=
tur apl̄s. Primo eīm dicit ip̄m a p̄re ibi. Ego ero ⁊c. Se
cūdo aſſūptū in vnitate pſone ibi Et ip̄e erit mihi in filiū
Sed mō ꝓpōit eū in noticiā hoīm. Vocat aūt incarnati=
onē introductionē in mūdū. Sȝ ꝯtra Jp̄e xp̄s vocat eaȝ
exitū Jo. 16. Exiui a patre ⁊ veni in mūdū ⁊c. Et dicēdū
eſt ꝙ exit⁹ eſt etiā introductio. ſicut ſi aliq̄s recōciliādus
ſit p̄ncipi p̄mo exit ad eū mediator. et poſt introducit eū
Sic̄ habet. 1. reg. 20. d̄ dauid ad Jonatan. Sic xp̄s me
diator dei ⁊ hominū p̄mo exijt ad homīes ⁊ poſtea itro=
duxit eos recōciliatos. infra. 2. Qui multos filios addu
xerat in gl̄am ⁊c. Vel itroducit. id eſt inducit eū vſq̄ in
corda hominū. q̄ ſcriptura loquēs de aduētu xp̄i dic̄ eū
ſuſcipiēdū intra corda hoīm. Jſta aūt receptio fit p̄ fidem
Eph. 3. Habitare xp̄m p̄ fidē in cordib⁹ vr̄is. pſ. Annū
ciate int̄ gētes gl̄iam ei⁹ ⁊c. Quādo eīm ſcriptura dic̄ ꝙ
gētes debēt credere. dicit ꝙ xp̄s intraturus eſt in corda
ipſoꝝ. Hoc aūt qd̄ dic̄. Jteꝝ m̄l'tiplicit̄ expōit̄. Dicit eīm
Chryſoſtom⁹ ꝙ de īcarnatiōe v̄bi q̄ dicit̄ itroductio nō
loq̄tur ſcriptura ſemel. ſȝ iteꝝ atq̄ iteꝝ. Vel alit̄. q̄ ip̄ſe
p̄mo erat in mundo per potētiā diuinitatꝭ inuiſibilit̄. ſȝ
iteꝝ introducit eū in mūdū ſm̄ p̄ſentiā hūanitatꝭ viſibilit̄
Vl' alit̄ q̄ ſupra dixerat. ero illi in patrē. id eſt aſſumā in
vnitatē pſonalē mei. Et cū iteꝝ introducit eū. ſ. iſtū pri=
mogenitū et aſſumptū ad vnitatē pſone. q̄ nō ſufficeret
dicere ꝙ introducit̄ niſi dicat̄ qualit̄ introducat̄. q̄ non
q̄ſi vnus de mūdo: nec ſic̄ āgeli ſȝ ſup oēs Jdeo dic̄ Ad=
orēt eū oēs āgeli Nee. 9. Exercit⁹ celi te adorat Apo. 7
Oēs angl'i ſtabāt ī circuitu throni ⁊ ceciderūt ⁊ adoraue
rūt ⁊c. ¶ Deīde cū dic̄ Et ad āgelos ⁊c. Pōit̄ rō ex p̄te
angeloꝝ q̄re eū adorāt. Quaſi dicat. Juſtū eſt ꝙ adorēt
q̄ ſunt miniſtri. Vn̄ dicit. Qui facit angelos ſuos ſp̄ūs
et miniſtros ſuos flāmā ignis. Deus eīm aliq̄n opat̄ illu
minādo intellectū Jo. 1. Jllūiat oēȝ hōieȝ ⁊c. Aliq̄n ve=
ro mouet ad op⁹. Eſa. 26. Oīa opa nr̄a opat⁹ es in nob.
Et primū facit de⁹ in nob mediātib⁹ angel'. pſ. Jllumi=
nās tu mirabilit̄ a mōtib⁹ eternis. Secūdū etiā fac̄ in no
bis ip̄is mediātib⁹. ſicut dic̄ dyoniſius. 4. ca. celeſtꝭ hie
rarchie. Jnq̄tū ḡ illūiat p̄ ip̄os dicunt̄ nūcij. Nuncij eīm
eſt nūciare ea q̄ ſunt in corde dn̄i ſui. Jnq̄tum vero ſunt
mediatores opeꝝ diuinoꝝ dicunt̄ miniſtri. pſ. Miniſtri
ei⁹ q̄ faciūt volūtatē ei⁹ Sūt ḡ ⁊ nūcij ⁊ miniſtri. ſed q̄les
ſunt dſcribit eos p̄ duas res corpales maxie ad hoc ydo
neas. Vna eſt aer cui⁹ ꝓprietas m̄l'tū cōuenit nūcio. mi=
niſtro autē ꝓprietas ignis. Aer eīm eſt receptibilis lumi
nis et īpreſſiōis. Jtē optīe reddit recepta. Jtē habȝ velo
cē motū. Hec autē debet habere bonus nunci⁹. vt ſcȝ bn̄
recipiat dicta. bene referat recepta: et vtrūq̄ velocit̄ faci
at. Jſta bn̄ cōueniūt angelis. Optīe eīm recipiūt diuīas
illūiatiōes. Sūt eīm angeli ſpecl'a mūda ſm̄ dyo. Mat.
18. Angeli coꝝ in cel' ⁊c. Jtē optīe reddūt qd̄ ſignificatū
eſt Apo. 1. Significauit de⁹ q̄ oportet fieri cito loquens
per angelū ſuū ſuo ſuo iohāni ⁊c. Jtē ſunt veloces Eſa.
18. Jtē angeli veloces ⁊c. Jſti aūt dicunt̄ ſp̄ūs. q̄ omnis
ſubſtātia īuiſibilis dicit̄ ſp̄ūs. Vn̄ et aer dicit̄ ſp̄ūs. Jteȝ
ſunt ignis inq̄tū miniſtri. Jgnis autē int̄ omnia elemē=
ta eſt maxime actiuus et efficax ad agēdū. Vn̄ in pſ. de
angelis vbi dicunt̄ miniſtri eius ibi addit̄. Et miniſtros
tuos ignē vrentē. Jtē ignis calorē cauſat p̄ qd̄ deſignat̄
charitas. Can. 8. Lāpades ignis atq̄ flāmaꝝ. Vn̄ de=
ſcribunt̄ in igne ⁊ dicunt̄ ſeraphin Eſa. 6. Jtē ignis ſem
p̄ mouet̄ ſurſuȝ. ita āgeli et boni miniſtri oīa q̄ agūt ſem=
p̄ referūt in gl̄iam dei. ſic̄ patȝ de angelo thobie. 12. Be=
nedicite deū celi ⁊c. Nō dicit bn̄dicite me ſed deuȝ celi.
Non ſic de malo āgelo q̄ dicit Mat. 4. Si cadēs adora=
ueris me. Sȝ āgel⁹ bon⁹ tanq̄ bon⁹ miniſter dic̄ Apo.
vl. Vide ne feceris. deū adora.

Lectio quarta.

AD filiū aūt. Thronus tuus deus in
ſeculū ſecl'i: virga eq̄tatis virga re=
gni tui. Dilexiſti iuſticiaȝ et odiſti
iniquitatē: ꝓpterea vnxit te deus: deus tu=
us oleo exultationis p̄re participib⁹ tuis.
Supra ꝓbauit apl̄s p̄ auctoritatē angelos eē miniſtros:
hic ꝓbat hoc p̄ rōeȝ ſumptā ex p̄te ip̄i⁹ xp̄i. Vn̄ intendit
h̄ ꝓbare regiā dignitatē xp̄i. vbi duo facit. Prio eīm cō=
mēdat regiā dignitatē ip̄ius xp̄i. Secūdo ei⁹ ad illā di=
gnitatē oñdit ydoneitateȝ ibi. Propt̄ea vnxit te de⁹ ⁊c.
Circa primū tria facit. Prio cōmēdat xp̄i regiā auctori=
tatē. Secūdo eius regimis eq̄tatē ibi. Virga directiōis
⁊c. Tertio regimis bonitatē ibi Dilexiſti iuſticiā ⁊c. Di
cit ergo Ad filiū aūt dicit Thron⁹ tu⁹ ⁊c. Et ſūt v̄ba dei
p̄ris loq̄ntis p̄ linguā ꝓp̄he. ſicut p̄ calamū ſcribe. Dicit
ergo O de⁹ fili thron⁹ tu⁹ ⁊c. Jn quo denotat̄ regia ma=
ieſtas Eſt eīm thron⁹ regis ſedes. ſȝ cathedra magiſtratꝰ:
tribunal autē ſedes iudicis. Cōpetit aūt thron⁹ xp̄o ſm̄
naturā diuinā inq̄tuȝ eſt de⁹. ſȝ ſm̄ ꝙ pſ. Rex oīs terre
de⁹. hō cōuenit ſibi ex merito paſſiōis victorie ⁊ reſurre=
ctiōis. Apoc. 3. Qui vicerit dabo ei ſedere mecū in thro
no meo. ſicut ego vici ⁊ ſedi in throno patris mei cū eo.
Hic thron⁹ eſt ꝑpetu⁹. Lu. 1. Et regni ei⁹ nō erit finis.
Dan̄. 7. Poteſtas ei⁹ p̄tās eṫna q̄ nō auferet̄ ⁊c. Patȝ
aūt ꝙ regnū illō eſt eṫnū ⁊ inq̄tū ſibi ꝯuēit ex natura. q̄
eſt de⁹. pſ. Regnū tuū regnū oīm ſecl'oꝝ ⁊c. Jtē inq̄tū ſi
bi cōuenit vt hō ⁊ hoc duplici rōe. Vna q̄ regnū illō nō
ordiat̄ ad t̄palia ſȝ ad eṫna. Jo. 18. Regnū meū nō eſt de
hoc mūdo. Ad hoc eīm regnat vt hōies dirigat ad vitaȝ
eternā. Nō aūt ſic eſt de regno hoīm. vn̄ regnū illoꝝ finit̄
tur cū vita p̄nti. Alia rō eſt. q̄ eccl'ia q̄ ē regnū ei⁹ durat
vſq̄ ad finē mūdi. et tūc tradet xp̄s regnū deo ⁊ p̄ri ꝯſu=
mādū ⁊ ꝑficiēdū. ¶ Cōſeq̄nt̄ cōmēdat regnū ei⁹ ab eq̄ta
te cū dic̄: Virga directiōis ⁊c. Cōuenient̄ aūt deſcribit̄
regnū p̄ virgā Differt eīm regimē tyrānicū a regie regis
q̄ regimē tyrānicū eſt ad vtilitatē ſuā cū grauamie ſub=
ditoꝝ. regimē aūt regis p̄ncipalit̄ ordinat̄ ad vtilitatem
ſubditoꝝ. et ideo rex eſt pat̄ ⁊ paſtor. Paſtor eīm nō cor=
rigit cū gladio ſȝ cū virga. pſ. Viſitabo in virga iniq̄ta=
tes eoꝝ. Jtē paſtor vtit̄ virga ī directiōe gregis. Mich.
7. Paſce ppl'm tuū in virga tua. Virga etiā ſuſtētat īfir=
mos. pſ. Virga tua ⁊ bacul⁹ tu⁹ ip̄a me ꝯſolata ſūt. Jtē
virga ꝯturbat hoſtes. Numeri. 24. Cōſurget virga de
iſrl': et p̄cutiet duces moab. Sed ē virga eq̄tatꝭ Eſa. 11.
Arguet in eq̄tate ꝓ māſuetis t̄re. ¶ Sȝ ſciēdū eſt ꝙ ali=
quādo aliq̄s regit in rigore iurꝭ ſic̄ q̄n ſuat ea q̄ iuſta ſūt
ſm̄ ſe. Cōtingit autē ꝙ aliq̄d de ſe iuſtū eſt qd̄ tn̄ cōpatū
ad aliq̄d inducit detrimētū ſi ſuet̄. ⁊ ideo oportȝ ꝙ ius cō
mune ad hoc applicet̄. ⁊ ſi hoc fiat tūc ē regim̄ eq̄tatꝭ Re
gnū veterꝭ teſtamēti erat ſm̄ rigoreȝ iuſticie. act. 15. On⁹
qd̄ nec nos nec p̄res nr̄i portare potuim⁹ Sȝ regnū xp̄i
ē regnū eq̄tatꝭ ⁊ iuſticie. q̄ in ip̄o nō īpōit̄ niſi ſuauis ob
ſuātia Mat. 11. Jugū eīm meū ſuaue eſt ⁊ on⁹ meū leue.

¶ Conſequenter cū dicit. Dilexiſti. ⁊c. bonitatē regētis cōmendat. Quidā eñ̄ ſeruant equitatē nō tamē ꝓpter amorē iuſticie ſed magis ꝓpter timorē vel gloriā vel metum: ⁊ tale regimen nō durat. Sed iſte ſeruat eq̄tatē propter amorē iuſticie. Dicit ergo. Dilexiſti iuſticiam. ⁊c. Quaſi dicat. Hoc ꝙ virga eſt equa ⁊ directa: hoc eſt qꝛ dilexiſti iuſticiā. Sap. ꝑmo. Diligite iuſticiā qui iudicatis terrā. Nō aūt ē iuſtus qui nō amat iuſticiam. Mat. 5. Beati qui eſuriunt ⁊ ſitiunt iuſticiam ⁊c. Sed aliqui q̄dem diligunt iuſticiā ſed ſunt remiſſi in correctiōe iniq̄tatis. ſed xp̄us odit. i. reprobat iniq̄tatem. ps. Iniquos odio habui. Sap. 14. Similiter odio ſunt deo impius ⁊ impietas eiꝰ. Eccl. 12. Altiſſimus odio habet peccatores ⁊ miſertus ē penitentibꝰ. ¶ Deinde cum dicit. Propterea vnxit te deꝰ ⁊c. oñdit xp̄i idoneitatē ad exequendum ⁊ gubernandū vbi dubitatio ē de hoc q̄ꝺ dicit ꝓpterea. ⁊c. In verbis iſtis agit̄ de ſpūali vnctiōe q̄ xp̄s repletꝰ ē ſpū ſcō. Nunq̄d eñ̄ iō repletꝰ ē qꝛ dilexit iuſticiā. Ergo meruit grām q̄ꝺ ē ꝯtra illud Ro. 11. Si ex opibꝰ iā non ex grā: ⁊ hec ē rō cōis. Sꝫ ſpāliter ad ꝓpoſitū qꝛ xp̄s in ipa ꝯceptiōe fuit plenꝰ ſpū ſcō. Jo. 1. Plenū grā ⁊ veritate. Nō ergo meruit. Rñdeo. hic ē cauēdus error origenis. Voluit eñ̄ ꝙ oēs ſpūales creature etiā aīa xp̄i a ꝑncipio create fuerūt ⁊ ſm̄ ꝙ plus vel minꝰ adheſerūt deo vel diuerterūt ab ipo ꝑ libertatē arbitrij ſui facta ē diſtinctio inter angelos ⁊ etiā aīas. Vñ dicit in ꝑyarchon ꝙ aīa xp̄i qꝛ vehementiꝰ adheſit deo diligēdo iuſticiā propterea meruit hoc. Sꝫ hoc ē hereticū dicere ꝙ ſcꝫ q̄cūq̄ aīa vel etiā aīa xp̄i creata fuerit añ corpus. q̄ꝺ etiā ſpālē rōnem in xp̄o hꝫ qꝛ in ꝑmo inſtanti ſimul creata fuit aīa ⁊ formatū corpꝰ ⁊ totū ē aſſūptū a filio dei. Quid ergo dicit ꝓpterea. Vna glo. videt̄ ſentire cū origene. Sed ſi volumꝰ eā ſaluare dicemꝰ ꝙ in ſcriptura dr̄ aliquid fieri qñ innoteſcit ſicut cū dr̄ Phil. 2. Factꝰ ē obediens. ⁊c. Propter q̄ꝺ ⁊ deꝰ exaltauit illū ⁊ dedit illi nomen ⁊c. Nunq̄d xp̄s merito paſſionis meruit eē deꝰ. Abſit. Hic eñ̄ ē error fotini. Dicēdū ē ergo ꝙ xp̄m eē deū excedit oē meritū ſed ꝑ paſſionē meruit ꝙ manifeſtet̄ vbiq̄ eē deū: ⁊ q̄ꝺ deꝰ dederat illi tale nomē ⁊c. Ita hoc q̄ꝺ dicit hic. Propterea vnxit te deus ⁊c. vt ſit ſenſus. Et hoc ꝙ tu dilexiſti iuſticiā: meruiſti ꝙ hoc innoteſcat. Vel alit̄ ⁊ melius ita ꝙ ly ꝓpterea nō dicat cām meritoriā ſꝫ finalem. Quaſi dicat. Ad hoc ꝙ illa haberes ſcꝫ thronū ꝑpetuū virgā directiōis ⁊c. q̄ dicta ſunt: ꝓpterea vnxit te deus oleo ſcꝫ ſcificatiōis q̄ꝺ dñs mādauit fieri. Exo. 30. quo vngebātur vaſa ⁊ ſacerdotes. Leuit. 8. et. 9. Et reges vt pꝫ de dauid. 1. Reg. 16. et ſalomone. tertij Re. 1. Itē ꝓphe: vt pꝫ de heliſeo. tertij Re. 19. Sꝫ quare fiebat iſta ſcificatio per vnctionē. Rō ē lr̄alis. Hoīes enim orientales ꝓ celebritate vngebant̄ ne ꝯſūmerent̄: eo ꝙ ſunt in regione multū calida. Paupes etiā vngebātur ad feſtiuitatē. 4. Reg. 4. Nō habeo ancilla tua niſi parum olei qua vngar. In ſcriptura aūt diuina tradunt̄ nobis ꝑ modū quo hoīes ſolent vti. Quia ergo tunc vngebant̄ hoīes vel ꝓpter celebritatē feſti vel celebritatē gſone. iō ad oſtēdēdū excellentiā xp̄i dicit eū vnctū oleo exultatiōis. Ipe eñ̄ ē rex. Eſa. 32. Ecce ī iuſticia regnabit rex. Et. 33. Dñs eñ̄ iudex noſter. dñs legifer nr̄. dominꝰ rex nr̄ ipe veniet ⁊ ſaluabit nos. Eſt etiā ſacerdos. ps. Tu es ſacerdos ī eternū ſm̄ ordinē melchiſedech. Fuit etiā ꝓpha. Deutero. 18. Prophetā de gēte tua ⁊ de fratribus tuis ſicut me ſuſcitabit tibi dñs. Et conuenit ſibi vngi oleo ſanctificatiōis ⁊ exultatiōis. Ab ipo aūt ſunt ſacra que ſunt vaſa grē. Eſa. 22. Suſpendā ſuꝑ eū oēm gloriā domus prīs eiꝰ vaſoꝝ diuerſa genera ⁊c. Conuenit etiā iſta vnctio xp̄ianis. Sūt eñ̄ reges ⁊ ſacerdotes 1. Pet. 2. Vos eſtis genus electū regale ſacerdotium. Apoc. 5. Feciſti nos deo nr̄o regnū ⁊ ſacerdotes. Item habēt ſpm̄ ſanctū qui ē ꝓphetie ſpūs. Joelis. 2. Effundam de ſpū meo ſuꝑ omnē carnē ⁊c. ⁊ iō omnes vncti ſūt inuiſibili vnctiōe. 2. Coꝛ. 1. Qui aūt cōfirmat nos vobiſcum in xp̄o ⁊ qui vnxit nos ⁊ q̄ ſignauit nos. 1. Jo. 2. Vos vnctionē habetis a ſcō ⁊ noſtis oīa. Sꝫ q̄ cōparatio ē inter xp̄m vnctū ⁊ xp̄ianos vnctos? Iſta ſcꝫ qꝛ ipſe habet eā ꝑncipaliter ⁊ ꝑmo: nos autē ⁊ alij ab ipo effuſā. ps. Sicut vnguētum in capite ⁊c. Et iō dicit. Pre ꝑticipibus tuis. Jo. ꝑmo. De plenitudine eius oēs accepimus. Vñ alij dicunt̄ ſancti. ipe vero ſanctus ſanctorum. Ipe eñ̄ ē radix oīs ſcītatis. Dicit aūt oleo leticie vl̄ exultationis: qꝛ ex iſta vnctione ꝓcedit ſpūalis leticia. Ro. 14. Nō ē regnū dei eſca ⁊ potus ſed iuſticia ⁊ pax ⁊ gaudium in ſpiritu ſancto. Gal. 5. Fructus autē ſpūs ē charitas pax ⁊ gaudiū. ps. Vt exhilaret faciē in oleo. Eſa. 61. Oleum gaudij ꝓ luctu ⁊c. Illud autē q̄ꝺ bis dicit. deus deus. dupliciter exponit̄. Vno mō ꝙ repetat̄ noīatiuus caſus: vt ſit ſenſus. Vnxit te deꝰ ꝑ ſeipm̄ deū: nos aūt per te mediatorē dei ⁊ hoīm hoīem xp̄m. 2. Pet. 1. Per quē magna et ꝑcioſa nobis ꝓmiſſa donauit. Alio modo quia ſm̄ Augu. in glo. alterū ē noīatiui caſus alterū vocatiui vt ſit ſenſus. O xp̄e qui es deꝰ filius: deus pater vnxit te ⁊c. ⁊ ꝙ dꝫ ſic exponi magis patet in greco. Sed cū xp̄s nō ſit vnctꝰ ſm̄ ꝙ deꝰ qꝛ ſic nō cōuenit ſibi recipere ſpm̄ ſcm̄ ſed magis alijs dare. Scd̄a expoſitio nō videtur eſſe vera. Reſpondeo dicendū ē ꝙ idē ī perſona ⁊ deꝰ ⁊ hō tñ̄ vnctus ē inquantū hō. Et cū dr̄ o deꝰ ⁊c. ⁊ vngens ē deus ⁊ hō ⁊ vnctus ſilr̄ ē deus ⁊ homo. ⁊ vnum cum ipo in perſona.

Lectio quinta.

Et tu in principio domine terrā fundaſti: ⁊ opera manuū tuaꝝ ſūt celi. Ipſi peribunt: tu autem ꝑmanebis ⁊ omnes vt veſtimentū veteraſcent. Et velut amictū mutabis eos ⁊ mutabunt̄: tu autem idē ipe es ⁊ anni tui nō deficient.

Supra premiſerat apl̄s quatuor in quibꝰ xp̄s excellit angelos ⁊ ꝓbauit duo illoꝝ ſcꝫ ⁊ ꝙ excedit eos qꝛ ē filius ⁊ qꝛ ē heres: nunc ꝓbat tertiū ſcꝫ ꝙ excedit eos in virtute opationis qꝛ ꝑ eū pater fecit ⁊ ſecula. Hoc aūt probat apl̄s ex auctoritate eiuſdem prophete: ⁊ circa hoc duo facit. Primo oſtendit virtutē opationis inquātū ē creator. Secūdo quantū ad differentiam creatoris ad creaturam ibi. Ipſi peribunt ⁊c. Circa primū duo facit: qꝛ ꝑmo ponit creationē terre. Scd̄o celoꝝ ibi. Et opa manuū ⁊c. ¶ Sciendū ē autē circa primū ꝙ hoc pōt dupliciter legi. Vno mō vt ſit ſermo directus ad patrē vt ſit ſenſus. Tu dñe ſcꝫ deus pater fundaſti terram in ꝑncipio. i. in filio qui ē principiū. Jo. 8. Ego principiū qui ⁊ loquor vobis. Et hoc tm̄ valet ac ſi dixiſſet. Tu fundaſti terrā ꝑ filium. ps. Omnia in ſapia feciſti. Filius aūt ē ſapia genita: vt ſupra dixit eū ſplendorem glorie. Et hoc q̄ꝺ dicit hic reſpondet huic q̄ꝺ ſupra dixit: per quē fecit ⁊ ſecula. Alio modo ꝙ ſit ſermo directus ad filiū ſic. Et tu dñe ſcꝫ fili fundaſti terram in principio ſcilicet temporis vel in ꝑncipio ſcꝫ ꝓductionis rerum vt excludat opinionē dicentium corporalia nō fuiſſe creata cum ſpūalibus ſed poſt. Geneſ ꝑmo. In principio creauit deus celum ⁊ terram. ¶ Sciendū eſt autē ꝙ tripliciter poteſt diſtingui terra a

celo. Uno modo ⁊ ad lr̃am ꝙ per terraꝫ intelligatur ele
mentũ terre. Per celum autem ſuperiora corpora: vt ſi-
cut moyſes non facit mentionem de aere q: eſt cũ aqua:
ita hic intelligit per celum ip̃m celum ⁊ alia duo elemen
ta ſcꝫ aerem ⁊ ignem que magis accedunt ad naturam ce
li qḋ patet ex loco ipſoꝝ. Sic etiã accipit moyſes Gen̄.
p̃mo. Et dicit fundaſti: quia ſicut fundamentũ quod eſt
p̃ma pars edificij ẽ in ymo: ita terra inter oĩa elementa
tenet locũ ymũ. Eſa. 48. Manus mea fundauit terram.
p̃s. Aridam fundauerunt manus eius. Non autem di-
cit feciſti celos ſed opera manuũ tuarum ſunt celi: quia
illud quod aliquis facit manibꝰ magis diligenter videt̃
facere. Et ideo ſic loquit̃ ad deſignanduꝫ nobilitatem et
pulchritudinem ip̃orum. Eſa. 48. Dextera mea menſa
eſt celos. ¶ Aliter vero ꝙ per terram intelligat totã na-
turam corporalem. Et ſic terram fundaſti. quia materia
ẽ locus ⁊ fundamentũ formarũ: per celos autem ſp̃uales
ſubſtantias. p̃s. Laudate eum celi celorum. Et hi ſunt
oꝑa manuũ eius quia fecit eos ad imaginẽ ⁊ ſimilitudi-
nem ſuã. Uel per terram imperfecti in eccleſia qui ſunt
fundamentũ alioꝝ quia niſi eſſet actiua in eccleſia cõtem
platiua nõ ſubſiſteret. Per celos cõtẽplatiui. Et hec fa
cta in eccleſia in principio. i. ꝑ filiũ Eſa. 51. Poſui ver-
ba mea in ore tuo vt fundes terrã. i. iperfectos ⁊ plantes
celos. i. perfectos. ¶ Cõſequẽter cũ dicit. Ipſi peribũt
⁊c. oſtẽdit drĩaꝫ inter creatorẽ ⁊ creaturã: ⁊ hoc quãtũ ad
duo que ſunt ꝓpria creatori: primũ eſt eternitas: ſecũdũ
ẽ imutabilitas: de qua ibi. Et omnes vt veſtimentũ vete
raſcent ⁊c. Circa primũ duo facit: q: primo ponit termi-
nationem creature. Sc̄do interminationem dei ibi. Tu
autẽ ꝑmanebis. Dicit ergo primo. Ipſi ſcꝫ celi ꝑibunt.
Sed contra Eccl̃. p̃mo. Terra in eternũ ſtat: ergo videt̃
ꝙ multoplus celi. Reſpondeo dicendũ ẽ ꝙ ſm Augu.
⁊ philoſophũ in qualibet mutatione ẽ generatio ⁊ corru
ptio. Unde quicquid mutat̃ perit in ſtatu in quo erat.
Ergo qḋ dicit ꝙ celi peribunt nõ intelligit̃ quantum ad
ſubſtãtiam: de qua Job. 37. Qui ſolidiſſimi quaſi ere fu
ſi ſunt ſed quantũ ad ſtatum quẽ nunc habent. Apoc. 21
Uidi celum nouũ ⁊ terram nouam. 1. Cor. 7. Preterit
figura mundi huius. Sed quomodo mutabunt̃ ſtatum.
Diuerſimode q: celi ſuꝑiores mouent̃ ſed nõ alterantur
Inferiores vero ſcꝫ ignis ⁊ aer ⁊ mouent̃ ⁊ alterantur et
corruptioni ſunt ſubiecti. Sic ergo ſtatus omniũ celoruꝫ
ẽ mutabilis ſed tunc motus ceſſabit in ſuperioribꝰ: ⁊ cor
ruptio in inferioribus q: aer igne cõflagratiõis purgabi
tur. 2. Pe. 3. Celi qui nũc ſunt ⁊ terra eodem verbo re-
poſiti igne reſeruati in die iudicij ⁊c. Omnes ergo peri-
bunt a ſtatu in quo nunc ſunt: ⁊ ſic quodãmodo peribũt:
ſed tu domine permanebis. p̃s. Tu autẽ domine i eter-
num permanebis. ¶ Deinde cum dicit. Et oẽs ⁊c. oſtẽ-
dit differentiam dei ad creaturam quantũ ad imutabili
tatem. ⁊ circa hoc duo facit. Primo enim ponit mutabi
litatem creature. Secundo inmutabilitateꝫ dei ibi. Tu
autem idem ⁊c. Et adhuc circa primum duo facit: q: pri-
mo deſcribit rõneꝫ mutabilitatis creature. Sc̄do ſubdit
illam mutabilitatem ibi. Et velut amictum ⁊c. ¶ Circa
primum autem ſciendũ eſt ꝙ vetus ⁊ nouum cõſequunt̃
tempus. Unde veteraſcere nõ poteſt niſi qḋ aliqualiter
menſuratur tempore. Motus autẽ celorum menſuratur
tempore ſed ip̃m mobile menſuratur ipſo nunc tempori:
ergo in celo poſſunt inueniri nouitas ⁊ vetuſtas. Unde
non veteraſcent celi quaſi ſubſtantia eorum minuat̃ vel
corrumpatur in aliquo ſed tm̃ quantum ad diuturnitatẽ
temporis quo amplius nõ menſurabunt̃. Et ideo dicit.
Sicut veſtimentum ⁊c. quia cauſa mutationis celorum
nõ erit propter defectum virtutis ip̃orum que in aliquo
minuatur quia ſi motus ip̃orum ceſſaret ꝓpter defectuꝫ
virtutis iam ceſſatio haberet cauſam naturalem ⁊ poſſet
deprehendi rõne naturali cuius contrariũ dicitur Mat.
24. De die autem ⁊ hora illa nemo ſcit ⁊c. ergo erit pro
pter neceſſitatem finis quia omnes creature corporales
ordinantur ad ſp̃uales ⁊ totus motus deſeruiens gene-
rationi ⁊ corruptioni ordinat̃ ad generationẽ hominis.
Ceſſante ergo generatione hominis qḋ eſt quando com
pletus erit numerus electorum ⁊ p̃deſtinatoruꝫ ceſſabit
motus ille. Et ideo dicitur veſtimentũ qḋ ſumit̃ ad vſuꝫ
⁊ ceſſante vſu deponit̃ ſicut homo calidum veſtimentuꝫ
deponit veniente eſtate. Sic ergo ſtatus mundi q̇ nunc
eſt cõmendatꝰ iſti fini cũ cõpletus fuerit numerꝰ ille ele
ctorum iam amplius nõ erit accõmodatꝰ nec neceſſariꝰ
⁊ ideo ſicut veſtimentũ deponet̃. Luc. 21. Celum ⁊ ter-
ra tranſibunt ⁊c. ¶ Cõſequenter ponit ip̃am mutabilita
tem cũ dicit. Et velut amictum mutabis eos ſcꝫ celos.
Et bene dicit. Mutabis tu deus q: nõ ꝓpria virtute nec
ꝑ ſe ſed virtute dei mutabunt̃ a motu ſicut amictũ qḋ ad
vſum ſumit̃ ⁊ poſt vſum deponit̃ ſm cõgruentiã tẽporis
⁊ finis. Et dicit amictum q: per amictum gl̃ia hoĩs ⁊ ma
nifeſtat̃ ⁊ tegit̃. Ita etiã deus ꝑ creaturas ⁊ occultat̃ no
bis ⁊ manifeſtat̃. Ro. 1. Inuiſibilia dei ꝑ ea que fc̃a ſũt
intellecta conſpiciunt̃. Sap. 13. A magnitudine eñi ſpe-
ciei ⁊ creature cognoſcibilit̃ poterit hoꝝ creator videri
⁊c. Et dicit mutabunt̃ q: i perpetuũ mutati ꝑmanebunt
Itẽ quantũ ad celos ſp̃uales qui pereunt a vita p̃ſenti ꝑ
mortem corporis. 2. Reg. 14. Omnes morimur ⁊ qua
ſi aque dilabimur, in terrã que nõ reuertent̃ ⁊c. Eſa. 57.
Juſtus perijt ⁊ nemo ẽ ⁊c. Itẽ veteraſcẽt: quia vt dicit̃
infra. 8. qḋ antiquat̃ ⁊ ſeneſcit prope interitum ẽ. Et mu
tabis eos ſcꝫ ſm corꝑa quando corporale hoc induet in
corruptionẽ. p̃me Cor. 15. Et mutabunt̃ ſm mẽtem qñ
a viſione enigmatica aſſument̃ ad ſpeciei viſioneꝫ. Job.
14. Cunctis diebꝰ quibꝰ nunc milito expecto donec ve-
niat imutatio mea ⁊c. ¶ Deinde ſubiũgit imutabilitatẽ
dei cũ dicit. Tu aũt idẽ ip̃e es ⁊c. Ubi duo facit. Prio
eñi ponit hoc Sc̄do oñdit hoc ꝑ ſignũ ibi. Et ãni tui ⁊c.
Dicit ergo. Iſti ꝑibunt tu autẽ. ſ. dei filiꝰ ⁊ hoc cõtra ar-
rianos. ¶ Idẽ ip̃e es. i. ideꝫ ꝑſeueras ⁊ nunꝙ mutaris.
Malac. 3. Ego deꝰ ⁊ nõ mutor. Jac. 1. Apud quẽ nõ eſt
tranſmutatio ⁊c. Et ſignũ huius ẽ anni nõ deficiẽt. An-
ni eñi dei dicunt̃ duratio eius ſicut anni hoĩs duratio ho
minis q̇ deficit ⁊ ſm ꝑtes q: cũ ſit tp̃alis vna ꝑs ſuccedit
alteri: ⁊ vna adueniẽte deficit altera. Deficit etiã ſm to-
tũ. q: ex toto deſinit eſſe. In duratõe vero dei neutrũ ho
rum ẽ q: nõ deficit ſm totũ q: ẽ ſemꝑ. p̃s. Tu aũt altiſſi
mus i eternũ dñe. Itẽ nec ſm ꝑtes. q: eternitas ẽ tota ſi
mul ⁊ q̇d ſtãs. Job. 36. Numerꝰ annoꝝ eiꝰ ineſtimabil'.
⁊c. Sꝫ cũ ſit vna ⁊ imutabil' quare anni vocant̃. Rõ hu-
ius ẽ. q: itellectꝰ noſter accipit cognitõeꝫ intelligibiliũ
ꝑ ſenſibilia q: oĩs noſtra cognitio icipit a ſenſu. Unde et
deus q̇ ẽ oĩno ſimplex: deſcribit̃ ſub ſiĩtudine corꝑaliuꝫ
Eſa. 6. Uidi dñm ſedentẽ ⁊c. Ita etiam duratio eiꝰ a no
bis deſcribit̃ per aliqua nobis nota cũ tamen ſit vnifor-
mis ⁊ ſimplex. Uñ aliqñ dr̃ annus aliquãdo dies ⁊ men
ſis. q: omnes differentias tp̃is includit

Lectio ſexta.

AD quẽ autẽ angelorũ dixit aliquan
do: ſede a dextris meis: quouſq; po
nam inimicos tuos ſcabellũ peduꝫ
tuoꝝ? None omnes ſũt adminiſtratorij ſpi-
ritus in miniſterium miſſi propter eos qui
hereditatem capiunt ſalutis.

Supra probauit apl's tria de xp̄o in quib⁹ excedit ange-
los:hic ꝓbat quartū qḋ p̄miſerat de ip̄o ſcʒ ꝙ ſedet ad
dexterā maieſtatis qḋ ꝑtinet ad dignitatem ei⁹. Et circa
hoc facit duo. Primo eñ inducit auctoritatē dauid. Se
cundo oſtendit angelos ab hac dignitate deficere. ibi.
Nonne oēs ſunt ⁊c. Circa primū duo facit. q: primo de-
ſcribit dignitatem xp̄i. Scd̄o oſtendit per ſignū ibi Quo
aduſqȝ ponā ⁊c. Dicit ergo. Ad quē autē angelorum di
xit aliq̄n deus. Quaſi dicat. Non inuenit̄ ꝙ hoc de⁹ di-
xerit angelo ſed dixit chriſto. Et ipſe ē xp̄s. Mat. 22.
inducit hoc de ſe dictū. Hoc autē qḋ dicit. Sede a dex-
tris meis. pōt referri ad diuinā naturā in qua xp̄s equa-
lis ē p̄ri q: habet ⁊ iudiciariā ⁊ regiā p̄tātem equalē p̄ri
Jo. 16. Oīa que habet pater mea ſunt. Ipſe vero pat̄ ab
eterno dixit: q: dicendo filiū generauit ⁊ generādo dedit
ei equalitatem patris. Pōt etiam referri quantū ad hu-
manam naturam ſm̄ quā ſedet in bonis potiorib⁹ p̄ris.
Tunc aūt pater dixit q̄n hūane nature verbū ſuū vniuit
Hoc aūt magis ſupra expoſitū eſt vbi dixerat. Sedet ad
dexterā. ¶ Cōſequenter cum dicit. Quoaduſqȝ ⁊c. oſtē
dit ꝑ ſignū dignitatē xp̄i vbi occurrit duplex dubitatio.
Una quia ab eterno omnia ſunt ſubiecta filio. Itē q: in
reſurrectione xp̄s dicit. Data ē mihi oīs p̄tās. Quid er
go expectat ſubijciendum ſcabello ſuo? ¶ Et ſciendū eſt
ꝙ aliquid pōt eē in poteſtate alicuius dupliciter. Uno
mō quantū ad auctoritatem: ⁊ ſic omnia ab eterno quā-
tum ad p̄ordinationē fiendorū ⁊ in t̄pe quo fuerunt: ſub-
iecta ſunt filio dei inquantum deus: ſed a principio con-
ceptionis inquantū homo. Alio modo quantū ad exerci
tium poteſtatis: ⁊ ſic nō ſunt ei oīa ſubiecta ſed tm̄ in fi-
ne mundi quia nondū exercet p̄tātē in omnia: ſubijcien
do ſibi oīa. Phil. 3. Secundū opationē qua poſſit etiā
ſubijcere ſibi oīa. Sed quid eſt ꝙ dicit ſcabellum? Pōt
dici ꝙ per hoc nihil aliud intelligit̄ ꝙ̄ plena ⁊ perfecta
ſubiectio. Illud eñ dicit̄ perfecte ſubiectū alicui qḋ ip̄e
pōt cōculcare pedib⁹. Aliter etiā ⁊ faciendo vim in ver-
bo: q: ſicut de⁹ eſt caput xp̄i: vt p3 p̄me Cor. 11. Caput
xp̄i deus. Ita pedes xp̄i humanitas eius. p̄s. Adorabi-
mus in loco vbi ſteterūt pedes ei⁹. Ponā ergo ſcabellū
id ē non ſolum ſubijciā inimicos tuos tue diuinitati ſed
etiam humanitati tue. In hoc aūt errauit origenes. Ipſe
eñ voluit ⁊ intellexit vnū modū tm̄ ſubiectionis. Sicut
eñ nihil aliud eſt ſubijci luci ꝙ̄ illuminari: ita cū xp̄s ſit
veritas iuſticia ⁊ bonitas ⁊ quicquid tale pōt dici nihil ē
aliud ſubijci ſaluatori ꝙ̄ ſaluari. Et ideo voluit ꝙ ī fine
omnia etiā demones ſaluarent̄ quia aliter nō ſubijceren
tur oīa xp̄o. Sed hoc ē contra illud qḋ dicit̄ Mat. 25.
Ite maledicti in ignē eternū. Unde ſciendū eſt ꝙ duplex
eſt modus ſubiectionis. Unus ꝑ voluntatē ſubditoꝝ ſi-
cut boni miniſtri ſubijciunt̄ domīo ſuo: puta regi ⁊ ſic ſo
li boni ſubijciunt̄ xp̄o. Alius per voluntatem dn̄i: ⁊ ſic ē
quedam violentia ex parte ſubditorum. Et ſic mali ſubij
ciuntur xp̄o: nō ꝙ velint dominiū eius: ſed quia xp̄s faci
et de ipſis voluntatem ſuam puniendo eos qui noluerūt
hic facere voluntatem ſuā. Et hoc ꝓprie deſignat̄ ꝑ ſca-
bellū: quia qḋ calcat̄ cōprimit̄. Eſa. 66. Celum mihi ſe-
des ē id eſt celeſtes ⁊ boni: ſed terra id eſt terreni ⁊ mali
ſcabellū pedū tuoꝝ. ¶ Alia dubitatio eſt de hoc ꝙ dicit:
q̄aduſqȝ ⁊c. quia ſi ſedebit quoaduſqȝ ponat: ergo cū po-
ſuerit nō ſedebit. Reſpōdeo ꝙ donec ⁊ quoaduſqȝ q̄nqȝ
ponunt̄ finite. quādo ſcʒ deſignant terminū eius cui con
iungitur: ſicut cum dico: Sede hic donec veniam. Ali-
quando autem tenentur infinite quando ſcʒ non ponitur
terminus: vt cum dicitur. Iſte non penituit donec vixit:
quia nec poſt mortem penituit. Sicut enim dicit Hiero-
nymus illud oportet deſignari de quo poteſt eſſe dubiū

Illud autem quod nō eſt dubium relinquit̄ intelligenti
Dubium autem eſt vtrum in vita ſua peniteat: ſed ꝙ nō
poſt mortem ſuam nulli eſt dubium. Sic ⁊ in propoſito
cum enim non multi impugnent ⁊ blaſphement chriſtū
videtur dubium vtrum modo ſedeat: ſed non eſt dubiū
vtrum ſedeat quando omnia ſubiecta erunt ei: ⁊ ideo nō
exprimitur illud. ¶ Conſequenter oſtendit ꝙ dignitas
hec angelis non conuenit cum dicit. Nonne omnes ⁊c.
Ubi tria facit: quia primo oſtendit ipſorum officiū. Se-
cundo executionem officij ibi. In miniſteriū ⁊c. Tertio
fructū executionis ibi. Ut hereditatē ⁊c. Dicit ergo. Nō
ne omnes ⁊c. p̄s. Miniſtri eius qui facitis voluntatem
eius. Sed contra Dan̄. 7. Milia miliū miniſtrabant ei
⁊c. Ubi dicit Grego. Aliqui miniſtrant alij ſunt qui aſſiſ
ſtunt. Non ergo omnes miniſtrant Reſpondeo dicēdū
eſt ꝙ ſicut videmus in artificibus ꝙ duplex eſt gen⁹ ar-
tificum. Quidam enim ſunt quaſi manu exequentes vt
manu artifices. Alij autem non exequūtur nec operātur
manu ſed ſunt artifices diſponentes ⁊ quaſi precipiētes
quid agendum ſit: ita ⁊ in angelis eſt: quia quidam ſunt
quaſi exequentes. quidam vero quaſi preceptores preci
pientes ea que agenda ſunt. Accipiendo ergo largo mo
do adminiſtrationes tam ꝓ exequentibus ꝙ̄ etiam pro
imperantib⁹: ſic oēs ſunt adminiſtratores vl̄ adminiſtra-
torij. Sed ſi dicantur adminiſtratorij qui exequunt̄. alii
autē qui imediate accipiunt a deo aſſiſtentes. ſic quidā
miniſtrant: quidā aſſiſtunt ⁊ tradunt aliis. Sed contra
hoc eſt quia hic tangit̄ executio officii cum dicit. In mi-
niſterium miſſi ⁊c. ergo videt̄ per hoc ꝙ omnes exequā-
tur. p̄s. Immittit angelus domini in circuitu ⁊c. et Eſa.
6. Uolauit ad me vnus de ſeraphin qui ſūt de ſupremo
ordine. Ergo ſi illi mittunt̄: multofortius alii. Sed con
tra hoc eſt dionyſius qui dicit ꝙ accepit ab apoſtolo ꝙ
ſoli inferiores mittunt̄ ⁊ nō ſuperiores. Reſpondeo qui-
dam dicunt ꝙ ſuperiores mittunt̄ ⁊ exeunt aliquādo ali
quibus cauſis ſubortis ad exteriora: ſed videt̄ mihi ꝙ ſu
periores quattuor ſcʒ ſeraphin. cherubin. throni ⁊ domi
nationes nunꝙ̄ mittunt̄ ſed inferiores mittunt̄ qḋ patet
ex eoꝝ nominibus Uirtutes enim mittunt̄ ad mirabilia
facienda. Poteſtates ad arcendum poteſtates aereas.
Principatus ad gubernandū cōmunitatē vel regnum:
⁊ ſic de aliis. Dominationes autē dicunt̄ quia ordināt
omnia hec inferiora. Alii autem tres ordines accipiunt
nomina ex opatione quam immediate exercent circa de-
um: ⁊ illa diſpenſant in alios. ¶ Ergo dicit miſſi. Dicen
dum eſt duplex eſt miſſio. Una que motum localem ip̄o
tat. ⁊ ſic mittunt̄ ſolum inferiores. Alia eſt miſſio que fit
per applicationem ⁊ directionē noui effectus in creatu-
ra. ⁊ ſic mittunt̄ filius ⁊ ſpiritus ſanct⁹. ⁊ hoc modo mit
tunt̄ ſuperiores quia virtus eorū immittit̄ in inferiores
immittenda alijs. Et qḋ dicit volauit ⁊c. Dicendum ꝙ
inferiores vtuntur nominibus illorum quoꝝ virtute et
auctoritate agunt ⁊ eis attribuunt̄ operationes ſuas. Et
quia ille officium ſuum exequebat̄ in virtute ſeraphin:
ideo vocatus eſt nomīe ſeraphin nō ꝙ eſſet natura ſera-
phin. ¶ Deinde ſubiungit fructum officij cum dicit. Ut
hereditatem ⁊c. Et licet omnes ſint vocati nō tamē oēs
capiunt hereditatē. Qui ergo capiunt illi ꝑcipiūt fructū
miſſiōis. Jere. 51. Curauim⁹ babylonē ⁊ nō ē ſanata.

Capitulum ſecundum.

Propterea abundantius oportet
obſeruare nos ea que audiuim⁹

**ne forte pereffluamus. Si enim qui per an-
gelos dictus eſt ſermo: factus ē firmꝰ ⁊ om-
nis preuaricatio ⁊ inobediētia accepit iuſtā
mercedis retributionē quomodo nos effu-
giemus ſi tantam neglexerimꝰ ſalutē Que
cum initiū accepiſſet enarrādi per dominū
ab eis qui audierunt in nos confirmata ē cō
teſtante deo ſignis ⁊ portentis ⁊ varijs vir-
tutibus ⁊ ſpiritusſancti diſtributionibꝰ ſm
ſuam voluntatem.**

Supra oſtendit apl's multipliciter eminētiam xp̄i ad an
gelos: hic ex hoc cōcludit ꝙ magis obediendū eſt doctri
ne xp̄i ſcz nouo teſtamento ꝙ̄ veteri teſtamēto. Et circa
hoc tria facit. Primo enim ponit concluſionem intentā
Scd'o inducit rōnem ad cōcluſionē intentā. Tertio con
firmat ↄn̄am rōnis. Primū in principio. ſecūdū ibi. Si
enim̄ qui per angelos ⁊c. Tertiuz ibi. Non em̄ angelis
⁊c. Circa primū ſciendū eſt ꝙ Exo. 23. Datis preceptis
legis ⁊ iudicibus ſubiungit. Ecce ego mitto angelū me-
um ⁊c. Et ſequit̄. Obſerua igit̄ ⁊ audi ⁊c. Si igit̄ māda
tuz angeli per quē lex data ē ſeruaretur: introitus diſpo
neret ad patriaz. Unde ⁊ Mat. 19. dictū ē. Si vis ad vi
tā ingredi ſerua mandata. Oportet ergo ſeruare manda-
ta illa legis: ergo oportet magis obedire mādatis eius
qui maior eſt angelis per quos lex data ē. Et hoc ē ꝙ dicit̄
Propterea obſeruare oportet ea que audiuimꝰ. Abdie
primo Auditū audiuimꝰ a domio. Abac. 3. Domine au
diui auditū tuum ⁊ timui. Oportet ergo obſeruare abun
dantius qr ſcz a maiore dicta ſunt. p̄s. Ideo dilexi teſti-
monia tua ⁊c. Et hoc ꝓpterea id ē propter iminens peri
culum. ne ſcz ſupereffluamꝰ. Aliquis enim fluit per pe-
nas corporales. ſcd'i Reg. 14. Quaſi aque dilabimur
ſuper terram. ſed effluit per culpam ſed ſupeffluit corpo
raliter per damnationē eternam. ¶ Conſequenter indu-
cit rōnem ad hoc que continet vnaz cōditionalem conti-
nentē comparationem noui ⁊ veteris teſtamēti In ante-
cedenti ponit̄ conditio veteris teſtamenti. In ↄn̄ti con-
ditio noui teſtamenti. Circa vetus autē tria ponit ſcz le-
gis auctoritatē. Scd'o firmitatē veritatis ibi. Qui factꝰ
ē firmus. Tertio neceſſitatē obſeruandi ibi. Et oīs pre-
uaricatio ⁊c. Primo ponit auctoritatē: quia nō humana
rōne data eſt lex ſed per angelos. Gal. 3. Ordinata per
angelos ⁊c. Act. 7. Hic moyſes qui fuit in eccl'ia i ſoli-
tudine cū angelo qui loquebat̄ ei in monte ſyna ⁊c. Nec
hoc ē mirū quia vt probat dionyſius reuelationes diui-
narū illuminationū ad nos ꝑueniunt mediantibus ange
lis. ¶ Firmitatē veritatis oſtendit cum dicit. Qui factꝰ
ē ⁊c. quia totū impletur qd' ibi mandatū ē. Mat. 5. Iota
vnum aut vnus apex nō p̄teribit a lege donec oīa fiant.
⁊c. ¶ Neceſſitatē oſtendit qua puniunt̄ preuaricantes.
Unde dicit. Et omnis preuaricatio ⁊c. Ubi ponit vnuz
qd' reſpondet duplici culpe ſcz peccato omiſſionis ⁊ trāſ
greſſionis. Primū reſpondet p̄ceptis affirmatiuis: aliud
negatiuis. Primū notatur noīe inobedientie. Sz nun-
quid inobedientia ē peccatū generale? Et videt̄ ꝙ ſic. ꝑ
hoc qd' dicitur hic. Ad qd' dicendum ē ꝙ peccatuz dicit̄
eſſe ſpeciale ex intentione ſpālis finis. Unde qn̄ aliqs
non ſeruat preceptum hac intentione vt contemnat pre-
ceptum: ſic ē ſpeciale peccatū: ſed quādo ex aliqua cauſa
puta quādo ex concupiſcētia tunc eſt conditio cōſequēs
peccatū non tamē ſpeciale peccatū. Aliud autem vocat̄
p̄uaricatio. p̄s. Preuaricantes reputaui ⁊c. Item aliud
ponit ex parte pene cum dicit. Quia accepit iuſtā mer-
cedis retributionem. Retributio em̄ reſpicit quantitatē
culpe: vt qui magis peccauit magis puniat̄. Merces ve
ro reſpicit qualitatem vt qui igne libidinis peccauerit ig
ne crucie̅t. Accipiet ergo mercedē bonā pro bonis ⁊ ma
lam pro malis. Et ſic merces accipit̄ in bonū ⁊ in maluz
inquantū importat iuſticiā diſtribuendi. Iuſtum dicit ꝓ
pter equalitatez pene vt ſcz ſm menſurā peccati ſit pla-
garū modus. De penis autē habet̄ Leuit. 26. ⁊ Deute-
rono. 28. Glo. dicit Iuſtam. ne putetur perire iuſticia ꝓ
pter miſericordiā. ¶ Conſequenter cum dicit. Quomo-
do nos effugiemꝰ ⁊c. ponit cōſequēs ſue cōditionalis in
quo deſcribit cōditionem noui teſtamenti vbi tria facit.
Primo em̄ oſtendit neceſſitatem obſeruandi. Secundo
originē noui teſtamenti. Tertio firmitatē veritatis ipiꝰ
Secūdū ibi. Que cū initiū accepiſſet ⁊c. Tertium ibi.
Cōteſtante deo ⁊c. Dicit ergo. Si ſermo factus per an-
gelos putat p̄uaricatores ⁊ inobedientes quō nos effu-
giemꝰ ⁊c. In quo denotat periculū qd' iminet non obſer
uantibus. Supra autē vetus teſtamentū vocauit ſalutē
Cuiꝰ rō ē: quia ſermo ordinat̄ ad cognitionē tm̄: hoc em̄
facit vetus teſtamentū qr ꝑ ipſū ē cognitio peccati. Ro.
3. Per legē cognitio pctī. p̄s. Nō fecit talit̄ om̄i nationi
Et alibi. Notꝰ in iudea deꝰ ⁊c. Nō tm̄ conferebat grām
ſed in nouo teſtamento confert̄ gratia. Io. 1. Grā ⁊ veri
tas ꝑ ieſum xp̄m facta ē. Et. 6. Dn̄e ad quē ibimꝰ verba
vite eterne habes. p̄s. Ignitū eloquiū tuū vehementer.
Et dicit tātā. id ē valde magnā. Et certe valde magna ē
ſi conſideres a quibus ꝑiculis liberat quia nō ſolum libe
rat a periculis mortis corporalis ſed etiā ſpūalis. Mat.
p̄mo. Ipſe enim ſaluum faciet populū ſuū a peccatis eoꝝ
Item magna ē: quia eſt vniuerſalis: id ē nō vnius popu
li tm̄ nec ab vno ꝑiculo ſed ē omniū hominū ⁊ ab hoſti-
bus omnibꝰ. 1. Thi. 4. Qui ē ſaluator omniū maxime
aūt fideliū. Luc. p̄mo. Sine timore de manu inimicorū
noſtrorū liberati ⁊c. Itez magna eſt qr eterna. Eſa. 45.
Saluatꝰ ē iſrael in domio ſalute ſempiterna. Et iō non
ē negligenda ſed debemꝰ eē ſolliciti ad obtinendū eam.
Iudic̄. 18. Uidimus terrā valde opulentaz ⁊ vberē. Et
ſequit̄. Nolite negligere nolite ceſſare ⁊c. Et vere nō de
bemus negligere qr ſi negligētes fuerimꝰ puniemur nō
tm̄ perdendo bonū: ſed etiam incurremus malū ſcz eter-
ne dānationis qd' effugere nō poterimꝰ. Mat. 3. Quis
demonſtrabit vobis fugere a ventura ira. Iob. 11. Effu-
giū peribit ab eis ⁊c. p̄s. Quo ibo a ſpū tuo ⁊ quo a facie
tua fugiā. ¶ Originē doctrine noui teſtamēti oſtēdit cū
dicit. Que cum initium accepiſſet ⁊c. Ubi ponit dupli-
cem eius originē. Prima fuit nō ꝑ angelos ſed ꝑ ipſum
xp̄m: ſupra p̄mo. Locutus ē nobis in filio. Io. 1. Unige
nitus qui ē in ſinu patris ipe enarrauit. Et iō dicit Que
cum accepiſſet initium enarrandi per dn̄m ⁊c. qr hz du-
plex initiū. Unū ſimpliciter ⁊ illud ē ab eterno: ⁊ hoc eſt
per ipm verbum Ephe. 1. Elegit nos in ipſo an̄ mūdi cō
ſtitutionē. Aliud ē initiū enarratiōis: ⁊ iſtud fuit in tpe
ꝑ verbū incarnatū. Scd'a origo fuit ꝑ apl'os q̄ audierūt
a xp̄o. Un̄ dicit. Ab eis q̄ audierūt. i. ꝑ ipoꝝ p̄dicatiōem
p̄me Io. 1. Qd' fuit ab initio qd' vidimꝰ ⁊ audiuimꝰ ⁊c.
Luc. 1. Sicut narrauerūt nobis q̄ ab initio ipi viderunt
¶ Firmitatē eiꝰ ponit q̄ maior ē ꝙ̄ firmitas veteris teſta
menti: qd' oñdit ex teſtimonio dei q̄ mentiri nō pōt. Un̄
dicit Deo ↄteſtante ⁊c. ¶ Sciendū ē aūt ꝙ teſtimoniū ē
ꝑ loquelā: loquela ē ſignū ſenſibile. Deus aūt duplici ſi
gno ſenſibili conteſtatus eſt. ſ. miraculis ⁊ donis ſpūſſā-
cti. Quantū ad p̄mū dicit ꝙ ↄfirmata ē conteſtante deo
ſignis q̄ ad minora miracula vt ſanatio claudi vl' febris
De primo Actuū. 3. ⁊ 14. De ſecundo autem Act. vlti

mo. Poꝛtentis quãtũ ad maiora ſicut ſuſcitatio moꝛtui Actuũ. 9. Thabita ſurge ⁊c. Dicitur autē portentum quaſi poꝛro vel procul tenſum qḋ ſcȝ aliquid in longinquũ demonſtrat. 2. Paralip. 32. In legatione principũ babylonis qui miſſi fuerant ad eum vt interrogarent de portento ꝙ ſcȝ fuerat ſol retrogreſſus ⁊c. Precipuū vero poꝛtentum eſt ꝙ deus factus eſt homo. Eſa. 8. Ego ⁊ pueri mei quos mihi dedit deus in poꝛtentū ꝙ ſcȝ ego ſum homo ⁊ ꝙ pueri mei hoc crederent. Mirum enĩ fuit ꝙ coꝛ humanũ hoc potuit credere. Dicit vero. Varijs virtutibus vt ſigna ⁊ poꝛtenta referantur ad ea que excedunt virtutem nature vt ſignum dicatur qḋ eſt p̃ter ⁊ ſupra naturam: non tamē contra. Sed poꝛtentum eſt qḋ ē contra naturā vt partus virginis: ſuſcitatio moꝛtui. Sȝ virtus referat̃ ad ea que ſunt ſm naturam licet non eodem modo ſicut ſanatio febꝛis qḋ vtiqȝ poſſunt medici licet non ſtatim. Vel virtutes referantur ad virtutes mētis quas dominus ſuis p̄dicatoꝛib⁹ dedit ſcȝ fides: ſpes: ⁊ charitas. Sed quantũ ad ſecundũ ſcȝ quantũ ad dona dicit. Et ſpiritusſancti diſtributionib⁹. Sed cõtra vt dicitur Sap. 7. Spiritusſanctus vnus ē. Quomodo ergo diſtribuitur? Dicendũ ē ꝙ nõ diſtribuitur ſm eſſentiam ſed inquantũ dona eius diſtribuũt̃. p̄me Coꝛ. 12. Diuiſiones gr̃arum ſunt idē autē ſpiritus. Oĩs autē gratie attribuunt̃ ſpiritui ſancto: quia datur ex amoꝛe. Amoꝛ vero appꝛopꝛiatur ſpiritui ſancto. Grego. Certe ſpirit⁹ ſanctus amoꝛ eſt. Vel diſtributionibus. i. ꝑ diſtributiones que fiunt a ſpiritu ſancto: qꝛ alij datur ſermo ſapie. alij ſermo ſcientie: alij opatio miraculoꝝ: alij pꝛophetia: ⁊ ſic de alijs. Et hoc totũ non ꝓ meritis nec ex neceſſitate nature ſed per ipſius voluntatē. Joh. 3. Spiritus vbi vult ſpirat ⁊c. Mar. vltimo. Dño cooperante ⁊ ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.

Lectio ſecunda.

Non enĩ angelis ſubiecit de⁹ oꝛbē terre futurũ: de quo loquimur. Teſtatus eſt autem in quodam loco quis dicens: Quid eſt homo ꝙ memoꝛ es eius: aut filius hominis: quoniam viſitas eum. Minuiſti eum paulominus ab angelis gloria ⁊ honoꝛe coꝛonaſti eum: ⁊ cõſtituiſti eũ ſup opa manuũ tuarum. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. In eo enim ꝙ oĩa ei ſubiecit nihil dimiſit nõ ſubiectũ ei. Nũc autē nec dũ videm⁹ omnia ſubiecta ei.

Supꝛa fecit apoſtolus quandã comparationem oſtēdēs eſſe maioꝛem neceſſitatem obſeruandi pꝛecepta xp̄i ꝙ̃ legis date per angelos: hic confirmat ↄ̃nam. vbi duo facit. Pꝛimo enim confirmat dictam ↄſequentiã oſtēdēs maioꝛem eſſe poteſtatem xp̄i ꝙ̃ angeloꝛum. Secundo pꝛobat idem per auctoꝛitatem ibi. Teſtatus eſt autē quidã. ⁊c. Dicit ergo. Ita dixi ꝙ maioꝛa ſupplicia ſuſtinebunt ꝙ̃ qui faciunt contra mandata angeloꝛum: quia ipe chꝛiſtus dominus eſt ⁊ magis punitur qui peccat cõtra dominũ ꝙ̃ qui peccat cõtra ſeruos. Et ꝙ chꝛiſtus ſit dominus oſtendit quia nõ ſubiecit deus oꝛbem terre futurum ſubiectum xp̄o angelis. Et duo dicit. Pꝛimo quia oꝛbis non eſt ſubiectus angelis. Secundo oſtendit de quo oꝛbe intendit ibi. De quo loquimur. Oꝛbis enĩ nõ ē ſubiectus angelis. Job. 34. Quem conſtituit aliũ ſup terram aut quē poſuit ſup oꝛbē quem fabꝛicatus ē. Sed cõtra Dan. 10. dicitur. Angelus pꝛinceps regni grecoꝛū ⁊ perſarũ. Et deutero. 32. Conſtituit fines populoꝛũ iuxta numerũ filioꝛũ dei ſm aliam litteram. Et dicendum eſt ꝙ non eſt eis ſubiectus vice dominij ſed vice cuiuſdã miniſterij. Tota enim creatura coꝛpoꝛalis miniſtratur per angelos. p̄s. Miniſtri eius qui facitis ⁊c. ſupꝛa. 1. Omnes adminiſtratoꝛij dicuntur. Vel non enĩ ſubiecit oꝛbem terre angelis: oꝛbē dico futurum ſcȝ mundũ iſtū qui dicit̃ futurus qꝛ in ſcriptura qñqȝ dicitur futurũ non reſpectu noſtri ſed reſpectu eius cui cõparatur: ſicut idē apoſtolus dicit Ro. 5. de adã reſpectu xp̄i qui ē foꝛma futuri: xp̄s enĩ nõ ē futurus reſpectu ſui ſed reſpectu ade. Sic hic oꝛbis futurus dicit̃ nõ reſpectu noſtri ſed reſpectu xp̄i qui ē ab eterno ſed oꝛbis in tempoꝛe. Et qꝛ manichei dicunt oꝛbem ſubiectũ malo deo nõ aũt bono. ideo ſubdit. De quo loquimur quia ſcȝ nõ de alio ſed de iſto. Vel quia ſupꝛa pꝛimo dixerat. Ipſi peribũt ſcȝ celi ⁊ mutabunt̃: qḋ ſicut ibi dictum fuit intelligit̃ quo ad ſtatum non quo ad ſubſtantiã: ita ꝙ duplex ē ſtat⁹ mundi. Vn⁹ qui nunc ē p̄ſens. 2. Pet. 3. Celi qui nunc ſunt ⁊ terra eodē verbo repoſiti ſunt reſeruati igni ⁊c. Et alius ē futurus. In oꝛbe autem ſm iſta qui nunc ē nõ omnia ſunt ei ſubiecta vt ſupꝛa dictũ ē: ⁊ hoc per executionem potentie licet ſubiecta ſint per auctoꝛitatē ſed nũc in illo ſtatu futuro erit ei oꝛbis ſubiectus. Et ideo ſubdit. De quo loquimur. ¶ Conſequenter pꝛobat ꝑ auctoꝛitatē cũ dicit. Teſtatus ē autē quidã ⁊c. Vbi tria facit. Pꝛimo enĩ cõmendat auctoꝛitatē teſtimonij inducendi. Secũdo inducit teſtimoniũ ibi. Quid ē hõ ꝙ memoꝛ es eius ⁊c. Tertio explicat ſenſum teſtimonij. In eo enĩ ꝙ ei omnia ⁊c. Circa teſtimoniũ vero ponit pꝛĩo ꝙ verba veteris teſtamenti ſunt quedã teſtimonia xp̄i. Jo. 5. Scrutamĩ ſcripturas ⁊c. Et paulopoſt. Et ille ſunt q̄ teſtimoniũ perhibent de me. Et ideo dicit. Teſtatus ē autem. Secũdo qꝛ apud iudeos erant quedã ſcripture minus note ⁊ q̄dam magis note: ⁊ iõ maioꝛis dignitatis ſunt ſcripture pſalmoꝝ quib⁹ ipi vtebant̃ in oĩbus ſacrificijs ſuis. Et ideo dicit. In quodã loco noto. ſcȝ ⁊ manifeſto. Tertio ponit auctoꝛitatē dicentis ſcȝ dauid qui ſcȝ fuit maxime auctoꝛitatis. 2. Reg. 23. Dixit vir cui conſtitutũ ē de xp̄o dei iacob egregius pſaltes iſrl̃. ¶ Deinde inducit teſtimoniũ cũ dicit. Quid ē homo ⁊c. vbi tria facit. Pꝛimo enĩ ponit myſteriũ incarnationis. Scḋo paſſionis ibi. Minuiſti eũ paulomin⁹ ab angelis ⁊c. Tertio myſteriũ exaltatiõis ibi. Glia ⁊ honoꝛe ⁊c. Dicit ergo. Quid ē hõ. ⁊c. Et debet legi deſpectiue. Quaſi dicat. Hõ valde modicũ quid ē reſpectu dei. Eſa. 40. Oēs gentes quaſi nõ ſint ſic ſunt coꝛã eo: ⁊ quaſi nihilũ ⁊ inane reputate ſunt ei. Si enĩ aliquis diligit aliquē ⁊ dimittit eũ diu in miſerijs nec ſubuenit videt̃ eius obliuiſci. Deus aũt humanũ gen⁹ dilexit ⁊ qꝛ ipm fecit ad imaginē ſuam ⁊ qꝛ ĩ medio paradiſi ipm poſuit. Sȝ p⁹ peccatũ qꝛ nõ ſtatĩ ei ſubuenit videt̃ ei⁹ fuiſſe oblit⁹. p̄s. Memento ē nr̃i dñe in bñplacito tuo ⁊c. Et iõ dicit. Quid ē hõ ⁊c. Quaſi dicat. Si cõſiderem⁹ vilitatē hominis mix̃ ē ꝙ memoꝛ es ei⁹. Sic ergo pꝛĩo ponit cãm incarnatiõis. Scḋo ponit ipſã incarnationē cũ dicit. Filius homĩs. In ſcriptura enĩ ſacra xp̄s vocat̃ fili⁹ hoĩs ſicut pȝ Dañ. 7. Et in euãgelio in multis locis ⁊ hui⁹ rõ ē: qꝛ alij ſunt filij hoĩm. p̄s. Filij hoĩm vſqȝquo graui coꝛde ⁊c. Sȝ xp̄s tm̃ filius ē hominis ſcȝ virginis beate. Et ipe a deo viſitat̃. Aliquãdo viſitatio in ſcriptura refertur ad gratiam: ſicut dicitur: Geneſ. 21. Viſitauit dominus ſaram ⁊c. Quandoqȝ autem ad penam. p̄s. Viſitabo in virga iniquitates eoꝛum. Hic autem refertur ad beneficium. Viſitas. id eſt excellentiſſimum beneficium ei confers: quia facis eum filium dei ex hoc ſcilicȝ ꝙ hũanitas aſſumpta ē a verbo

in vnitatē ſuppoſiti. Vel hoc dicit ꝓpter plenitudinem xp̄i Joh. p̄mo. Plenū gratia ⁊ veritate ⁊c. Vel referēdū eſt vtrūq; ad xp̄m vt ſit ſenſus. Memor es eius in incarnatione in qua humanitas aſſūpta eſt a xp̄o ſed viſitas ī reſurrectiōe. Vel referendū ē vtrunq; ad hūanū genus Quilibet autē filius hoīs eſt hō: nō autē quilibet hō ē filius hominis. Adam eñ nō fuit filius hoīs. Dicit ergo Homo qui gerit imaginem hominis terreni ade ſc;. Et iſte hō dicit peccator ſed filius hoīs dicit q̄ gerit imaginē hoīs celeſtis ſc; xp̄i qui dr̄ filius hominis. 1. Cor. 15. Sicut portauimꝰ ymaginē terreni portemꝰ ⁊ imaginē celeſtis. Homo ergo ſimpliciter dicit peccator. Et q̄ iſte longe eſt a deo quia longe a peccatoribus ſalus: dicitur deus eius eē memor ſicut homo memoratur eiꝰ qđ longe eſt ab ipſo. Sed filius hominis viſitat per gratiam Job. 10. Viſitatio tua cuſtodiuit ſp̄m meum. ¶ Cōſequēter ponit myſterium paſſionis cū dicit. Minuiſti eū paulominus ⁊c. Ubi ſciendū eſt ꝙ ordine nature corruptibilia ⁊ paſſibilia minora ſunt incorruptibilibꝰ ⁊ impaſſibilibus. Angeli aūt ſm naturā ſunt impaſſibiles ⁊ imortales. Unde quādo xp̄s dignatꝰ eſt paſſionē ⁊ mortē ſuſtinere minoratus ē ab ipſis nō ꝙ plenitudinē ſuā amiſerit vel in aliquo diminutus fuerit: ſed paruitatē noſtrā ſibi aſſumpſit. Et hoc ſignificatum fuit Luc. 22. vbi dicit ꝙ apparuit illi angelus dn̄i confortans eū non ꝙ indigeret ipſo ſed vt oſtenderet ſe minoratū ab ipſis ꝑ paſſionē. Dicit autē paulominus ꝓpter duo. Primo q̄ oīs creatura corporea eſt modicū quid per comparationē ad rōnalem quia corporea cōp̄hēditur certis limitibus quātitatis nō autem rōnalis: ſed ſemꝑ plus pōt in magis intelligibile. xp̄s autem eſt minoratus ab angelis nō quātum ad diuinitatē nec quantū ad animam ſed ſolo corpore. Et dixit paulominus ꝓpter quātitatē. Secundo dicitur paulominꝰ quantū ad durationē quia modicū durauit. Eſa. 54. In modico dereliqui te ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Gloria ⁊ honore ⁊c. oſtendit myſteriū exaltationis Ubi tria facit. Primo oſtendit eius gl'iam. Scđo honorem ibi. Et honore ⁊c. Tertio poteſtatē ibi. Conſtituiſti eum ⁊c. Apo. 5. Dignus ē agnus qui occiſus ē accipere virtutē: diuinitatē ⁊ ſapiām ⁊ fortitudinē ⁊ gloriā ⁊ benedictionem in oēm creaturam ⁊c. Dicit ergo primo: Coronaſti eū gloria id eſt claritate. Gl'ia eñ claritatē importat: xp̄s autē duplici gloria coronatus eſt ſc; claritate corporis. Phil. 3. Qui reformabit corpus humilitatis noſtre cōfiguratū corpori claritatis ſue. Ita claritas ſibi ꝓmittit. Jo. 12. Et clarificaui aīam ſc; implēdo ſplēdoribus grē: ⁊ iterū clarificabo ſc; corpus imortalitatis gloria. Alia claritas ē in confeſſione omnium populorū. Phil. 2. Et oīs lingua cōfiteatur. p̄s. Gloriā ⁊ magnū decorē impones ſuꝑ eum. ¶ Cōſequenter oſtendit eius honorem cū dicit. Et honore ⁊c. Differt autem honor a gloria ſicut effectus a cā. Eſt enim honor reuerentia exhibita in teſtimoniū excellentie eius vnde eſt teſtificatio bonitatis eius. Honor ille ē vt omnis creatura reuereat ipm ſicut ⁊ p̄rem. Jo. 5. Ut omnes honorificent filiū ſicͭ ⁊ patrem. Et dicit coronaſti ſc; in ſignū victorie quia corona dat vincenti. 1. Cor. 9. Illi quidem vt corruptibilem coronā accipiant ⁊c. 2. Thy. 2. Nō coronabit niſi qui legittime certauerit. Xp̄s aūt per certamē paſſionis meruit hanc gl'iam. Phil. 2. Factus eſt obediens vſq; ad mortem. Et ſequit. Propter qđ ⁊ deus exaltauit illum ⁊c. Iſta autem prout conueniunt chriſto inquantū deus eſt non ſunt premiū ſed magis illi naturalia: ſed inquantum hoc eſt ſunt premium victorie paſſionis eius. ¶ Sed poteſtatem eius oſtendit primo quantum ad auctoritatem eius. Secundo quantum ad effectū ibi. Oīa ſubieciſti ⁊c. Quantū ad p̄mū dic: cōſtituiſti qđ pōt tripliciter intelligi. Uno mō ꝙ conſtitutus eſt ſuꝑ omnia loca ⁊ hoc in aſcenſione. Ephe. 4. Aſcendit ſuꝑ omnes celos. Secundo dignitate. Ephe. 1. Conſtituens eū ad dexteram ſuā ſuper oēm principatum ⁊ poteſtatem ⁊c. Tertio poteſtate q̄ ſuper oēm creaturā. Mat. vl. Data eſt mihi oīs p̄tās in celo ⁊c. Sed xp̄s inquantum deus non eſt conſtitutus ſed natus: ſed cōſtitutus ē inquantū homo: ſupra primo. Quē conſtituit heredē vniuerſorū ⁊c. Effectus poteſtatis ē quia omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. Utitur autē ꝓphetia preterito pro futuro propter maiorē certitudinem. Jam eñ factum eſt in eterna dei p̄deſtinatione. Et dicit ſub pedibus eius id ē ſub humanitate vel cum oīmoda ſubiectione. p̄s. Donec ponā inimicos tuos ⁊c. Eſa. 45. Hec dicit dominus xp̄o meo ciro cuius app̄hendi dexteram vt ſubiiciam ante faciem eius gentes ⁊c. ¶ Cōſequenter cum dicit. In eo eñ ⁊c. exponit ſenſum teſtimonij. Ubi ap̄ls duo facit. Primo enim exponit quantum ad eius ſublimitatem. Secūdo quantum ad minorationem ibi. Eū aūt qui modico ⁊c. Circa primum duo facit: q̄ primo oſtendit qualiter dcm̄ ꝓphete ſit intelligendū. Secundo oſtendit illud nōdū eſſe impletum ibi. Nunc autem nō videmus ⁊c. Cum ergo dicit. In eo eñ ⁊c. oſtendit qualiter ſit intelligendū q̄ eñ ſcriptura dicit omnia ſubiecta eſſe xp̄o nihil dimiſit nō ſubiectū ei. Unde ly omnia nō eſt diſtributio accomoda ad aliqua genera ſed abſolute ad oīa: q̄ oīa generaliter ei ⁊ vniuerſaliter ſubiecta ſunt. Uerum eſt preter eum qui ſubiecit ſibi omnia: vt dicit. 1. Cor. 15. ſicut dicitur. Celum tegit omnia. Uerum alia a ſe. Sed tunc arguit ſic arrius. Pater oīa ſubiecit filio: ergo filiꝰ minor ē ipſo patre. Reſpondeo dicendum ē ꝙ verū eſt ꝙ pater omnia ſubiecit filio ſm naturam humanā in qua minor eſt patre. Jo. 14. Pater maior me eſt ſed ſm naturā diuinam ipſe xp̄s ſubiecit ſibi omnia. ¶ Cōſequenter cū dicit. Nunc autem ⁊c. oſtendit hoc nondum eſſe impletum: quia infideles nondum ſunt ei ſubiecti. Ro. 10. Sed nō omnes obediunt euangelio Exo. 10. Uſq;quo nō vis mihi ſubiici ⁊c. Et ſic peccatores non ſunt ſubiecti chriſto per rebellionem voluntaris: ſed per potentiam oēs ſubiiciuntur ei modo: quantum ad auctoritatem: ſed in futuro omnes quantum ad executionem. Unde hec eſt expoſitio eius quod ſupra dixit orbem terre futurum.

Lectio tertia.

Eum aūt qui modico q̄ angeli minoratus ē: videmus ieſū propter paſſionē mortꝭ gloria ⁊ honore coronatum vt gratia dei ꝓ omnibꝰ guſtaret mortē. Decebat eñ eū propter quē oīa: ⁊ per quē omnia: qui multos filios in gloriā adduxerat autorē ſalutis eorū ꝑ paſſionē conſūmari. Qui enī ſanctificat ⁊ qui ſanctificantur ex vno oēs. Propter quā cām nō cōfundit fratres eos vocare: dicens. Nunciabo nomē tuum fratribꝰ meis: ī medio eccl'ie laudabo te Et iterum. Ego ero fidens in eum. Et iterum. Ecce ego ⁊ pueri mei quos dedit mihi deus.

Supra apoſtolus volens probare excellentiam xp̄i ſuꝑ angelos: induxit auctoritatem prophete in qua aliquid erat quod pertinet ad chriſti dignitatē ſicut illud. Oīa ſubieciſti ⁊c. Et ipſe illud expoſuit. Aliquid autem qđ

pertinet ad eius paſſionē ſcꝫ minuiſti eū ⁊c. Iſtud auteꝫ
videtur repugnare ſuo principali intento quo ſcꝫ inten=
dit xp̄m pferre angelis. Et ideo hoc in parte iſta diffu=
ſe exponit. Ubi duo facit. quia prio oſtendit ſm quid ſit
iſta minoratio intelligenda. quia ſcꝫ ſcd̄m paſſionē. Se=
cundo agit de cōuenientia paſſionis ibi Decebat eñ ⁊c.
Circa primū duo facit. qr primo oſtendit illō quod eſt di
ctum. Secūdo deſcribit ipſam paſſionem ibi. Ut gratia
dei ⁊c. Dicit ergo Eū autem ⁊c. Continuetur ſic. Ita di
ctū eſt. q̄d eſt homo ⁊c. Gloria ⁊ honore ⁊c. Omnia ſub=
ieciſti ⁊c. Minuiſti eum ⁊c. Et totum hoc propheta de
chriſto predixit. ſed iam multa de iſtis videmus imple=
ta. Pro certo ergo tenemus ꝙ que reſtant ſint implēda.
ſcꝫ ꝙ omnia ſubijcientur ei ⁊c. Grego. Preteritoꝝ exhi
bitio: futurorꝫ eſt certitudo. Et poteſt ſic conſtrui. Nos
eū qui modico ꝙ̄ angeli minoratus eſt. videmus eſſe ie=
ſum nec ſolum hoc: ſed gloria et honore coronatum: pro=
pter paſſionē mortis: que fuit cauſa illius coronationis.
Philip. 2. Propter quod et deus exaltauit illū ⁊c. Et
dicit mortis. quia non qualēcunqꝫ paſſionē ſuſtinuit ſed
acerrimā et turpiſſimā Sap. 2. Morte turpiſſima con=
demnemus eum. Uel aliter Nos videmus ieſum. Et q̄ſ
ſi quereretur ab ipſo quem diceret. ideo reſpondens di=
cit. ſcilicet eū qui per paſſionē mortis modico minoratꝰ
eſt ꝙ̄ angeli cum gloria et honore coronatum. Quaſi di
cat Hec minoratio non eſt intelligenda niſi propter paſ=
ſionem mortis. Nec eſt mirum. quia q̄ttum ad hoc nō ſo
lum angelis ſed etiā hominibus eſt minor Eſa. 53. De=
ſiderauimus eum nouiſſimū viroꝝ ⁊c. Dicit auteꝫ gloſa
et eſt auguſtini contra maximū ꝙ chriſtus non eſt mino=
ratus ab angelis propter conditionē nature humane: ni
ſi propter paſſionē. Natura eñ mentis humane quā xp̄s
ſine peccato aſſumpſit nihil eſt maiꝰ ꝙ̄ ſola trinitas. qr
ergo paſſio ſcd̄m corpus fuit: xp̄s nō fuit minor angelis
niſi ſcd̄m corpus. quod videtur eſſe contra Dyoniſium q̄
dicit. 4. capitulo angelice hierarchie. ꝙ angeli natura=
li participatione luminis maiores ſunt ꝙ̄ homines. Et
dicendum eſt ꝙ de natura mentis humane dupliciť poſ
ſumus loqui. Uel ſcd̄m naturalia ſola: et ſic natura ange
lorum excellentior eſt ꝙ̄ natura mentis humane. qr an=
gelus accipit cognitionē diuine veritatis in quadaꝫ ex=
cellentia et plenitudine intellectualis luminis: ſꝫ homo
ex creaturis. Alio modo poſſumus accipere naturā vtrī=
uſqꝫ ſine peccato in ordine ad beatitudinē obtinendaꝫ et
ſic ſunt eq̄les Luce. 20. Erunt ſicut angeli in celo. xp̄s
tamen quantū ad excellentiam gratie ſcd̄m mentē huma
nam maior eſt angelis. Iſta autē minoratio non eſt ſcd̄ꝫ
naturā diuinitatis: nec abſolute ſcd̄m naturā humanam
niſi inquātum paſſus eſt ſcd̄m illā. ¶ Deinde cum dicit
Ut gratia dei ⁊c. Deſcribit ipſam paſſionē et deſcribit
eam tripliciter. Primo ex cauſa cuꝫ dicit: Ut gratia dei
Secundo ex vtilitate cum dicit: Pro omnibus. Tertio
ex modo cum dicit: Guſtaret. Cauſa eñ fuit ſola gratia
dei. Unde continuatur ſic: Uidimus ieſum qui minora=
tus eſt ex hoc vt gratia dei ⁊c. Ex ipſa eñ factū eſt ꝙ fili
um ſuum vnigenitum dedit. Joh. 3. Sic eñ dilexit deꝰ
mundum: vt filium ſuū vnigenitū daret ⁊c. Ro. 5. Cō=
mendat deus charitatē ſuā in nobis. quia cū adhuc pec=
catores ⁊c. Uel ſcd̄m ꝙ dicit gloſa Auguſtini. vt gratia
id eſt ipſe chriſtus qui eſt gratia dei. Et ſic gratia eſt no=
minatiui caſus. Dicitur aūt chriſtus gratia. quia auctor
eſt gratie. Joh. 1. Gratia et veritas per ieſum xp̄m facta
eſt. Uel quia eſt gratis datus Eſa. 9. Filius datꝰ eſt no
bis: vt ſit ſenſus. ꝙ ipſe minoratus eſt. vt ipſe qui eſt gra
tia dei ⁊c. Utraqꝫ expoſitio eſt ſm gloſam. ¶ Pro omni
bus ecce vtilitas. Pro omnibus autē dupliciť poteſt in=
telligi. Uel vt ſit diſtributio accomoda. ſcꝫ pro omnibus
predeſtinatis. pro iſtis eñ tantū habet efficaciaꝫ Uel ab=
ſolute pro omnibus quantum ad ſufficientiā Sufficiens
eñ quantū ad ſe omnibus eſt. 1. thimo. 4. Qui eſt ſalua
tor omnium maxime autē fideliū. Chryſoſtomus. Pro
omnibus hominibus generaliter mortuus eſt. quia om=
nibus precium ſufficit. Et ſi omnes non credunt ipſe ta=
men quod ſuum eſt impleuit. ¶ Guſtaret ecce modꝰ Gu=
ſtat eñ qui nō multū comedit nec bibit. Quia ergo chri
ſtus non perſeuerauit in morte: ſed ſtatim ſurrexit: ideo
guſtauit. pſ. De torrente in via bibit ⁊c. Uiator feſtinat
Item guſtus eſt diſcretiuꝰ ſaporis Unde qui guſtat ma
gis diſcernit ꝙ̄ qui bibit. Ut ergo deſignet ꝙ mortem et
dolorem ſenſit. ⁊ ſic mors non fuit fantaſtica vt dicit ma=
nicheꝰ et appollinaris. iō dič guſtauit. Tren. 1. O vos
omnes qui tranſitis per viā ⁊c. ¶ Deinde cuꝫ dicit. De=
cebat eñ eū ⁊c. Oſtendit conuenientiā ex vtilitate. De=
us eñ pater eſt qui fuit cauſa mortis. Ipſe enim eſt per
quem omnia: ſicut per cauſam efficientē. et propter queꝫ
omnia ſicut per cauſam finalē. Propter eniꝫ ipſum ſunt
omnia. quia propter bonitatem ſuā cōmunicandam. Et
hec fuit cauſa mouens ad producendū res. ⁊ ita finaliter
ſunt omnia propter deum. puerb. 16. Uniuerſa propter
ſemetipſum operatus eſt dominus. Sunt etiā effectiue
per ipſum. pſ. Qui fecit celū ⁊ terrā mare et omnia que
in eis ſunt. Eſt ergo omnium principiū ⁊ finis Apoc. 1.
Ego ſum alpha et o. principiū et finis Ro. 11. Ex ipſo ⁊
per ipſum et in ipſo ſunt oīa. Decet ergo ipſū qui actor
eſt omnium omnibus prouidere. Sap. 6. Equaliter illi
cura eſt de omnibus. Secundo conueniens fuit ex parte
cauſe: que vt dictum eſt fuit gratia dei. gratia vero ordi=
natur ad gloriā Ro. 6. Gratia dei vita eterna. Deus au
tem ab eterno predeſtinauit quos debet adducere in glo
riam. Et iſti ſunt omnes illi qui ſunt participes filiatio=
nis eius. qr ſi filij et heredes Ro. 8. Et ideo dicit: Qui
multos ⁊c. Quaſi dicat Ipſe habet vnū filium perfectū
naturaliter Mar. 12. Adhuc ergo habēs filium vnū cha
riſſimū ⁊c. Qui eſt naturaliter ſplendor glorie. ſupra. 1.
Alij autē ſunt adoptiui. et ideo adducendi ſunt in glo=
riam. Unde dicit: Qui adduxerat. id eſt adducēdos p̄
ordinauerat. Et quid decebat eum? Hoc ſcꝫ ꝙ ipſe eum
qui eſt actor ſalutis eorum ⁊c. Salus iſta in duobus con
ſiſtit. ſcilicet ꝙ fiant filij et ꝙ inducanť in hereditatem.
Qꝫ autem ſint filij habent per filium naturalē. Quos p̄=
ſciuit et predeſtinauit conformes fieri ymaginis filij ſui.
Ro. 8. Gloriā aūt ⁊ hereditatē non cōſequunť niſi p̄ euꝫ
cuius naturaliter eſt hereditas qui eſt ſplendor glorie.
quia ergo per filium conſequimur iſta duo. ideo ipſe con
uenienter dicitur auctor ſalutis Mat. 1. Ipſe ſaluum fa=
ciet populū ſuum a peccatis eorū. infra. 12. Aſpicientes
in actorē fidei et cōſumatorē ieſum. Decebat ergo ꝙ pa
ter actorē ſalutis mitteret. ſcilicet filiū vt expoſitum eſt.
Qui multos filios adduxerat per ipſum in gloriam. Et
ſic patet cōuenientia ex parte cauſe. ¶ Per paſſionē con
ſumaret. id eſt per fidem. Ipſe eñ inquantū eſt filius na
turalis eſt totaliter perfectus. ſed quia in paſſione mino
ratus fuit. debuit per meritū paſſionis perfici. Ex iſta er
go conſummatione patet conuenientia modi de quo di=
xerat ꝙ guſtauit. Tantū eñ guſtauit mortē. qr nō acce=
pit eā: niſi vt per meritū paſſionis conſummaretur. Ipſa
eñ eius conſummatio eſt eius glorificatio Luce vltimo
Oportuit chriſtum pati et ita intrare in gloriam ſuam.
Guſtauit etiā. quia cum ipſe adduxerit filios in gloriam
ſicut medicus guſtat medicinā ne infirmus abhorreat: ſꝫ
vt ſecurius bibat. ita ipſe guſtauit mortem: vt quia ſine
morte ingrediente neceſſitate non eſt ſalus: nullus mor=

tem refugiat. ¶ Conſequenter cum dicit. Qui eñ ſan-
ctificat ꝛc. Probat quod dixerat. vbi duo facit. qꝛ pͥo
probat propoſitū ſuū ex parte patris cōſummantis. Se
cundo ex parte chꝛiſti conſummati ibi. Qui autē pueri
ꝛc. Adhuc circa primū duo facit. quia primo ꝓpoīt in-
tentū. Secundo probat per auctoꝛitatem ibi. Propter
quā cauſam nec confunditur ꝛc. Dicit ergo. Qui enim
ꝛc. Sciendum eſt autē ꝙ ſupra apoſtolus tria dixerat.
Primo ꝙ chꝛiſtus eſt cauſa ſalutis. in quo oſtendit nos
dependere ab ipſo. Secundo oſtendit ꝙ pater eſt con-
ſummatoꝛ ipſius chꝛiſti per meritū paſſionis. Et in hoc
chꝛiſtus dependet a patre. Tertio ꝙ pater nos adducit
in gloꝛiam. in quo etiā nos dependere a deo oſtendit. et
ſm̄ hec apoſtolus hic tria facit. Primo enī oſtendit ꝙ
dependemus a xp̄o. Sanctificatus eñ depēdet a ſancti-
ficato. chꝛiſtus autē eſt ſanctificans. infra. 13. Jeſus vt
ſanctificaret per ſuum ſanguinē ꝛc. Bene ergo dictum
eſt ꝙ quia eſt actoꝛ et ſanctificatoꝛ dependemus ab ipſo:
ip̄e vero a patre a quo habet ꝙ ſanctificet quod eſt ſecun
dum. Sed omnes ipſe ſcilicet qui ſanctificat et nos q̄ ſan
ctificamur ex vno ſcilicet ex patre quod eſt tertiū Ro. 8.
Heredes quidē dei: coheredes autē xp̄i. ¶ Conſequent
iſta tria probat per tres auctoꝛitates. Et primo ꝙ chꝛiſtꝰ
tanq̄ mediatoꝛ et actoꝛ ſalutis ea que dei ſunt in nos re-
fert. Unde dicit Propter quā cauſam. quia ſcilicet nos
et ipſe ex patre dependemus et ſumus ex vno deo patre
non confundit eos vocare fratres. quia ſcilicet ex eodem
patre. Mal. 2. Nunquid non pater vnus omniū noſtrū.
ideo dicitur. pſ. Nunciabo nomen tuū fratribꝰ meis ꝛc.
Et Johannis. 2. Uade autem ad fratres meos ꝛ cetera.
¶ Sed nota ꝙ dicit. Non confunditur ꝛc. quia aliq̄ de
vili plebe nati ſi promouentur confunduntur cognoſce-
re conſanguineos ſuos. puer. 19. Fratres hominis pau-
peris oderunt eū ꝛc. Non ſic autē xp̄s. ſed dicit: Nuncia
bo nomen tuū fratribus meis. Joh. 17. Pater manife-
ſtaui nomen tuū hominibus quos dediſti mihi Johā. 1.
Unigenitus qui eſt in ſinu patris ꝛc. ¶ Iſtius annuncia
tionis oſtendit fructum cum dicit: In medio eccleſie ꝛc.
Quaſi dicat Per hoc congregatur tibi magna eccleſia
in cuius medio laudabo te. Et dicit in medio: quia ſicut
colūna ī medio domꝰ ipā ſuſtētat lucerna ī medio domꝰ
illumīat coꝛ in medio coꝛpus viuificat. ita chꝛiſtus in me
dio eccleſie. Et ideo de ipſo frequenter dicitur ꝙ ſtetit
Jeſus in medio ꝛc. ¶ Deinde cū dicit. Et iterū ꝛc. Oſten
dit ꝙ ipſe chꝛiſtus dependet ex patre per hoc quod dicit
Ero fidēs in eū. Hoc ſm̄ Hieronymū habet Eſa. 8. Ubi
nos habemus. Expectabo dominū qui abſcondit faciem
ſuam a domo iacob ꝛc. Sed Eſa. 12. expreſſe habet. Fi-
ducialiter agam et non timebo. Ergo ero fidens in ipſo
pro gloꝛia coꝛpoꝛis et mēbroꝝ quod ſupra dixit conſum
mationē. pſ. In te domine ſperaui. Oſtendit autē quā
ſpem habet. quia non q̄cunq̄ ſed firmā que dicitur fidu
cia. Spes eñ et ſi nō ſit de impoſſibili: tamē habet timo
rem coniunctū quandoq̄: et tunc pꝛopꝛie dicitur ſpes.
Sed quādoq̄ eſt firma et ſine timoꝛe et tūc pꝛopꝛie dici-
tur fiducia. Et iſtam habuit chꝛiſtus. ¶ Deinde cū dicit
Et iterū ꝛc. Oſtendit tertium. ſcꝫ ꝙ refert nos in deū di
cens Ecce ego ꝛc. Et habetur Eſa. 8. Quaſi dicat Re-
latus ſum in deū: ego inq̄ qui ſum fidens. et ſimilit̄ pue-
ri mei quos in deum reduco. ſcilicet diſcipuli mei. Joh.
vltimo. Pueri nunquid pulmentariū habetis? Quos
dedit mihi deus Joh. 17. Tui erant et mihi eos dediſti
Iſti dicuntur pueri propter puritatem. 1. reg. 21. Si mū
di ſunt pueri et maxime a mulieribus. Et paulo poſt ibi-
dem ſequitur. Fuerunt vaſa pueroꝝ ſancta. Item ꝓpt̄
ſimplicitatem. 1. coꝛ. 14. Nolite pueri effici ſenſibus ſꝫ
malicia paruuli eſtote. Item propter humilitatē. Mat.
18. Niſi conuerſi fueritis et efficiamini ſicut paruuli ꝛc.
Iſtos autē pueros dedit mihi dn̄s. quia Joh. 6. Nemo
poteſt venire ad me: niſi pater qui miſit me traxerit eum

Lectio quarta.

Quia ergo pueri communicauerunt
carni et ſanguini: et ip̄e ſimiliter ꝑ-
ticipauit eiſdē: vt ꝑ mortē deſtrue-
ret eum qui habebat mortis imperiū. id eſt
dyabolū. Et liberaret eos qui timoꝛe moꝛ
tis per totam vitā obnoxij erant ſeruituti.
Nuſq̄ eñ angelos appꝛehendit: ſed ſemen
abꝛae appꝛehēdit. Unde debuit per oīa
fratribus ſimilari: vt miſericoꝛs fieret et fi-
delis pontifex ad deū: vt repꝛopiciaret de-
licta populi. In eo eñ in quo paſſus eſt ip̄e
et temptatus potens eſt: ꝛ eis qui temptā-
tur auxiliari.

Supꝛa oſtendit apoſtolus conuenientiam moꝛtis chꝛi-
ſti ex parte patris moꝛtē deponentis: hic oſtendit idem
ex partē ipſius chꝛiſti moꝛtē patientis. De xp̄o vero di-
xit ꝙ erat actoꝛ ſalutis fideliū. ideo hic intendit oſtēdere
quomodo per paſſionē effectus eſt actoꝛ ſalutis eoꝛum.
Et circa hoc tria facit. Primo eñ oſtendit conditionē
nature: per quā moꝛi potuit. Secundo oſtendit vtilita-
tem quā per moꝛtē attulit ibi. Ut per moꝛtē ꝛc. Tertio
pꝛobat quod pꝛopoſuerat ibi. Nuſq̄ enim angelos ꝛc.
Dicit ergo Ita dixi ꝙ ipſe et pueri ſunt ex vno omnes ꝛ
ꝙ vocauit eos fratres. ergo cōueniens fuit ꝙ eſſet eis ſi-
milis: non tm̄ quia impartitur eis participationem na-
ture diuine quod eſt ex dono gratie: ſed etiā quia ipſe na
turam eoꝝ aſſumpſit Unde dicit. Quia ergo pueri com
municauerunt carni et ſanguini et ipſe ſimiliter partici-
pauit eiſdem. Nomine carnis et ſanguinis aliquādo ip̄a
natura carnis et ſanguinis intelligit̄. Gen̄. 2. Hoc nunc
os ex oſſibus meis: et caro de carne mea. Aliquando ve
ro vitia carnis et ſanguinis Mat. 16. Caro et ſāguis nō
reuelauit tibi. Aliquando vero ipſa coꝛruptibilitas car-
nis et ſanguinis. 1. coꝛ. 15. Caro et ſanguis regnum dei
non poſſidebunt neq̄ coꝛruptio incoꝛruptionē. Sed hic
non intelligit̄ de vitijs. xp̄s enim aſſumpſit naturā ſine
peccato. ſed cū paſſibilitate: quia aſſumpſit carnē ſimilē
peccatrici Ro. 8. In ſimilitudinē carnis peccati. Ipſe
ergo cōmunicauit vel pueris: vel etiam carni et ſangui-
ni. Et totū ſimiliter. quia ſcilicet non carni fantaſtice vt
dixit manicheus: nec accidentaliter vt dixit Neſtoꝛius:
ſed vere carni et ſanguini: ſicut et pueri: et in vnitate ꝑ-
ſone. ¶ Conſequenter oſtendit vtilitatē quā per moꝛtē
attulit cū dicit: Ut deſtrueret ꝛc. Et circa hoc facit duo
Primo eñ oſtendit vtilitatē iſtam ex ꝑte dyaboli q̄ tene
bat. Secundo ex partē noſtra qui tenebamur ibi. Et li-
beraret eos ꝛc. Dicit ergo Ideo participauit. id eſt aſſū
pſit naturā in qua poſſet pati et moꝛi quod non poterat
in diuina: vt per moꝛtem deſtrueret eū qui habebat moꝛ
tis imperiū id eſt dominiū. Sed quomodo habet dyabo
lus moꝛtis dominiū? Hoc eñ eſt ſolius dei. 1. reg. 2. Do
minus viuificat et moꝛtificat. ꝛ Deut. 32. Ego occidam
ꝛ viuere faciam ꝛc. Reſpondeo dicendū eſt ꝙ aliter ha-
bet dominiū moꝛtis iudex. quia ſcilicet quaſi moꝛtē in-
fligens. cum per moꝛtem punit. aliter latro quaſi ſcilicet
moꝛtem ſibi ex demerito acquirens. Primo modo deus
habet moꝛtis imperiū. Gen̄. 2. Quacunq̄ die comede-

ris ex eo moꝛte moꝛieris. Secundo modo diabolus qui
ſuadendo homini peccatū moꝛtis ipſum adduxit Sap.
2. Inuidia dyaboli moꝛs intrauit in oꝛbē terrarū. ¶ Di
cit autē deſtrueret. non ꝙtum ad ſubſtantiaȝ quā habet
incoꝛruptibilē. non quātū ad maliciā vt aliquando dya
bolus bonus fiat: vt dicit Oꝛigenes. ſed quantū ad po=
teſtatis dominiū Jo. 12. Nūc iudicium eſt mundi: nunc
pꝛinceps mūdi huius eijcietur foras. Col. 2. Expoliās
poteſtates ⁊ pꝛincipatus traduxit confidenter palā triū=
phans illos in ſemetipſo. Et hoc factū eſt per moꝛtē xp̄i
triplici ratione. Una eſt ex parte xp̄i. Juſticie enī eſt ve=
ra ratio vt victoꝛ victum ſibi ſubijciat. 2. Pe. 2. A quo
enī quis ſuperatus eſt huius ⁊ ſeruus eſt. xp̄s eniȝ vicit
dyaboluȝ Apocalip̄. 5. Vicit leo de tribu iuda. Et ideo
iuſtū eſt dyabolū ſibi eſſe ſubiectū. Luce. 11. Cum foꝛtis
armatꝰ cuſtodit atriū ſuū ⁊c. Alia ratio eſt ex parte dya=
boli. Juſticia enī exigit: ꝙ qui male vtitur poteſtate ſibi
conceſſa amittat eā. Dyabolo autē data eſt permiſſiua in
peccatoꝛes quos ſeduxit: ſed non in bonos. Quia ergo
hanc extendere pꝛeſumpſit etiam in ipſo chꝛiſto qui pec=
catum non fecit Joh. 14. Venit pꝛinceps mundi huius
et in me non habet quicꝙ̄. Et ideo meruit illaȝ perdere.
Tertia ratio eſt ex parte noſtri. quia iuſtum eſt ꝙ victus
ſit ſeruus victoꝛis vt dictū eſt. Homo autē per peccatuȝ
ſeruus erat dyaboli Joh. 8. Qui facit peccatū ſeruꝰ eſt
peccati: et ita ſubiectus dyabolo: et obnoxius peccato.
Chꝛiſtus autē ſoluit preciū pꝛo peccato noſtro. pſ̄. Que
non rapui tunc exoluebā. Sublata ergo cauſa ſeruitutꝭ:
ſcilicet peccato: per xp̄m eſt homo liberatus. ¶ Sciēdū
eſt auteȝ ꝙ nulla alia ſatiſfactio fuit conueniens. Homo
enī erat debitoꝛ. vnus autē bene poteſt ſatiſfacere ꝓ alio
ex charitate. Nullus autē pꝛo tota humana natura. quia
non habet poteſtatē ſuper illā. Nec etiā ip̄m humanum
genus ſufficienter poterat ſatiſfacere. quia totū erat pec
cato obnoxium Nec etiā angelus. quia iſta ſatiſfactio eſt
ad gloꝛiā que excedit facultatē nature angeli. Opoꝛtuit
ergo eſſe hominē qui deberet ſatiſfacere ⁊ deū qui ſolus
habet poteſtatē ſuper totū humanū genus qui poſſet pꝛo
toto humano genere ſatiſfacere. Per moꝛteȝ ergo dei et
hominis deſtruxit eum qui habet moꝛtis imperiū. ¶ Cō
ſequenter cū dicit. Ut liberaret eos ⁊c. Ponit alia vtili
tas ex parte noſtra. Homo enī intantū eſt ſeruus peccati
inquantū inducit ad peccandū. Inter oīa vero duo ſunt
que inducunt ad peccandū efficaciſſime. ſcȝ pꝛeſentium
bonoꝝ amoꝛ male inflāmans. pꝛeſentiū etiā penarum ti=
moꝛ male humilians. De his. pſ̄. Incēſa igni ꝙtū ad p̄
mum: et ſuffoſſa quantū ad ſecundū. Hec autē duo in idē
reducunt. quia ꝙto quis amat bonum aliquod: tanto ti=
met malū ſibi contrarium. Iſta ſunt quibus homo ligat
⁊ detinetur in peccato: magis tamē per timoꝛē mouet ꝙ
ꝑ amoꝛē Unde videmus ꝙ ſeue beſtie penarum timoꝛe
retrahunt a maximis voluptatibus. Et ſic timoꝛ maxime
ligat homines. Inter omnes autē timoꝛ moꝛtis eſt ma=
ximus. Eſt enī finis terribiliū. Unde ſi homo timoꝛē iſtū
ſuperat. ſuperat omnes. et hoc ſuperato ſuperatur om=
nis amoꝛ mundi inoꝛdinatus. Et ideo chꝛiſtus per moꝛ=
tem ſuā fregit hoc ligamē. quia abſtulit timoꝛē moꝛtis.
⁊ ꝑ conſequēs amoꝛē vite pꝛeſentis. Quando enī conſi=
derat homo ꝙ filius dei dominus moꝛtis moꝛi voluit nō
timet moꝛi. Unde pꝛius dicebat ille. Ecc. 41. O moꝛs
ꝙ amara eſt memoꝛia tua. Et poſt clamat apoſtolꝰ Phi
lipeñ. 1. Deſideriū habens diſſolui ⁊ eſſe cū chꝛiſto. Un=
de Mat. 10. Nolite timere eos qui occidunt coꝛpus ⁊c.
Dicit ergo. Ut liberaret eos qui timoꝛe moꝛtis obnoxij
erant ſeruituti. ſcilicet peccati per totā vitā quam nimis
appetebāt. Uel aliter. homo enī duplici ſeruituti erat ob
noxius ſcilicet legis. Unde act. 15. Lex dicit iugū quod
nec nos nec patres noſtri poꝛtare potuimus. Manꝰ enī
moyſi erant graues. Exod. 17. Gal. 4. Ut eos qui ſub
lege erant redimeret. Erat etiā obnoxius ſeruituti pecca
ti. Ab iſta duplici ſeruitute xp̄s nos liberauit. Differen=
tia autē inter nouū et vetus teſtamentū eſt timoꝛ et amoꝛ
In nouo eſt amoꝛ Joh. 14. Si diligitis me mādata mea
ſeruate. Vetus autē fuit lex timoꝛis Ro. 8. Non enī ac=
cepiſtis ſpiritū ſeruitutis iteruȝ in timoꝛe. Et ideo dicit.
Ut liberaret eos qui timoꝛe moꝛtis coꝛpoꝛalis quā infli=
gebat lex ꝑ totā vitā obnoxij erāt ſeruituti legis. ¶ Con
ſequenter cū dicit Nuſꝙ enī āgelos ⁊c. Pꝛobat apoſto=
lus vtilitatē quā moꝛs xp̄i attulit. Et circa hoc tria facit
Pꝛimo enī oſtēdit ꝙ xp̄s per moꝛtē nos liberauit quod
pꝛobat ex conditiōe nature paſſibilis quā aſſumpſit. Se
cundo concludit ſimilitudinē ibi. Unde debuit ⁊c. Ter
tio oſtendit ſimilitudinis vtilitatē ibi. Et miſericoꝛs fie=
ret ⁊c. Dicit ergo Ita dixi ꝙ xp̄s per moꝛtē ſuā liberauit
nos a peccato et moꝛte. Nec eſt dubiū ꝙ ꝙtū ad condi=
tionē nature angelus maioꝛ eſt homine. ſed quia angelꝰ
non fuit obnoxius ſeruituti nec dignus moꝛte. ideo non
aſſumpſit angelū Et ſi aſſumpſiſſet angelū hoc vtiqꝫ fuiſ=
ſet pꝛopter dignitatē nature. ſed nuſꝙ legitur ꝙ aſſum=
ſit eum: ſed tm̄ humanā naturā non tamē ydealē. ſed in
indiuiduo ⁊ athamo. ⁊ hoc ex ſemine abꝛae. Mat. 1. Fi=
lij abꝛaam ⁊c. Et hoc addit vt iudei magis venerentur
xp̄m. Signanter vero dicit Appꝛehendit. quia illud ꝓ=
pꝛie dicitur appꝛehendi quod fugit. Non ſolū autē ipſa
natura humana fugiebat a deo: ſed etiam ipſi filij abꝛae.
Zacha. 7. Auerterunt ſcapulā ⁊c. Glo. Chꝛyſoſ. Ma=
gnū ⁊ mirabile et ſtupoꝛe plenū eſt carnē noſtrā ſurſū ſe=
dere ⁊ adorari ab angelis ⁊ archangelis. Hoc ergo ſepi
us in mente verſans exceſſum patioꝛ: magna de genere
humano ymaginans. ¶ Deinde cū dicit. Uñ debuit ⁊c.
Ex predictis concludit ſimilitudinē Quaſi dicat. Quia
ergo non appꝛehendit angelos ſed ſemen abꝛae. ideo de
buit per omnia aſſimilari fratribus. Per oīa inꝙ in q̇=
bus ſunt fratres non in culpa ſed in pena. ⁊ ideo debet
habere paſſibilē naturā. Unde infra. 4. Temptatū autē
per omnia pꝛo ſimilitudine abſqꝫ peccato ⁊c. ꝙtum ſcili
cet ad penā non tēptatione culpe. Item ſunt fratres ꝙ=
tum ad gratiā. 1. Johā. 3. Videte qualē charitatē dedit
nobis deus pater vt filij dei nominemur ⁊ ſimus Ro. 8
Quos pꝛeſciuit ⁊ p̄deſtinauit confoꝛmes fieri ⁊c. ¶ Cō
ſequenter ponit vtilitatē iſtius ſimilitudinis dū dicit Et
miſericoꝛs fieret ⁊c. Ubi duo facit. quia pꝛimo ponit eā.
Secundo exponit ipſam ibi In eo enī ⁊c. Nam xp̄s fm̄
ꝙ mediatoꝛ eſt duplex habet officium. Unū ꝙ pꝛeponit
toti humano generi ſicut iudex Johannis. 5. Poteſtatē
dedit ei iudiciū facere ⁊c. Aliud per compar ationem ad
deum apud quem pꝛo nobis quaſi aduocatus interpel=
lat. quia aſſiſtit vultui eius pꝛo nobis. infra. 9. ⁊. 1. Jo.
2. Aduocatum habemus apud patrem ieſum chꝛiſtum
⁊c. In iudice autē maxime deſiderat miſericoꝛdia ⁊ pꝛe=
cipue a reis. In aduocato deſideratur fidelitas. In chꝛi=
ſto autem inſinuat apoſtolus illa duo eſſe per paſſionem
eius. Humanum enī genus in chꝛiſto inquantum eſt iu=
dex deſiderabat miſericoꝛdiam. Inquantum aduocatus
fidelitatem. Et iſta duo exhibuit chꝛiſtus per paſſionem
Unde quantum ad pꝛimum dicit ꝙ per paſſionē aſſimi=
latus eſt fratribus vt miſericoꝛs fieret. Sed nūquid nō
fuit miſericoꝛs ab eterno? quia miſerationes eius ſuper
omnia opera eius. pſ̄. Item ab initio habuit miſericoꝛ=

alam Job. 31. Ab infantia creuit mecū miſeratio. Reſpōdeo dicendum eſt ꝙ miſeratio dicitur quaſi miſerum cor ſuper aliena miſeria. ⁊ hoc eſt dupliciter. Uno modo per ſolam apprehenſionem: et ſic deus ſine paſſione noſtraʒ miſeriam apprehendit. Ipſe enim cognouit figmentum noſtrum vt dicitur in pſ̄. Alio modo per experientiam ⁊ ſic chriſtus potiſſime in paſſione expertus eſt miſeriaʒ noſtram. Item ipſe eſt fidelis aduocatus. Et ideo dicit pōtifex. infra. 9. Chriſtus aſſiſtens pontifex futurorum bonorum. Et ad illam requiritur ꝙ ſit fidelis. 1. corinth. 4 Hic iam queritur inter diſpenſatores vt fidelis quis inueniatur. et hoc totū vt repropiciaret delicta populi. ſcilicet pro quo mortem ſuſtinere voluit. Ipſa enim paſſio allegatio eſt et fidelium interpellatio. ¶ Deinde cum dicit: In eo enim ⁊c. Exponit iſtam vtilitatē et continuat ſic. Quaſi dicat. Non loquor de xp̄o inquantum deus: ſed inquātū eſt homo. Et ideo in eo. id eſt in illa natura quam aſſumpſit vt experiretur in ſe noſtram cauſam eſſe ſuaʒ. Unde dicit Et temptatus et paſſus eſt. ideo potēs eſt ⁊c. Uel aliter. Ideo factus eſt miſericors et fidelis. q꞉ in eo ꝙ paſſus et temptatus eſt: habet quandā conuenientiaʒ ad hoc ꝙ miſereatur. Et dicit temptat⁹ non a carne ſed ab hoſte. Matth. 4. Ductus eſt ieſus in deſertuʒ a ſpiritu vt temptaretur a dyabolo. In ipſo enim non fuit aliqua rebellio partis inferioris ad ſuperiorē: ſed paſſus eſt in carne pro nobis. 1. Pe. 2. Chriſtus paſſus eſt pro nobis ⁊c. Et. 4. Chriſto ergo in carne paſſo et vos eadem cogitatione armamini.

¶ Capitulum tertium.

Unde fratres ſancti: vocationis celeſtis participes: cōſiderate apoſtolū et pontificē confeſſionis noſtre. Ieſum: qui fidel' eſt ei qui fecit illum ſicut ⁊ Moyſes in omni domo ei⁹. Amplioris eñ glore iſte pre Moyſe dignus habit⁹ eſt q̄nto ampliorem honorem habet domus: qui fabricauit illam. Omnis nāq; domus fabricatur ab aliquo. Qui autem omnia creauit deus eſt. Et moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius tanq̄ famulus in teſtimonium eorum que dicenda erant. Chriſtus vero tanq̄ filius in domo ſua. Que domus ſumus nos ſi fiduciam et gloriam ſpei vſq; ad finem firmam retineamus.

Sicut ſupra dictū fuit lex vetus ex tribus habuit auctoritatē. ſcilicet ex angelo. ex moyſe. et ex aaron pontifice. Apoſtolus autē ſupra pretulit chriſtū actoreʒ noui teſtamenti angelis per quos lex data fuit: hic intendit ipſum preferre moyſi qui fuit proml'gator et quaſi legiſlator veteris teſtamenti. Et circa hoc facit duo. Primo eñ prefert chriſtum moyſi. Secundo concludit ex hoc ꝙ ſit efficaciſſime obedienduʒ chriſto ibi. Qua propter ſicut dicit ſpiritusſanctus ⁊c. Circa primū tria facit. primo premittit dignitatē xp̄i. Secundo oſtendit quid ſit commune chriſto ⁊ moyſi ibi. Qui fidelis eſt ei ⁊c. Tertio prefert chriſtum moyſi ibi. Amplioris autē glorie ⁊c. Circa primū duo facit. quia primo ponit conditionem eorū ad quos loquitur. Secundo conditionē eius de quo loquitur ibi. Conſiderate apoſtolū ⁊c. Illos autē ad quos loquit̄ deſcribit tripliciter. Primo ex charitate. Unde dicit Fratres. quaſi diceret. q꞉ ex ſemine abrae fratres eſtiſ et chriſti inter vos adinuicē Matth. 23. Omnes vos fratres eſtis ⁊c. Item fratres xp̄i. ſupra. 2. Non confundit eos vocare fratres. Hanc autē fraternitatem facit charitas. pſ̄. Ecce q̄ bonū ⁊ q̄ iocundū ⁊c. Secundo etiā deſcribit eos ex ſanctitate cū dicit Sancti. Et hoc propter ſacramentoꝝ perceptionē. 1. corinth. 6. ſed abluti eſtis: ſed ſanctificati eſtis ⁊c. Tertio deſcribit eos ex vocatione cum dicit Uocationis celeſtis participes. Iſta autem vocatio dupliciter poteſt intelligi celeſtis eſſe. Uel quia vocati ſunt ad celeſtia regna. 1. theſ. 2. Uocauit nos ad ſuū regnū ⁊ gloriā. Uel vocauit nos vocatione celeſti. q꞉ non humana adinuentione ſed celeſti gratia. Galath. 1. Uocauit per gratiā ſuā Ro. 8. Quos autē predeſtinauit hos ⁊ vocauit ⁊c. Eſa. 41. Quis ſuſcitauit ab oriente iuſtum vocauit eum vt ſequeretur ſe: ¶ Conſequent̄ deſcribit illū de quo loquitur cum dicit. Cōſiderate ⁊c. infra. 12. Aſpicientes in actorē fidei ⁊ conſummatorē ieſum ⁊c. Sed quem: Apoſtolum inquit et pontificē confeſſionis ⁊c. Apoſtolus eñ in ſequentibus prefert chriſtum moyſi ⁊ aaron. ⁊ ideo aſcribit ei vtriuſq; dignitatē moyſi. ſcilicet q꞉ miſſus fuit a deo pſ̄. Miſit moyſes ſeruum ſuum. Aaron vero qui pontifex fuit. Exod. 28. Applica quoq; ad te aaron ⁊c. Chriſtus autē excellenti⁹ miſſus fuit apoſtolus q̄ moyſes Exod. 4. Obſecro domine mitte quem miſſurus es. Quaſi dicat Alium digniorez miſſurus es. Itē ipſe eſt pontifex ⁊ ſacerdos. pſ̄. Tu es ſacerdos in eternū ſm ordinē melchiſedech. Quaſi ergo premittit hic conditionē ſuam principalē dicens: Unde id eſt ergo fratres cōſiderate apoſtolū. Quaſi dicat. Pretermittatis conſiderare illū apoſtolum id eſt miſſuʒ moyſen et pontificem aaron et conſiderate apoſtolum et pontificem confeſſionis noſtre. id eſt illum quem nos cōfitemur. Hoc eñ eſt neceſſariū ad ſalutē vt confiteamur eum. Ro. 10. Corde creditur ad iuſticiā: ore autē confeſſio fit ad ſalutem. Uel confeſſionis. id eſt ſacrificij ſpiritualis. Omnis eñ ſacerdos ordinatur ad ſacrificia offerenda. Duplex autē eſt ſacrificium. ſcilicet corporale vel temporale. Et ad hoc inſtitutus fuit aaron. Aliud auteʒ eſt ſacrificiū ſpirituale: quod eſt in fidei confeſſione. pſ̄. Sacrificiū laudis honorificabit me. Et ad iſtud ſacrificium inſtitutus eſt chriſtus: non ad thauros Eſa. 1. Holocauſta arietū et adipē pinguiū ⁊ ſāguinē vituloꝝ ⁊ agnorum et hyrcoꝝ nolui. Et paulo poſt ibidē ſequit̄. Ne offeratis vltra ſacrificiū fruſtra. ¶ Deinde cū dicit. Qui fidelis ⁊c. Cōparat xp̄m moyſi. De aaron infra facit mentionē ſpecialē. ⁊ ponit primo hic vt dictū eſt illđ in quo conueniunt. ¶ Sciendū eſt autē ꝙ totū hoc qđ hic dicitur de moyſe fundatur ſuper illud qđ habetur Numeri 12°. vbi dominus oſtendit excellentiā moyſi poſtq̄ iurgati ſunt contra ipſum aaron ⁊ mariā. vbi ponuntur hec verba que apoſtolus hic allegat. Ibi eniʒ dicitur ſic. At non talis ſeruus meus moyſes qui in omni domo mea fideliſſimus eſt. Hoc autem poteſt conuenire et chriſto et moyſi. De moyſe eñ patet ex ipſa hiſtoria allegata. De chriſto etiā intelligitur. quia ipſe ſcđm ꝙ homo fidelis ē ei qui fecit eum. ſcilicet deo patri quem ſcđm humanitatem fecit Romanoꝝ. 1. Qui factus eſt ei ex ſemine dauid ſcđm carnem. ſcđm eñ ꝙ deus non eſt fact⁹ nec creatus ſed genitus. Fidelis autem fuit deo patri. quia gloriam eius querebat non ſuam Johannis. 8. Ego gloriaʒ

meam non quero. Et.7.dicitur. Qui querit gloriam eius qui eum miſit hic verax eſt et iniuſticia in illo nō eſt Fidelis ergo eſt chriſtus ei qui fecit eū ſicut moyſes. et hoc in omni domo eius: que domus eſt vniuerſitas fidelium de qua. pſ̄. Domum tuam decet ſanctitudo domine ꝛc. ¶ Deinde cum dicit: Amplioris enim glorie ꝛc. Prefert chriſtum moyſi ⁊ hoc quantum ad duo. Primo quantū ad poteſtatē. Secundo quantū ad conditionem. ibi Et moyſes quidem ꝛc. Cōmendando autē chriſtum cōmendat ipſum habuiſſe honorem in omni domo. ſed ꝙ chriſtus ipſum excellat oſtendit. Ubi primo ponit rationem. Secundo manifeſtat ibi Omnis nāq; domus ꝛc. Ratio autē apoſtoli eſt ꝙ maior gloria debetur illi q̄ fecit domū q̄ illi qui eam inhabitat. chriſtus autē fabricauit domū. pſ̄. Tu fabricatus es aurorā ⁊ ſolē. puer. 9. Sapientia edificauit ſibi domum. id eſt eccleſiam. Ipſe enim xp̄s per quē gratia et veritas facta eſt tanq̄ legiſlator edificauit eccleſiam. Moyſes autē tanq̄ legis ꝓnunciator. ⁊ ideo ſolum vt pronunciatori debet gloria moyſi. Unde et reſplenduit facies eius de qua Exod.34.et.2.corinthiorum.3. Ita vt non poſſent filij iſrael intendere in faciem moyſi propter gloriam vultus eius. Continuat ergo ſic littera. Tu dicis ꝙ chriſtus eſt fidelis ſicut moyſes. quare ergo dimittemus ne conſideremus? Certe quia amplioris glorie dignus eſt habitus pre moyſe. quanto ampliorem gloriā habet dominus domus qui fecit illam Quaſi dicat. ⁊ ſi moyſes multum ſit honorabilis: tamen chriſtus honorabilior eſt. ſicut fabricator domus. ⁊ ſicut legiſlator principalis Iob.36. Ecce deus excelſus in fortitudine ſua: et nullus ei ſimilis in legiſlatoribus. Si ergo debetur gloria moyſi: amplior dignus eſt chriſtus.2.corinthiorum.3. Si miniſtratio damnationis in gloria eſt: multomagis miniſteriū iuſticie erit in gloria. ¶ Conſequenter probat minorem ſue rationis cum dicit. Omnis nanq; domus ꝛc. Minor autem eſt ꝙ chriſtus fabricauit domū iſtā. et hoc probat primo. quia omnis domus indiget fabricatore. Secundo quia iſta domus de qua loquitur a chriſto fabricata eſt ibi. Qui autē omnia ꝛc. Primo ergo probat ꝙ iſta domus ſicut et quelibet alia indiget fabricatore. quia diuerſa non coniunguntur niſi ab aliquo vno. ſicut patet de domo artificiali in qua ligna ⁊ lapides ex quibus compoſita eſt vniuntur ab aliquo. Aggregatio autē fideliū que eſt in eccleſia: et domus dei ex diuerſis collecta eſt. ſcilicet iudeis ⁊ gentibus: ſeruis ⁊ liberis. Et ideo eccleſia ſicut et omnis domus ab aliquo vniente fabricatur. Huius rationis ponit tm̄ concluſionem ſupponens veritatē premiſſarū ex facti euidentia.1. Petri.2. Ipſi tanq̄ lapides viui ſupedificamini domos ſpirituales ꝛc. Epheſ.2. Superedificati ſuper fundamentum apoſtolorum et prophetarum ꝛc. ¶ Deinde cum dicit Qui autē creauit ꝛc. Probat ꝙ chriſtus ſit iſtius domus edificator. Deus eīm qui fecit omnia ꝛc. Et ſi hoc intelligitur de toto mundo planū eſt. pſ̄. Ipſe dixit et facta ſūt ꝛc. Eſt autē creatio ſpiritualis que fit per ſpiritum. pſal. Emitte ſpiritū tuū et creabuntur. ⁊ renouabis faciē ꝛc. Et hoc fit a deo per chriſtum Iaco.1. Uoluntarie genuit nos verbo veritatis: vt ſimus initium aliquod creature eius Epheſ.2. Ipſius factura ſumus creati in chriſto ieſu in operibus bonis ꝛc. Deus ergo iſtam domū ſcilicet eccleſiā ex nihilo. ſcilicet de ſtatu peccati in ſtatum gratie creauit. ergo chriſtus per quē fecit omnia. ſupra.1. Per quem fecit et ſecula Iohannis.1. Omnia per ipſum facta ſunt: et ſine ipſo ꝛc. Eſt excellentior vtpote. quia habet poteſtatē factoris q̄ moyſes qui ſolum fuit pronunciator. ¶ Deinde cū dicit Et moyſes quidē ꝛc. Prefert chriſtū moyſi quantū ad conditionē. ⁊ circa hoc duo facit. Primo eīm ponit rationem ſuam. Secundo manifeſtat eā ibi. Que domus ꝛc. Apoſtolus valde diligenter notat verba illa ſcripta de moyſe. in quibus duo dicuntur de ipſo. Uocatur eīm ſeruus. vocatur etiā fidelis nō in domo propria: ſed in domo dei noſtri. Et quantum ad iſta duo prefert chriſtum moyſi. Primo enim oſtēdit q̄d conueniat moyſi. Secundo quid conueniat chriſto ibi. Chriſtus vero tanq̄ filius ꝛc. Dicit ergo ꝙ moyſes fidelis erat tanquā ſeruus. id eſt ſicut fidelis diſpenſator. Matthei.25. Euge ſerue bone et fidelis. quia in pauca fuiſti fidelis: ſupra multa te conſtituam ꝛc. Chriſtus autem quodammodo ſeruus eſt. ſcilicet ſcd̄m carnē. Phil.2. Formā ſerui accipiens. ſed moyſes fuit famulus in verbis dei proponendis filijs iſrael Ex quo patet. ꝙ quia erat fidelis famulus. illa que dicebat ordinabant ad aliud. ſcilicet ad chriſtum. Et hoc erat teſtimonium eorum que dicenda erant. Iohannis.5. Si crederetis moyſi crederetis forſitan et mihi. de me me enim ille ſcripſit Actuū 10. Huic omnes prophete teſtimoniū perhibent. Quia ergo erat famulus ideo erat nō in domo propria ſed in aliena. Et quia ea que dicebat erant in teſtimoniū eorum q̄ dicenda erant de chriſto. ideo moyſes omniquaq; minor eſt chriſto. ¶ Deinde cum dicit. Chriſtus vero ꝛc. oſtendit quid conueniat chriſto. quia ſcilicet chriſtus non eſt ſicut ſeruus: ſed ſicut filius in domo patris et per conſequens ſua. quia heres naturalis. ſupra.1. Quem conſtituit heredem vniuerſorum ꝛc. Eccleſia enim eſt domus chriſti. prouerbi.14. Sapiens mulier edificat domum. pſ̄. Dominus dixit ad me filius meus es tu ꝛc. Matth.3. Filius meus dilectus ꝛc. Eſt ergo non ſeruus ſed filius et in domo ſua. ſed moyſes eſt ſeruus in domo aliena Iohannis.8. Filius manet ineternum. ¶ Deinde cū dicit: Que domus ꝛc. Oſtendit ꝙ iſta domus ſit ſua et q̄ ſit. Iſta eīm domus ſunt fideles et ſunt domus chriſti. quia credunt in chriſtū.1.thimoth.3. In domo dei que eſt eccleſia. Et etiam quia chriſtus habitat in ipſis Philip.3 Habitare xp̄m per fidem in cordibus veſtris. Hec ergo domus. ſcilicet nos fideles ſumus. Ad hoc autem ꝙ ſimus domus dei quattuor requiruntur circa domum que non ſunt in tabernaculo. Et iſta tangit apoſtolus. Primo ꝙ ſpes noſtra ⁊ fides ſit certa ⁊ permanens. tabernaculum autē et ſi ſit firmū tamē cito moueri poteſt. Et ſignificat illos qui ad tempus credunt: et in tempore temptationis recedunt. Et ideo dicit: Si retineamus fiduciam. dictum eſt ſupra ꝙ fiducia eſt ſpes cum expectatiōe firma opinione.2.corinthiorum.3. Fiduciam talem habemus per chriſtum ad deum. Secundo ꝙ ſit ordinate diſpoſita. Et ideo dicit. Spei gloriā. id eſt ad gloriam dei ordinate. ita ꝙ contēptis alijs gloriemur in ſpe glorie. Ierem.9. In hoc glorietur qui gloriatur ſcire et noſce me Tertio ꝙ ſit pſeuerās. Unde dicit Uſq; in finē Mat.10 Qui perſeuerauerit vſq; in finem hic ſaluus erit. Quarto ꝙ ſit firma. vt ſcilicet nulla aduerſitate moueatur. Unde dicit Firmā. infra.6. Confugimus ad tenendā propoſitam ſpem quā ſicut anchorā habemus anime tutā ⁊ firmā.

Lectio ſecunda.

Quapropter ſicut dicit ſpiritus ſanctus. Hodie ſi vocem eius audieritis nolite obdurare corda veſtra: ſicut in exacerbatione ſcd̄m diem temptatiōis in deſerto. Ubi temptauerunt me patres vr̄i

ꝓbauerunt et viderunt opera mea quadra
ginta annis. Propter quod offenſus fui ge
nerationi huic: et dixi ſemqer hi errant cor
de. Ipſi autẽ non cognouerunt vias meas:
quibus iuraui in ira mea: ſi introibunt in re
quiem meam.

Supra probauit apoſtolus ꝙ xp̄s eſt maioris excellẽtie
ꝙ̄ moyſes: hic concludit ꝙ magis eſt obediendũ chriſto
Et hoc facit propter auctoritatẽ prophete dauid in .pſ.
Ubi tria facit. q₂ p̄rio ꝓponit auctoritatẽ q̄ cõtinet quã
dam exhortationẽ. Secũdo exponit eam ibi Uidete fra
tres ꝛc. Tertio ex auctoritate et expoſitiõe arguit. 4. ca.
ibi Timeamus ergo fratres ꝛc. Circa primuꝫ tria facit.
Primo em̄ inſinuat auctoritatẽ verboꝝ ſequentiũ. Se
cundo ponit exhortationẽ que eſt in auctoritate ibi. Ho
die ſi vocẽ eius ꝛc. Tertio ponit quandã ſimilitudinem
ibi. Sicut in exacerbatiõe ꝛc. Auctoritas verboꝝ eſt ex
hoc ꝙ non ſunt prolata humana adinuentione: ſed a ſpi
rituſancto. Unde dicit. Qua propter ſicut dicit ſpiritus
ſanctus. Ipſe autẽ verba veteris teſtamenti allegat pro
nouo ne credatur ꝙ tm̄ ſint referenda ad vetus teſtamen
tum. immo etiã ad nouũ et ad aliud tempꝰ referri debẽt.
Et ſunt verba ſpirituſſancti. q₂ vt dicitur. 2. Pe. 1. Nõ
humana voluntate allata eſt aliquando prophetia ſed
ſpirituſancto inſpirati locuti ſunt ſancti dei homĩes Ipẽ
em̄ dauid dicit. 2. reg. 23. de ſeipſo. Spiritus domini lo
cutus eſt per me. In hoc ergo oſtendit auctoritatẽ eẽ ve
ram. quia ſcilicet eſt a ſpirituſancto contra manicheum.
¶ Deinde cũ dicit. Hodie ſi vocẽ ꝛc. Põit monitioneꝫ
vbi facit tria. Primo em̄ deſcribit tempus cũ dicit: Ho
die. Secundo ſubdit beneficium ibi Si vocem eius ꝛc.
Tertio ſubiungit monitionẽ ſuam ibi Nolite obdurare
ꝛc. Tempus eſt hodie ſcilicet tempus dei. Tempus em̄
legis veteris dicebatur nox. quia erat tempꝰ vmbre. in
fra. 10. Umbram em̄ habens lex futuroꝝ bonoꝝ Sed tẽ
pus noui teſtamenti. quia repellit vmbram noctis legis
dicitur dies Ro. 13. Abijciamus opera tenebrarũ et in
duamur arma lucis ꝛc. Et in hac die exhibetur nobis be
neficium. quia audimus vocẽ eius quod non erat in ve
teri teſtamento in quo audiebantur tm̄ verba propheta
rum. ſupra. 1. Olim deus loquens patribus in prophe
tis. nouiſſime vero diebus iſtis locutus eſt nobis in filio
ꝛc. Eſa. 52. Propter hoc ſciet populus meus nomẽ me
um in die illa. q₂ egoipſe qui loquebar ecce adſum. Can
ticoꝝ. 2. Sonet vox tua in auribꝰ meis ꝛc. In hoc enim
exhibetur nobis beneficiũ tantũ deſideratum Luce. 19.
In hac die tua que ad pacẽ tibi ꝛc. ¶ Si ergo tm̄ benefi
ciũ ecce monitio. Nolite obdurare corda veſtra. Cor du
rum ſonat in malum. Durum eſt qđ non cedit ſed reſiſtit
impellenti. Et ſic dicitur cor hominis durũ quando non
cedit diuine iuſſioni. Eccl. 3. Cor durũ male habebit in
nouiſſimo. Ro. 2. Scđm duritiã tuã ⁊ cor tuũ ĩpenitens
theſaurizas tibi irã in die ire. Hec autẽ induratio ex duo
bus cauſatur. Ex vno quaſi negatiue. ſcilicet ex deo non
apponente gratiã Ro. 9. Cuius vult deus miſeretur et
quẽ vult indurat. Ex alio vero poſitiue. et hoc modo in
durat ſeipſum non obediendo deo et non aperiendo cor
ſuum gratie Zacha. 7. Cor ſuum poſuerunt vt adaman
tem ne audirent legem et verba que miſit dn̄s exercituũ
ſpiritu ſuo per manũ prophetaꝝ prioꝝ. Nolite ergo ob
durare corda vr̄a. i. nolite corda claudere ſp̄uiſcõ. act. 7
Uos ſemꝑ ſp̄uiſcõ r̄ſtitiſtĳ. ¶ Cõſeqn̄t põit ſimilitudĩeꝫ
cum dicit. Sicut in exacerbatione ꝛc. Intentio autẽ apo
ſtoli eſt ex factis prioꝝ concludere per ſimilitudinẽ ſuum
propoſitũ. quia vt dicitur Ro. 15. Quecunqꝫ ſcripta ſũt
ad noſtram doctrinã ſcripta ſunt. Facit autem duo circa
hoc. quia primo proponit exemplũ in generali ponendo
culpam. Secundo in ſpeciali ibi. Ubi temptauerunt me
patres veſtri ꝛc. Ut autẽ ſequamur expoſitionẽ apoſtoli
oportet ponere in iſta lr̄a ſenſum qui conueniat expoſitiõi
Legimꝰ autẽ inter alia duas culpas filioꝝ iſrael grauiſ
ſime punitas. Una fuit inobedientia quã habuerunt in fa
cto exploratorum de quo Numeri. 13. ⁊. 14. Pro quo fa
cto indignatus dn̄s voluit totũ populũ delere. Unde iu
rauit ꝙ nullus intraret terrã promiſſionis exceptis duo
bus ſcilicet Caleph. et Joſue. Iſtud autẽ vocat ſpeciali
ter exacerbationẽ. quia licet per alia peccata offendiſſent
deum tamen per illud exacerbauerunt ipſum. quia ſicut
fructus acerbus qui opponitur maturo non eſt aptus ad
cibum ſic tunc ira dei fuit inflexibil'. Baruch. 4. Exacer
baſtis eũ qui fecit vos. Aliud peccatũ fuit peccatũ tẽpta
tionis. Frequentẽ em̄ temptauerunt deũ. quia quandoqꝫ
pro aqua. quandoqꝫ pro carnibus. quandoqꝫ vero ꝓ pa
ne ita ꝙ decies temptauerunt ipſum. Poſſet autẽ aliqˢ
putare ꝙ idem eſſet peccatũ. exacerbatio et tẽptatio. ita
ꝙ vellet apoſtolus dicere. Nolite obdurare corda veſtra
ſicut in exacerbatione que fuit in die temptationis. Sed
hoc eſt contra expoſitionẽ apoſtoli. Sed dicenduꝫ eſt ſic
Nolite obdurare corda veſtra ſicut in exacerbatiõe. ⁊ ite
rum ſicut in die tẽptationis. ita ꝙ ſint duo peccata. Un
de pſ̄. Conuerſi ſunt et temptauerũt deũ et ſanctũ iſrael
exacerbauerunt. ¶ Conſequenter proſequitur culpas in
ſpeciali cum dicit. Ubi tẽptauerunt me patres veſtri ꝛc.
Et circa hoc duo facit. quia primo ponit peccatũ tempta
tionis. Secundo peccatũ exacerbationis ibi Et dixi ſem
per hĳ ꝛc. Circa primũ tria facit. Primo em̄ ponit pec
catũ tẽptationis. Secundo oſtendit eius grauitatem ibĩ
Probauerunt ꝛc. Tertio ponit penã ibi Propter qđ of
fenſus fui. Dicit ergo Peccatũ temptationis. quia ſcđm
diem temptationis inquit in deſerto. Temptare autẽ eſt
experimentũ ſumẽre de re quam quis ignorat. Unde ꝙ
quis temptat deum procedit ex infidelitate. Sed ſciẽdũ
eſt ꝙ aliquando aliquis tẽptat deum non cum intentio
ne temptandi et experiendi. verũtamen ſe habet ad mo
dum temptãtis. Qui eniꝫ vtitur re ſua propter vtilitatẽ
non temptat proprie. puta ſi aliquis fugiẽs currat ſuper
equum ſuum et ſi temptat: non tamẽ cum intentione tẽ
ptandi. Sed quando ad nihil vtile eſt quod facit. tũc tẽ
ptat. Item ſi aliquis exponat ſe alicui periculo compul
ſus neceſſitate ſub ſpe diuini auxilĳ non temptat deum
Si autem ſine aliqua neceſſitate tũc temptat deũ. Et ſic
dicit ipſe Mat. 4. Nõ temptabis dominũ deũ tuũ. quia
neceſſitas nulla erat ꝙ mitteret ſe deorſum. Sic iſti tem
ptauerunt dominum. quia dubitauerũt de poteſtate dei
clamantes contra moyſen: ac ſi deus non poſſet eis dare
cibum. ¶ Deinde ponitur grauitas culpe cũ dicit: Pro
bauerunt me ꝛc. Quanto eniꝫ aliquis maiora beneficia
dei recipit et maiorẽ certitudinẽ diuine poteſtatis tanto
grauius poſtmodum peccat. Iſti vero viderunt ſigna et
prodigia in terra egypti. apertionẽ maris et alia miracu
la et tamen non ceſſauerunt Unde numeri. 14. Homĩes
q̄ viderũt maieſtatẽ meã et ſigna q̄ feci in egypto ⁊ in ſo
litudĩe ⁊ tẽptauerũt me iam ꝑ decẽ vices ꝛc. Et ideo di
cit probauerũt. id ẽ expiri voluerũt. et viderũt. id eſt exꝑ
ti ſũt opa mea. id ẽ effectꝰ q̄ nõ poterãt eſſe niſi virtutĳ in
finite eẽt ille q̄ opa faciebat. Et hoc totũ nõ vno die: ſed
40. ãnis q̄bꝰ. ſ. mãſerũt ĩ deſ'to. q₂ ſemꝑ habuer̄t mãna
⁊ colũnã ignis ⁊ nub. vl' ꝓbauer̄t ⁊ vider̄t me q₂. ſ. ĩ nllo

defeci eis. Illḋ tñ qḋ dicit q̄draginta annis ſm intentio
nem apoſtoli refertur ad priora: ſed ſm intentionē pſal-
miſte refertur ad ſequentia: vt dicatur ꝙ offenſus vel in-
fenſus eis fuit quadraginta annis. Et ſic habet lr̄a Hie-
ronymi. ¶ Deinde cum dicit. Propter quod offenſus
fui ꝛc. ponit pena peccati ⁊ eſt duplex lr̄a ſcʒ offenſus vł
proximus: ⁊ idem eſt propter quod id ē propter peccatū
fui offenſus id ē indignatus non ꝙ ira ſit in deo niſi ſimi
litudinarie quia punit ſicut iratus. de qua pena frequen
ter habetur ⁊ in Exodo ⁊ in libro numeroꝝ. Sepe enim
proſtrati ſunt. Unde p̄me Coꝝ. 10. agit de pena iſti⁹ pec
cati. Uel proximus fui ſcʒ puniendo ipſos. Quādo eniʒ
dominus ſubuenit bonis ⁊ punit malos. tunc ē ꝓpe ip-
ſos: ſed quando diſſimulat peccata hominū propter pe-
nitentiam ⁊ diſſimulat afflictionem iuſtorum vt creſcat
ipſorum meritum: tunc videtur eſſe longe. Job. 22. Nu-
bes latibulum eius nec noſtra conſiderat ⁊ circa cardies
celi perambulat. Uel proximus quantum ad diuinā mi-
ſericordiam quia hocipſum ꝙ punit eos tēporaliter ma
gnum miſericordie ſignum eſt. ¶ Deinde cum dicit. Et
dixi, ꝛc. ponit peccatum exacerbationis. Et hoc patet ꝑ
hoc quod infra dicitur Quibus autem iurauit nō introi
re ꝛc. Et circa hoc facit duo. Primo enim ponit culpam
Secundo ſubdit penam ibi. Quibus iuraui in ira mea
ꝛc. Culpam autem duplicem ponit. Una ē in obſtinati-
one in malo. Alia eſt in receſſu a bono. Et iſtaʒ ponit ibi
Ipſi vero non cognouerunt vias meas. Dicit ergo Ego
ſic fui eis ꝓximus ſcʒ puniendo eos: ⁊ dixi ſcʒ ꝑuiſione
eterna: hi errant corde ſemper. Deutero. 31. Semper cō
tentioſe egiſtis contra dominū. Jere. 13. Si poteſt ethi-
ops mutare pellem ſuam ꝛc. Sic ergo vno mō aliq̄s exa
cerbat deum quando obſtinate adheret malo. Alio mo-
do quando contemnit bonum. Unde dicit. Ipſi vero nō
cognouerucrunt vias meas: hoc ē non quantum ad ſim-
plicem ignorantiam ſed ad affectatam. Job. 21. Scienti
am viarum tuarum nolu[illegible]us. p̄s. Noluit intelligere vt
bene ageret. Uel non cognouerunt id ē non approbaue-
runt ſicut dicit apoſtolus. 2. Thy. 2. Cognouit domin⁹
qui ſunt ei⁹. ¶ Conſequenter oſtendit penam cum dicit
Quibus iuraui ꝛc. In qua vero ponit immobilitateʒ in
hoc ꝙ vult iuramenta firma. quando enim deus vel an-
gelus inueniuntur iurare ſignum ē immobilitatis eius:
de quo iuratur. p̄s. Iurauit dominus ⁊ nō penitebit eū
ꝛc. Uerumtamē aliquando non iurat niſi ſub conditiōe
quia ſcʒ non peniteant hec mala euenīēt eis. Ponit etiā
ꝙ pena iſta non eſt ad cōminationē ſed magis ad exter-
minationem quia dicit in ira. p̄s. Domine neq̄ ī ira tua
corripias me. Iurauit ergo in ira ſi introibunt ꝛc. Con-
ſtructio eſt defectiua ad modum irati qui truncat verba
ſua. Et accipitur ly ſi pro non id eſt non introibunt in re
quiem meam. Eſt autem triplex requies. Una eſt tem-
poralis. de qua Luc. 12. Habes multa bona repoſita ī
annos plurimos requieſce ꝛc. Secunda ē requies cōſci-
entie. Eccł. 51. Modicum laboraui ⁊ inueni requiē mul
tam. Tertia eſt requies glorie eterne. p̄s. In pace in id-
ipſum dormiam ⁊ requieſcam. Ipſi vero nec in terrā pro
miſſionis nec in requiē fruitionis eterne introierunt.

Lectio tertia.

Videte fratres ne forte ſit in aliquo
veſtrum cor malum incredulitatiſ
diſcedendi a deo viuo. Sed adhor
tamini voſmetipſos per ſingulos
dies donec hodie cognominatur: vt non ob
duretur quis ex vobis fallacia peccati. Par
ticipes enim chriſti effecti ſumus: ſi tamē in
itium ſubſtantie eius vſq̄ ad finem firmuʒ
retineamus: dum dicitur. Hodie ſi vocē ei⁹
audieritis nolite obdurare corda vr̄a: quē-
admodū in illa exacerbatione. Quidā eniʒ
audientes exacerbauerunt: ſed nō vniuer-
ſi qui profecti ſunt ab egypto per moyſen.
Quibus autem infenſus eſt quadraginta
annis: Nonne illis qui peccauerunt quoꝝ
cadauera proſtrata ſunt in deſerto. Quib⁹
autem iurauit non introire in requiem ipi⁹
niſi illis qui increduli fuerunt: Et videm⁹
quia non potuerunt introire in requiē ipi⁹
propter incredulitatem.

Supra apoſtolus per auctoritatem pſalmiſte oſtēdit ꝙ
firmiter obediendum ē chriſto. In auctoritate vero poſu
it ſcʒ monitionē culpam ⁊ penam: hic exponit iſta tria ꝑ
ordinem. Primo facit hic. ſecundū ibi. Quidam enim.
ꝛc. Tertium ibi. Quibus autem iurauit ꝛc. In admoni
tione vero ſunt duo ſcʒ ipſa monitio. ⁊ ipſius monitionis
conditio. Unde iſta duo exponit. Primo primum hic.
Secundo ſecundum ibi. Participes eniʒ xp̄i ꝛc. In pri
ma vero admonitione ad duo hortatur ſcʒ ad ſollicitam
cōſiderationē. Secūdo ad mutuā admonitionē ibi. Sed
adhortamur ꝛc. Dicit ergo. Uidete ꝛc. Unuſquiſq̄ eñ
in ſe dʒ cōſiderare in quo ſtatu ſit. Gal. 6. Opus ſuū ꝓ-
bet vnuſquiſq̄. Jere. 2. Uide vias tuas in cōualle. Ui-
dete ergo frēs quātū ad quēlibet in ſe qꝛ quilibet ē pars
ſocietatis ⁊ vnicuiq̄ mādauit de⁹ de ꝓximo ſuo. Eccł.
17. Uidete. i. ꝓbate vnus alium ne forte ſit in aliquo ve
ſtrū ꝛc. Quaſi dicat. Multi inter vos ſunt in ſtatu perfe
cto tamē ꝓpter fragilitatem ⁊ arbitrij libertatē poſſet eē
malū in aliquo vr̄m. Job. 4. Ecce qui ſeruiunt ei nō ſūt
ſtabiles ⁊ in angelis ſuis reperit prauitatē: quanto ma-
gis hi qui habitant domos luteas ⁊ terrenū habent fun
damentū. Joh. 6. Nōne ego duodecim vos elegi ⁊ vn⁹
ex vobis diabolus ē. Non ergo aliquis ſit tm̄ ſollicitus
de ſe ſed etiā de quolibet ſue ſocietatiſ. Sed quid: Ne ſit
in aliquo veſtrum cor malū incredulitatis. Ecce malum
de quo loquit̄ apoſtolus ſcʒ cor incredulum. i. nō firmū
in fide in quo conſiſtit malitia anime: qꝛ ſicut bonū ani-
me in adherēdo deo ē p̄s. Mihi āt adherere deo bonū ē
Nō ſcʒ ē ꝑ fidē: ita recedere a deo ꝑ incredulitatē ē ma-
lū hoīs. Jere. 2. Scito ⁊ vide iſrł qꝛ malū ⁊ amaꝝ ē reli-
quiſſe te dn̄m. ꝛc. Et iō dicit diſcedēdi qꝛ ꝑ incredulitatē
recedit a deo. Jere. 2. Me dereliq̄runt fontē aque viue.
ꝛc. Sʒ ſi inueniat̄ iſtud malū in aliquo nunq̄d deſperan-
dū ē: Nō. ſed magis dʒ adhortari. i. admoneri. Iō dicit
Sed adhortamini voſmetipſos ꝑ ſingulos dies. i. conti-
nue. ſ. diſcutiendo ꝯſciām ſuā ⁊ inducēdo ad bonum: do
nec hodie cognoīatur. i. donec durat pn̄s tp̄s grē qḋ eſt
totū ſicut vnus dies. Jo. 9. Me oʒ opari opa eius q̄ mi-
ſit me donec dies ē ꝛc. Et hoc iō vt nō obduret̄ q̄s ex vo
bis fallacia peccati. Sicut eñ ſupra dictū ē. Cor obdu-
ratur ꝑ obſtinatiōeʒ in malū. Sʒ ꝑ hoc aliq̄s firmiter in-
heret peccato quia fallit̄. Naturale eñi ē appetitui adhe
rere bono: ſed recedit a bono quia decipit̄. Prouer. 14.
Errāt q̄ opant̄ malū. ⁊ Prouer. 13. ſm aliā lraʒ. Ue do

ſoſe errāt ī pctīs. Sap. 5. Ergo errauim⁹ a via veritatis. ¶ Conſequenter cum dicit. Participes ⁊c. Exponit cōditionem monitionis. Quaſi dicat. Iſta conditio magiſ eſt efficax ꝙ̄ illa quia illic tantum audierunt: nos autem participes facti ſumus chriſti ⁊c. Et loquitur proprie qꝛ in veteri teſtamento erat tantum auditus nec conferebatur gratia ex opere operato: ſed in nouo teſtamento ⁊ eſt auditus fidei ⁊ datur gratia ipſi operanti. Unde ſumus facti participes chriſti. Ioh. p̄mo. De plenitudine eius accepimus omnes ⁊c. Sumus autem participes gratie Primo per ſuſceptionem fidei. Ephe. 3. Habitare chriſtum per fidem in cordibus veſtris. Secundo per ſacramenta fidei. Gal. 3. Quicunq; in chriſto baptizati eſtis xp̄m induiſtis. Tertio per participationem corpor̄ xp̄i. p̄me Cor. 10. Panis quem frangimus, nonne participatio corporis domini eſt. ¶ Sciendum autē ꝙ duplex ē participatio chriſti. Una imperfecta que ē per fidem ⁊ ſacramenta. Alia vero perfecta que ē per preſentiā ⁊ viſionem rei: primam iam habemus in re: ſed ſecūdam in ſpe. Tamen cū hoc ſpes habet hanc conditionem ſcȝ ſi perſeueram⁹. Unde dicit. Si tamen initium ſubſtantie eius ⁊c. Quicunq; enim in xp̄o baptizatur ſuſcipit quādam nouam naturam ⁊ formatur quodāmodo chriſtus in ipſo. Gal. 4. Filioli mei quos iterum parturio donec formetur in vobis xp̄s Hoc quidem nobis vere perficietur in patria: ſed hic tantum initium: ⁊ hoc per fidem formatam quia informis mortua ē. Iac. 2. Fides ſine operibus mortua ē. Unde iſta non ē nobis initium participationis xp̄i ſed fides formata: infra. 10. Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum id eſt fundamentū ⁊ quaſi initium. Dicit ergo. Sumus participes xp̄i: ſi tamen tenemus vſqȝ in finem firmū initium ſubſtantie eius ſcȝ fidem formatam. Sed contra videtur ꝙ timor magis ſit initium: quia dicit p̄s. Initiū ſapiētie timor dn̄i. Reſpōdeo dicendū ē ꝙ fides formatur per charitatem. Charitas autem non eſt ſine timore caſto. Et ideo fides formata ſemper habet timorem iſtum ſecum annexum. Unde ⁊ fides ⁊ timor ſunt initium. Illud autem qđ addit dum dicitur hodie ⁊c. totum expoſitū ē. ¶ Deinde cum dicit. Quidam enim audientes ⁊c. exponit qđ dixerat de culpa illorū. Quaſi dicat. Uos eſtis effecti participes xp̄i: ſi non obduraueritis corda veſtra: ſicut iſti qui audierūt ſed exacerbauerūt non tamen omnes. Duo enim ſcȝ caleph ⁊ ioſue permanſerūt vt habet Numeri. 14. Et alios etiam confortabant. Et per hoc datur intelligi ꝙ q̄ſuis nō tota eccleſia cadat: ſed tantū aliqui ꝙ nihilominus mali punientur ſicut in iſtis duob⁹. tertij Reg. 19. Reliq̄ mihi ſeptē milia viroꝝ q̄ nō curuauerūt genua ſua baal. Ro. 11. Reliq̄e ſm electionē dei ſalui fierēt. ¶ Deinde cū dicit. Quib⁹ aūt ⁊c. exponit illđ qđ dixerat de pena. Et primo illud qđ dixerat offenſus fui. Secūdo illđ qđ dixerat. Iurauit in ira. ⁊c. Quib⁹ autem iurauit ⁊c. Dicit ergo. quibus autem ⁊c. Ex quo patet ꝙ iſtud qđ ſupra dixit quadraginta annis refert ad illđ offenſus fui Unde dicit ꝙ fuit eis offenſus per illos quadraginta annos. Unde ſciendum eſt ꝙ omnes qui egreſſi ſūt de egypto mortui ſunt in deſerto ſicut dicitur Ioſue. 5. Nō tamen omnes proſtrati ſunt ſed aliq̄ vel a deo ſicut ꝙ aperta ē terra ⁊ deglutiuit datan et abiron: ſicut dicit in p̄s. Et de hoc habetur Numeri. 16. Aliqui vero proſtrati ſūt a moyſe ſicut patet in conflatiōe vituli: ſicut patet Exo. 22. Aliqui vero ab hoſtibus: ſicut patet in pluribus locis. Et iſta ſatis habentur. p̄me Cor. 10. Aliqui vero morte propria mortui ſunt. Nō ergo omnes proſtrati ſūt Unde nō fuit pena generalis: ſed pena generalis fuit qꝛ nullus p̄ter illos duos qui dicti ſunt introierunt terram promiſſionis. Et de iſta dicit. Quibus autem iurauit id eſt firmiter ſtatuit non introire in requiem niſi illis ſcȝ q̄ fuerunt increduli verbis exploratorum. Unde patet ꝙ propter incredulitatē non potuerunt intrare. ⁊ propter hoc dicit ꝙ experti ſunt ꝙ ꝓpter incredulitatem ſuam non potuerunt intrare. Uel videmus nos ſcȝ penam illā generalem que dicta ē.

Capitulū quartum.

Timeamus ergo: ne forte relicta pollicitatiōe introeūdi in requiē eius exiſtimet̃ aliquis ex nobis deeſſe. Etenī ⁊ nobis nūciatū eſt quemadmodum ⁊ illis: ſed nō profuit illis ſermo auditus non admixtus fidei ex his que audierunt. Ingrediemur enim ī requiem qui credidimus quemadmodum dixit. Sicut iuraui in ira mea. ſi introibunt in requiem meam. Et quidem operibus ab inſtitutione mūdi perfectis: dixit enī in quodaȝ loco de die ſeptima ſic. Et requieuit deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis. Et in iſto rurſum. Si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo ſupereſt introire quoſdam in illam: ⁊ hi quibus prioribus annunciatum eſt: non introierunt propter incredulitatem: iterum terminat diē quendam hodie in dauid dicendo poſt tantū tēporis ſicut ſupra dictum eſt. Hodie ſi voceȝ eius audieritis nolite obdurare corda vr̄a: Nam ſi eis ieſus requiem preſtitiſſet: nūq̄ de alia loqueretur poſt hac die.

Premiſit ſupra apoſtolus auctoritatem, dauid ⁊ expoſuit: nūc autē arguit ex ipſa. Et circa hoc facit duo. Primo enim inducit ſollicitudinem introeundi. Secūdo monet ꝙ ꝓperemus ingredi ibi. Feſtinemus ergo ingredi. ⁊c. Circa primum duo facit. Primo enim incutit ſollicitudinem timoris. Secundo oſtendit ꝙ de hoc debet ſollicitudo imminere ibi. Etenim nobis ⁊c. Dicit ergo: dictum ē ꝙ infenſus eſt illis qui non crediderunt ꝙ iurauit ꝙ nō introibūt in requiem eius ergo ⁊ nos timeam⁹ ſcȝ timore caſto ⁊ ſollicitudinis. Prouer. 28. Beat⁹ homo qui ſemper ē pauidus. Sed quid timere debemus? Ne forte ⁊c. Beatitudo enim ſiue felicitas in hoc conſiſtit vt homo ingrediatur illa. Tob. 13. Beatus ero ſi fuerint reliquie ſeminis mei ad videndum claritatem hieruſalem. Infra. 12. Contemplantes ne forte quis deſit gratie dei. Quia vt dicit Chryſoſtomus. Maior eſt pena damnatis de hoc ꝙ ſunt excluſi a viſione dei q̄ alie pene: quas habent. Et dicit. Exiſtimetur ſcilicet diuino iudicio. Matth. 25. Ite maledicti in ignē eternum ⁊c. Uel exiſtimetur ſm humanam opinionē Ephe. 5. Hoc ſcitote intelligentes ꝙ omnis fornicator aut immundus aut auarus quod ē ydolorum ſeruitus non habet hereditatem in regno chriſti ⁊ dei. Timendum eſt

ergo ne aliquis ex vobis exiſtimetur deeſſe: quia vobis
facta eſt pꝛomiſſio intrandi. Eſa. 32. Sedebit populus
meus in pulchꝛitudine pacis in tabernaculis fiducie in
requie opulenta. Apocalip. 14. Amodo iam dicit ſpiri-
ritus vt requieſcant a laboꝛibus ſuis. Timendum eſt er-
go ne pꝛopter culpam noſtram non ingrediamur relicta
pollicitatione id eſt pꝛomiſſione quā relinquimus deſe-
rendo ſpem fidem ⁊ charitatem per quam poſſumus in-
troire. Et hoc fit per peccatum moꝛtale. ¶ Conſequen-
ter cum dicit. Etenim nobis hoc nunciatum eſt ꝛc. oſtē-
dit ꝙ nobis imminet iſta ſollicitudo. Et circa hoc facit
duo. Pꝛimo enim pꝛoponit intentionem ſuam. Secun-
do pꝛobat eam ibi. Ingrediemur enim ꝛc. Circa pͥmū
duo facit: quia pꝛimo oſtendit ꝙ nobis facta eſt iſta pꝛo-
miſſio. Secundo ꝙ iſta pꝛomiſſio non ſufficit ibi. Sꝫ nō
pꝛofuit ꝛc. Dicit ergo. Etenim ꝛc. id eſt nobis pꝛomiſſū
eſt. Unde ſciendum eſt ꝙ illa que in veteri teſtamento
pꝛomiſſa ſūt tempoꝛaliter: intelligēda ſunt ſpiritualiter.
Omnia enim in figura contingebant illis. pͥme Coꝛin.
10. ⁊ Roma. 15. Quecunqꝫ ſcripta ſunt ad noſtram do-
ctrinā ſcripta ſunt. ¶ Deinde cum dicit. Sed non pꝛo-
fuit ꝛc. oſtendit ꝙ non ſufficit pꝛomiſſio quin nihilomi-
nus debeam⁹ eſſe ſolliciti. Unde dicit ꝙ ſermo audit⁹
⁊ non creditus in nullo eis pꝛofuit. Nō enim auditoꝛes
legis iuſtificabuntur ſed factoꝛes. Roma. 2. Et dicͣ. Nō
admixtus fidei quia ſicut ex intellectu ⁊ ītellecto fit vnū
ita ex coꝛde credentis ⁊ ipā fide foꝛmata fit vnum. pͥme
Coꝛ. 6. Qui adheret deo vnus ſpiritus eſt. Illud autē
ꝙ dicit ex his que audierunt poteſt eſſe ratio quare ſer-
mo non eſt admixtus fidei. Hoc enim fuit ex his que au-
dierunt ab exploꝛatoꝛibus quibus fuerūt increduli. Uel
poteſt eſſe determinatio fidei. que debet eſſe ex his que
audierunt. Fides enim ex auditu. Romañ. 10. Uerba
enim dei ſic ſunt efficacia ꝙ ſtatim audita debent eē cre-
dita. p̄s. Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis.
¶ Deinde cum dicit. Ingrediemur enim ꝛc. pꝛobat pꝛo-
poſitum. ⁊ circa hoc facit tria. Pꝛimo enim oſtendit ꝙ
nobis eſt neceſſarium credere ſicut ⁊ illis. Secundo ad-
ducit duas auctoꝛitates ad pꝛobandum intentum ſuum
ibi. Et quidem operibus ꝛc. Tertio ex illis arguit ibi.
Quoniam ergo ſupereſt ꝛc. Dicit ergo. Nobis factus
eſt ſermo ſicut ⁊ illis quia ingrediemur in illam requi-
em. p̄s. In pace in idipſum doꝛmiam ⁊ requieſcā. Iob.
11. Requieſces ⁊ nō erit qui te exterreat. ꝛc. Eſt autem
duplex requies. Una in bonis exterioꝛib⁹ ⁊ ad iſtā egre-
ditur homo a requie mentis. Alia eſt in bonis ſpiritua-
libus que eſt intima: ⁊ ad iſtam ingreditur. Matth. 25.
Intra in gaudium domini tui. Canti. pͥmo. Introduxit
me rex ī cellaria ſua. ¶ Deinde ponit auctoꝛitatē. Sicut
iuraui ꝛc. ⁊ hoc expoſitum eſt. ¶ Deinde cum dicit. Et
quidem operibus ꝛc. ponit duas auctoꝛitates. Unā le-
gis que habetur Geneſ. 2. Aliam que frequenter poſi-
ta eſt que habetur in p̄s. Dicit ergo quantum ad pꝛimū:
et quidem operibus ab inſtitutione huius mundi perfe-
ctis dixit ꝛc. Hoc poteſt legi dupliciter. Uno modo ꝙ
non ſit ibi enim: ſed dixit in quodam loco ꝛc. Et eſt pla-
nioꝛ littera vt ſit ſenſus. Dico ꝙ ingrediemur in requi-
em que prefigurata eſt ab inſtitutione mundi de qua re-
quie prefigurata per diem ſeptimam dixit ſcilicet ſpirit⁹
ſanctus qui loquitur in ſcriptura quia ſpiritu ſancto in-
ſpirati locuti ſunt ſancti dei homines. ſcđe Pet. pͥmo.
In quodam loco famoſo ſcilicet Geneſ. 2. de die ſeptiā.
Et ſic requieuit deus ab operibus ſuis. Operibus inꝙ̄
ab inſtitutione mundi perfectis. Uel dixit ſpiritus ſan-
ctus in quodam loco de die ſeptima: ⁊ hoc dixit poſtꝙ̄
narrauerat opera ſex dierum perfectis ab inſtitutōe mun-
di. Si vero ſit ibi. Dixit enim ſic eſt defectiua cōſtructio
⁊ eſt ſenſus. Nunciatum eſt nobis ꝙ ingrediemur ⁊ hoc
operibus ab inſtitutione mundi perfectis: ſed quando ⁊
quomodo nunciatum eſt quia dixit in quodam loco ꝛc.
Dicit autem operibus perfectis ad denotandum opera
ſex dierum que fuerunt perfecta. Dicit vero ab inſtituti-
one mundi: quia pꝛimo conſtitutus eſt mundus: et poſt
ſex dies diſtincte perfectus ē in ſingulis partibus ſuis.
De diſtictione autem iſtoꝛum dierū diuerſimode loquū-
tur ſancti. Aliter enim accipit eos Auguſtinus ab alijs
ſanctis: ſicut patet pꝛima parte ſumme qōne. 74. arti-
culo ſecūdo ⁊ tertio. Tamen quōcunqꝫ dicatur manife-
ſtum eſt ꝙ opera illa perfecta fuerunt. Eſt enim in ipſis
duplex perfectio. Una ſm partes mundi que ſunt celū
⁊ quatuoꝛ elementa. Et hec attenditur penes eaꝝ eſſen-
tias, ſicut habeť in pͥma parte ſūme. q. vbi ſupꝛa. Et hoc
fuit per opus creationis qđ fuit pꝛima die. Et per opus
diſtinctionis qđ fuit ſecunda ⁊ tertia die. Et in hoc con-
coꝛdat Augu. cum alijs. Alia perfectio ē ſm ſingulas
partes. Et hec perfectio pertinet ad opus oꝛnatus. Et
iſte oꝛnatus quantum ad ſuperioꝛa fuit quarta die. quan-
tum ad mediam ſcilicet aerem ⁊ aquam quinta die quā-
tum vero ad terram que ē infimum elementū fuit ſexta
die. Iſta perfectio conuenit numero ſenario qui conſur-
git ex ſuis partibus aliquottis ſimul ſumptis que ſunt
vnum duo ⁊ tria. quia ſexies vnum ſunt ſex. ſimiliter ter
bis. ⁊ bis ter. ⁊ vnum duo tria ſunt ſex. quia ergo ſenari-
us ē pꝛimus numerus perfectus. quia licet ternarius cō-
ueniat aliqualiter his que dicta ſunt quia ter vnum tria
ſunt. ⁊ vnū ⁊ duo tria ſūt. tñ bis vnū nō faciūt tria: ſilr ſe-
mel duo nō faciūt tria ſed tm̄ duo. Iō ꝑ ipſū ſenariū deſi-
gnatur perfectio rerum. Poſt perfectionem vero ꝓmit-
titur quies que nulli datur niſi operanti. Et ſic in ſepti-
ma die qua mutatus ē ſtat⁹ mundi ſicut in qualibet alia
erat quedam variatio. Unde in ipā incepit ſtatus pꝛopa-
gatiōis pꝛopter quod ⁊ cōnumeratur alijs. ideo in ſepti-
ma mundi eſt ſtatus quieſcentium. Scđm aug. tamen
iſta ſeptiā dies nihil aliud eſt ꝙ̄ cognitio angelica relata
ad quietem dei ab operibus. Sed contra ſi quieuit die ſe-
ptima quis ergo fecit eam ſi non eſt opus dei. Preterea
Ioh. 5. Pater meus vſqꝫ modo operatur ⁊ ego operoꝛ.
Reſpondeo eſt dicendum ꝙ accipitur ibi quies non ſm
ꝙ opponitur laboꝛi: ſed ſm ꝙ opponitur motui. Deus
enim ⁊ ſi pꝛoducendo non moueatur: tamen quia de ipō
non loquimur niſi per ſenſibilia in quibus non ē opera-
tio ſine motu: ideo omnis operatio large loquendo dici-
tur motus: ⁊ ſic dicit quieuiſſe quia ceſſauit nouas ſpe-
cies pꝛoducere: quia illa que poſtea facta ſunt fuerunt in
illis rebus tunc pꝛoductis. Uel ſm virtutem actiuam ſi-
cut in animalib⁹ perfectis vel ſm rōnes ſeminales. Uel
ſm materiam ſicut mineralia. Ideo tunc non fuit moꝛtu-
us ſuſcitatus. Sed fuit factum coꝛpus quod poſſet ſuſci-
tari. Quedam autem fuerunt tunc ſm ſimilitudinem vt
anime rationales que tātū fiunt a deo. Sic ergo requie-
uit deus ab operibus pꝛoducendis quia omnia aliquo
modo pꝛoceſſerunt vt dictum eſt: tamen vſqꝫ modo ope-
ratur conſeruando ⁊ gubernando que condidit. Et ſic
ſeptimā diem deus fecit ſicut quamlibet aliam: quia tūc
fuit aliquid additum: quia tunc incepit ſtat⁹ ꝓpagatio-
nis. Quelibet autē additio variabit ſtatū mundi vt di-
ctum ē ⁊ faciebat vnum diem. Uel ſm aug. nō dicit ſim-
pliciter requieuit ſꝫ requieuit ab operib⁹ ſuis. Ab eter-
no enim requieuit in ſeipō: ſed tunc etiam requieuit non
in operibus ſed ab operibus. Aliter enim operatur deus

⁊ quilibet alius artifex. Artifex enim agit propter indi
gentiam ſuam ſicut domificatoꝛ facit domum vt in ipſa
quieſcat. Similiter faber facit cultellum propter lucruꝫ
Unde deſiderium cuiuſlibet artificis quietatur in ope-
re ſuo. Sed non ſic eſt de deo quia non agit propter in-
digentiam ſuam ſed propter bonitatem communicandā
Unde non quieſcit in opere ſed ab opere producendo et
quieſcit tantum in ſua bonitate. ¶ Conſequenter au-
tem ponit auctoꝛitatem dauid que iam expoſita ē. ¶ Cō
ſequēter cū dicit. Quō ergo ſupereſt ꝛc. arguit ex pre-
miſſis. Et circa hoc facit duo. Primo enim accipit ſen
ſum ſecunde auctoꝛitatis illius. Si voceꝫ eius audieritꝭ
ꝛc. Secundo arguit ex pꝛimo ibi. Itaqꝫ relinquitur ꝛc.
Circa pꝛimum duo facit: quia pꝛimo trahit duo a ſecun-
da auctoꝛitate. Secundo oſtendit ꝙ hec duo intelligū-
tur in ipā ibi. Naꝫ ſi eis ieſus ꝛc. Accipit ergo duo quo
rum vnum per ſe manifeſtum ē ſcilicet ꝙ antiqui patres
non introierunt. Aliud ē ꝙ tempoꝛe dauid adhuc reſta
bat alia quies preſtanda. Licet enim ipis fuiſſet ꝓmiſſa
requies preſtanda in terra pꝛomiſſionis: tamen per hoc
ꝙ poſt longum tempus dicit. Hodie ſi vocem ꝛc. oſten-
dit ꝙ alia requies reſtat. Aliter eīm nō faceret mentionē
de requie dicens. hodie ꝛc. Eſt ergo quedaꝫ requies ī q̄
nobis intrandū eſt in quam illi nō intrauerunt ꝓpt̄ in-
credulitatem. Et ideo quoniā illi nō intrauerunt: reſtat
ergo quoſdam intrare quibus pꝛomiſſio facta ē: quia his
quibus pꝛius nunciatum ē nō introierunt ſcꝫ iudei qui-
bus ꝓmiſſio facta ē: ⁊ ideo termīat. i. determinat nobis
diem ſeptimā id eſt diem gratie dicendo in dauid. Ho-
die ſi vocem ꝛc. Et repetit auctoꝛitatē que repoſita eſt.
¶ Sciendū eſt autem ꝙ deus homini pꝛeparauit beati-
tudinem pꝛo requie nec vult iſtam preparationē eē fru-
ſtra: ſed ſi vnus nō intrabit: alius intrabit ſicut oſtendit
in illa parabola de nuptijs. Mat. 22. Unde Apo. 3. Te
ne qđ habes vt nemo accipiat coronā tuā. Quaſi dicat.
Si tu nō accipias alius habebit. Iob. 34. Cōteret mul
tos ⁊ innumerabiles ⁊ ſtare faciet alios pꝛo eis. ¶ Dein
de cum dicit. Nam ſi eis ieſus ꝛc. ꝓbat ꝙ ſupſit alios in
trare: qꝛ ſi ieſus naue ioſue filijs iſrael finalem requiem
ꝓſtitiſſet non īmineret nobis alia requies: nec de aliquo
pꝛopheta dauid loqueretur poſt illam diem. Unͦ manife
ſtum ē ꝙ illa requies fuit ſignum requiei ſpiritualis.

Lectio ſecunda.

Itaqꝫ relinquit̄ ſabbatiſmꝰ populo
dei. Qui eīm ingreſſus ē requiē eiꝰ
etiā ipē requieuit ab operibus ſuis
ſicut ⁊ a ſuis deꝰ. Feſtinemꝰ ergo ingredi ī
illā requiem vt ne in idipſum quis incidat:
incredulitatis exemplū. Uiuus ē eīm ſermo
dei ⁊ efficax ⁊ penetrabilioꝛ oīni gladio an-
cipiti: ⁊ pertingens vſqꝫ ad diuiſionē aīme
ac ſpūs: compagū quoqꝫ ac medullaꝝ ⁊ di-
ſcretoꝛ cogitationū ⁊ intentionū coꝛdis. Et
nō eſt vlla creatura inuiſibilis in cōſpectu
eius: oīa autē nuda ⁊ aperta ſunt oculis eiꝰ
ad quem nobis ſermo.

Supꝛa apl's duas auctoritates aſſumpſit. vnam de ſcđo
Geñ. Aliaꝫ vero de ps. ⁊ concluſit intentionē ſuā ex ſe-
cunda auctoꝛitate ſcꝫ. ps. hic concludit idē ex pꝛima. Et
circa hoc facit duo. Pꝛimo eīm ponit cōcluſionē. Secun
do ponit rōnem ꝯñe ibi. Qui enim ingreſſus ē ꝛc. Cir-
ca pꝛimū ſciendū ē ꝙ apoſtolus in ſe omnium iſtoꝝ ver
boꝛum facit mentionē de triplici requie. Pꝛima ē requi
es dei ab operibus ſuis. Secūda ē requies tempoꝛalis
quā habuerunt filij iſrael in terra pꝛomiſſionis. Tertia
ē requies eterna que per iſtas duas deſignat̄. Sed apo-
ſtolus hic anteꝙ̄ faciat mentionem de requie eterna dic̄
ꝙ poſt terrenam adhuc remanet ſabbatiſmus qui in ve-
teri lege ſabbatū repſentabat ſcꝫ poſt requiem terrenaꝫ.
Eſa. 58. Uocaberis ſabbatū delicatum ⁊ ſanctū domini
Eſa. 66. Erit menſis ex menſe ⁊ ſabbatū ex ſabbato id ē
requies ꝑpetua. Et dicit ſabbatiſmus quia ſicut in vete-
ri lege ſabbatū repſentabat requiem dei ab operibus ſu-
is: de qua dicit̄ Geñ. 2. ita illa requies erit ſanctoꝛuꝫ ab
operibus ſuis. Apocal'. 14. Amodo iam dicit ſpūs vt re
quieſcant a laboꝛibus ſuis. Unde ſubdit. Qui enim in-
greſſus ē ꝛc. quia ſicut deus ſex diebꝰ operatus eſt ⁊ ſe-
ptima requieuit: ita per ſex dies preſens tempus ꝓpter
perfectum numerū ſignificatur. Qui ergo perfecte ope-
ratur in ſeptima requieſcit ab operibus ſuis ſicut ⁊ a ſu-
is xp̄e: nō aūt a quibuſcunqꝫ operibus: quia ſunt ibi que
dam opera perpetua: videre ſcꝫ amare ⁊ laudare. Apo.
4. Non habebant requieꝫ nocte ac die dicentia ſanctus
ſanctus: ſanctus ꝛc. Sed ab operibus laboꝛioſis. Eſa.
40. Qui ſperant in domino mutabūt foꝛtitudinē: aſſu-
ment pēnas vt aquile current ⁊ nō laboꝛabunt: ambula-
bunt ⁊ nō deficient. ¶ Deinde cū dicit. Feſtinemꝰ ergo
ingredi ꝛc. inducit ad feſtinatiōꝫ. Et circa hoc facit duo
Pꝛimo eīm ponit monitionē. Scđo ſubdit rōnem de in-
troitu illius requiei ibi. Uiuus enim ē ſermo dei ꝛc. Itē
circa pꝛimū duo facit. Pꝛimo eīm monet ad feſtinanduꝫ
Secundo oſtendit tardantis periculum ibi. Ut ne in id-
ipm ꝛc. Dicit ergo. Quia igitur relinquit̄ ſabbatiſmus
ꝛc. Feſtinemꝰ ergo ingredi in illam requiem. Et ſignan
ter dicit ingredi: quia nō ē in bonis exterioꝛibus ad que
ē egreſſus: ſed ē in bonis interioꝛibus Exo. 15. Introdu
ces eos ⁊ plantabis ꝛc. Mat. 25 Intra in gaudiū domi
ni tui. Eſt ergo multiplex ratio quare feſtinandum ē in-
trare. Una ē quia lōginqua ē via Pꝛouer. 7. Abijt via
longiſſima. Luc. 19. Homo quidam nobilis abijt in re-
gionem longinquā. Dicitur autem longinquus ꝓpter
diſtantiam ſtatus: quia ibidem plenitudo omnis boni ⁊
immunitas ab omni malo. Eſt etiam deſideranti perfe-
cta viſio ⁊ tentio: hic autem ſunt omnia contraria iſtis.
Item feſtinandum ē quia tempus ē valde breue. Iob.
14. Breues dies hominis ſunt. Item quia iſtud tempꝰ
cum hoc ꝙ ē breue ⁊ modicum: ē etiam incertum. Eccl'.
9. Neſcit homo finem ſuum. Item propter vrgentē vo-
cationem. Interioꝛ enim vocatio vrget nos per ſtimulū
charitatis. Eſa. 59. Cum venerit quaſi fluuius violen-
tus quem ſpiritus domini cogit ꝛc. ſcđ' Coꝛ. 5. Chari-
tas chriſti vrget nos. ps. Uiam mandatoꝛum tuoꝛum
cucurri. Item propter periculum tardantis: ſicut patet
de fatuis virginibus. Matth. 25. Que tarde veniētes
intrare nō potuerunt. Et ideo dicit. Ut ne in idipſum.
ꝛc. Quaſi dicat. Antiqui non potuerunt ingredi pro-
pter incredulitatem. Unde caueamus aliene culpe exem
plo: ne ſimus increduli: ⁊ exemplo pene: vt ſcꝫ nō exclu
damur ſicut ipi. Luce pmo. Abijt in montana cum feſti
natione. Ad hoc enim oſtendunt̄ nobis preterite pene
aloꝝ vt caueamꝰ. Pꝛouerb. 19. Peſtilente flagellato
ſtultus ſapientioꝛ erit. Glo. Peius eſt niſi caueatis. Ex

hoc videtur ꝙ ille qui nō coꝛrigit punitione alteri⁹: gra
uius punietur. Sed contra quia iam peccatum ade qui
non peccauit exemplo alterius eſſet minus graue. Re-
ſpondeo dicendū eſt ꝙ ſemper iſte locutiones intelligen
de ſunt ceteris paribus. Contingit enim duo peccata in
ſe conſiderata nō eſſe vnum genus altero: tamē propter
aliquam circumſtantiā aduenientē aggrauatur vnū ⁊ nō
aliud. ſicut duo adulteria de ſe equalia ſunt: tamē illud
qd̄ eſt ex certa malicia grauius ē ꝙ̄ illud qd̄ ē ex paſſiōe
vel infirmitate. Et ſimiliter verbum ocioſum grauius ē
quando fit ex certa malicia. ¶ Deinde cum dicit. Viuus
eſt enim ſermo dei ⁊c̄. ponit rōnem predicte monitiōis
⁊ p̄cipue quantū ad periculum. Hec autem ratio ſumit
ex parte chꝛiſti. In ipo autem ē duplex natura. Vna ſcꝫ
diuina ſm̄ quam ē verbum patris. Alia eſt humana ſm̄
quā eſt pontifex offerens ſe in cruce. Primo ergo ponit
rōnem ſumptam ex parte diuinitatis. Secundo rōnem
ſumptam ex parte humanitatis ibi. Habentes igit pon-
tificem ⁊c̄. De filio autem dei dicit tria. Primo eniꝫ aſſi
gnat eius virtutem. Secundo eius cognitionem ibi. Et
diſcretoꝛ cogitationū. Tertio eius auctoꝛitatem ibi. Ad
quem nobis ſermo ⁊c̄. Virtutem eius oſtendit tripliciter:
Primo quantū ad naturam. Secundo quantū ad pote-
ſtatem ibi. Et efficax. Tertio quantū ad operationē ibi
Et penetrabilioꝛ ⁊c̄. Dicit ergo Viuus eſt ſermo dei ⁊c̄.
Iſta littera de ſe videtur habere difficultatē tamen con-
ſiderando aliam tranſlationem planioꝛ eſt. Vbi eñ nos
habem⁹ ſermo: in greco habetur logos qd̄ eſt ideꝫ quod
verbum. Vnde ſermo id ē verbum. Et ſic etiam exponit
Aug⁹ illud. Joh. 12. Sermo quē locutus ſum id eſt ego
ipe qui ſum verbum. Sap. 18. Omnipotens ſermo tuus
domine exiliens de celo a regalibus ſedibus venit ⁊c̄. Et
ſimiliter hic ſermo dei ē viuus id eſt verbū dei viuū. Ver
bum enim dei ab eterno conceptuꝫ: in paterno intellectu
ē verbū primoꝛdiale. de quo Eccl. p̄mo dicit. Fons ſapi-
entie verbum dei in excelſis. Et quia eſt primoꝛdiale iō
ab ipo deriuantur omnia alia verba que nihil aliud ſunt
ꝙ̄ quedam conceptiones expreſſe in mente angeli vl' no-
ſtra. Vnde illud verbum ē expreſſio omniū verboꝛū qua
ſi fons quidam. Et illa que dicuntur de illo verbo quo-
dāmodo aptantur ad alia verba ſm̄ ſuū modum. De illo
autē dicit ꝙ eſt viuus. Dicitur autem res viua ꝙ̄diu ha
bet motū ⁊ operationem ſuam. Sicut enim fons ſcaturi
ens dicitur viuus: ſic ⁊ verbum illud qd̄ habet ꝑpetuuꝫ
vigoꝛem. ps. In eternum domine verbum tuū ꝑmanet ī
celo. Joh. 5. Sicut enim pater habet vitā in ſe metipſo
ſic dedit ⁊ filio vitam habere in ſemetipo. Vel pōt refer-
ri ad humanā naturam. Eſt enim viuus licet ab alijs re
putetur moꝛtuus. Apoc. p̄mo. Fui moꝛtu⁹ ⁊ ecce ſuꝫ vi
uens in ſecula ſeculoꝛum. Similiter etiam ſermo ſcriptu
re eſt viuus ⁊ indeficiens. Roma. 9. Non autē ꝙ excide
rit verbū dei. ¶ Conſequenter cum dicit. Et efficax. oſtē
dit eius poteſtatē. Dicitur autem verbum efficax ꝓpter
maximā virtutem ⁊ infinitam vim effectiuam quā habet
Per ipm̄ enim facta ſunt omnia. Joh. p̄mo. ⁊ ps. Ver-
bo domini celi firmati ſunt. Item ē efficax quia ex ipſo
omnia verba pꝛolata a deo mediante angelo vel homine
efficaciam habent. Ecc. 8. Sermo illius ptāte plenus ē
Eſa. 55. Verbum qd̄ egrediet de oꝛe meo nō reuertetur
ad me vacuū ſed faciet quodcunqꝫ volui ⁊c̄. ¶ Deinde
cum dicit. Et penetrabilioꝛ ⁊c̄. oſtendit eius oꝑationem
Et circa hoc facit duo. Primo ponit eius operationem.
Secundo exponit ibi. Et pertingens ⁊c̄. Dicit ergo. Et
penetrabilioꝛ. Illud pꝛopꝛie dicit penetrare qd̄ ingredit
ꝓfunda rei. Hoc autem pōt eſſe dupliciter. Vno mō qꝛ
operatur in intimis rei. Eſa. 26. Omnia enim opera no

ſtra operat⁹ es in nobis. Alio mō quia cognoſcit intima
rei. Joh. 2. Opus ei non erat vt quis teſtimoniū perhi-
beret de homine: ipe enim ſciebat quid eſſet in homine:
Eccl. 24. Penetrabo inferioꝛes partes terre. Operatō
enim dei ⁊ cognitio pertingit ⁊ penetrat intima rei. Vñ
dicit. Omni gladio ancipiti. Inter omnia enim gladius
eſt penetrabilioꝛ propter acumen ⁊ maxime gladius an-
ceps: qui ſcꝫ eſt acutus ex duab⁹ eius partibus. Et ideo
quia verbū dei acutum ē ⁊ ad operandū ⁊ ad cognoſcen
dum ideo cōparat gladio ancipiti. Ephe. 6. Et gladium
ſpūs quod ē verbū dei. Eſa. 27. In illa die viſitabit do-
minus in gladio ſuo duro ⁊ grandi ⁊ foꝛti ⁊c̄. ¶ Vel di-
citur anceps qꝛ habet aciem ad bona ꝓmouenda ⁊ ma-
la deſtruenda. Apoc. p̄mo. Ex oꝛe ipſius ꝓcedebat gla-
dius ex vtraqꝫ parte acutus. In oꝛdine eñ cauſarum vi-
demus ꝙ ſemꝑ cauſa pꝛioꝛ intimius operat ꝙ̄ cauſa po-
ſterioꝛ. Vnde illud qd̄ natura producit ē intimius ꝙ̄ illō
qd̄ producitur per artē. Quia ergo deus ē pꝛima cauſa
ſimpliciter: ideo eius operatione ꝓducitur illud qd̄ ē in-
timiſſimū ipi rei ſcꝫ eē eius. ¶ Conſequenter cum dicit.
Et pertingens ⁊c̄. manifeſtat qd̄ dixerat de operatione.
Et circa hoc facit duo: quia pꝛimo oſtendit hoc quantū
ad ſpūalia. Secundo quantū ad coꝛpoꝛalia ibi. Compa-
gum quoqꝫ ⁊ medullarum: ſm̄ enim aplm̄ tria ſunt ī ho
mine ſcꝫ coꝛp⁹: aīa ⁊ ſpūs. 1. Theſ. 5. Integer ſpūs ve-
ſter aīa ⁊ coꝛpus ⁊c̄. Quid enim ſit coꝛpus notuꝫ ē. Aīa
aūt ē que dat coꝛpoꝛi vitam. Spūs vero in rebus coꝛpo-
ralib⁹ dicit quid ſubtile: ⁊ ideo ſignificat ſubſtantias im-
materiales. Eſa. 31. Egyptus homo ⁊ non deus ⁊ equi
eoꝛum caro ⁊ nō ſpūs. Spiritus ergo in nobis dicit illō
per qd̄ cōicamus cum ſubſtantijs ſpūalibus. Anima ve
ro illud per qd̄ cōicamus cum brutis. Et ſic ſpūs ē mens
humana ſcꝫ intellect⁹ ⁊ volūtas. De hoc aūt dicunt aliq̄
ꝙ in nobis ſunt diuerſe aīe. Vna ſcꝫ q̄ ꝑficit ⁊ viuificat
coꝛp⁹: ⁊ iſta dicit aīa ꝓpꝛie. Alia vero ē ſpūs quo intel-
ligim⁹. Et iō iſta duo magis dicunt ſubſtantie ꝙ̄ anime
Hoc aūt dānatū ē in libro de eccliaſticis dogmatib⁹. Et
ideo dicendū ē ꝙ vna ⁊ eadem ē eſſentia aīe ꝑ eſſentiam
ſuā ⁊ viuificat coꝛpus: ⁊ per potentiā ſuam que dicit in-
tellectus ē ꝑncipiū intelligendi. Et per iſtam intelligit
eterna: qd̄ quō ſit ſic patet. Videm⁹ eñ ꝙ quāto foꝛma ē
ꝑfectioꝛ tanto oꝑatio eius min⁹ ſubdit materie ſicut ptꝫ
ꝙ foꝛme elementoꝝ qꝛ ſūt imꝑfectiſſime nō extenduntur
vltra materiā. Cuꝫ ergo anima inter oīs foꝛmas ſit no
biliſſima opoꝛtet ꝙ habeat aliquā oꝑationem ⁊ p̄cipue
aīa rōnalis que oīno excedit potentiā materie. Et iſtam
oꝑatiōꝫ vocam⁹ intelligere ad quā ſequit ſua inclinatio
ſcꝫ velle. ¶ Eſt aūt triplex dr̄ia inter oꝑatōes aīe: ita ꝙ
aīa dicat ad quā ꝑtinēt potentie quib⁹ aīa oꝑat cum coꝛ
poꝛe. Ad ſpm̄ vero ille qui oꝑat ſine coꝛpoꝛe. Pria aūt
dr̄ia inter iſtas potentias ⁊ oꝑatiōes ab ipis proceden-
tes ē ipſius rōnis ad ſenſualitatem q̄ eſt potentia ꝑ quaꝫ
aīa oꝑatur cum coꝛꝑe: qꝛ rō apꝑhendit īmaterialia: ſen-
ſualitas vero materialia ⁊ ſenſibilia. Scđa differentia
eſt partiū ſenſualitatis: qꝛ aliū ſtatum ⁊ oꝛdinem habet
ſenſualitas ſm̄ ꝙ tendit in pꝛopꝛium obiectum ſuum ex
natura ſua: ⁊ alium ſm̄ ꝙ regulatur a ratione. Ipa eniꝫ
concupiſcibilis aliter conſideratur vt eſt vis quedam in
oꝛdine ad obiectum ſuum: et aliter vt ꝑticipat ratione.
Tertia differentia ē partium ipſius rōnis ſm̄ diuerſa ob
iecta ipſius quia vel tendit in deum: ⁊ hoc ē ſupremum
in ipſa: vel in effectus ſpirituales vel in effectus tempo-
rales. Oīs autem iſtas diuiſiones ⁊ differentias ope-
ratur et diſcernit verbum dei ſcꝫ quomodo ſenſualitas
diſtinguat a rōne. Differentiaꝫ etiā ipſius ſenſualitatis
in ſe: dr̄iam etiam partium rationis et quid prouenia

in anima ex conſideratione ſpiritualium et terrenorum. ¶ Conſequenter cum dicit. Compagum quoqꝫ ⁊ medullarum ⁊c. declarat illud quod dixerat de operatione dei ⁊ quantum ad temporalia. ¶ Sciendū eſt autē ꝙ aliqͩ non poteſt penetrando pertingere ad aliquid ꝓpter duo Unum eſt propter colligationē. Aliud autem eſt ꝓpter incluſionem. Neutrū iſtorum poteſt impedire verbū dei In nobis quidem ſunt quedam colligationes ſcꝫ neruorum ⁊ arteriarum. Quedam etiam ſunt valde incluſa ⁊ occulta ſicut medulle que in oſſibus includuntur. Omnia autem iſta diuino proſpectui manifeſta ſunt et ſubdita. Et ideo nihil eſt ei difficile ad penetrandum. Uel per compages poteſt intelligi coniunctio que ē inter partes anime ad inuicem vt inter animam ⁊ ſpirituꝫ. Quaſi dicat. Non ſolum pertingit ad cognoſcendū differentiam ⁊ diuiſionē anime ⁊ ſpiritus: ſed etiam ad cognoſcendum quomodo cōiungunt. Cognoſcit enī quomodo ſenſualitas regit ratione. Medulla autē poteſt intelligi illud quod latet in rōne ⁊ ſenſualitate. Mat. 10. Timete eum qui poteſt ⁊ animam et corpus mittere in gehēnam ¶ Deinde cum dicit. Et diſcretor cogitationum ⁊c. agit de cognitiōe verbi. Et circa hoc facit duo. Primo enim oſtendit ꝙ oīa ſubdunt cognitioni eius. Secundo oſtēdit quomodo cognoſcit ibi. Omnia auteꝫ nuda ⁊c. Ex duobus autem contingit ꝙ aliquid nō cognoſcatur. ſcꝫ aut quia eſt intra aliquid occultatum. Et ſic maxime ſūt occulta que latent in corde quia ipm ē valde ꝓfundum ⁊ inpſcrutabile. Iere. 7. Prauū ē cor hominis ⁊ inſcrutabile. Secūdum vo ſeptuaginta interpretes habet ſic. Profundū eſt cor hominis ⁊c. In corde vero latent cogitationes. Iſtas aūt cognoſcit verbum dei. Eſa. pmo. Auferte malū cogitationū veſtrarum ab oculis meis. Et ideo quantum ad hoc dicit diſcretor cogitationuꝫ. Alio modo nō cognoſcitur aliquid qꝛ ē oīno ignotum ⁊ inuiſibile: ⁊ ſic ea que ſunt in voluntate ſunt ignota. In voluntate autē ē ipa intentio finis que de natura ſua ē inuiſibilis. Quid em̄ homo facit vel cogitat manifeſtatur per opus. Sed qua intentione hoc faciat penitus ē incertuꝫ Iſta autē nō ſunt occulta deo. ps. Scrutans corda ⁊ renes id ē cogitationes ⁊ intentiones. ¶ Sciendū eſt autē ꝙ illud qd̓ dicit penetrans referri poteſt ad operationeꝫ vt dictū eſt. Et ſic differūt penetrans ⁊ diſcretor. Si autem referatur ad cogitationem tunc qd̓ hic dicit. Et diſcretor: ē expoſitio illius. Quaſi dicat. Tu dicis ꝙ ē penetrabilior ⁊c. Uerū eſt quia eſt etiā diſcretor cōpagum ⁊ medullarum id ē cogitationum ⁊ intentionū. Compages enim dicunt quedam colligationes: ⁊ ſic cogitatio ī qua ē quaſi quedam colligatio terminorum pōt dici cōpago dum de vno tendit in aliud. Eſa. 58. Diſſolue colligationes impietatis. Itē Eſa. 5. Ue qui trahitis iniqͣtates in funiculis vanitatis. Item medulla ē intima latens in oſſibus. Iob. 21. Medullis oſſa illius irrigantur. ¶ Deinde cum dicit. Et nō ē vlla creatura ⁊c. oſtendit ꝙ illud qd̓ ſm naturā ē inuiſibile nō ē occultum deo Q. em̄ aliquid nō videatur a nobis hoc eſt qꝛ ſimplici⁹ ⁊ ſubtilius eſt oculo noſtro ſiue corporali ſiue ītellectuali: ſicut ſunt ſubſtantie ſeparate quas in vita iſta videre nō poſſum⁹. Diuino autē intellectu nihil ē ſimplici⁹ vel ſubtilius: ergo nulla creatura eſt inuiſibilis in cōſpectu eius. Sed nunquid cognoſcit in vniuerſali tm̄ ſicut qͥdā voluerunt? Nō: ſed omnia nuda ⁊ aperta ſunt oculis ei⁹ Per oculū autē intelligit vis cognitiua. Intelliguntur em̄ ſpūalia per ſenſibilia. Signanter aūt dicit in plurali oculos propter diuerſitatē intellectorum quia nō cognoſcit vnum tm̄ ſed etiam multitudinem rerū. Dicit etiam nuda ⁊ aperta. Dupliciter em̄ cognoſcitur aliqͩ. Uno modo in ſuperficie. Alio modo ī ꝓfundo ſicut homo nudus videt in ſupficie: nō autem veſtitus ſed oīa deo manifeſta ſunt que videntur in ſupficie. Nihil em̄ eſt extra qd̓ impediat cognitionem dei: ſicut veſtis impedit ne videatur homo. Et iō dicit nuda. Iob. 26. Nudus ē infernus corā illo. Dicit etiā aperta quia nihil ē ita occultum in re ꝙ dei cognitionē effugiat. ¶ Conſequenter oſtendit perfectionem auctoritatis ipius cum dicit. Ad quem nobis ſermo ⁊c. Iſta vero auctoritas ē auctoritas iudicandi. Act. 10. Ipe eſt qui cōſtitut⁹ eſt a deo iudex viuorum ac mortuorum. Ad iſtū ergo nobis ſermo vt ſcꝫ reddamus rōnem de opibus noſtris. 2. Cor. 5. Oēs nos manifeſtari oportet ante tribunal xpi vt referat vnuſqͥſqꝫ ꝓpria corpis ꝓut geſſit ſiue bonū ſiue malū ſit. Et iō qꝛ ſic ē potēs ſic ſciēs ⁊ ſic magn⁹: feſtinem⁹ ergo igredi ⁊c.

Lectio tertia.

Habentes ergo pontificem magnuꝫ qui penetrauit celos ieſum filiū dei teneamus ſpei noſtre cōfeſſionem. Nō enim habemus pontificem qui nō poſſit cōpati infirmitatib⁹ noſtris: tēptatū aūt per omnia pro ſimilitudine abſqꝫ peccato. Adeam⁹ ergo cum fiducia ad thronum grē eius: vt miſericordiā cōſequamur: et grām inueniam⁹ in auxilio oportuno.

Supra apoſtolus monuit ad feſtinandū ingredi in requiem dei: ⁊ ad hoc inducendum poſuit magnitudinem xpi quantū ad diuinam naturam: hic oſtendit idē quantū ad humanā naturam. et circa hoc facit tria. Primo em̄ ponit eius dignitatem. Scdo oñdit ei⁹ pietatē ibi. Nō em̄ non habemus pontificem ⁊c. Tertio inducit ad habendam de eo fiduciam ibi. Adeamus ergo ⁊c. Dicit ergo. Ita dictū ē ꝙ nobis eſt ſermo ad eum qͥ eſt viu⁹ ſermo: verus iudex ⁊ pontifex. Ergo habentes pontificem ⁊c. ps. Tu es ſacerdos in eternum. ⁊c. Nec et tantum pontifex ſed etiam magnus Zacharie. 3. Et oſtendit mihi dominus ieſum ſacerdotem magnū ſtantem coram angelo ⁊c. Hic autē dicitur magnus qꝛ nō eſt pontifex tm̄ bonorum tpalium ſed ⁊ futurorum. Infra. 9. Xps aſſiſtens pontifex futuroꝝ bonorum ⁊c. Duo autem pertinebant ad magnum pontificem. Unum quo ad officiū ſcꝫ ſemel in anno cum ſanguine intrare in ſancta ſanctoꝝ: ſicͭ habetur infra. 9. ⁊ Leuit. 16. Hoc aūt precipue conuenit xpo. Ille em̄ intrat cum ſanguine in ſancta figuralia: ſꝫ xps per ꝓprium ſanguinē intrauit in ſancta id ē ſacra celeſtia. et ideo dicit. Qui penetrauit celos. Scdm̄ eſt ꝙ debebat eſſe ex certa tribu ſcꝫ de ſtirpe aaron: ſicut dicit Exo. 29. ⁊ numeri. 16. ⁊. 17. Hoc autem cōpetit xpo qui eſt nobilioris originis. Unde dicitur filius dei. Mat. 3. Hic eſt fili⁹ meus dilect⁹. ps. Fili⁹ meus es tu ⁊c. Quia ergo habemus hunc pontificem teneamus confeſſionem id eſt inhereamus corde: quia vt dicitur Ro. 10. Corde creditur ad iuſticiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem Hanc autē cōfeſſionem requirit a nobis xps pontifex maximus. Mat. 8. Qui me confeſſus fuerit corā hominibus ⁊c. Sed dicit ſpei noſtre: qd̓ dupliciter pōt intelligi Uno modo ꝙ confeſſio prout hic ſumitur ſit confeſſio fidei. Fides autem ē principium ſpei: ſicut habet ex glo. Mat. pmo. Abraam autē genuit yſaac id ē fides genuit ſpem nō quideꝫ qͣtū ad habitū ſꝫ qͣtū ad ordineꝫ actus. Nullus em̄ pōt ſperare nec doꝫ niſi qd̓ pōt ꝯſequi. Q. āt poſſumus conſequi eterna habem⁹ ꝑ fideꝫ. Al̓ ꝯfeſſiōeꝫ ſpei. i. ei⁹ de quo ſperamus ſcꝫ videre pmam veritatem.

¶ Deinde cum dicit. Non eñi habemus ⁊c. ne forte cre-
datur ꝙ non poſſit aliquid agere preter id qđ exigit eiꝰ
iuſticia. oſtendit in ipſo etiam eſſe miſericordiam et pie-
tatem. Et iſta reſpiciunt miſeriã. ⁊ hoc precipue conue-
nit chriſto. Uñ dicit. Qui nõ poſſit compati ⁊c. ¶ Sci-
endum eſt autẽ ꝙ ly poſſe aliquãdo importat non nudã
potentiã: ſed ꝓmptitudinẽ ⁊ aptitudinẽ chriſti ad ſubue-
niendũ. ⁊ hoc quia ſcit ꝑ experientiã miſeriã noſtrã: quã
vt deus ab eterno ſciuit ꝑ ſimplicem noticiaꝫ. pſ. Miſe-
ricors eſt deus timentibꝰ ſe: quoniã ipſe cognouit figmẽ-
tum noſtrum. Unde ſubdit. Pro ſimilitudine ſcꝫ noſtri
temptatum. Eſt autẽ triplex temptatio. Una q̃ eſt a car-
ne quando ſcꝫ caro concupiſcit aduerſus ſpũm vt dicitur
Gal. 5. Et iſta non eſt ſine peccato. qꝛ vt dicit auguſtinꝰ
Non nullum peccatum eſt cum caro concupiſcit aduer-
ſus ſpũm. qꝛ hoc eſt carnem concupiſcere. Sed hoc non
fuit in chriſto. ⁊ ideo dicit. Abſq; peccato id eſt abſq; mi-
nimo motu peccati. 1. Pe. 2. Qui peccatũ non fecit nec
inuentus eſt dolus in ore eius. Et ideo dicit agnus dei.
Jo. 1. Alia eſt temptatio ab hoſte ⁊ a mundo. ⁊ hoc du-
pliciter. Uel alliciendo ꝑ ꝓſpera. vel terrendo ꝑ aduerſa
Et his duobꝰ modis fuit temptatus xp̃s. Fuit eñi alle-
ctus proſperis. Quicquid eñi ꝑtinet ad proſperitatem
huius vite vel pertinet ad concupiſcentiam carnis. vel
ad concupiſcentiã oculoꝝ. vel ad ſuperbiã vite. De pri-
mo eñi temptauit eum diabolus quando temptauit eum
de gula que eſt mater luxurie. Matth. 4. Si filius dei
es dic vt lapides iſti panes fiãt. Item de inani gloria cũ
dixit. Mitte te deorſum. Item de cõcupiſcentia oculoꝝ
dicens. Hec oĩa tibi dabo ⁊c. Luc. 4. Cõſumata oĩ
temptatione diabolus receſſit ab illo vſq; ad tempꝰ. Itẽ
fuit temptatus ꝑ aduerſa ⁊ inſidias a phariſeis: quia vo-
lebant eum capere in ſermone. Matth. 22. Item ꝑ con-
tumelias. Matth. 27. Uah qui deſtruis templũ dei ⁊c.
Item ꝑ flagella ⁊ tormenta. Excepta ergo temptatione
que eſt cum peccato ꝑ oĩa ſimilis nobis temptatus eſt.
Dicit autẽ ſm ſimilitudinẽ quod poteſt dupliciter expo-
ni. Uno modo ꝙ ly ſm denotet cauſam finalem. Quaſi
dicat. Ideo temptatus eſt vt daret nobis exemplũ vt ſm
ſimilitudinem eius temptationẽ ſuſtineremus ⁊ oĩa co-
naremur vincere. 1. Pe. 2. Chriſtus paſſus eſt ꝓ nobis
vobis relinquens exemplũ ⁊c. Uel poteſt denotare ↄſe-
quentiã. Quaſi dicat. Ideo temptatus eſt vt ꝑ oĩa tã
in temporalibus q̃ in omnibꝰ aliis niſi in ſolo peccato
ſimilis eſſet nobis. Si eñi fuiſſet ſine temptationibꝰ nõ
fuiſſet eas expertus: ⁊ ſic non compateret. Si vero ha-
buiſſet peccatuꝫ non potuiſſet nos iuuare: ſed magis in-
digeret adiutorio. ¶ Deinde cum dicit. Adeamus cũ fi-
ducia ⁊c. inducit ad habendã fiduciam de ipſo. q̃ſi dicat
Ex quo ſic poteſt cõpati adeamus cũ fiducia. Eſa. 12. Ec-
ce deus ſaluator meus fiducialiter agam ⁊c. Adeamus
dico ad thronum. Thronus dicit ſedes regis. xp̃s autẽ
rex ẽ Jere. 23. Regnabit rex ⁊ ſapiens erit ⁊c. Hic autẽ
thronus duplicem habet ſtatum. Unũ iuſticie in futuro
pſ. Sediſti ſup thronũ qui iudicas iuſticiaꝫ. Hoc erit in
futuro. pſ. Cum accepero tempus ego iuſticias iudica-
bo. Eſt alius thronus gratie ſcꝫ in preſenti quãdo eſt tẽ-
pus miſerendi. Zach. 4. Exequabit gratiã gratie. Per
gratiam aũt chriſti liberamur ab omni miſeria: quia libe-
ramur a peccato quod facit miſeros populos Puer. 14.
Et ideo dicit. Ut miſericordiaꝫ conſequamur. Item per
gratiam chriſti iuuamur ad bona operanda. Et ideo di-
cit. Et gratiam inueniamus. Luc. 1. Inueniſti gratiam
apud dominũ. Et hoc in auxilio oportuno quo adiuue-
mur ad bene operandũ. pſ. Auxilium meum a dño ⁊c.
Iſtud aũt auxiliũ ẽ ꝑ grãꝫ. 1. Corin. 15. Abũdantiꝰ illis
laboraui. non autẽ ego: ſed gratia dei mecum. Hoc autẽ
oportet eſſe cõgruo tẽpore. Ideo dicit. Auxilio oportu-
no. Omni eñi negocio tempus ⁊ oportunitas. Ecc. 8.
Hoc eſt tempus preſens qđ eſt tempus miſerẽdi.

Capitulum quintũ

Omnis nãq; pontifex ex homini-
bus aſſumptus ꝓ hominibus cõ-
ſtituit in his que ſunt ad deum:
vt offerat dona ⁊ ſacrificia ꝓ pec-
catis. Qui cõdolere poſſit his qui ignorãt
⁊ errant: quoniaꝫ ⁊ ipſe circumdatus eſt in-
firmitate: ⁊ ꝓpterea debet quemadmoduꝫ
pro populo: ita etiam pro ſemetipſo offer-
re pro peccatis. Nec quiſq; ſumit ſibi hono-
rem: ſed qui vocatur a deo tanq; aaron. Sic
⁊ chriſtꝰ nõ ſemetipſum clarificauit vt pon-
tifex fieret. ſed qui locutꝰ eſt ad eũ. Filius
meꝰ es tu: ego hodie genui te. Quẽadmo-
dum ⁊ in alio loco dicit. Tu es ſacerdos in-
eternũ ſcd̃m ordinem Melchiſedech. Qui
in diebus carnis ſue preces ſupplicationeſq;
ad eum qui poſſit illum ſaluũ facere a mor-
te: cum clamore valido ⁊ lachrymis offerẽs
exauditus eſt ꝓ ſua reuerentia.

Sicut a principio huius ep̃le dictum fuit intentio ap̃li ẽ
oſtendere xp̃m excellentiorem eſſe omnibus his ex qui-
bus lex habet auctoritatẽ ſcꝫ angelis quoruꝫ miniſterio
data fuit. Gal. 3. Ordinata ꝑ angelos ⁊c. Ex moyſe qui
fuit legiſlator. Jo. 1. Lex ꝑ moyſen data eſt. Et ſacerdo-
tio ⁊ pontificatu aaron ꝑ quẽ lex adminiſtrat. Expeditꝰ
ergo de duobꝰ ꝑmis: hic ꝓſequit de tertio ſcꝫ de eminẽ-
tia ſacerdotij xp̃i ad ſacerdotiuꝫ aaron. Et circa hoc duo
facit. Primo eñi oſtendit chriſtũ eſſe pontificẽ. Secun-
do oſtendit ipſum eſſe excellentiorẽ pontifice veteris le-
gis i ſeptimo capitulo ibi. Hic eñi melchiſedech ⁊c. Itẽ
in ꝑma ꝑte duo facit. Primo oſtendit chriſtum eſſe pon-
tificem. Scđo preparat aures auditoꝝ ad ↄſeq̃ntia. ibi.
De quo nobis grandis eſt ſermo ⁊c. Adhuc circa ꝑmuꝫ
duo facit. Primo oſtendit que requirant ad pontificem.
Secũdo oſtendit illa conuenire xp̃o. ⁊ ſic concludit ip̃m
ibi eſſe pontificẽ. Sic et xp̃s nõ ſemetipſuꝫ ⁊c. Itẽ in pri-
ma ꝑte tria facit. Primo deſcribit pontificale officium.
Secũdo oſtendit pietatẽ que pontifici neceſſaria eſt ibi.
Qui condolere poſſit ⁊c. Tertio oſtendit modum ꝑue-
niendi ad pontificatũ ibi. Nec quiſq; ſumit ⁊c. ¶ Circa
officium quattuor ponit. Primo cui conuenit. Secũdo
vtilitatẽ ibi. Pro hominibꝰ ⁊c. Tertio materiã ibi. In
his que ad deum ⁊c. Quarto actum ibi. Ut offerat do-
na ⁊c. Iſtud autẽ officium conuenit homini non angelo
Et ideo dicit ꝙ ita dictuꝫ ẽ ꝙ habemꝰ pontificẽ magnũ
⁊ talis eſt chriſtus. Nãq; ꝓ quia omnis pontifex ex hoĩ-
bus aſſumptus debet etiaꝫ eſſe de numero hominũ. Uo-
luit aũt deus vt homo habeat ſimilẽ ſui ad queꝫ currat.
Unde ⁊ eccleſia ordinauit ꝙ quando vtilis inuenit ali-
quis de collegio non eligatur extraneus. Oſee. 2. Da-
bo eis vinitores ex eodem loco. Deut. 17. Eum cõſtitu-
es quem dñs deus tuus elegerit de numero fratrũ tuoꝝ.
Non poteris alterius gentis hoĩem regem facere qui nõ
ſit frater tuus. Dicit aũt aſſumptus. quia debet alios ex-
cellere ſicut patet de ſaule. 1. Reg. 10. Et ideo xp̃s Jo.

T

vltimo. interrogat petrum quem volebat preficere ſi di-
ligeret ipſum plus alijs. ¶ Finis ⁊ vtilitas eſt: qꝛ ꝓ ho-
minibus conſtituit id eſt ꝓ ipſoꝝ vtilitate. Non em̄ cō-
ſtituit ꝓpter gloriaꝫ. non ꝓpter cumulandas diuitias.
nec ꝓpter conſanguineos ditandos. 2. Corin. 4. Nos
autē ſeruos veſtros ꝑ ieſum. et vltimo. Scōm poteſtatē
quam deus dedit mihi in edificationē et non in deſtru-
ctionem. Si vero aliquis querit quod ſuuꝫ eſt nō eſt pa-
ſtor ſed merçenarius. ¶ Materia dignitatis eſt quia pō-
tifex ꝑncipat. Nā ſicͭ dux vel rector in ciuitate: ita iſte in
his que ad deum ſupple ordinat. Exo. 4. Tu eris ei in
his que ad deum pertinent ⁊c. 2. Corin. 10. Arma mili-
tie noſtre non ſunt carnalia ⁊c. Sicut ergo illa que per-
tinent ad dei cultum excedunt temporalia: ita dignitas
pontificalis excedit omnes alias dignitates. Non ergo
pontifices debent ſe implicare negocijs ſecularibus pre-
termiſſis his que ſunt ad deum. 2. Ti. 2. Nemo militās
deo ⁊c. ¶ Actus pontificis eſt offerre dona id eſt volūta-
rie oblata non extorta. Exo. 25. Ab om̄i homine qui of-
fert vltroneus accipietis ⁊ ſacrificia que ſibi offerunt pro
ſatiſfactiōe peccatoꝝ ⁊c. Leuit. 4. Pro eis rogabat ſa-
cerdos ⁊ ꝓ peccatis ei⁹ ⁊ dimittent ei. In quo deſignat
ꝙ omne quod offert ſiue voluntarium ⁊ votiuū ſiue pro
ſatiſfactione debet offerre ſm̄ diſpoſitionē prelati. ¶ Cō-
ſequenter cum dicit. Qui condolere poſſit ⁊c. oſtendit
quid requirat ad vſum: ſcꝫ pietas. Et circa hoc tria fa-
cit. Primo em̄ oſtendit ꝙ ad vſum pontificis requirit
miſericordia ⁊ pietas. Scdō oñdit ꝙ requirit miſericor-
die motiuū ibi. Quoniā ⁊ ipſe ⁊c. Tertio oñdit miſeri-
cordie ſignum ibi. Et ꝓpterea debet ⁊c. Dicit ergo dico
ꝙ debet eſſe in his q̄ ad deum. tamē debet eſſe medius
inter hominem ⁊ deum Deut. 5. Ego medius ⁊ ſeque-
ſter fui inter dn̄m ⁊ vos. Sicut ergo ꝑ deuotionem ora-
tionis debet tangere deum tanꝙ vnum extremū. ſic ꝑ mi-
ſericordiam ⁊ compaſſionē debet tangere alteruꝫ extre-
mum ſcꝫ hominē. Et ideo dicit. Qui condolere poſſit. 2.
Corin. 11. Quis infirmat ⁊ ego non infirmor. Econtra-
rio Amos. 6. Nihil patiebant ſuper contritione ioſeph:
Duplex eſt autē defectus. Quidam em̄ deficiūt ex igno-
rantia. Et ideo dicit. Eorū qui ignorant. Eſt autē ꝓprie
ignorare carere ſciā eoꝝ que q̄s debet ſcire. Quidā vo
ex certa ſciā. Et ꝙtuꝫ ad hoc dicit. Et errāt. ¶ Motiuū
pietatis ponit cum dicit. Quoniā ⁊ ipſe ⁊c. Iſtud moti-
uuꝫ eſt infirmitas. Et illi qui preſunt aliquādo infirmāt
2. Corin. 4. Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictili-
bus ⁊c: Et ratio huius eſt vt ex ſe aliorum infirmitatib⁹
cōpatiant. ⁊ ideo dominus ꝑmiſit cadere Petrū. Ecc.
31. Intellige que ſunt proximi tui ex teipſo. Et ideo di-
cit. Quoniā ⁊ ipſe circumdat⁹ ē infirmitate ſcꝫ ꝙtū ad
penalitates ⁊ culpam. pſ̄. Miſerere mei deus quoniam
infirmus ſum. Sap. 9. Homo infirmus ⁊ exigui tempo-
ris ⁊c. Et nota ꝙ dicit. Circumdatus. Carnales em̄ ha-
bent infirmitatē peccati in interioribus. Ratio em̄ ⁊ vo-
lūtas in ipſis ſubdite ſunt peccato. Sancti vero habēt
in exterioribus. quia nō ſunt ſubiecti peccato. tamē ſunt
circumdati fragilitate carnis Ro. 7. Mente ſeruio legi
dei. carne aūt legi peccati. Signū autē hui⁹ ē qꝛ ⁊ in ve-
teri lege ſicut patet Leuit. 9. et. 16. et etiam modo ſicut
patet in canone miſſe cum dicit. Nobis quoqꝫ peccato-
ribus ſtatutum eſt ꝙ ſacerdos offerat etiam ꝓ ſe: quod
nō fieret niſi eſſet infirmitas peccatorum quibus eſt cir-
cūdatus nō oppreſſus. Si em̄ ſit in mortali peccato non
debet celebrare. Et ideo dicit ꝙ ꝓpterea debet quēad-
modum ꝓ populo etiam ꝓ ſe offerre ꝓ peccatis. ¶ Con-
ſequenter ponit modum ꝑueniendi ad pontificatū cum
dicit. Nec quiſꝙ ⁊c. Hoc eſt em̄ contra naturam ꝙ ali-

quid ꝑducat ſe ad ſtatum altiorē ſua natura ſicut aer nō
facit ſeipſum ignem: ſed fit a ſuperiore. Unde diſciplina
dei non habet ꝙ quiſꝙ ſibi ſumat honorē fauore: pecu-
nia: potentia: Amos. 6. In fortitudine em̄ noſtra aſſum-
pſimus nobis cornua. Oſee. 8. Ipſi regnauerunt ⁊ non
ex me. Sed debet vocari a deo ſicut aaron. Exo. 28. Ap-
plica ad te aaron. Et ideo dominus confirmauit ſacerdo-
tium eius. ſicut patet Numeri. 17. per virgam que flo-
ruit. Tales ergo debent aſſumi q̄ non ſe ingerunt. Un-
de antiquitus ſigno viſibili oſtēdebant ſicut patet de be-
ato nicolao ⁊ multis alijs. ¶ Deinde cū dicit. Sic ⁊ xp̄s
⁊c. oſtendit quomodo chriſtus ſit pontifex. Et circa hoc
duo facit. Primo em̄ oſtendit quō dicta conueniūt xp̄o
Secundo ex hoc concludit intentum ibi. Appellatus ē
a deo. ⁊c. Circa ꝑmuꝫ tria facit. Primo em̄ oſtendit ꝙ
xp̄s factus eſt pontifex non a ſe ſed a deo. Secūdo agit
de ipſi⁹ officio ibi. Qui in dieb⁹ carnis ſue ⁊c. Tertio
de ipſius miſericordia ibi. Et quidē cum eſſet ⁊c. Circa
ꝑmum duo facit. qꝛ ꝑmo oſtendit ꝙ xp̄s non ꝓmouit ſe
ipſum. Secundo oſtendit a quo ſit ꝓmotus. ibi. Sed
qui locutus eſt ⁊c. Dicit ergo. xp̄s non ſemetipſum clari-
ficauit. ⁊c. Circa quod ſciendū eſt ꝙ non dicit non fecit
ſeipſum pontificem: ſed dicit non clarificauit ⁊c. Sunt
em̄ quidā q̄ ſe clarificāt vt fiant ſicut ypocrite: qui demō-
ſtrant in ſe aliqua vt eligant vel prebendas conſequant
nullus tamen facit ſe pontificem. chriſtus vero non ſolū
non fecit ſe pontificeꝫ: ſed nec ſe clarificauit vt fieret Io.
8. Ego gloriam meā nō quero. Et paulopoſt ſequit. Eſt
pater meus qui glorificat me. Et hoc eſt verum inquan-
tum homo. quia inꝙtum deus habet eandem gloriā cū
patre. ¶ Deinde cum dicit. Sed qui locutus eſt ⁊c. oſtē-
dit a quo eſt ꝓmotus. Et ꝑmo oſtendit a quo eſt clarifi-
catus. Secūddo quomō eſt pontifex deſignatus ibi. Et
in alio loco ⁊c. Clarificatus autē eſt diuino iudicio. qꝛ
ſcꝫ dominus locutus eſt ad ipſuꝫ in pſ̄. Filius meus es
tu ⁊c. Et hoc eſt expoſitum ſupra. Item Matth. 3. Hic
eſt filius meus dilectus ⁊c. Cum ergo oſtēdit eū ab eter-
no genitum oſtendit gloriam eius. ſupra. 1. Qui cum ſit
ſplendor glorie ⁊c. Pontificatus etiam accipit a deo in-
ꝙtuꝫ homo quēadmodū in alio loco dicit. ſcꝫ in pſ̄. Tu
es ſacerdos ineternū ⁊c. Utit aūt aplus auctoritate pſ̄.
tanꝙ magis famoſa ⁊ maioris auctoritatis vtpote mag
frequentata. Dicit autē ſacerdos quia ſe obtulit deo pa-
tri. Eph. 5. Dilexit nos ⁊ tradidit ſemetipſum ꝓ nobis
oblationem ⁊ hoſtiaꝫ deo ⁊c. Et ne credat tale eſſe ſacer-
dotiū xp̄i ſicut fuit in veteri lege. diſtinguit ipſum ꝙtuꝫ
ad duo. Primo quantū ad dignitatē: qꝛ ineternum. Il-
lud enim fuit temporale. erat em̄ figurale: ⁊ ideo non eſt
perpetuū: ſed tranſit veniente figurato. Sed ſacerdotiuꝫ
xp̄i eſt eternum. qꝛ eſt de veritate que eſt eterna. Itē ho-
ſtia eius habet virtutem introducendi in vitam eternā.
Item durat ineternum. Secundo ꝙtum ad ritum: quia
offerebant animalia. hic aūt panis ⁊ vinū. Et ideo dicit.
Scōm ordinem melchiſedech. Iſtud autē infra expone-
tur. ¶ Deinde cum dicit. Qui in diebus ⁊c. oſtendit ꝙ
illud quod ꝑtinet ad officium pontificale conuenit xp̄o.
Et ꝑmo oſtendit eius conditionem. Secundo actū eius
ibi. Preces ſupplicationeſqꝫ ⁊c. Tertio efficaciam ibi.
Cum clamore valido ⁊c. Conditio eius eſt ꝙ fuit vn⁹ ex
hominibus. quia vt dictum eſt pontifex ex hominib⁹ aſ-
ſumit: Et ideo dicit. Qui in diebus carnis ſue ⁊c. Po-
nitur autem hic caro ꝓ tota natura humana. ſicut illud
Io. 1. Verbum caro factum eſt. Sed nunquid modo nō
ſunt dies carnis ei⁹? Et videt ꝙ ſic ꝑ illō Luc. vl. Spi-
ritus carnem ⁊ oſſa non habet ſicut me videtis habere.
Quare ergo magis dicit tempus ante paſſionē ⁊ reſurr

rectionem ſuam tempus vel dies carnis q̄ nunc. Dicendum eſt q̄ caro q̄n̄q̄ ſumit̄ ꝓ fragilitate carnis. ſicut .1. Coꝛin. 15. Caro ⁊ ſanguis regnum dei poſſidere nō poſſunt. Chꝛiſtus autē tunc habuit carnem fragilem ⁊ coꝛruptibilem. Et ideo dicit. In diebus carnis ſcʒ in quib⁹ gerebat carnem ſimilē peccatrici nō peccatricē. ¶ Act⁹ autem eius fuit. qꝛ obtulit pꝛeces ⁊ ſupplicationes. hoc eſt ſpirituale ſacrificium qđ xp̄s obtulit. Dicunt̄ aūt pꝛeces id eſt petitiones Jac. vltimo. Multū em̄ valet deprecatio iuſti aſſidua. Supplicationes vero dicunt̄ quantū ad humilitatē oꝛantis ſicut genuflexiones. Matth. 26. Pꝛocidit in faciem ſuam oꝛans. Ad quē: Ad deum patrem qui ſaluū illum facere poſſet a moꝛte. Hoc autē poterat facere dupliciter. Uno modo ne moꝛeret̄. Unde dicitur Matth. 26. Pater ſi fieri poteſt ⁊c. Item vt moꝛtuum reſuſcitaret. pſ̄. Non derelinques in inferno aīam meā. Itē Tu autē domine miſerere mei ⁊ reſuſcita me. Ad iſtud ſacrificium ſpūale ꝓꝛdinat̄ ſacerdotiū xp̄i. Un̄ reſpondet ei quod dictuʒ eſt ſupꝛa. Ut offerat dona ⁊c. pſ̄. Sacrificiū laudis honoꝛificabit me. Oſee. 14. Reddemus vitulos labioꝝ noſtroꝛum. ¶ Efficatia oſtendit̄ ex mō oꝛandi. Duo aūt ſunt neceſſaria oꝛanti. ſcʒ feruēs affectio. Item doloꝛ ⁊ gemit⁹. De his duobus. pſ̄. Domine ante te omne deſiderium meū. Q̄tum ad pꝛimū. Et gemitus meus a te non eſt abſconditus. Q̄tum ad ſecundum. Chꝛiſtus aūt iſta duo habuit. ideo ꝓpter pꝛimū dicit. Cum clamoꝛe valido id eſt cum intentione efficaciſſima Luc. 22. Factus in agonia ⁊c. Et. 23. clamans ait Pater ⁊c. Secundū cum dicit. Et lachꝛymis. Hoc autē nō legit̄ de euangelio: ſed ꝓbabile eſt q̄ ſicut ipſe lachꝛymatus eſt in reſuſcitatione lazari: ita ⁊ in paſſione ſua. Nam ipſe multa fecit que non ſunt ſcripta. Non tamen fleuit ꝓ ſe: ſed ꝓ nobis quibus paſſio ſua pꝛofuit. Sibi autē pꝛofuit inq̄tum ꝑ ipſam meruit exaltari. Phil. 2. Pꝛopter quod ⁊ deus exaltauit illum ⁊c. Et ideo exauditus eſt ꝓ ſua reuerentia quam ſcʒ ſuꝑ omnes habebat ad deum. Eſa. 11. Et replebit eum ſpūs timoꝛis domini. Sed contra videt̄ q̄ non fuit exauditus: quia non ꝓ ſe quia non tranſiuit calix ab ipſo qđ tm̄ petebat. Item nec ꝓ alijs: quia non fuit indultum iudeis quibus petebat indulgeri. Luc. 23. Pater dimitte illis ⁊c. Dicendum eſt q̄ xp̄s in omnibus q̄ voluit fieri fuit exauditus. Ipſe autē ſm̄ appetitum ſenſualitatis ⁊ ſm̄ voluntatē inq̄tū eſt quidam appetitus naturalis refugiebat moꝛtem. Et q̄tum ad hoc oꝛabat vt oſtenderet ſe veruʒ hominē. Sʒ voluntate conſequente rationē deliberatam volebat moꝛi. Unde dicit. Uerumtamē non ſicut ego volo: ſed ſicut tu. Itē nolebat q̄ ignoſceret̄ omnib⁹: ſʒ illis tm̄ q̄ crediderunt. Et multi poſtea conuerſi ſunt.

Lectio ſecunda

Et quidem cum eſſet filius dei. didicit ex his que paſſus eſt obedientiā ⁊ conſumatus factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis eterne: appellatus a deo pontifex: iuxta oꝛdinem Melchiſedech. De quo nobis grandis ſermo ⁊ interpꝛetabilis ad dicēdū quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum. Etenim cum deberetis magiſtri eſſe ꝓpt̄ tempus: rurſum indigetis: vt vos doceamini que ſint elementa exoꝛdij ſermonū dei: ⁊ facti eſtis quibus lacte opus ſit: non ſolido cibo. Omnis em̄ qui lactis eſt particeps expers eſt ſermonis iuſticie. Paruulus em̄ eſt. Perfectoꝛum autem eſt ſolidus cibus: eoꝛum qui ꝑ ipſa conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionē boni ac mali.

Supꝛa poſuit tria que ꝑtinent ad pontificem. ⁊ oſtendit duo illoꝛum conuenire chꝛiſto. ſcʒ officium et modū ꝑueniendi ad ipſum: hic ꝓſequit̄ tertium ſcʒ pietatem ⁊ miſericoꝛdiaʒ quā pontifex debet habere. Et circa hoc duo facit. Pꝛimo oſtendit illud qđ paſſus eſt. Secūdo que vtilitas conſecuta eſt etiam alijs ibi. Et conſumatus factus eſt ⁊c. Dicit ergo. Ita dixi q̄ pontifex debet eſſe talis q̄ poſſit compati. Talis autē eſt xp̄s. Cū em̄ ſit fili⁹ dei ab et̄no ⁊ ſcđm hoc nec pati poſſet nec cōpati: aſſumpſit naturā in qua poſſet pati. ⁊ ſic etiā poſſet compati. Et hoc eſt quod dicit. Quia cū eſſet filius dei ſcʒ ab eterno didicit obediētiā ex tēpoꝛe. Cōtra addiſcere eſt ignorantis. xp̄s autē ab eterno vt deus: ⁊ ab inſtanti cōceptionis ſue habuit plenitudinem ſcientie inquantū homo. ergo nihil ignoꝛauit nec ꝑ cōſequens didicit. Reſpondeo dicendū eſt q̄ duplex eſt ſcientia. ſ. ſimplicis noticie Et q̄tum ad iſtam ꝓcedit argumentū: qꝛ ſcʒ nihil ignoꝛauit. Eſt etiam ſcientia experientie. ⁊ ſm̄ iſtam didicit obedientiam. Unde dicit didicit. id eſt expertus eſt. Et loquit̄ aplus ſic. quia qui didicit aliquid voluntarie accedit ad iſtud ſciendum. chꝛiſtus autē voluntarie accepit infirmitatem noſtram. Et ideo dixit q̄ didicit obedientiam id eſt q̄ graue ſit obedire. quia ipſe obediuit in ꝑuiſſimis ⁊ difficilimis. qꝛ vſq̄ ad moꝛtē crucis. Phil. 2 et Ro. 5. Per obedientiam vnius iuſti conſtituti ſunt multi. ¶ Deinde cum dicit. Et conſumatus ⁊c. oſtendit fructum paſſionis qui fuit duplex. Unus in chꝛiſto. ali⁹ in membꝛis eius. In chꝛiſto fructus fuit gloꝛificatio. Et ideo dicit. Et conſūmatus ⁊c. Nam ab inſtanti conceptionis ſue fuit conſūmatus perfectus quantum ad beatitudinem aīe inquantū ferebat̄ in deū. ſed tamē habuit paſſibilitatem nature. Sed poſt paſſionem habuit impaſſibilitatem. Et ideo quia ſm̄ hoc ex toto perfectus ē conuenit ſibi alios perficere. Hec eſt em̄ natura ꝑfecti q̄ poſſit ſibi ſimile generare. ⁊ ideo dicit q̄ perfectus eſt. Quia em̄ ꝑ meritū obedientie ꝑuenit ad iſtam conſūmationē. ꝓuer. 21. Uir obediens loquet̄ victoꝛias. Factus eſt cauſa ſalutis nō tēpoꝛalis ſʒ eterne Eſa. 45. Saluatus eſt iſrl̄ in dn̄o ſalute eterna. Et iđ dicit q̄ appellat⁹ eſt ⁊c. ⁊ hoc eſt ſupꝛa expoſitū. ¶ Deinde cum dicit. De quo nobis grandis eſt ſermo ⁊c. pꝛeparat animos auditoꝛum ad ſequentia que dicenda ſunt de pontificatu xp̄i Et circa hoc duo facit. Pꝛimo em̄ oſtendit eoꝛū tarditatem. Secūdo ſuam intentionem cum dicit. 6. ca. Quapꝛopter intermittentes ⁊c. Iterum p̄ma in duas. qꝛ p̄mo oſtendit tarditatem. Secūdo oſtendit ipſam eſſe culpabilem ibi. Etenim cum deberetis ⁊c. Item circa pꝛimaʒ partem duo facit. Pꝛimo oſtendit dicendoꝝ magnitudinem. Secundo ipſoꝛum tarditatem ad ea capienda ibi. Quoniam imbecilles ⁊c. Dicit ergo. Ita dixi q̄ appellatus eſt pontifex de quo ſcʒ pontificatu grandis nobis ſmo ē qꝛ de magnis. ꝓuer. 8. De reb⁹ magnis locutura ſum. Item grandis qꝛ de vtili. ſcʒ de ſalute animaꝝ. 1. Ti. 1. Fidelis ſermo ⁊ omni acceptione dignus. qꝛ xp̄s ieſus venit in hunc mundum peccatoꝛes ſaluos facere. ⁊c. Iſte ſermo eſt interpꝛetabilis. quod poteſt dupliciter exponi. Uel q̄ fiat ibi vis negationis interpꝛetabilis id eſt non exponibilis. qꝛ non poteſt ad perfectum exprimi

Que em̄ ad xp̄m pertinent nullus ſermo exprimere pōt
Ecc̄.43. Glorificātes dn̄m q̄tumcūq̄ potueritis ſuper=
ualebit adhuc ⁊ admirabilis magnificentia eius benedi
centes dominū. exaltate illum q̄tum poteſtis maior eſt
omni laude. Alio modo affirmatiue interpretabilis id ē
indigens interpretatione ꝓpter altitudinē ⁊ magnitudi
nem ⁊ ꝓfunditatē eius. puer.1. Animaduertet parabo
lam ⁊ interp̄tationē ⁊c. Interpretatio em̄ ſc̄pture nume
ratur inter dona ſpūſſancti.1.Corin.12. Indiget etiā vt
dicat̄ interpretatio eius ꝓpter tarditatem noſtram. Et
ideo ſubdit ipſoꝝ tarditatem cum dicit. Quoniam im=
becilles ⁊c. Illi qui ſunt debilis intellectus non poſſunt
alta intelligere niſi eis exponant̄ ꝑ ſingula. Jo.16. Ad=
huc multa habeo vobis dicere: ſed non poteſtis porta=
re modo.1.Corin.3. Non potui vobis loqui quaſi ſpūa=
libus ⁊c. ¶ Deinde cum dicit. Etem̄ cum deberetis ⁊c.
oſtendit iſtam tarditatem eſſe culpabilem. Et circa hoc
tria facit. Primo em̄ oſtendit culpam tarditatis. Secū=
do adhibet ſimilitudinē ibi. Et facti eſtis ⁊c. Tertio ex=
ponit ibi. Omnis em̄ qui lactis eſt particeps ⁊c. culpa
enim alicuius eſt qn̄ diu audiuit ſi adhuc ſit tardus. ſec⁹
autē eſt ſi ſit nou⁹. Negligentia em̄ non ē ſine culpa. Jō
dicit. Cum deberetis eſſe magiſtri ſcꝫ alioꝝ ꝓpter tem=
pus quo ſcꝫ audierant legem ⁊ ꝓphetas Jo.5. Scruta
mini ſcripturas ⁊c. Item ipſum chriſtum. Itē ap̄los et
multos ab ipſis conuerſos. Jo.14. Tanto tempore vo=
biſcum ſum ⁊ non cognouiſtis me. ¶ Rurſum indigetis
Quaſi dicat. Magis deberetis docere q̄ doceri tamen
indigetis doceri que ſunt elementa. Elementa em̄ dicū=
tur illa que p̄mo tradunt̄ in grāmatica qn̄ ponunt̄ ad lit
teras. Iſta vero ſunt ipſe lr̄e. Exordia ergo ſermonū dei
et p̄ma p̄ncipia ⁊ elementa ſunt articuli fidei ⁊ precepta
decalogi. Qui ergo diu ſtuduiſſet ī theologia ⁊ illa ne=
ſciret: tempus curreret contra ipſum. Ideo dicit. Indi=
getis vt doceamini que ſunt elementa exordii ſermonuꝫ
dei id eſt p̄ma p̄ncipia.2.Ti.3. Semꝑ diſcentes ⁊ nūq̄
ad ſcientiam veritatis ꝑuenientes. Eſa.65. Puer cen=
tum annoꝝ morieť. peccator centum annoꝝ maledictus
erit. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Et facti eſtis ⁊c. ponit ad hoc
ſimilitudinē. Sciendum eſt ergo q̄ doctrina ſacra eſt ſi=
cut cibus anime Ecc̄.15. Cibauit illū pane vite ⁊ intel=
lectus. Ec.24. Qui edunt me adhuc eſurient. et qui bi
bunt me adhuc ſitient. Sacra ergo doctrina eſt cibus ⁊
potus quia animā potat ⁊ ſatiat. Alie em̄ ſcientie tantū
illuminant intellectuꝫ: hec autē illuminat. pſ̄. Preceptū
domini lucidum illuminās oculos Et etiaꝫ nutrit et ro=
borat animā. In cibo autē coporali eſt differentia. Alio
em̄ cibo vtunt̄ pueri. ⁊ alio perfecti. Pueri em̄ vtunt̄ la
cte quaſi magis tenui ⁊ cōnaturali ⁊ defacili conuertibi=
li. ſed adulti vtunt̄ cibo ſolidiori. Sic in ſacra ſcriptura
illi qui de nouo incipiūt debēt audire leuia que ſunt q̄ſi
lac: ſed eruditi debent audire fortiora. Et ideo dicit. Fa
cti eſtis quibus lacte ⁊c. ſcꝫ ſicut pueris.1.Pe.2. Sicut
modo geniti infantes rationabiles ſine dolo lac concu=
piſcite ⁊c.1.Corin.3. Tanq̄ paruulis in xp̄o lac vobis
potum dedi non eſcaꝫ. ¶ Deinde cum dicit: Omnis em̄
qui lactis ⁊c. exponit ſimilitudinē. Et p̄mo exponit illō
quod dixit de lacte. Secundo illud quod dixit de ſolido
cibo. ibi. Perfectorum autē ⁊c. Circa primū duo facit.
Primo enim ponit expoſitionem. Secunddo expoſitio=
nis rationem ibi. Paruulus em̄ eſt ⁊c. Dicit ergo. Ita
dico q̄ indigetis lacte ſicut pueri. Omnis em̄ qui lactis
eſt particeps expers eſt ſermonis iuſticie: id eſt omnis q̄
indiget nutriri lacte expers eſt id ē nō poteſt habere par
tem in ſermonib⁹ iuſticie ꝑfecte intelligendis. Matth.
5. Niſi abūdauerit iuſticia veſtra pluſq̄ ſcribaꝝ. puer.
15. In abundanti iuſticia virtus maxima eſt. Huiuſmo
di autē non ſunt ꝑticipes pueri. Eſa.28. Queꝫ docebit
ſcientiam: aut quē intelligere faciet audituꝫ? ablactatos
a lacte auulſos ab vberibus. Sed contra q̄ ap̄lus ſupe=
rius multa valde difficilia tradidit eis ſcꝫ de myſterio
trinitatis ⁊ de ſacramento incarnationis ⁊ multa alia ar
dua. Ergo vel nō erāt ꝑuuli: vel talia tradēda ſunt ꝑuu
lis. Rn̄deo dicendū eſt ſm aug. q̄ nō ē ītelligēdū q̄ in
doctrina fidei alia ſūt tradēda maiorib⁹ ⁊ ꝑfectis. ⁊ alia
imperfectis. Non em̄ eſt inter eos iſta differentia. Eadē
em̄ vtriſq̄ ſunt tradenda. ſed paruulis ꝓponenda ſunt
ſed non exponenda nec ꝑtractanda. q̄ intellectus eoruꝫ
magis deficeret q̄ eleuaret̄. Lac ſm glo. eſt ſicut verbū
caro factum eſt. Contra nō minoris difficultatis eſt hoc
intelligere q̄ quō verbū erat apō deū. Unde auguſtin⁹
dicit q̄ iſtud inuenit̄ in libris platonis. non tamen illud
Ipſe aūt auguſtinus non poterat ſuſpicari quid ſacramē
ti haberet verbum caro factum eſt. Reſpondeo dicendū
eſt q̄ cognoſcere verbum caro factum eſt: ꝑ ſimplicē fidē
eſt ſatis facile. q̄ poteſt cadere in imaginatione ⁊ aliq̄li=
ter in ſenſu. ſed verbum apud deum oīno excedit omneꝫ
ſenſum. ⁊ non niſi ꝑ rationē poteſt ⁊ cum multa ⁊ maxi=
ma difficultate comprehendi. ¶ Conſequenter aſſignat
rationem cum dicit Paruulus em̄ eſt: non quideꝫ etate
ſed ſenſu. Tripliciter autē aliq̄s dicit̄ paruulus. Eſt em̄
aliquis paruulus ꝑ humilitatem. Matth.11. Reuelaſti
ea paruulis. Etate. Gal̄.4. Quāto tempore heres par
uulus eſt ⁊c. Sēſu.1.Corin.14. Nolite pueri effici ſen=
ſibus. ſed malicia paruuli eſtote: ſenſibus autē ꝑfecti ſi=
tis. Et iſto modo accipit̄ hic paruulus. ¶ Deinde cum
dicit. Perfectoꝝ autē ⁊c. exponit illud qō dixerat de ci=
bo ſolido. Hoc em̄ patet in corporalib⁹ q̄ qn̄ hō ꝑuenit
ad etatem ꝑfectam: vtitur fortiori ⁊ nobiliori ⁊ ſolidiori
cibo. Sic ſpūalis qn̄ ꝑuenit ad ꝑfectionem ſpūalem de=
bet ei proponi doctrina ſolidior. Iſta autē perfectio du=
plex eſt. Una eſt perfectio ſm intellectum qn̄ aliq̄s habꝫ
iudicium intellectus ad recte diſcernendum et iudican=
dum de his que ſibi ꝓponunt̄. Alia eſt perfectio ſm affe
ctuꝫ quā facit charitas que eſt cum aliquis totaliter deo
inheret. Unde Matth.5. poſt precepta charitatis di=
citur Eſtote ergo perfecti ⁊c. Eſt autē perfectio charita=
tis vt dicit auguſtinus vbi nulla eſt cupiditas. Quanto
em̄ quis magis aſcendit in deū: tāto plus contemnit tē=
poralia. pſ̄. Quid em̄ mihi eſt in celo ⁊c̄. Hoc em̄ habꝫ
ſacre ſc̄pture doctrina q̄ in ipſa non tm̄ tradunt̄ ſpecu=
landa ſicut in geometria: ſed etiaꝫ approbāda ꝑ affectū.
Unde Matth.5. Qui autē fecerit et docuerit ⁊c. In ali
is ergo ſcientijs ſufficit q̄ homo ſit ꝑfectus ſm intelle=
lectuꝫ. In iſtis vero requirit̄ q̄ ſit ꝑfectus ſm intellectū
⁊ affectum. Loquendū eſt igit̄ alta myſteria ꝑfectio.1.
Corin.2. Sapientiā loq̄mur inter ꝑfectos. Unuſquiſq̄
em̄ ſm q̄ eſt diſpoſitus ſic iudicat: ſicut iratus aliter iu=
dicat durante paſſione. ⁊ aliter ipſa ceſſante. Et ſimilit̄
incontinens aliter iudicat aliquid eſſe bonum tempore
paſſionis. aliter poſt. Et ī ō dicit ph̄us q̄ vnuſquiſq̄ q̄=
lis eſt talis ſibi finis videt̄. ⁊ q̄ ea q̄ ī ſacra ſcriptura tra=
dūt̄ ꝑtinent ad affectū non tm̄ ad intellectū. ideo opotet
eſſe perfectū in vtroq̄. Et ideo ap̄lus volēs oſtendere q̄
ſint ꝑfecti quib⁹ ſit tradēdus iſte ſolidus cibus. dicit q̄
ſunt iſti q̄ ꝓ ſua cōſuetudine hn̄t ſenſus exercitatos. Un̄
in iſta ꝑfectione quattuor ſunt attendenda: ſcꝫ ipſa ꝑfe=
ctio in ſe in quo conſiſtat. ⁊ q̄tum ad hoc dicit, Qui ha
bent ſenſus exercitatos. Et cōuenienter loquit̄. In hoc
em̄ exprimit vtrāq̄ perfectionē. q̄ vt dicit ph̄us intelle=
ctus ꝓut iudicat de appetendis ⁊ agendis dicit̄ ſenſus:
q̄ eſt relatus ad aliquid ꝑticulare. Un̄ non accipit̄ hic

ſenſus ꝓ ſenſu exteriori. Qui ergo ſentit que dei ſunt ꝑfectus eſt. Phil. 3. Quicūq; perfecti ſumus hoc ſentiamus. 1. Corin. 2. Nos autē ſenſum xp̄i habemus. Qui vero non ſentiunt niſi carnalia deo placere non poſſunt vt patet Ro. 8. ¶ Secūdo attendēda eſt diſpoſitio eius in quo eſt quia debet eſſe exercitatꝰ. 1. Ti. 4. Exerce teipſum ad pietatem. Qui em̄ nō eſt exercitatus non pōt hr̄e rectū iudiciū qđ ad hoc requirit̄. Ecc. 34. Vir ī multis expertus cogitabit multa. Itē q̄ non eſt expertus pauca recognoſcit. ¶ Tertio cauſa huius exercitationis: et hec eſt conſuetudo nō ſcꝫ ocium ſed frequētia actus. Et ideo dicit. Pro conſuetudine ſcꝫ recte agendi. ꝓuer. 22 Adoleſcens iuxta viam ſuam etiāꝫ cum ſenuerit non recedet ab ea. Si ergo vis eſſe perfectus non des te ocio: ſed aſſueſce te bonis a iuuentute. ¶ Quarto finis huius exercitij: quia ſcꝫ ad diſcretionē boni ⁊ mali. Tunc em̄ perfectus eſt quando diſcernit inter bonum ⁊ malū Eſa. 7. Sciat eligere bonū ⁊ reprobare malū. Hec autē ſunt tria ſcꝫ diſcretio inter bonum ⁊ maluꝫ. inter bonū ⁊ melius. inter malum et peius. In his em̄ requirit̄ rectitudo iudicij.

Capitulum ſextum.

Quapropter intermittētes inchoationis chriſti ſermonem ad perfectionem feramur: non rurſum iacientes fundamentum penitētie ab operibus mortuis ⁊ fidei ad deū. baptiſmatū doctrine: impoſitionis quoq; manuum: ac reſurrectionis mortuorū ⁊ iudicij eterni. Et hoc faciemus: ſiquidem ꝑmiſerit deus. Impoſſibile enim eſt eos qui ſemel ſunt illuminati: guſtauerunt etiam donum celeſte. ⁊ participes facti ſunt ſpiritusſancti Guſtauerunt nihilominus bonum dei verbum virtuteſq; ſeculi venturi ⁊ ꝓlapſi ſunt rurſus renouari ad penitentiā: rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium dei: ⁊ oſtentui habentes.

Supra apl̄us fecit mentionem de pontificatu xp̄i ſm̄ ordinem melchiſedech: ⁊ oſtendit tarditatē eorum quibꝰ ſcribebat: hic redit ad ſuum ꝓpoſituꝫ. Et circa hoc tria facit. q: p̄mo apperit intentionē ſuam. Secūdo oſtendit eius difficultatem ibi. Et hoc quidem faciemus ⁊c. Tertio declarat ſuam intentionē ibi. Confidimus auteꝫ ⁊c. Circa primū duo facit. q: p̄mo manifeſtat ſuum ꝓpoſitū Secūdo exponit quod dicit ibi. Nō rurſus iacientes ⁊c Propoſitum ſuū eſt ꝙ pretermiſſis his que pertinēt ad inchoatiōꝫ doctrine chriſtiane vult ꝓſequi alia altiora. Unde dicit. Jam dictuꝫ eſt ꝙ ꝑfectis opus eſt ſolido cibo. quaꝓpter intermittentes inchoationē doctrine xp̄i ꝑ quā xp̄s inchoat eſſe in nobis quod eſt ꝑ doctrinam fidei Eph. 3. Habitare xp̄m ꝑ fidem in cordibus noſtris. Feramur ad perfectionē id eſt ad ea que ſpectant ad perfectioneꝫ doctrine xp̄i. 1. Corin. 13. Quando factus ſum vir euacuaui que erant ꝑuuli. Hoc autē ſm̄ glo. ad duo referri poteſt ſcꝫ vel ad itellectū vt ſcꝫ exquo hō ꝓuectꝰ eſt debet intermittere puerilia ⁊ vacare perfectis. 1. cor. 2. Sapientiā loq̄mur inter perfectos. Vel ad affectum Et eſt ſenſus ꝙ nō ſemꝑ eſt ſtandū in ſenſu incipientiū. ſed oportet tendere ad ſtatum perfectorū Gen̄. 17. Ambula coram me ⁊ eſto perfectus. Hic eſt duplex obiectio. ⁊ p̄mo de hoc ꝙ dicit intermittentes inchoationē. quia nunq̄ debet intermitti inchoatio. ps̄. Et dixi: nunc cepi Job. 27. Juſtificationem quā cepi tenere non deſeram. Reſpondeo dicendū eſt ꝙ cōtingit dupliciter intermittere inchoationē: Vel q̄ntum ad eſtimationē ⁊ ſic ſemper debet hō eſſe ſicut incipiēs ⁊ tendens ad maiora Phil. 3. Non ꝙ iam ceperim aut ꝙ iam perfectꝰ ſim. Vel q̄ntū ap perfectionem. ⁊ ſic ſemꝑ debet niti homo tranſire ad ſtatum perfectum Phil. 3. Que retro ſunt obliuiſcens ad ea que priora ſunt me extendens. In via em̄ dei non progredi eſt regredi. ¶ Alia obiectio ē de hoc ꝙ dicit. Feramur ad perfectionē. Perfectio em̄ conſiſtit in cōſilijs. Matth. 19. Si vis perfectus eſſe vade ⁊ vende oīa ⁊c. Non oēs aūt tenent̄ ad conſilia. Reſpōdeo dicendū eſt ꝙ duplex eſt perfectio. Una ſcꝫ exterior que conſiſtit in actibus exterioribus qui ſunt ſigna interioꝝ: ſicut virginitas. voluntaria paupertas. Et ad hanc non omnes tenent̄. Alia eſt interior que conſiſtit in dilectione dei et proximi. Col. 3. Charitatem habentes qđ eſt vinculū ꝑfectionis. Et ad ꝑfectiōꝫ huiuſmōi nō oēs tenēt̄. ſꝫ oēs tenent̄ ad eam tendere. q: ſi q̄s nollet plus diligere deuꝫ non faceret qđ exigit charitas. Dicit aūt feramur. ⁊ hoc ſm̄ impulſionē a ſp̄ūſancto. Ro. 8. Qui ſp̄ū dei agūtur hi filij dei ſunt. Vel ſicut qui portati a deo q̄ portat infirmitatem nr̄am Eſa. 46. Audite me domus iacob ⁊ omne reſiduū domus iſrael q̄ portamini a meo vtero. Vel ſicut portati ad inuicem. Gal. 6. Alter alterius onera portate. ¶ Deinde cum dicit. Non rurſus iacientes ⁊c. exponit quod dixit ⁊ intendit oſtendere que ſunt illa que faciūt ad inchoationē doctrine xp̄i. Et vtitur ſimilitudine. Per fideꝫ em̄ aīa edificat̄ in ſp̄uali edificio. Sicut ē̄ in corporali edificio p̄mo ponit̄ fundamentū: ita hic prima rudimenta doctrine chriſti ſunt quaſi fundamentuꝫ. Sed contra q: infra. 11. ponit̄ fides eſſe fundamentuꝫ. fides autē vna eſt. Eph. 4. Unus dn̄s: vna fides: vnum baptiſma. hic aūt ponit ſex fundamēta. ē̄ videt̄ ꝙ male. Reſpōdeo dicendū eſt ꝙ fides fundamentū eſt virtutū. Ista aūt que ponit hic ſunt fundamentum doctrine chriſti. Dicit non rurſus quaſi ita firmiter ponamus ꝙ non oporteat iterato ponere. Vel q: iam dudū poſuiſtis ⁊ nō oportet iterare. Multū autē ſignanter ordinat iſta apl̄s. Sicut em̄ in via generationis ⁊ cuiuſcūq; motꝰ p̄us eſt receſſus a termino a quo. ⁊ poſt acceſſus ad terminū ad quem. ita dicit hic q: penitentia eſt receſſus a peccato. ⁊ ſic eſt quaſi quoddā fundamētū in iſta vita. Nemo em̄ ſm̄ aug. ſue voluntatis arbiter pōt nouā vitā inchoare: niſi peniteat eum preterite. Un̄ dn̄s in p̄ncipio p̄dicationis dicit. Penitentiam agite. Matth. 4. Et ideo dicit. Penitentie ab operibus mortuis. Opera em̄ mortua dicunt̄ vel q̄ ſm̄ ſe ſunt mortua vel ſunt mortificata. Res dicit̄ viua q̄n̄ habet officiū ꝓprie virtutis a quo cū deficit dicit̄ mortua. Opera nr̄a ſunt ordinata ad beatitudinem q̄ eſt finis hoīs. Et iō q̄n̄ nō ducunt ad beatitudinē nec ordinari poſſunt dicunt̄ mortua. ⁊ hec ſunt opera facta in peccato mortali. infra. 11. Sanguis xp̄i q̄ ꝑ ſp̄ūm ſanctū obtulit ſeipſuꝫ īmaculatū deo emundabit cōſcias nr̄as ab oꝑibus mortuis. Opera vero facta in charitate ꝑ pctm̄ mortificāt̄. q: nō h̄nt virtutē vt mereāt̄ vitā eternam. Ezech. 18. Oēs iuſticie eius q̄s fecerat non recordabunt̄. Penitētia vero facit ꝙ iſta reuiuiſcunt. q: reputant̄ ei ad vitā eternā. In acceſſu vero ad terminū primo eſt fides. Et iō dicit. Fundamentū fidei ad deū. Proprium aūt fidei eſt ꝙ credat hō ⁊ aſſentiat nō viſis a ſe ſꝫ teſtimonio alteriꝰ. Hoc autē teſtimoniū vel eſt hoīs tm̄ ⁊ iſtud nō facit virtutē fidei. q: homo ⁊ fallere ⁊ falli po

teſt. Vel iſtud teſtimoniū eſt ex iudicio diuio. ꝛ iſtud ve
riſſimū ꝛ firmiſſimū eſt: qꝛ eſt ab ipſa veritate que nec fal
lere nec falli poteſt. Et ideo dicit. Ad deum vt ſcꝫ aſſen
tiat his que deus dicit. Jo. 14. Creditis in deū ꝛ in me
credite. Secundo in iſto proceſſu ſunt ſacramenta fidei.
Hec autē ſunt duo ſacramenta intrantium. de his enim
tantum agit hic apl'us. Et iſta ſunt baptiſmus ꝑmuꝫ. ꝛ
ſecundū eſt cōfirmatio. Quantū ad primū dicit. Baptiſ
matum. Sed contra Eph. 4. Vna fides: vnū baptiſma
Non ergo plura ſunt baptiſmata. Reſpondeo dicenduꝫ
eſt triplex eſt baptiſmus: ſcꝫ fluminis: flaminis: ꝛ ſangui
nis. ſed duo vltima. qꝛ non habent vim niſi referant ad
primum. qꝛ illud oportet habere in ꝓpoſito ſi nō aſſit fa
cultas in habentib' vſum liberi arbitrij. Et ideo nō ſunt
tria ſacramenta: ſed vnum ſacramentū ꝑ quod regenera
mur ad ſaluteꝫ Jo. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua et
ſpūſancto ꝛc. Inter iſta vero baptiſmus ſanguinis plus
habet de effectu baptiſmi ſi tamē primū fuerit in ꝓpoſi
to vel contrarium non teneat in mente ſicut patet de in
nocentibus qui non erant in oppoſita diſpoſitione. Ba
ptiſmus em̄ virtutē habet ex merito paſſionis xp̄i. Ro.
6. Quicūq baptizati ſumus in xp̄o ieſu in morte ipſius
baptizati ſumus ꝛc. Sicut ergo qui baptizat conformat
morti xp̄i ſacramētaliter: ita martyr realiter. Et iō iſtud
baptiſma habet totum effectum baptiſmi q̄tum ad hoc
ꝙ purgat omnē culpam ꝛ penam peccati non tamē imp̄
mit caracterem aliquē. Et ideo ſi recipiens martyriū ſi
ne baptiſmo aque reſurgeret eſſet baptizandus. Penitē
tia vero nō tm̄ habet de effectu baptiſmi: qꝛ nō tollit oēꝫ
penā licet tollat culpā. Sicut tm̄ martyr ꝯformat ſe mor
ti chriſti ꝑ exteriorem paſſionē. ita penitens ꝑ interioreꝫ
Gal. 5. Qui xp̄i ſunt carnē ſuam crucifixerūt cum vitijs
ꝛ concupiſcentijs. Ideo poteſt eſſe tanta ꝙ tolleret oēꝫ
culpam ꝛ penā. ſicut patet in latrone ꝛ magdalena. Vn
de penitentia dicit baptiſmus inquantū ſupplet baptiſ
mi vicem. Et quia non licet illud iterari. ideo inſtituta
eſt penitentia. Iſta ergo dicuntur baptiſmata. quia ha
bent effectum baptiſmi. Sed tamen ſunt vnū baptiſma:
quia non agunt niſi illud habeat in ꝓpoſito. ¶ Secun
dum ſacramentum intrantium eſt in ipſa mannum impo
ſitione. Hec autē eſt duplex. Vna eſt miracl'a faciens ſi
cut quādo chriſtus ꝑ manus impoſitionē curabat infir
mos. Luc. 4. Singulis man' imponens curabat eos.
Alia eſt ſacramentalis. et hec eſt duplex. Vna in ſacra
mento ordinis. 1. Ti. 5. Man' nemini cito impoſueris.
Alia eſt in ſacramento confirmationis ad renouationem
Tit. 3. Per lauacrum regenerationis ꝛ renouationis
ſpiritusſancti ꝛc. In confirmatione enim datur ſpiritus
ſanctus ad robur. Sicut enim in eſſe nature prius gene
ratur homo ꝛ poſtea augetur ꝛ roboratur: ita in eſſe gra
tie. Tertio ſequit terminus motus: ad quem motus ter
minatur. ꝛ ille eſt duplex. Duo enim expectamus. Pri
mum eſt reſurrectio corporuꝫ: ꝛ iſta eſt fidei fundamen
tum: qꝛ ſine hac inanis eſt fides noſtra. 1. Corin. 15. Iteꝫ
expectamus remunerationeꝫ que fiet per iudicem. Ecc.
12. Cuncta que fiunt adducet deus in iudicium. Et ideo
dicit. Iudicij eterni. non ꝙ illud iudiciū duret per mil
le ānos ſicut voluit lactantius: ſed tantū erit in momēto
ſed dicitur eternū quia ſentētia que ibi dabitur ineternū
durabit. Matth. 25. Ibunt hi in ſupplicium eternum:
iuſti autē in vitam eternam. ¶ Et ſciendum eſt ꝙ omnia
iſta que dicit ſe velle hic tractare ſunt quaſi quedam ru
dimenta fidei. Vnde predicat ea nouitijs Act. 17. et in
multis alijs locis. ¶ Deinde cum dicit. Et hoc quidem

faciemus ꝛc. oſtendit difficultatem propoſiti ſui exequē
di. Difficile enim eſt ꝛ in ſe ꝛ reſpectu auditorum. Vn
de tria facit. Primo innuit ꝙ in hoc potiſſime indigeat
diuino auxilio. Secundo ſubdit quorundam imbecillita
tem ibi. Impoſſibile eſt enim ꝛc. Tertio adducit quan
dam ſimilitudinē ibi. Terra enīꝫ que ſepe ꝛc. Dicit ꝗ
feramur ad perfectum: ꝛ hoc faciemus ſi permiſerit de'.
Minus autem dicit ꝛ plus ſignificat. non eſt tantum ne
ceſſarium ꝙ dominus permittat: ſed oportet ꝙ oīa fa
ciat. Sap. 7. In manu dei nos ꝛ ſermones noſtri. Et iō
debet omnia ponere ſub cōfidentia diuini auxilij. ¶ De
inde cuꝫ dicit. Impoſſibile eſt em̄ ꝛc. oſtendit imbecilli
tatem eorum. Erant em̄ imbecilles ad audiendum. Si
cut enim in corporalibus nullus ſtatus eſt ita periculo
ſus ſicut recidiuantiū. ita in ſpūalibus qui poſt gratiam
cadit in peccatum difficilius ſurgit ad bonum. Et circa
hoc facit tria. Primo proponit bona que perceperant.
Secundo difficultatem cauſatam in eis ex reciduo ibi.
Et prolapſi ſunt ꝛc. Tertio aſſignat rationem ibi. Rur
ſus crucifigentes ꝛc. Bona autem quedam ſunt preſen
tia: quedam vero futura. Ipſi vero in preſenti habuerūt
ſpiritualem regenerationem ꝛ quantū ad hoc dicit. Il
luminati. Eph. 5. Eratis aliquando tenebre nunc auteꝫ
lux in domino. Iſta autē illuminatio fit per fidem. Act.
15. Fide purificans corda eorum. Habent etiam bonoꝝ
dei participationeꝫ. ꝛ q̄tum ad hoc dicit. Et guſtauerūt
donum celeſte. Donum iſtud eſt gratia ꝛ dicitur celeſtis
quia a celis deus eam dat. ps. Dedit dona hominibus
Et Iac. 1. Omne datum optimum: ꝛ omne donum per
fectum deſurſum eſt deſcendens a patre luminū ꝛc. Eſt
etiam in eis participatio diuine bonitat. 2. Pe. 1. Per
quem ſcilicet chriſtum maxima nobis et precioſa promiſ
ſa donauit. Ideo dicit. Participes facti ſpiritusſancti:
Omnia enim dona dantur ex amore. ꝛ ideo iſtam parti
cipationem attribuit ſpiritusſancto. Eſt autem partici
pare partem capere. Solus autem chriſtus ſpiritumſan
ctum habuit ad plenitudinem. Jo. 3. Non enim ad mē
ſuram dat deus ſpiritum. Alii enim ſancti de eius pleni
tudine receperunt ꝛ participes facti ſunt: nō quidē ſub
ſtantie: ſed diſtributionū eius. Supra. 2. Et varijs ſpiri
tusſancti diſtributionib'. 1. Corinth. 12. Diuiſiones gra
tiarum ſunt idem aūt ſpiritus ꝛc. Item in preſenti ha
buerūt doctrine eruditionē. Et quantū ad hoc dicit. Gu
ſtauerunt nihilominus bonuꝫ dei verbum. Verbū iſtud
dicitur bonum quia eſt verbum vite eterne Jo. 6. Domi
ne ad quem ibimus. verba vite eterne habes. ps. Quaꝫ
dulcia faucibus meis eloquia tua. Dicit autem guſtaue
runt: quia non ſolum intellectuꝫ ſed etiam reficit affectū
in quo eſt quedam ſaporatio. ps. Guſtate ꝛ videte quo
niā ſuauis eſt dominus. ¶ Bona aūt futura habuerūt in
ſpe. Ro. 8. Spe ſalui facti ſumus. Et ideo dicit. Virtu
teſq ſeculi venturi. Horum aūt quedā habent non ſolū
in ſpe: ſed etiam in quadaꝫ inchoatione ꝛ illa ſunt dotes
anime ſcilicet viſio: tentio: ꝛ fruitio. ꝛ illa habentur in
quadam inchoatione inquantum fides ſpes et charitas
que iſtis reſpondent habentur in preſenti. Alia autem
ſunt bona ſcilicet dotes corporis: ſcilicet ſubtilitas: agi
litas: impaſſibilitas: claritas: que ſolum habentur in ſpe
¶ Conſequenter cum dicit. Et prolapſi ſunt ꝛc. oſtendit
difficultatem ad reſurgendum cauſatā ex caſu. Vbi no
tandum eſt ꝙ non dicit lapſi ſimpliciter. ſed prolapſi id
eſt totaliter lapſi. quia ſi lapſi tantum eſſent non ita diffi
cile foret reſurgere. Prouer. 24. Septies in die cadit
iuſtus ꝛ reſurgit. Q. ſi diceret apoſtolus illos qui pro

pſi ſunt impoſſibile eſſe reſurgere. tunc poſſet dici ꝙ in hoc notat maximam difficultatem reſurgendi: ſcilicet ⁊ ꝓpter peccatum. et ꝓpter ſuperbiam ſicut patet in demonibꝰ. Sed quia dicit illos qui ſemel ꝓlapſi ſunt nõ poſſe renouari ⁊c. nec eſt aliquod peccatũ in hoc mũdo a quo poſſet homo penitere. ideo alr̃ eſt intelligendũ ¶ Unde ſciendũ eſt ꝙ ex hoc loco ſumpſit nouatus quidam qui fuit preſbyter eccleſie romane occaſionẽ errandi. Uoluit eñ ꝙ nullus poſt baptiſmũ poterit ad penitentiã reſurgere Sed iſta poſitio falſa eſt ſicut dicit athanaſius in epiſtola ad ſerapionẽ quia ipſe paulus recepit inceſtuoſum coꝛinthũ. Sicut patet. 2ᵉ. coꝛinth. 2°. ⁊ ſimiliter Gal. 4. quia dicit. Filioli mei quos iterũ parturio ⁊c. Eſt ergo intelligendũ ſicut dicit aug. ꝙ nõ dicit ꝙ impoſſibile eſt penitere: ſed ꝙ impoſſibile eſt rurſus renouari. id eſt baptizari. Tyt. 3°. Per lauacrũ regenerationis ⁊ renouationis ⁊c. Nunꝗ enim poſſet homo ſic penitere ꝙ poſſet iterũ baptizari. Et hoc dicit apoſtolus: qꝛ ſcd̃m legem iudei multotiẽs baptizabant. ſicut patet. Marci. 7°. Et ideo ad iſtũ erroꝛẽ remouendũ dicit hoc apoſtolus. ¶ Deinde cũ dicit. Rurſus crucifigẽtes ⁊c. aſſignat rationẽ quare baptiſmus non iterat̃. quia baptiſmus eſt quedã cõfiguratio moꝛtis xp̃i ſicut patet Ro. 6 Quicũqꝫ in xp̃o baptizati ſumus in moꝛte ipſius baptizati ſumus ⁊c. Hec autẽ non iterat̃: quia xp̃s reſurgens ex moꝛtuis iam nõ moꝛit̃ Rom̃. 6. Qui ergo iterato baptizant rurſum xp̃m crucifigũt. Uel aliter ꝙ denotet̃ repugnantia gratie xp̃i. vt ſcꝫ velint frequẽter peccare ⁊ poſt iterũ baptizari. vt ſcꝫ non referat̃ ad iterationẽ baptiſmi ſed ad lapſum eoꝝ qui peccant. Qui ſcꝫ quantũ in ipſis eſt rurſus crucifigũt xp̃m. quia xp̃s pro peccatis noſtris moꝛtuus eſt ſemel. 1ᵉ. petri. 3°. Cum ergo peccas baptizatus quantũ in te eſt das occaſionẽ vt iterũ xp̃us crucifigat̃ ⁊ fit cõtumelia xp̃o. in cuius ſanguine te lotũ maculas. Apoc. 1. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo.

Lectio ſecunda.

Terra enim ſepe venientem ſuper ſe bibens imbꝛem et germinans herbam opoꝛtunam illis a quibus colitur accipit benedictionem a deo. pꝛoferens autem ſpinas ac tribulos repꝛoba eſt ⁊ maledicto pꝛoxima. cuius conſumatio in combuſtionem.

Supꝛa oſtendit apoſtolus difficultatẽ ad ſuũ ꝓpoſitũ exequendũ ꝓuenientẽ ex eoꝝ culpa: hic adducit ad hoc quandã ſimilitudinẽ. Et pꝛimo quantũ ad bonã terram Secũdo quantũ ad malã ibi. Proferens autẽ ⁊c. Sciendum eſt autẽ ꝙ ſcd̃m vnã expoſitionẽ ſupꝛa voluit apoſtolus illos qui ſemel baptizati ſunt nõ poſſe iterũ baptizari vel renouari ad penitentiã. Alia autẽ eſt expoſitio que ibi dimiſſa fuit ꝙ impoſſibile eſt eos qui in hac vita ſemel illuminati ſunt rurſum in alia vita renouari ad penitentiam. Eccleſ. 9°. Quicquid poteſt manus tua facere inſtanter operare: quia nec opus: nec ratio: nec ſapientia: nec ſcientia eſt apud inferos ⁊c. Johã. 9°. Uenit nox quando nemo poteſt operari. Rurſus ergo exponatur. id eſt poſt hanc vitam. Et huius ratio eſt. Duo enim cauſant penitentiam. Unum eſt quod dat efficaciam. ſcilicet meritum paſſionis chꝛiſti. 1ᵉ. Johañ. 2°. Ipſe eſt pꝛopiciatio pꝛo peccatis noſtris. Aliud autem eſt exemplum penitendi quod habemus in xp̃o per conſiderationem. ſcilicet cõſiderando auſteritatem. paupertatem ⁊ tandem paſſionem. 1ᵉ. Petri. 2°. Xp̃us paſſus eſt pꝛo nobis vobis relinquens exemplum ⁊c. Sic ergo intelligitur qd̃ dicit. Rurſus crucifigentes. id eſt crucis chꝛiſti fructum percipientes. ⁊ hoc quãtum ad id quod dat efficaciam penitentie. Et oſtentui habentes quantum ad exemplum penitendi. Et ſic accipitur oſtentum in bonũ. Iſta vero ſimilitudo que ponitur hic de terra. poteſt referri vel ad id quod ſupꝛa dictum eſt. Feramur ad perfectionem. ⁊ tunc erit ſenſus ꝙ ſi feramur habebimus benedictionem ſicut terra bona. Uel poteſt continuari ad dictum immediate ſcd̃m expoſitionem vtranqꝫ ſiue de baptiſmo ſiue de alia vita. Illa tamen de baptiſmo magis eſt litteralis. Et ſic eſt ſenſus. Sicut terra culta ſi iterato pꝛofert ſpinas non colitur: ſed combur itur: ſic homo peccans poſt baptiſmum vlterius non abluitur. Et tangitur circa bonam terram Pꝛimo beneficium impenſum. Secundo fructum quem pꝛofert. ibi. Et generans herbam ⁊c. Tertio pꝛemium. ibi. Accipit benedictionem ⁊c. Terra iſta eſt coꝛ humanum Luce. 8°. Quod autem ceciderit in terram bonam hi ſunt qui in coꝛde bono ⁊ optimo ⁊c. Et dicitur terra quia ſicut terra indiget pluuia: ita homo indiget gratia dei. Pſ. Uiſitaſti terram ⁊ inebꝛiaſti eam. Eſaie. 55°. Quomodo deſcendit ymber ⁊ nix de celo ⁊ illuc vltra non reuertitur: ſed inebꝛiat terram ⁊ infundit eam ⁊ germinare eam facit ⁊c. Sed beneficium quod percipit eſt doctrina fidei quaſi ymber ſuperueniẽs quam dominus pluit in coꝛdibus auditoꝛum mediantibus pꝛedicatoꝛibus et doctoꝛibus. Eſaie. 5°. Mandabo nubibus ne pluant ſuper eam ymbꝛem. Job. 36°. Effundit ymbꝛes ad inſtar gurgitum qui de nubibus fluunt ⁊c. Hunc ymbꝛem bibit quando quod audit intelligit: et ad illud afficitur. Eſaie. 55°. Omnes ſitientes venite ad aquas ⁊c. Iſta doctrina eſt deſuper veniens: quia eſt ſuper ſe ⁊ quantum ad pꝛincipium huiꝰ doctrine. Quedam eñ doctrina eſt de terra qua ſcilicet homo inheret terrenis. Alia eſt de celis que ſcilicet docet celeſtia. Jaco. 3°. Non eſt iſta ſapientia de ſurſum deſcendens: ſed terrena animalis ⁊ diabolica. Et poſt ſequitur ibidem. Que autem de ſurſum eſt ſapientia: pꝛimũ quidem pudica eſt ⁊c. Uel ſuper ſe. id eſt ſuper facultatem humane rationis. Eccl. 3°. Plurima ſuper ſenſum hominũ monſtrata tibi ſunt. Dicit autem non ſemper nec raro ſed ſepe: quia vt dicit Auguſtinꝰ. ⁊ habetur hic in gloſa. Si ſemper vileſcit. ſi raro nõ ſufficit ⁊ negligitur. Job. 16. Audiui frequenter talia. ¶ Fructus eſt. quia generat herbam optimam cultoꝛibus. Iſta ſunt bona opera que facit homo per doctrinam ſuſceptam. Geneſ. 1°. Germinet terra herbam virentem ⁊c. Iſta terra colitur pꝛimo a deo. Johañ. 15. Pater meus agricola eſt ⁊c. Colitur etiam a p̃lato. 1ᵉ. coꝛinthioꝝ. 3°. Ego plantaui apollo rigauit ⁊c. Colitur etiam ab homine ip̃o. Pꝛouerb. 24. Diligenter exerce agrum tuum. Eſt ergo opoꝛtuna deo ad gloꝛiam. 1ᵉ. coꝛinth. 10. Omnia in gloꝛiã dei facite. Alijs ad meritũ ⁊ ad gloꝛiam. 1ᵉ. Theſſal. 2°. Uos eſtis gloꝛia noſtra et gaudium. Ipſi vero operanti ad vitam eternam. Rom̃. 6. Habetis fructum veſtrum in ſanctificationem: finem vero vitam eternam. ¶ Deinde cum dicit. Accipit benedictionem a deo. oſtendit pꝛemium. ſcilicet benedictionem diuinam. Iſta autem benedictio nihil aliud eſt ꝙ factio bonitatis in nobis. Que quidẽ in pꝛeſenti vita fit imperfecta: ſed in futuro erit perfecta. 1ᵉ. petri. 3. In

hoc vocati eſtis vt benedictionē hereditate poſſideatis.
¶ Deinde cū dicit. Proferens autē ⁊c. agit de mala ter
ra de qua primo ſupponit beneficiū quod dictū eſt. Se-
cundo ponit malū fructum dicens: Proferens autē ⁊c:
Tertio oſtendit penā. ibi. Reproba eſt ⁊c. Fructus er-
go ſunt ſpine. id eſt minora peccata. ⁊ tribuli. id eſt ma-
iora que pungūt conſcientiā propriā. ⁊ quandoqꝫ etiam
alienā: illa ſcꝫ que ſunt cōtra proximos Gen̄. 3. Spinas
⁊ tribulos germinabit tibi. In pena vero ponit tria. ſcꝫ
diuinā reprobationē. iudiciariā cōdemnationē ibi. Ma
ledicto proxima. Et finalē punitionē ibi. Cuius cōſuma
tio ⁊c. Quantū ad primū dicit. Reproba eſt. Sicut em̄
predeſtinatio eſt principiū remuneratōis: ita reprobatio
ſignū eſt condemnatiōis. Qn ergo aliquis freq̄uēter rige
tur preceptis ſalutaribus ſignū eſt reprobatiōis ſi perſi-
ſtat in peccatis. Iere. 6°. Argentū reprobū vocate eos:
quia dominꝰ proiecit eos ⁊c. Condemnatio eſt quia pro
xima maledicto. Math. 25°. Ite maledicti in ignē eter-
num ⁊c. Punitio eſt cuius cōſumatio in combuſtione.
Eſaie. 9°. Ueſtimentū mixtū ſanguine erit in combuſtio
nem ⁊ cibus ignis.

Lectio tertia.

C Onfidimus autē de vobis dilectiſ
ſimi meliora ⁊ viciniora ſaluti: tam
⁊ ſi ita loquimur. Non em̄ iniuſtus
eſt deus vt obliuiſcatur operis veſtri ⁊ di-
lectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſi-
us: qui miniſtraſtis ſanctis et miniſtratis.
Cupimus autem vnūquenqꝫ veſtrum ean
dem oſtentare ſollicitudinem ad expletio-
nem ſpei vſqꝫ in finem vt non ſegnes efficia
mini. verum imitatores eorū qui fide ⁊ pa-
tientia hereditabūt promiſſiones.

Quia apoſtolus multa que dura videbant̄ de ſtatu iſto
rū dixerat: modo ne ex illis deſperarēt oſtendit qua intē
tione hoc dixerit. ſcꝫ vt ipſos a periculis retraheret. Un
de circa hoc duo facit. Primo em̄ oſtendit fiduciā quaꝫ
de ipſis habebat. Secūdo ſubdit rationē confidentie ibi
Non em̄ iniuſtus deus ⁊c. Dicit ergo. Ita dixi ꝙ terra
que ꝓfert ſpinas ⁊ tribulos ⁊c. Et ne credatis ꝙ ego ta
les vos reputem cōfidimus de vobis dilectiſſimi et hoc
ꝓpter fidem ⁊ charitatē meliora ⁊ viciniora ſaluti. Ubi
cōmendat ſtatum ipſorū ex duobus. ſcꝫ ex eo quod iam
erant: quia ex quo dicit meliora ſupponit ꝙ erant in bo-
no ſtatu. ⁊ ex eo qḋ expectabant in futurū. Unde dicit.
Uiciniora ſaluti. Ro. 13. Nunc autē propior eſt noſtra
ſalus ꝙ̄ cum credidimus. Quāto enim quis ꝓficit in bo
nis tanto magis appropinquat ſaluti. ¶ Sequit̄. Tam
⁊ ſi ita loq̄mur. id eſt quia ⁊ ſi ſic loq̄mur. hoc eſt vt red-
damꝰ vos cautos ⁊ hoc procedit ex charitate. ps. Corri
piet me iuſtus in miſericordia ⁊ increpabit me. ¶ Dein-
de cū dicit. Non eſt em̄ iniuſtus deus ⁊c. oſtendit ratio-
nem cōfidentie que duplex eſt. Una ex bonis ipſoꝝ pre-
teritis. Alia ex ꝓmiſſiōe dei ibi. Abrae nāqꝫ ⁊c. Quia
vero apoſtolꝰ duo dixerat. Unū ſcꝫ ꝙ de ipſis cōfidebat.
Aliud ꝙ aſpere ipſis loquebat̄. ideo duo facit. Primo
em̄ aſſignat rationē primi. Secūdo rationē ſecūdi. ibi.
Cupimus autē ⁊c. Ratio autē quare ipſe de his cōfidat
hec eſt. q̄ recordat̄ multoꝝ bonoꝝ que ipſi fecerūt. Un-
de dicit. Confidimus autē ⁊c. Et quare? quia nō eſt in-
iuſtus deus vt obliuiſcat̄ ⁊c. Cōtra Ezech. 18. Si auer
terit ſe iuſtus a iuſticia ſua ⁊c. Et paulo poſt ibidē ſequi-
tur. Omnes iuſticie eius nō recordabunt̄. Et ibi ſubdit̄
Quia via dn̄i equa eſt. Reſpondeo. Dicendū eſt ꝙ ho-
mo q̄ cadit poſt gratiā dupliciter poteſt ſe habere. Uno
modo ꝙ in malo perſeueret et tūc deus oēs iuſticias eiꝰ
obliuiſcit̄. Alio modo ꝙ peniteat ⁊ tūc bonoꝝ preceden
tiū recordat̄ q̄ reputant̄ ſibi ad meritū. Unde dicit glo.
ꝙ mortificata reuiuiſcūt. Sed tūc videt̄ dubiū quia con
ſtat ꝙ iuſticia reſpicit meritū ſi ergo iuſticia dn̄i exigit ꝙ
deus nō obliuiſcat̄ ſi peniteat ſicut dicit glo. Ergo cadit
ſub merito ꝙ reſurgat a peccato. ⁊ ſic meret̄ primā graꝫ
quod eſt impoſſibile. Reſpōdeo. Dicendū eſt ꝙ duplex
eſt meritū. Unū qḋ innitit̄ iuſticie ⁊ iſtud eſt meritū con
digni. Aliud quod ſoli miſericordie innitit̄ quod dicit̄
meritū congrui. Et de iſto dicit ꝙ iuſtū eſt. id eſt cōgruū
ꝙ homo qui multa bona fecit mereat̄ Iſta em̄ miſericor
dia eſt adiuncta quoddāmodo iuſticie pluſꝙ̄ in illo qui
nunꝙ̄ aliquid fecit. Et iſto modo nō obliuiſcit̄ deus ope
ris noſtri ⁊ dilectiōis. Soli em̄ charitati debet̄ vita eter
na. Ioh. 14. Si quis diligit me ſermonē meū ſeruabit.
Quicquid em̄ non eſt ex charitate nō eſt meritoriū. 1e.
corinth. 13. Charitatē non habeā nihil mihi prodeſt. Et
ideo hic nō dicit tantū operis veſtri ſed addit dilectiōis.
quia etiā ſicut dicit gregorius non eſt amor dei ocioſus.
Operat̄ em̄ magna ſi eſt: ſi operari rēnuit amor nō eſt. 1°
Ioh. 3°. Non diligamus verbo neqꝫ lingua ſed opere ⁊
veritate. Ideo ſubdit. Quā oſtendiſtis in nomīe ipſius.
Col. 3°. Omne quodcūqꝫ facitis in verbo aut in opere:
oīa in nomine dn̄i noſtri ieſu xp̄i ⁊c. ¶ Quid autē oſten
derint ⁊ in quo oſtēdit quia miniſtraſtis ſanctis. ſcꝫ ſub
ueniendo neceſſitatibus ſanctoꝝ. Math. 20. Quicūqꝫ
voluerit inter vos fieri maior ſit veſter miniſter. Ro. 12.
Neceſſitatibus ſanctoꝝ cōmunicantes. Et quia in om̄i
bus eſt neceſſaria ꝯtinuatio. ideo ſubdit. Et miniſtratis
⁊ ideo ſi peccaſtis ex diuina miſericordia adiūcta iuſtitie
dabit veniā. ¶ Conſequēter cū dicit. Cupimus aūt ⁊c.
aſſignat rationē quare ita dure locutus fuerat. ſcꝫ ex de-
ſiderio ſalutis ipſorum. Unde circa hoc tria facit. Quia
primo oſtendit ſuū deſideriū. Secūdo ſubdit imminens
periculū ibi. Ut nō ſegnes efficiamini ⁊c. Tertio decla
rat per exemplū ibi. Uerū imitatores ⁊c. Dicit ergo nō
diximus iſta quaſi deſperātes de vobis: ſed magis quia
cupimus vnūquenqꝫ. id eſt de vnoquoqꝫ veſtrū. Phil.
1°. Teſtis eſt mihi deus quomō cupiā vos omnes in vi
ſceribus ieſu xp̄i. Sed quid cupimus? Oſtendere eandē
ſollicitudinē. id eſt vt ſitis ſolliciti oñdere per exhibitio
nē operis hanc ſollicitudinē ad bona quā ſemper habui
ſtis. Unde patet ꝙ ad opera pietatis requirit̄ ſollicitu-
do. Luce. 10. Martha martha ſollicita es ⁊c. Item ad
propriā ſalutē. 2e. tymoth. 2. Sollicite cura teipm̄ pro-
babilē exhibere deo. Et quare? Ad expletionē ſpei. ſcꝫ
vt implendo quod cepiſtis cōſequamini quod ſperatis.
Rom̄. 5. Spes nō confundit. Et hoc totū vſqꝫ in finem
Qui enim perſeuerauerit vſqꝫ in finem hic ſaluus erit.
¶ Deinde cū dicit. Ut non ſegnes efficiamini ⁊c. oſten-
dit periculū quod eſt pigricia. ⁊ eſt ſegnities timor futu-
re bone operatōis propter timorē. ſcꝫ vel ne deficiat vel
ne peniteat. Prouer. 22. Piger dicit leo eſt in via. Un
de pigri ſemper allegāt impedimēta. ¶ Deinde cū dicit
Uerū imitatores ⁊c. ponit exemplū. Quaſi dicat. Non
ſitis pigri ſed magis imitamini accipiēdo exemplū in ꝓ
phetis. Iac. 5. Accipite exemplū patiētie ⁊c. Et ſequit̄
Prophetas. Et in alijs ſanctis. ſcꝫ aplis. 1e. corint. 11.
Imitatores mei eſtote ſicˀ ⁊ ego xp̄i. Sitis ergo imitato
res eoꝝ q̄ fide ſine q̄ īpoſſibile eſt placere deo. Infra. 11.
Et patiētia ꝯtra aduerſa: hereditabūt ꝓmiſſiōes. Per
fidē em̄ formatā ⁊ patientiā acquirit̄ hereditas ꝓmiſſa.

Infra. xi°. Sancti per fidem vicerūt regna ⁊c.

Lectio quarta.

Abrae nanqꝫ promittens deus: quoniam neminē habuit per quem iuraret maiorem: iurauit per ſemetipſum dicens: niſi benedicēs benedicam te multiplicans multiplicabo te. ⁊ ſic longanimiter ferens adeptus eſt repromiſſionem. Homines enim per maiorē ſui iurant: ⁊ omnis cōtrouerſie eorum finis ad confirmationem eſt iuramentuz. In quo abundantius volens deus oſtendere pollicitationes heredibus immobilitatē conſilij ſui interpoſuit iuſiurandū vt per duas res immobiles quibus impoſſibile eſt mentiri deum fortiſſimū ſolatium habeamus qui confugimus ad tenendam propoſitā ſpem: quam ſicut anchorā habemus anime tutam ac firmam ⁊ incedentem vſqꝫ ad interiora velaminis: vbi precurſor pro nobis introiuit ieſus ſm̄ ordinem melchiſedech: pontifex factus in eternum.

Supra apoſtolus oſtendit cauſaz quare de iſtis cōfidebat: ⁊ hoc ꝓpter bona que fecerūt: hic oſtendit idem ex ꝓmiſſiōe facta patribꝰ. Unde circa hoc facit duo. Primo eñ premittit promiſſionē. Secūdo aſſignat rationē dictoꝝ ibi. Homies eñ per maiores ſui ⁊c. Circa primū tria facit. Primo eñ oſtendit cui facta ſit ꝓmiſſio. Secūdo oſtendit promiſſionis modū eſſe conuenientē. ibi. Quoniā neminē habuit ⁊c. Tertio promiſſiōis effectū ibi. Et ſic longanimiter ⁊c. Promiſſio facta eſt abrae. Gal'.3. Abrae dicte ſunt ꝓmiſſiones ⁊c. Et huius eſt ratio. quia per fidē inheremus deo. ⁊ ideo per fidem cōſequimur ꝓmiſſiones. Primū enim exemplū fidei fuit in abraam. ⁊ hoc quia primus receſſit a cōſortio infideliū. Gen̄.12°. Egredere de terra tua ⁊c. Secūdo quia primꝰ aliquid credidit qđ erat ſupra naturā. Ro.4. Qui cōtra ſpez in ſpe credidit ⁊c. Unde Gen̄.15 Credidit abraam deo ⁊ reputatū eſt ei ad iuſticiā. Primus enim accepit ſignaculū fidei. ſcꝫ circūciſionē. Ro.4°. ¶ Modus ꝓmiſſionis eſt quantū ad duo. Primo quantū ad iuramentū interpoſitū. Secūdo quantū ad verba ꝓmiſſiōis. ibi. Niſi benedicens benedicā tibi. Dicit ergo deus volens oſtendere ꝓmiſſionē ſuam firmā ⁊ ſtabilē. quia nō habuit maiorē ſe per quē iuraret. ps. Excelſus ſuper omnes gentes dñs ⁊c. Iurauit per ſemetipm̄. Geneſ. 22°. Per memetipm̄ iuraui dicit dñs ⁊c. In quo habes exēplum ꝙ iuramentū de ſe non eſt illicitū. quia ſcriptura nihil deo attribuit quod de ſe ſit peccatū. Intendit eniz ſcriptura nos ad deum ordinare ⁊ ducere. Ephes.5°. Eſtote imitatores dei ſicut filij chariſſimi ⁊c. Namē interdicit frequētia iuramenti. Eccl'.23°. Iuratiōi non aſſueſcat os tuū ⁊c. Item iuramentū inuanū. Exod. 20. Non aſſumes nomen dei tui inuanū ⁊c. ¶ Conſequēter cū dicit. Niſi benedicēs ⁊c. oſtendit modū promiſſiōis. Quaſi dicat. Non credat mihi niſi benedicā tibi: vt ſit modus iurādi quaſi per execrationē. Dicit autē benedicens quod pertinet ad bonoꝝ collationez. Benedictio enim dñi diuites facit. ſicut dicit Prouer.10. Et multiplicabo te. qđ etiam pertinet ad ꝓlis numeroſitatē. Et vtrūqꝫ fuit abrae ꝓmiſſū ſicut patet Gen̄.14.⁊ 25. Ingeminat autē benedicēs vt deſignet bona tꝑalia ⁊ ſpūalia ⁊ continuitatē benedictiōis. Uel benedicens benedicā in multitudine ꝓlis ſancte que Gen̄. 22°. deſignat̄ per ſtellas celi. vbi dicit̄. Suſpice celum ⁊ numera ſtellas ſi potes ⁊c. Et multiplicās multiplicabo in numeroſitatē ꝓlis male ⁊ peruerſe que ibidē. ſcꝫ. 22°. capi. deſignat̄ per arenā maris. Ingeminat̄ etiaz multitudo qđ eſt vel propter numeroſitatem prolis bone vel male. Uel propter cōtinuitatem multitudinis. Uel benedicā in bonis gratie ⁊ multiplicabo in bonis glorie. ps. Quā magna multitudo dulcedinis tue dñe ⁊c. ¶ Effectus ꝓmiſſiōis fuit quia longanimiter ferens ⁊c. Longanimitas eſt nō ſolū in faciendo magnuz aliqđ: ſed etiā in expectando in longū. Abraā autē promiſſionē habuit nec vnq̄ paſſuz pedis terre poſſedit. vt dicit̄ Act.7. Et vſqꝫ in ſenectutem prolē non ſuſcepit ⁊ tamen a ſpe nō decidit. Iaco.5 Accipite exemplū fratres mei mali exitus ⁊ longanimitatis ⁊ laboris ⁊ patientie ꝓphetas ⁊c. Eſa.51°. Attendite ad abraā patrem veſtrū ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Homines eñ per maiores ⁊c. ponit rationē predictoꝝ ⁊ circa hoc facit tria. Primo eñ ponit humanā conſuetudinē. Secūdo aſſignat rationē conſuetudinis ibi. In quo abaundātius ⁊c. Tertio ſubdit fructū rōnis ibi. Ut per duas res imobiles ⁊c. Conſuetudo eñ humana duplex ponit̄. Una quantū ad id per quod iurat̄. Alia quantuz ad effectū iuramenti ibi. Et oñis cōtrouerſie ⁊c. Illud autē per quod iurat̄ eſt maius. ⁊ hoc rationabiliter. Nihil eñ aliud eſt iurare niſi dubiū cōfirmare. Sicut ergo in ſcientijs nihil ꝯfirmat̄ niſi per id qđ eſt magis notuz. Ita quia nihil certius eſt apud homies q̄ deus ideo per ipm̄ tanq̄ per maius ⁊ certius iurat̄. Sed contra. Quādoqꝫ eñ iurat̄ per filiū qui minor eſt vt cū dicit̄ per xp̄m. Aliquādo vero per creaturā ſicut ioſeph iurauit per ſalutē pharaonis. Gen̄.42°. Reſpondeo. Dicendū eſt ꝙ duplex eſt modus iurādi per deū. Uno modo per ſimplicem atteſtationē. vt cum abſolute dicit̄ per deuz ita eſt. Quaſi dicat. Teſtis eſt mihi deus ꝙ ita eſt ſicut dico. Rom̄.1°. Teſtis eſt mihi deus cui ſeruio in ſpiritu meo ⁊c. Aliquādo vero per execrationē quod fit quando aliquid obligat̄ ad vindictā deo ſi nō ſit ita. puta caput vel anima vel aliquid huiuſmōi ſicut iurauit apoſtolus. 2°. corinth. 1°. Teſtem deū inuoco in animā meā. Quaſi dicat. Obligo animā meaz pro teſtimonio ꝓ quo ipm̄ nomen dei aſſumo. Et iſtud eſt grauiſſimū. Per creaturaz aūt iurat̄ non inquantū eſt talis: ſed inquantū in ipa relucet aliqđ indiciū diuine poteſtatis. Quia eñ oīs poteſtas a deo eſt Ro.13. inquantū aliqs exercet poteſtatē ſuper aliquā multitudinē ſi iurat̄ per ipm̄ iurat̄ per deuz cuius poteſtas in ipo relucet. Et ſic iurauit ioſeph per ſalutē pharaonis. Hoc eſt ergo ꝙ dicit ꝙ homīes per maiores ſui iurāt. ¶ Deinde cū dicit. Et omnis cōtrouerſie ⁊c. ponit effectū iuramenti qui in hoc cōſiſtit ꝙ per iuramentū finit̄ omnis ꝯtrouerſia. Sicut eñ in ſcientijs quādo reſoluit̄ vſqꝫ ad prima pricipia indemōſtrabilia quieſcit̄: ita diuina lege introductū eſt ꝙ cuz peruenit̄ ad primā veritatē eſt ſtatus: quod fit quādo ipa in teſtimoniū inuocat̄. Exod.22°. Applicabit̄ ad deos ⁊ iurabit ⁊ ſic ſopit̄ oīs queſtio ⁊ ꝯtrouerſia. ¶ Deinde cuz dicit. In q̄ abundantius ⁊c. ponit rationē quare deus voluit iurare. ſcꝫ ad oſtendendā firmitatē ꝓmiſſionis ſue. Unde dicit. In quo. i. eo ipo deus interpoſuit iuramentū volens abundantiꝰ ⁊c. Abundans eñ fuit qđ ꝓmiſit: ſed abundantiꝰ fuit qđ iurauit. Uolens inq̄ oñdere heredibꝰ pollicitationē. i. rei pollicite. Ro.9. Qui filij ſūt ꝓmiſſio

nis eſtimant̄ in ſemine. Oſtendere inq̄ immobilitatē. ¶ Sciendū eſt ꝙ in his que a deo procedūt duo ſunt cōſideranda. ſcꝫ ipſe proceſſus rerū ⁊ conſiliū dei a quo talis proceſſus cauſat̄. Conſiliū dei eſt omnino immobile. Eſaie. 46. Conſiliū meū ſtabit ⁊ oīs volūtas mea fiet Sed diſpoſitio eſt bene mutabilis. Nam dñs aliquādo pronūciat aliquid ſcðm ꝙ exigit ordo ⁊ ꝓceſſus rerū ſicut patet Eſa. 38. Diſpone domui tue: quia morieris tu ⁊ nō viues. Habebat enim curſus infirmitatis ꝙ ex illa moreret̄. Et ſimiliter Jone. 3. Adhuc quadraginta dies ⁊ niniue ſubuertet̄. quia ipā meruerat ſubmerſionē ſuis ſpius. Jere. 18°. Repente loquar aduerſus gentē ⁊ aduerſus regnū. vt eradicē. ⁊ deſtruā. ⁊ diſperdā illud. Si penitentiā egerit gens illa a malo ſuo quod locutus ſuꝫ aduerſus eā agam ⁊ ego penitentiā ſuper malo qð cogitaui vt facerē ei ⁊c. Et tūc prophetia eſt comminatiōis. Quādoq̄ vero ꝓnunciat̄ aliquid ſcðm ꝙ reſpicit conſiliū dei eternū. ⁊ ſuper hoc deus nunq̄ penitet nec illud retrahit. 1. Regū. 15. Triūphator in iſrael nō parcet et penitudine nō flectet̄. Tamen ſciendū eſt ꝙ quādocūq̄ dñs ꝓmittit aliquid ſub iuramēto eſt ꝓphetia predeſtinatiōis que eſt oſtenſiua diuini cōſilij. Et iſta promiſſio penitus īmutabilis eſt. ¶ Deinde cū dicit. Ut per duas res ⁊c. oſtēdit fructū ꝓmiſſionis. ⁊ primo oſtendit quis ſit ille fructus. Secūdo quis cōſequat̄ hunc fructū ibi. Quā ſicut anchorā ⁊c. Fructus autē eſt vt ſpes noſtra ſit certa. Unde dicit. Ut habeamus fortiſſimū. id eſt firmiſſimū ſolatiū ſpei per duas res immobiles quibus impoſſibile eſt deū mentiri. ſcꝫ per deū qui ꝓmittit qui nō mentit̄. Numeri. 23. Non eſt deus vt filius hominis vt mentiat̄ ⁊c. Et per iuramentū in quo eſt maior cōfirmatio veritatis. Sciendū eſt autē ꝙ ſicut delectatio ſenſibilis eſt experientia ſenſibilis ⁊ memoria de preterito. ita ſpes de futuro. 1. mach. 2. Omes qui ſperant in ipō nō infirmant̄ Eſa. 40. Qui ſperant in domīo mutabūt fortitudinē: aſſument pennas vt aquile currēt ⁊ non laborabūt ⁊c. Habeamus inq̄ nos qui ꝯfugimus a malis ſcꝫ mūdi ab impugnatiōe hoſtis ad tenendā propoſitaꝫ nobis ſpem. p̄s. Dñe refugiū factus es nobis. Prouer. 18 Turris fortiſſima nomen dñi. Ad ipām currit iuſtus et exaltabit̄. ¶ Deinde cū dicit. Quā ſicͨ anchorā ⁊c. oſtēdit ꝙ fideles promiſſionē iſtam conſequant̄. ⁊ vtit̄ quadam ſimilitudīe. Comparat eīn ſpem ipī anchore que ſicut in mari nauē immobilitat. ita ſpes animā firmat in deo in hoc mūdo qui eſt quaſi quoddam mare. p̄s. Hoc mare magnū ⁊ ſpacioſuꝫ manibus. Iſta tamē anchora debet eſſe ſecura vt ſcꝫ nō deficiat. Unde fit de ferro. 2ͤ. tymoth. 1. Scio cui credidi ⁊ certus ſum ⁊c. Item debet eſſe firma vt ſcꝫ nō cito a naui remoueat̄. ita homo debet alligari iſti ſpei ſicut anchora naui alligat̄. Eſt autē differentia inter anchorā ⁊ ſpem quia anchora in ymo figit̄ ſed ſpes in ſūmo. ſcꝫ in deo. Nihil enim in preſenti vita eſt firmū vbi aīa poſſet firmari ⁊ quieſcere. Unde Geñ 8. dicit̄ ꝙ columba nō inuenit vbi requieſceret pes eius Et ideo dicit ꝙ debet incedere vſq̄ ad interiora velaminis. Apoſtolꝰ eīn per ſancta que erāt in tabernaculo intelligit ſtatū preſentē eccleſie: ſed per ſanctaſanctoꝝ que per velū diſtinguebant̄ a ſanctis intelligit ſtatuꝫ future glorie. In illo ergo vult ꝙ figat̄ anchora ſpei noſtre qui eſt modo velatus ab oculis noſtris. Eſaie. 64. Oculus non vidit deus abſq̄ te que preparaſti expectātibus te. p̄s. Quā magna multitudo dulcedinis tue dñe quā abſcondiſti timētibus te. Hāc ibi fixit precurſor noſter qui ibi ingreſſus eſt. Unde Joh. 14. Uado parare vobis locum. Mich. 2. Aſcendit pandēs iter ante eos. Et ideo dicit ꝙ ipē tanq̄ precurſor ꝓ nobis ingreſſus eſt in interiora velaminis: ⁊ ibi fixit ſpem noſtrā ſicut dicit̄ in collecta in vigilia ⁊ in die aſcenſiōis. Tamen quia intra velum nō licebat intrare niſi ſummo ſacerdoti. Leuit. 16. ideo dicit ꝙ ieſus qui pro nobis ingreſſus eſt: factus eſt pontifex ineternū ſm ordinē melchiſedech. Ecce q̄ eleganter redit apoſtolus ad propoſitū ſuū. Ipſe eīn ceperat loqui de ſacerdotio: ⁊ tamen fuerat multū digreſſus ſed nūc ad iſtud redit ſicut patet.

Capitulum ſeptimū.

Hic enim melchiſedech rex ſalem ſacerdoſ dei ſummi qui obuiauit abrae regreſſo a cede regū: ⁊ benedixit ei: cui ⁊ decimas omniuꝫ diuiſit abraaꝫ: primū quidem qui interpretatur rex iuſticie. deinde autem ⁊ rex ſalem quod eſt rex pacis ſine patre. ſine matre. ſine genealogia. neq̄ initium dierum. neq̄ finem vite habens. aſſimilatus autē filio dei manet ſacerdos imperpetuū.

Supra aplꝰus. 5. capͦ. probauit xp̄m eſſe ſacerdotē. In 6. autē capi. interpoſuit quedā ad preparandos animos auditoꝝ: hic redit ad ſuū propoſitū. Intendit eīn probare excellentiā ſacerdotij xp̄i ad ſacerdotiū leuiticū Et circa hoc facit duo. Prio. n. oſtendit excellentiā ſacerdotij xp̄i ad ſacerdotiū veteris teſtamēti. Secūdo oſtendit ꝙ fideles debent ſacerdoti xp̄o reuerēter ſubdi. Et hoc in medio decimi capituli ibi. Habētes itaq̄ fratres fiduciā ⁊c. Circa primū duo facit. Primo eīn oſtendit prerogatiuā ſacerdotij xp̄i ſuper leuiticos ex parte perſone ipſiꝰ ſacerdotis. Secūdo ex parte miniſterij. 8. cap. ibi. Capitulū autē ſuper ea ⁊c. Circa primū duo facit. Quia prio oſtendit exiſtentiā ſacerdotij xp̄i ex promiſſione diuina. Secūdo oſtendit neceſſitatē ſacerdotij eius ibi. Talis eīn decebat ⁊c. Promiſſionē vero oſtendit per illud. p̄s Iurauit dñs ⁊ non penitebit eū ⁊c. Unde tria oſtendit ad propoſitū ſuū probandū. Primo illud quod dicit̄ ſm ordinē melchiſedech. Secūdo illud quod dicit̄ iurauit. ibi. Et quantū ē nō ſine iureiurādo ⁊c. Tertio illud qð dicit̄. Tu es ſacerdos ibi. Et alij quidē plures ⁊c. Circa primū duo facit. Quia primo oſtendit ſimilitudineꝫ ad melchiſedech. Secūdo ex hac ſimilitudīe p̄fert ſacerdotiū xp̄i leuitico ibi. Intuemī aūt ⁊c. Circa primū duo facit. quia primo deſcribit conditōes melchiſedech. Secundo oſtēdit quomō conueniūt xp̄o ibi. Primū quidē ⁊c. Deſcribit autē melchiſedech. primo ex noīe cū dicit Hic autē melchiſedech. Sic eīn nominat eū ſcriptura. Geñ. 14. Ubi habet̄ hiſtoria quā apoſtolus hic ſupponit. Et ſcðm glo. hebrei dicūt ipm fuiſſe Sem primogenitū noe. ⁊ tūc quādo abraā habuit victoriā erat annorū ccclxxx. alꝭ. ccclx. ⁊ occurrit abrae nepoti ſuo. Secūdo deſcribit eū a dignitate. Erat eīn rex ⁊ ſacerdos. Quantū ad primū dicit. Rex ſalē ⁊c. Et ſcðm aliquos ſalem dicit̄ hieruſalē. Sed cōtra eſt hieronymus in quadā epiſtola qꝫ vt ipē dicit nō poterat eſſe ꝙ ei occurreret a hieruſalē quod probat ex ſitu. Alij autem dicūt ꝙ ſalem dicit̄ ille locus de quo dicit̄ Joh. 3°. ꝙ iuxta illū iohānes baptizabat ⁊ menia illius loci erant adhuc tempore hieronymi. Quantū ad ſecundū dicit. Sacerdos dei ſummi. Antiquitus enim ille qui inter filios erat antiquior erat ſacerdos. Sed verū eſt ꝙ tempore abrae multuꝫ inualuerat cultus ydoloꝝ. Et ideo ne credat̄ ꝙ eſſet ſacerdos ydoloꝝ addit̄ dei ſummi ſcꝫ per eſſentiā nō per participationē vel nuncupationē. Deus eīn eſt creator oms

niũ coꝝ qui dicunt dij: ſiue per participationẽ: ſiue per
errorẽ. ps. Rex magnus ſuper omnes deos. Eſaie. 61°.
Uos ſacerdotes dñi vocabimini ⁊c. Tertio deſcribit eũ
ab officio. Sacerdos em̃ medius eſt inter deũ ⁊ populũ.
Debet ergo aliquid populo cõferre. ſcʒ ſpiritualia ⁊ ali
quid ab ipo accipere ſcʒ temporalia. 1ᵉ. coꝛ. 9°. Si nos
vobis ſpiritualia ſeminauim⁹ non magnũ eſt ſi carnalia
veſtra metamus. Primo ergo debet exhibere ꝯfortatio
nẽ per bona monita. Unde dicit Geñ. 14°. ꝙ quattuoꝛ
reges vicerũt quinqꝫ reges ⁊ captiuũ duxerunt loth ne
potẽ abrae. Iſti quattuoꝛ reges ſunt quattuoꝛ vitia prin
cipalia oppoſita quattuoꝛ cardinalib⁹ virtutibus que ca
ptiuũ detinent affectũ nepotẽ ratiõis victis quinqꝫ ſenſi
bus corpis Qui em̃ ſuperat ⁊ liberat affectũ debet ꝯfoꝛ
tari a ſacerdote. Eſa. 21°. Occurrẽtes ſitiẽti ferte aquã.
Et Eſa. 35. Confortate manus diſſolutas ⁊c. Scdo per
ſacramentoꝝ adminiſtrationẽ benedicẽdo. Unde bene-
dixit ei. ps. Benediximus vobis in nomĩe dñi. Hoc au
tem fit impendẽdo ſacramenta per que confortat homo
in gratia. Numeri. 6. Inuocabũt nomen meũ ſuper fili-
os iſrael ⁊ ego benedicã eis. Nam deus benedicit aucto
ritate ſed ſacerdos miniſterio. Et decimas ſcʒ ad ſuſten
tationẽ diuiſit. ſcʒ abraã. id eſt recte diſtribuit. Sed con
tra. quia vt patet Numeri. 18. Ex lege eſt datio decima
rũ. Non ergo ſunt ante legẽ. Reſpõdeo. Dicendũ eſt ꝙ
cerimonialia veteris teſtamẽti ſunt quedã determinatio
nes preceptoꝝ iuris naturalis ⁊ preceptoꝝ moraliũ. Et
ideo quantũ ad hoc ꝙ habebant de iure naturali ſerua-
bant ante legẽ tantũ pro voto obſeruantiũ ⁊ ſine aliquo
pcepto. Nã em̃ aliquid offerat deo in recognitionẽ crea-
tionis ⁊ dominij hoc eſt naturale: ſed ꝙ offerat vitulus
vel edus hoc eſt cerimoniale. Similiter de iure natura-
li eſt ꝙ miniſtri ſeruiẽtes deo ſuſtentent a populo. ſicut
patet Geñ. 47. ꝙ hoc ſeruabat etiã apud gentiles. Un
de ſacerdotes: quia paſcebant de hoꝛreis publicis non
ſunt cõpulſi vendere poſſeſſiones ſuas. ⁊ ideo fuerũt an
te legem. Sed determinatio hui⁹ partis eſt per legem.
Leuiti. 27. Omnes decime dñi ſunt. ⁊ in huius ſignũ
iacob ante legẽ in loco in quo poſtea fuit edificatũ tem-
plum vouit ſe daturũ decimas. ⁊ hoc ſpecialiter. quia ad
hoc dei cultus proprie exhibet vt ſignificet ꝙ homo ꝗc
quid habet a deo accepit ⁊ totã perfectionẽ ſuam ab ipo
expectat. Numerus em̃ denarius eſt perfectus: quia cõ-
ſurgit ex partib⁹ ſuis aliquotis: quia vnũ duo tria quat
tuoꝛ faciũt decem. Uſqꝫ etiaʒ ad ipm aſcendit numerus
⁊ om̃es alij nõ ſunt niſi quedã repetitio ⁊ additio ſuper
denariũ. Omnes ergo ſunt imperfecti vſqꝫ dum perue-
nit ad ipm. Et ſimiliter a deo eſt om̃is perfectio. Ut er-
go ſignificaret ꝙ a deo eſt complementũ om̃is perfectio-
nis. ideo dedit decimas. ¶ Deinde cũ dicit. Primũ qui
dem ⁊c. oſtẽdit ſimilitudinẽ xpi ⁊ melchiſedech. ⁊ circa
hoc facit duo. Primo em̃ inducit ſimilitudinẽ quantuʒ
ad conditionẽ perſone. Secũdo quantũ ad ſacerdotiũ.
ibi. Aſſimilatus autẽ filio dei ⁊c. Prima in duas. quia
primo ponit ſimilitudinẽ quantũ ad ea que in ſcriptura
cõmemoꝛant. Secũdo quantũ ad ea que in ipa tacentur
ibi. Sine patre ⁊c. In ſcriptura autẽ duo dicunt de ipſo
Primũ quidẽ nomen. ſcʒ melchiſedech qđ interpretat
rex iuſticie ⁊ ſignificat xpm qui fuit rex. Iere. 23. Et re-
gnabit rex ⁊ ſapiẽs erit ⁊ faciet iudiciũ ⁊ iuſticiã in terra
Nec ſolũ dicit iuſtus ſed etiã rex iuſticie: quia factus eſt
nobis ſapiẽtia ⁊ iuſticia. 1ᵉ. coꝛ. 1°. Aliud quod dicit de
ipſo eſt ꝯditio. Unde dicit rex ſalem. id eſt pacis hoc au
tem cõuenit xpo. Ipſe em̃ eſt pax noſtra. Ephe. 2. Et in
hoc docet aplus vti interpretatiõe nominũ in predicatio
nibus. ps. Orief in diebus eius iuſticia ⁊ abũdantia pa-
cis. Et bene cõiungit iuſticiam ⁊ pacem: quia nullus fa-
cit pacem qui non ſeruat iuſticiam. Eſaie. 32. Erit opus
iuſticie pax. In mundo iſto gubernamur in iuſticia: ſed
in futuro in pace. Eſaie. 32°. Sedebit populus meus
in pulchritudine pacis. ¶ Deinde cuʒ dicit. Sine patre
⁊c. ponit ſimilitudinẽ quantũ ad ea que tacent de ipſo:
qꝛ in ſcriptura nõ fit mentio de patre vel matre eius nec
de genealogia ipius. Unde ex hoc aliqui antiqui aſſum
pſerũt materiã erroꝛis vt quia ſolus deus eſt ſine princi-
pio et ſine fine dicerẽt iſtũ melchiſedech fuiſſe filiũ dei.
Iſtud autẽ damnatũ eſt ſicut hereticũ. ¶ Unde ſciendũ
eſt ꝙ in veteri teſtamẽto quãdocũqꝫ fit mentio de aliqua
ſolenni perſona narrant pater ⁊ mater ⁊ temp⁹ natiuita-
tis ⁊ mortis, ſicut de yſaac ⁊ multis alijs: hic autẽ ſubi
to introducit melchiſedech. nulla penitus facta mentio
ne de generatiõe ſua ⁊ pertinẽtibus ad ipaʒ. Et hoc vti
qꝫ ratiõabiliter. Inquantũ enim dicit ſine patre ſignifi-
cat natiuitas xpi de virgine que fuit ſine patre. Mat. 1.
Quod em̃ in ea natũ eſt de ſpiritu ſancto eſt. Illud aũt
quod eſt propꝛiũ dei nõ debet attribui creature. Solius
vero dei patris eſt eſſe patrẽ xpi. Ergo in natiuitate illi⁹
qui ipm prefigurabat nõ debuit fieri mẽtio de patre car-
nali. Item quantũ ad naturã eternã dicit. Sine matre.
⁊ hoc ne intelligas iſtã generationẽ eſſe materialẽ ſicut
mater dat materiã genitoꝛ ſed eſt ſpiritualis ſicut ſplen-
doꝛ a ſole. Supra. 1. Qui cũ ſit ſplendoꝛ glorie ⁊c. Item
quãdo fit generatio a patre ⁊ matre non totũ eſt a patre:
ſed materia adminiſtrat a matre. Ad excludendũ ergo im
perfectionẽ a xpo ⁊ ad deſignandũ ꝙ totuʒ quod habet
eſt a patre nõ fit aliqua mentio de matre. Unde verſus.
Eſt ſine matre deus. eſt ſine patre caro. ps. Ex vtero an-
te luciferũ genui te. ſcʒ ego ſolus. ¶ Sine genealogia.
Ex duplici rõe non ponit genealogia eius in ſcriptura.
Una ad deſignandũ ꝙ generatio xpi eſt ineffabilis Eſa.
53. Generationẽ eius quis enarrabit? Alia ad deſignan
dũ ꝙ xpus qui introducit vt ſacerdos nõ pertinet ad ge
nus leuiticũ nec ad genealogiã veteris legis. Et hec eſt
intentio apoſtoli. Unde ſubdit. Neqꝫ initiũ dieꝝ habẽs
neqꝫ finem vite. Hoc autẽ dicit nõ quia xpus non ſit na
tus in tempe neqꝫ moꝛtuus ſed ꝓpter eternã eius gene-
rationẽ in qua natus eſt ſine initio cuiuſcũqꝫ tempoꝛis.
Unde. Io. 1. In principio erat verbũ. id eſt tempe quo-
cũqꝫ dato ante erat verbũ vt exponit baſilius. Eſt em̃ an
te om̃es dies quia per ipm factus eſt mũdus cum quo in
ceperũt dies. Item nec finẽ vite: verũ eſt quantũ ad eter
nitatẽ. Quantũ etiã ad humanitatẽ non habet finẽ vite
quia xpus reſurgens ex moꝛtuis iam nõ moꝛit. Rom. 6.
⁊ infra. 13. Xps ieſus heri ⁊ hodie ipe ⁊ in ſecula. ¶ De
inde cum dicit. Aſſimilatus autẽ filio dei ⁊c. oſtendit ſi-
militudinẽ quantũ ad ſacerdotiũ. ¶ Sciendũ eſt tamen
ꝙ ſolet dici ꝙ poſteriora ſimilant prioꝛibus ⁊ nõ ecõuer
ſo. Et ideo ne credat ꝙ ſacerdotiũ xpi ſit poſterius ſacer
dotio melchiſedech. hoc remouet apoſtolus: qꝛ ⁊ ſi xps
inquantũ homo natus ſit poſt eũ ⁊ ex tempoꝛe. tamen in
quantũ deus ⁊ filius dei: eſt ab eterno. Et ideo melchiſe
dech ſcdm om̃ia iſta aſſimilatus eſt illi qui eſt filius dei
⁊ hoc inquantũ manet ſacerdos imperpetuũ. quod po-
teſt dupliciter exponi. Uno modo. quia nõ fit mentio de
fine ſacerdotij eius: nec ſucceſſoꝛe ipius. Oſee. 12°. In
manibus prophetarũ aſſimilatus ſuʒ. Item eſt ſacerdos
imperpetuũ: quia figuratũ eius ſcʒ ſacerdotiũ xpi imper
petuũ eſt. Unde ⁊ in ſcriptura pluries repetit ritu perpe
tuo. Exod. 27. Cultus perpetuus erit. Leuitici. 24°.
Cultu rituqꝫ perpetuo quia illud qđ figurabat per iſtud
perpetuũ erat. Per hoc em̃ apoſtolus cõtinuat ſequen-
tia ad precedentia.

Lectio ſecunda.

Intuemini autem quantus ſit hic: cui ⁊ decimas dedit de precipuis abraam patriarche. Et quidem de filijs leui ſacerdotiū accipientes mandatum habent decimas ſumere a populo ſcd̄m legem. id eſt a fratribus ſuis quanq̄ ⁊ ipſi exierint de lumbis abrae. Cuius autem generatio nõ annumeratur in eis: decimas ſumpſit ab abraā: ⁊ hunc qui habebat repromiſſiones benedixit. Sine vlla autem contradictione quod minus eſt a meliore benedicitur. Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt. ibi autem cõteſtatur quia viuit. Et vt ita dictum ſit: per abraam ⁊ leui qui decimas accepit: decimatus eſt. Adhuc enim in lumbis patris erat: quando obuiauit ei melchiſedech.

Supra oſtendit apoſtolus quomodo melchiſedech aſſimilatus eſt filio dei: hic oſtendit preeminentiā ſacerdotij melchiſedech ad ſacerdotiū leuiticū. Et circa hoc facit duo. Primo enī excitat attentionē. Secūdo oſtendit propoſitū. ibi. Et quidē de filijs leui ⁊c. Excitat autem ipſos quia grandia ⁊ maxima dicturus erat. Prouer. 8. Audite me: quia de rebꝰ magnis locutura ſum. Et ideo dicit. Intuemini. id eſt diligenter cõſiderate quātus. id eſt ꝙ magne dignitatis ſit ille cui abraā patriarcha decimas ſoluit. ⁊ hoc de precipuis. Malach. 1°. Maledictus doloſus qui habet in grege ſuo maſculū et votū faciens immolat dn̄o debile. Dicit autē abraam patriarcha. id eſt princeps patrū: nõ quia non habuerit patrem ſed qꝛ ſibi facta eſt ꝓmiſſio de paternitate gentiū. Gen̄. 17. Eris pater multarū gentiū ⁊c. Eccl. 44°. Abraam magnꝰ pater multitudinis gentiū ⁊c. Rom̄. 4°. Patrē multarū gentiū poſui te ante deū cui credidiſti ⁊c. ¶ Deinde cū dicit. Et quidem de filijs ⁊c. oſtendit preeminētiā ſacerdotij melchiſedech ad leuiticū. Et circa hoc facit duo. Primo enī oſtendit propoſitū. Secūdo ex hoc cõcludit intentū. ſcꝫ ꝙ ſacerdotiū xp̄i prefert ſacerdotio leuitico ibi. Si ergo cõſumatio ⁊c. Iterū prima in duas quia primo oſtendit ꝓpoſitū. Secūdo remouet quandā reſponſionē ibi. Et vt ita dictū ſit ⁊c. Prima iterū in duas. Primo oſtendit preeminentiā quantū ad id in quo ipſe vſus eſt ſacerdotio ſuo. Secūdo quantū ad conditionē ſacerdotij ibi. Et hi quidē decimas ⁊c. Ad ſacerdotē vero duo pertinēt vt dictū eſt ſupra. ſcꝫ accipe ⁊ benedicere. Duo ergo facit. Quia primo oſtendit excellentiam quantū ad acceptionē decimarū. Secūdo quantū ad benedictionē ibi. Et hūc qui habebat ⁊c. Circa primuꝫ adhuc duo facit. quia primo oſtendit quibus cõpetit accipere decimas. Secūdo quomõ hoc excellentius faciebat melchiſedech ibi. Cuius autē generatio ⁊c. Dicit ergo. Et quidē accipientes ſacerdotiū de filijs leui ⁊c. In hoc oſtēdit quibus cõpetit accipere decimas quia ſacerdotibꝰ. Sciendū eſt autē ꝙ illi de tribu leui erāt deputati diuino cultui. Inter ipſos autē ſoli illi de ſtirpe aaron erant ſacerdotes. Exod̄. 28°. Applica aaron ⁊c. Et iſti quia per aaron erāt de tribu leui ſumebāt decimas. Sꝫ contra. Ergo ſcd̄m hoc ſoli ſacerdotes accipiebant decimas. qđ eſt contra illud Numeri. 18°. Filijs leui dedi om̄es decimas iſraelis. Reſpondeo. Dicendū eſt ꝙ leuite nõ accipiebāt eas niſi quia miniſtrabāt ſacerdotibꝰ. Et ita nõ ꝓpter ſe ſed ꝓpter ſacerdotes dabant̄ eis. Itē leuite accipiebāt decimas decimatas. ſicut Nume. 18. ⁊ ita ſoli ſacerdotes accipiebāt ⁊ non ſoluebāt. Secūdo oſtendit quo iure accipiebāt quia ex mandato legis. Unde dicit. Mandatū habent decimas ſumere. ¶ Contra. Si hoc eſt mandatū legis cū ſeruare mandata legis modo ſit peccatū. videt̄ illicitū modo dare vel accipere decimas. Reſpondeo. Dicendū eſt ꝙ in lege fuerunt quedā pure cerimonialia ſicut circūciſio imolare agnū ⁊ hmõi. Et iſta quia erāt figuratiua tantū: non licet modo ſeruare. Erant enī figura futuri. Unde qui modo ſeruaret ſignificaret xp̄m adhuc futurū. Quedam vero erāt pure moralia ⁊ iſta modo ſeruāda ſunt. Et de talibus fuit datio decimarū ſicut ſupra dictū eſt. Tamen decimatio et in lege data eſt ⁊ in nouo teſtamento Math. 10. Dignꝰ eſt operarius cibo ſuo. Luce. 10. Dignus eſt operarius mercede ſua. Sed determinatio talis portiõis eſt ab eccleſia ſicut ⁊ in veteri teſtamento fuit ex lege. Alia vero fuerūt partim cerimonialia ⁊ partim moralia ſicut iudicialia. ⁊ iſta quantū ad id ꝙ cerimonialia ſunt non licet ea ſeruare: ſed quantū ad morale debēt. tamē non eſt neceſſe in ꝓpria forma ſeruari. ¶ Alia obiectio: quia ſi eſſet mandatū ⁊ adhuc eſt. Ergo peccat qui nõ accipit. et peccāt vbi nõ accipiunt̄. Reſpondeo. Dicendū eſt ꝙ aliqui dicūt ꝙ nulli licet abrenūciare iuri accipiendarū decimarū: ſed bene licet dimittere vſum accipiēdi propter ſcandalū. ⁊ hoc exemplo apoſtoli qui ſumptus nõ accipiebat ab aliquibus. Et ſic dicūt mandatū eſſe ꝙ iuri non renūcient. Melius tamē dici poteſt ꝙ nõ eſt intelligendū ꝙ eis preceptū ſit ſumere ſed pro ſe habēt introductū hoc mandatū ꝙ accipere poſſint ⁊ alij teneant̄ reddere. ¶ Tertio oſtendit a quibus accipiebant: quia a populo ſcꝫ a fratribus ſuis ſcd̄m legeꝫ. quanq̄ ipſi leuite exierint de lumbis abrae. Quia enī aliquis poſſꝫ dicere ꝙ ſicut melchiſedech accepit decimas ab abraā: ita leuite a filijs eius. Ergo non prefert̄ illud ſacerdotiū iſti. ideo hoc excludit ⁊ dicit ꝙ ipſimet leuite erant de ſemine abrae ⁊ ſic erāt inferiores eo cui decīas ſoluerūt ſcꝫ abraā. ¶ Deinde cū dicit. Cuius autē generatio ⁊c. oſtendit quomõ excellentius ꝯueniebat melchiſedech accipere decimas quia nec ipſe erat de genere abraā. vnde generatio eius nõ anumerat̄ cum eis ſcꝫ leuitis. Item ex mādato legis licebat eis ſumere decimas. ⁊ ſic eoꝝ ſacerdotiū erat ſubiectū obſeruātijs legis: ſed ille nõ ex mandato cuiuſcūq̄ legis: ſed per ſe ſumpſit decimas. Ideo ſacerdotiū eius erat figura ſacerdotij xp̄i. qđ non eſt ſubditū legi. Item ipſi accipiebāt a populo infimo. ſcꝫ a fratribus. ille aūt a ſūmo. ſcꝫ ab abraā. ¶ Deinde cū dicit. Et hūc qui habebat ⁊c. oſtēdit excellentiā eiꝰ ex parte benedictõis. ⁊ eſt ſua ratio talis Gen̄. 14. dicit̄ ꝙ melchiſedech benedixit abrae Et maior eſt qui benedicit illo cui benedicit. ergo ⁊c. Et ideo dicit ꝙ melchiſedech ipſe benedixit abraam qui habebat repromiſſionē. Contra. infra. 11. Non acceperūt repromiſſionē ⁊c. Reſpondeo. Dicendū eſt ꝙ nõ accepit abraā repromiſſionē. id eſt rem ꝓmiſſam qꝛ non fuit eam cõſecutus. habuit tamen ipſaꝫ in fide ⁊ ſpe ⁊ ad ipſm ſpecialiter facta eſt repromiſſio. ¶ Deinde cū dicit. Sine vlla autē contradictiõe ⁊c. ponit minorē ſue rationis. Sed hic ſunt tres obiectiões. Prima eſt de hoc ꝙ dicit ꝙ minor a maiore benedicit̄. Et ex iſto loco pauperes lugudunēſes dicūt ꝙ quicūq̄ iuſtus maior eſt peccatore. ⁊ ſic iuſtus laycus nõ benedicit̄ a malo ſacerdote: ſed ecõuerſo. Unde volūt ꝙ omnis iuſtus eſt ſacerdos. ⁊ nullus peccator eſt ſacerdos. Reſpõdeo. Dicendū eſt ꝙ iſte error nimis pernicioſus eſt: qꝛ ſi bonitas miniſtri

requirat ad collationẽ ſacramẽti in quo eſt ipa ſalus. ſe
quit ꝙ nullus ſit certus ſue ſalutis: nec ſciret ſe recte ba
ptizatũ: quia non poteſt ſcire ſi ſacerdos ſit iuſtus. Nul
lus etiã poterit eſſe miniſter: quia nemo ſcit vtrũ odio vł
amore dignus ſit. Eccł. 9. Et ideo dicendũ eſt ꝙ aliquis
poteſt aliquid facere dupliciter. Aut auctoritate ꝓpria.
aut auctoritate alterius. Quãdo aũt auctoritate ꝓpria
tunc requirit ꝙ ſit iuſtus. Sacerdos autẽ tantũ eſt mini
ſter. Unde nõ agit niſi in virtute xpi. 1. cor. 4. Sic nos
exiſtimet homo vt miniſtros xpi ⁊ diſpẽſatores miniſte
riorum dei. Et ideo nõ nocet ſiue bonus ſiue malus fuerit.
quia xpus eſt qui in ipo benedicit. ⁊ ſine vlla contradi
ctiõe qui benedicit maior eſt. Secũda obiectio eſt. quia
cum xps ſit maior omni ſacerdote quomõ poteſt corpus
xpi a ſacerdote cõſecrari? Reſpondeo. Dicendũ eſt ꝙ ſa
cerdos benedicit materiã non autẽ corpus xpi. Item nõ
agit auctoritate ꝓpria: ſed auctoritate xpi qui inquantũ
deus maior eſt corpore ſuo. Item tertia obiectio eſt quia
non videt verũ ꝙ maior benedicat ſemper minorẽ: quia
papa conſecrat ab epiſcopo. ⁊ archiepũs a ſuffraganeo
qui tamẽ ſunt minores. Reſpondeo. Dicendũ eſt ꝙ nec
epiſcopus cõſecrat papã. nec ſuffraganei archiepiſcopũ
ſed hũc hominem vt ſit papa vel archiepũs. Item facit
hoc vt miniſter dei qui maior eſt ꝙ papa. ¶ Deinde cum
dicit. Et hoc quidẽ ⁊c. oſtendit preeminentiã ſacerdotij
ex parte ſacerdotis ex cõditione ipius: ⁊ facit talẽ ratio
nẽ. Illud eſt excellentius qđ nõ corrumpit: ſed in ſacra
mento leuitico homĩes morientes. id eſt per mortẽ ſuc
cedentes accipiunt decimas. ſed ibi. id eſt in ſacerdotio
melchiſedech ꝯteſtat ſcriptura quia viuit. id eſt nõ facit
mentionẽ de morte eius. nõ quia nõ mortuus ſit: ſed qr
ſignificat ſacerdotiũ quod manet in eternũ. Xpus eñi re
ſurgens ex mortuis iam nõ morit. Rom. 6. ⁊ Apoc. 1°.
Fui mortuus ⁊ ecce ſum viuus ⁊c. ¶ Conſequẽter cũ di
cit. Et vt ita dictum ſit ⁊c. reſpondet cuidam obiectiõi.
Poſſet enim dici verũ eſt ꝙ melchiſedech maior eſt ꝙ
abraã qui ei dedit decimas: ſed leui eſt maior ꝙ melchi
ſedech. Et ideo dicit apoſtol9 ꝙ hoc non valet. quia vt
ita dictũ ſit per abraã. id eſt mediante abraã ⁊ leui deci
matus eſt ab eo ſupple qui decimas accepit. id eſt a mel
chiſedech. Et ſic adhuc eſt ipe maior ꝙ leui. ¶ Sed cõ
tra ſi alicui9 epiſcopi pater dat decimas non tamen pro
pter hoc oportet ꝙ epiſcop9 ſit minor illo qui decimas
recipit. Ergo nec ſimiliter in ꝓpoſito. Reſpondeo. Di
cendũ eſt ꝙ nõ eſt ſimile: quia tota dignitas illius gene
ris etiam ſacerdotũ erat ex abraã. non autẽ ſic eſt de ipſo
qr tota dignitas eius ex xpo eſt non ex patre ſuo. ¶ De
inde cũ dicit. Adhuc eñi in lumbis ⁊c. manifeſtat quod
dixerat ⁊ dicit ꝙ leui adhuc erat in lumbis abraã quan
do dedit decimas melchiſedech q̃ occurrit ſibi. ⁊ ſic abra
am decimato: decimatus eſt etiã leui. ¶ Sed contra. qr
ſic etiã erat xpus in lumbis eius ſicut ⁊ leui. Math. 1°.
Filij dauid: filij abraam. Et ideo ſi ꝓpter hoc maior eſt
melchiſedech ꝙ leui: quia leui fuit decimatus non vide
tur ratio quare xpus non fuerit decimatus. et ſic adhuc
melchiſedech maior xpo erit. Et eadẽ difficultas eſt de
peccato originali: quia vt dicit Rom. 5°. In quo oẽs
peccauerũt. id eſt in adam. Et ideo videt ꝙ xpus qui eo
dem modo fuit in ipo ſicut nos ipm peccatũ originale cõ
traxerit. Reſpondeo dicendũ eſt ꝙ totũ hoc intelligitur
in his qui in abraã ſiue in adam fuerunt ſcõm rationẽ ſe
minalẽ ⁊ corpulentã ſubſtantiã quomodo xpus non fuit
ibi: ſed tantũ ſcõm corpulentã ſubſtantiã: xpus eniʒ fuit
cõceptus quo ad corpus de materia puriſſima ⁊ ſanctiſſi
ma beate virginis. vt habet declarari. tertio ſententia
rum. tertia diſtinctiõe.

Lectio tertia.

Si ergo conſumatio per ſacerdotiũ
leuiticum erat. populus enim ſub
ipſo legem accepit: quid adhuc ne
ceſſarium fuit ſcõm ordinem melchiſedech
alium ſurgere ſacerdotem ⁊ non ſcõm ordi
nem aaron dici? Tranſlato enim ſacerdotio
neceſſe eſt ⁊ vt legis tranſlatio fiat. In quo
enim hec dicuntur de alia tribu eſt: de qua
nullus altario preſto fuit. Manifeſtum eſt
enim ꝙ ex iuda ortus ſit dñs noſter: in qua
tribu nihil de ſacerdotibus moyſes locut9
eſt. Et amplius adhuc manifeſtum eſt ſi
ſcõm ſimilitudinem melchiſedech exurgat
alius ſacerdos qui non ſcõm legem mãdati
carnalis fact9 eſt: ſed ſcõm virtutẽ vite in
ſolubilis. Conteſtatur enim: quoniaʒ tu es
ſacerdos in eternũ ſcõm ordinem melchiſe
dech. Reprobatio quidem fit precedentis
mandati: propter infirmitatẽ eius ⁊ inutili
tatem. Nihil enim ad perfectũ adduxit lex
Introductio vero melioris ſpei per quam
proximamus ad deum.

Supra probauit aplus preeminentiã ſacerdotij melchi
ſedech ad leuiticũ: hic ex eodem cõcludit excellentiã ſa
cerdotij xpi reſpectu ſacerdotij leuitici. Sicut etiã ſupra
dictũ eſt a principio huius ſeptimi capituli apoſtol9 per
tria in auctoritate pſalmiſte ꝓbat propoſitũ ſuũ. Et pri
mo per illud ſcõm ordinẽ melchiſedech. Probauit er
go preeminentiã melchiſedech ad leui. Et ideo ſcõm or
dineʒ ſacerdotij melchiſedech probat preeminentiã xpi
ad ſacerdotiũ leuiticũ. Unde facit hic magnã vim de iſto
verbo ſcõm ordinẽ. Et facit duas ratiões quarũ vna cõ
cludit ꝙ ſacerdotiũ xpi prefert ſacerdotio leuitico. Se
cũda ꝙ etiã euacuat illud ⁊ illam ponit ibi. Et amplius
adhuc manifeſtũ eſt ⁊c. In prima ratiõe que eſt cõditio
nalis ponit duo antecedẽtia ⁊ per ꝯſequens duo ꝯſequẽ
tia ibi. Quid adhuc ⁊c. ⁊ ratio ſua talis eſt. Si ſacerdo
tiũ leuiticũ fuiſſet perfectũ per cuius miniſteriũ erat ad
miniſtratio legis nõ fuit neceſſariũ ꝙ ſurgeret alius ſa
cerdos ſcõm aliũ ordinẽ per quẽ etiam alia lex miniſtra
retur ſicut per leuiticũ lex vetus. Sed ſurgit alius ſacer
dos ſcõm aliũ ordinẽ. ſcʒ ſcõm ordinẽ melchiſedech. Er
go illud imperfectũ erat. Sicut ergo ſurgit ſacerdotiuʒ
ita neceſſe eſt ſurgere aliã legem. ¶ In iſta ratiõe mani
feſtũ eſt ꝙ ſunt duo antecedẽtia. Unũ pertinet ad ſacer
dotiũ. aliud ad legem. Dicit ergo quantũ ad primũ ante
cedẽs ꝙ ſi eſſet cõſumatio per ſacerdotiũ leuiticũ. Quã
tum vero ad ſecundũ dicit ꝙ ſi per ſacerdotiũ lex admi
niſtraret. quod ꝓbat quia ſub ipo. id eſt per eius admini
ſtrationẽ populus legẽ accepit nõ ꝙ ſacerdotiũ precede
ret legẽ: ſed magis ecõuerſo. Unde iſtud ſecundũ ante
cedẽs ponit ibi cũ dicit. Sub ipſo eñi ⁊c. Malachie. 2.
Labia ſacerdotis cuſtodiũt ſcientiã ⁊ legem de ore eius
requirẽt. Facit autẽ mentionẽ ſpecialiter de ſacerdotio:
vt trãſferat ſe ad legẽ que per officiũ ſacerdotale admini
ſtrabat. Non eñi vt dicit glo. poteſt eſſe ſacerdos ſine te
ſtamẽto ⁊ lege ⁊ preceptis. Sacerdotiũ vero nõ cõſuma
bat. i. perficiebat. Tota eñi perfectio ſua erat per legem
quã adminiſtrabat. Sed vt iam dicet nullũ ad perfectũ

adduxit lex. quia nec ad perfectionē iuſticie. Math. 5°. Niſi abūdauerit iuſticia veſtra pluſꝙ̄ ſcribarū ⁊c. Item non dabat cōſumationē patrie: quia nō introducebat in vitā. Et in huius ſignū ipſe legiſlator nō potuit intrare terrā promiſſiōis. Deutro. vlti. Has aūt duas perfectiones habemꝰ per xp̄m. Eſa. 10. Conſumatio abbreuiata inundabit iuſticiā. Rom. 6. Verbū conſumās ⁊ abbreuians in equitate. Hec ſūt ergo antecedētia. ¶ Conſequētia vero ponit cū dicit. Quid adhuc ⁊c. Et hoc quantū ad primū. Quaſi dicat. Si illud fuiſſet conſumatū ⁊ perfectū quid adhuc fuit neceſſariū ſurgere aliū ⁊c. id eſt nō dixiſſet ſcđm ordinē melchiſedech: ſed ſm ordinē aaron qđ quia non fecit ergo erat imperfectū. Hec eſt tota prima ratio. per quā patet ꝙ ſacerdotiū xp̄i prefert̄ leuitico Secūda ratio probat ꝙ etiā ip̄m euacuat: quia perfectū euacuat imperfectū. 1ᵉ. cor. 13. Cum venerit quod perfectū eſt euacuabit̄ quod ex parte eſt. Ergo ſacerdotiū xp̄i euacuat ſacerdotiū leuiticū. Eſt ergo primū conſequēs ꝙ ſacerdotiū xp̄i euacuat ſacerdotiū leuiticū. Secundū cōſequens eſt ꝙ etiā euacuat̄ lex que per illud adminiſtrabat̄. ⁊ iſtud ponit cū dicit ꝙ tranſlato ſacerdotio neceſſe eſt vt legis trāſlatio fiat. Erat em̄ lex ſub adminiſtratione ſacerdotij. ergo mutato ſacerdotio neceſſe eſt ꝙ lex mutetur. Et huiꝰ ratio eſt: quia mutato fine neceſſe ꝙ mutentur ea que ſunt ad finem. ſicut qui mutat propoſitum eundi per aquam mutat propoſitum querendi nauem. Omnis autem lex ordinatur ad conuerſationez humanam ſcđm aliquod regimen. Unde ſcđm philoſophū in politicis. mutata cōuerſatiōe neceſſe eſt mutari legē. Sicut autē lex humana ordinat̄ ad regimē humanū: ita ſpiritualis ⁊ diuina ad regimen diuinū. Hoc autē regimen deſignat̄ ꝑ ſacerdotiū. Trāſlato ergo ſacerdotio neceſſe eſt transferri legē. Signanter autē loquit̄ quia nō dicit ſacerdote tranſlato. Lex enim non reſpicit perſonā ſacerdotis. Unde mortuo ſacerdote nō mutatur lex niſi forte ſit illa introducta per perſonam eius: ſed mutato ſacerdotio mutatur totus modꝰ ⁊ ordo regiminis. Et de iſta mutatiōe habetur Jerem. 3°. Feriam domui iſrael ⁊ domui iuda fedus nouū non ſcđm pactū quod pepigi cū patribus veſtris ⁊c. Rom. 8. Lex ſpiritus vite in xp̄o ieſu liberauit me a lege peccati ⁊ mortis. Lex em̄ vetus dicitur lex peccati ⁊ mortis per occaſionē acceptā: quia ſcz gratiam non cōferebat ex opere operato ſicut ſacramēta noue legis. Sed obijcit h̄ manicheꝰ. ſi lex vetus fuit data per diuinā prouidentiā cū illa ſit immutabilis: etiam ip̄a lex eſſet immutabilis ⁊ per cōſequens nō debuit mutari. Cū ergo mutata ſit nō eſt data per diuinā prouidentiā. Reſpondeo. Dicendū eſt ſcđm ꝙ dicit auguſtinus. contra fauſtū. Sicut ſapiēs diſpenſator vna ⁊ eadē diſpoſitiōe ⁊ prouidentia ſcđm diuerſitatē tempoꝝ ⁊ perſonarū dat alia ⁊ alia precepta. ſicut alia hyeme. alia eſtate. alia pueris. alia ſenibus. alia perfectis. alia imperfectis ⁊ tamē eſt eadem ꝓuidentia: ita diuina ꝓuidentia imobili permanēte mutata eſt lex ꝓpter mutationē temporū: quia ante aduentū debuerūt dari precepta que figurarent venturū: ſed poſt aduentum que ſignificēt veniſſe. Item data ſunt illis precepta ſicut pueris. in nouo vero ſicut perfectis. Unde lex dicit̄ pedagogus quod eſt proprie pueroꝝ. Unde ſi in lege dicit̄ aliquid quod ſonet in perpetuitatē: hoc eſt ratiōe figurati. Item glo. dicit hic ꝙ iſta tranſlatio ſacerdotij fuit figurata. 1. Regū. 2. quādo ſacerdotiū fuit tranſlatū ad ſamuelē qui nō fuit de tribu leui. Contra: quia ſamuel nō fuit ſacerdos. imo magis hoc fuit figuratū in tranſlatione ſacerdotij ab abyathar ad ſadoch qui etiā erat leuita. Et dicendū eſt ꝙ licet ſamuel nō eſſet ſacerdos: tamen aliquid ſacerdotale egit: quia ⁊ ſacrificiū obtulit ⁊ reges vnxit. ſcz ſaul ⁊ dauid. Et quantū ad hoc tranſlatuz eſt ad ip̄m ſacerdotiū. Et ſic dicit̄ in p̄s. Moyſes ⁊ aaron in ſacerdotibus eius ⁊ ſamuel inter eos qui inuocāt nomen eius. Item cōtra illud qđ dicit glo. ꝙ non erat de tribu leuitico. quia. 1. Paral. 6. Helcana qui fuit pater eius ⁊ ip̄e numerat̄ inter filios leui. Reſpondeo. Dicendū eſt ꝙ ſamuel quantū ad aliquid fuit de tribu iuda ⁊ hoc quantū ad matrē. ſed quantū ad patrem de tribu leui. nō tamen de aaron ſed quantū ad locū fuit de monte effraim. Licet em̄ vndecim tribus habuerint certas ꝓuincias. non tamē tribus leui: ſed inter ip̄as accepit poſſeſſionē et ſic habitabat in monte effraim. ¶ Deinde cū dicit. In quo em̄ ⁊c. manifeſtat qđ dixit. Et primo ꝙ ſacerdotiū ſit tranſlatū Secūdo hoc exponit ibi. Manifeſtū eſt em̄ ⁊c. Dicit ergo dictū eſt ꝙ tranſlatū eſt ſacerdotiū: quia ille cui dixit ꝓpheta. Tu es ſacerdos: eſt de alia tribu. ſcz iuda non de leui. ſicut patet Math. 1°. De qua tribu nullus preſto fuit altario. id eſt altaris miniſterio. ſcz de iuda. Sz contra. Rex ozias ingreſſus eſt templū vt poneret incēſum. 2°. Paral. 26°. Reſpondeo. Dicendū eſt ꝙ licite nullus preſto fuit altari. vel etiam nullus impune. Ipſe em̄ ozias grauiter fuit punitus: quia vſqz ad mortē fuit leproſus. Et ſi dicas ꝯtra illud quod dicit̄ nullus ꝙ beata virgo fuit de tribu ⁊ ſtirpe aaron: quia erat cognata elizabeth que fuit de filiabus aaron. Luce. 1°. Reſpondeo. Dicendum eſt ꝙ inter ſtirpes ſacerdotalis ⁊ regia erāt preclariores. vnde ⁊ frequēter coniūcte fuerunt per matrimoniū ſicut patet de primo ſūmo ſacerdote qui accepit vxorē filiā aminadab ſororē naaſon qui fuit dux in tribu iuda. Exo. 6. ⁊ etiā. 4. Regū. 11. ⁊. 2. Paral. 22. Joiada ſacerdos duxit in vxorē ioſabeth filiā regis iorā vnde potuit eſſe ꝙ aliqua parte elizabeth eſſet de tribu iuda. ¶ Deinde cum dicit. Manifeſtū eſt em̄ ⁊c. exponit quod dixit dicēs: ꝙ manifeſtū eſt ꝙ dn̄s ortus eſt de tribu iuda. Math. 1. Apoc. 5°. Uicit leo de tribu iuda ⁊c. De qua nihil ⁊c. Lex em̄ mandauit nullū aſſumi ad miniſteriū tabernaculi niſi tantū de tribu leui. vnde de tribu iuda nihil de ſacerdotibꝰ locutus eſt moyſes. ¶ Deinde cū dicit. Et amplius adhuc ⁊c. quia ſuperiꝰ poſuit vnā rationē ad probandū ꝙ ſacerdotiū xp̄i prefert̄ leuitico ⁊ ip̄m euacuat ideo hic ponit aliā in qua oſtendit rationē euacuatiōis ⁊ tranſmutatiōis illius. ⁊ vtit̄ quadā conditiōali. In qua primo ponit duo antecedētia. Secūdo duo cōſequentia ibi. Reprobatio quidē ⁊c. Circa primū duo facit. Quia primo ponit illa antecedētia. Secūdo manifeſtat quod dixit ibi. Conteſtat̄ enim ⁊c. Ratio ſua talis. Si nouus ſacerdos ſurgit hoc nō erit ſcđm legē carnalis mādati ſed ſcđm legē vite eterne ⁊ inſolubilis. Et huiꝰ ratio eſt: quia primus fuit ſcđm legem illaz oportet ergo ꝙ nouus ſit ſcđm aliam legē. ſi tamen ſurgit aliquis nouus. Sed dicendū eſt ꝙ ſurgit alius nouus. In maiori ergo ſunt duo quoꝝ vnū pertinet ad vetus teſtamentū. ſcz ꝙ eſt mandatū carnale. ⁊ hoc qꝛ habebat quaſdā obſeruātias carnales. ſicut circumciſionē ⁊ purificatiōes carnales. Item quia ꝓmittebat penas ⁊ premia carnalia. Eſaie. 1. Si volueritis ⁊ audieritis me bona terre comedetis. Infra. 9. Juſtitijs carnis vſqz ad tempus correctiōis impoſitis. Et iſtud antecedēs ponit cū dicit. Amplius manifeſtū eſt ⁊c. Et patet ꝙ pertinet ad nouū teſtamentū quod nō diſpenſat̄ per carnalia ſed cōſiſtit in ſpiritualibus. Eſt em̄ ſcđm ſpiritualē virtutez per quā generat̄ in nobis vita perpetua. Et hoc quia ꝓmittunt̄ in ip̄o bona ⁊ pene perpetue. Infra. 9. Xp̄us aſſiſtens pōtifex ⁊c. Math. 25. Tunc ibūt hi in ſuppliciū eternū. iuſti vero in vitā eternā. Item nō conſiſtit in car

nalibus obſeruãtijs: ſed in ſpiritualib⁹. Joh. 6. Uerba
que ego locutus ſum vobis ſpiritus ⁊ vita ſunt. Et dicit
ꝙ eſt ſcđm virtutẽ vite inſolubilis. ¶ Conſequẽter cum
dicit. Conteſtat̃ eñ ⁊c. manifeſtat quod dixerat. ⁊ facit
vim in hoc ꝙ dicit. In eternũ. quia ſi ſacerdotiũ eſt eter-
nũ manifeſtũ eſt ꝙ dicit perpetuitatẽ. ¶ Deinde cum di-
cit. Reprobatio quidẽ fit ⁊c. ponit duo cõſequentia. Et
primo de euacuatiõe veteris teſtamẽti. Secũdo de inſti-
tutiõe noui ibi. Introductio vero melioris ⁊c. Primuꝫ
eſt ꝙ vetus teſtamentũ fuit ſcđm legem carnalis mãda
ti. ⁊ introducit̃ aliud ergo primũ mutat̃. Et hoc eſt ꝙ di
cit ꝙ fit prioris mãdati reprobatio. Sed cõtra. Non re-
probat̃ niſi malũ. Eſa. 11. Ut ſciat reprobare malũ. Illud
autẽ mandatũ non eſt malũ. Rom. 7. Lex quidẽ ſancta
⁊ mandatũ ſanctũ ⁊ iuſtũ ⁊ bonũ. Reſpondeo. Dicendũ
eſt ꝙ non erat malũ ſcđm ſe: ſed vt incõueniens tempi.
Non eñ ſeruanda ſunt in nouo ſacerdotio que fuerũt in
antiquo. p̃s. Holocauſtũ ⁊ pro peccato nõ poſtulaſti. tũc
dixi: ecce venio. Et ideo dicit̃ ꝙ illud reprobat̃ ⁊ hoc ꝓ-
pter infirmitatẽ ⁊ inutilitatẽ. Illud autẽ dicitur infirmũ
quod non poteſt exequi effectũ ſuũ. proprius autem effe-
ctus legis ⁊ ſacerdotij eſt iuſtificare. Hoc autem lex non
potuit facere. Romañ. 8°. Nam quod erat impoſſibile
legi in quo infirmabatur ſcđm carnem. Gal. 4°. Quo-
modo conuertimini iterũ ad infirma ⁊ egena elementa:
quibus denuo vultis ſeruire. Item inutile dicit̃ qđ non
valet ad finem cõſequendũ. Hoc autẽ non poteſt lex. qꝛ
nõ adducebat ad beatitudinẽ que finis eſt homis. Sed
tamen ſuo tempore fuit vtilis inquantũ diſponebat ad fi
dem. Infra. 11. Iuxta fidẽ omnes defuncti ſunt nõ acce-
ptis repromiſſiõibus. Quare autẽ ſit infirmũ ⁊ inutile:
oſtendit cũ dicit. Nil eñ ad perfectionẽ nec ſcꝫ iuſticie:
nec patrie adduxit. Unde erat imperfecta: ſed perfecta
fuit per xp̃m. ¶ Conſequẽter cũ dicit. Introductio vero
⁊c. ponit ſecundũ conſequẽs ex ſecũdo antecedẽte dicẽs
Introductio vero melioris ſpei ſupple fit per nouũ ſacer-
dotẽ per quã proximam⁹ ad deũ. Si eñ nou⁹ ſurgit eſt
ſcđm virtutẽ vite indiſſolubilis: hoc eſt antecedẽs ⁊ in-
troductio melioris ⁊c. ⁊ hoc eſt cõſequens. 1ª. petri. 1°.
Regenerauit nos in ſpem viuã per reſurrectionẽ ieſu.
Item per ip̃m proximamus deo. Per peccatũ eñ diſiũ-
gimur ab ipo. Eſaie. 59. Iniquitates veſtre diuiſerũt in
ter vos ⁊ deũ veſtrũ ⁊ peccata veſtra abſconderũt faciem
eius a vobis. Hic eſt ergo ille qui hoc remouet qđ facit
nos approxiare deo. hic aũt eſt ille nouus ſacerdos. ſcꝫ
xp̃s qui tollit peccata mũdi. Joh. 1. Rom. 5. Juſtificati
ergo ex fide pacẽ habeamus ad deũ per dñm noſtrũ ieſũ
xp̃m per quẽ acceſſum habemus in gratiã iſtam.

Lectio quarta.

Et quantũ eſt non ſine iureiurando
Alij quidem ſine iureiurando ſacer
dotes facti ſunt. Hic autem cum iu-
reiurando per eum qui dixit ad illum. Iu-
rauit dominus ⁊ nõ penitebit eum tu es ſa
cerdos in eternũ. Intantum melioris teſta
menti ſponſor factus eſt ieſus. Et alij qui-
dem plures facti ſunt ſacerdotes: idcirco ꝙ
morte prohiberentur permanere: hic auteꝫ
eo ꝙ maneat in eternum ſempiternũ habet
ſacerdotium. Unde ⁊ ſaluare imperpetuũ
poteſt accedens per ſemetipſum ad deum
ſemper viuens ad interpellandum pro no-
bis. Talis enim decebat vt nobis eſſet pon
tifex. ſanctus. innocens. impollutus. ſegre-
gatus a peccatoribus ⁊ excellentior celis fa
ctus. Qui non habet neceſſitatẽ quottidie
quemadmodum ſacerdotes prius pro ſuis
delictis hoſtias offerre: deinde ꝓ populi.
Hoc enim fecit ſemel ſe offerendo. Lex eniꝫ
conſtituit homines ſacerdotes infirmitatẽ
habentes. ſermo aũt iuriſiurandi: qui poſt
legem eſt filium in eternũ perfectum.

Supra ap̃lus ex vna parte auctoritatis pſalmiſte proba-
uit ꝙ ſacerdotiũ xp̄i prefert̃ leuitico ⁊ ip̃m euacuat: hic
idem ꝓbat ex alijs duabus partib⁹. Et primo ex hoc ꝙ
dicit. Iurauit dñs. Secũdo ex hoc ꝙ dicit. Tu es ſacer
dos ibi. Et alij quidẽ plures ⁊c. Facit autẽ primo taleꝫ
rationẽ. Illud quod inſtituit̃ ſine iuramento minus vali-
dũ eſt ꝙ̃ quod inſtituit̃ cum iuramẽto: ſacerdotiũ autem
xp̄i inſtitutũ eſt cum iuramẽto ſicut patet quia dicit. Iu-
rauit dñs. Sacerdotiũ vero aaron nõ. ſicut patet Exod.
28. Applica ad te aaron ⁊c. ergo ⁊c. Quantũ ad maio-
reꝫ dicit. Et quantũ eſt ſupple ꝙ nõ ſine iureiurãdo alij
aũt ⁊c. vſqꝫ Facti ſunt. hic autẽ ⁊c. Omnia iſta ponunt̃
ad ꝓbandũ ꝙ ſacerdotiũ xp̄i ſit firmius. quia ſicut ſupra
dictũ eſt oĩs promiſſio facta in veteri teſtamẽto per iura-
mentũ: ſignũ eſt cõſilij diuini imobilis. Et ideo qꝛ ad da-
uid ⁊ ad abraã fcã fuit iſta ꝓmiſſio de xp̃o cũ iuramẽto.
ſpecialiter dicit̃ xp̃us filius ipoꝝ. Math. 1°. Iſtud autẽ
iuramentũ deſignat eternitatẽ poteſtatis xp̄i. Dañ. 7°.
Poteſtas eius poteſtas eterna. Luce. 1°. Et regni eius
nõ erit finis. ¶ In tantũ melioris ⁊c. qꝛ ſacerdotiũ eſt fir
mius. quod patet quia per iuramentũ ordinatũ eſt. ideo
oportet aliquid melius ⁊ firmius per ip̃m haberi. Unde
poteſt legi precedẽs littera ſuſpenſiue vſqꝫ huc ꝙ inquã-
tum eſt nõ ſine iuramento in tantũ melioris ⁊c. ¶ Scien-
dum eſt autẽ ꝙ ſacerdos eſt medius inter deũ ⁊ populũ.
Deutro. 5. Ego medius ⁊ ſequeſter fui. Et ideo quia ſe-
queſter eſt mediator: ſacerdos debet deũ ⁊ populũ ad cõ-
cordiã reducere. Et hoc fit quaſi per pactũ de bonis tpa-
libus in qbus nõ ꝯqeſcebat affect⁹ niſi carnaliũ ſm illud
p̃s. Quid eñ mihi eſt in celo ⁊c. Et ideo oportuit vt ſu-
perueniret alius ſacerdos qui eſſet ſponſor. id eſt ꝓmiſ-
ſor melioris teſtamẽti ⁊ melioris pacti quia de bonis ſpi
ritualibus ⁊ ſtabilibus. Et hic eſt ieſus. Iere. 31. Feriã
domui iſrael ⁊ domui iuda fedus nouũ non ſcđm pactũ
quod pepigi ⁊c. Math. 4. Penitentiã agite appropin-
quabit eñ regnũ celoꝝ ⁊c. ¶ Deinde cũ dicit. Et alij ꝙ̃
plures ⁊c. venit̃ alia clauſula poſita in auctoritate. Tu es
ſacerdos in eternũ. Et circa hoc facit duo. Primo enim
oſtendit quare hec clauſula in eternũ apponit̃. Secũdo
ex hoc oſtendit ſacerdotiũ xp̄i eſſe maioris efficacie ꝙ̃ ſa
cerdotiũ veteris teſtamẽti ibi. Unde ⁊ ſaluare ⁊c. Oſtẽ-
dit aũt ꝙ iſte ſit verus ſacerdos: qꝛ alij ꝓhibebant̃ mor-
te permanere quia oẽs neceſſitatẽ habebãt moriendi.
Unde aaron mortuo ſucceſſit eleazar ſicut patet Num.
20. Et ſic deinceps. Sicut autẽ videmus in naturalib⁹
que ſunt ſigna ſpiritualiũ ꝙ incorruptibilia nõ multipli-
cant̃ ſub eadẽ ſpecie. Unde nõ eſt niſi vnus ſol ita in ſpi
ritualibus in veteri teſtamẽto quod fuit imperfectũ mul
tiplicati fuerũt ſacerdotes. Et hoc fuit ſignũ ꝙ illud ſa-
cerdotiũ erat corruptibile: quia incorruptibilia nõ multi-
plicant̃ in eadem ſpecie vt dictũ eſt: ſed iſte ſacerdos ſcꝫ
xp̃us eſt imortalis. Manet eñ in eternũ ſicut verbũ pa-
tris eternũ ex cuius eternitate redũdat etiã eternitas in

corpus eius: quia xp̄us reſurgens ex mortuis iam non morit̄. Ro. 6°. Et iccirco ex eo ꝙ manet in eternũ habet ſacerdotiũ ſempiternũ. Et ideo ſolus xp̄us eſt verus ſacerdos. alij aũt miniſtri eius. 1ᵉ. corinth. 4. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros xp̄i. ¶ Deinde cũ dicit. Unde ⁊ ſaluare ⁊c. oſtendit efficaciã eius. Et circa hoc duo facit. q꞉ primo oſtendit efficaciã eius Secũdo modũ iſtius efficacie. ibi. Accedens ⁊c. Efficacia eius eſt quia cauſa eſt ſemper potẽtior ſuo effectu. ⁊ ideo cauſa temporalis non poteſt ꝓducere effectũ eternũ. Sacerdotiũ vero xp̄i eſt eternũ non autẽ leuiticũ vt eſt probatũ. Ergo xp̄s poteſt ſaluare imperpetuũ. Hoc aũt non poſſet fieri niſi haberet virtutẽ diuinã. Eſaie. 45°. Saluatus eſt iſrael in domĩo ſalute eterna. Modus autẽ eſt quia accedẽs ⁊c. Et deſcribit iſtũ modũ a tribus. ſcʒ ab excellentia virtutis. nature ⁊ pietatis. Uirtutis quidẽ quia accedit per ſemetipm̄. Sed cõtra. Accedens ad aliquẽ diſtat ab ipſo: xp̄us autẽ non diſtat a deo. Reſpondeo. Dicendũ eſt ꝙ apoſtolus in verbis iſtis oſtendit duplicẽ naturã. ſcʒ humanã ſcd̄m quã conuenit ei accedere quia in ip̄a diſtat a deo. nõ autẽ accedit a ſtatu culpe ad ſtatũ gratie: ſed per ꝯtemplationẽ intellectus ⁊ affectus ⁊ adeptionẽ glorie Et naturã diuinã per hoc ꝙ dicit cũ per ſemetipm̄ accedere ad deũ. Si vero eſſet purus homo nõ poſſet per ſe accedere. Joh. 6°. Nemo poteſt venire ad me niſi pater qui miſit me traxerit eũ. Et ideo cũ apoſtolꝰ dicit ꝙ per ſemetipm̄ accedit. oſtendit virtutẽ eius. Eſaie. 63. Gradiens in multitudine fortitudinis ſue. Ergo accedit inquantũ homo: ſed per ſemetipm̄ inquantũ deus. ¶ Excellentiã vero nature oſtendit inquantũ dicit. Semper viuens. Aliter eñ ſacerdotiũ eius finiret̄. Apoc. 1. Fui mortuus ⁊ ecce ſum viuẽs in ſecula ſeculoꝝ. Excellentiam pietatis oſtendit: quia dicit. Ad interpellandũ ꝓ nobis quia licet ſit ita potẽs ita altus: tamen cũ hoc eſt pius quia interpellat ꝓ nobis. 1ᵉ. corinth. 2°. Aduocatũ habemus apud patrẽ ieſum xp̄m ⁊c. Interpellat autẽ ꝓ nobis primo humanitatẽ ſuam quã pro nobis aſſumpſit repreſentãdo. Item ſanctiſſime anĩe ſue deſideriũ quod xp̄us de ſalute noſtra habuit exprimẽdo cũ quo interpellat pro nobis. Alia littera habet accedentes per ip̄m. ⁊ tunc deſignant̄ illi quos ſaluat quia accedẽtes per fideʒ eius ad deũ. Rom̄. 5. Juſtificati igit̄ ex fide pacẽ habeamus ad deũ per dñm ieſuʒ xp̄m per quẽ acceſſuʒ hñmus ¶ Deinde cũ dicit. Talis eñ decebat ⁊c. oñdit excellentiã xp̄i ⁊ excellentiã eiꝰ ſacerdotij. Et circa hoc facit duo Primo enim oſtendit ꝙ ei conueniũt perfectiões cõditionũ que requirebant̄ ad ſacerdotiũ veteris legis. Secũdo oſtendit ꝙ ſibi deſunt imperfectiões eius ibi. Qui non habet neceſſitatẽ ⁊c. Ponit autẽ quattuor cõditiones de ip̄o que debent eſſe in ſacerdote legali. Primo ſanctitas. Leuit. 21. Incenſum ⁊ panes dei ſui offerũt ⁊ ideo ſancti erũt. Hanc autẽ perfecte habuit xp̄us. Sanctitas eñ importat puritatẽ conſecratã deo. Xp̄us autẽ a principio cõceptiõis ſue deo cõſecratus fuit. Luce. 1. Quod eñ ex te naſcet̄ ſanctũ vocabit̄. Math. 1. Quod eñ in ea natũ eſt de ſpiritu ſancto eſt. Et dañ. 9. Ungat̄ ſanctus ſanctoꝝ. Secũdo innocentia. Leuit. 22. Cuſtodiãt precepta mea vt nõ ſubiaceãt peccato. Proprie autem dicit̄ innocentia puritas ad proximũ. ps̄. Innocens manibus ⁊c. Xp̄us autẽ ſumme innocẽs fuit vtpote qui peccatũ non fecit. ps̄. Ego in innocentia mea ingreſſus ſum. Tertio ꝙ eſſet impollutus ⁊ hoc quo ad ſe. Leui. 21. Homo de ſemine tuo qui habuerit maculã non offerat panes dei ſui. De xp̄o autẽ dicit̄ in figura. Exod. 12. Erit autẽ agnus ſine macula ⁊c. Quarto ꝙ non cõmiſceret̄ cũ coinquinatis. Leui. 21. Non cõmiſcet ſtirpem generis ſui vulgo gentis ſue. Xp̄us autẽ fuit perfectiſſime a peccatoribus ſegregatus. ps̄. Beatus vir qui non abijt in cõſilio impioꝝ ⁊c. Quod quidẽ verũ eſt quantũ ad ſimilitudinẽ vite. Sapi. 2. Diſſimilis eſt alijs vita illius. Non tamen quantũ ad conuerſationẽ: quia cũ hominibus cõuerſatus eſt. Baruch. 3. Et hoc ꝓpter illoꝝ conuerſionẽ. Math. 9. Quare cũ peccatoribus manducat magiſter veſter? Et intantũ ſegregatus eſt ꝙ etiã factus eſt excellẽtior celis. id eſt ſuper om̄i celeſti creatura ſublimata eſt humana natura in ip̄o. Supra. 3°. Sedet ad dexterã maieſtatis in excelſis ⁊c. Ergo iſte eſt ſacerdos valde ſufficiẽs. ¶ Conſequẽter cum dicit. Qui nõ habet ⁊c. remouet ab eo illud qδ erat imperfectõis in ſacerdote legali. Hoc autẽ erat quia ille indigebat ſacrificio expiatiõis. vt patet Leuit. 16. Immolabit vitulũ ꝓ ſe ⁊ hyrcũ pro populo. Ergo orabat pro ſe. Item nõ tantũ ſemel orabat pro ſe ſed frequẽter. Et huius ratio eſt. quia lex inſtituit ſacerdotes habẽtes infirmitatẽ. Sap. 9. Homo infirmus ⁊ exigui tempis ⁊c. Sed ſermo diuinus qui poſt legẽ interpoſito iureiurãdo conſtituit filiũ qui nullã de iſtis imperfectiõibus habet: ſed om̄ino perfectũ in eternũ. ſcʒ ſacerdotẽ duraturũ. Non eñ obtulit pro peccatis ſuis: ſed tantũ pro noſtris. Eſaie. 53. Uulneratus eſt ꝓpter iniquitates noſtras. Item nec frequẽter pro nobis: ſed tantũ ſemel. 1ᵉ. petri. 3. Xp̄us ſemel ꝓ peccatis noſtris mortuꝰ eſt. vnica eñ eius oblatio ſufficit ad exhauriẽda peccata totius generis humani.

Capitulum octauum.

Capitulũ autem ſuper ea que dicuntur. Talem habemus pontificem: qui conſedit in dextra ſedis magnitudis in celis ſanctorum miniſter ⁊ tabernaculi veri quod fixit deus ⁊ non homo. Om̄is enim pontifex ad offerendum munera ⁊ hoſtias conſtituitur Unde neceſſe eſt ⁊ hunc habere aliquid qδ offerat. Si ergo eſſet ſuper terram nec eſſet ſacerdos cum eſſent qui offerrẽt ſcd̄m legẽ munera qui exemplari et vmbre deſeruiũt celeſtium: ſicut reſponſum eſt moyſi cũ conſummaret tabernaculuʒ. Uide inquit omnia facito ſcd̄m exemplar: quod tibi oſtenſum eſt in monte.

Supra ꝓbauit ap̄l̄us excellentiã ſacerdotij xp̄i ad ſacerdotiũ leuiticũ ex parte perſone: hic ꝓbat idem ex parte ip̄ius ſacerdotij. Et circa hoc facit duo. Primo eñ oſtẽdit ſacerdotiũ xp̄i eſſe excellentius ſacerdotio veteris legis. Et p̄io hoc in generali. Secũdo in ſpeciali ibi. Habuit quidẽ ⁊ prius ⁊c. ſcʒ. 9. cap. Prima in duas. Primo eñ ponit intentũ. Secũdo manifeſtat ꝓpoſitum ſuũ ibi. Omnis eñ pontifex ⁊c. Circa primũ duo facit. quia primo ponit modũ tradendi. Scd̄o premittit que debet dicere ibi. Talẽ habemus pontificẽ ⁊c. Dicit ergo. Capitulũ ⁊c. Capitulũ eſt breuis cõplexio continẽs multa. Et dicit̄ a capite: quia ſicut in capite virtute ⁊ quaſi ſummarie cõtinent̄ omnia que ſunt in corpore ſic in capitulo illa que dicẽda ſunt. Ergo dicemus in quodã capitulo. ⁊ quaſi in quadã ſũma. Super ea ⁊c. ly ſuper. poteſt dicere appoſitũ. ⁊ tũc erit ſenſus. Que ſummarie dicenda ſunt ſuperapponent̄ premiſſis. Uel poteſt deſignare exceſſum. ⁊ tunc eſt ſenſus. Ea que dicẽda ſunt in ſũma ⁊

caplo ſunt maiora. ¶ Deinde cum dicit Talē habemus
pontificē ⁊c. premittit que debet dicere Et primo digni
tatē huius ſacerdotij. Secūdo officiū eius ibi. Sancto-
rū miniſter. Dignitas eius eſt quia talē habemus ponti
ficē qui conſedet ad dexterā magnitudīs in excelſis. Se
des eſt iudiciaria poteſtas que aliquibus cōuenit tanq̃
miniſtris dei ſicut oībus regibus: quia adorabunt eū
oēs reges terre. vt dicit in ps. ⁊ oībus prelatis. 1ᵉ.
corinth. 4. Sic nos exiſtimet homo vt miſtros dei. Se
des ergo magnitudīs eſt excellentiſſima poteſtas iudicā
di. Item pars dextera eſt potior in aīali ⁊ ſignificat bo
na ſpiritualia. Quia ergo xp̄s habet iudiciariā poteſta-
tē dicit ſedere. Pater eñ omne iudiciū dedit filio Jo. 5
Quia vero poſt deū habet hoc excellētiſſime ſedere in de
xtera magnitudīs in excelſis. id eſt in potiorib9 bonis.
Supra. 1. Sedet ad dexterā maieſtatis in excelſis. Hoc
aūt qđ dicit conſedere vel cōſedet poteſt referri ad xp̄m
ſcđm ꝙ eſt deus ⁊ ſic cōſedet quia habet eandē auctori-
tatē iudicandi quā habet pater: ſed diſtinctus eſt in per
ſona. Et ſic ly magnitudinis accipit ꝓ perſona patris.
Vel ſm ꝙ homo ⁊ hoc magis ꝓprie ad intentionē apli
quia loquit de pontificatu xp̄i qui eſt pontifex inquantū
homo. Et ſic cōſedet qꝛ humanitas aſſumpta habet quā
dā aſſociationē ad deitatē ⁊ conſedet ad iudicandū. ps.
Eleuata eſt magnificētia tua ſuper celos. Job. 5. Pote
ſtatē dedit ei iudiciū facere qꝛ filius hoīs eſt. Et ſic appa
ret dignitas ſacerdotis. ¶ Conſequēter cū dicit. San-
ctoꝝ miniſter ⁊c. oſtēdit dignitatē officij eius. Dicit aūt
miſter ſanctoꝝ. i. ſcāꝝ edīū. ſ. ſanctuarioꝝ Miſtri eñ an
tiqui accipiebāt miniſteriū vt cuſtodirēt ſacra ⁊ ſeruirēt
tabernaculo. Hoc aūt excellētius habet xp̄s quia eſt mi-
niſter. nō quidem inquantū deus: quia ſic eſt auctor: ſed
inquantū homo. Luce. 12°. Tranſiēs miniſtrabit illis.
Humanitas enim xp̄i eſt ſicut organū diuinitatis. Eſt er
go miniſter ſanctorum: quia miniſtrat ſacramenta gra-
tie in preſenti ⁊ glorie in futuro. Item eſt miniſter taber
naculi veri qđ eſt vel eius eccleſia militās. ps. Quā di
lecta tabernacula tua dñe virtutū ⁊c. Vel triumphans.
Eſa. 33. Tabernaculū quod nequaq̃ tranſferri poterit.
ps. Dñe quis hitabit in tabernaculo? ⁊c. Homo aūt xp̄s
miſter eſt: quia oīa bona glorie ꝑ ip̄m diſpenſant. Di-
cit aūt veri ꝓpter duo. Primo ꝓpter differentiā ad ve-
tus. ⁊ primo qꝛ erat figurale iſtius. 1ᵉ. coꝝ. 10. Oīa in fi
gura illis cōtingebant. Iſtud autē eſt veritas illius. Eſt
ergo verū. id eſt veritatē continēs reſpectu figure. Secū
do quia illud factū eſt per hominē. iſtud autē ſcꝫ vel gra
tie vel glorie eſt a ſolo deo. ps. Gratiā ⁊ gloriā dabit do
minus Ro. 6. Gratia dei vita eterna. Et ideo dicit. Qđ
fixit deus. 2ᵉ. coꝝ. 5. Scimus quoniā ſi terreſtris dom9
noſtra huius habitatiōis diſſoluat: quia ex deo habem9
domū non manufactā eternā in celis. ¶ Deinde cū dicit
Omnis eñ pontifex ⁊c. explicat in ſpeciali. ⁊ circa hoc
facit tria. Primo eñ oſtendit xp̄m eſſe miniſtrū aliquo-
rū ſanctoꝝ. Secūdo ꝙ nō veteris legis ibi. Si ergo eſſꝫ
⁊c. Tertio ꝙ aliquoꝝ maioꝝ ibi. Nunc aūt melius ⁊c.
Facit aūt primo talē rationē. Oīs pontifex ad hoc cō
ſtituit vt offerat munera ⁊ hoſtias. ⁊ ſm hoc dicit Mini
ſter ſanctoꝝ. xp̄us autē eſt pontifex vt ſupra probatū eſt.
Ergo neceſſe eſt ip̄m habere aliqua que offerat. Supra
5. Oīs pontifex ex hoībus aſſumptus ⁊c. Hoſtia eſt
de animalibus. munera de quocūq3 alio. Leuit. 21. In-
cenſum ⁊ panes dei ſui offerunt. Quia vero neceſſe fuit
xp̄m habere ꝙ offerret ip̄e ſeip̄m obtulit. Fuit aūt talis
oblatio mūda quia caro eius nullā maculā peccati habu
it. Exod. 12. Erit agnus abſq3 macula maſculus annicu-
lus. Item fuit ꝯgrua quia congruū eſt ꝙ homo ꝓ homi-
ne ſatiſfaciat. Infra. 9°. Obtulit ſemetip̄m immaculatū
deo. Item apta ad immolandū. quia caro eius mortalis
erat. Ro. 8°. Mittens deus filiū ſuū in ſimilitudinē car
nis peccati. Item idē ei cui offert. Jo. 10. Ego ⁊ pater
vnū ſumus. Item vnit deo illos ꝓ quibus offert. Job.
17. Vt oēs vnū ſint ſicut tu pater in me ⁊ ego in te vt
⁊ ipſi nobiſcū vnū ſint. ¶ Deinde cum dicit. Si ergo eſ-
ſet ſuper terrā ⁊c. oſtendit ꝙ xp̄us non eſt miniſter lega
liū. Et circa hoc facit tria. quia p̄io inducit quandā con-
ſequentiā. Secūdo oſtendit ip̄am rationabilē ibi. Cū eſ-
ſent ⁊c. Tertio ꝓbat eam per auctoritatē ibi. Sicut re-
ſponſum eſt moyſi ⁊c. Conſequētia vero talis eſt. Ergo
ſi eſſet ſuꝑ terrā hoc eſt antecedēs. Nec eſſet ſacerdos ⁊
eſt cōſequens. Unde cōſequentia eſt vna cōditionalis ⁊
legit multis modis. Primo ſic. et eſt ſm glo. nec ponit
hic noīatiuus. ⁊ ideo ſic intelligit. Si illud qđ offert eſ
ſet ſuper terrā ⁊c. quod dupliciter intelligit Uno modo
vt ſit ſenſus Si illud qđ offert eſſet aliquod terrenū xp̄s
non eſſet ſacerdos. Quaſi dicat. Nulla neceſſitas eſſet
ſacerdotij eius: quia multi eſſent qui talia offerrēt Sed
nūquid caro xp̄i terrena nō erat? Reſpondeo. Dicendū
eſt ꝙ materialiter eſt terrena. Job. 9°. Terra data eſt in
manus impij ⁊c. Sed dicit non eſſe terrena primo ratio
ne vnionis. Job. 3°. Qui de celo venit ſuper oēs eſt.
id eſt filius dei qui illā ſibi vniuit. Item ratiōe virtutis
actiue. ſcꝫ ſpiritusſancti qui eā formauit Item ratiōe fru
ctus: quia oblatio eius nō ordinat ad conſequendū ali-
quid terrenū: ſed celeſte. Jo. 8. Uos de mūdo hoc eſtis
ego nō ſum de hoc mūdo. Hec eſt prima expoſitio ⁊ me-
lior. Secūda talis eſt. Et ſi. id eſt quāuis illud qđ offert
eſſet ſuper terrā: qꝛ neceſſariū eſt aliqđ offerri nō eſſet ſa
cerdos. ſed alius ydoneus: quia nullus poſſet ydoneus
inueniri ad offerendū iſtud. Tres ſūt alie lecture in qui
bus ſubintelligit offerēs. ⁊ primo in generali vt ſenſus
ſit. Si eſſet aliquis ſacerdos terrenus qui poſſet offerre
ꝓ celeſtibus xp̄s non eſſet ſacerdos. Alia eſt de xp̄o ſpe
cialiter ſic. Si xp̄us eſſet ſacerdos terren9 non cōpeteret
ei ius ſacerdotij cū eſſent qui ſcđm legem offerrēt mune
ra. Aliter ſic. Si xp̄us adhuc eſſet ſuper terrā: ita ſcꝫ ꝙ
nondū aſcendiſſet nō eſſet ſacerdos: quia nō compleuiſ-
ſet ſacerdotiū ſuū. Sed ſcđm primā expoſitionē cōtinua
tur littera ſic. Et probat quia multi eſſent qui ſcđm legē
offerrent talia munera. ſcꝫ illi qui deſeruiūt exemplari ⁊
vmbre celeſtiū. Sacramēta legalia fuerūt figura aliorū
quantū ad duo. ſcꝫ quantū ad cognitionē ⁊ quantū ad re
rum expletionē. Quantū ad cognitionē cū dicit. Exem-
plari: quia in veteri lege quaſi in quodā exemplari pote
rat legi id ad qđ noſtra cognitio debet ferri. Sed videt
ꝙ loquat improprie. Exemplar eñ prius eſt exemplato
quod ꝓprie dicit exemplū. Sed celeſtia ſunt priora nec
facta ſunt ad ſimilitudinē veteris legis: ſed magis econ-
uerſo. Reſpōdeo. Dicendū eſt ꝙ prius dicit dupliciter.
Uno modo ſimpliciter: ⁊ ſic procedit obiectio. Vel quo
ad nos ⁊ ſic verꝝ eſt ꝙ illa nō ſunt priora. Quantū ad ſe
cundū dicit. Umbre: quia ſicut vmbra repreſentat cor-
pus nec tamen illud attingit ita ⁊ illa repreſentabāt no-
uū teſtamentū. Infra. 10. Umbram habens lex futuro-
rū ⁊c. ¶ Conſequēter probat per auctoritatē rationabili
tatē conſequētie cū dicit. Sicut reſpōſum eſt moyſi. ſcꝫ
a domino. Exod. 25. Uide ſcꝫ diligenter cōſiderando ⁊
facito oīa ſcđm exemplar ⁊c. Quia naturaliter inferiora
tendūt in ſimilitudinē ſuperioꝝ. Dominus eñ per ſen-
ſibilia voluit nos ad intelligibilia ⁊ ſpiritualia manudu-
ci. Job. 38°. Nunquid noſti ordinem celi: ⁊ pones ratio
nem eius in terra? ⁊c.

Lectio ſecunda.

Nunc autẽ melius ſortitus eſt miniſteriũ quanto ⁊ melioris teſtamẽti mediator eſt: qd̕ in melioribus repmiſſiõibus ſancitũ eſt. Nã ſi illud pri⁹ culpa vacaſſet: non vtiq; ſcdi locus inquireret. Vituperãs eñ eos dicit. Ecce dies veniẽt dicit dñs: ⁊ ſũmabo ſuper domũ iſrael: ⁊ ſuper domũ iuda teſtamentũ nouũ: nõ ẜm teſtamentũ qd̕ feci patrib⁹ eoꝝ in die qua apprehendi manũ eoꝝ vt educerẽ illos de terra egypti: qm̃ ipſi nõ permanſerũt in teſtamento meo. ⁊ ego neglexi eos dicit dñs: qꝛ hoc eſt teſtamentũ qd̕ diſponã domui iſrael poſt dies illos dicit dominus: dando leges meas in mentẽ eorum ⁊ in corda eoꝝ ſuperſcribam eas.

Supra apl'us probauit xp̃m eſſe pontificẽ ⁊ per ꝯſequẽs miniſtrũ ſacramentoꝝ non tamen ſcd̕m veterẽ legẽ: hic oſtendit ip̃m eſſe miniſtrũ maioꝝ ⁊ melioꝝ ꝙ̃ illa fuerit. Et circa hoc facit tria. Primo eñ premittit intentũ. Secũdo aſſignat cauſam eius. Tertio ꝓbat ſcd̕m ibi. Quãto melioris ⁊c. tertiũ ibi. Nam ſi illud ⁊c. Dicit ergo dico ꝙ nõ habet aliquid terrenũ offerre: ſed nũc. id eſt tempore gratie ſortitus eſt. id eſt ſorte accepit melius miſteriũ. id eſt dignius ſacerdotiũ. Dicit ſacerdotiũ xp̃i miniſteriũ: quia nõ cõpetit niſi inquantũ homo fuit miniſter Rom. 15. Dico enim xp̃m ieſum miniſtrũ fuiſſe ⁊c. Dicit autẽ ſortitus eſt. id eſt ſorte accepit: quia illud quod habet per ſortem expectat a dño. p̃s. In manibus tuis ſortes mee. Et ideo oĩa que fiũt ẜm diſtributionẽ diuini arbitrij dicunt ſorte dari ⁊ talia ſũt effectus grẽ. Ephe. 1°. Sorte vocati ſumus. id eſt diuina electiõe qꝛ quãdo cõtingit deficere iudiciũ humanũ ſolent ſe hoĩes conferre ad electionẽ ⁊ diſpoſitionẽ diuinã mittentes ſortẽ. ſicut patet Act. 1°. de electiõe mathie. vnde Prouer. 16. Sortes mittunt in ſinũ ⁊ a dño temperant. Xp̃us quidẽ iſtud miniſteriũ ſorte. id eſt diſpoſitiõe diuina cõſecutus eſt. ¶ Deinde cũ dicit. Quãto melioris ⁊c. aſſignat cauſam quare miniſteriũ hoc maius eſt. Oĩs eñ ſacerdos mediator eſt. Iſte autẽ mediator eſt melioris federis. ſcꝫ hoĩs ad deũ. Mediatoris eñ eſt extrema cõciliare. Iſte vero ad nos diuina attulit: qꝛ per ip̃m facti ſumus diuine cõſortes nature. vt dicit. 2ᵉ. petri. 1°. Ipe etiã noſtra offert deo. Et ideo dicit apl'us. 1ᵉ. tymoth. 2. Mediator dei ⁊ hoĩm homo xp̃s ieſus. Ibi ꝓmittebant tempalia. Eſa. 1. Si volueritis ⁊ audieritis me bona terre comedetis. Hic aũt celeſtia. ſicut ſupra dictũ eſt. Sic ergo iſtud melius eſt quantũ ad id qd̕ dñs hoĩbus ꝓmittit. Item in illo dicunt quedã que pertinẽt ad cultũ dei. et iſta ſũt cerimonialia. quedã vero que ad rectitudinẽ vite. ⁊ iſta ſũt precepta moralia que manẽt: alia vero nõ. In nouo aũt addunt ꝯſilia iſtis preceptis que dant perfectis qui ſunt capaces ſpiritualiũ. Et ſic manẽt precepta eadẽ: ſed ꝓmiſſa diuerſa. Item ſacramẽta ſunt diuerſa: qꝛ ibi erat figura tantũ: hic aũt figure veritas expreſſa. Per oĩa ergo teſtamentũ iſtud eſt melius. ¶ Deinde cũ dicit. Naꝫ ſi illud ⁊c. ꝓbat ꝙ illud teſtamentũ cuius xp̃s mediator eſt melius eſt. ⁊ facit talẽ rationẽ. Si primũ teſtamentũ nõ habuiſſet culpã nõ quereret aliud ad corrigendũ defectũ ipſius. Sed querit. ergo ⁊c. Antecedẽs ponit ⁊ patet in lr̃a. Sed cõtra. Ro. 7. Lex ergo peccatũ eſt. Abſit. Ergo male dicit ꝙ nõ vacabat a culpa. Reſpondeo. Dicendũ eſt ꝙ aliquid põt ꝯuenire legi dupl'r. Vel ẜm ſe ⁊ ſic erat bona. vel ratione illoꝝ quibus data eſt. ⁊ ſic dicit habere culpã ꝓpter duo. Primo qꝛ nõ dabat virtutẽ ad purgandũ cõmiſſa. Infra. 10. Impoſſibile eſt ſãguine thauroꝝ aut hyrcoꝝ aufferri peccata. Secũdo qꝛ non dabat gratiã ad intereſſe ad vitandũ peccata: ſed ad cognoſcendũ tantũ. ⁊ ſic erat occaſio peccati. Ro. 7. Cõcupiſcentiã neſciebã niſi lex diceret: Non ꝯcupiſces. Et ſic dicit non vacaſſe a culpa: qꝛ hoĩes in ipſa relinquebãtur in culpa. Sed dicit nõ inquireret locus. Sicut eñ corpus nũꝙ̃ perfecte quieſcit ſed ſemꝑ mouet quouſq; pertingat ad locũ ſuũ: ſic quãdiu habet aliquid imperfecte nõ quieſcit deſideriũ ſed ſemꝑ tendit vltra vſq; dũ veniat ad perfectũ. Inquirebat ergo locus iſtius ab hoĩe qui deſiderabat: ſed magiſ a deo qui ꝓpter noſtre ſalutis deſideriũ dicit inquirere. ¶ Deinde cũ dicit. Vituperans eñ ⁊c. ꝓbat veritatẽ ꝯſequẽtis. ſcꝫ ꝙ inquirit locus teſtamẽti ⁊ hoc per auctoritatẽ. Iere. 31. Ecce veniẽt dies ⁊c. Et circa hoc facit duo. Primo eñ premittit auctoritatẽ. Secũdo arguit ex ipa ibi. Dicendo aũt nouũ. Prima in duas. Primo eñ premittit ꝓphetiã noui teſtamẽti dationẽ. Secũdo deſcribit ip̃m ibi. Nõ ẜm teſtimoniũ ⁊c. Iteꝝ prima in tres. Primo eñ oſtendit tp̃is datiõis oportunitatẽ. Scd̕o noui teſtamẽti perfectionẽ ibi. Conſũmabo teſtamentũ nouũ ⁊c. Tertio quib⁹ datũ fuit ibi. Super domũ iuda ⁊c. Dicit ergo. Vituperans eñ dñs nõ quidem legẽ ſed eos qui ſcꝫ erãt ſub lege. dicit. Ecce dies veniũt ⁊c. Hec eſt auctoritas que nõ habet omnino ſub iſtis verbis: ſed mutant pauca. Ibi eñ dicit ſic. Ecce dies veniũt dicit dñs ⁊ feriã domui iſrael ⁊ domui iuda fedus nouũ. non ſcd̕m pactũ quod pepigi cũ patribus veſtris in die qua extendi manũ meã vt educerẽ eos de terra egypti pactũ quod irritum fecerũt ⁊ ego dñs ſum. Sic ergo patet ꝙ pauca mutant. Dicit ergo quantũ ad temporis oportunitatẽ. Ecce dies veniũt. id eſt tempus gratie quod comparat diei: quod illuminatũ eſt a ſole iuſticie. Rom. 13°. Nox preceſſit dies autẽ appropinquauit. Quantũ ad perfectionẽ noui teſtamenti dicit. Conſũmabo nouũ teſtamentũ. Et dicit conſũmabo quod ſonat ad perfectionẽ. Apocal'. 21. Ecce noua facio omnia. Iſtud antẽ verbũ conſũmabo non habet ibi. ſed vtit eo apoſtolus ad deſignandũ perfectionẽ noui teſtamenti. Eſaie. 10. Conſũmationẽ ⁊ abbreuiationẽ faciet dñs ſuper terrã. Fuit enim nouũ teſtamentũ perfectũ quantuꝫ ad eruditionẽ vite: que non extendit tantũ ad generalẽ iuſticie eruditionẽ ſed ad perfectã. Math. 5. Niſi abundauerit iuſticia veſtra ⁊c. Iteꝫ in veteri teſtamento erãt tantũ figuralia. in nouo vero veritas figurarũ. ⁊ ita nouũ conſumat et perficit vetus. Quantũ ad tertiũ dicit. Super domũ iſrael ⁊ iuda. Sed nũquid dat tantũ iudeis? Non. Rom. 9°. Non omnes qui ſunt ex iſrael hi ſũt iſraelite. Et ſequit ꝙ non qui filij carnis hi ſunt filij dei ſed qui filij ſunt promiſſiõis eſtimant in ſemine. Illi ergo qui ſortiti ſunt gratiã dei ſunt iſrael per fidem ⁊ iuda per confeſſionẽ. Rom. 10. Corde credit ad iuſticiaꝫ ⁊c. Dicit autem ſuper domũ ⁊c. triplici ratione. Vna quia xp̃us in propria perſona predicauit iudeis nõ gentibus. Math. 15°. Non ſum miſſus niſi ad oues que perierũt domus iſrael. Secũda quia gentiles facti ſũt participes noui teſtamẽti ſicut oleaſter inſertus in bonã oliuã participat pinguedinẽ eius. Ro. 11. Alia qꝛ tp̃e roboam ⁊ ieroboam diuiſum fuit regnũ iuda a regno decem tribuũ. que quidẽ remanſerũt in ydolatria: ſed regnũ iuda magis adheſit deo. licet nõ ex toto. Et ideo vtroſq; tetigit. ¶ Deinde cum dicit. Nõ ẜm teſtamentũ ⁊c. deſcribit no

nuum teſtamētū. Et pmo ꝑ differentiā ad vetus. Secūdo
ꝑ ꝓprias conditiones ibi. Quia hoc eſt teſtamentū ꝛc.
Iterum pma in duas. Prima oſtendit diſtinctionē no-
ui ⁊ veteris teſtamenti. Secundo infirmitatē veteris ibi
In die in qua ꝛc. Poſſet em̄ aliqs dicere. Nunqd iſtud
nouum eſt illi ſimile? Ideo quaſi reſpondens dicit. Non
quia nō ſm̄ id qḋ feci cum patrib⁹ eoꝝ. in quo oſtendit
ꝙ non eſt ſeruandū vetus cū nouo. Gal. 5. State ⁊ noli-
te iterū iugo ſeruitutis ꝯtineri. Matth. 9. Neqꝫ mittūt
vinuꝫ nouū in vtres veteres ꝛc. Et Ro. 7. Seruiamus
in nouitate ſpūs ⁊ nō in vetuſtate lr̄e. Et ſi aliqd inueni-
atur in veteri qḋ gentibus indicat̄ ad ſeruandū: referen-
dum eſt ad intellectum ſpūalem ſicut dicit Eſa. 19. Co-
lent eū in hoſtijs ⁊ muneribus. qḋ totū eſt ſpūaliter intel
ligendū. ¶ Deinde cū dicit. In die q̄ apphēdi ꝛc. oſtēdit
defectum veteris teſtamenti. Et pmo ex eius traditione
Secundo ex euētu ibi. Quoniā ipſi ꝛc. Vetus em̄ teſta-
mentū traditū eſt ſeruis ⁊ infirmis. Seruis quidē quia
qn̄qꝫ exierunt de ſeruitute egypti. Et q̄tum ad hoc di-
cit. Cum educerē eos ꝛc. Gal. 4. Vnū quidē in ſeruitu-
tē generans ꝛc. Item qꝛ erat lex timoris ſeruilis. Ro. 8.
Non accepiſtis ſpūm ſeruitutꝭ iterū in timore ꝛc. Aug.
Breuis differētia veteris ⁊ noui teſtamēti timor ⁊ amor
Item infirmis qꝛ ꝑ ſe non poterant ſe iuuare. Et q̄tū ad
hoc dicit. Apphendi manū eoꝝ qḋ eſt infirmoꝝ. ps̄. Te
nuiſti manū dexterā meā Ro. 8. Qḋ impoſſibile erat le
gi in quo infirmabat̄. Dicit autē patrib⁹ eorum: ſcꝫ ab-
raam: iſaac et iacob. cū quibus iniȷt fedus ſpeciale. ps̄.
Memor fuit in ſeculū teſtamenti ſui verbi qḋ mandauit
in mille generationes qḋ diſpoſuit ad abraā ꝛc. Sꝫ iſtis
in exitu ḋ egypto ꝓmiſit carnalia. ¶ Deīn cū dicit. Qm̄
ipſi nō ꝛc. oſtendit defectū veteris teſtamēti ex euentu. ⁊
pmo q̄tum ad culpā. ⁊ iō dicit. Qm̄ ipſi nō ꝑmanſerūt
in teſtamento meo: qꝛ ſcꝫ non erat ſcptuꝫ in cordibus ip-
ſorum. Vn̄ ſtatim poſt legē datā fecerūt vitulū conflatilē
Exo. 32. et. ps̄. Fecerūt vitulū in oreb ⁊ adorauerūt ſcul
ptile. Et q̄tum ad penā. Ideo dicit. Et ego neglexi eos
Illḋ ei aliqs dr̄ negligere qḋ ꝑmittit ꝑire. Et ſic neglo-
xit eos. qꝛ ꝑmiſit eos perire ab exterminatore vt dicit̄. 1.
Corin. 10. et. ps̄. Spreuiſti om̄es diſcedentes a iuſticijs
tuis. Alia lr̄a. Et ego dn̄atus ſum eorū id eſt puniendo
oſtendi me eſſe dn̄m ipſoꝝ. ¶ Deinde cum dicit. Quia
hoc eſt teſtamentū ꝛc. deſcribit conditiones noui teſta-
menti. Et circa hoc facit duo. Primo ponit modū editi-
onis eius. Secūdo effectū ipſius ibi. Et ero eis in deum
ꝛc. Dicit ergo. Quia hoc eſt id eſt tale ē teſtamentū qḋ
diſponā domui iſrael ꝛc. diſpoſitio importat congruita-
tem ordinis. Et ideo dicit. Poſt dies illos id ē poſt legē
datā. Debuit em̄ poſt legē veterē dari noua lex. ſicut p-
mo dat̄ pedagogus poſtea magiſter vt prius hō recogno
ſcat infirmitatē ſuam. In hoc g̊ patet congruitas tempo-
ris dandi nouū teſtamentū. Modus aūt tradēdi duplex
eſt. Vnus ꝑ exteriora. ſicut ꝓponēdo verba ad cognitio
nem alicuius. Et hoc poteſt homo facere. ⁊ ſic traditum
fuit vetus teſtamentum. Alio modo interius operando.
⁊ hoc ꝓpriuꝫ eſt dei. Iob. 32. Inſpiratio oīpotentis dat
intelligentiā Et hoc modo datū eſt nouū teſtamentū. qa
conſiſtit in infuſione ſpūſſancti q̄ interius inſtruit. Non
autē ſufficit tm̄ cognoſcere: ſed requirit̄ operari. Et ideo
pmo illuminat intellectū ad cognoſcendū. Et ideo dicit
Dabo leges meas ꝛc. Et dicit in plurali ꝓpter diuerſa ꝑ
cepta ⁊ conſilia. Et hoc facit ſpūſſanct⁹. 1. Io. 2. Vnctio
eius docet vos Io. 14. Ille vos docebit oīa ꝛc. Item ad
bene operādū inclinat affectū. vnde imprimit cordi. Et
q̄tum ad hoc dicit. In corde eoꝝ ſupſcribā eas id ē ſup
cognitionem ſcribam charitatē. Super oīa aūt chari-
tatē habētes ꝛc. Col. 3. et Ro. 5. Charitas dei diffuſa ē
in cordibus noſtris ꝛc. Et hec eſt epiſtola de qua ſubdit
2. Corin. 3. Non attramento ſed ſpiritu dei viui nō in ta
bulis lapideis ſed in tabulis cordis carnalibus.

Lectio tertia.

Et ero illis in deum: ⁊ ipſi erūt mi-
hi in populū. Et non docebit vnuſ-
quiſqꝫ ꝓximū ſuū: ⁊ vnuſquiſqꝫ fra
trem ſuū dicens: cognoſce dn̄m: quoniā oēs
ſcient me a minore vſqꝫ ad maiorē: qꝛ ꝓpici-
us ero iniquitatib⁹ eorum: ⁊ peccatoꝝ eoꝝ
iā nō memorabor. Dicēdo aūt nouū vetera
uit prius. Qḋ aūt antiquat̄ ⁊ seneſcit ꝓpe
interitum eſt.

Supra poſuit apoſtolus conditiones noui teſtamenti ex
editione ipſius: nunc ponit tres effectus ipſius. Prim⁹
eſt hominis ad deum perfecta coniūctio. Secundus eſt
dei perfecta cognitio ibi. Et nō docebit ꝛc. Tertius eſt
peccatorum remiſſio. ibi. Quia propicius ero ꝛc. Circa
primum ſciendum eſt ꝙ ad hoc ꝙ homo iungat̄ deo re-
quiritur auxilium diuine gratie. quia ad hoc non poteſt
propria virtute Iere. 31. In charitate perpetua dilexi te
ideo attraxi te miſerans. Primo ergo tangit̄ illa coniun
ctio ex parte dei. Secundo ex parte hominis ibi. Et ipſi
erunt ꝛc. Dicit ergo. Ero illis in deum. Nomen dei ſi-
gnificat vniuerſalem prouidentiam. Tunc ergo eſt no-
bis deus quando habet curam de nobis et corda noſtra
ad ſe trahit ⁊ hoc eſt reſpectu iuſtorū ſpecialiter Ex hoc
ergo ꝙ ero eis in deum. ſequit̄ ſecundū ſcꝫ ꝙ ipſi erunt
mihi in ppl̄m. i. exhibebūt ſe mihi in populū. Sicut em̄
dicit aug. 2°. ḋ ciuitate dei. ca. 21. Popul⁹ ē cet⁹ multi
tudinis iuris cōſenſu comunione vtilitatis ſociat⁹. Qn̄
ergo conſentiunt in ius diuine legis vt ſint ad inuicē vti
les vt tendant in deum tunc eſt populus dei. Apoc. 21.
Ipſi populus eius erunt ⁊ ipſe deus cum eis erit eorum
deus. ¶ Deinde cum dicit. Et non docebit ꝛc. ponit ſe-
cundum effectum noui teſtamēti. Et circa hoc facit duo
Primo enim ponit ſignum effectus illius. Secūdo effe
ctum ipſum ibi. Quia omnes ꝛc. Signum perfecte co-
gnitionis eſt quando quis non indiget doceri. quia do-
ctrina eſt via ad acquiſitionem ſcientie. ⁊ ideo ceſſat do-
ctrina: acquiſita perfecte ſcientia. Sed nunquid in nouo
teſtamento vnus non docet alium? Et videtur ꝙ non ꝑ
litteram iſtam. Sed contra. quia apoſtolus vocat ſe do-
ctoreꝫ gentiū. 1. Timo. 2. ⁊ Ephe. 4. Alios paſtores ⁊
doctores. Ro. 12. Siue qui docet in doctrina. Reſpon-
deo. dicendum eſt ꝙ hoc quod dicitur hic poteſt duplici
ter intelligi. Vno modo de preſenti ſtatu: ⁊ ſic nō verifi-
catur vniuerſaliter de omnibus: ſed tantum de primis
fundatoribus noui teſtamenti ſcilicet apoſtolis qui im-
mediate fuerunt inſtructi a deo quando aperuit illis ſen
ſum vt intelligerent ſcripturas Luc. vltimo. Apoſtoli
ergo facti ſunt perfecte cognoſcentes nō ab alijs inſtru-
cti ſed ſimul a chriſto acceperunt ſapientiam infuſam.
Alio modo ꝙ referat̄ ad ſtatum patrie futurum ad quaꝫ
ꝑ nouum teſtamentū introducimur non ꝑ vetus. Et ſic
vr̄ verū eſt qḋ dicit̄ hic. Sꝫ ꝯtra. Hoīes beati ſunt eq̄-
les angelis nō maiores. ſꝫ ſm̄ dionyſiū vn⁹ angel⁹ docet
aliū illuminādo ipm̄. Ergo ⁊ homo beat⁹ alium docebit
Reſpondeo. dicendū eſt ꝙ duplex eſt cognitio in beatis
angelis. Vna que beatos facit. ſcꝫ cognitio diuinitatis
que ſola beatos facit. ſicut dicit auguſtinus in libro con-
feſſionū. Beatus qui te nouit ꝛc. Alia eſt q̄ eſt omniū q̄

ſunt aliud a deo cuiuſmodi ſunt effect⁹ dei. ⁊ iſta nõ beatificant. Quantum ergo ad primã vnus nõ docet alium q: vnus non beatificat mediante alio. ſed a deo imediate. pſ. In lumine tuo videbimus lumen. Sed quantum ad aliam que eſt aliquorum miſteriorum vn⁹ docet alium. Et hoc forte: vſq; ad finem mundi q̃diu durat executio effectuum dei. ⁊ ideo addit dicens. Cognoſce dñm. Quaſi dicat. Non accipit dei cognitionẽ. Et dicit proximum ⁊ fratrem ſuũ q: ⁊ ſi ſm auguſtinũ oẽs hoĩes ſint ex charitate diligendi. ſi tamẽ non poſſis omnibus prodeſſe: tñ illis ſpecialiter debes prodeſſe qui tibi coniũgunt. Vel naturaliter ſicut ſunt conſanguinei quos hic vocat frẽs. Vel alia coniunctione ⁊ ſic proximus eſt. ¶ Omnes eñi ſcient me a minimo vſq; ad maiorẽ eorum. Hec eſt cauſa quare vnus non docebit alium. q: oẽs noſcent dñm 1. Io. 3. Videbim⁹ eum ſicuti eſt. In hac vero viſione cõſiſtit beatitudo Io. 17. Hec eſt vita eterna vt cognoſcãt te ſolum verũ deũ ⁊c. Iere. 9. In hoc gloriet̃ qui gloriatur ſcire et noſce me ⁊c. Et hanc doctrinam habent beati non ab aliquo alio: ſed a ſolo deo tantum. Eſa. 54. Ponam vniuerſos filios tuos doctos a dño. Illud autẽ ꝙ dicit. a minimo. poteſt dupliciter intelligi. Vno modo ꝙ dicant̃ maiores ſancti antiquiores. Et ſic maior ⁊ minor dicũt ſm ordinẽ temporis. Oẽs ergo cognoſcent q̃a ſinguli accipiẽt ſingulos denarios Matth. 20. Vel hoc dicit ad oſtendendũ differentiam premiorum: q: licet oẽs cognoſcant. tamẽ vnus magis alio cognoſcet Matth. 5 Qui fecerit ⁊ docuerit hic magn⁹ vocabit̃ in regno celorum. Premiũ eñi correſpõdet merito. ⁊ hoc contra illos qui dicunt penas ⁊ omnia merita eſſe equalia et ꝑ conſequens premia equalia. Cõtra quos dicit. 1. Corin. 15. Stella differt a ſtella in claritate. ¶ Deinde cum dicit. Quia ꝓpicius ⁊c. ponit tertium effectum qui eſt culpe remiſſio qđ non poterat vetus teſtamentũ. infra. 10. Impoſſibile eſt ſanguine thaurorum ⁊ hircorum auferri peccata Dicit ergo. Propicius ero ⁊c. Differunt aũt iniquitas ⁊ peccatum. q: iniquitas opponit̃ iuſticie que quideꝫ ꝓprie ſemꝑ eſt ad alium. Ideo iniquitas dicit̃ qua qđ nocet alteri Iob. 35. Homini qui ſimilis tui eſt nocebit iniquitas tua ⁊c. Peccatum autẽ dicit̃ oĩs defectus actionis. q: importat deordinationeꝫ. ⁊ ſic iniq̃tas ꝓprie ẽ in ꝓximũ. ſed peccatũ eſt in ſeipſum ⁊ hoc ꝓprie loquẽdo: large tamẽ idem eſt iniquitas ⁊ peccatuꝫ. Et q̃tum ad hoc dicit. Quia ꝓpicius ero iniquitati eorum ſcꝫ in preſenti penam relaxando nec memorabor ſcꝫ in futuro peccata puniendo. Ezech. 18. Omniũ iniquitatũ eius quas operatus eſt non recordabor. pſ. Propicius eſto peccatis noſtris ⁊c. Item ne memineris iniquitatũ noſtrarum ⁊c Ro. 11. Sine penitentia eñi ſunt dona ⁊ vocatio dei ⁊c. id eſt deus non penitet ꝙ hic peccata remiſerit quaſi iterum puniendo. ¶. Deinde cum dicit. Dicendo autẽ nouum ⁊c. quaſi poſita auctoritate arguit ex ipſa ⁊ facit talem rationẽ. Nouum non dicit̃ niſi in comparatione ad vetus. ſed oẽ qđ dicit̃ vetus ſignificat quaſi ſit ꝓpe ceſſationẽ. Ergo dicẽdo nouũ veterauit id ẽ dedit intelligere ꝙ prius ſit ver⁹. Qđ aũt antiquat̃ et ſeneſcit ꝓpe interitũ eſt. Si ergo illud eſt vetus abiiciendũ eſt Leuit. 26. Nouis ſuperuenientib⁹ vetera ꝓiicietis. Dicendo ergo nouum deſignat ceſſationẽ veteris. Proprie autꝫ nihil antiquat̃ niſi qđ ſubiacet tempori. que aũt ſubiacẽt tempori ceſſant in tempore. Oportet ergo illud ver⁹ ceſſare. Dicit aũt antiquat̃ ꝓpter res inaĩatas. ſed ſeneſcit ꝓpter animatas. Sciendum tñ eſt ꝙ vbi habemus peccatorum alia lr̃a habet peccati. ⁊ tũc refert̃ ad peccatum orginale qđ omnib⁹ eſt cõmune.

Capitulũ nonũ.

Habuit quidem ⁊ prius iuſtificationes culture ⁊ ſanctum ſeculare. Tabernaculum enim factum eſt primum: in quo erant candelabra ⁊ menſa ⁊ propoſitio panum que dicitur ſancta. poſt velamentũ autẽ ſecundũ tabernaculum quod dicitur ſanctaſanctoruꝫ: aureum habens thuribulũ ⁊ archam teſtamenti circũtectam ex omni parte auro: in q̃ vrna aurea habens manna ⁊ virga aaron q̃ fronduerat: ⁊ tabule teſtamenti ſuper que erant cherubin glorie obumbrantia propiciatoriũ: de q̃b⁹ nõ ẽ mõ dicendũ ꝑ ſingula.

Supra oſtendit ap̃lus dignitatẽ noui teſtamenti reſpectu veteris in generali: hic oſtendit idem in ſpeciali deſcendendo ad ſingula que erant in vtroq; teſtamẽto. Et circa hoc facit duo. Primo eñi compat ea que ſunt veteris teſtamẽti ad ea que ſunt noui vt ſup hoc oſtendat dignitatẽ noui. Secũdo manifeſtat quedam que ſuppoſuerat decimo ca. ibi Vmbram eñi habens lex ⁊c. Circa primũ tria facit. q: p̃mo exponit illud quod fuit in veteri teſtamẽto. Scđo oñdit ſignificatũ ſuũ ibi. Hoc ſignificãte ſpũſancto ⁊c. Tertio ex his arguit ad ꝓpoſitũ ibi. Et ideo noui teſtamenti ⁊c. Iterũ p̃ma in duas. Primo eñi deſcribit conditionem veteris teſtamẽti. Scđo ꝓſequit̃ ibi. Tabernaculũ eñi factũ eſt primũ ⁊c. Circa primũ ſciendũ eſt ꝙ tam vetus q̃ nouũ teſtamentũ ad hoc inſtituta ſunt vt aĩa accedat ad deum. Ad hoc aũt duo ſunt neceſſaria. ſcꝫ receſſus a peccato: ⁊ vnio ad deum. Primuꝫ fit ꝑ iuſtificationẽ. Scđm ꝑ ſanctificationẽ. ⁊ in vtroq; teſtamento fit iuſtificatio ⁊ ſanctificatio. Vnde dicit ſic. Dictũ eſt ꝙ p̃us veterauit. Sed quale fuit illud vetus? Tale ꝙ habuit iuſtificationes culture ſcꝫ latrie ſm grecũ. In veteri eñi fuerũt quedã ablutiones ꝑ quas mũdabant̃: non quidẽ a macula peccati: ſed a quibuſdã irregularitatibus quib⁹ impediebant̃ a cultu dei ſicut ex tactu mortui vel alicuius imundi non poterant intrare tabernaculũ niſi expiati ꝑ aliq̃s ablutiones. Et ideo dicebant̃ iuſtificationes culture: q: ſcꝫ ꝑ ea fiebat idoneus ad cultum diuinum. Et de hoc habetur Leuit. 22. Hierony. Iuſtificationes id eſt ablutiones quib⁹ purificatis licebat accedere. Sed ſanctificatio eorum erat ſanctũ ſeculare Seculũ q̃nq; ſumit̃ ꝓ q̃cũq; duratione. pſ. In ſeculuꝫ ſeculi. Q̃nq; ſignificat mũdũ iſtũ. 1. Ti. 4. Demas me dereliq̃t diligens hoc ſeculũ. Illa ḡ ſanctificatio poteſt dici ſecularis q: temporalis erat ⁊ non ꝑpetua. Sꝫ littera greca non ſic accipit: q: dicit ſanctũ mundari. Vnde ẽ differẽtia inter nouũ teſtamentũ ⁊ vetus. q: licet vtrũq; ſit corporale tamẽ nouũ continet gratiam. ⁊ ſacruꝫ eſt in quo ſub tegumento rerum viſibilium diuina virtus ſalutem ſecũrius operat̃ qđ nõ erat in veteri teſtamento qm̃ in ſe nullã continebat gratiã Gal. 3. Quõ iterũ cõuertimini ad infirma et egena elementa. ¶ Deinde cum dicit Tabernaculũ eñi ⁊c. exponit illud quod dixit. Et primo q̃tum ad diſpoſitionẽ tabernaculi. Secundo quantũ ad myſteriũ ſacerdotum ibi. His itaq; diſpoſitis ⁊c. Circa primum propter intellectũ lr̃e ſciendum eſt ꝙ dominus in deſerto precepit fieri tabernaculuꝫ quod haberet. 30. cubitos vel paſſus in longitudine. et decẽ in latitudine: ita ꝙ hoſtium erat ad orientem ante quod dependebat velum ſuper quattuor columnas ⁊ quoddam tentorium in quo erat altare holocauſtorum. ſed de hoc nihil ad ꝓpoſitum. quia apoſtolus de hoc non facit aliquam men-

tionem. Sed in tabernaculo verſus occidentē ſpacio de=
cem cubitorū longitudinis. ⁊ decem latitudinis appē de=
bat̄ p velū ſup q̄ttuor columnas ⁊ iſtud diuidebat par=
tem vnam decem cubitorum ab alia .xx. cubitorū. Pars
autē .xx. cubitorum dicitur ſancta. ⁊ tabernaculum p̄mū
ſed illa decem dicunt̄ ſanctaſanctorum. ⁊ tabernaculum
ſecundum. Iſta diſtinctio dupliciter poteſt exponi. Uno
modo quia ea que fuerunt in veteri teſtamento fuerunt
figura noui teſtamenti. Nouū etiaȝ eſt figura celeſtis pa
trie. Sic ergo p primum tabernaculū vetus teſtamentū
⁊ per ſecundum nouū. Alio modo p p̄mum tabernacu=
lum preſens eccleſia. p ſecundū celeſtis gloria. Inquan=
tum ergo ſignificat vetus teſtamentuȝ eſt figura figure.
ſed inquantū ſignificat preſentē eccleſiam que adhuc ſi=
gnificat futurā gloriā eſt figura veritatis q̄tuȝ ad vtrūq̄
Circa hoc ergo duo facit. q̄ p̄mo deſcribit illud qđ erat
in p̄mo. Secundo illud quod erat in ſecundo. ibi. Poſt
velamentum autē ⁊c. In p̄mo autē tria erant ſcȝ cande=
labrum aureum ad meridiem quod ita erat factum. Ex
vno eñ longo haſtili procedebant ſex calami q̄ſi ſex bra=
chia ſcȝ tres a dextris ⁊ tres a ſiniſtris. Et ſic in ſūmitate
erant ſeptem rami ⁊ in quolibet erat vna lucerna que ar
debat. Item in quolibet calamo erant quattuor ſcȝ cala=
mus qui erat ex tribus partibus quaſi tribus petijs ſcȝ
cyphi: ſperule: ⁊ lilia: quia ibi due partes iungebantur
In fine cuiuſlibet partis erat quaſi quidā cyphus in quo
duo cyphi iungunt̄ in nucis moduȝ ⁊ due ſperule volu=
biles ⁊ duo quaſi folia lilij hinc ⁊ inde. Itē in parte aqui
lonari erat menſa aurea in modū altaris ſup quam pone
bant̄ in ſabbato .xij. panes calidi ⁊ ſup quemlibet thus
lucidum in patena aurea. Et ſtabant illi panes qui dice=
bant̄ ꝓpoſitionis vſq̄ ad diē ſabbati vbi oportebat illos
amoueri ⁊ reponebant̄ alij loco illoruȝ. Item in medio
erat altare aureum ad adolendum thymiama boni odo=
ris ⁊ hoc ad lr̄am ne domus feteret ꝓpter multitudineȝ
imolaticij ſanguinis. Per candelabrū autē qđ illuminat
⁊ per menſam deſignat̄ ad lr̄am q̄ qui altari ſeruit de al
tari viuat. Dicit ergo tabernaculuȝ prius id eſt anterior
pars tabernaculi facta eſt in quo erat candelabruȝ quod
vnum erat quātum ad ſubſtantiam ſed plura quantū ad
ramos ⁊ hoc ad meridiem. ⁊ menſa ad aquilonem. ⁊ ꝓ=
poſitio panum id eſt panes propoſitionis per ypallagen
ſicut pflauit fiſtula buccas. ⁊ illa ps dicit̄ ſancta. De hoc
habet̄ diffuſe Exo. 25. 26. et. 27. ¶ Deinde cum dicit.
Poſt velamentum ⁊c. Deſcribit ea que erant in ſecūdo
tabernaculo ſcȝ archa teſtamenti de lignis ſethin impu=
tribilibus circumtecta ex omni parte id eſt tam intus q̄
extra auro In archa aūt erāt tria: ſcȝ vrna aurea hñs mā
na. ⁊ hoc in memoriā illius beneficij eis preſtiti. Exo. 16
Et virga aaron que floruit Numeri. 17. In memoriam
ſacerdotij aaron ne alius extraneus preſumeret accede=
re Et tabule teſtamēti. Exo. 25. In memoriā legis. Itē
ſuper archā erant duo cherubin qui tangebant ſe duab⁹
alis. et tangebant alijs duabus latera tabernaculi. In=
ter duas aūt alas quibus tangebant ſe erat tabula aurea
eius longitudinis ⁊ latitudinis cuius et archa ſcȝ duorū
cubitorum in longitudine cubiti. ⁊ ſemis in latitudine.
⁊ erat ſupereminens que dicebat̄ ꝓpiciatorium. Unde
erat quaſi ſedes de qua deus exaudiret ad repropician=
dum populo. pſ. Qui ſedes ſuper cherubin ⁊c. Archa
vero erat quaſi ſcabelluȝ pedum. Illi duo cherubin ver=
ſis vultibus ad ſeipſos reſpiciebant. Hic autē addit apo
ſtolus quartum ſcȝ thuribulū aureū de quo dicunt aliq̄
q̄ erat altare inter ſancta vt dictuȝ eſt. In ſancta qđ erat
exterius introibant ſacerdotes omni die ad expletioneȝ
myſteriorum. ſed in ſanctaſanctorū ſacerdos ſūm⁹ ſemel
in anno cum ſanguine. et tunc implebat thuribulū illud
thymiamate ita q̄ ex fumo aſcenderet nebula que operi=
ret ſanctaſanctorū ne poſſent videri ab his qui extra erāt
Iſta ḡ ſunt illa que erant poſt velamentū qđ erat ſm qđ
dicit̄ ſanctaſctōrū ꝓ dignitate. ſicut dicit̄ virgo virginuȝ
anthonomaſice. aureuȝ hñs thuribulū et archa in q̄ erat
vrna ⁊c: ſup quam ſcȝ archā non q̄ haberet ſup eam pe=
des ſȝ alas tm̄. cherubin glorie id eſt glorioſe facta obū=
brantia ſcȝ ꝓpiciatoriū alis ſuis. de quibus omnib⁹ nō
eſt modo dicendū id eſt proſequendū p ſingula. Sed cō=
tra q̄ 3. Reg. 8. dicit̄ q̄ in archa nō eſt aliud niſi due ta
bule. Reſpondeo. dicendū eſt q̄ verū eſt ex p̄ncipali in=
tentione. q̄ ad hoc fuit archa p̄ncipaliter facta ſicut pa=
tet Exo. 25. ¶ Quid autē iſta ſignificent Sciendum eſt
q̄ oīes cerimonie legis ordinabant̄ ad vnum ſm̄ ſtatuȝ
illum. ad aliud vero ſm̄ q̄ erant figuratiua ꝓut ſcȝ rep=
ſentabant chriſtum. Quo ad primū oīa inſtituta fuerūt
ad repreſentandū magnificentiā dei. Illa autē non rep=
ſentabant̄ niſi in effectibus. Iſti autē effectus habent q̄ſi
duplex ſeculum. Unum ſupius ſcȝ ſubſtantiarū incorpo=
rearum. ⁊ iſtud repreſentat̄ per ſanctaſanctorū. Aliud eſt
iſtius mundi inferioris ſenſibilis. ⁊ iſtud repreſentat̄ p
ſancta. In mundo autē ſuperiori ſunt tria. ſcȝ deus: rati
ones rerum: ⁊ angeli. Deus autē oīno eſt incomp̄henſi
bilis. et ideo erat ſedes ſine ſedente. quia non poteſt cō=
prehendi a creatura niſi ex effectibus. Illa autem ſedes
erat ꝓpiciatoriū vt dictum eſt. ¶ Angeli autē ſignificā=
tur p cherubin ꝓpter ſapientiā. Unde ⁊ ph̄i angelos di
cunt ſubſtantias intellectuales. Erant autē duo ad deſi=
gnandū q̄ non erant ibi poſiti ad colendum. q̄ dictum
erat eis. Deut̄. 4. Audi iſrael dñs deus tuus vnus eſt.
¶ Q̄ reſpiciūt in ꝓpiciatoriū. deſignat q̄ nunq̄ recedūt
a contemplatione dei Matth. 18. Angeli eorum in celis
ſemp vident faciem patris ⁊c. ¶ Rationes rerum ſignā=
tur p archā. Illa vero q̄ ſunt in hoc mundo vel ptinent
ad ſapientiā que p tabulas ſignificat̄. Uel ad potentiaȝ
q̄ p virgam. Uel ad bonitatē q̄ p māna qđ erat dulce. q̄
quicq̄d eſt dulcedinis in creatura totū eſt ex bonitate dei
Quia vero rationes rerū q̄ ſunt intelligibilit̄ in deo ſunt
ſenſibiliter in creaturis corporalib⁹. Ideo ſicut in tabu=
lis erat lumen intellectuale. ita in ſanctis erat lumē cor=
porale. Ibi manna: hic panes. Ibi virgā hic altare qđ p
tinet ad officiū ſacerdotis. ¶ Sed inq̄tum p iſta figura
bat̄ chriſtus oīa iſta inueniunt̄ in ipſo. Et p̄mo q̄tū ad
ſancta. Ipſe eñ eſt candelabrū luminis Jo. 8. Ego ſum
lux mundi. In iſto ſunt ſex ordines. tres a ſiniſtris ſcȝ p=
fecti veteris teſtamēti. et tres a dextris ſcȝ noui teſtamē=
ti. Iſti deſignant̄ Ezech. 14. per noe p̄lati. per daniel cō=
tēplatiui. p iob actiui. Iſti calami lumē accipiūt ⁊ infun
dunt quia ſicut dicit̄ 1. Pe. 4. Unuſquiſq̄ ſicut accepit
gratiam in alterutrum illam adminiſtrātes. Cyphi ſunt
ꝓpinantes potum ſapientie. Sperule ꝓpter promptitu
dineȝ obedientie. Lilia ꝓpter finem vite eterne. Septē
lucerne ſunt ſeptem dona ſpūſſancti. ¶ Item chriſtus ē
mēſa refectionis. Duodecim panes ſunt doctrina duo=
decim apoſtolorū ⁊ ſucceſſorum ſuorum. Qui ponuntur
in ſabbato ſpei vſq̄ ad ſabbatum ſpei. et ſi interim vnus
remouetur per mortem: alter ſubſtituitur. Sed in ma=
gno ſabbato remouebunt̄ omnes. ¶ In interiori erat ꝓ=
piciatoriuȝ ⁊ chriſtus eſt ꝓpiciatio ꝓ peccatis noſtris. 1.
Jo. 2. Duo angeli ſunt duo teſtamenta concorditer xp̄m
reſpicientia. Uel oīes angeli chriſto ſeruientes concor=
diter ⁊ vnanimiter Matth. 4. Acceſſerunt angeli ⁊ mi=
niſtrabant ei. Dañ. 7. Milia miliū miniſtrabant ei. S. 1.
Oēs ſunt adminiſtratorij ſpūs. Ipſi deſiderant in xp̄m

ꝓſpicere. 1. Pe. 1. Item obumbrant ꝓpiciatoꝛium id ē xp̄i eccleſiam cuſtodiunt. Uel qꝛ ipſoꝛum miniſterio fie‑bant viſiones ⁊ apparitiones in quibus obumbratoꝛie fi‑gurabat̄ chꝛiſtus. Archa aurata de lignis ſethin eſt caro chꝛiſti pura ⁊ precioſiſſima. que et dicit̄ vrna aurea ꝓpt̄ ſapientiā plena dulcedine diuinitatis. Tabule ſunt eiꝰ ſapientia. Uirga eſt ſacerdotium eius eternum. Uel vir‑ga eſt poteſtas chꝛiſti. Māna dulcedo gratie que datur ꝑ ſacerdotium xp̄i. vel per obedientiam mandatoꝝ ſicut homo obedit poteſtati. Sed quia nullus habet ſic grati‑am quin peccet excepto chꝛiſto ⁊ matre eius. Ideo neceſ‑ſe eſt habere ꝓpiciatoꝛiū. Sciendū eſt aūt ꝙ glo. ſuꝑ lo‑cum iſtū multū diffuſe iſta exponit.

Lectio ſecunda.

His vero ita compoſitis in pꝛioꝛi quidez tabernaculo ſemper intro‑ibant ſacerdotes ſacrificioꝛum of‑ficia conſummantes. in ſecundo autez ſemel in anno ſolꝰ pontifex non ſine ſanguine quē offerret pꝛo ſua et populi ignoꝛātia: hoc ſi‑gnificante ſpirituſancto: nondum pꝛopala‑tam eſſe ſanctoꝛum viam adhuc pꝛioꝛe ta‑bernaculo habente ſtatum. Que parabola eſt tempoꝛis inſtantis iuxta quam munera ⁊ hoſtie offeruntur: que non poſſunt iuxta conſcientiam perfectum facere ſeruientem: ſolūmodo in cibis ⁊ potibus ⁊ in varijs ba‑ptiſmatibꝰ ⁊ iuſticijs carnis vſqꝫ ad tempꝰ coꝛrectionis impoſitis.

Supꝛa deſcripſit apoſtolus ea que pertinent ad vetꝰ te‑ſtamentum ꝙtum ad diſpoſitionē tabernaculi: hic ꝓſe‑quit̄ de officio miniſtroꝛum. Et p̄mo de his que ſpectāt ad ſancta. Scd̄o aūt de his que ſpectāt ad ſanctaſanctoꝛū ⁊c̄ ibi. In ſecūdo autē ⁊c̄. Ad intellectū autē lr̄e hu‑ius ſciendum eſt ꝙ ſicut ſupꝛa dictum eſt in parte anteri‑oꝛi ipſius tabernaculi circa medium erat altare thymia‑matis vl̄ incēſi qꝺ idē eſt ⁊ cādelabꝛū. Ex parte vo meri‑dionali ⁊ ex oppoſito menſa ꝓpoſitiōis. Sacerdos ergo quolibet die mane ⁊ veſpere intrabat ſancta ꝓpter duo. ſcꝫ ad parandū lucernas ⁊ ad adolendū thymiama vt lu‑men ⁊ bonꝰ odoꝛ iugiter eſſet in ſanctis. Dicit ergo. His ſcꝫ que pertinent ad ſpeciez tabernaculi ita diſpoſitis id eſt oꝛdinatis quottidie mane ſcꝫ ⁊ ſero intrabant ſacer‑dotes conſūmantes officia ſacrificioꝛum. non tamē ꝙ in ſancta ſacrificarent. qꝛ ſacrificabāt ſuꝑ altare holocauſto‑rum qꝺ erat ante foꝛes tabernaculi ſub diuo. ſed adole‑tionē thymiamatꝭ ⁊ deuotionē offerētiū vocat ſacrificiū. ¶ Deinde cum dicit. In ſecundo autē ⁊c̄. ponit officiū miniſtroꝛum ꝙtum ad ſanctaſanctoꝝ. Circa quod ſcien‑dum eſt ꝙ ſicut dicit̄ Leuit̄. 16. Sūmus ſacerdos in die expiationis q̄ fiebat decima die ſeptimi mēſis ſcꝫ ſeptē‑bꝛis qui ſeptimus eſt a marcio noſtro qui apud hebꝛeos concurrit ꝓ parte cum apꝛili in quo incipiūt anni. Exo. 11. Menſis iſte p̄ncipium vobis menſiū p̄mus erit in mē‑ſibus anni. ipſi em̄ incipiūt menſem in lunatione q̄ ſempꝛ incipit in martio niſi impediat emboliſmus. offerebat ꝓ ſe ⁊ tota domo ſua vitutulum ⁊ hircū ꝓ peccato populi. ⁊ iſtis īmolatis accipiebat de ſanguīe ipſoꝝ ⁊ implebat thuribulum pꝛunis altaris holocauſtoꝝ qꝺ erat in atrio ante foꝛes tabernaculi ⁊ cum oībus his intrabat in ſan‑ctaſanctoꝝ ⁊ cum ſanguine expiabat tabernaculū aſper‑gendo ſanguinē contra velum ⁊ poſt egrediebat̄. Et cuꝫ eodeꝫ ſanguīe liniebat coꝛnua altaris thymiamatꝭ. Hoc autē ſemel in anno faciebat. Unde dicit. In ſecundo aūt ſcꝫ tabernaculo qꝺ dicit̄ ſanctaſanctoꝝ ſemel in anno in‑trabat ſolus pontifex. Gloſa dicit ꝙ pluries poterat ſine ſanguine ſꝫ non cum ſanguine niſi ſemel. De hoc tamē non habet̄ niſi tantū quādo mouenda ſunt caſtra. qꝛ tūc intrabant aaron ⁊ filij eius ⁊ inuoluebant ⁊ diſpenſabāt onera leuitarum ſicut patet Numeri. 4. Semel tn̄ in an‑no intrabat ſūmus ſacerdos ſolus cū ſanguine qn̄ offere‑bat ꝓ ſua et populi ignoꝛantia id eſt ꝓ peccatis noſtris. ꝓuer. 14. Errant qui operantur malum. Omīs em̄ ma‑lus ignoꝛat vt habet̄. 3. ethicoꝝ. De hoc habet̄ Leuit̄. 16. vbi tradit̄ ritus iſte. ¶ Myſtice vero ꝑ pꝛimū taber‑naculum deſignat̄ preſens eccleſia in qua fideles debent ſeipſos ſacrificare. Ro. 12. Exhibeatis coꝛpoꝛa vr̄a ho‑ſtiam viuentē ſanctaꝫ deo placentem. pſ. Sacrificiū deo ſpiritus cōtribulatus. Item debent ſacrificare ſua in ele‑moſynis. infra. 13. Talibus em̄ hoſtijs ꝓmeret̄ deus. Sed in ſanctaſanctoꝛuꝫ id eſt in patriam celeſtem intrat ſolus pontifex ſcꝫ xp̄s in anima ⁊ coꝛpoꝛe. ¶ Tamē ſm̄ lr̄am intētio apoſtoli eſt ꝙ ꝑ ſancta intelligat̄ vetus lex. per ſanctaſanctoꝝ ſtatus noui teſtamenti ⁊ celuꝫ. qꝛ per nouam legeꝫ intrat̄ in celum. Et ideo ſubdit. Hoc ſigni‑ficante ſpū ⁊c̄. Ubi exponit quid ſignificat̄ ꝑ hoc. Et pꝛi‑mo ꝙtum ad vetus teſtamentū. Secundo ꝙtum ad no‑uum ibi. Chꝛiſtus autē aſſiſtens ⁊c̄. Item in p̄ma parte p̄mo ponit officiū miniſtroꝝ ꝙtū ad p̄mū. Secūdo ſubdit poſitionis rationem ibi. Iuxta quam munera ⁊c̄. ¶ Sci‑endum aūt ꝙ in p̄mo intrabant ſacerdotes quottidie: ſꝫ in ſecundo quod erat vltra velum non niſi pontifex ſolꝰ ſemel in anno. Unde ꝙtum ad miniſtros illos erant ibi duo. Unū ꝙ in p̄mo quottidie intrabāt. Aliud ꝙ ſcd̄m erat eis velatum. Unde interpoſitio veli ſignificat ꝙ ce‑leſtia erant eis velata. Item ꝙ non intrabant ſignificat ꝙ vetus teſtamentum nō eſt via intrādi celum ante ad‑uentum xp̄i. Dicit ergo. dico ꝙ hoc ſic perfectū eſt hoc ſi‑gnificante ſpūſancto. 2. Pe. 1. Non humana voluntate allata eſt aliquando ꝓphetia: ſed ſpūſancto inſpirati lo‑cuti ſunt ſancti dei homines. Et hoc eſt cōtra hereticos qui dicunt vetus teſtamentum non eſſe a ſpūſancto: ſed a deo malo. ¶ Quid ſignificante? Nondū ꝓpalatā eſſe ſanctoꝛum viam adhuc pꝛioꝛe tabernaculo id eſt veteri teſtamēto ſignificato per pꝛimū tabernaculū habente ſta‑tum. Durante em̄ veteri teſtamento via ſanctoꝝ ſcꝫ xp̄s qui dicit. Io. 14. Ego ſum via. Nondum venerat. ipſe em̄ eſt hoſtium ꝑ qꝺ patet introitꝰ in ſanctaſanctoꝝ. Io. 10. Ego ſum hoſtium. Sed non erat ꝓpalatus quia ad‑huc latebat ſub figuris lr̄e obumbratꝰ. Infra. 10. Umbrā habens lex futuroꝝ. ⁊c̄. ¶ Que ꝑabola eſt inſtantis id ē preſentis tempoꝛis. Uel inſtantis id eſt ducēs nos ad ea que contingunt in pꝛeſenti tempoꝛe. ¶ Deinde cū dicit. Iuxta quam ⁊c̄. ponit rationem quare durante ſtatu ve‑teris legis non patebat introitus in ſanctaſanctoꝝ. In illa em̄ ſancta nullus intrat niſi perfectus. Eſa. 35. Uia ſancta vocabit̄ non tranſibit per eam pollutus. Et ideo vbi non erat mūdatio ⁊ perfectio nec erat introitus in il‑la. Sed vetus teſtamentū nō poterat perfectū facere ſer‑uientem: quia nondum erat oblatū ſacrificium ſatiſfa‑ciens ꝓ peccato totius humani generis. Et ideo dicit. Iuxta quam ſcꝫ vel parabolam vel figuram offerūtur munera ⁊ hoſtie. Quod refertur ad illud quod dicit ſan‑crificioꝛum officia conſūmantes: quia oblationes ⁊ mu‑nera que ſunt de hoībꝰ. hoſtie aūt que tn̄ ſūt de aīalibꝰ non offerebant̄ in ſanctaſanctoꝛum. ſed in ſanctis vel ad

foꝛes tabernaculi. Iſta autē non poterant mundare. qꝛ
non poſſunt facere perfectum ſeruientem ſeruituti latrie
que pertinet ad cultum diuinum. Perfectuꝫ dico iuxta
conſcientiā. Eſt enim duplex mundatio. Una a macula:
⁊ reatu peccati. Et hec eſt quantū ad conſcientiam. Hoc
non poteſt lex. infra. 10. Impoſſibile ē ſanguine thauro-
rum ⁊ hircoꝛum auferri peccata Eſa. 1. Ne offeratis vl-
tra ſacrificium fruſtra. Mich. 6. Nūquid placari poteſt
deus in milibus arietum aut in milibus hircoꝛum pin-
guium. Alia mundatio erat qꝫtum ad culturam vt ſcꝫ li-
ceret eis miniſtrare in illis ſacrificiis. Et ſic mundabat.
Sed nunquid in veteri lege nō fuerunt multi perfecti?
Et videt ꝙ ſic. Dictum eſt eīm abrae Geñ. 17. Ambula
coꝛam me ⁊ eſto perfectus. Moyſes etiā ⁊ multi alij val
de ſancti ⁊ perfecti fuerunt. Reſpondeo. dicendū eſt ꝙ
licet tūc multi perfecti ⁊ ſancti fuerint: hoc tamē fuit ex ,nō
operibus legis. ſupꝛa. 7. Nihil ad perfectū adduxit lex.
Sed hoc fuit per fidem chꝛiſti Geñ. 15. Credidit abꝛaaꝫ
deo et reputatum eſt illi ad iuſticiam. Hoc ergo non erat
virtute cerimoniaꝝ legalium. Unde frequenter ibi dicit
Oꝛabit ꝓ eo ſacerdos ⁊ dimittet illi Leuit. 5. et in mul
tis alijs locis. Qꝛ ergo mundaret hoc erat ex fide. Sed
in nouo teſtamento dicit. Matth. vltimo. Qui credide
rit ⁊ baptizatus fuerit ſaluus erit. Sine ſacramentis eīm
noue legis non eſt ſalus. Jo. 3. Niſi quis renatus fuerit
ex aqua ⁊ ſpūſancto ⁊c. Sꝫ q̄re nō mūdabāt ꝯſciaꝫ qꝛ cō
ſiſtebant in cibis ⁊ potibꝰ. pctm̄ vero ē in conſcīa. Illud
aūt qđ eſt pure coꝛpoꝛale nō mundat animā: qꝛ non agit
in animā. In ſacrificijs aūt illis erant cibi et potus ⁊ ce-
tera que pertinent ad coꝛpus. ⁊ ideo non poterant mun-
dare conſcientiā. Dicit ergo in cibis ⁊ potibus id eſt in
diſcretione ciboꝛum ⁊ potuū interdictoꝛuꝫ in veteri lege
qꝛ abſtinere ab his non mundat conſcientiam vel vt hoc
referatur ad vſuꝫ ſacrificioꝝ. quia comedebant a ſacerdo
tibus illa que offerebant ꝓ peccatis et ab alijs q̄ ꝓ alijs
Iſta eīm non mundabant conſcientiā Jere. 11. Nunquid
carnes ſancte auferēt a te malicias tuas. ¶ Et varijs ba
ptiſmatibus id eſt lotionibus. quia ſicut dicit Matth.
7. Judei ſeruabāt baptiſmata calicū ⁊ vrceoꝛum ⁊ a fo-
ro redeuntes non comedūt niſi baptizent. Contra quos
dicit dñs Mat. 23. Ue vobis ſcribe ⁊ phariſei ypocrite
qui mundatis qđ deforis eſt calicis ⁊ parapſidis. intus
autē eſtis pleni rapina ⁊ imundicia. Uerūtamen aplus
non loquit hic de ſupſtitionibꝰ phariſeoꝛū. ⁊ ideo opoꝛ-
tet currere ad alias lectiones preceptas in lege ſicut eſt
de aqua ī qua lauabant ſacerdotes ⁊ de aqua purificati-
onis in mundatione lepꝛoſi vel polluti. Unde frequen-
ter dicit. Lauabant veſtimenta ſua ⁊c. Et hec dicuntur
hic baptiſmata. ¶ Et iuſticijs carnis. hoc addit vniuer-
ſalit̄ de oībus. Uocat iſta cerimonialia iuſticias carnis
id eſt carnales: qꝛ pertinebāt tm̄ ad coꝛpoꝛalem mūdici-
am. nec erat in eis aliqua virtus ſpiritualis. Et ne aliqͥs
dicat quare ergo inſtituta ſunt ſi non poterant ꝑficere.
quia iam videret ꝙ deus ea inutiliter inſtituerit. Hoc re
mouet cum dicit. Uſq ad tempus coꝛrectionis impoſi-
tis. Quaſi dicat. Hoc verum eſt ꝙ fuiſſent inutiliter in-
ſtitnta ſi ſemper deberent durare. Sed ſicut puero ꝑmo
opoꝛtet dare pedagogum. quando autē iam peruenit ad
etatem ꝑfectam tunc dat ei modus ſe habendi ſm̄ iudi-
ciū rectoꝝ reipublice. Ita ī veteri lege ea q̄ ſpectabāt ad
impꝑfectionem inſtituta fuerunt. ſed quando venit tem-
pus perfectum tunc debuerūt inſtitui illa que ducunt ad
perfectionem. Et ideo dicit. Uſq ad tempus coꝛrectio-
nis id eſt in quo coꝛrigerent: non quidē ſicut mala. ſed ſi
cut imperfecta. Lex eīm bona eſt Ro. 7. pš. Supuenit
manſuetudo ⁊ coꝛripiemur.

Lectio tertia

Chꝛiſtꝰ aūt aſſiſtēs pontifex futuroꝝ
bonoꝛū pamplius ⁊ ꝑfectius ſtaber-
naculū nō manufactū id eſt nō huiꝰ
creationis: neq ꝑ ſanguinē hircoꝝ aut vitu
loꝝ ſed ꝑ ꝓpꝛiū ſanguinē introiuit ſemel
in ſancta: eterna redemptione inuenta. Si
enim ſanguis hircoꝛum aut thauroꝛum et
cinis vitule aſperſus: inquinatos ſanctifi-
cat ad emundationem carnis: quantomagꝭ
ſanguis chꝛiſti qui per ſpiritumſanctuꝫ ſe-
metipſum obtulit immaculatum deo: emū-
dabit conſcientiam noſtram ab operibꝰ ma
lis ad ſeruiendū deo viuenti.

Supꝛa poſuit apoſtolus ſignificationem eoꝛuꝫ que per-
tinent ad vetus teſtamentū ⁊ primū tabernaculum: hic
ponit conditiones eoꝛum que ꝑtinent ad ſecundū taber-
naculū qđ repꝛeſentabat nouū teſtamentū. Et circa hoc
facit duo. Primo eīm ponit illam ſignificationē. Secū-
do ꝓbat quoddā quod ſuppoſuerat ibi. Si eīm ſanguis
hircoꝛum ⁊c. Sciendum eſt aūt ꝙ ſi cōſiderent ſupꝛadi-
cta quinq: dicta ſunt de ſecundo tabernaculo: ſcꝫ qͦs in-
trabat quia ſolus pontifex. Secūdo dignitas ⁊ conditio
loci quo intrabat: quia dicebat ſanctaſanctoꝛuꝫ. Tertio
quomō intrabat quia cum ſanguine. Quarto quādo in-
trabat: quia ſemel in anno. Quinto quare intrabat. qͥa
ꝓ expiatione peccatoꝛū. Hic autē aplus illa quinq ex-
plicat. Et primo quis ſit ille qui intrat quia xp̄s. Pon-
tifex eīm eſt ꝑnceps ſacerdotū. Talis aūt eſt xp̄s. 1. Pe.
5. Cum apparuerit ꝑnceps paſtoꝛum ⁊c. ſupꝛa. 4. Ha-
bentes ergo pontificem magnū qui penetrauit celos ie-
ſum ⁊c. Sed quilibet pontifex diſpenſator eſt alicuiꝰ te-
ſtamenti. In quolibet autē teſtamento duo conſideran-
da ſunt ſcꝫ finis repꝛomiſſus in illo teſtamēto. Bona aūt
repꝛomiſſa in veteri teſtamento erant bona tempoꝛalia.
Eſa. 1. Si volueritis ⁊ audieritis me bona terre come-
detis. Ille ḡ pontifex erat bonoꝝ tempoꝛaliū. Sꝫ xp̄s ē
pontifex bonoꝝ celeſtiuꝫ Matth. 5. Gaudete ⁊ exultate
qm̄ merces vr̄a copioſa eſt in celis. Eſt ḡ pōtifex ſūmoꝝ
bonoꝝ. qꝛ ꝑ pōtificatū eiꝰ introducimur in bona futura.
pš. Replebimur in bonis domꝰ tue. Itē in veteri diſpē-
ſabant figuralia ſed chꝛiſtus diſpenſat ſpūalia q̄ ꝑ illa fi-
gurabantur Luc. 11. Pater veſter de celis dabit ſpiritū
bonum petentibus ſe. Sic ergo per bona futura poſſunt
intelligi vel bona celeſtia ⁊ hoc reſpectu noui teſtamen-
ti. Uel bona ſpūalia reſpectu veteris. reſpectu cuiꝰ figu-
ra erant. Iſte pontifex non eſt negligens: ſed aſſiſtens.
Pontifex eīm mediatoꝛ eſt inter deuꝫ ⁊ populum. Chꝛi-
ſtus vero mediatoꝛ eſt. 1. Ti. 2. Mediatoꝛ dei ⁊ hominū
hō xp̄s ieſus. Deut. 5. Ego medius ⁊ ſequeſter fui inter
dñm ⁊ vos. Et iō ipſe aſſiſtit pr̄i ad interpellandū ꝓ no-
bis. Supꝛa. 7. Ro. 8. Chꝛiſtꝰ ieſus qui eſt ad dexteraꝫ
pr̄is q̄ etiā interpellat ꝓ nobis. Item aſſiſtens nobis ad
auxiliandū. pš. A dextris eſt mihi ne cōmouear. Act. 7
Ecce video celos apertos ⁊ ieſum ſtanteꝫ a dextris dei.
Sic ergo patet qͦs intrabat. ¶ Secūdo oſtendit dignita
tem interioꝛis tabernaculi qꝛ dicit. Peramplꝰ ⁊c. quia
iſtud eſt perfectius vtpote qꝛ eſt imobile Eſa. 33. Ocul
tui videbūt hieruſalē ciuitatē opulentā tabernaculū qđ
nequaq̄ vltra trāſferri poterit. Hoc aūt eſt tabernaculū
celeſtis glie. pš. Dñe qͦs habitabit in tabernaculo tuo.
Dicit autē tabernaculum: quia eſt locus peregrinoꝛum.

Non enim debetur nobis ex conditione nature . ſed tm̄
per gratiam Eſa.32. Sedebit populus meꝰ in pulchri-
tudine pacis in tabernaculis fiducie in requie opulenta
Eſt ergo amplius propter multitudinem bonorũ immē-
ſam quod deſignat in auctoritate predicta. Sedebit ⁊c.
Baruch.3. O iſrael ꝙ̄ magna eſt domus dei. Illud aũt
qḋ dicit peramplius dupliciter legit . Uno modo ꝙ ſit
vna dictio quaſi valde amplius. ⁊ ſic conſtruit lr̃a. xp̄us
aſſiſtens pontifex futuroꝝ bonorũ introiuit in ſancta ſan-
ctorum dico que ſunt tabernaculum peramplius . Alio
modo ꝙ ly per ſit prepoſitio qḋ magis exprimit in greco
⁊ tunc conſtruit ſic. Chriſtus introiuit in ſancta ꝑ taber-
naculum amplius id eſt magis amplum ⁊ perfectũ. Itē
perfectius quia ibi ceſſabit om̄is imꝑfectio. 1. Corin. 13.
Cum venerit qḋ perfectum eſt euacuabit qḋ ex parte ē.
Item eſt alterius conditionis: qꝛ vetus factum fuit ma-
nu hominis . hoc autē non: ſed manu dei. Exo.15. San-
ctuarium tuum dn̄e qḋ fundauerũt manus tue. dominꝰ.
⁊c. 2. Corin. 5. Scimus eñ qꝛ ſi terrena domus noſtra
huius habitationis diſſoluatur ꝙ edificationem habe-
mus ex deo domũ non manufactam ſed eternã in celis.
infra.11. Expectabat eñ fundamenta habentē ciuitatē:
cuius artifex eſt ⁊ conditor deus. Et ideo dicit. Non ma-
nufactum id eſt non huius creationis : quia non eſt ma-
nufactũ ſicut vetus. nec eſt huius creationis id eſt in bo-
nis ſenſibilibus creatis. ſed eſt in bonis ſpūalibꝰ. Uel ꝑ
tabernaculum poteſt xp̄i corpus intelligi. in quo contra
diabolum pugnauit. pſ̄. In ſole poſuit tabernaculũ ſuũ.
Qḋ eſt ampliꝰ: qꝛ in ipſo habitat oīs plenitudo diuini-
tatis corporaliter. Col.1. Item perfectius eſt: quia vidi-
mus gloriam eius gloriam quaſi vnigeniti a patre plenũ
gratie ⁊ veritatis Io.1. Item non manufactum quia nō
ex virili ſemine. Dan̄.2. Abſciſus eſt lapis de monte ſi-
ne manibus. ¶ Tertio oſtēdit quomō intrabat. quia nō
ſine ſanguine, ſed ille cum ſanguine vitulorum ⁊ hirco-
rum. ſicut dicit Leuit.16. ſed xp̄us non ſic ſcꝫ ſanguine
alieno: ſed ꝑ ꝓprium ſanguinem quē ꝓ ſalute noſtra im-
molauit in cruce. Matth.26. Hic eſt ſanguis meus no-
ui teſtamenti qui ꝓ vobis ⁊ ꝓ multis effundet in remiſ-
ſionem peccatorũ. Dicit autē pluraliter vitulorũ ⁊ hirco-
rum. non ꝙ ſimul eſſent plures. ſed quia ꝑ diuerſos an-
nos pluries intrabat. Chriſtus autē ſignificat ꝑ hircum
ꝓpter ſimilitudinē carnis peccati. Ro.8. Item ꝑ vitu-
lũ ꝓpt̄ fortitudinē: Et qꝛ vtitur duobꝰ teſtamentis tāꝙ̄
duobus cornibus Abachuc.3. Cornua in manibus eius
¶ Quarto quando intrabat: qꝛ ſemel in anno. xp̄s autē
ꝑ totum tempus qḋ eſt quaſi vnus annus intrauit ſemel
in ſancta ⁊ ſemel effudit ſanguinem ſuũ. 1. Pe.3. Chri-
ſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt. Ro.6. Q
eñ mortuus eſt peccato mortuus eſt ſemel . Item ſemel
intrauit ex quo intrauit celeſtia ſemꝑ eſt ibi. E ideo dicit
ꝙ intrauit ſemel in ſancta . ¶ Quinto oſtēdit quare in-
trauit: quia ad offerendum ꝓ populi ignorantia non pro
ſua. qꝛ non habebat. Sanguis eñ chriſti magis ꝙ̄ ille
valet ad hoc. quia ꝑ ipſum inuenta eſt eterna redemptio
Quaſi dicat. Per iſtum ſanguinem redempti ſumus ⁊
hoc imꝑpetuum. quia virtus eius eſt infinita. infra.10.
Una oblatiōe cōſumauit ī ſempiternũ ſanctificatos. pſ̄.
Redemptionem miſit dn̄s populo ſuo . Hoc autē quod
dicit inuenta ad duo poteſt referri. ſcꝫ ⁊ ad deſideriũ dei
quod habebat de ſalute noſtra Iob.33. Inueni in quo ei
ꝓpicier. Ezech.18. Nolo mortem peccatoris . Item ad
deſiderium patrum quo deſiderabant redimi. Nullꝰ aũt
inuenit modũ ita congruũ ſicut xp̄s. Et ideo ſignant di-
cit inuenta . ¶ Deinde cum dicit. Si eñ ſanguis ⁊c. ꝓ-
bat vnum quod ſuppoſuit ſcꝫ iſtud vltimũ. Eterna redē-
ptione inuenta. Quaſi dicat. Ita dixi ꝙ ꝑ ꝓprium ſan-
guinem fecit eternam redemptionē in quo apparet eius
maxima efficacia . Q autē ita ſit ꝓbo per locum a mino-
ri: quia ſi ſanguis brutorum animaliũ faciebat quod mi-
nus eſt. ſanguis xp̄i poterit facere qḋ maius eſt . Unde
circa hoc facit duo. Primo enim ponit antecedēs. Se-
cundo conſequens ibi . Quantomagis ſanguis xp̄i ⁊c.
Circa primũ ſciendũ eſt ꝙ in veteri lege erat duplex mũ-
datio. Una que fiebat in die expiationis de qua habetur
Leuit.16. Et de iſta iam dictum eſt. Et iſta videbat di-
recte ordinari ad emundationē a peccato. Alia erat con-
tra irregularitatem legis de qua dicit Numeri.19. ꝙ p̄-
cepit dn̄s ꝙ Eleazar acciperet vaccā rufam a moyſe ſine
macula etatis integre que non traxiſſet iugum: ⁊ eductā
extra caſtra immolaret in cōſpectu populi. ⁊ tingeret di-
gitum in ſanguine eius ⁊ aſpergeret ſepties cōtra taber-
naculũ. ⁊ ꝙ combureret totã ſcꝫ carnem pellem ⁊ etiam
fimuꝫ eius cum yſopo ligno cedrino ⁊ cocco bis tincto.
quo facto vir mundus colligebat cineres ⁊ in loco mũdo
effundebat extra caſtra. Et de ipſis ponebant in aqua q̄
immũdus qui ſcꝫ tetigiſſet cadauer mortui aſpergebat
die tertio ⁊ ſeptimo cum yſopo ⁊ ⁊ ita mũdabat. nec ali-
ter poterat mundari. Iſta eſt ſententia apli. Itaqꝫ ꝙ̄tuꝫ
ad primum dicit. Q ſi ſanguis hircorum ⁊ thaurorum.
Quantũ vero ad ſecundum dicit. Et cinis vitule aſper-
ſus ſanctificat inquinatos. non gratiam conferendo ſꝫ ad
emũdationem carnis id eſt ab irregularitate qua carnali-
ter impediebant ꝙ̄ſi mundi a cultu diuino: nō tm̄ aufere-
bant peccata. Sed tm̄ vt dicit auguſtinus aliquando vir-
tute illius aſperſionis mundabant a lepra corporali. Et
ideo dicit. Ad emundationē carnis. ¶ Deinde cum di-
cit. Quãtomagis ⁊c. ponit conſeq̄ns. Quaſi dicat. Si
ſanguis ⁊ cinis hoc poſſunt: quid poterit ſanguis chriſti
Certe multoplus. Et ponit apoſtolꝰ tria que oſtendunt
efficaciam ſanguinis chriſti . Primo quis eſt ille cuius
eſt ſanguis iſte: quia ſcꝫ eſt chriſtus. Ex quo patet ꝙ eiꝰ
ſanguis mundat. Matth.1. Ipſe eñ ſaluuꝫ faciet popu-
lum ſuum a peccatis eorum. Secũdo cauſam quare xp̄s
ſanguinem ſuũ fudit quia hoc fuit ſpūſſanctus cuius mo-
tu ⁊ inſtinctu ſcꝫ charitate dei ⁊ proximi hoc fecit. Eſa.
59. Cum venerit quaſi fluuius violentus quem ſpūs do-
mini cogit. Spūs aũt mundat Eſa.4. Si abluerit dn̄s
ſordes filiaruꝫ ſyon ⁊ ſanguinē hieruſalē lauerit de me-
dio eius in ſpiritu iudicij ⁊ ſpū ardoris. Et iō dicit. Per
ſpūmſanctum obtulit ſemetipſum. Eph.5. Chriſtus di-
lexit nos et tradidit ſemetipſum ꝓ nobis oblationem et
hoſtiam deo in odorem ſuauitatis. Tertio conditionem
eius qꝛ eſt immaculatus Exo.12. Erit agnus abſqꝫ ma-
cula maſculus anniculus. Ecc̄.34. Ab imundo qs mũ-
dabit: Sed nunquid ſacerdos imundus poteſt munda-
re: Reſpondeo dicendũ eſt ꝙ non ſi ageret in ꝓpria vir-
tute. ſed agit virtute ſanguinis xp̄i. qui eſt ſicut cauſa p̄-
ma. Et ideo non egiſſet niſi fuiſſet imaculatus. ¶ Scien-
dum tamē ꝙ ſanguis illorũ animaliũ mũdabat tantũ ab
exteriori macula ſcꝫ a contactu mortui. ſed ſanguis chri-
ſti mũdat interius conſcientiã qḋ fit ꝑ fidem Act.15. Fi-
de purificans corda eorum. Inquantũ ſcꝫ facit credere
ꝙ omnes q̄ chriſto adherent ꝑ ſanguinē eius mundant.
Ergo iſte emundat conſcientiam. Item ille mundabat a
tactu mortui: ſed iſte ab operibus mortuis ſcꝫ peccatis q̄
tollunt deum ab anima cuius vita eſt per vnionē chari-
tatis . Item illē mundabat vt poſſent accedere ad figu-
rale miniſteriũ . ſed ſanguis xp̄i ad ſpūale obſequiũ dei.
pſ̄. Ambulãs in via imaculata hic mihi miniſtrabat. Et
ideo dicit. Ad ſeruiendum deo. Item deus eſt vita Io.
14. Ego ſum vita. Et deut.32. Uiuo ego ineternum.

Conueniens ergo eſt vt ſeruiens ei ſit viuens. Ideo di-
cit viuenti. Et ſcdm rectorē vel iudicem populi ſic et mi-
niſtri eius vt dicitur Eccſiaſ.10. Qui ergo vult deo di-
gne ſeruire debet eſſe viuens ſicut ⁊ ipſe. Totam iſtā fi-
guram diligenter exponit gloſa et eſt auguſtini de que-
ſtionibus numeri.

Lectio quarta.

Et ideo noui teſtamenti mediatoꝛ ē
vt moꝛte intercedente in redempti
onē earū pꝛeuaricationū que erant
ſub pꝛioꝛi teſtamento repꝛomiſſionē accipi
ant qui vocati ſūt eterne hereditatis. Ubi
enim teſtamentu eſt: moꝛs neceſſe eſt inter-
cedat teſtatoꝛis. Teſtamentū eñ in moꝛtu-
is confirmatū eſt. alioquin nondū valet: dū
viuit qui teſtatꝰ eſt. Unde nec pꝛimū qui-
dem ſine ſanguine dedicatū eſt. Lecto enim
omni mandato legis a moyſe vniuerſo po-
pulo: accipiens ſanguinē vituloꝝ ⁊ hyrco-
rum cū aqua et lana coccinea ⁊ hyſopo: ipm
quoqꝫ librū et omnē populū aſperſit dicēs
Hic ſanguis teſtamenti quod mandauit ad
vos deus. Etiā tabernaculū et omnia vaſa
miniſterij ſanguie ſimiliter aſperſit. Et om
nia pene in ſanguine ſcdm legem mundan-
tur. et ſine ſanguis effuſione nō fit remiſſio
Supꝛa expoſuit apoſtolus illa que agebātur in veteri te
ſtamento ⁊ aperuit illoꝛū miſticā expoſitionē: hic ex hijs
arguit ad pꝛopoſitum. ſcilicet ꝙ nouū teſtamentū pꝛefer
tur veteri. quia poteſt quod non poterat vetus. Et circa
hoc facit duo pꝛio eñ pꝛopōit concluſionē intentā. Se
cundo pꝛobat quoddā qꝺ ſuppoſuerat ibi. Ubi eñ teſta-
mentum eſt ⁊c. Iterum pꝛima in duas. Pꝛimo eñ con-
cludit ex dictis ꝙ chꝛiſtus eſt mediatoꝛ. Secundo hoc
oſtendit non potuiſſe vetus teſtamentuꝫ ibi. Que erant
ſub pꝛioꝛi ⁊c. Dicit ergo Et ideo quia ſcꝫ xp̄s intrauit in
ſancta eterna redemptione inuenta. id eſt perducēs ad
eterna. quod vetus non poterat facere. Unde opoꝛtet ꝙ
iſtud teſtamentū ſit aliud ab illo ſicut nouū a veteri. Ie-
remie.31. Feriaꝫ domui iſrael et domui iuda ⁊c. Apoc.
21. Ecce noua facio omnia. Ideo huius noui teſtamenti
mediatoꝛ eſt chꝛiſtus inter deū et hominē.1.thi.2. Me-
diatoꝛ dei et hominū homo chꝛiſtus ieſus. In omni au-
tem teſtamento eſt aliquid quod pꝛomittitur. et aliq̄d ꝑ
quod teſtamentū confirmatur. In nouo autē teſtamento
pꝛomittuntur celeſtia et ſpiritualia. Itē iſta pꝛomiſſio ꝑ
moꝛtē xp̄i confirmata eſt. Et ideo xp̄s mediatoꝛ eſt noui
teſtamenti vt repꝛomiſſionē eterne beatitudinis ac here-
ditatis eterne accipiant qui vocati ſunt. Et dicit vocati
quia hoc munus nō eſt ex operibus ſed ex vocatione dei
Ro.8. Quos autē pꝛedeſtinauit hos ⁊ vocauit.1.theſ.
2. Conteſtati ſumus vt ambularetis digne deo qui voca
uit vos in ſuum regnū et gloꝛiā. Unde dicit Eterne he-
reditatis. id eſt eterne gloꝛie que eſt hereditas noſtra.1.
Pe.1. Regenerauit nos in ſpē viuā per reſurrectionem
ieſu xp̄i ex moꝛtuis in hereditatē incoꝛruptibilē ⁊ incōta
minatā ⁊ imarceſſibilē cōſeruatā in celis. pſ̄. Ecce here-
ditas dn̄i. Itē Dominꝰ pars hereditatis mee. Iſtā au-
tem hereditatē habemus per moꝛtē xp̄i. Unde dicit: Ut
moꝛte intercedēte.1.Pe.3. In hoc vocati eſtis vt bene-
dictionē hereditate poſſideatis. Huius autē moꝛtis effe
ctus eſt redemptio a pꝛeuaricatiōe peccati.1.Pe.1. Nō
coꝛruptibilibus auro et argento redempti eſtis de veſtra
vana conuerſatione: ſed pꝛecioſo ſanguine agni īmacula
ti. Sed nunquid in veteri teſtamēto poterat fieri iſta re-
demptio a peccatis? Et reſpondet ꝙ non. quia ille ꝑua-
ricationes erant ſub pꝛioꝛi teſtamēto. Quaſi dicat. quia
virtute ſacramentoꝝ pꝛioꝛis teſtamenti remoueri nō po-
terant Ro.3. Cauſati ſumus iudeos ⁊ grecos oēs ſub
peccato eſſe. Sed contra. quia dauid et multi alij ſancti
habuerunt remiſſionē peccatoꝝ. Reſpondeo dicendum
eſt ꝙ quantū ad iſtuꝫ effectū qui eſt introitus celi. nō. qꝛ
per moꝛtē xp̄i aperta eſt ianua vite. Nullus eñ ante moꝛ
tē xp̄i intrauit. Zach.9. Tu vero in ſanguine teſtamenti
tui eduxiſti vinctos tuos de lacu in quo nō eſt aqua. Sꝫ
quantū ad maculā ſic ipſi conſecuti ſunt. ſed non virtute
ſacramentoꝝ veteris legis: ſed in fide xp̄i. Sic ergo no-
uum teſtamentū eſt excellentius ꝙ̄ vetus. quia confirma
tum eſt moꝛte xp̄i: per quā remittunt̄ peccata: et qꝛ exhi-
bet pꝛomiſſionē. ¶ Deinde cū dicit. Ubi eñ teſtamentū
⁊c. Pꝛobat illud quod ſuppoſuit. ſcꝫ ꝙ nouum teſtamē-
tum ſit confirmatū per moꝛtē xp̄i. Et pꝛimo pꝛobat hoc ꝑ
auctoꝛitatē legis humane. Secundo per auctoꝛitatē le-
gis diuine ibi Unde nunc pꝛimū ⁊c. Dicit ergo Dictum
eſt ꝙ nouū teſtamentū confirmatur per moꝛtē xp̄i interce-
dentem. quia ad hoc ꝙ teſtamentum valeat opoꝛtet ꝙ
moꝛs teſtatoꝛis interueniat. Et ideo nouū teſtamentum
non haberet robur: niſi interueniſſet moꝛs xp̄i Unde ille
dixit Ioh.11. Expedit vobis vt vnus moꝛiatur homo ꝓ
populo. Moꝛs autē pꝛopter duo neceſſaria eſt. Pꝛimo
vt teſtamentū habeat firmitatē. quia cū ſit expꝛeſſiuū vlti
me voluntatis poteſt ſemꝑ mutari ante moꝛtē. Unde di-
cit ꝙ teſtamentū confirmatū eſt cū moꝛtuis. id ē per moꝛ-
tem. Et iſto modo confirmatū eſt nouū teſtamentū ꝑ moꝛ
tem xp̄i Mat.26. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamēti.
ſcilicet confirmatoꝛ et dedicatoꝛ. Secundo neceſſaria eſt
moꝛs teſtatoꝛis ad hoc vt teſtamentum valeat ⁊ habeat
efficatiam. Unde dicit. Alioquin nondū valꝫ. qꝛ nullus
poteſt perere aliquid nec etiā heres hereditatē ex vi te-
ſtamenti niſi poſt moꝛtē teſtatoꝛis. Ideo xp̄s voluit moꝛ-
tē ſuā pꝛo nobis interponere. ¶ Deinde cū dicit. Unde
nec pꝛimū ⁊c. Hoc idē pꝛobat per auctoꝛitatē legis diui-
ne. ſcilicet per illud quod habet̄ in veteri teſtamēto. Et
circa hoc duo facit. Pꝛimo eñ oſtendit conuenientiam
inter vtrūqꝫ teſtamētū. Secundo oſtendit differentiam
ibi Neceſſe eſt ergo ⁊c. Circa pꝛimū duo facit. qꝛ pꝛimo
ꝓponit. Secundo manifeſtat ibi. Lecto eñ ⁊c. Dicit er-
go Ita dictū eſt ꝙ ad hoc ꝙ teſtamentū valeat neceſſe ē
ꝙ moꝛs teſtatoꝛis interueniat. Nec hoc debet videri mi
rum. qꝛ nec pꝛimū teſtamentū confirmatū eſt ſine ſangui-
ne. Ille autē ſanguis figurabat ſanguinē xp̄i. Oīa eñ
in figura contingebāt illis.1.coꝛ.10. ¶ Deinde cū dicit
Lecto eñ ⁊c. Pꝛobat pꝛopoſitū. ſcilicet ꝙ illud teſtamē
tū nō eſt confirmatū ſine ſanguine. Et ꝓbat hoc q̄tū ad
tria in quibus fuit vſus ſanguinis. Pꝛimo q̄tū ad legis
editionē. Secundo q̄tum ad tabernaculi conſecrationē
ibi Etiā tabernaculū ⁊c. Tertio q̄tū ad vaſoꝝ expiatio-
nem ibi Et omnia pene in ſanguine ⁊c. Circa pꝛimū ſciē-
dū eſt ꝙ apl̄s tāgit h̄ hyſtoꝛiā q̄ habet̄ Exod.24. Ubi di
cit̄ ꝙ poſtq̄ moyſes legerat corā pplo mādata dn̄i ipſiſqꝫ
reſpōdētibꝰ oīa q̄ locutꝰ eſt dn̄s faciemꝰ ⁊ erimꝰ obe-
diētes. Accepit moyſes ſanguinē quē pꝛeceperat ſeruare d̄
duodecim vitulis ⁊ aſperſit librū legis ⁊ pplm q̄ſi in cō-
firmatione teſtamenti. Et ideo dicit Lecto eñ ⁊c. qꝛ ne-
ceſſariū fuit vt legeretur. Illa eñ lectio fuit legis ꝓmul-
gatio. Opoꝛtebat eñ legē pꝛomulgari. ¶ Accipiēs ⁊c.

Hic eſt duplex obiectio litteralis. Una qꝛ Exo. 24. nulla fit mentio de hyrco: ſed de duodecim vitulis. Secundo quia ibi etiã non fit mentio de aqua ⁊ cocco ⁊ yſopo. Reſponſio ad iſta duo eſt duplex. Una ſcilicet qꝛ apl'us nutrit⁹ erat in lege. Unde ſciebat ꝙ ille vſus erat in emũdationibus ſcḋm legẽ ꝙ aſperſio fiebat de ſanguine hyrcorum ⁊ vituloꝝ et aqua admixta cũ yſopo ⁊ lana coccinea tanꝗ̃ aſperſorio. ⁊ ideo licet nõ agat de hijs ĩ exod. tamẽ apl'us hoc accepit ex conſuetudĩe ritus legalis Ul' poteſt dici ꝙ iſta fuit prima cõſecratio. Et ideo quaſi virtute continebant in ipſa alie ſanctificatiões future: inter quas potiſſime fuit illa que fiebat in die expiatiõis de q̃ Leuit. 16. et alia de vitula rufa Numeri. 19. In prima autẽ erat ſanguis vituli et hyrci. In ſecunda vero aqua ⁊ lana coccinea ⁊ yſopus. Quia ergo illa prima continebat iſtas duas ideo apoſtolus totũ retulit ad iſtam. Dicit ergo Accipiens ſanguinẽ ⁊c. Aſperſit dicẽs. Hic eſt ſanguis teſtamenti qḋ mandauit ad nos deus. ſcꝫ confirmatoꝛ teſtamenti Eccl'. 24. Legẽ mandauit nobis moyſes in preceptis iuſticiaruꝫ. Iſte eñ ſanguis fuit figura ſanguinis xp̄i per quẽ nouũ teſtamentũ confirmatuꝫ eſt. Et ideo chꝛiſtus verbis iſtis vſus eſt Mat. 26. Hic eſt ſanguis noui teſtamẽti confirmatiuus ſcꝫ. Figurabatur autẽ per ſanguinẽ hyrci propter ſimilitudinẽ carnis peccati. et vituli propter foꝛtitudinẽ. Miſcetur aũt cũ aqua quia baptiſmus a ſanguine xp̄i efficaciã habet. Aſpergitur autẽ cũ yſopo qui mundat pectus: per quod ſignificatur fides Act. 15. Fide purificans coꝛda eoꝝ. Et lana coccinea que eſt rubei coloꝛis per quã ſignificatur charitas Can. 5. Dilectus meus candidus ⁊ rubicundus. qꝛ per fidem ⁊ dilectionẽ paſſionis xp̄i mundatur populus Aſpergitur et liber legis. quia paſſio xp̄i adimpleuit legem Joh. 19. Conſummatũ eſt Mat. 5. Non veni ſoluere legem ſed adimplere. ¶ Deinde cũ dicit. Etiã tabernaculũ ⁊c. Ponit conſecrationẽ tabernaculi. quia tabernaculũ ⁊ omnia vaſa miniſterioꝝ ſimilit' aſperſit ſanguine. Sed contra quia nondũ factũ erat tabernaculum. ſed 25. cap. mandatur de conſecratione tabernaculi. Reſpõdeo dicendũ eſt ꝙ licet non ſit idẽ ſanguis quo aſperſus eſt populus ⁊ tabernaculum: tamẽ etiã tabernaculũ mũdatũ eſt ſanguine. Unde poteſt ſic conſtrui vſus eſt ſanguine etiã quando ſanctificauit tabernaculũ. Sed cõtra quia numeri et leuitici. 8. dicitur ꝙ vnxit tabernaculum oleo. Reſpondeo dicendũ eſt ꝙ non loquitur de illa ſanctificatione qua primo conſecratũ eſt tabernaculũ ⁊ vaſa eius. ſed de illa que fiebat in die expiationis. Uel meli⁹ dicendũ eſt ꝙ etiã in prima vſus eſt ſanguine. qꝛ ibi dicit' ꝙ vnxit illud oleo et poſtea ꝙ aſperſit. Oleũ autẽ nõ eſt aſperſiuũ. vnde intelligitur ꝙ primo vnxit illḋ et poſtea aſperſit ſanguine. Et iſta duo ſunt neceſſaria ad ſanctificationẽ. ſcilicet virtus ſanguinis xp̄i ⁊ oleũ miſericoꝛdie quibus ſanctificatur tabernaculũ. id eſt eccl'ia. ⁊ vaſa id eſt miniſtri. ¶ Deinde cũ dicit. Et omnia pene ⁊c. Exeq̃tur de ceteris mundationibus legalibus. Erat autẽ duplex mundatio. Una a coꝛpoꝛali macula ſicut leproſi. Alia a ſpirituali ſcꝫ peccato. prima poterat ꝑtinere ad res manifeſtas ſicut patet de lepꝛa domoꝝ. Et mũdatio ab iſta immundicia fiebat cum ſanguine animalis immolati vl' aqua expiationis que erat confecta cũ ſanguĩe vitule ruffe. Et ideo dicit Pene omnia. ⁊ nõ omnia ſimplicit'. vel pene omnia. ita ꝙ ly pene ſit determinatiuũ de ly mundantur. id eſt pene mundantur. quia non perfecte mundabantur ſanguine. quia vt dicitur numeri. 31. Quicq̃d poteſt ignẽ ſuſtinere purgatur per ignẽ. que vero nõ poterant purgantur aqua expiationis. Sed ad mundationẽ a macula peccati neceſſaria eſt ſanguinis effuſio. qꝛ requirebatur ad ſacrificiũ. Et ideo dicit ꝙ ſine ſanguinis effuſione non fit peccatorũ remiſſio. Per quod figurabatur ꝙ remiſſio peccati erat fienda per ſanguinẽ xp̄i. Unde in veteri lege non virtute ſacramenti ſed virtute fidei xp̄i fiebat remiſſio peccatoꝝ. Unde frequent' ibi dicitur. Rogabit pro eo ſacerdos ⁊ remittetur.

Lectio quinta.

Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem celeſtium hijs mundari: ipſa autem celeſtia melioꝛibus hoſtijs ꝗ̃ iſtis. Nõ eñ in mãufacta ſancta ieſus introijt exemplaria veroꝝ: ſed in ipſum celum. vt appareat nunc vultui dei pro nobis. Neqꝫ vt ſepe offerat ſemetipſum: quemadmodũ põtifex intrat in ſancta per ſingulos annos in ſanguine alieno. Alioquin opoꝛtebat eũ frequenter pati ab oꝛigine mundi. Nunc autẽ ſemel in conſummatione ſeculoꝝ ad deſtitutionẽ peccati per hoſtiam ſuã apparuit. Et quemadmodũ ſtatutũ eſt hominibus ſemel moꝛi. poſt hoc autẽ iudiciũ. ſic ⁊ chꝛiſtus ſemel oblatus eſt ad multoꝛum exhaurienda peccata. ſecũdo ſine peccato apparebit omnibus expectantibus ſe in ſalutẽ.

Supra oſtendit apoſtolus quid ſit cõmune nouo ⁊ veteri teſtamento in ꝗ̃tuꝫ vetus ⁊ nouũ conueniunt: hic oſtẽdit differẽtiã vtriuſqꝫ. et circa hoc duo facit. Primo eñ oſtendit ꝙ in nouo eſt melioꝛ mundatio. Secundo ꝙ ꝑfectioꝛ ibi Neqꝫ vt ſepe ⁊c. Iterũ prima ĩ duas. Primo eñ oſtendit ꝙ quantũ ad illud qḋ mundat'. ⁊ quantũ ad id quo mundatio efficitur ſit melioꝛ mundatio in nouo. Secundo manifeſtat quod dixit ibi. Non eñ in manufactis ⁊c. Dicit ergo Neceſſe eſt ergo exemplaria celeſtiuꝫ ſcilicet ipſum tabernaculũ quod quo ad nos eſt exẽplar: licet ſimpliciter ſit exemplatũ et figura illius. et ideo minoꝛis dignitatis: quia figuratũ nobilius eſt ꝗ̃ figura ſicut coꝛpus ꝗ̃ vmbꝛa hijs ſcꝫ ſacrificijs mundari. Ipſa autem celeſtia. ſcilicet nouũ teſtamentuꝫ melioꝛibus hoſtijs ꝗ̃ iſtis. melioꝛibus quidẽ quia illa mundabant' ſanguine animalium. ſed in nouo teſtamento fit mundatio ſanguine chꝛiſti. Semꝑ autẽ melioꝛa melioꝛibus mundant'. Illa autẽ erant figura celeſtiũ. Si ergo illa mundabantur ſanguine opoꝛtet illa celeſtia mundari melioꝛi ſanguine. Sed contra in celo nulla eſt mundicia. Reſpondeo dicẽdum eſt ꝙ celeſtia intelliguntur ſcḋm glo. ea que pertinẽt ad ſtatum preſentis eccleſie que dicuntur celeſtia. Item homines fideles gerunt ymaginẽ celeſtiũ inquantũ mẽte conuerſantur in celis. Uel aliter ⁊ melius ꝙ per celeſtia intelligatur celeſtis patria. Et loquitur hic apoſtol⁹ eo modo quo in veteri teſtamento dicebatur emundari tabernaculum: non ꝙ haberet in ſe aliquã ĩmunditiã: ſꝫ quia mundabantur quedã varietates quibus impediebantur accedere ad ſanctuariũ. Et dicuntur mundari celeſtia inquantũ per ſacramentũ noue legis purgant' peccata: que impediunt ab ingreſſu celeſtiũ. Item dicit hoſtijs in plurali. Contra. quia tantũ eſt vna hoſtia xp̄i. infra. 10. Una eñ oblatione conſummauit in eternũ ſanctificatos. Reſpondeo licet ſit vna in ſe tamẽ pluribꝰ hoſtijs veteris legis figurabatur. Ex hoc loco habet' ꝙ hoſtie veteris legis erant bone. Melius eñ non dicitur niſi re

ſpectu boni. ¶ Deinde cũ dicit Nõ eñ in manufacta ⁊c.
Oſtendit ꝙ celeſtia mundantur meliorib⁹ hoſtijs. Põ-
tifex eñ expiabat ſanctuariũ qꝺ erat manufactũ. ſed xp̃s
intrauit nõ in mãufacta ſctã q̃ erãt q̃ ad nos exẽplaria ve-
roꝝ ſed ĩ ipſũ celũ qꝺ nõ ĩ ſe ſꝫ q̃ ad nos expiauit vt dcm̃
ẽ ſed nõ expiauit carnalib⁹ hoſtijs. quia chriſtus nõ ve-
nit ad offerendũ talia. pſ̃. Holocauſtuꝫ ⁊ pro peccato nõ
poſtulaſti. Itẽ holocauſtꝭ nõ delectaberis. Itẽ ſupra. 7.
Manifeſtũ ꝙ de tribu iuda ortus eſt dñs: de qua nullus
preſto fuit altario: ſed introiuit in ip̃m celũ. Mat. vltimo
Dñs quidẽ ieſus aſſumptus eſt in celũ Act. 1. Hic ieſus
qui aſſumptus eſt a vobis in celũ. Sed quare? Ut appa-
reat pro nobis vultui dei. Et loquit̃ apl̃s alludẽdo ritui
veteris legis ſm̃ quã pontifex qui intrabat ſãctaſancto-
rum: ſtabat corã propiciatorio vt oraret pro populo: ita ⁊
xp̃s intrauit celũ ſm̃ ꝙ homo: vt aſtaret deo ꝓ ſalute no-
ſtra. ſed differenter: quia ſacerdos impediente fumo qui
aſcendebat de thuribulo nõ videbat ſanctaſanctoꝝ: nec
videbat aliquẽ vultum. ſed xp̃s apparet vultui dei nõ ꝙ
ſit ibi facies corporalis: nec aliq̃ nebula ſed cognitio ma-
nifeſta. Sed nũquid xp̃s exiſtens in terra nõ poterat ap-
parere vultui dei cũ deus omnia videat. Reſpondeo di-
cendũ eſt ꝙ ſicut Auguſtinus loquens deo dicit: mecuꝫ
eras ⁊ tecũ non erã. quia ſcilicet deus eſt in omnib⁹ ꝑ eſ-
ſentiã preſentiã ⁊ potẽtiã. mali aũt nõ ſunt cũ deo ꝑ gra-
tiam. ita dicitur xp̃s introiſſe vt appareat vultui dei: q̃a
licet ſemꝑ videret euꝫ clara viſione: vt perfecte beat⁹ tñ
ſtatus viatoris in q̃tũ huiuſmodi non habet hoc: ſed tã-
tum ſtatus celeſtis. Et ideo qñ aſcendit perfecte beat⁹ in
corpore ⁊ anima intrauit vt appareat vultui dei. id eſt in-
trauit locũ vbi deus manifeſte videtur et hoc pro nobis.
Ad hoc eñ aſcendit vt pararet nobis viã Ioh. 14. Ua-
do parare vobis locũ. Itẽ iterũ veniã ⁊ aſſumam vos ad
meipſum Mich. 2. Aſcendit pãdens iter ante eos. Cor-
pus eñ debet ſequi caput ſuũ. Mat. 24. Ubicunq; fue-
rit corpus ibi congregabunt̃ ⁊ aquile. ¶ Deinde cũ di-
cit. Neq; vt ſepe offerat ⁊c. Oſtendit ꝙ mundatio noui
teſtamenti eſt perfectior q̃ꝫ veteris. Hoc autem oſtendit
per duo. Primo per hoc ꝙ illa reiterabat quolibet anno
hec autẽ tm̃ ſemel. Itẽ q̃tum ad effectũ. q2 illa nõ pote-
rat auferre peccata qꝺ iſta poteſt Circa hoc ergo duo fa-
cit. Primo eñ oſtendit primũ. Secũdo ſecũdũ ibi. Um-
bram habẽs lex ⁊c. Sciendũ eſt autẽ ꝙ apoſtolus ſupra
dixerat tria de chriſto. Primo ſcilicet ꝙ eſt põtifex. Se-
cundo que ſit dignitas loci quẽ intrauit. Tertio quomo-
do intrauit. hic declarat quõ intrauit: quia ſicut pontifex
legalis ſemel in anno: ita chriſtus ſemel tantũ ⁊ hoc erat
quartum. Unde circa hoc tria facit. Primo eñ oſtendit
quid fiebat in veteri teſtamento. Secundo ꝙ eſſet incõ-
ueniens iſtud fieri in nouo teſtamento ibi. Alioquin ⁊c.
Tertio oñdit q̃d fiat in nouo teſtamẽto ibi Nunc autem
ſemel. In veteri enim teſtamento pontifex licet nõ intra-
ret niſi tm̃ ſemel in anno. tamẽ quolibet anno ex p̃cepto
legis oportebat ip̃m intrare cũ ſanguine alieno ſicut di-
citur Leui. 16. Xp̃s autẽ intrauit non in manufacta ⁊c.
nec vt ſepe offerat ſeip̃m quẽadmodũ põtifex intrabat in
ſancta per ſingulos annos cũ ſanguine alieno. ¶ Deinꝺ
cum dicit. Alioquin oportebat ⁊c. Probat ꝙ eſſet incõ-
ueniens iſtud fieri in nouo teſtamẽto. q2 ſequeret̃ maxi-
mum incõueniens. quia cũ xp̃s intraret per propriũ ſan-
guinem: ſequeretur ꝙ oportuiſſet eum frequenter pati
ab origine mundi. Non ſic autẽ eſt de veteri hoſtia. quia
illa offerabatur pro peccatis filiorũ iſrl̃. Ille autẽ popul⁹
incepit ſpiritualiter quando data fuit lex. ⁊ ideo nõ opor-
tet eam offerri ab origine mundi. Chriſtus autẽ ſeipſum
obtulit pro peccatis totius mundi. quia ipſe propiciatio
noſtra factus eſt pro peccatis noſtris et totius mundi. 1.
Ioh. 2. ⁊ ſic ſi ſepe offerret̃ oportuiſſet ipſum naſci ⁊ pati
ab origine mundi. quod fuiſſet maximũ incõueniẽs. Sꝫ
contra Apo. 13. Agnus qui occiſus eſt ab origine mun-
di. Reſpondeo verũ eſt. occiſus. id eſt prefigurat⁹ ab ori-
gine mundi occidi ſicut in occiſione abel. ¶ Deinde cuꝫ
dicit. Nunc autẽ ⁊c. Oſtendit quid fiat in nouo. ⁊ circa
hoc facit duo. Primo quare non iteratur hoſtia in nouo
teſtamento dat duas cauſas. Secundo explicat eas ibi.
Et quemadmodũ ⁊c. Dicit ergo Nunc ergo chriſtus ſe-
mel apparuit in conſummatiõe ſeculoꝝ. 1. coꝛ. 10. Nos
ſumus in quos fines ſeculoꝝ deuenerũt. Et hoc dicit ꝓ-
pter numerũ annoꝝ. quia iam ſunt plus q̃ꝫ mille anni ex
quo hoc dixit. Etates eniꝫ mundi accipiunt̃ ſcd̃m etates
hominis que principaliter diſtinguunt̃ ſcd̃m ſtatũ ꝑfici-
endi non ſm̃ numerũ annoꝝ. Ita prima etas fuit ante di-
luuium in qua nec lex ſcripta: nec punitio ſicut ĩ infantia
Alia a noe vſq; ad abraã. et ſic de alijs. ita ꝙ vltĩa etas
eſt ſtatus preſens poſt quẽ non eſt alius ſtatus: ſicut nec
poſt ſenium. Sicut autẽ in alijs etatibus eſt numer⁹ an-
norũ determinatus: non autẽ in ſenio: quia ſeniũ incipit
a 60. anno et aliqui viuunt per cẽtũ et. 20. annos. ita nõ
eſt determinatũ quantũ iſte ſtatus mundi debeat durare
tamen eſt conſummatio ſeculorũ. quia non reſtat ali⁹ ad
ſalutẽ. In iſto autẽ xp̃s ſemel apparuit cuius põit duas
ratiões quare ſcꝫ ſemel tm̃ offerebatur. Prima eſt. q2 in
veteri teſtamento non auferebantur peccata quod fit ꝑ
hoſtiam xp̃i. Alia eſt. quia ſacerdos legalis non offere-
bat proprium ſanguinẽ ſicut xp̃s. Unde dicit ꝙ apparu-
it ad deſtitutionẽ peccati per hoſtiã ſuam. ſcꝫ ſuipſius ⁊
ideo illa reiteratur non autẽ iſta. 1. Pe. 3. Xp̃s ſemel ꝓ
peccatis noſtris mortuus eſt. ¶ Deinde cũ dicit Et quẽ-
admodum ⁊c. Explicat iſtas rationes. ⁊ primo ſecũdam
Secundo primã ibi Umbrã habens lex ⁊c. Secundam
explicat per ſimilitudinem alioꝝ hominum. Unde circa
hoc facit duo. Primo eñ oſtendit quid accidit alijs ho-
minibus. Secundo oſtẽdit q̃d accidit xp̃o ibi. Sic ⁊ xp̃s
ſemel ⁊c. In quolibet eñ homine duo inuenimus. ſcili-
cet neceſſitatẽ moriendi. Itẽ ꝙ reſurgat non vt emunde-
tur: ſed vt iudicetur de factis eius. Primũ tangit cũ di-
cit: Et quemadmodũ ſtatutũ eſt ⁊c. Sed contra videtur
ꝙ hoc non ſit ſtatutũ: ſed magis homo peccando hoc fe-
cerit. quia Sap̃. 1. dicitur ꝙ deus mortẽ non fecit: nec le-
tatur in perditione viuoꝝ. Et paulo poſt. Impij autem
manibus et verbis accerſierunt ſibi illã. Reſpondeo di-
cendum eſt ꝙ in morte tria ſunt conſiderãda. ſcilicꝫ cau-
ſa naturalis. et quantũ ad hoc ex conditione nature ſtatu-
tum eſt hominẽ ſemel mori inq̃tum componitur ex con-
trarijs. Secundo donum inditũ et quantũ ad hoc in cõ-
ditioneꝫ datũ eſt homini beneficium originalis iuſtitie ꝑ
quã anima continebat corpus vt poſſet nõ mori. Tertio
meritũ mortis. et ſic homo peccando meruit illud bene-
ficiũ amittere ⁊ ſic mortem incurrit. Unde dicit ꝙ impij
manibus ſcꝫ pomũ vetitũ cõtrectãdo accerſierũt mortem
Homo ẽ demerẽdo cauſa eſt mortꝭ: ſꝫ de⁹ vt iudex. Sti-
pẽdia eñ peccati mors Ro. 6. Semel. Nõ q̃dẽ verũ ẽ
de cõi conſuetudĩe: licet aliqui fuerint reſuſcitati ſicut la-
zarus et filius vidue q̃ poſtea mortui ſunt. Quantũ autẽ
ad ſecundũ dicit Poſt hoc autẽ iudiciũ. q2 poſtq̃ꝫ reſur-
get nõ iteꝝ morietꝭ ſꝫ ſtatim iudiciũ ſequet̃. Omẽs enim
manifeſtari oportet añ tribunal xp̃i vt referat vnuſq̃ſq; ꝓ-
pria corporis ꝓut geſſit. vt dicit̃. 2. coꝛ. 5. ¶ Deinde cũ
dicit. Sic ⁊ xp̃s ⁊c. Oñdit quõ hec ꝯueniũt xp̃o. Et q̃-
tũ ad p̃mũ dicit. ꝙ ſic xp̃s ſemel oblat⁹ eſt. Et in hoc ꝯue-
nit cũ alijs. Sꝫ differt in duob⁹. p̃mo q2 cuꝫ xp̃s non de-
ſcẽderit ab adã ꝑ rationẽ ſeminalẽ: ſꝫ q̃tũ ad corpulentã

ſubſtātiā non contraxit peccatū originale. et ideo nō fuit debitor illius ſtatuti Geñ. 2. In quacunqꝫ die comederis ex eo morte morieris. Sed ꝓpria volūtate mortē aſſumpſit. Job. 10. Nemo tollit a me animā meā ⁊c. Ideo dicit ꝙ oblatus eſt Eſa. 53. Oblatus eſt quia ipſe voluit Et. 1. Pe. 3. Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt. Secundo differt quia mors nr̄a eſt effectus peccati Ro. 6. Stipendia peccati mors eſt. Sed mors xp̄i eſt deſtructiua peccati. Ideo dicit Ad multoꝝ exhauriēda peccata. id eſt remouēda. Nec dicit omniuꝫ. qꝛ mors xp̄i ⁊ſi ſit ſufficiēs ꝓ omnib⁹ non tn̄ habet efficaciā niſi q̄tū ad ſaluandos. Nō em̄ oēs ſubijciūtur ei per fidē et bona opera. ¶ Quantū ad ſecundū dicit. Secūdo autē ſine peccato ⁊c. De ſecundo aduentu dicit duo. Primo ponit differentiā eius ad primū. qꝛ ſecūdus erit ſine peccato. in primo em̄ ⁊ſi peccatū nō habuerit tamē venit in ſimilitudinem carnis peccati Ro. 8. Item in primo factus eſt hoſtia pro peccato. 2. coꝛ. 5. Eum qui peccatuꝫ non nouerat pro nobis peccatum fecit. In ſecundo vero iſta non erunt. ideo dicit ꝙ apparebit ſine peccato. Secundo ponit illud quod eſt propriū ſecundo aduētui. qꝛ non apparebit vt iudicetur ſed vt iudicet remunerās ꝓ meritis. Unde dicit ꝙ apparebit Et quidē licet omnib⁹ etiā his qui eū pupugerunt ſcd̄m carnē. tn̄ ſm̄ diuinitatem ſolū electis expectantibus eū ꝑ fidē in ſalutē eorum Eſa. 30. Beati omnes qui expectant eum. Phil. 3. Saluatorē expectamus dominū ieſum xp̄m q̄ reformabit corpus humilitatis noſtre: cōfiguratū corpori claritatis ſue

Capitulū decimū.

Umbrā em̄ habens lex futuroꝝ bonorū non ipſam ymaginē rerū per ſinglos annos eiſdē ipſis hoſtijs quas offerūt indeſinēter nūq̄ poteſt accedentes perfectos facere. Alioquin ceſſaſſent offerri: ideo ꝙ nullā haberēt vltra conſcientiā peccati cultores ſemel mūdati: ſed in ipſis cōmemoratio peccatorum per ſingulos annos fit. Impoſſibile em̄ eſt ſanguinē thauroꝝ ⁊ hyrcoꝝ auferre peccata Ideo ingrediens mundū dicit. Hoſtiā ⁊ oblationē noluiſti: corpus autē aptaſti mihi. Holocauſtomata ⁊ pro peccato nō tibi placuerunt. Tunc dixi. Ecce venio. In capite libri ſcriptū eſt de me: vt faciā deus volūtatem tuā. Superius dicens: quia hoſtias et oblationes ⁊ holocauſtomata ⁊ pro peccato noluiſti. nec placita ſunt tibi q̄ ſcd̄m legē offeruntur tunc dixi. ecce venio: vt faciā deus voluntatē tuā. aufert primū vt ſequens ſtatuat. In qua voluntate ſanctificati ſum⁹ ꝑ oblationē corporis xp̄i ieſu ſemel. Et oīs quidem ſacerdos preſto eſt quottidie miniſtrans et eaſdem ſepe offerens hoſtias que non poſſunt auferre peccata. Hic autēꝫ vnā pro peccatis offerens hoſtiā in ſempiternū ſedet in dextera dei: decetero expectans donec ponant inimici eius ſcabellū peduꝫ ei⁹. Una em̄ oblatiōe cōſummauit in ſempiternum ſanctificatos. Conteſtatur autē nos et ſpiritusſanctus. Poſtq̄ em̄ dixit. Hoc autēꝫ teſtamentū quod teſtabor ad illos poſt dies illos dicit dn̄s. dabo leges meas in cordibus eoꝝ: et in mentibus eoꝝ ſuperſcribam eas. et peccatoꝝ ⁊ iniquitatū eoꝝ iam nō recordabor amplius. Ubi autē hoꝝ remiſſio: iam non eſt oblatio pro peccato.

Supra apoſtolus conſideratis hijs que agunt in vtroqꝫ teſtamento oñdit preeminentiā noui teſtamenti ad vet⁹: hic ꝓbat vnū quod ſuppoſuit. ſcꝫ ꝙ vet⁹ nō poterat mūdare peccata. ⁊ hoc eſt vltimū illoꝝ quinqꝫ que premiſerat de xp̄o. Et circa hoc duo facit. Primo em̄ oſtēdit defectum veteris teſtamenti circa abolitionē culpe. Secūdo ex hoc comparat ſacerdotē noui teſtamēti ad ſacerdotem veteris teſtamēti ibi Omis quidē ſacerdos ⁊c. Iterum prima in duas. Primo em̄ ꝓponit quod intendit. Secūdo ꝓbat ꝑ auctoritatē ſcripture ibi. Ideo ingrediens mundū ⁊c. Itē prima in duas. Primo em̄ ꝓpōit intentū ſuū. Secūdo ꝓbat ibi. Alioquin ceſſaſſent ⁊c. Circa primū ſciendū eſt ꝙ apoſtolus ex conditiōe ⁊ ritu veteris legis cōcludit ipm̄ defectū. Per peccatū aūt fit priuatio futuroꝝ bonoꝝ. ⁊ ideo quaſi illud peccatū pertineat ad bona futura. ſcꝫ celeſtia. ad illa bōa ſe habet lex vetus ſicut vmbra ad corpus. ſꝫ noua lex ſicut ymago Umbra aūt ⁊ ymago q̄tū ad hoc cōueniūt qd̄ vtrūqꝫ repſentat. Sed vmbra in cōmuni. ymago vero in ꝑticulari ⁊ q̄tum ad naturā indiuidui ⁊ in ſpeciali. Sic etiā noua lex quantū ad bona futura repreſentat. Primo qꝛ in verbis noui teſtamēti fit expreſſa mētio de bonis futuris ⁊ ꝓmiſſio non aūt in veteri: ſed tm̄ de carnalibus. Secundo qꝛ virtus noui teſtamenti conſiſtit in charitate que eſt plenitudo legis. Et iſta charitas licet ſit impfecta rōe fidei cui inheret: tn̄ eſt ſimilis charitati patrie. Unde noua lex dicitur lex amoris. Et ideo dicitur ymago. quia habꝫ ſimilitudinē exp̄ſſam bonoꝝ futuroꝝ: ſed lex vetus illā repreſentat per quedā carnalia ⁊ valde a remotis. Et ideo dicitur vmbra Col. 2. Que ſunt vmbra futuroꝝ Hec eſt ergo conditio veteris teſtamenti: ꝙ habet vmbram futuroꝝ nō reꝝ ymaginē. Ritus autē erat ꝙ per ſingulos annos offerebant in feſto expiationis eaſdē hoſtias. ſcilicet ſanguinē hyrcoꝝ ⁊ thauroꝝ pro eodē. ſcꝫ ꝓ peccato ſicut patet Leui. 23. Ex his duobus concludit intentum ſcꝫ ꝙ lex habens vmbrā futuroꝝ bonoꝝ nō reꝝ ymaginē non poteſt facere perfectos accedentes. ſcꝫ pontifices eiſdem hoſtijs quas offerunt per ſingulos annos. ſupra 7. Neminē ad perfectū adduxit lex. Sed iſta perfectio reſeruatur noue legi que cōſiſtit in charitate que eſt vinculum perfectionis. Col. 2. Ideo dicit Mat. 5. Eſtote ergo ꝑfecti. ¶ Deinde cū dicit. Alioquin ceſſaſſent ⁊c. Probat ex duobus intentū. ⁊ primo ex ritu. Secūdo ex conditione oblatoꝝ ibi. Impoſſibile em̄ ⁊c. Ad ꝓbandū autē ꝙ lex non mundabat perfecte aſſumit duo. Primū eſt ꝙ in ipſa fiebat frequēs reiteratio earundē hoſtiarum ⁊ eſt ratio talis. Cultores ſi fuiſſent per eaſdē hoſtias ſemel mundati. quia non haberēt vltra conſcientiā peccati: ceſſaſſent offerre. Et ſi nō ceſſaſſent: offerre indigerēt Nunc aūt nō ceſſabāt. qꝛ vt dictū eſt per ſinglos annos eaſdē hoſtias offerebant. Quia ergo non ceſſabāt idem ſemꝑ offerre ſignū eſt ꝙ nō mūdabāt Mat. 9. Nō ē op⁹ valētib⁹ medicus ſꝫ male habētib⁹. Sꝫ ꝯtra qꝛ poſſꝫ dici ꝙ rō nō ē efficax. Poſſꝫ em̄ dici ꝙ mūdabat illa oblatio

a preteritis nõ a futuris. ⁊ ideo q: frequenter peccabant
oportebat frequenter iterari oblationẽ. Rñdeo dicẽdũ
eſt ꝙ modus loquẽdi apl'i hoc excludit. q: cũ peccatũ ſit
quoddã ſpirituale qḋ oppõit̃ celeſti oportet illḋ ꝑ quod
mundat̃ peccatũ eẽ ſpũale ⁊ celeſte. ⁊ ꝑ ↄſequẽs habere
virtutẽ ꝑpetuã. Vñ ſupra loquẽs ḋ virtute ſacrificij xp̃i
attribuit ei virtutẽ ꝑpetuã dicẽs: Eterna redẽptiõe inuẽ
ta. Q͛ aũt habet virtutẽ ꝑpetuã ſufficit ad cõmittẽda et
cõmiſſa. ⁊ ideo non oportet ip̃m ampli⁹ iterari. Vñ xp̃s
vna oblatiõe mũdauit ĩ eternũ ſctificatos ſicut dicit̃ infra
Itẽ ↄtra hoc qḋ h̃ dicit̃ ꝙ nõ iteret̃ q: nos quottidie offe
rimus. Rñdeo dicẽdũ eſt ꝙ nõ offerim⁹ aliã ꝙ̃ illã quã
xp̃s obtulit ꝓ nobis. ſcȝ ſanguinẽ ſuũ. Vñ nõ eſt alia ob-
latio ſed eſt commemoratio illi⁹ hoſtie quã xp̃s obtulit.
Mat. 26. Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Secundũ
qḋ p̃mittit eſt. q: in veteri teſtamẽto fiebat cõmemoratio
ꝑ ſingulos annos de peccatis ſuis ⁊ ppl'i. Ergo nõ erãt
abolita. Vñ dicit ꝙ in ipſis fit cõmemoratio ⁊c. qḋ verũ
eſt. In generali eñi fiebat mẽtio de peccatis. ſcȝ ꝙ erat cõ
ſcius peccati. ſed in ſpeciali fit mẽtio in nouo Iac. 5. Cõ
fitemĩ alterutrꝝ peccata vr̃a. ¶ Deinde cũ dicit. Impoſſi
bile eſt eñi ⁊c. Probat idẽ ex cõditione oblatorꝝ. Solen-
nius eñi qḋ erat inẽ ipa: erat oblatio hyrcorꝝ ⁊ vitulorũ
q̃ fiebat in die expiatiõis. Et cũ iſta eſſet q̃dã repñſentatio
obſcura et ĩꝑfecta celeſtiũ ſicut vmbra impoſſibile eſt ſan
guine iſtorꝝ auferri peccata. Qḋ verꝝ eſt ꝓpria virtute
Sȝ ſi alicui dimittebãt. hoc erat virtute ſanguinis xp̃i q̃ il
lo p̃figurabat̃ Iere. 11. Nunq̃d carnes ſancte auferent a
te malicias tuas in quibus gl'iata es? Quaſi dicat. Non
¶ Deĩde cũ dic̃: Ideo ĩgrediẽs mũdũ ⁊c. Inducit auctor-
ritatẽ ſcripture. ⁊ circa hoc fac̃ duo. Prĩo eñi põit eam.
Secũdo expõit eã ibi Superi⁹ dicẽs ⁊c. Iſta auctoritas
põt diuidi in duas ſm glo. q: p̃mo agit de incarnatione
xp̃i p̃figurata ĩ legalib⁹. Secũdo de paſſiõe xp̃i ibi Tũc
dixi ⁊c. Tamen ſm intẽtionẽ apl'i põt alit̃ dici ꝙ p̃mo
tãgit illḋ qḋ ꝑtinet ad reprobationẽ veteris teſtamenti.
Secũdo illḋ qḋ ꝑtinet ad acceptionẽ noui teſtamẽti ibi.
Tunc dixi ⁊c. Iſta aũt auctoritas ↄuenit xp̃o ſm ꝙ igre
dit̃ in mũdũ. Dic̃ ḡ q: illa nõ poterãt auferre peccata. iõ
filius dei ingrediẽs in mundũ ⁊c. Cõtra. q: dicit̃ Iohã.
1. In mũdo erat. Rñdeo dicendũ eſt ꝙ verꝝ eſt ꝙ erat in
mundo quaſi regẽs totũ in q̃ꝙ̃tũ dicit̃ eẽ in oĩb⁹ ꝑ eſſentiã
p̃ſentiã ⁊ potẽtiã. ſed eſt extra mundũ. q: a mũdo nõ cõ-
p̃hendit̃: ſed habet bonitatẽ ſeparatã a toto mũdo a quo
cauſat̃ bonitas vniuerſi. Sȝ ꝓpt̃ nos fact⁹ ẽ humãe na-
ture ſuppoſitũ dicit̃ ingredi in mundũ ꝓpt̃ ei⁹ aſſũptiõẽ
ſicut ſupra. 1. Cũ iterꝝ introducit p̃mogẽitũ in orbẽ terre
⁊c. ¶ Ingrediẽs ḡ in mũdũ dicit: Sȝ q̃d dicit? Hoſtiã ⁊
oblationẽ noluiſti. Ponit aũt quatuor q̃ erãt in veteri te
ſtamento. q: ſacrificiũ aut erat de ĩaĩatis. puta pane vel
thure ⁊ tũc dicebat̃ oblatio. Vl' de aĩatis ⁊ tũc vl' ad pla-
candũ deum et dicit̃ holocauſtum qḋ erat digniſſimum
q: totũ cõburebatur et cedebat in honorẽ dei Aut erat ꝓ
emundatiõe peccati. et dicit̃ ſacrificiũ ꝓ peccato. Et iſtḋ
habebat duplicẽ ꝑtẽ. q: vna ꝑs cõburebat̃ in altari. alte-
ra cedebat in vſũ miniſtrorꝝ. Aut erat ꝓ beneficijs dei et
iſtud min⁹ dignũ. q: tñ tertia ꝑs cõburebat̃ ⁊ dabat̃ mi-
niſtris vna ꝯ alia offerẽtib⁹. Et iſtud dicit̃ ſacrificiũ pacifi
corꝝ. Iſtis oĩbus in nouo teſtamẽto rñdet oblatio corꝑis
xp̃i q: ꝑ corp⁹ xp̃i placat⁹ ẽ de⁹. ſ. ĩ oblatiõe ip̃i⁹ in cruce
Ro. 5. Cũ inimici eſſemus recõciliati ſumus deo ꝑ mor
tẽ filij eius. Itẽ ꝑ ip̃m ablatũ eſt peccatũ. 1. Pe. 3. Chri
ſtus ſemel ꝓ peccatis noſtris mortu⁹ eſt. Itẽ ꝑ ip̃ȝ intro
ducimur in bona eterna ⁊ ꝓmeremur beneficia dei. Di-
cit ergo Hoſtiã. ſcȝ ſacrificiũ ⁊ oblationẽ noluiſti. Et int̃-
ponit poſt. Corpus aũt aptaſti mihi. i. aptũ feciſti ĩmola

tioni. Et hoc q̃ꝙ̃tũ ad duo. Primo q: fuit puriſſimũ vt de
leret omne peccatũ Exoḋ. 12. Erit agnus abſq; macula.
Itẽ q: fuit paſſibile vt poſſet imolari Ro. 8. Miſit deus
filiũ ſuũ in ſimilitudinẽ carnis peccati. Iſtud aũt corpus
eſt vera hoſtia ⁊ vera oblatio Ephe. 5. Tradidit ſemet-
ip̃m ꝓ nob̃ oblationẽ ⁊ hoſtiã deo in odorẽ ſuauitatis.
¶ Holocauſta ⁊ ꝓ peccato nõ tibi placuerũt. Mal⁹ ẽ pla
cere ꝙ̃ velle. q: illa placẽt q̃ in ſe habẽt aliq̃d vt ea veli-
mus. Volum⁹ aũt aliq̃n aliq̃ nõ ꝓpt̃ ſe: ſed ꝓpt̃ aliud.
Quia ḡ holocauſta digniora erant de quibus tñ dicit ꝙ
nõ placuerũt: ḡ multominus alia. Sed contra. q: Leui.
1. dicit̃ ꝙ adolebit ea ſacerdos ſuꝑ altare in holocauſtũ
⁊ ſuauẽ odorẽ dño. Preterea ſi noluit ea: quare p̃cepit
hec ſibi offerri? Rñdeo dicẽdũ eſt ꝙ hoc qḋ de⁹ dicit il-
la nolle poteſt dupliciẗ intelligi. Vno modo ꝙ non vult
ea ꝓ tꝑe iſto in quo aduenĩẽte veritate ceſſat vmbra. vn-
de modo peccaret q̃ ea offerret. Alio mõ ꝙ nõ vult ea ꝓ-
pter pc̃tã offerẽtiũ Eſa. 1. Manus eñi vr̃e ſanguĩe plene
ſunt. ¶ Tertia reſponſio ⁊ quã apl's intẽdit eſt. q: iſta nũ
ꝙ̃ ſm ſe placuerũt deo nec accepta fuerunt. ſed ꝓpt̃ duo
dicuntur accepta. Primo q: erãt figura xp̃i cuius paſſio
deo accepta fuit. Nõ eñi delectabat̃ in occiſione animali
um ſed in fide paſſionis eius. Oĩa eñi in figura cõtin-
gebãt illis. 1. Cor. 10. Secundo vt nos ab ydolatria re-
uocaret ꝑ iſta ſacrificia. vñ in p̃ma legis datiõe nulla fit
mentio de ſacrificijs: ſed tñ poſtꝙ̃ fecerũt vitulũ. Unde
Iere. 7. Nõ ſum locut⁹ cũ patrib⁹ vr̃is ⁊ nõ p̃cepi eis in
die qua eduxi eos de terra egypti de verbo holocauſto-
rũ ⁊ victimarũ. ¶ Deinde cũ dicit: Tunc dixi ⁊c. Pro
ſequit̃ de approbatiõe noui teſtamẽti. ⁊ ſm glo. ſic legit̃
Tũc ſcȝ quãdo aptaſti corp⁹ mihi. ſcȝ in conceptiõe dixi
id ẽ venire ꝓpoſui. ſcȝ ad paſſionẽ. 1. Io. 5. Hic eſt q̃ venit
ꝑ aquã ⁊ ſanguinẽ ieſus xp̃s. Vel meli⁹ eſt ꝙ referat̃ ad
aduentũ in mũdũ ſic. Tũc. ſcȝ q̃n holocauſta nõ placue-
runt tibi dixi venio ꝑ incarnationẽ Ioh. 16. Exiui a p̃re
⁊ veni in mundum. Et hoc vt offerã me ad paſſionẽ. Et
ideo dicit Ecce. Sed nunq̃d iſtud ſacrificiũ erit acceptũ
Certe ſic quia in capite libri ſcriptũ eſt de me. Iſte liber
eſt xp̃s ſm humanã naturã in quo ſcripta ſunt oĩa neceſ-
ſaria homini ad ſalutẽ Eſa. 8. Sume tibi librũ grandẽ
Caput aũt xp̃i eſt de⁹. 1. Cor. 11. In capite ḡ libri. id ẽ in
ordinatione dei q̃ eſt caput xp̃i q̃ eſt liber: ſcriptũ eſt ꝙ fi-
lius dei incarnari deberet ⁊ mori. Vel liber id eſt pſalte-
riũ cuius p̃mus pſalm⁹ eſt de xp̃o. Vl' melius liber vite
q̃ nihil aliḋ eſt ꝙ̃ noticia quã de⁹ habet de p̃deſtinatione
ſanctorꝝ q̃ ſaluant̃ ꝑ xp̃m. Ergo in iſto libro ſcriptũ ẽ de
me. q: ſci ꝑ me p̃deſtinati ſunt Eph. 1. Elegit nos in ip̃o
ante mũdi ↄſtitutionẽ Ro. 8. Quos p̃ſciuit ⁊ p̃deſtinauit
ↄformes fieri ymaginis filij ſui. Si ḡ p̃deſtinatio dicitur
liber: manifeſtũ eſt ꝙ xp̃s caput eſt libri Apoc. 21. Qui
nõ ſũt ſcripti in libro vite agni. Qui ſimpliciẗ eſt p̃deſti-
nat⁹ Ro. 1. Qui p̃deſtinat⁹ eſt fili⁹ dei in virtute. Ergo
in capite libri. i. in me ſm diuinã naturã ſcriptũ ẽ de me
ſm naturã humanã: vt faciã volũtatẽ ſcȝ tuã. i. hoc p̃or-
dinatũ ẽ vt ꝑ grãm tuã faciã volũtatẽ tuã offerẽdo meip̃ȝ
ad redẽptiõẽ hũani generis. ¶ Deinde cum dic̃. Supi⁹ di
cẽs ⁊c. expõit auctoritatẽ p̃miſſam ⁊ circa hoc facit duo.
Prĩo eñi aſſignãdo ordĩẽ dicẽdorꝝ põit drãm int̃ nouũ
⁊ vet⁹ teſtamẽtũ. Scḋo expõit ſpãliẗ qḋdã ſuppoſitũ in
auctoritate ibi In qua volũtate ⁊c. Dictũ ẽ aũt ꝙ duo tã-
gebant̃ in auctoritate allegata. Vnũ qḋ ꝑtĩet ad reꝓba-
tionẽ veteris teſtamẽti Aliḋ ãt ad approbatiõẽ noui teſta
mẽti Reprobat̃ ãt vet⁹ teſtamẽtũ dupliciẗ. tũ q: de⁹ ſacrifi-
cia ei⁹ nõ vult. tũ q: ſibi nõ placẽt. ⁊ ſic dauid ꝓpheta di-
cẽs ſupi⁹. i. in p̃ncipio. q̃d dic̃? Quia hoſtias ⁊ oblatiões
⁊ holocauſtomata ⁊ ꝓ pc̃õ noluiſti ⁊c. Eſa. 1. Holocau-

Nū arietū ⁊ adipē pinguiū ⁊ ſanguinem vitulorꝫ ⁊ agno
rum ⁊ hircorꝫ nolui ⁊c. Noluiſti. verꝫ eſt ſm ſe nec placi
ta ſunt tibi q̄ ſm legē offerunt. id eſt in his non delecta-
ris. pſ. Holocauſtis nō delectaberis: niſi q: ſunt figura
vl' inq̄tū ꝑ ipa retrahebant ab ydolatria. Hoc ḡ p̄mo di
cens ſubiūgit. Tūc dixi. ſcꝫ qñ carnē aptaſti mihi ad paſ
ſionē: vel qñ iſta nō placuerūt. ecce venio. vl' ad incarna-
tionē vl' ad paſſionē. ſed ad quid? Ut faciā volūtatē tuaꝫ
Jo. 6. Deſcēdi de celo vt faciā volūtatēꝫ ei⁹ q̄ miſit me.
Jo. 4. Meus cib⁹ ē vt faciā volūtatē ei⁹ q̄ miſit me ⁊c.
Propheta ḡ hoc dicens aufert primū vt ſequēs ſtatuat
in q̄ oñdit drāꝫ veteris ⁊ noui teſtamēti. q: loquēs de ve
teri dicit ꝙ nō vult nec placēt deo ſcꝫ ſm ſe. Ergo auffe-
runt. ſꝫ qñ de nouo loquit̄ dicit ꝙ vult. q: ad hoc venio
vt faciā volūtatē tuā Ergo nouū ſtatuit. i. firmat eſſe ſm
volūtatē dei Leui. 26. Vetera nouis ſuperuenietib⁹ ꝓijci
etis. ¶ Deinde cū dic. In qua volūtate ⁊c. Expōit illud
qđ dixerat de volūtate dei ad quā implēdā vēit xp̄s. ſcꝫ
q̄ ſit illa voluntas. Hec aūt eſt ſic dicit. i. theſ. 4. Hec ē
volūtas dei ſcificatio vr̄a. ideo dic: In qua volūtate ſan
ctificati ſum⁹ ⁊ hoc ꝑ oblationē corꝑis xp̄i ihū ſemel ſcꝫ
factā Eph. 5. Obtulit ſemetip̄m oblationē ⁊ hoſtiā deo
⁊c. Et hoc ſemel. i. Pe. 3. Xp̄s ſemel ꝓ pctīs nr̄is mor-
tuus ē. ¶ Deinde cū dicit: Et oīs q̄dē ſacerdos ⁊c. Oſtē
dit cōparationē ſacerdotis noui ⁊ veteris teſtamēti. Sci
endū aūt ꝙ in lege erant duo ſolēnia ſacrificia. Unum in
die expiatiōis qđ fiebat ꝑ ſolū ſummū pōtificē de q̄ mul-
ta iā dicta ſunt. Aliud erat iuge ſacrificiū in q̄ vn⁹ agn⁹
offerebat̄ in mane: ⁊ alius in veſpere. de quo numeri. 28
De iſto etiā intēdit h̄ apl's. ⁊ circa hoc tria facit. Primo
em̄ pōit illđ qđ ꝑtinet ad ſacerdotē veterꝭ teſtamēti. Se
cūdo ponit illđ qđ ꝑtinet ad ſacerdotē noui. Secūdo cō-
firmat ꝑ auctoritatē Scđm ibi. Hic aūt vnā ⁊c. Tertiuꝫ
ibi Cōteſtat̄ aūt ⁊c. Dicit ḡ Oīs ſacerdos ⁊c. Dic om
nis ad drāꝫ ſacrificij expiatiōis qđ tm̄ ꝑ ſummū ſacerdo
tē fiebat: ſed in iſto oīs ſacerdos p̄ſto eſt tota die mini-
ſtrās ⁊ ſepe offerēs eaſdē hoſtias. q: ſēꝑ offerebat agnū
q̄ ſcꝫ hoſtie feriales nō poterāt aufferre peccata. q: nō ite
rabant̄ Jere. 11. Nunq̄d carnes ſctē auferēt a te malitias
tuas in q̄bus gl'iata es. Per iſtud iuge ſacrificiū figurat̄
xp̄s. et eternitas ei⁹ q̄ eſt agn⁹ imaculat⁹. ¶ Deinde cuꝫ
dicit. Hic aūt vnā ꝓ peccatis ⁊c. Oñdit illud qđ ꝑtinet
ad ſacerdotiū xp̄i. Et circa hoc facit duo. Primo em̄ po
nit itētū. Secūdo aſſignat rōem ibi. Una em̄ ⁊c. Dicit ḡ
Hic aūt ſcꝫ xp̄s offerēs vnā hoſtiā ꝓ peccatis auferenteꝫ
ſcꝫ peccata. Illa vero vetus lex mltas offerebat hoſtias
nō expiātes peccata. hec ergo ſcꝫ p̄ſens offerēs vnā hoſti
am. q: ſemel ꝓ peccatis nr̄is ſeip̄m obtulit. ſedet nō tan
q̄ miniſter ſicut ſacerdos legal' q̄ ſemꝑ p̄ſto eſt: ſꝫ tāq̄ do
min⁹. pſ. Dixit dñs dño meo ſede a dextrꝭ meis. Mat.
vltimo Sedet a dextris dei. Ad dexterā dei patris: q̄tū
ad equalitatē poteſtatꝭ ſm diuinitatē. ſed in potioribus
bonis ſcđm humanitatē. ſupra. i. Sedet ad dexterā ma-
ieſtatis ⁊c. Et hoc in ſempiternū. Nō em̄ iterū morietur
quia chriſtus reſurgens ex mortuis iā non moritur. Ro
manorꝫ. 6. ⁊ Dañ. 7. Poteſtas eius poteſtas eterna ⁊c.
Decetero expectās donec ponantur inimici eius ſcabel-
lum pedum eius. Iſta expectatio non innuit aliquā an-
xietatem in chriſto ſicut in hominibus ſpes que differtur
affligit animam. vt dicitur prouerbiorū. 13. ſed deſignat
voluntatē miſerendi quam deus habet erga nos Eſa. 30
Expectat dominus vt miſereatur noſtri. Subijciuntur
ergo pedibus eius. id eſt humanitati chriſti aliqui volē-
tes et in hoc ſalus ipſorum conſiſtit in faciendo volunta
tem eius Exod. 10. Uſq̄quo nō vis mihi ſubijci. Sꝫ ma
li nolentes ipſi ſubditi ſunt. quia et ſi voluntatē eius per

ſe non implent. tamen de ipſis impletur quantū ad opus
iuſticie. Et ſic omnia ſunt ei ſubiecta aliquo iſtorum mo-
dorum. pſ. Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius. ¶ Dein
de cum dicit. Una em̄ oblatione ⁊c. Aſſignat rationem
ſcilicet quare ſedet tanquā dominus et non tanquā mi-
niſter ſicut ſacerdos legalis. q: ille per hoſtiam vnā non
auferebat peccata. ⁊ ideo oportebat plures alias offerre
et frequenter ſupra. 8. Omnis enim pontifex ad offeren
da munera ⁊ hoſtias conſtituitur. ſed hoſtia quaꝫ chriſt⁹
obtulit aufert omnia peccata. ſupra. 9. Chriſtus ſemel
oblatus eſt ad multorꝫ exhaurienda peccata. Et ideo di-
cit ꝙ vna oblatione conſummauit id eſt perfecit. quod fe
cit reconciliando ⁊ coniungendo nos deo tanquā princi-
pio: ſanctificatos in ſempiternū. quia hoſtia chriſti q̄ de-
us eſt et homo habet virtutem eternam ſanctificandi. in-
fra. 13. Jeſus vt ſanctificaret per ſuū ſanguinē populum
⁊c. Per chriſtum enim perficimur et coniungimur deo.
Romanorum. 5. Per quem acceſſum habemus ad deū
¶ Deinde cum dicit. Conteſtatur autē nos ⁊c. Confir-
mat quod dixerat per auctoritatē que ſumpta eſt ex Je-
remia. 31. que quia ſupra. 8. expoſita eſt ad preſens int-
mittatur. Et tamen poteſt diuidi in duas partes. Pri-
mo pōit auctoritatem. Secundo ex ea arguit ibi. Ubi au
tem horum remiſſio ⁊c. Et facit talem rationē. quia in no
uo teſtamento remittuntur peccata per oblationē chriſti
quia in remiſſionē peccatorum effuſus eſt ſanguis chri-
ſti. ergo in nouo teſtamento in quo peccata et iniquita-
tes remittuntur. vt dictū eſt in auctoritate non eſt obla-
tio pro peccato ſupple āplius iteranda. Matthei. 9. Nō
eſt opus valentibus medicus: ſed male habentibus ⁊c.
Ubi ergo eſt horum remiſſio ⁊ cetera. Fieret enim iniu-
ria hoſtie chriſti.

Lectio ſecunda.

Habentes itaq̄ fratres fiduciā: in in-
troitu ſanctorꝫ in ſanguine xp̄i: quā
initiauit nobis viā nouā ⁊ viuētem
per velamē id eſt carnē ſuā: ⁊ ſacerdotē ma-
gnū ſuꝑ domū dei accedam⁹ cuꝫ vero corde
in plenitudine fidei aſperſi corda a cōſcien-
tia mala et abluti corp⁹ aq̄ mūda: teneam⁹
ſpei noſtre confeſſionē indeclinabilē. Fide-
lis em̄ eſt qui repromiſit. Et cōſideremus
inuicē in ꝓuocationē charitatis ⁊ bonorum
operū: nō deſerētes collectioneꝫ nr̄am ſicut
cōſuetudinis eſt quibuſdā: ſed cōſolātes. ⁊
tanto magis quanto videritis appropin-
quantem diem.

Poſtquaꝫ oſtendit apoſtolus multiplicem eminentiam
ſacerdotij chriſti reſpectu ſacerdotij legalis: hic conſue-
tudinem ſuam concludit monendo ꝙ iſti ſacerdotio fide
liter inherendum eſt. Hoc em̄ ſemper ſupra fecit ꝙ poſt
commendationem ponit admonitionem. quia ad hoc ſu-
ſceperat commēdare gratiā chriſti vt alliciat eos ad obe
diendum chriſto et recedendum a cerimonialibus legis
Circa hoc ergo duo facit. Quia primo ponit monitionē
Secundo aſſignat rationem ibi. Uoluntarie enim et ce-
tera. Sciendum eſt autem circa primum ꝙ duo dixerat
de ſacerdotio chriſti. ſcilicet virtutem ritus eius. quia
per proprium ſanguinem. Item dignitatem ipſius. quia

pontifex in eternum. Et iō in monitione ſua reſumit iſta
duo. Unde monendo ꝙ fideliter obediendū ē deo xp̄o:
Primo ponit illa duo. Scḋo ponit ſuā monitiōem ibi.
Accedamus cū bono corde ⁊c̄. Itē p̄ma ī duas quia pri-
mo reſumit ritū ſacerdotij eius. Secūdo dignitatē ibi.
Et ſacerdotē magnū ⁊c̄. Dicit ergo. Itaqꝫ frēs ſcꝫ ꝑ mu-
tuā charitatē habentes fiduciā in introitu ⁊c̄. Ephe. 3.
In quo habemꝰ fiduciā ⁊ acceſſū in cōfidentia ⁊c̄. Exo.
15. Introduces eos ⁊ plantabis in monte hereditatꝭ tue
firmiſſimo habitaculo ⁊c. p̄s. Letatus ſū in his q̄ dicta
ſunt mihi in domū dn̄i ibimꝰ. Et hoc ꝑ ſanguinē xp̄i: qꝛ
hic ē ſanguis noui teſtamenti id ē noue ꝓmiſſionis ſcꝫ
celeſtiū. Sed quō habeamꝰ fiduciā introducendi oſten-
dit: qꝛ xp̄s ꝑ ſuum ſanguinē initiauit id ē inchoauit no-
uam viam. Mich. 2. Aſcendit pandens iter ante eos.
Jo. 14. Si abiero ⁊ p̄parauero vobis locuꝫ ⁊c̄. Eſa. 35.
Sancta via vocabiť ⁊ pollutus nō tranſibit per illā. Hec
ē ergo via eundi in celū ⁊ eſt noua qꝛ ante xp̄m nullus in
uenit eam quia nemo aſcendit in celum niſi qui deſcen-
dit de celo. Jo. 3. Et ideo qui vult aſcendere debet ipſi
tanq̄ membꝛū capiti ſuo adherere. Apoc̄. 2. Uincēti da
bo edere de ligno vite qui ē in paradiſo dei mei. Et ca.
3. Et ſcribā ſuꝑ eū nomē nouū ⁊ nomē ciuitatꝭ noue hie-
ruſalem qꝛ ſcꝫ de nouo introducūť. ¶ Semper viuentē
id ē ſempꝑ pſeuerantē in quo apparuit virtus deitatis qꝛ
ſempꝑ viuit. Sed que ſit iſta via oſtendit ſubdens. Per
velamen id ē carnē ſuā. Sicut eñ ſacerdos ꝑ velum in-
trabat in ſanctaſanctorum: ita ſi volumus intrare ſancta
glorie oportet intrare ꝑ carnem chriſti que fuit velamē
deitatis. Eſa. 45. Uere tu es deꝰ abſconditus. Nō eniꝫ
ſufficit fides de deitate ſi non aſſit fides de incarnatione
Joh. 14. Creditis in deum ⁊ in me credite. Uel ꝑ vela-
men id ē per carnem ſuam datā nobis ſub velamēto ſpe-
ciei panis in ſacramento. Nō enim ꝓponitur nobis ſub
ſpecie propria propter hoꝛroꝛem ⁊ ꝓpter meritum fidei
¶ Conſequenter cōmendat dignitatem ſacerdotis cum
dicit. Et ſacerdotem magnum: qui ſcilicet nobis initia-
uit viam. Quaſi dicat. Habentes fiduciam intrandi per
ſacerdotem ſcilicꝫ ieſum. p̄s. Tu es ſacerdos in eternuꝫ
Qui dicitur magnus: quia ſacerdotium eius nō eſt tan
tum ſuꝑ vnum populum ſicut aaron: ſed ſuꝑ domū dei:
totam ſcꝫ eccleſiaꝫ militantē ⁊ triumphantē. p̄me Thy.
3. Ut ſcias quomō oporteat te conuerſari in domo dei q̄
eſt eccleſia. Et dicit ſuper. quia moyſes fuit fidelis ī om̄i
domo tanq̄ famulus. Numeri. 12. ſed chꝛiſtus ſuper to
tam domum ſicut filius qui eſt dominus omniuꝫ. Mat.
vltimo. Data eſt mihi omnis poteſtas in celo ⁊ in terra.
De hoc etiam ſupra. 3. ¶ Deinde cum dicit. Accedamꝰ
⁊c. ponit monitionem ſuam vt ſcꝫ ex quo talis ⁊ tantus ē
fideliter eſt ei adherēdū qḋ fit tribus modis ſcꝫ ꝑ fidem:
ſpem: ⁊ charitatē. p̄me Coꝛ. 13. Nunc autē manēt fides
ſpes charitas. Primo ergo monet ad ea que ſunt fidei.
Secundo ad ea que ſunt ſpei ibi. Teneamꝰ ſpem. Ter
tio ad ea que ſunt charitatis ibi. Et conſideremꝰ ⁊c̄. Sꝫ
quantū ad primū duo ſunt neceſſaria ſcꝫ ip̄a fides quia ſi
ne fide impoſſibile ē placere deo. Et fidei ſacramentum.
Quantū ad primū dicit. Accedamus ad ip̄m cum vero
non ficto corde. quarti Regꝭ. 20. et Eſa. 38. Memento
quomō ambulauerim corā te in veritate ⁊ in corde perfe
cto. Hoc aūt fit qñ opus cōcordat cordi. Accedamꝰ etiā
in plenitudine fidei. infra. 11. Accedentē ad deū oportet
credere ⁊c̄. Nec ſufficit qualiſcunqꝫ fides ſed requiriť fi-
des plena: qḋ fit duobꝰ modis ſcꝫ ⁊ quantū ad materiaꝫ
fidei vt credanť omnia que ꝓponunť ad credendum ⁊ ꝙ
ſit fides formata: qḋ ē ꝑ charitatem. Ro. 13. Plenitudo
eñ legis eſt dilectio. Quantū ad ſacramentū fidei diciť

Aſperſi corda veſtra qḋ alludit ei qḋ diciť Numeri. 19.
Ubi poniť ritus vitule ruffe de cuius aqua aſpergebatur
mundandus die tertio: ſed die ſeptimo alia aqua lauaba-
tur corpus eius ⁊ veſtimenta. Per aſperſionē aque vitu-
le ruffe figurabať paſſio xp̄i quia die tertia ſcꝫ in fide trini-
tatis in baptiſmo mundamur a peccatis. Et quantuꝫ ad
hoc dicit. Aſperſi corda nō corpora. infra. 12. Acceſſiſtis
ad ſanguinis aſperſionē. Aſperſi ergo corda non a tactu
mortui ſicut ꝑ aquam vitule ruffe: ſed a conſcientia mala
¶ De ablutiōe que fiebat ſeptima die dicit. Et abluti cor-
pus aqua munda. Non enim in baptiſmo operať tantuꝫ
virtus paſſionis ſed etiam infunduntur in ip̄o dona ſp̄us
ſancti. Unde in ſeptima die id ē in plenitudine donoꝛuꝫ
ſp̄us ſancti totus homo abluiť intus ⁊ extra ab om̄i pec-
cato tam actuali q̄ originali qḋ ē quaſi corporale qꝛ ani
ma ip̄m contrahit perunionem ad carnē fedam. Dicitur
autē ſpiritus ſanctus aqua qꝛ mundat. Act. 15. Fide pu-
rificans corda ipſorum. Ezech. 36. Effundam ſuper vos
aquam mundam ⁊ mundabimini ab omnibus inquina-
mentis veſtris ⁊ ab vniuerſis ydolis veſtris mundabo
vos. Zach. 13. Erit fons patens domui dauid ⁊ habitan
tibus hieruſalē ī ablutionē peccatoꝝ ⁊ mēſtruate. Tyt.
3. Per lauacrum regenerationis ⁊ renouatiōis ſpiritus
ſancti. Et in huius ſignum ſuꝑ xp̄m baptizatū deſcendit
ſp̄us ſanctꝰ in corporali ſpecie. ¶ Deinde cum dicit. Te
neamus ſpei noſtre ⁊c. ponit illud quod ꝑtinet ad ſpem
Et circa hoc facit duo. Primo enim hortať ad ſpei certi-
tudinē. Secūdo ſubdit rōnem ibi. Fides enim eſt q̄ ⁊c.
Sciendū ē aūt ꝙ ꝑ fidem xp̄i datur nobis ſpes ſalutis
eterne ⁊ introitus in celum. p̄me Pe. p̄mo. Regenera-
tionis in ſpem viuā. Unde dicit Teneamus: ⁊ nō dicit
ſpem ſed ſpei noſtre confeſſionē quia nō ſufficit hr̄e ſpeꝫ
in corde ſed etiā oportet cōfiteri ore. Ro. 10. Corde cre-
diť ad iuſticiā ore aūt confeſſio fit ad ſalutē. Itē oportet
confiteri eā nō ſolū verbo ſed etiā factis. Cōtra quoſdaꝫ
de quibꝰ Titū p̄mo. Cōfitenť ſe noſce deū: factis autem
negant. Fit aūt iſta confeſſio ꝑ opa ꝑ que tendiť ad res
ſperatas. Apoc̄. 3. Tene qḋ habes ne alius accipiat co-
ronā tuam. ¶ Indeclinabile. i. vt ab iſta cōfeſſiōe nō de-
clinemus neqꝫ ꝑ ꝓſpera neqꝫ aduerſa. p̄s. Declinantes
aūt in obligatōes adducet dn̄s cuꝫ opantibꝰ iniq̄tatem.
Eſa. 30. Hec ē via ambulate in ea ⁊ non declinetis neqꝫ
ad dexterā neqꝫ ad ſiniſtraꝫ. Et rō huius ē: qꝛ ille qui ꝓ-
miſit ē fidelis ⁊ iō mentiri nō pōt. p̄s. Fidelis dn̄s ī om-
nibus verbis ſuis. Deutero. 32. Deus fidelis ⁊ abſqꝫ vl
la iniquitate. ¶ Conſequenter cū dicit. Et conſideremꝰ
⁊c. ponit illud qḋ ꝑtinet ad charitatem: ⁊ circa hoc faciť
tria. Primo eñ facit qḋ dcm̄ ē. Scḋo remouet ꝯtrarium
charitati ibi. Nō deſerentes ⁊c. Tertio aſſignat rōnē ex
ꝯgruitate tp̄is ibi. Et tanto magꝭ ⁊c. Circa primū ſcien-
dum ē ꝙ licet charitas p̄ncipalr̄ inhereat deo: tn̄ mani-
feſtať ꝑ charitatē ꝓximi. p̄me Jo. 4. Qui eñ nō diligit
frēm ſuū quē videt: deū quē non videt quō pōt diligere?
Ergo ad charitatē ꝑtinet ꝙ diligať proximuꝫ. Iō dicit.
Cōſideremꝰ inuicē vt ſcꝫ ea que ſunt ꝓximi ſollicite fa-
ciamus. Eccl. 17. Et vnicuiqꝫ mādauit deus de ꝓximo
ſuo: ſed quia aliqui ea que ſunt ꝓximi conſiderant zelo
inuidie: aliqui vero zelo odij. Contra quos dicitur Pro
uerbioꝝ. 24. Ne queras impietatem in domo iuſti: ideo
dicit. In prouocatione charitatis id eſt vt prouocemus
eos ad charitatem. Roma. 11. Quādiu apl's gētiū ſū mi
niſterium meum honoꝛificabo ſi quo modo ad emulan-
dum prouocem carnem meā ⁊ ſaluos faciā aliquos ex il-
lis. Iſta aūt prouocatio ꝓcedit ex dilectiōe q̄ requiritur
ad opus exterius. p̄me Jo. 3. Nō diligamꝰ vbo neqꝫ lin
gua ſed opere ⁊ veritate. Sicut enim dicit Gregoꝛius:

Non eſt amor dei ocioſus. Operatur enim magna ſi eſt.
Si autē operari renuit amor non eſt. Probatio ergo di
lectionis exhibitio eſt operis. Ideo ſubdit. Et bonorum
operum. Col. pmo. In omni opere bono fructificantes.
¶ Deinde remouet contrarium charitatis cum dicit. Nō
deſerentes ⁊c. Quia enī charitas ē amor: ꝓprium autē
amoris ē vnire: quia vt dicit Dionyſius. Amor eſt vis
vnitiua. Joh. 17. Ut ſint vnū ſicut ⁊ nos vnum ſumus ⁊
cognoſcat mundus qꝛ dilexi eos ſicut ⁊ me dilexiſti. Jō
recedere ab inuicem ē directe oppoſitum charitati. Et iō
dicit. Non deſerentes collectionē noſtrā ſcꝫ eccleſie quā
aliqui deſerunt tripliciter ſcꝫ propter perſecutiōes apo-
ſtatantes a fide. Et iſti ſignificant per illos de quibꝰ dici
tur Joh. 6. ꝙ abierunt retro ⁊ iam cū illo nō ambulabāt
Mat. 13. Facta tribulatione ⁊ perſecutiōibus ꝓpter ver
bum continue ſcandalizant. Luc. 8. Ad tempus credūt
⁊ in tēpore temptationis recedunt. Secundo mali prela
ti qui dimittunt oues in periculo. Joh. 10. Mercēnariꝰ
fugit qꝛ mercēnarius ē. Aliqui vero ex ſuperbia qꝛ cum
poſſent eſſe vtiles ad regendum cū nota ſuperbie ab aliis
ſe ſeparant. Jude. 1. Hi ſunt qui ſegregāt ſe ab aliis ani-
males ſpūm nō habētes. Quaſi ſub ſpecie maioris pfe-
ctionis. Et forte tales erant in tempore illo: cōtra quos
dr pme Cor. 11. Si quis videtur contentioſus eſſe nos
talem cōſuetudinē nō habemꝰ in eccľia dei. Sed qd de-
bent facere. Subdit. Sed conſolantes. Quaſi dicat Si
videas ꝙ ſocius tuus male ſe habet nō deſeras eum ſed
conſolare: non ſicut illi qui deſerunt collectionē de qbus
dicit. Sicut eſt conſuetudinis quibuſdam qui vt dictuꝫ
eſt forte erant in illis diebus. ¶ Conſequenter cum di-
cit. Et tanto magis ⁊c. aſſignat cām huius. Poſſet enī
aliquis dicere quare debemus nos in fide ꝓficere: quia
motus naturalis q̄to plus accedit ad terminū magis in
tendit. Ergo ē de violento. Gratia autē inclinat in mo-
dum nature. Ergo qui ſunt in gratia q̄to plus accedunt
ad finem plus debent creſcere. Et ideo ita dixit. Non de
ſerentes ſicut quidam ſed conſolantes. Et hoc tāto magis
q̄to videritis appropinquantem diem id eſt terminum.
Ro. 13. Nox preceſſit dies autem appropinquauit Pro
uerb. 4. Juſtoruꝫ ſemita quaſi lux fulget ⁊ proficit ⁊ cre
ſcit vſqꝫ ad perfectum diem.

Lectio tertia.

Voluntarie enī peccantibꝰ nobis pꝰ
acceptā notitiā veritatis: iā non re-
linquit ꝓ pctīs hoſtia. terribilis au
tem quedā expectatio iudicij ⁊ ignis emula
tio. q̄ conſumptura eſt aduerſarios. Irritā
quis faciēs legē moyſi ſine vlla miſeratiōe
duobꝰ vel tribꝰ teſtibꝰ morit. quātomagis
putatis deteriora mereri ſupplicia q̄ filium
dei cōculcauerit. ⁊ ſanguinē teſtamēti pol-
lutū duxerit in quo ſanctificatꝰ ē. ⁊ ſpūi grē
cōtumeliā fecerit. Scimꝰ enī qui dixit. mihi
vindictā. ⁊ ego retribuā. Et iteꝝ qꝛ iudica-
bit dominus populū ſuum. Horrendū ē in-
cidere in manus dei viuentis.

Supra apoſtolus poſita cōmendatione excellentie ſacer-
dotij xpi ⁊ ſubiuncta admonitiōe vt illius ſacerdotio ad
hereant per fidem ⁊ charitatem: hic probat monitionem
ſuā p rōnem. Et hoc facit dupliciter. Primo terrendo.
Scdo demulcēdo ibi. Rememoramini aūt pſtinos dies
⁊c. Circa primū duo facit: qꝛ primo terret eos ad obſer-
uandū monitionē ſuam ꝓpter ſubtractionem remedij.
Scdo ꝓpter expectationē iudicij ibi. Terribilis autem
⁊c. Dicit ergo. Voluntarie ⁊c. Qđ dupliciter exponit.
Uno modo ſm glo. que videtur facere dr̃iam inter pec-
care volentes ⁊ voluntarie: ita ꝙ volens peccat q̇ quaſi
paſſione ductus conſentit in peccatū de quo ante nō co-
gitauit: voluntarie autē qui ex certa malicia cuius volū-
tas prona eſt ad peccādū: vt ſtatim cedat. Jere. 8. Om-
nes cōuerſi ſunt ad curſum ſuū quaſi equus vadens im-
petu ad prelium. nec poſtea penitet. Prouerb. 2. Le-
tant cū malefecerint ⁊ exultant in rebus peſſimis. Ergo
voluntarie peccantibꝰ id eſt in voluntate peccandi per-
manentibus. Et exaggerando ſubdit. Poſt acceptā no-
ticiam veritatis. 2. P̄et. 2. Melius erat illis viā iuſti-
tie non agnoſcere q̄ poſt agnitionē retrorſum conuerti.
¶ Jam nō relinquit hoſtia pro peccatis id eſt hoſtia quā
xps obtulit pro remiſſione peccatorū non ē nobis vtilis
quia illis dimittunt peccata qui de ipis penitent. Mat.
26. Hic eſt ſanguis noui teſtamenti qui pro multis effū-
detur. ſ. efficaciter: ſed de malis dicit Eſa. 49. In vacu
um laboraui ſine cauſa ⁊ vane fortitudinē meam cōſum-
pſi. Jere. 6. Fruſtra conflauit conflator: malicie eius nō
ſunt cōſumpte. Sed melius poteſt dici ⁊ ſm intentioneꝫ
apoſtoli: quia ſm Auguſtinū liberū arbitriū habet mul-
tiplicem ſtatum: quia in ſtatu nature lapſe anteq̄ repa-
retur per grām eſt in poteſtate noſtra peccare mortaliter
vel nō peccare: ⁊ hoc ꝓpter p̄conceptionē finis ⁊ habi-
tum inclinantem. Qđ quidē verum eſt ſm magnū tem-
pus ſed per aliquā moram ſi operet ex p̄meditatione pōt
vitare hoc peccatū vel illud. Sed poſtq̄ per grām repa
ratus oīno in ptāte eius eſt vitare peccatum mortale: et
etiam veniale in particulari: nō aūt oīno in vniuerſali: et
hoc ē propter auxilium grē ſaluantis. Et ideo dicit. No
bis peccantibꝰ voluntarie pꝰ acceptā notitiā veritatis. i.
pꝰ acceptā grāꝫ p quā habet noticia pcti: qꝛ aū notitiā
pcti pctm̄ nr̃m a deo nob nō iputat: vn̄ q̄ſi dr̃ ipſū igno-
rare quia nō imputat nobis. Sed poſt iam nō ē ꝓ pctīs
hoſtia: ante enī reparationē que facta ē per xp̄m relinq̄-
batur hoſtia iſta que expectabat: ſed nunc iam non expe
ctatur alia mors eius: ita nec poſt baptiſmum ſemel acce-
ptū expectat alius baptiſmus. ¶ Deinde cuꝫ dicit. Ter
ribilis autē ⁊c. deterret expectationē diuini iudicij. Et
circa hoc facit duo. Primo enim terret. Scdo ſubdit ra
tionē ibi. Irritam quis faciens ⁊c. Sic ergo dictum ē ꝙ
non relinquit vltra hoſtia. Quid ergo? Illud qđ ſupra
dictū ē. 9. cap. ꝙ poſt mortem ē iudicium. Job. 19. Sci-
tote eſſe iudicium. Iſtius iudicij expectatio ē valde terri
bilis: tum propter conſcientiam peccatorum Jac. 3. In
multis offendimus omnes: tum etiam propter imperfe-
ctionem iuſtitiarum noſtrarum. Eſa. 64. Juſtitie noſtre
quaſi pannus mēſtruate. Ps. A iudicijs tuis timui. Aba
cuc. 3. Audiui ⁊ conturbatus eſt venter meus. Eſt etiaꝫ
afflictiua. Unde dicit. Et ignis emulatio id eſt pena ig-
nis que infligitur ex zelo ⁊ emulatione diuine iuſtitie.
Exod. 20. Ego ſum deus deus tuꝰ fortis zelotes ⁊c. Ze
lus autem eſt amor ſponſi. Sicut ergo ſponſus non par
cit ſponſe male: ſic nec deus anime peccatrici. Prouer.
6. Zelus ⁊ furor viri non parcet ī die vindicte ⁊c. ¶ Se
quitur. Que conſūptura eſt aduerſarios. Ps. Ignis an-
te ipſum precedet ⁊ inflammabit in circuitu inimicos
eius qꝛ ignis q̄ p̄cedet faciē iudicij corpa viuētiū incine-
rabit ⁊ reprobos detrudet ī infernū ⁊ corpa eorum con-

ſumet non totaliter cōſumēdo ſed imperpetuū cruciādo
¶ Cōſequēter cū dicit. Irritam quis faciens ⁊c. probat
qđ dixerat de terroꝛe iudicij: et primo per locū a minori.
Secundo per auctoꝛitatem ibi. Scimus autem illū ⁊c.
Primū accipit ex lege. Tanto enim aliqs eſt reus malo
ris pene quanto rem magis ſacram cōtemnit. Cum ergo
vetus teſtamentū nō ſit ita ſanctum ſicut nouum ⁊ tranſ-
greſſoꝛ illi⁹ grauiſſime puniebat. Ergo trangreſſoꝛ noui
longe grauius debꝫ puniri. Circa iſtud argumentū duo
facit. Primo eni ponit iſtud qđ fiebat in veteri. Secun
do illud qđ fiendū ē in nouo ibi. Quāto magis ⁊c. Quā
tum ad vetus ponit culpā ⁊ penam. Culpam cum dicit.
Irritam quis faciens legē moyſi. Irritū dr qđ non ſoꝛti
tur debitū finem. Lex aūt nō ſolū vetus ſed etiā quelibꝫ
datur vt inducat hoīes ad virtutem ⁊ faciat abſtinentes
a vitijs. Et iō qui tranſgreditur legeꝫ ⁊ vacat vitijs ꝙtū
eſt in ſe legem irritā facit. Mat. 15. Irritum feciſtis man
datum dei ꝓpter traditōes vr̄as. Geñ. 17. Maſcul⁹ cu
ius ꝑpucij caro circūciſa nō fuerit peribit de populo ſuo
qꝛ pactum meū irritū fecit. Et penam oñdit cū dicit. Si
ne vlla miſeratōe ⁊c. Et iſta pena ē valde grauis qꝛ infli
git moꝛtē. Unde dicit. Moꝛit. Exod. 22. Maleficos nō
patieris viuere. Itē qꝛ irremiſſibilis. Unde dicit. Sine
vlla miſeratiōe. Deutero. 19. Moꝛiet nec miſereberis ei⁹
Sed nunqd lex dei excludit miſericoꝛdiā. Conſtat ꝙ nō
Oſee. 6. Miſericoꝛdiā volui ⁊ nō ſacrificium. Reſpon-
deo dicendū ē ꝙ differt miſericoꝛdia clementia ⁊ venia.
quia miſericoꝛdia ē quādo homo ex quadaꝫ paſſione coꝛ
dis ⁊ animi mouet ad remittendū penam: ⁊ hoc aliquan
do eſt contra iuſticiā ⁊ iſtam pꝛohibet. Uenia autem eſt
quādo pꝛopter aliquā vtilitatē publicā remittit aliquid
de pena debita. Clementia ē quando nō ſolū de pena ali
qd remittit ſed etiā de culpa remiſſius iudicat. Iſta duo
nō pꝛohibent ſed miſericoꝛdia pmo modo dcā qꝛ ē cōtra
iuſticiam ⁊ inducit diſſolutōeꝫ. Moꝛit ergo ⁊ hoc duob⁹
vel tribus teſtib⁹ ſupple conuict⁹. Deutero. 17. In oꝛe
duoꝝ vel triū teſtiū ſtat omne verbum. Cā aūt quare lex
numeꝝ teſtiū determīat ſm Augu. ē vt per hoc deſignet
īmobilitas veritatis q̄ ē ī ſancta trinitate. Nec refert ſi no
minent due perſone vel tres: qꝛ ſemꝑ ī duab⁹ intelligit
tertia ſcꝫ ſpūs ſanct⁹ q̄ eſt nexus amboꝝ. Iſta rō myſtica
ē ſed lr̄alis eſt vt quia ī iudicio vnus affirmat alter negat
nō plus credendū ē vni ꝙ̄ alteri. Multitudini aūt ē cre-
dendū. Ois aūt multitudo cōplet numero ternario. Et
ideo ſufficit ꝙ ſint duo cum accuſante ſed terti⁹ ſupaddi
tur ex abundanti. ¶ Deinde cum dic. Quāto magis ⁊c.
ponit id qđ ſpectat ad nouum teſtamentū. Et pmo poīt
penam. Scđo culpam ibi. Qui filiū dei ⁊c. Quantū ad
penā dicit. Quāto magis putatis deterioꝛa mereri ſup-
plicia. Qꝛ eni ī nouo teſtamento per xp̄m p̄dicatū ē. Iō
peccās in ipo grauius punit. Mat. 11. Uerūtamen dico
vobis ꝙ tyro ⁊ ſydoni remiſſius erit ꝙ̄ vobis ī die iudi-
cij. Sed nunqd plus punit peccatoꝛ xp̄ianus ꝙ̄ infidel.
Quia ſi ſic melius eēt ꝙ omnes eēnt infideles. Rn̄deo
dicendū eſt ꝙ aliud ē de illis q̄ fidem cōtemnunt: qꝛ iſti
ꝓpꝛie ſunt cōtemptoꝛes. Aliud de illis qui ex ignoꝛan-
tia fidem nō annunciatā nō tenent: ⁊ talibus peccatū in-
fidelitatis nō imputat. Sed qui fidem annūciatā contē-
nit grauius punit: qꝛ peccatū infidelitatis maximum eſt
Si ergo cōparamus iudeū ⁊ xp̄ianum qui non contēnit
⁊ vterqꝫ ſit adulter tunc graui⁹ puniet xp̄ianus ꝙ̄ iude⁹
qꝛ nō ſolum pꝛo adulterio ſed etiā qꝛ magis ingratus eſt.
Sed nunquid vniuerſaliter verum ē ꝙ ſemꝑ idem pec-
catum in ſpecie grauius punit in maioꝛi. Reſpondeo di
cendum eſt ꝙ dupliciter peccatur. Uno modo ex ſurre-
ptione. Et ſic quanto aliquis dat ſe operibus diuinis: ſi

ex ſurreptione peccat minus punitur. ſecundi Parali.
30. Dominus bonus pꝛopitiabitur conuictis qui in toto
coꝛde requirunt deum patrum ſuoꝛum. ps. Cum cecide
derit non collidetur. Sed ſi ex contemptu magis peccāt
qꝛ cum ſit in ſtatu altioꝛi magis contemnit. Et de talibus
loquitur hic q̄ ſunt magis ingrati. ¶ Quātū vero ad cul
pam dicit. Qui filium dei ⁊c. Sciendum vero ē ꝙ apo-
ſtolus grauitatē culpe eoꝛum qui peccant in nouo teſta-
mento oñdit ex beneficijs nobis a deo ī illo collatis. De
us autē nobis dedit quicquid maximū ⁊ pꝛecioſum ha-
bebat ſcꝫ filium ſuum vnigenitum. 2. Pet. pmo. Per
queꝫ maxima nobis ⁊ pꝛecioſa pꝛomiſſa donauit ⁊c. De
dit etiam de ſpiritu ſancto. Joelis. 2. Effundam de ſpi-
ritu meo ſuper omnem carnem. Ro. 5. Charitas dei diſ
fuſa ē in coꝛdibus nr̄is per ſpūm ſanctum qui dat⁹ ē no-
bis. Ingratitudo autem ſuper tantis beneficijs aggra-
uat peccatum. Circa ingratitudinem vero ſuper datione
filij duo conſideranda ſunt ac ponderanda ſcꝫ myſteriuꝫ
incarnationis in qua datus ē nobis. Eſa. 9. Et ſacramē-
tum paſſionis in qua ꝓ nobis ſe obtulit. ſupꝛa. 6. San-
guis xp̄i qui per ſpūm ſanctum ſemetipſum obtulit ima-
culatum deo ⁊c. Et ideo quantū ad pꝛimum dicit. Qui
filium dei ſcꝫ pꝛo nobis incarnatum conculcauerit. i. vili
pēderit ſcꝫ nō credēdo ꝙ fides filij dei ſit ſufficiēs ad ſa-
lutem ſicut illi q̄ legalia ſeruabant. Gal. 3. Ante quoꝛuꝫ
oculos xp̄s ꝓſcript⁹ ē. Itē non obediendo eius mādā-
tis nec viuendo ſm doctrinam ei⁹. pmi Reg. 10. Qui
autem contemnūt me erunt ignobiles. ¶ Quantū ad ſe-
cundū dicit: Et ſanguinē teſtamenti id ē xp̄i ſanguinem
confirmatiuum noui teſtamēti. Mat. 26. Hic ē ſanguis
meus noui teſtamenti ⁊c. Pollutum duxerit id ē reputa
uerit pollutum: vt ſcꝫ nō poſſit mūdare ſicut pollutus in
ſe nō mundat. Eccl. 34. Ab īmundo qd mūdabit? Qua
ſi dicat. Nihil ſcꝫ ſm ꝙ mūdatio tantū fiebat per ſangui-
nem animalium. Item pollutum cum dicit. Qui in vir-
tute eius in baptiſmo ablutus peccat redeundo ad vomi-
tum. Apocal. pmo. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis no
ſtris in ſanguine ſuo. Et ideo dicit. In quo ſanctificatus
ē id ē per quem ſanctificatus ē. pme Coꝛ. 6. Abluti eſtis
ſanctificati eſtis ī nomine dñi noſtri ieſu xp̄i. Item q̄ pec
cat poſt alia ſacramenta. Malach. pꝛimo. In omni loco
offertur oblatio munda nomini meo quia magnū ē nomē
meum in gentibus. Item aggrauat peccatū ex contem-
ptu ſpūs ſancti. Et ideo dicit. Et ſpūi gratie iniuriam fe-
cerit id ē contumeliam. Quam facit qui nō credit ꝙ gra-
tia ſpūs ſancti data per xp̄m. Jo. 14. Rogabo patrem et
alium paraclytum dabit vobis ſufficiat ad ſalutē ſine le-
galib⁹ vt ſcꝫ remiſſionē peccatoꝛum aſcribat obſeruātijs
legis. Uel cōculcat xp̄m qui libere abſqꝫ timoꝛe peccat:
ſanguinē xp̄i polluit qui eo indigne cōmunicat ſpūi. gra
tis dato. Ephe. 2. Donū eni dei ē ⁊ non ex operibus: in-
iuriam facit: qui xp̄m ꝑ peccatum a ſe abijcit. Sap. pmo
Corripiet id ē expelletur a ſuperueniēte iniqtate. Eph.
4. Nolite contriſtare ſpiritum ſanctuꝫ dei. pme Theſ.
5. Spiritum nolite extinguere. ¶ Deinde cū dicit. Sci-
mus enim qui dixit ⁊c. pꝛobat quod dixit per auctoꝛita-
tes. Et circa hoc facit duo. Pꝛimo enim pꝛobat ponen-
do auctoꝛitates. Secundo concludit ex eis ibi. Hoꝛren-
dum ē ⁊c. Dicit ergo. Scimus illum qui dixit. Deute-
rono. 32. ſm aliam litteram. Mihi vindictam ſupple ſer-
uate. Littera noſtra habet. Mea ē vltio. Et nunqd red-
des: immo ⁊ ego retribuam. Sed contra: Si ſoli deo ſer
uatur vindicta quare iudices vindicant. Reſpondeo ad
hoc reſpondet apoſtolus. Roma. 13. ꝙ iudex eſt mini-
ſter dei. Unde non iudicat pꝛopꝛia auctoꝛitate ſed dei.
¶ Secunda auctoꝛitas ē ibidem. Judicabit dñs popu-

lum ſuū. Si ſuū ergo multomagis inimicos. p̄me Pet. 4. Si iuſtus vix ſaluabitur impius ⁊ peccator vbi parebit? Uel populum ſuū id eſt qui fidem ſuam nō contemnunt: quia infideles damnabunt ⁊ non iudicabunt iudicio diſcuſſionis. In iudicio enim vt dicit Grego. quattuor erunt ordines. Quidam qui nō iudicabunt ſed ſaluabuntur ſcʒ apoſtoli ⁊ apoſtolici viri. Quidam qui iudicabunt ⁊ ſaluabunt vt mediocriter boni. Quidaʒ qui iudicabunt ⁊ damnabunt vt mali fideles. Quidam q̄ non iudicabuntur ⁊ damnabunt vt omnes infideles. ¶ Deinde cum dicit. Horrendum ē ⁊c. ponit concluſionem ex quo eñ vindicta reſeruanda ē deo qui iudicabit populū ſuum: horrendū eſt incidere in manus dei viuentis. Quāto eñ iudex iuſtior ⁊ fortior ē tantomagis timendum eſt ps. Deus iudex iuſtus ⁊ fortis. Ergo horrendum eſt incidere in manus eius. Dan. 13. Meliꝰ eſt mihi abſq; ope incidere in manus veſtras. Eccl. 2. Si penitentiam non egerimus incidemus in manus domini ⁊ non in manus hominū. Sed cōtra ſcdi Reg. vltimo. Dauid tanq̄ melius preelegit incidere in manus dei. Reſpondeo dicendum ē q̄ homo peccat offendēdo hominē ⁊ offendendo deum. Melius autē ē incidere in manus hominis offendendo ipm̄ q̄ in manus dei ipm̄ offendendo. Uel dicendum ē q̄ melius ē peccantē ⁊ contemnentem incidere ī manus hoīs: peccantem vero ſed penitentē in manꝰ dei Et ſic elegit dauid. Uel dicendum ē q̄ vſq; ad iudiciuʒ non eſt horrendum in manꝰ dei incidere qui iudicat miſericorditer q̄diu eſt pater miſericordiarum: ſed poſt iudicium horrendum ē incidere in manus dei quādo ſicut deus vltionum iuſticias iudicabit. Modo eñ ſicut circūdatus infirmitate quam aliquando expertus eſt ex compaſſione miſericorditer iudicat.

Lectio quarta.

Rememoramini aūt priſtinos dies ī quibus illuminati magnū certamē ſuſtinuiſtis paſſionū: ⁊ ī altero quidem obprobrijs ⁊ tribulatiōibꝰ ſpectaculū facti: in altero aūt ſocij taliter conuerſantiū effecti. Nā ⁊ vinctis cōpaſſi eſtis: ⁊ rapinaʒ bonoꝝ vr̄oꝝ cū gaudio ſuſcepiſtis cognoſcētes vos hr̄e meliorē ⁊ manentē ſubſtantiaʒ Nolite itaq; amittere cōfidentiā vr̄am: que magnā habet remunerationē. Patiētia eñ vobis neceſſaria ē: vt voluntatē dei facientes reportetis ꝓmiſſionē. Adhuc eñ modicum aliquantulūq; qui venturꝰ ē veniet et nō tardabit: iuſtꝰ aūt meꝰ ex fide viuit: q̄ ſi ſubtraxerit ſe. nō placebit aīe mee. Nos autē nō ſumus ſubtractiōis filij in ꝑditionem ſed fidei in acquiſitionē anime.

Supra apoſtolus monuit ad inherendū chriſto ꝑ fidem ſpem ⁊ charitatem qđ induxit per rōnes terrētes: hic ponit rationes demulcentes ſicut bonus medicus poſtq̄ ſecuit ponit vnctiones lenientes. Inter omnia enim commendatio de bene geſtis ē vnum qđ maxime ꝓuocat ad bonum inceptum cōtinuandum Uirtus eñ laudata creſcit in imenſum: ⁊ imenſum glorie calcar habet. Et circa hoc facit duo. Primo eñ cōmemorat eis bona que fecerant. Secūdo hortat ad implendū qđ reſtat ibi. Nolite itaq; omittere ⁊c. Circa primū tria facit. Primo eñ in generali cōmemorat tribulatiōes quas pro fide paſſi ſūt Secundo deſcribit tribulationū modos ibi. Et in altero ⁊c. Tertio exponit eas ī ſpēali ibi. Nam ⁊ vinctis ⁊c. Quia ergo ex bene geſtis hō exercitat ad meliꝰ aliquando ſicut ex malis econtrario deſperat de ſeipo: ideo recitat bona eoꝝ dicēs: Rememoramini. Iere. 2. Recordatꝰ ſum tui. i. bonoꝝ que egiſti ¶ Dies priſtinos. i. primordia cōuerſionis vr̄e: in quibꝰ illuminati per fidē que illumīat aīam. Act. 15. Fide purificans corda eoꝝ. Eſa. 60. Surge illumiare hierl'm. Hoc aūt ē ꝑ fidē xp̄i. Ephe. 3. Habitare xp̄m ꝑ fidē ī cordibꝰ vr̄is. Luc. 1. Illumiare his qui in tenebris ⁊ in vmbra mortis ſedent. Primum eñ lumē aīe ē fides. ¶ Suſtinuiſtis magnū certamē paſſionis. i. magnas paſſiones contra vos certantes vobis illatas ab his q̄ xp̄m ꝑſequebant in vobis. Act. 9. Saule ſaule quid me perſequeris. i. me in mēbris meis: quia vt dicit Augꝰ in ſermone ſuꝑ verbo iſto. Membris ī terra poſitis caput de celo clamat. Sap. 10. Certamē forte dedit illi vt vinceret. 2. Thy. 4. Certaui bonū certamen fidei. Sicut eñ dr̄ Act. 8. Facta ē perſecutio magna in eccleſia poſt mortē ſtephani p̄me Theſ. 2. Uos eñ imitatores facti eſtis eccl'iaꝝ dei que ſunt ī iudea qm̄ eadeʒ paſſi eſtis ⁊ vos a contribulibꝰ vr̄is ſicut ⁊ ipſi a iudeis. ⁊c. Si ergo a p̄ncipio incepiſtis ſuſtinere vituꝑabile eēt modo deficere. ¶ Conſequēter cū dicit. Et ī altero q̄deʒ ⁊c. oñdit que fuerit ille tribulatōes. Dupliciter eñ patitur aliquis ſcʒ ⁊ in ſe tribulatōem ſuſtinendo ⁊ ī alio aliene tribulationi compatiēdo. Utroq; aūt modo illi paſſi ſunt. Quantū ad p̄mū dicit. In altero ſcʒ quātū ad vos facti eſtis ſpectaculū qđ grauiſſimuʒ ē ſapienti. Nā eñ vnus fatuꝰ irridet non ē graue: etiā ſi multa tribulatio ī feratur: ſapienti vero graue ē: ſed ſi tribulet ⁊ irrideatur a tribulante: hoc grauiſſimū ē. In hoc ergo oñdit magnitudinē afflictiōis ipſoꝝ q: facti erant ſpectaculum. i. q: nullus eis compatiebāt imo magis congaudebant ī afflictiōibus ipſorum ſcʒ ī obprobrijs. ps. Obprobria exprobrantiū tibi ceciderunt ſuꝑ me. ¶ Et tribulatōibus. ps. Multe tribulatōes iuſtoꝝ. 1. Coꝛ. 4. Spectaculū facti ſumꝰ mundo. ſ. ad irriſionē: ⁊ angelis ad cōgratulatōeʒ ⁊ hoībus ſcʒ rōne vtentibꝰ ad imitationē. ¶ Quantū ad ſecūdū dicit q̄ ī altero effecti ſūt ſocij taliter ꝯuerſantiū id ē eoꝝ q̄ talia patiebant: ⁊ hoc ꝑ cōpaſſionē ⁊ ꝑ ſubminiſtratōeʒ. Ro. 12. Neceſſitatibꝰ ſctoꝝ cōmunicantes. ¶ Deinde cū dicit. Nā ⁊ vinctis ⁊c. exponit qđ dixerat ⁊ p̄mo quantū ad ſecūdū ſcʒ quō ſunt cōpaſſi. Inter iudeos eñ multi erāt vincti ſicut de paulo dr̄. Act. 8. q̄ deuaſtabat eccliam tradens ī cuſtodiaʒ viros ⁊ mulieres. Iſtis cōpaſſi ſūt miſtrādo neceſſaria. Mat. 25. In carcere eram ⁊ veniſtis ad me. Quātū ad p̄mū dicit. Et rapinam bonoꝝ vr̄orum ſcʒ ꝓ hac cauſa facta q: ſcʒ vinctis miſtrabant. Cū gaudio ſuſcepiſtis. Iac. 1. Om̄e gaudium exiſtimate fr̄es ⁊c. Act. 5. Ibāt ap̄li gaudentes ⁊c. Sʒ quare cū gaudio. Nunq̄d amande ſūt tribulatōes? Certe nō: q: dicit Augꝰ. Tolerari iubes eas nō amari. Rn̄deo dicēdū ē q̄ nō amant ꝓpter ſe ſʒ ꝓpter aliud. et ſic iſti amabant eas. Un̄ ſubdit. Cognoſcentes vos hr̄e meliorē ⁊ manentē ſubāʒ ſcʒ alias diuitias p̄ncipaliores q̄ augent ex ſubtractiōe iſtaꝝ q̄bus dicunt meliores. Tēporales eñ vane ſūt q: ſunt in his q̄ ſūt infra hoīem. ſpiritualiores aūt ī ipo deo ſcʒ in fruitione dei. Eſa. 33. Diuitie ſalutis ſapientia ⁊ ſcientia timor domini ipſe theſaurus eius. Item ſunt manentes quia iſte deficiunt in ſe: et auferri poſſunt: ille vero non. Matth. 6. Nolite theſaurizare vobis theſauros ī terra vbi erugo et tinea

demolitur: ⁊ vbi fures effodiunt et furantur. ⁊c. ¶ Dein-
de cum dicit. Nolite itaqꝫ ⁊c. oſtendit quid eis reſtat fa-
ciendum ſcꝫ confidentiam acceptam ex bonis operibus
conſeruare. Et circa hoc facit tria. Primo eñ ponit mo-
nitionem. Secundo docet modũ monitionẽ ſeruãdi ibi.
Patientia enim vobis ⁊c. Tertio probat per auctorita-
tem ibi. Adhuc eñ modicum ⁊c. Dicit ergo. Ex quo tot
bona in p̃mordijs conuerſationis veſtre operati eſtis ex
quibus multam confidentiã debetis habere apud deuꝫ
nolite itaqꝫ amittere confidentiã veſtram qđ ꝑfecto ſeq-
retur ſi a bonis deſiſteretis que magnã habẽt remunera
tionẽ. Mat. 5. Gaudete in illa die ⁊ exultate qm̃ merces
veſtra copioſa ẽ in celis. Geñ. 15. Ego protector tu⁹ ſum
⁊ merces tua magna nimis. ¶ Modus ſeruandi ẽ patiẽ-
tia. Unde dicit. Patientia eñ vobis neceſſaria eſt. Si-
cut autẽ manſuetudo ẽ moderatiua ire ita patientia poit
modũ in triſticijs vt ſcꝫ nõ excedant modũ rõnis. Cõtin
git autem aliqñ triſtitia ex malis illatis: aliquando vero
ex bonis dilatis. Prouerb. 13. Spes que differt affligit
animã. Quantũ aũt ad primũ ꝓprie dicitur patientia: ſꝫ
quantũ ad ſecundum dicit longanimitas. ſed hic accipi-
tur patientia pro vtroqꝫ: ⁊ quantũ ad ſufferentiam malo
rum: ⁊ quantum ad longanimitatem bonoꝝ dilatorum.
Dicit ergo ꝙ quantum ad vtrunqꝫ patiẽtia nobis neceſ
ſaria ẽ Prouer. 16. Melior eſt patiens forti viro. Luc.
21. In patiẽtia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Ja.
p̃mo. Patientia opus ꝑfectum habet. Et ad quid ẽ ne-
ceſſaria? Ut voluntatẽ dei facientes reportetis repromiſ
ſionẽ id ẽ implentes voluntatem dei ſcꝫ voluntatẽ ſigni
Sic enim aliquãdo accipitur voluntas dei in ſcriptura
ps. Miniſtri ei⁹ qui facitis voluntatem ei⁹. Et ſic repor-
tabitis ꝓmiſſionem id ẽ rem promiſſam que operantib⁹
datur. Mat. 20. Uoca operarios ⁊ redde illis mercedẽ
ſuam. Luc. 21. In patientia veſtra poſſidebitis animas
veſtras. Mat. 24. Qui perſeuerauerit vſqꝫ in fineꝫ hic
ſaluus erit. Jere. 18. Repente loquar aduerſus gentem
⁊ aduerſus regnũ vt eradicẽ ⁊ diſperdã illud ⁊c. ¶ De-
inde cum dicit. Adhuc autẽ modicũ ⁊c. probat qđ dixit
per auctoritatem. Et circa hoc facit duo. Primo eñ po-
nit eam. Secundo applicat ad ꝓpoſitum ibi. Nos autẽ
nõ ſumus ⁊c. Prima in tres. Primo eñ ꝓponit proxi
mũ aduentum remunerationis. Secundo oſtendit con-
ditionẽ remunerationis ibi. Juſtus autẽ meus ⁊c. Ter-
tio declarat periculum ne perdatur remuneratio ibi. Qꝫ
ſi ſubtraxerit ſe ⁊c. Circa primum ſciendum ẽ ꝙ auctori
tas iſta ſumpta videtur de abacuc. 2. tamen principium
ſumptum eſt de aggeo. 2. ca. Quod ideo forte fecit quia
vtrunqꝫ intellexit de eodem aduentu. Abacuc eñ ſic di-
xit. Adhuc viſus procul. Aggeus aũt. Adhuc modicuꝫ
Et ideo vtitur verbis vnius quaſi verbis alterius. Uel
melius qꝛ apl̃s loquit pro tẽpore ſuo ſcꝫ poſt incarnatio-
nem ⁊ reſurrectionẽ a qua minus reſtat vſqꝫ ad iudiciuꝫ
ꝙ̃ a tempore ꝓphete. Et ideo magis vtitur verbo aggei
quantũ ad principium: tamẽ in fine auctoritatis ꝯcordãt
Uel etiam qꝛ loquitur quaſi ex ſeip̃o cui nõ min⁹ creden
dum ẽ ꝙ̃ prophete. Eſt autẽ duplex aduentus domini
ſm̃ duplex iudiciũ. Unus generalis ſcilicet in fine ĩ vni
uerſali iudicio. Ali⁹ ſp̃alis in morte vniuſcuiuſqꝫ. Quã
tum ergo ad vtrunqꝫ dicit. Adhuc modicũ: quantuꝫ ad
breuitatem temporis. Et quidem quantum ad primum:
⁊ ſi multum ſit quantũ ad tractũ temporis ⁊ quo ad nos
breue tamẽ eſt quantum ad eternitatem ps. Mille anni
ante oculos tuos tanꝙ̃ dies heſterna q̃ preterijt. Apoc.
vltimo. Ecce venio cito. Sed quantũ ad ſp̃ẽalem qui eſt
in morte. de quo Job. 14. Iterum veniam ⁊ accipiã vos
ad meip̃m nõ multũ refert vtrum ſit parum vel multũ qꝛ
talis erit vnuſquiſqꝫ in iudicio qualis exibit. Et ideo ſtu
dendum eſt vt in morte appareamus boni: quia vbi te in
uenero ibi te iudicabo. Et ideo dicit modicum ⁊ aliquã-
tulum qꝛ tribulationes nõ ſunt multũ magne duratione
qꝛ ſi multũ premunt interimunt: ſi vero parum premunt
non cito finiuntur. 2. Coꝛ. 4. Id enim qđ in preſenti eſt
tribulationis momentaneũ ⁊ leue ſupra modũ operatur
in nobis eternum glorie pondus. Ueniet ergo cito ſiue
in morte ſiue in iudicio. Jac. 5. Ecce iudex ante ianuam
aſſiſtit. ¶ Qui ſint autem remunerandi oſtendit cũ ſub-
dit. Juſtus autem meus ex fide viuit. Hec eadẽ auctori
tas habetur Ro. p̃mo. ⁊ Gal'. 3. ſolis auteꝫ iuſtis debet
remuneratio. ps. Salus autẽ iuſtoruꝫ a domino. Eſt au
tem duplex iuſticia. Una quo ad humanũ iudiciũ. Ro.
10. Ignorantes dei iuſticiam ⁊ ſuam querentes ſtatuere
Alia quo ad diuinũ. Luc. p̃mo. Erant autem iuſti ante
deum. Iſtam autẽ iuſticiam requirit deus. Et ideo dicit
Juſtus meus id ẽ iuſticia que ad me ordinatur id eſt qui
eſt mihi iuſtus ⁊ propter me. Illud autem per quod ho-
mo iuſtificatur ẽ fides. Roma. 3. Juſticia dei eſt ꝑ fidem
ieſu chriſti. Cuius ratio eſt: quia per hoc ẽ homo iuſtus
ꝙ ordinatur ad deum: illud autem per qđ primo ordina
tur in deum eſt fides. Et ideo dicit. Juſtus meus ex fide
infra. 11. Accedentẽ ad deum oportet credere. Nec ſoluꝫ
per fidem iuſticia ſed etiam per fidem iuſtificatus viuit.
Sicut eñ per animam viuit corpus: ita anima per deũ.
Unde ſicut per illud per qđ primo vnitur anima corpo-
ri viuit corpus: ita per id per qđ primo vnitur deus ani-
me viuit anima: hoc autem eſt fides qꝛ fides ẽ primuꝫ in
vita ſp̃ũali. Eſa. 7. Si nõ credideritis nõ permanebitis
ſicut domus nõ permanet deſtructo fundamẽto. Gal. 2.
Qꝫ aũt nunc viuo in carne ĩ fide viuo filij dei. Fides au
tem ſi non eſt formata charitate mortua eſt. Et ideo non
viuificat animaꝫ ſine charitate. Gal'. 5. Fides que ꝑ cha
ritatem operatur. p̃me Joh. 3. Nos ſcimus quia tranſ-
lati ſumus de morte ad vitam: quoniam diligimus. Uel
iuſtus meus ex fide viuit id eſt apud me reputatur ⁊ ha-
bet vitam glorie ſine actuali paſſione ſi non datur opor-
tunitas patiendi. ¶ Deinde cum dicit. Qꝫ ſi ſubtraxerit
ſe ⁊c. oſtendit periculum imminens nõ permanenti in iu
ſtia fidei. Quia enim in poteſtate habentis fidem, ẽ ip̃aꝫ
perdere vel ſeruare. ideo dicit. Si ſubtraxerit ſe ſcꝫ a fi-
de ⁊ a iuſticia nõ placebit anime mee. Littera noſtra ha
bet. Non erit recta anima eius. Et eſt idem ſenſus. Di-
cit Hieronymus ꝙ vbicunqꝫ aliter ſcriptũ eſt in hebreo
ꝙ̃ in ſeptuaginta apoſtolus vtitur ſicut didicit a gama-
liele ad cuius pedes didicit legem. Non placebit ergo
anime mee id eſt voluntati mee. Uoluntas enim dei de-
bet eſſe regula actionum noſtrarum. Qui ergo nõ con-
cordat voluntati dei non eſt recta anima eius. ¶ Deinđ
cum dicit. Nos autem non ſumus ⁊c. adaptat ad propo-
ſitum. Quaſi dicat. Sic erit his qui ſe fidei ſubtrahunt
Sꝫ nos non ſumus filij ſubtractionis in perditionem.
Ille dicitur filius alicuius qđ in ipſo dominatur. Et ſic
dicitur aliquis filius mortis ſcilicet in quo dominatur il
lud per quod a deo reprobatur. Canonica iude. Hi ſunt
qui ſegregant ſemetipſos animales ſpiritum non haben
tes. In perditione ſcilicet anime. ps. Perdidiſti omnes
qui fornicantur abs te. ps. Et iter impioruꝫ peribit. Sꝫ
filij dei. i. renati in chriſto per fidem in acquiſitionem. i.
in ſalutem anime. Qui enim mandata dei cuſtodit: ſal-
uat animam ſuam. Mat. 19. Si vis ad vitaꝫ ingredi ſer
ua mandata. p̃me Theſ. 5. Nõ ſumus filij noctis neqꝫ
tenebrarũ. Ergo non deficiamus a fide.

Capitulum vndecimum.

Eſt autem fides ſperandarũ ſub-
ſtantia rerum argumentum non
apparentium.

Supra apoſtolus multipliciter oñdit excellentiã chriſti
pꝛeferens ipm angelis moyſi ⁊ aaron ⁊ monuit cõiungi
ipi xpo que cõiunctio qꝛ pcipue ⁊ inchoatiue fit ꝑ fidez.
Ephe.3. Habitare xpm per fidem in coꝛdibus vris. Jõ
apls ꝓcedit ad cõmendationem fidei. Et circa hoc facit
tria. Pꝛimo enim deſcribit fidem. Secundo ponit exẽ-
pla diuerſa de ipa ibi. Jn hoc enim. Tertio hoꝛtatur ad
ea que ſunt fidei.12.ca.ibi. Jdeoq vos tantã ⁊c. Diffini
tionẽ fidei ponit cõplete quidem ſed obſcure. Vñ ſciẽdũ
ẽ ꝙ volens perfecte diffinire virtutẽ aliquam opoꝛtet ꝙ
tangat materiam ei9 ꝓpꝛiã circa quam ẽ ⁊ finem eius qꝛ
habitus cognoſcitur ꝑ actũ ⁊ actus per obiectum. Et iõ
opoꝛtet tangere actũ ⁊ ordinem ad obiectũ ⁊ finẽ. Sicut
volens diffinire foꝛtitudinem opoꝛtet tangere ꝓpꝛiã ei9
materiã circa quã ẽ ſcꝫ timoꝛes ⁊ audatias ⁊ finez ſcꝫ bo-
num reipublice vt dicatur ꝙ foꝛtitudo eſt virtus mode-
ratiua illoꝝ propter bonũ reipublice. Cum autem fides
virtus theologica habeat idez pꝛo obiecto ⁊ fine ſcꝫ deũ
Pꝛimo ergo ponit oꝛdinẽ ⁊ finem. Secundo materiam
ꝓpꝛiam ibi. Argumentũ nõ apparentiũ. ¶ Sciendũ ve-
ro ẽ ꝙ actus fidei ẽ credere qui ẽ actus intellectus deter
minati ad vnum ex imperio voluntatis. Vnde credere ẽ
cum aſſenſu aliquid cogitare: vt dicit Aug9. in libro de
ꝑdedinatione ſanctoꝛum. Et ideo obiectum fidei ⁊ finis
voluntatis opoꝛtet ſibi correſpondere. Veritas aũt pꝛia
ẽ obiectum fidei: in qua quidem conſiſtit finis volũtatis:
ſcꝫ beatitudo que differenter ẽ in via ⁊ in patria: quia in
via veritas pꝛima nõ eſt habita: ⁊ per cõſequẽs nec viſa
quia in his q̃ ſunt ſupꝛa aĩam: idez ẽ videre ⁊ habere: vt
dicit Aug9.83.q. ſed tñ eſt ſperata. Ro.8. Qđ eñi non
videmus ſperam9. Qđ eñ videt quis quid ſperat. Er-
go veritas pꝛima nõ viſa ſed ſperata ẽ finis voluntatis ĩ
via: ⁊ per conſequẽs obiectũ fidei quia idem ẽ ſibi pꝛo fi
ne ⁊ obiecto. Finis aũt vltimus ſimpliciter ipſius fidei ĩ
patria quem intendim9 ex fide ẽ beatitudo que in aperta
viſione dei conſiſtit. Jo.17. Hec ẽ vita eterna vt cogno
ſcant te ſolum verũ deum ⁊c. Et.20. Beati qui nõ vide
runt ⁊ crediderunt. Hui9 aũt ẽ ſpes fideliũ. ꝑme Pet.1.
Regenerauit nos in ſpem viuam. Finis ergo fidei ĩ via
ẽ aſſecutio rei ſperate ſcꝫ beatitudinis eterne. Et iõ dicit
Sperandaꝝ rerum. ¶ Sed queritur hic quare cũ fides
ſit pꝛioꝛ q̃ ſpes diffinit̃ per ipam: qꝛ poſterius dꝫ diffini-
ri per pꝛius ⁊ nõ econuerſo. Reſpondeo dicendũ ẽ ꝙ ex
iam dictis patet ſolutio: quia dictũ ẽ ꝙ idem ẽ obiectuꝫ
⁊ finis fidei. Cum ergo aſſecutio rei ſperate ſit finis eius
opoꝛtet ꝙ etiam ſit obiectum ipſius. Dicebatur autẽ ſu-
pꝛa ꝙ omnis habitus debet diffiniri per oꝛdinem actus
ad obiectum. Veꝝ aũt ⁊ bonũ ⁊ ſi in ſe cõſiderata cõuer-
tant̃ quantum ad ſuppoſita: tamẽ inq̃tũ differunt rõne
diuerſo oꝛdine ſe habent ad inuicem qꝛ ⁊ verũ ẽ qđdam
bonum: ⁊ bonũ ẽ quoddã verũ. Et ſimiliter intellectus ⁊
voluntas que diſtiguũturpenes diſtinctionẽ veri ⁊ boni
habent inter ſe diuerſum oꝛdinẽ. Jnquantũ eñ intelle-
ctus apprehendit veritatem ⁊ quicquid in ipa continet̃
ſic verũ eſt quoddã bonũ: ⁊ ſic eſt bonum ſub vero. Sed
inquantũ voluntas mouet ſic verum ẽ ſub bono. Jn oꝛ-
dine ergo cognoſcendi intellectus ẽ pꝛioꝛ: ſed in oꝛdine
mouendi voluntas ẽ pꝛioꝛ. Quia ergo intellectus mo-
uetur ad actũ fidei ex imperio voluntatis vt dictum ẽ in
oꝛdine mouendi voluntas ẽ pꝛioꝛ. Jdeo nõ diffinit̃ pꝛi9
per poſterius. qꝛ vt dictũ ẽ in diffinitiõe fidei opoꝛtet po
nere oꝛdinẽ actus ad obiectum qđ idez ẽ qđ finis. Finis
autem ⁊ bonum idem ſunt: vt habetur.2. Phyſicoꝛum
Jn oꝛdine autem ad bonum voluntas cuius ẽ ſpes ſicut
ſubiecti ẽ pꝛioꝛ. ¶ Quare autem nõ dicit: diligendarũ.
Nõ ẽ qꝛ charitas ẽ ꝑſentiũ ⁊ abſentiũ. Quia ergo finis
nõ habitus ẽ obiectum fidei: ideo dicit Sperandaꝝ reꝝ.
Nec obſtat ꝙ res ſperanda ẽ obiectum ſpei. Quia opoꝛ
tet ꝙ fides ſicut ad finem oꝛdinetur ad obiectũ illarũ vir
tutum quib9 ꝑficit̃ voluntas cum fides ꝑtineat ad intel
lectum ſm ꝙ imperatur a voluntate. ¶ Sed cum fides
ſit vna quia ab vnitate obiecti dicitur habit9 vnus qua-
re non dicitur rei ſperande ſed rerum ſperandarum. Re
ſpondeo dicendum eſt ꝙ beatitudo que in ſe eſſentialit̃
ẽ vna quia conſiſtit in dei viſione que in ſe eſt vna ẽ pꝛin-
cipium ⁊ radix ex qua multa bona deriuantur q̃ ſub ipa
continentur ſicut dotes coꝛpoꝛis: ſocietas ſanctoꝛum: ⁊
multa alia. Vt ergo oſtendat oĩa iſta pertinere ad fidem
loquit̃ in plurali. ¶ Jllud aũt quod dicitur ſubſtãtia po
teſt multipliciter exponi. Vno mõ cauſaliter. ⁊ tunc ha-
bet duplicẽ ſenſum. Vnũ qđ ẽ ſubſtantia. id eſt faciens
in nobis ſubſtare res ſperandas: qđ facit duobus modis
Vno modo quaſi merendo. Ex hoc eñ ꝙ captiuat ⁊ ſub
mittit intellectũ ſuum his que ſunt fidei meret̃ ꝙ aliquã
do ꝑueniat ad videndum hoc qđ ſperat. Viſio enim eſt
merces fidei. Alio modo quaſi ꝑ ſuam ꝓpꝛietatem pre-
ſentialiter facit ꝙ id qđ creditur futuruꝫ in re aliquo mo
do iam habeatur dũmodo credit in deum. Alio mõ expo
ni poteſt ſubſtantia eſſentialiter quaſi fides ſit ſubſtãtia
id eſt eſſentia rerum ſperandarum. Vnde in greco habe-
tur ypoſtaſis rerum ſperandarũ. Eſſentia eñ beatitudi-
nis nihil aliud ẽ q̃ viſio dei. Joh.17. Hec ẽ vita eterna
vt cognoſcant te ſolum verum deũ ⁊c. Vnde pꝛimo de
trinita.cap.10. dicit Auguſtin9. Hec contemplatio pꝛo-
mittitur nobis actionuꝫ omniũ finis ⁊c. Jpa ergo plena
viſio dei eſt eſſentia beatitudinis. Hoc autem videmus
in ſcientijs liberalibus ꝙ ſi quis aliquã velit addiſcere
opoꝛtet eum pꝛimo accipere pꝛincipia ipſius que opoꝛtet
credere cum ſibi traduntur a magiſtro. Opoꝛtet eñ cre-
dere eũ qui diſcit: vt habetur ꝑmo pꝛioꝛuꝫ. Et in illis ꝑn
cipijs quodamodo cõtinet̃ tota ſcĩa ſicut cõcluſiones in
ꝑncipijs ⁊ effect9 in cã. Qui ergo habet ꝑncipia illius
ſcĩe habet ſubſtantiã eius puta geometrie. Et ſi geome-
tria eſſet eſſentia beatitudinis qui haberet pꝛincipia geo
metrie haberet quodã modo ſubſtantiam beatitudinis.
Fides aũt noſtra eſt vt credam9 ꝙ beati videbunt ⁊ frui-
entur deo. Et ideo ſi volumus ad hoc peruenire opoꝛtet
vt credamus ꝑncipia iſtius cognitiõis. Et hec ſunt arti-
culi fidei qui continent totam ſummam huius ſcientie:
quia beatos nos faciet viſio dei trini ⁊ vnius. Et hic eſt
vnus articulus. Vnde hoc credimus ⁊ ideo dicit. Sub
ſtantia rerum ſperandarum. ꝑme Coꝝ.13. Videm9 nũc
per ſpeculum ⁊ in enigmate: tunc autem facie ad faciem
Quaſi dicat. Tunc erimus beati quando videbim9 fa-
cie ad faciem illud qđ nunc videmus in ſpeculo ⁊ in eni
gmate. Jn his ergo verbis oſtẽdit̃ oꝛdo actus fidei ad fi
nem. quia fides oꝛdinatur ad res ſperãdas quaſi quod-
dam inchoatiuum in quo totum quaſi eſſentialiter conti
netur ſicut concluſiones in pꝛincipijs. ¶ Conſequenter
cum dicit. Argumentum non apparentium. tangit actũ
fidei circa pꝛopꝛiam eius materiam. Actus autem pꝛo-
prius fidei ⁊ ſi ſit in oꝛdine ad voluntatem vt dictum eſt
tamen eſt in intellectu ſicut in ſubiecto quia obiectũ eius
eſt verum quod pꝛopꝛie pertinet ad intellectum. Jn acti
bus autem intellectus differentia eſt. Quidam eñi ſunt
habitus intellectus qui impoꝛtant oĩmodãꝫ certitudinẽ

ad cõpletã viſionẽ eiꝰ qḋ intelligit̃ ſicut patet de intellectu q̃ eſt habitus pꝛimoꝝ pͥncipioꝝ: qꝛ q̃ intelligit ꝙ omne totum eſt maius ſua parte: videt hoc ⁊ eſt certus. Hoc etiam facit habitus ſcientie ⁊ ſic intellectus ⁊ ſcientia faciunt certitudinẽ ⁊ viſionẽ. Quedã vero alia ſunt q̃ neutrum faciũt ſcꝫ dubitatio ⁊ opinio. Fides vero tenet medium inter iſta quia dictũ eſt ꝙ fides facit aſſenſum intellectꝰ quod poteſt eſſe dupliciter. Uno modo qꝛ intellectus mouet̃ ad aſſentiendũ ex euidentia obiecti qḋ eſt ꝑ ſe cognoſcibile. ſicut in habitu pͥncipioꝛũ vel cognitũ ꝑ aliud quod eſt ꝑ ſe cognoſcibile. ſicut patet in ſcientia aſtronomie. Alio modo aſſentit alicui non ꝓpter euidẽtiam obiecti a quo non mouet̃ ſufficienter. Unde non eſt certus. ſed vel dubitat qñ nõ plus habet racionẽ ad vnã partem q̃ ad aliam. Uel opinat̃ ſi habet quidẽ rationẽ ad vnam partem non oĩno quietantẽ ipſum: ſed cum foꝛmidine ad oppoſitum. Fides autẽ neutrũ hoꝝ dicit ſimpliciter: qꝛ nec cum pͥmis eſt ſibi euidens nec cum duobꝰ vltimis dubitat. ſed determinat̃ ad alterã ꝑtem cũ quadam certitudine ⁊ firma adheſione ꝑ quandã electionẽ voluntariam. Hanc autẽ electionẽ facit diuina auctoritas ꝑ quã electionẽ determinat̃ intellectꝰ vt firmiter inhereat his que ſunt fidei ⁊ eis certiſſime aſſentiat. Et iḋ credere eſt cum aſſenſu cognoſcere. Pꝛopꝛia ergo materia habitus fidei ſunt non apparentia. Apparentia eñi agnitionem habent. non autẽ fidem vt dicit gregoꝛiꝰ. Actus autẽ fidei eſt certa adheſio quã vocat apl̃s argumẽtũ accipiens cauſam ꝓ effectu: qꝛ argumentũ facit fidem de re dubia. Eſt eñi argumentũ ratio rei dubie faciens fidem. vt dicit boetius. Uel ſi ſequamur expoſitionẽ nominis qua dicit̃ argumentũ quaſi arguens mentẽ: et tunc accipit effectum ꝓ cauſa: qꝛ ex certitudine rei ꝓuenit ꝙ mens cogat̃ ad aſſentiendũ. Unde argumentũ dicit̃ non apparentiũ id eſt certa appꝛehenſio eoꝛũ que non videt. Q ſi quis velit verba iſta ad debitam foꝛmã reducere poſſet dicere ꝙ fides eſt habitus mẽtis qua inchoatur vita eterna in nobis faciẽs intellectũ aſſentire nõ apparentibꝰ. Ubi eñi nos argumentũ habemꝰ habet alia l̃ra conuictio: qꝛ ꝑ auctoꝛitatẽ diuinam conuincit̃ intellectus ad aſſentiendũ his q̃ non videt. Patet ergo ꝙ apoſtolus complete diffinit fidem licet obſcure. Per iſtam eñi diffinitionem diſtinguit̃ fides ab opinione: dubitatione: ⁊ ſuſpitione. qꝛ ꝑ iſta non habet̃ firma adheſio intellectus ad aliquid. Per hoc autẽ qḋ dicit̃ nõ apparentiũ diſtinguit̃ ab habitu pͥncipioꝝ ⁊ ſcientia. Et per hoc qḋ dicit̃ rerum ſperandaꝝ diſtinguit̃ a fide cõmuniter ſumpta que non oꝛdinat̃ ad beatitudinẽ. Nam ꝑ ꝓpꝛiã diffinitionẽ vndecũq; innoteſcit ⁊ diſtinguit̃ a quolibꝫ alio ſicut eſt hic. Unde ⁊ ad iſtam oñes alie reducunt̃. ¶ Sꝫ videt̃ ꝙ male dicat non apparentiũ. qꝛ vt habet̃ Jo. 20. Thomas vidit ⁊ credidit. Item credimus eſſe deũ vnũ quod tamẽ demõſtrat̃ a ꝓphetis. Reſpondeo. dicendũ eſt ꝙ fides dupliciter accipit̃. Uno modo ꝓpꝛie. ⁊ ſic eſt non viſoꝛũ ⁊ non ſcitoꝝ vt patet ex predictis. Et pꝛopterea non poteſt maioꝛ certitudo haberi de concluſione q̃ de pͥncipio a quo elicit̃. quia ſemꝑ pͥncipia ſunt notioꝛa concluſionibus. Et ideo cum pͥncipia fidei non habeãt euidentiam: nec ꝑ conſequẽs concluſiones. Et ideo intellectus non aſſentit concluſionibus tanq̃ ſcitis nec viſis. Alio modo cõmuniter: ⁊ ſic excludit oẽm certam cõcluſionem. Et ſic loquit̃ auguſtinus in queſtionibꝰ euangelij ꝙ fides eſt de quibuſdã que vident̃. Apoſtolꝰ autẽ loquit̃ de pͥma. Et qḋ dicit̃ de Thoma dicendũ eſt ꝙ ſicut dicit gregoꝛius. Aliud vidit aliud credidit: qꝛ vidit humanitatẽ ⁊ credidit diuinitatẽ. ¶ Ad iſtud de demõſtratione dicendũ eſt ꝙ nihil ꝓhibet aliquid eſſe viſum vni qḋ eſt creditum alteri ſicut patet in diuerſis ſtatibꝰ. Quod eñi non eſt viſũ in via videt̃ in patria. Unde qḋ ego credo angelus videt. Similiter qḋ eſt viſũ a ꝓphetis vt ꝙ deus eſt vnus incoꝛpoꝛeus hoc eſt creditum ab ydeotis ſicut ydeota credit eclypſim quã aſtrologus videt. Et de talibus eſt fides ſm̃ quid tantũ. Quedã autẽ ſunt que ſimpliciter excedunt ſtatum pꝛeſentis vie. Et de talibus eſt fides ſimpliciter.

Lectio ſecunda

IN hac enim teſtimoniũ conſecuti ſunt ſenes. Fide intelligimꝰ aptata eſſe ſecula verbo dei vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent. Fide plurimã hoſtiam abel q̃ꝫ cayn obtulit deo: per quã teſtimonium conſecutus eſt eſſe iuſtus: teſtimonium perhibente muneribus eius deo. et per illam defunctus adhuc loquit̃. Fide enoch tranſlatus eſt ne videret moꝛtem: et non inueniebat̃: quia tranſtulit illum dominus: Ante tranſlationem eñi teſtimoniũ habuit placuiſſe deo. Sine fide autẽ impoſſibile eſt placere deo. Credere enim opoꝛtet accedentem ad deum quia eſt: ⁊ inquirentibus ſe remuneratoꝛ ſit. Fide: noe reſpõſo accepto de his que adhuc nõ videbant̃ metuens aptauit archam in ſalutẽ domus ſue ꝑ quã damnauit mundum: ⁊ iuſticie que ꝑ fidem eſt heres eſt inſtitutus.

Supꝛa poſuit deſcriptionẽ fidei: hic oſtendit eam ꝑ exemplũ. Et circa hoc facit duo. Pꝛimo eñi in generali manifeſtat ꝓpoſitum ſuũ. Secundo in ſpeciali ibi. Fide intelligimus ⁊c. Quantũ ad pꝛimũ ſic continuat̃. Sic ergo deſcribo ⁊ cõmendo fidem. nec hoc eſt de nouo. in hac eñi ſcꝫ fide ſenes id eſt ſancti patres crediderunt: et ꝑ fidem inſtituti ſunt Geñ. 15. Credidit abꝛaam deo ⁊ reputatum eſt illi ad iuſticiam. pſ̃. Credidi ꝓpter quod locutus ſum. Inter omnes autẽ patres veteris teſtamenti illi duo ſpecialiter ſcꝫ dauid et abꝛaam habent teſtimoniũ fidei. ¶ Fide intelligimꝰ ⁊c. in ſpeciali declarat ꝓpoſitum per exempla antiquoꝛum. Et pͥmo q̃tum ad id qḋ crediderunt et docuerunt. Secundo quantũ ad id quod fecerunt ibi. Fide abel ⁊c. Tertio quantũ ad id qḋ paſſi ſunt ibi. Alii autẽ diſtenti ſunt ⁊c. Doctrina autẽ in veteri teſtamento duplex fuit. Una aperte poſita. Alia vero ſub velamine figurarum et myſterioꝛum velata fuit. Pꝛima de vnitate dei ⁊ creatione mundi. Secunda de myſterio incarnationis et reparationis. Unde ſicut ipſi in memoꝛiam creationis colebant ſabbata: ita nos in memoꝛiam reſurrectionis ſeruamus dominicam. Quantum ergo ad doctrinam de mundi creatione dicit. Fide intelligimus ⁊c. Quod poteſt dupliciter legi. Uno mõ ꝙ verbo dei ſit ablatiui caſus. Et eſt ſenſus. Nos ſicut antiqui fide id eſt per doctrinã fidei ſcꝫ veteris teſtamẽti Geñ. 1. Dixit deus fiat ⁊c. pſ̃. Ipſe dixit ⁊ facta ſunt. Secula eſſe aptata id eſt diſpoſita verbo dei id eſt ꝑ imperium dei. Hoc autẽ pertinet ad fidem ꝙ ſcꝫ hoc intelligamus. quia cum fides ſit de inuiſibilibus ſecula facta ſunt de inuiſibilibus ſcilcꝫ de materia pͥma que in nuda ⁊ priuata omni foꝛma inuiſibilis eſt ⁊ oñi ſpecie ⁊ diſpoſitione carens. Ideo dicit. Ut ex inuiſibilibus viſibilia

fierent. Sed hoc eſt ſatis ruditer dictum licet ſit verum

¶ Secundo modo ꝙ verbo ſit datiui caſus. Et tunc eſt ſenſus. Intelligimus ꝑ fideꝫ vt prius ſecula eſſent aptata id eſt conuenientia ⁊ correſpondentia verbo vt ex inuiſibilibus ⁊c. Propter quod ſciendum eſt ꝙ verbū dei eſt ipſe conceptus dei quo ſeipſum ⁊ alia intelligit. Deꝰ autē comparatᷣ ad creaturam ſicut opifex ad opus ſuuꝫ. Hoc autē videmus ꝙ artifex illud quod producit extra producit in ſimilitudinem conceptus ſui. Unde facit domum in materia ad ſimilitudinem domus quam in mēte ſua formauit. ꝙ ſi domus extra conueniat domui preconcepte eſt opus debito modo ordinatum. ſi non: non. Quia vero tota creatura optime diſpoſita eſt vtpote ꝓducta ab artifice in quo non poteſt cadere error vel aliqs defectus. ideo pleniſſime ſm modum ſuum conuenit diuino conceptui. Unde boetius de cōſolatione. Pulcruꝫ pulcerrimus ipſe mundum mente gerens ſimiliqꝫ imagine formans. Ideo dicit. Intelligimus fide ſecula id ē totam vniuerſitatem creature aptata id eſt cōuenienter reſpondentia verbo id ē conceptui dei ſicut artificiatū artiſ ſue. Ecc̄.i. Effudit illaꝫ: ſcꝫ ſapientiam ſuam ſuper omnia opera ſua.

¶ Sequitᷣ. Ut ex inuiſibilibus ⁊c. Sed qꝛ apud antiquos cōmunis animi conceptus erat ꝙ ex nihilo nihil fit. ii. phiſicorū. ideo quando videbant aliquod nouum opus dicebāt ꝙ eſſet factum ex aliquibus inuiſibilibꝰ. Unde vel ponebāt quodlibet eſſe in quolibet. ſicut empedocles ⁊ anaxagoras de quo nihil ad preſens. Alij vero latitatioꝫ formarū ſicut ipſe anaxagoras. Alii ab ydeis ſicut plato. Alij ab intelligentia ſicut auicēna. Unde ſm omnes iſtos viſibilia facta ſunt ex inuiſibilibꝰ rationibus ydealibus. Nos autē dicimus ſm modum predictū ꝙ ex inuiſibilibus rationibus ydealibus in verbo dei per quod oīa facta ſunt res viſibiles ſunt ꝓducte. Que rationes ⁊ ſi idem ſint tamē per diuerſos reſpectus cōnotatos reſpectu creature differunt ſm rationeꝫ Unde alia ratione conditus eſt homo. ⁊ alia equus vt dicit auguſtinꝰ in libro. 83. q. Sic ergo ſecula aptata ſunt verbo dei. vt ex inuiſibilibꝰ rationibus ydealibus in verbo dei viſibilia id eſt omnis cratura fieret. Omnia autē iſta verba expreſſe ſunt ꝯtra manicheos. Ipſi eī dicūt ꝙ non eſt curandum quid homo credat. ſed tantum quid faciat. Sed apoſtolus. ꝑncipium omnis operis ponit fidem. Unde dicit ꝙ eſt ſubſtantia id eſt fundamentū. Sine fide ergo fruſtra ſunt opera. Item dicūt ꝙ non eſt credendum niſi vnde habetᷣ ratio. Contra quod dicit nō apparentium.

¶ Item damnāt vetus teſtamentum dicentes ꝙ a malo principio ſcilicet a diabolo conditū ſit Contra quod dicit ꝙ in hac fide teſtimonium conſecuti ſunt ſenes.

¶ Deinde cum dicit. Fide abel ⁊c. oſtendit quid patres antiqui fecerunt. Et ꝑmo hoc oſtendit de patribꝰ ante diluuium. Secūdo de patribus qui fuerūt ante legem ibi. Fide qui vocatᷣ abraam ⁊c. Tertio de hijs qui fuerunt ſub lege ibi. Fide moyſes ⁊c. Ante diluuiū fuerunt tres ſpecialiter deo accepti ſcꝫ abel. Gen̄.4. enoch Gen̄.5. noe Gen̄.6. Primo ergo ponit fidē abel. Scd̄o fidem enoch. ibi. Fide enoch ⁊c. Tertio fidem noe ibi. Fide noe ⁊c. De abel autē oſtendit quid per fidem fecerit ⁊ quid inde cōſecutus ſit. Per fidē abel obtulit ſacrificium. Unde ſicut confeſſio eſt teſtimoniū fidei interioris: ita ex cultu exteriori in ſacrificio cōmendatᷣ fides eiꝰ. Et ex eo ꝙ obtulit ſacrificium electum: quia de primogenitis gregis ⁊ de adipibus eoruꝫ oſtenditur electa fides eius. Optimum enī ſacrificium ſignum fuit electe fidei ⁊ ꝓbatᷣ Mal̄.i. Maledictꝰ fraudulētus q̄ habet in grege ſuo maſculum ⁊ votum faciens imolat debile domino.

¶ De ſacrificio autē cayn nulla fit mentio q̄tum ad excellentiam ſed ſolum ꝙ obtulit de fructibus terre. Dicit ergo ꝙ abel fide obtulit plurimā hoſtiam. non quantitate ſed precioſitate q̄ cayn id eſt meliorem hoſtiam obtulit q̄ cayn. ſ. deo. qꝛ ad honorem dei. Aliter enī nō placuiſſet deo. Gloſa dicit. Fide plurima ſꝫ hoc non habetᷣ in greco. qꝛ plurima eſt ibi accuſatiui caſus quod patet ex modo loquendi qui eſt comparatiuus niſi dicatᷣ fide plurima id eſt meliore ⁊ preſtātiore q̄ cayn obtuliſſe. qꝛ vt dictum eſt ſacrificium exterius ſignū fuit fidei interioris. Ex fide aūt duo conſequuntᷣ. Unū in vita ſcꝫ teſtimonium iuſticie. Unde dicit. Conſecutus eſt teſtimonium eſſe iuſtus ſcꝫ ꝑ fidem. Matth.23. A ſanguine abel iuſti ⁊c. tamē non ꝓpter hoc teſtimoniū xp̄i dicit ipſum cōſecutū fuiſſe teſtimoniū iuſticie. qꝛ nō intēdit hic introducere niſi auctoritates veteris teſtamēti. ſed ꝓpter id quod dicitᷣ Gen̄.4. Reſpexit dn̄s ad abel ⁊ ad munera eius. qꝛ reſpectus domini eſt ſpecialiter ſuꝑ iuſtos. ps̄. Oculi domini ſuꝑ iuſtos. Et hoc teſtimoniū perhibente deo muneribꝰ eius. Quod forte fuit quia igne celeſti incendebantur munera. Et hoc fuit reſpectus dei. Prius tn̄ reſpexit ipſum offerentem q̄ oblationē eius: quia ex bonitate offerentis acceptatᷣ oblatio que non eſt ſacramentalis. quia ſacramentalem bonitatem non īmutat maliciа miniſtri. Q̄tum autē ad offerentem vt ſibi proſit oblatio requiritᷣ bonitas in ipſo.

¶ Aliud conſecutus eſt poſt mortem. Unde dicit. Et per illam defunctus adhuc loquitᷣ. quia vt dicit gloſa poſtꝰ mortem adhuc cōmendatᷣ fides eius. quia datur nobis materia loquendi de ip̄o vt de fide eius ⁊ patientia demus exempla ad exhortanduꝫ alios ad patientiam. Sed hec non eſt intentio apl̄i quia oīa que accipit hic ſumit ex ſcripturis. Unde intelligitᷣ de eo quod dicitᷣ Gen̄.4. Uox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. infra.12. Meliꝰ loq̄ntē q̄ abel. Hoc enim accepit per illam id eſt per meritu fidei ꝙ defunctus id ſanguis defuncti clamet ad deum ⁊ loquatᷣ deo.

¶ Deinde cum dicit. Fide enoch ⁊c. cōmendat enoch. Et ꝑmo ponit intentū ſuum. Secundo ꝓbat ibi. Et nō inueniebatᷣ ⁊c. Nō facit autē apoſtolꝰ mentionē de operibus eius quia ſcriptura modicum loquitᷣ de hoc: ſꝫ tn̄ oſtendit quid, ei fecerit deus. quia fide id eſt ꝑ meritum fidei tranſlatus a conuerſatione huius vite in alia cōſeruatur a morte. Unde dicit. Ne videret mortem. Gen̄.5. Non apparuit qꝛ tulit eum deus. Et verum eſt ꝙ nondū eſt mortuꝰ ſꝫ tn̄ q̄nqꝫ morietᷣ: qꝛ ſententia quā dn̄s ꝑmis parentibꝰ peccantibꝰ inflixit quocūqꝫ die comederis ⁊c. in oēs quocūqꝫ modo naſcuntᷣ ex adam ꝑmanebit etiā in xp̄o. ps̄. Quis eſt homo qui viuet ⁊ non videbit mortem. Mors auteꝫ duorum dilata eſt ſcꝫ enoch et helye. Et ratio eſt quia doctrina veteris teſtamenti ordinatᷣ ad ꝓmiſſa noui teſtamenti in quo nobis ſpes vite eterne ꝓmittitᷣ Matth.4. Penitentiam agite: appropinquabit enī regnum celorū. Et ideo data ſententia mortis voluit dn̄s ducere hoīes in ſpem vite quod fecit in patribus vtriuſqꝫ ſtatus ſcꝫ nature legis ⁊ gratie. Unde in ꝑmo ſtatu dedit ſpem euadēdi neceſſitatē mortis ⁊ hoc eſt in enoch in lege in helya. In tempore gratie in chriſto ꝑ quē datᷣ nobis effectus huius ꝓmiſſionis. Et ideo alij morientᷣ: ſed chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritᷣ. Sed duo ꝑmi morientᷣ ꝑ antixp̄m. Sic ergo tranſlatus eſt ne videret mortem nō vt ſolū non ſentiret mortem. ⁊ hoc in illa generatione.

¶ Deinde cum dicit. Et non inueniebatur ⁊c. ꝓbat ꝙ hoc habuit ꝑ meritum fidei. ⁊ ꝑmo ꝓbat ꝙ tranſlatus eſt. Secūdo ꝙ hoc ꝓpter fideꝫ habuit ibi Ante tranſlationē enī ⁊c. Et primū ꝓbat per auctoritatem Gen̄.5. quā ſub alijs verbis ponit. qꝛ ibi dicitur non apparuit. quia tulit eum deus. Hic autē dicit. Et

non inueniebaẗ qꝛ tranſtulit eum deus. Et idem eſt ſen-
ſus. Sap. 4. Placens deo factus eſt dilectus ⁊ viuens
inter peccatoꝛes tranſlat⁹ eſt. Sicut eñi cõueniẽs fuit ꝙ
homo ꝓpter peccatũ expelleret de paradiſo: ita ꝙ iuſt⁹
introduceret. Iſte eñi ꝑ ſeth ſeptimus ab adam optim⁹
fuit. ſic lamech ꝑ cayn ſeptimus ab adam peſſimus fuit
vtpote ꝗ ꝯtra naturã ꝓm⁹ introduxit bigamiã. ¶ Dein-
de cum dicit. Ante tranſlationem ⁊c. ꝓbat ꝙ ꝓpẽ meri
tum fidei fuerat tranſlatus: qꝛ anteꝗ̃ transferret dicit de
ipſo ſcͥptura ꝙ ambulauit cum deo qḋ eſt cõſentire ⁊ pla
cere deo. Propter hoc autẽ tulit eum deus: ſed ſine fide
impoſſibile eſt ambulare cuȝ deo ⁊ deo placere. ergo ⁊c.
Totam iſtam rõem ꝗ̃tuȝ ad ꝓmiſſas ponit. Et ꝓmo ma
ioꝛem: qꝛ habuit teſtimoniũ ante tranſlationeȝ placuiſſe
deo. Et ideo tranſtulit eum deus. Ecc̃. 44. Enoch eñi
placuit deo ⁊ tranſlat⁹ ẽ in paradiſum vt det gentib⁹ ſa
pientiam. Q autẽ placuerit oſtendit ſcͥptura que dicit
ꝙ ambuleuit cum deo. Mal. 2. In pace et in eꝗtate am
bulauit mecũ. pš. Ambulans in via imaculata hic mihi
miſtrabat. Minoꝛẽ ſubdit dicẽs. Sine fide aũt impoſſi-
bile eſt placere deo. Ecc̃. 1. Beneplacitũ ẽ illi fides Ro.
3. Arbitramur iuſtificari hominẽ per fideȝ. Probat aũt
minoꝛem cum dicit. Accedentẽ ad deũ opoꝛtet credere.
Null⁹ eñi poteſt deo placere niſi accedat ad ipſuȝ. Iac.
4. Appꝛopinquate deo ⁊ appꝛopinꝗ̃bit vobis. pš. Ac-
cedite ad eum ⁊ illuminamini. Sed nullus accedit ad
deum niſi ꝑ fidem. qꝛ fides eſt lumen intellectus. Ergo
nullus poteſt deo placere niſi ꝑ fidem. Accedentẽ auteȝ
ꝑ fidem opoꝛtet credere dño. Sicut eñi videm⁹ in quo-
libet motu naturali ꝙ opoꝛtet ꝙ mobile ex motu duo in
tẽdat ne mot⁹ ſit fruſtra. ſcȝ aliquẽ certũ terminũ ⁊ certã
cauſam quare moueaẗ. pꝛius autẽ eſt terminus ꝗ̃ effect⁹
motus cõſequaẗ. ſic etiã in motu quo aliquis accedit ad
deum terminus motus eſt ipſe deus. Unde dicit opoꝛtet
credere accedentẽ quia eſt. Qḋ dicit ꝓpter eius eterni-
tatem Exo. 3. Qui eſt miſit me. ¶ Secundo ꝙ ſciat ꝙ
deus habeat ꝓuidentiam de rebus. Aliter eñi null⁹ iret
ad ipſum ſi non ſperaret aliquã remunerationẽ ab ipſo.
Unde dicit Et inquirentib⁹ ⁊c. Eſa. 40. Ecce dominus
veniet. ecce merces eius cum eo. Merces auteȝ eſt illud
quod homo querit ex laboꝛe. Matth. 20. Uoca operari-
os et redde illis mercedẽ ſuã. Que merces nihil ẽ aliḋ
ꝗ̃ deus: qꝛ nihil extra ipſum debet homo querere. Geñ.
15. Ego ꝓtectoꝛ tuus ſum ⁊ merces tua magna nimis:
Deus eñi nihil aliud dat niſi ſeipſum. pš. Domin⁹ ꝑs
hereditatis mee ⁊ calicis mei. Treñ. 3. Pars mea dñs
dixit anima mea ⁊c. Et ideo dicit. Remuneratoꝛ eſt in-
quirentibus eum. Non aliud. pš. Querite dñm ⁊ cõfir-
mamini: querite faciem eius ſemꝑ. Sed nunꝗd duo hec
ſufficiunt ad ſalutẽ? Reſpondeo. dicendũ eſt ꝙ poſt pec
catũ ꝓmi parentis nemo potuit ſaluari a reatu culpe oꝛi-
ginalis niſi ꝑ fidem mediatoꝛis: ſed iſta fides diuerſifica
ta eſt ꝗ̃tum ad modum credendi ſm diuerſitatẽ tempo-
rum ⁊ ſtatuũ. Nos aũt quib⁹ eſt tantum beneficiũ exhi-
bitum magis tenemur credere ꝗ̃ illi qui fuerũt ante ad-
uentum xp̃i. Tunc etiam aliqui magis explicite ſicut ma
ioꝛes ⁊ illi quib⁹ facta fuit aliqua reuelatio ſpecialis. Il
li etiam ꝗ ſub lege magis explicite ꝗ̃ ante legem. qꝛ da-
ta fuerunt eis aliqua ſacramenta quibus ꝗ̃ſi ꝑ figurã re-
pꝛeſentabaẗ xp̃s. ſed gentiles qui fuerunt ſaluati ſufficie
bat eis ꝙ crederent deum eſſe remuneratoꝛẽ. ꝗ remune
ratio nõ fit niſi ꝑ xp̃m. Unde implicite credebant in me-
diatoꝛem. ¶ Contra autẽ illud qḋ dicit ꝙ opoꝛtet crede
re ꝙ deus eſt. qꝛ dictuȝ eſt ſupꝛa ꝙ creditum non poteſt
eſſe ſcitum nec viſum. deum autẽ eſſe eſt demonſtratũ.
Reſpondeo. dicendũ eſt ꝙ de deo poteſt multipliciẗ ha
beri noticia. Uno modo per chriſtũ inꝗ̃tum ſcȝ eſt pater
vnigeniti ⁊ conſubſtantialis ⁊ alia que ſpecialiter xp̃us
de deo patre ⁊ filio ⁊ ſpũſancto docuit ꝗ̃tum ad vnitatẽ
eſſentie ⁊ eternitatem ꝑſonaꝝ. Et hoc tñ eſt creditũ nec
in veteri teſtamento fuit explicite creditum niſi a maio-
ribus tñ. Secundo modo ꝙ ſolus deus colendus eſt et
ſic eſt tñ creditũ etiam a iudeis. Tertio modo ꝙ eſt vn⁹
deus ⁊ hoc notum eſt etiam ipſis philoſophis ⁊ nõ ca-
dit ſub fide. ¶ Deinde cum dicit. Fide noe ⁊c. oſtendit
quid noe fecit ꝑ fidem ⁊ quid inde conſecutus eſt ibi. Et
iuſticie ⁊c. De ipſo auteȝ narrat quinqꝫ que fecit. Pri-
mo ꝙ dictis dei credidit de futuro iudicio quod tñ non-
dum videbaẗ. Unde dicit. Fide noe reſpõſo accepto de
his que adhuc non videbanẗ ſupple crediderat. Secun-
do ex fide timuit. Fides eñi eſt ꝓncipium timoꝛis. Ecc̃.
25. Timoꝛ dñi initium dilectionis eius. Fidei autẽ ini-
tium agglutinandũ eſt illi ſcȝ timoꝛi. Et ideo dicit. Me-
tuens ſcȝ diluuiũ ꝓmiſſum qḋ tñ non videbaẗ. Ergo fi-
des eſt de inuiſibilibus. Tertio mandatuȝ dei impleuit
faciendo archam. Unde dicit aptauit archaȝ id eſt ſcḋm
diſpoſitionem dei conuenientẽ fecit. Quarto a deo ſalu
tem ſperauit. Unde dicit. In ſalutem domus ſue id eſt
familie ſue. qꝛ illi ſoli ſalui facti ſunt. 1. Pe. 3. Pauci id
eſt octo anime ſalue facte ſunt ꝑ aquam. Quinto ex hoc
ꝙ ꝓpter fidem predictam fecit damnauit mundũ id eſt
mundanos damnabiles oſtendit: Reuelato auteȝ ſibi de
fabꝛicanda archa: rñſuȝ fuit deſiderio eius ⁊ iuſticie ꝗ ẽ ꝑ
fidẽ. ¶ Deiñ cũ dicit. Et iuſticie ꝗ ⁊c̃. oſtendit ꝗd ꝑ fidẽ
conſecutus eſt. Sicut eñi poſt moꝛtem alicuius aliquis
ſuccedit in hereditatẽ eius ſic etiã qꝛ a ꝓncipio mũdi nõ
totaliẗ defecerat iuſticia in mũdo: qꝛ adhuc durabat mũ-
dus. ſed in diluuio quaſi totus periit mundus. ideo ipſe
noe quaſi heres factus eſt ꝓpter fidem ſuam. Uel iuſti-
cie que habeẗ ꝑ fidem. vel ſicut patres ſui iuſtificati fue
runt ꝑ fideȝ: ita ipſe factus heres ẽ iuſticie ꝑ fidẽ ſcȝ imi-
tatoꝛ ꝑ fidem paterne iuſticie.

Lectio tertia.

Fide qui vocatur abꝛaaȝ obediuit
in locum exire quem accepturus
erat in hereditatem ⁊ exijt neſciẽs
quo iret. Fide: demoꝛatus eſt in terra re ꝓ-
miſſionis tanꝗ̃ i aliena: in caſulis habitãdo
cum yſaac ⁊ iacob coheredibus repꝛomiſſio
nis eiuſdem. Expectabat enim fundamen-
ta habentem ciuitatẽ cuius artifex ⁊ condi-
toꝛ deus. Fide: ⁊ ipſa ſara ſterilis virtuteȝ
in conceptione ſeminis accepit etiaȝ pꝛeter
tempus etatis: quoniam fidelem credidit
eſſe eum qui repꝛomiſerat. Propter quod
⁊ ab vno oꝛti ſunt: ⁊ hoc emoꝛtuo tanꝗ̃ ſi-
dera celi in multitudinẽ: ⁊ ſicut arena que
eſt ad oꝛam maris innumerabilis.

Supꝛa poſuit apl̃us exemplũ fidei in patrib⁹ ꝗ fuerunt
ante diluuiũ ꝗ fuerunt cõmuniter patres tam gentiliuȝ
ꝗ̃ iudeoꝝ: hic ſpecialiter deſcendit ad patres qui fuerũt
poſt diluuiũ ꝗ ſpecialiter fuerũt patres iudeoꝝ. Et ꝓmo
ponit exemplũ fidei abꝛaeꝗ fuit pater credentiuȝ. Unde
⁊ ꝓmus accepit ſignaculũ fidei ante legeȝ. Et ꝓmo oſtẽ-
dit ꝗd fecerit abꝛaam. Secundo ꝗd fecerit yſaac. Tertio
ꝗd fecerit iacob. Quarto quid fecerit ioſeph. Secunduȝ
ibi. Fide ⁊ de futuris. Tertiũ ibi. Fide iacob ⁊c. Quar

tum ibi Fide ioſeph ꝛc. Iterum p̄ma in duas. Prio em̄
ponit q̄d fecerit q̄tum ad exteriorē ꝛ humanā cognitio-
nem. Secūdo q̄d fecerit q̄tum ad deū ibi. Fide obtulit
ꝛc. Circa p̄mum tria facit. Primo em̄ oſtendit quid fece
rit q̄tum ad habitationē. Secundo quid fecerit q̄tū ad
generationem ibi. Fide ꝛ ipſa ſara ꝛc. Tertio quid fece-
rit q̄tū ad ſuā conuerſationē ibi. Iuxta fidē ꝛc. Itē q̄tū
ad habitationem duo oſtendit. Primo quid fecerit q̄tū
ad primā loci mutationē. Secundo q̄tum ad alteriꝰ in-
habitationē ibi. Fide moratus ꝛc. Ut autē oſtendat ex-
emplum ſuuꝫ de abraā magne auctoritatis eſſe: Primo
ponit celebritatem nōis eius dicens: Ille qui vocat̄ ſcꝫ
a deo. Gen̄. 17. Uocaberis abraam. Item vocat̄ ab ho-
minibus Ecc̄. 44. Abraam magnus pater multitudi-
nis gentium. Talis ergo a deo vocatus ꝛ ab homibꝰ p̄-
dicatus dignus eſt exemplo. Secūdo ponit exemplū eiꝰ
dicēs: Quia fide obediuit ꝛc. Per fidē em̄ informamur
ad obediendū deo de inuiſibilibꝰ Ro. 1. Ad obediendū
fidei ꝛc. ¶ Exire in locum quem accepturus erat in here
ditatem. de quo Gen̄. 12. Egredere de terra tua ꝛ de co-
gnatione tua ꝛ de domo patris tui ꝛ veni in terrā quam
monſtrauero tibi. Dn̄s autē terraꝫ illam debebat ſibi da
re in hereditatem Gen̄. 13. Omnē terram quā conſpicis
tibi dabo. ¶ Sed nunq̄d non ipſe cū p̄re ſuo thare exie-
rat de terra ſua. Ergo non exiuit ex precepto dn̄i. ſed ꝑ
patrem. Reſpōdeo. dicendū eſt q̄ cum patre exiuerat re
uerſurus iterum. ſed ex precepto dn̄i exiuerat in meſo-
potamiā ſyrie vbi mortuo patre intendebat remanere. ſꝫ
ex mandato dn̄i venit in terram chanaan. ¶ Et nunq̄d
erat hoc mirabile vt ſic de hoc oporteret habere fidem ꝛ
credere deo? Sic q̄ neſciēs quo iret id eſt vt iret ad rem
ignotam. Qd̄ aūt eſt ignotū eſt inuiſibile. Per illā obe-
dientiam abrae nobis deſignat̄ q̄ debemus ab om̄i affe-
ctione carnali exire ſi volumus hereditatē nr̄am habere
pſ̄. Obliuiſcere populum tuum ꝛ domū patris tui. Eſa.
64. Oculus non vidit deus abſq̄ te que preparaſti ex-
pectantibus te. Unde hereditas iſta eſt nobis ignota.
¶ Deinde cum dicit. Fide moratus eſt ꝛc. oſtendit quid
ꝑ fidem fecerit q̄tum ad inhabitationē. Et p̄mo q̄d fece
rit oſtendit. Secundo ſubdit cauſam quare. ibi. Expecta
bat em̄ ꝛc. Uidemꝰ em̄ q̄ aliq̄n aliq̄s exit de terra natiui
tatis ſue ꝛ vadit alibi vbi facit manſionē ſuam ꝑpetuā.
Sic non fecit abraam: ſed ſicut aduena fuit in terra cha-
naan. ꝛ ſicut aduena mortuꝰ eſt in ipſa. quod patet quia
non fecit ibi domū nec firmā manſionē: ſed habitauit in
caſulis ꝛ tabernaculis q̄ ſunt habitacula mobilia. Unde
ſemper fit mentio de tabernaculis q̄n loquit̄ de abraam
Unde ex precepto dn̄i habitauit ibi vt aduena. Act̄. 7.
Non dedit illi in ea hereditatē nec paſſum pedis. Gen̄.
21. Fuit colonus terre philiſtinoꝝ diebus multis. Qd̄
quidem verum eſt q̄tum ad id qd̄ dn̄s ei gratis donatu-
rus eſſet non q̄tum ad id qd̄ emit. Unde dicit q̄ fide de-
moratus eſt in terra repromiſſionis: q̄ fuit ei frequenter
promiſſa ſicut patet Gen̄. 12. vſq̄ ad. 21. capitulū ſicut in
aliena. qd̄ patet q̄ habitando in caſulis que dicunt̄ a ca-
dendo ꝛ in tentorijs mobilibꝰ: ꝛ q̄ animo nō redeundi
in patriam ſuam etiam ſi plus vixiſſet. patet q̄ cū yſaac
ꝛ iacob habitauit non quidē ſimul ſed ſucceſſiue q̄ erant
filij promiſſionis. q̄ ipſis facta eſt promiſſio. Gen̄. 17. et
28. Et dicit coheredibus repromiſſionis in quo dat̄ no-
bis intelligi q̄ in mundo iſto debemus conuerſari ſicut
alieni ꝛ aduene. 1. Corin. 7. Qui vtunt̄ hoc mūdo tāq̄
non vtant̄. infra vltimo. Non em̄ habemus hic manen-
tem ciuitatē ſed futuraꝫ inq̄rimus. ¶ Deinde cum dicit
Expectabat em̄ ꝛc. oſtendit quare morabant̄ ſicut adue-
ne. q̄ ſcꝫ non reputabant ſe aliquid habere ſuꝑ terram.

ſed querebant hereditatem celeſtē ciuitatē. pſ̄. Stantes
erant pedes noſtri in atrijs tuis hieruſalē. hieruſalem q̄
edificat̄ vt ciuitas Eſa. 33. Oculi tui videbunt hieruſalē
habitationē opulentā tabernaculū quod nequaq̄ vltra
transferri poterit. ꝛc. Non tabernaculū mobile. Et dicit̄
ciuitas p̄mo ꝓpter ciuium vnitatem que vnitas eſt ꝑ pa
cem. pſ̄. Lauda hieruſalem dn̄m: lauda deum tuū ſyon
Et ſequit̄. Qui poſuit fines tuos pacem. Eſa. 32. Sede
bit populus meꝰ in pulchritudine pacis in tabernaculis
fiducie in requie opulenta. Io. 17. Ut ſint vnum ſicut et
nos vnum ſumus. Secundo eſt ordinata qd̄ fit maxime
ꝓpter iuſticiā ꝛ nō ad malū faciendū. Ibi aūt eſt ꝑpetua
iuſticia Ezech. 48. Nomē ciuitat̄ ex illa die dn̄s ibidē.
Tertio ꝑ ſe ſufficiens ad om̄ia que ſunt neceſſaria. Qd̄
ꝑfectiſſime ibi erit: q̄ ibi eſt ſtatus bonoꝝ omniū aggre-
gatione ꝑfectus pſ̄. Hieruſalem que edificat̄ vt ciuitas:
cuiꝰ participatio eius in idipſum. Iſta ciuitas hꝫ funda-
menta in quo ſignificat eius ſtabilitatē. Eſa. 33. Taber-
naculum qd̄ nequaq̄ vltra trāſferri poterit. Sunt auteꝫ
fundamenta p̄ma pars edificij. Unde angeli ſunt huius
ciuitatis fundamenta. pſ̄. Fundamenta eius in monti-
bus ſanctis. Homines em̄ aſſumēt̄ ad ordines angeloꝝ
Eccl̄e vero fundamēta ſūt apl̄i Apoc. 21. Actor aūt huiꝰ
ciuitatis eſt ipſe deus nō humane artis ſapiētia. 2. cori.
5. Scimus q̄m ſi terreſtris domꝰ noſtra huiꝰ habitatio-
nis diſſoluat̄ q̄ edificationeꝫ a deo habemus domū non
manufactā ſed eternā in celis. Ad cuiuſlibet autē ciuita
tis edificationem duo requirunt̄. Primū eſt auctoritas
p̄ncipis qua mediante firmet̄ q̄ dicit̄ conditor eius a quo
ꝛ ipſa nomē accipit. ſicut a romulo roma. Et ſic illius ci
uitatis dicit̄ deus conditor eius. pſ̄. In ciuitate dei no-
ſtri deus fundauit eam ineternum. Secundū eſt modus
diſponendi ipſam qui cōmendat ſapientiā artificis. Et
ſic deus dicit̄ artifex eius. q̄ ordinata eſt ſm̄ diſpoſitōꝫ
ꝛ ſapiam dei. pſ̄. Magnꝰ dn̄s ꝛ laudabilis nimis in ciui
tate dei nr̄i. ꝛc. Debita ei diſpoſitio opis cōmendat opi-
ficem. Nuſq̄ aūt ita relucet diuina ſapia. ſicut ibi. Et iō
ibi nimis laudabilis dicit̄. ¶ Dein̄ cū dicit. Sara fide et
ipſa ꝛc. oſtendit q̄d ibi ꝑ fidem vxor eius cōſecuta eſt. Et
circa hoc duo facit. q̄ p̄mo oſtendit q̄d conſecuta eſt ipā
Secūdo q̄d cōſecutū eſt in filijs ibi. Propt̄ qd̄ ꝛ ab vno
ꝛc. In vxore autē eius ſara duo defectus erant ꝓpter q̄s
oīno videbat̄ q̄ſi impoſſibile ipſaꝫ poſſe cōcipere. Unde
credere illa fuit magne fidei. Unū erat q̄ ſterilis. Gen̄.
11. Erat autē ſara ſterilis. Aliud q̄ iam ꝓpter defectum
etatis non erat naturaliter apta ad generationē Gen̄. 18
Deſierant ſare fieri muliebria. Itē ipſa dicit ibidē. Ego
iam ſenui ꝛ dn̄s meꝰ vetulus eſt. Iſtos duos defectꝰ tā-
git aplus. Primū cū dicit. Sara ſterilis. Scōm cū dicit
Et p̄ter tēpus etatis ꝛc. Tamē his non obſtantibꝰ ipſa
accepit virtutē in conceptione ſeminis fide ſcꝫ vel ſua vl̄
abrae. q̄ ꝛ ſi erat īpoſſibile ſm̄ naturā q̄ nonagenaria d̄
centenario conciperet: tn̄ vterq̄ credidit deo cui nihil ē
difficile. Unde dicit q̄ fidelē credidit eſſe euꝫ q̄ repromi-
ſerat. ¶ Sed cōtra q̄tum ad abraam ꝛ videt̄ q̄ non cre-
didit. q̄ Gen̄. 17. dicit̄ q̄ riſit dicens in corde ſuo. Pu
tas ne centenario naſcet̄ filiꝰ ꝛ ſara nonagenaria pariet?
Iteruꝫ q̄tum ad ſarā Gen̄. 18. dicit̄ q̄ riſit occulte dicēs
Poſtq̄ ego cōſenui ꝛ dn̄s meꝰ vetulꝰ eſt voluptati ope-
ram dabo. Rn̄deo. dicendū eſt q̄ q̄tum ad abraā riſus
eius nō fuit dubitationis ſed admirationis. Un̄ Ro. 4.
Nō heſitauit diffidentia. ſꝫ cōfortatꝰ eſt fide dans gl̄iam
deo pleniſſime ſciens q̄ q̄cūq̄ ꝓmiſit deꝰ potēs eſt ꝛ fa-
cere. Un̄ nec reꝑhendit̄ riſus eius a deo q̄ corda oīm no
uit. Sara autē p̄mo dubitauit in p̄ma ꝓmiſſione. ſꝫ q̄n
angelus recurrit ad potentiā dei cū dixit. Nunquid de-

q̄cꝙ̄ eſt difficile tunc credidit. ⁊ hec fuit quaſi ſc̄da ꝓmiſſio. Et ideo dicit q̄ repromiſit: q2 in ꝓmittendo ṗmo non credidit. ſed in repromittendo. Sꝫ ſciendū eſt ꝙ oēs cōceptus miraculoſi q̄ fuerūt in veteri teſtamēto fuerūt q̄ſi figura illius maximi miraculi qḋ fuit in xp̄i incarnatiōe. Oportuit eñ natiuitatē eius ex virgine ꝑ aliq̄ ꝑfigurari ad p̄parandos aīos ad credēdū. Nō tñ potuit p̄figurari ex equo. q2 neceſſario figura deficit a figurato. Et ideo ſc̄ptura partū virginis oñdit ꝑ partū ſteriliū. ſcꝫ ſare anne ⁊ elizabeth. Sꝫ differētia ē q2 ſara a deo miracłoſe accepit virtutē ꝯcipiendi: ſꝫ tñ ex hūano ſemīe. Et iḋ dicit̄ hic in conceptōꝫ ſeminis. Beata vero virgo ſine ſemīe. Vñ in ſara virtus diuina p̄parauit materiā ad cōcipiendū tm̄ ex ſanguine. ſꝫ in beata virgine etiā p̄parauit illā puriſſimā materiā: ⁊ cū hoc fuit ibi virtus ſp̄ūſancti loco ſeminis. Nō eñ ex virili ſeīe: ſꝫ myſtico ſpiramīe factū ē v̄bū dei caro. ¶ Deiñ cū dicit. Propt̄ qḋ ⁊ ab vno ⁊c. oñdit q̄d conſecutū ē in filijs ex virtute dei ſcꝫ multiplicatio ſemīs. Ubi ṗmo ꝯſideranda eſt radix hui⁹ multitudinis q̄ fuit vna ſcꝫ abraā. vbi dicit. Propter qḋ ſcꝫ meritū fidei ab vno ſcꝫ abraā Eſa. 51. Unū vocaui eum ⁊ bñdixi ei ⁊ multiplicaui eū. Sc̄do ꝯſiderāda ē ꝯditio ei⁹ q2 iā emortu⁹. Vñ dicit. Et hoc emortuo: q2 iam vetul⁹ erat vt ſupra dictū eſt. Sꝫ ꝯtra q2 mortua ſara multos filios genuit ex alia vxore ſicut patet gen̄. 15. ergo male dicit emortuo. Rñdeo. dicēdū ē ꝙ vetulus bñ generat ex iuuēcula: nō aūt ex vetula. Et ſic erat in ipſo mortua virtus generandi q̄tū ad ſarā: nō tñ ad alias. Uel dicendū eſt ꝙ intelligit̄ ab vno ſcꝫ vtero ſare iaꝫ emortuo Ro. 4 Et emortuā vuluā ſare Eſa. 51. Attēdite ad abraā p̄rem v̄rm ⁊ ad ſarā q̄ peperit vos. Tertio ꝯſiderāda ē differētia int̄ illos q̄ ex abraā ꝓceſſerūt. Sicut eñ nō oēs vt d̄r Ro. 9. q̄ ſunt ex iſrael hij ſunt iſrl̄ite: ſic nec hi q̄ ſunt ex ſemīe abrae oēs ſunt filij. ſꝫ q̄ filij ſunt ꝓmiſſiōis eſtimant̄ in ſeīe. Iō eius ꝓgenies diuidit̄ in duos: ſcꝫ in bonos et malos. Boni ſignificāt̄ ꝑ ſtellas de q̄b⁹ dicit ꝙ orti ſunt tanꝙ̄ ſidera celi in multitudine. Bar̄. 3. Stelle dederūt lumē ī cuſtodijs ſuis ⁊ letate ſunt. Mali vero ſignificāt̄ ꝑ arenā mar̄ cōtiguā: q2 mali iudei de ſemīe abrae ꝯformant̄ gentilitati. Arena aūt fluctib⁹ maris vndiꝙ̄ cōcutit̄ ⁊ mali turbinib⁹ mūdi. Eſa. 57. Cor impij q̄ſi mare feruens. Iudei aūt nō oīno fuerūt arena ſꝫ q̄ſi arena: q̄a cōmunicabāt cū gentib⁹ in malis. Vñ pñt dici terminus maris Iere. 5. Poſui arenā terminū mari. Itē arena ſterilis eſt ⁊ īfructuoſa. Ita etiā pctōres ſūt ſteriles ab omi opere boni fructus. Vñ dicit ꝙ etiā orti ſunt ſicut arena q̄ eſt ad orām maris īnumerabilis. Et ē ꝑmo yperbolic⁹ Uel dicit̄ innumeralibis nō q2 nō poſſit numerari: ſꝫ q2 nō defacili pōt numerari. Gen̄. 22. Multiplicabo ſemen tuū ſicut ſtellas celi ⁊ velut arenā q̄ eſt in litore maris.

Lectio quarta.

Iuxta fidē defuncti ſunt oēs iſti: nō accepti̇ repromiſſionib⁹: ſ; a longe eas aſpiciētes ⁊ ſalutantes ⁊ ꝯfitentes: q2 ꝑegrini ⁊ hoſpites ſunt ſuꝑ terram. Qui eñ hoc dicūt ſignificāt ſe p̄riam inquirere. Et ſiq̄deꝫ ipſius memiſſent de q̄ exierūt: hēbant vtiꝙ̄ tēp⁹ reuertēdi. Nūc auteꝫ melioreꝫ appetūt id ē celeſtē. Ideo nō ꝯfundit̄ de⁹ vocari de⁹ eoꝝ. Parauit eñ illis ciuitatē. Fide: obtulit abraā yſaac cū temptaret̄: ⁊ vnigenitū offerebat in q̄ ſuſceperat reꝓmiſſiones ad quē dictū ē: q2 in yſaac vocabit̄ tibi ſemen: arbitrās q2 a mortuis ſuſcitare potēs ē de⁹. Vñ eū ⁊ ī ꝑabolā accepit. Supra cōmendauit ap̄lus fidē abraā q̄tū ad habitatiōꝫ ⁊ generationē: hic cōmendat ipſum q̄tū ad ſuā cōuerſationē vſꝙ̄ ad mortē. Et circa hoc facit tria. Pr̄io eñ oſtēdit q̄d ꝑ fidē fecit. Sc̄do ponit vnū qḋ ꝑtinet ad fidē ibi. Qui eñ hoc dicūt ⁊c. Tertio oñdit q̄d ꝑ fidē recepit ibi Ideo nō cōfundit̄ de⁹ ⁊c. ¶ Fidē abraā ⁊ filioꝝ eius cōmendat ex ꝑſeuerātia: q2 vſꝙ̄ ad mortē ꝑſeuerauerūt in fide. Mat. 10. et. 24. Qui aūt ꝑſeuerauerit vſꝙ̄ in finē hic ſalu⁹ erit. ideo dicit Iuxta fidē oēs iſti defuncti ſunt p̄ter enoch. Uel oēs iſti ſcꝫ abraā yſaac ⁊ iacob. Et hoc ē meli⁹ dictū. q2 iſtis ſolū facta ē ꝓmiſſio. Item cōmēdat eos a lōga ꝓmiſſoꝝ dilatiōe. Vñ dicit. Nō accepti ꝓmiſſionib⁹. ¶ Sꝫ ꝯtra videt̄ ꝙ receperint ꝓmiſſionē. Eze. 33. Unus erat abraā ⁊ hereditate terrā. Rñdeo dicendū eſt ꝙ poſſedit id ē poſſidēdi ṗmus ꝓmiſſionē accepit nō tñ actu poſſedit vt patet act. 7. ¶ Sequit̄. Sꝫ a longe eas aſpicientes qḋ erat ꝑ fidē. q̄ſi di. Intuētes viſu fidei Et forte d̄ loco iſto ſūptū ē illud rñſoriū in ṗma dñica aduentus. Aſpiciēs a lōge ⁊c. Eſa. 30. Ecce nomē dñi venit d̄ longinq̄. Et ſalutātes. i. venerantes. Et loquit̄ ꝑm chryſoſtomū ad ſilitudinē nautaꝝ q̄ q̄ñ ṗmo vidēt portū ꝓrumpūt in laudē ⁊ ſalutāt ciuitatē ad quā vadunt. Ita ſc̄ti p̄res vidētes ꝑ fidē xp̄m venturꝝ ⁊ gl̄iam quā ꝑ ipm ꝯſecuturi erant ſalutabāt. i. venerabant̄ ipm. pſ. Bñdictus q̄ venit in noīe dñi de⁹ dñs. Io. 8. Abraā p̄r v̄r exultauit vt videret diē meū: vidit ⁊ gauiſus eſt. ¶ Itē cōmēdat fidē ipſoꝝ ex ſincera cōfeſſione. q2 vt dicit̄ Ro. 10 Corde credit̄ ad iuſticiā: ore aūt cōfeſſio fit ad ſalutē. Et iḋ dic̄. Et ꝯfitētes: q2 ꝑegrini ⁊ hoſpites ſunt ſuꝑ terraꝫ iſti eñ tres vocauerūt ſe aduenas ⁊ ꝑegrinos. Nā gen̄. 23. dicit abraā. Aduena ſum ⁊ ꝑegrinus apud vos. Dicit̄ etiā a dño ad yſaac Gen̄. 26. Quieſce in terra quā dixero tibi ⁊ ꝑegrinare in ea. Iacob etiaꝫ. 47. dicit. Dies ꝑegrinatiōis vite mee. Dicit̄ aūt ꝑegrin⁹ q̄ eſt in via tendendi ad aliū locū. Eſa. 23. Ducēt eā longe pedes ſui ad ꝑegrinandū. Sꝫ aduena eſt ille q̄ habitat in terra aliena licet nō intendat vlterius ire. Iſti aūt nō ſolū ꝯfitebant̄ ſe eſſe aduenas ſed etiā ꝑegrinos. Sic etiā ſanctus vir nō facit manſionē ſuā in mundo: ſed ſemꝑ ſatagit tendere ad celū. pſ. Aduena ego ſū apḋ te ⁊ ꝑegrin⁹ ſicut oēs p̄res mei. ¶ Deinde cū dicit. Qui eñ hoc dicūt ⁊c. oſtēdit ꝙ iſta cōfeſſio ꝑtineat ad fidē. Nullus eñ eſt hoſpes ⁊ ꝑegrinus niſi q̄ eſt extra p̄riam ⁊ tēdit in illā. Cū ḡ iſti ꝯfitent̄ ſe eſſe hoſpites ⁊ ꝑegrinos ſuꝑ terrā ſignificāt ſe tendere ad p̄riaꝫ ſuā ſcꝫ celeſtē hierl̄m. Gal. 4. Illa q̄ ſurſuꝫ ē hierl̄m libera ē. Et hoc ē qḋ dicit. Qui eñ hoc dicūt ſignificāt ſe p̄riam inq̄rere. ¶ Sꝫ q2 forte poſſet aliq̄s dicere, ꝙ veꝝ ē ꝙ ipſi erāt ꝑegrini in t̄ra philiſtinoꝝ ⁊ chananeoꝝ int̄ q̄s habitabāt. tñ intendebant redire in terraꝫ vñ exierāt. hoc remouet dicēs. Et ſi q̄dē illi⁹ p̄rie ſue ſcꝫ meminiſſent de q̄ exierāt hēbant vtiꝙ̄ tēpus reuertēdi: q2 ꝓpe erāt. Nūc aūt meliorē appetūt: q2 celeſtē Vñ Gen̄. 24. dixit abraā ſuo ſuo. Caue ne q̄ñ filiū meū reducas illuc. pſ. Elegi abiect⁹ eſſe in domo dei mei magis ꝙ̄ habitare in tabernaculis pctōꝝ. Itē Unā petij a dño hāc req̄raꝫ vt īhabitē in domo dñi oībus dieb⁹ vite mee. Ipſi ḡ p̄riaꝫ iſtā inq̄rebāt nō domū p̄rnā vñ exierūt In q̄ ſignificat̄ ꝙ illi q̄ exeūt de vanitate ſec̄li nō debent illuc redire mēte pſ. Obliuiſcere ppl̄m tuū ⁊ domū p̄ris tui. Luc. 9. Nemo mittēs manū ſuā ad aratrū ⁊ reſpiciens retro apt⁹ ē regno dei. Phil. 3. Que retro ſunt obliuiſcens in anteriora me extēdēs. Patet aūt ꝙ iſta coꝝ

Vbo ⁊ facto ꝯfeſſio ꝑtinet ad fidē. q2 ipi illō qđ ſolū eis ꝓmiſſum fuerat nec exhibitū firmiſſime crediderūt etiā vſqꝫ ad mortē. Unde iuxta fidē .i. iuxta ſe hn̄tes fidē ſuā q̄ſi ſociā ⁊ inſeparabilē defūcti ſunt. Apoc. 2. Eſto fidelis vſqꝫ ad mortē. ¶ Deiñ cū dic. Jō nō ꝯfūdit ⁊c. oñdit qđ ex fide ſua meruerit accipere. hoc aūt fuit honor maxim⁹ Reputat aūt maximus honor qñ denoīat aliquis ab aliquo ſolēni officio vel ſeruitio magni et excellētis dn̄i vel ꝑncipis ſicut notarius pape vel cancellari⁹ regis Maior autē honor eſt quādo ille magn⁹ domin⁹ vult nominari ab his qui ſeruiūt ei. Sic aūt eſt de iſtis tribus abraam: yſaac: ⁊ iacob. quoꝝ dn̄s rex magn⁹ ſuꝑ oēs deos ſpecialiter vocat ſe eorum deū. Unde Exo. 3. Ego ſum de⁹ abraam: deus yſaac: ⁊ deus iacob. Unde dicit. Jdeo nō confundit deus vocari deus eoꝝ. Et hui⁹ poteſt triplex ratio aſſignari. Prima q2 deus ꝑ fidem cognoſcit. Jſti autē legunt ꝑmo ſeparaſſe ſe ꝑ cultū ſpecialem ab infidelibus. Unde ⁊ abraā ꝑmus accepit ſignaculū fidei Ro. 4. Ut fieret pater multitudinis gentiū. Et ideo ꝓponūtur nobis in exemplū ſicut illi ꝑ quos deus ꝑmo cognit⁹ eſt ⁊ ꝑ eos deus nominatus eſt vt obiectū fidei. Et idcirco ab eis voluit nominari. ¶ Secunda ſm aug. in gloſa q2 ī iſtis latet aliqđ myſteriū. Jn iſtis eñ inuenim⁹ ſimilitudinē generatiōis q̄ deus regenerauit filios ſpūales. Uidem⁹ aūt in ipſis quadruplicē modū generādi. Primus modus eſt liberoꝝ ꝑ liberos ſicut abraam ꝑ ſaram genuit yſaac q̄ genuit ꝑ rebeccam iacob. Jacob aūt octo patriarchas ꝑ lyam ⁊ rachelē. Secundus modus fuit liberoꝝ ꝑ ancillas ſicut iacob ꝑ balam ⁊ zelpham genuit dan ⁊ neptalim gath ⁊ azer. Tertius mod⁹ fuit ſeruoꝝ ꝑ liberas. ſicut yſaac genuit ꝑ rebeccā eſau de q̄ dictū eſt Maior ſeruiet minori. Quartus mod⁹ fuit ſeruoꝝ ꝑ ancillas. ſicut ꝑ agar genuit abraam yſmael. Jn hoc ḡ deſignat diuerſus modus: q2 dn̄s ſpūales filios generat. q2 aliqñ bonos ꝑ bonos. ſicut timotheū ꝑ paulū. Aliqñ bonos ꝑ malos ⁊ iſta eſt generatio liberoꝝ per ancillas. Aliqñ malos ꝑ bonos ſicut ſimonē magū ꝑ philippū Et iſta eſt generatio ſeruoꝝ ꝑ liberos. Maloꝝ autē generatio ꝑ malos reputat in ſemine. Unde Gal. 4. Ejice ancillam ⁊ filium eius. ¶ Tertia ratio ⁊ videt magis ſm intentionē apl'i: q2 conſuetū eſt ꝙ rex vocat a ꝑncipali ciuitate vl' a p̄ria tota ſicut rex hieruſalē. rex romanoꝝ. rex francie. Et ideo deus ꝓprie vocat rex ⁊ deus illoꝝ qui ſpecialiter ſpectat ad ciuitatē illam hieruſalē celeſtē cuius artifex ⁊ ꝯditor eſt deus. Et q2 iſti verbo ⁊ facto oſtēdebant ſe ad illā ciuitatē ꝑtinere. ideo dicit deus illoꝝ Un̄ dicit. Parauit eñ illis ciuitatē id ē eſt cōditor ciuitatis illius quā ipſe habebat ꝓpriā. ¶ Deinde cum dicit. Fide obtulit ⁊c. ponit vnū aliud exemplū inſigne circa fidem abrae inq̄tum reſpicit deum ſcꝫ illud maximū ſacrificiū eius qñ ad mandatū dn̄i voluit vnigenitū ſuū īmolare filiū Geñ. 22. Et de hoc oſtēdit tria. Primo qđ fecerit. Secundo ꝙ hoc ad fidē ꝑtinet ibi. Et vnigenitū ⁊c. Tertio quid ex hoc recepit ibi. Unde eum ⁊ in parabola ⁊c. Dicit ergo. Abraam cum temptaret obtulit id eſt offerre voluit fide yſaac ſicut patet ꝑ totum duodecimū capitulū Geñ. ¶ Hic eſt duplex queſtio. Una q2 innocentem occidere eſt cōtra legem nature ⁊ ita peccatū Ergo volēdo offerre peccauit. Reſpondeo dicendū eſt ꝙ ille qui ex mandato ſuperioris interficit ſi ille licite p̄cipit: alius licite obedit ⁊ poteſt licite exequi miniſteriū ſuū. Deus aūt habet mortis ⁊ vite auctoritatē. 1. Reg. 2. Dominus mortificat ⁊ viuificat. Deus autē ſubtrahēdo vitam alicui etiam innocenti nulli facit iniuriā. Unde ⁊ quottidie diſpoſitione diuina multi nocentes ⁊ innocētes moriunt. Et ideo dei mādatū licite poterat exequi. ¶ Jtem querit de hoc qđ dicit. Cū temptaret. Deus eñ nullū tēptat: q2 temptare eſt ignorantis. Reſpōdeo dicēdū eſt ꝙ diabol⁹ tēptat vt decipiat. 1. theſſal. 3. Ne forte temptauerit vos q̄ temptat. Hoc patet in temptatiōe q̄ tēptauit xp̄m Mat. 4. Hō vo tēptat vt cognoſcat. 3. Reg. 10. dicit de regina ſaba q̄ venit ad ſalomonē vt tēptaret eū in enigmatib⁹. Sic nō tēptat de⁹ q̄ oīa nouit. ſꝫ tēptat vt hō ſibiipſi īnoteſcat q̄te fortitudinis ⁊ fragilitatis ſit in ſe. Deut. 8. Ut tēptaret te ⁊ nota fieret q̄ in tuo aīo verſabant. Itē vt alij tēptatū cogſcant q̄ ex hoc eis ꝓponit in exemplū ſicut abraā ⁊ iob. Ecc. 44. et. 1. Mach. 2. Abraā in tēptatiōe inuent⁹ ē fidelis. ¶ Deinde cum dicit. Et vnigenitū ⁊c. multū ſubtiliter oſtendit ꝙ illa obedientia ꝑtinebat ad fidē. Sicut eñ ſupradictū eſt Abraam licet multū ſenex credidit deo ꝓmittenti ꝙ in yſaac benedicturus eſſet ei in ſemine. credebat etiam deum poſſe mortuos ſuſcitare. Cum ergo p̄cipiebat ei ꝙ occideret non erat ſpes vltra iam de ſara iam valde antiqua. q2 yſaac erat iam adoleſcens poſſe habere filiū. Et ideo cū crederet obediendū mandato dei nō reſtabat niſi ꝙ crederet reſuſcitari yſaac ꝑ quē debebat ei vocari ſemē. Un̄ dicit. Et vnigenitū ſcꝫ ſara de q̄ ſcꝫ filio nato debebat deus pactū ꝓmiſſū cōplere. ſicut patet Geñ. 17. Uel vnigenitū ſcꝫ int' liberos. Geñ. 22. Tolle filiū tuū vnigenitū yſaac q̄ ſuſceperat rep̄miſſiōes. Ad quē etiā dictū eſt id ē rōne cui⁹ ⁊c. ¶ Arbitrans id ē firmiter credens q2 ⁊ a mortuis potēs eſt de⁹ eū ſuſcitare. Hoc ḡ fuit argumentū fidei maximū. q2 articulus reſurrectionis eſt vnus de maiorib⁹. ¶ Deinde cū dicit. Un̄ eū ⁊ in parabolā accepit ⁊c. oñdit qđ ꝑ fidē meruit. q2 cū iā nō reſtaret aliud niſi īmolari ipſum vocauit eum angel⁹ ⁊ arietē herentē cornib⁹ loco filij īmolauit. Hoc aūt fuit ꝑabola id ē figura xp̄i futuri Aries ei herēs cornib⁹ int' vepres ē humanitas ꝯfixa cruci q̄ paſſa ē. yſaac. i. diuitas euaſit cum de⁹ vere mortu⁹ ē ⁊ ſepult⁹. Et ſic patet ꝙ iſta figura valde incomplete adequat figuratū. Accepit ḡ eū. ſ. iſaac in parabolā. i. in figurā xp̄i crucifigendi ⁊ īmolandi.

Lectio quinta.

Fide: ⁊ de futuriſ bn̄dixit iſaac iacob ⁊ eſau. Fide: iacob moriēs ſinglos filioꝝ ioſeph bn̄dixit: ⁊ adorauit faſtigium virge ei⁹. Fide ioſeph moriēs ꝺ ꝓfectiōe filioꝝ iſrl' mēorat⁹ ē ⁊ ꝺ oſſib⁹ ſuis mādauit. Fide moyſes nat⁹ occltat⁹ ē mēſib⁹ trib⁹ a ꝑentib⁹ eo ꝙ vidiſſent elegātē infantē: ⁊ nō timuerūt regiſ edictū. Fide moyſes grādis fact⁹ negauit ſe eē filiū filie pharaōis: magiſ eligens affligi cum pp'lo dei temporalis peccati hr̄e iocunditatē: maiores diuitias eſtimans theſauro egyptioꝝ improperiū xp̄i. Aſpiciebat enim remunerationē.

Supra poſuit apl's exēplū ꝺ fide abrae: hic ponit exēplū de fide iſaac iacob ⁊ ioſeph. Et p̄ de fide iſaac. Dic ḡ ꝙ iſaac fide de futuriſ. i. q̄ ſe extēdebāt ad futura bn̄dixit iacob ⁊ eſau. Ul' bn̄dixit ꝺ futuriſ. i. ꝓ futuriſ. Ul' bn̄dictiōe q̄ ſe extēdebat ad futura. Uerba ei ſua ñ hēbāt efficaciā niſi ex virtute dei ꝑ quā q̄dē bn̄dictiōē minor p̄latus fuit maiori. Qđ nō fuit q̄tū ad ꝑſonas eoꝝ. ſꝫ q̄tū ad duos pp'los q̄ ex ipis exierūt. pſ. Jn ydumeā extēdā calciamētū meū. Fuerūt ei ydumei q̄ egreſſi ſunt de eſau ſubiecti filijs iſrl'. Jn q̄ ſignificabat ꝙ minor pp'lus ſcꝫ gentiū ꝑ fidē debebat ꝑuenire pp'lm maiorē ſcꝫ iudeoꝝ. Mat. 8. Multi ab oriēte ⁊ occidēte veniēt ⁊ recūbēt cū abraā iſaac ⁊ iacob in regno celoꝝ. filij autē regni eijcient in te-

nebꝛas exterioꝛes. Iſta vero benedictio que erat de fi-
de gentiū futura ꝑ fidē facta fuit. qꝛ reſpicit aliq̄d futurū
¶ Deinde cū dicit. Fide Iacob moꝛiēs ⁊c. ꝓſequit̄ de
fide iacob. ⁊ ponit illud qḋ ipſe fecit in benedicēdo duo
bus filijs ioſeph. ſicut habet̄ Gen̄. 48. vbi dicit̄ ꝙ cum
nūciatū fuiſſꝫ ioſeph ꝙ pater eius egrotaret adduxit du
os filios ſuos quibꝰ iacob benedixit cācellatis manibus
in hoc preferēs effraim manaſſe quantū ad dignitatē qꝛ
de effraim fuit dignitas regalis ſcꝫ ieroboā. Hec aūt be-
nedictio fuit per fidē: qꝛ reuelatū ei fuit ꝙ ita futuꝝ erat.
Que quidē benedictio referebat̄ ad populū qui egreſſꝰ
eſt ab ipſis nō ad perſonas ipoꝝ. Item per fidē adoꝛauit
faſtigiū virge eiꝰ. hoc habet̄ Gen̄. 50. vbi dicit̄ ꝙ fecit
ioſeph iurare ꝙ ſepeliret eū in ſepulchꝛo patrū ſuoꝝ. et
poſt iuramentū tanꝙ̄ ſecurus de ꝓmiſſo adoꝛauit ad ca-
put lectuli vt dicit lr̄a noſtra. Vel faſtigiū virge eius vt
dicūt lxx. Vel ſuꝑ faſtigiū vt habet̄ in greco Et totū hoc
poteſt ſtare qꝛ ipſe erat ſenex ⁊ ideo poꝛtabat virgā vel re
cepit ſceptrū ioſeph donec iuraſſet et anteꝙ̄ redderet ei
adoꝛauit nō ipſam virgā nec ioſeph vt quidā male puta-
uerūt ſed ipm̄ d eū innixus ad cacumē vel ſuꝑ faſtigiū vir
ge eius. Ad qḋ motus fuit ex ꝯſideratiōe ꝑtātis xp̄i quā
ꝑtās ioſeph ꝑ̄figurabat. Ipſe eñ tanꝙ̄ prefectus egypto
poꝛtabat ſceptrū in ſignū ꝑtātis xp̄i. ps. Reges eos in
virga ferrea. Vel ſi adoꝛauit faſtigiū idē eſt ſenſus. qꝛ ado
rauit xp̄m ſignificatū per virgā illā ſicut ⁊ nos adoꝛamꝰ
crucifixū ⁊ crucē ratiōe xp̄i paſſi in ipſa. Unde ꝓp̄rie non
adoꝛamus crucē: ſed xp̄m crucifixū in ipſa. ¶ Deinde cū
dicit. Fide ioſeph moꝛiens ⁊c. ꝓſequit̄ exemplū de fide
ioſeph vbi ponit duo: que hn̄t̄ Gen̄. vlti. vbi dixit fratri-
bꝰ ſuis Uiſitabit vos dn̄s. ⁊ mādauit oſſa ſua inde poꝛta
ri. Unde fides eiꝰ fuit quantū ad duo. Pꝛio qꝛ credidit
ꝓmiſſionē factā debere ipleri per reditū filioꝝ iſrl̄ in ter
rā ꝓmiſſiōis. Scḋo qꝛ in ipſa credebat xp̄m eſſe naſcitu
rū ⁊ reſurrecturū ⁊ multos cū ipſo vnde deſiderabat hr̄e
partem in illa reſurrectiōe. Et hoc eſt qḋ dicit ꝙ ioſeph
moꝛiēs fide. i. per fidē memoꝛatus eſt de ꝓfectiōe filioꝝ
iſrael. ⁊ hoc quantū ad primū. ⁊ de oſſibus ſuis mādauit
quātū ad ſcḋm. ¶ Sed quare nō fecit ſe ſtatim poꝛtari ſi
cut pater ſuus. Rn̄deo. Dicendū ꝙ hoc nō potuit qꝛ nō
habebat tūc tantā ꝑtātem ſicut hr̄ebat in moꝛte pr̄is. Et
ideo tūc poterat qḋ tn̄ circa moꝛtē ſuā non potuit. Scḋo
qꝛ ſciebat ꝙ multas afflictōes debebāt ſuſtinere filij iſrl̄
poſt moꝛtē eius. Ut ḡ haberēt certā ſpem de liberatiōe
ſua ⁊ reditu ad terrā ꝓmiſſiōis voluit ad ſolatiū coꝛpus
ſuū remanere cū ipſis. Un̄ ⁊ moyſes tulit illud ſecū ſicut
⁊ quelibet tribus coꝛpus pr̄is ſui. vt dicit hieron̄. ¶ De
inde cū dicit. Fide moyſes ⁊c. ꝓſequit̄ de pr̄ibꝰ qui fue
rūt ſub lege. Hoc eñ tp̄s incepit a moyſe. Eccl̄. 24. Le
gē mādauit moyſes in p̄ceptis iuſticiarū. Io. 1. Lex per
moyſen data eſt. Iſtud aūt tp̄us diſtinguit̄ in tria. ſcꝫ an
te exitū de egypto. in exitu ⁊ poſt exitū. Unde tria facit.
Pꝛimo eñ oſtendit q̄d factū ſit ante exitū. Scḋo q̄d in
exitu ibi. Fide reliquit egyptū ⁊c. Tertio q̄d in terra ꝓ
miſſiōis ibi. Quid adhuc dicā ⁊c. Circa primū duo fa-
cit. Pꝛio eñ oſtendit quid factū ſit in natiuitate moyſi.
Scḋo q̄d ipſe fecit ibi. Fide moyſes ⁊c. Ubi tangit̄ hiſto
ria que ponit̄ Exod. 1. ꝙ pharao mādauit occidi maſcu-
los ne multiplicarent̄. Scḋo habet̄ ꝙ parētes moyſi vi
dentes ipm̄ elegantē abſconderūt eū mēſibus tribus qḋ
attribuit ap̄ls fidei ipoꝝ. Credebāt eñ aliquē naſcitu-
rū qui liberaret eos ab illa ſeruitute. Un̄ ex elegātia pue
ri eſtimabāt aliquā virtutē dei eſſe in illo. Ipſi eñ erant
rudes ⁊ ruſtici ſudātes in op̄ibus luti ⁊ lateris. Ecc. 19.
Ex viſu cognoſcit̄ vir. Ex quo habet̄ ꝙ licet fides ſit de
inuiſibilibus tn̄ per aliqua ſigna viſibilia poſſumus niti
ad ipſam. Marci vlti. Sermonē ꝯfirmāte ſequētibus ſi-
gnis. Qꝛ aūt ipſi hoc fecerūt: ex fide nō ex affectu carnali
patꝫ qꝛ nō timuerūt regis edictū. Unde exponebāt ſe pe
riculo perſonarū qḋ nō feciſſent niſi crediſiſſent aliquid
magnū futurū de puero. Math. 10. Nolite timere eos q̄
occidūt coꝛpus ⁊c. ¶ Sed ꝯtra qꝛ ipſi poſtea expoſuerūt
ipm̄. ḡ nō ꝓpter fidem ſeruabāt ipm̄. Rn̄deo. Dicendū
eſt ꝙ expoſuerūt ipm̄ nō ad necandū ſed ne ſubripet̄ eis.
vnde poſuerūt eū in fiſcella cōmittētes eū diuine ꝓuidē-
tie. Credebāt eñ ꝓbabiliter ꝙ fuiſſet interfectus ſi fuiſ-
ſet apud eos inuētus. ¶ Deinde cū dicit. Fide grandis
effectus ⁊c. oſtendit q̄d ipſe moyſes per fideꝫ fecerit. Et
pꝛio q̄d fecit. Scḋo oñdit ꝙ illud factū pertinebat ad fi-
dē ibi. Aſpiciebat eñ ⁊c. Tāgit eñ hiſtoriā que habet̄
Exo. 2. vbi dicit̄ ꝙ filia pharaonis fecit ipm̄ a mr̄e pue-
ri nutriri ⁊ ꝙ adoptauit eū in filiū. Ipſe aūt negauit ſe eſ-
ſe filiū eius nō quidē verbo ſed facto: qꝛ ꝯtra voluntatē
pharaonis interfecit egiptiū qui ledebat hebꝛeū Et hoc
eſt qḋ dicit grādis effectꝰ ꝑ fidē negauit ſe eſſe filiū filie
pharaonis. Quo aūt affectu hoc fecerit oñdit cū ſubdit
Magis eligēs ⁊c. In quo oñdit̄ mirabilis virtus eius.
¶ Duo eñ ſunt que maxīe hoīes appetūt. ſ. iocūditatē
⁊ delectationē circa bona exterioꝛa ⁊ his cōtraria maxie
fugiūt. ſ. doloꝛē ⁊ afflictionē que opponit̄ primo. pauꝑ-
tatē ⁊ abiectionē que opponit̄ ſcḋo. Iſta aūt duo elegit
moyſes. ſ. qꝛ p̄poſuit doloꝛē ⁊ afflictionē iocūditati pec-
cati tp̄alis que. ſ. ſemꝑ eſt cū peccato. Itē paupertatē p̄-
poſuit diuitijs ꝓpter xp̄m Pꝛouer. 16. Melius eſt hūi
liari cū mitibus ꝙ̄ diuidere ſpolia cuꝫ ſuꝑbis. ps. Elegi
abiectus eſſe in domo dei mei magꝭ ꝙ̄ habitare in taber
naculis pctoꝝ. ¶ Quantū ḡ ad primū dicit. Magis eli-
gēs affligi cū populo dei. ſ. quē pharao affligebat ꝙ̄ ha
bere iocūditatē peccati tp̄alis. i. trāſitoꝛij. Nō fuiſſet ſi
cū egyptijs affixiſſet filios iſrl̄. ¶ Quantū aūt ad ſcḋm
ſcꝫ ꝙ p̄elegit pauꝑtatē dicit. Maioꝛes diuitias eſtimās
ipꝛoperiū xp̄i. i. ꝓ fide xp̄i. Eadē eñ eſt fides antiquoꝝ ⁊
nr̄a. Vel ipꝛoperiū xp̄i. qḋ ſcꝫ ſuſtinuit a fratribus ſuis
cui dictū eſt. Nūquid interficere tu me vis ſicut occidi-
ſti heri egyptiū? Qḋ ipꝛoperiū fuit figura ꝙ xp̄s ſuſci-
pere deberet impꝛoperiū a iudeis. ps. Impꝛoperiuꝫ ex-
pectauit coꝛ meū ⁊ miſeriā. Maioꝛes aūt diuitias credi
dit eſſe duo p̄dicta theſauris egyptioꝝ. Eſaie. 33°. Di-
uitie ſalutis ſapiā ⁊ ſciā. ¶ Deinde cū dicit. Aſpiciebat
eñ ⁊c. oñdit ꝙ p̄dicta fctā moyſi pertinebāt ad fidē xp̄i.
Sciendū eſt aūt ꝙ quedā ſūt ſm̄ ſe bona ⁊ delectabilia.
q̄dā aūt ſm̄ ſe triſtia ⁊ mala. Mala aūt nullꝰ ꝓp̄t ſe p̄eli
git: ſed ꝓpter finē ſicut infirmꝰ p̄eligit potionē amarā ⁊
triſtia delectabilibus ratiōe alicuiꝰ maioꝛis boni qḋ per
hoc pōt ꝯſequi. Et ſic ſancti ꝓpter ſpē finis vltimi et̄ne
felicitatis p̄eligūt afflictiōes ⁊ pauꝑtatē diuitijs ⁊ volu
ptatibus: qꝛ per iſta impediunt̄ a ꝯſecutiōe finis ſperati
Mat. 5. Beati eritis cū maledixerit vobis hoīes ⁊ ꝑſecuti
vos fuerit ⁊c. Et ſequit̄. Gaudete ⁊ exultate qm̄ merces
vr̄a copioſa eſt in celis. Gen̄. 15. Ego ꝓtectoꝛ tuus ſū ⁊
merces tua magna nimis. Et iō dicit ꝙ hoc faciebat: qꝛ
aſpiciebat oculo. ſ. fidei in remunerationē quā. ſ. ex hoc
ſperabat. Unde fides eſt ſubſtātia ſperandaꝝ reꝝ ⁊c.

Lectio ſexta.

Fide: reliq̄t egyptū, nō veritꝰ aioſi
tatē regis. Inuiſibilē ei tāꝙ̄ vidēs
ſuſtinuit Fide: celebꝛauit paſcha ⁊
ſanguinis effuſionē ne q̄ vaſtabat p̄mitiua tā
geret eos. Fide: trāſierūt mare rubꝛū tanꝙ̄
per aridā terrā. qḋ experti egyptij deuoꝛati
ſunt. Fide: muri hierico coꝛruerūt circuitu
dieꝝ ſeptē Fide: raab meretrix nō perijt cū

incredulis excipiēs exploratores cū pace.

Supra poſuit apl's fidem moyſi quantū ad id qđ fecit in
egypto: hic quantū ad id qđ fecit in exitu de egypto. Et
circa hoc facit tria. Primo eñ oſtendit qđ fecerit in exi-
tu de egypto. Scđo oſtendit modū exeūdi ibi. Fide cele
brauit ⁊c. Tertio qđ per fidē factū eſt cū populo infideli
ibi. Fide raab ⁊c. Dicit ergo ꝙ moyſes fide. i. per fidē
reliquit egyptū. Sicut aūt habet Exod. 2. Primo fugit
de egypto interfecto egyptio. Scđo aūt exiuit qñ fil' oēs
filios iſrl' eduxit. Glo. aūt exponit de ſcđo exitu: qꝛ ſequi
tur. Nō veritus aioſitatē. i. indignationē regis. In prio
eñ exitu legit exod. 2. eū timuiſſe. Prouerb. 14. Iracū
diā regis inutilis ſuſtinebit. In ſcđo vō nō timuit Pro
uer. 28. Iuſtus q̄ſi leo ꝯfidēs abſq; terrore erit. Pōt tñ
referri ad primū. ¶ Sed nunqđ tūc nō timuit? Rñdeo.
Dicendū eſt ꝙ in timore duo ꝯſiderāda ſūt. Unū qđ ali-
qñ pōt eſſe vituꝑabile. ſ. qñ ꝓpter timorē facit aliqđ nō
faciendū. vel dimittit faciendū. Et ſic nō timuit moyſes
qꝛ ꝓpter timorē nō dimiſit iuuare frēs ſuos. Aliđ eſt qđ
pōt eſſe laudabile qñ. ſ. ſalua fide refugit periculū ꝓpter
timorē inſtantē Mat. 10. Cū perſequent vos in ciuitate
iſta fugite in aliā. Si eñ aliqs ſalua honeſtate ſua poſſ;
vitare periculū ⁊ nō vitaret ſtultus eſſet. ⁊ tēptaret deū
qđ eſt dyabolicū. Et ſic ieſus ceſſit volētibus ipm lapi-
dare nec ad ſuggeſtionē dyaboli voluit ſe p̄cipitare Ita
et moyſes ꝯfidens de diuino auxilio fugit ꝓpter timorē
regis ad tp̄us. Et ꝓbat ꝙ hoc fecit ex fide qꝛ fides eſt de
inuiſibilibꝰ. ⁊ iſte ſuſtinuit. i. expectauit deū inuiſibilē ⁊
eiꝰ adiutoriū tanq̄ vidēs. ps. Confortet cor tuū ⁊ ſuſtie
dñm. 1. thym. 1. Regi aūt ſeculoꝝ imortali inuiſibili ⁊c̄
Moyſes eñ in vtroq; exitu expectabat dei adiutorium.
Uñ in primo dicit exod. 2. Deus pr̄is mei adiutor meꝰ.
In ſcđo vero Exod. 14. Uos tacebitis ⁊ dñs pugnabit
ꝓ vobis. ¶ Deinde cū dicit. Fide celebrauit paſcha, ⁊c.
oñdit qđ fecerit quantū ad modū tranſeūdi. Et pꝰ ponit
illud qđ fuit factū ad p̄parationē trāſitus. Scđo quantū
ad ipm tranſitū ibi. Fide trāſierūt. Tertio quantū ad id
qđ per fidē factū fuit. quantū ad introitū terre ꝓmiſſiōis
ibi. Fide muri ⁊c. Quantū ad primū ponit hiſtoriā q̄ ha
bet exod. 12. Ubi dñs mādauit illis añ exitū filioꝝ iſrl'.
ſ. eadē nocte imolari agnū ⁊ de ſanguie eiꝰ vtrūq; poſtē
⁊ ſupliminare liniri. Carnes eiꝰ aſſas cū azimis ⁊ lactu-
cis agreſtibꝰ comedi cū multis alijs que obſeruāda erāt
vt ibi hȝ videri. Et hoc vocabat paſcha. ſ. eſus agni ⁊ ef
fuſio ſanguis que duo cōcurrebāt ad tranſitū illū quē fa
cturi erāt in ꝓxio. Dicit aūt paſcha a paſchin grece qđ
grece eſt paſſio. vel a phaſe qđ hebraice idē eſt qđ tranſi
tus. In hoc aūt figurabat ꝙ xp̄s per paſſionē trāſiuit ex
hoc mūdo. Jo. 13. Ut trāſeat ex hoc mūdo. Itē ꝙ nos ꝑ
meritū mortis eiꝰ a terrenis ad celeſtia ab inferno tranſi
mus ad celū. Eccl'. 24. Trāſite ad me oēs q̄ ꝯcupiſcitis
me. Qđ quidē fuit ꝑ virtutē ſanguis xp̄i. h̄. 10. Hñtes
itaq; fiducia frēs in itroitu ſcōꝝ in ſanguie xp̄i. Fuit aūt
in illa paſcha duplex trāſitus. Unus q̄ trāſibat dñs ꝑcu
tiēs egyptios. aliꝰ q̄ ppl's trāſibat. Sic etiā ſanguie xp̄i
q̄ eſt agnus imacularꝰ dñt liniri poſtes fideliū. itellectꝰ
ſ. ⁊ affectꝰ. Dicit ḡ Fide. i. per fidē celebrauit paſcha. i.
eſū agni ⁊ ſanguis effuſionē ad liniendū poſtes domoꝝ.
Et q̄re hoc faciebat? Ne ſ. q̄ vaſtabat p̄mogēita egyptio
rū tangeret eos. ps. Percuſſit oē p̄mogenitū in t̄ra egy
pti. ¶ Sed querit q̄ꝝ miſterio hoc factū ſit. vtrū. ſ. bono
rū vel maloꝝ angeloꝝ qꝛ videt ꝙ per malos. ps. Immiſ
ſionē per angelos malos. Rñdeo. Dicendū eſt ꝙ nō eſt
icōueniēs de q̄buſcūq; intelligat ¶ Uñ ſciendū eſt ꝙ pe-
naꝝ inflictio fit interdū ꝑ bonos angelos. Sic eñ dicit
dyoniſ. 4. ca. de di. no. punire malū nō eſt malū. ſȝ ma-
lū facere eſt malū. Punitio eñ eſt opus iuſticie ſicut pȝ
de angelo q̄ ꝯtriuit caſtra aſſyrioꝝ. Eſa. 37. q̄ credit fuiſ
ſe bonꝰ angelꝰ. Uñ talis punitio indifferēter fit ꝑ bonos
⁊ malos. ſȝ differēter a bono ⁊ a malo: qꝛ bonꝰ nō punit
niſi exercēdo iuſticiā diuinam in malos. Et in ſcriptura
oꝑatio dyaboli attribuit deo cuiuſmōi eſt hec. Malꝰ au
tē ⁊ ſi obſequat diuine iuſticie. tñ nō eſt ex intentiōe hoc
agit ſȝ ex ꝑuerſitate volūtatis ſue affligit bonos ⁊ malos
⁊ libētius bonos ſi ꝑmittat. ſicut pȝ de iob. Iſte ḡ ange
lus q̄ dixit moyſi trāſibit dñs ꝑcutiēs egyptū bonus an
gelus fuit cū ipe aliqñ loquat in ꝑſona ſua Bono aūt an
gelo aliqñ ſubminiſtrat ſpūs neq̄. vñ ad bibitū fuit ibi mi
niſteriū eius male ⁊ ꝑuerſe volūtatis volūtarie oꝑantis
ad cedē. Et iō dicit imiſſionē per angelos malos. Nō ḡ
tāgebat eos q̄ erāt ſanguie ſignati malus angelꝰ. terore ⁊
timore dei. vtpote nō ꝑmiſſus. Bonus aūt terrebat ad-
mirādo virtutē dei. ¶ Deinde cū dicit. Fide trāſierūt ⁊c̄
oñdit qđ egit in ipo trāſitu. Et pꝰ oñdit hoc. Scđo oſtē
dit ꝙ illud ꝑtinebat ad fidē ibi. Qđ expti ⁊c. Dicit ḡ ꝙ
fide. i. per fidē trāſierūt mare rubrū tanq̄ per aridā terrā
Duo eñ ibi per fidē facta ſūt Unū qđ hō fecit. ſ. ꝙ cōmi
ſerūt ſe ad trāſeundū qđ nō fuit niſi per fidē. Aliud fuit
ex ꝑte dei. ſ. ꝙ aque fuerūt eis ꝓ muro. Hoc aūt fuit per
fidē. Oꝑatio eñ miraculoꝝ attribuit fidei. Math. 17.
Si hūeritis fidē ſicut granū ſynapis ⁊ diceti mōti huic
trāſi hic ⁊ trāſibit. Ergo hoc fide feñ eſt. i. hoc meruit fi
des. Et hoc habet exo. 14. ⁊. 15. ¶ Deide oñdit ꝙ hoc
ꝑtinet ad fidē qꝛ egyptij hoc expti. i. volētes experiri de
uorati ſūt qꝛ. ſ. nō habuerūt fidē exo. 15. ¶ Deinde cū di
cit. Fide muri hierico ⁊c. agit de eo qđ per fidē factū eſt
in introitu terre ꝓmiſſiōis. De hoc habet ioſ. 6. vbi dr̄
ꝙ ad mandatū dñi ſacerdotes ſeptē diebꝰ cū archa teſta
mēti circuierūt primā ciuitatē vltra iordanē. ſ. hierico ⁊
ſeptia die ſeptio circuitu muri eiꝰ corruerūt hoc fuit ali-
qđ ex ꝑte hoīs. ſcȝ ꝙ ex mādato dñi circuierūt credētes
mandatū dñi debere ipleri. Aliqđ aūt ex ꝑte dei. ſ. ꝙ ſic
ad circuitū eoꝝ muri corruerūt. ¶ Moralit hierico inter
pretat luna ſiue defectꝰ ⁊ ſignificat mūdū iſtū. Muri eiꝰ
ſunt ipedimēta q̄bus aliqs detinet in mūdo. Per bucci
nas q̄bus leuite ⁊ ſacerdotes intonabāt: vox p̄dicatoꝝ ſi
gnificat. Per circuitū ſeptē dieꝝ totus deſignat decur-
ſus p̄ntis tp̄is q̄ per ſeptē dies cōplet. Per que dat in-
telligi ꝙ oīa ipedimēta mūdi cadūt ad ꝯtinuā vocē p̄di
catiōis. 2ᵉ. coꝛ. 10. Arma militie nr̄e nō ſūt carnalia: ſȝ
potētia deo ad deſtructionē munitionū ꝯſilia deſtruētes
⁊ oēm altitudinē extollentē ſe aduerſus ſciaȝ dei. ¶ De
inde cū dicit. Fide raab meretrix ⁊c. oñdit qđ factū ſit ꝑ
fidē ab aliq̄ de populo infideli. ſ. a raab de qua ioſ. 5. et
6. Cūȝ eñ ioſue miſiſſet exploratores ad explorandū hie
rico ipi euaſerūt auxilio iſtius mulieris q̄ dr̄ meretrix. i.
ydolatra. Uel ad lr̄am meretrix erat ad quā ingreſſi ſūt
nō ad peccādū ſȝ ad latendū. Domus eñ taliū patēt ma
xime de nocte. Iſti etiā venerāt de nocte. Domꝰ etiā eiꝰ
ꝯiūcta erat muro. Meretrices aūt abſq; exceptiōe accipi
unt indifferēter. ⁊ iō melius poterāt apud eā occultari.
Iſta ḡ per fidē liberata fuit. Uñ dicit. Raab meretrix fi
de. i. ꝑ fidē recipiēs exploratores cū pace nō perijt cū in-
credulis q̄ corꝑaliter perierūt qꝛ exploratores iurauerāt
ei ipam liberare ⁊ omnē domū patris ſui. qđ ⁊ fecerunt.
¶ Quare aūt magiſ declinauerit ad ipaȝ pōt dici vt ipa
minꝰ poſſet inculpari indifferēter omnes recipiēs. Nec
erat ꝯueniēs vt ſalus ipoꝝ fieret alicui ſaluāti ipos occa
ſio morti. in hoc aūt ꝙ ipa ex receptiōe ipoꝝ liberata eſt
deſignat ꝙ recipiētes predicatores euangelij liberant a
morte eterna. Math. 10. Qui recipit ꝓphetā in nomi-
ne ꝓphete mercedē ꝓphete accipiet.

Lectio ſeptima.

ET quid adhuc dicam. Deficiet eñ
me tempus enarrantē: de gedeon.
barach. ſamſon. iepte. dauid. ſamu
el. ⁊ ꝓphetis qui per fidem vicerunt regna
operati ſunt iuſticiā. adepti ſunt repꝛomiſ-
ſiones. Obturauerunt oꝛa leonum. extinxe
runt impetū ignis. Effugauerūt aciem gla
dij. conualuerūt de infirmitate: foꝛtes facti
ſunt in bello. Caſtra verterunt exterozum.
acceperunt mulieres de reſurrectione moꝛ-
tuos ſuos.

Supꝛa poſuit apoſtol⁹ ea que facta ſunt a patribus per
fidem ante introitū ⁊ in ipo introitu terre ꝓmiſſiōis: hic
accedit ad narrandū exempla illoꝝ qui fuerūt in ipa ter-
ra pꝛomiſſiōis. que quia multa ſunt ideo bꝛeuiter pꝛemiſ
ſis noībus patrū ponit in generali pꝛecipua facta ipoꝝ:
ponens cauſam illius bꝛeuitatis. Et circa hoc facit tria.
Pꝛimo ponit noīa patrū: ⁊ cauſam quare bꝛeuiter vult
eoꝝ facta pertranſire. Secūdo oſtendit quid fecerūt per
fidem ibi. Qui per fidē vicerūt ⁊c. Tertio quid per fidē
receperūt ibi. Adepti ſunt ⁊c. Dicit ergo. Quid adhuc
dicā? Quaſi dicat. Perueni vſqꝫ ad tempus introitus
terre ꝓmiſſionis: in quo pauca reſpectu dicendoꝝ dicta
erant. Remanēt eñ tot dicenda ꝙ nō poſſent explicari
Deficiet eñ tempus me enarrantē. id eſt ſi velim enar-
rare non ſufficiet mihi tempus epl'aris enarratiōis: que
debet eſſe ſuccincta. Unde hieronym⁹ ad paulinū. 6°.
cap. Necꝫ eñ epiſtolaris anguſtia longius euagari pa-
tiebat᷑. Uel tpūs vite capit᷑ hic. Iſto modo loquit᷑ Joh.
vlti. Sunt quidē alia multa que fecit ieſus ⁊c. vbi dicit
glo. ꝙ loquit᷑ yperbolice. Nec tamen eſt falſum: ſed eſt
figuratiua locutio. p̄s. Ubi nos habem⁹ annūciaui ⁊ lo-
cutus ſum multiplicati ſunt ſuper numerū. Dicit littera
hieronymi. Si annūciare voluero plura ſunt ꝙ narrari
queāt. ¶ Sciendū tamen ꝙ aliqui iſtoꝝ aliqua mala fe-
cerūt. ⁊ aliqua bona. vnde nō numerant᷑ hic niſi quantū
ad bona que fecerūt vel receperūt. Tamen ꝓbabile eſt
ꝙ oēs fuerint finaliter ſancti ex quo aplus nomiat eos
in cathalogo ſanctoꝝ. Pꝛimo ergo ponit gedeonem de
quo Judic. 6°. quē pꝛemittit ⁊ quia nihil mali fecit. ⁊ qꝛ
fecit factū multū inſigne. ⁊ foꝛte etiā quia accepit maxi-
mū ſignū incarnatiōis xp̄i in vellere ⁊ roꝛe. De quo dici
tur in p̄s. Deſcendit ſicut pluuia in vellus. Secūdo po-
nit barach. de q̄ Judic. 4. Qui nō fuit ita inſignis ſicut
gedeon. cui etiā illa victoꝛia nō fuit reputata ſed magis
mulieri. ⁊ iō foꝛte poſtponit ipm. Tertio ponit ſamſon.
de quo Judic. 13. De quo ſpecialiter videt᷑ ꝙ non debe-
ret hic numerari: quia in moꝛte peccauit interficiēdo ſe.
Auguſti. autē. 1. de ciui. dei dicit ꝙ excuſat᷑ quia credit᷑
hoc feciſſe mandato dei. cuius ſignū eſt: quia nō potuiſ-
ſet domū tantā ꝓpꝛia virtute ſubuertere: ſed virtute dei
que nō adiuuat ad malum. Quarto ponit iepte: de quo
Judic. 11°. Iſtū poſtponit ſamſon quia nō fecit tot facta
inſignia ſicut ille. ¶ Dubitat᷑ autē de iepte ſi immolādo
filiā ſuam ex voto peccauerit. videt᷑ ꝙ nō: quia dicit᷑ ibi.
Irruit ſpiritus dñi in iepte. Et poſt hoc ſequit᷑ votū ſuū
⁊ victoꝛia. Contra. Dicit hieronymus ꝙ fuit in vouen
do indiſcretus ⁊ in reddēdo impius. Reſpondeo. Dicē
dū eſt ꝙ fuit ibi aliquid a ſpiritu ſancto. ſcꝫ motus ad vo
uendū in generali ꝙ ſcꝫ imolaret quicquid occurreret ſi
bi imolabile. aliquid autē ex ꝓpꝛio ſuo ſpiritu. ſcꝫ ꝙ im
molauit qđ non debuit ⁊ in hoc peccauit: ſed poſt peni-
tuit. Similiter gedeon peccauit faciēdo ephot ⁊ in tem-
ptando deū in petitiōe ſigni in vellere ⁊ poſtea penituit
ſicut ⁊ dauid de quo ſubdit dicēs: Et dauid ⁊ ſamuel de
quibus ſcꝫ in libꝛis regū agit᷑. Et alijs ꝓphetis de qui-
bus ſi vellē dicere tempus deficiet. ¶ Sed tunc queſtio
eſt vtrū omnes iſti qui dicti ſunt fuerūt ꝓphete. Reſpō-
deo. Dicendū eſt ꝙ ſpūſſanctus mouet mentē ꝓphete ſi-
cut agens pꝛincipale mouet inſtrumentū ſuū. Poteſt au-
tem ſpūſſanctus mouere ad tria. ſcꝫ ad cognoſcendū. ad
loquēdū. ⁊ ad faciendū. Et quodlibet iſtoꝝ dupliciter.
Ad cognoſcendū. ſcꝫ quādoqꝫ cū intellectu eius qđ vi-
det᷑ ſicut fuit yſaac ⁊ alij ꝓphete. vnde dicti ſunt viden-
tes. 1. Regū. 9. Qui hodie dicit᷑ pꝛopheta olim dicebat᷑
videns. Aliquādo autē ſine cognitiōe eius qđ videt᷑ ſi-
cut patet in ſomnio pharaonis ⁊ in viſiōe balthaſar. Ad
loquendū etiā mouet dupliciter. quādoqꝫ ad ſciendū id
de quo loquit᷑ ſicut patet de dauid. qñqꝫ autē neſcit ſicut
cayphas ⁊ foꝛte etiā balaam. Similiter etiā quādo mo-
uet ad faciendū ⁊ ſcit quid facit. ſicut hieremias qui ab-
ſcōdit lumbare ſuū ſuper eufraten. Quādoqꝫ aūt neſcit
ſicut dicit aug̃. ſuper Joh. de militibus qui diuiſerūt ſi-
bi veſtimenta xp̄i. non tamē cognoſcebant myſteriū ad
qđ illa diuiſio oꝛdinabat᷑. Hoc eſt ergo de ratiōe ꝓphete
ꝙ cognoſcat illud qđ videt. vel dicit. vel facit. Quādo
autē non cognoſcit nō eſt vere ꝓpheta ſed participatiue
tantū. Et ſic dicit iohānes cayphā ꝓphetaſſe: quia ha-
buit aliquid ꝓphetie. Iſte aūt motus ſpūſſancti dicit᷑ in-
ſtinctus ſcđm auguſtinū. ¶ Deinde cū dicit. Qui per fi-
dem vicerūt regna ⁊c. oſtendit quid ſancti de quibus lo-
cutus eſt fecerūt. ⁊ pꝛimo oſtendit hoc in generali. Se-
cūdo deſcendit ad quedā ſpecialia ibi. Obturauerūt oꝛa
leonū ⁊c. Pꝛimo autē ponit facti ipoꝝ meritū. Secūdo
pꝛemiū. ibi. Adepti ſunt ⁊c. Circa pꝛimū ſciendū eſt ꝙ
inter oēs actus exterioꝛes virtutū moꝛaliū actus foꝛti-
tudinis ⁊ iuſticie vident᷑ eſſe pꝛecipui: quia maxime per
tinēt ad bonū cōmune. Per foꝛtitudinē eñ reſpublica
defendit᷑ ab hoſte. per iuſticiā vero cōſeruat᷑. Unde apo-
ſtolus ex vtroqꝫ actu cōmendat ſanctos patres. Ab actu
quidē foꝛtitudinis cū dicit ꝙ iſti per fideꝫ vicerūt regna
id eſt reges vel etiā regna ipoꝝ. ſicut dauid ⁊ ioſue. Ni-
hilominus tamē ſancti ſpūaliter per fideꝫ vicerūt regna
ſcꝫ regnū dyaboli de quo Job 41. Ipe eſt rex ſuper vni-
uerſos filios ſuperbie. Item carnis. Rom. 6. Non ergo
regnet peccatū in veſtro moꝛtali coꝛpoꝛe. Itē regnū mū-
di Joh. 18. Regnū meū non eſt de hoc mūdo. Iſti autē
vincūt per fidē. 1ͤ. Jo. 5. Hec eſt victoꝛia que vincit mū
dum fides noſtra. Nullus eñ poteſt pꝛeſentia cōtemne
re niſi ꝓpter ſpem futuroꝝ bonoꝝ. Per cōtemptū enim
pꝛincipaliter vincit᷑ mundus. Et ideo quia fides oſtēdit
nobis inuiſibilia ꝓpter que cōtemnit᷑ mūdus. ideo vin-
cit mundū fides noſtra. Ab actu autē iuſticie cōmendat
eos cū dicit. Operati ſunt iuſticiā. Aliquādo autē iuſti-
cia eſt virtus generalis quādo ſcꝫ obedit legi diuine. p̄s
Juſtus dñs ⁊ iuſticias dilexit. Et. 2. macha. 9. Juſtū eſt
ſubditū eſſe deo. 1ͤ. Joh. 3. Qui iuſticiā facit iuſtus eſt.
Aliquādo autē eſt virtus ſpecialis ⁊ iſta cōſiſtit in actio
nibus ⁊ cōicationibus humanis. quādo ſcꝫ reddit quis
vnicuiqꝫ qđ ſuū eſt. Utrāqꝫ autē iuſticiā habuerūt ſancti.
Eſaie. 54. Hec eſt hereditas ſeruoꝝ dei ⁊ iuſticia apud
me dicit dñs Eccl'. 1. Concupiſcēs ſapientiā ſerua iuſti-
ciā. ſcꝫ obediendo mādatis. Item ipam exercendo in po
pulo. p̄s. Feci iudiciū ⁊ iuſticiā in oī tpe. ¶ Deinde cū
dicit Adepti ſunt ⁊c. oñdit qđ receperūt qꝛ adepti ſūt re-
ꝓmiſſiones. Pꝛomiſſio eñ dei efficax eſt qꝛ nūꝙ̄ deficit
deus in ꝓmiſſis. Ro. 4. Quecūqꝫ ꝓmiſit deus potens

eſt ⁊ facere. ṗs. Fidelis deus in omnibus verbis ſuis.
¶ Sed contra. Supra eod. Iuxta fidē defuncti ſunt nō
acceptis repromiſſionibus. Reſpondeo. Dicendū eſt ꝙ
illud quod hic dicit̄ tripliciter poteſt intelligi. Uno mo
do ꝙ promiſſio dei ſit illa ſpecialis qua ꝓmittit ſanctis
vitaȝ eternā. Et iſtam nullus accepit ante aduentū xpi.
Rom̄.15. Ad cōfirmandas ꝓmiſſiones patrū. Secūdo
pro ꝓmiſſione de terra promiſſiōis habenda. Et iſtā nō
acceperūt priores patres. ſcȝ abraā yſaac ⁊ iacob. ſed tā
tū patres poſteriores ſicut ioſue ⁊ alij ſancti. Tertio pro
promiſſiōe particulari ꝙ ſcȝ vnicuiqȝ ꝓmiſſū fuit ſicut
dauid regnū ⁊ ezechie ſanitas. Et iſtas ꝓmiſſiones cō-
ſecuti ſunt. ¶ Deinde cū dicit. Obturauerūt ora leonū
⁊c. ponit quedā particularia beneficia aliquibus collata
Et primo que pertinēt ad remotionē mali. Secūdo illa
que pertinēt ad executionē boni ibi. Fortes facti ſunt in
bello ⁊c. Malū autē nociuū homis eſt duplex. Unū ex-
terius ⁊ aliud interius. Secundū ponit ibi. Conualue-
rūt ⁊c. Exterius autē malū eſt duplex. quia aut illatū eſt
a creatura irratiōali aut ratiōali. Secundū ponit ibi. Ef
fugauerūt ⁊c. Ab irratiōali duplex. ſcȝ vel ab inanima-
ta vel ab animata. Nocumentū illatū ab inaīata tangit
ibi. Extinxerūt impetū ⁊c. ¶ Quantū ꝗ ad aīata dicit.
Obturauerūt ora leonū. Loquit̄ autē in plurali licet nō
fuerit niſi vnus ſcȝ daniel. ſicut etiā dicit̄ Math. 2. De-
functi ſunt em̄ qui querebāt animā pueri. Nullus autē
tūc querebat xp̄m occidere niſi ſolus herodes. Cuius ra
tio eſt. q: loquit̄ de om̄ibus ſanctis cōmuniter quaſi de
vno collegio ſanctoꝝ. Et qđ vnus facit imputat̄ alijs et
etiā omnibus qđ fit per virtutē ſpiritusſancti que eſt cō-
munis om̄ibus. Unde etiā in iſto contextu loquit̄ tanꝗ̄
de pluribus. Poteſt etiā dici ꝙ hoc completū eſt in da-
uid qui ſicut ipe dicit. 1. Regū. 17. Leonē ⁊ vrſuȝ inter
feci. Et etiā ſamſon Iudic. 14. Per leonē autem ſpiri-
tualiter intelligitur dyabolus. 1ª. Petri. 5°. Aduerſa-
rius veſter dyabolus ⁊c. Qui ergo inſultus eius repri
mit os leonū obturat. Iob. 29°. Conterebā molas ini-
qui ⁊ de dentibus eius auferebā predā. ¶ Nocumentū
a re inaīata remouet cū dicit. Extinxerūt impetū ignis
ſicut habet̄ de tribus pueris in Dan̄. 3. Item ad preces
moyſi ⁊ aaron extinctus eſt ignis qui miſſus a dn̄o deuo
rabat populū murmurantē. ſicut patet Nume. 11. ⁊ 16.
Ignis iſte eſt interior motus cōcupiſcentie vel ire. Qui
ergo refrenat illū motū extinguit impetū ignis. ṗs. Su
percecidit ignis ⁊ nō viderūt ſolem. ¶ Remotionē no-
cumēti per rationalē creaturā illatā tangit cū dicit. Effu
garūt aciem gladij. id eſt aciē hoſtis cū gladijs acutis.
Hoc autē frequētiſſime factū fuit per ipos. ſicut patet de
ioſue gedeon ⁊ dauid. Per gladiū autē mala ſuaſio in-
telligit̄. ṗs. Lingue eoꝝ gladius acutus. Iſtos gladios
fugat qui malā linguā tacere facit. Ecc. 28. Sepi aures
tuas ſpinis ⁊ noli audire linguā nequā. Prouerb. 25.
Uentus aquilo diſſipat pluuias: ⁊ facies triſtis linguaȝ
detrahentē. ¶ Nocumentū interius eſt infirmitas de cu
ius remotiōe dicit. Conualuerūt de infirmitate ſicut ſpe
cialiter apparet de ezechia. 4. Regū. 20. ⁊ Eſaie. 38°.
Iſta autē infirmitas eſt peccatū. ṗs. Miſerere mei domi
ne quoniā infirmus ſum. Conualeſcit ergo qui reſurgit.
¶ Deinde cū dicit. Et fortes facti ſunt ⁊c. ponit benefi-
cia quantū ad aſſecutionē boni. ⁊ ponit tria. Primū per
tinet ad hoc ꝙ fortiter egerūt. Unde dicit. Fortes facti
ſunt in bello ſicut patet de ioſue Eccl. 46. Fortis in bel
lo ieſus naue ſucceſſor moyſi in ꝓphetis ⁊c. Sic patet
etiā de multis alijs. Secūdum pertinet ad effectū illius
fortitudīs. Unde dicit. Caſtra verterūt exteroꝝ. Sicut
patet de machabeis ⁊ de dauid. ṗs. Si ꝯſiſtant aduerſū
me caſtra nō timebit cor meū. Sed tertiū pertinet ad ef-
fectū fortitudinis diuine. Unde dicit. Acceperūt mulie
res de reſurrectiōe mortuos ſuos. id eſt per reſurrectio-
nē. Quod aliqui male intelligētes expoſuerūt mortuos
ſuos. id eſt viros ſuos reſuſcitatos per hoc aſſerentes ꝙ
per mortē non ſoluit̄ matrimoniū veruȝ etiā ſi reſurgat.
Quod eſt cōtra apoſtolū. Ro. 7. Si dormierit vir eius
liberata eſt a lege viri. ¶ Unde ſciendū eſt ꝙ etiā in effe
ctibus ſacramentoꝝ eſt quedā differentia. Quedā eniȝ
ſacramēta imprimūt caracterē ſicut baptiſmus. cōfirma-
tio. ⁊ ordo. Et quia caracter in aīa eſt perpetuo manet
Et ideo baptizatus vel cōfirmatus vel ordinatus ſi reſu
ſcitaret̄ non debet iterari aliquod illoruȝ ſacramentoꝝ.
Alia vero ſacramēta non imprimūt caracterē ſicut peni-
tentia. extrema vnctio. ⁊ ſic de alijs: quia ſunt cōtra ali-
quid iterabile ⁊ ideo iterari poſſunt. Inter alia autē eſt
matrimoniū ⁊ ideo nō dicit viros ſed mortuos: quia ma
tres filios ſuos mortuos receperūt per reſurrectionē quo
rū reſurrectio fuit quoddā preſagiū future reſurrectiōis
inchoate per xp̄m. De iſtoꝝ reſurrectiōe vel magis reſu
ſcitatiōe habet̄. 3. Regū. 17. ⁊ 4. Regū. 4. Tamē iſti
ſic reſuſcitati ſunt iterū mortui. xp̄us autē reſurgens ex
mortuis iam nō morit̄. Rom̄. 6. Unde reſurrectio eius
fuit initiū future reſurrectiōis. 1ª. coꝝ. 15. Xp̄us reſurre
xit a mortuis primitie dormientiū. Sicut aūt iſta tempo
ralia beneficia illis data ſunt tanꝗ̄ infirmius ad ſuſten-
tationē ꝑ meritū fidei ipoꝝ: ita fuerūt figura futuroꝝ bo
norū q̄ nobis ex merito fidei dabunt̄. Math. vlt. Signa
autē eos qui crediderint hec ſequent̄ ⁊c. Que gregori⁹
exponit de bonis ſpiritualibus.

Lectio octaua.

**Alij autem diſtenti ſunt non ſuſcipi
entes redemptioneȝ vt inuenirent
meliorem reſurrectionē. Alij vero
ludibria ⁊ verbera experti inſuper ⁊ vincu
la ⁊ carceres. lapidati ſunt. ſecti ſunt. tem-
ptati ſunt. in occiſione gladij mortui ſunt.
Circumierunt in melotis in pellibus capri
nis: egentes. anguſtiati. afflicti. quibus di-
gnus non erat mūdus. in ſolitudinibus er-
rantes. in montibus ⁊ ſpeluncis: ⁊ in cauer
nis terre. Et hi omnes teſtimonio fidei ꝓ-
bati: nō acceperunt repromiſſionē. deo pro
nobis melius aliquid prouidente: vt non ſi
ne nobis conſumarent̄.**

Supra poſuit apoſtol⁹ exempla ſanctoꝝ patrū antiquo-
rum qui multa ⁊ magna fecerūt propter fidem: hic ponit
exempla illoꝝ qui multa ꝓpter fidem paſſi ſunt. Et cir-
ca hoc facit duo. Primo em̄ oſtendit quomō paſſi ſunt
ꝓpter fidem. Secūdo oſtendit quomō promiſſiones eis
facte dilate ſunt ⁊ quare ibi. Et hi om̄es teſtimonio ⁊c.
Circa primū duo facit. quia primo ponit mala ab alijs
eis illata. Secūdo mala propria volūtate aſſumpta ibi.
Circuierūt in melotis ⁊c. Ab alijs aūt illata ſunt eis ma
la dupliciter. q: quedā in vita: quedā vero in morte. Et
iſta duo ponit ibi. Lapidati ſ̄t ⁊c. In vita vero mala tri
plicit̄ illata ſūt eis. q: quedā quantū ad corpalē afflictio
nē. quedā quantū ad irriſionē. quedā q̄tū ad īcluſionē
Quantū ad primū dicit. Alij autē ⁊c. Quaſi dicat. Ita
dictū eſt ꝙ quidā multa bona receperūt propter fidē vel
in amotiōe mali vel in executiōe boni temꝑalis. In qui
bus figurabat̄ vetus teſtamentū quod conferebat bona

temporalia. Sed alij multa ꝓpter fidem paſſi ſunt quorum quidā diſtenti ſunt in eculeis ſicut dicit̄. 1. Mach. 2. ⁊. 2. Mach. 6. de pueris ſuſpenſis ad ceruices matrū Et. 7. de ſeptē fratribus. In iſtis ſanctis primo figurabat̄ nouū teſtamentū. Unde dicit. Non ſuſcipiētes redemptionē. id eſt liberationē. Qui enim ſubijcit̄ pene eſt quodāmodo ſeruus pene. Et ideo liberari a pena dicitur redemptio. p̄s. Die qua redemit eos de manu tribulantis. Sed quare nō fuerunt liberati oſtendit. quia hoc nō fuit propter hoc quin deus haberet prouidentiā de ipis ſed vt inuenirēt vitam eternā que melior eſt ꝙ liberatio in quacūq; pena preſenti vel quecūq; reſurrectio vite preſentis. ⁊ ideo dicit. Ut meliorē inuenirent reſurrectionē. Job. 19. In nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum. Eſaie. 26. Uiuēt mortui tui interfecti mei reſurgēt Uel dicit meliorē. quia ex hoc ipo ꝙ maiora pro xp̄o paſſi ſunt maius premiū recipient. Sicut eīm dicitur. 1c. corinth. 15. Stella differt a ſtella in claritate ſic erit reſurrectio mortuoꝝ. Qui eīm fuerūt maiores in merito maiores erūt in premio. Et ideo apoſtoli preferunt̄ martyribus: martyres vero om̄ibus alijs. Maiores eīm merito maiores ſunt premio. Precipua vero ſūt merita martyrū. Joh. 15. Maiorē hac dilectionē nemo habet ⁊c. Nec tamen quilibet martyr maior eſt quolibet confeſſore: ſed aliquis martyr poteſt eſſe maior aliquo cōfeſſore ⁊ ecōuerſo. aliquis cōfeſſor aliquo martyre: licet nō vniuerſaliter. Poteſt enim comparari vnus alteri: vel quantū ad genus operis: vel quantum ad gradus charitatis. Nullus autē actus quantū eſt de ſe: eſt ita meritorius ſicut quo quis moritur propter xp̄m: quia dat illud quod habet carius. ſcilicet vitam propriā. Math. 5°. Beati qui perſecutionē patiunt̄ propter iuſticiā. Si vero conſideret̄ radix om̄is meriti que eſt charitas. 1c. corinth. 13 ſic opus procedens ex maiori charitate eſt magis meritoriū. Et ſic poteſt vnus ſimplex cōfeſſor eſſe maioris meriti apud deū. Apoſtolus autē loquit̄ in genere operis dicens. Ut ſcʒ meliorē. id eſt maioreʒ ⁊ clariorē inuenirent reſurrectionē. Unde ly meliorē importat comparationē ſtatus preſentis vite ad futurā reſurrectionē. Uel comparationē claritatis reſurrectiōis vnius reſurgētis ad claritatē alterius. ¶ Deinde cum dicit. Alij vero ludibria ⁊c. ponit mala illis illata in vita quantū ad irriſionem factā verbis dicens ꝙ alij experti ſunt ludibria: ſicut patet de ſamſon. Judic. 16°. de thobia ⁊ iob ⁊ eſaia. Eſaie. 50. Faciem meā nō auerti ab increpātibus ⁊ conſpuentib⁹ in me. Jeremias etiā dicit. Jere. 20. Factus eſt mihi ſermo dn̄i in obprobriuʒ ⁊ deriſum. ¶ Quantū vero ad facta dicit. ꝙ experti ſunt verbera. ſicut patet de michea de quo. 3. Regū. vlti°. ⁊. 2. Paral. 18. dicit̄ ꝙ percuſſit eum ſedechias in maxillā. In quibus om̄ibus preſignabant̄ paſſiones noui teſtamenti. 1c. corinth. 4. Spectaculū facti ſumus mūdo ⁊ angelis ⁊ hominibus. ¶ Deinde cum dicit. Inſuper ⁊ vincula ⁊c. ponit mala ſanctis illata quantū ad incluſionē. Unde dicit̄ Inſuper ⁊ vincula ſicut ieremias de quo Jere. 20. dicit̄ ꝙ poſit⁹ in neruo. Nec ſolū vincula ſed etiā carceres ſicut ieremias. Jere. 37. ⁊. 38. Et micheas. 3. Regū. vlti. ¶ Conſequēter oſtendit mala illata quantū ad mortē cum dicit. Lapidati ſunt ⁊c. Quod quidē genus mortis tunc erat cōmune apud om̄es iudeos. Math. 23. Hieruſalē hieruſalē que occidis ꝓphetas et lapidas eos qui ad te miſſi ſunt. Sic lapidatus eſt naboth. 3. Regū. 21. Et ieremias. ſcʒ de quo legit̄ ꝙ iudei lapidauerūt eum in egypto lapidib⁹ quos abſcōderat ſub muro latericio domus ipius pharaonis. Et licet epyphanius dicat ꝙ fuit tractus tamen cōmuniter ponit̄ ꝙ fuit lapidat⁹. Zacharias etiā filius ioiade fuit lapidatus. vt legitur. 2. Paral. 24°.

¶ Secundū genus mortis inconſuetū ⁊ crudele ponit cū dicit. Secti ſunt. Hoc dicit ꝓpter eſaiā quem manaſſes fecit ſecari ſerra lignea. Et loquit̄ pluraliter: licet nō fuerit niſi vnus ſcd̄m cōſuetudinē ſcripture ꝓpter cauſam ſupradictā. ¶ Tertiū genus cū dicit. Temptati ſunt vt ſcʒ conſentirēt. Quod dicit ꝓpter mathathiam ⁊ filios eius. 1. Macha. 2. Et propter eleaʒarū. 2. Mach. 6. Et ꝓpter hiſtoriā de ſeptem fratribus. 7. cap. Et tandē occiderunt eos. Tren. 4. Melius fuit occiſis gladio ꝙ interfectis fame. Specialiter tamē vrias fuit occiſus a dauid. 2. Regū. 11. Et ioſias. 4. Regū. 23. ¶ Deinde cū dicit. Circuierūt in melotis ⁊c. ponit mala volūtarie aſſumpta. Et ad iſta tria reducunt̄. ſcʒ ad exteriorē cultum ad perſone ſtatū ibi. Egentes ⁊c. ⁊ ad habitatiōis locū. ibi. In ſolitudinibus ⁊c. Quantū ergo ad cultū dicit. Circuierūt in melotis ⁊ in pellib⁹ caprinis. Melota eſt veſtis facta de pilis cameloꝝ: vt quidā dicūt. Uel melius ꝙ taxus habet pellē hirſutā de qua fit veſtis que dicit̄ melota. Pellis caprina cū hoc ꝙ eſt hirſuta eſt etiaʒ vilis. Et hec dicunt̄ de helya. 4. Regū. 1. ꝙ erat vir piloſus ⁊ ʒona pellicea accinctus renibus. Et de talib⁹ veſtibus dicit auguſ. in libro de ſermone dn̄i ꝙ poteſt eſſe in tali veſte intētio mala ſi quis vtat̄ ad vanā gloriā. bona autē ſi ad ꝯtemptū mūdi ⁊ macerationē carnis. Precipue autē qui profitent̄ ſtatū penitentie debent oſtendere ſigna ꝓfeſſionis. Et ideo licet eis vti talibus veſtib⁹ non tamē ad oſtentationē ⁊ ſic vtebant̄ ꝓphete ¶ Quātum autē ad ſtatū perſone dicit. Egentes ꝙ carebāt diuitijs. in quo prefigurabāt ſtatum perfectiōis noui teſtamenti. de quo dicit̄ Math. 19. Si vis perfectus eſſe vade ⁊ vende om̄ia que poſſides. Et hoc fuit ſpecialiter de helya qui paſtus fuit a coruis ⁊ a muliere vidua. 3. regū 17. p̄s. Pauper ego ſum in laboribus. Idem. Egenus ⁊ pauper ego ſum. ¶ Itē anguſtiati ſūt ſicut patet de helya qui fugit a facie ieʒabel. 3. Regū. 19°. Et de dauid qui fugit a facie abſalon. 2. Regum. 15. ¶ Item afflicti labore corpali ſicut de helya qui dormiuit laſſus ſubter vnā iunipeꝝ. ¶ Et ſubdit. Quibus dignus nō erat mūdus. Sicut dicit dyoniſius in epiſtola ad iohannē euangeliſtā. Mali aliquādo per ea que faciūt oſtendūt indicia ſue damnatiōis. Unde dicit ꝙ per hoc ꝙ mali ſeparauerūt a ſe beatū iohannē oſtendebat deus ꝙ erāt indigni ſocietate eius. Et ideo dicit apl'us ꝙ mūdus nō erat dignus eis. Quaſi dicat. Qui mūdani non erāt digni ſocietate iſtoꝝ. Joh. 15. Ego elegi vos de mūdo ꝓpterea odit vos mūdus. ¶ Deinde cuʒ dicit. In ſolitudinibus ⁊c. oſtendit hoc quantū ad locū: quia propriā manſionē non habebāt: ſed errabāt in ſolitudinib⁹ ⁊ in montibus ⁊ in ſpelūcis ⁊ in cauernis terre. que ſūt loca apta ad cōtemplationē ⁊ penitentiā. Dicitur autē ſpelunca que fit arte: ſed cauerna que eſt a natura vel ab aliquo accidēte ſicut ex corroſione aquarū. Iſta patent de dauid. 1. regū 22. ⁊. 23. Et de helya. 3. regū. 19. ¶ Deinde cū dicit. Et hi omnes ⁊c. oſtendit ꝙ eis dilate ſunt ꝓmiſſiones. Et ne putet̄ ꝙ hoc fuerit ꝓpter defectū meriti. ideo ſecūdo deſignat rationē illius dilatiōis ibi. Deo pro nobis ⁊c. Dicit ergo ꝙ hi om̄es teſtimonio fidei inuenti ſunt probati. id eſt per fidē habent teſtimoniū ꝙ ſunt probati. id eſt approbati a deo. 2c. cor. 10°. Non eīm qui ſeipm̄ cōmendat ille ꝓbatus eſt: ſed quē deus cōmendat Sap. 3. Tanꝗ auꝝ in fornace ꝓbauit eos. Et tamen nō acceperūt ꝓmiſſiones. ſcʒ glorie vel ꝓmiſſaʒ vitā vſq; ad xp̄m. p̄s. Diſtuliſti xp̄m. Tpales eīm acceperūt non autē ſpūales. Supra eoſ. Defuncti ſunt nō acceptis ꝓmiſſionib⁹ ¶ Deinde cū dicit. Deo pro nobis ⁊c. oſtendit rationē

dilatiõis ex quo aliqui ſumpſerũt cauſam, vel occaſionẽ
erroris qui dicũt ꝙ nullus in paradiſuꝫ intrabit vſqꝫ ad
vltimã conſũmationẽ que erit per finalẽ reſurrectionẽ.
Sed hoc eſt cõtra apoſtolũ. 2e. corinth. 5. Scimus ꝙ ſi
terreſtris domus noſtra huius habitatiõis diſſoluat̃ ꝙ
edificationẽ habemus ex deo domũ non manufactã: ſed
eternã in celis ⁊c. Iſta ergo cõſumatio de qua loquitur
apoſtolus poteſt referri ad premiũ eſſentiale. ſcꝫ beatitu
dineꝫ que habetur per xp̃m. Michee. 2°. Aſcendit pan
dẽs iter ante eos. Quam nõ habuerũt ſancti veteris te
ſtamẽti. Uel poteſt referri ad ſtolã corporis que nõ da
bitur vniuerſaliter vſqꝫ poſt reſurrectionẽ vniuerſalẽ: li
cet forte aliqui iam habeant ipſam ex ſpeciali ꝑuilegio.
Non ergo ſine nobis conſũmant̃: ſed perficiunt̃ duplici
ſtola vt ſicut dicit glo. in cõmuni gaudio omniũ maius
fiat gaudiũ ſingulorꝫ. Unde in hoc nobis deus ꝓuidit.
Et ideo dicit. Deo pro vobis aliquid melius ꝓuidente
p̃s. Ecce ꝗ̃ bonum ⁊ ꝗ̃ iocundũ habitare fratres in vnũ
Magis eñ gaudet homo cũ pluribus gaudentibꝰ. Glo
ſa. Si iſti tenuerũt fidem qui tamdiu expectauerũt regẽ
multomagis teneamꝰ nos qui ſtatim recipimus. Luce.
23. Hodie eris mecũ in paradiſo.

Capitulũ duodecimũ.

Ideoqꝫ ⁊ nos tantã habentes im
poſitã nubem teſtiũ: deponẽtes
omne pondus ⁊ circumſtãs nos
peccatũ per patientiã curramus
ad propoſitũ nobis certamen: aſpiciẽtes in
auctorẽ fidei ⁊ cõſummatorẽ ieſum qui pro
poſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucẽ confuſio
ne cõtempta atqꝫ in dextera ſedis dei ſedet
Recogitate eñ eum qui talẽ ſuſtinuit a pec
catoribus aduerſus ſemetipm̃ contradictio
nẽ vt ne fatigemini animis veſtris deficien
tes. Nondũ eñ vſqꝫ ad ſanguinẽ reſtitiſtis
aduerſus peccatũ repugnantes.

Supra apl's multipliciter cõmendauit fidẽ per quã mẽ
bra xp̃o capiti ꝯiungunt̃: hic ponit moralẽ monitionẽ ex
hortans vt fidẽ quã tenent corde: operibus demõſtrent
ſicut etiã monet Iaco. ca. 2°. canonice ſue. Et primo do
cet quõ ſe debeant habere circa mala. Secũdo quõ debe
ant ſe habere circa bona. ca. 13. ibi. Charitas fraternita
tis ⁊c. Eſt aũt duplex malũ. ſcꝫ pene ⁊ culpe. Primo er
go docet quõ ſe debent habere circa mala penalia tolerã
da. Secũdo circa mala culpe vitanda. ibi. Propter qđ
remiſſas ⁊c. Ad tolerandũ autẽ malũ pene. Primo in
ducit exemplo antiquorꝫ Secũdo exemplo xp̄i ibi. Aſpi
cientes in actorẽ ⁊c. Tertio auctoritate ſcripture ibi. Et
obliti eſtis ⁊c. Quantũ ergo ad primũ dicit Ideoqꝫ nos
habentes tantã nubem teſtium interpoſitaꝫ ⁊c. Quaſi
dicat. Ita dictũ eſt ꝙ ſancti teſtimonio fidei ꝓbati: nec
tamen habuerũt ꝓmiſſiones. ⁊ tamen cũ hoc nõ defece
rũt in expectando. Ergo nos qui habemus tantã nubẽ
teſtiũ interpoſitã ⁊c. Sancti dicunt̃ teſtes dei: qꝛ verbo
⁊ facto glorificabat̃ deus per eos. Math. 5. Sic luceat
lux veſtra corã hominibus vt videant opera veſtra bona ⁊
glorificẽt patrẽ veſtrũ qui in celis eſt. Eſaie. 44°. Uos
teſtes mei dicit dñs. Dicunt̃ autẽ ſancti nubes. Primo
ꝓpter cõuerſatiõis ſublimitatẽ. Eſa. 60°. Qui ſunt iſti
qui vt nubes volãt ⁊c. Secũdo ꝓpter doctrine fecundi
tatẽ. Job. 26. Qui ligat aquas in nubibus ſuis vt non
erũpant pariter deorſum. Er. 36. Effundit ymbres ad in
ſtar gurgitũ qui de nubibꝰ fluũt. Tertio ꝓpter ſpiritua
lis ꝯſolatiõis vtilitatẽ. Sicut eñ nubes preſtãt refrige
riũ ſic exempla ſcõrꝫ. Eſa. 18. Et ſicut nubes roris in die
meſſis. Hanc ergo nubẽ teſtiũ habemus interpoſitã: qꝛ
ex vita ſanctorꝫ quodãmodo inducitur nobis neceſſitas
ad imitandũ. Iaco. 5°. Exemplũ accipite fratres exitus
mali ⁊ longanimitatis laboris ⁊ patiẽtie ꝓphetas. Au
guſti. Sicut ſpũſanctus loquit̃ in ſcriptura: ita in geſtis
ſanctorꝫ que nobis ſunt forma ⁊ preceptũ vite Hoc eſt er
go exemplũ ſanctorꝫ quod inducit. Sed qꝛ ad cõfirman
dũ ſe ad aliqđ exemplar interdũ ex impedimẽto ſuperue
niente impedit̃ homo. ideo remouet illud qđ potiſſime
poteſt impedire. Illud autẽ eſt pondus peccati. Tribu
latio autẽ eſt quaſi quidã agon. 1e. corꝫ. 9. Om̃is qui in
agone cõtendit ab oĩbus ſe abſtinet. ¶ Sicut aũt in cur
ſu ⁊ certamine oportet omnia aggrauãtia deponere: ita
⁊ in agone tribulatiõis. 2e. tymoth. 4. Bonũ certamen
certaui curſum cõſumaui. Qui ergo in tribulatiõe vult
bene ad deũ currere oportꝫ impedimẽta deponere. Iſta
ipſe impedimẽta vocauit apl's pondus ⁊ circũſtans pec
catũ. Per pondus aũt poteſt intelligi peccatũ perpetra
tũ quod dicit̃ pondus qꝛ animã deprimit ad infima ⁊ in
clinat ad aliud. p̃s. Sicut onus graue grauate ſunt ſup
me. Grego. Peccatũ qđ per penitentiã non diluit̃ mox
ſuo pondere ad aliud trahit. Per circũſtans peccatũ po
teſt intelligi occaſio peccãdi que quidẽ eſt in omni eo qđ
circũſtat. ſcꝫ in mũdo carne. ꝑrimo. demone. Deponen
tes ergo om̃e peccatũ perpetratũ quod dicit̃ põdus ⁊ cir
cũſtans nos peccatũ. ſcꝫ occaſionẽ peccãdi. 1e. petri. 2°.
Deponẽtes omnẽ malitiã ⁊ omnẽ dolũ. Uel pondus po
teſt intelligi tediũ tribulatiõis. Sic eñ frequenter tribu
latio dicit̃ onus per ꝓphetas ſicut onus damaſci. id eſt
tribulatio. Quaſi dicat. Nõ ſit vobis graue pati ꝓ xp̃o
Circũſtans peccatuꝫ dicit̃ temptatio nobis imiſſa ex cir
cuitu hoſtis. 1e. petri. 5°. Aduerſarius veſter dyabolus
⁊c. Uel per pondus affectio terrena. per circũſtans pec
catũ affectio carnalis que ſcꝫ cauſat̃ in nobis a carne cir
cũſtante. Quaſi dicat. Deponatis affectionẽ tam tp̃aliũ
ꝗ̃ carnaliũ ſi vultis libere currere Unde ſubdit monitio
nẽ dicens: Curramus per patientiã ad certamen nobis
ꝓpoſitũ non ſolũ illatũ qđ tamen ſuſtineamus patiẽter.
Sed nos ipſi volũtarie curramus. p̃s. Uiam mandatorꝫ
tuorꝫ cucurri. Hoc autẽ certamen nobis ꝓpoſitũ eſt cum
iuſticia. Eccl'. 4. Uſqꝫ ad mortẽ certa ꝓ iuſticia. ¶ De
inde cũ dicit. Aſpicientes ⁊c. ponit exemplũ xp̄i. Et cir
ca hoc duo facit. Primo eñ oſtẽdit quare paſſio xp̄i ha
benda eſt in exemplũ ⁊ quid in ipſa conſiderandũ eſt. Se
cũdo oſtendit fructũ iſtius cõſideratiõis ibi. Recogita
te eũ ⁊c. Sicut eñ dicit̃ Ephe. 2°. Gratia ſaluati eſtis ꝑ
fidẽ. Xp̄us autẽ eſt auctor fidei. Si ergo vis ſaluari de
bes intueri exemplar illud. Unde dicit. Aſpiciẽtes in ie
ſum paſſum. Hoc ſignificatũ fuit per ſerpentẽ eneũ eleua
tũ ꝓ ſigno in quẽ aſpiciẽtes curabant̃. Nũm. 21. ⁊ Jo. 3
Sicut moyſes exaltauit ſerpentẽ in deſerto ita exaltari
oportet filiũ hoĩs vt oĩs qui credit in ipm̃ non pereat ſed
habeat vitã eternã. ¶ Si ergo vis ſaluari reſpice in fa
ciem xp̄i tui. Ipſe eñ eſt auctor fidei dupliciter. Primo
eã docendo verbo. Supra. 1. Locutus eſt nobis in filio.
Johañ. 1. Unigenitus qui eſt in ſinu patris ipſe enarra
uit. Secũdo eam in corde imprimẽdo. Phil'. 1°. Uobis
donatũ eſt pro xp̃o non ſolũ vt in ipm̃ credatis ⁊c. Item
ipſe eſt conſummatio fidei dupliciter. Uno modo ipſam
miraculis cõfirmando. Jo. 10. Si mihi nõ vultis creda
re operibus credite. Item fidẽ premiãdo. Cuꝫ eñ fides
ſit imperfecta cognitio eius premiũ ꝯſiſtit in ipſius cogni
tiõis perfectiõe. Job. 14. Ego diligã eũ ⁊ manifeſtabo

eiꝰ meipſm. Hoc aūt ſignificatū fuit Zach. 4. vbi dicitur. Manus zorobabel fundauerunt domum iſtam ſcꝫ eccleſiam cuius fundamentū eſt fides: ⁊ manus eius ꝑficient eam ſcꝫ manus chriſti: qui de genere zorobabel deſcēdit fundat eccleſiā in fide ⁊ fidem gloꝛia conſūmat. Videmꝰ enim nunc in ſpeculo ⁊ in enigmate: tunc autem facie ad faciem. ꝑme Coꝛ. 13. Augꝰ ꝑmo de trinitate ca. 10. Cōtemplatio eſt merces fidei cui mercedi per fidem coꝛda mundantur: ſicut ſcriptū eſt. Fide mundans coꝛda eoꝝ.

¶ In paſſione eñ chꝛiſti tria conſideranda ſunt. Pꝛimo quid contempſit. Secundo quid ſuſtinuit. Tertio quid pꝛomeruit. Quantum ad pꝛimum dicit. Qui pꝛopoſito ſibi gaudio ⁊c. Iſtud autem gaudium fuit illud gaudium terrenum quo a turba quam pauerat querebat vt facerent eum regem: qꝺ ipe contempſit fugiendo in mōtē. Io. 6. Unde Eccl. 2. Riſum reputaui erroꝛeꝫ ⁊ dixi qd fruſtra deciperis. Uel ꝓpoſito ſibi gaudio eterne vite ꝓ pꝛemio: ſuſtinuit cruceꝫ. Hoc ē ſecundum ſcꝫ quid ſuſtinuit quia crucē. Phy. 2. Humiliauit ſemetipm factus obediens vſqꝫ ad moꝛtem: moꝛtē autem crucis. In quo oſtenditur: ⁊ cruciatus acerbitas qꝛ ibi affixus fuit manibus ⁊ pedibus. ⁊ moꝛtꝭ vilitas ⁊ ignominia: qꝛ hoc erat ignominioſum genus moꝛtis. Sap. 2. Moꝛte turpiſſima condemnemus eum. Quantum autem ad tertiū ſcꝫ quid pꝛomeruerit quia ſeſſioneꝫ ad dexteram patris. Unde dicit. Atqꝫ ad dexteraꝫ ſedis dei ſedet. Exaltatio eñ humanitatis chꝛiſti fuit pꝛemiuꝫ paſſionis eius. Sedet autem ad dexteram maieſtatis in excelſis. ¶ Deinde cū dicit. Recogitate eum ⁊c. oſtendit quis ſit fructus huiꝰ conſiderationis. Et pꝛimo monet ad diligentem exempli conſiderationem. Secundo oſtendit vtilitatem ibi. Ut non fatigemini ⁊c. Tertio ſubdit rationem ibi. Nō enim vſqꝫ ⁊c. Dicit ergo. Ita dictū eſt. Aſpicientes. ⁊c. Nec hoc ſolum: ſed etiam recogitate: id eſt iterum cogitate. Pꝛouerb. 3. In omnibus vijs tuis cogita illuꝫ. Et huius ratio eſt quia in quacunqꝫ tribulatione inuenitur remedium in cruce. Ibi enim eſt obedientia ad deum. Phil. 2. Humiliauit ſemetipm factus obediens ⁊c. Itē pietatis affectus ad parentes. Unde ibi geſſit curam de matre ſua. Item charitas ad pꝛoximū: vnde ibi pro trāſgreſſoꝛibus oꝛauit. Luc. 23. Pater dimitte illis nō eñ ſciunt quid faciunt. Ephe. 5. Ambulate in dilectione ſicut chꝛiſtus dilexit ⁊ tradidit ſemetipſuꝫ pro vobis. Itē fuit ibi patientia in aduerſis. ps. Obmutui ⁊ humiliatꝰ ſum ⁊ ſilui a bonis ⁊ doloꝛ meus renouatus eſt. Eſa. 53. Sicut ouis ad occiſionē ducetur ⁊ quaſi agnus corā tondente ſe obmuteſcet ⁊ non aperuit os ſuum. Item in omnibꝰ finalis perſeuerantia. Unde vſqꝫ ad moꝛtem perſeuerauit. Luc. 23. Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum. Unde in cruce inuenitur exemplum omis virtutis. Auguſtinꝰ. Crux nō ſolum fuit patibulum patientis ſed etiam cathedra docentꝭ. Recogitate ergo eū qui ſuſtinuit. ¶ Sed quid cogitandū? Tria ſcꝫ genꝰ paſſionis: vnde ſuſtinuit contradictionem id eſt afflictionē in verbis. Unde dicebant. Uah qui deſtruis templū dei. ps. Eripies me de cōtradictionibus populi. Roma. 10. Expandi manus meas ad populum non credentem ſed contradicentem mihi. Luce. 2. Et in ſignum cui cōtradicetur. Et cōtradictionē talē id eſt tam grauem ⁊ ignominioſam. Treñ. ꝑmo. O vos omnes qui tranſitis per viam attendite ⁊ videte ſi eſt doloꝛ ſicut doloꝛ meꝰ. Secundo a quibus paſſus eſt quia a peccatoꝛibus pro quibus patiebatur. ꝑme Pet. 3. Chꝛiſtus ſemel pro peccatis noſtris moꝛtuus eſt iuſtus pro iniuſtis. Tertio perſona patientis. Ante paſſionem enim ab oꝛigine mundi paſſus eſt in membꝛis ſuis: ſed tunc in pꝛopꝛia perſona. Unde dicit. Aduerſus ſemetipm. Eſa. 46. Ego feci et ego feram. ps. Que non rapui tunc exſoluebam. pꝛime Pet. 2. Peccata noſtra ipe pertulit in coꝛpoꝛe ſuo ſuꝑ lignum. ¶ Utilitatem oſtendit cum dicit. Ut non fatigemini. Conſideratio enim paſſionis chꝛiſti facit nos non deficere. Gregoꝛius. Si paſſio chꝛiſti ad me moꝛiam reuocetur nihil adeo durum eſt qꝺ nō equanimiter tolerē. Unde nō deficiatis tanqꝫ fatigati animo a veritate fidei Eſa. 40. Current ⁊ non laboꝛabunt ambulabunt ⁊ non deficient. 2. Theſ. 3. Nolite deficere benefacientes.

¶ Rationē autem huius ponit dicens. Nondum enim vſqꝫ ad ſanguinem. Quaſi dicat. Non debetis deficere in tribulationibus veſtris pro vobis quia nondum tātū ſuſtinuiſtis ſicut chꝛiſtus. Ipe enim ſanguinem ſuum fudit pꝛo nobis. Mat. 26. Hic eſt ſanguis noui teſtamenti qui pro multis effundetur. ¶ Uos aūt rapinam bonorum veſtroꝛum ſuſtinuiſtis. Maius autem ē de genere operis vitam dare qꝫ ſubſtantiā coꝛpoꝛalē: licet aliquando ex radice operis ſcilicet ex charitate poſſit eē minus ſicut ſupꝛa dictum ē. Unde dicit. Nōdū enim reſtitiſtis repugnantes aduerſus peccatū vſqꝫ ad ſanguinē .ſ. fundendum pro xpo.

Lectio ſecunda.

Et obliti eſtis conſolationis que vobis tanqꝫ filijs loquitꝛ dicēs: Fili mi noli negligere diſciplinam domini: neqꝫ fatigeris dū ab eo argueris. Quē eniꝫ diligit dñs caſtigat: flagellat aūt oēm filiuꝫ quē recipit. In diſciplina ꝑſeuerante. Tanqꝫ filijs vobis offert ſe deꝰ. Quis eñ filius quē nō coꝛripit pater? Qꝺ ſi extra diſciplinam eſtis: cuiꝰ ꝑticipes facti ſūt oēs. ergo adulteri ⁊ nō filij eſtis. Deinde pꝛes qdem carnis nr̄e eruditoꝛes habuimꝰ ⁊ reuerebamur eos. Nō multo magis obtēperabimus pr̄i ſpirituū ⁊ viuemus? Et illi quidē in tēpoꝛe paucoꝝ dierū ſm voluntatē ſuam erudiebant nos hic aūt ad id qꝺ vtile ē in recipiendo ſanctificationē eius. Omis aūt diſciplina in ꝑſenti quidē videtur non eſſe gaudij ſed meroꝛis: poſtea autem fructum pacatiſſimū exercitatis per eā reddet iuſticie.

Supꝛa induxit apoſtolus ad mala patienter ſuſtinenda exemplo antiquoꝝ patrum ⁊ xpi: hic monet ad idem ex auctoꝛitate ſcripture. Unde circa hoc tria facit. Pꝛimo enī ponit auctoꝛitatem. Scđo oñdit ſenſum eius ibi. In diſciplina perſeuerate ⁊c. Tertio arguit ad ꝓpoſitum ex pꝛemiſſis ibi. Qꝺ ſi extra diſciplinam ⁊c. Ponit autem auctoꝛitatē que habetꝛ. Pꝛouerb. 3. ſed ſub alijs verbis qꝫ littera noſtra habeat. Ibi enim habemus ſic. Diſciplinam domini fili mi ne abijcias: nec deficias cum ab eo coꝛripieris. Quē eñ diligit dominꝰ coꝛripit ⁊ quaſi pater in filio cōplacet ſibi. Quia vero apoſtolꝰ inducit auctoꝛitatē iſtā cauſa cōſolationis: ideo vtitur alijs verbis Unde dicit. Et obliti eſtis conſolationis ⁊c. Quaſi dicat. Mirum eſt ſi obliti eſtis. ps. Secundū multitudinē doloꝛum meoꝛum in coꝛde meo conſolationes tue letificauerunt animam meam. Idem. In eternum nō obliuiſcar iuſtificationes tuas. Dicit aūt ꝯſolatiōis .i. dei con-

ſolantis. ⁊ eſt emphatica locutio. 2. coꝛ. 1. Benedictꝰ deus et pater dñi nr̃i ieſu xp̃i. pater miſericoꝛdiaꝝ ⁊ deꝰ totius cõſolationis qui conſolat̃ nos in omni tribulatiõe noſtra. ¶ Sequit̃ Que vobis. id eſt qui deus cõſolationis loquitur vobis tanq̃ filijs. Ergo ſi punit nõ odit. ſed eiꝰ punitio oꝛdinatur ad bonũ. quia loquit̃ vobis tanq̃ filijs. ¶ Uerba autem auctoꝛis ponit dicẽs: Fili mi ⁊c. Et ſubdit rationẽ ibi Quẽ em̃ diligit dñs ⁊c. In auctoꝛitate vero ꝓhibet duo. quia pꝛohibet odiũ diſcipline ⁊ impatientiã ad ipſam. Propter pꝛimum dicit. Fili mi noli negligere ſicut quidã qui odiũt diſciplinã de quibꝰ dicitur. puer. 9. Noli arguere deriſoꝛem ne oderit te Amos 5. Odio habuerunt loquentẽ in poꝛta ⁊ corripientẽ ꝑfecte abhomĩati ſunt. Dicit ergo apl̃s. Noli negligere diſciplinã dñi. Quaſi dicat. Cũ deus te flagellat cauſa diſcipline: noli negligere. id eſt negligenter habere faſtidiendo. Sap. 3. Sapientiã et diſciplinã qui abijcit infelix eſt. ¶ Propter ſcõm dicit. Et ne fatigeris dum ab eo argueris. Quidã em̃ ⁊ ſi correctionẽ durã nõ odiãt tñ impatienter poꝛtant. Et ideo dicit. Ne fatigeris ⁊c. Tunc em̃ homo ſpiritualiter fatigat̃ qñ ꝯtriſtat̃ intantũ ꝙ deficit. ſupꝛa eodẽ. Ut non fatigemini animis vr̃is deficiẽtes Eccl̃. 6. Ne accidieris in vinculis illiꝰ. ¶ Deinde cũ dicit Quẽ em̃ diligit dñs ⁊c. aſſignat cauſam. Sicut autẽ dicit ꝓbus verbũ caſtigatiõis cõmunit̃ accipit̃ in pueris ⁊ in cõcupiſcentia. dicimus em̃ caſtũ: cuius concupiſcentia caſtigata eſt Similiter puer dicit̃ caſtigatus qui eſt bene diſciplinatus. qð em̃ de ſe habet ꝓnitatẽ ad malũ indiget refrenante. Talis autẽ eſt concupiſcẽtia ⁊ puer que de ſe ſequunt̃ impetus ſuos. Ideo indiget caſtigã⁊c. Ille ğ qui caſtigat ideo hoc facit ne tẽdat in malũ. Et quia ſenſus nr̃i ⁊ cogitatio noſtra pꝛona ſunt ad malũ vt dicitur Geñ. 8. Ideo dñs caſtigat nos vt retrahat nos a malo. pſ. Caſtigãs caſtigauit me dñs ⁊ moꝛti nõ tradidit me Iere. 31. Caſtigaſti me ⁊ eruditus ſum quaſi iuuẽculus indomitus. In hoc autẽ caſtigat. q꞉ flagellat non quidem ad cõdemnntionẽ ſed ad ſalutẽ. Unde dicit ꝙ flagellat omnẽ filiũ quẽ recipit. Et ideo qui nõ flagellantur nõ ſunt de numero filioꝝ. pſ. In laboꝛe hominũ nõ ſunt ⁊ cũ hominibus nõ flagellabunt̃. Unde eſt ſignum quaſi eterne repꝛobati õis Eze. 16. Auferet̃ zelus meus a te. Nec mirũ ſi flagellat omnẽ filiũ quem recipit ꝑ adoptionẽ. quia pꝛopꝛio filio ſuo nõ pepcit Luc. vl. Opoꝛtuit xp̃m pati. ¶ Cõſequẽter cũ dicit. In diſciplĩa ꝑſeuerate. Oſtendit ſenſuʒ auctoꝛitatis ꝑallegate. ⁊ ꝑmo oſtẽdit ſenſum monitiõis. Secũdo ſenſũ ratiõis aſſignat ibi Tanq̃ filijs ⁊c. Tertio oſtendit rationẽ iſtã eſſe cõuenientẽ ibi Quis em̃ filius ⁊c. Monitio aũt apoſtoli fuerat ꝙ nõ debebant negligere diſciplinã dñi: nec etiã fatigari. Utrunq꞉ aũt cõpꝛehendit in hijs verbis. Nõ negligere em̃ nec etiã fatigari ſub diſciplĩa. nõ eſt aliud q̃ in diſciplina ꝑſeuerare Unde Iob. 6. Hec mihi ſit conſolatio vt affligens me doloꝛe nõ parcat. pſ. Appꝛehendite diſciplinã ⁊c. Quare autẽ nõ debeamus negligere dixerat quia quẽ diligit dñs ⁊c. Unde hic dicit Tanq̃ filijs vobis ſe offert deus. Quaſi dicat. Ideo ꝑſeuerate. q꞉ offert ſe tanq̃ filijs Iere. 3. Patrẽ vocabis me: et poſt me ingredi nõ ceſſabis. ¶ Conſequẽter oſtendit iſtã rationem eſſe cõuenientẽ dicens Quis em̃ filius quẽ non coꝛripit pater. Ad patrẽ em̃ pertinet coꝛrigere filiũ ſuũ. puer. 13 Qui pcit virge odit filiũ ſuũ: qui aũt diligit illũ inſtãter erudit Eccl̃. 30. Equus indomitus euadet durus: et filius remiſſus euadet pꝛeceps. Et ideo neceſſaria eſt coꝛrectio. ſicut paulo datꝰ ſtimulus carnis ne per ſupbiã coꝛrueret. 2. coꝛ. 12. ¶ Deinde cũ dicit. Q̃ ſi extra diſciplinã ⁊c. Arguit ex ꝓmiſſis. ⁊ pꝛimo deducendo ad incõueniens. Secundo ex quodã exẽplo ibi Deinde patres ⁊c. Tertio ex vtilitate conſequẽte ibi. Omnis autẽ diſciplina ⁊c. Circa pꝛimũ facit talẽ rationẽ. Omnes ſancti qui deo placuerunt per multas tribulationes tranſierũt: per quas filij dei facti ſunt. Ergo qui in diſciplina nõ ꝑſeuerat nõ eſt filius ſed magis adulter. id eſt de adulterio natus. Iſtius rationis ponit tm̃ concluſionẽ dicẽs Si eſtis extra diſciplinã nõ eſtis filij ſed adulteri. quia diſcipline facti ſunt participes omnes ſcʒ ſancti. 2. thy. 3. Omnes qui pie viuere volunt in chꝛiſto ꝑſecutionẽ patient̃. Iudith. 8. Omnes qui deo placuerunt per multas tribulationes tranſierunt fideles. Nec opoꝛtet ꝙ ſemꝑ ſancti habeant exterioꝛes tribulatiões cũ interius affligunt̃ ex mala conuerſatione ꝑuerſoꝛũ. 2. Pe. 2. Habitãs Loth apud eos qui de die in diẽ animã iuſtã iniquis operibus cruciabant. Filius autẽ ꝓpꝛie dicit̃ qui eſt ex legittimo patre. Mater nr̃a eſt eccl̃ia: cuius ſponſa eſt ipſe deus. Oſee. 2. Sponſabo te mihi in fide. Adult̃ autẽ eſt dyabolus et mundus. Qui ergo nati ſunt ex ſpiritu dyaboli vel mundi ſunt filij adulterini Eſa. 57. Accedite huc filij auguratricis ⁊ adulteri et foꝛnicarie. Patet ergo ꝙ pꝛopꝛie non ſunt filij niſi de legittimo patre nati. ¶ Conſequenter cum dicit. Deinde patres ⁊c. Ponit ſecũdam rationẽ ſumptã ex Exod. quod experti ſumꝰ. ſcʒ ex coꝛrectione paterna. Que quidẽ ratio pꝛocedit ex duplici differentia que eſt inter deũ patrẽ ⁊ patrẽ carnalẽ. Eſt autẽ hec pꝛima differentia dei patris ad patrẽ carnalẽ Homo em̃ generat hominẽ q̃tũ ad coꝛpus: nõ q̃tũ ad animam que eſt per creationem ⁊ nõ traducit̃. 2. Mach. 7. Neq꞉ em̃ ego ſpiritũ ⁊ animã donaui vobis. Unde dicit ꝙ nos habuimus patres carnis nr̃e eruditoꝛes Eccl̃. 7. Filij tibi ſunt erudi illos. Et reuerebamur eos Exo. 20. Honora patrẽ tuũ ⁊c. Deus aũt excellentiꝰ eſt pater noſter ſcʒ q̃tũ ad animã quã ĩmediate creat Eccl̃. vl. Spũs redeat ad deũ qui dedit illũ. Item iuſtificat animã adoptãdo in filios Ro. 8. Spũs teſtimoniũ reddidit ſpũi nr̃o ꝙ ſumus filij dei Ideo dicit. Non multomagis obtẽꝑabimus patri ſpirituũ. id eſt animaꝝ nr̃aꝝ que dicunt̃ ſpũs q꞉ nõ ſunt ex materia Et viuemus Finis em̃ obediẽtie ẽ vita eterna. Iob. 8. Si quis ſermonẽ meũ ſuauerit moꝛtẽ nõ guſtabit in eternũ. ſupꝛa. 5. Factus eſt omnibꝰ obtẽperãtibus ei cauſa ſalutis eterne. ¶ Secũda vero differentia eſt coꝛrectiõis humane ad diuinã que in duobus differunt. ⁊ pꝛimo q̃tũ ad finẽ: quia finis humane coꝛrectionis eſt aliquid tranſitoꝛiũ. Eſt em̃ ad bene conuerſandũ in hac vita que eſt paucoꝝ dieꝝ Secũdo q̃tũ ad rõeʒ q꞉ homo coꝛrigit ſm volũtatẽ que falli ⁊ errare põt. ⁊ tñ obedimus ei. In coꝛrectione aũt diuina nõ eſt ſic: q꞉ erudit nos ad aliquid vtile in ſempiternũ. ſcʒ ad recipiendũ ſanctificationẽ: que ſcʒ ẽ ipſemet deus Eſa. 8. Dominuʒ exercituũ ipʒ ſanctificate Ipſe pauoꝛ veſter ⁊ ipſe terroꝛ veſter ⁊ erit vobis in ſanctificationẽ. Et ideo dicit. Et illi quidẽ erudiebant nos in tẽpoꝛe paucoꝝ dieꝝ. Et hoc q̃tũ ad pꝛimũ. Et ſm voluntatẽ ſuã. ⁊ hoc q̃tuʒ ad ſcõm hic autẽ ad id quod vtile eſt Eſa. 48. Ego dñs docẽs te vtilia. Et hoc in ſanctificationẽ ab ipſo recipiẽdã. ⁊ ideo debemus magis recipere diſciplinã eius. ¶ Sequit̃ Omnis autẽ diſciplina ⁊c. Hec eſt tertia ratio q̃ ſumit̃ ex vtilitate coꝛrectionis. Cuʒ autẽ pene ſint quedã medicine. idẽ iudicium videtur eſſe de coꝛrectione ⁊ de medicina. Sicut autẽ medicina in ſumptiõe quidẽ amara eſt ⁊ abhominabilis. tamen eius finis eſt valde dulcis ⁊ deſiderabilis. ita de diſciplina ꝙ grauis eſt ad ſuſtinendũ: ſed adducit fructũ optimũ. Sciendũ eſt aũt ꝙ diſciplina dicit̃ a diſcendo. Pueri autẽ qui addiſcunt flagellis erudiuntur. Et ideo diſciplina aliquando ſumit̃ pꝛo ſcientia.

vt in pꝛincipio pꝛimi poſterioꝝ. Omnis doctrina ⁊ om=
nis diſciplina ⁊c. que grece dicitur epiſteme. Aliquādo
autē ſumitur pro coꝛrectione ⁊ grece dicit̄ pedia: ſed in
latino non habet nomina ita diſtincta. Dicit ergo ꝙ om
nis diſciplina que ſcilicet eſt eruditio ꝑ flagella ⁊ mole=
ſtias in pꝛeſenti videtur eſſe non gaudij ſed merooꝛis. qꝛ
exterius habet triſticiam in ſuſtinendo: ſed interius ha=
bet dulcedinē ex intentione finis. Et ideo dicit videt̄ et
non dicit eſt. 2. coꝛ. 6. Quaſi triſtes ſemper aūt gaudē=
tes. Joh. 16. Mulier cū parit triſticiā habet ⁊c. 2. coꝛ.
4. Id eñ quod in pꝛeſenti eſt momentaneū ⁊ leue tribu=
lationis noſtre. ſupꝛa modū in ſublimitate eternū gloꝛie
pondus operatur in nobis. Et ideo dicit. Poſtea reddit
fructū. Fructus eñ impoꝛtat dulcedinē Unde frui ē de=
lectari in fine adepto. Iſte eñ fructus habet̄ hic cū ꝑtur
batione exterioꝝ incōmodoꝛum ⁊ temptationū interioꝝ
⁊ ideo non eſt pacatiſſimus ſicut ibi. In gloꝛia ſiquidem
nihil erit interius remoꝛdens conſcientiā nec impellens
ad culpā: nec exterius contriſtans. Ibi eñ vt dicit Au=
guſtinus. Erit quicq̄d voles. ergo ille fructus eſt pacatiſ
ſimus. Pacatus quidē in trāquillitate conſciētie. ſꝫ pec
catioꝛ in ſuſceptiōe pꝛime ſtole ſed pacatiſſimus in ſuſce
ptione ſecunde Eſa. 32. Sedebit populus meus in pul=
chꝛitudine pacis in tabernaculis fiducie in requie opulē=
ta. ꝓuer. 3. Pꝛimi et puriſſimi fructus eius. Reddet er=
go fructū iuſticie. id eſt quē meretur iuſticia. Seminanti
eñ iuſticiā merces fidelis. ꝓuerb. 11. Item ibi Fruct⁹ iu=
ſti lignū vite. Uel iuſticie. id eſt ad iuſticiā appꝛehēden=
dam Oſee. 10. Seminate vobis in veritate iuſticiā ⁊ me
tite in oꝛe miſericoꝛdie. pſ. Euntes ibāt ⁊ flebant ⁊c. Sꝫ
non redditur fructus niſi exercitatis per eam. id eſt ꝑ di=
ſciplinam. ſupꝛa. 5. Perfectoꝝ eſt cibus ſolidus eoꝝ q̇ ꝑ
conſuetudine exercitatos habent ſenſus.

Lectio tertia.

PRopter quod remiſſas manus ⁊ ſo=
luta genua erigite: ⁊ greſſus rectos
facite pedibus veſtris: vt nō claudi
cans quis erret: magis autē ſanetur. Pacē
ſequimini cū omnibus ⁊ ſanctimoniā: ſine
qua nemo videbit deum. Contēplantes ne
quis deſit gratie dei: ne qua radix amaritu=
dinis ſurſum germinans impediat. ⁊ per il
lam inquinentur multi. Ne quis foꝛnicatoꝛ
aut pꝛophan⁹ vt eſau: qui pꝛopter vnā eſcā
vendidit pꝛimitiua ſua. Scitote eñ quoni=
am et poſtea cupiens hereditare benedicti=
onem repꝛobatus eſt. Non eñ inuenit peni
tentie locum. q̄ꝗ̄ cū lachꝛymis inq̄ſiſſet eā.

Supꝛa monuit apoſtolus qualiter nos debemus habe=
re ad mala penalia ſuſtinenda: hic monet qualit̄ nos de=
bemus habere ad mala culpe vitanda. Et circa hoc duo
facit. Pꝛimo enim ponit monitiones ſuas. Secundo aſ=
ſignat rationes ipſoꝛum ibi Non eñ acceſſiſtis ⁊c. Cir=
ca pꝛimū duo facit. Pꝛimo eñ monet hominē peccantē
Secundo nōdū peccantē ibi. Pacē ſequimini ⁊c. Eſt au
tē duplex peccatū. ſcꝫ omiſſionis ⁊ tranſgreſſionis. Pꝛi
mo ergo monet ad dimittendū peccatū omiſſionis. Secū
do ad dimittendū peccatū tranſgreſſionis ibi Et greſſus
rectos ⁊c. Peccatū autē omiſſionis duplex eſt. Unum
quando quis omittit bonū facere. Aliud omittendo ma=
la ⁊ aduerſa tolerare. Quantū ad pꝛimū dicit. Pꝛopter
quod ſcꝫ quia diſciplina affert fructū pacatiſſimum. ideo
vt vos hunc fructū percipere poſſitis erigite manus re=
miſſas. Manus eñ cū ſit oꝛganū oꝛganoꝛum remiſſa di=
citur quando vacat ab eius operibus. ⁊ ideo erigēda eſt
per rectam intentionem ad operandum que deo placēt.
Tren. 3. Leuemus coꝛda noſtra cū manibus ad deum.
pſ. Eleuatio manuū meaꝝ ⁊c. Manus eñ remiſſa indu
cit egeſtatē et ſeruitutē. ꝓuerb. 10. Egeſtatē operata eſt
manus remiſſa: manus autē foꝛtiū diuitias parat. Item
eiuſdem cap. 12. Manus foꝛtiū dominabitur: que autē
remiſſa eſt tributis ſeruiet. In huius ſignū quando moy=
ſes eleuabat manus vincebat iſrael quando vero remit=
tebat ſuperabat amalech Exod. 17. ¶ Quantū ad aliud
peccatū omiſſionis dicitur: Erigite genua diſſoluta. In
genibus totū pondus coꝛpoꝛis ſuſtentatur. Habent ergo
genua diſſoluta qui non habent foꝛtitudinē foꝛtiter tole=
randi aduerſa. hec ergo remiſſio abijcienda eſt Job. 4.
Manus laſſas roboꝛaſti: ⁊ genua trementia confoꝛtaſti.
vacillantes confirmauerunt ſermones tui Eſa. 35. Con=
foꝛtate manus diſſolutas: ⁊ genua debilia roboꝛate. Ma
nus ergo ⁊ genua erigite: vt nec ocio toꝛpeatis: nec debi=
litate heſiteris. ¶ Deinde cū dicit. Et greſſus rectos ⁊c.
Impꝛobat peccatū tranſgreſſionis. Iſtud autē peccatum
eſt obliquitas quedam ⁊ curuitas. Rectū eñ dicitur cu=
ius mediū non exit ab extremis. id eſt cuius operatio nō
recedit ab intentione ⁊ fine debito. Triplex autem ē ob=
liquitas. ſcilicet in affectu. in operatione ⁊ in intellectu.
Iſtas tres monet declinare. Ex affectione autē iniqua ſe=
quitur obliquitas in intellectu. ⁊ depꝛauatio in affectu.
Et ideo quantū ad pꝛimū qđ eſt alioꝛum radix dicit: Fa=
cite greſſus rectos pedibus veſtris. id eſt rectas affectio
nes. Sicut eñ pedes poꝛtant coꝛpus: ita mentē poꝛtant
affectiones. Recti ergo pedes ſunt affectiōes recte Ezc.
1. Pedes eoꝝ pedes recti. Rectificate ergo affectiones
quibus totū coꝛp⁹ poꝛtat̄ ſpiritualiter Eſa. 40. Rectas
facite in ſolitudine ſemitas dei veſtri. Hoc eſt q̄tū in vo
bis eſt date operā ad hoc. Sed rectificare eſt ſolius dei.
pſ. Dirige greſſus meos in ſemitis tuis. ¶ Quantū ad
ſecundū dicit. Ut non claudicans quis. ſcꝫ quātū ad acti
onem exterioꝛē. Sicut eñ tibia dicitur clauda quādo nō
ſequitur regulā potentie greſſiue: ita operatio claudicat
quando ſiue ad dexteram. id eſt in pꝛoſperis. ſiue ad ſini
ſtrā. id eſt in aduerſis non ſequitur regulā legis diuine.
Eſa. 30. Hec eſt via ambulate in ea ⁊ nō declinetis: ne=
q̄ꝫ ad dexterā: neq̄ꝫ ad ſiniſtrā. Uel claudicat qui cerimo
nialia obſeruat cum euangelio. ¶ Quantū ad obliqui=
tatem intellectus dicit Erret. Malaꝫ eñ operationeꝫ ſe=
quitur erroꝛ intellectus. ꝓuer. 14. Errant omnes q̄ ope=
rantur malū Sap. 2. Hoc cogitauerunt et errauerūt ex=
cecauit eñ eos malicia eoꝛum. Qui ergo vult illas du=
as curuitates cauere habeat pedes ⁊ affectiones rectas.
Et ideo dicit: Magis autē ſanet̄. Sicut eñ ſanitas coꝛ=
poꝛis conſiſtit in contēperatione humoꝛū: ita ſanitas ſpi
ritualis in oꝛdinatione affectuum Jere. 17. Sana me do=
mine ⁊ ſanaboꝛ. ¶ Deinde cū dicit: Pacē ſequimini ⁊c.
Monet non peccantē ad vitandū peccatum. ⁊ circa hoc
duo facit. Pꝛimo eñ pꝛemittit quedā remedia q̄ valent
ad omnia peccata vitanda. Secundo ſpecialiter monet
ad vitationē eoꝛū ibi Ne qua radix ⁊c. Circa pꝛimū ſciē=
dum eſt ꝙ actionū humanarū ſunt diuerſi fines. Quedā
eñ oꝛdinantur ad aliū: ſicut iuſticia que oꝛdinat homi
nem ad pꝛoximum. Et iſtarum finis eſt pax. Unde Eſa.
32. Erit opus iuſticie pax. Quedam ad ipſum operan=
tem ſicut ieiunare: et iſtoꝛum finis eſt puritas. Nō enim
ieiunamus niſi pꝛopter mundiciam ⁊ puritatem. Quan
tum ergo ad pꝛimum dicit. Pacem ſequimini. id eſt

non ſolum habete: ſed queratis quomodo cum alijs ha-
beatis. Ro. 12. Si fieri poteſt quod in vobis eſt cū omni
bus hominibus pacem habentes. pſ̄. Inquire pacē ⁊ p-
ſequere eam. ¶ Quantū ad ſecundū dicit: Et ſanctimo-
niā. 2. cor. 7. Mundemus nos ab omni inquinamento
carnis et ſpiritus. Quod autem iſta remedia ſint neceſſaria
oſtendit per duo damna que incurrimus ſine ipſis. ſcili-
cet damnū glorie in futuro. ⁊ gratie in preſenti. Quātuʒ
ad primū dicit: ꝙ ſine pace ⁊ ſanctimonia nemo videbit
deū in quo cōſiſtit beatitudo Johannis. 17. Hec eſt vita
eterna ꝛc. Quaſi dicat Sine pace ad proximū ⁊ mundi-
cia ⁊ puritate quo ad ſeipſum nemo poteſt eſſe beatus.
Mat. 5. Beati pacifici quoniā filij dei vocabuntur. So
lum autē filijs debetur hereditas diuine viſionis. Item
Apoc. 21. Non intrabit in ea aliquid coinquinatuʒ. pſ̄.
Domie quis habitabit ī tabernaculo tuo ꝛc. Itē Quis
aſcendet in montē domini ꝛc. ¶ Quantū ad ſecūdū dā-
num ſcʒ gratie in preſenti dicit. Contemplantes ne quis
deſit gratie dei. Gratia enī per diſcordiā ⁊ immundiciaʒ
amittitur. 1. cor. 14. Non eſt deus diſſenſionis ſed pacis
pſ̄. In pace factus eſt locus eius. Abacuc. 1. Mundi ſūt
oculi tui domine ne videāt malū ⁊ reſpicere ad iniquitatē
non poteris. Sap. 1. Spiritusſanctus diſcipline effugiet
fictuʒ et corripietur a ſuperueniente iniquitate. Figura-
tiue aūt loquitur apoſtolus. Gratia enī et ſi nō habeat ex
meritis alioquin iam gratia non eſſet gratia: tamen opor
tet ꝙ homo faciat quod in ſe eſt. Deus auteʒ voluntate
ſua liberaliſſima dat eā omni preparanti ſe. Apocal. 3.
Ecce ſto ad hoſtiuʒ ⁊ pulſo ſi quis apperuerit mihi intra
bo ad eum. 1. thy. 2. Qui vult omnes homines ſaluos
fieri Et ideo gratia dei nulli deeſt ſed omnibus q̄tum in
ſe eſt cōmunicat. Sicut nec ſol deeſt oculis cecis. Dicit
ergo Contemplātes ne quis deſit gratie dei. ¶ Sed cō-
tra quia ſi gratia non datur ex operibus: ſed tm̄ ex hoc ꝙ
aliquis non ponit obſtaculū. ergo habere gratiā depen-
det ex ſolo libero arbitrio et non ex electione dei: quod ē
error pelagij. Reſpondeo dicendum eſt ꝙ hocipſum ꝙ
aliquis non ponit obſtaculū ex gratia procedit. Unde ſi
aliquis ponat ⁊ tamen moueatur cor eius ad remouēdū
illud hoc eſt ex dono gratie dei vocantis per miſericordi-
am ſuam Gal. 1. Cuʒ aūt placuit ei qui me ſegregauit ex
vtero matris mee et vocauit per gratiā ſuā ꝛc. Hoc autē
donū gratie nō eſt gratū faciens. Quod ergo a quibuſdā re-
mouetur iſtud obſtaculum hoc eſt ex miſericordia dei. ꝙ
autē non remouetur hoc eſt ex iuſticia eius. Non autē di-
cit ne tu deſis: ſed ne quis. id eſt quicunq̄. quia quilibet
debet eſſe ſollicitus de proximo Eccleſiaſ. decimoſeptio
Unicuiq̄ mandauit de proximo ſuo. ¶ Deinde cum di-
cit Ne qua radix ꝛc. Specialiter deſcēdit ad monitionē
vitationis peccatoꝝ cōtrarioꝝ vnicuiq̄ predictoꝝ reme-
dioruʒ. Et primo monet vitari peccata cōtraria paci. Se-
cundo contraria ſanctimonie ibi. Ne quis fornicator ꝛc.
Dicit ergo: Ne qua radix amaritudinis ꝛc. Illud dicit
amarū quod non poteſt guſtari niſi cum offenſa. Conuer
ſatio ergo alicuius dicitur amara quando non poteſt eſſe
ſine offenſa coꝝ cum quibus cōuerſatur. Quo contra di-
citur de ſapientia. Sap. 8. Non habet amaritudinē con
uerſatio illius nec tediū conuictus eius ſed leticiā ⁊ gau
dium. Qui ergo in ſapientia ſcit conuerſari non eſt ama
re conuerſationis. qđ fit quando nō habet dura verba vl̄
facta. Et ideo dicit Contēplantes ne qua radix amaritu-
dinis. id eſt amaritudo paulatim inchoata ⁊ in corde ra-
dicata ſurſum germinans impediat pacem. ⁊ per conſe-
quēs gratiā et viſionē dei. Deutro. 29. Ne ſit inter vos
radix germinans fel ⁊ amaritudinē. Oſee. 12. Ad iracū-
diaʒ prouocauit me effraym in amaritudinibus ſuis. Et
radix amaritudinis ē mala cogitatio noxie delectatiōis.
que ſurſum germinat quando per conſenſum ad opus ve-
nit. Et per illam inquinantur multi: quia non ſolum ille
in quo eſt. ſed et alij malo eius exemplo. 1. corinthioꝝum
quinto. Modicum fermentum totam maſſam corrumpit
¶ Deinde cum dicit. Ne quis fornicator ꝛc. Monet vi-
tare peccata contraria ſanctimonie cui ſpecialiter oppo-
nuntur pctā carnalia. ſcʒ luxuria ⁊ gula: que perficiūtur
in delectatione carnali: per quam mens inquinatur. Un
de iſta mentem ⁊ carnem inquinant. Et ideo ſpecialiter
monet iſta vitari. Et primo luxuriam dicens: Contēplā-
tes. Et non ſolum quilibet in ſeipſo ſed ne quis fornica-
tor. ita ꝙ quilibet in proximo ſuo hoc contempletur Au
guſtinus. Inuiceʒ veſtram pudiciciā cuſtodite. ⁊ Ephe-
ſioꝝum. 5. Fornicatio autē ⁊ omīs immūdicia ⁊ auaritia
nec nominetur in vobis ſicut decet ſanctos Thobie. 4.
Attende tibi ab omni fornicatione. ¶ Secundo prohi-
bet gulam dicens: Aut prophanus. ⁊ dicitur quaſi pro-
cul a phano. ⁊ tales ſunt guloſi qui de ventre ſuo deum
faciunt ſicut Eſau Quod dixerat oſtendit in exēplo eſau
qui propter gulam vendidit primogenita Sic etiam gu
loſus pro minima eſca vendit hereditatē eternā. Prouer.
6. Preciū ſcorti vix eſt vnius panis Eſau autē non ſolū
fuit guloſus: ſed etiā luxurioſus. quia contra voluntateʒ
parentum duxit vxores alienigenas. Jus autem primo-
geniti erat ꝙ habebat duplicē portionem. et ante ſacer-
dotium aaron habebat honorem ſacerdotalem. Unde in
hoc cōmiſit ipſe ſymoniā. ergo videt̄ ꝙ etiam Jacob q̄ illđ
emit ſimilit̄ cōmiſit ſymoniā qđ falſuʒ eſt. Jacob enī per
ſpiritumſanctum intellexit illud ſibi deberi. iuxta illud
Malachie. 1. Jacob dilexi Eſau aūt odio habui. Et idō
non emit ſed quod ſibi debebat̄ ab iniuſto poſſeſſore re-
demit Et hoc eſt ꝙ dicit ꝙ Eſau propter vnam eſcā ven
didit primitiua ſua: vl̄ priogēita vt dicit̄. Geñ. 25. ⁊. 27
¶ Et penam conſecutam oſtendit ſubdens: Scitote enī
quoniam et poſtea cupiens hereditare benedictionē re-
probatus eſt. Sicut enim dicit̄ Geñ. 27. Poſtq̄ yſaac
benedixerat iacob: venit Eſau ⁊ petijt benedictionē: qđ
tamen non obtinuit. licet pater feciſſet ignorans. quia in
illo ſtupore quem habuit: factus in extaſi edoctus eſt a
ſpiritusancto ꝙ non retractaret quod fecerat. Unde di-
cit: Benedixi ei ⁊ erit benedictus. Et ſic Eſau conſilio ſpi
ritusſancti reprobatus fuit. In quo datur intelligi ꝙ nul
lus debet negligere dum adhuc viuit benefacere quan-
tumcūq̄ ſit reprobatus in preſcientia diuina. quia poſt vi-
tam ad hereditatē dei: etiam ſi deſideretur naturalit̄ nō
peruenitur. ¶ Sequitur. Non enim inuenit penitentie
locum q̄q̄ cum lachrymis inquiſiſſet eam. Sicut enim
dicitur Geñ. 27. Irrugit clamore magno ꝛc. Sed con-
tra quia dicitur Ezechiel. 18. Quacunq̄ hora ingemue
rit peccator ꝛc. Reſpondeo dicendū eſt ꝙ q̄diu preſens
vita agit̄ pōt agi vera penitentia. Interdum tm̄ aliq̄s pe-
nitet non propter amorem iuſticie: ſed propter timorem
pene vel damni temporalis. Et ſic penituit Eſau. non quia
vendiderat primogenita: ſed quia perdiderat. Unde nō
dolebat de peccato venditionis: ſed de damno perditio-
nis. Et ideo penitentia eius non fuit accepta. quia nō erat
vera. Sic etiam penitent damnati in inferno. vt dicitur
Sapientie. 5. Penitentiam agentes. non quia peccaue
uerunt: ſed quia excluſi ſunt. Tamen ſcdm̄ gloſam hoc
qđ dicit: Hic fornicator ⁊ prophanus aliter intelligi po-
teſt vt fornicator dicatur qui cū fide carnales cerimoni-
as obſeruat. ſicut habens concubinam cū vxore propria.
Sed prophanus. id eſt procul a phano. ſicut penitus in-
fidelis.

Lectio quarta.

NOn enim acceſſiſtis ad tractabilem ⁊ acceſſibilem ignē ⁊ turbinē ⁊ caliginem ⁊ pꝛocellā et tube ſonū ⁊ vocem verboꝛum. quā qui audierunt excuſauerunt ſe ne eis fieret verbum. Nō eñ poꝛtabant quod dicebatur. et ſi beſtia tetigerit montē: lapidabitur Et ita terribile erat qđ videbatur. Moyſes dixit. Exterritus ſum et tremebundus. Sed acceſſiſtiꝭ ad ſyon mōtem ⁊ ciuitatē dei viuentis hieruſalem celeſtem: et multoꝛum milium angeloꝝ freqn̄tiā: et eccleſiam pꝛimitiuoꝝ q̄ conſcripti ſūt in celis. et iudicem omnium deū ⁊ ſpiritum iuſtoꝝ perfectoꝛum. ⁊ teſtamenti noui mediatoꝛem ieſum. ⁊ ſanguinis aſperſionē. melius loquentem q̄̄ abel.

Supꝛa poſuit apoſtolus monitionem ad vitanduꝫ mala culpe: hic aſſignat iſtius monitionis rationem quam ſumit ex comparatione noui et veteris teſtamenti. Et circa hoc duo facit. Pꝛimo eñ ponit comparationē illā. Secūdo ex ipſa arguit ibi. Videte ne recuſetis ⁊c. Circa pꝛimum duo facit. quia pꝛimo pꝛoponit ea que pertinēt ad vetus teſtamentū. Secundo ea que ad nouū teſtamētuꝫ ibi. Sed acceſſiſtis. Circa pꝛimū ſciendum eſt. ꝙ vt dicit Auguſtinꝰ Breuis differentia legis et euangelij eſt timoꝛ et amoꝛ. Lex enim tanq̄ pedagogus noſter fuit in chꝛiſto. paruuli autē terroꝛibus ducendi ſunt. pꝛuer. 19. Peſtilente flagellato ſapientioꝛ erit paruulus. Et ideo hic dicit apoſtolus: ꝙ in datione legis facta ſunt quedā terribilia. Unde pꝛimo ponit illa quibus territi ſunt hij quibus lex dabat̄. Secundo agit de terroꝛe legiſlatoꝛis ibi. Moyſes dixit ⁊c. Quantū ad pꝛimū tria ponit. ſcilicet terroꝛē quantū ad viſa. Secundo quantuꝫ ad audita ibi Et pꝛocellā ⁊c. Tertio quantū ad cōminationes ibi. Et ſi beſtia tetigerit ⁊c. ⁊ iſta tria referuntur ad tria q̄ ibi erant terribilia. ſcilicet ex parte dei. ex parte legis date. ⁊ ex parte miniſtroꝝ legis Quantū ad pꝛimū. ſcꝫ ex pte dei ponit tria terribilia. ſcꝫ zelum ad puniendum. ſeueritatem pene ⁊ occultationē dantis legem. Zelus deſignatur Deutro. 4. Dñs deus tuus ignis conſumens eſt deus emulatoꝛ. Malach. 3. Ipſe eñ quaſi ignis conflans. Unde ipſe deus frequenter vocat ſe zelotē. quia crimen ſponſe non dimittit inultū. Exod. 20. Ego eñ ſum dñs deꝰ tuus foꝛtꝭ zelotes. ⁊. 34. Dñs zelotes nomē eiꝰ. ⁊ pꝛuer. 6. Zelꝰ ⁊ furoꝛ viri nō parcet in die vīdicte. Unñ dicitur hic. Non eñ acceſſiſtis ſicut illi ad tractabilē ⁊ acceſſibilem ignē. Ille eñ ignis vt dicitur Exod. 19. erat coꝛpoꝛalis ⁊ ideo palpabilis ⁊ ſenſibilis. et etiā in certo loco vt ad ipſum poſſet accedi. In noua autem lege datꝰ fuit ignis ſpiritusſancti. Actuū. 2. Sicut eñ iudeis. l. die ab egreſſu de egypto apparuit ignis emulationis. ita diſcipulis. l. die a die reſurrectionis ignis ſpiritusſancti nō palpabilis ſed mente perceptibilis Treñ. 1. De excelſo miſit in oſſibus meis ignē ⁊ erudiuit me. Iſte ignis infinitus eſt natura et loco Lucē eñ habitat inacceſſibilem 1. thi. 6. Et ideo non eſt acceſſibilis. ¶ Seueritas pene ſignificatur per turbinē que eſt ventus cū aqua Job. 9. In turbine conteret me. Uel poteſt referri ad temptationes. Lex eñ non refrenabat concupiſcentiā. qꝛ non dabat gratiam adiutriceꝫ ex opere operato. ſed tñ cohibebat actū. ⁊ ideo generabat turbinē tēptationū. ¶ Occultatio autē dantis legem ſignificatur per caliginē in qua figurabatur ꝙ ſtatus legis occultus erat. id eſt velatus. 2. coꝛ. 3. Uſqꝫ in hodiernuꝫ diē cuꝫ legitur moyſes velamē poſitum eſt ſuper coꝛ eoꝛum Sed in noua lege iſtō velamen ablatū eſt: in cuius ſignū in paſſione chꝛiſti velum templi ſciſſum eſt. quia nos reuelata facie gloꝛiā domini ſpeculamur. vbi ſupꝛa. Itē caligo illa ſignificabat diuinā excellentiā. Sicut eñ illō quod in caligine ē: clare videri non poteſt: ita lux excellens hebetat oculū ⁊ facit ipſum caligare qui lucē habitat inacceſſibilē. ¶ Deinde cū dicit: Et pꝛocellā ⁊c. Ponit terribilia quantum ad auditū que ſumuntur ex parte legis. In lege aūt tria erant valde terribilia. ſcꝫ magnitudo cōminationū. grauitas pꝛeceptoꝝ: ⁊ multiplicatio ipſoꝛum. Quantū ad pꝛimū dicit. Et pꝛocellā. que pꝛopꝛie eſt conturbatio maris. Large autē dicitur turbatio aeris cuꝫ turbine ⁊ pluuia. Unde ſignificat auſteritatē cōminationū que erāt in veteri lege Deutro. 29. ¶ Sonitus tube ſignificat grauitatē pꝛeceptoꝝ ad quoꝛum adimpletionē indicebatur homini quaſi bellū contra ſeipſum. ¶ Uox verboꝛum ſignificat multitudinē pꝛeceptoꝝ. Verboꝝ inq̄ dei ꝑ ſubiectam creaturā. ſcilicet per angelū Gal. 3. Oꝛdinata per angelos ⁊c. Deus eñ per angelos ibi loquebatur. q̄ omnia adeo terribilia fuerunt ꝙ illi qui vocē illā audierunt excuſauerunt ſe ne eis fieret verbū. Unō dicit̄ Exod. 20 Perterriti atqꝫ timoꝛe percuſſi fuerunt et ſteterunt pꝛocul dicentes moyſi: Loquere tu nobis ⁊ audiemus. nō loquat̄ nobis dominus ne moꝛiamur. Cām autē huiꝰ excuſatiōis ſubdit dicens: Quia non poterant verba dei poꝛtare. Unde non poꝛtabant. id eſt non ſuſtinebant qđ dicebatur Deutro. 5. Quid eſt omnis caro vt audiat vocem dei viuētis qui de medio ignis loquit̄: ſicut nos audiuimus et poſſit viuere. Tūc auteꝫ dicunt̄ non poꝛtari verba dei: quando vel intellectu non capiunt̄ vel excedunt affectum. ¶ Conſequenter ponit pene cōminationem dicens: Et ſi beſtia tetigerit montē lapidabit̄. Exo. 19. vbi dicitur: Omnis qui tetigerit montē moꝛte moꝛietur. Manus non tangēt euꝫ: ſed lapidibus oppꝛimetur aut confodietur iaculis. ſiue iumentum fuerit ſiue homo non viuet Apoſtolus autē ad maioꝛē terroꝛē nō facit mētionē hic niſi de iumentis que iubentur in lege occidi: ad oſtendendū grauitatē peccati. Tamen miſtice mons eſt altitudo miſterioꝛum diuinoꝛum. Beſtia vero eſt homo beſtialiter viuēs. pſ. Homo cū in honoꝛe eſſet nō intellexit cōparatꝰ eſt iumētis inſipiētibꝰ ⁊c. Hec beſtia duobꝰ modis tangit montē. Uno modo blaſphemādo. pſ. Poſuerunt in celū os ſuū Leui. 24. Educ blaſphemū extra caſtra et lapidet eū vniuerſus populus. Alio modo ingerēdo ſe indigne diuinis. pꝛuer. 25. Qui ꝑſcrutatoꝛ ē maieſtatis oppꝛimet̄ a gl̄ia. ¶ Ex his cōcludit qđ intēdit. ſ. ꝙ iſta valde terribilia erāt: qꝛ etiā nec iumentis ꝑcebat̄. Unñ dicit ꝙ ita terribile eſt qđ dicebat̄. in q̄ deſignat̄ dr̄a noui ⁊ veteris teſtamēti: qꝛ vetꝰ teſtamētū datum fuit in terroꝛe: vt coꝛda iudeoꝝ q̄ ꝓna erāt ad ydolatriā terrerētur. Nouū aūt datū eſt in amoꝛe Ro. 8. Nō eñ accepiſtꝭ ſpiritū ſeruitutis iteꝝ in timoꝛe. ſꝫ accepiſtis ſpūm adoptionis filioꝝ in quo clamamus abba pater. Unde ⁊ xp̄s nō terroꝛes in pꝛincipio pꝛedicationis ſue pꝛemiſit: ſed regnū celoꝝ ꝓmiſit Mat. 4. Penitētiā agite appꝛopinq̄bit eñ regnū celoꝝ. pꝛuer. vi. Lex clementie in lingua eius. ¶ Deinde cū dicit. Moyſes dixit ⁊c. agit de timoꝛe legiſlatoꝛis. ſcꝫ moyſi. Lex enim per moyſen data eſt. Joh. 1. Si ḡ ipē moyſes in legis datiōe territus fuit ita vt diceret vt dicit apl̄s hic. exterritus ſum. ſcꝫ interiꝰ et tremebundus exteriꝰ: qui fuit perfectiſſimus inter om̄es

ſignũ erat ꝙ ipſa lex terribilis erat etiã ipſis ꝑfect[is]: q[uia] nõ
dabat gratiã vt dictũ eſt: ſed tantũ oſtẽdebat culpã. Un-
de ipſa fuit graue iugum. de quo dicit Petrus Actuum
15. ꝙ hoc eſt iugũ quod nec nos nec patres noſtri porta-
re potuim⁹. Sed lex chriſti iugũ ſuaue eſt: qua charitas
dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritũſanctũ: q̃ da
tus eſt nobis Ro. 5. ¶ Unõ ſciẽdũ eſt ꝙ iſta littera quã
ponit hic apoſtolus non eſt exod. 20. ſed forte accepit eã
apoſtolus Exod. 3. vbi in viſione rubi territus fuit ⁊ di-
xit: Non ſum eloquens ab heri et nudiuſterti⁹: Ex quo
dixit. vel facto ſaltem ⁊ ſi non verbo. Exterrit⁹ ſum ⁊ tre-
mebundus. Uel forte apoſtolus vtitur alia l[itte]ra quaꝫ nos
non habemus. Ex quo apparet ꝙ lex vetus fuit lex timo-
ris. ¶ Deinde ponit conditiones noui teſtamenti dicẽs
Sed acceſſiſtis ⁊c. Ubi oſtendit que nobis in ipſo ꝓpo-
nuntur. Et ſunt tria nobis promiſſa. ſcꝫ ſpes future glo-
rie. participatio eccleſie ⁊ familiaritas dei. ¶ Secũdum
oſtendit cuꝫ dicit. Et eccleſiam primitiuoꝝ ⁊c. Tertiuꝫ
ibi. Et iudicem omniũ deũ ⁊c. In celeſti autẽ gloria duo
ſunt que potiſſime bonos letificabunt. ſcꝫ fruitio deitatiſ
⁊ cõmunis ſanctoꝝ ſocietas. Nullius eñ boni poſſeſſio
iocunda eſt ſine ſocio. vt dicit Boecius 1. pš. Ecce q̃ bo-
nũ ⁊ q̃ iocundũ habitare fratres in vnũ. Fruitio autẽ in
duobus conſiſtit. ſcꝫ in viſione intellect⁹: ⁊ in delectatio-
ne affectus. Ut eñ dicit Auguſtin⁹. Fruimur cognitis
in quibus voluntas delectata conquieſcit. Propter vi-
ſionem eñ dicit Acceſſiſtis ad montẽ ſyon. Syon enim
ſignificat altitudinẽ diuine contemplatiõis Eſa. 33. Re-
ſpice ſyon ciuitatẽ ſolennitatis noſtre. Iocunditas ⁊ de-
lectatio affectus ſignificatur per hieruſalem ciuitatẽ ce-
leſtem dei viuentis. Ibi eñ erit viſio experimentalis pa
cis: quia nihil erit perturbãs: ſiue interius ſiue exterius
Unde dicitur ciuitas. id eſt ciuium vnitas. pš. Hieruſa-
lem que edificatur vt ciuitas. Itẽ Lauda hieruſalẽ dñm
lauda deũ tuũ ſyõ. Sequitur Qui poſuit fines tuos pa-
cem ⁊ adipe frumenti ſaciat te. Gal. 4. Illa que ſurſum
eſt hieruſalẽ libera eſt. Unde nihil vltra erit deſideran-
dum. Cañ. 8. Ex quo facta ſum corã eo quaſi pacẽ reperi-
ens. ¶ Cõplemẽtũ aũt ſanctoꝝ eſt cõmunis ſocietas: de
qua dicit. Multorum miliũ angeloꝝ frequentiam. id eſt
aſſiduitatem. quia ſemper ibi ſunt. Mat. 18. Angeli eo-
rum in celis ſemꝑ vident faciẽ patris mei qui in celis eſt
Q[uod] autẽ ſint multa milia patet Dañ. 7. Milia miliũ mi
niſtrabant ei. ⁊ decies centena milia aſſiſtebant ei. Iob
25. Nunquid eſt numerus militũ ei⁹ Apocalipſ. 5. Et
erat numerus eoꝝ milia miliũ Eſa. 22. Urbs frequẽs ci-
uitas exultans. Et eccleſiã primitiuoꝝ qui cõſcripti ſunt
in celis. Hec de participatione eccl[ia]e. Dicitur autẽ eccle-
ſia domus dei. 1. thi. 3. Primitiui ſancti ſunt apoſtoli q̃
primitus ⁊ abundantius dona gratie ꝑceperũt. ꝑ q̃s de-
riuata ſunt in poſteros Ro. 8. Non ſolũ auteꝫ illa: ſed et
noſipſi primitias ſpiritus habentes Ephe. 2. Superedi-
ficati ſuper fundamentũ apoſtoloꝝ et prophetaꝝ ⁊c. Si-
cut autẽ antiquitus apud romãos ſenatores qui aſſume-
bãtur ad magnas dignitates deſcribebant: quos prim⁹
pompilius in tabulis aureis ſcripſit: ⁊ dicebãtur patres
conſcripti. ita apoſtolus hic ad oſtendendum dignitateꝫ
apoſtolorum dicit ꝙ conſcripti ſunt in celis cui⁹ ſcriptu-
re liber eſt noticia quã deus apud ſe habet de ſaluandis
Unde ſicut ibi illud quod ſcribit non de facili a memoria
labitur: ita illi qui ibi per finalẽ iuſticiã ſcripti ſunt infal-
libiliter ſaluabunt. Et dicitur liber ille liber vite Lu. 10
Gaudete et exultate. quia nomĩa veſtra ſcripta ſunt in ce-
lis. ¶ Deinde cũ dicit. Et iudicẽ omnium ⁊c. Oſtendit
quomodo conſecuti ſumus dei familiaritatem. Et primo
familiaritatẽ patris q̃a dicit. Acceſſiſtis ad iudicẽ omni-
um deum patrẽ. ſcꝫ a quo eſt omnis auctoritas iudiciaria
in diuinis. Q[uod] eñ filius iudicet habet a patre. Geñ. 18.
Non eſt hoc tuũ qui iudicas omnẽ terrã. Illud autẽ qđ
dicit Ioh. 5. ꝙ pater oĩe iudiciũ dedit filio. intelligitur
q̃tũ ad corporalẽ preſentiam. q[uia] ſola ꝑſona filij appare-
bit in iudicio. Iſte autẽ acceſſus eſt ꝑ fidẽ ⁊ charitatem.
Ro. 5. Iuſtificati igit[ur] per fidẽ pacẽ habeam⁹ ad deũ per
dñm nr̃m ieſum xp̃m per quẽ acceſſum habem⁹ ꝑ fidem
in gratiã iſtã ⁊c. ¶ Secũdo familiaritatem ſpũſſcti cũ di-
cit. Et ſpiritũſanctũ iuſtoꝝ. Scđm glo. h[ic] eſt triplex l[itte]ra.
Una eſt melior q̃ habet in greco. ⁊ ſpũm iuſtoꝝ ꝑfectõruꝫ
id ẽ acceſſiſtis ad ſpũmſctm̃ q̃ fac[it] ꝑfectos in iuſticia Iob
31. Ut video ſpũs eſt in homib⁹. 1. coꝝ. 3. Neſcitis q[uia] tẽ-
plũ dei eſtis vos: ⁊ ſpũs dei habitat in vobis. Oĩs enim
iuſticia et ꝑfectio eſt a ſpũſancto. ¶ Alia l[itte]ra. Et ſpũum
iuſtoꝝ ꝑfectoꝝ Et eſt ſenſus. Acceſſiſtis ad deũ qui qui-
dẽ eſt iudex omniũ: ſed eſt quaſi hereditas ſpirituũ iuſto
rũ perfectoꝝ. Treñ. 3. Pars mea dñs dicit anima mea.
¶ Tertia littera eſt. Et ſpũs iuſtorũ ꝑfectoꝝ. id ẽ vt ha-
beam⁹ ſocietatẽ cũ ſpiritib⁹ ſctõꝝ q̃ ſunt iuſti ⁊ ꝑfcti. Sꝫ
prima melior eſt ⁊ planior. ¶ Tertio q̃tũ ad familiarita
tẽ filij dicit: Et teſtamenti noui mediator eſt. Quaſi di-
cat Acceſſiſtis ad chriſtũ qui eſt mediator illius noui pa
cti in quo nobis promittuntur ſpiritualia. Non ſic autẽ
moyſes. Unõ ſupra. 9. Ideo noui teſtamẽti eſt mediator
1. thi. 2. Mediator dei ⁊ hominũ homo xp̃s ieſus. Mo-
dus aũt iſti⁹ mediatiõis fuit effuſio ſanguis xp̃i. q[uia] vt di-
ctũ eſt. s̃. 9. Sine ſanguis effuſiõe nõ fit pctõꝝ remiſſio.
Et iđo dic̃. Acceſſiſtiſ ad aſꝑſionẽ ſanguis. s̃. 10. Aſꝑſi
corda a ꝯſciẽtia mala. s̃. 9. Si eñ ſanguis hyrcoꝝ ⁊ vi-
tuloꝝ ⁊ cinis vitule aſꝑſus inquinatos ſanctificat ⁊c. Et
loq[ui]t ap[osto]l[u]s ſcđm ritũ veteriſ legis. vbi poſt datiõꝫ veteriſ legiſ
ꝑplus aſꝑſus ẽ ſanguĩe q̃ erat figura ſãguis xp̃i q̃ fideles
mũdãdi erãt. ¶ Seq[ui]t Meli⁹ loq̃ntiſ q̃ abel. Effuſio ei⁹ ſã
guinis xp̃i figurata fuit in effuſiõe ſanguinis omnium iu
ſtorũ qui fuerũt ab origine mundi Apoc. 13. Agni q̃ oc-
ciſus eſt ab origine mundi. id eſt occidi preuiſus. Et iđo
effuſio ſanguinis Abel ſignuꝫ fuit iſtius effuſionis. Sed
xp̃i ſanguis meli⁹ loquitur q̃ ſanguis abel. quia iſte cla-
mat vindictã. ſed ſanguis xp̃i ibi clamat veniã Luc. 23.
Pater ignoſce eis. Eſa. 53. Pro tranſgreſſoribus ora-
uit Matth. 26. Hic eſt ſanguis noui teſtamenti: qui pro
multis effundet in remiſſionẽ peccatoꝝ. Uel meli⁹ loq̃n
tẽ. id eſt melius loqui facientẽ. q[uia] ſanguis iſte facit nos
loqui xp̃m veꝝ deũ iuſtificantẽ.

Lectio quinta.

Videte ne recuſetis loquẽtẽ. Si eñ
illi nõ effugerũt recuſantes eũ q̃ ſu-
per terrã loquebatur: multomagis
nos qui de celis loquentẽ nobis auertimus
cuius vox mouit terrã tunc: nunc autem re-
promittit dicens: Adhuc ſemel ⁊ ego moue
bo non ſolũ terrã ſed et celuꝫ. Q[uod] auteꝫ ad-
huc ſemel dicit: declarat mobilium tranſlati
onem tanq̃ factorum. vt maneant ea q̃ ſunt
imobilia. Itaq[ue] regnũ imobile ſuſcipientes
habemus gratiã per quã ſeruiamus placẽ-
tes deo cũ metu ⁊ reuerentia. etenĩ deus no
ſter ignis conſumens eſt.

Supra poſuit aplš conditionē vtriuſq; teſtamēti: hic ex
hoc arguit. ⁊ circa hoc facit duo. Primo em̄ arguit. Se
cūdo inducit cōcluſionē principaliter intentā. ibi. Itaq;
regnū īmobile ⁊c. Circa primū duo facit Primo em̄ pre
mittit intentionē ſuā. Secūdo arguit ad ꝓpoſitū ibi. Si
em̄ illi ⁊c. Dicit ergo. Ita dictū eſt ꝙ ſanguis xp̄i meli⁹
loquit̄ ꝙ̄ ſanguis abel. Videte ergo ne recuſetis vel cō-
ḋenetis loquentē. i. qꝺ loquit̄ implere. Duo aūt nobis
loquit̄ ſanguis xp̄i. Primo em̄ loquit̄ nobis cōmemorā-
do ſuū beneficiū quo dat̄ nobis remiſſio peccatoꝝ. Qui
ergo iteꝝ peccat loquentē ꝯtemnit. Item loquit̄ exhor-
tās ad imitandū. 1ᵉ. petri. 2. Xp̄s paſſus eſt ꝑ nobis: vo
bis relinquēs exemplū vt ſequamī veſtigia eius. Qui ꝗ̄
nō tollit crucē ſuā ad ip̄m ſequendū recuſat loquētē. ps.
Hodie ſi vocē eius audieritis nolite obdurare corda vr̄a.
Mat. 17. Hic eſt filius meus dilectus in q̄ mihi bene cō-
placui ip̄m audite. ¶ Deinde cū dicit. Si em̄ illi ⁊c. ar-
guit cōparādo locutionē veteris teſtamēti ad locutionē
noui teſti Et hoc q̄tū ad duo. ſ. q̄tū ad monitionē loquē-
di ⁊ quantū ad efficaciā locutiōis Mod⁹ loquēdi q꞉ ille
loquebat̄ ſuper terrā: hic aūt eſt de celo. Unde dicit. Si
illi. ſ. antiqui patres recuſantes eū qui loquebat̄ ſuꝑ ter-
rā. ſ. xp̄m. Eſa. 52. Ego ip̄e qui loquebar ecce aſſum. ſ.
per angelos vel ꝓphetas. Supra. 1. Multipharie mul
tiſq; modis olim deus loquēs patrib⁹ in ꝓphetis. Vel
eū. 1. angelū per quē lex data eſt moyſi. Gal. 3. Ordina-
ta per angelos. s. 2°. Si em̄ qui per angelos dictus eſt
ſermo factus eſt firmus ⁊c. Act. 7. Hic eſt moyſes q̄ fuit
in eccleſia in ſolitudine cū angelo qui loquebat̄ ei in mō
te ſynai ⁊c. ¶ Non effugerunt ſcꝫ vltionē diuine legis.
Job. 11. Effugiū peribit ab eis. Supra. 2. Omnis preuari
catio ⁊ inobediētia accepit iuſtā mercedis retributionē.
¶ Sequit̄ cōcluſio per locū a minori. Si illi qui recuſa-
uerūt loquentē de terra non effugerūt: multomagis nos
qui aduertimus loquentē de celo nō debemus recuſare
quia ſcꝫ min⁹ poſſemus effugere. Ille em̄ qui nobis lo-
quit̄ in nouo teſtamēto xp̄us ſcꝫ iam eſt in celis. Math.
vlti°. Dn̄s quidē ieſus poſtq̄ locutus eſt eis aſſumptus
eſt in celū. Deutro. 4. De celo audire te fecit vocē ſuaꝫ
vt doceret te. Doctrina ergo veteris teſtamēti eſt doctri
na xp̄i loquētis de terra ꝓpter duo. Primo quia ibi ſub
figura terrenoꝝ tradunt̄ celeſtia. Item ibi ꝓmittebant̄
terrena: ſed doctrina noui teſtamēti eſt xp̄i loquentis de
celo: quia terrena cōuertim⁹ in ſignificationē celeſtiuꝫ ꝑ
intellectū miſticū. Item in ip̄o ꝓmittunt̄ celeſtia. Mat.
10. Ecce em̄ merces veſtra copioſa eſt in celis. Joh. 3°.
Si terrena dixi vobis ⁊ nō creditis quomō ſi dixero vo-
bis celeſtia credetis. ¶ Conſequēter cōparat ad inuiceꝫ
vtrūq; teſtamentū quantū ad efficatiā locutōis. Et de ef
ficacia quidē locutiōis veteris teſtimēti dicit. Cui⁹ vox
mouet terrā tūc id eſt fecit cōmotionē in terra multiplici
ter quia per ſigna in egypto per diuiſionē maris. per mo
tū terre in deſerto. ps. Terra mota eſt ⁊ em̄ celi diſtilla-
uerūt ⁊c. In quo ſignificat̄ ꝙ tota illa locutio cōmoue-
bat corda ꝑ terrena ꝓmiſſa. ¶ Deinde cū dicit. Nūc au-
tē repromittit ⁊c. ſubiūgit quantū ad efficaciā noui teſta
ſtamēti. Et ꝓbat eam per auctoritatē ꝓphete. ⁊ poſt ex-
ponit eā ibi. Quod autē dixit ⁊c. Auctoritas illa ponit̄
aggei. 2. Non tamē ſcđm litterā noſtrā. Nos em̄ ſic ha-
bemus. Adhuc vnū modicū eſt ⁊ ego mouebo ⁊c. Apo-
ſtolus autē accipit ſic. Adhuc ſemel ⁊ ego mouebo nō ſo-
lum terrā ſed etiā celum. Et eſt ſenſus idē. Et manifeſtū
eſt ꝙ iſta prolata fuerūt tempore veteris teſtamēti circa
finem eius. ſcꝫ poſt reditū tranſmigratiōis eius quo tem
pore nihil reſtabat de veteri teſtamēto. Ergo manifeſtū
eſt ꝙ illud qꝺ promittebat̄ erat in īplendū in nouo teſta-
mēto ſcꝫ nouū celū ⁊ noua terra. Eſa. 65. Ecce ego creo
nouos celos ⁊ terram nouā. Que quidē creatio oſtenſa
eſt in ſpiritu iohāni. Apoc. 21. Et vidi celū nouū ⁊ terrā
nouā. In illa em̄ innouatiōe mouebunt̄ celi. Poteſt aūt
celū dupliciter accipi. Uno modo celū aereū ⁊ iſtud igne
vltime flagratiōis purgabit̄ vt ſupra dictū eſt. 10. capi.
Alio modo celū ſidereū. Et iſtud nō purgabit̄ ſed muta-
bit̄ quantū ad nouū ſtatū quia ceſſabit a motu ⁊ augebit̄
claritas partiū eius. quia lux lune erit vt lux ſolis. ⁊ lux
ſolis ſeptēpliciter. vt dicit̄ Eſaie. 30. Dicit ergo. Nunc
autē id eſt per nouū teſtamentū repromittit dicens: Ad-
huc ſemel ⁊ ego nō ſolū mouebo terrā: ſed etiam celum.
¶ Conſequēter cū dicit. Quod autē dixit ⁊c. exponit verba
prophetie ⁊ facit magnā vim in hoc ꝙ dicit. Adhuc ſe-
mel. Quod em̄ dicit adhuc. oñdit ꝙ mobilia ſūt. Sed ꝙ di
cit ſemel. oſtendit ꝙ a ſtatu mobilitatis ⁊ corruptibilita
tis mutāda ſīt ad ſtatū incorruptiōis ⁊ īmutabilitatiſ. Si
em̄ poſt motionē illam remanerēt in ſtatu mutatiōis nō
diceret ſemel ſed iterū ⁊ iterū. qꝺ eſt contra origenē qui
voluit ꝙ mundus in infinitū renouabit̄ ac recuperabit̄.
Dicit ergo. Quod autē dixit. Adhuc ſemel declarat trāſla-
tionē mobiliū ad ſtatū. ſcꝫ īmobilitatis. Et quaſi aliquis
quereret vtrū deus hoc poſſit facere ſubdit. Tanq̄ fa-
ctoꝝ. Omnia em̄ facta diuine poteſtati ſubijciunt̄. Unde
ſicut ex nihilo fecit ea deus: ita poteſt ea ꝓ ſue volūtatis
arbitrio īmutare. Et hoc vt maneāt ea que ſunt immobi
lia. id eſt quantū ad eſſentias ſuas principales remane-
ant īmobilia: ſed quantū ad aliquas accidētales diſpo-
ſitiōes mutabunt̄. ps. Et ſicut opertoriū mutabis eos et
mutabunt̄ ⁊c. Que ſupra. 1°. ſūt expoſita. Ex his patet
ꝙ iſta in veteri teſtamēto ⁊ ſi mouebant̄ non tamē ad ſta
tū incorruptiōis ⁊ īmutabilitatis: ſed hoc fit tantū in no
uo in ſignū ꝙ promiſſa veteris teſtamēti erāt mutabilia
non autē noui. ¶ Deinde cū dicit. Itaq; regnū īmobile
⁊c. ponit ꝯcluſionē principaliter intentā. poſtq̄ em̄ mul
tipliciter cōmendauit gratiā ⁊ beneficia per xp̄m nobis
collata ⁊ cōferenda principaliter intendit nos inducere
ad ſeruiendū ei. Et hoc cōcludit ꝙ exquo nobis in nouo
teſtamēto promittunt̄ bona īmobilia. debemus xp̄o qui
repromittit ſeruire in timore ⁊ reuerētia. Et hec eſt con
cluſio principalis vnde primo reſumit beneficiū exhibi-
tum dicens: Itaq; exquo. ſcilicꝫ deus nobis repromit-
tit celū et terrā immobilia per que deſignantur bona fu-
tura immobilia ⁊ ſempiterna habemus. id eſt reddim⁹
gratiā. id eſt gratiarūactionē. 2ᵉ. corint. 9. Gratias ago
deo ſuper inenarrabili dono eius. Et hoc ſuſcipiētes. id
eſt quia ſuſcipimus ⁊ ſi nō in re tamē in ſpe ꝓmiſſionis
regnū immobile. ps. Regnū tuū regnū omniū ſeculoꝝ.
Luce. 1. Regni eius nō erit finis. Uel per gratiā intelli
git̄ donū gratie qꝺ in preſenti recipimus tanq̄ pignus
eterne glorie. Et ideo dicit. Itaq; ſuſcipiētes regnū im-
mobile. id eſt future glorie qꝺ nobis promittit̄. Luc. 12
Nolite timere puſillus grex: quia cōplacuit patri veſtro
dare vobis regnuꝫ. Quod em̄ ſperamus habemus. ſcꝫ
gratiā quā tanq̄ quoddā glorie inchoatiuū accipimus.
Sicut em̄ natura nō deficit in neceſſarijs: multo minus
deus. Et ideo dat nobis ſpeꝫ illius regni. ⁊ per ꝯſequēs
gratiā per quā ꝑueniam⁹. Rom̄. 5°. Acceſſum habem⁹
per fidem in gratiā. ps. Gratiā ⁊ gloriā dabit dominus
¶ Sequit̄. Per quā ſeruiamus placētes deo cū metu ⁊
reuerētia. vbi inducit ad obſequiū vt a nobis requiſitū.
Dictat em̄ ratio naturalis ꝙ ei a quo multa beneficia re
cipimus obligamur ad reuerentiā ⁊ ad honorē exhiben
dum. Ergo multo fortius deo qui nobis maxima dona-
uit ⁊ infinita repromiſit. Et ideo dicit ꝙ per iſtā gratiaꝫ
ſcꝫ nobis datā ⁊ dandā ſeruiamus deo placētes cum me

tu ⁊ reuerẽtia. Non eñ ſufficit tantũ ſeruire deo quod
poteſt fieri per actionẽ exteriorem niſi etiã placeamus ei
per intentionẽ rectã ⁊ per amorẽ. Sapieñ. 4°. Placẽs
deo factus eſt dilectus. p̄s. Placebo domino in regione
viuoꝝ. Maxime autẽ ſeruit deo per obſequiũ interius.
p̄s. ⁊ Luc. 1. Seruiamus illi in ſanctitate ⁊ iuſticia. De
us autẽ propter creationẽ dicit dominus. ꝓpter regene
rationẽ vero pater. Domino autez debet timor: ſed patri
amor ⁊ reuerẽtia. Malach. 1. Filius honorat patrẽ ⁊ ſer
uus dominũ ſuũ timebit. Si ergo pater ego ſum vbi eſt
honor meus. Et ſi dominꝰ ego ſum. vbi timor meus. Er
go deo ſeruiendũ eſt cum metu ⁊ reuerẽtia. p̄s. Seruite
domino in timore ⁊ exultate ei cũ tremore. ¶ Q autẽ ita
debeamus ſeruire deo. ꝓbat per auctoritatẽ ſumptam:
Deutro. 4. Etenĩ deus noſter ignis ↄſumens eſt. Hoc
autẽ ꝙ deus dicit ignis non dicit hoc ſcd̃m dyoniſiũ ꝙ
ſit aliqđ corporeũ: ſed quia intelligibilia deſignant per
ſenſibilia inter que ignẽ reperimus habere maiorẽ nobi
litatẽ ⁊ maiorẽ claritatẽ. Item maiorẽ actiuitatẽ. Item
maiorẽ altitudinẽ in ſitu. Item eſt magis purgatiuus ⁊
cõſumptiuus. ideo deus precipue nominat ignis ꝓpter
eius claritatẽ quia lucẽ habitat inacceſſibilẽ. 1ᵉ. thymo.
6. Item quia maxie actiuus Eſaie. 26. Omia opera no
ſtra operatus es in nobis. Item altior eſt in ſitu. p̄s. Ex
celſus ſuper om̃es gentes dñs ⁊c. Item purgat pecca-
ta ⁊ quaſi cõſumit. Unde dicit hic ꝙ eſt ignis cõſumens
ſcʒ peccata. Malach. 3°. Ipſe eñ quaſi ignis cõflans.
Et ſequit. Et purgabit filios leui. Supra. 1. Purgatio
nẽ peccatoꝝ faciens. Item cõſumit peccatores puniẽdo
Supra. 10. Terribilis aũt quedam expectatio ⁊ ignis
emulatio que cõſumptura eſt aduerſarios. Et ideo quia
iſta nobis ꝓmiſſa ſunt. Eſa. 10. Erit lumẽ iſrael in igne
⁊ ſanctꝰ eius in flãma. p̄s. Ignis ante ip̄m precedet ⁊ in
flãmabit in circuitu inimicos eius. Et ideo debemꝰ ſtu-
dere ad ſeruiendũ ⁊ placendũ deo.

Capitulũ tredecimũ.

Charitas fraternitatis maneat in
vobis: et hoſpitalitatem nolite
obliuiſci. Per hanc enim placue
runt quidam angelis hoſpitio re
ceptis. Mementote vinctorum tanꝗ̃ ſimul
vincti: ⁊ laborantium tanꝗ̃ ⁊ ipſi in corpo-
re morantes. Honorabile connubiuʒ in om-
nibus: ⁊ thorus immaculatus. Fornicato-
res enim ⁊ adulteros iudicabit deus. Sint
mores ſine auaritia: contenti preſentibus.
Ipſe enim dixit. Non te deſeram neqʒ dere
linquam ita vt confidenter dicamus: Domi
nus mihi adiutor eſt: non timebo quid fa-
ciet mihi homo. Mementote prepoſitoruʒ
veſtrorum qui vobis locuti ſunt verbũ dei
quoꝝ intuẽtes exitũ cõuerſatiõis imitami
fidẽ. Jeſus xp̄s heri ⁊ hodie ip̄e ⁊ in ſecl̃a.

Poſtꝗ̃ ſupra monuit eos apoſtolus qualiter ſe debent
habere ad perferẽda mala: hic monet quomõ ſe debeant
habere ad operandũ bona. Unde ſcd̃m glo. ab iſto loco
incipit moralis inſtructio poſt cõmendationẽ ⁊ exhorta
tionẽ ad imitandũ ip̄m. Et circa hoc duo facit. Primo
enim hortat ip̄os ad bonũ. Secũdo orat pro eis ibi. De
us autem pacis ⁊c. Circa primũ tria facit. Primo enim
oſtendit quomõ debent bonũ operari quantũ ad proxi-
mos. Secũdo quantũ ad ſeip̄os. ibi. Honorabile cõnu-
biũ ⁊c. Tertio quantũ ad prelatos ibi. Mementote pre-
poſitoꝝ veſtroꝝ ⁊c. Dicit ergo quantũ ad primũ ſic. Di-
ctum eſt ꝙ ꝓmiſſuʒ eſt nobis regnũ immobile. ad quod
ſi volumus peruenire neceſſe eſt nos charitatẽ habere.
Ergo charitas fraternitatis maneat in vobis. 1ᵉ. Johã.
4°. Qui non diligit fratrẽ ſuũ quem videt: deũ quem
nõ videt quomõ poteſt diligere: Item. 1ᵉ. petri. 2. Om
nes inuicem honorate: fraternitatẽ diligite. Quia vero
charitas nõ eſt ocioſa vt dicit Gregoriꝰ. ideo hortat ad
opera charitatis. 1ᵉ. Joh. 3°. Non diligamꝰ verbo neqʒ
lingua ſed opere ⁊ veritate. Ideo dicit ꝙ debemꝰ oſten
dere charitatẽ peregrinis per hoſpitalitatẽ. vinctis per
compaſſionẽ. pauperibus per ſubuentionẽ Et primũ po
nit ibi. Et hoſpitalitatẽ nolite obliuiſci ⁊c. Secundũ ibi
Mementote vinctoꝝ ⁊c. Tertiũ ibi. Et laborantiũ ⁊c.
Dicit ergo quantũ ad primũ. Nolite obliuiſci hoſpitali
tatis. Et dicit obliuiſci: quia iſti aliquãdo in ꝓſperitate
ſua multũ fuerãt hoſpitales. Sed modo depaupati erãt
⁊ ideo nõ ita bene poterant. Tamẽ animat eos ad cõti-
nuandũ ſcd̃m poſſibilitatẽ ſuam. Rom. 12. Hoſpitalita-
tem ſectãtes. Et ſpecialiter facit mentionẽ de hoſpitali-
tate quia qui peregrinos recipit tria opera miſericordie
ſimul implet. quia ⁊ recipit ⁊ cibat ⁊ potat. 1ᵉ. Job. 4°.
Hoſpitales inuicẽ ſine murmuratiõe. Et ſubdit rationẽ
quia per hãc multi placuerũt angelis hoſpitio receptis
ſicut patet de abraã ⁊ loth. Geñ. 19°. Alia littera habet
Per hãc quaſi neſcientes receperũt angelos. quia non
credebãt eos eſſe angelos. quod verũ eſt in principio vn
de ꝙ abraam adorauit eos putauit ꝙ eſſent viri ſancti a
deo miſſi ⁊ adorauit eos adoratiõe dulie que exhibet ſan
ctis. ⁊ quaſi hominibꝰ cibos obtulit. Sed poſtmodũ in-
tellexit eos angelos in quibus deus loquebat. Et locu-
tus eſt eis ſicut deo dicens. Non eſt hoc tuũ qui iudicas
oẽm terrã. ⁊ ſimiliter loth. ¶ Quantũ ad ſecundũ dicit.
Mementote vinctoꝝ illoꝝ. ſcʒ qui propter deũ miſſi ſunt
in carcerẽ. mementote viſitãdo redimendo tanꝗ̃ eſſetis
ſimul corporaliter cũ eis vincti. Hoc eñ eſt aliud opus
miſericordie. Math. 25°. In carcere eram ⁊ veniſtis ad
me. Contra qđ Eſa. 14. dicit Uinctis eius nõ apperuit
carcerẽ. Hoc ip̄i aliquando fecerũt ſicut patet ſupra. 10.
Specialiter aũt hoc pertinet ad opus miſericordie: alie
nam miſeriã ſuam reputare. ¶ Quantũ ad tertiũ dicit.
Et laborantiũ ſiue labore corporali. p̄s. Labores manu
um tuarũ quia manducabis ſine ſollicitudine ſpirituali.
2ᵉ. tymothei. 2°. Laborantẽ agricolã oportet primũ de
fructibus percipere. Siue in malis ſuſtinẽdis. Eccl̃. 1°.
Et cognoui ꝙ in his quoqʒ eſſet labor ⁊ afflictio ſpiritꝰ.
Breuiter tota preſens vita labor quidã eſt. Job. 5. Ho-
mo ad laborẽ naſcit ⁊ auis ad volatũ. Supple memẽto-
te tanquã ⁊ ip̄i in corpore morãtes. Per quod experti
eſtis qđ neceſſe ſit laborãtibus. Eccl̃. 31°. Intellige que
ſunt ꝓximi tui ex teip̄o. Math. 7. Omia quecũqʒ vul-
tis vt faciãt vobis homĩes eadẽ ⁊ vos facite illis. ¶ De
inde cũ dicit. Honorabile connubiũ ⁊c. monet bona face
re quantũ ad ſeip̄m. Et circa hoc duo facit. Primo eñ
ponit monitionẽ contra cõcupiſcentias carnalium dele-
ctationũ. Secũdo contra cupiditatẽ reruʒ exterioꝝ. ibi.
Sint mores ſine auaritia ⁊c. Primo ergo põit monitio
nẽ dicens: Honorabile ⁊c. Circa qđ ſciendũ eſt ꝙ circa
venerea dupliciter cõtingit peccatũ. Uno mõ per illici-
tam coniunctionẽ ſoluti cum ſoluta. ⁊ ꝗ̃tum ad hoc di-
cit: Honorabile cõnubium ſupple ſit in omnibꝰ ꝗ̃ conti-
nere nolũt nõ ↄiunctio fornicatoria. Et dicit honorabi
le quãdo fit ſm̃ debitas circumſtantias matrimonij. Ex

quo patet ꝙ actus matrimonialis poteſt eſſe ſine peccato. quod eſt cōtra hereticos. 1. Corin. 7. Si nupſerit virgo non peccauit. Unde dominus ad oſtendendum bonū eſſe actum matrimonij: Primum ſignum fecit in nuptiis ⁊ matramonium nobilitauit preſentia ſua corporali et naſci voluit de coniugata. Alio modo per violentiā thori maritalis quando ſcꝫ vir accedit ad alterius vxorem: vel mulier ad alterius viruꝫ. Et quantū ad hoc dicit. Et thorus immaculatꝰ. Et Sap. 14. Neqꝫ vitam neqꝫ nuptias mundas iam cuſtodiunt. ſed alius alium ꝑ inuidiam occidit aut adulterans contriſtat. Item capitulo tertio. Felix ſterilis ⁊ incoinquinata. ⁊ que neſciuit thorum in delicto. habebit fructum in reſpectione animarū ſanctaꝝ. ¶ Subdit autē apoſtolus rationē dicens: Fornicatores enim ⁊ adulteros iudicabit deus. In quo elidit errorem aliquorum dicentium ꝙ deus peccata carnalia non punit nec curat. Ephe. 5. Nemo vos ſeducat inanibus verbis. ꝓpter hec enim ſcꝫ propter peccata carnalia que premiſerat venit ira dei in filios diffidentie. Ideo dicit hic ꝙ fornicatores propter hoc ꝙ dixit honorabile cōnubium ⁊ adulteros ꝓpter hoc ꝙ dixit thorus immaculatus deus iudicabit id eſt cōdemnabit. Ephe. 5. Om̄is fornicator aut immundus aut auarus quod eſt idoloruꝫ ſeruitus nō habet partem in regno dei ⁊ xp̄i. ¶ Deinde cū dicit. Sint mores ⁊c. ꝓhibet cupiditatē bonoruꝫ exteriorum: circa que contingit peccare duobus modis. Uno em̄ modo per tenacitatem. Alio modo ꝑ cupiditatem. Liberalitas em̄ eſt virtus que ponit medium circa pecunias q̄tū ad dationē ⁊ q̄ntuꝫ ad acceptionē. Quantum ad primum ſcꝫ contra tenacitateꝫ dicit. Sint mores ſine auaritia. Auarus em̄ dicit̄ nimis tenax quaſi auidꝰ eris. Unde Ecc̄. 10. Auaro nihil eſt ſceleſtius. Quantū ad ſecundum dicit. Contenti preſentibus. Illi qui ſemꝑ his que habent volunt alia cumulare non ſunt contenti preſentibꝰ. 1. Timo. 6. Habentes alimēta ⁊ quibꝰ tegamur: his contenti ſimus. Uel qḋ dicitur. Sint mores ſine auaritia. ꝓhibet auaritiam q̄tum ad cupiditatē ⁊ tenacitatem. Cum vero dicit. contenti preſentibus. excludit cauſam auaritie ſcꝫ ſollicitudinē. Matth. 6. Nolite ſolliciti eſſe ⁊c. Non enim ꝓhibet ꝙ homo non ſollicitetur de rebus in poſterum neceſſarijs. ſed ꝙ cura ⁊ ſollicitudo non preoccupet mentem. Sic em̄ qui preoccupat futurā ſollicitudinē ſollicitus eſt in craſtinū. ¶ Deinde cum dicit. Ipſe enim dixit ⁊c. ponit monitionis rationē. Et eſt ratio quare nō debemus ſuꝑflue eſſe ſolliciti. ſed tamen facere qḋ in nobis eſt ſcꝫ cū fiducia diuini auxilij. Ipſe enim dixit Joſue. 1. Non te deſeram id eſt q̄n miniſtrē tibi neceſſaria. neqꝫ derelīquā ſcꝫ fame ꝑire. pſ̄. Non vidi iuſtum derelictum nec ſemen eius querēs panem. Uel nō derelinquā quin liberem te a malis. Et ex hoc cauſat̄ fiducia in corde. ita vt confidenter dicamꝰ Eſa. 12. Fiducialiter agā ⁊ nō timebo. ⁊ ꝙ dicamꝰ illud pſ̄. Dn̄s mihi adiutor eſt nō timebo quid faciat mihi homo. Adiutor inq̄tum a malis liberat. pſ̄. Adiutor in tribulationibus que inuenerunt nos nimis. Et ideo non timebo quid faciat mihi homo id eſt aduerſarius quicūqꝫ carnalis Eſa. 51. Quis tu vt timeas ab hom̄ie mortali. Uel diabolus qui dicit̄ homo ab homine victus ſicut ſcipio affricanus. Matth. 13. Inimicus hō hoc fecit. ¶ Deinde cū dicit. Mementote prepoſitoꝝ ⁊c. oſtendit quomodo debent bonū operari q̄tum ad prelatos. Et circa hoc facit duo. Primo em̄ oſtendit quō ſe debēt habere ad mortuos. ſcꝫ vt eorū ſequant̄ exempla. Secūdo quomō ad viuentes vt eis obediant ibi. Obedite prepoſitis veſtris ⁊c. Quantū ad primū duo facit. Prio em̄ ōndit quomō bonorum doctrinā imitent̄. Secundo quō malorum doctrinam deuitent ibi. Doctrinis varijs ⁊c. Dicit ergo. Mementote prepoſitoꝝ veſtrorū qui vobis locuti ſunt verbuꝫ dei id eſt apoſtoloꝝ qui vobis predicauerūt Eſa. 51. Attendite ad abraā p̄rem v̄r̄m ⁊c. Non ſolū aūt p̄dicauerūt verbo: ſed etiā facto oſtenderūt. Matth. vlt. Sermonē confirmante ſeq̄ntibꝰ ſignis. Nō ſolū mementote verboꝝ: ſed etiā intuemini exituꝫ. 1. Mach. 2. Mementote operū patrū q̄ fecerūt ī generationibꝰ ſuis ⁊ accipietis gloriā magnā ⁊c Jac. 5. Exemplū accipite fratres mei mali exitus ⁊ longanimitatis ⁊ laboris et patientie ꝓphetas q̄ locuti ſunt in noīe dn̄i ⁊c. Sed non ſolū hoc imitemini ſcꝫ exitum vt ſcꝫ ꝓ xp̄o ſapiēter ſuſtineatis: ſꝫ etiam conuerſationē. ad bonā em̄ mortem venitur ꝑ bonam conuerſationē. Imitamini etiā fidē illoꝝ: vt ab illa non declinetis. ¶ Sequit̄. Jeſus chriſtus heri ⁊ hodie ipſe ⁊ in ſecula. ſcḋm gloſam ſic introducitur littera iſta. Ipſe enim ſupra dixerat quod ſcilicet dictum eſt Joſue. Non te deſerā neqꝫ derelinquā. poterant iſti dicere. Ille cui hoc dictū eſt bene debebat confidere de dei adiutorio. Nos autem non ſic quibus non eſt dictum. Hoc remouet apoſtolus dicens ꝙ chriſtus q̄ hoc tunc dixit Joſue manet ineternum. Et ideo ſicut tūc potuit ipſum iuuare. ita poteſt modo auxiliari nobis. Ideo dicit. Jeſus chriſtus heri ⁊ hodie ⁊c. Uel poteſt referri ad immediate dictum. Jam enim dixerat ꝙ deberent imitari apoſtolos. Poterant dicere ꝙ non eſt ſimile q꞉ illi immediate inſtructi fuerunt a chriſto ⁊ ſeruierūt ſibi. nos autē nō ſic Et iḋ dicit apl̄s ꝙ chriſtus manet. ⁊ ideo inſtruit nos ad ſeruiendum ſibi. Unde dicit. Ipſe chriſtus heri ſcilicet in tempore primitiuorum apoſtolorum. et hodie ſcilicet in tempore iſto ipſe ⁊ in ſecula Matth. vltimo. Ecce ego vobiſcum ſum vſqꝫ ad conſumationem ſeculi. Apoc. 1. Dicit dominus deus qui erat ⁊ qui eſt ⁊ qui venturus ē omnipotens. pſ̄. Tu autē idem ipſe es ⁊ anni tui non deficient. In hoc ergo oſtendit apoſtolus eternitatē xp̄i

Lectio ſecunda

Doctrinis varijs ⁊ peregrinis nolite abduci. Optimū eſt em̄ gr̄a ſtabilire cor: non eſcis que nō profuerunt ambulantibus in eis: Habemus altare: de quo edere non habent poteſtatē qui tabernaculo deſeruiunt. Quoruꝫ enim animaliū infertur ſanguis ꝓ peccato in ſancta ꝑ pontificē: hoꝝ corꝑa cremant̄ extra caſtra. Propter qḋ ⁊ ieſus vt ſctificaret ꝑ ſuū ſanguinē ꝑl̄m ex̄ portā paſſus eſt. Exeamꝰ igit̄ ad eū extra caſtra: improꝑiū eiꝰ portātes. Nō em̄ habemꝰ hic manentē ciuitatē ſꝫ futurā inq̄rimꝰ. Per ip̄m ġ offeramꝰ hoſtiā laudis ſꝑ deo id ē fructū labioꝝ ꝯfitentiū noī eiꝰ. Bn̄ficentie aūt ⁊ communionis nolite obliuiſci. Talibꝰ em̄ hoſtijs ꝓmeret̄ deus.

Supra monuit apl̄s ad imitandū exempla ⁊ conuerſationem eorum qui deceſſerunt: hic monet ad inſiſtendum doctrine eoruꝫ. Et circa hoc duo facit. Primo em̄ ponit monitionē ſuam. Secūdo aſſignat rationē ibi. Habemꝰ altare ⁊c. Iterum p̄ma in duas. Primo enim ponit monitioneꝫ ſuam in generali. Secundo exemplificat ipſam ibi. Optimū eſt em̄ gratia ⁊c. Dicit ergo. Nolite abduci varijs ⁊ peregrinis doctrinis. quaſi dicat. Ita dixi ꝙ debetis imitari fidē aplo̅rū. Ergo a doctrina ipſoꝝ ꝑ quācūqꝫ aliam doctrinaꝫ nolite abduci id eſt remoueri. Ubi

ſciendum eſt ꝙ cum veritas conſiſtat in medio cuius eſt
vnitas. ⁊ ideo vni vero multa falſa opponi poſſunt ſicut
vni medio multa extrema. Doctrina ergo fidei vna eſt q̄ꝛ
a puncto in punctū non conuenit ducere niſi vnam rectā
lineam. Omnes alie doctrine multe ſunt: q̄ꝛ a recto mul-
tis modis cōtingit deuiare. Et ideo dicit. Doctrinis va-
rijs id eſt diuiſis Oſee. 10. Diuiſum eſt coꝛ eoꝛum nunc
interibunt. Hee ſunt ille doctrine de quibus .1. Ti. 4.
Doctrinis demonioꝝ in ypocriſi loquentiū mendaciū.
Item ſunt peregrine ſcʒ a fide catholica. a nobis aūt ta-
les doctrine nō ſunt ſuſtinende. q̄ꝛ non ſumus hoſpites
⁊ aduene: ſʒ ſumꝰ ciues ſanctoꝝ ⁊ domeſtici dei Eph. 2
¶ Deinde cum dicit. Optimum eſt eñi gratia ⁊c. exem-
plificat in ſpeciali que ſunt varie et peregrine doctrine.
Unde ſciendum eſt ꝙ in ꝓmitiua eccleſia fuit vnus erroꝛ
ꝙ ad ſalutē neceſſaria erat obſeruantia legaliū que pre-
cipue conſiſtebat in quibuſdā cibis ſumendis: puta agni
paſchalis. Exo. 12. Et in abſtinendo a quibuſdaʒ cibis.
ſicut patet Leuit. 11. et in alijs multis locis. Alius er-
roꝛ fuit ꝙ paſſim licebat vti delectationibꝰ coꝛpoꝛalibꝰ:
Et iſte fuit erroꝛ nicolaitarum. Et de vtroqʒ poſſunt hec
verba exponi. ſed magis ꝓprie de ꝓmo. Dicit ergo. No-
lite abduci a veritate fidei ꝑ varias ⁊ peregrinas doctri-
nas. 2. Theſſal. 2. Non cito moueamini a ſenſu veſtro.
Gal. 1. Miroꝛ ꝙ ſic tam cito trāſferimini ab eo q̄ vos vo-
cauit in gratiā xp̄i in aliud euangeliū. Deus eñi a nobis
requirit coꝛ. ꝓuer. 23. Prebe fili mi coꝛ tuū mihi. Et iō
debet eſſe firmū ⁊ ſtabile. Contra quod dicit in pſ̄. Coꝛ
meum dereliquit me. Hoc autē non ſtabilit eſcis coꝛpo-
ralibus: ſed ꝑ grām iuſtificantē Ro. 3. Juſtificati gratis
ꝑ gratiam ipſius ⁊ ꝑ redemptionē que eſt in chriſto ieſu
Et ideo dicit. Non eſcis que non pꝛofuerunt. Ro. 14.
Non eſt regnū dei eſca ⁊ potus. ſed iuſticia ⁊ pax ⁊ gau-
dium in ſpūſancto. Non eſt ergo ſtabilimentū coꝛdis in
īmoderata vel ſupflua ſumptione cibi: ſʒ magis in gra-
tia dei. pſ̄. Paratum coꝛ eius ſperare in domino confir-
matū eſt coꝛ eius non cōmouebit donec ⁊c. Spes aūt eſt
quaſi anchoꝛa ſtabiliens coꝛda. ſupꝛa. 6. Confugimꝰ ad
tenendam ꝓpoſitam nobis ſpem quam ſicut anchoꝛā ha-
bemus aīe tutaʒ ⁊ firmā. Et dicit ꝙ non ꝓfuerunt ambu-
lantibus in eis id ē ſperantibus in eis. quia illis qui eis
vtunt ad neceſſitatē ꝓſunt ad ſalutē coꝛpoꝛis. ſed qui to-
tum ſtudium ponunt in eis ambulant in ipſis. ⁊ talibus
nec ꝓficiunt ad ſalutē aīe nec coꝛpoꝛis. Jere. 11. Nunqd
carnes ſancte auferent a te malicias tuas in quibus glo-
riata es. ¶ Deinde cum dicit. Habemus altare ⁊c. aſſi-
gnat rationē et eſt valde ſubtilis. Sicut eñi legit Leui.
16. Decima die ſeptimi menſis ſūmus ſacerdos ſangui-
nem vituli ⁊ hirci inferebat intra ſancta ꝓ ſua ignoꝛan-
tia ⁊ illoꝛum coꝛpoꝛa cremabant extra caſtra. Et q̄ꝛ erat
oblatio ſacerdotum nō cōmedebant carnes eoꝝ. Quod
eñi offerebant pꝛo peccato ſacerdotum non comedebant
ſed extra caſtra comburebant. Ex iſta ergo figura trahit
aplꝰs myſteriū. Per ſanguinē eñi illum figurabat ſan-
guis xp̄i vt ſupꝛa dictum eſt. 9. caᵒ. Vitulꝰ eñi ⁊ hircus
xp̄m figurabāt. q̄ꝛ vitulus erat hoſtia ſacerdotalis: ⁊ hir-
cus imolabat ꝓ peccato. In quo figurabat ꝙ chriſtꝰ de-
bebat imolari ꝓ peccato non ſui ſed populi. Vitulus ḡ
⁊ hircus imolatus. eſt chriſtus ſacerdos ſeipſum offerēs
ꝓ peccatis noſtris. Sanguis ḡ xp̄i illatus eſt intra ſan-
cta ⁊ caro cremata ē extra caſtra. Ubi duplex eſt ſignifica-
tum. Unuʒ ꝙ xp̄s in ciuitate imolatus eſt linguis iude-
oꝛum. Unde ⁊ marcus dicit ipſum hoꝛa tertia crucifixū:
licet hoꝛa ſexta fuerit in cruce leuatus. Aliud ꝙ ꝑ virtu-
tem paſſionis ſue xp̄s intra celeſtia ſancta nos introdu-
cit ad patrem. Q2 autē coꝛpoꝛa illoꝝ cremabant extra ca-
ſtra q̄tum ad caput noſtrū ſignificat ꝙ xp̄s paſſurꝰ erat
extra poꝛtam. Quantū vero ad nos qui ſumus membꝛa
ſignificat ꝙ ꝓ illis q̄ ſunt extra caſtra legaliū vel exteri-
oꝛum ſenſuū īmolat xp̄s. Qui eñi erant in caſtris de car-
nibus illis non comedebant. Hec eſt ergo figura quā ꝓ-
ponit aplꝰs. cuius ꝓmo ponit ſignificatū. Secundo po-
nit figuram ibi: Quoꝛum eñi animaliū ⁊c. Tertio indu-
cit concluſionē ibi. Exeamus igit ad ipſum ⁊c. Dicit er-
go. Stabiliamus coꝛda noſtra non eſcis ſed gratia. Ali-
ter eñi non poſſumus: q̄ꝛ habemus altare ⁊c. Iſtud alta-
re vel eſt crux xp̄i in qua xp̄s ꝓ nobis īmolatus eſt. Vel
ipſe xp̄s in quo ⁊ ꝑ quē preces noſtras offerimꝰ. Et hoc
eſt altare aureum de quo dicit Apoc. 8. De iſto ergo al-
tari non habēt poteſtatē edere id eſt fructū paſſionis xp̄i
percipere ⁊ ipſi tanq̄ capiti incoꝛpoꝛari qui tabernaculo
legalium deſeruiunt Gal. 5. Si circumcidimini xp̄s vo-
bis nihil pꝛoderit. Vel tabernaculo coꝛpoꝛis deſeruiunt
q̄ carnales delectationes ſequunt Ro. 13. Carnis curam
ne feceritis in deſiderijs. Talibus eñi nihil pꝛodeſt. 1.
Coꝛin. 11. Qui eñi manducat ⁊ bibit indigne: iudicium
ſibi manducat ⁊ bibit. Dicit autē coꝛpus tabernaculum
q̄ꝛ in ipſo tanq̄ in bello habitamꝰ contra hoſtes ⁊ modi-
cū manet. 2. Pe. 1. Velox eſt depoſitio tabernaculi mei
⁊ ideo nō eſt ei deſeruiendū. ¶ Deinde cū dicit. Quoꝝ
eñi animaliū ⁊c. ꝓſequit figuram ipſam. Et ꝓmo figurā
veteris legis. Secūdo figuram noui teſtamēti ibi. Pro-
pter qđ ⁊ ieſus ⁊c. Quantū ad pꝛimū dicit. Quoꝝ eñi
animalium ⁊c. Et poteſt legi littera iſta duobus modis.
Uno modo ſic. hoꝛum animaliū coꝛpoꝛa cremant extra
caſtra ſcʒ vituli ⁊ hirci quoꝛuʒ ſanguis infertur in ſancta
ꝑ pontificeʒ ꝓ peccato ſacerdotū ⁊ multitudinis. Aliter
ſic vt ꝑ illa animalia intelligat xp̄s vel ſancti eius. Per
oēs eñi hoſtias veteris legis figurabat xp̄s ⁊ ꝑ cōſeq̄ns
mēbꝛa eius. Chꝛiſti ergo cuius ſanguis illatus eſt in ſan-
cta celeſtia ꝓ peccato totius mundi coꝛpus igne paſſum
in ara crucis extra poꝛtas hieruſalē quaſi extra caſtra cre-
matū eſt. Vel etiam ſancti extra caſtra id ē extra cōmunē
ſocietatē hominū igne charitatis ieiunijs: oꝛationibus:
⁊ alijs operibus miſericoꝛdie ſe cremant. Quoꝛum id ē
ꝓ quibꝰ efficaciter ſanguis xp̄i in ſancta illatus eſt. Pꝛi-
mus ſenſus lr̄alis eſt ꝓpter qđ adaptat figuratū qđ fuit
in nouo teſtamento figure veteris teſtamenti vt ſit conſo-
nantia inter ipſa. Unde dicit. Propter qđ et ieſus ⁊c.
Et patet totum. ¶ Deinde cum dicit. Exeamus igit ad
eum ⁊c. inducit duas concluſiones. Secūdā ibi. Per ip-
ſum ergo ⁊c. Quantū ad pꝛimuʒ dicit. Ita dictum eſt ꝙ
nos habemꝰ altare quod eſt extra caſtra. Duo ergo de-
bemus facere ſcʒ ad ipſum accedere ⁊ ſuper illud ſacrifi-
care. Modum accedendi ponit ꝓmo dicens ꝙ ſicut xp̄s
paſſus eſt ⁊ impꝛoperium paſſionis extra poꝛtā ſuſtinuit
ſic ⁊ nos exeamus ad eū extra caſtra id eſt extra cōmunē
ſocietatē carnalium vel extra obſeruantiam legaliū. Vel
extra ſenſus coꝛpoꝛis poꝛtantes impꝛoperiū eius ſcʒ xp̄i:
id eſt ſigna paſſionis xp̄i ꝑ quam chꝛiſtꝰ factus eſt oppꝛo-
bꝛium hominū ⁊ abiectio plebis. pſ̄. Impꝛoperiū expe-
ctauit coꝛ meū ⁊ miſeriam. Vel impꝛoperiū id ē renunci-
emus legalibus adueniente veritate ꝓpter quod ſumus
iudeis impꝛoperiū id eſt ſigna penitētie que a carnalibꝰ
impꝛoperant. ſupꝛa. 11. Maioꝛes diuitias eſtimans the-
ſauris egyptioꝛum impꝛoperium chꝛiſti. Sic enim accu-
ſatus eſt chꝛiſtus ꝙ ſubuerteret legē. ita apoſtolo impꝛo-
perabatur ꝙ predicaret nō deberi ſeruare legalia. Gal.
5. Ego autē fratres ſi circumciſionem adhuc pꝛedico qđ
adhuc perſecutionem patioꝛ. Subdit aūt rationem huiꝰ
dicens. Nō eñi habemꝰ hic manentē ciuitatē ſed futurā
inquirimꝰ. Homo enim libēter manet in loco ſuo ꝓpꝛio

Finis enī noſter non ſunt legalia nec tempoꝛalia: ſed fi-
nis noſter xp̄s ē. Ro.10. Finis noſter xp̄s ē ad ſalutē oī
credenti. Nō ergo habemꝰ hic manentē ciuitatē ſed vbi
ē xp̄s: ergo exeamꝰ ad ipm̄. Col.3. Si cōſurrexiſtis cum
xp̄o que ſurſum ſunt querite vbi xp̄s ē in dextera dei ſe-
dens ⁊c. Eſa.33. Reſpice ſyon ciuitatē ſolēnitatis nr̄e.
ſupꝛa.11. Expectabat fundamēta habentē ciuitatē cuius
artifex ⁊ conditoꝛ dominꝰ. Item meliorem ciuitatē appe
tunt id ē celeſtem. Ad ipm̄ enim intendimus transferri
ſicut ad locū ⁊ altare noſtrum. Ergo exeundū ē ad illud.
¶ Deinde cum dicit. Per ipm̄ ergo offeramꝰ ⁊c. ponit
ſecundam concluſionē ꝙ ſcʒ ſup iſtud altare ſacrificare
debemus ⁊ qualia ſacrificia. Duplex ē autē ſacrificiū qḋ
ſup altare xp̄i offerre debemus. ſ. deuotionē ad deum ⁊
miſerationē ad ꝓximū. Quantū ad primū dicit ꝙ poſt-
ꝙ nō ſunt offerenda ſacrificia legalia. p̄s. Sacrificium ⁊
oblationē noluiſti. ergo per ipm̄ id ē per xp̄m offeramꝰ
ſemper deo hoſtiā laudis. p̄s. Sacrificiū laudis honoꝛi-
ficabit me. Iſtud autē ſacrificium laudis vocat fructum
labioꝛum. i. cōfeſſionē vocis. Melius enim laudat deus
oꝛe ꝙ occiſione animaliū. Unde dicit. Fructū labioꝛum
confitentiū nomini eius. Hoc eſt enim neceſſarium. Ro.
10. Coꝛde creditur ad iuſticiam oꝛe autē confeſſio fit ad
ſalutem. Oſee.14. Reddemꝰ vitulos labioꝝ noſtroꝛum
Eſa.57. Creaui fructum labioꝛū pacem. Hoc autē ſacri-
ficium debet eſſe ſemꝑ. i. cōtinue: ſicut in lege erat iuge
ſacrificium: ſicut patet numeri.28. p̄s. Benedicam dn̄m
in omni tempoꝛe: ſemper laus eius in oꝛe meo. Aliud ſa-
crificiū ponit cum dicit. Beneficentie aūt ⁊ cōmunionis
nolite obliuiſci. Quaſi dicat. Olim ope exhibebat̄ oꝑa
miſericoꝛdie: modo aūt ſaltē coꝛde ⁊ ſi non poteſtis ope.
Et ideo dicit. Nolite obliuiſci beneficentie. i. liberalita-
tis quantū ad ea que datis. Largus enī beneficus dicit̄
Gal.6. Bonū autem facientes nō deficiamus. Eccl.12.
Benefac humili ⁊ nō dederis ipio. ¶ Et nolite obliuiſci
cōionis ꝗ̄tum ad ea q̄ ſuatis vt tp̄e ſuo cōicetis. Act.
2. Oēs q̄ credebāt erāt pariter ⁊ habebāt oīa cōia. Ro.
12. Neceſſitatibus ſanctoꝛū cōmunicantes. Uel cōionis
id eſt charitatis ꝑ quā ſunt omnia cōia. ¶ Quare autē
iſtud duplex beneficiū offerre debeamꝰ oſtendit dicens:
quia talibus hoſtijs pꝛomeret̄ paſſiue deus. i. poſſumus
deum mereri talibus ſacrificijs. Ipe enim ē merces nr̄a
quam iſtis operibus poſſumus acquirere Gen̄.17. Ego
pꝛotectoꝛ tuus ſum ⁊ merces tua magna nimis. p̄s. Tūc
acceptabis ſacrificiū iuſticie ⁊c. Eſa.19. Colent eum in
hoſtijs ⁊ muneribꝰ ⁊ vota vouebūt domino ⁊ ſoluent.

Lectio tertia.

Obedite pꝛepoſitis veſtris: ⁊ ſubia-
cete eis. Ipſi enim peruigilāt qua-
ſi rationem pꝛo animabus vr̄is red
dituri: vt cum gaudio hoc faciant ⁊ non ge-
mentes. Hoc enim non expedit vobis. Ora
te pꝛo nobis. Confidimus enim: quia bonā
conſcientiam habemus in omnibꝰ bene vo-
lentes conuerſari. Amplius autē depꝛecoꝛ
vos hoc facere quo celeriꝰ reſtituar vobis.
Deus autem pacis qui eduxit de moꝛtuis
paſtoꝛem magnū ouium in ſanguine teſta-
menti eterni dominū noſtrū ieſum chꝛiſtū
aptet vos in omni bono vt faciatis eius vo
luntatem: faciens in vobis qḋ placeat coꝛā
ſe per ieſum chꝛiſtum cui eſt gloꝛia in ſecu-
la ſeculoꝛum Amen. Rogo aūt vos fratres
vt ſufferatis verbum ſolacij. Eteni perpau
cis ſcripſi vobis. cognoſcite fratrē veſtrum
Timotheum dimiſſum cum quo ſi celerius
venerit videbo vos. Salutate omnes pꝛe-
poſitos vr̄os ⁊ oēs ſcōs. Salutāt vos de ita
lia fratres: gratia cū omnibꝰ vobis Amen.

Supꝛa monuit apl̄s quō ſe debent habere ad pꝛelatos
moꝛtuos vt ſcʒ in fide ipoꝝ permaneant: hic monet eos
qualiter ſe debeāt hr̄e ad viuētes: ⁊ p̄mo quō ad alios.
Scḋo quō ad ſeipm̄ paulū ibi. Orate ꝓ nobis ⁊c. Dicit
ergo. Obedite p̄poſitis vr̄is. Ubi cōſiderandū ē ꝙ duo
debemꝰ p̄latis. ſ. obedientiā vt ipoꝝ mādata impleamꝰ
Unde dicit. Obedite ⁊c. p̄mi Re.15. Melioꝛ eſt obe-
dientia ꝙ̄ victime. Itē reuerentia vt eos honoꝛemꝰ tan-
ꝙ̄ patrē ⁊ ipoꝝ diſciplinā toleremus. Et iō dicit. Sub-
iacete eis. p̄me Pe.2. Subiecti eſtote omī humane cre
ature. Ro.13. Qui poteſtati reſiſtit dei oꝛdinationi reſi-
ſtit. ¶ Rōnem ſubiectiōis ſubdit dicēs: Ipi enī ꝑuigilāt
⁊c. Quare enim debeamꝰ obedire ⁊ ſubijci p̄latis. Hoc
eſt iō q: incumbit eis laboꝛ ⁊ ꝑiculū iminet. Uñ ꝗ̄tum
ad laboꝛē ſollicitudinis qui eis incūbit de regimie ſubdi-
toꝛum dicit ꝙ ipi ꝑuigilant. i. perfecte vigilant. Ro.12.
Qui p̄eſt in ſollicitudine. Uigilare enī ſuꝑ gregē com-
miſſū incūbit p̄latis. Unde Luc.2. dicit̄ Paſtoꝛes per
quos deſignant̄ p̄lati erant vigilātes ⁊ cuſtodiētes vigi
lias noctis ſuꝑ gregē ſuū q: dū doꝛmiūt hoīes inimicus
hō ſuꝑſeminat zizania in medio tritici. vt dicit̄ Mat.13.
¶ Quantū aūt ad ꝑiculū qḋ iminet dicit. Quaſi ꝓ aīa-
bus vr̄is reddituri rōnem. Hoc ē enī maximū ꝑiculū ho-
minē de factis alteriꝰ rōnē reddere q̄ ꝓ ſuis nō ſufficit.
3.Re.20. Cuſtodi virū iſtū qui ſi lapſus fuerit erit aīma
tua ꝓ aīa illiꝰ. Reddēt enī p̄lati in die iudicij rōnē de ſi-
bi cōmiſſis qn̄ fiet eis illa qḋ. Iere.13. Ubi ē grex qui da-
tus ē tibi pecus inclitū tuū. Quid dices cū viſitauerit te
Tu enī docuiſti eos aduerſū te. ſ. loquēdo bona ⁊ facien-
do mala ⁊ erudiſti ī caput tuū ꝑ mala tua exēpla. Gregꝰ.
Scire debēt p̄lati ꝙ tot moꝛtibꝰ digni ſūt quot exēpla ꝑ-
ditōis ad ſubditos trāſmittūt. Prouer.6. Fili ſi ſpopon-
deris ꝓ amico tuo defixiſti apud extraneū manū tuā illa-
queatꝰ es verbis oris tui ⁊ captꝰ ꝓprijs ſermonibꝰ Fac
ergo qḋ dico fili mi ⁊ temetipm̄ libera q: incidiſti in ma-
nū ꝓximi tui. Diſcurre feſtina ſuſcita amicū tuū ⁊c. Pre
latus enī manu. i. exēplo boni opis ⁊ oꝛe. i. p̄dicatōe ob-
ligat ſe xp̄o ꝓ ſubditis. Dicit̄ aūt xp̄s extraneꝰ: q: vt dicit̄
Bernardꝰ Amicꝰ ē in ſpōſione ſʒ extraneus ī exigenda
rōne. Sʒ nō videt̄ ꝙ aliq̄s teneat̄ reddere rōnē niſi pꝛo
ſe tm̄. 2. Coꝛ.5. Oēs nos māifeſtari oꝑtet añ tribunal
xp̄i vt recipiat vnuſq̄ſq̄ ꝓpꝛia coꝛꝑis ꝓut geſſit Rñdeo
dicēdū ē ꝙ q̄libet p̄ncipalr̄ reddet rōnē de factꝭ ſuis. Sʒ
inq̄tū actus ſui q̄dāmō ꝑtinēt ad aliū in tm̄ reddet rōnē
de illo. Facta āt p̄lati ꝑtinēt ad ſubditos ſm̄ illḋ Ezech.
3. Fili hoīs ſpeculatoꝛē dedi te domui iſrl̄ et audies de
oꝛe meo v̄bū ⁊ annūciabis eis ex me. Ubi ſequit̄ ꝙ ſi p̄-
latꝰ q̄ noīe ſpeculatoꝛꝭ intelligit̄ nō ānunciauerit impioꝛ
ipe q̄dem impiꝰ ī iniq̄tate ſua moꝛiet̄: ſʒ ſanguis de mā̄u
ſpeculatoꝛꝭ inq̄ret̄. Si igit̄ ꝑuigilant q̄ſi reddituri rōnē
ꝓ nobis ⁊ nos debemꝰ qḋ ī nobis eſt facere. ſ. obedire ⁊
nō rebellare vt ipi cū gaudio hoc faciāt nō gemētes. i. ſu-
ſtineāt ꝑiculū ⁊ laboꝛē ꝓ nobis cū gaudio ⁊ nō cū ge-
mitu: q: bonꝰ p̄latꝰ multū gaudet qn̄ videt ſubditos bn̄
opantes: q: tūc laboꝛ ſuꝰ nō ē inanis. 3. Io. Maioꝛē hoꝝ

graꝫ nō habeo ꝙ vt audiā filios meos ī ỽitate ambula-
re. Philip. 4. Itaqꝫ frēs mei chariſſimi ⁊ deſiderantiſ-
ſimi gaudium meum ⁊ corona mea ſic ſtate in dño cha-
riſſimi. ¶ Ipſi aūt gemunt in rebellione veſtra. Gal. 4
Filioli mei quos iterum parturio donec formetur chri-
ſtus in vobis. Iere. 9. Quis dabit capiti meo aquam ⁊
oculis meis fontem lachrymarū ⁊ plorabo die ac nocte
interfectos filie populi mei. Gemunt etiam compatien-
do quando propter rebellionem noſtram nō conſeqūtur
fructum laborū ipſorum qui eſt fructus eterne heredita-
tis. Eſa. 33. Ecce videntes clamabūt foris: angeli pacis
amare flebunt. ¶ Subdit autē rōnem quare debemꝰ obe-
dire eis quia non expedit nobis ꝙ ſcilicet ipſi gemant ꝓ
nobis ex rebellione noſtra. Deus enim vindicabit pro
ipſis. ps. Irritauerunt moyſen in caſtris aaron ſanctum
domini. Aperta eſt terra ⁊ deglutiuit datan ⁊ operuit ſu-
per congregationē abiron. Eſa. 63. Ipſi autē ad iracun-
diam prouocauerunt eum ⁊ affixerunt ſpiritum ſanctuꝫ
eius. ¶ Sequitur. Et cōuerſus eſt eis in inimicuꝫ ⁊ ipſe
debellauit eos. Nota autem ꝙ dicit. Non expedit vob.
non enī dicit. Non expedit illis. Gemere enī pro cōmiſ-
ſis ſubditorum bene expedit prelatis. Sic gemebat Sa-
muel ſuper reprobationē ſaulis. p̄mi Reg. 15. et. 16.
¶ Deinde cum dicit. Orate pro nobis ⁊c. monet apoſto-
lus qualiter ſe debeant habere ad ipſum. Petit enim ꝙ
ipſi orent pro eo. Simile habet Roma. 15. Obſecro vos
fratres per dominū noſtrum ieſum xp̄m ⁊ per charitateꝫ
ſpiritusſancti vt adiuuetis me in orationibus veſtris: qꝛ
ſicut dicit ibi glo. Impoſſibile eſt id eſt valde difficile p̄-
ces multorū nō exaudiri. Mat. 18. Si duo ex vobis con
ſenſerint ſup̄ terram de omni re q̄cunqꝫ petierint fiet eis
a patre meo. In hoc ergo ꝙ apoſtolus qui certus erat ꝙ
deo erat acceptus petit orari pro ſe: ꝑcutit ſuperbiam ali-
quorum qui dedignantur ab alijs preces petere: vt dicit
glo. ¶ Rationem ſue petitionis aſſignat dicens. Confi-
dimus enim ⁊c. quod poteſt duobus modis intelligi.
Uno modo reſpectu ipſorū quoruꝫ petit orationes: quia
cum apoſtolus iudeis nō predicaret: ſed tantum gentibꝰ
non videbatur eis acceptus. Et ideo poterant ſe excuſa-
re ne exaudirent petitionem eius: ⁊ ideo dicit quaſi ſe ex
cuſando ꝙ ipſe non habet conſcientiā quin bonū ipſoruꝫ
velit. Unde dicit. Confidimus enī ꝙ nos habemus bo-
nam conſcientiam ꝙ volumus vos bene cōuerſari ī om-
nibus. Per qđ dat intelligere ꝙ etiā intendit eis ꝓdeſ-
ſe cum poterit. Quia vero bonum conſcientie eſt a ſolo
deo: ideo illud attribuit fiducie quam gerit de ipſo. Uel
poteſt referri ad ipm apoſtolum: quia cum non p̄dicaret
iudeis non videbatur dignus ꝙ orōnes pro ipſo fierent:
qꝛ dominꝰ nō exaudiret eas: quia hoſtis fidei ipſoruꝫ vi-
debatur: ſicut dicitur Iere. 7. Tu ergo noli orare ꝓ po-
pulo hoc neqꝫ aſſumas pro eis laudem ⁊ orōnem ⁊ non
obſiſtas mihi quia non exaudiam te. Hoc ergo remouet
apoſtolus dicens. Orate pro nobis quia nō habemꝰ con
ſcientiam alicuius peccati nec alicuiꝰ malefacti ſed con-
fidimus. Nec ait. certi ſumus quia delicta quis intelli-
git. Eccl. 9. Neſcit homo vtrū amore aut odio dignꝰ ſit
p̄me Cor. 4. Nihil mihi conſcius ſum ſed in hoc nō iu
ſtificatus ſum. Quia ergo bonā conſcientiam habemus
bene volentes cōuerſari in omnibus: ideo nō repugnat
mihi quin orōnes veſtre ſint vtiles. ¶ Deinde cuꝫ dicit.
Amplꝰ aūt dep̄cor ⁊c. aſſignat aliā rōnem quare debēt
orare pro ipſo: qꝛ ſcꝫ hoc erit eis vtile. Unde dicit. Am-
plius id eſt propter aliud dep̄cor hoc vos facere. ſcꝫ ora-
re quo reſtituar vobis celerius qđ erit ad vtilitatem ve-
ſtram. Ro. p̄mo. Deſidero videre vos vt aliquid impar-
tior vobis gratie ſpiritualis. Apl's aūt qui ſic pro omni-
bus factis ſuis recurrit ad orōneꝫ inſinuat nobis ꝙ oēs
vie eius ⁊ facta ordinabantur ab ipſo ſcḋm dei diſpoſitiōeꝫ
Iob. 37. Nubes ſpargunt lumen ſuum que luſtrant cun
cta per circuitum: quocunqꝫ eas voluntas gubernantis
duxerit. Per nubes enī predicatores ⁊ apoſtoli intelli-
guntur. Eſa. 60. Qui ſūt iſti qui vt nubes volant. ¶ De
inde cum dicit. Deus autē pacis. ⁊c. orat apl's pro ipſis.
⁊ primo orat. Secundo aliquid ab ipſis petendo ſe excu-
ſat ibi. Rogo autē vos fratres ⁊c. Circa primū prius de-
ſcribit eum quem orat dicens. Deus aūt pacis ⁊c. Pro
prius enim effectus dei eſt facere pacem. Non enī ē deꝰ
diſſenſionis ſed pacis. p̄me Cor. 14. Item. 2. Cor. 13.
Pacem habete ⁊ deus pacis ⁊ dilectionis erit vobiſcuꝫ
Pax enī nihil aliud ē niſi vnitas affectuū quos vnire eſt
proprium ſolius dei: qꝛ per charitatem que a ſolo deo eſt
vniuntur corda. Deus etiam nouit colligere ⁊ vnire: qꝛ
deus eſt charitas que eſt vinculum perfectōis. Unde ipſe
habitare facit vnanimes in domo. ps. Homo inter ſe et
deum pacem fecit per myſterium xp̄i. Et ideo dicit Qui
eduxit de mortuis paſtorem magnum ouium. Quādoqꝫ
autē dicitur xp̄s ſuſcitatus per virtutem patris. Roma.
8. Si ſpiritus eiꝰ qui ſuſcitauit ieſum chriſtum a mortu
is ⁊c. Quandoqꝫ vero dicitur ſeipſū ſuſcitaſſe. ps. Ego
dormiui ⁊ ſoporatus ſum. Que tamē nō ſunt contraria
quia ſurrexit virtute dei que eſt vna patris ⁊ filij ⁊ ſpūs
ſancti. Eduxit ergo de mortuis id eſt de ſepulchro qđ eſt
locus mortuorū. Roma. 8. Quō ſurrexit xp̄s a mortuis
per gloriā patris: ita vt nos in nouitate vite ambulemꝰ.
Dicitur autē xp̄s magnus paſtor ouium. i. fideliuꝫ ⁊ hu
milium. Ioh. 10. Ego ſum paſtor bonus. ⁊c. Oues eniꝫ
ſunt qui deo obediunt. Ibidem. Et oues mee vocē meā
audiunt. Dicit autem ipm paſtorē magnū: quia omnes
alij ſunt vicarij eius qꝛ ipſe paſcit oues proprias: alij ve-
ro oues chriſti. Ioh. vltimo. Paſce oues meas. 1. Pet.
5. Cum apparuerit princeps paſtorū ꝑcipietis īmarceſ-
ſibilem glorie coronā. Eduxit autē ipm in ſanguine teſta
menti eterni id eſt in virtute ſanguinis chriſti per quem
confirmat̄ teſtamentū nouū in quo eterna promittuntur
ad differentiam veteris. xp̄s enim ſanguinem ſuum di-
cit ſanguinem noui teſtamenti. apoſtolus autē dicit eter
ni. Et ideo in cōſecratiōe ſanguinis in forma ponit̄ vtrū-
qꝫ. Ipſe vero xp̄s per paſſionē ſuam meruit ſibi ⁊ nobis
gloriā reſurrectionis. Iō dicit ꝙ eduxit dñm noſtrū ieſū
xp̄m de mortuis in ſanguine teſtamenti eterni. Phil. 2
Humiliauit ſemetipm ⁊c. Zach. 9. Tu vero in ſanguie
teſtamēti tui eduxiſti vinctos de lacu ī quo nō erat aqua
¶ Conſequenter ſubiungit petitionē ſuam cū dicit. Ap-
tet vos in omni bono. Uolūtas enim humana cū ſit que-
dam inclinatio rōnis: eſt principium actuū humanorum
ſicut grauitas ē principium motus grauiū deorſuꝫ vnde
ſe habet ad actus rōnis ſicut inclinatio naturalis ad ac-
tus naturales. Res autem naturalis dicit̄ apta ad illud
ad qđ habet inclinationē. Sic etiam homo quando ha-
bet voluntatem bene faciendi dicitur aptus eſſe ad illud
Deꝰ etiā quādo īmittit homini bonā voluntatem aptat
eū. i. facit ipſū aptū. Et ideo dicit. Aptet vos in omī bo-
no vt faciatis eius volūtatē. i. faciat vos velle omne bo-
num. Prouerb. 11. Deſiderium iuſtorū omne bonū. Hec
eſt enim voluntas dei ſcꝫ velle qđ deus vult nos velle.
Aliter enim non eſt bona voluntas noſtra. Uolūtas au-
tem dei eſt bonum noſtrū. p̄me Theſ. 4. Hec voluntas
dei ſanctificatio veſtra. Ro. 12. Ut probetis q̄ ſit volun-
tas dei bona ⁊ beneplacēs ⁊ ꝑfecta. Dupliciṫ aūt aptat
hō ad benefaciēdū. Uno mō exteriꝰ operando. Et ſic vnꝰ
hō aptat aliū ꝑſuadēdo vl' cōminādo Alio mō aliqđ inte
riꝰ exhibēdo: ⁊ ſic ſolꝰ deꝰ aptat volūtatē q̄ ſolꝰ ipſā pōt

immutare. Prouer. 21. Coꝛ regis in manu domini quo
cunq; voluerit inclinabit illud. Unde dicit. Faciens in
vobis. Phil. 2. Deus ē qui operatur in nobis velle et
perficere. Quid autem faciet? Qđ placitū ē coꝛam ſe. i.
faciet vos velle qđ placet ei. Hec autē ſunt fides ⁊ man-
ſuetudo ⁊ timoꝛ domini. Eccle. pmo. Beneplacitum eſt
ei fides ⁊ manſuetudo. Ps. Beneplacitū eſt deo ſuper ti
mentes eū. Hec autē omnia habēt per xpm. Nihil enim
a patre impetratur niſi per filium. Jo. 10. Si quid petie
ritis patrez in noīe meo dabit vobis. Et ideo dicit. Per
ieſum xpm. 2. Pe. pmo. Per quem maxima ⁊ precioſa
nobis promiſſa donauit. Ro. 5. Per quem acceſſum ha
bemus ⁊c. Cui ſcꝫ xpo eſt gloꝛia in ſecula ſeculoꝛū amen
id ē gloꝛia ſempiterna. pme Thy. pmo. Regi ſeculoꝛuꝫ
immoꝛtali inuiſibili ſoli deo honoꝛ ⁊ gloꝛia in ſecula ſe-
culoꝛum amen. Hec enim gloꝛia ſibi debet inquantū eſt
deus. ¶ Deinde cum dicit. Rogo aūt vos frēs ⁊c. ſub-
dit petitionem ſuā in qua excuſat ſe: deinde cōcludit epi-
ſtolam ibi. Gratia dei ⁊c. Circa primum tria facit: qꝛ pri
mo ponit excuſationem ſuam. Secundo recōmendatio-
nem nuncij per queꝫ ſcribit. Tertio ponit quaſdā ſaluta
tiones. Dicit ergo quantū ad pꝛimū. Rogo vos vt ſuffe
ratis verbum ſolacij id ē patienter poꝛtetis verba epiſto
le huius in qua ⁊ ſi in aliquo vos repꝛehendi totum eſt ad
conſolationem veſtram. Roma. 15. Quecunqꝫ ſcripta
ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. Et quare debēt
patienter poꝛtare oſtendit dicens: quia perpaucis id eſt
valde paucis ſcripſi vobis: qđ veruꝫ ē reſpectu myſterio
rum que in ipo continent. In iſta enim epiſtola fere oīa
myſteria veteris teſtamenti continentur. Sermones aūt
breues valde accepti ſunt: quia ſi ſunt boni auidius au-
diunt: ſi vero mali parum grauant. Eccl. 5. Pauci ſunt
ſermones tui. ¶ Conſequenter recōmendat illum p quē
ſcribit dicens. Cognoſcite timotheuꝫ dimiſſum ſcꝫ a car
cere in quo cum apoſtolo erat vel a me dimiſſum ad pre-
dicandum ⁊ ad vos miſſum. Cognoſcite ergo id ē gratio
ſe recipite: tum quia vt habet Act. 16. fuerat circūciſus
tum etiam quia ſi celerius venerit cū ipo videbo vos: in
quo oſtendit dilectionem quā ad ipos habebat. Hoc eti
am dicit: qꝛ ⁊ ſi ad ipos nō venerit quia rome paſſus ē ta
men incertus erat: vtrum vel ad tempus deberet dimit-
ti. ¶ Conſequenter ponit ſalutatiōes ſuas. Et pꝛimo in-
iungit eis ſalutationem alioꝛum dicens. Salutate oēs
prepoſitos id eſt apoſtolos adhuc viuētes ⁊ oēs ſanctos
ſcꝫ alios diſcipulos. Iſtis autē non ſcribit qꝛ nō intende
bat ſcribere niſi contra obſeruantes legalia. Et ideo qꝛ
iſta epla ē inſtructiua non intendebat inſtruere aplos qꝛ
erant antecceſſoꝛes ſui in fide. Secūdo ſalutat eos ex pte
alioꝛum dicens. Salutant vos fratres de ytalia. Scri-
pſit enim eplam iſtam a roma. Tertio moꝛe ſolito cōclu
dens ⁊ quaſi pro ſigillo ponit ſalutationē dicens: Gratia
dei cum omnibus vobis amē. i. peccatoꝛū remiſſio ⁊ oīa
alia dei dona que per gratiaꝫ dei habentur ſint firmiter
cū omnib⁹ vobis. Amen cōfirmatio ē omnium.

Finit explanatio ſancti Thome de aquino oꝛdinis fra-
trum pdicatoꝛum in omnes eplas beati Pauli apoſtoli
caracterib⁹ Michaelis furter Baſilee īpꝛeſſa: ductu ve-
ro et impenſis Wolfgangi Lachner ſtudioſis ī mediuꝫ
data feliciter. Anno a partu virginis ſalutifero. Mille-
ſimo quadringenteſimo nonageſimoquinto. Die vero
decimaſexta menſis Octobꝛis.

Regiſtrum operis

Regiſtrum totius opis:
de carta in cartã ꝛ triter=
no in triternum.

a

primum vacat
Feliciter incipiunt
autem aliquid
do modo

b

Ezech.16.
turus eſt.
ſacerdotes Apo.5.

c

propter duo
huius excluſionis
veniale. Primo

d

mente carnales
originali ſed etiam
manꝰ genere.

e

Iud. Gal.5.
bonum faciendũ
Non enim habuit

f

conformes imaginis
patiẽ pro quocunqꝫ
In quibus ſignum

g

Omnes vos fratres
riora in hoc
gentibus nõ querentibꝰ

h

Secula ſuccedentia
ue miniſterium
habentes Non

i

Incipit capitulum
vt ſcꝫ vno die
bet aliquem eſſe

k

in xp̃o ieſu
citur.1.Cor.3.
quam iuſtificamur.

l

ergo primo
ritualibus ibi
bat eorum iudicium

m

Circa quod conſide.
pam cuiuſdam
motio corruptionis

n

tis circumſtantijs
ſi vocauit
emunt tanq̃

o

6. Cura eſt.
piant nos autẽ
eſt deo in illis

p

Lectio tertia.
de quibus eccleſia
ad corpus xp̃i

q

Ex his enim
pedibus id eſt
poreis angelis

r

Et ſic dicit
cordis ſui
Si qui s videtur

s

alia qualitas
cet culpe
ſa primum.

t

non ſed eſt.
te habundantiori
Poſtq̃ apoſtolus

v

natura humana.
poſſeſſam Tunc
eſt ad vtilitatem

x

erat in animo
quam oſtenderunt
nalitatum noſtrarum

y

velle proſtitui
ad philippenſes
ad hoc dicit

z

plicabantur
vt per alios
in eis apparuerunt

A

illum in gentibus
rit ſermo eius
ambularent ad

B

Iudeorum ſuperbiam
4. Non addentis.
eſt per fidem.

C

Lectio ſeptima
Si filius
euangelizet

D

uerantiam quia
gloriantes: quia
animam ꝛ quãtum

E

in chriſto ab
vici ꝛ ſedi
patione teſta.

F

oſtendit orationis.
Supra cõme.
menſurauit

G

Eccl.41.
fit lumen
eccleſie ſuo

H

non tantũ
eſt dilectio
modo ſic

I

autem ſuum
primo ponit
euangelice fidei

K

Et talia
vos iudicet
ta in ſpeciali.

L

chriſto ieſu
moueat ad bonum
cõſolamini

M

Lectio ſecunda
ſequi vitam
aliorum ibi

N

Lectio tertia Mulier
ſpitum Roma.12.
excludit cauſam

O

Peccantes tam
Sed hoc non
ꝛ oportunitas

P

Lectio tertia Pro
inde cum dicit
Secundo oſtendit

Q

Corrigat. Unde.
immundiciam
¶ Sed quantum

R

merita illorum
rantem genuit
cit Qui

S

pertinet ad eius
ris ex eo
meam non quero

T

¶ Deinde cum.
rectionem ſuam
ſenſus pro ſenſu

V

requiratur ad
nalibus obſeruantijs
capitulo ſunt maiora

X

Conueniens ergo
ſpectu boni
a preteritis non

Y

ad completam
non inueniebatur
q̃cq̃ eſt difficile

Z

ei meipſum
vt in principio
Lectio quarta. Non
Supra poſuit

Finis

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

M. Theol. x. Sch. 217